DISCEPTATIONVM FORENSIVM IVDICIORVM

STEPHANI GRATIANI ROMANI V. I. D.

Tomus Tertius.

IN QVO PRAETER EXPLICATIONES QVAESTIONVM ad vtrumque ius pertinentium quæ iuxta praxim Sacræ Rotæ Romanæ, Scriptorumque nobilium doctrinam traduntur, multa etiam tractantur necessaria vberiori cognitioni eorum, quæ reliquis tomis antea editis sunt definita.

QVAE OMNIA NON ANTEHAC EXCVSA CVM INDICIBVS rerum & argumentorum prodeunt in lucem.

CVM PRIVILEGIO.

ROMÆ, Ex Typographia Iacobi Mascardi. M. DC. XVII.

SVPERIORVM PERMISSV.

S. D. N.

PAVLO V.

PONT. OPT. MAX.

STEPHANVS GRATIANVS F.

INTER eos, qui annum hunc tibi XIII. decurrentem, Pater Beatissime, voce libera, sinceroque pectore gratulantur, eumdemque pari affectu vouent partæ hactenus gloriæ tenacem, feracemque nouæ subinde lætitiæ, & alijs atque alijs accedentibus plenæ felicitatis; Ego me omnium esse postremum, si merita spectentur, primis proximum, si deuotio pendatur addictæ voluntatis, palam publiceque profiteor. Summa isthæc tua summæ adiuncta Maiestati Benignitas, quæ obuia omnibus, excitat in omnibus admirabiles amores sui; me, licèt hebetum tardissimum (suauius an efficacius?) mire trahit. Orbis Christiani sanctè custodita Religio, Cœliti-

bus decreti honores, & sacri cultus, constans, & exactus ad optimam æquitatis formam Iustitiæ tenor, felix & perpetua cunctarum rerum Prouidentia, excubans in omnes partes ad commune commodum Vigilantia, Templa Cœnobia & Basilicæ digna summo Pontifice cura illustratæ, Moles ædificiorum, substructionum, aquæductuum, viarum, pontium Regia magnificentia perfectæ; Roma, Italia, variæ toto terrarum orbe Prouinciæ plura Beneficiorum tuorum nomina prædicantes, insignia præferentes, quid aliud persuadent, quàm vt natum bono publico Principem Boni omnes velint esse diuturnum? Volunt enimuero: & ad tuam incolumitatem de sua, ad tuam vitam adijci cuperent ex annis suis. Ego, quod in me est, deuotionis meæ testem ad omnes & ordines & ætates transmitto fœtum hunc ingenij quartum, qui nunc primum sub meridiana luce tua prodit, hoc solo spei plurimum & vitæ sibi pollicitum, quod sub auspicijs est immortalis Nominis tui. Romæ. Kal. Sextilibus M D C X V I I.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI

SCIPIONI BVRGHESIO S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO.

STEPHANVS GRATIANVS F.

HORTAE Deæ fanum Romæ ſemper apertum fuiſſe, Princeps Illuſtriſsime, Plutarchus non vltimæ notæ fideique ſcriptor teſtatum reliquit. Id vero quorſum inſtitutum fuerit, ſi quis me poſtremi ſubſellij hominem roget, citra inuidiam, & inuolucra verborum euulgare myſterium non verebor. Deam illam Antiſtius Labeo ingenuarum & bonarum aggreſsionum Hortatricem de Maiorum ſententia facit. inde falſo numini nomen & Templum; eo proinde conſilio, vt mihi quidem videtur, voluerunt boni illi publici Curatores, nulli vmquam inaceſſam, at patentem ſemper omnibus eam dare, cuius munus eſſet, acuere induſtriam, excitare animos, ad egregia denique facinora non intermiſſis hortatibus auctorem eſſe. Tua hæc nimirum non ficta, ſed vera gloria, Princeps eſt. Cumque laudum pulcherrimarum circa te chorum crebris rerum aliarum imaginibus adumbrare liceat, libet hic ſolum agnoſcere Scipionis Burgheſij benignitatem nulli clauſam, obuiam

uiam ſemper omnibus, & inter aggeres molesque curarum hoc vno gaudentem, ſi plurimorum animi, admotis quaſi ſtimulis, ad audenda laudabilia prouocentur. Dicam planius. Te qui experiuntur peræque commodum & inſtar publici ſolis, propoſitum vniuerſis, hortatorem ſcilicet aſſiduum habent & efficacem; cumque ſibi vim in opus addi ſentiant, infœcundis ingenijs eſſe non poſſunt. Hinc abs te pleni honeſtiſſimi amoris multi ad ea ſe ſtudia conferunt, quæ vitam morituris decusque propagent. Hinc ad te vndique concurſus fiunt,exacti fructum operis, ſua tibi volumina dedicantium,hoc eſt,exitum in originem referentium. Hinc ego denique, quiſquis tandem ſum inter cæteros, ad te redeo,ſi non æque laborum felix, certe non ſterilis omninò, non vacua manu. Summam voti mei conſequutum me liberè profitebor, ſi, quod alijs contigit, faciles Magni Nepotis aditus nactus hic liber, ad Auunculi Summi Pontificis beata veſtigia tuo ſub patrocinio, tuis ſub auſpicijs admittatur. Romæ Kalen. Auguſti *1617*.

PAVLVS EPISCOPVS
Seruus Seruorum Dei.

DILECTO filio CAROLO AMORINO laico ROMANO Salutem & Apostolicam benedictionem. Sinceræ deuotionis affectus, quo nos & Romanam prosequeris Ecclesiam promeretur, vt petitiones tuas ad exauditionis gratiam libenter admittamus. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte tua petitio continebat, Quod tu librum hactenus nondum excussum cui titulus est DISCEPTATIONVM FORENSIVM IVDICIORVM Tomus Secundus Auctore dilecto filio STEPHANO GRATIANO Nobili ROMANO Iuris Vtriusque Doctore Auunculo tuo magnis expensis tuis, excudi fecisti, ac etiam sequentes Tomos Disceptationum huiusmodi excudere, & in lucem dare intendis, Verum vereris, ne postmodum alij lucro nimis inbiantes eosdem Tomos etiam typis mandare, seu venales habere præsumant in maximum tuum detrimentum. Quare pro parte tua nobis humiliter supplicatum, quatenus in præmissis opportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur, Nos igitur te specialibus fauoribus, & gratijs prosequi volentes, & à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsq. ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, tibi si vel postquam dicti Tomi iuxta formam Concilij Tridentini, etiam à dilectis filijs nostro in Vrbe eiusq. districtu Vicario in spiritualibus generali, & Magistro Sacri Palatij Apostolici approbati fuerint, vt ad decennium proximum nullus omnino absque tuo consensu aliquem ex dictis Tomis, tam in dicta Vrbe, quam tota ditione Ecclesiastica imprimere, seu alibi impressum illuc inferre, aut venalem exponere, sub pœna confiscationis talium librorum pro vna Cameræ Apostolicæ, pro altera vero illorum medietatibus tibi, seu tuis hæredibus eo ipso applicandorum quoquomodo valeat Apostolica auctoritate tenore præsentium, sine tamen præiudicio aliorum, qui de eisdem rebus alium, seu alios, librum, seu libros ab alijs auctoribus forsan componendos, seu compositos typis impriment, vel edent, concedimus & indulgemus, decernentes te desuper sub quocumque prætextu, colore, vel ingenio molestari, perturbari, aut inquietari non posse, sicque per quoscumque Iudices Commissarios & delegatos quauis auctoritate fungentes etiam causarum

Palatij Apostolici Auditores, ac eiusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de latere Legatos, ac sedis Apostolicæ Nuncios iudicari, & diffiniri debere, irritum quoque & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Apostolicis ac in Prouincialibus Vniuersalibus, & Synodalibus Concilijs editis, vel edendis, specialibus, vel generalibus constitutionibus, & ordinationibus dictæque Vrbis, & aliorum locorum ditionis huiusmodi iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & litteris Apostolicis, quibusuis personis, sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis forsan concessis confirmatis, & innouatis, quibus omnibus etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialiter, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie specialiter, & expresse derogamus, ceterisq; contrarijs quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, concessionis, indulti, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Marcum. Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo sexcentesimo duodecimo. 3. Nonas Iulij. Pontificatus Nostri Anno Octauo.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata lib. 1. fol. 431.

INDEX

SINGVLORVM CAPITVM,

IN QVIBVS CVIVSLIBET DISCEPTATIONIS MATERIA BREVITER CONTINETVR.

CAPVT CCCCI.

SOLVTIO facta patri, ſeu matri, & auiæ, ac coniunctis quando liberet ſoluentem, & ſit admittenda cautio de rato, & quid ſi fiat ſocio, filio, ſeruo, adiecto, & ſimilibus, & an per eos poſsit fieri nonatio obligationis. ¶ Ex venditione facta à patre, & filio quo caſu arguatur rem venditam eſſe filij, ſeu patris, & quid in hoc operetur habitatio filij ſeorſum à patre, & negotiatio illius. ¶ Iuramentum an poſsit deferri per coniunctum pro coniuncto, & per eum quando petatur reſtitutio, ſeu aliud requirens ſpeciale mandatum. ¶ Pater petens in indicio, quod filio debetur, ſeu adiens hæreditatem pro eo an debeat exprimere nomen adminiſtratoris, & quid in tutore, & curatore, & an hoc reſpectu eis obſtet excommunicatio filij, & pupilli doli capacis. ¶ Actus quando cenſeatur geſtus nomine adminiſtratoris, ſeu procuratoris. ¶ Alienata per patrem an poſsint per filium ipſo viuente reuocari. ¶ Acquiſitio filij an præſumatur ex bonis patris, ſi contrahens cum eo aſſerat illa bona eſſe filij, & pater tali aſſertioni conſentiat.

CAPVT CCCCII.

Tituli probatio quando ſit neceſſaria pro obtinenda manutentione. ¶ Succeſſor an poſsit agere, vt manuteneatur nomine Eccleſiæ. ¶ Et quando poſſeſsio anteceſſoris inuet ſucceſſorem. ¶ Habens titulum cum poſſeſsione quo caſu præferatur habenti ſolùm poſſeſsionem. ¶ In interdicto vti poſsidetis an ſit vtile annectere proprietatem. ¶ Articuli an ſint impertinentes, ſi in eis petatur quo titulo, & qua cauſa quis poſsideat. ¶ Prouocatus ad indicium manutentionis an ſit præferendus prouocanti, & ſe habeat ad inſtar rei tam in præparatorijs, quàm in deciſorijs. ¶ Sequeſtrum qnando detur, ſi probationes non ſunt pares circa poſſeſsionem. ¶ In controuerſia anterioritatis prouiſionis an præferatur, qui prius poſſeſsionem accepit, quamuis illam poſtea amiſerit, vel is qui fuit poſterior in poſſeſsione, licèt poſsideat de tempore, quo cõtrouertitur dicta anterioritas prouiſionis. ¶ Conditio poſsidentis quando ſit melior, & de multis commodis poſſeſsionis remiſsiuè.

CAPVT CCCCIII.

Executioni ſententiæ, & landi quando præſcribatur ſpatio triginta annorum. ¶ Et an ex illis detur victori verum dominium, & inducatur obligatio naturalis, & mala fides, ac vitium litigioſi. ¶ Statuta excludentia creditores ab eorum iuribus per aliquot annos an obligent ſtante mala fide, & quid ſi fuerint confirmata à Papa, & verba dirigantur ad creditores. ¶ Præſcriptio an currat tempore peſtis, belli, penuriæ, inundationis, feriarum repentinarum, Sedis vacantis, nouendij luctus, & abſentiæ cauſa Reipublicæ, & quid ſi modico tempore durauerint, & quo caſu minimum debeat attendi. ¶ Ius canonicum quando ſit ſeruandum in foro ciuili. ¶ Reſtitutio ex capite ignorantiæ an detur contra præſcriptionem quadraginta annorum etiam poſt lapſum quadriennium. ¶ Mala fides defuncti an impediat, quod hæredes tam primi, quàm ſequentes non poſsint inchoare præſcriptionem, & illam perficere ex propria perſona. ¶ Contra pupillum, & minorem an currat præſcriptio, & quid ſi ſint hæredes maioris, cum quibus erat cepta. ¶ Præſcriptio immemorabilis an attendatur ſtante mala fide.

CAPVT CCCCIV.

Diſpoſitio generalis præcedens quando reſtringatur per ſubſequentem dinumerationem ſpecierum. ¶ Prælegata an veniant in reſtitutione fideicommiſsi. ¶ Diſtributio totius patrimonij facta per dinumerationem rerum particularium quo caſu inducat fideicommiſſum vniuerſale, & ex quibus cognoſcatur illud eſſe tale. ¶ Legitima an ſit detrahenda ex fideicommiſſo, & an ſtetur aſſertioni teſtatoris, quod ex alijs bonis illa poſsit detrahi. ¶ Prohibitio alienationis facta in certis rebus an faciat diuerſum fideicommiſſum à primo.

CAPVT CCCCV.

Donatio facta alicui cum pacto, vt poſt eius mortem tranſeat in tertium, an poſsit reuocari, & quid ſi interuenit ſtipulatio notarij, & non conſtet de acceptatione. ¶ Primus acquirens quando poſsit præiudicare vocatis in emphyteuſi, & an requiratur quod ſit in poteſtate.

¶ Pe-

¶ Peculium quomodo dignoſcatur, an ſit profectitium, ſeu aduentitium. ¶ Stipulatio emphyteuſis facta à patre quando ſit iudicanda ordine ſucceſsiuo. ¶ In actione dotis quæſita per patrem filiæ an poſsit per acquirentem imminui ius eiuſdem filiæ. ¶ Donatio patris, vt valeat ad fauorem filiorum, an requiratur perſeuerantia donantis vſque ad mortem, & quando detur illius reuocatio.

CAPVT CCCCVI.

Statutum concedens marito dilationem reſtituendæ dotis an habeat locum in eo, qui ſine cauſa expulit vxorem, & in viro putatiuo. ¶ Hæredes, & ſocij, qui ex eorum culpa deſinunt eſſe tales an comprehendantur in diſpoſitione, tam quo ad commodum, quàm onus. ¶ Mulier, quæ diuortium fecit cum viro an gaudeat priuilegio *l. vnic. C. quand. imperat. int. pupill. & vid.* ¶ Maritus pauper ex ſuo delicto an conueniatur in quantum facere poteſt. ¶ Diſpoſitio, vt non poſsit per primum creditorem reuocari, pecunia ſoluta ſecundo creditori, an intelligatur ſi conſumpſerit mala fide. ¶ Stipulatio dotis reſtituendæ an comprehendat eam quæ ſit ob matrimonium non ſecutum, & illam quæ eſt facienda ob vergentiam viri ad inopiam, tamquam non dicatur vera reſtitutio.

CAPVT CCCCVII.

Mater quando excludatur per ſubſtitutionem compendioſam à legitima, & quid ſi inſtitutio ſit reſtricta ad bona teſtatoris, non autem ſubſtitutio. ¶ Verba, ſuccedat, & ſubſtituit, quo caſu ſint executiua, vel obliqua, & faciant pupillarem directam. ¶ Ex quibus verbis, & coniecturis colligatur teſtatorem voluiſſe pupillariter ſubſtituere, ſeu per fideicommiſſum. ¶ Subſtitutio compendioſa an dicatur ſi fiat alicui ſi deceſſerit ſine filijs, quamuis non adſit dictio quandocumque. & quando comprehendat pupillarem, itaut dicatur expreſſa verbis generalibus.

CAPVT CCCCVIII.

Repetitio quando concedatur, ſi cauſa propter quam fuit iudicatam, deuenit ad non cauſam. ¶ Et an tunc licitum ſit impugnare ſententiam etiam in iudicio executiuo. ¶ Exceptio dolo facis petere, quod reſtituturus es, quando poſsit opponi, & detur officium Iudicis. ¶ Ignorantia præſumpta an ſufficiat, vt dicatur conſtare de impedimento. ¶ Reſtitutio in integrum an ſit danda ex clauſula generali ſi qua mihi, & quid operetur lapſus quadriennij, & an incipiat currere à die læſionis, ſeu ſcientiæ.

CAPVT CCCCIX.

Renunciatio generalis iurata an ſufficiat in exceptione cedendarum. ¶ Tutor quando dicatur contumax non adminiſtrando, & an debeat præcedere iuſſus Iudicis præcipientis, vt adminiſtret. ¶ Inſinuatio an ſit adhibenda in liberatione debitorum, etiam ex cauſa meritorum in genere, & debiti non liquidi, & pacto de non petendo, renunciatione, iurium, ceſsione, vel ſimilibus diſpoſitionibus gratuitis. ¶ Exceptio cedendarum an ſit excluſa per ſtatutum tollens omnes defenſiones, & quid in muliere, & pupillo, & alijs remittentibus pignus, ſeu liberantibus vnum ex fideiuſſoribus, & ſtante clauſula renunciationis omni legum auxilio. ¶ Iuramentum quando ſuppleat defectum inſinuationis. ¶ Decretum Iudicis an ſit interponendum probatis, & excuſsis cauſis in ſcriptura ſeparata, & quo caſu habeat præſumptionem iuſtitiæ. ¶ In conſtitutione procuratoris facta per mulierem ad aliquid ſpecialiter faciendum, ſi interueniat ſolemnitas, an ſit amplius adhibenda, cum poſtea contrahitur. ¶ Fideiuſſio quando cenſeatur præſtita contemplatione mutui periculi, itaut obſtet exceptio cedendarum, ſi creditor vnum ex fideiuſſoribus liberauerit, & an in liberatione poſſint reſeruari iura faciendi ceſſionem contra fideiuſſorem liberatum. ¶ In concernentibus ſolemnitatem contractus, an debeat attendi ſtatutum loci vbi actus geritur. ¶ Mulier Domina loci an debeat obſeruare ſolemnitates per ſtatutum requiſitas.

CAPVT CCCCX.

Eccleſiaſtica ſepultura an concedatur decedenti in duello, ſi oſtendat ante obitum ſigna pœnitentiæ, & ſumpſerit viaticum. ¶ Excommunicatus qui decedit ante abſolutionem, ſi moriens oſtendit ſigna contritionis an abſoluatur poſt mortem, & in Eccleſia ſepeliendus ſit. ¶ Ex facto alterius quando quis debeat puniri.

CAPVT CCCCXI.

Executio obligationis cameralis, ſeu inſtrumenti, ac ſententiæ quando impediatur per exceptionem rei non traditæ, vel non liberè traditæ, vel pretij non ſoluti. ¶ Et quid ſi fuit cognitum de huiuſmodi exceptione. ¶ Et an in hoc obſtet renunciatio, ſeu iuramentum, & conſtitutum. ¶ Executor quando poſſit cognoſcere de nullitate euidenti. ¶ Traditio mentalis extra conſpectum rei quid operetur. ¶ Exceptio peremptoria requirens altiorem indaginem quando faciat ſuperſedere executionem. ¶ Emphyteota ſoluens per plures annos cenſum an poſsit petere à Domino, vt oſtendat bona, ſuper quibus illum ſoluit. ¶ Statutum reijciens omnes exceptiones, de quibus exceptionibus intelligatur, & an excludat officium Iudicis. ¶ Re non tradita an debeatur laudemium.

CA-

CAPVT CCCCXII.

De vsu antiquo sumendi manibus sanctissimam Eucharistiam per viros antequam communicarent, & quo ad fœminas quid obseruaretur, & de Velamine, seu Dominicali. ¶ Et de solemnitatibus eam deferendi ad infirmos, & quando illis derogetur. ¶ Et an possit deferri tam per Presbyterum, quam per Diaconum. ¶ De miraculo dum S. Tharsicius Acolythus gestans sanctissimum Christi corpus fuit captus à Paganis. ¶ Et de more antiquo, vt Eucharistiam percepturi se deoscularentur. ¶ Et de Romanis Pontificibus, quos peregrinantes illa præcedit.

CAPVT CCCCXIII.

Quæ requirantur ad hoc, vt quis audiatur super nullitate professionis tam expressæ, quàm tacitæ. ¶ Et an dimissio temeraria habitus obstet, si iterum idem habitus assumatur. ¶ Et quando post quinquennium inualidè professus possit audiri, & in conscientia fugam arripere, & ad Monasterium non redire, & vxorem ducere. ¶ Professio facta eadem die, in qua habitus probationis fuit susceptus an sit valida, quamuis adsit defectus sex horarum. ¶ Et quando dies termini computetur in termino, & annus cœptus habeatur pro completo in professione, matrimonio, & similibus. ¶ Moniales Mendicantium vulgo Bizoghæ, & Oblati, qui se offerunt perpetuò in manibus Superiorum tertij Ordinis S. Francisci, an ligentur statutis laicorum, vel sint personæ religiosæ, itaut gaudeant priuilegio fori, & immunitate Ecclesiastica, & canone si quis suadente Diabolo, & succedant in feudis, & comprehendantur circa professionem sub Concilio Tridentino sess. 25. c. 5. de regularib.

CAPVT CCCCXIV.

Dispensatio, & absolutio ab excommunicatione non reseruata Papæ, quando Episcopo, & eius Vicario concedatur. ¶ Extrahentes reos ab Ecclesijs non seruata forma constitutionis Gregorij XIV. an possint absolui per Episcopos. ¶ Tollens, seu diminuens libertatem Ecclesiasticam quando incurrat in pœnas Bullæ Cœnæ Domini. ¶ Et quid in eo, qui illam offendit de facto absque eo, quod præcedat statutum, seu ordinatio. ¶ Absolutio Episcopis concessa per Concilium Tridentinum sess. 24. c. 6. an sit sublata per Bullam Cœnæ tam in causa hæresis, quam in alijs in dicta Bulla contentis. ¶ Et quando potestas generalis absoluendi ab excommunicatione includat casus speciales. ¶ Episcopus an possit absoluere ab hæresi in foro exteriori in officio Sanctæ Inquisitionis.

CAPVT CCCCXV.

Surreptio quando attendatur in alienatione rerum Ecclesiæ stante vtilitate. ¶ Et an solemnitates requirantur si interueniat sola auctoritas Pontificis. ¶ De tempore ad tempus an arguendum sit circa æstimationem bonorum Ecclesiæ tam in permutatione, quàm locatione, & similibus. ¶ Et quando detur rescissio, si res fuerit facta deterior. ¶ Et vtilitas, seu læsio de quo tempore debeat interuenire. ¶ Constitutiones Summorum Pontificum prohibentes alienationem bonorum Ecclesiasticorum in consanguineos quomodo intelligantur, & per quas clausulas illis sit derogatum. ¶ Titulus præsumptus quando tollatur per exhibitionem veri. ¶ Temporis antiquitas quo casu faciat præsumi solemnitates, & excludat surreptiones. ¶ Decretum irritans quando inficiat possessionem. ¶ Notitia in Principe quibus casibus præsumatur ad hoc, vt non possit dici gratia surreptitia.

CAPVT CCCCXVI.

Alienatio facta de mandato testatoris quando operetur fideicommissum limitatum. ¶ Et sit reseruanda quarta fideicommissario. ¶ Et an talia bona alienata imputentur in legitimam, & trebellianicam. ¶ Prohibitio facta filio ne alienet, nisi cum consensu alicuius an inducat expressam, seu tacitam licentiam alienandi. ¶ Dictio, nisi, quando affirmet, si oratio præcedens est negatiuè concepta. ¶ Filius prohibitus alienare ante vigesimum annum an possit post dictum tempus alienare. ¶ Habens bona alienata de præcepto testatoris an dicatur habere ab eo, seu ab alienante.

CAPVT CCCCXVII.

Valor monetæ quando attendatur tempore solutionis. ¶ Et quid in hoc operetur obseruantia, & qualis debeat esse, & an requirat præscriptionem. ¶ Æstimatio monetæ quo casu dicatur facta taxatiuè, seu demonstratiuè, itaut augmentum, seu diminutio debeatur. ¶ Pensio reseruata in ducatis, quæ taxantur in scutis, quomodo sit soluenda, & an augmentum cedat commodo pensionarij. ¶ Et quid in dote consistente in aureis, & postea taxata in moneta. ¶ Solutio facienda in ducatis de Camera an possit fieri in aureis. ¶ Ex qua forma solutionis declaretur præcedens obligatio ambigua. ¶ Manutentio an sit danda, si non constat de reseruatione pensionis. ¶ Litteræ an probent contra scribentem. ¶ Condictio indebiti quando detur, & quid si fuerit solutum vigore rei iudicatæ. ¶ Soluens ex causa transactionis, si illud idem cogatur soluere, an repetat primam solutionem, & qua actione.

CAPVT CCCCXVIII.

Statutum disponens, quod agnati masculi præferantur omnibus agnatis fœminis transuersalibus vsque ad quartum gradum, præterquam sororibus & filiabus fratrum defuncti, quæ si concurrant cum patruo defuncti, cum eo pariter admittantur, an procedat, si adsit cum patruo & sorore nepos alterius sororis. ¶ Qualitas quando sit verificanda, vt statutum habeat locum. ¶ Clausula infrascriptis, an restringat dispositionem ad casus litteraliter decisos.

CAPVT CCCCXIX.

Descendentes an ingrediantur locum ascendentium, si agatur de succedendo ab intestato, seu ex fideicommisso. ¶ Et quid si fuerint vocati proximiores, & plures nomine collectiuo, vel proprio, vel in stirpes, aut in capita, vel saltuà gradus prærogatiua. ¶ Et quid in successione transuersalis. ¶ Filius an per fictionem, seu verè repræsentet patrem. ¶ Successio in bonis liberti in quo differat à successione in bonis patrui, vel aui, & quando in ea admittantur nepotes vnà cum filijs. ¶ Iuspatronatus liberti an sit deferendum iure hæreditario, & transmittatur. ¶ Prohibitus alienare quando intelligatur si sine filijs decesserit. ¶ Possessio bonorum defuncti, seu dominium quo casu sit probandum, vt res dicatur sua. ¶ Probatio gradus an sufficiat absque eo, quod probetur quem esse proximiorem.

CAPVT CCCCXX.

Statutum prohibens alienationem, & pignus, ac hypothecam an censeatur prohibere venditiones censuum. ¶ Et quid è contra si permittatur alienatio pro dote an dicatur concessa impositio censûs. ¶ Bona fides quando prosit emptori quo ad fructuum acquisitionem. ¶ Census constitutus, seu constitutiuus in quo differat à reseruatiuo. ¶ Et quo casu vendens censum transferat dominium, & possessionem rei censuatæ. ¶ In instrumento censûs an sit apponenda clausula constituti, & precarij. ¶ Appellatione bonorum quando veniat census tam in materia fauorabili, quàm odiosa. ¶ Emphyteusis in quo differat à contractu censuali.

CAPVT CCCCXXI.

Priuilegium *l. vnic. C. quand. imper. int. pupill. & vid.* an sit sublatum per facultates Auditoris Cameræ, & per Eugenianam ad fauorem Curialium. ¶ Electio Iudicum quo casu concedatur personis miserabilibus. ¶ Dispositio *c. oblatæ. de appellat.* de non præueniendo appellantem in impetratione rescripti quando habeat locum. ¶ Curiales qui sint, & de eorum Iudicibus. ¶ Vocatus in iudicium si postea efficiatur Curialis, seu Miles, aut Legatus an habeat ius reuocandi forum stante præuentione. ¶ Et quo casu priuilegium superueniens motu proprio, seu ad partis postulationem, & propter vtilitatem publicam, & ob modicum præiudicium trahatur ad lites pendentes. ¶ Et de contrarijs sententijs Canonistarum, & Legistarum in hoc. ¶ Et multa de intellectu *l. si quis post hæc. ff. de iudic.* ¶ Et quando liceat impetrare priuilegium super causa, quæ agitur. ¶ Et de differentia inter priuilegium declinationis fori & alia priuilegia. ¶ Motus proprius an excludat surreptionem, & validet gratiam. ¶ Dilatio soluendi concessa euntibus in exercitum an prosit illis, qui erant in iudicio conuenti. ¶ Mulier nupta in alieno domicilio an possit conueniri in loco originis, & contractus. ¶ Princeps quando censeatur voluisse derogare tertio, & priuilegio in corpore iuris clauso. ¶ Præuentio quo ad pœnam, & quo ad forum quæ sit. ¶ Virgo existens in potestate patris, & pupillus in potestate aui, vel patris an gaudeat priuilegio *l. vnic. C. quand. imper. int. pupill. & vid.* ¶ Curiales Vrbis an possint reuocari per Dominos ad habitandum. ¶ Viuere sub iusto Principe summa libertas. ¶ Metus & dolus cessat in Curia Principis. ¶ Eugeniana an comprehendat Clericos.

CAPVT CCCCXXII.

In iudicijs vniuersalibus an fructus veniant ab initio, seu à die petitionis. ¶ Et quando bona fides illos percipientis operetur, vt non teneatur eos consumptos restituere, maximè stante lapsu triennij. ¶ Et an sit probandum, quod fuerit factus locupletior, & qua specie locupletationis. ¶ Mala fides auctoris an noceat hæredi existenti in bona fide quo ad fructuum restitutionem. ¶ Bona obligata pro debito excedente valorem illorum quando censeatur derelicta, itaut sint acquisita liberè creditori quo ad dominium, & possessionem, & quo ad excusationem ab onere satisdandi. ¶ Et quid in bonis maiorum suorum, & alijs, in quibus cadit affectio, vt conseruentur in familia. ¶ Fructus pignoris quando spectent ad creditorem. ¶ Legatum quo casu censeatur ademptum per pignorationem rei legatæ. ¶ Retractus an habeat locum in re pignorata. ¶ Dominium pignoris quando remaneat apud debitorem.

CAPVT CCCCXXIII.

Per publicationem bonorum an debitor liberetur ab obligatione ciuili, & naturali, ac personali, itaut si postea restituatur ad gratiam, & aliquid acquirat teneatur pro tributis, ac muneribus publicis, ac alijs suis debitis. ¶ Obligatio semel extincta quando reuiuiscat. ¶ Fiscus quo casu habeatur pro hærede, & successore vniuersali. ¶ Et debeat præstare factum condemnati, & cedere fideiussori contra eum. ¶ Et teneatur ad debita delinquentis etiam contracta post

post delictum. ¶ Et an possit conueniri per fideiussorem qui promisit reum non discessurum è palatio, qui postea aufugit propter indemnitatem promissam à principali. ¶ Restitutio per Principem concessa an comprehendat actiones, & obligationes, & dignitatem. ¶ Negligens recuperare bona sua an possit conueniri, ac si recuperasset. ¶ De actione an iudicetur idem quod de re. ¶ Mors ciuilis an dissoluat obligationem sicut naturalis. ¶ Deportatus quando retineat ea, quæ sunt iuris gentium. ¶ Contra Principem an sit agendum petita venia; sicut si filius patrem conueniret. ¶ Actio personalis an detur contra tertium pro tributis publicis, alimentis, anniuersarijs, decimis, ac pensionibus. ¶ Obligatio Cameralis, pactum executiuum, guarantigia, Iuramentum, ac similia accessoria quando annullentur sublato principali contractu, vel si opponatur de defectu causæ, vel quod obligatio non contineat causam. ¶ Restitutus an possit cedere bonis. ¶ Fiscus succedens in bonis delinquentis qua actione conueniatur per creditores. ¶ Promittens cum obligatione Camerali, ac iuramento soluere pensionem habita vel non habita possessione an liberetur, si post duos, aut tres annos non potuit illam capere.

CAPVT CCCCXXIV.

Hæredes quando teneantur ad damna, seu lucra societatis. ¶ Compendium acquisitum post mortem socij ex precio rerum communium, quas consocius vendidit conuertendo pretium in aliam negotiationem an debeat communicari hæredibus socij defuncti. ¶ Damna, seu lucra præparata, societate durante, an debeant esse communia post mortem socij. ¶ Et quid si opera & industria fuerit deducta in societate. ¶ Lucrum, seu damnum non momentaneum, sed pro parte de præterito, & pro parte habens causam operarum de futuro quomodo sit diuidendum inter socios, & eorum hæredes. ¶ Mors quando distrahat commercia præterita sociorum.

CAPVT CCCCXXV.

Accessiones concretæ fundi an possideantur ipso iure absque aliquo corporis tactu. ¶ Et quid in insula, & seruitute aquæductus. ¶ Eiectus à possessione fundi quando habeat publicianam etiam pro incremento alluuionum. ¶ Præscriptio decimarum, aut certorum iurium de præsenti an extendatur ad futura consimilia iuribus præscriptis. ¶ In contractibus, & præscriptionibus an fiat extensio. ¶ Apprehendens possessionem vnius partis prædij, quo casu dicatur apprehendisse possessionem totius. ¶ Et quid in eo quod creuit per alluuionem. ¶ Et quid si fundus sit diuisus gratia commodioris culturæ, vel alius fundus sit contiguus habens tamen confinia. ¶ Et quid in frumento, & alijs rebus consistentibus in pondere, & mensura, & in grege ouium, equitij, & choro cantorum, & in iuribus incorporalibus. ¶ Fur modici frumenti an dicatur fur totius acerui. ¶ Retinens actus possessorios in certa portione muri an sit manutenendus in possessione totius muri. ¶ Causa actus vniuersalis quando attendatur magis quàm ipse actus, seu illius exercitium. ¶ Manutentio an detur Episcopo ex persona sui Curati. ¶ Et an hoc casu possessio probetur per testes singulares deponentes de locis diuersis, & an sufficiat dictum vnius. ¶ Legatum de octo lectigarijs an vnicum dicatur, ita ut debeat in totum acceptari. ¶ Possidens Ecclesiam an habeatur pro possessore omnium bonorum Ecclesiæ. ¶ Præscriptio decimarum in vna parte agri an se extendat ad decimas eiusdem agri ad culturam redacti, & ad fructus non perceptos. ¶ Et quid quando sunt diuersa prædia. ¶ Emphyteota an possit diuidere fundos gratia commodioris culturæ absque incursu caducitatis.

CAPVT CCCCXXVI.

Solutio partis pensionis, vel pro vno anno an sufficiat, vt quis dicatur constitutus in possessione exigendi totam, & pro omnibus annis. ¶ Implementum conditionis appositæ in reseruatione pensionis, putà quod remaneant mille, an sit probandum per pensionarium existentem in possessione exigendi. ¶ Et quid, si beneficiatus consensit pensioni. ¶ Confessio de recepto quibus casibus sufficiat pro manutentione. ¶ Quasi possessio, & simile præiudicium an recipiat suum esse ab animo, & patientia illius, contra quem quis prætendit eam acquisiuisse. ¶ In acquirenda possessione contra plures an requiratur consensus omnium. ¶ Et contradictio vnius an impediat, vt non acquiratur possessio.

CAPVT CCCCXXVII.

Onera matrimonij an cessent illo soluto. ¶ Et an consistant tam in alendo vxorem, quàm liberos. ¶ Fructus dotis an debeantur marito post obitum vxoris, tam si existant filij, quàm si non adsint. ¶ Et quid in anno, in quo diuortium contingit. ¶ Fructus dotales an possint percipi mutata persona mariti per hæredes cessionarios, Moniales, aut similes. ¶ Obligatio alendi filios an oriatur ex iure patriæ potestatis, seu ob dotem habitam, vel ex charitate sanguinis. ¶ Actio pro exigenda dote, ob quam causam competat marito soluto matrimonio. ¶ Filij an possint post mortem matris petere vt collocetur in tuto dos ob vergentiam viri ad inopiam, sicut posset vxor. ¶ Et an tale ius collocandi in tuto possit cedi. ¶ Mulier an iustè percipiat fructus dotis soluto matrimonio.

CAPVT CCCCXXVIII.

Appellatione parentum quo casu veniant ascẽdentes per lineam paternam & maternam. ¶ Statutum loquens de hæreditate ascendentium an comprehendat patrem & matrem. ¶ Agnati qui propriè sint. ¶ Fœminæ an includantur in substitutione facta pro familia conseruanda. ¶ Hæreditas an sit diuidenda inter filios non habita distinctione sexus. ¶ Stante statuto quod filia dotata à patre existentibus masculis non succedat patri aut matri, si pater habeat vnicam filiam, & moriatur ea dotata, & vxor ex secundo matrimonio habeat filios masculos, an dicta filia excludatur ab hæreditate paterna à dictis masculis.

CAPVT CCCCXXIX.

Impugnans testamentum tamquam nullum, seu inofficiosum an possit postea ex eo aliquid capere. ¶ Recognitio testium tam in materia *l. scripturas. C. qui potior. in pign. habeant.* quam in similibus casibus quando omittatur, & sufficiat quod aliqui recognoscant. ¶ Hæres soluens ex voluntate minus solemni an illam approbet. ¶ Et quid è contra de acceptante legatum sibi factum in testamento nullo an prohibeatur amplius illud impugnare. ¶ Et quæ scientia sit necessaria. ¶ Et an ignorans, & dubitans in hoc æquiparentur. ¶ Dominus reinuestiendo vassallum priuatum de feudo quando censeatur remisisse caducitatem. ¶ Per aditionem hæreditatis an filij approbent dispositionem patris de emphyteusi ad eos spectante. ¶ Obseruantia quando conualidet nullitatem actus. ¶ De cautelis vt testamentum valeat absque recognitione testium. ¶ Mors an det maiorem fidem scripturæ, & habeat vim recognitionis, & iuramenti. ¶ Notarius vnius tribunalis an conficiat acta alterius. ¶ Testamentum scriptum & subscriptum manu testatoris cum die, & anno, ac subscriptione septem testium, & sigillo proprio septies impressο vt probet quæ requirantur.

CAPVT CCCCXXX.

Beneficium Iurispatronatus an validè conferatur ipsi patrono. ¶ Laicus de proximo tonsurandus an possit præsentari. ¶ Ciuis an quis efficiatur loci in quo habet beneficium. ¶ Et quid in Monachatu. ¶ Clerici & laici noti Episcopo quando ab eo ordinentur. ¶ Prohibitus ordinare Clericum an prohibeatur conferre primam tonsuram, & ordines minores laico extero. ¶ In materia ordinum, & dimissorialium an sit data facultas ordinandi tam Episcopo originis, quàm loci, in quo extat beneficium, quàm domicilij, & an sufficiat habitatio per decennium. ¶ Episcopus an possit ordinare laicum exterum, vt consequatur beneficium in sua diœcesi.

CAPVT CCCCXXXI.

Acquirens emphyteusim ad tertiam generationem masculinam, & fœmininam an censeatur accepisse prius pro masculis, & postea pro fœminis. ¶ Et quid stante statuto exclusiuo fœminarum propter masculos. ¶ Manutentioni an sit locus probata possessione anteriore. ¶ Subditus vnius ciuitatis, in qua adest statutum excludens fœminas an illo ligetur quo ad bona alibi sita. ¶ Et quando requiratur subiectio tam respectu bonorum, quàm personæ, vt similia statuta operentur. ¶ Et an sit admittenda distinctio statuti loquentis in rem, siue in personam. ¶ Subditus an dicatur quis in loco, vbi deliquit, aut contraxit, aut vbi res est sita. ¶ Possessio an sit nulla si capiatur non citatis detentoribus. ¶ Et an requiratur citatio specialis, seu generalis.

CAPVT CCCCXXXII.

Ædificia diruta quando possint reædificari absque consensu Superioris, & recuperent antiqua priuilegia tam si deuastentur propter delictum, quàm ob iniuriam temporum, seu hostium deuastationem absque culpa Domini. ¶ Et quid si rebelles, & eorum filij sint reconciliati. ¶ Feudum an remaneat in area, & solo, si destruatur domus, aut extirpetur silua, oliuetum, & vinea feudalis. ¶ In concessione olіueti, & siluæ quando censeatur facta mentio de oliuis, & arboribus taxatiuè, seu demonstratiuè. ¶ Et quid in molendino concesso ad molendum frumentum, & legato ad vsumfructum. ¶ Extincta domo an sit extinctus census.

CAPVT CCCCXXXIII.

Bona patrimonialia quando possint retrahi per filios etiam infantes, & in vtero existentes hæredes patris, qui illa vendidit. ¶ Et quid in vita ipsius patris. ¶ Ius retractus an dicatur aduentitium, & an detur filijs ex persona propria, & an requiratur, quod sint in rerum natura tempore alienationis. ¶ Et an in eo pater habeat vsumfructum stante alienatione per ipsum facta. ¶ Hæres quando teneatur de euictione emptori ob retractum secutum. ¶ Testator quo casu possit obligare bona hæredum, ita vt excludantur à retrahendo. ¶ Filius quando intret in locum patris in retractu, & fideicommissis, & in similibus priuilegijs. ¶ Ius redimendi an sit ad instar successionis ab intestato, & an sit transmissibile tam actiuè, quàm passiuè. ¶ Statutum vt ius retractus non possit vendi, aut cedi an comprehendat alienationem, quæ fit in hæredem suum. ¶ Titulus pro hærede an cadat in suo. ¶ Priuilegium quando extinguatur cum persona. ¶ Requisitio agnatorum an præsumatur spatio longi temporis. ¶ Ius redimendi an sit præscriptum per triginta annos. ¶ Et an in eo detur restitutio ex capite ignorantiæ. ¶ In iure quærendo an consideretur titulus aut mala fides. ¶ Scientia præ-

præsumpta agnati an sufficiat ad effectum, vt ipse non posit retrahere. ¶ Et per quæ inducatur ista scientia. ¶ Denunciatio requisita per statutum quando sit de forma. ¶ Statutum mandans quod requirantur omnes agnati in alienatione facienda an comprehendat patrem vendentem, itaut teneatur filijs denunciare. ¶ Filius quando dicatur vna persona cum patre, adeo vt scientia vnius dicatur scientia alterius. ¶ Filius repudians quando admittatur tamquam legitimus & agnatus. ¶ Præscriptio quo casu currat filijs in potestate existentibus. ¶ Tempus belli & feriarum an detrahatur de præscriptione.

CAPVT CCCCXXXIV.

Licentia transeundi ad laxiorem religionem an posit concedi per alium, quam per Summum Pontificem stante decreto *Conc. Trid. sess. 25. c. 19. in fin. de regularib.* ¶ Et quid si adsit causa legitima. ¶ Et qualis debeat esse ista causa. ¶ Et quomodo de ea dicatur constare. ¶ Et quando prosit tam in foro iudiciali, quàm in foro conscientiæ. ¶ Dare facultatem transeundi ad laxiorem regulam an sit absoluere à voto, seu parte voti seruandi strictiorem.

CAPVT CCCCXXXV.

Permutatio dotis an valeat, si notorie sit vtilis mulieri, quamuis non interueniat consensus vtriusque coniugis. ¶ Et ad hoc vt posit fieri quæ requirantur. ¶ Et quid stante incertitudine lucri, vel damni. ¶ Vel causa necessaria, & pia, ac tendente in honorem, & decus vxoris. ¶ Et an sufficiat, quod non sit damnosa. ¶ Sed potius quod fiat melior dotis conditio. ¶ Variatio quando permittatur non secuto effectu. ¶ Decretum Iudicis quo casu habeat præsumptionem iustitiæ. ¶ Transactio super alimentis an sit valida sine Prætore stante vtilitate eius, qui est alendus. ¶ Et an satis sit quod non interueniat damnum. ¶ Et quid si vtilitas postea superuenit. ¶ Mulieri an magis expediat habere actionem ad pecunias dotales, quàm ad bona. ¶ Permutatio an veniat sub nomine transactionis. ¶ Pactum quod se habet ad damnum, & lucrum an sustineatur, quamuis aliàs non valeret.

CAPVT CCCCXXXVI.

Monachus an habeat actionem contra Abbatem pro expensis necessarijs. ¶ Et quando Abbas posit obligare Monasterium pro sumptibus factis per Monachum in studio. ¶ Et quo casu tertius, qui eidem Monacho præstitit alimenta, posit à Monasterio repetere. ¶ Et quod tempus sit competens ad studendum. ¶ Et an debeat excedere septennium. ¶ Argumentum de patre ad Abbatem an sit validum circa expensas subministrandas Monacho. ¶ Et an propinquus, vel amicus posit illas supplere.

CAPVT CCCCXXXVII.

Pro picturis, & expensis voluptarijs an detur rei vendicatio contra tertios possessores, & quæ actio loco illius subrogetur. ¶ Et quid si fuerint factæ de voluntate domini. ¶ Et an pro eis competat interdictum vnde vi. ¶ Et quando augeant valorem domus. ¶ Et quid in ædibus promerealibus, & solitis locari, & domibus minorum, & mulierum, & diuitum. ¶ Oblectatio an idem operetur, quod fructus in re fructifera. ¶ Et an ex ea arguatur pignus. ¶ Picturæ quando cedant parieti alieno, & lapidi marmoreo, ac muro communi. ¶ Et an in cautione damni infecti sint considerandæ. ¶ Adiuncta quæ cedunt loco accessionis quando vendicentur, ac pro eis posit agi ad exhibendum. ¶ Et quid si non posit fieri separatio quomodo succurratur dominis.

CAPVT CCCCXXXVIII.

Terminus pro seruato, & citatio ad sententiam, ac conclusio in causa an dicatur reuocata per admissionem articulorum, & iurium cum clausula sine præiudicio termini, & citationis, & conclusionis in causa. ¶ De stilo pronunciandi, prout in cedula, & an notarius adnotet diem subscriptionis, seu pronunciationis. ¶ Et si aliunde apparet ea die non fuisse pronunciatum an sententia sit nulla. ¶ Testis vnus deponens de veritate, & de fama an coniungatur cum alio deponente de fama ad faciendam plenam probationem. ¶ Argumentum à coniunctione duarum legum, seu capitulorum, vel testium cum instrumentis quando valeat, itaut posit dici probatum matrimonium incertum, vel aliquid esse liquidatum, vel quid simile. ¶ Et an coniungantur acta cum sententia ad effectum plenæ liquidationis probandæ. ¶ Statutum prohibens probationem per testes an habeat locum si probatio fieret per testes, & instrumenta. ¶ Testis vnus an posit plusquam semiplene probare.

CAPVT CCCCXXXIX.

Tertius quando posit impedire executionem pro suo interesse. ¶ Et quomodo sit probandum. ¶ Et an sufficiat iuramentum, & imperfecta probatio. ¶ Et quo casu admittatur cautio iuxta *l. si is à quo fundus. ff. de rei vendicat.* ¶ Et quando pignus controuersum sit dimittendum, & recurratur ad alia. ¶ Et de vulgato adagio tene certum, & relinque incertum. ¶ Medicus per aduersa medicamenta curans infirmũ quomodo puniatur. ¶ Et vnde emanauerit dispositio *tex. in l. medicus. ff. de var. & extraordin. cognit.* ¶ Tertius an posit venire coram Delegato in gradu appellationis pro suo interesse, quamuis non sit expressum in commisione. ¶ Iudicium summarium quod dicatur. ¶ Et quæ probationes in eo requirantur. ¶ Et an detur reprobatio testium tam respectu personarum, quàm atesta-

testationum. ¶ Opponens de electione an debeat probare se canonicè electum. ¶ Probatio semiplena an sufficiat in causa incidente ad finem alterius iudicij, vt in clericatu, exemptione, restitutione in integrum propter læsionem, aut lapsum fatalium, dominio, matrimonio, & similibus. ¶ Agens ad restitutionem possessionis beneficij an obtineat, si solùm producat collationem Vicarij, quamuis non doceat de mandato se extendente ad conferendum. ¶ Et quando sufficiat titulus coloratus beneficij. ¶ Iusiurandum super probatione interesse an sit idem quod iuramentum calumniæ, vel veritatis, & probationis. ¶ Intellectus *l. scire oportet. §. sufficit. de excusat. tutor.* ¶ Statutum quod quis teneatur ad exhibitionem libri, seu instrumenti an sit intelligendum, si petens sibi exhiberi probet suum interesse per iuramentum. ¶ De forma sententiæ quando tertius interuenit pro suo interesse.

CAPVT CCCCXL.

Priuilegium fori an amittatur non gestando habitum & tonsuram, & non inseruiendo ecclesiæ, siue simus in clericis beneficiatis, siue non habentibus beneficia. ¶ In criminibus, in quibus incurritur pœna ipso facto, & ipso iure, absque aliqua citatione, & decreto Iudicis an requiratur declaratoria delicti. ¶ Et quid in his, qui non deferunt habitum & tonsuram quo ad pœnas priuationis beneficiorum. ¶ Professio ex quibus iudicetur nulla. ¶ Et quando censeatur ratificata. ¶ Et quæ scientia sit necessaria. ¶ Et an tempus anni posset frangi, aut discontinuari. ¶ Et an istud tempus detur tam in fauorem nouitij, quàm monasterij. ¶ Solus Abbas an recipiat Monachum ad profitendum absque consensu maioris partis Capituli. ¶ Nullitas professionis quando posset allegari tam intra, quàm post quinquennium.

CAPVT CCCCXLI.

In regalibus, & iurisdictionalibus, ac Principi reseruatis an detur præscriptio ex sola possessione longissimi temporis. ¶ Et an sit docendum de titulo vero, vel sufficiat putatiuus. ¶ Et quid si adsit spatium temporis immemorabilis. ¶ Et quomodo testes debeant de eo deponere. ¶ Et an sit necessaria vera probatio, vel præsumpta. ¶ Bona fides quando requiratur in præscriptione. ¶ Et an satis sit malam fidem abesse. ¶ Durante probatione consuetudinis immemorabilis an possit iurisdictio exerceri per eum, qui prætendit esse in illius possessione. ¶ Et quid in causis matrimonialibus, & criminalibus, quarum cognitio spectat solùm ad Episcopum vigore *Concilij c. 20. sess. 24.* quando spectet ad Archidiaconum, & Abbatem, ac alios inferiores. ¶ Et an dicatur probata immemorabilis ante tres sententias conformes. ¶ Titulus coloratus an possit dici si processit ab eo, qui non habet potestatem. ¶ Et quando habeat vim priuilegij. ¶ Per productionem tituli inualidi an oriatur mala fides præsumpta, quæ impediat præscriptionem etiam immemorabilem.

CAPVT CCCCXLII.

Arbitrio boni viri quando sit locus tam in contractibus, quàm in vltimis voluntatibus. ¶ Et an debeat esse magnus excessus. ¶ Verba liceat, libere, prout placuerit, vti, frui, aut similia quid significent. ¶ Potestas faciendi concessa ei, qui prius habebat facultatem an inducat liberum, & absolutum arbitrium, itaut non sit recurrendum ad bonum virum. ¶ In conductionibus an requiratur speciale mãdatum, itaut sine eo non possit procurator acceptare conditiones in locatione appositas tamquam continentes declarationem animi. ¶ Mutatio voluntatis quando præsumatur. ¶ Inquilinus, commodatarius, & similes detentores quo casu possint repetere expensas factas. ¶ Et quid si detur facilis separatio, & melioramenta non sint excessiua, sed commodè possint solui per dominum, & sint facta ipso sciente, & non contradicente.

CAPVT CCCCXLIII.

Per prohibitionem alienationis rei legatæ an censeatur relicta proprietas. ¶ Et quid si fuerit concessa facultas alienandi. ¶ Ex quibus verbis, & coniecturis possit dici fuisse relictum dominium officij. ¶ Verbum, voluit, quo casu inducat dispositionem in vltimis voluntatibus. ¶ Legatum ademptum sub conditione alienationis an sit datum sub contraria dispositione. ¶ Verba abalienare, & retinere quid significent. ¶ Onus an dicatur iniunctum ante assecutionem legati. ¶ Argumentum à contrario sensu an habeat locum in vltimis voluntatibus. ¶ In legatis an sufficiant quæcumque verba, & an stetur menti, & nutui testatoris.

CAPVT CCCCXLIV.

Iudex quando possit ferre sententiam certam super interesse probato, sed non liquidato. ¶ Et an debeat reseruari facultas liquidandi, vt sententia subsistat. ¶ Successor eius, qui liquidationem reseruauit an habeat potestatem taxandi. ¶ Declaratio voluntatis quo casu transeat ad successorem. ¶ Quomodo sit iudicandum super interesse, si fuit proposita actio vniuersalis pro dote, aut petitio hæreditatis, vel generalis, vt tutelæ, & pro socio, ac negotiorum gestorum, vel similis. ¶ Et quid in interesse accessoriè, & principaliter petito. ¶ Appellatio an permittatur in iudicijs vniuersalibus facta liquidatione. ¶ Vel latis tribus conformibus super re controuersa vna cum fructibus, damnis, & interesse, quorum liquidatio reseruatur. ¶ Et de qua appellatione sit intelligendum an de deuolutiua, vel suspensiua. ¶ In notorijs quamuis non appel-

appelletur an posſit appellari à declaratione facti notorij. ¶ Et quid à ſimilibus declarationibus pœnarum ipſo iure fulminatarum. ¶ Stante ſtatuto, quod inſtrumenta habeant executionem paratam, an detur executio pro intereſſe incerto promiſſo poſtea liquidato. ¶ Et an ſit vera diſtinctio, quod ſtatim poſsit liquidari, vel ex interuallo poſt longum tempus ad hoc, vt dicta executio competat. ¶ Et in quo differant hoc caſu actor & reus excipiens. ¶ Executio data per ſtatutum an procedat in eo, quod virtualiter ineſt. ¶ Appellans ab interlocutoria an dicatur exprimere cauſam grauaminis, ſi ex verbis illud comprehendatur, quamuis non exprimat.

CAPVT CCCCXLV.

Exceptiones quando iterum poſsint proponi in iudicio ordinario, ſi de eis fuerit cognitum in executiuo. ¶ Et quo caſu dicatur facta plena cognitio illarum, itaut oriatur exceptio rei iudicatæ. ¶ Et quæ requirantur ad hoc, vt talis exceptio obſtet. ¶ Et quid ſi adſit interlocutoria, per quam lis fuerit terminata. ¶ Et an ſufficiat exceptionem fuiſſe examinatam, vel etiam neceſſe ſit, vt Iudex illam expreſsè reprobet condemnando reum, non obſtante exceptione oppoſita. ¶ Iudex pronunciando ſuper principali, quando dicatur etiam pronunciaſſe ſuper incidenti. ¶ Et quid in exceptionibus, quæ directò contradicunt ſententiæ, an opus ſit, quod de eis fiat expreſſa mentio. ¶ Succumbens in iudicio plenario, oppoſita incidenter ſimulatione, an prohibeatur opponere eamdem ſimulationem in alio iudicio per *viam principalis* petitionis. ¶ Iudicatum an poſsit dici non ſolum, quod in ſententia legitur, ſed etiam quod iuris præſumptione habetur pro iudicato. ¶ Exceptio compenſationis an debeat expreſsè per Iudicem reprobari. ¶ Poſt publicatas atteſtationes in primo iudicio an ſit locus vlteriori examini. ¶ Probationes factæ in iudicio ſummario an faciant fidem in plenario.

CAPVT CCCCXLVI.

Teſtator quibus verbis vti debeat ad hoc, vt videatur demandaſſe legatario nudum miniſterium, itaut commodum, quod ſupereſt, deducto onere, illi non debeatur, ſed hæredi. ¶ Et de coniecturis, & præſumptionibus, ex quibus talis voluntas colligatur. ¶ Et quid ſi onus adiectum poteſt ità commodè adimpleri pêe hæredem, ſicut per legatarium. ¶ Vel ſumus in relicto diſpoſitiuè in eum collato non executiuè. ¶ Vel ſi præcedunt onera, & poſtea pro illis exequendis ſit aſsignatio. ¶ Vel ſi onus habet expenſam determinatam, ſeu indeterminatam. ¶ Et quid ſi onera ſunt annua. ¶ Et an opus ſit, vt teſtator diſponat de reliquo. ¶ Vel ſit conſideranda paritas, vel imparitas inter legatum, & onus illi adiunctum. ¶ Nudus miniſter an poſsit conſtitui etiam cum verbo iuris, & an dicatur etiam ille, in quem verba legati ſunt concepta, & in quo differant verba lego, & laſcio. ¶ Executor grauatus alicui tradere poſt tempus, an percipiat commodum ex legato medio tempore. ¶ Teſtis deponens de facto proprio, vel de ſuo iudicio, & credulitate quando probet. ¶ Diſcreta locutio in vno caſu quid operetur in alio non expreſſo. ¶ Præſtatio facienda in vſus pios an inducat cauſam finalem. ¶ Verba accioche, pro hoc, nisi, & altro, quid ſignificent. ¶ Nudus miniſter an dicatur reſpectu tituli, & commodi, vel reſpectu commodi, non tituli. ¶ Et an ſe repræſentet, vel alium. ¶ Et an illi poſſit relinqui. ¶ Voluntas teſtatoris an declaretur ex vna parte teſtamenti quo ad alia etiam in diſpoſitionibus ſeparatis. ¶ Cauſa finalis diſpoſitionis an cenſeatur repetita in ſequentibus legatis. ¶ Vſus communis loquendi quando attendatur. ¶ Aſſignatio pro ſupplemento victus prius legato an faciat vnicum legatum, & includat præcedentia.

CAPVT CCCCXLVII.

In contractu emphyteotico an requiratur ſcriptura. ¶ Et quando in eo poſſint extendi clauſulæ ceteratæ. ¶ Conſuetudo diſponendi in præiudicium comprehenſorum an ſit admittenda, itaut ſtipulatio de emphyteuſi recipiat interpretationem à tali conſuetudine, & æquiparetur pacto expreſſo. ¶ Et quomodo illa ſit probanda. ¶ Stante excluſione filiæ propter maſculos, quando ei detur reintegratio. ¶ Ratione exceſſus etiam modici an decretum ſit nullum. ¶ Ius particulare, quod defertur iure contractus nominati, an differat à ſucceſsione in bonis, itaut ſtatutum excludens fœminas propter maſculos ad illud non extendatur, tamquam ſit intelligendum reſpectu bonorum patrimonialium, quæ deferuntur iure ſucceſsionis vniuerſalis. ¶ Identitas confinium quomodo probetur. ¶ Statuta excluſiua fœminarum propter maſculos an habeant locum in emphyteuſi Eccleſiaſtica reſpectu vtilis dominij. ¶ Et quid in Ægidiana, & alijs ſimilibus caſibus. ¶ Antiquitas temporis an poſsit operari circa ſubſtantiam actus, ſicut circa ſolemnitatem. ¶ Clauſulæ ceteratæ an extendantur iuxta ſtilum notarij rogati, vel aliorum notariorum loci, ſi de eo non appareat. ¶ Et qualiter idem ſtilus ſit probandus. ¶ Oratio perfecta an dicatur poſt extenſionem imbreuiaturæ notarij. ¶ Et an illius extenſio reijciatur ſtante diuerſitate, vel oratione ſeparata. ¶ Comprehenſus in inueſtitura, qui non eſt primus acquirens an poſsit aliquid facere in præiudicium eorũ, quibus à principio fuit ſtipulatum.

CAPVT CCCCXLVIII.

Mater quãdo habeat legitimã in bonis filij etiamſi tranſeat ad ſecunda vota. ¶ Et an ſit ea debita de iure naturali, ſeu poſitiuo. ¶ Et an ei inuita poſsit aſsignari in fructibus, & pecunijs. ¶ Et an ſit relinquenda titulo honorabili inſtitutionis.

nis. ¶ Et an sit debitum necessarium, itaut compensetur cum legato ei facto. ¶ Et an sit tertia totius hæreditatis, vel tertia tertiæ. ¶ Et quid si aliquid fuerit relictum fratribus, & sororibus. ¶ Et an illam transmittat etiam non agnitam ad hæredes extraneos. ¶ Ascendentes quando dicantur sui. ¶ Clausula codicillaris an operetur, vt præteritus censeatur rogatus restituere hæreditatem hæredi scripto in testamento detracta legitima. ¶ Primus substitutus, & alij sequentes an possint cōpellere hæredem ad conficiendum inuentarium. ¶ Præteritio fratrum an reddat testamentum nullum, instituta honesta persona cum turpi. ¶ Filia exclusa per statutum propter masculos, quæ debet dotari, an faciat partem in legitima masculorum. ¶ Et quid si fuerit renunciatum paternæ hæreditati.

CAPVT CCCCXLIX.

Fratris appellatione quando veniat soror tam in prolatione facta à lege, quàm ab homine, tam si instituantur numero singulari, quàm plurali. ¶ Et quid in statutis, quæ mandantur intelligi ad litteram. ¶ Sorores tertij Ordinis an veniant in priuilegijs concessis fratribus Mendicātium. ¶ Statutum excludens sorores à successione, & hæreditate fratrum an excludat etiam à successione sororū. ¶ Et quid in dispositionibus odiosis, & fauorabilibus. ¶ Vel quando adest eadem ratio conseruandi agnationem in exclusione sororis ab hæreditate fratris, quæ militat in excludendo sororem ab hæreditate sororis. ¶ Dispositio excludens dotatam per fratrem à successione fratris an habeat locum in dotata à sorore. ¶ Verba concepta in vno casu, & persona quando trahantur ad alium casum, & personam. ¶ Statutum excludens fœminas propter masculos an sit fauorabile. ¶ Et quid si agatur de excludendo illas à successione transuersalis. ¶ Et an odium respectu fœminarum dicatur in consequentiam, itaut præponderet fauor filiorum, & publicæ vtilitatis. ¶ Interpretatio cōprehensiua, & extensiua quando sit facienda in statutis, & quo casu fiat restrictio contra masculos ad fauorem fœminarum. ¶ Subiectio an requiratur in statutis tam respectu bonorū, quàm fœminarum.

CAPVT CCCCL.

Possessio iure familiaritatis, quando præsumatur in filio, vxore, fratribus, & similibus. ¶ Et quo casu ad illam excludendam opus sit probare, quod quis fuerit vsus iure proprio. ¶ Et an sufficiat titulus inutilis. ¶ Et an in fratribus necessaria sit cohabitatio insimul, & in eadem domo, & existentia patrimonij pro indiuiso. ¶ Possessio quando arguatur ex fructuum perceptione. ¶ Statutum tribuens executionem paratam contra possessorem rei censuatæ an intelligatur de eo, qui possidet nomine suo, vel etiam iure familiaritatis. ¶ Filiusfamilias an possit testari, & esse tutor, & vocare patrem in ius sine venia in causa pupilli, & in ea esse in iudicio absque consensu patris. ¶ Coniunctus, amicus, & similes an recuperent, & acquirant illis possessionem. ¶ Et quid in alia libera persona, & an opus sit, quod sit procurator. ¶ Manutentio an concedatur stante possessione turbida, & offuscata. ¶ Hæreditas an sit repudiata, licèt vnus frater passus fuerit alium fratrem solum possidere. ¶ Et an in hoc consideretur præscriptio longissimi temporis, itaut illa non obstante possit peti diuisio. ¶ Ex coniecturis an dicatur constare, quod quis possederit suo, vel communi nomine.

CAPVT CCCCLI.

In emphyteusi pluribus cōcessa an requiratur mors omnium ad hoc, vt reuertatur ad dominum, vel habeat locum ius accrescendi per mortē vnius, & an sufficiat dictio ipsorum, vel debeat dici omnium. ¶ Et quid si fuerit acquisita ex causa onerosa, vel quasi lucratiua, & in contractu vltro citroq. obligatorio, & stante interesse concedentis, ne fiat diuisio canonum, & quando in similibus casibus possit colligi, quod partes voluerint, vt portio vnius accrescat alijs. ¶ Vir & vxor si donant alicui post mortem, an donatio habeat effectum post mortem amborum. ¶ Verba vsque in generationem completam, quid operentur, & an habeat eundem effectum, ac si diceretur post obitum omnium. ¶ Ex quibus colligatur, quod emphyteusis sit hæreditaria, seu ex pacto, & prouidentia. ¶ Verba hæredibus, & successoribus, quid significent. ¶ Proprietarius an possit cogi ad affrancandum domos in vim constitutionis Gregorianæ, non obstante pacto, & pœna in concessione apposita.

CAPVT CCCCLII.

Solemnitas an requiratur in alienatione terrularum sterilium stante Paulina. ¶ Et an obstet iuramentum Episcopi de non alienando inconsulto Pontifice. ¶ Et de quibus bonis tale iusiurandum intelligatur. ¶ Et quando possint dici terrulæ modici valoris, & an sit standum Iudicis arbitrio. ¶ Redactio ad culturam an faciat, vt non sit augenda pensio, nec vt quis eijciatur à locatione. ¶ Rector solus an habeat eamdem auctoritatem, quam Episcopus cum Capitulo. ¶ Alienatio rerum Ecclesiæ in coniunctos alienantis an sit valida.

CAPVT CCCCLIII.

Thesaurus an acquiratur in totum emphyteutæ, siue per se ipsum inueniat, siue per operarios, & an debeat interuenire realis apprehensio, vel sufficiat sola intentio, si inuentor demonstrauit animum acquirendi. ¶ Et quid in statuis, & lapidibus, vel puteolanæ, arenæ, & cretæfodinis, vel auri, & argenti, vel cuiusuis alterius materiæ. ¶ Et an ista sint in fructu, & æquiparentur thesauris, itaut in eis præferatur vtilis dominus dire-

directo. ¶ Et an sit admittenda distinctio, quod sint naturæ renascentis, nec ne. ¶ Emphyteuta an habeat ius magis plenum, quàm vsufructuarius. ¶ Et an ei competat vendicatio tamquam domino fundi, itaut dominus directus illum ingrediens,dicatur ingredi locum alienum. ¶ Superficies prædiorum an debeat esse libera emphyteutæ vsque ad cœlum, & quid in eo, quod est subtus terram vsque in profundum. ¶ Sciens thesaurum esse in prædio, & illum accipiens in emphyteusim, vel emens à domino ignorante, an in totum sibi acquirat, vel contra eum detur actio doli, vel remedium *l. 2. C. de rescind. vendit.* ¶ Extraneus inueniens thesaurum in fundo emphyteotico an debeat partiri cum domino vtili, non habita consideratione directi. ¶ Et quis eorum sit præferendus in commoditatibus, & fructibus fundi.

CAPVT CCCCLIV.

Pensio an sit soluenda, si non fuerit capta possessio beneficij,non obstante obligatione camerali iurata cum clausula habita, vel non habita possessione, si fuerit soluta per duos, aut tres annos. ¶ Et quid si adsit cedula cum obligatione ad tempus. ¶ Vel non probentur diligentiæ. ¶ Et quomodo de illis debeat constare. ¶ Et an requiratur prosecutio, & finis litis. ¶ Obligatio ad fauorem nominati in pensione,quando sit extendenda ad translatarios. ¶ Actio an detur ei, cuius contemplatione actus geritur, vel nominato. ¶ Pensio si est reseruata ad fauorem Itali an obligationes tendant ad eius commodum, vel ad vtilitatem Hispani, in cuius persona fuit posita. ¶ In translatione pensionis, & census an remaneant obligati primi fideiussores. ¶ Appellatio an detur in pensionibus. ¶ Et an debeant solui non existēti in possessione exigendi, si excipiatur de nullitate, quæ oritur ex ventre litterarum expeditarum. ¶ Pensiones confidentiales quomodo sint probandæ. ¶ Clausula habita, vel non habita an differat à clausula, quod non possit cedi, aut resignari beneficium, nisi prouisus dederit similes fideiussores, itaut sufficiant diligentiæ factæ per resignantem contra resignatarium, vt soluat pensionem. ¶ Gratia reseruationis pensionis an sit iustificanda per pensionariū, quando titularis consensit pensioni.

CAPVT CCCCLV.

Dos an sit restituenda vxori stante sententia separationis tori, vel potius debeant præstari alimenta. ¶ Monachus expulsus an recuperet omnia sua bona. ¶ Maritus an perdat lucrum dotis eijciendo vxorem. ¶ Virtus sententiæ quando sit suspensa per appellationem. ¶ Instrumenta dotalia an habeāt executionem de iure communi. ¶ Notarius an habeat facultatem faciendi præcepta guarantigiæ. ¶ Et an illa tribuant executionem instrumentis. ¶ Et quid sit probandum, vt talis executio competat. ¶ Clausulæ, quorum interest, & generalia contra quid operentur. ¶ Interusuria dotis an censeantur remissa, si fuerit facta quietantia sortis principalis. ¶ Et an in hoc aliquid operetur protestatio. ¶ Fructus dotales an debeantur officio Iudicis mercennarij. ¶ Solutio an possit fieri illi, ad cuius fauorem actio dirigitur.

CAPVT CCCCLVI.

Ius primogenituræ an sit cessibile, & alienabile in singularem successorem. ¶ Gradus quando inspiciatur in successione,respectu primi inuestiti, vel vltimi possessoris. ¶ Nepos ex filio primogenito prædefuncto antequam pater successerit in feudo an excludat secundogenitum eius patronum. ¶ Et quid si statutum loquatur de maiore. ¶ Et quid de consuetudine seruetur. ¶ In primogenij institutione an censeatur vocata linea recta primogenitorum successiuè in infinitum ex propria vocatione, absque alterius iuris transmissione. ¶ Regnum Siciliæ quare fuerit datum Roberto ex sententia Bonifacij. ¶ Et an ibi tractaretur de successione aui, vel patrui, vel alterius remotioris. ¶ Vel fuerit habita consideratio publicæ vtilitatis. ¶ In feudo ex pacto, & prouidentia nepos ex fratre an repræsentet patrem. ¶ Disposita in nepote ex primogenito contra patruum secundogenitum an procedant in nepote ex secundogenito contra patruum tertiogenitum. ¶ Feudum concessum pro successoribus an sit hæreditarium, vel mixtum, vel ex pacto, & prouidentia, itaut volens in illo succedere, debeat esse filius, & hæres, & in eo habeat locum repræsentatio. ¶ Remissio feudi an arguatur, si quis tacuerit per annum ex quo sciuit illius alienationē. ¶ Et qualis scientia sit necessaria. ¶ Differentia quæ sit,quando feudum aperitur per mortem aui, relicto nepote ex filio primogenito, & altero filio secundogenito, vel quando aperitur per mortem fratris,relicto fratre, & nepote ex altero fratre. ¶ In feudi successione an attendamus stipitem, itaut vltimus vassallus dicatur succedere primo acquirenti, quando alius non superest ex linea vltimi possessoris. ¶ Ob defectum lineæ si fiat transitus ad aliam de qua intelligatur. & Nepos ex fratre maiore an sit præferendus patruo minori,si agatur de feudo vacante per mortem patrui. ¶ Professus in religione Hierosolymitana, & clericus an sint inhabiles ad feudum. ¶ Et an dominus possit illos recipere inuitis proximis successoribus. ¶ Et quomodo sit probanda voluntas domini, quod voluerit sibi deseruiri per substitutum vassalli. ¶ Ius transmittendi in filium an debeat esse in actu, vel sufficiat in potentia. ¶ Renouatio si non fuerit petita ante annum, & diem, & non præstitum iuramentum an inducat priuationem feudi. ¶ Et ista exceptio possit per tertium opponi. ¶ Et quibus exceptionibus competentibus domino vtatur successor singularis. ¶ Et quid si requiratur declaratio voluntatis domini. ¶ Vassallus an teneatur petere inue-

inuestituram, & subire alia onera, si feudi possessio est apud alium. ¶ Inuestituræ tenor quando sit attendendus. ¶ Filius an vocetur prius, quando nepos superest ex filio præmortuo, si sit vocatus maior natu ex filijs. ¶ Et an qualitas filiationis conueniat nepoti. ¶ Primogenitus viuo patre an habeat ius formatum transmissibile ad primum nepotem. ¶ Maior an accipiatur pro maiore natu, seu ætate, itaut semper possessore mortuo antiquior succedat. ¶ Sententia lata contra vnum agnatum an præiudicet alijs. ¶ Et an per eos possit impediri executio, & detur appellatio. ¶ Et quid si fuerint æquales in gradu, & in iure litigandi. ¶ Verba, quod succedat maior filius in perpetuum an habeant eamdem vim cum verbis, succedat maior ex descendentibus, adeò vt in testamentis accipiatur prò filio primi gradus, vel pro omnibus descendentibus, qui veniunt appellatione filiorum. ¶ Vocatus in diem incertum an possit agere antequam casus venerit. ¶ Et an illi obstet exceptio iudicij clusorij. ¶ Filij hæredes patris an reuocent alienationem à patre factam in comprehensos in inuestitura quando sumus in feudo ex pacto, & prouidentia.

CAPVT CCCCLVII.

Obligatio voti an sit de iure diuino, quamuis proueniat ex voluntate humana. ¶ Et an Papa in eo dispenset, vt Regularis, & Miles Hierosolymitanus possint accipere vxores. ¶ Et an requiratur magna causa, & vrgentissima necessitas tam in dispensando Monachum, quàm dictum Militem. ¶ Et quales sint istæ causæ. ¶ Filius vnicus Regis an peccet ingrediendo monasterium. ¶ Per professionem emissam in religione Hierosolymitana an soluatur matrimonium ratum, non consummatum. ¶ Et quid in religiosis ordinum de Alcantara, & Calatraua. ¶ Milites Hierosolymitani an sint verè religiosi. ¶ Et faciant vota castitatis, & paupertatis, & obedientiæ. ¶ Et gaudeant priuilegio fori. ¶ Et admittantur ad feuda, & fideicommissa. ¶ Et comprehendantur sub dispositione Concilij *sess. 5. c. 3. & sess. 25. c. 15.* cum alijs multis, & diuersis effectibus hic enarratis. ¶ Papa an dispenset, vt frater se coniungat in matrimonium cum vxore fratris sui, & vt nepos ducat vxorem patrui. ¶ Et de multis similibus dispensationibus remissiuè. ¶ Et de monacho, qui solet dispensari, vt capiat vxorem ad tempus vsque ad sobolis procreationem, ne stirps nobilis deficiat sine hærede, & regnum non pereat.

CAPVT CCCCLVIII.

Derogatio iuris quæsiti an sit necessaria in commutatione voluntatis facta per Papam. ¶ Et quando in ea sit apponenda clausula, non obstante. ¶ Et an illa operetur eumdem effectum, ac si dictum fuisset cum plenitudine potestatis. ¶ Et an citatio requiratur. ¶ Regula de iure quæsito non tollendo an cesset in materia de sui natura præiudiciali. ¶ Vel quando agitur de iure quærendo. ¶ Vel in concessione facta per Principem ad tempus. ¶ Vel quando adsunt clausulę ex certa scientia, aut de plenitudine potestatis, seu non obstantibus, cum similibus derogatorijs. ¶ Legatum etiam prò legitima an consistat in iure quærendo. ¶ Et an requiratur illius petitio, & declaratio, itaut ante eam non currat præscriptio, nec consideretur mala fides. ¶ Et an detur illius repudiatio in præiudicium creditorum. ¶ Et quando possit tolli per Principem etiam sine citatione. ¶ Ecclesia parochialis erecta in Collegiatam an præcedat alias parochiales, quamuis non sit derogatum regulæ de iure quæsito. ¶ Locus erectus in cathedralem an applicetur Episcopo cum derogatione iurisdictionis Archidiaconi, quam ibi prius habebat. ¶ Et an priuilegia antiqua amplius deseruiant. ¶ Noua parochia erecta intra fines antiquæ an habeat decimas, quæ prius competebant antiquæ. ¶ Papa an habeat plenitudinē potestatis in his, quæ inducuntur de iure positiuo, sicut in beneficialibus. ¶ Et quādo in istis sit apponenda clausula, non obstantibus. ¶ Testamentum, & contractus an sint de iure gentium. ¶ Et an actiones, quæ ex eis oriuntur sint de iure ciuili, itaut illis per Principem possit derogari.

CAPVT CCCCLIX.

Dolus quando consideretur in fideiussore emente pignora debitoris, vel faciendo sibi cedi censum, pro quo fideiusserat, itaut non possit acquirere fructus. ¶ Et an in hoc æquiparetur extraneo emptori. ¶ Intellectus *l. 1. C. de dolo.* ¶ Officium fideiubendi an sit ex gratia, & amicitia, & quando illam fideiussor seruare dicatur. ¶ Quod non possum vt ego an possim, vt quilibet. ¶ Facta emptione census per fideiussorem an extinguatur eius obligatio, itaut non consideretur amplius in eo actus fideiubendi. ¶ Cessio quando valeat non interueniente pecunia. ¶ Si duo insolidum constituunt annum redditum, & vnus recipit totam pecuniam, & alteri sit promissa indemnitas, & redemptio census, an alter possit redditum sibi comparare, & cogere principalem debitorem ad redimendum. ¶ Fideiussor, seu administrator habentes pecunias principalis, cum quibus possent luere censum an iuuentur simplici cessione nominis, vel omnia debeant computare in sortem.

CAPVT CCCCLX.

Superficiarij, & habentes fundum vectigalem, seu partem colonicam consistentem in vitibus vineæ, quæ respondet proprietario, & emphyteutæ, vel conductores ad longum tempus, seu ad vitam, vel Domini directi, & similes, quando gaudeant beneficio iuris congrui. ¶ Et quid si pensio est perpetua non subiacens redemptioni. ¶ Statutum retractus an comprehendat Eccle-

sias.

sias. ¶ Prædij appellatione quid côtineatur. ¶ Superficies quę sit, & an illam habens possit alienare sine consensu Domini. ¶ Exemplis quando sit iudicandum. ¶ Dispositio loquēs de venditione an comprehendat omnem alienationem, & emphyteusim, & locationem ad longissimum tempus. ¶ Bulla iuris congrui an sit fauorabilis, & extendenda. ¶ Contractus emphyteoticus an dicatur, si fiat solutio canonis æquiualentis fructibus. ¶ Differentia an debeat constitui inter ista nomina emphyteusis, liuelli, census, & locationis perpetuę. ¶ Locatio ad longissimum tempus quando transeat in contractum emphyteusis. ¶ Pretium laudemij, & beneplaciti Apostolici an sit soluendum pro parte pretij rei venditæ, itaut de eo sit faciendum depositum, prout de sorte principali ad effectū, vt competat ius congrui. ¶ Dictiones in, & similes iunctæ actui, seu tempori, aut loco an denotent intrinsicitatem, & perfectionē, itaut quod debet fieri, sit faciendum intra ipsum actum, nō prope, aut extra, maxime in statutis, & probationibus, siue ponantur in ablatiuo, seu accusatiuo. ¶ Propter retractum an fingatur primus emptor numquā retro acquisiuisse, itaut contractus censeatur gestus ad commodum retrahētis. ¶ Et an debeat retrahens subire omnia onera promissa, & stare pactis primæ concessionis, & generationi in ea nominatæ, ¶ Intimatio quomodo sit facienda, tam de pretio, quàm de alijs in venditione contentis, quādo agitur vigore iuris congrui. ¶ Concessio in emphyteusim an veniat sub nomine alienationis.

CAPVT CCCCLXI.

Valor rei an sit probatus, si testes solùm deponant de tempore conuentionis, non autem de anteriori, & posteriori per multos annos. ¶ Et an per eos sit exprimenda qualitas venditoris impliciti debitis, cum oneribus canonis, ac seruitutis, & similium. ¶ Pretium affectionis, vel redactum ex bonis vicinis venditis, an arguat iustitiam pretij alterius rei contiguæ emptæ. ¶ Et quomodo testes super hoc debeant deponere. ¶ Et quot instrumenta sufficiant. ¶ Læsio ex quibus probetur. ¶ Causa scientiæ an requiratur in teste probante æstimationem rei immobilis. ¶ Et quid in frumento, & alijs rebus modicis. ¶ Valor ad quam summam debeat ascendere, vt dicatur constare de iniustitia pretij, tam vbi agitur de rescissione venditionis ob læsionem, quàm ad probandum valorem ad effectum arbitrij. ¶ Et quando valeat renunciatio *l. 2. C. de rescind. vendit.* ¶ Scientia quo casu excludat maiorem, vt non possit allegare læsionem.

CAPVT CCCCLXII.

Tutor an sit dandus filio bannito, itaut mater illum non petens priuetur successione bonorum filij. ¶ Patria potestas an perdatur, quando bannitus potest impunè occidi. ¶ Mater quo casu debeat petere, vt detur alius tutor in locum tutoris defuncti, vel banniti, aut relegati. ¶ Filij bannitorum an possint testari. ¶ Et an faciant deficere conditionem fideicommissi. ¶ Banniti an retineant ius succedendi ab intestato, & ex testamento. ¶ Et quando possint impunè offendi. ¶ Et eis denegetur audientia. ¶ Vel beneficiū primæ instantiæ. ¶ Vel ius prothomiseos. ¶ Et an veniant in dispositione loquente de mortuis. ¶ Tutor an possit dari impuberi per extraneum nō habentem illum in potestate. ¶ Et quid si pupillus ab eo hęres instituatur. ¶ Et an talis tutor sit datiuus, seu testamentarius. ¶ Et quando preferatur legitimo. ¶ Et confirmatio illius an sit facienda sine inquisitione. ¶ Et an competat via executiua testamēti pro cōcessione administrationis faciēdæ dicto tutori. ¶ Et quo casu debeat præcedere pronūciatio Iudicis, quòd talis tutor sit idoneus.

CAPVT CCCCLXIII.

Statutum si disponat, quod maritus lucretur partē dotis non extantibus liberis, si mulier habens filios ex primo viro transiuerit ad secunda vota, & ex eis decesserit sine filijs, an tūc maritus possit lucrari maiorē partē dotis, quàm habeant liberi primi matrimonij. ¶ Quod reuocatur per remedium *l. hac edictali. C. de secund. nupt.* an sit imputandum in legitimam filiorum primi thori, vel prius sit illa detrahenda, & residuum diuidi inter eos, & secundū virum, cui lucrum dotis defertur. ¶ Statutum an possit derogare *d. l. hac edictali.* ¶ Et an in dubio intelligatur derogatum. ¶ Prohibitus alienare quādo debeat agere, ne sequatur alienatio ex actu per eū celebrando.

CAPVT CCCCLXIV.

Pater an perdat vsumfructum antea acquisitum per superuenientem clericatum filij, itaut per eum possit condi testamentum in præiudicium eiusdem patris. ¶ Et an valeat cautela, vt filiusfamilias possit testari de bonis aduentitijs filij inuito patre, quod efficiatur clericus, & quomodo illa intelligatur. ¶ Bona omnia clerici quando habeantur pro castrensibus, itaut in eis pater non habeat quærelam inofficiosi, quamuis possit petere legitimam. ¶ In casibus, in quibus perditur patria potestas, an amittatur vsusfructus patri quæsitus. ¶ Per sententiam an transferatur dominium. ¶ Et an tempus illius attendatur, seu potius tempus delationis, & successionis bonorum. ¶ Legatum rei litigiosæ an censeatur acquisitum legatario post litis exitum, seu statim ipso iure, vt in alijs legatis. ¶ Et quando bona litigiosa sint in dominio hæredis. ¶ Declaratio quo casu retrotrahatur ad tempus actus.

CAPVT CCCCLXV.

Lex nona quando trahatur ad contractus præteritos, & futuros. ¶ Et quid si loquatur super obligationibus inducendis, seu tollendis. ¶ Vel in his quæ expectant perfectionem, aut executionem

in futurum. ¶ Vel quando tractatur de robore contractus. ¶ Vel de iure quæsito tollendo. ¶ Dispositio moderans vsuras centesimas an habeat locum etiam in contractibus celebratis tempore legis antiquæ permittētis maiores vsuras. ¶ Officia notariatus an possint locari post reformationem. ¶ Et quomodo illa intelligatur. ¶ Conuentio de soluendo pensionem quolibet anno cum consummetur de anno in annum post legem conditam an subiaceat eidem legi superueniēti. ¶ Pactum expressum quando æquiparetur his, quę sunt decisa per sententiā, & præscriptionem.

CAPVT CCCCLXVI.

Dos amissa, seu diminuta, quando sit iterum constituenda mulieri per patrem, siue fratrem. ¶ Ex primo actu solutionis quo casu obligatio sit perempta. ¶ Filia an debeat imputare in legitimam dotem perditam, itaut ei sufficiat cedere actionem suis fratribus contra maritum inopem. ¶ Fructus dotis quando sint soluendi mulieri viduæ tam de iure communi, quàm iuxta formam statuti Vrbis. ¶ Et an requiratur interpellatio. ¶ Et quid si repetitio dotis non fiat ab hæredibus viri, sed ab eo, qui promisit eosdem fructus soluere. ¶ Interesse an sit debitum ante factam liquidationem.

CAPVT CCCCLXVII.

Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi quando possint collocare cathedram in loco exempto, vel extra diœcesim, & prouinciam, & deferre crucem, & baculum pastoralem, & benedicere, ac celebrare cum pontificalibus, & habere canonicos, & ministros sibi assistentes cum celebrant, vti pallio, verbum Dei prædicare, crismare, degradare, confessiones audire, & absoluere, indulgentias concedere, ordinare, processiones facere, consecrare Ecclesias, & portare rocchettum, rationale, annulum, & caudam. ¶ Prælatus inferior an vtatur insignijs dignitatis præsente superiore. ¶ Baculus iustitiæ quem deferebant Pretores quid significaret. ¶ Et à quibus esset solitus gestari lituus incuruus. ¶ Et de more Assiriorum, & aliorum circa illius delationem. ¶ Et de puniceis calceis, quos pro insignijs deferebant Imperatores. ¶ Et quid Basilius Patriarcha, & Rex Antiochus, ac Dionysius Syracusanus circa hoc fecerint. ¶ De baculo Episcoporum, & quare Summus Pontifex illo non vtatur. ¶ Oblationes ad quem pertineant, cum Episcopus celebrat in loco exempto. ¶ Benedictio Episcopi an remittat venialia, & quando æquiparetur delationi crucis. ¶ Casus in quibus Episcopi possunt exercere in exemptos vigore Concilij. ¶ Insignia denotantia proprietatem, & perfectionem in quo differant ab insignijs denotantibus potestatem. ¶ Iura restringibilia quando comprehendant casum eiusdem rationis.

CAPVT CCCCLXVIII.

Stante amissione prothocolli an institutio hæredis probetur per duos testes, quamuis non recordentur de alijs contentis in testamento. ¶ Et ex quibus defectus illius suppleatur. ¶ Et an obseruantia sufficiat. ¶ Laceratio testamenti in alijs, quàm in institutione hæredis an noceat, itaut possit valere pro parte. ¶ Depositio testis an sit indiuidua adeout in totum vitietur. ¶ De varijs exceptionibus contra testes, & quomodo illorum depositio conualidetur, non obstante inimicitia, conuersatione, affinitate, crimine, mendacio, & similibus. ¶ Amissio scripturæ ex quibus diligentijs probetur. ¶ Quæ probationes sufficiant, quando agitur de matrimonio ad effectum succedendi. ¶ Dominium deductum in iudicio incidenter an possit sola possessione probari. ¶ Quod tempus requiratur in probanda filiatione, & legitimitate. ¶ Et quomodo super ea debeant testes deponere. ¶ Parochi fides circa matrimonium contractum an probet, quamuis illud non reperiatur in libro scriptum. ¶ Notarius post datam copiam instrumenti an præiudicet parti, si prothocollum nō custodiuerit. ¶ Enunciatio matrimonij in instrumento dotis an faciat semiplenam probationem. ¶ In causa honoris, & status an Iudex possit ex officio examinare testes in calculo ferendæ sententiæ. ¶ Matrimonium an accipiatur pro sponsalibus. ¶ Et ex quibus arguendum sit illud non esse secutum. ¶ In matrimonio contracto in facie ecclesię, an filij ex eo procreati dicantur legitimi verè, & non fictè, & quo ad feuda, & ordines sacros, & quascumque dignitates propter bonam fidem vnius ex coniugibus. ¶ Et quando excludant substitutum, & habeantur pro legitimis etiam extantibus filijs primi matrimonij validi. ¶ Et quid si non fuerint factæ denunciationes, vel remissæ. ¶ Et an bona fides præsumatur stante lite, & pendente appellatione super causa matrimonij. ¶ Tam si agatur de errore facti, quàm iuris, & consanguinitatis. ¶ Lapso quinquennio post mortem patris an possit amplius quæri de statu filiorum. ¶ Nati ex coniugatis an sint naturales, vel spurij, si vnus ex eis sit in bona fide. ¶ Denunciationes in matrimonio an præsumantur per spatiū triginta annorū. ¶ Disputatio validitatis testamēti an sit præiudicialis ad substitutionem. ¶ Dubia an sint de medijs causæ. ¶ Et an prius sint faciendæ probationes, antequam ad d. media proueniatur. ¶ Substitutio pluribus facta quādo requirat concursum omniū. ¶ Et quid si fiat cū adiectione copulatiuæ, seu nominis collectiui. ¶ Et quo casu pluralitas resoluatur in singularitatē. ¶ Relatiuum, quibus, quos comprehendat. ¶ Testes producentis quādo sunt contrarij, quibus standū sit. ¶ Immixtio hæreditatis ex quibus præsumatur. ¶ Confessio cū clausula, & alias &c. quid operetur. ¶ Et quādo possit reuocari. ¶ Habens cohęredē an veniat appellatione heredis. ¶ Testes positi ad partes an sint de actis. ¶ Et quo casu probēt.

CA-

CAPVT CCCCLXIX.

Ciuitas quando possit singulos obligare, & an sufficiat maior pars. ¶ Statuta, vt vnus teneatur pro delicto alterius, an sint irrationabilia. ¶ Et quãdo intelligantur confirmata per Papam. ¶ Et an possint fieri per vniuersitates. ¶ Et an debeat imminere necessitas, vt sint valida, itaut illa cessante sint reuocanda. ¶ Et quid si adsit publica vtilitas. ¶ Et an illa consideretur, quando damnum priuati esset maius. ¶ Vel requiratur scientia damni inferendi, & quod illud potuerit prohiberi. ¶ Præsumptio culpæ per quem possit induci. ¶ Statutum an liget ante publicationem, quamuis constet de scientia. ¶ Populus quando possit facere statuta. ¶ Et illorum confirmatio ad quem pertineat. ¶ Et quando illa dicantur confirmata. ¶ Ægidiana in quibus locis sit obseruanda.

CAPVT CCCCLXX.

Pactum iuratum de instituendo fideicommissum vniuersale, & particulare, iuxtà formam testamenti an expiret, si de eo non constet, vel si illud reuocetur. ¶ Conuentio de succedendo in bonis alterius an sit valida accedente eius consensu, ¶ Et an illa possit reuocari. ¶ Et quid si renunciatio sit de non succedendo. ¶ Et an dicatur continere virtualiter pactum affirmatiuum, quamuis sit concepta negatiuè. ¶ Et quando consensus superueniens conualidet renunciationem ex nunc, vel prout ex tunc. ¶ Sententia lata iuxta formam statuti an valeat, si non existat, aut sit reuocatum. ¶ Confessio relata ad instrumentum an intelligatur de eo, quod habet effectum. ¶ Laudum, vt bona deueniant ad patruum, non ad matrem per mortem pupilli, an sit nullum ob defectum consensus illius, quamuis esset factum vigore statuti, & fuisset confirmatum per sententiam Iudicis, & super eo etiam transactum cum iuramento. ¶ Ratificatio an detur in actu nullo. ¶ Et præsentia partis quando requiratur. ¶ Filia renuncians hæreditati paternæ ob legitimam habitam an possit allegare læsionem. ¶ Et quid si renunciauerit fauore conseruandæ agnationis iuxtà tenorem statutorum, quæ ferè sunt per totum orbem. ¶ Et an valeat talis assignatio legitimæ, quamuis simus in minore, etiam absque iuramento ¶ Agens ad rescissionem, seu nullitatem contractus quo casu restituat accepta. ¶ Iusiurandum an suppleat omnes defectus, licèt sit præstitum ab impubere doli capace. ¶ Absolutio à iuramento an detur stante periurio incurso.

CAPVT CCCCLXXI.

Fructus pendentes mortuo feudatario, & emptore prædij ad vitam quomodo diuidantur. ¶ Et quid in hæredibus vxoris, & in venditione cum pacto de reemendo, & in emphyteusi finita absque culpa emphyteutæ, & domo vendita, quæ prius erat locata pro annua pensione. ¶ Vsufructuarius quando faciat fructus suos, & transmittat ad hæredes. ¶ Concessio ad vsum, & vsumfructum an intelligatur quo ad proprietatem. ¶ In legato fructuum prædij quotannis dum viueret, vel cum esset vidua, quomodo sit facienda diuisio, si legataria non vixerit per totum annum, vel statim non nupserit.

CAPVT CCCCLXXII.

Donatio inofficiosa re, & consilio facta vni ex filijs per matrem an reuocetur in totum, vel solùm quo ad legitimam. ¶ Et quid si donatum esset extraneo. ¶ Dos excessiua an possit reuocari constante matrimonio. ¶ Titulus dotis quãdo sit onerosus tam respectu viri, quàm mulieris. ¶ Consensus filij quo casu excludat reuocationem inofficiosæ dotis. ¶ Et an sufficiat tacitus, vt sibi præiudicet in legitima. ¶ Dos data filiæ spuriæ excedens quantitatem alimentorum an possit repeti viuente marito. ¶ Filia quando dicatur se liberare ab obligatione cõferendi dotem abstinendo ab hæreditate paterna.

CAPVT CCCCLXXIII.

In Ecclesia regulari quando possint poni seculares per Episcopum, seu Abbatem absque beneplacito Apostolico, vel è contra. ¶ Et quo casu mutatio vnius ecclesiæ in aliam, seu vnio, vel diuisio concedatur. ¶ Et an per talem translationem sit tacitè dispensatum cum Monachis. ¶ Et fructus, ac redditus Ecclesiæ sint illis concessi. ¶ Consensus Episcopi, vbi ecclesia est sita an sufficiat, vel debeat interuenire etiam auctoritas illius, in cuius diœcesi adsunt prædia alienanda. ¶ Propter celeritatem coniungendarum actionum quando vnus actus occultetur, & habeatur pro expresso. ¶ Ordinarius an possit applicare fructus superfluos fabricæ vnius ecclesiæ alteri ecclesiæ indigenti sine consensu Papæ. ¶ Et quando illius beneplacitum suppleat omnes solemnitates.

CAPVT CCCCLXXIV.

Insinuatio donationis an possit quandocũque fieri. ¶ Et quãdo præsumatur propter diuturnitatem tẽporis. ¶ Et illius defectus per iusiurandũ conualidetur. ¶ Et an sit de forma, ac substantia actus. ¶ Donatio causa mortis, & ob causam matrimonij an veniat sub statuto requirẽte solemnitates in donationibus. ¶ In contractu gesto per duos notarios an sufficiat depositio vnius sine altero. ¶ Et an ob illorũ contrarietatẽ actus annulletur. ¶ Iudex vnus ex duobus delegatis an prohibeatur aliquid facere sine alio. ¶ Solemnitates constitutionis Ægidianæ an debeant seruari in tota prouincia Marchiæ etiã in donationibus factis per Maiores. ¶ Antiquitas temporis an aliquid operetur circa substantiã actus. ¶ Et quando præsumptio ex illa resultans sit exclusa.

CAPVT CCCCLXXV.

Hæreditas aduentitia quãdo possit per filium adiri patre ignorante,& inuito. ¶ Et quo casu in eã currat eidẽ pręscriptio ¶Et an iuri adeũdi præscribatur à die delatæ hæreditatis, vel scientiæ. ¶ Impedimentum iuris, & facti quale sit ad impediendum cursum præscriptionis. ¶ Dispositio *auth. nisi triennalis. C. de bon. matern.* loquens in lucris nuptialibus, an extendatur ad omnia bona aduentitia. ¶ Præscriptio cæpta cum maiore an currat contra minorem, & pupillum eius hæredem. ¶ Filiusfamilias an possit sine consensu patris producere instrumentum insinuationis, & an ligetur tempore dato ad insinuandum. ¶ Mulieri an præscribatur quo ad dotem durante matrimonio. ¶ Patria potestas quando impediat ius adeundi.

CAPVT CCCCLXXVI.

Transactio quando valeat super bonis fideicommissi, maioratus, feudi, emphyteusis, & aduentitijs, ac rebus Ecclesiæ, vel Minoris. ¶ Et quid si fuerit bona fide transactum, & de re dubia. ¶ Vel retineantur bona per transigentem. ¶ Vel dimittantur penes possidentem. ¶ Et an possit repeti pecunia soluta à successoribus vocatis. ¶ Et quando requiratur decretum. ¶ Fideicommissarius secundus an succedat primo, seu testatori. ¶ Concordia per vocatos in fideicommisso quando censeatur ratificata. ¶ Alienatio an sit permissa stante consensu habentis interesse, quamuis postea superuenerit.

CAPVT CCCCLXXVII.

Legitimatus quando succedat in emphyteusi Ecclesiæ, & in bonis feudalibus, & excludat substitutum. ¶ Res emphyteotica concessa cum pacto affrancandi an consideretur, vt emphyteusis ecclesiastica, vel extinguatur, & transeat in meram venditionem, itaut nullum dominium remaneat apud concedentem. ¶ Et quid si istud pactum sit collatum solùm in personam emphyteutæ,& an per illud excludatur contractus correspectiuus.¶Et an priuatus tali emphyteusi cadat à pacto affrancandi. ¶ Statutum loquens de venditione an habeat locum in bonis emphyteoticis concessis cum dicto pacto affrancandi. ¶ Renouatio emphyteusis quando possit peti per proximiores.¶ Remedium recuperandę possessionis quo casu transeat ad hæredes, & an competat contra quemcumque successorem, & hæredem hæredis. ¶ Interdictum quorum bonorum an detur etiam ad res singulas adipiscendas, & an sufficiat sola probatio detentionis.

CAPVT CCCCLXXVIII.

Primariæ, seu primitiæ preces quæ sint, & quibus concedantur. ¶ Et quando reddant præbendam affectam, & ligent manus collatoris. ¶ Et an requiratur præsentatio. ¶ Et quid stante scientia, & decreto irritante. ¶ Et quo casu collatio dicatur facta animo illas eludendi.¶ Sciens quando possit dissimulare, & valeat conferre. ¶ Processus cum procuratore reuocato an sit validus. ¶ Regalia quæ sint, & quibus competant. ¶ Clausula, ita tamen, quod persona sic nominata de aliquo beneficio prouisa fuerit eius nominatio quo ad alios collatores ipso iure expiret, quid operetur in primarijs precibus. ¶ Et quando in eis locum habeat dispositio *l.boues. §. hoc sermone. ff. de verb. signific.*

CAPVT CCCCLXXIX.

Subhastationes cum dilatione viginti dierũ an sint necessariæ de iure,& de consuetudine in alienandis rebus Minorum, & Ciuitatum, & Ecclesiæ. ¶ Et an sit leuis solemnitas, vel de forma, & ei possit renunciari. ¶ Vel loco illius alia subrogari.¶ Et quando competat restitutio si omittantur. ¶ Minor quomodo sit citandus.¶ Contractus carcerati quando valeat ad fauorem eius, qui filium detinet. ¶ Obligatio filij, vel filiæ an sit iusta pro liberando patre è carceribus.¶ Discussio in rebus mobilibus quando debeat præcedere,vt valeat executio in stabilibus.¶ Impugnans alienationem ex defectu subhastationum an debeat prius soluere pretiũ, & melioramenta.¶Locus loci quando sit apponẽdus in instrumento, vel priuilegijs, ac alijs dispositionibus. ¶ Et quid de consuetudine seruetur. ¶ Et an vitietur in totum instrumentũ.¶ Simulatio donationis an probetur per coniecturas. ¶Et quales debeãt esse.¶ Iuramentũ quando cõualidet actũ simulatũ.¶ Reseruatio quam facit donans occasione testandi ad quam summã debeat ascẽdere.

CAPVT CCCCLXXX.

Vicinus superior quando possit facere molẽdinum in præiudicium habentis molendinum inferius. ¶ Aggeres,& similes munitiones quo casu licitè fiant pro tuendo prædio, immutãdo cursum fluminis publici, & priuati,seu torrentis antiqui. ¶ Opus factũ animo sibi proficiendi an sustineatur,si vicinus damnum sentiat. ¶ Parum,& nihil quando ęquiparentur. ¶Flumen an sit commune inter habẽtes prædia vicina.¶ In materia aquarũ an attẽdatur lex,seu pactũ,natura,& vetustas.

CAPVT CCCCLXXXI.

Confraternitates laicorum, & Hospitalia quando sint loca pia, & possint per Episcopos visitari, quamuis existant in ecclesijs regularium exemptorum, non obstante quacumque consuetudine immemorabili.¶ Et an gaudeant restitutione in integrum. ¶ Substitutio in euentum,quod puella efficiatur monialis an valeat,vel sit reijcienda conditio tãquã impediens matrimoniũ.¶ Mors naturalis grauati an debeat expectari,vt substitutus admittatur, vel sufficiat professio monachi.

¶ Em-

¶ Emphyteusis quo casu sit concessa filijs post morte patris. ¶ Dominium quando acquiratur ex descriptione in libris locorũ montiũ. ¶ Emẽs aliquid super vita alterius an sibi, & hæredibus suis acquirat. ¶ Casus monachatus quando sit positus per testatorẽ taxatiuè, seu demõstratiuè, itaut posit comprehendere etiã mortem naturalem, non ciuilem per professionem. ¶ Relictum in minori summa an sit validum tam si puella efficiatur monialis, quàm si nuberet. ¶ Professus quando habeatur pro mortuo. ¶ Emphyteusis pro hæredibus, & successoribus quibuscumque, vel cum clausula, quibus dederis, an transeat ad hæredes extraneos, & ad ecclesiam, & ad fiscum perpetuò, & irreuocabiliter, vel posit dominus cogere ad vendendum infra annum. ¶ Et an requiratur declaratio intra biennium, quod reuertatur ad dominum. ¶ Et an hoc tempus currat à die, quo monachus moritur, vel quo est professus. ¶ Inuestitura quando recipiat restrictionem.

CAPVT CCCCLXXXII.

Canonicatus Ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ, etiam insignis an requirat ordinem sacrum. ¶ Et quid in dimidijs portionibus. ¶ Et an sufficiat prima tonsura, & ætas quatuordecim annorum. ¶ Capitulũ quando posit statuere circa curam animarum, & quod Canonici sint saltẽ in ordine subdiaconatus. ¶ Et an requiratur cõsensus Episcopi, seu Vicarij, & quo tempore debeat præstari. ¶ Non existens in sacris an posit optare maiorem præbendam, & suam hebdomadam ad effectum conferendi beneficium. ¶ Et quando ei committatur per *Capitulum* talis collatio. ¶ Receptio canonici noui an intelligatur saluo tenore litterarum, quamuis aliud disponant statuta per eũ iurata. ¶ Decanus non existens in sacris quando conuocet capitulum, & in eo proponat, ac resolutiones accipiat. ¶ Dispositio *clem. vt hi qui. de ætat. & qualit.* in quibus casibus procedat. ¶ Statutum non repertum in archiuio an liget. ¶ Verba enunciatiua Papæ quando probent. ¶ Decanus habens facultatem substituendi an posit substituere non existentẽ in sacris. ¶ Confesio an releuet super eo, quod quis non potest disponere. ¶ Cõsuetudo an valeat, vt Canonicus clericus præcedat eos, qui sint in ordine sacro.

CAPVT CCCCLXXXIII.

Statutum disponens, vt testamentum insinuetur intra sex menses, aliàs sit nullum, an excludat hæredem, vt interim non adeat, & exigat credita hereditaria, quamuis forsan reduceretur ad nullitatem, si cõtingat illud non insinuari. ¶ Constitutum quo casu transferat possesionem ciuilem, & naturalem. ¶ Et quid si contractus fuerit inutilis. ¶ Donatio semel impugnata per donantem an posit amplius insinuari. ¶ Obligatio naturalis an oriatur ad fauorẽ donatarij ex donatione nõ insinuata. ¶ Donatio facta corã Iudice an requirat aliã insinuationẽ. ¶ Et quando sit valida, si non insinuetur, & acquirat aliquod ius donatario, itaut posit capere possesionem rei donatæ pendente lite super insinuatione. ¶ Donatarius an prohibeatur insinuare inuito donãte. ¶ Recursus an detur ad Ecclesiasticũ ratione peccati, vel misio in possesionẽ concedatur, in casu in quo deficit obligatio naturalis. ¶ Precariũ, & pignus rei suæ an cõsistat. ¶ Iudex an habeat facultatem soluendi debitum solius obligationis naturalis. ¶ Hæres qui debet soluere legata infra certum tẽpus, aliàs trãsferatur institutio in alterũ, an interim posit facere omnia, quæ hæredi cõpetunt.

CAPVT CCCCLXXXIV.

Habitatio vera an dicatur, quando absens habitat per familiam, itaut statutũ loquẽs de habitatione in ista verificetur. ¶ Dominus volens ædificare an præferatur vicino. ¶ Constitutio iuris congrui cogens ad vendendum domos, quæ non habitantur, an procedat, si solùm pars habitetur, & in alia adsint inquilini tam gratis, quàm pecunia accepta. ¶ Habitare an dicatur cũ familia, qui habet vnũ tantum famulũ. ¶ Actio an cõpetat non probatis qualitatibus statuti. ¶ Relictũ familiæ, an sit verificatũ, si vni solùm detur. ¶ Cõdecentia habitationis quando sit consideranda adhoc, vt absens dicatur habuisse animũ reuertẽdi. ¶ Familia tota an posit dici deliquisse, si vnus deliquit.

CAPVT CCCCLXXXV.

Depositarius, & sequestratarius, ac similes soluentes ad præceptũ Iudicis quando liberentur. ¶ Et an requiratur contradictio, & appellatio, ac denunciatio debitori. ¶ Et an Iudex debeat esse competens. ¶ Consensus an inducatur vltra illud, quod de necessitate infertur. ¶ Solutio vnius partis an inducat agnitionem totius debiti.

CAPVT CCCCLXXXVI.

Cesio bonorũ ad fauorẽ particularium creditorũ quãdo prosit alijs. ¶ Et quo caso dicatur vniuersalis. ¶ Inuentariũ vnicũ an sufficiat tã respectu eorũ, qui sunt citati, quàm pro alijs creditoribus postea comparentibus. ¶ Cedens bonis quando remaneat dominus, & posit pœnitere, & repellatur ab agẽdo. ¶ Statuta ordinatoria & decisoria, ex quibus cognoscantur. ¶ Quietatio pro residuo an impediat, ne plus posit peti, quãuis sit debitũ. ¶ Pensio domus cõmunis an sit soluenda. ¶ Compromissum ad res plures directũ an finiatur restãte vna re indecisa, itaut sententia arbitri debeat integraliter ferri. ¶ Cõpẽsatio an sit admittenda stãte iuramẽto. ¶ Denunciatio facta per creditores debitoribus cedentis an subsistat post sententiã. ¶ Actor, qui lite pẽdente cesit bonis, an posit prosequi iudiciũ cœptũ. ¶ Clausula, quomodolibet, & quibuscũq; quid operetur. ¶ Legitimatio personarũ an sit necessaria in iudicio summarijssimo. ¶ Et an sufficiat, si superuenerit. ¶ Exceptio cesionis bonorum an impediat litis ingressum.

CAPVT CCCCLXXXVII.

Repræſentatio an attendatur in vocatis ſalua gradus prærogatiua. ¶ Appellatione cippi domus an veniant agnati iuxta ordinē graduum. ¶ Nepos an concurrat cum patruo, ſi ſubſtituatur cippus. ¶ Communicatio erronea bonorum, quando poſſit reuocari. ¶ Fideicommiſſum ſub conditione, ſi hæres inſtitutus deceſſerit ſine filijs, an habeat locum in caſu, in quo filius habuerit filios, qui poſtea ſine filijs decedant. ¶ Et quid ſtantibus coniecturis, & quales illę debeant eſſe. ¶ Extenſio de perſona ad perſonam quando detur in ſubſtitutionibus. ¶ Clauſula, tunc & eo caſu, an inducat reſtrictionem. ¶ Vocatio natu maioris proximioris agnati, quando extendat fideicommiſſum. ¶ Filius an ſuccedat in locū patris tā in ſucceſſione legis, quàm hominis.

CAPVT CCCCLXXXVIII.

Cenſus inualidus an ſit ratificatus per ſolutionem fructuum. ¶ Filius immiſcens ſe hæreditati paternæ an præſumatur habuiſſe ſcientiam teſtamenti propter conſuetudinem illud publicandi, mortuo teſtatore. ¶ Productio, ſeu retentio ſcripturæ an inducat ſcientiam omnium in ea contentorum. ¶ Diſpoſitio patris, quod filius non adminiſtret, donec non peruenerit ad ætatem vigintiquinque annorum, an liget illum pro tempore, quo eſt minor, non quando eſt effectus maior vigore ſtatuti conſtituentis eum in perfecta ætate, dum eſt in vigeſimo anno. ¶ Emptor cenſus an teneatur verificare cauſam narratam, quod fuerit impoſitus pro melioramentis.

CAPVT CCCCLXXXIX.

Æſtimatio bonorum dotalium quo caſu faciat emptionem. ¶ Modus citandi obſeruatus ab vno ex litigantibus, an poſſit dici inualidus, ſi ille ab altero obſeruetur. ¶ Citatio generalis per edictum quando ſufficiat. ¶ Vxor pro reſtitutione dotis an debeat agere ſolùm contra fundum dotalem, non ad alia bona. ¶ Hypothecaria pro legatis, & pro dote, ac alijs creditis an detur ſolùm pro menſura debiti. ¶ Sententia ad fauorem vxoris ſuper reſtitutione dotis an præiudicet creditoribus. ¶ Et quando bona illi aſſignata pro menſura ſuæ dotis poſſint ab ea auocari per creditores offerentes ſuas dotes. ¶ Adiudicatio an ſit facienda præuia æſtimatione per peritos, vel per ſubhaſtationem. ¶ Reſtitutio dotis an debeat fieri in pecunia, ſi pars illius in ea conſiſtat, & pars in ſtabilibus.

CAPVT CCCCXC.

Fructus cenſuum, & annuæ præſtationes quanto tempore præſcribantur tam de iure communi, quàm iuxta ſtatuta Vrbis. ¶ Et quando ſufficiat vnica præſcriptio. ¶ Statuta confirmata à Sede Apoſtolica an tollant actus iuratos. ¶ Et quid ſi per ea annullentur inſtrumenta continentia debita. ¶ Qualitas præcedens ſtatuti an intelligatur repetita in ſubſequenti. ¶ Compenſatio quibus caſibus ſit admittenda cum legitima. ¶ Filia excluſa à ſucceſſione propter dotem an poſſit dicere de nullitate teſtamenti, & petere legitimam, ſi fuerit præterita. ¶ Et quid ſi in eo non fuerit inſtitutus hæres maſculus, ſed extraneus. ¶ Vel ſi eſſemus in teſtamento matris, in quo non conſideratur agnatio. ¶ Dotata à matre an excludatur tam à ſucceſſione illius, quàm patris. ¶ Reuocatio teſtamenti facta non ſimpliciter, ſed animo condendi aliud an tollat primum. ¶ Et an iſta exceptio reuocationis poſſit opponi per tertium, ſi hæres non declaret an velit adire.

CAPVT CCCCXCI.

Appellatione ſtipitis, ſeu cippi quando veniant fœminæ. ¶ Et quo caſu cenſeantur vocati agnati iuxtà ordinem graduum. ¶ Qualitas maſculinitatis an intelligatur repetita in ſubſtitutionibus. ¶ Agens tamquam agnatus an debeat probare agnationem legitimam etiam parte non opponente. ¶ Teſtes qui deponunt præſumptiuè an probent concludenter. ¶ Conſanguinitas, & fraternitas an probetur per tractatum, & nominationem, quamuis agatur de acquirenda hæreditate. ¶ Et an in fratribus detur quaſi poſſeſſio fraternitatis, prout in vxore, & filio. ¶ Confeſſio agnationis facta per procuratorem an poſſit reuocari per principalem. ¶ Conditio, ſi ſine filijs deceſſerit, quādo verificetur in fœminis.

CAPVT CCCCXCII.

Parochus an præferatur in ſepultura Parochiani, ſicut in adminiſtratione Sacramentorum. ¶ Et quando debeat præmoneri per Fratres volentes deferre ad ſuas Eccleſias cadauera defunctorum. ¶ Et quid in hoc decreuerit Sacra Congregatio Regularium. ¶ Verbum, liberè, quid ſignificet. ¶ Cura animarum, & poteſtas abſoluendi à peccatis, & adminiſtrandi Sacramenta an poſſit præſcribi, & in alium transferri. ¶ Priuilegium conceſſum Eccleſiæ quando poſſit tolli per Prælatos. ¶ Conſuetudo recitandi officium, & recipiendi funeralia per Canonicos, & Parochum in eccleſijs Mendicantium, quando corpora defunctorum ibidem deferuntur, an valeat. ¶ Conceſſo conſequenti quo caſu cenſeatur datum antecedens. ¶ Conſuetudo immemorabilis, quæ habet vim tituli, an ſit ſublata per derogationes vniuerſales. ¶ Ius reuerentiale an amittatur per conſuetudinem contrariam. ¶ Decretum irritans an aliquid operetur, ſi non appareat, quod quis velit illo vti. ¶ Libera ſepultura, quæ conceditur Fratribus ex Bulla Pij V. & ex Mare magno quomodo, & quando procedat.

CA-

CAPVT CCCCXCIII.

Conditio respiciens plures personas an debeat verificari in omnibus. ¶ Indefinita an æquipolleat vniuersali collectiuè, vel distributiuè. ¶ Testator si relinquat vsumfructum vxori vnà cum suis hæredibus, si vnus ex eis diuidat an vxor licitè petat aliud legatum sibi factum casu, quo non posset stare cum eisdem hæredibus, quamuis alij cohæredes sint parati cũ ea simul habitare. ¶ Et quomodo in hoc consulatur eis, qui volunt obedire præcepto testatoris contra alios contrauenientes. ¶ Proximitas grauantis, vel grauati quando attendatur in successionibus. ¶ Et quales coniecturæ debeant esse. ¶ Et quid si vocentur sibi proximiores, vel in sua familia, vel hæreditate sua, vel in suis bonis, vel quod sint sui hæredes, vel in vocatis nomine collectiuo, vel si vterque prouenit à testatore grauante. ¶ In substitutione proximiorum an omnes in pari gradu succedant.

CAPVT CCCCXCIV.

Administrator an posſit conueniri spolio ante redditam rationem. ¶ Vxor an præsumatur scire ea, quæ continentur in capitulis matrimonialibus factis cum marito. ¶ Receptio pensionis nomine alterius an probet possessionem. ¶ Clausula, quam, & quas, quando inducat omne ius, & actionem spolij. ¶ Condemnatio in fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt quo casu admittatur. ¶ Cõclusio super remedio reintegrandæ qualis debeat esse. ¶ Bona fides, & probatio dominij, & melioramentorum quando excludat spolium. ¶ Aegidiana an habeat locum stante notorio grauamine. ¶ Actio spolij an detur contra cohæredem, & quãto tempore præscribatur.

CAPVT CCCCXCV.

Post sententiam quando posſit opponi exceptio inuentarij tam in iudicio ordinario, quàm executiuo. ¶ Et quo casu dicatur plenè cognitum super tali exceptione, adeo vt amplius illa non debeat admitti. ¶ Inuentarium factum citato vno creditore, an valeat quo ad eum, itaut non posſit opponere defectum, quod alij non fuerint citati. ¶ Exceptio falsi, & excommunicationis an admittatur post terminum, si in eodem termino fuit specificata. ¶ Hæres condemnatus in solidum ad instantiam creditoris, seu legatarij, ac fideicommissarij an posſit in executione sententiæ excipere, quod bona non sufficiunt. ¶ Reus an valeat se tueri pluribus priuilegijs. ¶ Impugnans inuentarium an debeat probare existentiam plurium bonorum vltra ea, quæ in illo non sunt descripta.

CAPVT CCCCXCVI.

Collegium Archiuij, quando, & in quibus casibus posſit legitimare. ¶ Et an valeat præiudicare tertio, & excludere substitutum. ¶ Et quid in hoc disponant Bullæ Summorum Pontificum. ¶ Ius succedendi an sit separatum à filiatione. ¶ Dispensatio collatiua in quo differat à restitutiua. ¶ Legitimatus cum clausula, sine præiudicio venientium ab intestato, an sit verè legitimus, & dicatur de agnatione patris. ¶ Et an habeat legitimam, & illius supplementum. ¶ Et quid si ei aliquid relinquatur. ¶ Et an concurrat cum filijs legitimis, & naturalibus. ¶ Et quando succedat tam condito testamento, quàm ab intestato, tam secundum mentem patris, quàm contra illius voluntatem. ¶ Et an posſit impugnare testamentum, si fuerit præteritus. ¶ Legitimatio an valeat, non facta mentione filiorum, & filiarum, ac nepotum, ac ventris prægnantis. ¶ Et quid in ea, quæ fit per Collegium Archiuij. ¶ Et an in illa requiratur citatio filiorum. ¶ Et quid si filij renunciauerint hæreditati paternæ, vel filiæ sint ab ea exclusæ per statutum. ¶ Et an posſit fieri ea lege, vt legitimatus non succedat simpliciter, nec æqualiter cum alijs filijs, vel quod non succedat, nisi de voluntate testatoris. ¶ Adoptatus cum limitatione successionis an habeat legitimam. ¶ Clausula, sine præiudicio venientium ab intestato, an censeatur apposita per legitimantem, quamuis non fuerit expressa in legitimatione. ¶ Filij, qui renunciarunt hæreditati paternæ, an posſint capere sibi in testamento à patre relicta, non obstante renunciatione, & dissensu filiorum, quorum causa fuit renunciatum. ¶ Filia exclusa à statuto quando petat supplementum legitimæ, si pater ei aliquid relinquat. ¶ Nullitas legitimationis an consideretur respectu substantiæ ipsius, vel præiudicij filiorum non nominatorum.

CAPVT CCCCXCVII.

Statutum disponens, quod notarius debeat cognoscere contrahentes, quomodo intelligatur. ¶ Et an talis cognitio de iure sit necessaria. ¶ Verbum, sufficit, positum in aliqua dispositione quid operetur. ¶ Primus actus quando sit iterandus. ¶ Tabellio obligatus ad suscipiendum iuramentum pro cognitione contrahentium an debeat illud suscipere ab eisdem personis, à quibus in alijs contractibus prius susceperat. ¶ Et an valeat probatio postea facta, quod illud fuerit præstitum. ¶ Notarius an posſit extendere iuramentum vnà cum clausulis cæteratis. ¶ Clausula, pro habitis, & receptis, an extendatur ad tempus futurum. ¶ Facultas transferendi pensionem nunc, & pro tempore an comprehendat omnes pensiones reseruatas post facultatem. ¶ Verba, præsentis temporis, quo casu mutent naturam, & trahantur ad futurum, & quid è contra. ¶ Mutuum quando sit conualidatum. ¶ Exceptio non numeratæ pecuniæ an tollatur per numerationem postea factam. ¶ Et an illa cohæreat rei, vel personæ, itaut competat fideiussori.

CAPVT CCCCXCVIII.

Vxor confitens cum iuramento recepisse pretium census dotalis vnà cum marito, an præsumatur participasse pro dimidia. ¶ Emptor census, qui debet reinuestiri, quando teneatur probare conuersionem pecuniarum, vt liberetur. ¶ Confessio mulieris adminiculata an valeat, quamuis sit absque solemnitatibus statuti. ¶ Augmentum dotis quando possit fieri per maritum tam ante, quàm post matrimonium. ¶ Et quo casu statutum loquens de donatione in eo verificetur. ¶ Pactum an sit validum, vt mulier lucretur donationem propter nuptias. ¶ Et quid si fiat, vt matrimonium contrahatur. ¶ Conuentio inæqualis inter dotem, & donationem propter nuptias an subsistat. ¶ Statutum loquens in donatione an habeat locum in remuneratoria, & lucro dotis, & in accessorijs ad alios contractus. ¶ Sponsalitia largitas an possit reuocari. ¶ Donatio ob causam nuptiarum an sit irrita, si illæ non sequantur. ¶ Effectus donationis propter nuptias quis sit. ¶ Et an illi possit per mulierem renunciari. ¶ Et an sit amplius in vsu. ¶ Et ex quibus colligatur, quod non sit sponsalitia largitas. ¶ Dos taxata quando possit augeri, vel minui. ¶ Acconcium an sit pars dotis, & veniat appellatione illius. ¶ Et an pro eo concedatur alienatio bonorum fideicommissi, sicut pro dote. ¶ Dos congrua an consideretur tam respectu bonorum patris, quàm matris. ¶ Acconcium quomodo sit restituendum. ¶ Et an veniat sub prohibitione rerum dotalium. ¶ Dignitas personarum an attendatur in constitutione dotis, si non suppetunt facultates. ¶ Et quando annulletur, si fuerit constituta.

CAPVT CCCCXCIX.

Repetitio pecuniarum quando detur contra eum, pro quo fuit facta promissio de non offendendo de mandato Iudicis. ¶ Et an requiratur actus positiuus circa approbationem dictę promissionis, vel sufficiat sola scientia, & illius intimatio. ¶ In actu necessario an sint adhibendæ solemnitates. ¶ Fideiussor verus an dicatur, qui ex officio Iudicis cogitur ad cauendum pro consanguineo de non offendendo, & an æquiparetur fideiussori iudicatum solui. ¶ Pœna fractæ pacis præstitæ pro se, & complicibus an incurratur, si vnus fuit offensus, antequam ratum haberet. ¶ Et an ratihabitio retrotrahatur. ¶ Consanguineus offendens quando debeat releuare promittentem ratificando promissionem. ¶ Et ex quibus censeatur facta ratificatio. ¶ Actus positiuus qualis debeat esse ad inducendam ratificationem. ¶ Statutum quo casu trahatur ad præterita. ¶ Et quid in negotijs pendentibus per appellationem. ¶ Tempus secundi fatalis quomodo sit calculandus. ¶ Protestatio impedimenti an sit necessaria, vt fatalia non currant. ¶ Appellanti quando detur bienniũ. ¶ Et an sufficiat comparere in vltimo termino induciarum.

CAPVT D.

Litteræ inter Mercatores an habeant vim publici instrumenti, & probent stipulationem. ¶ Transmissio mercium, animalium, ac similium rerum cum nomine, & signo emptoris an trãsferat dominium, & possessionem. ¶ Et an tale mercum, seu signum debeat ad hunc effectũ poni per emptorem, seu nuncium coram venditore. ¶ Res empta de mandato alicuius an dicatur sua, antequam sit tradita. ¶ Pretium an posit conferri in arbitrium venditoris, seu emptoris. ¶ Venditio an sit valida, si fiat pro pretio declarando. ¶ Dominium an transferatur sine traditione de consensu partium. ¶ Commissio emptionis mercium facta mercatori, si per eum acceptetur, & merces consignentur portitori, seu procaccio an operetur perfectam venditionem, itaut non sit locus pœnitentiæ, & periculum spectet ad emptorem, & pretium sit soluendum venditori pro summa inter eos taxata. ¶ Parua portio, quæ remanet domino de panno dato ad cimandum an inducat effectum recognitionis.

CAPVT DI.

Soluens indebitum, vel suscipiens terminũ ad soluendum per errorem an posit repetere. ¶ Et quomodo dicatur constare de errore. ¶ Et quid si adsit clausula ex certa scientia, cum renunciatione condictionis indebiti, ac omnis iuris, & legum auxilij. ¶ Memoria, seu fides societatis an faciat aliquam probationem. ¶ Et an posit ex ea confici instrumentum per notarium, si de originali non constet. ¶ Relatum si non verificetur an aliqua probatio desumatur ex referente. ¶ Apocha recognita an præiudicet tertio quo ad hypothecam à die recognitionis, vel potius confectionis. ¶ Disdicta societatis sine testibus an valeat. ¶ Acta iudicij quo casu probent absque interuentu testium. ¶ Cedens an debeat ostendere se verum creditorem antequam agat. ¶ Restitutio pretij, & sortis principalis an veniat appellatione damnorum & interesse. ¶ Petens dilationem ad soluendum quando dicatur acquiescere sententiæ.

CAPVT DII.

Constitutum quando transferat possessionem naturalem, & ciuilem. ¶ Pluralitas an præsumatur. ¶ Possessio quo casu probetur per locationem. ¶ Spolium quando competat in actu iudiciali. ¶ Executori an stetur, si asserat, quod bona, in quibus fuit facta executio sunt debitoris. ¶ In remedio reintegrandæ quid debeat probari, & an vnus testis sufficiat. ¶ Immissio in possessionem an posit fieri contra tertium non citatum etiam iniustum detentorem. ¶ Statutum mandans, vt in bonis dandis in solutum fiat proclama generale ad hoc, vt habens ius in eis veniat ad se defendendum intra certum tempus an intelligatur solùm de incognitis, vel etiam

de

de certis possessoribus. ¶ In actione reali quando fiat executio contra non citatum, in quem fuit facta alienatio lite pendente. ¶ Et an requiratur scientia litis. ¶ Et quando prius sit agendum reuocatoria. ¶ Et quo casu sit locus cautioni, de qua in *l. is à quo. cum l. seq. ff. de rei vendic.*

CAPVT DIII.

In iudicio manutentionis, quæ probatio requiratur. ¶ Traditio clauium quando transferat possessionem, seu custodiam. ¶ Et an sit docendum de titulo, & possessione transferētis claues. ¶ Et an debeat esse in præsentia rei stabilis. ¶ Et quid in mobilibus, & alijs inclusis in domo, seu horreo. ¶ Citatio, Relatio, Inhibitio, Libellus, Sententia, & similia acta iudicij an possint probari per testes, vel requiratur scriptura. ¶ Et quid in locis insignibus. ¶ Manutentio, & reintegratio an detur minori, & mulieri, qui nulliter ceciderunt à possessione facto proprio. ¶ Et an eis competat restitutio officio Iudicis. ¶ Possessio an transferatur per deliberationem vltimo oblatori factam, & per traditionem calami.

CAPVT DIV.

Dispositio loquens per verbum, dotare, an significet ius, vel actum nudi ministerij. ¶ Statutum, quod dos data à fratre ad eum reuertatur, an habeat locum, si non probetur, quod fuerit de suis bonis. ¶ Soror an concurrat cum fratre in hæreditate patris, quamuis non sit dotata, stante statuto Vrbis excludente filiam dotandam. ¶ Et an sufficiat dare dotem quando interpellabitur. ¶ Soror si excludatur à successione fratris, quando ab ipso dotatur, an intelligatur exclusa, si frater illam dotauit de propria portione sororis, vel de bonis communibus ipsius, & fratris. ¶ Constitutio dotis filiæ tam de bonis paternis, quàm maternis an valeat. ¶ Et quando illi præiudicetur, vt non possit agere ad bona materna, si dos non fuerit sibi promissa, sed genero. ¶ Et quid in hoc operetur ipsius filiæ renunciatio.

CAPVT DV.

Maudatū procuratoris ex quibus coniecturis probetur. ¶ Et quales illæ debeant esse ad hoc, vt solutio illi facta liberet soluentem. ¶ Testis vnicus à parte productus an faciat plenam fidem. ¶ De præterito quando sit præsumendum in futurum etiam in mandatis. ¶ Et quo casu testes coniungātur circa probationē temporis. ¶ Ratificatio personæ procuratoris quomodo inducatur. ¶ Et an sufficiat in genere cogitatum de actu per eum gesto. ¶ Confessio administratoris de recepto quando inducat liberationem. ¶ Et an solutiones anticipatæ illi rectè fiant. ¶ Renocatio procuratoris quando præiudicet soluenti. ¶ Gesta cum administratore alicuius, qui publicè, & palàm se pro tali gerebat an valeant. ¶ Mandatum in quibus casibus possit probari per scripturam, seu per testem. ¶ Et quid in ratificatione, & in facultate concessa œconomo Ecclesiæ, vel Collectori dato cum iurisdictione coercendi, seu ad nudum tantum ministerium exigendi. ¶ Si fuerint constituti plures procuratores ad iudicia, & negotia, & alius postea constituatur ad iudicia, cum reuocatione omnium procuratorum an intelligatur solùm reuocatio procuratorum quo ad iudicia. ¶ Ratificatio an probetur per testes, si statutum disponat, quod mandatum non possit probari testibus, sed per scripturas. ¶ Procurator datus ad exigendum an possit recipere à sponte soluente. ¶ Et quid si dominus est præsens. ¶ Vel si fuisset datum mandatum diuersis personis, vni ad exigendum, alteri ad recipiendā solutiones. ¶ Qualitas administratoris quando sit acceptata ex productione instrumenti administrationis.

CAPVT DVI.

Mulieres, & senes an possint carcerari pro debito priuato, & fiscali. ¶ Verbum, potest, an inducat necessitatem, vel honestatem, & decentiam. ¶ Priuilegium datum causa miserationis an tollatur per renunciationē à miserabilibus factam. ¶ Et quales sint isti miserabiles. ¶ Senes quanda æquiparentur pupillis, & fœminis. ¶ Et quo casu illis minuatur pœna, sicut minoribus.

CAPVT DVII.

Debitor obligans creditori nomina suorum debitorum an faciat eum procuratorem in rem propriam, itaut possit illa exigere, non citato amplius eodem principali debitore. ¶ Et an detur saluianum interdictum, & via executiua contra dicta nomina. ¶ Et quando veniant in obligatione generali omnium bonorum. ¶ Et quomodo detur immissio in dictis nominibus. ¶ Et an prius debeant conueniri ista nomina, quàm principalis. ¶ Et an illa possint dari in solutum tam per debitorem, quàm per Iudicem creditori inuito, & ignorante debitore. ¶ Mandatum procuratoris in rem suam an morte expiret. ¶ Solutio an possit negari per eum, qui non habet interesse.

CAPVT DVIII.

In dispositionibus iuratis, ac factis motu proprio, quando subintelligatur clausula, si preces veritati nitantur. ¶ Probatio clericatus quo casu sit necessaria in beneficijs etiam collatis à Papa alicui tamquam clerico. ¶ Et an sufficiat clericatum superuenire. ¶ Et quid in pensionibus exigendis post litterarum expeditionem an satis sit tunc temporis ostendere clericatum. ¶ Possessio habitus, & clericalis tonsuræ an iuuet quo ad priuilegium fori, & ad obtinendum beneficia. ¶ Pensio quando sit inualida, si non exprimatur defectus infantilis ætatis. ¶ Et an infans

fit capax illius. ¶ Clausula, postquam idoneus repertus fueris quid operetur. ¶ Prouisio in forma congruit an tribuat ius de nouo. ¶ Gratia relatiua ad primam pensionem translatam, quando sit valida, non constito de instrumento translationis, & facultate transferendi. ¶ Clausula, de nouo reseruamus, an faciat, vt non sit necesse verificare priorem reseruationem. ¶ Dictiones, prout, ad instar & similes, quid significent. ¶ Quasi possessio exigendi pensionem an suffragetur non probata reseruatione. ¶ Pensio exacta ante expeditionem litterarum quando sit nulla. ¶ Decretum inducens nullitatem actus quo casu sit pœnale.

CAPVT DIX.

Legatum dotis in testamento an sit nouatum per stipulationem subsequentem eiusdem summæ alteratæ circa modum soluendi ¶ Et ex quibus sit inducta nouatio cumulatiua, seu extinctiua, si aliquid detrahatur ex primo actu, aut addatur in secundo tam in substantialibus, quàm in qualitatibus. ¶ Et an sit necessaria mutatio vniuersalis. ¶ Et quid si primum pactum fuerit imperfectum. ¶ Et quando dicatur conuentio noua, & incompatibilis cum prima. ¶ Priuilegium an transeat ad actionem cumulatam, vel ad nouantem. ¶ Verba in solidatione computato &c. an inducant nouationem. ¶ Præscriptio an æquiparetur solutioni, pacto, & priuilegio, tollendo omnem actionem, & obligationem ciuilem, & naturalem. ¶ Et quid in statuto præsumente solutionem post lapsum temporis. ¶ Hypotheca specialis pro legato relicta in testamento an dicatur nouata ex instrumento cum hypotheca generali.

CAPVT DX.

Perceptio fructuum an probetur per coniecturas. ¶ Et an inferatur ex annis antiquis ad redditum præsentis anni. ¶ Et quid in hoc operetur consuetudo. ¶ Valor beneficij quomodo sit iustificandus. ¶ Et quando deducantur onera, & reductiones monetarum. ¶ Et quo casu dicatur valor excessiuus ad impugnationem gratiæ. ¶ Tertius habens interesse an possit deducere ius suum coram Delegato non suo iudice sine noua commissione. ¶ Sententia nulla tamquam lata extra diem citationis an præiudicet tertio. ¶ Diminutio sextæ partis quo ad valorem beneficij quid operetur.

CAPVT DXI.

Feudum, & emphyteusis quando possint dari in dotem per primum acquirentem præiudicando alijs gratiosè vocatis ¶ Consensus Domini, quando requiratur in alienatione emphyteusis. ¶ Et an illius defectus possit allegari per tertium. ¶ Concessio rei emphyteoticæ quo casu dicatur ex titulo lucratiuo, seu oneroso, quamuis in actu acquisitionis nihil fuerit solutum. ¶ Patiens alium inuestiri de sua emphyteusi an sibi præiudicet. ¶ Feudum alienatum quando possit reuocari per hæredem. ¶ Emphyteusis stipulata ad tertiam generationem vtriusque sexus an sit concessa pro masculis tantùm, & illis deficientibus pro fœminis, stante statuto exclusiuo fœminarum. ¶ Bona alienata quando possint reuocari per hęredē prætendentem sibi esse debita ex fideicommisso. ¶ Et quid si confecerit inuentarium. ¶ Vel quando adsunt bona alienantis per hæredem possessa. ¶ Et cui incumbat onus probandi ęquiualentiam bonorum per eum possessorum cum bonis alienatis ¶ Inuentarium an faciat, vt actiones non confundantur, & quod hæres non habeatur pro non hærede, vel solùm operetur, vt fingantur non confusæ, quatenus confusio ei damnum afferat. ¶ Et an hæres teneatur ratificare alienationem, quatenus bona hæreditatis æquiualent.

CAPVT DXII.

Mensura vnius temporis, & per certam personam facta, quando probet de alio tempore, & quo ad diuersas personas ad effectum excludendi spolium. ¶ Dictio, in circa, quo casu verificetur in modico. ¶ Et quid si agatur de certa quantitate præcisa. ¶ Remedium reintegrandæ possessionis an competat si fiat subhastatio, & deliberatio, non præcedente mensura, & æstimatione. ¶ Post oppositam inobseruantiam an possit sequi adimplementum.

CAPVT DXIII.

Iuramentum minoris an faciat illum maiorem, & suppleat alias solemnitates. ¶ Et quid stante statuto annullante iusiurādum tamquam metu extortum. ¶ Et quando probatio talis iuramenti possit desumi ex instrumēto facto absque solemnitatibus requisitis. ¶ Ratificatio minoris post quinquennium quo casu possit allegari. ¶ Et quid de iure canonico, vel si adsit dolus tam præsumptus, quàm verus, vel allegetur læsio. ¶ Constitutio Ægidiana an sit seruanda in loco, vbi adest statutum particulare ¶ Iuramentum an operetur, si mulier, & minor non fuerint certiorati de beneficio restitutionis. ¶ Dolus verus de præterito an possit remitti.

CAPVT DXIV.

Contractus conditionalis an dicatur imperfectus tam respectu periculi, & actionis, & obligationis, quàm rescissionis, itaut in eo sit locus pœnitentiæ. ¶ Declaratio, seu reuocatio voluntatis quando probet ad fauorem absentis. ¶ Confirmatio Apostolica an sit facienda in vita subinfeudantis, vel sufficiat illam fieri post mortem. ¶ Venditio facta saluo assensu domini an valeat, itaut amplius non requiratur consensus contrahentium, postquam superuenit licentia. ¶ Et an

illa

retrotrahatur ad diem contractus. ¶ Maritus an sine mandato possit gerere negotia vxoris etiam quo ad bona paraphernalia. ¶ Mediatori an sit credendū circa qualitatem contractus iam in esse deducti. ¶ Alienans rem ecclesiæ saluo beneplacito Apostolico an possit interim pœnitere antequam Papa consentiat. ¶ Vel post obtentum beneplacitum ante sententiam executoris, cui commissa est causa, si in euidentem. ¶ Et an dictum beneplacitum sit conditionale, seu potius impediat executionem in tempus, postquam de vtilitate alienationis constiterit.

CAPVT DXV.

Depositum quando dicatur conditionale, & non sit admittendum. ¶ Clausula, non aliter, quid operetur. ¶ Coniunctus an possit recipere solutionem pro coniuncto. ¶ Citatio ad docendum se soluisse an æquiparetur citationi ad soluēdum ad hoc, vt si remissa caducitas. ¶ Petitio canonis quando inducat remissionem. ¶ Et an debeat intelligi cum effectu, vt scilicet petens consecutus fuerit, quod petijt. ¶ Et an sit soluendum sine contradictione, & dilatione, ac statim sine termino. ¶ Exceptio habēs causam successiuam, & reiterabilē an possit quandocūque opponi. ¶ Dominus si post alienationē feudi, aut ob non petitā inuestituram, admittit vasallū donec stat res alienata, vel cessatur in petēdo inuestiturā, an possit mutare voluntatem, & recurrere ad caducitatē. ¶ De differentia inter conductorem, & emphyteutā quo ad multiplicitatē pœnarum. ¶ Caducitas ob non seruata pacta an sit pœna, seu natura contractus. ¶ Mora quando purgetur, & concedatur restitutio. ¶ Negatio dominij an inducat priuationem à commodo locationis. ¶ Compensatio, in quibus casibus admittatur, seu denegetur etiam contra executionem sententiæ. ¶ Petens solutionem canonis an possit redire ad viam rescissionis contractus. ¶ Tacita remissio non implementi an operetur tam respectu inobseruantiæ iam commissæ, quàm futuræ. ¶ Iuramentum an habeat vim clausulæ rato manente pacto. ¶ Petitio extraiudicialis an inducat remissionem, sicut iudicialis. ¶ Liberatio, Remissio, vel quod quis non possit expelli an iuuet si nullus pro absente acceptet, & quando possit reuocari.

CAPVT DXVI.

Statutum continens plura, & diuersa capita an possit recipi quo ad vnum, & quo ad aliud respui. ¶ In translatione, & nominatione periculi vitæ societatis officiorum an de stilo requiratur intimatio. ¶ Et quomodo dictus stilus probetur. ¶ Decretum irritans quando operetur. ¶ Et an inducatur per verba, non afficiat, aut cuique prosit. ¶ Et an requirantur clausulæ vniuersales nullatenus, vel omnimodo. ¶ Scienter soluens quo casu possit agere ad repetitionem indebiti. ¶ Et quando habeat retentionem. ¶ Dilatione pendente, & durantibus ferijs an possit exerceri iurisdictio Iudicis etiam de consensu partium. ¶ Appellans à sententia lata die feriata an illam videatur conualidare. ¶ Feriæ an habeant locum in causis restitutionis in integrum, stante statuto Vrbis. ¶ Fatalia an currant existente compromisso. ¶ Et an requiratur acceptatio. ¶ Nuntius Apostolicus an teneatur obseruare ferias Curiæ Romanæ, vel illius loci, in quo residet. ¶ Stilus fori, in quo causæ ventilantur, an sit seruandus, seu curiæ delegantis.

CAPVT DXVII.

Bona Confraternitatum an possint alienari sine solemnitatibus. ¶ Et quid in pecunia magnæ quantitatis. ¶ Et quando illis detur restitutio in integrum, & competant priuilegia concessa Ecclesijs. ¶ Donatio an possit fieri per Ecclesiā absque solemnitatibus propter onera, quæ donatarij assumunt. ¶ Negligentia solius Prælati in adimplendo conditionem an noceat Ecclesiæ. ¶ Et quid in non implemento modi an resoluatur contractus, quamuis non obseruetur. ¶ Ordinarij an possint concedere licentiam, vt erigatur aliquis conuentus etiam Mendicantium, non vocatis Prioribus aliorum conuentuum, & non constito, quod possint sustentari sine illorum detrimento.

CAPVT DXVIII.

Filij an debeant præferri matri in faciendo pacem de morte patris. ¶ Et quid si fuerint pupilli, & minores an sit requirendus eorum tutor, & curator. ¶ Et an per eos possit fieri pax absque decreto Iudicis. ¶ Minor an dicatur læsus ex remissione iniuriæ. ¶ Et an illi competat restitutio in integrum siuè gratis, siuè pretio recepto sit facta remissio. ¶ Et an in ea veniant damna, & interesse. ¶ Mulier quando sit habilis ad accusandum, & ad faciendam pacem. ¶ Vsufructuarius omnium bonorum an dicatur hæres, & an habeat ius vindicandi defunctum. ¶ Et an possit prætendere aliquid in pecunia data pro pace facta per hæredem super nece defuncti. ¶ Pactum iuratum de non faciendo pacem an sit validum.

CAPVT DXIX.

Pater an possit donare filio vsumfructū, quem habet in bonis aduentitijs. ¶ Et quandiu duret talis donatio. ¶ Et an sibi præiudicet in vsufructu, si consentiat, vt filius donet dicta bona. ¶ Vel infinuet huiusmodi donationem. ¶ Alimenta an sint præstanda filio ratione sanguinis, vel vsusfructus, quem habet pater in bonis ipsius. ¶ Et an illum possit pater remittere filio, vt se liberet ab onere alendi. ¶ Proprietas bonorum patris, & patroni an debeat vendi pro alendis liberis, & libertis. ¶ Vsufructuarius an possit capere propria auctoritate possessionem

bono-

bonorum, in quibus habet vsumfructum. ¶ Legitima an sit debita patri in bonis filij ingressi religionem. ¶ Vsusfructus patris an amittatur si filius efficiatur monachus. ¶ Pater quando perdat administrationem bonorũ filij, & vsumfructum alienando tam bona propria, quàm aduentitia. ¶ Et quo casu admittatur cautio. ¶ Insinuatio an sit actus confirmatorius donationis. ¶ Pater secundo nubens an teneatur satisdare, & inuentarium, aut descriptionem conficere tam de bonis stabilibus, quàm mobilibus filij. ¶ Et an in hoc æquiparentur vir, & vxor secundo nubentes. ¶ In remissione iuris an debeant interuenire solemnitates. ¶ Actus positiui quando requirantur vltra taciturnitatem tam in maioribus, quàm in minoribus ad effectum, vt parentes non perdant vsumfructum, & proprietatem bonorum filij per transitum ad secunda vota. ¶ Et an cohabitatio dicatur actus positiuus inducens consensum de secundis nuptijs. ¶ Pœna secundo nubentium an habeat locum, si non supersunt alij fratres alterius filij. ¶ Vsufructuarius an naturaliter possideat, & possit intentare remedium recuperandæ possessionis. ¶ Incertitudo quãdo impediat translationem possessionis, & quid in hoc operetur constitutum. ¶ Vsufructuarius an possit de facto eijci finito vsufructu. ¶ Possidens per colonum quando priuetur possessione, si per eum recognoscatur alius, & an sit necessaria expulsio. ¶ Debitor consentiendo subhastationi bonorum an dicatur cecidisse facto proprio, non secuto effectu. ¶ Pater in quibus casibus amittat vsumfructum bonorum filij.

CAPVT DXX.

Conductor habens bona obligata an possit expelli ab emptore, quamuis adsit pactum de non alienando. ¶ Conuentio, vt in casu venditionis domus locatę inquilinus pręferatur pro scutis centum minus pretio ab alijs reperiendo an operetur, vt durante locatione possit liberè vendi, itaut emptor non teneatur illi stare. ¶ Locatio ad decennium an sit ad longum tempus. ¶ Euictio an detur in casu occurrente post venditionem, vel facto Principis, vel ex natura rei, vel quando potest contingere augmentum, sicut diminutio. ¶ Et quid in restitutione pretij, & interesse. ¶ Et an requiratur scientia naturæ rei. ¶ Vtilitas, seu sterilitas bonorum Ecclesiæ an debeat attendi de tempore contractus, non inspecto, quod res postea fiat deterior, seu magis fertilis. ¶ Conductor recognoscens in dominum emptorem an sibi præiudicet in iuribus suæ locationis. ¶ Et quid in iure retractus inxtà formam constitutionis Gregorianæ.

CAPVT DXXI.

Hæreditas quomodo sit diuidenda inter coniunctos, & disiunctum. ¶ In institutione, & substitutione facta diuersis orationibus an omnes positi in vna habeantur loco vnius respectu alterius. ¶ Dispositio, in qua deficit verbum, hæres, quando possit perfici. ¶ Et in quibus casibus detur subauditio. ¶ Vocatio quando dicatur in capita, vel in stirpes. ¶ In iurepatronatus au detur repræsentatio. ¶ Filius an possit dici compatronus viuente patre. ¶ Vxor quando præferatur marito in præsentando. ¶ Consensus an habeatur pro præsentatione. ¶ Et an illum præstet pater pro filio absque mandato. ¶ Præsentationes an debeant sortiri effectum, & admitti si agatur de obseruantia iurispatronatus, non de acquisitione quasi possessionis. ¶ Distributio expensarum an sit actus præsentationis. ¶ Et an significent iuspatronatus deberi in capita, vel in stirpes. ¶ Institutus hæres pro minima parte an sit patronus in solidum, & pro vna voce, sicut hæres scriptus pro residuo vniuerso. ¶ Iuspatronatus gentilitium, familiare, mixtum, & hæreditarium, ex quibus probetur, & ad quos pertineat. ¶ Et an deferatur in capita, vel in stirpes. ¶ Et an sint faciendæ præsentationes collegialiter, vel separatim. ¶ Et quid in istis casibus operetur obseruantia. ¶ Et quomodo, & ex quibus coniecturis, & documentis illa colligatur. ¶ Iuspatronatus hæreditarium an possit dici, si fuerint admissæ præsentationes eorum, qui præsentarunt tantum nomine proprio tamquam singuli, vel aliorum, qui repudiarunt hæreditatem paternam, quamuis successerint per fideicommissum etiam vniuersale. ¶ Dispositio *l. cum ita. §. in fideicommisso. ff. de legat.* 2. an procedat in iurepatronatus.

CAPVT DXXII.

Deficiẽte vno ex pluribus executoribus testamentarijs, vel declaratoribus voluntatis alienæ, seu electoribus personarum, quando officium accrescat alijs. ¶ Et an isti æquiparentur quo ad omnes effectus. ¶ Verba cedentium, aut decedentium quid significent tam in expressione modorum vacationis, quàm in alijs actibus. ¶ Forma requisita an sit remittenda, si non potest impleri. ¶ Administratores locorum piorum an similes sint tutoribus, & curatoribus. ¶ Dispositio loquens de non volente an trahatur ad non valentem. ¶ Subrogatus in casu mortis an admittatur in casu remotionis, seu recusationis. ¶ Recedendum quando sit à persona electa. ¶ Mandatum procuratoris sicut expirat morte Episcopi, an etiam finiatur translatione, renunciatione, & priuatione. ¶ Actus limitatus quando debeat trahi ad alium modum. ¶ Patronus quo casu possit apponere conditiones sibi benè visas in limine fundationis absque consensu Episcopi.

CAPVT DXXIII.

Vendens vni quando possit alteri vendere, si primus non soluit pretium in tempore conuento. ¶ Reseruatio dominij facta per venditorem an sit de natura contractus. ¶ Et an operetur solum effectum

effectum prælationis contra quoſcumque creditores. ¶ Vel etiam vt poſſit recedi à venditione, ſi non ſoluatur pretium per emptorem. ¶ Et quando venditio cum tali reſeruatione dicatur perfecta, itaut periculum interitus ſpectet ad ementem, quamuis per eum fuerit res conducta cum penſione taxata ſoluenda, donec pretium numeretur. ¶ Res duobus vendita cui præſumatur prius tradita. ¶ Interpellatio an debeat fieri ei, qui tenetur adimplere. ¶ Venditor an poſſit agere rei vendicatione contra emptorem non ſoluentem pretium. ¶ Fructus quando dentur ratione dominij, vel naturalis æquitatis, ne emptor locupletetur cum iactura venditoris. ¶ Per traditionem rei venditæ an transferatur dominium, niſi cum qualitate ſolutionis, vel fidei habitæ de pretio.

CAPVT DXXIV.

Arbiter, qui debet pronunciare cum voto, vel de voto alterius an teneatur illud ſequi. ¶ Fructus recompenſatiui an debeantur venditori tempore æſtimationis, ac menſurationis prædij, & declarationis pretij. ¶ Productio iurium an ſit facienda coram illis, qui non tenentur iudicialiter procedere. ¶ Damnum emergens an ſit debitum per emptorem, licèt excedat fructus rei emptæ. ¶ Terminus ſi non fuerit præfixus ad æſtimationem an intelligatur arbitrio boni viri, vt ſtatim fiat abſque interpellatione. ¶ Iudex an poſſit ex officio taxare intereſſe ad ſex, vel ſeptem pro centum, & an attendatur mos regionis. ¶ Laudum an ſit propriè ſententia, & an ſit nullum in totum, vel ſolum in exceſſu. ¶ Reductio laudi quando detur. ¶ Et an obſtet res iudicata. ¶ Et quid ſtante ſtatuto Vrbis præfiniente tempus reductionis. ¶ Et an illud ſit ordinatorium, ſeu deciſorium. ¶ In ſpolio non extraiudiciali an ſit probanda iniuſtitia ſpoliationis. ¶ Suſcipiens terminum ad ſoluendum quo caſu poſſit appellare, & recurrere, & agere ſpolio. ¶ Conſentiens ſubhaſtationi bonorum an dicatur cecidiſſe facto proprio à poſſeſſione, itaut ſit excludendus à remedio reintegrandæ, quamuis ſimus in actu reſcindendo per metum, ſeu per vim compulſiuam. ¶ Proteſtatio clandeſtina, & ex interuallo an iuuet ſoluentem. ¶ Suſcipiens terminum pro reſiduo an approbet totam executionem. ¶ Soluens partem debiti confeſſati an poſſit allegare exceptionem non numeratæ pecuniæ. ¶ Laudum an ſit approbatum per releuationem indemnitatis illius, qui pro releuante ſe obligauit ſoluere. ¶ Fructus dotis an debeantur ſoluto matrimonio. ¶ Conuentio ante moram an detur, ſi agatur de damno vitando, licèt adſit dilatio ad ſoluendum. ¶ Obligatio cameralis quando ſit extendenda. ¶ Executio an debeat reuocari, ſi conſtat de bono iure. ¶ Appellatio an admittatur ante ſententiam.

CAPVT DXXV.

Teſtes minores, & inhabiles quando admittantur. ¶ Incendiũ an probetur per coniecturas, & quales debeant eſſe. ¶ Cõdemnatio ſi non datur pro delicto, an ſubſiſtat pro reſtitutione damni. ¶ Iudex an poſſit abſoluere reum, & reſeruare ius agendi pro intereſſe ciuili. ¶ Emendatio damni an competat non probato delicto ex confeſſione, ſed ex contumacia. ¶ Incertitudo incendij an operetur, vt inquiſiti ſint abſoluendi. ¶ Teſtibus affirmantibus quo caſu magis ſtandum ſit, quàm negantibus. ¶ Teſtis deponens de iudicio ſuo quando probet. ¶ Negatiua parum coarctata an ſit admittenda. ¶ Et an illa probetur, ſi teſtes non deponant, quod nõ potuiſſet eſſe, quod ipſi non vidiſſent. ¶ Depoſitio teſtis an ſufficiat ſi dicat, quod non audiuit abſque eo, quod addat non potuiſſe dici, quod nõ audiuiſſet. ¶ Cauſæ incendij an ſint graues, & per quos cognoſcantur, & de illarum pœna. ¶ Ordinarius Iudex quando efficiatur delegatus. ¶ Teſtes contrarij quo caſu ſint reducendi ad concordiam.

CAPVT DXXVI.

Socius an præferatur in re vendita, & locata. ¶ Et quid ſi habeat communionem in puteo, balneo, aditu, fouea, fiſtula, aut minima parte. ¶ Præuentio, & maius ædificium an dent prælationem in retractu. ¶ Dominium an ſit probandum per eum, qui vult vti beneficio iuris congrui. ¶ Et an ſufficiat habere pignus, hypothecam, & vſumfructum. ¶ Vel poſſeſſionem cum perceptione penſionum. ¶ Dominus putatiuus, & bonæ fidei poſſeſſor, & emens à minore ſine ſolemnitatibus an habeant ius retractus ¶ Dominium incidenter quomodo probetur in actione confeſſoria, in iudicio familiæ erciſcundæ, legis aquiliæ, petitionis hæreditatis, ac ſimilibus. ¶ Locatio ſola, & poſſeſſio de recenti quo caſu probet dominium. ¶ Poſſeſſio anterior quando faciat præſumi iuniorem clandeſtinam. ¶ Probationes inſtrumentorum an præualeant teſtibus. ¶ Dominus cum pacto retrouendendi an poſſit retrahere. ¶ Et an dicatur habere purum, & perfectum dominium, & faciat fructus ſuos.

CAPVT DXXVII.

Periculum nominis ceſſi, quando ſpectet ad cedentem, ſeu ceſſionarium. ¶ Et quid in ſocietatibus officiorum an illæ debeant manuteneri vltra ſex menſes ſucceſſiuis temporibus. ¶ Et quo caſu negligentia in non exigendo conſideretur. ¶ Obligatus ex pacto præſtare fideiuſſorem an liberetur ſtatim, quod illum dedit, quamuis poſtea efficiatur non ſoluendo. ¶ Fideiuſſorem inueniens an dicatur eſſe idoneus facultatibus. ¶ Et quid in eo, qui habet bonum creditum ſtante fide, quam habent alij, qui cum eo contrahunt. ¶ Officiales an ponantur ad colorandas ſocietates, & an habeant ſolum nudum

nomen, & an faciant partem quando agitur contra alios obligatos. ¶ Persona nominata an attendantur quando ad alterum transit commodum dispositions.

CAPVT DXXVIII.

Substitutio compendiosa an dicatur, si fiat alicui si decesserit sine filijs, etiam absque clausula, quandocumque. ¶ Et an contineat pupillarem, & excludat matrem. ¶ Et quid si testator se restrinxerit ad bona sua. ¶ Verbum, substituit, & succedat quãdo trahatur ad fideicommissum. ¶ Pupillus an dicatur decedere sine filijs. ¶ Mentio pupillaris substitutionis facta demonstratiuè, non conditionaliter, an excludat pupillarem. ¶ Dictio, quomodolibet, quos casus comprehendat. ¶ Vsufructuarius an sit proprietarius nullo sibi dato cohærede in vita. ¶ Substitutus vsufructuario post eius mortem, an possit ante illius obitum adire, & transmittere hæreditatem. ¶ Bona pupilli an possint dici bona testatoris. ¶ Substitutus quando dicatur primus hæres fideicommittentis.

CAPVT DXXIX.

Prorogatio compromissi an sit intimanda parti. ¶ Processus an vitietur, si Iudex ordinarius, aut delegatus scit fundamentum suæ iurisdictionis, sed nescit aliquid pertinens ad illam. ¶ Arbiter cum facultate procedẽdi sine scriptis quid possit facere. ¶ Et quando stetur eius assertioni in decisorijs, in leuibus, & ordinatorijs, in requirentibus scripturam, in concernentibus iustitiam, & iurisdictionem, in gestis coram alijs, & in similibus causis. ¶ Iurisdictio an competat si prius non verificetur conditio. ¶ Laudum quando sustineatur quo ad vnum, licèt quo ad alium non valeat. ¶ Vtile per inutile an vitietur. ¶ Et quid in diuiduis, si ex voluntate contrahentium fiant indiuidua. ¶ Ratio bancharia an comprehendat quid vniuersum. ¶ Diuisio hæreditatis an possit fieri inter aliquos ex cohęredibus, quamuis absentibus non noceat. ¶ Iudici quando credatur circa iurisdictionem, & qualitates illius. ¶ Laudum excessiuum an sit nullum in totum. ¶ Simplex scientia an sufficiat in ratificationibus. ¶ Clausulæ iuramenti, & ex certa scientia quid operentur. ¶ Conuentio vt non possit pronunciari, nisi super omnibus, an reddat compromissum indiuiduum, itaut laudum non subsistat vno deficiente. ¶ Prorogatio iurisdictionis an possit fieri per epistolam.

CAPVT DXXX.

Fœminæ an comprehendantur in dispositione loquente de filijs hæredibus, & successoribus, vel de descendentibus, de posteris, seu de genere, seu de familia. ¶ Masculinum quando concipiat fœmininum. ¶ Et quid in feudis, officijs publicis, Gabella, Telonio, Argentario, notariatu, Maioratu, mensa numularia, & concessionibus factis à Summo Pontifice. ¶ Terminus personæ an comprehendat vtrumque sexum. ¶ Fœminæ nuptæ an veniant in priuilegio pro masculis, & fœminis. ¶ Et quid in eorum filijs. ¶ Bona prohibita alienari extra familiam an licitè alienentur in filiam nuptam. ¶ Officium argentarij an sit munus publicum. ¶ Ius habendi mensam numulariam in quo differat ab eius exercitio. ¶ Appellatione viri an contineatur fœmina. ¶ Dispositio pro filijs, & hæredibus, ac successoribus an intelligatur coniunctiuè, itaut verbum hæredibus qualificetur ex verbo filijs, siue adsit copula, siue non. ¶ Proœmium an sit attendendum si in dispositiua aliud asferatur. ¶ Gratia motu proprio facta an debeat intelligi, prout iacet. ¶ Et an dicatur acceptata per registrationem in Camera, vel per illius vsum.

CAPVT DXXXI.

Insinuatio an possit fieri post propositam querelam super inualiditate donationis. ¶ Vel donatore mortuo, aut inuito, aut reuocante donationem etiam incidenter. ¶ Recuperatio feudi à vasallo venditi an prosit, si super eo sit mota controuersia. ¶ Ius superueniens actori, seu reo quando conualidet iudicium. ¶ Donatio nondum insinuata an sit nulla ipso iure. ¶ Insinuatio an sit de forma substantiali. ¶ Et an sit inducta ob fauorem publicum, vel contrahentium tantum. ¶ Et an illi possit renunciari cum iuramento. ¶ Et an sufficiat simplex iusiurandum, vel requiratur in specie, vel per verba æquipollentia. ¶ Effectus donationis an incipiat ab insinuatione, itaut valeat ex nunc, non prout ex tunc. ¶ Forensis donans, seu ratificans quæ statuta debeat seruare. ¶ Solemnitas loci, in quo actus perficitur quando attendatur. ¶ Acceptatio donationis an sit necessaria pro illius perfectione. ¶ Et an donans possit illam reuocare antequam donatarius ratificet. ¶ Donator condemnatus an mutet statum, sicut mortuus, itaut non valeat insinuare. ¶ Ius petendi insinuationem an transmittatur ad hæredes. ¶ Sententia contra non subditum an sit nulla. ¶ Et quando præsumatur lata propter delictum, vel ob contumaciam. ¶ Et an probet sine actis etiam excipiendo. ¶ Procurator an reuocetur post litis contestationem. ¶ Et si sit constitutus in causis criminalibus an sit legitimus in alijs litibus. ¶ Causa criminalis quando præiudicet ciuili. ¶ Et quid si differatur querela post mandatum relaxatum. ¶ Committens falsitatem in scriptura posita postea in actis an amittat causam. ¶ Donatio an fiat per epistolam. ¶ Et an tunc requirat insinuationem. ¶ Et quid in donatione geminata. ¶ Contractus prohibitus per statutum absque solemnitatibus an debeat præsumi dolosus, ad hoc vt per iuramentum non confirmetur. ¶ Vitium litigiosi quando cesset. ¶ Et quo casu sit inducta litis pendentia tam per monitorium, quàm per citationem, & accusationem.

nem. ¶ Stipulatio an requiratur in donatione, & mandato in rem propriam. ¶ Notarius an possit apponere clausulam iuramenti, & stipulationis. ¶ Sententia nulla quādo vulneret obligationem cameralem. ¶ Iudex nolliter iudicans an possit iterum iudicare. ¶ Tabellio condemnatus de falso in contumaciam an validè conficiat instrumenta. ¶ Et an illa produci possint per partem. ¶ Nomen accusati quādo sit receptū inter reos. ¶ Citatio ad domum an sufficiat in causa graui. ¶ Accusatio sola an faciat supersedere iudicium ciuile. ¶ Pendente interrogatorio an pars velit vti testibus, quos interrogans intēdit redarguere de falso an impediatur processus ad vlteriora. ¶ Pendente exceptione furoris an sit concedenda immissio. ¶ Et an debeant solui fructus ex contractu, cuius rescisio prætenditur ob dictam causam. ¶ Sequestrum an sit reuocandum si fiat non propter litem, sed vt soluatur. ¶ Appellatio an detur à reuocatioue sequestri. ¶ Commissio causæ restitutionis quando impediat executionem. ¶ Renunciatio cum iuramento omni priuilegio an operetur specialem renunciationem. ¶ Clausula, de voto, posita in commissione, an censeatur repetita in alijs instantijs.

CAPVT DXXXII.

Hæres quādo possit soluere creditoribus prius venientibus absque cautione in præiudicium anteriorum. ¶ Inuentarium an habeatur pro non facto, si non sint descripta omnia describenda. ¶ Et an requiratur dolus. ¶ Et quid operetur protestatio de addendo. ¶ Et an in eo debeant poni nomina debitorum. ¶ Emptor hæreditatis an sit conueniendus à creditoribus hæreditarijs, vel potius venditor. ¶ Priuilegium inuentarij an transeat ad cessionarium. ¶ Tutor quando possit remoueri, si non descripsit in inuentario aliqua bona, quamuis pretium illorum posuerit in banco, tamquam pertinens ad hæreditatem. ¶ Et quid in tutore testamentario, & coniuncto. ¶ Et quando illi sit dandus adiunctus.

CAPVT DXXXIII.

In dispositionibus limitatis quando habeat locum ius accrescendi. ¶ Et an sufficiant verba, æquis portionibus, vel similia, seu potius requiratur taxatiua tantum. ¶ Et quid si vnus sie institutus in re certa, & alter in toto residuo. ¶ Et an debeant esse coniuncti in eadem oratione, & ad eamdem rem, partibus expressis intellectualiter, quāuis non corporaliter demonstrabilibus. ¶ Portio effecta caduca quando transeat ad hæredes, seu ad substitutos. ¶ Legata facta Canonicis an censeantur relicta Ecclesiæ, seu Capitulo, vel singulis. ¶ Legatum pro maritaggio an debeatur tam pro matrimonio carnali, quām spirituali. ¶ Et quid si adsint verba naturalia excludentia monasterium. ¶ Vel si illud non sit capax bonorum. ¶ Hæres grauatus restituere si decesserit sine filijs an excludat substitutū, si ingrediatur religionem. ¶ Serui, seu custodes viridarij an veniant in legato relicto familiæ. ¶ Emphyteusis an possit legari irrequisito domino absque pœna deuolutionis. ¶ Ecclesia an dicatur potentior laico, itaut legatum ei relictum dicatur factum in potentiorem. ¶ Possessio posterior quando sit clandestina, & non debeat manuteneri. ¶ Identitas, & dominium an sit plenè probandum, si agatur ad deuolutionem. ¶ Et an sufficiant instrumenta locationum emphyteusis.

CAPVT DXXXIV.

Venditio, & locatio an possint committi in arbitrium vnius ex contrahentibus. ¶ Et quid de æquitate canonicā, & post factam traditionem, & in augmento pretij, & temporis, & accidentalibus contractus, ac similibus. ¶ Et quæ sint ista accidentalia. ¶ Verba ad continuandum per aliud nouennium post finem primi nouennij, si conductori visum fuerit an respiciant perseuerantiam, & resolutionem contractus, itaut valeat remissio in conductorem. ¶ Incertitudo quando vitiet contractum. ¶ Ius canonicum in materia iuramenti an sit seruandum in foro fori. ¶ Clausula, quam, & quas, non deducta ad speciem an operetur. ¶ Vendens, aut locans rem non expressa qualitate illius an possit dicere de nullitate contractus. ¶ Conductor quando licitè recedat à locatione ob impedimentum sibi illatum. ¶ Et quid si in ea perseueret, an tunc solum agatur ad diminutionem pensionis. ¶ Pensio an soluatur propter fructus. ¶ Et quando illis non recollectis sit debita. ¶ Et quid si fructus recollecti non sufficiunt pro medietate pensionis. ¶ Remissio an sit facienda, si potuit præuideri sterilitas. ¶ Et quid stante obligatione camerali iurata. ¶ Et quando illius executio impediatur cessante causa. ¶ Necessitas qualis debeat esse, vt possit recedi à contractu locationis. ¶ Et an sit sufficiens dignitas, aut iudicatus superueniēs tā in persona locatoris, quām conductoris.

CAPVT DXXXV.

Litis pendentia quando inducatur per citationem executam, & reproductā. ¶ Et an per contumacem possit allegari. ¶ Facultas transferendi pensionē an sie valida non facta mētione litis. ¶ Consenties reseruatio i pensionis an approbet illam tamquam ex causa iusta reseruatam, itaut eius probatio non incumbat pensionario. ¶ Translatio pensionis an sit nouū grauamē, & possit fieri sine citatione, & consensu rectoris. ¶ Cambia, & societates officiorum quando licitè fiant absque intimatione in locum antiquarum societatū, & cambiorum. ¶ In gratia, quæ sine exprimenda, vt non possit dici de eius subreptione. ¶ Resignans, aut impetrans beneficiū, quo casu debeat facere mentionem de pendentia litis, & crimine opposito. ¶ Alienatio prohibita in potentiorem an possit fieri in filium, qui sit potentior patre.

CAPVT DXXXVI.

Statuta de compromissis an sint fauorabilia. ¶ Et an comprehendāt articulos iuris, & causas testamenti, ac fideicommissi, & possessorij, & mixti, ac meri imperij. ¶ Conditio quando dicatur purificata, itaut possit allegari. ¶ Institutio an habeat locum, non ādimpletis conditionibus appositis. ¶ Et an sufficiat vnam adimpleri. ¶ Et quid si fiat de aliquo, si superuixerit post mortem testatoris, & de filijs illius, si non superuixerit, an tunc faciat, vt ambo sint instituti in primo gradu, vel quod vnus sit institutus, & alter substitutus. ¶ Et quomodo intelligantur istæ contrariæ conditiones, si superuixerit, & si non superuixerit. ¶ Ordo successiuus quando debeat attendi in dispositionibus vltimarum voluntatum. ¶ Verba directa quo casu trahantur ad fideicommissum. ¶ Et quid in hoc operentur coniecturæ, & clausula codicillaris, ac processus ad plures gradus substitutionum, & vocatio filiorum natorum, & nasciturorum, & cum qualitate masculinitatis, ac legitimitatis. ¶ Pluralitas quando resoluatur in singularitatem. ¶ Facultas alienandi an repugnet voluntati conseruandi agnationem. ¶ Fideicommissum an sit inductum ex verbis, quod hæres possit legare vni ex filijs plusquàm alijs, dummodo nimium non diminuatur hæreditas. ¶ Agnatio, quamuis sit contemplata an procedat solùm actiuè respectu substitutorum. ¶ Clausula codicillaris an suppleat defectum solemnitatis tantum, non voluntatis.

CAPVT DXXXVII.

Qualitas requisita per statutum, seu legem, quod testes sint optimæ opinionis an sit probanda, vel saltem alleganda. ¶ Et quid in materia *l. scripturas. C. qui potior. in pignor. habeant.* ¶ Et an in ea mulieres debeant admitti. ¶ Præsumptio bonitatis an attendatur contra tertium. ¶ Fideiussio an sit præstanda, quando apparet de credito anteriore. ¶ Iuramentum suppletorium quo casu detur super prælatione crediti. ¶ Facultas iurandi an transeat ad hæredes tam in iuramento delato à parte, quàm à lege, statuto, seu Iudice. ¶ In causis matrimonialibus an testes debeant esse omni exceptione maiores, & quando fœminæ, & parentes, ac consanguinei admittantur. ¶ Oppositio in genere an sufficiat, quod testes non sint optimæ opinionis.

CAPVT DXXXVIII.

Obligatio an contrahatur datis manibus, vel cessione dextræ. ¶ Et de modo præcipuo salutandi iungendo dextram dextræ. ¶ Et de varijs illius significationibus. ¶ Pollicem prǽmere, & conuertere, & fremitu aspernari, & frameas concutere quid esset antiquitus. ¶ Salutatio an ostendat nos esse in Ecclesia sancta Dei. ¶ Et an possit denegari, & per illius denegationem an notarius allegetur suspectus. ¶ De more salutandi Summos Pontifices, Imperatores, Reges, Duces exercitus, Populum, & alios. ¶ Et quid seruetur inter Moschouitas, & Indos, & in Capitulis, ac Collegijs, ac apud aurigas Academiarum. ¶ De pace, & osculo solito dari in Missa. ¶ Et an detur inter monachos, & in missa mortuorum. ¶ De apparatu, & modo lauandi pedes per Summum Pontificem. ¶ Priuilegium quando transeat ad successores. ¶ Papa an semper vtatur salutatione in litteris. ¶ Et an sa utando excommunicatum, censeatur illum voluisse absoluere. ¶ De pœna non honorantis Magistratum. ¶ Et de exemplis pro conseruanda dignitate. ¶ Et de salutatione data D. Bernardo per Beatissimam Virginem. ¶ Et de S. Chrysosthomo vita functo, qui populum salutauit. ¶ Missa an possit celebrari vno tantùm præsente, vel nullo.

CAPVT DXXXIX.

Descriptio quando habeat vim traditionis in incorporalibus. ¶ Reseruans sibi dispositionem officij resignati an dicatur de eo disposuisse decedendo ab intestato, seu condendo testamentum. ¶ Et quid stante clausula durante vita in reseruatione apposita. ¶ Dispositio prohibita filijs in vita patris an censeatur permissa post illius mortem. ¶ Verba, quod quis possit de aliqua re disponere, quando trahantur ad vltimas voluntates. ¶ Dictiones, sed, & similes aduersatiuæ an sint coniunctiones, & quo casu retineant idem thema, & eumdem casum repetendo omnes qualitates præcedentes. ¶ Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum cum reseruatione disponendi de certis rebus tam in vita, quàm in morte an sit valida. ¶ Prædia descripta per vnum ex fratribus in æstimo an sint acquisita alijs fratribus.

CAPVT DXL.

Fructus quando veniant in restitutione fideicōmissi. ¶ Et quid in fructibus fructuū, partu gregum, & ancillarum, & partuū partu, & vsuris hæreditarijs, & alijs quibuscūque accessionibus etiam minimis. ¶ Et quo casu dicantur peruenire ex substantia testatoris, vel ex bonis hæredis, itaut mater in illis succedat pleno iure, & non teneatur reseruare filijs primi matrimonij. ¶ Institutio an sit pura, seu conditionalis, si hæres nō possit percipere bona hæreditaria, nec fructus, nisi postquam susceperit prolē legitimā. ¶ Maritus an habeat annum ad restituendū fructus, quādo restituūtur vt accessiones ad fundū. ¶ Verbum, hæres, quo casu resoluatur in bonorū detentorē. ¶ Hæres sub conditione an acquirat aliquod ius adeundi, seu repudiandi de iure ciuili ¶ Et an de iure prætorio possit agnoscere bonorum possessionem secundum tabulas exercendo tamquam curator bonis. ¶ Conditio an validè apponatur in institutione. ¶ Dilatio ad capiendā primogeniturā quando sit facta gratia hæredis, seu substituti. ¶ Fructus an debeantur monasterio antequam

tequam sit constructum, si prædium legetur pro illo construendo. ¶ Remedium *l. fin. C. de edict. diu. adrian. tollend.* an competat pro fructibus, & accessionibus hæreditarijs. ¶ Bona empta de mandato testatoris ex pecunia, & mercibus ipsius an reputentur tamquam bona hæreditaria, & fideicommissaria, & in eis an competat hypotheca. ¶ Testator an possit rem hæredis legare, & de fructibus, & rebus futuris statuere, & illas fideicommisso supponere. ¶ Et ex quibus cognoscatur, quod voluerit hæc facere ad fauorem substituti.

CAPVT DXLI.

Obligatio an dicatur personalis, si fuit contemplata persona, quamuis exprimatur nomen dignitatis, & officij, vel vtrumque tam appellatiuum, quàm proprium. ¶ In muro alieno, seu publico an licitum sit ligna immittere, & ædificare. ¶ Et quid seruetur de consuetudine. ¶ Vel quando parum nocet domino, & multũ prodest ædificanti. ¶ Depositum an sit validum, si fiat antequam solutio recusetur. ¶ Bulla iuris congrui an requirat actualem numerationem pretij. ¶ Debitor pro solutione facienda quando debeat ire ad domum creditoris. ¶ Statutum mandans fieri citationem domi an verificetur, si fiat alicui de familia, quamuis non sit apprehensus in domo habitationis. ¶ Tempus quando sit præcisè probandum. ¶ Citatio an possit affigi in valuis domus, seu stationis, & apothecæ, ac vineæ. ¶ Indefinita an æquipolleat vniuersali in probationibus. ¶ Consuetudo an valeat, vt quis teneatur vendere rem suam, & an liget clericos, & forenses. ¶ Aedificatum in solo publico an sit destruendum, vel potius debeat solui solarium, idest pensio pro tali loco occupato.

CAPVT DXLII.

Dispositio *l. fin. C. de edict. diu. adr. tollend.* vt adeatur Iudex, & illi ostendatur testamentum non cassum an sit ad bene esse, vel res necessaria, itaut non possit capi possessio propria auctoritate. ¶ Mater tutrix an possit administrare, & possessionem capere, antequam adimpleuerit solemnia. ¶ Possessio an possit acquiri absque dominio ex adeptione bonorum hæreditatis. ¶ Statuta, quod non capiatur possessio absque licentia Iudicis an procedant quando illa est vacans. ¶ Verbum, vadat, an sit directum, etiam si cum eo adijciatur verbum commune, succedat. ¶ Substitutio compendiosa facta impuberi per verba communia etiam restricta ad bona testatoris an contineat pupillarem directam. ¶ Prohibitio deductionis legitimæ, & trebellianicæ an faciat vt substitutio dicatur pupillaris, quamuis adsit restrictio ad bona testatoris. ¶ Legatarius quando impediat immissionem. ¶ Hypotheca an detur pro legatis, & an competat retentio solùm pro mensura debiti rei legatæ. ¶ Compendiosa contineus pupillarem an excludat matrem à legitima. ¶ Dominium an transeat in legatis quantitatis etiam pijs, & in conditionalibus relictis pro dote. ¶ Dispositio an sit pura, si promittatur dos, quando puella maritabitur. ¶ Et quid si ista verba apponantur executioni, seu solutione dotis. ¶ Et de significatione dictorum verborum, vel similium. ¶ Negatiua quãdo resoluatur in affirmatiuam.

CAPVT DXLIII.

Filius quãdo præsumatur acquisiuisse ex bonis patris, & an sufficiant coniecturæ. ¶ Confessioni partis an sit potius standum, quàm testibus contrarium deponentibus. ¶ Vsusfructus patris an possit constitui in pecunia, & in rebus, quæ vsu consumuntur, nisi etiam dominium in illũ transferatur, itaut omne augmentum exinde proueniens sit debitum patri quo ad plenũ ius in proprietate tamquã ex causa profectitia proueniẽs. ¶ Et an de tali pecunia sit præstanda aliqua cautio per patrem. ¶ Legatum vsusfructus pecuniæ, & rerum quę vsu consumuntur an includat proprietatem. ¶ Et an dominium illius transeat statim in legatarium, si facta æstimatione rei, in qua vsusfructus est relictus, offeratur hęredi debita cautio. ¶ Dimidia lucri an debeatur filio, qui negotiatur cum pecunia patris. ¶ Et quando in hoc sit standum Iudicis arbitrio.

CAPVT DXLIV.

Datio in solutũ tam voluntaria, quàm necessaria, quando habeatur pro venditione, & in ea sit locus retractui. ¶ Et quid stãte constitutione Greg. XIII. super iure congrui. ¶ Laudemium an debeatur ex alienatione, quæ fit ex necessitate pro debito, quando per Iudicem dantur bona in solutũ creditori, seu tertio. ¶ Creditor an possit pacisci cum debitore, quod si debitũ non soluatur intra certum tempus, remaneant pignora ipsi creditori. ¶ Aestimatio an validè conferatur in personam incertã. ¶ Debitor an possit offerre pecuniam debitam suo creditori lapso tempore ad soluendũ, si res illi in solutum data non fuerit æstimata. ¶ Factũ spontè quando possit dici. ¶ Et de differentia inter volũtarium, & spontaneum. ¶ Exemplis quando sit iudicandũ. ¶ Statutum cõstituens præmiũ facienti aliquid spontè, an habeat locum in eo, qui ex officio tenetur illud facere. ¶ Prælatio cõcessa ex constitutione Pij V. domino cẽsus, an procedat in distractione necessaria per subhastationem. ¶ Factum Iudicis quando dicatur factum partis. ¶ Notarius an puniatur de falso scribens, quod existens in tormentis confessus est voluntariè, seu spontè. ¶ Voluntas coacta an sit voluntas. ¶ Datio in solutum de certa re creditori, quatenus debitor intra certum tempus non soluerit, an obstet, vt creditor non possit lapso tempore petere pecuniam sibi debitam, & respuere, quod fuit sibi datum. ¶ Res data in solutum creditori quando dicatur perfectè tradita, vel constitutũ pignus

CAPVT DXLV.

Adiudicatio stante excessu an sit nulla in totum. ¶ Et ex quibus dicatur excessiua. ¶ In subhastatione an debeat præcedere æstimatio. ¶ Præstatio annua an veniat in statuto loquente de stabilibus. ¶ Et valor illius quomodo sit calculandus. ¶ Et an habeatur respectus ad fructus viginti annorum. ¶ Statutum Vrbis de datione in solutum an sit ordinatorium. ¶ In executione an attendatur stilus Iudicis exequentis. ¶ Et quid si agatur de ordinatiuis iudiciorum, siue simus in ciue, siue in forense, tam in Iudice delegato, quàm ordinario. ¶ Iustum pretium an arguatur ex subhastatione. ¶ Decretum Iudicis mandantis adiudicari bona creditori an sufficiat ad probandam adiudicationem, nisi doceatur de effectuatione subsecuta. ¶ Et quid seruetur de stilo. ¶ Vel quando creditor reperiebatur in possessione bonorum sibi adiudicatorum. ¶ Consensus de præsenti, & pretium certum an debeat interuenire in adiudicatione, & venditione. ¶ Mandatum de adiudicando, & de vendendo an sit adiudicatio, & venditio, & quid in similibus casibus. ¶ Nullitas adiudicationis quando possit opponi, si non sit facta intimatio. & illa non producatur. ¶ Iudex quo casu se possit informare de stilo Curiæ. ¶ Per sententiam an transferatur dominium, & possessio.

CAPVT DXLVI.

Consortes, & vicini quando præferantur in venditionibus rerum, in quibus habent consortium & vicinitatem. ¶ Portio fundi contigui an sit consignanda vicino in distributione prædiorum, quæ fiunt per Decuriones. ¶ Et quid in diuisione, & in dote, & in immisso in possessionem bonorum debitoris. ¶ Constitutio loquens in retractu venditionis coactæ an habeat locum in voluntaria. ¶ Comprehensio an dicatur detractis qualitatibus, vel noua dispositio. ¶ Expressio generis continentis sub se species, an idem operetur ac si esset facta mentio specierum. ¶ Verba, præstare, & obseruare, quid significent. ¶ Ius superueniens an iuuet ex noua causa, & post litem contestatam, & de iure ciuili. ¶ Pars fundi venditi pluribus an possit redimi ab vno. ¶ Obseruantia constitutionis quando admittatur. ¶ Retractus in vineis quo casu sit concedendus. ¶ Minor, qui non adiuit hæreditatem, iuxta formam statuti an possit lite pendente solemniter adire. ¶ A contractu sublocationis quando recedatur, quamuis dominium directum non esset apud sublocantem tempore sublocationis. ¶ Ius de præterito quo casu dicatur superuenire. ¶ Obligatus ad retrouendendum an possit lite pendente offerre. ¶ Emptor an teneatur retrouendere vni ex pluribus venditoribus, vel hæredibus ipsorum.

CAPVT DXLVII.

Societas ex quibus actibus dicatur contracta. ¶ Et an obstet minor ætas. ¶ Et quando post illam detur ratificatio. ¶ Liber negotiationis inscriptus proprio nomine vnius ex fratribus an excludat societatem. ¶ Acquisitum per socium quando sit communicandum. ¶ Verba stare al male & bene quid significent. ¶ Societas per quos actus dicatur dissoluta. ¶ Auiamentum apothecæ quomodo sit æstimandum. ¶ Signum mercatoris an debeat diuidi inter hæredes, & cui sit dandum. ¶ Iudex an possit prohibere, ne quis vtatur signo alterius. ¶ Aduocatus an debeat subscribere scripta quorumcumque. ¶ Assumptus in socium an insolidum agat, & conueniatur pro toto affictu. ¶ Nominatio socij an valeat absque consensu locatoris. ¶ Societas an probetur per participationem negotij. ¶ Societati quando possit adiungi socius. ¶ Clausula insolidum an operetur, vt societas duret quo ad consocios, si vnus obicrit. ¶ Societas an transeat ad hæredem. ¶ Et quid stante pacto iurato, & conductione rerum publicarum. ¶ Verba, à principio vsque ad finem appaltus quomodo intelligantur. ¶ Locatio pro se, & socijs an comprehendat futuros. ¶ Conductor an possit sublocare. ¶ Et ex quibus dicatur facta sublocatio. ¶ Finita societate quo casu emolumenta ex illa prouenientia transeant ad hæredes.

CAPVT DXLVIII.

Derogatio cum clausula, quorum tenores, quando habeat vim registrationis de verbo ad verbum. ¶ Dispositio an dicatur certa, quando in vno tantum potest verificari. ¶ Princeps an possit imponere legem successori, vt non deroget, nisi cum præcisa forma verborum. ¶ Prohibitio alienationis expressa an tollat tacitam prouenientem ex lege. ¶ Clausula, quorum tenores, an sufficiat ad tollendum ius quæsitum. ¶ Actus quando præsumantur correspectiui. ¶ Supplicatio an attendatur potius quàm Bulla, si inter eas adsit diuersitas. ¶ Prothocollo quando sit standum, & non instrumento authentico. ¶ Cancellaria, & Notarius an possint extendere clausulas cæteratas, & apponere consuetas. ¶ Et an circa hoc æquiparentur. ¶ Beneficiatus an debeat soluere pensionem pro rata temporis, vel fructuum. ¶ Et quomodo sit facienda talis distributio. ¶ Vel cognoscatur an pensio sit anticipata, vel posticipata. ¶ Derogatio iuris quæsiti an requiratur in materia de sui natura præiudiciali. ¶ Priuilegia quando comprehendantur sub verbis generalibus. ¶ Dispositio expressa, quod quis teneatur soluere pensionem de suo, an faciat cessare tacitam, quæ oritur contra quoscumque percipientes fructus.

CA-

CAPVT DXLIX.

Promittens indemnitatem an teneatur non solùm resarcire damnum, sed etiam liberare à molestijs, & statim suscipere iudicium motum. ¶ Emptor offerens agenti contra eum uoleus expectare euictionem an habeat regressum contra venditorem. ¶ Fideiussor an sit conseruandus indemnis, quamuis non exprimatur. ¶ Actor an debeat liquidare conditionem impletam per probationes veras, vel præsumptas. ¶ Et quando illam teneatur notificare emptori. ¶ Periculum vini ad quem spectet, postquam fuit datum,vt vulgo dicitur ad assaggio. ¶ Possessio quando censeatur tradita per signum appositum in re vendita. ¶ Contractus Stocchi quis sit, & an contineat vsurariam prauitatem. ¶ Præstatio legati, & rei promissæ,vel experimentum bonitatis per adiectionem mensuræ certi loci vbi sit faciendum. ¶ Mensuratio an debeat fieri expensis communibus venditoris, & emptoris. ¶ Gabella an sit soluenda per emptorem.

CAPVT DL.

Testes quando debeant esse rogati in testamento. ¶ Institutio hæredis an valeat ad interrogationem alterius. ¶ Verba, volo relinquere, & volo accipere in virum, an inducant matrimonium, & voluntatem perfectam. ¶ Testamentum quando possit probari per testes. ¶ Et quo casu requiratur publicatio, & recitatio illius per notarium. ¶ Imperfectio voluntatis ex quibus iudicetur. ¶ Et quid si vltra institutionem hæredis appareat,quod testator volebat addere, seu minuere,& legare. ¶ Et qualiter dicatur de hoc constare. ¶ Et an sit exprimendus ipse actus testandi. ¶ Executio quando retardetur in possessorio ob iniustitiam sententiæ. ¶ Et an illa sit probanda ex eisdē actis. ¶ Clausula,arbitrio Rotæ, circa sanationem nullitatis examinis testium quando habeat locum. ¶ Et quid si interrogatoria uon fint data per procurarorem legitimum, & non fuit illis plenè responsum. ¶ Notoria iniustitia an dicatur probata eo ipso, quod sententia nõ iustificatur ex actis. ¶ Et an potuerit Iudex aliunde moueri ad pronunciandum. ¶ Hæredis institutio, & nominatio executoris an perficiat testamentum. ¶ Notarius an censeatur adhibitus pro substantia, vel probatione. ¶ Iudicium notarij in negando se rogare de testamento an præiudicet. ¶ Verba, non fui rogatus, an intelligantur de proprio, & explicito rogitu, excludendo rogationem largo modo.

CAPVT DLI.

Iudex, & executor, & similes, quando dicantur esse certi de sua iurisdictione ad hoc vt valeat translatio pensionis, & alius actus coram eis gestus. ¶ Et an requiratur scientia qualitatum dictæ iurisdictionis. ¶ Et an ex registratione facultatum per notarium in actis præsumatur quod illas viderint, & secundum eas iudicauerint. ¶ Clausula actum quid significet. ¶ Institutio an valeat de eo, qui fuerit factus hæres in codicillis, vel in schedula existente apud talem, vel qui nominabitur per aliquem. ¶ Transumpta impressa quando fidem faciant absque subscriptione notarij, & sigillo personæ constitutæ in dignitate ecclesiastica. ¶ Bulla inserta in Bullario an probet. ¶ Translatio pensionis coram quibus possit fieri. ¶ Et an valeat quamuis non derogetur Concilio Lateranensi. ¶ Et an sufficiat derogatio generalis. ¶ Et an debeat produci reseruatio pensionis, vel sufficiat facultatis transferendi. ¶ Clausula,litteris non expeditis, quid operetur. ¶ Contrarietas testium quo casu præiudicet. ¶ Defectus recognitionis quando opponatur. ¶ Et an possit quandocumque fieri. ¶ Gesta per procuratorem an sint valida ante acceptationem mandati. ¶ Milites S.Petri, & similes an habeant facultatem transferendi pensiones. ¶ Et an in ea comprehendatur pensio reseruata in Ecclesia Cathedrali. ¶ Translatio pensionis an valeat per eum, qui fuit promotus ad Episcopatum, quamuis habeat illius retentionem non obstante promotione.

CAPVT DLII.

Alimenta an sint præstanda fratri per Clericum de redditibus Ecclesiasticis. ¶ Et quando in hoc recurratur ad arbitrium Iudicis. ¶ Patronus quo casu debeat ali ab Ecclesia. ¶ Et quomodo per eum sit probanda descendentia à primo fundatore. ¶ Et an sufficiat,quod sit in quasi possessione recipiendi candelam, quam idem fundator mandauit dari patrono in die Purificationis. ¶ Paupertas an debeat esse magna in materia alimentorum, vel sufficiat, vt alendus non habeat quantum indiget pro condecentia sui status. ¶ Rector si non potest vacare curæ animarum, & deputetur Vicarius an sit detrahenda prius portio de redditibus ecclesiasticis pro alimentis Vicarij, quamuis illud, quod superest non sufficiat pro Rectore. ¶ Monasterium quando teneatur alere monachum. ¶ Vnicus actus an constituat aliquem in possessione. ¶ Iurisdictio existens apud plures insolidum quando debeat exerceri alternis annis. ¶ Et quid in præsentatione, & præstatione candelæ danda patrono iuxta mandatum fundatoris, quando sunt plures hæredes patroni. ¶ Pater quo casu debeat præstare alimenta filio seorsum habitanti. ¶ Dos data filiofamilias an acquiratur patri tamquam aduentitia, quo ad vsumfructum, filio autem quo ad proprietatem. ¶ Et quamdiù filius est in potestate an ad patrem pertineat onus alendi. ¶ Pater an compellatur consignare dotem filio seorsum habitanti absque eius voluntate, vel possit illam administrare, & sibi acquirere, præstando alimenta eidem filio cum sua familia.

CAPVT DLIII.

Promissio hæredis quo casu operetur remissionem inuentarij. ¶ Et quid si fuerit facta præuio mandato Iudicis præcipientis solui legatum per hæredem. ¶ Obligatio de soluendo, & vendendo an sit idem quod solutio, & venditio. ¶ Beneficium inuentarij quando possit diuidi, & prosit heredi quo ad vnum, & non quo ad alium. ¶ Verba, hæres cum beneficio legis & inuentarij an stet demonstratiuè, seu dispositiuè. ¶ Scientia, & certioratio iuris quęsiti mulieri an sit probanda, vt illi remissio præiudicet. ¶ Et an in ea requiratur solemnitas statuti, siuè sit expressa, siuè tacita. ¶ Clausula insolidum an veniat in obligatione Camerali, si non exprimatur. ¶ Nouatio ex quibus sit inducta. ¶ Et quid si secunda obligatio venit in executionem primæ. ¶ Vel si promissio concurrit cum dispositione iuris, & illi non contradicit. ¶ Obligatio restitutionis dotis, & solutionis legatorum an intelligatur saluo beneficio lucri dotis, & falcidiæ. ¶ Conuentio quando dicatur informatio decreti Iudicis, seu nouus contractus. ¶ Renunciatio inuentarij simpliciter facta an præiudicet, vel requiratur certa scientia.

CAPVT DLIV.

Primus acquirens quando possit præiudicare vocatis tam in acquisitione mediante pecunia, & ob benemerita, quàm ex liberalitate concedentis. ¶ Donatio sub conditione, quod si donatarius moriatur sine filijs masculis, vel non extantibus nepotibus masculis ex eis reuertatur ad donantem si superuixerit, seu ad suos filios, vel hæredes, an transeat ad hæredes donatarij, vel donantis, si conditio deficiat per superexistentiam filiorum, & nepotum, nō considerato, quod non adsint descendentes masculi ex dictis filijs, & nepotibus. ¶ Verba, tunc & eo casu, tantum pariformiter, aliqua, transferatur, & huiusmodi quid significent. ¶ Clausula, quod tot censeantur donationes, quot sunt personæ, ad quas bona do nata transeunt, an operetur, vt dispositiones sint diuersæ, & separatæ absque aliqua dependentia vnius ad alteram. ¶ In donatione facta alicui cum qualitate, vt duret vsque ad eius vitam, an censeatur ista qualitas repetita in substituto ipsi donatario. ¶ In feudalibus, & emphyteoticis ius vtile in transferatur in recipientem saluo iure directi domini. ¶ Testator in generali dispositione an censeatur comprehendere bona, quæ alio iure erant futura heredis, etiam si de eis potuisset aliàs disponere. ¶ Et quid si institutio fiat in omnibus suis bonis. ¶ Instrumentum antiquum, vel de longinquo, an requirat probationem notariatus. ¶ Et de ratione diuersitatis inter solemnitatem extrinsecam, & qualitatem tabellionatus, quare in ista præsumenda non sufficiant triginta anni, prout in illa. ¶ Legitimitas quando probetur per leuiores probationes, si non agatur de matrimonio, sed de successione. ¶ Enunciatiuæ plurium instrumentorum an habeant in antiquis vim famæ, & plenè probent in præiudicium tertij. ¶ Bastardi descendentes à nobilibus an gaudeant nobilitate, & veniant appellatione nobilium, & retineant cognationem, vel agnationem. ¶ Depositio testium de publica voce, & fama super descendentia alicuius absq; vlla macula illegitimitatis an comprehendat omnes descendentes. ¶ Identitas quando probetur per duas demonstrationes nominis, & cognominis. ¶ Et quo casu præsumatur pluralitas.

CAPVT DLV.

Aetas viginti annorum an habeatur pro perfecta iuxta statutum Vrbis quo ad omnes effectus, etiam ad donandum. ¶ Solutio an sit rectè facta, quamuis pecuniæ non conuerta tur in causam narratam. ¶ Et quando stetur assertioni minoris, quod illæ fuerint versæ in eius vtilitatem. ¶ Obligatio maioris an sit valida, si eum eo se obliget minor, vel alius, qui non poterat se obligare. ¶ Pro decreto Iudicis quando præsumatur. ¶ Et quo casu possit dici de illius nullitate stante breuitate temporis, & interpositione in ipso actu. ¶ Et quid seruetur de consuetudine. ¶ Minor forensis an sit habilitatus per statutum, si in Vrbe contraxerit. ¶ Probatio habitationis decennalis an sufficiat ad contrahendum incolatum. ¶ Contractus aliàs validus an vitietur, si in eo inutilitet adhibeantur solemnitates statutariæ. ¶ Minor an audiatur in rescissione, seu nullitate contractus, si accepta non restituat. ¶ Venditio rerum minoris an sustineatur, si executio non immineat, sed solum instetur pro solutione debiti per creditores. ¶ Bona stabilia minoris an possint vendi, nisi constet Iudici, quod non adsint mobilia. ¶ Læsio an consideretur in minore promittente euictionem pro aliquo, qui etiam pro eo illam promisit. ¶ Liber baptismi an probet ætatem. ¶ Communio an possit tolli aliter quàm per diuisionem. ¶ Et quando illa præsumatur.

CAPVT DLVI.

Mulier quando possit disponere, & testari de sua dote. ¶ Et quid si adsit statutum, vt reliquæ duæ partes dotis quandocumque decedente muliere sine liberis reuerti debeant in dantes, seu reddi stipulantes, vel cui casus, & sors dederit. ¶ Et de differentia inter verba statuti directa, vel communia. ¶ Frater quando possit stipulari sibi restitui dotem sorori datam. ¶ Et quo casu præsumatur illam dotasse de bonis proprijs. ¶ Dos data filiæ exclusæ à successione an succedat loco legitimæ. ¶ Stante statuto requirente consensum, seu præsentiam viri in actu gesto per vxorem, an vir possit præstare consensum ad sui commodum. ¶ Et quid si consensus præstetur in genere ad fauorem cuiuscumque. ¶ Vel palam, & bona fide. ¶ Vel si tractatur de commodo mariti non principaliter, sed in conse-

consequētiam. ¶ Vel quando statutū loqueretur alternatiuè de consensu, vel auctoritate. ¶ Tutor quo casu possit emere rem pupilli ¶ Statutū de restituenda dote an habeat locum etiam ab intestato. ¶ Dos quando consolidetur in filia, & dicatur ipsius patrimonium. ¶ Et an deferatur filijs tamquam hæredibus matris, vel per auocationem ab auo, & translationem in liberos.

CAPVT DLVII.

Remissio an concedatur emphyteutæ, etiam quando agitur de canone correspondente fructibus. ¶ Et quid in casu, in quo potest compensari sterilitas cum vbertate. ¶ Vel quando potuit præuideri damnum. ¶ Vel si sterilitas proueniat ex culpa conductoris. ¶ Vel si relinquatur cultura fundi. ¶ Vel si non denuncietur impedimentum, aut casus fortuitus. ¶ Et quale debeat esse huiusmodi damnum, vt remissio licitè petatur. ¶ Emphyteuta an possit relinquere bona emphyteotica domino inuito. ¶ Et an excusetur à solutione canonis, si pro parte pereat emphyteusis. ¶ Et quid si in totum deficiat substantia rei. ¶ Et an hoc casu contractus sit finitus. ¶ Executio an possit fieri, quando instrumentum est purum, non obstante compromisso. ¶ Et quando illius exceptio impediat litis ingressum, seu reditum ad Iudicem. ¶ Nouatio extinctiua, seu additiua quando inducatur per compromissum. ¶ Et an debeat sequi laudum. ¶ Renunciatio emphyteusis quo casu sit realis, vel personalis. ¶ Et quando præiudicet renuncianti quo ad ius fideicommissi sibi competentis. ¶ Verba, hoc itaque, & illo hoc, quid significent. ¶ Sermo generalis quomodo intelligatur. ¶ Renunciatio corum, quæ dependent à testamento, seu fideicommisso, qualis debeat esse, vt præiudicet renuncianti. ¶ Et an requiratur scientia specialis testamenti. ¶ Inuestitura quando dicatur finita, si renuncietur emphyteusi ad finem, vt ille, ad cuius commodum fit cessio, renouetur, & inuestiatur de bonis emphyteoticis. ¶ Feudatarius, seu emphyteuta patiens alium inuestiri de feudo, seu emphyteusi an perdat ius suum. ¶ Per clausulam, quod quis ponatur in locum renunciantis emphyteusim an excludatur noua inuestitura. ¶ Inundationes anni 1598. an sint casus insoliti, itaut non comprehendantur in renunciatione omnium casuum fortuitorum cogitatorum, & incogitatorum, & an excludant remissionem. ¶ Expensa magna, & durat ura vltra tempus conductionis an spectet ad dominum, seu ad conductorem.

CAPVT DLVIII.

Reuocatio testamenti animo, & intentione condendi aliud testamentum an sit actus perfectus inducens finem reuocationi, si aliud testamentum non condatur. ¶ Et an auferatur hæreditas scriptis hæredibus, si reuocans non addat, quod volebat intestatus decedere. ¶ Et quid in locis, in quibus seruaretur ius ciuile. ¶ Geminatio verborum an alteret dispositionem, & illam reddat validam, si non esset talis. ¶ Hæres quo casu non dicatur habere voluntatem defuncti propter incisionem, vel cancellationem tabularum, vel ob aliam rationem mutationis voluntatis. ¶ Hæres scriptus in testamento an sit mittendus in possessionem, donec cognoscatur causa super illius reuocatione. ¶ Causa finalis quæ dicatur. ¶ Clausula cassans &c. an habeat tacitam conditionem. si secundum testamentum valeat. ¶ Reuocatio testamenti an sit nulla, si causa ob quam reuocatur deficiat, vel sit falsa, & erronea. ¶ Decedens ab intestato an dicatur fecisse testamentum. ¶ Et quid significent verba, facere testamentum. ¶ Semel extinctum an amplius reuiuiscat. ¶ Concessa facultate testandi quando censeatur data potestas etiam ab intestato transmittendi.

CAPVT DLIX.

Dominus an possit prohibere ingressum in suum fundum tam de iure ciuili, quàm canonico. ¶ Via priuata quæ dicatur, & illius seruitus quomodo probetur. ¶ Pro defensione rerum suarum an impune quis possit repellere damnum dantem. ¶ Excommunicatio an incurratur pro leui percussione, quamuis facta fuerit animo grauiter lædendi. ¶ Et an sit nulla quando fertur contra non citatum. ¶ Ciuis an gaudeat priuilegijs ciuitatis, si non habitet, vel non subeat munera per se, vel per alium. ¶ Et quid in ciue ex priuilegio. ¶ Ciues quibus modis creentur. ¶ Processus factus per Iudicem recusatum an sit validus. ¶ Remissoria quando sit concedenda. ¶ Clausulæ decreti irritantis, & non obstantibus, & sublata, quid operentur. ¶ Et an tollant vsum, præscriptionem, & consuetudinem immemorabilem. ¶ Lex, siue statutum an præsumatur in vsu. ¶ Et quo casu non liget, si à principio non obseruetur. ¶ Et qualiter debeat probari, quod constitutio non sit in vsu. ¶ Et quot anni requirantur. ¶ In positione negata quando possit quis se fundare. ¶ Census impositus per Ecclesiam nulliter absque solemnitatibus an valeat, quamdiu non opponitur de nullitate. ¶ Et an si declaretur nullus, possint repeti fructus soluti.

CAPVT DLX.

Dos, pensio, vel quid simile promissum in scutis aureis taxatis ad rationem, seu ad computum iuliorum tot pro quolibet scuto, an sit soluendum in aureis, seu in iulijs. ¶ Obseruantia circa modum soluendi quando attendatur. ¶ Et quid si dispositio sit clara. ¶ Vel solutio sit facta procuratori, an tunc præiudicet domino. ¶ Habens mandatum ad recipiendam solutionem canonis an possit confiteri confinia aliter se habere. ¶ Solutio in qua moneta sit facienda quando mutatur bonitas intrinseca, seu extrinseca illius.

illius. ¶ Licentia officialium Principis, seu procuratoris quo casu obsit Principi, seu domino. ¶ Et quid in scientia præsumpta. ¶ Vel in his, in quibus non tractatur de totali præiudicio illorum, sed de acquirenda possessione, vel seruitute contra eos, vel similibus.

CAPVT DLXI.

Iudex in quibus casibus possit exigere sportulas. ¶ Et an illæ successerint loco salarij. ¶ Et an debeantur finita causa per concordiam. ¶ Clerici an ex priuilegio eximantur à solutione sportularum, vel potius hoc concedatur omnibus etiam laicis in foro Ecclesiastico. ¶ Consuetudo quid operetur in materia sportularum. ¶ Vicarius Episcopi an possit petere sportulas. ¶ Salarium Vicarij an dicatur debitū voluntarium, seu necessarium. ¶ Et an successor in Episcopatu, vel hæres Episcopi teneatur ad illius solutionem. ¶ Domini, Episcopi, & similes, quando possint cogi ad constituẽdum Vicarium. ¶ Examinatoribus an debeantur sportulæ. ¶ Et an hoc casu consuetudo, aut præscriptio excuset. ¶ Differentia quæ sit inter consuetudinem, seu præscriptionem. ¶ Collationes beneficiorum, institutiones, & possessiones illorum an debeant fieri gratis, non obstante aliqua consuetudine etiam immemorabili. ¶ Et quid in admissionibus Canonicorum, & Monialium, & executionibus dispensationum matrimonialium, & in similibus casibus.

CAPVT DLXII.

De coniecturis nominationis, institutionis, educationis, baptismi, legitimationis, dotationis, collocationis in matrimonium, seu tractatus illius, famæ publicæ, & similium, quando probent filiationem tam legitimam, quàm illegitimam, tam in possessorio, quàm in petitorio. ¶ Actus de sui natura indifferens à quo sit determinandus. ¶ Perceptio distributionum quotidianarum communis Canonico, & Capellano, si fiat à Canonico quando illum constituat in quasi possessione Canonicatus. ¶ De varijs exceptionibus contra testes deponentes de filiatione. ¶ Ex præterito an præsumatur in futurum siue in bonum, siue in malum. ¶ Confessio in alio iudicio an probet contra tertium. ¶ Exceptio famulatus an excludat præsumptionem filiationis contra Dominum. ¶ Testes deponentes contra præsumptionem iuris quando probent. ¶ Tempus quo casu sit præcisè probandum. ¶ Alimenmenta an sint præstanda ab hæredibus patris. ¶ Actus voluntarius quando trahatur ad necessarium. ¶ Solutio temporalis an inducat obligationem in futurum. ¶ Et quid in alimentis debitis tam ex contractu, quàm ex vltima voluntate. ¶ Dispositio *l. si certis annis. C. de pact. & l. cum de in rem verso. ff. de vsur.* quando procedat remissiuè. ¶ Legitimi an sint prius alendi, quàm spurij. ¶ Vncia an debeatur naturali. ¶ Et quæ requirantur, vt quis sit naturalis. ¶ Retentio mulieris in domo quando arguat præsumptionem filiationis de eo, qui ex illa nascitur. ¶ Testibus duobus affirmantibus an magis credatur, quàm pluribus negantibus. ¶ Et quid si agatur de probatione honestatis mulieris. ¶ Nati ex fœmina vulgari an sint naturales, & succedant patri & matri. ¶ Constitutio dotis facta per patrem an præiudicet creditoribus. ¶ Alimenta an præstentur spurijs iuxta dignitatem, seu necessitatem tantum.

CAPVT DLXIII.

Vxor quando censeatur relicta potius vsufructuaria, quàm proprietaria. ¶ Et quid si fuerit relictus vsusfructus vxori cum filio an restringatur ad alimenta. ¶ Semel hæres quo casu possit desinere esse hæres. ¶ Legatum relictum alicui quamdiu permanserit in furore, an resoluatur si cesset furor, & contingat illum decedere antequam efficiatur sanæ mentis. ¶ Pro parte testatus, & pro parte intestatus an dicatur quis decedere dato cohærede, seu substituto. ¶ Inuentarium an sit conficiendum à die aditionis, seu scientiæ delatæ hæreditatis. ¶ Vxor si instituatur donec, vel si vitam viduilem seruauerit, an possit adire non præstita cautione mutiana, & percipere fructus pro tempore, quo erit vidua & casta. ¶ Et an istæ dictiones, donec, quousque, quamdiu, dum, si, quatenus, & similes, inducant conditionem. ¶ Legatum conditionale, seu purum resoluendum sub conditione an statim acquiratur. ¶ Ratio administrationis quando sit iterum reddenda per tutorem, non obstante liberatione facta per minorem, etiam cum iuramento, ac decreto Iudicis. ¶ Libro administratoris quo casu standum sit, absque eo, quod partitæ verificentur. ¶ Fructus dotales an debeantur vxori soluto matrimonio. ¶ Legatarius quando dicatur nudus minister, & merus executor, seu mixtus, itaut commodum legati, quod superest deducto onere ad eum pertineat, non ad hæredem. ¶ Et de varijs coniecturis cognoscendi an quis sit legatarius, seu executor. ¶ Testator grauans legatarium restituere legatum post tempus an videatur voluisse, quod interim commodum percipiat ex legato. ¶ Executor an possit dici procurator defuncti. ¶ Relictum in maiori summa, quàm sit onus an faciat, vt legatum sit factum intuitu oneris. ¶ Testator legando census quo casu censeatur cogitasse de eorum redemptione. ¶ Præsens status rei indicans contingentiam de futuro an operetur, vt quis respexerit ad id, quod euenire poterat. ¶ Deficientibus executoribus testamentarijs executio an spectet ad Ordinarium, seu ad Præsidem loci. ¶ Facultas administrandi an detur legatarijs, seu executoribus. ¶ Ordo intellectus, seu litteræ an sit attendendus.

CA-

CAPVT DLXIV.

Molendina an veniant appellatione mobilium. ¶ Et an sint prædia vrbana, seu rustica. ¶ Et quando in eis habeat locum retractus. ¶ Et quo casu possint alienari per Prælatum, Tutorem, Ecclesiam, & Ciuitatem absque decreto, & solemnitatibus. ¶ Et an inuecta, & illata in eis sint hypothecata pro pensione. ¶ Mobile cohærens immobili an sit immobile. ¶ Feudum an consistat in molendinis. ¶ In venditione rerum ciuitatis an sufficiat decretum Iudicis loci, in quo est sita res vendenda, vel requiratur etiam illud domicilij. ¶ Subhastationes an debeant fieri in alienationibus rerum ciuitatis, ac minorum. ¶ Pro iustitia, & validitate decreti quando præsumatur. ¶ Consiliarij an teneantur iurare in venditione rerum ciuitatis. ¶ Et an sufficiat iuramentum à principio officij præstitum. ¶ Ex promissione conficiendi instrumentum an colligatur, quod partes voluerint contrahere in scriptis. ¶ Emptor quando dicatur esse in possessione de consensu venditoris. ¶ Versio quando sit probanda in venditionibus bonorum ciuitatis, & minorum. ¶ Promissio de vendendo an idem operetur quod venditio. ¶ Pisces, & columbæ an sint pars feudi. ¶ Molendina an possint construi per vassallos, & alios, non obstante prohibitione Dominorum, & spatio longissimi temporis, per quod quis erat solitus accedere ad molendina prohibentium. ¶ Et an similia statuta comprehendant clericos, & sint contra libertatem Ecclesiasticam. ¶ In iuribus negatiuis & facultatiuis quomodo acquiratur titulus, & quasi possessio. ¶ Et quot anni requirantur. ¶ Et cui incumbat onus probãdi patientiam, & obedientiam prohibitioni. ¶ Conuentio an sit valida, vt quis non possit molere in alio molendino, quàm vnius. ¶ De prohibitione molendinorum & nundinarum remissiuè. ¶ Causæ iustæ quæ sint, vt valeat prohibitio, ne quis accedat ad aliud molendinum quàm Domini. ¶ Concessio facta per subditos, vt domini habeant molendina publica, & furnos publicos an operetur, vt concedens non possit molere, nisi in molendino ipsius. ¶ Operarij molentes in molendinis Ecclesiæ an possint carcerari sub prætextu, quod domini temporales prohibuerint accessum ad alia molendina, quàm illorum. ¶ Et an eos carcerantes incurrant pœnam excommunicationis. ¶ Minor an restituatur in emptione molendinorum. ¶ Tempus antiquum an faciat præsumere solemnitates fuisse adhibitas. ¶ Iuramentum Officialis de seruando statuta an porrigatur ad futura. ¶ In alienatione bonorum Ciuitatis quæ requirantur remissiuè.

CAPVT DLXV.

Legatum an debeatur in moneta currente in loco, vbi est conditum testamentum, vel vbi legatarius habitat. ¶ Venditio facta Perusiæ quando intelligatur de modio Perusino, vel de modio regionis, vbi situm est prædium. ¶ Dignitas personæ legatarij an sit inspicienda ad hoc vt sciatur, in qua moneta sit soluendum legatum. ¶ In relictis ad pias causas an veniat quod maximum est. ¶ In exactione dotis an sit inspiciendum domicilium mariti, vel vbi dos fuit data. ¶ Valor an debeat attendi iuxta locum vbi gratia facta est, vel in quem illa confertur. ¶ Intellectus *l. exigere. de iure dotium.* remissiuè. ¶ Extraneus quis dicatur, & quando videatur dotasse animo donandi, seu compensandi. ¶ Præsumptio compensationis quo casu perimat legatum dotis. ¶ Et quanto tempore illud præscribatur. ¶ Hæres an dicatur in mala fide, si legatum non soluit. ¶ Scientia testamenti an præsumatur. ¶ Maritus quando possit renunciare legatum factum vxori. ¶ Et quomodo valeat ratificatio talis renunciationis. ¶ Et quæ in ea requirantur. ¶ Et an possit fieri sine solemnitatibus statuarijs. ¶ Et quid si illi sit vtilis. ¶ Et an debeat esse vtilitas euidens. ¶ Processus falsi delegati an possit ratificari. ¶ In alienatione bonorum minoris ad vitam an sint necessariæ solemnitates. ¶ Renunciatio filiæ an extendatur ad ea quæ pater illi relinquit in testamento. ¶ Et quid si erant ei relicta ante renunciationem. ¶ Legatarius acceptans legatum cum onere nihil amplius petendi an sibi præiudicet, si minus sit in legato, quàm in debito. ¶ Transactio quando comprehendat ea, quæ non sunt dependentia à lite super qua transigitur, sed penitus extranea, & dissimilia. ¶ Virgines, & orphanæ an æquiparentur viduis ad effectum, vt gaudeant priuilegio *l. vnic. C. quand. imper. int. pupill. & vid.* ¶ Et an possit illi renunciari. ¶ Et an habeat locum in quacumque instantia. ¶ Dispositio quando sit consumpta in primo actu. ¶ Iudex medius quo casu possit omitti in appellationibus. ¶ Aegidiana an procedat in omnibus instantijs.

CAPVT DLXVI.

Pretium quando sit restituendum emptori, si sequatur euictio, non obstante pacto, quod venditor de ea non teneatur, nisi facto, & culpa sua. ¶ Venditio quo casu dicatur ad mensuram, seu corpus. ¶ Decretum excessiuum an valeat in summa debita. ¶ Emphyteuta non possidens an teneatur ad onera. ¶ Contractus an iudicetur potius censualis, quàm emphyteoticus. ¶ Et quid si fuerit petitus alternatiuè canon, seu census. ¶ De differentia inter contractum emphyteusis, & censualem. ¶ Solutio, seu petitio pro virili quando inducat diuisionem debiti, ita vt non possit agi, nisi pro rata. ¶ Et quid stante decoctione vnius ex debitoribus. ¶ Vendens fundum centum iugerum certis finibus designatum an teneatur de euictione, si quid fuerit euictum ex comprehensis intra fines, licèt supersint centum iugera. ¶ Concessio alienationis bonorum Ecclesiæ an fiat sub alia forma, quàm dationis in emphyteusim. ¶ Res iudicata an attendatur in supremis Tribunalibus.

CA-

Epitome Capitulorum.

CAPVT DLXVII.

Legitimatus cum clausula, sine præiudicio eorum, qui succedere debent quando possit petere legitimam. ¶ Et quid si adsint verba, vt succedat in portione, quam ei pater reliquerit. ¶ Vel pront patri videbitur. ¶ Vel quando instituuntur extranei. ¶ Et quales dicantur isti extranei an vltra quartum, seu decimum gradum. ¶ Filia exclusa per statutum an habeat legitimam si fuerint instituti extranei. ¶ Legitimatio an dicatur facta iuxta supplicationem patris, si in ea petatur, vt filius legitimetur sine præiudicio venientium ab intestato, quamuis in rescripto nihil de hoc dictum fuerit. ¶ Filius naturalis an possit prætendere legitimam in bonis patris instituentis extraneos. ¶ Et an impugnans testamentum paternum habeat interim alimenta, & sumptus litis. ¶ Et quando possit capere vnam vnciam, seu duas ex hæreditate patris. ¶ Alimenta, & sumptus litis an debeant decerni ei, qui petit se ali, & lis pendet super alimentis. ¶ Filiatio ex quibus probetur. ¶ Et quid in hoc operetur similitudo cum effigie patris. ¶ Multa de simili sobole ex inspectione imaginum. ¶ Et de mulieribus defensis ab adulterio ob partum dissimilem à parentibus. ¶ Natus ex ea, quæ statim secundo nupsit, priori viro defuncto, an præsumatur filius, & hæres primi, vel secundi viri. ¶ Varia exempla similium. ¶ Et eorum qui ex vtero referunt aliquod genitale. ¶ Et an argumentum similitudinis sit lubricum & incertum. ¶ De cogitatione mulieris tempore conceptionis. ¶ Et an sit vera causa effigiei. ¶ De cognominibus innentis ob similitudinem. ¶ De cura in generatione canũ, & equorum, vt fiat ex optimis, ac pulcherrimis. ¶ De consnetudine, vt filij sint illius, cuius imaginem repræsentabant. ¶ Et de alijs moribus populorum commnnes vxores habentium, & filios accipientium ob similitudinem.

CAPVT DLXVIII.

Renunciatio successionis quando præsumatur facta ob ingressum religionis, vel ob aliam causam. ¶ Et an possit reuocari sub prætextu enormissimæ læsionis, & ob defectum causæ. ¶ Agnatio an cesset, si superest soror nupta nata ex masculis. ¶ Monasterium, in quo mulier est professa, quando excludatur à bonis per eam rennnciatis ante ingressum. ¶ Et quid in bonis subiectis fideicommisso purificato ante emissam professionem. ¶ Donatio restricta ad descendentes masculos nascituros ex corpore donatarij, si tales non superfint, an vadat ad hæredes illins, seu reuertatur ad donantem. ¶ Renunciatio quo casu comprehendat fideicõmissum, & omnia iura competentia, & cõpetitura, absque restrictione causæ expressæ. ¶ Verba renũciationis directa in hæreditatẽ an faciant, vt censeatur renunciatum, etiam si ex mille capitibus esset possibilis snccessio. ¶ Dictio alijs, quando implicet casus similes. ¶ Probatio scientiæ fideicommissi an sit necessaria, vt illi sit renunciatum. ¶ Et an sufficiat, quod renuncietur cum iuramento *l. de his. ff. de transact.* ¶ Prælatus & Abbatissa an possit in acquirendis præiudicare Ecclesiæ tam in renunciatione legatorum, quàm hæreditatum. ¶ Et an hoc ei permittatur absque solemnitatibus. ¶ Vel in hoc obstet Constitutio Paulina. ¶ Aditio hæreditatis, seu illius repudiatio an possit fieri per Monasterium absque consensu, & interuentu Monachi.

CAPVT DLXIX.

Electio fori an spectet ad eum, qui habet priuilegium, vt possit conueniri coram pluribus iudicibus. ¶ Incolatus ex quibus contrahatur. ¶ Et quid si adsit necessitas residendi. ¶ Et an sufficiat sola habitatio. ¶ Vel requiratur animus perpetuò permanendi. ¶ Maritus an dicatur subditus in loco, & patria vxoris, vbi illam accepit. ¶ Et quid è contra in muliere. ¶ Roma an sit communis patria ad effectum, vt possit quilibet ibi conueniri. ¶ Mercator recipiens litteras an sibi præiudicet, vt non possit pœnitere. ¶ Casus mixtus quando contineatur sub simplici. ¶ Litteræ cambij an habeant executionem paratam, & habeantur pro publicis instrumentis. ¶ Consuetudo an possit facere solemnem scripturam priuatam. ¶ Clausulæ, manu regia, sola facta veritate inspecta, & similes an tollant solemnitates iuris ciuilis, & substantialia iudicij. ¶ Et an faciant, vt lite pendente non debeat dari manutentio. ¶ Appellatio prohibita à Principe an prohibeatur à subrogato ab eo. ¶ Remedium manutentionis an detur pendente lite super possessorio ordinario, quamuis simus in causa appellationis. ¶ Et quomodo intelligatur vt duret, donec fuerit lata sententia super dicto possessorio ordinatio. ¶ Iurisdictio concessa priuatiuè an possit prorogari de consensu partium.

CAPVT DLXX.

Dominium bonorum relictorum pro legitima etiam incerta, an sit statim translatum in filios vna cum fructibus, accessionibus, & augmentis, seu diminntionibus. ¶ Et an permittatur illorum alienatio pro soluendis dotibus. ¶ Et quid si testator mandauit illas solui in pecunia. ¶ Et an tunc sint soluendæ ex fructibus stabilium per substitutos, & fideicommissarios. ¶ Probatio quod alia bona non existunt in hæreditate an spectet ad hæredem sine inuentario. ¶ Confessio testatoris circa valorem suorum bonorum an præiudicet hæredi. ¶ Solutiones dotium quando præsumantur factæ ex pretio rerum hæreditariarnm venditarum. ¶ Diuturnitas temporis quo casu arguat, quod fuerint soluta debita hæreditaria. ¶ Recognitio an requiratur in scriptura antiqua. ¶ Soluens pro residno an præsumatur alias partitas soluisse. ¶ Liber in vna parte verificatus an sit iudicandus in totum verus. ¶ Executor testamenti soluens partem, an præsumatur aliam soluisse stante diuturnitate temporis.

CA-

CAPVT DLXXI.

Legatarius quando possit accipere possessionem rei legatæ propria auctoritate, & non de manu hæredis. ¶ Clausulæ, omni meliori modo, & similes, positæ in fine testamenti an alterent dispositionem, & habeant vim institutionis, vel confirmationis tantum. ¶ Ratificatio an operetur actum nouum, prout est nunc, vel retrotrahatur, prout est tunc. ¶ Mandatum de associando an possit concedi hæredi, non probata possessione bonorum tempore obitus testatoris. ¶ Statutum, vt possessio defuncti continuetur in hæredem quid operetur. ¶ Institutio an dicatur conditionalis, si fuerit institutus aliquis, quatenus Titius præmoreretur. ¶ Fideicommissum relictum in codicillis quando inducatur distinctum, & non subordinatum ad institutionem tollendo qualitatem, & conditionem in testamento appositam. ¶ Et quo casu illæ censeantur repetitæ. ¶ Vel debeat fieri declaratio referendo singula singulis. ¶ Statutum Vrbis vocans filios in conditione positos an habeat locum in transuersalibus. ¶ Testamentum, & codicilli an reputentur pro vnica dispositione. ¶ Vocatus in vno capitulo testamenti per vulgarē an sit vocatus per fideicommissum in alio, in quo est positus sub conditione. ¶ Et quid in eadem clausula, & dispositione. ¶ Relatio quando fiat ad omnes. ¶ Verba directa an trahantur ad fideicommissum stante clausula codicillari.

CAPVT DLXXII.

Argumentum à contrario sensu an habeat locum in sententijs, arbitramentis, & contractibus. ¶ Absolutus ab expensis quatenus sententiæ acquiescat an censeatur condemnatus, si appellet, & appellationem prosequatur, & sinat causam deseri. ¶ Iudex declarans, vt durante descriptione focorum quis soluat, an illa non durante videatur condemnasse, vt non teneatur soluere. ¶ Renunciatio appellationis in præiudicium appellati an sit valida. ¶ Et quando liberet ab expensis. ¶ Minor an possit non vti sententia restitutionis in integrum. ¶ Et quid in alijs non priuilegiatis, vt in consanguineo obtinente in causa retractus, & in emptore in redhibitoria, & similibus. ¶ Dilationi an possit renunciari. ¶ Desertio appellationis quos effectus operetur. ¶ Consensus non appellantis iunctus cum sententia an inducat naturalem obligationem. ¶ Deserens causam an dicatur succumbere. ¶ Instrumentum an possit negari esse publicum, quamuis contra illud nihil debeat opponi. ¶ Notorium an sit probandum. ¶ Et an excludat appellationem. ¶ Conuentio vt fiat murus diuisorius an inducat seruitutem, vt in eo non possit ædificari. ¶ Peritis quando sit standum circa parietem aptum ad ædificium. ¶ Procurator an possit imponere seruitutem in præiudicium domini. ¶ Caminus an licitè construatur in muro communi. ¶ Renuncians liti quando condemnetur in expensis. ¶ Restitutio in integrum an dicatur sententia condēnatoria. ¶ Appellans si non potuit habere Iudicem an debeat protestari, vt causa non dicatur deserta.

CAPVT DLXXIII.

Repræsentatio appellationis infra quod tempus sit facienda iuxta statutum Vrbis, ad hoc vt causa non sit deserta. ¶ Et an possit fieri per extraneum sine mandato. ¶ Et an requiratur ratihabitio infra tempus, quo reproductio debebat fieri. ¶ Bonorum possessio per alium agnita, & appellatio nomine alterius interposita quando sit valida. ¶ Et quid in cæteris actibus iudiciarijs. ¶ Ratificatio quo tempore debeat fieri, vt æquiparetur mandato. ¶ Extraneus quando possit retrahere pro alio. ¶ Vel acquirere possessionem. ¶ Vel constituere se pro eo possidere. ¶ Vel adhærere appellationi. ¶ Vel impetrare rescriptum. ¶ Vel renunciare appellationi. ¶ Vel petere confirmationem. ¶ Vel purgare moram. ¶ Vel protestari. ¶ Vel declarare rem dubiam, & similia facere. ¶ Exceptio quando debeat esse de regula. ¶ Appellatus an possit vti commissione impetrata nomine appellantis per falsum procuratorem, & in causa procedere, si non sequatur ratihabitio. ¶ Protestatio, ne quis audiatur absque mandato quando faciat, vt acta non reconualidentur per ratificationem. ¶ Et an satis sit, vt solùm fiat in prima instantia. ¶ Mandatum quando non possit probari per coniecturas, & præsumptiones, sed requiratur realis productio ipsius. ¶ Commissiones in Curia an tribuant aliquam iurisdictionem. ¶ Gestum alieno nomine an possit haberi ratum in quibuscumque dispositionibus. ¶ Ratificatio an detur mortuo vno ex contrahentibus. ¶ Sententia lata ad fauorem minoris an valeat ipso iure, vel demum illo ratificante.

CAPVT DLXXIV.

Reseruatio Papæ quid operetur in beneficijs. ¶ Et quando expiret. ¶ Possessio qualiscumque an sufficiat, si agatur incidenter inter prouisos de validitate collationis. ¶ Et quid si tractaretur de immutanda qualitate beneficij, vt fiat de regulari sæculare. ¶ Status vltimus quo casu attendatur in beneficialibus. ¶ Dispositio c. *consultationibus. de iur. patronat.* an habeat locum in collationibus. ¶ Beneficia collectorum, & subcollectorum an sint reseruata Sedi Apostolicæ. ¶ Et an satis sit deputatio, & acceptatio, quamuis officium non exerceatur. ¶ Possessor triennalis beneficij reseruati an possit molestari. ¶ Terminus vnius anni, de quo in regula de annali quando incipiat currere. ¶ Et an impedimentum attendatur. ¶ Et quale illud esse debeat. ¶ Regula de annali an sit producenda. ¶ Instituta accusatione de simonia aduersus annales possessores an habeant locum termini dictæ regulæ. ¶ Productio in iudicio quando operetur. ¶ Regulæ

Can-

Cancellariæ an sint seruandæ vbique locorum. ¶ Et an obtineant vim legis. ¶ Et an sufficiat publicatio illarum facta Romæ, absque eo quod alibi publicentur. ¶ Oppositio regulæ de annali an admittatur in secunda instantia, & post rem iudicatam, & post relaxatas executiones, & in causa restitutionis in integrum. ¶ Signum notarij in fine libri instrumentorũ an cẽseatur appositum in fine cuiuslibet instrumenti eiusdẽ libri.

CAPVT DLXXV.

Donatio facta alicui, itaut post eius mortem succedat Ecclesia in bonis donatis an possit reuocari. ¶ Et quid si adsit constitutum, vel reseruatio vsusfructus, vel pactum de non reuocando, & non contraueniendo, vel iuramentum, vel stipulatio notarij, seu donatoris, vel extranei, vel primi donatarij. ¶ Vel quando adest contemplatio expressa, seu tacita eorum qui sunt substituti. ¶ Pater an possit reuocare donationem factam filijs in merè profectitijs. ¶ Nuncius quando validè acceptet donationẽ pro absente. ¶ Et an requiratur ratificatio. ¶ Dispositio alternatiua, in qua fuit vocata mater, vel heres an intelligatur, vt post mortem matris succedat hæres per fideicommissum. ¶ Alternatiua posita inter personas honoratas, in quibus cadit ordo charitatis an resoluatur in coniunctam. ¶ Clausula codicillaris an operetur circa non disposita. ¶ Dictio intra, ita, vt supra quid significet. ¶ Destinatio semel facta an possit reuocari. ¶ Dicta in præfatione an censeantur repetita in cõclusione. ¶ Et quid si magnum interuallum intercesserit. ¶ In fideicommisso facto in contractibus an sit facienda strictior interpretatio, quàm in eo, quod fit in vltimis voluntatibus.

CAPVT DLXXVI.

Filiusfamilias clericus habens peculium castrense, vel quasi an validè obligetur non obstante statuto Vrbis. ¶ Et an possit stare in iudicio absque consensu patris, & constituere procuratorem suo nomine, & testari de redditibus ecclesiasticis, & in eis an sit fictè paterfamilias. ¶ Priuilegia militum armatæ militiæ an concedantur Clericis, & Doctoribus. ¶ Statutum prohibens filium obligari an comprehendat Clericũ. ¶ Absolutio à iuramento an requiratur in casibus, in quibus illud habetur pro dolo, & metu extorto. ¶ Receptio pecuniarum an operetur, vt Ecclesia, Mulier, Minor, & filiusfamilias rectè obligentur non seruatis solemnitatibus statuti. ¶ Et quando per talem receptionem quis dicatur factus locupletior. ¶ Læsio an consideretur quando quis potest consequi lucrum, & damnum. ¶ Dos an possit constitui per mulierem nuptam absque solemnitatibus statuti. ¶ Obseruantia quando declaret mentem statuẽtium. ¶ Accepta an restituantur per eũ, qui non vult stare cõtractui. ¶ Minor iurãs se maiorẽ an possit dicere de nullitate obligationis. ¶ Et quid in eius hærede.

CAPVT DLXXVII.

Possessio iuris præsentandi quando acquiratur per patronum in præiudicium compatroni. ¶ Et an sit necessaria scientia, & bona fides. ¶ Et ex quibus illa præsumatur. ¶ Vltimus status quando debeat attendi in quasi possessione iurium incorporalium. ¶ Et quid si constet de proprietate. ¶ Et quomodo de ea dicatur constare. ¶ Præsentatus à possessore bonæ fidei an præferatur alijs, & an sit amouendus, quamuis postea appareat præsentantem non esse verum patronum. ¶ Præsentatio sola absque confirmatione an tribuat aliquod ius. ¶ Et an sit fructus iurispatronatus. ¶ Præsumptio qualitatis an detur magis, quàm substantiæ. ¶ Diuturnitas temporis, quæ non est sufficiens ad præsumendum mandatum an operetur circa præsumptionem qualitatis illius. ¶ Quasi possessio iuris præsentandi quando attendatur, & præualeat præsentationi factæ à proprietario. ¶ Exemplum, vt probet, quæ requirantur. ¶ Et an sit faciendum per Iudicem, coram quo potuisset moueri quæstio principalis negotij contenti in originali. ¶ Et an circa hoc stetur consuetudini. ¶ Et quid stante lite an tunc sint necessariæ compulsoriales. ¶ Constitutio Marchiæ an habeat locum in donatione iurispatronatus. ¶ Consensus Episcopi an sit adhibendus, quando patronus donat compatrono. ¶ Et in casibus, in quibus dictus consensus est præstandus an possit interuenire post factam donationem. ¶ Et an sufficiat tacitus. ¶ Dictio, postea, an denotet interuallum. ¶ Patroni quando possint præiudicare successoribus in iurepatronatus gentilitio, seu hæreditario. ¶ Et an patiendo illud præscribi obsit dictis successoribus. ¶ Et quando dicatur hæreditarium. ¶ Etsi fundetur pro filijs, & descendentibus an intelligatur pro hæredibus.

CAPVT DLXXVIII.

Erectio in ecclesiam collegiatam quando præiudicet iuribus, & præheminentijs prius competentibus ecclesiæ matrici. ¶ Et quid si adsit clausula, sine alterius præiudicio. ¶ Et quis effectus ex ea resultet. ¶ Testis deponens aliquid factum coram Titio & Caio, si postea dicat non esse gestum in præsentia alicuius an debeat declarari præter expressos. ¶ Decretum Iudicis cum clausula, si & quatenus de iure, an intelligatur præter edictum decreti interpositi, cuius defectus suppletur. ¶ Ecclesia collegiata quæ dicatur. ¶ Et illius Canonici quibus sint præferendi. ¶ Pulsatio cãpanæ in die sabbati sancti an prius spectet ad ecclesiam matricem. ¶ Et an illa sit loco cathedralis. ¶ Consuetudo immemorabilis an sit sublata, si derogetur cuicumque consuetudini.

CAPVT DLXXIX.

Obligatus ad deponendum pecunias ad effectum illas reinuestiendi in locis montium, seu bonis stabi-

stabilibus quando teneatur ad fructus, si non adimpleuit. ¶ Et an requiratur interpellatio. ¶ Interesse certum cum potentia propinqua quo casu sit probandum, vt illud sit debitum. ¶ Pecunia an sit promissa si mandetur dari speciem, vt illa vendita soluatur pecunia. ¶ Et quid è contra si promittatur pecunia ad effectum emendi speciem, an dicatur promissa species. ¶ Et quando talis promittens teneatur ad factum. ¶ Mora irregularis in quibus casibus contrahatur. ¶ Scientia quando probetur. ¶ Vendens loca montium, quæ vendere non debebat an habendus sit pro possessore, ita ut possit cogi ad solutionem fructuum. ¶ Verba impersonalia quando inducant obligationem. ¶ Filia an reputetur extranea, stante statuto exclusiuo fœminarum. ¶ Esse in mora, vel conuertere in suam vtilitatem an æquiparentur. ¶ Statutum mandans consignari dotes competentes iuxta conditionem personarum an intelligatur, vt dos non sit debita, nisi secutis nuptijs, & quod interim dotanda debeat ali. ¶ Dos de paragio qualis sit. ¶ Finis dispositionis, & solutionis quando attendatur.

CAPVT DLXXX.

Bona feudalia quando cadant in obligatione. ¶ Et quid in officijs vacabilibus reductis ad stabilia, & allodialia. ¶ Vel stante licentia Principis, vt de eis possit disponi, sicut de bonis proprijs. ¶ Et quomodo intelligatur hoc verbum, disponere. ¶ Actus voluntarius an extinguat hypothecam. ¶ Fructus fideicommissi etiam nascituri quando possint alienari, & liberè vendi, & dari in solutum. ¶ Et an quo ad eos aliquid operetur prohibitio expressa testatoris, & tacita legalis. ¶ Adiudicatio de fructibus annalibus an possit fieri quando non potest adiudicari fundus feudalis, seu fideicommisso subiectus. ¶ Caducitas an possit allegari per alios, quàm per vocatos in fideicōmisso in casu alienationis. ¶ Cessibilia, & transmissibilia an recipiant hypothecā.

CAPVT DLXXXI.

Solutio an probetur coniecturis. ¶ Obligatio soluendi dotem concepta ad fauorem secundi mariti, pro qua rata transeat ad eius filios, si extant liberi ex primo matrimonio. ¶ Statutum exclusiuum fœminarum an habeat locum extra iurisdictionem statuentium. ¶ In exactione iurium personalium, & creditorum quis locus attendatur in materia regulandæ successionis. ¶ Petitio residui quid operetur. ¶ Statutum domicilij mariti an attendatur in succedendo vxori defunctæ. ¶ Exceptio nullitatis notoriæ an admittatur cōtra tres sententias cōformes. ¶ Taxatio certa fructuum quo casu possit admitti. ¶ Restitutio an detur, si constat ex conuentione partium de dominio ad commodū eius, qui prætenditur spoliasse. ¶ Et quid si quis cecidit facto proprio, vel sui auctoris. ¶ Consuetudo an valeat, vt probentur fructus ex solito redditu. ¶ Iudex cum facultate habendi fidem testibus arbitrio suo an possit sanare nullitatem primæ sententiæ, & credere testibus non iuratis. ¶ Princeps an rescribat, vt testes probent absque iuramento. ¶ Et quando talis nullitas sanetur si superueniat consensus partis. ¶ Et an debeat esse expressus. ¶ Tres sententiæ an dicantur, si nullitas primæ influat in alias, & idem vitium perseueret in eis. ¶ Et an ex hoc retardetur executio. ¶ Condemnatio fructuum quando fiat ad eos, qui percipi potuissent.

CAPVT DLXXXII.

Archiuium quale debeat esse, vt scripturæ in eo repertæ faciant fidem. ¶ Et quando tempus repositionis dictarum scripturarum sit probandum, vt illis stetur in iudicio. ¶ Et an requiratur subscriptio Archiuistæ. ¶ Et illius legalitas. ¶ Consuetudo an faciat, vt priuatæ scripturæ archiuij sint in forma probanti. ¶ Et ex quibus illa probetur. ¶ Et an comprehendat forenses. ¶ Instrumentum subscriptum, & publicatum à notario, qui se de illo rogauit an habeatur pro originali. ¶ Transumptum, vt probet quæ requirantur.

CAPVT DLXXXIII.

Dos quando possit constitui per fratres sorori minori de omnibus suis bonis. ¶ Minor quo casu possit se obligare pro dote absque solemnitatibus. ¶ Vtile an sit mulieri dare omnia bona sua in dotem. ¶ Et quando præsumatur illa dedisse. ¶ Et quid si simus in minore. ¶ Et an operetur patientia, quod maritus illa possederit. ¶ Ratificatio præsumpta dotis per matrimonium subsecutum, quando debeat attendi. ¶ Substitutio pupillaris facta per matrem filio an valeat, vel resoluatur in fideicommissum. ¶ Et an ex ea sit debita legitima, & trebellianica patri. ¶ Dos data primo, & secundo viro cum eius augmēto, an censeatur repetita tertio. ¶ Et quid si adsit statutū, vt mulier non contrahat sine consensu propinquorum. ¶ Trebellianica an deducatur de relictis ad pias causas tam si restitutio sit facienda ecclesiæ immediate, quàm mediate. ¶ Et quid si vocetur prius ecclesia, & post illam laicus. ¶ Restitutio si non fiat incontinenti an sit cauēdum de restituendo trebellianicam. ¶ Clausula codicillaris an operetur ad fauorem hæredis scripti, si testamentum rumpatur querela inofficiosi per descendentes præteritos.

CAPVT DLXXXIV.

Feudum, & emphyteusis pro se, hæredibus, & successoribus quibuscumque an transeat ad extraneos. ¶ Et quid si adsit clausula ad habendum, & quibus dederit, cum similibus. ¶ Concessio castri cum iurisdictione an comprehendat merum imperium etiam priuatiuè. ¶ Licen-

centia reædificandi castrum dirutum, quando requiratur. ¶ Et an per eam sit restituta omnis iurisdictio. ¶ Et an amittatur per non vsum. ¶ Confirmatio an trahatur ad tempus confirmationis, quando actus confirmatus retro habuit vigorem, & illum non sumit ex confirmante. ¶ Reseruatio aliquorum iurium an operetur concessionem aliorum etiam meri & mixti imperij. ¶ Enunciatiuæ quando probent. ¶ Confirmans veterem inuestituram an dicatur alienare.

CAPVT DLXXXV.

Vocatio plurium an intelligatur pro virili. ¶ Census, loca montium, & credita perpetua quando veniant appellatione bonorum stabilium. ¶ Et an comprehẽdantur in legato vsusfructus. ¶ Solutio æris alieni an spectet ad hæredem, vel vsufructuarium. ¶ Et quid si fuerit legatus vsusfructus quartæ, vel quintæ partis bonorum immobilium. ¶ Institutio per verba collectiua quãdo iudicetur ordine successiuo. ¶ Et an coniecturæ sufficiãt. ¶ Vsusfructus quomodo constituatur in rebus mobilibus, & animalibus. ¶ Vsufructuarius quando possit accipere vsumfructum propria auctoritate, & exigere omnia absque cessione hæredis tamquam procurator in rem propriam. ¶ Retrouenditio censuum an sit facienda vsufructuario, seu proprietario. ¶ Fructus recollecti antequam dies legati cedat an pertineant ad vsufructuarium, seu hæredem.

CAPVT DLXXXVI.

Donatio an sit inter viuos, seu ob causam mortis, non obstante mentione obitus, & interuentu quinque testium, & effectu illius collato post mortem, quamuis adsit iuramentum cum clausula, omni meliori modo, & ad habendum &c. stipulatio notarij, ac constitutio procuratoris, vel obligatio hæredum, aut insinuatio cum similibus. ¶ Confessio facta in testamento an sit reuocabilis. ¶ Et an in rescripto subreptitio præiudicet. ¶ Confirmans actum nullũ quando dicatur de nouo dare. ¶ Noua acquisitio hæredis de rebus defuncti an consideretur vt de bonis proprijs, vel hæreditarijs. ¶ Confirmatio ex certa scientia an tribuat nouum ius, non inspecto, quod actus confirmatus sit nullus. ¶ Et quid in confirmatione in forma communi. ¶ Et quando adsint aliqua capitula inualida. ¶ Pater an possit relinquere spurio, qui habet vnde se alat. ¶ Ordo scripturæ an sit attendendus. ¶ Testis adhibitus in instrumento an sit à partibus approbatus. ¶ Causa simulationis quando sit probanda. ¶ Spurij an sint alendi secundum dignitatem, vel necessitatem. ¶ Et an illis possit donari pro alimentis, non obstante Bulla. ¶ Exhæredatio an sit sublata per actus reconciliationis. ¶ Verba, quidquid voluerit, quam significationem habeant. ¶ Curator minoris an compromittat absque solemnitatibus. ¶ Interesse arbitrorum quando inducat nullitatem laudi. ¶ Necessitas superueniens an faciat resurgere donationem, quæ non valebat tãquam factam diuiti pro alimentis. ¶ Prout è contra an illa euanescat superuenientibus diuitijs.

CAPVT DLXXXVII.

Contractus census an sit inualidus quando illius resolutio ponitur in voluntate emptoris tam in casibus spectantibus ad venditorem morosum in soluendo, quàm in alijs, qui de iure diuino, vel humano possunt accidere ob non perceptionem fructuum. ¶ Conuentiones in censu contra formam Bullæ an vitient contractum in totum, vel potius illis remotis, remaneat validus. ¶ Et quid stante clausula non alias, nec alio modo. ¶ Sors principalis census an possit repeti stante pacto permittente talem repetitionem in pœnam non soluentis fructus. ¶ Declarans velle vti instrumento in omnibus in eo contentis, an reddat illum inualidum in totum.

CAPVT DLXXXVIII.

Constitutio Gregorij XIII. mandans in Regno Siciliæ seruari Bullam Nicolai V. super censibus, perinde ac si Bulla Pij V. non emanasset, an reuocet contractus præteritos, vel loquatur solùm de censibus faciendis post eius concessionem. ¶ Lex superueniens quando tollat actum perfectum, & quo casu liget. ¶ Contractus census inualidus, si reformetur iuxta Bullam Pij V. an incipiat valere vt nunc, vel vt ex tunc ad effectum cognoscendi, an fructus computentur in sortem. ¶ Fructus recompensatiui an debeantur absque aliqua mora. ¶ Et quid si fuerit translatum dominium. ¶ Vel habita fides de pretio. ¶ Vel concedatur dilatio ad illud soluendum. ¶ Vel fiat oblatio. ¶ Vel antequam declaretur pretium. ¶ Vel immineat periculum euictionis in limine contractus, vel in similibus causis. ¶ Taxatio interesse an admittatur, ne emptor habeat rem & pretium.

CAPVT DLXXXIX.

Contractus quando sit illicitus, si mutuentur pecuniæ pro lucro assecurationis. ¶ Et an debeant fieri plures contractus separati, vel vnus sufficiat. ¶ Assecuratio an permittatur alijs, præter mutuantes. ¶ Ex mutuo an aliquid possit percipi, si secundariò illud proueniat. ¶ Taxatio iusta quæ sit in contractu assecurationis. ¶ Et an remoueatur excessus taxatus firmo remanente contractu in reliquis. ¶ In censu an licitè capiantur decem pro centum.

CAPVT DXC.

Precaria concessio an consideretur stante reciproco facto, & adimplemento, etiam si adsint verba indulgemus, cum similibus. ¶ Et quando tran-

transeat in contractum irreuocabilem. ¶ Notarius, & officialis semel approbatus an possit remoueri absque causa, licèt concessio sit ad beneplacitum, vel quamdiu placuerit. ¶ Solemnitates an præsumãtur ex temporis longinquitate. ¶ Dignitas Episcopatus, & nobilitas inde proueniens an iuuet etiam collaterales, & fratres. ¶ Et an sit maior Cardinalatu respectu ordinis. ¶ Consuetudo an attendatur in præcedentijs, & dignitatibus. ¶ Parentes an nobilitentur per filios, & Magistri per scholares, & Præsides per subditos.

CAPVT DXCI.

In canonicatibus ecclesiæ cathedralis, & collegiatæ quæ ætas requiratur tam de iure communi, quàm iuxta regulas Cancellariæ, & Concilium Tridentinum. ¶ Episcopus quando dispenset cum illegitimo pro obtinendo canonicatu. ¶ Habens ordinem, seu ætatem maiorẽ, quàm requirit beneficium an sit ad illud admittendus. ¶ Canonicatus an sit beneficiũ simplex, & exigat ordinem sacrum. ¶ Per Concilium Tridentinum an sit aliquid innouatum super canonicatibus ecclesiarum collegiatarum. ¶ Ordinandus ad Subdiaconatũ an debeat habere annum vigesimum secundum completum, vel sufficiat, vt illum attingat. ¶ Innocẽs an possit reconciliari adultero tam expressè, quàm tacitè. ¶ Et de effectu talis reconciliationis. ¶ Mulier an possit profiteri, non expectato anno probationis. ¶ Et an illi possit renunciari de consensu profitentis, & Monasterij. ¶ Maritus, vel vxor si ingrediantur religionem, an remanens in sæculo debeat expectare annum antequàm cum alio contrahat. ¶ Distributiones quotidianæ an debeantur impedito residere tam propter necessitatem corporalem, quàm propter detentionem iniustam, seu occasionem se absentandi, & recurrendi ad superiores, vel impedimentum illatum à Iudice, vel præuisum, vel ob similes causas. ¶ Et an requiratur protestatio impedimenti. ¶ Vel probatio, quod erat solitus residere, & inseruire.

CAPVT DXCII.

Curiales, Mercatores, Scholares, & similes an comprehendantur in statuto loquente de habitatoribus. ¶ Et quando ab eis præsumatur contractum domicilium per cursum decennij. ¶ Habitator, & habitans quis propriè dicatur. ¶ Domicilium an possit retineri in pluribus locis. ¶ Et an illud sit extinctum per recessum, & recuperatum per reditum. ¶ Et an constituatur per filiumfamilias vbi voluerit. ¶ Statutum an valeat si admittat ad ciuilitatem eos qui venient ad habitandum, non autem illos qui inhabitant. ¶ Vxorem ducens in loco, in quo per decennium commoratus est, an dicatur ibi habitare.

CAPVT DXCIII.

Fideiubens an dicatur promittere solutionem, & obligationem alterius in se suscipere. ¶ Iuramentum, & obligatio cameralis an tollat excussionem. ¶ Variatio quando sit permissa, vt de via ordinaria recurratur ad executiuam. ¶ Probans solutionem per confessionem an possit repetere. ¶ Executio quando iterum fiat. ¶ Cassatio, seu lineatio instrumenti quando obstet. ¶ Et quo casu censeatur apposita in signum remissionis, & reportationis. ¶ Et quando possit extendi. ¶ Instrumentum repertum cassum penes debitorem, seu creditorem, seu tertium, an inducat liberationem. ¶ Stante statuto, quod solutio debiti non probetur, nisi per instrumentum, an valeat probatio, si illud exhibeatur cancellatum debitori traditum.

CAPVT DXCIV.

Prohibitio alienationis legitimæ an valeat si fiat ad tempus, & in perpetuum. ¶ Et quid si contineat commodum filij, vel vocatorum in fideicommisso. ¶ Verba, vendere, & alienare simul posita, an operentur, vt sicut vendere intelligitur de actu inter viuos, ita etiam alienare de eodem actu intelligatur, non autem de vltima voluntate. ¶ Prohibitio alienandi an trahatur ad institutionem hæredis. ¶ Priuilegium legitimæ, vt in ea nullum onus apponatur, an transeat sine onere ad hæredes extraneos, & ad fiscum si filius in vita non declarauerit, vt illud reijciatur. ¶ Et quando petitio, seu declaratio sit necessaria, vt legitima transmittatur. ¶ Legitima an sit semis stante numero quinque filiorum, quamuis adsint fœminæ per statutum exclusæ.

CAPVT DXCV.

Decimæ an debeantur Rectori de prædijs, & molendinis existentibus intra limites suæ parochiæ, vel ecclesiæ, in qua domini prædiorum percipiunt sacramenta. ¶ Et quid si prædia sint dotalia. ¶ Confines an probentur ex plantã, ex actibus iurisdictionalibus, ex partitis catasti, ex confessione, ex sententia, ex depositionibus vicinorum, ex coniecturis, & præsumptionibus. ¶ Et quid si agatur de limitibus antiquissimis, & incidenter ad effectum decimarum. ¶ Præscriptio quadragenaria exemptionis decimarum quando suffragetur laico. ¶ Argumentum an sit validum à limitibus territorij ad limites parochiales. ¶ Consuetudo locorum vicinorum, & dominantium an attendatur in solutione decimarum.

CAPVT DXCVI.

Notorium quando releuet ab onere probandi, si probatio requiratur pro forma. ¶ Et per quæ verba censeatur talis forma inducta. ¶ Publicatio resignationis beneficij an sit facienda, si

resignatio sit nota populo. ¶ Ecclesia an debeat restitui, si ab ea extrahatur delinquens, non seruata forma Bullæ, quamuis notoriè constet illum non gaudere immunitate ecclesiastica. ¶ Actus à principio nullus an conualidetur per superuenientem probationem. ¶ Extractio delinquentis ab Ecclesia an pertineat solùm ad Iudicem ecclesiasticum tam de iure, quàm ex forma Constitutionis Gregorij XIV. ¶ Episcopus qualem cognitionem debeat adhibere in remissione delinquentis ad Curiam sæcularem. ¶ Et an sufficiat summaria, & extraiudicialis informatio. ¶ Verba, iudicio tuo, an æquiparentur verbis discretioni tuæ, & importent arbitrium boni viri, itaut in commissione causæ eidem facta non sit necessarius ordo iudicialis.

CAPVT DXCVII.

Vasallus quando possit testificari, & aduocare contra dominum iurisdictionis, tam in causa criminali, quàm ciuili etiam leuissima. ¶ Et quid in subditis ratione patriæ, seu dominicæ potestatis. ¶ Vel si materia sit talis, vt non possit ab alijs ita facile probari. ¶ Vel quando concurrunt adminicula. ¶ Immemorabilis quasi possessio præsentandi ex quibus probetur, etiam in persona, in qua adsit suspicio vsurpationis. ¶ Dictio, semper, an sit continuatiua temporis. ¶ Fama an sit probata, quamuis testes non deponant à quibus, & ob quam causam habuerit originem. ¶ Et an sufficiat, vt dicant se publicè audiuisse.

CAPVT DXCVIII.

Crimen assassinij an committat non solùm qui accipit pecuniam, & mandatum ad occidendum, sed etiam ad vulnerandum. ¶ Et quando talis non gaudeat immunitate Ecclesiæ tam de iure communi, quàm ex forma Bullæ Gregorij XIV. ¶ Et an requiratur, quod mandatarius sit infidelis, non Christianus. ¶ Et an pecunia debeat esse certa. ¶ Et an sufficiat, quod accipiatur mandatum, & pretium, vel eius promissio, quamuis nihil postea fuerit attentatum. ¶ Committens furtum in ecclesia an potiatur priuilegio immunitatis. ¶ Et quid stante constitutione Gregorij XIV. ¶ Et quando furta sunt leuiora.

CAPVT DXCIX.

Alienatio feudi quando valeat, si confirmatio illius sit facta post obitum subinfeudantis. ¶ Et quid si Princeps confirmans habuit scientiam talis obitus. ¶ Et ex quibus illa probetur. ¶ Et an sufficiant clausulæ, quorum tenores, & pro expressis &c. cum similibus. ¶ Præscriptio quadragenaria an resultet ex confirmatione in forma communi. ¶ Et an habeat locum in feudis. ¶ Actus an debeat confirmari tempore congruo in vita alienantis. ¶ Hæres quando possit contrauenire facto defuncti sub prætextu fideicommissi, vel feudi sibi debiti. ¶ Et quid si confecit inuentarium. ¶ Verba, reseruatis iuribus, an intelligantur præter expressa. ¶ Oppositio iuris tertij, & defectus beneplaciti quando possit opponi. ¶ Gratia, quæ transiuit in contractũ an valide reuocetur per successores etiam per viam electionis. ¶ Priuilegium quando detur defuncto, conualidando illius testamentum.

CAPVT DC.

Modicitas pretij cum pacto retrouendendi quando probet simulationem. ¶ Aestimatio quomodo sit facienda ad docendum de læsione. ¶ Et an admittatur cumulus viginti annorum. ¶ Et an sufficiat considerare fructum solitum percipi ex locationibus. ¶ Vel potius sit standum relationi peritorum, non autem testibus. ¶ Et quæ onera sint deducenda, vt probetur verus rei valor. ¶ Et an pactum retrouendendi illum minuat circa tertiam partem. ¶ Contractus pignoratitius ex quibus præsumatur, & quando sufficiant coniecturæ, & an illæ operentur contra mulierem, minorem, rusticum, & militem. ¶ Probatio præsumptiua quando sufficiat ad colligendam fraudem vsurarum. ¶ Causa simulationis quo casu sit probanda. ¶ Et an illa arguatur ex pacto retrouendendi non simpliciter apposito, sed post certum tempus. ¶ Peritiores an debeant assumi, si probetur læsio æstimationis factę per primos peritos. ¶ Et an talis assumptio extendatur vltra primam vicem. ¶ Lex noua quando dat certum remedium causæ ex relatione peritorum, an tunc gesta vigore illius irritentur per magis peritos admissos per legem nouam.

FINIS.

Imprimatur si videbitur Reuerendiss. P. Mag. Sac. Pal. Apost.

Cæsar Fidelis Vicesgerens.

Ego Angelus Lucianus I. V. D. & in Gymnasio Almæ Vrbis publicus Ciuilis facultatis professor de mandato Reuerendissimi P. F. Hyacinthi Petronij Sacri Palatij Apostolici Magistri vidi diligenterque perlegi Tertium volumen *Disceptationum Forensium D. Stephani Gratiani*, & in eo nihil reperi, quod vel Religioni, vel bonis moribus aduersetur, immo dignissimum esse censeo pro communi bono, vt typis edatur. In quorum fidem hanc mea manu subscriptam dedi Romæ die 12. Februarij 1616.

Ita est Angelus Lucianus.

Imprimatur,

Fr. Gregorius Donatus Romanus Mag. & Reuerendiss. P. Fr. Hyacinthi Petronij Romani Sacri Pal. Apost. Mag. Socius Ord. Prædic.

DISCEPTATIONVM FORENSIVM IVDICIORVM STEPHANI GRATIANI ROMANI. V. I. D.

TOMVS TERTIVS.

EPITOME.

SOLVTIO facta patri, seu matri, & auiæ, ac coniunctis quando liberet soluentem, & sit admittenda cautio de rato, & quid si fiat socio, filio, seruo, adiecto, & similibus, & an per eos possit fieri nouatio obligationis. ¶ Ex venditione facta à patre, & filio quo casu arguatur rem venditam esse filij, seu patris, & quid in hoc operetur habitatio filij seorsum à patre, & negotiatio illius. ¶ Iuramentum an possit deferri per coniunctum pro coniuncto, & per eum quando petatur restitutio, seu aliud requirens speciale mandatum. ¶ Pater petens in iudicio quod filio debetur, seu adiens hæreditatem pro eo an debeat exprimere nomen administratoris, & quid in tutore & curatore, & an hoc respectu eis obstet excommunicatio filii, & pupilli doli capacis. ¶ Actus quando censeatur gestus nomine administratoris, seu procuratoris. ¶ Alienata per patrem an possint per filium ipso viuente reuocari. ¶ Acquisitio filii an præsumatur ex bonis patris si contrahens cum eo afferat illa bona esse filij, & pater tali assertioni consentiat.

SVMMARIVM.

1 *Patria potestas est causa acquirendi vsumfructum patri, & concedendi legitimam administrationem bonis filij.*

2 *Alienata per patrem legitimum administratorem an possint per filium, viuente eo, reuocari.*

3 *Solutio facta patri tanquam legitimo administratori de eo, quod debebatur filio an liberet soluentem, & n. 12.*

4 *Coniunctus non potest recipere solutionem pro coniuncto. n. 11. quamuis haberet communionem cum eo. n. 5. Et an sit admittenda cautio de rato. n. 6. & 7.*

8 *Solutio potest fieri filio si actio, & obligatio fuerit quæsita patri ex contractu illius. Intellige vt n. 9. 25. & 26.*

10 *Matri, & auiæ non potest solui quod debetur filio, vel nepoti. Declara vt n. 13.*

14 *Iuramentum non potest deferri per coniunctum pro coniuncto, neque per eum peti restitutio, aut aliquid requirens speciale mandatum, Fallit vt n. 15.*

16 *Venditio facta à patre, & filio non arguit rem venditam esse filij.*

17 *Omnia quæ habet filius, præsumuntur ad patrem pertinere. n. 18. & 19. Et de coniecturis probandi, quæ bona erant filij, vel patris. n. 20.*

21 *Habitatio seorsum à patre, aut negotiatio filij an faciat præsumi bona esse illius, vel patris.*

22 *Peculium profectitium an dicatur si filius negotietur ex substantia patris etiam ex nomine proprio.*

23 *Acquisitio filij præsumitur ex bonis patris, quamuis contrahens cum eo dicat bona esse filij, & pater tali assertioni consentiat. & n. 24.*

27 *Filius hæres patris tenetur approbare solutiones ei factas. Et quid in rebus ipsius filij per patrem venditis. n. 28.*

29 *Nomen filij quando censeatur per patrem in instrumento appositum non animo ei aliquid acquirendi.*

30 *Pater petens in iudicio quod filio debetur an debeat exprimere nomen administratoris. & n. 34.*

31 *Agens pro coniuncto quomodo debeat concludere libellum.*

32 *Pater nomine infantis adiens hæreditatem debet adire tamquam eius administrator.*

33 *Tutor, pater, & Curator agendo pro filio pupillo debent facere mentionem de filio, & eius nomine agere, ita vt hoc respectu eis obstet excommunicatio filij, & pupilli doli capacis, & adulti.*
35 *Actus sustinetur quamuis non sit gestus nomine illius, pro quo debebat geri, si fuerit factus ob causam ad eum spectantem. Et quid in procuratore, tutore, & similibus. n.36.*
37 *Nomen facientis quando sufficiat solum exprimi quamuis actus ad alium pertineat. & n.38.*
39 *Administrator faciens illud, ad quod tenetur præsumitur facere nomine eius, cuius bona administrat ex vi præcedentis mandati, n.40. & 41.*
42 *Habens mandatum ad aliquid faciendum præsumitur facere procuratorio nomine quamuis non dicat. & n.43.*
44 *Per venditionem simul factam dicuntur venditores socij contractus.*
45 *Solutio vni ex socijs potest in totum fieri, & soluens liberatur. n.52.*
46 *Socius non potest nouare, & facere pactum de non petendo in præiudicium socij.*
47 *Adiectus poterit recipere solutionem non tamen potest nouare, vel pacisci.*
48 *Seruus rectè recipit solutionem eorum, quæ debentur ratione peculij, non tamen potest nouare, vel delegare. & n.50.*
49 *Nouatio obligationis, quando concedatur ei, cui rectè soluitur. & n.51.*

CAPVT CCCCI.

QVANDO sumus in filio, qui non est sui iuris, statim patria potestas est causa acquirendi 1 vsumfructū patri, † & concedendi legitimam administrationem in bonis eiusdem filij, quidquid aliud sit in emancipato, & in eo, qui est sui iuris, quo casu cessat patria potestas, & administratio *l.eum oportet.§.non autem.C.de bon.quæ liber.* & bene declarat *Paris.cons.* 153. *n.*21. 2 *lib.*4. *Honded. cons.* 19. *n.* 12. *lib.* 2. † Adeo vt pater administrator bonorum filij, & consequenter vsufructuarius, si alienauit, non possit filius viuente patre agere contra emptores bonorum secundum *Aim.cons.*285.quamuis aliud sentiat *Menoch. cons.*626.*n.*30. *post Bald. in l.vlt.§.in computatione.n.*7.*C.de iur.delib.*

Ex hoc sequitur, quod solutio pecuniarum, de quibus agimus, facta patri liberauit debi- 3 torem, cum potuerit ei rectè solui, † quod erat debitum filio tāquam legitimo administratori, & coniunctæ personæ, vt in specie concludit *Ang.in l.qui aliena. §.quamquam. ante med.de neg. gest.* quem sequitur *Ias.* in *l.*3. *n.*5. *ff.solut. matrim. & in l.filius paciscendo.*23.*in fin.vers. & vltra eos adde vnum.n.*8.*& ibi Dec.n.*9. *vers. & hoc limitatur. C. de pact. Cassan.* post *Imol. per eum adductum super consuetud. Burgund. rub.*6.*§.*5.*n.*8.*& 9.fol.*867.

Quidquid alias sola coniunctio, siue paterna, siue materna sine ista qualitate legitimæ admini- 4 strationis non sufficeret, † vt coniunctus posset recipere solutionem pro coniuncto *Alex. cons.* 4.*n.*3. *in fin. vers. tamen quia. lib.*2. *Rip. in c. cum m. ferrariensis. col.*16.*ad fin.vers.ex istis* 5 *modo.de constitut.* † Quamuis talis coniuncta persona haberet communionem, & sic solutio fieret ad propriam vtilitatem *Ias. in l.*1. *n.*1. 6 *ff. solut. matrim.* † Et quamuis etiam coniunctus volens recipere solutionem offerret cautionem de rato *Imol.in l.vero procuratori.* 12. *in princ. n.*1.*ff. de solution. Alex. Duen.Tiraq. & alij*, de quibus per *Barbos. in l.*3. *& 4. n.* 10.*in princ.ff.solut.matrim.* vbi testatur de ma- 7 gis recepta sententia, † licet ipse disputando teneat contrarium, quod cum dicta cautione possit solui coniuncto sequendo *Dec.in c.cum m.n.*14. *de constitut.* cuius tamen opinio non est admittenda tamquam contra communem, 8 dummodo tamen non esset quæsita actio, † & obligatio patri ex contractu filij, quia tunc illi rectè solueretur *l.quod seruus. ff.deposit. Dec.in l. filius.* 23. *n.*6. *vers. secundo limitatur. C. de pact. latè Surd. cons.* 43. *n.*2. *Bece. cons.* 19. *n.*8. Intelligendo quando factum patris non 9 interuenit, † nam si illud interuenisset, videlicet si deduxit in iudicium actionem sibi quęsitam, & fecerit reum condemnari, tunc non posset solui filio, prout in Procuratore, Monaco, Abbate, & similibus *Bart. in l. eum qui ita.* 56. *§. qui sibi. n.*2. *de verb.oblig. Alex. in l. hoc iure. n.* 8. *de solution. Auffr. ad decis. capell. Tholosan.* 122. *Strac. de adiect. par.*3. *n.*42. *&* 47. & de solutione valde facta matri in casu, in quo ipsa contraxit *Bal.in l.qui aliena.§.quamquam. in fin. de neg. gest.*

Quare concludunt Doctores, quod matri & 10 auiæ tamquam legitimæ administratrici, † seu coniunctæ personæ non poterit solui, cum tales non dicantur habere legitimam administrationem bonorum filij, vel nepotis, licet possit dari simplex administratio bonorum, vt explicat *Alex. cons.*37. *viso dicto instrumento. n.*1. *lib.*3. 11 Quasi actus solus affinitatis, † aut cōsanguinitatis hoc non operetur etiam in primo gradu. *Bald. in l. cum maritum.* 11. *ad med vers. con-* 12 *clude ergo.C.de solut.* † Vbi benè exēplificat in patre emancipati, cum in alio diuersum sit ob legitimam administrationem concessam patri in bonis filij non sui iuris, in quibus etiam maiorem habet potestatem quàm tutor in bonis pupilli *Aim.cons.*74.*n.*1. *post Ias.in l. filiusfamilias. col.fin. vers. capio. n.*9. *ff. qui satisd.* 13 *cogan.* † Verum est quod debitor soluens matri non liberatur, si sciuerit rem ad filium pertinere, secus autem si ignorauerit, quia liberatur ex æquitate, si mater sit soluendo alias non, & requiritur, vt sit soluendo tempore, quo filia agit *Bece.cons.*19.*in fin.n.*10.*post Castr.& Cuman.in l filiæ.C.de solution.*

Ideo neque sola coniunctio dabit facultatem coniuncto deferendi iuramentum pro coniuncto,

14 tio, † aut petendi restitutionem in integrum, neque aliud simile faciendi in casibus, in quibus requireretur speciale mandatum, quamuis adiecta qualitate legitimæ administrationis,
15 pater omnia prædicta posset facere, † etiã mandatum speciale requirentia, vt per *Ias. in l. exigendi. col. 3. in princ. n. 9. fallent. 5. C. de procur.* Quæ magis procedunt, quia prædium, quod
16 præsupponitur venditum à patre, † & filio, non ex hoc dicitur esse filij; quasi nomen illius videatur in instrumento tantum appositum ad alium effectum, quam quod ei sit aliquod ius quæsitum, quamuis eius nomine fuerit instrumentum celebratum, vt dicit *Socin. conf. 61. col penult. ad med. n. 8. vers. quia immò attentari potest. lib. 4.* argumento *l. quamuis. 4. & l. cum propria. 5. C. si quis alteri vel sib.*
Præsertim quia omnia, quæ habet filius præsu-
17 muntur ad patrem pertinere, † nisi exaduerso probetur non esse res ad eum spectantes *Bald. in l. 1. in princ. C. de patr. potestat. Socin. conf. 92. col. vlt. in princ. lib. 1. Alex. conf. 3 1. n. 8. lib. 4.*
18 Itaut si aliquis non habeat proprium, † semper præsumatur habuisse à patre, cum hoc etiam probetur coniecturis *Idem Alex. conf. 13. in fin. n. 24. lib. 3.*
Et generale est, vt non probata aliunde acquisitione semper præsumatur emptum, aut fa-
19 ctum de bonis patris, † & acquisitum de substantia illius *Bart. in l. 1. §. sed nec castrense. de collat. bonor. Bertazol. conf. ciuil. 119. n. 16.*
20 vbi etiam *n. 10. & 11.* † de coniecturis ad probandum quæ bona erant filij, vel patris *Calcan. conf.* 18. Maxime in filio cum patre habi-
21 tante, prout sumus in casu nostro. † Quidquid aliud sit probata habitatione seorsum à patre, aut negociatione filij *Bald. in l. cum scimus, in princ. n. 11. C. de bon. quæ liber. Roman. conf. 159. in fin. Roland. conf. 90. n. 8. lib. 2. Socin.*
22 *conf. 249. in fi. vers. ex quibus infero. lib. 2.* † Itaut etiam qualitercũque filius negotietur ex substantia patris illud hodie remaneat profectitium, quamuis nomine suo negotietur, prout erat de iure antiquo, quod in hoc non corrigitur *Socin. conf. 92. col. penult. in fin. vers. istis tamen non obstantibus. n. 18. lib. 1.*
Et adeo præsumeretur acquisitio de bonis pa-
23 tris, † vt neque obstaret quod recipiens, aut contrahens cum filio dicat bona recepta esse filij, non patris, quamuis etiam ipsemet pater consensisset tali assertioni, neque enim talis assertio patre patiente facta ipsi noceret, cum sit inter personas suspectas, quasi pater filio donare prohibeatur, vt concludit *Socin. conf. 61. col. 2. post med. vers. quinimmo videtur posse attentari. n. 5. lib. 4.* Quidquid contrarium sequatur *Salicet. in l. cum propria. C. si quis alt.*
24 *vel sib.* † Cum verior sit opinio contra eum ob prædictam rationem, quod ista confessio gratuita re nulla accedente videatur esse quædam donatio, quæ non consistit inter patrem, & filium in potestate *Bald.* in specie *in l. iubemus. §. in supradictis. ante fin. vers. sed quid si cedens. n. 4. C. ad Trebell.* quem sequitur *Ias. conf. 25. n. 1. lib. 1.*
Non est igitur facienda aliqua vis in venditione facta per filium vna cum patre, cum ex hac communione aliquod ius nõ sit ei acquisitum, neque potuerit ei expressè acquiri ex supra
25 allegatis: † Non negando tamen, quod si filius recepisset solutionem ex tali contractu per ipsum celebrato super re patris esset liberatus etiam debitor à patre *l. si vnus. de pact. Alex. in l. filius paciscendo. 24. in princ. C. eod. tit.*
26 Quando enim filius, † vel seruus contraxit, potest ei solui ex eorum contractu, quasi ex forma illius in eorum persona sit collata solutio *Bald. in l. filius paciscendo. in fin. C. de pact.* cum declarationibus, de quibus supra *vers. quidquid alias sola coniunctio. in fin.*
Addendum est etiam, quod sumus in filio hærede patris, qui tenetur approbare solutiones
27 eidem patri factas † cum non simus in bonis filij ex supra allegatis; licet etiam quando essemus in rebus eiusdem filij per patrem vẽditis, neque daretur ei hæredi, & successori aliqua actio contraueniendo gestis per suũ auctorem,
28 nisi † quatenus inuentario facto in bonis patris nihil vltra legitimam debitam ad filiũ peruenisset, si enim de substantia paterna remansit ei tantum, quantum sit illa portio, quã vult vendicare, non admittitur contrauentio siue fecerit inuentarium, siue non, late *Boer. decis. 23. n. 20.* quidquid aliud sit in legatario, qui quamuis capiat lucrum à testatore, tamen potest impugnare factum defuncti *Castr. in l. cum à matre. C. de rei vendic.* quam opinionem dicit veriorem esse *Surd.* qui omnibus contrarijs respondet *conf. 237. n. 22. vsque ad n. 27. lib. 2.*
Vlterius per exactiones factas à patre de pretio possessionis venditæ vna cum filio magis apparet noluisse eidem filio aliquod ius fuisse ac-
29 quisitũ; † Præsertim stante assertione, de qua in instrumẽto, quod pecuniæ debitæ ex dicto prædio debent inseruire pro collocandis in matrimonium eius filijs, quod onus nubendi ad patrem spectat, itaut ex hoc magis colligatur nomen filij nõ fuisse appositum in instrumento ad effectum ei aliquid acquirendi ex dicto pretio cum stantibus similibus coniecturis ita sit iudicandum, vt per *Socin. conf. 61. n. 8. lib. 4.*
Non obstat, quod in receptione solutionis debebat addi qualitas illa administratoris, exem-
30 plo patris petentis in iudicio, † quod filio debetur, qui debet exprimere istud nomen *Pinell. in l. 1. p. 2. n. 64. post Bart. ibid. n. 2. C. de bon. matern. Felin. in c. cum olim. 34. col. 4. post med. vers. quo autem. de testib. Menoch conf. 332. n.*
31 *12. lib. 3.* † Vnde agens tamquã coniunctus debet concludere in libello peto condemnari mihi tamquam coniunctæ personæ, nõ tamquam procuratori talis *Bart. in l. vero procuratori. n. 12. de solut. Bald. in l. 1. C. de procurat.* Quare neque debet dicere, peto condemnari ad dandum mihi coniunctæ personæ *Bart. in d. l. vero*
32 *procuratori.* † Quemadmodũ etiam pater po-

test nomine infantis hæreditatem adire, debet tamen dicere, quod facit nomine infantis tamquam eius administrator legitimus *Bart. in l.*
33 *si infanti.n.2.C.de iur.delib.* † Et adeo tutor, & pater, aut curator agendo pro filio adulto, & pupillo debent facete mentionem de filio, & eius nomine agere, vt hoc respectu, & per hanc rationē sibi obstet excommunicatio filij, prout etiam tutori, & curatori excommunicatio pupilli doli capacis, & adulti *Anchar. in c. accessorium.42.col.17. in princ. vers. quid si excommunicato.n.11.de reg.iur.in 6.*

Quia omisso quod omnes prædicti loquuntur in iudicialibus, in quibus modo non versa-
34 mur, † cū adsit magna ratio diuersitatis respectu eorum, quæ fiunt extra iudicium, Et omisso etiam quod *Pinell.* contrariam opinionem sequitur tamquam magis veram *in d.l.1.p.2.n.64.in fi.vers. tutius igitur. C.de bon. matern.*

Respondetur solutionem, & receptionem, de qua agimus, fuisse factam ob causam prædij
35 venditi, † quod prætenditur spectare ad filium, Vnde quamuis nō fuerit expressum, quod illius nomine pater recipiebat, tamen cum non adsit alia causa, satis dicitur factum nomine illius, & solutio, & actus sustinetur *Bart.in l. si pupilli. §. item si procuratori. n.4. in fin. vers. si vero non dixit. ff.de negot.gest.& in l.post mortem. §. tutor. n.2. & 3. ff. quand.ex fact. tutor. vel cu-*
36 *rat.* † vbi ampliat ad institores, procuratores, tutores, & similes *Idem Bart.in l.1.§.nunciatio. col.2.ad med. n.12. vsque ad n.16.ff. de nou. oper.nunciat. Tiraquell.de retract.lignag.§.10. glos.vnic.n.5.*

Vnde etiam quando actus potest tantum ad do-
37 minum pertinere, † & ille cum quo actus geritur hoc scit, & scit illum esse procuratorem, videtur quod procuratorio nomine faceret, adeout tunc sufficiat exprimi solum nomen facientis *Bart. in l.1.§.nunciatio.n.15.vers.fateor tamen.ff.de nou.oper nunciat. per tex. in d. l.post*
38 *mortem.§.1.quando ex fact. tutor.* † Et declarat *Idem Bart. in l. 3. §. sed & quod de tutore. n.1. vers.si vero non facit mentionem.ff.iudic.solu.& ibi Ang.in §.stipulationem. ad fin. vers. idem si non expressit.n.4. late Marian. Socin. in c. 1. n. 115.vers.fatetur tamen.q.6.art.7.de libell oblat. fol.409. Bart. de duob. fratrib. col. penult. in*
39 *princ.n.16.* † Præsertim quādo tutor, vel similis administrator facit illud, ad quod tenetur, qui licet faciat suo nomine, tamen videtur facere pro pupillo, & pro eo, cuius bona administrat, ex vi præcedentis mandati *Bart. post Din. in l. titium. §. altero. col.2.ad med.vers. tertio casu.ff.de adminsitr.& pericul.tutor.*

Prout regulare est, vt actus qui reperitur gestus
40 semper præsumatur factus ab illo, † qui ratione administrationis ad eum spectantis facere tenebatur *Alex. cons. 90. n. 9. lib. 3. Iacob. Mannell.cons.2.n.3.Becc.cons.211.n.7.lib.2.Tiraq. de retract. lignag.§.10.glos.vnic.n.4.Grat. cons.24.n.4.lib.1.Paris.cons.72.n.34. lib.2. Ma-*
41 *scard.* † qui loquitur de tutore, procuratore, & similibus *conclus.38.n.2.& 3. Alciat.præsumpt. 24. reg.2.*

Hinc dicimus quod habens mandatum ad actum faciendum censetur illum fecisse procurato-
42 rio nomine, † quamuis non dicat *Glos. in l. qui in aliena. §.si is qui putabat. & ibi Bart. de acquir. hereditat.* Maximè quando actus fit in
43 re pertinente ad dominum, † dicitur enim semper fieri nomine domini *Bald. in l.vlt. col.1. in fin.ff. si quis cautionib. Surd. de alim.tit.6.q.14. n.9.* & latius *cons.19.n.24. vsque ad n.29. lib.1.*

Vltimo obseruandum est, quod quamuis filius haberet aliquod ius in huiusmodi venditio-
44 ne communiter facta cum patre; † Tamen per eādem venditionem tales simul contrahentes fuerunt effecti socij contractus *Magon. decis. Lucens. 5. n. 21.* Et multa de huiusmodi socijs adduxi *supra c.320. n.10. cum seq.* Vnde recte
45 potuit fieri solutio patri tāquam socio, † cum vni ex socijs possit in totum solui *Idem Magon.d.decis.5.n.21.* vbi adducit *Bald.in c.cum m.ferrariensis. n.19. de constitut. & Boer.cons. 45. viso facto. n. 2. ad med.* Sed clarius hoc voluit *Ias. in l.si vnus . in princ. n. 3. in 2. notab. ff.de pact.* vbi quod vnus ex pluribus socijs po-
46 test totam solutionem recipere, † quamuis non posset nouare, aut facere pactum de non petendo, quia in hoc non præiudicat socio, prout adiectus solutioni, cui potest solui *l. cum qui.*
47 *§.2. de solut.* † Et tamen non potest nouare, vel pacisci *l.si quis delegauerit.de nouation.* Quemadmodum etiam seruus, cui peculium concessum est, qui recipit solutionem eorum, quæ de-
48 bentur ratione peculij, † non tamen potest nouare, vel delegare *l. fugitiuus. 19. in fin.de solut.l.seruus neque.16.de donat.* Quamuis enim
49 concedatur nouatio obligationis ei, † cui recte soluitur. *l.qui recte.10.de nouat.* Tamen seruus recipit solutionem tamquam debiti alieni, scilicet domini; Vnde non est mirum si obliga-
50 tionem mero iure ipsi domino quæsitam † non potest nouare absque eius voluntate *l. si mandato. 43.§.1.ff.mandat. l. non ideo. 25. de nouation.* Contraria antem procedunt in eo, qui re-
51 cipit solutionem tāquam proprij debiti, † tunc enim militat dispositio *d. l.qui recte. de nouat.* prout declarant *Castr.& Imol.in d. l.non ideo. eod. tit.* & sequitur *Barbos.* qui alijs contrarijs respondet *in l.si cum dotem. 23.§.transgrediamur.n.4.in fin. vers. vltima conclusio. ff.solut.*
52 *matr.* † Ex prædictis igitur erit agendum contra alium socium, non contra soluentem, qui fuit liberatus *Castr. cons.36. statutis clare. alias incip.satis clare apparet. n.2. lib.1.*

EPITOME.

Tituli probatio quando sit necessaria pro obtinenda manutentione. ¶ Successor an possit agere vt manuteneatur nomine Ecclesiæ. ¶ Et quando possessio antecessoris iuuet successorem. ¶ Habens titulum cum possessione quo casu præferatur habenti solū possessionem.

sessionem? ¶ In interdicto vti possidetis an sit vtile annectere proprietatem. ¶ Articuli an sint impertinentes, si in eis petatur quo titulo, & qua causa quis possideat. ¶ Prouocatus ad iudicium manutentionis an sit præferēdus prouocanti, & se habeat ad instar rei tam in præparatorijs, quam in decisorijs. ¶ Sequestrum quando detur, si probationes non sunt pares circa possessionem. ¶ In controuersia anterioritatis prouisionis an præferatur qui prius possessionem accepit, quamuis illam postea amiserit, vel is qui fuit posterior in possessione, licet possideat de tempore quo controuertitur dicta anterioritas prouisionis.

S V M M A R I V M.

1 *Habens titulum dicitur habere possessionem magis iustam, & debet manuteneri contra eum qui non habet titulum. Amplia n.3. & 12.*

2 *Articuli non sunt impertinentes, in quibus petitur quo titulo, & qua causa quis possideat.*

4 *In interdicto vti possidetis vtile est annectere proprietatem.*

5 *Titulus quando non sit necessarius pro obtinenda manutentione. & n.13.*

6 *Prouocatus ad iudicium manutentionis quando sit præferendus prouocanti, & se habeat ad instar rei tam in præparatorijs, quam decisorijs. n.7.*

8 *Successor potest agere iudicio manutentionis nomine Ecclesiæ. Intellige vt n.9.*

10 *Possessio antecessoris quando iuuet successorem.*

11 *Reus in sua exceptione dicitur actor.*

14 *Manutentio est concedenda habenti possessionem magis claram.*

15 *Sequestrum non datur, quando probationes non sunt pares circa possessionem.*

16 *In controuersia anterioritatis prouisionis præfertur qui possessionem prius accepit, quamuis postea illam amiserit, non autem is qui fuit posterior in possessione, licet possideat de tempore quo controuertitur dicta anterioritas prouisionis. & n.20.*

17 *Duo simul non possunt habere idem beneficium.*

18 *Ius extinctum non reuiuiscit.*

19 *Sufficit, quod qualitas anterioritatis adsit de tempore quo dispositio sumit effectum, quamuis postea cesset.*

21 *Occasio delinquendi est euitanda.*

22 *Conditio possidentis est melior, & magnum est commodum possessionis.*

C A P V T CCCCII.

PRæferendum dixi D. Antonium in manutētione possessionis de qua agebatur, Cum 1 enim † habeat titulū, dicitur habere possessionem magis iustam, ob quam debet obtinere in mandato de manutenendo contra eum, qui non habet titulum, quamuis etiam prætendat probasse possessionem, quasi paritas probationū reducatur ad imparitatem propter potiora iura possidendi, vt concludit *Bald. in l. vnic. col. vlt. post prin. n. 10. in fin. vers. si autem* 2 *vterque probat. C. vnde vi.* † vbi etiam notat, quod ob istam rationem non sunt impertinentes articuli, in quibus petitur qua causa, & titulo quis possideat *l. momentaneæ. C. qui legit. person.* Et est communis opinio, quam sequuntur omnes *in c. licet causam. vbi Glos. in verb. titulum. ad med. Cardin. col. vlt. ante med. vers. dic ergo quod aut pro altero. de probat.* & ibi latius *Henric. Boich. col. vlt. in princ. vers. item appa-* 3 *ret quis potior. n.6. in fin.* † vbi ampliat quamuis æqualiter possessio esset inchoata dando cautelam, quod semper in hoc interdicto vti pos- 4 sidetis vtile est annectere † etiam de proprietate post *Iacob. de Aren. Cyn. & alios ibid. allegatos.* & ita limitatur regula illa, quod non sit necessarius titulus pro obtinenda manutentio- 5 ne † *Rot. diuers. decis. 595. n.1. p.1.*

Quod magis est concedendum, quia D. Antonius fuit prouocatus ad iudicium manutentionis, de qua agimus, quo casu licet etiam 6 non probasset titulum suæ institutionis, † esset præferendus prouocanti, & actori *Cardin. in d. c. licet causam. col. vlt. ad med. vers. aut constat quis prouocauerit. & vers. si vterque præfertur. de probat. post Glos. ibi in verb. vti possidetis. ad med. vers. item si constat quis primum. & ibi Abb. n. 36. ad fin. vers. si verò probationes. Henric. Boic. in fin. vers. ideo dic. n. 7. ad med.* quod etiam tanquam notatu dignum sequitur 7 *ibid. Bald. col. 9. in fin. n. 28.* † subdens rationem, quia semper ad iudicium prouocatus non solum in præparatorijs, sed etiam in decisorijs se habet ad instar rei per *tex. in c. dilectus. in fin. de fid. instrum. & in c. ex literis. de probation.*

Quibus stantibus non obstat, quod ex aduerso prætendatur antiquior possessio ex persona 8 antecessoris, † quasi possit agi hoc iudicio manutentionis, etiam per successorem nomine Ecclesiæ asserendo illam esse turbatam *Fab. in §. retinendæ. n. 8. instit. de interd. Menoch. de retinend. possess. remed. 3. n. 58. in fin. vers. intelligo etiam* [illegible]

Quia hic non fuit actum nomine Ecclesiæ, sed nomine proprio, & ita loquuntur *Menoch. &* 9 *Fab. supra allegati.* † vbi quod successor debet experiri nomine Ecclesiæ ad hoc, vt habeat huiusmodi mandatum, cum alias possessio an- 10 tecessoris non iuuaret successorem † *Boer. cons. 49. n. 9. & 10. Gomes de triennal. q. 13. Rebuff. de pacif. possess. n. 187.* quasi alia sit possessio vnius, alia alterius *l. cum hæredes. de acquir. possess.* siue simus in Ecclesia, siue in Fisco, & similibus, de quibus latè *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 34 n. 103. vsque ad n. 108.*

Præterea si hoc conceditur actori, vt possit nomine Ecclesiæ agere ad istam manutentionem, quamuis sit successor, multo magis poterit concedi D. Antonio tanquam reo, qui ex iure suorum auctorum habebit possessionem antiquiorem, & præfertur excipiendo de sua 11 possessione nomine Ecclesiæ, † cum etiam reus

in sua exceptione sit actor *Bart.in l.1.in princ. ff.de exception.Roland.cons.100.n.25.lib.2.Surd. cons.248.n.3.lib.2.*

Vlterius stante titulo institutionis, de quo in actis non attenditur ista possessio antiquior, 12 cum † dicatur melior, potior, & certior probatio, & magis consonans rationi illa, quæ habet titulum cum possessione, quam alia non titulata cum possessione, ideo illa erit præferenda, quasi tunc, nec per vim, nec clam, nec præcario possit quis dici possidere, quidquid hoc cessante contingeret dubitari *Glos. in c. licet causam. 9. in verb. titulum. ad med. de probat. Lap.alleg.58. prælatus.n.6.& alleg. 49.sunt & alij .n. 2. & ibi Mandos. in verb. in capitulo. Idem Mandos.regul.16.q.21.n.4.Dec.cons.410. in causa. n.3.*

Accedat quod tunc successor agens nomine Ecclesiæ potest intentare iudicium manutentionis, quando exhiberet titulum, † quamuis 13 enim nemo cogatur probare titulum suæ possessionis *l. cogi. C.de petit. hæredit.* Tamen hoc habet locum, quando non præsumeretur cõtra possessorem, secus quando, prout in casu nostro, controuersiã patitur super beneficio, maxime in nouitate ipsius, vt quia duo interuenirent, quorum quilibet diceret beneficium ad se spectare *Innoc. in c. quia cunctis. quod est 1. col.2.ante med.n.5.vers.nec obstat si dicas.de concess.præbend. in 6.* quem sequitur *ibid. Gemin.col.2.ante med.vers.& hæc sunt vera.n.10. & 11.& Franc. col.2.ad fin. vers. & procedunt hæc etiam.n.6.*cum alijs per *Innoc. in c. transmissam. 15. ad med. de elect.* & voluit etiam *Rot.decis.1.alias 4.n.3.de restitut.spoliator.in nou. Abb.in c.cum super.4. in fin. vers. secundo casu. de caus.possesi. & proprietat.*

Quæ omnia dicta sunt ex abundanti, cum ex testibus, si rectè inspiciantur, non fuerit concludenter probata possessio, quæ exaduerso 14 prætenditur, † Ita vt cessante dicta probatione magis sit concedenda manutentio D. Antonio, cuius possessio est clara, vltra titulum legitimũ suæ institutionis, ita vt ex prædictis sit magis præferendus, vt per *Doctor.in d.c.licet cau-* 15 *sam. vbi Abb.n.36.de probation.* † Adeo, vt neque sit dandum sequestrum, cum illi sit locus, quando probationes essent pares circa possessionem, quod non est in casu nostro *Bald. in l.ab executore.5.n.14.C.quor. appell.non recip.*

Prædictis adde, quod si controuerteretur de 16 anterioritate prouisionis † esset præferendus ille, qui prius possessionem accepit, quamuis postea illam amiserit, non autem is, qui fuit posterior in possessione, licet possideat de tempore, quo controuertitur dicta anterioritas prouisionis; Etenim possessio validat ius illius, qui primò eam est adeptus, vnde sequitur extinctio iuris alterius, quod nũquam am-17 plius reconualescit, † quasi duo simul non possint habere idem beneficium *c. non ignoret. de præb.in 6.* Quare licet alius de facto postea ac-18 quirat possessionem beneficij, † tamen ius extinctum non reuiuiscit *l. qui res. §. aream. de solution. c.quam sit periculosum.7.q.1.c.quæris. de consecrat.distinct.2.* Cum etiã sufficiat, quod 19 adsit qualitas anterioritatis de tempore, † quo dispositio sumit effectum, quamuis postea cesset *Glos. in c. statutum.11. §.sancimus.in verb. canonicis. in fin.de rescript.in 6. Sarnens.reg.de annal.q.50.& ibi Mandos.q.54.reg.33.n.2.*cum similibus, de quibus per *Dec.cons.24.& pro tenui.col.1.& 2.Iason l.3. §.veteres. n.32. de acq. 20 possess.* † & in specie ita concludit *Gemin. in c. si à sede.31.n.7.& ibi Franc.n.2.ad med.de præbend. in 6. Gonzal.* qui de veriori opinione testatur *ad reg.8. Cancellar.in proœm. §.3.n.75.* Quod etiam notat *Rebuff.de pacif.possession. n. 373.alias n.297.ad med.* vbi addit rationẽ, quia daretur materia spoliandi primum, si secundus 21 obtineret, quod non est faciendum, † vt euitetur occasio delinquendi iuribus exosa. *l.conuenire. de pact. dotal. l. iurisgentium. §. si paciscar. de pact.* Quidquid contrarium sequatur *Lapus* 22 *Abb.in d.c.si à sede.* Et quidquid alias † melior sit conditio possidentis, & magnum sit possessionis commodum *l.res alienas.C.de rei vendic.* quæ commoda late ponit *Menoch. præsumpt. 69. lib. 6. Tiraq. de primogenit.q. 27. opin. 11. Mascard.conclus.1200.*

EPITOME.

Executioni sententiæ, & laudi quando præscribatur spatio triginta annorum. ¶ Et an ex illis detur victori verum dominium, & inducatur obligatio naturalis, & mala fides, ac vitium litigiosi. ¶ Statuta excludentia creditores ab eorum iuribus per aliquot annos an obligent stante mala fide, & quid si fuerint confirmata à Papa, & verba dirigantur ad creditores. ¶ Præscriptio an currat tempore pestis, belli, penuriæ, inundationis, feriarum repentinarum, Sedis vacantis, nouendij luctus, & absentiæ causæ reipublicæ, & quid si modico tempore durauerint, & quo casu minimum debeat attendi. ¶ Ius canonicum quando sit seruandũ in foro ciuili. ¶ Restitutio ex capite ignorãtiæ an detur contra præscriptionem quadraginta annorum etiam post lapsum quadriennium. ¶ Mala fides defuncti an impediat, quod hæredes tam primi, quam sequentes non possint inchoare præscriptionem, & illam perficere ex propria persona. ¶ Contra pupillum, & minorem an currat præscriptio, & quid si sint hæredes maiores, cum quibus erat cepta. ¶ Præscriptio immemorabilis an attendatur stante mala fide.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio an detur contra sententias quæ transierunt in iudicatum, & quarum fuit petita, & cepta executio. & n.13.*
2 *Obligatio naturalis non inducitur ex sententia.*
3 *Sententia quãdo præbeat victori verũ dominiũ.*

Forus

4 Forus contentiosus Ecclesiæ nititur probationibus. & quid in foro conscientiæ. & n. 5.
6 Præsumptio iuris & de iure adest pro sententia in iudicatum transacta. Intellige vt n. 7.
8 Officium Iudicis, & actio in factum quæ datur pro executione sententiæ quando sit litigiosa, itaut pendente lite non currat præscriptio.
9 Instantia in curia est perpetua, & lis numquam finitur.
10 Mala fides inducitur per sententiam condemnatoriam, & vitium litigiosi.
11 Executioni sententiæ, aut laudi an præscribatur triginta annis. & n. 12.
14 Præscriptio etiam immemorabilis non attenditur stante mala fide præscribentis.
15 Mala fides defuncti impedit, quod hæredes non possint incohare præscriptionem, & illam perficere ex propria persona. Amplia in hærede hæredis. n. 16.
17 Ius canonicum seruandum est in foro ciuili cum agitur de peccato.
18 Leges ciuiles in materia præscriptionis sunt correctæ.
19 Statuta circa præscriptiones excludentia creditores ab eorum iuribus per spatium aliquorum annorum non obligant stante mala fide, quamuis fuerint confirmata à Papa, & verba dirigantur ad creditores. n. 20. & 21.
22 Præscriptio quando currat contra pupillum, & minorem etiam hæredem maioris, cum quo erat cepta. n. 23.
24 Tempore pestis, & belli dormit præscriptio. n. 25. & 28.
26 Nouem dies luctus propter obitum consanguineorum faciunt, vt non currat tempus, & excusant matrem non petentem tutorem.
27 Inundationes fluminis, Sedes vacantes, feriæ repentinæ, & absentia causa reipublicæ impediunt præscriptionem. Intellige vt n. 31. 33. & 34.
29 Mala fides modici temporis non interrũpit præscriptionem incohatã etiam de iure Canonico.
30 Penuria parui tẽporis non est in consideratione.
32 Minimum quando debeat attendi.
35 Restitutio ex capite ignorantiæ an detur contra præscriptionem quadraginta annorũ, & quid si post illos lapsum sit quadriennium. n. 36.
37 Ignorantia præsumitur in hærede, & successore in ius alterius. n. 38.

CAPVT CCCCIII.

NVllas præscriptiones dicebam extare, quæ possint impedire executionem in casu, & ad effectum de quo agebatur. Etenim eramus in sententijs, † quæ transiuerunt in rem iudicatam, & quarum executio fuit petita, & cœpta, adeout ex hoc simus certi de lucro cum iactura alterius, ob quam causam talis præscribens poterit denunciari, itaut præsumptio, quæ aliàs est pro sententia non recesserit propter præscriptionem, immo neque erit necesse, vt probetur iustitia sententiæ ad hoc, vt non currat præscriptio, cũ semper forus Ecclesiæ contentiosus præsumat pro illius rectitudine, donec non appareat de contrario; Quare impossibile est dari præscriptionem eius, quod scitur esse alteri debitum, prout neque sufficiet sententias esse iniquas; nam etiam debitum ex contractu potest esse male debitum, vt quia contractus fuerit simulatus, nec poterit contrahens præscribere; vnde etiam in sententia, cum in iudicijs quoque quasi contrahatur. Ita omnia prædicta declarat *Felin. in c. fin. col. 3. in princ. vers. tertia declaratio n. 4. de præscription.* & late sequitur *Paris. ibid. col. 25. in fin. n. 35.*

Neque obstat, quod ex sententia non inducatur 2 naturalis obligatio † *l. iulianus. de condict. indeb. Bart. in l. ab eo. n. 4. C. quomod. & quand. iud. Abb. & Felin. in c. quo ad consultationem. de re iudic.* Quia satis est, quod si sententia est 3 iusta, præbet victori verum dominium, † & impedit præscriptionem: Vnde idem si de iniustitia non apparet, cum pro ea adsit præsumptio vtriusque iuris, & hoc quo ad forum contẽtio-4 sum Ecclesiæ, † qui nititur probationibus *c. inquisitioni. de sentent. excommunic.* quidquid aliud sit in foro conscientiæ, in quo admitteretur talis declaratio, quando præscribens esset certus de iniustitia sententiæ, licet eam proba-5 re non posset † *Felin. in d. c. vlt. n. 4. in fin. vers. nec obstat quod ex sententia. de præscript.* Maxime quia cum sententiæ transiuerint in rem iudicatam, præsumuntur iustæ præsumptione iu-6 ris, & de iure, † adeout earum iniustitia non possit probari *l. fin. C. arbitr. tut. Abb. in c. is qui fidem. de sponsalib. & in c. quoniam contra. vbi Paris. in glos. vlt. de probat.* Nisi iniustitia, & iniquitas talium sententiarum probaretur, 7 vel † per confessionem partis, in cuius fauorem fuerunt latæ, vel quia de facto admissæ essent probationes absque contradictione, vel aliàs essent notoriæ, vel similibus modis, quorum nullus adest in casu nostro; Tunc enim præscribens ita probando iniquitatem, bene esset tutus, & non poterit ei denunciari, quasi tunc recesserit præsumptio, quæ erat pro sententia, vt per *Paris. in d. c. fin. n. 35. de præscription.*

Quæ magis procedunt in casu nostro, quia iam fuit cœpta executio. Illud enim officium Iudi-8 cis, † vel actio in factum, quæ datur pro executione est effecta litigiosa, & pendente lite non currit præscriptio, quæ lis nunquam fini-9 tur in curia, & instantia est perpetua † *Arbill. decis. 5. n. 2. & 3. de sentent. & re iudic. Caputaq. decis. 362. n. 3. & 4. p. 2.* Cum etiam fortius inducatur mala fides, tam per sententiam condem-10 natoriam, quàm per vitium litigiosi † *l. 1. C. de præscript. long. tempor. Bald. in rubr. extra de præscript. col. penult. in fin. vers. item per sententiã. n. 22.* Et ita limitatur opinio illa, quod executioni sententiæ, aut laudi præscribatur tri-11 ginta annis, † de qua per *Lanfranc. de arbitr. q. 20. vers. quod dixi per modũ. n. 49. tom. 3. p. 5. fol. 219. Bald. in rubr. extra de præscript. in fin. vers. & dico quod contra. n. 22. & in c. vlt. in fi.*

de

*de except.Paris.cons.*113.*num.*58.*lib.*2. *Balb.de*
*præscrip.*4.*par.*4.*par.princ.q.*31.*fol.*381. *cum*
12 *alijs per Gabr.cons.*149. *n.*57.*lib.*2. † Quam-
uis ipse indistinctè teneat, quod propter defe-
ctum bonæ fidei post transitum in rem iudica-
tam uon possit præscribi aduersus executio-
nem sententiæ, cum receptius sit, quod ad in-
choandam præscriptionem etiam 30.annorum
requiratur bona fides positiuè *Dec. cons.*271.
viso processu. col. 4. *in fin. n.* 5. Maximè in
13 casu nostro, † quia iam erat ius pleue quæsi-
tum propter inceptam eaecutionem, & peti-
tam, quo casu magis præscriptio non procedit,
quidquid aliud posset dici quando penderet à
voluntate acquirentis an vellet acquirere nec
ne *Bald.cons.*386. *quidam n.*4.*lib.*5.*Socin.cons.*
64. *in causa vertente. col.*5. *in princ.n.*7. *lib.*1.
*post Anchar.in cap.sine possessione. col.*18. *de*
reg. iur. in 6. *Balb. de præscript.* 2. *par.* 3. *par.*
*princ.q.*13.*n.*9.*fol.*238.

Præterea cum in casu nostro appareat de ma-
14 la fide præscribentium, sequitur, † vt ñulla
præscriptio currat, quamuis essemus in præ-
scriptione immemorabili centum annorum.
Franc.in cap.vlt.in fin.de præscript.in 6. *Ruin.*
*cons.*150. *n.*13. *lib.*4. cum alijs, de quibus la-
tè *Honded. cons.* 82. *n.* 39. *vsque ad n.* 44.
15 *lib.*1. † Adeo vt ista mala fides defuncti impe-
diat, quod hæredes vniuersales ex propria per-
sona etiam siue acceßione temporis auctoris
non posint præscriptionem inchoare, & perfi-
cere æquitate canonica attenta. *Butr.Imol. &*
alij in cap. si diligenti. de præscript. Dec.cons.
271. *viso processu. n.*5. *&* 6. *Aym. cons.*149.
*n.*7. *Purpurat. cons.* 542. *n.* 25. *lib.* 2. *Alexan.*
qui de magis communi. *n.* 21. *lib.* 2. *Gabr.*
*cons.*163. *n.*14. *lib.* 1. *Menoch. cons.*231. *n.*41.
16 *&* 42. *lib.*3. † siue simus in primo, & imme-
diato hærede, siue in hærede hæredis, & sic me-
diato *Aym.cons.*431.*n.*2.*lib.*3.*Honded.cons.*82.
*n.*47.*lib.*1.

Et quamuis etiam essemus in foro ciuili, esset
in hoc casu seruandum ius canonicum, cum
17 agatur de peccato, † ita vt omnes leges ciui-
les loquentes in materia præscriptionis hodie
sint correctæ *Alex.* qui de communi *cons.* 51.
*n.*6. *lib.* 5. *& cons.* 99. *lib.*4. *Cephal.cons.* 102.
*n.*19. *&* 20. *lib.*1. *Roman. in l. sequitur.* §. *si*
18 *viam. de vsucapion.* † & concludunt omnes *in*
*cap. vlt. de præscript. Surd. cons.*73. *n.*11. *lib.*1.
Maxime in materia præscriptionis, vbi mala
fides est in consideratione *Idem Surd. decis.*
158.*n* 9.

Quæ bona fides adeo erit necessaria, vt etiam
non obstaret statutum, per quod creditores
excluderentur ab eorum iuribus, & credi-
19 tis † per spatium aliquot annorum in pænam, &
negligentiam ipsorum non petentium; huius-
modi enim statuta circa præscriptionem non
obligant, si adsit mala fides, quamuis essent
confirmata generaliter per summum Pontifi-
cem, cum talis confirmatio non trahatur ad
inualida, & peccatum inducentia late *Surd.de-*
20 *cis.*158. *n.*5. *vsque ad n.* 18. † Quod proce-
dit quamuis similia statuta dirigereut verba
ad creditorem, quia neque operabuntur cum
mala fide, quidquid aliter concludat *Castr. in*
*l.sequitur.*4.§. *si viam. ad fin.de vsucap. Gabr.*
*de præscript. conclus.*4.*n.*4. Cum contrarium
seruet *Rot.de qua per R. P. D. Gypsium Auxi-*
mana tutela 23. *Ianuarij* 1593. *& coram R.P.*
*D. Robusterio Recanaten. pecuniaria.*27. *Iunij*
1576. *& per Cardin.Seraphin. Auximana do-*
21 *tis* 27. *Aprilis.*1583.*in impress.decis.*614. † Et de
similibus statutis quod semper intelligantur
cũ bona fide. *Abb.cons.*76. *in præsenti consulta-*
*tione. in fin.n.*3.*lib.*1. *Alex.cons.*185. *viso titulo*
*quæstionis.col.pen.n.*27.*vers.nec prædictis debet*
*obstare.lib.*2. dixi *supra. cap.*52.*n.*12.*cum seq.*

Vlterius obseruandum est in casu, de quo agi-
mus, deducenda esse multa tempora, ea qui-
bus non possent dici completæ prætensæ præ-
22 scriptiones, † adsunt enim pupilli, & mino-
res, contra quos nulla currit præscriptio, quæ
solum incipit post pupillarem ætatem, & inte-
rim dormit *Bald.in l.sicut.n.*16.*C.de præscrip.*
30. *annor. & in l cum notissimi. in princ. C.*
eod.tit.Bart.in l.etiam.de minor.& in l.natura-
*liter. n.*18. *vers. fallit. de vsucap. Abb. in cap.*
*constitutus.n.*6.*vers.idem dicendum.de restit.in*
*integr. Alex.cons.*89.*n.*4.*lib.*2.

Immo omnis præscriptio, quæ est cæpta in
maiore currit contra minorem eius hæredem
23 etiam pupillum † excepta præscriptione 30.
annorum tamquam odiosa, quæ tunc in eo
dormit *Glos.magna ad fin in l.vnic.C.si aduers.*
vsucap. & in l. sicut.in verb. seruanda. C. de
*præscript.*30. *annorum Balb.* qui de communi
*de præscrip.*6.*par. in princip.cas.*23.*n.*34. *Boni.*
*de Statut. vrbis præscrip. glos.*19. *n.*184. *Guid.*
*Pap.q.*31.*n.*3. *in fin. Bart. in l. naturaliter.*
*col.penult. post med. n.*18. *ff. de vsucapion.Rot.*
*diuers.decis.*504.*n.*9.*par.*3.*lib.*3.

Item subducendum est tempus pestis, & bel-
li, cum vtrumque impedimentum occurrerit
24 in casu; de quo agimus; † quibus tempori-
bus præscriptio dormit *cap.ex transmissa. de*
*præscript. vbi Innoc. & Abb.n.*4. *Idem Abb.*
*cons.*18. *col.penult. & vlt.lib.*2. *Corn.cons.*277.
*n.*9. *lib.*4. *Paris. cons.*92. *n.*38. *lib.*3. *Honded.*
25 *cons.*89. *n.*18. *lib.* 1. † Ita vt tempore pestis
præscriptio dormiat quando nimis sæuit, esto
etiam quod in illo loco ius redderetur, quasi
talis timor sit iusta causa non comparendi
*Paris. in cap. ex transmissa. n.*10. *in princ.*
vers.& ad illud. de præscript.

Prout etiam detrahendi sunt nouem dies lu-
ctus, qui præbebunt eacusationem multorum
26 dierum † cum in cursu tot annorum obierit
plures consanguinei, nam durantibus dictis
diebus impedimentum luctus est considerabi-
le, adeo vt neque tunc currat tempus matri ad
petendum tutorem filio, si decesserint eius con-
sanguinei propter istud nouendium, ita vt si in
illo anno plures eius consanguinei obierint
posit habere excusationem plurium mensium,

quam-

quamuis hæc obligatio petendi tutorem descendat ex propria persona matris non defuncti *Bar. in l. fin. §. donec. C. de iur. deliber. Roder. Soarez. in l. post rem iudicam. limit. 9. n. 2. ff.*
27 *de re iudic.* † Vltra inundationes fluminis, sedes vacantes, ferias repentinas, tempus absentiæ causa Reipublicæ, & alia, quæ sæpissime in spatio 100. annorum occurrerunt, ex quibus possunt dici impediti in casu, & ad effectum de quo agimus, ita vt eis tempus non currat *l. 1. in fin. C. de annal. except. Abb. in cap. ex transmissa. n. 9. & 13. & ibi Matth. Coler. n. 7. cum seq. de praescript.*

Et prædicta procedunt tam in ecclesijs, quàm
28 in laicis, tam de iure canonico, † quàm ciuili, siue impedimentum hostilitatis humanæ, & diuinæ, vel alterius causæ durauerit longo tempore, seu modico etiam vnius diei, vt de communi, & approbata omnium opinione testatur *Paris. in c. ex transmissa. n. 7. de praescript. & ibi Matth. Coler. n. 3. & 6.*

Neque obstaret quod mala fides, quæ modico tempore durauit non interrumpat præscri-
29 ptionem inchoatam † etiam de iure canonico *Bart. in l. naturaliter ff. de vsucapion.* Prout di-
30 cimus de penuria parui temporis, † quæ non habetur in consideratione *Idem Bart. in l. pretia rerum. ad leg. falcid.* Et de inundatione ma-
31 ris, vel fluminis, † quæ non interrumpit præscriptionem, si modico tempore durauit *Cuman. in l. 3. §. adeo. de acquir. possess. Bald. in c. illud. n. 2. de praescr.*

Quia quando aliquid conceditur secundum
32 ius commune, & de eo agitur, † quamuis minimum sit, debet attendi, maxime si competit per remedium ordinarium, non extraordinarium, & adest eadem ratio proportionabiliter in minimo, quæ in magno *Bart. in l. proprietarius. in 1. oppos. n. 2. de damn. infect. per tex. in l. 1. §. illud. de coniung. cum emancip. liber. & in*
33 *l. quamuis. vt in possess. legat.* † & in materia præscriptionis notat *Paris. in c. ex transmissa. n. 8. de praescrip.* Maximè quia *Bald. & alij supra allegati* loquuntur in modico tempore vnius diei, seu tridui, quod non est in casu nostro, cum maius tempus interuene-
34 rit, † Quamuis secundum veriorem opinionem etiam debeat considerari hoc spatium temporis paruum, sicut magnum, *vt per Matth. Coler. in d. c. ex transmissa. n. 6. & ibi Paris. n. 7. de praescr.*

Vltimo quatenus essent etiam decursæ præscri-
35 ptiones, de quibus tamen non constat, † aduersus illas deberet dari restitutio ex capite ignorantiæ, siue loquamur in ecclesia, siue in priuatis secundum magis veram opinionem, de qua per *Bart. in l. 1. §. si quis autem. ff. de itin. act. priuat. & in l. cum filius. §. in hac vbi Alex.* de communi. *ff. de verb. oblig. Alex. cons. 71. videretur. n. 3. lib. 1. Affl.* qui de magis vera, & recepta opinione testatur *decis. 37. n. 1. & decis. 329. n. 8. Rot. diuers. decis. 39. n. 1. par. 3. lib. 2.* vbi etiam docet de magis commu-
36 ni, † subdens quod licet post quadraginta annos esset lapsum quatriennium, quod datur ad petendum restitutionem, tamen ex quo currit contra ignorantem non releuat, quia tempus restitutionis est vtile quantum ad vnum instans, idest quantum ad principium, nec ignoranti currere potest, vnde post centum annos ignorans posset petere restitutionem in integrum *Bald. de praescr. 4. par. 4. par. princ. q. 29. ad fin. vers. & pro praemissorum. n. 10.* & voluit prius *Bald.* dicens esse menti tenendum *in l. 3. ad med. vers. sed restitutio in integrum. n. 3. C. si ex fals. instrum. Cardin. in clem. 1. q. 25. n. 30. in fin. de restitut. in integr.*

Dicitur autem satis constare de ignorantia in casu, de quo agimus, cum contra tot hære-
37 des † prætendatur cucurrisse præscriptionem *Afflict. decis. 329. n. 2. Rot. diuers. decis. 39. n. 2. par. 3. lib. 2.* Et ex successione in ius alterius
38 ignorantia præsumitur, † nisi probetur scientia *l. verius. de probat. c. cum quis in ius alterius. de reg. iur. in 6.*

EPITOME.

Dispositio generalis præcedens, quando restringatur per subsequentem dinumerationem specierum. ¶ Prælegata an veniant in restitutione fideicommissi. ¶ Distributio totius patrimonij facta per dinumerationem rerum particularium quo casu inducat fideicommissum vniuersale, & ex quibus cognoscatur illud esse tale. ¶ Legitima an sit detrahenda ex fideicommisso, & an stetur assertioni testatoris quod ex alijs bonis illa possit detrahi. ¶ Prohibitio alienationis facta in certis rebus an faciat diuersum fideicommissum à primo.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissum vniuersale dicitur si commodum & grauamen continet quid vniuersale vt bona remaneant in familia, & in dubio præsumitur tale. Amplia quamuis specificentur bona. n. 5. & 8.*
2 *In institutione venit vniuersa hæreditas, idem in fideicommisso. n. 3.*
4 *Totum iudicatur vniuersale assumpto nomine à parte institutionis vniuersalis.*
6 *Dispositio generalis præcedens non restringitur per subsequentem dinumerationem rerum.*
7 *Dinumeratio specierum dicitur potius facta gratia demonstrationis, quam derogationis.*
9 *Distributio totius patrimonij facta per dinumerationem rerum particularium inducit vniuersalem dispositionem non particulare fideicommissum. Limita n. 10. 11. & 17.*
12 *Prohibitio alienationis facta in certis bonis non facit nouum fideicommissum diuersum à primo vniuersali.*
13 *Non est facienda diuisio, vt vnum fideicommissum sit vniuersale aliud particulare. Et de ratione. n. 14. & 15.*

Præ-

16 *Prælegata non veniunt in restitutione fideicommissi, quando substitutio est facta in alijs bonis.*
18 *Fideicommissum vniuersale quomodo cognoscatur.*
19 *Legitima est detrahenda de fideicommisso vniuersali non particulari, & de ratione. n. 20.*
21 *Non statur assertioni testatoris dicentis quod legitima potest detrahi de mobilibus, & alys bonis.*

CAP. CCCCIV.

Fideicommissum, de quo agimus dixi esse vniuersale, non autem particulare, Etenim ex verbis testamenti colligitur adesse commodum, & grauamen quoddam vniuersale, † vt omnia, & singula bona testatoris debeant permanere in eius familia, & præcipuè in filijs masculis, & illis deficientibus in proximioribus, qui de iure succedunt, quod facit, vt inducatur fideicommissum vniuersale, cum etiam in dubio sit ita præsumendum *l. cogi. 16. in princ. & l. nam quod. 14. §. fin. ff. ad trebell. Alex. in l. si legatus. 30. §. 1. eod. tit. late Paris. conf. 43. n. 47. cum seq. lib. 3.* cum alijs per *Sim. de Pret. de interpret. vltim volunt. lib. 3 solut. 2. dub. 3. interpret. 3. n. 2. fol. 273.*

Et vere in casu nostro non est dubitandum, quia testatrix tam in institutione, quàm in substitutione semper locuta est de omnibus bonis, & idem expressit in prohibitione alienationis reddendo rationem dum dixit, & hoc ideo fecit, quia voluit omnia, & singula eius bona permanere in sua familia, & præcipuè in filijs masculis, † adeo vt quemadmodum in institutione venit vniuersa hæreditas *l. 1. §. si ex fundo. de hæredib. instituend.* Ita etiam in fideicommisso talis vniuersitas debet venire † *Bart. in d. l. cogi. § sed & similes. ad trebell. Simon. de. Pret. d. interpret. 3. fol. 2 col. 2. in fin n 2.* † cum totum sit iudicandum vniuersale assumpto nomine à parte institutionis vniuersalis *Cephal. conf. 634. n. 13 & 16. lib. 5.*

Neque obstat specificatio, & nominatio bonorum facta à testatrice, nam illa non potest dici, † quod fuerit occasione restringendi fideicommissum vniuersale præcedens, sed solum gratia maioris expressionis, & ad abundantiorem cautelam, vt sciret hæredes omnia eius bona, in quibus alienationem prohibuit, vt in specie concludit *Paris. conf. 43. n. 68. cum seq. lib. 3. Corn. conf. 289. col. 4. post med. vers. nec faciunt vim. lib. 4.* † ob illam rationem, quia quando præcedit dispositio generalis, quamuis subsequatur dinumeratio rerum, talis specificatio sequens non debet restringere genus præcedens tamquam facta ex abundanti *l. legata suppellectili. in princ. de suppell. legat. l. quæsitum. §. si quis fundum. ff. de fund. instruct.*

Maxime quia semper dinumeratio specierum censetur facta gratia demonstrationis, non limitationis, aut derogationis generis, † vnde alleganti incumbit probatio, quod species fuerit adiecta ad limitandum *Socin. conf. 300. n. 2. lib. 2. Affl. decis. 196. n. 2. late Surd. conf. 352. n. 14.* vbi quod magis procedit, prout in casu nostro, quando constat ex antecedentibus de voluntate generali disponentis *Cephal. conf. 372. n. 26. & 27. lib. 3.* † Et ita etiam in specificatione bonorum quod non intelligatur facta restrictio dispositionis generalis concludit *Aim conf. 228. n. 8.*

Accedat quod distributio totius patrimonij facta per dinumerationem rerum particularium † inducit etiam vniuersalem dispositionem non autem particulare fideicommissum *Paris. conf. 43. n. 63. & 98. lib. 3. post Alex. in l. cogi. 16. § sed & similes. col. 1. post med. vers. & ideo. l. per fideicommissum. & ibi Imol. col. 1. in fin. vers. sed potes exponere. ff. ad trebell. Idem Imol. in l. his verbis. 48. col. vlt. in princ. vers. sed secundum istam. ff. de hæredib. instituend.*

Neque obstat *conf. Natt. 199. in princ.* Quia ibi fideicommittuntur certæ res particulares, & in certo loco positæ, † quod non est in casu nostro, cum simus in dispositione vniuersali omnium bonorum, quorum locus nullus designatur, quamuis postea specificentur, vnde non mirum si vniuersitas bonorum, aut iurium per testatorem restricta cum expressione certi loci, vel qualitatis faciat fideicommissum particulare, & limitatum, † prout declarat *Idem Natt. conf. 234. n. 1. & conf. 236. in princ. & conf. 238. n. 1.* quem etiam refert, & sequitur ita distinguens *Sim. de Pret. interpret. 3. vlt. volunt. solut. 2. col. penult. in fin. fol. 273* & faciunt similia de quibus per *Tiraq. in l. si vmquam. in verb. bona n. 13. C. de reuocand. donation.*

Minus facit, quod prohibitio alienationis fuerit facta in certis bonis; Quia non per hoc efficitur nouum fideicommissum diuersum à primo, † cum etiam quod non expressisset testatrix prohibitionem alienationis, tamen adesset prohibitio legalis, & adhuc fideicommissum extaret, quod per dictam subsequentem specificationem non fuit limitatum *Paris. d. conf. 43. n. 68. cum alijs supra allegatis,* † & non debet fieri ista diuisio, vt vnum censeatur vniuersale, aliud particulare *Cephal. conf. 634. n. 13. & 16. lib. 5.* Prohibitio enim ista tamquam accessoria à substitutione regulatur, vnde non mirum si ex prohibitione alienationis accessoria, † & immediatè subiecta post fideicommissum non inducatur particulare fideicommissum *Gabr. conf. 138. n. 26. & 27. lib. 2.* vbi ita sæpius *in Rota* resolutum esse testatur, maximè quando disponens, prout in casu nostro, declarauit prohibitionem facere ad finem, vt bona irent ad substitutos; † secundum formam, & modum substitutionis præcedentis, & sic non ad finem inducendi aliud fideicommissum, sed ad firmitatem vniuersalis, vt ex *Dec. Alex. & alijs* concludit *Gabr. d. conf. 138. n. 28. lib. 2.*

Vltimo à prædicto fideicommisso est detrahendum prælegatum, de quo in testamento ducatorum 1250. ita vt non suffragetur aduersarijs, quod filij illud noluerint, cum hoc sit probandum per allegantem, † & generale est, vt præ-

prælegata nõ veniant in restitutione fideicommissi, quando, prout in casu nostro, institutio facta est in alijs bonis *Bart. in l.marcellus. §. quidam liberis.n.11.ad trebell.Ias.cons.175.col. penult. post med. vers.tertio principaliter. lib.4. Cephal. cons.231.n.7. Surd. decis.269. n. 1. & cons.265.n.5.lib.2.*

Alia quæ opponuntur non obstant, quia omnes Doctores ex aduerso allegati præsupponunt testatorem restrinxisse suam dispositionẽ ad bo-17 na particularia, † prout loquitur *Bero.cons.81. n.1.lib.2.* vbi fuit dispositum de bonis immobilibus tantum, quod facit fideicommissum particulare, seu generale, non autem vniuersale. *Cuman.cons.133.filius.n.1. Bald.cons.46.quidam nomine. lib.2. Bart.cons.51.n.2.& in l. si arrogator. col.11. vers.item diligenter. de adoption.& in l.si quis seruum. in fin.cum l.seq.de 18 leg.2.* Et de fideicommisso vniuersali, quomodo cognoscatur multa *Peregr. de fideicomm. art. 5.*

Et vltra prædicta de prælegato cum in istis bonis alienari prohibitis non fuerit factum aliquid 19 particulare fideicommissum, vt dictum est, † sequitur ex eis esse detrahẽdam legitimam, Nam in rebus prohibitis alienari fauore alicuius personæ, ideo non datur electio legitimæ, quia tunc dicitur fideicommissarius ille, cuius fauore est facta prohibitio, & admittitur in casum alienationis *l. peto. §.fratre. de leg. 2.l.cum pa-20 ter. §. libertis. eod. tit.* † Vnde prohibetur electio ne fiat præiudicium fideicommissario singulari, prout quando sumus in rebus legatis, in quibus neque datur electio legitimæ, ne fiat præiudicium legatarijs. Aliud est quando restitutio rerum prohibitarum est facienda eidem fideicommissario vniuersali ex substitutione vniuersali, tunc enim talis prohibitio non impedit electionem legitimæ *Castr. cons.147.n.4. lib.1.Ias.in l.filiusfamilias. §.diui. in 2. lectur. 21 n.30.de leg.2. Gabr.cons.138.n.30. lib. 1.* † vbi etiam quod non statur assertioni testatoris dicentis, quod de mobilibus, & alijs bonis possit detrahi legitima, cum nullo modo pater possit illis in ea præiudicare *§.1. auth. de trient.& semis.*

EPITOME.

Donatio facta alicui cum pacto, vt post eius mortem transeat in tertium, an possit reuocari, & quid si interuenit stipulatio notarij, & non constet de acceptatione. ¶ Primus acquirens quando possit præiudicare vocatis in emphyteusi, & an requiratur quod sit in potestate. ¶ Peculium quomodo dignoscatur an sit profectitium, seu aduentitium. ¶ Stipulatio emphyteusis facta à patre quando sit indicanda ordine successiuo. ¶ In actione dotis quæsita per patrem filiæ an possit per acquirentem imminui ius eiusdem filiæ. ¶ Donatio patris vt valeat ad fauorem filiorum an requiratur perseuerantia donantis vsque ad mortem, & quando detur illius reuocatio.

SVMMARIVM.

1 *Primus acquirens potest præiudicare alijs in emphyteusi vocatis Intellige in patre, & alijs, qui habent filios sub potestate. n.2.3.6.9. 11. 17.18.27.& 30.*

4 *Acquisitio descendens à patre ex pecunia, siue ex contractu paterno dicitur peculium profectitium, & n.28.*

5 *Filius non habet titulum, sed nudam administrationem in profectitys.*

7 *Stipulatio emphyteusis facta per patrem quo ad filios intelligitur ordine successiuo, & descendit ex causa profectitia, non aduentitia quando merita fily non præcesserunt, & potest per patrem tacitè, & expressè reuocari. n.8.*

10 *Profectitium dicitur quod datur filio contemplatione patris.*

12 *Concessio præsumitur in dubio facta contemplatione patris.*

13 *In actione dotis quæsita filiæ per stipulationem patris non potest per eũ imminui ius ipsius filiæ.*

14 *Fauor dotis ad alios casus non extenditur.*

15 *In reuocationibus iurium acquisitorum consideratur an tertius sit in potestate prouidentis, & quomodo hoc procedat. n. 16.*

18 *Donatio facta à patre filio non valet, nisi donans perseueret vsque ad mortem, & potest reuocari tamquam sit profectitium, quidquid secus sit in aduentitys. & n.29.*

19 *Donans alicui cum pacto, vt post mortem illius res donata transeat in tertium, an in præiudicium ipsius possit eam reuocare. n.20. & 23.*

21 *Absenti quæritur ius per notarium absque acceptatione.*

22 *Medium datur inter impugnare, & acceptare.*

24 *Ius quæsitum tertio medio contractu illius quan do possit tolli eo inuito. & n.26.*

25 *Habens aliquem in potestate censetur habere etiam eius bona.*

CAPVT CCCCV.

In casu proposito videbatur concludendum Iuliam esse primam acquirentẽ, & per consequens potuisse præiudicare alijs in emphy-1 teusi vocatis † iuxta veriorem opinionem Doctorum, & magis communem quam pluries secuta est Rota, *vt coram R.P.D.Sacrato Bononien. de Bouys 19. Decembris 1612. & coram R.P.D. Litta Roman. domus de Crescis. 4. Februarij 1605. & coram R. P. D. Caualerio Romana emphyteusis. 12.Nouemb. 1612. post Rip. in l.in quartam.col.34. ad med. ff. ad leg. falcid. Ruin. cons.154. in fin. lib. 1. cum alijs per Becc. cons.56. n.21. Surd.decis. 209. n. 16. & latius cons.351. n.24. vsque ad 29. & cons. 395.n.9. cum seq.lib.3.Honded.cons.14.n.47.lib.2.*

Nihilominus admisso fine veri præiudicio, quod 2 simus in primo acquirente, † prædictis obstat doctrina *Bald. in l. 1. in fin. C. per quas person. nob. acquirit.* vbi intelligitur tunc primum acquirentẽ posse alijs vocatis in emphyteusi

teusi præiudicare, quando essemus in patre, seu alio, qui haberet filios, & nepotes sub sua potestate, quasi in hoc casu filius capiat talem emphyteusim tamquam ex donatione paterna, cum secus sit in acquisitione facta pro filijs emancipatis, vel similibus tunc enim non haberet locum reuocatio patris, quia donatio est perfecta *l.2.de inoff.test am.*

Quæ ratio non militat in casu, de quo agimus, Etenim sumus in acquisitione emphyteusis materna, † & sic in donatione, quæ irreuocabiliter tenuit à principio tamquam facta à matre in filium, in qua non habet locum amplius reuocatio, quidquid sit in donatione paterna, quam pater potest reuocare quo ad filium in potestate, cum illa non sit perfecta donatio, nisi pater remaneat in eadem voluntate, † ista enim acquisitio descendit à patre in filium ex pecunia, sine ex contractu paterno, & sic est peculium profectitium *l.illud.§.fin.C.de collat. l.profectitium.de iur.dot.* † In quo peculio filius non habet titulum, sed nudam administrationem *l.certum.C.famil.ereiscund.l.titij.de peeul. legat.* & ita in specie per supradictam rationem differentiæ inter emphyteusim paternam, & maternam † distinguit *Bald. in auth. si quas ruinas.col.penult.in princ.vers.tertio hoc probatur.n.5. & ibid. post med.vers. iuxta hoc quæro vtrum pater.n.6.C.de sacros.eccles.*

Quibus adde, quod idem voluit *Anchar.cons.143. col. 2. in princ. vers. & maxime videtur hoc verum.n.3.* † vbi quod stipulatio emphyteusis, & acquisitio per patrem facta quo ad filios intelligitur ordine successiuo, & descendit ex causa profectitia, non autem aduentitia, quando nulla merita filij præcesserunt *auth. vnde si parens. C.de inoffic.testam.* † Talis autem donatio potest per patrem expressè, vel tacitè reuocari *l.filia. C.famil.ereiscund.l.2.C.de inoff.donat.* & satis dicitur per patrem reuocata, quando d. bona alijs reliquit.

Prædictam *Baldi* distinctionem tamquam optimam, & iuridicam sequitur *Aret. in l.apud Iulianum.* † alias incipit *Aphricanus.40.§.si quis alicui.col.penult.ad med.& in fin.vers. secunda conclusio.n.7.ad fin.* quam repetit *in l.cum seruus.ff. de leg.1.* Vbi si filij erant in potestate tempore concessionis donatio, & acquisitio talis emphyteusis non valuit, nisi quatenus pater persistat in eadem voluntate, vnde valebit reuocatio in præiudicium ipsorum filiorum, ita vt etiam hoc sit verum, quando appareret ex forma concessionis, vel alio modo, quod concedens concessisset huiusmodi emphyteusim filijs contemplatione patris, † cum omne, quod illis datur contemplatione patris dicatur profectitium *l. sed si plures. §.arrogati. de vulgar. & pupill.l.fin.* cum ibi notatis. *C.de vsufruct.*

Idem sequendo *Bald.* voluit *Corn.cons.282.col.7. ante med. vers. contrarium est verum. n.10. lib.3.* † & latius sequitur *Natt.cons.475.n.4.5.7. 14.& per tot.* vbi quod quando pater virtute, sua, & industria, aut etiam pecunia acquirit feudum, seu emphyteusim ita quod contemplatione patris, non filiorum est facta concessio, tunc filij illam consequuntur à patre tamquam quid profectitium, vnde non mirum, si potest in præiudicium vnius alteri prælegare, & alijs concedere, † ita vt semper in dubio præsumatur concessio facta contemplatione patris, nisi coniecturæ extent in contrarium pro filijs, adeo vt etiam si esset quæsitum filijs de præsenti, & non in spe semper dicendum sit, quod fuerit reuocabiliter, scilicet patre in eadem voluntate permanente *Salic.in l.quoties. n.3.ad fin. C.de donat.quæ sub modo. Natt.cōs.475.n.17.ad med.*

Vnde est speciale in actione dotis, vt si quæratur filiæ ex stipulatione paterna non possit pater in illa imminuere ius ipsius filiæ, † in ea enim pater est debitor necessarius ex dispositione legis, hic autem voluntarie pater stipulatur filijs post eius mortem, ideo debet facilius posse disponere de eo, quod ipse quæsiuit, cum etiam de dote ad cæteros contractus argui non possit, quasi in ea multa sint specialiter constituta fauore reipublicæ, † quæ ad alios casus trahi nequeunt *l.1.ff.solut.matrim.* & in proposito ita declarat *Natt.cons.475.n.15.*

Quare in huiusmodi præiudicijs, & reuocationibus iurium acquisitorum in stipulatione emphyteusis, & similium † Doctores considerant, an iste tertius sit in potestate prouidentis, tunc enim quia prouidendo sibi relatiuè resultat prouisionis effectus in ipso prouidente, ideo tunc à tali prouisione potest recedere, vt si dominus prouidet seruo suo, vel pater filio in potestate *l.1. C.si seru.exter.* † Quidquid aliud sit quando non resultat ista relatiua prouisio in suam personam, tunc enim non datur reuocatio, & recessus à prouisione, vt in specie distinguit *Bald. in l. cum à socero. 7. ad fin. vers. & considera. C.de iur.dot.in 1.lectura illius tituli.*

Ex prædictis apparet hanc esse communem, & veram distinctionem quam etiam sequendo *Bald.* † approbat *Surd. cons.351.n.27. vsque ad 29.& n.39.lib.3.* vbi quod pater consentiens, vt feudum, seu emphyteusis ad filium deuoluatur, videtur tacitè filio donare, ita tamen vt talis donatio facta à patre filio in potestate non valeat, † nisi perseueret in eadem voluntate vsque ad mortem, nam si interim illam mutet, non sustinetur *l.donationes quas parentes.25.C. de donat.int.vir.& vxor.* Ideo pater tamquam profectitium dum vixit potuit reuocare, & de eo aliter disponere quam prius fecisset, quidquid aliud sit in aduentitio, quod filius habuit aliunde, quam à patre, de quo non potest disponere in præiudicium filiorum *Ruin. cons.48. n.5.lib.1.cū alijs per Surd.d.cons.351.n.28.lib.3.*

Neque obstat quod etiam idem sit in alijs, qui donant cum pacto, vt post mortem res donata transeat in tertium, † tales enim sic contrahentes possunt discedere à conuentione in præiudicium illius tertij *Bart. in l. qui roma. §. flauius. de verb.oblig. Ruin.cons.182.n.22.vers. quinimmo potuisset.lib.1.* † Quia verior est contraria

traria opinio, maxime quando notarius, vel donatarius pro illo tertio substituto acceptasset, tuncenim quaeritur ius absenti per stipulationem notarij absque alia † acceptatione *Socin.cons. 90.col. penult. lib.3. Bald. cons. 19. n.22.lib.1.Surd.decis.111.n.6.* Dicitur enim perfecta donatio, quando fuit a notario acceptata, Nam quamuis illa non acquiratur inuito, † tamen alia acceptatio non est necessaria, cum inter impugnare, & approbare detur medium *Bart. in l. iam dubitari. de hered. instit. Surd.cons.115.n.6.lib.1.& decis.111.n.7.* † Vnde non mirum, si non dabitur reuocatio in praeiudiciũ istius tertij absentis, eui fuit donatum, prout contra *Bart.* esse veriorem sententiam, & magis communem testatur *Aym.cons.135.n. 10.& cons.19 n.11.post Bald.in l.cum à socero. col.fin.C.de iur.dot.in 1. lectura illius tit.Castr. cons.164.in praesenti causa quae vocatur. col. 7. ante med. vers.sed illud dictum.n.7.lib.2.Ruin. cons.54.n.3. ad med. lib. 1. cum alijs per Card. Mantic. de tacit. & ambig.conuention. lib. 13. tit. 48. n.13.* vbi testatur ita conclusum fuisse per *Rotam coram Card.Seraphin. Portuen. bonorum. 27.Decemb. 1579. Duen. regul.216. in fin.vers.est tamen notandum. Gulielm. Bened. in c. rainutius. in verb.si absque liberis. il 2. n. 23.de testam.* late *Soarez.alleg.19.& in l.quoniam in prioribus. in declarat.leg.reg. q.8.n.2. C.de inoffic. testam.*

Et ita etiam intelligitur conclusio illa, quod ius quaesitum tertio mediante contractu illius non potest tolli eo inuito † *l. qui roma. §. flauius. de verb.obligat.* Nam hoc est verum, nisi ille, qui contraxit esset dominus illius, ad cuius vtilitatem contrahebat, quia sicut habebat in potestate eum, † ita etiam & vitam ipsius, ac bona *l.3.ff.de seru exportand. l.fin.de pact. l. post mortem. §.vlt.ff.contra tabul.l.filia mea emancipata. ff.solut. matrim.* † & in terminis notat *Bald.in l.si constante.19.in fin.n.2.C de donat. ant.nupt. vel propt. nupt. & sponsalib.* quem etiam in specie emphyteusis sequitur *Aluar. Valas.de emphyt. q.49.n.7.* vbi multa adducit circa † distinctionem *Bald.* supra allegatam primi acquirentis, pro illis qui sunt in potestate, tunc enim talis emphyteusis pertinet ad filium mediatè tamquam acquisita ex pecunia, seu industria patris, † vnde est profectitia *l.omnimodo. §. imputari. vbi Bart. n.6. C. de inoff. testam.Oldrad.cons.149.n.3.* In profectitijs autem potest pater filijs praeiudicare *l.filiũ cuius. C.famil.ercisc.* † Maxime quia ista tacita donatio patris expectat confirmationem ex tempore mortis ipsius *l. donationes quas parentes. C.de donat.int.vir.& vxor.*

Quibus stantibus non obstant contraria, cum debeant intelligi secundum praedictam distinctionem patriae potestatis, † qua non existente non attenditur, quod quis sit primus acquirens, nec ne, & hoc sufficiet pro decisione praesentis dubitationis; absque eo quod videatur, an in stipulatione facta absenti sit necessaria clausula, &c. & quod ratificatio debeat esse in forma iuris valida, ita vt tacita non sufficiat, & debeat solui medietas pecuniae promissae erogari in melioramentis domus, & an clausula pro quibus comprehendat non solum obseruationem promissorum, sed extendatur etiam ad omnes, quorum interest, cum alijs multis quaestionibus propositis, & excitatis, quarum resolutio non est necessaria, cum ex praedictis constet non potuisse praeiudicari vocatis in emphyteusi in casu, & ad effectũ, de quo agimus.

EPITOME.

STatutum concedens marito dilationem restituendae dotis an habeat locum in eo, qui sine causa expulit vxorem, & in viro putatiuo. ¶ Haeredes, & socij, qui ex eorum culpa desinunt esse tales an comprehendantur in dispositione tam quo ad commodum, quam onus. ¶ Mulier quae diuortium fecit cum viro an gaudeat priuilegio l.vnic. C. quand. imperat.int. pupill. & vid. ¶ Maritus pauper ex suo delicto an conueniatur in quantum facere potest. ¶ Dispositio vt non possit per primum creditorem reuocari pecunia solutã secundo creditori an intelligatur si consumpserit mala fide. ¶ Stipulatio dotis restituendae an cõprehendat eam quę fit ob matrimonium non secutum, & illam quae est facienda ob vergentiã viri ad inopiã tamquam nõ dicatur vera restitutio.

SVMMARIVM.

1. *Dilatio restitutionis dotis concessa per statutum, non est concedenda marito, qui expulit vxorem absque causa. n.23. Et quid in viro putatiuo. n.25.*
2. *Propter culpã quis ligatur statuto quo ad onera, quamuis commodũ ex eo nõ possit percipere.*
3. *Heres qui sua culpa desinit esse heres, non habet vtilitatem statuti, licet in odiosis sub statuto comprehendatur. Idem in socio.n.4.*
5. *Maritus, & vxor dicuntur socij, & vna caro.*
6. *Mulier quae diuortium fecit cum marito dicitur vidua, & gaudet priuilegio l.vnic C. quand. imperat.inter pupill.& vid.dummodo non sua culpa diuerterit.*
7. *Maritus factus pauper culpa sua non habet in restitutione dotis beneficium, quod non conueniatur, nisi in quantum facere potest.*
8. *Mens statuentium principaliter attenditur.*
9. *Ex facto iniusto non debet quis commodum percipere.*
10. *Casus dolosus verus, & non praesumptus, non comprehenditur in statuto.*
11. *Statutum vt non possit à primo creditore reuocari pecunia soluta secundo creditori, intelligitur si secundus non consumpserit mala fide.*
12. *Constitutio recipit interpretationem à iure communi, & debet intelligi, vt minus illi deroget. n.13.& vnum casum comprehendit.n.14.*
15. *Stipulatio dotis restituẽda intelligitur de ea quae sit*

fit soluto matrimonio, nō si illud non sequatur.
16 *Argumentū de pacto ad statutum valet, & tam vnū, quā aliud strictè debet interpretari. n. 17.*
18 *Pactum restitutionis dotis an comprehendat eam quæ fit ob vergentiam viri ad inopiā. & n. 20.*
19 *Restitutio dotis ob inopiam viri an sit plena & propria restitutio.*
21 *Mulier debet ali ex dote.*
22 *Statutū nō excludit interpretationē rationabilē.*
24 *Maritus expellens vxorem sine causa, non meretur nomen mariti.*

CAPVT CCCCV.

NOn esse concedendam dixi dilationem restitutionis dotis iuxta formam statuti, 1 de quo agimus, † sumus enim in marito, qui tenetur dotem restituere ex culpa sua propter expulsam vxorem absque causa, quod facit, vt non inuetur commodo, & beneficio statuti circa 2 ea; quæ concernunt illius vtilitatē, † quamuis ligetur oneribus in eodem statuto contentis *Socin. cons. 59. visis priuilegijs. col. penult. ad med. n. 10. lib. 1. post Bart. q. 1. in solut. col. 3. post med. n. 6. Surd. cons. 314. n. 4. lib. 3.*

Et facit nam vbi quis sua culpa desinit esse, & haberi pro eo, quod erat, non percipit commo-3 dum statuti, † licèt in odiosis teneatur ac si esset in statuto comprehensus, quemadmodum dicimus de hærede, qui sua culpa desijt esse hæres, & de socio qui ex proprio delicto desijt esse socius, & in similibus, de quibus *Surd. d. cons. 314. n. 4. lib. 3. per tex. in l. actione distrahi-4 tur. 66. §. hæc ita. ff. pro socio.* † vbi de eo, qui ante tempus conuentum renunciat sine causa societati, talis enim socium à se, non se à socio liberat, adeout si quid compendij postea factum erit, eius partem non feret, at si dispendium, æque præstabit portionem, quod etiam notat *Glos. in d. l. actione. §. diximus. in verb. pro 5 socio. in prin.* † & hoc proprie conuenit Marito, & Vxori, qui sunt socij, & vna caro *Marc. 10. Tiraq. in l. si vmquam. in præfat. n. 121. C. de 6 reuocand. donation.* † Prout etiam mulier, quæ diuortium fecit cum marito, licet dicatur vidua, & habeat priuilegium *l. vnic. C. quand. imper. int. pupill. & vid.* Tamen hoc fallit quando diuortium eius culpa fuit secutum *Carauit. rit. magn. cur. 19. n. 23.* ex his quæ late tradit *Felin.* multa similia adducens *in c. quæ in ecclesiarum. n. 67. col. 29. ante med. vers. & in quātum 7 sentit. de constitut.* † vbi etiam de marito facto paupere ex culpa sua, cui non competit in restitutione dotis beneficium, ne conueniatur plus quam possit *l. etiam. §. licet. ff. sol. matrim.*

Præterea ex mente rationabili statuentium, quæ 8 principaliter attēditur in statutis † *Dec. cōs. 64. n. 6.* Non est credendum voluisse talem dilationem suffragari illis, qui ex eorum culpa, & dolo tenentur ad dotis restitutionem, ne aliàs dicamus, quod ex facto suo iniusto quis commo-9 dum reportet, † quod non permittitur *c. sedes. de rescript. l. 1. §. 1. ff. de except. dol. Aym. cons. 100. n. 11. Becc. cons. 106. n. 15. Corn. cons. 256. n. 2. in fin. lib. 3.* Et generale est, vt numquam constitutio, & statutum extendatur ad casum do-10 losum, † ne aliàs ab ipsa constitutione præbeatur occasio delinquendi *l. conuenire. ff. de pact. dotalib. l. creditor. §. huius. ff. mandat. Socin. Iun. cons. 48. n. 52. lib. 1. Ioseph. Ludoui. decis. Perus. 18. n. 58. Roland. cons. 60. n. 42. lib. 4.* siue loquamur in dolo vero, siue præsumpto *Honded. cons. 32. n. 127. lib. 1 Surd. cons. 4. n. 48. & 49 11 lib. 1.* † vbi de statuto disponente non posse à primo creditore reuocari pecuniam solutam secundo creditori, quod intelligitur, dummodo secundus creditor non consumpserit mala fide, & cum dolo, quia stante huiusmodi causa 12 non gaudebit dicto statuto, † quod recipiet interpretationem à iure communi *l. vt gradatim. de muner. & honor. l. quamuis. de in ius vocand.*

Accedat quia statutum, de quo agimus, tamquam contra ius commune debet intelligi, vt quo-13 minus fieri potest illi derogetur † *l. 2. ff. de noxalib. Roman. cons. 90. n. 4. Surd. cons. 4. n. 49. & cons. 382. n. 87. lib. 3.* Ideo satis erit quod habeat locum, quādo dos restituitur, propter solutum matrimonium ob causam mortis, non vbi fit diuortiū ob culpam mariti, & ob illud fit restitutio dotis, & sic vnū tantū casum comprehen-14 det, † & in vno solū aduersabitur iure cōmuni *Rot. diuers. decis. 432. n. 10. p. 1. Rom. cōs. 199. n. 6.*

Vnde etiam in pacto, & stipulatione dotis restituendæ debemus interpretationē facere, quod 15 illud intelligatur † de restitutione facienda soluto matrimonio, non de ea, quæ debet fieri, si illud non sequatur, cum ad hunc casum stipulatio tamquam stricti iuris non trahatur *Surd. cons. 131. n. 20. cum seq. lib. 1. per l. si extraneus. ff. 16 de condictio. ob caus.* † Et de statuto ad pactum, & è contra valet argumentū *l. vlt. C. de fideius. Glos. in l. non solum. §. fin. in verb. hæredis. in princ. ff. de nou. oper. nunciat. Euerard. loco argum. 119. n. 1.* Et tam vnum, quàm aliud sunt 17 strictè interpretanda † *l. non aliter. de leg. 3. Sur. cons. 416. n. 22. lib. 3. & cons. 131. n. 13. lib. 1.*

Prout stipulatio, & pactum de restituendo dotem tamquam stricti iuris non comprehendet eam, 18 quæ † fit ob vergentiam viri ad inopiam *Bart. in l. si constante 25. n. 55. vbi Alex. n. 4. & ibi Barbos. in princ. n. 54. ff. solut. matrim. Campeg. de dot. 3. p. q. 37. Palat. in c. per vestras. §. 31. n. 1. de donat. int. vir. & vxor.* siue illa dicatur im-19 propria restitutio, siue propria, & plena, † prout talem dicit *Imol. in l. si quis sic stipuletur. 57. in fin. ff. solut. matrim. Roman. cons. 392. n. 2. & ibi Mandos. in verb. restitutionē. Dec. cons. 45. n. 4.* 20 de † quo tamen modo non quæritur, & multa ponit *Natt. cons. 81. per tot. Osasc. decis. 135. n. 9.*

Erit igitur dos restituenda absque dilatione, cum 21 præsertim ex ea mulier sit alenda † *l. 3. §. sed vtrum. de minorib.* ob quam rationem minus talis restitutio erit comprehensa in huiusmodi 22 statuto, quod numquā excludit bonam, † & rationabilem interpretationem *Dec. cons. 64. n. 7. Rot. diuers. 486. n. 9. p. 1.* Et sibi imputet ma-

ritus

ritus; si absque causa, & propria culpa expel-
23 lendo vxorem, † tenetur statim ad dotis restitutionem *Socin. in l.2.n.6.ff.solut.matrim. Roland.de lucr.dot.q.68.n.4.& 5.Surd.de alim.tit. 1.q.31.n.20.& 21. Tiraq. de retr. lignag. Glos.*
24 *vnic.n.13.§.10.* † Maxime quia maritus expellens vxorem siue causa, non meretur nomen mariti, quamuis enim ex hoc nõ soluatur matrimonium *c.ex publico. de conuers.coniugator.* Tamen quo ad hunc effectum, perinde est, ac si verè dissolueretur, Ideo dilatio, quæ datur tam de iure communi, quàm secundum statutum non est concedenda istis, qui indigni sunt
25 ob eorum culpam nomine mariti, † sicut etiam non datur putatiuis, qui non gaudent priuilegio dilationis, & habentur tamquam extranei *Glos.in l.1.§.cum autem.ad fin.vers.exactio. in verb. restituendis. post princ. C. de rei vxor. action. Alex.in l.si eum dotem.23.§.vltim. & ibi Barbos.n.18. ff.solut.matrim. Abb. in c. de prudentia 3. n. 4. de donat.int.vir. & vxor. Tiraq. leg.connub.16.gl.8 n.239.* Quamuis *ibid.n.266.* referantur alij contrarium sequentes, & multa quo ad personas putatiuas quomodo de eis sit iudicandum *Tiraq.d.gl.8.n.234.vsque ad 277.*

EPITOME.

MAter quando excludatur per substitutionem compendiosam à legitima, & qnid si institutio sit restricta ad bona testatoris, non autem substitutio. ¶ Verba succedat & substituit, quo casu sint executiua, vel obliqua, & faciant pupillarem directam. ¶ Ex quibus verbis, & coniecturis colligatur testatorem voluisse pupillatiter substituere, seu per fideicommissum. ¶ Substitutio compendiosa an dicatur si fiat alicui si decesserit sine filijs, quamuis non adsit dictio quandocumque, & quando comprehendat pupillarem itaut dicatur expressa verbis generalibus.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio dicitur compendiosa si fiat alicui, si decesserit sine filijs, quamuis non adsit dictio, quandocumque.*
2 *Compendiosa substitutio comprehendit pupillarẽ expressam verbis generalibus. n.3. 4.& 25.*
5 *Substitutio compendiosa directa facta à patre pupillo excludit matrem à legitima. n.6.& 7.*
8 *Verba ei succedat sunt executiua, & faciunt pupillarem directam, & quid si dicatur ei substituit. n.9.& 10.& quando sint obliqua.n.36.*
11 *Substitutio in dubio iudicatur directa & trahitur ad casum magis necessarium.*
12 *Directa substitutio est magis necessaria pupillo.*
13 *Mater si obijsset tempore testamenti, substitutio compendiosa tempore pupillaris ætatis est directa pupillaris.*
14 *Ex ratione maioris dilectionis an colligatur testatorem voluisse pupillariter directè substituere. & n.15.*

Stephani Gratiani

16 *Clausula omni meliori modo facit vt substitutio valeat iure directo intra pupillarem ætatem.*
17 *Testator restringens se ad propria bona videtur voluisse vt non inducatur pupillaris directa ad exclusionem matris. n.26. Intellige quando tam institutio, quam substitutio esset ita facta. n.18.19.20.28.29.30.& 31. Item declara vt n.21.& 27.*
22 *Legitima non debetur matri si substitutio est pupillaris.*
23 *Filius habet legitimam ex bonis patris, quæ non potest grauari fideicommisso.*
24 *Mater succedit filio ab intestato.*
32 *Ex quibus verbis inducatur pupillaris, seu fideicommissaria substitutio.*
33 *Fideicommissum potest extendi vltra vigesimum ætatis annum.*
34 *Nõ debet adimi facultas dispõẽdi de rebus suis.*
37 *Intellectus c. si pater. de testam. in 6.& n.38.*
39 *Ex coniecturis colligitur an substitutio sit directa, vel fideicommissaria, & quales sint. n.40. 41.42.& 44.*
43 *Anima viri contristatur ex secundis nuptijs vxoris.*

CAPVT CCCCVII.

SVbstitutio, de qua agimus est compendiosa, cum sit facta Adrianæ si decesserit sine
1 filijs legitimis, & naturalibus, † quamuis etiam non adsit dictio illa quandocumque *Glos. in c. si pate. in verb. absque deductione. ad fin. vers. si autem testator sic dixisset. de testam. in 6. Bart. in l.centurio.n.17.& ibi Alex. n.27 Ias. n. 33. Rip.n.89.de vulg.& pupill.Couar.* qui de communi *in c.rainutius. §.9.n 3. vers. vndecimo illam esse verã.de testam. Curt.Iun.in l.precibus. n.66.C.de impuber.& alijs substitution. Alciat. lib.10.parerg.c.2.Surd.decis.37.n.8.Grass. in §. substitutio.q.60.in fin.* vbi de communi.

Compendiosa autem substitutio continet pupillarem, quæ dicitur expressa verbis generali-
2 bus † *Menoch.præsumpt.34. n.5. lib. 4. & cons. 751.n.7.lib.8.& cons.427.n.28.* & de magis recepta, & communi opinione testatur *Idem Menoch. cons.551.n.11.vers.cæterum.lib.6.Rui. cons.105.n.10.lib.2.Rolan.cons.69.n.21. lib. 1. Aym.cons.62. n.3. Rip. in l.1. n. 77. de vulg.&*
3 *pupill.& in l.centurio.n.118. ff.eod. tit.* † Quidquid alij voluerint hanc pupillarem esse tacitam, non expressam verbis generalibus in compendiosa *Decian. cons.82. n. 9. lib.3. Hieron. à Valla inter cons. Bursatt.327. n.6. lib.3. Leonius de compendiosa.n.40.in tractat. substitut post Gl.in l.precibus.in verbo, compendiosa.*
4 *C.de impuber.* † Quia contra eos est verior opinio, vt per *Menoch.d.cons.551.n.11. Rim.Iun. cons.270.n.60.vers. verũ quia proponitur. lib.3.*

Quibus stantibus dixi per hanc compendiosam substitutionem tãquam directam à patre pu-
5 pillo factam † excludi etiam matrem à legitima filij, nedum Auum maternum, & esse locum substitutioni, de qua agimus, cum fauor

pupilli debeat ſemper prevalere fauori matris, magis enim expedit pupillo: vt decedat teſtatus, quamuis matri magis expediret, vt more-
6 retur ab inteſtato *c.1.de teſtam. in 6.* † & ita ſe habet communis opinio Doctorum, qui concludunt hanc compendioſam ſubſtitutionem ſemper eſse directã intra pupillarem ætatem, etiam matre exiſtente in medio, prout voluit *Franc.in c.ſi pater.n.82.& 83.* & ibi late *Coſta p.3.in verb.& contra.n. 10.de teſtam.in 6.Rim. Iun. conſ.270.n.61. vſque ad 66. lib.3. & in l. precibus.n.472. vbi Salic. Fulgoſ. Caſtr. Iaſ. & aly. C.de impuber. Gabr.conſ.169.n.45.cum ſeq.& conſ.130.n.4. lib.1.& conſ.120.n.9. lib. 2.*
7 Et † quidquid alij contrarium ſentiant, hodie iſta eſt magis vera, & recepta opinio, & ſecundum eam paſſim iudicatur, vt per *Surd. conſ. 273.n.2.& 12.in fin.& conſ.163.n.4.lib.3.* late *Cephal.conſ.524. n.27.lib 4. Honded.* qui teſtatur ita ſeruari in praxi *conſ.73. n. 36. lib. 1. & conſ.52.n.54.lib.2.Thob.conſ.30. n.3.* & infinitos adducit *Burſat conſ.8.n.39. cum ſeq.lib. 1. Graſſ. in §. ſubſtitutio . q. 30. Menocb.* qui de magis communi *conſ.427.n.18.lib 5.*

Quæ ſine difficultate procedunt in caſu, de quo agimus, nam ſubſtitutio eſt facta pupillo per
8 verba ei ſuccedat, † quæ dicuntur executiua, & faciunt pupillarem directam, quidquid aliud ſit, quando dictum eſset ei ſubſtituit, tunc enim non ita coniecturatur mens teſtatoris, quod voluerit pupillariter directe ſubſtituere, quaſi illud verbum poſſit referri ad actum, & perſo-
9 nam teſtantis, & idem importet, † quod in locum eius ſtatuo, ſeu ſubrogo, quod non eſt in verbo, ſuccedo, quod eſt magis executiuum, quamuis vtrumque ſit commune. Ita in ſpecie declarat *Bero. conſ.125.n.19. lib.2. poſt Bald. in l.vlt ad fin.verſ.idem dico.n.17.ad med.C.de ſacroſ. eccleſ.* quod etiam ſequitur *Fulgoſ. conſ. 33.titius in teſtamento.col.vlt.in prin.verſ.item ibi plus eſt verbum.n.1.ad fin. Iaſ.conſ.134. ad fin.lib.1. Curt.Iun.conſ.73. n.7.lib.1. Dec. conſ. 572.in caſu propoſito. col.vlt.ante med.n.5.& 6.* & late explicat *Menocb. conſ.144. n.24.lib.2. Rip.in l.centurio n.139. col.45.in fin. verſ. vltima coniectura . & ibi Alciat. n.90. ff. de vulg.*
10 *& pupill. Surd.deciſ.273.n.6.cum ſeq.* † Quamuis poſset rectius dici quod idem ſit in verbo ſubſtituo, cum tam iſtud, quam verbum, ſuccedat, ſit executiuum, & vtrumque tamquam relatum ad perſonam importet pupillarem, vt declarat *Odd. de compendioſ. ſubſtit.art. 3.partic.5.fol.159.col.2. verſ.ſublimitatur ſexto. & verſ.ego puto veram limitationem. Franc.in c.ſi pater. col. 45. poſt princ. n. 84. verſ.item adde aliam coniecturam. n. 84. de teſtam. Menocb. præſumpt.34. n.5.lib.4.*

Maxime quia in dubio ſemper ſubſtitutio indicatur directa *c.ſi pater. de teſtam.in 6.l. verbis ci-*
11 *uilibus.de vulgar. & pupill.* † & quia etiam in dubio ſemper ſubſtitutio debet trahi ad caſum magis neceſſarium *Bald. conſ.201. lib. 2. Dec. conſ.572. n.7.* & directa videtur magis neceſſa-
12 ria, † quia per illam prouidetur, ne pupillus decedat inteſtatus, & trahitur ad bona patris, & filij, per fideicommiſſariam autem ſubſtitutionem ſolum patri ſucceditur *l.coheredi.§.cum*
13 *filia.de vulg.& pupill.* † Præſertim quia in caſu noſtro mater non erat in medio, cum tempore conditi teſtamenti, & factæ ſubſtitutionis per multos annos ante obijſſet, & iam vir ad ſecundas nuptias conuolaſſet, tũc enim ſemper cõpendioſa tẽpore pupillaris ætatis eſt directa pupillaris *Ang.conſ.96.Anan conſ.79.Aret.cõſ. 155.* cum alijs, de quibus per *Dec conſ.572.n.4.*

Accedat, quod ſunt ſubſtituti fratres teſtatoris, qui præſumuntur magis dilecti, quàm auus
14 maternus, † ex qua ratione maioris dilectionis colligitur voluiſſe teſtatorem pupillariter directè ſubſtituere *Sim.de Pret.conſ.61.n.58.Rip. in l.centurio. n.137. in fin. verſ. ſeptima coniectura.ff.de vulg.& pupill.* vbi loquitur de fratre teſtatoris *Menocb.præſumpt.56.n.17.lib.4. Thobias conſ.30.n.8.Corn.conſ.316.col.3.lib.3.Butr. conſ 53.n.3.Cephal.conſ.524.n.79.lib.4.Cagnol. in l. precibus. n.224. C. de impuber.Gabr.conſ.*
15 *120.n.13.lib.2.* † Quamuis de dicta coniectura fratris ad excluſionem matris dubitet *Aym. conſ.141.n.7.in fin.* Ita vt quæ dicuntur de excludenda matre extendantur etiam ad auiam maternam *Surd.deciſ.373.n.4.*

Additur clauſula omni meliori modo, de qua in teſtamento & ſubſtitutione, per quam præſumi-
16 tur † teſtatorem voluiſſe, quod illa valeret iure directo intra pupillarem ætatem *Io. de Amic. conſ.15. n.11. & 12.* per doctrinã *Bal. in l.quoties.col.2.verſ.quæro ſi pater.C. de hæred.inſtit.* & ſequitur *Rot. diuerſor. deciſ.181.n.6.par.2.*

Neque obſtat, quod teſtator videatur ſe reſtrin-
17 xiſſe ad propria ipſius bona, quod facit, † vt non inducatur pupillaris directa ad excluſionem matris latè *Menocb. conſ.144.n.13.ad fin. verſ. octauo comprobatur . lib.2. & conſ.243. n.39.& 40.lib.3. & conſ.681.n.14.& conſ.362.*
18 *n.3.* † Quia procedit quando tam inſtitutio, quàm ſubſtitutio eſſet facta pupillo in proprijs bonis teſtatoris, ſecus quando inſtitutio eſſet in particularibus bonis, vel in rebus certis, ſubſtitutio autem fieret ſimpliciter abſque vlla expreſſione bonorum, prout eſt in caſu noſtro in quo prius teſtator inſtituit Adrianum in omnibus ſuis bonis, poſtea ſimpliciter illi decedenti ſine filijs voluit ſuccedere ſuos fratres, tunc enim inducitur directa pupillaris, & talis ſubſtitutio ſimpliciter facta trahitur ad vniuerſum patrimonium pupillæ, ita in ſpecie concordando opiniones concludit *Imol. in c. raynutius. col.89. in princ.verſ. vel potes dicere.* & melius *n.183.in fin. de teſtam.* ſequitur *Alex. conſ.45 habita ſuper his.col.4. poſt med.verſ.& cum hac ſententia tranſeunt communiter. n.9. lib.1. Aym.conſ.210.n.1. verſ.aduertendum tamen circa præmiſſa. Caſtr conſ.49. notandum eſt. in princ.lib.2. Aret.conſ.134.alias 173. periculoſum . col.9. poſt med.verſ. nec obſtat textus.*
19 *n.14.* † Et hic proprie eſt caſus *in c.ſi pater. de teſtam.*

testam.in 6. vbi filia fuit instituta in re certa, substitutio autem fuit facta simpliciter, quæ trahitur ad vniuersum patrimonium pupillæ, prout declarant *Alex. Castr. Aret. & alij supra allegati*, & notat etiam *Surd. consil. 363. n. 3. & 4. lib. 3. Menoch. consil. 362. n. 20. lib. 4.* vbi adducit etiam *Corn. consil. 291. n. 2. vers. nec obstat. lib. 2. & Aym. consil. 623. n. 22. vers. tertio respondetur*. Et multis similibus comprobat *Idem Menoch.* 20 *d. consil. 362. n. 17. vsque ad 21. lib. 4.* † Et ita loquuntur omnes doctores, qui exaduerso possent allegari, præsupponunt enim, quod substitutio sit etiam facta in re certa, non autem simpliciter, vt declarat *Bero. consil. 125. n. 31. cum seq. lib. 2. post Bart. in l. centurio. col. 4. vers. quid si testator. de vulgar. & pupill.* & late etiam sequitur *Rot. coram Card. Pamphilio Romana successionis. 11. Martij. 1596. & coram R. P. D. Verospio Romana legitimæ. 24. May 1613.*

Vlterius opinio illa de restrictione quo ad bona testatoris procedit, nisi ratio subiectæ materiæ 21 contrarium suadeat † *Imol. in l. ex facto in princ. n. 1. in glos. in verb. sua. ff. ad trebell.* Hic autem ratio subiectæ materiæ, quæ est prædilectio substitutorum, suadet contrarium, & est tantæ potentiæ, vt prævalere debeat etiam proprietati sermonis, vt in proposito concludit *Rot. diuers. decis. 181. ad fin. n. 10. p. 2.*

Pro confirmatione eorum, quæ supradicta sunt est addenda decisio *Rot. coram Card. Mantic. in causa Romana legitima, seu fideicommissi 22. Martij 1596.* quam volui infra subijcere, vt clarius appareat conclusiones per me in proposita facti specie firmatas magis esse attendendas tamquam approbatas per Sacram Rotam Romanam, à cuius opinione propter illius auctoritatem non est in iudicãdo discedendum

Card. Mantica Rom. legitimæ, seu fideicommissi Veneris 22. Martij 1596.

PRæsupposito testamento q. D. Gregorij Glissi, & morte Petri Pauli filij infantis, apud me quæsitũ fuit, an in casu de quo agitur matri legitima debeatur, & difficultas in eo versatur, an substitutio facta intra pupillarem ætatem 22 sit pupillaris, vel fideicommissaria; † Nam si est pupillaris legitima matri non debetur *c. si pater. de testam lib. 6. l. papinianus. §. sed neque impuberis. ff. de inoff. testam.* Sed si sit fideicom-23 missaria, † legitima, quæ filio debetur ex bonis patris *§. 1. in auth. de trien. & semiss. auth. nouissima. C. de inoff. testam.* non potuit grauari fideicommisso *l. cohæredi. §. cum filio. de vulgar. & pupill. subst. l. omnimodo, & l. quoniam in* 24 *prioribus. C. de inoff. testam.* † & consequenter debetur matri, quæ filio succedit ab intestato *auth. defuncto. C. ad tertullian.*

Cum verò hoc dubium in Rota proposuissem Domini pro maiori parte censuerunt hanc substitutionem intra pubertatem, magis intelligi pupillarem, quàm fideicommissariam; quia cum sit compendiosa restricta ad certam quantitatem, si filius intra vigesimum annum decesserit sine liberis defuncto eo in pupillari 25 ætate, locum habet pupillaris, † quæ verbis generalibus est expressa, sin autem filius decessisset post pubertatem, tunc quidem habuisset locum fideicommissaria *l. centurio. ff. de vulg. & pupill. subst. l. precibus. C. de impub. & alijs subst. & Doct. vtrobique.*

Non obstat, quod hæc substitutio sit facta per verbum substituit, & succedat, quæ sunt commu-26 nia, † & sit restricta ad bona testatoris, vt colligitur ex proœmio testamenti, & hæredis institutione, & ex eo quod post factam substitutionem, testator subiungit, & postquam dictus Petrus Paulus eius filius dictum 20. annum compleuit de huiusmodi sua hæreditate, & bonis ad eius libitum disponere possit, & ideo non possit intelligi pupillaris, præsertim cum mater etiam superstit *Bal. in l. precibus. n. 44. Salic. n. 26. vers. sequor igitur opinionem. C. de im; ub. & alijs subst. Aret. consil. 154. incip. periculosum. n. 12. & 13. Alex. consil. 45. n. 15. vers. fortificantur. lib. 1. & consil. 162. n. 5. vers. quinimmo etiam. lib. 2.* cum alijs adductis per *Crauett. consil. 98. n. 10.* & fuit resolutum *coram bon. mem. Bubalo in Firmana bonorum. 5. Nouembris & 10. Decembris. 1584. & coram R. P. D. Litta in Fauentina bonorum. 14. Nouembris. 1594.* & nouissimè *coram R. P. D. Pamphilio in Rom. successionis die 11. mensis Martij. 1596.*

Quia huic obiectio, in quo difficultas versatur fuit responsum pluribus modis, & primo quod in casu proposito substitutio non est restricta ad 27 bona testatoris, † nam postquam testator Petrum Paulum filium suum instituit hæredem vniuersalem, statim subiunxit, cui si decederet sine filijs legitimis & naturalibus antequam attingat 20. annum & non alias postea substituit, & succedat Archihospitale sancti Iacobi Incurabilium, ex quibus verbis apparet in contextu substitutionis nullam factam fuisse mentionem bonorum, ergo substitutio dicitur non restricta ad bona testatoris.

Nec ad rẽ pertinet, quod ex proœmio testamenti colligatur testatorem voluisse disponere de bo-28 nis suis; † Quia hoc quidem intelligitur per prius, & principaliter, & ideo in bonis etiam suis filium hæredem instituit vniuersalem, & multa legata reliquit, sed ex hoc non sequitur, quod per posterius, & secundario noluerit filio pupillariter substituere, nam etiam si filio hæredi instituto vulgariter substituisset adhuc intelligeretur voluisse pupillariter substituere *l. iam hoc iure. de vulg. & pupill. subst. & l.* 29 *quamuis. C. de impub. & alijs subst.* † Vnde si ex institutione filij, & vulgari substitutione expressa, quæ sine dubio intelliguntur de bonis ipsius testatoris *l. 1. de vulg. & pupill. subst.* non excluditur tacita pupillaris, quæ à lege subintelligitur, multò minus potest dici, quod si testator generaliter filio substituerit si decesserit sine filijs antequam attingat 20. ætatis annum, intelligatur exclusa substitutio pupillaris, quia priore casu tacita pupillaris ex verbis non 30 concipitur, † immo verba repugnant vt colligitur

gitur *ex d. l. iam hoc iure. de vulg. substit.* & dixi *lib. 5. tit. 16 n. 6 de coniect. vlt. volunt.* Posteriore autem casu verba in generali significatione deseruiunt etiam pupillari substitutioni, neque ex præcedenti institutione substitutio ad bona testatoris restringi debet, Et quod substitutio ad bona testatoris non debeat restringi ex verbis præcedentis institutionis, **31** † & quod matri legitima non debeatur quia pupillaris substitutio facta intelligitur fuit in specie decisum *coram Illustrissimo & Reuerendissimo Plato in Casenaten. bonorum de Aldinis die 26. Martij 1590.*

Nec etiam refragatur, quod testator post factam substitutionem illico subiunxit, & postquam dictus Petrus Paulus eius filius dictum 20. annum compleuerit de huiusmodi sua hæreditate, & bonis ad eius libitum disponere possit; **32** † Quia hæc verba non repugnant pupillari substitutioni, sicuti quando in contextu ipsius substitutionis illa est restricta ad bona ipsius testatoris, quia cum generaliter fuerit expressa pupillaris, & fideicommissaria substitutio pupillaris expirat adueniente pubertate *l. verbis ciuilibus. & l. pupillari. de vulgar. substit.* **33** † Verum quia fideicommissaria posset extendi vltra 20. ætatis annum *d. l. centurio. de vulgar. substit. & l. precibus. C. de impuber. & alijs substit.* Testator voluit apertius diffinire, quod omnino debeat extingui, postquàm compleuerit dictam ætatem, & ideo expresse voluit, quod tunc possit de huiusmodi sua hæreditate, & bonis ad eius libitum disponere, quam facultatem non dedit in bonis proprijs ipsius filij, **34** † quia nec adimere potuit *l. in re mandata. C. mandat. & l. 2. si à par. quis fuerit manum.* Et ideo ex his verbis non potest capi aliqua coniectura, quod substitutio sit restricta ad bona testatoris, quia salua pupillari substitutione, possunt sortiri illum effectum, ad quem fuerunt pronunciata, vel saltem huiusmodi coniectura est admodum leuis, **35** † In omnibus autem prædictis decisionibus substitutio ad bona testatoris fuerat restricta ex verbis quibus erat concepta, & mens testatoris erat certa, ita vt ex probabilibus etiam coniecturis non posset excludi vt in *d. Firmana & alijs* dictum fuit.

Secundo etiam respondetur quod substitutio in casu proposito facta est his verbis, substituit, & succedat, **36** † quæ quidem sunt communia, vt dictum est, sed cum hoc verbum succedat refertur ad bona intelligitur obliquum, cum verò refertur ad personam, vt in casu proposito, ibi cui substituit, & succedere voluit, intelligitur directum, & ideò non potest intelligi substitutio fideicommissaria, sed pupillaris si filius decesserit in pupillari ætate, **37** † vt est casus in *c. si pater. de testam. lib. 6.* & ita distinguendo declarat *Bald. in l. vlt. n. 17. vers. idem dico. C. de sacr. eccles. & Raph. Fulgos.* in proprijs terminis consuluit in *cons. 33. incip. titius in testamento. n. 1. vers. nūc autē,* & sequitur *Lanfranc. de Oria. in l. centur. o. n. 14. & Rip. n. 139. de vulg. substit.*

Non obstat quod in *c. si pater. de testam. lib. 6.* Pauperes Christi erant substituti; **38** † Quia in casu etiam proposito Archihospitale Incurabilium, & sic pauperes Christi sunt substituti, tametsi illa decretalis non sit fundata in fauorem piæ causæ, sed quia in substitutionibus semper sit interpretatio facienda (dummodo sicut in casu proposito eorum verbis, & personis conueniat institutis) vt substitutio directa intelligatur potius quam obliqua, quamuis mater superstit, vt in ea expressum est.

Ex his ergo manifestè apparet hanc substitutionem intelligendam esse pupillarem, cum filius decesserit in pupillari ætate, & verba non repugnent, sed conueniant directæ substitutioni.

Sed supponendo sine veri præiudicio nos in casu dubio versari certè huiusmodi substitutio **39** † debet recipere interpretationem ex coniecturis.

In proposito autem plures concurrunt coniecturæ, quod testator per directam pupillarem substitutionem voluerit matrem ipsam excludere.

Prima est quod piam causam substituit, quæ excludit fauoré matris **40** † *c. si pater. de testam. lib. 6,*

Secunda est coniectura, quod testator magis dilexit piam causam, quàm matrem pupilli, nam vxori legauit id quod ei adimere non poterat; hoc est dotem, donationem propter nuptias, & scuta centum, quæ ab ea recepit, & acconcium, prohibuitq. **41** † vt nihil amplius petere possit, & tamen si filius decesserit intra 20. ætatis annum sicuti decessit, & substitutio Archihospitalis locum habeat, plura etiam legata reliquit ad pias causas, igitur fauor matris ex verisimili testatoris voluntate non potest ei aduersus piam causam suffragari.

Tertia accedit etiam vehemens coniectura, **42** quod testator filium suum † quamuis esset ætatis duorum mensium noluit ab ipsa matre gubernari, sed à muliere eligenda à tutore dato in testamento, & specialiter prohibuit, ne ipsa mater possit quoquo modo dictam mulierem electam impedire, igitur fauore matris, quam testator odio habuit, vel saltem non dilexit, neque de ea confidit, non est intelligenda substitutio fideicommissaria, sed directa pupillaris, per quam omnino excluditur.

Quarta etiam accedit coniectura, quod mater ipsa, vt mihi in facto propositum est, intra annum luctus ad secundas nuptias conuolauit, **43** † ex quibus anima testatoris contristatur *§. quæ verò sequitur causa. & §. nos igitur videntes. auth. de nupt. Aemil. cons. 316. n. 2. in fin. Ang. in l. 2. §. prius. n. 2. in fin. de vulgar. substit. Corn. cons. 322. n. 4. vers. item in casu isto. lib. 3. & cons. 28. n. 3. vers. primo quia dicta mater. lib. 4.* cum alijs per me deductis *lib. 6. tit. 15. n. 28. de coniect.* **44** † & licet ista coniectura sola non possit sufficere vt à me *ibidem n. 28. & 29.* dictum est, tamen coniuncta cum alijs superius inductis perspicuam reddit voluntatem testatoris, quod voluerit matrem pupilli excludere per pupillarem substitutionem, cui consequens est, vt eidem legitima nō debeatur.

EPITOME.

Repetitio quando concedatur si causa propter quam fuit iudicatam deuenit ad non causam. ¶ Et an tunc licitum sit impugnare sententiam etiam in iudicio executiuo. ¶ Exceptio dolo facis petere quod restituturus es quando possit opponi, & detur officium Iudicis. ¶ Ignorantia præsumpta an sufficiat vt dicatur constare de impedimento. ¶ Restitutio in integrum an sit danda ex clausula generali si qua mihi, & quid operetur lapsus quadriennij, & an incipiat currere à die læsionis, seu scientiæ.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata pro maiori summa est in totum nulla quamuis excessus sit modicus.*
2 *Causa propter quam fuit iudicatum, si deuenit ad non causam facit vt detur repetitio.*
3 *Exceptio dolo facis petere quod restituturus es validè opponitur contra sententiam, & in iudicio executiuo. n. 8. Amplia. n. 4. & 6.*
5 *Solutio quando ex noua causa retractetur.*
7 *Retentio facilius conceditur quam actio.*
9 *Restitutio in integrum conceditur aduersus rem iudicatam ex generali clausula si qua mihi. Et quid stante lapsu quadriennij, & an incipiat currere à die læsionis, seu scientiæ, n. 11.*
10 *Ignorantia etiam præsumpta sufficit, vt dicatur constare de impedimento ad effectum restitutionis.*
12 *Tempus à principio vtile debet currere scienti non ignoranti.*
13 *Officium Iudicis datur contra eum, qui sine iusta causa detinet rem alterius, vel cum iactura illius locupletatur.*
14 *Sententia non dicitur impugnari cum asseritur illam corruere ex defectu causæ.*
15 *Exceptio rei iudicatæ non consideratur quando agitur ex noua causa superueniente.*

CAPVT CCCCVIII.

Rem iudicatam, de qua agebatur, dixi non obstare. Etenim cõstabat de euidenti nullitate, & iniustitia sententiæ latæ pro maiori 1 summa, quod efficit, † vt stante huiusmodi excessu, illa sit in totum nulla, quamuis etiam excessus sit in modico *Castren. l. si non sortem. §. si centum. n. 2. & ibi Iason. n. 1. de condict. indebit. Rot. diuers. decis. 221. n. 1. p. 2. Alex. in l. vlt. in glos. fin. de iurisd. omn. iudic. Nat. cons. 631. n. 37. Put. decis. 323. lib. 1.* cum alijs decisionibus, quas adduxi supra c.

Secundo, Nam causa, propter quam fuit lata sententia, deuenit ad non causam stante produ- 2 ctione instrumentorum, † ex quibus colligitur adesse vere societatem officij, quamuis in sententia præsupponeretur illam non extare, quod facit, vt non attendatur sententia, neque res iudicata, cum de ea non agatur, sed de cessatione causæ, & de iure superueniente post sententiam, ex quo insurgit æquitas concedens repetitionem *Glos. in l. iulianus. in verb. absolutio, vbi Bart. n. 9. vers. respondeo. Iason. n. 12. & 17. Castr. n. 10. de condict. indeb. Idem Castr. in l. eleganter. in princ. n. 9. ff. eod. tit. Felin. in c. suborta. 21. col. 8. ad med. vers. dicit tamen. n. 10. & 11. de re iudic. Ruin. cons. 89. n. 15 ad med. vers. quinimmo secundum eum. lib. 1. Surd. cons. 298. n. 18.* & latius *cons. 268. n. 15. Alex. cons. 69. n. 9. lib. 3. Vbi Addit.* intelligit dummodo fateatur se debuisse, secus si vellet probare numquam debuisse.

Tertio, quia non obstante sententia semper potest 3 opponi exceptio dolo facis petere, † quod restituturus es *l. dolo facit. ff. de dol. exception.* quæ quidem exceptio potest opponi etiam in iudicio executiuo quando non requireret altiorem indaginem, vt hic *l. 2. C. de edict. diu. adrian. toll.* 4 & non solum † quando debet fieri restitutio excipienti, sed etiam quando alteri, qui tamen recipienti restituturus est *l. si donationes. §. fin. de condict. ob caus. Bart. l. si soccr. §. Iulius. ff. sol. matrim.* Quod propriè est in casu nostro, quia si executio sententiæ fieret posset semper quis repetere per condictionem sine causa, Nam licet illa solutio fieret ob causam sententiæ de- 5 clarantis tale debitum, † Tamen postquam noua causa superuenit, potest retractari dicta solutio tamquam redacta ad non causam, ideo vt euitetur circuitus, poterit recta via talis exceptio dolo facis opponi, adeout quamuis petens huiusmodi debitum non fecerit à principio dolo, quia potuit ignorare existentiam of- 6 ficij, † nihilominus si hodie, cum sciat perseueraret, dolo faceret, ita in specie late concludit *Castr. cons. 257. in causa quæ vertitur parmæ, col. 3. in fin. vers. remanet ergo defensata. n. 3. & 4. lib. 2.*

Et cum ex prædictis detur repetitio eius, quod solutum est, multo magis impedietur executio, & dabitur compensatio, seu retentio, antequam 7 soluatur, † cum illa facilius sit concedenda, quam actio *l. per retentionem. C. de vsur. l. 2. C. de fideicommiss. Aym. cons. 148. n. 26.* & in termi- 8 nis ita concludit † *Bald. in l. sub specie. 4. post med. vers. modo quæro. n. 3. C. de re iudicat. Castr. cons. 257. col. 4. in princ. vers. & isto modo intelligendo. n. 4. ad med. lib. 2. Felin. in c. suborta col. 8. ad fin. vers. & si non fuit adhuc soluta. n. 10. post med. de sentent. & re iudicat.*

Quarto debet dari etiam restitutio aduersus rem 9 iudicatã ex generali clausula † si qua mihi &c. *Bald. in l. 1. n. 4. post med. C. de condict. indeb. Bart. in l. 1. n. 4. C. de sent. aduers. fisc. Ang. & Imol. in l. Imperatores. de re iudic.* Iusta autem causa adest propter ignorantiam, ob quam non potuerunt produci iura, ex quibus apparebat de existentia societatis negatæ, quæ ignorantia sufficit, vt dicatur constare de impedimento ad effectum restitutionis, & retra- 10 ctationis sententiæ, † etiã si ignorantia sit præsum-

sumpta, late *Cephal.* qui de verissima opinione testatur *cons.180.n.32.& 33. lib.2. Alex. cons. 84.n.3.lib.1. Roman. cons. 477. in fin. cum alijs per Surd. cons. 268. n. 18. lib. 2. Osasc. decis. 69. n. 16. Marsil. sing. 229. n. 1.*

Neque obstat prætensus lapsus quadriennij, per 11 quod denegatur restitutio † *Glos. in l. agnitis. de exception. Vant. de nullit. defect. process. n. 34. Bald. in l. querela. C. ad leg. cornel. de falsis. Castr. & alij in l. diuus. de re iudic.* quia illud non incipit currere à die læsionis, & sententiæ latæ, sed à tempore scientiæ ipsius læsionis, 12 cum † enim tale tempus sit à principio vtile, debet tantum currere scienti, & non ignoranti *Bald. in l. 3. C. si ex falsi. instrum. Alex. cons. 71. ad fin. n. 7. lib. 1. late Becc. cons. 50. n. 4. Ruin. cons. 68. in fin n. 25. lib. 1.* cum alijs per *Cephal. cons. 180. n. 26. vsque ad 31. lib. 2. Surd. cons. 268. n. 19. & 20. lib. 2. Vestr. lib. 4. tit 4. n. 11.* Quidquid *ibid. Grauat. n. 34.* velit currere à die læsionis.

Quinto, & vltimo competit officium Iudicis aduersus dictam rem iudicatam, & sententiam, 13 tamquam generale remedium, † quod datur contra eum, qui sine insta causa detinet rem alicuius, vel cum eius iactura locupletatur *l. si me & titio. ff. si cert. petat. Host. & Io. Andr. in c. bona. de appellat. Menoch. de recuperand. possess. remed. 4. per tot. Bero. cons. 44. n. 3. lib. 3. & cons. 59. n. 23. eod. lib. Natt. cons. 532. n. 12. Surd. cons. 268. lib. 2. n. 21. & 22.*

Quæ omnia dicta sunt ad abundantiorem cautelam, cum solum sufficeret, quod talis res iudicata non obstat, tamquam cessauerit causa, ob quam sententia fuit lata, cum appareat de 14 existentia officij, † neque impugnetur sententia, sed asseratur illam corruere ex defectu causæ *Tiraq. cessant. caus. p. 1. n. 21. & 232. & de retr. lignag. glos. 7. §. 8. n. 3. & 4.* Et ideo exce- 15 ptio rei iudicatæ non consideratur, † quando agitur ex noua causa superueniente *l. si fullo. de condict. sin. caus. l. in commodato. §. fin. ff. commod. Doctor. in l. iulianus. de condict. indeb. cum alijs supra allegatis. Surd. latè cons. 268. n. 26. vsque ad 30. lib. 2.*

EPITOME.

Renũciatio generalis iurata an sufficiat in exceptione cedendarum. ¶ Tutor quando dicatur contumax non administrando, & an debeat præcedere iussus Iudicis præcipientis vt administret. ¶ Insinuatio an sit adhibenda in liberatione debitorum etiam ex causa meritorum in genere, & debiti non liquidi, & pacto de non petendo, renunciatione iurium, cessione, vel similibus dispositionibus gratuitis. ¶ Exceptio cedendarum an sit exclusa per statutum tollens omnes defensiones, & quid in muliere & pupillo, & alijs remittentibus pignus, seu liberantibus vnum ex fideiussoribus, & stante clausula renunciationis omni legum auxilio. ¶ Iuramentum quando suppleat defectum insinuationis. ¶ Decretum Iudicis an sit interponendum probatis & excussis causis in scriptura separata, & quo casu habeat præsumptionem iustitiæ. ¶ In constitutione procuratoris facta per mulierem ad aliquid specialiter faciendum, si interueniat solemnitas, an sit amplius adhibenda, cum postea contrahitur. ¶ Fideiussio quando censeatur præstita contemplatione mutui periculi, itaut obstet exceptio cedendarum, si creditor vnum ex fideiussoribus liberauerit, & an in liberatione possint reseruari iura faciendi cessionem contra fideiussorem liberatum. ¶ In concernentibus solemnitatem contractus, an debeat attendi statutum loci vbi actus geritur. ¶ Mulier Domina loci an debeat obseruare solemnitates per statutum requisitas.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio cedendarum numquam dicitur exclusa, quamuis per statutum tollantur omnes exceptiones, & defensiones, etiam si opponatur post sententiam, & in executione illius, & licèt sit inops is contra quem est facienda cessio. n. 2. 3. & 4.*

5 *Per clausulam renuncians omni legum auxilio non tollitur exceptio cedendarum actionum.*

6 *Renunciatio specialis requiritur in exceptione cedendarum, neque sufficit generalis, quamuis esset iurata. n. 7.*

8 *Iuramentum non trahitur nisi ad illos casus, ad quos traheretur renunciatio non iurata.*

9 *Creditor remittens pignus, vel liberans vnum ex fideiussoribus repellitur ab agendo, tamquam non possit cedere iura culpa sua. n. 13.*

10 *Conditio cessionis iurium tacitè inest obligationi, & impedit executionem.*

11 *Exceptio cedendarum obstat etiam mulieri in dote sua.*

12 *Fideiussor non tenetur mutata causa & actione.*

14 *Pupillus liberans vnum ex tutoribus repellitur exceptioni cedendarum, Fallit in tutore doloso. n. 15.*

16 *Dolus in omittendo consideratur in vno ex tutoribus contumace, & non administrante.*

17 *Tutor dicitur contumax si non administrauit, neque in hoc requiritur praeceptum Iudicis, vt mandet illum administrare, tamquam sufficiat quod lex praecipiat. Intellige vt n. 18.*

19 *Insinuatio requiritur in liberatione debitoris, ex causa meritorum in genere, & debiti non liquidi, pacto de non petendo, renunciatione iurium, cessione, vel simili dispositione gratuita. n. 20. 24. & 25.*

21 *Causa est probanda, ob quam fit remissio iuris ad hoc vt non requirat insinuationem.*

22 *Liberatio sine causa quando valeat.*

23 *Liberatio dicitur donatio.*

26 *Iuramentum supplet defectum insinuationis. n. 27. Intellige vt n. 28. & 29.*

30 *Decretum Iudicis est adhibendum probatis, & excussis causis, & in scriptura separata. Fallit*

de

de consuetudine n. 31. quamuis etiam negotium esset graue. n. 32.

33 *Decretum Iudicis habet præsumptionem iustitiæ, Fallit quando constaret de læsione etiam per coniecturas, ne dum per apertas probationes. n. 34. & 35.*

34 *In constitutione procuratoris facta per Mulierem ad aliquid specialiter faciendum, si interueniat solemnitas per statutum requisita, non est amplius adhibenda quando postea contrahitur. secus in mandato generali ad contrahendum. n. 45.*

37 *Fideiussio quando censeatur facta contemplatione mutui periculi, itaut obstet exceptio cedendarum, si vnus fideiussorum liberetur. n. 38. & 44.*

39 *Creditor liberans confideiussorem an possit reseruare cessionem faciendam alijs fideiussoribus contra confideiussorem liberatum. & n. 40.*

41 *In his quæ concernunt solemnitatem contractus attenditur statutum loci vbi actus geritur. Intellige vt n. 43.*

42 *Contractus gestus per mulierem Dominam loci non requirit insinuationem, nec alias solemnitates statuti.*

CAPVT CCCCIX.

PLura dubia in casu proposito adsunt, quæ singillatim ex infrascriptis conclusionibus videntur posse resolui.

Primo, Exceptio cedendarum nunquam videtur à statuto exclusa, quamuis disponat nullã exceptionem posse opponi contra instrumentum 1 guarantigiæ, & tollat omnem defensionẽ, † cum illa descendat ex eodem fonte, & insit ipsi petitioni *Felin. in c. ex parte. il 2. quod est 13. col. 5. in princ. vers. decimo fallit n. 12. de offic. deleg. Bald. Ruin. Barbat. & alij per Marsil. sing. 7. communiter per italiam. n. 1. late Matth. Coler. de process. executiu. p. 4. c. 1. n. 106. & 107. fol. 749. Carpan. super constit. Mediolan. c. 42. n. 191. Mass. ad obligat. camer. particul. 4. q. 2. Asin. in prax. § 3. 1. c. 55. n. 1. Franc. decis. 662. n. 7. part. 4.* 2 vbi † etiam multa, quod huiusmodi exceptio potest opponi post sententiam, & in executione illius, quamuis etiam esset inops ille, contra quẽ esset facienda cessio, neque enim consideratur, quod non suppetant facultates, cum 3 in futurum possint acquiri, † maxime quia cessio est iuris, vnde non est consideranda inopia *Bald. in l. 1. §. fin. col. penult. vers. quid dicemus. C. de vsur. rei iudic. Pract. Papien. in form. libell. in act. hipothec. col. penult. vers. quid si ille. n.*

Et in specie census, de quo agimus, vt contra illius executionem possit talis exceptio opponi 4 *Grass.* † qui de communi testatur *de exception. c. 10 n. 15. post Milanes. Petrum Gregor. Intrigliol. & alios ibi per eum adductos.*

Secundo, Per clausulam renunciationis omni le-5 gum auxilio, vel similem † nunquam tollitur dicta exceptio cedendarum actionũ iuxta opinionem magis æquam veram, & receptam, de qua testatur *Bertazzol. claus. 40. glos. 6. n. 2. Dec.* 6 *cons. 99. incip. in causa ioannis. n. 3.* † Ideo specialiter erit renunciandum dictæ exceptioni, cũ aliàs clausulæ generales non sufficerent *Coler. de process. executiu. p. 1. c. 10. n. 434.* Quamuis etiam in tali renũciatione generali adesset iu-7 ramentum† *Grass. de exception. c. 10. n. 40. ante fin. post Montan. de tutel. c. 39. n. 133. contra Affl. decis. 82. in fin. n. 13. & ibi etiam Vrsill. in fin. n. 13.* Et ita etiam non obstare iuramentum concludit *Rom. cons. 472. in fin. vbi Mandos. in verb. non vltra. Manein. de iurament. p. 4. effect. 216. n. 11.* Quasi iusiurandum nunquã traha-8 tur, nisi ad illos casus, † ad quos traheretur renunciatio non iurata, cum illud habeat vim specialis dispositionis in eo quod consentitur, non in casu, in quo non fuit cogitatum, late *Alex.* qui de cõmuni opinione, & in praxi seruanda testatur *cons. 28. visis & accurate. col. penul. ad fin. vers. non obstat quod interuenerat. n. 12. lib. 1.*

Tertio, Si creditor remiserit pignus, vel vnum ex fideiussoribus liberauerit, semper repellitur ab 9 agendo, † quia propter suam culpam non potest cedere iura *l. stiebum aut pamphilum. §. si creditor. ff. de solut. Papien. in forma libell. act. hipothec. ad fin. in verb. cedentem. n. 2.* cum tacitè insit talis conditio obligationi, sine qua non se 10 obligasset debitor, † ideo impedit executionem *Coler. de process. execut. p. 4. c. 1. n. 106. & 107. fol. 749.* Cum etiam videantur fideiussores fideiubere ratione mutui periculi, quo casu etiã mulieri in dote sua obstabit exceptio ce-11 dendarum, † quasi tunc sit in culpa remittendo pignus, aut liberando vnum ex fideiussoribus; cum alias non fuisset facta fideiussio, nisi contemplatione alterius fideiussoris, & bonorum; quidquid in alijs casibus mulieri non opponeretur talis exceptio, & semper eius iura remanerent illæsa, prout eũ dicta distinctione transeunt omnes Doctores, de quibus per *Grass. de exception. c. 10. n. 30 & 31. post Connan. in tract. de pact. p. 1. c. 6. n. 100. Rom. cons. 472. n. 1. in fin.*

12 Præsertim † quia fideiussor numquam tenetur mutata, & variata actione, vel causa *Surd. decis. 212. n. 2. post Roland. cons. 58. n. 20. lib. 1.*

Et generale est, vt in omnibus similibus disposi-13 tionibus obstet ista exceptio cedendarum, † vnde vno ex correis liberato per creditorem poterit per alium correum conuentum dicta exceptio opponi etiam in executione sententiæ 14 late *Franc. decis. 662. n. 1. & 2.* † Immo etiam si pupillus vnũ ex tutoribus liberasset, alter contra eum posset opponere dictam exceptionem cedendarum *Bart. in l. pupillus. oppos. 2. de admin. tut.* Quia cum pupillus adultus factus non possit actiones cedere, æquum est, vt à iudicio repellatur *Curt. Iun. in l. 1. n. 70. C. de transact.*

15 dummodo † non simus in tutoribus dolosis, quibus non competit beneficium cessionis, 16 quamuis dolus esset in omittendo, † scilicet quando vnus ex tutoribus contumax, & non admi-

administrauit *l. si plures. §. fin. de administr. tut. Glos. in l. 1. §. nunc tractemus. de tutel. in verb.*
17 *vlla societas. & ibi Bart. n.* † Ita vt hoc casu contumacia dicatur contracta ex eo solum, quod tutor non administrauit absque eo quod non interuenerit præceptum iudicis, quia non requiritur tale præceptum, vt iudex mandet administrari, & quod in illius contemptum non administretur, cum hoc verbum contumacia possit referri tam ad inobedientiam iudicis, quàm etiam legis præcipientis, quod tutor teneatur administrare tutelam ei relictam, quan-
18 do iustam excusationem non habet, † quidquid aliud sit in actibus, in quibus est necessarius iussus iudicis, vt quis administret, nam in istis sola cessatio ab administratione non induceret talem contumaciam *Franc. decis. 662. n. 12. vsque ad 17.* vbi ita intelligit *Purpur. in l. 1. col. 11. n. 31. C. de transact.*

Quarto in liberatione debitoris, & pacto de non petendo, seu renunciatione, aut remissio-
19 ne, † quæ fit alicui bonorum, seu iurium super eis existentium, vel cessione, & similibus dispositionibus gratuitè factis requiritur insinuatio secundum magis cōmunem opinionem, quidquid alij contrarium sentiant, de qua per *Doct. in l. si creditor. vbi Ias. in princ. C. de pact. Ruin. cons. 133. n. 5. lib. 4. Clar. in §. donatio. q. 16. vers. idemque si sit facta cessio. n. 4. Curt. Iun. cons. 126. ante fin. Calcan. cons. 25. n. 23. vers. sed potest.* & voluit *Glos. in l. si quis obligatione. 115. vbi Dec. in fin. n. 7. & ibi Add. in verb. insinuatio. ff. de regul. iur. Alex. cons. 137. in causa & lite. ad fin. vers. immo etiam si expresse. n. 28. lib. 2. & in l. si mulier. in princ. ff. de condict. ob caus. dator.* cum alijs latè per *Carpan. super constit. Mediolan. c. 324. n. 17. vsque ad n. 28. Couar. lib. 2. var. resolut. c. 4. n. 8. Rebuff. de donation. insinuand. art. 1. glos. 1. n. 7. tom. 2. fol. 369.* vbi de communi *Doctor. in l. modestinus. de dona-*
20 *tion.* † & in remissione, seu liberatione gratuita facta per verba directa, quod requiratur d. insinuatio latè concludit *Canar. de insinuat. par. 2. q. 13. n. 17. & 18. tom. 2. par. 2. fol. 278.* vbi
21 etiam quod debet probari causa, † ob quam fuerit facta ad hoc, vt non sit insinuanda, nam quamuis liberatio sine causa valeat *l. tale pa-*
22 *ctum. in princ. ff. de pact.* † tamen procedit, quando fit ab eo, qui potest donare, aliàs sine causa non valet *l. 1. C. de apoch. publ. lib. 10.* sed sine insinuatione quis non potest donare, vnde
23 neque poterit liberare, † cum liberatio sit donatio *l. si mulier. ff. de condict. caus. dat. Canar. de insinuat. d. q. 13. n. 18. par. 2.* vbi *n. 15.* idem concludit in liberatione ex causa meritorum in
24 genere, cū ex hoc non probentur merita, † quasi ex tali incertitudine generetur obscuritas *l. si donatio. C. de collat. auth. vnde si parens. C. de inoff. testam. l. si forte. de castr. pecul.* Quæ etiam ampliantur ad remissionem, seu liberationem
25 factam debitori de debito non liquido, † quod neque tutor, curator, aut administrator poterit remittere cum semper satius sit rem suspensam reliquere, quam ius ipsum gratis remittere, quasi prosperior fortuna possit succedere, quæ probationes suggeret, cum etiam dubius iuris euentus, de quo non liquet, sit alicuius æstimationis, ideo non mirum si etiam in eo requiratur insinuatio, quod tamen erit in arbitrio iudicis, qui consideratis circumstantijs facti, & rei litigiosæ iudicabit de validitate, seu nullitate talis remissionis iuxta adducta per *Tiraq. in l. si vnquam. in verb. donatione largitus. n. 198. vsque ad n. 202. C. de reuoc. donat.*

Quinto in istis remissionibus factis ex causa donationis gratuitæ excedentis summam quin-
26 gentorum aureorum, † si adsit iuramentum, suppletur defectus insinuationis, vnde quia passim in huiusmodi contractibus solet apponi iusiurandum, ideo videtur non esse tractandum amplius de insinuatione. Ita in specie similium remissionum concludit *Cagnol. in l. si quis obli-*
27 *gatione. 116. n. 4. & 5. de reg. iur.* † Prout generaliter valet donatio iurata absque insinuatione secundum magis communem sententiam, de qua per *Alex. cons. 4. col. pen. ad fin. n. 10. lib. 1. Imol. & alij in c. cum contingat. de iur. iurand. Aret. cons. 77. ad fin. Cephal. cons. 3. n. 18. lib. 1.* latè *Caual. q. 222. n. 13. vers. sed contrariam. col. penul. in fin.*

Sexto, Vt iuramentum tollat defectum insinuationis requiritur, quod donans in specie renun-
28 cie renunciet insinuationi † adhibito iure iurando *Corn. cons. 69. lib. 2.* vbi testatur de recepta opinione canonistarum, & legistarum *Curt. Iun. cons. 74. n. 1. Plot. cons. 79. n. 6. Clar. in §. donatio. q. 7. vers. retenta igitur. n. 18.* quos omnes refert & sequitur *Menoch. cons. 451. n. 28. lib. 5.* vbi quod ita ab omnibus communiter distin-
29 guitur *Idem Menoch. cons. 465. n. 16. eod. lib.* † Et quod non sufficiat generale iuramentum ad effectum tollendi insinuationem voluit etiam *Castr. in l. si quis pro eo. col. vlt. de fideiussor. Romun. in l. modestinus. de donat. Canar. de insinuat. q. 30. Gabr. de donation. conclus. 1. n. 69.* Quæ tamen intellige iuxta ea quæ dicam infra *cap.* . .

Septimo, Quamuis decreta, quæ interponuntur in contractibus mulierum debeant adhiberi
30 probatis, † & excussis causis, & in scriptura separata *l. minorum. C. de præd. min. Menoch. de recuper. remed. 15. n. 148.* Tamen de consuetudine sufficit, quod in huiusmodi contractibus interuenerit præsentia consanguineorum, de quorum consilio fiunt alienationes, à quibus
31 præsumitur iudex habuisse informationē † pretio eorum iuramento circa vtilitatem, & necessitatem contractus, ex qua relatione saluantur omnia decreta, ita vt non sit aliter facienda scriptura separata de huiusmodi causæ cognitione *Imol. cons. 99. n. 6. Alex. cons. 80. n. 10. & 11. lib. 5. Gabr. de senten. conclus. 5. n. 34. Put. decis. 34. lib. 1. Ruin. cons. 41. in fin. lib. 5.* & multa
32 adduxi supra *c. 153.* † Quod procedit in negotio quantumuis graui, cum semper præsumatur habita informatio de veritate causæ, quamuis

nis in scriptis nō redacta à consanguineis stante dicta consuetudine, per quam potest tolli ius positiuum contrarium disponens, vt latissimè concludit *Surd. decis. 334. n. 3. vsque ad n. 23. p. 2.*

Octauo, Licet decretum habeat præsumptionem pro se, ita vt præsumatur interpositum ex iu-
33 sta, & rationabili causa, † & cum interuentu omnium solemnitatum requisitarum *Alex. in l. stiendum. n. 16. de verb. obligat. Socin. conf. 15. col. 11. ad med. lib. 1.* Tamen quando vere con-
34 stat de læsione, † tunc contractus est nullus, & rescinditur non obstante decreto Iudicis *Castr. conf. 134. contra superius col. 1. sub n. 2. vers. nec obstat. lib. 1. Ruin. conf. 98. n. 24 lib. 1. Honded. conf. 29. n. 52. & conf. 30. n. 53. lib. 1. Cephal.*
35 *conf. 344. n. 13. lib. 3.* † Quod non solum intelligitur per probationes apertas, sed etiam per alias coniecturas, & præsumptiones *Specul. de empt. & vendit. §. nunc videndum. vers. & breuiter. Menoch. præsumpt. 75. n. 32. & 33. lib. 2. Pantal. Cremens. in l. 2. n. 106. C. de rescind. vendit.*

Nono, In constitutione procuratoris facta per
36 mulierem ad aliquid specialiter faciendum, † si interuenit solemnitas à statuto requisita, non opus est postea illam adhibere, quando procurator contrahit, quidquid aliud sit in mandato generaliter & simpliciter facto ad contrahendum, tunc enim est seruanda solemnitas statuti, cum illi non fuerit satisfactum, prout quando specialiter super re particulari fuit constitutus procurator cum solemnitatibus, quasi tunc interuenerit plena discussio, quæ non cadit in generali mandato *Socin. in l. 1. §. item acquirimus. n. 18. de acquir. possess. post Feder. conf. 95.* & esse veriorem distinctionem testatur *Bertaz. claus. 7. glos. 19. n. 10. ad med. Tiraq. de legib. connub. l. vlt. glos. 3. n. 196. & 197. Simoncel. de decret. lib. 2. tit. 5. n. 52. Caualcan. de tutor. n. 130. Alex. conf. 189. viso statuto. col. 3. vers. sed verum. lib. 7.*

Decimo, Cum à principio cōtractus debitor pro-
37 mittit omnes fideiussores accessuros, † semper fideiussio postea subsecuta in executionem dictæ promissionis dicitur facta per fideiussores contemplatione mutui eorum periculi, quando enim ab initio conuentum est, vt alius daretur, tunc omnes fideiussores videntur simul dari, & obstat exceptio cedendarum, sicut quando dantur simul *Bart. in l. si stipulatus est fes à me. 16. §. si ex duobus. ante fin. vers. quam vtra est. n. 3. ad med. de fideiussor. & ibi Castr. in fin. vers. secus si fuisset actum. de secundo. in 4. casu Neguſ. de pignor. 3. m. 5. par. col. 5. in 5. fallent. vers. quod tamen intellige & declara.*
38 *n. 36. ad fin.* † & ita concordantur sequentes contrariam opinionem, debent enim intelligi, quando vnus solus intercessit non sperans alios intercessuros, & per consequens non sperans periculum cum alio communicare, talis enim non habet beneficium diuisionis, vel simile. *Rot. coram R. P. D. Litta Auximana fideiussionis. 1. Iunij. 1598. Salic. in l. 2. col. 2. in princ. vers. quintam conclusionem. C. de fideiussor.* & declarat etiam *Imol. in c. si plures. 28. in princ. vers. sed tu dic quod dictum aliorum. n. 1. ff. eod tit.*

Vndecimo. Creditor si in instrumento liberationis confideiussoris reseruauit sibi iura contra
39 alios fideiussores † non potest prætendere, quod reseruauerit ius faciendi cessionem alijs fideiussoribus contra fideiussorem liberatum, cum enim simul fideiusserint videntur facti socij, & per consequens vnus contemplatione alterius dicitur obligatus, & sub spe cessionis, vnde talis protestatio, seu reseruatio creditoris liberantis vnum ex fideiussoribus non iuuat, & contra eum datur exceptio cedendarum, quidquid aliud sit quando non essent socij, & vnus non esset obligatus contemplatione alterius *Castr. conf. 158. quando creditor liberat. post med. vers.*
40 *secunda ratio est. lib. 1.* † & ista est verior opinio, quamuis contrarium aliqui tenuerint, vt per *Affl. decis. 182. in fin. n. 14.* licet neque ipse firmet, sed cogitandum esse asserat.

Duodecimo. In his quæ concernunt solemnitatem
41 contractuum attenditur statutum loci, † vbi actus geritur *Bart. in l. cunctos populos. n. 13. vers. nūc veniamus. C. de sacros. eccles. Abb. conf. 52. col. 1. in fi. n. 3. lib. 2. Caputaq. decis. 283. par. 1.* cum paria sint forum sortiri, & statutis ligari *Soc. conf. 79. n. 9. lib. 4. Ruin. conf. 200. n. 4. lib. 2.*
42 *Surd. conf. 375. n. 34. lib. 4.* † Intelligendo in statuto non inhabilitante personam contrahentis, sed in eo quod dat formam, aut certam solemnitatem requirit, quando enim statutum non est prohibitiuum absolutè, sed ratione certæ solemnitatis requisitæ non interuenientis, tunc numquam dispositio talis statuti extenditur extra territorium, quia respectu solemnitatis seruandæ inspicitur locus contractus, non autem locus, ex quo est persona contrahens, ità declarat *Aret. conf. 73. diligenter & maturè consideratis. col. 3. ad fin. vers. hic ergo præmissis:* & ita intelligēdus est *Gabr. conf. 169. n. 57. lib. 1.* vbi loquitur de statuto circa rem, & inhabilitante personas fauore Reipublicæ, & voluit etiam *Bald. conf. 474. statutum est in ciuitate.*
43 *n. 1. ad fin. lib. 4.* † & concludunt omnes, de quibus per *Lamberteng. de contractib. mulier. ad fin. tit. q. 68. n. 116.* quem sequitur *Rot.* dicens melius omnium loqui in hac materia coram *R. P. D. Litta Romana hæreditatis. 14. Maij. 1603.*

Ex prædictis colligitur quod stante liberatione facta per mulierem vnius fideiussoris, obstaret exceptio cedendarum, cum non sit ei specialiter renunciatum per fideiussores, neque illa censeatur sublata per statutum reijciens om-
44 nem exceptionem, & defensionem, † quamnis etiam adesset iuramentum, & creditor sibi reseruauerit iura contra alios ob rationem mutui periculi contemplati per simul obligatos, vt in 1. 2. 3. 10. & 11. *conclusione.* Verum quia liberatio, de qua agimus præsupponitur esse sine insinuatione, tamquam nulla non considerabitur dicta exceptio cedendarum, licet etiam

præ-

prætendatur iuramentum, quod non tollit defectum insinuationis, nisi quando ei esset in specie renunciatum, vt in 4.5.& 6.*conclusione*, ita vt neque obstet decretum iudicis, cum contra illud appareat de læsione mulieris, quæ semper excluderetur ab omnibus fideiussoribus per dictam exceptionem cedendarum, si liberatio valeret. Vnde ob euidens præiudicium, decretum nihil operatur, quamuis alias præsumendum sit pro eo, vt causa cognita fuerit interpositum licet non adsit scriptura separata, vt in 7.& 8.*conclusione*, † Quare neque erit attendendum, quod valide contraxerit procurator absque solemnitatibus, cum satis sit illas fuisse seruatas per mulierem in loco contractus, vt in 9.& 12.*conclusione* † Nisi forte essemus in Muliere Domina loci, quia tunc talis liberatio, & contractus gestus per eam non requireret insinuationem, neque alias solemnitates *Tiraq. de Nobilit. c.37.n.53. Ceuall.q.222.n.9.* quamuis isti loquantur in Principe, vnde esset videndum an idem sit in vxore Principis, de quo tamen modo non quæritur, & hæc breuiter dixisse sufficiat, cum temporis angustia non sinat plenius omnia tractare.

45

46

EPITOME.

Ecclesiastica sepultura, an concedatur decedenti in duello si ostendat ante obitum signa pœnitentiæ, & sumpserit viaticum. ¶ Excommunicatus qui decedit ante absolutionem si moriens ostendit signa contritionis an absoluatur post mortē, & in Ecclesia sepeliendus sit. ¶ Ex facto alterius quādo quis debeat puniri.

SVMMARIVM.

1 *Decedens in duello debet carere Ecclesiastica sepultura, quamuis ante obitum ostenderit signa pœnitentiæ, & etiam si confessus, & communicatus obiret. n.3. & est casus specialis. n.4. & 13. & de ratione. n.9. & 11.*

2 *Sepultura vilis non obest mortuis quo ad animam, nec prodest pretiosa.*

3 *Excommunicatus qui decedit ante absolutionem si moriens ostendit signa contritionis absoluitur post mortem, & in loco sacro sepelitur.*

6 *Ecclesia non denegat sepulturam his, quos in vita sine pœnitet.*

7 *Duellantibus pœnitentibus non denegatur viaticum.*

8 *Sepultura Ecclesiastica est minor Eucharistia.*

10 *Ex facto alterius quando quis puniatur.*

12 *Vsus duellorum detestabilis in quorum abbominationem multa specialia permittuntur, quæ aliàs non concederentur.*

CAPVT CCCCX.

Ommittentes duellum, & in conflictu decedentes, quamuis ante obitum ostenderint signa pœnitentiæ † debent carere ecclesiastica sepultura, licet enim in decreto *Concil. Trident. sess.25.c.19.* non exprimatur aliquid de signis pœnitentiæ, tamen illa non sufficiunt ad hunc effectum sepeliendi in loco sacro, cum adsit illa ratio, vt scilicet viuis consulatur potius, quam mortuis, † hoc est vt viui terreantur, & à talibus prohibitis abstineant, cum viderint in cāpis ibidem mortuos sepeliri, quasi mortuis quo ad animā non obsit vilis, nec prosit pretiosa sepultura ita in specie de duellantibus concludit *Glos. in c.1. per illum tex. in verb. sepultura. in fin. & ibi Card. n.2. Anchar. in fin. in 3. notab. post Host. in fin. vers. generale est. de torneament.* quod etiam repetit *Idem Host. in sum. eod. tit. de torneament. §. qua pœna. vers. contraria vero sunt. n.3. Nauar. cons. 1. in fin. eod. tit.* † qui amplius loquitur in confesso, & communicato, ac dum in eo qui ostendit signa pœnitentiæ, siue sit prouocans, siue sit prouocatus, Et hic est casus specialis, in quo denegatur ecclesiastica sepultura † etiam pœnitenti, vt declarat *Abb. in d.c.1. ad fin. vers. nota casum n.2.* Prout est in similibus casibus, de quibus *in c.2. de raptor. & in c. ex parte. el 2. de sepultur.*

1

2

3

4

Non obstat, quod excommunicatus, qui decedit ante absolutionem, si moriens ostendat signa contritionis † etiam post mortem absoluitur, & in loco sacro sepelitur *c.à nobis. il 2. de sent. excommunic. Abb. in c. fin. de sepultur. Nauar. de pœnit. dist.7. c.2. n.3. in fin. f.840.* Prout generale est, † vt numquam ecclesia tollat sepulturam his, quos in vitæ fine pœnitet *c. si quis autem. de pœnit. dist.7.* Vnde idem erit dicendum in istis duellantibus, maxime cum etiam illis pœnitentibus non negetur viaticum, † quasi illud veniat in consequentiam pœnitentiæ *Host. in summ. de torneament. §. qua pœna. n.3. col. vlt. in princ. vers. is autem qui. & in c.1. post med. in verb. pœnitentia. eod. tit. per tex. in c. si quis de corpore. 26. q.6. c. pœnitentes. 50. distinct. c. quod in te. de pœnit. & remiss.* † Immo multo magis erit concedenda sepultura ecclesiastica, quæ minor est eucharistia *c. episcopus. dist.88. l. gubernationem. de rit. nupt. c. oratione. 1. q.1.*

5

6

7

8

Quia prædicta procedunt, quando adesset solum vnica ratio respectu pœnitentis, hic autē adest alia quo ad viuentes, vt magis terreantur ab huiusmodi illicitis pugnis, quod facit, vt propter hanc causam reprehendatur interdum, qui non peccauit, & hanc pœnam incurrat quis ex facto alterius † sine sua culpa post mortem obueniente *c. postquam 13. q.2.* prout in specie notae *Io. Andr. in c.1. post princ. in verb. sepultura. de torneament.* & sic in hoc casu prohibetur quod minus est ob dictam rationem terroris aliorum, † quamuis maius concedatur, vt concludunt omnes *in d.c.1. vbi Host. in fin. & in summ. de torneament. §. qua pœna. n.3.* Neque hoc videri debet rigidum propter detestabilem vsum duellorum, † in quorum abbominationem multa specialia permittuntur, quæ alias non permitterentur *Gregor. Sair. in thesaur. casi* con-

9

10

11

12

conscient. lib. 3. c. 3. n. 24. Ignat. ad Diaz. in prax. crimin. Doct. in c. monomachiam. 2. q. 3. Et secundum prædicta ita resoluit sacra Congrega-
13 tio Concilij de mense Octobris 1611. † Quod videlicet tales careant ecclesiastica sepultura quamuis ostenderint signa pœnitentiæ.

EPITOME.

Executio obligationis cameralis, seu instrumenti ac sententiæ quando impediatur per exceptionem rei non traditæ, vel non liberè traditæ, vel pretij non soluti. ¶ Et quid si fuit cognitum de huiusmodi exceptione. ¶ Et an in hoc obstet renunciatio seu iuramentum, & constitutum. ¶ Executor quando possit cognoscere de nullitate euidẽti. ¶ Traditio mentalis extra conspectũ rei quid operetur. ¶ Exceptio peremptoria requirens altiorem indaginem quãdo faciat supersedere executionem. ¶ Emphyteota soluẽs per plures annos cẽsum an possit petere à Domino, vt ostendat bona super quibus illum soluit. ¶ Statutum reijciens omnes exceptiones, de quibus exceptionibus intelligatur, & an excludat officium Iudicis. ¶ Re non tradita an debeatur laudemiũ.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio rei non tradita an impediat executionem obligationis Cameralis. & n. 3. 4. 7. 22. 23. & 24.*
2 *Obligatio Cameralis continet renunciationem cuiuscumque legalis auxilij.*
5 *Traditio mentalis facta extra conspectum rei operatur licentiã capiendi propria auctoritate.*
6 *Possessio est quid facti, & non probatur per verba.*
8 *Emphiteota soluens per plures annos censum potest petere à domino vt ostendat sibi rem pro qua soluit censum.*
9 *Renunciatio generalis non sufficit vt dicatur renunciatum exceptioni rei non tradita, Nec aliquid operatur constitutum, & laudemium an debeatur re non tadita.*
10 *Statutum reijciens omnes exceptiones non dicitur reijcere exceptionem rei non tradita. Amplia vt neque obstet obligatio Cameralis, neque Iuramentum, & quamuis etiam exciperetur de re non liberè tradita. n. 11. & 12.*
13 *Exceptio rei non tradita an impediat executionem sententia. & n. 16. & 19.*
14 *Bartolus appellatur à Baldo Doctor modernus.*
15 *Venditor condemnatus tradere rem venditam an possit opponere in executione quod pretium non fuit solutum.*
17 *Sententia & Iuramentum aquiparantur.*
18 *Executio instrumenti an impediatur per exceptionen rei non tradita. & n. 20.*
21 *Exceptio quamuis non possit opponi, poterit tamen loco illius implorari officium Iudicis.*
25 *Exceptio peremptoria vt solutionis, transactionis, & similis facit supersedere executionem quamuis requireret altiorem indaginem. Intellige vt n. 26.*
27 *Executor quando possit cognoscere de nullitate euidenti.*

CAPVT CCCCXI.

Posset prima facie defendi exceptionem rei non traditæ non obstare in casu, & ad ef-
1 fectum, de quo agimus, † Etenim ex instrumento societatis non potest colligi, quod vnus ex socijs teneatur dare aliquã frumenti quantitatem alteri socio, cum solum inter eos fuerint solidata computa, & reddita fidelis ratio administrationis, de qua idem socius se vocat satisfactum, liberando eumdem consocium, & assumendo in se omne onus, & commodum dictæ societatis, vt latius in instrumento continetur, Vnde stante huiusmodi confessione, & liberatione dicendum est illam statim præiudicare confitenti, & quatenus etiam adesset aliqua obligatio tradendi per eum, qui liberauit, esset probandum rem non fuisse traditam *Salic. in l. generaliter. col. 2. in princ. q. 2. vers. sed quia. n. 3. C. de non num. pecun.*

Maximè quia in dicto instrumento renunciatur
2 omnibus, & quibuscũque prætensionibus † cum obligatione camerali, quæ etiam continet renunciationem omnis, & cuiuscumque legalis auxilij, quod facit, vt censeatur remissa exceptio rei non traditæ, eum illi per partes possit renunciari *l. si quis in conscribendo. C. de pact. Grat. cons. 84. n. 5. lib. 1.*

Verum tutius dicendum est obstare dictam exceptionem rei non traditæ, Quia clarum est, quod liberatio administrationis, & solidatio computorum, & assumptio onerum, & censuum
3 dictæ societatis † fuit ex causa emptionis frumentorum, quæ erant consignanda per socium alteri consocio, qui ex hoc sibi accollauit huiusmodi census, vt haberet frumenta empta occasione appaltus furni, adeout ista confessio socij, quod fuerit satisfactus de administratione non importet realem traditionem, sed mentalem tamquam facta extra conspectum rei,
4 etiamsi † vltra confessionem adesset clausula, dedit, consignauit, & tradidit; vnde multo magis in casu nostro, in quo talia verba non leguntur, sed adest simplex confessio *Natt. cons. 360. n. 4.* per doctrinam *Bart. in l. post dotem. q. 1. n. 20. & 21. ff. solut. matrim.* & benè declarat *Bald. in rubr. C. de contrah. empt. q. 19.*
5 *col. penult. post med. n. 19.* † vbi etiam quod talis traditio mentalis non est sine effectu, cum operetur licentiam capiendi propria auctoritate *Bart. in l. prædia. ff. de acquir. possess.* Et est ratio, quia propter distantiam loci non potuit
6 vere transferri possessio, † quæ cum sit facti non probatur per verba *Bald. in § per traditionem instit. de rer. diuis.*

Nõ obstat, quod dictum est de confessione, quæ statim præiudicat, quia verum est, quod confitens non potest venire contra suam confessio-

nem, & liberationem per eum factam de administratis, 7 † Non tamen ex hoc sequitur, vt non possit opponere rem sibi non fuisse traditam, quia durum videtur esse, vt quis soluat census non ostensa, aut consignata re, pro qua illos soluere debet *Natt.* qui ita respondet *cons. 360.n.8.& 9.*

Exemplo emphiteutæ soluentis aliquo tempore 8 censum, qui potest dicere Domino, † vt ostendat sibi rem, pro qua soluit censum; tenetur enim dominus ostendere, alias absoluetur emphiteuta non obstante quod iam compliter soluere *Specul. de locat. §. nunc aliqua. vers. sexagesimotertio. n. 80. per tex. in c. peruenit. 3. de censib.* vbi quod non debetur census ignorantiæ, idest cuius causa ignoratur *l. si quis posteaquam. 38. de fideiussorib. l. huiusmodi legatum. 13. ad med. ff. quand. dies legat. ced.* Dummodo tamen longo tempore nõ soluerit censum, quia tunc contradicere non poterit, obstante præscriptione vt per *Speculat. d. q. 63. in fin.* Prout è contra dicimus de Domino cum vult cogere emphiteutam vt ostendat inuestituram *Socin. cons. 50. n. 14. ad med. Corbul. de emphit. cau. priuation. 3. ad fin.* Quod etiam multum facit ad casum nostrum, cum ex hoc colligatur non obstare, quod prius fuerit cœptum per socium adimpleri, soluendo census accollatos, cum ista inchoatio non impediat, vt res non sit tradenda, vt dictum est, & notat etiam *Natt. d. cons. 360. n. 10.*

Minus obstant renunciationes, de quibus in instrumento, quia cum sint generales non faciũt, 9 vt † sit renunciatum exceptioni rei non traditæ, quasi etiam requiratur specialis, & indiuidua, & ideo non comprehendit futuras exceptiones tamquam traditio, & asignatio rei fiat post contractum, & non sit verisimile, quod per contrahentem fuerit cogitatum, vt res sibi non traderetur, vnde velut exceptio de futuro non includitur in generalibus exceptionibus *Becc. cons. 85. n. 9. & 10. cum alijs per Graff. de exception. c. 13. n. 16. & per Cornazar. decis. 168. n. 13.* vbi etiam quod nihil operabitur constitutum, & quod re non tradita neque etiam debebitur laudemium, distinguendo tamen prout *ibid. n. 9. & 10. post Bertr. cons. 199. lib. 1. n. 1. Tiraq. de retract. lignag. glos. 2. p. 1. n. 50. ad med. Mas. de retract. col. vlt. §. item pone emptor. vers. quid de domino.*

Ideo etiam stante pacto, seu statuto reijciente omnes, & quascumque exceptiones, numquam 10 censetur reiecta exceptio rei nõ traditæ, † tamquam oriatur ex eodem cõtractu, ex quo actio oritur *Bald. in l. ex his prædijs. 5. n. 1. C. de euict. Rimin. Sen. cons. 89 n. 2. lib. 1. Alex. cons. 119. viso processu. n. 2. lib. 1. Surd. cons. 19. n. 3. lib. 1. Mãdos. ad Rom. cons. 244. in verbo contractus.* 11 *n. 4.* † Ita et neque obstet obligatio cameralis, & admittatur etiam talis oppositio cõtra executionem sententiæ *Aym. cons. 151. n. 10. vers. alibi scripsi late Canar. de execut. instrum. q. 27. Corn. cons. 297. lib. 3. Gemin. cons. 149. post princ.* quem refert *Card. Tusc. in verb. obligatio cameralis q. 40. Anton. August. in epitom. in verb. obligat. camer. vers. exceptio rei non tradita. Galles. ad form. oblig. cameral. 4. particul. q. 1.* 12 *n. 10. fol. mihi 61.* † Etiam non obstante iureiurando apposito super instrumento, de cuius executione agitur cum iuramentum numquam excludat exceptionem prouenientem ex natura contractus *Ias. in l. si duo. §. si quis iurauerit. col. 2. in fin. vers. tu adde. n. 4. ff. de iur. iurãn. per l. eum qui. §. fin. & l. sed & si possessori. §. item si iurauero. in fin. ff. eod. tit. Magon. decis. Lucens. 71. n. 4. Graff. de except. c. 13. n. 9.* Quod etiã procedit si excipiatur de re non libere tradita, vt quia erat grauata aliquo onere, vel fideicommisso, vt per *Galles. d. q. 1. n. 10. particul. 4.* Quæ tamen sunt intelligenda, vt per *Rotam Romãna non adimplementi 27. Nouemb. 1597. coram Card. Seraphin. quæ est in impressis decis. 1243. & coram R. P. D. Ludouisio Roman. censuum 16. Februar. 1607. & coram R. P. D. Coccino Terracinen. executionis 18. April. 1611.*

Addendum tamen est circa illud, quod diximus de exceptione rei non traditæ, vt per eam im- 13 pediatur executio sententiæ, † quod in hoc variarunt Doctores, Nam aliqui concludunt negatiue, vt non possit impediri executio, licet possit postea agi ad rei traditionẽ iure actionis, quasi hoc casu non sit hinc inde quantitas, vt in specie tenet *Speculat. de execut. sentent. §. vlt. col. 6. ad med. vers. item pone emptor. n. 8.* Idem sequitur *Bart. in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. in fin. n. 4. de iur. iuran. Rom. cons. 76. in causa nobilis col. 4. in fin. vers. primo quia vt dixi. n. 7.* Et in hac opinione videtur etiam residere *Bald. in l. peremptorias. quæ est 2. col. 3. n. 12. C. sentent. rescind. non poss.* vbi prius ar- 14 guit contra *Bart.* † quem appellat Doctorem modernum, postea respondendo adducit multa pro contraria sententia, & illam tamquam vltimo loco relatam videtur approbare, Idem etiam sequitur *Felin. in c. cum ioannes. 10. col. 10. ad fin. vers. sed videtur indistinctè dici. n. 34. de fid. instrum.* vbi post distinctiones adductas indistinctè concludit, quod talis exceptio non opposita tẽpore debito nõ impediat executionem sententiæ, quæ transiuit in rem iudicatam, 15 Prout † idem erit è contra, si venditor sit condemnatus tradere, & opponat in executione, quod pretium non fuit solutum, Idem voluit *Castr. in l. 1. col. penult. ad med. vers. sed in exceptione pretij non soluti. n. 15. C. de iur. & fact. ignorant.* vbi quod ista est verior opinio, quia non debet sententia impugnari de iniquitate, prout impugnaretur si talis oppositio admitteretur cõtra executionem sententiæ, vnde prius est tradenda res, & postea agatur actione ex vendito ad pretium *Imol. in c. cum ioannes. n. 12. ad fin. de fid. instrum.* vbi quod simpliciter est tutior opinio *Speculator.* quod non impediatur executio sententiæ.

Secunda est opinio affirmatiua, quod ista exceptio rei non traditæ possit opponi aduersus

16 executionem sententiæ, † quasi per eam non impugnetur directè dicta sententia, sed solum limitetur, aut differatur executio, donec fuerit impletum, & sic videtur idem, quod in illa quæ limitat respectu rerum, prout concludit *Castr. cõs. 166. visis actis & actitatis. ad fin. vers. tum quia ista exceptio non impedit simpliciter. lib. 2. Aym. cons. 151. n. 10. ad med. vers. & quod apponatur. Io. de Mont. Sperell. cons. 298. n. 3. Gemin. cons. 149. n. 1. vers. quinimmo etiam. Carcasson. Sard. in add. ad Ias. in §. item si quis postulante. n. 88. instit. de actionib.* vbi late defen-
17 dit † æquiparando sententiam, & iuramentum *Dec. cons. 119. pro tenui facultate. col. 1. in princ. vers. sed tamen his & similibus. n. 1. & 2.* vbi testatur de communi, & quod in consulendo, & iudicando non est recedendum ab hac opinione. Idem *Dec. in c. ex parte. col. 6. ad med. vers. secundo prædicta limitatio. de offic. deleg. Boer. decis. 43. n. 16. Coler. de process. execut. p. 4. c. 1. n. 97. vsque ad 104. & in c. eum venerabilis. n. 35. de exception. Castr. Alex. Corn. Salic. & Ias. n. 14. in l. si duo patroni. 13. §. si quis iurauerit. ff. de iur. iur.* cum alijs, quos adduxi *sup. c. 325. n. 23. & 24.*

Tertia est opinio, quod aut loquimur in executione instrumenti, & tunc per exceptionem rei
18 non traditæ executio illius impeditur, † & ita procedit secunda opinio, aut sumus in executione sententiæ, & tunc talis exceptio non poterit illam impedire, Nam dicta executio præcludit viam peremptorij, licet non fuerit disputatum, quia disputari potuit, & sic est quod imputetur opponenti, quod non est in executione instrumenti, per quod non excluduntur exceptiones peremptoriæ, quia nulla præiudicialis causæ cognitio præcessit, & ita procedit prima
19 opinio *Bart.* qui loquitur in sententia, † prout distinguit *Canar. de execut. instrum. q. 27. n. 61. tom. 5. fol. 43.* quem etiam refert *Dec. cons. 119. col. 2. ante med. vers. vel secundo dictum. n. 2.*

Quarta est opinio, quod licet nulla exceptio possit opponi contra agentem ex instrumento iu-
20 rato emptionis, seu rei iudicatæ, † Tamen poterit retineri res vendita loco pignoris, donec pretium soluatur, quasi hoc non sit excipere, sed pignori incumbere, quod pariter dicendum est in exceptione rei non traditæ, vbi fuerit iuratum, vel per sententiam decisum, quod pretium sit dandum, non enim erit excipiendum de re non tradita, sed cautius opponetur de re-
21 tentione pretij, quamuis enim exceptio opponi non possit, tamen poterit officium iudicis implorari loco exceptionis, Ita post *Corn.* distinguit *Afin. de execution. c. 172. §. 9. n. 7. ad med. vers. cautius tamen. fol. 356. col. 4.* per doctrinam *Bald. in l. si traditio. col. 2. C. de action. empt. Butr. & Imol. in c. eum ioannes. de fid. instrum.*

Pro decisione tamen prædictorum distinguendum est, quod si nihil fuit disceptatum in iudicio de hac exceptione rei non traditæ, aut pretij non
22 soluti, † tunc poterit opponi, ex quo illa non impugnat sententiam, quia fatetur emptor se debere pretium, sed dicit rem sibi tradi argumento *l. nesennius. de re iudic.* secus si fuisset in iudicio dicta exceptio opposita, & illa non obstante lata sententia, quia tunc videtur reiecta, & non poterit opponi in executione illius, iuxta *l. quod in diem. §. si rationem. ff. de compensat.* licet salua remaneat actio emptori, vt possit petere rem sibi tradi, vel venditori, vt pre-
23 tium soluatur, † Ita distinguit *Butr. in c. eum ioannes. post princ. n. 8. vers. quæro an emptor condemnatus, & ibi Felin. n. 34. vers. subdunt etiam hic. Imol. col. 3. in princ. vers. sed dominus*
24 *meus. n. 12. de fid. instrum.* † & ita etiam loquitur *Castr. cons. 166. ad fin. vers. propter. quæ videtur dicendum. lib. 2. Canar. de execut. instrum. q. 27. in fin. n. 61. tom. 5. fol. 43.*

Et facit quod generaliter dicimus de exceptionibus peremptorijs, veluti solutionis, pacti,
25 transactionis, rei iudicatæ, & similium, † quæ faciunt supersedere executionem, quamuis requirerent altiorem indaginem *Alex. in l. 4. §. condemnatum. n. 18. de re iudic. Natt. cons. 651.*
26 *n. 6.* Tamen si dicta exceptio fuit opposita, † vel de ea disceptatum non esset admittenda ad effectum retardandi executionem, quamuis incontinenti probaretur *Glos. in l. nesennius. 41. §. fin. in verb. non tenetur. de re iudicat. Ias. in l. 1. col. vlt. vers. secundo limita. n. 19. C. de iur. & fact. ignorant. Seraph. de priuil. iuram. priuil. 77. n. 80.*

Quare etiã videmus quod si de articulo executionis fuit cognitum coram iudice, qui mandauit illã fieri, quamuis sentẽtia esset notorie iniusta
27 non † posset executor cognoscere de huiusmodi nullitate euidenti, aut iniustitia, sed deberet exequi, cum sit merus facti executor, qui nihil omnino quærit præter nudam facti executionem, citra quam nullam habet iurisdictionem, aut cognitionem, cum enim semel fuerit exceptum de tali nullitate, non debet amplius excipi, & imputet sibi pars, quæ tunc non appellauit, Ita declarat *Felin. in c. pastoralis. §. quia vero. n. 17. vers. executor merito. de offic. deleg. Afflict. in constit. regn. in proœm. post prælud. n. 52. Abb. in c. de cætero. 5. col. 4. in fin. vers. posset tamen sic distingui. n. 5. de re iudic.*

EPITOME.

De vsu antiquo sumendi manibus sanctissimam Eucharistiam per viros antequam communicarent, & quoad fœminas quid obseruaretur & de Velamine seu Dominicali. ¶ Et de solemnitatibus eam deferendi ad infirmos, & quando illis derogetur. ¶ Et an possit deferri tam per Presbyterum, quàm per Diaconum, ¶ De miraculo dum S. Tharsicius Acolythus gestans sanctissimum Christi corpus fuit captus à Paganis. ¶ Et de more antiquo vt Eucharistiam percepturi se deoscularentur. ¶ Et de Romanis Pontificibus quos peregrinantes illa præcedit.

SVMMARIVM.

1 *Sanctissimum Christi Corpus debet deferri ad infirmos cum solemnitatibus, & quando illis possit derogari. Et quales sint istæ solemnitates. n. 2. & 3.*

4 *Sanctissima Eucharistia debet deferri ad infirmos per Presbyterum, non per Diaconum. Intellige vt n. 5.*

6 *Sacerdos mutus potest consecratam hostiam administrare.*

7 *Sanctus Tharsicius Acolytus solitus erat deferre sanctissimum Christi Corporis Sacramentum. Et de miraculo cum Pagani disquirerent quid afferret. n. 8.*

9 *Acolythi cur antiquitus portarent domum sanctissimum Christi Corpus. Et quid in Laicis. n. 10. & 11.*

12 *Vsus sumendi manibus Eucharistiam diutius perseuerauit in Oriente, & in Occidente. & n. 16.*

13 *Fœmina non sumebant nuda manu Eucharistiam, sed cum velamine, quod etiam dicebatur dominicale. & n. 14.*

15 *Eucharistia defertur per itinerantes & nauigantes.*

17 *Romanos Pontifices peregrinantes solet præcedere Eucharistia.*

18 *Mos erat antiquus vt Eucharistiam percepturi mutuo se deoscularentur.*

19 *Eucharistia mitti solet absentibus.*

CAPVT CCCCXII.

SOlemnitates introductæ in deferendo sanctissimum Sacramentum ad infirmos sunt 1 institutæ de iure humano, † cui potest ex iusta causa derogari, vt concludit *Nauar. conf. 1. n. 79. q. 40. de consecr.*

Ideo quando extra ciuitatẽ defertur ægrotis san-2 ctissima Eucharistia in locis longinquis, † aut per vias difficiles, & periculosas omittitur vmbella, & pixis continens vnam tantum hostiam, & reponitur in bursa serica condecenter ornata collocando eam ad collũ Sacerdotis ad euitandam irreuerentiam, aut scandalum, quod oriretur, si contingeret, quod Sacerdos in via caderet, prout ita ordinatum fuit *in Act. Eccl. Mediolanen. p. 4. fol. 684. per S. Carolum tunc eiusdẽ n Ecclesiæ Archiepiscopum.*

Quidquid alias sanctissimum Christi Corpus debeat deferri ad infirmum per Curatum cum 3 decenti habitu superpellicco, † vel etiã in cappa rotunda, cum stola, manifestè, cum duabus hostijs, ad hoc, vt cum vna ex illis reuertatur, quæ in regressu adoretur ab omnibus cum luminibus, & apparatu, & campanella, & alijs, de quibus in *c. fine. 10. vbi Abb. in princ. & Cardin. n. 1. de celebrat missar. Fuscus de visitatio. lib. 1. c. 5. n. 10. post Gul. in ration. lib. 4. c. 41. n. 53.*

Quamuis autem Eucharistia non debeat deferri 4 ad infirmos, nisi per Presbyterum † *c. peruenit. de consecrat. dist. 2.* Tamen stante necessitate, aut absentia, vel impedimento Sacerdotis, cum 5 de hoc quæreretur, dixi posse concedi, † vt Diaconus deferat, solus enim Sacerdos consecrare potest verbis à Christo institutis, sed consecratam administrare potest etiam mutus Sa-6 cerdos, † & Diaconus, qui Sacerdote impedito defert ad infirmum *c. præsente. distinct. 94. Glos. in c. 1. in verb. fideli. de custodia Eucharist. Pauin. de visitat p. 1. q. 8. n. 30. tom. 14. fol. 167. Fuscus eod. tit. lib. 1. c. 5. n. 10. Henriq. in summ. lib. 1. c. 16. n. 4.*

Vnde legimus sanctum Tharsicium, quamuis Acolythum solitum portare sanctissimum Cor-7 poris Christi Sacramentum, † quem, cum Pagani inueniessent, ceperunt disquirere quid gereret, at ille indignum iudicans porcis prodere margaritas, tamdiu ab illis mactatus est fustibus, & lapidibus, donec exalaret spiritum, & reuoluto eius corpore sacrilegi discussores 8 nihil Sacramentorum Christi in manibus, aut in vestibus inuenerunt, Christiani autem corpus Martyris collegerunt, & in cœmeterio Calixti honorificè sepelierunt *Beda, Vsuar, Ado, & alij ex actis S. Stephani Papæ & Martyris*, in quibus eius certamen describitur sub die 15. Augusti, in qua eius festiuitas celebratur.

Neque est mirãdum Acolythos Christi Corporis sacramenta portare, Olim enim ingruentibus 9 in Christianos persecutionibus † permissum erat etiam laicis domum ferre Eucharistiam certis diebus sumendam, quod non esset liberum, cum vellent ad Ecclesiam conuenire, ac maxime celebrare *Tertullia. lib. 1. ad vxor Cyprian. lib. de lapsis. Clem. Alex. lib. 1. stromat. Card. Baron. ad Martyrolog. 15. Augusti.* vbi etiam addit, quod reddita pace Ecclesiæ sub Christianis, ac Orthodoxis Imperatoribus, 10 idem † vsus diuturnus aliquãdo permansit *Gregor. Nazianz. in oration. in laud. Gorgoniæ. Hieron. apolog. pro libris aduers. Iouinian. ad Pammachium. Ambros. in orat. in funere fratris Satyri. S. Basilius ad Cæsaream Patriciam de* 11 *percept. Sacrament.* † Et idem vsus perseuerauit etiam temporibus Zenonis, Anastasij, ac Iustini Imperatorum, quibus temporibus, cum Hormisda Papa præsideret Romanæ Ecclesiæ, in occidente celebrata est Synodus Cæsaraugustana, in qua ea consuetudo antiquata habetur.

In Oriente etiam vsus ille sumendi manibus Eu-12 charistiam diutius perseuerauit. † vt in *canon. 102. sexta Synodi Cyrill. in mystagog. 5. in fin. cum alijs per Card. Baron. ad Martyrolog. 15. Aug.* vbi etiam de eiusdem ritus vsu in Ecclesia occidentali ex *D. August. serm. 252. de tempor.* dum ait quod omnes viri, quando communicare desiderant lauant manus suas, & omnes mulieres nitida exhibent linteamina, vbi Corpus 13 Christi accipiant, † & hoc linteamen dicebatur etiam Dominicale, de quo in *Concil. Antisiodorensi c. 42.* ex quibus apparet, & si viris, fœminis tamen inconcessum nuda manu Eucha-14 ristiam sumere, † sed tantum velamine, quæ omnia etiã latius habentur per eundem Card. Baro-

Baronium Anno Christi 590.*tom.*8.*fol.*14. *post med.* vbi de dicto Dominicali, *& anno Christi* 57.*p.*1.*fol.*473.† vbi etiam de Eucharistia, quæ deferturper itinerantes, & nauigantes, *& anno Christi* 635.*tom.*8.*f.*338. *& anno Christi* 631.*tom.*4.*fol.*2.*in fin.* vbi de more olim in Ecclesia, vt communicantes manibus sumerent à Sacerdote oblatam Eucharistiam, † eamq. ori admouerent suo, *& anno Christi* 902.*tom.* 10. *fol.* 656. *post med. & anno Christi* 753. *tom.* 9. *fol.*208. vbi de Eucharistia quæ solet præcedere Romanos Pontifices peregrinantes, † *Thom. Boz. de sign. Eccles. Dei lib.*14.*c.*5.*col. penul. in princ. fol.*64. vbi de antiquo more, vt Eucharistiam percepturi mutuis se osculis basiarentur ducto à Sacerdote celebrante, vt palam fieret, scilicet per Eucharistiam † maximé corpora nostra in vnum spiritũ & corpus coniungi *Dionis. lib. de Ecclesiast. hierarch.* vbi quod diuina salutatio, seu osculum adhibetur in Eucharistiæ contemplatione *Idem Bozz. lib.* 13 *c.*5.*col.*2.*in fin. & c.*3.*col.*4.*post med. eod. lib.*† vbi de Eucharistia mitti solita absentibus, & quod dum conficiebatur populus acclamabat Amen cum alijs per *d. Bozz. lib.*13.*c.*5.*col.*3. *in princ.*

EPITOME.

QVæ requirantur ad hoc vt quis audiatur super nullitate professionis tam expressæ quàm tacitæ. ¶ Et an dimissio temeraria habitus obstet si iterum idem habitus assumatur. ¶ Et quando post quinquennium inualidè professus possit audiri, & in conscientia fugam arripere, & ad Monasterium non redire, & vxorem ducere. ¶ Professio facta eadem die, in qua habitus probationis fuit susceptus an sit valida, quamuis adsit defectus sex horarum. ¶ Et quando dies termini computetur in termino, & annus cœptus habeatur pro completo in professione, matrimonio, & similibus. ¶ Moniales Mendicantium, vulgo Bizoghæ & Oblati qui se offerũt perpetuò in manibus Superiorum tertij Ordinis S.Francisci an ligentur statutis laicorum vel sint personæ religiosæ, itant gaudeant priuilegio fori & immunitate Ecclesiastica, & canone si quis suadente Diabolo, & succedant in feudis & comprehendantur circa professionem sub Concilio Tridentino sess.25. c.5. de regularib.

SVMMARIVM.

1 *Inualidè professus reclamans quando audiatur, itaut sit liber à vinculo religionis. Et quid in professione tacita n.*2.

3 *Regulares non debent clam effugere à Monasterijs habitu dimisso ne in via capiantur ad reclamandum de nullitate professionis. Intellige vt n.*4.

5 *Concilium solùm punit temerariam dimissionem habitus, non autem eam quæ fit praecedente iusta causa.*

6 *Dimissio temeraria habitus non impedit vt regularis non audiatur super nullitate professionis si eumdem habitum reassumat. Et de ratione n.*7.*&* 8.

9 *Professus non auditur nisi post quinquennium à die professionis, & quomodo hoc intelligatur. & n.*10.

11 *Restitutio in integrum est concedenda vt quis possit audiri super dimissione habitus.*

12 *Professus etiam transacto quinquennio quando possit in conscientia fugam arripere & non redire ad Monasterium sub prætextu nullitatis professionis, & n.*13. *Et quando possit vxorem ducere. n.*14.

15 *Professio ficta quando obliget profitentem, itaut ei non concedatur recessus à Monasterio.*

16 *Professio facta eadem die, in qua habitus probationis fuit susceptus an sit valida, quamuis adfuerit defectus sex horarum. & n.*20.

17 *Iudicandum est pro validitate professionis.*

18 *Dies termini computatur in termino in fauorabilibus.*

19 *Appositio horæ facit vt fiat computatio de momento ad momentum.*

21 *Terminus statutus ipsi actui non diei actus, operatur vt tempus statim computetur.*

22 *Dies cœpta habetur pro completa in susceptione Ordinum, & in sponsalibus n.*23.*&* 24.

25 *Vltima dies anni inchoata habetur pro completa in fauorabilibus quando tempus designatur per annum.*

26 *Dictio per annum adiecta implemento temporis significat perfectionem. Intellige vt n.*28.

27 *Annus completus non dicitur nisi constet de omnibus suis momentis.*

29 *Lex non curat de paucissimo momento.*

30 *Modicum spatium horarum idem est respectu totius diei, quod punctus respectu horæ.*

31 *Præcepta sunt moraliter intelligenda.*

32 *Moniales Ordinis Mendicantium, vulgo Bizochæ quando gaudeant priuilegio fori & immunitate Ecclesiastica, & dicantur personæ religiosæ, & succedant in feudis, & ligentur statutis laicorũ. n.*33.34.35.39. 41.42.44.45.*&* 48.

36 *Concilium Tridentinum circa professionem an comprehendat oblatos qui se offerunt perpetuò in manibus Superiorum tertij Ordinis S.Francisci. n.*37.

38 *Assumens habitum tertij Ordinis habet priuilegium Canonis si quis suadẽte Diabolo, & n.*43.

40 *Regula tertij Ordinis est approbata, & in ea viuentes habentur pro personis Ecclesiasticis. n.*46.*&* 47.

CAPVT CCCCXIII.

SAcrum Concilium Tridentinum *sess.* 25.*c.* 19. *de regular.* tria requirit, vt inualidè 1 professus reclamans possit audiri. † Primum, vt reclamet intra quinquennium à die professionis computandum. Secundum, vt causas nullitatis, quas prætendit deducat coram Superiore suo, & Ordinario. Tertium, vt non di-

miserit habitum ante hanc deductionem, & siquid horum deficiat, non debet audiri, nimirum ad eum finem vt iuridicè declaretur liber à vinculo religionis, adeo vt dimittens sponte habitum nullatenus admittendus sit ad quamcumque causam allegandam, sed ad religionem redire compulsus apostatæ pœnis subijciatur; & huiusmodi decretum procedit in professione 2 quacumque tam expressa, † quam tacita, cum loquatur generaliter, & indistinctè, vt in specie docet *Nauar. de regular. comment. 4. n. 73. ante med.* quem sequitur *Sances de matr. lib. 7. disputat. 37. n. 1. in fin. Azor lib. 12. instit. moral. c. 4. q. 13. ante fin. vers. obseruandum est.*

Quo stante videtur concludendum N. qui prædi- 3 ctum decretum Concilij non seruauit, † non esse liberum à monastica professione in foro exteriori, & teneri reassumere habitum *Nauar. de regular. comment. 4. n. 77. in princ.* vbi ex hoc concludit male quosdam consuluisse multis regularibus, vt clà fugerent à monasterijs etiam habitu dimisso, ne in via caperentur ad reclamandum de nullitate professionis, cum obstet Concilium *ex supra allegatis.*

Prædicta tamen dispositio Concilij quo ad forum exterius non procedet in eo, qui professus ha- 4 beret iustam causam dimittendi habitum, † vt quia non posset habere licentiam eundi ad reclamandũ, nec ire nisi habitu deposito, vel quia ei non permittitur proponere causas coram Ordinario, & ob id habitu dimisso fugit, vt reclamet, nam per Concilium punitur solum te- 5 meraria dimissio habitus, quæ temeritas non consideratur in eo, qui id facit, vt possit vti remedio sibi à iure concesso, vt declarat *Nauar. de regular. comm. 4. in fin. vers. secundo quod etiam quo ad forum. n. 78. Azor. instit. moral. lib. 12. c. 4. ad fin. Sances, de matrim. lib. 7 disput. 37. n. 3.*

Secundo Dictum Decretum Concilij intelligitur ex bono, & æquo, quatenus non reassumat ha- 6 bitum, † Nam illo reassumpto poterit audiri, quasi non videatur humanum denegare perpetuo audientiam ei, qui iustam causam reclamandi habet ex sola habitus dimissione etiam temeraria, præsertim quia mens Concilij vi- 7 detur esse, vt consulatur spolio religionis, † ob quod iura denegant prorsus audientiam spolianti, donec spoliatus ad pristinam possessionem sit restitutus *c. 1. de restit. spoliator. & c. 2. eod. tit.* Restituto ergo Monasterio ad suam possessionem per reditum monachi, & reassumptionem habitus poterit concedi audientia, vt in specie declarat *Nauar. de regular. commen. 4. in fin. n. 78.* & sequitur *Sances de matrim. lib. 7. disput. 37. n. 4. Leonard. Lessius de iust. & iur. lib. 2. c. 41. de statu religioso. dubit. 7. n. 63. vers.* 8 *notandum secundo. fol. 590. in 3. edit.* † vbi quod Concilium statuit hoc in pœnam dimittentis habitum, vt non audiatur, vnde non habet locum, si bona fide deposuerit habitum ad tempus, vel si illum reassumat, cum hoc sit intelligendum de bono, & æquo, nempe si habitum dimiserit, vt non reassumpserit, si enim resumit, erit audiendus *ex supra allegatis.*

Idem dicitur de eo, quod disponit Concilium, vt non audiatur nisi intra quinquennium à die 9 professionis, † quia hoc erit intelligendum cum simili exceptione, nempe nisi toto illo tempore quinquennij durauerit impotentia reclamandi *c. 1. de his quæ vi vel met. caus. Gloss. in c. 2. in verb. permaneat. de regular.* vbi quod ver- 10 ba non reclamauerit intelliguntur † si potuit reclamare, & ita in specie dicti decreti Concilij concludit *Leonard. Lessius de iust. & iur. lib. 2. c. 41. dubit. 7. n. 63. vers. notandum secundo.*

Verum quia, vt plurimum non potest constare de huiusmodi impotentia reclamationis, & de iustis causis dimissionis habitus, vel similibus, 11 opus est plerumque restitutione in integrũ, † vt quis possit audiri, quæ erit concedenda, vt multis comprobat *Lessius ibid. n. 64. & 65.*

Quo vero ad forum interius concludunt doctores simpliciter dictum decretum Concilij non liga- 12 re in conscientia, † poterit enim talis professus transacto quocumque tempore dum priorem professionem non ratificauit, cessante tamen scandalo, omissa reclamatione, & non deductis causis nullitatis coram ordinario, & superiore, fugam arripere, & non tenebitur redire ad monasterium, nec erit apostata, cum enim non sit vera professio in foro conscientiæ nullo vinculo est adstrictus religioni, prout neque Concilium intendit illum obligare in conscien- 13 tia ad manendum in ea, † immo oblata occasione tenetur fugere, vel ratificare suam professionem, quia non potest frui commodis religionis, & sustentatione, nisi velit esse religiosus, aut nisi res sint ita constitutæ, vt non possit se subducere sine scandalo, quamdiu autem non potest se subducere non tenetur ratificare suam professionem, etiam si culpa ipsius professio fuisset irrita, vt si ficte esset professus, vt latè declarat *Leonard. Lessius de iust. & iur. lib. 2. c. 41. dubit. 7. n. 65. vers. notandum quarto.* 14 *Sances de matrim. lib. 7. disput. 37. n. 11.* † vbi etiam quod tuta conscientia poterit vxorem ducere, quod etiam voluit *Nauar. cons. 89. n. 6. & 7. de regularib. & comment. 4. eod. tit. n. 77. Emanuel Sa. in summ. in verb. religio. n. 71.*

Prout dicimus de professione ficta, in qua est contractus onerosus, quo monachus se obligat 15 monasterio, † & monasterium monacho, & monasterium implet ex parte sua illum verè acceptando, & tamen non est vera professio, immo neque decipiens manet aliqua obligatione cõstrictus nisi per accidens ratione scandali, eo quod consensum fictum probare non potest, quare posset fugere in locum, vbi scandalum cessaret *Henriq. in summ. lib. 11. de matrim. c. 11. n. 3. Sances eod. tit. lib. 4. disput. 15. n. 5. vers. quarto probatur, & lib. 2. disput. 39. n. 11. Sotus de iust. & iur lib. 7. q. 1. art. 2. §. an verè qui tale votum. Aragon. 2. 2. q. 88. art. 1. ante tertiam conclusionem. Nauar. de regularib. comment. 4. n. 75. vers. aduertendum quarto.*

Quo

Quo ad secundum videtur concludendum, quod professio facta eadem die, in qua habitus pro-
16 bationis fuit susceptus sit valida, † quamuis adfuerit defectus sex horarum in circa, sumus enim in actu professionis, quæ est fauorabilis, cum per eam quis vniatur Deo, cui seruire regnare est, Maxime respectu religionis, cui in
17 dubio fauendum est, † & pro validitate professionis iudicandum *Sances de matrim. lib. 7. disput. 37. n. 12. in fin. post Nauar. consi. 13. n. 10. de regularib.*

In fauorabilibus autem dies termini computatur
18 in termino, si fauor id suadet, † quidquid alias non deberet computari *Oldrad. consi. 49. n. 1. Bal. in l. à ealigato. 21. q. 2. n. 2. C. de nup. Dec. cōs. 511. n. 3. Tiraq. de retr. lignag. glos. 11. n. 45. §. 1.*

Maxime quia in casu nostro fuit apposita hora susceptionis habitus, tūc enim fit semper com-
19 putatio † de momento ad monumentum *Bonifac. Vitalin. in tract. maleficior. in tit. forma citationis accusati. n. 27. Tiraq. d. glos. 11. n. 41. Cassan. super consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 8.*
20 *n. 12. post med. fol. 26.* † & in specie professionis, quod annus incipiat ab hora qua habitus imponitur concludit *Henriq. in summ. tom. 1. c. 40. lib. 13. n. 3. ad fin.*

Præsertim, quia Concilium requirit annum post susceptum habitum, & sic terminus statuitur
21 ipsi actui, † non diei actus, quod facit vt tempus statim computetur, & sic incipit ab hora susceptionis habitus *Anan. consi. 93. col. vlt. post med. vers. ad hoc est quod voluerunt. n. 6. post Doct. in c. super. il 2. vbi Abb. col. 4. & Prapos. Alexand. n. 24. ad fin. col. 3. de appellat. Bald. in l. cum anterioribus. col. 2. n. 2. C. de tempor. appell. Franc. in c. 1. in fin. prin. n. 5. vers. & idem quando assignatur. de restit. spoliator. Tiraq. de retr. lignag. §. 1. glos. 11. n. 24.*

Neque annullabitur professio ex eo quod vltima dies anni non sit completa, quia sufficit annum
22 esse perductum ad vltimam diem, † cum in fauorabilibus dies cepta habeatur pro perfecta, prout ita in susceptione ordinum seruari dicit *Menoch. de arbitr. cas. 427. n. 25. post Glos. Bald. & Aretin. in l. qua ætate. ff. de testam. Aleiat. in l. anniculus. 134. in princ. de verbor. significat.*
23 *Couar. super 4. decret. par. 1. c. 3. n. 2. in fin.* † vbi quod in sponsalibus vltimus dies anni etiā inceptus sufficit *Abb. in c. attestationes. 10. n. 7. ad fin. de desponsat. impuber.* vbi quod hoc est verius fauore matrimonij, & licet *Fenut. de mo-*
24 *ment. tempor. c. 30. n. 8.* aliter distinguat † Tamen hoc sequitur *Sanc. de matrim. lib. 1. disputat. 16. n. 4. in fin. Henriq. in summ. lib. 13. c. 40. n. 3. in fin. fol. 805.* vbi loquitur in specie professionis, quem latè sequitur *Roderic. quæst. regular. tom. 3. q. 15. art. 4. per tot.*

Et facit, quia quando tempus designatur per annum, prout in casu nostro, tunc semper vltima
25 dies anni statim, atque fuerit inchoata † habetur pro completa in fauorabilibus, quidquid aliud sit, quando tempus non designaretur per annos, sed per dies, tunc enim magis dubitaretur, an vltima dies cepta haberetur pro completa, sicut enim in termino plurium annorum vltimus annus inceptus non habetur pro completo, ita neque in termino plurium dierum dies inchoatus habebitur pro perfecto secundum distinctionem *Castr. in l. si cui legetur. 51. in fin. princ. ff. de leg. 1. Socin. in l. si in annos. 48. de condit. & demonstr. Paris. de resignat. lib. 12. par. 2. q. 8. n. 16. & 17.*

Nec obstabit quod Concilium loquatur per dictionem per annum, quæ adiecta implemento
26 temporis significat perfectionem † *Socin. in l. non putabam. 47. in princ. ff. de condit. & demonstrat.* & non potest dici annus completus nisi
27 constet ex omnibus suis momentis † *Bald. in c. cum vigesimum. in fin. de offic. de legat.* Quia vt dictum est sufficit in fauorabilibus ingressus vl-
28 timi diei anni, quamuis non completi † *Cuman. in l. si cui legetur. de leg. 1. Menoch. de arbitrar. cas. 427. n. 25.* Maxime quia sumus in modico spatio quinque horarum, de quibus lex non
29 curat † tamquam de paucissimo momento *Bald. in c. cum in cunctis. n. 3. de election.* Et quamuis *Bald.* loquatur de punctis horarum, non de horis, tamen idem est in modico spatio horarum respectu totius diei prout est de punctis respectu horæ *Tiraq. de iudic. in reb. exig. ferend. col. 19. ad med. vers. sexagesimo nono his proximum est. per tex. in l. si fundum. vers. planè. de fund. dotal. Bald. in c. vlt. col. 2. vers. modo quæro. de præscript. Fenut. de moment. tempor.*
30 *c. 33. in fin.* † Cum etiam præcepta sint moraliter intelligenda, & moraliter potest dici perfectum, quod parum distat à perfectione, vt post multos relatos dicit *Sances. de matrim. lib. 1. disput. 16. n. 4.* Quāuis alijs dubitent in anno decimosexto qui debet esse cōpletus vt professio valeat itaut punctus horæ debeat respondere puncto natiuitatis *Sanc. de matrim. disput. 24. lib. 2. n. 24. ad med.* Cum agatur de maiori præiudicio & obligatione in professione quā in matrimonio *Abb. in c. significatū. 11. n. 4. de regular.*

Quo ad tertium Doctores hinc inde sunt contra-
32 rij, alij enim concludunt, † quod Moniales ordinis mendicantium, quæ vulgo appellantur Bizoche à Prioribus, seu Guardianis locorum eiusdem ordinis benedictæ in domibus proprijs, seu cum parentibus habitantes non gaudeant priuilegio fori, nec immunitate Ecclesiastica quo ad personas, & bona, tales enim non sunt personæ religiosæ *Roman. consi. 357.*
33 *n. 14. & 15.* † vbi ex hoc concludit quod succedunt in feudo, prout etiam ibi notat *Mandos. in fin. Capic. decis. 10. n. 3. & 17.* quia inquit non profitentur regulam quo ad tria substantialia, sed habent certum quemdam modum viuendi, non seruantes continentiam, cum habeant coniuges, nec paupertatem, cum habeāt proprium, nec obedientiam, cum maneant in coniugio, & non habent potestatem sui corporis *Paris. consi.*
34 *40. n. 14. lib. 3.* † vbi etiam quod ligantur statutis laicorum *Menoch. de arbitr. cas. 231. in addit.*
35 *n. 32. & 33.* vbi quod succedunt in feudo † contra-

trahunt matrimonium, & negocijs secularibus se immiscent *Idem Menoch.cas.56.in addit.n.11.* vbi etiam quod Concilium Tridentinum circa 36 professionem *sess.25.c.15. de regular.* † non comprehendit tales *Rot. diuersor.* [*decis.591. n.7.p.1.* cum alijs adductis per *Alex. in addit. ad Bart. in l.semper. §. quibusdam. in princ. ff. de iur. immunit. Marsil.sing.354. attende ad vnum. in fin. Rosental. de feud. c.7. conclus.30.* 37 *n.28.p.1.fol.353.* † & ita etiam censuit *Congregatio Concilij* 22. *Nouembris* 1584. vbi quod *d.c.15.& 16.sess.25.* non comprehendit oblatos qui solemniter & cum iuramento se & sua offerunt perpetuo in manibus Superiorum tertij Ordinis S. Francisci, neque ad eos extenditur, nisi profiteantur tria vota iuxta Bullam Pij V. cum non sint proprie regulares *Abb.in rubr.de regular.n.1.& 2.Calder.cons.vlt.eod.tit.* Vnde valebunt renúciationes & obligationes absque solemnitatibus requisitis in d.c.15. vt per *Menoch.& Rot.& alios supra adductos.*

Contrariam opinionem, quod immo gaudeant 38 priuilegio fori, & subsint Episcopo † tenet *Felin.in c.2.col.penult. in fin. n.10. de for. compet.* vbi quod assumptio huius habitus eximit à iudicio seculari, ampliãdo etiam ad priuilegium canonis si quis suadente diabolo, cum talis status magis participet de vita clericali, quam 39 seculari, subdens super hoc adesse † *extrauag. Nicolai Pap.3.*& quod ita fuit decisum in constitutione *Sixti Pontificis Maximi* iuxta consilium plurimum solemnissimorum doctorum, qui ita tenuerunt *Fulgos.cons.241. ad fin. vers.* 40 *non me mouet.n.2.* † vbi concludit talem regulam fuisse approbatam per *Nicol.* 3. & quod in ea viuentes sunt habendi pro personis Ecclesiasticis, & religiosis *Calder. cons.13. in princ. de censib.* vbi etiam de approbatione d. regulæ testatur.*Bart.in l.semper.§.quibusdam.n.1.ff.de iur. immunit.* vbi quod sunt exempti à iurisdictione seculari, quamuis subdat contrarium seruari *Abb.in c.2.n.11. vers.hæc etiam faciunt* 41 *pro fratribus. de for. compet.*† vbi quod est tutior, & magis æqua opinio, vt gaudeant priuilegio fori, quamuis contraria sententia sit verior *Decian.in prax.criminalib.lib.4.c.9. n.34. ad med.* vbi quod si habent dependentiam à regula S.Francisci, & ab illa reguntur, eiq. inseruiant præcedente auctoritate Episcopi, vel Superioris debẽt gaudere priuilegio fori, quid-42 quid aliàs illo non fruerentur,† si talem viuendi modum, & habitum propria auctoritate assumpsissent, si enim familia religiosorum gaudet priuilegio fori, multo magis istis erit illud concedendum, quod etiam sequitur *Socin. in c.2.n.21.col.6. vers.nona declaratio. ad med. de* 43 *for. compet.* † vbi etiam quod gaudent priuilegio canonis si quis suadente diabolo, dummodo assumant habitum auctoritate Superioris, & non in fraudem,& sint perpetuo Deo dicatæ, & mortuis viris alios non ducant, quasi tunc videantur esse quodammodo personæ Ecclesiasticæ, prout etiam concludit *Rot. decis.8. in* 44 *fin.de iur.patron.* † vbi quod istæ Beguinæ, seu Bizochæ, tamquam miserabiles personæ sunt conueniendæ coram Ecclesiastico,& talibus iniuriando incurreretur sententia canonis si quis 45 suadente diabolo, † & sequitur *Felin.in c. dilecta.12.col.2.in prin.vers.vide etiam.n.2.de maiorit.& obedien.* vbi etiam quod quamuis tales mulieres possint contrahere matrimonium in futurum, tamen interim donec de præsenti religiosè viuunt, videntur personæ Ecclesiasticæ, & gaudent priuilegio fori,& canonis, sicut Clericus in minoribus, & nouitius, licet possint 46 contrahere matrimonium, † quod etiam prius voluit *Rot.decis.1.ad fin.de regular.& translat. ad religion.in antiq.late Magdal.de numer.test. in testament.requisit.c.2.p.2. n.32. vsque ad 34.* Et ista opinio est tenenda tamquam verior, & 47 magis recepta, ac fauens Ecclesijs,† cum istorum regula sit approbata à Sede Apostolica,vt dictum est, ideo debent gaudere priuilegio fori, prout latissime per multas rationes, & auctoritates concluditur in *Defensorio pro Fratribus tertij Ordinis S. Francisci* inserto inter opera *B.Ioannis Capistrani*, cui se subscripserunt multi, de quibus per *Ioseph. Rustic. ad l. cum auus. de condit. & demonstrat. lib. 5. c.3.* 48 *n.17.*† vbi etiam testatur ita se obtinuisse iuxta prædictum defensorium in causa cuiusdam Sinceri Fratris dicti tertij Ordinis, qui inquisitus de crimine blasphemiæ fuit ad forum Ecclesiasticum remissus.

EPITOME.

Dispensatio & absolutio ab excommunicatione non reseruata Papæ, quando Episcopo, & eius Vicario concedatur. ¶ Extrahentes reos ab Ecclesijs nõ seruata forma constitutionis Gregorij XIV. an possint absolui per Episcopos. ¶ Tollens seu diminuẽs libertatem Ecclesiasticam quando incurrat in pœnas Bullæ Cœnæ Domini. ¶ Et quid in eo qui illam offendit de facto absque eo quod præcedat statutum, seu ordinatio. ¶ Absolutio Episcopis concessa per Concilium Tridentinum sess. 24. c.6. an sit sublata per Bullam Cœnæ tam in causa hæresis quàm in alijs in dicta Bulla contentis. ¶ Et quando potestas generalis absoluendi ab excommunicatione includat casus speciales. ¶ Episcopus an possit absoluere ab hæresi in foro exteriori in officio Sanctæ Inquisitionis.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus potest absoluere ab excommunicatione non reseruata Papæ, Idem in dispensatione n.2.Intellige vt n.3.& 7.*

4 *Extrahentes reos ab Ecclesijs non seruata forma constitutionis Gregorij XIV. an possint absolui per Episcopos.n.5.*

6 *Libertatem Ecclesiasticam tollens, seu in aliquo minuens, aut restringens, incurrit excommunica-*

nicationem Bulla in Cœna Domini.

8 *Relatio debet continere omnes qualitates relati.* & *n.* 9.

10 *Expressum dicitur quod ad aliud refertur etiam in pœnalibus. n.* 11.

12 *Qualitas absolutionis debet expresse reseruari à Papa vt excludat Episcopum.*

13 *Expressio relatiua non sufficit quando aliquid patenter exprimi debet.*

14 *Offendens libertatem Ecclesiasticam de facto absque eo quod præcedat statutum, seu ordinatio, an incurrat in Bullam in Cœna Domini.*

15 *Vicarius Episcopi quando absoluat ab excommunicatione Iuris, vel Canonis.*

16 *Permissa dispensatione à Canone intelligitur solum permitti Episcopis, non Vicarijs, n.* 17. 18. & 19.

20 *Absolutio Episcopis concessa iuxta Concilium sess.* 24. *c.* 6. *est sublata per Bullam in Cœna Domini tam in casu hæresis, quam in alijs in dicta Bulla reseruatis.*

21 *Non potest quis absolui ab hæresi, quamuis expresse daretur facultas absoluendi à casibus contentis in Bulla Cœna Domini.*

22 *Potestas generalis absoluendi ab excommunicatione non includit absolutionem illius quæ specialiter non fuisset concessa, Et de cautela super hoc n.* 23.

24 *Episcopus potest absoluere ab hæresi in foro exteriori in officio Sanctæ Inquisitionis.*

25 *Episcopi non possunt absoluere à casibus reseruatis Papæ in alijs legibus extra Bullã Cœna.*

CAPVT CCCCXIV.

ABsolutio ab excommunicatione, si non est expressè reseruata Papæ, potest concedi

1 ab Episcopo † *c. nuper.* 29. *ad fin. vers. quia tamen conditor canonis.* & ibi *Glos.* arguit de dispensatione *in verb. non retinuit. ad med.* vbi

2 *Abb. in* 3. *notab. n.* 5. *Felin. n.* 3. & 4. † qui etiam loquitur de dispensatione. *de sentent. excomm. Glos. in c. sciant cuncti.* 12. *in verb. sententia. de elect. in* 6. & *in c. vnic. in verb. excommunicationis. ad fin. de his quæ vi vel met. caus. eod. lib.* & *in c. quoniam.* 4. *in verb. absoluatur. de immun. eccles. eod. lib.* cum alijs per *Duen. reg.* 252. *n.* 1. vbi similia adducit *Couar. in c. alma mater. p.* 1. *§.* 12. *n.* 4. *fol.* 430. *Henric. Bott. de sinod. Episcop.*

3 *art.* 5. *p.* 3. *n.* 1. & 2. *tom.* 13. *p.* 2. *fol.* 405. † Dummodo consuetudo ipsi solum reseruaret absolutionem, quia talis consuetudo valeret, & non posset alius absoluere, quamuis non esset reseruara *Henric. Bott. ibid. n.* 13. *vers. limita quarto. post Calder. cons.* 6. *in fin. de sent. excommunic. Felin. in c. pastoralis. §. præterea. n.* 9. *vers. cum istis concordat. de offic. ordinar. per tex. in c. cum contingat de for. compet.*

Ex istis videbatur concludendum, quod extrahentes reos de Ecclesijs nõ seruata forma constitutionis

4 *Greg.* XIV. † possint absolui ab excõmunicatione per eos incursa per Episcopos, cum Summus Pontifex talem absolutionem sibi expressè non reseruauerit, prout in specie dictæ Bullæ concludit *Prax. Archiepiscopal. c.* 22. *n.* 5. & *in addit. n.* 12.

Verum prædictis obstat, quia in *d. Bulla in fin.* Summus Pontifex declarat, quod qui contra dictam constitutionem aliquid facere præsumpserit ipso facto incurrat easdem censuras, &

5 pœnas, quæ sunt promulgatæ contra violatores libertatis, iuris, & immunitatis Ecclesiæ, tam per sacros Canones, quàm Concilia generalia, & alias constitutiones Pontificias. Quare ex hoc videbatur absolutio solum reseruata

6 Papæ, † Quia *in Bulla in Cœna Domini n.* 14. *in fin.* excommunicantur omnes, qui aliquid fecerint vnde libertas ecclesiastica tollatur, seu in aliquo lædatur, aut deprimatur, aut aliàs quouis modo restringatur, vel quarumcumque Ecclesiarum iuribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expressè præiudicatur.

Neque aduersatur *Glos. in c. quoniam.* 4. *in fin.*

7 *verb. absoluatur. de immun. eccles. in* 6. † vbi tenet in specie libertatis ecclesiasticæ posse absolutionem concedi ab Episcopis, cum Papa non reseruauerit iuxta *d. c. nuper. de sentent. excommun.* Quia *d. Glos.* loquitur de iure communi, nos autem sumus in casu Bullæ in Cœna Domini, per quam, vt dictum est, huiusmodi absolutio est de reseruatis Summo Pontifici, & cum

8 ad eam constitutionẽ fuerit facta relatio † debent omnes qualitates in relato cõtineri *Bart. in l.* 1. *ff. de receptator.* & *in l.* 1. *ad fin. ff. famil. ercifcund.* & *in l. si quis seruum. §. vlt. vers. sed quæro testator ff. de leg.* 2. *Aym. cõs.* 45. *n.* 4. *Surd. cons.* 200. *n.* 5.

9 † Et sic de pœna habenda est, ac si esset in ipsa constitutione inserta *Natt. cons.* 204. *n.* 12. *Surd. cons.* 288. *n.* 24. Ita vt etiam ex-

10 pressum dicatur, † quod ad aliud refertur *l. ait prætor. §.* 1. *vbi Rip. de re iudic.* cum aliis per *Tiraq. de legib. connubial. glos.* 7. *n.* 181. *fol.* 351.

11 *leg.* 16. Quæ etiam procedunt † in pœnalibus *Bald. cons.* 13. *magnifici. lib.* 5. quod est repetitum *cons.* 181. *factum super quo. eod. lib. Tiraq. ibid. n.* 186. *Bart. in l.* 1. *§.* & *post operis. col.* 2. *vers. quandoque continet. vbi Ias. col.* 1. *in fin. de oper. nou. nunciat. Bald. in l. acceptam. q.* 7. *C. de vsur.*

Istis tamen non obstantibus contrarium est tenendum tamquam tutius ob illam rationem,

12 quia ista qualitas absolutionis debet expresse reseruari à Papa *c. nuper. de sent. excommunic.* Vnde non includitur in dispositione referente, cum enim aliquid patenter exprimi debet,

13 nunquam † satis est expressio relatiua *Abb.* & *alij in c. penult. de iur. iurand. Socin. cons* 99. *col.* 2. *ad med. lib.* 3. cum alijs per *Tiraq. de legib. connubial. glos.* 7. *n.* 199. *fol.* 353.

Et facit, quia in excommunicationem Bullæ in

14 Cœna Domini non incidunt, † qui offendunt libertatem ecclesiasticam de facto, absque eo quod præcedat statutum, seu ordinatio, cum Bulla requirat, vt fiant statuta ad hoc, vt illa excommunicatio incurratur, vnde extrahens de facto aliquem ab Ecclesia non incidit in Bul-

Bullam; requiritur enim, vt adsit statutum permittens, & disponens, vt liceat extrahere eum, qui ad Ecclesiam confugit, ita in specie dictæ Bullæ declarat *Vgolin. de censur. pontific. reseruatis. vers. nec non qui statuta ordinationes &c. p. 2. §. 4. vers. quinto in excommunicationem. fol. 388.* per doctrinam *Socin. Sen. in c. nouerit. n. 5. vers. & ex prædictis infertur. de sent. excomm.*

An autem Vicarius dispenset, & absoluat ab huiusmodi excomunicationibus, concludendum est, quod non, † Quidquid enim sit de excommunicatis ab Episcopo, siue eius Vicario, aut Delegato, Aliud est dicendum de excommunicatione iuris, vel canonis; quia Vicarius Episcopi non poterit huiusmodi excommunicatos absoluere sine mandato speciali *Felin. in c. pastoralis. 11. § præterea. n. 10. vers. pro quo facit solemne dictum. de offic. ordin.* † vbi quod permissa dispensatione à canone, intelligitur permissa solis Episcopis *Innoc. in c. vlt. in fin. vers. & hi omnes irregulares. de postul. prælator. & in c. 2. de eo qui furtiu. ordin. suscep. Abb. in c. 1. n. 3. in 3. notab. de priuil.* † quod etiam dispositur in *Concil. Trid. sess. 24. c. 6. de reformat.* & voluit etiam *Glos. in c. 1. in verb. reseruantur. in princ. de pœnit. & remiss. in 6.* vbi quod solus Episcopus, † nō autē Vicarius sine speciali mandato absoluit *Felin. in c. nuper. 29. col. 2. in prin. vers. quis autem sit ille inferior. de sent. excomm.* cum alijs per *Sbroz. de Vicar. Episc. c. 179. n. 1. cum seq. lib. 2.* † vbi multas declarationes adducit, de quibus etiam *Nauar. in manual. c. 27. Couar. in c. alma mater. p. 1. §. 12. Duen. reg. 253. Henric. de sinod. Episc. art. 5. conclus. 1.*

Et quoniam supra loquuti sumus de absolutione Episcopis concessa, iuxta dispositionem *Concilij Trid. sess. 24. c. 6. de reformat.* † Notandum est hodie hanc potestatem, quam à dicto Concilio habebant esse illis sublatam per Bullam in Cœna Domini, nedum in casu hæresis, sed in alijs casibus in dicta Bulla reseruatis, prout pluries Sacra Congregatio Concilij resoluit, & in sacro foro pœnitentiariæ est conclusum, & quotidie seruatur. Vnde quidquid prius Concilium Episcopis cōcederet facultatem absoluendi hæreticos occultos, stante Bulla in Cœna Domini talis potestas expirauit, quod erit etiā extendendum ad alios casus in Bulla reseruatos, in quibus idem statui debet, quod de hæresi occulta *Viualdus in suo candelabr. aure. p. 1. tit. 1. de absolut. Sacram. n. 13. in impressione Venetaapud Scottum 1602. Barthol. Vgolin. de censuris Romani Pontifici reseruatis. p. 3. vers. etiam prætextu quarumuis facultatum. n. 3. fol. 479. post Nauar. in manual. c. 27. n. 275. tom. 1. fol. 552.* † vbi etiam addit, quod neque poterit quis absolui ab hæresi, quamuis expresse daretur facultas absoluendi à casibus contentis in Bulla Cœnæ Domini *argument. c. frater noster. 16. q. 1. S. Anton. 3. p. tit. 24. c. 77. §. 1.* vbi quod potestas generalis absoluendi ab excommunicatione † non includit absolutionem illius, quæ specialiter non fuisset [illegible] quando conceditur facultas absoluendi in casibus reseruatis, † solet dici exceptis reseruatis in Bulla Cœnæ *Sarnen. de breuib. n. 26. Mandos. de signatur. gratiæ. in verb. confessionale.*

Poterit tamen Episcopus absoluere ab hæresi in foro exteriori in officio Sanctæ Inquisitionis *Eymericus* † *in direct. inquisit. 3. p. q. 92. Simancas de cathol. instit. tit. 3. Prax. Archiepiscop. c. 67. n. 10.* vbi etiam *n. 11. in fin.* quod neque hodie Episcopi possunt absoluere à casibus reseruatis Papæ † in alijs legibus extra Bullam Cœnæ, quasi non requiratur derogatio Concilij in lege posteriori Papæ, cum Concil. Tridentinum in omnibus reseruet auctoritatem, aut contrariam declarationem, seu definitionem Summi Pontificis *vt in c. 21. sess. 25. de reform. & sess. 7. de reform. in princ. ante cap. 1.*

EPITOME.

SVrreptio quando attendatur in alienatione rerum Ecclesiæ stante vtilitate. ¶ Et an solemnitates requirantur si interueniat sola auctoritas Pontificis. ¶ De tempore ad tempus an arguendum sit circa æstimationem bonorum Ecclesiæ tam in permutatione, quam locatione, & similibus. ¶ Et quando detur rescissio si res fuerit facta deterior. ¶ Et vtilitas seu læsio de quo tempore debeat interuenire. ¶ Constitutiones Summorum Pontificum prohibentes alienationem bonorum Ecclesiasticorum in consanguineos quomodo intelligantur, & per quas clausulas illis sit derogatum. ¶ Titulus præsumptus quando tollatur per exhibitionem veri. ¶ Temporis antiquitas quo casu faciat præsumi solemnitates & excludat surreptiones. ¶ Decretum irritans quando inficiat possessionem. ¶ Notitia in Principe quibus casibus præsumatur ad hoc vt non possit dici gratia surreptitia.

SVMMARIVM.

1. *Alienatio rerum Ecclesiæ est valida si fiat seruatis seruandis cum solemnitatibus requisitis. Et quid si interueniat sola auctoritas Summi Pontificis. n. 2.*
3. *Surreptio non attenditur in alienationibus rerū Ecclesiæ si constet de illius euidēti vtilitate.*
4. *Vtilitas Ecclesiæ attenditur de tempore alienationis non inspecta læsione temporis præteriti, seu futuri. n. 6.*
5. *Dictio tunc denotat extremitatem temporis.*
7. *De tempore ad tempus non arguitur quando interuenit guerra, seu alia mutatio.*
8. *Tempus contractus attenditur circa æstimationem rerum. & n. 10.*
9. *Præsumptio valoris præteriti cum præsenti non admittitur stante extrinseca causa belli, vel similis.*
11. *Permutatio rerum Ecclesiæ non potest rescindi quamuis post permutationem res sit facta deterior. Intellige vt n. 12.*

Loca-

13 *Locatio rerum Ecclesiæ facta consanguineis an sit valida, & quomodo intelligantur constitutiones Summorum Pontificum prohibentes similes alienationes fieri in eos. n.14. & 17.*

15 *Alienatio rerum Ecclesiæ facta consanguineis, exclusa læsione magis sustinetur quàm si fiat extraneis.*

16 *Sententia lata vigore Breuis si in euidentem facit cessare omnem sinistram suspicionem.*

18 *Clausula non obstantibus, & quorum tenores, & pro expressis declarat mentem Pontificis volentis derogare constitutionibus prohibentibus alienationes rerum Ecclesiæ in consanguineos. & n.23.*

19 *Temporis antiquitas facit præsumi solemnitates requisitas in alienationibus rerum Ecclesiæ & derogationem constitutionum respectu consanguineorum.*

20 *Titulus præsumptus tollitur per exhibitionem tituli veri.*

21 *Solemnitas quæ potest adhiberi ante, vel post actum præsumitur interuenisse per spatium longi temporis, neque tunc inspectio tituli probat eam non fuisse adhibitam.*

22 *Decretum irritans non semper inficit possessionem, nisi quando de ea mentio facta est in dicto decreto.*

24 *Notitia Summi Pontificis præsumitur constitutionis confirmatæ, quod sufficit ad confirmandam surreptionem.*

25 *Princeps præsumitur scire constitutiones vulgares maximè illius loci in quo ipse residet.*

26 *Gratia non dicitur surreptitia si sub expressione nominis continetur etiam aliquid tacitè, putà quod esset Canonicus.*

27 *Nulla est differentia inter tacitum quod includitur de natura expressa & expressum.*

28 *Surreptio non datur quando non potest cadere in Principe ignorantia.*

29 *Obseruantia diuturna & scientia, ac patientia eorum cum quibus res gesta est facit præsumere solemnitates interuenisse, & excludit surreptionem. n.30.*

31 *Solemnitas non præsumitur ex temporis antiquitate. si non apparet de vera, seu præsumpta scientia.*

CAPVT CCCCXV.

Locationem, de qua agimus dixi iudicandam validam, cū fuerit facta seruatis seruandis in euidétem vtilitatem Ecclesiæ præuio 1 beneplacito Apostolico, † vt in processu, & sententia lata cum alijs solemnitatibus requisitis in huiusmodi alienationibus iuxta *Extrauag. Pauli II.* & notant *Abb. Card. & alij in c. super. de reb. eccles. non alienand. Couar. lib. 2. variar. resolut. c. 17. n. 4. & 5.*

Cum etiam sola auctoritas Summi Pontificis suf-2 ficeret in alienatione rerum Ecclesiæ, † quando fuit legitime obtēta, vt in casu nostro, quidquid aliud sit quando esset subreptitia, quia tunc est nullius momenti *c. super litteris. de rescript. Dec. consl. 142. col. 2. vers. non obstat quod cum auctoritate. n. 5.* Quamuis si appareret de euidenti vtilitate Ecclesiæ surreptiones non es-3 sent attendendæ † *Rot. coram Card. Seraphino Placentina bonorum 7. Aprilis 1581. & coram R. P. D. Bubalo Romana domus 2. Decembris 1588.* prout etiam refert & sequitur *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. tit. 7. lib. 4. n. 49.*

Non obstat prætensa læsio desumpta ex locationibus factis ante istam, de qua modò agitur. 4 Quia † satis est quod tempore præsentis locationis constiterit de vtilitate Ecclesiæ, cum non debeat attendi præteritum, aut futurum, prout loquitur *Extrauag. ambitiosæ.* vbi adest illa di-5 ctio tunc, † quæ denotat extremitatem temporis *l. 4. §. 1. de condit. & demonstrat.* & ita in specie etiā quod essemus in re solita locari ex 6 multis decisionibus Rotæ † declarat *Honded. cons. 51. in fin. n. 60. & 61. lib. 1. Cæs. de Grass. decis. 3. & 4. de reb. eccl. non alienan.* Præsertim, cum contigerit mutatio status propter saccum Vrbis, ita vt non possit considerari, quod permaneat eadem causa concessionis propter diruptionem domus, & alia, de quibus in facto, adeo vt hoc casu non liceat arguere de tempo-7 re ad tempus, † cum propter guerras, & alias hominum passiones fiant in rebus stabilibus magnæ mutationes *Bald. in l. 2. col. penul. in fin. n. 29. C. de resc:nd. vend.* Prout regulare est, vt circa æstimationem rerum attendatur tempus 8 contractus, † nulla habita consideratione temporis præteriti, maxime quando modicum interuallum non intercesit, prout in casu nostro *c. ad aures. de reb. eccles. non alien.* cum alijs per *Surd. cons. 151. n. 71.* & stante extrinseca causa belli, vel similis rei, propter quam potuit con-9 tingere mutatio, numquam admittitur † præsumptio valoris præteriti cum præsenti *Natt. cons. 353. n. 2. post Cyn. in l. si minorem. C. de restit. in integr.*

Et generale est quod quando quæritur, an melior sit conditio Ecclesiæ, sit inspiciendum 10 tempus contractus, † puta permutationis, vel similis *c. vt super. de reb. eccles. non alien. l. ex mille. § 1. de euict. Paris. cons. 24. n. 7. lib. 4. Rot. coram Card. Seraph. Anconitan. terrarum. 13. Iunij 1570.* de qua per *Card. Mantic. de tacit.* 11 *& ambig. conuention. lib. 6. tit. 25. n. 61.* † vbi ex hoc concludit, quod si res data Ecclesiæ post permutationem sit facta deterior, vel si res ab Ecclesia tradita sit melior effecta, permutatio rescindi non potest *Calder. cons. 5. de rer. permut.* Quidquid aliud sit, quando permutatio esset nulla, & postea sequeretur ratihabitio, tūc 12 enim † esset nouus contractus, & ideo deberet inspici tempus ratihabitionis, quo solemnitas est adhibenda *Card. Mantic. d. tit. 6. n. 63.*

Nec facit, quod talis locatio fuerit facta consanguineis Canonici contra prohibitionem summorum Pontificum cum clausula sublata, & decreto irritanti, ac alijs, de quibus per *Put. de-*13 *cis. 2. p. 1.* † Quia dictæ constitutiones sunt conformes

formes iuri communi, secundum quod prohibentur similes alienationes rerum Ecclesiasticarum in consanguineos propter præsumptionem fraudis, & læsionis *iuxta auth. quibuscumque modis. C. de sacrosf. eccles.* canonizatam in *c. si œconomus. §. nam hæc vsus præstatio. 10. q. 2.* 14 † Vnde debent recipere interpretationem passiuam à iure communi, ita vt cessante fraude debeat etiam cessare talis prohibitio, & exclusa læsione potius sustineatur alienatio facta 15 in consanguineos, quam in extraneos † *Abb. in c. vt super. 8. col. penul. ad med. n. 18. & 19. de reb. eccles. non alienand. Feder. cons. 210. casus talis. n. 2. Archid. in c. episcopus. in fin. 10. q. 2. Bald. in auth. quibuscumque. ad med. n. 4. & ibi latè Aloys. de Leo. C. de sacrosf. eccles.* Quod autem in casu, de quo agimus, non adsit fraus, neque ali-16 qua læsio Ecclesiæ patet ex processu, † & sententia lata vigore Breuis si in euidentem cum augmento redditnum, & alijs, de quibus in facto, quæ faciunt cessare omnem sinistram suspicionem *Menoch. cons. 79. n. 19. & 20. lib. 1.* 17 vbi quod debet adesse † aliqua coniectura fraudis, vt non possit concedi emphyteusis consanguineis, qua fraude cessante non est prohibita talis concessio *Bald. in c. 1. in princ. de his qui feud. dar. poss. Cardin. cons. 34. in fin. Rip. de remed. ad conseruand. vbert. n. 170.*

Immo etiam dato, & non concesso, quod dictæ 18 constitutiones obstarent, † tamen in beneplacito obtento adest clausula non obstantibus, & quorum tenores, & clausula pro expressis cum alijs verbis amplissimis, ita vt ex materia subiecta, & natura causæ appareat de mente Pontificis volentis derogare prædictis constitutionibus, adeo vt non sit dubitandum, quod tūc istæ clausulę operentur indiuidnam, & expressam mentionem *Abb. in c. cum instantia. 17. n. 5. de censib. Rot. diuers. decis. 137. n. 6. lib. 1. Gamb. de legat. lib. 8. tit. de potest. legat. in legib. & statut. condend. n. 38. Aym. cons. 126. n. 7. & cons. 241. col. 8. ad med. vers. ista tamen responsio. n. 20.*

Præterea concurrit lapsus 76. annorum cum obseruantia subsecuta receptionis canonum per 19 totum dictum tempus, † ex quo non solum est sublata facultas impugnandi locationem, sed etiam præsumuntur adhibitæ omnes solemnitates necessariæ pro validitate talis concessionis, & consequenter derogationes sufficientes prædictarum constitutionum respectu consanguineorum *Alex. cons. 79. circa primum de quo quæritur. col. 2. in fin. vers. sed præmissis omnibus. n. 4. lib. 1. Dec. cons. 151. in causa exceptionis. col. 3. in princ. n. 4. Aret. cons. 36. casus talis est. n. 6.* & ita seruari passim per *Rotam* testatur *Gabr. cons. 88. n. 14. vsque ad n. 21. lib. 1.*

Neque obstat, quod per beneplacitum obtentum solnm sit sublata prohibitio *extrauag. Paul. 2.* non autem alia dispositio contra consanguineos, ita vt ex hoc non possit præsu-20 mi talia solemnitas, † quasi tituli veri exhibitio tollat titulum præsumptum *Rot. coram R. P. D. Orano Bluen. minerarum. 16. Decembris. 1585. cum alijs exaduerso allegatis.* Quia dictum beneplacitum solum fuit exhibitum ad remouendam obstantiam Paulinæ, non tamen ex hoc sequitur, vt non potuerit etiam interuenire alia solemnitas circa derogationem dictarum con-21 stitutionum, † cum simus in solemnitate, quæ potuit interuenisse ante, vel post ipsum actum, tunc enim antiquitas temporis operatur istam præsumptionem, neque sola inspectio tituli, aut actorum probat eam non interuenisse *Dec. cons. 341. viso puncto. col. 7. in fin. vers. non obstat si doceatur. n. 13. & cons. 409. n. 12. Roland. cons. 99. n. 33. & 34. lib. 2. Cephal. cons. 171. n. 40. lib. 2. Surd. decis. 334. n. 19. in fin. par. 2.* Quamuis hoc dictum sit ex abundanti cum ex clausnlis, de quibus in eodem beneplacito sit satis derogatum dictis constitutionibus ex superius allegatis.

Minus faciunt, quæ dicuntur de decreto irritanti cum alijs ex aduerso adductis. Quia cum iam dictum fuerit esse derogatum præfatis constitutionibus, vel præsumi derogatum ob temporis diuturnitatem, non est amplius quærendum 22 de vi istius decreti; † Maximè cum illud non semper inficiat possessionem, nisi quando de ea mentio facta est in decreto irritanti, prout ita frequentius seruari testatur *Gonzal. ad reg. 8. cancellar. glos. 67. n. 46. vsque ad n. 48. Achil. decis. 8. n. 4. de restit. spoliat.*

Et hanc opinionem ex prædictis pro validitate locationis amplexa est *Rota in huiusmodi causa Romana locationis domus. 3. Decembris. 1612. coram R. P. D. Coccino* vbi etiam, quod quamuis adsint *constitutiones Sixti IV. Clem. VII. & Pauli IV.* prohibentes non posse fieri locationes consanguineis Canonicorum sancti Pe-23 tri, † non tamen censentur ipsi Pontifices ligasse manus sibi, & successoribus, vnde potuit illis derogari, prout in specie derogatum fuit ex clausulis supra adductis *Butr. cons. 2. Felin in c. nonnulli. n. 6. ad fin. de rescript. Cassador. decis. 10. n. 2. super regulis.*

Quæ omnia confirmantur ex supplicatione, in qua narratur quod Oratores erant nepotes Bartholomæi Farratini, quod sufficit pro narratiua, quod essent nepotes Bartholomæi Canonici, nam Paulus III. cui fuit directa dicta supplicatio habebat notitiam istarum Constitutionum prohibentium locari consanguineis, cum 24 illas confirmasset, † quod satis erat ad euitandam surreptionem quamuis de eis nulla fuisset facta mentio *Rot. decis. 32. n. 4. de rescript. in nou. Felin. in c. super litteris. 20. col. 7. ad med. n. 8. vers. tertia regula. eod. tit. de rescript. & latius in c. in nostra. 32. col. 12. post princ. n. 15. vers. quintum corollarium. eod. tit. post Feder. de Sen. in tract. de rer. permutat. q. 4. Petr. de Vbald. eod. tit. par. 4. q. 3. Imol. in clem. 1. ad fin. n. 43. etiam de rer. permutat.* Et faciunt dicta per *Bald. in* 25 *l. 2. in fin. C. quæ sit long. consuetud.* † vbi quod præsumitur Princeps scire consuetudines vulgares, maxime illius loci, in quo ipse residet *Felin.* qui alia similia adducit *in c. 1. n. 4. col. 2.*

ante med. verſ. amplia tertio. de ſent. & re indic. Cum etiam talis ſcientia ſumatur ex litteris eiuſdem Summi Pontificis, in quibus mandat Baldo Farratino, vt Caſalia per ipſum conducta à Canonicis Sancti Petri dimittat libera in manibus Capituli, quod ideo fecit, quia locatio dictorum Caſalium erat nulla tamquam facta nepotibus præfati Bartholomæi ſtante prohibitione dictarum conſtitutionum, vnde gratia

16 nõ eſt dicenda ſurreptitia, † ſed ſuſtinetur, quaſi ſub illa expreſſione Bartholomæi comprehendatur illud tacitum, quod eſſet Canonicus, cum hoc eſſet notum Papæ *Bald conſ. 209. caſus talis eſt. lib. 1.* quaſi in puncto iuris nulla ſit differentia inter tacitum, quod includitur de natu-

17 ra expreſsi. † & expreſſum *l. cum quid. ff. ſi certum pet. l. non recte. C. de fideiuſſor. l. hæc verba. de legat.* 1. Quidquid aliud ſit in tacito, quod non includitur de natura expreſsi, quod faciet literas cenſeri ſurreptitias, vel talem eaſum in literis non includi *c. cum in illis. §. in illis vero. & §. ſeq. de præb. in 6. Bald. conſ. 209. poſt med. lib. 1.*

Præſertim quia Bartholomæus erat Epiſcopus in Curia conſpicuus, & magni nominis, ita vt non ſit veriſimile, quod Papa ignorauerit il-

18 lum eſſe Canonicum. † Vnde cum aliquo modo non poſſet cadere in Papa talis ignorantia, non datur ſurreptio, quidquid diuerſum ſit quando veriſimiliter poſſet ignorare, tũc enim non ſufficeret quod materia eſſet publica, & notoria in Curia *Aegid. deciſ. 9. n. 2. Pelin. in c. ſuper litteris. 20. n. 8. ad fin. verſ. limita hanc regulam. de reſcript.* Maxime quia à tempore Pauli III. vſque ad tempora hodierna Domini Farratini numquam fuerunt moleſtati, quod non extitiſſet, ſi Papa ignoraſſet locationem fuiſſe factam nepotibus Bartholomæi Canonici, & tunc iuſtè Capitulum recuperaſſet huiuſmodi bona locata conſanguineis, cum non vi-

19 deatur abſurdum, † immo ſit iuri conſentaneum, vt diuturna obſeruantia, & ſcientia, & patientia eorum, cum quibus eſt res geſta, faciat præſumi ſolemnitates, quaſi actus non fuiſſet toleratus, ſed impugnatus ab habentibus notitiam defectus ſolemnitatis, ſi à primordio fuiſſet minus ſolemnis *Pelin. in c. ſicut. 16. col. 20. ad fin. verſ. & hoc puto ſuſtentabilius.*

30 *n. 33. de re iudic.* † Qua ſcientia ſtante nõ adeſt aliqua ſubreptio, quidquid alias non præſumatur ex diuturnitate tẽporis ſolẽnitas quando non conſtat verè, vel præſumptiuè, quod Papa habuerit ſcientiam contractus, prout de Epiſcopo, qui iurauit non alienare inconſulto Romano Pontifice, ſi enim reperiatur facta alienatio, quæ de licentia Papæ nihil exprimit,

31 certè † talis ſolemnitas nõ præſumetur ex temporis antiquitate, cum non appareat neque de vera, nec præſumpta ſcientia dicti contractus *Pelin.* qui dicit non obliuiſcendum *in c. ſicut. 16. col. 20. ad fin. verſ. bene fateor. n. 33. de ſent. & re iudic.*

EPITOME.

Alienatio facta de mãdato teſtatoris quando operetur fideicommiſſum limitatum. ¶ Et ſit reſeruanda quarta fideicommiſſario. ¶ Et an talia bona alienata imputentur in legitimam & trebellianicam. ¶ Prohibitio facta filio ne alienet niſi cum conſenſu alicuius an inducat expreſſam, ſeu tacitam licentiam alienandi. ¶ Dictio niſi quando affirmet ſi oratio præcedens eſt negatiuè concepta. ¶ Filius prohibitus alienare ante vigeſimum annum an poſſit poſt dictum tempus alienare. ¶ Habens bona alienata de præcepto teſtatoris an dicatur habere ab eo, ſeu ab alienante

SVMMARIVM.

1 *Licentia alienandi medietatem in filio idem operatur, ac ſi concederetur facultas alienandi totum.*

2 *Alienatio facta de mandato teſtatoris operatur vt is in quem bona ſunt alienata dicatur illa habere ab eodem teſtatore non alienante.*

3 *Prohibitio alienationis facta filio, niſi cum conſenſu executorum facit vt habeat expreſſam licentiam alienandi ſi conſenſus interueniat.*

4 *Dictio niſi affirmat quando oratio præcedens eſt negatiuè concepta.*

5 *Teſtator non præſumitur quod ſe in continenti corrigat.*

6 *Fideicommiſſum dicitur limitatum, cum teſtator mandat non poſſe filium alienare niſi cum conſenſu alicuius.*

7 *Grauatus onere fideicommiſſi poteſt bona omnia alienare ſi habet licentiam alienandi à teſtatore, neque hoc caſu tenetur reſeruare quartam fideicommiſſario. & n. 8.*

9 *Bona alienata de mandato teſtatoris non imputantur in legitimam, nec trebellianicam.*

10 *Diſpoſitio teſtatoris in vna parte teſtamenti permittens alienationem, in alia prohibens dicitur contraria, & attenditur ſecunda prohibitiua. Intellige vt n. 11.*

12 *Filius prohibitus alienare ante annum vigeſimum an poſſit poſt dictum tempus alienare.*

CAPVT CCCCXVI.

Pro confirmatione eorum quæ ſcribuntur circa validitatem alienationis ſtante permiſſione teſtatoris cum conſenſu executorum, pauca ſunt dicenda, cum ſolum de ſubſcriptione rogatus fuerim, Tantum addam *Surd.* qui late hanc opinionem defendit *conſ. 71. per tot. lib. 1. poſt Socin. in l. marcellus. §. res qua. in fin. ff. ad trebell. & conſ. 114. n. 1. poſt med. verſ. ſecunda ratio. lib. 3.* † vbi quod in filio, cui debetur legitima & trebellianica, idem eſt concedere licentiam alienandi medietatem, ac ſi concederetur facultas alienandi omnia bona, quando enim datur poteſtas alienandi medietatem poteſt filius omnia diſtrahere, videlicet dimi-

Adde ſupra ad c. 69.

dium iure proprio pro legitima, & trebellianica, aliam vero medietatem vigore licentiæ à
2 testatore concessæ † Adeo vt isti, in quos est facta alienatio de consensu & mandato eiusdem testatoris, dicantur habere talia bona alienata ab eo, non autem ab alienante *Aym. conf. 144. n.1. in fin per tex. in l. vnum ex familia. 69. §. si de faleidia. & §. & si duos. vbi Glos. in verb. hereditario. de legat. 2. l. adsignare. 7. de adsignand. libert. l. si heres testamẽto. 5. de action. empt. Castr. conf. 441. pro declaratione . vol. 1. ad med. lib. 1.*

Quod vero fuerit data licentia alienandi non potest controuerti, quia verba testatoris sunt clara,
4 † dum dixit quod non possit fieri alienatio nisi cum consensu executorum, ex quibus verbis colligitur expressa licentia alienandi. Nam cum oratio præcedens sit negatiue concepta, ipsa dictio nisi affirmat, quasi tunc aduersetur præcedentibus, & ponatur quo ad illa priuatiue, non secus ac si dictũ fuisset per testatorem, quod fiat alienatio cum consensu executorum, adeo vt non dicatur concessio tacita à contrario sensu, sed directa & expressa *Socin. Iun. conf. 163. n. 36. lib. 2. Bero. conf. 84. n. 17. lib. 2. & conf. 133. n. 3. eod. lib. Ruin. conf. 132. n. 3. & 4. lib. 2. & conf. 127. col. penult. post princ. verf. quandoque, & tertio. eod. lib. Surd.* qui multa similia adducit *conf. 71. n. 6. lib. 1.*

Nec oberit quod daretur correctio fideicommissi,
5 quod tamen non est dicendum † ne præsumatur quod testator statim se corrigat contra *l. non ad ea. 88. de condit. & demonstrat. l. cum hic status. 33. in princ. de donat. int. vir. & uxor.*

Quia potius ista dicitur limitatio, quæ permittitur,
6 † cum sufficiat fideicommissum posse operari effectum in casu in quo non fuerit facta dispositio per executores *Ias. cõs. 173. col. 2. in fin. verf. nec obstat si diceretur. n. 1. & col. 4. ante med. verf. prædicta veriora apparebunt. lib. 2. Paris. conf. 25. n. 25. lib. 2. Ruin. conf. 114. n. 11. lib. 2. cum alijs per Peregrin. de fideicommiss. art. 40. n. 45.*

Vnde grauatus onere fideicommissi potest bona omnia alienare, si ei concedatur licentia alienandi à testatore,
7 † itaut neque teneatur reseruare quartam fideicõmissario iuxta *auth. contra cum rogatus. C. ad trebellian.* Quia fideicommissum videtur limitatum, vt vendicet sibi locum, quando non esset deuentum ad alienationem *Ias. conf. 232. ad fin. verf. nihil etiam obstare. lib. 2. Surd. conf. 71. n. 7. lib. 1.*
8 † vbi etiam quod grauatus fideicommisso cum facultate disponendi per institutionem hæredis censetur grauatus casu quo intestatus decederet *Ruin. conf. 76. n. 13. lib. 2.*

Ex quibus non obstat quod bona alienata sint imputanda in legitimam. Quia stante validitate alienationis ex permissione, & licentia testatoris
9 † non imputatur aliquid in quartam, Maxime quando ex tali alienatione non conuertitur aliquid in vtilitatem heredis, secundum distinctione, de qua per *Bart. in l. marcellus. 3. §. res quæ. in prin. ff. ad trebell. & ibi Socin. col. pen. post med. verf. testator prohibuit. n. 14. Idem Socin. conf. 114. col. 2. ante med. verf. aliquando potest fieri. n. 2. lib. 3.* Quidquid *Rip. Curt. & alij* dubitent, cum ista sit verior opinio, vt testatur *Surd. conf. 71. n. 5. lib. 1. Bero. conf. 93. n. 27. lib. 2.*

Neque obstat *Decian. conf. 35. n. 4. lib. 3.* Quia loquitur quando testator in vna parte testamenti
10 permisit alienare, † in alia vero parte prohibuit, tunc enim ad euitandam contrarietatem vltima ordinatio attenditur, tamquam illa deroget primæ, vt etiam declarat *Peregr. de fideicommiss. art. 30. n. 45. ad fin.* † Aliud est in casu nostro, in quo facultas alienandi non contrariatur fideicommisso, cum testator illud voluerit habere locum, si non fuerit facta alienatio per executores *Ias. conf. 173. col. 4. ante med. lib. 2. Peregr. de art. 40. n. 45. in princ.*

Et ista sufficiant omisso simili de filio prohibito alienare ante vigesimumquintũ ætatis annum,
12 qui † à contrario sensu poterit alienare post dictum tempus, vt late concludit *Surd. conf. 294. per tot. lib. 2. & decis. 75. n. 7.* vbi sæpius ita iudicatum testatur *Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 3. tit. 17. n. 11. verf. sed cõtrarium. Bero. conf. 86. n. 24. lib. 2. Menoch. conf. 151. n. 35. vsque ad n. 50. & conf. 152. n. 60. vsque ad 68. lib. 2. Ruin. conf. 76. lib. 2.* Quia ista opinio non est tuta vt patet ex multis adductis *supr. c. 69.* Ideo non est arguendum ab isto contrario sensu, cum in casu nostro adsit expressa voluntas testatoris & directa, non tacita, dum permisit alienationem per illa verba nisi cum consensu executorum, quæ idẽ important, ac si dixisset testator quod fiat alienatio cum eorum consensu *Socin. Iun. conf. 163. n. 36. lib. 2. cũ alijs supra allegatis.*

EPITOME.

Valor monetæ quando attendatur tempore solutionis. ¶ Et quid in hoc operetur obseruantia, & qualis debeat esse, & an requirat præscriptionem. ¶ Aestimatio monetæ quo casu dicatur facta taxatiuè seu demonstratiuè, itaut augmentum, seu diminutio debeatur. ¶ Pensio reseruata in ducatis quæ taxantur in scutis quomodo sit soluenda, & an augmentum cedat commodo pensionarij. ¶ Et quid in dote consistente in aureis & postea taxata in moneta. ¶ Solutio facienda in ducatis de Camera an possit fieri in aureis. ¶ Ex qua forma solutionis declaretur præcedens obligatio ambigua. ¶ Manutentio an sit danda si non constat de reseruatione pensionis. ¶ Literæ an probent contra scribentem. ¶ Condictio indebiti quando detur, & quid si fuerit solutum vigore rei iudicatæ. ¶ Soluens ex causa transactionis si illud idem cogatur soluere an repetat primam solutionem, & qua actione.

SVMMARIVM.

1 *Pensio ducatorum centum constituentium summam scutorum centum vigintiquinque monetæ an*

an sit soluenda in dictis scutis taxatis, vel potius in ducatis, itaut augmentum ducatorum cedat commodo pensionarij.

2 *Valor moneta quando attendatur tempore solutionis. n.3.*

4 *Aestimatio moneta facit vt non sit in consideratione augmentum & diminutio: & quando dicatur facta taxatio. n.5.9.10.& 11.*

6 *Verba non debent esse superflua.*

7 *Promissio restitutionis dotis in tot aureis valoris librarum sex an significet quod fuerit promissa aestimatio aureorum, vel potius debeantur aurei. n.8.12.& 15.*

13 *Verba potius praesumuntur prolata ob causam demonstrationis, quam taxationis.*

14 *Declaratio cons. Bald.339.lib.2. & cons.213. in fin. lib.5.cum caeteris qui eum sequuntur.*

16 *Demonstratio per necesse quando habeat vim taxationis.*

17 *Ducatus de Camera hodie est aureus cum additione vnius iulij.*

18 *Pensio reseruata in ducatis potest solui in aureis addito iulio si soluenda sit in Vrbe; secus in partibus, in quibus sufficit solui in moneta.*

19 *Obseruantia in solutione attenditur secundum quam praesumitur facta promissio, neque requiritur praescriptio. n.20. Intellige vt n.21.*

22 *Moneta certa quando est soluenda non potest oriri obseruantia interpretatiua circa solutionem. Declara vt n.23.24.& 25.*

26 *Ex forma solutionis quando declaretur praecedens obligatio ambigua.*

27 *Successori debent intimari bulla reseruationis pensionis, & si de ea non appareat non datur manutentio, quamuis fuerit saepius soluta pensio.*

28 *Litterae probant contra scribentem, & videntur praesentata de mandato ipsius & n. 29.*

30 *Scientia praesumitur omnium contentorum in litteris receptis.*

31 *Condictio indebiti non habet locum quando scienter fuit solutum. Amplia idem in promissione. n.33. Intellige vt n.34.*

32 *Error non consideratur in sciente.*

35 *Res iudicata habetur pro veritate & facit ius & ens de non ente, & de vero falsum, & de indebito debitum.*

36 *Non condicitur vt indebitum quod fuit solutum auctoritate rei iudicatae, nec potest repeti per condictionem sine causa.*

37 *Sententia habetur pro causa.*

38 *Soluens vigore transactionis si illud idem sit coactus soluere quando possit repetere primam solutionem, & qua actione. n.39.*

CAPVT CCCCXVII.

Adde supra ad c. 31. n. 17.

FVit reseruata pensio ducatorum centum auri de Camera constituentium in totum summam scutorum centum triginta quinque monetae Papalis iuliorum decem pro quolibet scuto, † super cuius pensionis solutione contigit in facto dubitari, an ista pensio esset talis, vt reciperet augmentum, ita vt si modo ducati centum de Camera constituerent maiorem summam, quam scutorũ centum triginta quinque, esset soluendum pensionario istud augmentum, vel potius satisfactum sit obligationi, si soluantur dicta scuta centum triginta quinque taxata.

In praedicta difficultate dicebatur solutionem esse faciendam secundum valorem ducati de tempore solutionis, cum ducatus fuerit in obligatione propter illa verba reseruamus annuam pensionem ab omni decima exemptam: ducatorum centum auri de Camera, Quando autem ducatus est in obligatione, & non est mutata

2 bonitas intrinseca, † tunc attenditur valor de tempore solutionis iuxta doctrinam *Bart. in l. paulus.n.6.de solut.* quem sequitur *Rota coram R P.D.Decano Cesenaten. pecuniaria. 14. Maij 1597. & per Cardin. Seraphin Narnien. legitima 7 Aprilis 1581: & coram R.P. D. Sacrato Foroliuien. census. 8. Martij 1602. & coram R. P.D.Gypsio. Caesaraugustana pensionis. 11. Mar-*

3 *tij* 1591.† Dummodo debitor non fuerit in mora *Aret.cons.11.n.3.* vbi de communi opinione testatur *Surd.* qui alios allegat *cons.220.n.3 ad med. vers. non tamen praedictis. lib. 1.* & latius *Idem Surd.* qui multas declarationes adducit *cons.335. n.8.cum seq. lib.3. & cons.368. n. 10. eod. lib.*

Neque videbantur obstare illa verba constituentium in totum summam scutorum centum tri-

4 ginta quinque, † quasi tunc per ea sit facta aestimatio, quae facit, vt non attendatur augmentum, aut diminutio *Surd.* qui alios refert *cons.392.n.2.3.& 12.lib 3.* Quia huiusmodi verba stant demonstratiuè, non autem taxatiuè, vt in specie pensionis cõsistentis in similibus ver-

5 bis † resoluit *Rota coram R.P. D. Sacrato Assisien.pensionis 24.Ianuarij 1607.* vbi assignatur ratio, quia alias illa verba ducatorum centum fuissent superflua, si solum Papa voluisset reser-

6 uare scuta centũ triginta quinque, † quod non est dicendum *l.si quando.ff.de leg.3. c.si papa. de priuil.in 6.* quam rationem in terminis etiam considerat *Boer.decis.327.col.2.in princ.n.3.*

Quibus adde *Menoch.cons.952. n.15.& 16. lib.10.* vbi sequitur *Boer.d.decis. 327.* subdens in simili

7 promissionem restitutionis dotis in tot aureis valoris librarum sex non significare, quod fuerit promissa aestimatio aureorum, sed valor ipse fuit adiectus, vt sciatur an aureus crescat, vel decrescat, vnde dos erit restituenda in aureis, neque creditor erit cogendus recipere aliam monetam, etiam eiusdem aestimationis, adeo vt oblatio, & depositio facta aliter quam in aureis esset nulla.

Idẽ voluit *Ceph.cons.31. n.6.& 12. lib.1.* vbi quod promissio soluendi ducatos 44. Venetos boni

8 aurei, † & iusti ponderis valoris solidorum 57. Marchiae ad monetam Ferrariae pro quolibet ducato est facienda non ad rationẽ solidorum, sed in ducatis, quia illa expressio monetae fuit facta gratia demonstrationis, vt partes ipsae

9 ostenderent clarius, de quibus ducatis sentie-

bant ob varias species ducatorum *l. nummis. de leg.* 3. *Bart. in l. paulus. in princ. de solution.* Aliud esset si fuerit promissum, quod soluantur ducati 44. auri boni, ac iusti ponderis in tanta moneta, vel si dicatur, vt soluantur ducati 44. vel tanta moneta ad rationem solidorũ 57. pro

10 quolibet ducato, † tunc enim ducatus esset taxatus, & possent dari solidi 57. & pro singulis ducatis solutio deberet admitti *Cephal. d. conf.* 31. *n.* 7. iuxta notata per *Bart. & Castr. in l. sed addes.* 21. *§. si dominus. ff. locat.*

Et sequitur etiam *Surd. conf.* 368. *n.* 13. *vers. non etiam mouet. lib.* 3. vbi quod licet æstimatio faciat emptionem, † adeout æstimatione facta

11 non sit curandum amplius de augmento, aut diminutione, tamen aliud est quando æstimatio fuit facta ad demonstrandum, non æstimandum vt scilicet sciatur valor aurei propter multas species aureorum *Barbat. conf.* 19. *lib.* 4. *Alciat. conf.* 155. & 156.

Et faciunt similia quæ dicuntur per Doctores de iudicando potius verba prolata ob causam de-

12 monstrationis, † quàm taxationis, de quibus per *Castr. in l. Stichum qui meus.* 6. *n.* 1. & 2. *de legat.* 1. *Bald. & Salic. in l. si quis argentum. §.* 1. *C. de donat. Felin. in c. super litteris.* 20. *n.* 4. *col.* 3. *in fin. de rescript. Signoroll. conf.* 74. *n.* 8. quos in proposito pro firmanda sua opinione adducit *Boer. d. decis.* 327. *n.* 3.

Verum prædictis obstat *Bald. conf.* 213. *punctus quæstionis. in fin. lib.* 5. alias est *conf.* 339. *lib.* 2.

13 vbi † in specie concludit, quod si tempore contractus fuisset datus florenus ad rationem tot librarum pro quolibet floreno, tũc illa æstimatio debet reddi, & non maior, sicut in qualibet re data in dotem vera æstimatione iuxta dispositionem *l. æstimatis. ff. solut. matrim.* Et dictum *conf. Bald.* in proposito sequuntur *Socin. Corn. & Ancbar.* quos addnxt supra *c.* 51. *n.* 17. & *Bertazzol. clausul.* 30. *glos.* 9. *n.* 12. *in fin.* vbi latè defendit hanc opinionem contra *Boer. d. decis.* 327 *n.* 3. Idem sequendo *Bald.* voluit *Io. de Anan. in c.* 2. *col. pen. ante med. vers. & hoc credit verum. n.* 23. *de maledic. Curt. Sen. de monet. q.* 3. *in fin. n.* 14. *tom.* 12. *fol.* 205. *Aret. conf.* 11. *n.* 3. *post med. vers. & hanc opinionẽ. & conf.* 84. *in princ. vers. hanc conclusionem. & col. vlt. post med. vers. venio igitur ad secundum. n.* 5. & *conf.* 112. *post princ. vers. & ita in terminis. Albert. Brun. de augm. & diminut. monet. partic.* 18. *limit.* 8. *in princ. & n.* 4. & 7. *tom.* 12. *fol.* 218. *Cephal. conf.* 31. *n.* 7. *in fin. Surd. conf.* 225. *n.* 6. *lib.* 2. & *conf.* 368. *n.* 3. *lib.* 3

Sed non est discedendum à præfata decisione *Ro-*

14 *tæ*, cum non obstet *Bald. d. conf.* 213. † Quia loquitur quando apparet verè de taxatione monetæ, prout in casu suo, in quo fuit taxatus florenus ad rationem tot librarum, per quæ verba apparet de clara mente contrahentium, quod fuerit facta taxatio, non demonstratio *Cephal. conf.* 31. *n.* 7. *Surd. d. conf.* 225. *n.* 6. *lib.* 2.

15 & ita † omnes supra relati, qui sequuntur *Bald.* illum intelligunt *Couar. in tract. numismat. c.* 7. *§. vnico. vers. octaua conclusio, & vers. decima conclusio. n.* 5. Et de verbis ad rationem, & ad computum, quod idem significent *Surd. conf.* 368. *n.* 11. *lib.* 3.

Quæ etiam procedunt quamuis nõ habeamus hodie speciem ducati aurei de Camera, Quia non ex hoc standum est demonstrationi Pontificis

16 reseruantis pensionem, † quamuis enim demonstratio per necesse succedat loco taxationis, tamen in casu nostro satis est quod adsit communis taxatio ducati de Camera ad scutum cõmunem auri in auro cũ additione vnius iulij, itaut modernis temporibus tantum sit dicere vnum ducatum de Camera, quantum

17 vnum scutum auri † cum additione vnius iulij, quo stante bene infertur ducatos reseruatos per Pontificem esse satis certos, & per consequens nulla adest necessitas, quod verba aliàs demonstratiua fiant taxatiua, ne alias reseruatio ducatorum dicatur superflua & sine effectu ex supra allegatis, & voluit *Rot. in d. Assisien. pensionis* 24. *Ianuarij* 1907. *coram R. P. D. Sacrato. post med. vers. in casu nostro proposito.*

Ideo pensiones, quæ soluũtur in Curia debent solui in ducatis auri de Camera, & pro eis scuta auri in auro cũ additione vnius iulij, prout di-

18 sponunt litteræ Apostolicæ, † quidquid aliud sit in solutione facieda in partibus, in quibus sufficeret soluere in moneta propter difficultatem reperiendi aureos, dummodo illa tantùm valeat, nec cogitur quis soluere pensionem in auro iuxta opinionem magis æquam reiecta contraria nimis rigida, licet forsan veriore, quam ita seruari in Rota testatur *Gomes. de valor. exprimend. in impetr. benefic. q.* 8. *ad fin.*

Nec prædictis oberit obseruantia subsecuta, secundum quam modus soluendi præualet alijs

19 coniecturis, † & generali statuto, & consuetudini, cum talis præsumatur fuisse promissio, qualis apparet sequens solutio *Bald. in l. si certis annis.* 28. *col.* 3. *ad med. vers. & ista sunt multum. n.* 9. *C. de pact.* & declarat *Brun. de augm. monet. in* 2. *præsuppos. n.* 17. *in fin. Corn. conf.* 181. *col. antepenult. in princ. vers. quod & satis est veri-*

20 *simile. n.* 73. *post med. lib.* 2. † Itaut in tali obseruantia non requiratur præscriptio, & sufficiat modicum tempus secundum *Aym. conf.* 201. *n.* 12. *in princ.* cum alijs per *Surd. conf.* 335. *n.* 27. *lib.* 3. Quamuis etiam solutio sit facta semel tantum, vel pro parte debiti *Idem Surd. conf.* 220. *n.* 3. *lib.* 2.

Nam respondetur, quod obseruantia subsecuta tunc declarat qualitatem monetæ soluendæ,

21 quando est dubium, † de quo partes senserint, vt quia promissi sint floreni, quorum duæ species currant in loco contractus, ita quod ignoretur, de quibus fuerit per contrahentes cogitatum, tunc enim solutio facta in vna specie sufficit ad demonstrandum, quid fuerit conuentum, secus vbi est expressa certa moneta, vt in casu nostro, Nam stante tali certitudine erit soluenda pen-

22 sio iuxta formam reseruationis, † nec ex solutionibus factis potest oriri obseruantia interpreta-

pretatina, cum verba reseruationis sint clara *Rot.coram R.P.D.Orano Conchen.pensionis 28. Junij* 1585.& bene declarat *Surd. cons.220. n. 18.& cons.224.n.14. in fin. lib.2.* vbi etiam requirit in tali casu obseruantiam præscriptam, 23 & longissimam triginta annorum, quando est taxata certa moneta, ad hoc vt obseruantia obstet, quidquid aliud sit quando est dubia species monetæ, tunc enim sufficeret modicum tempus, latissime *idem Surd.cons.335.n.28.lib.3. Gabr.cons.162.n.8.ad fin. vers.quinto quia ex* 24 *tempore. lib.1.* vbi † quod tollitur obligatio soluendi antiquam monetam, & ius acquiritur ne illa soluatur, sed erit soluenda ea quæ currit secundum præsentem æstimationẽ si probetur obseruantia aduersus Ecclesiam quadraginta annorum, aduersus alios triginta *Bald. cons. vlt.lib.1.Curt.Iun.cons.24.n.7.col.penult.in fin. vers.sed quod fortius. Purpur. in l.cum quid.n. 173.col.antepen.in princ.ff.si cert.petat.Menoch.* 25 *cons.49.n.20.* † Quasi tunc talis præsumptio habeat vim contractus, conuentionis, & veritatis *Surd.d.cons.335.n.29.lib.3.*

Et est ratio, quia facilius ex forma solutionis de-26 claratur præcedens obligatio ambigua, † quam quod certa tollatur, quare vbi agitur de declaratione actus dubij allegari potest qualitas sequutæ traditionis, sed non vbi agitur de certi debiti remissione *Surd.cons.224.n.14.post princ. vers.diuersitas autem. lib.2.*

Nec facit, quod ea quæ diximus non præiudicent successori, cum illi non fuerint intimatæ bullæ 27 reseruationis pensionis, † de quibus debet constare, adeo vt quamuis, quis certo tempore recepisset pensionem, tamen si appareret illam non esse reseruatã negaretur manutentio, quia ante omnia debet doceri de existentia actus *Bart.in l.1.§.& parui.n.3.ff.quod vi aut clam.* & in terminis est decisio *Achil.4.de rescript.* vbi quod semper Auditor Cameræ vult videre reseruationem pensionis, nam alias commissio sine retardatione solutionis pensionis non produceret effectum, nisi constaret, quod præcesserit talis reseruatio.

Quia ex litteris eiusdem successoris apparet de clara scientia bullarum quarum copiam fate-28 tur habuisse, † quæ litteræ probant contra scribentẽ *Glos in §.si quis.igitur.in verb.faciamus. auth.de instrum.caut.& fid. Alex cõs.191.col.1. lib.2. Rebuff. de chirograph. n.25.* cu videantur 29 præsentatæ de mãdato scribentis † *Cephal.cons. 272.n.89.& 90.lib.2.Rimin.Iun.cons.9.n.30.* Et scientia omnium in bullis contentorum præsu-30 mitur, † ex quo illas ad eum peruenisse fatetur *Aym.cons.73.n.39.ad med.vers.immo ex eo solũ.*

Qua scientia stante non est attendenda prætensa cõdictio indebiti quo ad solutiones factas, quia 31 illa † habet locum, quando ignoranter fuisset solutum *Bart.in l.1.in princ.ff.de condict.indeb.* Requiritur enim, quod interuenerit error sol-32 uentis. † qui non consideratur in sciente *Bald. in l.1.in 1.notab. C. de condict.indeb. Castr.in l. ex hoc iure.3.col.pen.in princ. vers.breuiter in* 33 *hoc.n.36.ff.de iust.& iur.* † Siue simus in solutione, siue in promissione *Alex.cons.4.circa primum.col.pen.in princ.vers nec in casu isto.n. 9.ad med. lib. 1.per tex. in l.fin. C. ad l falcid.* Maxime in soluente scienter indebitum princi-34 pale, prout in casu nostro; † quidquid aliud sit in vsuris accessorijs ad ipsum debitum, quasi illæ videantur potius solutæ, ne quis molestetur super debito principali *Bart.in l.si non sortẽ.26. §.si quis falso.in princ. ff. de condict.indeb. Dec. in l.cuius per errorem. 53. ad fin. n.4.de reg.iur.*

Amplius quo ad solutiones aliquorum terminorum factas post sententiam & rem iudicatam 35 non datur repetitio, † quia res iudicata habetur pro veritate, & facit ius, & ens de non ente, & de vero falsum *l. ingenuum. de stat. homin. Glos. in l.si non sortem. §. hæredi. de condict.indeb.l.res iudicata. de reg.iur.* & facit de indebito 36 debitum, † Nam esto quod alias non deberetur, tamen incipit deberi ex re iudicata, vnde non condicitur vt indebitum illud, quod soluitur auctoritate rei iudicatæ *Cyn. Bart. Bald. & Salic.in l.1. C.de condict.indeb. Surd. cons.134. n.9.& 10.lib.1.* vbi etiam quod solutum ex causa iudicati non repetitur per condictionem sine 37 causa, † cum sententia ipsa habeatur pro causa, & quando detur talis condictio late *Idem Surd.cons.435.n.1.lib.3.*

Neque id quod fuit solutum potest repeti, cum supra ostensum fuerit vero esse debitum, vnde 38 non datur condictio indebiti, † cum etiam si aliquid soluissem vigore transactionis, & illud iterum fuissem coactus soluere, potero quidem repetare primam solutionẽ non per condictionem indebiti, quia tempore quo solui erat debitum ex causa transactionis, sed per condictionem sine causa, quia causa redacta est ad non causam, quamuis enim non possit repeti, 39 quod fuit solutum vigore sententiæ, † tamen hoc procedit quando vellem repetere id quod solui vigore sententiæ, sed si volo repetere, quod solui ante iudicium nihil mihi obstabit, quasi causa ob quam solui redacta sit ad non causam, & tu venisti contra primam solutionem petendo aliam *Castr. in l. eleganter. in princ.n.8.de condict.indeb.& in l si fullo.n.9.ff. eod.tit.& cons.257.n.4.lib.2.Ruin.cons.84.n.5. lib.1.cum alijs per Surd.cons.134.n.11.lib.1.late Belin.in c.suborta.21.col.8.in fin. n.10.de sent. & re iudic.*

Stephani Gratiani

EPITOME.

STatutum disponens quod agnati masculi præferantur omnibus agnatis fœminis trãsuersalibus vsque ad quartum gradum præterquam sororibus & filiabus fratrum defuncti, quæ si concurrant cum patruo defuncti, cum eo pariter admittantur an procedat si adsit cum patruo & sorore nepos alterius sororis. ¶ Qualitas quando sit verificanda vt statutum habeat locum. ¶ Clausula infrascriptis an restringat dispositionem ad casus litteraliter decisos.

SVMMARIVM.

1 *Statutum mandans quod agnati masculi praeferantur omnibus agnatis fœminis transuersalibus vsque ad quartum gradum praterquam sororibus & filiabus fratrũ defuncti, qua si concurrant cum patruo defuncti cũ eo pariter admittantur an habeat locum si adsit cum patruo & sorore nepos alterius sororis. n. 3. 7. 8. & 15.*
2 *Statutum est attendendum tamquam casus legis.*
4 *Casus omissus à statuto regulatur secundum ius commune.*
5 *Nepos in succedendo auunculo subintrat in locum matris.*
6 *Clausula infrascriptis in statuto illud restringit ad casus litteraliter decisos.*
9 *Statutũ non extẽditur nisi in quantũ loquitur.*
10 *Statutum contrarium iuri communi magis debet restringi.*
11 *Dispositio statuti non verificatur si qualitas agnationis, aut similis in eo requisita non verificetur.*
12 *Qualitas non potest separari ab ipsa dispositione.*
13 *Qualitate detracta dicitur noua dispositio.*
14 *Repetitio orationis praecedentis debet fieri cum suis qualitatibus.*

CAPVT CCCCXVIII.

1 PAtruum dicebatur esse admittendũ ad successionem defuncti vna cum sorore, † Ita enim disponit statutum, dum mandat, quod agnati masculi præferãtur omnibus agnatis fœminis transuersalibus vsque ad quartum gradum præterquam sororibus, & filiabus fratrum defuncti, quæ si concurrant cum patruo defuncti, cum eo pariter admittantur, vnde cum ha-
2 beamus † casum statuti illud est attendendum *Aym. cons. 4. n. 21. Bald. cons. 174. in fin. lib. 2. Honded. cons. 12. n. 4. lib. 1.*

Neque obstat quod adsit vna cum patruo & sorore
3 nepos alterius sororis, † Quia talis nepos est exclusus ab eodem statuto, dum disponit, quod dicti agnati masculi vsque ad quartum gradum præferantur omnibus transuersalibus cognatis etiam translatis in ius cognationis, puta natis ex sorore, vel amita defuncti, qua exclusione stante, non debet attendi persona dicti nepotis, sed solum patruus cum sorore admittetur, vt ex dispositione eiusdem statuti colligitur.

Verum prædictis obstat, quia tale statutum non disponit, quod sorores & filiæ fratrum defuncti excludant natos ex sorore prædefuncta à suc-
4 cessione communis patrui, † Vnde tamquam casus omissus à statuto debet regulari secundum dispositionem iuris communis *l. commodissime. de liber. & posth. l. si cum dotem ff. solut. matr. l. extraneus. de condic. ob caus.* De iure au-
5 tem communi † nepos in succedendo auunculo subintrat in locũ matris *auth. defuncto. de hæred. ab intest. venient. auth. cessante. C. de legit. hæredib.*

Maxime quia statutum de quo agimus defert successionem ab intestato secundum dispositionem Iuris communis, præterquam in casibus ibidem
6 expressis, † vt colligitur ex clausula infrascriptis in eodem statuto posita, quæ illud restringit ad casus litteraliter decisos, inter quos iste non reperitur *Bart. in l. qui liberis. §. hæc verba.*
7 *ff. de vulgar.* † & in proprijs terminis huiusmodi statuti *Grat. cons. 19. n. 19. & cons. 35. n. 5. lib. 2. Laurent. de Pin. cons. 66. n. 3. Bero. cons. 150. n. 4. lib. 2.*

Et ita etiam resoluit *Rota coram R.P.D. Litta Bononien. hæreditatis de Beroaldis. 10. Martij 1597. & coram R.P.D. Cordaben. Bononien. successio-*
8 *nis. 10. Martij* 1597. † vbi in specie interpretati sunt dictum statutum, vt non habeat locum, quando sorores & filiæ fratrum defuncti prætenderent excludere natos ex sororibus prædefunctis, quamuis enim statutum disponat quod agnati vsque ad quartum gradum præferantur omnibus agnatis fœminis, præterquam sororibus & filiabus fratrum, non tamen mandat, quod sorores, & filiæ fratrum excludant agnatos, & quod præferantur cognatis in pari gra-
9 du existentibus, † cum statutum nõ extendatur, nisi in quantum loquitur *l. si seruum. §. non dixit. de acquir. hæredit. c. cum dilectus. de consuetud. l. si vero. §. de viro. ff. solut. matrim. Bald.*
10 *in l. illam. n. 3. C. de collat.* † Maxime cum sit contrarium iuri communi, quod magis debet restringi *Bart. in l. omnes populi. n. 56. de iust. & iur. Rolan. cons. 21. n. 21. lib. 1.*

Neque obstat quod dictum statutum videatur factum fauore agnationis transuersalis, Quia non simpliciter fuit contemplatus talis fauor, sed cum illa qualitate masculinitatis, quæ non concurrit in huiusmodi sorore volente excludere natos ex alijs sororibus vigore huiusmodi sta-
11 tuti, † vnde cum non verificetur qualitas, neque etiam verificabitur dispositio *Bar. in l. non solum. §. sed & probari. n. 9. de nou. oper. nunciat.*
12 *Felin. in c. audttis. n. 13. de præscript.* † cum qualitas non possit separari ab ipsa dispositione *Bald. in l. si quidem. de except. Grat. cons. 151. n. 22. lib. 2. Rota diuers. decis. 266. n. 1. p. 1.* quasi detrahendo dictam qualitatem nõ posset amplius
13 dici comprehensio sub eadẽ dispositione, † cum potius tunc dicatur omnino noua dispositio *Bald. in l. penult. in fin. princ. de excusat. tutor. Socin. cons. 87. in fin. n. 9. lib. 4.*

Et quamuis pro exclusione cognatorum statutum loquatur indistincte ad fauorem omnium agnatorum transuersalium, & sic ad fauorem fœmi-
14 narum, tamen in eodem statuto fit mentio de prædictis agnatis, per quæ verba fit repetitio orationis præcedentis cum suis qualitatibus, & per consequens cum statutum loquatur tantum de agnatis transuersalibus præferendis omnibus agnatis fœminis præterquam personis ibidem expressis, ita etiam dicendum erit illud intelligi debere de eisdẽ tantum agnatis transuersalibus masculis præferendis omnibus cognatis masculis, & sic repetitio fiat cum eadem qualitate masculinitatis *l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulg. & pupillar. l. 1. in fin. de his quæ in testam.*

testam.delent.Decian.conf.51.n.5.lib.1.Parif. conf.49.n.22.lib.3. Aym. conf.98.n.8.

Et ita in specie huiusmodi statuti quod debeat fieri talis repetitio resoluit † *Rota coram R.P.D. Litta Bononien.hereditatis.10.Martij 1597. & coram R. P.D. Corduba Bononien.successionis.10. Martij 1597.* in quibus decisionibus tolluntur omnia alia obiecta, quæ possent allegari pro inclusione statuti, & exclusione iuris communis.

EPITOME.

Descendētes an ingrediantur locum ascendentium, si agatur de succedendo ab intestato, seu ex fideicommisso. ¶ Et quid si fuerint vocati proximiores & plures nomine collectiuo, vel proprio, vel in stirpes, aut in capita, vel salua gradus prærogatiua. ¶ Et quid in successione transuersalis. ¶ Filius an per fictionem, seu verè repræsentet patrem. ¶ Successio in bonis liberti in quo differat à successione in bonis patrui, vel aui, & quando in ea admittantur nepotes vnà eum filijs. ¶ Iuspatronatus liberti an sit deferendum iure hæreditario, & transmittatur. ¶ Prohibitus alienare quando intelligatur si sine filijs decesserit. ¶ Possessio bonorum defuncti seu dominium quo casu sit probandum, vt res dicatur sua. ¶ Probatio gradus an sufficiat absque eo quod probetur quem esse proximiorem.

SVMMARIVM.

1 *Filius, nepos, & pronepos ingreditur personam parentum, siue agatur de succedendo ab intestato, siue ex fideicommisso.n.3.4.& 5.*

2 *Effectus repræsentationis non tollitur quando vocantur pluresnomine collectiuo, non proprio.*

6 *Filius an ingrediatur locum patris si vocentur proximiores.n.9.11.20.22.& 23.& quid si adsit dictio meos.n.12.*

7 *Libertus si decesserit relicto filio patroni, & ex altero filio duobus nepotibus non admittuntur nepotes quamdiu adest filius.*

8 *Filius an per fictionem repræsentet locum patris. n.15.& 16.*

10 *Testator præsumitur se velle conformare cum iure communi.*

13 *Successio in bonis liberti differt à successione in bonis patrui, vel aui.*

14 *Iuspatronatus liberti nō defertur iure hæreditario, & non transmittitur tamquam personale.*

17 *Fictio habet locum in dispositionibus quando est secundum naturam rei, & fundatur in aquitate.*

18 *Proximitas per legem inducta quamuis ficta aquiparatur veræ.*

19 *In vocatione in stirpes non in capita filius ingreditur in locum patris, etiam si agatur de succedendo transuersali.*

21 *Verba sunt seruanda secundum eorum sonum in dispositionibus hominum.*

24 *Filius non ingreditur locum patris si testator noluit substitutos succedere salua gradus prærogatiua. n.25.& 26.*

27 *Grauatus propter prohibitionem alienationis intelligitur dummodo sine filijs decesserit. Amplia vt n.28.*

29 *Possessio defuncti facit præsumi rem fuisse in suis bonis nec dominium erit probandum. n. 30.*

31 *Probatio gradus an sufficiat absque eo quod probetur quem esse proximiorem. n.32.*

CAPVT CCCCXIX.

Difficultas in casu proposito tota reducitur an filij Francisci repræsentent personam parentum suorum, & ob id sint in pari gradu cum Hirena, atque ita cum ea concurrant ad successionem fideicommissi q.Petri: Et quidem prima facie videbatur concludendum affirma-1tiuè pro repræsentatione, † Etenim hic agitur de succedendo Petro testatori proauo, quo casu nepos, & pronepos ingreditur personam patris sui, vt vna cum patruo, seu auunculo, amita, vel matertera, aut similibus succedat in bonis proaui, nam semper agitur de persona ascendentis nullam faciendo differentiā, quod agatur de succedendo ab intestato, seu fideicommisso, cum etiam in eo pari ratione filius, nepos, & pronepos subintrent locum parentum suorum, vt concurrant cum eorum patruis, & auunculis iuxta opinionem *Glos.in l.cum ita. 33.§.in fideicommisso. de leg.2.* quā magis communiter receptam testatur *Menoch. cons. 124. n.56.lib.2.Ias.cons.159.col.penult.in princ. vers. tertio pro ista parte.n.2. lib.2. Rimin. Iun. cons. 283.n.7.vsque ad 19.lib.3.*& est tex.in *§. cum filius.instit. de hered. quæ ab intest. defer. & in auth. vt fratr. filij. per tot.* cum alijs, de quibus per *Cephal.cons.16.n.34.lib.1.Tiraq. de primogenit.q.40.n.191.cum seq. Couar. pract. quast. c.38.col.9.vers.nono sexlusit.n.4.ad fin.Dec.cons. 216.in casu proposito.n.2.Curt.Iun.in l.si auia. n.11.C.de success.edict.*

Maxime quia in casu nostro non potest considerari maior affectio erga proximiores in gradu, 2quam erga remotiores, † cum sint vocati plures collectiuè nomine appellatiuo, nō proprio, tunc enim non tollitur effectus repræsentationis, ob quam non inspicitur maior affectio circa patruum, quam circa nepotes, præsertim quia isti filij Francisci non ex persona sua, sed patris sui volunt succedere, ita vt pariter cadat in patre eadem affectio, quæ in Hirena, vt prædicta omnia in specie declarat *Menoch. cons. 357.n.12.& 13.lib.4.& cons.124.n.78. in princ. lib.2.post Peralt.in repet.l.cum ita.33.§.in fideicommisso.n. 22.de leg.2.*

Neque est attendenda opinio eorum, qui volunt in successione fideicommissi filium non ingredi in locum patris, vt vna cum patruis, & auun-3culis in eo succedat, † quasi tunc sola gradus proximitas consideretur, vt tenuit *Bald.in d.l. cum*

cum ita. §. in fideicommisso. in fin. ubi Corn. & Florian. ff. de leg.2. Alex. conf. 204. n. 6. lib. 2. Bertr. conf.207.col vlt.lib.2.Ias.Dec. & alij in l. si auia. C.de success.edict. & ita iudicatum in *Rota Romana* testatur *Bellon.conf.50.n.2.*

Quia verior est contraria sententia, & magis recepta, quod etiam in successione fideicommissi

4 si filius repræsentet personam patris, † quando agitur, vt in casu nostro, de succedendo in fideicommisso aui, patris, vel patrui, quidquid aliud sit quando ageretur de fideicommisso alterius, sicut loquuntur omnes, qui contrarium sequuntur, prout hanc distinctionem communiter approbari testatur late *Menoch.conf.124. n.81.vsque ad n.85.lib.2.post Corn.in l.ult.n.9. C.de verb.signific. Ias. in l.2.n.4.C. de success. edict.Curt.Iun.conf.128.n.11. Alciat in l.cum ita.§.in fideicommisso.n.11.vers.ego à sententia de leg.2.Ruin.conf.163.n.13.& 14.lib.3.Alex.* qui de communi *conf.88.n.1 lib.1.Aym.conf.67. n.5.late Rot.Bononiens.per Benintend. decis.88. Bero.conf.71.n.34.& conf 93.n.35.lib.1.Ferret. conf.384.n.7. post princ. lib 2. Roland. conf.68. n.31.lib.1.Bolognin conf. 7.in fin.Vasq.de success.creat.§.26.limit 31.in verb.iuxta superiora. n. 31. Zaneb. in l. heredes mei. §. cum ita. p. 4.*

5 *n. 145. ad trebell.* † cum alijs per *Menoch. conf. 357 n.21. lib.4.* latissime *Honded.* qui infinitos allegat, & testatur de magis recepta, æquiore, & magis vera opinione *conf.70.n.43. col.15. & 16. lib.1.*

Nec facit, quod in casu nostro fuerint per testatorem vocati proximiores, quod operatur, † vt

6 numquam sit præferendus nepos patruo, sed potius patruus nepoti, & sic non debet dari repræsentatio *Castr.conf.164.in præsenti causa col.6.ad med.vers.secundo respondetur. n.5. lib. 2. Bald. in l.iubemus. §.ult. C.ad trebell.cum alijs per Roland. conf.38.n.33. ad med. vers. verum quia multi. lib.4.* Et est *tex. in l.si libertus.*

7 *præterito.23.ff.de bon.libert.*† vbi si libertus decesserit relicto patroni filio, & ex altero filio duobus nepotibus, non admittentur nepotes, quandiu filius est, quia proximum quemque ad hæreditatem liberti vocari manifestum est, vt etiam notat *Glos. ibid. in verb. proximum. per tex.in l. à duobus, de operib.liber. & l.tutela. §.*

8 *si duo. de legitim. tut.* † Maxime quia videtur quædam fictio, vt filius ingrediatur locum patris, & illum repræsentet. *Bald.in auth.cessante.col.vlt.C.de legitim.haredib. Alex. conf. 204. n.7.lib.2.Ruin.conf.171.n.11.ad med.lib.2.*

Nam potius videtur concludendum, quod filius ingrediatur locum patris, etiam quando testa-

9 tor vocauit proximiores, † Quia expressio ista nihil operatur, cum exprimatur id solum, quod tacitè inerat, quod scilicet in vocatione descendentium, & agnatorum, seu familiæ censeantur vocati proximiores *l.cum ita. §. in fideicommisso. de leg. 1.* Et sic nihil est immutatum quo ad dispositionem iuris communis,

10 cum † quo potius testator credendum est se voluisse conformare iuxta *l.heredes mei. §.cum ita. vbi Rip.n.74.ff.ad trebell.* Voluit itaque testator secundum legis dispositionem succedere descendentes proximiores, de quorum numero sunt filij ingredientes locum parentum, vt concurrant cum patruo, efficiuntur enim æquales nepotes isti patruo, nec gradus proximitas tollitur, aut corrumpitur, sed repræsentatur:

11 Ita † in specie non obstante, quod sint vocati proximiores concludit *Bald.conf.488. casus talis est quidam titius.post med.vers.sed in contrarium.n.3.lib.3.* vbi loquitur de filia, quæ ingreditur in locum matris, vt concurrat cum patruo, & amita, quamuis testator filio suo decedenti sine filijs substituerit proximiores; cum verba sint ciuiliter intelligenda *l.si cui. ff.de seruit,* & per alias rationes; de quibus *ibidem per Bald.* quem sequitur *Alex.conf.88.quod concurrere. n.2.lib.1. Ias.conf.159. in præsenti consultatione.col.3.post med.vers.quarto in terminis. lib. 4. Dec.conf.427.in ciuitate.n.4. Aym. conf.564. n.1.in fin. Cephal. conf.532.n.14. lib.4. & conf. 489.n.60.eod.lib. Decian conf. 7. n. 80. lib.1. & conf.9.n.48.vers.neque his obstat. lib.2. Zanebus in l.heredes mei. §.cum ita.p.4.n.100. & 145. ff. ad trebell. late Menoch.* qui de communi, & veriori opinione testatur *conf.357.n.27. vsque ad 33.lib.4. & præsumpt.95.n.21.lib.4. Tiraq.de primogenit.q.40.n.193. Peregr. de fideicommiss. art.21. n.17. Fort. Imol.conf.55. n.65. cum seq. Socin. Iun. conf. 126. n. 12. & 13. lib. 1. Castr. conf.454. queritur. ad fin.lib.2. Molin.de Hispanor.primogenit. lib. 3.c.8.n.11. vers.immo nec*

12 *etiam.Corn.conf.125.n.3.ad med. lib.2.*† Maxime quando in substitutione non esset adiecta illa dictio meos proximiores *Ias.conf.159. col. vlt.in princ.n.2.in fin.vers.& istam partem.lib. 4.post Bald.d.conf.488. ad fin.lib.3.Thesaur decis.65.n.1.in fin.*

Nec obstat *tex. in l.si libertus præterito. ff. de bon. libertor.* Quia magna est differentia inter suc-

13 cessionem in bonis liberti, † & inter successionem in bonis patrui, vel aui, etenim in succedendo in bonis liberti nepos ex fratre non concurrit cum patruo, vt libertatis fauor extendatur, ne libertus habeat plures patronos, cum etiam iuspatronatus liberti non deferatur iure

14 hæreditario, † Maxime quia illud est mere personale, vnde non ita facile transmittitur, vt nepotes cum patruo concurrant, ita in proposito respondet *Ias.conf.215.col.penult.in fin.vers.& in successione ac tutela. lib. 2. post Io. Fab. in §. vlt. Instit. de success. libert. & in §. cum filius. Instit. de hered. quæ ab intest. deferuntur.* sequitur *Menoch.conf.357.in fin. n. 35.lib. 4. post Christophor. Castellion.* per eum allegatum *in l.si duo patroni in princ.ff.de iur.iur.*

Minus obstat quod sit fictio, vt filius patrem repræsentet, ideo hoc non dicitur admitti in di-

15 spositione hominis ex supra allegatis. † Quia immo talis repræsentatio non est ex fictione legis, sed ex præsumptione, cum lex præsumat, quod auus decedens intestatus, seu testatus voluerit nepotem concurrere debere cum patruo

in

in sua successione, prout hanc esse præsumptionem non fictionem dicit *Menoch. conf.357. n. 33. lib.4. post Paris.conf.38. n.14. lib.2. Cephal.*
16 *conf. 489. n.57. lib.4.* † Immo potius est secundum veritatem, vt filius sit in eodem gradu, in quo erat pater, quem repræsentat, vt per *Tiraq. de primogenit. q.40. n.135.& 219.* Adeo vt pater non dicatur extinctus, & non extare, cum adsint illi, qui eius gradum ingrediuntur, ita vt nepotes cum eorum patre eamdem similitudinem habeant, & vtantur iure patris, & ex persona illius succedant, & non velut filij, sed tamquam pater, & ideo non sunt in remotiori gradu, sed in pari, sicut patruus *Ias. Rip. Bursat.& alij*, de quibus per *Honded.conf.70.n.51.*
17 *lib.1. Roland.conf.68.n.41. & 42. lib.1.* † vbi etiam quod quamuis sit fictio, tamen etiam illa habebit locum in huiusmodi dispositionibus, tamquam sit secundum naturam rei, Maxime quia est fundata in æquitate, quæ est pro nepotibus, qui saltem habent coniecturatam voluntatem testatoris, vnde illis nocere non debet *Socin.in l.eum auus.n.73. de condit. & demon-*
18 *strat.* † Vltra quod ista proximitas est per legem inducta, ideo etiam si esset ficta debet æquiparati veræ, & idem operari *l. filio quem pater. de liber.& posth. Cephal. conf.489.n.66. lib.4.*

Accedat quod vocatio fuit in stirpes, non in capita, quo casu filius ingreditur in locum patris, non solum quando agitur de succedendo auo,
19 & proauo, † sed etiam si ageretur de successione transuersali, quia stirps ex pluribus, diuersisq. gradibus conficitur, & vnum corpus reputatur ex toto ipso genere, & ideo nulla est differentia inter paulò proximiorem, & paulò remotiorem, cum is paulo remotior ratione vnitatis æquipararetur illi proximiori, Ita in specie concludit *Castr.conf.438. quantum ad primum, col.vlt. ad med. verf. ad septimum respondetur, n.5.lib.2. Ruin.conf.171.col.3.in fin.verf. accedit. lib.2. Cephal.conf.600.n.29. lib.4. & conf. 489.n.54.eod.lib. Decian.conf.28.n.27.& 32.lib. 1. Bursat.conf.67.n.2.lib.1.* & de magis recepta opinione testatur *Menoch.conf.357.n.7. vsque ad 12.lib.4.*

Hæc multum faciunt pro admittenda repræsentatione, & concursu pronepotum, quæ videntur reddere dubiam opinionem pro Hirena nepote proximiore testatoris, quam si quis vellet defendere non potest se fundare, nisi teneat con-
20 trariam sententiam eius, † quam supra firmauimus, videlicet, quod filius non ingrediatur locum patris, cum simus in expressa vocatione proximiorum, quasi tunc appareat de clara & aperta voluntate testatoris, vt verè proximior admittatur, qui est magis propinquus in gradu, non autem qui per repræsentationem dicitur talis, cum in dispositionibus hominum ver-
21 ba sint seruanda secūdum eorum sonum, † quoniam ipsorum sunt leges particulares *l. verbis legis. de verb. signific.* Maximè quia testatoris affectio est magis procliuis ad sibi proximio-
22 rem, vnde non mirum, † si gradus propinquitas attendi debet, prout consuluit *Cels. Vgo. conf.39.lib.1. Paris.conf.30.n.55.cum seq. lib.2. & conf.39.n 10.& conf.40.n.17. & 18. & conf. 90.n.48.eod.lib. Rimin.Sen.conf.233.lib.2. Rolan.conf.38.n.33.ad med.verf.verum quia multi. lib.4. Card. Mantic.de coniectur. vlt. volunt. lib. 8. tit. 9.n. 10. ad fin. verf.sed quidquid alij contradixerint. latè Ceuall. in suis communib. opinionib.q.762.n.60.vsque ad n.68.p.3.* & ita omnes tenere dicit *Grass. in §.fideicommissum. q.11.ad fin.n.9.Couar.pract.quæst.c.38.n.4.col. 7.in princ.verf.tertio ad intellectum.Dec.conf.1. n.11.in fin. Rub.Alexandr. conf. 149. n.8. Port. conf.128.n.8.Cassan.conf.53.n.18.*

Et facit quod voluit *Castr. conf. 164. in præsenti casu. col.6.ad med. verf. ad secundum responde-*
23 *tur. lib.2.* † vbi concludit, quod quando ad aliquam rem vocatur proximior, numquam præfertur nepos ipsi patruo, sed patruus præfertur nepoti, licet enim aliquando sequens in gradu repræsentet proximiorem, Tamen vbi in dispositione hominis fit mentio de gradu, non comprehenditur sequens in gradu, quamuis talis sit, qui iure repræsentet proximiorem *Bald.in l.iubemus.§.vlt.C.ad trebellian.*

Ideo etiam quādo testator voluit substitutos suc-
24 cedere salua gradus prærogatiua, † filius non ingreditur locum patris, vt vna cum gradu anterioribus succedat *Castr.in auth.defuncto.col. 2.n.3.C.ad tertull.Dec.conf.1.n.8. & conf. 408. n.11.Curt.Iun.in l.si auia.col. pen. verf.postremo. C.de success. edict. & conf.154. n. 8. Socin. Iun.conf.20.in fin.lib.3.Gozad.conf.4.col.penul. verf.prætera & secundo. Paris. conf. 30. n.58.*
25 *lib.2.* † Nam si vult testator saluam fore gradus prærogatiuam, sequitur quod patruus, auunculus, & similes tamquam gradu priores sunt præferendi filio fratris, vel sororis *d. auth. defuncto. C. ad tertullian. cum alijs per Peregrin.*
26 *de fideicommiss.art.2.n.3.* † cum distinctionibus tamen, de quibus per *Menoch.conf.124.n.85. & 86. lib.2.*

Qua opinione retenta quod non detur repræsentatio, resultat conclusio ad fauorem Hirenæ nepotis, quæ tamquam proximior succedet testatori, & per consequens, quamuis intelligatur grauata propter illam reiteratam prohibitio-
27 nem alienationis, † Tamen intelligetur dummodo si sine filijs, qui cum existāt non est aliud quærendum *l.cum auus.ff.de condit.& demonst.* Intelligendo nō solum quando grauatur filius,
28 vel nepos, † sed etiam si alius vlterioris gradus descēdens fuerit grauatus *Bald.Salic. & Castr. in l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. Ruin. conf.131.n.4.lib.3.Grat.conf.6.n.9.lib.2.Gozad. conf.4.n.15.Cassan.conf.67. n.11. Ias. & Raph. Cuman.in l.generaliter.§.cum autem. C. de instit.& substit.*

Ex quibus etiam resultat altera conclusio, quod Io.Baptista & Anibal nullum ius habent in huiusmodi bonis fideicommisso subiectis per Petrum testatorem, quamuis enim per eos præten datur

datur fideicommissum ad fauorem domus de Codesta vigore nonnullorum testamentorum de Codesta antecessorum Petri, per quos fœminæ fuerunt exclusæ, Tamen non probatur, quod ista bona fint illa met, de quibus disposuerunt dicti antecessores Petri, cum immo constet, quod eadem bona per dictum Petrum possidebantur, † quod sufficit, quia ex possessione, & detentione defuncti præsumitur rem fuisse in suis bonis, nisi aliud in contrarium probetur, cum possidens in dubio præsumatur possidere vti Dominus, & pro suo, non alieno nomine *Bald. conf. 352. materia feudorum. in fin. lib. 1. Aym. conf. 61. n. 6. vers. aut non probatur. col. 3. in prin. Peregrin. de fideicommiss. art. 42. n. 3. Alex. conf. 136 viso, & examinato. col. 2. ad med. n. 2. lib. 1.* † Neque hoc casu erit opus probare dominium, cum satis sit possessio defuncti, quasi ex ea præsumatur dominium, & sic sufficiet probare rem fuisse in bonis testatoris *Alex. conf. 116. col. vlt lib. 5. & conf. 139. n. 8. lib. 6. Aret. conf. 102. in 1. dub. Guid. Pap. q. 442. Aym. conf. 316 in fin. Natt. conf. 440. n. 6. Marzar. de fideic. q. 60. Peregr. eod. tit. art. 42. n. 14 post med.*

Probata autem possessione, vt supra erit etiam probandum, quod sint proximiores, † quamuis enim alias sufficiat probatio gradus concludenter absque eo quod probetur proximioritas in genere *Cephal conf. 133. n. 53. lib. 1.* Tamen in hac materia verior est illa distinctio, quod aut agitur de fideicommisso, & dubitatur, an ille qui venit ad fideicommissum sit intra decimum gradum, & tunc est necessaria probatio gradus, sed in genere, modo appareat esse intra decimum gradum, † Aut comparet alius, qui dicit se proximiorem, & tunc est necessaria probatio gradus in specie, & in indiuiduo, aut nullus alius comparet, & vocatus est proximior agnatus in gradu succedendi, & vnus probat se esse de agnatione, non tamen potest probare gradum specifice, & tunc non est necessaria probatio gradus, sed sufficit probare se esse agnatum, & ita loquitur *Peregr. de fideicommiss. art. 33. n. 65.* Et cum hac distinctione iudicatū dicit *Thesaur. q. 61. in fin. n. 11. & 12.*

EPITOME.

STatutum prohibens alienationem, & pignus, ac hypothecam an censeatur prohibere venditiones censuum. ¶ Et quid è contra si permittatur alienatio pro dote an dicatur concessa impositio census. ¶ Bona fides quando prosit emptori quo ad fructuum acquisitionem. ¶ Census constitutus, seu constitutiuus in quo differat à reseruatiuo. ¶ Et quo casu vendens censum transferat dominium & possessionem rei censuatæ. ¶ In instrumento census an sit apponenda clausula constituti & precarij. ¶ Appellatione bonorum quando veniat census tam in materia fauorabili, quam odiosa. ¶ Emphiteusis in quo differat à contractu censuali.

SVMMARIVM.

1 *Constitutio census an dicatur prohibita si prohibeatur alienatio, seu pignus & hypotheca & n. 11.*
2 *Vendens censum nihil alienat, sed remanet dominus & possessor rei censuatæ, & tenetur ad collectas. n. 3. Intellige vt n. 5. 6. 8. & 10.*
4 *Emphiteusis in quo differat à censu.*
7 *Clausula constituti & precarij non debet apponi in instrumento census.*
9 *Census reseruatiuus. & constitutus, seu constitutiuus quis dicatur.*
10 *Emens censum constitutiuum acquirit solum commoditatem perceptionis fructuum.*
12 *Appellatione quorumcumque bonorum venit census. A nolia etiam in materia odiosa, vt in confiscatione. n. 13. Intellige vt n. 14.*
15 *Concessa alienatione pro dote censetur etiam concedi impositio census. & n. 16.*
17 *Non est disputandum vbi adest casus legis.*
18 *Bona fides prodest emptori quo ad fructuum acquisitionem. Amplia vt sufficiat malam fidem abesse n. 19.*
21 *Taciti & expressi non est eadem virtus stante ratione diuersitatis.*

CAPVT CCCCXX.

IN constitutione, de qua agimus prohibetur alienatio bonorum immobilium in personam extraneam, † vel forensem, quæ non sit subdita Sedi Apostolicæ, vel quæ non contraxerit domicilium in statu ecclesiastico; ex quibus verbis videbatur dicendum non posse comprehendi constitutiones censuum, cum illos vendens remaneat dominus, & possessor rei censuatæ, & non dicatur aliquid alienare, † quia censum solummus de re nostra, non autem aliena *Glos. in c. constitutus. de censib. Menoch. cons. 983. n. 16. lib. 10.* vbi ex hoc concludit venditorem census teneri ad collectas, † quasi illæ pertineant ad Dominum, & possessorem, prout etiam late dicit *Surd. cons. 162. n. 26. & 27. lib. 2.*

Neque obstat, quod venditor pro ea parte, quam censui supponit non remaneat dominus, quasi per dictam venditionem alienet, & transferat dominium tam vtile, quam directum in emptorem census, & hæc est vna de differentijs inter emphiteusim, & censum, quia in emphiteusi dominus rei illam alteri tradit, quo ad vtile dominium reseruato directo sub annua pensione, vel propter aliud pretium simile, & recognitionis solutionem *l. 1. vbi Ias. n. 48. C. de iur. emphit.* † Secus autem in censu, in quo etiam dominium directum transfertur *Couar. lib. 3. var. resolut. c. 7. n. 11. Affl. de iur. prothom. in prin. legis in 7. notab. ad fin. vers. contractus censualis dicitur. n. 24. per l. 2. C. fin. cens. vel reliq. fund. compar. non poss.*

Quæ prædicta sunt vera in eo, qui tradit rem alteri, vt sibi soluat aliquid annuum. † Tunc

enim transfertur omne ius in emptorem, de quo nihil disponit Bulla super impositione censuum, quæ solum loquitur de constituēdo censu super re, quæ retinetur à venditore, & de vno ad aliud non infertur, neque est eadem ratio *Nauar.* qui ita distinguit *in tract. de vsur. n.* 110.
7 subdens † *n.* 137. esse ineptam clausulam illam per quam venditor census constituit se possessorem nomine precarij, cum venditor census non vendat rem censuariam, nec minus desinat illam possidere post venditum censum, quam anteà possidebat, quia possidet sicut prius, vnde non mirum si imponendo censum super suis bonis non transferat neque vtile, neque directum dominium, sed illud retineat venditor penes se, cum obligatione tamen soluendi illa decem, aut septem pro centenario *Redoan. de reb. eccles. non alienand. rubr.* 16. *de constitut. ann. cens. n.* 2. *&* 3. *tom.* 15. *p.* 2. *fol.* 418.

Prædictam distinctionem sequitur etiam *Menoch.*
8 *conf.* 983. *n.* 12. *cum seq. lib.* 10. † vbi quod transfertur dominium directum, & vtile in censu reseruatiuo quando traditur res alicui cum onere, vt illam recipiens teneatur aliquid soluere *Aym. conf.* 217. *n.* 4. *Sot. de iust. & iur. lib.* 6.
9 *art.* 1. *col.* 2. † cum aliud sit in censu, de quo agimus, qui appellatur constitutus, seu constitutiuus, in quo nihil transfertur *Menoch. præsumpt.* 107. *n.* 5. *&* 6. *lib.* 3. vbi etiam *n.* 2. quod emptor talis census constitutiui dicitur solùm acquirere commoditatem perceptionis fru-
10 ctuum, † & emere quantitatem illorum sibi quotannis præstandam, non autem bona, seu prædia, super quibus census constituitur *Idem Menoch. d. conf.* 983. *n.* 19. *in fin. vers. secundo suffragatur. lib.* 10. *post Io. Lignan.* per eum allegatum *in c. in ciuitate. & in c. vlt. q.* 1. *de vsur. Viui. decis.* 361. *n.* 2. *in fin.*

Hæc videbantur multum facere pro validitate census, Tamen illis obstat, quod in constitutione, de qua agimus, non solum prohibetur alie-
11 natio bonorum immobilium in forenses, † sed etiam pignus, & hypotheca, quod facit vt imponens censum super domo, & obligans bona pro euictione incurrat pœnas prohibiti alienare, & cadat à tota domo, quia imponendo censum totam domum hypothecauit, vt in specie census resolnit *Rot. per Caputaq. decis.* 17. *lib.* 1. Maxime quia constitutio loquitur per verba
12 vniuersalia quæcumque bona, † quæ comprehendunt etiam census rei immobili inhærentes, adeo vt etiam de illis censeatur disponens cogitasse *Gabr. conf.* 143. *in fin. n.* 25. *lib.* 1. Præsertim quia sumus in materia fauorabili, & vtili subditis, vt illis bona conseruentur, prout de-
13 clarat dicta constitutio, † Quamuis etiam in dispositione odiosa, & stricta tales census rei adherentes venirent sub immobilibus, & in confiscatione immobilium, quidquid aliud sit in illis, qui habentur pro tertia specie tam-
14 quam rei non coherentes, † sed sola actione personali debiti, vel non perpetui, sed ad modicum tempus *Alex. in l. si constante. §. vlt. in fin. vers. si autem essent annui redditus. n.* 9. *ff. solut. matrim. Gabr. conf.* 141. *n.* 15. *vsque ad* 20. *lib.* 2.

Putarem tamen omissis prædictis concludendum esse pro validitate census, quia præsupponitur in facto illum fuisse constitutum occasione soluendæ dotis, prout postea ex pecunia habita pro dicto censu fuit eadem dos soluta, qui casus specialis dotis reseruatur in constitutione,
15 in qua † licet solum permittatur alienatio pro dote in forenses, non autem impositio census, quæ videntur diuersa, Tamen si cōceditur alienare, & vendere bona pro constituendis dotibus, quod plus est, magis erit concedenda constitutio census, tamquam minus præiudicialis, cum per eam non transferatur dominium, nec possessio, vt dictum est, & concludit in specie *Milanes. decis. Sicil.* 8. *n.* 360. *vsque ad n.* 380. *p.* 1.
16 vbi † loquitur in feudalibus, in quibus permittitur impositio census ob causam dotis, quemadmodum alienatio, & sequitur *Peregr. de fideicōmiss. art.* 42. *n.* 96. *vers. ex aduerso consideratur.*

Accedat, quod in prædicta, constitutione declaratur, quod bonorum appellatione non veniat
17 census, & loca montium, † quod cum decidat in specie casum nostrum, non est vlterius disputandum *Bart. in l. quod constitutum. de testam. milit. Dec. conf.* 503. *n.* 4. Et quamuis in aliquibus impressionibus earumdem constitutionum desint illa verba census, Tamen in concursu istarum impressionum debet potius admitti illa, quæ stat pro validitate actus, Maxime quia
18 emptor census est in bona fide, † cum non contraxerit contra dispositionem constitutionis, in qua excipiūtur census, licet aliunde de illis non fiat mentio, vnde etiam hoc proderit emptori quo ad fructuum acquisitionem *l. sed si lege. §. scire. de petit. heredit. Glos. in l. quod vxor. de acquir. possess. Osas. decis.* 160. *n.* 5. cum alijs late per
19 *Becc. conf.* 95. *n.* 15. † vbi etiam quo ad hunc effectum sufficiet malam fidem abesse *Gabr. conf.* 33. *n.* 6. *&* 7. *lib.* 1. *Curt. Sen. conf.* 71. *n.* 14. *Menoch. de recuper. possess. remed.* 15. *n.* 629. *Bero. in c. grauis. n.* 24. *vers. subdo tamen. de restit. spoliat.*

Quod magis suadetur, quia in cōfirmatione constitutionis *Sixti V.* facta per *Clem. VIII.* dum declarando illam loquitur de Collegijs, & Communitatibus, & Principibus extraneis, qui non possunt venire ad statum Ecclesiasticum, reddit illos incapaces nō solum quo ad acquisitionem bonorum stabilium, sed etiam censuum, quos
20 in specie Summus Pontifex exprimit, † cum tamen loquēdo prius de alijs personis priuatis nihil de dictis censibus loquutus fuerit, Adeo vt ex hoc colligatur, quod quemadmodum in prædicto casu illos expressit, & voluit esse comprehensos sub dictis bonis, ita etiam eosdem expressisset si voluisset eos comprehendi, cum præsertim maior ratio prohibitionis adsit in prædictis Collegijs, & Principibus, qui numquam possunt venire ad statum Ecclesiasticum, & si aliquando veniunt sunt recessuri, quod non est

est in alijs priuatis, in quibus potest esse spes accedendi ad statum Ecclesiasticum, & ibidem habitandi,† vnde ob huiusmodi rationis diuersitatem non debemus iudicare idem de tacito, quod de expresso *l. bis solis. C. de reuocand. donat. Bald. in l. data. col. 8. C. qui accus. Aym. cons. 186. n. 11.*

EPITOME.

PRiuilegium *l. vnic. C. quand. imper. int. pupill. & vid.* an sit sublatum per facultates Auditoris Cameræ, & per Eugenianam ad fauorem Curialium. ¶ Electio Iudicum quo casu concedatur personis miserabilibus. ¶ Dispositio *c. oblatæ. de appellat.* de non præueniendo appellantem in impetratione rescripti quando habeat locum. ¶ Curiales qui sint, & de eorum Iudicibus. ¶ Vocatus in iudicium si postea efficiatur Curialis, seu Miles, aut Legatus an habeat ius reuocandi forum stante præuentione. ¶ Et quo casu priuilegium superueniens motu proprio, seu ad partis postulationem, & propter vtilitatem publicam, & ob modicum præiudicium trahatur ad lites pendentes. ¶ Et de contrarijs sententijs Canonistarum & Legistarum in hoc. ¶ Et multa de intellectu *l. si quis postea ff. de iudic.* ¶ Et quando liceat impetrare priuilegium super causa quæ agitur. ¶ Et de differentia inter priuilegium declinationis fori & alia priuilegia. ¶ Motus proprius an excludat surreptionem, & validet gratiam. ¶ Dilatio soluendi concessa euntibus in exercitum an prosit illis qui erant in iudicio conuenti. ¶ Mulier nupta in alieno domicilio an possit conueniri in loco originis & cõtractus. ¶ Princeps quando censeatur voluisse derogare tertio & priuilegio in corpore iuris clauso. ¶ Præuentio quo ad pœnam, & quo ad forum quæ sit. ¶ Virgo existens in potestate patris, & pupillus in potestate aui, vel patris an gaudeat priuilegio *l. vnic. C. quand. imper. int. pupill. & vid.* ¶ Curiales Vrbis an possint reuocari per Dominos ad habitandum. ¶ Viuere sub iusto Principe summa libertas. ¶ Metus & dolus cessat in Curia Principis. ¶ Eugeniana an comprehendat Clericos.

SVMMARIVM.

1 *Iudex Senatorum & Curialium, tam Vrbis Romæ, quam aliorum locorũ quis sit. n. 2. & 6.*
3 *Priuilegium Curialium respectu fori fuit renouatum per Adrianum & Honorium Imperatores, & postea per Eugenium IV. Papam. n. 4.*
5 *Ex prohemio colligitur causa finalis.*
7 *Priuilegium* l. vnic. C. quand. imper. int. pupill. & vid. *an potius sit attendendum, quam Eugeniana ad fauorem Curialium. Et an illi sit derogatum. n. 10. 17. & 73.*
8 *Clausulæ generales sufficiunt ad tollendum priuilegium concessum miserabilibus.*
9 *Clausula quorum tenores operatur expressam mentionem derogandi cuicumque priuilegio etiam habenti clausulam derogatoriam ad futura priuilegia.*
11 *Limitatio priuilegij facilius permittitur quam derogatio. Amplia vt n. 12.*
13 *Priuilegium* d. l. vnic. *an fuerit sublatum per facultates Auditoris Cameræ.*
14 *Miserabiles personæ eligunt Iudicem, dummodo talis electus habeat iurisdictionem in reum conuentum.*
15 *Noua dispositio cum clausula non obstantibus non tollit priuilegium clausum in corpore iuris. Intellige vt n. 16.*
18 *Metus & dolus cessat in Curia Principis.*
19 *Libertas summa est viuere sub iusto Principe.*
20 *Dispositio* c. oblatæ. de appellat. *de non præueniendo partem appellantem in impetratione rescripti non habet locum in Curia.*
21 *Lites sunt abbreuiandæ.*
22 *Vocatus in Iudicio. si postea efficiatur Curialis non habet ius reuocandi forum ob præuentionem. n. 23.*
24 *Intellectus* l. si quis postea. de iudic. *n. 56. & 67.*
25 *Priuilegium fori superueniens pendente iudicio motu proprio Principis non ad partis postulationem an trahatur ad litem pendentem. n. 26. 27. 28. 35. 36. 37. & 30. & de contrarijs sententijs Canonistarum & Legistarum. n. 57. & 58.*
29 *Miles factus ex necessitate pendente lite an possit conueniri in causis prius incohatis.*
30 *Legatus dum est in legatione an conueniatur in causis antea cœptis. & n. 31.*
32 *Statutum concedens dilationem soluendi euntibus in exercitum prodest etiam illis qui erant in iudicio conuenti.*
33 *Locus originis est immutabilis.*
34 *Mulier nupta in alio domicilio non potest conueniri in loco originis nec contractus.*
38 *Princeps non vult præiudicare tertio, quamuis motu proprio rescribat.*
39 *Leges generales fiunt motu proprio Principis, non tamen trahuntur ad lites pendentes. n. 40.*
41 *Priuilegium Principis debemus interpretari, vt non deroget iuri cõmuni, seu tertio. n. 51. & 52.*
42 *Motus proprius excludit surreptionem, non autem validat gratiam contra mentem Principis, qui non vult præiudicare tertio. n. 44. & 45. Nisi adsit certioratio de iure illius. n. 43.*
46 *Non licet impetrare priuilegium super causa quæ agitur, quidquid aliud sit in non dependentibus per litem motam.*
47 *Priuilegium obtentum ad exceptionem quando porrigatur ad litem pendentem.*
48 *Priuilegium etiam prodest quo ad lites motas quando tractatur de modico præiudicio.*
49 *Tutor vnus si non potest dari, dabitur alius.*
53 *Priuilegium concessum ad postulationem alicuius, si non sit generale, sed faciat mentionem de Iudice, coram quo fuit præuentus an faciat vt non teneatur respõdere coram eo. n. 54. & 55.*
59 *Differentia quæ sit inter priuilegium declinationis fori, & aliud priuilegium. & n. 61.*
60 *Lex generalis indistinctè est intelligenda.*

Præ-

CAPVT CCCCXXI.

Adde *supra ad c. 181.*

CVriales Vrbis Romæ, tam in criminalibus, quàm in ciuilibus debent conueniri coram Magistratu Decurionum, qui est specialis eorum Iudex, † quamuis Senatores, qui etiam
1 ipsi sunt Curiales, habeant alium specialem iudicem, scilicet Præfectum prætorij, & Præfectum vrbis, & Magistrum officiorum, quidquid aliud sit in cæteris Curialibus, qui possunt conueniri coram quolibet Iudice prouinciæ, cum in hoc magis sint priuilegiati Curiales Vrbis Romæ, Ita omnia prædicta declarat *Io. de*
2 *Plat. in l.1. C. de curialib. vrb. Rom. lib.11.* † vbi cum supradicta distinctione concordat *Lomnes iudices. 33. C. de decurion. & fil. eor. lib.10. & Glos. in d. l.1. in verb. iudicem. in fin. C. de curialib. lib.11.*

Hoc autem priuilegium Curialium respectu fori cum alijs eisdem competentibus fuit renoua-
3 tum per Arcadium, & Honorium, † quia vel erat perditum, vel antiquatum, vel de consuetudine inumbratum, vel quia successerunt noui Imperatores, vel Pontifices, per quos solent renouari priuilegia *c. eum olim. il 1. de priuileg. Glos. in l. fin. in verb. ciuitatibus. C. de diuers. præd. vrban. & rustic. lib.11.* & notat *Io. Plat. in l.2. C. de curialib. lib.11. & in l. euidenter. C. de excus. mun. lib.10. & in l. ne casu. de discussorib. eod. lib.*

Superuenit postea constitutio *Eugenij IV.* per quam in specie confirmatur huiusmodi priuile-
4 gium officialibus concessum ad hoc, vt tutius, & quietius se promptiores exhibere valeant obsequijs Sedis Apostolicæ, ad quã veluti omnium fidelium matrem pro animarum salute quærenda, & iustitia consequenda de diuersis mundi partibus multitudo confluit, vt in
5 prohemio eiusdem constitutionis, † ex qua colligitur causa finalis *Bart. in l. vlt. de hered. instit. Aym. cons.192. n.21.*

Et ne ambigeretur circa Iudices istorum officia-
6 lium, cum multi adsint in Vrbe, † statuit Summus Pontifex, vt debeant conueniri coram Auditore Cameræ, qui solus priuatiue quo ad alios erit eorum Iudex competens, vt in facultatibus eiusdem Auditoris Cameræ latius continetur.

Quibus stantibus dicebam non esse reuocandam inhibitionem, de qua agimus, fuit enim recte
7 concessa † non obstante priuilegio, quod ex diuerso prætenditur *ex l. vnic. C. quando imper. int. pupill. & vid.* Cum vltra ius commune, per quod officiales in hoc sunt priuilegiati, vt supra dictum est, adsit etiã Eugeniana, per quam est sublatum omne aliud priuilegium, quamuis de eo esset facienda expressa mentio, maxime cum Summus Pontifex motus sit propter fauorem Sedis Apostolicæ, ex quo magis & clarius
8 eius voluntas colligitur, † ita vt tunc sufficiant etiam clausulæ generales ad tollẽdum quoque priuilegium personis miserabilibus concessum *Rip. in c.1. n.54. de rescript. Gabr. de reg. iur. conclus.9. n.6. & 7.* Præsertim stante clausula quo-
9 rum tenores, † & alijs de quibus in eadem constitutione Eugeniana, quæ operatur indiuiduam, & expressam mentionem, derogando quibuscumque priuilegijs in contrariũ facientibus, etiam habentibus clausulam derogatoriam ad futura priuilegia *Abb. in c. cum instantia. 17. n.5. de censib. Rot. diuers. decis.137. lib.1. Put. decis.109. n.3. lib.1. Aym. cons.126. n.6. & cons.241. n.20. Gambar. de legat. lib.8. tit. de potest. legat. in legib. & statut condend. n.38.*

Quod magis procedit quia sumus in priuilegio *d. l. vnic.* cuius notitiam Princeps præsumitur
10 habuisse, † tamquam sit priuilegium vulgare, & notorium, adeout ex tot clausulis amplissimis, de quibus in dicta Eugeniana per hoc secundum priuilegium censeatur facta derogatio, quamuis de primo nulla fuerit facta mentio *Rip. in c.1. n. 57. de rescript.* cum alijs per *Menoch. præsumpt. 40. n. 16. vers. declaratur quarto. lib.6.*

Accedat quod in hoc casu nõ tollitur priuilegium pupillo in totũ, sed limitatur, & minuitur tantum in causis Officialium Vrbis Romæ, quod
11 facilius permittitur, † cũ limitatio minus præiudicet, quàm derogatio *Franc. in c. si duobus. 7. §. denique. n.5. vers. & aduerte. de appellat. Butr. in c. quod clericus. col.8. & ibi Imol. col.1.*
12 *in fin. de for. compet.* † Adeo vt quando per secundum priuilegium derogatur primo in aliqua parte, non in totum, censeatur facta derogatio, quamuis in secundo nulla fiat mentio de
13 primo *Menoch. præsumpt.40. n.21. lib.6.* † Prout diximus de facultatibus concessis per Summum Pontificem Auditori Cameræ, per quas est derogatum priuilegio *d. l. vnic.* respectu obligationum cameralium, & executionum, cum non sit totalis derogatio, vt multis comprobaui supra *c.182. per tot.*

Vlterius neque obstabit priuilegiũ *d. l. vnic.* Cum Iudex aditus sit incompetens officialium Vr-

14 bis Romæ, † quasi tunc permittatur miserabilibus personis electio Iudicum, dummodo tales electi habeant iurisdictionem in ipsum conuentum, vel ratione personæ, vel ratione causæ, quæ tractatur *Affl. super constitut. Regn. rubr. 37. incip. statuimus. col. 5. in fin. vers. an aut ecclesia. n. 17. lib. 1. post Isern. ibid. vers. item si pupillus & vidua. Idem Affl. decis. 257. n. 2. & 3. & ibi Vrsil. n. 3. in fin. Menoch. de arbitrar. cas. 66. col. vlt. ad med. n. 50. in addition. Carauit. rit. magn. cur. 233 col. 3. in princ. vers. & aduerte in ista materia. n. 7. Neuizan. in silu. nuptial. lib. 6. n. 44. post prin. vers. & limitat procedere. Io Ant. Nig. super capit. Regn. in tit. de offic. iustit. n. 10.*

Non obstat, quod noua legis dispositio, etiam facta cum clausula non obstantibus non tollat

15 priuilegium clausum in corpore iuris † *Franc. decis. 181. n. 8. & decis. 192. n. 6. cum alijs exaduerso allegatis.* Quia supra ostensum est nos esse in priuilegio inserto in corpore iuris, & confirmato per summos Pontifices cum clausulis,

16 quæ important expressam derogationem, † Immo cum simus in derogatione facta in propria materia sufficient dictæ clausulæ etiam ad tollendum priuilegium clausum in corpore iuris, & ita declarat *Idemmet Surdus* exaduerso allegatus *cons. 325. n. 8. post princ. vers. vbi tamen dicit procedere. lib. 3. post Lancell. Galliag. in l. centurio. n. 168. de vulg. & pupill.*

Neque obstant disparitates priuilegiorum exad-

17 uerso adductæ, Quia illæ nō attenduntur † stante derogatione ex superius allegatis & fauore Sedis Apostolicæ considerato in Eugeniana cum clausulis amplissimis in ea positis. Præsertim cum simus in eo qui est nixus pluribus priuilegijs, & illis conuenientibus iuri communi respectu proprij fori, & domicilij, quo casu excludetur priuilegiū pupilli *Couar. pract. quæst. c. 7. col. 5. post med. vers. sexto idem probatur. n. 4. post Bald. in l. si quis in graui. §. vltimo. & in l. qui posthumos. ff. ad Syllan. Aret. cons. 83. col. 4. Dec. in c. in præsentia. n. 51. de probat.*

Consideratio fauorum, & aliorum, quæ exaduerso adducuntur non militat in Curia Principis,

18 in qua † cessat omnis suspicio doli, & machinationis, ita vt nec aliquis metus allegari possit ad comparendum coram eo *Aym. cons. 253. n. 8. & 9.* Maxime hisce temporibus, in quibus

19 adest Princeps iustissimus, † sub quo viuere summa libertas est, iuxta illud *Senec.* de quo per *Ang. in l. 1. ad fin. ff. de seruit. vrban. prædior. Aym. cons. 241. n. 14.*

Minus obstat *c. oblatæ. 57. de appell.* de non præueniendo partem appellantem in impetratione

20 rescripti; † Quia dispositio illius tex. non habet locum in curia, vbi statim pars appellata potest impetrare commissionem super appellatione *Io. Monach. in rubr. de rescript. & ibi Prob. in verb. valet impetratio. Rot. decis. 16. de*

21 *appell. in nou.* † vt citius imponatur finis litium *c. finem. de dol. & contum.* & vt circuitus euitetur *clem. auditor. de rescript.*

Huiusmodi causa fuit remissa in partibus, & concessa moderatio inhibitionis, declarando non esse locum Eugenianæ, & cum quæreretur aliqua ratio decisionis, vt saltem posset sciri, an supra adducta pro cōtraria opinione essent iu-

22 ridica, nec ne, Fuit responsum † constare de lite inchoata, antequam ille qui obtinuit dictam inhibitionem esset factus Officialis Papæ, Vnde intrabat dispositio *l. si quis postea. 7. de iudic.* vbi in specie concluditur, quod si quis postea quam in ius vocatus est miles, vel alterius

23 fori esse cœperit, † in ea causa ius reuocandi forum non habebit, quasi præuentus; Et ad idem est *tex. in l. cum quædam puella. 19. ff. de iurisd. omn. iudic.* cum alijs concordantibus allegatis *ibid. per Glos. in verb. generaliter. in princ.*

Verum obseruandum est non ita simpliciter esse admittendam dispositionem *d. l. si quis postea.*

24 *de iudic.* † Quamuis enim ibi disponatur quod priuilegium fori superueniens pendente iudicio non eximat quem à iurisdictione, Tamen hoc intelligitur, quando precibus oblatis, & ad partis postulationem fuit obtentum, secus si

25 motu proprio Superioris, † quia tunc etiam priuilegium obtentum lite pendente trahitur ad litem pendentem, Ita distinguit *Glos. in §. si quis postea. in verb. non habebit. ad med. de iudic. & in l. qui autem. 12. in princ. in verb. nouo. ff. si quis caution.* quam sequitur *Alex. in l. si quis quemquam.* alias incip. *si quis iudicio. 11. in fin. princ. & ibi Castr. n. 2. Bald. in 2. notab. n. 2. ff. eod. tit. Roman. cons. 327. ista sunt rationes. col. pen. in princ. vers. secundo quia motus pro-*

26 *prius. n. 11.* † vbi dicit singulare, quāuis nō firmet *Ang. in d. l. si quis postea. ante fin. vers. quod autem priuilegium. n. 4. in fin. & in l. omnet. in fin. princ. n. 3. C. de quadrien. præscrip. Bart. in l. 1. in fin. princ. vers. & in illis propriæ. n. 4. ff. de pœnis. Curt. Iun. in l. cum quædam puella. in 3. notab. n. 12. vers. nisi sustinendo diceris. ff. de iurisd. omn. iud. Socin. in c. proposuisti. col. pen. in princ. vers. & in istis habet locum. n. 54. in 2. memb. de for. compet. f. 356.* & videtur etiam tenere *Bald. in l. 2. in fin. C. vt lit. pend.* dum

27 allegat d. l. qui autē: ad quā se remittit; † prout etiam colligit hoc *Felin. in c. causam quæ. il 2. n. 5. de testib.* & communem opinionem dicit *Gabr. conclus. 3. n. 20. vers. contrarium sentit. de iudic. Rum. cons. 76. col. 3. ad med. n. 6. lib. 5. Rip.* qui etiam de communi *in c. 1. in fin. n. 81. de rescript. Gomes. in c. 1. n. 199. de constitut. in 6. tom. 5. fol. 37. Dec. in c. ad aures. col. 3. ante med. vers. & facit quod de clausula. de rescript. Claud. in l. si quis iniquum. col. 2. vers. tertio operatur. ff. quod quisque iur. Rebuff. super concordat. tit. de form. mandat. apostol. in 8. effect. & in prax. benefic. tit. de non toll iur. quæsit. glos. 6. n. 9 fol. 201. Brun. cons. 21. col. fin. vers. non obstat si*

28 *dicatur.* † vbi de communi quem refert licet non firmet *Lancellott. de attent. lit. pend. illat. 7. n. 643. & 644. tom. 5. f. 318. Rimin. Iacob. & alij de quibus per Frāc. decis. 544. n. 5. p. 4.* vbi etiam *n. 18. post med.* admittit istam opinionem, pro qua allegatur quoque *Bellug. in specul. tit. de milit.*

milit.gratia.rubr.20.§.quia post ecclesiã.f.105.
Idem in milite, qui ex necessitate factus est miles
29 Ioan.Andr.in d.verb.interest.in fin. † & est tex.
in l. qui cum vno.4. §.reus. de re milit. & an sit
speciale in milite armatæ militiæ, & an in eo
procedat dispositio l.si quis postea.de iudic. Al-
ber.ibid.qui cõcludit affirmatiuè,vbi de intelle-
ctu d.§.reus.de quo etiã alij,de quibus per Seba
stian.Neuiũ in systemat. iur.p.3.in d.§.si reus.

Quare Legatus si non data opera in legationem
missus fuerit interim à causis ante inchoatis
30 excusatur† l.non distinguemus.37.§.item si quis
romæ.ff. de arbitr. per quem tex. idem tenen-
dum esse in priuilegio fori dicit Ang.in l.si quis
postea.n.4.in fin.de iudic.& Io.Andr.ad Specu-
lat.de dol.& contumac.§.restat.col.penult. in
31 princ.in verb.interest.in fin. † Quasi tunc non
consideretur litis pendentia,ideo debet exime-
re à foro,cum priuilegium superuenerit reo ci-
tra factum eius voluntarium, prout etiam ad
hoc propositum illum tex. allegat Glos. in d. l.
qui autẽ.12.in verb.nouo.ad med. ff.si quis cau-
tion. quidquid Ias. in l.si quis quemquam.11.in
fin.princ.ff.eod.tit. teneat contrarium,quod im-
mo Legatus dum est in legatione possit conue-
niri in causis antea inchoatis per tex. in l. eun-
dem.16.ff.de legation.

Vnde etiam si fiat statutum, quod omnes euntes
in exercitum habeant dilationem biennij ad
32 soluendum suis creditoribus, † illud proderit
etiam eis, qui iam cœperunt in iudicio conue-
niri Bald.qui dicit menti tenendum in l.si quis
quemquam.n.2.in fin.ff.si quis cautionib.

Et facit, quod dicitur de muliere nupta in alio
domicilio, quæ nõ potest conueniri in loco ori-
33 ginis, † quamuis talis origo dicatur immuta-
bilis l.fin. §. item rescripserunt.ff.ad municipal.
34 Ergo nec etiam in loco contractus, † quia mi-
litat eadem ratio, ne distrahatur à seruitijs vi-
ri, & ita intelligitur l.2.C.de iurisd.omn.iudic.
quæ loquitur in mutatione domicilij volunta-
ria, ista autem, quæ fit per matrimonium di-
citur necessaria tamquam facta à lege Bald. in
l.cum quædam puella.in 1.lectur.n.1.& ibi Curt
Iun.n.9.de iurisdict.omn.iudic.

Non desunt tamen, qui contrariam opinionem
sequuntur, quod videlicet priuilegium conces-
35 sum pendente lite, † etiam motu proprio su-
perioris non nocet causæ pendenti, nec parti
aduersæ, prout late defendit Ias. in l. si quis
quemquam. 11. vsque ad 9. ff.si quis cautionib.
& in l.1.col.1.ante med. vers.circa quam doctri-
nam.n.2.C.vt lit.pend. Host. in c. causam quæ,
il 2.quod est 19.in princ.vers.vobis indultum
n.1.& ibi Abb.n.3.& 4.Butr.n.5. ad med. vers.
dicit. Imol.in fin.& Aret.n.2.de testib.Io.Andr.
ad Speculat.de dol.& contumac.§.fin.col.penul.
in princ.vers.porro. n.20.in verb.interest. in
36 fin. † vbi quod in dubio censebitur respicere
futura non incepta,ideo quo ad istam non pro-
derit per l.leges. C. de legib. quod etiam voluit
Glos.in l.qui autem.in princ.in verb.nouo.in fin.
37 ff.si quis cautionib.vbi relatis opinionibus† hãc
vltimam putat veram Ruin.cons.80. in fin.lib.
5.Glos.in clem.2.in verb.directas. & in clem. si
romanus. 4.in verb.validum.de præbend. Paris.
cons.74.n.17.lib.4.Gabr.de clausul.conclus.2.n.
18.& de iudic. conclus.4. n. 20. Milius in verb.
gratia si est impetrata pendente lite.fol.181.Ro-
land.cons.31.in fin.n.19.lib.2. Menoch.de arbit.
cas.202.n.12.vbi allegat etiam Aym. in respons.
pro Republ. Sauiliani n.51. Ruin.cons.80. in
fin.lib.5.Ceph.cons.133.n.111.lib.1.Lancellot.li-
cet non firmet de attentat.lit.pend.il.at.7.n.643.
& 644.tom.5.fol.318.

Quæ opinio habet regulam pro se, quod Princeps
38 non vult præiudicare tertio, † etiam si aliquid
faciat, vel rescribat cũ clausula motu proprio
Bald.in c. ad audientiam. de rescript. Gemin.in
39 in c.si propter.col.6. eod.tit.in 6. † Maxime quia
leges generales fiunt motu proprio Principis
l.humanum.C.de legib.Bart.in auth.quas actio-
40 nes.col.2.C.de sacros.eccles.† Et tamen non tra-
huntur ad lites pendentes l. leges & constitutio-
nes.C.de legib.Ias.in l.si quis quemquam.ad fin.
41 n 8.ff.si quis caution. † Cum etiam priuilegium
Principis debeamus ita interpretari, vt non
deroget iuri communi, nec iuri tertij Lex facto
in princ. de vulg.& pupill. l. nec auus. C. de
emancip.liber.l.si quando. in princ.C.de inoffic.
42 testam.† Præsertim quia motus proprius exclu-
dit dumtaxat surreptionem, nec aliud opera-
tur vltra intentionem scribentis, & sic non va-
lidat gratiam contra illius mentem, quæ in du-
bio non est intelligenda, vt voluerit alteri præ-
43 iudicare, † nisi adsit certioratio de iure illius
Abb.in c.causam quæ.il 2.n.3.& 4.de testib. per
c.super eo. de offic.deleg.l.2. §.si quis à principe.
ff.ne quid in loco public.late Mandos.ad reg.16.
q.4.n.8.& q.6.n.10.Gonzal.ad reg.8. cancellar.
44 glos.32.n.5.& 6.† Et generale est, vt ista clau-
sula motus proprij nihil operetur in præiudi-
cium tertij, late Felin.in c.ad aures.8.col.6.post
princ.vers.tertius casus.n.8. de rescript. Rot. di-
uers.decis.451.n.4.p.1.Ruin.cons.123.n.16.lib.3.
45 quamuis † non sit ius de præsenti Rot. diuers.
decis.240.n.3.post med.p.1.post Seisell. in l fin.n.
45.de constitut.princip.

Quare si quis vult impetrare aliquod priuilegiũ
super causa, quæ agitatur, non est audiendus;
46 In alijs † autem non dependentibus per litem
motam,licitum est priuilegiũ impetrare,prout
hanc esse distinctionem Doctorum concludit
Bald.in l.2.in fin.C.si contra ius. vel vtilit. pu-
blic.per tex.in l.cum ex ratione.ff. ne quid in
loc.public.& in l. idem vulpianus. de excusat.
tutor.auth.vt in med.lit. in princ. de quo etiam
per Butr. & alios in c. finem. vt lit. pendent.
47 Vnde † Ang. in l. qui autem.ff.si quis caution.
notat, quod priuilegium impetratum ad exce-
ptionem non porrigitur ad litem pendentem,
nisi de ea fiat mentio nominatim motu pro-
prio, vel cum clausula non obstantibus auth.
vt in med. lit. non fiant iussion. Din. in l. leges.
C.de legib.

Secunda est opinio, quod quando tractatur de

modico præiudicio, tunc priuilegium proderie
48 etiam † quo ad lites motas *Curt.Iun. in l.cum quedam puella.n.12.ad med.de iurisd.omn.iud. per tex. in l. idem vulpianus. de excusat. tutor.* vbi si non habebit vnum tutorem poterit habe-
49 re alium, † & ideo hoc ibi toleratur, prout in simili respondet *Bart.in l.liberorum.220. col.3. de verb.signific.* quod etiam voluit *Franc.decis. 544.n.15.Rebuff.in prax.beneficial.tit.de non*
50 *tollen. iur. quæsit. glos.6. n.9.f.201.* † vbi quod quamuis priuilegium motu proprio concessum extendatur ad litem pendentem, tamen debet intelligi quando nulli afferret præiudiciũ, nam
51 alias contrarium esset † per regulam quod iuri tertij non videtur Princeps derogare *Speculat. de dispensat. col.3. ad med. vers.dicimus ergo.n. 7.& 8.Staphil. de litt.grat. rubr. de effect. & vi clausul.vers.primo principaliter. n.2.f.241.* vbi qnod est verior opinio, & qnod Canonistæ ita tenent in *c. causam. il 2. de testib. Gabr. de iu-*
52 *dic.conclus.4. n.22.* † vbi etiam loquitur de dispositione non præiudiciali, distinguendo inter leue, seu magnum præiudicium *Rot. diuers.decis.451.n.6.p.1.*

Tertia est opinio, quod quamuis priuilegium con
53 cedatur ad postulationem alicuius, † si tamen non erat omnino generale, sed faciebat mentionem de illo iudice, coram quo fuit præuentus, non tenebitur respondere coram illo, & tunc potest procedere dispositio *l.qui autem. 12. & ibi Glos. ff. si quis cautionib.* vnde si quis promisit eum sistere, non videretur illum siste-
54 re in eadem causa; † quia actor non potest ibi enm conuenire, quare committitur stipulatio contra promissorem ad interesse, Intelligendo nisi ille sponte offerret separatum iudicium suscipere non obstante priuilegio, *vt in l. 1.ff. si quis in ius voc. non ier. l. si fideiussor. in princ.*
55 *qui satisd. cog.* † Si autem priuilegium sit generale, & concessum ad sui postulationem non prodest, & hoc vult verbum præuentus, sed debet restringi ad futuras causas, & ita intelligi-
56 tur *l. si quis postea.de iudic.* † prout ita distinguit *Castr. in l. si quis iudici°. 11.* alias incipit *si quis quemquam. post med. vers.ex vltima etiam collige. ff. si quis cation.*

Quarta opinio, Secũdum Canonistas priuilegium non debet intelligi esse concessum quo ad lites pendentes, quidquid aliud sit secuudum Legi-
57 stas, † Ita *Bald.in l.si quis quemquam.post med. vers. canonistæ.ff. si quis cautionib.Franc.decis. 544.* & ita teneri per Canonistas dicit etiam *Staphil.de liter.grat.rubr.de effect.& vi clausular. vers.primo principaliter.n.2.f.241.*prout tenet *Host.in c.causam. il 2. 19. in princ. in verb. vobis. vbi Abb. q.2. n..... Imol.in fin.n.3. Butr. n.5.ad med. Aret.col.3. vers.& licet. Felin. n.5. vers. tertio aduerte.col.3.in fin.de testib. Idem Felin.in c.fin.col.7. post med. vers. vigesimo re-*
58 *sponderi potest. de constitution. Dec.* † qui de communi *in c.1.col.2.in princ.vers.similiter ampliatur. de confirmat.vtil.vel inut. Milius in verb.gratia si est impetrata pendente lite non facta mentione. f.181.Franc.*qui etiam de communi *decis.544.n.15.p.4.*

Quinta est opinio, quod sit facienda differentia
59 inter priuilegium declinationis fori, † & aliud priuilegium, vt per *Oldrad.* de quo *Alber. in l. si quis postea.n.1.post princ.ff.de iudic.* Licet ibi non admittat talem distinctionem, cum leges
60 generaliter, & indistinctè loquantur, † vnde de omni priuilegio debent intelligi *l. de pretio. 10.ff.de public.in rem act.l.patri.4.ff.si à parent. quis fuer. manum l.quos probibet.7. ff.de postu-*
61 *land.* † Quamuis *Idem Alber.in l.qui autem. 12.ad med.ff. si quis caution.* videatur admittere istam distinctionem inter priuilegium declinationis fori, vel alia similia.

Sexta opinio Omissa præuẽtione, quo ad pœnam,
62 de qua modo non loquimur, † & ponit *Alber. in l.si quis postea. de iudic.*circa præuentionem, quo ad forum, aut interuenit præuentio, & tunc non prodest mutatio, vel priuilegium, aut non est præuentum, & tunc si constat de fraude mu-
63 tationis, & non prodest, † aut non adest fraus, & mutatio proderit, aut erat diffamatus de crimine, & præsnmitur frans, ita distinguit *Alber.in d.l.si quis postea.n.1. ad fin. & in l. penult.ff.si ex noxal. caus. agat.*

Septima opinio. Si in rescripto, seu priuilegio adsit clausula non obstante titulo.*C.vt lit.pend.*
64 aut † non obstante lege aliqua, & tunc proderit quo ad causas ceptas, & non obstabit dispositio *l.rescripta. C.de preeib. imper. offer.* Alias comprehendet solum causas futuras *Alber.in l. qui autem.12.ad med.& ibi Ang.in fin.ff.si quis caution.*

Octaua opinio, Si priuileginm fuisset indultum
65 propter publicam vtilitatem, tunc † prodesset etiam quo ad lites cœptas, quidquid illa cessante posset dubitari in alijs causis *Ioan. Andr.ad Speculat. de dolo & contumac.§. restat.col.pen. in princ. in verb. interest. in fin.* quem sequitur quo ad istam publicam vtilitatem *Felin. in c. causam quæ. 19. il 2. col.4. in fin. vers.tertio ad-uerte.n.5. de testib. & in c. vlt. col.7. post med.*
66 *vers. pro qua ratione. de constitut.* † Dummodo non adsit è conuerso alia vtilitas ciuilis *Rot. diuersor.decis.240.n.3.p.1.*

Et ex hoc capite quidquid sit de alijs opinionibus supra relatis, poterat dici non esse reuocandam inhibitionem, cum illa fuisset obtenta per personam à Sanctiss. D. N. motu proprio electam ad officium de quo àgebamus, adeo vt propter publicam vtilitatem, qnam similia officia & gubernia respiciunt deberet ei prodesse hoc priuilegium superueniẽs etiam quo ad causas cœptas ex supra allegatis, Maxime quia de modico præiudicio partis tractabatur, cui parum intererat causam cognoscere in Curia Perusina, seu Romana, cum vbique in aliena patria opus esset litigare, prout postea litigatum fuit cum maiori forsan dispendio partis, quam factum esset in vrbe, cum etiam fuerit renuntiatum liti, & causæ, stante non bono iure in negotio principali, vltra multas nullitates in eadem

causa

causa factas, ita vt militent quæ supra dicta sunt *in secunda opinione* de modico præiudicio, quod facit, vt etiam priuilegium ad lites motas extendatur, vnde hoc casu iudicium non erat 67 terminandum, vbi erat cœptum, † quidquid alias secus esset iuxta *l. vl. i cœptum de iudic.* ad cuius textus intelligentiam multas declarationes & fallentias ponit *Felin. in c. ex tenore.16. n.5. cum seq. de rescript.*

De Curialibus autem vltra supra adducta multa ponuntur *in consuetudine Neapolitana fol. 286. & 287. & in constitutione Regni rubr. de offic.* 68 *magistr. iustitiar.* † vbi quamplures conscripserunt commentaria *fol. 62. & 63.* vbi etiam aliqua circa *l. vnic. C. quand. imper. inter pupill. & viduam.* cum alijs per *Carpan. super consuetud. Mediolan. c. 47. n. 101. Thesaur. decis. 177. & ibi Add. n. 1. Couar. pract. quæst. c. 7. Franc. decis. 100.* 69 vbi de Virgine in potestate patris existente, quæ non gaudet priuilegio *d. l. vnic.* Prout nec pupillus, qui est in potestate aui, vel patris 70 *Franc. decis. 671.* † vbi quod per *Glos. in d. l. vnic.* fuit ita decretum, licet alias per Magnam Curiam contrarium esset decisum. Et multa etiam 71 de Curialibus † *Mandos. reg. 5. & Menoch. cons. 1176. n. 7.* vbi qui sint Curiales proprie, stricte, & large, & ibi an Dux Parmæ possit reuocare 72 suos subditos ad habitandum, † quamuis essent Curiales detenti à Summo Pontifice.

Præterea notandum est, quod *Marches. de commiss. p. 2. c. 11. n. 25.* attestatur in signatura 73 conclusum † quod priuilegium *l. vnic. C. quand. imper. int. pupill. & vid.* præualeat Eugenianæ quæ non est in corpore iuris clausa, Sed *ibid.* subdit hoc maxime obtentum quia Archiepiscopus qui allegabat Eugenianam non reside- 74 bat in Curia † quamuis esset Clericus Cameræ, vnde non poterat illius beneficio gaudere *l. si duas. 6. §. philosophi. de excusat. tutor. Bero. cons. 24. n. 5. lib. 1.*

Insuper obseruandum est, quod Eugeniana comprehendit Clericos, cum loquatur de omnibus 75 Romanam Curiam sequentibus, † Curia autem est vnum corpus comprehendens tam clericos, quàm alios *Oldrad. cons. 211. n. 4. & 5. Marches. de commiss. p. 2. c. 11. n. 60.* vbi alijs rationibus comprobat, quāuis subdat contrariū teneri per *Rot. corā R. P. D. Manzanedo Romana Saluiani interdicti. 1. Iulij 1609.* Sed dicta decisio non 76 loquitur de Eugeniana, † sed de Aegidiana, quæ non habet locum contra res, & personas Ecclesiasticas, cum sit constitutio secularis edita per Aegidium Cardinalem, qui non habebat iurisdictionem nisi in temporalibus *Rot. coram Card. Seraphino Auximana bonorum. 20. Nouembris 1579. inter impressas decis. 424. Honded. cons. 20. n. 8. lib. 2.* vbi multas alias Rotæ decisiones refert, attestando ita passim obseruari. Ideo non est discedendum à supradicta opinione, quod Eugeniana etiam Clericos comprehendat, cum decisio Rotæ non obstet, vt ex eius lectura patet.

Stephani Gratiani

EPITOME.

IN iudicijs vniuersalibus an fructus veniant ab initio, seu à die petitionis. ¶ Et quando bona fides illos percipientis operetur, vt non teneatur eos consumptos restituere, maximè stante lapsu triennij. ¶ Et an sit probandum quod fuerit factus locupletior, & qua specie locupletationis. ¶ Mala fides auctoris an noceat hæredi existente in bona fide quo ad fructuum restitutionem. ¶ Bona obligata pro debito excedente valorem illorum quando censeatur derelicta, ita vt sint acquisita liberè creditori quo ad dominium & possessionem, & quo ad excusationem ab onere satisdandi. ¶ Et quid in bonis maiorum suorum, & alijs in quibus cadit affectio, vt conseruentur in familia. ¶ Fructus pignoris quando spectent ad creditorem. ¶ Legatum quo casu censeatur ademptum per pignorationem rei legatę. ¶ Retractus an habeat locum in re pignorata. ¶ Dominium pignoris quando remaneat apud debitorem.

SVMMARIVM.

1 *Fructus in iudicio vniuersali petitionis hæreditatis veniunt ab initio non quando petuntur.*

2 *Bona fides percipientis fructus tam naturales, quam industriales operatur, vt illos consumptos nō restituat etiā in iudicio vniuersali, si nō probetur quod sit factus locupletior n. 3. 7. 9. & 10.*

4 *Qualitas locupletationis est probanda, nec sufficit quod quis præsumatur locupletari, & est verior opinio. n. 5.*

6 *Species locupletationis debet probari, nedum locupletatio.*

8 *Mala fides auctoris nocet hæredi in iudicio vniuersali licèt existenti in bona fide quo ad restitutionem fructuum.*

11 *Bonæ fidei possessor non restituit fructus consumptos post triennium. & n. 12.*

13 *Bona præsumuntur haberi pro derelictis quando sunt obligata pro debitis excedentibus valorem illorum, & iudicatur de eis, prout de rebus quæ pleno iure spectāt ad creditorē. & n. 14.*

15 *Fructus pignoris quando spectent ad creditorem. & n. 16.*

17 *Legatum non censetur ademptum per pignorationem rei legatæ. Intellige vt n. 18. 19. & 20.*

21 *Possidens fundum pignoratum pro summa quanti valet excusatur ab onere satisdandi, cum dicatur proprius ipsius.*

22 *Pignorans rem pro quantitate valoris ipsius censetur illam habere pro derelicta.*

23 *Retractus non habet locum in re pignorata. Declara vt n. 25.*

24 *Dominium pignoris remanet apud debitorem.*

CAPVT CCCCXXII.

FVit actum iudicio petitionis hæreditatis, quod tamquam vniuersale dicebatur operari,

Adde supra ad c. 101.

1 rari, † vt fructus prætensi venirent ab initio & consequenter ab obitu Antonij, non à die petitionis *Bald.cons.313 ad fin.lib.1.& in l.non est ambiguum.9. in princ. & ibi Cin.ad fin. C. famil.erciscund.* cum alijs concordantibus pro hac opinione adductis, quæ omnia solum tendebant ad confirmandam sententiam in huiusmodi causa latam.

Verum dicebam istam regulam non esse ita simpliciter admittendam, prout fuit admissa in prædicto casu, in quo plene constabat ex allegatis in facto de bona fide eius qui fructus percepit, qua stante non datur illorum restitutio,

2 quamuis † simus in iudicio vniuersali, nisi quatenus probetur illum esse factũ locupletiorem *Ruin.cõs.25.n.11.in princ. vers.& hoc indistincte.lib.1.& cons.204.n.15.eod.lib.& cons.29.n.12.lib.2.* & est textus in *l.item veniunt. 22. §. præter hæc multa.ad fin.vers.item eos qui bona. ff.de petit.hæredit. l.sed si lege.28.§.consuluit.ff. eod.tit.Bart.in l.ex diuerso.36.col.antepenult.in fin.vers.pro hoc dico quod in præcedenti casu.n.6.ff.de rei vendicat.Glos.in l.non est ambiguum.9.in verb.augeri.in fin.vers.& ad instar petitionis. C.famil.erciscund.Cin.in l.certum.22.col.2.ad med. vers. si de naturalibus aut extant. sub n.3.C.de rei vendic. Gabr.cons.35.n.21.& 22.lib.2.& cons.108.n.8.vsque ad n.12.lib.1. Bald. in l.ancillæ subtractæ.12 col.2.in fin.vers.item dubitatur cum bonæ fidei possessor. n.15. C.de furt. Ias.in l.nesennius.§.fundum.n.3.ff.de re iudic. Menoch. de recuper. possess. remed.15. n. 582. vsque ad n.586. & n. 597.vsque ad n.600.*

3 vbi † loquitur tam de fructibus industrialibus, quam naturalibus *Lader.cons.165.n.7. vers.neque obstat quod in petitione. col.5.post princ.Socin.cons.251.col.penult.ad fin.vers.secunda conclusio.n.25.lib.2.Couar. lib.1. var. resolut. c.3. col.6.in princ.vers.tertia conclusio. in fin. Socin. Iun.cons.81.n.6.lib.1.& cons.vlt. n. 20.& 21.* vbi de communi *eod.lib. Roman.cons.150.col.2. in princ. vers.eosdem casus.n.2. Alex. in l.in insulam.43.§.fructus. ad fin.n.6.ff.solut.matrim. Corn.cons.301.col.penult.in fin.n.4.lib.1. Bald. in l.1.col.2. ad med. n.13. C. de vsur.& fruct. legat. seu fideicommissor.*

Cum igitur possessor bonæ fidei non teneatur ad istos fructus consumptos, nisi in quantum est

4 factus locupletior, † ista qualitas locupletationis erat probanda, cum alias non sit præsumenda, quasi non valeat consequentia fructus consumpsit in proprios vsus, ergo fuit locupletatus, cum potuerit forte viuere splendidius, secundum magis receptam, ac veriorem opinionem, de qua per *Ang.cons.160.in fin. Felin. in c.de quarta.col.12.vers.secunda restrictio. n.31. de præscript. Curt.Iun.cõs.6. col.vlt.n.27.in fin. lib.1. Ruin.cons.204.n.15. vers.est bene verum. lib.1.Menoch.*qui de magis communi *præsump.27.n.6.lib.3.& de recuper.rem.15.n.586.& 587. Laderch.cons.165.col.6.in princ.vers.præterea etiam. n.8. Gabr.cons.108. n.10. vsque ad n.14.* & latius *cons.35.n.21.vsque ad n.33.lib.2.Surd.*

5 *cons.115.n.20.lib.1.* † & ab ista sententia non est recedendum, vt post vigintiquinque Doctores per eum relatos concludit *Menoch.cons. 1173.n.12.lib.12.Peregr.de fideicomm.art.49.n. 116. fol. 464.* quamuis contrarium tenuerit *Franc.decis.31.in fin.*

Immo neque sufficeret probare quem esse factum

6 locupletiorem, sed etiam erit probanda † species locupletationis *Curt.Sen. cons.71. col.5. vers.septima conclusio.post Ang.cons.160.in fin. Becc.cons.95.n.26. vers.& hanc opinionẽ. Surd. cons.290.n.50.ad fin.lib.2.* cum alijs per *Claud. ad Bertazzol.cons.crimin.478. in verb.locupletior. vers.contraria tamen opinio. ad med. dixi sup.c.101. Cagnol.in l.ex pœnalibus.58.n.5. de reg. iur.*

Neque obstat decisio *Affl.240.n.2.*Quia solũ concludit in iudicio vniuersali venire fructus etiã

7 bona fide perceptos, † quod non negatur, sed aliud est in consumptis, in quibus requiritur dicta probatio locupletationis ex supra allegatis, prout etiam ipse *Affl.ibid.n.2.ad med.*con-

8 cludit; † Quamuis etiam ibi præsupponatur mala fides auctoris, quæ nocet hæredi in iudicio vniuersali, licet existenti in bona fide quo ad restitutionem fructuum *Bart. in l.& ex diuerso. 36. ad fin.de rei vendic.per l.2.in fin.C.de fructib.& lit.expens.*

Et ita loquuntur *Glos. Cin. & Bald. in l.non est*

9 *ambiguum.C.fam.ercis.* † Immo *Ruin.cons.25. n.11.lib.1.*qui exaduerso allegatur, contrarium expresse tenet, quod stante consumptione, & bona fide non veniunt tales fructus, nisi proba-

10 ta dicta locupletatione, † quod voluit etiam *Idem Ruin.cons.204.n.15. lib.1. & cons.29.n. 12.lib.2.Surd.cons.115. n.1. cum seq. lib.1.*

11 vbi † quod magis hoc procedit quando, prout in casu nostro, lapsum est triennium *Bart. in l.*

12 *sequitur. §.fructus. n.4. de vsucap.* † quasi per tantum spatium temporis bonæ fidei possessor illos vsucapiat *Bald.in l.1.col.2. C.de vsur.& fruct.legat.Honded.cons.30.n.14.lib.1.Menoch. de recuper.remed.15.n.588.*

Nec facit quod non possit deduci bona fides per retentionem bonorum hæreditatis pro debito adæquante valorem illorum ad effectum consequendi fructus, Quia omisso quod ex multis alijs, de quibus in facto constat de huiusmodi

13 bona fide, † dicitur verius esse, quod stante debito excedente valorem bonorum, de quibus agimus præsumitur illa haberi pro derelicta, & dominium eorumdem translatum ad creditorem, cui talia bona sunt debita, quasi non sit verisimile ipsum debitorem illa luiturum, & sic videtur facta alienatio, ita vt res dicatur

14 exisse de dominio & potestate debitoris, † & iudicetur prout de rebus, quæ pleno iure spectant ad creditorem *Bald.in c.1. §.aut si libellario.n.4.& 5.quib.mod.feud. amitt. Imol. in l. 1.§.per seruum corporaliter.il 2.in fin.& ibi late Alex.col.1.in fin. vers. vna tamen datur limitatio.n.7.Aret.ad fin. Zas.col.penult. n.11. ff. de acquir.possess.Bart.in l.legata. §.suppellectili. ff.de*

ff. de supell. legat. Castr. in l. 2. n. 4. C. de reb. alien. non alien. Barbat. ad Bald. in l. voluntas. in verb. quaero numquid. C. de fideicommiss. Ias. in l. manumissiones. n. 10. de iust. & iur. Alex. cons. 169. inspecto. in fin. lib. 6. & in l. interdum. §. quod ex naufragio. in fin. ff. de acquir. possess.

Cum igitur simus in vero possessore, & in rebus 15 quae pleno iure spectant ad creditorem † sequitur etiā quod fecerit fructus suos, ita vt ad omnes effectus & indistinctè talis res habeatur, ac si esset pleno iure ipsius creditoris, siue loquamur in re pignorata & tradita creditori, siue non sit secuta traditio, cum semper dicantur percepti fructus ex re propria creditoris *Alex. in l. si res obligata. 60. col. 1. in fin. vers. subdit tamen. n. 3. ff. de leg. 1. Neguss. de pignorib. p. 3.* 16 *memb. 1. n. 29. & 30.* † Quidquid aliàs fructus pignoris non spectent ad creditorem *Bald in l. 1. & 2. C. de pignorat. act.*

Quibus additur quod dicunt Doctores de legato 17 vt non censeatur ademptum si res legata † fuerit pignori data *l. qui post testamentum. §. si rem suam. vers. idem rescripserunt. C. de legat.* Cum haec sit propria natura pignorationis vt res redimatur, & reuertatur ad testatorem *Ias. in* 18 *d. l. qui post testamentum. n. 1. in fin.* † Dummodo tamen non fuerit talis res obligata quanti valeret, aut pluris, cum haec sit species alienationis absque verisimilitudine illam amplius redimendi *Bart. in l. rem legatam. in fin. de adim. legat. & in l. legata. §. 1. de supellect. legat. Tiraq. de retract. lignag. in prae-* 19 *fat. n. 36.* † Nisi tamen res fuisset maiorum suorum, quasi tunc ratione affectionis credendum sit quod voluerit illam redimere & conseruare in familia, vnde hoc casu non erit reuocatum legatum, *Card. Mantic. de coniectur. vltim. vo-* 20 *lunt. lib. 12. tit. 6. n. 23. ad med.* † Intelligendo quatenus ipsa res non sit legata extraneo, nam tunc haec ratio singularis affectionis quod fuerit antecessorum non potest adduci, cum non videatur voluisse eam in sua familia conseruari *Tiraq. de retract. lignag. in praefat. n. 36. in fin. Card. Mantic. d. tit. 6. n. 23. in fin.*

Quare etiam dicimus quod fundus obligatus pro summa quanti valeret censetur ita esse pro-21 prius creditoris, † vt illum releuet ab onere satisdandi, non secus ac si illum emisset *Roman. Alex. & alij in l. sciendum. §. possessor. ff. qui satisd. cogant. Aret. in l. 1. §. qui seruum. ff. de acquir. possess. Tiraq. de retract. lignag. in praefat.* 22 *n. 36. ante med.* † Cum semper huiusmodi pignorationi proximum sit habere rem pro derelicta *Bald. cons. 218. praesupposito statuto. in 1. artic. lib. 1. Castr. in l. 2. C. de reb. alien. non alien. per tex. in l. qui habebat. ff. de legat. 3. l. legata. §. 1. de supellect. legat.*

Vnde etiam in re pignorata non habet locum re-23 tractus † *Igneus in l. 1. §. seruus. ad Syllanian.* cum semper debitor maneat dominus pigno-24 ris † *l. generaliter. 29. in princ. ff. qui & à quib. manumiss. l. 1. §. per seruum. de acquir. possess. l.* 25 *statu liber. ad leg. falcid.* † Dummodo res non sit tanti pignorata vt nulla spes sit luitionis, tunc enim habebit locum ius retractus tamquam simus in vera alienatione per quam fuit abdicatum dominium à debitore, & translatum in creditorem *Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 14 n. 127. ad med.*

EPITOME.

PEr publicationem bonorum an debitor liberetur ab obligatione ciuili, & naturali, ac personali, ita vt si postea restituatur ad gratiam, & aliquid acquirat teneatur pro tributis ac muneribus publicis, ac alijs suis debitis. ¶ Obligatio semel extincta quando reuiuiscat. ¶ Fiscus quo casu habeatur pro haerede & successore vniuersali. ¶ Et debeat praestare factum condemnati, & cedere fideiussori contra eum. ¶ Et teneatur ad debita delinquentis etiam contracta post delictum. ¶ Et an possit conueniri per fideiussorem qui promisit reum non discessurum è palatio, qui postea aufugit propter indemnitatem promissam à principali. ¶ Restitutio per Principem concessa an comprehendat actiones & obligationes & dignitatem. ¶ Negligens recuperare bona sua an possit conueniri ac si recuperasset. ¶ De actione an iudicetur idem quod de re. ¶ Mors ciuilis an dissoluat obligationē sicut naturalis. ¶ Deportatus quando retineat ea quae sunt iuris gentium. ¶ Contra Principem an sit agendum petita venia sicut si filius patrem conueniret. ¶ Actio personalis an detur cōtra tertium pro tributis publicis, alimentis, anniuersarijs, decimis, ac pensionibus. ¶ Obligatio Cameralis, pactum executiuum, guarantigia, iuramentum, ac similia accessoria quando annullentur sublato principali contractu, vel si opponatur de defectu causae, vel quod obligatio non contineat causam. ¶ Restitutus an possit cedere bonis. ¶ Fiscus succedens in bonis delinquentis qua actione conueniatur per creditores. ¶ Promittens cum obligatione Camerali, ac iuramento soluere pensionem habita vel non habita possessione an liberetur si post duos, aut tres annos non potuit illam capere.

SVMMARIVM.

1 *Debitor liberatur per publicationem bonorum, & Fiscus solum tenetur eo iure quo tenebatur priuatus, ita vt postea acquirat tamquam nouus homo, qui nihil negotij habet cum creditoribus nisi restituatur etiam ad bona. n. 2. & 4. Intellige vt n. 20. 23. & 25.*

3 *Tutor deportatus eum confiscatione bonorum quando teneatur pupillo si fiat locupletior.*

5 *Obligatio semel extincta per mortem ciuilem amplius non reuiuiscet. n. 6. & 22.*

7 *Debitor publicatis bonis habetur pro mortuo.*

8 *Mors naturalis dissoluit obligationem. Idem in ciuili. n. 9. & 11.*

10 *Amittens bona dicitur amittere personam & reputatur pro mortuo.*

Nomen

12 *Nomen deportationis est spoliatio omnium rerum.*

13 *Actio non datur in eum, cui omnia bona sunt ablata.*

14 *Fiscus succedens ex confiscatione bonorum dicitur quasi hæres. n.15. & habetur pro successore vniuersali & hærede anomalo, non ad instar successoris ex contractu, nec loco filiorum, sed hæredis extranei. n.16.*

17 *Fiscus tenetur præstare factum condemnati cessante fraude. n.73. Declara si acceptet, & requiritur præmonitio an velit acceptare. n.18. & 19.*

21 *Princeps restituens deportatum, & concedens illi bona censetur etiam restituere actiones, & obligationes. n.24.*

26 *Debitor liberatur etiam ab obligatione naturali nedum ciuili publicatis bonis, & in fiscum illa transfunditur. n.27. Intellige vt n.29. & 30.*

28 *Deportatus quando retineat ea quæ sunt iuris gentium.*

31 *Creditores non agunt contra bannitum, sed contra Principem petita venia, ac si filius patrem conueniret.*

32 *Publicatio bonorum eximit debitorem etiam ab obligatione personali. n. 33. Amplia quamuis restituatur ad gratiam. n. 34. & 37. Et quamuis ad meliorem fortunam deuenerit. n.40. & 41. Et licet adsit iuramentum. n.43. 44. & 60.*

35 *Nudus exulans nudus reuertitur.*

36 *Restitutus ex indulgentia Principis recuperat dignitatem, non autem bona, ita vt neque pro tributis, & muneribus publicis possit conueniri.*

38 *Actio personalis datur etiam contra tertium pro tributis publicis, alimentis, pensionibus, anniuersarijs, & decimis. n.39.*

42 *Actio personalis procedit ab ipsis obligationibus.*

45 *Iuramentum tollitur secundum naturam principalis obligationis.*

46 *Promittens soluere pensionem cum obligatione camerali & iuramento habita, vel non habita possessione liberatur, si vltra duos, vel tres annos non potest illam habere.*

47 *Accessoria cessant sublato principali.*

48 *Pactum executiuum, guarantigia, & obligatio cameralis annullantur annullato contractu, & deficiente causa obligationis, non autem si opponatur non adesse causam.*

49 *Restitutus plenariè vel per viam quotæ, vel quo ad res particulares quomodo teneatur creditoribus. & n.51.*

50 *Totum ita se habet quo ad totum, sicut pars quo ad partem.*

52 *Restitutus ad bona tenetur creditoribus quamuis negligat illa recuperare à Fisco. & n.58.*

53 *Habens ius recuperãdi dicitur habere ipsã rem.*

54 *Idem iudicatur de actione sicut de re.*

55 *Meum dicitur quod mihi debetur.*

56 *Res dicitur esse in bonis si actio competit ad illam recuperandam.*

57 *Paria sunt amittere possessionem vel actionem competentem pro ea.*

59 *Negligens recuperare iura sua tenetur ac si recuperasset.*

61 *Fiscus non tenetur ad soluenda debita contracta post delictum, sed ad ea, quæ delinquens contraxit tempore criminis perpetranti. Intellige vt n.62. & 63.*

64 *Fiscus non debet satisfacere creditoribus de bonis delinquentis, ratione sui interesse, sed de bonis habitis ratione pœnæ.*

65 *Obligatio personalis passiua non transit in immissum in possessionem bonorum.*

66 *Actio personalis non intentatur contra Fiscum successorem in bonis delinquentis, sed hypothecaria.*

67 *Actio personalis non potest diuelli ab ossibus debitoris, & non datur contra tertium. & n.69.*

68 *Obligatio personalis nõ impedit incorporationẽ.*

70 *Fiscus an cedat fideiussori contra cõdemnatum.*

71 *Restitutus an possit cedere bonis.*

72 *Fiscus tenetur fideiussori qui promisit reum non discessurum è palatio, qui tamen postea aufugit, quamuis hoc debitum sit contractum post delictum.*

CAPVT CCCCXXIII.

PRo vera decisione eorum, de quibus in casu proposito quæritur, Firmanda est conclusio, † quod quando bona publicantur, statim liberatur debitor, & Fiscus solus est obligatus, qui subintrat in obligationibus debitoris, & eo iure tenetur, quo tenebatur priuatus, & ideo licet postea bona quærantur, tamen non quæruntur per obligatum priuato, qui iam est exemptus, sed quæruntur per hominem nouum, qui nihil amplius negotij habet cum suis creditoribus, † nisi restitueretur ad bona, quia tunc esset restitutus etiam ad obligationes passiuas, ita bene declarat *Boss. in tit. de proclamat. quod fit bon. publicat. n.14. ad fin. vers. aduerte tamen. per tex. in l. tutor filiorum.* 4. C. de *sentent. pass.* † vbi de tutore, qui tenebatur pupillo ex mala administratione, si fuerit deportatus, & omnia eius bona sint confiscata, & postea pœna sit illi remissa, non tenebitur amplius actione tutelæ, quamuis etiam locupletior fiat, nisi in casu in quo fuisset etiam ad bona restitutus. † Idem disponitur in *l.2. vbi Salic. in princ. C. ad leg. iul. de vi publ. & in l. si debitor. 3. vbi Ang. n.2. vers. & attende. C. de senten. pass. l. deportationis. 12. C. eod. tit. l. si vt proponis. C. de bon. proscriptor. l.2. C. solut. matrim. l. inter eos. §. vlt. de fideiussorib. l.2. §.1. de alim. legat. l. res. de iur. fisci. l. si tutor. 9. §. vlt. ff. de tutel. & rationib. distrab. l. in facto. 60. §. fin. de condit. & demonstr. l. cum de in rem verso. §. 1. de vsur. l. si marito. 32. in princ. vbi Glos. in verb. aliqua. & in verb. necesse. & ibi Alex. n.4.* Bald. *in fin. princ. vers. sed pone. ff. solut. matrim. l. si maritus. 36. ff. eod. tit. Cassan. super consuetud. Burgund. rubr. des confiscations. §.1. in fin. n.34. fol. 378. Gig. de crimin. læs. maiestat. tit. de pœnis committent. crim. læs. maiestat. q.24. in fin. n.7. tom. 11. fol.71. Corn. cons. 190. ad fin. n.4. lib. 1. Farinac. q.25. n.177. Io. de Amic. cons. 68. n.3. Plot. inter cons. crimin. diuersor. lib.2. cons. 130. n. 83. ad med.*

med. Raph. Comens. inter dicta cons. crimin. cons.36.n.14.eod.lib.1. Aym. cons.263. n.7. Rebuff.in l. princeps.2 1.col.1.ad fin.& col.2.ff.de verb.significat.Menoch.de arbitrar.cas.137.n.3. & 4.Henrig.de fideiussorib.c.20.§.14.n.8. Becc. cons.37.n.4.& 5. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 59.n.9.& 10. late Honded.cons.38.n.44.lib.2. Peregr. de iur. fisc. lib.5. tit. 2. n. 17.post med. fol.284.

Quorum rationem reddunt Doctores, quia obli-
5 gatio semel extincta † per mortem ciuilem sæpe adæquatam naturali amplius non reuiuiscit *l.qui res.9.§.areã.ff.de solution.l.eius qui. §.fin. de iur.fisc.Glos.in l.si eum quis.42. §.vlt.ff. de furt.Surd.de alim.tit.5.q.1.n. 64.Tiraq. in l.si vnquam. in verb.susceperit liberos.n.191. in*
6 *fin. C.de reuocand. donation.* † quando præsertim ius fuit funditus extinctum *Bald.in l.1.n.2. C.qui non poss.ad libertat.peruen.* Cum etiam
7 debitor † facta publicatione bonorum habeatur pro mortuo *§.publicatione.instit.de societat.*
8 *Azo.in l.1.post princ. C. de fideiussorib.* † Et sicut mors naturalis dissoluit obligationes *§.*
9 *deinceps. auth.de nupt.* ita & mors ciuilis † *Alber.in l.actione.66.§.publicatione.post princ.ff. pro socio. Gail.obseruat.86.n.10.lib.2.Bald.in l.2.ad fin.vers.si deferuntur. C.ad leg.iul.de vi*
10 *public.* † Adeo vt amittens bona dicatur quodammodo amittere personam, cum reputetur pro mortuo *Alber.in d.l.actione.§.publicatione.*
11 *in princ.ff.pro soc.* † Et tota obligatio extinguitur, si deportatio vna debitori irrogetur *l.si debitor.47.ff.de fideiussorib.l.vlt.de duob.reis.l.fin.*
12 *C. de sentent. pass.* † vbi quod ipsum nomen deportationis est spoliatio omnium rerum, Vnde
13 esset iniquum dari actionem in eum, † cui omnia sua bona sunt ablata *l.vlt.§.fin.ff.quæ in fraud. creditor.*

Quare merito liberato reo debet dari actio ad-
14 uersus Fiscum bona illius occupantem, † cum onera ad eum transeant cum dictis bonis tam actiue, quam passiue, Nam fiscus succedens vniuersaliter alio titulo, quam hæreditario, puta ex confiscatione bonorum, dicitur quasi hæres & habetur loco hæredis *Glos.in l. non intelligitur. §.eumex causa.in verb. pertinent. ff.*
15 *de iur. fisci.* † quam pro singulari commendat *Rom.cons.73.in princ.& cons.93.n.2.Aym.cons. 263 n.7.Dec.in l.in pari causa. 170. §. bi qui in vniuersum.n.1.ad med ff.de regul.iur. Menoch. de arbitrar. cas.137. n.4. Pacbin. lib.8. controuers.iur. c. 55.vers.fundamentum. & vers. ad primum. Gig. de crimin. lesæ maiest. q. 12. n.7. tom.11.p.1.fol.87.& q.6.n.3.& q.19.n.5. Martin.Laudens.de fisco.q.227.tom.12.fol.5.Roland. de inuent.q.11.Surd.de alim.tit.1.q.31. n.7. vsque ad 11.& q.34.n.11.cum seq.eod.tit. & q. 15. n.196.& 197.tit.2.& latius tit.8. priuil.59. n.1. Becc.cons.57. n.4. Honded.cons.95.n.108. lib.1. Cin.in l.2.ad med.C.ad leg.iul.de vi pub.Boss.de publicat.bonor.n.13.Gail obseruat.86.n.6. lib.2.*
16 Et † dicitur successor vniuersalis, vel hæres anomalus, & successor iuris, & loco successoris in prælatura reputatur, non autem ad instar successoris ex contractu, nec loco filiorum, sed ad instar hæredis extranei, vt late per *Pe-*
17 *regrin. de iur.fisc.tit.1.lib.5.n.53.* † vbi quod ex hoc tenetur præstare factum condemnati, cessante tamen fraude *Aleiat. cons.24. n. 8. lib. 3. tom.8.* Dummodo tamen fiscus velit acceptare
18 bona confiscata, † quia non secuta ista acceptatione, non tenebitur creditoribus, sed condemnatus poterit agere, & conueniri, cum paria sint factum non esse, & non acceptatum, vt in specie notat *Bald.in l.si vero. in 1. lect. ante fin.princ. vers.secundo quæro.ff. qui satisd.cog.*
19 vbi † tamen requirit præmonitionem fisci an velit agere, & acceptare argumento *l.necesse. de in diem adiect. l.ergo. §.si bona. de fideicommissar. libertatib.*

Aduertendum tamen est circa prædicta, quod non
20 debemus simpliciter admittere, † vt facta publicatione bonorum, obligationes extinguantur, cum verius sit illas non esse extinctas, Nam si Princeps concedat bona deportato, & illum
21 restituat, † censetur etiam restituere actiones & obligationes *l.princeps.21. ff.de verb.signific.*
22 *l.si deportationis.cum l.seq.C.de sentent.pass.* † Et tamen si essent extinctæ obligationes non possent amplius reuiuiscere, vt dictum est *l. qui*
23 *res. 98. §.aream.ff. de solutionib.* † vnde potius dicendum est, quod dictæ obligationes non sint extinctæ, sed translatæ in fiscum *Bart.in l.1.post*
24 *med. vers. veritas est. C. de fideiussorib.* † Quæ obligationes rursum redeũt in hunc restitutum per concessionem bonorum eidem à Principe factam, vt notat *Rebuff. in d.l. princeps.21. col. 1.in princ. vers.dubitatio.ff.de verb.signific. & in tract.de liter.obligator.art.1.glos.3.n.5.*

Nihilominus quidquid sit de prædictis; semper verum est quod siue sint obligationes extinctæ,
25 siue † transfusæ in fiscum, non tenebitur amplius debitor publicatis bonis, sed liberatur à suis creditoribus, à quibus non potest vlterius molestari *l. si debitori deportatio. 48. & ibi Glos.in verb fideiussorem accipi. ff.de fideiussorib. Bart. in l.vbicumque.61.n.5.ff. eod. tit. Calcan.cons. 68.n.5.in fin.Surd.de alim.tit.8.priuil.59.n.10.*

Quibus adde, quod non solum obligatio ciuilis dicitur extincta seu transfusa vt dictum est,
26 sed † etiam obligatio naturalis, à qua debitor dicitur liberatus post condemnationem, cum iura naturalia transeant etiam in fiscum *Surd. de alim.tit.1.q.31.n.5.& 6. & tit.8. priuileg. 59. n.10.* quod prius voluit *Glos. in l.si debitori deportatio.48.in verb.fideiussorem accipi.in princ.*
27 vbi † *Imol.n.2.* testatur de communi.*ff. de fideiussorib. Bart.in l.vbicunque.61.n.5.ff. eod. tit. Calcan.cons.68.n.4.in fin. Castr. cons.209. circa primum notandum est.n.1.vers.pro hoc etiam ratio viua & manifesta.lib.2. Cin.in l.1. ad fin. & ibi Bart.n.2.post med.vers.veritas est. Alber. ad med. C.de fideiussorib. Peregrin. de iur. fisc. tit.1.lib.5.n.55.fol.236. Salic.in l.tam mandatori.n.4.ad fin.col.2. ad med. & ibi etiam Din. C. de non numerat.pecun.Bald.in l.si vero.in 1. lectur.*

ctur. ante fin. princ. vers. extra quaero vtrum. ff. qui satisd. cog.

Neque oberit quod naturales obligationes sint de 28 iure gentium, & deportatus retinet ea, † quae sunt iuris gentium, quod facit, vt apud eum reperiatur obligatio naturalis, Maxime in his, qui banniuntur ex forma statuti, quasi auctoritas legis municipalis non sit tantae potentiae, quod possit extinguere iura naturalia, vt per *Bald. in l. tam mandatori. n. 2. post med. C. de non numer. pecun.*

Quia verior est opinio, vt pro obligationibus de 29 praeterito contractis † liberetur deportatus à ciuili & naturali obligatione, quae in fiscum transfunditur, prout etiam in obligationibus de nouo perficiendis ex causa tamen de praeterito, in quibus nullo modo remanet obligatus, 30 Quidquid† secus sit in obligationibus de nouo contrahendis, in quibus deportatus obligabitur naturaliter, quasi retinens ea quae sunt iuris gentium secundum distinctionem *Bart. in l. quoties. ad fin. vers. & ideo aduerte. n. 3. ff. de nouationib.*

Cum igitur ista publicatio faciat condemnatum 31 haberi pro mortuo, vt dictum est, † Creditores debent agere contra Fiscum, non autem contra bannitum *Alber. in l. actione. 66. §. publicatione. post prin. ff. pro socio.* Vel via supplicationis Principem adire petita venia, ac si filius patrē conueniret *Guliel. Benedict. in c. rainutius. in verb. & vxorem. n. 289. de testam.* Qui summatim faciet, vt procurator fisci soluat *Bart. in l. res quae. §. res autem. de iur. fisc.*

Quod adeo verum est, vt neque talis condemna- 32 tus possit personaliter conueniri, † quia omnis obligatio est funditus sublata, & cessat tam ciuilis, quam naturalis obligatio, non quod dicta obligatio tollatur, sed quod transferatur in fiscum tamquam successorem, vt dictum est; Et sic solummodo eximitur persona, obligatione firma remanente apud fiscum, Ita bene explicat *Bart. in l. 1. post med. vers. veritas est. & ibi Salic. n. 2. ad med. oppos. 2. in fin. & Ang. ad med. C. de fideiussorib. Imol. in l. si debitori deporta-* 33 *tio. 48. in princ. ff. eod. tit.* † Vbi etiam considerat quod litera illius textus non dicit, quod obligatio sit simpliciter extincta, sed solùm quod sit extincta contra debitorem, eum remaneat actio aduersus fiscum, & sic substantia obligationis non est extincta simpliciter, licet persona obligati eximatur ab obligatione, cum non sit conueniens, quod remaneat obligatus ille qui nudus exulat *l. 2. ff. de capit. diminut.*

Et nihil in hoc operabitur restitutio facta à Prin- 34 cipe quo ad gratiam tantum, † & non quo ad bona, cum non reuiuiscat obligatio ex qua prius tenebatur, vt antiquis creditoribus obligatus existat, neque enim ab illis poterit con- 35 ueniri, † nam sicut nudus exulauit, vt dictum est, ita nudus reuertitur *l. tutelas. 7. §. vlt. ff. de capit. diminut. Ang. in l. si marito. ante med. vers. & licet confiscatio. & ibi Bald. in fin. princ. ff. solut. matrim. Io. de Amie. cons. 68. n. 3. Imol. in l. si debitori deportatio. 48. in princ. de fideiussorib.*

Vnde etiam deportatus, si restituatur, dignitatem 36 quidem indulgentia Principis recuperat, † nihil autem de suis bonis consequitur, ita vt nec publico nomine, nec à quocumque creditore possit conueniri *l. 2. ff. de sent. pass. Peregr. de iur. fisc. tit. 2. lib. 5. n. 14. ad med. Calcan. cons. 68. n. 5. Henrig. de fideiussorib. c. 20. §. 14. n. 1. & 2.* Quod 37 est † notandum, nam pro istis publicis muneribus, & tributis dantur etiam actiones personales non solùm contra principalē debitorem, sed etiam contra eum, qui acceptauit aliquam rem grauatam similibus oneribus, quasi tunc 38 videatur quasi contrahere, † & se personaliter obligare ad dicta onera *Guid. Pap. decis. 576.* vbi quod hoc est speciale in alimentis, pensionibus, anniuersarijs, decimis, & tributis publicis, cum in alijs esset contra ius commune, licet de stilo Curiae Parlamenti idem sit in omnibus, 39 vt testatur *Idem Guid. Pap. q. 42.* † Et de pensionibus est decisio *Rot. coram R. P. D. Marco Montio Comen. pensionis. 22. Maij 1606. Caputaq. decis. 302. n. 3. lib. 2. & decis. 13. p. 1.*

Immo etiam in omnibus casibus, in quibus talis debitor est liberatus ob confiscationem bono- 40 rum, † censebitur quoque exemptus, ne conueniri possit à suis creditoribus, quamuis restitutus, & habens gratiam de delicto ad meliorem fortunam deuenerit *l. tutor filiorum. & ibi Glos. in verb. locupletior. C. de sentent. pass. Peregr. de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. n. 55. post princ. vers. nec pro postea quaesitis. fol. 236. Menoch. cons. 103. n. 20. lib. 1. Boss. de proelam. quod sit bon. publie. n. 14. in fin. Fulgos. in l. in insulam. in princ. C. de sentent. pass. Ang. in l. si debitor. n. 4. C. eod. tit. Odd. de restitut. in integr. p. 2. q. 97.* 41 *art. 2. n. 13.* † Nam omnes actiones & obligationes passiuae debitoris semel sunt transfusae & transierunt in fiscum, qui semel coepit esse debitor, & cum per restitutionem & gratiam debitori factam de crimine non fuerint reuersae ad debitorē, sequitur quod Creditores quemadmodum ante dictam gratiam & restitutionem non poterant nisi fiscum conuenire, non autem debitorem, Ita etiam neque hoc poterunt facere post gratiam, & restitutionem, quia non superueniente obligatione, nec ad debitorem reuertente, non potest dari actio persona- 42 lis contra non obligatum, † cum actiones personales procedant ab ipsis obligationibus *l. licet. §. ea obligatio. ff. de procurator. Ias. in §. omnium autem. in princ. instit. de actionib. Rebuff. in l. princeps. 21. col. 2. in fin. vers. & licet hic non exprimat. ff. de verb. significat.* & in proposito nostro ita declarat *Odd. de restitut. in integr. p. 2. q. 97. art. 2. n. 13. Farinac. q. 25. n. 179.*

Amplius neque obstabit iuramentum, illud enim 43 non potest operari, † vt debitor teneatur post spolium subsecutum de suis bonis per fiscū occupatis, quidquid aliud sit ante iusiurandum, vt in specie notat *Imol. in c. 2. col. 4. ante fin. vers. an autem contra petentem. n. 24. de ordin. cognition. per tex. in c. quemadmodū. de iur. iur.*

& in

44 *& in l.penult ff.qui satisd.cogant.* † Et sequitur etiam in nostris terminis *Gramat.decis.85.n. 3. post Socin.* per eum allegatum *reg.225. & Frãc. in c.frequens ad hoc.in princ. de restitut. spoliator.in 6.Marebesan.in commiss.relaxat. iuram. p.1.c.1.n.36.*

Maxime quia regulariter iuramentum tollitur se-
45 cundum naturam principalis obligationis † *l. fin. C.de non numer.pecun,Paris.cons.92.n. 41. lib.4.Lapus allegat.21.n.2.Rot.diuers.decis.128. n.3.p.1.* vbi de eo,qui iurauit soluere pẽsionem
46 habita, vel non habita possessione, † quod si vltra duos vel tres annos non potest habere dictam possessionem, liberabitur non obstante iuramento, & obligatione camerali. & dicam infra c. . . vbi multa ad intellectum hu-
47 ius conclusionis, cum ista sint accessoria,† quæ cessant sublato principali *c.2.de precar.Bald.in l.ex testamento.29.in fin.C.de fideicom.Alex.in l.1.§.si vir. C. de acquir. possess. Aym.cons.199.*
48 *n.3.*& in ista materia guarantigiæ, † pacti executiui, obligationis cameralis,& similium *Socin.cons.78.n.3. lib.3.per Glos.* quam dicit notabilem in *l.si patronus.3.§.patronum.in verb.fauiana.in fin.ff.si quid in fraud.patron. Phanuc. de inuentar. p.5.n.104. cum seq.* vbi ex hoc infert quod deficiente legitima causa obligationis omnia ista accessoria corruunt,Nam extincta substantia contractus, vel eius solemnitate præceptum guarantigiæ, iusiurandum, & similia non attenduntur, cum impossibile sit quod accessoria vestiant principale, & dent illi robur & vires, si de se est inualidum ac inefficax *Ias.in l.legitima.col.2.de pact.Bald.in l. etiam. C.de execut.rei iudicat.Marsil.in rubr.de fideiussor.n.352.vsque ad n.356.* Quidquid aliud sit quando allegaretur obligationem fuisse sine causa, tunc enim ista exceptio non impediret obligationem cameralem, ac iuramentum, seu guarantigiam *Gallef. de oblig.camer.4. p.q.1.n. 13. Manein.de iuram.p.4. effect.24. Dec. cons. 682.in causa domini.n.4.vsque ad 8. Barz. de guarantig.p.2. q.10. Felin. in c.si cautio. n. 15. vers.fallit decimo. de fid. instrum. Rot. coram Card. Lãcellott.Bononien.pecuniaria.22.Martij 1602. & coram R. P. D. Vbaldo Bononien. executionis apocharum.27.Iunij 1611.*

Idem dicendum est quando bannitus fuisset resti-
49 tutus ad aliquam rem particularem, † Nam ad hoc vt per restitutionem dicantur reuersæ actiones passiuæ,requiritur vt restitutio sit plenaria quo ad omnia, vel per viam quotæ, In primo enim casu restitutionis plenariæ connenitur debitor non secus ac si numquam fuisset bannitus, cum in alio casu per viam quotæ teneatur solum pro rata bonorum primis creditoribus, & pro residuo agetur contra fiscum,
50 quia † sicut se habet totum quo ad totum, Ita se debet habere pars quo ad partem proportionabiliter *l.2. vbi Bald.in princ. C.ad leg.iul.de*
51 *vi publ.l.tutelas.ff.de capit. dimin.* † Ideo meritò non sufficiet quod quis sit restitutus ad rem tantum particularem per tex. notabilem *in l.si debitor.3.& ibi Ang. n.3. Bald. in princ. Salic. n.1.C.de sentent.pass. Idem Bald.in l si marito. in fin.princ & ibi Alex.n.4.ff.solut. matrimon. Nell.de bannit.in 1 p.3.tempor. n.21. Odd. de restitut. in integr. q 97.p.2.not.2.n.11.Farinac. q.25.n. 177. & 180.ad med. Costa de portion. rat.q.120.n.7.*

Verum est quod recuperãs talem portionem per viam quotæ,seu omnia bona per restitutionem plenariam tenebitur creditoribus vt supra di-
52 ctum est, † quamuis restitutus negligat recuperare bona à fisco, cum enim habeat actionem, & ius recuperandi, dicitur habere ipsam
53 rem† *l.qui actionem.15.ff.de reg.iur.*Nam idem
54 iudicatur † de actione, sicut de re, adeo vt illud quod mihi debitum est, meum appelletur
55 *Glos.* † *in l.si tibi pecuniam. 20.in verb. meum. ff.si cert.petat. & in l.eius qui in prouincia. 41. in verb.defuncti.in fin. & ibi Bart. n. 3. ff.eod.*
56 *tit.*† Et quando actio competit ad rem recuperandam talis res dicitur esse in bonis *l. bonorum appellatione.ff.de acquir. rer. domin. Rom. sing.541.ad med. Dec.in l.qui actionem n.2. post med. & ibi Add. in verb. esse in bonis. ff. de reg.*
57 *iur.* † Et paria sunt amittere possessionem, vel actionem competentem pro ea *Bart. in l. si prius.14.*quam repetit post *l. non solum. 9. col. antepenult.in fin.vers.veniamus ad quæstiones.*
58 *n.20.ff.de nou.oper.nunciat.* † & ita in specie restitutionis notat *Ang. in l.si debitor.in fin.C. de sent.pass.*& est *Glos.in l. 4. in verb. recuperauit.C.eod.tit.* & sequitur *Odd. de restitut. in in-*
59 *tegr. p.2. q.97.art.2.n.12.* † Et multa similia de negligentibus recuperare iura sua quod teneantur ac si recuperassent adduxi supra *c.223.*

Adde supra dic. 223.

Ex istis concluditur fuisse liberatum debitorem in casu de quo agimus tam ab obligatione ci-
60 uili, † quam naturali, neque posse contra eum agi actione personali, non obstante iuramento, obligatione camerali, & alijs clausulis, de quibus in instrumento ex supra allegatis, cum restitutio non sit plenaria, sed solum quo ad pœnam, quæ non restituit bona, neque obligationes contra reuersum, etiam in postea quæsitis, ideo non tenetur prioribus creditoribus, neque agit contra debitores suos, cum omnia iura actiua, & passiua fuerint translata in fiscum,qui ad huiusmodi debita tenebitur *l.2. & l.tutor. C.de sentent.pass.*cum multis alijs superius adductis *Peregr.de iur.fisc.lib.5.tit.1.n.53. vsque ad 56.*

Qualia autem debeant esse ista debita ad quæ fiscus teneatur, erit particulariter videndum, cum non sit præsentis inspectionis, neque hoc pertineat ad dubium, de quo fuit quæsitum,
61 Et † regulariter fiscus non tenetur ad soluenda debita ab ipso delinquente contracta post commissum delictum, tenebitur tamen soluere illa, quæ tempore criminis perpetrati ipse delinquens contraxerat *Couar.in epitom. de sponsalib.2.p.c.6.§.8.n.9.in fin.* vbi allegat *Bart. in l.1.§.an bona.de iur.fisc. & Guliel. Bened. in c. rainutius. in verb. vxorem. n. 50. de testam.*

Nisi

61 Nisi † ex causa alimentorum, & defensionum ipsius rei contractum fuisset *Peregr. de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. n. 54. vers. intellige in debitis. fol. 136.*
63 Et † ad materiam *Doct. in l. post contractum. ff. de donat. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 35.* † de bonis debitis per fiscum ratione sui interesse non tenebitur idem fiscus creditoribus satisfa-
64 cere, † cum secus sit de bonis habitis ratione pœnæ *l. 1. §. an bona. ff. de iur. fisc. Montal. de reprobat. sentent pilat. art. 3. n. 46. tom. 14. fol. 15.*
65 Et † in immissum in possessionem bonorum, quod non transeant obligationes personales passiuæ *Bald. in l. si debitor. 3. in fin. C. de sent. pass. Glos. in l. 2. C. ad leg. iul. de vi publ.* vbi quod contra fiscum non potest intentari actio perso-
66 nalis, † sed solum hypothecaria, quidquid aliud sentiat *Faebin. controuers. lib. 8. c. 55. post med.*
67 *vers. ad primum. fol. 1056.* † Cum actio personalis non possit diuelli ab ossibus debitoris *l. 1. §. si heres. ff. ad trebell.* Ideo non datur contra tertium possessorem *Magon. decis. Florent. 102.*
68 Et † de personali obligatione quod non impediat incorporationem *Bald. in l. si marito. post princ. ff. solut. matrim.* Et quando successor par-
69 ticularis & vniuersalis, † ac possessor conueniatur actione personali *Hond. cons. 38. n. 47. lib. 2.* Et an cedat fiscus fideiussori contra con-
70 demnatum † *Rapb. Fulgos. inter cons. crimin. diuers. cons. 36. n. 14.* Et an restitutus possit ce-
71 dere bonis † *Roman. sing. 212. deportatus. n. 1.* Et quod fiscus teneatur fideiussori, qui promi-
72 serat reum non discessurum è palatio, † qui tamen postea aufugit propter releuationem indemnitatis promissam à principali, concludit *Bece. cons. 57.* quamuis hoc debitum fuerit con-
73 tractum post delictum, † cum teneatur præstare factum condemnati *Aleiat. cons. 24. n. 8. lib. 3. tom. 8.* de quibus omnibus essent multa dicēda, quæ Deo dāte in aliis capitibus discutientur; cū hęc sufficiāt pro decisione pręsētis difficultatis.

EPITOME.

Haeredes quando teneantur ad damna, seu lucra societatis. ¶ Compendium acquisitum post mortem socij ex pretio rerum communium, quas consocius vendidit conuertendo pretium in aliam negotiationem an debeat communicari hæredibus socij defuncti. Damna, seu lucra præparata societate durante an debeant esse communia post mortem socij. ¶ Et quid si opera & industria fuerit deducta in societate. ¶ Lucrum seu damnum non momentaneum, sed pro parte de præterito, & pro parte habens causam operarum de futuro quomodo sit diuidendum inter socios, & eorum hæredes. ¶ Mors quando distrahat commercia præterita sociorum.

SVMMARIVM.

1 *Damnum seu lucrum debet esse commune etiam post mortem socij si erat præparatum societate durante. n. 2. 3. & 4. Intellige vt n. 5. 6. & 25.*
7 *Compendium acquisitum post mortem socij ex pretio rerum communium quas socius vendidit, & conuertit pretium in aliam negotiationem, non debet communicari hæredibus eiusdem socij defuncti.*
8 *Emolumenta non veniunt quando non tractatur de lucris ante mortem, nec de lucris perceptis ex rebus communibus post mortem socij, vt in appaltu in quo dietim fructus percipiuntur.*
9 *Opera & industria deducta in societatem facit, vt lucrum & damnum etiam præparatum non communicetur post mortem socij. & n. 20.*
10 *Societas quando censeatur facta vt hæredes teneantur ad damnū seu lucrum. n. 11. 12. & 15.*
13 *Contributio conuenit legibus societatis, & est modus acquirendi ius in re conducenda. n. 14.*
16 *Factum aliquo mandante idem est, ac si eum ipsemet negotium gestum esset.*
17 *Conductio quando censeatur facta nomine socij mandantis. n. 18.*
19 *Societas contracta propter operam ab aliquo ponendam operatur, vt nihil possit peti communicari ab eo, qui operam non præstitit.*
21 *Opera hæredis non sunt illa quæ erant defuncti. & n. 22.*
23 *Lucrum quod est pro parte de præterito, & pro parte habens causam operarum de futuro debet diuidi, secus in momentaneo, in quo inspicitur solum principium, non inspecto futuro. Amplia idem in damno. n. 24.*
26 *Præteritum non tollitur per mortem superuenientem.*
27 *Durante societate etiam vnius diei si empta sint aliqua communi nomine etiam pro mille annis, mors non distrahit commercia præterita.*

CAPVT CCCCXXIV.

1 Lucrum, seu damnum debet esse commune etiam post vnius socij mortem† quādo adhuc societate durante illud erat præparatum *Ruin. cons. 216. n. 1. lib. 1. & cons. 90. n. 11. vers. non obstat insuper. eodem lib.* cum aliis quos
2 adduxi supra *c. 277. n. 42. vsque ad 56.* † Quibus addendum est quod idem resoluit *Rota coram R. P. D. Bubalo Romana participationis. 9. Maij 1593. & coram R. P. D. Pirouano Ferrarien. affictus. 14. Ianuarij 1611. & coram eodem Romana pecuniaria de Cuppis 26. Ia-*
3 *nuarij 1614. in princ.* † quod etiam voluit *Glos.* quæ multos casus distinguit, & contra eijs respondet in *l. actione. 66. in princ. §. si in rem eorum. in verb. quidquid lucri. & in §. morte. in verb. gesto. ff. pro socio. per l. verum. §. in hæredem.*
4 *& l. cum duobus. in princ. ff. eod. tit.* † Et ita etiam dictam *Glos.* declarat *Ruin. cons. 216. col. penult. in princ. vers. & hoc est quod voluit. lib. 1.* cum aliis per *Paris. cons. 82. n. 38. lib. 1. per text. in l. cum in societatis contractibus. 3. C. pro socio.* Prædicta tamen sunt intelligenda in duobus casibus, quando videlicet lucra ante mortem fue-
5 runt acquisita † iuxta *l. actione. §. morte. ff. pro soc.*

Adde supra ad c. 277. n. 42. cum seq.

ſoc. Bart. conſ. 48. *n.* 2. Vel quando lucra ſunt
percepta poſt mortem ſocij ex rebus commu-
6 nibus † *Petr. de Vbal. de duob. fratr. p.* 11. *n.* 25.
Vnde ſi compendium poſt mortem ſocij eſt ac-
7 quiſitum ex pretio rerum communium, † quas
ipſe ſocius vendidit, & pretium conuertit in
aliam negotiationem, non debet illud commu-
nicare hæredibus ſocij defuncti, quia non ſo-
lum ex rebus cõmunibus acquiſiuit, ſed etiam
ex propria pecunia & induſtria ſua, vt poſt
Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuention.
lib. 6. *tit.* 24. *n.* 33. *&* 34. multos adduxi ſupra
c. 276 *n.* 49. *vſque ad* 56. & hanc diſtinctionem
approbat etiam *Rot coram R.P.D. Vbaldo Ro-*
mana participationis 26. *Iunij* 1614. *col. penult.*
8 *in princ.* † vbi ex hoc declarauit, quod emo-
lumenta in illo caſu non veniebant, quia non
tractabatur de lucris ante mortem, nec de lu-
cris perceptis ex rebus communibus poſt mor
tem ſocij, cum eſſet appaltus, ex quo percipie-
bantur fructus dietim ex delatione rerum ad
Vrbem, prout etiam fuit in ſimili caſu deciſum
per Rot. coram R.P.D. Bubalo. Roman. partici-
pationis. 9. *Maij* 1583. *in fin.*

Item prædicta ſunt declaranda, dummodo opera
& induſtria non fuerit deducta in ſocietatem,
9 tunc enim † illa opera ceſſante per mortem ſo-
cij, vel finem ſocietatis, ceſſarent etiam lucra
& damna tamquam quid proportionabile ad
vſum pecuniæ ab altero ſocio immiſſæ, cum
aliud ſit quãdo præcedit cauſa habilis ad com-
municationem & conſortium ipſius rei, quia
tunc tranſit ius in proprietate, non autem in
ſolo vſu, & commoditate ex ſolo vinculo ſocie-
tatis cauſata, & cum hac diſtinctione intelli-
guntur deciſiones *Rotæ coram R.P.D. Bubalo.*
Romana participationis. 9. *Maij.* 1593. *& co-*
ram R. P. D. Pirouano. Ferrarien. affictus. 14.
Ianuarij. 1611. prout declarat *Rota coram eo-*
dem Pirouano. Romana pecuniaria de Cup-
10 *pis.* 26. *Ianuarij.* 1614. † vbi etiam multa
quando quis cenſeatur feciſſe ſocietatem, vt
hæredes teneantur ad lucrum, ſeu damnum ex
ea proueniens, videlicet ſi in prohemio, ſeu
tractatu adeſſent verba, deſiderans habere ta-
11 lem in ſocium, † tamquam ex illis oſtendatur
cauſa finalis ſubſequentis obligationis *Bald in*
l. pacta nouiſſima. C. de pact. Aym. conſ. 301. *n.* 2.
12 Vel ſi fuerit promiſſa contributio capitalis ne-
ceſſarij pro complemento negotij conductio-
13 nis, † quæ contributio conuenit legibus ſocie-
tatis *l. ſi non fuerint. ff. pro ſocio. Bald. conſ.* 343.
n. 1. *lib.* 1. *Card. Mantic. de tacit. lib.* 6. *tit.* 14. *n.* 9.
14 & eſt † modus acquirendi iuris in re conducen-
da *l. cum duobus.* 52. *post princ. verſ. ſi vero id*
actum ſit. ff. pro ſocio. Bald. in l. 1. *n.* 13. *q.* 11. *verſ.*
reſpondetur ſicut ementes. C. eod. tit. Iaſ. conſ. 33.
15 *in fin. verſ. ſimiliter conducentes. lib.* 3. † Vel ſi
fuerit data facultas ſonans in mandatum ali-
cuius concludendi partitum affictus, ita vt eo
16 mandante perinde ſit † ac ſi cum ipſomet ne-
gotium geſtum fuiſſet *Caſtr. in rubr. C. de exer-*
cit. act. Albenſ. conſ. 104. *n.* 5. Dummodo quis
vtatur facultate, & mandato ſibi in apocha
17 præſcripto, † nam ſi proprio nomine condu-
xiſſet, & pro ſe & hæredibus ſuis ſtipulatus fuiſ-
ſet tunc videretur totus affictus ſibi acquiſitus
18 *Natt. conſ.* 262. *n.* 12. † Quæ tamen conuentio,
ſeu conductio cenſeretur facta nomine ſocij,
quamuis nomine proprio fieret, ſi in mandato
fuiſſet dictum, quod poſſet concludere affictum
omni meliori modo, quo poterit, aut iudica-
bit expedire, tunc enim poſtea contrahẽdo vi-
deretur vſus forma præcedentis mandati habi-
lis ad obligandum mandantem *Surd. conſ.* 19.
n. 24. *&* 30. *lib.* 1. *poſt Bart. in l. qui aliena. §. ſi is.*
qui putabat. de acquir hæredit. & in l. ſi pupilli.
§. 1. *ff. de negot. geſt. Iaſ. in l. poſt dotem. ff. ſol mat.*
Natt. conſ. 636. *n.* 8. *Rom. conſ.* 91. *n.* 9. *Alex. conſ.*
25. *n.* 10. *lib.* 2. *& in l.* 1. *§. nunciatio. n.* 16. *de nou.*
oper. nunciat. Lamberteng. de contract. mulier.
gloſ. 8. *n.* 2. *Alciat. præſumpt.* 24. *reg.* 2. *n.* 1.

Et pro confirmatione ſupradictæ diſtinctionis
quando opera & induſtria eſt deducta in ſocie-
19 tatem, ſeu conſortium ipſius rei † facit *conſ.*
Bald. 87. *factum tale eſt. poſt med. lib.* 2. vbi in
ſpecie concludit, quod quando ſocietas cele-
bratur propter operam ab aliquo ponendam,
nihil poteſt peti ſibi communicari ab eo, qui
20 operam non poſuit, † Vnde idem erit ſi deceſ-
ſerit, cum poſt mortem non poſſit operari, &
ſic fiet diuiſio temporis *l. ſi ſeruus communis*
21 *meuij. §. fin. de ſtipul. ſeruor.* † operæ enim hære-
dis non ſunt illæ eædem cum operibus defun-
cti *l. ſi non ſortem.* 26. *§. libertus. ff. de condict. in-*
deb. l. ſi operas. 27. *de præſcript. verb. Gloſ. in l. ne-*
mo. 5. *in verb. eaſdem ff de duob. reis.*

Maxime quia hæres petendo cõmunicari dictum
22 lucrũ debet prius implere ex parte ſua, † quod
non poteſt facere, cum non ſit eadem opera,
vt dictum eſt *l. inter artifices.* 31. *& ibi Gloſ. in*
verb reum. ff. de ſolution. Cũ etiam lucrũ quod
pro parte eſt de præterito, pro parte verò ha-
bet cauſam operarum de futuro eſt neceſſe, vt
23 diuidatur, † quidquid ſecus ſit in lucro mo-
mentaneo, in quo inſpiceretur ſolum princi-
pium, non habita conſideratione, quod de fu-
24 turo contingeret, † Prout è contra eſt in dam-
no, Nam ſi poſt mortem illius, qui promiſit
operas occurrat ſterilitas, non nocebit hæredi-
bus defuncti, quemadmodum non prodeſſet lu-
crum ex rationibus allegatis, quas in ſpecie ſe-
quendo *Bald.* comprobat *Ruin. conſ.* 216. *n.* 9.
25 *&* 10. *lib.* 1. † Et cum iſta diſtinctione debent
intelligi, quod lucrata durante ſocietate tranſ-
mittuntur ad hæredes ſociorum, ſicut damna,
26 quod † enim præteritum eſt non tollitur per
mortem ſuperuenientem *l. actione. §.* 1. *ff. pro ſo-*
cio. Et ideo ſi durante ſocietate etiam vnius
diei empta ſunt aliqua cõmuni nomine etiam
27 pro mille annis, † mors non diſtrahit commer-
cia præterita, quia poſt mortem noua non poſ-
ſunt inchoari ſociali nomine *l. hæres ſocij. ff pro*
ſocio. l. nam & ſeruus. §. ſi viuus. de neg. geſt. l. ti-
tium & meuium. §. altero. de adminiſtr. tutor.
Bald. conſ. 86. *n.* 1. *lib.* 2.

EPITOME.

Accessiones concretæ fundi an possideantur ipso iure absque aliquo corporis tactu. ¶ Et quid in insula & seruitute aquæductus. ¶ Eiectus à possessione fundi quando habeat publicianam etiam pro incremento alluuionum. ¶ Præscriptio decimarum, aut certorum iurium de præsenti an extendatur ad futura consimilia iuribus præscriptis. ¶ In contractibus, & præscriptionibus an fiat extensio. ¶ Apprehendens possessionem vnius partis prædij, quo casu dicatur apprehendisse possessionem totius. ¶ Et quid in eo quod creuit per alluuionem. ¶ Et quid si fundus sit diuisus gratia commodioris culturæ, vel alius fundus sit contiguus habens tamen confinia. ¶ Et quid in frumento & alijs rebus consistentibus in pondere & mensura, & in grege ouium, equitij, & choro cantorum, & in iuribus incorporalibus. ¶ Fur modici frumenti an dicatur fur totius acerui. ¶ Retinens actus possessorios in certa portione muri an sit manutenendus in possessione totius muri. ¶ Causa actus vniuersalis quando attendatur magis quam ipse actus, seu illius exercitium. ¶ Manutentio an detur Episcopo ex persona sui Curati. ¶ Et an hoc casu possessio probetur per testes singulares deponentes de locis diuersis, & an sufficiat dictum vnius. ¶ Legatum de octo lectigarijs an vnicum dicatur, ita vt debeat in totum acceptari. ¶ Possidens Ecclesiam an habeatur pro possessore omnium bonorum Ecclesiæ. ¶ Præscriptio decimarum in vna parte agri an se extendat ad decimas eiusdẽ agri ad culturã redacti, & ad fructus non perceptos. ¶ Et quid quando sunt diuersa prædia. ¶ Emphyteota an possit diuidere fundos gratia commodioris culturæ absque incursu caducitatis.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio decimarum seu certorum iurium de præsenti nõ extenditur ad futura consimilia iuribus præscriptis. n. 3. & 7. Intellige vt n 14.*

2 *Verba contractus referuntur ad tempus conuentionis non ad futurum.*

4 *In contractibus fit plena interpretatio, secus in præscriptione.*

5 *Præscriptio venit ad detractionẽ iuris alterius.*

6 *Extensio non fit in contractibus, nec in præscriptionibus. Declara vt n. 8.*

9 *Præscriptio decimarum in vna parte agri an se extendat ad decimas eiusdem agri ad culturam redacti. n. 11. 12. 13. 15. & 16. Et quid quando sunt diuersa prædia. n. 17.*

10 *Ecclesia præscribens decimas in certa terra quando illam habeat de fructibus non perceptis.*

18 *In beneficijs Ecclesiasticis possidens Ecclesiã dicitur esse in possessione omniũ bonorũ Ecclesiæ.*

19 *Curatus dicere potest se possessorem etiam turbatum post adeptionem beneficij quamuis nullas receperit decimas.*

20 *In acquirenda possessione non est necesse glebas omnes totius fundi percurrere. & n. 47.*

21 *Apprehendens possessionem partis fundi censetur apprehendere possessionem totius etiam eius quod creuit per alluuionẽ, & fundi diuisi gratia cõmodioris culturæ. n. 27. & 29. Et quid in fundis cõtiguis diuisis tamen per cõfinia. n. 32.*

22 *Alluuio est de natura fundi.*

23 *Eiectus à possessione fundi habet publicianam etiam pro incremento per alluuionem.*

24 *Accessiones concretæ fundi possidentur ipso iure absque aliquo corporis tactu. Fallit in Insula, & seruitute aquæductus. n. 25. & 26.*

28 *Emphyteuta non cadit ab emphyteusi si diuidat agros causa facilioris culturæ.*

30 *Possessio apprehensa in parte rerum consistentium in pondere & mensura, intelligitur capta in omnibus. Et quid in grege ouium, & equitij. n. 33. & in choro cantorum. n. 34. & in iuribus incorporalibus. n. 40.*

31 *Fur modici frumẽti an dicatur fur totius acerui.*

35 *Legatum vnum dicitur relictis octo lectigarys, & non datur acceptatio vnius sine altero. n. 36. Intellige vt n. 37.*

38 *Retinens actus possessorios in certa portione muri, videlicet fenestras, aut claues est manutenendus in possessione totius muri.*

39 *Iura incorporalia magis intellectu quàm corpore percipiuntur.*

41 *Testis probans de possessione decimarum aliquorum locorum diœcesis probat etiam de omnibus in ea comprehensis. n. 42. 44. 45. & 48.*

43 *Causa actus vniuersalis magis attẽditur, quam ipse actus, seu illius exercitium si intentio vniuersalis est in vtente. n. 46.*

49 *Ius reale ad omnes extenditur.*

50 *Præscribens iurisdictionem in aliquo loco potest punire aduenas ibi delinquentes, licet quo ad eos numquam fuerit illa vsus.*

51 *Manutentio datur Episcopo ex persona Curati per eum deputati ad curam animarũ. & n. 53.*

52 *Curatus non possidet sibi sed Episcopo.*

54 *Possessio quando probetur per testes singulares deponentes de locis diuersis. n. 55. Et an dictum vnius sufficiat. n. 56.*

CAPVT CCCCXXV.

Præscriptio certorum iuriũ de præsenti non extenditur ad futura omnino consimilia iuribus præsentibus præscriptis, † Quare decimæ noualium quamuis sint eiusdem iuris, cuius sunt antiquæ, Tamen ad præscriptionem antiquarum non sequitur præscriptio futurarum, prout dicimus de verbis contractus, † quæ referuntur ad tempus ipsius conuentionis, non ad futurum *l. rutilia polla. 69. vbi Glos. in verb. tunc fuit. ff. de contrah. empt. l. 2. §. 1. de hæredit. vel act. vendit. l. sed quæ loca.* alias incip. *sed quæ eius fundi loca. 22. ff. de seruit. rustic. prædior.* Vnde † multo fortius præscriptio non debet extendi ad iura futura; Nam in contractibus fit plena interpretatio † *c. cum dilecti. de donation.* In præscriptione autem stricta, cum veniat ad detra-

Adde supra ad c. 113. n. 27.

5 detractionem iuris alterius † *Abb.in c.eum inter vos.29.n.3.post princ.de verb.significat.* Ergò si non sit extensio in contractibus, † multo
6 minus nec in præscriptione, Ita omnia prædi-
7 cta declarat † *Idem Abb.in c.cum contingat.19.n.5.& 9.de decim.post Innoc.in c.tua.il 1.eod.tit.latè Couar.lib.1.var.resolut.c.17.n.13. Monet.de decim.c.4.n.79.cum seq. Rebuff.eod.tit.q.14.n.9.& 12.Aym.conf.258.n.15.ante fin.* Quid-
8 quid sit in accessorijs, † & connexis rei principalis possessæ, ad quæ extenditur præscriptio, quamuis sit stricti iuris *l.si aliena.§.1.de vsucap. Bart. in l.de quibus.col.2.de legib. Add. ad Abb.in d.c.cum contingat. in verb. extenditur. de decim.* & dicetur infra *n.* . .

In casu tamen, de quo agebamus aliud concludendum est, Nam eramus in præscriptione decima-
9 rum in vna parte agri, † quæ se extendit ad decimas eiusdem fundi vel agri hodie ad culturam redacti in alia parte, prout dicimus de Ecclesia præscribente decimam in certa terra, quæ si illam percepit de omnibus fructibus inde prouenientibus, præterquam de certis fructibus ibidem annuatim perceptis, de quibus
10 nulla fuit decima persoluta, † habebit tamen decimam illorum fructuum non perceptorum, qui erunt dandi dictæ Ecclesiæ, quæ præscripsit decimam in illo agro, non autem Ecclesiæ parrochiali, ad quam de iure communi pertinet eiusdem terræ decima, ne vna, & eadem res diuerso iure censeatur, cum etiam percipiendo decimas aliquorum fructuum in vno agro, nemine percipiente decimas aliorum fructuum, videatur ius decimandi in totum acquisitum ipsi præscribenti, quasi nô habuerit respectum, & animum acquirendi partem, sed totum propter vnitatem subiecti *c. eum in tua. 30. de decim.Aym.de antiq.tempor. p.4.sect.1.n.57. ad med.Menoch.conf.36.n.33.* Vnde multo magis
11 hoc erit in casu nostro, † cum simus in percipiente decimas omnium fructuum, qui in dicto agro colligebātur, quasi videatur præscripsisse quo ad ius decimandi totum illū agrum, etiam pro parte incultum, vt sic habeat in habitu ius ibidem decimandi, Maxime quia non potuit sibi imputari, quare non perceperit decimas ex
12 parte inculta, cum nil inde peruenerit. † Ita notabiliter concludit *Abb.conf.71.videtur prima fronte.n.1.lib.2.* quem sequitur *Felin.in c.causam.7.ad fin.vers.facit etiam dubiū nouum.*
13 *de præscript.* † vbi dicit esse decisionem peregrinam *Claud. Seisell.in l.3. vbi etiam Zas.col.4.post med.vers.secundo ampliatur.n.20.in fin.ff.de acquir.possess. Aym. de antiq. tempor. p.4.sect.1.n.57.ad fin.vers.& ita per illum textum in iure vniuersali. Brun.de augm. & diminut. conclus.17.n.3.tom.17.fol.368. Rebuff. de decim.q.14.n.20.*

Neque obstant supra allegata *ex c.cum contingat. de decim.* Quia intelliguntur de præscribente decimas in parochia, in qua sunt diuersi agri,
14 quorum † aliqui penitus sunt inculti, si enim illi de nouo rediguntur ad culturam, oriuntur ibi noualia, quæ omnia sunt diuersi iuris, & separati ab agris cultis, cum verùm sit dicere tales agros nunc primum esse præcisos, Diuer-
15 sum est in casu, de quo agimus, † sumus enim in eodem agro, qui pro parte erat cultus, nec potest dici, quod de nouo reducatur ad culturam, cum etiam ratione partis videatur totus possideri, quod non est, quando datur agrorum pluralitas, quasi in eodem fundo detur vnitas
16 terminorum, † & ita in specie respondet *Abb. conf.71. col.3. ad med. vers.& per hoc satis patet responsio. n.3. lib.2.* & ita loquuntur Doctores, qui hanc opinionem sequuntur, quod videlicet appareat vnum esse prædium, vel per limites, & clausuras, vel vno pretio emptum *Rebuff. de decim.q.14.n.21.Monet.eod.tit.c.4.n.84.* & post *Iacob. de Beluis. & alios* ita etiam concludit *Natt.conf.446. n.2.& 3. Surd. decis.295. n.18.*
17 Quidquid † aliud sit quando sunt diuersa prædia, in quibus terminis debent intelligi omnes sequentes aliam opinionem, vt declarat *Natt. conf.429.n.2.& per tot. Menoch.de retin.possess. rem.3.n.281.& de adipisc. rem.4. n.799. Surd. conf.160. n.12.lib.2. & conf.135. n.62. vsque*
18 *ad 68. lib. 1.* † Quamuis in beneficijs Ecclesiasticis possidens Ecclesiam dicatur esse in possessione omnium bonorum Ecclesiæ ex speciali quadam ratione, de qua per *Natt.conf.429.n.7.*

Et facit quod dicimus de Curato, qui potest dice-
19 re se possessorem & turbatum intra annum, † & postea quo adeptus est beneficium, licet nullas receperit decimas, quia per adeptionem possessionis, & inductionis in eam est effectus possessor omnium rerum, & iurium suæ curæ, cum non sit necesse in acquirenda possessione glebas
20 omnes totius fundi percurrere † *l. 3. de acquir. possess.* & sic nec omnes decimas capere ratione sui beneficij, ideo sufficit, quod recipiat aliquas, & probet se in alijs turbari *Rebuff.* qui ita seruari testatur *de decim.q.9.n.5.post princ.*

Apprehendens autem possessionem partis fundi non solum censetur apprehēdere possessionem
21 totius fundi, vt dictum est, † sed etiam si interea fundus augeatur per alluuionem, ita vt coalescat aliqua crusta ad fundum, tale augmentum
22 intelligetur possidere, † quia alluuio est de natura fundi *l.ergo.30.§.alluuio. de acquir.rer.domin Bart.in tract.Tyberiad.in verb.acquiritur. in princ. n. 2. Brun. de augm. & diminut. con-*
23 *clus.17. n.2. Tom.17.fol. 368.* † & est *tex.in l.si ego emi.13.§.idem ait.ff.de public. in rem action.* vbi deiecto à possessione fundi datur publiciana, si bona fide possedit, & si interim fundus crescat per alluuionem eadem actio publiciana comprehendet hoc augmentum *Ias.in l.3.in prine.n.3.in 3.notab.& ibi Zas.n.19. ad fin. de acquir. possess.* & bene declarat *Bald.in rubr.de rer.diuision. col.5.in fin. vers.sed an istas acces-*
24 *siones. n. 24.* † vbi quod huiusmodi accessiones concretas fundis nostris ipso iure incipimus possidere absque aliquo corporis tactu, neque enim opus est singulos cespites terræ calcare, quoniam vnicum totum integrale vnico iure

 posses-

possessionis & proprietatis censendum est *l.eum* 25 *qui ades. de vsucap.* † Quidquid secus sit in insula, nam dominium ipso iure peruenit, sed non possessio, cum sit locus distinctus ab agro, & aqua, quæ est in medio inter agrum, & insulam *Bald.in d.rubr.de rer.diuis. n.14. Brun. de* 26 *augm.d.conclus.17.n.2.* † Et quidquid sit in seruitute aquæductus debita fundo, quæ non extenditur ad augmentum fundi *Bald.in l. non modus.12.C.de seruit.& aqua. Brun. de augm. conclus.5.n.20.*

Prout etiam si fundus fuerit diuisus gratia com-27 modioris, & facilioris culturæ, † ita quod pars ad Orientem habeat speciale nomen, altera ad Occidentem etiam speciale nomen, quamuis videantur esse duo fundi, quia in latifundijs consueuit fieri ista diuisio per colonos, Tamen hoc loco apprehensio possessionis in vna parte fundi diuisi arguit apprehẽsionem possessionis totius fundi, licet per septa, per sepes, & per macerias sit diuisus, semper enim est vnus fundus, sed vt facilius colatur per partes diſsectus *l.cæius seius.88. in fin.vbi Glos.in verb. vno quidẽ. de legat.3. Bart. in d. l. 3. ante fin. vers. & dico quod sic.n.5. Natt.cons.446.n.5.* Vnde quamuis 28 emphyteuta non debeat diuidere curiam, † nec agros, alias caderet ab emphyteusi, Tamen poterit diuidere agros inter filios, & generum causa facilioris culturæ, vt per multos facilius curia colatur, Adeo quod si nouo emphyteutæ 29 conferatur dicta curia, † sufficeret apprehendere possessionem aliquorum fundorum, cum in veritate omnes agri sint vnus fundus, sed propter commoditatem diuisus *Zas.in l. 3. in princ.col.5.in fin.n.21 ff.de acquir.poss.*

Idem est in rebus liquidis pondere, & mensura 30 consistentibus sicut in vino, oleo, † & maxime in frumento, quia is qui frumentum emit, vel cui donatur, si aliquam particulam granorum apprehendat totum aceruum frumenti apprehendisse dicitur, Ita vt qui modicum ex frumento furatur de stricto iure dicatur fur totius 31 aceruì, † quamuis de æquitate aliud sit *Zas. in d.l.3.in princ.col.5 in 4.ampliat.n.21.de acquir. poss. per tex. in l. vulgaris est quæstio. 21.* vbi *Glos.in verb. verum.ff.de furt.*

Immo etiam apprehensa possessione vnius fundi, si certi fundi ita essent confines, & contigui, vel 32 in loco plano, † quod possent ostendi, & subijci oculis, hoc sufficeret, cum vera, & ficta traditio concurrant secundum *Zas.in d.l.3.in princ. n. 26. ad med. de acquir. poss.* de quo tamen *Bald.in l.2.col. 10.in fin.vers. super tertio. n.58. C.de seruit. & aqua. Speeul.de prim.& secund. decret.§.1.vers.iam de effectu.*

Quod etiam est in possessione gregis, ouium, ca-33 prarum, armentorum, equitij, † & similium, sufficeret enim aliquot ex capitibus gregis apprehendere, nam quamuis sint plures res distantes, sunt tamen sub vno nomine gregis, & faciunt vnum corpus, argumento *§.si grex.in-stit.de legat.* & notat *Zas.in d.l.3.in princ.n.26.* 34 *ad med. de acquir. poss.* † vbi idem concludit de choro cantorum, si enim venderentur, vel legarentur serui cantores, vel serui comædi, citharedi, seu animalia iugata, bijugata, quadrijugata, vbi alterum sine altero nihil valet, apprehensa possessione in vno capite, censetur apprehensus totus chorus, quasi ista sint simul connexa *l. eum eiusdem. 34. vbi Glos. in verb.omnes.ff.de adil.edict.l.plerumque.35.& l.* 35 *si plura.36.ff.eod.tit.* † Et facit *l.si ex toto. 8. & vlt.ff.de legat.* 1. vbi de octo lecticarijs legatis, quibus olim Romani vehebantur, qui censentur vnum legatum, cum alter sine altero ni-36 hil possit, † Ideo neque datur acceptatio vnius sine alijs *l. neminem. 4.ff. de legat. 2.* Quidquid aliud sit quando singulariter essent nominati, 37 vel pro quolibet fuissent relicta, † puta decem, quia tunc plura essent legata, & non attenderetur connexio, vt notat *Glos.in d.l.si ex toto.8. §.fin.in verb.lecticarios.ff.de legat.1.per text.in l.scire debemus.29. §. stipulationem. vbi late Glos.in verb.plura legata.ff.de verbor.obligat.*

Hinc etiam dicimus, quod si quis retineat actus 38 possessorios in certa portione muri, † videlicet fenestras penetrantes totam partem muri, vel claues ferreas, aut similia, debet manuteneri in possessione totius muri, tamquam sit vnicus, & vnus murus *Ruin.cons 55.n. .lib.4. per tex. in l.1.in princ.ff.de acquir.poss. Menoch. præsumpt.73.n.19. lib.6.* ex notatis per *Socin. cons. 44.col.2.ad med.vers.& optime probatur. lib. 4. & per Innoc. in c. dilectus. 2. col. 2. ante med. vers.sed si alius est in possessione. de cappell. monach.*

Et considerando istam vnitatem, hoc magis erit 39 In iuribus incorporalibus, † in quibus acquiritur possessio generalis per acquisitionem partis, cum talia iura magis intellectu, quam corpore percipiantur *l.quod legatur. 38.§.1. de iudic. l.si fideicommissum. 50. §. tractatum. ff.* 40 *eod.tit.l.fin.C.de præscript.long. tempor.* † & declarat in specie *Bald.in l.2.col.10.in fin.vers.super tertio punctio. n.58. C.de seruit.& aqua.*

Vnde etiam saluantur dicta testium, & probabunt ad effectum concedendi mandatum de manute-41 nendo, † quamuis non deponant de tota diœcesi, sed de locis particularibus, in quibus fuerunt perceptæ oblationes, primitiæ, & similia per Episcopum, & Curatos ab eo deputatos ratione administrationis sacramentorum, ba-42 ptismi, & matrimonij, † talis enim causa habet assistentiam iuris communis, à quo dicitur prouenire, & est vniuersalis in tota diœcesi, & ciuitate, cuius Episcopus est solus parochus, vnde quasi possessio probata de locis particularibus extenditur ad omnes alios in eadem 43 diœcesi comprehensos, † quasi magis debeat attendi causa actus, quæ est vniuersalis, quàm ipse actus, seu illius actus exercitium, quando causa, & intentio vniuersalis adest in vtente *l. verum.la 2.ff.de furt.c.cum dilecti.il 1. de accusat.c.intelligentia. vbi Glos.in verb.ex causis.de* 44 *verb.significat. Bald.* † in specie possessionis *in l.1. n. 24. ad med. C. de emancipat. liber. Aym. cons.*

conf.75.n.15. & ita in terminis oblationum, & primitiarum, & testium loquentium de locis particularibus diœcesis, quod possessio probata de aliquibus locis extēdatur ad omnes alios
45 in eadem diœcesi comprehensos. † fuit decisum *per Rot. coram R. P. D. Pamphilio. Hispalen. iuris nominandi. 29. Aprilis 1613.* per doctrinam *Oldrad. conf. 171. quia omnes. col. vlt. ad med. vers. deinde opponitur. n. 24.* vbi quod si exerceo vnum, vel duos actus ratione vniuer-
46 salis iuris, † quod mihi prætendo competere, fit extensio etiam ad alias personas, & ad alios actus, dummodo non diuersos ab actibus, in quibus fuit inducta præscriptio, seu possessio *Idem Oldrad. conf. 254. quia tota. col. 5. in princ.*
47 *vers. quinto opponitur quod articuli. n. 17.* † vbi etiam dat exemplum de re corporali, ad cuius possessionis acquisitionem nō est necesse quod quis perambulet singulas glebas terræ *l. 3. in*
48 *princ. de acquir. possess.* † & late sequendo *Oldr.* concludit *Aym. conf. 55. n. 1. & de antiq. tempor. p. 4. sect. 1. n. 57. cum seq.* & multis comprobat *Alex. conf. 68. col 6. in princ. vers. nō obstat quod quo ad onera. n. 17. & 18. lib. 2. Roman. conf. 368. præsens consultatio. n. 15. & 16. Rot. diuers. decis. 27. n. 2. & 3. p. 2. & corā R. P. D Sacrato Assisien. Canonicatus 14. Iunij. 1600. Socin. conf. 111. abunde & subtiliter. col. penul. in fin. vers. sed est diligenter aduertendum. n. 3. lib. 1.*

Quamuis in iure vniuersali decimarum, iurisdictionis, aut similium, non solum fiat extensio
49 ob rationem vniuersitatis, vt dictum est, † sed etiam quia in talibus agitur de iure reali, quod ad omnes extenditur, Ideo qui præscripsit iurisdictionem in aliquo loco potest punire ad-
50 uenas ibi delinquentes, † licet quo ad eos nunquam fuerit visus iurisdictione *Bald. in l. si quis diuturno. in 1. lectur. post princ. ff. si seruit. vendicet. Aym. de antiq. tempor. p. 4. sect. 1. n. 59. Ias. in l. 3. in fin. princ. n. 39. ff. de acquir. possess.*

Prædicta autē manutētio dabitur Episcopo etiam ex possessione Curatorum, quamuis enim regulariter illa non detur ex persona aliorum,
51 Tamen † quando Curati sunt deputati ab Episcopo ad curam animarum, & ab illo causam habent, non dicuntur possidere sibi, sed Epi-
52 scopo, & Domino † *c. si diligenti. de præscript. l. male agitur. C. de præscript. trig. annor. Vital. in Clem. 1. n. 23. de offic. vicar. Host. in summ. eod. tit. §. in quibus. Lapus alle-*
53 *gat. 5. n. 8.* † Ideo simul cum Curatis ab eo deputatis erit concedendum mandatum de manutenendo, vt in specie resoluit *Rot. coram R. P. D. Pamphilio Hispalen. iuris nominandi. 29. Aprilis. 1613. in fin. vers. nec demum obstat.*

Amplius sufficient in hoc casu testes singulares, quamuis enim vnusquisque deponeret de locis
54 diuersis, † Tamen hic non agitur de probanda possessione in aliquo loco particulari, sed de probanda possessione in genere, quæ resultat ex actibus particularibus, tunc enim probatio per testes singulares admittitur *Castr. conf. 151.* viso puncto in facto. *n. 1. vers. secundo videntur dicta depositiones. lib. 1. per Glos. in l. ob carmē. §. fin. de testib. Innoc. in c. qualiter, & quādo. de accu-*
55 *sat.* † & in specie resoluit *Rot. coram R. P. D. Pamphilio. Hispalen. iuris nominandi. 21. Iunij. 1613. ante fin.* vbi etiam additur quod ad
56 istum effectum manutentionis † possessio per dictum vnius testis sufficienter probatur *Bart. in l. 1. n. 5. C. quor. bonor. & in l. 1. §. vlt. n. 1. ad fin. C. vbi in rem actio. Mathesil. notab. 2. Grat. conf. 110. n. 8. lib. 2. Rot. coram R. P. D. Iusto. Reatina decimarum. 17. Iunij. 1605.*

EPITOME.

Solutio partis pensionis vel pro vno anno an sufficiat, vt quis dicatur constitutus in possessione exigēdi totam, & pro omnibus annis. ¶ Implementum conditionis appositæ in reseruatione pensionis, puta quod remaneant mille an fit probandum per pensionarium existentem in possessione exigendi. ¶ Et quid si beneficiatus consensit pensioni. ¶ Confessio de recepto quibus casibus sufficiat pro manutentione. ¶ Quasi possessio & simile præiudicium an recipiat suum esse ab animo, & patientia illius, contra quem quis prætendit eam acquisiuisse. ¶ In acquirenda possessione contra plures an requiratur consensus omnium. ¶ Et contradictio vnius an impediat vt non acquiratur possessio.

SVMMARIVM.

1 *Per solutionem partis pensionis dicitur quis constitutus in possessione exigendi totam. Intellige in dubio, secus quando appare: de animo agnoscendi debitum pro parte. n. 3. & 11.*
2 *In iuribus incorporalibus sufficit adipisci possessionem vnius rei pro tota.*
4 *Solutio decima pro vno anno non constituit in possessione pro alijs annis.*
5 *Quasi possessio recipit suum esse ab animo & patientia illius, contra quem quis prætendit eam acquisiuisse. n. 6 Idem in simili præiudicio. n. 7.*
8 *In acquirenda possessione contra plures requiritur consensus omnium, & vnius contradictio impedit, vt possessio non acquiratur. Declara vt n. 9. & 10.*
12 *Pensio non est soluenda, si pensionarius non probet implementum conditionis apposita in reseruatione quod mille remaneant. Amplia quamuis Beneficiatus consenserit pensioni. n. 13. Limita quando pensionarius est in possessione exigendi. n. 14. etiam contra successorem. n. 15. Intellige vt n. 16. & 17.*
18 *Confessio de recepto non sufficit ad effectum manutentionis, nisi concurrentibus adminiculis pro integra solutione totius pensionis. & n. 19.*
20 *Possibilitas excludit probationem totius.*

CAPVT CCCCXXVI.

Adde supra ad c. 113. n.27.

SOlutio partis pensionis sufficit ad effectum, vt quis dicatur constitutus in quasi possessione exigendi totam pensionem, † vt resoluit *Rota coram Card. Pamphilio. Reatina pensionis. 15. Decembris. 1599. & coram R.P.D.Pamphilio. Pampilonen. pensionis, 16. Ianuar. 1613.*

Prout dicimus de iuribus incorporalibus, † in quibus sufficit adipisci possessionem vnius rei pro tota, ita vt ille dicatur possedisse & praescripsisse noualia, qui possedit & praescripsit decimas etiam vnius praedij, quia ob vnitatem subiecti dicitur acquisiuisse totum *Abb. cons. 71. lib. 2. Menoch. cons. 36. n. 32. cum seq. lib. 1.* & dixi *supra c. 113. n. 27. & latius in praecedenti capite per totum.*

Praedicta tamen quo ad effectu constituendi quasi possessionem non sunt ita simpliciter intelligenda, † nam quamuis solutio partis pensionis sufficiat respectu manutentionis totius, vt dictum est. Nihilominus hoc procedit in dubio, & quando non apparet quod soluens habuerit in animo agnoscendi debitum pro parte, secus si constaret, quod soluens intellexit solum agnoscere debitum pro parte, tunc enim non est constituta possessio in totum, cum in hac materia semper & principaliter attendatur animus soluentis, † Prout dicimus de eo qui soluit decimam, seu pensionem, vel similia, vt solueret pro vno anno tantum, non pro quolibet anno, non enim est manutenendus pro singulis annis, cum non habuerit talem animum, qui ad hunc effectum requiritur *Castr. cons. 130. praemittendum est. ad med. n. 2. lib. 2. per tex. in l. 1. §. quod autem. de aqua quotid. & aestiu. Bart. in l. 1. §. 2. de itin. act. priuat. Glos. in c. cum ecclesia sutrina. in verb. trium episcoporum. de caus. possess. & propriet.*

Et facit quia regulariter ista quasi possessio recipit sui esse ab animo & patientia illius, † contra quem aliquis praetendit acquisiuisse quasi possessionem vel simile praeiudicium *Bald. in l. 2. n. 1. & ibi Padill. C. de seruit. & aqua. Alex. cons. 16. n. 13. lib. 5. Felin. in c. de quarta. col. penult. in fin. vers. dum subdit. de praescript. Caesar. de Graff. decis. 7. n. 9. de test. Rot. diuers. decis. 184. n. 1. p. 1. & coram R.P.D.Gypsio. Calagurritana iuris conferendi. 1. Februar. 1591. & 30. April. 1593.* † & late declarat *Couarr. in reg. possessor. 2. p. in princ. n. 8. Ripa in c. cum ecclesia sutrina. n. 64. de caus. possess. & propriet.* † vbi ampliat in acquisitione conferendi in praeiudicium Principis, cuius scientia requiritur *Innoc. in c. bonae, il 2. n. 1. vers. item de illo. de postulat. praelat. Rota coram R.P.D.Iusto. Nouarien. Canonicatus 1. Decembris. 1608.* † Adeo vt ad acquirendam quasi possessionem contra plures requiratur omnium patientia, cum alias cotradictio etiam vnius impediret acquisitionem talis possessionis, † dummodo non simus in praescriptione immemorabili *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 45. §. 2. n. 33.* Quamuis non esset necessaria scientia eius, qui possessionem non haberet, licet alias bonum ius praetenderet. *Rot. diuers. decis. 209. n. 2. p. 1.* & ita in materia pensionis resoluit *Rota coram R. P. D. Sacrato Forosempronien. pensionis. 16. Decembris. 1613.* vbi † fuit denegata manutentio cum non constaret per Episcopum fuisse agnitum totum & integrum debitum pensionis, sed tantum solută partem illius absque eo quod voluerit constituere pensionariŭ in possessione totius pensionis, adeo vt deficiente tali animo soluentis non sit acquisita huiusmodi possessio *Castr. cons. 130. n. 2. lib. 2.*

Vnde in praedicto casu neque beneficiatus tenebitur soluere pensionem † si pensionarius non probet implementum conditionis appositae in reseruatione, quod videlicet mille remaneant pro beneficiato *Cassador. decis. 10. n. 8. de rescript. Gig. de pension. q. 85. n. 10. Rota coram Card. Seraphino. Vicen. Pensionis. 13. Martij. 1595.* quae est in impressis. 1122. n. 2. p. 2.

Quod † procedit quamuis etiam beneficiatus consenserit pensioni, cum talis cōsensus habeat in ventre eamdem conditionem, quam habet gratia, cui accessit consensus, nempe dummodo remaneant mille pro beneficiato *Rota coram R.P.D.Litta. Aretina pensionis. 14. Maij. 1599. & per Card. Seraph. Lunen. seu Sarzanen. pensionis. 15. Februarij. 1593.* quae est in impress. 1017. n. 3. p. 2.

Neque obstat: quod ista non habeant locŭ quando pensionarius est in quasi possessione exigendi, † tunc enim non retardatur solutio sub praetextu quod non sit probatum mille remanere pro beneficiato *Mohed. decis. 9. n. 1. de caus. possess. & propriet. Cassador. decis. 10. n. 8. vers. nisi agens. de rescript. Rota coram Card. Mantic. Senen. pensionis. 12. Ianuar. 1596.* † Etiam quod essemus contra successorem illius qui soluit *Gutierr. q. 629. n. 2. Put. decis. 151. lib. 3. Gig. de pension. q. 47. n. 10. Rot. coram R. P. D. Vbaldo. Campanien. pensionis. 20. Iunij. 1611.*

Quia praedicta procedunt quando constat de quasi possessione exigendi totam pensionem, vel † de agnitione totius debiti pensionis, quamuis fuerit solŭ recepta pars illius, secus autem quando non constaret de dicta quasi possessione, prout non dicitur apparere si pars fuerit soluta absque animo agnoscendi totum debitum vt supra dictum est, & distinguit *Rota coram R. P. D. Sacrato. Forosempronien. pensionis. 16. Decembr. 1613.* † vbi ita declarantur omnes praefatae decisiones, & similes, dum volunt quod nō debeat retardari solutio sub praetextu, quod non sit probata conditio, vt remaneant mille pro Rectore, quando pensionarius est in quasi possessione exigendi *Rot. coram R. P. D. Orano. Asculana pensionis. 23. Iunij. 1593. & coram Card. Blanchetto. Firmana pensionis. 16. Ianuarij. 1592.*

Idem erit in confessionibus de recepto, quae siue factae fuerint ab antecessore, † seu à successore, non sufficiunt ad istum effectum manutentionis

tionis nisi concurrentibus adminiculis pro integra solutione, vt in *Reatina pensionis. 15. Decembris. 1599. coram Card. Pamphilio, & in d. Forosempronien. pensionis coram R.P.D. Sacrato*, † vbi etiam additur, quod talis confessio de recepto debet esse de toto ita & taliter, vt confitens fateatur se habuisse puta scuta mille pro duobus terminis maturatis, secus si talis confessio possit adaptari ad partem tantum, † quia possibilitas excludit probationem totius *l. non hoc. 4. C. vnde legit. & vnde cognat. l. neque natales. 10. C. de probat. l. ad probationem dominij. 21. & l. ad probationem seruitutis. 22. C. eod. tit.*

19

20

EPITOME.

ONera matrimonij an cessent illo soluto. ¶ Et an consistant tam in alẽdo vxorem, quam liberos. Fructus dotis an debeantur marito post obitum vxoris, tam si existant filij, quàm si non adsint. ¶ Et quid in anno in quo diuortium contingit. ¶ Fructus dotales an possint percipi mutata persona mariti per hæredes cessionarios, Moniales, aut similes. ¶ Obligatio alendi filios an oriatur ex iure patriæ potestatis, seu ob dotem habitam, vel ex charitate sanguinis. ¶ Actio pro exigenda dote ob quam causam competat marito soluto matrimonio. ¶ Filij an possint post mortem matris petere vt collocetur in tuto dos ob vergentiam viri ad inopiam sicut posset vxor. ¶ Et an tale ius collocandi in tuto possit cedi. ¶ Mulier an iustè percipiat fructus dotis soluto matrimonio.

SVMMARIVM.

1 *Fructus dotis non debentur marito post obitum vxoris tam si existant filij, quam si non adsint. n. 4. 5. 6. 8. 12. 13. 26. 27. & 28.*

2 *Interusurium dotis conceditur marito propter onera matrimonij.*

3 *Onera Matrimonij tã consistunt in alendo vxorem quam liberos. Contrariũ n. 9. 10. 19. & 25.*

7 *Post mortem vxoris cessant onera matrimonij.*

11 *Vxori non debentur vsuræ dotis soluto matrimonio, & recepta computantur in sortem.*

14 *Fructus dotales non debentur mutata persona mariti, vt hæredi cessionario, vel Monialibus, aut similibus.*

15 *Vxor constante matrimonio potest petere dotem à marito vergente ad inopiam quod secus est in filijs mortua vxore.*

16 *Mulier non potest cedere alteri ius collocandi dotes in tuto ob vergentiam viri ad inopiam.*

17 *Fructus dotis percepti per maritum soluto matrimonio sunt restituendi & augent dotem.*

18 *Dos non dicitur amplius soluto matrimonio.*

20 *Filij sunt reliquiæ Matrimonij. Et de dote matris sunt alendi. Intellige vt n. 21. & 22.*

23 *Obligatio alendi filios non oritur ex iure patriæ potestatis, seu ob dotem habitam, sed ex charitate sanguinis.*

24 *Actio pro exigenda dote competit marito soluto matrimonio ob causam onerum alendi filios, & quia ad eum pertinet dos tamquam vsufructuarium bonorum filiorum.*

29 *Maritus iustè percipit fructus dotis in anno, in quo diuortium contingit, quasi durauerit matrimonium pro aliqua parte anni.*

CAPVT CCCCXXVII.

PRo decisione propositi dubij satis esset allegare auctoritatem *Rot. in causa Bononien. dotis corã Card. Pamphilio. 4. Iunij. 1597.* quæ fuit postea confirmata *coram Card. Lancellotto in eadem causa. 24. Maij. 1600.* quod etiam voluit *Rot. coram R.P.D. Cavalerio. Nepesina Laudi, 10. Martij. 1614.* † in quibus decisionibus in specie deciditur, quod post obitum vxoris nõ debeatur marito aliquod interesse ratione dotis non solutæ, cum illud sit permissum propter æquitatem correspectiuam ad onera matrimonij, quæ considerantur solum respectu vxoris, cui viuenti per virum subministrantur alimenta, quasi illa mortua cesset talis æquitas onerum matrimonij, † ob quæ huiusmodi interusurium conceditur *Bart. in l. at qui natura. §. non tantum. ff. de negot. gest. & in l. insulam. §. vsuras ff. solut. matrim. per tex. in c. salubriter. 16. de vsur. Alex. cons. 74. viso titulo quæstionis. n. 1. & 2. lib. 5. Bald. in rubr. C. de vsur. vers. quarto quaro. & in l. fin. §. praterea, & in l. pro oneribus. C. de iur. dot.*

Adde supra ad c. 140. n. 19. & c. 344. n. 15.

1

2

Prædictis tamen partes non acquieuerunt, tanquam plene eis non fuerit satisfactũ, quasi decisiones solum loquantur simpliciter non facta distinctione, an adsint filij, nec ne, cum illis existentibus, prout erat casus de quo agebamus, † possit dici, quod adhuc durent onera matrimonij, quæ consistunt non solum circa alimentationem vxoris, sed etiam liberorum, prout ad hoc allegabatur altera *decisio Rot. coram R.P.D. Pamphilio. Senogallien. dotis. 26. Iunij. 1606.* per doctrinam *Bart. in l. post dotem. col. 6. ante fin. vers. dos datur. n. 29. q. 5. ff. solut. matrim.* & declarat etiam *Rom. cons. 517. col. 2. post med. vers. volens quod secundum. n. 2. per tex. in l. dotem. 16. ff. de castr. pecul.*

3

Quibus tamen non obstantibus concludendum est non esse attendendam huiusmodi distinctionem existentiæ filiorum, † cum siue adsint filij, siue non adsint, verius sit, vt post obitum vxoris non debeatur marito aliquod interesse ratione dotis non solutæ, prout in specie etiam extantibus filijs concludit *Io. de Anan. in c. salubriter. 16. col. penult. ad med. vers. & ex prædictis videtur posse decidi. de vsur.* † vbi loquitur in prædio, quod est magis de sui natura fructiferum, cum aliud sit in pecunia, prout est casus noster, quæ nullum fructum reddit, & tamen concludit, quod sunt computandi fructus in sortem per Maritum, in quo cessant onera matrimonij, cum ab illis liberetur per mortem vxoris, neque filij, penes quos remanet dos, habent

4

5

bent hoc priuilegium retinendi pignus, cum fructibus, prout habebat maritus constante matrimonio, qui in hoc debet esse cautus, vt illo dissoluto instet pignus liberari, vel sibi adiudicari, vel alio modo dotem solui; † Idem sequendo *Io. de Anan.* voluit *Ruin. cons.* 162. *n.3.lib.5.* & multis comprobat, quamuis dicat parum dubitabile *Palat. Rub.in c.per vestras. notab.* 6. *§.* 8. *incip. octauo infertur. col.* 4. *post princ.vers.ex quo dicebat.n.4.de donat. int. vir. & vxor. fol.*404.

Et in effectu hoc idem volunt *omnes in d. c. salubriter.de vsur.* † vbi *Innoc.n.2.*considerat onera matrimonij, pro quibus maritus eamdiu licitè percipit fructus, quamdiu tenetur alere vxorem, vnde, cum post mortem illius non duret amplius ista causa alendi, non mirum, si eosdem fructus debet in sortem computare,

8 Prout idem voluit *Host. in d.c. salubriter. in verb. supportanda. col. vlt. in fin. Anchar. in 4. notabili. n.2. Cardin. oppos.2. vers. quare ergo non lucrantur. n.* 2. *& Io. Andr. ad med. in gloss.*2.& de communi testatur *Gabr.cons.*20.*in*

9 *fin.n.*88. *lib.* 2. † Et ita etiam quod ista onera matrimonij consistant in alenda vxore explicat *Glos.in l.si is qui stichum.* 57. *§.ibi dos. in verb. onera.de iur. dot. & in l. pro oneribus.* 20. *C. eod. tit.* vbi se remittit ad *tex.in l.si cum dotem.*23.*§.fin autem in fæuissimo.ff.solut.matrim.*

10 dum † ibi considerantur ista onera in alimentis præstandis vxori nihil prætermittendo, quod maritum illi afferre decet *Surd.de aliment. tit.* 1.*q.*33.*n.*8.

Et vltra auctoritates prædictas facit etiam ratio.

11 Nam ipsa mulier si viueret † teneretur fructus computare in sortem, cum illi non debeantur vsuræ dotis soluto matrimonio secundum veriorem opinionem, de qua per *Anchar. cons.* 150.*n.*4.*Rol.cons.*55.*n.*18. *lib.*2.*Castr. in l. diuortio. in princ. n.6. ff.solut. matrim.* late *Barbos.in l.*2.*in princ.n.*40. *vsque ad* 44. *ff. eod. tit.*

12 cum alijs, de quibus supra *c.*140.*n.*3.*&* 4.† vnde multo magis non poterunt percipere istos fructus filij, qui sunt hæredes, & pro quibus maritus tamquam eorum pater, & legitimus administrator, & vsufructuarius illos percipere intendit, prout hanc rationem in proposito adducit *Palat. Rub.in d.c.per vestras.not.*6.*§.*8. *n.*4.*de donat.inter vir. & vxor.*

Maxime quia hoc casu mutatur persona mariti,

13 qui amplius non consideratur,† vt talis in perceptione fructuum dotis soluto matrimonio, cum, vt dictum est, alio titulo accipiat, vnde stante ista mutatione non consideratur aliquod priuilegium,quod tamquã personale fuit sublatum, Ideo merito fructus non debentur, prout in specie istam rationem applicat ad casum nostrum *Io.de Anan.in d.c.salubriter. col. pen.*

14 *ad med.de vsur.* † Et generale est, vt huiusmodi fructus dotales non debeantur mutata persona mariti, adeo vt neque competat hæredi, vel cessionario illius, immo neque Monialibus, quidquid alias matrimonium spirituale gaudeat priuilegio competente coniugio carnali *Rota coram Card. Seraphino. Roman. fructuum.*10.*Maij.*1581.*inter impressas decis.*517. *post Abb.in d.c. salubriter. n.*4.*de vsur. Neguſ. de pignor.*5.*p. m.*1. *n.* 16. *vers.ista tamen limitatio. & vers.secundo restringitur. Surd.cons.*269. *n.*9.10.*&* 11.*lib.*2.& multos adduxi supra *c.*143. *n.*39. *vsque ad* 44.*& c.*140.*n.*17.

Vnde etiam licet vxor cõstante matrimonio possit petere dotem à marito vergente ad ino-

15 piam, † mortua tamen vxore filijs non conceditur hoc priuilegium *Bart.in l.si constante. col.*4.*ff.solut.matrim.*quem sequitur *Palat. Rub. in c.per vestras. not.*6.*§.*8.*n.*4.*de donat. int. vir.*

16 *& vxor.* † Quare etiam neque per mulierem poterit cedi alteri hoc ius collocandi dotes in tuto ob vergentiam viri ad inopiam, quia ista collocatio fit ad sustinendum onera matrimonij, quæ principaliter consistunt circa alimenta, quæ cedi non possunt *Bald.in l.vnic.n.*7.*ad med.vers.modo ego quæro, & ibi Salicet. n.*3. *C. de priuileg. dot. Surd.* qui de magis communi opinione testatur *cons.*269.*n.* 12.*lib.*2.

Et quatenus per virum fuissent isti fructus percepti post matrimonium,teneretur illos restitue-

17 re, † & augent dotem *Barbos. in rub. ff. solut. matrim. p.* 3.*n.*64. *&* 65. cum maritus non faciat fructus suos dotis ratione dominij, sed ratione onerum matrimonij, quæ illo soluto non dicitur amplius sustinere, vnde tamquam perceptos ex re aliena restituit, *Idem Barbos. in*

18 *l.si mora.*10.*n.* 102. *ff.solut.matrim.* † Maxime quia tunc temporis non dicitur amplius dos, prout ad hunc effectum considerat *Hostiens. in c. salubriter. ad fin. vers. vel dic quod diuersa ratio. & ibi Io. Andr. post med. vers. tamen prout dixit. de vsur.*

Neque obstat, quod onera matrimonij durent etiam illo dissoluto stantibus filijs, quos Pater

19 tenetur alere; † Quia huiusmodi onera considerantur principaliter in alenda vxore secundum quantitatem dotis, & dignitatem suam, vnde licet etiam filij sint reliquiæ matrimonij,

20 & † ex dote matris sint alendi, Tamen intelligitur constante matrimonio, nam illo soluto

21 debet Pater filios de suo alimentare † *l.si quis à liberis. ff. de liber. agnoscend. l.qui liberos. §. fin. ff. de rit. nuptiar.* & ita in proposito casus nostri respondet *Palat. Rub. in c.per vestras. notab* 6.*§.*8.*n.* 4.*vers.cessat etiam hoc casu ratio. de*

22 *donat. inter vir.& vxor.*† vbi etiam quod ita proprie constante matrimonio loquitur *tex. in l. si maritus.* 47.*ff. famil. erciscund.* Præsertim cum ista obligatio alendi filios non oriatur ex

23 iure patriæ potestatis,†seu ob dotem habitam, tam constante, quam soluto matrimonio, aut ex simili causa, sed ex charitate sanguinis *l. si quis à liberis.§.vtrum.* vbi *Bart.in princ.ff.de liber.agnoscend. Surd.de alim.tit.*1.*q.*1.*n.*22.

Minus obstat *decisio Rot. coram R.P.D. Pamphilio. Senogallien.dotis.*26.*Iunij.*1606. † Nam ibi solum deciditur, quod actio pro exigenda dote competit marito soluto matrimonio ob causam

sam onerum alendi filios, & quia ad eum pertinet dos tamquam vsufructuarium bonorum filiorum, in quibus est legitimus administrator. Non autem ex hoc sequitur, quod ad eum pertineant fructus dotis, cum alimentatio filiorum non consideretur in isto casu tamquam principale onus matrimonij, quod solum con-
25 sistit in alenda vxore, vt dictum est † ad hoc vt dentur fructus recompensatiui, non autem in alendis filijs, qui sunt reliquiæ matrimonij, & quos Pater tenetur alere ex alia causa quam dotis *ex superius allegatis*.

Erunt igitur veræ decisiones, & simpliciter tenendæ in vtroque casu tam nō existentiæ filiorum,
26 quam etiam si illi adsint, † & quamuis in *d. decisionibus* parum, aut nihil adducatur, tamen forsan hoc fuit quia dubium habebat modicam difficultatem, quam non habere dicit *Palat. Rub. in c. per vestras. notab. 6. §. 8. n. 4. de donat. inter vir. & vxor.*

Nec me latet quod contrarium stantibus filijs sequitur *Cumia. super ritib. Sicil. c. 94. n. 22.*
27 pront † etiam *Brognin. decis. 22. n. 18. p. 5. & decis. 26. n. 25. p. 3.* quod etiam voluit *Card. Tuscus conclus. 741. n. 111. 112. & 118. in verb. do-*
28 *tis fructus. p. 2.* † Sed quidquid prædicti & alij, qui possent adduci, concludant, non est discedendum ab opinione supra firmata, tum ob maiorem auctoritatem doctorum, qui eam sequuntur, tum ob validiores rationes, quæ pro ea militant. Maxime cum huiusmodi opinio fuerit sæpius per Sacram Rotam approbata, vt dictum est *supra n. 1.*

Posset tamen maritus iuste percipere fructus do-
29 tis soluto matrimonio in anno† in quo contingit diuortium, quasi durauerit matrimonium pro aliqua parte anni, & sic attento initio anni licite dicetur fructus percepisse argum. *l. vnic. C. de vsucap. transform.* prout in specie concludit *Barbos. in l. diuortio. 8. §. ob donationes. n. 20. ff. solut. matrimon.* per ea quæ adducit *Socin. Iun. in l. stipulationes non diuiduntur. n. 199. ff. de verb. obligat.*

EPITOME.

Appellatione parentum quo casu veniant ascendentes per lineam paternam & maternam. ¶ Statutum loquens de hæreditate ascendentium an comprehendat patrem & matrem. ¶ Agnati qui propriè sint. ¶ Fœminæ an includantur in substitutione facta pro familia conseruanda. ¶ Hæreditas an sit diuidenda inter filios nō habita distinctione sexus. ¶ Stante statuto quod filia dotata à patre existentibus masculis non succedat patri aut matri, si pater habeat vnicam filiam & moriatur ea dotata, & vxor ex secundo matrimonio habeat filios masculos, an dicta filia excludatur ab hæreditate paterna à dictis masculis. ¶ Descendentes à fœminis etiam masculi & per masculos an dicantur descendere per lineam masculinam.

SVMMARIVM.

1 *Parentum appellatione veniunt ascendentes tam per paternam, quam per maternam lineam. Amplia vt n. 2. Intellige vt n. 13.*
3 *Statutum loquens de hæreditate ascendentium comprehendit patrem & matrem. & n. 4. Declara vt n. 15.*
5 *Paria sunt aliquid exprimere verbis generalibus, seu specialibus.*
6 *Hæreditas est diuidenda inter filios æqualiter non habita distinctione sexus.*
7 *Agnati propriè sunt qui descendunt per lineam masculinam.*
8 *Fœmina est finis suæ familiæ idest agnationis.*
9 *In substitutione facta pro conseruanda agnatione non includuntur fœminæ.*
10 *Mulieres siue nuptæ, siue innuptæ comparantur ramusculis & frondibus, non autem stipiti. Amplia vt n. 11.*
12 *Descendentes à fœmina etiam masculi & per masculos non dicuntur descendere per lineam masculinam.*
14 *Agnatio non consideratur in matre, & linea materna.*
16 *Stante statuto quod filia dotata à patre existentibus masculis neque patri neque matri succedat, si pater habeat vnicam filiam & moriatur ea dotata, & vxor ex secundo matrimonio habeat filios masculos, dicta filia non excludetur ab hæreditate paterna à dictis masculis. & n. 18.*
17 *Pater non præsumitur per suam dispositionem voluisse fauere extraneis contra proprios filios.*

CAPVT CCCCXXVIII.

Videbatur prima facie concludendum locum esse dispositioni statuti, de quo erat quæstio; Etenim sumus in filiabus, quæ ab intestato non admittuntur ad bona parentum stantibus aliquibus masculis, sed per idem statutum sunt exclusæ, cum debeant esse contentæ dotibus sibi assignatis, vel sint dotandæ condecenter, ita vt nihil amplius de bonis parentum petere possint, ex quibus verbis colligitur quod quamuis non sit facta expressa mentio de matre, Tamen generaliter fuit dispositum de
1 hæreditate parentum, † quorum appellatione non solū comprehenduntur pater & ascendentes per paternam lineam, sed etiam mater, & ascendentes per lineam maternam *l. 4. §. 1. ff. de in ius vocandi. l. appellatione. 51. vbi Rebuff. in*
2 *princ. ff. de verb. significat.* † siue nomen parentis proferatur in plurali, siue in singulari, quia semper veniunt superiores vtriusque sexus in infinitum *l. 2. qui satisd. cogant. auth. vnde si parens. C. de inoff. testam. l. in arenam. C. eod. tit. c. vnic. in fin. de desponsat. impub. in 6. Rebuff. in d. l. appellatione. col. 3. in princ. vers. amplia parentis nomine. ff. de verb. significat.*

Idem dicimus in statuto loquente de hæreditate ascendentium, quod licet non faciat expressam men-

3 mentionem de matre, † Tamen quia generaliter disponit de hæreditate ascendentium, comprehendet non solum patrem, & ascendentes per lineam paternam, sed etiam matrem, & ascendentes per lineam maternam, quasi per statutum consideretur sexus virilis, & votum parentum, quod pariter viget in matre, sicut in patre, quia vterque optat, vt filij masculi,& nepotes & pronepotes masculi descẽdentes ab eis succedant voiuersaliter tamquam per illos conseruetur magis eorum memoria, quàm per fœminas, & ita in specie similis statuti conclu-
4 dit † *Castr. conf.91. præsupposito quod dictum. col.penul in princ.vers.quaeram ab eis.n.4.lib.2.* Vbi etiam addit, quod sufficit statutum loqui per verba generalia ascendentium,cum similibus, ad hoc vt veniat tam pater, quam mater
5 cum † paria sint aliquid specificare verbis generalibus, seu specialibus ad notata in *l.1.de vulg.& pupill.l.si eborus.ff.de leg.3.l.si duo.de administr.tutor.Surd.decis.254.n.38.& 39.*

Verum prædictis nõ obstantibus tutius dicendum est in casu de quo agimus non esse locum huiusmodi statuto, ideo spectandam esse dispositio-
6 nem iuris communis† quo ad successionem, de qua quæritur, & sic quod hæreditas debeat diuidi æqualiter inter filios nõ habita distinctione sexus *auth. in successione. C. de suis & legitim. §.cum filius. instit. de hæreditatib. quæ ab intest. defer.Socin.conf.84. in princ. lib.1.* Nam statutum non facit mentionem simpliciter de masculis, sed de agnatis masculis vsque ad secundum gradum de iure canonico computandum,quibus existentibus filiæ fœminæ ab intestato non admittuntur ad bona parentum, sed debent condecenter dotari, ex quibus verbis clarè apparet, quod prædictum statutum non potest habere locum in hæreditate materna, vel bonis ascendentiũ per lineam fœmininam, sed solum in successione ascendentium per lineam masculinam, quia in illa tantum possunt saluari verba statuti, dum loquitur de aliquo,
7 seu aliquibus agnatis masculis,† propriè enim loquendo agnati sunt illi, qui dicuntur descendere per lineam masculinam *§.1.instit. de legitim. agnat.success. & §.1.instit.de legit. tut.* Mulier autem non potest habere suos descendentes agnatos, licet habeat ascendentes & transuersales agnatos, ideo quia descendentes mulieris non poterant venire de iure ciuili duodecim tabularum tamquam agnati, sed solum de iure prætorio vt cognati, emanarunt Senatus cõsulta Orphicianum & Tertullianum, & regulare est vt liberi fœminarum non sint in earum
8 familia & agnatione, † quia fœmina est finis suæ familiæ, idest agnationis *l. pronunciatio. 195.in fin.& l familiæ.196.ff.de verb.significat. l.assumptio.§.filios.ad municipal.Bero.conf.120. n.14.lib.2.*

Quare semper fœminæ excluduntur à substitutio-
9 ne facta pro conseruanda agnatione,† Quia per eas illa non conseruatur, sed finitur, & ideo fœminæ non comprehenduntur in huiusmodi dispositionibus, quando vocatur agnatio, cum comparentur ramusculis,& frondibus, non autem stipiti, siue fœminæ sint nuptæ, siue innu-
10 ptæ, † vt late post multos allegatos concludit *Surd.conf.443.n.23.cum seq.lib.3.* siue simus in
11 vltimis voluntatibus † siue in statutis de agnatione loquentibus *Idem Surd.conf.96.n.28.lib. 1.post Aym. conf.180.n. 1. in princ. Curt. Iun. conf.154.n.14.Dec.conf.13.n.4.*

Ex prædictis sequitur, quod verba statuti non possunt verificari in descendentibus à fœmina,
12 etiam quod sint masculi, & per masculos,†quia illi non dicũtur descendere per lineam masculinam,cum non sint agnati, Vnde neque dispositio statuti habebit locum in successione matris, vel ascendentium per lineam maternam, sed solum in paterna, in qua verba statuti possunt verificari *l. hos accusare. §. omnibus. de accusat.l.4.§.toties.de damn.infect.*

Neque obstant quæ superius in contrarium adducta sunt, Quia procedunt quando statutum re vera non haberet respectum ad agnationem, sed solum ad sexum virilem, & ad votum pa-
13 rentum, † quod pariter viget in matre, prout in patre, quasi tunc statutum sit factum gratia conseruandi masculos, licet matri non sint agnati, cum votum matris potius dirigatur ad eos, quàm ad fœminas, Aliud quando prout in casu nostro statutum vocaret & præferret
14 masculos fœminis propter agnationem, quia in matre, & linea materna agnatio considerari non potest, cum secus sit quando absolute idem statutum videretur fauere masculis qualitercumque nascantur, & ex qualicumque linea prouenerint,nulla habita consideratione agnationis, sed potius fauore nudæ masculinitatis, & ita loquitur & distinguit *Castr.* ex aduerso adductus *conf.91.còl.penult. & vlt. n. 4. lib. 2.* quem etiam ita declarat *Dec.conf.302. in casu occurrenti.col.vlt. in princ. vers. ex quo sequitur.n.6.in fin.& latius Bero.conf.120. n. 13. vsque ad 17.lib.2.*

Minus obstat quod statutum loquatur de hæreditate parentum, quorum appellatione venit
15 tam mater, quam pater, † Quia hoc habet locum quando essemus in materia congruente etiam mulieribus, Aliud quando illis non esset adaptabilis, prout est agnatio, de qua fit specialiter mentio in statuto, Tunc enim nomine parentum non venit mater, nec alius ex fœmineo sexu *l.1.ff.si quis à parent. fuer.manumiss.l. moris. §.plane.ff.de pœnis. Rebuff. in l.appellatione.51. col.3. in princ. vers. primo perdit officium. ff.de verb.signific.*

Ex quibus dicta opinio satis videtur firmata,cum vltra rationes habeamus in specie doctores,qui ita interpretantur huiusmodi statutum, Vnde non est quærenda alia interpretatio, quæ non est tuta ex supra allegatis, Et quamuis adducantur multi pro confirmatione dictæ sententiæ, Tamen non sunt in terminis casus nostri.
16 Nam loquuntur in statuto quod filia dotata à patre stantibus masculis neque patri, neque

matri

matri succedat, si enim pater habuit vnicam filiam ex vxore, & moritur ea dotata, & vxor ex secundo matrimonio habuit liberos masculos, dubitatur an ab istis masculis dicta filia excludatur ab hæreditate paterna, & tunc dicendum est, quod non, quia absurdum videbatur vt dotatio patris excluderet proprias filias propter masculos ipsi patri extraneos, neque 17 enim dicendum est, † quod pater per suam dispositionem voluisset fauere extraneis contra proprias filias argumento *l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. & l. tale pactum. in fin. C. de* 18 *pactis.* † Vnde in isto casu censebitur solum pater per suam dispositionem voluisset tantum includere filios proprios non alienos, & ita loquitur *Socin. in l. cum vir. 25. n. 2. ff. de condit. & demonstrat. & cons.* 84. *n.* 2. 3. & 6. vbi etiam considerat causam agnationis, & quod ita consuluerunt multi integerrimi & solemnes aduocati, & sequitur *Socin. Iun. cons. 23. n. 32. lib. 1.* & facit in simili *Ang. cons. 119. n. 2. post med. Bald. cons. 30. præsupposito statuto. n. 4. lib. 1.*

EPITOME.

IMpugnans testamentum tamquam nullum, seu inofficiosum an possit postea ex eo aliquid capere. ¶ Recognitio testium tam in materia *l. scripturas. C. qui potior. in pign. habeant,* quam in similibus casibus quando omittatur, & sufficiat quod aliqui recognoscant. ¶ Hæres soluens ex voluntate minus solemni an illam approbet. ¶ Et quid è contra de acceptante legatum sibi factum in testamento nullo an prohibeatur amplius illud impugnare. ¶ Et quæ scientia sit necessaria. ¶ Et an ignorans, & dubitans in hoc æquiparentur. ¶ Dominus reinuestiendo vassallũ priuatum de feudo quando censeatur remisisse caducitatem. ¶ Per aditionem hæreditatis an filij approbent dispositionem patris de emphyteusi ad eos spectante. ¶ Obseruantia quando conualidet nullitatem actus. ¶ De cautelis vt testamentum valeat absque recognitione testium. ¶ Mors an det maiorem fidem scripturæ, & habeat vim recognitionis, & iuramenti. ¶ Notarius vnius tribunalis an conficiat acta alterius. ¶ Testamentum scriptum & subscriptum manu testatoris cum die & anno, ac subscriptione septem testium, & sigillo proprio septies impresso vt probet quæ requirantur.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum scriptum & subscriptum manu testatoris cum appositione diei & anni, & subscriptione septem testium & sigillo proprio septies impresso non facit fidem nisi post mortem testatoris testes recognoscant subscriptiones & signa, & Iudex illud publicet. Amplia vt n. 2.*

3 *Cautela vt testamentum valeat sine vlla recognitione testium est, vt postquam testator illud scripsit, & testes signauerint & subscripserint, Notarius à tergo clausi instrumenti scribat ibi esse scriptum testamentum. Et de alia simili cautela n. 4.*

5 *Nuncupatiuum testamentum non indiget testium recognitione aut depositione, si per notarium scribatur septem testibus adhibitis. & n. 6.*

7 *Publicum instrumentum testamenti æquiualet tot testibus quot sunt in eo descripti, & est necessarium ad substantiam actus, & illius validitatem. & n. 8.*

9 *Recognitio testium est facienda in casu, in quo possibile est illam interuenire.*

10 *Ad effectum l. scripturas. C. qui potior. in pign. habeant. requiritur vt testes recognoscant eorum subscriptionem, sufficit tamen recognitio duorum, si alius morte præuentus id agere non potuerit. & n. 11.*

12 *Mors testium habetur pro recognitione & iuramento.*

13 *Instrumentum notarij viuentis carens signo & subscriptione non facit fidem, potest tamen eo mortuo confici publicum instrumentum.*

14 *Maior fides datur scripturæ mortui, quàm si viueret.*

15 *Notarius vnius tribunalis non potest conficere acta alterius etiam ex prorogatione partium. Secus illo impedito. n. 16.*

17 *Obseruantia subsequuta tollit nullitatem, & comprobat scripturam.*

18 *Approbatio actus nulli censetur facta per solutionem in vim illius sequutam.*

19 *Hæres soluens relicta in voluntate minus solemni, censetur approbare testamentum inualidum. Intellige vt n. 20.*

21 *Acceptans legatum sibi factum in testamento minus solemni non potest amplius impugnare. Declara vt n. 22. 23. 26. 31. & 34.*

24 *Cognitio non stat in sola scientia verborum, sed in intelligentia virtutis & potestatis, & cognitione causarum. & n. 25.*

27 *Perfecta notitia ipsius actus requiritur, vt quis dicatur scire.*

28 *Non dicitur scire qui ignorat rei qualitates, & an requiratur scientia iuris & facti. n. 29. & 30.*

32 *Dominus inuestiens de nouo vasallum de feudo de quo erat priuatus, videtur remisisse caducitatem, dummodo illius habuerit notitiam. n. 33.*

35 *Filij non dicuntur approbare dispositionem patris de emphyteusi ad eos spectante si adiuerint eius hæreditatem si eo tempore ignorabant illa bona esse emphyteotica.*

36 *Dubitans & ignorans æquiparantur.*

37 *Impugnans testamentum tamquam nullum ob non seruatam solemnitatem illius non prohibetur postea petere legatum, si re vera testamentum subsistit. Aliud si impugnaretur testamentum tamquam inofficiosum. Et de ratione differentiæ. n. 38. 39. 40. & 41.*

42 *Super facto impugnato quando quis possit se fundare. & n. 43.*

CA-

CAPVT CCCCXXIX.

TEstamentum exhibitum videbatur non esse validum, quamuis enim fuerit scri-
1 ptum & subscriptum manu testatoris † cum ap-
positione diei & anni, & subscriptione septem
testium, & sigillo proprio septies impresso, Ta-
men huiusmodi scriptura tanta solemnitate
munita fidem non facit, nisi post mortem testa-
toris testes per Iudicem vocentur, & subscri-
ptiones, & signa agnoscant, & post factã agni-
tionem testamenti Iudex illud publicet decer-
nendo huiusmodi scripturæ plenam fidem esse
adhibendam, Adeo vt si interim moriantur te-
stes antequam prædicta fiant, testamentum red-
2 datur inutile, † Quod procedit tam in testa-
mento in scriptis, quàm in nuncupatiuo, in
quo licèt solum requiratur, vt testes eodem
tempore voluntatem testatoris exaudiant, Ni-
hilominus illud quoque infirmum est, nisi per
depositiones testium coram Iudice confirme-
tur, Ita omnia prædicta declarat *Gualdens. de
art. testandi. tit. 2. de testam. ordin. caut. 1. n. 1. vs-
que ad 4. tom. 8. p. 1. fol. 113. post Bart. in l. 2. n. 1.
ff. quemadmod. testam. aperiant. per tex. in l. hac
consultissima. §. si quis autem. & ibi Glos. in
verb. depositiones. C. de testament. Magdalen.* qui
alios adducit *in tractat. de numer. testium in
testament. requisit. c. 29. limitat. 14. n. 6. & 7.
fol. 332. Castr. cons. 93. n. 3. lib. 1.*

Quare ad hoc vt testamentum valeat sine vlla re-
cognitione testium, datur cautela, vt postquam
3 testator scripsit testamentum, † & testes signa-
uerint & subscripserint, notarius publicus à
tergo clausi instrumenti scribat ibi esse scriptũ
testamentum, prout coram dicto notario &
testibus ascriptis testator asseruit, tunc enim
scriptura fidem faciet, quamuis non viuant te-
stes, quasi tunc probet tamquam roborata ma-
nu publica tabellionis, ita vt aliqua testiũ agni-
tione non indigeat *Fulgos. cons. 56. quæritur
quomodo. n. 1. & 2. Ias. cons. 67. lib. 3. Castr. cons.
93. n. 3. & 4. lib. 1.* cum alijs per *Guald. d. tit. 2.
4 caut. 1. n. 3.* † vbi etiam addit cautelam, quod
testator dum viuit faciat per Iudicem authen-
ticari testamentum etiam clausum recognitis
per testes subscriptionibus & sigillis *Fulgos. d.
cons. 56. in fin. Roland cons. 36. in fin. lib. 1.*

Prout etiam nuncupatiuum testamentum non in-
digebit aliqua testium recognitione aut depo-
5 sitione, † si per notarium scribatur septem te-
stibus adhibitis, & conscriptis, quamuis enim
tabellio non sit necessarius in confectione te-
stamentorum, siue fiat in scriptis, siue sine scri-
6 ptis *§. vlt. instit de testam.* † Tamen hoc fit, vt
sine aliqua vlteriori examinatione testium pro-
betur per publicum instrumentum *Glos. in l.
haeredes palam. in princ. ff. de testam. & in l. vlt.
C. de fideicommiss. Abb. in c. vlt. n. 9. de fid. instr.
Couar. in c. cum esses. n. 1. in fin. de testam.* cum
alijs per *Card. Mantic. de coniectur. vlt. volunt.
lib. 2. tit. 12. n. 2. Surd. cons. 414. n. 21. lib. 3.*
7 Istud enim † publicum instrumentum æquiua-
let tot testibus, quot sunt in eo descripti & ne-
cessarij ad substantiam actus, & illius validita-
tem *Innoc. in c. cum ioannes. col. 1. vers. alij di-
cunt. de fid. instrum. Bald. in l. in exercendis.
8 n. 2. C. eod. tit.* † Ideo tale testamentum probabit
etiam mortuis testibus, & cautius quis testa-
bitur cum scriptura notarij, qui faciat mentio-
nem de septem testibus, quorum amplius re-
cognitio non erit adhibenda *Castr. in l. hac con
sultissima. 21. §. per nuncupationem quoque
n. 1. C. de testam. & quemad. testam. ordinent.*

Hæc multum faciunt pro inualiditate testamenti,
Verum posset pro illo sustinendo considerari,
quod præsupponitur factam fuisse recognitio-
nem per quinque testes ex septem, qui fuerunt
9 in eo subscripti, † Vnde quamuis deficiat re-
cognitio aliorum tamen non obstabit, cum de-
beat intelligi, quod sit facienda in casu, in quo
possibile est illam posse interuenire *l. cum non
facile. ff. si cui plusquam. per leg. falcid. l. stipulatio
ista. §. hi qui. ad fin. de verb. oblig. Castr. in auth.
cui relictum. n. 5. C. de indict. viduitat. tollẽd. &
cons. 301. n. 3. lib 1. Aym. cons. 203. n. 13. cum seq.*

Vnde cum non stet per partem, quin recognitio
10 fiat censeri debet pro facta, † prout dicimus in
simili, quod quamuis ad effectum *l. scripturas.
C. qui pot. in pign.* requiratur, vt omnes tres
testes recognoscãt eorum subscriptionem, Ta-
men sufficit recognitio duorum, si alius morte
præuentus id agere non potuerit *Ceph. cons.
270. per tot. lib. 2. post Bald. Salic. & Castr. in l.
comparationes. C. de fid. instrum. Idem Castr.
cons. 134. col. 1. ad med. vers istud enim procede-
11 ret. lib. 1.* † & de veriori opinione testatur *Me-
noch. de arbitr. cas. 134. n. 3. Bursat. cons. 103. n.
6. lib. 1. Thob. cons. 79. n. 7. & 9. Calcan. cons. 29.
col. vlt.* Quidquid contradicant relati per *Card.
Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib. 11. tit. 24.
n. 11. Socin. cons. 41. n. 10. lib. 1.*

Maximè quia mors testium, qui non potuerunt
12 recognoscere habetur pro recognitione, † cum
etiam habeat vim iuramenti *Castr. cons. 301.
n. 3. lib. 1. Dec. in l. 1. col. 1. n. 4. C. de edend. Alex.
cons. 14. col. 2. in princ. lib. 6. Curt. Iun. cons. 162.
col. 1. in fin.* vbi de instrumento notarij viuen-
tis, quod caret signo, & subscriptione, quod
13 licet fidem non faciat, † Tamen si est mortuus
poterit ex eo confici publicum instrumentum,
quod probabit, quasi mors illius habeat vim
signi & subscriptionis *Ias. in l. 1. col. 3. vers. ex his
14 esset videndum. ff. si cert. petat.* † Cum etiã sem-
per maior fides detur scripturæ mortui, quam
si viueret *Dec. cons. 42. n. 6. post Io. Andr. in c.
cum quid. de regul. iur. Bald. in l. comparationes.
n. 14. C. de fid. instrum. Affl. decis. 40. n. 20.*

Poterit igitur ista recognitio fieri per alios te-
stes, qui se subscripserunt in testamento, sup-
15 plendo pro defunctis, † Sicut dicimus quod li-
cet notarius vnius tribunalis non possit confi-
cere acta alterius etiam ex prorogatione par-
tium *Bald. in l. repetita. C. de episcop. & cleric.*
Fallit tamen quando vnus esset impeditus, vel
16 non posset interuenire, † quia tunc alter sub-
roga-

rogaretur, prout in proposito recognitionis arguit *Cephal.conf.270.n.11.lib.2.*

Vlterius pro validitate testamẽti plurimum confert, quod venientes ab intestato, qui illud infirmare intendunt tamquam legatarij receperunt ab hærede legata eis relicta cum plena notitia eiusdem testamenti, & qualitatum il-
17 lius,† adeo vt ex ista obseruantia tollatur defectus quicumque alterius nullitatis, & inualiditatis,& cõprobetur fides ipsius scripturæ *Bald. conf.402.alias 398. quæritur an per solam. in fin. vers. ad vltimum veniendo.n.9. lib.5. Becc. conf.103.n.26.Surd.de alim.tit.8.priuil.22.n.11*
18 *Aym.conf.101.n.4.& conf.158.n.2.* † vbi de approbatione actus nulli, quod censeatur facta per solutionem in vim illius secutam *Calcan. conf.101.col.vlt.in fin.* Adeo vt stante dicta obseruãtia & de solutionibus vt supra factis, non
19 tur amplius reuocatio, aut retractatio;† Quemadmodum è contra dicimus de hærede, qui obseruans relicta in volũtate minus solemni præstando legata, aut similia, ex tali obseruantia dicitur approbare testamentum inualidum, & voluntatem minus solemnem sine vlla spe repetendi illud quod præstitit *l.1.& 2.& l.si veritas. vbi Bald.n.8. C.de fideicommiss. Aym.conf. 277. col.penult. ante fin. vers. & quod ex obser-*
20 *uantia. Becc.conf.6.col.5.in princ.n.17.*† Declarando tamen iuxta distinctionem Doctorum, de quibus per *Surd.de alim.tit.8.priuil.22.n.11. & 12.Ias.& alij in l.non dubium. C. de testam. Aloif. de Leo in l. 1. in princ. C. de fideicomm. Magdalen.de.numer.testium in testam.requis. p.3. c.2.n. 81.cum seq.fol. 499.* Et regulare est quod acceptans legatum sibi factum in testa-
21 mento † non possit amplius illud impugnare *l. si pars iudicantium.10. §.illud.& l.nihil interest.12.in princ.ff.de inoff.testam. l.post legatum. 5.in princ.ff. de his quib.vt indig.*

Quæ tamen sunt intelligenda, quando proba-
22 retur scientia inualiditatis testamenti,† nam aliàs qui ignoranter, aut erroneè peteret legatum ex testamento minus solemni & non iusto, quod putabat esse legitimum ac validum non sibi præiudicaret *Dec.conf.530. viso puncto & septem dubijs.n.10.* quem sequitur *Becc.conf. 111.n.10. in princ. vers. & in eo qui ignorans. Menoch.conf.162.n.30.& 42. in fin. lib.2.* vbi allegat *Bart.in l.demonstratio.§.1.de condit. & demonstrat. & Ias.in l.stichus.§.idem quæsiuit*
23 *de verb.obligat.* † sed quia istos non reperi hoc dicere, ideo melius probat *Ang.conf.94.cum ,lis & quæstio. col. 5.in princ. vers. dico secundo. n. 5.* vbi quod non sufficit habere certitudinem legati & testamentum factum, nam ex hoc non dicitur cognouisse testamentum, si nullitatem
24 illius ignorauit,† quasi non stet cognitio in sola scientia verborum, sed in intelligentia virtutis, ac potestatis *l.scire leges. ff.de legib.* Vnde dicit *Philosoph.in princ.physicor.*quod tunc ar-
25 bitramur agnoscere vnumquodque,† cum causas cognoscimus,prima etiam principia & elementa *Ang. ibidem* quem sequitur *Aym. conf.* 193. n. 8. *ad med. vers. fortius*. *col. 3. ad med.* vbi quod loquitur in transactione facta super testamento, quæ regulariter prohibetur etiam data scientia testamenti, nisi visis & cogni-
26 tis verbis illius iuxta *l.de his. de transact.* † Sed quod requiratur scientia inualiditatis testamenti est *tex.in l. 3. C.ad leg.cornel. de fals. vbi Glos.in verb.ignoraret. in princ.* ob illam rationem, quia si esset sciens sibi præiudicaret quasi tunc transigeret *l.si ipse.7. vbi Glos. in verb. suspectam C.eod.tit.de fals.Glos.in l.post legatum. 5.in verb.acceptum.ff.de his quib. vt indign. per*
27 *l.si quis ignorans. ff. de fals.* † Cum semper debeat apparere quod quis habuerit perfectam notitiam ipsius actus *Corn.conf.153. n.4. lib.4. Aym.conf.193.n.8.Mascard.conclus.1294. n.12.*
28 Quia non dicitur scire, † qui ignorat rei qualitates *Glos. in c.concertationi. de appellat. in 6. Dec. conf.445. n.35. Ossas. decis. 176. n.4. Becc.*
29 *conf. 110.n.20. Gabr. conf.36. n.60. lib.1.* † vbi etiam quod debet haberi scientia vera iuris & facti *Idem Gabr. conf.62. n.27. lib 2.* & circa
30 scientiam iuris † quomodo intelligatur *Ruin. conf.63.n.23.& 24.lib.1.Felin.in c.de quarta. n.27.de præscript.Bart.in l.si vir. n.1.ff. pro donat. Rot.decis.214.n.5. & decis.561.p.1. & decis.132.n.1.p.2.Capic.decis.10.n.19.Coll.de iur. & fact.ign. inspect.2. n.2. fol.6.* Et de approbatione testamenti nulli quod requiratur scientia
31 nullitatis † est decisio *Rot.coram R. P. D. Sacrato. Romana de Marescottis.20.Martij 1615. col.3. vers. tertio visum fuit. per tex. in l.mater. § cæterum.de inoffic. testam. Glos. in l. non dubium. in verb.agnouerit. C.de testam.*

Et facit quod in simili dicimus de domino inue-
32 stiente de nouo vasallum de feudo, † de quo erat priuatus, nam videtur illi caducitatem remittere *Bald. in c. 1. in princ. col. 2. ad med. vers.sed pone.n.5. quo tempor. miles inuestit. pet. deb.* Tamen hoc intelligitur, quando dominus
33 sciẽtiam habebat huiusmodi priuationis,† nam alias remissio non inducitur *Alex.conf.14.lib.2. Dec.* qui hoc applicat ad casum nostrum scien-
34 tiæ inualiditatis testamenti† *conf.530.viso puncto.n.11.vers.& videmus in simili.col.3.ad med. & conf.450.n.26.Afflict.decis.53.Ias.conf.107.lib. 4.* cum alijs per *Rosental. de feud. c. 6. conclus. 79.litera e.in princ.vers.item exigit.*

Ideo etiam in emphyteusi Ecclesiastica recepta
35 per patrem pro se & filijs † non censebuntur filij approbasse dispositionem patris eam prælegantis, quamuis adiuerint hæreditatem, si eo tempore ignorabant illa esse bona emphyteotica *Ruin. conf.48. n.12. lib.1. Menoch. conf. 162. n. 31. lib. 2.* & multa similia adducit *Becc.*
36 *conf.110.* vbi etiam *n.21.* ampliat omnia† quæ dicuntur de ignorante ad eum qui dubitat, quia in hoc æquiparantur *l. 1. §. fin autem dubius.C.de furt. Dec.conf.180.visa dubitatione. col.3.vers.tertio non obstat. & in l.qui cum alio. col.1.de regul.iur.*

In prædictis tamen adnotandum est adesse differentiam quod testamentum redarguatur tam

quam falsum & nullum, aut tamquam inofficiosum. † Nam impugnans testamentum tamquam nullum, puta quia non sit seruata solemnitas iuris, non prohibetur postea petere legatum, si re vera testamentum subsistit *l. penul. ff. de his quib. vt indign. l. post legatum. ff. eod. tit.*

Aliud † tamen est, quando quis impugnat testamentum tamquam inofficiosum, vel quando quouis modo impugnat voluntatem testatoris. Nam tunc non poterit legatum petere *d. l. post legatum. & ibi Glos. in verb. conuenire.* † Et ratio differentiæ est, nam qui dicit solemnitatem deficere remittit se ad dispositionem iuris, cum hoc non dependeat à voluntate sua, nec censetur impugnare testamentum, aut voluntatem testatoris, Vnde non mirum si postea reperto testamento solemni, non prohibeatur petere legatum, & approbare quod voluit testator, quasi ex hoc non incidat in aliquam contrarietatem, † Secus autem quando dicit testamentum inofficiosum, vel aliter iniquum, & excedens facultatem testatoris, nam tunc impugnat illius voluntatem, & talis impugnatio dependet ab eius voluntate, quia ipse posset approbare si vellet scilicet tacendo, Quare quidquid postea succedat, non potest amplius petere legatum, † quia petendo approbaret voluntatem testatoris, quam tamen prius impugnauerat, & sic incideret in manifestam contrarietatem, quod non permittitur *Bart. in l. post legatum. col. 2. post med. vers. quaero de ratione. n. 4. de his quib. vt indign. Salic. in l. alia causa. in princ. C. eod. tit. Dec. cons. 116. visis quae accuratissimè. in fin. vers. sicut ille qui dicit. Menoch. cons. 62. n. 18. & 19. lib. 2. Albens. cons. 16. n. 3.*

Quibus adde quod quis potest se fundare super eo, quod impugnauit, † quando non impugnat ipsum factum, sed solemnitatem facti *Abb. in c. ex parte decani. 33. n. 5. col. 2. in fin. vers. nota quinto. de rescript. Butr. in c. cum olim. n. 19. in fin. vers. sed quaero de vno. col. penult. in princ. de censib. Dec. cons. 316. visis. in fin. Felin. in c. capitulum. 30. n. 9. de rescript.* † Quasi tunc impugnatio videatur facta ad illum effectum, quam respectu eius, super quo quis se fundat, quo casu potest quis se fundare ex eo quod impugnauit *Ias. in l. qui romae. §. seia. n. 5. ff. de verb. oblig.*

EPITOME.

Beneficium Iurispatronatus an validè conferatur ipsi patrono. ¶ Laicus de proximo tonsurandus an possit præsentari. ¶ Ciuis an quis efficiatur loci in quo habet beneficium. ¶ Et quid in Monachatu. ¶ Clerici & laici noti Episcopo quando ab eo ordinentur. ¶ Prohibitus ordinare Clericum an prohibeatur conferre primam tonsuram & ordines minores laico extero. ¶ In materia ordinum & dimissorialiũ an sit data facultas ordinandi tam Episcopo originis, quã loci, in quo extat beneficiũ, quàm domicilij, & an sufficiat habitatio per decennium. ¶ Episcopus an possit ordinare laicum exterũ, vt consequatur beneficiũ in sua diœcesi.

SVMMARIVM.

1. *Clerici, siue laici noti Episcopo possunt ab eo ordinari absque litteris commendatitijs.*
2. *Notus potest promoueri sine examinatione.*
3. *In materia Ordinum & dimissorialium datur facultas ordinandi, vel Episcopo loci, in quo est oriundus, vel in cuius diœcesi obtinet beneficium, vel vbi habet domicilium, & sufficit habitatio per decennium. n. 4.*
5. *Beneficium iurispatronatus potest conferri ipsi patrono.*
6. *Laicus de proximo clericandus potest præsentari ad beneficium, & sufficit quod ante institutionem sit tonsuratus.*
7. *Prohibitus ordinare clericum alienum non prohibetur conferre Ordines laico extero, & illum ad primam tonsuram assumere absque litteris dimissorijs. Intellige vt n. 8.*
9. *Episcopus an possit ordinare laicum exterum ad effectum vt consequatur beneficium in sua diœcesi. & n. 13.*
10. *Ciuis an quis efficiatur illius loci in quo habet beneficium. & quid in monachatu. n. 11. & 12.*

CAPVT CCCCXXX.

Litteræ commendatitiæ requiruntur pro ignotis, Vnde qui sunt bene noti siue sint clerici, siue laici, possunt absque huiusmodi litteris recipi ad ordines ab Episcopo, † in cuius loco commorantur, quod etiam est ob illam rationem, quia clerici sæculares, vel laici non sunt ita subiecti proprio Episcopo, vt non possint transferre domicilium, & acceptare alibi beneficium sine licentia Prælati, Maximè quia istæ litteræ dicuntur cõmendatitiæ, quasi commendent mores proficiscentium, quod in notis non requiritur, † cum etiam notus possit promoueri sine examinatione *c. 1. distinct. 23.* Ita omnia prædicta declarat *Abb. in c. fraternitati. 5. col. 1. ad med. n. 4. vers. & limita hunc textum de clerie. non resident.* Quod etiam prius voluit *Innoc. in c. cum iamdudum. 18. col. 2. in princ. n. 3. in fin. vers. dic tu illud verum. de præbend.*

Ideo in *c. cum nullus. 3. de tempor. ordinat. in 6.* in materia ordinum, vel dimissorialium ad ordines, † conceditur facultas ordinandi tribus Superioribus, vel loci in quo quis est oriundus, vel in cuius diœcesi obtinet beneficium ecclesiasticum, vel vbi habet domicilium, quamuis alibi natus fuerit. quod etiam notat *Nauar. cons. 39. an episcopus possit. n. 1. de tempor. ordinat. Franch. in d. c. nullus. in princ. & n. 4.* † vbi intelligit de habitatione per decennium, de qua etiam per *Doctor. in l. ciues. C. de incol. lib. 10. Felin. in c. dilectus filius. il 2. quod est 29. col. 2. ad med. in 4. conclus. vers. limita nisi aliqu. e staret. n. 4. de rescript. Franc. in c. eos qui. 2. n. 4. de tempor. ordinat. in 6. Doct. in c. quod clericus. de for. compet.*

Ex prædictis videtur concludendum posse conferri tonsuram per Episcopum absque litteris dimissorijs

missorijs Archiepiscopi Genuensis, stante habitatione per decem & octo annos, vt præsupponitur, & quod sibbene cognitus in dicto Episcopatu ad effectum obtinendi beneficium iurispatronatus, † quod poterit conferri etiam 5 ipsimet patrono, ad cuius preces Episcopus potest illum prouidere de dicto beneficio, maxime si non est curatum, & patronus sit indigens, iuxta ea quæ ponit in specie *Abb. in c. per vestras. 26. col. 2. post med. n. 4. vers. puto etiam posse attentari. de iurepatr. Lambert. eod. tit. p. 1. lib. 2. art. 8. q. 8. Ludou. conclus. 44. col. 16. ante med. vers. ampliatur sexto quod clericus patronus. Caualc. decis. 13. n. 44. p. 3.*

Præsertim cum etiam laicus de proximo clericandus possit præsentari ad beneficium, † cum 6 hoc casu præsentatus non sit penitus indignus, si ante institutionem sit tonsuratus, quidquid alias præsentatio facta de laico non subsistat, prout resoluit *Rota coram R. P. D. Orano. Imolen. Iurispatronatus. 19. Nouembris 1584. de qua per Paris. de resignat. lib. 4. c. 2. n. 6.*

Accedat quod prohibitus ordinare clericū alienum, non prohibetur conferre ordines laico 7 extero, † & illum ad primam tonsuram assumere absque litteris dimissorijs *Guid. Pap. decis. 449. Lapus allegat. 138. n. 11. Prob. ad Monach. c. 1. n. 6. cum seq. de tempor. ordinat. Natiar. cons. 31. hispanus. eod. tit.*

Sed prædicti Doctores loquuntur quod si fuerit 8 tonsuratus, valebit tonsura, † quamuis laicus non deberet tonsurari à non suo Prælato, vt declarat late *Guido Pap. decis. 449.* quod non est applicandum ad casum nostrum, cum quæratur an faciendum sit.

Quo ad aliud dubium an Episcopus possit ordinare laicum exterum ad effectum vt consequa-9 tur beneficium in sua diœcesi, † videtur dicendum, quod non; quia *Concil. Trident. sess. 23. c. 9.* requirit seruitium per triennium, & quod postea illi conferat beneficium. Vnde cessante seruitio dicti triennij, cessat etiam facultas ordinandi, & ratio est, quia ad hoc vt Episcopus possit ordinare non subditum ratione beneficij, prius debet ordinandus habere beneficium, ob quod poterit postea promoueri ad alios 10 ordines, quos prius non habebat; † cum quia efficiatur ciuis illius loci, in quo habet beneficium, quidquid aliud sit in monachatu *Boer. decis. 260. n. 20. post Ang. cons. 23. nulla persona. in fin. vers. prædicta autem vera. Alber. in l. 1. vers. vide etiam dubitari. ff. quod cuiusque vniuersit. nomin.* Quare ratione istius ciuilitatis datur facultas ordinandi, & sic beneficium debet præcedere, vt ordinatio subsistat.

Verum est quod *Luc. de Penn. in l. eum neque. 4. in fin. vers. ex hac lege colligit. C. de incol. & vbi 11 quis domicil. haber. intend. lib. 10.* † concludit quod etiam clericus habens alicubi præbendam non sortiatur ibi domicilium, nisi sit quæ-12 stio de ipsa præbēda, † Sed contrariū est verius, vt testatur *Boer. d. decis. 260. n. 20.* prout etiam tenet *Alber. in d. l. 1. ff. quod cuisq. vniuers. nom.*

Et quamuis *Prax. Archiep. c. 48. in fin.* videatur 13 tenere quod possit prius ordinari, † & postea conferri beneficium, tamen nihil allegat, ideo non videtur recedendum à supra firmatis, per rationes & doctrinas adductas.

EPITOME.

Acquirens emphyteusim ad tertiam generationem masculinam, & fœmininam an censeatur accepisse prius pro masculis, & postea pro fœminis. ¶ Et quid stante statuto exclusiuo fœminarum propter masculos. ¶ Manutentioni an sit locus probata possessione anteriore. ¶ Subditus vnius ciuitatis in qua adest statutum excludens fœminas an illo ligetur quo ad bona alibi sita. ¶ Et quando requiratur subiectio tam respectu bonorum, quam personæ, vt similia statuta operentur. ¶ Et an sit admittenda distinctio statuti loquentis in rem siue in personam. ¶ Subditus an dicatur quis in loco vbi deliquit, aut contraxit, aut vbi res est sita. ¶ Possessio an sit nulla si capiatur non citatis detentoribus. ¶ Et an requiratur citatio specialis seu generalis.

SVMMARIVM.

1 *Manutentio conceditur constito de possessione tempore litis mota. Amplia sufficere possessionem anteriorem probatam. n. 2.*

3 *Possessio est nulla capta non citatis possessoribus seu detentoribus anterioribus, & Iudex debet iterum expulsum in ea ponere. Quamuis possessio vigore statuti esset translata. n. 4.*

5 *Citatio specialis requiritur, & non sufficit generalis per edictum, vt possit capi possessio quando scitur, vel sciri potest, quis prius possideat.*

6 *Acquirens emphyteusim ad tertiam generationem masculinam & fœmininā, censetur accepisse prius pro masculis, & postea pro fœminis stante statuto exclusiuo fœminarum propter masculos. & n. 7. Intellige vt n. 8. & 10.*

9 *Natura copulæ est æqualiter diuidere.*

11 *Ratione domicilij quis efficitur subditus statuentium.*

12 *Domicilium proprie dicitur locus habitationis, non originis. & n. 13.*

14 *Subditus non potest dici quis in loco vbi deliquit, vel contraxit, aut res est sita.*

15 *Forum sortiri & statutis ligari idem est.*

16 *Statuta excludentia fœminas vt habeant locum requiritur, quod adsit subiectio tam respectu bonorum, quam persona, & quod ista subiectio sit in vno & eodē statuto. n. 17. 18. 19. & 28.*

20 *Statutū Vrbis excludens fœminas non porrigit effectum suum ad bona sita extra territorium.*

21 *Subditus iurisdictioni Parmæ nō ligatur statuto dictæ ciuitatis excludente fœminas quo ad bona alibi sita. n. 22. & 23. Amplia siue statutū loquatur in rē, siue in personā. n 24. 25. & 27.*

26 *Statutū excludēs fœminas nō cōprehēdit forēses.*

29 *Statutum originis non porrigit vires extra territorium.*

CAPVT CCCCXXXI.

Manutentionem petitam dicebam esse concedendam, cum constaret de possessione † tempore litis motæ, quod sufficit ad obtinendum in huiusmodi interdicto *Bald. conf. 438. præmittendum est. n. 1. vers. item in his vincit. lib. 1. Io. Fab. in §. retinendæ. instit. de interdict. Caputaq. decis. 198. p. 2.* † Quamuis etiam sufficeret possessio anterior probata, cum illa censeatur continuata, quasi olim possidens præsumatur hodie possidere in interdicto vti possidentis *Abb. in c. cum ad sedem. 10. de restit. spoliat. Alex. conf. 133. n. 3. lib. 1. Rota coram R. P. D. Manzanedo. Aquilegien. pensionis. 25. Maij. 1610.*

Neque obstat prætensa possessio aduersariæ, Quia est nulla tamquam capta non citatis existentibus in possessione anteriori, † Cum non solum possessor, sed etiam detentator iniustus non possit expelli de possessione absque citatione, ita vt si Iudex expulit talem possessorem intrusum non citatum debeat reuocare traditionem possessionis, & expulsum iterum in ea ponere *Cardin. conf. 75. ad med. Calder. conf. 4. de dilation. Felin. in c. cum olim. col. 11. & 12. n. 11. de sent. & re iudicat. latè Honded. conf. 20. n. 46. & 47. lib. 1.* † Quamuis possessio vigore statuti esset translata, cum tale statutum intelligatur, nisi illa possessio iam esset apud alium *Alex. conf. 87. n. 2. & 3. lib. 2.*

Maximè stante notitia partis aduersæ de possessione capta, tunc enim magis requirebatur specialis citatio, † cum neque illa per edictum sufficeret quando scitur, vel sciri potest quis sit possessor *Felin. in c. cum olim. col. 12. n. 11. de re indicat. & in c. 2. n. 8. ad med. vers. & possent ista. de constitut. Aym. conf. 319. in fin. vers. tertio respondeo. Paris. conf. 25. n. 42. lib. 1. latissimè Menoch. de recuperand. possess. rmed. 8. n. 101. vsque ad 112. Ruin. conf. 62. n. 20. lib. 5.* Et hæc quo ad possessorium.

Quantum vero attinet ad petitorium, Concludendum est etiam pro dictis possessoribus, sumus enim † in emphyteusi acquisita ad tertiam generationem masculinam & fœmininam, quo casu acquirens intelligitur illam accepisse ordine successorio, vt prius admittantur masculi, & postea fœminæ succedant, stantibus statutis, de quibus agimus, excludentibus fœminas propter masculos, quasi contrahentes videantur voluisse sequi dispositionem statuti, quamuis etiam verba repugnarent *Bart. in specie in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. n. 5. de oper. libert. & conf. 60. n. 3. lib. 1. Alex. conf. 9. post princ lib. 5.* † & ita communiter seruari dicit *Mandos. ad Roman. conf. 22. in verb. admittantur. Peregrin. de fideicommiss. art. 17. n. 24. Aldobrand. conf. 5. n. 31. Cephal. conf. 451. n. 197. lib. 4.* & de communi late testatur *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. lib. 3. tit. 8. n. 19. & lib. 22. tit. 16. n. 20.* dixi sup. c. 347. *in fi.*

Neque obstat quod ista emphyteusis censeatur stipulata ordine successiuo respectu patris stipulantis, cui prius totaliter competit, † cum post illius obitum filiæ, & filij ad eam simul admittantur *Bart. in l. quod dicitur. de verb. obligat. Clar. in §. emphyteusis. q. 33.* † propter naturam copulæ, quæ æqualiter diuidit *l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duob. reis.* & notat etiam in specie *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. tit. 17. lib. 22. n. 1.* † Quia hoc procedit secundum dispositionem iuris communis, cum aliud sit stante statuto exclusiuo fœminarum, quasi tunc contrahentes videantur voluisse sequi dispositionem statuti prout distinguit *Bart. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. n. 5. de oper. libertor.* cum alijs supra allegatis; & declarat latè *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. lib. 22. tit 18 n. 22. & 23.*

Quæ sine difficultate procedunt, cum contractus de quo agimus sit celebratus in Vrbe, & bona in emphyteusim concessa sint posita etiam in Vrbe, & primus acquisitor tunc temporis ibidem habitaret cum tota eius familia, † quod facit, vt ratione istius domicilij quis efficiatur subditus statuentium, & per consequens talis ligetur huiusmodi statutis *Glos. in clem. vnic. §. eisdem etiã. in verb. subditos. in fin. de for. comp. Dec. in c. ad nostram il 1. n. 3. de appellat. & conf. 660. reuocatur in dubium col. 1. in fin. n. 6. Socin. conf. 79 si essemus. col. 3. in fin. n. 15. lib. 4.* vbi † etiam quod propriè domicilium dicitur habitationis, non originis *Glos. in c. statutum. 11. §. cum vero. in verb. vnam dietam. ante fin. vers. satis videtur. de rescript. in 6. Innoc. in c. fin. de for. compet.* cum alijs per *Andr. Gail. de pignoration. obseruat. 13. n. 7. & 8.* † vbi etiam quod propriè subditus dicitur ratione domicilij & habitationis *l. si in patria. C. de incol. lib. 10. l. domicilium ff. ad municipal.* † Quidquid alias sine domicilio ratione contractus, vel delicti, aut rei sitæ non possit quis dici subditus illius loci vbi contraxit, aut deliquit, aut res est sita *Gail. obseruat. 37. n. 15. lib. 2.* cum aliud sit forum sortiri, aliud subditum esse, † licèt forum sortiri & statutis ligari paria iudicentur *Idem Gail. de pignorat. obseruat. 15. n. 6.*

Quibus tamen addendum est, quod ad effectum, vt habeant locum dicta statuta exclusiua fœminatum, † requiritur quod adsit subiectio, tam respectu bonorum, quam respectu personæ, & quod ista subiectio sit in vno eodemq. statuto, si enim bona emphyteotica essent in Vrbe, & fuerint accepta per forensem non intrabit statutum, prout si persona esset subdita statuentibus, & bona essent extra locum & iurisdictionem illorum, neque erit locus statuti, cum enim vnumquodque statutorum sit imperfectum, talis coniunctio & combinatio nihil prodest, nam duo imperfecta simul iuncta non inducunt dispositionem quando sunt ita imperfecta, vt vnumquodque de per se nihil operaretur, quidquid aliud sit quando vnum de per se posset operari *Bald. in l. si quis ex argentarijs. 6. §. cogentur. vers. quod enim si transilis.*

lit.n.2.cum seq. in 4.notab. ff.de edend. Ias in l. centurio.col.22.ad med.n.58.ff.de vulgar.& pupill.per tex.in l.vnic.vbi Glos.in verb.non perficiant. & ibi Bald.n.1.C. qui numer. tutel. se excus. † & in specie similium statutorum est decisio *Rota coram R.P.D. Ludouisio. Ciuitatis Castelli hæreditatis. 10.Maij.1606. & coram R.P.D. Brauo. Roman.de Vitellis. 21. Octobr.* 1580. Vbi in loco Citernæ,& Ciuitatis Castelli aderant similia statuta excludentia fœminas propter masculos, & tamen neutrum ipsorum habuit locum, quia combinatio huiusmodi statutorum non potest fieri, nisi adsit vtraque subiectio, tam respectu bonorum, quam personarum, respectu originis, seu domicilij,† quod etiam latè comprobat *Purpur. conf. 320. p. 2.* vbi in fine præsupponit adesse incolatum, & originem, prout ita intelligit *Rota d. decis. Ciuitatis Castelli.coram R.P.D. Ludouisio.* † vbi etiam ita declarat *Castr. conf.* 32. qui loquitur stante domicilio in Ciuitate Paduæ, per quod domicilium efficitur quis subditus *Dec. conf. 661.n.6. cum alijs supra allegatis*, Et ad prædicta etiam est cons. *Francis.de Ramponib. inter cons.Calder.32.de testam.*

Imperfectio autem vniuscuiusque statuti colligitur, quia statutum Vrbis excludens fœminas non † porrigit effectum suum ad bona sita extra territorium, Quamuis enim illud sit fauorabile, Tamen iste fauor non consideratur deficiente potestate statuentium, qui extra suum territorium non habent iurisdictionem, neque possunt statuere extra illud *Put. decis.551. n.1. p.1.* † vbi loquitur de subdito iurisdictioni Parmæ, qui tamen non ligatur statuto dictæ Ciuitatis excludente fœminas quo ad bona alibi sita, quam decisionem secuta est *Rota coram Card. Blanchetto. Roman. seu Terracinen. bonorum.16.Martij.1576. & coram Card. Pamphilio. Balneoregien. bonorum. 11. Februarij. 1594.& 7.Iunij.1595. & coram R.P.D. Ludouisio. Ciuitatis Castelli hæreditatis. 10. Maij.* 1606. vbi allegantur concordantes decisiones, & voluit † late *Brun. de statut. quod stantib. mascul.art.8.q.25.n.119.tom.2.fol.204.* iuxta doctrinam *Bart.in l.cunctos populos.q.7. ante fin.vers.sed posset dubitari. n. 41. in fin. C. de sacros.eccles.* benè *Alex.*† qui etiam loquitur de similibus statutis exclusiuis fœminarum *cons. 16.viso titulo quæstionis. col.2.in princ. n. 1. ad med. lib.1.*vbi testatur de magis communi opinione, † siue statutum loquatur in rem, siue in personam,cum talis distinctio sit reprobata, prout etiam dicit *Mandos.ad Lap. allegat.* 91. *n. 7. in verb. extra territorium. Paris.* † qui etiam reijcit dictam distinctionem *cons. 68. in fin. n. 9.lib.2.Anchar.in c.1.n.152.cum seq. de constitut.Ias.in repet.l.re coniunctis.n.215. de leg.3.Ruin.cons.148.n.2. lib.3.Gozad. cons. 49. n.1.& 7.Alex.cons.128. consideratis.n.2. lib.1. Dec. cons. 313. pro resolutione. ad fin. n. 6. Ias. cons.163.col.1. & 2. lib.2. Curt.Iun. cons. 108. col.9.in fin.vers.præterea & secundo.n.30.* Stephani Gratiani

Prout etiam dicta imperfectio statutorum colligitur, Quia statutum excludens fœminas † non comprehendit personas forenses *Alex.cons.111. videretur.post princ.lib.7.& cons.44.col.3. & 4. lib.5.Ias.cons.80.n.3.lib.3.Roman cons.244.vbi Mandos.in addit.in verb.consilio. Ang.cons.73. cum alijs per Paris.cons.12.n.26.lib.3. Tiraq.de iur.primog.q.44.n.4.Brun.de statut.excludent. fœmin.art.6.n.2.cum seq. tom. 2.fol. 177.Surd. cons.257. n.16.lib.2.Ruin.cons.119.in fin.lib.1. Dec.cons.114. pro tenui.post princ. Rot.coram Card. Pamphilio. Balneoregien. bonorum. 11. Februarij. 1594.& 1. Iunij. 1595.& coram eodem. Camerinen. hæreditatis. 25. Ianuarij. 1588. & coram R. P. D. Brauo. Roman. de Vitellis. 21. Octobris. 1588.*

Ex istis apparet simpliciter esse sequendam opinionē supra firmatam omissa distinctione, † an statutum loquatur in rem, aut in personam, quam non esse approbandam testatur *Put. decis.351.p.1.Rot.coram R. P. D. Litta. Romana de Saluiatis.14. Martij.1603. Alex.cons.16.n.1. lib.1.* vbi late *Addit. in verb.non in alijs. in princ.* testatur ita practicari *Idem Alex. cons. 128. lib. 1. & cons. 19. lib. 6. Carpan. super constitut. mediolan. c. 288. n. 25.* & sequitur etiam *Rota coram R. P. D. Ludouisio. Ciuitatis Castelli hæreditatis. 16. Maij. 1606.* vbi etiam declaratur alia distinctio doctorum, qui volunt quod sint attendenda statuta vtriusque loci, quia sunt intelligenda præsuppositis terminis habilibus, concurrente videlicet in singulis iurisdictione statuentium,quæ tunc dabitur quando concurrit vtraque subiectio tam personarum,quam bonorum in quolibet statuto, nam alias illa cessante, statutum quoque cessabit *ex supra allegatis*.

Nec facit decisio *Put.29.lib.2.* vbi tenet quod statutum originis porrigat vires extra territorium, † cum illa non sit decisio *Rota*,sed particulare votum *Putei*, quod ex supra adductis non subsistit, & in specie illud damnat *Rota coram R.P.D.Ludouisio, Ciuitatis Castelli hæreditatis.10.Maij.1606.*

EPITOME.

Ædificia diruta quando possint reædificari absque consensu Superioris, & recuperent antiqua priuilegia tam si deuastētur propter delictum, quàm ob iniuriam temporum, seu hostium deuastationem absque culpa Domini. ¶ Et quid si rebelles & eorum filij sint reconciliati. ¶ Feudum an remaneat in area & solo, si destruatur domus,aut extirpetur silua, oliuetum, & vinea feudalis. ¶ In concessione olineti & siluæ quando censeatur facta mentio de oliuis,& arboribus taxatiue,seu demonstratiue. ¶ Et quid in molendino concesso ad molendum frumentum, & legato ad vsumfructum. ¶ Extincta domo an sit extinctus census.

SVMMARIVM.

1 *Feudum remanet in solo, & superficie si destruatur domus, aut extirpetur silua, oliuetum, aut vinea feudalis.*

2 *In concessione olìueti, seu silua in emphyteusim censetur facta mentio de oliuis, & arboribus demonstratiue non taxatiue, prout in concessione molendini frumenti, vel ad molendum frumentum, ideo poterit aliud molendinum construi, idē in legato fundi ad vsumfructum.*

3 *Aedificium funditus destructum an possit reaedificari sine licentia Superioris ob existentiam soli.*

4 *Iudais an sit licitum readificare sinagogas combustas & destructas absq; auctoritate Episcopi.*

5 *Prohibitus adificare castra an possit reficere. n.6.7.& 8.*

9 *Habens potestatem adificandi potest reficere castra destructa absque alicuius licentia, dummodo non ad amulationem alterius. n.10.*

11 *Castra diruta propter delictum non possunt refici sine consensu Superioris. Amplia quamuis rebelles, & eorum filij essent reconciliati. n.12.*

13 *Aedificia destructa propter delictum si reficiantur non recuperant priuilegia antiqua.*

14 *Castra diruta ob deuastationem hostium, aut temporum iniuria absque culpa Domini recuperant pristina priuilegia si reficiantur de licentia Superioris. n.15.*

CAPVT CCCCXXXII.

Silua, vel olìueto, aut vinea in feudum concessis, dicitur datum etiam solum, quod 1 remanet apud vassallum feudi nomine, † quamuis illa penitus extirpentur *l. certo generis. 13. ff. de seruit. rustic. pradior. Alex. & Ias. in l. si quis legauerit. 75. ff. de legat. 1. Schrader. de feud. p. 3. c. 4. n. 13. lib. 1. fol. 54.* vbi etiam addit idem esse in domo, seu ædificio concesso in feudum, nam superficie destructa, remanet feudum in solo *l. si fundum sub conditione. 83. §. qui fundum. de legat. 1.*

(Adde supra ad c. 217. n. 28.)

Et facit quia si quis concessit in emphyteusim oliuetum vel siluam, nō dicitur concessisse oliuas & arbores, quia censetur de illis mentio- 2 nem fecisse demonstratiue, † ideo in quācumque formam superficies, seu fundus mutetur, concessio non expirat *Schrader. de feud. p. 6. c. 6. n. 116.* Exemplo eius qui cōcedit alicui ædificare in flumine publico molendinum frumenti, vel ad molendum frumentum, videtur enim simpliciter permittere constructionem molendini, quasi illa verba ad molendum frumentum sint adiecta non gratia taxationis, sed demonstrationis, vnde quodcumque molendinum ibi construatur, nō intelligetur quid noui in flumine publico factū, dummodo non excedatur modus in cōcessione expressus *Bal. in l. 1. & ibi Ias. n. 100. C. de iur. emphyt. Schrader. d. c. 6. n. 115.* Prout etiam dicimus de concedente fundum ad alimenta, seu vsumfructum, qui censetur dedisse proprietatem, quasi illa verba dicantur adiecta demonstratiue, non taxatiue *Bart. in l. donationes in concubinam. 32. §. Species. de donat. Ias. in l. cum ij quibus. 8. §. si vni. de transaction.* & multa adduxi *supra c.*

Ideo destructo funditus ædificio, cum remaneat 3 solum, dicebatur posse illud reædificari † sine licētia Superioris *Ang. in auth. de non alienan. §. hoc ita. ad fin. collat. 2.* quem citat *Benedict. de Vadis in addit. ad Felin. in repertorio. in verb.* 4 *Sinagoga.* vbi ex hoc dicit posse cōcludi, † quod Iudæis sit licitum reædificare sinagogas combustas, vel in totum destructas absque licentia Episcopi, cum remaneat solum & area, quasi remanentibus vestigijs prioris ædificij res non dicatur noua, quamuis esset in totum & funditus destructa, ideo merito videtur posse permitti reædificationem, vt etiam considerat *Dec. in l. domum suam. 61. n. 3. de reg. iur.*

Vnde etiam prohibitus ædificare castra non pro- 5 hibetur reficere † *Bald & Ang. in l. 1. §. adificare. de mort. inferend.* quos citat *Felin. in c. cum accessissent. n. 33. de constit.* cum alijs per *Boer. decis. 44. n. 4.* & ita seruari dicit *Ias. in l. ex hoc iure. n. 13. de iust. & iur.* vbi quod licitum est reficere muros Fortilitij seu Villæ sine licentia superioris *Glos. & Bart. in l. sacra loca. 9. §. muros. de rerum diuis.*

Verum prædictis non obstantibus contrarium dixi concludendum esse, Nam quando castrum esset in totum & funditus destructum, vel aliàs 6 materia penitus abolita, † tūc dicitur castrum nouum si reædificaretur, ideo non licebit illud ædificare sine licētia superioris, & taliter ædificanti potest nunciari nouum opus, quoniam hæc refectio antiquam nō sustinet, sed castrum nouum facit *Boer. decis. 44. n. 5.* vbi multos allegat attestando ita fuisse iudicatum contra 7 Dominum, † qui volebat in area castrum ædificare, *post Alber.* qui etiam ita attestatur *in l. 1. §. si quis adificium. ff. de oper. nou. nunciat. & in l. inter stipulantem. §. sacram. de verb. oblig. Felin. in c. consuluit. in 2. notab de iudæis. & in c. cum accessissent. 8. col. penul. in princ. vers. hac & similia limita. n. 33. de constitut.* Et quamuis *Dec. & alij supra allegati* aliud concludant, 8 Tamen eorum opinio non est tuta, & contraria sententia est magis communis, & in iudicijs approbata, vt per *Doctores supra adductos, & per Alex. & Ias. in l. 1. §. si quis adificium. de nou. oper. nunciat. Idem Ias. in l. quominus. col. penult. n. 184. de flumin.* vbi multa similia adducit.

In eo autem qui haberet potestatem ædificandi 9 non datur ista differentia, † quia vnicuique in suo est licitum de nouo ædificare seu reficere castra & fortilitia, dummodo non ad æmulationem alterius, cum enim habeat omnimodam iurisdictionem, non requiritur auctoritas alicuius, quidquid aliud sit in subditis & vassallis, qui non possunt ædificare castrum, aut fortilitium, nec barbacanas, archerias, & canonerias sine voluntate Domini superioris

ius

ius directum habentis vt late declarat ita distinguendo *Boer.decis.320.col.2.& 3.n.4.vsque ad 7. Dec.in l.domum suam.61.n.4.de regul.iur. Ias.in l.ex hoc iure.n.6.& 7. de iust.& iur.*

Et quod dictum est de æmulatione voluit etiam *Innoc. in c.pisanis. 19. ad fin. de restit. spoliator.* 10 † vbi quod non licet noua castra facere ad æmulationem alterius, prout neque incastellare vetera, ad quorum demolitionem poterit agi condictione legis, vel officio iudicis *Felin. in c.cum accessissent.ad fin.vers.secundo limita. de constit.Abb.in d.c. pisanis.col. vlt. vers. dicit etiam. n.15.* Quidquid *Iacob.de Aren. Ang. & Flor.* dissentiant, cũ contra eos sit verior opinio vt latè declarat *Boer. decis.320.n.8.vsquead* 12.

Minus esset dubitandum in castris dirutis ob delicta, quæ non poterunt reædificari 11 † nec restaurari absque Superioris licẽtia *Salic.in l. seruus. in fin. C.de pæn. Franc.in c.felicis.in princ.n.4. eod.tit. Ang.in l.numerationibus.n.44.de solut. & cons.34.col 2. in princ. Bald.in l.si vt proponis.la 2.ad fin.C.de nupt.* 12 † vbi ampliat quamuis rebelles, vel eorum filij essent reconciliati, quia stante constitutione, quod nullum fortilitium seu castrum fiat sine consensu Papæ, si illud propter rebellionem fuisset funditus destructum, non licebit illis reficere absque consensu Papæ *Andr. Gail. obseru.61. lib.2. n.4.Ias.in l. quominus.col. fin.n.189 de fluminib.*

Immo neque ista castra destructa propter delictũ si reædificentur, & restaurentur recuperant 13 sua priuilegia antiqua, † puta iurisdictionẽ, merum & mixtum Imperiũ, exemptiones, & immunitates, & alia priuilegia *Bellon.* latè *cons.1.n.7. post Alex.cons.43.lib.1. Curt.Sen. cons.26.lib.2.* dixi *supr.c.217.n.28.Gail.obseru.61.n.4.lib.2.*

Quæ tamen sunt limitanda non procedere in castro diruto, & solo æquato temporum iniuria 14 aut hostium, & prædonum deuastatione, † aut ex particulari alia prouisione destructo absque aliqua culpa & delicto domini Castri, tũc enim, si fuerit reædificatum de licentia Principis, recuperat omnia iura & priuilegia, cum talis destructio fuerit casu fortuito, qui non debet nocere Domino, in quo nulla culpa potest considerari, & ita communiter distinguunt *Doctores in c.1.vbi Isern.n.26.& ibi Præposit.n.2.in fin. Afflict.n.18. de capit. corrad. Bald.cons.322.in primis considerandum.lib 4.& de pac.constant. in princ.vers.imperialis clementiæ.col.4.in prin. vers.quid ergo si huiusmodi.n.10.& in Margar. in verb.ciuitas. Panorm.in c. abbate.25.n.16.de verb.signif. Alex.cons.193.ex themate.n.7.lib.2.*

Licet autem in supradicto casu recuperentur priuilegia, & iura pristina quando Castrum fuit 15 dirutum sine culpa Domini, † nihilominus hoc erit intelligendum dummodo reædificatio fiat de licentia Principis, quia stante totali dirutione non datur reædificatio absque illius auctoritate vt conclusum est supra *vers. verum prædictis.n.6.* Vnde non esset quærendum de iuribus recuperatis nisi ædificium fiat seruatis his quæ seruanda sunt.

EPITOME.

Bona patrimonialia quando possint retrahi per filios etiam infantes, & in vtero existentes hæredes patris, qui illa vendidit. ¶ Et quid in vita ipsius patris. ¶ Ius retractus an dicatur aduentitium, & an detur filijs ex persona propria, & an requiratur, quod sint in rerum natura tempore alienationis. ¶ Et an in eo pater habeat vsumfructum stante alienatione per ipsum facta. ¶ Hæres quando teneatur de euictione emptori ob retractum secutum. ¶ Testator quo casu possit obligare bona hæredum ita vt excludantur à retrahẽdo. ¶ Filius quando intret in locum patris in retractu, & fideicommissis, & in similibus priuilegijs. ¶ Ius redimendi an sit ad instar successionis ab intestato, & an sit transmissibile tam actiuè quam passiuè. ¶ Statutũ vt ius retractus non possit vendi aut cedi an comprehendat alienationem quę fit in hæredem suum. ¶ Titulus pro hærede an cadat in suo. ¶ Priuilegium quando extinguatur cum persona. ¶ Requisitio agnatorum an præsumatur spatio longi temporis. ¶ Ius redimendi an sit præscriptum per triginta annos. ¶ Et an in eo detur restitutio ex capite ignorantiæ. ¶ In iure quærendo an consideretur titulus aut mala fides. ¶ Scientia præsumpta agnati an sufficiat ad effectum, vt non possit retrahere. ¶ Et per quæ inducatur ista scientia. ¶ Denunciatio requisita per statutum quando sit de forma. ¶ Statutum mandans quod requirantur omnes agnati in alienatione facienda an comprehendat patrem vendentem ita vt teneatur filijs denunciare. ¶ Filius quando dicatur vna persona cum patre, adeo vt scientia vnius dicatur scientia alterius. ¶ Filius repudians quando admittatur tãquam legitimus & agnatus. ¶ Præscriptio quo casu currat filijs in potestate existentibus. ¶ Tempus belli & feriarum an detrahatur de præscriptione.

SVMMARIVM.

1 *Filij & hæredes patris possunt retrahere bona patrimonij, vel auita à testatore vendita.n.3.4.5.6.& 7.Amplia etiam in minore infante, & in vtero existente.n.8.*

2 *Hæres quando possit venire contra factum defuncti. & n.34.*

9 *Ius retractus etiam viuente patre datur filijs minoribus & pupillis. n.14.17.& 18.*

10 *Filius quidquid acquirit patri acquirit.*

11 *In aduentitijs proprietas est filij, vsusfructus patris.*

12 *Ius retractus dicitur aduentitium.*

13 *Pater non habet vsumfructum in bonis alienatis, & retractis per filium.*

15 *Potestas patris intelligitur quo ad commodum filiorum.*

16 *Filius dicitur agnatus proximus.*

19 *Hæres non tenetur emptori de euictione, nisi vendens rem subiectam redemptioni promisisset*

in spe-

in specie illam esse securam aduersus retractum.

20 *Ius retractus non datur filio si euictio sit promissa per venditorem obligando bona haeredum. & n.24.*

21 *Effectus obligationis augetur si obligentur bona haeredum.*

22 *Testator potest obligare haeredes, & eorum bona.*

23 *Facta obligatione haeredum per testatorem si adeatur haereditas sine inuentario talis obligatio censetur per haeredes ratificata.*

25 *Ius retractus datur filijs tam ex persona patris quam propria. n.31. & 33.*

26 *Repraesentatio procedit tam si agatur de iure competente alicui ex dispositione legis, quam hominis, vt in fideicommissis, ac beneficijs, & priuilegijs, in quibus filius ingreditur in locum patris. n.27.28. & 30.*

29 *Ius redimendi quod datur agnatis proximioribus est ad instar successionis ab intestato.*

32 *Ius prothomiseos datum proximioribus ad haeredes transmittitur tam actiuè quam passiuè.*

35 *Ius redimendi ratione consanguinitatis est personale non reale, vt illud vicinitatis, & an sit transmissibile. n.91.*

36 *Statutum vt ius retractus non possit vendi aut cedi comprehendit etiam alienationem, quae fit in haeredem suum. n.37.39. & 45.*

38 *Necesse est quodammodo vt quis moriatur cum haerede.*

40 *Titulus pro haerede an cadat in filio. n.41.42.43. & 44.*

46 *Priuilegium cum persona extinguitur quando ad alios no pnotest transferri.*

47 *Retractus competit filio ex persona propria si probetur illum esse in rerum natura tempore alienationis. n.50.*

48 *Ante natiuitatem non dicitur quis agnatus.*

49 *Statutum mandans quod requirantur agnati praesupponit illorum existentiam.*

51 *Requisitio agnatorum praesumitur facta stante spatio longissimi temporis. n.55.56.58. & 60.*

52 *Omnes solemnitates praesumuntur interuenisse spatio triginta annorum. n.54. & 59. Intellige vt n.53.*

57 *Consensus domini quando censeatur adhibitus in alienatione emphyteusis.*

61 *Ius redimendi est praescriptum spatio triginta annorum. n.62.63.66. & 92. D. clara vt n.65.*

64 *Omnis actio dicitur praescripta spatio triginta annorum, qui currunt etiam contra ignorantes sicut contra scientes. & n.67.*

68 *Restitutio non datur ex capite ignorantiae in materia retractus praescripti tamquam agatur de lucro captando, non de danno vitando. Amplia etiam in minore. n.69.*

70 *In iure quaerendo non consideratur titulus, aut mala fides praescribentis, sed negligentia non petentis.*

71 *Scientia praesumpta agnati an sufficiat quando oratenditur retractus bonorum alienatorum. n.74.*

72 *Perqua verba inducatur scientia praesumptiua.*

73 *Iuris praesumptio dicitur esse legitima & liquida probatio.*

75 *A verbis claris non est recedendum.*

76 *Denunciatio quae requiritur per statutum circa retractum an sit de forma. & n.93.*

77 *Scientia probatur per coniecturas.*

78 *Statutum mandans quod agnatus teneatur requirere omnes agnatos an emere velint bona alienanda comprehendit etiam patrem vendere volentem, qui debet denunciare filijs, quos habet in potestate. n.82.*

79 *Filius quando dicatur vna persona cum patre, ita vt scientia vnius sit alterius. n.81.*

80 *Filius repudians quasi filius, admittitur tamquam legitimus & agnatus.*

83 *Pauper est etiam requirendus ad retractum.*

84 *Filius etiam sub potestate debet requiri an velit retrahere cessante tamen fraude, quod pro alio non retrahat.*

85 *Filius quando habeatur pro legitime denunciato stante requisitione facta patri ad retrahendum.*

86 *Praescriptio non currit filijs in potestate existentibus, & multo minus pupillis. n.87. & 88.*

89 *Tempus belli & feriarum detrahitur, vt non currat praescriptio. & n.90.*

CAPVT CCCCXXXIII.

Continentur in casu proposito plura dubia quorum primum omissa disputatione videtur resoluendum affirmatiuè, [1] † quod videlicet filij haeredes patris, seu alij proximiores consanguinei haeredes venditoris possint retrahere bona patrimonij, vel auita à testatore vendita, prout etiam si in vita alienantis illa petijssent iure retractus, eique successissent, poterunt iustè litem prosequi super eodem retractu, [2] † quamuis enim haeres non possit venire contra factum defuncti, neque filius haeres patris possit reuocare alienationem à patre factam *l. cum à matre. C. de rei vendic. cum alijs latè adductis per Pinell. in l.1. par.3. n.79. C. de bon. matern.* [3] † Tamen natura huius praelationis est, vt etiam haeredem admittat, quoniam iure proprio competit, nec factum defuncti impugnat, quasi retrahat tamquam proximior, non vt haeres *l. debitor. 59. §. vlt. in fin. vers. quia non quasi haeres. ff. ad trebell. per quem tex.* [4] † ita in specie retractus hanc quaestionem determinauit *Alabelorus Episcopus Treconensis*, prout refert & sequitur *Henric. Boic. in c. constitutus. col. 2. post princ. vers. in contrarium arguitur. & ibi Bellamer. col. 2. vers. primo oppono. de restit. in integr.* vbi etiam quod ita tenuit *Petr. de Querceu Doctor Aurelianensis*, [5] † quod etiam voluit *Io. Nicol. Arelat. in repet. l. generaliter. par. 2. n.34. C. de secund. nupt. Ferron. in consuetud. Burdigal. tit. de retract. §.3. ad fin. & decis. 12. in princ. Euerard. loco argument. 115. de tamquam, seu respectiuis. n.29. vers. trigesimoquarto facit. Pinell. in l.1. par.3. n.99. vers. fulcitur quinto. C. de bon. matern.* Quidquid aliud sentiãt *Anchar. Bertrand.*

Adde supra ad 5. 201. n.19. vsq; ad n. 37.

Bertrand. & Flavian. de quibus per Honded. 6 cons. 3. n. 66. lib. 1. † Quia contraria opinio est verior & magis communis, prout testatur Gutier. pract. quæst. lib. 2. c. 149. n. 2. vbi etiam refert Matienz in l. 7. taur. n. 68. vbi quod respondet omnibus contrarijs, qui possunt adduci Gomes. in l. 70. taur. n. 10. Montal. in l. 13. in glos. nueue dias. tit. 10. lib. 3. for. ad med. Fanuc. de inventar. p. 7. n. 219. tom. 8. p. 2. fol. 318. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. n. 51. vsque ad 54. Rosental. de feud. c. 9. memb. 2. conclus. 76. n. 7. p. 1. fol. 630 Masuer. in prax. tit. de retract. §. item secundum opinionem. Cifontes in l. 70. taur. q. 20. Cassan. super consuetud. Burgund rubr. 10. de retraict. §. 1. in tex. ibi l'homme ou femme. col. 3. in princ. n. 8. vers. de maiore vero fol. 1309. & in eod. §. 1. in tex. ibi le plus prochain. col. 1. post med. vers. numquid autem filius. fol. 1316. vbi etiam allegat Ludouic. Bolognin cons. 14. 7 Et idem † sequitur Claudius Marlettus int. cons. eiusd. Chassan. 23. n. 12. cui d. cons. tribuit Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. n. 70. Quamuis alij dicant esse Marsil. vt per Carpan. super constit. Mediol. c. 407. n. 154. post med. & tamquam veriorem opinionem secutus sum supra c. 205. n. 29. vsque ad 37. tom. 2.

Quæ procedunt, sioe simus in maiore, siue mino- 8 re, etiam infante, & in vtero existente, † vt latè concludit Boer. decis. 12. n. 2. cum seq. & decis. 138. & multis rationibus hanc opinionem defendit Claud. Marletus inter cons. Chassan. cons. 23. per tot. vbi respondet omnibus obiectis contrarium tenentium, & præsertim Chassan. super consuetud. Burgūd. rubr. 10. tit. de retract. in tex. ibi l'homme ou femme. colu. 2. in fin. n. 7. 9 vsque ad 10. fol. 1309. † Cum etiam viuente patre detur filijs huiusmodi beneficium retractus etiam minoribus & pupillis, Neque enim ob- 10 stat, quod quidquid acquirit filius † acquirat patri l. si venditor. §. si pupillus. ff. de in diem adict. Quia hodie in aduentitijs proprietas est 11 filij, † vsusfructus autem patris l. cum oportet. in princ. C. de bon. quæ liber. sicut est ius retra- 12 ctus quod dicitur aduentitium, † vt in specie concludit Idē Claud. Marlet. int. cons. Chassan. 23. n. 11. quem approbat Tiraq. alios adducens de retr. lignag. §. 1. glos. 9. n. 59. & 70. vsq; ad 76. 13 vbi † etiam multa, quod neque hoc casu pater habebit vsumfructum in dictis bonis retractis Bellam. in c. constitutus. col. 10. vers. plus dicebā. de restit. in integr. Prout neque obstabit quod filius nihil habeat cum omnibus latè respon- 14 deat Tiraq. d. §. 1. glos. 9. n. 59. vsque ad 76. † Et passim datur filijs ius redimendi alienata per 15 patrem ipso viuente, † cum potestas patris intelligatur quo ad commoda filiorum Pinell. in l. 1 p. 3. n. 74 in fin. C. de bon. matern. Et stante 16 facultate redimendi data proximioribus, † filius dicitur agnatus proximus l. filius. 12. ff. de 17 suis & legitim. hæredib. † & ita in specie magis communiter concludunt Isern. Præposit. Aluarot. Afflict. & alij in c. 1. § titius. si de feud. defunct. content. Bald. cons. 276. lib. 5. Misinger. obseruat. 85. n. 2. cent. 4. Ias. cons. 58. lib. 3. Curt. 18 de feud. p. 4. n. 151. † & de verissima opinione, & magis communi testatur Schrader. eod. tit. de feud. p. 8. c. 7 n. 9. & 10. fol. 240. Pinell in l. 1. p. 3. n. 74. C. de bon. matern. Rosental. de feud. c. 9. membr. 2. conclus. 82. n. 12. & q. 67. & 88. eod. c. 9.

Ideo neque hæres tenebitur emptori de euictione, nisi vendens rem subiectam redemptioni 19 promisisset illam esse tutā, † ac securam etiam aduersus retractum consanguineorum, tunc enim stante ista speciali & expressa promissione non admittetur hæres patris vendentis ad retrahendum, quidquid aliud sit quando promissio euictionis esset generalis, nam illa non impediret quod filius non posset retrahere. Gutierez pract. quæst. lib. 2. c. 149. in fin. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. n. 36. Fanuc. de inuentar. p. 7. n. 219. tom. 8. p. 2. f. 318. & concludūt Bart. & alij in l. si familiæ. vbi Glos. fin. vers. quod si vnt. C. famil. ercifcund. Martin. Laudens. & Cardin. Alexandr. in c. 1. col. 1. si de feud. vasall. ab aliq. interpell. fuer. Alex. cons. 21. n. 6. lib. 5. Aret. cons. 3. n. 1. Ruin. cons. 72. n. 5. 20 lib. 5. † Quod etiam procederet, si euictio fuisset promissa per venditorem obligando bona quoque hæredum, tunc enim non daretur filio 21 ius retractus Honded. cons. 3. n. 63. lib. 1. † Augetur enim effectus obligationis, quando obligantur bona hæredum Bald. in l. qui se patris. n. 32. C. vnde liber. Roland. cons. 97. n. 47. lib. 1. 22 Paris. cons. 16. n. 42. lib. 1. † Potest enim testator obligare hæredes, & eorum bona Bald. in l. assidui. C. qui potior. in pign. habeant. Cephal. 23 cons. 392. n. 25. lib. 3. † Et quoties facta est obligatio hæredum, si adeatur hæreditas sine inuentario, talis obligatio censetur per hæredes ratificata Affl. decis. 111 n. 16. Vnde meritò il- 24 lis non dabitur vendicatio bonorum, † in quibus ius prætendunt Roland. qui de communi cons. 97. n. 46. vsque ad 53. lib. 1.

Secundo quæritur an ius retractus competat ne- 25 potibus & eorū personis proprijs, vel ex persona eorum patris, Et quidem breuiter concludendum est, quod etiam in iure redimendi filius ingrediatur locum patris prædefuncti, 26 eiusq; personam repræsentet, † cum ista repræsentatio procedat non solum quando agitur de iure competente alicui ex dispositione legis §. cum filius. instit. de hæredit. quæ ab intest. deferunt. Paris. cons. 20. n. 21. lib. 3. Sed etiam quan- 27 do agitur de dispositione hominis, † itaut etiam in fideicommissis hoc attendatur Alex. cons. 26. n. 13. vers. præterea. & ibi Add. in verb. communiter. lib. 3. & cons. 88 lib. 1. post Glos. ab omnibus receptam in l. cum ita. 33. §. in fideicommisso. in verb. primo. ff. de leg. 2. Aym. cons. 67. n. 5. Roland. cons. 68. n. 31. lib. 1. Menoch. 28 cons. 124. n. 31. lib. 2. † Cum etiam in beneficijs & priuilegijs filius ingrediatur in locū patris Bald. in l. 1. n. 7. col. 5. vers. pono dicit statutum. C. de secund. nupt. Alex. cons. 26. n. 10. lib. 3. Ma- 29 ximè quia ius redimendi, † quod datur agnatis proximioribus est ad instar succesionis ab

inte-

intestato *Affl. in c. 1. §. sed & res. n. 10. per quam fiat inuestitur. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 79. n. 84.* Vnde merito filius in hoc iure de-30 bet ingedi in locum & gradum patris, † cum ingrediatur in illis, quæ ad similitudinem successionis deferuntur *Ang. in §. cum filius. in-31 stit. de hæredit. quæ ab intest. deferunt.* † & ita per supradictas & similes rationes cōcludit in specie *Schrader. de feud. p. 8. c. 7. n. 38. vsque ad 41. fol. 266.* & hanc repræsentationem admittit quoque *Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. n. 93. cum seq.* quamuis videatur dubitare *in §. 1. 32 glos. 9. n. 2.* † Cum etiam istud ius prothomiseos & facultas redimendi, quæ datur proximioribus ad hæredes transmittatur tam actiuè, quam passiuè, si sint capaces rei quæ redimitur *Affl. de iur. prothomis. §. 2. incip. vt infra triginta dies. n. 22. Paris. cons. 81. n. 25. & 26. lib. 7. per tex. in l. 1. C. vt action. ab hæredib. & contra hæred. Schrader. de feud. q. 8. c. 7. n. 30. fol. 265. Rosental. eod. tit. c. 9. memb. 2. conclus. 92. n. 1. fol. 660.* Et quamuis hoc permittatur filijs tamquam hæredibus, & per viam repræsenta-33 tionis, vt dictum est, Non tamen excludentur etiam à retractu ex persona propria, cui hoc ius prælationis competet iure proprio tāquam proximiori non ex persona alterius, nec tamquam hæredi, sed prout ipse voluerit *Henric. Boic. in c. constitutus. col. 2. post princ. de in in-34 tegr. restitut.* † Cum, vt supra dictum est, hæres possit etiam ex propria persona contrauenire *Tiraq. de retr. lignag. §. 1. glos. 9. n. 55. in fin. post Fulgos. cons. 67. paterfamilias. col. 3. vers. in eo autem. n. 4. Natt. cons. 470. n. 13. vsque ad 18. 35 Menoch. cons. 89. n. 12. cum seq. lib. 1.* † Ideo tale ius competens ratione consanguinitatis est personale, nō reale, vt est illud vicinitatis *Affl. de iur. prothomis. in princ. legis. n. 43. Nouell. eod. tit. §. 2. n. 129. cum seq. Bald. in l. ad officium. n. 7. C. comm. diuid. Honded. cons. 10. n. 12. lib. 2.*

Verum est quod in casu de quo agimus tale ius redimendi non potuisset in hæredem suum transmitti, cum ex alio statuto *c. 91.* expresse 36 caueatur, † quod idem ius non possit vendi, cedi, tradi, alienari, vel in alium transferri quouis titulo lucratiuo, vel oneroso voluntario & necessario, de quo statuto, vt non possit fieri cessio meminit *Tiraq. de retr. lignag. §. 26. 37 glos. 1. n. 2.* † Vnde cum prohibeatur in alium transferri quouis titulo, comprehendit etiam alienationem, quæ fit in hæredem suum, in quo repetitur titulus pro hærede vt *ff. & C. pro hæred.* Et talis titulus videtur necessarius, nam 38 quodammodo necesse est, † vt quis moriatur cum hærede ex notatis per *Bart. in l. ex facto. §. fin. ad trebell. Abb. in c. in præsentia. in glos. 1. de probat. Ang. cons. 265. Alex. cons. 17. n. 2. lib. 5.* 39 & in puncto istius statuti Lucensis † ita concludit *Dec. cons. 221. viso puncto & diligenter. n. 3. col. 2. in fin.* quem in eisdem terminis dicti sta-40 tuti sequitur † *Socin. Iun. cons. 22. n. 5. vsque ad 8. lib. 1. Ceph. cons. 53. n. 19. cum seq. Cornazar. decis. Lucens. 62. n. 2. & decis. 173. n. 4.* Quamuis enim titulus pro hærede non cadat in filio, qui erat in patria potestate *l. nihil. C. 41 pro hæred.* † Tamen hoc procedit quando filij simpliciter venirent vt filij, & tamquam sui *l. 2. §. filium. ff. pro hæred.* Secus autem quando, 42 prout in casu nostro, non veniunt vt filij, † sed vt agnati; quibus ex lege municipali datur istud ius redimendi, cum etiam requiratur, vt sint masculi, vt disponitur in eodem statuto. 43 Nam † tunc etiam in filio, qui ita venit, habet locum titulus pro hærede *Bald. in rubr. extr. de præscript. col. 4. ante med. vers. dicat quod si filius. n. 15.* vbi quod ab alio non fuit adnotatum *Alex. in l. in suis. col. 2. ad med. vers. hoc tamen limitari debet. n. 9. ff. de liber. & posthum.* vbi quod est mirabile verbum legistis incognitum *Idem Alex. in l. 1. col. penult. in fin. n. 27. C. qui admitt. per tex. in l. 1. §. sed videndum. de suc-44 cessor. edict.* † Immo etiam in casu nostro propter illa verba vniuersalia quouis titulo voluntario, seu necessario habebit locum titulus pro hærede, etiam in filio, quamuis propriè non dicatur habere talem titulum *Glos. in clem. ne romani. §. 1. in verb. quouis modo. de elect. & in 45 clem. 2. de reb. eccles. non alienand.* † & in indiuiduo per istam rationem ita concludit *Dec. cons. 221. col. 2. in princ. n. 4. Socin. Iun. cons. 22. n. 6. ad fin. vers. tertio etiam respondetur. lib. 1.* Maximè quia huiusmodi statutum videtur date priuilegium ei, qui non fuit requisitus, cum tamen requiri deberet, & quidem personaliter, quia persona eius passa est neglectum venditoris non requirentis, Vnde tam ex hoc, quam 46 etiam quia statutum expressè declarat † tale priuilegium ad alios non posse transferri, meritò dicendum est, quod cum persona illud fuit extinctum, itaut neque transeat in filium *Socin. d. cons. 22. n. 7.* ex notatis per *Glos. in l. si tibi decem. §. si pactus. ff. de pact.*

Non poterunt igitur in hoc casu venire iure repræsentationis, licèt possint ex persona pro-47 pria, † dummodo tamen probetur illos fuisse in rerum natura tempore alienationis, cum statutum requirat, quod adsit agnatus, qui 48 ante natiuitatem non dicitur talis † *l. fin. de collat. bonor.* quod etiam colligitur ex eodem statuto dum disponit, quod requirantur agna-49 ti, vnde præsupponitur illorum existentia, † ad hoc, vt eis possit fieri requisitio *l. 4. §. toties. de damn. infect.* Vltra verbum habeat agnatos, de quo in dicto statuto, quod est præsentis temporis designantis quod sint nati *l. ex facto. in 50 princ. de vulg. & pupill. cum alijs per Dec.* † qui ita in specie concludit *d. cons. 221. col. 1. n. 1. & ibi Add. in verb. natus. post Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. n. 80.*

Quo vero ad tertiam quæstionem concludendum est affirmatiuè, quod requisitio agnatorum 51 facienda per eum, qui vult alienare bona patrimonialia vigore statuti permittentis retractum præsumatur facta stante spatio longissimi temporis ne dum triginta, sed quadraginta 52 annorum, † cum omnes solemnitates longo tempo-

tempore præſumantur l.ſi filius. C. de petit.hæ-
redit. Alex conſ.113.n.5. lib.1. Afflict.decif.305.
53 n.13. Aret.conſ. 36.n. 5. & 6. † Maximè in ſo-
lemnitate de qua agimus, quæ poteſt interue-
nire ante vel poſt actum, Vnde magis præſu-
mitur adhibita per ſpatium diuturni tempo-
ris, quamuis ex inſpectione actorum non ap-
pareat illam interueniſſe Dec. conſ. 341. viſo
puncto.n.13.& conſ.409.n.12. Surd. decif.334.
n.2.p.2. Rolãd.conſ.99.n.33.& 34.lib.2. Cephal.
conſ. 171.n. 40. lib.2. Et regulare eſt quod in
54 omnibus actibus tam iudicialibus, † quam
extraiudicialibus ſolẽnitates extrinſecæ præ-
ſumantur per ſpatium dicti temporis, vt in
ſententia, arbitramento, conſenſu, electione,
licentia, delegatione,& ſimilibus caſibus, quos
latè comprobat Schrader.de feud.p.10.ſect.12.
n.47. vſque ad 62. Roſental.eod.tit.c.4.concluſ.
31.f.105. Rot.diuerſ.decif.179.p.2. Roland.conſ.
49.n. 23. vſque ad 34.lib.2. Ann.conſ.113.n.1.
55 & 41.lib.2.† Et in ſpecie requiſitionis de qua
agimus vigore ſtatuti concedentis retractum
Bellam.conſ.46.n.6.& 7.Proſper Rendellus de
iur.prothomiſ.§.tranſuerſo autem.in princ. tex.
6.n.2.cum ſeq.fol.281. & in eod. §. in verb. ex
56 aliquo contracto.n.28.fol.293.† vbi etiam con-
cludit quod iſta licentia & denunciatio vicino-
rum, quod conſenſerunt ementi præſumatur
per ſpatium longi temporis ideſt decẽnij, cum
non agatur de magno præiudicio in ipſis cau-
ſis retractuum quo ad diminutionem patrimo-
nij omittentium retrahere, quando allegans
57 denunciatum fuiſſe eſt in poſſeſſione, † Exem-
plo emphyteotæ & ſimilium quo ad conſenſum
domini Alex. conſ. 113. n. 10. lib. 4. Roland.
conſ.99.n.25.lib.2. Dec.conſ.409. col.1. Gozad.
58 conſ.11.n.11.† Quod tamen de tempore decem
annorum modò non eſt firmandum, cum non
ſit neceſſe tamquam præſupponatur in facto
exceſſiſſe ſpatium annorum quadraginta & ſe-
59 xaginta, † per quod temporis ſpatium omnes
concludunt præſumendas eſſe ſolemnitates à
iure, ſeu ſtatuto requiſitas Bellon.conſ.46.n.5.
& 6.& conſ.39.n.6.Iaſ.in l ſciendum.col.7.de
verb obligat. Imol.in c.peruenit. n. 13. de empt.
& vendit. Menoch.præſumpt.132.n.41. cum
60 ſeq. lib. 3. † Et in ſpecie huius ſtatuti Lucenſis
quod præſumatur facta requiſitio proximorũ
ex ſpatio dicti temporis concludit latè Socin.
Iun. conſ.22.n.12.vſque ad 20.lib.1. vbi etiam
quod in terminis eiuſdem ſtatuti ita conſuluit
Dec. conſ.222.alias eſt conſ. 221. viſo puncto,
& diligenter.col.4.in princ. verſ.quarto prædi-
cto. n.6.

Quartum dubium eſt decidendum affirmatiuè,
quod per lapſum triginta & quadraginta an-
61 norum † ſit præſcriptum huiuſmodi ius redi-
medi Caſtr.conſ.430.circa primum.in princ.lib.
2. Tiraq.de retract.lignag.§.36. gloſ.2. n.26.per
tex.in c.porro.qualit.olim feud.alien.pot. Cepoll.
62 conſ. ciuil.43. col. fin. † & in ſpecie ſtatuti Lu-
cenſis, de quo agitur Dec. conſ. 221. viſo pun-
cto & diligenter.col.vlt.ad fin. verſ.vltimo eſt
63 omittendam. Socin.Iun.conſ.22.n. 20.lib.1. † Et
ita in Rota Lucana ſæpius fuiſſe deciſum teſta-
tur Ioſeph. Ludouic.decif. Lucenſ. n.12. Cum
64 per hoc temporis ſpatium † ſit ſublata omnis
actio l.ſicut.& l.vlt C.de præſcript. trig. annor.
l.2.C.de conſtit.pecun. Dec.conſ. 267. non exce-
65 dit.n.4. Affl. decif.13. n. 2. & 3. † Intelligendo
quando ſumus in emptore & eius hærede, cum
aliud ſit quando idem emptor alij vendidiſſet,
tunc enim ſufficerẽt decem anni inter præſen-
tes, & viginti inter abſentes, Exemplo actio-
nis hypothecariæ Tiraq. de retract.lignag.§.1.
66 gloſ.10.n.11. & §.36.gloſſ.2. n.31. in fin. † Et
quamuis Ludouic.d.decif.Lucenſ.52.n.23. cum
ſeq. contrarium teneat, quod in terminis dicti
ſtatuti non currat iſta præſcriptio triginta an-
norum, itaut neque ſufficiant centum anni, ni-
67 ſi à die ſcientiæ veræ, non præſumptiuæ, † Ta-
men eius opinio non eſt tuta, cum præſcriptio
longiſſimi temporis currat etiam contra igno-
rantes, ſicut contra ſcientes Boer.decif.112.per
tot. Felin.in c.ex tranſmiſſa. 10.col.penult. in
fin. n. 8. de præſcript. Balb. eod.tit. 4.p. 4. part.
princ.q.28. Tiraq.de retract.lignag.§.35.gloſ.4.
n.18.& 19. Bou.de ſtatut.vrb.præſcript gloſ.19.
n.1.cum ſeq.latè Caſtr.conſ.30. n. 10. vſque ad
22.lib.3.per tex. clarum in l. ſicut. 3. vbi Ang.
n.14. Bald.in fin.n.19. C.de præſcript. trig. vel
quadrag.annor. Socin in l. cum filius. §.in hac.
col.penult.ad fin. verſ.tertio contra hanc opinio-
nem. ff. de verb. oblig. cum alijs per Honded.
conſ.83.n.54. lib.1.

Quinta dubitatio ex ſupradictis deciditur, quod
ſcilicet non detur reſtitutio in caſu noſtro ex
68 capite ignorantiæ, † Cum enim ſimus in
materia retractus agitur de lucro captando,
non autem de damno vitando, vnde talis igno-
rantia non poteſt prodeſſe Bart. in l.ſi quis in
graui. §.vtrum. ff.ad Sillan. & notat in ſpecie
69 Tiraq.de retract.lignag.§.33.gloſ.4.n.45.† vbi
etiam quod in hoc caſu negabitur minori talis
reſtitutio, Maximè quia vbi datur reſtitutio ex
capite ignorantiæ, illa debet eſſe probabilis,
non craſſa & ſupina, Præſertim quando agitur
de lucro captando, vt in terminis præſcriptio-
nis dicit Pariſ.conſ.16.n.139.lib.2. Dec.conſ.29.
n.2.& 8. Alex conſ.163.n.6. lib.2. Socin. conſ.
219.in fin.lib. 3. Surd. qui de communi decif. 4.
n.7. cum alijs quos adduxi decif.40.n.38.vſque
70 ad 42. † Immo in iure quærendo non conſide-
ratur titulus, aut mala fides præſcribentis, ſed
ſolum negligentia non petentis, Vnde paſſim
præſcribitur iſtis iuribus abſque dicta qualita-
te bonæ fidei, aut tituli Bald.in l.licet.n.5. verſ.
in contrarium.C.de iur.deliber. Caſtr.conſ.279.
n.2.lib.1. Corn.conſ.305. n.6. lib. 3. Pariſ.conſ.
32.n.16. lib.3. Socin. qui de communi conſ. 81.
in fin.n.6. lib. 1.

Sextum dubium videtur decidendum affirmati-
uè, quod ſufficiat præſumpta ſcientia agnati
71 prætendentis † retractum bonorum alienato-
rum, Nam ſtatutum præſupponit, quod intel-
ligatur ſcire ille, cui emptor, vel alia perſona
pro

pro eo denunciauerit, vel si alio legitimo modo sciuerit, † quæ verba includunt etiam scientiam præsumptiuam, cum iuris præsumptio soleat esse legitima, † & liquida probatio *l. licet imperator. de leg. 1. Bart. in l. vlt. de public. iudic. Abb. in c. 1. in 2. notab. de cleric. non resid.* † Et in specie statuti de quo agimus cócludit *Socin. Iun. conf. 1. n. 16. vsque ad 19. lib. 2. post Dec. conf. 221. col. 3. in fin.* vbi etiam considerat quod in huiusmodi statuto c. 82. adsunt verba illa à die scientiæ veræ vel præsumptiuæ, quæ videntur clara, † itavt ab illis non sit recedendum *Bart. in l. 1. §. quod constitutum. de testam. milit.* Maximè quia denunciatio per statutum requisita non est de forma, † vt per *Dec. ibid. & per Socin. Iun. conf. 1. n. 18. lib. 2.* & sic admittentur coniecturæ ad probandam talem scientiã, † quæ regulariter per eas probatur *Bart. in l. qui roma. §. duo fratres. n. 3. de verb. obligat. Alex. conf. 187. n. 8. lib. 2. Ruin. conf. 42. n. 21. lib. 1. Natt. conf. 231. n. 2. Abb. conf. 81. n. 2. lib. 1. Rim. Iun conf. 1. n. 12.*

Circa septimum dubium videtur verior opinio affirmatiua, quod stante dicto statuto, † vt agnatus teneatur requirere omnes agnatos suos vsque ad quartum gradum an emere velint bona alienanda, si pater vendit, tenebitur etiam requirere filios suos, quos habet in potestate, & non emancipatos, quamuis enim pater & filius censeantur vna & eadem persona, itavt filius non possit retractare factum patris, † cum scientia patris dicatur scientia filij, tamen ista identitas personæ in hoc casu non est consideranda, cum filius non solum dicatur patri filius, sed etiam agnatus, nam si excluditur per caput vnde liberi, puta quia repudiet quasi filius, adhuc tamen admittitur quasi legitimus, † & agnatus *l. 2. vnde legitim. l. filius. ff. de suis & legitim. §. sunt autem agnati. instit. de legitim. agnat. tutel. & de legitim. agnat. succesf.* Vnde cum statutum det facultatem redimendi agnatis debet etiam illam concedere filijs, si eorum pater aliquid vendat, ne dicamus eos esse deterioris conditionis, quàm alij minus proximi, cum tamen debeant esse meliores, tamquam agnati proximiores patri, de quibus etiam dicendum est sensisse statutum, quod tamquam factum fauore agnationis magis militat in filijs, quàm in remotioribus, neque talis notificatio videtur haberi pro facta propter scientiam patris alienantis, † nam tunc sufficit, vt illa fiat patri respectu filiorum, quando alius agnatus alienat, & sic quando paterfamilias est de agnatis, quibus ius redimendi competit, non autẽ quando ipsemet pater vendit, nam hoc casu filio tantũ ius prælationis cópetit, ideo est ei faciẽda requisitio, non secus ac si alius, † quam pater alienaret, ita in specie istius statuti concludit *Socin. Iun. conf. 4. n. 10. vsque ad 15. & clarius n. 30. vsque ad 33. lib. 2.* quem sequitur *Osasc. decis. 175. col. 2. in princ. vers. ex quibus. post med. & vers. faciunt notata. post Sonsbechium de feud. par. 13. n. 126. cum seq. tom. 10. par. 2. fol. 156.*

Nec obstat quod videtur superfluum fieri requisitionem filijs, cum non habeant vnde soluant, † Quia hæc ratio non est concludens, † nam aliàs sequeretur, quod neque esset facienda proximiori pauperi, cum tamen etiam ille sit requirendus, vt per *Osasc. d. decis. 175. n. 2. vers. nec obstat: cum alijs per Tiraq. de retr. lignag. §. 1. glos. 9. n. 59. vsque ad 76.* Vnde passim admittuntur ad retractum filij non considerato an sint sub potestate, † & quod nihil habeant, dummodo tamen non posset considerari aliqua fraus, quod nomine alterius vellent retrahere *Iacob. Nouell. Martianensis & alij per Carpan. super consuetud. Mediolan. c. 407. n. 160. & 161. Tiraq. de retr. consang. glos. 1. §. 5. n. 3. & 4.*

Ex quibus patet etiã resolutio octaui dubij quod videlicet non obstat statutum *c. 78. ad fin. lib. 2.* dum disponit quod si pater fuerit requisitus non debeat filius requiri, † itavt consensus à patre præstitus quomodocumque & qualitercumque, siue pro se tantum, siue pro filijs, & descendentibus illis præiudicet, quia statutum loquitur quando alius agnatus vendit, tunc enim requisito patre habetur filius pro legitime denunciato, aliud est quando ipsemet pater alienat, nam in hoc debet seruare formam ab eodem statuto requisitam, vt denunciet agnatis proximioribus, quorum appellatione veniunt filij, vt supradictum est, & notat in specie similis statuti *Socin. Iun. conf. 4. n. 30. vsque ad 34. lib. 2.*

Hæc breuiter dixi super dubijs propositis quantum temporis angustia patitur, cum multa alia possent adduci, si plus otij foret, quibus tamen addendum est, † quod ad euitandam præscriptionem, esset deducendum tempus impedimenti iuris, si videlicet essemus in filijs existentibus in potestate patris, qui propter iuris resistentiam non possunt agere, vnde non mirum, si eis non curreret præscriptio *Bart. in l. 1. §. si quis propter. de itin. actuq. priuat. Bald. in l. 1. §. vlt. n. 1. & ibi Ang. n. 14. Cyn. in princ. Salic. n. 9. C. de annal. except. Capell. Tholos. decis. 76. Hond. cõs. 83. n. 56. lib. 1. Surd. decis. 151. n. 3. & 4. Balb. de præscript. 1. par. 6. par. princ. n. 17. Pinell. in auth. nisi tricennale. n. 42. C. de bon. matern. Felin. in c. ex transmissa n. 8. de præscrip.* † Vnde multo magis subducetur tempus pupillaris ætatis filij existentis in potestate patris, cum in hoc casu adsit impedimentum iuris, vt dictum est, maximè quia semper pupillaris ætas excluditur ab ista præscriptione longissimi temporis † *Ang. in l. sicut. n. 6. C. de præscript. trig. vel quadrag. annor. Fulgos. conf. 64. ante fin. Alex. conf. 89. n. 4. lib. 2. Bero. conf. 129. n. 4. lib. 2. Osasc. decis. 69. n. 14. Surd. decis. 4. n. 1.* † Et vltra prædicta detrahendum est etiam tempus belli, non solum vigore statuti, sed etiam iuris communis *Innoc. in c. ex transmissa & ibi Abb. n. 4. de præscript. Idem Abb. conf. 18. col. penult. & vlt. lib. 2. Corn. conf. 277. n. 9. lib. 4. Paris. conf. 92. n. 38. lib. 3. Honded. conf. 83. n. 18. lib. 1.* † Prout etiam tem-

tempus feriarum cum alijs quæ in spatio tot annorum occurrunt, ex quibus potest diei præscriptionem impediri *l.1. in fin. C. de annal. præscript. Abb. in c. ex transmissa. n. 9. & 13. & ibi Matth. Coler. n. 7. cum seq. de præscript.*

Esset etiam considerandum an opinio *Dec. & Socin. Iun.* sit probabilis, cum semota eorum auctoritate posset de ea dubitari circa illam conclusionem repræsentationis, cum statutum non videatur eam tollere, quamuis prohibeat

91 translationem in alium fieri, † hoc enim debet intelligi de non capacibus, ad quos non est transmittibile ius prælationis cōsanguinitatis, nam si alias sint agnati æquum est, vt in eos possit trāsferri *Affl. de iur. protbomis. §. 2. incip. vt infra triginta dies. n. 22. Paris. consf. 81. n. 25. & 26. lib. 3. Ruin. consf. 47. n. 8. lib. 4. per tex. in l. ad officium. vbi Castr. in fin. n. 7. C. commun. diuidund.* Quo verò ad alia firmata per *Dec. & Socin. Iun.* non crederem posse ab eis recedi,

92 quamuis † contra eos latè concludat suo marte *Ludouic. decis. Lucens. 52.* cuius dicta non sunt consideranda, prout neque illa quæ adducuntur per *Deçian. consf. 45. lib. 4.* cum præsupponant, quod non currat præscriptio longissimi temporis contra ignorantem, & quod non simus in acquirendis, & quod denunciatio sit de substantia actus, non autem solemnitas *cum alijs*

93 *per eos allegatis*, † quæ omnia sunt absurda & contra receptas Doctorum sententias, vt ex conclusionibus supra firmatis apparet, & circa illud quod non simus in substantia actus dixi supra *c. 268. n. 36. vsque ad 40. post Addentes ad Alex. consf. 50. in verb. substantia. lib. 5. Cephal. consf. 148. n. 17. cum seq. Osasc. decis. 176. in fin.*

EPITOME.

Licentia transeundi ad laxiorem religionem an possit concedi per alium, quam per Summum Pontificem stante decreto *Conc. Trident. sess. 25. c. 19. in fin. de regularib.* ¶ Et quid si adsit causa legitima. ¶ Et qualis debeat esse ista causa. ¶ Et quomodo de ea dicatur constare. ¶ Et quando prosit tam in foro iudiciali, quam in foro conscientiæ. ¶ Dare facultatem transeundi ad laxiorem regulam an sit absoluere à voto, seu parte voti seruandi strictiorem.

SVMMARIVM.

1 *Regularis non debet transferri ad laxiorem religionem vigore cuiusque facultatis. Et de quibus facultatibus hoc intelligatur. n. 2. 4. 5.*

3 *Generalis ordinis S. Augustini an possit cōcedere licentiā transeundi ad laxiorem religionē stante iusta causa. Et quid in alijs. n. 19. 21. & 22.*

6 *Solus Papa an concedat licentiam transeundi ad laxiorem religionem. n. 7. 8. 10. 11. 12. & 20.*

9 *Dare facultatem transeundi ad laxiorem regulam est absoluere à voto, vel parte voti seruandi strictiorem.*

13 *Causa legitima transferendi ad laxiorem religionem est austeritas regulæ, infirmitas perpetua, senectus, vel similis.*

14 *Causa transeundi ad aliam religionem debet adnotari in alia scriptura authentica. Et de effectu illius adnotationis. n. 15. & 16.*

17 *Dispensatio Papæ transeundi ad laxiorem regulam sine causa prodest in foro iudiciali, non conscientiæ. & n. 18.*

CAPVT CCCCXXXIV.

Clemens Papa VII. concessit Eremitis Camaldulensibus, vt quoties obtinuerint à Capitulo, vel Priore Sacri Eremi dimissorias ad id litteras, possint transire ad Monasteria, & conuentus Congregationis Camaldulensis in eisq. omnino recipi debeant.

In Concilio *Trid. c. 19. in fin. sess. 25. de regularib.*

1 disponitur † quod nemo regularis cuiusq. facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionem.

Dubitatur modo an dicta facultas Clementis VII. censeatur abrogata *d. decreto Concil. c. 19.*

Videtur negatiuè respondendum, quod non sit abrogata dicta facultas, quia mens Concilij non fuit tollere facultates legitimas, & iuridi-

2 cas, † quæ sufficerent ad huiusmodi transmissionem, sed solum illas quæ sine iusta causa, & sine consensu conuentus, & sine causæ cognitione fiebant ab aliquibus Prælatis prout in terminis concilij notat *Nauar. consf. 56. n. 3. de*

3 *regularib. lib. 3.* † Vbi etiam ex hoc concludit quod Generalis ordinis Sancti Augustini possit concedere facultatem transeundi ad religionem laxiorem non obstante dicto decreto Concilij cum iusta causa *Idem Nauar. consf. 57. n. 2.*

4 *eod. tit. de regularib. lib. 3.* † prout etiam de iure communi est verior opinio vt per *Innoc. Host. & alios in c. non est. & in c. significatum. de regularib. Nauar. in eod. tract. de regularib. in c. statuimus. comment. 4. in 3. not. n. 11. vers. quinto*

5 *quod superior. 19. q. 3.* † Vbi quod etiam inferior Papæ potest ex causa iustè dispensare, vt regularis transeat ad religionem laxiorem *Siluest. in verb. religio. 4. q. 2. Host. in summ. de regularib.*

Neque obstat quod solus Papa possit concedere

6 hanc licentiam † *Glos. in c. cum singula. 32. §. prohibemus. in verb. canonice. de præbend. & dignit. in 6. per tex. in c. proposuit. de concess. præbend. Guliel. de Mont. Laudun. in clement. 1.*

7 *n. 2. de elect.* † Quia intelligitur quod solus Papa hoc possit facere de potentia faciendi sine causa quo ad forum exterius, vt declarat *Nauar. in d. cap. statuimus. comment. 4. n. 12. ad fin. vers. quinto quod superior. in 3. not. 19. q. 3. &*

8 *consf. 88. n. 2. de regularib. lib. 3.* † Nam aliàs neque ipse Papa potest iustè, nisi ex iusta causa transferre ad laxiorem regulam, cum neminem possit ab vllo voto absoluere, nisi præcedente legitima causa *c. non est. & ibi Glos. de vot.* Et dare facultatem transeundi ad laxiorem est

9 cum effectu absoluere à voto, † vel parte voti seruandi strictiorem, vt explicat *Idem Nauar. in d.3.not.n.10.vers.secūdo adde. Azor.in sum. lib.12.c.14.col.3.in fin.vers.quaeres qua nam* 10 *fol.1529.* † Et quod intelligatur quando Papa sine causa hoc faceret, voluit etiam *Franc. in d.c.cum singula. §.prohibemus. n.4. post med. vers.sed certe.de praeb.in 6.& ibi Io.Monach.in fin.n.6. & Gemin. n. 6. Lapus allegat.130. pro dubij propositi. col.2.in fin. n.3. & ibi Mandos. in verb.cum singula. Abb.cons.96.cum ad aures. col.penul.post med.vers.facit optime.n.3.lib.1.*

Et quamuis aliqui teneant quod concedatur Superiori dare licentiam transferendi ad laxiorem religionem, quando causa exigeret cele- 11 ritatem, † Nam alias si ista celeritas non adesset, deberet recurri ad Papam, vt per *Gemin. in c. cum singula. §. prohibemus. de praebend.* 12 *in 6.* † Tamen simpliciter, & indistincte quod subsistente causa possit hoc fieri per Superiorem concludit *Franc. in d. c. cum singula. §. prohibemus. n.4. ad med. vers. & ita est tenendum. de praeben. in 6. Nauarr. Abb. & alij supra allegati.*

Intelligetur autem legitima causa, si in illo monasterio stare non posset propter austeritatem 13 regulae, † vel infirmitatem perpetuam superuenientem, vel senectutem, vel aliam similem iustam causam *Franc. in d. c. prohibemus. n.4. & ibi Gemin. n. 6. post Archidiac. in c. monachum.in fin.20.q.1.n.4. arg. c.cum ad monasterium. §.in refectorio. vers. quamquam. de stat. monachor.c.in summa.19.q.1.c.1.in fin.20. q. 3. Azor.in sum lib. 12.c.14.col.3.in fin.fol.1529.*

De causa autem debet apparere per aliam scri- 14 pturam authenticam, † per quam sciri possit Generalem dedisse illam facultatem transeundi cum causae cognitione accepta iusta informatione de legitima causa transeundi ad laxiorem, quoniam Superiori etiam non recognoscēti alium Superiorē non creditur, quamuis dicat se aliquid fecisse ex iusta causa, si 15 aliunde non constet de illa, quando id non potest facere sine iusta causa secundum magis communem, de qua per *Nauar. in c. cum non liceat. 12. q.2.§.2.n.8.* & in specie casus de quo agimus ita concludit *Idem Nauar. cons. 56.* 16 *n.2.de regular. lib.3.* † vbi admonet id faciendum esse, ne talis translatus possit repeti à fratribus sui ordinis post mortem Generalis in foro exteriori, ad hoc vt possit se defendere probando legitimam causam, ob quam fuit ei concessa huiusmodi licentia.

In casu tamen in quo Papa dispensat ad transeun- 17 dum ad laxiorem sine causa, talis dispensatio Papae prodest in foro iudiciali, non tamen sufficeret quo ad Deum, & in foro conscientiae si non adesset iusta causa *Glos.in c. non est. de vot. Ant.in c.sane. de regular. Franc. in c. cum singula. 32. §.prohibemus.n. 4. post med. vers. &* 18 *scias quod licet.de praebend. in 6.* † vbi quod est multum notandum contra Praedicatores, Minores, & alios mendicantes, qui credunt se esse tutos quo ad Deum, si ex dispensatione Papae transeunt ad ordinem Monachorum, vel ad aliam religionem non subsistente rationabili conscientia, & iusta causa, & facit *Gloss. in c. monachi vagantes.16.q.1.*

Ex istis etiam sequitur, quod si conceditur Generali facultas transferendi ad laxiorem ex supra allegatis, non obstante dicto decreto Con- 19 cilij, multo magis hoc erit concedendum in casu de quo agimus, cum fuerit concessum priuilegium per Summum Pontificem, vt possint Priores, & Capitulum Eremitarum Camaldulensium hanc facultatem concedere, cum videatur hoc factum auctoritate Papae, & sic minus censebitur hoc voluisse derogari per Concilium; Maxime quia praesumitur quod tales concessiones fiant cum causa, cum non sit credendum quod absque ea Prior & Capitulum hoc concesserint, Vnde magis translatio poterit fieri non obstante Concilio.

Et ita etiam intelligitur *Nauar.cons.65. in fin.de* 20 *regular.* dum voluit quod ad hoc † vt valeat translatio ad laxiorem requiratur, vt Papa deroget *Concil.sess.25.c.19.de regular.* Quia aliud est, quando adest causa, vt concludit *Idem Nauar.cons.56.& 57.eod.tit. de regular.*

De Minoritis autem, & omnibus alijs religiosis 21 Mendicantibus † quod possint transire ad Carthusianos nō ē contra cōcludit *Nauar.cons.53. n.2.de regularib.* quāuis *Siluest.* teneat contrariū, & quod Cardinalis protector, aut delegatus non possit concedere licentiam transferendi ad laxiorem *Nauar. cons. 63. n.3.de regul.* vbi 22 quod † neque Generalis hoc poterit auctoritate sua, cum solus Papa hoc possit, & dum loquitur de Generale auctoritate sua, nō est contrarius *cons. 56. & 57.* quia ibi concludit quando adest causa vt dictū est, & de constitutione Pij V. 1569. quae rescindit & abrogat facultates omnes, praeter cōcessas à iure cōmuni recipiendi, vel retinendi religiosos alterius ordinis etiā laxioris *Azor.in summa c.14.lib.2.col.5 f.1531.*

EPITOME.

PErmutatio dotis an valeat si notorie sit vtilis mulieri, quamuis non interueniat consensus vtriusque coniugis. ¶ Et ad hoc vt possit fieri quae requirantur. ¶ Et quid stante incertitudine lucri vel damni. ¶ Vel causa necessaria & pia, ac tendente in honorem & decus vxoris. ¶ Et an sufficiat quod non sit damnosa. ¶ Sed potius quod fiat melior dotis conditio. ¶ Variatio quando permittatur non secuto effectu. ¶ Decretum Iudicis quo casu habeat praesumptionem iustitiae. ¶ Transactio super alimentis an sit valida sine Praetore stante vtilitate eius, qui est alendus. ¶ Et an satis sit quod nō interueniat damnū. ¶ Et quid si vtilitas postea superuenit. ¶ Mulieri an magis expediat habere actionē ad pecunias dotales, quam ad bona. ¶ Permutatio an veniat sub nomine transactionis. ¶ Pactū quod se habet ad damnū & lucrū an sustineatur, quāuis alias nō valeret.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Consensus vxoris non sufficit vt valeat commutatio dotis, nisi etiam adsit vtilitas illius.n.24. & 25. Amplia vt nec valeat pactum collatum in euentum incertum, quod potest se habere ad damnum, & lucrum.n.12.14.17.& 18.Fallit n.19.20.21.& 22.*

2 *Iudex potest se informare de notorio extraiudicialiter parte non citata.*

3 *Mulieri magis expedit habere actionem ad summam pecuniarum dotalium, quàm ad bona propter periculum diminutionis, quod cessat in quantitate. & n.4.*

5 *Maritus potest rescindere permutationem dotis per eum factam, si non adsit melior conditio vxoris, qua extante non licebit variare.n.6*

7 *Variatio permittitur in permutatione, qua non habuit effectum propter alienationem rerum permutatarum.*

8 *Dispositio qualibet intelligitur secuto effectu, quo cessante potest variari. & n.9.*

10 *Decretum Iudicis habet prasumptionem iustitia. Fallit si doceatur de lasione per probationes apertas, seu prasumptas. n. 11.*

13 *Pactum quod se habet ad damnum & lucrum, valet stante incertitudine, quamuis alias esset inualidum. n.15. & 16.*

23 *Extraneus potest in constitutione dotis apponere eam legem, quam voluerit.*

26 *Fundus dotalis potest conuerti in pecuniam si vtile sit mulieri. Intellige si adsit consensus vtriusque coniugis, & pecunia deponatur ad effectum emendi alium fundum, vel ad honestum lucrum, itaut non facta subrogatione prima alienatio sit nulla. n.27. & 28.*

29 *Permutatio rei dotalis an valeat si notorie sit vtilis mulieri quamuis ipsa, nec maritus consenserit.n.30.31.32.33.34.35. & 38. Et quid si causa permutationis sit necessaria & pia, ac tendens ad honorem mulieris.n.36.*

37 *Non dicitur fieri contra voluntatem alicuius, quod fit ad decus illius, & ex causa necessaria, quamuis adsit contradictio.*

39 *In permutatione fundi dotalis an requiratur vt fiat melior conditio dotis, vel sufficiat quod non sit damnosa.n.40.41.42.& 46.*

43 *Transactio super alimentis est valida sine auctoritate Pratoris si sit vtilis alimentando. Et quid si non adsit damnum.n.45.& an sufficiat quod ex post facto superueniat vtilitas. n.47.*

44 *Permutatio continetur nomine transactionis.*

CAPVT CCCCXXXV.

COmmutatio dotis consistentis in pecunia non potuit fieri in bonis stabilibus, quamuis prætendatur adfuisse consensum vxoris, 1 cum † vltra illum etiam requiratur vtilitas, & commodum mulieris consentientis, itaut vno ex istis deficiente talis contractus corruat *l.ita constante.27.ff.de iur.dot.l.si mulier.22.in fin.ff. de pact.dotalib. Paris.cons.128. n.2.lib.1. Socin. Iun.cons.118.n.11. lib.3. Iacob. Butrigar. in tract.de dot.n.39.Campeg.eod.tit.p.5.q.8.n.1.*

De vtilitate autem mulieris non solum non constat in casu, de quo agimus, sed etiam apparet de magna læsione, cum fuerit permutata pecunia in domibus, & stabilibus nullius redditus, prout generaliter sunt domus existentes in partibus, ex quibus nulla prorsus pensio, vel 2 saltem modica habetur, vt notorium est, † & de eo potest per D. Iudicem extraiudicialiter informari etiam parte non citata *Dec.cons. 402. n.10.Natt.cõs.218.n.5.Surd.cõs.371.n.18.lib.3.*

Præsertim quia magis expediebat mulieri habere actionem ad summam pecuniarũ dotalium, 3 in quibus † à principio dos consistebat, quam ad bona, quorum periculum ad eam non spectabat, sed ad virum, & ad illius hæredes propter periculum diminutionis, & deteriorationis, quod cessat in quantitate, cum etiam mulier haberet omnia bona viri obligata pro dicta sua dote, & illius restitutione, quæ obligatio cessat stante particulari assignatione bonorum, adeo vt ex hoc clarè colligatur præiudicium vxoris, quo stante permutatio corruit tamquam potius damnosa, quàm vtilis, prout in specie ad huiusmodi præiudicium cognoscendum ita iudicandum esse dicit *Honded.* 4 *cons.14.n.58.& 59.lib.1.* † & prius voluit *Bal. Nouell.de dot.p.7.priuil.1.col.3.post princ.vers. si autem possent.n.5.Castr.in l.cum hi.8.§.si cui. in fin.ff.de transact.*

Et hic est casus specialis, in quo licitum est veni-5 re contra factum proprium, † quamuis etiam essemus in marito, qui licèt commutauerit dotem, tamen potest recuperare rem permutatam, quando non est facta melior conditio dotis, vt declarat *Specul.de empt. & vendit. §. tertio loco. col. 3. ad med. n. 9.* Quidquid alias non posset permutatio dotalis rescindi stante vtilitate permutationis, cum permittatur rem cum re, vel rem cum pecunia, vel è contra pecuniam dotalem cum re commutare, siue per-6 mutatio fiat cum extraneo, † seu cũ viro, quasi non referat, nec intersit cum quo permutetur, dummodo fundus permutatus sit magis idoneus, & vtilis, vt latè per *Specul. de dot. post diuort.restituend. §.formatis. col.3. in fin. vers. sed quaritur.& vers.sed an cum viro. n. 16. & 17 & ibi Io.Andr.in verb.& lege finali.*

Accedat quod permutatio, de qua agimus non habuit effectum stante alienatione rerum per-7 mutatarum, quo casu † licitum est variare, & redire ad sua primæua iura, cum hoc sit speciale propter fauorem dotis, in qua subsistit prima illa actio, nec tollitur siue genus pro genere, siue pro specie, siue aliter detur, quasi harum rerum solutio non possit nisi ex euentu aliquem liberare, scilicet in casu, in quo certum erit illas remanere, vt est *tex. in l.qui res. 98. in princ. ff.de solut.Bart.in l. si quis aliam. 46.in princ. col.2. post med. vers. pradicta qua dixi. n.2.in fin. ff. eod tit. Surd. cons.145. n.34. in fin.vers.ad legem qui res.lib.1.*

Prout generale est, vt non secuto effectu variatio 8 admittatur † *Roman.consf.329.n.3.& 5.Ferret. consf.129. n.13.* cum qualibet dispositio intelli- 9 gatur secuto effectu † *c. relatum. de cleric. non resident.l.1.§.hec autem verba.ff. quod quisque iur.l.si per alium.§.docere.ff.ne quis eum qui in ius vocat.est.*

Neque oberit si obijceretur de decreto Iudicis, 10 quod habet præsumptionem pro se,† itaut censeatur interpositum ex iusta & rationabili causa, & ad vtilitatem mulieris *Alex. in l. sciendum.n.16.de verb.oblig. Socin. consf.15.col. 12. ad med. lib.1.* Quia intelligitur dummodo in 11 contrarium non constet de læsione, † siue per probationes apertas, siue etiam per præsumptas *Glos.in l.1. in verb.omni ordine. C.de fid. instrum.& iur.hast.fiscal.lib.11. Speculat.de empt. & vendit. §. nunc dicendum. col. 2. post med. vers. & breuiter scias. n.5. Bald. in l.sicut nobis. in fin. de sent. & re iudic. Parif. consf.12. n.59.lib.2.* cum alijs per *Menoch. præsumpt.75. n.32.& 33.lib.2.*

Quibus addendum est quod adeo consideratur 12 mulieris commodum in dote, † vt neque valeat pactum collatum in euentum incertum, quamuis enim sit ambiguum, an possit condi- 13 tio dotis fieri melior, siue deterior, † itaut stante ista incertitudine videretur conuentio 14 valida *l. de fideicommisso. C. de transact.* † Tamen verior est opinio, quod sit speciale in dote, vt non sufficiat mulierem posse ex pacto consequi commodum, cum requiratur, vt re ipsa subsequatur effectus *Bart. in l. attilicinus. 17.ff.de pact. dotalib.* vbi de illius legis decisione miratur, subdens quod si non adesset dicta 15 lex nesciret quid diceret † cum obstet *l. 1.ff.de transact.& l.de fideicommisso. C.eod.tit.* prout etiam obstat *l.si pater. §.pen. & vlt. ff. de pact. dotalib.* cum alijs per *Tiraq. de iur. primogen.* 16 *q.6.n.4.& 5.* † vbi multa adducit, quod quando aliquid se habet æqualiter ad damnum, & ad lucrum, quamuis postea damnum contingat, nõ tamen ex hoc, quis lædi dicitur, nec potest restitui, cum propter incertitudinem & dubium eius rei euentum valeat pactum quod alias non valeret *l.si pater puella. C. de inoffic. testam.l.si ea lege.C.de vsur. Bald.in l. cum archimedoram. 5.n.3.C.vt in possess.legatorum. Decian.late consf.39.n.112.cum seq.lib.2.* Intelligẽdo vt per *Surd.de alim.tit.9.q.11. n.20.vsque* 17 *ad 26.* † Sed vt dictum est, ista procedũt in alijs casibus, quàm in dotibus, in quibus huiusmodi incertitudo nõ attenditur, sed semper cũ effectu 18 debet adesse commodum mulieris † *Natt.* qui etiam multis comprobat *consf.37.n.2. cum seq. Castr.in l.de fideicommisso.11.n.2.in fin. C.de transact.Card.Mantic.de tacit. & ambig. conuention. lib. 12.tit. 32. n. 18. vsque ad 21*, vbi 19 quod ita est tenendum, † quidquid contrarium sequatur *Imol. in l.si socer. §. lutius. n.7. vers. quarto casu. ff. solut.matrim. & Brun. de augmento.limit.8. n.9.* 20 † cum eorum opinio procedat quãdo ageretur de modico præiudicio mulieris, vel in alijs casibus quàm in dote *Natt.* 21 *consf.37. n.4.* † Quamuis in extraneo qui dotem dedisset sustineretur huiusmodi pactum incer- 22 tum respectu commodi seu damni, † cum possit ab initio in constitutione dotis eam legem dicere quam velit *l. ob res quoque. §. 1. ff. de pact. dotalib. l. vnic. §. accedit. C. de rei vxor.* 23 *action.* † & in specie notat *Card. Mantic. de tacit.& ambig.conuent.lib. 12.tit. 32.n.20.*

Ideo semper in permutationibus rerum dotalium 24 spectatur vtilitas mulieris, † qua existente conceditur permutatio, & ita procedit *tex.in l.fin. ff. de iur. dot.* vbi permittitur alienatio fundi dotalis, vt alij vtiliores retineantur, vel eman- 25 tur, † & succedãt loco alienati *Glos.in l.mutus. 76 in verb.emat. de iur.dot. Barbos. in l.1. p. 5.* 26 *n.7.post med.ff.solut. matrim.* † Adeo vt quamuis fundus dotalis possit cõuerti in pecuniam, si vtile sit mulieri *l.si ita constante.17.ff.de iur.* 27 *dot.* † Tamen hoc intelligitur dummodo fiat de consensu vtriusque coniugis, & quando illa pecunia deponitur ad emptionẽ alterius fundi, vel ad honestum lucrum, vt dos sit secura, aliàs numquam potest videri facta melior conditio mulieris, itaut si pretium deponatur ad effectũ emendi alium fundum loco alienati, sit in pendenti negotiũ, si enim postea talis subro- 28 gatio nõ fiat, † prima alienatio inutilis censeatur *l.si mulier.21.de pact.dotalib.Nouell.de dot. p.7.priuil.1.n.7.Molin. de primog.hispan.lib.4. c. 4. n. 20. Barbos.in l.1. p. 5. n.8.ff.solut.matr.*

Nec facit quod valeat permutatio rei dotalis si 29 notorie sit vtilis vxori, † quamuis illa non consenserit *Parpal. in l.1. n.24. ff. sol. matrim. Rimin.Iun.instit.quibus alien.lic.in princ. n.187. cum seq. Afflict.decis.336.n.3. & ibi Vrsill. in* 30 *princ.* † Prout etiam hoc posset fieri sine consensu mariti *Tiraq. de retract.lignag.§.30.n.28.* 31 *glos.1.* Quia verior est contraria opinio, † quod sine consensu mulieris permutatio rei dotalis sit nulla, quamuis constet de vtilitate, cum ista duo copulatiuè requirantur & consensus 32 & vtilitas *Socin.Iun.cõs.138.n.11.lib.3.* † quem commendando sequitur *Rot. coram R. P. D. Coccino. Romana dotis. 1. Iulij. 1611.* & latè multos adducens concludit *Hond. consf. 14. n. 56.lib.1.Barbos.in d.l.1.p.5.n.8.ante fin. ff.solut. matr.per l.vlt.de pact.dotalib.Paris.cõs.128.n.1. & 2.l.b.1.Corn.consf.170.n.3.lib.4.Bald Nouell.* 33 *de dot.p. 7. priuil. 1. col. 3. ad med.* & declarat etiam *Bart. in l.si constante. in princ. n. 96. & 98.ff.solut. matr.* vbi quod omnis contractus, qui fit inter vxorem & maritũ est licitus quando fit melior dotis conditio, & vir non efficitur pauperior, & sic præsupponitur debere adesse consensum vtriusque coniugum, ne dum solius vxoris per *tex. in d.l.si ita constante. & l.fin.de iur.dot.*

Neque obstant contrarium sequentes, Quia verior est prima opinio & magis communis, 34 quod † non possit fieri permutatio dotis inuita vxore, vt est *tex.in l.si mulier dotis.21.& l.cum maritus.29. & l.vlt. ff.de pact. dotal. l. ita constante.*

stante.eum l.seq.ff.de iur.dot.l.fin.de vsu & ha-
35 *bit.* † Maxime quia multi ex Doctoribus pro alia sententia adductis nihil dicũt. Nam ¶ *Afflic. decis.* 336.n.3. solum concludit, quod fiat prius permutatio dotis, & postea adhibeatur consensus mulieris ¶ *Specul.de empt & vẽdit.§.tertio loco.n.9.* non loquitur nisi de permutatione, quam inquit posse fieri, sed quo ad consensum, vel dissensum nihil concludit ¶ *Decian.cons.52. n.35.lib.1.& Bald. ad Speculator. de donat. inter vir.& uxor.post princ. vers. fundus dotalis. n.1.* determinant solum posse fieri permutationem dotis ¶ *Cin.in auth.siue à me.in princ.in 2. notab.in fin.C.ad velleian.* nil aliud firmat, nisi quod maritus potest alienare rem dotalem, si aliam det in cãbium ¶ *Alber. in l.1.in fin.n.30. C. de rei vxor.action.* solũm decidit licere permutari dotem cum viro, vel extraneo quando est vtile mulieri, an autem ipsa inuita possit fieri non tãgit ¶ *Fulgos.in l.quamuis.ad med.ff. solut. matrim.* loquitur de causa necessaria &
36 pia, † & tendente ad honorem & decus mulieris, qua stante non erit curandum de contradictione mulieris, & ita respondet *ad l.fin.C.de negot. gest.* quod latius explicat *Crot. cons.* 74.
37 *n.19.& 20. lib. 1.* † vbi quod in illo casu tam necessario non dicetur factum contra eius voluntatem, licet sit gestum absque eius volunta-
38 te *Bart.in d.l.quamuis.ff.solut.matrim.* † Alios omitto, quia vel nihil dicunt circa dissensum vxoris, vel loquuntur contra communem opinionem supra firmatam, de qua per *Honded. cons.14.n.56. lib.1.*

Notandum tamen esset quod secundum aliquos
39 valeret etiã permutatio fundi dotalis, † quando ex tali permutatione non fieret deterior conditio mulieris, neque enim exigitur vt eius conditio sit melior, cum sufficiat, quod illa vel sit vtilis mulieri, vel non damnosa, prout concludit *Bald. in l. cum hi quibus. §. eam transactionem.in 2. lect. post princ. vers. in dote autem quia in eius alienatione. ff. de transact.* quod etiam prius voluit *Glos.in l.si constante. 27. in*
40 *verb.vtile.ff.de iur. dot.* † Quamuis ista opinio non sit tuta, cum per *Bald. & Glos.* pro comprobanda eorum sententia allegetur *tex. in d. l.si constante.& in l.fin.ff.de iur. dot.* in quibus tamẽ iuribus requiritur vtilitas mulieris, itaut
41 non satis sit non adesse damnum, † Ideo videtur dubitandum de veritate dictæ opinionis, quam etiam non approbat *Barbos.in l. 1. p. 5.*
42 *n.9.ff.solut. matr.* † & concludunt omnes communiter, dũ requirunt vtilitatem mulieris, ad hoc vt valeat talis permutatio *Alber. in l.1. in fin.n.30. C.de rei vxor. act.* cum alijs supra al-
43 legatis. † Quod etiam est in transactione alimentorum quæ licite fiet sine Prætore, si vtilis sit alimentario *Crot.cons.74.n.18. lib.1. & cons. 65.n.19.eod.lib.per tex.in l.cum hi.§.eam transactionem.ff.de transact. Bertrand. cons.205. n. 1.in fin. lib. 7. Surd. de alim. tit. 8. priuil. 56.*
44 *n.63.& 70.* † Transactionis autem nomine continetur etiam permutatio *Bald.in d.l.cum hi.*
45 *§.si cui.in 2.notab.ff.de transact.* † Quamuis secundum alios ad validitatem permutationis factæ super alimentis sine Prætore, sufficeret etiam quod non sit damnosa, cum non requiratur, quod sit vtilis *Sur.d.priuil.56.n.95. post*
46 *Castr.& alios per illum tex.in d.§ si cui.* † licet hoc non obstaret his quæ supra dicta sunt de dote, cum ibi habeamus iura præcisa requirentia vtilitatem, in hoc autem casu secundum leges sufficit rem non esse damnosam.

An autem satis sit, quod ex post facto transactio
47 vel permutatio sit vtilis, † quamuis à principio non esset dicam Deo dante in capite particulari & affirmatiuè concludit *Alciat. cons. 267.n.4.* quem tamen non approbat *Surd.de alim.priuil.56.n.77.* quasi inspiciẽdum sit tempus celebrati contractus ad effectum vt dicatur damnosus, vel vtilis *c ad aures. de reb.eccl. non alienan. Bertrand. cons.42.n.11.lib.1.p.1.*

EPITOME.

MOnachus an habeat actionem contra Abbatem pro expensis necessarijs. ¶ Et quando Abbas possit obligare Monasterium pro sumptibus factis per Monachum in studio. ¶ Et quo casu tertius qui eidẽ Monacho præstitit alimenta possit à Monasterio repetere. ¶ Et quod tempus sit competens ad studendum. ¶ Et an debeat excedere septennium. ¶ Argumentum de patre ad Abbatem an sit validum circa expensas subministrandas Monacho. ¶ Et an Propinquus, vel amicus possit illas supplere.

SVMMARIVM.

1 *Monasterium potest obligari pro expensis Monachi existentis in studio.n.4.& 5.*
2 *Argumentum de patre ad Abbatem, seu Monasterium valet.*
3 *Monachus peritus est vtilis tam sue, quàm vniuersali Ecclesiæ.*
6 *Tempus study est competens si sit septennium, vel sex, aut quinque annorum. Et est arbitrarium secundum qualitatem personarum, aut scientiarum. n.7.8.& 9.*
10 *Valet obligatio Abbatis pro expensis, quas fecit Monachus pro reuertendo à loco study ad Monasterium.*
11 *Monachus non habet actionem contra Abbatem pro expensis necessarijs, sed implorat officium superioris ad exemplum serui contra Dominum.*
12 *Monasterium tenetur ad subministranda necessaria Monacho. Et an propinquus, & amicus possit supplere. n.13.*
14 *Tertius qui aluit Monachum, potest repetere à Monasterio quod expendit.*
15 *Causa studiorum est fauorabilis, & dicitur pia quo ad studium Theologiæ. secus qua ad alias scientias. n. 16.*

CAPVT CCCCXXXVI.

Concordia videtur confirmanda, quia solutio facienda ad fauorem Monachi concernit causam studij, in quo dum Monachus 1 stat de licẽtia Abbatis,† poterit Monasterium obligari pro expensis necessarijs ad illius sustentacionem *l.sed & iulianus. §.quod dicitur. ff. ad macedon.* vbi hoc disponitur in patre, à 2 quo licitum est sumere argumentum † ad Abbatem, seu Monasterium, vt concludit *Archid. in c.non dicatis.12.q.1.in fin. vers.de hoc etiam. n.12.post Glos. ibi in verb. possidere. in princ. Idem Archid.in c.cum pastoralis. 2. q.7. ante fin.vers. sed quid si talis monachus.n.6.* Nam cum efficiatur peritus est vtilis non solum suæ, 3 sed † etiã vniuersali Ecclesiæ, quæ ad regimẽ, & guberniũ indiget viris literatis, Vnde cũ cedat in istam vtilitatem valet talis obligacio, & con- 4 ceditur huiusmodi expẽsa† *Abb.in c.de multa. 28.vers.circa sublimites.n.5.de prabend. Calderin. cons. 2. col. 1. vers. item istud. de magistr.* 5 vbi † etiam loquitur de expensis doctoratus *Anchar. cons.441. oritur dubium. Felin. in c.ex parte.11.col.penult.in fin.vers.quod successor monachi. de accusat. Surd.de alim.priuil.97. n.5.post Archid.in c.monachus.16.q.1. Io. Andr. & Abb.in c.nonnullis.de magistr.*

Quod Monachus non possit reuocari à studijs per sex annos, videtur tempus congruum etiam de 6 iure, † quasi intra istud tempus bene studendo præsumatur, quod quis debeat esse prouectus 7 *Abb.in c.super specula. 5. n.4. de magistr.*† qui licet loquatur de quinquennio, tamen etiam per septennium licitum erit esse in studio *Glos.* 8 *in c.cum ex eo. de elect. in 6.* † Immo etiam vltra septennium secundum scientiarum qualitatẽ *Abb.cons.87.ad fin. vers.venio ad sextum. lib.1. Dec. in auth. quod locum.n.7. C.de collat.* 9 *Menoch.de arbitr.cas.5. n.9.& 10.* † qui etiam hoc remittit arbitrio Iudicis, & secundum qualitatem personarum, *Idem Menoch. late in d. tract.de arbitr.cas.86.n.23.vsque ad n.27.*

Pecunia soluẽda Monacho prò reditu ad patriam post sex annos studij, est etiam de iure commu 10 ni, †cum pro istis quoque expensis posit obligare Monasterium, etsi non poterit ad patriam reuerti ob huiusmodi defectum pecuniæ, debita quæ contraxit erunt soluenda per Monasterium *Abb.cons.88. in fin. lib.1.* vbi etiam *col.3. sub n. 6.* quod Monachus agit in istis casibus contra Monasterium, saltem implorando officium superiorum, quamuis enim actio formalis non competat Monacho contra suum Præ- 11 latum, † Tamen potest pro huiusmodi necessarijs expensis recurri ad superiorem ad exemplum serui contra dominum *Rip. in l.1.n.47.de leg.1.Ias.in l.1 n.9.C.qui admitt. Bart.in l.seruos ad custodiã.n.3.in fi.de alim. & cibar.legat.* cũ alijs quos adduxi *decis.7.& in add.n.1.& 2.*

Quod conuentus remaneat obligatus ad solutionem de qua agimus vsque ad receptionem Monachi, est etiam de iure, cum teneatur Mona- 12 sterium ad necessaria illi subministranda, † vt per *Archid. & alios supra allegatos*, Et quamuis pecunia, de qua fit mentio forsan non sufficeret, potest subsistere, si alius inueniret sumptus Monacho, vt puta propinquus, vel ami- 13 cus † *Archid.in c.non dicatis.in fin.12.q.1. in verb.& mutuare.n.12.* Prout etiã ab illis poterit expẽsas beneplaciti impetrare, ac alia concernentia dictã concordiã, cum licentia tamen Superioris, *vt in d. c.non dicatis. in fin.12.q. 1.*

Quibus addendũ est, quod etiam tertius, qui aluit Monachum, & subministrauit illi expensas ne- 14 cessarias, † dicitur gessisse vtile negotiũ pro Monasterio, ideo poterit eas repetere, si alias non appareat, quod habuerit animum donandi *Surd.de alim.tit.6.q.19. in fin.* & ita iudicatum fuisse testatur *Rebuff.de sentent.prouisiona lib.in præfat. n.108.tom.1.fol.240. per tex. in c. olim.il 2.de restit spoliator.* & multa ad hanc materiam adduxi *supra c. 60. n. 22. vsque ad 30.* 15 *tom. 1.* † Maxime in istis expensis occasione studij, ob cuius fauorem plurima conceduntur *Doctor.in l.1.ff.solut.matrim.Tiraq.in tract.pia caus.in præfat.col.9.post med.vers.item relictum causa study. Surd. de alim. tit. 6. q.20. n.9.* vbi 16 etiam *n.12.* †quod datum in causam studij Theologię dicitur datum in piam causam, cum secus sit in alijs scientijs *Magdal. de numer. test. in testam.requis.p.2.c.2.n.72. Bald. in repetit. l.1. col. 12. ff.de legat. 2.*

EPITOME.

Pro picturis & expensis voluptarijs an detur rei vendicatio contra tertios possessores, & quæ actio loco illius subrogetur. ¶ Et quid si fuerint factæ de voluntate domini. ¶ Et an pro eis competat interdictum vnde vi. ¶ Et quando augeant valorem domus. ¶ Et quid in ædibus promercalibus, & solitis locari, & domibus minorum, & mulierum, & diuitum. ¶ Oblectatio an idẽm operetur, quod fructus in re fructifera. ¶ Et an ex ea arguatur pignus. Picturæ quando cedant parieti, alieno, & lapidi marmoreo, ac muro communi. ¶ Et an in caucione damni infecti sint considerandæ. ¶ Adiuncta quæ cedunt loco accessionis quando vendicentur, ac pro eis posit agi ad exhibendum. ¶ Et quid si non posit fieri separatio quomodo succurratur dominis.

SVMMARIVM.

1 *Expensa voluptaria facta de consensu domini repetuntur, & sufficit de tali voluntate constare, siue ante siue post impensam, & tunc æquiparantur vtilibus. n.2. & 3. Fallit in impensis factis in domibus mulierum, & minorum. n.9. Intellige vt n.10.*

4 *Picturæ existentes in domo vendita augent valorem illius, & habentur pro expensis vtilibus tamquam facta in rebus promercalibus. n. 5.6.& 7. Amplia in domibus solitis locari. n.8.*

Inter-

11 *Interdictum quod vi aut clam datur pro impensis voluptarijs, ut in arboribus non fructiferis succeisis ob interesse amenitatis quam habebat vsufructuarius.*

12 *Pignus arguitur propter oblectationem rei venditæ, & idem operatur voluptas, quod fructus in re fructifera.*

13 *Dominus dives tenetur ad melioramenta & expensas voluptarias, prout etiam pauper si fundum vendidit.*

14 *Potest agi contra tertios pro vendicandis expensis vtilibus probato illarum dominio & possessione rei conuenti.*

15 *Rei vendicatio non datur domino picturarum, ne ædificia destruantur, & hic est casus in quo dominium est sine effectu quo ad rem suam vendicandam.*

16 *Non conceditur abrasio picturarum communium, non aurearum.*

17 *Pictura in re immobili & muro alieno cedit parieti, secus in marmoreo lapide mobili.*

18 *Accessiones & pictura quæ rei cedunt non repetuntur à possessoribus per rei vendicationem, sed per actionem vtilem pro rei æstimatione consequenda. n. 19.*

20 *Ferruminatio est solidatio, seu conglutinatio, & coniunctio per eandem materiam.*

21 *Adiuncta, seu adiecta quæ cedunt loco accessionis non vendicantur quandiu cohærent, tamen agitur ad exhibendum vt separentur. Intellige in eo quod est applumbatum, secus in picturis, ac similibus quæ faciunt confusionem, pro quibus datur alia actio in factum. n. 22.*

23 *Repetitio picturarũ datur per doli exceptionem.*

24 *In petitione damni infecti non considerantur picturæ.*

25 *Murus communis potest pingi, non tamen plus æstimabitur tempore demolitionis. n. 26. & 27.*

CAPVT CCCCXXXVII.

EXpensæ de quibus agimus quamuis sint voluptariæ, tamen possunt repeti, & debetur illarum æstimatio, quia fuerunt factæ de mandato & consensu domini, † quo casu dicitur versum in eius vtilitatem, ita vt sufficiat talis voluntas siue ante, siue post factam huiusmodi impensam *l. 3. §. sed si mutua pecunia. vbi Glos. in verb. voluntatem, & in verbo volenti. ff. de in rem vers. Rebuff. in l. impensæ. 79. §. voluptariæ. post princ. vers. primo vitiatur regula. ff. de verb. significat. Barbos. in l. diuortio. 8. §. fin. n. 88. vers. his sic explicatis. ff. solut. matrim.*

2 Cum † enim sint factæ de voluntate Domini habentur pro impẽsis vtilibus, & est soluẽda æstimatio *Menoch. de recuper. possess. rem. 15. n. 532.* Vnde datur cautela vt semper exquiratur voluntas Domini ad hoc vt possit repeti, † quod fuit impensum in huiusmodi meliorationibus voluptarijs, & picturis, cum alias non daretur repetitio *Rebuff. ibid. vers. secundo nisi quis. ad fin. per tex. in l. seruos. 25. in princ. & ibi Glos. in verb. voluntate. ff. de pignorat. act.*

Maxime quia domus in qua factæ sunt tales picturæ fuit vendita, † itaut non possit negari, quod pluris fuerit empta tamquam magis exornata tunc enim istæ impensæ voluptariæ transeunt in vtiles, & illarum naturam assumunt. Nam ex tali artificio dominus factus est locupletior, ob quam locupletationem æquum est teneri tamquam plus ex pretio sit consecutus *l. nisi venalem. alias incipit nisi mercalem. 30. vbi Glos. in verb. venalem. ff. de rei vendicat. l. in fundo. 19. §. fin. vers. finge eam esse personam. & ibi Glos. in verb. prima parte. ff. eod. tit.* † vbi *tex.* loquitur de eo qui receptum fundum mox venditurus sit, qui condemnabitur ad huiusmodi expensas, quasi tunc illæ dicantur vtiles, cum sint factæ in rebus † promercalibus *l. quod si ea. 10. vbi Glos. in verb. impensa. ff. de impens. in reb. dotal. fact. Rebuff. in d. §. voluptariæ. post med. vers. quarto si rem illam. Menoch. de recup. possess. rem. 15. n. 533. & 534.*

6 Et † facit *tex in l. si in emptione. 34. in princ. ff. de contrah. empt.* vbi quod plerasque res emimus propter accessiones, sicuti cum domus propter marmora, & statuas, ac tabulas pictas emitur.

Quod etiam est in domibus solitis locari, tunc enim pictura, † & similis impensa non erit simpliciter voluptaria, sed habebitur pro vtili, tanto enim pluris cœnaculum, seu habitatio locabitur, quanto ornatior *Aleiat. in l. impensæ. 79. §. voluptariæ. in princ. & ibi Rebuff. col. 1. post med. vers. idem censet. ff. de verb. signific.*

Præsertim quia non sumus in impensis factis in domibus mulierum, seu minorum, † speciale enim res est in istis, vt picturæ, & similes impensæ voluptariæ non repetantur, neque æstimatio detur, quamuis essent factæ de eorum voluntate, cum nullus sit in hoc eorum consensus ob simplicitatem, & imperitiam *l. pro voluptarijs. 9. l. in voluptarijs. 11. ff. impens. in reb. dotalib. fact. l. vnica. §. si voluptaria. C. de rei vxor. action. l. si sine. §. interposito. ff. de administ. tutor. Matthesil. singul. 92. nota casum contra. n. 1. Menoch. de recuperand. possess. remed. 15. n. 535. & 536. Rebuff. in d. §. voluptariæ. col. 1. ad med. vers. in dote vero.* cum alijs late per *Barbos. in l. diuortio. 8. §. fin. n. 90. ff. solut. matrim.*

10 Licèt etiam in minore, & muliere idem esset statuendum, quod in alijs, quando domus esset promercalis, quia tunc etiam expensæ voluptariæ picturarum, & similium repeterentur, cum propter ornatum maius pretium illis accresceret, vt concludit *Glos. in l. si sine. 33. §. interposito. in fin. in verb. onerandum. ff. de administr. tutor. per tex. in l. nec venalem. ff. de rei vendicat. & in l. pro voluptarijs, & l. quod si ea. ff. de impens. in reb. dotalib. fact.*

Ideo etiam pro huiusmodi expensis voluptarijs datur remedium quod vi, aut clam, † si enim quis arbores non fructiferas succiderit, & fructuarij intersit propter voluptatem, quia amenitas ex illis arboribus præstabatur, aget fructuarius interdicto quod vi, aut clam propter illam

illam voluptatem *l. competit. ff. quod vi aut clam.* & notat *Rebuff. in d. §. voluptaria. col. 1. in fin. vers. septimo si quis.* † Cum etiam propter oblectationem arguatur pignus, sufficit enim rem emptam esse delectabilem, nã idem operatur voluptas & oblectatio, quod fructus in re fructuosa ad arguendum pignus, quasi videatur satis esse aliquid percipi ex re, quod possit pecunia æstimari, prout recipit oblectario hanc æstimationem *Gabr. conf. 74. n. 5. in fin. lib. 1.* dixi *supra e.* . .

Accedat, quod sumus in dominis diuitibus, qui præcisè coguntur soluere pretiũ melioramentorum, † etiam quod sint voluptaria, prout tenentur ad solutionem vtilium, Cum etiam dominus pauperior, si talem impensam voluptariam esset facturus, vel fundum vendidit, & propterea maius pretium consequitur, tunc cogetur æstimationem melioramentorum soluere, quamuis sit voluptaria impensa *Barbos. in l. diuortio. 8. §. fin. n. 104. ff. solut. matrim.*

Hæc omnia dicta sunt, vt appareat non tractari de expensis voluptarijs, sed vtilibus ex supra allegatis, † & per consequens posse agi contra tertios possessores pro illarum recuperatione, seu vendicatione, cum probatum fuerit dominium picturarum, & possessio rei conuenti, quod sufficit vt huiusmodi vendicatio detur *l. officiũ. C. de rei vendic. l. vnic. C. de alienat. iudic. mut. caus. fact. Ang. in §. dari. n. 9. instit. de actionibus, cum alijs per Surd. cons. 227. n. 2. lib. 2.*

Nec dicatur quod permanente ædificio licèt dominus materiæ, & picturarum remaneat dominus, † tamen illi non datur rei vendicatio, cum tale dominium sit sine effectu ne ædificia destruantur propter publicam vtilitatem, & hic est vnus casus, in quo habens dominium non potest à tertio possessore rem suam vendicare *Aret. in §. eum in suo. instit. de rer. diuision.* Maxime † quia non datur abrasio picturarum communium, non aurearum, cum videretur illa fieri, vt potius possidenti noceat quam vt sibi prosit *Redoan. de reb. eccles. non alien. vers. si vero simus in mala fide. n. 13. tom. 13. p. 2. f. 498. Rebuff. in l. impensa. 79. §. voluptaria. post princ. vers. quæ quidem. ff. de verb signif.* † Cum etiam pictura si fiat in aliqua re immobili, & sic in muro alieno cedat parieti, quidquid secus sit in marmoreo lapide mobili *Aret. in §. littera. ad med. instit. de rer. diuis.*

Quia respondetur, quod in huiusmodi accessionibus, quæ rei cedunt, † & quæ à dominis non possunt repeti à possessoribus per rei vendicationem, succurritur eisdem dominis per aliam actionem vtilem pro rei æstimatione consequenda, quæ actio subrogatur loco rei vendicationis *Glos in l. idem pomponius. 9. §. de arbore. in verb. dabant. in fin. ff. de rei vendicat.* † vbi loquitur de pictura *per tex. in l. in rem. 24. §. item quæcumque. & ibi Glos. in verb. in omnibus, & in verb. in factum. ff. eod. tit. Petr. Greg. syntag. iur. p. 3. lib. 20. c. 9. n. 13. Glos. in l. si mulier. 30. & in l. vtilem. 31. ff. de donat. int. vir. & vxor.* † vbi etiam loquitur de ferruminatione, quæ est solidatio, & coniunctio, seu conglutinatio quædam per eamdem materiam, quemadmodum ferrum conglutinatur ferro non interueniente alia materia *l. quidquid. de acquir. rer. domin. l. in rem. ff. de rei vendic.*

Et generale est vt dominus vendicare non possit quæcumque alijs adiuncta sunt, siue adiecta cum cedant loco accessionis, † quamdiu tamen cohærent, poterit nihilominus agere ad exhibendum, vt separentur, & tunc postea vendicentur, vt in eo quod applumbatum sit, quasi hoc non faciat confusionem, secus autem in ferruminatione, & pictura, ac satis, & plantatis, & naturali alimento alitis, ac specificatis, & similibus, † in quibus non agitur ad exhibendum, neque in rem, sed loco istarum actionum datur alia actio in factum, quæ vice illarum subrogatur *l. in rem actio. 24. §. item quæcumque. vbi Glos. in verb. vendicare, & in verbo separentur. & in verb. in omnibus, & in verb. in factum. ff. de rei vendic. l. in hac actione. 3. in princ. vers. est autem. ff. ad exhib. l. tigni. 7. in princ. & ibi Glos. in verb. coadunaueris. ff. eod. tit.* † Prout etiam datur repetitio picturarum per doli exceptionem *Rebuff. in l. bona fidei emptor. 110. col. 4. vers. trigesimus septimus. ff. de verb. signific.*

Notandum tamen esset, quod in cautione damni infecti non venit † consideratio picturarum *Bald. in l. quidam hiberus. §. parietem. ff. de seruit. vrban. prædior.* vbi licebit pingere murum communem, † non tamen ex hoc tempore demolitionis plus æstimabitur *Bart. in d. §. parietem.* & notat etiã *Ang. in l. inter quos. in princ. col. vlt. ante med. vers. ex his infertur. n. 8. ff. de dam. infect.* † vbi quod licebit ædificare in muro communi inuito socio quantum ad ornatum, vt si fiat incrustatio, vel pictura, illius tamen nulla ratio habetur, si cautum fuerit de damno infecto *Cepoll. de seruit. vrban. prædior. c. 71. n. 4. tom. 6. p. 2. fol. 206.*

EPITOME.

Terminus pro seruato, & citatio ad sententiam, ac conclusio in causa an dicatur reuocata per admissionem articulorũ, & iurium cum clausula sine præiudicio termini, & citationis, & conclusionis in causa. ¶ De stilo pronunciandi, prout in cedula, & an notarius adnotet diem subscriptionis, seu pronunciationis. ¶ Et si aliunde apparet ea die non fuisse pronunciatum an sententia sit nulla. ¶ Testis vnus deponens de veritate, & de fama an coniungatur cum alio deponente de fama ad faciendam plenam probationem. ¶ Argumentum à coniunctione duarum legum, seu capitulorum, vel testium cum instrumentis quando valeat, itaut possit dici probatum matrimonium incertum, vel aliquid esse liquidatum, vel quid simile. ¶ Et an coniungantur acta cum sententia ad effectum plenæ liquidationis pro-

probandæ. ¶ Statutum prohibens probationem per testes an habeat locum si probatio fieret per testes, & instrumenta. ¶ Testis vnus an possit plusquam semiplene probare.

SVMMARIVM.

1 *Citatio ad sententiam, & conclusio in causa non dicitur reuocata per admissionem iurium absque præiudicio dictæ sententiæ & citationis.n.2.& 3. Contrarium seruatur, & est verior opinio.n.4.5.& 6.*
7 *Terminus pro seruato intelligitur reuocatus eo ipso quod Iudex admittit iura, non obstante protestatione quod admittuntur sine præiudicio termini, & pars aduersa debet appellare.*
8 *Citatio si incidit in aliã diem post admissionem nouorum iurium dicitur post eam circũducta.*
9 *Stilus pronunciandi prout in cedula, & notarius non adnotat diem subscriptionis, sed omnia ponit sub die pronunciationis. Et si aliunde apparet ea die non fuisse pronunciatum sententia erit nulla. n. 10. Et quomodo hoc dicatur constare. n.11.*
12 *Testis vnus deponens de veritate negotij, & de fama coniungitur cum alio deponente de fama, & ex eis inducitur plena probatio. Contrarium n. 24. & 26 sed prima opinio est verior, & in praxi seruatur. n.27.*
13 *Validum est argumentum ex coniunctione duarum legum, vel duorum capitulorum eiusdem legis, & dicitur argumentum ex interpretatione.*
14 *Incestus est probatus si duo testes probant cognitionem carnalẽ, alij duo consanguinitatem.*
15 *Duo instrumenta simul iuncta probant aliquid esse liquidatum, quamuis ex vno solo non probaretur liquidatio.& n.21.*
16 *Instrumentum dotis promissæ pro matrimonio contrahendo mandatur executioni si ex alio instrumento probetur matrimonium.*
17 *Stante statuto quod sententia liquida mandetur executioni sufficiet si sit liquida ex coniunctione actorum & sententiæ. & n.19.*
18 *Acta non veniunt appellatione sententiæ.*
20 *Quod facit aliquod tale, vel quod fit per aliquod tale, ipsum quoque videtur tale.*
22 *Statutum prohibens probationem per testes non habet locum si probatio fieret per testes & instrumenta.*
23 *Testis vnus non potest facere plus quam semiplenam probationem.*
25 *Testis probans vidisse fieri depositum facit semiplenam probationem, quæ non coniungetur si idem testis deponeret de confessione depositi.*

CAPVT CCCCXXXVIII.

Adde supra dec. 156. in fi.

PEr admissionem articulorum, vel aliorum iurium non censetur reuocata citatio ad sententiam, seu conclusio in causa, quando fuerunt admissa cum clausula absque præiudi-1 cio † actorum, & citationis ad sententiam, & conclusionis, prout ad hunc effectum huiusmodi cautelam ponit *Gonzal. ad reg. 8. cancellar. post glos. 9. §. 1 in annotation. contra nullitat. & attentat. n. 128.* vbi etiam adducit *Acebedum in l. 10. tit. 17. n. 35. & 36. lib. 4. & Marsil in prax. §. sequens. n. 52. & 53.* Quamuis *Marsil.* 2 hoc non dicat; † sed istam cautelam approbauit *Rota coram R.P.D. Ortemberg. Romana pecuniaria, siue restitutionis in integrum. 1.* 3 *Iulij. 1609.* † vbi quod stante admissione iurium cum dicta reseruatione nullũ aderit impedimentum, per quod sententia ferri non possit, de quo etiam memini supra *c. 156. n. 38.*

Verum, ne quando casus occurreret, aliquis de-4 cipiatur in auctoritate *dictæ decisionis*, † notandum est, quod ab illa fuit recessum *in eadem causa. 15. Decemb. 1610. corã eodem.* vbi fuit conclusum veriorem esse opinionem, quod admissio iurium facta sine præiudicio termini pro seruato habiti non iuuat, neque talis protestatio operatur, quominus sententia detegatur 5 lata post admissionem, † Ideoq. talis forma admittendi iura sine præiudicio termini pro seruato non est recepta à cautis procuratoribus, & *R. P. D. Penia Decanus* retulit *in vna* 6 *Romana beneficij coram se*, † fuisse reuocatam sententiam sub simili protestatione latã tamquam nullam, vt dicitur in *d. decisione 15. De-* 7 *cembris. 1610.* † vbi etiam subditur, quod terminus intelligitur reuocatus eo ipso quod Iudex admittit iura non obstante dicta clausula sine præiudicio termini, Ideo pars aduersa debet appellare, iuxta notata per *Felin. in c. inter monasterium. n. 23. de re iudic. cum alijs de quibus per Doctor. in c. cum m. ferrariensis. de constitut.*

Et eadem ratio esset, si citatio incidisset in aliam 8 diem post admissionem nouorum iuriũ, † quia per illam fuisset circumducta *l. & post edictũ. de re indic. Alex. cons. 84. col. 9. lib. 4. Aff. decis. 115. Rot. decis. 1. de probat. in antiq. Caputaq. decis. 13. incip. stilus. lib. 1. in manuscript. Menoch. præsumpt. 63 n. 4. lib. 2. cum alijs per Rot. in d. Romana pecuniaria, seu restitutionis in* 9 *integrum. 15. Decembris. 1610.* † vbi etiam quod iuxta stilum solet pronunciari, prout in cedula, & notarius non adnotat diem subscriptionis, sed omnia ponit sub die pronunciationis *Rot. decis. 705. p. 3. diuers. Vestr. in prax.* 10 *c. 1. n. 12. lib. 7.* † Tamen quando aliunde apparet ea die in scriptis non fuisse pronunciatum, sententia est nulla *l. 2. & 3. C. de sentent. ex breuic. recitand. Francus in c. fin. in 1. notab. de re* 11 *iudic. in 6.* † Et eo ipso quod iura fuerunt admissa probatur sententiam non fuisse latam, quia si fuisset lata non potuissent iura admitti, vt in decisionibus supra allegatis.

Ex istis patet quod siue simpliciter, siue cum protestatione admittantur noua iura est circumducta citatio ad sententiam, & conclusio in causa *Rot. decis. 1. de testib. in nou. & decis. 12. de denunciat. in antiq.* cum alijs decisionibus adductis per *R.P.D. Ludouisium. Cæsaraugusta-*

na

na dedicationis. 1. *Martij*. 1610. vbi etiam quod ad effectum vt inducatur circumductio requiritur aliquod decretum Iudicis, cum ea non dependat à voluntate partium, sed Iudicis, puta si dixerit, quod iura extrahantur, vel quid simile.

Cum igitur terminus fuerit reuocatus per admissionem articulorum, & pars non appellauerit, prout debebat appellare, vt dictum est, fuit in causa progressum ad vlteriora, & completum examen, & cum dubitaretur, an esset probata intentio actoris, dicebam plenam probatio- 12 nem resultare ex testibus examinatis, Nā vnus deponit de veritate negotij & de fama, alius autem de fama tantum, Vnde isti duo testes debent coniungi cum vtrique deponant de fama, & sic primus testis gerit officium duorum, Ita in specie concludit *Bald. in l. gallus. §. ille casus. n. 1. ad med. in 3. notab. ff. de liber. & posthum.* per doctrinam *Glos. in l. 3. §. idem diuus. in verb. speciem. post med. vers. dicit ergo. ff. de* 13 *testib.* † Validum est enim argumentum ex coniunctione duarum legum, vel duorum capitulorum eiusdem legis, quod dicitur argumentum per interpretationem, Vnde si aliquis accusatur de incestu, & duo testes probant 14 consanguinitatem, † alij duo probant cognitionem carnalem, non autem consanguinitatem, erit probatum maleficium ex coniunctione capitulorum & testium *Bald. in d. §. ille casus. in 3. notab.*

Et facit simile de duobus instrumentis simul innctis, ex quibus dicitur aliquid esse liquidatum, 15 quamuis † ex vno solo non posset dici liquidum *Bald. in l. fin. n. 1. C. de fals. caus. adiect. legat.* vbi quod est vtile scire pro executione instrumentorum liquidorum *Idem Bald. in c. au-* 16 *ditis. n. 4. de præscript.* † vbi etiā de instrumento dotis promissæ pro matrimonio contrahendo, quod mandabitur executioni, si ex alio instrumento probetur matrimonium contractum, quia ex coniunctione duarum scripturarum fit plena & liquida probatio *Idem Bald. in c. pastoralis. 28. §. quia vero. n. 16. de offic. deleg.* 17 vbi quod † stante statuto, quod sententia liquida demandetur executioni, sufficiet, si illa sit liquida ex coniunctione actorum & senten- 18 tiæ, † quamuis enim acta non veniant appellatione sententiæ *l. acta. de re iudic.* Tamen faciunt sententiam exequibilem, si producan- 19 tur vnà cum ipsa sententia † *l. quid tamen. §. pomponius. ff. de arbitr.* nam quod facit aliquid tale, vel quod fit per aliquod tale, ipsum quo- 20 que videtur tale † argumento *l. quominus. ff. de fluminib.* & sicut ex coniunctione testium & in- 21 strumentorum fit aliquid liquidum, † ita ex coniunctione duarum scripturarum & instrumentorum *l. asse toto. de hæredib. instit. Ias.* qui omnia prædicta comprobat *in l. gallus. §. ille casus. n. 11. de liber. & posthum.* vbi etiam de statuto prohibente fieri probationem per 22 testes † quod non habet locum quando probatio fieret per testes, & instrumenta, & sic quando ista coniungerentur *Bart. in l. certi condictio. §. quoniam. ff. si cert. petat.* vbi *Ias. n. 9.* dicit ab omnibus approbari.

De huiusmodi opinione *Bald.* videntur aliqui du- 23 bitare ob illam rationem, † quia vnus testis non potest facere nisi semiplenam probationem *l. vbi numerus. ff. de testib. l. iurisiurandi.* 24 *C. eod. tit. c. ex insinuatione. de procuratorib.* † sed in casu *Bald.* testis faceret semiplenam probationem quo ad veritatem negotij, & deponendo de fama probaret etiam semiplene contra *l. 3. §. item diuus. ff. de testib.* & sic vnus faceret plusquam semiplenam, & ita contra *Bald.* arguit *Alex. cons. 152. n. 19. vers. præterea posito. lib. 5.* vbi etiam addit, quod sequeretur absur- 25 dum, † quod si per vnum testem probaretur veritas depositi deponendo vidisse fieri depositum, quo casu probaret semiplene, & si per eumdem probaretur confessio depositi parte præsente esset facta alia probatio semiplena, & sic per vnum testem probatum esset plenè depositum, quod est inconueniens *c. in omni. de te-* 26 *stib. c. à nobis. eod. tit.* † Idem per prædictas & similes rationes dicit *Alex. in l. gallus. §. ille casus. col. 4. ad med. n. 14. de liber. & posthum. Curt. Sen. in l. admonendi. n. 9. de iur. iur. Surd. decis. 12. n. 11.*

Verum non est recedendum ab opinione *Baldi*, contra quem non adesse aliquem contradicto- 27 rem, † & ideo in practica illius auctoritatem non parum vrgere, & quod vidit aliàs de hoc dubitari apud peritos, qui hoc dictum ignorabant quare esset menti tenendū testatur *Idem Alex. in d. §. ille casus. n. 14. post med. & ibi Ias. n. 8. Socin. n. 4. in 2. notab. Claud. Seisel. col. 2. post med. vers. & inducit. n. 14. de liber. & posthum. Marsil. singul. 585. probationes diuersi generis. n. 2. Ruin. cons. 46. n. 11. post med. vers. quod vltimum dictum. lib. 4. & cons. 81. col. vlt. ad med. vers. & plus voluit. n. 8. lib. 5. Socin. Iun. cons. 99. n. 24. ad med. lib. 2. Io. Anton. Trigona sing. 66. tu habes. n. 3. vsque ad 6. Ias. in l. admonendi. in 1. lect. n. 99. ad med. vers. hoc limitat. & in repetit. eiusdem l. n. 257. ad fin. vers. dixit tamen alibi notanter. ff. de iur. iur. Euerard. loco 28. à coniunction. seu combination. n. 5. Gabr. de probat. conclus. 1. n. 9.* & ita etiam fuit decisum per *Rot. coram Card. Capizzucco. Toletana prætensi spolij. 19. Aprilis. 1552.* vt testatur *Caputaq. decis. 300. alias 37. p. 3. Paris. cons. 57. n. 23. & 24. lib. 1.* Et quia per præfatos Doctores respondetur omnibus quæ contra hanc opinionem adducuntur, non erunt eorum dicta repetenda, cum satis sit ostendisse illam esse in praxi receptam, & secundum eam iudicandum prout iudicatum fuit. Maxime quia idem testis potest produci ad probandum diuersa capitula tendentia ad victoriam eiusdem causæ, vt experientia, & communis practica nos docet, quæ debet attendi *c. qua fit. de elect. in 6. l. minime. ff. de legib.* & in proposito notat *Paris. cons. 57. n. 25. lib. 1.*

EPI-

EPITOME.

Tertius quando possit impedire executionem pro suo interesse. ¶ Et quomodo sit probandum. ¶ Et an sufficiat iuramentum, & imperfecta probatio. ¶ Et quo casu admittatur cautio iuxta *l. si is à quo fundus de rei vendicat.* ¶ Et quando pignus controuersum sit dimittendum, & recurratur ad alia. ¶ Et de vulgato adagio tene certum, & relinque incertum. ¶ Medicus per aduersa medicamenta curans infirmum quomodo puniatur. ¶ Et vnde emanauerit dispositio *tex. in l. medicus. ff. de var. & extraordin. cognit.* ¶ Tertius an possit venire coram Delegato in gradu appellationis pro suo interesse, quamuis non sit expressum in commissione. ¶ Iudicium summarium quod dicatur. ¶ Et quæ probationes in eo requirantur. ¶ Et an detur reprobatio testium tam respectu personarum, quam attestationum. ¶ Opponens de electione an debeat probare se canonice electum. ¶ Probatio semiplena an sufficiat in causa incidente ad finem alterius iudicij, vt in clericatu, exemptione, restitutione in integrum propter læsionem, aut lapsum fatalium, dominio, matrimonio, & similibus. ¶ Agens ad restitutionem possessionis beneficij an obtineat, si solum producat collationem Vicarij, quamuis non doceat de mandato se extendente ad conferendum. ¶ Et quando sufficiat titulus coloratus beneficij. ¶ Iusiurandum super probatione interesse an sit idem quod iuramentum calumniæ, vel veritatis, & probationis. ¶ Intellectus *l. scire oportet. §. sufficit. de excusat. tutor.* ¶ Statutum quod quis teneatur ad exhibitionem libri, seu instrumenti an sit intelligendum, si petens sibi exhiberi probet suum interesse per iuramentum. ¶ De forma sententiæ quando tertius interuenit pro suo interesse.

SVMMARIVM.

1 *Executio super re potest impediri per tertium prætendentem interesse tam si actum fuerit petitorio, quàm possessorio. Et ad materiam remissiuè. n. 2. & 5.*

3 *Per cautionem quo casu sit satisfactum tertio, vt non possit impedire executionem.*

4 *Forma sententiæ quando tertius interuenit.*

6 *Declarationes trigintasex in materia tertij venientis ad causam.*

7 *Tertius debet audiri quo ad impediendam executionem, quæ fit super re non petita, & super qua non fuit lata sententia, neque hoc casu sufficit cautio iuxta* l. si is à quo fundus. de rei vendic. *n. 8. 9. & 10. & de ratione. n. 11.*

12 *Cognitio facta in causa principali sufficit quando sumus in executione facienda super eo, super quo fuit sententiatum, nec tunc alia cognitio requiritur. Intellige vt n. 13.*

14 *Pignus controuersum non est dimittendum, sed debet cognosci super eo, & interim impeditur executio, cum diuersum sit existentibus alijs pignoribus non controuersis, quod tamen erit in arbitrio Iudicis. n. 15.*

16 *Vulgatum dictum tene certum, & relinque incertum applicatur ad illos, qui defendunt causas per argumenta subtilia, vt videantur ingeniosi, & merces eis augeatur.*

17 *Gerens negotia lubrica & periculosa tenetur de casu fortuito.*

18 *Medicus curans oculos per aduersa medicamenta tenetur ad restitutionem acceptorum, & extra ordinem punitur iuxta* l. medicus. ff. de var. & extraordin. cognit. *cuius tex. dispositio emanauit à fabula Aesopi. vt n. 19. & 20.*

21 *Interesse debet statim probari per tertium qui vult executionem impedire; sufficeret tamē ad hūc effectū sūmaria & imperfecta & aliqualis probatio, & iuramentum, vel vnus testis. n. 22. 23. 24. 25. 26. & 27. Etiā quod sumus in triplici interesse. n. 28. & 29. Declara vt n. 35. 36. & 51.*

30 *Tertius potest venire coram Delegato etiam in gradu appellationis pro suo interesse, quamuis non sit in commissione expressum.*

31 *Probatio plena non requiritur in iudicio summario afferente præiudicium, quod potest reparari in alio iudicio.*

32 *Probatio summaria dicitur primaria, vel breuis, & quid significent verba prima facie, seu prima fronte.*

33 *In summarijs sufficit semiplena probatio.*

34 *Probatio interesse est præambula & præparatoria, non decisoria.*

37 *Reprobatio testium non admittitur in summaria cognitione, nec respectu personarum, nec attestationum. Intellige vt n. 38.*

39 *Tertius opponens se electum non tenetur probare electionem canonicam. Idem in vnione, & alio quolibet titulo. n. 40.*

41 *Probatio semiplena sufficit vbi agitur de causa incidente ad finem alterius iudicij.*

42 *In probatione alicuius præambuli sufficit probare possessionem clericatus.*

43 *Prætendens se exemptum petens se absolui ad cautelam ab excommunicatione contra eum lata per Episcopum debet aliqualiter, non plene probare exemptionem.*

44 *Ecclesia & minor si petunt restitutionem debent docere summarie de læsione, & post illam obtentam requiritur plena probatio.*

45 *Petens se restitui ad appellandum, vel contra lapsum fatalium tenetur aliqualiter docere de suo bono iure.*

46 *Agens ad restitutionem possessionis beneficij obtinet si solum producat collationē Vicarij, quamuis non doceat, quod mandatum illius se extendat ad collationes. Et de ratione n. 47. Et quando sufficiat titulus coloratus beneficij. n. 48.*

49 *Dominium deductum incidenter in iudicio potest probari per solam possessionem.*

50 *Probatio præsumptiua & coniecturalis sufficit in probando matrimonio incidenter ad effectum successionis.*

52 *In causis summarijs probatio interesse quando admit-*

admittatur per iusiurandum. & n.56.& an hoc sit iuramentum calumniæ, vel veritatis & probationis.n.53.& 54.

55 *Intellectus* l. scire oportet. §.sufficit. de excus. tat. tutor.

57 *Statutum vt quilibet teneatur ad exhibitionem libri, seu instrumenti, intelligitur dummodo petens sibi exhiberi probet suum interesse, & sufficiet probatio per iuramentum. Intellige vt n.58.*

CAPVT CCCCXXXIX.

Tertium prætendentem interesse dicebatur non solum posse impedire executionem rei, † si est actum petitorio, sed etiam si possessorio iuxta veriorem sententiam, de qua per *Felin.in c.veniens.38.n.11.de testib. Pract. Papiens.per Ferrar. in form.execution. sentent. definitiu.in princ.n.16.in fin.q.7.* † Ad cuius rei materiam multa adducit *Couarr. pract. quæst. c.16.Boer.decis.79. n.2. Bart. Zas. & aly in l. à diuo pio.§.si super rebus.ff.de re iudic. Menoch. de arbitrar. cas.18.lib.2.centur.1.& præsumpt. 47.lib.2.& consi.488.lib.5.Affl.decis.235.Aym. consi.14.n.4.* cum alijs per *Grauat. ad Vestr. in prax.lib.5.c.vlt. n.24. vsque ad 27. Mising. obseruat.73.centur.3.V ant. quis poss.dicer. de nullitat. n.15. vsque ad n.29.* † Et quando per cautionem fit satisfactū tertio, ad hoc vt non possit impedire executionem, iuxta *l.is à quo. 57. ff. de rei vindicat.* declarant supradicti Doctores, & bene *Zas.in d.§.si super rebus. n.13. cum seq. Affl.decis.15.n.1.in fin. Duen.reg.274. per tot.Couar.pract.quæst.c.14.n.4. Fachin.lib. 5.controuers.c.5. Diaz. reg.166. Put.decis.326. lib.2. Andr. Gail. obseruat.70. n 21. lib. 1.* † Et de forma sententiæ quando tertius interuenit *Idem Gail. obseruat. 122. n.8. lib. 1.* qui etiam multa ad materiam tertij venientis ad causam † *obseruat. 69. cum tribus sequent. eod.lib. cum alijs per Costam de iur. & fact. ignor. distinct.57.cent.1.fol.257. latè Felin.in c. cum super. 17. de re iudic.* † Vbi *col.fin. in princ.* subdit esse notandas declarationes trigintasex in huiusmodi materia per eum adductas, per quas in facti contingentia poterit quis videri doctor non gregarius.

Omissis tamen his, quæ ad rem nostram non pertinent, Dubitatio, de qua in casu mihi proposito videbatur cessare, quia non fuit petita res aliqua particularis, sed fuit actum ad debitum consistens in quantitate pecuniarum, & cum in executione sententiæ essent capta pignora, tunc tertius contradictor meritò erat audiendus prætendens illa ad se pertinere, nec sufficeret cautio secundum dispositionem *tex. in l.à diuo pio.15. §.si super rebus. vbi Zas. n. 13. ante fin. vers. tertius casus est. & ibi Alex. de communi.n.8.Ias.n.9.ff.de re iudic. Anchar. q. 42.ante fin. lib.2.post Zuetard.in l. vlt. n. 365. C.de edict.diui adrian. toll. Magon. decis. Rot. Florent. 104. in fin. n. 27. Rebuff.de arrest. & opponentib. contra ea.art. 1. gloss.4. n.23. tom.3. fol. 562. Andr. Gail. obseruat. 70. n. 21. lib. 1.* vbi quod in praxi seruatur, † vt tertius tūc non possit impedire executionem, quando illa debet fieri super eadem re, super qua est lata sententia, nam in hoc casu ei canebitur de indemnitate iuxta *l.is à quo fundus. de rei vendic. late Ossas.decis.37.n.4.* † Cum aliud sit quando est facienda executio super re non petita, & super qua non est lata sententia, sed super alia re, nam tunc quilibet de suo iure summariè ostendens potest impedire executionem *Bart. in d.§.super rebus. n.3. & ibi Fulgos. col.2.post med.vers.aliquando executio.n.2.*& clarius *Felin.in c.veniens.il 2.col.4.ante med.n.9.vers.secundus casus. de testib.* † vbi quod quando executio fit in rebus adiudicatis præcedente actione personali non facta petitione bonorum, est audiendus tertius volens docere de suo interesse *per tex. in d. §. si super rebus.* quem ita etiam intelligit *Innoc. in d. c. veniens.n. 2. col.2.in princ.*† Et est ratio quia non fuit actum de illis rebus, Vnde non est sibi imputandum, si non contradixit, & satis est dicere nunc, quando capiuntur bona in causa iudicati. Quare etiam in executione super bonis, super quibus specifice fuit iudicatum, non exigitur aliqua causæ cognitio, cum secus sit in alijs *Innoc. in c.cum super.17.ante fin.in verb.præiudicio.de re iudicat.Abb.in c.vlt.col.9.ad med. vers. septima lectura.n.20.de iudic.*& latè declarat *Gemin.in c.sicut fine.n.5. vers. quæro nunquid in executione. 2.q.1.* † Quasi tunc sufficiat cognitio facta in causa principali, quando sumus in his, super quibus fuit sententiatum *Io.Andr. in d.c. veniens.il 2.de testib. Host.in c. quia. 11.in fin. de iudic.* † Intelligendo quando fuit actum iudicio speciali, secus vniuersali, vt quia est petita hæreditas, & est adiudicata per sententiam, tunc enim, quando fieret executio super particularibus rebus hæreditarijs, requireretur etiam summaria cognitio *Innoc. in c. conquærente. 16.n. 5.de offic.ordin.Gemin.in c.sicut fine. n.5.post med. vers.hæc sunt vera.2.q.1.*

Prædicta autem procedent, si nulla alia pignora quieta & non controuersa existant, vel cum de hoc probabiliter dubitatur, tunc enim non est dimittendum pignus controuersum, sed debet cognosci super eo, & interim impeditur executio, Diuersum esset, quando extarent alia pignora non controuersa, nam tunc poterit recurri ad illa, de quibus non est quæstio, aut contentio dimissis pignoribus controuersis, ne victor sententiæ cogatur expectare euentum litis *l.à diuo pio. §. sed & illud. vbi Raph. & Ias. n. 1. ff. de re iud.* † Quod tamen totum residebit in arbitrio iudicis exequentis, qui eliget viam faciliorem, vt notat *Zas. in d.l.à diuo pio. §. si super rebus. ad fin. vers. tu adde quod dispositio. n. 17. de re iudic.* † vbi ex hoc colligit vulgatum illud & quotidianum, tene certum, & relinque incertum, subdens hoc facere contra illos Aduocatos, qui aliquando defendunt

fendunt clientes per subtilia,& periculosa fundamenta, vt videantur subtiles, & augeatur eorum merces, & sæpe cadunt à causa, cum tutioribus rationibus vti potuissent,ex quibus victoriam sententiæ reportassent, quod non est faciendum, non enim debet quis se periculis exponere, & negotia periculosa & lubrica,
17 ac insolita gerere, † nam tunc tenebitur etiam de casu fortuito *l. si negotia. 12. vbi Gloss. in verb. fit solitus. ad fin. ff. de negot. gest. l. vel vniuersorum. 12. vbi Gloss. in verb. bonorum ff. de*
18 *pignorat. act.* † Ita erat medicus ille, de quo in *l. medicus. 3. ff. de var. & extraordin. cognit.* qui dolorem oculorum cuiusdam medebatur per aduersa medicamenta,& cum ei infirmus vendidisset ampla prædia, vt melius curaretur extra ordinem erit puniendus cũ restitutione rei, argumēto *l. si per impressionē. C. quod met. caus. l. vlt. §. 1. vsque ad fin. ff. eod. tit. l. archiatri. C. de professor. & medic. l. silicitas de offic. præsid. Gu-*
19 *ter. var. resolut. p. 1. c. 57. n. 28.* † Ex quo colligũt Doctores hanc hypothesim ab Aesopi fabula emanasse, qua traditũ est lippientem anum medici operā implorasse, qui quoties ab ea impositis collirijs recederet, furtim aliquid de domo auferebat, demũ cũ conualuisset, & de mercede à medico interpellaretur, Atqui inquit illa, minus in præsentia, quàm olim video, plura enim in domo vasa, & instrumēta lippiens circũspiciebam, quām nũc sana conspicari possim
20 *Alciat. lib. 2. parerg. c. 39.* † vbi ex dicta fabula hãc hypothesim,seu argumentũ, ac materiam, & genus quæstionis colligit in Vulpiani respōso *in d. l. medicus. 3. ff. de var. & extraor. cognit.*

Ex quibus colligitur potuisse impediri executionem in casu, & ad effectum,de quo agebamus, & quamuis prætenderetur non constare de in-
21 teresse, † prout illud erat probandum statim, & incontinenti ad hoc, vt quis debeat admitti ad retardandam dictam executionem *Innoc. in c. veniens. il 2. in princ. de testib. Menoch. de arbitr. caſ. 18. Milius in verb. executio sententiæ quando petitur. Dec. in l. vlt. n. 45. C. de edict. diui adrian. tollendo. Put. decis. 326. n. 3.*
22 *lib. 2.* † Nihilominus satis fuit in hoc casu apparenter & summarie probare istud interesse, cum ad hunc effectum non requiratur perfecta probatio, nec necessariò concludens, aut multum stricta, & plena, vt declarat *Felin. in d. c. veniens. n. 13. &* 14. vbi loquitur de probatione per iuramentum, & respondet ad *Bald. in l. lege aquilia. 41. ff. ad leg. aquil.* qui videtur de
23 hoc dubitasse per *text. in d. c. veniens.* † Nam quamuis ibi fuerit plene probatum interesse per testes & instrumenta, non tamen sequitur, quod alia probatio minus perfecta non fuisset sufficiens, cum illud sit per modum narratio-
24 nis, quod non arctat ad ita faciendum † *Idem Felin. in c. cum super. 17. col. 7. ad med. n. 26. de re iud. & in c. cũ super. 23. n. 2. in 2. notab. de offic. delegat. & in c. auditis. 15. col. 17. ad fin. verſ. ideo si rescriptum. n. 17. vbi Add. in verb. sum-*
25 *marie. de præscript.* † Et quidquid alij sentiant, ista est communis opinio, quam tenet *Rot. decis. 11. alias 53. de iudic. in antiq.* vbi quod sufficit probare aliqualiter & summariè, quod interſit *Speculat. de offic. omn. iudic. §. postremo. n. 3.* vbi ponit hunc casum de interesse inter alios ibi enumeratos, in quibus satis est semi-
26 plena & summaria cognitio † *Alex.* qui etiam istam semiplenam cognitionem admittit *in l. à diuo pio. §. si super rebus. & ibi omnes communiter. ff. de re iudicat. Vant. quis poss. dicer. de*
27 *nullit. n. 24.* vbi quod sufficit iuramentum,† vel vnus testis, vel probatio apparens,& non concludens *Gail. obseruat. 69. lib. 1. n. 2.* vbi quod satis est docere apparenter de huiusmodi interesse *Ang. Aret. in l. à sententia. col. 2. post princ.*
28 *verſ. & in his conclude. de appellat.* † vbi de triplici interesse, per quod quis potest admitti, & in quolibet summatim,& non plenè ius suum
29 est ostendendum † *Gabr. Saraina in addit. ad Mathes. not. 123. nota regulam. n. 1. late Osasc. decis. 37. n. 5. & 7. Roland. cons. 1. n. 31. lib. 1. Bisignet. decis. 1. de rescript. post Innoc. in c. veniens. il 2. in princ. vbi Cardin. n. 1. Abb. n. ... de testib. Put. decis. 166. in vna toletana. in fin. lib. 3.* vbi
30 quod tertius potest venire coram delegato† etiam in gradu appellationis pro suo interesse, licet non sit in commissione expressum, & admittitur, si de eo doceat apparenter *Idem Put. decis. 385. lib. 1. Achill. decis. 5. de except.*

Et facit quia quoties iudicium summarium parat præiudicium, quod potest reparari in alio iu-
31 dicio, † non requiritur plena probatio, quidquid aliud sit, quando præiudicium non esset reparabile *Bart. in extrauag. ad reprimendum. in verb. summarie. n. 9.* vbi quod sufficit, quod Iudex ad suspitionem, seu opinionem inducatur ex vnico teste, vel aliquibus indicijs, aut verisimilibus, tunc enim ista probatio dicitur
32 facta summarie, † hoc est primarie, quasi ad primum gradum probationis, & illud est quod dicimus prima facie, seu prima fronte videtur quod sic, vel potest dici summarie, hoc est breuiter, & ita loquitur *text. in l. lege aquilia. verſ. ad suspitionem iudicem adducam. ff. ad l. aquil. l. 3. §. causæ. verſ. vel modicum pro puero. de car-*
33 *bon. edict. l. 1. §. si in ea. de ventr. inspic.* † Et quod in istis summarijs sufficiat semiplena probatio *Idem Bart. in l. si constante. in princ. q. 1. ff. solut. matrim. & in l. nam & postea. §. si minor. de iur. iur. & in l. 1. §. quod si fuerit. de prætor. stipulat. & in l. si quis à liberis. § si quis ex his. n. 3. de liber. agnoſ. & in l. iudices. vbi Bald. C. de iudic. Idem Bald. in l. 3. §. ibidem. ad exhib. Cardin. conſ. 9. n. 2. vsque ad 5. Specul. de offic. omn. iudic. §. postremo. n. 16. & 17. & de prim. & secund. decreto. §. restat. verſ. sed qualiter. col. 1. in fin. n. 5. Felin. in c. veniens. il 2. n. 14. ad med. verſ. nec hoc negat. de testib. & in c. cum super. n. 16. de re iud.*

Quorum ratio est, quia probatio huiusmodi interesse est præambula, & præparatoria, non
34 autem decisoria, † ideo non mirum si semiplena probatio sufficit *Bart. in l. à sententia. in fin. de appellat. & in l. à diuo pio. §. si super re-*

 bus.

bus.n.1.de re iudicat. Bald. in auth. hodie. n. 6. C.eod.tit.& in l.fin.n.42.C.de edict.diui adria. tolltd. Ang.in l.si suspecta.n.1.de inoffic.testam. Andr. Gail. obseruat.69. n.4. lib. 1. V ant. quis poss. dicer.de nullit. n. 24. Bald. in c.veniens. il 2.n.4.de testib.& ibi Add. ad Felin.in verb.interesse. Idem Felin.in c.cum super.17.n.16. vers. & dictum. de re iud.

Quod comprobatur, quia hic non agitur ad interesse consequendum, sed ad constituendum 35 idoneum contradictorem, † Vnde vt admittatur quis ad iudicium, debet probare, quod sua interest, sed vt admissus præferatur, est plenè probandum ius suum per probationes perfectas & solemnes, quæ reseruantur post litem contestatam *Bald.in c.veniens.il 2.n.3.& 4. de testib.* Aliud est enim velle obtinere super contradictione, & tunc non sufficit, quod intersit, 36 nisi probetur ratio contradictionis, † Aliud est velle admitti ad contradicendum, & tunc satis est, quod contradicentis intersit *Ang.in l.adoptio.n.5.vers.denuo videtis.de adoption. Abb.in c.cum super. 17. ad fin. vers.hoc mihi placet. & ibi Felin.n.16.ante med.vers.& dicit eleganter. de re iudicat.*

Vnde in ista summaria cognitione non admittetur reprobatio testium, nec respectu persona-37 rum, † nec respectu dictorum, seu attestationum *Io. Andr.in c.veniens.il 2. col.2. post med. vers. item cum primo inquireretur. & ibi Abb.* 38 *n.10. Butr.n. 13. de testib.* † Intelligendo tamen quando præiudicium esset reparabile, Nam si non esset tale,hoc non procederet,cum in causa etiam de sui natura summaria nō tollantur defensiones *clem.sæpe.de verb.signific.* & ita declarat *Felin.in d.c.veniens.il 2.n.13.post princ.vers.immo dixerūt.de testib.post Bart.in extrau.ad reprimendū. in verb.figura. col.vlt. in princ.vers.sed an requiratur publicatio.n.15.*

Quare si tertius opponat se electum, sufficiet illi probare electionem, quæ habeat figuram esse, 39 quamuis † non dicatur quo ad esse in substantia iuris, non enim requiritur, quod probetur canonica electio, si de ea opponatur, cum hoc postea sit probādum in causa principali *Bald. in c.veniens. il 2. n.4. post Innoc. ibid.in princ. Abb.n.9.Cardin.n.1.de testib.* Vbi *Felin. n. 13. ad med.* dicit hoc esse perpetuò centum manibus notandum *Idem Felin.* qui hoc iterum repetit *in c. cum super. 23. n. 2. de offic.iudic. de-* 40 *legat.& in c.cum super.17.n.16.de re iudic.* † vbi ampliat ad vnionem, & alium quemlibet titulum, contra quem non poterit dici de nullitate, prout ita dicit fuisse obtentum claudendo ora contrarium tenentium post *Card.consl.7.& in d.c.veniens. in princ.* & sequitur *Roland. consl.1.n.31.lib.1.*

Prout etiam dicimus, quod vbi agitur ad probationem tituli, non ad finem decidendi princi-41 pale dubium, † sed ad alium finem incidenter aperientem viam ad alterum iudicium, sufficiet probatio semiplena, producendo probationem prima facie concludentem, quasi tunc simus in probatione alicuius præambuli *Rot. decis.7.n.3.de testam.in antiq.post Cin. in l.1. q. 5.C.vbi caus.stat.& in l.2.ad fin. vers.expediti sumus. C.quæ sit long.consuetud. Bellam. decis. 99.in princ.Gemin.consl.57.n.3.& consl.16.in fin.Franc.in c.si iudex laicus.12.§.sed etsi notorium.n.2.in 3.notab. de sentent. excommunicat.* 42 *in 6.* † vbi de possessione clericatus,quam sufficit probare in probatione alicuius præambuli *Rot.decis.35. ante fin. de appellat. in nou.* vbi de allegante se exemptum à iurisdictione Epi-43 scopi, † & petente se absolui ad cautelam ab excommunicatione per Episcopum contra eum prolata, quod aliqualiter, non autem plene debet docere de exemptione,antequam absoluatur *Innoc.in c.solet.de sent.excomm. in 6.*

Quemadmodum etiam Ecclesia, & minor si petit restitutionem in integrum aduersus læsionem, 44 sufficit † vt doceat summarie de læsione in limine ipsius restitutionis obtinendæ, attento quod post illam obtentam est plene docēdum de læsione *Bellam. decis. 38. ante fin. vers. sed quia de hoc interesse. Felin. in c. cum super. 17. n. 16.post med. vers.dixit etiam. de re iudic.*

Idem cum petitur restitutio ad appellandum à diffinitiua, vel contra lapsum fatalium ad ap-45 pellationem prosequendam, † tunc enim docendum est aliqualiter de iustitia volentis restitui, quæ postea serotius discutietur, & docebitur in ipso exordio restitutionis etiam de ipso negotio principali, quia aliter læsio non esset vera, ex quo non interest appellare non habenti ius in negotio principali *Felin. in c. cum super.n.16.post med.vers.idem dicit. cum petitur. de re iudic.*

Similiter petens se restitui ad possessionem beneficij, satis est quod deducat collationem Vi-46 carij, † per quam dicitur colorare titulū suum, quamuis non probet,quod mandatum Vicarij se extendit ad collationes,Quamuis enim melius sit tacere titulum, quam illum infectum allegare *Innoc.in c.auditis. de restitut.in integ.*

47 Tamen † aliud est producere titulum, qui à se ipso sit totaliter malus, aliud est allegare titulum bonum, & illum probare minus plenè, tunc enim licèt non sufficeret in casu requirente plenam probationem, Nihilominus satis erit,quando non agitur de petitorio propter se *Bellam. decis.50. per tex.in c. veniens. il 2. de testib.* & ita declarat adducta per *Innoc.in d.c. auditis. de restit.in integr. & in c. dudum. de decim. & in c.de notorio.de verb.significat.*

Et generale est vt sufficiat, quod agens possessorio recuperandæ det articulum de titulo colo-48 rato sui beneficij, † quamuis non concludat, dummodo probationes super eo fiant concludentes *Felin. in c. cum super. n. 16. post med. vers.item si quis dicit.de re iudic.post Rot. decis. 7. de probat.in nou. Butr. in c. in litteris. col.11. de restitut. spoliator. Gemin. consl. 57. & 148.* de quo late *Menoch. de recuper. possess.remed. 15. n.459. vsque ad 469. & de retinend. possess. remed. 3. n. 328. vsque ad n.338.*

Exemplo dominij deducti in iudicio non principaliter, sed incidenter, quod non requirit directam & concludentem probationem, 49 † sed potest sola possessione probari *Bald. in l. indicia. C. de rei vendicat. Alex. cons. 503. n. 10. lib. 7. Castr. in l. quidam in suo. ff. de condit. instit. Boer. decis. 42. n. 8. Rot. diuers. decis. 34. n. 20. p. 2.* vbi de communi. *post Socin. in l. naturaliter. §. nihil commune. n. 31. de acquir. possess.*

Quod etiam est in causa matrimonij, nam si illud deducatur incidenter, 50 † & secundariò, ac per modum causæ ad effectum legitimationis, & successionis, probabitur per quamlibet probationem præsumptam & coniecturalem *Gemin. cons. 27. n. 8. Salic. in l. non nudis. 14. ad fin. n. 6. C. de probat. Paris. cons. 57. n. 41. vsq. ad 47. lib. 4. Rot. diuers. decis. 37. n. 1. p. 1. & decis. 34. n. 19. p. 2.* cum alijs quos adducã Deo dante infr.

Addendum est tamen circa ea quæ supra dicta sunt de iuramento, quod per illud possit probari interesse, 51 † vt tunc procedat, quando causa summaria est nullius, vel modici præiudicij, videlicet si ageretur, vt res exhibeatur *l. thesaurus. 15. ad exhibend.* 52 † vbi omnes notant, quod illa lex semper allegatur, quod in causis summarijs probatio admittitur super interesse per iusiurandum, dummodo tamen considerata qualitate personæ, & quantitate præiudicij, videatur posse deferri, 53 † Neque hoc erit iuramentum calumniæ, prout *Azo* dicebat, vt notat *Glos. in d. l. thesaurus.* Sed est sacramentum veritatis, & probationis, quod defertur cum alia causæ cognitione, quàm illud calumniæ, & alio tempore, videlicet tempore probationum, & non prodest in alio, nisi vt fiat prima missio, cum ad secundum decretum veniatur, dummodo liquidè constet de debito, & non per solum iusiurandum, prout omnia prædicta comprobat *Bald. in d. l. thesaurus. in 1. & 2. lectur. ff. ad exhib.* 54 † vbi quod semper ista duo sunt necessaria, ad hoc vt sufficiat istud sacramentum, scilicet quod causa sit summaria, & modici præiudicij, nam vno istorum deficiente, non erit deferendum, nisi adiuuetur adminiculo semiplenæ probationis *l. admonendi. de iur. iur. §. si vero. auth. de exhib. reis. Doctor. in l. si finita. §. iulianus. de damn. infect.* 55 † & ita intelligitur *text. in l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excusat. tut.* vbi iuratur ad excusationem, non autem ad condemnationem *Bald. in d. l. thesaurus. in 1. lect. in fin.* 56 † Vnde quando infertur maius præiudicium, est aliter probandum, quàm per iuramentum, non autem ita strictè & plenè, sed tantum apparenter, quo ad dictum effectum retardandi executionem iuxta ea, quæ supra adducta sunt, & ita distinguit etiam *Abb. in d. c. veniens. il 2. n. 9. de testib.* 57 † Quare si iure municipali caueatur, quòd quilibet teneatur ad exhibitionem libri, seu instrumenti, ille qui dixerit sua interesse sibi edi, hoc probabitur per suum iuramentum *Roman. cons. 83. in fin. Seraph. priuil. iuram. 31. n. 7.* 58 † Intelligendo tamen quando quis iure actionis, vel officio iudicis potest conueniri, cum alijs declarationibus, de quibus per *Glos. in l. in actionibus. 5. in verb. non etiam ob culpam. post med. de in lit. iur. Ias. in l. vbi exigitur. n. 2. de edend. Alex. in l. qui accusare. in fin. C. eod. tit. Mascard. conclus. 935. cum seq. Add. ad Seraph. priuil. iuram. 31. n. 6.*

EPITOME.

PRiuilegium fori an amittatur non gestando habitum & tonsuram, & non inseruiendo ecclesiæ, siue simus in clericis beneficiatis, siue non habentibus beneficia. ¶ In criminibus in quibus incurritur pœna ipso facto, & ipso iure, absque aliqua citatione, & decreto Iudicis an requiratur declaratoria delicti. ¶ Et quid in his qui non deferunt habitum & tonsurã quo ad pœnas priuationis beneficiorum. ¶ Professio ex quibus iudicetur nulla. ¶ Et quando censeatur ratificata. ¶ Et quæ scientia sit necessaria. ¶ Et an tempus anni possit frangi, aut discontinuari. ¶ Et an istud tempus detur tam in fauorem nouitij, quàm monasterij. ¶ Solus Abbas an recipiat Monachum ad profitendum, absque consensu maioris partis Capituli. ¶ Nullitas professionis quando possit allegari tã intra, quã post quinquẽnium.

SVMMARIVM.

1 *Non incedentes in habitu & tonsura sunt priuati beneficijs ipso facto absque aliqua citatione, & decreto Iudicis. Non tamen amittitur priuilegium fori ante declaratoriam. n. 2.*

3 *In omnibus criminibus etiam læsæ maiestatis, in quibus incurritur pœna ipso facto, absque aliqua sententia, & ipso iure, requiritur declaratoria, quod quis commiserit delictum.*

4 *Clericus beneficiatus non inseruiens ecclesiæ, qui habitum & tonsuram gestare consueuit, non incidit in pœnam amissionis beneficij, quamuis aliquando talem gestationem intermiserit, vnde etiam lata declaratoria super facto gaudebit priuilegio fori. Et de ratione n. 5.*

6 *Clericus non priuatur priuilegio fori, quamuis aliquando intermittat seruitium diuinum, & dicitur deseruire continuò si pro maiori parte deseruit.*

7 *Clerici primæ tonsuræ non habentes beneficia an priuentur priuilegio eo ipso quod non incedũt in habitu & tonsura, & an in eis requiratur trina monitio & incorrigibilitas. n. 8. & 9.*

10 *Professio est nulla non completo anno continuo probationis, & non seruatis omnibus requisitis in constitutionibus religionis. n. 11. Amplia vt tale tempus non possit frangi, aut discontinuari. n. 14.*

12 *Rigor seruatur in his, quæ sunt de forma*

13 *Annus probationis datur in subsidium humanæ fragilitatis, & in fauorem tam nouitij, quàm monasterij.*

15 *Professio facta contra constitutionem haben-*

tem clausulam decreti irritantis est nulla.
16 *Clausula decreti irritantis inducit nullitatem actus & ligat tam scientes, quam ignorantes, tollendo consuetudines praeteritas & futuras. & n.17.*
18 *Professio est nulla si fuerit facta absque acceptatione maioris partis votorum Capituli generalis, seu prouincialis religionis.*
19 *Solus Abbas seu Praelatus non facit monachum, seu professum absque vocatione fratrū.& n.21.*
20 *In Abbate residet omnis potestas monasterij, seruatis tamen seruandis.*
22 *Professio nulla non censetur ratificata per consensum profitentis, vel per admissionem ad actus conuenientes solis professis, nisi data scientia nullitatis, itaut illa non obstante ratificans habeat eam pro bona & valida.n.23.*
24 *Errans & ignorans non censentur consentire.*
25 *Nullitas professionis quando possit allegari tam intra, quam post quinquennium. & n.26.*

CAPVT CCCCXL.

QVamuis in Constitutione *Sixti V.* non incedentes in habitu, & tonsura † sint 1 priuati beneficijs sine vlla monitione, citatione, Iudicis decreto, aut ministerio, & ipsofacto, Tamen non debent amittere priuilegium fori ante latam sententiam declaratoriam ab 2 Ecclesiastico, † cum illa semper prius requiratur, & debeat praecedere etiam quando imponitur poena ipso facto, licèt enim non sit necessaria sententia, quae irroget illam poenam, Nihilominus requiritur, quod declaretur actū, aut commissum, aut etiam omissum, ex quo poena ipso iure lata est, ita in specie dictae Constitutionis concludit *Prax. Archiepiscop. Neapolit.c.7.n.7.*

Prout hoc generale est in omnibus criminibus tam laesae maiestatis, quàm similibus, in quibus licèt incurratur poena ipso facto, & absque 3 aliqua sententia & ipso iure, † Tamen semper requiritur declaratoria, quod talis commiserit illud delictum *Franc.in c. felicis. §. nullus. n.3.de poen. in 6.* & est verior opinio, quidquid alij contrarium sentiant, vt testatur late *Tiraquell. in l. si vmquam. in verb. reuertatur.n. 400. C.de reuocand.donat.post Felin.in c.rodulphus.col.24.de rescript. & in c. cum non ab homine.col.4.de iudic.*

Idem videtur dicendum quo ad secundū dubium, vt videlicet clericus beneficiatus nō inseruiens 4 alicui ecclesiae, qui habitum & tonsuram gestare consueuerit, non incidat in poenam amissionis beneficij in eadem cōstitutione *Sixti V.* impositam, quamuis aliquoties huiusmodi gestationem intermiserit, Vnde etiam lata declaratoria super facto gaudebit priuilegio fori, nam clericus nō perdit dictum priuilegium, quamuis etiam esset captus cum armis sine habitu, & tonsura, si alias probaretur, quod esset 5 solitus illum deferre, † cum requiratur perseuerantia in nō deferendo habitum, adeout publice existimetur laicus *Decian. in tract. criminal.tom.1.lib.4.c.9.n.109. Castellion.cons.5. n.9.* quem sequitur *Farinac. quaest. 8.n.67. & 68. Prax. Archiepiscop. Neapolit. c. 7.n. 5.* vbi etiam addit in Sacra Congregatione Concilij 6 fuisse declaratum, † quod si aliquando seruitium diuinum intermittatur, clericus quoque debet gaudere dicto priuilegio, cum etiam dicatur continuò fieri, quod fit pro maiori parte temporis *Felin. in proem. decretal. in verb. rex pacificus.n.3.& 4.*

In clericis tamen primae tonsurae beneficijs carentibus dicendum videretur priuatos esse priui- 7 legio fori † eo ipso quod non incedunt in habitu & tonsura iuxta constitutiones *Clem.VII. & Pauli III. de quibus per Menoch. cons. 912. n.34. post Vrsill.in addit.ad Afflict. decis. 24 n. 7.& Clar.in praxi crimin.§. vlt.q.36.vers. hac* 8 *autem.* † cum etiam in talibus clericis primae tonsurae non requiratur hodie trina monitio, & incorrigibilitas *Nauar.cons.vlt. n.6. de priuileg. Menoch. d cons.912.n.34.* & de eadem 9 constitutione Clementis † meminit etiam *Viuius decis. 512. n.17.* vbi quod fuit impetrata per Carolum V. Imperatorem, & promulgata Neapoli per Nuntium Apostolicum, cuius Clementinae vigore ità seruatum fuit *Decian. in prax.crim.lib.4.c.9.n.88.*

Quo ad tertium de professione videbatur concludendum pro illius nullitate stante praesupposito, quod fuerit facta contra formam constitu- 10 tionis Religionis disponentis, quod fiat annus probationis continuus, & completus sub cura, & gubernio Magistri nouitiorum in loco deputato à Capitulo Generali, seu Prouinciali distincto à saecularibus & professis, cum quibus nulla conuersatio possit esse, nisi solum occasione seruitij Ecclesiae, aut processionum, cum plena notitia, & declaratione constitutionum dictae regulae, de quibus requisitus nullum penitus interuenit in casu nostro, Maximè quia per sex menses continuos talis professus in dicto anno probationis semper & indifferenter absque dicto Magistro conuersatus est, non solum cum professis, sed cum saecularibus conuictoribus in loco omnibus praedictis commu- 11 ni,† Itaut ex hoc non fuerit satisfactum, neque dispositioni iuris communis, neque dictarum constitutionum quamdiu procul à Praelati oculis, & à regulari disciplina nouitius blandè, & beneuolè habetur in loco communi, cum saecularibus, & forsan in illis diebus & noctibus, in quibus occurreret in Religione aliqua asperitas, quam nollet ferre, vel non posset, pro- 12 pter quam decerneret non profiteri † Nam in illis quae sunt de forma seruatur rigor *Rum. in rubr.de nou oper. nunciat.n.9.* Et rigor iure optimo inductus est; Annus enim probationis datur in subsidium humanae fragilitatis, & in 13 fauorem tam nouitij, quàm monasterij, † vt & ille experiatur asperitates religionis, & cum illis vires suas metiatur, & monasterium eiusdem nouitij animum, & mores inspicere & cognoscere

gnoscere possit *c. apostolicam. de regular. c. cum*
14 *non solum. eod. tit. in 6.* † Adeout propter prædicta, labente anno probationis debeat nouitius permanere continuò intra claustra Monasterij, & locum deputatum ad nouitiatum, itaut non possit istud tẽpus frangi, nec discontinuari sub quouis prætextu, etiam ex causa infirmitatis, aut licentia Superioris, cum nunquam in huiusmodi casibus tempora coniungantur, vt late ob prædictas rationes declarauit *Rot. coram R.P. D. Marco Montio Granaten. professionis. 9. Febr. 1609.* & voluit etiam *Lapus alleg. 46. n. 2. & ibi Mandos. in verb. tempore. Alex. cons. 34. n. 5. lib. 1. Socin. cons. 118. n. 6. lib. 4. Ias. in repet. l. admonendi. n. 266. col. 83. de iur. iurand.*

Maximè quia huiusmodi cõstitutiones circa præscriptam formam requisitam in professionibus fuerunt confirmatæ per Sixtũ V. & Clem. VIII. & Paulum V. in quibus mandatur præcisè obseruari omnia contenta in dictis constitutionibus in materia professionis cum clausula de-
15 creti irritantis, † per quam omnis professio facta contra legem habentem similia decreta, est nulla *Nauar. in specie cons. 87. n. 1. p. 1. de*
16 *regular. lib. 3. & cons. 48. n. 2. eod. tit.* † Prout generaliter ista decreta inducunt nullitatẽ actus in contrarium gesti, & ligant non solum scientes, sed etiam ignorantes *c. si eo tempore. de elect. in 6. Cassador. decis. 1. n. 1. de praebend. Couar. pract. quaest. c. 9. n. 6. cum alijs per Gonzal. ad*
17 *reg. 8. cancell. glos. 67. n. 18.* † Et tollitur omnis consuetudo tam præterita, quam futura, quasi tũc appareat de voluntate Principis, quam inferior abrogare non potest *Felin. in c. cum accessissent. col. 17. post princ. vers. quarto limita. n. 30. de constitut. Ruin. cons. 23. n. 12. & 13. lib. 2.* dixi supra *c. 166. n. 16.* vbi quamuis aliqua fuerint adducta pro contraria opinione, tamen postea illam non admisi, vt in additione ad *d. c. 166.* quæ est post repertorium tomi primi.

Præterea professio prædicta fuit facta absque acceptatione maioris partis votorũ secretorum
18 Capituli generalis, seu prouincialis † contra formam dictarum constitutionum Religionis confirmatarum à dictis Summis Pontificibus, in quibus specialiter disponitur talẽ acceptationem, vt supra esse faciendam sub pœna nullitatis tam ex parte nouitij profitentis, quam monasterij, quod facit, vt talis professio non valeat tamquam acceptata ab eo, qui sine dicta approbatione non potuit illum obligare, & incorporare religioni *c. apostolicam. vbi Cardin. de regular. Innoc. & Abb. in c. porrectum. eod. tit. Nauar. cons. 39. n. 1. & cons. 4. n. 2.*
19 *ad med. de regular. lib. 3. p. 1.* † Quod etiam vltra dictas constitutiones est de iure communi, secundum quod solus Abbas, seu Prælatus sine vocatione fratrum non facit monachum, neque recipit professum, quamuis enim in dicto Abbate resideat tota vis & potestas monaste-
20 rij, † Tamen intelligitur seruatis seruandis *c. ab abbatibus. 12. q. 2.* & declarat in specie *Franc. in* Stephani Gratiani *c. fin. n. 2. de regular. in 6. Archid. in c. vlt. in fin. 16. q. vlt. Io. And. in c. ad apostolicam. in princ.*
21 *vers. vterque de regular.* † & ibi *Abb. col. vlt. post princ.* testatur de communi, prout etiam veriorem opinionem dicit *Azor. institut. moral. lib. 12. c. 5. q. 3. ad fin. per tex. in c. ea noscitur. de his quæ fiunt à prælat. sine consens. capit.*

Stante igitur nullitate professionis non est quæ-
22 rendum de ratificatione, † cum talis professio non censeatur ratificari per consensum profitentis, neque per admissionem ad actus solis professis conuenientes, nisi approbet illam, sciens non valere, & ad hoc vt de non valida faciat validam *Nauar. cons. 26. n. 18. & cons. 28. in fin. n. 7. de regular. & cons. 89. n. 5. eod. tit. & in manual. confess. c. 12. n. 71. post Caetan. 22.*
23 *q. 189. art. 5.* † vbi quod requiritur vt nouerit professionem nõ valuisse, neque per eam obligari ad manendum, & non obstante hac scientia voluerit eam habere pro bona, & se obliga-
24 tum esse ad illam seruandam, † cum errans & ignorans non censeantur cõsentire *l. si per errorẽ. 15. ff. de iurisd. omn. iud. Surd. cons. 150. n. 42. lib. 1.* Quamuis de ratificatione non sit quærendum, cum simus intra quinquennium, intra
25 quod permittitur allegare causas, † ob quas professio non tenet iuxta *Concil. Trid. sess. 25. c. 19. de regular.* licèt etiã nulliter professus posset post quinquenniũ allegare causas annullantes professionẽ, quas intra quinquennium non
26 potuit adducere, † Maximè stante constitutione Sixti V. secundum quam nulliter professi potuerũt reclamare post quinquennium, si non fuerit seruata forma præscripta in dicta constitutione, prout late declarat *Eman. Roder. quaest. regul. tom. 3. q. 17. art. 16. & art. 17. ad fin.*

EPITOME.

IN regalibus, & iurisdictionalibus, ac Principi reseruatis an detur præscriptio ex sola possessione longissimi temporis. ¶ Et an sit docendum de titulo vero, vel sufficiat putatiuus. ¶ Et quid si adsit spatium temporis immemorabilis. ¶ Et quomodo testes debeant de eo deponere. ¶ Et an sit necessaria vera probatio, vel præsumpta. ¶ Bona fides quando requiratur in præscriptione. ¶ Et an satis sit malam fidem abesse. ¶ Durante probatione consuetudinis immemorabilis an possit iurisdictio exerceri per eum, qui prætendit esse in illius possessione. ¶ Et quid in causis matrimonialibus, & criminalibus, quarum cognitio spectat solum ad Episcopum vigore *Concilij c. 20. sess. 24.* quando spectet ad Archidiaconum, & Abbatem, ac alios inferiores. ¶ Et an dicatur probata immemorabilis ante tres sententias conformes. ¶ Titulus coloratus an possit dici si processit ab eo, qui non habet potestatem. ¶ Et quando habeat vim priuilegij. ¶ Per productionem tituli inualidi an oriatur mala fides præsumpta, quæ impediat præscriptionem etiam immemorabilem.

SVMMARIVM.

1 *Possessio non sufficit in praescriptionibus etiam longissimi temporis, iurisdictionis, & regaliorum, nisi doceatur de titulo, aut priuilegio. n. 2. & 3.*

4 *Titulus debet esse verus, non putatiuus etiam in praescriptione longissimi temporis iurisdictionalium, & Principi reseruatorum. n. 5.*

6 *Praescriptio non currit nisi cum bona fide; & non sufficit malam fidem abesse.*

7 *Titulus inualidus ab initio non potest praebere causam praescriptionis.*

8 *In iurisdictionalibus, & regalibus, ac Principi reseruatis ius resistit quo ad praescriptionem, & error iuris, qui interuenit circa titulum non probat, nec causat bonam fidem, etiam si adsit spatium longissimi temporis. n. 9.*

10 *Bona fides requiritur in praescribenda iurisdictione ab initio ex iusto titulo, itaut non sufficiat scientia obliuioni tradita pro bona fide habenda.*

11 *Praescriptio, vt currat in iurisdictionalibus absque probatione veri tituli requiritur, quod adsit tẽpus, cuius initij non extet memoria in contrarium. Et quomodo testes super hoc debeant deponere. n. 12. & an sit necessaria vera probatio, non praesumpta. n. 15.*

13 *Tempus immemorabile in praescriptione habet vim tituli veri & priuilegij.*

14 *Durante probatione temporis immemorabilis in praescriptione, non potest praetendens iurisdictionem, illam exercere, quamuis esset in possessione. & n. 16.*

17 *Per productionem tituli inualidi succedit mala fides praesumpta, quae non admittit aliquam praescriptionem etiam temporis immemorabilis, & de cautela super hoc. n. 18.*

19 *Titulus coloratus non potest dici quando processit ab eo, qui non habet potestatem.*

20 *Causa matrimoniales & criminales debent cognosci per Episcopos, non per Abbates, & Archidiaconos, ac alios Iudices inferiores, non obstante quacunque consuetudine. Fallit in immemorabili. n. 21.*

22 *Pendente probatione consuetudinis immemorabilis Episcopus cognoscit causas criminales, & matrimoniales, quamuis numquam fuerit in possessione istius iurisdictionis. & n. 23.*

24 *Consuetudo immemorabilis non dicitur probata, donec de ea constiterit per tres sententias conformes.*

CAPVT CCCCXLI.

IN praescriptionibus iurisdictionum, Regaliorum, & similium numquam sufficit pos-1 sessio, † quia praesumptio est contra eum, qui talia praetendit, cum per legem ista non praesumantur iusta, nisi iustificentur, quasi procedant per viam iuris specialis, & ratione priuilegij, non iuris communis, & non possint haberi nisi à Superiore *Cin. in l. solemnibus. post med. C. de fid. instrum. Capic. decis. 77. n. 7. Roland. cons. 89. n. 23. lib. 2. Afflict. super constit. regni rubr. 91. n. 3. lib. 1.*

Quo stante non potest dari aliqua praescriptio 2 etiam longissimi temporis, † nisi doceatur de titulo, aut priuilegio sufficiente ad huiusmodi iurisdictionem exercendam *l. quicumque. vbi Luc. de Penn. col. 2. in fin. vers. sic etiam si quis teneat. & vers. fortius ergo. C. de fund. limitroph. lib. 11. Anchar. cons. 310. col. 4. ad fin. vers. his praemissis. n. 3. Affl. super constitut. regn. rubr. 91. n. 3. lib. 1. Roland cons. 89. n. 21. vsque ad 25. lib. 2. Boss. de princip. n. 234. & 235. Caputaq. decis. 304. n. 2. lib. 3. Peregr. de iur. fisc. lib. 7. tit. 3. n. 20. Capic. decis. 77. n. 7. vsque ad 11.*

Prout generale est, quod quamuis aliquis non teneatur docere de suo titulo, cum sufficiat 3 possessio, † Tamen hoc fallit in iurisdictione & similibus, quasi tunc praetendatur ius in re aliena, ideo titulus est verificandus *Bald. in l. 2. n. 7. vers. porro illi. C. quomod. & quand. iud. Dec. cons. 61. pro tenui. col. 2. in fin. vers. non obstant allegata n. 2. Afflict. in c. 1. n. 88. in fin. de controuers. inuestit. & in c. 1. §. illud. n. 32. in fin. de prohib. feud. alienat. per feder. post Innoc. in c. licet causam. col. penult. ad fin. vers. immo plus dicimus. de probat. Roland. cons. 89. n. 27. lib. 2.* vbi ita declarat *Bart. & alios in l. 1. C. de conductor. & procurat. praed. fiscal. lib. 10.*

Huiusmodi autem titulus etiam in praescriptione longissimi temporis debet esse verus & legiti-4 mus, † non autem putatiuus *Socin. cons. 29. viso quodam instrumento col. 8. in fin. vers. iterum praedictis non obstantibus. n. 22. lib. 1. Curt. Iun. cons. 185. quod est vlt. n. 5. lib. 2.* vbi de communi *Castr. cons. 70. quia frustra. col. vlt. ad med. vers. secunda ratio. n. 10. lib. 1. Abb. cons. 34. n. 1. vers. praedicta vero. lib. 1. & cons. 19. col. 2. ante med. vers. aut errabat in iure. n. 1. lib. 2. Ruin. cons. 204. n. 14. lib. 1. Alex. cons. 121. n. 14.* 5 *lib. 4.* † & de communi testatur *Mandos. ad Roman. cons. 124. in verb. quadragenaria. ad med. Paris. cons. 66. n. 126. lib. 3.* Vbi etiam de communi. *Felin. in c. de quarta. col. 15. in fin. vers. li-6 mita tertio. n. 34. de praescript.* † vbi quod hodie non praescribitur, nisi cum bona fide, & non sufficit malam fidem abesse, sed oportet quod bona adsit, ideo titulus putatiuus non sufficit *c. dudum. de decim. Surd. cons. 286. n. 21. lib. 2. Addit. ad Guid. Pap. q. 169. in verb. causam* 7 *praescribendi. in princ.* † Vbi quod numquam titulus inualidus ab initio potest praebere causam praescriptionis *Honded. cons. 82. n. 43. lib. 1. Menoch. de retin. possess. remed. 3. n. 639.*

Maximè in iurisdictionalibus, seu regalibus, & 8 Princip. reseruatis, vel similibus, † in quibus ius resistit *Cin. in l. solemnibus. post med. C. de fid. instrum. Capic. decis. 77. n. 7. Lup. in c. per vestras. in 2. notab. §. sed est pulchra dubitatio. col. 23. ad med vers. oportet ergo. n. 43. de donat. in-9 ter vir. & uxor.* † Tunc enim error iuris, qui interuenit circa talem titulum non prodest, nec causat bonam fidem etiam praescriptione longissimi

gissimi temporis *Calder. cons.4. de præscript.& cons.9. de rebus ecclef.non alienand. Aim.de antiq.tempor.§.materia ista.n.12.vers.quartus casus. Balbus in repet.l.celsus. in princ.n.20. vers. conclusiue dico.de præscription. Surd.cons. 28.* 10 *n. 76. lib. 1.* † Ideo semper in præscribenda iurisdictione bona fides requiritur ab initio ex iusto titulo ; adeò quod scientia obliuioni tradita non esset pro bona fide habenda *Bald. in l. imperium. in antiq. lectur. ff. de iurisd. omn. iudic.* quem refert, & sequitur *Soccin.* dicens singulariter notandum *cons. 187. in controuersia quæ vertitur. col. 11. in fin. vers. tertio ratione deficientis. n. 26. lib. 2. Hieronym. de Monte de finib. regend. c. 74. n. 4. tom. 3. p. 2. fol. 351.*

Ideo vt detur præscriptio in iurisdictionalibus 11 absque probatione veri tituli † debet adesse tantum tempus, cuius initij non extet memoria incontrarium, quando præsertim agitur de acquisitione iurisdictionis, non autem extensione illius iam acquisitæ *Bald. in l. imperium. in 2. lectur. col. penult. ante med. vers. sed tunc venit quæstio. n. 13. in fin. ff. de iurisd. omn. iudic. Anchar. cons. 310. col. 4. ad fin. vers. his præmissis ad propositum. n. 3. Abb. cons. 62. in controuersia. col. penult. ante fin. vers. præterea, & secundo. n. 18. lib. 2. Bart. cons. 139. primo quæritur. n. 6. lib. 1. Hieronym. de Monte de finib. re-* 12 *gend. c. 77. n. 3. & 10.* † vbi etiam *in fin.* docet quomodo testes super hoc debeant deponere *post Capic. decis. 193.* Quasi tunc præscriptio 13 tanti temporis habeat vim priuilegij, † & operari debeat idem quod titulus verus & bona fides *Ruin. cons. 103. n. 4. lib. 5 & cons. 115. n. 2. lib. 4.* cum alijs per *Roland. cons. 89. n. 33. lib. 2. late Alex. cons. 24. col. 5. ad med. n. 14. cum seq. lib. 5. Peregr. de iur. fisci tit. 3. lib. 7. n. 22.*

Quæ adeo vera sunt, vt etiam donec durat pro- 14 batio huiusmodi tẽporis immemorabilis; † nõ possit vllo modo prætendens talem iurisdictionem illam exercere, nec in ea se ingerere, cum non obstante possessione habeat ius commune contra se *c. cum persona. de priuileg. in 6. Ro-* 15 *land. cons. 89. n. 35. & 36. lib. 2.* † vbi etiã quod requiritur vera probatio, non præsumpta, ita vt talis possessor, contra quem facit ius commune, possit etiam lite pendente turbari, & violenter expelli de exercitio talis iurisdictio- 16 nis, † tamquam is, qui possideret vi, clam, vel precario *Lup. in c. per vestras. in 2. notab. §. sed est pulchra dubitatio. col. 24. ad med. n. 43. in fin. de donat. inter vir. & uxor. post Anchar. in c. cum persona. de priuileg. in 6.*

Præsertim quia in casu nostro ne dum nõ est probata talis possessio temporis immemorabilis, sed fuit productus titulus eius, qui non potuit 17 iurisdictionem concedere, † quo casu stante inualiditate tituli allegati, succedit mala fides præsumpta, quæ non admittit aliquam præscriptionem etiã temporis immemorabilis *Franc. in c. 1. in fin. de præscript. in 6. Aim. cons. 156. n. 2. Gabr. cons. 163. n. 17. lib. 1. cum alijs per Honded. cons. 82. n. 41. vsque ad 44. lib. 1. post Butr.* 18 *in c. peruenit de censib.* † Vbi ex hoc dicit cauendum esse in practica, ne allegans præscriptionem ex possessione temporis immemorabilis adducat aliquem titulum, quia si appareret illum esse putatiuum, vel inualidum detegeretur mala fides, & nulla præscriptio talis temporis iuuaret *Castr. cons. 423. col. 1. in fin. lib. 2. Aim. cons. 290. col. 5. ad fin. vers. secundo respondeo quod etiam cessante. n. 6. Paris. cons. 27. n. 119. lib. 1. Menoch. de retin. possess. rem. 3. n. 639. Ca-* 19 *putaq. decis. 304. n. 1. lib. 3.* † itaut neque titulus coloratus possit dici quando processit ab eo, qui non habet potestatem *Guid. Pap. decis. 85. in princ. n. 3. Lap. alleg. 16. n. 2. & allegat. 103. n. 3. per c. cum in nostris. vbi Abb. in fin. de concess. præbend. Ferrett. cons. 1. n. 5. Bertr. cons. 2. n. 21. lib. 3. p. 1. Paris. cons. 125. ad fin. n. 28. lib. 9. Cassador. decis. 7. n. 3. super regul. Mandos. ad regul. 16. q. 27.*

Prædictis addendũ est, quod in simili dicimus de 20 causis matrimonialibus, & criminalibus † quæ licet per Episcopos cognosci debeant, non autem per Decanos, seu Archidiaconos, & alios inferiores non obstantibus quibuscunque consuetudinibus, vt in *Conc. Trid. sess. 24. c. 5. §. ad* 21 *hæc. & in fin.* † Nihilominus non est sublata consuetudo immemorabilis *Gonzal. ad reg. 8. glos. 33. n. 5. & per tot.* Quare si Abbates, & Archidiaconi illam legitime probauerint, pote- 22 runt iurisdictionem exercere, † Interim tamen dum pendet ista probatio, Episcopus illam exercebit, cum pro eo stent regulæ, & rationes Concilij, cui assistit ius commune, ideo non probata aliter sua possessione est manutenendus in tali exercitio iurisdictionis *c. cum persona. post med. de priuileg. in 6. Caputaq.* 23 *decis. 306. p. 1. & decis. 201. p. 2.* † Et ita in specie resoluit *Rot. coram Card. Pamphilio Veronen. iurisdictionis. 18. Martij.* 1596. iuxta declarationes interpretum sacri Concilij, per quos ita sæpius fuit decretũ, vt late *per Garz. de benefic. c. 2. p. 3. n. 194. cum seq.* vbi registrantur tam decisiones Rotæ, quam declarationes 24 Concilij, † in quibus etiam deciditur, quod ad istum effectũ nõ dicetur legitime probata consuetudo, donec de ea constiterit per tres sententias conformes *Garz. d. c. 2. n. 194. ad med. vers. secunda super dicto. & n. 195. post med.*

EPITOME.

ARbitrio boni viri quãdo sit locus tã in cõtractibus, quã in vltimis volũtatibus. ¶ Et an debeat esse magnus excessus ¶ Verba liceat, libere, prout placuerit, vti frui, aut similia quid significent. ¶ Potestas faciendi concessa ei, qui prius habebat facultatem an inducat liberum, & absolutum arbitrium, itaut non sit recurrendum ad bonum virum. ¶ In conductionibus an requiratur speciale mandatum, itaut sine eo non possit procurator acceptare conditiones in locatione appositas tamquam concernant declarationem animi. ¶ Mutatio

vo-

voluntatis quando præsumatur. ¶ Inquilinus, commodatarius, & similes detentores quo casu possint repetere expensas factas. ¶ Et quid: si detur facilis separatio, & melioramenta, uon sint excessiua, sed commode possint solui per dominum, & sint facta ipso sciente, & non contradicente.

SVMMARIVM.

1 *Verbum liceat idem significat quod liberum sit. Et an importet arbitrium boni viri n. 20. 21. & 22.*
2 *Potestas faciendi concessa ei, qui prius habebat facultatem inducit liberum, & absolutum arbitrium. n. 3.*
4 *In contractibus verba libere, vel prout placuerit, aut similia denotant liberam dispositionem, secus in vltimis voluntatibus.*
5 *Dispositio libera non dicitur, vbi requiritur arbitrium boni viri.*
6 *Verba, quæ important arbitrium boni viri intelligunt quando cōstaret de magno excessu, & præiudicio.*
7 *Læsio magna facit, vt quis non teneatur stare voluntati alicuius.*
8 *Iudex potest se informare de notorio etiam extraiudicialiter.*
9 *Probatio per experientiam operatur veram rerum notitiam, & vt ita iudicetur.*
10 *Contractus non debent claudicare.*
11 *Arbitrium boni viri non assumitur cessante dolo, aut damno.*
12 *Tēpus in locationibus quomodo sit arbitrandū.*
13 *Non est locus arbitrio boni viri, vbi lex arbitratur.*
14 *Verba vti, frui sunt communia ad possidere ciuiliter, & detinere de facto.*
15 *Verbum vtor respicit vsum, fruor autem vsumfructum.*
16 *Relatio est in referente cum suis qualitatibus.*
17 *Procurator non potest declarare animum conductorum, an velint acceptare conditiones oblatas absque speciali mandato. & n. 19.*
18 *Mandatum speciale requiritur in concernentibus declarationem animi.*
23 *Mutatio non præsumitur. Fallit in his, quæ temporis vsu mutantur, vel quæ mutari possunt. n. 24. & 25.*
26 *Inquilinus, colonus, commodatarius, & similes detentatores habent actionem ad repetendum melioramenta vtilia, & necessaria, vel possunt compensare cum mercede soluenda. Intellige quando non datur commoda separatio. n. 27.*
28 *Aedificium cedit solo si alia ratio non potest excogitari quam donationis, quæ non militat in conductore meliorante, qui potest repetere expensam factam in re conducta. n. 29. & 30.*
31 *Bona fides conductoris arguitur meliorando domum sciente, & non contradicente locatore, maxime quando expensa non est magna, & potest per dominum commode solui.*

CAP. CCCCXLII.

NOn esse recurrendum ad arbitrium boni viri dicebam pro augmēto pensionis domus, de qua agebatur, cum fuerit data facul-
1 tas illud faciendi per verbum liceat, † quod sumitur pro liberum est *Rebuff. in l. licet inter. 58. col. 2. ad med. vers. licet verbum. ff. de verb. signific. per tex. in l. cum in testamento. 202. ff. eod. tit. & l. diem proferre. §. si plures arbitri. ff. de arbitr. l. sicuti. in fin. ff. si seruit. vendic.*
Maxime quia huiusmodi facultas fuit data ei, qui
2 aliàs habebat potestatem illud faciendi, † quo casu, vt dicta verba aliquid operentur, inducēt liberum, & absolutum arbitrium, quidquid diuersum sit quando concederetur ei, qui aliàs non habebat talem facultatem, vt in specie declarat *Imol. in l. filiusfamilias. 7. col. 4. in princ. vers. sed contra hoc facit. n. 17. ff. de donat. Dec. in l. in personam. 22. §. generaliter. n. 2. in fin. vers. secundo regula ista. ff. de reg. iur. Ias. in l. si sic legatum. col. 2. ante med. vers. sexto idem. n. 10. in fin. ff. de leg. 1. Paris. cons. 71. n. 19. lib. 3. Surd. cons. 10. n. 53. lib. 1. & cons. 29. n. 15. eod. lib. Felin. in c. 1. n. 51. col. 23. in princ. vers. & si dicatur committimus arbitrio tuo. de constitut.*
Cum igitur per prædicta augmentum posset libe-
3 rè fieri, illi standum est, † neque alterius auctoritas, aut licentia requiretur *Rip. in l. nemo potest. n. 26. de leg. 1. Menoch. de adipisc. rem. 2.*
4 *n. 52. Socin. Iun. cons. 72. n. 7. lib. 2.* † Præsertim in contractibus, in quibus ista verba liberè, vel prout placuerit, aut similia denotant veram, & liberam voluntatem, quidquid aliud sit in vltimis voluntatibus *Becc. cons. 88. n. 48. post Ant. de Prat. Veter. cons. 49. n. 10. inter cons. feu-*
5 *dal.* † Et si requireretur arbitrium boni viri, non esset libera dispositio *Bald. in c. quæ in ecclesiarum. col. 1. n. 4. vbi Dec. col. 1. n. 3. de constitut. Surd. decis. 272. n. 14. & cons. 143. n. 23.*
Et quatenus etiam talia verba importarent ar-
6 bitriū boni viri, tamen hoc procedit, † quando constaret de magno excessu, & præiudicio *Bald. in c. 1. n. 15. de milit. vassall. qui contumax est. & in l. 1. n. 3. C. de reb. credit. Alex. cons. 106. n. 14. & 15. lib. 3. Tiraq. de retr. consanguinit. §. 4. glos. 1, n. 11.* Quasi tunc magna læsio ope-
7 retur, † vt quis non teneatur stare voluntati alicuius, quamuis ita promisisset *Menoch. cons. 412. n. 18. & 19. lib. 5.*
De ista autem læsione, non solum in casu de quo agimus non apparet, sed potius constat de augmento iusto, & regulato, cum hinc ab annis decem pensiones domorum fuerint auctæ vltra tertiam partem, secundum quā prius erant solitæ locari, Maximè in platea insigni, vbi
8 adest maior concursus conductorum, † vt de huiusmodi notorio poterit se Iudex etiam extraiudicialiter informare pro auxilio veritatis *Aret. cons. 27. n. 1. in fin. post Bart. in l. 3. §. hoc autem. ff. de damn. infect. Bald. in l. vnic. in fin. C. vt quæ desunt aduocat.*
Accedant pacta, & onera ad quæ tenebatur conductor

ductor in prima locatione, quæ simul iuncta cum dicto augmento notorio tertiæ partis, magis iustificant rectitudinem pensionis arbitratæ, cum etiam prima locatio fuerit ad nouennium, quod facit vt tunc temporis præsumatur locata res pro minori pretio & pensione, prout est notum omnibus qui possident domos, semper enim habilitant conductores plurium annorum ad minus soluendum, quam fieret, si esset facta locatio pro vno, vel alio anno, cum Dominus sit certus de continua con-9 ductione, † Itaut probatio per experientiam faciat, vt veram notitiam rerum habeamus, & secundum eam iudicemus *c. quam sit. in princ. de elect. in 6. l. certi. C. de iudic. Cassan. in catalog. glor. mundi. q. 12. consideral. 23.*

Et ista interpretatio est magis sumenda, quia in facultate conductoris est velle, aut nolle reconducere domum cum pensione aucta, vel non aucta iusta, vel iniusta, vt in instrumento de 10 quo agimus, † Vnde ne contractus claudicet, sed sit correspectiuus *l. 1. de rescind. vendit. l. si eum dies. §. penult. de arbitr. Alex. cons. 40. n. 1. lib. 5.* debemus etiam ad fauorem locatis concludere, quod sit in eius libera potestate, vt non possit cogi ad relocandum, nisi soluta sibi pensione ad eius arbitrium aucta, cum præsertim nullum damnum ex hoc oriatur conductori, qui potest ad sui libitum oblationem recusare, & domum dimittere, Itaut ex verbis istius couentionis colligatur, quod partes voluerint vt vnusquisque staret in sua libertate, Maximè quia præcedit aliud pactum, quod præferatur conductor, si voluerit in casu locationis alteri faciendæ pro eodem pretio, Vnde quemadmodum, si alius iniustè auxisset pensionem non posset recurri ad arbitrium boni viri, cum posset conductor abstinere à locatione, Multò magis erit dicendum in casu pensionis iustæ auctæ per ipsummet dominum, cui fuit data potestas per conductorem, qui etiam poterit recusare 11 dictam oblationem, † & in hoc nullū damnum sentiet, quo damno, aut dolo non existente, non est recurrendum ad aliud arbitrium *Bart. in l. ult. in fin. vers. nō obstat. ff. de prætor. stipul.*

Neque est attendendum, quod dicitur de tempore, vt locator possit cogi ad relocandum ad aliud nouennium; Quia solum per partes fuit expressum de pretio, seu pensione domus, Vnde cum nihil fuerit dictum de tempore, illud debet remanere in dispositione iuris commu-12 nis, † quod arbitratur tēpus iuxta voluntatem domini, vel pro tempore, quo inhabitat *Litem quæritur. §. qui impletur. ff. locat. Honded.* 13 *cons. 85. n. 10. & 11. lib. 1.* † Itaut non possit esse locus arbitrio boni viri, cum lex ipsa arbitratur *Gabr. cons. 99. n. 30. lib. 2. post Doctor. in c. ex litteris. de constitut.*

Præsertim quia locator intendit domum habere pro vsu suo, prout in intimatione facta ipsis conductoribus, in qua adsunt verba vti frui, 14 quæ † tamquam communia ad possidere & tenere referuntur ad possessionem ciuiliter, & ad detentionem de facto *Bart. in l. stipulatio ista. 38. §. hæc quoque stipulatio. in princ. ff. de verb.* 15 *obligat.* † & verbum vti respicit vsum, frui autem vsumfructum *Rebuff. in l qui vti. 90. in fin. vers. inde. ff. de verb. signific.* Maximè quia dicta verba sunt prolata relatiuè ad instrumentum, in quo adest conuentio, vt dominus possit do-16 mum pro vsu suo rehabere, † Quare intelligentur iuxta relatum cum omnibus suis qualitatibus *l. asse toto. de hæredib. instit. Aym. cons. 46. n. 4. Natt. cons. 204. n. 12. Bero. cons. 121. n. 2. lib. 1. Surd. cons. 200. n. 5. lib. 2.* Vnde si non acceptetur conditio augmenti pensionis eo modo quo fuit oblata erit consultum locatori accipere domum pro vsu suo iuxta formam dictæ intimationis.

Vlterius non constat de aliqua acceptatione contentorum in intimatione, de qua agimus, 17 cum † non potuerit procurator declarare animum conductorum, an vellent acceptare conditiones oblatas, & adimplere ea, ad quæ requirebantur, quasi in his opus sit speciali mandato tamquam in concernentibus declaratio-18 nem animi † *Bart. in l. inter stipulantem. §. 1. de verb. oblig. Alex. cons. 78. n. 14. lib. 3. & cons. 26. n. 11. lib. 6. Surd. cons. 160. n. 24. lib. 2. & cons. 281. n. 3. eod. lib. Roland. cons. 19. n. 3. lib. 3. Paris. cons. 31. n. 112. lib. 1. Rip. in l. fin. n. 131. C. de reuoc. donat. Natt. cons. 230. n. 8. Tiraq. de re-19 tract. conuent. §. 1. glos. 10. n. 94.* † Præsertim in locationibus, & conductionibus, in quibus requiritur speciale mandatum *Brognin. decis. 45. n. 23. Caroc. de locat. p. 2. q. 2. n. 41. f. 73.*

Non obstat quod etiam verbum liceat importet 20 arbitrium boni viri † *Bart. in l. alio hærede. n. 8. ff. de alim. & cibar. legat. Ias. in l. si sic legatum, n. 19. ff. de leg. 1. Abb. in c. cum ad monasterii. 6.* 21 *in fin. de stat. monach.* † Quia omisso quod *Innoc. ibid.* sequitur contrarium, prout etiam *Bart. post Odoffred. in l. 1. col. 10. in princ. n. 48.* 22 *& 49. C. de sacrosf. eccles.* † Respondetur prædicta procedere quando quis tenetur stare tali declarationi, quod non est in casu nostro, in quo ex pacto sibi reseruato conductor non potest cogi ad reconducendum pro nulla pensione, vt superius dictum est, & sic in nihilo ei præiudicatur, cum præsertim etiam ex supra allegatis appareat de non excessu circa augmentum dictæ pensionis stante varietate tem-23 porum, † ex quibus fuit facta mutatio, quæ licet aliàs non præsumatur *Alex. cons. 81. n. 4. lib. 5. Roman. cons. 295. n. 8.* Tamen quando sumus 24 in his, † quæ temporis vsu mutantur erit præsumenda *l. spadonem. §. qui solutis. de excusat. tut. Bald. in l. ex persona. ad fin. C. de probat. Anchar. cons. 5. n. 3. Socin. cons. 89. n. 10. lib. 1. &* 25 *cons. 57. n. 30. lib. 4.* † Quæ quidem habent locum non solum in his quæ tempore mutantur, sed etiam quæ tempore mutari possunt *Anchar. in c. semel malus. 8. col. 9. ad med. vers. idem in prædicamento qualitatis. de reg. iur. in 6. Mascard. conclus. 1083. in fin.*

Quo vero ad melioramenta, cum præsupponatur esse

esse vtilia & necessaria debent deduci, quamuis
16 simus in solo detentatore, † vt inquilino, colono, commodatario, & similibus, qui vel habent actionem ex conducto quo ad repetitionem huiusmodi expensarum, vel possunt illas compensare in mercedem soluendam, maxime quando opus factum per colonum non potest
27 commode separari ab ædificio domini, † si enim daretur ista separatio, tunc dominus non teneretur ad dictas expensas, si vellet pati colonum auferre, Ista est distinctio cõmunis Doctorum, de qua per *Aret.conf.111.col.penult.in fin. verf. ad secundum dubium dico breuiter. n. 7. Menoch. de recuper. possess. remed. 15. n. 550. & 554. per tex. in l. in rebus. §. possunt. ff. commod. & in l. colonus. ff. de vi & vi armat. Glos. in l. sed addes. 21. §. si dominus. in verb. tollere. ff. locat. & conduct.*

Neque obstat quod ædificium cedat solo, Quia tunc ædificans scienter in alieno videtur do-
28 nare † quando alia ratio excogitari non potest, nisi donationis, secus in casu nostro, in quo colonus censetur ædificare, vt sibi prosit animo gerendi proprium negotium dum habitat, & locatio durat, & repetendi, & gerendi alienum, dum illa est finita *Cin. in l. 2. in fin. C. de rei ven dicat. Alex. in l. senatus. §. marcellus. ff de leg. 1. late Roland. conf. 28. n. 14. vsque ad n. 17.*
29 *lib. 1. Surd. decis. 300. n. 19.* † Itaut stante huiusmodi bona fide detur pro istis expensis non solum retentio, sed etiam actio *Ruin. conf. 24. n. 10. ad fin. lib. 1. Doctor. in l. hoc iudicium. & in l. si quis eum æstimaret. ff. commun. diuid. Peregr. de fideicommiss. art. 50. n. 58. Surd. decis. 78.*
30 *n. 3. in princ.* † Vnde per talem coniecturam debet tolli illa præsumptio donationis, cum solum sit præsumptio iuris, quod qui ædificat in solo alieno videatur donare *Luc. de Penn. in l. 3. præsumpt. 174. C. de apoch. public. lib. 10. Ruin. conf. 165. n. 4. lib. 4. Menoch. præsumpt. 32. n. 1. lib. 3.*

Præsertim quia ædificium fuit factum vidente & sciente domino, & numquam contradicente, itaut ex hoc magis arguatur bona fides con-
31 ductoris, † qui magis poterit istas meliorationes deducere, maxime cum non ascendant ad ingentem summam, & possint per dominum commode solui, quasi tunc dicatur opus necessariò, & vtiliter factum, quidquid aliàs non diceretur tale *Bald. conf. 116. col. 2. verf. ex præmissis apparet. lib. 1.* quem sequitur *Tiraq. de retr. conuent. §. 7. glos. 1. n. 5. ante med. verf. & bene facit. Menoch. de recuper. possess. rem. 15. n. 553.*

EPITOME.

Per prohibitionem alienationis rei legatæ an censeatur relicta proprietas. ¶ Et quid si fuerit concessa facultas alienandi. ¶ Ex quibus verbis & coniecturis possit dici fuisse relictum dominium officij. ¶ Verbum voluit quo casu inducat dispositionem in vltimis voluntatibus. ¶ Legatum ademptum sub conditione alienationis an sit datum sub contraria dispositione. ¶ Verba abalienare, & retinere quid significent. ¶ Onus an dicatur iniunctum ante assecutionem legati. ¶ Argumentum à contrario sensu an habeat locum in vltimis voluntatibus. ¶ In legatis an sufficiant quæcumque verba, & an stetur mẽti & nutui testatoris.

SVMMARIVM.

1 *Dominium officij ex quibus verbis & coniecturis censeatur relictum. n. 23. 26. & 30.*
2 *Prohibitio alienandi inducit animum legantis, quod voluerit relinquere proprietatem. Contrarium n. 3. Sed prima opinio est verior. n. 4. 5. 6. & 7. Maxime stantibus coniecturis. Et quales debeant esse. n. 12. & 18.*
8 *Testator censetur reliquisse proprietatem rei legatæ concedendo facultatem alienandi. & n. 9.*
10 *In legatis quæcumque verba sufficiunt, & statur menti & nutui testatoris, & coniecturæ attendantur.*
13 *Verbum voluit inducit dispositionem in vltimis voluntatibus in his, quæ dependent à voluntate loquentis. Declara vt n. 14. & 15.*
16 *Verba abalienare, & retinere quid significent.*
17 *Onus non censetur iniunctum, nisi post assecutum legatum.*
19 *Argumentum à contrario sensu valet in vltimis voluntatibus. & n. 22.*
20 *Legatum ademptum sub conditione alienationis intelligitur datum sub contraria conditione. & n. 21.*
24 *Vtilitas regulatur ab onere.*
25 *Exceptio magis confirmat voluntatem testatoris in non exceptis.*
27 *Grauatus quando habeatur pro legatario.*
28 *Relicta in augmentum non operantur diminutionem.*
29 *Dispositio non debet operari contrarium effectum menti testatoris.*

CAPVT CCCCXLIII.

Ex testamẽto producto videtur clarè colligi, quod officium Clericatus Cameræ cum eius emolumentis fuit particulariter re-
1 lictum, ac prælegatum ipsi Clerico, † itaut illud, vltra portionem hæreditariam, debeat habere præcipuum; Etenim testator in primis declarauit animum suum esse, vt idem Clericus conseruaretur in dignitate clericali pro decore totius familiæ, & reputatione, tam sua, quam totius domus, Ideo voluit, vt dictum officium deberet per eumdem retineri, cum prohibitione expressa, ne illud aliquo modo alienare, vendere, aut hypothecare posset, ex quibus verbis censetur relicta proprietas, & domi-
2 nium officij, † Frustra enim poneretur talis prohibitio, nisi in consequentiam fuisset etiam cogitatum de proprietate, quasi onus appositum ampliet interpretationem verborũ actus dispositiui, & includat dispositionem permis-
sam,

sam, itaut modus, & forma, quæ traditur à disponente declaret mentem illius, & ex ea augeatur effectus *Bald. in l. proculus. 22. & ibi Ang. & Florian. in princ. n. 1. ff. de vsufr. & quemadmod. quis vtatur. Ruin. cons. 39. n. 3. lib. 2. & cons. 139. n. 13. eod. lib. Alex. cons. 150. n. 1. lib. 7. & in l. si constante. in princ. n. 2. vers. & verba intelliguntur. ff. solut. matr. Marsil. sing. 561. Socin. Iun. cons. 84. n. 9. lib. 1. Durand. de art. testandi. tit. 6. caut. 42. Surd. cons. 45. n. 27. Rimin. Iun. Institut. de donat. in princ. n. 357.*

Neque obstat, quod multi contrarium sequantur, de quibus latè *Pinell. in l. 1. p. 3. n. 41. vsque* 3 *ad 44. C. de bon. matern.* † cum alijs *per Castigl. de vsufruct. c. 30. n. 36. Menoch. præsumpt. 133. n. 3. in fin. vers. quocirca. lib. 4. Graff. in §. legatum. q. 38. n. 3.* Quia non est recedendum à prima opinione, tamquam veriore & magis com- 4 muni, † nam testator prohibendo alicui ne alienet, necessariò præsupponit, quod dominium reliquerit, quasi non detur priuatio sine habitu, prout late hanc sententiam defendit *Surd. cons. 572. n. 7. & 8. lib. 4. & cons. 493. n. 5. eod. lib.* 5 & multa † adducit *Odd. cons. 43. n. 12. vsque ad 17.* vbi, quod solum dissentiunt subtilitatum professores, cum nullus Italorum discrepet à 6 *Baldo*, † prout etiam dicit *Gabr. cons. 108. n. 32. lib. 2.* vbi de receptissima opinione contra *Pinellum & sequaces* testatur *Idem Gabr. cons. 143. n. 6 lib. 1. Alciat. cons. 103. n. 5. lib. 9. Paris. cons. 7. n. 1. lib. 2. Fulgos. cons. 13. col. vlt. in fin. Bologn. in l. naturaliter. §. nihil commune. n. 13. de acquir. possess. Socin. cons. 131. n. 15. lib. 1. Simon. de Pret. de interpret. vlt. voluntat. lib. 4. interpretat. 1. dubit. 10. n. 25. f. 334. Menoch. cons. 10. n. 8. lib. 1. & cons. 352. n. 16. lib. 4. Petr. de fideicommiss. q. 5. n. 73. Caldas de nominat. emphyt. q. 1. n. 72. Mascard. conclus. 1421. n. 11. & 13.* Cæteros consulto omitto, quasi non opus sit vlterius comprobare, quod non expedit, cum habeamus *tex. in l. proculus. ff. de vsufr.* & communem opinionem doctorum, prout in proposito non expedire, & non esse aliud allegandum dicit *Curt. Iun. cons. 14. ad med. vers. & ideo dicit. n. 1.*

Ideo etiam è conuerso dicimus, quod quemadmodum testator censetur reliquisse proprietatem 8 negatiuè disponendo, ne quis alienet, † Ita etiam idem erit quando affirmatiuè disposuit concedendo facultatem, vt possit alienari *Comens. cons. 121. n. 2. Socin. cons. 210. ad fin. vers. primo quia data. lib. 2.* Quidquid dixerit *Gabr.* 9 *cons. 108. n. 31. lib. 2. & cons. 143. n. 6. lib. 1.* † Quia contra eum est verior, & magis communis opinio, vt testatur *Menoch. cons. 10. n. 9. lib. 1. Card. Mantic. de coniectur. vlt. volunt. lib. 9. tit. 5. n. 14. Curt. Iun. cons. 14. col. 1. ad med. Alciat. cons. 103. lib. 9. tom. 3. alias cons. 562. n. 2. & 3. Barbat. cons. 64. col. 2. lib. 2. Surd. cons. 45. n. 28. lib. 1. Vasq. controuers. illustr. c. 51. n. 75.*

Quæ interpretatio magis suadetur in casu de quo agimus, Nam sumus in legatis, in quibus suf- 10 ficiunt quæcumque verba, † Immo illorum obseruatio non est necessaria, cum potius in huiusmodi materia magis menti, & voluntati testatorum fauendum sit, quàm verbis, Itaut etiam ex solis coniecturis legata inducantur, quamuis necessariæ, & concludentes non sint, cum etiam sufficiant probabiles, & nutu etiam relinquantur legata, vt prædicta omnia declarat *Surd. de alim. tit. 2. q. 14. n. 6. vsque ad 11. post Socin. Iun. cons. 62. n. 15. lib. 4. per l. cum proponebatur. de leg. 2. l. vnum ex familia. §. fin. ff. eod. tit. l. quamuis. C. de fideicommiss. l. nutu. de leg. 3. l. in legatis. C. de legat. §. nostra. instit. eod. tit. Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 2. tit. 12. n. 1. cum seq. & lib. 8. tit. 1. n. 18. Curt. Iun. cons. 121. n. 10. & 17. Paris. cons. 41. n. 19. lib. 2.*

Quibus coniecturis existentibus omnes Doctores fatentur, quod onus adiectum cum prohibitio- 11 ne alienandi † debeat inducere legatum proprietatis, & dominij *Aym. cons. 25. n. 30. ad med. vers. ex præmissis satis apparet. Surd. cons. 572. n. 15. lib. 1. Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 9. tit. 5. n. 11. Socin. cons. 131. n. 15. lib. 1.*

In casu autem de quo agimus, non solum adsunt coniecturæ, sed etiam constat de aperta men- 12 te disponentis, † Dicitur enim in testamento, quod testator voluit, vt officium deberet retineri per filium pro reputatione tam sua, quàm domus & familiæ cum dicta prohibitione non 13 alienandi, † per quæ verba, voluit, in his, quæ dependent à voluntate loquentis, inducitur dispositio in actibus vltimæ voluntatis *Bart. in l. serui electione. in princ. & ibi Ias. in fin. princ. n. 45. de legat. 1. Alex. cons. 168. ponderatis. n. 3. lib. 5. per tex. in l. quoniam indignum. C. de testam. l. pamphilo. §. propositum. de leg. 3. l. 2. C. commun. de legat. Socin. Iun. cons. 62. n. 9. lib. 4. Surd. cons. 96. n. 13. lib. 1.* Et quamuis aliqui dubitent de hac opinione, vt per *Socin. Iun.* 14 *cons. 179. lib. 2.* † Tamen in casu nostro non adest difficultas, quia contraria procedunt quando testator dixit, volo relinquere, secus quando vsus est verbis, voluit vt quis habeat, tunc enim constat de clara voluntate disponentis, quæ non respicit tempus futurum, sed dispositio est perfecta, vt notat *Rip. in d. l. serui electione. in fin. n. 23. de leg. 1. per tex. in l. si pater. §.* 15 *quædam. ff. de fideicommiss. libertat.* † Maxime quia illud verbum, voluit, in casu nostro est iunctum cum verbis debere retineri, quæ disponunt, quasi tunc iungantur infinitiuo, & important adimplementum, & executionem dispositionis, de qua agitur, & per consequens informatur verbum, volo, super præsenti essentia actus *l. apud aufidium. de opt. legat. l. tam dubitari. de hered. instit. cum alijs per Rip. in l. serui electione. col. pen. ad fin. n. 18. de legat. 1.*

Præterea adest verbum retineat, quod est contra- 16 rium verbo abalienare. † hoc enim significat alienum facere, & à se remouere, cum illud exponatur pro habere, & tenere, prout dicunt *omnes in verb. abalieno, & in verb. teneo, &* reti-

retineo. Vnde cum testator mandat, vt dictum officium retineatur per consequens dicendum est, quod etiam emolumenta, & redditus, & proprietas ad eum spectent, cũ sine illis splendor, & decus familiæ non posset sustineri; nam aliàs si officium per eum deberet retineri sine reddituu, esset grauatus legatarius, qui de suo erogare teneretur multas impensas, & sic legatum esset inutile, ac nullum commodum afferens, quod non est credendum testatorem
17 voluisse, † cum potius onus nunquam censeatur iniunctum, nisi post habitum, & assecutum legatum *Imol. in l. fideicommissum. n. 2. & ibi. Raph. Cuman. & Ias. ad med. vers. vltimo per istam. n. 2. ff. de legat. 1.*

Accedat quod testator mandauit, vt in pœnam alienationis officij pretium illius fieret com-
18 mune, † & æqualiter deberet diuidi inter fratres, ex quibus verbis apertè colligitur, quod donec non contraueniatur præcepto testatoris, officium est liberum legatarij, cum non possit fieri commune, si antea fuisset tale, Maxime quia à contrario sensu necessariò infertur, quod si testator voluit officium esse com-
19 mune, si de eo sequatur alienatio, † ergo si illa non existat non erit commune, quæ argumẽtatio in vltimis voluntatibus est receptissima, & per eam dicitur clarè constare de voluntate testatoris *l. si quis locuples. in fin. de manumis. testam. l. si legatum pure. & l. legata inutiliter. ff. de adim. legat. Alex. in l. 1. n. 9. ad fin. de officio eius. cum alijs per Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 17. n. 1. Paris. cons. 25. n. 15. lib. 2.*

Et quidquid sit, siue per argumentum à contrario sensu, siue ad inducendum nouum legatum conditionale, siue ad reformandum legatum
20 purum, vt sit conditionale, semper verũ est, † vt legatum ademptum sub conditione alienationis, intelligatur datum sub contraria conditione, Quia si purè relictum adimitur sub conditione, deficiente conditione ademptionis, legatum debetur virtute primi legati, cui non fuit derogatum, ex quo conditio ademptionis non est purificata *Dec. in l. 1. n. 47. ff. de officio eius. Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 3.*
21 *tit. 17. n. 2. & 3.* † Quamuis hæc non sit necesse discutere, quia *Doctores* loquuntur quando ademptio fit in duabus diuersis voluntatibus *Castr. in l. si mibi & tibi. §. in legatis. n. 3. ad fin. ff. de leg. 1.* cum in casu nostro satis sit argumentum à contrario sensu posse deduci, vt non sit commune officium, si non alienetur, cum testator voluerit illud tale esse, si contingat alie-
22 natio, † Maximè in legatis, in quibus magis datur ista argumentatio tamquã illa ex coniecturis intelligantur relicta *Card. Mantic. de coniect. vlt. voluntatum 7. lib. 3. n. 6.*

Vlterius grauamen de non alienando officium
23 fuit solum impositum ipsimet Clerico, † non autem alijs Cohæredibus, quod arguit illos nõ habere aliquam communionem in eo, Nam si esset etiam illis commune, cum non sint prohibiti, possent cogere ad resignandum, & sic alienare, quod contrariaretur menti testatoris, qui voluit illud permanere in personam sui filij pro splendore suæ familiæ, & vt ad maiorem dignitatem illius occasione promoueatur, Vnde in necessarium antecedens colligitur, quod officiũ solũ spectet, ad illum, cui prohibitio fuit facta, cum commodum debeat sequi eum, ad quem onus pertinet, & ibi lucrum collocandum, vbi periculum adest, & absurdum est alium habere onera, alterum verò com-
24 moda, † cum vtilitas ab onere reguletur *l. is qui in potestate. §. fin. de legat. præstand. l. vlt. §. penul. C. de furt. Glos. in l. si is qui. §. 1. ff. commod. Dec. in l. secundum naturam. n. 1. de regul. iur.*

Maximè quia testator expressit solum duos casus, in quibus mandauit officium esse commune, scilicet casum alienationis, & casum vacationis propter promotionem ad maiorem di-
25 gnitatem, † qua exceptione stante magis firmatur voluntas testatoris, quod in non exceptis totum officium sit liberum eius, qui subit onera illius *l. nam quod liquide. in fin. de pen. legat. l. quæsitum. §. denique. de fund. instr. Surd. cons. 230. n. 17. & 18. lib. 2.*

Vltimo hoc grauamen, quod in casu alienationis pretium officij sit commune, arguit coniectu-
26 ram, † quod testator voluerit grauatum honorare, maximè quia non grauatur filius præstare certam quantitatem in genere, vel rem quæ non est in patrimonio testatoris, sed certam rem & pretium officij, quod erat ipsius testan-
27 tis, tunc enim est impossibile, † quod à grauato præstetur, nisi sit legatarius, & perinde est, ac si testator expressè ei, quem grauauit reliquisset *Bart. in l. cum tale. §. vlt. de condit. & demonstrat. per l. denique. §. interdum. de pecul. legat. Alex. cons. 64. n. 5. lib. 5. Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 1. n. 33. post Castr. cons. 263. n. 2. vers. nec obstat illa. lib. 2.*

Neque obstat quod contemplatione officij fuerit factum aliud legatum scutorum mille, Quia illa fuerunt relicta, vt honorificentius possit sustinere onera officij, & illud conseruare pro honore, & splendore totius familiæ, & vt facilius & decentius ad maiorem dignitatem ascenderet, vnde ex hoc colligitur, quod illa non possunt deseruire pro oneribus officij, quæ longe sunt maiora, & per consequens potius sunt in-
28 clusa emolumenta officij, non exclusa, † cum relicta ad augmentum nõ debeant operari diminutionem *l. legata inutiliter. de adimend. legat.* & in proposito similium legatorum notat *Aym. cons. 297. col. vlt. ante med. vers. octauo respondeo. n. 7. post Bald. cons. 208. col. 2. ad med. lib. 4. Ias. cons. 202. in fin. lib. 2. Surd. cons. 453. n. 37. lib. 3.* Maximè quia dicta scuta mille, non sunt relicta propter officium tantum, sed etiam propter maiorem dignitatem, qua adueniente debent cessare emolumenta officij, vnde dispositio non debet operari hunc effectum non
29 consideratum ita simpliciter à testatore. † quasi tunc esset effectus contrarius *l. nulla. de legib.*

Aym.

Aym. conf. 136. n. 8. Cum etiam retinendo officium non grauetur retinendo solum in sustinendis oneribus illius, sed etiam in restringendo suam voluntatem, cum amplius in sua facultate non sit de persona disponere, quam in munere suscepto, Quod magis est considerandum, vt colligatur mens verisimilis testatoris, 30 quod † voluerit illũ compensare in dictis redditibus pro huiusmodi oneribus *Bald. & Ang. in l. plane. §. si duobus. de leg. 1. per l. Seio. in princ. ff. de ann. legat. Dec. in l. secundum naturam. n. 1. post med. de regul. iuris.*

EPITOME.

IVdex quando possit ferre sententiam certam super interesse probato, sed non liquidato. ¶ Et an debeat reseruari facultas liquidandi, vt sententia subsistat. ¶ Successor eius qui liquidationem reseruauit an habeat potestatem taxandi. ¶ Declaratio voluntatis quo casu transeat ad successorem. ¶ Quomodo sit iudicandum super interesse, si fuit proposita actio vniuersalis pro dote, aut petitio hæreditatis, vel generalis, vt tutelæ, & pro socio, ac negotiorum gestorum, vel similis. ¶ Et quid in interesse accessorie, & principaliter petito. ¶ Appellatio an permittatur in iudicijs vniuersalibus facta liquidatione. ¶ Vel latis tribus conformibus super re controuersa vna cum fructibus, damnis, & interesse, quorum liquidatio, reseruatur. ¶ Et de qua appellatione sit intelligendum an de deuolutina, vel suspensiua. ¶ In notorijs quamuis non appelletur an possit appellari à declaratione facti notorij. ¶ Et quid à similibus declarationibus pœnarum ipso iure fulminatarum. ¶ Stante statuto quod instrumenta habeant executionem paratam, an detur executio pro interesse incerto promisso postea liquidato. ¶ Et an sit vera distinctio quod statim possit liquidari, vel ex interuallo post longum tempus ad hoc vt dicta executio competat. ¶ Et in quo differant hoc casu actor & reus excipiens. ¶ Executio data per statutum an procedat in eo, quod virtualiter inest. ¶ Appellans ab interlocutoria an dicatur exprimere causam grauaminis, si ex verbis illud comprehendatur, quamuis non exprimat.

SVMMARIVM.

1 *Sententia debet esse certa si feratur super interesse & certa quantitate petita & probata, secus si non fuerit liquidata quantitas, quia tunc fit condemnatio in eo quod interest, prout in executione liquidari contigerit. n. 2. & 3.*

4 *Iudex quando possit ferre sententiam certam super interesse probato, sed non liquidato, vt in restitutione vestis, cuius valor non fuit liquidatus, & in melioramentis, ac similibus. n. 4. 5. 6. 7. & 8.*

9 *Iudices possunt condẽnare ad interesse & damna reseruata sibi in posterum liquidatione. & n. 11. & ita seruatur de stilo. n. 15. & de cautela super hoc. n. 10. & stante tali reseruatione potest successor iudicis, qui reseruauit taxare. n. 16. Amplia siue sit expressum in reseruatione proprium nomen, siue non. n. 18. & 19.*

12 *Iudex quomodo debeat æstimare quatenus intersit.*

13 *Valet sententia condemnationis incerta ad damna, & expensas etiam absque reseruatione taxationis. Idem in alijs accessorijs. n. 14.*

17 *Dignitas eadem est in successore, quæ in iudice antecessore.*

20 *Declaratio voluntatis non transit ad successorem si est facienda à persona priuata, secus si à Iudice. & n. 21.*

22 *Iudex bene sententiat super interesse absque aliqua specificatione, si proponatur actio vniuersalis vt petitio hæreditatis, & actio pro dote, vel generalis, vt tutelæ, seu pro socio, aut negotiorum gestorum, & similium.*

23 *Sententia certa est proferenda super interesse principaliter petito, secus si accessoriè petatur.*

24 *In iudicijs vniuersalibus facta liquidatione datur facultas appellandi. & n. 25.*

26 *Appellatio est permissa latis tribus conformibus super re, de qua controuertitur vna cum fructibus, damnis, expensis, & interesse. quorum liquidatio reseruatur per Iudicem. Et de qua appellatione sit intelligendum an de deuolutiua, vel suspensiua. n. 31.*

27 *Non licet appellare si vnus ex collitigantibus appellauit.*

28 *Permittitur appellatio à declaratione pœnæ ipso iure fulminatæ.*

29 *In notorijs non appellatur, secus à declaratione, quod sit factum notorium. n. 30.*

32 *Stante statuto quod instrumenta habeant executionem paratam, si in eo fuerit promissum interesse incertum, dabitur executio postquam constiterit de liquidatione.*

33 *Instrumentum non liquidum continet obligationem velatam, quæ potest detegi per omne genus probationis, & dabitur executioni. & n. 35.*

34 *Qualitas in instrumentis non liquidis debet verificari, inhæret tamen subiecto aliàs facto, & est inseparabilis ab eo.*

36 *Via executiua non requirit prolixiorem tractatum, & datur quando de facili potest fieri liquidatio, secus si requireret longum tempus. n. 37. Contrarium est verius. n. 38. & quomodo intelligatur. n. 39. 40. & 41. Et quid in interesse non conuento, sed intellectualiter comprehenso in statuto. n. 43.*

42 *Inducta in fauorem non debent in odium retorqueri.*

44 *Interesse succedit loco facti.*

45 *Executio competens vigore statuti an procedat in eo, quod virtualiter inest, siue agatur de praiudicio tertij, siue simus in materia stricta, vel expressio requiratur pro forma. n. 46. 47. 48. & 50.*

49 *Patens dicitur quod virtualiter inest, quamuis non pateat.*

51 *Appellans virtualiter ab interlocutoria satis dicitur exprimere causam grauaminis si comprehenditur necessariò ex verbis, quamuis non exprimat.n.52.53.& 54.*

55 *Multa genera expressorum, & alia ad materiam expressi relatiue.*

CAPVT CCCCXLIV.

Adde *supra ad c. 333. n.10.*

INteresse quando fuit petitum, & certa quantitas in iudicio deducta, & probata, ac li-
1 quidata, † tunc sententia debet esse certa continendo determinatam quantitatem, & de hoc non est dubitandum, vt per *Speculat. de fructib. & intereff.§.fin.verf.sed qualiter. Purpur.in l.certi condictio.n.98.ff.si cert.petat.*

Si vero non fuit liquidata quantitas damnorum,
2 & interesse, tunc sententia † erit ferenda ad interesse petitum sine certa quantitate, & in executione postea liquidare, condemnando in id quod interest, prout in executione liquidari continget *Rebuff.in l.vnic. C.de sent. quæ pro eo quod interest. in fin.n.56. Cagnol.in l.qua-*
3 *tenus.24.n.22. de regul. iur.* † vbi firmat numquam per Iudicem esse absoluendum reum, quamuis solum probaretur interesse absque liquidatione quantitatis, quod etiam voluit *Socin.in c.significantibus.col.16. verf. sexto infertur. de libell.oblat.*

Immo in dicto casu si Iudex vellet sententiam certam ferre etiam super damnis & interesse,
4 poterit † se ex officio informare de dictis damnis, seu testes examinare pro illorum liquidatione, & illa postea in condemnatione deducere *Aret.* qui dicit notandum *in §. fin. incip. non solum.col.2.post med. verf.vltimo tene men-*
5 *ti.n.6. Instit.de verb.oblig.* † vbi dat exemplum de eo, qui probauit sibi vestem restituendam esse, non tamen constabat de valore, poterit enim tunc ex officio Iudex æstimationem verificare, & in dicta æstimatione reum condemnare argumento *l.semper. §. hoc interdicto. ff. quod vi aut clam.* & bene etiam declarat *Corn. conf.318.pro vecturali. in fin. verf. & hoc quod licet.lib.4.post Abb.in c.cum causam quæ.il 2.de*
6 *testib.* † Quod etiã est in melioramentis, vt Iudex debeat illa facere ex officio æstimare *Raphael. Cuman. conf.203. ad fin.* & late sequitur *Cagnol. d. l. quatenus.24.n.23. & 25.de regul.*
7 *iur.* † vbi quod est mirabile, vt hoc casu Iudex possit æstimare, vt sententiam certam ferat super interesse probato, non tamen liquidato quo ad quantitatem *Corn.conf.256.n.11. lib.4. Bart.in l.si quod ex pamphila.75. in fin. ff. de*
8 *leg.2.* † vbi late *Addit. in verb. officio suo. in princ. & ad med.* quod male fieret, si absolueretur reus, cum Iudex possit hoc ex se facere.

Solet etiam in prædictis fieri condemnatio per
9 Iudices ad interesse, seu damna † reseruata sibi in posterũ taxatione & liquidatione, prout ita seruari in Curia Parlamenti testatur *Guid. Pap.q.405.incip. sempronius. ante fin. verf. aduertendum tamen.n.2.* & sequitur *Rebuff. in l.vnic.ad fin.n.57.C.de sent. quæ pro eo quod in-*
10 *terest.* † vbi addit cautos Iudices condemnare non simpliciter ad interesse, sed exprimere ad interesse procedens ex materia executionis realis, si aliqua sit, aliàs male iudicaretur, si
11 condemnarent simpliciter ad interesse, † & de dicta sententia proferenda per Iudicem reseruata sibi taxatione & liquidatione meminit etiam *Bart.in l.si tertius.§.officium.in fi. verf.*
12 *circa damna.ff.de aqua pluu. arcend.* † Et quomodo Iudices debeant æstimare quatenus intersit, est *tex.in l.3. §. qui de sepulchri. ff. de sepulchr. violat.* Quamuis etiam valeret sententia condemnationis incerta ad damna, inte-
13 resse, & expensas, † absque reseruatione taxationis *Bart. in l. terminato. 3. post princ. verf. venio ad quæstionem. n.2. in fin. C. de fruct. & lit. expens. Ias.* qui dicit singulare in *§. curare.*
14 *n.54.post med.verf.ego addo. instit. de act.* † vbi subdit idẽ esse in omnibus accessorijs, quam-
15 uis dicat communem esse practicam, † quod Iudex sibi reseruet taxationem, & notat etiam *Bart. in d. l. terminato. n.2. in fin. Rot. diuers.* quæ dicit esse talem stilum Curiæ *decis.* 100.
16 *n.2.ad fin.par.1.* † Adeo quod stante tali reseruatione poterit successor Iudicis, qui reseruauit taxare, Huiusmodi enim declaratio, seu taxatio reseruatur Iudici, non tamquam priua-
17 tæ personæ, sed vt Iudici, & dignitati † quæ dignitas est eadem in vtroque *l. proponebatur. de iudic.* Nulla habita distinctione an facta fuerit reseruatio expresso proprio nomine, vel non expresso, siue an præcedat proprium nomen,
18 vel sequatur, † quia talis distinctio non habet locum, quando non potest haberi respectus, nisi ad officium tantum, quidquid secus sit quando posset haberi respectus ad personam, & officium *l.cum post.§.1.de administr.tutor. l.*
19 *communis seruus. de stipulat. seru.* † & ita declarat *Bart.in d.l.terminato.n.7. C.de fruct.& lit.expens.* itaut non obstet quod declaratio vo-
20 luntatis non transeat ad successorem, † quia intelligitur quando esset facienda à persona priuata, non tamquam à Iudice, & ita loquitur *l. idem pomponius scribit. §. item frumentum.in fin.de rei vendic. l.inter stipulantem*
21 *§.si stichum.de verb. oblig.* † & late etiam ponit *Bart.in l.ab executore. in princ. col. 3. n.10. vbi Add.in verb.possit taxare.de appell.& relat.*

Ex prædictis sequitur bene fuisse iudicatum, dum Iudex sententiauit super interesse absque ali-
22 qua specificatione, † cum semper procedat tam petitio incerta, quàm sententia incerta, quando proponitur actio vniuersalis, vt petitio hæreditatis, vel actio pro dote, vel quando proponitur actio generalis, vt tutelæ, vel pro socio, vel negotiorum gestorum, aut similium *Ias.in §.curare.n.7.post med. verf.in vniuersalibus.& ibi Faber.n.7.& 8.instit.de action.post Glos.in l.1. in verb. vt proinde. post princ. vbi Bart.n.7.& 8.& ibi Paris.in addit.in verb.probare.*

33 *bart. ff. de edendo.* † Quidquid aliud sit quando principaliter peteretur interesse, tunc enim Iudex curare debet proferre sententiam certam, quamuis valear simpliciter condemnatio de interesse petito accessorie, quando enim principaliter petitur interesse, tunc fit condemnatio iure actionis, secus autem quando accessorie petitur, nam hoc casu fit condemnatio officio Iudicis *Vital.* qui ita declarat *in clem. 1. in 3. notab. n. 22. de rescript. per tex. in l. 3. §. si rem. de legat. 3.*

Quibus addendum est circa aliam difficultatem, quæ ex prædictis oritur, quod facta liquidatione
34 ne † in istis iudicijs vniuersalibus dabitur facultas reclamandi & appellandi *Glos. in l. vlt. in verb. data. & ibi Ioan. de Plat. col. fin. in princ. in verb. data. & in verb. copia. C. de bon. vacant. lib. 10. iuxta l. defensionis facultas. 7. & ibi Glos. in verb. pendente. post princ. C. de iur.*
35 *fisc. eod. lib.* † vbi eramus in iudicio vniuersali, & in sententia super eo lata, & tamen in illa liquidatione datur copia reclamandi *Rot. diuers. decis. 100. n. 2. p. 1.*

Quod est etiam in condemnato per tres sententias conformes ad res, de quibus controuerti-
36 tur † vna cum fructibus, damnis, expensis, & interesse, quorum liquidatio reseruatur per Iudicem iuxta stilum, & communem praxim, vt supra dictum est, Nam in liquidatione, quæ postea fit, admittitur appellatio *Ias. in l. properandum. §. sin autem alterutra. col. 7. in princ. n. 25. ad fin. vers. sed numquid à taxatione. & ibi Salic. in fin. n. 45. C. de iudic.* Non obstante dispositione *l. vlt. C. quando prouoc. non est ne-*
37 *cess.* † Quia ibi non licet appellare, cum vnus ex partibus appellauerit, quasi appellatio vnius sufficiat, vt declarat in proposito *Bart. in l. ab executore. in fin. princ. vers. sed iuxta prædicta quæro. n. 13. ff. de appellat. & relation. post Iacob. de Are. in l. paulus. ff. de re iudic.*

Prout etiam licebit appellare à qualibet declaratione pœnæ ipso iure à lege, vel ab homine
38 fulminatæ, quasi inferat nouum grauamen, & potuit Iudex decipi *Glos. in c. si cupientes. 16. §. quod si per viginti. in verb. priuatus. post med. de elect. in 6. Abb. cons. 100. n. 3. in fin. lib. 1. cum alijs per Felin. in c. rodulphus. 35. col. 36. post princ. vers. & appellari potest. n. 43. de rescript.*
39 Vbi etiam † de facto notorio, à quo licet non appellet *ur c. cum sit. de appell.* Tamen à sententia declarante factum esse notorium permitti-
30 tur appellari † *Anan. in c. super his. col. 7. de accusat. & in c. prohibens. col. 1. de magistr. Bald. in c. ad nostram. in fin. de appellat. Dec. in c. peruenit. col. 1. eod. tit.*

Ista tamen sunt intelligenda iuxta subiectam materiam, de qua loquuntur *Doct. in l. 1. ff. de*
31 *edend.* † Videlicet, vt liceat appellare eo modo, quo licet appellare in materia executiua, scilicet aut deuolutiue tantum, aut dato excessu, vel grauamine, & expressa causa vera, & verisimili, ac probabili, aliàs firma remanet regula, quod ab executione non licet appellare suspensiue, Ita declarat *Rot. decis. 100. n. 14. & 19. p. 1.* & quamuis ibi nihil firmetur, cum hinc inde adducantur rationes, Tamen talis intellectus est verus, vt concludit *Alex. in l. 1. col. 5. post med. in glos. in verb. neque mora. n. 13. ff. de leg. 2.*
32 † vbi quod stante statuto, quod instrumenta habeant executionem paratam, si in aliquo instrumento fuerit promissum interesse, quod à principio erat incertum, & requirebat liquidationem, dabitur executio postquam constiterit de eo per legitimas probationes, cum idem operetur liquidatio, quod purum ab initio; ideo huiusmodi instrumenta guarantigiæ habent conditionem re vera purificatam, licèt in iudicio nondum probatam, Vnde dicuntur pura, & non conditionalia, quamuis ad executionem facti non possit procedi, donec liqueat Iudici, quo docto competit executio *Bald. in l. cum testamento. in princ. n. 3. & in fin. n. 6. C. de testam. manumiss. & in l. si eam sam. 2. col. 2. ad med. vers. pene dixit sta-*
33 *tutum. n. 6. C. de execut. rei iudic.* † vbi quod instrumentum non liquidum continet obligationem velatam, quæ potest detegi tam instrumentis, quam testibus, & ideo possunt liquidari per omne genus probationis, & postea executioni demandari, *Idem Bald. in l. si quidem. 9. ad fin. vers. nota valde pro eo. n. 5. post*
34 *med. C. de except.* † vbi quod quamuis ista qualitas in instrumentis non liquidis debeat verificari, tamen est qualitas inhærens subiecto aliàs facto, & inseparabilis ab eo *l. eum tale.*
35 *§. fin. de condit. & demonstrat.* † Idem plene voluit *Bart. in l. 1. col. vlt. post princ. n. 3. ff. iudic. solu. & in l. 1. col. 2. post princ. n. 8. ff. de edend.* & est communis opinio, de qua testatur *Curt. Iun. in l. vnic. col. 18. in fin. vers. & ideo interesse non potest excedere. n. 44. C. de sent. quæ pro eo quod interest. Afflic. de execut. c. 50. §. 1. n. 1. & 2. fol. 18.*

Neque est admittenda restrictio *Imol. in l. 1. col. penult. ad med. vers. sed potes concordare. ff. de*
36 *legat.* † dum voluit quod executio competat quando potest de facili fieri liquidatio, cum via executiua non requirat prolixiorem tractatum *l. 3. §. ibidem. ad exhibendum. l. à diuo*
37 *pio. §. sed si super rebus. ff. de re iudic.* † secus si non posset in breui liquidari, tunc enim non dabitur via executiua In dispositione etiam pura, quæ indigeat declaratione, sed aliàs agendum erit ordinaria actione in factum ad notata per *Bart. in l. intra dies. de re iudic.*

Quia sine vlla distinctione tenenda est opinio su-
38 pra firmata, vt siue incontinenti, † siue ex interuallo probetur interesse, semper competat via executiua stante dicto statuto, seu re iudicata cum similibus, Contraria enim procedunt in excipiente, qui si opponat exceptionem re-
39 quirentem altiorem indaginem, non auditur in iudicio summario, quia illud fuit introductum ad fauorem actoris, ne diutius processus retardetur in eius præiudicium *l. ille à quo.*
40 *§. si testamento. ff. ad trebell.* † Nos autem loquimur

mur in actore petēte executionem instrumenti non liquidi, vnde quamuis talis liquidatio non possit incontinenti expediri, nihilominus est audiendus volens illud liquidare, cum enim 41 in fauorem eius sit inductum, † vt detur executio, & causa sit summaria, non debet in odium illius retorqueri *l. quod fauore. C. de legib. Et est tex. in l. minor vigintiquinque an-* 42 *norum cui fideicommisso. ff. de minor.* † vbi sententia erat lata super fideicommisso vniuersali, & sic super re incerta & non liquida, & tamen habet executionem paratam, prout ita ponderando illum *tex. respondet Alex. in l. 1. col. 5. in fin. vers. nec placet doctrina. n. 13. ff. de legat. 2.*

Declarabuntur tamen prædicta, vt procedant, quando in huiusmodi instrumento erat tale in-43 teresse promissum, † non autem quando intellectualiter comprehenderetur, vt si esset promissum factum, iuxta quod succedit obli-44 gatio ad interesse † *l. stipulationes non diuiduntur. §. celsus. ff. de verbor. obligat. l. si quis ab alio. de re iudicat. Butr. in c. translato. 3. col. 2. post princ. vers. similiter si statutum. n. 8. de constit.* quod tamquam singulare sequitur *Alex. in l. 1. col. penult. post princ. n. 13. ad fin. vers. prædicta intellige. ff. de legat. 2.* quasi non dicatur esse de instrumento illud, quod non potest legi *l. 1. ff. de his qui in testam. delent. Bald. in l. vbi adhuc. col. 8. C. de iur. dot. & in l. unica. §. & vt plenius. C. de rei vxor. action.*

Verum resolutio istius limitationis dependet ab illa quæstione an executio competens vigore statuti procedat etiam pro eo, quod virtualiter 45 inest, † & quidem affirmatiua opinio est verior, cum habeatur pro expresso quidquid virtualiter ex verbis resultat *Aym. cons. 149. n. 11. Feder. cons. 158. n. 1. Bald. in l. ad probationem. la 1. C. de probat. Dec. cons. 68. pro resolutione. col. 5. ante fin. n. 3. Ang. in l. prætor ait. ff. de nou. oper. nunciat. cum alijs per Surd. cons. 143. n. 19.* 46 *& 20. lib. 1. & cons. 294. n. 21. lib. 2.* † siue agatur de præiudicio tertij, siue simus in materia stricta, siue expressio requiratur pro forma *Zanch. in l. hæredes mei. §. cum ita. p. 4. n. 210. ff.* 47 *ad trebell.* † & in specie hanc opinionem comprobaui supra *c. 37. n. 45. cum seqq. & c. 115. n. 27. Alex. cons. 126. repetitus. col. 1. n. 4. lib. 6. Surd. decis. 254. n. 39. Curt. Iun. cons. 139. n. 3. & 4. Imol. in l. 1. col. penult. ad med. n. 9. ff. de his quæ in testam. delent.* per tex. singularem *in l. si duo patroni. §. marcellus. vbi etiam Ias. n. 1. ff. de iureiur. Roder. in l. post rem iudicatam. in 2. extens. in declarat. leg. regn. n. 1. cum seq. ff. de re iudicata.*

Addo supra ad c. 37. n. 55. & c. 115. n. 27.

Neque obstat doctrina *Butr. in c. ex translato. 3.* 48 *n. 8. de constit. cum alijs supra allegatis;* † Quia illa non potest sustineri, vt dicit *Felin. ibidem col. 3. n. 4.* cum etiam *Idem Butr.* sit sibi contrarius, Nā *in c. cum olim. col. 2. post princ. vers. nota quod simplici concessione. n. 9. & 10. de censib.* clare defendit, quod instrumenta guarantigiæ habeant etiam executionem pro eo, quod ex 49 instrumento perpenditur, † tamquam illud dicatur patens, quamuis expresse non pateat, contra *Innoc. in c. p. & g. de off. deleg.* Ideo super eius dicto non potest fieri fundamentum, cum 50 etiam verior sit opinio supra firmata, † pro qua etiam multa similia, & quidem notanda adducit *Felin. in d. c. translato. 3. col. 2. in fin.* 51 *vers. sed contra prædicta. de constitut.* † Et facit quod alias in casu occurrente diximus de eo, qui virtualiter appellat ab interlocutoria, satis enim dicitur exprimere causam grauaminis, si comprehenditur necessariò ex verbis, quamuis non exprimat *Ang. in l. prætor ait. §. interdictū. in fin. ff. de oper. nou. nunciat. & in l. 1. ad med. vers. & per hoc dico. n. 3. ff. de liber. & posthum.* 52 vbi † quod est notandum per eos, qui volunt practicare palatium *Felin. in c. accedens. 2. col. 4. post princ. vers. & in quantum dicunt prædicti. n. 6. vt lit. non contestat. & in c. translato. 3. col. 3. ad med. vers. & per hoc dicit virtuali-* 53 *ter. n. 4. de constit.* † vbi quod est multum notabile ad intellectum *clement. si appellanti. de appellat.* Et multos eamdem opinionem sequentes adducit *Alex. in l. prætor ait. 20. in princ. n. 2. & ibi Imol. n. 5. ff. de nou. oper. nunciat. Franc. in c. vt debitus. 59. col. 8. in princ. vers. vndeci-* 54 *mo. n. 21. de appellat.* † vbi quod sufficit ex iuris præsumptione constare de causa grauaminis, quamuis illa nominatim non exprimatur *Bal. in l. minoribus. 6. n. 5. ad med. C. de his quib. vt indign. Tiraquell. de legib. connubial. glos. 7.* 55 *n. 192.* † vbi etiam multa genera expressorum colligit *Aym.* qui alios etiam ad materiam expressi adducit *in cons. pro genero. n. 308.*

EPITOME.

EXceptiones quando iterum possint proponi in iudicio ordinario, si de eis fuerit cognitum in executiuo. ¶ Et quo casu dicatur facta plena cognitio illarum, itaut oriatur exceptio rei iudicatæ. ¶ Et quæ requirantur ad hoc, vt talis exceptio obstet. ¶ Et quid si adsit interlocutoria, per quam lis fuerit terminata. ¶ Et an sufficiat exceptionem fuisse examinatam, vel etiam necesse sit, vt Iudex illam expresse reprobet condemnando reum, non obstante exceptione opposita. ¶ Iudex pronunciando super principali quando dicatur etiam pronunciasse super incidenti. ¶ Et quid in exceptionibus, quæ directò contradicunt sententiæ, an opus sit quod de eis fiat expressa mentio. ¶ Succumbens in iudicio plenario, opposita incidenter simulatione an prohibeatur opponere eamdem simulationem in alio iudicio per viam principalis petitionis. ¶ Iudicatum an possit dici non solum, quod in sententia legitur, sed etiam quod iuris præsumptione habetur pro iudicato. ¶ Exceptio compēsationis an debeat expresse per Iudicē reprobari. ¶ Post publicatas attestationes in primo iudicio an sit locus vlteriori examini. ¶ Probationes factæ in iudicio summario an faciāt fidē in plenario.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Reus qui succubuit in suis exceptionibus deductis in iudicio executiuo an possit amplius audiri in iudicio plenario: Et quid in interlocutoria lata super exceptione peremptoria plene examinata. n. 3.*

2 *Qualitas probationum excludit ordinem executiuum iudicialem.*

4 *Plena cognitio quando dicatur facta in iudicio summario.*

5 *Exceptiones saluæ remanent in iudicio plenario, quando de eis non fuit plene cognitum in executiuo.*

6 *Iudex si plene cognouit super exceptionibus in iudicio summario, & pars etiã conata est plene in eo probare, oritur exceptio rei iudicatæ.*

7 *Actor petens executionem instrumenti si contra eum fuit proposita exceptio, & iudex pronunciauit illam obstare, non potest amplius agere iudicio ordinario. & n 9.*

8 *Exceptio rei iudicatæ oritur ex interlocutoria terminante litem.*

10 *Iudicium secundum veniens ad rescissionem eius, quod fuit terminatum in primo, facit obstare exceptionem rei iudicatæ, prout si in secundo iudicio examinatur illud, quod est decisum in primo.*

11 *Exceptio rei iudicatæ obstat, quando concurrunt illa tria, quæ concurrebant in primo, videlicet idem corpus, & quantitas petita, idem ius & causa petendi, & eadem conditio personarum.*

12 *Exceptio non debet solum esse examinata, sed etiam requiritur, vt Iudex illam expresse reprobet condemnando reum, non obstante exceptione opposita ad hoc vt oriatur exceptio rei iudicata. Idem in incidenti. Intellige vt n. 13.*

14 *Decisio incidentis vt necessario sequatur, satis est, vt Iudex de eo plene cognouerit.*

15 *Iudex pronunciando super principali, dicitur pronunciasse etiam super exceptione, si de ea fuit plene cognitum, quamuis in specie illam non reprobauerit.*

16 *In exceptionibus, quæ directò contradicunt sententia, semper Iudex sententiando videtur illas reprobare, quamuis non fecerit mentionem, & oritur exceptio rei iudicatæ. & n. 17.*

18 *Succumbens in plenario iudicio opposita incidenter simulatione, non prohibetur proponere eamdem simulationem in alio iudicio per viam principalis petitionis. Declara vt n. 19.*

20 *Iudicatum dicitur non solum quod in sententia legitur, sed etiam quod iuris præsumptione habetur pro iudicato.*

21 *Instrumentum habet executionem etiam pro virtualiter comprehensis.*

22 *Exceptio compensationis debet expresse per Iudicem reprobari. Et de differentia inter istam exceptionem & alias, in quibus non requiritur talis expressa reprobatio. n. 23. & 24.*

25 *Post publicatas attestationes in primo iudicio non est locus vlteriori examini, cum talia acta in vna causa faciant fidem in alia inter easdem personas.*

26 *Probationes factæ in iudicio summario attenduntur in plenario.*

CAPVT CCCCXLV.

SEntentiæ de quibus agimus fuerunt latæ præuijs probationibus plenarijs, tam su-1 per omnibus exceptionibus oppositis, † quam super actione intentata, Vnde quamuis prætendatur iudicium executiuum & summarium concernens executionem instrumenti, Tamen tales probationes operantur, vt vlterius non posit agi per reum, qui in suis exceptionibus succubuit, cum habeant eamdem vim, ac si es-2 sent factæ in iudicio plenario, † quasi attendatur qualitas probationum, per quas excluditur ordo executiuus iudicialis *Iacob Butrigar. in l. ab hostibus. 15. §. sed quod simpliciter. ff. ex quibus caus. maior.* quem sequitur *Alex. in l. 2. ante fin. n. 29. vers. alia est conclusio. C. de edend.* vbi de veriori opinione testatur *Idem Alex. in l. sæpe. col 24. in princ. vers item circa sextum requisitum n. n. 81. ff. de re iudic. & in l. à diuo pio. §. si super rebus. col. 2. n. 4. vsque ad 7. ff. eod. tit. Bald. in l. nam & postea. 9. in princ. vers. sed quid si opponeret. & vers. videtur dicendum. ff.* 3 *de iur. iur.* † vbi ampliat, quamuis esset lata sententia interlocutoria, cum illa habeat vim definitiuæ, & terminet litem tamquam lata super exceptione peremptoria plenè examinata. *Idem Bald. in l. si iudex. in 1. lectur. n. 3. vers. sed quæritur ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. Felin. in c. causam quæ. il 1. quod est 11. col. 2. in fin. vers sed restringitur ista fallentia. n. 6. de testib. Natt. cons. 473. n. 35. vsque ad 37. Dec. cons 96. viso puncto. n. 2. Butr. in c. cum dilectus. §. verum. col. 8. in fin. vers. plus dicit. n 35. de ordin. cognit.* cum alijs per *Surd. de alim. tit. 1. q. 126. n. 10. & 11. Rip. in l qui romæ. §. duo fratres. n. 20. de verb. obligat.*

Neque est dubitandum, quod in hoc iudicio summario fuerit per Iudicem plenè cognitum, 4 cum † sit seruatus ordo in procedendo, & multi testes sint examinati, tam super exceptionibus propositis, quam è contra, quo casu dicitur adhibita plena causæ cognitio, quasi tunc per eam plenè instruatur religio iudicantis de veritate summaria, per quam adducitur ad iudicandum super re, de qua agitur *Alber. in l. 3. §. causæ cognitio. in princ. de carbon. edict. Natt. cons. 473 n. 36. Butr. in c. causam quæ. col. 2. de* 5 *testib. Abb. cons. 50. n. 3. lib. 1.* † Quidquid aliud sit quando non fuit de illis exceptionibus cognitum, quia tunc saluæ remanent in iudicio ordinario *Castr. cons. 91. in causa appellationis. n. 8. post princ. lib. 1. Honded. cons. 29. n. 40. lib. 2.* Maximè quia in casu nostro non solum Iudex 6 plene cognouit, † sed etiam respectu partis fuit plenissimè cognitum, cum pars conata fuerit producere, & probare, sicut si ordinariè actum fuisset, itaut non potuisset maiorem diligen-

tiam facere in iudicio ordinario, quod facit vt tunc dicatur plenè cognitum, & oriatur exceptio rei iudicatæ *Socin. cons. 255. n. 2. & 6. lib. 2. Barz. decis. Bonon. 82. n. 24. & 25. Sim. de Pret. cons. 107. n. 13. in fin.*

Et in hoc nihil grauatur reus, qui in exceptionibus propositis succubuit, cum etiam idem seruetur in actore, qui si petat executionem instrumenti, † & opponatur aliqua exceptio releuans, quam Iudex pronunciet obstare, non poterit per eumdem actorem agi iudicio ordinario, cum semper obstet probatio dictæ exceptionis, super qua fuit iudicatum in iudicio summario, † quasi ex dicta interlocutoria tamquam fine, & termino litis oriatur exceptio rei iudicatæ *c. dudum de except.* & adest eadem ratio in secundo iudicio, prout in primo, cum etiam plenaria cognitio non extendatur pęnes ordinem iudicij, sed pęnes qualitatem probationis, † Ita per supradictas rationes, & similes concludit *Bald. in l. penult. ante med. vers. sed quaeritur an sententia. n. 3. ff. de his qui sunt sui, vel alien. iur. Dec. cons. 96. viso puncto & consideratis. col. 2. ad med. n. 2.*

Et facit quia vbi secundum iudicium venit ad rescissionem eius, quod est determinatum in primo, † semper obstat exceptio rei iudicatæ, prout quando in secundo iudicio examinatur illud, quod iam fuit decisum in primo *Bart. in l. 2. §. hoc edicto. vers. secundo per rationem. n. 3. ff. de vi bonor. raptor. & in l. si quis cum totum. §. fin. & in l. eamdem. §. 1. de except. rei iudic. Bald. in l. ex morte. 3. col. 1. in fin. n. 4. C. ad leg. aquil. Rimin. Iun. cons. 413. n. 8. lib. 4. Surd. cons. 312. n. 9. lib. 3.* † Maximè cum in hoc iudicio concurrant illa tria, quæ concurrebant in primo, videlicet idem corpus, seu quantitas, quæ petitur, & idem ius siue eadem causa petendi, ac eadem conditio personarum, quæ faciunt, vt semper obstet exceptio rei indicatæ *Abb. cons. 50. n. 2. in princ. vers. sed his non obstantibus. lib. 1. Dec. cons. 96. col. 2. in princ. & cons. 445. in casu ad me transmisso. n. 43. Socin. Iun. cons. 28. n. 3. lib. 1. Honded. cons. 30. n. 50. lib. 1. per l. cum quaeritur. cum duab. legib. seq. ff. de except. rei iudic. Surd. cons. 418. n. 13. lib. 3.*

Nec aduersatur non sufficere, quod fuerit examinata exceptio, cum etiam requiratur, † vt Iudex vlterius expressè reprobauerit talem exceptionem condemnando reum non obstante dicta exceptione opposita *Castr. in l. si autem. §. si quomodocumq; n. 2. & ibi Fulgos. n. 3. ff. de negot. gest. Idem Castr. in l. 1. n. 7. C. de ordin. cognit. Simon de Pret. cons. 107. n. 11. & 12.* † Quia prædicta procedunt, quando exceptio, seu incidens pleně cognitum non traheret necessariã consequentiã ad principale, secus vbi ex sententia lata super principali necessariò sequitur decisio incidentis, tunc enim etiam videtur decisum incidens, & oritur exceptio rei iudicatæ, quamuis Iudex expressè non fecerit mentionē de exceptione illam reprobando, † & ad hoc, vt necessariò sequatur decisio incidentis, sufficit quod appareat, vt Iudex de exceptione plenè cognouerit, Ita post *Giul. de Cun.* & alios benè explicat *Alber. in l. si iudex. 10. col. 1. & 2. vers. si autem. de incidenti. & vers. vel dic secundum. & vers. vel nisi ex serie sententiae. n. 1. & 2. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. Idem Alber. in l. si autem. 8. §. si quocumque. ad med. vers. vnde dic quod aut est certum. ff. de negot. gest.* † vbi quod quando fuit plenè cognitum de exceptione, & de illius viribus, quamuis Iudex non reprobauerit in specie d. exceptionem, tamen pronunciando super principali dicitur etiam pronunciasse super exceptione, & hoc etiam voluit *Rip. in l. qui romae. §. duo fratres. n. 26. ff. de verb. obligat.* † vbi quod in exceptionibus, quæ directò contradicunt sententiæ, semper Iudex per sententiam videtur illas reprobare, quamuis de eis non fecerit mentionem, & ex hoc oritur exceptio rei iudicatæ, quod etiam latè declarat *Abb. in c. fin. col. vlt. in princ. n. 25. de iuram. calum.* † & idem etiam sensit *Bart. in l. si autem. §. si quomodocumq; n. 1. ad med. vers. non obstant iura allegata. ff. de negot. gest.* & multis comprobat *Rot. Florent. per Magon. decis. 3. n. 19. vsque ad 31. Roman. cons. 410. n. 3. Contard. in l. vnic. in verb. ratione mixturae. limit. 2. n. 12. C. si de momentan. possess. Sim. de Pret. cons. 107. n. 12. in fin. vers. nisi ex serie sententiae. post Ang. & Bald in l. si iudex. n. 2. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. Castr. in l. 1. n. 7. ad med. vers. non sic videretur. & n. 8. post princ. vers. intellige vt necessario. C. de ordin. iudic.*

Neque obstat *Socin. cons. 264. col. penult. vers. secundo casu principali n. 16. lib. 2.* † vbi succumbens in plenario iudicio, opposita incidenter exceptione simulationis, non prohibetur proponere eamdem simulationem in alio iudicio per viam principalis petitionis, † Quia *Socin.* loquitur quando ad alium effectum quis opponeret eãdem exceptionem in secundo iudicio, puta ad euitandam euictionem, cum prius opposuisset ad hoc, vt non teneretur ad rei traditionem, quod non est in casu nostro, cum non varietur effectus, & ad vnum & eumdem finem proponatur actio, quod non potest fieri, cum obstet exceptio rei iudicatæ, nec admittitur amplius alia principalis petitio, prout declarat *Idem Socin. d. cons. 264. col. penult. ad med. vers. nam vt in principio dixi n. 18. lib. 2.* & sequitur *Rot. Floren. per Magon. decis. 3. n. 33. & 34. Roman. cons. 410. n. 3. per vendicantem. cum seq. ff. de euictión.*

Accedat quod etiam iudicatum dici debet, non solum quod in sententia expressè legitur, † sed etiam quod iuris dispositione, & præsumptionibus iuris dicitur esse iudicatum, cum paria sint aliquid esse expressum, vel necessariò subintelligi, quasi sufficiat virtualiter ex verbis resultare quamuis expressio requireretur pro forma prout in sententijs, contractibus, & similibus *Aym. cons. 149. n. 11. Cephal. cons. 152. n. 76. Tiraq. ad leg. 16. connub. glos. 7. n. 179.* Et in

in proposito multa similia adducit *Magon. decis. 3. n. 19. vsque ad 25.* † vbi etiam de instrumento quod habet executionem paratam etiam pro virtualiter in eo comprehẽsis *Surd. decis. 253. n. 39.* cum alijs, quos adduxi supra *c. 37. n. 44. cum seq. & c. 115. n. 27.*

21

Nec repugnat quod dicitur de exceptione compensationis, in qua opus est; † quod iudex expressè reprobet, vt per *Doct. in l. si autem. §. si quomodocumq; ff. de neg. gest.* Quia talis exceptio non obstat, nec contradicit directò petitioni, neque sententiæ condemnatoriæ, † Nam si Iudex de ea rationem non habet, non tamen illam reprobare videtur, cum sit possibile, quod eam reseruauerit in tempus executionis, Vnde non mirum, si requiritur expressa reprobatio, † Aliud tamẽ est in exceptione, de qua quæritur, nã per eam directò contradicitur sententiæ, cum tractetur, quod instrumẽtum sit dolosum ad euitandam eamdem solutionem, super qua fuit exceptum ad eumdem finem, Non enim possunt spectare bona, de quibus agimus ad actorem, prout dicitur in sententia, si pertinerent ad reum, & sic adest contradictio, quo casu index per sententiam videtur reprobasse talem exceptionem, quamuis de ea nullam rationem habuerit, aut mentionem nõ fecerit *l. 1. & 2. C. si ex fals. instrum. c. suborta. de re iudic.* † & in specie ita declarat *R. ip. in l. qui roma. §. duo fratres. de verb. oblig. post Abb. in c. vlt. col. fin. in princ. n. 25. de iuram. calumn. cum alijs supra allegatis.*

22

23

24

Præterea non est locus vlteriori examini super prætenso contractu doloso, & simulato, † cum attestationes in primis iudicijs fuerint publicatæ, quo casu talia acta in vna causa faciunt fidem in alia inter easdem personas, & sic obstabunt probationes factæ in processibus antiquis, cum præcedens causa sic se habeat ad secundam, quod sententia lata in prima parit exceptionem rei iudicatæ in secunda *Felin. in c. causam quæ. 11. col. 2. n. 4. & n. 13. vers. fallit tertio. de testib. Bald. in l. 2. col. pen. ante med. n. 21. C. de edend. Cin. in l. properandum. col. vlt. ad fin C. de iudic. Bart. in l. solam. n. 13. in fin. C. de testib. & in l. gesta. n. 4. & 5. vbi Iacob de Aren. C. de re iudic.* † Et regulare est, vt probationes factæ in iudicio summario plenam fidem faciant in plenario, quando fuit pleuariè probatum tam respectu ordinis, quam probationum, prout de cõmuni opinione testatur multos adducens *Gabr. de except. concl. 2. n. 7. & 8.*

25

26

EPITOME.

Testator quibus verbis vti debeat ad hoc, vt videatur demandasse legatario nudum ministerium, itaut commodum, quod superest deducto onere illi nõ debeatur, sed heredi. ¶ Et de coniecturis, & præsumptionibus, ex quibus talis voluntas colligatur. ¶ Et quid si onus adiectũ potest ita cõmode adimpleri per hæredem, sicut per legatarium. ¶ Vel sumus in relicto dispositiuè in eum collato non executiuè. ¶ Vel si præcedũt onera, & postea pro illis exequendis fit assignatio. ¶ Vel si onus habet expensã determinatã, seu indeterminatã. ¶ Et quid si onera sunt annua. ¶ Et an opus sit vt testator disponat de reliquo. ¶ Vel sit consideranda paritas, vel imparitas inter legatum, & onus illi adiunctum. ¶ Nudus minister an possit constitui etiam cum verbo iuris, & an dicatur etiam ille, in quem verba legati sunt concepta, & in quo differant verba lego, & lascio. ¶ Executor grauatus alicui tradere post tempus an percipiat commodum. ¶ Ex legato medio tempore. ¶ Testis deponens de facto proprio, vel de suo iudicio, & credulitate quando probet. ¶ Discreta locutio in vno casu quid operetur in alio non expresso. ¶ Præstatio facienda in vsus pios an inducat causam finalem. ¶ Verba acciochè, pro hoc, nisi, & altro quid significent. ¶ Nudus minister an dicatur respectu tituli, & commodi, vel respectu commodi, non tituli. ¶ Et an se representet, vel alium. ¶ Et an illi possit relinqui. ¶ Voluntas testatoris an declaretur ex vna parte testamenti quo ad alia etiam indispositionibus separatis. ¶ Causa finalis dispositionis an censeatur repetita in sequentibus legatis. ¶ Vsus cõmunis loquendi quando attendatur. ¶ Assignatio pro supplemento victus prius legato an faciat vnicum legatũ, & includat præcedentia.

SVMMARIVM.

1 *Verba legati quando dicantur dispositiue collata in legatarium, itaut non dicatur minister, sed possit commodum ex legato reportare. n. 2.*

3 *Testator vtens verbis denotantibus commodum ad fauorem legatarij non dicitur demandasse nudum ministerium, ideo quod superest ei debetur deducto onere, & qualia debeant esse ista verba. n. 4. & 6.*

5 *Onus adiectum legato quando potest ita commode adimpleri per hæredem, sicut per legatarium facit, vt quod remanet post onus iniunctum cedat potius commodo legatarij, quàm hæredis. & n. 48. Et quomodo hoc colligatur. n. 51.*

7 *Voluntas testatoris declaratur ex vna parte testamenti quo ad alia. Amplia quamuis dispositiones essent separatæ. n. 8.*

9 *Coniectura qualis sit ad cognoscendum quod testator noluit priuare legatarium commodo legati. n. 11.*

10 *Discreta dispositio facta in vno operatur, vt quis aliud voluerit quando non expressit.*

12 *Causa finalis dispositionis censetur repetita in sequentibus legatis.*

13 *Testis deponens de suo iudicio probat, si reddit causam scientiæ, quasi illud quod scit etiam iudicet.*

14 *Testis potest fundare suum arbitrium ex his, quæ accipit per sensum corporis, quo casu probat etiam deponens per verbum credit.*

15 *Le-*

15 *Legatarius dicitur dominus rei legatæ.*
16 *Executor, & nudus minister nihil ex legato percipit.*
17 *Nudus minister non se representat, sed alium.*
18 *Attendi debet quod testator voluit, & cuius contemplatione.*
19 *Verbum, acciochè, inducit causam finalem, à qua tota dispositio pendet.*
20 *Verba, pro hoc, equipollent dictioni acciochè.*
21 *Præstatio si est facienda in vsus pios importat causam finalem.*
22 *Testator præsumitur adhibere voluisse tamquã ministrum, non vt legatarium quando procedunt onera, & postea pro illis exequendis fit assignatio. quod procedit in dubio, & iunctis præsumptionibus. Et quales illæ debeant esse. n.23.25.29.31.35.& 46.*
24 *Dictio, altro, implicat, & denotat similia.*
26 *Voluntas testatoris declaratur ex vsu loquẽdi.*
27 *Assignatio census facta pro supplemento victus prius legato includit præcedentia, & facit vnicum legatum.*
28 *Augmentum regulatur secundum naturam sui praexistentis cui accedit.*
30 *Subrogatio ostendit esse eiusdem naturæ subrogatum, cuius est ille, cui subrogatur. & n.56.*
32 *Testis deponens de facto proprio fortius probat, & plusquam semiplene, & iunctis adminiculis plene. n.33. & 34.*
36 *Substantia dispositionis est inspicienda potius quàm denominatio.*
37 *Legatarius ex quibus verbis dicatur electus. & n.38.*
39 *Non oportet quærere eum quo testator loquatur, sed in quem voluntatis intentio dirigatur.*
40 *Ministro, & commissarys potest relinqui.*
41 *Dictio, nisi, ponit exceptionem.*
42 *Exceptio debet esse de terminis eius, quod limitat.*
43 *Minister potest esse etiam ille, in quem verba legati sunt concepta.*
44 *Nudus minister dicitur respectu tituli & cõmodi, vel respectu cõmodi: non autẽ ti uli. & n.45.*
47 *Verba recipiunt interpretationem secundum solitum, & modum loquendi testatoris, non iuxta illorum proprietatem.*
49 *Voluntas testatoris est intelligenda secundum eius opinionem.*
50 *Pro vero accipiendum est, quod testator credidit esse verum.*
51 *Paritas, vel imparitas consideranda est inter legatum, & onus illi adiectum, vt cognoscatur an sit factum gratia oneris.*
53 *Onus quando habet expensam determinatam seu indeterminatam an faciat, vt quis potius sit minister, quàm legatarius. Et quid si onera sint annua. n.54. Et an opus sit, vt testator disponat de reliquo. n.55.*
57 *Executor grauatus alicui tradere post tempus, percipit commodum ex legato medio tempore.*
58 *Nudus minister potest constitui etiam cum verbo iuris, & in quo differant verba lascio, & verba lego.*

CAP. CCCCXLVI.

Legata de quibus est controuersia nõ fuerunt simpliciter relicta Vincentio tamquã nudo ministro ad effectum solum exigendi, & solidandi computa cum debitoribus testatoris, † Etenim apparet verba talium legatorũ fuisse in ipsum dispositiuè collata, cum fuerit illi auctoritas concessa, & facultas liberè data reuidendi dicta computa, & illa solidandi, & facto calculo postea per testatorem relinquitur, vt eidem soluantur, & de eis plenam quietationem faciat, quo casu non consideratur nudum ministerium, sed habetur respectus, tamquam ad legatarium, ad quem omne commodum, quod superest debet remanere ex tali legato, & datur illi actio pro dicto commodo consequendo tamquam sit legatarius, quo ad partem, † quæ remanet ex computis, & minister quoad laborem, & solidationem computorum *Specul. de instrum. edit. §. nunc vero aliqua de vltimarum voluntatum. n. 17. ante fin. vers. si autẽ sit particeps legati. Surd. de alim. tit. 8. priuil. 32. in fin. vers. vbi vero executori. n. 10. post Bart. in l. lutius titius. 90. §. à te peto. in prine. ff. de leg. 2. & in l. si quis titio. 17. n. 1. vbi etiam Castr. n. 1. ff. eod. tit.*

Maximè quia testator vsus est verbis denotantibus commodum ad fauorem legatarij, † videlicet, lascio che si paghino, & se resta d'hauere se li facci pagare cum similibus verbis, ex quibus clarè colligitur, quod non fuit mandatum solum nudum ministerium, sed etiam relictum commodum, † cum verba legati conferantur in legatarium dispositiuè, non autem executiuè, quod facit, vt quis non sit dicendus nudus minister, quamuis aliquo onere grauaretur *Bart. in l. pecunia. 8. n. 1. ff. de alim. & cibar. legat. post Glos. in l. si quis titio ff. de leg. 2. Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 4. n. 13. Cuman. cons. 108. testator. n. 2. Sim. de Pret. de interp. vlt im. volunt. lib. 5. dub. 2. n. 14. & 15 fol. 485.*

Præsertim quia ista solidatio computorum cum debitoribus defuncti æquè commodè poterat fieri per hæredem, † sicut per legatarium, Vnde cum fuerit huiusmodi onus demandatum alteri, videtur talis executor electus tamquam legatarius, & magis prædilectus, & per consequens quod etiam commodum voluerit testator per illum percipi potius quàm per hæredem, Vnde quod remanet post onus iniunctum debet cedere eius lucro, non hæredis, tamquã in hoc magis sit prædilectus, quàm hæres, frustra enim legasset, nisi cogitasset de aliquo eius commodo, cui onus iniunxit Ita in specie concludit *Cuman. cons. 108. testator legauit. col. 2. ante med. vers. iustius tamen. n. 2. per tex in l. si quis eum quem ipse. 37. de condit. & demonstrat. l. si quis quos. 31. de leg. 2.*

Quæ magis procedunt in casu, de quo agimus, quia in alio legato facto Vicentio de solidandis computis cum Francho, † mandat testator,

tor, vt residuum, in quo remanebit creditor factis calculis soluatur per eumdem Vincentium Horatio, & Fabio pro rata eorum crediti; Adeò vt ex hoc appareat commodum aliorum legatorum voluisse spectare ad legatarium, † cum ex vna parte testamenti declaretur voluntas eiusdem testatoris quo ad ad alia *l. qui filiabus. de leg. 1. l. vtrum. de petit. hæredit. l. 1. de reb. dub. Socin. conf. 9. n. 8. vol. 1. Ruin. conf. 130. n. 4. lib. 3. & conf. 201. n. 5. lib. 1. Surd. conf. 53. n. 10. lib. 1. & conf. 460. n. 8. lib. 4.* † Quãuis etiam dispositiones essent separatæ *Socin. conf. 51. col. 1. ad med. lib. 1. & conf. 242. col. 3. ad fin. lib. 2. Aym. in conf. pro gener. n. 336. & 358. Surd. conf. 179. n. 6. lib. 2.* Maximè quia si in cæteris legatis hoc idem voluisset, quod in vno voluit, facile fuisset exprimere, † Vnde cum non expresserit credendum est noluisse priuare legatarium dicto commodo argumento *l. vnic. §. fin autem deficientis. C. de caduc. tollend.* cum alijs per *Becc. conf. 12. n. 44. & conf. 21. n. 27.* † Discreta enim dispositio facta in vno operatur, vt testator aliud voluisse credatur quando non expressit *Socin. Iun. conf. 3. n. 6. in fin. & conf. 114. n. 21. lib. 3. Surd. conf. 466. n. 8. lib. 4.* † & ita in proposito similium legatorum arguit *Rot. coram R. P. D. Pirouano Romana legati pij. 18. Martij 1611.*

Cum præsertim talis voluntas testatoris coadiuuetur ex depositionibus trium testium, qui clarè attestantur, quod mens ipsius fuit, vt libere istæ pecuniæ exigendæ cederent cõmodo Vincentij pro seruitijs per eum præstitis, quod etiam declarauit testator, cum in præfatione codicillorum dixerit se illa facere ad effectum remunerandi eos, qui illi inseruierũt, † ex quibus verbis colligitur causa finalis dispositionis, quæ censetur repetita in sequentibus legatis *Bald. in l. hæc verba. C. de falf. cauf. adiect. legat. Rol. conf. 07. n. 70. & 71. lib. 3. Surd. conf. 210. n. 28. lib. 2.*

Et quamuis aliqui ex testibus prædictis videantur deponere de suo iudicio, † tamen quia reddunt causam scientiæ, quod testator dixit, vt legatarius frueretur commodo istarum pecuniarum, eum plura dedisset, si superuixisset, tunc talis depositio est valida, quasi illud quod quis scit etiam credat, & iudicet *Alex. conf. 109. visis & vt oportet. col. penult. ad med. verf. vnde dato. n. 7. lib. 1. post Bart. in l. 2. §. quod obseruare. col. 3. C. de iuram. calumn. Socin. Iun. conf. 69. n. 12. ad fin. verf. tamen in proposito. lib. 1.*

Cum etiam † quis possit fundare suam declarationem, & arbitrium, ac iudicium ex his, quæ accipit per sensum corporis, idest per ea quæ audiuit à partibus, vt ipse deponit, quo casu etiam deponens per verbum credit, vel de suo iudicio probat *Cin. in l. testium. q. 5. n. 9. C. de testib. Bald. in l. siue possidetis. n. 6. C. de probat. Alex. conf. 88. in causa dominæ. col. 2. in fin. verf. ex qua apparet. n. 4. lib. 4.*

Similis quæstio occurrit *in Rota in causa Romana censuum vigintimillium coram R. P. D. Ludouisio.* in qua multa fuerunt adducta pro Archiospitalibus S. Spiritus, & S. Iacobi Incurabilium, dum prætendebant, quod fructus censuum relictorum excederent in notabili quantitate onera iniuncta, & quod testatrix non elegerit personam Antonij, vt esset Legatarius dictorum censuum, sed potius quod voluerit illum esse executorem earumdẽ præstationum, & nudum ministrum, itaut apud eum nihil remanere debuisset, & causa pluries, & pluries proposita tam coram *Card. Horatio Lancellotto*, quam postea *coram R. P. D. Ludouisio* in eius locum subrogato propter promotionem eiusdem ad Cardinalatum, tandem coram eodem *Ludouisio 24. Februarij 1612.* fuit capta resolutio ad fauorem Archihospitalium, quod videlicet simus in executore, & nudo ministro, non autem in legatario recedendo à contraria decisione prius facta *in eadem causa 16. Octobris 1595. coram Card. Pamphilio.* Et quoniam casus est multũ notabilis, & sæpius propositus, ac plene discussus *in Rota* propter varietatem opinionum, placuit totam decisionem infra inserere, cum ex ea colligantur multæ coniecturæ, & præsumptiones, ex quibus poterit semper iudicari, quando quis censeatur electus nudus minister, seu legatarius, tamquam hæc omnia frequenter in praxi contingant, ideo notanda ad publicam vtilitatem, eum præsertim tota hæc materia pendeat à coniecturis, quæ in isto casu aderant pro declarando nudo ministerio, cũ in alio casu prius proposito in principio huius capitis contrariæ præsumptiones adessent pro iudicando illum cui fuit relictum esse legatarium non simplicem executorem, vt ex rationibus in vtroque casu adductis facile dignosci potest.

R. P. D. Ludouisio Romana censuum viginti millium. 24. Februar. 1612.

MArchionissa Guardiæ institutis in suo vltimo testamento hæredibus Archihospitalibus sancti Spiritus, & sancti Iacobi Incurabilium, in quibusdam Codicillis postea æditis statuit, quod ex omnibus suis censibus, qui tempore mortis reperirentur, præstaretur certa annua quantitas ceræ, & portio obsonij fratribus de Araceli, vnum paramentum pro cappella ab ipsa testatrice fundata, vestes lugubres ancillis, & famulis, necnon quædam alia de quibus prius desposuerat, ad quem effectum reliquit dd. census D. Antonio Gallo, in cuius locum postea in alijs codicillis subrogauit D. Scipionem de Tulpha dicti testatricis nepotem, in quem legata facta dicto Antonio transtulit, & d. Scipioni successit d. Horatius de Tulpha. Quia autem fructus censuum excedebant in notabili quantitate onera iniuncta, orta fuit controuersia inter dictum Horatium, & prædicta Archihospitalia super eo quod superarat ex fructibus censuum post præstationem onerum & *Rota 16. Octobris 1595.* pro-

ponente bon. mem. Cardin. Pamphilio resoluit illud spectare ad d. Horatium tamquam hæredem Scipionis. Cui resolutioni cum nō acquiescerent hospitalia, obtinuerunt denuo audiri coram Illustriss. Card. Lancellotto, dum inter nos fuit, coram quo causa pluries, & pluries coram me proposita tandem 14. Februarij. 1612. domini recesserunt à decisis; Et quoniam difficultas in eo consistit, An Marchionissa elegerit personam d. Antonij, vt esset legatarius

15 dd. censuū, † quo casu spectant ad ipsū vti eorū dominum *l. à titio. ff. de furt.* sine dubio fructus superexstantes pertinuissent, vel potius voluerit eum esse executorem dictarum præsta-

16 tionum, † & nudum ministrum apud quem nihil remanere debet *l. si quis titio. & l. lucius. §. à te peto. ff. de leg. 2. Bart. in l. pecuniæ. n. 1. ff.*

17 *de adim. lega.* ea ratione, † quia nudus minister non repræsentat, sed alium *Bart. in d. l. si quis titio. n. 3.* Visum fuit d. Marchionissā de eo statuisse vti nudo ministro, quod probat ipsa series dispositionis, ex qua patet Marchionissam solum inspexisse, quod dicta onera præstarentur ex fructibus censuum, non autem quod ex eis commodum aliquod sentiret Antonius, cui fuerat abunde alijs legatis prouisum; multum autem interest cui testator voluerit pro-

18 spectum esse, † cuiusque contemplatione fecerit, vt dicit *Iurisconsult. in l. fideicommissa. §. interdum ff. de leg. 3.* Et quod fuit tantū considerata præstatio onerum, denotat illud verbum, accioche, quod importat causam fina-

19 lem, † à qua tota dispositio regulatur *Socin. cons. 89. n. 9. lib. 3. Aym. cons. 227. n. 6. & seqq.* & in istis terminis bene facit dispositio *d. §. à*

20 *te peto.* † verba enim illa, pro hoc, ibi posita æquipollent verbo, accioche, Quod tāto magis dicendum, quia præstatio erat facienda in vsus

21 pios, & causa, † quæ respicit pietatem præsumitur finalis *Bart. Imol. & Roman. in l. 3. §. fin. ff. de donat. Salyc. in l. generaliter. la 2. ante fin. vers. aut ad validitatem. C. de episc. & cler. Ruin. cons. 137. n. 10. lib. 3. Tiraquell. cess. caus. limit. 1. n. 41.* Bene facit quod tradit *Angel. cons. 124. n. 4. vers. circa quod,* Et quod intentio Marchionissæ fuit prospicere solutioni dd. fructuum inde patet, quia voluit pro ea census esse perpetuo affectos, & si quando contingeret aliquos redimi, iussit, vt illico pretium inuestiretur in alijs censibus, qui d. præstationi essent obnoxij.

Quod etiam Antonium adhibuerit vti ministrū,

22 non vti legatarium probatur, † quia prius præcedunt onera, & postea pro illis exequendis fit assignatio *Paul. de Castro in d. §. à te peto. n. 1. vbi etiam Cum. n. 1. vers. non obst. argum. Imol. n. 2. in fin. Cuiacius ad lib. 2. respons. Sceuol. in d. l. lucius. §. à te peto.* quæ doctrina optimè probatur ex verb. illius tex. & saltem procedere habet in dubio, & iunctis alijs præsumptionibus, quidquid ex aduerso dicatur.

Hoc pariter comprobat auctoritas data Antonio à testatrice, quod posset dictam, præstationem

23 facere sine interuentu, † & licentia hæredis, & magis illa prohibitio, quod hæredes non possint illum molestare super istis censibus. vana enim, & inepta fuisset hæc prohibitio, & liberatio, si Antonius futurus fuisset legatarius & censuum dominus. Ponderanda sunt etiam verba prohibitionis, tanto sopra detti censi, quanto sopra ogni altro denaro, che apparisce esser diuenuto in mano delli suoi, illa enim di-

24 ctio, altro, † cuius natura est implicare, & denotare similia *l. si fugitiui. cum glos. C. de seru. fugit. Bald. in l. fin. n. 1. C. de his qui à non dom. manum. Aret. cons. 116. n. 3. post med.* indicat, quod etiam census non essent sui, prout nec pecunia, quæ ad eius manus peruenisset, præsertim cum qualitas quod res sit aliena bene conueniat redditioni rationis, & non cadat in re propria.

Hoc etiam suadet similis vsus loquendi eiusdem testatricis in alijs codicillis, in quibus eidem

25 Antonio reliquit omnia mobilia, † granum, blada, & vini sub his verbis, & acciò dette sue donne, e Tarquinio, e M. Francesco suo seruitore possano viuere, e sostentarsi commodamente, Lascia à detto M. Antonio tutti li suoi mobili grani, vini, biade, & ex dispositioni subsequenti apparet, quod omnia tenebatur distribuere, nihilq; pro se retinere poterat, & sic

26 erat electus nudus minister, † ex vi s autem loquendi testatoris bene declaratur eius voluntas *l. si seruus plurium. §. fin. de leg. 1. l. cum alimenta. ff. de alim. & cib. leg. Paris. cons. 50. n. 19. lib. 4. Illustriss. Mantica de coniectur. vltim. volunt. lib. 6. tit. 9. n. 6.*

Augetur, quia refert se ad dicta in præcedentibus codicillis circa huiusmodi præstationem dum dicit modo, & forma, prout in primo codicil-

27 lo, † & quia assignatio census fuit facta pro supplemento victus prius legato, quod includit præcedentia, & facit vnicum legatum *Dec. cons. 423. n. 5.* vnde non debet vnum & idem le-

28 gatum diuerso iure censeri, † & quia augmentum debet regulari secundum naturam sui præexistentis, cui accedit *l. etiam. vbi Bart. Bald. & aly. C. de iur. dot. l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. dotal.*

Comprobat etiam subrogatio facta in locum An-

29 tonij post eius mortem, † quia ad istam præstationem tunc subrogauit exequutores testamentarios ex dictis censibus nullum commodum sperantes, ex quo duo oriuntur argumenta, Primum quod cum non vocauerit ad istud onus hæredes Antonij, ad quos si legatarius fuisset, transijssent census cum onere suo, apparet, quod Marchionissa noluit legare illi dd. census, Secundum est desumptum à vi subrogationis, quæ ostendit eiusdem naturæ esse

30 subrogatum, † cuius est ille, cui subrogatur *l. si tum §. qui in iniuriarum. ff. si quis caut.* sicut enim isti exequutores habebant nudum ministerium tantum, ita est dicendum de Antonio in cuius locum fuerunt subrogati.

Accedit, quia sicut grauauit Antonium viuentem

tem ad reinuestiendum census, qui redimerentur, † ita etiam executores testamentarios post eius obitum, quo casu si Antonius fuisset legatarius debuissent grauari hæredes ad dictum inuestimentum, quia pretium ad ipsos vti dominos censuum, & ad quos retrouenditio spectabat, fuisset peruenturum, aut saltem ad consignandum pretium prædictis executoribus ad dictum effectum, nullo autem pacto poterant executores directò grauari ad census reinuestiendos, si non remansissent in hæreditate.

31

Multum etiam mouit DD. depositio eiusdem Antonij nō solum attenta qualitate personæ, quia tempore depositionis erat Prælatus, sed etiam quia bene informatus de mēte ipsius Marchionissæ, quæ vt dicunt testes omnia faciebat de eius consilio, † & quia videtur deponere de facto proprio, & per consequens fortius probat *Aym. cons. 2. n. 9. Siluan. cons. 94. n. 14. decis. Benint. 63. ad fin.* † & plusquam semiplenè *Cas. de Graff. decis. 2. de empt. & vendit.* & dixit *Rot. in vna Vrbeuetana bonor. 4. Iunij. 1570. coram bo. me. Card. Seraphino*, & iunctis adminiculis, & coniecturis, de quibus supra alijsq. per informantes deductis, † bene probat *Paul. de Castr. in l. quicunque . in fin. C. de seru. fugit. Crot. in tract. de testib. n. 209. Socin. Iun. cons. 61. in fin. lib. 1. Ceph. cons. 452. n. 31.*

32 33 34

Non obstat, quod testatrix reuocasset illi omnia legata, & transtulisset in DD. de Tulpha. † Quia dato quod ægre tulisset ademptionē, & translationem, hoc potuisset causare aliquod odium contra Marchionissam transferentem, non autem in illos de Tulpha, in quos fuit facta translatio, actus enim translationis fuit testatricis, non ipsorum.

35

Non obstat, quod testatrix nominauit Antonium legatariū, Quia omisso quod magis inspicienda est substantia dispositionis, † quàm denominatio ad tra lita per *Tiraquel. de retr. lign. §. 1. glos. 14. n. 81.* vere erat legatarius absque co, quod fuissent illi relicti census, fuerat enim alijs legatis à Marchionissa honoratus, † & verba illa (& acciò detto legatario, il quale nomina, e vuole, che sia &c.) non constituunt eum legatarium, sed designant quis ex legatarijs fuerit ad tale ministerium electus, immo cum dicat (lascia al legatario) præsupponit illum legatarium pro prius, & aliunde, quàm ex censibus.

36 37

Non obstat doctrina *Bart. in l. 1. ff. de aliment. leg.* dum distinguit inter verba dispositiua, & executiua, † Quia pluribus modis fuit responsum, & primo quod facit pro intentione Hospitalium, sumus enim in secundo mēbro distinctionis *Bart.* quia verba executionis conferuntur in personam Antonij, ibi (& acciò detto legatario possa esseguire, & adempire detta sua volontà lascia al detto legatario, &c.) ex quibus constat, quod relictum fuit factū pro executione, & ipsum fuisse nominatum gratia executionis, & ministerij; non oportet enim quærere, cum quo testator loquatur, † sed in quem voluntatis intentio dirigatur *Leum pater. §. donationis ff. de leg. 2. Illustr. Mantic. de coniectur. vlt. volunt. lib. 3. tit. 19. post n. 9.* Secundo nam etiam ministro relinqui potest, † sicut quotidie fit commissarijs, vt dicit *glos. in l. si quis titio. in verb. ministrum. ff. de leg. 2.* & bene probat dicta lex ponderando illam dictionem (nisi) quæ † cum ponat exceptionem supradictis *Alexand. cons. 64. in princ. lib. 4.* & exceptio debeat esse de terminis eius, † quod limitat iuxta *not. in l. 1. de reg. iur.* innuit quod possit esse minister etiam quod verba legati sint in ipsum concepta, † vt loquitur *text. in princ.* hoc etiam probatur *ex d. §. à te peto.* ibi enim dixerat testator decem aureos è medio percipito, idem etiam probat *l. fideicommissa. §. interdum. iuncta gloss. in vers. non publicanus. ff. de leg. 3.* † nudus enim minister potest dici dupliciter vno modo respectu tituli, & commodi, vt quia non sunt verba dispositiua relata ad eum, nec etiam habet commodum: alio modo potest dici nudus minister respectu commodi, non respectu tituli *Imol. in l. si quis titio n. 2. ff. de leg. 2.* quā etiam distinctionem facit ibi *Bald. n. 2. in fin.* vbi † dicit nudum dici, vel abstractum à commodo, sed non à titulo. Tertio, quod dicitur quando verba dispositiua diriguntur ad legatarium non censeri nudum ministrum, † procedere in dubio *Imol. vbi sup. n. 1. in fin.* secus autem si appareat de mente testatoris contraria *Imol. ibi n. 2.* Hic autem de contraria mente constat ex supradictis. Quarto licet hoc verum esset ex proprietate verbi, & secundum iuris interpretationem, attamen cum testatrix, vt supra dictum est ijsdem verbis directis ad ministrum vsa fuerit in alijs legatis † verba recipiunt potius interpretationem secundum consuetum, & solitum sensum, & modum loquendi testatricis, quàm secundum ipsorum proprietatem *Paul. de Castr. in l. quo loco. §. 1. circa princ. ff. de hæred. inst. Paris. cons. 19. n. 167. lib. 1. Decian. cons. 42. n. 32. lib. 1. vers. hac verba.* ita in effectu respiciunt executores testamentarios subrogatos in locum Antonij, vnde sicut quo ad ipsos important nudum ministerium, ita etiam quo ad Antonium.

38 39 40 41 42 43 44 45 46 47

Non obstat, quod ista onera potuissent æque bene præstari per hæredes, quo casu Antonius censeri debet legatarius † non minister; Nam retorqueri potest, quia è conuerso censeri debet minister, si non æque bene possunt per hæredem præstari, & hoc procedit siue vere, siue secundum opinionem testatoris ipse est melius præstaturus, vt tradit *Cuman. cons. 107. circa med.* quem sequitur *Curt. Iun. cons. 105. n. 22. & 23.* † secundum enim opinionem testatoris intelligenda est eius voluntas *Bald. in l. vlt. §. 1. n. 22. C. com. de leg.* & pro vero accipiendum est, quod testator credidit esse verum † *l. seruo manumisso.* & ibi *Ias. n. 2. ff. de condict. indeb.* late *Illustris. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 3. tit. 10.* & fuit dictum *in vna Vrbeuetana legati. 28. Maij, & 8. Iunij 1584. coram bo. me. Card.* Sera-

48 49 50

Seraphino. Quod autem Antonius esset melius præstaturus saltem secūdum opinionem testa-
51 tricis † probat maxima ipsius testatricis confidentia de persona Antonij, de qua deponunt testes, & de qua testatur decisio *coram bon. me. Card. Pamphilio*, & probatur, quia omnes alias similes præstationes illi cōmisit, & verè etiam ex natura rei patet, quod ipse vti melius informatus de personis, cui essent præstandi melius poterat exequi voluntatem testatricis, quàm Hospitali, quę quotidie à nouis ministris reguntur, qui vix propria Hospitalium negotia, nedum aliena possunt ea, qua requiritur diligentia præstare.

Non obstat doctrina *Bart. in l. pamphilo. §. duas. ff. de leg. 3.* dum dicit considerandum esse pari-
52 tatem, † vel imparitatē inter legatum, & onus legato adiectum, vt cognoscatur, an legatum sit factum gratia oneris, Quia non applicatur, loquitur enim in terminis legati, & illud præsupponit, hic autem dubitatur, an sit, vel non sit legatum.

Minus obstat distinctio eiusdem *Bart. in d. §. à te*
53 *peto*. de onere habente determinatam, † vel indeterminatā expensam, Quia communiter reprobatur ab alijs, vt ibi per *Castr. & Imol.* Vltra quod etiam inter ista onera aderāt multa, quæ habebant indeterminatam expensam, vt suppletio alimentorum pro ancillis, alijsq. familiaribus testatricis, ac illorum vestibus lugubribus, & alia quædam.

Minus releuat, quod aliqua onera essent annua,
54 & sic videtur legatarius, non minister † ad *l. pecunia. ff. de alim. leg.* Quia vltra quod adsunt etiam aliqua non annua, non concludit, onera sunt annuatim præstanda, ergo est legatarius, quia recurrendum est ad verba testatoris, ex quibus constabit, an sit legatarius, vel minister, vt per *Bart. ibi n. 1.* loquente de alimentis, & per *Alber. ibi in princ.*

Non releuat, quod testatrix non disposuerit de
55 reliquo, Quia nec etiam in terminis † *d. §. à te peto.* fuerat dispositum, & satis censetur dispositum in generali institutione hæredis.

Non obstat, quod testatrix in subrogatione, quam fecit de persona d. Antonij de Tulpha declarauit se id facere, vt eum aliquo beneficio præter consanguinitatem afficeret, si autem ipse futurus fuisset nudus minister, nullum commodum fuisset consecuturus, Quia nō est consideranda eius persona, nec eius consanguinitas, sed est consideranda persona Antonij, in cuius
56 locum fuit subrogatus, † itaut nihil plus iuris habere posset, quàm ipse Antonius *l. si cum. §. qui iniuriarum. ff. si quis caut.* Vltra quod cum subrogatio fuerit facta cum translatione omnium legatorum relictorum Antonio multum commodi erat percepturus, prout fuisset percepturus ex alijs legatis, vt dictum est supra.

Quod dicitur de executore grauato alicui trade-
57 re post tempus, itaut medio tempore † commodum sit ex legato percepturus, iuxta tradita per *Bart. & Castr. in d. l. si quis titio. ff. de leg. 2.* nō applicatur. Quia Antonius non fuit grauatus aliquid restituere, & nihil retinere poterat, quia ex fructibus debebat sine aliqua mora onera præstare, Residuum autem quod supererat post solutionem onerum dimittere hæredibus.

Non est verum, quod Marchionissa fuerit vsa ver-
58 bo iuris, Quia non dixit lego Antonio, † vt ex aduerso præsupponitur, sed vsa est verbo facti (lascio) cum illa additione, accioche possa, adempire, & esseguire, quæ denotant merum factum, quo verbo vsa etiam fuit in alijs codicillis, quando Antonium merum executorem, & nudum ministrum constituit. Vltra quod etiam cum verbis iuris, & cum verbo, lego, potest constitui nudus minister, vt probat *d. l. si quis titio.* ponderando illam dictionem (nisi) vt supradictum est.

Ex quibus, & alijs deductis per Informantes, qui omnibus ex aduerso deductis respondent DD. recesserunt à decisis, &c.

EPITOME.

IN contractu emphyteotico an requiratur scriptura. ¶ Et quando in eo possint extendi clausulæ cæteratæ. ¶ Consuetudo disponendi in præiudicium comprehensorum an sit admittenda, itaut stipulatio de emphyteusi recipiat interpretationem à tali consuetudine, & æquiparetur pacto expresso. ¶ Et quomodo illa sit probanda. ¶ Stante exclusione filiæ propter masculos, quando ei detur reintegratio. ¶ Ratione excessus etiam modici an decretum sit nullum. ¶ Ius particulare quod defertur iure contractus nominati an differat à successione in bonis, itaut statutum excludens fœminas propter masculos ad illud nō extendatur, tamquam sit intelligendum respectu bonorum patrimonialium, quæ deferuntur iure successionis vniuersalis. ¶ Identitas confinium quomodo probetur. ¶ Statuta exclusiua fœminarum propter masculos an habeant locum in emphyteusi Ecclesiastica respectu vtilis dominij. ¶ Et quid in Aegidiana, & alijs similibus casibus. ¶ Antiquitas temporis an possit operari circa substantiam actus, sicut circa solemnitatem. ¶ Clausulæ cæteratæ an extendantur iuxta stilum notarij rogati, vel aliorum notariorum loci, si de eo non appareat. ¶ Et qualiter idem stilus sit probandus. ¶ Oratio perfecta an dicatur post extensionē imbreuiaturæ notarij. ¶ Et an illius extensio reijciatur stante diuersitate, vel oratione separata. ¶ Comprehensus in inuestitura, qui non est primus acquirens an possit aliquid facere in præiudicium eorum, quibus à principio fuit stipulatum.

SVMMARIVM.

1 *Clausulæ cæteratæ possunt extendi iuxta consuetudinem & stilum notarij rogati, vel aliorum notariorū illius loci, si de eo nō appareat.*

2 *Stilus notarij quo ad extensionem clausarum cæteratarum est probandus.*

Ora-

1 *Oratio imperfecta non dicitur quando extenditur imbreuiatura notarij.*

4 *Consuetudo est velut innatum, itaut quemadmodum natura non separatur à subiecto, ita nec consuetudo.*

5 *Scriptura an requiratur in contractu emphyteotico. n. 6. & 8.*

7 *Clausulæ cæteratæ non possunt extendi in contractu requirente scripturam. Contrarium est verius. n. 9.*

10 *In contractu celebrato litteris subauditur verbum principale obligatiuum.*

11 *Imbreuiatura notarij quomodo debeat extendi in casu acquisitionis emphyteusis in præiudiciū nepotum &c.*

12 *Dictiones cæteratæ solum important ea, quæ desunt ad complementum vnius orationis tantum non ea, quæ comprehenduntur sub oratione separata.*

13 *Vna clausula non potest extendi, vt comprehendat aliam.*

14 *Extẽsio abreuiaturæ reijcitur stante diuersitate.*

15 *Comprehensus in inuestitura, qui non est primus acquisitor, non potest aliquid facere in præiudicium eorum, quibus à principio fuit stipulatum, & illis, qui sunt in prima inuestitura comprehensi.*

16 *Contractus emphyteoticus est stricti iuris, itaut masculinum non concipiat fœmininum.*

17 *Statutum exclusiuum fœminarum propter masculos habet locum in bonis emphyteoticis ecclesiasticis respectu vtilis dominij. n. 18. & 19. Contrarium seruatur in Rota. n. 20. 22. & 23.*

21 *Statuta laicorum non comprehendunt dominium in bonis emphyteoticis, & ideo in eis non est locus Aegidianæ, nec alijs similibus effectibus.*

24 *Ius particulare, quod defertur iure contractus nominati debet regulari aliter quàm successio in bonis, vnde statutum exclusiuū fœminarum propter masculos ad hoc non extenditur, cum sit intelligendum respectu bonorum patrimonialium, quæ deferuntur iure successionis vniuersalis.*

25 *Stante temporali, non simplici exclusione filiæ propter masculos, illis deficientibus datur reintegratio.*

26 *Consuetudo disponendi in præiudicium comprehensorum debet admitti, itaut stipulatio de emphyteusi recipiat interpretationem à tali consuetudine, quæ æquiparatur pacto expresso. n. 27. & 28. Intellige vt n. 30. 31. & 32.*

29 *Consuetudo vt valeat dispositio in præiudicium vocatorum in emphyteusi est probanda in specie in casu de quo agitur.*

33 *Identitas bonorum non probatur nisi per testes habentes notitiā de modernis, & antiquis confinibus. & n. 36. Et de modo articulandi quando variantur confines ex cursu temporis. n. 34. Et quid in persona, instrumento, & similibus. n. 35.*

37 *Antiquitas temporis operatur circa solemnitatem, non circa substantiam actus, de qua debet constare aliter quam per temporis diuturnitatem. & n. 38.*

39 *Confessio non nocet tertio, sed solum respectu eius, ad cuius fauorem fuit facta.*

40 *Decretum ratione excessus est nullum in totum, etiā quod sit in modico. n. 41. & de ratione. n. 42.*

43 *Pro veritate causæ sunt liberè rationes dicendæ.*

CAPVT CCCCXLVII.

DVbia, quæ colligūtur ex facti serie mihi proposita vidētur ex infrascriptis posse decidi. Primo quo ad clausulas cæteratas an debeant extendi, Concludendum est affirmatiuè, cū de iure communi permittantur similes extensiones, secundum consuetudinem, & stilum notarij rogati de instrumento, & si de eius stilo non apparet, erit facienda extensio iuxtà consuetudinem generalē aliorum notariorum illius loci † *Bart. in l. argentarius. in princ. n. 3. de edend. Io. Andr. post Speculat. de instrum. edit. §. ostenso. in verb. sed quid si abreuiatura. Socin. cons. 94. n. 4. lib. 1. Bald. in l. fin. C. de edend. & in rubr. C. de fid. instrum. vers. quarto quæro nunquid suā abreuiaturā. Cyn. & alij in l. cōtractus. C. eod. tit. Doctor. in l. gallus. §. idē credendū. ff. de liber. & posthum.* quos refert, & sequitur *Alex. cōs. 29. viso & præhabito. n. 8. col. 3. ad med. lib. 2.* vbi tamen intelligit, quod debeat probari talis consuetudo, seu stilus, de quo si adsit certitudo sufficiet iudicem semel requisitū esse *Felin. in c. cū p. tabellio. 15. n. 8. post med. de fid. instrum.* Adeo vt hoc casu non possit dici oratio imperfecta, † cum eius intellectus possit concipi à fama communi, à qua recipiunt perfectionem, neque hoc casu poterit dici suppletio, sed intellectus, quē tamquam proprium sensum nulla oratio repudiat, ideo tales imbreuiaturæ recipiunt interpretationem à cōsuetudine, secundum quam Notarij eas conficiunt, † cum consuetum sit velut innatum, ita vt quemadmodum non separatur natura à subiecto, ita nec consuetudo *l. vel vniuersorum. de pignorat. act.* & in proposito notat *Bald. in l. contractus. 16. col. 3. ad med. n. 9. C. de fid instrument. & in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ante fin. vers. nota hic de dictione. ff. de iur. iur. Socin. cons. 94. n. 4. lib. 1.*

Neque obstat quod simus in contractu emphyteotico, in quo de necessitate requiritur scriptura, † iuxta magis communem opinionem, de qua per *Glos. in §. adeo. in verb. nec ad locationē. in fin. instit. locat. Alex. cons. 136. n. 8. lib. 1. Bald. cōs. 220. proponitur. lib. 1. Affl decis. 72. n. 7. in fin.* cum alijs latè per *Valas. de iur. emphyt. q. 7. Vbi Rutger. Ruland. in suo thesaur. n. 2. in princ. & in fin.* testatur religionem esse ab ista opinione recedere, † tamquam magis recepta *Clar. in §. emphyteusis q. 4. in fin.* Qua necessitate scripturæ stante, nō datur extēsio clausulæ cæteratæ, † quia tunc nihil debet addi, sed totum extensum prius debet scribi *l. contractus. C. de fid. instrum.* & notat *Bart. in l. gallus. § idem credendum. n. 4. ff. de liber. & posthum. Card. Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib. 2. tit. 10. in fin. n. 22.*

Quia omitto quod etiā in cōtractu emphyteotico po-

test defendi non esse necessariam scripturam secundum opinionem, quam dicit esse consuetudine receptam *Socin. cons. 169. circa primum consultationis. col. penult. ad fin. vers. sed ad hanc obiectionem. n. 12. lib. 2. Add. ad Alex. cons. 136. n. 8. lib. 1. Rimin. Sen. cons. 421. n. 28. lib. 3.* cum alijs per *Roland. in d. thesaur. iur. emphyt. q. 7. n. 2. vers. sed quamuis. Rom. cons. 103. n. 6. & ibi Mandos. in verb. scripturam. Corn. cons. 187. col. fin. lib. 1. Butr. in c. potuit. n. 13. & ibi Abb. n. 7. de locat.*

Respondetur verius esse quod etiam in actu requirente scripturam detur ista extensio, quia vbi sensus potest colligi ex scriptura habet locum suppletio in quacumque dispositione simus, ista enim interpretatio est intrinseca, tamquã proueniens ex his, quæ scripta sunt per contrahentes, à quorum mente oratio etiam imperfecta suppletur à iure, quidquid aliud sit in interpretatione extrinseca, quæ aliũde proueniret, Ita in specie late explicat *Rum. in l. gallus. §. idem credendum. col. 9. ad med. n. 34. & ibi Bald. ad fin. & Barbat. ibid. in addit. ad Bart. in verb. ego dico. ff. de liber. & posthum. Castrens. Salic. & Nicol. de Matar. in l. errore. C. de testam. Ang. & Imol. in l. 1. §. fin autem. ff. de hared. instit.* ex notatis per *Glos. instit. de liter. obligat. in verb. debere ad fin.* vbi quod in contractu celebrato litteris subauditur verbum principale obligatiuum, & sic scriptura, quæ est de substantia suppletur, quando mens colligitur ex his, quæ scripta reperiuntur, pro vt latius etiam declarat *Bald. in l. contractus. 16. col. 3. post princ. vers. quaro circa istam secundam. n. 9. C. de fid. instrumentor.*

Verum est quod in extensione clausulæ cæteratæ, de qua agimus, dum dicitur, quod pariter possint filij in præiudicium nepotum, & c. non erit facienda alia extensio, nisi eo modo, quo supradictum fuit de primo acquirente, non autem erit supplendum quod istud præiudicium possit fieri quo ad personas sororum, seu aliorum, quam nepotum; Quamuis etiam possit considerari maioritas rationis, Tamen satis est dicere, quod contractus non loquitur nisi de præiudicio nepotum, quia istæ dictiones cæteratè, & abbreuiatè conceptæ solum important ea, quæ desunt ad complementum vnius orationis tantùm, non autem ea, quæ comprehenduntur sub oratione separata *Castr. cons. 10 si vera sunt quæ in themate. col. 3. in princ. vers. & hic videndum est primo. n. 5. lib. 1. Aym. cons. 34. in fin. vers. quarto respondeo. n. 7.* qui loquuntur in clausulis diuersis, ita vt vna clausula, non possit extendi vt comprehendat aliam; Vnde multò magis in casu nostro, in quo est diuersitas circa substantiam negotij, Nam potest stare, quod permittatur dispositio in præiudicium vnius, & sic nepotis, non autem alterius, & sic sororis, qua diuersitate stante reijcitur extensio abreuiaturæ *Surd. cons. 350. n. 28. post Bart. & alios in l. gallus. § idem credendum. de liber. & posthum. Bald. in rubr. C. de fid. instrum. n. 22. q. 4.* Ideo circa hoc non erit insistendum, quia licèt admittatur ista declaratio, Tamen operabitur solùm contra nepotes, quibus poterit præiudicari, quidquid aliàs de iure communi comprehensus in inuestitura, qui non est primus acquisitor, non possit aliquid facere in præiudicium eorum, quibus à principio fuit stipulatum, & illis, qui sunt in prima inuestitura comprehensi *Bald. cons. 215. proponitur. col. fin. in princ. sub n. 4. vers. aduerte hic iacet intellectus. lib. 2. Aldob. cons. 15. in princ. vers. circa primum dico. n. 1. Ruin. cons. 7. n. 24. lib. 1. Curt. Iun. de feud. p. 2. q. 7. n. 42. tom. 10. par. 2. fol. 60.* Maximè in contractu emphyteotico, qui est adeo stricti iuris, vt neque masculinum comprehendat fœmininum, ne dum possit extendi de vna persona ad aliam *Ias. in l. si quis id quod. n. 23. limit. 13. de iurisd. omn. iud. Rip. in l. ex facto. §. si quis rogatus n. 39. ad trebell. Roland. cons. 93. n. 17. lib. 2.*

Secundo dum quæritur an statutum exclusiuum fœminarum propter masculos, habeat locum etiam in bonis emphyteoticis ecclesiasticis respectu vtilis dominij *Doctores* videntur communiter concludere affirmatiuè; quia licet bona Ecclesiæ non ligentur statuto laicorum, tamen hoc est verum, quando agitur de præiudicio ipsius Ecclesiæ, sed quando statutum afficit solum ius pertinens ad laicum, vt est vtile dominium, tunc etiam bona Ecclesiæ ligantur, neque illi aliquod præiudicium infertur, cuius non interest, quod potius vnus, quàm alius succedat, & tali casu statutum non disponit de rebus Ecclesiæ, sed de rebus personarum sibi subditarum, adeo vt talia bona dicantur verè & propriè patrimonialia illius, qui de eis fuit inuestitus, cum dominium vtile licèt cohereat Ecclesiæ nihilominus non potest dici Ecclesiasticum, Ita in specie concludit *Anchar. cons. 433. n. 3. & cons. 125. n. 2. & 6. Alex. cons. 9. ponderatis. n. 3. & ibi latè Natt. in addit. in verb. quod bona ecclesiarum lib. 5. Ruin. cons. 4. n. 6. lib. 1. Aldob. cons. 12. n. 6.* & latissimè defendit *Surd.* qui pro omnibus sufficiat *cons. 338. n. 15. cum seq. lib. 3.* & latè etiam *Card. Mant. de tacit. & ambig. conuention. lib. 3. tit. 8. n. 22. & lib. 22. tit. 17. n. 23.*

Prædictis tamen obstat alia opinio negatiua, quam sequuta est *Rot. coram R. P. D. Coccino in caus. Roman. domus de seappuccis. 19. Ianuarij 1611.* vbi respondendo omnibus contrarijs tenet indistinctè, quod statuta laicorum non comprehendant vtile dominium in bonis emphyteoticis, & ideo in eis non est locus Aegidianæ, neque similia statuta excludentia fœminas propter masculos in illis procedunt cum alijs similibus effectibus, cum non solùm concurrat defectus potestatis statuentium ratione connexitatis, quam habet vtile dominium cũ directo, sed etiã præiudicium Ecclesiæ propter mutationẽ vassalli iuxta ea quæ latè in proposito adducit *Rimin. Iun. in c. quæ in ecclesiarum. n. 12.*

n.12.de constitut. vbi etiã hanc opinionẽ approbât *Bero. n.8. Dec.n.6. Abb.n.2. in 3.notab. Idem Abb. cõs.72. in princ.lib.1. Cardin.cõs.2.n.1.vers. idem in hæreditate. Bald. in auth.si quas ruinas. n. 9. C. de sacros. eccles. & cons.* 300. *n.* 1. *&* 4. *lib.1. Cuman.cons.41.n.2.post med. Campeg.inter cons. Brun. cons.2.n.* 34. cum alijs de quibus per *Rot.in d.causa Roman.domus de scappuccis*,† vbi latissime huiusmodi opinio defenditur, & auctoritatibus, & rationibus contra *Surd.& alios contrarium tenentes*.

Præterea quidquid sit de dicta opinione à quo propter auctoritatem *Rotæ* esset difficile recedere, In casu nostro non videtur posse dari huiusmodi exclusio vigore dicti statuti, cum simus in iure particulari, quod defertur iure

24 contractus nominati,† istud enim debet regulari aliter quàm successio in bonis, ideo statutum ad hoc non extendetur, cum sit intelligendum respectu bonorum patrimonialium, quæ deferuntur iure vniuersalis successionis *Ancbar. cons.* 125. *col.* 2. *ad fin. vers. secundo quia statuta ista. n.* 2. ex notatis *per Bart.in l. iurisiurandi.§.si liberi. ff. de bon. libert. Bald. in auth. si quas ruinas. n.* 5. *col.* 3. *in princ. q.* 1. *C. de sacros. eccles. Albert. Brun. de statut. art.* 8. *q.* 22. *n.* 104. *tom.* 2. *fol.* 203. *Honded.*

25 *cons.* 65. *n.* 51. *lib.* 1. † Vbi etiam *n.* 54. quod stante temporali exclusione filiæ propter masculos, illis deficientibus, datur reintegratio quidquid aliud sit in simplici exclusione *Bart. in l. vlt. §.* 1. *n.* 2. *in fin. ad tertull. Socin. Iun.* qui de communi *cons.* 82. *n.* 7. *lib.*4. *Capr. cons.* 76. *in fin.*

Tertio circa consuetudinem disponendi in præ-

26 iudicium comprehensorum, † concludendum est illam debere admitti, adeo vt stipulatio de huiusmodi emphyteusi recipiat interpretationẽ à cõsuetudine, quæ in hoc æquiparatur pacto expresso, adeo vt de istis bonis emphyteoticis, quæ possunt vigore pacti seu consuetudinis alienari, & in eis præiudicium afferri quo ad comprehensos, idem iudicetur, quod de bonis patrimonialibus *Bald. cons.* 185. *quidam nobilis lib.* 1. *Dec. cons.* 586. *in causa quæ mantuæ. col.* 2. *in princ. n.* 5. *&* 6. *& cons.* 680. *alias est* 614. *in causa feudali. col.* 3. *in princ. n.* 8. *&* 9.

27 *Roland. cons.* 2. *n.* 17. *&* 18. *lib.* 1. † vbi loquitur in specie, quod valet similis consuetudo, vt feuda irreuocabiliter possint vendi, & alienari inscijs, & inuitis agnatis, & alijs relinqui in præiudicium ipsorum, & aliorum comprehensorum in inuestitura *Campeg. inter cons.*

28 *Bruni. cons.* 2. *col. penult. in fin.* † Et faciunt quæ dicuntur per Doctores de seruanda consuetudine in huiusmodi bonis emphyteoticis, de quibus per *Corbul. de caus. priuation. ob alienation. irrequis. domin. fact. limit.* 32. *n.* 1. *Curt. Iun. cons.* 158. *n.* 8. *Bald. cons.* 9. *n.* 6. *lib.* 1. *Rocc. in c. fin. sect.* 6. *n.* 2. *de consuetud. Dec. cons.* 268. *consultus. col.* 4. *n.* 6. *Iacob.de S.Georg. in inuestit. feudal. §. & cum pacto de non alienando. vers. sed hic cadit pulchra dubitatio. Redoan. de reb. eccles. non alienand. tit. de caducit.ob rei alienat.n.*13.

In hoc tamen erit considerandum, quomodo sit

29 probata talis consuetudo, † cum multa requirantur ad hoc vt de ea legitimè constet, vt latè explicat *Roland. cons.* 2. *n.* 117. *vsque ad* 127. *lib.* 1. Ita vt in specie semper, & in casu de quo agimus, talis probatio sit facienda, non autem in genere *Oldrad. cons.* 237. *perlectis. col.* 1. *Ancbar. cons.* 339. *col.* 5. *vers. ad secundam rationem. Aym. cons.* 96. *n.* 4. *Menoch. cons.* 54. *n.* 37. *Surd. cons.* 34. *n.* 13. *Rosental. de feud. conclus.* 58. *c.* 9. *membr.* 1. *n.* 38. *late Schrader. eodem tit. p.* 10. *sect.* 20. *n.*176. *vers. tunc quia non sufficit. cum alijs per Honded. cons.* 31. *n.* 48. *lib.* 2.

Prout etiam erit aduertendum, quod in inuestitura, de qua agimus, adest pactum ad fauorem filiarum, vt illæ intelligantur vocatæ propter defi-

30 cientiam, seu non existentiam masculorum,† vnde quamuis etiam esset probata consuetudo, tamen non operaretur in præiudicium illarum, quibus est acquisitum ius ex contractu seu inuestitura, cuius tenorem numquam tollit consuetudo, per quam licet tollatur dispositio iu-

31 ris circa præiudicium comprehensorum, † nihilominus non tollitur prouisio hominis, quæ in inuestitura continetur, quasi lex auferat quidem suum priuilegium, non autem prouisionem, quam sibi quis fecisset. Maximè quia de iure prohibetur posse præiudicari comprehensis in inuestitura, vnde licet talis prohibitio iuris tollatur per consuetudinem, non tamen tollitur tenor inuestituræ, quando enim

32 plura obstant, vno sublato remanet alterũ, † Ita in specie per supradictas rationes concludit *Dec. cons.* 207. *ad clariorem. col.* 6. *ad med. vers. nam talis consuetudo. n.* 7. *Io. Bapt. Ferret. cons.* 178. *col.* 6. *post princ. vers. secundo respondetur. n.* 15. *Ancbar. cons.* 427. *n.* 4. *col.* 2. *post med. vers. in quo dico. Corbul. de caus. priuat. ob alienat. irrequis. domin. fact. limitat.* 32. *n.* 3.

Quarto dum præsupponitur in facto non constare de identitate sex domorum, quæ fuerunt datæ in emphyteusim distinctæ, & separatæ, licet postea sint redactæ in vnum corpus, & pro vna domo possessæ, resoluendum est hoc multum facere pro renocatione sententiæ, cum il-

33 la non potuerit ferri ad fauorem actricis, † nisi probata huiusmodi identitate bonorum, ad quam probandam oportet, quod testes habeant notitiam de modernis, & antiquis confinibus iuxta doctrinam *Bart. in l. demonstratio falsa. in fin. princ. vers. & idem esset fa-*

34 *ciendum. ff. de condit. & demonstrat.* † vbi docet practicam, quod quando variantur fines seu possessiones finium ex cursu temporis, est articulandum, quod talis res cum talibus confinibus, & illa quæ possidetur continens alia confinia est vna, & eadem, quia confinia sunt mutata non substantia rei, aliàs non probata

35 ista identitate non concluderet probatio, † quod etiam est in persona, sententia, instrumento, & simi-

similibus si contingat mutatio nominũ, vt notat *Idem Bart. in l. 1. n. 2. & 3. & ibi Castr. in fin. C.*
36 *si vnus ex pluribus appell. Aym. cõs. 57. n. 7.* † vbi etiam quod est impossibile, vt quis intelligat identitatem, si ignorat antiquos confines, quando enim res sunt confusæ, & intricatæ propter tempus non potest probari identitas, nisi per famam *Bald. conf. 265. verba laudi. n. 1. lib. 2.*

Neque obstat prætensa antiquitas temporis, quia
37 illa operatur circa solemnitatem, † noncirca substantiam actus, de qua debet constare aliter quam per temporis diuturnitatem *Bald. in l. si quidem col. fin. C. de except. Dec. conf. 607. n. 17. Rimin. Iun. conf. 52. n. 19. Decian. conf. 12. n. 2.*
38 *lib. 1.* † & ita inter substantiam actus & solemnitatem distinguit *Alex. conf. 50. n. 7. & 8. vbi Addit. in verb. substantia. lib. 5. Dec. conf. 442. in causa in qua molestatur. col. 5. in princ. n. 22. Aym. de antiquit. tempor. p. 3. in princ. vers. quarto limitatur. n. 22. Natt. conf. 162. n. 24.*

Nec facit confessio rei conuenti, dum præsupponitur illum renouatum de duobus partitis, fatendo bona per eum possessa fuisse primi recepto-
39 ris, Quia omisso, † quod talis confessio solum potest ei præiudicare respectu Ecclesiæ ad cuius fauorem fuit facta, non respectu tertij *Natt. conf. 94. n. 6. & 7. Surd. decis. 309. n. 4.* Respondetur nullam vim posse fieri in d. confessione, quæ solum fuit de medietate totius domus, vnde non poterat sequi condemnatio de integra
40 domo, † quod facit, vt decretum sit nullum in totum ratione excessus *Alex. in l. vlt. n. 11. in gloss. fin. de iurisdic. omn. iudic. Natt conf. 631. n. 37. Put. decis. 323. lib. 1. Rot. coram R. P. D. Gipsio Ariminen pecuniaria. 25. Iunij 1593. & coram R. P. D. Orano Roman. pecuniaria de*
41 *Pinellis 8. Aprilis 1598.* † Adeout etiam excessus in modico vitiet sententiam *Castr. in l. si non fortem. §. si centum. n. 2. & ibi Ias. n. 1. de condict. indeb. Put. decis. 323. lib. 1. Rot. diuers. decis. 221. n. 1. p. 2. & coram Cardinali*
42 *Blãchetto Larinen. frumẽti. 1. Iunij 1577.* † Iniustitia enim excessus in vna parte influit in aliam cum decretum sit indiuiduum *l. in hoc iudicio. ff. fam. ercis. enm alijs per Rot. coram R. P. D. Marco Montio Tiburtina Castrorum 4. Iulij 1607.*

Et ex hoc capite videtur concludendum pro reuocatione sententiæ, de qua agimus, omissis alijs supra adductis in primis tribus quæsitis, quæ non faciunt vt d. sententia non sit iustifi-
43 cata ob rationes allegatas, † quas volui adducere, ne prætermittantur ea, quæ pro veritate liberè sunt dicenda *Speculat. de aduocat. §. sequitur videre. n. 4. in fin.*

EPITOME.

Mater quando habeat legitimam in bonis filij etiamsi transeat ad secunda vota. ¶ Et an sit illi debita de iure naturali, seu positiuo. ¶ Et an ei inuitæ possit assignari in fructibus, & pecunijs. ¶ Et an sit relinquenda titulo honorabili institutionis. ¶ Et an sit debitum necessarium, itaut cõpensetur cum legato ei facto. ¶ Et quando sit tertia totius hæreditatis, vel tertia tertiæ. ¶ Et quid si aliquid fuit relictum fratribus & sororibus. ¶ Et an illam transmittat etiã non agnitam ad hęredes extraneos. ¶ Ascendẽtes quando dicantur sui. ¶ Clausula codicillaris an operetur, vt præteritus censeatur rogatus restituere hæreditatem hæredi scripto in testamento detracta legitima. ¶ Primus substitutus, & alij sequentes an possint compellere hæredem ad conficiendum inuentarium. ¶ Præteritio fratrum an reddat testamentum nullum instituta honesta persona cum turpi. ¶ Filia exclusa per statutum propter masculos, quæ debet dotari an faciat partem in legitima masculorum. ¶ Et quid si fuerit renunciatum paternæ hæreditati.

SVMMARIVM.

1 *Legitima debetur matri in bonis filij, quamuis ad secunda vota transierit. n. 2. Intellige vt n. 3.*
4 *Mater an habeat legitimam iure naturali, sicut filius, vel iure positiuo. Et an ei inuitæ sit assignanda in fructibus, & pecunijs. n. 5. Et sit relinquenda titulo honorabili institutionis, prout est illa, quæ debetur filio in bonis patris. n. 6. & 7.*
8 *Mater potest dicere testamentum nullum, & venire per contratabulas, si nihil ei relinquatur per filium.*
9 *Clausula codicillaris facit, vt præteritus censeatur rogatus restituere hæreditatem hæredi scripto in testamento, detracta tamen legitima. n. 10. & 11.*
12 *Legatum factum matri per filium imputatur ei in legitimam. & n. 15.*
13 *Legitima est debitum necessarium, quam tenetur filius matri relinquere.*
14 *Legatum compensatur cum debito necessario.*
16 *Legitima matris est tertia omnium bonorum filij, & totius hæreditatis. n. 17. Et quando sit tertia pars eius, quod habitura esset ab intestato, si sit relictum aliquid fratribus, & sororibus. n. 18. 19. 20. 34. 35. 36. 40. 41. 42. 43, 46. 47. 49. 50. 51. 58. 59. 60. 62. & 63.*
21 *Parentes an transmittant etiam ad extraneos hæreditates sibi delatas non tamen agnitas. & quid in legitima. n. 22. 23. 24. 25. & 29. & quid in ea quæ debetur cum hæreditate. n. 30.*
26 *Ascendentes aliquo modo dicuntur sui quando agitur de materia, in qua tractatur de debito inter personas naturales.*
27 *Onus reijcitur tam de legitima filiorum, quàm ascendentium; licet in multis sit diuersitas. n. 28.*
31 *Præteritio fratrum non reddit testamentum nullum instituta persona honesta; Et quid si instituatur cum turpi. n. 32.*
33 *Primus substitutus, & alij sequentes possunt compellere hæredem ad confectionem inuentarij.*
37 *Filia exclusa per statutum propter masculos, quæ debet*

debet dotari an faciat partē in legitima masculorum. & n.38. Et quid quando fuit renunciatum paterna hereditati.n.39.

44 *Legitima est portio portionis debita ab intestato tam respectu filiorū, quam parentum, & fratrū institutis turpibus personis. Intellige ut n.45.*

48 *Fratres quando non sunt præteriti, sed succedunt vigore testamenti, vel statuti non habentur pro mortuis, sed faciunt partem matri in legitima, quamuis ipsi nihil consequantur pro legitima, quæ illis non debetur.*

52 *Statutum factum in fauorē masculorūnon debet declarari, ut redundet ad fauorem ascendentiū.*

53 *Qui non admittitur ad partem non facit partem. Declara ut n.54.*

55 *Legitima est unica diuidenda inter illos, quibus potest competere, & sicut triens, & semis totius substantiæ est legitima filiorum, ita & ascendentium. Declara ut n.56.& 57.*

61 *Fratres de iure communi etiam consanguinei nō concurrunt in successione cum matre.*

CAPVT CCCCXLVIII.

IN casu proposito concludendum est matri 1 deberi legitimam in bonis filij † *auth.presbyteros. C. de sacros. eccles. Affl.decis. 310.n. 2. Cephal. cons. 120. n. 1. lib. 1. Surd. cons. 209. n. 5.* 2 *lib. 2.* † quamuis ad secunda vota transiuerit *Bald. cons. 314. ioanni & iacobæ. lib. 4. Rimin. Iun.cons. 305.n.22.lib.3.*

Intelligendo in bonis in quibus mater habet ius 3 legitimæ, quidquid aliud sit in bonis mariti peruentis ad filium, quæ non censentur bona filij, sed mariti, tunc enim nulla legitima debetur matri, ex bonis. d. primi viri, quæ ad filium prædefunctum peruenerunt quando superfunt alij filij, vel nepotes primi matrimonij *Bald.in auth. ex testamento col.1. ad med. vers. ibi quilibet.C. de secund.nupt. late Menoch. cons.237.n. 12.& 14.& per totū lib.3. Hened cons 49. n.22.lib. 1.*

Nec obstat quod legitima non sit debita matri iu-4 re naturali, † sicut debetur filio, sed tantum iure positiuo *Bald.in l.1.§.ius naturale.in prima lectur.in fin.ff.de iust.& iure.Rim.Iun.cons.259. n.34.lib.3. Roland. cons.39.n.12.& 14.lib.3.* vbi quod ex hoc potest assignari ascendentibus le-5 gitima in pecunia, † & fructibus illis inuitis *Franc.inc. si pater. col.8.ad fin. ante.q.1.n.21.de testam. in 6.* vbi quod est tenendum menti per textum notabilem in *l.filius familias qui militauerat.18. ff.ad leg. falcid.* & est verior opinio, quidquid alij contrarium sentiant, vt late testatur *Surd. cons.341 n.33. vers.quarto.patri.lib.3.*

Quia non minus eis debetur legitima honorabili 6 titulo institutionis, † quā illa, quæ est debita filio in bonis patris *Ias.in auth. nouissima.col. 2.n. 37.* vbi de communi *C. de inoffic. testament.* 7 *Soein.Iun.cons.64.n.1.lib.2.* † quidquid *Bart. & alij* contrariū sentiāt, quorū opinio nō approbatur, vt late per *Surd.cons.388.n.3.lib.3. Ludouic. Molin.de primogenitur. hispanor.lib.2.c.15.n.16.*

Ex istis colligitur, quod cum in casu nostro nō fuerit relicta matri aliqua portio per filium titulo 8 honorabili institutionis, † poterit per eam dici de nullitate testamenti, & veniri per contratabulas, pro vt dicitur de filio in testamentis parentum *§.aliud quoque capitulum.& §.hæc autem dispositimus.auth.vt cum de appellat.cognoscit. Rimin.Iun cōs.305.n.17.vsq; ad n.22. lib.3.*

Considerandum tamen esset an in testamento de 9 quo agimus adsit clausula codicillaris, † illa enim operaretur, quod præteritus censeatur rogatus restituere hæreditatem hæredi scripto in tali testamento *l. quia autem. in princ. ff. si quis omis. caus. testam. ex ea scriptura. §. 1. ff. de testam. l. ex testamento. C. de fideicom. Alex cons.29.n. 5. lib. 1. Roland. cons. 71.n. 57.* 10 *lib.2.* † Quasi illa verba iure codicillorum, æquipolleant illis verbis si legata non debentur ex testamento debeantur ab intestato; Ideo omnia disposita præter institutionem hæredis erūt firma, & virtus istius clausulæ codicillaris erit vt præteritus intelligatur grauatus per fideicommissum vniuersale ad restituendam hæreditatē 11 scriptis in testamento † detracta tamen quarta legitimæ *l.generaliter.§. ex testamento. ff de fideicom.liber. Ias. cons.104.col. penul.in fin.vers. sed eū in præsenti.lib.4. Paris.cons.26.n.49.lib.2.*

Verum esset quod legatum, quod præsupponitur factum fuisse matri per filium deberet ei imputari 12 in eius legitimam, † quidquid enim capitur per viam vltimæ voluntatis de patrimonio testatoris est imputandum, siue sit relictum titulo legati, siue alio quocunque titulo institutionis, vel in vim modi, vel conditionis, quæ tempore mortis non sit purificata *l.etiam. §.penul.in fin. de oper. libert Bart. in l. in quartam. n. 10. & ibi Alex. n.20. Rip n.140 ad leg. falc. Gabr.cons.108.n.6. & 7.lib.2. cū alijs per Surd. cons.388.n.18.& 19.* 13 *lib. 3.* cum etiam legitima sit debitum necessarium, quam tenetur filius matri relinquere *Menoch. cons.206.n.57.lib.3.* vnde legatū in ea erit 14 compensandum † quod in dubio compensatur cum debito necessario *l.si cum dotem §.si pater. ff.solut.matrim. Affl.decis.44. n.9.* & in specie le-15 gitimæ, † quod in eius compensationem censeatur factum legatum *Surd.d.cons.388.n.20.lib.3.* cum alijs per *Menoch.cons 206.n.86.lib.3.*

Erit igitur portio, & legitima matris tertia om-16 nium bonorum filij, † quia cum aucta sit legitima filiorum, idem admittunt Doctores esse fauore ascendentium *Bart.in auth.nouissima.C.* 17 *de inoff.testam. Crass. in §.legitima. q. 9.* † prout de matre quod sit tertia *Bald. cons.314. n.3.lib. 4.Aym.cons.110.in fin Gabr.cons.94.n.11.& 19. lib. 1.* vbi de magis vera & communi opinione, *Idem Gabr. cons. 101.n. 7.lib.1.Surd.cons.388.n. 17. lib. 3.* cum alijs per *Rimin.Iun.* licet ipse contrarium sequatur *cons.405.n.7 lib.4.*

Videndum tamen esset, an in testamento de quo 18 agimus omnes fratres sint præteriti, vt sciatur, an legitima matris sit tertia totius hæreditatis, an vero solum tertia pars eius, quod mater habitura esset ab intestato. Nam quando testator relinquit aliquid fratribus, & sororibus, exquo illi

illi non sunt præteriti, & si qui præteriti sunt, quo ad eos qui non sunt præteriti, erit seruanda opinio *Bart. in l. pater filium. in 2. lectur. n. 14. de inoffic. testament.* dum concludit quod sit tertia eius, quod habitura esset mater ab intestato; quando enim fratres, & sorores non sunt præte-

19 riti, † cessant omnes rationes, quæ pro ea adducunt, de quibus late *Thesaur. decis. 172. n. 3. & 4. post Gabr. consil. 94. n. 29. lib. 3.* vbi ita concordat opinionem *Bart.* eum contraria sententia *Butrigar. q. 6.* qui præsupponit fratres, & sorores

20 præteritas, & prorsus, ac totaliter exclusas, † pro vt etiam in totali exclusione facit fundamentu *Bald. in auth. nouissima. C. de inoffic. testament. & in l. 1. §. in primo. n. 11. C. de caduc. tollend. Castr. cons. 286. quorum fundamentum. lib. 1.* Ideo melius esset explicanda series facti, vt possit firmari quantitas d. portionis matri debitæ.

Et quoniam in facto videtur præsupponi Matrem

21 decessisse, erit hoc obseruandum, † an ista petitio legitimæ sit transmissa, cum parentes regulariter non transmittant hæreditates filiorum sibi delatas quidem, sed non agnitas *Castr. cons. 301. primum dubium. n. 5. in fin. vers. ex his relinquitur tertium dubium. lib. 1.* eū alijs per *Surd.*

22 *cons. 341. n. 16. 17. & 36. & per totum lib. 6.* vbi etiam ex hoc in specie concludit non esse transmissam legitimam parentum, quia transmisio, quæ fit de legitima, adeo non aliunde erit, quam ex beneficio suitatis, adeo vt illa sublata censeatur tolli facultas transmisionis *Bald. in l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testament. & late Surd. d. cons. 341. n. 15.*

Contrarium tamen sequitur *Aym. cons. 312. n. 3.* vbi

23 quod † mater transmittit ius legitimæ, seu supplimenti, quamuis illud non agnouerit etiam ad hæredes extraneos *Dec. cons. 81. col. 1. & cons. 302. in princ. Salic. in l. scimus. q. 1. C. de inoffic. testament. Alex. cons. 150. n. 8. lib. 2. Roland.*

24 *cons. 78. n. 16. lib. 1.* † Et veriorem esse opinionē *Aym.* etiam inter ascendentes concludit *Rot. di-*

25 *uers. decis. 668. n. 2. & 3. p. 1.* † vbi quod legitima ascendentiū ad quoscunq; transmittitur quamuis non declarent illam velle, cum omnes quibus debetur legitima sint pares non attento iure potestatis, sed speciali natura transmisionis legitimæ *Bald. in l. si arrogator col. 1. oppos. 2. in fin. de adopt. Aret. in l. ventre. col. antepenult. vers. quarta & vltima quæstio. de acquirend.*

26 *hæredit.* † ita vt ascendentes aliquo modo dicātur sui quando agitur de materia, in qua tractatur de debito inter personas naturales *l. 1. C. de impon. lucrat. descript. lib. 12. Io. Rainal. de finita*

27 *te. n. 19.* Vnde etiam sicut reijcitur onus de legitima descendentium, Ita quoq; de ea quæ debetur ascendentibus *l. patroni. §. fin. ff. si quis à par.*

28 *fuer. manum. Rot. diuers. d. decis. 668. n. 3. p. 1.* † licet in multis adsit diuersitas *vt per Surd. cons. 341. n. 33. & 34. lib. 3.*

Et ista secunda opinio videtur verior tum propter

29 anctoritatem Rotæ † tum propter rationes, de quibus per *Doctores in locis supra allegatis. & per Menoch. cons. 77. n. 8. cum seq. lib. 1. Honded.*

30 *cons. 63. n. 107. lib. 1.* † Maximè quia hic agitur de sola legitima debita, quæ transmittitur sine agnitione, quamuis si deberetur cum hæreditate posset dubitari, quod non transmittatur nisi fuerit agnita, vt distinguit *Surd. d. cons. 341. in fin. lib. 3.*

Circa aliud de præteritione aliquorum fratrum,

31 an ex hac reddatur testamentū nullum, † verior est negatiua opinio, cum præsupponatur fuisse institutam honestam personam, solum enim datur actio inofficiosi in casu institutionis factæ de persona turpi *l. fratres. C. de inoffic. testament. late Surd. de alim. priuil. 95. tit. 9. n. 1. vsq; ad n. 5.*

32 *& dixi supra c. 135.* † Cum etiam persona honesta instituta cum turpi retineret hæreditatem pro sua parte, nec frater exclusus posset reuocare *Menoch. cons. 1137. n. 53. lib. 12.*

Vltimum de non prouisione facta, per testatorem

33 de bonis suis, † vt non dilsipentur ad fauorem substitutorum, nihil releuat, quia etiam in casu in quo sunt facti plures gradus substitutionum, tam primus, quam sequentes substituti possunt compellere hæredem ad confectionem inuentarij *Guid. Pap. decis. 351. n. 3. Bero. q. 118. n. 4. Peregr. de fideicommiss. art. 35. n. 25. in princ. & in fin. vers. & nedum primus. Roland. de inuent. q. 19. ad med. Capell. Tholos. decis. 315.*

Cum autem supra tactum fuerit quanta debeat es-

34 se legitima matris, † placuit in huiusmodi quæstione ponere notabilem *Rota decisionem coram R. P. D. Bubalo Asculana legitimæ. 2. Decembris 1588.* in qua colliguntur multi casus, ex quibus præsens difficultas poterit distinctè terminari, quas etiam bene explicat *Thesaur. decis. 172.*

35 *Petr. de fideicom. q. 15. n. 133.* † omissis his quæ per alios adducuntur, & præsertim per *Ann. allegat. 100. p. 2. & per Io. Franc. de Pont. cons. 64. & 68.* qui quomodo huiusmodi materiam pertractent ex eorum scriptis poterit dignosci. Qui-

36 bus adde *Peregr.* † qui etiam multos casus distinguit *de fideicommiss. art. 38. n. 13. fol. 349. Gabr. de legitim. conclus. 2. Castr. cons. 286. quoniam fundamentum. in 2. casu. lib. 1. Surd.* qui

37 contra *Bald.* tenet *cons. 404. n. 9. lib. 3.* Et de filia exclusa à statuto propter masculos, quæ debet dotari, quod non faciat partē in legitima filiorum masculorum, sed deductis dotibus filiatum tamquam æs alienum, reliqua bona considerētur inter masculos ad taxandam eorum legitimam *Burs. at. cons. 92. q. 6. n. 90. lib. 1.* vbi quod Rota Mantuana ita iudicauit, prout etiam dicit

38 *Bertazzol. cons. ciuil. 108. n. 7.* † & quomodo ista procedant *Honded. cons. 1. n. 70. & 105. lib. 2. Gabr. cons. 140. lib. 2. & cons. 108. eod. lib. & cons. 121. lib. 1. Decian. cons. 32. n. 104. lib. 2. & cons. 46. n. 21. vsque ad 37. lib. 3. Rot. diuers. decis. 266. p. 1. & coram R. P. D. Penia Anconitana legitimæ. 28. Iunij. 1606. Cephal. cons. 245. n. 37. lib. 2. The-*

39 *saur. decis. 159. & ibi Add.* † vbi etiam quod idē quando renunciarunt paternæ hæreditati, quo casu excluduntur sicut exhæredatæ à successione, & legitima *Bertazzol. cons. ciuil. 108. n. 9. Menoch. cons. 6. n. 15. & cons. 71. n. 4. lib. 1.*

R. P.

R.P.D. Bubalo Asculana legitima Vener. 2. Decembris.1588.

IN causa Asculana legitimæ, magna fuit difficultas apud dominos super dubio proposito, quanta esset legitima matris in bonis filij ab intestato decedentis relictis fratribus, qui ex dispositione statuti excludunt matrē, præterquam 40 à legitima. In qua difficultate, quamuis aliàs *Domini sub die 18. Decembris 1586.* tenuerint legitimam matris hoc casu esse tertiam partem totius hæreditatis, nihilominus causa post modum pluries per me proposita & maturè discussa, & partibus hinc inde cū pluribus Aduocatis 41 informantibus † Domini pro maiori parte recesserunt à resolutis, & concluserunt legitimam matris in casu de quo agitur non esse tertiam totius hæreditatis, sed tertiam illius portionis; in qua succederet si statutum illam non excluderet, & sic tertiam medietatis cum vnus frater tantum supersit, qui eam excludit.

Nam quo ad sorores exclusas à statuto cōtemplatione fratris, expeditum fuit apud Dominos non esse admittendas in concursu, vt minuant 42 legitimam matris, † & in hoc secuti fuerunt decisionem aliàs factam *in illa Romana de Minibellis coram Reuerendiss. Mediolanens.* iuxta opinionem *Butrig. quæst. 6.* quia cum non admittantur ad portionem, habentur quodammodo pro mortuis, in minuenda enim, vel augenda legitima paria sunt aliquos non esse in rerum natura qui concurrant, vel esse, sed inhabiles, vt considerat *Oldrad. conf. 123.*

Sed inspecta persona fratris, qui vigore statuti succedit fratri præmorienti exclusa matre, præter-43 quam à legitima, † dixerunt Domini legitimam matris esse tertiam medietatis, potissimum fundamentum fuit, quia hæc interpretatio videtur consona legibus, quæ legitimam describunt esse 44 portionem portionis debitæ ab intestato † *l. parentibus. & l. cum quæritur. C. de inoff. testam. l. papinianus. §. quantum. ff. eod. tit. §. sed hoc ita instit. eod. ibi vsque ad quartam legitimæ partis repleatur.* qui tex. comprendit etiam legitimam parentum in bonis filiorum, nec non fratrum turpibus personis institutis, de quibus paulò antè dixerat, Nouell. etiam Iustiniani legitimam describunt esse quartam portionis ab intestato vt notat *Cuiac. in exposit. Nouell. 18. in princ.* communiter *etiam Glos. de inoff. testam. & in auth. de trient. & semiss. §. excipiatur. in verb. curialibus. & in l. si arrogator. in verb. quartā partem. ff. de adoptio.* Et communis etiam Doctorum locutio ita se habet, vt patet ex congestis per informantes pro Saladinis, & plures congerit *Decian. conf. 6. n. 15. lib. 1.*

Quæ conclusio indubitatè procedit, quando agitur de successione ab intestato, prout in casu 45 isto, † in quo mater excluditur vigore statuti præterquam à legitima, & fratres, qui concurrunt in successione sunt vocati à statuto, hoc enim casu opinio *Butrig.* non procedit, quia quando fratres concurrunt in successione non solū habitu, sed etiā actu legitima matris nō est tertia totius, sed tertia illius portionis, in qua succederet, si non esset exclusa, & ita limitando 46 opinionē *Butrig.* † firmauit *Bald. conf. 350. vers. sed dicendum est. lib. 4. & in auth. nouissima. in fin. C. de inoff. testa n. & in l. vnic. s. §. in primo. n. 11. vers. pone. in fin. C. de caduc. tollē. & in l. planè. §. si duabus. col. fin. vers. deinde formatur. & ibi Ang. in fin. de lega. 1. Capr conf. 4. n. 5.* & optime declarat *Corn. conf. 197. n. 8. lib. 1.* sequitur *Frāc. in c. si pater. n. 22. vers. quarto. quæritur de testam. in 6. Idem Corn. conf. 188. n. 13. lib. 2. Socin. cōs. 75. n. 2. & 7. lib. 3. Gabr. cōs. 94. n. 20. & seq lib. 1. late Berret. cōs. 85. n. 3.* qui de cōmuni testatur.

Et quamuis *Bal.* dubitet *in d. auth. nouissima. in fin.* An quando frater fuit institutus in certa quan-47 titate † faciat partē matri in legitima, Tamen quando fratres sunt instituti hæredes vniuersales, vel quando succedunt vigore statuti ab intestato exclusa matre omnes suprascripti *Doctores* tenent sine difficultate legitimam matris esse tertiam suæ portionis, non autem tertiam totius hæreditatis, hoc enim casu cessant omnes 48 rationes deductæ per *Butrig.* † nam quando fratres non sunt præteriti, sed succedunt, vel ex testamento, vel vigore statuti non possunt haberi pro mortuis, & necesse est, vt faciant partem matri in legitima, tametsi ipsi fratres nihil consequantur pro legitima, quæ eis non debetur, vt bene declarat *Bursat. conf. 115. n. 11.* & versamur in casu in quo fratres non solum non sunt exclu-49 si, sed excludunt, † & ex his apparet non esse habendam rationem illorum, qui contrarium videntur asseruisse nempè *Alex. in l. omnimodo in princ. C. de inoff. testam. & Oldrad. conf. 123. Fab. de Zoc. d. auth. nouissima. n. 32. & 45. Bertr. cōs. 115. sub n. 2. lib. 1. par. 2.* quoniā omnes rationes deductæ per *Oldrad.* ad hoc tendunt, vt illæ sorores præteritæ non faciant partem in legitima matris, & in hoc tantum laborat *Oldrad.* sequendo opinionē *Butrig.* sed quo ad personam neptis hæredis instituti, vt non faciat partem matri nullam rationem adducit, vt benè aduertit *Gabr. d. conf. 94. n. 21. & 22. & Berret. d. conf. 85. n. 4.* & ideo de eorum auctoritate non est curandum.

Considerabant etiam Domini, qui tenebant hanc 50 opinionem plura absurda quæ sequerentur, † si hoc casu legitima matris esset tertia totius hæreditatis, primum absurdum esset, quod si quis decederet relictis tribus aut pluribus fratribus mater exclusa posset plus consequi, quàm frater, cui à statuto defertur successio, Secūdum absurdum sequeretur, quod si quis institueret tres fratres, & matrem pro æquali portione, & in portione matris apponeret fideicommissum, mater in restitutione fideicommissi plus consequeretur ratione suæ legitimæ, quàm importaret portio, in qua fuit hæres instituta, & sic fideicommissum redderetur elusorium.

Considerabant etiā quod hæc opinio videtur ma-51 gis connenire intentioni statuentium, quorum dispositio sic est interpretanda, vt prosit eis, qui-

quibus prodesse voluerunt non quibus noluerunt *Castren.cons.51.in princ.lib.1.* † & statutum factum in fauorem masculorum non debet declarari, vt redundet in fauorem ascendentium, vt inquit *Corn. d.cons. 197. n.8. circa med. lib.1. Alex.cons.197.n.9.lib.6.*

52

Non obstant deducta in contrarium, & primo dum sit potissimum fundamentu in illa regula† quod qui non admittitur ad partê, non facit partem, iuxta *tex.in d.l.plane.§.si duobus.* & ibi *Doct. de leg. 1.* Quia fuit responsum, quod licet fratres non habeant partem in legitima, tamen sufficit quod cócurrant in vniuersali successione,† quia sufficit, quod fratres faciant partem in successione ab intestato, de qua statutum loquitur, iuxta *auth. defuncto. C. ad tertull.* vt bene per *Bald. d.cons.350.n.2. lib.4.* & ratio est euidens, quia de iure communi successio pluriu fratrum minuit legitimam matris, ergo potior & prior est causa successionis vniuersalis, quàm legitimæ, alioquin in concursu plurium posset mater legitimam detrahere, quod sibi magis expediret, si enim fratres admittuntur ad partem successionis, & consequenter absque dubio minuunt successionem matris, iuxta *d.auth.defuncto.* debent etiam minuere eius legitimam.

53

54

Non obstat, quod vnica sit tantum legitima diuidenda inter illos, quibus legitima competere potest † iuxta *tex.in auth.de trient. & semiss. in princ.* ex quo colligunt informantes pro matre, quod sicut triens & semis totius substantiæ est legitima filiorum, ita etiá ascendentium, quibus iure antiquo querela competebat *l. nam etsi parentibus. de inoff. testam. Inst. eod.tit. in princ.* quæ legitima non potest minui propter existentiam fratrum; † Quia respondetur hoc esse verum, vbicumque non datur concursus in successione vniuersali, prout contingit in filijs, cum quibus ascendentes non concurrunt, & similiter in ascendentibus quando soli ad successionem vocantur, necnon in fratribus, quando eis solis debetur successio ab intestato, & reperiuntur exclusi turpi persona instituta, iuxta *l.fratres. C. de inoff. testam.* † nam in his casibus tantus est triens totius substantiæ, seu hæreditatis, quantus est triens portionis debitæ ab intestato, vt declarat *Bald.in l.2.n.10.vers.vlterius. C. de inoff. donat.* sed vbicumque datur concursus in successione, tunc necesse est, quod sicuti portio matris diminuitur, ita etiam eius legitima, vt supra adductum fuit.

55

56

57

Non obstant decisiones factæ *in illa Romana de Menichellis coram Reuerendiss. D. Mediolanen. & in illa Roman. de Vrsinis coram R. P. D. meo Blanchetto,* † quæ videntur contrariari huic resolutioni, Quia in hac materia distinguendi sunt plures casus, Primus est quando fratres fuerunt præteriti in testamento fratris, & matri fuit relicta legitima, & instituta extranea persona non turpis, tunc procedit opinio *Butrig.* & communis, quod legitima matris sit tertia totius hæreditatis, quam opinionem secuta fuit *Rota in illa Romana de Menichellis.*

58

Secundus casus est, quando fratri, vel sorori fuit aliquid relictum in testamento, etiam iure institutionis, tunc procedit limitatio † *Bald. in d. auth.nouissima.in fin.* quod respectu eius, quod fratri, vel sorori relictum est, faciat partem matri, etiam quod diuerso iure accipiat *l.huiusmodi. §.si titio.de leg.1.* hoc pacto videlicet, quod tanto minus dicitur esse in hæreditate quantum importat legatum relictum fratri, seu sorori, adeò vt deducto illo legato legitima matris sit tertia residui hæreditatis, & in his terminis procedit *decis. facta in eadem Romana de Menichellis. coram Reuerendiss. D. Mediolan 2.decis.*

59

Tertius casus est, quando decedente fratre ab intestato soror est exclusa à statuto, & vocatur frater, † tunc si fuerit factum testamentum, & aliquid fuerit relictum sorori, legatum factum sorori non venit detrahendum de legitima matris, nec ex toto patrimonio, sed venit soluendum ab hæredibus, quia cum hoc casu soror sit exclusa à statuto, habetur pro extranea, & consequenter legatum non minuit legitimam matris, sed debet solui ab hæredibus, & in his terminis procedit *decisio facta coram R.P.D. meo Blanchetto. in illa Romana. legitimæ de Vrsinis. die 21. Ianuarij 1585.*

60

Quartus casus est, quando per statutum mater est exclusa ab hæreditate filij, præterquam à legitima, † & sunt vocati fratres & consanguinei tantum, tunc, quia de iure communi mater sola succedit, & fratres consanguinei non concurrunt in successione cum matre, vt *in auth. defuncto. C. ad tertull.* legitima matris erit tertia totius hæreditatis; quia non habet aliquem, qui concurrat cum ea in successione, & sic cum statutum præseruet legitimam matri, intelligitur de legitima sibi debita de iure communi, quæ hoc casu est tertia totius hæreditatis, † & in his terminis procedit *decisio facta in illa Romana de Vrsinis coram R.P.D. meo Blanchetto,* in qua Illustriss. D. Raymundus bo. me. instituerat hæredes Illustriss. D. Valerium eius fratrem consanguineum, & Nepotes ex Illustriss. D. Ludouico bo. me. altero fratre consanguineo, relicta Illustriss. matri legitima, & fuit resolutum hoc casu legitimam matris esse tertiam totius hæreditatis.

61

62

Vltimus casus est, quando fratres vtrinque coniuncti excludunt matrem vel ex dispositione fratris testatoris, vel ex dispositione statuti excludentis matrem, præterquam à legitima, † & hoc casu cum fratres concurrant in successione cum matre tam de iure communi, quàm ex dispositione hominis, vel legis, legitima matris erit tertia portionis sibi aduenientis, si à statuto, vel à testatore exclusa non fuisset, & hic est casus propositæ dubitationis, in quo Domini ita concluserunt pro maiori parte, & hoc modo conciliantur omnes decisiones factæ in hac materia.

63

EPI-

EPITOME.

FRatris appellatione quãdo veniat soror tam in prolatione facta à lege, quàm ab homine, tam si instituantur numero singulari, quàm plurali. ¶ Et quid in statutis, quæ mandantur intelligi ad litteram. ¶ Sorores tertij Ordinis an veniant in priuilegijs cõcessis fratribus Mendicantium. ¶ Statutum excludens sorores à successione & hæreditate fratrũ an excludat etiam à successione sororum. ¶ Et quid in dispositionibus odiosis, & fauorabilibus. ¶ Vel quando adest eadem ratio conseruandi agnationem in exclusione sororis ab hæreditate fratris, quæ militat in excludendo sororem ab hæreditate sororis. ¶ Dispositio excludens dotatam per fratrem à successione fratris an habeat locum in dotata à sorore. ¶ Verba concepta in vno casu, & persona quando trahantur ad aliũ casum, & personam. ¶ Statutum excludens fœminas propter masculos an sit fauorabile. ¶ Et quid si agatur de excludendo illas à successione transuersalis. ¶ Et an odium respectu fœminarum dicatur in consequentiam, itaut præponderet fauor filiorum, & publicę vtilitatis. ¶ Interpretatio comprehensiua, & extensiua quando procedat in statutis, & quo casu fiat restrictio contra masculos ad fauorem fœminarum. ¶ Subiectio an requiratur in statutis tam respectu bonorum, quàm personarum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum excludens sorores à successione, & hæreditate fratrum, excludit etiam à successione sororum. & n. 2. Contrarium n. 13. Intellige in statutis odiosis. secus autem fauorabilibus. n. 14.*

3 *Statutum excludens dotatam per fratrem à successione fratris, habet locum in dotata à sorore.*

4 *Fratris appellatione venit soror siue prolatio fiat à lege, siue ab homine, tam si fratres instituantur numero plurali, quàm singulari. n. 5. Amplia etiam in statutis, quamuis illa sint intelligenda ad litteram. n. 10. & 11.*

6 *Sorores tertij Ordinis non veniunt in priuilegijs concessis fratribus Mendicantibus. Intellige vt n. 7. 8. & 9.*

12 *Masculinum concipit fœmininum ex ipsa littera sic exposita per legem.*

15 *Appellatione fratris venit soror quando adest eadem ratio conseruationis familiæ in exclusione sororis ab hæreditate fratris, quæ militat in excludendo sororem ab hæreditate sororis. n. 17. & 18.*

16 *Vnitas rationis efficit, vt verba dispositionis concepta in vno casu & persona censeantur habere locum in alio casu & persona.*

19 *Statutum excludens fœminas propter masculos est fauorabile, maxime si agatur de exclusione fœminarum à successione transuersalis, non autem patris.*

20 *Statutum exclusiuum fœminarum propter masculos, licet sit odiosum quo ad fœminas, tamen odium est in consequentiam, cum principalis ratio sit ob publicam vtilitatem, quæ præponderat, ideo est fauorabile. & n. 21.*

22 *Odium rationabile dicitur, si fœmina excluditur propter masculos, quod facit, vt etiam in statutis masculinum concipiat fœmininum.*

23 *Stante fauore conseruationis familiæ admittitur in statutis non solum interpretatio comprehensiua, sed etiam extensiua, fiet autem solum restrictio contra masculos quando ageretur de dotibus, seu alimentis præstandis fœminis, cum in reliquis fiat ampliatio ad fauorẽ masculorũ.*

24 *Statuta excludentia fœminas propter masculos habent locum, dummodo adsit subiectio tam respectu bonorum, quàm personæ, & quod ista subiectio sit in vno, eodemq. statuto.*

CAPVT CCCCXLIX.

COncludendum est statutum exhibitum excludens sorores à successione & hæreditate fratrum, † excludere etiam à successione sororum, Etenim ratio quæ mouit statuentes, scilicet præseruandi bona in agnatione est indifferens, tam in succedendo masculo, quàm fœminæ, adeo vt semper comprehendatur persona, ad quam talis ratio porrigitur, quamuis non sit expressa, quasi tunc non dicatur extensio, sed comprehensio, † Ita in specie concludit *Albert. Brun. de statut. excludent. fœmin. art. 5. col. 10. post med. vers. in contrariũ. n. 76. vsque ad n. 80 tom. 2. fol. 172. post Curt. Senior cons. 9. ticinensi statuto. per tot.* quem sequitur *Gabr. cons. 14. n. 22. lib. 1. Menoch. cons. 235. n. 30. lib. 3.* late *Aleiat. cons. 746. alias 200. tom. 3. lib. 9. n. 1 vsque ad 5.* cum alijs per *Gallin. de verb. significat. lib. 8 c. 7. n. 17. Gabr.* qui testatur de magis communi *conclus. 6. n. 27. 34. & 75. de verb. signif.* † Prout è contra dicimus, quod statutum excludens dotatam per fratrem à successione fratris, habet locum in dotata à sorore *Isern. in c. 1. n. 18. de natur. success. feud.*

Maximè, quia per talem interpretationem reuertimur ad ius commune, † secundum quod appellatione fratrũ veniunt sorores, siue fiat prolatio à lege, siue ab homine *l. lucius. 78. §. mauia. il 2. ff. ad trebell. l. lucius titius. 91. §. quæsitum. vbi Bart. in princ. ff. de leg. 3. l. tres fratres. 36. vbi Ang. Castr. & Ias. n. 8. ad fin. ff. de pact. Prateius in lexic. iuris. in verb. fratris appellatione. Alex. cons. 85. n. 7. lib. 5. Franc. Porcellin. de duob. fratrib. p. 3. princ. n. 5 tom 6. p. 1. fol. 182.* late *Dec. in l. fœminæ. 2. n. 122. vsque ad 125. ff. de reg. iur. Petr. Andr. Gambar de extensionibus. n. 165. tom. 18. fol. 165. Fulgos. cons. 71. n. 2.* † Siue fratres instituantur sub numero plurali, siue institutio fiat in singulari *Ias. in d. l. tres fratres. n. 11. de pact.* † Quidquid aliud sit in sororibus tertij Ordinis, quæ non veniunt in priuilegijs concessis fratribus mendicantibus, iuxta opinionem *Gambar. de extension. n. 165.* quam sequitur *Hond ed. cons. 61. n. 4. & 5. lib. 2. & cons. 76. n. 25. eod. lib.* vbi quod ita fuit declaratum in sacra Congrega-

Adde supra ad c. 413. n. 32.

7 gregatione Concilij, Quamuis, vt hoc obiter adnotetur, etiam ad intelligentiam eorum, quæ diximus supra *c.413.n.32.* In istis fratribus & sororibus tertij ordinis sit adhibenda distinctio, de 8 qua in decreto eiusdem congregationis, † in quo mandatur, quod Fratres tertiarij Mantellati Corrigiati, alijq. similes ita demum ordinis, cuius tertiæ regulæ habitum assumpserunt, priuilegijs potiri debent, & ab Ordinarij iurisdictione erũt exempti, si viri collegialiter viuant, seu cum claustralibus habitent, & mulieres traduxerint vitam virginalem, seu celibem, aut castam vidualem expresso voto sub dicto habitu, quemadmodum cauetur Constitutione Concilij Lateranen. sub Leone X. quæ habetur *sess. 11. in* 9 *fin.* † Hoc autem voto mulierum alia duo, scilicet paupertatis, & obedientiæ nequaquam includentur; Quinimmo huiusmodi mulieres, si vouerint vitam virginalem, aut celibem simpliciter & expressè etiam in consanguineorum & affinium suorum, aut proprijs domibus, vel seorsum habitantes supradictis priuilegijs ordinis, cuius tertiæ regulæ habitum deferunt, & exemptione ab Ordinarij iurisdictione frui debent, quemadmodum idem Leo postea declarauit in constitutione edita 1. Martij 1518. Quod si fratres, & sorores tertij ordinis prætendant vigore consuetudinis poterunt ius suum prosequi in iudicio ordinario.

Quæ etiam procedunt in statutis, in quibus appel-10 latione fratrum veniunt sorores † *Ias. in d. l. tres fratres. n.3. de pact. Marsil. sing.* 39. cum alijs per *Bolognin. cons.60. n.5. Menoch. cons.541. n.25. lib.6. Franc. decis.652. n.3. p.4. Bald. cons.47. n. 12. lib. 5. Alciat. cons. 200. n. 1. tom. 3. lib. 9.* vbi 11 ampliat, † quamuis statuta sint intelligenda ad litteram, cum masculinum concipiat fœmini-12 num ex ipsa littera † sic exposita per legem, & sic non est extra litteram *Tiraq. de retr. lignag. §.1. glos.9. n.205. post princ. Gabr. de verb. signif. conclus.6. n.35.*

Non obstat, quod contrarium sequatur *Castr.* 13 *cons.119. hereditas. lib.1.* † vbi quod tale statutum non extẽditur ad successionem sororis, quæ de per se venit, quamuis extenderetur ad nepotem ex fratre, qui veniret ex persona fratris, & sequitur *Capr. cons.63. n.8. Socin. Iun. cons.23. n.57. lib.1.* quos refert *Tiraq. de retract. lignag. glos.9. §.1. n.190. in fin. fol.117. Bart. cons. 229. n.4. lib.1. Corn. cons.94. n.2. lib.2. Menoch.* qui alios citat *cons.1146. n.7. lib.12. & cons.990. n.2. & 3. lib.10. Bald. cons.460. n.5. lib.1. Alex. cons. 45. n.2. lib.7.* late *Laur. Palat. de statut. quod extantib. mascul. fœmin. non succed. n.159. vsque ad 163. tom.2. fol.279. Arnol. Ferron. super consuetud. Burdegal. tit.5. de testam. §.18. col. 1. ad med. & col.2. ante fin. vers. breuiter attigi. fol.213.* latissime *Carpan. super constitut. Mediol. c.288. n.4. vsque ad 8. Surd. cons.100. n.2. lib.1. Ias. in rubr. de acquir. possess. ad fin. n.22. vsque ad 24. vbi Socin. ad fin. Natt. ad Alex. cons.85. in verb. mentionem. lib.4.*

Quia prædicti omnes loquuntur in statutis odiosis 14 odio irrationabili, quæ non debẽt extendi, † cum aliud sit in materia fauorabili, quo casu appellatione fratris venit soror, & masculinum concipit fœmininum, & ita in statuto odioso loquitur *Alex. d. cons.45. col.1. in fin. vers. secundo principaliter. n.5. lib.7. & cons.85. n.1. & ibi Addit. in verb. sororem. lib.4. Anchar. in c. canonum statuta. n.374. ad med. & n.276. de constitut. tom.2. fol. 61. Dec. cons.229. proponitur. ad fin. Din. Castr. Cin. Bald. & alij in l. quicumque. C. de seru. fugitiu.* cum alijs late adductis per *Tiraq. de retra. lignag. §.1. glos.9. n.194. f.118. Mut. sup. consuetud. panormit. c.21. n.53. Corn. cons.95. n.6. lib.2. Rimin. Iun. cons.469. n.25. lib.4. Bolognin. cons. 60. n.16.* late *Io. Anton. Batius ad Afflict. super constit. Regni rubr.14. de fratrib. obligantib. port. feud. in verb. secundo quæro. n.3. p.3. Carpan. super constitut. Mediolan. c.288. n.7. ad fin. vers. secundo non habet locum.*

Maximè quia in casu nostro adest eadẽ ratio conseruationis familiæ in exclusione sororis ab hæ-15 reditate fratris, † quæ militat in excludendo sororem ab hæreditate sororis, tunc enim masculinum concipit fœmininum, & appellatione fratrum veniunt sorores *Alex. cons.234. n.7. lib.6. Bald. cons.47. factum tale. col. 2. ante fin. lib. 5. Curt. Sen. cons.9. Dec. in l. fœminæ. n.124. ad fin. de reg. iur. Becc. cons.209. n.15. lib.2. Rimin. Iun. cons.469. n.25. lib.4. Alciat. cons.200. n.1. ad med.* 16 *tom.3. lib.9.* † Ista enim vnitas rationis efficit, vt licet verba dispositionis sint concepta in vno casu & persona, censeantur habere locum in 17 alio casu & persona, † prout in specie istam vnitatem rationis ad excludendam sororem propter agnationem considerant *Iacob. de Aren. & Io. Andr.* de quibus per *Menoch. cons.235. n.31.* 18 *& 32. lib.3.* † Quod etiam voluit *Bald. in l. scimus. 36. in fin. princ. n.12. q.7. C. de inoff. testam. Rom. in l.1. n.5. & ibi Ias. n.12. C. de success. edict. Idem Ias. cons.67. ante fin. vers. confirmo etiam. lib.1. Ang. cons.344. alias 389. Albert. Brun. de statut. exclud. fœmin. art.5. n.78. in fin. to.2. f.172.*

Quod autem simus in statuto fauorabili est clarum, cum publicè intersit agnationes, & fami-19 lias conseruari, † ob quam causam statuentes disponunt fœminas per masculos excludi, Maximè quando, prout in casu nostro, ageretur de excludendo fœminam à successione transuersalis, tunc enim omnes concludunt tale statutum esse fauorabile, quidquid aliud posset dici quãdo tractaretur de excludenda filia à successione patris *Alex. cons.16. col.1. ad med. vers. licet aliud sit in statuto. lib.1. & cons.144. col.2. lib.6. & cons. 161. col.3. lib.7. Aym. cons.243. n.5. post med. Menoch. cons.235. n.36. & 37. lib.3.*

Et quamuis huiusmodi statuta quo ad fœminas sint odiosa, tamen intentio statuentium fuit respice-20 re vtilitatem publicam, † ob quam dicuntur fauorabilia, & sunt amplianda, & nulla ratio odij habetur tamquam venientis in consequentiam *Bald. in l.2. ad fin. vers. & per hoc arguitur. n. 4. & ibi Ias. col.1. ad med. n.4. vers. ex ista doctrina. C. de in ius vocand. Rot. diuers. decis.457. n.6. &*

decis.

decis.240.n.30.p.1. Gabr.cons.14.n.13.lib.1.& cons.15 n.3.lib.2. latè *Ludou. Molin. de primog. hispanor. lib.1. c.18. n. 4. Menoch. de recuper.*
21 *possess. rem.1.n.22.* † Et cum præponderet fauor filiorum erit potius fauorabile tamquam à potentiore sit facienda denominatio *c. ad quæstiones. de rerum permutat. Alex. cons.119.n.6. lib.5.Tiraq. de retract. lignag. §.30.n.9.& 10.*
22 *glos.1. Put. decis.374.n.6.lib.1.* † Maximè quia est odium rationabile, vt fœmina excludatur propter masculos, quod facit vt etiam in statutis continentibus tale odium rationabile masculinum concipiat fœmininum latè *Ruin.cons. 65.n.9.lib 3 post Bart.in l.si quis in tantam.n.3. C.vnd.vi.Tiraq.de retract.lignag.§.1.glos.9.n. 236.Aret.cons.39.n.2.*

Quo fauore stante admittitur, non solum interpretatio comprehensiua, quæ habet locum etiam
23 in dispositione odiosa, † sed etiam interpretatio extensiua, tam respectu casus proprij, quàm improprij, cum satis sit in huiusmodi statutis excludentibus fœminas propter masculos sit facienda restrictio, quoties agitur de dotibus competentibus, seu alimentis fœminis præstandis, tunc enim contra masculos pronunciatur, cum in reliquis semper fiat ampliatio ad fauorem illorum pro conseruanda agnatione, vt omnia prædicta plenè declarat *Molin. de primogenit. hispan.lib.1.c.18.n.6.& 7.*

In prædictis tamen vnum est considerandum, quod ex facto mihi exhibito præsupponitur statutum Vrbis, de quo agimus, habere locum propter bona sita in Vrbe, vbi illa vel erant reinuestita, vel debebant reinuestiri tamquam bona dotalia, vt conseruarentur pro sorore, de cuius hæreditate modo controuertitur, cum tamen dicta soror moraretur in ciuitate Eugubina vna cum suo viro, vbi etiam decessit, & ibi quoque adest statutum, vt opes conseruentur in masculis, qua facti specie stante dubitandum est, an intret statutum Vrbis respectu bonorum ibidem existentium, & statutum Eugubinum respectu personæ ibidem commorantis, cum verior sit opinio,
24 quidquid alij sentiant, † quod ad effectum vt habeant locum similia statuta exclusiua fœminarum requiritur vt adsit subiectio, tam respectu bonorum, quàm respectu personæ, & quod ista subiectio sit in vno, eodemq. statuto *Purpur.cons.320. lib.2. Francisc.de Ramponib.inter cons.Calder 32.de testam.Dec.cons.661.n.6. Rot. coram R.P.D.Ludouisio. Ciuitatis Castelli hæreditatis.10.Maij.1606.& coram R.P.D.Brauo. Romana de Vitellis.21.Octobris.1580.* & multis rationibus & auctoritatibus hanc opinionem comprobaui *supra c.431.* itaut non opus sit iterum illa repetere.

EPITOME.

Possessio iure familiaritatis quando præsumatur in filio, vxore, fratribus, & similibus. ¶ Et quo casu ad illam excludendam opus sit probare, quod quis fuerit visus iure proprio. ¶ Et an sufficiat titulus inutilis. ¶ Et an in fratribus necessaria sit cohabitatio insimul, & in eadem domo, & existentia patrimonij pro indiuiso. ¶ Possessio quando arguatur ex fructuum perceptione. ¶ Statutum tribuens executionem paratam contra possessorem rei censuatæ an intelligatur de eo, qui possidet nomine suo, vel etiam iure familiaritatis. ¶ Filiusfamilias an possit testari, & esse tutor, & vocare patrem in ius sine venia in causa pupilli, & in ea esse in iudicio absque consensu patris. ¶ Coniunctus, amicus, & similes an recuperent, & acquirant illis possessionem. ¶ Et quid in alia libera persona, & an opus sit, quod sit procurator. ¶ Manutentio an concedatur stante possessione turbida & offuscata. ¶ Hæreditas an sit repudiata, licèt vnus frater passus fuerit alium fratrem solum possidere. ¶ Et an in hoc consideretur præscriptio longissimi temporis, itaut illo non obstante possit peti diuisio. ¶ Ex coniecturis an dicatur constare, quod quis possederit suo, vel communi nomine.

SVMMARIVM.

1 *Possidens iure familiaritatis non impedit, vt alius non sit manutenendus in sua possessione, prout est in filio, fratre, vxore, & similibus possidentibus bona parentū fratrū, & mariti.n.2.& 3.*
4 *Ad materiam* l. qui iure familiaritatis. de acquir. possess. *remissiue.*
5 *Habens titulum, etiam inutilem, facit, vt alter possidens præsumatur vti iure familiaritatis, nisi probet, quod visus est iure proprio. n.8. 33. 34.& 38.*
6 *Iurisdictio si spectat in solidum ad vnum ex fratribus, non tamen videtur communicata alijs fratribus, quamuis fuerint admissi ad exercitium eiusdem iurisdictionis. Intellige vt n. 7.*
9 *Hæreditas non videtur repudiata, licet vnus frater passus fuerit alterum fratrem longissimo tempore administrare, & possidere, & potest peti diuisio. & de ratione. n 10.*
11 *Præscriptio non datur contra possidentem, neque in iuribus negatiuis.n.12.*
13 *Possessio arguitur ex fructuum perceptione, dummodo non factum sit iure familiaritatis. Amplia in omnibus personis n.14.*
15 *Statutum tribuens executionem paratam contra possessorem rei censui subiecta, intelligitur de eo, qui possidet nomine suo, secus si iure familiaritatis detineret, cum non sibi, sed alteri possideat. n.16.17.18.& 19.*
20 *Prohibitus non vocare in ius aliquem, debet intelligi, quando hoc facit suo nomine, non alieno.*
21 *Filiusfamilias tutor potest vocare patrem in iudicium sine venia in causa pupilli, sicut & libertus.*
22 *Filius magistratus potest cogere patrem ad adeundum, & restituendum.*
23 *Filiusfamilias tutor potest esse in iudicio in causa pupilli sine consensu patris.*
24 *Filiusfamilias potest esse tutor, quia tutela est munus*

munus publicum & publici iuris, quamuis non possit testari, licet testamentum sit publici iuris; cum in eo agat vt priuatus, quod non est in tutela.

25 *Quando disponitur de aliqua re, intelligitur siue suo, siue alieno nomine conueniatur, si hoc respiciat illius fauorem, secus si odium, nam tunc restringitur ad suum tantum nomen.*

26 *Frater, amicus, coniunctus, & similes possunt recuperare possessionem ad eorum fauorem, non autem acquirere.*

27 *Possessio acquiritur per liberam personam, etiam ignoranti. Intellige in procuratore. n.28. & 29.*

30 *Ratificatio possessionis quid operetur quo ad manutentionem, & quando illa censeatur omissa. n.31.32.39. & 40.*

35 *Frater possidens bona fratrum non excludit illos, vt nõ possint manuteneri in sua possessione tamquam præsumatur possidere iure familiaritatis. Declara stante cohabitatione insimul, & in eadem domo, & existente patrimonio pro indiuiso. n.36. & 37.*

41 *Manutentio non conceditur stante possessione turbida & offuscata, & est cognoscendum super petitorio.*

42 *Actus dubij excludunt quasi possessionem.*

43 *Coniecturæ sufficiunt ad declarandum an quis possideat iure proprio, vel communi.*

CAPVT CCCCL.

MAnutentioni dicebatur esse locum in casu mihi proposito, Nam domus de qua agebamus, erat empta simul à Bernardino, & Iacobo, vnde quamuis vnus ex eis semper possederit, non tamen alteri est denegandum mãdatum
1 de manutenendo, † cum illa possesio intelligatur iure familiaritatis, ita vt nullum sit ei ius quæsitum, & per consequens alij non præiudicatum *l. qui iure familiaritatis. ff. de acquir. possess.*
2 Prout † de filio, qui fundum matris coluit, & possedit, qui non dicitur id fecisse iure suo, sed familiaritatis, adeo vt non ex hoc mater priue-
3 tur sua possesione, † Quod etiam est in muliere vnà cum viro domum habitante, & fratre qui bona fratris administrauit, & filio qui negotia patris pertractauit, cum similibus casibus, quos adducit *Menoch. de arbitrar. cas. 160. n.12. vsque ad 21. post Bart. Alex. & alios in d. l. qui iure*
4 *familiaritatis.* † Ad cuius materiam multa *Tiraq. de iur. primogenit. q.25. n.2. Alex. cons. 88. n. 6. lib.2. & cons. 213. eod. lib. Gozad. cons. 99. n.7. Cephal. cons. 4. n.38. cum seq. Curt. Iun. cons. 198. n.26. Ruin. cons. 34. n.13. lib.1. & cons. 162. n.26. lib.3. Dec. cons. 400. viso legato. n.5. Guid. Pap. cons. 62. n.1. Aym. cons. 226. n.5. late Suarez ad leg. 8. for. lib.3. tit. de adit. hæredit. n.7. cum seq. fol. 507. Mascard. de probation. conclus. 1197. p.3. fol. 140.*

Quæ etiam procedunt, quamuis titulus sit inutilis *Aym. cons. 61. n.2. Cephal. cons. 4. n.39. Alciat. præsumpt. 23. reg. 2. Socin. cons. 13. n.17. lib.3.*
5 Vnde † cum vnus habet titulum & alter posidet, præsumitur facere iure familiaritatis, nisi probet, quod vsus est iure proprio *Abb. Castr. Roman. & alij.* de quibus per *Surd. cons. 260. n.17. & 18.* vbi etiam de iurisdictione, quæ si ex dispositione auctorum spectat in solidum ad vnum
6 fratrem primogenitum, † non tamen illa videbitur communicata alijs fratribus, quamuis simul cum eis longo tempore fecerit actus iurisdictionales, quasi videantur isti fratres admissi ad exercitium dictæ iurisdictionis ex quadam familiaritate fraterna *Castr. cons. 179. in*
7 *causa. n.4. lib.1. Natt. cons. 502. n.16.* cum declarationibus, de quibus per *Tiraq. de primogenit.*
8 *q.25.* † & regulariter vsus debet esse tamquam ex causa seruitutis sibi debitæ, patiente & sciente aduersario, aliàs non esset probata possesio *Alex.* qui testatur ita seruari *in l. si certis annis. in fin. vbi Salic. etiam in fin. C. de pact.*

Vnde neque etiam videtur repudiata hæreditas, quamuis vnus frater passus fuerit alterum fra-
9 trem posidere, † & administrare longo tempore *Castr. in l. licet. 8. n.3. vbi Bald. n.2. Corn. in princ. C. de iur. deliber. Alex. ad Bart. in l.2. C commun. diuidun. Imol. in l. recusari. 94. de acquir. hæredit.* Neque enim requiritur, quod vter-
10 que frater administret, † Nam idem est quando alter solus possedisset, & administrasset, quia nihilominus videtur vterque ex illius facto posidere, & sic semper qui non administrauit, poterit venire ad diuisionem, neque ei poterit obijci, quod alter frater solus possedit, cum idem sit ac si ipse etiam possedisset organo, & ministerio sui fratris, quasi posidens rem communem cum fratre, videatur omnia in re communiter facere, & vnus communi nomine fecisse, ita vt omnes dicantur fuisse in possesione, quamuis
11 numquam ad fundum ierint, † adeo vt neque detur aliqua præscriptio, quia non præscribitur contra posidentem, nec dicitur quis solus posedisse, cum iure familiaritatis possideret, immo neque obstabit spatium longisimi temporis, nam quousque durat communio vterque posidet, & vnus videtur alterum recognoscere in socium, & sic non currit præscriptio etiam longisiimi temporis, maxime quia illa currit contra negligentes, cessat autem negligentia, quando vterque censetur posiidere, & per consequens
12 cesat etiam præscriptio, † quæ neque datur in iuribus negatiuis, nisi à die contradictionis, & dum communio durat non adest contradictio, Præsertim quia perseuerantia in communione, & permissio, quod frater possideat bona sua consistit in facultate, cui numquam præscribitur, & quandocumque poterit prouocari ad diuisionem. Ita omnia prædicta per præfatas, & similes rationes concludit *Surd.* qui pro omnibus sufficiat *cons. 260. n.16. vsque ad 26. lib.2.*

Et ita limitatur conclusio illa, quod ex fructuum
13 perceptione arguatur posesio, † vt non procedat quando iure familiaritatis id actum esset *Peregr. cons. 76. n.3. lib.2. post Alex. in l. qui iure familiaritatis. de acquir. possession. Mastrill. decis. 184. n.12. cum seq. p.2.* vbi quod ista habent

locum

14 locum in omnibus personis, † in quibus potest considerari ista ratio familiaritatis *Socin. cons. 131.col.2.lib.1. Fab.de Ann.cons.116.n.2.Bursat. cons.303.n.2.lib.3.*

Et cum ista possessio iure familiaritatis nullum ius tribuat, nulla daretur executio contra tali-
15 ter possidentem, † stante constitutione dante executionem paratam contra possessorem rei subiugatæ, seu censui subiectæ, Nam huiusmodi constitutio debet intelligi, quando talis possessor, siue detentor possidet, vel detinet aliquo titulo singulari pro se, & nomine suo, secus autem si alieno, & iure familiaritatis tunc enim contra eum via executiua non posset procedi, ex quo potius dicitur detineri, quàm detinere, & isti non possident sibi, sed illi cuius familiaritatis iure vtuntur *l.generaliter. & l.quod meo.de acquir. possess. Bart.in l.& habet.§. hospites.de*
16 *precar.Curt.Iun.cons.*108.*n.*26.† & ita in specie similis statuti loquentis de via executiua concludit *Mastrill. decis.* 184. *p.*2.& est tex.*in l.*2.
17 *C.de præscription.trig. annor.* vbi quod non debent possessores appellari, qui non sibi,sed alijs possidēt *Aret. in rubr.de acquir.possess.col.3.post*
18 *princ.vers.vbi autem ratio.n.*4.† Vbi quod statutum loquēs de possessione intelligitur de possidente nomine proprio *Curt.Iun.cons.*128.*n.*28. & declarat etiam *Florian. in l. communi diuidundo. §. neque colonis. n. 7. ff.commun. diui-*
19 *dund.* † vbi quod verba statuti si quis reperiatur tenere, aut possidere nō comprehendunt eū, qui alieno nomine possidet, aut tenet *l. quasi-*
20 *tum.16.ff.de in ius vocand.* † vbi prohibitus non vocare in ius intelligitur quando hoc facit suo
21 nomine, non alieno vnde filiusfamilias tutor potest patrem sine venia in ius vocare in causa pupilli, sicut etiā libertus, quasi tunc non faciat hoc vt filius, nec vt libertus, sed vt tutor *Duen.*
22 *reg.*251.*n.*2.*limit.*2. † quemadmodum filius magistratus potest patrem cogere ad adeundum,& restituendum *l. ille à quo. §. vlt. in fin. ff.ad trebell.l.item eorum.in princ. ff. quod cuiusque vniuersit. nomin.* cum alijs per *Siluestr. instit. qui*
23 *testam.tutor.dar.poss.in princ.n.6.vsq;ad* 13.† vbi etiam de filio familias tutore,qui poterit esse in iudico in causa pupilli sine cōsensu patris *Bart.*
24 *in l. fin. §. necessitate. C. de bon. qua liber.* † Et quod filius familias possit esse tutor est tex. *in l.filiusfamilias. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur.* quia tutela est munus publicum, & publici iuris, quidquid aliud sit in testamento, quod licèt sit publici iuris, tamen in eo filiusfamilias non agit vt persona publica, sed vt priuatus, secus in magistratu, & tutela *l.nam quod. ad trebell.*& notat *Siluest.inst. qui testam. tutor. dar. poss.in princ. n.* 4. Et ad prædicta etiam facit doctrina *Bart. in l.sed si hac.* 10.*§. semper. n.* 2.*post Glos.ibid.in verb.inteueniat.ad med.ff.de*
25 *in ius vocand.*vbi quod quando aliquid disponitur de aliqua re intelligitur siue suo, siue alieno nomine conueniatur,si hoc respiciat illius fauorem, secus si odium, tunc enim restringitur ad suum tantum nomen,cum in odiosis non fiat ex-tensio *l.cum quidam.de liber. & posthum.Alex. in d.§.semper.in princ.*

Verum prædictis non obstantibus contrarium dixi, quod immo non sit concedenda prætensa manutentio possessionis in casu, & ad effectum de quo agebamus,Etenim quamuis domus fuerit empta simul à Bernardino & Iacobo, nunquam tamen fuit capta possessio per Iacobum,
26 neq;ei potuit Bernardinus illam acquirere † cū frater,amicus, coniunctus, & similes possint recuperare possessionem ad eorum fauorem, non tamen possunt illam acquirere,quasi sit eius naturæ,vt non possit queri sine animo illius,cui est acquirēda possessio *l.*1.*§.adipiscimur.de acquir. possess.l.*3.*in princ.l.quemadmodum.l.quod meo. §.furioso.vbi Glos.in verb.possidere.ff.eod.tit.latè*
27 *Surd.cons.*160.*n.*45. & 46. *lib.*2. Nam quamuis generaliter acquiratur possessio per liberam personam etiam ignoranti *l.*1.*C.de acquir. pos-*
28 *sess.* Tamen hoc intelligitur in procuratore, † & sic in eo,qui nostra voluntate facit,quasi à principio fuerit voluntas domini, vt sibi acquireret *l.*1.*§.per procuratorem.de acquir. possess.* & concludunt *Cin.Bald. Ang. & alij in l* 1. *C. eod.tit. Imol.cons.*57.*lib.*1. & declarat *Tiraquell. de iur.*
29 *constit.p.*3.*limit.*30.*n.*55.† Et ista est verior opinio, quidquid *Franc.in c.bona.* 51.*n.*3. *de appellat.* concludat quod acquiratur possessio per quemcumque.

Neque obstat quod prætendatur ratificatio dictæ possessionis per Iacobum ex actibus positiuis,
30 qui adducuntur, † Quia propter istam ratificationem non consideratur amplius possessio capta per Bernardinum,cum per tales actus illa expirauerit, & Iacobus cœperit ex se possidere, pront etiā neq; considerabitur ista noua possessio Iacobi ad effectum prætensæ manutentionis, cum illa fuerit amissa per spatium annorum 36. Quamuis enim tempus non sit modus perdendę possessionis *l.si mulieri.*22.*ff.quib.mod.vsusfr. vel vsus admittat.* Tamen est modus inducendi obliuionem, & obliuio est modus inducendi de-
31 positionem animi, † & depositio animi est modus amittendi possessionem *Din. in c.sine possessione.*3.*in fin.n.*33.34.& 35.*de regul.iur.in* 6. per tex.in *l.furtum.*37.*vers. fundi.& ibi Glos.in verb. vel longo.de vsucap. l. si id quod.* 25. *in princ. & ibi Glos. in verb. vbi sit. ff. de acquir. possess.l.peregre. in princ.ff.eod.tit.Vrsill. ad Affl. decis.* 394. *n.* 2.

Immo cum semper postea Bernardinus percepe-ritpensiones domus, non potest considerari aliqua possessio Iacobi, quamuis enim illa retineatur longo tempore solo animo, tamen intelligitur, nisi alius interim possideret percipien-
32 do fructus, † quorum perceptio cum correspondeat ciuili possessioni, videtur possessor cedere actum possidendi secundo possessori per negligentiam suam *Bald. in l. post perfectam. 9.col.penult. ad fin.vers. quaro qualiter possum probare.n.*10.*C. de sent.& interlocut. omn.iudic.*

Maximè quia ista perceptio pensionum in casu nostro fuit facta animo priuandi Iacobum, cum adsit

Stephani Gratiani

adsit actus continuatus per spatium annorũ 36.
33 quidquid † aliud sit quando simpliciter fructus perciperentur, & statim sine mora à fundo recederetur, tunc enim esset simplex turbatio facta potius animo lucrandi fructus, ex quo in re non insistitur *Bald. in d.l.post perfectam. n. 7. ad fin. vers. porro si ego possideo. C. de sentent. & interlocutor. omn. iudic. per text. in l. si crete. ff. de furt. & in l. is cuius. ff. si servit. vendicet.*

Quibus stantibus excluditur prætensa præsumptio possessionis iure familiaritatis, Quia Bernardinus non possidebat amplius pro Iacobo stante possessione, quæ prætenditur per eum ra-
34 tificata, vt dictum est, † & ex multiplicatis actibus perceptionis fructuum per spatium tot annorum apparet de possessione Bernardini tamquam de re propria, quæ illum iuuat ad excludendam manutenrionem, de qua agimus *Rip. in c. cum ecclesia sutrina. n. 55. col. 11. ad med. vers. secunda conclusio. de caus. poss. & propriet. post Aret. in l. qui iure familiaritatis. 41. in princ. vers. secundo adde. ff. de acquir. possession.*

Et quatenus etiam posset prætendi aliqua possessio iure familiaritatis, de qua tamen non po-
35 test constare, vt dictum est, † Nihilominus omnes Doctores, qui admittunt talem præsumptionem, loquuntur stante cohabitatione fratrum insimul, & in eadem domo, & existente patrimonio pro indiuiso *Bart. in d. l. qui iure familiaritatis. in princ. vers. idem dico in fratre. & ibi Claud. Seisell.n.1. Alex.n.2. Imol.n.3. vers. & idem dicendum. Cuman. n. 1. vers. vel pone. ff. de acquir. possess. Castr. in l. communis seruus. 42. in princ. ff. eod. tit. Cephal. cons. 4. n. 38. vers. secus ergo doctores sentiunt. lib. 1. Alex. cons. 6. n. 15. ad med. vers. sed nos non sumus in casu. lib. 2. Socin. cons. 131. in præsenti consultatione. n. 1. in fin. vers. & infertur quod eodem iure. lib. 1. Guliel. Bened. in c. rainutius. in verb. in eodem testamento. il 1. n. 146. de testam.*

36 Et † in summa omnes in isto casu requirunt qualitatem simultaneæ habitationis, & patrimonij indiuisi, Itaut non probata dicta qualitate, non sit locus prætensæ præsumptioni familiaritatis, & ita etiam loquuntur *Bald. & Ang.*
37 *in l. assiduis. C. qui potior. in pign. habeant.* † Et ita etiam in specie declarat *Carpan. super const. Mediol. c. 483. n. 189. p. 2. post Caualcan. de tutor. n. 245.* & melius *Ruin. cons. 44. n. 3. lib. 4.*

Quæ magis procedunt in casu de quo agimus, cum omnes testes probent, quod Bernardinus percepit pensiones, & vsus fuit domo tamquam
38 iure proprio, & sibi debito, † quod facit, vt tunc excludatur ius familiaritatis, & in totum sibi sit acquisita possessio, & ita iudex arbitrabitur ex multiplicatione actuum, & modo faciendi *Innoc. in c. bonæ. il 2. n. 1. col. 2. in princ. vers. has autem præsumptiones. de postulat. prælator. Castr. in l. qui iure familiaritatis. n. 2. in fin. vers. & allegabam. ff. de acquir. possess. Natt. cons. 502. n. 16. ad med. vers. & adducit pro hoc.*

Nec facit, quod debeat probari aliquis actus intermedius ad priuandum Iacobum sua possessione, Quia ista perceptio fructuum, vt supra
39 dictum est, † non potuit esse magis apta ad huiusmodi priuationem, quàm eo modo, quo facta est stante insistentia in fundo, & mora longissimi temporis, & non recessu *Bald. in l. post perfectam. n. 7. ad fin. C. de sent. & interlocut. omn.*
40 *iudic.* † & sufficit quod actus intermedius sit aptus ad priuandam possessionem *Abb. in c. eum ad sedem. n. 15. ad fin. vers. licet enim secundum eum. de restit. spoliat. Affl. decis. 394. n. 2.*

Vltimo ex supradictis apparet possessionem prætensam Iacobi esse multum turbidam, & offusca-
41 tam, † quo casu numquam solet concedi manutentio, sed est cognoscendum super titulo, & petitorio *Caputaq. decis. 200. n. 1. p. 2. Gonzal. de*
42 *alternat. glos. 45. p. 2. n. 38. & 39.* † cum semper actus dubij excludant quasi possessionem *Butr. in c. fin. de caus. possess. & propriet. Bald. in l. 2. n. 15. C. de seruit. & aq. Socin. cons. 87. n. 20. col. 8. vers. tertio considerandum. lib. 2.* Quamuis etiam titulus in casu nostro sit adeo inutilis propter simulationem, de qua in facto apparet, vt facilis sit etiam cognitio non boni iuris super proprietate, & quidem adest magna inuerisimilitudo, quod pauper & egenus steterit per annos 36. negligens in petendo pensiones sibi debitas, quod solum sufficeret ad negandam
43 huiusmodi manutentionem, † cum etiam ad cognoscendum an quis iure proprio, vel communi possideat, sufficiant coniecturæ, ex quibus rectè Iudex statuet, quod ad vnum potius res pertineat *l. 2. C. ne vx. pro marit. l. 1. C. de priuileg. fisc. Aym. cons. 61. n. 4. post princ. vers. nisi aliquæ appareant.*

EPITOME.

IN emphyteusi pluribus concessa an requiratur mors omnium ad hoc, vt reuertatur ad Dominum, vel habeat locum ius accrescendi per mortem vnius, & an sufficiat dictio ipsorum, vel debeat dici omnium. ¶ Et quid si fuerit acquisita ex causa onerosa, vel quasi lucratiua, & in contractu vltro citroq. obligatorio, & stante interesse concedentis, ne fiat diuisio canonum, & in similibus casibus quando possit colligi, quod partes voluerint, vt portio vnius accrescat alijs. ¶ Vir & vxor si donant alicui post mortem an donatio habeat effectum post mortem amborum. ¶ Verba vsque in generationem completam quid operentur, & an habeant eumdem effectum, ac si diceretur post obitum omnium. ¶ Ex quibus colligatur, quod emphyteusis sit hæreditaria, seu ex pacto, & prouidentia. ¶ Verba hæredibus & successoribus quid significent. ¶ Proprietarius an possit cogi ad affrancandum domos in vim constitutionis Gregorianæ, non obstante pacto, & pœna in concessione apposita.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *In contractibus emphyteoticis post emolumentum quæsitum est locus iuri accrescendi conuentionali, quidquid secus sit in legali. Fallit stante clausula, quod post mortem vnius, vel pars præmorientis reuertatur ad dominum. n. 2.*

3 *In emphyteusi pluribus concessa an requiratur mors omnium ad hoc vt reuertatur ad Ecclesiam, vel habeat locum ius accrescendi per mortem vnius; & an sufficiat dictio ipsorum, vel debeat dici omnium. n. 4. & 5.*

6 *Vir & vxor si donant alicui post mortem, donatio non habet effectum quo ad exactionem, nisi secuto obitu amborum.*

7 *Verba, vsque in tertiam generationem completam, operantur vt statim finita emphyteusi in personam vnius sit renouata in personam existentem de generatione alterius.*

8 *Generatio est verbum vniuersale habens naturam, vt debeat remanere in vno indiuiduo totius illius iuris vniuersi.*

9 *Idem est dicere post mortem omnium, vel finita generatione.*

10 *In emphyteusi acquisita pluribus ex causa onerosa habet locum ius accrescendi inter eos, ita vt deficiente vno ad alium reuertatur, non ad concedentē. Idem in causa quasi lucratiua. n. 11.*

12 *Ius accrescendi procedit in contractu vltro citroq. obligatorio. Et quid in emphyteusi. n. 13.*

14 *Stante interesse concedentis, ne canones diuidantur habet locum ius accrescendi in emphyteusi. n. 15.*

16 *Emphyteusis dicitur hereditaria si concedatur stipulanti pro se, suisq. heredibus, & successoribus, Maxime si mentio heredum non fiat in clausulis executiuis. n. 19. Et quid si reseruetur nominatio casu quo acquirens decedat sine filijs. n. 21.*

17 *Emphyteusis in dubio debet præsumi hereditaria.*

18 *Emphyteusis dicitur ex pacto & prouidentia si fuerit concessa pro se & descendentibus, vel pro se & liberis, seu filijs non facta mentione heredum.*

20 *Verbum heredibus, respicit eos, qui succedunt de iure ciuili, vox autem successoribus, illos qui de iure prætorio fiunt heredes.*

22 *Proprietarius an possit cogi ad affrancandum domos in vim constitutionis Gregorianæ de iure congrui, non obstante pacto & pœna in concessione apposita.*

23 *Pactum etiam iuratum nullum effectum habet contra publicam vtilitatem.*

CAPVT CCCCLI.

IN emphyteusi, de qua agimus fuit expressè conuentum, quod bona emphyteotica intelligantur per Monasterium concessa vsque ad tertiam generationem legitimam masculinam finitam & benè completam ipsorum Balthasarris, Io. Antonij, & Sixti, ad habendum, fruendum, & vendendum, & quidquid supradi-ctis locatarijs, & ipsorum hæredibus placuerit faciendum, ex quibus verbis apertè colligitur, quod saltem tacitè videtur initum pactum ex partium mente, & conuentione, vt requiratur obitus omnium, antequam emphyteusis ad Ecclesiam reuertatur, † cum etiam in contractibus post emolumentum quæsitum sit locus iuri accrescendi conuentionali, quidquid aliud sit in legali *Alex. cons. 17. ponderatis his quæ in themate. n. 9. vers. nec etiam obstat id quod notat. lib. 5. Rom. cons. 19. in fin. Bursat. cons. 181. n. 7. vers. nisi expresse. lib. 2. Gabr. cons. 88. n. 8. lib. 1. & cons. 66. n. 13. lib. 2. Decian. cons. 73. n. 28. lib. 2.* cum alijs per *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 22. tit. 34. n. 30.* † Vnde solet apponi clausula, quod post mortem vnius, vel pars præmorientis reuertatur ad dominum, tunc enim ius accrescendi excluderetur *Idem Card. Mantic. d. tit. 34. n. 24. ad fin. vers. sed & si tale pactum.*

Neque obstat si diceretur, quod debeat adesse dictio vniuersalis omnium ipsorum † ad hoc vt habeat locum ius accrescendi in huiusmodi emphyteusi, cum aliàs sufficiat mors alterius pro portione sua, quando adest solum relatiuum ipsorum, vt in casu nostro *l. fin. §. filium. de leg. 2. & notat Add. ad Alex. cons. 204. in verb. omnibus. lib. 2.*

Quia verior est opinio, quod debeat expectati mors omnium, quamuis simpliciter adsit dictio ipsorum † absque eo, quod adsint illa verba omnium, cum etiam indefinita in contractibus æquipolleat vniuersali, prout in specie hanc esse veriorem sententiam, & magis approbatam testatur *Gabr. cons. 66. n. 14. vsque ad 19. lib. 2. post Speculat. de locat. §. nunc aliqua. q. 60. n. 89. Ias. in l. si mihi & titio. col. 4. ad fin. n. 11. ad med. vers. similiter in præcedenti est dictio. ff. de verb. obligat. Curt. Iun. de feud. p. 2. ad fin. n. 75. vers. tertio limitat regulam dictam. Rosental. eod. tit. q. 75. n. 8. c. 6.* † quidquid ipse dubitet, & multos hinc inde adducat *Ruin. cons. 154. n. 9. & 10. lib. 1. & cons. 43. n. 10. & 11. eod. lib. Honded. cons. 54. n. 26. lib. 1. Mandos. ad Roman. cons. 19. in verb. ita decidit. in fin.*

Et idem est in similibus dispositionibus, prout quando vir & vxor donant post mortem, † tunc enim requiritur mors aliorum, itaut donatio non sortiatur effectum, saltem quo ad exactionem, seu executionem, nisi secuta morte omnium *Oldrad. cons. 139. ad habendum. n. 1. Menoch. cons. 388. n. 24. lib. 4.* prout etiam erit in verbis æquipollentibus *Abb. cons. 103. lib. 2. Bald. cons. 119. lib. 1.* aliàs est *cons. 291. considerandum. lib. 2. Alciat. in l. si mihi & titio. n. 25. ff. de verb. obligat.*

Præsertim quia in casu nostro adsunt illa verba vsque in tertiam generationem † completam, quæ operantur vt statim, quod fuerit finita emphyteusis in personam vnius censeatur renouata in personam existentem de tertia generatione alterius, Maximè † quia generatio est verbum vniuersale habens naturam, vt debeat re-

manere in vno indiuiduo totius illius iuris vniuersi, vt in proposito notat *Iaf. conf.* 117. *col.* 7. *verf. secundo principaliter moueor. & verf. confirmo optime ponderando. n.* 3. *lib.* 4. *Decian. conf.* 73. *n.* 15. *verf. sexto considerat. lib.* 2 *Honded. conf.* 54. *n.* 15. *lib.* 1.

Immo nulla est differentia, quod dicatur post mor-
9 tem omnium, vel finita generatione † *Decian. d. conf.* 73. *n.* 22. *lib.* 2. Vnde nulla ratione potest aliquod ius competere Ecclesiæ ante completam tertiam generationem, quæ non potest dici finita, donec existit aliquis ex acquisitoribus, quorum omnium mors requiritur, cum in parte consortis alter succedat, late *Gabr. conf.* 88. *n.* 6. *&* 7. *lib.* 2.

Vltimo non est omittendũ, quod sumus in emphy-
10 teusi acquisita ex causa onerosa; † quo casu si concedatur pluribus habet locum ius accrescendi inter eos, cum præsumendum sit stare huiusmodi onere, quod partes voluerint sibi inuicem prospicere, ita vt deficiente vno bona emphyteotica deuoluantur ad alium comprehensum, non autem ad concedentem, donec supereft aliquis acquirens, & de tertia generatione alterius eorum *Alex. conf.* 24. *ponderatis. n.* 6. *col.* 2. *in fin. lib.* 5. *per tex. in l. fundus ille. de contrah. empt. Bero. conf.* 109. *n.* 22. *lib.* 1. *Honded. conf.* 54. *n.* 29.
11 *ad fin. lib.* 1. *Decian. conf.* 73. *n.* 4. *&* 5. *lib.* 2. † vbi ampliat, licet causa non esset merè onerosa, sed quasi lucratiua, cum de ea idem sit dicendum, quod de onerosa *Bart. in l. meuius. §. duobus. col. antepenult. de leg.* 2.

Additur etiam, quod sumus in contractu vltro citroq. obligatorio, in quo semper habet locum
12 ius accrescendi † *l. iulianus. §. idem celsus. ff. de act. empt. Cin. in l. vlt. C. de inutil. stipulat.* vbi ita declarat *l. cum fundus. ff. de contrah. empt.* & sequitur *Alex. in l. si mihi & titio. n.* 11. *ff. de verb.*
13 *obligat.* † & in specie emphyteusis *Dec. conf.* 108. *ista videtur quadam. in fin. verf. secundo quia iste contractus. Decian. conf.* 73. *n.* 2. *lib.* 2. vbi etiam hoc magis colligit esse de mente conce-
14 dentis tamquam eius intersit, ne bona sua, & census soluendus diuidantur, prout diuiderentur, nisi esset locus iuri accrescendi, vltra aliud interesse, quod si pro parte ad dominum reuerteretur emphyteusis, cogeretur habere rem communem cum emphyteuta, quod non permittitur *l. si non fortem. §. si centum. ff. de condict. in-*
15 *deb.* † Et stante interesse quod habeat locum ius accrescendi notat etiam *Dec. d. conf.* 108. *in fin. verf. quod quando agitur.*

Quo vero ad aliud dubium, de quo quæritur an sumus in emphyteusi hæreditaria videtur conclu-
16 dendum affirmatiue, † cum fuerit concessa Titio conducenti, & stipulāti pro se, suisq. hæredibus, & successoribus, ex quibus verbis colligitur aditionem hæreditatis esse necessariam ad hoc, vt competat ius in istis bonis emphyteoticis secundum magis communem & veram opinionem, de qua late *Couar. lib.* 2. *var. resolut. c.* 18. *col.* 4. *in princ. verf. idem omnino dicendum. Francisc. Caldas de nominat. emphyteusis. q.* 22. *n.* 24. *&* 27 *Va-*
17 *laf. de emphyteus. q.* 43. *n.* 1. *in fin.* † Cum etiam in dubio semper debeamus iudicare emphyteusim esse hæreditariam, quasi præsumendum sit aliquem pacisci filijs vt hæredibus *Idem Valas. d. q.* 43. *n.* 4. Maxime quia tunc dicitur emphyteusis
18 ex pacto & prouidentia, † quando conceditur alicui pro se & descendentibus, vel pro se & liberis, seu filijs, non facta mentione hæredum *Isern. Affl. & alij in c.* 1. *an agnat. vel filius. Pinell. in l.* 1. *p.* 3. *n.* 84. *C. de bon. matern. Menoch. conf.* 202.
19 *n.* 53. *lib.* 3. † Præsertim quando, prout in casu nostro, verbum hæredibus non est positum in clausulis executiuis *Schrader. de feud. p.* 2. *c.* 3. *n.* 20. *Caldas de nominat. emphyteus. q.* 22. *n.* 30. *in fin.*

Accedat quod concessio est facta pro hæredibus &
20 successoribus, vnde erit hæreditaria, † cum illa vox hæredibus respiciat eos, qui nobis de iure ciuili succedunt, vox autem successoribus, respicit illos, qui de iure prætorio nobis hæredes fiunt, quare sub hac forma emphyteusim acquirens procurauit prouidere suis hæredibus, siue de iure ciuili succedant, siue etiam prætorio, vt latè concludit *Caldas de nominat. emphyteus. q.* 22. *n.* 11. *&* 12. *post Alex. conf.* 10. *n.* 10. *lib.* 3. *Parif. conf.* 2. *n.* 16. *vsque ad* 20. *lib.* 3.

Verum quia in huiusmodi emphyteusi datur facul-
21 tas nominandi vnam personam, † quæ similiter aliam possit nominare casu, quo Titius sine filijs decesserit, Ideo circa hoc esset videndum, an dicatur hæreditaria, prout non esse concludit *Caldas de nominat. emphyteus. q.* 22. *n.* 17. *&* 48.

Circa alteram dubitationem dicendum est, quod in vim constitutionis Gregorianæ de iure con-
22 grui † possit cogi proprietarius ad affrancandum domos, non obstante pacto & pœna in concessione apposita, cum enim ex præfatione dictæ constitutionis apparrat illam principaliter editam ad vtilitatem publicam, & ciuitatis decorem & ornatum, & publicum bonum, non debet considerari aliquod pactum in contrarium, quod cedit communi & publicæ vtilitati, vt in proposito nostro notar *Bard. de iur. protbomif. not.* 2. *n.* 1. Maximè quia in eadem constitutione Gregoriana adest derogatio cuiuscumque dispositionis etiam iuratæ, & quauis firmitate roboratæ etiam per confirmationem Apostolicam cum alijs clausulis amplissimis,
23 ex quibus † pactum, de quo agimus, nullum effectum operatur, præsertim contra ius publicum *l. iurisgentium. §. si paciscar. & l. inter debitorem. de pact. l.* 2. *C. de conueniend. fisc. debitor. lib.* 10.

EPITOME.

Solemnitas an requiratur in alienatione terrularum sterilium stante Paulina. ¶ Et an obstet iuramentum Episcopi de non alienando inconsulto Pontifice. ¶ Et de quibus bonis tale iusiurandum intelligatur. ¶ Et quando possint dici terrulæ modici valoris, & an sit standum iudi-

Iudicis arbitrio. ¶ Redactio ad culturam an faciat, vt non sit angenda pensio, nec vt quis eijciatur à locatione. ¶ Rector solus an habeat eamdem auctoritatem, quam Episcopus cum Capitulo. ¶ Alienatio rerum Ecclesiæ in coniunctos alienantis an sit valida.

SVMMARIVM.

1 *In constitutione Paulina reseruantur casus à iure permissi circa alienationem rerum Ecclesiæ.*

2 *Solemnitas non requiritur quando alienantur terrula infructuosa. Et quid stante Paulina, ob quam hodie Episcopi iurant non alienare inconsulto Pontifice, n.3.4.5.6.& 16.*

7 *Consensus Episcopi illius diœcesis, in qua est sita res alienanda an sufficiat, vel requiratur etiam auctoritas Episcopi Ecclesiæ alienantis. n.8.*

9 *In Ecclesia inferiori non requiritur tractatus, quando res alienatur, sed satis est solum Rectorem consentire, qui habet tantam auctoritatem, quantam Prælatus cum capitulo. n.10.& 11. Intellige vt n.12.*

13 *Iuramentum Episcopi de non alienando inconsulto Pontifice intelligitur de rebus, quæ sunt de mensa, non de bonis feudalibus, & emphyteoticis, nec de terrulis Ecclesiæ onerosis, n.14.*

15 *Redactio terrarum ad culturam operatur, vt quis non possit remoueri à locatione etiam temporali, neque augeri pensio.*

17 *Terrulæ modici valoris quæ dicantur, & an sit standum arbitrio Iudicis. n.18.& 19.*

20 *Dotes antiqua fensorum mille habebantur pro magnis, hodie autem sunt minimæ.*

21 *Alienatio rerum Ecclesiæ in coniunctos alienantis est valida.*

22 *Melioramenta sunt reficienda possessori cum titulo & bona fide.*

CAPVT CCCCLII.

Per Constitutionem Paulinam de qua *in extrauag. ambitiosæ. de reb. eccles. non alienand.* 1 † non corriguntur iura antiqua circa casus ab eis permissos, eum in ea expressè illi reseruentur, vt notat *Alex. de Neuo conf. 30. n. 3. Marzar. conf. 16. n. 6. Redoan. de reb. eccles. non alienand. q. 36. Alex. Staticus in repet. d. extrauag. ambitiosæ. col. 2. in fin. n. 3. tom. 6. fol. 27.*

Quo stante concludendum est pro validitate con-2 cessionis in emphyteusim, de qua agimus, † Etenim sumus in terrulis, & rebus siluestribus, sterilibus, & paruæ considerationis, in quibus alienandis non requiritur aliqua solemnitas, quasi in generali prohibitione alienationis de istis non fuerit cogitatum *Glos. in c. 1. in verb. commutatio. de his quæ fiunt à prælat. sine conf. capit. per text. in c. terrulas. 12. q. 2. & c. cæterum. de donation. Feder. de Sen. conf. 210. n. 2. in fin. vers. item huiusmodi. & conf. 123. in princ. Calder. conf. 11. de iur. iur. & conf. 7. in fin. de reb. eccles. nõ alienand. Marzar. conf. 16. n. 6. Nauar. conf. 1. n. 6. lib. 3. p. 1. de feud. Benedict. Canophil. in d. extrauag. ambitiosæ. n. 37. vers. quinto fallit. & latius n. 45. & 46. tom. 6. f. 37.*

Neque obstat, quod hodie per *dictam extraua-3 gantem ambitiosæ.* omnes Episcopi † iurant non alienare inconsulto Summo Pontifice, quo casu propter iuramentum est necessaria omnino auctoritas Papæ *Imol. in c. 1. in fin. vt ecclesiast. benefic.* cum alijs per *Alex. conf. 9. viso themate suprascripto. n. 8. lib. 3. Guid. Pap. q. 249. ad med.*

4 Itaut † etiam in casibus à iure permissis hodie obstet Paulina, vt per *Prax. Archiepiscop. c. 75. n. 2. Thesaur. for. eccles. p. 1. c. 15. n. 57. Nauar. de reb. eccles. non alien. n. 14. & conf. 2. eod. tit.* Quia sumus in rebus modicis, vt dictum est, & infructuosis, & nullam commoditatem Ecclesiæ af-5 ferentibus, & penitus inutilibus, † ad quæ non porrigitur tale iuramentum, Maximè cum præcesserit causæ cognitio, ob quam per Episcopum fuit data licentia alienãdi cum perceptione magni canonis respectu rerum alienatarum, quæ omnia magis faciunt valere contractum, 6 etiam † perpetuæ emphyteusis, non obstante dicto iuramento *Bald. conf. 156. ad med. vers. in contrarium. lib. 1. Ang. Aret. conf. 27. videtur primo, n. 8. Card. Thus. conclus. 275. in verb. alienatio bonorum. n. 14 fol. 248. p. 1.* cum alijs per 7 *Guid. Pap. decis. 156. n. 1.* † Cum etiam non solum fuerit requisitus consensus Episcopi illius diœcesis, in qua sita est res, de qua alienanda actum est, sed etiam cui illud beneficium, ad quod eadem res spectat, subiectum est, prout hoc vltimum requirit *Innoc. in c. pastoralis. col. 2. de priuileg. Bald. in l. 1. col. 1. vers. secundo quæro. C. de contrah. empt. & in auth. hoc ius porrectum. n. 5. C. de sacros. eccles. Calder. conf. 10. de reb. eccles. non alienand.* cum alijs per *Schrader.* 8 *de feud. 2. p. 9. part. principal. sect. 3. n. 161.* † Et quod Episcopus Ecclesiæ, non Episcopus rerum debeat interponere talem auctoritatem probatur *in auth. hoc ius porrectum. C. de sacros. eccles. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. tit. 7. lib. 4. n. 37.*

Immo cum non simus in Ecclesia Cathedrali, sed 9 inferiori, tractatus non requiritur, † sed sufficit consensus Superioris, qui in casu nostro interuenit *Gemin. in c. 1. n. 20. de reb. eccles. non alienand. lib. 6. Ruin. conf. 86. in princ. vers. nam ex quo ecclesia. lib. 1. Card. Mantic. de tacit. &* 10 *ambig. conuention. lib. 4. tit. 7. n. 12.* † Nam quando solus Rector reperitur in Ecclesia absque capitulo, ipse in similibus venditionibus habet tantam auctoritatem, quantam habet Prælatus cum capitulo *Glos. in c. potuit. in verb. potuisset.* 11 *de locat.* † Ideo alienatio facta à Prælato, qui solus est in Ecclesia, non potest impugnari, quod non interueniat tractatus, qui in alienatione rerum Ecclesiæ requiritur *Roman. conf. 36. in prin. Ruin. conf. 157. n. 24. lib. 1. Card. Mantic. ibid.* 12 *n. 44. & 45.* † vbi tamen requirit etiam consensum Superioris, seu Episcopi, de quo constat in casu nostro *Mandos. late ad Rom. d. conf. 36. in verb. potuit. ad med. Franc. in c. 1. n. 24. de reb. eccles. non alien.*

Praeterea, quamuis auctoritas Papae sit necessaria, cum Episcopi iurent non alienare inconsulto 13 Romano Pontifice † *Innoc. & Host. in c. super. de reb. eccles. non alienand.* Tamen hoc iuramentum intelligitur de rebus, quae sunt de mensa, idest quae pertinent ad proprietatem, & vsum Ecclesiae Episcopalis, & ideo non habet locum in bonis feudalibus, & emphyteoticis *c. 2. de feud. Bald. in auth. hoc ius porrectum. sub n. 5. col. vlt. in princ. vers. veritas est in contrarium. C. de sacros. eccles. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. tit. 7. lib. 4. n. 42.*

Accedat, quod vltra exiguitatem terrarum, de quibus agimus, sumus in rebus nō solum inutilibus, 14 sed etiam onerosis Ecclesiae, † quae plus incōmoditatis afferebant, quam commoditatis, & erant maioris sumptus, quam reditus, quarum alienatio Episcopo permittitur etiam sine solemnitatibus, cum iuramentum non extendatur ad grauamen Ecclesiae, nec ad illud, quod est in eius detrimentum, vt latè post *Host. Cardin. Feder. de Sen. Henric. Boieh. & alios* concludit *Guid. Pap. q. 156. per tot.* Prout benè expertus est emphyteota, qui ad redocendum istas terras ad culturam, fecit maiorem impensam, quàm sit valor praedij sibi concessi, itaut possit dici, quod materiam superauit opus, quod est considerandum per Iu-15 dicem, † cum ista redactio ad culturam operetur, vt quis non possit remoueri à locatione, quamuis illa esset temporalis, neque augeri pensio *Bart. in l. quicumque. in fin. n. 4. C. de omni agro deserto. lib. 11. & in l. cognouimus. n. 2. C. de mancip. & colon. patrimonialib. eod. lib. Castr. cons. 387. per suprascriptum dominum. n. 1. lib. 2.*

16 Et † stante exiguitate terrarum tollitur omnis difficultas, cum etiam post Extrauagantem ambitiosae possint istae terrulae alienari citra sine assensu Papae *Prax. Archiepisc. c. 75. n. 3.*

Neque est dubitandum nos esse in terris exiguis & 17 modici valoris, † Nam quamuis *Glos. in d. c. terrulas. 12. q. 2.* restringat istam modicitatem ad solidos viginti, quod interpretantur Doctores ad viginti aureos, iuxta *Glos. in l. fin. in verb. aureos. de in ius vocand. Redoan. de simon. menta-18 li. p. 2. c. 23. n. 3. tom. 15. p. 2. f. 73.* † Tamen verior est opinio, quod hoc remittatur arbitrio Iudicis, qui attendere debet consuetudinem terrae, & facultatē rei datae, ac venditae, *iuxta c. caeterum. de donat.* vt declarat *Archid. in c. si quos. n. 3. post med. 12. q. 2. & in d. c. terrulas. in glos. 1. n. 1. Host. in summa de his quae fiunt ab episc. fin. cons. capit. §. vlt. in princ. vers. vel melius dic. n. 1. Goffred. in summa. eod. tit. §. in summa notandum est. n. 7.* latè *Bened. Canophil. in repet. extrauag. ambitiosae. n. 46. cum seq. de reb. eccles. non alien. tom. 6. fol. 37.*

19 Et † quidem Iudex debet hoc arbitrari, cum aestimatio praedij, de quo agimus, quamuis ascendat ad summam scutorum quinquaginta, tamen detracta aestimatione partis incultae, illa quae remanet non erit nisi scutorum quadraginta, quae summa potest dici modica ex supra adductis, maximè quia si habebatur pro re parua praedium valoris aureorum viginti temporibus *Glossae* multo magis erit modicum, inspecto tempore praesenti illud quod est valoris scutorum quadraginta, cum omnes norint secundum tempora antiqua magis estimari scuta viginti, quam 20 hodie quadraginta, † Ideò dicimus, quod dotes existentes in scutis mille prius habebantur pro magnis, cum de praesenti reputentur pro minimis *Roland. cons. 25. n. 19. lib. 4. Menoch. de arbitr. cas. 149. n. 40. lib. 2. Thesaur. decis. 192. n. 6.* & ita intelliguntur *Bald. & Fulgos.* de quibus per *Siluan. cons. 2. & per Bursatt. cons. 223. n. 18.*

Nec facit, quod concessio fuerit facta in consanguineos, quia stante iusta causa alienationis, & 21 alijs supra adductis, † potius illa toleratur quando fit in coniunctos, quam si fieret in extraneos, vt latè concludit *Menoch. cons. 79. n. 18. lib. 1.* cum alijs per *Alex. Stiatic. in extrauag. ambitiosae. n. 13.* vbi etiam attestatur ita hodie seruari de consuetudine *Imol. in c. vt super. n. 18. de reb. eccles. non alien.* vbi de communi, & ibi etiam *Abb. n. 18. & 19. Bald. in auth. quibuscumque. ad med. n. 4. C. de sacros. eccles. Card. cons. 34. in fin. Feder. cons. 210. n. 2.* latè *Rot. diuers. decis. 18. n. 6. p. 2.* vbi de magis cōmuni, & dixi *sup. c.*

Ex praedictis etiam colligitur deducenda esse melioramenta tam necessaria, quàm vtilia stante 22 bona fide, & titulo possessoris, † siue ille sit directus, siue vtilis *l. colonus. in princ. ff. locat. Doctor. in l. senatus. §. marcellus. de leg. 1. Ias. in l. 2. n. 27. C. de iur. emphyt. & in auth. qui rem. col. penult. ad med. n. 18. in glos. fin. C. de sacros. eccles. Dec. cons. 518. viso instrumento. n. 2. ad med.* latè *Menoch. de recuperand. possess. remed. 15. n. 500. vsque ad 507. & n. 517. post Bart. & alios in l. in fundo. n. 7. de rei vendic.* Quamuis hodie non sit quaerendum de meliorament is, cum concessio in emphyteusim fuerit iuridica, neque adsit aliqua nullitas sub praetextu solemnitatis omissae, stante consensu Episcopi, qui poterat solus alienare absque beneplacito Apostolico ex causis supra allegatis.

EPITOME.

Thesaurus an acquiratur in totum emphyteutae, siue per se ipsum inueniat, siue per operarios, & an debeat interuenire realis apprehensio, vel sufficiat sola intentio, si inuentor demonstrauit animum acquirendi. ¶ Et quid in statuis, & lapidibus, vel puteolanae, arenae, & cretae fodinis, vel auri, & argenti, vel cuiusuis alterius materiae. ¶ Et an ista sint in fructu, & aequiparentur thesauris, itaut in eis praeferatur vtilis dominos directo. ¶ Et an sit admittenda distinctio quod sint naturae renascentis, necne. ¶ Emphyteuta an habeat ius magis plenum, quàm vsufructuarius. ¶ Et an ei competat vendicatio tamquam domino fundi, itaut dominus directus illum ingrediens, dicatur ingredi locum alienum. ¶ Superficies praediorum an debeat esse libera emphyteutae vsque ad caelum, & quid in eo, quod est subtus terram vsque in profundum. ¶ Sciens thesaurum esse in praedio, & illum acci-

accipiens in emphyteusim, vel emens à domino ignorante an in totum sibi acquirat, vel contra eum detur actio doli, vel remedium *l.2.C. de resc ind. vendit.* ¶ Extraneus inueniens thesaurum in fundo emphyteotico an debeat partiri cum domino vtili, non habita consideratione directi. ¶ Et quis eorum sit præferendus in commoditatibus & fructibus fundi.

SVMMARIVM.

1 *Habens vtile dominium præfertur domino directo in effodiendo lapides, & puteolanam, vel similia tamquam sint fructus emphyteusis, qui spectant ad emphyteutam. n. 2. 13. & 22.*

3 *Emphyteuta æquiparatur vsufructuario; immo habet ius magis plenum. n. 20. etiam non finiturum morte. n. 21.*

4 *Commoditas, & vtilitas fundi spectat ad dominum vtilem, non directum, qui solùm habet nudam proprietatem absque fructu.*

5 *Thesaurus acquiritur in totum emphyteutæ. n. 6. Contrarium n. 16. 17. & 18. Sed prima opinio est verior. n. 19. & 23.*

7 *Statuæ, & lapides, ac similia æquiparantur thesauro. Nec approbatur distinctio an sint naturæ renascentis, nec ne. n. 12.*

8 *Emphyteuta habet vendicationem, & dicitur dominus fundi.*

9 *Dominus directus ingrediens fundum domini vtilis dicitur ingredi locum alienum.*

10 *Superficies prædiorum debet esse libera emphyteutæ vsque ad cœlum, prout quod est subtus terram vsque in profundum. n. 11.*

14 *Dominus directus transferens in emphyteutam omnia iura, nullo sibi reseruato, præter canonem, censetur dedisse omnes commoditates, & alia quæcunque ex fundo percipienda.*

15 *Pactum non debet stare sine virtute operandi, sed extendi ad ea, quæ nō venirent de iure cōmuni.*

24 *Thesaurus spectat in totum ad emphyteutam, quamuis non interuenerit reali apprehensio, cum sufficiat sola intentio, quando tamen inuentor demonstrauit animum acquirendi.*

25 *Emphyteuta acquirit in totum thesaurum siue inueniat per operarios, siue per se ipsum, dummodo non arte mala, & legibus reprobata, qui tunc erit fisci.*

26 *Sciens thesaurum esse in fundo, & illum accipiens in emphyteusim, vel emens à domino ignorante in totum sibi acquirit, nec datur aliqua actio de dolo domino directo, nec remedium* l. 2. C. de rescind. vendit.

27 *Extraneus inueniens thesaurum in fundo dato in emphyteusim, seu in feudū debet partiri cum domino vtili, non habita consideratione directi.*

CAPVT CCCCLIII.

Dominum directum dixi in casu mihi proposito non habere aliquod ius effodiendi lapides, & puteolanam, vt vulgo dicitur in loco dato in emphyteusim habenti vtile dominium,

1 Etenim arenæ, vel cretæ fodinæ, vel argenti fodinæ, vel auri, vel cuiusuis alterius materiæ habentur in fructu, & tamquam fructus emphyteusis considerantur *l. diuortio. 8. §. si vir in fundo.*

2 *ad fin. ff. solut. matrim.* † Vnde sequitur quod illi spectent ad emphyteutam *l. ex diuerso. §. 1. de rei vendic. Corbul. de priuat. ob non solut. canon.*

3 *ampliat. 38. n. 4. ad med.* † Cum etiam emphyteuta æquiparetur vsufructuario, immo maius ius habet, quam vsufructuarius *Glos. in c. 1. §. è contrario. in verb. meliorem. de inuestit. de re alien. fact. Socin. cons. 167. non inutilis quæstio. col. 5. in*

4 *princ. n. 10. lib. 2.* † Præsertim quia omnis vtilitas & commoditas fundi non pertinet ad dominium directum, sed ad eum, qui habet vtile dominium, quod dicitur tale secundum vtilitatem, cum directum consistat in sola nuda proprietate absque aliquo fructu *Petr. Gregor. Tholos. in syntag. iur. lib. 1. c. 12. n. 7. Mising. in rubr. inst. de rer. diuis. n. 16.*

Ideo thesaurus per emphyteutam inuentus in agro emphyteotico in totum sibi acquiritur,

5 quasi† dicatur repertus in fundo suo absque eo, quod aliquid communicetur domino directo *Io. Fab. & Aret. in §. thesauros. instit. de rer. diuis. Gulielm. Bened. in c. rainutius. in verb. & vxorem nomine adelasiā. decis. 4. n. 5. fol. 91. de testam.*

6 *Bursatt. cons. 209. n. 5. lib. 2.* † Et quidquid alij contrarium sentiant, de quibus per *Guter. de tutel. p. 3. c. 26.* Ista est verior, & magis communis opinio, & à Rota approbata, vt late per *R. P. D. Manzanedum. Romana lapidum &*

7 *statuarum. 14. Maij 1612.* † Vbi etiam quod omnes statuæ, lapides, & similia sunt emphyteutæ, non domini directi, cum inuentio huiusmodi rerum æquiparetur inuentioni thesauri absconditi in agro, argumento *l. numquam. ff. de*

8 *acquir. rer. domin.* † Cum etiam emphyteuta habeat actionem in rem, & per consequens vendicationem, & sic dicitur fundus esse suus, & ipse est dominus *Aret. in §. thesauros. n. 2. instit. de rer. diuis. per l. possessores. in fin. C. de fund. patrimon. lib. 11. & l. quintus. la 2. §. argentum. & §. cui legatum. de aur. & arg. leg. l. solum. §. meum. de rei vendic. l. 1. in fin. ff. si ager vectig. vel*

9 *emphyt. petat,* † Ideo dominus directus ingrediens fundum possidente eo, cui concessit, dicitur ingredi locum alienum, quidquid dinersum sit alio possidente, vt distinguit *Ang. in addit. ad Bart. in l. vnic. n. 9. C. de thesaur. per tex. in l. 1. §. quod autem. ff. de superficieb.*

Et minus erit permissum Domino directo effodere huiusmodi lapides, & arenas in fundo concesso in

10 emphyteusim, † cum superficies istorū prædiorū sicut debet esse libera emphyteutæ vsque ad celum *l. altius. C. de seruit. l. fin. in princ. ff. eod. tit.*

11 *l. si vitem. §. penul. ff. quod vi aut clam.* † Ita etiam debet esse liberum eiusdem emphyteutæ subtus terram vsque in profundum, & ex parte inferiori in dicto fundo facere quidquid vult *Cepoll. de seruit. vrban. prædior. c. 45. n. 2. Petr. Greg. Tholos. syntagm. iur. lib. 4. c. 7. n. 25. per l. venditor. 14. §. si constat. ff. commun. prædior.*

Neque

Neque est admittenda distinctio illa, an lapides,&
12 alia huiusmodi, quæ excauantur, † sint naturæ
renascentis nec ne, quasi marmor non sit in fru-
ctu, nisi quando renascitur, Quia licet non sint
propriè fructus,tamen habentur loco fructuum,
obuentionum, & commoditatum, & per conse-
quens emphyteota & alius, qui fructibus frui
debet,fruetur etiam prouentibus atque commo-
13 ditatibus rei ad eum spectantis, † vt declarat
*Ludouic. Molin.de primog. hispanor. lib.1.c.23.
col.4 in princ.vers.nec obstat.n.9.per tex.in l.vsu-
fructu legato.ff.de vsufr.legat.l.itē si fundi.ff.eod.*
& sequitur *Barbos.in l.diuortio.§.si vir in fundo.
n.9.in princ.ff.solut.matrim.Garzias de expensis
c.22.n.47.vers.tertia. Guter.de Gabell.q.36.n.16.*

Quæ magis procedunt in casu de quo agimus,cum
vltra ius commune adsit conuentio Domini di-
recti, qui in concessione, & inuestitura facta de
huiusmodi bonis transfert omnia iura vtilia in
emphyteotam nullo sibi iure reseruato, præter-
14 quam canone, & directo dominio, † Ita vt ista
exceptio magis firmet omnia alia iura compe-
tentia habenti dominium vtile *l.nam quod li-
quidè. §.fin.de pen.legat.l.quæsitum.§.denique
15 in fin.de fund. instruct.* Cum etiam pactum non
debeat esse sine virtute operandi etiam vltra
ius commune, extendendo quoque illud vltra
ea quæ aliàs non venirent *l.si quando in princ.
ff.de leg.1.Castr.cons.57.primo videndum.col.1.
lib.1.*cum alijs per *Aym.cons.135.n.24. post Ol-
drad.cons.300.col.fin.*

Addendum est tamen his quæ dicta sunt de the-
sauro, quod multi tenent illum cedere proprie-
16 tario † per *tex.in l.si is qui.§.si communis ser-
uus. vers. nec est dubium. ff. de acquir. rer. do-
17 min.* † quasi thesaurus non sit in fructu fundi *l.
diuortio.§.si fundum.ff.solut.matrim.* prout per
prædicta ita concludit *Peregr. de iure fisc. lib.4.
18 tit.2.in fin.* † Vel saltem quod emphyteota pro
suo vtili dominio consequatur dimidiam, reli-
cta alia dimidia Domino directo iuxta opinio-
nem,quam dicit æquiorem *Valas.de iur.emphyt.
& ibi Rutger. Rulant.q. 15. n. 1.ant.fin. post
Nauar. in Manual.c. 17.n. 173. Garz.de ex-
pens.c.22.n.52.*

Sed non est discedendum à prima sententia supra
firmata,quod videlicet Thesaurus sit in totum
19 emphyteotæ, † cum vltra auctoritatem *Rotæ*,
adsit ratio,nam quamuis emphyteotæ,& feuda-
tarij æquiparentur vsufructuarijs *l.1.§.quod an-
te.de superfic. Rim. Sen. cons.426.n.7. lib.3.*ideo
illis non deberet dari thesaurus in totum, cum
20 non sit in fructu,vt dictum est, † Tamen plus ha-
bent quā vsufructuarij, tamquam habeāt domi-
niū vtile *l.1.ff.si ager vectigal.c.1.de inuestitur.
21 de re alien.* † Immo habent etiam ius non fini-
turum morte, sicut est ius vsufructuarij *§.fini-
tur.instit.de vsufr. Ias. in l.1.n.79. C.de iur.em-
22 phyt.* † Vnde merito acquiretur eis thesaurus in
totum, cum etiam eorum dominium vtile quo
ad vtilitatem præferatur directo, prout per hu-
iusmodi rationem concludit *Rosental.de feud.c.
5.conclus. 93.post Isern.in c.1.n.93.vbi Alua-
rot. n.8. Præposit. n.7. quæ sint regal. cum alijs
23 per Valas.* † qui de magis communi testatur *de
emphyt. q. 15.in princ. Cassan.super consuetud.
Burgund.tit.des iustices.§. 1.n.12.fol.86. Io.de
Plat.in l.vnic.C.de thesaur.lib.11.Vuesemb.de
feud.c.12.n.5.Castr.cons.353.lib.1.*

Quæ adeo vera sunt, vt sufficiat sola intentio,
quamuis non interuenerit realis apprehensio
24 thesauri, † dummodo tamen inuentor demon-
strauerit animum acquirendi *Socin. in l. 3. §.
neratius.n.6.de acquir.poss.Herman.Det.in l.1.
n.61.eod.tit.Auendan.de exeq.mandat.c.4.n.33.
p.1.* Et ita declarat *Valas. de iur.emphyt. q. 15.
25 n.2.in fin.* † vbi etiam subdit non esse curandū,
an thesaurus reperiatur per famulos, & opera-
rios, seu per ipsummet emphyteotam, cum idē
sit,Dummodo non reperiatur arte mala, & le-
gibus reprobata, quia tunc fisco addicetur *l.1.
de iur.fisc.l.nemo. C. de malefic. Nauar.in ma-
nual. c.17. n. 176.*

Immò quamuis sciens thesaurū esse in fundo em-
26 phyteotico reconditum, † & illum accipiat in
emphyteosim, vel emat à Domino ignorante
etiam sibi in totum acquiret,nec Domino dire-
cto dabitur aliqua actio de dolo, seu remedium
l.2.C.de rescind. vendit. quasi emphyteota,seu
emptor non habeat thesaurum ex emptione,
seu ex vi contractus emphyteotici,sed ex ratio-
ne inuentionis, & sic ex causa, & titulo diuerso
*Valas.de emphyt.q.15.n.5.& 6. post Roman.in
l.si quis cum aliter.de verb.obligat. Ias. in l.3.§.
27 neratius.n. 8. de acquir.possess.* † Ita vt etiam
si extraneus inueniret thesaurum in fundo em-
phyteotico, & feudali debeat partiri cum domi-
no vtili nulla habita consideratione directi,
cui semper in concursu præfertur vtilis *Ang. in
§.thesauros. n.1. instit. de rer. diuis. Valas. de
emphyt.q. 15. in fin.*

EPITOME.

PEnsio an sit soluenda si non fuerit capta
possessio beneficij non obstante obligatione
camerali iurata cum clausula habita, vel non
habita possessione, si fuerit soluta per duos, aut
tres annos. ¶ Et quid si adsit cedula cum obli-
gatione ad tempus. ¶ Vel non probentur dili-
gentiæ. ¶ Et quomodo de illis debeat constare.
¶ Et an requiratur prosecutio, & finis litis.
¶ Obligatio ad fauorem nominati in pensione
quando sit extēdenda ad translatarios. ¶ Actio
an detur ei cuius contemplatione actus geri-
tur, vel nominato. ¶ Pensio si est reseruata ad
fauorem Itali an obligationes tendant ad eius
commodum, vel ad vtilitatem Hispani in cuius
persona fuit posita. ¶ In translatione pensionis,
& census an remaneant obligati primi fideius-
sores. ¶ Appellatio an detur in pensionibus.
¶ Et an debeant solui non existenti in posses-
sione exigendi, si excipiatur de nullitate, quæ
oritur ex ventre litterarum expeditarum.
¶ Pensiones confidentiales quomodo sint pro-
bandæ. ¶ Clausula habita vel non habita an
diffe-

differat à clausula quod non possit cedi, aut resignari beneficium nisi prouisus dederit similes fideiussores, itaut sufficiant diligentiæ factæ per resignantem contra resignatarium, vt soluat pẽsionem. ¶ Gratia reseruationis pensionis an sit iustificanda per pensionarium quando titularis consensit pensioni.

SVMMARIVM.

1 *Cedula bancaria habet executionem paratam.*
2 *Appellatio non datur in solutione pensionis.*
3 *Pensio debet solui quamuis quis non sit in possessione exigendi quando litteræ sunt expeditæ non obstante exceptione nullitatis.*
4 *Pensio non est soluenda ex benignitate Rotæ quamuis adsit obligatio cameralis iurata cum clausula habita vel non habita possessione, si prouisus non potuit habere possessionem beneficij, & soluit per duos, aut tres annos. Intellige dummodo non adsit cedula, in qua contineatur obligatio ad tempus, quia pro illo tempore debet solui. n.5.6.& 7.*
8 *Clausula habita vel non habita non operatur si non constat de diligentijs, & de lite, & quod in ea titularis succubuerit. & n. 11. Et quales debeant esse ista diligentiæ. n.12.*
9 *Lis non dicitur finita nisi post sententias executioni demandatas.*
10 *Dubius est euentus litis.*
13 *Possidere dicitur qui non probat se fecisse diligẽtiam pro possessione adipiscenda, & idem in negligente illam recuperare.*
14 *Obligatio ad fauorem nominati in pensione extenditur ad translatarios.*
15 *In translatione pensionis de vno beneficio in aliud remanet eadem obligatio, nec liberantur fideiussores. Idem in censu translato. n.16.*
17 *Actio datur ei, cuius contemplatione actus geritur, non autem nominato. n.18.*
19 *Pensio si est reseruata ad commodum Itali, omnes obligationes tendunt ad eius fauorẽ, non ad vtilitatem Hispani in cuius persona erat posita.*
20 *In pensionibus confidentialibus sufficit ostensio illius facta Iudici absque eo quod detur copia, & aliter de ea constet.*
21 *Confessio præiudicat confitenti.*
22 *Clausula habita vel non habita an differat à clausula quod titularis non possit cedere beneficium aut resignare nisi prouisus dederit similes fideiussores, itaut sufficiant diligentia facta cõtra resignatarium vt soluat pensionem. & n.23.*
24 *Gratia reseruationis pensionis non est iustificanda quando agitur inter pensionarium, & titularem, qui consensit pensioni, & inualiditas illius debet probari per titularem.*

CAPVT CCCCLIV.

NOn est locus appellationi in casu proposito, quia agitur vigore cedulæ banchariæ, † quæ habet de per se executionem paratam, & habetur pro publicis instrumentis, & sententijs transactis in iudicatum *Bald. cons. 348. facta fuerunt col. 2. ante fin. vers. ormodo visis. n. 4. lib. 1. Rot. Genuens. decis. 11. n. 9. & decis. 126. n. 8.* † Cum etiam dicta cedula sit facta pro solutione pensionis, in qua non datur appellatio suspensiua, sed cum clausula sine retardatione solutionis *Gig. de pensionib. q. 35. in fin. n. 9.* cum alijs per *Paris. de resignat. lib. 6. q. 2. n. 153.* † Vnde prius est soluenda pensio etiam si dominus non esset in possessione exigendi, quando litteræ sunt expeditæ non obstante exceptione nullitatis, quæ oriretur ex ventre litterarum, cum contrarium probari possit iuxta *decis. Rot. diuers. 301. p. 1.*

Non obstat quod denegetur solutio residui cedulæ sub prætextu, quod prouisus non potuerit adhuc consequi possessionem, † quo casu ex benignitate Rotæ est satisfactum clausulæ habita vel non habita possessione, si ostendatur solutio duorum aut trium annorum, quamuis adsit iuramentum, & obligatio cameralis *August. decis. 305. lib. 1. Rot. coram Sncliss. Palentin. pensionis.* de qua inter *decis. diuers. 699. n. 2. p. 1. & coram Card. Seraphino Placentina pensionis* de qua in *dicta Rota diuers. decis. 128. n. 1. p. 1.* cum alijs per *Moder. de clausul. in verb. habita vel non habita. clausul. 55.* & multa adducit *Paris. de resignat. beneficior. lib. 6. q. 2. n. 145. vsq; ad 149.*

Quia dicta interpretatio fundata est in benignitate Rotæ, quæ non habet locum, quando fuit data cedula cum obligatione de soluendo certam quantitatem, prout est in casu de quo agimus, quasi tunc non fuerit habitus respectus ad possessionem beneficij, & ad fructus inde recolligendos, sed solum ad illam quantitatem expressam, † quæ debet solui durante tempore conuento *Rot. coram R.P.D. Oradino Connerarum pensionis de Cordellis. 13. Iunij. 1565.* quod etiã colligitur ex *Rot. coram Card. Seraph. Placentina pensionis. 19. Nouembris. 1569.* de qua inter *decis. diuers. 128. n. 2. p. 1.* † vbi consideratur mens contrahentis, de non soluendo perpetuò pensionem non adepti beneficij, quasi illud sit maius præiudicium tamquam perpetuum, quod non est in temporali obligatione, & pro certa quantitate, de qua in casu nostro tamquam minus præiudiciali.

Præterea non constat de diligentijs requisitis per Rotam ad hoc vt habeat locum dicta interpretatio, † neq; enim sufficit litem adesse, ob quam possessio non fuerit capta, sed requiritur, quod titularis etiam in lite bona fide succumbat, nam aliàs cessat benignitas Rotæ, & clausula habita vel non habita extenditur vltra dictos duos, aut tres annos *Rot. coram Card. Seraphino Tarraconen. pensionis 29. Aprilis. 1596.* de qua per *Modern. clausul. 55. n. 2.*

Ideo esset docendum fuisse latas sententias, & illas executioni demandatas ad hoc, † vt dicatur lis finita *l. causas. C. de transact. Cassador. decis. 6. super regul. Paris. cons. 30. n. 35. lib. 4. Mandos. reg. 33. q. 27. col. 1. ad med. vers. ad propositum quæsitum.* Cum aliàs esset in potestate proui-

pronisi semper excludere pensionarium per solam litem ab eo non prosecutam, † cuius est dubius euentus vsque ad illius terminationem *l. quod debetur.ff.de pecul.* † vel saltem docendum est de diligentia pro possessione adipiscenda *Rot.decis.699.p.1.n.2.* † Quamuis qualibet diligentia sufficeret ab habente nudum nomen in re pro adeptione possessionis, maximè in re difficilis probationis, vt in partibus Regni propter pragmaticas, & illarum seueritatem, quæ executioni demandantur, quod facit, vt tunc qualibet diligentia habeatur pro plena probatione tamquam fimus in re satis verisimili *Rot.diuers. d.decis.699.n.2.p.1.* † Et faciunt multa, de quibus supra *c. 123.* quæ requiruntur circa probandam diligentiam pro possessione adipiscenda, cum ea nō probata quis dicatur possidere, prout etiam idem est in recuperāda possessione, quam si quis negligat recuperare non excusatur, & tenetur soluere *Odd. de restit. in integr. p.2. q. 97. art. 2. n.9.*

Minus obstat, quod cedula sit soluenda Ioanni & eius translatarijs, Quia fuit facta alia translatio per Papam, etiā cum consensu illius in personam Pedres cum omnibus obligationibus, & decretis, † Vnde succedit etiam obligatio & actio ad illius fauorem, nam translatio pensionis debita vni personæ, si in aliam transferatur non dicitur nouum grauamen quo ad debentem soluere, sed est quædam delegatio solutionis alteri facienda, ideo obligatio ad fauorem nominati in pensione extenditur ad translatarios *Paris. cons.5.n.86.lib.4. Rot.coram R.P.D. Corduben. Segobien.pensionis.20.May. 1598.* † Prout dicimus de translatione pensionis de vno beneficio in aliud, in quo remanet eadem obligatio in eodem statu ad fauorem pēsionarij, cum non agatur de noua obligatione inducenda, sed de veteri conseruanda *Rot coram R. P. D. Ludouisio. Romana census. 10. Iunij 1603. & per Cardin. Pamphil. Asculana pensionis. 1. Februar. 1593.* Quemadmodum † etiam in censu translato de vna re in aliam, qui iudicatur ac si à principio fuisset factus in bonis subrogatis, Vnde remanet prima obligatio, neque liberantur fideiussores *Rot. coram R. P. D. Ludouisio. Romana census. 10. Iunij 1603.*

Et quamuis etiam in cedula adesset alius nominatus, tamen daretur ei actio, † cuius contemplatione actus geritur, non autem nominato *l. si cui legetur. §. si titio. vbi Ias. n 3. de leg. 1. Imol. in l. filiofamilias. n.2. in vlt. notab. de condit. & demonstrat.* cum alijs per *Monter. decis. Arag. 36. n.3. cum seq.* & bene declarat *Bald. in l. cum precibus. in fin. vers. quando simulatio. & ibi Salic. n. 1. C. de probation.* † vbi quod in actu, in quo supponitur nomen vnius vice alterius, cuius contemplatione fuit negotium gestum, & ad quem spectat commodum illius, valebit actus & ex eo acquiritur ius & actio personæ contemplatæ, & non fictæ, quasi tunc simulatio sit tantùm respectu personæ *Franc. Marc. decis. 46. p. 1.* & est decisio *Rot. coram R. P. D. Decano. Placentina bonorum. 13. April. 1584. & Romana Societatis. 24. Nouemb. 1596. & coram R. P. D. Corduba. Segobien. pensionis. 20. Maij 1598.* † vbi ex hoc in proposito nostro concluditur, quod quando pensio est ad vtilitatem Itali, obligationes & fideiussiones cum earum viribus, & efficacia tendebunt ad illius commodum, non autem ad vtilitatem Hispani, in cuius persona erat pensio, quasi talis sit nudus minister habēs solum nomen, quod non attenditur *Gonzal.* qui alia similia adducit *ad reg.8. Cancell. glos. 34. n. 115. & 116. late Paris. de resignat. benefic. lib. 6. q.4. n.61.* & multa ad materiam istarum pensionum *Rot. diuers. decis. 399. p. 1. Germon. de indult. Cardin. §. si vero illa. n.56. cum seq.*

Nec facit, quod de tali translatione non constet in actis, Quia in istis pensionibus confidentiarijs sufficit † ostensio illius facta Iudici de ordine Sanctissimi, qui prohibet dari copiam de ea, quod est in Curia notissimum, Vltra quod Aduersarius declarauit, quod de illa non controuertitur tamquam ab eo visa & lecta, † quæ confessio illi præiudicat *Rol. cons. 71. n. 45. lib. 2. Surd. cons. 151. n. 39. lib. 2.*

Addendum est etiam circa ea, quæ supra dicta sunt de clausula habita & non habita, quod quidquid de illa sit † non est idem seruandum in clausula, quod titularis non possit cedere, aut resignare beneficium, nisi prouisus dederit similes fideiussores ad fauorem pensionarij, Nam diligentiæ sufficiunt in terminis clausulæ habitæ vel non habita ad excusandum titulares, & illius fideiussores ab vlteriore solutione pensionis, cum non sit in potestate eiusdem titularis consequi possessionem beneficij, super quo fuit reseruata pensio. † Quod non est in alia clausula, in qua non debent sufficere diligentiæ factæ per resignantem, ac illius fideiussores contra resignatarium, vt pensionem soluat pensionario, cum fuerit in eius potestate beneficium grauatum pensione nō resignare, nisi prius cautelato ipso pensionario iuxta formam suæ obligationis, quam cum non seruauerit, non est inconueniens vt damnum sentiat sua culpa causatum, vnde tenebitur ad soluendum pensionem, vnà cum eius fideiussore, non secus ac si non resignasset, non obstantibus diligentijs, vt in specie fuit decisum per *Rot. coram R. P. D. Litta. Abulensis pensionis. 27. Ianuarij. 1600.* † Cum enim agatur inter pensionarium, ac eum qui reseruationi pensionis consensit, & illius fideiussores, & resignatio habeatur pro non facta quo ad hunc effectum, non est iustificanda gratia, quam numquam pensionarius tenetur iustificare quando reseruatio pensionis est pura, & titularis illi consensit, cui incumbit onus probandi nullitatem, & inualiditatem reseruationis *Guidobon. decis. 245. Rot. coram R. P. D. Robusterio. Valentina pensionis. 17. Iunij. 1585. & coram R. P. D. Gypsio. Salamantina pensionis. 26. Martij. 1593. & coram R. P. D. Litta. Abulensis pensionis. 27. Ianuar. 1600.*

EPITOME.

Dos an sit restituenda vxori stante sententia separationis tori, vel potius debeant præstari alimenta. ¶ Monachus expulsus an recuperet omnia sua bona. ¶ Maritus an perdat lucrum dotis eijciendo vxorem. ¶ Virtus sententiæ quando sit suspensa per appellationem. ¶ Instrumenta dotalia an habeant executionem de iure communi. ¶ Notarius an habeat facultatem faciendi præcepta guarantigiæ. ¶ Et an illa tribuant executionem instrumentis. ¶ Et quid sit probandum, vt talis executio competat. ¶ Clausulæ quorum interest, & generalia contra quid operentur. ¶ Interusuria dotis an censeantur remissa si fuerit facta quietantia fortis principalis. ¶ Et an in hoc aliquid operetur protestatio. ¶ Fructus dotales an debeantur officio Iudicis mercennarij. ¶ Solutio an possit fieri illi, ad cuius fauorem actio dirigitur.

SVMMARIVM.

1 *Executio transumpti non datur si fuit extractum absque citatione partis.*

2 *Clausula generalia contra reseruat ius ad opponendum quocumque tempore, & habet vim oppositionis in specie. & n. 3.*

4 *Non potest agi nisi prius docto de adimplemēto.*

5 *Dos est restituenda per maritum, stante sententia separationis tori. Contrarium quod solum sint præstanda alimenta. n. 8. Sed prima opinio est verior. n. 9. & 13.*

6 *Monachus expulsus sine causa recuperat omnia sua bona.*

7 *Maritus perdit lucrum dotis eijciendo vxorem absque causa.*

10 *Dos dicitur proprium patrimonium mulieris.*

11 *Commodum dotis spectat ad virum, si sustinet onera matrimonij, secus si vxorem expulit sine causa. n. 12.*

14 *Virtus sententiæ est suspensa per appellationem. Intellige vt n. 15.*

16 *Instrumenta etiam dotalia non habent executionem paratam de iure communi. n. 17.*

18 *Clausula guarantigiæ dat executionem instrumentis. Declara dummodo constet notarium habere facultatem faciendi similia precepta guarantigiæ. n. 19. Amplia vt etiam sit probandum, quod notarius sit matriculatus in loco, vbi similia precepta ponuntur. n. 20.*

21 *Facultas guarantigiæ non datur notario ratione sui officij, sed vigore statuti, vel Principis ita mandantis.*

22 *Notarius potest stipulari absenti & ignoranti, ad hoc vt secuta ratificatione illi quæratur actio absque cessione.*

23 *Potest agi per eum, qui habet interesse, stante clausula apposita per notarium pro omnibus quorum interest.*

24 *Solutio recte fit ei, ad cuius fauorem actio dirigitur, & datur actio doli contra illum, qui stipulatus est. n. 25.*

26 *Interusuria dotis censentur remissa facta quietatione fortis principalis. & n. 29. Quamuis adsit protestatio recipientis. n. 27.*

28 *Protestatio non potest impedire necessariam iuris dispositionem.*

30 *Fructus dotales debentur ex officio Iudicis mercennarij.*

CAPVT CCCCLV.

Constare dixi de nullitate, & notoria iniustitia mandati, de quo controuertitur, 1 Primo, † quia data fuit executio transumpto extracto absque partis citatione, quod nihil probat, cum illa debeat interuenire cum alijs requisitis, de quibus per *Bart. in auth. si quis in aliquo. vbi Ias. n. 5. Dec. n. 9. Curt. Iun. n. 17. C. de edend. late Menoch. cons. 7. n. 1. lib. 1. & cons. 732. n. 4. lib. 8.*

Stante præsertim oppositione partis per clausulam 2 generalia contra, † per quam reseruatur ius ad opponendum, & excipiendum quocumque tempore etiam post terminum citationis *Caputaq. decis. 323. n. 1. p. 1. Put. decis. 119. lib. 2.* 3 † Itaut talis clausula habeat vim oppositionis in specie *Rot. per Card. Seraph. Romana domus. 29. Martij. 1574.* & per eam censeatur impugnatum instrumentum tamquam non bonum *Granut. theorem. 28. n. 23. Put. decis. 72 lib. 3.*

Secundo instrumētum prædictum est vltro citroq. obligatorium cum promittatur solutio dotis, & 4 exaduerso sustentatio onerum matrimonij, † Vnde non poterat prius agi, nisi prius docto de huiusmodi adimplemento *l. iulianus. §. offerri. ff. de action. empt. Neuiz. cons. 87. n. 18. Surd. cons. 52. n. 26. vsque ad 35. lib. 1. Becc. cons. 45. n. 6.*

Tertio, quia non solum non constat de dicto adimplemento, sed immo contrarium apparet ex actis, cum tam per testes productos, quam per sententiam separationis thori colligatur vxorem fuisse absque vlla causa eiectam de domo, 5 Itaut † non competat aliqua actio pro residuo dotis, sed potius sit restituenda per maritum dos soluta *Bald. in l. vlt. in fin. vers. quæro si vir expellit. n. 12. C. de sentent. quæ sin. cert. quantit. & in c. ex parte nostra. col. 1. in fin. vers. item nota quod mulier. n. 7. de consuetud. & in l. vnica. §. sed scimus. n. 1. C. de latin. libert. tollend.* 6 vbi loquitur de monacho expulso sine causa, cui sunt danda sua bona, Et de marito qui perdit lu- 7 crum dotis † *Alex. in l. si cum dotem. §. sin autem in sæuissimo. n. 7. ad fin. vers. de his etiam tangit. & ibi Socin. Sen col. 4. post med. vers. item limita quando sæuitia. n. 9. Aret. col. 3. ante med. vers. reperitur alius casus. n. 4. ad fin. ff. sol. matr. Rimin. Sen. cons. 184. n. 48. lib. 1. Natt. cons. 547. n. 15. Rol. cons. 14. n. 38. lib. 3. & de lucr. dot. q. 68. n. 4. tom. 9. f. 178. Castr. in l. cum mulier. 49. in 3. notab. vers. forte tamen posset procedere. n. 6. ad med. ff. solut. matr. Picus in auth. præterea. n. 22. C. vnde vir & vxor.*

Neque obstat, quod aliqui teneant, quod satis sit 8 præstare alimenta, † non autem quod restitutio dotis

dotis debeat fieri vt per *Alex. in l. 2. col. 2. in fin. n. 10. & 11. & ibi Rip. n. 29. col. 6. ad med. ff. solut. matrim. Idem Alex. cons. 78. viso & diligenter ponderato. n. 6. lib. 5.* quod est duplicatum *cons. 26. in princ. lib. 6. post Io. Andr. ad Speculat. de dot. post diuort. §. 1. col. 3. in verb. dicit. Aym. cons. 31. n. 6. Socin. cons. 64. n. 1. lib. 4. Rot. corā R. P. D. Gipsio Perusina separationis thori 28. Iunij. 1589. quæ est inter decis. Rot. diuers. recollet. per Farinac. p. 4. decis. 278. in fin.* per doctrinam *Host. in summ. tit. de diuort. n. 5. Bald. in c. ex parte. n. 8. de consuetud.*

Quia verior est prima opinio, & magis æqua, & 9 communis, Maximè quando † prout in casu nostro non adsunt liberi vt testatur *Socin. in d. l. 2. n. 9. ff. solut. matrimon. Roland. de lucr. dot. q. 68. n. 4. & 5. Surd. de alim. tit. 1. q. 32. n. 20. & 21. Tiraquell. de retr. lignag. §. 10. glos. vnic. n. 13. Lup. in c. per vestras. in 3. notab. incip. tertio sequitur in textu. col. 4. vers. si autem maritus. n. 3.* 10 *de donat. int. vir. & vxor.* † Et est ratio quia dos est proprium patrimonium mulieris, & ex 11 ea viuere debet *l. 3. §. sed vtrum. de minor.* † & tunc demum commodum dotis spectat ad virum, quando per eum sustinentur onera matrimonij *l. insulam. §. vsuras. ff. solut. matrim. l.* 12 *fin. in princ. ff. de dol. except.* † Cum autem vxore expulsa sine causa vir non sustineat onera matrimonij, sequitur quod non debeat habere commodum dotis *Bald. in d. l. vlt. in fin. C. de sentent. quæ sin. cert. quantit.*

Maximè quia in casu nostro fuit concessa separa-13 tio iudicio Ecclesiæ, † tunc enim sine vlla dubitatione cogitur maritus dotem restituere, vt latè concludit *Barbos. in rubr. ff. solut. matrim. p. 2. n. 42.* vbi ita concordat opiniones post *Crot. in d. l. 2. n. 39. Alciat. n. 26. Pontan. n. 14. ff. eod. tit. Castr. cons. 65. col. penult. lib. 1.*

Non obstat quod virtus dictæ sententiæ separationis thori fuerit suspensa per appellatio-14 nem † *Felin. in rubr. de appellat. n. 1.* Quia intel-15 ligitur suspensio quo ad impediendum effectum sententiæ, non autem quo ad alia, nam etiam pro Iudice præsumitur non obstante appellatione *Dec. in c. quoniam contra. n. 33. de probation. Alciat. & alij de quibus per Surd. de aliment. tit. 1. q. 120. n. 11.*

Quarto quia instrumentum productum non habet 16 executionem paratam † de iure communi licèt sit publicum. *l. minor vigintiquinque annis vbi Bart. Bald. Castr. & aly. ff. de minorib. Ias. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. n. 9. & 10. ff. de pact. Ruin. cons. 144. n. 7. lib. 4. Becc. cons. 17.* 17 *n. 2.* † Quamuis etiam sint instrumenta dotalia *Alex. in l. si eum dotem. §. eo autem tempore. n. 6. ff. solut. matrim. Alciat. in l. si pacto quo pœnam. C. de pact. Thesaur. decis. 26. n. 3.*

Nec facit prætensa clausula guarantigiæ, per quam de iure communi datur talis execu-18 tio † *Bart. in l. cum vnus. n. 2. ff. de bon. auctor. iudic. possid.* Quia debet constare, quod tabellio haberet facultatem faciendi similia præcepta 19 guarantigiata, † Nam aliàs sola scriptura tabellionis non sufficeret *Bald. in l. adoptio. 4. C. de adoptionib. Afin.* qui dicit notādū. *de execution. §. 1. c. 25. n. 3.* cum alijs per *Graff. de except. in prælud. n. 12.* & notat etiam *Socin. cons. 79. si essemus in terminis. col. vlt. in princ. vers. non omit-*20 *to. n. 55. lib. 4.* vbi etiam requirit probationem, quod notarius sit matriculatus in loco, vbi ponitur præceptum guarantigiæ iuxta doctrinam 21 *Bald. in l. eo tempore. ff. de testam. milit.* † Neque enim ista facultas datur notarijs ex natura officij tabellionatus, sed ex auctoritate statuti hoc dictantis, & prouidentis, vel Principis hoc mandantis prout de veriori opinione & magis communi latè testatur *Graff. de except. in prælud. n. 12. & 17. Cagnol. in l. 1. n. 44. post Bald. ibid. col. fin. ff. de iudic.*

Quinto nā prætensū residuū dotis quod petitur fuit solutū vxori, & cum decreto Iudicis facta liberatio illi qui promiserat dictā dotē cum reinuestimēto in censibus pro alenda vxore, quod quidē potuit fieri cū dos fuerit promissa tam ex stipulatione mariti, quàm notarij ad illius fauorem 22 facta, per quem tamquam publicam personam potest stipulari absenti, & ignoranti, ad hoc vt secuta ratihabitione illius quæratur ei actio vtilis sine cessione *Castr. cons. 195. visis his quæ narrantur. in 2. dub. lib. 2. Dec in l. contractus. n. 22. de reg. iur. & cons 246. n. 5. Ruin. cons. 5. n. 5.* 23 *lib. 1, Curt. Iun. cons. 55. n. 9.* † Cum etiam sufficeret interesse mulieris, vt posisit agere stante stipulatione notarij pro omnibus & singulis quorum interest aut interesse posset, vel poterit in futurum *Bart. in l. 2. ff. rem pupill. salu. for. Paris. cons. 82. n. 2. lib. 1.* cum alijs per *Bertaz-*24 *zol. claus. 18. glos. 5. n. 8.* Maximè quia ista dos fuit relicta ipsi mulieri in testamento, in cuius legati executionem fuit postea promissa eidem vxori per stipulationem notarij, quod facit, vt magis ei competeret actio ad eamdem dotem consequendam, & per consequens rectè fuit ei facta solutio, Ita vt non possit promittens à marito molestari, quasi fuerit rectè solutum ili, ad cuius fauorem stipulatio dirigitur, prout in specie dotis concludit *Gabr. cons. 129. n. 8. & 9.* 25 *lib. 1.* † Præsertim quia semper datur exceptio doli contra eum, qui stipulatus est, ideo soluens meritò liberatur *Bart. cons. 192. n. 1. lib. 1 Surd. decis. 229. n. 16.*

Sexto quia neque poterat relaxari mandatum quo ad fructus propter quietantiam liberè fa-26 ctam de sorte principali soluta, † per quam censentur remissa interusuria dotis, quasi sublata principali sit etiam sublatum accessorium *l. centum capua. & l. fin. ff. de eo quod cert. loc. Dec. in l. verū. n. 5. si cert. pet. Paris. cons. 5. n. 202. & 203. lib. 4. Bero. c. 200. n. 19. lib. 1.* & de veriori & magis communi opinione testatur late *Surd.* 27 *de alim. tit. 1. q. 42. n. 8. & 22. & per tot.* † vbi etiam ampliat ad dotem, cuius priuilegium in hoc casu non considerabitur, quamuis etiam adesset protestatio recipientis, cum enim ista remissio inducatur ex iuris necessitate *l. 4. C.* 28 *deposit.* † talis protestatio non potest impedire dicti

dicti iuris dispositionē necessariam *l. alimenta. C. de negot. gest. l. & si quis. §. plerię; de relig. & sumpt. funer. Castr. in l. fin. n. 7. ff. de eo quod cert.*

29 *loco*. † & ita etiam in fructibus dotalibus seruat *Rota coram R. P. D. Babalo Foroliuien. dotis: 24. Nouembris 1582.* de qua per *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. lib. 12. tit. 30.*

30 *n. 37. in fin. vers. ex hoc autem deducitur* † ob illam rationem, quia tales fructus dotales debentur ex officio iudicis mercenarij *Bald. in l. vlt. §. praeterea. n. 8. C. de iur. dot. Put. decis. 91. alias 93. cauetur statuto n. 12. & 13. lib. 1. Alex. in l. si marito. §. vlt. n. 1. ff. solut. matrim.*

EPITOME.

IVs primogenituræ an sit cessibile, & alienabile in singularem successorem. ¶ Gradus quando inspiciatur in successione respectu primi inuestiti, vel vltimi possessoris. ¶ Nepos ex filio primogenito prædefuncto antequam pater successerit in feudo an excludat secundogenitum eius patruum. ¶ Et quid si statutum loquatur de maiore. ¶ Et quid de consuetudine seruetur. ¶ In primogenij institutione an censeatur vocata linea recta primogenitorum successiuè in infinitum ex propria vocatione, absque alterius iuris transmissione. ¶ Regnum Siciliæ quare fuerit datum Roberto ex sententia Bonifacij. ¶ Et an ibi tractaretur de successione aui, vel patrui, vel alterius remotioris. ¶ Vel fuerit habita consideratio publicæ vtilitatis. ¶ In feudo ex pacto & prouidentia nepos ex fratre an repræsentet patrem. ¶ Disposita in nepote ex primogenito contra patruum secundogenitum an procedant in nepote ex secundogenito contra patruum tertiogenitum. ¶ Feudum concessum pro successoribus an sit hæreditarium, vel mixtum, vel ex pacto, & prouidentia, itaut volens in illo succedere debeat esse filius, & hæres, & in eo habeat locum repræsentatio. ¶ Remissio feudi an arguatur, si quis tacuerit per annum ex quo illius alienationem. ¶ Et qualis scientia sit necessaria. ¶ Differentia quæ sit quando feudum aperitur per mortem aui relicto nepote ex filio primogenito, & altero filio secundogenito, vel quando aperitur per mortem fratris relicto fratre, & nepote ex altero fratre. ¶ In feudi successione an attendamus stipitem, itaut vltimus vassallus dicatur succedere primo acquirenti quando alius non superest ex linea vltimi possessoris. ¶ Ob defectum lineæ si fiat transitus ad aliam, de qua intelligatur. & Nepos ex fratre maiore an sit præferendus patruo minori si agatur de feudo vacantem per mortem patrui. ¶ Professus in religione Hierosolymitana, & clericus an sint inhabiles ad feudum. ¶ Et an dominus possit illos recipere inuitis proximis successoribus. ¶ Et quomodo sit probanda voluntas domini, quod voluerit sibi deferiri per substitutū vassalli. ¶ Ius transmittendi in filium an debeat esse in actu, vel sufficiat in potentia. ¶ Renouatio si non fuerit petita ante annum & diem, & non præstitum iuramentum an inducat priuationem feudi. ¶ Et an ista exceptio possit per tertium opponi. ¶ Et quibus exceptionibus competentibus domino vtatur successor singularis. ¶ Et quid si requiratur declaratio voluntatis domini. ¶ Vassallus an teneatur petere inuestituram, & subire alia onera si feudi possessio est apud alium. ¶ Inuestituræ tenor quando sit attendendus. ¶ Filius an vocetur prius quàm nepos qui superest ex filio præmortuo si sit vocatus maior natu ex filijs. ¶ Et an qualitas filiationis conueniat nepoti. ¶ Primogenitus viuo patre an habeat ius formatum transmissibile ad primum nepotem. ¶ Maior an accipiatur pro maiore natu, seu ætate, itaut semper possessore mortuo antiquior succedat. ¶ Sententia lata contra vnum agnatum an præiudicet alijs. ¶ Et an per eos possit impediri executio, & detur appellatio. ¶ Et quid si fuerint æquales in gradu, & in iure litigandi. ¶ Verba quod succedat maior filius in perpetuum an habeant eamdem vim cum verbis succedat maior ex descendentibus, adeò vt in testamentis accipiatur pro filio primi gradus, vel pro omnibus descendentibus, qui veniunt appellatione filiorum. ¶ Vocatus in diem incertum an possit agere antequam casus venerit. ¶ Et an illi obstet exceptio iudicij elusorij. ¶ Filij hæredes patris an reuocent alienationem à patre factam in comprehensos in inuestitura quando sumus in feudo ex pacto, & prouidentia.

SVMMARIVM.

1 *Nepos ex filio primogenito prædefuncto antequā pater successerit in feudo excludit secūdogenitū eius patruū quāuis statutū loqueretur de maiore. n. 2. & ita de cōsuetudine seruatur. n. 3. & 4.*

5 *Nepos tamquam natus ex radice priuilegiata assumit eamdem naturam, quam pater habebat, exemplo germinis, & vitis. n. 6. & vterque facit vnum solum gradum. n. 7.*

8 *Ius primogenituræ est cessibile, & alienabile in singularem successorem præsertim in filium vniuersalem hæredem. n. 9.*

10 *Qualitas quæ est in filio inhæret nepoti in quem sit transmissio; Idem in eo cui ius primogenituræ ceditur. n. 11.*

12 *In primogenij institutione semper censetur vocata linea recta primogenitorū successiuè in infinitū de primogenito in primogenitū ex propria vocatione, etiā absq; alterius iuris trāsmissione. n. 20.*

13 *Regnū Siciliæ fuit datū Roberto ex sententia Bonifacij propter publicā vtilitatem. n. 63. & alias causas. n. 64. Non tamen ibi tractabatur de successione aui, vel patrui, sed alterius remotioris, in quo filius non assumit locum patris. n. 14. & 15.*

16 *Gradus quando inspiciatur in successione respectu primi inuestiti, vel vltimi possessoris. n. 17.*

18 *In feudo vacante per mortem patrui etiā nepos ex fratre maiore est præferendus patruo minori.*

19 *Disposita in nepote ex primogenito contra patruū secundogenitum procedunt in nepote ex secundogenito contra patruum tertiogenitum.*

CAPVT CCCCLVI.

Concludendum est pro D. Comite Antonio, quod debeat præferri D. Comiti Petro Antonio in successione oppida de quo agimus. † 1 Etenim sumus in nepote ex filio primogenito prædefun-

defuncto antequam pater successerit in feudo, quo casu successio ad eum pertinet excluso secundogenito eius patruo iuxta veriorem opinionem, & magis communem, quæ passim seruatur tam in feudis, quàm in iure patronatus, in emphyteusi, & similibus, vt latè comprobat *Tiraquell. de primogenit. q. 40. n. 12. & 59. cum seq. post Castr. in l. is potest. in princ. de acquir. hæredit. & cons. 164. in præsenti causa. lib. 2.* 2 † vbi ampliat quamuis statutum seu dispositio loqueretur de maiore *Socin. in l. si cognatis. col. 2. vers. secundo infertur. ff. de reb. dub. & cons. 252. visis instrumentis. col. 5. in princ. vers. sed præmissis nõ obstantibus lib. 2.* cum alijs per *Guliel. Bened. in c. raynutius. in verb. in eodem testamento relinquens. il 3. n. 187. cum seq. de testam. Felin. in c. prudentiam. 21. col. 3. ante med. vers. & ibi dicit. n. 7. de offic. deleg. Bald. cons. 387. in regno libero. col. 2. post med. vers. in contrarium. lib. 2. Add. ad Alex. cons. 64. in verb. secundogenitum. in fin. lib. 4.* 3 † vbi quod omnes fatentur de consuetudine præualuisse opinionem pro nepote *Couar.* qui etiam ita testatur *pract. quæst. c. 38. col. 11. in princ. n. 8. Rot. coram R.P.D. Litta Fulginaten. fideicom. 16. Decemb. 1596. Ludouic. Molin. de primog. hisp. lib. 1. c. 3. n. 10. & lib. 3. c. 6. n. 2.* 4 † vbi quod semper apud omnes gentes, & nationes fuit potior causa nepotis aduersus patruum.

Quæ opinio magis debet præualere, cum vltra auctoritates Doctorum adsint etiam rationes 5 validiores pro nepote, inter quas est illa, † quia Nepos tamquam natus ex radice priuilegiata assumit eandem naturam, quam pater habebat, & ius naturæ, & dignitatis illius sunt vnum, & idem, vel saltem inseparabiliter connexa, sicut sol & splendor, & cum nepos sit splendor gloriæ, & figura substantiæ patris, idem de vtroque iudicandum est, sicut ex eadem vite est propa- 6 go, seu germẽ & vitis, ita vt meritò debeat dici primogenitus in virtute generationis, quæ à patre deriuatur in ipsum nepotem, vltra quod ille 7 ingreditur in locum patris, † & vterque facit solum vnum gradum, præsertim quia primogenitus non est simpliciter filius, sed reginalis filius, ita etiam nepos ex eo est reginalis nepos, & sic suum debet esse regnum ex habitu generato per prius, neque enim sumus in transmissione propriè loquendo alicuius scilicet simplicis hæreditatis, sed in subrogatione personæ, quia nepos subrogatur loco patris eamquam hæres sanguinis, Ita in proposito per supradictas rationes, & similes concludit *Bald. cons. 386. col. 2. post med. lib. 2.*

Maximè quia ius primogenituræ est cessibile, siue 8 alienabile in singularem successorem † *c. quam periculosum. 7. q. 1. Host. Io. Andr. & alij in c. licet. de voto. cum alijs per Tiraq. de primog. q. 29. n. 1.* Vnde etiam erit transmissibile *l. si ex 9 plurib. de administr. tutor. l. 1. de fund. dot.* † Præsertim in filium vniuersalem hæredem, & successorem *l. quadam. de acquirend. rer. domin.* & 10 per consequens qualitas, quæ est in filio inhæ-

ret nepoti, in quem fit transmissio *l. si quis fi-* 11 *lium. §. penult. de acquir. hæredit.* † Quare etiam Nepos dicitur primogenitus, sicut & pater ipsius, prout etiam dicitur talis, cui ius primogenituræ cessum est, quamuis esset secundogenitus *c. vlt. §. idem opponitur 22. q. 5.* & ita hanc rationem transmissionis approbat *Rot. in d. causa Fulginatin. coram R.P.D. Litta 16. Decembris. 1596.*

Accedat quod in primogenij institutione semper 12 censetur vocata † linea recta primogenitorum successiuè infinitum de primogenito in primogenitum ex propria vocatione etiam absque alterius iuris transmissione *Tiraquell. de primogenit. quæst. 40. n. 111. cum alijs per Ludouic. Molin. de primogenit. hispanor. lib. 3. c. 6. n. 29. & lib. 1. c. 1. n. 17. Isern. in c. imperialem. §. præterea ducatus. n. 4. de prohib. feud. alienat. per feder. Præpos. in c. 1. n. 10. ad fin. de feud. march.*

Neque obstat quod adducitur de sententia Bo- 13 nifatij dantis regnum Siciliæ Roberto, † vt in *clement. pastoralis de re iudicat.* Quia ibi non tractabatur de successione aui nec patrui, 14 sed alterius remotioris, † in qua filius numquam assumit locum patris *Bartol. in auth.* 15 *post fratres. C. de legitim. hæredit.* † Et in specie declarat *Tiraquell. de primogenit. quæst. 40. n. 167.* vbi etiam dat multas alias responsiones, ex quibus colligitur nihil obstare talem decisionem Bonifacij cum alijs etiam adductis per *Gramat. decis. 1. n. 19. & per Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 23. tit. 27. n. 45.*

Nec facit quid hoc agatur de succedendo Ale- 16 xandro patruo vltimo possessori, † quo casu non præfertur Nepos, Quia verius est nos esse in successione Comitis Petri Antonij Aui primi acquirentis, cui tamquam stipiti etiam vltimus Vassallus dicitur succedere, præsertim quando aliquis non superest ex linea vltimi possessoris, vt hic, stante obitu Alexandri 17 sine filijs, † tunc enim gradus inspicitur in successione respectu primi inuestiti, & non vltimi possessoris *Socin. cons. 249. col. 17. in princ. n. 21. vers. sexto confirmatur. & vers. octauo hoc idem apertissimè. lib. 2. Ias. cons. 182. col. 3. vers. ista conclusio est verissima lib. 2. Decian. cons. 21. n. 7. lib. 3. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 23. tit. 29. n. 10. post Isern. in c. 1. in fin. de natur. success. feud.*

Immo quamuis ageretur in feudo vacante per 18 mortem patrui, † etiam Nepos ex fratre maiore esset præferendus patruo minori, cum omnia, quæ dicuntur ad fauorem nepotis in succedendo auo habeant locum quando ageretur de succedendo patruo *Socin. cons. 252. visis instrumentis. col. 7. in fin. vers. præsuppono etiam quod hodie. n. 11. lib. 2.* vbi allegat *text. in c. 1. §. his verò. de grad. success. in feud.* iuncto *c. 1. de success. feud.* cuius tex. verba adscribit *Bald. in c. 1. §. & quia vidimus. col. 2. de his qui feud. dar. poss.* & idem sequitur *Franc. Aret. cons.*

162. *diligenter. col.* 1. & de veriori opinione testatur *Tiraquell. de primogenit. q.* 41. *n.* 1. & 3. *per tex. in auth. cessante. & auth. post fratres. C. de legit. hæred. &* §. *reliquum. auth. de hæred. ab intest. venient.*

Et quamuis in casu nostro non agatur inter nepotem ex primogenito & Iulium secundogenitũ, sed nepotẽ ex sextogenito, & Iuliũ septimogeni- 19 tum, † Tamen idẽ est cũ omnia quæ disponuntur de nepote ex primogenito contra patruũ secũdogenitũ procedant in nepote ex secundogenito contra patruum tertiogenitum *Afflict. Socin. & alij de quibus per Grammat. decis.* 1. *in fin. n.* 30.

Minus obstat, quod dicitur de transmissione, seu repræsentatione, in qua videtur solum fundatum 20 ius nepotum, † Quia potius in primogenituris censetur semper vocata linea recta ex propria vocatione, & absque alterius iuris transmissione vt ex *Isern. Præpos. Tiraq. & alijs* diximus supra *in vers. Accedat.*

Nec aduersatur quod in feudo Ecclesiæ ex pacto, 21 & prouidentia † nepos ex fratre non repræsentet patrem suum iuxta doctrinam *Bart. in auth. post fratres. C. de legit. hæredib.* Quia loquitur in Regno Apuliæ, quod non habebatur iure suc- 22 cessionis, sed ex concessione dominica, † quo casu cum repugnent verba inuestituræ non habet locum repræsentatio *Tiraq. de primog. q.* 40. *n.* 164. *post Bald. in l. liberti libertæq. C. de oper. libert. & in l. ex hoc iure. n.* 5. *vers. sexto quæritur. de iust. & iur. Gramat. decis.* 1. *in fin. n.* 31. *latè Rimin. Iun. cons.* 410. *n.* 49. *cum seq.* 23 *lib.* 4. per quos etiam ostenditur non esse approbandam dictam doctrinam *Bart. in auth. post fratres. C. de legit. hæred.*

Quare excepta forma concessionis, & inuestituræ 24 etiam in feudo ex pacto, & prouidentia † habet locum ius repræsentationis secundum veriorem sententiam Doctorum, de qua per *Roland. cons.* 68. *n.* 29. & 52. *vsque ad* 55. *lib.* 1. *Rim. Iun. cons.* 410. *n.* 28. *vsque ad* 52. *lib.* 4. cum alijs latè adductis per *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib.* 23. *tit.* 30. *n.* 11. *vsque ad* 22. *Ludouic. Molin. de primog. hisp. lib.* 3. *tit.* 6. *n.* 47. *Rosental. de feud. c.* 7. *conclus.* 56. *n.* 19.

Præterea sumus in feudo concesso pro successori- 25 bus quod dicitur hæreditarium, † non ex pacto, & prouidentia, vel saltem mixtum non quod sit hæreditarium absolutè, & transeat ad quoscumque hæredes, sed quia opus est, vt volens succedere in huiusmodi feudo sit filius, & hæres *Ias. cons.* 57. *n.* 1. *lib.* 1. *Aym. cons.* 197. *col.* 2. *ad med. vers. hoc tamen fundamentum n.* 5. & *cons.* 131. *col.* 2. *post med. Clar. in* §. *feudum. q.* 9. *vers. quandoq. & tertio. n.* 4. *Alex. cons.* 10. *n.* 8. *lib.* 3. *Castr. cons.* 93. *in causa qua vertitur. col. fin. lib.* 2. *Curt. Iun. cons.* 178. *col.* 4. *ad fin. Goz. ad.* 26 *cons.* 26. *col. vlt. Corn. cons.* 309. *col.* 4. *lib.* 1. † In huiusmodi autem feudis habet locum ius repræsentationis *Alex. cons.* 129. *n.* 8. *lib.* 5. *Natt. cons.* 127. *n.* 7. *Purpur. cons.* 390. *n.* 13. *lib.* 2. *Menoch. præsump.* 95. *in fin. lib.* 4.

Vlterius non obstat prætensa remissio feudi stante consensu alienationis quasi per annum Comes 27 Antonius tacuerit, † ex quo sciuit alienationem esse secutam *c.* 1. §. *si quis deceßerit. in fin. & ibi Glos. in verb. per annum. & de feud. defunct. content. sit int. dom. & agnat.* cum intra annum debeat petere inuestiturã à domino, vt notat *Bald. ibid. in* §. *si titius filius. in fin.* Quia in facto præsupponitur potius constare de dissensu, neque scientia aliqua probatur quæ obstet Comiti An- 28 tonio, † cum debeat esse plena cum qualitatibus, ac circumstantijs *Glos. in c. consultationi. in verb. si fuerit. de appell. in* 6. *Alex. cons.* 114. *col.* 2. *lib.* 1. *Felin. in c. à nobis. col.* 1. *de except.* Stante præsertim receptione iuramenti fidelitatis Aduersarij, qui fuit admissus per Serenissimum Vr- 29 bini Ducem saluis iuribus aliorum, † quæ reseruatio conseruat ius reseruatis nullum eis præiudicium ingerendo *l. penult. ff. de aq. quotid. æstiu. l.* 3. §. 1. *ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solut. Aym. cons.* 33. *n.* 17.

Contra superius firmata iterum obijcitur quod prædicta non habeant locum in casu de quo agi- 30 mus, quasi tractetur de succedendo patruo, † & superfit nepos ex fratre non primogenito, sed natu maiore, cum talis filius fratris impropriè, & per abusionem vocabuli dicatur nepos *Aret. cons.* 37. *n.* 5. Ideo debet constitui differen- 31 tia inter casum, † quando feudum aperitur per mortem aui relicto nepote ex filio primogenito, & relicto altero filio secundogenito, & inter casum quando idem feudum aperitur per mortem fratris relicto fratre, & relicto nepote ex altero fratre, cum in isto cessent prærogatiuæ, & qualitates consideratæ in filio respectu patris, & sic ex diuersis non sit facienda illatio *l. papinianus. ff. de minor.*

Verum non est discedendum ab his, quæ supra diximus, Quoniam hic non agitur de succedendo Alexandro patruo vltimo possessori, sed de succedẽdo Comiti Petro Antonio aui primo acqui- 32 renti oppidi Metulæ, † cum in feudi successione attendamus stipitem, adeò vt vltimus vasallus dicatur succedere primo acquirenti, maximè quãdo aliquis nõ superest ex linea vltimi possessoris vt contingit mortuo Alexandro sine filijs, quo casu inspicitur gradus in successione respectu primi inuestiti, non vltimi possessoris, vt in terminis concludit *Card. Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib.* 23. *tit.* 29. *n.* 10.

Nec debet attendi, quod ex aduerso dicitur auctoritatẽ *Card. Mant.* nõ suffragari, cũ incidẽter lo- 33 quatur, & non discusso articulo, † Quoniã immo ex professo illũ defendit subdens rationem, quia proximitas gradus debet spectari ab vltimo vasallo defuncto quamdiu aliquis superest ex ea linea, ad quam feudum peruenit, illi enim qui ex ea orti sunt sibi inuicem succedunt alijs lineis exclusis, quasi hoc vsu receptum sit, vt feudũ nõ transferatur ad alias lineas *c.* 1. *in fin.* 34 *de natur. success. feud.* Quod non est quando illa linea prorsus deficit, tunc enim qui sunt ex alijs lineis proximiores primo inuestito debent admitti ad successionem feudi; Etenim proximior

mior vltimi defuncti potior habetur, vt in eius linea feudum permaneat, ne ille, qui ex ea linea est proximior defuncto excludatur à remotiore alterius lineæ, quamuis primo inuestito sit proximior, Vnde si nullus ex ea linea supersit, proximitas à primo inuestito metiri debet, cui in feudo succedatur *Bald. in c.1.n. 2. ad med. de eo qui fib. & hæredib. suis. Parif. conf. 23. n. 131. lib. 1.*

Huiusmodi distinctio *Card. Mantic.* ab alijs etiam 35 recipitur, pront illam prius comprobauit † *Decian. conf. 21. n.6. & 7. lib.1. & conf.98. n.13. & 14. eod. lib. Aym. conf. 950. n. 1. cum seq.* & secundum hanc distinctionem sunt concordandæ opiniones illorum, qui tenent in feudis esse inspiciendam proximitatem respectu vltimi 36 possessoris † non primi acquisitoris iuxta *conf. Gabr.86.n.14.lib.1.cum alijs qui exaduerso allegantur*, & multos adducit *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. lib. 23. tit. 29. n.6. Rosental. de feud. conclus.57.n.11.*

Et licet exaduerso opponatur distinctionem prædictam non debere admitti, eum solus *Aym.* illam approbet, de cuius auctoritate parum cu-37 ratur, † Tamen eius opinio habet alios sequaces, vt supra ostensum est, & satis etiam esset sola eius auctoritas, cum stetur Doctori distinguenti, maximè quando habet rationem vt dictum est supra *ex Card. Mantic. & Decian. al-38 legatis*, † quibus magis adhærendum est quam soli *Molin.* contrarium sentienti *de primog. 39 hispan.lib.3.c.9.n.3.* † Maximè quia omnes Doctores dum præsupponunt ob defectum lineæ quod fiat transitus ad aliam, intelliguntur de linea habito respectu ad proximitatem primi acquirentis, vt notat *Decian.d.conf.21.n.7.lib.1.* vbi ita declarat *Isern. in c. 1. de success. feud. & in c.1.de eo qui fib.& suis hæredib.& Præpos. col. 10.in princ. vers. quintodecimo hoc probatur. n. 10. de feud. march.* & voluit etiam *Parif. conf. 23. n. 131. lib. 1. And. Gail. obseruat. 154. n. 3. lib. 2. Ruin. conf. 142. n. 17. lib. 3.*

Quibus stantibus non est disputandum, an quando agitur de feudo vacante per mortem patrui nepos ex fratre maiore sit præferendus patruo 40 minori, † quamuis si de hoc contingeret dubitari etiam verior sit opinio ad fauorem nepotis, cum omnia quæ pro eo adducuntur in succedendo auo habeant etiam locum, quando ageretur de succedendo patruo, & licèt multa per modum disputationis exaduerso allegentur, Ta-41 men omissis argumentis, † satis est nobis Doctores maioris auctoritatis tenere pro nepote, vt concludit *Socin. conf. 252. visis instrumentis. col. 7. in fin. vers. præsuppono etiam quod hodie. n. 11 lib.2.* & sequitur *Franc. Aret. conf.162. diligenter. col. 1.* & de veriori opinione testatur *Tiraq. de primog. q.41. n.1. & 3.* quod voluit etiã *Petr. 42 de fideicõmiss. q.11. n.164. vers. & ita in fin.* † cuius auctoritas licèt exaduerso non attendatur tamquam non sit indicandum exemplis, Tamen donec non constet de melioribus rationibus & *Stephani Gratiani*

auctoritatibus non crederem esse tutũ à prædictis discedere, Maximè quia præsupponitur etiã ita fuisse obseruatum in confirmatione inuestituræ facta per Summum Pontificem Paulũ Tertium Serenissimis Vrbini Ducibus, vbi in Ducatu vacante per deficientiam lineæ primogeniti vocat nepotem secundo genito prædefuncto ante patruum tertio genitum.

Nec faciunt quæ dicuntur de transmissione, seu repræsentatione, in qua videtur solùm fundatũ 43 ius nepotũ, † Quia potius in primogenituris censetur semper vocata linea recta ex propria vocatione absq; alterius iuris transmissione *Isern. in c. imperialem. §. præterea ducatus. n.4. de prohib. feud. alienat. per feder. Præpos. in c.1. n.10. ad fin. de feud. march. Tiraq. de primog. q.40. n.111. cum alijs per Ludouic. Molin. de primog. hispan. lib. 3. c.6. n.19. & lib.1. c.1. n.17.*

Cum præsertim filij Sfortiæ, & Comes Iulius Cæsar extiterint inhabiles ad succedendum in oppido Metulæ ante mortẽ Comitis Palmerini, quo stãte sequitur Palmerinum esse primogenitũ post Alexandrũ vt ostẽditur in facto, Inhabilitas autẽ Iulij Cæsaris est clara, quia viuente Palmerino erat professus in religione Hierosolymitana, 44 quod † licèt exaduerso negetur, vel saltem prætendatur potuisse succedere in feudo exemplo Clerici volente Domino seruiendo per substi-45 tutũ, † Tamen ista voluntas domini erat probanda, quod voluerit renunciare huic fauori suo, & cõfidere de extraneo substituto, sicut de Vasal-46 lo *Aym. conf. 303. n.6.* † Neq; exemplum de Clericis subsistit, cum immo in eis verior sit opinio vt sint ipso iure inhabiles, adeò vt neq; Dominus possit eos ad successionem recipere inuitis 47 proximis feudi successoribus, † Ita vt neq; talis persona ad feudum recipiatur, vt per substitutũ feudalia seruitia explicet *Rosental. de feud. c. 7. conclus. 30. n.14. & 15.* Et tales Milites esse incapaces feudorũ dicit verius esse *Menoch. de arbit. in addit. cas. 36. n.17. Cattellan. in memorab. in verb. clericus. in fin. Roland. conf. 23. n. 39. lib. 1. Franc. decis. 179. n. 4. lib. 3.* Adeò vt quamuis etiam consuetudine admitterentur, esset docendum de licentia Magni Magistri *Thesaur. q. 18. n. 7.*

Inhabilitas etiam filiorum Sfortiæ fuit probata in facto, Quia cum ipsi essent præferendi Alexan-48 dro tertio genito, † passi sunt eumdem Alexandrum inuestiri de feudo de quo agimus, & per consequens ceciderunt ab eorũ iure *c. 1. §. titius filios. & ibi Bald. in princ. si de feud. defunct. fuer. cõtent. int. domin. & agnat. vassall.* Quamuis etiã posset dici, quod licèt filij Sfortiæ nõ fuissent inhabiles ad succedendum, non tamen ex hoc sequitur, quod Palmerinus non fuerit primogenitus respectu Rainutij, & quod Palmerinus nõ habuerit hoc ius excludendi Rainutiũ in 49 successione huiusmodi feudi † Neq; enim oportet, quod istud ius transmittẽdi in filiũ habeatur in actu, cum sufficiat in potentia *l. is cui. de act. & oblig. Capell. Tholos. q. 434. in princ.* & per

consequens ista spes, quæ erat in Palmerino excludendi Rainutium si vixisset Palmerinus, 50 transmissa fuit in Comitem Antonium,† Quidquid aliud sit quando pater nullo tempore primogenituræ ius habuit neque in actu, neque in potentia & spe, si videlicet pater fuisset spurius, vel naturalis *Molin. de primog. hispan. lib. 3. c. 7. n. 1. & 4.*

Neque prædicta de consensu & caducitate à feudo, de quo agimus possunt retorqueri in Comitem 51 Antonium, vt ex aduerso prætenditur, † Quia vt aliàs ostensum fuit non constat de certa & perfecta scientia, quæ requiritur ad hoc vt militet dispositio *c. 1. §. titius. si de feud. fuer. cont. int. dom. & agnat.* vt concludit *Ias. cons. 7. in fin. lib. 3. & cons. 64. col. 4. vers. secundo requiritur. eod. lib. Dec. cons. 327. in casu proposito. col. 3. post med. vers. secundo principaliter respondetur. n. 5. Bero. cons. 98. n. 22. & cons. 117. n. 4. vers. quo ve-* 52 *ro ad articulum lib. 1.* † Prout in omni materia quando requiritur scientia debet esse plena, cum qualitatibus, & circumstantijs *Glos. in c. consultationi. in verb. sciuerit. de appell. in 6. Felin. in c. à nobis. col. 1. de except. Alex. cons. 114. col. 2. lib. 1.* Et in hoc non est facienda vis, cum ex hoc facto appareat non constare de scientia, neq; de citatione ad sententiam, quæ prætenditur 53 lata inter Iulium Cæsarem, & Fiscum, † stante præsertim reseruatione iurium tertij, quando fuit receptum iuramentum fidelitatis, per quam reseruationem nullum fuit factum præiudicium *Aym. cons. 33. n. 17.*

Minus facit quod si Comes Antonius prætendebat succedere ante effluxum annum & diem à mor- 54 te † tenebatur renouationem petere, & admissus fidelitatem iurare, quo non facto feudum fuit amissum *c. 1. quæ fuit prim. caus. benefic. amittend. Rosental. de feud. c. 6. conclus. 30. n. 1. cum alijs exaduerso allegatis*, Quia omisso quod hic 55 non apparet de scientia, vt dictum est, † Respondetur istam exceptionem non petitæ inuestituræ, & iuramenti non præstiti non posse opponi per tertium *Dec. cons. 144. maturè pro viribus. col. penult. post med. vers. item dato quod isti essent. n. 6. in fin. Corn. cons. 115. n. 3. lib. 1. Oldrad. cons. 139. n. 7. Aym. cons. 913. n. 1. & 10. Siluan. de feud. recognit. q. 24. & q. 76. n. 11. cum seq. Ias.* 56 *in l. 2. n. 19. C. de iur. emphyt.* Ita vt neque sufficiat quod ille tertius à domino causam habeat, nisi etiam constet eumdem dominum propter hoc ius caducitatis feudum in tertium illum transtulisse, aut ei causam dedisse, aut expressè consensisse, vt in eo se fundet *Rosental. de feud. c. 6. conclus. 62. n. 1. vsq; ad 7. & c. 12. conclus. 15.* 57 *n. 22.* † subdens quod quamuis successor singularis possit vti omnibus exceptionibus competentibus domino, à quo rem habuit, Tamen aliud est quando requiritur declaratio voluntatis domini, quod videlicet propterea dederit, vt alterum priuaret ob non petitam inuestituram, de qua declaratione si non constet, tertius 58 non potest hoc iure vti † & quod requiratur declaratio quamuis ista pœna esset ipso iure imposita *Cardin. cons. 92. n. 7. ante med. Dec. cons. 144. n. 5. in fin. cum alijs per Roland. cons. 18. n. 9. cum seq. lib. 1.*

Amplius licèt perdatur feudum per vassallum qui non adit dominum infra annum & non petit inuestituram *c. 1. quæ sit prim. caus. benef.* 59 *amitt.* † Tamen hoc intelligitur dummodo patre mortuo alius non cœperit possidere, tunc enim non datur aliqua priuatio Vassalli, qui non præstitit iuramentum tamquam non existat in possessione, nec percipiat vtilitatem *Abb. cons. 67. in fin. lib. 2. Dec. cons. 144. n. 5. & 6. Ang. cons. 311. ad fin. n. 3. Castr. cons. 181. notandum est in princ. lib. 2. & cons. 311. in fin. lib. 1. & in l. solemnibus. n. 4. vers. item dicit vbi Bald. in fin.* 60 *C. de rei vendic. Guid. Pap. q. 165. n. 1.* Quasi hoc onus petendi inuestituram sit personale per relationem ad feudum, ita vt etiam impensa, onera, & seruitia debita occasione ipsius feudi liberent ab eiusdem oneribus, donec possessio est apud alium *Anchar. cons. 174. in fin. n. 4.* Vbi etiam quod stante dicta carentia possessionis 61 non currit hoc tempus feudatario, † sicuti Prælato, cui neque currit tempus conferendi beneficium, si possessio est apud alium colorata *c. cum nostris. de concess. præbend.*

Ad alia quæ iterum dicuntur de sententia Bonifa- 62 tij, fuit supra responsum, † & vltra ibi adducta, illud fuit factum propter Regni vtilitatem, & eximiam sapientiam illius Regis, qui fuit secundus Salomon, cum in successionibus Regnorum magis sit spectanda publica vtilitas subiectorũ, 63 & habilitas succedentis, † quàm gradus, & ordo ætatis, vt in specie notat *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 23. tit. 27. n. 45. post Bald. in l. si viua matre. C. de bon. matern. & in l. liberti libertaq. C. de oper. libert. Auffr. ad decis. Ca-* 64 *pell. Tholos. 434. n. 4. Thesaur. q. 35. n. 11.* † Quãuis etiam Rex Robertus conscientia ductus studuerit Regnum Siciliæ retransferre ad Regnum Vngariæ, dum neptem suam Reginam Ioannã tradidit in vxorem Regi Andreæ, qui processit ex filio primogenito Regis Vngariæ *Bald. in l. si viua matre. n. 3. C. de bon. matern. Castr. in l. maximum vitium. n. 3. in fin. C. de liber. præterit. Card. Mant. d. tit. 27. lib. 23. in fin. n. 45. post med.*

Cætera, quæ opponuntur de doctrina *Bart. in auth. post fratres. C. de legit. hæred.* sunt sublata cum superius ostensum fueris veriorem esse opinio- 65 nem contra *Bart.* quod etiam in feudo ex pacto, & prouidentia habeat locum ius repræsentationis, Et quamuis multi ex aduerso allegentur in contrarium, Tamen sufficit istam sententiam esse magis veram, & communem, & in iudicijs passim seruari, vt latè testatur *Rosental.* 66 *de feud. conclus. 56. n. 19. c. 7. post Roland.* † qui latè etiam defendit, & docet in iudicando, & cõsulendo ita tenendum *cons. 68. n. 52. cum seq. lib. 1. Rimin. Iun. cons. 410. n. 28. vsque ad 52. lib. 4. Ludouic. Molin. de primogenit. hisp. lib. 3. c. 7.* 67 *n. 47.* † Alios consultò omitto cum per prædictos infiniti allegentur, & per eosdem ostendatur non esse approbandã doctrinam *Bart. in d. auth. post*

fra-

fratres. prout etiam ostendit *Grammat. decis. 1. in fin. n. 31. post Cuman. in l. cum ita legatum. §. fin. de leg. 2.*

Quamuis etiam ex abundanti possit dici, prout 68 etiam dictum fuit supra † nos esse in feudo concesso pro successoribus, quod dicitur hæreditarium, non ex pacto & prouidentia, vel saltem mixtum, non quod sit hæreditarium absolutè & transeat ad quoscumque hæredes, sed quia opus est, vt volens succedere in huiusmodi feudo sit filius & hæres *Aym. cons. 197. col. 2. ad med. n. 5. Ias. cons. 57. n. 1. lib. 1. Alex. cons. 10. n. 8. lib. 3. Castr. cons. 93. col. fin. lib. 2. Curt. Iun. cons. 178. col. 4. ad fin.* † in quibus feudis habet locum ius 69 repræsentationis *Natt. cons. 127. n. 7. Purpur. cons. 390. n. 13. lib. 2. Alex. cons. 129. n. 8. lib. 5.*

Addendum est etiam ad fauorem D. Comitis, magis constare de eius bono iure, cum supponatur attendendum esse in Oppido Metolæ ordinem succedendi, secundum quem succeditur in Ducatu Vrbini iuxta inuestituram Pauli Papæ III. vbi clarè deciditur quæstio pro nepote ex fratre secundo contra Patruum tertium fratrem in successione Ducatus vacantis per mortem primi fratris, Disponitur enim in dicta inuestitura, quod deficientibus primogenitis, succedat secundogenitus, seu eius primogenitus, Vnde apparet, quod cum in casu nostro deficiat primogenitus, & superexistat non secundogenitus, sed eius filius vnà cum fratre tertiogenito, filius secundi fratris est vocandus ante tertium fratrem 70 secundum dictam inuestituram, † cuius tenor debet attendi *Bald. in c. 1. de duob. fratrib. à capit. inuest. Ias. cons. 114. col. 4. in fin. n. 4. lib. 1.* Maximè cum in loco inferiori non adsit aliquod ius 71 particulare circa huiusmodi successionē, † adeò vt sit recurrendum ad illud, quod seruatur in loco superiori *Bart. in l. 1. col. penul. in fin. n. 41. q. 36. C. quæ sit long. consuetud.* cum alijs per *Handed. cons. 13. n. 58. lib. 1.*

Neque oberit, quod potius sit attendenda inuestitura prius concessa per Iulium Papam II. Serenissimis Vrbini Ducibus, in qua videtur vocari 72 maior natu ex filijs, † quod facit, vt prius censeatur vocatus filius, quàm nepos etiam quod nepos superfit ex filio præmortuo, quasi tunc non vocetur primogenitus, vel maior natu simpliciter, sed filius primogenitus, seu maior natu, cum qualitas filiationis non conueniat nepoti iuxta opinionem *Bald. in l. 3. C. de suis & legitim.* cum alijs per *Surd. cons. 403. n. 35. lib. 3. Peregr. cons. 39. n. 18. lib. 1. Alex. in l. is potest. n. 4. vbi Ias. n. 46. de acquir. possess. Albens. cons. 60. n. 5. Dec. cons. 143. n. 24. Rimin. Iun. cons. 544. n. 66. lib. 5. Milanes. decis. 9. n. 43. Rot. coram R. P. D. Litta. Fulginaten. 16. Decembris 1596.* † Quia 73 omisso quod ista opinio est dubia & multi tenēt in contrarium, tollitur omnis difficultas in casu nostro, in quo habemus secundam inuestituram claram & expressam ad fauorem Nepotis, Quamuis enim etiam attendi deberet prima 74 inuestitura, † Tamen intelligitur in his, quæ dubia sunt in secunda, quia prima vti radix declarat secundam in non expressis, sed quando in secunda, prout est ista de qua agimus, adest aliquid clarè expressum ab habente potestatem, vt est Papa & Imperator illa attendi debet, quamuis etiam præiudicaretur agnatis & vocatis *Decian.* in specie qui alios allegat *cons. 58. n. 60. lib. 2.* † Prout regulare est, vt semper prima in- 75 uestitura dubia per posteriorem claram & perspicuam declaretur *Ceph. cons. 3. n. 29. & cons. 28. n. 14. lib. 1. Dec. cons. 192. pro tenui facultate mea. col. vlt. post med. vers. licet enim. n. 6. Curt. Iun. cons. 21. n. 8.* cum alijs per *Rosent. de feud. c. 6. conclus. 69. in littera o. fol. 244.* vbi tamen non approbat *Decian.* quo ad præiudicium vocatorum, de quo modò non est quæstio.

Potuit igitur per Summum Pontificem Paulum declarari prima inuestitura Iulij Papæ II. & per consequens opinio illa dubia Doctorum, dum contendunt an nepos excludat patruum quando non vocatur simpliciter primogenitus, sed filius primogenitus, seu primogenitus natu maior, Maximè quia huiusmodi declaratio est magis 76 conformis iuri communi, † secundum quod Nepos venit appellatione filij in materia feudali *Alex. cons. 124. n. 7. lib. 4. post Bald. in c. 1. col. 2. in fin. n. 6. in 8. notab. de alienat. feud. Præposit. in c. 1. §. & quia vidimus. n. 5. de his qui feud. dar. poss. latè Ias. in l. de quibus. col. 4. post princ. vers. iuxta prædicta quæro. n. 19. ff. de legib.* vbi quod est magis communis opinio, & sine dubitatione 77 sequenda, † quia si in vltimis voluntatibus hoc est verum tamquam in eis fiat larga interpretatio, multò magis in feudis, in quibus fit latissima interpretatio, cum sint beneficia *Idem Ias. in l. si extraneus. n. 22. ff. de condict. caus. dat. & in l. gallus. §. instituens. n. 24. de liber. & posth.* cum alijs per *Rosental. de feud. conclus. 15. c. 7. n. 8. Schrader. eod. tit. p. 7. c. 5. n. 2.*

Maximè quia pater & filius natura reputatur vna 78 & eadem persona † *l. vlt. C. de impub. & alijs subst.* Vnde cum istud natura fiat, clarè ostenditur id esse non tam ex fictione iuris, quàm ex veritate iuris naturalis, & sic non fictè, sed verè, & per consequens, si pater erat primogenitus, ita etiam & nepos ex eo natus est primogenitus, quia generatio habet secum concomitan- 79 tiā temporis necessariam, † Itaut ex eo tempore debeat existimari fuisse natus, quò & pater natus est, licèt etiam postea iterumq. natus fuerit, quia huiusmodi iterata natiuitas non tollit, nec obumbrat veritatem primæ, prout in proposito notat *Tiraq. de primog. q. 40. n. 37.* 80 & sic filius primogeniti † verè dicitur primogenitus, vt dicit *Abb. cons. 85. n. 6. lib. 1.* Et etiam viuo patre habet primogenitus quoddam ius 81 formatum, † quod transmittit ad primum nepotem, vt notat *Add. ad Dec. cons. 443. in verb. succedat.*

Quibus accedat voluntas & dispositio Comitis Petri Antonij primi acquirentis, quam si volumus attendere, licèt discrepet à prædicto ordine succedendi in Ducatu Vrbini, Tamen certum est Comitem Antonium esse præferendum Aduer-

sario

sario tamquam seniorem de familia iuxta mentem, & dispositionem testatoris, qui semper voluit eum, qui ætate maior est, debere succedere in huiusmodi feudo; & esse dominum, & Gubernatorem eius vita durante, ex quibus verbis apparet, quod successio spectat ad eum, qui senior inuenitur in omnibus descendentibus
82 tempore mortis senioris, † cum maior in dubio accipiatur pro maiore natu, seu ætate, si ratio subiectæ materiæ aliam interpretationem non suadeat *l. si pater. §. fin. de adoption.* & ita in specie multis comprobat *Alex. cons. 123. col. 1. lib. 1. & cons. 4. col. 1. n. 3. & ibi Natt. in addit. lib. 4. Bero. cons. 71. n. 19. cum seq. lib. 1. Dec. cons. 443. in casu ad me transmisso. col. 4. in fin. n. 24. Abb. cons. 85. n. 3. lib. 1. Paris. Ofasc. Milanes. & alij.* de quibus per *Peregr. de fideicommiss. art. 13. n. 86. vers. quod si maior de domo.*

Et facit, quia quando vocantur antiquiores de
83 domo & generatione, † seu maiores natu absque expressione nominis proprij, fuit habitus respectus ad qualitatem antiquitatis, itaut semper possessore mortuo antiquior succedat *Anchar. cons. 27. non seruato ordine. col. 3. Roman. cons. 438. col. penult. ad med. n. 14.* vbi latè *Mandos. in addit. in verb. consuluit. Tiraq. de primog. q. 3. n. 10. Felin. in rubr. de maiorit. & obedien. col. vlt. in princ. n. 12. Dec. cons. 516. n. 16. ad med. Bertrand. cons. 23. ex themate. n. 9. lib. 1. Molin. de primog. hispanor. lib. 1. c. 5. n. 19.* & de *d. cons. Anchar. Aym. cons. 161. n. 9. & cons. 180.*

Neque est facienda differentia an testator dixerit,
84 succedat maior filius in perpetuum, † vel succedat maior ex descendentibus, quia in testamentis non accipitur pro filio primi gradus, sed pro omnibus descendentibus, qui veniunt appellatione filiorum quocumque modo testator dicat, quando constat, prout in casu nostro, testatorem voluisse suam dispositionẽ in futurum protrahere, ac suæ descẽdentiæ prouidere *Alex. in l. gallus. §. instituens. n. 7. de liber. & posth. & cons. 26. n. 5. lib. 3. Socin. in l. cũ auus. n. 80. de condit. & demonstrat. & cons. 43. n. 3. lib. 3. Afflict. in c. 1. n. 46. de natur. success. feud. Ias. in l. de quibus. n. 20. de legib. Ruin. cons. 35. n. 3. lib. 1. Dec. cons. 198. in causa mihi commissa. n. 8. Molin. de primog. hispanor. c. 6. lib. 1. n. 29.*

Semper igitur erunt potiora iura pro D. Comite Antonio in successione, de qua agimus, siue inspiciamus ius commune, seu obseruantiam, siue inuestituras Summorum Pontificum, seu dispositionem testatoris primi acquirentis, vt ex superius adductis apparet.

Nec repugnat, quod adsit sententia quæ præiudicat Comiti Odoardo, tamquam lata contra
85 vnum de agnatione, † stante eius scientia, quo casu dicitur nullum adesse, qui huic opinioni repugnet ex *Schrader. de feud. c. 6. p. 8. n. 5.* Etenim fundamentum huius scientiæ corruit, cum nullibi de ea constet, Ideò ab eo qui se fundat in tali scientia est prius legitimè articulanda, &
86 probanda, non in genere, & simpliciter, † sed tempore latæ sententiæ cum omnibus suis qualitatibus, quod procedit quamuis etiam essemus in coniunctis, quia ad istum effectum iura consanguinitatis non sufficiunt, prout in specie ita declarat *Dec. cons. 445. in casu ad me transmisso. col. 9. in fin. vers. cum ergo sententia n. 35. & 36.*

Qua scientia exclusa, sequitur conclusio magis vera & recepta, quod sententia lata contra vnum
87 de agnatione † non præiudicat alijs agnatis non citatis & ignorantibus *Felin. in c. vlt. col. 2. in fin. vers. intellige prædicta. n. 5. de maiorit. & obedient. Ofasc. decis. 157. per tot. Cephal. cons. 133. n. 83. lib. 1.* & de magis vera & communi opinione testatur *Schrader. de feud. c. 6. p. 8. n. 4. in fin.*
88 vbi † quod malè contrarium tenent *Alex. Pinell. Iacob. de S. Georg. & alij per eum allegati.*

Nec turbat, quod immo verior sit opinio, vt talis sententia præiudicet alijs etiam non citatis,
89 vt ex pluribus † latè tradit *Rosent. de feud. c. 9. membr. 1. conclus. 28. per tot. cum multis per Pinell. in l. 1. p. 3. n. 48. cum seq. C. de bon. matern. Couar. pract. quæst. c. 15.* & latius *Peregr. de fideicomm. art. vlt. n. 50. vsque ad 61.* † vbi etiam quod non impedietur executio per istum non citatum, neque illi dabitur appellatio etiam in casibus, in quibus daretur, quando prout in casu nostro, sumus in Iudicibus supremis, à quorum sententijs non est licitum appellare.

Nam in casu nostro huiusmodi conclusio non applicatur, quia sumus in vasallo succedente in feudum, qui non venit repræsentando alium va-
91 sallum, † sed succedit ex propria persona iuxta formam inuestituræ, itaut inter istos vassallos nulla sit connexitas, Vndè meritò sententia contra vnum lata non debet alteri præiudicare, quidquid aliud sit in successoribus, vel substitutis, ac cæteris qui veniunt tamquam connexi, & repræsentatiuè, & potius secundariò quàm principaliter, prout ita intelliguntur in contrarium adducti, vt in proposito latè concludit *Dec. cons. 445. col. 9. in princ. n. 30. vsque ad 34.* vbi etiam addit, quod potentius est ius vasalli in ipso feudo quàm substitutorum, & similium tamquam procedens ex contractu, in quo spes conditionalis in hæredem transmittitur *§. ex conditionali. instit. de verb. oblig.* quod non est in substituto *l. 1. §. sin autem sub conditione. C. de caduc. tollend.*

Cum igitur simus in principali, & in æque habente interesse succedit alia conclusio per Docto-
92 res approbata, † quod talis sententia non potest obesse, neque facit ius quo ad æquales in gradu, & in iure litigandi *Bald. in l. 2. n. 2. col. 2. in fin. & ibi Salic. in fin. vers. item lata. C. quib. res iudic. non noc. Felin. in c. quamuis. 25. col. 5. in princ. vers. de sententia lata. de re iud. Tiraq. de nobilit. c. 37. n. 7. Pinell. in l. 1. p. 3. n. 49. col. 5. in princ. limit. 1. C. de bon. matern.*

Ideò exemplum datur per Doctores, quod si ex tribus fratribus duo litigant, videlicet primogenitus, qui prætendit duas partes hæreditatis paternæ secundum statutum, seu consuetudinem
93 quæ † inter nobiles defert duas partes primogenitis, & secundus frater, qui dicit patrem eorum

fuisse

fuisse ignobilem, & quod properea debet æqualiter succedere, si primogenitus obtinuit sententiam super nobilitate patris, & consequenter super adiudicatione duarum partium hæreditatis, Non tamen talis sententia præiudicabit tertio fratri qui non fuit in lite citatus, & vocatus si velit æqualiter succedere tamquam inter ignobiles, cum eius æquè principaliter intersit, ac illius secundogeniti *Tiraq.* in specie *de nobilit.c.37.n.7.ad med.vers.quod vt facilius.*

Neque obstabit, quod quatenus talis sententia non præiudicaret, Tamen nulla debet modo competere actio, † tamquam simus in vocatis in diem incertam, quibus non licitum est de successione agere, antequam casus illius venerit, cum possit interim iudicium reddi elusorium, si contingeret prius obitus illius, qui talem successionem prætendit *Rosental.de feud.c.9.memb.2.conclus.83.n.18. Ludouic. Molin. de primogenit. lib.3.c.14.per tot.*

94

Quia non est inconueniens vt possit inchoari iudicium super iure de futuro, & super eo pronunciari, si ex post facto ius de præsenti superueniat, quasi licita sit † petitio, vt declaretur sibi ius competere absque eo, quod fiat executio, nisi postquam dies aduenerit *l.1.§.fin.de pignor. act. l.si mandauero tibi.la 1.ff.mand. l.aquilia.ff.ad ad leg.aquil. Surd.decis.120.n.11.* † & in specie ita concludit *Couar.lib.1.var.resolut.c.18. in fin.n.8.* vbi quod potest Iudicis officium postulari, vt bona pronuncientur subdita primogenio illudq. ad eum pertinere post obitum possessoris, quod etiam voluit *Suarez.alleg.4.n.2.& 3. Simanc.de primogenit.hisp.lib.1.c.28.*

95

96

Et quamuis *Lud. Molin. & alij exaduerso allegati* tenenant contrarium, † Tamen *Idem Molin. lib. 3.c.14.n.9. in fin.* attestatur quod nostra opinio apud suprema tribunalia pluries in forensibus controuersijs fuit recepta subdens ante *n.1. & n.17.in fin.* quod ista quæstio est multum dubia & controuersa, & proinde in supremis illorum Regnorum conuentibus in causis grauissimis contrariæ hinc inde sententiæ obtentæ fuerunt; Adeò vt stante huiusmodi dubietate non iniusta sit petitio ad causam admittere Comitem Odoardum, vt posit iura sua deducere, quæ forsan non satis plenè proposita fuerunt propter absentiam Comitis Antonij, contra quem fuit lata prima sententia.

97

Et obiectum de reddendo iudicio frustatorio non est considerabile, † cum etiam posit ferri sententia in iure de futuro, quod habet ordinem contingentiæ, licet executio differatur eueniente die, seu conditione, in quo nihil parti fit præiudicium *Suarez.alleg. 4.n.3. & 4. per tex. in l. lege aquilia.ff.ad leg.aquil.cum alijs ibi per eum adductis.*

98

Quo vero ad vltimum est particulariter videndum, cum multi teneant, quod in feudo etiam ex pacto & prouidentia † filij hæredes patris non possunt reuocare alienationem à patre factam in comprehensos in inuestitura *Rosental. de feud.c.9.conclus.69.n.3.fol.614.p.1. Isern. in c.1. in fin. vers. paterna non hæreditaria. qui successor.tenenant. Dec. conf.184. in causa istorum nobilium.n.1.& 2.Paris.consil.16.n.40.& 41. lib. 1. latè Roland. consil.97.n.44.cum seq. lib.1. Grass. in §.hæreditas.q.21.n.29. vers. & hoc tanto magis. in fin. Menoch.consil.89.n.66. & 109. lib. 1. Schrader.de feud.p.7.c.2.n.47.fol.170.p.1.*

99

EPITOME.

Obligatio voti an sit de iure diuino, quamuis proueniat ex volontate humana. ¶ Et an Papa in eo dispenset vt Regularis, & Miles Hierosolymitanus possint accipere vxores. ¶ Et an requiratur magna causa, & vrgentissima necessitas tam in dispensando Monachum, quam dictû Militẽ. ¶ Et quales sint istæ causæ. ¶ Filius vnicus Regis an peccet ingrediendo monasterium. ¶ Per professionem emissam in religione Hierosolymitana an soluatur matrimonium ratum, non consummatum. ¶ Et quid in religiosis ordinum de Alcantara, & Calatraua. ¶ Milites Hierosolymitani an sint verè religiosi. ¶ Et faciant vota castitatis, & paupertatis, & obedientiæ. ¶ Et gaudeant priuilegio fori. ¶ Et admittantur ad feuda, & fideicommissa. ¶ Et comprehendantur sub dispositione Concilij *sess. 3. c. 3. & sess.25. c.15.* cum alijs multis & diuersis effectibus hic enarratis. ¶ Papa an dispenset vt frater se coniungat in matrimonium cum vxore fratris sui, & vt nepos ducat vxorem patrui. ¶ Et de multis similibus dispensationibus remissiue. ¶ Et de monacho qui solet dispensari vt capiat vxorem ad tempus vsque ad sobolis procreationem, ne stirps nobilis deficiat sine hærede, & regnum non pereat.

SVMMARIVM.

1 *Summus Pontifex potest dispensare in voto solemni per professionem facto, vt regularis, & Miles Hierosolymitanus accipiat vxorem. n. 3. 4. 5. & 6. Intellige præcedente vrgentissima necessitate, & iusta & magna causa. n. 9. 10. 11. & 12. & qualis debeat esse. n.13.14. 15.16. 19.20.21.22.& 43.*

2 *Obligatio voti est de iure diuino executioni tradenda, prouenit tamen ex voluntate humana, in qua Papa dispensat.*

7 *Papa potest dispensare vt frater se coniungat in matrimonium cum vxore fratris sui, & vt nepos ducat vxorem patris. Et de multis similibus dispensationibus remissiue. n.8.*

17 *Papa solet dispensare vt monachus capiat vxorem vsque ad sobolis procreationem, ne stirps nobilis deficiat sine hærede, & regnum non pereat.*

18 *Filius vnicus Regis peccat si ingrediatur monasterium.*

23 *Magna causa quæ requiritur in dispensatione monachi, vt possit capere vxorem, est adhibenda etiam si dispesetur Miles Hierosolymitanus.*

24 *Milites Hierosolymitani sunt verè religiosi, & faciunt*

faciunt votum castitatis, paupertatis, & obedientiæ. n. 27.

25 *Per professionem emissam in religione Hyerosolimitana soluitur matrimonium ratum, non consummatum, in quo Papa non dispensat, quidquid secus sit in religiosis ordinum de Alcantara, & Calatraua. n. 26.*

28 *Milites Hyerosolimitani non admittuntur ad officia iurisdictionalia, nec ad fideicommissum, seu feudum, & illos percutiens incurrit excommunicationem, cum multis & varijs effectibus, de quibus n. 29. 30. 31. 32. 33. & 34.*

35 *Episcopi & Cardinales an succedant in feudis.*

36 *Causa vrgens non potest dici si dispensetur super coniugio eius, qui allegat se non posse resistere legi carnis. n. 37. & 38.*

39 *Milites ordinis de Alcantara & Calatraua possunt dispensari, vt ducant vxores, quamuis sint religiosi, non tamen propriè. n. 40. 41. & 42.*

CAPVT CCCCLVII.

RECEPTA est conclusio, & magis vera, quod Summus Pontifex possit in voto solemni 1 per professionem facto dispensare, vt regularis siue monachus accipiat vxorem, Quamuis enim propter repugnantiam non possit fieri, quod professus stante professione non contineat, Tamen poterit Papa, voto castitatis dispensatiuè sublato, licentiare eum, vt contrahat matrimo- 2 nium, † non obstante quod dicatur obligationem voti esse de iure diuino, atque ideo non posse tolli per Principem Ecclesiæ, quia hæc obligatio prouenit ex voluntate humana, licèt ex iure diuino sit executioni tradenda, Vnde cum actus humani subijciantur Principibus, poterit Papa voti obligationem tollere, cum illud eius pote- 3 stati subijciatur, † Ita per supradictas, & similes rationes, reiecta opinione omnes sequentium, concludunt omnes magis communiter *in c. cum ad monasterium. 6. de stat. monach. vbi Io. Andr. col. penul. ad med. Host. col. 5. ad fin. Abb. n. 21. Butr. n. 28. Card. n. 6. Henric. Boich. n. 3. post med. Anchar. n. 24. Innoc. n. 4.*

4 Idem † latè voluit *Felin.* qui de magis communi opinione testatur, & multos adducit *in c. si quan do. 5. col. 3. & 4. n. 5. de rescript. Ias.* qui ita seruandum esse testatur *in l. vlt. n. 2. C. de transact. & in l. si arrogator. n. 4. ff. de adoption. Bald. in l. si pater. in 3. lect. §. in arrogationibus. & in l. si tibi filius. in 1. lect. ff. eod. tit. Socin. cons. 92. col. 2. ad med. lib. 1. Nauar. in sum. c. 12. n. 75. in fin. & de reddit. ecclesiast. q. 1. monit. 55. n. 10. & cons. 37. n. 9. & 10. de voto. & cons. 38. n. 9. eod. tit. & cons. 3. n. 6. de his quæ vi vel met. caus. lib. 1. Henriq. in sum. lib. 11. de matrim. c. 8. n. 11. Cordubens. q. 24. ad fin. lib. 1. latissimè Petr. de Aragon. de iust. & iur. q. 88. de voto. art. 11. col. 7. vsque ad 14.*

5 vbi † respondet omnibus, qui contrarium sequuntur, quod videlicet in nullo casu possit dispensare in voto solemni continentiæ, neque propter salutem alicuius Regni, neque pro con- 6 seruando humano genere ne pereat; † Quid- quid enim isti dicant, contrarium est verius, prout etiam vltra relatos concludit *Archid. in c. sunt quidam. 25. q. 2. n. 5. Cassan. super consuetud. Burgund. rubr. 3. §. 5. in verb. excepta les religieux. n. 17. fol. 454. Rosental. de feud. c. 7. conclus. 30. n. 4. in glos. in litt. e. latè Couar. in c. 2. n. 10. & 11. de testam. Ferdin. Rebell. de obligat. iustit. lib. 3. de matrimon. impedim. q. 4. sect. 1. ad fin. Eman. Roder. quæst. regul. 24. art. 2. tom. 1.* Cæteros omitto, cum nimis longum esset omnes recensere, & multos etiã adducit *Natt. cons. 33.*

7 vbi etiam † quod Papa potest dispensare, vt frater se coniungat in matrimonium cum vxore fratris sui, & vt nepos ducat vxorem patrui *Anchar. cons. 373. reuocatur in dubium. in fin.*

Et de multis dispensationibus concessis per Sum- 8 mos Pontifices in prædicto casu † faciunt mentionem *Felin. Marineus Siculus, Beluetius, & alij,* de quibus per *Petr. Aragon. de iust. & iur. q. 88. de voto. art. 11. col. 5. ad med. fol. 756. Nauar. cons. 38. n. 11. de voto. lib. 3. Rom. cons. 332. n. 13. cum seq. & cons. 307. n. 4. vbi Mandos. in addit. in verb. orirerur.*

Prædicta tamen sunt intelligenda, quando adesset 9 aliqua vrgentissima necessitas, † vt dicit *Nauar. in summ. c. 12. n. 75 in fin.* & ex iusta & magna causa, & Deo placente *Anchar. in c. cum ad monasterium. n. 24. de stat. monach. & ibi Henric. Boich. col. 2. in fin.* Quia illa cessante non permitteretur hoc fieri, cum non esset dispensatio *Card. in d. c. cum ad monasterium: col. penult. ad* 10 *med. post D. Bernard. 3. de consider at. c. 23.* † Et maximam causam, & necessariam, quæ vix potest accidere dicit *Cordub. q. 24. in fin. lib. 1.* Et vrgentem, ac maximam, & grauem debere esse dicit *Socin. cons. 92. col. 3. ad med. lib. 1. Henriq. in summa. lib. 11. c. 8. n. 11. Ias. in l. vlt. n. 2. C. de transact. Felin. in c. si quando. n. 5. ad fin. de* 11 *rescript. Natt. cons. 33. ante n. 1.* † Et iustam & magnam causam debere adesse dicit *Nauar. cõs. 2.* 12 *n. 3. de conuers. coniugat.* † vbi loquitur etiam de Militibus Hierosolymitanis, in quibus eamdem causam requirit in huiusmodi dispensationibus sicut in monachis, & religiosis non militaribus.

Exempla autem istius maximæ, & vrgentissimæ 13 causæ afferuntur per Doctores, † quando videlicet tota Christianitas, vel aliqua pars eius esset in periculo, nisi Monachus fieret Rex, cum non esset alius, qui sciret, vel posset aliquod regnum regere, nisi monachus, vel quando illi, qui possunt dare regnum dicerent nollé concedere, nisi monachus accipiat in vxorem talem Reginam, aliàs daturi Regnum infideli, vel Tiranno, tunc enim esset præferenda ista publica vtilitas commodo priuato continentiæ, & vitæ contemplatiuæ, cum sit credendum, quod magis placeat Deo, vt quod communiter est vtile 14 eligatur, prout dicta exempla ponit † *Innoc. in c. cum ad monasterium. n. 4. Io. Andr. col. penult. post med. Hostien. col. penult. & vlt. Butr. col. fin. in princ. Card. col. penult. ante med. Henric. Boich. col. 3. in prin. Anchar. n. 24. de stat. monac.* Vel si aliquis Rex infidelis vellet redire ad fidem

cum

15 cum toto suo Regno, † si posset ducere monialem, tunc enim credendum est esse hoc magis Deo carum, quàm continentia vnius hominis, qui mains meritum habebit obtemperando Vicario Christi, quàm continendo *Abb.in d.c.cum ad monasterium. n. 21. de stat.regular.*

Seu quando potest inueniri rationabilis causa,

16 scilicet progressus maioris boni, † & vitatio mali, sine per comparationem ad rem publicam, siue ad vouentem, vt reformatio pacis inter Regna, quod est maius bonum Christianitati, quàm continentia vnius personæ, quasi tūc dictet ratio, vt existens in Ecclesia loco Dei prouideat periculis communitatum, & personarum pensatis vtilitatibus, & damnis *Cardin. in c.cum ad monasterium.col.vlt.ante med. n. 6. de stat.monac.*

Aut ne stirps nobilis deficiat sine hærede, & regnū

17 non pereat, † tunc enim saltem Papa dispensabit, vt matrimonium duret ad tempus, putà quod monachus capiat vxorem vsque ad procreationem sobolis *Ias.in l.vlt.n. 3. C. de transact. & in l.si arrogator. n. 4. & 5. ff. de adopt.*

18 vbi † etiam quod filius vnicus Regis peccat, si ingrediatur monasterium *Bald. in l. si paterfamilias. §. in arrogationibus. ff. de adoption. & in l.si tibi. ff.eod.tit. Rosental. de feud. c. 7. conclus. 30.n.4. in glos.in littera e.*

Siue pro magna guerra sopienda, aut pro cultu

19 Dei ampliando, † si essent pauci fideles, aut pro vitanda strage animarum, Nam hoc casu posset Papa dispensare, vt contraherent simul etiam monialis & clericus *Anchar.in c. sunt quidam. ante fin.25.q.2.*

Vel ad componendas lites multorum regnorum *Emanuel Roder.quaest.regular.25.tom. 1. art.2. post Spiebium per eum allegatum de contin.*

20 *lib. 5. c. 5.* † vbi refert cum aliquibus religiosis professis aliquando fuisse dispensatum ob prædictam causam.

Prout quando votum solemne continentiæ est im-

21 pedimentum maioris boni; † Nam tunc Papa habet iustam causam dispensandi, quando videlicet per matrimonium alicuius solemniter vouentis etiam monachi posset pax patriæ procurari *Io. Andr.in c. semel deo. 51. in fin. de regul. iur. in nouell. Cordubens. lib. 1. quaest. theolog. c.24. ad fin.*

Idem quando timetur ne tumultus alicuius regni

22 fiat, nisi certus successor regni declaretur, † si fortè magnates eiusdem Regni prætendant sibi competere, vel maxima bella dubitentur inter regnicolas ab vna parte, & alios exteros iure cognationis, vel alijs causis prætendentibus in illo regno successionem, quæ licèt sint incerta, & futura, tamen sunt consideranda ad effectum similium dispensationum, prout consuluit *Nauar.consil.38.n.20.cum seq.lib.13.de voto.*

An autem quæ dicta sunt de Monachis & regularibus procedant in Militibus Hierosolymitanis

23 S. Ioannis, † de quibus agimus, itaut in eis dispensandis requiratur tam magna causa, prout in Monachis, Concludendum est affirmatiuè, vt notat in specie *Nauar. cons. 2. n. 3. de conuers. coniugat.* cum isti Milites sint verè religiosi, & dicantur Clerici Regulares sub religione S. Au-

24 gustini, † & faciant votum castitatis, ac paupertatis, & obedientiæ *Rot.diuers. decis.491.n. 5.p.1.Nauar.cons.21.lib.3. n. 1.de regular.* cum alijs, de quibus per *Menoch. de arbitr cas.56.n. 16.& 17.in addit.& cons.54. n.17.lib.1.*

Ideo per professionem emissam in religione Hierosolymitana S. Ioannis soluitur matrimonium

25 ratum non consummatum, † in quibus Papa non dispensat, quidquid aliud sit in religiosis ordinum S.Iacobi de Alcantara, & Calatraua, quorum professio non dirimit dictum matrimonium *Roder.quaest.regul tom.3.q.1.art.7. Petr.de Aragon de iust. & iur.q.88. art. 10. de voto. col. antepenult.in princ. Corduben. de casib. q. 178. Nauar.de reddit.ecclesiastic.ad fin. & cons.2. de*

26 *conuers.coniugat. lib. 3.* † Quidquid contrarium sequantur *Sot.in 4.distinct.27.q.1. art 4. col.antepenult. & Sarmient.de reddit. ecclesiast. lib.4. q. 13.* Quia contra eos est verior opinio, vt testatur *Rebell.de obligat.iust.lib.3. q.4. de matrimon.impedim. p.2. sect.2.col.2. in princ. fol.319. Barbos. in rubr. ff solut. matrim. p.2. n.82.* cum alijs per *Sancez de matrimon. lib. 2. disp. 18.n.8.*

27 Cū † isti sint verè religiosi & professi, & eorum ordo sit religio, itaut de eis sit dicendum quod de cæteris regularibus professis, vt ex resolutionibus Sacræ Congregationis Concilij testatur *Idem Rebell.d.q.4. sect.2.col.2.in princ.*

Quare etiam prædicti Equites Hierosolymitani tamquam veri religiosi non admittuntur ad of-

28 ficia iurisdictionalia, † aut deputationem Ciuitatis, neque ad fideicommissum familiæ relictum, nec quidem quo ad vsumfructum, Et illos percutiens incurrit excommunicationem, Et statutum loquens de religiosis & professis ex

29 stricta significatione extenditur ad eos, † Et non possunt prorogare iurisdictionem, & consentire in non suum Iudicem, Et præceptoriæ huius ordinis sunt amouibiles ad nutum Magni Magistri, ac conuentus, cum tamquam religiosi nihil proprium habere valeant, nihilq. eis in perpetuum concedi possit, Et nati ex huiusmo-

30 di Militibus expresse professis † dicuntur incestuosi, sicut si essent nati ex religiosis, Et dispositio *Conc.Trid.sess.6.c.3.* dum concedit, vt Regularis possit puniri ab Ordinario loci, si extra monasterij claustra deliquerit, etiā procedit in

31 istis Militibus, † Qui comprehendentur quoque in dispositione *eiusdem Concilij sess.25.c.15.* quo cauetur, ne quis in quacumque religione tam virorum, quam mulierum, qui minori tempore,

32 quam † per annum post susceptum habitum in probatione steterit ad professionem admittatur, Et habent priuilegium fori, sicut aliæ perso-

33 næ religiosæ, † postquam tamen assumpserunt habitum religionis, cum non sufficeret, quod omnia alia fecissent, vt putà probationes pro eius admissione, quamuis etiam soluissent viaticum solitum, ac se præparassent ad insulam Maltæ accedere, prout omnes supradictos casus ex

ex pluribus decisionibus relatis adducit *Ioannes Aloysius Riccius in suis collectaneis decisionum c. 503. & c. 216.* † vbi etiam quod non 34 possunt succedere in feudo *Menoch. de arbitr. cas. 56. n. 17. in addit. & cons. 54. n. 17. lib. 1.* latè *Rosental.* qui multas distinctiones ponit *de feud. c. 7. concl. 30. p. 1. fol. 352.* Exemplo Episcoporum 35 & Cardinalium. † qui non succedunt in feudo, quando illud est rectum & proprium, cum secus sit in feudo concesso sub præstatione annui redditus *Menoch. cons. 54. n. 32. lib. 1.*

Quo ad causas autem quæ modo adducuntur ad effectum obtinendi similem dispensationem, an 36 illæ sint vrgentes, & magnæ, † videtur dubitandum quo ad illam, quæ adducitur. Quia non potest dici vrgens causa dispensare super coniugio eius, qui allegabat se legi carnis non posse resistere, prout similis dispensatio fuit denegata Diacono, pro quo intercedebat Aeneas Siluius tunc Cardinalis apud Calixtum III. cui postea Idem Siluius successit nomine Pius II. *vt in suis epistolis in Cardinalatu compositis. fol. penult.* 37 vbi † scribit esse expectandum ab amico Apostolatum alterius, qui mitior sit, vt refert *Felin. in c. si quando, 5. in fin. de rescript.* Idem voluit *Petrus de Aragon. de iust. & iur. q. 88. de voto.* 38 *art. 11. col. 5. in fin. fol. 716.* † vbi loquitur de Militibus Hierosolymitanis S. Ioannis, cum quibus numquam fuit dispensatum ob istam causam, 39 quia non poterant seruare castitatem, † quidquid sit in ordinibus de Alcantara, & Calatraua, cum quibus talis causa erit sufficiens ad concedendam similem dispensationem, vt per *Petr.* 40 *Aragon.* ibid. † cum istis non repugnet habere vxores, vt concludit *Roderic.* qui alios allegat 41 *tom. 1. quæst. regul. art. 3. q. 25.* † Quamuis etiam tales sint religiosi, vt per *Menoch. de arbitr.* 42 *cas. 231. n. 31. in addit.* † Non tamen propriè, quare non comprehenduntur in dispositione Concilij, cum possint ducere vxores *Idem Menoch. de arbitr. cas. 56. in fin. in addit.* de quibus etiam latè per *Eundem Menoch. cons. 950. in 7. dub. lib. 10.*

Aliæ causæ possent haberi pro vrgentibus, si est verum in facto, quod stante defectu prolis adest timor futuri belli propter multos Principes, 43 qui † prætendunt huiusmodi status successionem, prout supra dictum fuit *ex Nauar. & alijs allegatis*, in quibus omnibus stabitur arbitrio, & religioni Summi Pontificis.

EPITOME.

Derogatio iuris quæsiti an sit necessaria in commutatione voluntatis facta per Papam. ¶ Et quando in ea sit apponenda clausula non obstante. ¶ Et an illa operetur eumdem effectum, ac si dictum fuisset cum plenitudine potestatis. ¶ Et an citatio requiratur. ¶ Regula de iure quæsito non tollendo an cesset in materia de sui natura præiudiciali. ¶ Vel quando agitur de iure quærendo. ¶ Vel in concessione facta per Principem ad tempus. ¶ Vel quando adsunt clausulæ ex certa scientia, aut de plenitudine potestatis, seu non obstantibus, cum similibus derogatorijs. ¶ Legatum etiam pro legitima an consistat in iure quærendo. ¶ Et an requiratur illius petitio & declaratio, itaut ante eam non currat præscriptio, nec consideretur mala fides. ¶ Et an detur illius repudiatio in præiudicium creditorum. ¶ Et quando possit tolli per Principem etiam sine citatione. ¶ Ecclesia parochialis erecta in Collegiatam an præcedat alias parochiales, quamuis non sit derogatum regulæ de iure quæsito. ¶ Locus erectus in cathedralem an applicetur Episcopo cum derogatione iurisdictionis Archidiaconi, quam ibi prius habebat. ¶ Et an priuilegia antiqua amplius deseruiant. ¶ Noua parochia erecta intra fines antiquæ an habeat decimas, quæ prius competebant antiquæ. ¶ Papa an habeat plenitudinem potestatis quæ inducuntur de iure positiuo, sicut in beneficialibus. ¶ Et quando in istis sit apponenda clausula non obstantibus. ¶ Testamentum, & contractus an sint de iure gentium. ¶ Et an actiones quæ ex eis oriuntur sit de iure ciuili, itaut illis per Principem possit derogari.

SVMMARIVM.

1 *Commutatio voluntatis facta per Papam cum clausula non obstante non requirit derogationem iuris quæsiti.*

2 *Clausula non obstante non solum operatur commutationem voluntatis quo ad vnam partem illius, sed etiam reuocationem totius testamenti iam perfecti.*

3 *Commutatio voluntatis valet etiam sine clausula non obstante, quando alicui non fieret præiudicium.*

4 *Princeps quando scienter derogat iuribus alterius non est facienda alia expressio.*

5 *Regula de iure quæsito non tollendo est sublata quando constat quod Papa vsus est verbis quomodocumque derogatorijs.*

6 *Clausula non obstante tollit ius alteri quæsitum, non secus ac si dictum fuisset de plenitudine potestatis.*

7 *Regula de iure quæsito cessat quando materia super qua cadit concessio, est de sui natura præiudicialis. n. 15. Declara vt n. 16.*

8 *Ecclesia parochialis erecta in collegiatam in necessariam consequentiam præcedit alias parochiales, quamuis non sit derogatum regulæ de non tollendo iure quæsito, & n. 9.*

10 *Locus erectus in cathedralem, in quo Archidiaconus habebat iurisdictionem applicatur Episcopo cum abdicatione iurisdictionis d. Archidiacono competentis.*

11 *Castrum si erigatur in cathedralem priuilegia concessa Protectori eiusdem Castri sunt reuocata, & n. 12.*

13 *Monstruosum videtur esse quod vnum corpus habeat duo capita.*

14 *Noua parochia erecta intra fines antiqua debet habere*

habere decimas, quæ prius competebant antiquæ, quamuis nihil de eis in erectione disponatur.

17 *Legatum etiam pro legitima consistit in iure quærendo, & in eo requiritur petitio, & declaratio, ideo currit præscriptio, nec consideratur mala fides. & n. 18.*

19 *Legata, hæreditates, & similia possunt repudiari in præiudicium creditorum, tamquam consistant in iure quærendo. & n. 20.*

21 *Regula de iure quæsito non tollendo non habet locum in iure quærendo.*

22 *Acquisitio effectualis non consideratur in legato ante illius acceptationem.*

23 *Ius quæsitum, ne dum ius quærendum magis potest tolli per Principem stante causa necessaria.*

24 *In concessione facta ad tempus per Principem non consideratur regula de nõ tollendo iure quæsito.*

25 *Princeps potest auferre ius futuri legati, & fideicommissi non agniti.*

26 *Testamentum est de iure gentium, prout sunt ferè omnes contractus, quamuis actiones, quæ ex eis oriuntur sint de iure ciuili, quæ possunt tolli per Principem. & n. 27.*

28 *Citatio non requiritur quando Princeps aufert ius alterius ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, vel cum clausula non obstantibus. & n. 34. 35. & 36.*

29 *Voluntates testatorũ passim per Papã alterantur, & in aliã causam iustam cõmutantur. & n. 30.*

31 *Papa habet plenitudinem potestatis in beneficialibus, Idẽ in his quæ inducuntur de iure positiuo, quando tamẽ apponit clausulã, nõ obstãtibus, cum in beneficijs illa non requiratur. & n. 32.*

33 *Bona sunt accipienda cum suis oneribus.*

CAPVT CCCCLVIII.

IN gratia de qua agimus nullam dixi adesse subreptionem, sumus enim in commutatione volũtatis de vno vsu in aliud facta per Sũmum 1 Pontificem, † cum clausula nõ obstante, quæ sufficit absque eo, quod requiratur vlterior derogatio iuris quæsiti, cum per dictã clausulam satis appareat de eius mente, quod intẽdit vti supremo iure potestatis supremæ vt concludit *Bald. in l. si testamentũ. 10. in princ. & in fin. vers. per temeritatẽ. & ibi etiam Corn. in fin. vers. sed ex plenitudine. n. 9. Ias. n. 3. Castr. n. 2. C. de testam. Alex. ad Bart. in l. legatum ciuitati. in verb. in aliũ vsum. ad med. vers. itẽ nota quod licet papa.* 2 *ff. de vsufr. legat.* † Ita vt huiusmodi clausula, nõ solũ operetur validitatẽ commutationis quo ad vnã partẽ voluntatis testatoris, sed etiã reuocationẽ totius testamẽti iam perfecti, vt concludũt 3 omnes *Doct. sup. citat.* † quãuis in casu, in quo nulli fieret præiudiciũ, talis cõmutatio valeret etiã sine d. clausula nõ obstãte *Castr. in d. l. si testamẽtũ. in fin. vers. sed quæritur an princeps. C. de testã.* Quod magis est in casu nostro, Nã fuit narratum Sanctis. quod testator disposuit de huiusmodi fructibus ad fauorem eius, qui studijs legalibus, seu Medicinæ incumbere vellet, Vnde cum expresse ad tempus talem voluntatem commutauerit ad cõmodum filiarum, vt possint nubere, seu ingredi monasteriũ, apparet eumdem Sanctis. potuisse cogitare, & cogitasse, quod aliquis tũc temporis existeret de familia testatoris aptus ad studendũ, aliàs talis concessio fuisset superflua, & per consequens constat voluisse præiudicare iuribus legatarij, quo casu non erit fa4 cienda alia expressio, † cum illa insit necessariò, & non contingenter, & satis est demonstratum fuisse quid & quale sit, adeo vt scientiam Principis non fefellerit, immò plenariè instruxerit, & per cõsequens si volũtas Principis adest, & potestas etiam subest *Bald. in c. cum ordinem. col. 4. in princ. vers. concludo ergo. n. 10. & col. 6. in princ. vers. & prædicta faciunt ad quæstionem. n. 17. de rescript. Felin. in c. super eo. ad fin. vers. limita omnia prædicta. de offic. delegat.*

Immo in casu nostro fuit derogatum regulæ de iu5 re quęsito, cum sufficiat, † quod Papa vtatur verbis quomodocũq; derogatorijs, ad effectũ, vt sit sublata dicta regula *Rot. coram R. P. D. Sacrato. Cæsaraugustana iurisdictionis. 5. Febr. 1609.* & cũ in casu, de quo agimus, adsit clausula non obstante, per eam est sublatũ ius tertij, cui apparet per Principẽ voluisse derogari, cũ dicta clausula 6 operetur, & tollat ius alteri quæsitum, † nõ secus ac si dictum fuisset de plenitudine potestatis, & ex certa scientia *Alex. cons. 101. visis instrumentis exemptionis. col. 3. ad fin. n. 9. lib. 1. Cin. in l. vlt. n. 3. in fin. vers. petrus videtur dicere. C. si contra ius vel vtilit. publ. Butr. in c. quæ in ecclesiarum. col. penul. ad med. vers. aut totaliter ius tollẽdo. n. 28. & ibi Io. Andr. ante med. vers. vbi verò rescriptũ. de constit. Calder. cons. 12. in princ. de rescrip.*

Ex quibus non obstat, quod non fuerit derogatum 7 regulæ de iure quæsito non tollendo, † Cũ vt dictum est ei fuerit derogatum, vltra quod illa cessat quando materia, super qua cadit concessio, est de sui naturã præiudicialis, prout sumus in casu nostro, in quo præiudiciũ tertij necessariò & apparenter cõtinetur, quia aliàs priuilegium & cõmutatio voluntatis esset sine effectu *Corn. cons. 83. circa primum consultationis. col. penult. post med. vers. tertio respondetur. n. 16. lib. 4. post Bald. in l. nec auus. 4. in princ. C. de emancip. liberor. Rot. coram Card. Seraphino. Ilerden. prabeminẽtiarũ. 26. Iun. 1602.* quę est inter impressas 8 *decis. 1445.* † Vbi de Ecclesia parochiali erecta in collegiatam, quæ eo ipso in necessariam consequentiam pręcedit alias parochiales, quamuis non sit derogatum dictæ regulæ de nõ tollendo, Cũ talis derogatio non sit necessaria, quasi gratia erectionis sit de sui natura præiudicialis di9 ctis Ecclesijs. † Nam mutato statu dicitur mutatum antiquum ius *Rot. coram R. P. D. Sacrato. Lauretana iurisdictionis. 20. Iunij 1616.*

Exemplo loci qui erigitur in Cathedralem, in quo 10 Archidiaconus habet iurisdictionem, † statim enim tollitur huiusmodi iurisdictio, & applicatur Episcopo, quãuis aliàs erectio intelligatur sine præiudicio tertij, vt cõcludit *Host. in c. cum inferior. 16. col. 2. ad med. vers. ex quo aliquis episcopatus & ibid. in fin. vers. eo ipso quod episcopus. de maiorit. & obedien. Rot. coram R. P. D. Sacrato. Lauretana iurisdictionis. 20. Iun. 1616.*

Vnde si castrum erigatur in cathedralem omnia priui-

11 priuilegia antiqua Protectoribus cōcessa † erūt reuocata, neque amplius deseruient, cum eis intelligatur præiudicatum ex natura rei, quæ est præiudicialis, quasi per talē executionē formetur 12 nouū corpus cū nouo Præsule, † qui est Episcopus *Rot. coram R.P.D. Ortembergo. Constantien. iurisdictionis. 18. Maij. 1611. & coram R.P. D. Sacrato. Lauretana iurisdictionis. 20. Iunij. 1616. post Doctores in c. cum inferior. vbi Butr. n. 11. Cardin. n. 10. Bellamer. n. 8. de maiorit. & obedient.* 13 † Maximè quia est monstruosum, quod vnum corpus habeat duo capita *c. sicut in vnaquaque. 21. q. 2. c. in apibus. 7. q. 1.*

Quare etiam noua parochia erecta intra fines antiquæ habebit decimas, quæ prius competebant 14 antiquæ, † quāuis in noua erectione nihil de hoc caueatur *Abb.* qui de communi *in c. cum contingat. n. 8. de decim. Rot. coram R.P.D. Sacrato. Comen. decimarum. 28. Iunij. 1602. & 27. Nouemb. 1607. & corā eodē. Lauretana iurisdictionis, 20. Iunij.* 1616. 15 † Et in summa in omnibus gratijs de sui natura præiudicialibus, vt est vnio, exēptio, erectio, cum similibus, non potest dari de ignorantia Papæ, nec de surreptione, nec de non derogatione regulæ de non tollendo iure quæsito 16 *Card. Seraphin. decis. 1445.* † Quidquid aliud sit quando Papa nō intellexit factū, ex quo oriebatur præiudiciū, prout in istis terminis loquuntur cōtrariæ decisiones *corā R.P.D. Bubalo. Siracusana bonorum. & Siracusana præeminētiar. 16. Febr. 1586.* de quibus *Card. Seraph. decis. 144. n. 6.*

Accedat, quod sumus in legato, de cuius acceptatione non constat tēpore cōmutationis voluntatis factæ per Sanctiss. & sic non sumus in iure 17 quæsito, sed quærēdo, † cū consistat in voluntate legatarij accipere, vel nō accipere, petere, & nō petere, quāuis etiā essemus in legato facto pro legitima, quæ licet debeatur ipso iure per legē, Tamē requiritur declaratio, & petitio, sine qua nō potest quæri respectu realis, & effectualis ac-18 quisitionis, † Ideo tamquam simus in quærendis, non consideratur ante acceptationē mala fides, & currit præscriptio, cū alijs effectibus, quos habent similia iura quærēda *Anchar. in c. sine possessione. col. 11. in fin. vers. item intelligitur cum intendit. n. 7. de reg. iur. Gomes. de testam. tit. 11. de successi. contra testamen. n. 23. Roder. Soarez in l. quoniam. in priorib. limit. 3. n. 2. & 3. & ampliat. 10. C. de inoff. testam. Hōded. cons. 83. n. 47. & 48. lib. 1. Rot. per Mohedan. decis. 151. Put. decis. 128. lib. 1. Bero. cons. 48. per tot. Surd. decis. 25. n. 4.*

Quare etiam legata possunt repudiari in præiudi-19 cium creditorum, cum simus in quærendis, † in quibus licet obesse, quidquid aliud sit in quæsitis *l. vlt. C. de acquir. poss. Couar. in c. rainaldus. §. 3. n. 12. vers. addit præterea. de testam. Gomes. de restit. minor. n. 14. vers. tertio extende.* siue simus in creditoribus chirographarijs, siue hypothecarijs *Socin. Iun. cons. 124. lib. 3. Franc. decis. 101. n. 2. Rot. coram Card. Blanchetto. Romana de Fa-*20 *bijs. 30. Maij.* 1580. † Quod etiam est in hæreditate, & similibus, quæ tamquam de iure quærendo repudiātur in præiudicium creditorum *Sancez de matrimon. lib. 6. disput. 4. in 7. illat. n. 8. ad fin. vers. tandem alij limitant.* Etiam in præiudicium fisci. *Rimin. Iun. cons. 136. lib. 1. Dec. cons. 445. in casu. n. 65. Peregr. de iur. fisci. tit. 1. lib. 5. n. 191. Franc. decis. 101. n. 5. ad fin.*

Cum igitur simus in quærendis, non intrat regula 21 de non tollendo, Nam vt illa procedat, † debet esse ius quæsitum verè, & cum effectu *Rot. diuers. decis. 492. n. 10. p. 3. lib. 3.* quæ acquisitio realis & effectualis, seu incommutabilis non considera-22 tur in legato † ante illius acceptationem, & declarationē *Socin. cons. 2. n. 20. in fin. lib. 3. Surd. cons. 73. n. 57. lib. 1. Gomes. de testam. tit. 11. n. 23.*

Maximè quia talis commutatio fuit facta ex causa dotiū pro puellis filijs fratris testatoris, & ipsius hæredis pauperibus, & omni ope destitutis, 23 qua stante † magis potest per Principē tolli ius quæsitum, ne dum ius quærendū *Felin. in c. quæ in ecclesiarum. 7. col. 14. post princ. vers. vbi autem Papa. in 3. declarat. in fin. n. 31. de constitut.* Præ-24 sertim † quia concessio fuit ad tempus, cum effectus dispositionis testatoris fuerit solùm suspensus, non in totum extinctus, quo casu regula de non tollendo non consideratur *Rot. diuers. decis. 494. n. 8. vers. secundo procedit. p. 3. lib. 3.*

Amplius neque citatio aliqua requiretur in huiusmodi casibus, cum simus in iure futuri legati, seu 25 fideicommissi, † quod potest per Principem auferri, antequā sit agnitum, quia talis acquisitio est de iure ciuili, quam etiam sine causa Papa 26 potest tollere, † Quamuis enim testamentum sit de iure gentium secundum *Bart. in l. interdum. de condict. indeb.* Tamen etiam omnes ferè contractus, & conuentiones fuerunt de iure gētium, & nihilominus actiones, quæ ex ipsis oriuntur, 27 sunt de iure ciuili, † & possunt tolli per Principem, quia solùm aufertur ius agendi, Vnde in proposito benè potuit auferri actio ex testamento, quæ datur legatario contra hæredem, Ita in specie concludit *Alex. cons. 2. visis codicillis. col. penult. ad med. n. 19. & 20. lib. 2. alias est cons. 87.* 28 *lib. 2.* † Vbi etiam quod non requiritur citatio quando Princeps per rescriptum aufert ius alterius, prout in casu nostro, ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, vel cum clausula non obstantibus, quæ idem significat *Alex. cōs. 101. n. 9. lib. 1. Paris. cons. 5. n. 107. lib. 4. Socin. cons. 156. n. 8. lib. 2. post Glos. in c. ad hæc. de rescript. & in c. ex parte. el 2. de offic. deleg. & in l. fin. vbi Cin. C. si* 29 *contr. ius vel vtil. publ.* † Et passim Papa alterat voluntates testatorū *clem. quia contingit. & ibi Glos. in verb. cum apostolica sedis. de relig. domib.* Maximè in casu nostro, in quo nō potest negari 30 commutationē factā fuisse in melius, † Immo in causam necessariā, Vnde illa magis erit sustinēda *c. scripturæ. de voto. c. plus. de reg. iur. Cardin. in d. clem. quia contingit. col. 4. in fin. q. 4. n. 11. de relig. domib. Salic. in l. si testamentū. C. de testam.*

Neque obstat, quod Papa habeat istā plenitudinem 31 potestatis in beneficialibus, † de quibus modo nō agimus *clem. 1. ad fin. vt lit. pend.* Quia verius est illū habere talē plenitudinē tā in beneficialibus, quàm in his, quæ inducūtur de iure positiuo, 32 cū hac tamē differētia, quod vbi Papa aufert ius priuati, oportet, quod apponat clausulam non obstan-

obstãte, licèt secus sit in beneficijs, in quibus valebit rescriptum sine dicta clausula, quasi in eis habeat liberam administrationem, quæ clausula cũ adsit in casu nostro sequitur vt fuerit præiudicatũ iuri tertij in rescripto de quo agimus, vt post *Butr. Imol. & alios* latè concludit *Alex. cons. 2. in fin. vers. non obstat dum dicitur & vers. secundo operatur lib. 1.*

Quæ autem opponuntur de surreptione ob paupertatẽ narratam, quæ prætenditur non adesse, sunt sublata ex facto, ex quo, non solùm constat de ea, sed etiam apparet illam maiorem esse ob debita, & alia onera, quæ si detrahãtur satis erit
33 gratia iustificata, cum bona sint accipienda cum suis oneribus *l. si debitor. C. de distract. pignor. l. debitorem. C. de pignorib. Rebuff. in l. bonorum. appellatione. de verb. significat.*

Ex quibus etiam tollitur obiectum de omissa cita-
34 tione partis iuxta ea quæ ponit † *Socin. cõs. 164. n. 15. vsque ad 24 & cons. 156. n. 7. lib. 2. per clem. pastoralis. §. cæterũ. in 2. respons. de re iudic. Abb. Imol. Card. & alij in c. 1. de caus. possess. & pro-*
35 *priet.* † Quia cùm constiterit Principem vsum fuisse plenitudine potestatis, valebit rescriptum, seu gratia etiam in præiudicium alterius non vocati *Felin. in c. cũ olim. 12. col. 7. ad med. vers. secunda declaratio. n. 8. & ibi latè Add. in verb. afferri potest. de re iudicat. post Glos. & Bart. in l. nam ita diuus. de adopt. Ferret. cons. 82. n. 1. ad fin. vers. ad idem allego. Roman. cons. 369. n. 28. & 29. & ibi Mandos. in verb. citatio & in verb. ne-*
36 *cessaria. Gigas. de pension. q. 37.* † Quod autem in casu nostro voluerit Princeps vti plenitudine potestatis apparet ex clausula ex certa scientia, & non obstantibus cũ similibus *Socin. cons. 156. n. 8. lib. 2. Curt. Sen. cons. 48. n. 26. cum alijs per Mandos. ad Roman. cons. 369. n. 28. in verb. ex certa scientia. Felin. in c. cum olim. 12. n. 8. ad fin. de re iudic. & in c. cum inter. 5. n. 7. de except.*

EPITOME.

Dolus quando consideretur in fideiussore emente pignora debitoris, vel faciendo sibi cedi censum, pro quo fideiusserat, itaut non possit acquirere fructus. ¶ Et an in hoc æquipararetur extraneo emptori. ¶ Intellectus *l. 1 C. de dolo.* ¶ Officium fideiubendi an sit ex gratia, & amicitia, & quando illam fideiussor seruare dicatur. ¶ Quod non possum vt ego an possim, vt quilibet. ¶ Facta emptione census per fideiussorẽ an extinguatur eius obligatio, itaut nõ consideretur amplius in eo actus fideiubẽdi. ¶ Cessio quando valeat non interueniente pecunia. ¶ Si duo insolidum constituunt annum redditũ, & vnus recipit totã pecuniam, & alteri sit promissa indemnitas, & redemptio census, an alter possit redditum sibi comparare, & cogere principalẽ debitorem ad redimendum. ¶ Fideiussor seu administrator habentes pecunias principalis cum quibus possent luere censum an inuentur simplici cessione nominis, vel omnia debeant computare in sortem.

Stephani Gratiani

SVMMARIVM.

1 *Extraneus potest emere censum, & agere ad fructus illius contra debitorem. Et an idem sit in fideiussore eius, qui censum vendidit. n. 2. 13. 18. 19 22. 27. 28. & 33.*
3 *Fideiussor debet liberare pignus debitoris, non illum emere ad sui commodum. Et quid in alia re eiusdem debitoris. n. 4.*
5 *Actio de dolo an detur contra fideiussorem ementem pignus debitoris. & n. 6.*
7 *Quod non possum vt ego potero vt quilibet. Intellige vt n. 8. & 11.*
9 *Fideiussor ratione cuiusdam taciti pacti videtur suscepisse fidem gerendi negotium debitoris, non suum. Idem in socio & fratre. n. 10.*
12 *Fideiussor comparatur procuratori rei alienæ, qui sua pecunia rem à creditore emens illam liberare intelligitur.*
14 *Actus fideiubendi est ex gratia & amicitia, quã non seruat fideiussor, si aliquid percipiat ratione emptionis, seu redemptionis hypothecæ, & satis est, vt agat negotiorum gestorum, & nihil amittat. n. 15. & 16.*
17 *Cessio potest fieri si constat de veritate contractus etiam non interueniente pecunia.*
20 *Officium fideiubendi non debet esse damnosum fideiussori.*
21 *Nomina debitorum possunt cedi, & vendi.*
23 *Fideiussor non prohibetur accipere cessionem nominis debitoris, pro quo fideiussit, & ipsum nomen, & fructus nominis suos facere tamquam agatur de acquirẽdo iure creditoris, & succedẽdo in eius locum, non de acquirendo dominio rei.*
24 *Cessionarius gaudet omnibus priuilegijs, quibus gaudebat cedẽs, etiã quo ad viã executiuã. n. 25.*
26 *Intellectus l. 1. C. de dolo. & n. 31.*
29 *Dolus non consideratur in fideiussore emente pignora debitoris, sed in non restituendo.*
30 *Probatio admittitur contra præsumptionẽ iuris.*
32 *Facta emptione census per fideiussorem extinguitur eius obligatio.*
34 *Si duo insolidũ constituũt annũ redditũ, & vnus recipit totã pecuniã, & alteri sit promissa indẽnitas, & redemptio census intra certum tempus, non posset alter redditum sibi comparare, & cogere debitorem principalem ad redimendum.*
35 *Fideiussor, vel administrator habentes pecunias principalis, cum quibus possent luere censum, non iuuantur simplici cessione nominis, sed omnia computant in sortem.*

CAPVT CCCCLIX.

Ratio, quæ militat in extraneo, vt possit emere censum, & agere ad fructus illius
1 contra debitorem, † cessat in fideiussore eumdem censum emente, Extraneus enim nullum habet vinculum susceptæ fidei, quam habet fideiussor cum eo pro quo fideiussit, Ideo non debet esse licitum, quod extraneo liceret, itaut ob istã rationẽ fidei teneatur debitorẽ liberare, nõ
2 autẽ quærendo cõmodũ suũ sibi emere, † Quare

emptio est nulla, cũ debitor videatur sibi mandasse, vt solueret pecuniam, si opus esset, statim quod mandauit ei de fideiubendo, & sic deliberando debitorem illius negotium gerendo po-
3 tius, quàm suum,† Vnde meritò contra eum datur actio mandati, quasi fidem taciter conuétionis frangat, vt latè explicat *Azo. in l. 1. n. 9. vsque ad 12. & ibi Bald. n. 2. Cin. ad med. oppos. 2. Salic. n. 2. & 4. Bellapertic. n. 2. vers. lex ista videtur. Aloys. de Leo. in princ. Castr. ad med. Corn. in princ. C. de dolo malo. Bart. in l. 2. & ibi Salic. ad med. ff. de distract. pign. Imol. in l. paulus. 60. n. 2. ff. de fideiussor.* & latius declarat *Francisc. Balduin. de pignorib. c.* 18. *col. 4. in prin. vers. creditor non item posset. Cuiac. lib. 5. obseruat. c. 37. in fin.*

Et quamuis prædicti Doctores loquantur in emptione pignoris, Tamen idem est in alia re debi-
4 toris, † seu iure ad eum spectante, cum semper adsit in fideiussore illa ratio pacti taciti, & fidei ruptæ, prout loquitur *Bald. in d. l. 1. in vlt. notab. C. de dolo.* Itaut si ista emptio fuerit facta sub nomine cessionis, Nihilominus talis cessio debeat iudicari tamquam simulata venditio *Idem Bal. in l. 1. C. de fideiussor.*

Amplius dabitur etiã hoc casu actio de dolo, Quã-
5 uis enim detur actio mandaei † per *tex. in l. si mandato. 59. §. paulus respondit. ff. mandat.* Tamen hoc intelligitur, vt detur actio mandati nomine doli, prout declarat *Bart. in l. 1. in fin. C. de dol. & ibi Bald. etiam in fin. Cin. in princ. vers.*
6 *ad legem istam oppono. n. 1.* † vbi testatur de communi *Castr. ad med.* vbi etiam docet hunc esse verum intellectum, vt competat actio mandati quæ datur propter dolum *Corn. ibid. in fin. in glos. in verb. de dolo.*

Neque obstat, quod illud quod non possum vt ego
7 potero vt quilibet† *l. item eorum. in princ. ff. quod cuiusque vniuersit. nom. l. si pater. §. qui duos. ff. de*
8 *adoption.* Quia ibi nihil fiebat, † quod esset cõtra fidem susceptam, prout est in casu nostro, in quo fideiussor ratione cuiusdam taciti pacti videtur suscepisse fidem gerendi negotium debitoris,
9 non suum, † & illum liberandi, non emendi *Bald. in l. 1. n. 2. C. de dolo. & ibi Salic. oppos. 4. & 5. n. 4.*
10 vbi † addit idem esse ratione communionis, & fraternitatis *l. vlt. §. quatuor. de leg. 2.* Vel ratio-
11 ne contrarietatis, † quam quis agendo tamquam alius incurreret *l. si proponas. in fin. ff. de inoff. testam.* quod etiam voluit *Bart. in d. l. 1. ad med. C. de dol. & ibi Azo. in fin. & latius Cin. ad med. oppos. 2.*

Et facit quia in huiusmodi casu fideiussor comparatur procuratori, & administratori rei alienæ,
12 qui † sua pecunia rem à creditore emens illam liberare intelligitur, & restituere tenetur domino pretium ab eo expensum restituenti, Quasi hoc bona fides administrationis expostulet, vt declarat *Franc. Balduin. de pignor. c. 18. de distract. pignor. col. 4. ad med. vers. sed ad fideiussorē redeo.*

Et ita in specie de fideiussore censuali emente cen-
13 sum à creditore, † quod non faciat fructus suos, & in sortem illos computare debeat, concludit latè *Munnoz. de ratiocin. tom. 2. comput. 17. n. 6. vsque ad 12. post Parlador. per eum allegatum, rer. quotidian. p. 2. c. fin. §. 16. n. 17.* † Cum actus fi-
14 deiubendi fit ex gratia & amicitia, quam nõ seruaret fideiussor si ratione emptionis, seu redemptionis hypothecarũ aliquid percipere voluisset, cum ex natura contractus potius deberet liberationẽ quærere debitori, quàm emere *l. fin. de contrahend. empt. l. si mandato. 59. §. paulus.*
15 *ff. mandat. cum alijs supra adductis.* † Et satis erit fideiussori agere negotiorum gestorũ aduersus principalem pro sorte soluta, cum statim quod soluit pro eo habeat actionem ad hoc, vt illum liberaret ab obligatione fideiussoria *l. quintus*
16 *mutius. 48. ff. mãdat.* † & sufficit quod eidem consulatur, vt nihil amittat *Balduin. de pignor. c. 18. col. 4. post princ. vers. sed neque per omnia.*

Neque videtur obstare decisio corã *R. P. D. Manzanedo. Rauennaten. Saluiani. 20. Ianuar. 1607.*
17 Quia loquitur † quando fideiussor acquirit censum ad effectum se liberandi à sua obligatione, non ad effectum vexandi quemquam, tunc enim si constat de veritate census, potest cessio fieri etiam non mediante pecunia, itaut non intret isto casu dispositio *l. per diuersas. C. mandat.*
18 Aliud est † quando fideiussor emit censum, vt acquirat fructus illius, tunc enim hoc facit ad sui vtilitatem, non vt se liberet ab obligatione, quod ei non permittitur, Quia repugnat naturæ contractus fideiussionis, secundum quam debet liberare semetipsum & principalem, & agere postea contra illum ad recuperationem eius, quod soluit *l. quintus mutius. ff. mand. cum alijs supra adductis.*

Notandum est tamen, quod opinio supra firmata
19 posset sustineri de subtilitate iuris, † sed tutius loquendo debet præualere contraria sententia, tamquam magis vera, quod videlicet fideiussor ratione boni operis, quod in fideiubendo fecit non debeat esse peioris conditionis, quàm alius
20 extraneus, † cum non sit æquum, vt officium fideiubendi sit illi damnosum *l. aduersus. §. tutoribus. de inoff. testam.* Vnde quemadmodum tertius emptor census potest recipere interesse, & redditus pecuniæ datæ creditori virtute actio-
21 nis censualis, & cessionis inde secutæ, † cum nomina debitorum cedi, & vendi possint *l. si nomen. ff. de heredit. vel act. vendit.* Eodem modo fideiussor poterit legitimè consequi idem interesse, seu fructus census, vel pecuniæ præstitæ in emptione, seu redemptione annui redditus,
22 prout in specie concludit † *Roder. de ann. redit. lib. 2. q. 17. n. 27. & q. 15. n. 5. eod. lib. 2. Caballin. de vsur. q. 29. n. 245. & q. 49. n. 341. Felic. de Solis de censib. lib. 3. c. 2. n. 20.*

Ratio omnium prædictorum est, quia vbi agitur de
23 non acquirendo dominio rei, † sed de simplici nomine, siue de acquirendo iure creditoris, & succedendo in eius locum, non est prohibitum fideiussori soluendo de sua pecunia accipere cessionem, & ipsum nomen, & fructus nominis suos facere, vel pensiones, & redditus, si fideiusserat pro redditu; potest enim talis fideiussor hoc modo fieri creditor: quia per cessionem red-

redditus à creditore factam, fit creditor, & succedit in ius, & locum illius *l.emptor. C.de haered.vel actione vend.l.cum secundus. de distract.*
24 *pignor.*† Et gaudet omni priuilegio,quo gauderet creditor *l.mãdati actio.C.mand.l.si prior.§.à*
25 *titio.ff.qui potior.in pignor.habeãt.* †Vnde quem admodum creditor habebat executionem paratam ex instrumento redditus pro pensionibus, habebit etiam fideiussor, cui creditor actiones cesserit *l.creditor.C.de execut.rei iudic.*

Nec obstat *l.1.C.de dolo.* Quia ibi fideiussor emit
26 rem debitoris, & magis videtur luere,† quàm emere, propter fidem debitam debitori; at hic fideiussor non emit rem debitoris, sed nomen,& ius redditus, quod non est debitoris, sed creditoris *l.nominis venditio.C.de hered. vel action. vendit.* & ita sibi potest emere, nec de hoc debi-
27 tor conqueri poterit, † quod etiam in proposito nostro notat *Roder.de ann.redditib. lib.2.c.17.n.28.* vbi etiam respondet ad *l.creditor.§.sciendum.ff.qui potior.in pignor.habeant. l.fideiussor. & l.cum posterior. de distract.pignor. l.paulus.de fideiuss.*

Quibus adde, quod in pignoribus illud ideo est, quia fideiussor debet pignora releuare, ne pereãt,aut vendantur, non autem emere ad pro-
28 priam vtilitatẽ, † licèt vbi hoc posset fieri salua fide,neque esset prohibitũ facere, sicuti permittitur cuilibet *Corn.* qui ita declarat *in l.1.post*
29 *princ.C.de dolo.*†Immo dolus nõ consideratur in emendo pignora,sed in non restituendo, Vnde poterit emere, dummodo non neget restituere *Corn.in d.l.1.* Et sic acquirit dominium,cum per creditorem illud in eum transferatur cũ onere tamen restituẽdi,vt notat *Azo.in d.l.1.in fin. C.de dolo.* Et quamuis ista sit praesumptio iuris, & de iure, vt dolus praesumatur in non restituente
30 post emptionẽ, †Nihilominus admittetur probatio per confessionem,quod emerit de mandato principalis debitoris, cum alijs, de quibus
31 per *Corn.in d.l.1. C.de dolo.* †ad cuius legis declarationem *Sicard.ibid. Gaball.de vsur. n.349. Cuiac.lib.3.obseruat.c.37.n.20.cum seq.*

Item addendum est, quod statim facta emptione
32 census,est extincta fideiussoria obligatio,† vnde cum non sit amplius fideiussor, poterit censum emere, quia finita fideiussione nõ datur amplius actio mandati,aut doli, sicut nõ daretur in quo-
33 libet alio extraneo, † & haec est vera ratio omniũ supradictorũ ad fauorẽ fideiussoris,vt in specie ita declarat *Bellapert.in l.1.in fin.C.de dol.*

Obseruandum est etiam, quod si duo insolidũ red-
34 ditum annuum constituissent, † & vnus ex eis reciperet totam pecuniam,& alteri fuisset promissa indemnitas,& redemptio census intra certum tempus,non posset alter redditum sibi comparare,& cogere ipsum debitorem principalem ad redimendũ, & quamdiu redemptio differtur, exigere redditũ, prout facere poterat creditor, cũ hoc implicet repugnãtiã, vt redditus debeatur,& exigi possit, & debitor compellatur ad redimendum *Felician.de Solis. de censib.lib.3. c.2. n.20.Roder.de ann.redditib.lib.2.q.13.n.5.*

Prout etiam si fideiussor,vel administrator,seu ne-
35 gotiorum gestor,aut procurator† haberent pecunias principalium, itaut luere possent cẽsum, non iuuarentur simplici cessione nominis, sed omnia in sortem computare tenerentur, Immo si tardius retinerent,quàm potuissent, tenebuntur ratione culpae damnum resarcire *Roder. de ann.redd.lib.2.c.17.n.26.*

EPITOME.

SVperficiarij,& habẽtes fundum vectigalem, seu partem colonicã consistentem in vitibus vineae, quae respondet proprietario, & emphyteutae,vel conductores ad lõgum tempus,seu ad vitam, vel Domini directi. & similes quando gaudeant beneficio iuris congrui. ¶ Et quid si pensio est perpetua nõ subiacens redemptioni. ¶ Statutum retractus an comprehendat Ecclesias.¶Praedij appellatione quid cõtineatur.¶Superficies quae sit, & an illã habens possit alienare sine consensu Domini.¶Exemplis quando sit iudicandum.¶ Dispositio loquens de vẽditione an comprehendat omnem alienationem, & emphyteusim, & locationem ad longissimum tempus. ¶ Bulla iuris congrui an sit fauorabilis, & extendenda. ¶ Contractus emphyteoticus an dicatur si fiat solutio canonis aequiualentis fructibus. ¶ Differentia an debeat constitui inter ista nomina emphyteusis,liuelli,census, & locationis perpetuae.¶ Locatio ad longissimum tempus quando transeat in contractum emphyteusis.¶Pretium laudemij,& beneplaciti Apostolici an sit soluendum pro parte pretij rei venditae, itaut de eo sit faciendum depositum, prout de sorte principali ad effectũ,vt competat ius congrui. ¶ Dictiones in,& similes iunctae actui, seu tempori,aut loco,an denotent intrinsicitatem & perfectionẽ,itaut quod debet fieri,sit faciendum intra ipsum actum,nõ prope,aut extra,maxime in statutis & probationibus, siue ponantur in ablatiuo,seu accusatiuo. ¶ Propter retractũ an fingatur primus emptor numquã retro acquisiuisse,itaut contractus censeatur gestus ad commodũ retrahentis.¶ Et an debeat retrahens subire omnia onera promissa, & stare pactis primae cõcessionis, & generationi in ea nominatae. ¶ Intimatio quomodo sit facienda tam de pretio,quàm de alijs in venditione contentis quãdo agitur vigore iuris congrui.¶ Concessio in emphyteusim an veniat sub nomine alienationis.

SVMMARIVM.

1 *Retractus an habeat locum in venditione partis colonicae consistentis in multis vitibus vineae, quae respondent proprietario.*
2 *Superficiarij & locatarij ad longum tempus praeferuntur in materia iuris congrui. & n.33.*
3 *Emphyteuta potest agere pro retractu tamquã habens vtile dominiũ.& n.26.28.29.30.31.32.& 34.Intellige vt n.4.Et quid obseruetur.n.21.25.& 84.Et quid si pensio est perpetua, & non subia-*

subiacet redemptioni.n.75.76.77.79.& 80.

5 *Habẽs fundũ vectigalem obtinet ius cõgrui,& ei competit actio iu rem & finium regundorum.*

6 *Superficiarij æquiparantur emphyteutæ.& n.9.*

7 *Superficies dicitur facies cuiusque rei, quæ oculis cernitur,& omne id, quod est supra solum. n.8.*

10 *Statuta concedentia retractum concernunt quietem vicinorum.*

11 *Nomẽ prædij est generale ad agrũ, & possessionẽ.*

12 *Fũdus qui debet seruitutẽ, dicitur prædiũ seruiẽs, cui autem debetur seruitus prædiũ dominans.*

13 *Prædij appellatione etiam pars continetur.*

14 *Ius congrui competit ratione vtilis dominij.*

15 *Vsusfructus quem Dominus babet causaliter, transfertur formaliter.*

16 *Conditio rei mutatur per mutationem persouæ.*

17 *Statutũ iuris congrui an comprebendat ecclesias.*

18 *Superficiarius non potest alienare sine consensu Domini, si pro re couducta aliquid soluit. Intellige vt u.19.& 20.*

22 *Non est discedendum ab interpretatione recepta.*

23 *Consuetudo inducitur per plures sententias latas in eodem casu.*

24 *In articulis controuersis iudicandum est iuxta exemplum aliorum.*

27 *Dispositio loquens de venditione comprebendit omnem speciem alienationis.*

35 *Dominus directus præfertur vicino in venditione rei empbyteotica.*

36 *Vicinus emens rem empbyteoticam subit eadem onera, quæ promisit primus emptor, & currit illamet generatio cum alijs pactis primæ concessionis.n.43.*

37 *Bulla iuris congrui, quamuis loquatur de venditione, tamen procedit in contractu empbyteusis, seu liuellario, seu censuario, seu conductore perpetuo, cum ista uomina sint promiscua, & somnient qui inter ea discrimen ponunt.n.38.*

39 *Retractus babet locum in concessione ad vitam & locatione ad longissimum tempus.n.41.& 55.*

40 *Locatio ad vitam dicitur perpetua, & ad longum tempus.*

42 *Locatio ad longissimum tempus æquiparatur venditioni.*

44 *Bulla iuris congrui est fauorabilis. & extenditur ad casus similes. n.45.*

46 *Proœmium constitutionis indicat an illa sit fauorabilis.*

47 *Contractus emphyteoticus ex quibus cognoscatur. & u.48.*

49 *Contractus empbyteusis non babet propriam naturam, sed solum eam, quam partes sibi paciscendo inponunt.*

50 *Empbyteusis dicitur quamuis soluatur pensio æquiualens fructibus.& de ratione.n.51.*

52 *Verba clara contrabentium sunt admittenda, neque in eis recipitur quæstio voluntatis, quæ tunc esset calumniosa. n.53.& 54.*

56 *Locatio ad longissimũ tempus transit iu cõtractũ emphyteaticum,& pro eo reputatur.n.57.& 58.*

59 *Pretium soluendũ pro beneplacito Apostolico non arctat ad aliquod depositũ, quidquid sit in illo, quod soluitur pro re empta iu actu venditionis.*

60 *Dictiones in,& similes iunctæ actui, seu tempori, aut loco denotaut iutrinsicitatẽ,& perfectionem itaut quod debet fieri sit faciendum intra ipsum actum nou prope, aut extra. Maxime in statutis tamquam stricti iuris,& probationibus siue ponantur in ablatiuo, siue in accusatiuo. n. 61. 62.63.& 64.*

65 *Primus emptor non debet soluere laudemium, nec expensas beneplaciti Apostolici, cum boc vnus spectet ad eũ qui retrabit rẽ venditam. & n.67.*

66 *Propter retractum fingitur primus emptor nunquam retro acquisiuisse, & contractus censetur factus ad commodum retrabentis.*

68 *Melius est nou soluere, quàm solutum repetere.*

69 *Laudemium, & Beneplacitum Apostolicum aut quid simile nõ soluitur pro parte pretij rei vẽditæ.*

70 *Laudemium soluitur ad rationem duorũ pro centum, vel plus & minus iuxta consuetudinem.*

71 *Intimatio est facienda personaliter de pretio ab initio constituto vigore bullæ iuris congrui.*

72 *Qualitas non potest separari ab ipsa dispositione.*

73 *Totum non dicitur sine suis partibus & qualitatibus.*

74 *Dispositio est omnino noua detractis qualitatibus.*

78 *Concessio in empbyteusim an veniat sub verbo alienationis. n. 82. & 83.*

81 *In contractibus ad longum tempus transfertur vtile dominium, & possessio.*

CAPVT CCCCLX.

AGebatur de venditione partis colonicæ consistentis in multis vitibus vineæ, quæ respondet quintam proprietario, [1] † & cum dubitaretur an in ea competeret retractus vigore statuti exhibiti, Dixi competere, cum tales coloni habeant ius in re, prout dicimus de locatarijs ad longum tempus, ac superficiarijs, & censuarijs, qui ratione iuris, & vtilis dominij, [2] quod † habent in re, præferuntur in materia iuris congrui *Affl. de iur. protbomis. in princ. n.38. vers. item quæro an locatarius. notab.*10. *Carpan. ad constit. Mediolan. c.417. n. 497. & 498. per tex. in l.1. §. qui superficiem. ff. de superfic. Doct. in l. codicillis. §. substituto. ff. de legat.2.*

Ideo etiam emphyteuta, qui habet domum emphyteoticam potest petere ab emptore rem [3] emptam iure congrui † tamquam habens vtile dominium, cuius dominij occasione, quod habet in re coniuncta, datur retractus, & quia etiã tale dominium est alienabile *Affl. de iur. protbomis. in princ. n.37. ad fin. & n.38. post Sebast. Neapodan. in coustitut. iur. cong. in verb. alicuius. n. 3. tit.*17. quem etiam refert & sequitur *Carpan. ad constit. Mediolau. c.417. n.494. Barz. de iur. protbomis. q.12. in princ.* [4] † Quidquid aliud sit in concursu habentis rem emphyteoticam cum habente rem liberam, tunc enim præferendus esset minus grauatus alteri magis grauato, prout de eo qui habet fundum partim liberum, partim partiarium, vt per *Mut. super consuetud. Panormit. c.28. n.2.*

Prout quoque habens fundum vectigalem obtinet ius congrui, cum habeat actionem finium regun 5 dorum † *l. cedere. §. fin. ff. arbor. furt. cesar.* & ei tamquam vtili domino competat actio in rem *l. 1. ff. si arg. vectig.* & in specie concludit *Affl. de iur. prothomis. in princ. notab. 16. n. 40. ad med.*

Et quidem isti superficiarij æquiparantur emphyteotæ, tam quo ad constitutionem seruitutis, 6 quàm alienationis † ad ipsorum præiudicium, cum alijs, de quibus per *Menoch. de retin. pos-* 7 *sess. remed. 4. n. 31. vsque ad n. 34.* † itaut superficies dicatur facies cuiusque rei, quæ oculis cernitur *Idem Menoch. de arbitr. cas. 31. in prin. post* 8 *Vaton. lib. 2. declaration. iur. c. 82.* † Et omne id quod est supra solū, quod computatur in patrimonio nostro, & dicitur de bonis nostris *Rebuff. in l. bonorum appellatio. 49. col. 3. in fin. ff. de* 9 *verb. signif.* † & de istis fundis liuellarijs, vel colonarijs, quod ad paria iudicentur cum contractibus emphyteoticis, quidquid differant quo ad pensionem *Mut. super consuetud. Panormit. c. 28. n. 4. & 5.*

Et facit etiam ratio similium statutorum, quæ cō- 10 cedunt huiusmodi ius luendi ad hoc, † vt vicini pacificè viuere possint, ne cogantur habere vicinos infestos, & qui eorum voluntati non conueniant *Carpan. ad constit. Mediol. c. 417. n. 511. post Neapodan. in constit. iur. congr. in verb. alicuius. n. 33.*

Vlterius quamuis simus in casu, in quo vicinus non habet proprietatem soli, Tamen statutum loqui- 11 tur in prædio, † quod est nomen generale ad agrum, & possessionem, siue enim quis per vsum, id est possessionem, siue per proprietatem acquisierit rectè prædium suum dicere poterit *l. 3. ff. de vsufruct. Rebuff. in l. quæstio. 115. col. 4.* 12 *post med. vers. prædiū. ff. de verb. significat.* † itaut fundus, qui debet seruitutem, dicatur prædium seruiens, vel fundus seruiens, cui autem debetur seruitus prædium dominans *Zas. in §. aquæ. n. 6. institut. de action. per tex. in §. ideò autem ba. institut. de seruitut.* Maximè quia habentes vites in huiusmodi prædijs habent in eis par- 13 tem, † adeò vt prædij appellatione etiam pars contineatur *l. dotale. 13. in princ. ff. de fund. dotal. l. planè. 34. §. fin. & ibi Glos. in verb. rectè, ff. de leg. 1. l. communi diuidundo. §. 1. ff. commun. diuidun.*

Neque obstat quod terrenum sit de bonis Ecclesiæ, ita vt ex hoc possit dici statutum non intra- 14 re. † Quia ratione vtilis dominij quod est suū, & non Ecclesiæ competit ius congrui, & satis est quod Ecclesia dederit, quod habuit, & aliter quàm habuit, dedit enim vtiliter quod habebat 15 directo, † sicut dicimus de vsufructu, quem dominus causaliter habet, & transfert formaliter, Ita in specie respondet *Affl. de iur. prothomis. in princ. notab. 10. vers. item quæro an locatarius. n. 38.* vbi etiam addit per hanc mutationem per- 16 sonæ † esse mutatam quoque conditionem rei *l. paulus. de acquir. hæredit. l. fiscus ff. de iur. fi-* 17 *sci.* Maximè quia etiam posset defendi, † quod statuta iuris congrui comprehendant tam actiuè, quàm passiuè Ecclesias, vt latè per *Io. de Amic. cons. 14. n. 6. cum seq.* De quo tamen *Honded. cons. 3. n. 35. lib. 1.*

Minus obstat præiudicium domini terræ, qui cogeretur accipere alium in conductorem, quàm ipse eligeret, quod præiudicium non videtur consideratum in venditione simplici, cum illi nullū 18 ius remaneat super re vendita, † Quia satis est quod requiratur dominus, sine cuius consensu non erit licita talis alienatio, quando superficiarius pro conducta superficie aliquid annuatim soluit, qui hoc casu tantùm poterit, quantùm emphyteota *Affl. decis. 129. n. 8. Menoch. de* 19 *retin. d. possess. rem. 4. n. 53. post med.* † Quidquid aliud sit in superficiario nihil soluente, qui poterit quocumque titulo cedere absque alicuius consensu *Socin. cons. 287. circa præsentem consultationem. in fin. lib. 2. post Bart. in l. 1. §. vlt. ff. de* 20 *superficieb.* † Quamuis neque hoc casu sit contemplata aliqua industria personæ conductoris, cum solum sufficiat præstari solitam responsionem per quemcumq; Ideò etiam superficiarius potest alienare, & pignorare superficiem conductam sine tamen diminutione mercedis soli *l. tutor. 16. §. fin. l. sanè. 17. ff. de pignorat. act. l. etiam. 16. ff. qui pot. in pignor. habeant.*

Et hæc quo ad primum dubium. Pro decisione autem eorum de quibus in alia causa quæritur, sa- 21 tis esset adducere obseruantiam, † secundum quam passim admittuntur vicini ad retractum emphyteusis Ecclesiasticæ, & cum Bulla recepe- rit talem interpretationem ab ea non est rece- 22 dendum † *l. minimè. ff. de legib. Affl. decis. 383. n. 8.* Præsertim cum in isto casu adsint multæ sententiæ, quæ consuetudinem inducunt, Tunc enim 23 potius dicimus sequi consuetudinem, † quàm exempla, seu sententias aliorum iudicum *l. si de interpretatione. & l. nam imperator. ff. de legib. Glos. in l. nemo iudex. in verb. magistratus. ad* 24 *med. C. de sent. & interlocut. omn. iudic.* † Maximè cū simus in articulo, in quo hinc inde adsunt opiniones, quo casu iudicandum est secundum exemplum aliorum *Ceph. cons. 55. n. 16. lib. 1.* 25 *Surd. cons. 403. n. 83. & cons. 311. n. 17. lib. 3.* † Cū etiam in huiusmodi retractibus quando illis sit locus, & in quibus bonis, stetur cōsuetudini, quæ in hoc est seruanda *Tiraq. de retr. lignag. §. 33. glos. vnic. n. 2. Ferron. super consuetud. Burdig. lib. 1. tit. 2. de retract. §. 25. col. 2. in princ. fol. 83. Affl. decis. 72. n. 1. in fin.*

Et dictam obseruantiam, seu interpretationem magis sequi debemus, quia verior & æquior est 26 opinio, † quod lex retractus habet locum etiā in emphyteusi Ecclesiæ, Vnde vicinus ad illam admittetur, Cum appellatione venditionis veniat omnis contractus, per quem potest domi- 27 nium transferri, † & sub verbo emptionis comprehendatur omnis alienatio, cum non intersit quo quisque genere dominus fiat, Quare siue ratione rei, siue personæ dispositio loquatur de venditione, semper venit omnis species alienationis latè *Igneus in l. dudum. col. penult. n. 98. cum seq. C. de contrah. empt. post Guglielm. de Cun.*

Cun. in l. 2. C. de vsucapion. pro empt. Bald. in c. vnic. in fin. de controuers. inter domin. & emptor. feud. per tex. in l. statuliberi. §. labeo. vers. quoniam. ff. stat. liber. l. apud celsum. §. auctoris. de except. dol. l. fin. C. de reb. alien. non alien. † Et in specie iuris congrui quod illud habeat locum in re emphyteotica concludit *Alex. cons. 27. viso themate. col. 2. in 2. dub. n. 4. lib. 6. post Gul. de Cun. Bald. & Ang. in l. ante penult. ff. de pact. Ias. cons. 224. col. vlt. vers. octauo istud statutum. lib. 2. Tiraq. de retr. lignag. §. 1. glos. 3. n. 2. & 3. & glos. 13. §. 1. n. 8. & 9. Add. ad Neapod. super consuetud. Neap. de iur. congr. in verb. alicuius. n. 34. fol. 332. Aluar. Valasc. de iur. emphit. q. 17. n. 14. Ferron. super consuetud. Burdig. lib. 1. tit. 2. de retr. §. 25. col. 2. in princ. vers. sed si res in emphyteusi. fol.* 83. vbi quod nullam iniuriam irrogat vicinus veniens ad retractum, cum eodē onere rem recipiat, & dicatur hoc casu vera alienatio, † ob quam rationem hanc sententiam magis æquam esse, & tenendam concludit *Couar. lib. 3. var. resolut. c. 11. n. 3. ad fin. vers. profecto aquius est & regia constitutioni. Albornoz. dell' arte de los contractos. lib. 3. tit. 3. de retract. col. 2. fol. 119. Intrigliol. sing.* 328. Et hanc etiā opinionem sequitur *Rot. coram R. P. D. Penia Romana domus siue retractus. 16. Februarij. 1590. vers. item non facit* † & illam admittit etiam tamquam communem *R. P. D. Robusterius in suo voto super Bulla Gregorij iuris congrui vers. quarto non obstaret. in fin.* & ita seruari dicit *Affl. de iur. protbomis. in princ. legis. vers. item quaero an ius. n. 7. tract. tom. 17. fol. 4. col. 3. in fin.* vbi dat rationem, quia venditur illud vtile dominium, in quo habet locum ius congrui *Prouenzal. ad Bertach. in verb. statutum.*

Neque obstat quod non debeat admitti ius congrui in casu nostro, cum Vicinus volens retrahere possideat domum emphyteoticam, † quæ non poterit vniri, ne confundatur, cum alia domo emphyteotica retrahenda. Quia sufficit, quod verificentur qualitates Bullæ circa vicinitatem nullo habito respectu, quod Vicinus sit emphyteota, cum illi competat beneficium retractus, quamuis sit solum vtilis dominus † potest enim vendicare per vtilem in rem *Neapod. super consuetud. Neapolit. de iur. congr. in verb. alicuius. post princ. vers. dico igitur illum habere. n. 29. fol. 332. Carpan. super constitut. Mediol. c. 417. n. 493. & c. 434. n. 108. per tex. in l. si quis emptionis. in princ. C. de praescript. decem vel vig. annor.* & notatur in *§. adeo. instit. de locat.* † Exēplo superficiarij seu habentis fundum vectigalem, quibus conceditur ius congrui, vt dictum est supra tamquam sint vtiles domini & habeāt ius in re *l. 1. ff. si ag. vectig.* & notat *Affl. de iur. protbomis. in princ. legis. n. 40. vers. item quaero an qui habet fundum. tract. tom. 17. fol. 6.*

Minus obstat quod simus in prima concessione emphyteusis, Quia nulla ratio differentiæ adest, immo † similis cum emphyteusi, quæ postea venditur, Nam in vtroque casu transfertur vtile dominium quod facit esse locum retractui, & satis est quod ipse dominus directus non vult habere dictum vtile dominium, cum illud alienet, † quod non esset quando emphyteota idem dominium venderet, cum in eo præferretur dominus directus non obstante Bulla, & sic excluderetur vicinus *Neapodan. in d. consuetud. iuris congrui in verb. alicuius. in fin. vers. item quid emphyteuta. Franc. decis. 61. p. 4. Capic.* qui alios allegat *decis. 99. n. 1. Tiraq. de retr. lignag. §. 21. glos. vnic. n. 3. & 4. Alex. cons. 27. viso themate col. 2. n. 6. lib. 6.* Vnde cessante voluntate Domini nolentis præferri, nulla fit ei iniuria per retrahentem, qui subit eadem onera, quæ promisit primus emptor emphyteusis, & currit eadem generatio cum alijs pactis primæ concessionis ob quam rationem æquius est admitti Vicinum vt per *Couar. lib. 3. variar. resolut. c. 11. n. 3. ad fin. Ferron. super consuetud. Burdigal. lib. 1. tit. 2. de retract. §. 25. col. 2. in princ.*

Nec facit quod Bulla loquatur de venditione, nos autem simus in emphyteusi, † quæ habet diuersum nomen, vnde illam nō comprehendet, Quia siue vocemus emphyteutam, siue liuellarium, siue censuarium, siue conductorem perpetuum, siue alio nomine, semper promiscuè vtimur istis vocabulis vnum ponendo pro alio *Ang. cons. 184. col. penult. in fin. vers. nec est propriè. n. 3. Tiraquell. de retr. lignag. §. 34. glos. 1. n. 1. ad med.* † vbi quod somniarunt, qui ab initio hæc vocabula inuenerunt, & discrimen posuerunt, Ideo non est facienda vis, quod vocetur emphyteusis, cum sufficiat fuisse factam vtilis dominij alienationē, quæ ęquiparatur venditioni, † Quare etiam in concessione ad vitam, quæ dicitur venditio, & illius similitudinem obtinet, est locus retractui vt *per Rot. coram Card. Millino. Romana palatij. 19. Nouembris. 1604.* † quæ locatio ad vitam dicitur perpetua & ad longum tempus *Alex. cons. 109. ad fin. vbi Natt. in verb. & modicum. lib. 3. Pinell. in l. 1. p. 3. n. 63. C. de bon. matern. Dec. cons. 203. in causa. n. 2. & 3. cum alijs per Io. Vincent. de Ann. sing. 325. Couar. lib. 2. var. resolut. c. 16. n. 3. Molin. de primogenit. hispanor. c. 20. lib. 1. n. 29.* † Prout quoque in locatione ad longissimum tempus, in qua etiam procedit ius congrui per rationem *clem. 1. de reb. eccles. non alienand.* † cum habeatur pro venditione *l. non solet. ff. locat. Alex. cons. 104. n. 3. lib. 3. Dec. cons. 203. in causa. n. 1.* & notat in proposito *Ferron. super consuet. Burdig. de retr. §. 25. col. 2. in princ.* Cōcurrentibus præsertim his de quibus per *Tiraq. de retr. lignag. §. 1. glos. 14. n. 86.*

Nec aduersatur consideratio vnius generationis diuersæ ab alia, & magis copiosæ, & vitæ debilioris cum conditione personæ parum duraturæ, quàm altera, † Quia in huiusmodi retractibus nō fit ista mutatio, sed currit periculū vitæ eius, cui fuit primò concessa cum omnibus oneribus, & pactis in priori concessione promissis, quæ cum sustineātur per retrahentem nulla fit iniuria Domino directo, & per consequens debet esse locus retractui vt considerant *Ferron. Couar. & alij supra allegati* † Maximè quia Bulla est san-

fauorabilis tamquam concernens vtilitatem publicam, & ornatum ac decorem Vrbis, ideo erit amplianda ad casus, similes, quasi tunc non sit extensio, sed comprehensio, vel interpretatio intellectiua *Parif. conf. 83. n. 21. lib. 3. Bardus de iur. prothom. §. 7. col. 3. ad med. verf. nec in hoc casu dicitur in 1. notab. n. 2. fol. 78.* † vbi etiam refert fuisse in Rota decisum hanc Bullam esse fauorabilem, vt in causa *Roman. domus coram R. P. D. Aragon.* de qua per *Card. Crescent. in decis. manuscrip. 219. Idem Bard. de iur prothomis. §. 2. notab. 4. col. 2. verf. quia sicut habent. n. 9. fol. 40.* Quod etiam colligitur ex prohemio dictæ Bullæ, quę emanauit ob fauorem publicum vltra rationem quietis, satisfactionis, & commoditatis vicinorū, quod facit, vt propter prohemium constitutio dicatur fauorabilis *l. qui exceptione de condict. indebit. l. fin. de haeredib. instit. Dec. conf. 300. in causa. col. 1. n. 4. Alex. conf. 55. quoniam in princ. n. 1. lib. 5.*

Quod autē simus in emphyteusi non est dubitandum, quia vltra quod partes ita istum contractum declararunt pro tali, † adest confirmatio Apostolica, quæ est facta de emphyteusi, prout verè in ea omnia concurrunt, quæ requiruntur in similibus contractibus, vt promissio melioramentorum in summa scutorum 300. *Alex. conf. 117. n. 12. lib. 4.* concessio ad plures generationes, translatio vtilis dominij, solutio canonum, manutentio, & conseruatio domus quo ad omnes expensas, & melioramenta, & reparationes, & restaurationes, non solùm magnas, sed excessiuas, donatio scutorū 200. pro ingressu, † cū alijs pactis, & conuentionibus, de quibus in instrumento, quæ faciunt omnino contractum emphyteoticum vt per *Bart. & Iaf. in l. 1. C. de iur. emphyt. Aluar. Valasc. eod. tit. q. 4. n. 8. & per tot. per §. emphyteosim. de non alienand.* † Maximè quia contractus emphyteoticus nō videtur habere propriam aliquam, aut regularē naturam, sed eam tantummodo, quàm partes sibi imponunt paciscendo, & conueniendo, adeò vt in hoc stetur partibus, qui ita contraxerunt, vt de emphyteusi latè *Natt conf. 114. n. 6. & per tot.*

Neque oberit quod non simus in emphyteusi propter magnum canonem, qui quasi correspondet fructibus, cum tamen in ea modicum deberet solui pro recognitione dominij, † Quia immò verius est vt propriè dicatur emphyteusis, quāuis soluatur pensio æquiualens fructibus, vt latè concludit *Natt. conf. 114. n. 4. cum seq. per tex. in §. quia verò. & §. emphyteosim. auth. de non alienand. auth. perpetua. C. de sacrof. eccles.* † ista enim solutio pensionis magnæ est coniectura, quod sit locatio *Rol. conf. 96. n. 43. lib. 2.* Vnde non facit vt ex alijs pactis, & conuentionibus non possit dici emphyteusis, non obstante dicta coniectura, quæ non habet locum, quando sumus in claris *l. continuus. de verb. oblig. Surd. conf. 445. n. 6. lib. 3.* † cum à verbis claris nullo modo sit recedendum *Bart. in l. quod constitutū. de militar. testam. Dec. conf. 33. col. 1. in princ.* † Et non admittitur quæstio voluntatis, vbi verba sunt aperta *Ille, aut ille. §. cum in verbis. de legat. 3. Aym. conf. 47. n. 2. Bero conf. 21. n. 32.* † & omnis interpretatio in casu claro dicitur calumniosa *Curt. Sen. conf. 39. n 7. Aym. conf. 294. col. 6. ad med. verf. tertio principaliter. n. 6.*

Præterea quamuis non essemus in emphyteusi, sed in locatione, quod omnino negatur, Tamen etiam in ea datur retractus, vt dictum est supra *verf. nec facit quod omnino bulla. ad fin.* cum sit ad longissimum tempus, † & per eam transferatur vtile dominium, & habeat similitudinem cū emphyteusi propter eamdem rationē, quæ militat tā in vna, quàm in alia *Dec. in auth. qui rem. post princ. verf. sed existente. C. de sacrof. eccles. Natt. conf. 114. n. 9. ad med. Alex. conf. 118. n. 11. lib. 4.* vbi quod talis contractus dicitur locatio in emphyteusim *Bertrand.* qui de communi *conf. 311. n. 4. lib. 1. p. 2.* vbi quod non est mera & simplex locatio, † ed magis contractus emphyteoticus *Pract. Papiens. in form. libell. qua agitur ad fict. praestation. in princ. in verb. inueftiuit. n. 1.* † vbi quod transit in contractum emphyteoticum *per tex. in c. 1. §. donare qualit. olim feud. pot. alien. post Din. Bart. & alios in l. codicillis. §. instituto. ff de legat. 2. Rnin. conf. 156. n. 6. lib. 1. Aluar. Valasc. de emphyt. q. 4. n. 8.*

Nec est admittenda exceptio non adimplementi ob non factum depositum de pretio expenso occasione beneplaciti Apostolici, † Quia talis solutio non arctat ad aliquod depositum, cum non fuerit facta in actu ipso venditionis, prout Bulla disponit, ergo non post, neque ante, cum istæ dictiones in, & similes iunctæ actui, seu tempori, aut loco in ablatiuo denotent intrinsecitatem, ac perfectionem, † itaut quod debet fieri sit faciendum intra ipsum actum, non propè aut extra *Bald. in rubr. ff. solut. matrim. col. 1. ad med. verf. hic adde & col. ead. in fin. verf. si verò dictio. Oldrad. conf. 49. n. 9. Bart. in l. gallus. §. ille casus. col. vlt. in princ. verf. secundo casu. de liber. & posthum. Papiens. in forma productionis testium ad perpet. rei memor. §. vsque ad calendas. col. 2. n. 2. in fin. verf. vel testis dicit. Imol. in clem. causam. col. 6. ad med. verf. vnde differentia. n. 34. de election. Alex. conf. 22. considerandis. n. 8. lib. 4.* vbi † quod magis procedit in statutis, prout est casus noster, cum illa sint seruanda ad vnguem, & in specie, & ad litteram, † vt in proposito istius dictionis notat *Idem Alex. conf. 137. in causa & lite. col. 3. ad med. verf. peccat & in alia. n. 14. vsque ad 17. lib. 2. Felin. in c. tertio loco. 13. col. 3. post med. verf. sed sustentabilior. n. 2. de praesumpt. & in rubr. de sponsal. col. 4. ad fin. verf. ex quibus apparere potest. Socin. conf. 211. n. 4. lib. 2.* Quod etiam est in probationibus, vt in illis quoque denotetur per talem dictionem intrinsecitas actus *Alex. conf. 116. ad med verf. secundus verò. lib. 1. per l. 1. §. in flumine. ff. de fluminib.* † Non solum si ponatur in ablatiuo, vt dictum est, sed etiam in accusatiuo, vt de statuto quo ad merces recepras in nauim *Iaf. in l. gallus. §. ille casus. n. 21. ff. de liber. & posthum.*

Maximè quia ex dispositione Bullæ venditio censetur

fetur facta cum retrahente, & ad commodum ipsius, non secus ac si eū eo principaliter à principio fuisset contractum. † Vnde primus emptor non debebat soluere laudemium, nec expensas beneplaciti, vel quid simile, neq; poterat per Dominum cogi ad illius solutionem, cum hoc onus spectaret ad volentem retrahere, in quem retractus fuit transfusus, & translatus, quasi ob retractum fingatur primus emptor numquam retro acquisiuisse, ideò ad eum talis solutio non pertinet, cum ipsius respectu censeatur prior contractus resolutus ipso iure, nō secus ac quando resoluitur ex lege in ipso contractu apposita *Bald. in l. ab emptione. in 1 lectur. col. 2. in fin. vers. quarit hic. n. 4. ff. de pact. Dec. conf. 88. pro tenui. col. 3. in princ. vers. & ad hoc facit n. 3.* † Et ita in proposito nostro cōcludit *Tiraq. de retract. lignag. §. 29. glos. 3. n. 4. & 5.* Et quamuis primo emptori competat repetitio si soluerit, Tamen multò satius est non soluere, quàm solutum repetere † *Aret in l. si eum legetur. §. si titio. in 3. notab. ff. de leg. 1. per l. si debitor. in fin. ff. de liber. legat. l. si stipulatus esses. ff. de fideiuss.* † Praesertim quia laudemiū, & beneplacitū, aut quid simile non est pars pretij, de quo loquitur Bulla, quae solùm disponit de pretio soluto venditori, quod prius debet definiri, & post illius taxationem de eo laudemium, aut quid tale solui, prout illud soluitur de pretio, & aestimatione rei venditae ad rationem duorum pro centum, † vel plus & minus secundum consuetudinem, & morem regionis *Ias. in l. vlt. n. 39. C. de iur. emphiteot. Aret. conf. 41. in fin. vers. quod tamen dixi. Alex. conf. 123. in princ. lib. 5. & conf. 5. n. 6. in fin. eod. lib.*

Accedat quod dato & non concesso, quod esset faciendum tale depositum de praedictis solutionibus infra quindecim dies ab intimatione solutionis illius, & quod Bulla extendatur ad solutiones factas post litem motam, † Tamen ista intimatio non debet fieri domi dimissa copia, prout facta fuit, sed personaliter, ad hoc vt intimatus habeat plenam notitiam de praedicta solutione prout disponitur per constitutionem quod illa personaliter fiat quando intimatur primum pretium ab initio constitutum, nam huiusmodi extensio est facienda cum omnibus qualitatibus requisitis, & eo modo & forma, vt constitutio loquitur in casu expresso, quem volumus extendere, seu applicare ad casum non expressum, † cum qualitas non possit separari ab ipsa dispositione *Bald. in l. si quidem. de excep. Grat. conf. 151. n. 2. lib. Rot. diuers. decis. 566. n. 6. p. 1.* † Quasi totum non dicatur sine suis partibus, & qualitatibus *l. qui vsufruct. de verb. obligat. l. si quis cum potuit. de except. rei iudic.* Itaut si detraherentur dictae qualitates, nō posset amplius dici comprehensio sub eadem dispositione, cum potius tunc dicatur omnino noua dispositio *Bald. in l. penult. in fin. princ. de excus. tutor. Socin conf. 87. pensatis. in fin. n. 9. lib. 4. per tex. in l. 1. §. si quis simpliciter. de verb. oblig. at. l. ius ciuile. ff. de iust. & iur. Surd.* qui multa similia adducit *conf. 202. n. 8. & 9. lib. 2. Menoch. conf. 104. n. 37. lib. 1. & de arbitr. iudic. lib. 1. q. 11. n. 13.*

Et quoniam supra conclusum fuit esse locum retractui in emphyteusi, Addendum est, † quod aliqui tenent contrarium, quando est perpetua pensio, & non subiacet redemptioni *Mar. Mut. super consuetud. Panormit. post c. 28. super nou. declarat. n. 27. cum seq. fol. 243. iuxta conf. Bertrand. 7. lib. 1. Tiraq. de retract. lignag. §. 33. glos. vnic. n. 1. Franc. decis. 610. in princ. p. 4. & decis. 392. n. 8. & 9. p. 2.* † vbi quod consuetudo loquitur de emptione, & non extenditur ad emphyteusim latè *Guter. practic. quaest. c. 145. lib. 2.* vbi quod haec opinio est frequentissima, & ibi allegat etiam idem tenentem *Castell. in l. 47. taur. glos. magn. col. 5. & 6. vers. hinc etiam posset dici. Mantion. in l. 7. taur. glos. 1. n. 10. cum seq.* prout etiam dicit frequentissimam sententiam, quamuis ipse non teneat *Couar. lib. 3. variar. resolut. c. 11. n. 3.* quod etiam voluit *Carpan. ad constitut. Mediolan. c. 433. n. 16. 24. & 25.* vbi quod fieret praeiudicium Ecclesiae, quae teneretur recognoscere in emphyteutam alium, quem ipsa nollet. † Cum etiam alienationis verbo non veniat concessio in emphyteusim *Glos. in l. fin. in verb. & hypothecam. ad med. C. de reb. eccles. non alienand. Corn. cōs. 193. lib. 4. Marin. Freccia ad Neapodan. in consuetud. iur. congr. in verb emit. n. 4. fol. 325.* † vbi quod in emphyteusi cum pacto affrancandi in pecunia numerata habet locum ius congrui, quia talis affrancatio est similis emptioni *l. si nec emptio. ff. locat. Alex. conf. 28. lib. 4.* Vnde cessante d. conuentione non dabitur beneficium iuris cōgrui *Vrsill. ad Affl. decis. 72. n. 1.*

Sed non est recedendum ab opinione supra firmata quod etiam cessante pacto affrancandi competat retractus † cum sit aequior opinio, & melioribus rationibus fundata, vt supra dictum est *Couar. lib. 3. variar. resolut. c. 11. n. 3.* † Nam semper in istis contractibus ad longissimum tempus transfertur vtile dominium, & possessio iuxta communem sententiam, de qua per *Guter. pract. quaest. lib. 2. c. 145. col. 2. ad med. Pinell. in l. 1. p. 3. n. 64. C. de bon. matern.* † Vnde & talis locatio in emphyteusim continebitur sub prohibitione alienationis *Glos. in clem. 1. de reb. eccles. non alien.* quam communiter receptam testatur *Tiraquell. de retr. lignag. §. 1. glos. 10. n. 79.* † reiecta alia *Glos. in l. codicillis. §. instituto. ff. de leg. 2.* quae contrarium tenuit *Couar.* qui idem dicit *lib. 2. var. resolut. c. 16. n. 12. in fin.* † Praesertim quia plerique ex supradictis Doctoribus loquuntur de consuetudine locorum in quibus obseruatur, vt retractus non habeat locum, nisi quando adest d. conuentio de affrancando, cum tamen nos habeamus contrariā obseruantiam in quacumque emphyteusi etiam absq; huiusmodi pacto, ideò illi standum est *l. minime. ff. de legib. cum alijs supra allegatis vers. & hac quod ad primū. n. 21. Affl. decis. 72. n. 1. in fin.*

EPI-

EPITOME.

VAlor rei an sit probatus si testes solùm deponunt de tempore conuentionis, non autem de anteriori, & posteriori per multos annos. ¶ Et an per eos sit exprimenda qualitas venditoris impliciti debitis, cum oneribus canonis, ac seruitutis, & similium. ¶ Pretium affectionis, vel redactum ex bonis vicinis venditis, an arguat iustitiam pretij alterius rei contiguæ emptæ. ¶ Et quomodo testes super hoc debeant deponere. ¶ Et quot instrumenta sufficiant. ¶ Læsio ex quibus probetur. ¶ Causa scientiæ an requiratur in teste probante æstimationem rei immobilis. ¶ Et quid in frumento, & alijs rebus modicis. ¶ Valor ad quam summã debeat ascendere, vt dicatur cõstare de iniustitia pretij, tam vbi agitur de rescissione venditionis ob læsionem, quàm ad probandum valorem ad effectum arbitrij. ¶ Et quando valeat renunciatio *l.2.C. de rescind.vendit.* ¶ Scientia quo casu excludat maiorem vt non possit allegare læsionem.

SVMMARIVM.

1 *Læsio an probetur si testes deponant de valore rei solùm de tempore conuentionis, non autem de anteriori, & posteriori per multos annos, tã in stabilibus, quàm mobilibus. n. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & 8.*

9 *Testes non probant valorem bonorum non deponentes de oneribus canonis, ac seruitutis, ac similium rerum, quæ minuunt iustum pretium, & sunt part ipsius. & n. 12.*

10 *Qualitas venditoris impliciti debitis est exprimenda per testes, vt per eos dicatur plenè probatus valor rei. & n. 11.*

13 *Pretium affectionis non attenditur.*

14 *Pretium iustum an sit æstimandum ex eo quod fuit datum pro emptione rerum vicinarum. Et quomodo testes super hoc debeant deponere. Et quod instrumenta debeant esse. n. 15. & 16.*

17 *Probatio magis plena excludit minus potentem.*

18 *Standum est testibus peritis super æstimatione bonorum.*

19 *Venditio præsumitur facta pro iusto pretio.*

20 *Testes deponentes per eumdem præmeditatum sermonem non probant maximè vbi agitur de læsione circa pretium. n. 21.*

22 *Læsio non probatur per testes, qui deponunt de suo iudicio. n. 23.*

24 *Causa scientiæ requiritur in teste probante valorem rei, quamuis de ea non interrogetur maximè in æstimatione feudi, ac domus, & similiũ, quidquid aliud sit in frumento, ac alijs rebus modicis. n. 25.*

26 *Renunciatio in specie cum iuramento l.2.C. de rescind. vendit. excludit læsionem, maximè si non est magna, & excessiua. n. 27.*

28 *Scientia excludit vt maior non possit dici læsus.*

29 *Valor debet ascendere vltra dimidiam, vt dicatur constare de iniustitia pretij iuxta terminos l.2.C. de rescind. vendit. & n. 35. Amplia idem esse quando ageretur de probando valore ad effectum arbitrij. n. 31. & 33.*

30 *Remedium l.2.C. de rescind. vendit. habet locum in subhastatione.*

32 *Arbitrium intelligitur prout de iure.*

34 *Pretium quando sit attendendum non læsio.*

CAPVT CCCCLXI.

PRo confirmatione sententiarum, Dixi concludendum esse, & consequenter non constare de prætensa læsione. Etenim omnes testes exaduerso adducti ad illam probandam solùm deponunt de valore vineæ respectu temporis contractus, & ad illud tantùm se restringunt, 1 quod non sufficit, † cum in probatione valoris rei non debeat attendi solùm istud tempus conuentionis, sed etiam tempus anterius, & posterius per multos annos, ne sequatur absurdum, quod pretium consistat in momento temporis, cuius æstimatio non attenditur *Bart. in l. pretia rerum. 63. §. nonnullum. n. 2. ad fin. vers. vel debes te referre. vbi Alex. n. 10. & Imol. ante fin. vers. & si dicat quod tali die. ff. ad leg. falcid. Ang. in l. in lege falcidia. 62. §. corpora. n. 2. vers. sit ergo cautus. & ibi Castr. n. 1. eod. tit. Afflict. decis. 316. n. 6. Pantal. Cremens. in l. 2. n. 245 post Bart. ibid. in fin. n. 23. Salic. n. 23. in fin. vers. subiungit, & n. 31. in fin. vers. & dicit. C. de rescind. vendit. Ant. Burg. in c. cum dilecti. n. 36. de empt. & vendit. tom. 4. fol. 256. Rot. diuers. decis. 67. n. 13. vsque ad 17. p. 2. Aret. in c. cum causam. 37. col. 1. de testib. Gabr. de empt. & vendit. conclus. 1. n. 49. Bart. in l. vnic. col. penult. post med. n. 32. C. de sent. quæ pro eo quod interest.*

Non obstat sufficere, quod valor rei, & eius æsti- 2 matio debeat inspici tẽpore contractus † *l. si voluntate. C. de rescind. vendit. Cagnol. in l. 2. n. 218. & 238 C. eod. tit.* vbi quod in rebus immobilibus verior est opinio, vt nõ requiratur ista probatio anterioris, & posterioris temporis, sed solùm sufficiat inspici tempus conuentionis, ad quod iura se tantùm referunt *Osas. decis. 41. n. 5. latè Siluest. cons. 49. n. 10. Paris. cons. 16. n. 83. lib. 2. Caputaq. decis. 264. n. 9. p. 3. Surd. cons. 151. n. 71. lib. 2. Ceph. cons. 403. n. 42. lib. 3. Aym. cons. 114. n. 16. cum alijs per Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 20. n. 51. Menoch.* 3 *cons. 358. n. 13. lib. 4.* † Et quod solùm in rebus mobilibus testes debeant deponere per plures dies ante & post voluit etiam *Valas. consult. 43. n. 28. col. vlt. ad med.* sequitur *Rebuff. in l. vnic. in glos. in verb. subtilitatem. n. 31. & 47. fol. 448.* 4 *C. de sentent. quæ pro eo quod interest.* † Ideò in rebus stabilibus si non potest probari æstimatio determinati temporis, sufficit probare æstimationem factam ante per annum, quia in eis præsumitur æstimatio durare *Rebuff. in d. l. vnic. in glos. in verb. subtilitatem. n. 56. Valas. consult. 43. n. 28. vers. verumtamen. lib. 1. Surd. cons. 181. n. 21. lib. 2.*

Quia ista duo possunt simul stare, quod videlicet valor rei inspiciatur tẽpore contractus, & quod

proba-

probatio valoris fiat in tempore conuentionis, 5 & contractus, † ſed poſteriore, & anteriore, ne probatio ſimilis æſtimationis conſiſtat in momento temporis, quod eſſe non debet, prout reſpondet *Rot. diuerſ. deciſ. 65. n. 15. p. 2.* & quidquid 6 *Cagnol. & alij ſupra adducti* teneant, † non eſt recedendum ab iſta opinione, quam etiam vltra relatos ſæpius tenuit *Rota vt in cauſa Tiburtina caſtri Arſularū. 16. Iunij. 1598. corā R. P. D. Penia. & in Romana reſciſſionis contra* 7 *ctus. 30. Octob. 1602. corā Card. Pamphilio* † quæ deciſiones fuerunt confirmatæ *coram R. P. D. Pamphilio Spoletana prædij. 27. Iunij. 1614.* vbi fuit declarata ſubhaſtatio iuſta, cum teſtes volentes probare iniuſtitiam illius ſe reſtringe- 8 bant ſolùm ad tempus ſubhaſtationis, † quod non ſatis erat, nam deponere debebant de pluribus annis præcedentibus, ac ſubſequentibus, ad hoc vt arbitrio Iudicis poſſit dijudicari probabilis valor, & iuſtum rei pretium facta compenſatione anni fertilis cum ſterili *Veronenſ. de ſimulat. contract. n. 3. verſ. & quod dixi. Burg. in c. cum dilecti. n. 36. de empt. & vendit. cum alijs ſupra adductis.*

Præterea dictis teſtibus non eſt habenda fides, quo 9 ad æſtimationem, de qua agimus, † cum non deponant de qualitate canonis, qui debetur domino directo, neque de ſeruitutibus reſeruatis ad fauorem emptoris, nec de alijs de quibus in facto, itaut iſtæ qualitates tot onerum minuant valorem prædij tamquam de eis ratio ſit habēda in taxatione iuſti pretij, & faciant ſemper minus rem æſtimari, & ſint pars pretij *Cagnol. in l. 2. n. 243. C. de reſcind. vendit. Boer. cōſ. 30. n. 8. Oſaſ. deciſ. 91. n. 10. Menoch. conſ. 358. n. 30. lib. 4. cum alijs per Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. tit. 20. lib. 4. n. 37. & 38. Surd. conſ. 181.* 10 *n. 20. lib. 2.* † Prout etiam dicimus de qualitate venditoris impliciti ære alieno ac pluribus debitis, quæ eſt exprimenda per teſtes tamquam diminuat valorem pretij, vt in deciſione coram *R. P. D. Pamphilio Spoletana prædij. 27. Iu-* 11 *nij. 1614.* † iuxta diſpoſitionem *l. cum qui. §. melior. de in diem adiect. Bart. in l. 1. §. ſi hæres.* 12 *n. 3. vbi Rip. n. 28. ad trebell.* † Cum aliàs tacitis iſtis qualitatibus non poſsit dici concludenter probari iniuſtitiam valoris *Alex. conſ. 54. n. 4. lib. 6. Aym. conſ. 430. n. 5. Card. Seraph. deciſ. 1317. n. 1. p. 2.*

Neque obſtat prætenſa probatio læſionis ex em- 13 ptione alterius vineæ ordinum ſexcentū, † Quia illud pretium fuit affectionis, vt probant omnes teſtes, de quibus in facto, Vnde non debet attendi *l. pretia rerum. ad leg. falcid. c. 1. de empt. & vendit. Gouar. lib. 2. variar. reſolut. c. 3. n. 4. Valaſ. conſult. 43. n. 13. latè Maſcard. concl. 657. n. 6.*

Vltra quod erat probandum, quod dicta emptio 14 fuit de prędio eiuſdem qualitatis, † prout eſt hoc, de quo agitur, tunc enim ex tali probatione inſtificaretur valor prætenſus, quod tamen nullibi probatum extitit in caſu noſtro, ideo non releuat *Alex. in l. lege falcidia. §. corpora. n. 2. ff. ad leg. falcid. Cagnol. in l. 2. n. 233. C. de reſcind. vendit. Honded. conſ. 31. n. 51. lib. 1. Maſcard. d. concluſ. 657. n. 11. p. 2.*

Maximè quia inſtrumenta ſimilium venditionum 15 rerum vicinarū debent eſſe plura, & multa, † ad hoc vt ex eis ſaltem præſumptiuè probetur communis æſtimatio *Decian. conſ. 17. n. 32. lib. 2. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. tit. 20.* 16 *lib. 4. n. 18.* † Quæ multa inſtrumenta non exhibentur per aduerſarium venditorem, ſed potius per emptorem fuit ex quamplurimis inſtrumētis oſtenſum multa prædia fuiſſe empta minori 17 pretio, quam iſtud, de quo agimus, † Vnde ſtandum eſt probationi emptoris, per quam excluditur læſio tamquam illa ſit magis plena, & potentior, quæ confundit minus potentem *l. ob carmen. 21. §. ſi teſtes. de teſtib. Socin. conſ. 37. n. 13. lib. 3. & conſ. 54. n. 18. lib. 4. Aym. conſ. 6. n. 50.*

Cum etiam vltra prædicta inſtrumēta per emptorem producta, adſint quoque teſtes ad eius inſtantiam examinati, qui deponunt de iuſto pretio ſcutorum viginti, per quod excluditur om- 18 nis læſio, † quibus teſtibus magis ſtandum eſt, cū ſint periti, & ex eis aliqui æſtimatores à publico electi, & concurrat etiam præſumptio iuris, ſe- 19 cundum quod potius præſumendum eſt, † quod pro iuſto valore huiuſmodi prædia fuerint vendita *Bald. in l. ſi fundus. §. quamquam. ad fin. ff. de reb. eorum. Fabian. de Monte de empt. & vendit. q. 8. n. 25. in fin. tom. 6. p. 1. fol. 66. cum alijs per Menoch. conſ. 359. n. 23. lib. 4.*

Accedat quod omnes teſtes adducti ad probandā læſionem deponunt per eumdem præmeditatum 20 ſermonem, † quo caſu reddūtur ſuſpecti, nec fidē faciūt *l. 3. §. in magis. ff. de teſtib. Ceſ. de Graff. deciſ. 1. n. 7. de præſumpt. Rot. diuerſ. deciſ. 720. n. 2.* 21 *p. 1.* † & in propoſito leſionis, de qua agimus quod nō probent notat *Menoch. conſ. 358. n. 26. lib. 4.*

Additur quod deponūt de ſuo iudicio, per quod ta- 22 lis depoſitio redditur inefficax, † neq; probatur læſio *Bart. in l. quid tamen. §. ſi arbiter. de arbitris. Bald. in l. 3. q. 5. C. de teſtib. Curt. Iun. conſ. 144. n. 3. poſt med. & conſ. 165. n. 17. Alex. conſ. 74. viſo teſtamento. n. 6. lib. 1. Menoch. conſ. 358.* 23 *n. 26. lib. 4.* † & eſt cōmunis opinio quàm paſſim ſequitur *Rot. corā Card. Pamphilio Romana reſciſſionis contractus. 30. Octobris. 1602. & corā R. P. D. Pamphilio Spoletana prędij. 27. Iunij. 1614. poſt Bart. in l. pretia rerū. n. 2. vbi Alex. n. 11. ad leg. falcid. Socin. Iun. conſ. 75. n. 3. lib. 2. Cagnol. in* 24 *l. 2. n. 232. C. de reſcind. vendit.* † Maximè cū neq; reddāt cauſam ſcientiæ, & ignorent redditus horum prædiorum, & conſequenter iuſtū valorem, qui ex redditibus ſumi debet *Aym. conſ. 145. n. 8. Affl. deciſ. 184. in fin. Guid. Pap. conſ. 180. n. 1. cum* 25 *alijs per Menoch. d. conſ. 358. n. 20. lib. 4.* † Cum præſertim ſimus in re, ad cuius æſtimationē requiritur magna, & diligens inquiſitio puta domus, fundi, vel ſimilium, in quibus magis requiritur, quod teſtis deponens ſuper valore reddat cauſam dicti ſui, quamuis non interrogaretur, quidquid aliud ſit in æſtimatione modicæ rei, vt frumenti, & victualium *Bald. in l. vlt. in fin. n. 6. C. de iur. dom. impetr. Cin. & Bart. in l. 1. ad fin.*

C. de

C. de sentent. quæ pro eo quod interest. Felin in c. cum causam. 42. col. 1. in fin. vers. cuius dictis adde. n. 1. de testib. Alex. in l. pretia rerũ. n. 12. vers. addit etiam ff. ad leg. faleid. Cagnol. in l. 2. n. 136. C. de rescind. vendit. Rot. in d. Spoletana prædij. col. 2. post princ.

Vltimo excluditur omnis læsio, quia in specie fuit 26 renunciatum cum iuramento † *l. 2. de rescind. vendit.* vt notat *Alex. cons. 42. n. 9. & cons. 125. n. 7. lib. 1. & cons. 127. n. 1. & 2. lib. 2. Paris. cons. 96.* 27 *n. 56. lib. 1.* † Maximè quando, prout in casu nostro, nõ est magna, & excessiua læsio vltra dimidiũ. *Calde. cons. 2. de arbitr. Aldob. cons. 49. n. 12.* 28 *Rot. diuers. decis. 440. n. 3. p. 1.* Cum enim iurauerit, dicitur sciuisse valorem bonorum, per quam scientiam excluditur huiusmodi remedium læsionis quando sumus in maiore, vt latè declarat *Aldobrand. d. cons. 49. n. 12. vsque ad 17. post Pantal. Cremens. in l. 2. n. 112. limit. 14. C. de rescind. vendit. Alex. cons. 133. col. penult. in princ. n. 11. & col. fin. in princ. n. 15. lib. 5. Corn.* qui de communi *cons. 189. col. 4. lib. 1. Rot. diuers. decis. 440. n. 3. p. 1. Couar. lib. 2. var. resolut. c. 4. n. 5. Cassad. decis. 1. n. 5. de empt. & vend. Aym. cons. 187. n. 3. Socin. cons. 48. n. 9. lib. 4. Ias. cons. 76. in fin. lib. 1. Abb. cons. 71. col. penult. post med. vers. condescendo. in 2. dub.* 29 *lib. 1.* † Prout regulariter debet valor ascendere vltra dimidium iusti pretij, vt dicatur constare de iniustitia illius iuxta terminos *l. 2. C. de rescind. vendit.* vt concludit *Rot. coram R. P. D. Pamphilio Spoletana prædij. 27. Iunij. 1614.* † Vbi ampliatur idem esse, non solum in venditione, sed etiam in subhastatione, cum remedium *d. l. 2.* in ea quoque procedet secundum magis communem, de qua testatur *Pinell. in d. l. 2. n. 25. & ibi* C*agnol. n. 161. Corn. cons. 56. n. 2. lib. 3. Rebuff. de rescis. contract. art. vnic. glos. 15. n. 38. & de præcon. art. 7. glos. vnic. in fin. Gabr. conclus. 1. de empt. & vendit. n. 61. vers. contrariam. Card. Seraph. decis. 1478. n. 1. p. 2.*

Quæ etiam habent locum, quamuis ageretur de 31 probando valore ad effectũ arbitrij, † non autẽ iuxta terminos *l. 2. C. de rescind. vendit.* cum ar- 32 bitrium intelligatur prout de iure † *Bart. in extrauag. ad reprimendum in verb. videbitur. n. 8. Paris. cons. 56. n. 5. lib. 1. & cons. 8. n. 21. lib. 4. Affli. decis. 321. Socin. Iun. cons. 41. n. 16. lib. 2. Cæs. de Graff. decis. 7. & 8. de iudic.* De iure autem nõ 33 attenditur quælibet iniustitia pretij, † sed illa, quæ ascẽdit vltra dimidia *Abb. in c. ad nostram. n. 1. vers. puto tamen. de empt. & vendit. Deeian. cons. 2. n. 173. lib. 1. Bertrand. cons. 219. eum scriberem. in princ. lib. 2. p. 1. Corn. cons. 21. col. 2. lib. 3.* 34 *Ias. cons. 153. col. 3. lib. 4.* † Cum aliàs vbi pretium superat læsionem, pro validitate actus pretium sit attendendum non autem læsio *Capr. reg. 87.* 35 *n. 62. Osas. decis. 41. n. 8. post med.* † Et in proposito probationis valoris quo ad effectum arbitrij conclusum fuit per *Rotam in d. Spoletana prædij. 27. Iunij. 1614. ad fin. corã R. P. D. Pamphilio.*

EPITOME.

TVtor an sit dandus filio bannito, itaut mater illum non petens priuetur successione bonorũ filij. ¶ Patria potestas an perdatur quãdo bannitus potest impune occidi. ¶ Mater quo casu debeat petere vt detur alius tutor in locum tutoris defuncti, vel banniti, aut relegati. ¶ Filij bannitorũ an possint testari. ¶ Et an faciant deficere conditionem fideicommissi. ¶ Banniti an retineant ius succedendi ab intestato, & ex testamento. ¶ Et quãdo possint impune offendi. ¶ Et eis denegetur audientia. ¶ Vel beneficium primæ instantiæ. ¶ Vel ius prothomiseos. ¶ Et an veniãt in dispositione loquẽte de mortuis. ¶ Tutor an possit dari impuberi per extraneũ nõ habẽtẽ illũ in potestate. ¶ Et quid si pupillus ab eo heres instituatur. ¶ Et an talis tutor sit datiuus, seu testamentarius. ¶ Et quando præferatur legitimo. ¶ Et cõfirmatio illius an sit faciẽda sine inquisitione. ¶ Et an cõpetat via executiua testamẽti pro cõcessione administrationis faciẽde dicto tutori. ¶ Et quo casu debeat præcedere pronũciatio Iudicis, quod talis tutor sit idoneus.

SVMMARIVM.

1 *Filio bannito non est dandus tutor, sed curator ad instar eius qui habet patrẽ apud hostes. n. 2.*

3 *Patria potestas perditur quando bannitus potest impune offendi. Intellige in bannitis pro crimine læsæ maiestatis, & rebellibus, & transfugis, secus pro alio crimine capitali quamuis possint impunè offendi. n. 5. Amplia vt n. 6.*

7 *Mater quando debeat petere dari alium tutorem in locum tutoris defuncti, seu in perpetuum relegati, vel banniti ad tempus, & quando in eis dicatur in totum finita tutela. n. 8. Et quid seruetur in Regno. n. 10.*

11 *Mater an perdat successionem filij si patre bannito non petat ei tutorem. & n. 16.*

13 *Filij bannitorum non possunt testari.*

13 *Filij suscepti post bannum faciunt deficere conditionem fideicommissi.*

14 *Banniti à Papa, seu Imperatore retinent ius succedendi ex testamento, & ab intestato iuxta dispositionem iuris communis, non autem statuti. n. 15. 18. & 22.*

17 *Regulæ generales pertinent ad pauperes doctorellos, & concludunt solum viris grossi ingenij, nec iuxta illas est respondendum de iure, sed per speciales decisiones.*

19 *Banniti quando possint impunè offendi, & eis denegetur audientia.*

20 *Consuetudo loquens de mortuis an comprehendat bannitos.*

21 *Banniti an amittant beneficium primæ instantiæ. Et ius prothomiseos.*

23 *Tutor non potest dari impuberi per eũ qui illũ nõ habet sub potestate. Fallit in extraneo instituẽte heredem pupillũ, quasi tunc videatur eligere eum in filiũ, quo casu valebit datio tutelæ. n. 24.*

25 *Tutor datus ab extraneo pupillo instituto est datiuus, nõ testamentarius, quãuis de eo in multis*

participet.n. 26. 27.28. 29. & 30. Et præfertur legitimo,& matri.n.31.Intellige in bonis illi relictis.n. 32.& 33.

34 *Confirmatio tutoris dati ab extraneo pupillo instituto est facienda causa cognita, & cũ inquisitione.n. 39. Idem in tutore dato à matre.n. 35.*

36 *Via executiua non cõpetit quando agitur pro cõfirmatione tutoris dati ab extraneo quãdo requiritur, secus si illa non sit necessaria.n.37.*

38 *Iudex confirmans tutorem datum in testamento debet prius pronunciare illum esse idoneum quando inquisitio requiritur.*

CAPVT CCCCLXII.

Adde supra c. 139. n.25.

MAter non priuatur succesione infantis filij, quamuis patre bannito illius tutelam 1 non susceperit, † Cũ filio banniti non sit dandus tutor quasi iste detur solũ ei, qui non est in potestate alterius *l fin. in princ. C. de curat. furios. Siluest. instit. de tutel. in princ. n.19. post Glos. ibi in verb. non sunt. Clement. de patria potest. effect. 14. n.1. & 2. tom.8. p.2. fol.117.* 2 † Vnde dabitur curator ad instar eius, qui habet patrem apud hostes *l. muto.6.§. ei cuius. ff. de tutel. l. in possessionem.6. §. fin. ff. quib. ex caus. in possess. eat. l. idem priuilegiũ.31. ff. de reb. auctor. iudic. possid. cum alijs per Schrader. de feud. p. 10. sect. 19. n.210.* Et in specie ita concludit *Rip. in l. ex facto.18.§. ex facto in fin. vers. ex quo corollariè.n.19. ff. ad senatusc õs. trebellian. Siluest. in §. cum autem.n.61. col.22. in fin. instit. quib. mod. ius patr. potest. soluit. Peregr. de iur. fisc. lib.3. tit.3.n.23. fol. 120.*

Quod procedit etiam si pater bannitus posset impune offendi, quamuis enim perdatur patria po 3 testas, † quando bãnitus potest impunè offendi, cũ habeatur pro mortuo, & pro hoste ciuitatis, & pro diffidato iuxta Constitutiones Summorũ Pontificũ *Pij IV. & Pij V.* vt per *Octau. Vulpell. cõs.20.n.4.* vbi testatur de magis vera, & cõmuni opinione *Honded. cons.95.n.86. lib.1. Alciat. cõs.96. tom.3. Alex. cons.71.n.7. & 10. lib.1. cũ alijs per Clement. de patr. potest. c. vlt. n.13. & 21. tom.8. p.2. fol.124. Surd. de aliment. tit.4. q.18. n.60. Paris. cons.157.n.20. lib.4.*

Nihilominus hoc habet locum in bannitis pro crimine læsæ maiestatis, ac rebellibus, & transfu 4 gis, † qui ad hostes se conuertunt, in istis enim terminis loquuntur iura adducta per *Bart. in l. si adulterium. §. liberto. ff. de adulter. iuxta l. minimè. ff. de relegat. l. postliminium. §. filius. ff. de captiu. & postlimin. reuers.* 5 † Diuersum est in bannitis pro alio crimine capitali ita quod impunè possint offendi, cũ horũ condemnatio nõ grauet illos, nisi in ære, & iuribus suis *Salic. in l.1. q.6. C. de hæredib. instit. Rip. in l. fin. q.23. C. de reuocand. donation. Socin. Iun. cõs.54. lib.3. Peregr.* 6 *de iur. fisc. lib.3. tit.7. n.13. in fin.* † Quod etiã est stantibus cõstitutionibus Summorũ Pontificum cõtra bãnitos, & homicidas. *Farinac. q.102. n.19.*

Et ita etiã declaratur textus in *l.3. C. qui pet. tutor.* 7 vbi in locum tutoris defuncti, † vel in perpetuũ relegati debet mater postulare filijs suis dari alium competentem tutorem à Iudice eiusdem prouinciæ, qui secundum officium suum vtilitatibus eorũ prouidebit, Quamuis enim in hoc textu æquiparentur mortui, & relegati, quo ad effectũ tutelæ, Tamen non idẽ erit in bannitis, nisi sint tales, qui habeãtur pro perpetuis relegatis, & ex banno ciuitatẽ amittant, & ius patriæ potestatis perdant *Alber. in d.l.3. ad med. vers. puto* 8 *quod si ex banno. C. qui pet. tutor.* † vbi etiã quod in istis perpetuis relegatis dicitur in totũ finita tutela, cũ non adsit amplius spes liberationis, & per cõsequens erit locus tutori legitimo, qui in tali tutela succedet *l. si quis sub conditione. in fin.* 9 *de testam. tut.* † Quidquid aliud fit in bannitis ad tempus, qui possunt reassumere tutelã per liberationẽ à banno, tunc enim erit locus datiuo, nõ legitimo *l. licet. C. in quib. caus. tut. habent. l. pro-* 10 *pter spem. ff. famil. ercisc und.* † Ideò in Regno per constitutiones particulares foriiudicati habentur in omnibus ferè pro mortuis, adeò vt feudatario foriiudicato Rex prouideat de Bailo eius filio minori per constitutionem Regni, de qua per *Franc. decis.213. n.11. & 12.*

Et vltra prædicta, quod filiis bannitorũ non sit dã-11 dus tutor, † quia durant in potestate patris, & quod mater non teneatur petere illis tutorẽ cõsuluit *Corn. cons.55. n.20. vsq; ad 31. lib.2.* vbi etiã 12 ex hoc concludit, † quod filii bannitorũ nõ possunt testari *l. qui in potestate. ff. de testam.* prout 13 etiã in præteritione filii testamẽtũ erit nullũ, † & quod filii suscepti post bannum faciunt deficere cõditionẽ fideicõmissi, cum multis illationibus de quibus per *Bart. Imol. & alios in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad trebell. & in l.1. C. de hæred. instit. Siluest. in §. cũ autẽ. n.64. instit. quib. mod. ius pa-* 14 *tr. potest. soluit.* † vbi etiã quod banniti retinent ius succedẽdi ex testamento, vel ab intestato secundũ ius cõmune, quidquid aliud fit, si hæreditas deferretur ex forma statuti, Quæ etiã habẽt locũ in bannitis à Papa, seu Imperatore, qui regulãtur similiter quo ad iurisdictionẽ ipsorum, Nã banniti ab Imperatore perdunt quidẽ iura cõmunia quo ad iurisdictionem illius, sed quo ad iurisdictionem Pontificis, vel aliorum non recognoscentium Imperatorem in dominum nõ perdunt iura cõmunia, vt per *Siluestr. in d.* 15 *§. cum autẽ. n.65.* vbi quod ita seruatur, † & quãuis per aliquos simpliciter teneatur, quod banniti à Papa, seu Imperatore perdunt vbiq; iura communia, vt per *Imol. in d.§. ex facto. & per Alex. in l. si cũ dotem. §. si pater. ff. solut. matrim.*

Nihilominus non est tenenda hæc opinio cũ prima sit verior, vt latè per *Peregr. de iur. fisc. lib.3. tit. 7. n.25. & 26.* De quibus tamen quæstionibus nõ 16 est modò disputandũ, † cum hæc solũ scripserim pro comprobatione eorũ, quæ dixi supra *c. 139. n.25.* circa matrẽ, quæ non priuatur succesione filii, quãuis patre bannito illius tutelã nõ susceperit, quę opinio est tenẽda, cũ fundetur in bonis rationibus, & auctoritatibus pluriũ Doctorũ, qui in specie illã cõprobant, vt supra dictũ est, omissis regulis generalibus quorumdã, qui in illis se fundabant tamquã essent magni momenti pro cõtradictione meæ sententiæ, quibus sufficiat responsio quod sunt regulæ Catalicij, vt vulgo dici 17 tur, † & pertinẽt ad pauperes doctorellos, iuxta

quas

quas nō est respondendum de iure cū cōcludant solùm viris grossi ingenij, sed per speciales decisiones, vt dicit *Felin. in c. 1. col. 6. post med. n. 6. in fin. de præscript. Aret. cons. 106. col. 4. post med. vers. venio ad tertium. n. 6. in fin.* cum alijs quos adduxi supra *c. 135. n. 20. vsque ad 24.*

De veritate autem præfatarum quæstionum circa 18 materiam bannitorū quando possint testari,† & eis denegetur audientia, & sint incapaces hæreditatis matris *Farinac. in recollect. decis. 54. &* 19 *55. & 57. & q. 102. n. 20. cū seq.*† Et an possint im pune offendi *Viu. decis. 335.* Et quando consue- 20 tudo loquens † de mortuo comprehendat fori indicatū *Franc. decis. 686.* Et an amittant be- 21 neficium primæ instantiæ,† ac ius prothomiseos & succedāt in bonis extra territorium cum alijs 22 ad eos pertinentibus † *Io. Aloys. Riccius collect. decis. 291. latè Pereg. de iur. fisc. tit. 7. lib. 3.*

Notandū est tamen circa ea, quæ supra diximus de tutore, qui regulariter non potest dari impuberi 23 per eū,† qui non habet illum in potestate, prout est necesse, vt valeat datio tutelæ *§. permissum. instit. de tutel. Salicet. in l. vlt. in princ. C. quand.* 24 *mulier tutel. offic.* † Quod hoc non procedit in extraneo instituente hærede pupillum, nā ratione huius institutionis videtur eum eligere vt filium, & instituens reputabitur pro patre, & erit loco illius, & per consequens poterit eidē dare tutorē *Bald. in l. si patronus. in fin. & ibi Addit. ad Bart. in littera t. ff. de confirmand. tutor. Cin. in l. vlt. in princ. C. eod. tit. per tex. in l. nemo. 58. ad med. de hæredib. instituend.*

Iste tamen tutor quamuis fuerit datus in testamēto per extraneū impuberi instituto, & potuerit 25 dari, vt dictū est,† Nihilominus indigebit cōfirmatione, ob quā dicetur datiuus, cū hoc operetur confirmatio Iudicis, à quo huiusmodi tutela debet sumere effectū, & denominationē *l. si qui priore. ff. ad trebellian. §. si quis priore. instit. quib. mod. testam. infirmēt.* & ita post *Glos. Cin. Butrigar. Bart. & Bald. concludit. Salicet. in l. 2. n. 2. ad med. C. de cōfirm. tutor. Siluest. in §. vlt. n. 29. post med. vers. quid tenendum. institut. de tutel. & ibi Glos. in verb. confirmandū. vbi Ang. & Port. n. 4.* 26 *Faber. n. 3.* † qui testatur de veriori opinione, quā etiā sequitur *Din. in l. qui à patre. de confirm. tutor. Bart. in l. 1. n. 3. eod. tit. & in l. iure. in fin. ff. de testam. tutel. Anchar. in elem. 2. de stat. monachor.* & est cōmunis, vt per *Nicol. Picolomin. Senens.* 27 *in suis quæst. cas. t. q. 3. in princ.* † Et ista opinio est tenēda, quidquid ipse cōtrariū sequatur post *Martin. Siliman. in quadam sua disputatione.* vt 28 refert *Bart. in l. 2. C. de confirm. tutor.* † Quamuis alii distinguant esse mixtū tutorē, non propriè testamentariū, nec propriè datiuū, vt per *Bald. in d. l. 2. C. de cōfirm. tutor. & per Mysinger. in §.* 29 *fin. instit. de tutel.* † Et in hoc ferè omnes conuenire videntur, quod licèt iste tutor confirmatus sit datiuus, nihilominus in quibusdā participat de tutore testamētario. Et latè defedit *Siluest. in* 30 *d. §. fin. n. 7. 19. 30. & 31. instit. de tutel.* † & multis auctoritatibus, & rationibus, ac iuribus cōprobaui in meis centū & duodecim conclusionibus quas publicè per triduū sustinui cū quibusdam q; de mense Maii 1584. *conclus. 64.* quāuis ibi disputando pro vtraq; parte multa hinc inde adduxerim, quorū conclusionū tenorē ponā infra in fine operis, & Deo dante imprimētur etiā per extensum omnia argumenta, & rationes, ac auctoritates congestæ pro omnium illarū defensione, tam pro communi quàm contra communem, prout per scribentes solet fieri in lecturis.

Cum igitur talis tutor sit datiuus debet præferri 31 tutori legitimo, & etiā ipsi matri † *l. idē fiet. ff. de testam. tutel. Bart. in l. 1. n. 6. ff. de cōfirm. tutor. Cin. in l. 2. in fin. & ibi Salic. n. 3. C. eod. tit. Idem Salic. in l. vlt. n. 1. C. quand. mulier. tutel. offic.* Huiusmodi tamen prælatio, cū de hoc quæreretur, dixi, quod non habebit locū, nisi in illis bo- 32 nis,† quæ prouenerunt ab extraneo testatore, in quibus Iudex solū concedet administrationē tali tutori, quē in eis tantū confirmabit, cū in aliis bonis pupilli administratio ei non concedatur *Bart. in l. si patronus. in princ. & ibi Alber. in fin. ff. de cōfirm. tutor. Aret. in §. permissum. n. 3. in fin. instit. de tutel. Surd. cons. 428. n. 22. & 23. lib. 3.* 33 *Cuman. in l. vlt. in fin. de cōfirm. tutor.* † vbi quod tutor datus ab extraneo est tutor in omnibus, sed non habet administrationem in omnibus, vnde dabitur quo ad alia bona curator *Idē Cuman. in l. si patronus. ff. de confirm. tutor.*

Adde tamen, quod ista confirmatio tutoris ab extraneo dati pupillo hæredi instituto est facienda 34 cum inquisitione,† & causa cognita an persona apta sit, & impuberi expediat vt est *tex. in l. 1. vers. & si quidem pater. & ibi Azo. in verb. si autē alius quis. ff. de confirm. tutor. Glos. in l. si patronus. 4. in verb. sequendū. ff. eod. tit. per tex. apertē in l. qui tutelā. 28. in fin. vbi Glos. in verb. impuberi. ff. de testam. tutel. per l. iurisperitos. 33. §. vlt. ff. de excusat. tutor. cum alijs ibi adductis.*

Quod procedit ne dū in extraneo, sed etiā in matre 35 in qua licèt sit par affectio,† & forsan maior, quā in patre, Tamē tutor datus per eā indiget cōfirmatione præcedente inquisitione super moribus & facultatibus ipsius, & an pupillo expediat illū habere, quidquid aliud sit in dato à patre, in quo nō requiritur ista inquisitio, vt latè per *Siluest. in §. vlt. n. 35. instit. de tutel. per l. 1. & 2. ff. de confirm. tutor. Glos. instit. de satisdat. tutor. in princ. in verb. approbata.*

Quare cum requiratur ista inquisitio cū causæ co- 36 gnitione, malè fuit actū via executiua† petendo quod talis tutor adiungatur cū tutela, in qua mater prænenit, cū non possit agi executiuè quādo tutor debet confirmari cum inquisitione, quasi 37 ille accedat ad naturā testamentarii,† tamquā tunc talis cōfirmatio veniat executiuè ad testamentū, vt in specie declarat *Bald. in l. 2. ad med. vers. quidam sic distinguit. C. de confirm. tutor. per l. tutores non ab hærede. ff. de testam. tutel.*

Quare in proposito notant Doctores, quod Iudex antequam confirmet, debet prius pronunciare talem tutorem esse idoneum quando sumus in 38 eo, † in quo est necessaria inquisitio, vt notat in terminis *Bart. in l. tutores. in fin. de confirm. tu-*

tor. Siluest. in §. vlt. in fin. n. 37. instit. de tutel. ob quam pronunciationem apparet non dari viã executiuã, cum illa procedat quando cõfirmatur tutor sine inquisitione *ex supra allegatis.* Et ista videntur passim admitti per Doctores, 39 quamuis † *Bart. in l. si patronus. ff. de confirmand. tutor.* concludat quod tutor datus pupillo instituto per extraneum debeat confirmari absque inquisitione, & ei statim concedi administratio quo ad bona, in quibus fuit institutus, cum in alijs bonis non concedatur ei administratio sine inquisitione prout etiam tenet *Din.* de quo per *Bart. in d. l. si patronus. n. 1. de confirm. tut.*

EPITOME,

STatutum si disponat quod maritus lucretur partẽ dotis non extantibus liberis, si mulier habẽs filios ex primo viro transiuerit ad secũda vota, & ex eis decesserit sine filijs, an tunc maritus possit lucrari maiorẽ partẽ dotis, quàm habeant liberi primi matrimonij. ¶ Quod reuocatur per remedium *l. hac edictali. C. de secund. nupt.* an sit imputandum in legitimam filiorum primi tori, vel prius sit illa detrahenda, & residuum diuidi inter eos, & secundum virũ, cui lucrum dotis defertur. ¶ Statutum an possit derogare *d. l. hac edictali.* ¶ Et an in dubio intelligatur derogatum. ¶ Prohibitus alienare quando debeat agere, ne sequatur alienatio ex actu per eum celebrando,

SVMMARIVM.

1 *Secundus vir non potest habere ex bonis vxoris plusquam vnus ex filijs primi matrimonij.*

2 *Potest derogari per statutum dispositioni* l. hac edictali. C. de secũd. nupt. *Quamuis in dubio nõ censeatur derogatum. n. 3.*

4 *Prohibitus alienare debet agere, ne ex actu per eũ celebrando sequatur alienatio ex dispositione legali. & n. 6.*

5 *Lex magis fauet filijs ex primo matrimonio, quàm secundo viro.*

7 *Nõ imputatur in legitimam quod reuocatur per beneficiũ* l. hac edictali. C. de secũd. nupt. *ad fauorẽ filiorum primi matrimonij. Sed illa prius detrahetur, & residuum erit diuidendum inter eos, & secundum virum, cui lucrum dotis debetur. n. 8. 9. 10. & 12. & de ratione. n. 11.*

13 *Statutum si simpliciter disponat, quod nõ extantibus liberis vir lucretur partem dotis, si mulier habens filios ex primo viro transiuerit ad secunda vota, & ex eis decesserit sine filijs, tunc maritus non poterit lucrari maiorem partem dotis, quam habeant liberi primi matrimonij. n. 14. 16. 18. 20. 23. 24. & 25. Declara vt n. 15. 19. 21. & 22.*

17 *Mulier debet ita contractum dotis celebrare, vt ex eo non sequatur alienatio prohibita per legẽ, vnde non debet dare dotem inofficiosam secundo viro, vel pacisci, quod non plus remaneat apud eũ, quã apud alterũ ex filijs primi matrimonij.*

CAPVT CCCCLXIII.

COncludendum videbatur in casu transmisso dandã esse ante omnia legitimã filijs primi matrimonij ex integra dote materna, & postea debere diuidi illud, quod superest in quinq; partes, assignando secundo viro quintam partẽ loco donationis propter nuptias iuxta formam statuti, relictis quatuor portionibus pro dictis 1 filijs, † Nam per dispositionem *l. hac edictali. C. de secund. nupt.* non potest secundus vir habere ex bonis vxoris, plus quam vnus ex filijs primi 2 matrimonii, † Cuius legis dispositioni quamuis possit per statutum derogari *Bald. in l. 1. col. 3. C. de inoffic. dotib. Dec. cons. 10. & pro tenui. n. 2.* Tamen in dubio non censetur illi deroga-3 tum, † cum requiratur derogatio expressa, vel saltem quod verba statuti sint taliter concepta, vt compati non possint cum ipsa lege *Bero. q. 119. n. 5. ad med. vers. & hac sunt de mente. Rot. diuers. decis. 432. n. 3. & 4. p. 1. Gabr. cons. 13. n. 10. lib. 2.*

Maximè quia mulier, quæ nubit non debet dare tantam dotem, vt ex forma statuti lucrum transcendat ratam, quæ debetur filiis primi matri-4 monii, † cum prohibitus alienare debeat agere, & curare, ne ex actu per eum celebrando sequatur alienatio ex dispositione legali *l. codicillis. §. penult. ff. de legat. 2. Glos. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. obligat. Socin. cons. 35. visa narratio-5 ne. n. 4. lib. 4.* Præsertim, † quia lex magis fauet filiis ex primo matrimonio, quam secundo viro *l. fœmina. C. de secund. nupt. l. hac edictali. C. eod. tit.* Vnde mulier non debuit omnia sua bona dare in dotem post quam sciebat, vel scire debebat tale statutum, sed potius debuit reser-6 uare, † quod sufficeret ad legitimam filiorum primi matrimonii, & sic rescinditur lucrum statuti, quod verisimiliter non creditur voluisse præiudicare filiis primi matrimonii *Castr. in 7 l. 1. n. 4. C. de inoffic. dotib.* † Cum etiam illud quod reuocatur per beneficium *l. hac edictali.* ad fauorem filiorum primi matrimonii non computetur in legitimam debitam iure naturæ, sed vltra illam debeatur eisdem filiis, pro 8 quibus erit prius detrahenda legitima, † & residuum diuidendum inter liberos primi matrimonii, & secundum maritum, cui ex pacto, vel statuto lucrum deberetur *Bero. q. 119. n. 3.* & 9 est communis opinio, † quidquid *Gabr. & alij* contrarium sequantur, vt testatur *Dec. cons. 245. requisitus. col. 2. post med. vers. vlterius tamen. n. 3.* vbi quod temerarium esset ab ista sentẽtia re-10 cedere, † prout etiam notat *Castr. in l. 1. col. 1. in fin. vers. illud ergo quod reuocatur. n. 4. C. de inoffic. dot. Socin. cõs. 35. col. fin. ad med. in 3. dub. n. 19. 11 lib. 4.* † Quasi hoc lucrũ capiatur diuerso iure, & diuersis legibus ac rationibus, cũ hoc deducatur ratione ciuili propter offensã filiorũ, legitima autẽ ratione naturali, vnde nõ debet dari confusio 12 in istis debitis, † prout etiam tenet *Bald. in l. hac edictali. in fin. C. de secund. nupt.* vbi quod ista est veritas secundũ quam pluries consuluit *Fulgos.*

gos.conf.96.antonius transiens. col. 1. *post Glos.in §.optime verò.in verb.quippè.& ibi Ang.auth.de nupt.*cum alijs latè per *Surd.conf.*422.*n.*1.*lib.*3.

Et ita in proprijs terminis quæstionem nostrã decidit *Bero. q.*119.*n.*2.vbi in specie loquitur de

13 statuto simpliciter disponẽte, † quod nõ extantibus liberis vir lucretur dimidiam, vel aliam partem dotis, Nam si mulier,quæ habebat filios ex primo matrimonio transiuerit ad secunda vota, & decesserit sine filijs ex secundo matrimonio, tunc maritus non poterit lucrari maiorem partem dotis, quam habeant liberi primi matrimonij, Quinimmo dicti filij ex eadem dote prius detrahẽt tertiam partem illius, ac aliorum bonorum pro legitima sibi iure naturæ debita, & residuum dotis erit diuidendum æqualiter inter dictos filios,& secundum maritum, qui non poterit plus habere, quam habeat quilibet ex prædictis liberis per tex. *in d. l. hac edictali*. cuius dispositio non est correcta per tale statu-

14 tum,† quod etiam in eisdem terminis voluit latè *Socin.conf.*35. *visa narratione puncti.n.*1.*vsq; ad* 7. *lib.* 4. *post Bald. in l.* 1. *n.* 8. *q.* 3. *vers.contrarium fuit.* C. *de inoffic. dotib.*& ibi etiam se-

15 quitur *Castr.n.*4. † subdens quod dum esset vnus ex compositoribus nouorum statutorum Florentiæ fecit apponi in simili statuto, & addi, quod prius non erat,videlicet quod maritus lucretur dotem etiam stantibus filijs primi matrimonij,quia illa erat intentio populi, ne aliàs viduæ difficilius reperirent maritos quando ha-

16 bebant liberos ex primo matrimonio, † quod etiam referendo *Castr.* sequitur *Socin. conf.*52. *n.* 3. *ante med. lib.* 3. Etenim non facta expressione dictorum verborum, aliud esset dicen-

17 dum, † cum mulier debeat ita contractum dotis celebrare, quod ex ipso contractu non sequatur alienatio prohibita per legem, Vnde aut debuit non dare dictam dotem inofficiosam, aut pacisci, quod non plus remaneat apud secundum virum, quàm apud alterum ex filijs primi matrimonij vt notat *Bald. in d.l.*1.*n.*8.*ad fin.C.*

18 *de inoffic.dot.*& ita etiam concludit *Ias. in auth. præterea.n.*5. *post med. vers.aliquando & secundo.C.vnd.vir & vxor.*& hanc opinionem etiam

19 magis æquam, † quidquid aliud sit quando adesset consuetudo in contrarium, dicit *Pract. Papiens. in form.libell. qua vxor agit ad dot.*

20 *& vsufruct.in verb.dicta domina.n.*5.*in fin.*†Quãuis Aduocati maritati aliud vellent etiam cessante consuetudine,vt per *Socin.conf.*52.*col.*3.*in princ.n.*3.*lib.*3.

Quæ magis procedunt, quia statutum de quo agimus,loquitur simpliciter,neque in eo adsunt ali-

21 qua verba vniuersalia, † ex quibus possit includi lucrum dotis etiam super existentibus filijs primi matrimonij, prout quãdo diceretur, quod omni casu maritus lucretur dotem, cum similibus verbis vniuersalibus *Roman. conf.*44. *ex supra narrato.n.*5.*Dec.in l.omnia.in princ.C.si cert. petat. & in auth. præterea. n.*7.*C.quando vir. & vxor.Curt.Iun. conf.*45. *habita diligenti. n.*4.*in princ.Socin.conf.*52.*n.*1.*post princ. vers. sed quia* Stephani Gratiani

22 *istæ opiniones lib.*3. † vbi quod ista est verissima sententia cum supradicta distinctione *Bero. q.* 119.*n.*5.*vers.tertius casus*.

Neque obstat quod aliqui contrarium sequantur etiam in statuto simpliciter loquente absque di-

23 cta vniuersali locutione,† vt per *Bald.in l.ea lege.n.* 14. *C.de condic. ob caus.* cum alijs relatis per *Socin. d. conf.* 52. *n.*2.*in fin.vers.alia opinio.*

24 *lib.* 3. Quia verior est supradicta sententia, & magis communis, vt post *Bart. Francis.de Albergat.Ang.Castr. Roman.* & alios per eum adductos testatur *Dec.conf.*19.*& pro tenui facultate.n.*2.*col.*2.*in fin.Bald.in c.*1.*n.*3.*vers.quæro dicit statutum.tit.an marit.succed.vxori in benefic.* cum alijs per *Mandos. ad Rom.conf.*46.*in verb.*

25 *omni casu. Bero.q.*119.*n.* 2. *& per tot.* † & ita fuisse decisum latè multos allegans notat *Boer. decis.* 113. *n.* 3. *vsque ad* 6. *Curt.* qui de magis communi *in auth. præterea. col.* 5. *in princ.n.*14. *in* 3.*notab.C.vnd.vir.& vxor.*

EPITOME.

Pater an perdat vsumfructũ antea acquisitũ per superuenientẽ clericatum filij, itaut per eum possit condi testamentum in præiudicium eiusdem patris.¶ Et an valeat cautela, vt filius familias possit testari de bonis aduentitijs filij inuito patre, quod efficiatur clericus,& quomodo illa intelligatur. ¶ Bona omnia clerici quando habeantur pro castrensibus, itaut in eis pater non habeat querelam inofficiosi,quamuis possit petere legitimam. ¶ In casibus in quibus perditur patria potestas an amittatur vsusfructus patri quæsitus. ¶ Per sententiam an transferatur dominium.¶ Et an tempus illius attendatur,seu potius tempus delationis,& successionis bonorum. ¶ Legatum rei litigiosæ an censeatur acquisitum legatario post litis exitum, seu statim ipso iure,vt in alijs legatis.¶ Et quãdo bona litigiosa sint in dominio hæredis.¶ Declaratio quo casu retrotrahatur ad tẽpus actus.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non potest testari de bonis aduentitijs quæsitis ante clericatum in præiudicium patris, cui iam fuerat acquisitus vsusfructus. n.*2.3.*& 4.Contrarium. n.* 5. *&* 13.*sed prima opinio est verior.n.*6.*&* 15.

7 *Pater non perdit vsumfructum antea acquisitum respectu præteriti temporis per superuenientem clericatum filij.*

8 *Clericatus non liberat filium à patria potestate.*

9 *Priuilegium concessum clericis debet intelligi sine præiudicio tertij.*

10 *Cautela, vt filiusfamilias possit testari de bonis aduentitijs inuito patre est, vt efficiatur clericus.Et quomodo procedat.n.*11.

12 *In casibus in quibus perditur patria potestas per filium ingredientem monasterium,seu in similibus non amittitur vsusfructus patri quæsitus.*

14 Bona omnia aduentitia clerici habentur pro ca-

strēsibus, & in eis pater habet vsūfructū, & valet testamentum, itaut patri non detur querela inofficiosi, quamuis pōssit peti legitima per condictionem ex lege. n.16.

17 *Tempus delationis, & successionis bonorum attenditur, non autem sententia. n.26.*

18 *Per sententiam nullum ius, aut dominium datur, sed solùm declaratur quis sit dominus.*

19 *Declaratio nihil de nouo dat, sed tantùm ius antiquum tribuit.*

20 *Declaratio retrotrahitur ad tempus actus, & quid in legatis. n.22.*

21 *Sententia operatur tantùm quo ad effectum, non autem essentialiter.*

23 *Legatum rei litigiosa censetur acquisitum legatario post litis exitum. Declara vt n.24. & 25.*

27 *Finis trahitur ad principium, & initium attenditur.*

28 *Dominium statim dicitur acquisitum per aditionem.*

29 *Bona litigiosa an sint in dominio legatarij, seu hæredis. n.30.31. & 32.*

CAPVT CCCCLXIV.

OPinio *Decij in c. in præsentia. col. 36. in princ. n.64. de probat.* est communiter approbata, & magis vera, dum voluit, 1 † quod Clericus nō possit testari de bonis aduentitijs quæsitis ante clericatum in præiudicium patris, cui iam fuit quæsitus vsusfructus, quod etiam sequitur *Couar. in c. quia nos. n. 2. ad med. vers. in his verò bonis. de testament.*

Et licèt auctoritas istorum Doctorum sufficeret, Tamen quia de veritate huius opinionis dubitatur, 2 † Addendum est quod eamdem sententiam tenent omnes communiter *in l. sacrosancta. 32. C. de episcop. & cleric. vbi Castr. in princ.* notat per illum tex. quod clerici filijfamilias possunt testari de bonis quomodocumque acquisitis post clericatum, non autem ante, quod etiam comprobat *Pinell. in l.1. p.1. n.43. vers. decimo ex eadem conclusione. C. de bon. matern.* 3 vbi quod hoc est receptius, & verius, cum non possit præiudicari patri, qui habebat vsumfructum in bonis ante clericatum *Roder. Soarez in quæst. maiorat. in fin. n.37. & ibi Addit. in princ. latè Lup. in rubr. de donation. inter vir. & vxor. §. 42. n. 11. vsque ad n.15. fol.89. Gomes. ad leg. 48. taur. n.7. ante med. Salic. Faber. & alij in auth. ingressi. C. de sacros. eccles. Ceuall. q. 794. n. 23. & 45. Add. ad Ias. in l. filia licet. n.7. in verb. & licet. C. de collation.* 4 † Et cum ista distinctione transit *Paris. in repet. c. in præsentia. n. 156. de probat. tom. 3. fol. 202.*

Neque obstat quod contrarium sequatur *Abb. in d. c. in præsentia. n. 56. vers. & hac ratione. de probation. & Abb.* sequuntur alij, 5 † de quibus per *Guglielm. Bened. in c. rainutius. in verb. matrem. n. 20. fol. 38. de testam.* Quia *Abb.* loquitur sub 6 dubio, & non clarè decidit, † vt animaduertit *Couar. in c. tua nos. n. 2. in fin. de testament.* prout etiam neque hoc firmauit *Idem Abb. in c. constitutus. 8. n. 7. de restitut. in integr.* Et quidquid *Abb. & alij* cum eo concludant, contrarium est verius, vt per *Pinell. in l.1. p.1. n.43. C. de bon. matern. post Lup. Roder. Soarez & alios supra allegatos.*

Et est ratio, quia per superuenientem clericatum filij non perdit pater vsumfructum antea ac- 7 quisitum † respectu præteriti temporis, cum in vsufructu perdendo attendatur mors vsufructuarij, non autem proprietarij, Maximè quia 8 clericatus non liberat à patria potestate, † prout latè considerat in istis terminis *Lup. in rubr. de donat. int. vir. & vxor. §. 42. n. 12. cum seq. per tex. in l. si quis. in fin. C. ad tertull. & in l. si patri. C. de vsufr. & in l. si maritus. ff. solut. matrimon.* 9 Præsertim quia in dubio priuilegium concessum clericis debet intelligi sine præiudicio tertij *l. 2. §. merito. & §. si quid à principe. ff. ne quid in loco publ.* & notat in proposito *Dec. in c. in præsentia. n. 64. de probation.*

Ex quibus tollitur cautela de qua per *Gualdens. de art. testand. tit. 1. caut. 1. in fin. tom. 8. p. 1. f. 109. &* 10 *per Cepoll. caut.* 113. † dum voluerunt, quod ad effectum, vt filiusfamilias possit testari de bonis aduentitijs inuito patre efficiatur clericus, Quia non benè loquuntur tamquam contra eos sit magis communis opinio, vt per *Pinell. &* 11 *alios supra adductos*, † Vel debent intelligi solùm quo ad bona postea quæsita, non autem circa ea, in quibus iam pater habebat vsumfructum iuxta dispositionem *tex. in l. sacrosancta. C. de episcop. & cleric. & auth. presbyteros. C. eod. tit.* quæ iura ita in proposito declarat *Paris. in* 12 *c. in præsentia. n. 156. de probat.* † Vbi etiam tenet, quod in casibus, in quibus perderetur patria potestas per filium ingredientem monasterium, seu in similibus, non tamen amittatur vsusfructus patri quæsitus *Glos. & Bald. in l. 2. C. de bon. matern.* Et cum ista distinctione sunt intelligenda quæ latè adducit *Surd. cons. 259. per tot. lib. 2.* 13 vbi concludit † clericum etiam primæ tonsuræ, posse testari de bonis vndecunque acquisitis in præiudicium vsusfructus patris, quasi omnia 14 bona aduentitia clerici † habeantur pro castrensibus *Innoc. in c. quia nos. vbi Couar. n. 1. de testam. Rip. in l. in quartam. n. 170. ff. ad leg. falcid.* In quibus castrēsibus pater nullum habet vsumfructum, tamquam illa possideantur per filium clericum pleno iure *Bald. in l. sacrosancta. n. 4.* 15 *in 3. notab. C. de sacros. eccles.* † Quia ista procedunt in his, quæ ad eum peruenerunt post clericatum, in eis enim habet liberam testandi factionem, & eius testamentum non subiacet que- 16 relæ inofficiosi, † quamuis possit peti legitima per condictionem ex lege, cum alijs effectibus, de quibus per *Surd. cons. 259. n. 10. lib. 2.* Nam in alijs ante clericatum adest diuersa ratio. vt supra dictum est *n. 1.*

Quod autem fructus census, de quibus agimus sint acquisiti patri ante clericatum eius filij patet, quia licet super d. censu extiterit lis, quæ fuit terminata tempore, quo iam filius erat effectus 17 clericus, † Tamen attenditur tempus delatio-

nis

nis bonorum, ac successionis, non autem sen-
18 tentiæ, cum per illam † nullum ius nouum de-
tur, neque aliquod dominium transferatur, sed
solum declaratur an quis sit dominus *Alber. in l. sicuti. 7. §. sed si quaratur. n. 4. vers. item nota-bis casum. post Glos. ibi in verb. declarari. ff. si seruit. vendic. Specul. de action seu petitionib. in princ. col. 3. ad fin. vers. cæterum si capitulum. n. 9.*
Cum igitur simus in declaratione, per eam nihil
de nouo datur, sed tantum ius antiquum tribui-
19 tur† *l. adeo. §. cum quis. in fin. ff. de acquir. rer. do-min. Bart. in l. hæredes palam. §. sed & si notam.*
20 *ff. de testam. Surd. cons.* 188. *n.* 10. *lib.* 2. † Itaut
ista declaratio retrotrahatur ad tempus actus
Glos. in c. cum tu. de vsur. Bart. in l. omnes populi. n. 44. ff. de iust. & iur. Ruin. cons. 215. *n.* 6. *lib.* 1.
Surd. cons. 192. *n.* 10. *lib.* 2. *Crot. cons.* 77. *n.* 20.
21 *lib.* 1. † Cum etiam sententia quo ad effectum
tantum operetur, non autem essentialiter *Bald. in c. in præsentia. in fin. vers. quamquam senten-tia. n. 5. in fin. de renunciat. Curt. Iun. cons.* 177.
n. 13. *Ias. in l. Iulianus verum. n.* 2. *in fin. ff con-*
22 *dict. indebit. & in rubr. de re iudic. n.* 1. † Prout
dicimus de declaratione circa legata, quæ re-
trotrahitur ad tempus, quo legatum fuit dela-
tum, itaut tunc dicatur illud quæsitum *Surd. cons.* 128. *n.* 13. *&* 14. *lib.* 1.
Non obstat, quod à tempore litis finitæ censeatur
23 acquisita proprietas filio, † exemplo legatarij,
cui dicitur acquisitū legatum rei litigiosæ post
litis exitum *Salic. in auth. nisi hæres. C. de liti-giosis.* Quia procedit quando res quæ erat tunc
temporis litigiosa, alicui per testatorem legare-
24 tur, † tunc enim hæres debet iudicium ad finem
perducere, & rem quam vicerit tradere legata-
rio, qui poterit liti assistere cum hærede, vt eui-
tetur collusio, neque per eumdem hæredem ali-
quid præstabitur, si perdiderit, cum censeatur
solùm legatus euentus litis legando rem litigio-
sam *Abb. in c. ecclesia sanctæ mariæ.* 3. *n.* 8. *vt lit. pend. per text. in d. auth. nisi. C. de litigios. Idem Abb. in c. fin. n.* 3. *de alienat. iudic. mut. caus. fact.*
Aliud est in casu nostro, in quo non fuit relicta ali-
25 qua res litigiosa, † neque legatus aliquis dubius
litis euentus, sed filius successit in huiusmodi
bonis, in quibus licet postea habuerit litem,
non tamē ex hoc sequitur, quod ille de eis pos-
sit disponere in præiudicium patris, cum tem-
pore mortis auctoris, & delationis bonorum
26 non esset clericus, † quod tempus attenditur in
successoribus *l. & si in conditione. §. solemus. de hæredib. instit. Surd. cons.* 553. *n.* 2. *&* 3. *lib.* 4. &
sic sufficit, quod non esset clericus, quando bo-
na fuerunt delata, non considerando, quod po-
stea efficiatur clericus tempore litis finitæ, cum
huiusmodi lis habeat consequentiam ad princi-
27 pium, † quo casu finis trahitur ad principium,
& initium attēditur *l.* 4. *§. scio. de minorib. Surd. cons.* 128. *n.* 11. *lib.* 1. Cum etiā statim per aditio-
28 nem dicatur dominiū acquisitū † *l. cum hæredes. in princ. de acquir. possess. Natt. cons.* 459. *n.* 6.
Minus obstat, quod bona litigiosa non sint in do-
29 minio legatarij, sed hæredis, † Quia procedit in
bonis, quæ erant litigiosa ante mortem testato-
ris, in istis enim non transfertur dominium in
legatarium propter vitium litigiosi, & in eis li-
30 tigabit hæres sumptibus suis proprijs, † Aliud
si res est facta litigiosa post mortem testatoris,
tunc enim non habetur pro litigiosa, vt conclu-
dit *Bellapertic. in auth. nunc si hæres. ad med. vers. vnde dices. C. de litigios. Alois. de Leo in l.*
31 *censemus. 4. n. 6. C. eod. tit.* † & hic est casus, in quo
dominium rei legatæ non transit in legatarium
prout aliàs solet transire *l. à titio. ff. de furtis.*

EPITOME.

Lex noua quando trahatur ad contractus
præteritos, & futuros, ¶ Et quid si loqua-
tur super obligationibus inducendis, seu tollen-
dis. ¶ Vel in his, quæ expectant perfectionem,
aut executionem in futurum. ¶ Vel quando
tractatur de robore contractus, ¶ Vel de iure
quæsito tollendo. ¶ Dispositio moderans vsu-
ras centesimas an habeat locum etiam in con-
tractibus celebratis tempore legis antiquæ per-
mittentis maiores vsuras. ¶ Officia notariatus
an possint locari post reformationem. ¶ Et quo-
modo illa intelligatur. ¶ Conuentio de soluen-
do pensionem quolibet anno cum consummetur
de anno in annum post legem conditam an
subiaceat eidem legi superuenienti, ¶ Pactum
expressum quando æquiparetur his, quæ sunt
decisa per sententiam, & præscriptionem.

SVMMARIVM.

1 *Remissio affictus non datur quando per condu-ductorem est præuisus casus ex facto Principis resultans.*
2 *Officia notariatus non possunt locari, aut in ad-ministrationem concedi etiam per loca pia, iuxta reformationem. Intellige vt n.* 3.
4 *Lex noua non trahitur ad contractus præteritos, sed futuros quando loquitur super obligationi-bus inducendis, non autem tollendis.*
5 *Constitutio noua trahitur ad veteres contractus in quantum respiciunt actum futurum. De-clara vt n.* 7. *&* 8.
6 *Dispositio moderans vsuras centesimas habet lo-cum etiam in contractibus præteritis celebratis tēpore legis antiquæ permittētis maiores vsuras.*
9 *Conuentio de soluendo pensionem quolibet anno, quamuis consummetur de anno in annum post legem conditam, tamen non subiacet d. legi su-peruenienti. & de ratione. n* 10. 13 *&* 16.
11 *Conuentio expressa æquiparatur his, quæ sunt de-cisa per sententiam, transactionem, iuramen-tum, præscriptionem, solutionem, & similia.*
12 *Casus præteritus expectans perfectionem in fu-turum non includitur in statuto nouo.*
14 *Contractus iam gestus non tollitur per legem no-uam, si non tractatur de robore illius.*
15 *Lex noua respectu executionis non trahitur ad actum, qui habuit originem de præterito, quan-do habet dependentiam ab actu de præterito.*
17 *Ius quæsitum numquam tollitur per legem su-peruenientem.*

CA-

CAPVT CCCCLXV.

PRo solutione pensionum, de quibus in instrumento dicebam concedendū esse mandatum, non obstante quod ex aduerso prætendatur illas non esse debitas ob nouam reformationem à Sāctissimo D.N. promulgatam, Cum specialiter, & expressè præuio iuramento, & obligatione camerali fuerit renunciatum tam

1 reformationibus factis, quàm faciendis,† adeò vt non sit locus remissioni affictus, quasi per partem sit præuisus huiusmodi casus ex facto Principis resultans,ideo non excusatur *Bald. in l.si ea lege.ante fin.n.3.C.de vsur.Alex. conf.112. n.4. lib.1. Roland. conf.9.n.25. cum seq. lib. 1. Natt.conf.66.n.7.*

Neque obstat, quod in dicta reformatione Summus Pontifex mandet, quod singuli exerceant

2 per seipsos huiusmodi officia, † nec illa possint locare, aut quouis modo in administrationem concedere, ampliando etiam ad loca pia, quibus præcipitur, vt habentia simile officium, illud exerceri faciant ab aliquo viro probo ab eis stipendiato, prout latius in dicta constitu-

3 tione; † Quia cum contractus locationis iam esset cœptus,& perfectus ante promulgationem reformationis,non dicitur in ea comprehensus, quasi lex noua non trahatur ad contractus præ-

4 teritos,sed futuros† quādo loquitur super obligationibus inducendis, prout est casus noster, videlicet super his,quæ inducunt obligationem, quidquid aliud sit quādo disponeret super obligationibus tollendis *Cuman.in l.leges & constitutiones.7. col.2. post med. verf.sed secundo dicit quod aliquando.n.6.C.de legib.post Cin. ibid. in princ.verf.secundo casu.n.1.per tex.in l.iubemus. 29.C.de testam. cum simili.*

Nō obstat quod lex noua trahatur ad veteres con-

5 tractus in quantum respiciunt actum † futurum *l.de vsuris. 27. C. de vsur.* vbi quod dispositio *l. eos. 26.C. eod.tit.* moderans vsuras centesimas, habet locum etiam in contractibus præteritis

6 celebratis tempore legis antiquæ, † quæ maiores vsuras permittebat *Flor.de S.Petro conf.19. in fin.cum alijs exaduerso allegatis.*

Quia prædicta procedunt,quando non esset facta aliqua declaratio expressa per contrahentes,

7 tunc † enim nouum decretum traheretur ad præterita habentia tractum successiuum ad futura, Aliud quando adest aliqua expressa con-

8 uentio partium, prout in casu nostro, † Nam tunc in decisis & ordinatis per partes lex superueniens nihil disponit, quamuis etiam loqueretur de præteritis, ita in puncto concludit

9 latè *Calean.conf.15.n.12.& 13.* † vbi quod licèt conuentio de soluendo pensionem quolibet anno recipiat implementum, & consummetur de anno in annum post legem, & ordinationem nouam, Tamen quia actus est iam perfectus, & inchoatus ante dictam legem, & præcesserunt plures solutiones secundum dictam conuentionem, quam expressè partes declararunt, non subiacet dictæ legi superuenienti,& ad illam lex

10 noua non trahitur, † Non enim consideratur ista annalis solutio tamquam habens dependentiam ab initio contractus, & ab obligatione prima inter partes clarè decisa, Cum etiam talis conuentio expressa æquiparetur illis, quæ

11 sunt decisa per sententiam, † transactionem, iuramentum, præscriptionem, solutionem,vel similia *Becc. conf.3.n.75.& 76.per tex.in l.causas. C. de transact. Bart.in l. omnes populi.n.40. & 41.C.de sacrof.eccles.& ibi Caccialup. n.147. Felin.in c.vlt.n.10.& ibi Dec.col.2.ad med.verf. circa primum. n.5.& col. 3. in fin.n.10. de constit.Iaf.conf.121. ante med.verf.quibus sic stantibus. lib. 4. Capra conclus.6.n.3. Alber.in l.leges & constitutiones.n.4.post med.C.de legib.*

Prout regulare est, quod casus præteritus expectans perfectionem in futurum respectu execu-

12 tionis, † non includitur in statuto nouo, sufficit enim,quod sumpserit initium,ac traxerit originem de præterito, licèt perfectionem expectet in futurum, nam semper dicitur casus præteritus, & in constitutione noua non comprehenditur *Bart. in l. omnes populi. n. 44. post med. verf.aut actus perfectus.C.de sacrof.eccles.cum alijs latè per Honded. conf.16.n. 16. & 17. lib.1.*

13 Vnde † multo magis in casu nostro, in quo iam locatio erat à principio perfecta, quamuis ratione pensionum soluendarum penderet à futuro, vt per *Bart. in d. l. omnes populi. n. 44. post med.verf.aut actus perfectus. C. de sacrof.eccles.*

14 Cum † etiam hic non tractetur de robore contractus locationis iam factæ, quo casu lex noua non tollit contractus iam factos *Alber. in l. leges & constitutiones.n.3.ad fin. C.de legib.*

Maxime quia neque lex noua respectu executionis trahitur ad actum, qui habuit originem de

15 præterito, † quando habet dependentiam ab actu de præterito, itaut non possit lex noua respicere actum futurum,nisi etiam tangat actum præteritum, prout est casus noster, in quo non potest fieri ista separatio, sed adest omnimoda dependentia cum actu locationis iam perfectæ *Abb.Cardin.Imol.Domin.& alij per Felin.in c.vlt.n.11.in 5.fallent.col.13.in fin. verf.secunda declaratio. & ibi Bellamer. in fin. verf. secundo casu. de constitutionib. Honded. conf. 16. n. 19. lib. 1.* vbi ita declarat *Socin. Iun.conf.21.n.15. col. vlt.ad med. verf. postremo aduertendum est. & verf.& ex ista consideratione. lib.1.*

Quamuis hæc omnia dicta sint ex abundanti, cum

16 sufficiat expressa conuentio partium, † ad hoc, vt non militent quæ exaduerso adducuntur de lege noua quod trahatur ad præterita respicientia actus futuros ex *Calean. d.conf.15. n.12. & 13.* quem sequitur *Becc. conf. 3. n. 77. Honded.*

17 *conf.16.n.17.lib.1.*† Maximè quia sumus in iure iam quæsito locatori ex contractu celebrato cum conductore, quod nunquam tollitur per legem superuenientem *Bald.conf.91.n.3.col.1. in fin. verf. si autem dicimus. lib. 4. Dec. in c. vlt. col.6.in princ. verf.& licet isti loquantur. n.13. de constitut. post Anchar.conf.398. præmitto. n. 5.Castr. conf.46. viso & examinato puncto.lib.2. Calder.conf.12.in fin.de rescript.*

EPI-

EPITOME.

DOs amissa, seu diminuta quando sit iterum constituenda mulieri per patrem, siue fratrem. ¶ Ex primo actu solutionis quo casu obligatio sit perempta. ¶ Filia an debeat imputare in legitimam dotem perditam, itaut ei sufficiat cedere actionem suis fratribus contra maritum inopem. ¶ Fructus dotis quando sint soluendi mulieri viduæ tam de iure cõmuni, quam iuxta formam statuti Vrbis. ¶ Et an requiratur interpellatio. ¶ Et quid si repetitio dotis non fiat ab hæredibus viri, sed ab eo qui promisit eosdem fructus soluere. ¶ Interesse an sit debitum ante factam liquidationem.

SVMMARIVM.

1 *Necessitas præcisa dicitur in eo, qui tenetur dotare ex legis dispositione.*

2 *Dos perdita sine culpa mulieris an iterum sit ei constituenda tam per patrem, quàm per fratrem. n. 9. & 10. & quid in diminuta. n. 3. & an stetur arbitrio Iudicis. n. 4.*

5 *Ex primo actu solutionis obligatio est perempta. Intellige vt n. 6.*

7 *Filia an debeat dotem amissam imputare in legitimam, & an sufficiat cedere actionem suis fratribus contra maritum inopem. n. 8.*

11 *Fructus dotis an possint solui mulieri viduæ tam de iure communi, quàm ex statuto vrbis. n. 12. & quando valeant similia statuta. n. 13. & 14. & an requiratur interpellatio. n. 15. & 16.*

17 *Promittens fructus dotis quam tenetur restituere an licitè possit pro eis conueniri, & an illi succedant loco alimentorum. n. 18. & 19.*

20 *Interesse non debetur non facta liquidatione. Declara vt n. 21. & 22.*

CAPVT CCCCLXVI.

PRæsupponitur in facto dotem de qua agimus fuisse datam per fratrem marito eius sororis de bonis patris, qui tenebatur dotare ex 1 legis dispositione, † quæ aliàs dicitur necessitas præcisa *Ossasc. decis. 167. n. 4. Aym. cons. 2. pro gener. n. 4.* Et additur etiam dictam dotem fuisse consignatam eidem viro per eumdem fratrem absque aliqua securitate, illamq. perijsse sine 2 vlla culpa mulieris, † Et cum dubitetur an iterum per fratrem sit ei dos constituenda, Breuiter concludendum est pro affirmatiua opinione tamquam magis æqua, communi, & veriori; cum enim nihil filiæ possit imputari, non est priuanda eius dote, maximè dissoluto matrimonio, quidquid illo constante non esset redotanda, Præsertim quia aliàs non posset mulier ita faciliter nubere, & sic impediretur matrimonium, quod non est permittendum, prout absque controuersia ita per Doctores admitti testatur *Ludouic. Molin. de hispanor. primogenit. lib. 2. c. 16. n. 23. & 24. fol. 333. post Bart. in l. si cum dotem. 23. §. si post solutum. n. 2. ante fin. vers. puto sic dicendum. ff. solut. matrim. per tex. in auth. quod locum. vbi Bald. n. 4. C. de collation. Boer. decis. 131. n. 5. Gulielm. Bened. in c. rainutius. in verb. dotem quam ei dederat. n. 19. de testam. Tiraq. in l. boues. §. hoc sermone. limit. 9. n. 4. de verb. significat. Surd. de alim. tit. 7. q. 5. n. 7. Menoch. de arbitr. cas. 182. n. 57. Rip. in l. 2. §. item si voluntate. n. 7. ff. solut. matrim.*

Quod procedit siue in totum sit dos perdita, seu 3 pro parte diminuta, † cum semper pater teneatur ad tantumdem, quasi debeat illam totam conseruare pro filia, nisi conditio patris fuisset facta deterior, & contigisset diminutio substantiæ illius, quia tunc non tenetur redotare, nisi in quantum eiusdem substantiæ virtus est per tex. notabilem *in auth. de æqualit. dot. §. quia vero. auth. sed quamuis. C. de rei vxor. act. Boer. decis. 137. n. 2. Menoch. cons. 370. n. 27. lib. 4. Alciat. cons. 35. n. 3. lib. 5. tom. 2. Socin. cons. 57. n. 31. lib. 4.* 4 vbi etiam † quod in hoc statur arbitrio iudicis *Cyn. in d. auth. sed quamuis.*

Neque obstat quod ex primo actu solutionis obligatio sit perempta *l. prout quisque. 80. de solut.* 5 Quia procedit † in obligatione conuentionali, non in legali, quæ est contra patrem, Ita enim durat quantum remanet causa finalis inductiua 6 ipsius obligationis, † seu ipsa necessitas *Bald. in l. qui per salutem. 33. ff. de iur. iur. Boer. decis. 131. n. 3. Campeg. de dot. p. 1. q. 26. post med.*

Quare si dos data filiæ fuerit absque eius culpa deperdita, putà quia illius vir esset effectus 7 inops, † non tenebitur eadem filia talem dotem computare in legitimam post mortem patris, cum iterum sit redotanda, vt dictũ est *Gulielm. Bened.* qui dicit singulariter menti tenendum *in c. rainutius. in verb. dotem quam ei dederat.* 8 *n. 20. de testam.* † Cum satis sit quod filia, quæ dotem amisit conferat illam actionem, quam habet contra virum etiam inanem, eamq. cedat fratribus, & aceruo bonorum contra eumdem maritum inopem & non soluendo, & sic tantum habebit quãtum quilibet ex alijs fratribus, cum non debeat dos deperdita sine culpa sua computari, sed solùm illud quod potest ad eam peruenire, hoc est quod maritus facere potest *l. 1. §. cum dos. & ibi Glos. in verb. potest. de collat. dot. auth. quod locum. C. de collat. Affl. decis. 247. n. 1. late Franc. Mannuz. de ratiocin. administr. comput. 18. n. 6.*

Amplius quamuis non essemus in eo qui dotaui 9 ex bonis paternis, † sed simpliciter in fratre dotante de suis bonis; Tamen etiam concludendum esset dotem amissam absque culpa sororis debere iterum constitui per dictum fratrem, cum eadem ratio militet in vtroque, Quamuis enim pater teneatur dotare filiam potiori ratione, quam frater, Vterque tamen ad hoc est obligatus ex iuris dispositione; vnde cum in fratrem transfundatur illud onus alendi, quod erat in patre in casibus, in quibus debet soror per fratrem dotari, nulla est constituenda differentia inter eos, sed tam ab vno, quàm ab altero debet redotari, quæ sine sua culpa dotem amisit,

amisit, prout de veriori opinione testatur *Alex. in l. si cum dotem. §. si post solutum. n. 7. & 8. ff. solut. matrim.* ad quem omnes se referre testatur *Ludouic. Molin. de primogen. hispan. lib. 2. c. 16. n. 26. vers. sed contrariam opinionem. fol. 333. Ias. in l. duobus. §. si ei qui. n. 15. in fin. vers. tu intellige de iur. iur. & in l. diuortio. §. quod in anno. n. 25. in fin. ff. solut. matrim.*

Accedant diligentiæ factæ per mulierem de recu-
10 perando dotem ab hæredibus sui viri, † Itant ex hoc magis sit ei succurrendum, cum in ea nulla possit considerari culpa, aut negligentia in non exigendo, qua cessante est iterum ei dos constituenda *Peregr. de fideicommiss. art. 42. n. 11. Alex. in auth. quod locum. n. 9. C. de collat.* vbi se remittit ad id, quod dixit *in l. si cum dotem. §. 1. in glos. in verb. superest. n. 6. ff. solut. matrim. per tex. in l. etiam. §. 1. ff. eod. tit.*

Quo vero ad secundam dubitationem de qua quæ-
11 ritur respondendum est affirmatiuè, † quod potuerint solui fructus dotis mulieri viduæ ad rationem scutorum septem cum dimidio, Quamuis enim de iure hoc non subsisteret, cum soluto matrimonio non deberetur talis vsusfructus dotis, & posset computari in sortem, vt per *Castr. in l. diuortio. in princ. n. 6. ad fin. vers. sed si peteret dotem. ff. solut. matrim. Ruin. cons. 49. n. 14. lib. 2. Affl. decis. 284. n. 1. cum alijs per Honded. cons. 36. n. 8. lib. 2.* vbi quod ista est vera & magis communis sententia. *Ceph.* qui idē dicit multos adducens *cons. 133. n. 130. cū seq. lib. 1. Rimin. Iun. cons. 399. n. 40. lib. 4.* vbi ampliat quamuis relinqueretur pro alimentis, aut stipulatio esset ita concepta, donec fuerit dos restituta, quia licet apponatur hoc blandum nomen alimentorum, tamen præsumitur esse vsura, cum sermo debeat esse subiectus rebus, non res sermoni *c. intelligentia. de verb. significat. c. marchio. 1. q. 1. Roman. cons. 438. n. 4.*

Tamen tollitur omnis difficultas stāte statuto Vr-
12 bis *lib. 1. c. 78. & lib. 4. c. 20.* † vbi permittitur huiusmodi interesse ad fauorem viri, donec sibi soluatur dos, & viduæ, donec illa fuerit ei restituta ad rationem septem cum dimidio pro quo-
13 libet centenario, † Et licet similia statuta non videantur transire sine difficultate de iure Canonico ex adductis per *Ias. in l. de quibus. n. 71. ff. de legib. Socin. cons. 126. in fin. n. 6. lib. 1. Surd. de*
14 *alim. tit. 1. q. 45. n. 25.* † Nihilominus cum statutum Romanum habeat confirmationem Apostolicam valebit, quasi illa fuerit adhibita pro robore illius, ideo neque poterit censeri aliquid vsurarium, quod pro fructibus huiusmodi dotium accipitur, sed erit obseruandum tamquam licitum interesse, & taxatum per statutum communiter receptum cum auctoritate Summi Pontificis, vt in specie istius statuti notat *Io. Baptista Pontanus de aliment. c. 15. n. 7.*
15 *tract. tom. 8. p. 1. fol. 452.* † Quod etiam in casu nostro procedit absque aliqua interpellatione, Nam quamuis illa requiratur ad effectum vt dictum interusurium taxatum debeatur iuxta di-
16 spositionem eiusdem statuti *c. 137. lib. 1.* † quod etiam est conforme iuri communi, secundum quod ista interpellatio iudicialis debet fieri, vt dicti fructus sint debiti *Neuizan. cons. 74. n. 3. ante med.* Tamen non sumus in repetitione dotis ab hæredibus mariti defuncti, qui tenentur viduæ dotem restituere, Tunc enim non debentur fructus nisi post iudicialē interpellationem, iuxta formam dicti statuti, & si quid exactum fuerit loco fructuum, & dos petatur, illud omne potest compensari in sortem principalem,
17 Sed sumus in eo, † qui ex propria obligatione, & nomine proprio teneri voluit ad istos fructus, qui tunc succedunt loco alimentorum, quæ tamquam sponte soluta, & bona fide consumpta non sunt computanda in sortē principalem, & censentur donata, nec datur illorum repetitio, cum non fuerint soluta tamquam vsuræ, neque per errorem, sed scienter liberè, & vtraque parte consentiēte, neque possit considerari aliquod mutuum verum, vel palliatum, maximè stante promissione cum obligatione camerali, & renunciatione omnium exceptionum compensationis, retentionis, aut similium, de quibus in apocha, per quas excluditur omnis repetitio, prout ita in specie defectus interpellationis de qua agimus resoluit *Rot. coram R. P. D. Penia. Romana fructuum dotis. 27. Februar.* 1606. vbi allegantur concordantes decisiones *in Romana fructuum dotis de Luraghis. 19. Ianuarij 1600. coram R. P. D. Iusto. & Romana fructuum dotis. 15. Nouembris. 1596. & 15. Ianuarij. 1598. coram R. P. D. Orano.*

Maximè quia semper potest salua dote aliquid re-
18 cipi ratione alimentorum, † quasi non soluens dotem videatur se obligasse ad alimenta præstanda donec illa restituatur, quando præsertim sumus in paupere, & non habente vnde se alat, neque enim hoc casu ista alimenta videtur percipi ratione retardatæ solutionis, sed ratione tacitæ promissionis, quæ resultat ex natura, & fine ipsius dotis, prout in specie concludit *Nauar. de vsur. notab. 21. in fin. n. 67. & in manual. c. 17. n. 213. in fin. vers. tertium verum esse. Sot. de iust. & iur. lib. 6. q. 1. col. vlt. post med. vers. atqui*
19 *ex eadem radice. art. 2.* † Quorum dicta præcipuè habebunt locum in casu nostro, quia sumus in eo, qui tenebatur alere, quemadmodum dicimus, quod non debentur fructus dotis, si quantitas non est liquida, quando videlicet commis-
20 sa esset declaratio arbitrio tertij, † cum non sit æquum deberi interesse non facta liquidatione *Castr. cons. 11. n. 4. lib. 2.* Nihilominus hoc non procedet in illis, qui de iure tenentur aliquem alere, isti enim nulla data mora debent alimen-
21 ta soluere non habita consideratione † an liquidatio sit facta nec ne, vt in puncto concludit *Corn. cons. vlt. col. 8. in princ. lib. 2.* & ita etiam distinguit *Surd. de aliment. tit. 2. q. 42. n. 14. vsque ad 22.* vbi quod antequam vidisset *cons. Corn.* semper ita tenuit declarando *Hercul. de diui-*
22 *sione. col. 7. ff. solut. matrim.* † vt debeat intelligi non simpliciter, sed in casu, in quo promittens dotem teneretur alere *Roland. cons. 63. n. 9. lib. 4.*

EPI-

EPITOME.

Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi quando possint collocare cathedram in loco exempto, vel extra diœcesim,& prouinciam, & deferre crucem, & baculum pastoralem, & benedicere, ac celebrare cum pontificalibus, & habere canonicos & ministros sibi assistentes cum celebrant, vti pallio, verbum Dei prædicare, crismare, degradare, confessiones audire, & absoluere, indulgentias concedere, ordinare, processiones facere, consecrare Ecclesias, & portare rocchettum, rationale, annulum, & caudam. ¶Prælatus inferior an vtatur insignijs dignitatis, præsente Superiore. ¶ Baculus iustitiæ, quem deferebant Prætores quid significaret. ¶ Et à quibus esset solitus gestari lituus incuruus. ¶ Et de more Assiriorum & aliorum circa illius delationem. ¶ Et de puniceis calceis, quos pro insignijs deferebant Imperatores. ¶ Et quid Basilius Patriarcha, & Rex Antiochus, ac Dionisius Siracusanus circa hoc fecerint. ¶ De Baculo Episcoporum, & quare Summus Pontifex illo non vtatur. ¶ Oblationes ad quem pertineant cum Episcopus celebrat in loco exempto. ¶ Benedictio Episcopi an remittat venialia, & quando æquiparetur delationi crucis. ¶ Casus in quibus Episcopi possunt exercere in exemptos vigore Concilij. ¶ Insignia denotantia proprietatem, & perfectionem in quo differant ab insignijs denotantibus potestatem. ¶ Iura restringibilia quando comprehendant casum eiusdem rationis.

SVMMARIVM.

1 *Cathedra iudicialis non potest collocari per Episcopos in loco exempto, secus in non iudiciali ad effectum celebrandi, & prædicandi. & n. 40. & 54.*

2 *Archiepiscopus visitando loca exempta potest ante se deferre crucem, & benedicere quoslibet in via. n. 29. 31. & 62. & de ratione. n. 3. & 4. Intellige vt n. 10.*

5 *Episcopus non potest sedere extra suam diœcesim sine licentia habentis iurisdictionem, secus in loco exempto.*

6 *Episcopus potest in loco exempto facere coram se celebrari etiam baculum pastoralem ante se ferendo.*

7 *Delatio crucis & baculi pastoralis æquiparatur.*

8 *Archiepiscopus nominatur* in clem. 2. de priuil. *ex contingentia facti, vnde non excluditur Episcopus quando visitat tamquam Sedis Apostolicæ delegatus.*

9 *Appellatio an detur in causa, in qua fuit prorogata iurisdictio.*

11 *Prælatus inferior non vtitur insignijs dignitatis præsente Superiore. n. 12.*

13 *Basilius Patriarcha noluit vt Phocas ad se veniret nisi calceis exutis in habitu priuati.*

14 *Imperatores Constantinopolitani vtebantur puniceis calceis pro insignibus.*

15 *Antiochus regnum Macedonicum occupans quare purpuram & diadema in vulgus proiecerit.*

16 *Pretores non ferebant baculum iustitiæ assistente Præside prouinciæ. & quare illis & alijs similibus daretur. n. 20. 21. & 22.*

17 *Lituus incurvus erat ille baculus augurum Romanis Regibus.*

18 *Baculus, seu virga manu regia gestata erat pro insignibus potestatis Regiæ. & de more Assiriorum. n. 19.*

23 *Dionysij Siracusani tyranni lancea per Aquilam rapta, & in profundum demissa quid significaret.*

24 *De baculo Episcoporum, & quare eo Summus Pontifex non vtatur remissiue.*

25 *Episcopi in diœcesi, & Archiepiscopi in prouincia in locis exemptis, quæ possint, vel non possint facere sine licentia exemptorum, vel Superioris immediatè d. exemptorum. & n. 26. 27. 28. & 32.*

30 *Per exemptionem locus non desinit esse de diœcesi, & prouincia.*

33 *Episcopi, & Archiepiscopi in locis exemptis sua diœcesis & prouinciæ possunt celebrare missas, & diuina officia in pontificalibus, & celebrari facere ab alys in sua præsentia, non tamen cum pontificalibus. & de ratione. n. 34. & an vtantur pallio. n. 35. & verbum Dei prædicent. n. 37. Et an possint crismare, & degradare, ac confessiones audire, & absoluere, & indulgentias concedere. n. 41. 42. 44. & 45.*

36 *Pallium est ornamentum pontificale Archiepiscopi.*

38 *Oblationes ad quem pertineant cum Episcopus in loco exempto celebrat.*

39 *Ordinare spectat ad iurisdictionem.*

43 *Processio generalis est potius officij, quàm honoris.*

46 *Episcopus quomodo debeat procedere contra eos, qui illum prohibent, ne faciat, quæ sibi permittuntur in locis exemptis.*

47 *Casus in quibus Episcopi possunt exercere in exemptos vigore Concilij. n. 48. 49. 50. 51. & 52.*

53 *Consecratio Ecclesiæ an sit dependens ab officio & potestate Episcopali, sicut possit exerceri in locis exemptis.*

55 *Proprij Canonici, & ministri Episcopi an debeant ei assistere quando celebrat in pontificalibus in locis exemptis exclusis alijs. n. 56.*

57 *Forma priuilegij est seruanda.*

58 *Episcopus tamquam caput non debet separari à suis membris.*

59 *Patriarcha, Archiepiscopus, & Episcopus non possunt solemniter benedicere populum extra diœcesim, seu prouinciam.*

60 *Benedictio Episcopi remittit peccata venialia.*

61 *Peccata venialia non remittuntur nisi per Superiorem.*

63 *Delatio crucis æquiparatur benedictioni. Intellige vt n. 67.*

64 *Iura restringibilia comprehendunt actum eiusdem rationis. Declara vt n. 68.*

65 *Insignia denotantia proprietatem, & perfectionem*

nem competunt Prælatis in aliena diœcesi sicut in sua, vt rationale, roccbettum, & annulus, secus in significantibus potestatem, vt benedictio.n. 66. & de istis insignijs remissiue.n.70.
69 *Delatio caudæ per Prælatos quid significet,& an concedatur in aliena diœcesi.*

CAPVT CCCCLXVII.

Adde ad decision. Marcb 29. et 113. & in addit. ad d. decis.

PRohibentur Episcopi,& Archiepiscopi collocare cathedram iudicialem in loco exem-
1 pto, † quidquid aliud sit in cathedra non iudiciali ad effectum celebrandi, & prædicandi ex multis rationibus, quas adduxi *in addit. ad decis.* 113. Quibus addendum est, quod Archiepi-
2 scopus visitando loca exempta † potest ante se liberè portare crucem, & benedicere quolibet in via, cum locus exemptus non desinat esse extra prouinciam,& sic delatio crucis permittitur ratione vniuersalis præeminentiæ propter reliquias præcedentis subiectionis ante exem-
3 ptionē, † Maximè quia ista insignia pontificalia deferuntur sine præiudicio alterius, quo casu non interdicitur eorum vsus, & contraria procedunt in falce iudicij, aut potestatis, & in quibus acquireretur aliqua iurisdictio Archiepiscopo,secus autem in hac falce salutari deuotionis, & quæ magis exercetur ratione honoris, quàm officij cum etiam ista sint voluntariæ iurisdictionis nō contentiosę,Ita per prædictas rationes,& similes concludit *Bonifac.Vitalin.in elem. archiepiscopo.* 2.*n.*2. & 30.& *ibi Zabarell. n.*2. *Ancbar. in* 2. *notab. Imol.n.* 4. *post Gul.& Glos. ibi in verb. crucem. de priuileg. Abb.in c.*1. *n.*2. *vt lit. pendent.* & multis comprobat *Franc.*
4 *decis.*711.*per tot.p.* 4. † vbi etiam adducit *Quarant.de auctorit.episcop.auctor.*28. quod etiam voluit *Io. Franc. Pauin. de visitation. p.*2.*q.*3.*n.* 10.*tom.*14.*fol.*195.*Paulus Fuscus cod.tit.lib.*2.*c.* 8.*n.*5.*fol.*265.vbi etiam allegat *Roland.cons.*33.
5 *n.*15.*lib.*4.†licèt ille solū loquatur de Episcopo, qui non potest sedere extra suam diocœsim sine licentia habentis iurisdictionem *elem.* 1. *de for.compet.* Tamē poterit sedere in loco exēpto, intra diœcesim sine licentia eius,qui habet iurisdictionem in eodem loco exempto, qui dicitur diœcesi, & intra diœcesim *c.cum episcopus.de offic.ordin.in 6.*

Et quemadmodum Archiepiscopus crucem defert
6 in loco xempto,vt dictum est,† Ita etiam Episcopus non obstante exemptione in eodem loco poterit facere coram se celebrari etiam baculum pastoralem ante se ferendo *Fusc. de visitat.c.*8.*lib.*2.*n.*5.*per d.elem.*2.*de priuileg.* cum hæc omnia æquiparentur, nec in vno sit maior ra-
7 tio, quàm in alio, † & similiū sit idem iudicium, vt in proposito notat. *Imol.in d.elem.*2.*in princ. vers.simili.Franc.decis.*711.*n.*12.*p.*4.

Et quamuis *in d. elem.* 2. summus Pontifex loqua-
8 tur de Archiepiscopo declinante, †Tamen illa fuit contigentia facti prout etiā *in c.cū ex officij de præscription.* Adeò vt non excludatur quando Episcopus visitat, cum hoc ei magis sit concedendum in visitatione, quàm facit tamquam Apostolicæ Sedis delegatus in loco exempto de sua diœcesi, quæ commissio, seu delegatio facta Archiepiscopo, vt Archiepiscopo, eo ipso operatur, vt possit ante se crucem deferre in signū suæ dignitatis *Franc. decis.* 711. *in fin. n.* 13.
9 & 14. subdens simile de iurisdictione prorogata in Iudicem, à cuius sententia non appellatur, nam neque dabitur appellatio in causa, in qua fuit prorogata iurisdictio *Bart.in l.episcopale.C. de episcop. audient. Cin. in l.si quis ex consensu. ad fin. q.* 7. *vers. & ex hoc colligitur. n.* 14. *C. eod. tit. Ias.in l. si quis aduersus in fin.n.*3. *C.de precib.imper.offer.* quamuis dubitet *Ang.in l.* 1. *col.* 2. *n.* 3. *de iudic.*

Intelligentur tamen prædicta dummodo non adesset præsens Legatus Papæ vtens insignibus di-
10 gnitatis Apostolicæ, † quia tunc Patriarcha, seu Archiepiscopus non posset ante se facere crucem deferri, sicut nec præsente Papa *c. antiqua.* 23. *vbi Abb. n.*1. *vers.secundo dicit.de pri-*
11 *uileg.* † Cum Prælatus inferior non vtatur insignijs dignitatis præsente superiore,qui est Papa & Legatus *Ancbar. ibid. in fin. in* 7. *notab.n.*9. & latè quomodo prædicta omnia sint declaranda dixi *decis.*29. *per tot. & in addit. n.* 1.*vsque*
12 *ad* 8. † vbi etiam quod occurrentes superioribus insignia deponunt, quod indicat Zonuras, dum tradit Basilium Patriarcham noluisse in
13 gratiam Phocam Bardani, † nisi puniceis calceis exutis in habitu priuati veniret. Vtebantur enim Constantinopolitani Imperatores puni-
14 ceis calceis † pro insignibus, vt ait *Luitbprand. lib.*3.*c.*9.dū scribit moris fuisse, vt Imperator rubicatarū pelliū caligis vteretur, Meminit etiam *Iustin. lib.* 28. Antiochum, qui Philippi pupilli
15 sui regnum occupauerat Macedonicum, † cum seditione minaci Macedonum clausus in regia teneretur, in publicum sine satellitibus processisse,ac proiectu in vulgus diademate,ac purpura dare alteri iussisset,qui aut imperare illis sciret,aut cui parere illi scirent *Petr. Gregor. Tbolos.de republ.lib.*6.*c.*20.*n.*8.

Et quoniam *in d.decis.*29.*n.*7.dictum est de baculo institiæ, quem non ferunt Prætores ciuitatum
16 assistente Præside prouinciæ, † Addendum est, quod Romanis Regibus lituus incuruus erat il-
17 le baculus, augurum † *Gell. lib.*5.*c.*8. *Cicer.*1.*de diuinat.Alex.ab Alex.lib.*1.*c.*28. Baculus autem virga manu Regia gestata erat pro insigni po-
18 testatis Regis. † Ferebant illam auream Reges Assyreorum, vt Assuerus *Ester.c.* 5. quem volebat ad se accedere veluti ad dispensatum porri-
19 gebat † ad osculandum; Hinc factum apud Germanos, vt qui potestatem iudicij acceperunt
20 mortis baculum teneant, † quem sententia lata confringant vtpotè cessante potestate *Gregor. Tbolos.de republ.lib.*6.*c.*20.*n.*21.

Atque Princeps Moscouiæ,cum aliquem nobilium officicio alicui præponit baculum dare solet, quo significatur ei in omnibus veluti Principi
21 obtemperandum, † & magis tractu abiens baculum illum in manu principis, vel eius vices

gerentis reddere solet, vt scribit *Alex. Guagnin. de nece Rossanienfis ducis*, † Forsan in Gallia mos ille vt magister domus Regis baculum gerat pro insignibus potestatis, quem aliorũ principum præpositi sibi vsurparunt, quam benè autem ipsi viderint, si absolutè sceptrum gerere principes eorum domini non possint. Scribit 23 *Plutarchus in Dione ex Theopompo*, † quo tempore Dionysius Syracusanus exutus est tyrannidem à Dione, Aquilam raptam satellitis lãceam in sublime tulisse, & inde demisisse in profundũ; Vatem autem respondisse, ministrum esse aquilam Iouis, lanceam Principatus insigne, Igitur euersionem tyrannidis moliri Deorum principem. Hæc omnia notat *Petr. Gregor. Tholos. de* 24 *republ. lib. 6. c. 20. n. 21.* † Et de baculo Episcoporum & quæ Summus Pontifex illo non vtatur *Cassan. in catalog. glor. mund. consider. 6. p. 1. post Durant. in rational. diuinor. officior. lib. 3. in c. de baculo.*

Dum autem quæritur quæ facere possit, vel non possit Episcopus, seu Archiepiscopus in locis exemptis. Constituendæ sunt duæ regulæ. Quarum prima est affirmatiua quod Episcopi in diœcesi, & Archiepiscopi in prouincia in locis exem-25 ptis † possunt sine licentia exemptorum vti insignibus pontificalibus, & exercere ea, quæ sunt honoris & præeminentiæ Episcopalis, vel Archiepiscopalis, & alia quæ non habent mixturam 26 iurisdictionis, vel officij. † ¶ Secũda est negatiua, quod Episcopi, siue Archiepiscopi in huiusmodi locis exemptis non possunt exercere sine licentia exemptorum ea, quæ sunt Iurisdictionis contentiosæ, vel etiam voluntariæ Iurisdictionis, & officij, nec ea quæ sapiunt superioritat m, & ha-27 bent mixturam Iurisdictionis, † Ita declarant doctores *in clem. archiepiscopo vbi post Glos. Anchar. n. 6. & 8. Imol. n. 4. & 10. Cardin. in princ. n. 5. & in §. simili modo. n. 6. & in §. sic ta-*28 *men. n. 1. Abb. n. 3. Vital* late *n. 20. 53. & 55.* † qui subdit, quod nec etiam poterunt facere hæc quæ sunt Iurisdictionis Episcopalis cum licentia exemptorum, sed forsan est necessaria licentia Superioris immediati dictorum exemptorum; vt *Idem Vital.* explicat *n. 65. de priuil.*

Iuxta primam regulam permittitur Archiepiscopo per suam prouinciam ante se Crucem deferri 29 facere, † etiam transeundo, & declinando ad dicta loca exempta, vt dictum est supra in princ. per *te. c. in d. clem. archiepiscopo.* & ibi Doctores dicunt hoc ei concedi propter reliquias præcedentis subiectionis, cum per exemptionem talia 30 loca non desinant esse in prouincia, † vel diœcesi, vt notat *Vital. n. 2. & 4. Anchar. n. 2. Cardin. n. 2. & 3. Arnulph. Ruzzeus in tract. de præeminentia Archiepiscopali in 2. notab.*

Secũdo poterit populo benedicere *d. clem. archiepi*31 *scopo.* quod intelligit nõ solũ in loco exẽpto, † sed etiam populo exempto, vt declarat *Vital. ibid. n. 7.* & non tantũm de benedictione ordinaria, sed etiam de benedictione solemni per illa verba, Sit nomen domini benedictum, vt dicit *Glos. ibid. in verb. benedicat.* & de benedictione, quam itinerando præstant Archiepiscopi, vel Episcopi in sua diœcesi, quando per signum Crucis populo benedictionẽ infundunt *Anchar. n. 3. Cardin. n. 3. & 5. Imol. n. 6 Vital. n. 58. & 66. cum praeced.* & notatur etiam in *Ceremon. Episcop. c. 4.*

Tertio Diuina officia priuatim, vel etiam publicè 32 audire *d. clem archiepiscopo. † de priuileg.*

Quarto, Missas & diuina officia etiam in pontificalibus celebrare, & in sua præsentia ab alijs, fine 33 tamen pontificalibus celebrari facere † *d. clem. archiepiscopo.* Quia licèt sint hæc de lege Iurisdictionis, Tamen cũ sint insignia dignitatis Episcopalis non debet eorum esse interdictus vsus, cum id sine præiudicio exemptionis fieri possit *Anchar. d. clem n. 1. Vital. latius n. 24. & 30. Arnulph. de præeminent. archiepiscop. in 2. no-*34 *tab.* † Non sic quando vellet ab alio celebrari facere, quia id esset auctoritatiuè demandare, & Iurisdictionem exercere, vt declarat *ibid. Anchar. n. 4 Imol. n. 9. Cardin. in princ. n. 11.*

Quinto, si talis Archiepiscopus, vel Episcopus pallio vteretur, poterit etiam in pontificalibus ce-35 lebrãs † in diebus aliãs permissis Pallio vti *Glos. in d. clem. archiepiscopo. in verb. pontificalib* & licèt nõ desint, qui id impugnare voluerint, cum pallium videatur esse quid diuersum à pontificalibus, vt videtur tenere *Anchar. ibi n. 3.* Tamen contrarium est tenendum cum *Glosa*, vt dicit *Vital. n. 16.* & hoc tutius est secundũ *Imol. n. 6. & 7.* & verius secundum *Cardinal. in princ. n. 8. Pauin. de visitat. p. 2. c. 4.* cum negari non pos-36 sit † quin sit ornamentum pontificale Archiepiscopi, vt dicit ibi *Abb. n. 3. & in c. 1. de auct. & vsu pallij in 1. lectur. n. 7. & in 2. lect. n. 2.*

Sexto, Celebrare, aut aliàs in dicto loco exempto 37 verbum Dei populo prædicare, † *Glos. in d. clem. in verb. etiam celebrare. Abb. ibid. n. 3. Vitalin. n. 19. 20. & 66.* ¶ Sed dubium est, An oblationes quæ solent offerri in missa debeantur Episcopo 38 cum in his locis celebrat, † Et in hoc *Anchar.* distinguit, quod si Episcopus, seu Archiepiscopus declinet ad dicta loca voluntariè, non debeat tales oblationes recipere, si autem celebret necessariò pro executione officij in casibus permissis exequendo officium pastorale chrismando, ordines cõferendo, & similia possit dictas oblationes habere, cum sint accessoriæ ad missam, & celebrãtio sit necessaria, Ita *Anchar. ibi n. 8.* & videtur sequi *Imol. n. 14.* sed *Card. ibid. in princ. n. 11.* dicit quod verius est, quòd teneatur ei conseruare, cui iura parochialia competunt.

Iuxta secundam regulam, Prohibentur Archiepiscopi in locis exemptis ordinationes celebra-39 re, † quia est Iurisdictionis, vt dicit *Anchar ibid. n. 8. Card. n. 5. in princ. & in §. sic tamen. n. 1. Imol. n. 4. Abb n. 3. Vital in n. 20.*

Prout neque poterũt sedere pro tribunali *Cardin. ibid in princ. n. 5. Imol. n. 4.* Nec cathedram col-40 locare † *Vital. n. 30.* & est text. in *c. luminoso. 18. q. 2.* quod tamen intelligitur de cathedra Iudiciali, vt dicit *Glos. ibid. in verb. collocare.* & dictum est *supra n. 1.* Ad idem est tex. *in c si papa. circa med. & ibi Glos. in verb. collocare. de priuil.* Quod tamẽ intelligi debet de cathedra iudiciali prout intelliguntur iura per *Glosam allegata.*

Quemadmodum nec eis permittetur chrismare in fronte, quia habet mixturam Iurisdictionis, & 41 officij Episcopalis, † vt dicit *Aneb r.n.8. Card. in princ. n.5. Imol. n.4. Abb. n.3. Vitalin. n.20.*

42 ¶ Sicut etiã erit eis prohibitũ degradare † *Anchar.ibid.n.9.Vitalin.n.20.*¶ Seu facere processionem generalem, quia est potius officij, quàm 43 honoris Episcopalis † *Vitalin.in d.elem.n.55.*

Idem quo ad Confessiones, quas non poterunt audire, nec confitentes absoluere, nec eis iniungere 44 pœnitentiam salutarem, † quia non potest in exẽptos vllam potestatem exercere, licèt Archiepiscopus possit in visitatione subditos suffraganeorũ absoluere, & declarare *Vitalin.ibid.n.53.*

Quod etiam erit in remissionibus, & indulgentijs, quas prohibentur dare, quia non est dignitatis, 45 & Iurisdictionis Episcopalis † *Anchar.n.6.Cardin. in §.sic tamen.n.4. Vital.n.65.* Extendens quod nec etiam potest concedere, vt exempti suo nomine largiantur, & si dant non prosunt, nisi quo ad sibi subditos *Vital.ibid.n.66.*

Obseruandum tamen est quod in casibus in quibus potest Archiepiscopus, vel Episcopus, in locis 46 exemptis aliqua facere, † si de facto prohiberetur, non posset contra eos procedere, sed agere deberet coram Superiore exempti, vt dicit *Cardin.in d.§.si tamen. n.5.Vital.n.56.* & Superior eos coget vigore *d. elem. archiepiscopo. de priuilegijs.*

Notandum est etiam vigore Concilij Tridentini permissum esse Episcopis in exemptos exerce-47 re, † Vt est Visitatio Ecclesiarum in concernentibus curam animarũ *sess.25.c.11.de regul.*¶ Ex-48 ploratio voluntatis nouitiorum † profiteri volẽtium in religione *d.sess.25.c.17.*¶ Nouorũ mi-49 raculorum, & reliquiarum approbatio, † & Imaginum, ac picturarum Dei, & Sanctorum in similibus locis appositio *d.sess.25. in decreto de Inuocatione & veneratione Sanctorũ.* ¶ Prædica-50 torum verbi Dei benedictio, † si in Ecclesia sui ordinis prædicent, aut si in alia Ecclesia licentiæ concessio, & correctio, si errores, aut scandala in populo disseminent *sess.5.c.2.*¶ Publicatio Cẽsu-51 rarum, † & Interdicti, ac festorum dierum obseruatio *d.sess.25.c.12.*¶ Et multa alia similia in Cõ-52 cilio Tridentino ordinata, † de quibus per *Quarant. in bullar. in verb. exemptio.* vbi enumerat triginta duos casus permissos Episcopis in exemptos exercere.

De Consecratione autem Ecclesiæ, Videtur dicen-53 dum, quod non possit inuitis exemptis, † quia est res dependens à potestate, & officio Episcopali, & non spectans ad honorem Episcopalem, iuxta dictas regulas. Quo verò ad collocationẽ solij in Ecclesia exempta ad effectum celebran-54 di, verius est quod possit, † quia spectat ad honorem Episcopalem, & est de accessorijs ad celebrationem, quam potest facere in pontificalibus iuxta primam regulam, & dixi *in addit. ad decis. Mareb. 113.*

An autem possit habere proprios Canonicos, & ministros, qui ei assistant, cum celebrat, & pontificalia exercet in locis exemptis, Videtur distin-55 guendum, † quod si faciat actum permissum voluntariè, permittantur ei proprij ministri, & assistentes necessarij ad illum actum, exclusis alijs, quia cum possit talem actum liberè celebrare, poterit etiam liberè assumere ministros sibi bene visos propter regulam accessorij, & cum quid 56 conceditur &c. † Si autem faciat actum necessarium exequendo officium suum pastorale vocatus ab exemptis, & tunc primum recurratur ad priuilegium, vt videatur eius forma, & continẽ-57 tia † *c. porro. de priuileg.* Alioquin poterit Episcopus declarare se velle suos ministros, & assistentes, quod etiam spectat ad decorem dignitatis Episcopalis, quæ magis honoratur, quando simul cum capite adsunt eius membra, Quamuis etiam decentius esset, vt omnes Episcopo assisterent, quia ita maiori solemnitate, & ministrorũ 58 numero res perageretur, † & Episcopus à suis membris non separaretur *c.nouit.de his quæ fiũt à prælat.*& personæ exemptæ non possent cõquęri, quod eorum ministerium despiceretur ab Episcopo, & quodammodo læderetur exẽptio, dum ipsis exclusis alij in eorum Ecclesia inseruiunt, præsertim in his quæ Iurisdictionem concernunt qualis est ordinatio.

Non est etiam omittendum quod Patriarcha, vel Archiepiscopus, seu Episcopus non possunt so-59 lemniter benedicere populum † extra suam diœcesim, vel prouinciam, quamuis hoc possint facere in locis exemptis, vt dictum est, quia per talem benedictionem dimittuntur peccata venia-60 lia † *Glos.in proœm.Sexti.in princ.in verb.benedictionem.c.aqua.dist.3.de consecrat.* Quæ venia-61 lia non possunt dimitti, nisi per Superiorem † *c. quod autem, de pœnit. & remiss.*

Neque obstat quod Patriarcha possit facere deferri 62 ante se crucem vbique, etiam extra diœcesim † *c. antiqua. de priuileg.* Benedictio autem æquiparatur delationi Crucis *elem. archiepiscopo. eod.* 63 *tit.* † Vnde tamquam subsit eadem ratio, meritò idem ius est statuendum, cum etiam iura restringibilia comprehendant casum eiusdem ratio-64 nis † *l.si vero.§.de viro.ff.solut.matrim.c.si postquam.§.1.de elect. in 6.* Quia respondetur quod quędam insignia sunt ad dignitatem eius, cui cõpetunt, vel ad significandam in eo aliquam pro-65 prietatem, seu perfectionem, † non tamen denotant aliquam potestatem super alios, & ista ita competunt Prælatis in aliena diœcesi, sicut in sua. ¶ Prout est lineum superindumentũ, vulgò rocchetto, quo vtuntur Episcopi, nõ monachi. ¶ Vel rationale, quod in veteri testamento deferebant 66 Põtifices. ¶ Vel annulus, aut quid simile. ¶ † Quędam verò sunt insignia denotantia potestatem super alios, vt est benedictio, & ista non permittuntur extra diœcesim, & prouinciam, tamquam sint potestatis, cum per eam deleantur venialia, 67 vt dictum est, † Maximè quia non per omnia æquiparatur benedictio delationi crucis, cum plus se habeat ad designandam potestatem iurisdictionis in eis, qui benedicuntur, quàm delatio crucis; præsertim quia casus eiusdem rationis 68 extenditur in dispositionibus iuris cõmunis, † nõ autem priuilegij, Ita in specie per supradictas, & alias rationes concludit *Cardin. in c.antiqua. n.6.*

n.6. col.vlt. post Abb.ibid.ad fin.n. 10. *de priui-*
69 *leg.* † vbi etiam infert ad caudam quam hodie Prælati, & Episcopi faciunt sibi portare extra diocesim, videtur enim hoc concedendum, cum non denotet superioritatem in loco, sed ob gravitatem itineris quamdam compositionem mē-
70 tis *c.fin. dist.* 41. † & de huiusmodi insignijs Patriarcharum, Episcoporū, Cardinalium, ac aliorum prælatorum *Cassan. in catalog. glor. mund. consider.* 3. *vsque ad* 6.

EPITOME.

Stante amissione protocolli an institutio hæredis probetur per duos testes, quamuis nō recordentur de alijs contentis in testamento. ¶ Et ex quibus defectus illius suppleatur. ¶ Et an obseruantia sufficiat. ¶ Laceratio testamenti in alijs quàm in institutione hæredis an noceat, itavt possit valere pro parte. ¶ Depositio testis an sit indiuidua adeout in totum vitietur. ¶ De varijs exceptionibus contra testes, & quomodo illorum depositio conualidetur non obstante inimicitia, conuersatione, affinitate, crimine, mendacio, & similibus. ¶ Amissio scripturæ ex quibus diligentijs probetur. ¶ Quæ probationes sufficiant, quando agitur de matrimonio ad effectum succedendi. ¶ Dominium deductum in iudicio incidenter an possit sola possessione probari. ¶ Quod tempus requiratur in probanda filiatione, & legitimitate. ¶ Et quomodo super ea debeant testes deponere. ¶ Parochi fides circa matrimonium contractum an probet, quamuis illud non reperiatur in libro scriptum. ¶ Notarius post datam copiam instrumenti an præiudicet parti, si protocollū non custodiuit. ¶ Enunciatio matrimonij in instrumento dotis an faciat semiplenam probationem. ¶ In causa honoris, & status an Iudex possit ex officio examinare testes in calculo ferendæ sententiæ. ¶ Matrimonium an accipiatur pro sponsalibus. ¶ Et ex quibus arguendum sit illud non esse secutum. ¶ In matrimonio contracto in facie Ecclesiæ, an filij ex eo procreati dicantur legitimi verè, & non fictè, & quo ad feuda, & ordines sacros, & quascumque dignitates propter bonam fidem vnius ex coniugibus. ¶ Et quando excludant substitutum, & habeantur pro legitimis etiam extantibus filijs primi matrimonij validi. ¶ Et quid si non fuerint factæ denunciationes, vel remissæ. ¶ Et an bona fides præsumetur stante lite, & pēdente appellatione super causa matrimonij. ¶ Tā si agatur de errore facti, quàm iuris, & consanguinitatis. ¶ Lapso quinquennio post mortem patris an possit amplius quæri de statu filiorum. ¶ Nati ex coniugatis an sint naturales, vel spurij, si vnus ex eis sit in bona fide. ¶ Denunciationes in matrimonio an præsumantur per spatium triginta annorum. ¶ Disputatio validitatis testamenti an sit præiudicialis ad substitutionem. ¶ Dubia an sint de medijs causæ. ¶ Et an prius sint faciendæ probationes antequam ad d. media proueniatur. ¶ Substitutio pluribus facta quando requirat concursum omnium. ¶ Et quid si fiat cum adiectione copulatiuæ, seu nominis collectiui. ¶ Et quo casu pluralitas resoluatur in singularitatem. ¶ Relatiuum quibus quos comprehendat. ¶ Testes producentis quando sint contrarij quibus standum sit. ¶ Immixtio hæreditatis ex quibus præsumatur. ¶ Confessio cum clausula, & alias &c. quid operetur. ¶ Et quando possit reuocari. ¶ Habens cohæredem an veniat appellatione hæredis. ¶ Test s positi ad partes an sint de actis. ¶ Et quo casu probent.

SVMMARIVM.

1 *Institutio hæredis probatur per duos testes deponentes de tenore illius, & alijs contentis in testamento stante amissione protocolli, tam si fuerint præsentes testamento, quam non. n.* 2. *Amplia quamuis non recordentur de omnibus in eo dispositis. n.* 3.
4 *Notula testamenti extracta per Commissarium fabricæ facit semiplenam probationem stante amissione protocolli.*
5 *Taciturnitas eorum, qui ab intestato sunt successuri, & patientia quod alius se gerat pro hærede facit præsumi veritatem testamenti.*
6 *Obseruantia ad formam testamenti, & possessio bonorum ex illius titulo subsecuta supplet eius probationem. & n.* 9. *& de alijs adminiculis ex quibus potest illud comprobari. n.* 7. *&* 32.
8 *Defectus scripturæ suppletur ex obseruantia.*
10 *Obseruantia interpretatiua non requirit præscriptionem, nec spatium triginta annorum.*
11 *Substantia testamenti consistit in institutione hæredis, & laceratio extra eam non vitiat. & n.* 13. *& talis defectus tollitur ex obseruantia. n.* 12.
14 *Depositio testis est indiuidua, & in totum vitiatur.*
15 *Probatio summaria requiritur, quod res fuerint in bonis defuncti, quando agitur remedio quorum bonorum.*
16 *Inimicitia leuis non repellit testem, & statur in hoc arbitrio Iudicis.*
17 *Exceptio conuersationis non obstat testi, si non probetur, quod sit magna.*
18 *Aequalitas coniunctionis tollit inhabilitatem testis.*
19 *Exceptio contra testem est probanda de tempore depositionis.*
20 *Emendatio præsumitur infra triennium, maximè in ciuilibus. n.* 21.
22 *Crimen ad excludendum testem debet esse notorium, vel per sententiam.*
23 *Septuagenarius inimicus Veneris, & amicus Saturni.*
24 *Mendacium non consideratur extra substantialia negotij.*
25 *In tempore longæuo magis creditur testibus deponentibus dubitatiuè.*
26 *Tempus probatur per testes applicantes memoriam ad aliquod factum memorabile.*
27 *Amissio protocolli ex quibus diligentijs probetur. & n.* 28. *& an sufficiant quando res non inuenitur apud auctorem scripturæ. n.* 29.

30 *Causa amissionis quomodo sit probanda, quando sumus in eo, penes quem olim res erat.*

31 *Commissario fabricæ creditur quo ad spectantia ad eius officium.*

33 *Stante anunciatiua, & probata amissione præsumitur pro scriptura enunciata.*

34 *Probationes leuiores sufficiunt quando non agitur principaliter de viribus matrimonij, sed ad effectum succedendi. & n.58.*

35 *Dominium deductum in iudicio incidenter, non principaliter, potest sola possessione probari.*

36 *Tempus viginti annorum sufficit quando tractatur de probanda filiatione legitima antiqua. Idem in legitimitate. n.37.*

38 *Probatio legitimitatis resultat ex testibus deponentibus de communi opinione & fama, quod coniuges viuebãt in figura matrimonij, & quod filij pro legitimis reputabantur, & alleganti contrarium incumbit onus probandi.*

39 *Parochi fides probat circa matrimonium à se contractum, & alia ad suum officium pertinentia. Et quid si in libro non inueniatur adnotatum idem matrimonium n.40.*

41 *Notarius post factam fidem de instrumento per eum rogato non præiudicat partibus, si non custodit prothocollum, & probatio affirmatiua d. fidei præfertur negatiua non existentiæ protocolli.*

42 *Matrimonium enunciatum in instrumento dotis probatur semiplene, quando non agitur principaliter de eius probatione, sed incidenter propter filiationem.*

43 *In causa honoris & status Iudex potest ex officio in calculo ferendæ sententiæ examinare testes ad coadiuuandam probationem.*

44 *Matrimonium aliquando accipitur pro sponsalibus, & sponsa & sponsus de futuro appellantur vir & vxor.*

45 *Ex probatione, & lege ambigua quæ potest multipliciter intelligi, non debet sumi aliqua interpretatio.*

46 *Matrimonium non esse secutum ex quibus arguatur.*

47 *Testis vnicus probat contra producentem, quamuis sit de credulitate, maximè si concurrant præsumptiones, & circumstantiæ facti.*

48 *Depositio inuerisimilis repelli debet per Iudicem.*

49 *In dubio iudicandum est pro legitimitate.*

50 *In matrimonio contracto in facie Ecclesiæ filij ex eo procreati censentur legitimi verè, & non fictè, quo ad omnia propter bonam fidem etiam vnius ex coniugibus. n.51. Itaut dicantur habiles ad feuda, & ordines, & quascumque dignitates. n.52. & excludent substitutum. n.53. & erunt legitimi etiam extantibus filijs primi matrimonij veri & validi. n.54. Intellige vt n. 62. & 63.*

55 *Filij magis iuuantur quo ad legitimitatem ob bonam fidem parentum tam si agatur de errore facti, quàm iuris, & affinitatis, aut cognationis.*

56 *Bona fides præsumitur in causa matrimoniali, etiam lite pendente & contestata super matrimonio, & interposita quoque appellatione à sententia lata contra matrimonium.*

57 *Diuturnitas temporis coadiuuat bonam fidem parentum, itaut filij magis iudicentur legitimi, de quorum illegitimitate non est multum subtilizandum.*

59 *Lapso quinquennio post mortem patris an possit amplius quæri de filiorum statu.*

60 *Nati ex coniugatis sunt naturales, non spurij, si vnus ex parentibus sit in bona fide, tamquam non conscius adulterij. itaut etiam sicut naturales possint legitimari.*

61 *Tempus triginta annorum facit præsumi, quod solemnitates denunciationum interuenerint in matrimonio.*

64 *Cognoscendum est prius de validitate testamenti, antequam disputetur, an sit locus substitutioni in eo contenta tamquam illud sit ei præiudiciale.*

65 *Existentia rei est prius probanda, & postea quæri de his, quæ circa eam sunt terminanda.*

66 *Subterfugijs litigantium est obuiandum.*

67 *Dubia sunt de medijs causæ, ad quæ media non peruenitur sine principijs, & probationibus prius factis.*

68 *Remedium testati facit cessare illud ab intestato.*

69 *Substitutio pluribus facta quando requirat concursum omnium, itaut pluralitas non resoluatur in singularitatem.*

70 *Substitutio per verba illa, quibus suis hæredibus descendentibus sine liberis dicitur relatiua propriorum nominum copulatiuè, & referunt coniunctim.*

71 *Verbum, hæredibus, est collectiuum, & requirit numerum plurium.*

72 *Relatiuum, quibus, debet omnes comprehendere, etiam respectu qualitatum, & conditionum ac temporum.*

73 *Concursus plurium requiritur iuxta proprietatem verborum, quamuis adesset causa fauorabilis.*

74 *Substitutio fideicommissaria pluribus facta cum adiectione copulatiuæ, vel nominis collectiui non resoluitur in singularitatem.*

75 *Pluralitas non debet resolui in singularitatem, nisi quando constat de voluntate testatoris.*

76 *Maior coniunctio operatur, vt non sit admittendus substitutus ad portionem præmortui.*

77 *Testes producentis quando sunt contrarij statur testibus melioribus, & possunt aliquorum dicta approbari, & alia reprobari.*

78 *Immiscens se hæreditati præsumitur habere notitiam testamenti.*

79 *Immixtio in bonis hæreditarijs ex quibus præsumatur facta ex titulo testamenti.*

80 *Confessio cum clausula, & alias &c. operatur vt sit relatiua ad veritatem, qua comperta non nocet.*

81 *Confessio procuratoris sine speciali mandato non obest principali, & quandocumque reuocatur, etiam non docto de errore. n.82.*

83 *Impugnans actum non potest se ex illo iuuare.*

84 *Habens cohæredem potest appellari hæres vniuersalis.*

85 *Cohæredes dicuntur æque principaliter hæredes,*

& ve-

& veniunt appellatione haeredum.

86 *Possessio bonorum haereditatis sufficit ad probandam aditionem.*

87 *Aditio probatur ex solutione debitorum haereditatis.*

88 *Possessio rerum haereditariarum praesumitur esse ex titulo haeredis.*

89 *Verba debent concludere vt probatum dicatur.*

90 *Testes positi ad partes non sunt de actis, neque probant. Intellige vt n.91.*

CAPVT CCCCLXVIII.

Difficultates multæ fuerunt excitatæ in causa Amerina successionis, quas tamen semper dixi non obstare bonis iuribus Dominorum de Boccarinis, prout exitus comprobauit tam ex sententia lata in prima instantia coram Auditore Cameræ, quam ex decisionibus postea in Rota factis *coram R.P.D.Vbaldo. Amerina successionis seu haereditatis. 28. April. 1614. & 11. Maij. 1615.* Et vt magis contra omnia obiecta veritas appareat, Primo obseruandum est, quod stante amissione protocolli, de quo agebatur, sufficienter debebat dici constare de institutione facta ad fauorem D. Aurelij, per duos testes examinatos, † qui deponunt tenorem illius, & alia contenta in testamento, quamuis agatur de probanda voluntate testatoris, quidquid aliàs in eo requirantur septem testes *Bald. in l. testium. 14.col.2.n.3.in vlt.notab.& ibi Ang. n. 3. & Salic.n.3. C.de testib. Marsil.sing. 156. nemo prudens.n.1. Alex. in l.si vnus. post princ. vers. est etiam dare casum.n.2.C.de testam.Affl.decis.166. n.11.in fin.Petr.de Rauen.sing.750. Ias.in l. admonendi.in 2.lectur.n.186. vers.vnus tamen. post Bart. ibid.col.8.de iur.iur. Idem Ias.in l.hac consultissima. in princ. col.penult. vers.item alius casus singularis.n.4. post med. C. de testam. Odd. cons.64.n.40.Neuiz.cons.80.n.26.& cons. 26. n. 20.Catell.Cott.in memorab. in verb. inimicitiæ. col.3.ad fin.vers.& pro ista opinione.* Quidquid in contrarium sequatur *Luc. de Penn. in l. vnicuique.col.2.cum seq. C.de prox. sacror. scrinior. lib.11.* cum contra eum sit verior opinio, vt per *Neuiz.d.cons.26.n.20. & per Affl. in constitut. regn.lib. 1. rubr. 79. de auctor. & fid. instrum. n. 6. & 7.*

1

Et cum isti testes fuerint præsentes in testamento, magis probatur tenor illius † stante amissione *Ang. in l.testium. n.3. C.de testib.Alex.in l.2. ad fin post Bald.Dec.Ias.& alios ibid.n.8.C.de bon. possess.secund. tabul.* licèt etiam posset probari amissio testamenti, & eius tenor per testes non præsentes, quando essent valde periti *arg. e cum olim.al 1.de priuileg. Bald.in auth. si quis in aliquo. ad med. C. de edend.* & notat in specie *Alex. in d.l.1.ad fin.n.8. vers.tamen dictum. Mannel. Albens.cons.101.n.7.*

2

Et sufficit, quod iidem testes deponant de institutione hæredis, de qua est quæstio, seu controuersia, † quamuis non recordentur de omnibus contentis in testamento, & de eius tenore *Ias. Stephani Gratiani*

3

cons. 42. in præsenti. n. 4. col.4. ad med.lib.1. & cons.61.consulturus.col.3.post med. vers.& satis est quod recordetur. n.5. eod. lib. & in l. 2.col.penult. ad med.vers.secundo ex doctrina.n.16.C.de bon.possess.secund.tabul. & ibi Purpur. in verb. consistit. Alex.in l.eum antiquitas. ad fin. vers. puto quod dictum.n.10.C.de testam. Neuiz.cons. 26.n.20.Socin.cons.229.primo aspectu.n.6. lib.2. Anchar.q.71.n.15.p.1.

Accedat notula extracta per D. Commissarium fabricæ, quæ stante amissione imbreuiaturæ, † facit etiam semiplenam probationem *Glos. in l. sicut iniquum.3.in verb.facile. C. de fid. instrum. Butr.in c.1.col.8.eod.tit.Ias.in auth.si quis in aliquo.col.4.ante fin.fall. vlt. n. 6. C. de edend. Albens.cons.101.n.5.*

4

Additur etiam, quod per spatium annorum 29. Aduersarius semper tacuit viuente Aurelio hærede, & se gerente pro tali, † quod facit præsumptionem, & adminiculum pro veritate testamenti *Fulgos.cons.78.ad fin.vers. porro fortassis. n. 3. Surd.cons.378.n.27.lib.3.* Neque enim verisimiliter tacuisset, si Martius intestatus decessisset *Affl.decis. 368. n. 5. in fin. Anchar. cons.40. n.2. Rot.diuers.decis.143.n.9.p.2.*

5

Et confert obseruantia ad formam dicti testamenti, & possessio bonorum, quæ præsumitur ex illius titulo subsecuta, † Itaut suppleatur probatio testamenti, quamuis ad plenum, & integrè facta non esset, licèt de illa cōstet ex supradictis *Aym. cons.277.col.3. ad med. vers. vltra testes instrumentarios. & vers.& quod ex obseruantia subsecuta.n.2.Bece.cons.6. n.17.* † Vltra solutionem legatorum & æris alieni, ac residui dotis etiam ipsismet aduersarijs factam, & copiam simplicem testamenti manu eiusdemmet notarij, qui de eo fuit rogatus, & enunciatiuas in multis instrumentis, in quibus nominatur hæres per eumdem notarium, & alia de quibus in facto, ex istis enim omnibus simul iunctis non potest negari, quod non sit plenè probata intentio reorum *l.super.C. de rei vendic. c. ad nostram. de empt. & vendit. Rom.cons.7.n.3.Imol.cons.138.col.1.ad med. n.3. & col.2.in princ.n.5.Felin.in c.sicut. 16.col.2. in fin. vers.sed non habent. de re iudic.* † Et passim defectus scripturæ ex obseruātia suppletur *Aym. cons.65.n.11.post Bald.cons.402. quaeritur an per solam diffamationem. in fin. lib. 5.* Itaut detur fides cuicumque scripturæ, etiam non solemni sine die & consule, & sine alijs requisitis, redditur enim valida, quamuis aliàs nulla, & omnia censentur facta vigore ipsius testamenti *Bece. cons. 103.n.25.& 26.Aym.cons.10.n.9. & cons. 158. n. 1. & 2. & latius cons. 277. col. penult. & vlt.* vbi † addit etiam prædicta iuuari, prout est in casu nostro, ex possessione bonorum possessorum per annos ferè triginta ad formā dicti testamenti, quæ magis integram, & plenam probationem faciunt cōcurrente patientia aduersarij *l. 1. & l. si veritas. C. de fideicommiss. Bece. cons. 6. n.15. & 16.* † Immo quamuis nō verificaretur spatium tanti temporis non officeret, cum simus in obseruantia interpretatiua, quæ non requirit tantum tempus, neque aliquam præscriptionem *Castr.*

6

7

8

9

10

Castr. cons. 347. col. vlt. lib. 1. Aret. cons. 11. col. 3. vers. sed tamen ex superabundanti. Socin. cons. 111. col. vlt. lib. 1. Aym. cons. 101. n. 4. & cons. 201. col. 4. in princ.

Neque oberit prætensa parua laceratio testamenti, Quia non est circa solemnitatem, aut substan-
11 tiam illius, † quasi talis substantia consistat solùm in institutione hæredis l. inter cætera. ff. de liber. & posthum. Socin. cons. 98. col. 7. in fin. n. 11. lib. 3. Castr. cons. 284. col. penult. in fin. vers. sed hic ille idem. lib. 1. per l. 1. §. qui neque. de hæredib. instit. Cæsar. de Graff. decis. 153. alias 5. de testament.
12 n. 8. † Maximè quia etiam ex dicta obseruantia tolleretur defectus prætensæ paruæ lacerationis, prout per eam tollitur quicumque defectus ipsius scripturæ, vt dictum est, Bald. cons. 400. n. 5.
13 lib. 4. † Quādo enim rasura non est in substātialibus, nec in articulo quæstionis, aut in solemnitatibus totius instrumenti, non attenditur, & fides diuiditur; & probabit in vno loco, si non in
14 alio, † Quicquid fit in teste, cuius dictum est indiuisibile, & in totum vitiatur Bald. in l. vlt. col. 5. in princ. vers. Attende hic. n. 19. C. de edict. diu. adr. toll. Felin. in c. 3. in fin. vers. nota septimo. n. 15. de fid. instrum. Rot. coram R. P. D. Penia Amerina successionis 15. Ianuarii 1593.

Præterea neque est probatum, res de quibus agi-
15 mus fuisse in bonis defuncti, † quod erat necessarium, quamuis agatur interdicto quorum bonorum, licèt sufficiat summaria probatio Bart. in l. 1. ad fin. C. quorum bonor. Aret. in §. quadrupli. col. 2. instit. de action. Aym. cons. 277. col. vlt. post princ. vers. sed dic & aliquis.

Secundo obseruandum est non obstare alias exceptiones exaduerso adductas, cum non sint tales, quæ possint infringere probationem testamenti, de quo supra actum est, Nam inimicitia opposita contra tertium testem ex prætensa cautione petita non infert aliquod odium cum Aduersarijs propter maiorem coniunctionem, quam habet
16 testis cū Marcello, prout constat ex facto, † Cum etiam leuis causa inimicitiæ non repellat testem Bald. in auth. si testis productus. col. 2. in princ. vers. reuocatur in dubium. n. 4. C. de testib. Gramat. decis. 34. n. 27. Vbi etiam quod semper remittitur arbitrio Iudicis Innoc. in c. cum oporteat. de accusationib. Menoch. de arbitrar. cas. 110. n. 3.

Exceptio conuersationis opposita contra eumdem
17 testem non obstat, † cum non probetur de magna, prout requiritur Alex. cons. 88. n. 13. vers. non obstat. lib. 5. Vltra quod dictus testis est con-
18 sanguineus æqualis vtriusque partis, † Itaut ex hoc tollatur omnis suspicio inhabilitatis Bart. in l. qui testamento. 1. §. quacumque. in fin. de testam. Felin. in c. cum oporteat. 19. col. 4. in fin. vers. tertio limita. de accusat. Menoch. cons. 45. n. 27. lib. 1.

Oppositio concubinatus contra quartum testem non releuat; cum non probetur de tempore de-
19 positionis † secundum quod inhabilitas considerat Bart. in l. 3. §. dua. de carbon. edict. & in l. 1. §. si seruus. de quæstionib. Dec. cons. 62. in causa. col. 9. post princ. vers. quarto non deponit. n. 20.
20 & col. 11. n. 24. † Cum emendatio infra trienniū præsumatur §. si vero. auth. de monach. Maximè in ciuilibus, in quibus dato quod testis conuinceretur de aliquo crimine non tamen noto-
21 rio, † seu manifesto, præsumitur in dubio emendatus, nisi aliter probetur, vt declarat Alex. cōs. 149. viso processu. col. 2. ad med. vers. secundo respondeo. n. 5. lib. 5.

Et facit quia crimen ad excludendum testem debet
22 esse manifestum, & notorium, † vel per sententiā Auffr. de testib. n. 10. Campeg. eod. tit. reg. 39. tract. tom. 4. fol. 91. Mascard. conclus. 65. n. 7. ad fin. vers. intellige tamen. p. 1. fol. 72. Vltra quod
23 sumus in septuagenario, † de quo illud Virg. sed mihi tarda gelu, seclíq. effeta senectus. Menoch. de arbitr. cas. 89. n. 55. & Venus præses rei vxoriæ, & Saturnus senectutis antistes omnium inter se inimici, sibiq. è diametro repugnantes, & diuersi secundum Astronomos, de quibus Tiraq. de legib. connubial. leg. 6. n. 51.

Mendacium non est circa substātialia negotij, ideo
24 non erit considerandum † Bart. in l. eos qui. n. 5. vers. quaro qua dicantur. ff. ad leg. cornel. de fals. Ruin. cons. 36. n. 3. lib. 4. quamuis scienter addita sit talis falsitas in istis accessorijs Gramat. decis. 43. cum alijs per Rimin. Iun. cons. 344. n. 20. vsque ad n. 23. lib. 3.

Tempus satis est probatum, cum testes deponant de anno Castroni, quod sufficit, cum omnes sciāt illum fuisse de anno 1580. qui tamquam insignis
25 est omnibus notus, † & quamuis loquantur dubitatiuè, tamen cum simus in tempore longæuo magis est eis credendum Ang. cons. 25. pro decisione. n. 4. Ruin. cons. 69. n. 12. Alex. cons. 149. n. 2. lib. 5. & satis coadiuuatur depositio ex alijs, de quibus in facto, quæ concludunt circa tempus
26 dicti anni; † Et regulariter testes probant quando applicant memoriam ad aliquod factum memorabile Bart. cons. 99. n. 5. lib. 1. & in l. de ætate. n. 7. de minorib. Rot. coram R. P. D. Iusto Tridentina canonicatus 10. Decembris 1608.

Tertio quo ad amissionem protocolli testamenti nō potest de ea dubitari, cum illius amisio probetur ex depositionibus testium affirmantium
27 super hoc emanasse monitiones, † & publicatam excommunicationem contra non reuelātes, qui addunt de huiusmodi amissione esse publicam vocem, & famam in Ciuitate Ameriæ, inter quos testes adest vnus olim Archiuista dictæ Ciuitatis deponens de deficientia eiusdem protocolli, & de exactissima diligentia ab eo facta in illo perquirendo pro interesse particularium personarum, quæ probatio coadiuuatur etiam ex fide negatiua alterius moderni Archiuistæ, qui attestatur in Archiuio reperiri omnia protocolla Notarij Geraldini ab anno 1569. vsque ad an-
28 nū 1597. excepto solo protocollo anni 1580. † ex quibus diligentijs dicitur probata amissio l. 3. §. nerua. ff. de acquir. possess. l. deperditum. ff. de petit. hæredit. Cassador. super regul. decis. 5. n. 5. Rot. diuers. decis. 143. n. 12. p. 2. & coram Cardinal. Lancellotto Romana affictus Sermonetæ 28. Nouemb. 1607.

Istæ verò diligentiæ sufficiunt quando apud auctorem

29 tem scripturæ res non inuenitur† *Bart. in l. is potest. col. penult. de acq. hæred. per tex. in l. 3. §. neruа. de acquir. poss.* Maximè ad faciendum præsumi aliquid esse perditum in fauorem eius, penes quem res non erat, prout sumus in casu nostro, Quidquid aliud sit in eo, penes quem olim fuit, vt in Notario, Mercatore, aut similibus,
30 in quibus † diligens perquisitio non sufficeret, quasi possint malitiosè occultare, Vnde aliter probabunt causam amissionis, Ita distinguit *Felin. in c. sicut. 16. col. 7. post princ. vers. quinta declaratio. n. 8. de sent. & re iudic. Aret. in c. fin. in 3. notab. de probat. Doct. in l. si quis ex argentarijs. §. fin. ff. de edend. Surd. cons. 109. n. 9. in princ. vers. & dixit. lib. 1.*

Et quatenus vltra diligentias etiam esset probanda existentia protocolli testamenti, de ea constat ex notula extracta à Commissario fabricæ S. Petri, qui præcipuè hoc habet in mandatis, vt perquirat relicta ad pias causas, & illa exigat ab hære-
31 dibus institutis, † Vnde erit ei credendum tamquam de spectantibus ad suum officium *l. si quis decurio. C. de fals. Doct. in c. cum paratus. de appellat. Bart. in l. diuus. n. 8. de custod. reor. Honded. cons. 18. n. 56. lib. 1.* Cum etiam adsint duo testes, videlicet tertius & quartus, qui deponunt de visu, & interessentia in stipulatione testamenti, & institutione heredis in persona Aurelij, conuenientes de rogitu Cornelij de anno & loco, & de quibusdam legatis in testamento contentis, Et quartus in specie, quod ipse cum quodam alio vocauit dictum notarium ad testamentum con-
32 ficiendum, † Vltra quod adest copia simplex manu notarij rogati de huiusmodi testamento, & depositio Archiuistæ, qui vidit protocollū eiusdē tabellionis de anno 1580. & fides census producta per aduersarios sub rogitu dicti notarij, & eiusdem anni, cum alijs, de quibus in facto, quæ reddunt indubitatam probationem, de qua agimus *Roman. cons. 7. n. 3. Imol. cons. 138. n. 3. Felin. in c. sicut. 16. col. 2. in fin. vers. sed non habent.*
33 *de re iudic.* † Itaut stante ista enunciatiua, & probata amissione præsumatur pro scriptura enunciata *Bald. in c. quoniam contra. n. 27. vers. item fallit. & ibi Abb. n. 19. & Felin. n. 32. de probat. Rot. diuers. decis. 143. n. 8. & 11. p. 2.*

Quarto firmanda est conclusio, quod quando non agitur principaliter de viribus matrimonij, sed ad effectum succedendi, prout in casu nostro,
34 sufficiunt † leuiores probationes, ob illam rationem fauoris legitimitatis sine periculo animæ, siue simus in facto de antiquo, siue de recenti, & quamuis etiam intersit eorum, qui prætendebant succedere *Salic. in l. non nudis. ad fin. n. 6. vers. sin autem incidenter. C. de probation. Paris. cons. 57. n. 41. vsque ad n. 47. lib. 4. iuxta cons. Gemin. 27.* sæpius à Rota approbatum, vt per *Cas. de Graff. Valentina seu Panormitana illegitimitatis, 18. Martij. 1587.* quæ est inter *decis. Rot. diuers. 357. n. 1. p. 1. & decis. 34. n. 19. p. 2.* vbi allegantur concordantes decisiones.

Exemplo dominij deducti in iudicio, non principaliter, sed incidenter, quod non requirit dire-
35 ctam, † & concludentem probationem, sed potest sola possessione probari *Bald. in l. indicia. C. de rei vendicat. Alex. cons. 103. n. 10. lib. 7. Castr. & alij in l. quidam in suo. ff. de condit. institut. Boer. decis. 42. n. 8.* & de communi *Rot. d. decis. 34. n. 20. lib. 2.*

Quæ adeò vera sunt, vt neque adminicula debeant concurrere, quando tractatur de probanda filia-
36 tione legitima antiqua, † Itaut in hac materia tempus viginti annorum dicatur antiquum, nedum triginta, prout est in casu de quo agimus *Barbat. cons. 68. col. 3. lib. 4.* quem sequitur *Ferret. cons. 49. n. 3.* cū alijs per *Rot. diuers. decis. 357.*
37 *n. 8. & 9. p. 1.* † vbi etiam affertur simile de legitimitate auctoris, in qua sufficiunt leuiores probationes, & non exactæ, Itaut neque in specie opus sit articulare, quod auctor suus esset de legitimo matrimonio *Put. decis. 77. n. 1. lib. 3.*

Quibus firmatis concludendum est probationes in actis deductas sufficere in casu, & ad effectum de quo agimus, Nam per testes partis aduersæ inductos, & reproductos probatur communis opi-
38 nio & fama, † quod tam coniuges, quàm eorum filij publicè & palam habebantur pro legitimis & naturalibus, & ex legitimo matrimonio procreatis, ex quibus resultat sufficiens probatio legitimitatis *Ruin. cons. 51. n. 18. lib. 5. Card. Paleott. de noth. & spur. c. 23. n. 4. & 5.* cum alijs per *Rot. diuers. decis. 357. n. 2. lib. 1.* Vbi etiam quod ex hoc solo constituuntur filij in quasi possessione legitimitatis, & transfertur onus probandi in aduersarium *Dec. cons. 54. col. penult. ad fin. Ferret. cons. 49. n. 5. & 6.*

Insuper adest fides parochi recognita parte citata, per quam probatur matrimonium fuisse contractum præuijs denunciationibus in faciem Ecclesiæ coram testibus ibi descriptis, cuius Parochi
39 depositioni standum est, † tamquam facienti fidem de pertinentibus ad eius officium *Alex. cons. 193. n. 13. lib. 6. Salic. in l. si quis decurio. oppos. 4. n. 4. C. ad leg. corn. de falsis. Menoch. de arbitr. cas. 99. n. 3. Surd. decis. 70. n. 13.*

Et quamuis non appareat annotatum huiusmodi
40 matrimoniū in libro parochi, † vt requirit *Concil. Trident. sess. 24. c. 1.* Tamen non ex hoc infertur præiudicium parti, cui iam per spatium tot annorum fuit facta fides de dicto matrimonio, cum probatio quæ fit ex libro, non tollat aliam probationem resultantem ex fide eiusdem Parochi recognita præuia partis citatione, Peccat enim mortaliter Curatus nō seruans præceptum Concilij non custodiendo librum, vt per *Sanchez de matrimonio. lib. 3. disput. 16. in fin.* Non tamen talis negligentia debet redūdare in alterius
41 præiudicium, † Exemplo notarij, qui post factam fidem de instrumento per eum rogato, non præiudicat partibus, si non custodit protocollum *Paris. cons. 104. n. 62. & 63. lib. 1. post Bald. in l. admonendi. col. 8. de iur. iur. Aym. cons. 121. n. 11. ad med. vers. alibi scribit. col. 3.* Vbi quod non sequitur, in protocollo notarij non reperitur tale instrumentum, ergo de eo notarius rogatus non fuit, cum possit fieri, quod non protocollauerit, vel

vel quod fuerit subtractum, vel in alio folio fuerit positum *Corn. cons. 210. n.4. & 5. lib. 4.* Vbi etiam quod debet præferri probatio affirmatiua resultans ex fide producta, quam probatio negatiua proueniens ex inspectione protocollorum, cum sit probatio magis verisimilis, quæ debet præualere *c. licet causam. de probation. l. ob carmen. §. testes. de test. lib.* Quod propriè contingit in casu nostro, prout ex relatione parochorum poterit sumi informatio, quorum stilus est annotare in paruo folio matrimonia, quæ contrahunt cum descriptione testium, quæ describûtur in libro, Ita vt facilis sit obliuio, & negligentia, quæ non debet alteri præiudicium aliquod afferre ex supra allegatis, Maximè quia non probatur, quod non adsint alij libri, cum possibile etiam sit quod alter liber existat, in quo fiant huiusmodi descriptiones *Corn. cõs. 210. in fin. lib. 4.*

Quæ comprobantur per instrumentum transactionis factum anno immediatè sequenti post contractum matrimonium inter consanguineos D. Cleriæ, & D. Aurelium occasione dotium, & ex alijs causis, de quibus in actis, in quo enunciatur prædictum matrimonium in faciem Ecclesię cõtractum, † Adeò vt ex hoc non solùm probetur dos, sed etiam matrimonium saltem semiplenè, vel præsumptiuè *Roman. sing. 451. in fin. Dec. cons. 35. n. 3. post Bald. in c. series. col. 2. vers. extra nota argumentû de testib. Rot. diuers. decis. 130. n. 5. in fin. p. 2.* Maximè quia, vt dictum est, hic nõ agitur principaliter de causa matrimonij, sed incidenter de illo quæritur propter filiationem *Florian. in l. sicuti autem. § sed si quæratur. ff. si seruit. vendic.* Vbi ita declarat *Innoc. & alios in c. illud. de præsumpt.* dum volunt nõ probari matrimonium per similia instrumẽta dotium, cum loquãtur quando ageretur de matrimonio principaliter, Et quidquid posset dubitari de prædictis quo ad tertium, vt per *Florian. ibid. cum alijs per Mascard. conclus. 1022. in fin. Alex. cons. 21. lib. 1.* Tamen non potest negari, quod nõ faciant præsumptionem, & magnum adminiculum maximè fauore prolis, & matrimonij *Rot. diuers. decis. 357. n. 6. & 7. p. 1.*

Hæc omnia dicta sunt ex abundanti, cum huiusmodi probatio non spectaret ad DD. de Boccarinis, qui ex prædictis sunt in possessione legitimitatis, adeò vt contrarium esset probandum per Aduersarios, quorum testes conuincuntur, cum primum matrimonium, quod prætenditur matrimonium, non fuerit tale, sed sponsalia, ad quæ dirimenda fuit factum mandatum in personam patris sponsi, prout postea contigit cum renunciatione dotis promissæ, & ingressu sponsæ in monasterium, ac professione in eo omissa, & functionibus factis ad Virgines spectãtibus, & alijs de quibus in facto, Ita vt tollatur omnis suspitio d. matrimonij, vt supra dictum est.

Quibus addendum est quod cum agatur de causa honoris, & status, poterit † Iudex, in calculo ferendæ sententiæ, & ex officio informationem sumere ex testibus, quorum nomina, & fides priuatæ dantur, qui fuerunt præsentes secundo matrimonio celebrato in faciem Ecclesiæ, & tam parochum adhuc viuentem, quàm alios examinare ad coadiuuandas probationes factas, & veritatem indagandum iuxta doctrinam *Bald. in auth. ampliorem. C. de appellat. Rom. cons. 479. in fin. n. 4.* Vbi *Mandos. in verb. cõclusionem.* attestatur de communi *Aym. cons. 134. n. 1. Dec. in c. 1. in 2. notab. de except.*

Quintò, Notandum est quod non obest examen vltimo loco factum circa probationem prætensæ illegitimitatis, Nam omnes testes sunt de auditu, & deponunt solum audiuisse, quod fuit contractum matrimonium inter D. Aurelium, & D. Peregrinam de anno 1553. neque sciũt an fuerit de presẽti, vel per verba de futuro, & an fuerint sponsalia, quod erat exprimendum, † cum ista nomina confundantur, aliquando enim matrimonium accipitur pro sponsalibus, & è contra *Prapos. in rubr. de sponsal. col. 3. ad med. vers. quandoque tamen. n. 6. in fin.* & sponsa & sponsus etiam de futuro appellantur vir, & vxor *c. iuuenis. vbi Glos. in verb. coniux. de sponsalib. Sancez. de matrimon. disput. 1. n. 1. in fin.*

Nec turbat, quod verba sint intelligenda in potiori significatu, Quia cum simus in materia probatoria non consideratur ista interpretatio, † & verba dubia, & obscura non recipiunt declarationem, sed illa potius debemus interpretari cõtra eum, qui quærit probare, quamuis essemus in causa fauorabili, & in iuramento, & in probatione quoque exceptionis rei nedum actoris *Aym. cons. 218. n. 5. & 6. Dec. cons. 320. col. 4. ad fin. n. 6. & 7. & in c. cum omnes. in 2. lectur. col. 1. de cõstitut. Alex. cons. 152. n. 1. lib. 5.* Ita vt neque lex ambigua, quę potest multipliciter intelligi operetur, vt ex ea aliquod argumentũ sumi possit *Bald. in l. scire leges. ff. de legib. Aym. cõs. 218. i. fi.*

Est ista interpretatio quod potius testes loquantur de sponsalibus, est sumenda tamquam magis verisimilis, † cum in facto constet de mandato ad renunciandum huiusmodi spõsalia in personam D. Censorij patris D. Aurelij sponsi, quæ renunciatio fuit subsecuta, cum D. Peregrina sponsa dimiserit ad fauorem Nicolai patris omnia bona, & dotes sibi promissas occasione dicti matrimonij consummandi cum D. Aurelio reseruatis sibi florenis 400. pro ingressu monasterij, quod postea ingressa fuit, & in eo omnia munera Virginibus dari solita obiuit, ibiq. professa per multos annos vixit cum alijs, de quibus in facto, quę magis arguunt nullum fuisse sequutum matrimonium, & potuisse ad aliud transiri *Glos. in c. de illis. 5. in verb. si per eas. de sponsal. c. si inter virum. eod. tit. c. 1. de sponsa duorum.*

Confirmatur ex depositione octaui testis exaduerso examinati, qui adducit causam dissolutionis sponsaliorum, & renunciationem bonorum, & dotis ad fauorem patris Peregrinæ, & eius ingressum in Monasterio S. Claræ in Ciuitate Fulginei, † qui probat licèt sit vnicus contra producentem, quamuis deponat de credulitate *Rom. cons. 104. ad fin. Ias. cons. 57 col. 4. in fin. lib. 4. Aym. cons. 201. n. 7.* Maximè stantibus supradictis

dictis coniecturis, ac præscriptionibus, & circũstantijs facti, quo casu statur etiam vnico testi in quacumque materia Io. Andr. in c. fin. col. 1. post princ. in verb. vehementer. de success. ab intest. quem sequitur Rot. per Cæsar. de Grass. decis. 3. n. 6. de probat. Stante præsertim verisimilitudine, 48 quæ magis coadiuuat dictum testis, † Itaut inuerisimilis depositio præbeat etiam iustam causam Iudici non credendi testibus Felin. in c. auditis. col. 3. de præscript. Curt. Iun. cons. 17. col. 2. ad fin. Aym. cons. 75. n. 22. & 23. De qua inuerisimilitudine constat in casu nostro, cum valde absurdum sit, vt quis in facie Ecclesiæ contrahat secundum matrimonium, si primũ valuisset; Vnde etiã requirebatur, vt testes deponerent, quod eodem tempore D. Aurelius habuerit duas vxores, de quo tamen nihil deponunt, cum tamen excesserint multi anni à primis sponsalibus, quæ præsupponuntur de anno 1553. vsque ad secundum matrimonium factum de anno 1583. Itaut non facta probatione temporis quando est de substantia, vt in casu nostro, testes nihil probent Bart. in l. eum actum. de negot. gest. Ias. in rubr. C. qui admitt. n. 7. Surd. cons. 60. in fin. n. 30.

49 Cum † etiam semper pro legitimitate in dubio sit iudicandum, quatenus illud adesset quod non adest Anan. in c. 1. de infantib. exposit. Peregr. de fideicommiss. art. 43. n. 71. Put. decis. 2. lib. 3.

Sexto quo ad dubium de nouo datum, omisso quod non constat de prætensa consummatione primi matrimonij, Dicebam sufficere bonam fidem secundæ vxoris in casu, & ad effectum de quo age- 50 bamus, † Etenim sumus in matrimonio contracto in facie Ecclesiæ publicè & palam, non clandestinè, quod facit, vt semper filij ex eo procreati censeãtur legitimi quo ad omnia propter bonam fidem vnius ex coniugibus, non obstante aliquo impedimento annullante dictum matrimonium. Cum ad legitimationem prolis non exigatur veritas matrimonij, sed sufficiat quasi possessio colorata, & quod illud fuerit approbatum per Ecclesiam, Ista est communis distinctio, de qua per Doctores in c. ex tenore. 14. qui fil. sint legit. Butr. in c. 2. notab. 5. eod. tit. Anchar. cons. 401. col. 1. Bald. in l. qui contra. 93. C. de incest. nupt. in lectura noua. Capr. cons. 116. col. ult. Curt. Iun. cons. 64. col. 2. vers. tamen hoc etiam proposito n. 2. Caputaq. decis. 209. n. 3. p. 2. Cassador. decis. unic. de sponsalib. Gabr. de legitimat. conclus. 4. n. 17. Alios consulto omitto, cum de hac opinione non sit dubitãdum, prout de communi testatur latè Couar. super 4. decretal. p. 2. c. 8. §. 1. n. 2. cum alijs per Duen. regul. 150. n. 2. ad fin. bene Paris. cons. 15. n. 43. vsque ad n. 47 lib. 3. Surd. cons. 303. n. 18. lib. 3. Rot. Veneta legitimitatis. de Maurocenis. 15. Ianuary. 1590. coram R. P. D. Orano.

Prædicta autem adeò vera sunt, vt in casu de quo agimus, tales filij dicantur verè & non fictè legi- 51 timi, † constat enim ratione huius matrimonij illos esse legitimos, & à radice copulæ coniugalis tales censeri, Ideò verè & non fictè erunt legitimi, cum verbum esse, veritatem inducat, non fictionem l. ossa. §. fin. de relig. & sumpt. funer. Glos. in l. mercis appellatione. ff. de verb. signific. & in specie ita concludit Couar. de sponsalib. c. 8. p. 2. §. 1. n. 3. Maximè cum tractetur de fauore filiorum, quibus lex fauet quantum potest, vt verè dicantur legitimi Curt. Iun. cons. 52. n. 2. post Bald. in l. filium. col. fin. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur.

Ideo huiusmodi filij erunt etiã habiles quo ad feuda tamquam legitimi à natura, & quo ad Ordi- 52 nes sacros, † & spiritualia, honores, dignitates, & alia quæcumque Bald. in c. 1. § naturales. col. ult. ante med. vers. pone quod non tenet matrimonium. si de feud. fuer. controuers. inter domin. & agnat. Ias. cons. 52. col. 1. & 2. lib. 4. Curt. Iun. cons. 52. n. 2. Rot. Auenionens. decis. 70. n. 11. Peregr. de fideicommiss. art. 24. n. 66. & 72. Hondedi cons. 87. n. 5. vsque ad 9. lib. 1.

Quemadmodum etiam tales filij excludent substi- 53 tutum sub illa conditione, † si institutus decesserit absque filijs legitimis & naturalibus, & etiam si additum fuisset ex legitimo matrimonio natis, cum hoc matrimonium censeatur legitimum ex bona fide alterius Dec. cons. 152. in effectu quæritur n. 1. & 2. quem benè cõsuluisse testatur Add. ad Alex. cons. 7. in verb. contrariam. lib. 7. Laderch. cons. 24. n. 31. Quidquid contrarium sequatur Curt. Iun. cons. 52. cum contra eum sit verior opinio, vt latè defendit Socin. Iun. cons. 39. n. 34. lib. 3. Et veriorem dicit Peregr. de fideicommiss. art. 24. n. 72. & ita fuit decisum per Rot. Auenionen. decis. 70. in fin. quam sequitur Thesaur. decis. 196. n. 7. Menoch. præsumpt. 77. n. 6. lib. 4. vbi quod abundè satisfactum est rationibus à Curt. in contrarium allegatis per Socin. Iun. d. cons. 39. & cons. 63 lib. 3.

Prout quoque nati ex huiusmodi matrimonio non vero, sed putatiuo ex parte mulieris ignorantis 54 erunt legitimi † quo ad omnes etiam extantibus filijs primi matrimonij veri & validi, secundum opinionem Host. in c. per venerabilem. qui fil. sint legit. quam veriorem esse testatur Socin. cons. 108. n. 2. in fin. vers. quinimmo quo ad omnes. lib. 3.

Cum etiam hic non agatur de aliquo errore iuris, sed facti tantum, quo casu magis iuuantur filij 55 quo ad legitimitatem, † quam si ageretur de alio impedimento iuris, seu affinitatis, aut cognationis Crot. cons. 296. n. 12. Cephal. cons. 503. n. 20. lib. 4. Honded. cons. 87. n. 42. lib. 1. Quamuis etiam possit tutius defendi, quod in matrimonio publicè contracto bona fides præsumatur etiam ob errorem iuris in vno ex coniugibus considerabilem, vt proles reddatur legitima Ruin. cons. 100. n. 2. lib. 3. & cons. 108. n. 2. eod. lib. Ias. cons. 156. n. 5. & 6 lib. 4. cum alijs latè per Peregr. de fideicommiss. art. 24. n. 69. ad fin. vers. addo oltra prædicta. Socin. Iun. cons. 39. n. 14. lib. 3.

De bona autem fide non potest dubitari in casu nostro, cum illa præsumatur interim, dum non sit 56 probata mala fides in contrarium, † Itaut in causa matrimoniali sit præsumenda dicta bona fides etiam lite pendente, & contestata super matrimonio, cum enim interim litigantibus per- mit-

mittatur carnalis copula, illam Ecclesia nō permitteret, si mala fides præsumeretur, Ita in specie declarat *Couar.de sponsalib.c.8.p.2.n.4.& 5. §.1.* & notant *Anchar.& Præposit.in c.2.qui filij sint legit. Henric.Boich. in c.ex tenore.eod.tit. Peregr. de fideicommiss. art.24. n. 70. & 71.* vbi ampliat quod etiam appellatione pendente à sententia lata aduersus matrimonium proles interim suscepta iudicabitur legitima, quasi appellatio suspendat pronunciatum: cum etiam auctoritate Canonis pendente appellatione parentes teneantur ad obsequia maritalia, Vnde bona fides erit præsumenda *Io. Andr. Card. & alij in d.c.2. qui fil. sint legitim.*

Et magis constat de bona fide, quia vltra regulas communes, quod ignorantia præsumitur, nisi sciētia probetur, apparet in casu de quo agimus fuisse lapsos triginta annos post quam secundum 57 matrimonium fuit contractum, † quæ diuturnitas temporis multum debet operari ad causandam ignorantiam secundæ coniugis, cum alijs circumstantijs in facto adductis, quæ magis coadiuuant istam bonam fidem, de qua licet clarè cōstet, tamen etiam in dubio potius filij sunt iudicandi legitimi, de quorum illegitimitate, non est multum subtilizandum, cum post factum semper sit excusanda negligentia parentum quantum fieri potest *Innoc.in c.cum inhibitio.col.2.in princ. & ibi Ant.de Butr.n. 17. de clandest. de-* 58 *sponsat.* † Cum ad probandum legitimitatem non requirantur probationes ita exactæ, sed leuiores sufficiant iuxta *Gemin. conf.27.* quem sæpe approbauit Rota etiam post Concilium, vt coram *Card.Seraphino Vlixbonen.matrimonij. 2. Decembris 1594. & coram R.P. D.Caualerio Pampilonen. matrimonij 19. Nouembris 1610. & coram eod. Vratislauien.matrimonij 28.Febr. 1611.* vbi allegantur concordantes decisiones, cum alijs de quibus per *Rotam coram Card. Seraphino Parmen. status. 6.Martij 1592. & corā Card. Blanchetto Agrigentina legitimationis 10. Martij 1593.* & concludunt omnes *in c.ex tenore. qui fil.sint legitim. Socin. Iun. conf.63.n.8.* 59 *lib. 3.* † Ita vt etiam posset defendi, quod lapso quinquēnio à morte patris amplius de filiorum statu quæri non possit *Glos.in c.peruenit.in verb. si ita est. & ibi Host. qui fil.sint legit.iux.tit. C. ne.de stat.defunct.* Quod tamen modò non firmo cum non sit necessarium, & non sit tuta opinio. quo ad excludendum filios à successione, quia non videtur tunc sufficere quinquennium ex adductis per *Honded.conf.87. n.56. lib.1.*

Amplius huiusmodi ignorantia magis suffraga-60 tur in tali matrimonio, † cum etiam illa operetur in cōcubinatu, Nam quemadmodum filij iudicantur legitimi propter bonam fidem vnius ex coniugibus non obstante nullitate matrimonij, Ita etiam nati ex coniugatis sunt naturales non spurij, si alter parentum sit in bona fide, spurij enim non legitimantur per subsequens matrimonium, quamuis legitimentur naturales, si autem quis accubuit cum affine, quam ignorabat, vel cum coniugata, quam credebat solutam, suscipiatq. ex ea filios, illi legitimabuntur per subsequens matrimonium, & ante matrimoniū dicentur naturales, & non spurij *Butr. in c.tanta.n.9. qui fil. sint legit.* vbi quod est multum notandum post *Glos. ibid. in verb. aliam.* dum requirit quod mulier cognita sit conscia adulterij, vt filij non legitimentur, nam si ignorat legitimabuntur *Præposit. in c. quod nobis. n.7. qui fil. sint legit.* Vbi quod est notabilis determinatio, per quam extenditur dispositio *c. tanta. eod. tit.* vt quod dicitur de matrimonio, habeat etiam locum in concubinatu, non obstante quod in eo detur opera rei illicitæ, & sequitur *Cassador.decis.vnic.n.2.& 4.de sponsalib.* vbi attestatur de communi, prout etiam docet *Couar.eod.tit. de sponsalib.c.8.§.2.n.17.* & quamuis ipse videatur recedere in disputando à dicta opinione, prout etiam tenet *Peregr.de fideicommiss.art.24. n.52.* Tamen tamquam magis fauorabilem sequendā esse latè docet *Surd.conf.303. n.20.& 21. lib.3. Parif.conf.15.n.45.lib.2. Curt.Iun.conf.27.n.8. Gemin.conf.66.in 3.dub.n.5.cum alijs per Gabr. de legitimat.conclus.2.n.6.& 7.*

Et vltra quod probatur matrimonium fuisse con-61 tractum in facie Ecclesiæ, vt dictum est, † ex spatio tam longi temporis triginta annorum præsumuntur interueniſſe solemnitates denunciationum *Bart. in l. qui aliena. ff.de acquir. hered. Alex.in l.sciendum.de verb.obligat.& conf. 79.lib. 1. Dec.*qui de communi *conf.221.viso puncto & diligenter.col.2.in princ. vers.quarto prædicto. n. 5.* Quo stante resultat clara conclusio quod non possit dari aliquis defectus illegitimi-62 tatis, † quidquid aliud sit quando edicta non interfuissent, vel non adesset præsumptio quod interuenerint, tunc enim resultaret ignorantia crassa, quæ in casu superuenientis notitiæ non excusat ab impedimento, quamuis enim matrimonium non possit dici clandestinum, si fuerit contractum in facie Ecclesię non propositis edictis *Abb.in c.fin.de clādest.desponsat.Socin.Iun. conf.86.n.64. lib.2.* Tamen quantum ad priuilegium ignorantiæ ad effectum excusandi filios ab illegitimitate requiruntur edicta, & denunciationes, vt concludit *Rot.per Achill.decis.3. de clandest.desponsat.* vbi quod ita intelligitur *tex. in c.fin. §.si quis vero huiusmodi. eod. tit.* vbi quod illius dispositio venit excipiendo, & dando priuilegium in illo casu, extra quem verbis refragrantibus cessasset *l.4.§.rationes. de damn.* 63 *infect.* † Dūmodo tamen edicta, & denunciationes non fuerint remissę de licentia Vicarij, vel Episcopi, tunc enim non considerabitur aliqua illegitimitas ex his quæ dixi super *c.83.n.24.* & voluit etiam *Rota coram Card.Seraph. Vlixbonen.matrimonij. 2.Decembris 1594. Ceuall. in* specie *Concilij q.697. n.9. & q.604. in fin. post Gernan tem* per eum allegatum *in l.6.taur.n.21. & 22.* Neque enim in aliquo peccant contrahentes præcedente causa remittendi denunciationes *Spin. de testam. glos.15. n.32. Meno.conf. 221.n.36. lib.3.*

In eadem causa, cū pars non acquiesceret, sed preten-

tenderet illam prosequi petijt subscribi dubium, an Domini de Boccarinis excludant Dominos Cerichellos substitutos in eodem testamento, & cum disputaretur an præfatū dubium esset subscribendum, dicebatur negatiuè debere resolui, quia cū per dd. Cerichellos fuerit impugnatum, & modò impugnetur testamentum q. Martij, prius est cognoscendum de viribus eiusdem testamenti, & an de illo dicatur sufficienter constare in casu, & ad effectum, de quo agi-
64 tur, † quasi talis disputatio sit præiudicialis substitutioni, quæ ex aduerso prætenditur, si enim testamentum est innalidum, frustra de substitutione quæritur, vnde prius est disputandum de causa principali *l. 1. C. si quis alium testar. prohibuer. l. si quis libertatem. ff. de petit. hæredit. Bald. in l. 2. in princ. oppos. 1. C. de ord. cognit.* cum alijs similibus, de quibus latè *Ceual. q. 818. n. 18. cum seq. p. 3.* Itaut in hoc etiam Iudex posit supplere ex se absque oppositione partis *l. quos prohibet. de postulando. Bart. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damn. infect.*

Cum etiam prius cognoscendum sit de existentia rei, & illius substantia, post cuius probationem
65 admittitur disputatio eorum, † quæ circa illam debet inspici, seu terminari *Bald. cons. 475. visis dictis articulis. in princ. lib. 4. Dec. cons. 408. col. penult. in fin. n. 5. Aym. cons. 21. n. 5.*

Neque obstat non posse impugnari per DD. Buccarinos huiusmodi præsuppositum testamenti tamquam per eos producti, Quia non impugnatur præsuppositum, neque testamentum, sed solùm dicitur prius esse disputandum an tale testamentum sit validum, necne vt circuitus euitetur, & vt prius cognoscatur, quod de iure est prius cognoscendum, Maximè cum aduersarij succumbentes in disputatione dubij petiti intendant disputare, & iam declarauerint velle cognoscere
66 de validitate præsuppositi, & sic testamētī † quod nō est permittendū, vt subterfugijs litigātib. obuietur *l. terminato. C. de fruct. & lit. expēs. Bald. in l. 1. col. 2. C. de furt. Surd. cons. 271. n. 15. lib. 2.*

Accedat quod dubium tendit, vt cognoscatur, an DD. Buccarini sint filij legitimi & naturales Aurelij vnius ex hæredibus institutis à Martio, & per consequens, an fecerint deficere conditionem si decessissent sine filijs legitimis & naturalibus, quod cum consistat in probationibus, prius illæ sunt faciendæ, ne detur disputatio dubij,
67 quod præcedat cōpilationē processus, † cum dubia sint de medijs causæ, ad quæ media non peruenitur sine principijs, & probationibus prius factis *Surd. cons. 134. n. 4. in fin. lib. 1. Bald. in l. si quis libellos. n. 3. in fin. C. de appellat. Osasc. decis. pedam. 1. n. 23.*

Maximè quia etiam dubium est extra materiam, & remedia ab intestato, quæ aduersarij intentarūt, & super quibus fuit lata sententia post processum super eisdem remedijs confectum, Vnde dum appellando sustinetur lis in prima instantia mota, & prætenditur esse locum successioni ab intesta-
68 to, non est disputandū super remedio testati † non terminato prius dicto primo iudicio, vel per rem iudicatam, vel per cessionem litis formiter factam, cum vnum remedium faciat cessare aliud *l. quamdiu. de acquir. hæredit. Doctor. in §. 1. instit. quib. non est permiss. facere testament.*

Ex prædictis fuit conclusum non esse dandum dubium super substitutione, nisi prius cognosceretur de viribus testamenti, & quoniam pars acquieuit eidē testamento, approbando illud tamquam validum, fuit disputatum de substitutione prætensa, cui dixi non esse locum, Constat enim illam expirasse, cum institutio fuerit facta de Ersilia & Aurelio in eadem oratione, non in diuersa, sed coniunctim, non separatim, quo casu substitutio pluribus facta requirit concursum omniū, nec pluralitas resoluitur in singularitatem,
69 sed † vtramque personam complectitur *Rum. in l. hæredes mei. 57. §. cū ita. col. 26. post med. vers. dicitur aliā pluribus. n. 58. ff. ad trebell. Menoch. cons. 797. n. 36. lib. 8. post Bald. in l. 1. n. 6. ad med. vers. et prædicta vera. C. de cōdit. isert.* vbi ita declarat *l. penult. de iniust. testam. & l. vel singulis. de vulgar. & pupill.* & sequitur *Alex. cons. 175. n. 9. & 16. lib. 5. Card. Seraph. decis. 266. n. 4. p. 1.*

Maximè quia substitutio de qua agimus est facta per verba illa, quibus suis hæredibus decedenti-
70 bus sine liberis, † quæ cū sint relatiua, habent vim expressionis propriorum nominum copulatiuè, & sic referunt coniunctim *Rip. in l. 1. n. 196. col. 37. in princ. vers. sed ista conclusio. & ibi Alciat. n. 87. ff. de vulg. & pupill.* Vnde videtur idem esse ac si testator omnes in testamento nominasset *Bart. in l. lucius titius. 90. §. lucius. ad med. ff. de leg. 2. post Cin. in l. vlt. oppos. 4. C. de impuber. & alijs substitut. per tex. in l. si pater filio. 9. ff. de vulg. & pupill.*

Accedat, quia in casu nostro dictum est, quibus suis hæredibus decedentibus, quod magis requirit
71 numerum plurium, † cum verbum, hæredibus, sit collectiuum *Socin. cons. 12. n. 7. lib. 3. Peregr. de fideicommiss. art. 19. n. 12. ad med. vers. & in substitutione. Ruin. cons. 174. n. 8. lib. 2.* Adeo vt illud relatiuum, quibus, debeat omnes compre-
72 hendere, † cum hoc sit de illius natura, non solùm respectu substantiæ sui antecedentis, sed etiam omnium qualitatum, modorum, conditionum, ac temporum, ad quæ disponens se refert *l. à filio. §. testator. de alim. & cibar. legat. Roland. cons. 58. n. 23. lib. 1. Castr. cons. 283. n. 5. lib. 1. Surd. cons. 315. n. 22. lib. 3.*

Præsertim quia hic concurrerent plures impropri-
73 etates tam respectu dictionis, quibus, † quàm respectu verbi, suis, quàm respectu verbi, hæredibus, si fieret resolutio in singularitatem, Vnde talis interpretatio non debet admitti, etiam quod simus in materia fauorabili, sed requiretur concursus plurium iuxta proprietatem istorum triū verborū *Cepb. in specie cons. 752. n. 15. vsque ad 19. lib. 5. Rim. Iun. cons. 246. n. 4. & 55. lib. 3.*

Cum etiam in specie substitutionis fideicommissariæ pluribus factæ, cum adiectione copulatiuæ,
74 vel nominis collectiui, † pront est in casu nostro, verior sit opinio, & magis communis, quod illa non resoluatur in singularitatem, quidquid alij con-

contrarium sentiant, vt testatur decem & octo Doctoribus relatis *Menoch. cōs.* 1028. *n.* 22. *lib.* 11.

75 *Bero. cons.* 69. *n.* 3. *lib.* 2. † Maximè quia nūquam pluralitas resoluitur in singularitatem, nisi quādo constat de voluntate testatoris *l. falsa.* §. *fin. de condit. & demonstrat. Accorambon. in l. heredes mei. in princ. n.* 3. *ff. ad trebell.* Quæ voluntas non solùm ex aduerso non probatur, prout deberet fieri, sed potius apparet de mente testantis ad fauorem vnius instituti, qui tamquam proximior censetur magis dilectus, quàm substitu-

76 tus, † Ita vt ista maior coniunctio operetur, vt non sit admittendus substitutus ad portionem præmortui *Corn. cons.* 93. *n* 9. *ad med. lib.* 3. & *cons.* 298 *n.* 6. *vsque ad* 9. *lib.* 4. *Dec. in l. cum quidam. n.* 6. *C. de impuber. Cassan. cons.* 14. *n.* 13. *Roman. cons.* 231. *in fin. n.* 2. & *ibi Mandos. n.* 2. *in verb. excludat.*

Neque obstat quod Ersilia decesserit ante testatorem, vt dicitur probari ex depositione testis per principalem nostrum producti, Quia constat de errore, cum per alios quatuor testes clarè probetur tempus obitus post testatorem, non ante, quibus magis standum est tamquam pluribus, & melius informatis de veritate. Maximè quia non fuit approbatus testis, nisi quo ad personam, non autem quo ad dictum, Vnde si testes producentis sunt contrarij, statur testibus me-

77 lioribus, † cum hoc casu possint aliquorum dicta approbari, & alia reprobari *Bald. in c. in nostra. n.* 4. *vers. tertius articulus. de testib. & in l. in bonæ fidei.* 3. *nu.* 8. *C. de rebus credit. Alex. cōs.* 66. *col.* 2. *post med. vers. item non obstat si diceretur. n.* 1. *in fin. lib.* 1. *Aym. de antiq. tempor. p.* 1. §. *quæritur etiam in hac materia. n.* 14.

Minus obstat quod Ersilia non adiuerit hæreditatem vigore testamenti, de quo agimus, tamquam non probetur, quod habuerit scientiam eiusdem

78 testamenti, † Quia talis probatio non est necessaria, statim enim quod quis se immiscuit de facto hæreditati, præsumitur habuisse notitiam testamenti, & qualitatis illius, maximè in testamento nuncupatiuo propter consuetudinem illud publicandi mortuo testatore *Bald. in l. eius qui in prouincia. col.* 6. *in princ. vers. veritas est. ff. si cert. pet. Alex. cons.* 4. *col. penult. in princ. n.* 20. *lib.* 2. *Castr. cons.* 94. *n* 1. *in fin lib.* 2. *Bero cōs.* 130. *n.* 18. *lib.* 2. *Surd.* qui de magis communi *cōs.* 119. *n.* 31. *lib.* 1. *Roland. cons.* 36. *n.* 12. *lib.* 2.

Cuius scientiæ præsumptio magis confirmatur ex multis solutionibus, & alijs coniecturis, de quibus in facto, quæ faciunt euidentem probatio-

79 nem, † quod immixtio in huiusmodi bonis hæreditarijs non potuit fieri, nisi ex titulo testamētario, stante etiam cōiunctione sanguinis, & cohabitatione matris cum filio testatore infirmo, & obitu illius statim post testamentum domi cōditum, etiam coram testibus domesticis, Ita vt ex istis non possit negari scientia testamenti, & hæreditatis sibi per filium relictæ *Bald. cons.* 392. *n.* 1. & 2. *lib.* 1. *Aym. cons.* 193. *n* 7. *in fin. vers. quinimmo sufficeret. per l. consensu.* §. *seruus. C. de repud. Gozad. cons.* 98. *n.* 21.

Confessio in positionibus quod Aurelius, & non Ersilia fuerit hæres non præiudicat, quia illa

80 non fuit simplex confessio, † sed cum clausula, & alias. quæ operatur, vt sit relatiua ad veritatem, qua comperta ad illa cēsetur facta relatio *Bart. in l.* 1. *in princ. ff. de receptator. Aym. cons.* 45.

81 *n.* 4. † Cum etiam eadem confessio fuerit facta per procuratorem non habentem ad hoc speciale mandatum, ideò non obest principali *l. proinde.* §. 1. *ad leg. falcid. Bart. in l certum.* §. *sed an & ipsos. ff. de confess. Butr. in c. fin. eod. tit.* & quādocumque potest reuocari etiam non docto de

82 errore, † & non obstante, quod esset geminata, *Caputaq. decis.* 198. *p.* 1. Maximè quia illa fuit impugnata in causa prius vertente inter easdem partes, Vnde ex huiusmodi impugnatione fuit

83 præiudicatum impugnanti, † vt non possit se ex ea iuuare *c. eum olim. vbi Abb. not.* 6. *de censib. Surd. decis.* 196. *n.* 1. & 2. *Honded. cons.* 78. *n.* 98. *lib.* 2.

Immò secundum communem vsum loquendi habens cohæredem potest etiam appellari hæres

84 vniuersalis, † prout alter hæres, qui non habet cohæredem, saltem respectu aliorum, licèt adinuicem sint pro portionibus hæreditarijs, Ita vt facta nominatione hæredis veniant plures, quādo plures sunt *l. si plures.* 96. *vbi Bart. ante fin. ff.*

85 *de leg.* 3. † Et cohæredes dicuntur æquè principaliter hæredes, & veniunt appellatione hæredum *l. cum quæstio.* 23. *in pri. c. vers. si quis itaque. C. de legat.*

Quibus stantibus non est dubitandum an Ersilia sit instituta hæres, cum in decisione facta in huiusmodi causa fuerit resolutū legitimè constare de testamento, in quo continetur vtriusque institutio, tam Ersiliæ, quàm Aurelij, quę decisio non est fundata solùm in obseruantia testamenti ex aduerso considerata, sed in alijs rationibus, de quibus i decisione, ita vt ex illius lectura appareat non fuisse positam hanc solam rationem obseruantiæ, & sic quamuis respectu vnius illa cessaret, remanet tamen dispositio quo ad alios.

Et quod Ersilia non se gesserit pro hærede nihil facit, Quia constat illam possedisse bona hæredita-

86 ria, † quod sufficit ad probandam aditionem *Alex. cons.* 126. *n.* 1. *lib.* 7. & de magis communi latè *Mascard. conclus.* 45. *n.* 1. & 4. Cum etiam adsint plures solutiones debitorum hæreditatis

87 etiam nomine Ersiliæ, vt in summario n. 4. † ex quibus probatur aditio *Salic. Ias. & alij in l.* 2. *C. de iur. deliber. Alex. cons.* 32. *col.* 1. *lib.* 3. *Socin. cons.* 45. *n.* 1.

Nēc est considerandum, quod testes nō dicant quod

88 Ersilia possederit tamquam hæres, † Quia præsumitur ex illo titulo possedisse *l. quadam mulier. de rei vendic. Bart in l. cum solus. de vsucap. Cepb cons.* 294. *n.* 20. *lib* 2. & quamuis septimus testis deponat Aurelium possedisse, Tamen non per hoc concludit, quod solus possedit, cum etiam probetur, quod Ersilia tamquam cohæres possederit, ideò requirebatur, quod deponeret de sola possessione Aurelij, vt excluderetur Ersi-

89 lia, † cum ista verba non æquipolleant necessi-

tati

tati probationis, prout debent concludere, siue simus in probatione facienda per testes, siue per instrumenta *Natt. cons. 412. n. 27. cum alijs per Surd. cons. 431. n. 68. cum seq. lib. 3.*

Quò verò ad testes quod sint positi ad partes, ideò 90 non probant tamquam non sint de actis † *Surd. cons. 311. n. 74. lib. 3.* Respondetur illos deposuisse parte citata, & eorum depositiones fuisse repetitas, & admissas sub die 10. Nouẽbris 1614. Vnde dicuntur esse de actis; & cum dicti testes 91 sint releuantes † est illis adhibenda fides, & sufficit quod ante sententiam instetur illos admitti, cum interim stent in suspenso donec Auditor maius otium nactus possit super illorum admissione interloqui *Vestr. in prax. lib. 6. c. 2. n. 34. ad med. vers. qua verba important.* Et ita non obstantibus prædictis conclusum fuit non esse locũ prætensæ substitutioni, vt in *decisione in hac causa Amerina hereditatis facta 11. Maij 1615. coram R.P. D. Vbaldo.*

EPITOME.

Ciuitas quando possit singulos obligare, & an sufficiat maior pars. ¶ Statuta, vt vnus teneatur pro delicto alterius; an sint irrationabilia. ¶ Et quando intelligantur confirmata per Papam. ¶ Et an possint fieri per vniuersitates. ¶ Et an debeat imminere necessitas, vt sint valida, ita vt illa cessante sint reuocanda. ¶ Et quid si adsit publica vtilitas. ¶ Et an illa consideretur, quando damnum priuati esset maius. ¶ Vel requiratur scientia damni inferendi, & quod illud potuerit prohiberi. ¶ Præsumptio culpæ per quem possit induci. ¶ Statutum an liget ante publicationem, quamuis constet do scientia. ¶ Populus quando possit facere statuta. ¶ Et illorum confirmatio ad quem pertineat. ¶ Et quando illa dicantur confirmata. ¶ Aegidiana in quibus locis sit obseruanda.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersitates an possint statuere, vt pro delictis aliorum aliqui teneantur. n. 2. 3. 5. 10. & 11.*

4 *Causa publica vtilitatis facit, vt quis possit puniri pro alio.*

6 *Ciuitas non potest singulos obligare, neque in hoc sufficiet maior pars. Intellige vt n. 7. 8. & 9.*

12 *Pro damnis datis per fures, & similes delinquentes tenentur Villæ, Ciuitates, & Castra ad restitutionem parti lesa, eiusq. heredibus, iuxta constitutiones Summorum Pontificum.*

13 *Populus non habens iurisdictionem non potest condere statuta. n. 16. Declara vt n. 14. & 15.*

17 *Aegidiana extenditur ad totum Statum Ecclesiasticum.*

18 *Statutum, vt vnus teneatur pro alio, est irrationabile, & non intelligitur confirmatum per Papam per confirmationem generalem in forma communi. n. 19.*

20 *Superior alijs subditus et Legatus non potest confirmare statuta contraria iuri communi.*

21 *Statutum non dicitur confirmatum, si non probetur quod præcessit ipsam confirmationem.*

22 *Statutum non publicatum non ligat, & redditur inutile, quamuis in eo adesset clausula quod ex nunc obseruetur. n. 23.*

24 *Scientia statuti non sufficit non facta publicatione.*

25 *Statutum valet, vt vnus teneatur pro alio imminente necessitate, & causa vrgente, duraturum tamen quatenus permanet talis causa.*

26 *Statutum in præiudicium certarum personarum non semper potest fieri propter publicam vtilitatem, quando videlicet damnum priuati esset maius, quàm d vtilitas. n. 27. & 28.*

29 *Statuta, vt quis teneatur pro alio non procedunt quando tertius, qui pro alterius delicto obligatur non est in culpa in illatione damni; adeo vt requiratur scientia damni inferendi, & quod illud prohiberi potuerit. Declara vt n. 30.*

31 *Princeps potest inducere præsumptionem culpæ.*

CAPVT CCCCLXIX.

PRo validitate statutorum exhibitorum videbatur concludendum, Cum Vniuersitates 1 possint statuere, † vt pro delictis aliorum aliqui teneantur, vel ad emendationem damni illati, vel ad alias pœnas pecuniarias, quando fiunt ex iusta causa, vt videlicet magis reprimatur improborum audacia, & ne depopulationes, aut depredationes fiant, quasi omnia ista publicam vtilitatem respiciant, & tunc talia statuta dicantur iusta, & æqua *Bald. in l. si quis non dicam rapere. 5. col. 4. in princ. vers. & ideo iuxta prædicta n. 6. C. de episcop. & cleric. Osasc. decis. 88. n. 25.* 2 *Bart. in l. iure. n. 2. C de fabricens. lib. 11.* † vbi de statuto quod vno de agnatione delinquente cæteri teneantur *Vasq. controu. illust. c. 32. n. 16. Paris. cons. 158. n. 6. & 7. lib. 4. Menoch. præsum-* 3 *pt. 31. n. 19. cum seq. lib. 5.* † vbi de statuto quod vicini teneantur de damno dato in Castro, seu Villa *Calcan. cons. 39. Tiraq. de pœn. temper. caus. 23. n. 11.* Quamuis enim videatur contra ius diuinum, & humanum, vt quis pro alio teneatur 4 absque aliqua culpa; † Tamen indistinctè talia statuta tolerantur, cum loco culpę succedat causa publicæ vtilitatis, quæ facit illa valere *Bald. in l. sancimus. 22. ad med. C. de pœn. & in c. cognoscentes. n. 2. de constitut. Alex. ad Bart. in l iure.* 5 *C. de fabricensib. lib. 11.* † Et passim admitti huiusmodi statuta concludunt omnes stante dicta causa, prout plura refert *Menoch. de arbitrar. cas. 345. n. 9. vsque ad n. 17. & Caribar. de execut. sentent. capt. bandit. in præfat. n. 71. vsque ad n. 79. late Ias. in l. si quis in suo. §. 1. n. 3. C. de inofficios. testam. & in §. actiones. n. 71. cum seq. inst. de action. cũ alijs per Caball. resolut. crimin. casu 149. n. 15. vsque ad 32. Gabr. de iur. quæs. non tollen. conclus. 3. n. 18. & 19. Dec. cons. 64. diligenter. n. 1.*

Neque obstat, quod ciuitas non possit statuere ad-6 uersus iura singularum personarum, † neque singulos obligare, adeò vt neque in hoc sufficiat

maior pars, sed omnes debeant interuenire, &
esse concordes *Glos. in l. 2. in verb. aut legem. post
med. verf. non autem ideo. C. quæ sit long. consue-*
7 *tud.* † Quia istud procedit quando non adesset
causa, secus autem illa existente *Imol. in c. fin.
col. 9 post med. verf. sed certe potest dici n. 37. de
consuetud. per tex. in l. venditor. §. si constat. ff.
commun. prædior.* & declarat etiam *Felin. in c. 2.
n. 2. verf. sed ista limitatio. de cõstitut. Natt. conf.
12. n. 4. verf. sed respondendo.*

Cum etiam prædicta habeant locum, quando vni-
uersitas vellet preiudicare singularibus personis
pro facto, quod nõ tangeret principaliter ipsam
8 vniuersitatem, sed singulos ciues, † vt puta si ci-
uitas fideiussisset pro priuato, & ratione huius
fideiussionis vellet obligare bona singulorum,
tunc enim non posset, secus autem quando ha-
beretur respectus ad fauorem publicum, & ad
negocium, quod spectaret ad necessitatẽ, & vti-
9 litatem publicam, † Tunc enim per pactum, &
statutum ciuium possunt obligari etiam absen-
tes, & furiosi, & particulares, quasi tunc negociũ
sit principaliter vniuersorum, & secundariò sin-
gulorum, cum enim singuli possint cogi ad col-
lectas soluendas pro huiusmodi causa, poterunt
etiam obligari *Bald.* qui ita prædictam glosam
declarat *in l. 2. n. 6. verf. quæro numquid per pa-
ctum. C. quæ sit long. consuetud. Natt. conf. 12. n.
4. verf. item. Alex. in l. si se non obtulit. 4. in fin.
princ. verf. vel secundum n. n. 14. ff. de re iudic.*

Et ita etiam declaratur *tex. in §. quoniam vero. &*
10 *ibi Glos. in verb. vicis. auth. vt nulli iudic.* † vbi
non potest Magistratus punire vnam contratam
pro aliquo delinquente; Quia intelligitur quan-
do hoc faceret suo arbitrio absque causa, secus si
ex arbitrio legis, & statuti, seu consuetudinis
prout declarat *Bald. in rubr. C. res int. alios. act.*
11 *n. 4.* † vbi etiam quod talia statuta sunt tollera-
bilia propter istam causam quamuis non lauda-
bilia *Ias. in §. actiones. n. 71. instit. de act. & in l.
de quibus. n. 57. de legib. Osas. decis. 88. n. 26.*

Quæ magis procedunt, quia huiusmodi statuta vi-
dentur esse conformia cõstitutionibus Summo-
12 rum Pontificum disponentibus, † quod pro dam-
nis illatis per fures, & similes delinquentes te-
neantur Villæ, Castra, & Ciuitates ad restitutio-
nem parti læsæ, eiusq. hæredibus, & ad soluen-
dum tantumdem Cameræ Apostolicæ quantum
illa damna fuerint æstimata, vt in constitutione
*Pij V. 3. nonas Iuly 1566. sub rubr. contra ho-
micidas Bannitos, & facinorosos ad fin. & 8. Iu-
nij eiusdem anni 1566. sub rubr. Confirmatio li-
terarum Iul. II. & Leonis X. contra Dominos
locorum, & Communitates non custodientes eo-
rum territoria.*

Quidquid tamen sit de prædictis, Aliud concludẽ-
13 dum est in casu de quo agimus, † Sumus enim
in communitate, & populo nõ libero, neque ha-
bente iurisdictionem, ob quem defectum nõ da-
tur facultas condendi statuta *Innoc. in c. cum ac-
cessissent. n. 3. de constit. Bart. in l. omnes populi. q.
1. de iust. & iur. & in l. si quod extraordina-
rium. n. 4. verf. sed ego dico aliter. C. de legat.
lib. 10. Alex. conf. 116. in princ. lib. 6. aliàs conf.
41. lib. 5. Socin. Iun. conf. 30. n. 11. lib. 1.*

Nec aduersatur quod quilibet populus etiam non
14 liber possit facere sibi statutum † *Natt. conf. 12.
n. 1. cum alys per Couer. de process. execut. pr. c. 1.
n. 3. & 14.* Quia hoc procedit in iis, quæ priua-
15 tam vtilitatẽ respiciunt, secus in his, † quæ prin-
cipaliter spectant ad publicum commodum
*Bart. in l. si quod. n. 4. in princ. in 4. notabili. C. de
legat. lib. 10.* & ista est verior opinio, quod Ciui-
tates subiectæ ex consuetudine seruata non pos-
16 sunt statuta condere † *Bald. in l. omnes populi. n.
6. col. 2. verf. præterea nullus. de iust. & iur. et
conf. 407. præsumendum est. n. 2. lib. 2. Franc. de-
cis. 2. n. 31. Alex. in l. si se non obtulit in fin. princ.
n. 24. verf. vel potestis respõdere. de re iudic. Rot.
17 diuerf. decis. 536. & 780. n. 3. & 4. p. 1.* † vbi
quod res est sine difficultate stante *Aegidiana
lib. 2. c. 36.* quæ extenditur per *Paul. III.* ad to-
tum statum Ecclesiasticum.

Neque obstat prætensa confirmatio Superioris,
18 Quia sumus in statutis odiosis, & iniquis, † & ir-
rationabilibus, vt vnus teneatur pro alio *Me-
noch. conf. 27. n. 55. lib. 1. post Galeaz. conf. 66. n.
13. Mars. sing. 362. & 244. Dec. in l. ult. n. 5. de
iurisd. omn. iud. & in l. si filius. n. 2. C. de pact.
Socin. conf. 122. col. 2. ad med. verf. moueor. lib. 1.*
19 Vnde non sufficit confirmatio generalis, † & in
forma communi, quæ non trahitur ad huiusmo-
di statuta irrationabilia, & iuri communi con-
traria *Paris. conf. 19. n. 11. lib. 1. Alex. conf. 59.
n. 9. lib. 1. Rot. diuerf. decis. 780. n. 6. p. 1. Socin.
Iun. conf. 34. n. 43. lib. 3.*

Maximè quia etiam sumus in Superiore non peni-
20 tus libero, sed alijs subdito, † cui non permitti-
tur confirmatio statutorum contra ius commu-
ne, cum neque Legatus possit confirmare similia
statuta *Rom. conf. 2. n. 2. col. 1. ad fin. Socin. conf.
60. n. 1. & 2. lib. 1.* & de communi testatur *Rota
diuersor. decis. 780. n. 11. p. 1. Gambar. de legat.*
21 *lib. 8. c. 2. n. 14.* † Præsertim quia non apparet cla-
rè de confirmatione, ostendendo statutum præ-
cedere ipsam confirmationem cum hoc nõ pro-
bato, nihil confirmatio operetur; Ideo expediet
videre quomodo se habeat volumen statutorum
in quo dicitur esse insertum statutum de quo
agimus, vt declarat *Rota diuerf. decis. 780.
n. 9. p. 1.*

Præterea non apparet de publicatione huiusmodi
22 statuti; Vnde sine ea non ligat, † quamuis esset
factum ab habente iurisdictionem, & facultatem
illud condendi, cum publicatio sit actus perfe-
ctiuus ipsius statuti. Quare sine publicatione
redditur inutile, & nullius roboris, ac momenti
Bald. in c. 2. & ibi Felin. n. 21. de constit. Socin.
23 *Iun. conf. 30. n. 11. ad med. lib. 1.* † Quod proce-
dit etiam si in statuto dicatur, quod ex nunc ob-
seruetur, Quia semper intelligitur post publica-
tionem secutam *Glos. in clement. 2. in verb. ex
nunc. de hæretic.* quam dicit notabilem *Thesaur.*
24 *decis. 249. n. 7.* † Ita vt neque scientia sufficeret
non facta publicatione *Dec. in c. 1. n. 19. de postu-
lat. prælat. Alex. cõs. 52. col. 2. post princ. verf. nec*

obstat

obstat quod dicatur.lib.7. Bald.in l.vlt.in fin. C. de caduc.tollend. Thesaur.d.decis.249.n.10.& de magis communi testatur *Gabr. de legib. & constitution.conclus.4.n.6.*

Accedat quod debet constare de necessitate introducendi tam rigorosa remedia, & tam duras le-
25 ges constituendi, † Quãuis enim imminente necessitate,& legitima causa vrgente sic statui possit, Tamen non agitur modò an possit fieri;sed an expediat, adeo vt hoc sit faciendũ quando talis causa vrget,& sit duraturũ quatenus eadem causa permaneret,& cum sit prouisum per Summos Pontifices in huiusmodi casibus occurrentibus, non debet ciuitas aliud statuendo grauare particulares,vt in specie similium statutorum notat *Caball.var.resolut.c.149.n.25.*

Vlterius videndum est an alio modo possit succurri
26 necessitatibus communitatis,† cum non semper propter vtilitatem publicam possit fieri statutũ in præiudicium certarũ personarũ,maximè quia in casu nostro damnum priuatorum esset maius vtilitate publica, quo casu vtilitas publica non præferretur priuatæ *l.publica.§.sunt qui putant. ff.ne quid in flum. public. Dec.in c.ratio nulla. in princ.de prabend.* Et in proposito huiusmodi statutorum notat *Aym.de antiq. temp. p.4. sect.vltim.n.25.& 26.* quẽ sequitur *Rota diuersor. de-*
27 *cis.30.n.16.p.2.* † Et de magno incõmodo priuatorum constat propter damnũ viatorum,quibus non aderit amplius commoditas hospitandi, & propter maximum præiudiciũ eorum,qui nõ poterunt amplius locare suas domos iam destinatas ad talem vsum, quæ ad alterum non possunt
28 inseruire cũ alijs,de quibus in facto,†ita vt stantibus tot præindicijs appareat magis abstinendũ esse ab huiusmodi statutis,quę debent restringi quãdo agitur de tam graui præiudicio tertij, quamuis fiant ob publicam vtilitatem *Socin. cons.275. col.6. in fin. n.12. vers. nam licet alias. lib.2.per tex.in l.1.in fin.ff.ad municip. l. lucius. de administrat. tutor. Aym. de antiq. tempor. sect.vlt. p.4.n.26.*

Quibus addendũ est quod similia statuta non procedunt, quando tertius, qui pro alterius delicto
29 tenetur † nõ est in aliqua culpa in illatione damni,cum semper restringantur existente culpa,seu negligentia illius; Vnde requiritur scientia damni inferendi,& quod illud prohiberi potuerit,cũ in isto casu quis teneatur ex eo, quia præsumitur negligens in custodiendo suum territorium, quæ negligentia cessat in ignorãte, seu in eo, qui non potest resistere, qui nec contemnere, neque negligere dicitur; Ideo cessante negligentia, quæ fuit causa statuti,cessare etiam debet pęna illius, vt concludit in specie *Aret. cons. 57. col. 3. post princ.vers.praterea.n.2. Aym.cons.3.n.16. Osasc.* qui de communi *decis.138. n.14. cum seq. & decis.88.n.5.post Bart.in l.ne quid.n.2.ff.de incẽd. ruin.& naufrag. Abb.in c.1.n.8.de restit.spoliator. Gramat.decis.47.in princ. Bald.& Angel.in l.1.§.occisorum.ff.ad syllanian.Dec.cons.64.diligenter. col.4. ante med. vers. cum ergo dominus.*
30 *n. 5. & 6.* † Et quamuis aliqui contrarium teneant, Nihilominus loquuntur, quando constitutio, seu statutum induceret culpam, & illam præsumeret in eo, qui pro alterius damno tenetur, Tunc enim stante ista præsumptione non est aliud quærendum,& ita loquitur constitutio *Pij V.Iul.II.et Leon.X.*vt per *Farinac.q.24.n.206.*
31 *& 207.* † Potuit enim Princeps talem præsumptionem culpæ inducere *Osasc.decis.88.n.23.*Nõ tamen excluditur quod talis non sit casus, super quo præsumptio nascatur *Dec. cons.64. diligenter.ad fin. vers.non obstat dum dicitur.n.8.* Et in statuto, de quo agimus, nulla culpa præsumitur, quam neque statuentes possent præsumere tamquam non habeant merum, & mixtum imperium *ex supra allegatis.*

EPITOME.

PActum iuratum de instituendo fideicommissum vniuersale, & particulare iuxtà formã testamenti an expiret si de eo non constet, vel si illud reuocetur. ¶ Conuentio de succedendo in bonis alterius an sit valida accedente eius consensu. ¶ Et an ille possit reuocari. ¶ Et quid si renunciatio fit de non succedendo. ¶ Et an dicatur continere virtualiter pactum affirmatiuum, quamuis sit concepta negatiuè. ¶Et quando cõsensus superueniens conualidet renunciationem ex nunc, vel prout ex tunc. ¶ Sententia lata iuxta formam statuti an valeat,si non existat,aut sit reuocatum. ¶ Confessio relata ad instrumentum an intelligatur de eo, quod habet effectum. ¶ Laudum vt bona deueniant ad patruum, non ad matrem per mortem pupilli an sit nullum ob defectum consensus illius, quamuis esset factum vigore statuti, & fuisset confirmatum per sententiam Iudicis, & super eo etiam transactum cum iuramento. ¶ Ratificatio an detur in actu nullo. ¶ Et præsentia partis quando requiratur. ¶ Filia renuncians hæreditati paternæ ob legitimam habitam an possit allegare læsionem. ¶ Et quid si renunciauit fauore conseruandæ agnationis iuxtà tenorem statutorum, quæ fere sunt per totum orbem. ¶ Et an valeat talis assignatio legitimæ, quãuis simus in minore, etiam absque iuramento. ¶ Agens ad rescissionem, seu nullitatem contractus quo casu restituat acceptra. ¶ Iusiurandum an suppleat omnes defectus, licet sit præstitum ab impubere doli capace. ¶ Absolutio à iuramento an detur stante periurio incurso.

SVMMARIVM.

1 *Conuentio fratrum de faciendo fideicommissum iuxtà formam testamenti paterni expirat non constito de testamento,seu illo reuocato.*

2 *Sententia lata iuxtà formam statuti non valet, si de eo non appareat, aut constet de reuocatione.*

3 *Confessio relata ad instrumentum intelligitur de eo, quod habet effectum, ita ut eo existente nullo reddatur etiam illa inefficax.*

4 *Pactum instituendi fideicommissum etiam iuratũ non valet tamquam inducat votum captandæ mortis, & restringat libertatem testandi. Et quid in fideicommisso particulari. n. 5. & 6.*

7 *Conuentio de succedendo in bonis alterius est nulla non accedente illius consensu, qui tamen poterit reuocari.*

8 *Reseruatio conseruat ius reseruantis.*

9 *Impugnans actum non debet ex eo commodum reportare. n. 10.*

11 *Pactum de soluendis debitis vsque ad diem concordia excludit aliud tempus.*

12 *Retentio facilius datur, quàm petitio.*

13 *Renunciatio de non succedẽdo alteri ad fauorem vnius ex fratribus est nulla etiam stante iuramento, & quamuis contineat pactum negatiuũ, tamẽ virtualiter adest affirmatiuũ. n. 15. & 16.*

14 *Regula prohibitiua, & nociua praualet permissiua, & illi quæ prodest.*

17 *Laudum, vt moriente pupillo bona deueniant ad patruum exclusa matre, est nullum, & matri non præiudicat, quamuis esset factũ vigore statuti, & fuisset confirmatum per sententiam Iudicis, & super eo transactũ etiam cum iuramento ob defectum consensus pupilli. & n. 20.*

21 *In renunciatione facta de successione absentis nõ sufficiet ratificatio eiusdem superueniens ad effectum, vt valeat prout ex tunc, cum solum intelligatur prout est nunc à die ratificationis. n. 25. & 26.*

22 *Verbum penitus inducit nullitatem ipso iure.*

23 *Ratificatio non datur, quæ possit retrotrahi in actu nullo.*

24 *Præsentia partis non requiritur in ratificatione actus validi, secus si sit nullus.*

27 *Pactum de non succedendo patri, vel matri valet quando paciscens tantum percepisset, quantum sua legitima ascendebat. n. 28.*

29 *Fœmina excluduntur propter masculos ob fauorem agnationis per statuta totius fere orbis.*

30 *Pactum filiæ de non succedendo patri propter cõseruandam agnationem non est contra bonos mores, & magis valet tamquam roboratum à statutis idem disponentibus.*

31 *Legitima debetur iuxta æstimationem bonorum tempore mortis, valebit tamen assignatio facta filiæ in vita ob renunciationem successionis paternæ. n. 32. Amplia etiã in minore renunciante absque iuramento, & magis illo existente. n. 33.*

34 *Ex confessione renunciantis probatur, quod renuncians habuerit suam portionem.*

35 *Agens ad rescissionem contractus debet accepta restituere, vel realiter offerre. n. 36. Idem in dicente de nullitate quando apparet de locupletatione. n. 37.*

38 *Iuramentum interpositum per minorem supplet omnes solemnitates, prout etiam per impuberem doli capacem.*

40 *Absolutio à iuramento non datur stante periurio incurso, & prius debet doceri de enormissima læsione. n. 41.*

42 *Læsio non consideratur in donatione, maxime si donantur bona quærenda.*

CAPVT CCCCLXX.

Non potest agi, vt instituatur prætensum fideicommissum iuxta formam diuisionis factæ inter fratres, Etenim per eos fuit deuẽtum ad talem cõuentionem habito respectu ad testamentum patris, qui in eo ita disposuerat, † Vnde cum modò illud appareat fuisse reuocatum, censetur etiam expirasse pactum relatum ad idem testamentum, neque paciscentes possunt cogi, quasi per eos fuerit cogitatũ, quod testamentum firmum remaneat, & non reuocetur, adeo vt illo reuocato, vel non existente, dispositio contrahentium tamquam limitata nullum effectum operetur, vt in proposito similis transactionis de fideicommisso concludit *Dec. cons. 63. pro tenui facultate. col. 3. ante med. vers. sed tamen prædictis non obstantibus. n. 5. & 6. per tex. in l. in testamento. la 1. ff. de condit. & demonstrat. l. 2. de hared. instituend. Alex. cons. 46. col. penult. lib. 1.* † Exemplo eius quod dicitur de Iudicibus, qui pronunciant secundum formam statuti, si enim illud non valet, quia forte statutum fuit reuocatum, vel quia de eo non apparet, neque valebit sententia tamquam relata ad actum reuocatum, & non existens in rerum natura *Bald. in c. cum causa. col. 1. vers. & hoc nota diligenter. n. 2. de re iudic. Felin. in c. 2. col. 7. post princ. n. 11. de rescript. per tex. in l. qui testamento. de excusat. tutor.*

Prout etiam dicimus de pacto, seu confessione relata ad instrumentũ, quæ intelligitur de eo, † quod habet effectum, cum credendum sit partes cogitasse de effectuali probatione, adeo vt illo existente nullo, censeatur etiam confessio inefficax, cum paria sint nihil contineri, vel cum effectu non posse apparere illud, quod continetur, vt in specie notat *Roman. cons. 294. col. 2. ad med. vers. & huius est ratio. Paris. cons. 7. n. 4. lib. 3. post Bald. in l. 2. n. 4. C. de error. aduocator. Felin. in c. 2. col. 9. n. 29. de rescript. Alex. cons. 3. n. 1. in princ. lib. 2.* & ita ad hanc sum fideicommissi de quo agimus arguit *Dec. cons. 63. col. 4. ante fin. vers. & facit quod notat*

Præterea talis conuentio instituendi fideicommissum non subsistit, quasi in effectu videatur pactum de succedendo, quod non valet siue conuentum sit, † vt hæreditas deferatur iure directo siue per fideicommissum, quamuis etiam adesset iuramentum, tamquam sit contra bonos mores & inducat votum captandæ mortis, & restringat libertatem testandi, & ob alias causas, de quibus per *Bart. & Purpur. in l. fin. C. de pact. & in l. stipulatio hoc modo concepta. vbi Alex. col. 3. ff. de verbor. obligat. Dec. cons. 63. pro tenui. in fin. vers. videtur ergo. Alex. cons. 28. n. 4. cum seq. lib. 3. late Tiraq. de primogenit. q. 6. n. 18. Georg. Natt. in repet. c. quamuis n. 16. vers. quarto fallit. de pact. in 6. Ias. cons. 87. in 3. dub. lib. 1. Bertran. cons. 29. post princ. lib. 1. Bald. Fulgos. Castr. & alij in l. pactum, C. de collat.*

Neque

Neque obstat, quòd non simus in successione omnium bonorum, sed solum in fideicommisso particulari certarum rerum, † quo casu valet conuentio inter fratres de illis certo modo diuidendis iuxta doctrinam *Oldr.conf.139.cum alijs per Tiraq.de primogenit.q.6.n.5.* Quia vt dictum est istud pactum est relatum ad testamentum, vnde non potest operari aliquem effectum stante illius reuocatione *ex supra allegatis*, † Cum etiã talis conuentio siue sit de bonis particularibus, siue vniuersalibus fuerit facta de succedendo alteri, quo casu quãuis sit in rebus particularibus non sustinetur, Contraria enim procedunt quãdo simpliciter quis promitteret, aut donaret aliqua sua bona post mortem, non autem quando quis vocaretur ad successionem, vel per viam substitutionis, vel similem modum, in quo adsit aliquod verbum etiam mixtum, & commune, quod successioni conuenire posset, tunc enim pactum reprobatur quamuis etiam iuramento cõfirmatum, vt late concludit *Curt.Iun.conf.25.n.4.& per tot.* vbi attestatur hanc esse veram, & cõmunem distinctionem doctorum, quam etiam sequitur *Purpur. in l.fin. n. 218. cum seq. C. de pact. Dec.conf.299. visa petitione.col.1. ad med. n.2.* per doctrinam *Bart. conf.212. lib.1.*

Accedat quod dicta conuentio est facta de succedendo in bonis alterius, tunc enim nõ valet † nõ accedente eius consensu, qui licèt in casu nostro prætendatur interuenisse, tamen talis consensus est reuocabilis, prout reuocatus fuit per patrem in secundo testamẽto, ideo ex eo nullum ius fuit quæsitum contrahentibus, cum requiratur perseuerantia in dicto consensu *Castr. in l.fin. in princ.C.de pact.Bald.in c.ad nostram.il 2.n.7.in fin.vers.pone filia renunciauit.& vers.item quia inuito.de iur.iur. Dec.conf.183. diligenter considerato. col.4.ante fin. vers. non obstat quod in casu isto. n. 10. ad med.* Maximè quia specialiter sibi pater reseruauit facultatem aliter disponendi per aliud testamentum non obstante consensu præstito in diuisione facta inter fratres de dicto prætenso fideicommisso, quod debet plus operari vltra ius commune, nec aliquod præiudicium fit reseruanti † tamquam talis reseruatio sit iuris sui cõseruatiua *l.at si quis.§.plerique.ff.de religios.& sumpt.funer.l.3.§.1.quib. mod. pign. vel hipoth. soluit. Aym. conf. 34.n.17.*

Preterea propter impugnationẽ dictæ diuisionis, & litẽ de qua in facto, non potest per aduersarium aliquid prætendi tamquam non obseruanti, immò contradicenti, & impugnãti actum, † ex quo non debet se iuuare *c. cum olim. vbi Abb. not.6. de censib. Ruin.conf.56.n.8.lib.5.& conf.102.n.3.lib.4. Surd.decis.196.n.2. Honded. conf.78.n.98. lib. 2.* Qua impugnatione etiam stante non potest considerari aliquod ius, quod prætenditur ab Aduersario circa vsum auctoritatis Arbitratoris, cum enim simus in actu coniuncto, & non separato ab eo, † in quo quis intendit se fundare, obstat impugnatio, ita vt non possit ex eo aliquod commodum percipi *Dec. in l. cum proponas.la 2.n.9. C.de pact. Honded.conf.78.n.114. lib. 2.*

Aliæ prætensiones non subsistunt, quia in facto cõstat debitum census non esse comprehensum in debitis soluendis per vnum ex fratribus, cum illud fuerit contractum post suam obligationem, † quæ solùm loquitur de debitis factis vsque ad diem concordiæ, & sic excludit aliud tẽpus *l.fratres.ff.de pœn.Dec.conf.61.n.4. Surd.decis.203.n.1. Ang.in l.si vno.§.si cum reo.de pact.* Prout etiam quo ad retentionem nõ est dubium, quod illa debet eidem competere pro eius creditis, & iuribus liquidis quæ habet contra aduersarium donec de eis fuerit satisfactus, † cum facilius illa detur, quàm petitio *l. prætensionem. C. de vsur. l. creditor. in princ. ff. qui pot. in pignor. Ceph.conf.199.n.34.lib.2.*

Quo vero ad alia, de quibus quæritur, sunt constituendæ infrascriptæ conclusiones, quarum prima est, † quod renunciatio de non succedendo fratri absenti ad fauorem alterius fratris est nulla etiam stante iuramento, nam licèt contineat pactum negatiuum, tamen etiam continet pactũ affirmatiuum virtualiter, & æquè principaliter quod ille succedat fratri, quod pactum de succedendo absque illius cõsensu est de iure reprobatum, & contra bonos mores, nec firmatur iuramento, & satis est quod tale votum captandæ mortis ex vna tantùm parte insurgat, dato quòd ex altera parte cesset, † nam concurrente regula prohibitiua cum permissiua præualet prohibitiua *l.3. de suspect.tutor.* & dato concursu regulæ, quæ nocet, cum ea quæ prodest, præualet illa quæ nocet *l.si quis.in graui.ff.ad sillan. Ias.in l.si rufinus. col. 1. de testam. milit.* & ita in specie per prædictas, & similes rationes † concludunt communiter *Doctores in l.fin. vbi Purpur.n.41. vsque ad 45.Cagnol.n.92.ad fin.vers.sed pro defensione.& n.95.C.de pact. Anchar.conf.39. Fulgos. conf.73.* & hanc opinionem etiam seruat *Rota coram R.P.D. Robusterio Romana hæreditatis de Marganis.1.Aprilis 1585.& 17.Decembris 1585.* quarum copiam inseruit *Mancin. de iuram. effect.63.p.4.* † ex quibus non videtur tuta opinio *Surd.conf.355.n.13.lib.3.* dum concludit quod valeat pactum sine consensu quando adest Iuramentum, prout etiam voluit *Thesaur. q. 95.n. 13.*

Quæ etiam ampliantur ad laudum arbitratorum, qui pronunciarunt, vt moriente pupillo bona deueniant ad patruum, † & non in matrem, siue auum maternum pupilli, ex quo ipse pupillus non consensit, neque poterat consentire, quamuis etiam compromissum esset factum vigore statuti, & laudum postea confirmatum per sententiam Iudicis, & secuta transactio cum iuramento, & pœna, & dato fideiussore de obseruando, quia pupillo postea morienti, mater succedit excluso patruo non obstante dicto laudo ad eius fauorem lato *Fulgos.conf.73. pater familias. col. 2.ad fin.vers.veriorem.n.2.* quem sequitur *Purpur.in d.l.fin.n.44.& 45.C.de pact.* vbi quod est notandum tamquam contineat magnam extensionem

sionem *ad d. l. fin.* vt etiam locum habeat in laudo, & sententia, cum qua concurrat pactũ, † quidquid aliàs pactum sententia roboratum sit fortius *Glos. in clem. dudum. §. fin. in uerb. pacta. de sepultur.* Et est ratio, quia sententia continens confirmationem laudi est nulla, † cum in confirmante perseueret vitium, quod aderat in sententia confirmata *l. 1. §. 1. ff. quæ sent. sin. appellat. rescind. Fulgos. conf. 73. n. 4.* † & idem in laudo concludit etiam *Butr. conf. 76. & 77.*

Secunda Conclusio Ad effectum validitatis renunciationis factæ de successione absentis, non sufficit superueniens eiusdem ratificatio, † Nam quamuis consensus tacitus sufficeret cum actu positiuo, prout etiam sufficeret ratificatio superueniens in terminis *l. fin. C. de pact.* Tamen intelligitur, vt valeat ex nunc, idest à die ratificationis subsecutæ, sed non vt ex tunc, quando fuit facta renunciatio, & ideo sola ratificatio non satis esset, cum etiam requireretur noua voluntas, ex quo enim lex resistit illi renunciationi factæ absque consensu eius, cuius successioni renunciatur, nulla nascitur obligatio, & requiritur nouus cõsensus renunciantis, neque sola ratificatio sufficit, Nam huiusmodi pactum fuit omnino, & ipso iure nullum, † propter illud verbum, penitus, de quo in *d. l. fin. C. de pact.* quod inducit nullitatem ipso iure *Purpur. ibid. ampl. 6. n. 39.* vnde in actu nullo nõ datur ratificatio, quæ possit † retrotrahi *Bart. in l. obseruare. q. 1. ff. de offic. proconsul. Dec. & alij in l. quod ab initio. in fin. & in l. semper qui non prohibet. de reg. iur. Cassador. decis. 5. n. 2. de iur. patronat.* & multa adduxi supra c. 124. post *Surd. decis. 246.* † Et licèt in ratificatione actus validi non requiratur præsentia partis *Glos. in l. põponius. la 1. de negot. gest.* Tamẽ secus est quando ratificatur actus nullus *Aret. conf. 127. eximie domine collateralis. col. 2. & 3.* Quare meritò iste consensus superueniens non operatur de per se, nec pacto potest conualidari per retrohabitionem, sed ita demum operabitur, si partes, quæ prius pactæ sunt, essent præsentes, itaut tempore consensus nouum saltem, & tacitum pactum induceretur argumento *l. si liquidat. ff. de inoffic. donation.* † & ita in proposito concludit *Purpur. in l. fin. n. 88. ad med. vers. põderetis. & ibi Claud. de Seisell. n. 3. & 11. Bolognett. n. 46. Cagnol. n. 67. dubit. 4. in fin. C. de pact.* & hanc opinionem tamquam veriorem sequitur *Rot. coram R. P. D. Robusterio. Romana hæreditatis. de Marganis. 17. Decembris 1585.* de qua per *Mancin. de iuram. p. 4. effect. 62. n. 7. Aym. conf. 39. n. 13.*

Nec refert, quod in hoc casu multi teneant sufficere ratificationem, & superuenientem consensum, vt † patet ex pluribus relatis per *Alex. conf. 113. n. 18. lib. 6. latè Dec. conf. 31. pro tenui facultate. col. 3. ad med. vers. præterea posset dici. n. 4. ad med.* Quia ista vera sunt, vt talis ratificatio valeat ex nunc, non vt ex tunc, vt dictum est ex *Rota in d. decisione coram R. P. D. Robusterio. Romana hæreditatis de Marganis. cum alijs supra adductis.*

Tertia Conclusio, Pactum de non succedendo patri, vel matri, aut similibus valet, quando paciscens tantùm percepisset, † quantũ sua legitima ascendebat, hoc enim casu dicitur præuenisse ille, de cuius successione perdenda tacta est conuentio *l. si non mortis. 24. ff. de inoffic. testam.* & ita in specie concludit *Bart. in l. 1. §. si parens. in princ. vers. non placet. ff. si à parent. quis sit manum. & in l. vlt. n. 7. ad med. q. 2. vers. si verò non est admixtũ. & ibi Purpur. n. 181. C. de pact. Georg. Nata. in c. quamuis. in princ. n. 5. vers. tertio fallit. eod. tit. in 6. tom. 5. fol. 103. Bald. in l. cum oportet. §. non autem. ad fin. n. 8. C. de bon. quæ liber. per tex. in l. cum quo. ff. ad leg. falcid. & l. vlt. ff. de pecul.* & sequitur *Abb. conf. 116. n. 2. col. 2. in princ. lib. 2.* † vbi quod hæc opinio à nemine reprobatur, cum enim habuerit ista bona in vita, habuit plus ratione temporis, quasi ei non deberentur, nisi post mortem patris *l. 1. §. si impuberi arrogato. ff. de collat. bonor.* Idem latè voluit *Dec. conf. 616. viso contractu celebrato. n. 6. per l. de fideicommisso. de transact. cum alijs per Alex. cõf. 180. & 181. lib. 5. Butrigar. in l. pactũ quod dotali. C. de collat. Ias. in l. frater à fratre. col. vlt. ad fin. vers. sexto fallit. de condict. indeb. & in l. quod seruius. ad fin. vers. licet posset dici. ff. de condict. caus. data.*

Quarta Conclusio. Stantibus statutis, & consuetudinibus tam Regni, quàm totius orbis, fœminæ excludũtur propter masculos ob rationem conseruandæ agnationis, † vt bona remaneant in familia *Vinc. de Franch. ad consuetud. Neapolitan. de success. ab intest. col. 4. in princ. Afflic. super constitut. regn. rubr. 23. incip. in aliquibus. lib. 3. Curt. Iun. conf. 150. col. 1. Socin. conf. 30. col. 4. vers. circa quarta n. & conf. 31. col. 1. lib. 1.* Vnde cum adsit exclusio statuti, † multò magis valebit pactum illi conforme, neque hoc casu dicetur contra bonos mores *Tiraq. de iur. primogenit. q. 7. n. 1. & 6. post Bald. in l. cum arcbimedoram. 4. col. vlt. vers. sed numquid per consuetudinem. n. 12. C. vt in possess. legator. Ang. conf. 66. visis. col. fin. Auffr. ad decis. Capell. Tholos. 453. n. 5. vers. quinimmo tenet. Imol in l. ille autem. in fin. ff. de heredib. instituend.* & concludunt *Bart. Salic. Castr. Corn. & alij communiter in l. pactum. C. de collat. Dec. conf. 516. quoniam causa. col. 2. in princ. vers. non obstat. n. 5. & 6. & conf. 578. viso. col. 3. n. 9.*

Quinta Conclusio. Legitima quamuis debeatur secundum æstimationem bonorum, † quæ reperiuntur tempore mortis *l. cum quæritur. C. de inoffic. testam.* Tamen potest assignari in vita filiæ, quæ renunciauit ad cõmodũ fratris successioni paternæ. & talis assignatio dicitur ad fauorem ipsius, non solùm quia soluitur ante tempus, sed etiam quia ipsa filia potuisset decedere antea eos, quorum bonis renunciauit, & quia potuisset habere minus in dictis bonis tempore mortis, quàm habuit de præsenti, † Vnde propter istos dubios euentus, & talem incertitudinem remanet valida dicta conuentio *Dec. conf. 616. viso contractu. col. 2. in fin. vers. & talis assignatio. n. 6.* vbi quod est multum ponderanda ratio obitus ante

ante eos, quorum hæreditati renunciatur, prout etiam considerat *Bart. in auth. si qua mulier. in fin. n. 22. vers. item possibile est. C. de sacros. eccles. Alex. cõs. 180. n. 2. ante med. vers. ita quod ratione dubij euentus, & ibi Natt. in addit. in verb. quæ tunc habebat. lib. 5.*

Et prędicta habent locum, quamuis simus in minore renunciante, & quamuis etiam nõ adesset iu-33 ramentum, † vt per *Purpur. in l. vlt. n. 183. C. de pact.* Vnde quando interuenit iuramentũ nulla adest dubitatio, vt dicit *Alex. cons. 180. n. 2. ad fin. vers. benè faciunt notare. lib. 5. & cons. 181. n. 3. & 4. eod. lib. Purpur. in l. vlt. n. 183. in fin. C.* 34 *de pact.* † vbi etiam *n. 182.* quod ex confessione renunciãtis probatur filiã habuisse suam partẽ, nisi contrarium probaretur per eam allegando errorem iuxtà *l. error. C. de iur. & fact. ignorant.*

Sexta conclusio, Renuncians hæreditati paternę ad fauorem fratrum accepta sua legitima, si agat ad rescissionem contractus ob aliquam prætensam 35 læsionem † debet prius restituere quod accepit, & quidquid ad manus illius peruenit *l. si àte. C. de pact. int. empt. & venditor l. quod si minor. §. restitutio. ff. de minorib. Abb. cons. 62. in fin. lib. 1. Felin. in c. cum causa. n. 10. de re iudic. Aym.* 36 *cons. 7. n. 14.* † Ita vt non sufficiat oblatio, nisi sit realis, & in effectu *Calcan. cons. 26. col. fin. Odd. de restitut. in integr. q. 47. art. 3. n. 14. Simon de Pret. cons. 74. n. 28.* Immo quamuis etiam præ-37 tenderetur nullus contractus † non simplex rescissio, Tamen quando appareret renunciantem fuisse factum locupletiorem, semper est locus restitutioni acceptorum non obstante nullitate actus *Bart. in l. præ. liorum. n. . C. de præd. minor. Bald. & Alber. in l. 1. C. si aduers. creditor. Ang. in §. 1. instit. de auctor. tutor. Socin. cons. 115. col. fin. n. 13. lib. 1. Dec. cons. 60. viso themate. col. 3. in princ. Roland. cons. 7. n. 28. lib. 3.*

Septima conclusio. In renunciationibus, quæ fiunt in partibus Regni per mulieres non requiritur decretum Iudicis, aut consensus proximiorum, sed sufficit quod adsit Iudex ad contractus, & 38 Mundualdus, † quibus etiam non existẽtibus satis esset, quod fuerit adhibitum iuramentum, per quod omnia supplentur, iuxtà *auth. sacramenta puberũ. C. si aduers. vendit.* & concludunt omnes communiter *in l. fin. C. de pact. & in l. pactum quod dotale. C. eod. tit. & in l. pactum dotale. C. de collat. Andr. Gail. obseruat. 147. in princ. lib. 2. Paris. cons. 24. n. 45. & 46. lib. 2. per c. quamuis. de pact. in 6. Graff. in §. successio ab intestato. q. 10. n. 4. latè Crot. in l. stipulatio hoc modo concepta. n. 30. cum seq. de verb. obligat.*

Quod procedit, quamuis etiam essemus in impu-39 bere doli capacẽ, † quem iusiurandum ligat non secus ac si esset pubes *Graff.* qui de communi *in §. successio ab intestato. q. 11. n. 2. in fin. Abb. cons. 39. n. 1. in fin. lib. 1. & cons. 108. n. 2. lib. 2. Dec. in l. pupillum. 111. n. 4. ff. de regul. iur. Alex. in l. qui iurasset. in princ. de iur. iur. Fulgos. cons. 217. Ias. in auth. sacramenta puberum. col. 4. post Bart. Corn. & alios ibi communiter. C. si aduers. vendit.* Quidquid aliter sentiat *Couarr. in c. quamuis. §. 1. p. 3. n. 3. de pact. in 6.*

Ex quibus concluditur valuisse renunciationem de qua agimus, cum neptis habuerit scuta duodecim millia pro dote iam sunt anni viginti duo, de quo tempore erat magna dos, ita vt inspectis facultatibus quibus prætenditur renunciatum propter fauorem cognationis, non possit considerari aliqua læsio, cum præsertim fuerit præuentum in tempore in dando istam legitimam, quæ magis excludit læsionem propter incertitudinem vitæ renunciantis, vt dictum est in *tertia, & quinta conclusione*; Maximè quia non constat de restitutione acceptorum, nec de aliqua oblatione, quæ erat facienda quamuis pretendatur nullitas, cum appareat renunciantem fuisse factam locupletiorem, & adhuc extent loca mõtium, & prædia, in quibus fuit dos collocata, vt *in sexta conclusione*: Non obstante defectu solemnitatum statuti Vrbis, quæ in partibus Regni non attenduntur, tamquam renunciatio fuerit facta coram Mundualdo, & cum alijs requisitis, quæ ibi seruantur interueniente præsertim iuramento, quod ligat etiam impuberem doli capacem, *vt in septima conclusione*, licèt neque ętas fuerit probata, cum fides baptismi non sit in forma probanti, & extracta ex libro, in quo parochus adnotabat expẽsas domus, & familiæ; Cum etiam ista renunciatio successionis paternæ habeat robur à consuetudinibus Regni excludentibus filias dotatas, ex quibus magis pactum cõualidatur, vt *in quarta conclusione.* Adeo vt non sit quærendam de adductis *in primà, & secunda* 40 *conclusione*, † cum solùm sufficiat periurium incursum per renunciantem, tamquam nõ constet de absolutione à iuramento, quæ neque amplius est concedenda stante dicto periurio *Corn. cons. 6. col. penult. vers. in casu autem. lib. 1. Menoch. cons. 24. n. 17. Felin. in c. 1. n. 28. col. 12. in fin. vers. septimo quæro. de iur. iur. Alex. cõs. 66. n. 14. lib. 6.* quod est duplicatum *cons. 222. n. 9. lib. 1. & cons. 17. n. 4. lib. 3. Cagn. in l. si quis maior. n. 153. C. de transact. Roland.* qui de magis communi *cons. 26. n. 30. lib. 3. & cons. 34. n. 2. lib. 1. Caputaq. decis. 392. lib. 1. in manuscript. Rot. coram R. P. D. Ortembergo Romana nullitatis obligationis 22. Iulij 1604. & in Signatura Sanctissimi Ianuen. periurij 1611. & Segnina Castrorũ 1612.* quid-41 quid aliter dicat *Mãcin. de iuramen. q. 6. p. 6.* † Et ita in Signatura Sanctissimi fuit rescriptum in hac causa *Romana prætensa relaxationis à periurio. 10. Aprilis. 1616. referente R. P. D. Naro.* cum fuerit mandatum concedi petitam absolutionem, constito prius de enormissima læsione, de qua non potuit constare ex supra allegatis, cum etiam vltra adducta non solùm sit renunciatum iuxta formam statutorum, & consuetudinum excludentium fœminas propter duodecim millia scuta recepta, vt dictum est, sed etiam quia facta fuit donatio titulo irreuocabili inter viuos cum clausulis amplissimis, de quibus in instrumento, adeo vt ex hoc tollatur omnis præ-42 tensa læsio, † quæ non debet considerari in donatione tamquam ex liberalitate procedat *l. 1. de donat.*

donat. Maximè quando donantur quærenda non quæsita, in quibus minus læsio attenditur *l. si de fideicommisso. C. de transact. l. si pater puellæ. C. de inoffic. testam. Castr. cons. 174. contra superius. col. 2. post med. lib. 1. Aym. cons. 114. n. 13. Curt. Iun. cons. 47. col. 3. vers. quia puto. & vers. ex præmissis.*

EPITOME.

FRuctus pendentes mortuo feudatario, & emptore prædij ad vitam quomodo diuidātur. ¶ Et quid in hæredibus vxoris, & in venditione cum pacto de reemendo, & in emphyteusi finita absque culpa emphyteutæ. & domo vendita, quæ prius erat locata pro annua pensione. ¶ Vsufructuarius quando faciat fructus suos, & transmittat ad hæredes. ¶ Concessio ad vsum & vsumfructum an intelligatur quo ad proprietatem. ¶ In legato fructuum prædij quotannis dum viueret, vel cum esset vidua, quomodo sit facienda diuisio si legataria non vixerit per totum annum, vel statim non nupserit.

SVMMARIVM.

1 *In emptione vineæ facta ad vitam, si moriatur emptor fructibus pendentibus, debet fieri diuisio pro rata temporis. n. 2. 3. & 10.*

4 *Fructus pendentes mortuo feudatario non spectant ad dominum, sicut ad vsufructuarium, sed fiet diuisio pro rata temporis. Et quid in marito, hæredibus vxoris, & emptore cum pacto reuendendi, & emphyteusi finita sine culpa emphyteutæ. n. 5.*

6 *Vsufructuarius non facit fructus suos, nisi sint à solo separati per se, vel per alium, ideo non recollectos non transmittit ad hæredes.*

7 *Emptor ad vitam habet plus iuris in re empta, quàm vsufructuarius, & colonus.*

8 *Vinea concessa ad vsum, & vsumfructum intelligitur data quo ad proprietatem tam in contractibus, quàm in vltimis voluntatibus. n. 9.*

11 *Maritus dicitur habere dominium rei dotalis.*

12 *In domo vendita, quæ prius erat locata pro annua pensione, emptori pro rata temporis debetur pensio.*

13 *In legato fructuum prædij quotannis dum viueret, vel cum esset vidua, vel permanserit in monasterio, quomodo sint diuidendi fructus, si per totum annum non vixerit legataria, vel non nupserit statim.*

CAPVT CCCCLXXI.

PRo rata temporis Dixi fructus de quibus agimus pertinere ad hæredes emptoris, Cũ enim simus in emptione vineæ facta ad vitã † si moriatur emptor fructibus pendentibus debet fieri huiusmodi diuisio pro rata, Quia talis emptor in vita erat dominus, & plus iuris habet quàm colonus, seu vsufructuarius, adeo vt venditor teneatur cedere pro dicto tempore actionem hæredibus emptoris, ita in specie cõcludit *Bartol. Socin. in l. qui romæ, in princ. n. 20. in fin. ff. de verb. obligat.* † vbi quod ita respondit in casu occurrenti, & quod etiam idem consuluerunt multi Aduocati Florentini, videlicet *Iacobus de Riccis, Franc. de Empoli, Stephanus Bonacursus, & Iacobus Rosellus*, prout etiam multi Aduocati Senenses, inter quos *Mar. Socin. Sen.* quod etiam repetit *Idem Bartholom. Socin. cons. 42. in fin. lib. 3.* & comprobat etiam *Couar. lib. 1. var. resolut. c. 15. n. 7. in fin. Io. Coppen. decis. 90. Hartman. Pistoris lib. 1. q. 24. n. 11.* † quem refert, & sequitur *Ludouicus Schrader. de feud. 2. p. 9. part. princ. sect. 3. n. 84. fol. 535. Costa de portion. rata. q. 114. n. 2.*

Quod etiam comprobatur per *tex. in c. 1. §. is consequenter. vbi Aluarott. in tit. hic finit. lex corrad.* vbi † mortuo feudatario fructus pendentes non semper spectant ad dominum, sicut ad vsufructuarium, Quia feudatarius est dominus, & habet plus iuris, ideo pro rata temporis fiet diuisio *Socin. in d. l. qui romæ. in princ. n. 22. de verbor. obligat. Schrader.* qui de communi *de feud. 2. part. 9. part. princ. sect. 3. n. 82.* † vbi latè comprobat ex similibus de marito, & hæredibus vxoris, & de emptore cum pacto de retrouendendo, & de emphyteusi finita sine culpa, ac delicto emphyteutæ, cum distinctionibus tamen, de quibus latè *Cuman. Ias. Socin. Alex. & alij in l. diuortio. in princ. vbi Barbos. p. 2. ff. solut. matrim. Tiraq. de retract. conuent. §. 5. glos. 4. n. 1. vsque ad 11. Honded. cons. 85. n. 1. cum seq. lib. 2. Castigl. de vsufruct. c. 77. per tot.*

Non obstat, quod vsufructuarius non faciat fructus suos, nisi fuerint à solo separati, † vel per se, vel per alium, & ideo non recollectos non transmittit ad hæredes *§. is vero ad quem. & ibi Aret. in princ. instit. de rer. diuis. l. in singulos. in fin. de annu. legat. cum alijs per Surd. cons. 227. n. 22. lib. 2.* † Quia emptor ad vitam habet plus iuris in re empta, quàm vsufructuarius, & colonus, cum sit dominus, & proprietarius vsque ad diem obitus *Glos. in l. titia cum testamento. 35. in fin. in verb. voluntatem. & ibi Bart. in §. titia. in princ. ff. de legat. 2. Idem Bart. in l. donationes in concubinam. 32. §. species. ad med. de donat. Socin. in l. qui romæ. in princ. n. 21. & 22. de verbor. obligat. & cons. 42. in fin. lib. 3.*

Neque est dubitandum in casu nostro fuisse concessam proprietatem vita durante, cum fuerit vendita vinea ad vsum, & vsumfructum, † tunc enim dicitur etiam data proprietas, nam quando in primis est facta concessio rei, dicitur translatum dominium, quod tamquam inductum ad fauorem illius non operatur restrictionem, sed ampliat dispositionem, itaut pleno iure dominij illud habeat, & non per solum vsum, & vsumfructum *Bald. in l. si mulier. n. 2. C. de iur. dot. Ias. in l. cum hi. §. si vni. de transact. Alex. cons. 150. in princ. lib. 7. Cephal. cons. 158. n. 4. lib. 2. Socin. cons. 102. n. 10. lib. 3. Menoch. præsumpt. 133. n. 11. lib. 4.* † Quod procedit siue simus in concessione facta in vltima voluntate, siue in contractibus

Bald.

Bald. in l. 2. n. 10. C. de inoffic. testam. Cremen. sing. 34. Afflict. decis. 401. n. 6. & 7. Capic. decis. 188. n. 8. Curt. Iun. cons. 38. n. 6.

Quibus addendus est *Guter. canonic. quæst. lib. 1. c. 33. n. 27.* vbi etiam approbat supradictam opinionem, 10 † quod in emptore prædij ad vitam fiat diuisio fructuum pendentium pro rata temporis, quo vixerit emptor, quoniam hic habet dominium, & sic plus iuris, quàm vsufructuarius, vt supra dictum est *ex Glos. in l. titia §. fin. de leg. 2.* Vnde cum restitutio fiat ex necessitate, æquum est, vt fructus restituantur ob eãdem rationẽ, ob quam fit diuisio fructuum pro rata cum marito, 11 qui † etiam dicitur habere dominium rei dotalis constante matrimonio *l. doce ancillam. C. de rei vendic. Socin. cons. 41. n. 8. lib. 3. Guter. d. c. 33. n. 27. in fin.* vbi etiam *n. 26.* 12 † quod idem est in domo vendita, quæ prius locata erat pro annua pensione, seu venditio præcesserit diem solutionis pensionis, siue eam fuerit subsequuta pro rata temporis, pensio ad emptorem pertinebit, si quidem pẽsio in prædio vrbano soluitur pro fructibus, qui quotidie percipiuntur, scilicet pro eius vsu & habitatione, quod in terminis probauit *Couar. lib. 1. var. resolut. c. 15. n. 3. vers. sed etiam. col. 3.* quamuis in prædictis pensionibus aliter distinguat *Gomes. de empt. & vendit. tom. 2. c. 2. n. 11.*

Notandum tamen est, quod aliud esset in legato fru- 13 ctuum prædij alicui facto quotannis † dum viueret, vel cum esset vidua, vel durauerit in aliquo monasterio, Nam licèt persona hæc, cui fit huiusmodi legatum non vixerit per totum annum, sed aliquo tempore ipsius anni, vel non nupserit statim, vel post tres, vel quatuor menses, Tamen debet consequi integrum legatum illorum fructuum per tex. notabilẽ *in l. à vobis. § fi. de ann. legat.* prout ita concludit *Signorol. de Homod. cons. 53.* quem refert, & sequitur *Ias. in l. diuortio. n. 5. ff. solut. matrim. & Auen. respons. 5. n. 5. vers. quæ supradicta sunt. Guter. canonic. quæst. lib. 1. c. 33. n. 28.* cum distinctione tamen, de qua per *Socin. cons. 80. n. 14. lib. 1.* vbi etiam allegat illos duos versus. *Annua si debes, tunc incipias caput anni. Anno si debes, in fine teneberis anni. l. qui hoc anno. ff. de verb. obligation.*

EPITOME.

Donatio inofficiosa re, & consilio facta vni ex filijs per matrẽ an reuocetur in totum, vel solùm quo ad legitimã. ¶ Et quid si donatum esset extraneo. ¶ Dos excessiua an possit reuocari constãte matrimonio. ¶ Titulus dotis quando sit onerosus tam respectu viri, quàm mulieris. ¶ Consensus filij quo casu excludat reuocationem inofficiosæ dotis. ¶ Et an sufficiat tacitus, vt sibi præiudicet in legitima. ¶ Dos data filiæ spuriæ excedens quantitatem alimentorum an possit repeti viuente marito. ¶ Filia quando dicatur se liberare ab obligatione conferendi dotem abstinendo ab hæreditate paterna.

SVMMARIVM.

1 *Dos excessiua censetur mera donatio, & reuocatur in excessu. etiam constante matrimonio n. 2. & 3. Amplia siue dos consistat in stabilibus, siue in pecunia. n. 17.*

4 *Dos data filiæ spuriæ excedens quantitatem alimentorum potest repeti etiam viuente marito.*

5 *Legitima filiorum, si est diminuta in fraudem legis, est supplẽda sine aliqua mora vel dilatione.*

6 *In excessu alimentorum datorum filiæ spuriæ agitur de damno aliorum filiorum, & in fraudem legis.*

7 *Titulus dotis respectu mariti est omnino onerosus. Intellige vt n. 8.*

9 *Filia tenetur conferre fratribus, quamuis duret matrimonium.*

10 *Filia potest se liberare ab obligatione conferendi dotem abstinendo ab hæreditate paterna. Declara vt n. 11.*

12 *Dos respectu filiæ dicitur titulus lucratiuus.*

13 *Dos inofficiosa reuocatur quatenus opus est, vt legitima aliorum filiorum suppleatur.*

14 *Reuocatoria dotis inofficiosæ non datur contra maritum. sed aduersus mulierem. n. 16.*

15 *Vtens accessione sui auctoris debet vti cum sua causa, suisq. vitijs.*

18 *Consensus filij excludit reuocationem inofficiosæ dotis.*

19 *Solutio metu mandati non dicitur spontanea.*

20 *Consensus filij quo ad dotem inofficiosam non debet esse tacitus, sed expressus, vt sibi præiudicet in legitima. n. 23.*

21 *Agnitio iudicij patris inofficiosè donantis non sufficit; sed requiritur, vt filius agnoscat animo renunciandi.*

22 *Agnitio specialis inducit approbationem, non generalis. Intellige in debito legitimæ, secus in alijs. n. 24.*

25 *Donatio inofficiosa re, & consilio facta per matrem vni ex filijs, non reuocatur in totum, sed respectu legitimæ tantum, quidquid aliud sit quando fieret extraneo.*

CAPVT CCCCLXXII.

Reuocatio dotis de qua agimus, est concedenda etiam constante matrimonio, quate- 1 nus enim est excessiua † censetur mera donatio, & ideo est reuocandus excessus etiam viuo marito, cui non reuocatur tota dos, quia semper ad eum remanet, quatenus valet legitima vxoris, vt æqualitas inter filios seruetur, Et quamuis facta hac reuocatione vir habeat minorem dotẽ, quàm ei fuit promissã, Tamen sibi imputet non procurando alios filios consentire, vel non sibi præcauendo cum fideiussoribus pro securitate dotis per socerum conuenta, Ita per supradictas rationes & similes concludit *Castr. in l. 1. in princ. & n. 5. C. de inoffic. dotib. Rip. in l. 1. n. 68. ad med. ff. solut. matrim.* & ita sæpius fuisse iudicatum testatur *Franc.* qui alios allegat *decis. 104. n. 1. cum seq. & in addit. quæ est posita post p. 4.* vbi etiam

allegat

allegat Gomes. in l. 29. tauri. n. 34. & ibi Anen-
2 dan. glos. 5. n. 3. † Quidquid aliter sentiant Affl.
decis. 86. & Natt. cons. 90. n. 7. Capic. decis. 181. n.
3. & alij qui illos sequuntur, Quia contra eos est
3 verior opinio, & magis communis, † vt per Co-
uar. de sponsalib. p. 2. c. 8. §. 6. n. 12. fol. 248. Vrsill.
ad Afflict. d. decis. 86. n. 1. ad fin. Lup. in c. per ve-
stras. in 3. notab. §. 22. n. 6. & 9. de donat. int. vir.
& uxor. fol 351. Bermond. de public. concubinar.
vers. impropriè papa hic loquitur. n. 59. ad fin.
tom. 11. fol. 186. Barbos. in l. 2. in princ. p. 1. n. 172.
cum seq. ff. solut. matrim. Gaspar Baetius. Gomes.
Mactienzus. & alij, de quibus per Fab. de An-
na. in addit. ad Vincent. de Anna sing. 223.

Simile est in dote data filiæ spuriæ, quæ si excedat
quantitatem alimentorum repeti potest, etiam
4 constante matrimonio, † cum enim talis dona-
tio non valeat in eo, quod excedit alimenta, sta-
tim dicitur nulla, ideò non expectato alio tem-
pore reuocatur Rip. in l. 1. n. 68. ff. solut. matrim.
Petr. de Vbald. de successionib. ab intest. p. 1. §. suc-
cessionum. n. 50. Couar. lib. 2. de sponsalib. §. 6. c. 8.
n. 12. Manzieneo, qui de magis communi lib. 5.
recopilat. l. 8. tit. 8. glos. 1. n. 36. quem refert & se-
quitur Ceuall. q. 779. n. 123. cum seq. post Gomes.
5 in l. 9. taur. n. 44. in fin. † Ex quo enim legitima
filiorum est diminuta in fraudem legum sine di-
latione, & mora est supplenda l. omnimodo. C. de
inoffic. testam. l. scimus. §. repletionem. ff. eod. tit.
Vnde statim dos excessiua filiæ spuriæ assignata
vltra modum alimentorum repeti poterit, etiam
constante matrimonio, non obstante, quod aga-
6 tur de præiudicio mariti, † cum etiam in exces-
su alimentorum agatur de damno aliorum filio-
rũ, & in fraudẽ legis Ceuall. d. q. 779. n. 130. et 131.
de quibus tamen multa Surd. de alim. tit. 1. q. 10.
n. 23. Rol. cons. 85. n. 12. lib. 3. Caldas. q. 18. n. 16.

Neque obstat, quod non debeat dari talis reuoca-
7 tio. cum titulus dotis respectu mariti † sit omni-
nò onerosus l. fin. §. si à socero. ff. de his qua in
fraud. patron. Rot. diuers. decis. 488. n. 6. p. 1. cum
8 alijs per Ceuall. q. 73. n. 3. & 4. † Quia prædicta
non procedunt, quando fit reuocatio sub eo præ-
textu, quod per dotem sit præiudicatum legiti-
mæ aliorum filiorum, & est ratio, nam filia tene-
9 tur dotem conferre fratribus, † quamuis adhuc
duret matrimoniũ l. dotis. 5. vbi Bald. & Castr.
n. 1. C. de collat. Et licet ab ista obligatione con-
10 ferendi se possit liberare † abstinendo ab hæredi-
tate paterna l. fin. C. de collat. dotis. Id tamen ei
permittitur, si ex dote excessiua suppleat legiti-
11 mam aliorum fratrum † auth. vnde si parens. C.
de inoffic. testament. Bald. in l. si emancipati. 9. in
fin. vers. vltimo vnum scias. n. 16. C. de collation.
Ideo meritò ad hoc poterit compelli, non obstan-
te quod duret matrimonium, cum ipsa sit, quę te-
12 netur conferre dotem, † quæ illius respectu dici-
tur titulus lucratiuus, quamuis sit filia dotantis
l. fin. §. si à socero. ff. quæ in fraud. credit. Alex. in
l. fideicommissariam. ff. ad trebellian. Pinell. in
l. 1. p. 3. n. 62. C. de bon. matern. Ceuall. q. 73. n. 2.
Vnde etiam ob hanc rationem in l. vnic. C. de
13 inoff. dotib. disponitur generaliter, † quod dos
inofficiosa reuocetur, quatenus opus est, vt legi-
tima aliorum filiorum suppleatur, & sic apparet,
quod in huiusmodi terminis non obstat, quod re-
spectu mariti dicatur dos onerosa d. §. si à socero.
Quia in nostra materia ista reuocatoria non da-
14 tur aduersus maritum, † sed potius contra mu-
lierem, quæ tenebatur conferre dotem fratribus,
à qua obligatione non potest se liberare, nisi sup-
plendo legitimam aliorum fratrum, vt dictum
est per auth. si parens. C. de inoff. testam. & cum
eadem conditione videtur talis dos ad maritum
15 transisse, † quasi vtens accessione sui auctoris vti
debeat cum sua causa, suisq. vitijs l. doli. 9. fin. de
contrah. empt. Bart. in l. pomponius. 13. §. cum
quis. de acquir. possess. Dec. in l. in omnibus offi-
16 cijs. 135. §. non debeo. ff. de reg. iur. † & ita in pro-
posito nostro per supradictas rationes concludit
Barbos. in l. 2. in princ. p. 1. n. 174. ff. solut. matrim.

Ex quibus rationibus tollitur etiam distinctio Vr-
sill. ad Affl. decis. 86. quod prædicta procedant,
17 quando † dos consistit in stabilibus, secus in pe-
cunia, quæ est consumpta, Quia indistinctè est
tenenda supradicta opinio, cum semper militet
dicta ratio collationis dotis faciendæ per mulie-
rem quo ad supplendam legitimam aliorum fra-
trum, prout in specie etiam in dote consistente
in pecunia concludit Barbos. in l. 2. in princ. p. 1.
n. 174. in fin. ff. solut. matrim.

Non obstant quæ dicuntur de consensu filij, per
18 quem excluditur reuocatio inofficiosæ dotis † l.
non videtur. 11. ff. si quid in fraud. patr. Suarez in
l. quoniam in prioribus. ampl. 10. n. 16. C. de inof-
fic. testam. Quia de tali consensu non constat, cum
solutio residui dotis fuerit facta metu mandati,
19 quo casu † non dicitur spontanea solutio Aym.
cons. 4. n. 6. Vltra quod talis consensus resultans
ex huiusmodi solutionibus est tacitus, qui non
sufficit, cum debeat esse expressa renunciatio, &
20 conuentio, † ad hoc vt filius sibi præiudicet in
legitima, circa quam nullum sibi præiudicium
oritur ex tacita approbatione, seu agnitione fa-
cta per filium de inofficiosa dote, seu donatione
secundum veriorem opinionem, de qua per Cin.
in l. cum donationibus. 6. in princ. vbi Bart. ad
med. vers. istud secundum. Ang. n. 2. Castr. in
verb. agnouisti. Salic. n. 1. ad med. vers. sed etiam
21 contra. C. de inoff. donation. † Quasi non solùm
requiratur agnitio iudicij patris donantis, sed
etiam quod filius agnoscat animo renunciandi
Bald. in d. l. cum donationibus. vers. quarò num-
quid ille. n. 2. Cum etiam agnitio specialis indu-
22 cat approbationem, † non autem vniuersalis Idẽ
Bald. in l. si is qui admittitur. 31. §. si heres. ad
med. ff. de inoffic. testam. Quidquid sit in alio de-
bito ex prouisione hominis, vel legis, in quo suf-
23 ficiet simplex agnitio, † cum debitum legitimæ
sit alterius naturæ magis fauorabilis Ruin. cons.
79. n. 5. lib. 2. & quod specialiter, & in indiuiduo
debeat legitimæ renunciari latè etiam conclu-
24 dit † Peregr. de fideicommiss. art. 51. n. 23. ad med.
& art. 36. n. 81. vsque ad 96. & cons. 63. n. 23.
Menoch. cons. 71. n. 42. lib. 1. Card. Mantic. de
coniect. vltim. voluntat. lib. 7. tit. 8. n. 8. Ceph. cons.
188.

188. n.30. lib. 2. & cons. 148. n.25. & 26. lib. 1. & multis comprobat *Rot. coram R.P.D. Verospio Romana legitima 27. Iunij 1614. col. 6.* vbi allegantur similes decisiones *Eugen. cons. 38. n.8. cum seq. Odd. cons. 63. n.24. Cucc. de legitim. vers. nec vsufructu. n.11. Ruin. cons. 56. n.8. & cons. 67. n.3. lib. 2.* & notant *omnes in l. si quando. §. & generaliter, vbi Odoffr. & Ias. n.4. C. de inoffic. testam.*

Alterum de quo quæritur est decisum per tex. in terminis *in l. si mater tua. 7. C. de inoffic. donation. & in l. si liqueat. 8. C. eod. tit. & in l. titia*

25 *seio. 89. §. imperator. ff. de legat. 2.* † in quibus iuribus cauetur quod si per matrem fuerint donata omnia sua bona vni ex filijs, poterit alter talem donationem reuocare non in totum, sed solum vsque ad legitimam sibi debitam, quamuis etiam esset inofficiosa re, & consilio, cum enim sit facta alteri filio non datur totalis reuocatio, sed vsque ad debitum bonorũ subsidium quidquid aliud sit quando fieret extraneo, tunc enim reuocaretur in totum, si fuit inofficiosa re, & consilio secundum communem opinionem, de qua per *Doctores in d. l. si liqueat. vbi Bald. in princ. Castr. ad med. Aloys. de Leo, n.10. Salic. in fin. C. de inoffic. donat. Idem Salic. in l. 1. col. 2. C. eod. tit. Roman. cons. 95. post princ. vers. breuiter. Couar. lib. 1. var. resolut. c. 19. n.12. ad med. Clar.* qui de communi *in §. donatio. q. 24. n.2. Honded. cons. 43. n.22. lib. 1. Becc. cons. 63. n.5. Aym. cons. inserto inter decis. Ossasc. decis. 222. n.19.*

EPITOME.

IN Ecclesia regulari quando possint poni seculares per Episcopum, seu Abbatem absque beneplacito Apostolico, vel è contra. ¶ Et quo casu mutatio vnius ecclesiæ in aliam, seu vnio, vel diuisio concedatur. ¶ Et an per talem translationem sit tacitè dispẽsatum cum Monachis. ¶ Et fructus ac redditus Ecclesiæ sint illis concessi. ¶ Cõsensus Episcopi, vbi Ecclesia est sita an sufficiat, vel debeat interuenire etiã auctoritas illius, in cuius diœcesi adsunt prædia alienanda. ¶ Propter celeritatem coniungendarum actionum quando vnus actus occultetur, & habeatur pro expresso. ¶ Ordinarius an possit applicare fructus superfluos fabricæ vnius Ecclesiæ alteri Ecclesiæ indigenti sine consensu Papæ. ¶ Et quã illius beneplacitũ suppleat omnes solemnitates.

SVMMARIVM.

1 *Mutatio status Ecclesiarum de regulari in secularem, & è contra dependet à potestate Episcopi, seu Abbatis habentis iurisdictionem quasi Episcopalem. n.2. & 12. Et quid in Ecclesia parochiali, & Abbatia. n.3.*

4 *Ordinarius mutando Ecclesiam secularem in regularem censetur concedere fructus ecclesiæ regulari, conseruata tamen seculari in statu pristino.*

5 *Episcopus transferens ecclesiam secularem in regularem dicitur cum monachis dispensasse, quamuis hoc non expresserit. n. 10. & 11.*

6 *Admittens inhabilem ad aliquem actum videtur illum habilitare.*

7 *Propter celeritatem coniungendarum actionum, vnus actus occultatur, & habetur pro expresso.*

8 *Ordinarius asserens permutationem sibi placere censetur tacitè consentire renunciationi, & eadem beneficia vtrique ex causa permutationis conferre.*

9 *Episcopus conferens beneficium de voluntate eius qui habet titulum collatio valet.*

13 *Consensus solus Episcopi vbi ecclesia est sita, sufficit in distractione rerum illius, nec requiritur auctoritas Ordinarij vbi bona existunt.*

14 *Episcopus non potest de fructibus fabricæ vnius ecclesiæ superfluis assignare fabricæ alterius ecclesiæ sine consensu Apostolico. Intellige vt n.16.*

15 *Bona relicta per defunctos ad vnum vsum non possunt conuerti in alium, etiam pium, nisi cum auctoritate Papæ.*

17 *Episcopus ex iusta causa potest vnire duas ecclesias, vel illas diuidere, vel permutare vnam cum alia, vel rem vnius in alteram transferre. n. 18.*

19 *Beneplacitum Papæ est loco omnium solemnitatum, quæ per eum supplentur.*

20 *Episcopus in defectum regularium potest in eorum ecclesia ponere seculares, quãuis non adeatur Papa. Declara vt n. 21. & 22.*

CAPVT CCCCLXXIII.

STatus Ecclesiarum quo ad ipsarum mutationem dicitur dependere à potestate Episco-

1 pi † *clem. ne in agro. §. ad hac. de statu monachor.* Adeo vt possit Episcopus mutare statum beneficij, & Ecclesiæ secularis in regularem, vel è cõtra, quod etiam conceditur Abbati habenti iurisdictionem quasi episcopalem in loco, seu præ-

2 scriptam, † tunc enim idem erit in eo, prout in Episcopo ita in specie concludit *Franc. in c. cum de beneficio. 5. col. 2. in fin. n.6. & ibi Gemin. n.9. & Lapus. Abb. n.1. de præbend. in 6. post Archidiac. & Io. Andr. in c. præsenti. de offic. ord. eod.*

3 *lib. 6.* † Quod etiam procedit quamuis simus in Ecclesia parochiali, quidquid aliud sit in Episcopatu, seu Abbatia, vt notat *Franc. in d. c. cum de beneficio. in fin. vers. habet etiam locum. Speculat. de dispensat. §. nunc de episcoporum. col. 7. post med. vers. 139. n.18. per tex. in c. ad euidentiam. de eccles. ædificãd. c. apostolica. de donation. c. bene. quod est penult. 12. q. 2. & ibi Gemin. n.1. post Glos. in c. si episcopus. quod est antepenult. 12. q. 2.*

Quo stante videtur concludendum potuisse concedi Ecclesiam, de qua agimus ordini, & religioni S. Basilij, & in hoc sufficere consensum, & auctoritatem Illustrissimi Archiepiscopi, cum ista mutatio status Ecclesiæ secularis in regularem spe-

4 ctet ad Ordinarium, vt dictum est, † per quem si fiat talis concessio, intelligetur, vt possint regulares percipere redditus, & conuertere in vtilitatem propriam, conseruata tamen Ecclesia

in statu

in statu suo pristino *Abb. in c. de monachis. 12. n. 8. de præbend. Felin. in c. in nostra. 32. col. penult. in princ. vers. tertio nota. n. 42. de rescript. Rot. decis. 2. alias 20. n. 1. de offic. ord. in antiq. post Archid. in c. cum de beneficio. de præbend. in 6. Innoc. in c. pastoralis. 17. n. 1. de priuileg.*

Immò statim quod fit talis translatio, vel vnio per Episcopum de Ecclesia seculari in Monasterium statuendo, quod per Monachos regatur, † dicitur cum eis dispensare, cum per huiusmodi actũ factum cum causæ cognitione necessariò inferatur, vt sint Monachi dispensati, & possint regere d. beneficium, & Ecclesiam, licèt Episcopus expressè non dispenset super hac translatione. Ex quo enim Episcopus scit personam inhabilem ad actum, ad quem illum admittit, † videtur innecessarium antecedens eum habilitare argumento *l. idem vulpianus. de excusat. tutor. l. quid consulebãt. de re iud. l. seruus. de bon. possess.* Nam & propter celeritatem coniungendarum actionum † vnus actus quandoque occultatur, & perinde habetur, ac si esset expressus *l. singularia. ff. si cert. petat. l. 3. §. sed si debitorem. de donat. int. vir. & vxor. l. illud. de acquir. hæredit. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuentionib. lib. 25. tit. 7. n. 45.* Vbi ex hoc infert, quod si Episcopus afferat † permutationem beneficiorum sibi placere, tacitè videtur consentire renunciationis & eadem beneficia vtrique ex causa permutationis conferre, Prout quoque si Episcopus conferat beneficium ex voluntate eius, † qui habet titulum, collatio valet, is enim intelligitur renunciasse, & Episcopus renunciationem recepisse *Innoc. & Io. Andr. in c. ex ore. de his quæ fiunt à prælat.* quamuis contrarium sequatur *Imol. in c. vlt. n. 48. de rer. permut.* vbi quod ita seruatur de consuetudine *Card. Mantic. d. tit. 7. n. 45.* & in specie translationis, † de qua agimus ita concludit *Rot. decis. 2. n. 2. de offic. ordin. in antiq.* vbi testatur de commmuni opinione respondendo ad contraria *de c. non potest. de præbend. in 6. cum alijs per Doctor. in c. licet. de elect.* † quod illa procedant, quia non fuerat adhibita causæ cognitio per Episcopum, & sequitur *Felin. in c. in nostra. 17. col. penult. n. 41. de rescript.*

Quod magis procedit in casu nostro propter maius seruitium, quod præstatur Deo, † cum fuerit auctus cultus in diuinis officijs, quo stante cum cõsensu eorum, qui prius Ecclesiam possidebant conceditur Episcopo, vt propter huiusmodi iustam causam possit mutare primum statum illius Ecclesiæ transferendo diuitias, & conuertendo illas in vsum eorum, quibus transfertur, retento tamen bono statu primæuo *Innoc. in c. pastoralis. 17. n. 1. de priuileg. cum alijs supra allegatis.*

Adeo vt quamuis ista Ecclesia concessa d. Monachis haberet prædia, seu bona in diuersis diœcesibus, † sufficeret solus consensus Episcopi, vbi sita est Ecclesia, non autem Episcoporum, in quorum diœcesi possessiones sitæ sunt *Innoc. in d. c. pastoralis. n. 3. de priuileg. per c. in venditione. vbi Archidiac. ad med. 13. q. 4. c. abbatibus 22. q. 2. Bald. in auth. hoc ius porrectum. col. 4. vers. quæro igitur. C. de sacros. eccles. Felin. in c. dilectus filius. 29. col. 6. ad med. vers. septimo facit. n. 9. de rescript. Imol. in clem. 1. col. 7. de reb. ecclesiast. non alie. Card. in clem. 1. §. sane. q. vlt. de iure patronat.*

Neque obstat quod Episcopus non possit de fructibus fabricæ vnius ecclesiæ superfluis assignare † fabricæ pauperi alterius ecclesiæ † sine consensu Apostolico *Nauar. cons. 15. de reb. eccles. nõ alienand.* Quia loquitur stante consuetudine, & propter scandalum eorum, contra quorum voluntatẽ Episcopus volebat tales fructus assignare, † & quia bona deputata per defunctos ad vnũ vsum non poterant conuerti in alium vsum etiam piũ, nisi auctoritate Summi Pontificis *cl. n. quia contingit. de religios. domib. Concil. Trid. sess. 7. c. vlt. de reformat. & sess. 25. c. 8. de reformat.* Quod non est in casu nostro, in quo nulla adest contradictio ministrorum Ecclesiæ secularis, † & manet firmus status ipsius Ecclesiæ, & augetur cultus illius, ita vt ex istis permittatur Episcopo hoc facere, cum etiam eidem concedatur ex iusta causa vnire duas ecclesias sui Episcopatus diuersas faciendo vnam ex eis, † & duas diuidendo vnam in duas *c. vnio. 10. q. 3. c. sicut vnire. de excessib. prælator.* Prout etiam poterit permutare vnam ecclesiam cũ altera duobus habentibus illas *c. quæsitum. de rer. permutat. c. 1. eod. tit. lib. 6.* & latè *Cardin. Mantic. de tacit. & ambig. conuentionib. lib. 25. tit. 6. n. 66. & per tot.* vbi etiam † quod rem vnius ecclesiæ poterit Episcopus in aliam transferre ex legitima causa cum consensu Capituli *Imol. in c. 1. n. 1. de reb. eccles. non alien. Bero. cõs. 179. n. 4. lib. 1.* Quidquid fit in Papa cuius beneplacitum est loco omnium solemnitatum, † quæ per eum supplẽtur *Alex. cons. 73. n. 7. lib. 5. Gabr. cons. 82. n. 2. lib. 2. cum alijs per Card. Mantic. d. tit. 6. n. 67.* cum declarationibus de quibus per *eum ibid. n. 68. Felin. in c. audientiam. n. 4. de præscript. Dec. cons. 142. n. 1. & 2. Aym. in respons. 1. pro gener. n. 186.*

Quibus addendum est, quod etiam Episcopus in defectum regularium potest ponere seculares in eorum ecclesia, † ita vt non sit necesse, quod adeatur Papa *Abb. in c. inter quatuor. 5. in fin. de religios. domib.* Et quãuis *Gloss. in c. si episcopus. q. est antepenult. 12. q. 2.* teneat contrariũ, quod requiratur auctoritas Summi Põtificis *c. cum venerabilis. de cẽsib. c. relatum. ne cleric. vel monac.* † Tñ eius opinio intelligitur quando simpliciter absq; causa hoc fieret, secus illa existẽte, putã si nõ posset aliter locus regularis reformari, nisi per canonicos seculares *c. inter quatuor. de religios. domib.* & ita etiã distinguit *Gloss. in d. c. si episcopus. in fi. 12. q. 2. & ibi etiã Geminian. ad fin. post Io. Andr. & alios in d. c. inter quatuor.* † Seruatis tamen gradibus, de quibus *ibid.* videlicet quod primò reformet de ipsis religiosis si potest; Secundò de alijs ipsius ordinis; Tertiò de alijs alterius ordinis; Quartò de secularibus clericis si non potest aliter fieri *Gemin. in c. si episcopus. in fin. 12. q. 2.* Et secundum prædicta debet etiam intelligi *Speculat. de dispensat. § nunc de episcoporum. vers. 135. n. 18.*

EPI-

EPITOME.

INsinuatio donationis an possit quandocumque fieri. ¶ Et quando præsumatur propter diuturnitatem temporis. ¶ Et illius defectus per iusiurandum conualidetur. ¶ Et an sit de forma, ac substantia actus. ¶ Donatio causa mortis, & ob causam matrimonij an veniat sub statuto requirente solemnitates in donationibus. ¶ In contractu gesto per duos notarios an sufficiat depositio vnius sine altero. ¶ Et an ob illorum contrarietatem actus annulletur. ¶ Iudex vnus ex duobus delegatis an prohibeatur aliquid facere sine alio. ¶ Solemnitates constitutionis Ægidianæ an debeant seruari in tota prouincia Marchiæ etiam in donationibus factis per Maiores. ¶ Antiquitas temporis an aliquid operetur circa substantiam actus. ¶ Et quando præsumptio ex illa resultans sit exclusa.

SVMMARIVM.

1 *Solemnitates constitutionis Aegidianæ debent seruari, etiam in donationibus factis per maiores in tota prouincia Marchia. Intellige vt n. 2. 3. & 4.*

5 *Notificatio donationis facienda per statutum infra octo dies est seruanda, quamuis de iure communi possit quandocumque fieri. n. 6.*

7 *Insinuationi donationis non potest renunciari.*

8 *Iuramentum supplet defectum insinuationis. Declara vt n. 9. & 10.*

11 *Insinuatio an præsumatur spatio triginta annorum, & an sit de forma, & substantia actus. n. 12. 13. 14. 16. & 17.*

15 *Diuturnitas sola temporis non sufficit, nisi interueniat possessio, solutio, vel quid simile.*

18 *Antiquitas temporis nihil operatur quo ad præsumendam substantiam actus.*

19 *Patientia cum diuturnitate temporis facit præsumere interuentum solemnitatum requisitarum.*

20 *Præsumptio antiquitatis temporis excluditur per alias præsumptiones.*

21 *Donatio ob causam matrimonij, & causa mortis an comprehendatur in statuto requirente solemnitates in donationibus. n. 24. 27. & 29.*

22 *Testis tractans de negotio pertinente ad suum commodum non facit fidem.*

23 *Testis deponens de suo iudicio non probat.*

25 *Statuta extenduntur ob identitatem rationis etiam in materia odiosa ad exclusionem fraudis. n. 26.*

28 *Verba generalia comprehendunt maiora expressis, & impropria.*

30 *In contractu facto per duos notarios non sufficit vnius depositio sine altero. & ob illorum contrarietatem actus non valet. n. 32.*

31 *Iudex vnus ex duobus delegatis nihil potest facere sine alio.*

33 *De accessorio frustra quæritur si principale non subsistit.*

CAPVT CCCCLXXIV.

NVllitas donationis exhibitę videbatur clara, cum non habeat solemnitates requisitas in constitutione Ægidiana *c. 25. lib. 5.* quæ fuit extensa per *Additionem Carpensem* etiam 1 ad maiores donantes, † ideò erat seruanda etiam in ciuitate Recanatési, & in tota prouincia Marchiæ, stante confirmatione Apostolica cum clausula sublata, & decreti irritantis, & derogatione statutorum, & consuetudinis contrariæ, vt latè ponit *Boccac. ad d. constitut. glos. 10. & vlt. in fin. n. 40. vsque ad 45. Rot. coram R. P. D. Penia Esina fideicommissi. 14. Maij 1604. et coram Cardin. Ludouisio in causa Camerinen. transactionis. 4. Maij 1606.*

Hoc tamen non videtur tutum, cum potius concludendum sit, quod non debeat attendi dicta con- 2 stitutio in locis particularibus prouinciæ, † quasi illa sint regenda proprijs statutis suæ ciuitatis, & regiminis, non autem loci dominantis *Bart. in l. omnes populi. q. 2. princ. ff. de iust. & iur. Socin. cons. 7. n. 7. lib. 1. Honded. cons. 13. n. 51. lib. 1. Roland. cons. 5. n. 25. lib. 4. Gabr.* 3 *cons. 29. n. 46. in fin. lib. 2.* † & in specie statuti Recanatensis super donationibus, de quibus agimus est decisio *Rot. diuers. 384. p. 1.* vbi etiam ampliatur hoc procedere, quam- 4 uis statuta sint inuicem compatibilia, † quia cum statutum Recanatense ponat orationem negatiuam, & subdat dictionem, nisi, ista dictio inducit actum, adeo vt videatur dictum, quod donationes ita factæ valeant iuxta doctrinam *Bart. in l. actione. n. 1. vbi Dec. n. 5. C. de transact.* Idem etiam voluit *Bald. cons. 201. n. 2. lib. 1. Eug. cons. 45. Rot. diuers. decis. 330. n. 3. part. 2.*

Omisso igitur isto fundamento, ex alijs rationibus concludendum est pro nullitate eiusdem donationis; Ex quibus illa potissima 5 est, † quia non apparet eam fuisse notificatam, seu insinuatam coram Prioribus Populi Ciuitatis Recanatensis, prout disponit statutum eiusdem loci *rub. 46.* quod etiam vlterius procedit mandando, quod dicta notificatione non facta infra octo dies instrumentum habeatur pro suspecto, & non vero, ac nullo iure subsistat, & habeatur pro irrito, & casso, ac nullius valoris; Adeo vt stante d. præfixione temporis data ad notificandum, si insinuatio non fiat intra d. tempus, non solùm actus ipso iure careat effectu, sed etiam ex tali statuto inducatur omninò prohibitio, vt 6 post illud tempus amplius non possit fieri † tollendo prouisionem iuris communis permittentis insinuationem posse quandocumque fieri latè *Rimin. Iun. in §. 1. n. 216. vsque ad 220. instit. de donat. Castr. in l. vniuersa. 4. n. 5. post med. C. de precib. imperat. offer. Bald. in l. eum multa. 20. post princ. vers. in textu ibi supersedebat. C. de donat. ante nupt. Affl. in c. imperialem. q. 24. n. 10. de prohibit. alienat. feud. per federicum.*

Quæ insinuatio vltra dispositionem statuti erat 7 etiam facienda de iure communi, † ita vt neque illius solemnitati possit renunciari, cum illa sit inducta non solum in fauorem donantis, sed etiam aliorum, ne fraudes clandestinæ fiant in alterius preiudicium *l. data. C. de donat. Rim. Iun.* qui de communi *in §. 1. n. 228. vsque ad 235. instit. eod. tit. Alex. in l. nemo potest. n. 12. & ibi Ias. n. 41. Rip. n. 57. de legat. 1. Felin. in c. si diligenti. n. 11. de for. compet. Salic. in l. penult. C. de donat. Lup. in rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 17. n. 6.* Maximè, quia adest statutum per quod vltra ius commune debet donatio insinuari, quodcum procedat vlterius annullando actum facit, vt minus valeat renunciatio.

Neque obstat iuramentum, per quod suppletur defectus insinuationis *Roland. cons. 39. n. 38. 8 lib. 1.* † Quia in donatione, de qua agimus, nullibi apparet de iuramento, & quatenus etiam fuisset præstitum à principio in ipsomet contractu donationis, ita vt ex hoc videretur conualidari talis defectus, Tamen hoc non procedit, quando statutum requireret solemnitatem notificationis faciendæ intra aliquod tempus post 9 donationem, † tunc enim per iusiurandum non firmatur talis donatio, nisi postea sequatur registratio, cum ex defectu illius notificationis non factæ intra terminum à statuto præfixum, illa annulletur, & sic ex superueniente iure, vel causa censetur remissum vinculum iurisiurandi, de quo superuenienti iure non fuit actum, seu cogitatum in illo iuramento. Ita in specie concludit *Federic. cons. 281. n. 1. & 2.* quem sequi10 tur *Curt. Iun. cons. 161. ad fin. n. 22.* † vbi quod ita concordantur opiniones in hac materia iuramenti, & quod est distinctio approbata per *Butr. & Io. de Imol. in c. cum contingat. in 7. membr. de iureiurand. Franc. Aret. cons. 77. n. 8. Socin. cons. 77. n. 9. Bald. Nouell. inter cons. eiusd. Socin. 78. n. 2. lib. 1.*

Minus obstat, quòd ista solemnitas notificationis, seu registrationis debeat interuenire post 11 actum, † & spatio triginta annorum præsumatur interuenisse, cum non agatur de substãtia actus, sed de qualitate in qua sufficiunt probationes leuiores, & præsumptiuæ, quasi non sit solemnitas substantialis, vel formalis, sed accidentalis 12 *Cephal. cons. 170. & 171. lib. 2.* † Quia omisso quòd ista registratio videtur potius esse de forma substantiali, cum statutum vlterius procedat annullando actum *Felin. in c. cum dilecta. n. 6. col. 7. in fin. vers. quintum signum. de rescri-13 pt. Dec. cons. 1. in n. 2. Angel. cons. 179. col. 7.* † Respondetur, quòd non sufficit diuturnitas temporis triginta annorum ad præsumendam solemnitatem, nisi etiam concurrat possessio donatarij, seu obseruantia donationis, de qua in casu nostro non apparet, cum ista duo copulatiuè requirantur, Ita vt neque in hoc debeat aliter Iudex arbitrari, quamuis enim circa tempus diu14 turnum flectatur eius arbitrio, † Tamen illud debet esse iuri consonum, & sic secundum d. opinionem per doctores approbatam, quòd videlicet tota vis non sit in spatio longi temporis triginta annorum, sed etiam in possessione, & patientia latè *Gabr.* qui de magis communi *cons. 36. col. 15. & 12. n. 51. vsque ad n. 53. lib. 2. & cons. 49. n. 46. vsque ad 53. eod. lib.* vbi quod ita seruatur *in Rota per tex. in c. peruenit. de empt. & vendit. post Doct. in c. albericus. de testib. Aret. in l. qui in aliena. in princ. col. 5. n. 4. ff. de acquir. hæredit. Gabr. de præsumpt. conclus. 1. n. 64. cum alijs per Mascard.* qui de veriori opinione testatur *conclus. 1317. in fin. n. 48. & 49. Surd. decis. 231. n. 19. post med. vers. præcipue autem.*

Præterea sumus in notificatione facienda coram Prioribus, quæ de sui necessitate requirit scripturam, quo casu quamuis ex diuturnitate tem15 poris illa præsumeretur, † tamen aliquid aliud debet concurrere, cum non sufficiat solus cursus temporis, ideo etiam requiritur, vel solutio, vel possessio, vel quid simile *Surd. decis. 231. n. 7. iuncto. n. 26. & 27. Menoch. de præsumpt. lib. 3. q. 132. n. 89. post Rip. in l. 3. n. 4. ff. solut. matr. Aym. de antiq. tempor. 1. p. 3. part princ. n. 40.*

Maximè, quia sumus in actu, qui debet fieri in scriptura existente in certo, & determinato loco, & coram certis personis, ac particulari Magi16 stratu, † quo casu temporis lapsus, ac illius diuturnitas non admittitur, quasi tunc non attendatur præsumptio, cum constet de veritate, ita vt notorium præsumptionis cedat notorio probationis, & talis negatiua appareat ex inspectione scripturarum, quod sufficit ad excludendam præsumptionem, quæ requirit probationem in contrarium, vt latè concludit *Surd. cons. 28. n. 110. vsque ad 116. lib. 1. Natt. cons. 162. n. 29. Ceph. cons. 238. n. 17. lib. 2. Roland. cons. 90. n. 44. lib. 1. & cons. 2. n. 130. eod. lib. & cons. 99. n. 30. lib. 2. Osasc. decis. 73. n. 7. Bero. cons. 48. n. 20. lib. 2.*

Accedat quod ista notificatio, quæ debet fieri est de 17 substantia actus, cum vt dictum est † per statutum illa requiratur tamquam res substantialis, non accidentalis procedendo vlterius annullando actum, qui ita non fiet *Felin. in c. cum dilecta. col. 7. in fin. vers. quintum signum. de rescript.* Vnde antiquitas temporis nihil operatur, cum illa solùm faciat præsumere solemnitatem ne18 gocij, † non autem substantiam illius, prout est huiusmodi actus notificationis, qui requirit de per se instrumentum *Surd. decis. 231. n. 8. Osasc. decis. 173. n. 4. Add. ad Alex. cons. 50. in verb. substantia. lib. 5. Menoch de præsumpt. q. 132. n. 77. Natt. cons. 162. n. 24. Aym. de antiq. tempor. 3. part. princ. in princip. n. 22. Mascard. conclus. 1317. n. 28. p. 3.*

Cum præsertim donator per duas vices disposuerit de omnibus suis bonis, & semper remanserit in possessione bonorum donatorum, ex quibus colligitur præsumptio, quòd donatio non habuerit effectũ, neque fuerit notificata in actis Magistra19 tus, & Priorum ciuitatis, † prout requirebatur, & sic non concurrit patientia, quæ facit præsumere omnia solemnia interuenisse, quæ sunt necessaria ad actum *Bald. in l. 2. C. de legit. hæred.*

Alex.

Alex.conf.94.n.6.lib.7.& conf.9.n.7.lib.3.Felin. in c.ficut.col.15.in fin.verf.bene fateor. de re iudic.cum alijs per Surd.conf.28.n.99.lib.1. 20 † & fic præfumptio, quæ oritur ex diuturnitate temporis, per alias præfumptiones contrarias dicitur exclufa *Lambert. de contrac.mulier. glof.7. in verb.confenfus.n.70. & 71. poft Doct. in l.fiue poffidetis.C.de probat.*

Nec facit huiufmodi donationem fuiffe factam ob caufam matrimonij, & fic non comprehendi fub 21 ftatuto *Gabr.conf.6.n.10.lib.2.* † Quia de huiufmodi caufa non conftat, Nihil enim probat quod adducitur de notula patrui, & mariti reperta in eius libro, in quo adeft memoria, quod 22 accepit vxorem cum d. donatione, † Quia illis non creditur tamquam in caufa propria deponentibus, & de fuo commodo tractãtibus *Aym. conf.99.n.2.* Prout neque facit aliquam fidem depofitio teftis, dum conatur probare, quod numquam tale matrimonium fuiffet factum fine d. 23 donatione, quia fubdit fe ita iudicare, † & fic tãquam teftis deponens de fuo iudicio repellitur *Bart. in l. qui teftamento. §.fin. de teftam. Iaf. conf.167.n.2. lib.4.* Cum etiam alij teftes fint de auditu, ideo non debent admitti *Aym. conf. 112.n.13.*

Immò quatenus etiam probaretur talis caufa matrimonij, Tamen cum ftatutum loquatur gene-24 raliter, † comprehendit etiam eas, quę largo modo, & impropriè dicuntur donationes *Alex.conf. 155.n.3.lib.2.* Præfertim, quia ftatutum fe fundat in fufpicione fraudum, ad quas obuiandas mandat fieri talem notificationem, & cum adfit eadem ratio occurrendi fraudibus, difpofitio loquens de donatione extenditur etiam ad improprias donationes *Imol.* in fpecie *in l.1. in fin. verf.vltimo dicit.de donat. & ibi Alex.in addit. ad Bart.in fin.in verb.fi ftatutum.Tiraq.in l.15.* 25 *connub glof.5.n.82.Ruin.conf.52.n.6.lib.1.* † Statuta enim extenduntur ex identitate rationis *Bart. in l.omnes populi.n.60. verf.aut quaris de* 26 *alijs cafibus. de iuft. & iur.* † licèt materia effet odiofa ad exclufionem fraudis *l.1. §.pecunia. de calumniator. Dec. conf. 300. col.2. in princ.n.5.* Ideò etiam venirent donationes caufa mor-27 tis, † quamuis fint impropriè donationes latè *Tiraq.l.15.connub.glof.5.n.64.* Maximè, cum fta-28 tutũ loquatur per verba multũ generalia, † quæ comprehendunt etiam maiora expreffis, & impropria *Imol.in clem.1.n.8. de re iudic. Felin.in c.fedes.col.6.de refcript. Alex.conf.30.n.14.lib.5. Mandof.reg.27.q.5.n.5.*

Cum etiam tunc donatio ex caufa matrimonij non includatur in ftatuto mandante certas folemni-29 tates feruari, † quando fumus in donatione facta ex caufa neceffaria, vt in eo qui tenebatur dotare, nõ autem in uoluntaria, prout in cafu noftro *Rota coram Card. Pamphilio Romana Donationis. de Cuppis. 5.Iunij 1602. & coram Card. Blanchetto Romana euictionis 28. Maij 1588. & coram R. P. D. Caualerio Perufina donationis 21. Iunij 1613.*

Neque eft omittendum, quod donatio de qua agimus vltra prædicta eft omnino nulla, cum duo notarij, qui de ea debebãt rogari iuxta formam ftatuti nõ fint concordes de rebus donatis, Vnus enim folus dicit donata fuiffe omnia bona fua mobilia, & ftabilia, nihil loquens de futuris, cum tamen alter notarius addat etiam bona futura, prout etiam in vno inftrumento fit mentio de iuribus, & actionibus, in altero autem nihil de illis dicitur, quemadmodum etiam vnus tabellio addit fuiffe factum procuratorem ad infinuandum, cum tamen alius de huiufmodi mandato nullam mentionem faciat, Adeo vt ftantibus iftis defe-30 ctibus, non conftet de fubftantia donationis, † cũ enim duo fuerunt adhibiti notarij, omnes debẽt teftificari de actu per eos recepto *Boer. decif.21. n.2.Bertrand.conf.330.n.1.lib.1.p.1. Guid.Pap. decif.122.n.1.ad med. Socin.cõf.2.n.5.lib.3.Ruin. conf.13.n.35.ante fin.lib.2.Salicet.in l.iurifiurãdi.n.7.ante med.verf.de dictis autem.C.de teftib. per l.1. vbi Alber. de offic.conful. Milius in repertor.in verb.notarij duo.fol.271.Abb.in c.quoniam contra. n.32. poft Innoc. & alios de pro-* 31 *bat.* † Exemplo duorum Iudicum delegatorum, quorum vnus nihil poteft fine altero *c.caufam matrimonij.& c. prudentiam. de offic. delegat. l. duo ex tribus. de re iud. l. cum magiftratus. C.* 32 *quand. prouocar. non eft neceff.* † Adeo vt ftante difcrepantia notariorum fuper huiufmodi inftrumento fimul fumpto, nihil profit contractus, nifi ipfi notarij conueniant, vel aliunde probetur veritas negocij *Bertrand.conf.330.n.2.& 3. lib. 1.p.1.* Cum talis varietas fidem eneruet fubftantiæ actus *l. qui falfo. 16. & ibi Glof. in verb. puniuntur.ff.de teftib.l.2. vbi Glof.in verb.aduerfus.ff.eod.tit.l.fin. §.fed fi alius.ff. quand. appellãd.fit.* & per confequens non eft quærendum de folemnitate præfumenda propter antiquitatem 33 temporis, † cum de accefforio fruftra quæratur quando principale non fubfiftit *Bald. & Imol. in l.1.ff. de his qui in teftam. delent. Socin.conf.2. n.8.& 9. lib.3. Mafcard. conclus.1317.n.40. Menoch.de præfumpt.q.132.n.78.lib.3.& q.68. n.22.& 23.lib.2.*

EPITOME.

HÆreditas aduentitia quando pofsit per filium adiri patre ignorante, & inuito. ¶ Et quo cafu in ea currat eidem præfcriptio. ¶ Et an iuri adeundi præfcribatur à die delatę hęreditatis, vel fcientię. ¶ Impedimẽtũ iuris, & facti quale fit ad impediendum curfum præfcriptionis. ¶ Difpofitio *auth. nifi tricennalis. C.de bon.matern.* loquens in lucris nuptialibus an extẽdatur ad omnia bona aduentitia. ¶ Præfcriptio cœpta cum maiore an currat contra minorem, & pupillum eius hæredem. ¶ Filiusfamilias an poffit fine confenfu patris producere inftrumẽtum infinuationis, & an ligetur tempore dato ad infinuandum. ¶ Mulieri an præfcribatur quo ad dotem durante matrimonio. ¶ Patria poteftas quando impediat ius adeundi.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio iuris adeundi in hæreditate aduentitia currit filiofamilias. n.7. 12. & 28.*

2 *Hæreditas aduentitia potest per filium adiri patre ignorante, & inuito non per patrem, nisi pro filio infante. n.3. & 27.*

4 *Impedimentum non consideratur in filio, nisi quando non posset agere propter resistentiam iuris, ac impedimentum patriæ potestatis, quo casu non curret præscriptio, secus in impedimento facti. n.5. Intellige vt n.6.8.9. & 11.*

10 *Præscriptio non currit mulieri quo ad dotem durante matrimonio.*

13 *Patria potestas non impedit ius adeundi.*

14 *Filiusfamilias potest sine consensu patris producere instrumentum insinuationis, & ei currit tempus ad insinuandum.*

15 *Iuri adeundi an præscribatur à die delatæ hæreditatis, vel scientiæ. n.17. & 18.*

16 *Impedimentum facti resultans ex ignorantia non impedit cursum præscriptionis triginta annorum.*

19 *Tempus quando non currat ignoranti. n. 20. & 21.*

22 *Titulus, & mala fides non consideratur in iure quærendo.*

23 *Tempus pupillaris ætatis filij existentis in potestate patris deducitur ex præscriptione triginta annorum. n.25.*

24 *Præscriptio omnis cepta cum maiore currit contra minorem eius hæredem excepta præscriptione triginta annorum.*

26 *Dispositio* auth. nisi tricénalis. C. de bon. matern. *extenditur ad omnia bona aduentitia.*

29 *Restitutio datur filiofamilias in casibus, in quibus currit præscriptio.*

CAPVT CCCCLXXV.

Filiofamilias currit præscriptio iuris adeundi in hæreditate aduentitia, cum illa hodie possit per eum solum adiri efficaciter etiam pa-
1 tre ignorante, † sicut potest eodé patre recusante, vel inuito, Nam circa administrationé, quam habet pater in bonis aduentitijs filij, illã consequitur post acquisitionem factam, videlicet casu quo filius habeat proprietaté, & pater vsumfructum, Vnde respectu acquisitionis futuræ non dicitur tunc pater legitimus administrator, quia in ipsa aditione hæreditatis persona ipsius filij
2 consideratur, cum illi sit delata hæreditas, † quare non potest pater adire pro filio, nisi sit infans, & per consequens respectu administrationis futuræ pater dicitur legitimus administrator tempore aditionis, & eadem est ratio in patre contradicente, vel ignorante, cum vtroque casu dicatur filius habere integram personam ad hæreditatem adeundam, & iussus patris solùm requiritur pro interesse ipsius patris, Ideò videtur quod filius etiam patre ignorante adire possit, quasi non agatur de interesse patris, ex quo ipse habiturus est vsumfructum, si aditionem filij ra-
3 tificabit, † Ita per prædictas, & similes rationes concludit *Dec. in l. 1. n. 85. vsque ad 88. C. qui admitt.* secundum communem opinionem *Doctorum,* de qua testatur *ibid. Ias. n. 17. ad med.* vbi quod omnes excepto *Ang.* ita tenent, & ista est verior senté tia, vt per *Cuman. in l. qui in aliena. n. 1. & 2. ff. de acquir. hæredit. Castr. in l. fin. in princ. n. 3. C. de bon. quæ liber. post Glos. in l. vlt. in verb. dies. ff. quis ord. in bonor. possess. seruet. Bart. in l. si quis mihi bona. §. qui iussum. ff. de acquir. hæredit. Marant. in l. qui potest. n. 6. eod. tit. vol. 3. p. 2. fol. 456.*

Quo stante non potest considerari in isto casu im-
4 pedimentum iuris, † quod tunc esset considerabile, quando filius propter iuris resistentiam, & impedimentum patriæ potestatis non posset agere, nec adire, Vnde solum aderit impedimentum
5 facti, quod non impedit præscriptionem † *Cin. in l. quoties. n. 5. ad med.* C. de *precib. imper. offerend. Castr. in l. 2. §. si quis in iudicio. in fin. n. 4. ff. si quis cautionib. Bart. & alij in l. 1. §. vlt. C. de annal. exception.* cum multis per *Pinell. in auth. nisi tricennale. n. 42. C. de bon. matern.*

Immò quamuis dum filiusfamilias est in potestate
6 patris non currat contra eum præscriptio, † Tamen si habeat aliquas res, in quibus pater non habet vsumfructum, pro quibus non potest agere sine consensu paterno, curret eo casu sibi præscriptio dum est sub potestate, si non peteret sibi præstari auctoritatem in iudicio per patrem, quem ad illam præstandam poterit cogere, vt in specie post *Rainer.* concludit *Bart. in l. 3. §. vsuras. ad med. ff. de contrar. iudic. tutel.* argumento. *§. illud. auth. de æqualit. dot. c. fin. de elect.*

Neque obstat quod non currat filiofamilias præscriptio in aduentitijs durante patria potesta-
7 te, † Quia procedit in casibus, in quibus filiusfamilias non posset agere, secus vbi licitum esset adire hæreditatem sibi delatam, vt dictum est, patre ignorante, & ita loquuntur omnes Doctores, dum presupponunt non currere prescriptio-
8 nem filiofamilias, † prout si pater venderet rem aduentitiam filij, quia donec pater viuit, aut durat patria potestas non currit præscriptio, quia non potest agere *l. 1. in fin. & ibi Bald. n. 7. C. de bon. matern. auth. nisi tricénale. vbi Pinell. n. 42. C. eod. tit. Balb. de præscr. p. 1. part. 6. principal. n. 15. fol. 549.* Cum enim propter iuris resisté tiam
9 filius non possit agere, † non mirum si tunc non currit ei præscriptio *Bart. in l. 1. §. si quis propter. de itin. act. priu. Bald. in l. 1. §. vlt. n. 1. & ibi Ang. n. 14. Cin. in princ. Salic. n. 9. de annal. except. Capell. Tholos. decis. 76. Hond. cons. 83. n. 56. lib. 1. Balb. de præscription. 1. p. 6. p. princ. n. 17.* vbi quod procedit in filiofamilias durante pa-
10 tria potestate, † prout etiam in muliere durante matrimonio quo ad dotem *l. in rebus. §. omnis. & ibi Glos. in verb. mouere. C. de iur. dot.* Et hãc differentiam inter impedimentum iuris, & facti sequuntur omnes *in d. l. 1. §. vlt. C. de ann. except. Alex. cons. 4. n. 19. ad med. lib. 2. Felin. in c. ex transmissa. 10. n. 8. de præscript. Sard. decis. 151. n. 3. & 4.* Secus autem vbi adest impedimentum

facti,

15 facti, † quia illud non consideratur ad retardandam præscriptionem *Bart. in l. senatusconsulto. n. ff. de offic. præsid. Grat. cons. 37. in fin. lib. 1.* Et in specie in aditione hæreditatis, seu agnitione 12 legati, aut similibus, † quod currat præscriptio filiofamilias etiam viuo patre concludit *Bald. cons. 168. proponitur quod quadam. n. 1. lib. 5. per tex. in l. si quis bona. §. iussum. de acquir. hæredit. l. quod non solum. in princ. C. de bon. quæ liber. Idem Bald. in l. 1. n. 21. in fin. oppos. 21. in fin. C.* 13 *qui admitt.* † Ob illam rationem, quia patria potestas non impedit ius adeundi, nec actum, aut exercitium eius, vnde currit præscriptio argumento. *l. fin. ff. quis ord. in bonor. possess. seruet.* quod etiam sequitur *Add. ad eundem Bald. in l. 1. §. ne autem. in verb. sed si pater. C. de annal.* 14 *exception.* † vbi etiam de insinuatione, in qua currit tempus filio familias, cum possit sine consensu patris producere instrumentum donationis, prout consuluit *Bart.* de quo per *Bald. in l. 1. oppos. 21. n. 21. ad fin. C. qui admitt. cum alijs per Addent. ibid. in verb. instrumentum.*

An autem huiusmodi ius adeundi præscribatur à die delatæ hæreditatis, vel potius à die scien-15 tiæ delationis, † Videbatur concludendum, quod præscriptio non currat, nisi à die scientiæ, Nam si quis nesciat decessisse, cuius bonorũ possessio sibi defertur, dicitur impeditus impedimento iuris, & facti, vnde donec ignorat, nõ debet ei imputari, cum non lædatur, qui non negligit temporis cursum, vt in specie concludit *Bald. cons. 13. super eo. n. 1. lib. 1. & cons. 315. dubitabatur. n. 1. ad fin. eod. lib.* quamuis simus in præscriptione triginta annorum, vt per *Tiraq. de retract. lignag. §. 35. glos. 4. n. 8.*

Verùm contrarium est dicendum, Nam impedi-16 mentum facti resultans ex ignorantia † non impedit cursum præscriptionis triginta annorum, cum illa currat non obstante quocumque impedimento, tamquam tempus in præscriptione sit continuum, nisi à lege, vel statuto contrarium caueatur *Glos. in rubr. ff. de diuers. præscript. in fin. per l. quinquennium. de adulter. & l. vlt. C.* 17 *de dol.* † Et in proposito nostro multis rationibus declarat *Castr. cons. 30. n. 10. vsque ad 22. lib. 3.* per tex. clarum in *l. sicut. 3. vbi Ang. n. 14.* 18 *Bald. in fin. n. 19. C. de præscript. trig. ann.* † quod etiam sequendo *Castr.* comprobat *Socin. in l. eum filius. §. in hac. col. penult. ad fin. vers. tertio contra hanc opinionem. ff. de verb. oblig.* cum alijs per *Honded. cons. 83. n. 54. lib. 1.* quod etiam voluit *Bart. in l. 1. §. si quis autem propter. in princ. ff. de itiner. actuq. priuat. Alb. in l. ex tra-missa. 10. vbi Felin col. penult. in fin. n. 8. de præscript. per l. attilicinus. ff. de seruit. rustic. prad. Balb. de præscript. 1. p. 6. p. princ. n. 17. fol. 551. Alex. cons. .. n. 19. ad med. lib. 2.*

Nec facit quod tempus non debeat currere ignoranti, in quo non potest cõsiderari aliqua negli-19 gentia † *l. cum sex. 55. de ædilit. edict. l. annus. 6. de calumniator. l. quinquaginta. 41. de excusation. tutor. Bald. in l. 1. oppos. 24. n. 24. ante med. C. qui admitt.* Quia in præscriptione triginta-20 annorum verius est, † vt illa currat etiam contra ignorantem, nam etiam currit contra qualitercumque impeditum, siue propter absentiam voluntariam, siue propter malitiam, vel sexum *l. sicut. C. de præscript. trig. annor.* Vnde ignorantia non est causa impediendi præscriptionem propter se ipsam, sed propter impedimentum agendi, quod non impedit cursum talis præscriptionis, quæ licèt sit merè odiosa tamquam introducta solùm ob negligentiam non peten-21 tium, † Tamen debet intelligi, vt verbum hoc negligentia capiatur pro simplici, & nuda cessatione, etiam quod non habeat annexam culpam, & vitium, vt declarat *Castr. cons. 30. visis & ponderatis. n. 15. vsque ad 21. lib. 3. per tex. in l. 1. §. causa. de ædil. edict. Socin. in l. eum filius. §. in hac. col. vlt. in princ. vers. & ad illud quod dicitur. ff. de verb. obligation.*

Et ita passim concludunt communiter Doctores, quod iuri adeundi hæreditatem præscribatur 22 spatio triginta annorum, † Agitur enim de iure quærendo, in quo non debet considerari titulus, seu mala fides in præscribente, sed solum negligentia non petentis *Bald. in l. licet. n. 5. vers. in contrarium. C. de iur. deliber. Paris. cons. 12. n. 16. lib. 3. Socin. cons. 81. in fin. n. 6. lib. 1.* vbi de communi *Castr. cõs. 279. super primo. n. 2. lib. 1. Gabr. concl. 7. n. 1. de præscript. Corn. cons. 105. n. 6. lib. 3.*

Ex quibus sequitur decisio alterius dubij, quod videlicet ex tali præscriptione debeat subduci tẽpus pupillaris ætatis filij existentis in patria po-23 testate, † cum in hoc casu adsit impedimentum iuris *ex supra allegatis*, Maximè quia regulariter pupillaris ætas excluditur ab ista præscriptione *Ang. in l. sicut. n. 6. C. de præscript. trig. annor. Glos. Cin. Bart. & alij in l. vlt. C. in quib. caus. in integr. restit. non est necess. Fulgos. cons. 64. ante fin. vers. nec contra pupillam. Surd. cons. 251. n. 6. lib. 2. Odd. de restit. in integr. p. 2. q. 90. art. 2. n. 9. fol. 308. Alex. cons. 89. n. 4. lib. 2. Aym. de antiq. tempor. p. 3. in princ. n. . Guid. Pap. decis. 31. n. 3. Ossasc decis. 69. n. 14. Surd. decis. 4. n. 1.* 24 *Bero. cons. 1. 29. n. 4. lib. 2.* † Immò omnis præscriptio, quæ est cœpta in maiore, currit contra minorem eius hæredẽ, etiã pupillum, excepta præscriptione triginta annorum tamquam odiosa, quæ tunc in eo dormit *Glos. in l. vnic. in verb. vsucapionem. ad fin. C. si aduers. vsucap. & in l. sicut in verb. seruanda. C. de præscript. trig. annor. Balb.* qui de communi *de præscript. p. 6. in princ. cas. 23. n. 34. Bonius de statutar. verb. præscript. glos. 19.* 25 *n. 184. Guid. Pap. decis. 31. n. 3. in fin.* † Vnde meritò stante pupillari ætate filiusfamilias, cui fuit delata hæreditas non curret præscriptio *auth. nisi triennale. vbi Bald. in princ. C. de bon. matern.* cuius textus dispositio, quamuis loquatur 26 solùm in lucris nuptialibus, † Tamen extenditur ad omnia bona aduentitia, vt notat *ibid. Glos. in verb. impuberem. in fin. & Pinell. ibi in princ.* vbi de receptissima opinione testatur *Balb. de* 27 *præscript. 1. p. 6. part. n. 15.* † Cum enim filius est infans, tunc pater pro eo potest adire hæreditatem *l. fin. §. vbi autem pueri his ætas. & ibi Glos.* in

in princ. C. de bon. quæ liber. Dec. in l. 1. col. 12. ad med. vers. & ideo non potest. n. 86. ante fin. C. qui admitt. l. si infanti. in princ. vbi Doct. communiter. C. de iur. deliber. 28 † Et sic non adest illa ratio supra adducta, quod filius familias potest sine cōsensu patris adire hæreditatem, Vnde non mirum, si tunc currit præscriptio *Bald. in l. 1. n. 21. in fin. C. qui admitt.*

In casibus tamen in quibus curret præscriptio filio familias, & similibus dabitur restitutio 29 † *Castrens. in l. si quis in iudicio. n. 4. ff. si quis cautionib. Cin. in l. quoties. n. 5. ad med. C. de precib. imperat. offerend. per tex. in l. sed & si per prætorem. 26. §. si feriæ. ff. ex quib. caus. maior. Bart. in l. senatusconsulto. n. 2. ff. de offic. præsid. Bald. in l. 1. n. 6. C. de bon. matern. Pinell. in auth. nisi triennale. n. 42. C. eod. titul.*

EPITOME.

TRansactio quando valeat super bonis fideicommissi, maioratus, feudi, emphiteusis, & aduentitijs, ac rebus Ecclesiæ, vel Minoris. ¶ Et quid si fuerit bona fide transactum, & de re dubia. ¶ Vel retineantur bona per transigentem. ¶ Vel dimittantur penes possidentem. ¶ Et an possit repeti pecunia soluta à successoribus vocatis. ¶ Et quando requiratur decretum. ¶ Fideicommissarius secundus an succedat primo, seu testatori. ¶ Concordia per vocatos in fideicommisso quando censeatur ratificata. ¶ Alienatio an sit permissa stante consensu habentis interesse, quamuis postea superuenerit.

SVMMARIVM.

1 *Fideicomissarius tenetur stare transactioni factæ per eum, cui interdicitur alienatio voluntaria, quando est bona fide transactum de re dubia. & lite incerta. Idem in bonis feudalibus. n. 2. Amplia vt n. 5. & 7.*

3 *Transactio vt sit valida non requiritur quod lis sit in iudicio, sed sufficit quod fiat extra iudicium de facto. & quod adsit suspicio futuræ litis.*

4 *Bona fideicommisso subiecta, si retinentur per transigentem super eis valebit transactio etiam in præiudicium vocatorum. n. 14.*

6 *Fideicommissarius secundus non succedit primo, sed testatori, ita nec primus succedit hæredi, sed testatori.*

8 *Fideicommissarius censetur ratificasse transactionem factam ab hærede grauato si mandauit solui fructus census in ea promissos, & n. 9.*

10 *Fideicommissarius interueniens in concordia dicitur illam ratificare.*

11 *Alienatio, ne dum transactio permittitur stante consensu habentis interesse quamuis postea interuenerit.*

12 *Transactio non est valida super bonis feudalibus, & maioratus, ac similibus. Intellige, vt n. 13.*

15 *Pretium solutum pro transactione facta in bonis fideicommissi potest repeti à fideicommissarijs, si constat de vtilitate illius.*

16 *Minor & Ecclesia possunt transigere dummodo non dimittatur possessio rei litigiosæ existentis penes aduersarium, neque transferatur in eum res quæ possidetur. Idem in patre transigente super bonis aduentitijs, & alijs administratoribus. n. 17. Contrarium. n. 18. Declara, vt n. 19.*

CAPVT CCCCLXXVI.

TRansactio exhibita præiudicat fideicommissario, Nam quamuis sit facta per eum, 1 cui interdicitur alienatio voluntaria, † Tamen cum præsupponatur transactum fuisse bona fide, de re dubia, & lite incerta, valet & per sequentes vocatos est seruanda *l. præses. 12. C. de transact.* & notat *Imol. in l. ante restitutam. 104. post med. vers. & cōclude. ff. de solutionib. Cephal. cons. 262. n. 35. lib. 2. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. tit. 4. lib. 26. n. 20. Boer. decis. 147. n. 5. & 6. per tex. in l. cum hæreditas. 36. vbi Bart. & Castr. ff. ad trebellian. Ang. cons. 31. ad fin. vers. ad confirmationem. Petra de fideicommiss. q. 8. n. 74. cum seq. Peregr. eod. tit. art. 52. n. 89. Bertrand. cons. 158. n. 19. lib. 3. p. 2.*

Quod etiam est in bonis feudalibus, in quibus va- 2 let transactio, si fiat bona fide, & de re dubia, † & lite incerta *Bald. Præposit. Aluarott. Afflict. & alij in c. 1. de controuers. inter. vassall. & alium de benefic. Idem Bald. in c. impersalem. in princ. n. 17. de probib. feud. alienat. per federic. Zas. de feud. p. 9. n. 19. Socin. cons. 87. n. 10. lib. 3. Cephal. cons. 3. n. 116. & cons. 113. n. 81. Alciat. cons. 3. n. 8. & 9. tom. 1. lib. 3. Paris. cons. 10. n. 22. lib. 1. & cōs. 46. n. 36 lib. 1. Schrader. de feud. p. 8. c. 1. n. 44. & 45. ett alij per Rosental. eod. tract. conclus. 21. c. 9. m. 1. n. 4. & in addit. in verb. & sic textus.* 3 † Immo, vt dicatur transactio valida non requiritur, quod lis sit in iudicio, sed sufficiet quod fiat extra iudicium de facto, vel adsit timor, & suspicio futuræ litis *Bart. in l. 2. C. de transact. & in l. causas. C. eod. tit. Alex. cons. 41. n. 4. lib 6. Dec. cons. 474. viso instrumento sindicatus. n. 9. in princ.*

Quod magis procedit in casu nostro, quia retinentur bona fideicommisso subiecta, super quibus 4 fuit transactum, † tunc enim stante retentione, seu recuperatione dictorum bonorum, siue feudalium, vel similium, permittitur transigere etiam in præiudicium aliorum, vt notat *Bald. in c. 1. de contr. int. vassall. & alium de benefic. Aluar. & Præpos. in c. 1. §. si vassallus. il 3. si de feud. defunct. conten. Paris. cons. 1. n. 114 lib. 1. Ias. in l. iusiurandum quod ex conuentione. §. pupillus. n. 4. de iur. iur. Socin. cons. 87. n. 10. lib. 3. Schrader. de feudis. p. 8. c. 1. n. 44. Rosental. eod. tit. conclus. 15. c. 9. m. 1. n. 2. Alciat. cons. 3. n. 8. tom. 1. lib. 3.*

Et quamuis prædicti Doctores loquantur in bonis fideicommisso subiectis quo ad hæredem 5 grauatum, † qui poterit transigere in præiudicium

cium vocatorum, vt dictum est, Tamen idem erit in fideicommissario grauato de alteri restituendo, prout est casus noster, Nam quemadmodum fideicommissarius secundus non succedit primo, sed testatori grauanti, † Ita etiā nec primus fideicommissarius succedit hæredi, sed testatori *l.cohæredi.§.cum filia.ff.de vulg. & pupill.* & sic in vtroque adest eadem ratio, Vnde etiam idem ius est statuendum, † prout in specie in fideicommissario concludit *Bertrand.conf.36.n.5.in fin. verf.an autem in præiudicium.lib.2.p.2.* quem sequitur *Marzar.de fideicommiss.in fin.q.72.n.26.Pereg.eod.tract.art.52.n.88. verf.quandoque tamen.in fin.* vbi etiam allegat *Corras.lib.2. Miscellan.c.19.n.10.*

Quibus accedit, quod fideicommissarius subscripsit ordinem, quod soluerentur fructus census in transactione promissos, cum obligatione bonorum fideicommissariorum, † Vnde satis videtur dictam transactionem ratificasse *Calcan. conf. 101. col. 2. in fin.verf. & licet dicatur quod aliqui.n.4. post Bart. in l.quo enim.§.1.ff. rem rat. haber. Calder.conf.7.de cessio. Castr. conf. 116. col.penult. ad fin. lib.1. Aym.conf.276.n.6.* † Ex quo enim quis mādat, vt soluatur quod debetur virtute transactionis, cogitauit de validitate illius, & de causa, ob quam fuit facta, per quam cogitationem cum solutione subsequenti intelligitur eam ratam habere, ac si de illa in specie cogitasset, vt in simili notat *Schrader. de feud. p.6. c.3. n.16.* † Vltra quod etiam in ipsa concordia idem fideicommissarius interuenit, quod tollit omnem difficultatem *Capic.decis.100.n.6. Surd. de alim.tit.1.q.6.n.20.*

Et generale est, vt permissa sit alienatio, ne dum transactio stante consensu eius, qui habet interesse, † quamuis post alienationem interuenerit, cum talis ratihabitio retrotrahatur, & actus reconualescat, itaut tacitus consensus idem operetur, quod expressus *Glos.in c.1.in verb.permissione. vbi Isern. n.1.Bald.n.4. & Præposit. n.1. de prohibit. feud. alienat.per lothar.* Et ita practicari, & in iudicando seruari testatur *Rosental.de feud.c.9.memb.1 conclus.28.n.6. & in addit.in litter.f. Natt.conf.98.n.10. Misinger.* qui de magis communi *obseru.87.n.2. cent.2. Tiraq. de retr.lignag. §.1.glos.9. n. 117. Clar. in §.feudum.q.2..in fin.*

Quibus addendum est, quod plerique Doctores tenent contrarium, quod videlicet sit omnino inualida transactio † super bonis fideicommisso subiectis, & emphyteoticis, & feudalibus, & maioratus, vt de communi opinione testatur, & multis auctoritatibus, ac rationibus defendit *Caldas quæst. seu receptar.sentent.lib.1.q.23. n. 111. vsque ad 115. cum alijs latè per Ludouic. Molin.lib.4. c.9. fol.507. Ceuall.q.781. per tot.*

Nihilominus † quando res obnoxia restitutioni remanet penes possessorem maioratus, seu fideicommissi in familia, prout est casus noster, & aduersario datur aliqua pecuniæ quantitas, non autem ipsa res, tunc transactio, & compromissum valebit etiam sine consensu Principis, & præiudicabit successoribus, Nam qui ita transigit, non id agit, vt à transigente dominium acquirat, sed † vt mediante pecunia soluta vexationem suam redimat, ac quietem & animi tranquillitatem sibi conciliet, cum ex transactione hoc pacto inita non dicatur res acquiri nouo titulo, neque possessio ex noua causa censeatur mutata, semper enim remanet primæuus titulus, ideo non potest dici de inualiditate transactionis tāquam non habeat aliquod dominium à transigente, & ista est verissima opinio, quidquid aliter sentiat *Affl. in c.1. §.si vassallus. in fin. n. 13. si de feud. fuer. controuers. int. domin. & agnat.* contra quem etiam in bonis feudalibus esse tenendum tamquam hoc sit verius, & receptius dicit *Caldas quæst. seu receptar.sentent.lib.1.c.23.n.116. per tex. in l.si pro fundo. vbi Bart. Bald. Castr. Alciat. Padill.& alij communiter de transactionib. Glos.in l.nulli.in verb.transigere. ff. eod. tit. Tiraq.de retract.lignag.§.1.glos.14. n.62. & 66. Ludouic. Molin.de primogenit.hispanor. lib.4. c. 9. n. 22. Bald. in d.c.1. §. si vassallus.* & concludunt omnes *supra adducti n.4.*

Quæ adeo vera sunt, vt stante transactione vtili conseruationi feudi, & maioratus, ac fideicommissi, possint hæredes transigentis recuperare pretium solutum † à successoribus in dictis bonis, maxime si pecunia soluta fuerit accepta mutuo, vel sub vsuris, aut adsit protestatio de illam recuperando, cum enim negotium fuerit vtiliter gestum, dabitur repetitio, quod erit arbitrandum per Iudicem ex qualitate transactionis, & quantitate pecuniæ solutæ, ac alijs circumstantijs, vt in terminis concludit *Ludou. Molin. de primogenit.hispanor.lib.4.c.9.n.25.ad med.verf. quod si ea transactio. fol.510.*

Idem est in transactione facta per minorem, seu Ecclesiam, quæ valebit re apud illos dimissa, & non aliàs, † quod procedit non solum quando isti possidebant, sed etiam quando possidebat aduersarius, qui cum illis litigabat, nam in vtroque casu non poterunt minor & Ecclesia transigere, nisi vel retento fundo si habebant, vel illo tradito à possidente, & ei assignata pecunia in recompensationem prædij, Nam sicut minores & Ecclesiæ dicuntur alienare quando tradunt fundum ex causa transactionis, ita etiam quando illum dimittunt penes possessorem, à quo petierunt *Bart.* qui dicit esse perpetuò menti tenendum *in l.nulli.ad med. vbi Ias. n. 2. in fin. ff. de transaction. Caccialup.eod.tit.q.7.n.9. Curt. de feud.p.4.q.7. n.96. Tiraq. de retract.conuention. §.1. glos. 14. n.66.ad fin. Molin. de primogen. hispanor.lib.4. c.9.n.27.Pinell.in l.1.p.3.n.46.C.de bon.matern.* vbi † extendit ad transactionem factam per patrem super bonis aduentitijs, & per alios administratores, & tutores, qui poterunt transigere retinendo rem, non illam dimittendo, aut transferendo *Capic.decis.93.n.4. post Abb. in c.cum tempore. col.3.verf.& intellige. & col.4.& verf. sed dubitatum.de arbitr.Io.Nicol.Arelat.in l.generaliter.n.142. C.de secund.nupt. Roland. cōs. 15. n. 44.in fin.lib.1.Dec.conf.474. viso instrumento*

mento sindicatus n.1. & ibi Addit. in verb. relaxari. Idem Dec. cons.564. in causa magnificorũ. n.16. ad fin. & hanc opinionem sequitur *Rot. coram R. P. D. Pamphilio Viterbien. bonorum 27. Ianuarij 1597.* Ideo etiam multi tenent, quod quando minor non possidet, tunc possit transigen do dimittere bona immobilia penes possidẽtem prævio tamen decreto Iudicis, & causa cogni-

19 ta,† quod videtur tutius, vt per *Si noncell. de decret. minor. lib.2. tit.5. inspect. 10 n.102. ad med. fol 98.* per rationẽ de qua per *Salic. in l. 1. ad fin. C. de transa.* licèt alij non requirant hoc casu, decretum *Ruin. cons.11. n.4. lib.4. Menoch. de arbitr. cas.171. n.94. post Alciat cons.94. n.5.* Quod tamen non esset tutum ex supra allegatis, & multa in hac materia adducit *Surd. cons. 451. per tot. lib. 3.*

EPITOME.

Legitimatus quando succedat in emphyteusi Ecclesiæ, & in bonis feudalibus, & excludat substitutum. ¶ Res emphyteotica concessa cum pacto affrancandi an consideretur vt emphyteusis ecclesiastica, vel extinguatur, & transeat in meram venditionem, ita vt nullum dominium remaneat apud concedentem. ¶ Et quid si istud pactum sit collatum solùm in personam emphyteutæ, & an per illud excludatur contractus correspectiuus. ¶ Et an priuatus tali emphyteusi cadat à pacto affrancandi. ¶ Statutum loquens de vẽditione an habeat locum in bonis emphyteoticis concessis cum d. pacto affrancandi. ¶ Renouatio emphyteusis quando possit peti per proximiores. ¶ Remedium recuperandæ possessionis quo casu transeat ad hæredes, & an competat contra quemcumque successorem, & hæredem hæredis. ¶ Interdictum quorum bonorum an detur etiam ad res singulas adipiscendas, & an sufficiat sola probatio detentionis.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatus non potest excludi à successione emphyteusis Ecclesiæ si constat de voluntate, & potestate concedentis.*

2 *Substitutus quando excludatur per legitimatum.*

3 *Ecclesia amatrix pudicitiæ non videtur voluisse admittere legitimatos. Intellige vt n.4.*

5 *Papa est absolutus dominus in bonis Ecclesiasticis.*

6 *Legitimati succedunt in emphyteusi concessa ad habendum, tenendum &c.*

7 *Legitimationes ad bona feudalia, & Ecclesiastica sunt reuocata. n.8. & 9.*

10 *Res concessa cum pacto affrancandi non consideratur vt emphyteusis ecclesiastica, quæ extinguitur, & transfertur in meram emptionem. Ita vt nullum dominium remaneat apud concedentem. n.11.*

12 *Statutum loquens de venditione verificatur in contractu emphyteusis cum pacto affrancandi.*

13 *Emphyteuta cadens ab emphyteusi ob aliquam culpam non cadit à pacto affrancandi. Declara vt n. 14.*

15 *Contractus principalis quamuis tollatur, non tamen tollitur accessorium vbi non habet correspectiuitatem successiuam sed momentaneam.*

16 *Pactum affrancandi collatum in personam emphyteutæ, non autem concedentis magis excludit correspectiuitatem contractus.*

17 *Renouatio emphyteusis quando possit peti per proximiores. n.18. & 19. & an liceat appellare si denegetur. n.21.*

20 *Proximiores possunt repetere emphyteusim si dominus declarauit eam velle, & postea mutato consilio alteri concedat.*

22 *Remedium recuperandæ possessionis transit ad hæredes, & competit cõtra quemcumque successorem, & hæredem hæredis. n.23. Intellige vt n. 24. 26. & 27.*

25 *Filius agens præsumitur, quod sit hæres secus in filio conuento.*

28 *Possidens in vita præsumitur possedisse vsque ad mortem.*

29 *Remedium quorum bonorum datur etiam ad res singulas adipiscendas. & n. 30.*

31 *Dominium, aut possessio defuncti non debet probari in remedio quorum bonorum, sed sufficit sola detentio.*

CAPVT CCCCLXXVII.

Legitimatio producta est amplissima ad quæcumque bona tam allodialia, quàm feudalia, & emphyteotica etiam Ecclesiastica, & fuit concessa ab habentibus priuilegia ita legitimádi, quæ fuerunt latissimè, & specialiter confirma-

1 ta per Summos Pontifices, † Vnde ex istis dicitur satis fundata intentio legitimati, adeo vt nõ possit aliquo modo excludi à successione bonorũ emphyteusis ecclesiasticæ, de quibus controuertitur, cum constet de voluntate, & potestate concedentis, quo casu veniunt similia bona *Glos. in c.1. §. naturales. in verb. legitimi. vbi Bald. in princ. si de feud. fuer. controu. int. dom. & agnat. Socin. cons.3. n.9. lib.3. Castr. cons.461. n.2. vers. sed ad hoc respondeo. lib.1.* latè *Surd. cons.1. n.24. vsque ad 35. lib. 1. Natt. cons. 506. n.50. Becc.*

2 *cons.2. n.35. & 36.* † Maximè quia in dicta legitimatione adsunt verba, quod habeatur pro legitimo & naturali, ac nato ex legitimo matrimonio in omnibus, & per omnia, ex quibus inducitur comparatio, ac similitudo vera, ita vt excludat etiam substitutum sub cõditione si decesserit sine filijs legitimis, & naturalibus *Curt. Sen. cons.62 col.2. Gozad. cons.6. n.39. & 76. vers. nona conclusio & cons.25. n.12. vers. secundo põdera. Roland. cons.67. n.45. vsque ad 49 lib.3. Ruin. cons.161. n.15. lib.2. Dec. cons.315. in casu proposito. n.8 vers. & ista conclusio. Surd. cons.1. n.98. & 99. lib.1.*

Neque obstat quod repugnet menti Ecclesiæ, quæ 3 est amatrix pudicitiæ, † vt illegitimi succedant *Bald. in c. qua in ecclesiarũ. col. fin. n.44. de cõstit.* Quia

Quia ista cessant quando talis macula fuit deleta 4 ab eo, † qui habet potestatem *Bero. in c. in præsentia. n. 337. de probat.* quem sequitur *Rot. per Card. Seraph. decis. 45. p. 1.* vbi ex hoc infert, quod militat eadem proportio inter legitimatos ab Imperatore respectu bonorum temporalium, ac feudalium, & legitimatos à Papa respectu 5 etiam Ecclesiasticorum, † in quibus est absolutus dominus, & sequitur *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 22. tit. 11. n. 17.*

Maximè quia emphyteusis, de qua agimus, est concessa cum clausulis ad habendum, tenendum, 6 & † quidquid voluerit faciendum, cum alijs verbis amplissimis, quæ magis faciunt, vt vocentur etiam legitimati tamquam sub ista generalitate comprehensi, prout alij extranei *l. cum quidam. 24. de leg. 2.* & veriorem opinionem dicit *Caldas recept. sentent. lib. 1. q. 38. n. 18. Gama. decis. 2. n. 6. Alciat. cons. 39. n. 3. Affl. decis. 386. n. 4.*

Verum quamuis ista multùm faciant ad fauorem 7 legitimati, Tamen redduntur dubia † stante constitutione *Pij V. edita de anno* 1571. *de qua in Bullario n.* 120. quæ reuocat omnes habilitationes spuriorum ad bona feudalia, & emphyteotica ecclesiastica, ipsosq. omnino ab illa reddit incapaces, etiam non obstantibus legitimationibus de eis factis, quæ hactenus effectum non habuerunt, Ita vt sub eadem constitutione comprehendantur etiam laici quo ad bona feu-8 dalia, & emphyteotica indistinctè, † prout in terminis concludit *Gabr. cons. 83. n. 11. vers. tertio omne scrupulum. lib. 2.* vbi attestatur ita fuisse iudicatum in *Rota Romana* sequitur *Hondet. cons. 37. n. 23. lib. 2. Rot. diuers. decis. 214. per tot. p. 2.*

Qua constitutione stante non verificantur quæ supra adducta sunt ex *Rot. per Card. Seraph. decis. 45. p. 1.* cum illa loquatur ante Bullam *Pij V.* quę 9 fuit promulgata de anno 1571. † Cum tamen decisio sit de anno 1568. & sic non intrant facultates legitimandi etiam auctoritate Pontificum concessæ, quia illis fuit derogatum, vt latius in dicta constitutione, & per *Rot. diuers. decis. 214. p. 2.*

Omissis igitur prædictis considerãdum est multùm 10 facere pro legitimato, † quod sumus in bonis concessis cum pacto affrancandi, de quibus iudicatur, sicut de mero contractu venditionis, itaut non sit aliquo modo considerabilis emphyteusis ecclesiastica, sed ipsa dominij translatio, quæ fit per huiusmodi conuentionem luendi dicta bona, quæ conuentio repugnat substantiæ contractus emphyteusis, adeo vt ille sit extinctus, ac resolutus, & transfusus in meram emptionem, & venditionem tamquam ad illam ordinatus cum dominij translatione, vt cõcludit *Cephal. cons. 703. n. 15. vsque ad 20. lib. 5. Crot. cons. 72. n. 41. cum* 11 *seq. lib. 1.* † Cum hoc casu nullum dominium remaneat penes concedentem, sed tam vtile, quàm directum transfertur in emẽtem cum dicta conuentione affrancandi, nulla habita consideratione, quod tales contractus fiant sub nomine emphyteusis, quia hoc nomen non attenditur, nam 12 semper est vera venditio, † & statuta loquentia de venditione, & emptione verificantur in istis contractibus *Franc. decis. 392. n. 2. vsque ad 5. Muta super consuet. Panormit. c. 28. in noua declarat. n. 27. & 28. Affl. decis. 72. n. 9. & 10. Tiraquell. de retract. lignag. §. 33. glos. 1. n. 1. post Igneum in l. 3. §. si conditioni. n. 52. cum seq. ff. ad senatusconsult. syllan.*

Et facit, quia istud ius affrancandi est quid diuer-13 sum, & separatum ab emphyteusi, † quamuis enim illa esset finita, vel propter canonem non solutum, vel propter alienationem, aut quid simile, ex quo esset omnino emphyteuta priuatus, non tamen cadet à dicto iure affrãcandi *Gozad. cons. 86. n. 26. Alex. cons. 228. n. 5. lib. 6. per tex. in l. si domus. de seruit. vrban. prædior. §. si verò non habuerit. auth. de non eligend. secund. nubent. Bursat.* qui de communi *cons. 60. n. 30. lib. 1. Barbat. cons. 51. lib. 1. Ceph. cons. 370. n. 8. & 9. lib. 3. Tiraq. de retract. conuent. ad fin. tit. n. 90. Menoch. de arbitr. cas. 276. n. 19. in fin. Crot. cons. 49. n. 1. Aleiat. de præsumpt. reg. 3. q. 45. n. 3.*

Quæ sine difficultate procedunt in casu de quo agimus, cum huiusmodi pactum affrancandi fuerit 14 positum in concessione † per multos annos post primam inuestituram, & sic post longum temporis spatium, & interuallum, & in instrumento separato, itaut non possit considerari aliqua correspectiuitas, Vnde tunc minus quis excluditur à dicto iure affrancandi tamquam separato, ac diuerso, & de per se stante, quamuis per eum esset incursa caducitas, quæ solum habet locum in casu, in quo posita est, neque annullat pactum 15 de redimendo, nec ad illud extenditur, † quamuis enim tollatur contractus principalis, non tamen tollitur accessorium, vbi non habet correspectiuitatem successiuam, sed momentaneam *Dec. in l. in bonæ fidei. 13. C. de pact. Cepoll. de simulat. contract. præsumpt. 2. n. 79. ad fin. tom. 7. fol. 6. Tiraq. de retract. conuent. ad fin. tit. n. 90. in fin. Thesaur. q. 12. n. 5. post Cæsar. Manent. de contract. liuell. p. 5. q. 4. n. 4.* & ita latè resoluit *Rota coram R. P. D. Robusterio. Romana deuolutionis tenimenti. 10. Iunij. 1577. quæ est inter decisiones diuers. 115. n. 1. & 2. lib. 1. cum alijs per Corbul. de caus. priuat. ob non solut. canon. limit. 38. n. 3. & 4. fol. 504.*

16 Præsertim † quia in casu nostro istud pactum affrancandi est collatum solùm in personam emphyteutæ, in cuius facultate est posse affrancare, non autem in personam concedentis, qui non potest cogere ad huiusmodi affrancationem, tunc enim minus potest considerari correspectiuitas in tali conuentione, & per consequens non tollitur ius affrancandi, quamuis incurreretur caducitas *Rot. diuers. d. decis. 115. n. 11. p. 1. post Iacob. de S. Georg. in l. in bonæ fidei. n. 11. cum seq. & ibi etiam Dec. n. 11. C. de pactis.*

Quibus adde, quod licet regulariter illegitimi ad emphyteusim ecclesiasticam ex verisimili mente concedentis non admittantur, tamen si in instrumento appositum sit pactum, vt ecclesia possit dicta bona per contracambium certæ quantita-

tis

tis pecuniarum in perpetuum liberare, talis facultas, quæ competit vigore pacti, in eos etiam transit, dummodo sint hæredes, quia ius francandi transit etiam ad singularem successorem, & ideo multò magis debet transire ad eos, qui sunt hæredes, & in hoc casu cessat ratio, quod ecclesia non præsumitur voluisse emphyteusim illegitimis concedere, nam si ei datum fuerit contracambium, non possunt isti dici emphyteutæ ecclesiæ, quia in perpetuum liberantur *Aleiat.conf.7.n.9.verf.secundum principale fundamentum. lib.* 1. quem sequitur *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 10. *n.* 20. *Bursat. conf.*255.*n.*7. *vsque ad* 10. *lib.*3.*Menoc. conf.*1186.*n.*5.*&* 6.*lib.*12. Neque enim talis potest dici capax, & possessor emphyteusis ecclesiasticæ, stante isto pacto affrancandi, exemplo eius, quod dicimus de Clerico, seu Ecclesia, cui relinquitur emphyteusis, cuius quamuis sit incapax, tamen infra annum potest illam vendere *Alex. conf.*120. *n.* 4. *lib.*1. *Aleiat. d.conf.*7. *Bursat.conf.* 255.*n.*9.*lib.*3.

Et quatenus nollent hæredes emphyteutæ vti præ- 17 fato pacto affrancationis, † posset peti ab Ecclesia renouatio ipsius emphyteosis per proximiores, dummodo Abbas non vellet pro se illam retinere, cum in casu, in quo esset alijs concedenda æquius sit, vt dicti proximiores præferantur ex ordine charitatis, & affectionis, quæ magis concurrit in illis, quàm in extraneis, & propter honorem pristinæ dignitatis, quæ post lineam finitam in eis conseruatur *Bart.in l.* 1. *§.permittitur.ff.de aqu.pluu.arcend. Ancbar.conf.*171.*n.* 5.*&* 6.*& conf.*134.*n.*2.*ad med. Roman.conf.*22. *col.*4.*in princ.verf.contrarium tamen.n.*5. vbi de communi *Grat.conf.*10.*n.*31.*lib.*1.*Afflict.decif.* 238.*n.*2. & hanc opinionem pluries fuisse per Rotam receptam testatur *R.P.D.Robuster.Bononien.bonorum.* 10.*Decembr.* 1582. *vt in decif.* 18 *Rot.diuerf.*198.*p.*1. † siue simus in descendentibus,& agnatis, siue cognatis, & transuersalibus, quibus dubitur dicta prælatio *Dec.conf.*131.*reuocatur. col. penult. ad med. Imol. conf.* 27. *n.* 3. *Ruin. conf.*12.*n.*20.*lib.*1. *& conf.*151.*n.*18.*eod.* 19 *lib.* † & quamuis etiam petens renouationem esset fœmina *Rot.diuerf.d.decif.*198. *p.*1. *Card. Seraph. decif.*610.*n.*6.*p.* 1. Adeò vt si per dominum prætendatur velle retinere emphyteusim 20 pro se,† & postea mutato consilio alteri per eum concedatur, sit danda proximioribus repetitio etiam contra inuestitos *Rip.in l.* 1. *n.*10.*ff.de priuileg. creditorum. Gozad. conf.* 39. *n.* 21. *&* 21 *conf.*86.*n.*14.† Itaut etiam liceat eisdem proximioribus appellare ob denegatam renouationem *Dec.conf.*131.*reuocatur in dubium.col.*2.*in princ.n.*2.*post Bart.& Ang.in l.*1.*§.permittitur. de aqua pluu.arcend.*

Quo verò ad actionē pro recuperandis bonis prædictis, omissis multis, quæ possent competere, 22 videtur † magis tutum & expeditum intentare remedium recuperandæ possessionis *ex c.reintegranda.* 3. *q.*1. quod remedium etiam transit ad hæredes, cum competat contra quemcumque possessorem, & sit in rem scriptum, & transeat tam in singularem, quàm vniuersalem successorem *Socin.in l.rem quæ nobis.n.*10. *ff. de acquir. possess. post Bart. in l.si tertius. §.si quis prius-quam.ff.de aqua pluu. arcend.* & declarat *Bero.* 23 *conf.*56.*n.*3.*lib.*3.*Grat.conf.*70.*n.*7. *lib.*2. † Itaut competat etiam hæredi hæredis *Bero. conf.*64.*n.* 6.*lib.*3.

In quo tamen iudicio,vt obtineatur,erit prius probandum, quod quis sit hæres, & quod, vel ipse, 24 vel † defunctus prius possidebat,& quod de præsenti reus conuentus possidet *Innoc. in c.sæpe.de restitut.spoliat. Becc.conf.*75. *n.*2. Quamuis si es- 25 semus in filio non requireretur probatio,† quod ipse sit hæres, cum in filio agente ad sui commodum præsumatur statim quod sit hæres,quidquid aliud sit in filio conuento *Becc. conf.*75.*n.*7. *post Bald. in l.* 1. *in fin. C. commun. de legat. Io. de Amic.conf.*61.*n.*4.

In prædictis etiam necesse erit considerare, an hoc remedium intentetur ex persona propria hære- 26 dis, vel ex persona defuncti, † Nam si agatur ex persona ipsius hæredis, opus erit probare eum post mortem defuncti accepisse possessionem bonorum, quæ recuperare intendit, cum in eum non transeat possessio defuncti, quæ illo mortuo finitur, ideo opus est noua apprehensione, quamuis etiam essemus in suo hærede, itaut hoc non probato non sit locus dicto remedio recuperandæ, vt per *Becc.conf.*75.*n.*10.*vsque ad* 14. *Natt. conf.*419.*n.*5.

Si verò agatur ex persona defuncti erit probādum, quod idem defunctus, ex cuius persona agitur, 27 fuit † in vita spoliatus, Tunc enim tale ius, sicut cætera ad hæredem transeunt, Nisi enim defunctus spoliatus fuisset, ius recuperandi possessionem non esset in persona defuncti formatum. Vnde neque ad hæredem posset transmitti *Corn. conf.*329.*col.*7.*lib.*1.*Cagnol. in l. hæredem.* 59. *n.* 17.*de regul.iur.Gabr.de restitut.spoliat.conclus.* 5.*n.*10. *Ruin.conf.*45.*n.*10.*ad med. verf. & eadem ratione.lib.* 1.*latè Becc.conf.*75.*n.* 14. *vsque ad* 18. *lib.* 1. *Natt.conf.*439. *n.*5. *Bero. conf.*59. *n.*9.*vsque ad* 12.*lib.*3. *Grat.conf.* 70. *n.*14. *&* 15. 28 *lib.*2. † Et ratio est, quia cum præsupponatur defunctum aliquando in vita sua possedisse, præsumēdum est etiam,quod possederit vsque ad mortem, & sic quod in vita numquam desierit possidere *Abb. in c.cum ad sedem. col.* 7. *in princ. verf.quæro hic pro parte.n.*15.*de restitut. spoliat. Alex.conf.*133.*n.*3.*lib.*1.*& conf.*33.*ad fin.lib.*3. & in proposito latè declarat *Becc. d. conf.* 75. *n.* 14.*&* 15.*lib.*1.

Quatenus autem in prædictis non essent in promptu probationes, expediret intentare remedium 29 quorum bonorum, † quod conceditur etiam ad res singulas adipiscendas, Quamuis enim secundum aliquos dubitetur an sit dandum pro re singulari, Nihilominus verior opinio est, & magis communis,vt detur etiam directum,cum de vtili nemo dubitet, Nam hoc interdictum conceditur contra possidentem,qui rem vnam tantùm possidere potest, ergo rectè ratione vnius rei con-

conceditur Glos. in l.2. in verb. possidenti. C. quor. bonor. Cin. in l.1. C. eod. tit. Aret. in §. quadrupli. n.35. & 36. instit. de action. Ruin. cons. 45. n. 12. lib. 1. Socin. cons. 33. n. 18. in fin. lib. 1. Bellon. cons. 35. n. 5. in fin. Menoch. qui de magis vera, & recepta sententia testatur *de adipisc. possess. remed. 1. n. 80. vsque ad 83. Rip. in l. 1. n. 15. ff. quor. bonor.* † Licet enim hoc interdictum pertineat ad vniuersitatem bonorum, Tamen intelligitur, vt spectet ad eum, qui successit in vniuersitate, non autem, vt non possit agi contra eum, qui possidet res singulares, quia etiam ad res singulas pertinet pro illarum consecutione *Menoch. d. remed. 1. n. 82. de adipisc. possess. post Glos. in l. 1. in verb. non ad singulas. ff. quorum bonor. & ibi Rip. n. 15. in fin.* † vbi etiam *n. 18. in fin.* quod sufficiet probare, defunctum istas res singulas tempore mortis possedisse, vel detinuisse, cum non sit necesse in hoc interdicto probare dominium, aut possessionem defuncti, sed solum simplicem detentationem *Bellon. cons. 35. n. 5. post Bart. Salic. & alios in l. 1. C. quor. bonor. Ang. in §. quadrupli. n. 36. vers. aduertas. instit. de action.*

EPITOME.

Primariæ, seu primitiæ preces quæ sint, & quibus concedantur. ¶ Et quando reddant præbendam affectam, & ligent manus collatoris. ¶ Et an requiratur præsentatio. ¶ Et quid stante scientia, & decreto irritante. ¶ Et quo casu collatio dicatur facta animo illas eludendi. ¶ Sciens quando possit dissimulare, & valeat conferre. ¶ Processus cum procuratore reuocato an sit validus. ¶ Regalia quæ sint, & quibus competant. ¶ Clausula ita tamen quod persona sic nominata de aliquo beneficio, prouisa fuerit eius nominatio quo ad alios collatores ipso iure expiret, quid operetur in primarijs precibus. ¶ Et quando in eis locum habeat dispositio *l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. signific.*

SVMMARIVM.

1. *Concessio primariarum precum cum nominatione subsecuta adimit facultatem collatori, & reddit affectam præbendam. Intellige vt n. 2.*
3. *Certus non debet certiorari.*
4. *Affectata, & extraordinaria properatio in conferente, & prouiso inducit animum eludendi primarias preces.*
5. *Sciens factum alienum quando possit dissimulare, & quid si vltra scientiam addatur actus positiuus festinationis. n. 6.*
7. *Processus factus per eum, qui sciuit reuocationem procuratoris partis aduersæ an reddat acta nulla.*
8. *Præbenda dicitur affecta per decretum irritans etiam ante præsentationem primariarum precum, & quando requiratur præsentatio. n. 9.*
10. *In Germania an sit locus primarijs precibus.*
11. *Vtilitas publica præfertur priuatæ. & n. 13.*
12. *In collationibus deferendum est commendationibus Principum.*
14. *Primariæ, seu primitiæ preces quibus concedantur, & quid contineant.*
15. *Priuilegium primariarum precum operatur, vt collator non possit nisi semel grauari, nec tribuit potestatem conferendi, sed faciendi vnum recipi. n. 16.*
17. *Collatio beneficiorum quibus Regibus competat: & de triplici iure regaliorum. n. 18.*
19. *Episcopi an conferant beneficia ad primarias preces cuiuslibet Regis Franciæ suis Consiliarijs.*
20. *Mos erat antiquitùs aliquid dandi Imperatori per Episcopos in sua promotione.*
21. *Clausula ita tamen quod persona sic nominata de aliquo beneficio prouisa fuerit, eius nominatio quo ad alios collatores facta ipso iure expiret quid operetur in primarijs precibus.*
22. *Plura beneficia non debent vni dari præter voluntatem concedentis.*
23. *Dispositio* l. boues. §. hoc sermone. de verb. signif. *habet locum respectu plurium precum concessarum eodem tempore, non aliarum precum emanatarum successiuis temporibus. n. 24.*

CAPVT CCCCLXXVIII.

Extinctio litis canonicatus, de quo agimus, est cõcedenda ad fauorem D. Adulphi, Constat enim de concessione primariarum precum 1 facta per S. D. N. Sacræ Cæsareæ Maiestati, † & de nominatione subsecuta in personam eiusdem Adulfi, ex quibus fuit adempta facultas Capitulo alijs conferendi, itaut omnis contraria prouisio sit inualida, tamquam per istud mandatum Papæ sit affecta prębẽda, & sint ligatę manus collatoris *extrauag. fin. de præbend. Anchar. cons. 58. ad fin. Rebuff. in prax. in tit. de reseruation. n. 33. & 34. cum alijs per Paris. de resignat. lib. 12. q. 10. n. 9.*

Non obstat, quod non fuerit facta præsentatio, & insinuatio primariarum precũ, & mandati Apo-2 stolici, & nominationis, † prout requirebatur ad hoc vt afficiant collationem ordinarij. Quia notorium erat tunc temporis in tota Germania Cæsaream Maiestatem habere indultum primariarum precum, illoq. vsam in alijs ecclesijs Germaniæ, Vnde cum tam collator, quàm prouisus 3 id non ignorauerint, † non erat opus alia certioratione *l. 1. §. aiunt. & §. si intelligatur. de edilit. edict. l. si tamen. §. ei qui seruum. eod. tit. c. eum qui certus est. 31. de reg. iur. in 6.*

Nec facit, quod non sufficiat sola scientia sine præsentatione, Quia vltra dictam scientiam adest 4 affectata, † & extraordinaria properatio adhibita in huiusmodi canonicatu conferendo etiam ante sepulturam defuncti, cum alijs de quibus in facto, itaut ex istis colligatur animus eludendi primarias preces, quo casu plus deprehenditur quis agere, quàm simpliciter scire, quamuis enim 5 simpliciter sciens factum alienum † possit dum contrahit illud dissimulare, ne curiosus videatur *l. doli mali. § ideo autem. de noua.* Tamen quan-

do

do simplici scientiæ additur aliquis actus nimiæ festinationis, seu similis, tunc sola scientia sufficit, & non valet collatio, † vel saltem reuocatur, cum in beneficijs debeat abesse omnis præsumptio doli, qui ex prædictis satis colligitur tam in collatore nimis propere conferente, quàm in prouiso recipiendo canonicatum alteri debendum, prout per istas, & similes rationes in puncto concludit *Anchar. in c. si capitulo. 5. col. 2. in princ. n. 2. & ibi Butr. col. 5. post med. n. 14. vers. quæro an si talis præsentatio. Io. Andr. ad fin. vers. quærit etiam. Frãc. col. penult. in princ. vers. ibi tamen dicit. n. 4. post med. Lapus Abb. n. 3. Geminian. n. 3. de concess. præben. in 6. post Compostell. in c. capitulum. col. 8. vers. item quid si literæ. de rescript.* † Quemadmodum dicimus de processu habito de illo, qui sciuit reuocationem mãdati procuratoris partis aduersæ *l. vnic. C. de satisd. l. mandato. de procurat. l. fundum. C. de euict. l. si in venditione. §. item si. ff. de contrahen. empt.*

Et in casu nostro tollitur omnis difficultas propter decretũ irritans, de quo in indulto concesso Sacræ Cæsareæ Maiestati per Summum Pontificem, † per quod dicitur præbenda affecta etiam ante præsentationem litterarum tamquam emanauerit à Principe, & liget etiam ignorantes, vt in specie concludit *Federic. cons. 290. quia in præsenti. col. 2. in fin. vers. immo plus dato. & col. 3. in princ. vers. intelligas illud. n. 4. per c. quia cunctis. & ex parte. vers. non sic. & vers. similiter. de concess. præbend. in 6. Glos. c. si soli. 6. in verb. firmitatem. ante fin. vers. primo si in gratia. eod. tit. in 6. Rot. decis. 25. infra mensem. n. 3. de restit. spoliat. in antiq. Paris. cons. 47. n. 31. lib. 4.*

Accedat, quod satis fuisse videtur, vt preces de quibus agimus, solemniter intimatæ fuerint capitulo infra mensem à die vacationis beneficij, † & quod canonicatus à D. Adulfo fuerit acceptatus, vt colligitur in indulto per Summum Pontificem concesso *in §. quod quicumque*. Adeo vt ex hoc non sit quærendum an prius deberet fieri præsentatio necne, cum sit facta in tempore iuxta facultatem prædictam.

Quod etiam suadetur, vt omnes intelligant in Germania locum esse primarijs precibus, etiam in mensibus ordinariorum, † quod publicè interest, maximè propter bonum Catholicæ religionis, vt dicitur in narratiua extinctionis, cum inualuerit opinio, quod d. preces coarctarentur ad Menses Sedis Apostolicæ, ex qua opinione infertur etiam præiudicium eidem Sanctæ Sedi, adeo vt etiam ista publica vtilitas † sit præferenda commodo priuato *l. vnica. §. fin. C. de cadue. tollend. l. vtilitas. C. de primipil. lib. 11.* etiam cum incommodo particularium *Aym. cons. 132. n. 23.*

Cum præsertim sit gratificandum Imperatori, & Archiepiscopo Moguntino, ac Episcopo Spirensi, † qui D. Adulfum commendant, nam etiam in huiusmodi collationibus de iure defertur cõmendationibus Magnorum Principum *Abb. in c. 1. n. 9. de elect. Hieron. Seburpf. cons. 14. n. 22. cum alijs per Gonzal. ad reg. 8. cancellar. glos. 4. n. 164. vsque ad 168.* Maximè, quia in hoc casu agitur etiam de ipsorum auctoritate tuenda, † quòd quidem pertinet ad publicam vtilitatem, & ad commodum Catholicæ religionis, ideò magis debet attendi *l. item si verberatum. ff. de rei vendic. Felin. in c. quæ in ecclesiarum. n. 27. vers. causa autem legitima. de constit. Surd. cons. 210. n. 29. & 30. lib. 2.*

Et quoniam locuti sumus de primarijs precibus, Obseruandum est, quod de eis facit mentionem † *Speculat. de præbend. & dignitatib. §. restat. ante fin. n. 8.* vbi testatur se vidisse priuilegiũ bullatum permittens Imperatori, vt possit in qualibet Ecclesia Alemaniæ vnum recipi, quod hodie dicimus primitias preces, seu primarias preces *Alber. in l. bene à zenone. n. 8. vers. sed an imperator possit cõferre beneficia. C. de quadrienn. præscript.* Quod priuilegium habet hanc modificationem, † vt ob illas primarias imperiales preces vnus collator nõ possit, nisi semel, nec etiã in vna ecclesia grauari *Rota decis. 23. n. 8.* subdẽs quod idem priuilegium non tribuit Imperatori potestatem conferendi, † sed solum facultatem faciendi vnum recipi *Io. Andr. ad Speculat. de præbend. & dignitatib. §. restat. in verb. fuit. n. 8.* vbi etiam loquitur † de Regibus Franciæ, & Angliæ, qui vendicant sibi collationem beneficiorum in quibusdam ecclesijs vacantibus, quod ius vocatur ius regaliæ *c. præterea. de iur. patronat. c. generali. de elect. in 6. Glos. in pragmat. sanctio. tit. de annatis. vers. item quod dicta quinta pars. in verb. regaliæ. fol. 199.* † vbi de triplici iure regaliorum videlicet de collectis, ac tributis, vel vectigalibus, ac similibus, vel iuribus debitis Regi Ecclesijs vacantibus, quę illis plenis Pręlati perciperent, de quibus latè *Philip. Prob. de iure regal. & Arnulph. Ruzeus eod. tit. tom. 12. tract. fol. 357. & 387. Bald. in c. quanto. in fin. de iudic. & in l. rescripta. 7. n. 8. ad med. vers. & ideo rex anglorum & rex vngariæ. C. de precib. imperat. offerend. per c. lectis. 63. distinct. cum alijs per Boer. decis. 23. n. 2. 9. & per tot.* † vbi etiam quod ad primitias preces, seu primarias preces cuiuslibet Regis Franciæ in aduentu suo solent Episcopi conferre præbendas, & beneficia Consiliarijs sui magni consilij, & supremarum curiarum Regni; Et de more aliquid dandi Imperatori per Episcopos † in sua promotione *Glos. in c. aga bo natione. 63. distinct. Alber. in l. bene à zenone. n. 8. col. 2. ante fin. vers. item quilibet episcopus in promotione sua. C. de quadrienn. præscript.*

Addendum est etiam quod in similibus indultis primariarum precum, solet apponi clausula, † ita tamen quod persona sic nominata de aliquo beneficio prouisa fuerit, eius nominatio quo ad alios collatores, & collatrices facta ipso iure expiret, de cuius clausulæ intellectu *Card. Seraphin. decis. 728. n. 1.* vbi quod erit intelligenda de alijs precibus, quas eodem tempore quis ad diuersas Ecclesias impetrasset ab Imperatore, quod fieri solet, nõ vt omnia beneficia concedantur impetrãti, sed vt citius pluribus cõcessis veniat vacatio, ita ut illa eueniente, & secuta collatione, oẽs aliæ gratiæ cessare debeãt, † ne quis plura bene-

ficia

ficia cõſequatur præter intentionẽ concedentis, cui rei eſt prouiſum per hãc clauſulã, quãuis non ſit ſublata facultas iterũ concedendi alias preces eidem perſonæ poſt conſumptionem prioris gratiæ; Ex quibus non obſtat diſpoſitio *l. boues. §.*

23 *hoc ſermone. de verb. ſignific.* † Quia locum habet reſpectu plurium precum cõceſſarum eodem tempore, nam vna conſumpta, aliæ euaneſcunt, ſecus reſpectu aliarum precum emanatarum, ſucceſſiuis temporibus, quibus non poteſt applicari, maximè quia limitatio, de qua in dicta clauſula eſt concepta per verba denotantia illas preces, quæ reperiuntur factæ tempore conſumptionis gratiæ, cum eas velit tunc temporis ex-

24 pirare, † quod neceſſariò præſupponit earum præexiſtentiam, neque enim poſſunt hæc verba conuenire precibus poſtea ſuperuenientibus, Ita per prædictas, & alias rationes concludit *Rota Meten. Canonicatus 14. Martij. 1586. coram Card. Seraphino inter impreſſas deciſ. 728.* recedendo à reſolutione aliàs facta *in eadem cauſa coram R.P.D. Rubeo Decano 19. Decemb. 1583.*

EPITOME.

SVbhaſtationes cum dilatione viginti dierum an ſint neceſſariæ de iure, & de conſuetudine in alienandis rebus Minorum, & Ciuitatum, & Eccleſiæ. ¶ Et an ſit leuis ſolemnitas, vel de forma, & ei poſſit renunciari. ¶ Vel loco illius alia ſubrogari. ¶ Et quando competat reſtitutio ſi omittantur. ¶ Minor quomodo ſit citandus. ¶ Contractus carcerati quando valeat ad fauorem eius, qui illum detinet. ¶ Obligatio filij, vel filiæ an ſit iuſta pro liberando patrem è carceribus. ¶ Diſcuſſio in rebus mobilibus quando debeat præcedere, vt valeat executio in ſtabilibus. ¶ Impugnans alienationem ex defectu ſubhaſtationum an debeat prius ſoluere pretium & melioramenta. ¶ Locus loci quando ſit apponendus in inſtrumento, vel priuilegijs, ac alijs diſpoſitionibus. ¶ Et quid, de conſuetudine ſeruetur. ¶ Et an vitietur in totum inſtrumentum. ¶ Simulatio donationis an probetur per coniecturas. ¶ Et quales debeant eſſe. ¶ Iuramentum quando conualidet actum ſimulatum. ¶ Reſeruatio quam facit donans occaſione teſtandi ad quam ſummam debeat aſcendere.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio rerum minoris eſt nulla ob defectum ſubhaſtationis, & dilationis non datæ per viginti dies. n. 5. & 6. Contrarium ſeruatur n. 9. 10. 19. 20. & 25.*

2 *Subhaſtatio non eſt leuis ſolemnitas. Contrarium. n. 11.*

3 *Solemnitati ſubhaſtationis nõ poteſt renunciari.*

4 *Schedulæ in locis publicis æquipollent ſubhaſtationi vbi non adeſt preco.*

7 *Iudex poteſt prorogare tempus viginti dierum requiſitum in ſubhaſtationibus vſque ad annum, non autem diminuere.*

8 *Subhaſtatio requiritur quamuis teſtator det facultatem vendendi bona minorum.*

12 *Iudex adhibendo cauſæ cognitionem ſuper valore bonorum, & quantitate pretij iudicat illud quod faceret ſubhaſtatio, in cuius locum iſta cognitio ſubrogatur. n. 23.*

13 *Minor reſtituitur ſi fuerit læſus in alienatione facta, non præcedente ſubhaſtatione.*

14 *Bona eccleſiaſtica poſſunt alienari ſine ſubhaſtatione.*

15 *In venditione rerum Ciuitatis non requiritur ſubhaſtatio.*

16 *Diſpoſitio* auth. hoc ius porrectum. C. de ſacroſ. eccleſ. *eſt relata in libro Decretorum, non tamen eſt approbata.*

17 *Conſuetudo poteſt derogare ſolemnitati ſubhaſtationum. Idem in ſtatuto. n. 18.*

21 *Forma ſubhaſtationum eſt inuenta ad euitandas fraudes, quibus deficientibus ceſſat diſpoſitio.*

22 *Subhaſtatio ſolet fieri ad probandam diligentiam, quam ſufficit vndecumque probare.*

24 *Doctori atteſtanti de conſuetudine creditur quo ad probationem præſumptiuam.*

26 *Poſſeſſio capta auctore Prætore eſt iuſta.*

27 *Curator minoris debet citari, quamuis etiam ſufficiat, ſi citetur minor, ſecus in pupillo. n. 28.*

29 *Minor ſimpliciter citatus intelligitur ad legitimè comparendum.*

30 *Contractus carcerati quando valeat ad fauorem illius, ad cuius inſtantiã detinetur. n. 31. & 32.*

33 *Metus nouæ carcerationis attenditur ad annullandam dationem in ſolutum. n. 34.*

35 *Præſentia Iudicis, & propinquorum excludit omnem metum.*

36 *Obligatio minoris dicitur iuſta pro liberãdo patre è carceribus, vel impediẽdo, ne carceretur. n. 37.*

38 *Filius non prohibetur de iure ſe obligare pro patre, ſecus in filia, quæ iuuatur velleiano.*

39 *Statutum debet intelligi vt minus recedatur à iure communi.*

40 *Diſcuſſio quando debeat prius fieri ſuper ſtabilibus antequam deueniatur ad immobilia. n. 41. 42. & 43.*

44 *Iudex præſumitur commiſiſſe iuſtè executionem.*

45 *Impugnans alienationem defectu ſubhaſtationum non auditur, niſi prius ſoluto pretio, vel oblato realiter, & cum effectu cum melioramentis factis. n. 46.*

47 *Locus loci eſt apponendus in inſtrumento, itaut eius omiſſio tollat fidem, & faciat præſumi falſum. n. 50. & 53. Amplia tam de iure, quàm de conſuetudine, adeo vt neque ſtetur notario ſi illum non ſit ſolitus apponere. n. 48. Fallit in priuilegijs, & alijs diſpoſitionibus, & ſtante conſuetudine aliquorum locorum. n. 51. & 52.*

49 *Exprimere locum loci eſt de forma, & eſſentia inſtrumenti.*

54 *Certitudo actus magis colligitur, & falſitatis ſuſpicio euitatur apponendo locum loci.*

55 *Locus loci debet apponi in inſtrumento celebrato in ciuitate populata.*

56 *Omiſſio ſtili, qui adhibetur per notarium arguit inſtrumentum ſuſpectum.*

57 *Instrumentum in quo deficit locus loci, quamuis non vitietur in totum, tamen semper redditur suspectum, itaut fundans se in eo debeat probare talem locum specialem.*
58 *Locus loci non est apponendus, si ex serie facti potest apparere vbi fuit celebratū instrumētum.*
59 *Simulatio donationis probatur per coniecturas etiam leues. n. 60. & sufficiunt duo indicia. n. 61. & plures simul iuncta magis illam probant. n. 62.*
63 *Retentio bonorum donatorum facit præsumi donationem simulatam quando opponitur à tertio, quamuis adsit constitutum, & precarium.*
64 *Simulatio facilius præsumitur respectu tertij.*
65 *Simulatio arguitur si donans parum sibi reseruauit, & quantum sit reseruandum. n. 66.*
67 *Donatio facta coniunctis inducit præsumptionem simulationis.*
68 *Donans omnia bona, vel maiorem partem quando præsumatur simulatè donasse. n. 69.*
70 *Suspicio simulationis oritur si fiant insolita.*
71 *Causa finalis colligitur ex proœmio. n. 75.*
72 *Iuramentum non conualidat actum simulatum, maximè contra tertium. n. 73. nec decretum Iudicis aliquid operatur. n. 74.*

CAPVT CCCCLXXIX.

Adde sup. ad c. 7. & c. 375. n. 16. & ad decision. Marcb. 130. et ibid. in addit.

1 ADmittenda videbatur nullitas proposita ex defectu subhastationis omissæ, † & dilationis non datæ per viginti dies in rebus, & bonis Minorum iuxta *auth. hoc ius porrectum. C. de sacrosf. eccles.* Quasi vendere rem cum subha- 2 stationibus † non sit leuis solemnitas, secundum *Bald. in l. ordo. n. 4. in fin. C. de execut. rei iudic.* Vnde non potest officialis, aut emptor renuncia- 3 re huic solemnitati subhastationis, † cum sit inducta ad fauorem eius, cuius bona alienantur *Bart. in l. 1. n. 4. ad med. C. de fid. instrument. & iur. hast. fiscal. lib. 10.* Et loco subhastationum 4 voce præconia sufficeret, vbi non est præco, † vt ponantur schedulæ in locis publicis, quæ æquipollent voci præconis, vbi aliàs res erat præconizanda *Io. Plat. in l. loca omnia. C. de locat. prædior. fiscal. lib. 10. Auendan. Plot. & alij per Munoz. de ratiocin. administrat. c. 16. n. 19.* & ita passim concludunt Doctores, quod sint necessariæ subhastationes cum dilatione dierum vigin- 5 ti † vt tenet *Speculat. de empt. & vendit. §. nunc dicendum. n. 4. Bald. cons. 184. ad intelligentiam. in princ. lib. 2. Roland. cons. 33. n. 14. lib. 1. Menoch. de arbitr. cas. 129. in fin. vers. idem dicendum, & cas. 171. n. 28.* & latè comprobat *Surd. cons. 49. n. 19. lib. 1. Bertazol. claus. 10. glos. 2. n. 7. fol. 65. cum alijs per Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 6. n. 31. Azor. in summ. p. 3. lib. 8. c. 16. Rot. coram R. P. D. Coccino. Ro-* 6 *man. dotis de Olphis. 25. Octob. 1613.* † vbi sequitur hanc sententiam iuxta attestationem, vt dicit magni practici *Luc. Pet. in prax. de execut. rei iudic. lib. 8. c. 2. n. 36.* Et quamuis sit arbitrarium Iudici prorogare tempus dictorum viginti die- 7 rum vsque ad annum † *Munnoz. de ratiocin. c. 16. n. 13. & 14.* non tamen potest minuere *Bart. in l. si tempore. n. 1. in fin. & n. 8. C. de fid. instr. & iur. hast. fiscal. lib. 10. Azeued. lib. 9. tit. 11. l. 2. n. 10. fol. 27. Iodoc. Damhouder Brugens. de subhastat. c. 5. n. 2. tom. 6. p. 1. f. 81. Ferron. super consuetud. Burdigalens. in fin. tit. 13. de subhastat.* 8 *col. 1. post princ. vers. adeo autem* † Itaut etiam requiratur subhastatio, licèt testator concesserit executori facultatem vendendi bona minorum *Munnoz d. c. 16. n. 18. Surd. decis. 77. n. 4.*

Verùm cum de veritate prædictorum quæreretur in causa Beneuentana executionis inter Domi- 9 nos Galeatios & Vitellios, † dicebam veriorem opinionem esse, & in praxi magis receptam, quod dispositio *d. auth. hoc ius porrectum. C. de sacrosf. eccles.* non haberet locum in casu nostro, Cum per generalem consuetudinem totius orbis hodie non solùm non sit necessaria dilatio viginti dierum, quando subhastantur bona minorum, sed potius in totum dictæ subhastationes amplius non requirantur, cum passim valeant alienationes huiusmodi bonorum absque subhastationibus, itaut illis omissis non possit dici de illarum nullitate, vt concludunt omnes communiter *in auth. hoc ius porrectum. vbi Bald. n. 3. ante fin. vers. idem dicimus. col. 3. ad med. C. de sacrosf. eccles. Idem Bald. in l. & si fine. §. quæsitum. ad fin. post Gulielm. de Cun. ibid. ff. de minorib. Glos. in c. 1. in verb. tractatus. ad med. de reb. eccles. non alienand. Cassan. cons. 55. n. 41. Imol cons. 99. in 7. dub. n. 7. Fabian. de Mont. de empt. & vendit. q. 5. n. 85. & 88. tom. 6. p. 1. fol. 56. Plot. in l. si quando. n. 198. in addit. C. unde vi. Asin. de execut. c. 16. §. 6. ad fin. n. 6. fol. 144. Rot. decis. 1. in princ. de consuetud. in antiq. Luc. de Penn. in l. 1. col. 2. in princ. vers. formam verò quæ traditur. C. de fid. instrum. & iur. hast. fiscal. lib. 10. & in l. si tempora. in fin. vers. sed an in venditione. C. eod. tit. Corn. cons. 29. n. 3. lib. 4. Add. ad Dec. cons. 403. quamuis in casu. n. 12. in verb. subhastentur. Firman. de Gabell. p. 2. n. 18. & 19. in fin. tom. 12. fol. 56. Felin. in c. cum causa. col. 4. ante med. vers. intellige quo ad decretum. n. 10. de re iudic. latè Io. Francis. Ponte. cons. 1. n. 134. vsque ad 142. Simoncell. de decret. lib. 1. tit. 1. n. 67. ante primam inspectionem. fol. 36. Viui. decis. 22. n. 14. in fin. Bertrand.* qui de magis communi *cons. 360. n. 4. lib. 2. p. 1. Card. Tusc. conclus. 713. n. 4. in verb. subhastatio. tom. 7.* Et quidquid dicat *Luc. Pet.* hanc opinionem seruari in praxi attestatur *Alber. in l. & si fin. 8. §. quæsitum* 10 *n. 3. ff. de minor.* † cui magis est credendum tamquam mereatur hoc nomen magni practici potius quàm alius, maxime quia talis consuetudo est valida, dum tollit subhastationes quasi sint le- 11 ues, & non substantiales, † vt dicit *Idem Alber. in auth. hoc ius porrectum. in fin. vers. hoc forte posset esse verum. n. 21. C. de sacrosf. eccles.* Neque enim semper subhastatio est vtilis pupillo, nec ei expedit semper expectare licitationem *Corn. cons. 29. col. 2. lib. 4.* quem sequitur *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. lib. 4. tit. 6. n. 31. in fin. Bertazol. claus. 10. glos. 2. n. 7. ad med.*

Præ-

Præsertim quia dum Iudex adhibet causæ cognitio-
12 nem particularem super valore bonorum, † & quantitate pretij permittendo alienationem iudicauit illud, quod faceret subhastatio, Vnde tamquam actus subrogatus in locum subhastationis debet attendi, quasi rectè potuerit omitti subhastatio, cum in hoc consuetudo non sit sine ratione, ideò talis praxis attendetur *Io. Franc.*
13 *Pont. cons.1.n.139. cum seq.* † Cum etiam detur restitutio Minori, si fuerit læsus in huiusmodi alienationibus non præcedente subhastatione, si alius plus offerat, quàm res vendita sit, quod arguit, vt illius omissio non reddat ipso iure actum nullum, vt post *Gul. de Cun.* notat *Bald. in d. l. & si fine. §. quæsitum. in 2. lectur. in princ. ff. de minorib.* & sequitur *Afin. de execut. c.16. §.6. ad fin.*
14 *n.6. f.144. Imol. cons.99. n.7.* † Quod etiam est in alienationibus rerum Ecclesiasticarum, in quibus consuetudo non admittit solemnitates subhastationum, vt testatur *Redoan. de reb. eccles. non alienand. rub.23. n.39. tom.15. p.2. fol.433. & rub.29. n.8. fol.443. post Bald. in d. auth. hoc ius porrectum. n.3. ad med. vers. sed hic quæritur. C. de sacros. eccles. Innoc. in c. dudum. col.1. n.2. de reb. eccles. non alienand. Felin. in c. cum causa n.10. de re iudic. Rot. decis.1. n.1. de cõsuetud. in antiq. Rebuff. cõs.112. n.10. Guid. Pap. decis.149. Franc. in c.1. col.5. in princ. vers. solemnitates ergo. n.9. in fin. de reb. eccles. non alienand. Prax.*
15 *Archiepiscop. c.107. n.9.* † Prout quoque in rebus ciuitatum, in quibus non requiruntur subhastationes *Ruin. cons.189. n.19. lib.1. Cardin. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. lib.4. tit.9. n.22.*
Et quamuis *d. auth. hoc ius porrectum. C. de sacros.*
16 *eccles.* sit relata in libro Decretorum † *c. hoc ius. 10. q.2.* Tamen non ex hoc approbatur, cum solum ibi fuerit posita, vt ostendatur studium piorum Imperatorum in Ecclesiam, vt notat *Glos. in c.1. in verb. tractatus. ad med. de reb. eccles. non alienand. Azor. in summ. p.3. lib.8. c.16. vers. primo quæritur.*

Neque obstant in contrarium allegati, Quia non est curandum de eorum opinione tamquam mi-
17 nus recepta, † cum etiam omnes loquantur de iure, cui derogatum est per consuetudinem, vt dictum est, quæ consuetudo potest in hoc illi derogare quo ad præfatam solemnitatem subhastationis *Felin. in c. cum causa. n.10. de re iudic. Guter. de tutel. p.1. c.5. n.6. post Roccum de consuetud. sect.5. n.27.* † quemadmodum etiam posset
18 per statutum *Fabian. de Mont. de empt. & vendit. q.5. n.85. & 88. tom.6. p.1. fol.56. Iodoc. de subhast. c.3. n.3. Franc. Munoz. de ratiocin. administrat. c.16. n.14. & 15. cum alijs per Franc. in c.1. n.10. col.5. in princ. in glos. ibi in desuetudinem. de reb. eccles. non alienand.* Et in decisione *Rot. coram R. P. D. Coccino Romana dotis de Olphis. 25. Octobris 1613.* obiter & per transennam attenditur ista nullitas, cum in fine eiusdem decisionis dicatur illud negotium in totum insè consideratum non bene olere, & quatenus etiã
19 ibi attenderetur, † Tamen est fundata in auctoritate *Lucæ Peti*, qui loquitur cõtra omnes Doctores attestantes de communi praxi in contrarium *ex Alber. & alys supra allegatis*; Immò etiam sæpius *Rota* admisit alienationes, & similes dationes in solutum bonorum minoris, quãuis factas nullis præcedentibus subhastationi-
20 bus, † cum rigor iuris quatenus illas requireret, non attendatur, sed æquitas præualeat quando cõstaret de vero credito, & non de aliquo excessu, seu læsione minorum, cum talis forma subhastationum sit inuenta ad euitandas fraudes, qua
21 cessante deficit etiam dispositio, † vt in specie concludit *Rot. coram Card. Seraphin. Romana. de Gaddis. 21. Aprilis 1578.* quæ est in impressis *decis.358. n.1. p.1.* Et subhastatio fieri solet ad pro-
22 bandam diligentiã, † Vnde quomodocumque illa probetur sufficit *Honded. cons.58. n.55. lib.1. post Rip. in l.2. §. mutui datio. n.25. in fin. ff. si*
23 *cert. petat.* † Et dum Iudex adhibet causæ cognitionem super qualitate bonorum, & quantitate pretij, ac alijs necessarijs satis dicitur probata diligentia, & rectè potuit omitti subhastatio *Io. Franc. Pont. cons.1. n.139. cum seq.*

Non erit igitur recedendum ab ista opinione tamquam consuetudine approbata, cum omnes Do-
24 ctores de ea attestentur, † quibus credendum est saltem quo ad probationem præsumptiuam, ex qua transfertur onus probandi contrarium in partem aduersam *Bart. in l. de quibus. col.8. in fin. in 4. q. princ. n.21. ff. de legib. Aym. cons.325. n.1. Roland. cons.87. n.12. lib.1. Mascard. conclus. 528. n.3. Menoch. de arbitr. cas.360. n.94. ad fin. Grat. cons.111. n.53. lib.2.* vbi attestatur de magis communi, & verissima opinione *post Dec. in l.2. § mutui datio. col.5. ff. si cert. petat.* Multa enim de iure requiruntur, quæ in praxi non fer-
25 uantur, † Ideo isti viginti dies in præfixione termini ad reluendum, si non fuerint dati, non debent annullare actum, prout neque annullat eorum omissio in rebus Ecclesiæ, vt dictum est, & ita etiam de iure communi, non autem de consuetudine loquitur decisio *coram Card. Pamphil. Vrbeuetan. domus de Albucis. 5. Decembris 1594. quæ est inter decis. diuers. 115. in fin. p.4.*

Omissa itaque dicta nullitate subhastationis est denegandum Mandatum de manutenendo Vitellijs, & concedendum ad fauorem DD. de Galeatijs, qui iudicialiter, & seruatis seruandis fuerunt immissi in possessionem bonorum, de qui-
26 bus agimus, † ita vt dicantur possidere auctore Prætore, cuius factum censetur factum partis, & per consequens omnis possessio tam naturalis, quàm ciuilis fuit à Vitellijs amissa, & eisdem Galeatijs acquisita *Ang. in l. qui vniuersas. 30. §. item eum prætor. ff. de acquir. possess. Ias. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. n.20. ff. eod. tit. Sim. Vincentin. de iudic. miss. in poss. ff. n.11.*

De iustitia autem mandati Prætoris constat, cum illud processerit ex instrumento camerali cum debitis solemnitatibus facto iuxta formam statuti Beneuentani, & ex causa legitima solutionis
27 æris alieni per testatorem contracti † prauia citatione Curatoris Aduersariorum, & seruatis seruandis cum alijs, de quibus in facto, adeo vt stanti-

stantibus prædictis non possit dici minores fuisse indefensos *l. iusiurandum. 34. §. pupillo non defertur. in fin. ff. de iur. iur.* & sic non intrat decisio *Crescent. 9. de sent. & re iudicat.* Licèt 28 etiam satis fuisset citare minorem, † cum simus in adulto reo conuento, quasi in optione agentis sit quem velit citare, quidquid aliud sit in pupillo *Alex. in l. si ex legati. in fin. n. 8. ff. de verb. obligat. Card. in clem. religiosus. col. 5. n. 9. q. 5. in fin. de procurat. Socin. de citat. q. 20. sub n. 43. & art. 20. n. 51. q. 19. in fin. Mandos. de ætat. minor. n. 5. & 9. in fin. Bald. in l. vlt. in princ. C. si propt. public. pensitat. & in l. non eo minus. 14. in fin. & l. vlt. n. 2. C. de procurat. Bart. in l. 1. §. sufficit. vers. quæro qualiter fiat. ff. de administrat. tutor. Dec. cons. 449. visis duobus. col. 3.* 29 *vers. tertio contra executionem. n. 11. & 12.* † Ita vt talis simpliciter citatus intelligatur ad legitimè comparendum *Alex. ad Bart. in l. si minor. in addit. incip. si minor. ad med. vers. & adde. de bon. auctor. iudic. possidend. Mandos. de ætat. minor. q. 10. n. 5. & 9. in fin. & in tract. de commissionib. form. 4. commiss. in verb. ad legitimè comparendum.*

Nec debet attendi prætensus metus, quia non potest ex eo concludi ratificationem fuisse nul-30 lam, † nam præcessit mandatum cum alijs requisitis ad concedendam iustam carcerationem, Vnde valet contractus carcerati etiam ad fauorem illius, ad cuius instantiam detinetur, ita vt non dicatur interuenire aliquis metus *Castr. in l. qui à latronibus. 13. in fin. vers. sed non contrahere. n. 3. ff. de testam. Bart. in l. qui carcerem. n. 1. vers. contra hoc oppono. ff. de eo quod met. caus. Mandos. ad Roman. cons. 316. in verb. iniusto. Alex. cons. 141. in fin. lib. 6. Fulgos. cons. 177. col. 1. vers. cæterum his non obstantibus. Farinat. q. 15. n. 28. & 29.* & ita seruat *Rot. vt per Card. Plat. Romana pecuniaria de Ruspolis. 10. Maij 1589. & coram R. P. D. Pirouano Romana repetitionis indebiti 30.* 31 *Aprilis 1610.* † vbi quod non inualidatur obligatio, quando constat carcerationem esse iustam, & ideo quia ibi apparebat de iniustitia illius, fuit annullata datio in solutum ad effectum se liberandi è carceribus *Menoch. de arbitrar.* 32 *cas. 136. n. 4. Roland. cons. 2. n. 48. lib. 1.* † Quod ampliatur quamuis datio in solutum ob carcerationem iniustam fuisset ratificata, si aderat reseruatio mandati executiui contra carceratum in casu inobedientiæ, quasi tunc duret metus no-33 uæ carcerationis, † de quo idem iudicatur sicut de ipso metu *l. pedius. 3. de incend. ruin. & naufrag. Dec. cons. 218. viso. col. 2. post med. vers. tertio quæritur. & ibi Add. in ver. durante. Ang. in l. qui aliena. §. celsus. ff. de acquir. hæredit. Grat. cons. 38. n. 15. lib. 2. Bart. & alij in l. 2. C. quod met. caus. Mandos. ad regul. 33. q. 80. n. 4. ad med. Imol. in c. causam matrimonij. de offic. de-* 34 *legat. Anchar. cons. 299.* † Et in specie dationis in solutum, & illius ratificationis *Rot. coram R. P. D. Pirouano Romana repetitionis indebiti. 30. Aprilis 1610.* Quamuis modò de hoc non esset quærendum, cum super huiusmodi contractu, qui prætenditur per metum factus, pendeat causa indecisa, ideo non dicitur constare de tali iniustitia, donec super ea fue-35 rit iudicatum; † Maximè, quia ratificatio fuit facta cum interuentu Iudicis, ac propinquorum, & aliarum solemnitatum, per quas excluditur omnis metus *Bald. in l. 2. q. 9. C. de rescind. vendit. Ias. in l. transactionem. n. 3. C. de transact. Aym. cons. 114. n. 3. cum alijs latè per Menoch. de præsumpt. q. 128. n. 5. & 6. lib. 5.*

Et licèt prætendatur non adfuisse causam, ob quam 36 debuissent Minores obligari, † Tamen constat in facto de ære alieno patris, pro quo redimendo è carceribus dicitur obligatio cum causa iusta, & laudabili, adeo vt cum agatur de patris defensione, non detur restitutio minori aduersus talem obligationem per ipsum præstitam *Aret. in l. 1. in 2. notab. vbi Salic. Cin. & Castr. C. ne fil. pro patr. Idem Castr. cons. 32. ad fin. lib. 2. Afflict. super constit. regn. rubr. 38. n. 18. lib. 2. Rot. coram Cardin. Ludouisio Bo-* 37 *nonien. pecuniaria. 9. Iunij 1603.* † vbi ampliatur idem esse in fideiussione facta per filium pro impediendo, ne pater carceretur, cum eadem ratio militet in hoc casu, non secus ac si pro illo carcerando se obligasset *Rimin. ald. Sen. cons. 77. n. 16. lib. 1. cum alijs adductis per Surd. cons. 367. n. 18. vsque ad 20. lib. 3* dixi *supr. n. 108. n. 43. & 44. p. 1.*

Neque oberit statutum de contractibus Minorum, dum ibi mandatur, quod in eorum obligationibus seruentur omnia, quæ disponuntur in statuto de contractibus mulierum, in quo illæ non possunt fideiubere pro patre in carceribus constituto, Vnde neque hoc poterunt facere minores, cum in hoc æquiparentur mulieribus, vt in d. statuto dicitur. Quia ex rubrica eiusdem statuti apparet, quod ista æquiparatio solùm intelligitur respectu solemnitatum, non autem inhabilitatis personæ quo-38 ad obligationem paternam, † maximè, ne fiat interpretatio statuti contra ius commune, secundum quod filius non prohibetur se pro patre obligare, quamuis aliud sit in filia, quæ iuuatur velleiano, & eius obligatio non subsistit, neque pro patre, & in hoc est conformis d. statuto iuxta dispositionem *l. si paternam. 8. vbi Castr. ante med. Bart. in princ. Bald. in fin. Cin. n. 2. Petr. de Bellapertic. & Alber. n. 1. C. ad senatuscons. velleian. cum alijs* 39 *per Franc. decis. 578. n. 14. p. 4.* † Præsertim, quia sic disponendo diceretur per statutum induci illud, quod naturalis ratio abhorret. Vnde ne sequatur hoc absurdum semper intelligetur secundum ius commune *Bald.* in specie obligationis, de qua agimus *cons. 213. occurrit dubium, n. 1. in fin. lib. 2.* quem sequitur *Surd. cons. 367. n. 25. ante fin. vers. præterea vbi desiderent. lib. 3.*

Alia nullitas obijciebatur propter omissam discussionem super bonis mobilibus, quæ prius erat 40 facienda, † antequam executio fieret super [illegible]

stabilibus *Roland.conf.* 33.n.5.*lib.*1. Sed neque hoc obstat, cum omissio huiusmodi ordinis non reddat executionem nullam, quasi solùm grauatus possit appellare ab illo ordine non seruato, 41 qui non est datus pro forma, † sed tantum ad Iudicis instructionem *Socin. conf.* 158. *n.*26. *lib.*2. *Imol. in l. à diuo pio. §. in venditione. col.* 1. *ad med. de re iudic.* & de veriori, & magis communi opinione testatur *Surd. conf.* 39. *n.* 22. 42 *lib.* 1. † Stante præsertim obligatione camerali, quæ facit, vt non sit seruandus talis ordo, cum omnia bona censeantur constituta in pignus prætorium, ita vt debitor illius occasione habeatur pro condemnato *Bald. in l.factum. C. famil.ercifcund. Socin.conf.*24.*n.*48.*lib.*1. † Cum 43 etiam esset probandum extare bona mobilia per eum, qui dicit executionem non legitimè factam *Natt. conf.* 344. *n.* 3. Præsumendum est enim pro Iudice, quod ritè, & rectè executionem 44 commiserit † quasi hoc spectet ad officium suum *l.*2. *C. de offic. ciuil. iudic. Bald. in l.*1. *in fin. C. ne quis in sua cauf. iudic. Alciat. præsumpt.* 9.*n.* 1. *reg.* 3.

Neque est omittendum, quod impugnantes ta-45 lem immissionem defectu subhastationum, † & aliorum, quæ opponuntur non debent audiri, nisi prius soluto pretio *l. eum te fundum. C. de pact. int. emptor. & venditor. l quod si minor. §. restitutio. ff. de minorib. Bald. in l.*1, *post med. C. de rescind. vendit. & in l. vltim. n.* 3. *C. si aduers. fisc. Felin. in c. cum causa. n.* 10. *de re iudic. Abb. conf.* 62. *in fin. vers. postremo dico. lib.* 1. *Corn. conf.* 188. *in fin. lib* 2. *Aym.* 46 *conf.* 7. *n.*14. *Roland. conf.* 59. *n.*7. *lib.*1. † De quo adimplemento non constat in casu nostro, Immo neque de oblatione, cum tamen illa requiratur realiter, & cum effectu, ac meliorамentis, & alijs, de quibus per *Simon. de Pret. conf.*74.*n.*28. *Calcan.conf.*26.*col.fin. Odd.de restit.in integr.q.*47. *art.* 3.*n.*14.

Quoniam in eadem causa Beneuentana executionis instabatur pro mandato contra bona hæreditaria, non obstante exceptione donationis 47 exaduerso allegata, † Ideo cum de illius validitate ageretur, fuit oppositum, quod in ea deficiebat locus loci, cuius omissio operatur, vt præsumendum sit pro falsitate instrumenti, ita vt nullam fidem faciat, & quia aliqui dubitabant de veritate istius opinionis, mandatum fuit, vt cumularentur Doctores, & rationes ad effectum cognoscendi, quæ sententia debeat præualere, Et quidem concludendum est magis veram, & receptam esse opinionem, vt locus loci sit de necessitate apponendus in instrumentis, prout testatur *Bart. in l. de pupillo.* 5. *§. qui nuntiat. n.* 2. *vbi Castr. n.* 3. *Cuman. n.* 3. *Alex. n.* 6. *& ibi Addit. in verb. locus. Zaf. n.*3 *Imol. in fin. Ias. n.*3. *Rom. n.*2. *ff. de nou. oper. nunciat. Alber. in l. optimam n.* 4 *& ibi Bald. n.* 10. *C. de contrah. stipulat. Felin. in c.* 1. *col.* 3. *ad med. vers. idem dicens de loco loci. n.* 6. *& ibi Dec. n.* 9. *Abb. col.* 3. *in princ. & ibi Addit. in verb. locus. & fid. instrum. Io. Andr. in c. abbate fane.* 3. *ante fin. n.* 8. *& ibi Gemin. in §. præfatus. n.* 11. *in fin. Franc. n.* 7. *ad med. & Lapus Abb. ad fin. de re iudic. in* 6. *Speculat. de instrum. edition. §. breuiter. n.* 9. *Io. Andr. ad eundem Speculat. eod. tit. de instrum. edit. §. instrumentum il* 2. *vers. quid si locus. n.* 5. *in verb. de hoc. Aym. conf.* 216. *n.* 2. *post princ. vers item caret loco. Pract. Papiens. in form. production. instrum. in verb. exhibens. n.* 4. *Natt. conf.* 329. *n.*1. *ad med.* vbi de communi *Cagnol. in l.lecta. n.* 65. *ff. si cert. petat. & in l. si librarius.* 9. *in fin. n.* 82. *ff. de reg. iur. Alex. conf.* 57. *n.* 5. *& ibi Addit. in verb. loco. lib.*2. *Asin.* qui de magis communi *de exeeut. §.* 1. *c.* 9. *in fin. fol.* 5. *Auffr. ad decis. Capell. Tholos.* 492. *post med. Bald. conf.* 55. *anno domini. n.* 1. *col.* 1. *ad med. lib.* 2. quem sequitur *Meleb. Palaez. de maiorat. p.*1. *q.*62. *n.*11. *in fin. tom.* 10. *p.* 1. *fol.* 403. *Put. decis.* 336. *in fin. lib.* 1. *Franc. super data sexti. n.* 3. *ad med. Castr. conf.* 420. *viso,* 48 *& examinato. col.*1. *ante med. lib.*2. † vbi quod hoc requiritur tam de iure, quàm de consuetudine, ita vt neque sit consideranda in hoc consuetudo notarij, si solitus esset solùm apponere locum generalem absque loco particulari ipsius loci, cum non sit in eius arbitrio omittere ea, quæ de iure, & consuetudine requiruntur *Bertrand. conf.* 230. *n.* 1. *in fin. lib.* 2. *p.* 1. *& conf.* 275. *n.* 14. *lib.* 3. *p.* 1. *Vitalin. in prohem. clem. col. fin. n.* 14. *& in clem.* 1. *§. nos itaque. n.* 17. *&* 18. *de iur. iurand.* vbi de communi *Ruin. conf.* 134. *in princ. lib.* 3. *& conf.* 154. *n.* 3. *lib.* 3. vbi etiam de communi *Rot. decis.* 5. *de fid. instrum. in antiq. & decis. diuers.* 1156. *n.* 2. *p.* 3. *lib.*3. *Cas. de Graff. decis.* 45. *alias vnica. n.* 9. *de dol. & contumac. Socin. Iun. conf.* 127. *n.* 5. *lib.* 3. *Menoch. conf.* 288. *n.* 2. *lib.* 3. vbi quod expressio om-49 nium istorum locorum est de essentia, † & forma instrumenti *Idem Menoch. præsumpt.* 84. *n.* 2. *lib.* 2. *Franc. Marc. decis.* 1182. *n.* 18. *p.* 1 *Bertazol. clausul.* 2. *glos.* 1. *n.* 2. *Caputaq. decis.* 98. *p.* 2. *Io. Faber in §. item verborum. n.* 3. *instit. de inutilib. stipulat. Gonzal. ad reg.* 8. *cancellar. glos.* 62. *n.* 4. *Ang. in auth. vt præponat. nom. imperat. in princ. & ibi Add. in verb. ponit. Ceph. conf.* 622. *n.* 15. *&* 16. *lib.*5. *Lanfranc. de Orian. in c. quoniam contra. tit. de instrum. product n.*454. *vers. quod si dictum. & ibi Add. in verb. de speciali. de probat. tom.* 3. *fol.* 263. *Io de Graff. in tract. de substantialibus procurat. in* 5. *requisit. n.* 1. *tom* 3. *p.* 1. *fol.* 367. *Bertazol. consil. crim.* 91. *n.* 30. *lib.* 1. *Alciat. conf.* 190. *aliàs est conf.* 4. *n.* 4. *lib.* 4. *tom.* 1. *Io. de Plat. in l generali. col.* 2. *ante fin. vers. deinde ponitur locus. & ibi Luc. de Penn. col.*4.*ad med. C. de tabular. lib.* 10. *Carpan. ad constit. Mediol. c.* 332. *n.* 18. *Mar.* 50 *Mantua conf.* 71. *n.*7. *Mascard.* † qui omnes ita tenere testatur *conclus.*4. *n.* 24. *ad med. Barzius* qui etiam dicit esse receptissimam sententiam *decis. Bononien.* 39. *n.* 50. *&* 52. *dixi decis. Marcb.* 28. *n.*2.

stantibus prædictis non possit dici minores fuisse indefensos *l. iusiurandum. 34. §. pupillo non defertur. in fin. ff. de iur. iur.* & sic non intrat decisio *Crescent. 9. de sent. & re iudicat.* Licèt 28 etiam satis fuisset citare minorem, † cum simus in adulto reo conuento, quasi in optione agentis sit quem velit citare, quidquid aliud sit in pupillo *Alex. in l. si ex legati. in fin. n. 8. ff. de verb. obligat. Card. in clem. religiosus. col. 5. n. 9. q. 5. in fin. de procurat. Socin. de ætat. q. 20. sub n. 43. & art. 20. n. 51. q. 19. in fin. Mandos. de ætat. minor. n. 5. & 9. in fin. Bald. in l. vlt. in princ. C. si propt. public. pensitat. & in l. non eo minus. 14. in fin. & l. vlt. n. 2. C. de procurat. Bart. in l. 1. §. sufficit. vers. quaro qualiter fiat. ff. de administrat. tutor. Dec. cons. 449. visis duobus. col. 3.* 29 *vers. tertio contra executionem. n. 11. & 12.* † Ita vt talis simpliciter citatus intelligatur ad legitimè comparendum *Alex. ad Bart. in l. si minor. in addit. incip. si minor. ad med. vers. & adde. de bon. auctor. iudic. possidend. Mandos. de ætat. minor. q. 10. n. 5. & 9. in fin. & in tract. de commissionib. form. 4. commiss. in verb. ad legitimè comparendum.*

Nec debet attendi prætensus metus, quia non potest ex eo concludi ratificationem fuisse nul-30 lam, † nam præcessit mandatum cum alijs requisitis ad concedendam iustam carcerationem, Vnde valet contractus carcerati etiam ad fauorem illius, ad cuius instantiam detinetur, ita vt non dicatur interuenire aliquis metus *Castr. in l. qui à latronibus. 13. in fin. vers. sed non contrahere. n. 3. ff. de testam. Bart. in l. qui carcerem. n. 1. vers. contra hoc oppono. ff. de eo quod met. caus. Mandos. ad Roman. cons. 316. in verb. iniusto. Alex. cons. 241. in fin. lib. 6. Fulgos. cons. 177. col. 1. vers. cæterum his non obstantibus. Farinac. q. 35. n. 28. & 29.* & ita fertur *Rot. et per Card. Plat. Romana pecuniaria de Ruspolis. 10. May 1589. & coram R. P. D. Pirouano Romana repetitionis indebiti 30.* 31 *Aprilis 1610.* † vbi quod non inualidatur obligatio, quando constat carcerationem esse iustam, & ideo quia ibi apparebat de iniustitia illius, fuit annullata datio in solutum ad effectum se liberandi è carceribus *Menoch. de arbitrar.* 32 *cas. 136. n. 4. Roland. cons. 2. n. 48. lib. 1.* † Quod ampliatur quamuis datio in solutum ob carcerationem iniustam fuisset ratificata, si aderat reseruatio mandati executiui contra carceratum in casu inobedientiæ, quasi tunc duret metus no-33 uæ carcerationis, † de quo idem iudicatur sicut de ipso metu *l. pedius. 4. de incend. ruin. & naufrag. Dec. cons. 218. viso. col. 2. post med. vers. tertio quæritur. & ibi Add. in ver. durante. Ang. in l. qui aliena. §. celsus. ff. de acquir. hæredit. Grat. cons. 38. n. 15. lib. 2. Bart. & alij in l. 2. C. quod met. caus. Mandos. ad regul. 31. q. 89. n. 4. ad med. Imol. in c. causam matrimonij. de offic. de-*34 *legat. Anchar. cons. 299.* † Et in specie dationis in solutum, & illius ratificationis *Rot. coram R. P. D. Pirouano Romana repetitionis indebiti. 30. Aprilis 1610.* Quamuis modò de hoc non esset quærendum, cum super huiusmodi contractu, qui prætenditur per metum factus, pendeat causa indecisa, ideo non dicitur constare de tali iniustitia, donec super ea fue-35 rit iudicatum; † Maximè, quia ratificatio fuit facta cum interuentu Iudicis, ac propinquorum, & aliarum solemnitatum, per quas excluditur omnis metus *Bald. in l. 2. q. 9. C. de rescind. vendit. Ias. in l. transactionem. n. 3. C. de transact. Aym. cons. 114. n. 3. cum alijs latè per Menoch. de præsumpt. q. 128. n. 5. & 6. lib. 3.*

Et licèt prætendatur non adfuisse causam, ob quam 36 debuissent Minores obligari, † Tamen constat in facto de ære alieno patris, pro quo redimendo è carceribus dicitur obligatio cum causa iusta, & laudabili, adeo vt cum agatur de patris defensione, non detur restitutio minori aduersus talem obligationem per ipsum præstitam *Aret. in l. 1. in 2. notab. vbi Salic. Cin. & Castr. C. ne fil. pro patr. Idem Castr. cons. 324. ad fin. lib. 2. Afflict. super constit. regn. rubr. 38. n. 18. lib. 2. Rot. coram Cardin. Ludouisio Bo-*37 *nonien. pecuniaria. 9. Iunij 1603.* † vbi ampliatur idem esse in fideiussione facta per filium pro impediendo, ne pater carceretur, cum eadem ratio militet in hoc casu, non secus ac si pro illo carcerando se obligasset *Riminald. Sen. cons. 77. n. 16. lib. 1. cum alijs adductis per Surd. cons. 367. n. 18. vsque ad 20. lib. 3* dixi *supr. c. 108. n. 43. & 44. p. 1.*

Neque oberit statutum de contractibus Minorum, dum ibi mandatur, quod in eorum obligationibus seruentur omnia, quæ disponuntur in statuto de contractibus mulierum, in quo illæ non possunt fideiubere pro patre in carceribus constituto, Vnde neque hoc poterunt facere minores, cum in hoc æquiparentur mulieribus, vt in d. statuto dicitur. Quia ex rubrica eiusdem statuti apparet, quod ista æquiparatio solùm intelligitur respectu solemnitatum, non autem inhabilitatis personæ quo 38 ad obligationem paternam, † maximè, ne fiat interpretatio statuti contra ius commune, secundum quod filius non prohibetur se pro patre obligare, quamuis aliud sit in filia, quæ iuuatur velleiano, & eius obligatio non subsistit, neque pro patre, & in hoc est conformis d. statuto iuxtà dispositionem *l. si paternam. 8. vbi Castr. ante med. Bart. in princ. Bald. in fin. Cin. n. 2. Petr. de Bellapertic. & Alber. n. 1. C. ad senatusconsult. velleian. cum alijs* 39 *per Franc. decis. 578. n. 24. p. 4.* † Præsertim, quia sic disponendo diceretur per statutum induci illud, quod naturalis ratio abhorret. Vnde ne sequatur hoc absurdum semper intelligetur secundum ius commune *Bald.* in specie obligationis, de qua agimus *cons. 213. occurrit dubium. n. 2. in fin. lib. 2.* quem sequitur *Surd. cons. 367. n. 25. ante fin. vers. præterea vbi deficerent. lib. 3.*

Alia nullitas obijciebatur propter omissam discussionem super bonis mobilibus, quæ prius erat 40 facienda, † antequam executio fieret super

stabi-

stabilibus *Roland.conf.*33.*n.*5.*lib.*1. Sed neque hoc obstat, cum omissio huiusmodi ordinis non reddat executionem nullam, quasi solùm grauatus possit appellare ab illo ordine non seruato,
41 qui non est datus pro forma, † sed tantum ad Iudicis instructionem *Socin. conf.* 158. *n.*26. *lib.*2. *Imol. in l. à diuo pio. §. in venditione. col.* 2. *ad med. de re iudic.* & de veriori, & magis communi opinione testatur *Surd. conf.* 39. *n.* 22.
42 *lib.* 1. † Stante præsertim obligatione camerali, quæ facit, vt non sit seruandus talis ordo, cum omnia bona censeantur constituta in pignus prætorium, ita vt debitor illius occasione habeatur pro condemnato *Bald. in l.factum. C. fa-*
43 *mil.erciscund. Socin.conf.*24.*n.*48.*lib.*1. † Cum etiam esset probandum extare bona mobilia per eum, qui dicit executionem non legitimè factam *Natt. conf.* 344. *n.* 3. Præsumendum est enim pro Iudice, quod ritè, & rectè executionem
44 commiserit † quasi hoc spectet ad officium suum *l.*2. *C. de offic. ciuil. iudic. Bald.in l.*1. *in fin. C. ne quis in sua cauf. iudic. Alciat.præsumpt.* 9.*n.* 1. *reg.* 3.

Neque est omittendum, quod impugnantes ta-
45 lem immissionem defectu subhastationum, † & aliorum, quæ opponuntur non debent audiri, nisi prius soluto pretio *l.cum te fundum. C. de pact. int. emptor. & venditor. l quod si minor. §.restitutio. ff.de minorib. Bald. in l.*1. *post med. C. de rescind. vendit. & in l. vltim. n.* 3. *C. si aduerf. fisc. Felin. in c. cum causa. n.* 10. *de re iudic. Abb. conf.* 62. *in fin. verf. postremo dico. lib.* 1. *Corn. conf.* 188. *in fin. lib* 2. *Aym.*
46 *conf.* 7. *n* 14. *Roland. conf.* 59.*n.*7. *lib.* 1. † De quo adimplemento non constat in casu nostro, Immo neque de oblatione, cum tamen illa requiratur realiter, & cum effectu, ac melioramentis, & alijs, de quibus per *Simon. de Pret. conf.*74.*n.*28. *Calcan.conf.*26.*col.fin. Odd.de restit.in integr.q.*47. *art.*3.*n.*14.

Adde ad decision. Mar. 28.

Quoniam in eadem causa Beneuentana executionis instabatur pro mandato contra bona hæreditaria, non obstante exceptione donationis
47 exaduerso allegata, † Ideo cum de illius validitate ageretur, fuit oppositum, quod in ea deficiebat locus loci, cuius omissio operatur, vt præsumendum sit pro falsitate instrumenti, ita vt nullam fidem faciat, & quia aliqui dubitabant de veritate istius opinionis, mandatum fuit, vt cumularentur Doctores, & rationes ad effectum cognoscendi, quæ sententia debeat præualere, Et quidem concludendum est magis veram, & receptam esse opinionem, vt locus loci sit de necessitate apponendus in instrumentis, prout testatur *Bart. in l. de pupillo.* 5. *§. qui nuntiat. n.* 2. *vbi Castr. n.* 3. *Cuman. n.* 3. *Alex. n.* 6. *& ibi Addit. in verb. locus. Zaf. n.*3 *Imol. in fin. Ias. n.*1. *Rom. n.*2. *ff. de nou. oper. nunciat. Alber. in l. optimam n.* 4 *& ibi Bald. n.* 10. *C. de contrah. stipulat. Felin. in c.* 1. *col.* 3. *ad med. verf. idem dicens de loco loci. n.* 6. *& ibi Dec. n.* 9. *Abb. col.* 3. *in princ. & ibi Addit. in verb. locus. de fid. in-*

strum. Io. Andr. in c. abbate sane. 3. *ante fin. n.* 8. *& ibi Gemin. in §. præfatus. n.* 11. *in fin. Franc. n.* 7. *ad med. & Lapus Abb. ad fin. de re iudic. in* 6. *Speculat. de instrum. edition. §. breuiter. n.* 9. *Io. Andr. ad eundem Speculat. eod. tit. de instrum.edit. §. instrumentum.* il 2. *verf.quid si locus.n.*5. *in verb.de hoc. Aym. conf.* 216. *n.* 2. *post princ. verf item caret loco. Pract. Papienf. in form. production. instrum. in verb. exhibens. n.* 4. *Natt. conf.* 329. *n.*1. *ad med.* vbi de communi *Cagnol. in l.lecta. n.* 65. *ff. si cert. petat. & in l. si librarius.* 9. *in fin. n.* 82. *ff. de reg. iur. Alex. conf.* 57. *n.* 5. *& ibi Addit. in verb. loco. lib.*2. *Asin.* qui de magis communi *de execut. §.* 1. *c.* 9. *in fin. fol.* 5. *Auffr. ad decif. Capell. Tholof.* 492. *post med. Bald conf.* 55. *anno domini. n.* 1. *col.* 1. *ad med. lib.* 2. quem sequitur *Meleb. Palaez. de maiorat. p.*1. *q.*62. *n.*11. *in fin. tom.*10. *p.*1. *fol.* 403. *Put. decif.* 336. *in fin. lib.* 1. *Franc. super data sexti. n.* 3. *ad med. Castr. conf.* 420. *viso,*
48 *& examinato. col.*1. *ante med. lib.*2. † vbi quod hoc requiritur tam de iure, quàm de consuetudine, ita vt neque sit consideranda in hoc consuetudo notarij, si solitus esset solùm apponere locum generalem absque loco particulari ipsius loci, cum non sit in eius arbitrio omittere ea, quæ de iure, & consuetudine requiruntur *Bertrand.conf.* 230. *n.* 1. *in fin. lib.* 2. *p.* 1. *& conf.* 275. *n.* 14. *lib.* 3. *p.* 1. *Vitalin. in probem. clem. col. fin. n.* 14. *& in clem.* 1. *§. nos itaque n.* 17. *&* 18. *de iur. iurand.* vbi de communi *Ruin. conf.* 134. *in princ. lib.* 3. *& conf.* 154. *n.* 3. *lib.* 3. vbi etiam de communi *Rot. decif.* 5. *de fid. instrum. in antiq. & decif. diuerf.* 1156. *n.* 2. *p.* 3. *lib.*3. *Caf. de Graff. decif.* 45. *alias vnica. n.* 9. *de dol. & contumac. Socin. Iun. conf.* 127. *n.* 5. *lib.* 3. *Menoch. conf.* 288. *n.* 2. *lib.* 3. vbi quod expressio om-
49 nium istorum locorum est de essentia, † & forma instrumenti *Idem Menoch. præsumpt.* 84. *n.* 2. *lib.* 2. *Franc. Marc. decif.* 1182. *n.* 18. *p.* 1 *Bertazol. clausul.* 2. *glof.* 1. *n.* 2. *Caputaq. decif.* 98. *p.* 2. *Io. Faber in §. item verborum. n.* 3. *instit. de inutilib. stipulat. Gonzal. ad reg.* 8. *cancellar. glof.* 62. *n.* 4. *Ang. in auth. vt præponat. nom. imperat. in princ. & ibi Add. in verb. ponit. Ceph. conf.* 622. *n.* 15. *&* 16. *lib.*5. *Lanfranc. de Orian. in c. quoniam contra. tit. de instrum. product n.*454. *verf. quod si dictum. & ibi Add. in verb. de speciali. de probat. tom.* 3. *fol.* 263. *Io de Graff. in tract. de substantialibus procurat. in* 5. *requisit. n.* 1. *tom.* 3. *p.* 1. *fol.* 367. *Bertazol. consil. crim.* 91. *n.* 30. *lib.* 1. *Alciat. conf.* 190. *aliàs est conf.* 4. *n.* 4. *lib.* 4. *tom.* 1. *Io. de Plat. in l generali. col.* 2. *ante fin. verf. deinde ponitur locus. & ibi Luc. de Penn. col.*4. *ad med. C. de tabular. lib.* 10. *Carpan. ad constit. Mediol. c.* 332. *n.* 18. *Mar.*
50 *Mantua conf.* 71. *n.*7. *Mascard.* † qui omnes ita tenere testatur *conclus.*4. *n.*24. *ad med. Barzius* qui etiam dicit esse receptissimam sententiam *decif. Bononienf.*39. *n.*50. *&* 52. *dixi decif. Marcb.*

Stephani Gratiani

28. n. 2. Qui omnes Doctores in specie loquuntur in instrumentis, † quidquid sit in alijs dispositionibus, priuilegijs, & similibus *Achil. decis. 6. de probat.* Vel stante consuetudine aliquarum Ciuitatum, in quibus non requiritur quod apponatur locus loci, † vt in Hispania, vel alibi secundum *Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 62. n. 4. Cesar de Graff. decis. 1. de dol. & contumac.*

Neque obstat, quod aliqui contrarium teneant, vt per *Barbat. in rubr. de fid. instrum. n. 121. tom. 4. fol. 20. Angel. de testam. glos. 107. tom. 8. p. 1. fol. 78.* † Quia non est attendenda eorum opinio, cum sit contra communem omnium sententiam, qui indistinctè requirunt locum loci, præsertim quia per talem expressionem magis euitatur falsitas, & habetur certitudo actus gesti, cum alias posset aperiri via multis malitijs † auferendo defensionem parti, quæ vellet impugnare instrumentum *Rot. decis. 6. de consuetud. in antiq. Menoch. cons. 288. n. 2. in fin. lib. 3. Conar. pract. quæst. c. 20. n. 3. vers. quinto necessarium est. Rimin. Iun. cons. 723. n. 87. lib. 6. Bertr. cons. 275. n. 14. lib. 3. p. 1.* Adeò vt ob talem rationem appareat istam opinionem esse etiam veriorem, nedum magis communem, itaut ab ea non sit discedendum, quidquid alij, & numero & auctoritate impares contrarium sequantur.

Maximè quia sumus in Ciuitate populosa, & ampla, quo casu magis requiritur, vt apponatur locus loci, † vt per talem appositionem facilius comprobetur veritas, vel falsitas, & possit volens reprobare instrumentum habere certitudinem producendi suas exceptiones, quæ impedirentur si admitteretur locus tam vagus, & generalis, præsertim in donationibus, in quibus militat maior suspitio *Cæs. de Graff. decis. 45. alias vnic. n. 9. de dol. & contumac. post Bald. in l. contractus. n. 6. vers. interdum est talis actus. C. de fid. instr.* † Cum etiam fuerit probata consuetudo notarij rogati de huiusmodi donatione, qui in alijs instrumentis per eum celebratis semper apposuit locum loci, Vnde cum talis appositio deficiat in instrumento, de quo agimus, benè potest argui aliqua suspitio ob omissionem soliti stili, & consuetudinis *l. si quis donaturus. 28. vbi Glos. in verb. visitatum, ff. de vsufr. Bald. in l. quod si nolit. §. qui assidua. ff. de adil. edict. Bart. in l. nulli. n. 2. C. de numer. & a. Iuar. lib. 10. Menoch. præsumpt. 20. n. 17. lib. 3.*

Accedat quod quidquid sit de prædictis finalis est resolutio Doctorum absque vlla difficultate, & controuersia, † vt quamuis non vitietur instrumentum in totum si non apponatur locus loci, Tamen semper redditur suspectum, ita vt stante oppositione incumbat producenti onus probandi illum locum specialem, in quo fuit factum instrumentum, vt per *Gemin. in c. abbate sanè. 3. §. præfatam n. 11. in fin. & ibi Franc. n. 7. ad med. de sent. & re iudic. in 6. Auffr. ad decis. Capell. Tholos. 492. ad fin. Bertazol. claus. 2. glos. 1. n. 2. Io. Andr. ad Speculat. de instrum. edit. §. instrumentum. it. 2. vers. quid si locus. n. 3. in verb. de hoc. Barz. decis. Bononiens. 19. n. 52.* † Maximè, quia ex serie facti non potest apparere de loco loci, si enim posset aliter de eo constare non vitiaret illius omissio, vt si fieret instrumentum de solutione facta Thesaurario *Alex. ad Bart. in l. 2. in verb. item facit. ad med. de liber. & posthum. Butr. in c. 1. col. 4. in fin. vers. exigitur. n. 11. de fid. instrum.* iuxtà doctrinam *Gul. de Cun.* de qua per *Bald. in l. comparationes. 19. col. 2. in fin. vers. venio ad tertiam quæstionem. n. 8. vbi Add. in verb. dixit. eod. tit.*

Addendum est etiam, quod vltra d. nullitatem omissionis loci, de qua in prætensa donatione, † potest rectè defendi illam non obstare tanquam simulatam, Adsunt enim omnes coniecturæ, quæ de iure considerantur ad huiusmodi simulationem demonstrandam, quibus standum est, quasi ista probatio per coiecturas legales dicatur euidentissima, vt in specie dicit *Castr. cons. 64. in causa mota. col. 2. in fin. vers. item est alia regula. lib. 2. post Glos. in c. si tutor. in verb. ostenderis. in fin. C. qui pet. tutor. per l. & si sesses. de administr. tutor. l. 2. C. de suspect. tutor. Socin. cons. 264. n. 3. lib. 2.* † Ita vt etiam in materia simulationis sufficiant leues coniecturæ *Idem Castr. cons. 109. visa petitione prædicta. col. 2. in princ. vers. tum propter naturam. lib. 2. latissimè Becc. cons. 52. n. 41. vsque ad 47.* † & satis sint duo indicia *Bald. cons. 389. quod dictus contractus. n. 2. lib. 4. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 35. n. 11. Becc.* qui de receptissima opinione testatur *d. cons. 52. n. 47. & 48.* In casu autem de quo agimus adsunt non solum duæ coniecturæ, sed plures, & non leues tantum, sed graues, † Ita vt simul iunctæ magis inducant plenam probationem simulationis *Decian. cons. 20. n. 25. lib. 2.*

Et quidem valida est coniectura, quod donans semper retinuit possessionem bonorum, de quibus agimus vsque ad extremum vitæ spiritum, vt in inuentario, de quo in summario n. 4. † ex qua retentione, & continuatione possessionis lex præsumit donationem simulatam, maximè quando prout in casu nostro, ista exceptio opponitur à tertio puta creditore, seu fisco quamuis etiam adesset constitutum, siue præcarium, per quod licèt possit dici mutata causa possessionis incipiendo possidere ex noua causa, Tamen hoc respectu tertij non habet locum, sed solum respectu contrahentiū *Socin. cons. 264. col. 2. ante med. vers. septimo, & vltimo arguitur. & vers. sed ad præmissa respondeo. lib. 1. post Bart. cons. 65. in princ. lib. 1. & cons. 81. n. 9. eod. lib. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 36. n. 9. & 10. Aret. cons. 159. n. 12. per tex. in l. sicut. §. superuacuum. ff. quib. mod. pign. vel hypothec. soluit. Corn. cons. 203. n. 6. lib. 3.* Ita vt respectu simulationis inducendæ quo ad tertium nō sit tuta defensio, quod propter ignorantiam, negligētiam, aut imperitiam, vel simplicitatem possessio apud donatorem remanserit, † cum simulatio facilius præsumatur, quando agitur de præiudicio tertij *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 36. n. 15. Bald. in d. §. superuacuum. in fin.*

Vlterius

Vlterius donans parum, aut nihil sibi reseruauit ex causa testãdi, cum ex bonis valoris scutorum 9000. reseruauerit solùm scuta vigintiquinque, 65 itaut † ex hoc magis arguatur nullitas, & simulatio donationis *Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta.n.28.de verb. obligat. cum alijs latè ad-* 66 *ductis per Menoch.cons.*184.*n.*3.*&* 4. *lib.*2.† vbi quod saltem reseruatio debet ascendere ad vigesimam partem omnium bonorum donatorum. *Idem Menoch. cons.* 1095. *n.* 13. *lib.* 11. *Card. Mantic.de tacit.lib.*13.*tit.*31.*n.*1.*& tit.*32. *n.*16. *in fin. eod.lib. Rimin.Sen. cons.*514. *n.*5. *lib.* 3. *Purpur.in l.vlt.n.*251.*& ibi Cagnol.n.*242.*C.de pact. Couar. lib.*3.*var.resolut.c.*12.*n.*3.*vers.tertio eadem ratione. Cephal.cons.*485.*n.*133.*lib.*4.

Præterea donatio fuit facta coniunctis personis, 67 quod etiam arguit simulationem † *l. data. in princ. C. de donat. Bald. cons.* 70. *in princ. lib.* 1. *Paris.cons.*143.*n.*22.*lib.*4.*& cons.*53.*n.*18. *in fin. lib.*1. *Socin. cons.*264.*col.*1. *ad fin. vers.tertio arguitur. lib.*2.*Calcan.cons.*26.*n.*27. *Purpur. cons.* 152.*n.*15.*&* 17.*lib.*1. cum alijs, quos latè adducit *Becc.cons.*52.*n.*54.*cum seq.*

Adde, quod donatio fuit facta, non solùm de omnibus bonis præsentibus, & futuris, verùm etiam de iuribus & actionibus, etiam nullo sibi vsufructu reseruato, sed solùm de dictis scutis viginti- 68 quinque occasione testandi, † adeo vt ex hoc magis oriatur suspicio simulationis, cum non sit verisimile, quod quis donando fratribus, ac filijs voluerit se spoliare omnibus bonis, & in paupertatem, ac extremam necessitatem se redigere, & saltem vita sua durante vsumfructum sibi non reseruare pro sua sustentatione *Bart. in l. post contractum.n.*2.*vers. & prima est præsumptio. ff. de donat. & cons.*68.*n.*1.*lib.*1. *Bald. cons.*70. *apparent.in princ.lib.*1. *Affl.decis.*370. *n.*13. *Alex.* 69 *cons.*55.*n.*5. *lib.* 1. † vbi ampliat ad donationem maioris partis bonorum, ne dum omnium *Becc.* qui multis comprobat *cons.*52.*n.* 51. *Honded. cons* 46.*n.*17.*&* 18.*lib.*1.*Ruin.cons.*130.*n.*7.*lib.*1.

Augetur etiam suspicio simulationis, quia donator reseruauit sibi administrationem di[illegible]orum bonorum, quæ respectu filiorum non erat necessaria, & quo ad fratres tamquam maiores quadraginta annorum est insolita, quæ arguit simula- 70 tionem, † cum ex his quæ communiter non fiunt ista præsumptio oriatur *l. etiam. C. de iur. dot. l. matrem. C. de probat.* & in proposito *Honded. cons.*46.*n.*18.*Becc.cons.*52.*n.*77.*post Castr.cons.* 58.*n.*9.*vers suadetur & quarto. lib.*2. *Aym. cons.* 40.*n.*2.*& cons.*6.*n.*23.

Vltimo facit, quod donator reseruauit sibi facultatem reuocandi donationem ex quacumque causa probanda per solum ipsius iuramentum, ex quo plenè elicitur, quod noluerit verè, sed fictè donare, cum faciliter posset talem reuocationem facere suo arbitrio, non se adstringendo dispositioni iuris communis admittentis causas legitimas reuocandi similes donationes, quas noluit donator obseruare, itaut ex hoc magis credatur fuisse confictam donationem, prout etiam ipsemet donans in proœmio eiusdem donationis de- clarauit, dicens illam facere ob facilitatem fide- 71 iubendi, & se pro alijs obligandi, † ex quo proœmio colligitur causa finalis, & intentio disponentis, qui semper censetur illam repetere in subsequentibus *Bart. in l. fin. de hæred. instit. Surd.cons.*210.*n.*28.*lib.*2.

Neque oberit iuramentum, per quod videtur ex- 72 cludi simulatio, † Quia cum non valeat contractus principalis ex supra adductis, censetur etiam sublatum omne accessorium, & iusiurandum dicitur simulatum, sicut ipsa donatio *Ruin.cons.*130.*n.*4.*lib.*1.*Paris.cons.*86.*n.*26.*lib.* 3.*Franc. Marc.decis.*507.*n.*2.*p.*2. *cum alijs per Becc.cons.*52.*n.*107.

Præsertim quia hìc agitur de præiudicio tertij, quo 73 casu iuramentum in cõtractu appositum † etiam quod sit assertorium ei non nocet *Alex.* in specie similis donationis *cons.*55. *n.*7. *lib.*1. *Ruin. cons.* 130.*n.*7.*ante fin.lib.*1. *Paris.cons.*53. *n.*35. *lib.*1. *Tiraq. in l.si vmquam. in præfat. n.*92. *C. de reuoc.donat. Becc cons.*52.*n.*109. vbi etiam *n.*115. 74 quod † neque decretum Iudicis in tali donatione adhibitum operaretur contra tertium, exemplo iuramenti *Ruin.cons.*69.*n.*7. *col.*5. *post med. vers. quarto etiam respondetur. lib.* 1.

Ex quibus patet constare de manifesta simulatione, prout etiam apparet de causa, quæ fuit expressè 75 deducta, & allegata per donantem, † qui in proœmio ipsius donationis, vt dictum est, declarauit se illam facere pro defensione rerum suarum ad effugiendas obligationes, quas pro alijs multum pronus faciebat, itaut ista intentio reparationis, & defensionis bonorum dicatur sufficiens causa ad probandam simulationem absque eo, quod deceptio contra alium, aut fraus non committatur *Aret. in §.*1.*n.*29. *vers.postquam vidimus. & n.*30.*instit.de except. Becc.cons.*52.*n.* 124. *vsque ad* 128.

E P I T O M E.

Vicinus superior quando possit facere molendinum in præiudicium habẽtis molendinum inferius. ¶ Aggeres, & similes munitiones quo casu licitè fiant pro tuendo prædio immutando cursum fluminis publici, & priuati, seu torrẽtis antiqui. ¶ Opus factum animo sibi proficiẽdi an sustineatur si vicinus damnum sentiat. ¶ Parum & nihil quando æquiparentur. ¶ Flumen an sit commune inter habẽtes prædia vicina. ¶ In materia aquarum an attendatur lex, seu pactum, natura, & vetustas.

S V M M A R I V M.

1 *Aqua torrentis an possit auerti in præiudicium vicini. n.*3.

2 *Flumen priuatum inter plures vicinos est commune omnium, qui ibidem prædia habent.*

4 *Vicinus superior potest facere molendinum, & auertere aquam, quæ veniebat per suum fundum in præiudicium habentis molendinum inferius.*

Opus

5 *Opus factum animo sibi proficiendi sustinetur, quamuis in consequentiam vicinus damnum sentiat. Intellige vt n.6.*

7 *Aggeres, aut similes munitiones non sunt facienda pro tuendo prædio immutando cursum fluminis in iniuriam vicini.*

8 *Parum & nihil æquiparantur. Declara vt n.9.*

10 *Torrens semper ita fluens ab immemorabili tempore non potest diuerti pro tuendis agris.*

11 *Non potest immutari opere manu facto quo aliter torrens fluat, quàm natura soleret, & contra facientem datur actio demolitionis.*

12 *Natura loci damnum dantis non attenditur, quamuis præiudicet vicino.*

13 *In materia aquarum consideratur lex, idest pactum, natura, & vetustas.*

CAPVT CCCCLXXX.

DEmolitio operis petita videbatur concedenda, quamuis enim posset dici licuisse 1 auertere aquam torrentis † tamquam simus in flumine priuato, etiam cum damno vicini *l.2.§. item labeo.il 3.ff.de aqu.pluu. arcend. Peregr. de iur. fisc.lib.8. n.52.ad med.* Tamen hoc non procedit quando, prout in casu nostro, tale flumen priuatum est inter plures vicinos, quia tunc est 2 commune omnium illorum, † qui ibidem prædia habent *l.adeo.§ insulam. & §.quod si toto de acquir.rer.domin.l 2.§. præterea. de aqu. plu. arcend. Bart.in tract.tiberiad.col.4. §.flumen. n.3. ad med. Bald.in c.1.§.si quis de manso. col.5.in princ.vers.quædam vero non ratione. n.8. in fin. de controuers.inuestit.*

Qua communione stante nō potest priuatus diuertere aquam in qua ius habet à solito cursu suo 3 in præiudicium † alterius, etiam simile ius habentis, prout præsupponitur factum fuisse *Bald. in l.2.ad fin.C.ad leg.aquil. & in c.cum ecclesia. col.penult. ad med. n.14. de elect. Ias.in l quominus. n.95. ff. de flumin. per tex. in l. præses. & l. manifesta. C.de seruit. & aqua. l. si quis diuturna. ff. si seruit.vendic.Surd.cons.447.n.17.*

Et ideo semper in hac materia attenditur ius, quod aliquis habet in priuato riuo, seu flumine, vt dicit *Bart.in l.1.§.sed & si.n.1.ff.de aq.plu.arcend.* 4 vbi † ex hoc concludit, quod vicinus superior potest facere molendinum, & auertere aquam, quæ veniebat per suum fundum in præiudicium habentis molendinum inferius, quia tunc aufertur lucrum inferiori vicino ex suo priuato riuo. *Idem Bart.in l. proculus, quam legit in l. fluminum. §. item videamus. in fin. ff. de dam. infect. per tex. in l.2. §. merito. ff. ne quid in loc. publ. Glos.in l.si quis ex argentarijs.§.si initium. in verb.rationis.ad med.ff.de edend.*

Neque obstat quod licitum sit opus, quod fit animo 5 sibi proficiendi, non considerato damno, † quod in consequentiam prouenit vicino *l.fluminum. §.fin.de damni.infect. Bald. in l. item lapilli. de rer. diuis.* Quia hoc non procedit, quando torrens, seu riuus esset communis, vt supra dictum est, tunc enim ei nō permittitur huiusmodi opus facere in præiudicium habentis communionem 6 in illo flumine, † cum liceat ædificare in proprio, dummodo nō auertatur à suo cursu solito aqua, in qua priuatus ius habet *Bald.in l.2.in fin.C.ad leg.aquil. Ias.in l.quominus.n.95.ff.de flumin.*

Maximè, quia præsupponitur istud opus, seu ædificium non solùm fuisse factum in ripa aduersarij, sed etiam progredi vlterius, & se extendere intus flumen, quo casu magis debet prohiberi, 7 cum † non liceat aggeres, aut similem munitionem adhibere occasione tuendi suum agrum immutando cursum fluminis, cum oporteat in huiusmodi rebus vtilitatem, & tutelam facientis spectari sine iniuria accolarum *l.1.§.plerumque. & ibi Glos. in verb. sine. ff. ne quid in flumin. publ.per l.2. C.de prec.imper.offer. l.1. §.de eo.in fin. de aqu. plu. arcend. l. quis sit fugitiuus. §. apud.de ædil.edict.l.imperatores. de seruit.rustic. prædior.l.2. §.si quis quid. & § si quis à principe ne quid in loc.publ.*

De iniuria autem accolarum apparet, quia præsupponitur propter istam mutationem cursus aquæ opus esse nouam viam facere per agrum vicinorum, quo stante non obstat, quod ædifi- 8 cium parum se extendat in flumine, † itaut parum & nihil æquiparentur; Quia satis est, quod ex isto paruo progressu consideretur damnum maximum vicini, qui in hoc multum damnificaretur ex via, quæ contingeret fieri in suo prædio. Vltra quod in hoc casu est eadem ratio in modico, quæ in toto, cum tam deuietur aqua ex isto modico, quàm si ex toto fieret ædifi- 9 cium in flumine, † Vnde tunc minimum non habetur pro nihilo, sed consideratur non secus, ac si esset quid magnum *l.senatus. §. marcellus. & ibi Bart.ff.de legat.1. Aret.in l.si seruum. §. prætor ait.col.3. & 4.not.4.ff.de acquir. hæred. Surd. cons.197.n.20. lib.2. Glos. in c. terrulas. in verb. exiguas.12.q.2.*

Accedat, quod sumus in torrente, seu flumine, quod semper ita fluit ab immemorabili tempore, cu- 10 ius initij memoria non extat, quo casu † non debet esse quis nimis curiosus in tuendis rebus suis, vt per hoc alijs iniustè noceat, immo cogetur tollere opus, quod fecit, vt aquam excluderet, quæ exundante palude in agrum eius solebat refluere, quasi tunc iure seruitutis ad hoc teneatur ob spatium tāti tēporis, per quod ita fluit *l.1.§.neratius.& ibi Glos.in verb.tollere.ad med. ff.de aqu.plu.arcend.Castr in l.2.§.itē labeo.il 3.* 11 *ff.eod.tit.Surd.cōs.447.n.19.* † Maximè quia non debet quis opere manufacto aliquid immittere, quo aliter torrens fluat, quā natura soleret, tunc enim si vicino noceat, opus factum est demoliendum, siue comprimendo fecerit redundare cursum aquæ, ex qua refluxione damnum alicui contingat, aut maiorem, & latiorem fecerit aquam, aut citatiorem, seu rapidiorem, & vehementiorem, nam in omnibus istis, & similibus casibus dabitur ista actio, quasi contra cursum naturalem hoc damnum procuretur, quod non debet fieri siue noceat, vel nocere possit iuxta dispositionem *tex. in l. 1. §. hæc autem. vbi Glos.* in

in verb. noceat. & in verb. comprimendo. ff. de aq. plu. arcend. l. 3. §. si vicinus. & ibi Glos. in verb. citatior. & in verb. faciat. ff. eod. tit. 12 †Prout è contra numquam talis actio datur, cum naturaliter torrens ita decurrit, tunc enim non aqua damnum dat, sed natura loci *l. 1. §. sed si vicinus. & §. denique. & §. ijdem aiunt. & §. hac autem actio. in fin. & ibi Glos. in verb. natura. ff. de aq. plu. arc. l. fluminum. §. vitium. de dam. infect.* 13 †& in huiusmodi materia aquarum attenditur lex, id est pactum, natura, & vetustas *l. 2. in princ. de aqua plu. arcend.* Quo cursu naturali stante, & vetustate non dari mutationem aquæ, quamuis opus efficiatur in suo omissis multis latè declarat *Bero. cons. 139. per tot. lib. 3.*

EPITOME.

Confraternitates laicorum, & Hospitalia quando sint loca pia, & possint per Episcopos visitari, quamuis existant in ecclesijs regularium exemptorum, non obstante quacumque consuetudine immemorabili. ¶ Et an gaudeant restitutione in integrum. ¶ Substitutio in euentum, quod puella efficiatur monialis an valeat, vel sit reijcienda conditio tamquam impediens matrimonium. ¶ Mors naturalis grauati an debeat expectari, vt substitutus admittatur, vel sufficiat professio monachi. ¶ Emphyteusis quo casu sit concessa filijs post mortem patris. ¶ Dominium quando acquiratur ex descriptione in libris locorum montium. ¶ Emens aliquid super vita alterius an sibi, & hæredibus suis acquirat. ¶ Casus monachatus quando sit positus per testatorem taxatiuè, seu demonstratiuè, itaut possit comprehendere etiam mortem naturalem, non ciuilem per professionem. ¶ Relictum in minori summa an sit validum tã si puella efficiatur monialis, quàm si nuberet. ¶ Professus quando habeatur pro mortuo. ¶ Emphyteusis pro hæredibus, & successoribus quibuscumque, vel cum clausula quibus dederis, an transeat ad hæredes extraneos, & ad ecclesiam, & ad fiscum perpetuò, & irreuocabiliter; vel possit dominus cogere ad vendendum infra annum. ¶ Et an requiratur declaratio intra biennium, quod reuertatur ad dominum. ¶ Et an hoc tempus currat à die quo monachus moritur, vel quo est professus. ¶ Inuestitura quando recipiat restrictionem.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio facta puellæ in euentum, in quem efficiatur monialis an valeat, vel sit reijcienda conditio tamquam impediens vitam contemplatiuam. n. 29.*

2 *Confraternitas laicorum non dicitur locus pius. Declara vt n. 11. 12. 13. & 14.*

3 *In casibus, in quibus substitutus non excluditur à Monasterio debet expectari mors naturalis grauati, cuius vita durante monasterium capax bonorum habebit bona subiecta restitutioni. n. 5. Intellige vt n. 34.*

4 *Professus quando habeatur pro mortuo.*

6 *Conditio in euentum in quem puella efficiatur monialis est purificata statim per ingressum monasterij, & professionem subsecutam. n. 37.*

7 *Ante professionem non dicitur quis ingressus religionem.*

8 *Substitutus admittitur post conditionem purificatam, quamuis implementum non duret.*

9 *Pia causa substituta quando censeatur exclusa per monasterium. n. 10.*

15 *Episcopus potest visitare hospitalia & confraternitates laicorum, non obstante quacumque consuetudine immemorabili, aut priuilegio. n. 17. quamuis existant in ecclesijs regularium exemptorũ. n. 26. Intellige vt n. 22. 23. 24. & 25.*

16 *Episcopus visitando locum pium censetur illum approbare.*

18 *Hospitalia omnia sunt sub proprietate Ecclesiæ, & cura Episcopi. n. 19.*

20 *Loca pia visitantur per Episcopum ad cognoscendum an sint instituta in bonam causam.*

21 *Episcopus cogit omnem piam causam.*

27 *Restitutio in integrum an competat confraternitatibus laicorum.*

28 *Pater, & extraneus possunt minus relinquere filiæ, si monialis fiat, quã si nubat. n. 30. 31. & 32.*

33 *Nullus à proposito religionis abstinet ex eo, quod non habeat bona, quæ ad monasterium deferat.*

35 *Mors ciuilis per professionẽ non sufficit, si apponatur aliqua cõditio, quæ naturalitatem impertet.*

36 *Relictum simpliciter non facta mentione mortis statim sortitur effectum, cum aliàs loquendo de morte intelligatur de naturali.*

38 *Testator si relinquat hæredi certum quid si monasterium ingrediatur, tunc substitutus statim admittitur exclusò monasterio. n. 39. & 40.*

41 *Interpretatio legalis cessat quando constat de voluntate defuncti.*

42 *Relictum mulieri si non intret in monasterium an perdatur illud ingrediendo. n. 43.*

44 *Casus monachatus quando dicatur positus per testatorem taxatiuè, seu demonstratiuè, itaut possit comprehendere etiam mortem naturalem, non simplicem professionem. n. 44. 45. 46. & 47.*

48 *Emphyteusis quando censeatur concessa filiabus ordine successiuo post mortem patris.*

49 *Emens loca montium super vita alterius sibi acquirit, & suis hæredibus. Declara vt n. 50.*

51 *Dominium est translatum ex sola descriptione in libris montium.*

52 *Substitutio non comprehendit emphyteusim, nisi exprimatur. Idem in bonis non duraturis in hæreditate testatoris post eius mortem, quamuis de eis potuisset disponere. n. 53.*

54 *Emphyteusis concessa pro hæredibus, & successoribus quibuscunque est hæreditaria, & transit ad extraneos.*

55 *In concessione emphyteusis facta pro hæredibus non censetur electa industria personæ.*

56 *Inuestitura non recipit restrictionem in dispositione hominis, secus in legali.*

57 *Clausula pro hæredibus & successoribus quibuscumque æquiparatur clausulæ quibus dederis,*

Clau-

58 *Clausula quibus dederis comprehēdit quoscumque heredes extraneos, & facit concessionem alienabilem etiā irrequisito domino.n.59.& 60.*
61 *Emphyteusis concessa pro haredibus, & successoribus quibuscumque transit ad monasterium. & ad fiscum perpetuò, & irreuocabiliter. n.62. Et quid seruetur de consuetudine. n.67.& 68.*
63 *Fiscus non succedit in bonis non transitorijs ad haredes.*
64 *Feudum, & emphyteusis quod potest transire ad fœminas transit etiam ad Monialem, qua prastabit onera per substitutum.*
65 *Acquisitio ex persona Monachi dicitur legalis, qua non censetur prohibita in monasterium.*
66 *Concedens emphyteusim pro haredibus, & successoribus quibuscumque potest prauidere, quod in ea succedit monasterium, & fiscus, ad quem illa solet transire.*
29 *Dominus directus debet declarare intra biennium an velit, quod emphyteusis remaneat ad Ecclesiam, quod tempus currit à die quo Monachus moritur, non quo est professus.*

CAPVT CCCCLXXXI.

PRo Venerabili Monasterio Monialium videbatur prima facie concludendum, quod illud admittatur ad successionem bonorum, de quibus agimus, exclusa Confraternitate substi-
1 tuta, † Etenim fuit facta substitutio puellæ sub conditione in euentum, in quem efficiatur monialis, quæ cōditio videtur reijcienda tamquam impeditiua vitę contemplatiuę, ideo erit habenda pro non adiecta *Abb.in c.prasentia.n.41.de probat.* cum alijs latè per *Roland. conf.35.n.16. lib.3. Surd.conf.192.n.20.lib.2. Mohedan.decis. 3.de testam.*

Maximè, quia sumus in substitutione facta de Con-
2 fraternitate laicorum, † quæ non dicitur locus pius, neque gaudet priuilegijs Ecclesiarum, quãuis sit erecta auctoritate superiorum *Gabr. conf. 162.n.4. cum seq.lib.1. Balb.de prascription.5.p. 1.part.princ. n.6.fol.395. Rot.diuers. decis.574. n.6.p.1.Io Franc.de Pont.conf.18.n.2.* latè *Menoch.conf. 635.n.5.lib. 7. & de recuper. possess. rem.15.n.30.cum seq.*

Et quatenus etiam concederetur substitutum esse admittendum, Tamen non sufficiet solus ingressus Monasterij vna cum professione subsecu-
3 ta, † cum regulariter etiam in casibus, in quibus substitutus non excluditur à Monasterio, debeat expectari mors naturalis grauati, cuius vita durante Monasterium habebit bona subiecta restitutioni, cum simus in religione capace bonorū, quidquid aliud sit in ea, quæ non est capax, quia statim substitutus admittitur non expectata
4 morte naturali, † quasi tunc talis professus habeatur pro mortuo, & huiusmodi mors operetur omnes effectus mortis naturalis quo ad casum de quo agitur *Bart. in l.cum pater. §.hareditatē.il 1.de legat.2. Imol.in l.ex facto.§.si quis rogatus.il 2.n.23. ad trebell.* & multū notandum dicit *Euerard.in loc. argument. ab aquiparatis.*

5 *n.10.Surd.conf.238.n.4.lib.1.* † Et in iudicando ita seruaui, & esse communem opinionem, & magis receptam testatur *Honded.conf.62. n.37. lib. 1. Roland.conf.97.n.41.lib.2. Alex.conf.13.n.1. & 4. lib. 3. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt.lib.11.tit.7.n.8.*

Hæc videtur multum facere pro Monasterio, prout in eis magna vis fit per Dominos meos, qui in huiusmodi causa scripserunt, quibus ego quoque libenter subscripsissem, & propter illorum auctoritatem, & ob deuotionem qua præfatum Monasterium prosequor; Nihilominus, ne in litibus immoremur, Prędicta non sunt tuta, immo rectius considerando potius concludendum est pro Confraternitate substituta, quàm pro Mo-
6 nasterio, † Etenim clarum est, quod ista conditio in euentum in quem mulier efficiatur monialis, statim per ingressum monasterij, & professionem postea subsecutam dicitur purificata, quidquid aliud sit ante professionem, quasi tunc dicatur improprius ingressus, & non considerabilis, & sine effectu *Imol.in l.1.col.6.in fin.vers.item intelligo quod mors ciuilis. n. 24. de testam. ordinand. & in l.in substitutione. vbi Ias.n.12. de vulgar. & pupill. Bald.in l.si quando. C.de bonis vacantib.lib.10. Riminal.Iun conf.477. n.9.lib. 4. Dec.conf.329. conclusio superius.col.vlt. in princ. lib.4. & in auth.ingressi.n.3.C. de sacrosanct. eccles. Bald.conf.197.omnia pacta.lib.5. & in auth.nisi rogati.n.17. C. ad trebell.*

Quare dicimus, quod quando hæres grauatus, qui ingressus est religionem, decessit ante professionem, atque ita intra annum probationis, tunc substitutus non excluditur à Monasterio, quod
7 non poterit succedere ingresso † quasi ante professionem non dicatur quis religionem ingressus *Ruin.conf.153.n.3.lib.3. Natt.ad Alex.conf.221. n.3. lib.2. Bald. Felin.& alij, de quibus per Odd. de compendios.substitut partic.6.art.vlt.in verb. an legitimi tantum. col.4. in fin. vers. limitatur secundo. Menoch.prasumpt.83.n.73.& 74.lib.4. post Bero.in c. in prasentia. n. 499. de proba-*
8 *tion.* † Stante igitur purificatione conditionis substitutus admittitur, adeo vt sufficiat etiā conditionem fuisse semel impletam, quamuis implementum non duret *l.si quis haredem.C.de institut. & substit.l.haredibus.in princ. ad trebell. l.in substitutione. de vulgar. & pupill. Roland.conf. 56.n.11.lib.3. Surd.conf.157.n.20.lib.2.*

Præsertim quia sumus in pia causa substituta, quod
9 facit vt per Monasterium † illa non censeatur exclusa *§. hoc prasenti. auth. de sanct. episcop. Dec.in auth.qui rem.n.21. in fin. C.de sacrosanct.eccles. Oldrad.conf.119. titius. in fin. Bursat. conf. 199.n.27.lib.2. Cephal.conf.7.n.4.lib.1. Felin.in c.in prasentia.n.29. de probation. Menoch.prasumpt.83.in fin.lib.4. Tiraq.priuil.pia.c.26.& 95.*
10 *Honded.cōf.62.n.52.vsque ad 54.lib.1.* † vbi ampliat quamuis pia causa substituta non sit ita pariter priuilegiata, sicut Monasterium, quidquid contrarium voluerit *Abb. in d.c.in prasentia. n. 26.* Quia eius opinio non approbatur, vt per *Rot. coram Card. Mant. Perusina de Ciccarellis.*

Ian.22.Ianij 1588. Idem Mantic.de cõiect.vltim. voluntat. lib.1. tit.7. n.12. in fin. cum alys per Honded.conf.62.n.54.lib.1.

Neque est dubitandum an Confraternitas, de qua 11 agimus, sit locus pius. † Quia verior est opinio illam esse talem, & ideo debet gaudere priuilegijs locorum piorum tamquam in ea exerceantur opera charitatis,& sit erecta cum auctoritate Ordinarij ad diuinos cultus, & pietatem ibi seruandam, Ita vt legatum tali Confraternitati dicatur relictum ad pios vsus etiam non expresso pio vsu, cum testator illi relinquẽdo videatur voluisse de dictis relictis fieri distributionem in pios vsus iuxta consuetudinem loci, quasi hac intentione ei relinquatur,& videantur tales homines electi à testatore, vt administratores, & errogatores, & sit habitus potius respectus ad hospitalitatem,& ad pauperes,qui debent ex ijs commodum percipere, quàm ad personas hominum d. societatis, qui nihil sunt percepturi, adeo vt etiam de hoc possit cognoscere Episco- 12 pus, † Ita in specie omnia prædicta explicat *Castr.conf.169.aliàs est conf.5. dicendum.n.1.& 2.lib.2. Alex. conf.102.super primo quæsito. n.1. cum seq. lib.7. Bald. in l.id quod pauperibus.24. col.6. ad med. q.21. vers.vel dic. quod verius. n. 34. C.de episcop.& cleric. & in l.si quis ad declinandum.37. §.in omnibus.col.8. post princ.vers. nec tamen est negandum.n.2.in fin.C.eod.tit.Socin.conf.82.in causa vertente.col.13. in fin. vers.* 13 *in contrarium facit.n.34.lib.4.* † Et ab auctoritate supradictorum doctorum cognoscendam esse veritatem istius quæstionis dicit *Tiraq. in tract. piæ cauf. in præfat. col.2. ante med. vers. contrarium.in fin.ibi cuius rei veritas,* Et quidquid alij contrariũ sequantur,ista est magis vera,æquior, 14 & communis opinio, † Maximè quando, prout in casu nostro,istæ Confraternitates habent erectionem auctoritate superioris, ecclesiam, hospitale, celebrationem missarum, & diuinorum officiorum, cum alijs requisitis, de quibus per *Felin.in c.de quarta.de præscript. Caputaq.decis. 318.n.3. lib.1. Ioseph.Ludouic. decis. perusin. 90. n.9.p.2.Fusc.de visitat.lib.2.c.14.n.4.ad fin. Mastrill.decis. 110.n.15.& 16.p.2. Bursat.conf.343. n.12.lib.4.Valas.consultat.105.n.2.& 3.Magon. decis. Lucen. 19.sq.16.*

Stante præsertim decreto Concilij Tridentini *sess. 22. c. 8.* vbi conceditur Episcopis ius visitandi 15 hospitalia, † & Confraternitates laicorum, non obstante quacumque consuetudine etiam immemorabili,priuilegio, aut statuto,Adeo vt,cum auctoritati Episcopi subiciantur, apparent esse loca pia, cum tales non nisi in ecclesiasticis, locisq; pijs, seu aliqua ratione religionis se intromittant, prout in proposito notat *Fusc. de visitat.lib.2.c.14.n.4. in fin. & n.7.& 12. Thesaur.* 16 *for.ecclesiastic. c.29.n.21. & 22.* † Ita vt Episcopus visitando,& nihil prophanum inueniens cẽseatur approbare, cum non sit necessarius consensus illius,quod à principio interuenerit, cum possit ex post facto interuenire *Fusc. de visitat. d.lib.2.c.14.n.5. ad med. post Doct.in c.cum vos. de his quæ fiunt à prælat.sine conf.capit. Bart.in* 17 *l.si quis mihi bona. §.iussu.de acquir.hæred.* † Et quod hospitalia possint visitari per Episcopum vltra Concilium *est tex.in c.1.§.deinde.vbi Gloss. in verb. pia loca. de censib. in 6. Siluest. in verb. hospitalia. n.16. Abb. in c. sopite. 14. n.5. de cen-* 18 *sib.* † Sunt enim omnia hospitalia sub protectione Ecclesiæ. *Idem Abb.in c.cum sit generale. n.3. de for.compet.* Et illa debet Episcopus ordinare ad vsum destinatum, & eorum curam habe- 19 re † *elem.quia contingit. de religios. domib.* siue sint fundata auctoritate Episcopi, siue non, quãdo patronus est mortuus *Federic. de Sen. conf. 111.in princ. Abb.in c.sopite.n.5.de censib. Sum. Anton.p.3. tit.11. c.2.§.2.*

Prout etiam Episcopus visitat Confraternitates tã- 20 quam institutas ad opus pium,† vt videat an tale opus sit pium necne, & an sint institutæ in bonam, vel in malam causam *Archid. in c.si quis.* 21 *distinct.42. Abb.in c.1. in fin. de elect.* † Quemadmodum regulariter Episcopus cogit omnem piam causam *c.significantibus. de offic.deleg.* Intelligendo tamen quæ dicta sunt de visitatione 22 concessa Episcopis per Concilium, † vt procedant dummodo non excludantur alij si habeant hoc ius visitandi,vt censuit *Congreg.Concilij.16. Iulij 1587.* & concordat *tex. in c.nos quidem. de* 23 *testam.* † Et dummodo in fundatione non sit cautum,vt non possint huiusmodi loca visitari ab ordinario, Tunc enim non poterit Ordinarius visitare vigore *d.decreti Concilij. c.8. sess.22.* cum 24 per illud nõ tollantur similes fundationes,† Maximè si illæ fuerint à Sede Apostolica approbatæ, quo casu nullo modo poterit ordinarius se immiscere visitationi,correctioni, & administrationi, nisi in casu negligentiæ administratorum 25 deputatorum ab ipsis testatoribus † iuxta dispositionem *c.tua nobis. de testam.* & ita sæpius fuit resolutum in Sacra Congregatione Concilij. Immò etiam vigore eiusdem Concilij *d.c.8. sess. 22.* potest Episcopus visitare Confraternitates laicorum existentes in Ecclesijs regulariũ exem- 26 ptorum, † prout plures censuit Congregatio *vt in Prax. Archiepiscop. Neapolit. c.21. in princ.* per quam fuit declaratum posse per Episcopos compelli tales administratores ad reddendum computa, & rationes non obstantibus consuetudinibus, & priuilegijs tamquam sublatis *in d. c. 8. sess. 22.*

Vnde etiam huiusmodi Confraternitatibus, quæ opera pia exercent conceditur restitutio in in- 27 tegrum,† tanquam pijs locis,iuxta magis æquã, & receptam opinionem, secundum quam ita iudicatum fuisse testatur *Mastrill.decis.110.n.15. & 16.p.2. post Georg.Cabed. per eum allegatum, decis. 51. n.8. p.1. & Odd.de restit.in integr. q.3. art. 6. n. 45.*

Neque obstat quod sit reijcienda huiusmodi conditio tamquam impediens vitam contemplati- 28 nam, † Quia verius est illam esse validam, cum testator ita disponere possit, vt excludat monasterium, & Ecclesiam à successione sua admisso substituto, quod erit licitum, non solum extraneo,

neo, sed etiam patri in dispositione facta ad fauo-
rem filiæ relinquendo ei plus si nubat, & minùs
si monialis efficiatur, neque enim verisimile
29 est, † quod taliter grauatus retrahat pedem ab
ingressu religionis, ob id quod monasterium non
posset consequi huiusmodi bona, cum etiam
mens testatoris non sit ad hoc ordinata, vt a-
uertat grauatum ab ingressu religionis, sed vt
prospiciat rebus suis, & de eis disponat ad com-
modum eorum, quibus sibi magis visum fuerit
Castr. & Corn. in auth. nisi rogati. C. ad trebell.
Idem Castr. in l. titiæ. si non nupserit. n. 2. de con-
dit. & demonstrat. Dec. cons. 419. n. 2. vers. sed ca-
pio secundum dubium. col. 2. Ias. cons. 43. col. 4. in
fin. vers. non obstat quarto decisio. lib. 3. latè Me-
30 *noch. cons. 169. n. 18. & 20. in fin. lib. 2.* † vbi de
veriori opinione testatur, & de communi obser-
uantia totius Italiæ *Rot. coram Cardin. Ludoui-*
sio Romana dotis 21. Iunij 1602. vbi quod *deci-*
31 *sio 3. Mohed. de testam.* † non approbatur, & ita
iüdicandum latissimè concludit *Thesaur. quæst.*
forens. 60. p. 1. cum alijs per Menoch. præsumpt.
83. n. 1. vsque ad n. 27. lib. 4. Card. Mantic. de
coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 7. n. 4. vbi subdit ri-
32 diculam esse rationem, & indignam, † quæ pro-
feratur ab homine Christiano, & religioni dedi-
to, cum neminem videamus à proposito religio-
nis abstinuisse, ex eo quod non habeat bona, quæ
ad Monasterium deferat, vt notat etiam *Couar.*
lib. 1. var. resolut. c. 19. n. 7. & in c. quamuis. p. 3.
§. 2. n. 4. vers. tertia ratio. de pact. in 6. post Bald.
cons. 407. n. 13. lib. 1. Natt. cons. 282. col. penult.
33 *post med. vers. præterea potest respōderi. n. 14.* † Et
nouissimè hanc opinionem sequendam esse mul-
tis comprobat *Ioseph. Rustic. ad l. cum auus. de*
cōdit. & demonstration. lib. 5. c. 1. n. 39. post Alex.
Trentacinq. de substit. 4. p. c. 7. col. 29. vers. hinc
infertur. fol. 142. n. 24.

Minus obstant quæ dicuntur de morte naturali,
quod illa sit expectanda, cum interim durante
vita monialis, bona spectent ad monasterium, nō
34 ad substitutum; † Quia ista procedunt quoties-
cumque esset apposita aliqua conditio per testa-
torem, quę naturalitatem importaret, tunc enim
non sufficeret mors ciuilis per professionem,
putà si dictum fuerit post mortem, vel si decesse-
35 rit, vel quando similia verba sunt adiecta, † quasi
tunc non satis sit conditionem adimpleri per
verba ciuilia *l. statius florus. §. cornelia felici. de*
iur. fisc. l. cum pater. §. hæreditatem. de legat. 2. l.
ex ea. §. si insulam. de verb. obligat. Alex. cons.
121. viso themate. in princ. n. 1. lib. 2. Imol. in l. 1.
col. 6. ad fin. vers. & si quod supra dixi. n. 24. de
36 *testam. ordin.* † vbi quod quando simpliciter fuit
relictum non facta mentione aliqua mortis tunc
videtur, quod statim voluerit dispositionem suā
sortiri effectum, cum aliàs loquendo de morte
in dubio videatur sensisse de naturali *l. fin. C.*
de his qui. ven. ætat. impetr. Diuersum est in
casu nostro, in quo nulla adest mentio mortis, sed
solum fuit posita conditio per verba, si monialis
37 fuerit, † quę dicitur purificata statim per ingres-
sum Monasterij, & professionem in eo subsecu-
tam *Felin. in c. in præsentia. 8. col. 18. post med.*
vers. nota quod vbi fit mentio. n. 32. & ibi Abb.
n. 44. Bald. n. 15. de probat. cum alijs supra alle-
gatis, & bene declarat *Castr. in l. si quis hæredem.*
7. n. 3. vbi Corn. n. 6. Alex. n. 2. vers. idem videtur
velle. C. de instit. & substit.

Et facit quia quando testator, prout in casu nostro,
reliquit hæredi suo certum quid, si monasterium
38 ingrediatur, † tunc substitutus statim admitti-
tur excluso monasterio, hoc enim casu apparet,
quod fuit cogitatum de monasterio, Vnde po-
tuit illud excludi per testatorem, & cum constet
de eius voluntate, quod nolebat bona sua appli-
care monasterio, præter illa quæ fuerunt relicta
hæredi, si monasterium ingrediatur, æquum est
substitutum admitti, quia tunc lex non supplet
ad fauorem monasterij, sed attenditur specialis
prouisio facta in casu quo hæres monasterium
39 ingrediatur, † Ita in specie *Alex. cons. 121. viso*
themate suprascripto. col. penult. post princ. vers.
posset etiam secundum. n. 13. vsque ad 16. lib. 2.
vbi multis similibus comprobat *Curt. Iun. cons.*
187. n. 33. vbi si testator ordinauit in testamen-
40 to, vt in euentum substitutionis † per eum factæ
certa pars bonorum suorum deputaretur ad cau-
sam piam, tunc apparet de clara mente testato-
ris, quod nolebat alicui monasterio applicare
Castr. in auth. nisi rogati. n. 3. C. ad trebell. vbi
41 quod cessat interpretatio legalis, † quando con-
stat de clara voluntate testatoris, qui cogitauit
de monasterio, & tamen disposuit, vt bona ad
alium transeant, hoc enim casu monasterium ni-
hil habet, & substitutus statim admittitur *Idem*
Castr. in d. auth. nisi rogatus. in fin. n. 6. vbi si re-
42 linquatur mulieri, † si monasterium non ingre-
diatur, & ipsa ingreditur, perdit relictum, quia
non tenetur relinquere, si non vult, neque ista
cōditio est à iure reprobata. Idem voluit *Alciat.*
cons. 53. grauem casus præsentis. lib. 9. tom. 3. aliàs
est cons. 502. n. 3. in fin. Dec. cons. 258. visis his
quæ nouissimè. col. 3. in princ. Aemil. cons. 109.
n. 15. Bero. in c. in præsentia. n. 493. de probat.
43 *Menoch. præsumpt. 83. n. 52. lib. 4.* † Ex quo enim
institutus vocatur ad partem cum prius deberet
totum consequi, si monasterium non ingredere-
tur, clarè percipitur, quod reliquum nō vult per
illum haberi, sed remanere apud substitutum
Ruin. cons. 98. n. 32. col. vlt. in princ. lib. 2.

Neque oberit, quod casus monachatus expressus
44 per testatorem non sit positus taxatiuè, † sed de-
mostratiuè, ita vt possit comprehendere etiam
casum mortis naturalis, non simplicis professio-
nis *Cassad. decis. 1. de testam. Rot. diuers. decis.*
140. n. 5. p. 2. Quia prædicta procedunt in dubio,
tunc enim verba videntur posita potius ad de-
45 monstrandum, quàm ad taxandum, † seu limitan-
dum dispositionem *Bart. in l. centurio. col. 10. in*
princ. n. 31. de vulg. & pupill. Dec. cons. 323. con-
suluit. col. 2. in princ. vers. quarto facit. Bero. cons.
17. n. 16. & 17. lib. 1. Castr. cons. 417. col. 2. post
46 *princ. vers. nec obstat prædictis. lib. 1.* † Aliud est
in casu nostro, in quo clarè testator substituit in
euētum, in quem efficiatur monialis, & cum per
profes-

professionem dicatur effecta talis, vt dictum est, statim códitio euenit, & substitutio habet locum non expectata morte monialis, de qua testator non cogitauit, sed solum de existentia monachatus, de quo cum habeamus specialem & expressam prouisionem, non est supplendũ ad fauorem monasterij respectu mortis naturalis *Alex. conf. 121. n. 13. lib. 2.* Maximè contra alium locum pium † *Honded. conf. 62. n. 54. lib. 1. Rustic. ad l. cum auus. lib. 5. c. 2. n. 51. de condit. & demonstrat. cum alijs supra allegatis.*

47

Quo vero ad bona emphyteotica, clarũ est illa spectare ad monasterium, exclusa confraternitate, cum habeamus expressam stipulationem, quod in defectum generationis Petri primi acquirentis censeatur facta locatio ad vitam ipsius Petri, & ad † vitam filiorum, & filiarum Francisci tam natorum, quàm nasciturorum, ex quibus verbis colligitur esse acquisitum ius filiabus ordine successiuo post mortem Petri, & ad illas emphyteusim spectare post illius obitum *Bart. in l. gallus. §. quidam recte. de liber. & posth. & in l. quod dicitur. de verbor. oblig. Alex. conf. 106. n. 8. lib. 2. & conf. 107. col. 1. ad med. vers. secunda ratio. eod. lib. Surd. conf. 76. n. 4. lib. 1.*

48

Nec aduersatur, quod illa verba ad vitam filiarum Francisci non inducant aliquam iuris acquisitionem ipsis filiabus, sed ad declarandum tempus, quo debeat durare locatio, videlicet non perpetuò, sed ipsis filiabus viuẽtibus, † exemplo ementis loca mõtium, & officia super vita alterius, cui nihil acquiritur, sed hæredibus ementis, ad quos illa transeunt *Rot. diuers. decis. 262. p. 1. & coram Card. Pamphilio. Romana officij scriptori e. 23. Martij. 1583. & 27. Martij. 1591. & in alia Romana officij coram Card. Seraph. 23. Maij. 1584.*

49

Quia prædicta habent locum, quando est facta emptio locorum pro emente, super periculo tamen vitæ alterius, † tunc enim nihil acquiritur nominato respectu dicti periculi vitæ, Aliud quando, prout in casu nostro, est facta emptio ad fauorem nominati, nam tunc censetur ius illi acquisitum, & translatum in eum dominium, nisi specialiter illud reseruetur vnà cum fructibus, vt declarat *Rot. diuers. d. decis. 262. n. 3. in fin. lib. 1. & coram R. P. D. Orano. Romana bonorũ. 1. Februar. 1591. in fin.* † vbi etiam, quod ex sola descriptione in libris montium probatur dominium fuisse translatum, quando nulla fuit facta reseruatio liberè disponendi *iuxta conf. Hieron. de Sannettis inter conf. Socin. 6. col. 2. in princ. vers. tertio facit. n. 8. lib. 4.* ob rationes, quas latius adduxi *supra c. 252. n. 27. cum seq. v. 1.*

50

51

Ex quibus patet, quod substitutio non comprehendit huiusmodi emphyteusim, † quæ generaliter in ea nõ includitur, nisi expressa mẽtio fiat *Bart. in l. iusiurandi. § si liberi. de oper. libert. Surd. decis. 11. n. 3. cũ seq.* Maxime quia substitutio etiam vniuersaliter concepta non debet trahi ad bona, quæ duratura non erant in hæreditate ipsius testatoris † post eius mortem, etiam si de illis disponere potuisset, prout sunt ista, de quibus agimus *Aym. conf. 144. n. 8. & cõs. 19. n. 13. post Bald. conf. 239. col. 1. in fin. lib. 2. Corn. conf. 165. n. 21. lib. 2. Couar. in rub. de testam. p. 3. n. 19. Rot. diuers. decis. 262. in fin. n. 11. p. 1. & coram R. P. D. Marcomontio. Romana scriptoriæ. 5. Iunij. 1609. vers. supposito autem. post Ias. & alios in l. qui potest. C. de legat. Aret. conf. 74. col. penult. in 4. dub.*

52

53

Pro decisione autem vltimi dubij præsupponendum est, quod emphyteusis, de qua agimus, fuit per Ecclesiã concessa pro hæredibus, & successoribus quibuscumque † quod facit illã esse hæreditariam & comprehendere quoscumque heredes etiã extraneos *Felin. in c. in præsentia. 8. col. 14. ad med. n. 26. de probation. Crot. in l. 1. § nunciatio. n. 54. cum seq. de nou. oper. nunc. Socin. Iun. conf. 72. n. 22. lib. 2. Couar. lib. 2. var. resol. c. 17. col. penult. ad fin. vers. quin & si emphyteusis. Becc. conf. 18. n. 2. cum seq.* & de cõmuni omnium opinione, ac consuetudine recepta testatur *Caldas de nominat. emphyt. lib. 2. q. 23. n. 29. Gabr. conf. 76. n. 12. lib. 1. Card. Mantic. de tacit. & ambig. convent. lib. 22. tit. 19. n. 22. Tiraq. de retract. lign. § 1. glos. 7. n. 21.*

54

Cum etiam † in concessione faciente mentionem de hæredibus non censeatur electa industria personæ *Capic. decis. 10. n. 12.*

55

Quæ sine difficultate procedunt quando sumus in dispositione hominis, in qua inuestitura nullam recipit restrictionẽ, † quidquid secus sit in legali *Bald. in c. imperialẽ in princ. n. 19. de prohib. feud. alienat. per federic. & in l. 1. n. 27. in fin. q. 34. ff. de rer. diuis. Alex. in l. si patroni. n. 15. ad trebell. Rip. in l. ex facto. §. si quis ita. n. 16. eod. tit. latè Aym. conf. 236. col. vlt. in princ. Roland. conf. 96. n. 48. lib. 1. Ias. in l. gallus. §. etiam si parente. n. 17. vbi de communi. ff. de liber. & posthum.*

56

Maximè, quia clausula pro hæredibus, & successoribus quibuscũque æquiparatur clausulæ, † & quibus dederis *Roland. conf. 96. n. 34. lib. 1. Rip. in l. quæsitũ. § si quis. n. 5. de priuileg. creditor. Card. Seraph. decis. 559. n. 18.* per quam clausulam quibus dederis includuntur quicumque heredes extranei † *Curt. Iun. conf. 4. n. 4. cum alijs per Caldas de nominat. emphyteus. lib. 2. q. 10. n. 14. & q. 23. n. 30. & 31. eod. lib.* vbi etiam quod per eam fit concessio alienabilis † *Aym. conf. 92. n. 5. in fin. Curt. Iun. conf. 109. n. 11. in fin. & conf. 110. n. 27. Menoch. conf. 61. n. 3. lib. 1. Calcan. conf. 57. n. 11. latè Roland. conf. 55. n. 33. vsque ad 45. lib. 3.* vbi multa de similibus clausulis, † quæ etiam operabuntur facultatem alienandi irrequisito domino & sine eius consensu *Dec. conf. 390. quoniam ex facto. n. 8. Spein. conf. 7. n. 24. lib. 3. Paris. conf. 3. n. 13. & 29. lib. 1. Card. Mantic. de tacit. & ambig. convent. lib. 22. tit. 19. n. 24.*

57

58

59

60

Quibus stantibus concludendum est talem emphyteusim tamquam concessam † pro hæredibus, & successoribus quibuscũque fuisse acquisitã perpetuò, & irreuocabiliter monasterio capaci bonorum *Felin.* qui de cõmuni *in c. in præsentia. 8. n. 48. col. 18. in princ. vers. fallit quarto & vltimo. & ibi Innoc. de probation. post Bald. in c. qua in ecclesiarum. n. 9. col. 3. post princ. vers. hoc verum nisi feudatarius. de constitution. Bart. in auth. ingressi. in 2. lectur. n. 37. C. de sacros. eccles. Bero. cõs. 94. n. 10.*

61

93.n.16.lib.1. *Anchar.conf.165. ad fin. & conf.* 166.vbi respõdet ad *Florian.de S.Petro.* qui contra eum consuluerat in consilio ibi inserto *Idem Anchar.cons.420. n.1. ad med. vers.sed breuiter. Bursatt.cons.69.n.33.in fin.lib.1.Corbul.de caus. priuation.ob mort.ciuil.n.3. benè Alex. cons.* 10. *n.11.lib.5.* Quam opinionem videtur approbare *Rot.coram Card. Lancellott. Mediolanen.bonor.* 16. *Febr.* 1601. vbi quod Congregatio Regularium potuit succedere irreuocabiliter in bonis transitorijs ad quoscumque hæredes extraneos tamquam essent concessa in perpetuum pro successoribus etiã singularibus cum clausula, & quibus dederis ex adductis *in causa Romana domus S.Eustachij coram Card.Lancellot.* 12.*Februar.* 1581.*& Mediolanen.bonor.de Busalara.7.Iunij* 1585.*coram R.P.D.Bubalo.& in alia Mediolanen.bonor.28.Maij* 1594.*coram Card.Arigonio.*

Quare etiam huiusmodi emphyteusis ecclesiastica concessa pro hæredibus, & successoribus quibus-

62 cũque, cũ transeat ad hæredes extraneos,† transibit etiã ad fiscum *Socin.cons.266.n.32.col.16.in princ.vers.quarto hoc idem probatur.& n.33.in fin.lib.2.Card.Mantic.de tacit.& ambig.conuẽt. lib.22. tit.30.n.15.* vbi de communi *Ruin. conf.* 117.*n.16.lib.1.Anchar.cons.165. in fin.cum alijs per Peregr.de iur.fisci.lib.5.tit.1.n.71.fol.238.* vbi quòd perpetuò permanent apud fiscũ cum onere debito directo domino *Aym. conf. 128.col.vlt. vers.primum an in confiscatione. & vers.sed hic aduerte.Corbul.de caus.priuat.ob mort.ciuil.n.6.*

63 *in fin.* † Quidquid aliàs quando ista bona ad extraneos hæredes non transirent; fiscus in eis non succederet *Bart.& alij in l.si finita.§.si de vectigalib.ff.de dam.infect.Bursat.cons.122.n.3.lib.1. Menoch.de recuper.possess.remed.9.n.82.& 83.*

Ideo etiã emphyteusis & feudũ, quod potest transi-

64 re ad fœminas trãsfertur in Monialẽ,† per quam præstabuntur onera feudalia per substitutũ *Specul.de feud.§.quoniã.vers.vigesimoprimo.Isern. in c.1.in princ.de milit.vasall.qui arm.bellic. & in c.1.§.fin.de benefic.fœmin. Felin. in c.in præsentia.n.47.fallent.3.de probat. Curt. de feud. 2. p.3. part princ. q.10.n.26. cum alijs per Alex. cons.10.n.7.& 8.lib.5. Ludouic.Molin.de primogenit.hispanor.lib.1.c.13.n.76.*

Et confert, quia ista acquisitio ex persona Monachi

65 dicitur legalis, † vnde non censebitur prohibita in genus incertum personarum, quale est monasterium *Glos.in l.pater. §.iulius agrippa,de leg.3. Bart.in l.si ita quis. §.ea lege,de verb. oblig. Ias. in l.filiusfamilias. §.diui,de leg.1. Alex. cons.10. n.12. lib.5. post Bald. in c.quæ in ecclesiarum, de constitutionib.*

Neque obstat, quod efficiatur deterior cõditio Ecclesiæ concedẽtis, si emphyteusis perpetuò remaneret ad monasterium propter laudemia, & alia similia, de quibus per *Imol. in c. potuit, col. 9. ad med.vers.sed aduerte.n.25.in glos.in verb.prohibeatur.extr.locat.*

66 † Quia cum fuerit concessa pro hæredibus etiam extraneis poterat concedens scire, & præuidere, quod per talem concessionem veniebat etiam fiscus & monasterium, Vnde sibi imputet, quod non reseruauerit hanc translationem *Corbul.de caus.priuat.ob mort.ciuil.n.8. ad fin.* iuxta doctrinam *Bart in auth. ingressi.in 2. lect.n.37.C.de sacros.eccles.*

Hæc omnia sunt de iure verissima; esset tamen videndum an procedant de consuetudine, cũ multi

67 Doctores attestentur, † quod secundum eam teneatur fiscus, & Ecclesia talem emphyteusim vendere infra annum *Caldas de nominatione. emphyteus.lib.1.q.19.n.7. & per tot.* vbi etiã loquitur tã de emphyteusi Ecclesiæ, quàm priuati; attestando, quod ita de consuetudine seruatur iuxta attestationem *Speculat. de locat. §. nunc aliqua.rubr.de emphyteus.q.117.n.143.& q.154.n.* 182. quod etiam tenet *Alex.cons.120.n.3.& 4. lib.1.post Io.Andr.in c.potuit.vbi Imol.col.9. in fin.n.25.locat. argumento.tex.in c.non iniquitate*

68 *rei.12.q.2.* † Et ita videtur posse intelligi Doctores, dum volunt, quod emphyteusis Ecclesiæ non transeat ad aliam ecclesiam *Bald.cons.197. reuerende pater ad fin.lib.1.Dec.in c.in præsentia. col.20.in fin.n.48.de probation.latissimè Bursatt. cons.199. lib. 2. per tot.* Quia hoc procedet, vt ecclesia non possit acquirere quo ad retinendum pro se, secus verò, vt alteri idoneo vendat *Alex.*

69 *cons.120.n.2. lib.1.* † Ideo intra biennium debet Dominus directus declarare, vtrum velit, quod emphyteusis remaneat ad Ecclesiam *Speculat. de locat §.nunc aliqua. rubr. de emphyteus. q.119. Imol.in c.potuit.n.26.col.10.in princ.locat.* quod tempus curret à die, quo monachus moritur naturaliter, non quo professus est, vt in specie concludit *Felin.in c.in præsentia.8.n.49.ad fin.de probation.*

EPITOME.

Canonicatus Ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ etiã insignis an requirat ordinem sacrum. ¶ Et quid in dimidijs portionibus. ¶ Et an sufficiat prima tõsura, & ætas quatuordecim annorum. ¶ Capitulum quando possit statuere circa curam animarum, & quod Canonici sint saltem in ordine subdiaconatus. ¶ Et an requiratur consensus Episcopi, seu Vicarij, & quo tempore debeat præstari. ¶ Non existens in sacris an possit optare maiorem præbendam, & suam hebdomadam ad effectum conferendi beneficium. ¶ Et quando ei committatur per Capitulũ talis collatio. ¶ Receptio canonici noui an intelligatur saluo tenore litterarum, quamuis aliud disponãt statuta per eum iurata. ¶ Decanus non existens in sacris quando conuocet capitulum, & in eo proponat, ac resolutiones accipiat. ¶ Dispositio *clem. vt hi qui. de ætat.& qualit.* in quibus casibus procedat. ¶ Statutum non repertum in archiuio an liget. ¶ Verba enũciatiua Papæ quando probent. ¶ Decanus habens facultatem substituendi an possit substituere non existentem in sacris. ¶ Confessio an releuet super eo, quod quis non potest disponere. ¶ Consuetudo an valeat vt Canonicus clericus præcedat eos, qui sunt in ordine sacro.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Ordo sacer non requiritur in canonicatu Ecclesiæ collegiata, & stante indigentia etiam Superior debet consentire. n.2.*

3 *Statutum Capituli absque consensu Episcopi non valet, vt quis non recipiatur in Canonicum, qui non sit saltem ordinatus ad subdiaconatum. Amplia vt non conualidetur per consensum superuenientem. n. 4. Itaut neque sufficiat illum præstari per Vicarium.n.5.*

6 *Canonici non possunt statuere super spectantibus ad Superiorem, vt inducere curam animarum, & quod canonicatus habeat sacrũ ordinem.n.7.*

8 *Confessio non releuat, si facta sit super eo, quod quis non potest disponere.*

9 *Canonicus Ecclesiæ cathedralis debet esse in ordine sacro, & ita procedit Conciliũ Tridentinum, quod in Collegiatis non habet locum.n.10.& 11.*

12 *In canonicatibus ecclesiarum collegiatarum insigniũ sufficit prima tõsura, & quod quis attingat decimumquartũ annũ, & idem est in dimidijs portionibus Cathedralis. Intellige vt n. 13.*

14 *Consuetudo valet, vt Canonici clerici antiquiores in gradu præcedant alios Canonicos posteriores constitutos in sacris.*

15 *Cõsuetudo cõformis iuri cõmuni magis attẽditur.*

16 *Verba enũciatiua Papæ in antiquissimis probãt.*

17 *Statutum capituli non repertum in archiuio Ecclesiæ nullam fidem facit.*

18 *Receptio canonici noui, qui iurauit obseruare statuta, intelligitur saluo tenore litterarum, ob quas recipitur, itaut si in eis contineatur, vt non debeat ordinari, non possit cogi ordines suscipere, quamuis statuta per eum iurata aliud disponant. Declara vt n.19.*

20 *Canonici, qui non sunt in sacris, non habent vocem, nec votum in capitulo, poterunt tamen optãre maiorem præbendam. n.21.*

22 *Actus optandi competit ex præbenda, non ex voce capituli.*

23 *Dispositio* clem. vt hi qui. de ætat. & qualitat. *& Concilium non procedit in illis, quæ fiunt extra capitulum.*

24 *Collatio si spectat ad hebdomadarium per turnum, Canonicus etiam non constitutus in sacris habet suam hebdomadam, & potest conferre.*

25 *Capitulum potest committere collationem, & nominationem beneficij ad illud pertinentis Canonico qui non est in sacris.*

26 *Decanus, seu alius ad quem spectat conuocare capitulum, & in eo proponere potest hoc facere, quamuis non sit in sacris.*

27 *Decanus habens facultatem constituendi Vicedecanũ potest substituere illũ, qui non sit in sacris ad conuocandum, præsidendũ, ac resoluendum.*

CAPVT CCCCLXXXII.

Canonicatus in ecclesia collegiata nõ requirit ordinem sacrum, sed solum clericalẽ ordinem † *Abb. in c.2.col.2. in fin.vers.nota ibi per ecclesiasticos.n.3. Anchar.n.3. Butr.n.7. Innoc.in princ. Io. And. ante fin. in verb. ecclesiasticos. Imol. n.3. Anan.n.5. Host. in fin. de instit. Boer. decis. 171. in princ. Mandos. cons. 20. n.1.* Et ideo etiam si † indigentia Ecclesiæ aliud suaderet, Tamen Superioris dispositio requireretur *Abb. in d. c. 2. n.5. de institut.* (marg. 1, 2)

Quo stante non sunt cogendi Domini Canonici ad suscipiendos ordines sacros, Immo sunt manutenendi in huiusmodi antiqua possessione, non obstante decreto, vel statuto, quod ex aduerso allegatur, † vt nullus possit recipi in Canonicum, nisi saltẽ sit constitutus in ordine subdiaconatus, cum d. decretum non subsistat tamquam per solũ Capitulum nõ possit aliquid fieri sine consensu Episcopi super statu Ecclesiæ *Archid. in c. catholica. 11. distinct. n.1. Felin. in c. cum omnes. n.9. vbi Abb. & alij cõmuniter. de constitut. Anchar. in c. 1. n.99. eod. tit. Abb. in c. requisiuisti. 15. n.10. de testam. post Glos. in c. constitutionẽ. de verb. signif. in 6. Innoc. in c. cũ consuetudinis. 9. in fin. de consuet.* (marg. 3)

Quæ adeo vera sunt, vt neq; sufficiat consensũ Episcopi superuenisse, cũ talis auctoritas in ipso actu requiratur, † quasi sit indiuiduũ omne, quod requiritur ad solemnitatẽ *Bald.* in specie *in c.1. col. 1. ante med. in verb. ratũ. n.1. de alienat. feud. pater. Aldobr. cons. 103. n.18. Dec. in d. c. cum omnes. in 2. lect. col. 3. ante med. vers. & an tali casu. n.3. & ibi Felin. n.9. ad med. de constitut. post Io. de Monte Murlo. & Gemin. in c. susceptum. n.6. in princ. de rescript. in 6. Butr. in c. cũ consuetudinis. 9. n.14. col.2. post med. vers. quandoque. de cõsuet. iuxta l. obligari. §. tutor. de auctoritat. tutor. Glos. in c.1. de reb. eccles. non alien. in 6. Alex. & alij in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acq. hæred.* (marg. 4)

Nec etiã in tali casu, in quo auctoritas Episcopi requiritur, Vicarij cõsensus sufficeret, si nõ haberet speciale mandatũ † *Feder. cons. 264. si canonici. in princ. vers. item auctoritas. Rom. sing. 700. ex longeua. in fin. & ibi Add. in fin. Felin in c. cum omnes. n.19. ad med. vers. nec sufficit auctoritas. de constit. & in c. cum accessissent. n. 15. eod. tit.* vbi etiam adducit *Lap. alleg. vlt. in princ. & Dominic. in c. fin. n.6. de offic. vicar. in 6. & Io. de Deo q. 11. lib. 2. cũ alijs per Sbrozz. de offic. vicar. episc.* vbi de communi *q.199. lib. 2. & q.31. n.4. eod. lib.* (marg. 5)

Et facit, quia non est in potestate Canonicorum statuere circa ea, quæ ad Superiorem pertinent, prout † tollere, vel inducere curam animarum cum hoc Episcopo reseruetur *Cardin. in clem. 1. q.21. vers. ego autem tenui. n.20. ad fin. de offic. vicar. Imol. in c. de multa. col. 12. ante fin. vers. si autem de iure non esset curata. n.35. in fin. de præbend.* Quemadmodum neque statuere super residentia *Butr. in c. constitutus. n.15. de rescript. Aldobrand. cons. 103. n. 18.* † Sicut neque in facultate Capituli est facere, quod Canonicatus habeat annexum sacrum ordinem, necne, vt est casus noster, & in specie dicit *Mandos. cons. 20. col.5. ad med. vers. accedit. n.11.* vbi amplius concludit, quod quamuis omnes Canonici clare, & expresse faterentur huiusmodi canonicatus habere annexum ordinem sacrum, non per hoc Ecclesiæ præiudicium fieret, neque canonicatibus, (marg. 6, 7)

9 nec capitulo, † cum talis confessio non sit considerabilis tamquam facta super eo, de quo quis non potest disponere *Bart. in l. si forte. n. 4. de castrens. peeul. Paris.* qui de communi *cons. 62. n. 7. lib. 1. Rot. decis. 44. n. 1. de testib. in antiq. Bisignet. decis. 2. col. 2. de lit. contestat.*

Nec obstat *Concil. Trid. sess. 24. c. 12. vers. in omni-* 10 *bus*. Quia loquitur expresse † de obtinentibus canonicatus in Ecclesijs Cathedralibus, non autem in Collegiatis, Quare ad illas non debet extendi, cum non sint ita priuilegiatæ, & multum inter se differant, vt per *Doct. in c. statutum. §. sancimus. de rescript. in 6.* & in terminis ita 11 concludit *Mandos. cons. 20. n. 3. & 4.* † Cum circa Canonicatus in Collegiatis nihil fuerit per sacrum Concilium immutatum, iuxta declarationem *Sanctiss. Gregorij XIII. & sacræ Congregationis eiusdem Concilij*, de qua per *Francisc. Leonium in thesaur. for. ecclesiast. p. 2. c. 18. n. 11. & 12. Garzias de benefic. p. 7. c. 4. n. 37. vsque ad n. 41. fol. 48.* † Vnde non erit recedendum à dicta dispositione iuris communis, secundum quod in canonicatibus Ecclesiæ Collegiatæ non requiritur ordo sacer *Abb. in c. 2. de institut. cum alijs supra allegatis*. Prout etiam in canonicatibus earumdem ecclesiarum, etiam insignium 12 sufficeret † prima tonsura, & quod quis attingat decimumquartum annum, sicut in alijs beneficijs, & idem est in dimidijs portionibus Ecclesiæ cathedralis, vt latè per *Gonzal. ad reg. 8. glos. 5. in princ. n. 92. vsque ad 98.* vbi adducit resolutiones Congregationis *Garz. de benefic.* 13 *p. 7. c. 4. n. 38. vsque ad 41.* † Dummodo in fundatione, statuto, vel consuetudine legitimè introducta non esset dispositum contrarium, quod talis dimidius portionarius debeat habere ætatem viginti annorum completam, nam tunc ita esset seruandum *Gonzal. d. glos. 5. n. 97.*

Accedat, quod vltra ius commune adest etiam consuetudo per spatium quadraginta annorum, 14 & amplius, † secundum quam Canonici clerici antiquiores in gradu præcedunt alios Canonicos posteriores in sacris ordinibus constitutos, tam in choro, quàm in processionibus, & in omnibus alijs locis, vt declarauit *Sacra Congregatio Rituum. 12. Decembris.* 1606. vt in decreto exhibito in actis, ex quo euidenter apparet semper adfuisse aliquos Canonicos clericos, qui non erant in sacris ordinibus constitu- 15 ti, & tamquam tales fuerunt admissi, † Vnde huic consuetudini standum est, cum præsertim sit conformis iuri communi, quod in huiusmodi canonicatibus ordinem sacrum non requirit *Butr. in d. c. 2. de instit.*

Immo Canonici clerici sunt in ista quasi possessione ab immemorabili tempore citra, vt apparet ex Bulla fœlicis recordationis *Innocen. Papa IV. super reductione Canonicorum.* in qua illi appel- 16 lantur Clerici per Summum Pontificem, † Ita vt ista verba assertiua Papæ in antiquissimis probent *Butr. in c. fin. de success. ab intest. Alex. cons. 6. n. 6. lib. 1. Socin. Iun. cons. 65. n. 7. lib. 1. Aym. de antiq. tempor. p. 1. in princ. n. 8. Gemin. in c. si papa. col. 1. de priuil. in 6. Dec. cons. 146. pro tenui. col. penult. in princ. vers. quinto prædicta conclusio. & cons. 152. in causa exemptionis. col. penult. ad med. vers. & prædicta maximè. n. 2. in fin. per tex. in clem. 1. de probat. Bald. Salic. & alij in l. cum antiquis. C. de iur. deliber.*

Vlterius non est omittendum, quod statutum, de quo agimus, requirens ordines sacros nullam 17 fidem facit † tamquam repertum in ædibus alienis, neque repositum in Archiuio Ecclesiæ, prout requiritur, vt probationem faciat, cum etiam non habeat alia requisita ad effectum, vt similes scripturæ sint authenticæ, vt per *Aym. de antiq. tempor. p. 1. vers. quarto limitatur. n. 1. cum seq. post Bald. in l. exemplo. C. de probat. Dec. in c. cum causam. col. 3. eod. tit.*

Quibus addendũ est, quod receptio facta de Cano- 18 nico nouo, qui iurauit seruare statuta † debet intelligi saluo tenore litterarum, propter quas recipitur, Vnde si in eis continetur, quod non teneatur ordinari, non tenebitur etiam si statuta per eum iurata aliud velint, quia tam ipse prouisus, quàm illum recipientes intelliguntur se limitasse secundum litteras *Felin. in c. cum venerabilis. 6. col. 8. post med. n. 24. de except.* Dummodo tamen tempore, quo iurauit non fuerint lecta, aut specificata statuta, seu consuetudines, 19 stante enim † ista specificatione videtur iurans renunciasse gratiæ, & per iusiurandum fuit factum validum statutum, quod eius respectu erat inualidum, cum aliud esset si fuerit iuratum in genere absque eo, quod sint specificè lecta dicta statuta, nam hoc casu non censeretur renunciasse gratiæ ita distinguit *Io. Andr. in c. inspicimus. n. 7. vers. hanc partem. de reg. iur. in 6.*

Obseruandum est etiam, quod isti Canonici, qui non sunt in sacris, non habebunt vocem, nec vo- 20 tum in Capitulo † *Imol. in c. 2. n. 4. de instit. iuxta clem. vt hi, qui. de ætat. & qualit.* Quidquid contrarium teneat *Cin. in l. licet. C. de testam. milit.* & voluit etiam *Conc. Trid. c. 4. sess. 22. de reform.*

21 Poterunt † tamen tales Canonici, quamuis non sint in sacris optare maiorem præbendam, non secus ac si essent in sacris, si statutum, aut consuetudo contraria non obstaret, cũ ille actus optan- 22 di † competat ex canonia & prębenda, non ex voce capituli *Glos. in d. clem. vt hi qui. in verb. capitulo. de ætat. & qualit.* & est communis opinio, vt ibi omnes notant, & testatur *Gonzal. ad reg. 8. cancell. glos. 34. in fin. n. 138. & 139. Garz. de bene-* 23 *fic. p. 3. c. 4. n. 31.* † Et regulare est, vt *d. clem. vt hi qui. & decretum Concilij* non procedat in alijs, quæ fiunt extra Capitulum, vt per *Vitalin. in d. clem. vt hi qui. n. 16. & 17. post Glos. ibid. in* 24 *verb. in capitulo. de ætat. & qualit.* † Vnde in ecclesijs, in quibus collatio spectat ad hebdomadarium per turnum, Canonicus etiam non constitutus in sacris ad effectum conferendi, debet habere suam hebdomadam, & ratione suæ hebdomadæ potest conferre *Rebuff. de nomination. q. 8. n. 6. Rot. coram R. P. D. Gypsio. Romana be-* 25 *neficiatus S. Petri. 26. Aprilis.* 1590. † Et Capitulum potest committere collationem, vel nomina-

minationem beneficij ad illud pertinentis Canonico, qui non sit in sacris, vt *in d. decis. & in eadem causa. 13. May. 1594. coram R. P. D. Gypsio.* vt refert *Garzias de beneficijs. p. 3. c. 4. n. 31.*

Notandum est etiam, quod licet non habeat vocem in Capitulo; qui nõ est constitutus saltẽ in ordine Subdiaconatus, quamuis ab alijs liberè concedatur, nec fuerit in mora illum suscipiendi, vt supra dictum est *ex Concil. c. 4. sess. 25.* Tamen 26 hoc non procedet in Decano, † seu Archidiacono, ad quem spectat conuocare capitulum, & in eo proponere, & resolutiones accipere, calis enim poterit hoc facere, quamuis non sit in sacris, tamquam iste actus sit iurisdictionis, qui competit Archidiacono etiam in sacris non constituto, & ad Decanum non spectat ratione ordinis, sed antiquitatis & superioritatis, vt resoluit *sacra Congregatio Concilij*, de qua *per Garz. de benefic. p. 3. c. 4. n. 26. & 27.* vbi etiam 27 ex hoc concludit, † quon in ecclesijs, in quibus Decanus absens potest constituere Vicedecanum, vt in Eeclesia Segobien. poterit substituere illum, qui non sit in sacris ad conuocandum, præsidendum, ac resoluendum, & est ratio, quia in subrogationibus satis est, quod subrogetur alius, qui sit eiusdem qualitatis cum subrogante *Glos. in l. si eum. §. qui iniuriarum. in verb. danda. post med. ff. si quis cautionib. Bart. in l. 1. C. de mancip. & colon. patri. lib. 11. Ang. in l. stipulationes commodissimum. de verb. obligat. Mandos. reg. 4. q. 8. n. 3* & multa adduxi *in addit. ad decis. Marcb. 157. n. 9. cum seq.*

EPITOME.

STatutum disponens, vt testamentum insinuetur intra sex menses, aliàs sit nullum an èxeludat hæredem, vt interim non adeat, & exigat credita hæreditaria, quamuis forsan reduceretur ad nullitatem, si contingat illud non insinuari. ¶ Constitutum quo casu transferat possesionem ciuilem & naturalem. ¶ Et quid si contractus fuerit inutilis. ¶ Donatio semel impugnata per donantẽ an posit amplius insinuari. ¶ Obligatio naturalis an oriatur ad fauorem donatarij ex donatione non insinuata. ¶ Donatio facta coram Iudice an requirat aliam insinuationem. ¶ Et quando sit valida, si non insinuetur, & acquirat aliquod ius donatario, itaut posit capere possesionem rei donatæ pendentẽ lite super insinuatione. ¶ Donatarius an prohibeatur insinuare inuito donante. ¶ Recursus an detur ad Iudicem Ecclesiasticum ratione peccati, vel missio in possesionem concedatur, in casu in quo deficit obligatio naturalis. ¶ Precarium, & pignus rei suæ an consistat. ¶ Iudex an habeat facultatem soluendi debitum solius obligationis naturalis. ¶ Hæres qui debet soluere legata infra certum tempus, alias transferatur institutio in alterum an interim posit facere omnia, quæ hæredi competunt.

SVMMARIVM.

1 *Constitutum transfert possessionem ciuilem, & naturalem. Intellige vt n. 2.*

3 *Constitutum appositum in contractu inutili est pars illius. n. 6.*

4 *Dominium non transfertur ex contractu inualido.*

5 *Precarium, pignus, & conductio rei suæ non potest consistere.*

7 *Possessio non transfertur ex contractu inutili, in quo adest constitutum, sed requiritur corporalis traditio, quæ ex voluntate tradentis potest transferri ex falsa causa, & putatiua. & n. 11. Idem in dominio. n. 8.*

9 *Donatio est inualida ante insinuationem, & illi non potest renunciari, etiam cum iuramento iuxta formam statuti.*

10 *Consensus donantis deficit, si statutum fraudem præsumit.*

11 *Donatio facta coram iudice an requirat aliam insinuationem. n. 12. & 15.*

13 *Dispensatio in vno articulo non porrigitur ad alium.*

14 *Donatio non habetur pro insinuata, si Iudex non intelligeret, aut aperte ei non fuisset exposita.*

16 *Donatio quæ debet insinuari infra sex menses an habeat interim effectum ante insinuationem, vt donatarius possit pendente lite super ea tamquam non insinuata capere possessionem rei donatæ.*

17 *Voluntas donandi non apparet nisi post insinuationem donationis, ob quem defectum reputatur nulla vsque ab initio & imperfecta. n. 18. & 19. & nullum ius acquiritur donatario. n. 24.*

20 *Donatarius non potest insinuare inuito donante. n. 22. & 36.*

21 *Inuitus non deliberat, sed volens.*

23 *Recursus non datur ad Iudicem ecclesiasticum ratione peccati in casu, in quo deficit obligatio naturalis.*

25 *Donans si semel impugnauit donationem, non potest amplius illam insinuare.*

26 *Exceptionem habens non dicitur obligatus.*

27 *Obligatio naturalis non oritur ad fauorem donatarij ex donatione non insinuata.*

28 *Missio in possessionem non datur cessante obligatione naturali.*

29 *Soluens debitum naturale non potest repetere.*

30 *Iudex non habet facultatem soluendi debitum solius obligationis naturalis.*

31 *Statutum mandans, vt testamentum insinuetur intra sex menses, aliàs sit nullum, non excludit, vt hæres non possit interim adire, & exigere credita hæreditaria, quamuis forsan reduceretur ad causam nullitatis. n. 32. 33. & 35.*

34 *Hæres, qui debet soluere legata infra certum tempus, aliàs transferatur institutio in alterum, potest interim agere tamquam hæres, & pro tali est reputandus.*

CAPVT CCCCLXXXIII.

MAnutentio possessionis non est concedenda prætenso donatario, cum numquam fuerit in possessione, neq. ad eius fauoré aliquid operetur constitutũ, 1 † per quod licèt trãsferatur possessio ciuilis & naturalis *Bart. in l. interdum. in princ. ff. de acquir. possess. Surd. cons. 221. n. 34. lib. 2.* Tamen sumus in donatione nulla & inutili, quo casu debet interuenire actus facti, idest realis traditio, 2 † cum iuris tantum, prout est constitutum, precarium, retentio vsusfructus, & alia huiusmodi, non transferant possessionem, quasi talis translatio iuris, & non facti possit ab ipso iure impediri *Castr.* qui loquitur in specie donationis inualidæ *cons. 193. col. penult. in princ. vers. plus videtur quod post donatoris. n. 2. in fin. lib. 2. & cons. 452. ad fin. vers. & per consequens. lib. 1. Bald. cons. 212. punctus talis est. ante med. vers. illud autem quod dici consueuit. lib. 1. Lup. in rubr. de donat. int. vir. & vxor. col. penult. in princ. vers. ex quibus omnibus videtur. n. 6. ad fin. fol. 203.* & est communis opinio, quam sequuntur omnes *in l. 1. §. si vir vxori. vbi Castr. n. 5. Alex. col. 3. Socin. col. 2. vers. secunda conclusio. Ias. col. 3. n. 15. vsque ad 20. ff. de acquir. possess. Rom. in l. quod meo. ad med. & ibi Alex. col. vlt. eod. tit. Idem Alex. cons. 82. n. 11. col. 3. post med. vers. pro hoc facit. lib. 2. Cassan. cons. 7. n. 35. cum alijs per Honded. cons. 23. n. 25. lib. 1.*

Et facit, quia constitutum appositum in contractu inutili est pars 3 † ipsius contractus inutilis, maximè quia etiam vendens, aut donans, vel aliter alienans rem suam, inutiliter remanet dominus vt antea erat, cum ex inutili contractu 4 † non transferatur dominium *l. 3. §. si stipulanti. de donat. int. vir. & vxor.* & per consequens nec eo casu valebit constitutum, aut precarium, 5 † quasi illud rei suæ consistere non possit *l. in rebus. §. 1. de precar.* Prout nec pignus, nec conductio rei suæ *l. si aliquam rem. de acquir. possess. l. qui rem. C. locat. l. ei à quo. de vsucapion. l. neque pignus. de reg. iur.* 6 † & per prædicta ita concludit *Tiraq. de iur. constit. possess. limit. 7. n. 23.*

Præterea quando contractus est causa immediata possessionis, prout est contractus precarij, seu constituti, 7 † tunc si contractus est inutilis, non transfertur ex eo possessio, sed requiritur vera, & corporalis traditio possessionis, quæ ex voluntate tradentis potest transferri etiam ex falsa causa & putatiua *Bald. in l. non dubium. col. 6. in fin. n. 18. vers. vlterius oppono. & col. 7. in princ. vers. similiter dico. & ibi Ias. n. 55. C. de legib.* 8 † vbi loquitur tam in dominio, quàm in possessione *per tex. in l. si quis ante. vers. si quidem nummo vno. vbi Alex. col. 4. ad med. n. 13. de acquir. possess. Idem Alex. in l. 1. §. si vir vxori. col. 2. vers. vnde concludit. & ibi Socin. col. 2. vers. prima conclusio. & Ias. col. 3. vers. præterea notanter dixit. ff. eod. tit. Grat. cons. 90. n. 18. lib. 1. Honded. cons. 23. n. 26. lib. 1.*

Quod autem simus in contractù nullo, non est dubitandum, cum ante insinuationem 9 † donatio sit penitus nulla, iuxta formam statuti, per quod etiam inualidatur iuramentum mandans non posse renunciari insinuationi, itaut iusiurandum præstitum tam in donatione, quàm in renunciatione insinuationis censeatur metu extortum, ac fraudolentum, nec contrarium probari, aut adminiculari possit *Rot. diuers. decis. 125. n. 13. & 14. lib. 1.* iuxta distinctionem, de qua per *Bart. in l. omnes populi. col. 8. n. 24. de iust. & iur. Alex. cons. 151. col. 3. & 4. lib. 7. & cons. 59. lib. 1. & cons. 38. lib. 3. Seraph. priuil. iuram. 73. n. 67. cum seq. & priuil. 61. n. 18. Natt. cons. 174. n. 2. Corn. cons. 6. col. 6. lib. 1. & cons. 27. col. penult. in fin. eod. lib.*

Qua fraude, & metu per statutum præsumpto, deficit consensus donantis, 10 † itaut ex hoc non potuisset transferri possessio etiam si fuisset deuentum ad actualem illius traditionem, quasi tunc non adsit animus transferendi *Honded. cons. 23. n. 27. lib. 1.*

Ex quibus non obstant quæ allegantur ex aduerso de contractu nullo, per quem transfertur possessio, 11 † Quia debent intelligi quando fuit deuẽtum ad actualem, & corporalem traditionem, non per clausulam constituti, & sic immediatè ex ipso inutili contractu, vt est in casu nostro, in quo etiam deficit consensus propter statutum *Honded. d. cons. 23. n. 47. lib. 1.* Itaut neque obstet possessio postea capta per donatariũ, cũ fuerit lite pendente, quæ nó poterat capi ex vulgaribus.

Neque obstat, quod prætensa donatio fuerit celebrata coram Iudice, Quia fuit facta propter aliam solemnitatem, quàm propter insinuationem, quæ de iure requiritur, Cum statutũ mandet, quod non possint fieri tales contractus per mulieres, nisi cum decreto Iudicis, & alijs solemnitatibus ibi contentis, Vnde concludendum est non esse satisfactum insinuationi, quasi iudex fuerit ad tus non propter eam causam, sed aliam, quia tunc præsentia Iudicis non supplet dictam insinuationem *Aret. in l. si tibi pecuniam. in fin. vers. & ad certe. ff. si cert. petat.* vbi quod est singulare, & tamquam tale refert & sequitur etiam *Tiraq. de retract. lignag. glos. 2. §. 36. n. 22. ad med. vers. quibus iuribus fretus. Rimin. Iun. in §. 1. n. 155. vsque ad 159. instit. de donat. Bald. cons. 371. certum est quod filia. n. 5. lib. 3. Boccac. a l constitution. March. vt minor. glos. 5. n. 11. vers. & hæc est communis opinio. fol. 86.* 12 † vbi de statuto requirente decretum Iudicis pro forma contractus, quod non sufficit, cum illud fuerit adhibitum pro confirmatione actus, non pro insinuatione, 13 † vnde decretum, seu dispensatio in vno articulo nnn porrigitur ad alium *Bart. in l. eum propter. de legat. præstand. Afflict. decis. 320. n. 12.* Prout etiam dicimus, quod præsentia Iudicis non æquipollet subscriptioni testium requisitæ per statutum Vrbis in donationibus *Rot. coram Card. Blanchetto. Romana de Caris. 13. Iunij 1584.*

Immo quamuis Iudex adeatur pro insinuatione facienda, Tamen si non intelligeret, 14 † vel apertè hoc ei non fuisset expositum, donatio non intelligetur

getur insinuata realiter, & substantialiter, licèt talis actus diceretur gestus coram Iudice superficialiter *Calcan. conf. 25. col. 11. in princ. vers. vnde cum non interuenerint. n. 27. ante fin. Bald. conf. 371. n. 4. & 5. lib. 3. Tiraquell. leg. connub. 16. gdos. 8. n. 180. vsque ad 183. Canar. de insinuat. q. 10. n. 22.*

Verum est, quod si ille alter actus non requireret 15 factum Iudicis, sed solam præsentiam, † tūc posset dici sufficere, quod donatio sit facta coram Iudice, & non requirat amplius insinuationem, nisi appareat expresse, quod propter aliam solemnitatem fuisset Iudex aditus *Aretin.* qui ita declarat *in l. si tibi pecuniam. in fin. vers. intelligo ff. si cert. petat.*

Omisso igitur isto iudicio manutentionis tāquam non habeat locum ex supra allegatis, fuit aliud dubium propositum quod videbatur negatiuè 16 resoluendum, † quod videlicet Donatio, quæ debet insinuari infra sex menses ex dispositione statuti Vrbis *rubr. 150. lib. 1.* nō habeat effectum interim ante insinuationem, vt donatarius possit circumscripta lite capere possessionem rei donatæ, Etenim antequam donatio insinuetur lex illam habet pro non scripta, & intellecta, & sic nec instrumentum intelligitur celebratum, nec accessisse aliquem consensum donantis, Vnde neque aliqua obligatio naturalis oritur, quasi lex prohibeat, seu resistat tali donationi antequam appareat, quod donator velit permanere in vo- 17 luntate continuandi donationem, † de qua tunc dicetur constare quando interuenit actus insinuationis, Ita in specie concludit *Bald. conf. 167. quidam franciscus. n. 6. col. 2. ad med. vers. & ad idem facit. lib. 5.*

Et hoc est quod voluit *tex. in l. sancimus. 34. post princ. vers. quasi nullo penitus. C. de dona-* 18 *tion.* † vbi ob defectum insinuationis donatio reputatur nulla vsque ab initio, & pro non scripta, & non intellecta *Corn. conf. 71. n. 9. lib. 2. Rimin. Iun. in §. 1. n. 274. instit. de donat.* Vnde non 19 potest dici perfecta † antequam insinuetur, quia ista conditio insinuationis, si conditio dici potest inducitur ab initio, & per legem iniungitur, adeo vt donator inuitus non possit cogi ad insi- 20 nuandum, † cum insinuatio sit inuenta, vt possit donans deliberare, an sibi expediat donationem perficere, sed si donatarius posset inuito donan- 21 te insinuare, † non esset locus deliberationi, cum inuitus non deliberet, sed volens, & in actu voluntario tantum *l. cum antiquioribus. C. de iur.* 22 *deliber.* † & notat in proposito *Rimin. Iun. in §. 1. n. 521. vsque ad 524. instit. de donation. post Aret. conf. 123. in 2. dub. col. 2. ad med. Corn. conf. 71. lib. 2. & conf. 99. lib. 4.*

Vnde etiam lex fingit abesse consensum ob defectum insinuationis, & ideo non habetur recursus ad 23 Iudicem Ecclesiasticum ratione peccati, † quia donans non seruat fidem, cum in hoc casu istud non consideretur, quasi deficiat obligatio naturalis, quæ sola est causa, ob quā possit Episcopus adiri, vt in terminis dicit *Bald. in l. sancimus. n. 2. in fin. C. de donation. per tex. in l. data. C. eod. tit.*

Quare passim donans potest cōtrauenire donatio- 24 ni non insinuatæ, immò etiā illam reuocare, † cū non sit perfecta, antequam insinuetur, & nullum ius fuerit acquisitum donatario *Imol. in l. aquilius. ff. de donat. Alex. ad Bart. in l. modestinus. eod. tit. Aym. conf. 542. n. 4. & conf. 575. n. 2. Surd.* 25 *conf. 361. n. 10.* vbi addit, † quod si donans semel impugnauit donationem non poterit postea pœnitentia ductus illam insinuare *Alex conf. 237. in fin. lib. 6. & ibi Natt. in addit in verb. postquam. n. 4. Marsil. sing. 489. ad med. Aret. conf. 122. Ang. conf. 179. col. fin. vers. si tamen donatio. Boccac. ad consl. March. vt minorum. glos. 5. n. 17.*

Cum igitur nulla obligatio ciuilis, aut naturalis sit acquisita ipsi donatario ante insinuationem, neque donans censeatur dedisse consensum ad fauorem donatarij, vt supra dictum est, non poterit per eum capi aliqua possessio rerum donatarum, cum illa non detur ob causam, cui obstat exceptio, & si fuerit data missius in ea tuendus 26 non est ob illam rationem, † quia non dicitur obligatus, qui exceptionem habet, neque potest dici debitum, cui obstat exceptio *l. vel obligatis. de liber. caus. l. fulcinius. §. idem erit. ff. ex quib. caus. in possession. eat. Rom conf. 454. n. 9. & 10. Alex. in l. si finita. §. iulianus. in fin. de damn. infect. Ruin. conf. 160. n. 26. lib. 2.* & notat in proposito *Menoch. de retinen. possess. remed. 1. n. 37. & 38.*

Quæ magis procedunt in casu, de quo agimus, cum 27 neque naturalis obligatio orta fuerit † ad fauorem donatarij ex ista donatione non insinuata *Bald. in l. sancimus. in fin. C. de donation.* Qua obligatione naturali cessante non datur aliqua iusta missio in possessionem, adeò vt etiam talis 28 missio sit nulla, † & in ea quis tuendus non sit, quamuis adesset obligatio naturalis tātum, Vnde multo minus si non adest neque naturalis, vt in casu nostro *Menoch. de retinend poss. remed. 1.* 29 *n. 19.* † Quamuis enim soluens debitum naturale non possit repetere *l. naturaliter. de condict. indeb.* Tamen non ex hoc conceditur, vt quis possit capere possessionem ob debitum natura- 30 le, † ita vt neque Iudex hoc facere valeat, qui nō habet facultatem soluendi debitum solius obligationis naturalis *Bart in l. 1. § hæc verba. n. 2. ff. ne vis fiat ei. Bald. in rubr. C. de constit. pecun. n. 11. & in l. si per ignorantiam. C. de condi &. indeb.*

Hæc multum faciunt pro huiusmodi opinione, cui tamen videtur obstare auctoritas *Bald. in l. illud. 16. in fin. C. de sacros. eccles.* quem sequitur *Felin. in c. vlt. col. 1. in fin vers. facit quod notat.* 31 *de constitut.* † vbi in specie ponit casum, quod si statutum dicat, vt testamentum insinuetur intra sex menses, aliàs sit nullum, interim poterit cum dicto testamento adiri hæreditas, & agi contra debitores hæreditarios, quia testamentum incipit ab essentia, licet possit ab accidentibus reduci ad causam nullitatis *l. si quis filius. in fin. C. de* 32 *de inoffic. testam.* † Vel annullari ob non solutam gabellam, seu aliam causam accidentalem, quæ à principio non inest *l. iulianus. C. de condict.*

dict. indebit. Bart. in l. 2. ff. de in diem addi-
33 *ction.* † Quemadmodum etiam si ex forma statuti deuoluatur hæreditas in alium, videlicet in sororem mortuo fratre sine liberis ex forma statuti, nam interim frater in plenum est hæres *l. 2. & ibi Glos. ff. si pars hæreditat. petat.*

Vnde etiam dicimus, quod lege cauetur, vt hæres intra annum soluat legata post admonitio-
34 nem, † aliàs quo ad eum non teneat institutio, sed transferatur in alium, nemo tamen diceret interim illum non esse hæredem, nec agere posse, non enim obuiatur ab initio, sed resoluitur ex post facto *l. si quis hac ff. de rei vendic.* Quamuis istud non sit bonum simile, quia ibi illud est per sententiam, in quæstione autem nostra ipso iure, scilicet quia per modum legis in pœnam tollitur contractus ipso iure, Tamen quia tollitur post perfectionem suam, & ex eo quod sequitur contractus est magis resolutio, quàm suspensio, vt in pendentia perfectionis, hoc enim non disponit statutum de eo, quod est in fieri hic contractus ipsum prohibentis, sed ex eo, quod pœna contingit annullat ipsum, Ita omnia prædicta notat *Bald. in l. cum mulier. col. 8. ad med. vers. licèt ergo statutum. ff. solut. matrim.*

Verùm quidquid sit in casu *Bald. in d. l. illud. in fin. C. de sacros. eccles.* concludendum est illum non
35 obstare quæstioni supra firmatæ † quia *Bald.* loquitur, quando hæres tenebatur infra certum tempus insinuare testamentum, donec enim durat terminus, est interim hæres, & potest adire, ac conuenire debitores, & omnia facere, quæ ad hæ-
36 redem pertinent ex superius allegatis, † Aliud est in casu nostro, in quo insinuatio non spectat ad donatarium, qui non potest insinuare inuito donante, ad quem pertinet insinuare, si voluerit perseuerare in voluntate donandi, Quare cum iam declarauerit nolle facere insinuationem donec pendet lis super hoc, non est mittendus donatarius in possessionem, cum nullum ius fuerit ipsi acquisitum ante perfectam donationem, quę perficitur ex insinuatione subsecuta *Surd. consil. 361. n. 10. lib. 3. cum alijs supra adductis.*

EPITOME.

HAbitatio vera an dicatur quando absens habitat per familiam, ita vt statutum loquens de habitatione in ista verificetur. ¶ Dominus volens ædificare an præferatur vicino. ¶ Constitutio iuris congrui cogens ad vendendum domos, quæ non habitantur an procedat si solùm pars habitetur, & in alia adsint inquilini tam gratis, quàm pecunia accepta. ¶ Habitare an dicatur cum familia, qui habet vnum tantum famulum. ¶ Actio an competat non probatis qualitatibus statuti. ¶ Relictum familiæ an sit verificatum si vni solùm detur. ¶ Condecentia habitationis quando sit consideranda ad hoc, vt absens dicatur habuisse animum reuertendi. ¶ Familia tota an possit dici deliquisse, si vnus seruus deliquit.

SVMMARIVM.

1 *Actio non datur si non probentur qualitates à statuto requisitæ. n. 27.*
2 *Constitutio iuris congrui cogens vicinos ad vendendum domos, quæ à proprijs dominis non habitantur an procedat, si solum pars illius habitetur, & in alia adsint inquilini. n. 3. 14. & 15.*
4 *Habitare an dicatur qui non habet familiam, sed tantum vnum famulum. n. 6. 8. 9. 10. & 11.*
5 *Relictum familiæ non verificatur si vni detur. Contrarium. n. 13.*
7 *Familia tota deieciße dicitur, si vnus seruus deijcit.*
12 *Statutum mandans puniri eum, qui aliquem occidit cum familia habet locum, quamuis cum vno famulo occiderit.*
16 *Habitare quis dicitur in loco vbi relinquit familiam, & bona stante animo reuertendi. n. 17. & 20.*
18 *Domicilia plura potest quis habere.*
19 *Officium vicariatus non est perpetuum, sed ad libitum Episcopi.*
21 *Absentia non consideratur in eo, qui remanet in fundo per cognationem, & familiam.*
22 *Statutum loquens de habitatione non extenditur ad impropriam, quam quis retinet per familiam. Contrarium. n. 23. 29. & 30.*
24 *Habitatio vera non ficta dicitur quando absens habitat per familiam.*
25 *Dominus volens ædificare in domo sua præfertur vicino volenti retrahere ad effectum ædificãdi.*
26 *Dominus cogitur vendere vicino si ædificium sit vtile, & necessarium.*
28 *Habitatio condecens dicitur si secundum statum præsentem sit talis quamuis prius non esset: Immò lex non considerat istam condecentiam, sed solum animum reuertendi. n. 32.*
31 *Absens relicta familia tenetur ad munera personalia.*
33 *Habitator dicitur qui portiuncula domus est cõtentus, quamuis spatiosum, & amplum ædificium habeat, reliquum locando.*

CAPVT CCCCLXXXIV.

COnstitutio iuris congrui cogit domos vicinas vendi ei, qui vult ædificare, dummodo à proprijs dominis non habitentur, sed sint solitæ locari, & adsit vtilitas, ac necessitas futuro
1 ædificio, † Vnde cum non probentur huiusmodi qualitates à statuto requisitæ, non datur ex eo aliqua actio *l. 1. §. quod autem ait prætor. ff. ne quid in loc. public. cum alijs per Surd. consil. 130. n. 1. lib. 1.*

Non obstat quod prætenditur fuisse probatam lo-
2 cationem pro maiori parte domus, † Quia ad hunc effectum requiritur, quod tota domus sit solita locari, cum appellatione domus in statutis, seu legibus intelligatur tota domus, quidquid sit in probationibus tam per instrumenta, quàm per testes, in quibus necesse est, vt dicatur

de

de tota domo, quia aliàs intelligetur etiam de parte *Alex.conf.*110.*n.*1.*& 2. lib.*1.*Surd.decis.*263.*n.*11.*& conf.*431.*n.*66.*cum seq.lib.*3.*cum alijs,quos adduxi supra c.*337.*n.*2.*vsq.ad* 18.† Et in specie de domo bene *Zaf. in l. si quis cum totum.*7.*col.penult. ante med. verf.prædictis consequenter.n.*10.*&* 12.*ff.de except.rei iudic.Rebuff. in l.locus.*60.*col.*1. *verf.ex qua licebit.& col.*2.*in princ.verf.idem dicemus.ff.de verb.signification.*

Minus obstat, quod requiratur habitatio cum familia, ita vt non sufficiat quod quis habitauerit 4 cum vno famulo,† seu duobus,prout præsupponitur exaduerso esse in casu nostro,iuxta tex. notabilè *in l.detestatio.*40. *§.familiæ. ff.de verb.significat.* quem in terminis allegat *Roman. conf.*264.*in fin.n.*4.*& ibi Mandof.in verb.requiruntur.post med. verf.secundo quæro. Luc.de Penn. in l.quicumque.* 10.*post princ. verf.& nota quod* 5 *etiã.C.de re militar.lib.*10.*dixi decis.*10.*n.*9.† Vn de relictum familiæ non verificatur,vt vni detur, cum sit verbum collectiuum *Mathesil.de success. ab intest.art.*3.*princ.n.*5.*post med. tom.*8.*p.*1.*fol.* 329.

Quia omisso quod constitutio, de qua agimus non 6 loquitur de habitatione cum familia, † Respondetur illud esse verum secundum vim latini sermonis,secus si inspiciamus iuris rationem,secũdum quam etiam vnus facit familiam, Vnde si 7 vnus seruus deiecit † tota familia deiecisse intelligenda est *l.*1.*§.familia autem.ff.de vi,& vi armat. Card.Thusc.conclus.*7. *in verb.habitatio.n.*16.*tom.* 4. & ita distinguit *Prateius in suo lexicon iuris. in verb.familia deiecit.dixi d.decis.*10. 8 *n.* 9. *&* 10. † & ita quoque in specie statuti loquentis de familia,quod veniat etiam vnus concludit *Bald.in l.iubemus.*6.*§.fin autem.in fin.C. ad trebell.*quem post *Brun.*per eum allegatum sequitur *Rebuff. in d. l.detestatio. §. vnicus seruus. col.*1. *in fin. verf. vnde si data fuerit. ff.de verb.significat.*

Quibus additur illud habere locũ quo ad effectum 9 consequendi ciuilitatem, † non autem quando ageretur de simplici habitatione, tunc enim non requiritur iste concursus plurium personarum ad faciendam familiam, sed sufficit vnus, Ita in puncto declarat *Rimin.Iun. conf.*745. *n.*7. *iuncto.n.*27.*lib.*7. *post Mandof.ad Rom.conf.*264.*in verb.requiruntur.ad med. verf.circa tertium.*

Præterea tunc intelligitur, quod habitatio sit cum 10 pluribus,non autem cum vno,vel duobus,† quãdo quis plures habet in familia, secus autem, si vnum tantum habeat,quia tunc quoque cum familia sua esse censetur,cum nil aliud in familia sit,ne aliàs sequatur absurdum,quod non habẽs nisi solam vxorem, vel vnum famulum,non cen11 seatur habere familiam, † cum immo illa contineat omnes quotquot sunt, Vnde si fuerint centum illos continebit,si tres æquè,si duos illos tãtum, ne aliàs etiam sequatur, quod sit melioris conditionis, vel deterioris nõ habens,nisi vnum 12 in sua familia,si enim diceretur,† quod occidens aliquem cum familia expellatur à ciuitate, & puniatur,si quis occideret cum vno famulo non expelleretur,nec puniretur,quod quam vanum sit, & ridiculum, nemo est qui non videat,Prout etiã 13 si relinquatur Titio,& familiæ, † si non haberet, nisi vnum hoc legatum non consequeretur,quod est contra *tex. in l.vlt.* vbi omnes notant *G. de verb. significat.* & ita omnia prædicta declarat *Rebuff.in l.detestatio.* 40. *§.vnicus seruus. verf. secundus casus. & verf. & sic non est verum. ff. eod. tit.*

Accedat quia non potest dici, quod quis domum suam non inhabitet, quamuis in aliqua parte 14 einsdem domus habeat inquilinos, † etiam pensione recepta, dum enim ipse quoque habitet, nõ erit ei inuidendum, quid enim si tam spatiosæ do mus vsus sit relictus vni, qui portiuncula cõtentus sit,non prohibebitur tamen locare,& hospites, ac clientes, & seruos etiam alienos cum suis recipere, & inquilinos tam gratis, quàm pecunia accepta habere, dummodo etiam ipse incolat, quidquid aliàs ille qui vsum tantum domus habet non possit locare,si nõ habitaret,hoc enim casu quando ipse quoque habitat, habetur ac si totam domum in vsu suo retineret, & habetur pro vsuario, & habitatore, Ita notabiliter concludit *tex.in l.*2.3.*&* 4.*ff.de vsu & habitat.& in l.sed neque.*8. *& in l.diuus.* 23. *§.licet.ff. eod.tit. Bald. in l.cum antiquitas.*13.*n.*2. *verf.oppono illo qui habet.C.de vsufruct.& habitat. Surd.de* 15 *aliment.tit.*4.*q.*4.*n.*15.*&* 16.† Maximè quando, prout in casu nostro, non seorsum habitatur, sed omnes per vnam ianuam, & schalam ingrediuntur, tunc enim magis permittitur habere inquilinos *Card. Mantic. de coniectur. vltim. voluntat.lib.*9.*tit.*4.*n.*8. *Alex.conf.*223.*col.*2.*post med. verf.& si quaratur. n.*4. *lib.*2. *Aret. in §.item is qui. in princ. & in §. sed si cui habitatio.n.*1. *instit. de vsu & habitat.*

Nec facit quod non appareat de habitatione Domini,cum potius constet eum habitasse alibi in ciuitate Prænestina pro Vicario Cardinalis Epi16 scopi,† Quia satis est quod fuerit relicta familia cum suis suppellectilibus in domo, de qua agimus, cum quis dicatur habitare in loco vbi familiam, & bona sua reliquit quasi ista absentia non præiudicet stante animo,& proposito reuertendi, cum non singula momenta habitationem faciant,sed animi residentia *Felin.in c.quoniam.*14.*col.*1.*ad med.verf.dicitur autem.n.*2. *de officio iudic.ordin.Roman.conf.*264.*n.*3. *& ibi Mãdof. in verb.requiruntur,ante med.verf circa secun*17 *dum quæro Gramat. decis.*87 *n.*5. † & quod non requiratur præsentia ad istum effectum est verior opinio,vt per *Bart in l.*1. *§.permittitur.n.*7.*ff.de liber.agnoscend. Rimin.Sen. conf.*220.*n.*6. *lib.*2. *Menoch.conf.*288.*n.*11.*lib.*3. *Anton.Corsett.de potestat.regia.p.*3.*n.*32.*tom.*16.*f.*135.*Card.Tusc. conclus.*7.*n.*5.*in verb. habitatio.tom.*4. *Honded. cõs.*3.*n.*11.*lib.*2. *Tiraq.de retr.lignag.§.*9.*glos.*2. 18 *n.* 26.*ad fin.* † vbi etiam quod non est inconueniens, quod quis plura habeat domicilia, & in diuersis locis æqualiter habitet *Bald. conf.* 234. *col.*2.*post med.n.*2.*lib* 1. *Surd.conf.*313.*n.*72.*lib.*3.*per l.assumptio.§.penult.ff.ad municipal.*Ita vt

citatio

citatio possit fieri in vtraque domo, in qua magis citanti placuerit, de quo tamen *Tiraq. ibid. d. glos. 1. n. 19.*

Maximè cum simus in absentia ratione Vicaria-
19 tus, cuius officium non est perpetuum, † sed ad libitum Episcopi expirat *Glos. in clem. vlt. de procurat. Cardin. in c. vlt. q. 4. de offic. vicar.* Vnde stante ista possibili mutatione benè dominus sibi prouidit retinendo suam solitam familiam in domo sua in Vrbe existente, cum sciret non obstare illi talem absentiam, sed potius dici
20 inhabitare propter animum redeundi, † qui solus sufficit ad retinendam habitationem *Felin. in c. quoniam. n. 2. de offic. ordin. cum alijs supra allegatis*, cum neque hoc casu dicatur quis abesse
21 quasi pars quodammodo corporis sui † per cognationem, & familiam in fundo remaneat *Bald. consil. 234. decretum magnifici. col. 1. ad med. lib. 1.*

Neque oberit quod talis habitatio dicatur ficta,
22 non propria, ad quam non extenditur † statutum de habitatione loquens *Paris. consil. 159. n. 17. lib. 4. cū alijs ex aduerso allegatis.* Quia verius est in huiusmodi statuto talem habitantem cum fami-
23 lia comprehendi, † licèt ipse sit absens *Ang. cons. 270. statuto ciuitatis. ante fin. vers. non enim videtur. Dec. in l. cum filiusfamilias. 18. n. 4. vers. & notandum est. ff. si cert. petat. Bart. super regul. statutorum. col. 12. ad med. vers. statutum est in ciuitate quod omnes habitantes. tom. 2. fol. 160. & in l. 1. §. permittitur. n. 6. & 7. de liber. agnoscend. Rim. Iun. cons. 15. n. 121. lib. 1. Ruin. cons. 18. n. 9. & 10. lib. 5. Bald. cons. 234. decretum ma-*
24 *gnifici. ad fin. vers. item qui per alium. lib. 1.* † vbi quod non est fictio, sed ipsa veritas, quando quis per familiam habitat, cum ad eius commodum habitetur *l. certè. §. procurator. ff. de precar. l. mali agitur. C. de praescript. trig. annor. l. 1. C. si per vim vel alio modo. l. vlt. C. de acquir. possess.*

Neque est omittendum quod dato, & non concesso, quod domus non esset inhabitata, immò solita locari, Tamen non est locus constitutioni, cum dominus se obtulerit paratum velle aedifi-
25 care ad Vrbis ornatum, † ita vt in pari causa sit praeferendus cuicumque vicino, & omnibus alijs idem facere volentibus, neque enim Constitutio expressit hunc casum, quando vellet dominus in propria sua domo aedificare, Vnde meritò remanet in dispositione iuris communis, vt in istis terminis est satis nota decisio *coram R. P. D. Robusterio Romana iuris congrui 5. & 15. Iunij 1579.* quae est inter decisiones *Rota diuersorum 475. p. 1.* quam confirmauit *Rota coram R. P. D. Coccino Romana iuris congrui 5. Iunij 1600.*

Et in hoc erit etiam standum verbis Bullae, quae permittit, vt cogantur domini ad vēdendas domos
26 occasione aedificij, † si illud vtile, & necessarium fuerit, quae necessitas, & vtilitas in casu contrario non consideratur, cum potius illa militet ad fauorem domini propter aedificium magis aptū cum alijs requisitis ad ornatū Vrbis, de quibus in facto, & quamuis ex aduerso praetendatur dictam decisionem non applicari, Tamen cum nulla ratio differentiae afferatur, non video quomodo ab illa sit discedendum, praesertim quia neque applicatur secundum caput eiusdem Bullae, cum non constet, quod in quadruplo aedificium sit excessurum dictam domum, nec militent alia re-
27 quisita constitutionis, † sine quibus non potest quis cogi ad vendendum tamquam non concurrant qualitates à statuto requisitae *Natt. cons. 254. n. 2. cum alijs per Surd. cons. 248. n. 19. lib. 2.*

Nec aduersatur quod talis habitatio relicta non sit condecens pro graduato, cum esset coquina, stabulum, & cantina cum cameris ad tectum, ita vt ex hoc colligatur non adesse animum retinendi habitationem pro persona Domini, Quia praesupponitur dictam coquinam fuisse redactam ad vsum stantiae cum paramentis, seu coramini-
28 bus, & alijs supellectilibus, quae faciunt, † vt sit condecens habitatio etiam pro persona, de qua agimus, cum non attendatur vsus antiquus, sed nouus, praesens, & vltimus status *l. mela. §. sed si alimenta. ff. de alim. & cibar. legat. Felin. in c. eam te. n. 21. ad med. de rescript.*

Et quamuis etiam non adesset habitatio redacta ad vsum camerae, sed remansisset, vt coquina, non ex hoc sequitur, vt non dicatur absens habita-
29 re, † cum sufficiat relictam fuisse familiam, quod arguit animum reuertendi, & retinendi habitationem, cum corpus serui fingatur corpus domini, Vnde dicitur verè possidere, & habitare ille, cui per alium praestatur nudum ministerium, Quamuis enim habitare sit facti, Tamen si corpore alieno, & animo suo quis domum habitet, dicitur verè illam domum habitare, licèt corpo-
30 re dicatur fictam habitationem habere, † Quare cum statutum simpliciter loquatur de habitantibus intelligitur de omni, qui quoquo modo habitat siue per se, siue per alium, quasi quis duobus modis possit habitare, vel corpore suo, vel animo retinendo custodiam domus mediante sua familia, Ita in specie omnia praedicta benè declarat *R uin. cons. 18. n. 9. & 10. lib. 5. post Bart. in l. si is qui pro emptore. col. penult. ff. de vsucapionib.* [illegible]

Ideò ex hoc concluditur, quod talis absens relicta
31 familia propter animum reuertendi, † tenetur etiam ad munera personalia, quasi habeatur pro praesente, cum non sit attendendum an corpore habitet, sed sufficiat suorum praesentia, ex quorum habitatione commodum percipit, & cum sua intersit, vt custodiatur domus propria vnà cum suis bonis, ideo etiam aequum est, vt teneatur ad ista onera personalia, vt in specie resoluit *Rota Auenion. decis. 140. ad fin. n. 5.* Ex his, quae in proposito nostro tradit *Ruin. d. cons. 18. n. 9. lib. 5.*

Quamuis neque deberet attendi, quod quis habitet, vel in coquina, vel in alia camera decentio-
32 ri, † quia lex non considerat istam condecentiā, sed solum animum reuertendi ad effectum continuandi habitationem, quae dicitur continuata propter familiam relictam, quamuis quis iusta causa abfuerit, stante proposito reuertendi, cum talem fingamus praesentem, & continuò habitantem,

rantem, maximè quando solitus est reuerti, prout præsupponitur in casu nostro, quod magis inducit animum non mutandi habitationem, prout in terminis nostris latè concludit *Rimin. Iun. cons. 745. n. 23. vsque ad 29. lib. 7.*

Quare lex habet pro habitatore illum, qui portiun-
33 cula domus est contentus, † quamuis spatiosum, & amplum ædificium habeat, cum sufficiat pro se retinere quidquid iudicabit illi satis esse, reliquas partes locando, & alijs concedendo prout sibi magis expedire videbitur *l. 2. 3. & 4. de vsu, & habitat. cum alijs latè supra adductis vers. accedat quia non potest.*

EPITOME.

DEpositarius, & sequestratarius, ac similes soluentes ad præceptum Iudicis quando liberentur. ¶ Et an requiratur contradictio, & appellatio, ac denunciatio debitori. ¶ Et an Iudex debeat esse competens. ¶ Consensus an inducatur vltra illud, quod de necessitate infertur. ¶ Solutio vnius partis an inducat agnitionem totius debiti.

SVMMARIVM.

1 *Sequestrum non datur, nisi docto de credito.*
2 *Solutio facta metu Iudicis incompetentis non liberat. n. 3. & 4.*
5 *Debitor soluens ad iussum Iudicis absque contradictione non liberatur. n. 6. Contrarium. n. 9. Intellige vt n. 10. 11. & 12. & an sit necessaria appellatio. n. 15.*
7 *Sequestratarius antequam soluat ad mādatum Iudicis debet recusare, ac denunciare debitori, aliàs non erit liberatus. n. 8.*
13 *Excusatio non soluendi, & defensio debet innotescere Iudici.*
14 *Passio aliqua debet esse, antequam soluatur pro debitore, vt illa sit fidei testimonium.*
16 *Consensus non inducitur, nisi pro eo quod de necessitate infertur.*
17 *In vna obligatione omnium annorum si sunt plures præstationes, præsumptio quæ colligitur ex vnica perceptione non trahitur ad alias.*
18 *Solutio vnius partis non inducit agnitionem totius debiti.*

CAPVT CCCCLXXXV.

MAndata non sunt reuocanda, cum fuerint relaxata seruatis seruandis docto de cre-
1 dito D. Hieronymi, † & de debito tam Petri principalis debitoris, quàm sequestratarij, & factis alijs probationibus, prout requiritur in huiusmodi sequestris *Pract. Papiens. rubr. de forma sequestri seu saximenti. in verb. audeat vel præsumat. n. 2. in fin. Matth. Coler. de processib. execut. c. 1. lib. 3. n. 31.*

Non obstat solutio prætensa metu Iudicis Vicarij sic iubentis. Quia illa non suffragatur tamquam
2 facta † non seruato iuris ordine, & sine cognitione causæ, ac iussu Iudicis incompetentis *Rimin. Iun. cons. 506. n. 30. lib. 5. Rum. cons. 171. n. 11. lib. 4. Dec. in l. non videntur. 127. §. qui iussu. n. 4. ad fin. ff. de reg. iur. Graff. de exception. cap. 25.*
3 *n. 79.* † & in specie quod requiratur subiectio, & quod sit de foro præcipientis ad hoc, vt similia præcepta operentur liberationē concludit *Rum. cons. 167. n. 8. vers. quæ ratio etiam locum habet.*
4 *lib. 4.* † & notat etiam *Castr. in l. 1. in fin. princ. n. 8. vers. tunc enim parendum. ff. de iudic. Rot. Ianuens. decis. 33. col. 5. ad med. vers. & hæc certa conclusio. & vers. nam & de iussu.*

Præterea cum non constet de contradictione, non
5 successit liberatio, † Nam ad hoc vt solutio propter præceptum Superioris dicatur coacta, necesse est quod debitor contradicat, & soluere recuset, & quod hoc non obstante superior præcipiat, & mandet, sed vbi debitor soluit ad iussum Iudicis sine vlla contradictione, tunc dicitur solutio spontanea, quæ non liberat *Rum. cons. 147.*
6 *ad fin. n. 16. lib. 1.* † vbi quod cum hac distinctione debet intelligi doctrina *Bart. in l. creditor. ff. de solut.* quod etiam voluit *Castr. in l. 2. in fin. princ. n. 7. ff. de iudic.* vbi quod est perpetuò notandum per *tex. in l. ait prætor. §. permittitur. vers. allegans se minorem. ff. de minorib.* vbi etiā *Bart. n. 2.* dicit semper menti tenendum *Bald. in l. falsus. n. 30. & 31. C. de furt. Afflict. de-*
7 *cis. 150. n. 21. Cuman.* † qui loquitur de sequestratario *cōs. 185. ad fin. vers. hoc igitur præmisso.* quem sequitur *Rota Ianuens. decis. 33. col. 6. in fi.*
8 *vers. adducebatur. n. 6.* vbi etiā requirit, † quod denunciatio fiat per depositarium creditori, ad hoc vt veniat ad impediendam executionem, & alia necessaria pro eius defensione *Menoch. de arbitr. cas. 137. n. 14. cum alijs per Surd. cons. 345. n. 5. & 6. lib. 3. Graff. de exception. c. 25. n. 80. in fin. Ias. cons. 26. col. penult. in princ. vers. accedat ad prædictorum confirmationem. lib. 3. Card. Seraph. decis. 1019. n. 4. p. 2. Rot. coram R. P. D. Bubalo Roman. pecuniaria. die 9. Martij 1587. & coram R. P. D. Penia Pistorien. pensionis. 24. Nouembris 1603. & coram R. P. D. Ortemberg. Romana Palatij. 9. Martij 1611. Gabr. de solut. concl. 11. n. 20. & 21.* vbi etiam allegat *Calcan. cons. 115. col. fin. & Barbat. cons. 26. lib. 3.*

Neque obstat quod secundum alios sufficiat metus
9 mandati Iudicis, † ex quo videtur facta diligentia *Bart. in l. creditor. n. 3. vers. tertiò quæro. ff. de solut. Dec. cons. 24. n. 1. & 2. cū alijs per Menoch.*
10 *cons. 168. in fin. lib. 2. & de arbitr. cas. 137.* † Quia prædicti Doctores, & alij idem sequentes debent intelligi de proclamate generali sub magna pœna, tunc enim iste metus sufficit ad inducendam liberationem absque alia resistentia, quasi tunc in statutis consistat metus terribilis, sicut in armis *Bald. in l. omnem. ad fin. C. ad tertull. Curt.*
11 *Iun. cons. 16. n. 4.* † Aliud est quando Iudex alicui præcipit de mandato speciali, prout est casus noster, Nam tunc debet allegari defensio, & exceptio, & fieri debita resistentia antequam soluatur, cum istis non concurrentibus non esset in-
12 ducta liberatio, † Ita in specie distinguit concor-
dando

dando opiniones contrarias *Curt. Iun. in l.2. in princ.n.4 ff.de iudic. & conf.126.n.4.* & sequitur *Gabr.de solut. conclus.11.col.3.post med. vers.cõcorda has duas opiniones.n.21. Afflict.decis.150. n.21. & 22.* Et est distinctio iuridica, † Quia debet innotescere Iudici excusatio non soluendi, & defensio; forsan enim Iudex destitisset à iussu *Castr. in l.2.in princ.n.7. in fin. ff.de iudic.* Nam debet esse aliqua passio antequam soluatur, vt illa sit fidei testimonium, † non quod tormenta patiatur, aut vilipendia, sed quod agat quidquid honestè potest pro sua, & debitoris defensione, vt in specie notat *Bald. in l. falsus. in fin. n. 31. vers.in summa.C.de furt.per l.nepos proculo.ff.de verbor.significat.l.hoc demum.ff.de oper.libertor. Ias. conf.26. col. penult. in princ. lib. 3. Rot.Ianuens.decis.33.col.6. in princ. vers.enim vero.*

13

14

Amplius non solùm requiritur resistentia, & contradictio, vt soluens liberetur, sed etiam erit necessaria appellatio, † secundum *Ang.in l.2. in fin. vers.quia in hac materia.n.11.ff.de appellat. recipiend.* quem sequitur *Gregor. Lopez in l. 4. tit.14.p.5. in verb.mandamiento. n.5.* Quamuis modò non opus sit hoc firmare cum supra adducta sufficiant pro victoria, & de d.opinione *Ang.* quomodo procedat multa *Caldas de restitut. in integr.in verb.læsis.n.65.vsque ad 68.dixi supra c. 227. n.33.*

15

Minus obstat receptio pecuniarum coram Vicario Iudice qui modo prætenditur incompetens, & cuius preceptum dicitur non ligare, quasi ex hoc videatur approbatio eiusdem Iudicis. Quia huiusmodi receptio est pro diuerso affictu, & pro alia causa, vt constat in facto. † Quo stante non est inducendus consensus, nisi pro illo actu limitato, & pro eo solùm, quod de necessitate infertur *Bart. in l.1. §. hoc interdicto. de itin. actuq. priuat. Surd.conf.126.in fin. n.33.lib.1. & conf. 290.n. 58. lib. 2. cum alijs per Becc. conf. 106. n.46.* † Quamuis enim sit vna omnium annorum obligatio, plures tamẽ sunt præstationes, & præsumptio, quæ ex vna colligitur ad alias sequentes non debet trahi *Alciat. in l. creditores. n.15. C. de pact.* Prout è contra solutio in vna parte, non præiudicat in alia non soluta, nec illã videtur tamquam debitam quis agnouisse *l.vlt.C.ne uxor. pro marit. Glos. in l.non dubium. in verb. agnouerit.C.de testam. Natt.conf.77.n.6. Aret. conf.91. col.fin. Paris.conf.79. n.11. lib.3. Surd. conf.212.n.25.lib.2. & conf.522.n.16.lib.3.*

16

17

EPITOME.

Cessio bonorum ad fauorem particularium creditorum quando prosit alijs. ¶ Et quo casu dicatur vniuersalis. ¶ Inuentarium vnicum an sufficiat tam respectu eorum, qui sunt citati, quàm pro alijs creditoribus postea comparentibus. ¶ Cedens bonis quando remaneat dominus, & possit penitere, & repellatur ab agendo. ¶ Statuta ordinatoria, & decisoria, ex quibus cognoscantur. ¶ Quietatio pro residuo an impediat, ne plus possit peti, quamuis sit debitum. ¶ Pensio domus communis an sit soluenda. ¶ Compromissum ad res plures directum an finiatur restãte vna re indecisa, ita vt sententia arbitri debeat integraliter ferri. ¶ Compensatio an sit admittenda stante iuramento. ¶ Denunciatio facta per creditores debitoribus cedentis an subsistat post sententiam. ¶ Actor qui lite pendente cessit bonis an possit prosequi iudicium ceptum. ¶ Clausula quomodolibet, & quibuscumque quid operetur. ¶ Legitimatio personarum an sit necessaria in iudicio summarijssimo. ¶ Et an sufficiat si superuenerit. ¶ Exceptio cessionis bonorum an impediat litis ingressum.

SVMMARIVM.

1 *Cessio bonorum quando dicatur vniuersalis. n.4.*
2 *Verba quibuscumque habent latiorem significationem, quam dictio omnibus.*
3 *Clausula quomodolibet comprehendit omnem modum tam directum, quàm indirectum, realem, & personalem.*
5 *Beneficium cessionis datur pauperibus.*
6 *Legitimatio personarum est facienda in omni iudicio etiam summarijssimo. Nec sufficit si superueniat.n.7.*
8 *Prius est discutiẽdum an quis actionem habeat.*
9 *Cedens bonis excluditur ab agendo.*
10 *Actiones personales remanentes apud eum, qui cessit bonis sunt inutiles, nec possunt exerceri.n.21.*
11 *Exceptio cessionis bonorum impedit litis ingressum, ac illius contestationem.*
12 *Actor qui lite pendente cessit bonis non potest prosequi iudicium ceptum.*
13 *Cessio bonorum facta ad fauorem duorum creditorum extenditur ad alios non nominatos.n.18. Et de ratione.n.14. Declara vt n.17.*
15 *Confectio vnica inuentarij sufficit pro omnibus creditoribus etiam postea apparentibus. Intellige vt n. 16.*
19 *Cedens bonis non desinit esse dominus rerum suarum per cessionem, ne alàis concedantur occupanti, vnde videtur solùm concedere creditoribus facultatem agendi, & eos fecisse procuratores in rem suam. Contrarium est verius.n.20.*
22 *Creditores possunt denũciare debitoribus cedentis, ne illi soluant, & valebit talis denunciatio etiam post sententiam, dummodo non ante illius executionem.*
24 *Cedens bonis remanet dominus antequam bona fuerint vendita, & tradita creditoribus, & potest pœnitere, & prosequi sua iura, quando res est integra. Declara vt n.26. Et quo casu dicatur res integra. n.25.*
27 *Laudum quando non possit dici iniustum si obstat exceptio rei iudicatæ. Et quid in hoc disponat statutum Vrbis.*
28 *Districtuales ligantur statutis Vrbis.*
29 *Statutum est decisorium si perimat litem confirmando laudum non terminata causa in tempore.*
30 *Statutum concludens actioni, seu causa est decisorium,*

forium, secus si concluderet Iudici, quia tunc est ordinatorium.

31 *Statutum minuens appellationem, seu nullitatem & tempus ad illam prosequendam est ordinatorium.*

32 *Compensatio admittitur in liquidis, non obstante iuramento. n. 33.*

34 *Quietatio pro residuo continet confessionem, quod reliquum sit solutum. n. 35.*

36 *Indefinita aequipollet vniuersali.*

37 *Pensio domus communis non est soluenda.*

38 *Compromissa tot dicuntur quot lauda, si datur facultas terminandi lites coniunctim, vel diuisim per vnicum arbitramentum, vel per plura. Contrarium n. 39. Declara vt n. 40.*

CAPVT CCCCLXXXVI.

CEssio fuit facta de singulis, & quibuscumque bonis, & iuribus, quae cedens nunc & in futurum habet, † & habebit quomodolibet, & nullo iure sibi reseruato ad habendū, &c. & cum clausula cōstituti, ac promissione iurata, & obligatione camerali, ac alijs, contentis in instrumento desuper confecto, ex quibus clarè apparet nos esse in cessione generali, ac vniuersali propter supradicta verba quibuscumque, † quae hoc important, & habent latissimam significationem comprehendendo omnia, immo maiorem, quàm dictio, omnibus *Alex. cons. 30. n. 14. & 15. lib. 5. cum alijs per Bertazol. clausul. 4. glos. 30. & clausul. 21. glos. 4.* † stante etiam dicta clausula, quomodolibet, per quam venit omnis modus tam directus, quàm indirectus, realis, & personalis nullum excipiendo *Glos. in clem. 1. in verb. quomodolibet. de sent. excommunicat. Curt. Iun. cons. 50. n. 42. Rebuff. in l. creditorum. 11. col. 2. ante fin. de verb. signific.* † Cum etiam vltra cessionem praedictam de omnibus bonis, & iuribus praesentibus, & futuris adsit quoque promissio iurata deferendi birretum viride iuxta formam constitutionum *Pij IV. de qua in Bullario const. 52. & aliorum Summorum Pontificum*, ob quam promissionem fuit per cedentem obtenta excarceratio tamquam nulla bona possideat, vt, medio iuramento asseruit, adeò vt ex hoc magis dignoscatur fuisse cessionem generalem, prout† pauperibus huiusmodi beneficium datur *Crass. de except. c. 17. n. 54.*

Quo stante persona cedentis nullo modo potest legitimari, cum in omni iudicio etiam summarijssimo † sit facienda talis legitimatio *Glos. penult. in l. 2. vbi Bart. n. 3. C. de edict. diu. adr. tollend. Boer. decis. 171. n. 19.* Itaut à principio illa debeat fieri, † nec sufficiat si superuenerit *Riminald. Iun. cons. 333. n. 114. post princ. lib. 3.* quasi ista exceptio impediat, ne vlterius procedatur, nisi prius sit discussum, † an quis actionem habeat *Glos. in l. si pupilli. §. videamus. de negot. gest. cum alijs per Mar. Mut. super consuet. Panormit. c. 12. n. 9. & 10.*

Quod autem cedens bonis repellatur ab agendo, itaut contra eum possit opponi exceptio illegitimitatis personae † concludunt omnes in *l. item si vnus. 17. in princ. ff. de recept. arbitr.* vbi *Bald. in 1. lectur. n. 1.* notat quod etiam directae actiones personales remanentes penes eum, † qui cessit bonis sunt inutiles, ac inanes, nec ab eo possunt moueri, seu intentari *Io. Plat. in §. fin. instit. de action. Natt. cons. 440. Brun. de cession. bonor. q. 17. n. 1. ad med.* Itaut ista exceptio cessionis bonorum impediat litis ingressum, † & illius contestationem, cum cedens, nec agere, nec conueniri possit *Capell. Tholos. decis. 136. Franc. decis. 55. n. 3. & 4. Aloys. de Leo in l. 1. n. 12. C. qui bonor. ceder. poss. Matthes. in l. ex contractu. 3. n. 1. C. de bon. auct. iudic. possid.* quae est post *singul. eiusdem tom. 2. fol. 183. Amannel. de clar. aquis. sing. 5. Cornaz. decis. Lucens. 175. n. 7. Stracc. de decoctorib. p. 3. n. 14. fol. 180. Ias. in §. fin. n. 24. instit. de action.* † Adeo vt neque iudicium intentatum possit prosequi per actorem, qui lite pendente cessit bonis *Capell. Tholos. decis. 250. Matth. Brun. de cession. bonor. q. 17. n. 2.*

Non obstat, quod huiusmodi cessio non videatur generalis tamquam facta solùm contemplatione duorum creditorum, † & sic ad alios non nominatos non extendatur, Quia satis est, quod debitor fuerit carceratus ad petitionem vnius ex pluribus creditoribus, tunc enim cessio est valida quo ad omnes, & eumdem effectum operatur, ac si pro omnibus esset facta, & illis praeiudicat, † cum non sit necesse, quod alij ad talem cessionem sint citandi, sed solùm sufficiat vocari eos, qui instant, seu qui contra cedentem litigant, & cum quibus causa pendet *Guid. Pap. cons. 124. n. 9. Couar. lib. 2. var. resolut. c. 1. n. 5. post princ. vers. & erit satis. post Petr. Iacob. in prax. rubr. de cess. bonor. Salic. in l. 1. n. 4. vers. secundum dubium. & ibi Aloys. de Leo. n. 10. C. qui bon. ceder. poss. Bald. cons. 301. ad euidentiam. n. 5. lib. 5. Brun. de cess. bonor. q. 9. n. 4. Gabr. de citat. conclus. 1. n. 494. Alber. in rubr. C. qui bon. ceder. poss. col. 2. ad fin. vers. item habet effectum. Carpan. ad constit. Mediolan c. 410. n. 5. Mar. Mut. super consuetud. Panormit. c. 57. n. 24.* Et est communis opinio, *vt per supradictos*, qui omnes mouentur † exemplo inuentarij, cuius confectio vnica sufficit pro omnibus creditoribus, etiam postea apparentibus *l. fin. §. licentia. C. de iur. deliber. Salic. in l. 1. n. 4. C. qui bon. ceder. poss. Guid. Pap. cons. 124. n. 9.* † Intelligendo tamen de citatione particulari, cum secus sit in citatione generali per edictum, quae requiritur, vt per *Crass. except. 17. n. 60.* Quamuis Doctores per eum ad hoc allegati nihil dicant. Ideo dicendum est, quod valeat quo ad omnes etiam non citatos, vt supra dictum est, † dummodo cedens eisdem non vocatis, dum conuenietur, debitum fateatur *Guid. Pap. cons. 124. n. 9. post med. Salic. in l. 1. n. 4. C. qui bon. ceder. poss.* vbi etiam addit debere intelligi, nisi bona quaesiuisset de nouo, qui bonis cessit, nam illorum bonorum respectu non praeiudicat istis, ad quorum instantiam cessio facta non fuit.

Et cum ista cessio prosit cedenti quo ad omnes cre-

ditores etiam non vocatos, quibus poterit per eum semper de ea opponi, vt dictum est, † Ita etiam debet illi nocere, & opitulari creditoribus, vt æqualis sit eorum conditio, nec ad imparia indicentur *Salic. in l. iulianus. §. offerri. n. 6. de act. empt. Becc. conf. 45. n. 23. Surd. conf. 383. n. 20. ad fin. lib. 3. Bero. conf. 140. n. 17. lib. 1.*

Neque aduersatur doctrina *Cum. in l. is qui bonis. ff. de ceff. bonor.* vbi ex illo textu notat, † quod debitor per cessionem bonorum non desinit esse dominus rerum suarum, quia aliàs concederentur occupanti, vnde poterit conuenire debitores, quos antea habebat, sicut enim non perdit dominium, ita nec actionem, quasi videatur solùm concedere facultatem agendi creditoribus; & eos fecisse procuratores in rem suam, † Quia respondetur, quod dicta opinio *Cuman.* non est vera, vt in specie testatur *Natt. conf. 440. n. 1. & 2. per tex. in l. item si vnus. in princ. ff. de arbitr.* cum directæ actiones personales, † quę remanent in cedente bonis sint inanes, nec possint ab eo intentari, vt supra dictum est *Io. de Plat. in §. fin. instit. de actionib.* Immo possunt creditores denunciare debitoribus cedentis, † ne illi soluant *l. 3. C. de nouat. Natt. d. conf. 440. n. 2.* vbi etiam quod valebit talis denunciatio, quamuis fuerit facta post litem contestatam, vel etiam post sententiam, † dummodo fiat ante executionem sententiæ *Alex. conf. 15. col. 1. n. 5. lib. 6.* vbi testatur de magis communi, post *Cin. Ang. Salic. & Fulgos. in l. 3. C. de nouat.*

Verum est, quod qui cessit bonis remanet dominus antequam eius bona fuerint vendita, & tradita creditoribus † *l. si quis bonis. la 1. de cession. bonor. Brun. eod. tit. q. 15. n. 2. & q. 19. n. 6. tom. 3. p. 2. fol. 198. Capell. Tholos. q. 194.* vnde non obstante cessione posset cedens prætitere, & prosequi sua iura agendo, & se defendendo, quando est res integra *Bald. in l. 2. C. qui bon. ceder. poss. & ibid. Alber. in rubr. n. 7. Socin. Iun. conf. 58. n. 14. lib. 4. Mar. Mut. super consuetud. Panormit. c. 57. n. 4. Ias. in §. fin. n. 23. instit. de action.* † Et dicetur res integra, quando post cessionem nihil est venditum, aut inter creditores distributum, sed omnia iura, & bona sunt in eodem statu, in quo erant tempore cessionis *Socin. Iun. conf. 58. n. 14. lib. 4.* † Quando tamen cessio esset facta solemniter coram Iudice approbante, & coram creditoribus acceptantibus, non posset pœnitere, vt concludit *Bald. in l. vlt. n. 4. C. qui bon. ceder. poss.*

Et quamuis hæc sufficerent stante defectu actionis, à qua repellitur cedens bonis ex supra adductis, Tamen etiam quod persona cedentis non repelleretur, constat de bono iure, † nam laudum non potest dici iniustum, quasi obstet exceptio rei iudicatæ, iuxta dispositionem *Statuti Vrbis lib. 1. c. 178.* vbi expressè disponitur, vt à laudis Arbitratorum, seu à sententijs Arbitrorum liceat appellare, & de nullitate dicere infra decem dies, & petere reductionem ad arbitrium boni viri intra eosdem dies, quæ omnes causæ infra tres menses terminentur, quibus elapsis sententia, arbitrium, seu laudum firmum remaneat, quod in casu nostro non fuit adimpletum, vnde meritò obstat ista exceptio, cum simus in districtualibus, † qui ligantur huiusmodi statuto, quidquid sit in forensibus *Glos. in c. quod clericis. de for. compet. Dec. conf. 97. in casu proposito. in princ. Marzar. conf. 9. n. 9.*

Et tale statutum est decisorium cum perimat litem, & expresse confirmet laudum, † non terminata causa in tempore *Achill. decis. 10. de constitut. Dec. in c. ecclesia sancta maria. n. 152. eod. tit. Socin. conf. 72. n. 21. lib. 4. & conf. 195. n. 2. lib. 2. Honded. conf. 29. n. 10. lib. 2.* † Et cum dictum statutum concludat actioni, seu causæ vbique valet, & est decisorium, quidquid aliud esset quando concluderet Iudici, quia tunc esset ordinatorium *Bald.* qui dicit menti tenendum *in l. 2. n. 7. in fin. C. de constitut. pecun.* Et contraria quæ allegantur ad probandum, † quod statutum sit ordinatorium, procedunt, quando solùm per illud minueretur appellatio, & nullitas, seu tempus ad eam prosequendam, siue simus in prohibitione appellationis à diffinitiuis, seu interlocutorijs, iuxta *decis. Rot. diuers. 452. in fin. n. 6. p. 1. & decis. 112. n. 6. & 7. p. 3. lib. 1.* quæ est repetita *decis. 59. n. 5. p. 3. lib. 2. Put. decis. 480. n. 10. lib. 2. dixi supra c. 103. n. 16.*

Et vltra dictam rem iudicatam adest quoque iustitia secundi laudi; Nam quamuis in primo laudo fuerit aduersarius declaratus dominus pro tribus partibus domus de qua agitur, Nihilominus constat, quod illæ tres partes fuerunt consignatæ Adriano pro pretio, de quo in actis, quod pretium Arbiter vltimo loco electus mandauit excomputari in pecunijs per eum solutis, & in eodem laudo specificatis, † quæ compensatio rectè procedit tamquam sint partitæ liquidæ, in quibus compensatio admittitur, cum per eam extinguatur ipso iure obligatio *§. in bonæ fidei. vbi Ias. n. 77. instit. de actionib. Dec. in c. cum inter. col. penult. de exception. Affl. decis. 121. n. 1. & 4. Surd. conf. 82. n. 5. lib. 1.* † Non obstante promissione iurata de soluendo, quæ dicitur adimpleri per compensationem *Bart. in l. amplius non peti. col. fin. vers. ego puto. ff. rem rat. haber. Bald. in c. ad nostram. vers. quæro qui iurauit. de iur. iurand. Alex. conf. 12. col. fin. n. 15. lib. 2. Surd.* qui de communi *conf. 82. n. 6. lib. 1.*

De solutione autem huiusmodi pecuniarum apparet, quia licèt in laudo mandetur solui maior summa, quàm illa, quæ fuit soluta, † Tamen quietatio est pro residuo, vnde continetur confessio, quod omne reliquum sit solutum *Glos. in l. si ex pluribus. 89. in princ. in verb. reliquum vbi Ang. & Imol. ff. de solutionib. Salic. in l. si quidem. in fin. n. 3. C. de transact. Castr. in l. 2. in fin. C. de hæredib. instituend. Corn. conf. 33. col. 4. in fin. lib. 2.* † Adeo vt amplius peti non possit, quamuis etiam plus deberetur *Ias. conf. 100. n. 3. lib. 4. Rebuff. in l. potest reliquorum 95. col. 2. vers. nota tamen singulariter. ff. de verb. significat. Veronens. cautel. 121. ego do tibi. n. 1.*

Verificantur etiam aliq partitæ solutionis censuum & fru-

& fructuum ex quietatione tam de sorte princi-
36 pali, quàm de fructibus decursis, † vnde intelligitur de omnibus cum indefinita æquipolleat vniuersali *l. si pluribus. de legat. 2. Alex. cons. 91. n. 5. lib. 1. Bero. cons.* 141. *n.* 2. *lib.* 3. *Tiraq. de retract. consanguinit. §. 1. glos.* 13. *in princ.* Itaut non sit consideranda obiectio, quod Arbiter non iudicauerit super prætensionibus aduersarij, †cum
37 non appareat illas fuisse deductas; † Maxime quia non est solutā pensio domus tamquam sit communis, & per eum potuisset habitari, si voluisset, quemadmodum socius habitauit *Castr. in l. 1. in fin. C. qui testam facer. poss. per tex. in l. duo. ff. de acquir. hæredit. cum alijs per Surd. cons.* 260. *n.* 20. *lib.* 2. vbi de communi *Menoch. cons.* 121. *n.* 102. *&* 103. *ad med. vers. cum solum disputent. lib.* 2. Cum etiam fuerit data facultas terminandi controuersias coniunctim, ac diuisim per vnicum arbitramentum, vel per plura, prout citius vnam controuersiam quam aliam partes dicere
38 poterant, † quod operatur, vt tot dicantur compromissa, quot lauda *l. quid tamen.* 25. *in princ. ff. de recept. arbitr. Rot. coram Card. Pamphilio. Romana executionis laudi.* 26. *Octobris.* 1584. *in princ.* & ita declaratur *tex. in l. dicere.* 23. *§. sed & si de pluribus. ff. eod. tit. de recept. arbitr.*
39 vbi † compromissum ad res plures directum non finitur restante vna re indecisa, vnde sententia arbitri debet integraliter ferri, quia actus pronunciandi est indiuiduus, vt notat *Bald. in d. §.*
40 *sed & si de pluribus.* †Hoc enim intelligitur procedere, vel quando non fuit factum compromissum de omnibus litibus insimul, vel quando adesset clausula, vt posset pronunciari semel, aut pluries, tunc enim videntur plura compromissa, & hoc operatur ista clausula, non autem quod super pronunciato possit iterum pronunciari *Bald. in d. l. quid tamen. in princ. vers. in glosa compromissum. & vers. quaero quid si sit dictum. & ibi Bart. n.* 1. *& latè Addit. in verb. quid releuet. ff. de recept. arbitr. Felin. in c. præsentata.* 50. *in fin. vers. item dicit quod si est dictum. n.* 14. *post Bald. ibi n.* 12. *de testib.*

EPITOME.

Repræsentatio an attendatur in vocatis salua gradus prærogatiua. ¶ Appellatione cippi domus an veniant agnati iuxta ordinem graduum. ¶ Nepos an concurrat cum patruo, si substituatur cippus. ¶ Communicatio erronea bonorum quando possit reuocari. ¶ Fideicommissum sub conditione si hæres institutus decesserit sine filijs an habeat locum in casu, in quo filius habuerit filios, qui postea sine filijs decedāt. ¶ Et quid stantibus coniecturis, & quales illæ debeant esse. ¶ Extensio de persona ad personam quando detur in substitutionibus. ¶ Clausula tunc & eo casu an inducat restrictionem. ¶ Vocatio natu maioris proximioris agnati quando extendat fideicommissum. ¶ Filius an succedat in locum patris tam in successione legis, quàm hominis.

Stephani Gratiani

SVMMARIVM.

1 *Appellatione cippi domus veniunt agnati iuxta ordinem graduum.*
2 *Repræsentatio non attenditur in vocatione salua gradus prærogatiua. n.* 9.
3 *Testator censetur voluisse disponere secundum mentem statuti, per quod si mandatur vt in successionibus seruetur gradus prærogatiua, ita etiam voluntas testatoris dicatur talis. n.* 4.
5 *Nepos non concurrit cum patruo, si substituatur cippus, sed solum frater admittitur.*
6 *Communicatio erronea bonorum facta per fratres potest reuocari. n.* 7.
8 *Filius an succedat in locum patris tam in successione legali, quàm hominis.*
10 *Fideicommissum sub conditione si hæres institutus decesserit sine filijs, habet locum etiam in casu, in quo filius habuerit filios, qui postea sine filijs decedant, quando fuit cogitatum de bonis in familia, & agnatione conseruandis. & de ratione. n.* 12.
11 *In substitutionibus fit extensio de persona ad personam, si illa comprehenditur sub mente disponentis, Maxime quando pluries testator dixit, quod volebat bona permanere in agnatione. n.* 13.
14 *Prohibitio alienationis facta successoribus extenditur ad vltimum gradum agnationis.*
15 *Testator vocans natu maiorem proximiorem agnatum videtur voluisse extendere fideicommissum de persona in personam.*
16 *Fideicommissum magis inducitur, si relinquantur bona illustria, & digna, quæ conseruentur in familia.*
17 *Verba tunc & eo casu, quamuis non inducant extensionem, Tamen aliud est si potest colligi de contraria mente disponentis. n.* 18. *&* 21. *Declara vt n.* 22.
19 *Actus qui de sui natura non debet extendi, multiplicabitur, si constet de contraria voluntate testatoris.*
20 *In fideicommissis præualet mens defuncti, reiectis verbis.*

CAPVT CCCCLXXXVII.

Svccessionem bonorum de quibus erat quæstio, Dixi spectare ad Gabrielem fratrem testatoris excluso Bartholomęo nepote, Cum enim testator substituerit cippum suæ domus, dicitur substituisse agnatos suos secundum gradus præ-
1 rogatiuam, † cū appellatione cippi domus comprehendantur agnati iuxta ordinem graduum *Ang. in l. vlt. in princ. & ibi Castr. col.* 2. *ad fin. vers. & eodem modo. n.* 7. *C. de verb. signific. Curt. Iun. cons.* 172. *n.* 3. *Socin. cons.* 49. *n.* 1. *lib.* 1. *& cons.* 51. *lib.* 4. *Sim. de Pret.* qui de communi *de interpret. vltim. volunt. lib.* 3. *solut.* 11. *dub.* 1. *interpret.* 3. *n.* 19. *fol.* 289. *& latius cons.* 203. *n.* 4. *&* 5. *Thob. cons.* 76. *n.* 28. *&* 29. *Peregr. de fideicommiss. art.* 22. *n.* 29.

Cum igitur simus in vocatis salua gradus prærogatiua

2 tiua non attenditur repreſentatio, † neque filius ſubintrat in locum patris, ſed tantum vocatur proximior in gradu, quaſi tunc magis appareat de voluntate teſtatoris, quod voluerit illum ſuccedere excluſo nepote, qui hoc caſu non concurret cum patruo, neque vna perſona in alterius locum ſubrogatur *Caſtr. in auth. defuncto. n.6. C.ad tertull. Aym.conſ.6. n.5.in princ.verſ.tamẽ loquuntur. Dec.conſ.1.n.6.*& eſſe indubitatũ dicit *Idem Dec.conſ.408. in præſenti.n.12.* & de veriori opinione, & magis communi, quidquid alij contrarium ſentiant, teſtatur *Card.Mantic. de coniect.vltim.voluntat. lib.8. tit.9.n.9. Curt. Iun.in l.ſi auia.n.5. C.de ſucceſſor.edict. & conſ. 154.n.9.Pariſ.conſ.39.n.10.& 11.lib.2. Gozad. conſ.4.n.33. Socin. Iun. conſ.20. in fin. verſ.vel etiam ſecundo reſponderi.lib.3. Rot.diuerſ.deciſ. 708. n.9.p.1.Couar. pract.quæſt.c.38.n.4. ante fin. verſ. quarto vbi fideicommiſſum.*

Quod etiam confirmatur ex diſpoſitione ſtatuti mandantis in ſucceſſionibus ſeruandam eſſe gra-3 dus prærogatiuam, † adeo vt teſtator, quamuis hoc expreſsè non diſpoſuerit, nihilominus cenſeatur ſemper voluiſſe diſponere ſecundum mẽtem, & voluntatem ſtatuti, quamuis loqueretur ab inteſtato *Bart. in l.hæredes mei. §.cum ita. n. 4.& ibi Rip.n.75.ff.ad trebell.Bald.in c.in præſentia.n.11.de probat.Alex.in l.3.n.5.ff.de leg.1. Ruin.* in ſpecie ſucceſſionis, de qua agimus *conſ. 151.n.8.lib.2.cum alijs latè per Card.Mantic.de* 4 *coniect.vlt.volunt.lib.6.tit.7.n.4.*† Maximè quia tam ſtatutum, quàm ius commune in hoc caſu idem diſponit, cum vt dictum eſt, appellatione Cippi domus veniant agnati ſecundum gradus prærogatiuam *Caſtr. in l.fin. n.7. C.de verb.ſignific. cum alijs ſupra allegatis.*

Et in proprijs terminis quod ſubſtituto Cippo do-5 mus, nepos non concurrat cum patruo, † ſed ſolùm frater admittatur conſuluit *Tob.conſ.34.per tot. Sim.de Prat.conſ.203.n.5.& 6.* vbi amplius concludit poſſe repeti bona communicata nepoti per fratrem putantem, quod quando vocatur Cippus detur talis concurſus, & ſimilis repre-6 ſentatio, † cum huiuſmodi communicatio bonorum ſit erronea, & tamquam continens enormem læſionem ſit reuocanda *l.ſi poſt diuiſionem. C. de iur. & fact.ignorant. l.cum putarem. ff.famil.erciſcund. l.ſi ſoror. C. de collat. l.ſed & ſi.ff. de condict. indebit. Bald. conſ. 306. proponitur lib.1. Aym.conſ.26.in fin. Menoch.conſ.91.n.26.* 7 *cum ſeq. lib. 1.* & ita quoque † in ſpecie ſimilis diuiſionis erroneæ etiã iuratæ ſtãte clauſula ſalua gradus prærogatiua latè concludit *Dec. conſ. 408.in præſenti conſultatione.n.1. vſque ad 12.*

Et hæc ſufficiãt pro deciſione præſentis dubij abſq; 8 eo quod amplius quæratur, † an filius ſuccedat in locum patris, quando agitur de ſucceſſione ex diſpoſitione teſtatoris; Cum multi teneant quod ſolùm in ſucceſſione legali detur talis concurſus, non autem in alia ſucceſſione ex teſtamento, Maximè in fideicommiſſis, vt declarat *Dec.conſ.408.n.13.* vbi quod ita fuit iudicatum in Curia Romana ſecundum opinionem *Bald.in l.cum ita. §.in fideicommiſſo. de legat.2. Sim.de Prat.conſ.203.n.11. vſque ad 14. cum alijs latè per Thob.conſ.34.n.7.vſque ad 11.* Quamuis verius ſit, vt etiam in fideicommiſſis, & in feudalibus, & in emphyteuſi, & alijs ſimilibus detur iſta repreſentatio iuxta ea, quæ latè tradit *Peregr.de fideicommiſſ. art.21. Valaſ. de emphyteuſ. q.50. Alex. conſ.88. col. 1. lib.1. poſt Gloſ. & alios in l. cum ita.§.in fideicommiſſo.de legat.2.* & multa 9 adduxi *ſupr. c...* † Sed vt dictum eſt huiuſmodi diſputatio non videtur neceſſaria ſtantibus illis verbis ſalua gradus prærogatiua, quæ continentur in ſubſtitutione facta de Cippo domus, prout ob iſtam rationem non eſſe locum de veritate d.opinionis diſſerere dicit *Dec. conſ. 408. in fin. verſ. & gratia breuitatis.*

Quo verò ad aliud dubium dicendum eſt eſſe locũ fideicommiſſo, Quãuis enim iuxtã *conſ.Oldr.21.* 10 videretur illud expiraſſe, † Tamen ab illius opinione receditur, quando ex diſpoſitione teſtatoris apparet illum cogitaſſe de familia, & de bonis in ſua agnatione conſeruandis, tunc enim fideicommiſſum ordinatum ſub conditione ſi hæres inſtitutus deceſſerit ſine filijs habet etiam locum in caſu, in quo filius habuerit filios, qui poſtea ſine filijs decedant, cum non ſit in-11 conueniens, † vt etiam in ſubſtitutionibus fiat extenſio de perſona ad perſonam, de qua veriſimiliter credendum eſt teſtatorem ſic diſpoſuiſſe, quaſi ſatis ſit, illam perſonam comprehẽdi ſub mente diſponentis, dum conſtituit fideicommiſſum ſucceſſiuum, & perpetuum ad fauorem ſuæ agnationis, cuius voluntas ne pereat eſt adiuuãda interpretatione, & extenſione, Ita per prædictas, & ſimiles rationes cõcludit in ſpecie *Caſtr. conſ.343.quia ex allegationibus. n.2. verſ.præterea poſito.lib.1.per tex. in auth.ſed & ſi quis. vbi Cin.ante fin.verſ.vltimo colligitur hic argumentum.C.de ſecund.nupt.* quod etiam voluit *Socin. conſ.250.in cauſa bononienſi.col.4.in fin.verſ.ſed in caſu noſtro valdè diſſimili. n. 4. & 5. lib. 2. Curt.Sen.conſ.51.col.2.& per tot. Curt.Iun.cõſ. 121.n.14.& 15. Ruin.conſ.119.n.14. ad fin.lib. 2.Dec.conſ.477.viſo conſilio.n.1.& 2.Pariſ.conſ. 63.n.18.lib.2. & conſ.75.n.40. vſque ad 65.eod. lib. Decian.conſ.84.n.25. in fin. & per tot. lib.3. Rim.Iun. conſ.20. n.36.lib.1. & conſ.464. n.20. cum ſeq. lib.4. Guid. Pap. deciſ. 511.col.vlt. ad med.* quem ſequitur multos alios adducens *Marzar.conſ.4.n.24.cum ſeq. Menoch.conſ.117.n.18. lib. 2. & conſ. 220. n. 16. lib. 3. & præſumpt. 69.* 12 *lib.4.n.9.& 10.* † vbi etiam addit rationem, quia niſi onus reſtitutionis fideicommiſſi cenſeretur repetitum, bona ipſa non poſſent dici conſeruari perpetuò in familia, & agnatione, & ſic voluntas teſtatoris eluderetur, quæ tamen ſemper ſeruanda eſt in fideicommiſſis, ne extinguantur contra mentem illa conſtituentis *l. penult. de leg. 1. l. fideicommiſſa. §.item ſi quis. ff.de legat.3.*

Quæ magis procedunt in caſu noſtro, quia pluries 13 teſtator declarauit in teſtamento, † quod omnia ſua bona ſemper, & in perpetuum, & continuò remaneant in ſua familia, & agnatione, cum

fuerint

fuerint patrimonialia, & suorum ascendentium prohibendo alienationem etiam in parte, & particula tam suis hæredibus, quàm successoribus, tam ex causa voluntaria, quàm necessaria mandans, quod deficientibus masculis bona prædicta deueniant ad proximum agnatum ipsius testatoris maiorem natu de sua familia cum eodem onere prohibitionis cuiuscumque alienationis ob eamdem causam, quia vult in perpetuum remanere in sua familia, ex quibus verbis toties repetitis magis declaratur eius voluntas extendendi fideicommissum de persona in personam, quod quidem nō posset habere locum, ni-
14 si vnus alteri successiuè perpetuò restituat, † Maximè quia etiam prohibitio alienationis est facta successoribus, ideò etiam extenditur ad vltimum gradum agnationis *Menoch. præsumpt. 69. n. 16. lib. 4. & cons. 117. n. 17. lib. 2. post Alex. cons. 53. col. vlt. lib. 6. Cassan. cons. 62. n. 10. Ceph. cons. 137. n. 38. lib. 1. Ias. in l. si quis hæredem. n. 10. C. de instit. & substitut. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. n. 24. Couar. lib. 3. var. resolut. c. 5. n. 4.*

Stante præsertim quod testator vocauit natu ma-
15 iorem proximum agnatum ipsius, † ex qua vocatione colligitur euidens coniectura, quod voluerit extendere fideicommissum de persona in personam, ob quam coniecturam receditur à *cons. Oldrad.* 21. vt considerat *Menoch. præsumpt. 69. n. 15. lib. 4. & cons. 220. n. 34. lib. 3. & cons. 117. n. 14. & 15. lib. 2.* per doctrinam *Anchar. cons. 27. non seruato ordine. col. penult. vers. & primo sic arguitur. Roman. cons. 438. n. 14.*

Cum etiam fuerint relicta bona illustria, & digna,
16 quæ conseruentur in familia, † prout de illis testator specialem mentionem fecit in testamento prohibens alienari tamquam maiorum suorum prout ex causa prædicta recedendum esse à *cons. Oldrad.* 21. dicit *Menoch. præsumpt. 69. n. 18. lib. 4.* post *Aym. cons. 878. col. penult.* vbi exemplificant in domo nobili, aut palatio, seu turri cum similibus *Castr. cons. 343. col. 1. lib. 1. Glos. Bald. & Ias. in l. quoties. C. de fideicommiss. Dec. cons. 23. col. penult. & cons. 38. col. 2. Capic. decis. 108. n. 4. Menoch. cons. 117. n. 19. & 20. lib. 2.*

Neque obstant verba, tunc & eo casu, posita in substitutione, quæ non videntur posse inducere ex-
17 tensionem, † cum habeant vim restrictiuam ad expressa *Dec. cons. 63. n. 2. Aym. cons. 98. n. 6. Rub. Alexandr. cons. 31. n. 6.* Quia cum supra ostensum fuerit constare de voluntate testatoris constituentis perpetuum fideicommissum, nulla
18 habetur consideratio dictorum verborum, † sed fiet extensio de casu ad casum, & de persona ad personam *Menoch. cons. 117. n. 29. lib. 2. Paris. cons. 20. n. 36. lib. 3. Socin. Iun. cons. 145. n. 29. lib. 3. Albens. cons. 51. in fin.* vbi quod est
19 leuis coniectura, † cum etiam stantibus verbis appositis in testamento, quæ de sui natura solent restringi ad primum actum, fiat extensio propter verisimilem mentem testatoris, quod voluerit contrarium, vt videlicet ille actus multiplicetur *Butr. cons. 30. dubium ingerit. Felin. in c. innouamus. col. 4. limit. 3. de treug. &*
20 *pac.* † & semper reiectis verbis est attendenda voluntas defuncti in fideicommissis, & conditionibus *Bald. in l. eum vitium. n. 19. C. de fideicommiss. latè Decian. cons. 84. n. 25. lib. 3.* cum alijs per *Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 5. n. 1. cum seq. & tit. 14. eod. lib.*
21 *n. 10. ad med.* † vbi quod stante coniectura voluntatis testatoris ista verba, tunc & eo casu, non sunt restrictiua, sed extendunt substitutionem ad non expressa, & ad alios casus *Gozad. cons. 64. in fin. Dec. cons. 227. n. 6. & 7. Natt. cons. 675. n. 13. Roland. cons. 70. n. 49. lib. 3. Ceph. cons. 196.*
22 *n. 23. lib. 2. Decian. cons. 2. n. 45. lib. 2.* † Maximè, quia in substitutione, de qua agimus adest solùm clausula, tunc & eo casu, absque illa dictione, & non aliàs, vel simili taxatiua *Card. Mantic. de coniect. vltim. voluntat. lib. 3. tit. 14. n. 10. in fin. post Guald. de art. testand. tit. de substitut. caut. 5.*

EPITOME.

Census inualidus an sit ratificatus per solutionem fructuum. ¶ Filius immiscens se hæreditati paternæ an præsumatur habuisse scientiam testamenti propter consuetudinem illud publicandi mortuo testatore. ¶ Productio, seu retentio scripturæ an inducat scientiam omnium in ea contentorum. ¶ Dispositio patris quod filius non administret, donec non peruenerit ad ætatem vigintiquinque annorum an liget illum pro tempore quo est minor, non quando est effectus maior vigore statuti constituentis eum in perfecta ætate dum est in vigesimo anno. ¶ Emptor census an teneatur verificare causam narratam, quod fuerit impositus pro melioramentis.

SVMMARIVM.

1 *Pater disponens, quod filius non administret antequam perueniat ad vigesimumquintum annum non ligat illum, nisi pro tempore quo est minor vigore statuti, secus postquam habetur pro maiore, si fuerit in ætate viginti annorum. n. 2. 3. 6. & 7.*

4 *Ætas annorum viginti subrogatur per statutum loco ætatis perfectæ vigintiquinque annorum, adeo vt omnia fieri possint, quæ permittuntur maioribus. n. 5.*

8 *Census inualidus an censeatur ratificatus per solutionem fructuum. n. 9.*

10 *Consensus tacitus æquiparatur verbis.*

11 *Ratificatio retrotrahitur ad tempus contractus.*

12 *Emptor census non tenetur verificare causam narratam à venditore, quod per eum fuerit impositus pro soluendis melioramentis. Intellige vt n. 13.*

14 *Filius immiscens se hæreditati paternæ præsumitur*

mitur habuisse scientiam testamenti propter consuetudinem illud publicandi mortuo testatore.

15 *Productio testamenti inducit scientiam omnium in eo contentorum, quamuis non constet de illius lectitra.n.16. & 17.*

18 *Scientia præsumitur omnium contentorum in scriptura, quam quis præ manibus habet.*

CAPVT CCCCLXXXVIII.

Dispositio patris, quod filius non possit administrare, quousque non peruenisset ad ætatem vigintiquinque annorum solùm illum 1 ligat pro tempore, † quo est minor, secus autem quando iam est effectus maior vigore statuti cōstituētis illum in perfecta ætate, dum est in vigesimo anno, tunc enim habebit legitimam administrationem suorum bonorum, & poterit contrahere, ac omnia facere, quæ per statutum sibi permittuntur, cum huiusmodi præcepta ad tempus sint valida solùm pro tempore, quo durat minor ætas, qua elapsa statim permittitur posse renunciari similibus dispositionibus, ad quarum obseruantiam prohibitus vlterius non tenetur, quasi tunc non militet amplius ratio facultatis considerata per testatorem, quæ solùm habet lo- 2 cum in minoribus, non autē in maioribus, † Ita in specie concludit *Dec.conf.442.in causa in qua molestatur.col.5. ad fin.n.24.& 25.& conf.403. quamuis.in fin.* vbi ita declarat *conf.Oldrad.241. per tot.* quod etiam prius voluit *Bart. in l.filiusfamilias.117.§.diui. n.2. ff.de leg.1.Cuman.in l. cum pater.79. §.curatoris. in fin. de leg.2. Bald. conf.72.factum.lib.2.& conf.143.multa.n.3.in fin. lib.3. Io.Dilect.de art.testand. caut.8. tit.de var.testator.præcept. n.5. tom.8.p.1.f.139.* & latius comprobat *Dec.in l.cum proponas.la 1.n.3.* 3 *& 4. C.de pactis,* † vbi etiam dat rationem, quia respectu maiorum talis prohibitio esset contra legem, contra quam testator non potest disponere, stante præsertim iuramento, quod magis validat actum, & facit cessare rationem imbecillitatis, & deceptionis tamquam per illud reputetur maior *Aret.in terminis conf.22. col.penult. post med. vers.ad secundum.n.6.*

Maximè, quia ista ætas viginti annorum est subrogata per statutum loco ætatis perfectæ viginti- 4 quinque annorum, † adeò vt omnia fieri possint, quæ permittuntur illis, qui sunt in legitima ætate constituti *Corn.conf.108.n.6.& 7.lib.1.Castr. in l.2.n.9. C.de his qui ven.ætat.impetr. Cardin. Alban.ad Bart.in l.magis puto. §.si pupillus.ff.de reb.eor. Menoch.de recuper.possess.rem.15.n 152. & 157. Caldas* qui de veriori opinione testatur *de restit. in integr. in verb. vel aduersarij dolo.* 5 *n.66.in fin.* † Et in statuto nostro *Mandos.de ætat. minor. c.5. n.83.* Itaut per istud statutum Vrbis maiores viginti annis habeantur pro maioribus absolutè ad omnia negotia etiam ad effectum donandi *Card. Seraph. decis. 751. n. 2.* 6 *p.1.* † Vnde quemadmodum administratio non poterat prohiberi vltra tempus perfectæ ætatis annorum vigintiquinque de iure communi *Dec.* 7 *in d.l.cum proponas. la 1. C.de pact.* † Ita etiam neque talis prohibitio obstabit post ætatem redactam per statutum ad viginti annos tamquam in illius locum in omnibus subrogatam *Anchar. conf.34.col.penult. ante fin.vers.postremo.*

Ex quibus non poterat dici de nullitate Census, de quo agimus, cum simus in maiore, qui poterat illum legitimè constituere, Præsertim quia etiam 8 dato quod esset nullus, quod negatur, † Tamen cum fuerint soluti fructus census per viginti annos, & vltra, censetur omnino ratificatus, adeò vt amplius de illius nullitate non possit dici, cū cesset illa qualitas minoris ætatis, quę induxerat nullitatem, vt in specie census concludit *Paris. conf.49.n.17.cum seq.lib.1.Bald.conf.184.ad intelligentiam.n.4. & 5. lib.2. Alex.conf.117.n.2. & 3. lib.5. Dec. conf.231. clara admodum. col.3. post princ.n.3.& 4. Aret.conf.228.col.3.ad med.* 9 *n. 6.* † vbi quod censetur actus nullus ratificatus tam in eo, qui ex illo soluit, quam in eo, qui ex illo recipit solutionem, quasi tunc illud factum implicitè habeat consensum vtriusque partis in tali ratificatione, qui æquiparatur verbis *Glos. in l.1.in verb.ratam. C.si maior.fact.ratum ha-* 10 *buer.* † Adeò vt talis ratificatio retrotrahatur ad tempus contractus perinde, ac si ab initio va- 11 lidus fuisset † *Dec. d. conf.231.n.3.ad fin.per tex. in l.vlt.ad med.vers.sed si tenere quasi ab initio. C.si maior.fact.alienat.sine decret.ratam habuer. latè Alex.conf.117. n.2. & 3. lib.5.*

Non obstat prætensa falsa causa allegata, quod cēsus fuerit impositus pro soluendis melioramentis, quæ prius dicuntur fuisse soluta occasione al- 12 terius contractus, † Quia ista non fuerunt narrata per modum causę, quę astringat emptorem, seu soluentem, qui illam causam non tenetur verificare, cum solutio sit ritè facta, quamuis pretium non fuisset conuersum in eamdem causam, sufficit enim quod recipiens confiteatur se ob illam causam recepisse, quamuis mentiatur, quia hoc non nocet emptori *Bart.in auth.hoc ius porrectum. col.fin. ad med. vers.quid dicemus.n.17. C.de sacros.eccles. Dec. conf.329. conclusio superius.col.2.post med. n.2.vers.vnde considerandum est. Rot.coram Card. Seraphino Romana fideiussionis 13. May 1596. in impressis 1187. p.2.* quæ loquitur in specie census cum alijs per *Rot. corā R.P.D.Comitulo Romana vineæ 21. Aprilis 1589. Castr.in l.1.§.non autem. n.4. vers.alia* 13 *regula. ff. de exercit. action.* † Maximè, quia sumus in maiore, cum quo si contrahatur non est adstringendus emptor ad huiusmodi versionem faciendam latè *Ludouic. Molin. de primogenit. hispanor.c.4. lib.4.n.21.ad med.*

Nec facit non probari scientiam testamenti pater- 14 ni, Quia talis probatio non est necessaria, † Statim enim quod filius immiscuit se de facto hæreditati, præsumitur habuisse notitiam testamenti, & qualitates illius, maximè in testamento nuncupatiuo propter consuetudinem illud publicādi mortuo testatore *Bero.conf.130.n 18.lib.2. Roland. conf.36.n.12. lib.2. Surd.* qui de magis com-

communi *cons. 119. n. 21. lib. 1.* & fuit opinio *Bald.* qui dicit hanc esse veritatem *in l. eius qui in prouincia. col. 6. in princ. vers. veritas est. ff. si cert. petat. Alex. cons. 4. col. penult. in princ. vers. plus dicit. n. 20. lib. 2. Castr. cons. 94. clarum. n. 1. in fin. vers. vnde si in extraneis. lib. 2. Honded. cons. 10. n. 30. lib. 1.*

Cuius scientię probatio magis confirmatur ex productione dicti testamenti, quæ inducit scientiam

15 omnium contentorum † in testamento, non obstante, quod non constet de lectura illius, cum sufficiat fuisse in potestate ipsius legere, & copiam de productis accipere *Castr. cons. 380. videtur. ad med. vers. non obstat quod non fuerit sibi lectu n. n. 2. lib. 2. Aym. cons. 26. n. 3. vers. quæ etiam scientia. Dec. cons. 166. non excedit. ante fin. vers. vnde non conceditur. n. 6. cum alÿs per Peregr. de fideicommiss. art. 52. n. 107. ad fin.*

16 Prout † generale est, vt stante scientia testamenti præsumatur certificatio de omnibus in eo contentis *Bart. Bald. Crot. R. ip. & alÿ per Honded. cons. 33. n. 34. & 35. lib. 1. Ceph. cons. 253. n. 13. lib. 2.*

Minus obstat, quod tempore impositionis census, non adesset scientia testamenti, cum illa ex post facto superuenerit, Quia contrarium constat ex instrumento liberationis administrationis 24. Ianuarij 1589. in quo asseritur deputatio curatoris per testatorem facta in dicto testamento, quousque aduersarius perueniret ad ætatem viginti quinque annorum, quod instrumentũ cum dictis enunciationibus fuit postea productum, & repetitum in iudicio, cum alijs de quibus in fa-

17 cto, † itaut ex istis magis probetur talis scientia contentorum in testamento, cum ad hunc effectum sufficiat etiam sola mentio testamenti ad hoc vt habeatur pro certiorato de singulis in eo contentis *Surd. cons. 4. n. 46. & cons. 22. n. 27. lib. 1.* Cum etiam adsit transumptum eiusdem testamenti factum ad instantiam aduersarij,

18 quod † cum fuerit in eius manibus probat scientiam singularum partium, & verborum, ac omnium, quæ in eo continentur *Menoch. cons. 87. n. 58. lib. 1. Albens. cons. 59. n. 8. Paris. cons. 16. n. 19. lib. 2.* ex quibus fuit conclusum pro validitate census *in hac causa Romana census. coram R. P. D. Buratto. 10. Maij. 1615.*

EPITOME.

Æstimatio bonorum dotalium quo casu faciat emptionem. ¶ Modus citandi obseruatus ab vno ex litigantibus an possit dici inualidus, si ille ab altero obseruetur. ¶ Citatio generalis per edictum quando sufficiat. ¶ Vxor pro restitutione dotis an debeat agere solùm contra fundum dotalem, non ad alia bona. ¶ Hypothecaria pro legatis, & pro dote, ac alijs creditis an detur solùm pro mensura debiti. ¶ Sententia ad fauorem vxoris super restitutione dotis an præiudicet creditoribus. ¶ Et quando bona illi assignata pro mensura dictæ dotis possint ab ea auocari per creditores offerentes suas dotes. ¶ Adiudicatio an debeat fieri præuia æstimatione per peritos, vel per subhastationem. ¶ Restitutio dotis an sit facienda in pecunia, si pars illius in ea consistat, & pars in stabilibus.

SVMMARIVM.

1 *Vxor pro restitutione dotis debet agere contra fundum dotalem, non ad alia bona. & n. 7.*
2 *Aestimatio bonorum dotalium facit emptionem. Intellige vt n. 3. 4. 5. 6. 8. & 9.*
10 *Sententia per quam mulier immittitur in possessionem bonorum dotalium ob vergentiam viri ad inopiam, non afficit creditores non citatos.*
11 *Actus conditionalis non attenditur, nisi prius verificata conditione.*
12 *Citatio generalis per edictum non sufficit quando adest certus creditor, vel incertus, qui potest certificari. n. 13.*
14 *Notoria nullitas & iniustitia excludit omnem rem iudicatam.*
15 *Mensura debiti non consideratur in hypothecaria. & n. 16.*
17 *Mulier agens pro sua dote ob vergentiam viri ad inopiam debet de multis bonis eligere vnum prædium pro concurrente quantitate dictæ dotis. Contrarium n. 18. Sed prima opinio est verior. n. 19.*
20 *Hypothecа competens pro legatis datur solùm ad rem æquiualentem relicti, & pro mensura debiti.*
21 *Bona assignata mulieri pro mensura suæ dotis ob vergentiam viri ad inopiam non possunt auocari ab ea per creditores offerentes suas dotes.*
22 *Confessio mariti de dote recepta post vergentiam ad inopiam, & post contractum debitum non obstat creditori.*
23 *Modus citandi obseruatus ab vno ex litigantibus non potest dici nullus, si ille ab altero seruetur.*
24 *Absens citatur domi solitæ habitationis transmissa copia apud domesticos.*
25 *Res permutata succedit loco rei dotalis alienatæ.*
26 *Res empta ex pecunia redacta ex altera assumit illius qualitates, & naturam.*
27 *Adiudicatio est facienda præuia æstimatione per peritos, non autem per subhastationem.*
28 *Restitutio dotis debet fieri in pecunia, si pars illius in ea consistat, & alia in stabilibus.*

CAPVT CCCCLXXXIX.

Fvit promissa dos pro maiori parte in medietate duarum domorum, & in tribus locis Montium cum expressa conuentione, quod tam dicta medietas, quàm loca Mõtium debeant stare pro fundo dotali, prout maritus ita huiusmodi bona accepit tamquam fundum dotalem, & vxor, & eius patruus pro tali eidem viro consignarunt, vt latius continetur in instrumento exhibito,

1 † Quare cum modò per vxorem agatur ad restitutionem dotis non competit actio contra alia bona, nisi contra dictum fundum dotalem,

talem, cum ille semper remaneat talis, quamuis etiam sit solutum matrimonium *l. etiam. 12. vbi Bald. in princ. ff. de fund. dotal.*

Neque obstat, quod huiusmodi bona fuerint æstimata in summa scutorum octingentorum, cum 2 alijs bonis datis in dotem, † itaut sit facta emptio per maritum, & non sit amplius fundus dotalis *l. quoties. C. de iur. dot. Ceph. consf. 735. n. 7. lib. 5.* Quia prædicta æstimatio, seu declaratio pretij fuit solum facta ad euitandas expensas liquidandi quartum dotale, & vt sciretur quantitas donationis propter nuptias; vt expresse declaratur 3 per contrahentes in instrumento, † Vnde non consistit dos in quantitate, sed in eodem fundo dotali, qui semper erit habendus pro tali, quasi in hoc voluntas partium debeat attendi, de qua dicetur constare, non solùm si adsit conuentio expressa, vt in casu nostro, sed etiam si existant coniecturæ, & præsumptiones, vt per *Socin. Iun. consf. 141. n. 11. lib. 1. Aret. consf. 84. col. 2. Ioseph. Ludouic. conclus. 10. col. 9. vers. limitatur secundo. n. 15.* Prout etiam cessante dicto pacto idem est 4 de iure communi, † secundum quod si datur fundus in dotem nulla præcedente promissione dotis in quantitate, quamuis fiat æstimatio, tamen censetur potius facta, vt probetur valor rei, & sciatur quantitas bonorum, quæ consignantur, non quod desit esse dos in fundo dotali *Socin. consf. 57. col. 1. & 2. lib. 1. Bald. in l. ex conuentione. 11. oppos. 3. n. 3. C. de pact. & in l. interest. 6. ad med. vers. alius casus est. C. de vsufruct. Corn. consf. 25. col. 1. lib. 1. cum alijs per Rot. coram Card. Lancellott. Romana fundi dotalis. 16. Iunij 1578. & coram R. P. D. Penia. Spoletana bonor. 16. Aprilis 1602. Afflict. decis. 270. n. 2. ad med.* 5 *Ruin. consf. 134. n. 5. ante fin. lib. 4.* † Immo quamuis fundus datus in dotem pro dote promissa non sit dotalis, nec possit agi per mulierem ad fundum, sed ad pecuniam *Natt. consf. 650. n. 3.* 6 *Becc. consf. 42. n. 5.* † Tamen hoc est verum quando fundus esset datus pro certa quantitate debiti, nam alias si non constet aliquo modo de debito dotis erit fundus dotalis *Anchar. q. 28. n. 4. lib. 1. Surd. consf. 39. n. 6. lib. 1.*

Quo stante solùm prædia vti dotalia veniunt in restitutione dotis, & mulier ad illa tantum potest 7 agere, † & non ad alia *l. fin. ff. de pact. dotalib. Doctor. in l. si æstimatis. 51. vbi Barbos. n. 35. ff. solut. matr. Rol. consf. 92. n. 6. lib. 2. Pract. Papiens. in form. libell. ad dotem & vsufruct. in glos. in verb. ac etiam castrum. n. 1. ante fin. vers. ex quibus patet. Socin. consf. 57. n. 3. lib. 1. per tex. in l. si inter. 21. C. de iur. dot. l. cum post. §. res in dotem. ff. eod. tit. cum alijs per Ioseph. Ludouic. conclus. 10. col. 8. vers. limitatur primo. Ruin. consf. 134. n. 4. lib. 4.*

Quod magis confirmatur, quia in casu nostro maritus solùm se obligauit restituere, & conseruare 8 dictam dotem, prout sibi fuit data, † cum tamen respectu alterius partis dotis pro quantitate bonorum mobilium, & pro alijs scutis centum promissis in dotem fecerit assecurationē super omnibus suis bonis, & sic cessat obligatio mariti, quæ solum restringitur ad istud residuum dotis, cum pro locis montium, & medietate domorum remaneat fundus dotalis ex conuentione partium, quæ in hoc attenditur *Socin. Iun. consf. 141. n. 11. lib. 1.*

Coniectura autem quod æstimatio rerum dotalium non faciat emptionē colligitur ex eo, quod ma-9 ritus pro pecunia in dotem accepta † obligauit aliqua sua bona specialiter in casu restituendæ dotis, & pro soluenda æstimatione bonorum, quæ æstimata accepit, nihil obligauit, neque promisit ea restituere, Nam ex hoc oritur vehemens præsumptio, quod illa bona sint dotalia, quamuis fuerint æstimata, Vnde in casu dotis restituendæ ex legis dispositione debent restitui, & ob id nulla alia obligatio facta fuit *Card. Mantic.* in specie *de tacit. & ambig. conuent. lib. 12. tit. 28. n. 28.*

Non obstat sententia, per quam mulier fuit missa in 10 possessionem omnium bonorum mariti, † Quia illa non afficit creditores non citatos cum respectu illorum plenior probatio requiratur, quàm vbi agitur ad repetitionem dotis contra virum ob illius vergentiam ad inopiam *Bart. in l. si constante. in princ. n. 8. & 10. ff. solut. matr. Pract. Papiens. in form. libell. ad dot. & vsufruct. in glos. in verb. vxor quondam. n. 11. col. vlt. in fin.* 11 *n. 32.* † Maximè quia dicta sententia est conditionalis, cum mandet prius faciendam esse æstimationem per peritos, vnde prius erat talis conditio adimplenda, cum antea nihil ponat in esse *l. cedere diem. de verb. signif. Surd. consf. 91. n. 11. lib. 1.* Et generale est, vt habens certum creditum debeat citari, stante notitia, quam aduersaria habuerat ex pluribus citationibus in ipsius do-12 mo factis contra virum suum, † adeo vt ex hoc neque sufficeret citatio generalis per edictum, cum persona sit certa, quæ nominatim erat citanda *Felin. in c. 2. n. 8. de constit. Alex. consf. 107. col. 1. lib. 5. Menoch. de recup. possess. remed. 8. n. 102. Ruin. consf. 62. n. 20. lib. 5. Surd. consf. 173.* 13 *n. 97. lib. 1.* † Etiam quod essemus in persona incerta, dummodo aliquo modo possit certificari *Idem Surd. consf. 181. n. 6. post med. lib. 1. Alex. consf. 5. n. 2. lib. 2. Ruin. consf. 24. n. 3. lib. 4.*

Et quidem bene dignoscitur dictam sententiam fuisse latam inscia, & penitus ignara creditrice cum Iudex immiserit aduersariam in possessionem bonorum, de quibus agimus pro summa scutorum 1155. occasione suæ dotis, cum tamen illa non consisteret, nisi in scutis 800. vnà cum quarto dotali, vt in instrumento in actis producto, & sic in scutis 355. vltra dotem sibi debitam, quod nō contigisset, si fuisset citata, quia de omnibus prædictis certiorasset Iudicem exhibendo 14 iura, prout modo exhibuit, † ex quibus colligitur notoria nullitas, & iniustitia dictæ sententiæ per quam excluditur omnis prætensa res iudicata *Bald. in l. 1. C. ne lic. tert. prouoc. Aym. consf. 3. n. 4. Menoch. de adipisc. possess. rem. 4. n. 892. Rip. in l. 4. §. condemnatum. n. 15. de re iudic.*

Nec aduersatur hypotheca anterior dotalis ex aduerso allegata, Quia per illam non sustinetur immissio in possessionem omnium bonorum mari-

ti,

15 ti, † Quamuis enim in hypothecaria non attendatur mensura debiti *Alex. conf. 4. n. 8. ad med. lib. 2.* Tamen quando mulier in casu inopiæ agit pro sua dote, non potest occupare omnia bona sui viri, sicut possent alij creditores hypothecarij † iuxta *l. creditores. C. de distract. pignor. l. quamdiu. C. eod. tit.* sed tenebitur de multis bonis eligere vnum prædium vsque ad concurrentem æstimationem suæ dotis, ne detur mulieri occasio fraudandi creditores secūdum communem opinionem, † de qua per *Bart. in l. si constante. q. 4. princ. q. 3. n. 94. ff. solut. matrim.*

16

17

Nec oberit opinio *Rom. in d. l. si constante. n. 42.* dum voluit mulierē esse immittendam in possessionem omnium bonorū viri, † non pro mensura debiti dotis iuxta *Glos. in l. eum qui neque. 3. in verb. in possessionem. C. de procurat. & in auth. de exhibend. reis. §. si vero etiam quidam iurant.* Cum etiam in casu inopiæ ita vxor agat hypothecaria sicut matrimonio dissoluto, tunc enim non fit immissio secundum mensuram debiti, sicut quando agitur personali, sed omnium bonorum hypothecatorū *l. vbi adhuc. 29. C. de iur. dot.*

18

Nam quidquid dicat *Rom.* illo excepto, omnes tenent contrarium, † vt testatur *Neguſ. de pignorib. 1. m. 5. p. n. 33. Io. And. ad Speculat. de donat. int. vir. & vxor. §. fin. in verb. sed cum mulier. Cin. in l. vbi adhuc. q. 14. C. de iur. dot. Papiens. in form. libell. ad dot. & vsufr. in glos. in verb. vxor quondam. n. 28. in fin. Vrsill. ad Afflict. decis. 9. n. 4. & 5. Bald. Nouell. de dot. p. 7. priuil. 47. ad fin. Mastrill. decis. 142. n. 12. Franc. decis. 54. n. 5. ante med.* † Prout dicimus de hypotheca competente pro legatis, quæ solum datur ad rem æquiualentem relicti, & pro mensura debiti *l. 1. in fin. C. commun. de legat. Surd. conf. 191. n. 7. lib. 2. Cephal. conf. 98. n. 13. lib. 1.* † Itaut ista bona assignata mulieri pro mensura suæ dotis ob vergentiam viri ad inopiam non possint ab ea auocari per creditores offerentes suas dotes, quidquid aliud sit quando agerent creditores, & vxor vellet retinere aliqua bona mariti *Roland. conf. 9. n. 39. lib. 1. Gabr. conf. 147. lib. 1. Ossasc. decis. 135. n. 10. Franc. decis. 54. n. 1. late Vaui. decis. 413. per tot.*

19

20

21

Accedat, quod non est standum confessioni mariti de residuo dotis habitę vltra medietatem domorum, † cum sit facta postquam cœpit vergere ad inopiam, & postquam fuit contractum debitum de quo agimus, vnde non obstat creditori *Alex. conf. 142. n. 1. lib. 5. & conf. 45. n. 6. lib. 1. Salic. in l. si mater. C. de ebitab. exempt. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 26. in fin. n. 17. per tex. in §. aliud. verſ. si vero non fuerit. auth. de æqualit. dot. Ruin. conf. 183. n. 1. lib. 1. Bald. in l. 1. C. de donat. ant. nupt. Bart. & alij in l. si voluntate. C. de dot. promiss. & in l. quod de suo. C. de dot. caut. non numerat. Decian. conf. 94. n. 7. lib. 3.*

22

Nec facit prætensa nullitas decreti, & mandati relaxati tamquam non fuerit citatus maritus tunc existens in triremibus, † Quia eodem modo esset nulla sententia lata ad fauorem aduersariæ, quæ etiam tunc temporis illam obtinuit contra suum virum, Vnde quemadmodum ipsa prætendit illius validitatem stante citatione facta ad domum habitationis ipsius viri, Ita etiam debet esse validum decretum, cum idem vir fuerit citatus in eodem loco, vbi habitabat vxor cum suis filijs, & cum iste modus citandi fuerit obseruatus ab vtraque parte, sufficit, & non potest dici de nullitate citationis iuxta regulam quod quisque iuris. & in terminis similium citationum hinc inde factarum *Rot. coram R. P. D. Coccino. Aretina spolij. 12. Decembris. 1603. de qua in recollect. Farinac. decis. 205. post 2. p. consil.* quę citatio sufficit † quando non adest principalis, nec illius procurator, tunc enim absens citatur domi suæ solitæ habitationis transmissa copia apud domesticos, per quos defensio absentis poterit fieri *l. 1. §. 1. de liber. agnosc. l. penult. C. de annal. except. cum alijs per Vant. de nullit. defect. citat. n. 87. cum seq.*

23

24

Minus obstat, quod bona data pro fundo dotali sint alienata, Quia cum constet de reinuestimento, illud † fuit subrogatum loco fundi dotalis, & est quædam permutatio, quæ succedit loco rei alienatæ, stante præsertim consensu mulieris, de quo in casu nostro *l. fin. vbi Glos. in verb. solutū. ff. de iur. dot. Glos. in l. mutus. 76. in verb. emat. ff. eod. tit. Barbos. in l. 1. p. 5. n. 7. post med. ff. solut. matr.* Prout † regulare est, vt res empta ex pecunia redacta ex altera assumat ipsius qualitates, & naturam, & in locum ipsius in omnibus subrogetur *l. imperator. §. fin. ff. de leg. 2. l. si & rem. de petit. hæredit. l. si donata res. §. si sponsus. de donat. int. vir. & vxor. cum alijs per Molin. de primogen. hisp. lib. 4. c. 4. n. 27. cum seq.* † Ex quibus non est impedienda adiudicatio vineæ, cum in ea nulla actio detur vxori stantibus saluis suis iuribus dotalibus in bonis sibi assignatis pro fundo dotali, vt dictum est, sed debet procedi ad æstimationem per peritos, non autem per subhastationem, vt late declarat *Franc. decis. 54. n. 5.* † An autem quando pars dotis consistit in pecunia numerata, & pars in bonis stabilibus, sit facienda restitutio in pecunia affirmatiuè concludit *Thob. conf. 52. n. 7. Ludouic. conclus. 10. ampliat. 9. Rub. Alex. conf. 5.*

25

26

27

28

EPITOME.

FRuctus censuū, & annuæ præstationes quanto tempore præscribantur tam de iure communi, quàm iuxta statuta Vrbis. ¶ Et quando sufficiat vnica præscriptio. ¶ Statuta confirmata à Sede Apostolica an tollant actus iuratos. ¶ Et quid si per ea annullentur instrumenta continentia debita. ¶ Qualitas præcedens statuti an intelligatur repetita in subsequenti. ¶ Compensatio quibus casibus sit admittenda cum legitima. ¶ Filia exclusa à successione propter dotem an possit dicere de nullitate testamenti, & petere legitimam, si fuerit præterita. ¶ Et quid si in eo non fuerit institutus hæres masculus, sed extraneus. ¶ Vel si essemus in testamento matris, in quo non consideratur agnatio.

tio. ¶ Dotata à matre an excludatur tam à successione illius, quàm patris. ¶ Reuocatio testamenti facta non simpliciter, sed animo condendi aliud an tollat primum. ¶ Et an ista exceptio reuocationis possit opponi per tertium si hæres non declaret an velit adire.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio vnica non sufficit in annuis præstationibus, sed tot requiruntur, quot sunt anni. Nec in eis habet locum statutum Vrbis admittens præscriptionem sexdecim annorum in contractibus cuiusque generis, sed requiruntur triginta anni. n.2.& 4.*
3 *Exceptio firmat regulam in contrarium.*
5 *Statutum Vrbis c.159. admittēs præscriptionem decem annorum non procedit in actibus iuratis. n.6.7.& 8.Declara vt n.10.& 13.*
9 *Iusiurandum perpetuat actionem, & habet vim litis contestationis, per quam interrumpitur præscriptio.*
11 *Statutum potest tollere vires, ac probationes instrumentis, quæ aliàs de iure communi probarent.*
12 *Iuramentum tollitur sublato instrumento.n.14.*
15 *Statutum inducens præscriptionē procedit etiam in debito iurato, quando iuramentum non probatur aliunde, quàm ex instrumento debiti, cuius robur, & uis per statutum eneruatur, secus si ex testibus probaretur.n.16.*
17 *Qualitas præcedentis statuti non censetur repetita in subsequenti, si vnum non venit consecutiuè ad aliud.*
18 *Obligatio iurata subiacet statutis confirmatis auctoritate Apostolica ex certa scientia. Intellige vt n. 19.*
20 *Executio non retardatur per exceptionem requirentem altiorem indaginem.*
21 *Legitima est quota bonorum, & dicitur incerta, & illiquida.*
22 *Compensatio non admittitur stante incertitudine, nec vbi agitur de specie ad quantitatem. n. 23.*
24 *Compensatio non potest opponi, si non constat de substantia debiti.*
25 *Filia dotata à patre, & nupta tempore testamenti nihil amplius potest petere etiam in bonis maternis iuxta statutum Vrbis.*
26 *Filia exclusa à successione propter dotem non admittitur ad dicendum de nullitate testamenti, nec ad contratabulandum, nec ad petitionem legitimæ, si fuerit præterita.n.27.35.& 36.*
28 *Dotata à matre an excludatur tam ab hæreditate illius, quàm patris. n.29.*
30 *Filia non succedens ab intestato tamquam exclusa propter dotem an possit dicere testamentum nullum, si non fuerit in eo institutus hæres masculus, sed extraneus. n.31.32.33. & 34. Et quid in testamento matris, in quo non consideratur agnatio.n.37.& 39.*
38 *Dispositio cessat non seruata forma.*
40 *Producens scripturam etiam in parte, & partibus approbat omnia in ea contenta.*
41 *Reuocatio testamenti facta non simpliciter, sed animo aliud condendi non tollit primum.*
42 *Exceptio reuocationis testamenti non admittitur, nisi hæres ad cuius fauorem est facta reuocatio, declaret an velit adire. n.43.*
44 *Exceptio, quæ non prodest excipienti, non admittitur.*

CAPVT CCCCXC.

PRæscriptionem oppositam Dixi non obstare in casu, de quo agebatur, Etenim sumus in fructibus census, & annuis præstationibus, in quibus non sufficit vnica præscriptio, † sed tot requirũtur præscriptiones quot sunt anni *Castr. in l.plures.18.n.6.post med. vers.breuiter opinio. C. de fid. instrum.* vbi de communi *Boer. decis. 336.in fin. n.4. per tex.in l.eum notissimi. 7. §.in ijs.C.de præscript trig. annor. Fulgos. cons.164. col.2.in princ.Ias.in l.de pupillo.§.si in pluribus. n.4.ad med. ff.de nou.oper.nunciat.*

Non obstat statutum *Vrbis c. 158.* vbi admittitur præscriptio sexdecim annorum † in contractibus cuiuscumque generis, Quia in eodem statuto excipiuntur in specie census tam debiti Cameræ Vrbis, quàm constituti, vel venditi quibuscumque alijs personis super bonis stabilibus, vel illis æquipollentibus, † Vnde tamquam casus exceptus non comprehenditur in statuto, sed firmatur regula in contrarium in casibus exceptis *l.quæsitum. §.denique. de fund.instr. Alex. cons.32.n. 4.lib.7.* & sic requiretur præscriptio triginta annorum ex supra allegatis † *Aym. de antiq.tempor. p.4. §. materia ista singularitatis. n.36.ad fin.vers.vltra montani verò.Ias.in l.vbi autem.75.§.qui fortem.n.2.ff.de verb.obligation.*

Minus obstat aliud statutum *Vrbis c.159.* vbi in specie prohibetur quis petere census emptos, † vel quomodolibet constitutos, nisi pro decem proximè præteritis annis tantum, & pro reliquis vltra decem annos sibi satisfactum præsumatur, nisi fuerit doctum de interpellatione extraiudiciali, aut legitima interruptione præscriptionis. Quia cum simus in contractibus censuum iuratis huiusmodi statutum non procedit, † Nam iuramentum non venit in generali dispositione, nisi de illo fiat specialis mentio *Felin. in c. constitutus. 19. col.3.ad med. vers.statuta iurata. n.3. de rescript.* vbi multa similia adducit *Alex.cons.37. n.24.& 25. lib.2.* † & ita in specie similis statuti concludit *Corn.cons.328.col.3. post med. vers.& maximè cum interuenerit.n.3.in fin.lib.1.Grat.* qui de communi *cons.41. n.14. lib.1. Boer. decis. 328. ad fin. vers.& similiter opponi.n.5. Marsil. sing.141.audiuissi forte.n.1.* quos omnes sequitur, & de communi testatur *Seraph. priuil. iuram. 22. n.53.* cum alijs latè adductis per *Lamberteng.de statut.super contractib.mulier.ad fin. n.13.& 14.* vbi quod ita fuit iudicatū, † & idem etiam in terminis statuti Vrbis, de quo agimus fuit conclusum per *Rot. coram Card. Millino Romana fructuum census 13. Iunij 1603. & coram*

coram Card. Lancellotto Romana pensionis domus. 16. Ianuarij 1598. inter decis. diuers. p. 4. 9 *decis.* 199. † Etenim iusiurandũ perpetuat actionem, & habet vim litis contestationis, per quam interrumpitur præscriptio *Felin. in c. fin. n. 7. de præscript. Alber. in l. nam postea. 9. §. si is qui temporali. in princ. ff. de iureiur.*

Neque oberit decisio *Put. 116. lib. 1. & Mohed. 227. alias 5. de præscript. Caputaq. decis. 413. lib. 1. in manuscript. Fab. decis. 9. lib. 1. cum alijs per Bon. de statut. vrb. præscript. glos. 19. n. 125.*

10 Quia † omnes & similes decisiones loquuntur in statuto Vrbis antiquo *lib. 4. c. 18.* in quo non solum admittitur præscriptio sexdecim annorum, sed etiam vlterius disponitur, quod instrumenta & catalogi rationum post cursum dicti temporis 11 nullam fidem faciant, † quod statutum est validum, cum possit tollere vires, ac probationes scripturis, & instrumentis, quæ aliàs de iure communi probarent *Castr. cons. 61. notandum est. n. 2. lib. 2. Rot. diuers. decis. 108. n. 1. p. 1. & decis. 104. n. 2. p. 2. Roland. cons. 43. n. 3. & 4. lib. 3.*

12 Vnde † sublato instrumento tollitur etiam iusiurandum tamquam accessorium, quo non existente habet locum dicta præscriptio statutaria, neque perpetuatur actio, vt declarat *Put. d. decis. 116. n. 3. lib. 1. Rot. coram Card. Lancellotto. Ro-* 13 *mana pensionis domus 16. Ianuar. 1598.* † & ita etiã declarãdo *Put. Bon. & alios supra adductos* 14 concludit *Surd. cons. 361. n. 12. & 13. lib. 3.* † vbi quod sicut instrumentum non probat contractum, ita nec iuramentum, cum abolitione instrumenti resoluatur omne ius oriens ex instrumento, vnde non mirum, si statutum inducens 15 præscriptionem † procedit etiam in debito iurato, quando iuramentum non probatur aliunde quàm ex instrumento debiti, cuius robur & vis per statutum eneruatur, cũ aliud esset quando iusiurandum probaretur testibus *Crot. cons. 76. n. 18. vsque ad 21. lib. 1. Pasett. cons. 65. n. 5. Surd. cons. 361. n. 13. lib. 3.*

Aliud est in casu nostro, cum in statuto de quo agimus sub *c. 159. lib. 1.* nõ tollatur fides instrumen-16 to, † & per consequens remaneat actus iuratus, qui non comprehenditur sub huiusmodi statutis, nisi de iureiurando fuerit specialiter facta mentio *Corn. cons. 328. n. 3. in fin. lib. 1. cum alijs supra allegatis.* Et quamuis in statuto antecedenti *c. 158.* adsit ista qualitas de adimendo fi-17 dem dictis instrumentis, † non tamen hæc eadem qualitas censetur repetita in sequenti *cap. 159* cum vnum statutum non veniat consecutiuè ad aliud, Immo sint separata, & omninò diuersa, quo casu non datur repetitio *l. qui fundum. de contr. empt. l. si ita quis. in princ. ff. de verb. oblig. Bart. in l. si ita stipulatus. 6. §. Crisogonus. ff. eod. tit. & in l. Seia. §. caio. n. 2. ff. de fund. instr. Alex. cons. 47. col. 1. in fin. lib. 5.*

Prout neque oberit confirmatio Apostolica ex cer-18 ta scientia, † per quam etiam obligatio iurata videtur subiacere statutis *Gabr. conclus. 11. n. 8. & in fin. de statut.* Quia intelligitur in terminis, in quibus statuta loquuntur, cum confirmatio 19 addat robur, † non extendat id quod in contractu non continetur, vt in specie huiusmodi statuti notat *Rot. coram Card. Lancellott. Roman. pensionis domus. 16. Ianuarij. 1598. post Bald. in l. nominationes. in fin. C. de appellation. Bero, q. 50. n. 20.*

Nec facit dubium exaduerso excitatum tamquam non sit præsentis inspectionis, Etenim an debeatur legitima, necne, requirit altiorem inda-20 ginem, † & interim non est retardanda executio obligationis cameralis, & iuratæ de soluendo fructus census *l. fin. C. de ordin. cognit. Bart. in l. 4. §. condemnatum. n. 3. de re iudic. Aym. cons. 104. n. 10.*

Maximè, quia licèt deberetur legitima, quod negatur, Tamen prius debet constare de illius quan-21 titate, † cum enim sit quota bonorum dicitur incerta, & illiquida *Bart. in l. meminimus. n. 4. C. quand. & quib. quart. pars debeat. lib. 10. Curt.* 22 *Sen. cons. vlt. Surd. cons. 248. n. 7. lib. 2.* † Qua incertitudine stante non datur prætensa compensatio *l. si constat. C. de compensat. Purpur. cons. 218. n. 8.* prout neque erit admittenda, cum tra-23 ctetur de specie ad quantitatem † *l. si conuenerit. la 2. in princ. de pignor. act. Glos. in l. fin. C. de compensat. Socin. Iun. cons. 60. n. 3. lib. 1.* Immo non apparet de substantia crediti prætensæ legitimæ, cum adhuc non fuerit declaratum, an sit detrahenda, quo casu minus habet locum com-24 pensatio, † Nam ad hoc, vt illa possit opponi, requiritur, quod prius substantia legitimæ declaretur esse debita, & sic quod sit certum illam deberi, licèt quantitas sit illiquida, cum aliàs non possit tractari an quid sit liquidum, necne, ex quo non potest esse qualitas sine subiecto, sicut nec cætera accidentia *l. eius qui in prouincia. ff. si cert. petat. Crot. cons. 12. n. 8.* & in specie compensationis de qua agimus *Surd. cons. 246. n. 4. lib. 2.*

Immo neque debetur prætensa legitima, Cũ enim simus in filia dotata à patre, & nupta tempore 25 testamenti, † nihil amplius potest per eam prætendi etiam in bonis maternis, iuxta dispositionem statuti Vrbis *lib. 1. c. 145. in fin.* Qua exclusione stante non admittitur filia præterita ad di-26 cendum de nullitate testamenti, † neque ad contratabulandum *Bald. in l. posthumus. § si quis ex his. ad fin. ff. de inoffic. testam. Rom. cons. 13. n. 3. & ibi latè Mandos. in verb. nullum.* Quasi tunc repellatur filia per hanc exceptionem tua non 27 interest rumpere, † attento quod si rumperetur spectaret ad filium masculum ab intestato *Alex.* qui de magis communi *cons. 47. abundè. col. 3. post med. vers. repellitur enim filia. n. 9. lib. 2.* per *tex. in l. ille à quo. §. si testamento. ff. ad senatusconsult. trebell. l. si post mortem. §. liberi. ff. de bonor. possess. secund. tabul.*

Neque obstabit, quod non sit dotata à matre, quasi 28 tunc excludatur ab illius hæreditate, † quandò ab ea dotem habuit *Anchar. cons. 80. Dec. cons. 348.* Nam sufficit illam esse dotatam à patre, vel ab vno, ad hoc vt excludatur tam à successione matris, quàm omnium aliorum secundum ma-

gis

29 gis veram, & communem opinionem, † de qua latè testatur *Menoch. cons.3. per tot. lib.1. post Castr cons.91. lib.2. Cephal.cons.578.n.15.lib.4. Curt.Iun.cons.65.n.3. Becc.cons.112.n.18. Thesaur.decis.62.n.3. Mandos.ad Rom.cons.385. in verb. non dotantis. in princ.* & in specie statuti Vrbis *Rot.coram Card.Pamphilio Balneoregien. successionis.16.Maij 1594.& coram Card.Seraphino Romana hæreditatis de sellis 1.Iulij 1598.*

Nec aduersatur quod in testamēto, de quo agimus, non fuerit institutus hæres masculus, sed extra-

30 neus, † quo casu filia, quamuis ab intestato non succedat tamquam exclusa propter dotem, tamen potest dicere testamentum nullum *Socin. in l.gallus. §.& quid si tantum.n.11. ff.de liber. & posthum. Crass.in §.testamentum.q.36.n.8. vers. tertius est casus. cum alijs per Card.Seraph. decis.885.n.1.& 2.p.1.*

31 † vbi ampliat etiam quando filius masculus esset institutus in legitima, & in reliquis bonis extraneus *Surd.* qui in simili multa adducit *cons.100.n.20.lib.1.* Quia indistinctè est magis vera, & recepta opinio in contrarium, quod scilicet non possit impugnari testamentum paternum per dictam filiam, siue insti-

32 tuantur filij masculi, siue extranei, † vt testatur *Clar. in §. testamentum. q.42. in fin. Castr.* qui latè defendit *cons.323. super primo puncto. col. penult.in princ.vers.vnde reperio.lib.1.post Bart. in l.1. §.si pater. ff.de coniug. cum emancip.liber. Brun.* qui de veriori, & magis communi *de statut. art.10. n.43. vsque ad 45.tom.2. fol.215.* &

33 ita indistinctè omnes loquuntur, † de quibus latè *Tiraq.de primog.q.53.n.22.post Bart.cons.20. lib.1.& in l.fin. col.penult. vers.quid si ista filia. ff.ad trebell. Bald.cons.328.in 1.dub.lib.3. & in l.maximum vitium. in fin. n.22. C.de liber.praterit. Anchar.cons.26. in princ. Castr.cons.213. n.1.lib.1. & cons.6.n.1.lib.2. & cons.67.n.2.eod. lib. Rom cons.13.in princ. Brun.de statut.art.8. q.14. n.52. cum seq. Campeg. de dot. q.64. p.vlt. Aret.in §.ita demum.n.1.ad fin.instit.de hæredit. quæ ab intest. defer. & in §. sed ea omnia. in pe-*

34 *nult.notab. eod.tit.* † Maximè quando fuit relicta filio masculo legitima, vt in casu nostro, tūc enim possunt institui extranei, & filia dotata, & exclusa non rumpit testamentum, neque agit ad legitimam *Dec.in l.filia dotem.in fin. C.de collat.*

Et facit ratio, quia cum ista filia non succedat ab intestato, neque debet admitti ad rumpendum

35 testamentum, † nec ad dicendum de eius nullitate, nec ad petitionem legitime, cum dos succedat loco illius *l.posthumus. §.si quis ex his.de inoffic. testam. Alex.cons.19. n.4.lib.6. Guilelm.Bened. in c.rainutius. in verb.duas habens filias.n.178.*

36 *vsque ad 181. de testam.* † vbi etiam solum admittit filiam ad petendum supplementum dotis contra hæredes extraneos institutos, si non fuerit congruè dotata, de quo non apparet in casu nostro *Alex.cons.69. super primo dubio. n.2. & ibi latè Add.in verb.legitima.lib.1. post Salic & Fulgos.in auth. res quæ. C.cōmun.de legat. Bald. cons.398.lib.3.* quod est repetitum *cons.407.eod. lib. Castr.cons.362.si statutum lib.1.*

Præterea huiusmodi disputatio est superflua, quia omnes Doctores, qui distinguunt inter institutionem factam de extraneis, siue de agnatis lo-

37 quuntur in testamento patris, † in quo consideratur agnatio, cum enim statutum vocet, & præferat masculos fœminis propter agnationem, meritò debent institui agnati, & non extranei, vt sit locus exclusioni, quæ non est generalis, sed cer-

38 to modo fauore agnatorum, † Vnde tali forma non seruata cessat dispositio *Socin. in l.gallus. §. & quid si tantum. n.11. ff. de liber. & posthum.* Aliud est in matre, & in linea materna, in qua

39 non consideratur agnatio, † & sic non potest dici, quod exclusio ab illius bonis sit facta fauore agnationis, prout est in patre *Castr.cons.9. col. penult. & vlt.lib.3. Dec.cons.302. in casu occurrenti.col.vlt. in princ. vers.ex quo sequitur. n.6. in fin. & latius Bero. cons. 120.n. 13. vsque ad 17. lib. 2.*

Accedat quod neque est amplius quærendum de ista nullitate, cum per partem aduersam fuerit productum testamentū D.Siluię matris D.Olim-

40 piæ, † in quo illam hæredem instituit, adeò vt ex ista productione censeantur approbata omnia in eo contenta, quamuis etiam ista productio fieret in parte, & partibus, quia nihilominus talis protestatio nihil operaretur *Dec. in l.fin. col. vlt. C.de edend. Osas.decis.38.n.26. vsque ad n. 33. Aym.cons.80.n.7. & latiùs de antiq.tempor. p.1. §.viso.de verbis enunciatiuis. n.72.& 73.*

Neque debet attendi prętensa reuocatio testamen-

41 ti, quæ dicitur facta per Siluiam matrem, † quia ex ista reuocatione nō fuit annullatum primum testamentum, in quo D. Olimpia fuit instituta hæres, cum ex lectura illius appareat non fuisse talem reuocationem factam simpliciter, sed animo, & intentione condendi aliud testamentum, quod facit vt testatrix nō habuerit istum actum pro perfecto, & per consequens non tollitur primum, nisi secundum fiat, & perfectè consumminetur, & sic primus hæres, & non alius censetur à testatrice vocatus. Ita in specie similis reuocationis declarat *Alex. cons.159. n.5. vsque ad 9. lib.7. Corn.cons.39.col.1. ad med. vers.quod maximè dicendum videtur. lib. 2. Socin. Iun. cons. 145. n. 8. lib. 2.* & multas rationes, & decisiones adducam Deo dante *infra c....* ita vt nō sit dubitandum de veritate istius opinionis.

Cum etiam reuocatio, quæ prætenditur fit ad fauo-

42 rem successuri ab intestato, † cuius exceptio non admittitur tamquam de iure tertij, nisi prius facta declaratione per illum tertium an velit adire, & sibi ius acquirere actu, & potentia *Bart.in l.2. vers.quandoque ius tertij. ff de except.rei iudic. Bald. in auth. qui rem. ante fin. vers. subsequenter quæro. n.6. C.de sacrosc.eccles.*

43 † Quare cum talis declaratio non interuenerit hæc oppositio non potest fieri, quia nullus alius est hæres, cum nullus adhuc adierit *Dec.cons.633. n. 4.* Præsertim quia nihil interest excipienti, nam siue vnus, siue alter habeat, ipse tamen numquam

44 potest retinere tales fructus, † Vnde nihil illi proderit huiusmodi exceptio *Bald. in l. cum seruum.*

struum. n. 1. C. de seru. fugitiu. & satis est, vt debitor soluat de mandato Iudicis, vt consequatur liberationem *Bart. in l. creditor. n. 3. vers. tertiò quæro. ff. de solutionib. Dec. conf. 25. n. 1. & 2. cum alijs per Menoch. conf. 168. in fin. lib. 2. & de arbitrar. cas.* 137.

EPITOME.

Appellatione stipitis, seu cippi quando veniant fœminæ. ¶ Et quo casu censeantur vocati agnati iuxtà ordinem graduum. ¶ Qualitas masculinitatis an intelligatur repetita in substitutionibus. ¶ Agens tamquam agnatus an debeat probare agnationem legitimam etiam parte non opponente. ¶ Testes qui deponunt præsumptiuè an probent concludenter. ¶ Consanguinitas, & fraternitas an probetur per tractatum, & nominationem, quamuis agatur de acquirenda hæreditate. ¶ Et an in fratribus detur quasi possessio fraternitatis, prout in vxore, & filio. ¶ Confessio agnationis facta per procuratorem an possit reuocari per principalem. ¶ Conditio, si sine filijs decesserit, quando verificetur in fœminis.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissum debet intelligi iuxtà formam limitatam, & qualitates illius.*
2 *Testator vocans stipitem intelligit de cippo domus, seu stirpe.*
3 *Substitutio de stipite comprehendit agnatos iuxtà ordinem graduum.*
4 *Appellatione cippi veniunt fœmina. Declara vt n. 5.*
6 *Agnatio conseruatur per masculos, non per fœminas.*
7 *Agnati quando dicantur vocati.*
8 *Fœmina non sunt de familia, & æquiparantur ramusculis, & frondibus siuè sint nuptæ, siuè innuptæ.*
9 *Qualitas masculinitatis censetur repetita in substitutionibus.*
10 *Fœmina, quamuis sint de agnatione patris, tamen non conseruant agnationem.*
11 *Conditio, si sine filijs decesserit, verificatur in fœminis. Fallit n. 12.*
13 *Bona subrogata pro rebus fideicommissarijs assumunt omnes qualitates illarum.*
14 *Agens tamquam agnatus debet probare agnationem etiam legitimam, & parte quoque non opponente. n. 15. & 16.*
17 *Confessio agnationis facta per procuratorem non præiudicat principali, qui illam potest reuocare.*
18 *Minor ætas probatur ex fide baptismi.*
19 *Consanguinitas an probetur per testes deponentes, quod fratres se tractabant, & nominabant pro fratribus, & an in eis detur quasi possessio fraternitatis, prout in filio, & vxore. n. 20. & 23. & quid in decisorijs, vbi agitur de acquirenda hæreditate. n. 24.*
21 *Extranei etiam diliguntur, & tractantur fraterna affectione.*
22 *Testes probant, si concludant per præsumptiones à iure approbatas.*

CAPVT CCCCXCI.

PRo reuocatione sententiæ Dixi concludendum esse, Quia per mortem Flaminij fuit resolutum fideicommissum tamquam restrictum 1 ad certas personas, & lineam, & gradum, † ita vt sit intelligendum secundum modum, & formam limitatam, & restrictiuam, & qualitates illius *Paris. conf. 61. n. 2. & 3. lib 3. per l. in testamento. 31. de condit. & demonstrat.*

Neque obstat quod prætendatur extare fideicommissum in personam Lucretiæ, Quia illa tam-2 quam fœmina non est in cõsideratione, † Etenim testator vocauit stipitem, qui significat Cippum domus, seu stirpem *Ang. in l. fin. in princ. vbi Castr. n. 7. C. de verb signific. Bald. in l. peto. 71. §. fratre. col. 1. ad med. in 2. notab. de legat. 2. Frãc. in c si pater. col. penult. n. 115. in fin. de testam.* 3 *in 6.* † Vnde cum substituerit stipitem, seu Cippum suæ domus dicitur substituisse agnatos suos secundum gradus prærogatiuam, cum appellatione Cippi comprehendantur agnati iuxtà ordinem graduum *Socin. conf. 49. n. 1. lib. 1. & conf. 51. n. 21. lib. 4. Curt. Iun. conf. 172. n. 3. Sim. de Pret. interpretat. 3. vltim. voluntat. n. 19. solut. 11. dubit. 1. fol. 289. & latius conf. 203. n. 4. & 5. Thob. conf. 76. n. 29. & 32.*

Minus obstat quod aliquando etiam Cippus comprehẽd t fœminas *Paris. conf. 35. lib. 1. & cõs. 47.* 4 *n. 55. cum seq eod. lib.* † Quia cum ex lectura testamẽti appareat testatorem habuisse respectum conseruandi agnationem, tũc appellatione Cip-5 pi † non veniunt fœminæ *Corn. conf. 26. n. 5. lib. 4. & conf. 41. n. 8. vsque ad 12. eod lib. Rot. coram Card. Mantica Nucerina fideicommissi. 24. Nouembris 1595. & coram Card. Lancellotto Fulginaten. fideicommissi. 22. Martij 1599. de qua per Farinac. decis. 507. p. 4. diuersor.* vbi allegantur concordantes decisiones, cum aliis per *Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 12. n. 16.* cum agnatio cõseruetur per masculos, non 6 per fœminas, † quę ad alienas familias transeunt *l. pronunciatio. §. familia. ff. de verbor. significat. Aretin. in §. cæterum. n. 2. instit. de legit. agnat. success. Cephal. conf. 134. n. 11. & 12. lib. 1. Surd. conf. 443. n. 17. & 21. lib. 3.*

Quòd autem fuerit considerata agnatio apparet, 7 Quia testator vocauit solùm masculos, † cum disposuerit, vt occurrente morte alicuius ex suis hæredibus nullis superstitibus filijs masculis in portione, & rata illius veniant sup ruiuentes, & deinde proximiores primogeniti, & successiuè alij descendentes ex sua familia, domo, & agnatione gradatim de proximiore primogenito in proximiorem primogenitum vsque ad vltimum stipitem, ex quibus verbis colligitur esse exclu-

8 sas fœminas, † quæ non dicuntur de familia, & agnatione, & stipite quando fuit vocata agnatio cum comparentur ramusculis, & frondibus siuè sint nuptæ, siue innuptæ, vt latissimè concludit *Surd. cons. 433. n. 22. cum seq. lib. 3.* Maximè quia fuerunt facti plures gradus substitutionum, quo casu magis censetur considerata agna-
9 tio, cum etiam fuerint vocati primogeniti, † ita vt quoque censeatur repetita qualitas masculinitatis in sequentibus substitutionibus, quamuis non fuisset expressa *Idem Surd. cons. 241. n. 11. vsque ad n. 14. lib. 2.*

Prout regulare est, quod dispositio facta fauore
10 agnationis semper excludat fœminas, † quamuis enim dicantur de agnatione patris, non tamen sunt idoneæ ad conseruandam agnationem, ideò non mirum si eis denegatur successio, cum in illis deficiat ista qualitas, in qua fundatur conseruatio agnationis *Menoch. cons. 95. n. 56. vsque ad 64. lib. 1. & cons. 197. n. 49. & 55. lib. 2. iuxta vulgatum cons. Io. de Anan. 4. col. 2. Osas. decis. 127. n. 4. Aym. cons. 180. n. 1. Ceph. cons. 306. n. 74.*
11 *lib. 3. & cons. 371. n. 47. lib. 4.* † Vnde, quamuis conditio, si sine filijs decesserit, verificetur etiam in fœminis *l. si ita scriptum. de leg. 2. l. si quis ita. de test am. Rot. coram R. P. D. Penia Camers-*
12 *nen. fideicommissi. 13. Nouembris 1595.* † Tamen aliud est, si fuit habita ratio conseruandæ agnationis *Rot. coram Card. Lancellotto Fulginaten. fideicommissi. 22. Martij 1599. de qua per Farinac. decis. 507. p. 4. diuers. per l. licèt imperator. de leg. 1. l. cum proponebatur. ff. de legat. 2. cum alijs latè adductis per Card. Mantic. de coniectur. vltimar. voluntat. lib. 11. tit. 14. n. 13. cum sequent.*

Accedat quod non est probata ex aduerso descendentia ex Ambrosio, quæ ad effectum succedendi in huiusmodi locis montium subrogatis fi-
13 deicommisso erat probanda, † cum illa assumat omnes qualitates, & naturam illius, in cuius locum sunt subrogata, & habentur pro rebus fideicommissarijs *l. imperator. §. fin. de legat. 2. l. si rem & pretium. §. vlt. de petit. hæredit. Ias. cons. 232. n. 61. ad med. lib. 2. Menoch. cons. 70. n. 8.*
14 *lib. 1.* † Et generale est, vt agens tamquam agnatus debeat probare agnationem *Dec. cons. 13. pro tenui. col. 2. Socin. Iun. cons. 76. n. 65. lib. 1.* &
15 non solùm se agnatum, † sed etiam legitimum *Ceph. cons. 82. n. 10. lib. 1. Roland. cons. 32. n. 18. & 19. lib. 3. & cons. 3. n. 40. vsque ad 48. lib. 1.*
16 Quamuis nō opponatur † *Dec. cons. 61. in princ. Bec. cons. 75. n. 6. Honded. cons. 4. n. 103. lib. 1. Rim. Iun. cons. 494. n. 20. lib. 5.*

Nec facit prætēsa confessio agnationis facta in arti-
17 culis per procuratorē, † Quia illa fuit reuocata tamquam emanata à non legitimo procuratore, quod potuit fieri etiam non docto de errore, quia præsumitur ab eo facta tamquam de causa male informato *Caputaq. decis. 198. p. 1. Franc. in c. fin. n. 6. de iur. iur. in 6. Addit. ad Rot. decis. 19. de procuratorib. in nou. n. 1. Aegid. decis. 694. de confess.* Cum etiam nō constet quod per vsum partis fuerit in iudicio ratificata, nam tūc obesset *Rot. decis. 396. lib. 2. Oldrad. cons. 116. Rot. diuersor. decis. 208. in fin. p. 4. inter recollectas per Farinac.* Maximè quando sumus in minoribus,
18 quibus minus talis confessio præiudicat, † prout de ætate constat ex fide baptismi, per quam probatur minor ætas *Feder. cons. 119. ad fin. cum alijs per Cald. de restit. integ. in verb. minoribus. n. 38.*

An autem prætensa consanguinitas dicatur probata, quando testes deponunt, quod fratres se
19 tractabant, † & nominabant pro fratribus, non est opus quærere, cum nullus testis de hoc aliquid deponat, Præsertim, quia secundum opinionem multorum ista non sufficiunt ad probandam consanguinitatem, cum huiusmodi genus probationis tractatus, & nominationis non habeat locum in fratre, sed solum in filio, & vxore, cum maius incommodum sit, vt quis nominetur filius propter onus instituendi, & alendi, ac
20 alia, quæ non considerantur in fratre, † ideò in eo non datur ex huiusmodi actibus ista quasi possessio fraternitatis, & opus est aliūdè hoc probare, Ita in terminis concludit *Dec. cons. 324. visis bis. n. 4. & 5. & cons. 531. accuratè. n. 4. & cons. 320. in causa quæ alexandriæ. col. penult. in fin. vers. tertio respondetur. n. 9. post Anchar. cons. 52. pro clariori. n. 7. & 8. Capr. cons. 156. n. 8. cum alijs per Tiraq. de retr. lignag. §. 1. glos. 16. n. 1. & 6. Mascard. conclus. 412. n. 9. vsque ad 15. tom. 1.*

Quamuis in prædicta quæstione verior sit opinio eorum, qui concludunt, quod fraternitas probetur sufficienter per tractatum, & nominatio-
21 nem, † Nam quamuis isti actus conueniant non solis fratribus, sed etiam extraneis, qui se fraterna dilectione diligūt *l. nemo. §. qui frater. ff. de hæred. instituend.* Tamen satis est, quod testes concludant præsumptiuè scilicet per præsum-
22 ptiones à iure approbatas † *l. omnes. §. lucius. ff. de his quæ in fraud. credit. l. dolum. C. de dolo. Bart. in l. 1. ff. si cert. pet.* Sed ex eo quod isti habuerint se pro fratribus, & ab alijs pro talibus fuerint reputati resultat præsumptio iuris, quod sint tales, Vnde interim est iudicandum pro eo,
23 donec probetur contrarium, † Ità in specie concludit *Castr. cons. 151. viso puncto in facto. col. 1. ad med. vers. sed ad hoc respondetur. lib. 1. post Cin. in l. non epistolis. 13. in fin. vbi Bald. n. 1. & 4. Fulgos. n. 3. ad med. Alber. ad fin. n. 2. Ang. in fin. n. 2. Azo. n. 4. Salic. in fin. n. 5. C. de probat. Bart. in l. non nudis. 14. in 2. lect. in fin. vbi Petr. de Bella pertic. post princ. C. eod. tit. Idem Bart. in l. vbicumque. §. interdum. in fin. ff. de ventr. in possess. mittend. Felin. in c. per tuas. 10. col. fin. post med. vers. secundo nota quod sicut est dare. n. 17. de probat. Ang. in l. 1. n. 3. C. quor. bonor.* vbi quod ita sæpe habuit in facto loquens tam in fraternitate, quàm in consortoria *Al-*
24 *bens. cons. 83. n. 21. vsque ad 24.* † vbi testatur de magis communi, quamuis tractetur in decisorijs pro obtinenda hæreditate *Aym. cons. 249. col. 2.*

249. *col.* 2. *ad fin. vers. sed tamen aduertendum. n.* 2. *Corn. cons.* 1. *col.* 12. *in princ. vers. nec obstat quod dicit. n.* 22. *ad fin. lib.* 3. *Tiraq. de retract. lignag.* §. 1. *glos.* 16. *n.* 9. vbi allegat *Masuer. tit. de probationib.* §. *item si fiscus possidet. Barbat. cons.* 14. *n.* 33. *lib.* 3. *Mascard. conclus.* 412. *in verb. consanguinitas. n.* 15. *&* 16. *Rub. Alexandr. cons.* 16. *n.* 16. *&* 17.

EPITOME.

PArochus an præferatur in sepultura Parochiani, sicut in administratione Sacramentorum. ¶ Et quando debeat præmoneri per Fratres volentes deferre ad suas Ecclesias cadauera defunctorum. ¶ Et quid in hoc decreuerit Sacra Congregatio Regularium. ¶ Verbum liberè quid significet. ¶ Cura animarum, & potestas absoluendi à peccatis, & administrandi Sacramenta an possit præscribi, & in alium transferri. ¶ Priuilegium concessum Ecclesiæ quando possit tolli per Prælatos. ¶ Consuetudo recitandi officium, & recipiendi funeralia per Canonicos, & Parochum in ecclesijs Mendicantium quando corpora defunctorum ibidem deferuntur an valeat. ¶ Concesso consequenti quo casu censeatur datum antecedens. ¶ Consuetudo immemorabilis, quæ habet vim tituli, an sit sublata per derogationes vniuersales. ¶ Ius reuerentiale an amittatur per consuetudinem contrariam. ¶ Decretum irritans an aliquid operetur, si non appareat quod quis velit illo vti. ¶ Libera sepultura, quæ conceditur Fratribus ex Bulla Pij V. Et ex Mare magno quomodo, & in quibus casibus procedat.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo recitandi officium, & recipiendi funeralia per Canonicos, & Parochos in Ecclesijs Mendicantium quando cadauera defunctorum ibidem deferuntur an valeat. n.* 3. 10. 11. *&* 27.

2 *Consuetudo immemorabilis habet vim tituli, & priuilegij, etiam in casibus Principi reseruatis. n.* 4.

5 *Derogatio consuetudinis, etiam cum dictione vniuersali non comprehendit immemorabilem. n.* 6.

7 *Consuetudo attenditur in materia funeralium circa personas, quæ in illis debent interuenire, quamuis alijs Ecclesijs concedatur libera sepultura. n.* 8.

9 *In præcedentijs standum est consuetudini.*

12 *Ius reuerentiale non amittitur per consuetudinem contrariam.*

13 *Fratres Mendicantes habent liberam sepulturam. Intellige vt n.* 15. 16. *&* 21.

14 *Verbum liberè excludit omne impedimentum, & alterius licentiam.*

17 *Bulla Pij V. concedens Fratribus facultatem deferendi corpora defunctorum ad suas Ecclesias, & illa leuandi absque interuentu alieno est redacta ad ius commune, prout etiam Mare magnum. n.* 18.

19 *Clausula decreti irritantis intelligitur si pars vti voluerit, si est posita in dispositione particulari secus generali.*

20 *Priuilegium concessum toti Religioni an per Fratres possit tolli. n.* 22. 23. *&* 24.

25 *Cura animarum, & potestas administrandi sacramenta, & absoluendi à peccatis potest præscribi, & per consuetudinem in alium transferri. Declara vt n.* 26.

28 *Parochus debet dare licentiam, & vltimum vale, vt corpus parochiani possit sepeliri. Contrarium n.* 33. *Sed prima opinio est verior. n.* 34. 36. 37. 38. 39. 40. 41. *&* 42.

29 *Portatio funeris etiam ad alienam Ecclesiam competit Rectori parochiali.*

30 *Parochus præfertur cunctis in administratione sacramentorum, & sepultura parochiani.*

31 *Omnes res sacra, & Ecclesiastica possunt dici sacramenta Ecclesiæ.*

32 *Sepultura pertinet ferè ad officium diuinum.*

35 *Concesso consequenti censetur datum antecedens, dummodo non sibi ius dicatur pro illo consequendo.*

43 *Parochus est præmonendus per fratres volentes deferre cadauera defunctorum ad suas Ecclesias, iuxtà constitutionem Leonis X. & decretum Congregationis Episcoporum, & Regularium. n.* 44. 45. 46. *&* 47.

CAPVT CCCCXCII.

OBstare videtur Reuer. Fratribus Ordinis Mendicantium immemorabilis consue-1 tudo, † quam præsupponunt habere Reuer. Domini Canonici decantandi, & recitandi officium etiam cum stola in Ecclesijs dictorum regularium quoties cadauera defunctorum ibidem deferuntur, & recipiendi emolumenta funerum tam ordinaria, quàm extraordinaria, ac illa etiam pro missis distribuendi. Etenim talis 2 consuetudo immemorabilis habet vim tituli, † & priuilegij *c. super quibusdam.* §. *præterea. de verbor. significat. Alex. cons.* 6. *n.* 1. *lib.* 1. *Felin. in c. accedentes. col.* 5. *vers. tertius casus. & vers. nam in illa præsumitur. de præscript. cum alijs per Gabr. eod. tit. conclus.* 1. *n.* 1. *&* 2.

Neque obstat declaratio Sacræ Congregationis 3 Concilij, dum censuit prædictum officium † non posse recitari à Presbyteris secularibus inuitis Fratribus; Quia per talem declarationem non censetur derogatum huic consuetudini immemorabili, vt in similibus casibus resoluit *Rot. coram Cardinali Seraphino Salamantina iurisdictionis.* 23. *Octobris* 1579. *&* 27. *Iu-* 4 *nij* 1582. † Quasi huiusmodi consuetudo habeat vim legis, & priuilegij, etiam in casibus reseruatis Episcopo Prælatis, & Prin-

Stephani Gratiani *Disceptation. forens.*

cipi Abb. cons. 94. n. 2. lib. 1. & in c. cum nobis. col. 2. de praesumpt. Ias. cons. 208. col. penult. lib. 2. late Gabr. d. concl. 1. n. 3. cum seq. de praescript. Socin cons. 7. n. 3. lib. 3. † Cum expressa mentio sit facienda istius consuetudinis, vt intelligatur reuocata consuetudo immemorabilis; quae non comprehenditur in reuocatione consuetudinis etiam cum dictione vniuersali Ruin. cons. 13. n. 30. lib. 2. Aym. de antiq. tempor. p. 4. §. materia ista n. 47. Couarr. lib. 3. var. resolut. c. 13. n. 5. Rot. coram R. P. D. Orano Palentinae iurisdictionis 25. Maij 1565. de qua per Garz. de benef. p. 3. c. 1. n. 190. Gonzal. ad reg. 8. glos. 33. n. 2. † Vnde Concil. sess. 6. c. 4. & sess. 25. c. 6. & sess. 24. c. 10. de reform. dum derogat quibuscunque consuetudinibus non sustulit immemorabilem, prout saepius declarauit Congregatio eiusdem Concilij, vt per Garz. qui d. declarationes adducit d. p. 3. c. 2. n. 194.

Maximè in materia funeralium, in quibus statur semper consuetudini circa personas, quae in illis debent interuenire, † quamuis alijs Ecclesijs libera sepultura concedatur Glos. in clem. dudum. §. verum ne parochiales. in verb. integre. de sepultur. Abb. in c. cum liberum. 6. in fin. vers. & cum sit concessa. & vers. & nota hoc vltimum. & ibi etiã Anchar. in fin. vers. & praedicta faciunt. eod. tit. Idem Anch. in d. elem. dudum. §. huiusmodi. in princ. vers. vbi etiam tetigi quod tangit. n. 28. & ibi Imol. n. 65. col. 16. in princ. & Card. in fin. vers. primum tamen obseruatur. de sepult. † & ibi per eos concordantur consilia contraria Oldrad. 82. & 225. n. 14.

Prout etiã hoc procedit in huiusmodi iuribus praecedentiarum, in quibus consuetudo attenditur † Bald. in c. cum olim. de consuetud. Rot. decis. 4. in fin. de electiõn. in nou. Menoch. cons. 126. n. 3. lib. 2. Praesertim quando talis consuetudo iuuaretur spatio 40. annorum, ne dum immemorabili, † tunc enim est seruanda quo ad ista, quae fiunt in Ecclesijs Purpur. in l. 1. n. 201. ff. de offic. eius. post Andr. Sicul. cons. 5. lib. 2. & in sedendo contra ius alterius Aret. cons. 23. n. 11. ad med. Felin. in c. auditis. 15. col. 14. in princ. vers. cui adde omnino. n. 22. de praescript. Roland. cons. 5. n. 71. lib. 1. † Ita vt stante patientia, & consensu fratrum tale ius ministrandi circa defunctorum cadauera sit in alios translatum, quamuis ad eos pertineret Ruin. cons. 155. n. 4. & 5. lib. 4. post Innoc. in c. cum olim. 13. de restit. spoliat. & in c. dilectus. de appell. monachor. † Intelligendo quo ad iura sibi competentia, prout est casus noster, quidquid aliud sit quo ad ius reuerentiale, seu praelationem, vt declarat Idem Ruin. d. cons. 155. n. 18. in fin. lib. 4.

Non obstat quod fratres debeant habere liberam sepulturam iux. elem. dudum. de sepultur. † quae non posset dici libera, si capitulum ipsis inuitis posset praedicta exercere, cum verbum liberè excludat omne impedimẽtum Bald. in c. quae in ecclesiarum. n. 4. de constitut. † & faciat, vt actus possit expediri absque alterius licentia, & aucto ritate Rip. in l. nemo potest. n. 26. de legat. 1. Socin. Iun. cons. 72. n. 7. lib. 2.

Quia ista libera sepultura solùm consistit, vt fratres possint ad eam recipere omnes, qui sepeliri elegerint in eorum ecclesijs, † Non tamen ex hoc tollitur illud, quod alijs debetur de iure communi, seu ex consuetudine circa ea, quae seruantur in huiusmodi funeralibus, cum non sint contraria d. sepulturae, neque illi repugnẽt, prout ita respõdet Glos. in d. elem. dudum. in verb. integre. & sequitur ibid. Imol. n. 65. et Cardin. in fin. † Cũ etiam satis sit, quod fratres fuerint priuilegiati circa ista iura funerandi, quae antea non habebant tamquam carentes populo Glos. in d. clem. dudum. §. huiusmodi. in verb. sepulturam. Host. in c. 1. post princ. vers. caue tamen tibi. de sepultur.

In Bulla Pij V. 140. §. nec non fratres isti. Verum est quod conceditur facultas d. fratribus deferendi corpora defunctorũ ad suas ecclesias, † & illa leuandi ex eorum domibus absque interuentu aliorum; Sed d. constitutio fuit reuocata, & redacta ad terminos iuris communis, & Concilij Tridentini, vt per Gregor. XIII. const. 15. incipien. in tanta. de qua in Bull. fol. 209. † Prout etiã Mare Magnum fuit reuocatum per Clem. VIII. & prius per Gregor. XIII. d. constit. 15. de qua meminit Nauar. in fin. sui Manual. & Paul. Fusc. de visitat. lib. 1. c. 25. n. 8. ad med. † Qua reuocatione stante non est quaerendum de clausulis decreti irritantis, & annullatiuis, de quibus in d. mari magno, maximè quia neque obstarent, cum sint appositae in speciali commissione, & gratia, ac priuilegio ad commodum priuatum, non autem in dispositione generali ad vtilitatem publicam, Vnde tales clausulae intelliguntur quatenus partes vti voluerint secundum distinctionem, de qua per Doctores in c. statutum. de rescript. in 6. Card. cons. 71. n. 2. cum alijs per Gabriel. de clausul. concl. 3. n. 23. & 24. Felin. in c. caeterum. col. 15. in fin. vers. solutio forte diei potest. n. 29. de rescript.

Priuilegium concessum fratribus, quod non fuerit amissum tamquam datum toti religioni, † Non obstat, Quia verius est quod stãte spatio 40. ann. ne dum immemorabili potuerit per fratres praeiudicari Ecclesiae Felin. in c. cũ accessissent. 8. col. 16. post med. vers. tertio limita. n. 29. de constitut. Ruin. cons. 218. n. 11. in princ. lib. 1. Andr. Gail. obseruat. n. 12. vers. secundo casu. lib. 1.

Praeterea non est sublatum priuilegium, quamuis alij interueniant in istis funeralibus, † cum talium praesentia non repugnet sepulturae, vt dictum est ex Glos. in clem. dudum. §. huiusmodi. in verb. integre. & ibi Imol. n. 65. & Card. in fin. de sepultur. † Cum etiam ex hoc oriatur leue praeiudicium Ecclesiae, quo casu potest illi praeiudicari per Praelatum in priuilegijs eidem Ecclesiae concessis Felin. in c. cum accessissent. col. 17. in princ. vers. & pro intelligentia huius limitationis. n. 30. de constit. † vbi etiam idem concludit quando ex tacita renunciatione rediretur ad ius

ius commune *Abb. in c. venient. col. 2. vers. concludendo prædicta. de præscript.*

Cum etiam valeant consuetudines onerosæ, & præiudiciales Ecclesijs quãdo sunt inductæ per tantum tempus, cuius initij memoria non exi-
24 stit † *Bald. in c. 1. in princ. col. 3. vers. quæro quãto tempore. n. 8. de his qui in feud. dar. poss. Paris. cons. 27. n. 32. lib. 3. Gemin. in c. fin. in princ. col. penult. ad med. vers. vnde dixit considerandum. n. 9. de cõsuetud. Aym. de antiq. tempor. p. 4. §. ma-*
25 *teria ista singularitatis. n. 22. fol. 281.* † Et generale est, vt etiam cura animarum, & potestas administrandi sacramenta, & absoluendi à peccatis, & similia possint præscribi, & consuetudine immemorabili induci, vt ad alterum pertineant, quàm ad eum, cuius est parochia, & ad quem aliàs de iure communi talis administratio pertineret *Glos. in clem. quia contingit. §. cæterum. in verb. parochiales. & ibi Imol. col. penult. in fin. n. 20. & ibi Anchar. col. 6. post princ. n. 17. & 18. in 13. & 14. notab. & ibi Card. in fin. vers. secundo quæro. n. 3. de religios. domib. Prax. Archie-*
26 *piscop. Neapolit. c. 61. n. 2.* † Maximè quando isti tales, qui prætẽdunt huiusmodi consuetudinem, seu præscriptionem sunt capaces dictorum iurium *Ruin. cons. 156. in fin. vers. & per hoc respondetur. lib. 4. per tex. in c. vlt. de offic. ordin. in 6. & clem. statutum. de elect.*

Similis quæstio iterum occurrit in Parocho sæcula-
27 ri, in quo idem dixi obseruandum, † quod in Canonicis conclusum fuit, cum militent in vtroque casu omnes rationes supra adductæ, Ideò est manutenendus in sua possessione longissimi temporis, vt possit aqua benedicta cadauer aspergere, & pluuiali indutus absolutionem dare, antiphonam inchoare, & alia munia exercere, quæ in huiusmodi ministerio circa corpora defunctorum adhiberi solent etiam quod illa deferantur ad Ecclesias Fratrum Mendicantium, non obstante declaratione Sacræ Congregationis, quæ d. Fratribus talia munia defert, cum per illam non censeatur derogatum consuetudini immemorabili parochorum *ex supra allegatis. in princ. vers. neque obstat declaratio.*

Quod magis est in Parocho, cum de iure communi non possint Fratres sepelire corpus Parochia-
28 ni † non interessente illo, ac iubente, & dicente antiphonam subuenite, vt declarat *Imol. in clem. dudum. col. 16. ante med. vers. nota bene. n. 66. & ibi Cardin. in §. huiusmodi. in fin. de sepultur. Oldrad. cons. 82. an fratres. n. 2. vers.*
29 *nam & portare* † Cum etiam portatio funeris ad Ecclesiam quoque alienam de iure competat Rectori Parochiali *Gemin. in c. vt animarum. n. 10. post med. de constit. in 6.* Immò etiam sicut Parochus præfertur cunctis in admini-
30 stratione Sacramentorum Parochiani, † Ita etiam erit præferendus in sepultura, quasi illa magis videatur accedere ad communionem Sacramentorum, quàm ad communionem diuinorum officiorum, Nam licèt septem sint
31 Sacramenta Ecclesiæ, † Tamen etiam vltra ea dicuntur Sacramenta omnes res sacræ, & Ec-

Stephani Gratiani

clesiasticæ, prout post *Feder.* concludit *Geminian. in c. alma mater. §. in festiuitatibus. n. 8. ad fin. vers. & ista videtur verior opinio. & ibi Costa n. 7. vsque ad 10. de sentent. excommunicat. in 6.* Quamuis *Couarr. ibid. in fin. §. 6.*
32 *n. 6.* † teneat quod sepultura ferè ad officium diuinum pertineat, quia funus ipsum ad Ecclesiam defertur cum officio diuino *c. quia diuina. 13. q. 2.*

Nec facit quod Parochus non possit in funere
33 ius etiam minimum sibi vendicare, † quando est concessa sepultura libera Fratribus, cum mortuo Parochiano sit dissolutum omne ius Parochi, Vnde statim funus spectat ad Fratres iudicio defuncti, qui apud eos elegit sepeliri, vt in specie concludit *Anchar. cons. 56.* vbi etiam non approbat, quod Parochus det vltimum vale defuncto *Cardin. Tusc. conclus. 194. n. 3. in verb. sepultura. tom. 7.*

Quia *cons. Oldr. 82.* est magis communiter approbatum, dum vult, quod Fratres non possint propria auctoritate accipere cadauer abs-
34 que parocho, † quamuis habeant liberam sepulturam, cum vltra supra allegatos idem firmet *Rebuff. de sentent. executorys. art. 3. glos. 1. n. 3. Euerard.* qui testatur ita seruari *loco argumentorum à concessione consequenti ad concessionem antecedentis col. 2. ad fin. vers. secun-*
35 *do limitatur. n. 2.* † vbi ita declarat regulam, quòd concesso consequente censetur concessum omne antecedens, seu præparatorium, dummodo ille, cui conceditur consequens, non sibi ius dicat pro consequendo antecedente, vel præ-
36 paratorio, † Idem voluit *Fusc. de visitat. c. 25. n. 8.* vbi quod sine permissione Parochi, seu Episcopi Fratres non debent ingredi alienam Parochiam, & Parochus non debet impedire, cum sibi consultum sit de iuribus sibi competentibus, quod prius dixit *Lapus Abb. in c. vt animarum. n. 14. de constit. in 6.* vbi post *Ricard. de Senis vnum ex compilatoribus Sex-*
37 *ti.* † concludit, quod quamuis Religiosi habeant liberam sepulturam per priuilegium Apostolicum, non debent intrare Parochiam illius Ecclesiæ solemniter cum Cruce, & alijs consuetis, & quod sunt excommunicati, si adsit statutum Episcopi, quod intrans alienam Parochiam
38 sit excommunicatus, † & quamuis *Gemin. in d. c. vt animarum. n. 20.* distinguat, vt non sint excommunicati, quando priuilegium concedit liberam sepulturam, secus quando non
39 adest ista dictio libera, † Tamen verior est prima opinio indistinctè, cum illa verba liberè non excludant Parochum, vt dictum est supra, & *Lapus* loquitur etiam stante dictione liberè, prout etiam loquuntur *Cardin. & alij supra allegati. Marc. Anton. Maysceotus in repet. d. c. vt animarum. n. 42. & 43. Vgolin. de pote-*
40 *stat. episc. c. 17. n. 3.* † vbi quod est requirendus Parochus, quamuis eligatur sepultura in Ecclesia seculari alterius Parochi *Steph. Quarant. in Bullar. in verb. priuilegium regularium. fol. 405.* Vbi concludit pro parocho

Card. Tusc. conclus. 193. n. 7. tom. 7. vbi etiam admittit requirendũ esse Parochum iuxtà *d. cõs. Oldrad.* 82. Ideò non est curandum de *Ancharã.* 41 *cons.* 56. † Quamuis etiam ipse admittat seruandam esse consuetudinem præscriptam longo tempore, Prout neque est attendenda opinio *Rodriq.* 42 *quæst. regul. tom.* 3. *q.* 58. *art.* 3. † dum excludit licentiam parochi ad fauorem Fratrum, quia etiam ipse loquitur contra receptam omnium sententiam, licèt idem quoque admittat consuetudinem, ne litigio personæ ecclesiasticæ inuoluantur.

Quibus adde quod Leo X. in Concilio Lateranensi 43 statuit prius præmonendum esse Parochum, † & requirendum, dummodo pro Fratribus non adsit contraria consuetudo, quod etiam admittit *Rodriq. quæst. regul. tom.* 3. *q.* 58. *art.* 3. quamuis dicat hoc non obstare cum priuilegia Fratrum, quæ fuerunt reuocata in Concilio Lateranensi, sint in pristinum restituta præter illa, quæ sunt 44 contraria Concilio Tridentino; † Sed quidquid ipse dicat in Sacra Congregatione Episcoporũ, & Regularium. 12. Ianuar. 1604. conclusum fuit pro Parochis contra Fratres, prout in decreto super hoc edito, cuius tenor talis est.

Licèt in sacro generali Lateranensi Concilio statutum, & ordinatum fuerit, vt Fratres Ordinum Mendicantium, cæterique religiosi regulares nõ 45 possint intrare Parochias cum Cruce † ad leuanda funera eorum, qui apud Ecclesias domorum, & locorum eorumdem suam elegerint sepulturam, nisi prius præmonito, & requisito, ac recusante parochiæ presbytero, & tunc sine eius, & ordinarij præiudicio, Significatum tamen est Sacræ Congregationi S. R. E. Cardinalium negotijs Episcoporum, & regularium propositæ nonnullos Fratres præsertim Ordinis Minorum de obseruantia cuiusdam consuetudinis prætextu, quam neque antiquitate vallari, neque obseruantia viridi inniti, neque pacifica, & non interrupta possessione firmatam esse constat, contendere sibi licere defunctorum funera proprio eorum parocho absente, eoq; irrequisito efferre, & leuare, idq; haud leues controuersias, & altercationes aliquibus in locis non sine populi scanda-46 lo, & Dei offensione excitasse, † Ideò volens eadem sacra Congregatio omnem eiusmodi dissensionum, & scandalorum materiam, & occasionem præcidere, atque in futurum prouidere, vt tam Parochi, quàm Fratres ipsi vnanimi inter se voluntate, & ea, quæ par est charitate, vltima hæc Christianæ pietatis officia defunctis præstẽt, declarat, & huius decreti tenore statuit, prædictis Fratribus Ordinis Minorum de obseruãtia, alijsq; quibusuis Regularibus quorumcumque Ordinum, & Congregationum, tam Mendican-47 tium, quàm non Mendicantium existant, † nullo modo licere, etiam specialis alicuius consuetudinis prætextu parochias cum Cruce processionaliter, aut alias ad efferenda, & leuanda defunctorum funera intrare, vel illa leuare, & efferre, nisi vocato, & expectato proprio defuncti Parocho, eoq; ibidem præsente, si tamen ipse aliter fieri non consentiat, & permittat, vel nisi requisitus venire expresse omninò recusct, Atque ita obseruari mandat, & districtè præcipit, firmis de cætero, & in suo robore permanentibus ijs omnibus, quæ super quarta funerũ, & canonica portione, alijsq; iuribus ad sepulturas pertinentibus, à sacris Canonibus, & Conciliorum decretis, Summorumq; Pontificum Constitutionibus hactenus sancita, atque ordinata sunt, vel aliàs ex particulari consuetudine, vel alio iure obseruantur *Romæ die 12. Ianuarij 1604. Alex. Card. Florent. Hieronymus Aguccbius Secret. Apud Impressores Camerales.*

EPITOME.

Conditio respiciens plures personas an debeat verificari in omnibus. ¶ Indefinita an æquipolleat vniuersali collectiuè, vel distributiuè. ¶ Testator si relinquat vsumfructum vxori vnà cum suis hæredibus, si vnus ex eis diuidat an vxor licitè petat aliud legatum sibi factum casu quo non posset stare cum eisdem hæredibus, quamuis alij cohæredes sint parati cum ea simul habitare. ¶ Et quomodo in hoc consulatur eis, qui volunt obedire præcepto testatoris contra alios contrauenientes. ¶ Proximitas grauantis, vel grauati quando attendatur in successionibus. Et quales coniecturæ debeant esse. ¶ Et quid si vocentur sibi proximiores, vel in sua familia, vel hæreditate sua, vel in suis bonis, vel quod sint sui hæredes, vel in vocatis nomine collectiuo, vel si vterque prouenit à testatore grauante. ¶ In substitutione proximiorum an omnes in pari gradu succedant.

SVMMARIVM.

1 *Testator si relinquat vsumfructum vxori vnà cum suis hæredibus, si vnus ex eis diuidat poterit vxor petere aliud legatum eidem factum, si non possit viuere cum eisdem hæredibus, quãuis alij cohæredes vellent cum ea simul habitare. n. 2. 3. & 6.*

4 *Conditio respiciens plures personas debet verificari in omnibus, nec sufficit quod in aliquibus adimpleatur.*

5 *Conditio casu quo non possit viuere cum suis hæredibus est indiuidua, & formalis, & non habet locum in parte.*

7 *Indefinita æquipollet vniuersali collectiuè, non distributiuè.*

8 *Hæres vnus non parens conditioni appositæ per testatorem in præiudicium cohæredum tenetur ad interesse. & n. 9.*

10 *Cohæres impediens præstationem legati damnatur iudicio familiæ ercifcundæ alteri cohæredi.*

11 *Vnus ex hæredibus non potest proprio facto se abdicare in præiudicium cohæredis.*

12 *In substitutione proximiorum omnes, qui sunt in pari gradu æqualiter concurrunt.*

13 *Proximitas grauantis, non grauati attenditur in successionibus. n. 15. 16. & 17. Contrarium n. 18.*

n.18. Sed prima opinio est verior. n.19. Maximè stantibus coniecturis. n. 20. Et quales debeant esse. n. 21.

24 *Affectio testatoris est interpres dubiæ mentis, quæ magis dirigitur ad suos proximos, quàm alterius.*

25 *Testator vocando sibi proximiores, vel in sua hæreditate, vel familiam suam, vel in suis bonis, vel quod sint sui hæredes non censetur vocasse proximiores grauati. & n.23.*

24 *Proximitas testatoris attenditur in vocatis nomine collectiuo. n.25.*

26 *Quæstio an attendatur proximitas grauantis, vel grauati procedit solùm inter eos, qui non descendunt à testatore, secus si vterque ab eo prouenit.*

CAPVT CCCCXCIII.

IN facti specie exhibita adsunt duæ dispositiones, seu duo legata, Vnum videlicet, dum testator relinquit vxorem Dominam, & vsufru-1 ctuariam omnium bonorum † vnà cũ infrascriptis eius hæredibus, Alterum dum reliquit eidẽ vxori casu quo non possit viuere cum dictis hęredibus vltra eius dotem omnes fructus Montium non vacabilium existentium in Vrbe durante eius vita, quæ post eius mortem reuertantur ad hæredes ipsius testatoris.

Quibus duabus dispositionibus stantibus concludendum est, quod si contingat vnum ex filijs, & hæredibus ab alijs diuidere, & seorsum vitam 2 degere, † quod vxor testatoris possit petere secundum legatum, & sit adimpleta conditio non obstante, quod eadem vxor possit insimul cohabitare, & viuere cum alijs tribus filijs, & hęredibus, Nam vt non sit locus secundo legato, & acquiratur primum, requiritur, vt simul & cõiunctim vxor viuat cum omnibus hæredibus, non autem distributiuè, Etenim ita testator disposuit, dum legauit vxori vsumfructum simul cum suis hæredibus, & casu quo non possit viuere cũ 3 illis processit ad aliud legatum, † quod fuit trãslatum in hoc secundum loco pœnæ propter inobedientiam filiorum *l.1. §. item si ita. ff. ad leg. falcid. l.1. ff. de pœn. legat.* & notat in specie *Castr. cons. 167. n.2. vers. dico autem in hoc. lib.1.* quod 4 etiam est de iure communi, † cum simus in conditione respiciente plures personas, quæ debet verificari in omnibus, nec sufficit, quod in aliquibus adimpleatur *Rip. in l. hæredes mei. §. cum ita. n.95. de vulg. & pupill. Ruin. cons. 52. n.1. ad med. lib.3. Card. Mantic.* qui de communi *de* 5 *coniect. vltim. voluntat. lib.11. tit.8. n.3.* † Maximè, quia ista conditio casu quo non possit viuere cum suis hæredibus tamquam indiuidua, & formalis non potest sciudi, aut diuidi, sed debet verificari in omnibus, neque enim sufficit quod in parte adimpleatur cum aliquibus ex filijs *Cin. in l. si plures. oppos.2. C. de condit. insert. Alber. in l. statuliberos. §.1. in princ. ff. de statliber. Alex. cons.75. n.9. lib.7. Tiraq. de retract. lignag. §.1.* 6 *glos.21. n.13.* † Et in proprijs terminis conditionis, de qua agimus, concludit *Surd. cons.156. n.13. cum seq. lib.2. post Ruin. cons.80. n.3. & 4. lib.2. & cons.81. n.12. & 13. eo l. lib. Roland.* 7 *cons.89. n.15. lib.3.* † vbi dat rationem, quia indefinita æquipollet vniuersali collectiuè, non distributiuè *Imol. in l. si ita scriptum filiabus. ff. de legat.1. Alex. in l. qui filiabus. in princ. ff. eod. tit.*

Consuletur tamen hæredibus, quorum culpa, vel facto ista diuisio non euenit, vt agant ad omne 8 interesse, & damnum, † quod ex huiusmodi diuisione patiuntur contra cohæredem dantem causam edicto, qui in prædictis condemnabitur, vt in specie concludit *Castr. cons. 167. considerandum. n.2. vers. dico autem in hoc. lib.1. per tex. in* 9 *l. 2. §. item si in facto. ff. de verb. obligat.* † vbi si vnus ex hęredibus coutrauenit in indiuiduis repetitur à contraueniente quod per alios soluitur *l. dedi. 3. §. vlt. in fin. ff. de condict. caus. data caus. non secut. & est tex. in l. hæredes. §. non tantum. vers. si incerto. & vers. idem est si contra. ff famil.* 10 *ercifcund.* † vbi de vno ex cohæredibus non consentiente præstationi legati illud impediendo contra mandatum testatoris, quod damnabitur illo iudicio familiæ erciscundæ cæteris cohæredibus quanti eorum intersit, Ita vt si pluris dãnati fuerint dare propter dissensum vnius impedientis quod alijs cohæredibus fieri expediebat, semper ab isto damno releuentur, vt dicitur *in d. §. non tantum. ante fin.* & notat *Alber.* qui similia adducit *in l.2. §. si tamen hominem. col.4. ante med. n.12. & 13. ff. de verb. obligat.*

Protestatio igitur fiet per hæredes obseruare volentes contra impedientem offerendo se paratos stare, & habitare communiter cũ vxore, & omnia facere, & adimplere, ad quæ tenentur iuxtà voluntatem testatoris, ad hoc vt eis non impu-11 tetur, † cum non sit in facultate vnius hæredis proprio facto se abdicare in præiudicium aliorum cohæredũ *l. cætera. §. fin. de legat. 1.* & notat in proposito *Alex. cons.158. n.2. lib.7. Surd. de alim. tit.4. q 15. n.15. per tex. in l. qui cõcubinam. §. vxori meæ. in fin. de leg.3. l. si quis ita legauerit. & l. illis libertis. in princ. ff. de condit. & demonstrat. l. annua. in princ. ff. de ann. legat.*

Quo ad alterum dubium concludendum est, quod 12 vterque sit admittẽdus ad fideicommissum, † Cũ enim fuerint substituti proximiores, & tã vnus, quàm alius sint in pari gradu omnes æqualiter concurrunt *l.2. §. hæreditas. ff. de suis & legitim. hæredib. §. si plures. instit. de legitim. agnator. succession. Aym. cons.180. n.3. Card. Mantic. de coniect. vltim. voluntat. lib.8. tit.13. n.33. Gabr. cons. 123. n.2. in fin. lib.2.*

Neque obstat, quod non simus in proximiore grauati, Quia sufficit illum esse proximiorem testa-13 toris grauantis, † Cum in fideicommissis, & eorum successione attendatur illius proximitas, nõ autem grauati, quasi in ea succedatur ipsi testa-14 tori, † cuius affectio est interpres dubiæ mentis *l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulgar. & pupillar.* & talis affectio magis ad ipsius, quàm ad alterius proximos dirigitur *l. lucius. in fin. de hæredib. instit.* & ista est verior, & magis communis opinio

15 opinio, † quidquid alij malè senserint, vt latissimè testatur *Surd.* qui pro omnibus sufficiat *cõs.* 31.n.29.*& conf.*545.n.14.*lib.*4.*& conf.*120.n.8. *lib.*1.*& decis.*66.n.13. *post Bart. in l.si cognatis. col.vlt.de reb.dub.& in l.peto.§.fratre.de leg.*2.& pluribus comprobat *Rub. Alex. in l.gallus. §. quidam rectè.n.*76.*cum seq.de liber.& posthum.* cũ alijs per *Menoch.conf.*124.n.30. *vsque ad* 56.

16 *lib.*2. † prout etiã tamquã veriorẽ, & magis receptã sententiã sequitur *Gabr.cõs.*86. *n.*11.*lib.*1. *& conf.*107.*n.*9.*col.*1.*ad med.vers.sin autem contra.& conf.*121. *n.*10.*eod.lib. & conf.* 130. *n.* 30. *lib.*2.*Rustic.ad l.cum auus.lib.*3.*c.*10. *n.*30. *de condit. & demonstrat. Couar. pract. quæst.c.*38. *col.*4.*vers.sie sane.n.*3.*Port.conf.*55.*n.*85. *Zanch. in l. hæredes mei. §. eum ita. n.* 1114. *vers. quod enim.ff.ad trebellian. Guald.de art.testand.tit.*5.

17 *caut.*21.*n.*3.*tom.*8.*p.*1.*fol.*124.† Cæteros consultò omitto,cum per præfatos Doctores latissimè ostendatur hanc esse verissimam opinionem respondendo omnibus, quæ in contrarium opponuntur, & præcipuè per *Menoch. d. conf.*124. *per tot.lib.*2.*& per Gabr.d.conf.*121.*lib.*1. & ita etiã practicari testatur *Peregr.de fideicomiss.art.* 20.*n.*3.*post princ.Molin.de primog.hispanor.lib.* 1 *c.*6.*n* 46.*Rim.Iun.conf.*246.*n.*58.*cũ seq.lib.*3.

Verum est, quod *Rot.Romana coram R. P.D. Robusterio. Bononien. fideicommissi de Berois.* 5.

18 *Maij.*1574.*inter decis. diuers.*72.*p.*1.† sequitur contrariam opinionem, quod immo sit attẽdenda proximitas grauati in fideicommissis, non autem testatoris, vbi etiam attestatur hanc esse magis receptam,nam quamuis multi dicãt contrariam esse magis communem, Tamen in hoc standum est potius attestationibus Iuniorum, prout ibidem multi recentiores adducuntur,qui ita attestantur, quod etiam pluribus comprobat *Ludouic. Molin. de primog. hispanor.lib.*3. *c.*9. cum alijs relatis per *Surd. conf.*370. *n.*10. *lib.* 3. *Schrader.de feud.p.*7.*c.*7.*n.*19. *Rosental. eod. tit. c.*7.*conclus.*57.*n.*10.

Non est tamen discedendum ab opinione supra firmata, quia nõ solùm est verior, sed hodie est ma-

19 gis recepta, † vt attestantur omnes Recentiores qui scripserunt vsque ad præsentẽ diem post *dictã decisionẽ R.P.D.Robustery.*1572.Cum etiã multi ex supradictis loquantur in feudis, & in alijs casibus, in quibus potest cadere coniectura testatoris, quod voluerit vocare proximiores grauati, Et quamuis propter auctoritatem *Rota Romanæ d. decis.* 72. post quibus videri tutior eius opinio, Nihilominus quidquid sit de huiusmodi sententia in casu nostro non videtur dubitandum, quia cum in similibus dispositionibus

20 attendantur coniecturæ,† vt per *Rot.d.decis.*72. *n.*4. satis est quod in testamento, de quo agimus adest, nedum coniectura, sed clara mens testatoris, qui apertis verbis disposuit semper velle, quod hæreditas sua debeat conseruari, remanere, ac restare in illis de sua familia ex linea ma-

21 sculina sibi proximioribus, † quæ verba in sua hæreditate, vel in suis bonis, vel quod sint sui hæredes, vel similia sunt relatiua ad personam ipsius testatoris non grauati, vndè multò magis

22 quando † prout in casu nostro addidit, quod sint sibi proximiores *Decian.conf.*21.*n.*2.*lib.*3. *Alex. conf.*56.*consider.tis.n.*2.*& ibi Addit.in verb.testatoris.lib.*1.*Marsil.sing.*21. *aliàs interrogatus. n.*1.*per tex. in l. ex facto. in princ. & ibi Glos. & Bart. ff.ad trebellian. Idem Bart. in l. cum in testamento. de aur.& arg.legat.Curt.Iun.conf.*5. *n* 3.*Aret. in l. gallus. §. & quid si tantum . in* 3. *notab.de liber. & posth.Card.Mantic.de coniect. vlt.volunt.lib.*8.*tit.*12.*n.*31.*ad fin.vers.& nouis-*

23 *simè.*†vbi etiam idem concludit,quando testator dixisset familiæ suæ, cum etiam tunc debeamus interpretari de proximioribus testatoris *Alciat. in l.peto.§.fratre.n.*5.*de legat.*2.

Accedat quod sumus in vocatis nomine collectiuo.

24 quo casu attenditur proximitas testatoris † secundum magis communem opinionem, de qua per *Decian.conf.*21.*n.* 1. *lib.* 3. quem sequitur *Card.Mantic.de coniect.vlt volunt. lib.*8. *tit.*12. *n.*31. vbi etiam quod hoc magis procedit quando, prout in casu nostro, non supersunt descendentes legitimi ex vltimo, qui decesserit *Gabr.*

25 *conf.*111.*n.*12.*&* 13.*lib.*2.† vbi quod si fideicommissum est restituendum à grauato non descendentibus immediatè, vel mediatè ab ipso primo hærede grauato, sed collateralibus testatoris ex ipso primo originem trahentibus, tunc videtur testator voluisse præferre proprios propinquos, & consequenter esse attendendam eius proximitatem tamquam magis prædilexerit suos, quàm alios *Bart. in l. cum in testamento. ff.de aur. & arg. legat.& in l.si cognatis. de reb. dub.*

Notandum est tamen, quod si proximior grauati descendit etiã à testatore, præter tũ alteri etiam

26 proximiori testatoris, † quia ista controuersia procedit solum inter eos, qui non descendunt à testatore, sed vbi vterque prouenit à testatore cessat dubium, quia donec aliquis extat de linea grauati semper ille est præferendus *Surd. conf.* 370.*n.*15.*lib.*3. vbi quod donec existit aliquis de linea eius,qui fuit admissus,numquam succedunt qui sunt de altera linea, licèt descendant ab eodem stipite *Gabr.conf.*112.*n.*13.*lib.*2. *Natt.conf.* 22.*Ceph conf.*301.*n.*110.*lib.*3. *Molin.de primog. hispanor.lib.*3.*c.*4.*n.*14.

EPITOME.

ADministrator an possit conueniri spolio ante redditam rationem. ¶ Vxor an præsumatur scire ea, quæ continentur in capitulis matrimonialibus factis cũ marito. ¶ Receptio pensionis nomine alterius an probet possessionẽ. ¶ Clausula quam & quas, quando inducat omne ius, & actionẽ spolij. ¶ Condẽnatio in fructibus perceptis,& qui percipi potuerunt quo casu admittatur. ¶ Conclusio super remedio reintegrandæ qualis debeat esse. ¶ Bona fides & probatio dominij, & melioramentorũ quando excludat spolium. ¶ Aegidiana an habeat locum stante notorio grauamine. ¶ Actio spolij an detur contra cohæredem,& quanto tempore præscribatur.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Iniustitia notoria excludit Aegidianam.*
2 *Clausula, appellatione remota, non habet locum vbi quis manifestè grauatur.*
3 *Administrator retinens bona, quæ administrauit non potest conueniri spolio, donec rationem reddiderit. Idem in bærede. n. 4.*
5 *Contra administratorem debet agi ad factum, non ad certum quid.*
6 *Remedium spolij non datur contra hæredem.*
7 *Spolium non competit quando ex conuentione partium constat de veritate dominij. n.8.*
9 *Scientia vxoris præsumitur circa contenta in capitulis matrimonialibus factis cum marito.*
10 *Productio scripturæ arguit scientiā contentorum.*
11 *Testes etiam de credulitate probant contra producentem.*
12 *Retentio competit pro melioramentis probatis in genere, & excluditur spolium. n.13.*
14 *Receptio pensionis facta nomine alterius non probat possessionem, nisi ratificetur.*
15 *Actio spolij, & alia qualibet præscribitur spatio triginta annorum.*
16 *Mala fides non consideratur in administratore, donec non reddiderit rationes.*
17 *Bona fides inducitur ex qualibet causa, & sufficit non adesse malam fidem, & quilibet titulus coloratus admittitur. n. 18. & 19.*
20 *Præscriptio interrumpitur per citationem.*
21 *Conclusio super spolio debet esse, vt agens reintegretur ad possessionem.*
22 *Clausula, quam & quas, operatur vt sit deductum omne ius cum actione spolij. Declara vt n.23.*
24 *Condemnatio in fructibus, qui percipi potuerunt non datur stante bona fide, ob quam solum veniunt fructus post litem motam.*

CAPVT CCCCXCIV.

Actum fuit per D.Tarquiniā remedio spolij contra D.Vincentium, & Iudex deputatus concessit mandatum de reintegrando, cum condemnatione in fructibus perceptis, & qui percipi potuissent, & cum fuisset commissa causa
1 executionis, quatenus esset locus Aegidianæ † dicebam illam non intrare stante notoria iniustitia *Rot.diuers.decis.19.n.2.lib.2.p.3. Bald.in l.vnic. n.4.ad med.C.si de momentan. possess. & ibi Contard.q.16.in fin.n.7.& 8.Ruin conf.82.n.1.lib.5.*
2 vbi etiam † de clausula appellatione remota, quæ non habet locū, quando quis manifestè grauatur *Dec.cons.49.præstantissime.n.3.Felin.in c.significauerunt. n.12.de except. Prob. in c.episcoporum.n.4.de priuileg.in 6.*
Iniustitia autem erat manifesta, quia Vincentius fuit conuentus per Tarquiniam ad reddendam
3 rationem administrationis, † Vnde talis administrator retinens bona quæ administrauit, non dicitur spoliare, donec rationem reddiderit, cum possit contingere, quod ostendat plus impendisse, quàm ipse habuerit, & sic quod remaneat creditor, & per consequens condemnaretur, qui non erat condemnandus *l.1.§.si tutela.de contra.iud. tutel.* & notat *Ancbar. cons. 235. col.2. Ias. cons. 200.lib.4. Alex.cons.192.lib.7. Neguf. de pignor. p.5.m.1.n.37.Cephal.cons.768.n.14.& cons.769.*
4 *n.11.lib.5.* † Quod ampliatur ad hæredem administratoris *Castr.cons.370.n.1.lib.1.Dec cons.110. n. 7.* Maxime quia contra administratorem agitur ad factum, non ad certum quid. Vnde æquius
5 est, † vt præcedat ratio administrationis, non vt prius agatur spolio, vel ad certam rem reddendam *Purpur. cons. 339. n. 2. ad med. lib. 2.* Maximè quando agitur via executiua, quidquid secus sit, si actum esset via ordinaria, vt latè per *Surd.cons.296.n.23.& 24.lib.2.* Et passim seruatur, vt quis non possit compelli ad certæ summæ restitutionem, nisi factis computis, vt possit cognosci, quis remaneat debitor, prout vltra supra adductos latè concludit *Munnoz de ratiocin. administr.c.21.n.11.vsque ad 22.& est tex.in l. de illo.ff.pro socio. Bald.cons.463.n.4.lib.3. Aym. cons.231.n.16.& cons.275.n.13. Castr.cons.371. n.1.lib.1.& cons.126. ad med. lib. 2. Caualcan. de tutor.n.214.Rot.coram R.P.D. Manzanedo. Fauentina hæreditatis. 2. Iunij, 1609. & coram R.P.D.Marco Montio. Assisien. pecuniaria. de qua per R.P.D.Burattum.Roman.pecuniaria.2. Iunij 1614.*vbi hoc admittitur in pecunia, quidquid aliud sit quo ad bona per administratorem inuentariata, & cætera quæ non recipiunt functionem in genere suo, iuxta distinctionem *Surd. decis.184.n.2.& 12.vers.non resistunt.*
Præsertim quia sumus in cohæredibus, contra quos non competit iudicium spolij, sed familiæ ercis-
6 cundæ † pro habenda diuisione, vt per *Rot. in causa Romana Palatij dell'Aquila. 5.& 16.Ianuarij.1602.coram R.P.D.Sacrato. iuxta l.1.& 2.ff.famil.ercisc und.*
Non obstat prætensa alienatio bonorum per D. Vincentium facta. Quia illa potuit fieri stante conuentione, quod domus deberent illi remanere in satisfactionem suorum creditorum, adeo vt
7 ex hoc non possit agi spolio, † cum per conuentionem partium constet de veritate dominij ad commodum eius, qui prætenditur spoliasse, quo casu non datur restitutio *Innoc. in c.constitutus, ad med.vers.secundum autem omnes. de fil. presbyter.Rot.decis.16.de restit.spoliat.in non.Castr. cons.253.ad confirmationem.in fin.vers.sed forte idem dici potest.lib.1. Francis. Marc. decis. 16. n.11.vers.tum etiam quia.p.1.* Maximè quia de prædicta conuentione adsunt capitula matrimo-
8 nialia, & publicæ scripturæ, † ex quibus constat de dominio administratoris, quæ excludunt restitutionem *Aym.cons.302.n.6. & cons.323.n.3. in fin. Socin. cons. 87. col penult. in princ. vers. primo quia per instrumentum.n.23.lib.3.*
Et quamuis dicta Capitula matrimonialia fuerint facta cum D.Octauio marito D. Tarquiniæ, qui pro ea promisit de rato, Tamen etiam ipsam afficiunt tamquam de illis & toto eorum tenore scientiam habuerit, & in illorum executionem
9 matrimonium contraxerit, † cum etiam in huiusmodi

iusmodi negocijs ex qualitate facti præsumatur scientia vxoris circa capitula matrimonialia, & dotis constitutionem, vt latè per *Surd.cons.519. n.4. vsque ad 8. lib. 4.* licèt in hoc casu minus sit dubitandum de prædicta scientia, cum vxor in
10 iudicio vsa fuerit eisdem capitulis, † adeo vt censeantur approbata *c.cum olim.de censib. Abb. cons.52.in 3.dub.ad fin. vers. & præsertim vt dixi.lib.2. Dec. in c. cum venerabilis. col.14.in princ.vers.successiuè. de except. Aym. cons.77. n. 8.& cons.201.n.5.*

Accedant multa melioramenta facta tam per D. Vincentium, quam per D.Papirium, de quibus
11 constat tam ex relatione peritorum, quàm ex testibus per aduersarium productis, qui contra producentem plenè probant, etiam quod deponerent de credulitate *Rom. cons.104. ad fin. Ias. cons.57.col.4.in fin.lib.1.Aym. cons.201.n.7.ad med.* Quamuis etiam sufficeret, quod de dictis
12 melioramentis constaret in genere, † cum pro eis competat retentio, donec liquidentur, adeo vt per illorum exceptionem etiam impediatur remedium recuperandæ, secundum veriorem opinionem, de qua per *Capie.decis.17.n.17.Roland.cons.28.n.3.lib.1.Corn.cons.147.n.18.lib.2.* cum alijs per *Menoch. de recuper. possess. remed. 11.n.8.& 9.& remed.15.n.569. vers. contrarium*
13 *verius est.q.39.in fin.* † Præsertim, quia neque fuit data aliqua cautio de illis reficiendis, licèt etiam in hoc casu neque cautio sufficeret stante probatione melioramentorum facta in genere *Idem Menoch. d. remed. 15.n. 570. post Ruin. cons.84.in fin.lib.1.*

Nec etiam per aduersariam fuit probatum, quod dictas domos possederit, cum pro ea non fuerint exhibitæ, nisi quædam quietantiæ pensionum à
14 D.Vincentio factarum nomine aduersariæ, † quæ receptio pensionis nomine alterius facta non probat possessionem, nisi secuta ratificatione illius, pro quo pensio accepta fuit *Socin.in l.1. §.si iusserim. n.11.& 12.ff.de acq.possess. Rot. diuers. decis. 320.n.2. in fin. p. 3. lib.3.* Maximè cum D. Vincentius non fuerit tutor, & curator aduersariæ, sed iure quodam familiaritatis id fecerit, quo casu talis fructunm perceptio non probat possessionem *Menoch.de retin. remed.3.n.566.*

Vlterius exclusum est remedium spolij per lapsum
15 triginta annorum, quo tempore omnis actio † est præscripta *l.sicut.& l.omnes.C.de præscript.trig. annor. Menoch. de recuper.possess.remed.15.n. 418. Balbus de præscriptionib.2.p.3.part.princ. q.13.Roland.cons.72.n.19.lib.2. Aym. cons. 124. n. 14. Ruin. cons.69.n.14. lib. 1.* & in specie ex multis concludit *Rot. coram Card. Seraphino. Nullius seu Maceraten. remedij reintegrandæ. 17. Maij.* 1600. Vltra statutum Vrbis, quod requirit idem tempus, Itaut non possit allegari in hoc casu mala fides, cum talis administrator po-
16 tius sit in bona fide, † donec terminata fuerit redditio administrationis, vel saltem in media, quæ est habilis ad præscribendum, vt latè per *Purpur.cons.339 n.3.& 4.lib.1.*

Amplius nec potest considerari aliqua mala fides in Vincentio ex eo, quod prætendatur illum domos occupasse, tamquam eas recuperauerit vti tutor, & administrator bonorum Ersiliæ, & Tarquiniæ, Quia ista recuperatio fuit facta de pecunijs proprijs ipsius, & erat creditor illarum in alia pecuniarum summa, & vigore capitulorum matrimonialium inter eumdem Vincentium d. domus
17 fuerunt datæ in solutum ipsi Vincentio, † ex quibus potius dicendum est eum fuisse in bona fide, cum ad eam inducendam quælibet causa sufficiat *Bald.in l.1.in fin.C.vbi caus.stat. Ias.in l.si quis id quod.col.7.de iurisdict omn.iudic. Marsil.in l.patre vel marito. n.24. de quæstionib. Menoch.* qui de communi *de recuper.possess.rem.13.n.34.*
18 *& 35.Aym.cons.6.n.119.* † vbi etiam quod satis erit non adesse malam fidem *Rot. diuers. decis. 55.n. 6. p.1.* vbi quod titulus quilibet coloratus
19 admittitur † *Couar.in c.possessor.p.2.§.8. n.2. de regul.iur. in 6. Menoch. de recuper. possess. remed.13.n.35.*

Nec oberit quod Tarquinia egerit contra Vincentium de anno 1577. & sic præscriptio fuit inter-
20 rupta † *l.cum notissimi.7.in princ. vbi Glos. in verb. solam conuentionem. C. de præscript. trig. annor.* Quia lis fuit tãtum introducta super redditione rationis, & restitutione bonorũ, vt narratur in rescripto, seu commissione, non autem
21 fuit actum spolio, super quo conclusio petitionis debet esse, quod agens reintegretur ad possessionem *Alex.cons.117. viso processu. n.1. lib.2. Archid.in c.reintegranda.3.q.1. Feder.de Sen. cons. 283.Bald.in l.penult. C.de sentent. quæ sine cert. quantit.Io.Andr.Butr.& alij in c.cum ad sedem. de restitut.spoliator.*

Neque est attendendum, quod in commissione, seu rescripto fuerit apposita clausula quam & quas,
22 cuius † virtus est, vt Tarquinia potuerit deducere omne ius suum, itaut præsumatur per eam intentata actio spolij *Sarnens. de infirm. resignant. q.34 n.4. Achill. decis. 14. de rescript. & decis.22.n.2. de appellat. Rot.diuers. decis. 254.*
23 *n.1.p.1.* † Quia vt talis clausula suffragetur, opus erat in specie talem actionem in actis deducere, cum aliud sit, quando pars illa non vtitur, nec ad speciem ius deducit restringendo se ad aliquod ius particulare *Caputaq. decis.125.n.2.p.1.Mandos.form. 9.commission. in verb. quam & quas. Accorambon.decis.15.Rot.coram Card. Pamphilio.Legionen.præstimonij.16. Ianuarij. 1595. & Aretina commendæ. 27.Februarij. 1595. coram eodem. & Florentin. damnorum & interesse. coram R.P.D.Gypsio.9.Decemb. 1585. Modern. in tractat.de clausul.c.120.n.10.& 19.*

Quibus additur iniustitia resultans ex condemnatione hæredis Vincentij ad omnes fructus per-
24 ceptos, † & qui percipi potuissent, ad quos non poterat condemnari, nisi ad eos, quos percepisset post litem motam stante bona fide supra adducta *Rot. diuers. decis. 552.n. 1. & 2. p. 1.* vbi quod ita seruat Palatium *Bellamer. in c. grauis. n.27.cum seq. de restitut. spoliator. Bisignet. decis.11. eod. tit. in antiquior. Cassador. decis.6. n. 3. de præbend. Crescent. decis. 8. de caus. possess-*

session. & proprietat. Et hæc sufficiant pro declaranda notoria iniustitia sententiæ, de qua agimus, prout postea ex prædictis ita fuit decisum per *Rot. in huiusmodi causa Romana prætensi spolij. 2. Iunij. 1614. coram R.P.D. Verospio.*

EPITOME.

POst sententiam quando possit opponi exceptio inuentarij tam in iudicio ordinario, quàm executiuo. ¶ Et quo casu dicatur plenè cognitum super tali exceptione, adeo vt amplius illa non debeat admitti. ¶ Inuentarium factum citato vno creditore an valeat quo ad eum, itaut non possit opponere defectum, quod alij non fuerint citati. ¶ Exceptio falsi, & excommunicationis an admittatur post terminum, si in eodem termino fuit specificata. ¶ Hæres condemnatus in solidum ad instantiam creditoris, seu legatarij, ac fideicommissarij an possit in executione sententiæ excipere, quod bona non sufficiunt. ¶ Reus an valeat se tueri pluribus priuilegijs. ¶ Impugnans inuentarium an debeat probare existentiam plurium bonorum vltra ea, quæ in illo non sunt descripta.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio inuentarij, & ne quis conueniatur nisi in quantum facere potest, admittitur post sententiam. & n. 2. Amplia tam in iudicio ordinario, quàm executiuo. n. 3. Limita vt n. 21. 22. 23. 26. & 27.*

4 *Creditori minus fauetur, quàm legatarijs.*

5 *In executione sententiæ quando possit opponi, quod bona relicta à testatore non sufficiunt.*

6 *Super exceptione inuentarij quando dicatur cognitum ad hoc vt amplius illa non admittatur. n. 9. 10. & 11.*

7 *Exceptiones plures possunt cumulari ad intentionem tuendam.*

8 *Reus potest se tueri ex pluribus priuilegijs transeundo de vno ad aliud.*

12 *Pœna periurij non intrat quando colligitur veritas iuramenti præstiti.*

13 *Inuentarium factum praua citatione vnius valet quo ad eum, qui non poterit opponere defectum aliorum non citatorum.*

14 *Impugnans inuentarium debet probare plura bona reperiri, quàm in eo descripta.*

15 *Purgatio moræ admittitur si ius aduersarij non est factum deterius.*

16 *Exceptiones peremptoriæ an opponantur in executione sententiæ.*

17 *Inuentarium non potest produci post sententiam quando fuit datus terminus ad probandum exceptiones dilatorias, peremptorias, & anomalas. n. 25. Et quid si dilationes non possunt immutari. n. 18.*

19 *Exceptio falsi quamuis possit opponi post terminum, Tamen secus est si in termino quis ipsam specificet. Fallit in exceptione excommunicationis. n. 20.*

24 *Differens opponere exceptionem sibi competentem videtur esse in dolo. & an audiatur refectis expensis. n. 28.*

29 *Hæres condemnatus in solidum ad instantiam creditoris, seu legatarij an possit in executione sententiæ excipere, quod bona non sufficiunt.*

30 *Iuris rigor non attenditur, si apparet ex publicis instrumentis omnia fuisse conuersa in solutionem onerum hæreditatis.*

CAPVT CCCCXCV.

EXceptio proposita est admittenda, concernit enim oppositionem inuentarij, cuius beneficium potest opponi etiam post sententias, † sicut illud ne quis conueniatur, nisi in quantum facere potest, quia non impugnatur sententia, neque illi contradicitur, sed eius executio impeditur, & quatenus etiā impugnaretur, quod fuit iudicatū, esset permittēdum inspecta dispositione iuris, per quod resecātur legata, quatenus vltra vires hæreditarias confecto inuentario. Non autem inspecta voluntate defuncti, qui voluit ea solida præstari *Bart.* in specie *in l. eum fideicommissum. 7. in princ. ff. de confess. & in l. nesennius, 41. §. in solidum. n. 1. de re iudic. Castr. cons. 166. visis actis & attitatis. col. 3. post med. vers. sed exceptio per quam non impeditur. lib. 2. & in l. 1. col. 3. in princ. vers. breuiter potest dici. n. 5. ad med. & ibi Ias. n. 17. C. de iur. & fact. ignor. Bald. in l. peremptorias. 2. col. 2. in princ. n. 4. vers. beneficium etiam. C. sent. rescind. non poss. Capell. Tholos. decis. 322. Roland. cons. 28. n. 5. lib. 1. Negus. de pignor. m. 4. p. 5. n. 10. post princ.* † Cæteros consultò omitto, cum sit communis opinio, & ab omnibus approbata, quidquid alij contrarium sentiant, vt testatur *Phanuc. de inuent. p. 8. n. 3. Roland. eod. tit. ad fin. vers. exceptio inuentarij. n. 3. fol. 172. Surd. decis. 332. n. 2. p. 2.*

Quæ procedunt siue simus in iudicio ordinario, siue etiam in summario, & executiuo, † prout contingit in causis instrumentorum *Calean. cons. 18. Phanuc. d. p. 8. n. 4. Canar. de execut. instrum. q. 28. vers. qua ratione idem dico. n. 62. tom. 5. fol. 43. Graff. de except. c. 23. n. 2.* † Maximè in sententia lata pro creditore, cui minus fauetur quàm legatarijs *Corn. in l. vlt. §. donec. ad fin. vers. illius tamen. C. de bonis quæ liber.* Et poterit in executione sententiæ opponi † bona non sufficere, non solùm si testator reliquit in suo patrimonio tantum quantum legauerat, quamuis deducto ære alieno fingeretur non esse, sed etiam si in bonis testatoris non erat tantum, quantum legasset, quia forte reliquit centum, & legauit ducenta *Castr. in l. eum fideicommissum. 7. in fin. vers. in textu ibi aut quod hæres. ff. de confess. Mastr. decis. 24. n. 6. in fin.*

Non obstat, quod super ista exceptione inuentarij fuerit disputatum, Quia hoc non verificatur in facto, cum nulla disputatio, aut cognitio adhibita fuerit super huiusmodi exceptione, fuit enim solùm primo loco exhibitum inuentarium executorum, quod pars ex aduerso impugnauit, quam-

quamuis ad petitionem ipsius fuerit declaratum velle vti pro bono, & legali, cui declarationi, cũ pars non acquiesceret, † non ex hoc fuit præiudicatum, vt non possit aliud inuentarium exhiberi, quasi permissum sit cumulare plures exceptiones ad suam intentionem tuendam *l. nemo prohibetur. de exception. l. nemo ex his. 43.* vbi *Dec. in princ. ff. de reg. iur. Din. in c. nullus pluribus. in princ. & ibi Franc. n. 1. eod. tit. in 6.* † Cum etiam reus possit se tueri ex pluribus priuilegijs trãseundo de vna exceptione in aliam *Glos. in c. auditis. in verb. præscripsisse. de præscript. c. eum personã. §. quod si tales. de priuileg. in 6. Panorm. in c. abbate. col. 2. de verbor. signific. Dec. in l. nemo ex his. n. 4. de reg. iur.*

Ideò requirebatur quod super isto inuentario modò exhibito fuisset cognitum, † ad hoc vt eiusdem inuentarij exceptio amplius non admitteretur, non enim sufficit allegatum fuisse beneficium inuentarij, nisi etiam super huiusmodi allegatione, & exceptione adhibeatur cognitio, & discussio, & diffinitiuè pronuncietur post debitas dilationes, vt in specie concludit *Phanuc. de inuentar. p. 8. n. 9. vers. & veritas est ista. Calcan. cons. 114. Mannell. cons. 14. n. 6.* vbi quod ita loquitur *Bald. in l. ab executione. col. penult. vers. quaro quo modo cognoscam. C. quor. appell. non recip. Abb. in c. de cætero. col. 3. de re iud. Ias. in l. 1. col. penult. vers. secundo limita. C. de iur. & fact. ignor.* † Et faciunt, quæ de similibus exceptionibus concludit *Menoch. de recuper. possess. remed. 1. n. 177. & 178.* Et quod requiratur expressa reprobatio per Iudicem † vltra discussionem super huiusmodi exceptione *Mastrill. decis. 24. n. 7. post Turret. cons. 75. n. 7. iuxta doctrinam Bald. in l. receptitia. n. 3. C. de constit. pecun. Bolognet. in l. qui roma. §. duo fratres. n. 82. & ibi Rip. n. 27. de verb. oblig.*

Minus obstat prætensum periurium, quia de eo non constat, cum fuerit præstitum iuramentum super inuentario executorum prius exhibito, † & iuratum illo velle vti pro bono, & valido, & quod nulla alia bona extabant, nisi ibi descripta, & inuentariata, prout verè non adsunt, vt etiam apparet in alio inuentario postea exhibito, quod in nihilo contrariatur primo stantibus eisdem bonis, vnde cum iuramentum sit verum, non intrat aliqua pœna prætensi periurij, † & cum tale inuentarium fuerit factum citata etiam aduersaria ad videndum illud confici, valet quo ad eam, quæ neque poterit aliquid opponere de defectu aliorum non citatorum *Bart. cons. 154. n. 8. lib. 1. Bald. in l. si omnes. C. si maior se ab hæredit. abstinuer. Surd. cons. 1. n. 87. lib. 1. & cons. 181. n. 26. lib. 2. Aym. cons. 225. n. 6. post med. vers. ex præmissis dissolutum. Phanuc.* qui de communi *de inuentar. p. 3. n. 26.*

Neque obstat quod alia bona prætendantur adesse in hæreditate, Quia interim standum est inuentario, † adeò vt qui illud impugnat probare debeat plura bona reperiri, quàm in eo descripta *l. fin. §. licentia. C. de iur. deliber.* vbi de hoc esse casum dicit *Rom. cons. 276. in fin. vers. illud tamen vltimo est sciendum.* & ibi *Mandos. in verb probatio. in fin.* testatur de communi *Bald. cons. 514. n. 1. lib. 5. Imol. in l. 1. §. hac stipulatio. ff. si cui plusquam per leg. falcid. Alex. cons. 55. n. 6. lib. 1. Honded. cons. 35. n. 3. lib. 1. Guid. Pap. decis. 242. in fin.*

Concludendum est igitur obstare prædictam exceptionem inuentarij non obstantibus sententijs, cum præsertim ex illius admissione pareatur Iudici ita præcipienti, & ipsius decreto sit satisfactum, † Maximè quia ius aduersarij in nihilo est factum deterius, quo casu semper datur purgatio moræ *Bald. in l. qui crimen. q. 11. C. qui accusar. non poss. Innoc. in c. dilecti. col. 2. de arbitr. Gozad. cons. 66. n. 13. Rot. diuers. decis. 277. n. 2. p. 2.* Quamuis adesset iuramentum *Caputaq. decis. 231. p. 2.* cum alijs, quos adduxi *in addit. ad decis. Marth. 26. n. 26.* licèt nulla mora hic adsit, cum vt dictum est, possit quandocumque huiusmodi inuentarium produci in executione sententiæ, † quamuis etiam simus in exceptionibus peremptorijs *l. 1. C. de re iud. Specul. de execut. sent. §. fin. n. 11. & de except. & replicat. §. dicto. n. 14. Andr. Gail. lib. 1. obseruat. c. 113. n. 5. & 6.*

Alia quæ opponuntur non faciunt, quia procedunt quando fuit datus terminus ad proponendum suas exceptiones tam dilatorias, † quàm peremptorias, & anomalas, tunc enim non posset amplius post sententiam produci inuẽtarium *Boer. decis. 53. n. 3. Phanuc. de inuentar. p. 8. n. 7. Rolãd. eod. tit. in fin. vers. exceptio inuẽtarij. fol. 173. Luc. Pet. in prax. lib. 8. c. 1. n. 6.* † vbi tamen subdit, quod ista limitatio vix potest cadere in statuto Vrbis, in quo dilationes non possunt immutari *Surd. decis. 321. n. 2. in fin. Felin. in c. pastoralis. 4. col. 3. in fin. vers. limita secundo. n. 12 de exception. Auffr. ad decis. Cappell. Tholos. 321. post med.* † Vnde etiam exceptio falsi, quamuis possit opponi post terminum, Tamen fallit si in termino quis ipsam specificet *Card. in clem. 1. q. 6. de except. Felin. in d. c. pastoralis. n. 12.* † vbi limitat in excommunicationis exceptione, quæ post terminum potest opponi, quamuis specificata fuerit in assignatione termini propter periculum animæ, cum non tangatur interesse partis *Glos. fin. in clem. 1.* vbi *Cardin.* dicit non esse alibi *de exceptiõ.*

Prout etiam prædicti Doctores loquuntur quando esset opposita exceptio ante sententiam, † & per Iudicem reiecta, tunc enim non posset amplius post eam produci inuentarium, vt per *Phanuc. de inuent. d. p. 8. n. 7. Rolãd. eod. tit. in fin. in verb. exceptio inuentarij. Luc. Pet. in praxi. lib. 8. c. 2. n. 5.* † Vel si hæres admonitus à legatarijs, seu creditoribus, vt illud exhibeat, nollet producere inuentarium, seu negaret se habere, vel quando adesset statutum, vt illud non possit produci post sententiam *Montieul. de inuentar. c. 10. n. 10. tom. 8. p. 2. fol. 236.*

Et ita etiam loquitur *Surd. decis. 332. n. 2. p. 2.* vbi iam erat lata sententia, † & pars fuit monita ad soluendum, & opponendum, ne sententia exequatur,

quatur, & ad dandum exinde pignora, & demum fuerunt commissæ executoriales, & capta pignora, & multi termini præfixi, & quamplures monitiones factæ pro executione sententiæ, istis enim concurrentibus non est mirum, si amplius non debet esse locus productioni inuentarij, quia cum sint concessi tot termini, imputet sibi debi-
24 tor, si prius de illo non opposuit, † quasi videatur esse in dolo tandiu differens exceptionem sibi competentem *Aym. cons. 75. n. 9. Anchar. cons. 234. col. 1. Castr. cons. 281. col. 1. lib. 1.* Nam quando ante sententiam iudex statuit terminum partit ad opponendum omnes exceptiones dilatorias
25 peremptorias, & anomalas, † non est amplius locus post sententiam tali exceptioni, vt dictum est *supra. vers. alia quæ opponuntur. Bald. in l. ab executione. col. fin. vers. dubitatur. C. quor. ap-*
26 *pellat. non recipiunt.* † Vnde multo magis talis forma monitionis facta post sententiam excludet hæredem, vt non possit opponere exceptionem inuentarij *Alciat.* in specie *cons. 428. lib. 1. aliàs*
27 *est cons. 65. lib. 6.* † Quia tali casu beneficium prædi 'um, quamuis non impugnet sententiam, impugnat tamen executionem ceptam in bonis proprijs, & continet contrarium eius, quod à parte petitur, & cui ipse non contradixit, & sic adest aliud impedimentum executionis, & non sola sententia *Burd. decis. 331. n. 4. & 8. in fin. p. 2.*
28 An autem † talis ita differens opponere audiatur refectis expensis *Bald. in c. exceptionem. de except. Dec. in l. qui in alterius. n. 10. & ibi Cagnol. n. 22. ff. de reg. iur.*

Addendum est etiam, quod quando hæres fuisset condemnatus in solidum ad instantiam credito-
29 ris, † tunc in executione sententiæ non posset excipere, quod bona non sufficiunt, secus autem quando ad instantiam legatarij, seu fideicommissarij condemnatus fuisset, nam tunc in executione sententiæ prædicta exceptio admitteretur *Corn. in l. fin. §. donec. n. 2. C. de iur. deliber.* & multum notandum *post Roland. de inuentar. p. 5. vers. exceptio inuentarij. n. 5.* dicit *Mastrill. decis. 24. n. 5. ad med.*

Obseruandum est etiam, quod quando appareret ex publicis instrumentis hæreditatem exhau-
30 stam, † & totam fuisse conuersam in solutione onerum hæreditariorum, non deberet attendi iuris rigor, stante maxima æquitate de qua in casu per *Mastrill. decis. 24. in fin.*

EPITOME.

COllegium Archiuij quando, & in quibus casibus possit legitimare. ¶ Et an valeat præiudicare tertio, & excludere substitutum. ¶ Et quid in hoc disponant Bullæ Summorum Pontificum. ¶ Ius succedendi an sit separatum à filiatione. ¶ Dispensatio collatiua in quo differat à restitutiua. ¶ Legitimatus cum clausula sine præiudicio venientium ab intestato an sit verè legitimus, & dicatur de agnatione patris. ¶ Et an habeat legitimam, & illius supplementum. ¶ Et quid si ei aliquid relinquatur. ¶ Et an concurrat cum filijs legitimis & naturalibus. ¶ Et quando succedat tam condito testamento, quàm ab intestato, tam secundū mentem patris, quàm contra illius voluntatem. ¶ Et an possit impugnare testamentum si fuerit præteritus. ¶ Legitimatio an valeat non facta mentione filiorum, & filiarum, ac nepotum, ac ventris prægnantis. ¶ Et quid in ea, quæ fit per Collegium Archiuij. ¶ Et an in illa requiratur citatio filiorum. ¶ Et quid si filij renunciauerint hæreditati paternæ, vel filiæ sint ab ea exclusæ per statutum. ¶ Et an possit fieri ea lege, vt legitimatus non succedat simpliciter, nec æqualiter cum alijs filijs, vel quod non succedat nisi de voluntate testatoris. ¶ Adoptatus cum limitatione successionis an habeat legitimam. ¶ Clausula sine præiudicio venientium ab intestato an censeatur apposita per legitimantem, quamuis non fuerit expressa in legitimatione. ¶ Filij qui renunciarunt hæreditati paternæ an possint capere sibi in testamento à patre relicta, non obstante renunciatione, & dissensu filiorum, quorum causa fuit renunciatum. ¶ Filia exclusa à statuto quando petat supplementum legitimæ, si pater ei aliquid relinquat. ¶ Nullitas legitimationis an consideretur respectu substantiæ ipsius, vel præiudicij filiorum non nominatorum.

SVMMARIVM.

1 *Legitimationes possunt concedi per Collegium Archiuij, cum clausula tamen sine præiudicio venientium ab intestato, & de illius effectu. n. 2. 3. 4. & 21.*
5 *In legitimatione est facienda mentio substitutionis fideicommissariæ.*
6 *Legitimatus cū clausula sine præiudicio venientium ab intestato non est propriè legitimus, neque venit illius appellatione. Contrarium. n. 26.*
7 *Collegium Archiuij non habet facultatem legitimandi in præiudicium tertij, & tales legitimati non excludunt substitutum.*
8 *Legitimatus dicitur de agnatione patris, & illam conseruat, & debet habere legitimam, & omnia iura legitimorum, & naturalium. n. 9. 10. 11. 12. & 13.*
14 *Legitimatus cum clausula ac si esset natus de legitimo matrimonio excludit substitutum. Ampla vt n. 15.*
16 *Præiudicium non potest fieri substitutis per legitimationem post mortem patris, secus ante illius obitum. n. 17. & 18. Declara vt n. 19.*
20 *Clausula, sine præiudicio venientium ab intestato, non minus operatur cōdito testamento, quàm ab intestato, & quando qualificet successionem n. 50. & 51.*
22 *Substitutiones omnes sunt reuocatæ in præiudicium substitutorum per Bullam Pij IV. Intellige vt n. 23. 24. & 25.*
27 *Ius succedendi dicitur separatum à filiatione. & n. 36.*
28 *Filius remanet legitimus quamuis non habeat ius succedendi.*

29 *Successio non est de substantia essentiali legitimationis.*
30 *Dispensatio collatiua in quo differat à restitutiua.*
31 *Verbum legitimauit quando exponatur pro dispensauit.*
32 *Clausula sine praiudicio venientium ab intestato non facit legitimationem defectiuam.*
33 *Expressio eorū, qua tacitè insunt, nihil operatur.*
34 *Filij nati post legitimationem concurrunt cum legitimato.*
35 *Legitimatio potest fieri ea lege, vt legitimatus non succedat simpliciter, nec aqualiter cum alijs filijs, vel quod non succedat nisi de voluntate testatoris.*
37 *Legitima non debetur legitimato cum clausula sine praiudicio venientium ab intestato. n. 39. prout nec eius supplementum. n. 49. secus si fuerit simpliciter legitimatus. n. 54. & 55.*
38 *Adoptatus cum limitatione successionis non habet legitimam.*
40 *Legitimatus cum clausula sine praiudicio venientium ab intestato excluditur à successione intestati, & præteritus non dicit testamentum nullum. n. 44. nec impugnat dispositionem patris. n. 52.*
41 *Legitima non debetur excluso à successione intestati. n. 42. nec ei, qui præteritus non habet querelam impugnandi testamentum. n. 45.*
43 *Legitima est portio eius, quod quis esset habiturus ab intestato. n. 46.*
47 *Causa intestati regulatur secundum causam rumpendi testamentum. n. 53.*
48 *Legitimatus cum clausula sine praiudicio venientium ab intestato non succedit nisi in eo, quod pater voluerit, itaut non teneatur aliquid ei relinquere.*
56 *Filia exclusa à statuto potest petere supplementum legitima, si pater ei aliquid relinquat. Contrarium n. 57. Intellige vt n. 58. & 59.*
60 *Legitimatus cum clausula sine praiudicio venientium ab intestato non potest petere supplementum legitima, quamuis ei aliquid à patre relinquatur.*
61 *Clausula sine praiudicio venientium ab intestato censetur apposita per legitimantem, qui non habebat facultatem, nisi ita legitimandi, licèt non fuerit expressa in legitimatione.*
62 *Legitimatio non valet absque mentione filiorum legitimorum & naturalium, ac filiarum, & nepotum, non extantibus filijs, ac ventris prægnantis. n. 63. & deratione. n. 65. & quid in ea quæ fit per Collegium Archiuij. n. 68.*
64 *Legitimatio conceditur ob defectum prolis legitima.*
66 *Citatio filiorum non requiritur in legitimatione. Et quomodo hoc intelligatur.*
67 *Legitimatio cum clausula non obstantibus valet etiam non facta mentione filiorum. & n. 69.*
70 *Nullitas legitimationis ob non factam mentionem filiorum non consideratur respectu substantia ipsius, sed praiudicij, quod fit filijs non nominatis.*
71 *Legitimatio non est obreptitia non facta mentione filiorū, qui non sunt successuri ob eorū renunciationē, vel filiarū exclusarū à statuto. & n. 72.*
73 *Filij qui renunciarunt hæreditati paterna cum iuramento possunt petere sibi relicta in testamento à patre, & omne ius superueniens, non obstante renunciatione, etiam inuitis filijs, quorum causa renunciatur. n. 74. & 75.*

CAPVT CCCCXCVI.

PRo nepotibus q. Iulij videbatur prima facie concludendum, quod ad illos spectet successio de qua agimus, excluso legitimato per Collegium Archiuij, † Quamuis enim per illud possint c͡cedi similes legitimationes etiam si adessent filij, iuxta *Bullam Pauli III.* declaratoriam, & confirmatoriam facultatum dicti Collegij *Gabr. conf. 13. n. 7. lib. 2.* Tamen in dicta legitimatione adest clausula sine præiudicio venientium ab intestato, † Vnde per eam videntur illorum iura reseruata, & etiam substitutorum, quibus legitimati nullum afferunt præiudicium, eosq. non excludunt *Ruin. conf. 106. n. 8. vers. & potest dicta clausula. lib. 3. post Ang. conf. 264.* cum alijs per *Peregr. de fideicommiss. art. 23. n. 75. & 81. Surd. conf. 337. in fin. n. 54. lib. 3. Honded. conf. 67. n. 42. lib. 1.*

Et generale est, vt huiusmodi clausula sine præiudicio venientium ab intestato præseruet tam ius de futuro, † quàm de præterito, videlicet fideicommissi, & succedendi ex pacto & prouidentia tam in feudo, quàm in emphyteusi, & similibus, cum ex illa clausula videatur facilè percipi mens legitimantis, ne id ius quidem auferre volentis comprehendendo omnes tam agnatos, quàm cognatos, siue dicatur sine præiudicio venientium ab intestato, siue exprimatur sine præiudicio eorum, qui ab intestato succedere deberent, vt latè post multos adductos omnia prædicta comprobat *Gabr. conf. 22. n. 7. 12. & 13. lib. 2. & conf. 30. n. 30. lib. 1. Honded.* † qui loquitur in specie de huiusmodi collegio Archiuij *conf. 92. n. 49. lib. 1. & conf. 67. n. 41. & 42. lib. 1.* vbi subdit hoc esse indubitatum stante Bulla Pij IV. edita de anno 1562. per quam omnes legitimationes annullantur in quantum respiciunt præiudicium substitutorum, declarando illas intelligi sine præiudicio fideicommissi, † Adeo vt in legitimatione sit facienda mentio fideicommissariæ substitutionis factæ sub ea conditione, si grauatus decesserit sine filijs legitimis & naturalibus, vel quod aliter constet de voluntate Principis vtentis plenitudine potestatis, ad hoc vt præiudicetur substituto *Idem Honded.* qui alios adducit *conf. 64. n. 33. lib. 1.*

Accedat, quod legitimatus cum dicta clausula sine præiudicio venientium ab intestato † non est propriè, & verè legitimus, sed secundum quid, itaut non veniat appellatione filij legitimi, cum dicatur tantùm dispensatus, vt possit recipere ea, de quibus pater poterat disponere *Corn. conf. 9. in fin. n. 6. lib. 4. Crot. conf. 113. n. 22. lib. 1. Ansbar. conf. 242. col. 2. vers. præterea posito, Dec.*

qui

qui de communi cons.610.viso themate.n.1. Paris.cons.14.n.44.lib.2.Decian.cons.19.n 25.lib.1. Rimin.Iun.cons.446.n.43. lib.4. Honded. qui de recepta opinione testatur cons. 67. n. 30. 7 lib.† vbi etiam n. 39. cum seq. notat huiusmodi collegium Archiuij non habere facultatem à Summis Pontificibus legitimandi in præiudiciū tertij, & per consequens tales legitimati non possuut dici in conditione positi, & vocati ad exclusionem substituti Alex.cons.67.n.5. in fin. lib.1. Paris.cons.9.n.30.& 31. lib.2.

Verùm, ne in litibus immoremur, contrarium est tenendū, quod legitimatus debeat in huiusmodi hæreditate succedere, nam constat de legitima- 8 tione in amplissima forma † cum facultate in specie succedendi in bonis quorumcūque agnatorum, qua stante filius dicitur de agnatione patris, & illius, de cuius successione agitur Alex. cons.2.n.12. lib.1. Socin.cons.63.n.19. vsque ad 23. lib.3. Cum etiam per legitimatos conserue- 9 tur agnatio † tamquam dicantur de linea, & familia testatoris Dec. cons.463. visa copia. n.19. & cons. 306. viso puncto. n.14. vbi de communi Molin.de primogen.hispanor.c.4.n.44. lib.1. Couar.de sponsalib.2.p.c.8. §.10.n.2.& 3. Gozad. 10 cons.85.n.19.† Vnde legitimatus dicitur verè, & propriè legitimus, & nihil ab eo differt, & succedit ab intestato cum legitimè procreatis, & sibi debetur legitima, sicut legitimis, & naturalibus, & facit partem in ea cum filijs legitimis, & na- 11 turalibus, † & illam debet habere titulo honorabili institutionis, & si fuerit præteritus, seu exhęredatus potest dicere testamentum nullum, & inofficiosum, & non potest in legitima grauari, & illam detrahit de fideicommisso, & non cogitur imputare fructus, & decedens ante petitio- 12 nem † illam transmittit ad hæredes, & approbando testamentum sibi non præiudicat, & in summa consequitur omnia priuilegia, quæ dantur legitimis, & naturalibus Surd. qui prædicta 13 latè cōprobat cons.75.n.1.vsque ad 6.lib.1.† Vnde etiam talis legitimatus excludit substitutos sub conditione, si decesserint sine filijs legitimis, & naturalibus secundum communem opinionē, de qua per Alex.cons.2.n.13.lib.1.Card.Mantic.de coniectur.vltim.voluntat. lib.11. tit.10. n. 9. Molin.de primog.hispanor. lib.3.c.3. n.2. Peregr. de fideicommiss. art.23.n.39. Card.Seraph. 14 decis.88c.n.5. † Maximè, quia in legitimatione, de qua agimus fuit specialiter prouisum, quod legitimatus possit succedere tamquam legitimus, & de legitimo matrimonio procreatus, quo casu magis excluditur substitutus Socin.cons.63. n.22. lib.3. Dec. cons.624. copiosè. n.4. Roland. cons.67.n.46.lib.3 Surd.cons.1.n.98.& 99.lib.1. 15 Decian.cons.42.n.15.lib.1. † Itaut etiam excludatur substitutus per legitimatū, siue sit naturalis natus ex soluto, & soluta, siuè spurius Castr. cons.30. n.2. lib.1. Card. Mantic. qui de magis communi de coniectur. vltim. voluntat. lib. 11. tit.10.n.20. Peregr.de fideicommiss.art.23.n.46.

Nō obstat decisio Rotæ coram R.P.D.Ortembergh. 16 Cesenaten.bonorum 23.Ianuarij 1608.† vbi fuit conclusum, quod non obstante legitimatione nō poterat fieri pręiudicium substitutis, & alijs prętendentibus successionem, Quia ibi legitimatio fuit obtenta post mortem patris, & sic postquam fuerat ius quæsitum vocatis per fideicommis- 17 sum, † In casu autem nostro legitimatio fuit facta ante mortem testatoris, & illo consentiente, ac instante, & sic de tempore, quo testator poterat disponere de bonis ad libitum excludendo suos nepotes, & alios, qui ab intestato essent successuri, qui nullam habebant spem, nec ius considerabile Ruin.cons.125.n.3.lib.5.Bero.cons.172. n.3.cum seq.lib.2. Roland.qui de communi cons. 12.n.53.lib.4. Honded.cons.92.n.51. lib.1.Gabr. 18 cons.29.n.16.lib.1.† Et ita concordando opiniones distinguit Rot. coram R. P. D. Vbaldo Romana de Iauellis. 20.Iunij 1614. vbi etiam ita in specie respondet ad decis. Rot. coram Card. Lancellotto Narnien.de Capitonibus. 19.Ianua- 19 rij 1609. † Cum etiam ibi tractaretur de fideicommisso cōuentionali, & sic erat ius quæsitum substitutis ex contractu, quod est potētius Gabr. cons.30.n.30. lib.1. Ruin.cons.36.n.21. lib.1. & cons.99.n.5. lib.3.

Nec aduersatur clausula sine præiudicio venientium ab intestato, quæ fuit apposita in legitima- 20 tione, de qua agimus, † Quia illa non operatur condito testamento Castr. cons. 102. ante fin. vers.quarto videndum est. lib.2. Ruin. cons.87. n.20.lib.3.Dec.cons.393.consului.n.1.Gabr.cons. 22.n.12.lib.2.& cons.29.n.16.& 17.lib.1.Cæsar. de Grass.decis.4.n.3.qui fil.sint legit. Rot.diuers. decis.355.n.2.p.1. latè Io.Paul.Lancellot. cons. 176.n.54.cum seq. int.cons.vltim.voluntat.lib.1. Gozad. cons.6. n.33.& 78. Zuccard. in l.posthumo.n.48.de bonor.possess.contra tabul.& de communi testatur Rot.coram R.P.D.Vbaldo Romana de Iauellis 20. Iunij 1614. Capr.cons.157. n. 42. vsque ad 46. latissimè Surd. cons. 337. n.14. 21 & 15. lib. 3. † Et de d. clausula multa Peregrin. de fideicommiss. art. 23. n.80. cum seq. Menoch. cons.306.lib.4.Decian.cons.19.n.23.lib.1.Cephal. cons.442. n.38. lib.3.

Nec facit quod fuerint reuocatæ omnes legitima- 22 tiones in præiudicium substitutorum † iuxtà Bullam Pij Papæ Quarti. Quia intelligitur de præiudicio iuris quæsiti, quando videlicet fieret 23 legitimatio post purificatum fideicōmissum, † vt colligitur ex prohemio, & tota lectura eiusdem Bullæ, quod non est in casu nostro, cum tempore legitimationis nullum esset ius quæsitum alicui, cum fuerit facta viuente ipso testatore, qui vel non confecerat testamentum, vel si condidisset, poterat illud mutare excludendo successuros ab intestato, vt in specie resoluit Rot.coram R.P.D. Vbaldo Romana de Iauellis 20.Iunij 1614. in 24 fin.† vbi etiam quod dicta Bulla Pij IV. procedit tantum in legitimatis, qui vellent succedere cōtra voluntatem testatoris, prout etiam in terminis eiusdem Bullæ declarat Eugen.cons.52.n.65. 25 cum seq.Ladereb.cons.23.n.23.† & in simili constitutione Decian.cons.42.n.38.in fin. lib.1. Menoch.cons.459.n.4.lib.5. & cons.461.n.9.eod.lib.

cum alijs latè adductis per *Rot. coram R.P.D. Sacrato Bononien. de Maluetijs 24. Februarij 1612. Lup. de illegitim. comment. 3. §. 2. n. 5.*

Nec oberit quod legitimatus cum dicta clausula
26 sine præiudicio venientium ab intestato † non sit propriè legitimus, sed potius dispensatus; Quia contrarium est verius, Nam tale ius succe-
27 dendi dicitur separatum à filiatione † *Bart. in l. is potest. de acquir. hæredit.* Vnde quamuis limitetur effectus legitimationis, non tamen restringitur ipsa legitimatio tamquam respiciat integritatem personæ, Quare potest esse quod filius perfectè remaneat legitimus, & tamen non ha-
28 beat ius succedendi, † Videmus enim quod filius viuente patre potest renũciari successioni *c. quamuis. de pact. in 6.* nihilominus remanet legitimus
29 filius, † quia successio non est de essentia substantiali legitimationis *Socin. in specie cons. 246. eleganter. col. 2. in fin. vers. secundo prima legitimatio. n. 3. ad med. lib. 2.* latè *Tiraq. in l. si vmquã. in verb. donatione largitus. n. 317. & 318. C. de reuoc. donat.* & passim ita per *Rot.* seruari testatur *Gabr. cons. 30. n. 1. vsque ad 4. lib. 1.* Vbi ita intelligit *Alex. cons. 30. lib. 4. & cons. 189. lib. 5.* quod
30 etiam voluit latè *Ruin. cons. 86. n. 6. lib. 3.* † vbi quod contraria procedunt in dispensatione collatiua, prout est illa, quæ fit quo ad quid futurũ, secus in restitutiua, sicut est illa, quæ fit, vt ex retro, quando videlicet quis restituitur antiquis natalibus, quia per eam efficitur verè legitimus, Vnde quando fit dispensatio collatiua, tunc ra-
31 tione subiectæ materiæ † potest exponi verbum legitimauit pro dispensauit, ex quo legitimatur non plenè, sed ad quid, & ita loquitur *Castr. in l. si ab eo. C. de legitim. hæredib.* & distinguit etiam *Butr. in c. per venerabilem. col. 17. vers. nunc vltimo videamus. n. 16. qui fil. sint legitim. Dec. cõs. 257. in casu domini. col. vlt. ante med. vers. non obstat, quod successio. n. 10. vsque ad 12. Paris. cons. 7. n. 15. lib. 2.* & latissimè etiam comprobat *Roland. cons. 26. n. 11. vsque ad 17. lib. 4. Honded. cons. 37. n. 31. lib. 2. Gozadin. cons. 6. n. 64. vsque*
32 *ad 67.* † vbi etiam quod ista clausula sine præiudicio venientium ab intestato non facit legitimationem defectuosam, tamquam insit de iure communi *§. quoniam auth. quib. mod. natur. effic. sui.* Ideò expressio eorum, quæ tacitè in-
33 sunt † nihil operatur *l. 3. ff. de legat. 1.* Et facit quod licèt per superuenientiam filiorum legitimorum non reuocetur legitimatio, Tamen effe-
34 ctus illius limitatur, & restringitur, † quia cum ipso legitimato concurrunt postea filij nati ex legitimo matrimonio, & sic firma remanet legitimatio, quamuis effectus illius aliqua ex parte minuatur *Dec. cons. 257. in casu domini. ad fin. vers. ad hoc facit Gozad. cons. 6. n. 65.*

Quare etiam legitimatio ea lege nuncupatim fieri potest, vt legitimatus non succedat simplici-
35 ter, † vel non succedat æqualiter cum cæteris filijs legitimis, vel quod non succedat, nisi de voluntate parentum *Bertrand. cons. 169. n. 7. lib. 2. p. 2. Ias. cons. 162. in causa contradictionis. col. 1. ante fin. vers. clarum est autem. lib. 2. Socin. cons. 246. in princ.* post *Io. Andr. ad Speculat. de success. ab intest. §. 1. vers. sed ex facto quæritur.*
36 *Doctor. in l. pactum dotali. 3. C. de collat.* † propter illam rationem, quia ipsum ius succedendi discretum est, & separatum à filiatione *Bart. in l. is potest. col. 2. vers. est et aliud. et ibi Aret. Ias. & alij de acquir. hæredit. Castr. cons. 304. col. penult. post med. vers. quod maximè procedit in filiabus. n. 4. in fin. lib. 1. Alex. cons. 4. col. vlt. lib. 1. Tiraq. in l. si vmquam. in verb. donatione largitus. n. 317. ante fin. C. de reuoc. donat.*

Quo verò ad aliud dubium an stante clausula sine præiudicio eorum, qui succedere debent ab in-
37 testato sit debita legitima ei, † qui ita fuit legitimatus, Concludendum est negatiuè, cum illa solùm debeatur, si nullum præiudicium fieret venietibus ab intestato, & sic filijs legitimis, & naturalibus, prout dicimus de adoptato cum limi-
38 tatione successionis, † cui neque debetur legitima, ita vt de vno sit arguendum ad alium *Gabr.* in specie *cons. 23. n. 11. lib. 2. Ias. in rubr. de liber. & posthum. n. 15. vsque ad 18. Dec. cons. 576. pro resolutione casus propositi. col. 2. post med. vers. his*
39 *tamen non obstantibus. n. 6.* † & hanc opinionem sequitur *Rot. coram Card. Ludouisio Bononien. apothecarum. 24. Nouembris 1603.* Etenim effectus clausulæ sine præiudicio venientium ab intestato est excludere legitimatum à successio-
40 ne intestati † *Anchar. cons. 241. col. 2. in fin. vers. præterea posito. Paris. cons. 14. n. 44. lib. 2. Capic. decis. 22. n. 5. Put. decis. 303. lib. 3. Dec. cons. 576. col. 2. ad fin. & cons. 337. in casu proposito. n. 4. Capr. cons. 157. n. 43. Castr. in l. gallus. §. & quid si tantum. n. 16. in fin. de liber. & posthum. & cons. 102. ante fin. lib. 2. Crot. cons. 100. n. 19. lib. 1. Surd.* qui multos adducit, & de communi testa-
41 tur *cons. 337. n. 15. lib. 3.* † Vnde cum talis legitimatus non succedat ab intestato, neque poterit petere legitimam, quæ non debetur ei, qui est exclusus à successione intestati *Ang. cons. 105. statuto cauetur. in fin. Bald. in l. maximum vitium. vers. in contrarium. C. de liber. præter. Dec. cons. 576. col. 2. in fin. Aym. cons. 11. n. 13. Rot. coram Card. Arigonio Romana supplementi legitimæ. 8. Februarij 1593. & coram R.P.D. Bubalo Ascu-*
42 *lana legitimæ. 2. Decembris 1588.* † & est communis, & trita conclusio, de qua latè *Surd. cons. 45. n. 2. lib. 1. & de aliment. tit. 1. q. 31. n. 28. & 29.* cum legitima sit portio eius, quod quis esset ha-
43 biturus ab intestato † *l. papinianus. §. quoniam autem quarta. de inoffic. testam. & l. parentibus. C. eod. tit.*

Adde quod legitimatus cum clausula sine præiudi-
44 cio venientium ab intestato † non potest dicere testamentum nullum ex causa præteritionis *Socin. cons. 41. n. 8. in princ. vers. operatur. lib. 3. Ruin. cons. 103. col. 3. in fin. vers. condito igitur testamento. lib. 3. Capic. decis. 22. n. 4. Rot. coram Card. Ludouisio Bononien. apothecarum. 24. No-*
45 *uembris 1603.* † Legitima autem non debetur, ei, cui præterito non datur ius, aut querela impugnandi testamentum *l. omnimodo. in fin. C. de inoffic. testam. l. cum quæritur. C. eod. tit. §. 1. in fin.*

ſin. auth. de trient. & ſemiſſ Gabr. conſ. 24. *n.* 4. 46 *lib.* 2. † Cum legitima ſit portio ſucceſſionis ab inteſtato *l. parentibus. C. de inoſſic. teſtam. Surd. conſ.* 45. *n.* 1. *lib.* 1. 47 † & cauſa inteſtati regulatur ſecundum cauſam rumpendi teſtamentum *l.* 1. *§. rectè. ff. ſi tabul. teſtam. null. extab. Crot. in l. gallus. §. & quid ſi tantum. n.* 151. *in fin. ff. de liber. & poſthum.*

Vlterius legitimatus cum tali clauſula ſine pręiudicio venientium ab inteſtato ſuccedit in eo tantùm, 48 † quod ſibi à patre relinquitur, itaut non teneatur aliquid relinquere, cum ſola voluntas teſtatoris in hoc attendatur *Cæſar de Graſſ. Bononien. apothecarum.* 28. *Martij.* 1576. quæ eſt *in impreſſis deciſ.* 179. *aliàs* 4. *n.* 16. *qui fil. ſint legitim. Rimin. Sen. conſ.* 41. *n.* 9. *lib.* 1. vbi quod non adeſt contradictor poſt *Petr. Nicol. & Dionyſ. omnes de Peruſio*, quos ſequitur *Socin. conſ.* 212. *ſuper prima cõſultatione. col.* 3. *in fi. lib.* 2. *Decian. conſ.* 40. *n.* 33. *ad med. lib.* 3. *Gabr. conſ.* 30. *n.* 29. 49 *lib.* 1. *Curt. Sen. conſ.* 73. *n.* 8. *ad med.* † Quare cum ſit in poteſtate patris relinquere illam quantitatem, quæ ſibi videbitur, vel etiam nihil relinquere, ſi ita ſibi placuerit, non poteſt prætendi per filium ſic legitimatum aliqua legitima, neque illius ſupplementum *Dec. conſ.* 263. *reuocatur. col. vlt. in princ. verſ. & non poteſt petere. Iaſ. in rubr. de liber. & poſthum. n.* 16. *Delect. de art. teſtand. tit.* 3. *caut.* 6. *n.* 2.

Cum etiã iſta clauſula ſine præiudicio venientium ab inteſtato non minus operetur condito teſta- 50 mento, † quàm ab inteſtato, Nam qualificat & limitat etiam ſucceſſionem ex teſtamento, præſeruando ius venientibus ab inteſtato, ſiue pater decedat inteſtatus, ſiue condito teſtamento inſtitutis hæredibus illis, qui ab inteſtato ſucceſſiſſent *Gabr.* qui alios adducit *conſ.* 14. *n.* 16. & 17. *lib.* 2. *Alex. conſ.* 187. *n.* 5. *lib.* 1. *Capic. deciſ.* 22. *n.* 7. *Peregr. de fideicommiſſ. art.* 23. *n.* 80. *cum ſeq. Socin. conſ.* 41. *n.* 6. *lib.* 3. *Rot. coram Card. Ludouiſio. Bononien. apothecariũ.* 24. *Nouemb.* 1603. 51 vbi † declarat *Gozad. conſ.* 6. *n.* 33. dum voluit, quod iſta clauſula nihil operetur condito teſtamento, vt procedat ad effectum, quod relictum in teſtamento tali legitimato ſuſtineatur, quamuis filij legitimi contradicant, ſed non propterea quod idem legitimatus fiat capax impugnationis voluntatis paternæ, cum ſolùm habilitetur, vt poſſit illi pater in teſtamento relinquere, & reddatur ſucceſſibilis ex teſtamento, non contra teſtamentum *Ang. conſ.* 264. *n.* 3. *Dec. conſ.* 576. *n.* 6. *Socin. conſ.* 95. *n.* 43. *lib.* 4. *Bero. conſ.* 177. *n.* 74. *lib.* 2. *Rimin. Sen. conſ.* 41. *n.* 9. & concludunt omnes *in l. gallus. §. & quid ſi tantum. vbi Caſtr. n.* 16. *in fin. Aret. n.* 26. *de liber. & poſthum. Felin. in c. cum olim. n.* 17. *de re iudic.*

Ex quibus ſequitur, quod cum talis legitimatus ſit excluſus à ſucceſſione ab inteſtato, vt dictum eſt, 52 neque † poterit impugnare diſpoſita in teſtamento per patrem *l. poſthumos. §. ſi quis ex his. de inoſſic. teſtam. Alex. conſ.* 57. *in caſu præmiſſo. n.* 2. *poſt princ. verſ. & adeo videtur. lib.* 4. Prout neque ei licebit legitimam petere, cum illam metiamur 53 tam in cauſa teſtati, quàm inteſtati, † à qua ſumit regulam & initium *l. papinianus. §. ſi quis mortis. & §. quoniam autem quarta. de inoſſic. teſtam. Afflict. deciſ.* 158. *n.* 6 *Brun. in tract. quod ſtantib. maſcul. art.* 9. *q.* 1. *col.* 4. *Cephal. conſ.* 5. *n.* 49. *lib.* 1.

Et ita concordantur Doctores, dum volunt, quod 54 legitima debeatur legitimato, † & quod ei detur quærela inofficioſi, cum habeatur pro legitimo quo ad omnes effectus, de quibus latè *Surd. cõſ.* 75. *n.* 1. *vſque ad* 5. *lib.* 1. cum alijs per *Tiraquel. in l. ſi vmquam. in verb. ſuſceperit liberos. n.* 79. 55 *C. de reuocand. donat.* † Quia omnia iſta procedunt in eo, qui fuit ſimpliciter, & abſolutè legitimatus, ſecus autem quãdo cõtinet legitimatio clauſulam ſine præiudicio venientium ab inteſtato, tunc enim eſt limitata in eo, quod pater vellet ei relinquere, & per conſequens non habet effectum plenæ legitimationis quo ad ſucceſſionem *Dec. conſ.* 257. *in caſu domini. col.* 1. *in fin. verſ. vltimo obijcitur. poſt Butr. in c. per venerabilem. verſ. ſed eſt dubium an pater. qui fil. ſint legitim. Alex. conſ.* 25. *circa primum. n.* 5. *lib.* .. & *conſ.* 30. *iuxta ea. lib.* 4. *Caſtr. in l. adoptiuum. §. patronum. il* 2. *ff. de in ius vocand. & in l. pactum quod dotali. C. de collat. Delect. de art. teſtand. tit.* 3. *caut.* 6. *n.* 2.

Neque obſtat, quod iſte legitimatus cum dicta clauſula poterit petere ſupplemẽtum legitimæ, ſi 56 aliquid illi à patre relinquatur † excẽpio filiæ excluſę à ſtatuto, quę ſimiliter poteſt petere dictum ſupplementum, ſi pater ei aliquid in teſtamento relinquat *Ruin. conſ.* 40. *n.* 8. *lib.* 3. *Curt. Sen.* 57 *conſ.* 37. Quia contraria opinio eſt verior, † quam ſeruat *Rot. coram Card. Arigonio. Romana ſupplementi legitimæ.* 8. *Februar.* 1593. & *coram Card. Ludouiſio. Bononien. apothecarum.* 24. *Nouembris.* 1603. *in fin. poſt Caſtr. conſ.* 503. *lib.* 2. prout etiam tenet *Ruin. conſ.* 27. *n.* 19. & 20. *lib.* 3. & *in l. gallus. §. & quid ſi tantum. in* 1. *lect. n.* 179. *verſ. ſed contrarium. de liber. & poſthum.* 58 Cum † etiam dicti Doctores, qui tenent alteram ſententiam, loquantur in caſu, in quo non erant inſtituti in teſtamento aliqui maſculi ex illis, qui ab inteſtato eum excludebant, prout declarat *Cæſar de Graſſ. deciſ.* 179. *aliàs* 4. *n.* 17. *ad med. qui fil. ſint legitim.* prout dicit *Curt. Sen. d. conſ.* 37. *n.* 23.

Maximè, quia adeſt diuerſa ratio in iſtis caſibus, cum in filia excluſa à ſtatuto adſit aſſiſtentia iu- 59 ris communis, † ſecundum quod poteſt ab inteſtato ſuccedere, Vnde pater teſtando, & ei aliquid relinquendo, videtur voluiſſe recedere à diſpoſitione ſtatuti, & redire ad ius commune, & ſic eius legitima poteſt commenſurari ſucceſſioni ab inteſtato iuris communis, quod non eſt penitus ſublatum à ſtatuto, ſed ſolùm impeditus effectus, & ita loquitur *Ruin. d. conſ.* 40. *n.* 12. 60 *lib.* 1. † Aliud eſt in legitimato, qui neque de iure communi poteſt ſuccedere, non quidem vt illegitimus, cum non habeat ſucceſſionem ab inteſtato, prout neque vt legitimatus, cum eius legitimatio non ſit ſimplex, & abſoluta, ſed cum clau-

clausula sine praeiudicio venientium ab intestato, quae tamquam limitata non tribuit facultatem impugnandi testamentum, & consequenter non adest illa portio, cui commensuretur, neque illa iuris communis dispositio, ad quam possit dici, quod pater voluerit redire, & recedere à statuto exclusiuo foeminarum, & ita in proposito distinguit *Rot.per Caesar.de Graff.Bononien. apothecarum.28.Martij.1576.*quae est *in impress. 179.aliàs 4.qui fil.sint legit.& coram Card. Ludouisio.in eadem causa.24.Nouemb.*1603.

Notandum est etiam, quod quamuis in tali legiti-
61 matione non adesset ista clausula † sine praeiudicio venientium ab intestato, Tamen illa virtualiter inesset, & censeretur apposita per eum, qui legitimationem concessit, quando legitimâns non habebat facultatem legitimandi, nisi cum dicta clausula, vnde operabitur eumdem effectum, ac si fuisset expressa, & apposita in tali legitimatione, cum non posset legitimans aliter legitimare, ideo quibuscumque verbis vtatur, non poterit plus dare, quàm sibi fuerit concessum *Socin.Iun. cons.120.n.20.lib.2.Paris.cons.14.n.43.lib.2.Castr. cons.180.super eo quod primo. n. 2. in fin. lib. 1. Rot.coram Card.Ludouisio. Bononien.apothecarum.24.Nouembr.1603. in princ.* iuxta decisionem in eadem causa factam 24. *Ianuar.1575.*

Obseruandum est etiam, quod in similibus legitimationibus erit facienda mentio filiorum legi-
62 timorum, & naturalium, † ad hoc vt non possit dici de illarum obreptione *§.sit ergo licentia quibus mod.natural.efficiant.legitim.Socin.in l.gallus.§.& quid si tantum. col. 6. & ibi Ias.n. 112. Castr.col. penult. & alij communiter .ff.de liber. & posthum. Alex. cons. 25. n.7. lib. 1. latè*
63 *Surd. cons. 337. n. 19. & 20. lib. 3.* † vbi ampliat idem esse in filiabus, & nepotibus non extantibus filijs, & idem si vxor praegnans esset, immo etiam quod numerus filiorum erit exprimendus *Peregr.de fideicommiss.art.23.n.54.& 58. Paris. cons.55.n.19.lib.3.Couar.lib.1.var.resolut. c.vlt. in fin.* Cum enim extant liberi, cessat causa legi-
64 timandi, † vnde etiam legitimatio, quae conceditur ob defectum prolis legitimae *Bart.in auth. item si quis. C. de naturalib. liber. Tiraq. in l.si vnquam.in verb.donatione largitus.n.314. C.de reuocand. donat.* Praesertim, quia extantibus fi-
65 lijs legitimis, & naturalibus † solent difficilius concedi similes legitimationes, quare meritò de eis est facienda mentio *Praeposit.in c.per venerabilem. §.quod autem. n.20. q. 4. qui fil.sint legitim. Decian.cons.19.n. 49. & 50. lib. 1. Gabr.*
66 *cons.23.n.5.lib.2.* † & hoc sufficiat quo ad nullitatem legitimationis absque eo, quod quaerendum sit, an sit necessaria citatio filiorum, cum illa non requiratur iuxta magis communem opinionem, de qua per *Bart.in d.§.& quid si tantum. n. 14. Curt. Sen. cons.16. n.24. Socin. cons. 251. n. 10. lib.2.* Maximè in bonis, de quibus pater potest liberè disponere, quidquid aliud sit in illis quae teneretur restituere vigore fideicommissi, vt latè per *Honded.cons.63.n.23.& 24.lib.1.*

Neque obstat, quod simus in legitimatione facta per Collegium Archiuij, quod habet facultatem legitimandi, etiam extantibus filijs, iuxta declarationem *Pauli III.* confirmatoriam priui-
67 legiorum eiusdem collegij, † Quia hoc procedit quo ad potestatem, non autem quo ad voluntatem, vnde etiam in dicto collegio dicendum est, quod debet constare, quod sciuerit, & voluerit illam concedere, quae voluntas non potest colligi, nisi de filijs sit facta mentio & probetur scientia, Ita in puncto declarat *Gabr. cons. 23. n. 7. lib. 2.*
68 vbi etiam † respondet, quod quamuis multi praetendant de consuetudine valere tales legitimationes concessas per Archiuium, etiam non facta mentione filiorum, Tamen esset probanda talis consuetudo, cum sit contraria iuri communi, per quod requiritur vt fiat expressè mentio filio-
69 rum *Surd.cons.337.n.19.& 20.lib.3.* † Quamuis hoc non haberet locum, quando legitimatio esset facta cum clausula non obstantibus, vel cum similibus derogatorijs, prout datur ista facultas Archiuio apponendi tales derogationes, tunc enim valeret legitimatio, etiam non facta mentione de filijs legitimis & naturalibus, cum ex istis clausulis censeatur derogatum legibus ciuilibus, ac alijs dispositionibus in contrarium facientibus, dum volunt expressionem fieri de filijs, Ita in specie concludit *Ias.cons.68.col.5.ante fin. vers.quarto moueor. & col.penult. in princ. vers.secundo respondeo.lib.3.post Alex.cons.187. n.19.cum seq.lib.5.Anchar.cons.337.col.2.*

Verùm quia praesupponitur in facto, quod filij masculi renunciauerint in vita patris haereditati, & successioni illius propter multa bona habita ascendentia vltra legitimam eis debitam, Ideo quo ad illos dicendum est talem legitimationem
70 praeiudicare, † Nam ista nullitas legitimationis ob non factam mentionem filiorum non consideratur respectu substantiae legitimationis, sed solùm respectu extensionis praeiudicij, & damni, quod sit filijs, quorum non fit mentio *Ruin.cons. 8. n.8 cum seq.lib.3.& cons.93.n.7.eod.lib. Ceph. cons.285 n.32.lib.2. Socin. cons.226. col.2. & 3. lib.2.Bero.cons.177.n.81.ad med.lib.2.Gabr. de*
71 *legitimat. conclus.7. n. 28.limit.5.* † Vnde cum isti filij non sint successuri patri, valebit legitimatio in totum, & quo ad omnem effectum, neque poterit dici obreptitia, cum non tractetur de aliquo damno filiorum, quorum non requirebatur mentio propter renunciationem praedictam, ita in terminis declarat *Ias. cons.68.col.penul.post princ. vers.quarto notabiliter.lib.3.Ruin.cons.93. n. 8. post princ. vers. si igitur legitimatio. lib. 3.*
72 *Honded.cons.89. n. 21. & 22.lib.1.* † Et idem erit dicendum quo ad foeminas, si stante dote habita sint exclusae à successione patris, iuxta consuetudinem totius Orbis, vt per *Ias. & Ruin. supra allegatos*

Poterunt tamen dicti fratres, qui renunciarunt haereditati paternae petere omnia sibi à patre reli-
73 cta in testamento, † non obstante renunciatione, & iuramento in ea apposito, cum illud nō trahatur ad ius superueniens tamquam habeat causam de praesenti, cum etiam iurans non venire ad

ad successionem, & bona paterna intelligatur tūc exclusus, quando venit contra eius voluntatem, secus si de eius consensu, prout in specie concludunt communiter *Doctores in l. stipulatio hoc modo concepta. vbi Bart. col. 1. ad fin. Roman. col. 7. Ang. col. 1. Alex. col. 3. Ias. col. 4. n. 13. & 14. ff. de verb. obligat. Felin. in c. si diligenti. 12. col. penult post med. vers. vnde filia renuncians. de for. compet. Bald. in l. vlt. col. 3. post med. n. 15. in fin. C. de pact. & in l. pactum. q. 3. C. de codicill. Aret. consf. 94. n. 9. Castr. consf. 448. non est dubiū. ante fin. vers. praeterea ille qui renunciat. lib. 1. Tiraq. in tract. le mort saisit. declar. 8. n. 1. p. 2.*

74 *Gabr. de iur. dot. conclus. 1. n. 26. & 27.* † vbi ampliat idem esse in quacumque causa superueniēte, ad quam non refertur talis renunciatio *Ruin. consf. 98. col. 4. ad med. n. 8. lib. 1. Afflict. decis. 350.* vbi

75 *Vrsill. n. 2.* † extendit procedere etiam inuitis filijs, quorum causa fuit facta renunciatio *Cassan. consf. 43. n. 18. ad med.*

EPITOME.

STatutum disponens, quod notarius debeat cognoscere contrahentes quomodo intelligatur. ¶ Et an talis cognitio de iure sit necessaria. ¶ Verbum sufficit positum in aliqua dispositione quid operetur. ¶ Primus actus quando sit iterandus. ¶ Tabellio obligatus ad suscipiēdum iuramentum pro cognitione contrahentium an debeat illud suscipere ab eisdem personis à quibus in alijs contractibus prius susceperat. ¶ Et an valeat probatio postea facta quod illud fuerit praestitum. ¶ Notarius an possit extendere iuramentum vnà cū clausulis caeteris. ¶ Clausula pro habitis, & receptis an extendatur ad tempus futurum. ¶ Facultas transferendi pensionem nunc, & pro tempore an comprehendat omnes pensiones reseruatas post facultatem. ¶ Verba praesentis temporis quo casu mutent naturam, & trahantur ad futurum, & quid è contra. ¶ Mutuum quando sit conualidatum. ¶ Exceptio non numeratae pecuniae an tollatur per numerationem postea factam. ¶ Et an illa cohaereat rei, vel personae, ita vt competat fideiussori.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum testis asserentis se cognoscere contrahentes quando requiratur.*
2 *Verbum sufficit positum in aliqua dispositione facit, vt nihil aliud sit adhibendum, quàm quod fuit expressum. & n. 3.*
4 *Tabellio non tenetur cognoscere contrahentes.*
5 *Notarius obligatus ad suscipiendum iuramentū pro cognitione contrahentium an debeat illud suscipere ab eisdem personis, à quibus in alijs contractibus prius susceperat.*
6 *Primus actus quando sit iterandus.*
7 *Iusiurandum quod non est de forma, vt praestetur ante actum, potest recipi post illum, itavt talis consensus retrotrahatur. n. 8.*
9 *Notarius an possit conueniri ob receptionem mandati, & fideiussionis nulla, si aliunde quàm ex ea contrahens damnum patiatur. & n. 23.*
10 *Instrumentum continens causam non veram, est inualidum.*
11 *Tabellio an possit extendere iuramētum, & alias clausulas caeteras.*
12 *Clausula pro habitis, & receptis non potest extendi ad tempus futurum. Contrarium n. 13. Intellige vt n. 14. 16. 19. 20. & 32.*
15 *Participium intelligitur iuxtà tempus verbi cui est adiectum.*
17 *Facultas transferendi pensionem nunc, & pro tempore comprehendit omnes pensiones reseruatas post facultatem.*
18 *Verba praesentis temporis ratione adiuncti mutant naturam, & trahuntur ad futurum. & n. 31.*
21 *Verba praeteriti temporis non includunt futurum.*
22 *Dispositio loquens de futuris non trahitur ad praeterita.*
24 *In mutuo adest priuilegium, vt competat exceptio non numeratae pecuniae etiam fideiussori, tamquam cohaereat rei non personae. Declara vt n. 25.*
26 *Mutuum quando dicatur conualidatum.*
27 *Numeratio facta de voluntate fideiussoris obligati pro mutuo excludit illum ab exceptione non numeratae pecuniae. & n. 29.*
28 *Lex praesumit in mutuo numerationem ab initio interuenisse.*
30 *Exceptio non numeratae pecuniae quando tollatur per numerationem postea factam.*

CAPVT CCCCXCVII.

NOn constare Dixi de aliqua contrauentione reformationis, Etenim quamuis in ea
1 prius requireretur iuramentum testis † asserentis agnoscere contrahentes, Tamen in declaratione postea facta per S. D. N. non fit amplius mentio de tali iureiurando, sed solùm disponitur sufficere, vt notarius, vel vnus ex testibus cognoscat alterum ex contrahentibus, Vnde cum appareat de tali cognitione, non est addendum, quod requiratur iuramentum, Nam quando verbum sufficit est positum in aliqua dispositio-
2 ne, † tunc nihil aliud est adhibendum, quàm illud quod fuit expressum, siuè loquamur de personis, siuè de qualitatibus, siuè de solemnitatibus, siuè de actionibus, seu de similibus circumstantijs *Dec. in c. 1. n. 15. col. 3. in fin. in 13. notab. de postulat. praelat. post Gloss. in c. statutum. 11. in*
3 *verb. eam nitis. ad med. de rescript.* † vbi *Gemin. n. 6.* dicit notandum pro statutis, & priuilegijs, in quibus huiusmodi verba ponerentur *Rebuff. in l. saepè ita coniunctum. 53. col. 8. post med. vers. sufficiant. ff. de verb. signific.* Maximè, quia est facienda interpretatio, vt minus recedatur à iu-
4 re communi, † secundum quod Tabellio non debet habere notos contrahentes, sed satis est, vt acquirat notitiam, tunc & eo modo, quo potest scili-

scilicet videndò personas paciscentes, & audiendo verba eorum, nomina, & pronomina, quibus asserunt se vocari, siuè simus in nominibus designatiuis substantiæ, vel corporis, siuè offitij, & dignitatis, cum illis teneatur credere *Bald. in rubr. C. de fid. instrum. n. 11. col. 4. vers. venio ad secundū. & n. 12. vers. item non debet. Ias. in l. fin. in princ. n. 10. vbi Alex. n. 4. C. de iur. deliber. Franc. decis. 262. n. 1.*

Et quamuis requireretur iuramentum, quod negatur, Tamen Notarius in casu nostro non tenebatur amplius illud suscipere, 5 † cum in alijs contractibus per easdem personas celebratis sub eius rogitu circa cognitionem contrahentium illud adhibuerit, adeò quod esset frustratoria talis reiteratio, cum iam adimpleuerit contenta in reformatione, quæ non requirit, quod semper iusiurandum præ[illegible]etur, sed solùm disponat quod notarij non audeant se rogare, nisi contrahentes nouerint, vel ab vno saltem ex testibus cum iuramento adhibitis cognitos esse sciant, Vnde eo ipso quo semel impleuit scire tales contrahentes esse ab eodem teste cognitos cum iuramento, nō 6 tenetur illud amplius reiterare, † cum per primum actum fuerit satisfactum menti, & intentioni statuentis, quo casu actus non reiteratur *Ruin cons. 30. n. 8. lib. 2. Bald. in l. inuitus. in fin. C. de procurat. Ias. in l. diuortio. §. quod in anno. in fin. ff. solut. matrim. Dec. cons. 562. viso puncto. in princ. cum alijs per Tiraq. in l. bones. 9. hoc sermone. li nit. 6. n. 1. & 8. ff. de verb. significat.*

Accedat declaratio iurata testis, de qua in summario n. 6. vbi clarè deponit, quod semper asseruit cum iuramento se cognoscere personam contrahentem, de qua agimus, & præsertim dum interfuit contractui, de quo modò est controuersia, Ita vt ex hac declaratione magis notarius sit 7 tutus, † Maximè cū possit doceri aliunde quàm ex ipso instrumento, quod tale iuramentum interuenerit etiam post actum, cum non sit de forma, vt ante ipsum actum præstetur *Socin. cons. 15. n. 47. & 48. lib. 1. Rot. diuers. decis. 143. n. 9. lib. 2. Boer. decis. 145. n. 3. Gabr. cons. 200. col. 2.* 8 *lib. 1.* † Ita vt ad illum actum talis consensus iuratus retrotrahatur *Ias. in l. si quis mihi bona. §. iussu. n. 41. de acquir. hæredit. Natt. cons. 126. n. 6. Aym. cons. [illegible] n. 4. Puti decis. 153. n. 1. lib. 2. Caputaq. decis. 241. p. 1.*

Vlterius dato, & non concesso quod admitteretur defectus iuramenti, de quo in mandato procu- 9 ræ, quæ controuertitur, † Nihilominus Aduersarius non probat aliquod damnum sibi obuenisse vigore dicti mandati, & fideiussionis inde subsecutæ, cum iam prius fuerint traditæ merces, de quibus agimus, & illarum consignatio fuerit facta antequam sit præstita fideiussio, Vnde quamuis illa esset nulla, non tamen ex hoc pars damnum patitur, cum iam credidisset principali, cuius obligatio firma, & valida remansit ex sententia per D. Gubernatorem lata, Ita vt non obstet quod ex aduerso prætenditur probatum per testes, merces non fuisse traditas ante dictam fideiussionem, sed post sub spe validitatis illius, cum tam mandatum procuræ, quàm fideiussio clarè specificet iam fuisse merces traditas, & consignatas, adeò vt modò non possit agi, nisi ex testibus, cum talis actio non detur ex instrumen- 10 tis, † quæ redduntur ex parte aduersarij omninò inualida, & simulata, tamquam contineant causam non veram, sed falsam *Paris. cons. 81. n. 24. lib. 2. cum alijs per Menoch. cons. 92. n. 40. vsque ad 51. lib. 1.*

Neque est omittendum, quod in mandato procuræ, de quo agimus sit mentio cognitionis contra- 11 hentium per clausulas cæteratas, † quas notarius potest extendere, vt comprehendat omnia requisita, & quæ pro validitate actus sunt necessaria, & per consequens etiam iuramentum, maximè quia ex alijs instrumentis per eumdem notarium rogatis apparet, quod dum per extensum ponit huiusmodi clausulam, semper in ea facit mentionem iuramenti, cuius appositio permittitur notario, tamquam sit consuetum, & obseruatum illud apponere, cum etiam credēdum sit, quòd fuerit electa via, per quam actus fiat omni meliori modo, & efficacius, prout ita erit, si iuramentum interdesserit, ideò multo magis illud poterit apponi per notarium, prout de veriori opinione testatur, & multis comprobat *Seraph. priuil. iuram. 25. n. 108. in fin. vers. contrariam partem. vsque ad n. 119. Gabr. de consuet. conclus. 3. n. 4. Ruin. cons. 66. n. 5. lib. 4.* Quamuis hoc non opus sit modò firmare, cum multi teneant contrarium.

Quibus addendum est, quod in instrumento, de quo agimus non leguntur illa verba, & habendis, 12 prout ex aduerso præsupponitur, † cum adsit solùm clausula pro habitis, & receptis, Vnde illa non potest extendi ad tempus futurum tāquam simus in verbis determinatis respectu temporis, quod procedit, ne dum in cōtractibus, in quibus fit stricta interpretatio, sed etiam in vltimis voluntatibus, quæ magis plenè intelliguntur *Ias. in l. si stipulatus fuerim. §. cum stipulamur. n. 1. ad med. ff. de verb. oblig. Surd. cons. 313. n. 2. lib. 3. latè Menoch. cons. 97. n. 63. & 70. lib. 1.*

Neque obstat, quod istud participium pro habitis debeat referri ad tempus futuræ obligationis, & 13 fideiussionis, † non autem ad tempus mandati procuræ, ita quod sufficiat fuisse datas tempore promissionis, vel fideiussionis, exemplo facultatis transferendi pensiones reseruatas, vt *in decisione coram R. P. D. Buratto Romana pensionis 11. Iunij 1619.* 14 † Quia ibi illud participiū regitur à verbis cassare, & extinguere, itaut sufficiat pensiones tunc temporis esse reseruatas, Vnde non mirum, si participium intelligitur se- 15 cundum tempus verbi, † cui est adiectum *Alex. cons. 143. n. 1. & 2. lib. 2. & ibi Add. in verb. tempus. Gastr. cons. 24. n. 3. lib. 2.* Quod non est in casu nostro, in quo partes solùm cogitarunt de tempore præterito, cum dixerint pro mercibus 16 habitis, & receptis vsque in præsentem diem, † & sic excluditur omnino tempus futurum *Socin. Iun. cons. 99. n. 6. lib. 3.* & ita etiā declarat *in decisione ex aduerso allegata. vers. quia cū participiū*

Præterea facultas transferendi, de qua in dicta de-
cisione erat concepta cum clausula nunc, & pro
17 tempore, † Vnde non mirum si comprehendit
omnes pensiones reseruatas post facultatem,
Quia hoc est de natura illius clausulæ, vt etiam
futura comprehendat, cum exponatur de pensio-
nibus, quæ nunc sunt, & quæ tunc temporis fue-
runt reseruatæ *Bald. in c. cum inter. n. 7. de re iu-
dic.* & ita etiam concluditur in eadem decisione
vers. accedit adiectio. Menoch. cons. 97. n. 124.
18 *& 125. lib. 1.* † Cum ratione adiuncti verba præ-
sentis temporis mutent naturam, & trahantur
ad futurum tamquam habeant tractum tempo-
ris futuri *Affl. decis. 3. n. 4. ad fin. Alex. cons. 1. n.
22. lib. 3. Salic. in l. 1. ante fin. vers. & omnia ista
significata. C. de his qui latron. vel alijs criminis
reos occultant. Socin. cons. 91. col. 3. in princ. n. 2.*
19 *lib. 1.* † Aliud est in casu nostro, in quo nullum
adiunctum adest, quod possit trahere præteritũ
ad futurum, immò cum adsint verba pro habitis,
& receptis vsque in præsentem diem, excluditur
omne tempus futurum, neque istud adiunctum
20 facit mutare naturam suam, † immò potius illã
retinet, quidquid sit quando adiunctum aliud si-
gnificaret *Socin. Iun. cons. 167. in fin. n. 26. lib. 2.
Menoch. cons. 97. n. 124. & 125. lib. 1.*

Cessantibus igitur istis adiunctis non est receden-
21 dum à proprietate verborum, † quæ tamquam
præteriti temporis non includunt futurum, vt
dictum est *l. si seruitus. ff. de seruit. vrban. præd.
Honded. cons. 63. n. 51. lib. 1.* Maximè, cum sem-
per inspiciendum sit, quod conuenit subiectæ
materiæ, & ne absurdum sequatur contra men-
tem contrahentium, qui dum contrahunt pro
mercibus habitis, debeant dici contraxisse pro
22 habendis, de quibus non cogitarunt, † prout di-
cimus è contra, quod dispositio loquens de re-
bus futuris non trahitur ad præterita *Felin. in
c. ad hæc. 10. col. 1. & 2. de rescript. post Oldrad.
cons. 310. per tot.*

Ex quibus remanet firmum fundamẽtum, aliàs fa-
23 ctum, quod ex mandato procuræ † nullum dam-
num contigerit Aduersario, prout neq; ex fide-
iussione inde secuta, cum iam prius fuerint tra-
ditæ merces, & illarum consignatio fuerit facta
antequam sit præstita fideiussio, Vnde quamuis
esset nulla, non tamen ex hoc pars damnum pati-
tur, cum iam credidisset principali, vt dictum est
supra *vers. vlterius dato & non concesso. n. 9.*

Addendum est etiam quod fuit exaduerso per Do-
minum Iudicem allegata doctrina *Bart. in l. tam
24 mandatori. 12. C. de non numerat. pecun.* † quæ
quidem est notabilis, & tamquam talem ibi se-
quuntur *Bald. & Salic. cum alijs de quibus per
Hering. de fideiussor. c. 27. n. 51. & 52.* Verùm
non facit ad casum, de quo agimus, cum non si-
mus in mutuo, in quo adest priuilegium, vt com-
petat exceptio non numeratæ pecuniæ, quod pri
uilegium tamquam concernens merita, & obli-
gationem ipsam, & tamquam cohærens rei non
personæ competit etiam fideiussori *Surd. decis.
301. n. 13.* Vnde cum fideiussor possit de hoc ex-
cipere debet releuari, vt non teneatur, quando
25 pecunia non fuit numerata, † Quare si postea
appareat, quod creditor illam reo principali nu-
merauit, aufertur talis exceptio fideiussori, quã-
do enim fideiubet, agitur cum creditore, quod
numeret, & ideò si creditor numerat non potest
sibi imputare, & per consequens ex hoc non de-
bet habere exceptionem non numeratæ pecu-
niæ, sed vbi sic non ageretur, tunc fideiussor non
esset defraudandus dicta exceptione, Ita explicat
Cin. in d. l. mandatori. n. 3. C. de non numerat.
26 *pecun.* † & ratio etiam est, quia tam fideiussor,
quàm reus principalis, se obligauerunt sub ista
spe futuræ numerationis, & sic considerarunt tẽ-
pus futurum numerandi, Ideò non potest cõque-
ri, si postea numeretur, cum eius intentio adim-
pleatur, & mutuum sit verificatum, seu conuali-
datum, nisi fortè iusta causa superueniret, vt be-
nè declarat *Alber. in d. l. mandatori. post med.
vers. ego autem puto. n. 2.* Et hoc est quod dicit
27 *Bart. ibid. n. 2. in fin.* † dum præsupponit nume-
rationem fuisse factam de voluntate fideiussoris,
ob quam excluditur ab exceptione non nume-
ratæ pecuniæ *Bald. ibid. n. 10.* vbi post *Glos. ibi in
verb. competit. ad med.* subdit quod lex præsumit
28 numerationem à principio interuenisse, † & sic
fingitur non competijsse exceptionem numera-
tione facta, Quod etiam clarius explicat atte-
stando de communi *Salic. in d. l. tam mandatori.
n. 3.* vbi quod hoc videtur actum cum fideiusso-
29 re, † dum fideiubet, vt reo numeret, & sic propter
talem consensum fideiussoris, vt fiat numeratio
debitori, tollitur illius exceptio, quæ non esset
sublata, nisi actum fuisset, & consensisset, vt dicit
*Cuman. in d. l. tam mandatori. ad fin. C. de non
numerat. pecun. Hering. de fideiussor. c. 27. p. 4.*
30 *n. 51.* † Immò in hoc casu ideò tollitur talis ex-
ceptio creditori per numerationem postea fa-
ctam, quia infinitiuè agebatur, quod pecunia
numeraretur, & sic non est facta restrictio ad ali-
quod tempus præsens, sed est cõsideratum etiam
futurum, quandocumque ergo fiat numeratio
tenebitur fideiussor cum effectu, Ita in specie
declarat *Petr. de Bellapertic. in d. l. tam manda-
tori. ante med. vers. dico quod immò. n. 1.*

Aliud est in casu nostro, in quo tractatur de cautio-
ne pro rebus venditis habitis, & receptis vsque
31 in præsentem diem, † ex quibus verbis constat,
quod nullus adest consensus, neque voluntas fi-
deiussoris, & quod cum eo nihil actum fuit, Im-
mò potiùs de huiusmodi dissensu apparet, cum
pars expresserit solùm pro mercibus habitis vs-
que in præsentem diem, & sic non in diem futu-
rum, cum ista verba non possint importare tem-
pus futurum virtute dicti adiuncti, quod facit
32 mutare naturam temporis, † Vnde multò magis
operabitur, vt illa retineatur *Socin. Iun. cons.
167. in fi. n. 26. lib. 2. Affl. decis. 3. n. 4. ad fin. Alex.
cons. 1. n. 22. lib. 3. Bald. in c. cum inter. n. 7. de
re iudic. cum alijs per Menoch. cons. 97. n. 124.
& 125. lib. 1.* & ad materiam multa *per Docto-
res in rubr. C. de edend. vbi Ias. n. 8. Io. Andr. ad
Speculat. de libell. concept. §. iam nunc viden-
dum. in princ.*

EPI-

EPITOME.

Vxor confitens cum iuramento recepisse pretium census dotalis vnà cum marito, an præsumatur participasse pro dimidia. ¶ Emptor census, qui debet reinuestiri quando teneatur probare conuersionem pecuniarum, vt liberetur. ¶ Confessio mulieris adminiculata an valeat, quamuis sit absque solemnitatibus statuti. ¶ Augmentum dotis quando possit fieri per maritum tam ante, quàm post matrimoniũ. ¶ Et quo casu statutum loquens de donatione in eo verificetur. ¶ Pactum an sit validum, vt mulier lucretur donationem propter nuptias. ¶ Et quid si fiat, vt matrimonium contrahatur. ¶ Conuentio inęqualis inter dotem,& donationem propter nuptias an subsistat. ¶ Statutum loquens in donatione an habeat locum in remuneratoria,& lucro dotis,& in accessorijs ad alios contractus. ¶ Sponsalitia largitas an possit reuocari. ¶ Donatio ob causam nuptiarum an sit irrita si illæ non sequantur. ¶ Effectus donationis propter nuptias quis sit. ¶ Et an illi possit per mulierem renunciari. ¶ Et an sit amplius in vsu. ¶ Et ex quibus colligatur quod non sit sponsalitia largitas. ¶ Dos taxata qnando possit augeri, vel minui. ¶ Acconcium an sit pars dotis, & veniat appellatione illius. ¶ Et an pro eo concedatur alienatio bonorum fideicommissi, sicut pro dote. ¶ Dos congrua an consideretur tam respectu bonorũ patris, quàm matris. ¶ Acconcium quomodo sit restituendum. ¶ Et an veniat sub prohibitione rerum dotalium. ¶ Dignitas personarum an attendatur in constitutione dotis, si non suppetunt facultates. ¶ Et quando annulletur, si fuerit constituta.

SVMMARIVM.

1 *Mulier potest repetere dotem suam, quamuis fassa fuerit recepisse pretium census dotalis vnà cum viro, ad quem præsumitur in totum peruenisse. n.2.*

3 *Iuramentum an faciat præsumere, quod vxor participauerit pro dimidia de pretio confessato vnà cum marito. n.4. 5. & 6.*

7 *Iusiurandum præsumitur per statutum Vrbis metu extortum, si præstetur per mulierem non seruatis solemnitatibus.*

8 *Confessio vxoris facta cum viro non probat participationem pretij, nisi fiat cum debitis solemnitatibus statuti.*

9 *Emptor census dotalis, quod debet reinuestiri, tenetur probare conuersionẽ, aliàs non liberatur.*

10 *Confessio adminiculata an sit valida, quamuis nõ habeat solemnitates requisitas per statutum. n.11. & 12.*

13 *Augmentum dotis habet priuilegia dotis. Fallit in eo, quod sit per maritum constante matrimonio. n.14. 15. & 17.*

16 *Statutum loquens in donatione habet locum in augmento dotis facto per maritum constante matrimonio. Amplia vt n.18.*

19 *Vxor an possit petere mortuo viro augmentum dotis sibi factum tam ante, quàm post matrimonium. n.23.*

20 *Vxor præsumitur dare secũdo viro dotem, quam dedit primo, non tamen augmentum illius sibi ab eodem factum constante matrimonio.*

21 *Iuramentum an conualidet donationem inter virum, & vxorem.*

22 *Duplex probibitio magis actũ infringit, & plus operatur, quàm si esset simplex.*

24 *Stipulatio concepta in vno casu facit præsumi donationem liberam in alio.*

25 *Ratio finalis debet attendi.*

26 *Mens contrahentium est inspicienda.*

27 *Renunciatio potius dicitur, quàm augmentum dotis, si fiat à viro sene mulieri iuueni, & valet tamquam contractus irreuocabilis. n.28. & 29.*

30 *Pactum est validum, vt mulier lucretur donationem propter nuptias, & augmentum dotis, & cedunt lucro vxoris. Declara vt n.32.*

31 *Conuentiones inæquales inter dotem, & donationem propter nuptias non valent. Fallit de consuetudine. n.33.*

34 *Statutum de donatione non habet locum in remuneratoria, neque in lucro dotis. n.35. Nec in accessorijs ad alios contractus. n.36.*

37 *Donatio facta per virum mulieri, vt sibi nubat valet, & non redit ad hæredes viri. n.40. & 44.*

38 *Causa finalis dicitur illa, quæ ita mouet intentionem agentis, vt ipsa cessante non esset omnino facturus, vel non eo modo.*

39 *Sponsalitia largitas est vera donatio, & non potest reuocari, nisi ex causa ingratitudinis.*

41 *Donatio est pura, si fiat causa liberalitatis.*

42 *Donatio ob causam nuptiarum est irrita, si nuptiæ non sequantur. Intellige vt n.43.*

45 *Donatio propter nuptias fit contemplatione dotis, & pro cautela mulieris, vt sit tuta pro illius restitutione. Et de alijs effectibus remissiuè. n.46.*

47 *Mulier potest renunciare hypothecæ, non autem donationi propter nuptias, nisi etiam maritus renunciet doti. n.48.*

49 *Ex donatione propter nuptias mulier dominium consequitur.*

50 *Maritus si assecurauit dotem in bonis suis, non præsumitur amplius voluisse facere donationem propter nuptias, sed sponsalitiam largitatem.*

51 *Donatio propter nuptias non est amplius in vsu.*

52 *Sponsalitia largitas dicitur, quamuis in instrumento asseratur, quod pecunia donata crescant in augmentum dotis. Declara vt n.53.*

55 *Sponsalitia largitas quando accipiatur pro donatione propter nuptias.*

56 *Verborum multiplicatio non mutat substantiam rei.*

57 *Suppletio non debet fieri stante congruitate dotis.*

58 *Acconcium dicitur pars dotis, & de appendities illius, & pro eo conceditur alienatio de bonis fideicommissi, sicut de dote.*

59 *Non est recedendum à dote iam taxata, nisi ex causa de nouo superueniente.*

60 *Dos detrahenda de fideicommisso debet declarari, vt minus illud lædatur.*

61 *Dos taxata poteſt minui, ſi ſuperueniat cauſa æris alieni, quod prius erat incognitum ante taxationem.*

62 *Dos congrua conſideratur tam reſpectu bonorum patris, quàm matris.*

63 *Dignitas, & qualitas perſonarum non attenditur in conſtitutione dotis, ſi non ſuppetunt facultates, immò ſi fuerit conſtituta erit nulla.*

64 *Aconcium quomodo ſit reſtituendum, & an veniat ſub prohibitione rerum dotalium remiſſiuè. n. 65. & 66.*

CAPVT CCCCXCVIII.

Fverunt probata requiſita in Saluiano, de quo cum non controuertatur, conſequens eſt concedi debere mandatum, non obſtāte prætenſa ſolutione, 1 † Cum enim vir, & vxor fateantur ſe recepiſſe pretium cenſus dotalis, talis cōfeſſio non præiudicat mulieri repetenti dotes ſuas, niſi doceatur d. pretium fuiſſe conuerſum in vtilitatem mulieris, cum potius illud totum præſumatur perueniſſe ad manus mariti *Bald. in auth. ſi qua mulier. col. 2. poſt princ. verſ. pone ergo quod vir & vxor. n. 1. C. ad uelleian. Bertrand. conſ. 236. n. 22. lib. 1. p. 1. Aret. in §. eſt & aliud genus. col. 1. in fin. verſ. & aduertas. inſtit. de donat.* 2 † Quidquid cōtrarium ſequatur *Bart. conſ.* 124. vbi vult quod ad vtrumque pro dimidia dicatur perueniſſe; Quia contra eum, & alios qui illum ſequuntur eſt verior opinio, & magis communis, vt latè teſtatur *Aym.* qui omnibus reſpondet *conſ. 91. per tot.* & multis comprobat *Roncagall. in l. eamdem. in princ. n. 55. vſque ad 62. de duob. reis.* cum alijs per *Tiraq. de retract. lignag. §. 31. gloſ. 1. n. 5. cum ſeq. Imol. in c. cum cōtingat. col. 14. poſt med. verſ. ſed iuxtà prædicta poteſt dubitari. n. 24. de iurjur. & in l. eam vir. 42. col. 8. ante med. verſ. quid autem quando. n. 17. ff. de vſucapion. Alex. conſ. 172. n. 17. lib. 6.* latiſſimè *Card. Mantic.* qui de veriori opinione teſtatur *de tacit. & ambig. conuention. lib. 3. tit. 10. n. 44.*

Neque obſtat, quod ſaltem ſtante iuramento præ- 3 ſumat pro dimidia participaſſe de pretio † *Bald. in l. ſi eum ſeruum. ad med. verſ. item nomine patris. ff. ſi certum petat. Aret. in §. item. col. 28. n. 20. de act.* vbi quod propter iuramentum ſeruaretur in praxi, quod pecuniæ intelligerentur ad vxorem perueniſſe, licèt de iure hoc non ſit ve- 4 rum; † Quia ucq. iuſiurandum hoc caſu aliquid operabitur, cum non habeat annexam diſpoſitionem, ſed contineat ſimplicem aſſertionem, ideò ei non ſtatur, vbi de vero actu probationis, & verſionis per legem diſponitur propter fraudem euitandam, quia maxima viri reuerentia videtur cauſa huius confeſsionis, vt in ſpecie concludit *Salic. in auth. ſi qua mulier. ante fin.* 5 *n. 7. ad med. C. ad uelleian.* † Vnde ex tali confeſsione ſola etiam iurāta non præſumitur aliquam partem pecuniæ ad mulierem perueniſſe, niſi probetur realis, & manifeſta verſio, quaſi hoc iuramentum non ſit promiſſorium, ſed acceſſorium, cui non ſtatur, vbi lex determinat de 6 vero actu probando, vt dictum eſt, † & declarat etiam *Bald. in d. auth. ſi qua mulier. n. 1. C. ad uelleian. Roncagal. in l. eamdem. in princ. n. 58. C. de duob. reis.* Maximè ſtante ſtatuto *Vrbis.* 7 *c. 151. lib. 1.* † vbi iuramentum præſumitur metu, & dolo extortum non ſeruatis ſolemnitatibus ibi contentis, quare hoc caſu nihil operabitur *Caputaq. deciſ. 200. lib. 3.* nec d. ſolemnitatibus pacto, aut iureiurando priuatorum poterit renunciari *Idem Caputaq. deciſ. 190. p. 3.*

Ideò, vt talis confeſsio facta cum viro probet par- 8 ticipationem, requiritur, † vt fiat in iudicio cum debitis ſolemnitatibus *Bald. in d. auth. ſi qua mulier. ad med. n. 1. vbi Salic. n. 6. in fin. C. ad uelleian. Roncagall. in l. eamdem. in princ. n. 58. verſ. niſi forte id actum ſit. C. de duob. reis. Tiraq. de retract. lignag. §. 31. gloſ. 1. n. 5. in princ.*

Accedat quod cum ſimus in ſolutione cenſus dotalis tam de iure communi, quàm ex forma inſtrumenti, in quo mandatur huiuſmodi pecunias eſ- 9 ſe reinueſtiendas, † emptor d. cenſus debebat curare, vt fieret tale reinueſtimentum, adeo vt ſolutio aliàs facta non liberet ſoluentem, niſi probetur conuerſio in illam cauſam, pro qua fuit facta extinctio cenſus *Alex. conſ. 4. in fin. lib. 3. & ibi Natt. in addit. in verb. quod pecunia. Abb. conſ. 41. col. 2. verſ. ergo non potuit. lib. 1. Surd. conſ. 181. n. 11. & 12. lib. 2. poſt Dec. in l. ciuitas. in fin. ff. ſi cert. petat.*

Non obſtat quod confeſsio, de qua agimus non ſit ſimplex, ſed adminiculata alijs veriſimilitudi- 10 nibus, † & præſumptionibus, quæ faciunt, vt illa valeat, quamuis non habeat ſolemnitates requiſitas per ſtatutū *Acbill. de Graff. deciſ. 160. aliàs 1. de confeſſ. Tiraq. in l. ſi vmquam. in verb. donatione largitus. n. 100. vſque ad 104. C. de reuo-* 11 *cand. donat.* † Quia iſta adminicula, quæ adducuntur habent eumdem defectum, qui eſt in confeſsione; Nam omnes quietantiæ, quas pars aduerſa allegat pro adminiculis ſunt factæ tam ab vxore, quàm ab eius marito, Vnde ſemper militat illa præſumptio, quòd ſint ſimulatæ, & quod omnes pecuniæ peruenerint ad virum, prout dictum eſt de confeſsione ſortis principalis cenſus *Bald. Nouell. de dote. p. 7. priuileg. 1. col. 7. in fin. verſ. nam conſului de facto. Boer. deciſ. 23. n. 7. cum alijs ſupra allegatis.*

Maximè cum appareat de manifeſta circumuentione mulieris, per quam aſſeritur pecunias fuiſſe conuerſas in ſaſſato vineæ, & tamen tunc temporis non aderat aliqua vinea, cum illa fuerit cō- 12 ducta per multos menſes poſtea, † adeo vt ſtante iſta falſa aſſertione ceſſent coniecturæ, & per cōſequens non nocebit talis confeſsio vxori, quæ dotem ſuam poterit petere ſtante vergentia viri ad inopiam, cum enim bona illius non ſufficiant, debet eſſe illi conſultum in alijs ratione ſuæ hypothecæ, quæ hoc caſu non cenſetur remiſſa *Boer. deciſ. 23. n. 9.* Nc præſertim mulier remaneat indotata, quod non eſt permittendum *l. 1. ff. ſolut. matrim.*

Quo verò ad augmentum dotis, de quo quæritur dixi

dixi esse nullum, Quamuis enim illud permittatur etiam constante matrimonio, † & habeat priuilegia dotis *Bald. in l.etiam. C. de iur.dot.* Tamen hoc procedit quando fit à persona, quæ tenetur dotare, vel ab ea quæ potest donare, secus quando sumus, prout in casu nostro, in eo, qui non est obligatus dotem dare, & prohibetur donare propter suspicionem fraudis, & ob nullam necessitatem constituendæ dotis, † tunc enim tale augmentum, quod fit ex interuallo post matrimonium contractum, non habet priuilegium dotis, & tamquam donatio comprehenditur sub statuto prohibente donationem inter virum, & vxorem, Nam huiusmodi datio post matrimonium est vera donatio, non ob causam, cum vir iam esset obligatus ad onera, Ita in specie statuti Vrbis concludit *Gabr. conf. 10. n.7. & 8. lib. 1.* quem sequitur *Rot. coram R. P. D. Coccino Romana contractus. 17. Iunij 1609.* † vbi concluditur constare de nullitate donationis ob non seruatas solemnitates statuti Vrbis *c. 151. lib. 1.* non obstante quod obligatio esset pro augmento dotis, quo casu licèt statutum non habeat locum, Tamen quia tale augmentum fuit factum à persona, quæ non tenebatur dotare, † præsumitur quod illud fecerit ad fraudandum statutum, cum habeat vim donationis, non augmenti dotis tamquam factum post contractum matrimonium, vnde comprehenderetur in statuto prohibente donare absque dictis solemnitatibus, prout etiam istam fraudem considerat ad hunc effectum *Rot. coram R. P. D. Coccino in eadem causa Romana contractus. 1. Decembris 1608.*

Et ita intelliguntur omnes Doctores, dum præsupponūt, quod augmentū dotis sit vera dos, † Quia procedunt quando fieret ex parte mulieris, seu alterius ex parte ipsius, secus quando constituitur per virum, tunc enim non potest dici dos, nā titulus dotis transfert dominium in maritum, Vnde res quæ iam est mariti non potest amplius effici sua, & per consequens dos non potest à marito vxori constitui, & sic videtur tale augmentum ei donasse, † quamuis etiam maritus huiusmodi rem donaret extraneo, vt eam deinde constitueret in dotem vxori ipsius donantis, quia semper dicitur donatio tamquam facta constante matrimonio, ideò est nulla, & vxor non potest eam repetere mortuo viro, † prout in istis terminis latè comprobat *Surd. conf. 164. n.16. cum seq. & conf. 196. n.24. & 25. lib. 2. per tex. in l. 1. C. de donation. ant. nupt. Natt. conf. 253. n.7. & conf. 573. n.9.* vbi etiam ex hoc concludit, quod quāuis mulier præsumatur dare secundo viro dotem, † quam priori marito dedit, & illius augmentum, Tamen non censebitur dare augmentum dotis sibi factum ab eodem primo viro, quasi illud habeat speciale nomen donationis propter nuptias *Iacob. Manell. conf. 22. n.5. in fin. & conf. 68. in princ. Aym. conf. 185. n.5. Purpur. conf. 148. n.1. lib. 1. Thesaur. decis. 46. n.7. Cagnol. in l. si emancipati. in fin. C. de collat. cum alijs per Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 20. c. 4. n.5. cum seq. & latius lib. 12. tit. 26. n.10.* vbi testatur de veriori opinione, quidquid alij malè senserint, & notat etiam *Ceph. conf. 613. n.5. lib. 4. Laurent. Chircon. commun. opin. cent. 1. conclus. 94. Sola in comment. decret. Sabaud. tit. de feud. glos. vnic. p. 1. n.9. dixi supr. c. 172. n.21. & c. 254. n.65.*

Neque obstat iuramentum, per quod conualidatur donatio inter virum, & vxorem, † Quia omisso quod hoc multis modis limitatur, vt latè per *Seraphin. priuileg. iuram. 71.* In casu nostro adest statutum Vrbis *c. 135. lib. 1.* per quod omnino annullatur iusiurandum, ita vt nihil operetur, sed præsumatur dolosum, nisi in casibus à iure permissis, Vnde cum de iure istud augmentum factum à marito prohibeatur, vt dictum est, intrat dispositio statuti, † & sic adest duplex prohibitio, quę magis actum infringit, & plus operatur, quàm si esset simplex *§. sanctissimas. auth. de non alienand. Ruin. conf. 34. n.2. lib. 1. Roland. conf. 70. n.72. lib. 3. Cephal. conf. 133. n.62. lib. 1. Gozad. conf. 25. n.3. Menoch. conf. 95. n.124. lib. 1. Surd. decis. 254. n.35. in fin.* & concludunt omnes *in l. filiusfamilias. §. diui.* vbi *Rip. n.89. ff. de legat. 1. Socin. Iun. conf. 31. n.72. lib. 2.*

Verùm esset quod quando sumus in augmento dotis facto à marito ante contractum matrimonium, † tunc illud non spectaret ad hæredes viri, sed cederet lucro vxoris, prout aliàs dixi in casu mihi proposito, in quo stipulatio fuit facta solùm in euentum obitus vxoris sine filijs legitimis, & naturalibus, tunc enim maritus augens dotem voluit illud augmentum redire ad ipsum, & eius hæredes, Vnde cum mulier superuixerit viro non est locus stipulationi, † quæ tamquam concepta in vno casu facit præsumi donationem liberam in alio *l. si cum dotem. 23. in princ. & ibi Bart. n.1. Castr. n.2. Alex. n.14. ff. solut. matrim. Glos. in l. filiæ meæ. 60. in verb. redderet. ff. eod. tit. l. fin. in princ. C. de iur. dot. Honded. conf. 48. n. 37. lib. 1.*

Maximè quia ex instrumento clarè constat, quod maritus auxit dotem ad vtilitatē mulieris, cum expressè afferat † hoc facere intuitu, & contemplatione matrimonij cum ea contrahendi, quæ ratio tamquam finalis debet attendi *l. vlt. de hæred. instituen. Bero. conf. 180. n.41. lib. 2.* Et in cōtractibus † semper mens contrahentium est inspicienda *l. promittendo. de iur. dot. Roland. conf. 61. n.33. lib. 2.* Ita vt possit etiam dici potius remuneratio, quàm augmentum dotis stante iuuenili ætate vxoris, † & senectute viri *Bald. & alij in l. si voluntate. C. de dotis promission. Anchar. conf. 219. col. 1. post princ. n.2.* Adeo vt neque possit dubitari de validitate huiusmodi donationis, quæ statim valet, & efficitur irreuocabilis † tamquam in recompensationem ætatis, vel similis inæqualitatis *Bart. in l. si ita stipulatus. §. si tibi nupsero. ff. de verb. obligat. Ang. conf. 5. n.6. cum alijs per Cephal. conf. 613. n.34. lib. 4. Bursatt. conf. 179. n.5. lib. 2.* † Maximè quando est facta, prout in casu nostro, tempore constitutæ dotis ante contractum matrimonium *Paris. conf. 86. n. 18. & 20. lib. 3. Clar. in §. donatio. q.9. vers.*

sed

sed pone. n.5. Honded.cons.48.n.21. & 22. lib.1. Et passim valent huiusmodi pacta, vt mulier lucretur donationem propter nuptias, seu augmẽtum

30 dotis, † quo casu nō debet redire ad viru, & eius hæredes *c.fin.de donat.int.vir.& vxor. Roland. cons.62.n.2.lib.1.Menoch.cons.256.n.25.* sed cedit lucro vxoris, vel illius hæredibus *Cin. Bald. & Castr. in l. quod feitis. C. de bon. quæ liber. Aym.cons.185.n.1 in fin. Albens.cons.68.n.3.in fin.cum alijs per Honded. cons. 48.n. 26. & 27.*

31 *lib. 1.* † vbi etiam quod ista pacta de lucro dotis, & donationis propter nuptias inæqualia, quamuis nō valeant *auth.de inæqualitat.dot. in princ.* tamen intelligitur post contractum matrimo-

32 nium, † secus autem ante *Innoc. in c. donationes.de donat.int.vir.& vxor. Ang.in l.ex morte. C.de pact.conuent. Io.de Amic.cons.5.n.17.* licèt hodie de consuetudine indistinctè valeant pacta

33 inæqualia † inter dotem, & donationem propter nuptias *Bero.cons.140. n.34.lib.2.*

Neque obstat statutum de donationibus *c. 149. & 150. lib.1.* Quia habet locum in vera, & propria donatione, non autem in remuneratoria, prout

34 est ista, † præsertim cum accesserit doti, & fuerit facta in augmentum ipsius, quo casu dicitur ipsamet dos, & habet omnia priuilegia doti concessa, Ita vt statutum de lucro dotis procedat

35 etiam in augmento † *Abb.cons.46. in 2.dub. lib. 1.Castr.cons.290.col.3.in fin.lib.1. latè Roland. de lucr.dot. q.100. per tot. tom.9.fol.390. Tiraq. de retr.lignag.§.1.glos.18.n.51. Cephal.cons.156. n.25. lib.2.*

Præterea statuta prædicta debent intelligi in veris, & proprijs donationibus, non autem in istis ac-

36 cessorijs ad alios contractus † *l.si quis nec causam.ff.si cert.petat. l.fundi partem. de contrah. empt. Bart. in l.si tibi decem. in princ. ff.de pact. Couar.lib.2. var.resolut. c.4.n.8. Calder.cons.2. de empt.& vendit.Fabian.de Mont.eod.tit.q.8. princ.q.4. vers.quarto quæro.n.19.Rot.coram. Card. Blanchetto Romana venæ ferri. 24. Februarij 1592.*

Quæ omnia confirmantur ex his, quæ in simili voluit *Rot.coram R. P. D. Pamphilio Fanen. Saluiani 8. Martij 1613.* vbi fuit declaratum do-

37 nationem factam per virum suæ vxori † non debere redire ad hæredes d. viri, cum fuerit simplex donatio post constitutionem dotis, & sui animi benignitate erga eamdem vxorem cum clausula, dummodo sibi nubat, & non aliàs, nec alio modo, Ita vt ex hoc dicendum sit, quod causa finalis ipsius donationis fuit matrimonium de futuro, ad quod contrahendum principaliter fuit facta donatio, quæ non habuisset effectum,

38 nisi cum ista necessitate ita contrahendi, † cum causa finalis dicatur illa, quæ ita mouet intentionem agentis, vt ipsa cessante non esset omninò facturus, vel non eo modo *l. damus. de condict. indeb.l.in summa. §.id quoque.ff.eod.tit. Bald.in l.1.n.1.C.quand.non petent.part. Aym.cons.142. n.9. Roland.cons.44.n.15.lib.4. Fulgos.in l.si eum te.n.4.& ibid.Castr.n.3.C.de pact.Cardin. Mantic.de tacit. & ambig. conuent.lib.3.tit.12. n.24.*

39 *vsque ad 28.* † Et propterea censetur quædam sponsalitia largitas, quæ est vera donatio, & renocari non potest, nisi ex causa ingratitudinis *l.2. & l.si filiæ. ff.de donat.ant.nupt.* Vnde soluto matrimonio ad maritum donatorem nō reuer-

40 titur, sicut donatio propter nuptias, † sed remanet penes vxorem *l.si mater. & l.vlt. ff.de donation.ant.nupt.l.cum veterũ.C.eod.tit. c.fin.de donat. int.vir. & vxor. Card. Mantic. de tacit. & ambig.conuentionib.lib.10.tit.1.n.3. vsque ad 6. Molin.de contract. disput.290. n.1. Sancez. de*

41 *matrim.lib.6.disput.18.n.1.* † Ita vt quamuis ista donatio olim esset pura quando fiebat causa liberalitatis *l.1.vers.igitur.ff.de donation.* Tamen hodie habet tacitam conditionem nuptiarum, quia etiam cessante conuentione, quæ adest in

42 casu nostro, † præsumitur facta ob causam matrimonij, & ideò irrita est, si nuptiæ non sequantur, & res donatæ condici possunt *d. l. cum veterũ.C.de donat.ant.nupt.* quod quidem locum habet, si per alterum steterit quominus matrimo-

43 nium contrahatur, † sed si mors alterius intercesserit, & sponsus sponsę osculum dederit, sponsa lucrabitur dimidiam partem donationis *l.si à sponso.ff.de donat.ant.nupt. Bero.cons.62.n.14. lib.1.Roman.cons.146.n.2. in fin. Cardin. Mantic.de tacit.& ambig.conuent.lib.10. tit.1.n.5.*

Et quamuis donationes propter nuptias reuertantur ad virum *Surd. cons.196.n.24. cum alijs su-*

44 *pra adductis.vers.& ita intelligitur.n.17.* † Tamen aliud est in sponsalitia largitate facta à futuro marito, vt mulier sibi nubat, quæ soluto matrimonio non reuertitur ad hæredes mariti, vt dictum est *l.cum veterum. C. de donat.ant.nupt.* Contraria autem procedunt in donatione propter nuptias, quæ propriè fit contemplatione

45 dotis, & pro cautela mulieris, † vt sit magis tuta pro restitutione dotis *Bald. in l.si constante. post princ.vers.quid operetur ista donatio ff.solut.matrim. Becc. cons.43.n.12. cum alijs per Honded. cons.48. n.11. lib.1. Corn. cons.256. n.31. lib.1. Menoch.cons.33.n.24. Card. Mantic.de tacit. &*

46 *ambig.conuent.lib.10.tit.3.n.2.* † vbi vltra istum effectum securitatis mulieris recensēt alios tres effectus huiusmodi donationis, de quibus etiam per *Abb.in c.vlt.n.12. de donat.int.vir.& vxor.* Quorũ ratio est, quia ex d. donatione vxor redditur magis tuta, cum plus sit, quod ipsa habeat dominium in bonis viri, quam solam hypothe-

47 cam, † Nam poterit mulier renunciare hypothecæ *l.etiam. & l.iubemus. C.ad velleian.auth.siue à me.C. eod. tit.* quod non est in donatione propter nuptias, cui vxor non potest renunciare, ni-

48 si etiam maritus renunciet doti † *l.sed & si contrario. ff. de donat. ant. nupt. Glos. in §. est & aliud.in verb.exequentur. instit.de donat. Bald. in l.si constante.post princ.ff.solut.matrim. Honded.cons.48.n.12. lib.1.* Quod autem in donatione propter nuptias vxor dominium consequa-

49 tur, † apparet ex *auth.donationem. C.de iur.dot.* & de hac ipsa securitate dotis loquitur *Bald. in auth.dos data. n.3. C. de donat. ante nupt. & in l.quod feitis. n.9. vers.modo hic quæro.C.de bon.*

quæ liber. Abb.in c.vlt. n.12. in 2.effectu. de donat. int.vir. & vxor. Card. Mantic. de tacit. & ambig.conuent.lib. 20.tit.3.n.2.

Et magis prædicta procedent si adesset instrumentũ, in quo maritus pro assecuratione dotis obli-
50 gasset omnia eius bona, † tunc enim non censeretur postea voluisse facere donationem propter nuptias, vt denuò cautam illam redderet, postquam illius securitati iam erat prouisum, sed quod potius voluisset facere sponsalitiam largitatem, prout ita in specie arguit *Honded. conf. 48. n.13. lib.1. Aym.conf.880. n.5.* quos in proposito sequitur *Rot. coram R. P. D. Pamphilio*
51 *Fanen.Saluiani.8.Martij 1613.* † vbi etiam additur hoc magis suaderi, cum donatio propter nuptias hodie nõ sit amplius in vsu *Glos.in autb. æqualitas.in verb.pari.& ibi Bart. Bald.& Salic. C.de pact. conuent. Ang. in l.ex morte. C.eod. tit. Boer. q.22. col. 4. Paris.conf.95. n.35. lib.2. Natt.conf.519.n.7. Cephal.conf.598.n.43. Decian.conf.49.n.33.lib.2.cum alys per Card. Mãtic.de tacit. & ambig.conuention. lib.20. tit.4. n. 15.& lib.12.tit.26.n.5. Clar.in §.donatio.q.11. vers.dispositio tamen. Aym.conf.462.n.1.*

Amplius neque obstaret, quod in instrumento similium largitatum adsint verba, quod pecuniæ
52 donatæ crescant in augmentum dotis, † Nam quamuis tale augmentum nil aliud sit, quàm donatio propter nuptias *Natt.conf.571.n.9. Aym. conf.880.n.4. cum alys,de quibus supr. n...* Tamen hoc procedit si idem augmentum fuisset factum correspectiuum ad dotem,non autem quã-
53 do fuit propter matrimonium de futuro, † nam tunc dicitur sponsalitia largitas,quæ differt à donatione propter nuptias *l. cum veterum. C. de donat. ant nupt. Card. Mantic. de tacit. & ambig.conuent.lib.20. tit.1.n.3.* & ita in specie concludit *Rot.coram R.P.D.Pamphilio.Fanen.Sal-*
54 *uiani.8.Martij 1613.* † vbi etiam subditur quod illa verba non fuerunt apposita ipsi donationi, sed in casu quo matrimonium culpa donatoris non fortiretur effectum,tunc enim voluit donãs, quod donatio nihilominus esset valida, & vxor illam acquireret, & accresceret in augmentum dotis, Vnde sicut in illo casu non secuti matrimonij donans, & eius hæredes nihil possent prætendere super quantitate donata, Ita etiam idem censeri debet soluto matrimonio iuxtà dispositionem *l. cum veterum. C.de donat.ant.nupt.*

Nec facit, quod ista sponsalitia largitas aliquando
55 accipiatur pro donatione propter nuptias † *Cardin. Mantic.de tacit. & ambig.conuent. lib. 20. tit.2.n.1.Rot.coram R.P.D.Pamphilio in eadem causa Fanen. Saluiani.* Quia cum ex prædictis cõstet de vera qualitate donationis, & quod fuit facta ob matrimonium futurum, non quod sit donatio propter nuptias est attendenda magis veritas, non habita consideratione verborum
56 *Aym. conf.880. n.4.* † Cum verborum multiplicatio non mutet substantiam rerum *l. pediculis. §.labeo. ff.de aur.& arg.legat. l.qui mutuam. in princ.ff.mandat. Natt conf.146.n.12.Card. Mantic.de tacit.& ambig.conuent.lib.13.tit.32. n.14.*

Circa vltimum dicebam,quod ratione accõcij non erit aliquid addendum dotibus constitutis, Etenim per Sacram Rotam fuit aliàs declaratum congruam dotem vniuscuiusque ex filiabus esse scutorum mille considerata quãtitate bonorum hæreditatis præuia illorum æstimatione per peritos communiter à partibus electos, nec non
57 ære alieno, & alijs,de quibus in facto, † Vnde sequitur, quod stante dicta congruitate dotis non debet fieri alia suppletio,cum ista bona mobilia, seu acconcium, quod solitum est dari mulieribus sit pars dotis, seu supplementum illius, & de
58 pertinentijs,& appenditijs dotis,† de quibus ita iudicamus, sicut de ipsa dote iuxtà *conf. Anan. 36. n.1. vsque ad n.4. Paris.conf.95.n.13. lib.2. Curt.Iun.conf.129.in fin.* Cum etiam isti apparatus dotis de consuetudine sint soliti dari, & dicantur de expensis necessarijs, & accessorijs dotis,quia si non darentur, dos esset maior, quare sunt pars dotis *Gabr. conf.153.n 6. & 12. lib.2. Rot.diuers.decis.556.n.3. lib.1. Castr.in l.cum pater. §.pater filiæ. ff.de legat.2. Alex.conf.36.n. 6.lib.6.& conf.27.lib.5.Roland.de lucr.dot.q.50.* Vnde etiam pro istis apparatibus alienantur bona fideicommissi,sicut pro dote *Salic.in auth. res quæ. n.5.C.de fideicommiss. Bero.conf.116.n. 23.lib.2.& conf.134.n.9.eod.lib.Gabr.d.conf.153. n.11.Rot.d.decis.556.n.1.*

Maximè, quia iam multis abhinc annis dictæ filiæ fuerunt nuptæ cum huiusmodi congrua dote, & traductæ ad domum virorum, Ita vt non sit amplius grauandus hęres in pręiudicium fideicommissi aliam dotem constituere, aut illam augere stante limitatione, & taxatione dotis iam fa-
59 cta, † à qua non est recedendum, nisi ex causa de nouo superueniente *l.quod seruus. de condict.ob caus.l.vtilitatem. de confirm.tut. Aym.conf.291. n.4. in fin.* Præsertim,quia hæc materia tãquam
60 subsidiaria est declaranda,† vt minus lædatur fideicommissum,quàm fieri possit *Peregr.de fideicommiss.art.42.n.71. & 72.f.390.*

Accedat nouum æs alienum occasione census scutorum bis mille, & tercentum, quod apparuit in hæreditate post taxatas dotes, de quo tamquam non cognito non fuit prius habita ratio in huiusmodi taxatione, Vnde non solùm est aliquid
61 addendum dictis dotibus,† sed potius stante ista causa de nouo superueniente poterunt retaxari, & minui dotes iam taxatæ vltra debitam quantitatem,sinè à Iudice,siuè ab alijs fuerit facta talis declaratio, vt per *Garz. Mastrill. decis. Sicul. 172.n.27.post Petr.Gregor.in tract.de dot.de parag.q.34.per tot.*

Præterea cum ex bonis maternis fuerit datum acconcium, satisfactum est consuetudini, quæ ex-
62 aduerso præsupponitur,† cum non probetur in specie huiusmodi acconcium dãdum esse potius ex bonis patris, quàm matris, Præsertim quia etiam habetur ratio bonorum, & dotium maternarum ad effectum cognoscendi congruam dotationẽ *Thes.decis.192. in fin. vers.& quamuis istæ dotes.*

Neque obstant quę dicuntur de dignitate, & qualitate

tate personarum, Nam quando non suppetunt
63 facultates,† non solùm non potest cadere aliqua constitutio dotis, sed etiam si fuerit constituta, erit nulla *Ias. in §. fuerat. col. 29. post med. vers. secundò notate. n. 116. instit. de action. post Rom. in l. 1. ff. solut. matrim. Bald. in l. fin. n. 10. vers. sed quid si pater. C. de iur. dot. Ascan. Clementin. de patr. potest. effect. 11. n. 22. e. 6. tom. 8. p. 2. f. 114. Rebuff. de congr. port. n. 102.* & ita quod non debeatur acconcium, resoluit *Rot. in huiusmodi causa Amerina dotium. 12. Ianuar. 1607. coram*
64 *R. P. D. Penia.* † De Acconcio autem vltra supradicta multa *Rol. cons. 92. n. 10. lib. 2. Socin. cons. 289. lib. 2. & cons. 122. n. 5. lib. 3.* Et quomodo
65 restituatur † *Ludouic. conclus. 10. limit. 1. fol. 19. Carpan. ad constitut. Mediolan. c. 455. n. 47. Couar. pract. quaest. c. 28.* Et prohibitio rerum
66 dotalium an extendatur ad mobilia † *Mar. Mut. super consuetud. Panormit. c. 41. n. 12. cum seq.*

EPITOME.

Repetitio pecuniarum quando detur contra eum pro quo fuit facta promissio de non offendendo de mandato Iudicis. ¶ Et an requiratur actus positiuus circa approbationem d. promissionis, vel sufficiat sola scientia, & illius intimatio. ¶ In actu necessario an sint adhibendæ solemnitates. ¶ Fideiussor verus an dicatur qui ex officio Iudicis cogitur ad cauendum pro consanguineo de non offendendo, & an æquiparetur fideiussori iudicatum solui. ¶ Pœna fractæ pacis præstitæ pro se, & complicibus an incurratur si vnus fuit offensus antequam ratum haberet. ¶ Et an ratihabitio retrotrahatur. ¶ Consanguineus offendens quando debeat releuare promittentem ratificando promissionem. ¶ Et ex quibus censeatur facta ratificatio. ¶ Actus positiuus qualis debeat esse ad inducendam ratificationem. ¶ Statutum quo casu trahatur ad præterita. ¶ Et quid in negotijs pendentibus per appellationem. ¶ Tempus secundi fatalis quomodo sit calculandum. ¶ Protestatio impedimenti an sit necessaria, vt fatalia non currant. ¶ Appellanti quando detur biennium. ¶ Et an sufficiat comparere in vltimo termino induciarum.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ex officio nobili cogit ad praestandam fideiussionem de non offendendo, & qui promisit censetur verus fideiussor. & aequiparatur fideiussori iudicatum solui. n. 2. & 3.*
4 *Fideiussio potest intercedere non solùm pro eo, qui cogitur iure actionis, sed etiam pro illo qui tenebatur Iudicis officio nobili, & mercenario. n. 5.*
6 *Repetitio pecuniarum quando detur contra eum, pro quo fuit facta promissio de non offendendo de mandato Iudicis, & an requiratur actus positiuus circa approbationem d. promissionis, vel sufficiat sola scientia. n. 7. 8. 34. 35. & 38.*
9 *Indemnitas debet praestari quamuis non sit promissa.*
10 *Solemnitas non requiritur in actu necessario faciendo per minorem.*
11 *Decretum Iudicis non est adhibendum, vbi adest decretum legis. n. 36.*
12 *Consanguineus offendens non tenetur releuare promittentem, nisi in casu, in quo ratificaret promissionem. Intellige vt n. 13. 14. & 16.*
15 *Poena fractae pacis praestita pro se, & complicibus non incurritur, si vnus fuit offensus antequam ratum haberet, quamuis postea subsequatur ratihabitio, qua non retrotrahitur.*
17 *Appellanti quando detur biennium, & an ad illud obtinendum sufficiat comparere in vltimo termino induciarum.*
18 *Fatalia non currunt stante impedimento Iudicis etiam absque protestatione. n. 19.*
20 *Prorogationes fatalium post appellationem desertam non iuuant, & quomodo debeat calculari tempus secundi fatalis. n. 21.*
22 *Res iudicata non attenditur in supremis tribunalibus.*
23 *Patientia, & consensus quando inducat ratificationem. n. 24. & 25.*
26 *Ratificatio potest fieri re, verbo, & consensu tacito.*
27 *Ad inducendam ratificationem an sufficiat consanguineo intimare quod fuit praestita fideiussio de non offendendo. n. 33.*
28 *Scientia simplex non attenditur in ratificatione, sed debet esse plena cum omnibus qualitatibus.*
29 *Actus positiuus ad hoc, vt inducat ratificationem quando admittatur. & n. 31.*
30 *Tacita voluntas, qua colligitur ex actu, eatenus extenditur quatenus infert de necessitate.*
32 *Lectura actus ratificati requiritur cum omnibus qualitatibus.*
37 *Iudex potest se informare de notorio etiam parte non citata.*
39 *Statutum quando trahatur ad praeterita. Et quid in negotijs pendentibus per appellationem. n. 40.*

CAPVT CCCCXCIX.

De mandato Sacræ Consultæ fuit facta promissio de non offendendo, de qua agimus, & pro illis, qui poterant cogi officio Iudicis no-
1 bili ad cauendum † *l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offic. praesid. C. in. in l. denunciamus. C. de his qui ad eccles. confug. Rip. in rubr. de damn. infect. col. 2. in fin. vers. vlterius quaeritur n. 7.* Vnde sequitur, quod qui promisit censeatur verus fi-
2 deiussor, † quamuis nulla obligatio præcedat, quasi satis sit, quod ille, pro quo fuit facta fideiussio, poterat cogi ad illud faciendum, & per consequens habetur pro obligato, cum factum reputetur vtriusque *Ang. in l. 1. in fin. n. 5. ff. qui satis. dar. cogant.* & in specie similis fideiussionis de non offendendo concludit *Gabr. cons. 176.*
3 *n. 2. vsque ad 5. lib. 2.* † vbi etiam quod talis fide-

iussor æquiparatur fideiussori iudicatum solui, adeo vt sicut sine alio processu fit condemnatio ad instantiam fisci contra dictum fideiussorem condemnato principali *Bart. in l.1.ff. iudic. sol.* Ita etiam è contra erit facienda executio contra principalē pro fideiussore sine alio processu *l.fin.* 4 *C.de execut.rei iud Bart.in d.l.1.in fin.* † Neque est inconueniens, quod fideiussor possit intercedere non solum pro eo, qui poterat cogi iure obligationis actionis, sed etiam pro illo, qui solùm tenebatur officio Iudicis nobili, prout in casu nostro *Alex. in l.2. §.si quis ex his.n. 6.ff.qui satisdar.cogant.post Bart.in l.marcellus.n.4.ff.de fideiuss. Guid.Pap.decis.570.n.5.per tex. in l. pecuniæ.verbum.178.§.vlt.ff.de verbor.significat.* 5 & ita † etiam pro eo, qui tenebatur officio Iudicis mercennario *Castr.in l.1.in fin. ff. de fideiuss.*

Quibus stantibus rectè potuit agi contra D. Brutum ad repetitionem pecuniarum pro eo solutarum, cum illæ fuerint solutæ pro negocio ad il- 6 lum pertinente, † quamuis nulla eius obligatio intercesserit, & pro quo ipse causam dãni dedit, maximè prǽsupposita scientia,& præsentia eiusdem D.Bruti, quando fuit facta huiusmodi obligatio per D. Mutium,& approbatione d.fideiussoris, ex quibus inducitur actus positiuus sufficiẽs ad cõsensum etiã in obligatorijs *Aym. cons. 111.n.5. Dec.cons.268.non excedit. n.3. Ias.in l. quæ dotis.n.91.ff.solut.matr. cum alijs per Surd. cons.349.n.23.lib.3.Paris.cons.66.n.19.lib.4.*

Præterea neque etiam in casu nostro requirtretur 7 aliquis actus positiuus † ad hoc vt D.Brutus sibi præiudicauerit, cum sufficiat sola præsentia, & scientia ipsius, quasi D. Mutius habeatur pro fideiussore ex his, quæ supra dicta sunt, & consequẽter habeat actionem mandati contra D.Brutum, quamuis eo solùm sciente,& non contradicente fideiussisset, prout contigit in casu, de quo agimus, quasi tacitè mandare videatur ille, 8 pro † quo præsente quis obligatur, aut fideiubet *l.qui fide.53.& ibi Glos.in princ.& Salic. n. 1. ff. mandat.Bertazol.claus.43.glos.1. n.2.* quidquid fit eo absente, quo casu haberet actionem negociorum gestorum *l.ex mandato.ff. mandat. dixi c.130.n.24.* Vnde & per consequens tenebitur ad 9 omnia damna passa, † quamuis indemnitas non fuerit promissa, quasi hoc tacitè insit, itaut non requiratur expressio *c.peruenit.de fideiuss. Bald. in l.constitutionibus.20. in princ. C. de vsur. Paris.cons.104.n.12.lib.3. Abb.cons.60.n.1.lib.1.*

Non obstat, quod D.Brutus tempore quo fuit præsens fideiussioni esset minor, qui nõ poterat obligari sine solemnitatibus, Quia in facto præsupponitur adfuisse omnia requisita per statutum Asculi in casibus minorum cum decreto Iudicis, consensu consanguineorum, & alijs, ex quibus non potest dubitari de validitate huiusmodi 10 obligationis, † Quamuis neque ista essent adhibenda, cum simus in actu necessario, ad quod lex obligat, vt quis possit cogi ad cauendum de non offendendo *Bart. in l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offic. præsid.* Vnde cum interueniat decretum legis, non requiritur alia solemnitas, 11 vel † decretum Iudicis *Bald.in l.certi iuris. q. 8. n.11.C.locat.Ias.in l.si constante.in 1.lect. n.201. ff.solut.matrim. Negus. de pignor. p.2.m.4. q.73. Surd.de alim.tit.9.q.44.n.15.*

Nec facit, quod consanguineus offendens non te- 12 neatur relcuare promittentem, † nisi in casu quo ratificaret promissionem *Farinac. q.107. art.3. n.35. & art.21. n. 293. Vulpell. de pace q.61.* 13 Quia † satis constat in casu nostro de ratificatione tacita, cum fideiussio fuerit facta præsente D.Bruto consanguineo, qui ex hoc videtur tacitè mandare, cum sufficiat, vt ipso præsente, & non contradicente sit præstita fideiussio *l. qui fide.53.ff.mandat.*

Minus obstat, quod ex tacita ratificatione com- 14 prehensus in cautione † non incurrat pœnam offendendo *Castr.in l.bonorum.25.n.5.ff.rem rat.hab.cum alijs exaduerso allegatis.* Quia prædicti Doctores hoc non dicunt, nam solum loquuntur, quando esset facta pax pro se, & complicibus, si enim vnus fuit offensus antequam 15 ratum haberet, † ratihabitio subsequens non porrigitur ad delictum commissum ante ratihabitionem, & sic non incurritur in pœnam fractæ pacis, ob illam rationem, quia licet ratihabitio retrotrahatur, Tamen hoc est verum existentibus rebus integris, quia aliàs illa impediretur propter medium inhabile superueniens, vt declarat *Bart. post Din.in l.si vxor. §. si quis vxorem.* & ibi latè *Alex.in addit.in verb. rebus integris.ff.de adulter.Bald.in l.fin.n.2.C. ad maced.* 16 *late Honded.cons.95. n.11. lib. 1.* † Aliud est in casu nostro, in quo non tractatur de aliqua ratihabitione post fideiussionem præstitam, & de offensione secuta ante dictam ratihabitionem, sed de tacito mandato, dum fuit præstita fideiussio, & in ipsomet actu fideiussionis, ex quo dicitur facta ratificatio, itaut ex sola præsentia, & non contradictione, illa inducatur, itaut non possit sine incursu pœnæ sequi offensio, & si sequatur, debeat dari repetitio omnium solutorum occasione præfata *per d.l.qui fide.ff.mandat.*

Post hæc scripta fuerunt denuo aliqua opposita, quæ tamen vel sunt sublata ex superius adductis, 17 vel ex infra dicendis tollentur, † & dum opponitur de re iudicata, apparet ex facto vltimo loco dato illam omnino esse exclusam, Nam fuit appellatum die 20.Nouembris 1601.& fuerunt repetita acta 19.Ianuarij 1602. † & seruati omnes termini substantiales, quibus stantibus datur biennium, ad quod etiam obtinendum sufficeret comparere in vltimo quoque induciarum termino *Cassad.decis.6.n.8.de appellat.* Et quamuis non adsint citationes ad videndum prorogari fatalia vsque ad diem 28.Aprilis 1604.Tamen non est imputãdum D. Mutio propter notoriam 18 absentiam R.P.D. Crescentij, † ob quam non currunt fatalia, etiam sine protestatione, tamquam constet de impedimento, quod vim habet protestationis *Gomes. in reg. de annal.possess. q. 76.in fin. Caputaq.decis.73. lib.2.* Non admissa contraria opinione, quam Iudices non sequun- 19 tur, † cum potius debeant inniti veritati, quàm api-

apicibus iuris, Maximè in supremo tribunali, de quo agimus, vt in specie de appellante impedito ita seruari testatur *Grauat. ad Vestr. lib. 3. c. 5. n. 8. in verb. dummodo. in fin. dixi latè decis. 120.*

Neque obstat, quod dicitur de prorogationibus fataliũ factis post desertam appellationem, quæ [20] tunc † non iuuant; Nam detracto tempore dicti impedimenti, prout debet detrahi, omnes prorogationes sunt continuatæ, † Præsertim quia [21] debet calculari tempus secundi fatalis † post finem primi, quamuis etiam ante dictum tempus fuerit facta prorogatio, vel prius petitum prorogari *P... decis. 395. lib. 1.* vbi quod ita fuit resolutum *in causa Abulen. receptionis in hospitem 14. Decembris. 1542.*

Insuper istæ res iudicatæ sunt reijciendæ in hoc supremo Tribunali, in quo sola veritas attenditur; [22] Cum appareat † de bono iure D. Mutij ex superius allegatis, quibus non obstant vltimo loco exaduerso adducta, Dum enim dicitur approbationem fideiussorum factam per D. Brutum solum illum arctare ad fauorem fisci in subsidium, quatenus fideiussor non sit idoneus, Respondetur istam approbationem fuisse deductam pro actu positiuo, qui vna cum scientia & præsentia, quæ interuenit in instrumento fideiussionis inducit [23] plenum consensum etiam in obligatorijs, † itaut vbi prius talis sola patientia, & scientia non poterat operari ratificationem, iuncta cum dicto actu positiuo illam operetur *Aym. conf. 111. n. 5. Surd. conf. 349. n. 23. lib. 3.*

Neque aduersatur, quod in præiudicialibus tacita [24] ratificatio nõ sufficiat † *ex Farinac. q. 107. n. 293.* cũ alijs adductis; Quia omnes loquuntur in sola scientia, & taciturnitate, per quã non inducitur ratificatio, Aliud est in casu nostro, in quo vltra scientiã, & præsentiam adest actus positiuus, per [25] quem infertur ad ratificationem, † quæ aliàs sine ipso nou induceretur *Ias. in l. quæ dotis. n. 91. ff. solut. matrim. & Farinac.* loquitur in eodem met casu, de quo agimus, cuius veritas modo controuertitur, & est iudicandum per rationes, quæ magis vrgent pro D. Mutio, Itaut non sit præsupponendum illud, de quo disputatur, Maximè quia *Idem Farinac. q. 107. n. 35. in fin.* expresse fatetur rem non transire sine magna difficultate, adeo vt per eum talis opinio non sit plenè firmata, prout verè firmari non potest ex mul- [26] tis quæ superius adducta sunt, † Præsertim quia ratificatio potest fieri re, verbo, & tacito consensu *l. paulus respondit. rem rat. hab.* & in specie similis fideiussionis concludit *Herculan. de caut. non offend. c. 15. n. 8.* Et ad inducendam ratificationẽ sufficit consanguineo intimari talem [27] fideiussionem fuisse præstitam, † quo casu si consanguineus non contradicat, incurrit in pœnam contraueniendo *Honded. conf. 95. n. 5. lib. 1.* Vnde etiam præsentia dicti consanguinei in actu fideiussionis vnà cum non contradictione eũdem effectum operabitur, cum præsertim tamquam præsens sciuerit totã substantiam negotij, & te- [28] norem instrumenti, † & sic non est scientia simplex, sed plena omnium qualitatum, prout requiritur ad hoc vt ratificatio valeat *Aym. conf. 197. n. 14. post Castr. conf. 465. viso compromisso. col. penult. lib. 1. Bald. conf. 176. præmittendum est. lib. 2.*

Nec facit, quod actus positiuus, ad hoc vt inducat [29] ratificationem debeat esse talis, † qui de necessitate inferat ratificationem *Ruin. conf. 91. n. 10. lib. 1.* Quia procedit quando essemus in actu positiuo de per se, quod necessariò debet inducere approbationem, Nam si esset indifferẽs qui posset fieri citra ius, & nomen ratificantis, non induceretur ratificatio, vt in actu aditionis hæreditatis, societatis, & similibus *Aym. conf. 204.* [30] *n. 14. Bursat. conf. 118. n. 19. lib. 1.* † ob illam rationem, quia tacita voluntas, quæ colligitur ex aliquo actu catenus extenditur, quatenus infertur ex necessitate *Bart. in l. 1. §. hoc interdicto de itin. act. priuat. Surd. conf. 164. n. 47. & 48. lib. 2.* & declarat *Idem Surd. conf. 328. n. 24. lib. 3. &* [31] *decis. 221. n. 4.* † Aliud est in casu nostro, in quo vltra actum positiuum adest scientia, & taciturnitas, quæ omnia inducunt consensum *Paris. conf. 66. n. 19. lib. 4.* & patet ad sensum, quia si adesset actus positiuus factus citra ius, & nomen approbationis non esset quærendum de alio adminiculo ad hoc vt induceretur ratificatio, cum ille de per se sufficeret *Castr. conf. 1. n. 2. lib. 1. Aym. d. conf. 204. n. 14. Butr. conf. 71. Anchar. conf. 302. col. 2.*

Neque oberit, quod requiratur lectura actus rati- [32] ficati cum omnibus qualitatibus † *Osas. decis. 176. n. 3. & 4.* Quia cum simus in præsente, & intelligente, & approbante fideiussorem, consequens est, vt omnes qualitates intellexerit, & totam substantiam negotij sciuerit, itaut sit plena, & non simplex scientia, prout requiritur [33] *Aym. conf. 197. n. 14.* † & sufficit intimatio fideiussionis præstitæ consanguineo ad inducendam scientiam, ex qua idem consanguineus obligetur, dummodo non contradicat *Honded. conf. 95. n. 5. lib. 1.* Vnde etiam sufficiet scientia, & præsentia in actu fideiussionis, ex qua oritur idem effectus ad illum obligandum, qui oritur ex intimatione, cum eodem modo ad eius notitiam venerit tota substantia negotij *Bald. in l. si tutor petitus. n. 1. in 2. & 3. fall. C. de pericul. tutor. Mascard. conclus. 1293. in fin. n. 22.*

Nec turbat quod *Gabr. conf. 176. in princ. lib. 2.* lo- [34] quatur in fideiussore de iudicio sisti, † Quia immo concludit in specie casus nostri de fideiussione præstita per consangnineum de non offendendo ob illam rationem, quia fideiussio fuit facta de mandato Superiorum, & pro illis, qui poterãt cogi ad cauendum *Rip. in rubr. de damn. infect.* [35] *col. 2. in princ. n. 7.* itaut talis promittens habeatur pro vero fideiussore, adeo vt habeat releuationem indemnitatis, cum alijs quæ in similibus fideiussionibus conceduntur; in quibus etiam sufficiet sola præsentia sine contradictione, ad hoc vt detur actio mandati contra eum, pro quo fuit facta fideiussio *l. qui fide. ff. mand. & ibi Salic. n. 1. Bertazol. claus. 43. glos. 1. n. 2.*

Quæ dicuntur de minori ætate fuerunt sublata,

cum in facto constet de solemnitatibus, quæ interuenerunt in approbatione fideiussionis, licet neque illæ essent adhibendæ, cum simus in actu necessario, † ad quem lex obligabat ad cauendum *l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offic. præsid.* & sufficit decretum legis *Bald. in l. certi iuris. q. 8. n. 11. C. locat. Iason. in l. si constante. in 1. lect. n. 201. ff. solut. matrim. Surd. de alim. tit. 9. q. 44. n. 15.*

36

Alia quæ objiciuntur de decreto interposito per eum, qui non habebat auctoritatem, non subsistunt, quia est notorium in Ciuitate Asculi Iudicem maleficiorum esse specialiter deputatum ad huiusmodi decreta interponenda, † de quo Iudex poterit se informare etiã parte non monita *Aret. cons. 127. n. 1. in fin. Socin. Iun. cons. 65. n. 4. lib. 1.*

37

Vltimum, quod D. Brutus non sciuerit ratificationem fideiussionis factam per D. Mutium non applicatur, Quia satis est in casu nostro constare de scientia, & approbatione primæ fideiussionis præstitæ per D. Marium, & alios simul obligatos, † cuius vigore fuit coactus D. Mutius soluere pro releuatione indemnitatis, quam ipse in ratificatione promisit ad fauorem dictorum obligatorum eius contemplatione, prout tenebatur *c. peruenit. de fideiussorib. Bald. in l. constitutionibus. 2. in princ. C. de usur.*

38

Additur statutum, per quod consanguinei tenentur resarcire omnia damna, & pecunias solutas per fideiussores occasione istarum fideiussionum extendendo tam ad futuras, quàm ad præteritas obligationes, † quæ extensio comprehendit casum nostrum, quamuis simus in fideiussione præstita ante dictum statutum, cum enim illud clarè disponat de præteritis erit attendendum *Felin. in c. quoniam. 13. n. 3. de constitut. per tex. in clem. 2. in fin. de iudic.*

39

Sed hoc non videtur tutum, cum simus in negotijs pendentibus per viam appellationis, quo casu quamuis lex noua comprehenderet illa negotia nominatim, † tamen non comprehendit ea, in quibus iudicatum est, licèt pendeant coram Iudice appellationis, cum talis Iudex ad quem succedat loco primi, & ideò teneturiudicare secundum ius commune, quod vigebat in prima instãtia, Quare opus est, vt lex expressè nominet pendentiam per appellationem *Ang. Castr. & alij per Felin. in c. quoniam. 13. col. 6. ad med. vers. limita tertio hanc primam fallentiam. de constit. per tex. in auth. vt cũ. de appellat. cognosc. in princ.* Vnde multò magis in casu statuti nostri, in quo solum fit extẽsio ad præteritas fideiussiones absq. mentione pendentium, & sufficiunt plures rationes superius adductæ, quamuis hæc vltima non verificetur.

40

EPITOME.

Litteræ inter Mercatores an habeant vim publici instrumenti, & probent stipulationem. ¶ Transmissio mercium, animalium, ad similium rerum cum nomine, & signo emptoris an transferat dominium & possessionem. ¶ Et an tale mercum, seu signũ debeat ad hunc effectum poni per emptorem, seu nuncium coram venditore. ¶ Res empta de mandato alicuius an dicatur sua antequam sit tradita. ¶ Pretium an possit conferri in arbitrium venditoris, seu emptoris. ¶ Venditio an sit valida si fiat pro pretio declarando. ¶ Dominium an transferatur sine traditione de consensu partium. ¶ Commissio emptionis mercium facta mercatori, si per eum acceptetur, & merces consignentur portitori, seu procaccio an operetur perfectam venditionem, itaut non sit locus pœnitentiæ, & periculum spectet ad emptorem, & pretium sit soluendum venditori pro summa inter eos taxata. ¶ Parua portio quæ remanet domino de panno dato ad cimandum an inducat effectum recognitionis.

SVMMARIVM.

1 *Venditio dicitur perfecta si fuit data commissio de emendis mercibus, & si pro eis & illorum pretio de communi consensu taxato fuit emens creatus debitor in libris venditoris, neque tunc erit locus pœnitentiæ, & si ante receptionem mercium emens decoxerit sunt acquisita creditoribus. n. 12. Declara vt n. 13.*

2 *Litteræ inter mercatores habent vim publici instrumenti, & probant stipulationem prius factam, & in eis præsumitur contractus, ex quo ipsi poterunt conueniri. n. 3. & 4.*

5 *Transmissio capsulæ cum nomine & signo emptoris probat merces in ea contentas esse eiusdem emptoris. Idem in ballis, trabibus, seruis, arboribus, animalibus, & similibus. n. 6. & oritur plena probatio, quo ad possessionem, & dominium. n. 7. 16. 26. & 36. Intellige vt n. 8. 35. 37. & 38.*

9 *Restitutio datur si constat mercium fuisse abolitum, & dominus poterit auctoritate propria rem signatam accipere.*

10 *Parua portio remanet domino de panno dato ad cimandum ad effectum illum recognoscendi.*

11 *Signum & inscriptio in mercibus facit præsumi animum tradendi, secus in vino, in quo cadit alia præsumptio, ne aliquid immittatur.*

14 *Pretium est vnum de requisitis ad substantiam venditionis. n. 28. prout res & consensus. n. 15.*

17 *Commissio emptionis mercium facta mercatori, si per eum acceptetur, & merces consignentur portitori, seu procaccio, vel simili, facit vt periculum spectet ad mandantem, & pretium debeat solui vẽditori pro summa inter eos taxata.*

18 *Pœnitentia non datur in contractibus re non integra, secus si non sint perfecti. n. 30.*

19 *Venditor mercium debet concurrere cum creditoribus ementis pro pretio, de quo habuit fidem, si non reseruauit sibi dominium, aut hypothecam super eis.*

20 *Mercum, aut signum est ponendum in mercibus per emptorem coram venditore, aliàs non operatur translationem dominij. Declara vt n. 21.*

22 *Possessio acquiritur per nuntium mittendi.*

23 *Res empta de mandato meo non efficitur mea, nisi*

nisi postquam fuerit tradita. Intellige vt n. 24. & 25.

27 *Nemo plus iuris in alium valet transferre, quàm ipse habeat.*

29 *Pretium non potest conferri in arbitrium venditoris, seu emptoris.*

31 *Venditio non est valida, si fiat pro iusto pretio declarando. n. 32.*

33 *Dominium non transfertur sine traditione, neq. ex conuentione partium. n. 34.*

CAPVT D.

CApsula de qua agimus est consignanda Creditoribus Bartholomæi, Etenim præsupponitur fuisse datam commissionem per eumdem Bartholomæum Aduersarijs de emendis mercibus serieis in eadem capsula contentis, & quod pro eis, & illorum pretio de communi consensu 1 taxato fuit creatus debitor in corū libris, † Vnde videtur necessariò inferri venditionem fuisse perfectam, & per consequens non esse locum pœnitentiæ, neque posse rem ab emptore amplius reuocari *l. de cōtractu. & l. non est. C. de rescind. vendit. Cephal. conf. 335. n. 13. lib. 3. Surd. conf. 179. n. 13. & 55. lib. 2.*

Maximè, quia huiusmodi negotium fuit per litteras missiuas hinc inde tractatum, & conclu- 2 sum, † quæ litteræ inter mercatores faciunt plenam probationem, & habent vim publici instrumenti, ac sententiæ, & rei iudicatæ, præsertim in locis, in quibus viget mercium, & negotiorum frequentia *Rot. Ianuens. decis. 2. n. 11. & decis. 126. n. 8. Boer. decis. 333. n. 8. Paris. conf. 91. 3 n. 3. ad fin. lib. 1.* † Ita vt etiam per tales litteras probetur stipulatio tamquam prius facta *Alex. conf. 78. in causa & lite. n. 1. ad med. lib. 1. post Bart. in l. titius seio. n. 1. ff. de constit. pecun.* Cum 4 etiam ex istis litteris præsumatur cōtractus, † ex quo possunt mercatores conueniri *Rot. Ianuen. decis. 48. in fin. n. 6.*

Ideò etiam per aduersarios in executionem prædictorum fuit transmissa capsula prædicta ad Bartholomæum emptorem cum inscriptione, & si- 5 gno, ac nomine ipsius Bartholomæi, † ex quibus probatur res, & merces in ea cōtentas esse eiusdem Bartholomæi *Boer. decis. 205. n. 9. & 10. Luc. de Pen. in l. stigmata. col. 2. ad med. C. de fabricensib. lib. 10. Affl. decis. 23. n. 3. & 4. & super constit. regn. rubr. 27. lib. 2. n. 1. ad med. Ias. conf. 170. col. 4. ante med. vers. septimo consideretur. lib. 2. cum alijs per Surd. conf. 61. n. 28. & 29. lib. 1. Rot. Ianuens. decis. 201. n. 2. & 3. Bald. in auth. dos data. n. 1. in fin. & ibi Add. C. de donat. ante nupt. Cassan. super consuetud. Burgund. tit. des iustices. rubr. 1. §. 8. incip. quando le signe. n. 1. ad med. fol. 314. Rebuff. de mater. possess. in præfat. n. 115. & 116. Mut. super consuetud. Panormit. c. 74. n. 14. vsque ad 17. Milanes. decis. 12. n. 2. Lau- 6 rent. decis. Auenion. 30. n. 1. & 2.* Quod etiam est in balla, trabe, animali, seruo, arbore, & similibus, de quibus per *Mascard. conclus. 160. n. 1. cū 7 seq. & conclus. 1052.* † vbi etiam quod ex hoc orietur plena probatio quo ad possessionem, & 8 quo ad dominiū *Id. Mascard. conclus. 91.* † probata tamen impositione signi *Cassan. in catalog. glor. mund. consid. 35. p. 1. fol. 16. Luc. de Penn. in l. stigmata. col. 2. post med. C. de fabricens. 9 lib. 10.* † vbi etiam, quod dabitur restitutio, si cōstiterit mercum fuisse abolitum, & quod dominus poterit auctoritate propria rem signatam 10 accipere *Mascard. conclus. 91. n. 6.* † Et de panno quod datur ad cimandum, ex quo parua portio accipitur remanens domino ad ipsum recognoscendum *Boer. decis. 205. n. 8. in fin.*

Præsertim, quia sumus in rebus, & mercibus, in 11 quibus per huiusmodi signum, † & inscriptionem non potest præsumi, nisi animus tradendi, & quod tales merces non spectent, nisi ad eum, cuius est inscriptio, quidquid aliud sit in vino, in quo alia præsumptio potest sumi, ne aliquid imitatur *Bart. in l. quæ dotis. in fin. ff. solut. matrim. per tex. in l. sed si neque. ff. de peric. & comod. rei vendit. & l. 1. §. si dolium. eod. tit. Rom. sing. 285. tu scis quod traditionibus. n. 1. Rebuff. de mater. possess. in præfat. n. 115. & 116. Alber. in d. l. sed si neque. quam repetit in l. lectos. 12. §. materia. ff. de peric. & comod. rei vendit. Ias. in l. traditionibus. n. 8. C. de pactis. Mascard. conclus. 160. n. 4.*

Neque obstat quod ante receptionem capsulæ Bar- 12 tholomæus decoxerit; † Quia satis est, quod tempore consignationis factę in partibus portitori, de quo tempore iam erat contractus perfectus, non fuisset conditione deterioratus, Vnde ius quod bona fide acquisiuit, transmisit ad creditores, qui cum in huiusmodi negotio repræsentant, Adeò vt etiam Bartholomæus posset ab eisdem creditoribus compelli ad præstationem istorum iurium *Franc. decis. 55. n. 5. & 6.*

Minus obstat *decisio Romana prætensa venditio- 13 nis. 23. Ianuar. 1589. corā R. P. D. Penia.* † Quia ibi præsupponitur venditionem non fuisse perfectam, tamquam non constaret de pretio mercium, quod est vnum ex illis, quę requiruntur de 14 substantia vēditionis † *§. pretium. instit. de empt. & vendit. Angel. in l. iuris gentium. §. adeo. ff. de pact. Surd. conf. 52. lib. 1.* Aliud est in casu nostro, in quo verificatur fuisse datam commissionem de drappis emendis, & hinc inde constitutum, & conuentum pretium, & pro eo factum debitorem emētem, ita vt ex istis colligatur adesse tria illa substantialia venditionis, videlicet consen- 15 sum, rem, & pretium, † sine quibus non posset cōsistere emptio, & venditio *Glos. in l. pacta conuēta. 72. in princ. in verb. ex pretio. ff. de contrahend. empt. per l. 2. §. 1. & l. nec emptio. ff. eod. tit. Ias. in l. iuris gentium §. adeo. n. 1. ff. de pact. Surd. 16 conf. 202. n. 4. lib. 2.* † Et stante emptione perfecta per signum mercibus appositum censetur tradita possessio rei signatæ, & venditæ *Mascard. conclus. 1052. n. 13.*

Et magis ista perfectio contractus colligitur in casu, de quo agimus, quia ex fide mercatorum apparet, quod quando committitur emptio cuius- 17 uis generis mercium alicui Mercatori, † & per eum tales merces mittuntur mandanti, sufficit quod

quod consignentur portitori, seu procaccio, vel simili personæ approbatæ, qua consignatione facta omne periculum amissionis illarum spectat ad mandantem, & pretium talium rerum etiam ammissarum debet solui per emptorem pro summa, & quantitate, pro qua fuit creatus debitor in libris mercatoris venditoris, qui poterit agere ad d. pretium sic stabilitum in suis litteris cõtra eumdem emptorem; Ita vt ex hoc appareat quod non sit amplius locus pœnitentiæ, cum facta consignatione omne ius sit translatum in ementem, & illud abdicatum à venditore, & per consequens emolumentum, & commodum inde resultans spectare debet ementi, & mandanti, sicut ad eumdem spectat periculum amissionis, vt

18 dictum est, † & cum amplius res non sit integra non datur pœnitentia *l. si pecunia. §. item si quis. vbi Glos. in verb. liceat. ff. de condict. caus. dat. caus. non seq. Bart. in l. 3. n. 1. ff. eod. tit. Surd. cons. 136. n. 28.* Maximè in contractibus nominatis, in quibus minus licet pœnitere *Bald. in l. cum te. C. de pact. int. empt. & vendit. Natt. cons. 171. n. 2. Roland. cons. 8. n. 27. lib. 1. Surd. cons. 38. n. 7. lib. 1.*

Debent igitur ex prædictis Aduersarij concurrere

19 cum creditoribus, † cum de pretio mercium fidem habuerint, neq. sibi aliquam hypothecam, aut dominium in illis reseruauerint *l. procuratoris. §. planè. & §. sed & si dedi. ff. de tribut. act. l. si pro patre. §. si dictum. ff. de in rem vers. Ias. cons. 111. col. 1. post med. lib. 4. Bart. & alij communiter in l. si eum dotem. §. fin. ff. solut. matrim.*

Neque oberit, quod mercum, seu signum debeat apponi ab emptore coram venditore, & ipso præ-

20 sente, † & patiente, ac non contradicente, aliàs quocumque modo mercibus imprimatur, non debet operari translationem dominij, quasi potius sit appositum, vt res cognoscatur *Bald. & Salic. in l. fin. C. de periculo. & commod. rei vendit. Strace. de mercatur. p. 2. n. 90. fol. 52. Mascard. conclus. 1052. n. 14.* Quia præsupponitur

21 in casu nostro † nuncium, siuè procaccium habuisse in mandatis apponendi signum emptoris, & ipsum apposuisse coram venditore, ita vt verè per eum sit acquisita possessio, siuè dicamus illũ fuisse procuratorem Domini iuxtà *l. 1. §. per procuratorem. ff. de acquir. possess. l. per procuratorẽ.*

22 *eod. tit. l. 1. C. per quas person. nob. acquirit.* † siuè dicamus illum fuisse nuncium, per quem acquiritur possessio mittenti *Socin.* in specie *cons. 55. n. 6. & 7. lib. 4.* Quamuis enim res ex mandato meo empta non prius efficiatur mea, quàm

23 mihi fuerit tradita † *l. res. de acquir. rer. domin.* Tamen intelligitur quando neuter gessit in animo, vt emptori quæreretur, cum aliud sit si alter tantum in animo gesserit, nam tunc siuè procurator accipiens, siuè tradens habeat animum

24 acquirendi dicto emptori † acquiritur possessio, quidquid secus sit in dominio *l. per liberam. vbi Cin. n. 1. C. de acquir. possess.* Maximè in nuncio, qui concipit verba in personã mittentis, & immediatè illi acquiritur, cum aliud sit in procuratore, qui concipit verba in persona sua, & im-

25 mediatè quæritur sibi, † quamuis per viam cessionis quæratur domino *Idem Cin. in d. l. 1. col. 2. ad med. vers. dicit enim quod differentia est. C. de acq. possess.* Neque in casu nostro potest præsumi alia causa signandi, quam animus tradendi, cum iam esset perfecta emptio, & hinc inde pretium

26 constitutum, † & ad hunc effectum impressum signum emptoris, tuncenim per dictum signum merces pro traditis habentur *Salic. in l. fin. n. 6. ad med. C. de peric. & commod. rei vendit. Strace. de mercatur. p. 2. n. 90.* Et quoniam supra fuit facta mentio decisionis *Rot. coram R. P. D. Penia.* visum fuit eius tenorem hic inserere, vt appareat diuersitas casus cum eo, de quo locuti sumus, ita vt ob istam rationem possit illa non obstante contrarium concludi, cum verè illa non obstet ex superius allegatis.

Romana prætensæ venditionis Capsulæ auri & argenti filati.

Coram R. P. D. Penia. 23. Ianuarij 1589.

Hieronymus de Mare Mercator Neapolitanus per suas litteras commisit Iuliano de Riccis Florentino, vt sibi transmitteret Capsulã auri, & argenti filati librarum 50. incirca, quem rogauit, vt in pretio sibi faceret commoditatem quãtum possibile foret. Idem Hieronymus paulò post Io. Thomæ Piuzzello scripsit, vt circa prædictam Capsulam ordinem Nicolai Casnedi sequeretur. Idem Hieronymus deinde ad Iulianũ scripsit, vt d. Capsulam Romam transmitteret ad D. Io. Thomam Piuzzellium, Casnedus postmodũ scripsit ad Piuzzellium, vt d. Capsulam acciperet, & venderet, & de retractu sibi satisfaceret pro suo credito, Iulianus compositam Capsulã, cui nomen, & signum Io. Thomæ Piuzzelli more Mercatorum apposuit iuxtà ordinem sibi à Hieronymo præscriptum, Mulioni, qui eam Romam ad Io. Thomam Piuzzellum deferret, consignauit, sed antequã Capsulam d. Piuzzello esset consignata, Iulianus intelligens Hieronymum, & Casnedum Mercatores Neapolitanos decoxisse confestim Mulioni nunciauit, ne Capsulam consignaret d. Io. Thomæ Piuzzello, sed potius Lauro Pollino Mercatori Romæ commoranti, Pollinus certior factus, in Dohana Capsulam accepit nomen, & signum d. Piuzzelli delet, & suum apposuit, Piuzzellus Capsulam suam esse contendens iudicium contra Laurum Pollinum intentauit, denique causa mihi commissa die Lunæ 23. Ianuarij 1589. dedi dubium stantibus litteris, & ordinationibus à prædictis Mercatoribus profectis. An ratione emptionis, & venditionis, vel alterins contractus competeret d. Pinzzellio aliquod ius super dicta Capsula, & DD. omnibus circumstantijs maturè consideratis pronunciarunt d. Thomæ non competere aliquod Ius in d. Capsula, nam ei non poterat aliquod ius competere, nisi ex persona Hieronymi de Mare, cum

27 inter Piuzzellium, & Iulianũ nihil esset actũ, † Vnde si Hieronymus non habuit ius ad Capsulam non potuit id in Piuzzellium transferre *l. nemo plus*

plus invit. ff. de reg. iuris. l. traditionibus. ff. de acq. rer. dom. quod autem Hieronymo de Mare nullum fuerit ius quæsitum in capsula illud demonstrat, quod inter ipsum & Iulianum non fuit de aliquo certo pretio conuentum, quod tamen fieri oportuit, cum pretium certum præfinitum

28 sit de substantia emptionis, & venditionis † *l. 2. ff. de contrah. empt. §. pretium. Instit. de empt. & vend. vers. item etiam deducitur.*

Nec dicatur satis constare de certo pretio, ex quo fuit relictum arbitrio Iuliani, cui Hieronymus dixerat in literis ad eum datis, & auantaggiatemi nel prezzo più che potete, & del costo di esso me ne darete debito in mio cōto, Quia pretium ad perficiendum contractum emptionis, & ven-

29 ditionis † non potest conferri in arbitrium emptoris, vel venditoris *l. quod sæpe. §. illud constat. ff. de contrah. empt. vbi Glos. in verb. emptum. & ibi communiter Doct. l. in vendentis. C. eod. tit.* Vnde cum Hieronymus de certo pretio non fuerit certior factus, nec illud acceptauerit, non po-

30 test dici perfecta emptio, & venditio, † & propterea nondum consummato contractu pœnitere licet *§. 1. in princ. Instit. de empt. & vend. l. contractus. C. de fid. instrum.* Immo quamuis Hieronymus de Mare dixisset ad Iulianum, vt trasmitteret sibi capsulam pro iusto pretio, seu pro pretio, quod iuste declarabitur adhuc non resultasset valida emptio, vel venditio, sed solum

31 contractus quidam innominatus, † qui non perficeretur consensu, & ideo locus esset pœnitentiæ, quam sententiam post diligentem præmissam discussionem receptiorem asseruit *Pinell. in rubr. C. de rescind. vend. par. 2. n. 20.* videns magnam Doct. varietatem *& n. 21. vers. ego communi opinioni adhæreo.*

Nec prædictis obstat *tex. in l. fin. C. de contrah. empt.* vbi validus definitur contractus emptionis, & venditionis sub pretio collato in arbitrium ter-

32 tij, † Nam ille sensus potius probat superiorem sententiam, cum conditionalis sit talis venditio, & si quidem ipse qui nominatus est ad pretium constituendum definierit, tunc venditio ad effectum peruenire debet, secus autem non constito, aut definito pretio, tunc enim pro nihilo est venditio, quasi nullo pretio statuto.

Minus potest dici dominium capsulæ Hieronymo acquisitum, Cum illud non transferatur sine tra-

33 ditione † *l. traditionibus. C. de pact. §. per traditionem. in Instit. de rer. diuis. l. si ex stipulatione. ff. de acq. poss. Dec. cons. 302. incip. vera petitione. n. 4. vers. vlterius & secundo.* Nec casus de quo agitur propriè fit de illis, in quibus sine traditione trāsfertur dominium *Glos. in l. 3. §. 1. in verb. animo. ff. de acq. poss. Bald. & Salic. in d. l. traditionibus. C. de pact. latè Ant. de Butr. in c. fin. de caus. poss. & prop.* vbi enumerantur casus, in quibus sine traditione transfertur possessio, & dominium rei.

Immò quamuis contrahentes egissent vt sine traditione rei dominium transferretur, adhuc non es-

34 set translatum, † cum ex conuentione partium id fieri non possit secundum *Glos. in l. traditionibus. C. de pact.* quod expressè profitetur *Bart. in l. eum falsa. C. de iur. & fact. ignor.* sequitur *Dec. d. cons. 300. n. 4. vers. & ista conclusio.*

Quod capsula re vera fuerit mulioni consignata, & sub nomine, & cognomine Io. Thomæ Piuzzelli

35 ad Vrbem transmissa, † non operatur veram, & actualem traditionem, ac talem quæ sufficiat ad translationem dominij, tum quia nondum erat contractum, aut purificatum certum pretium, vt paulo antea dictum est, tum quia Hieronymus non erat præsens, nec mulio ab eo habebat mandatum, vnde cum ignoranti, vel absenti, ac nemine pro eo recipienti res non intelligatur legitimè tradita, non potest dici dominium acquisitum, & ideo nec amissum *l. nec vtilem. ff. ex quib. caus. maior.*

Per signi, quod mercum mercatores vulgo vocant, appositionem in d. capsula nō intelligitur trans-

36 lata possessio, † vel acquisitum dominium, licet enim istud mercum, seu signum mercibus appositum probationem traditionis ipsius rei iam venditæ, translationisq. possessionis illius, quæ ex signi appositione cognoscitur operari videatur *l. quod si neque. ff. de per. & commod. rei vend.* Id tamē verū est in emptione, & venditione iam

37 perfecta, † secus autem ante perfectam emptionem *Bald. in rub. C. de peric. & com. rei vend. Salic. in l. fin. C. eod. tit. Ias. in l. quoties. n. 18. vers. sexto principaliter limita. C. de rei vend. Boer. decis. 105. n. 10. vers. secus est in vegete.*

Item id procederet cum mercum, seu signum merci esset appositum ab emptore, vel ab eius legitimo

38 procuratore coram venditore ipso patiente, † & non contradicente, aliter vero quocunque modo mercibus imprimatur, non operatur dominij translationem, nam potius apponi videtur, vt res cognoscatur *Bald. & Salic. in locis paulo ante citatis late Strac. tract. de merc. par. 2. n. 90.*

EPITOME.

Soluens indebitum, vel suscipiens terminum ad soluendum per errorem an possit repetere. ¶ Et quomodo dicatur cōstare de errore. ¶ Et quid si adsit clausula ex certa scientia, cum renunciatione cōdictionis indebiti, ac omnis iuris & legum auxilij. ¶ Memoria, seu fides societatis an faciat aliquam probationem. ¶ Et an possit ex ea confici instrumentum per notarium, si de originali non constet. ¶ Relatum si non verificetur an aliqua probatio desumatur ex referente. ¶ Apocha recognita an præiudicet tertio quo ad hypothecam à die recognitionis, vel potius confessionis. ¶ Dissidicta societatis sine testibus an valeat. ¶ Acta iudicij quo casu probent absque interuentu testium. ¶ Cedens an debeat ostendere se verum creditorem antequam agat. ¶ Restitutio pretij & sortis principalis an veniat appellatione damnorum & interesse. ¶ Petens dilationem ad soluendum quando dicatur acquiescere sententiæ.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Solutio, & promissio de soluendo à pari procedūt.*
2 *Soluens indebitum per errorem potest repetere. Idem in suscipiente terminum. n. 3. Amplia vt n. 5. 6. & 7.*
4 *Promissio dicitur erronea si constat rem aliter se habere.*
8 *Confessio debiti, & susceptio termini per errorem non valet, quamuis adsit clausula ex certa scientia cum renunciatione condictionis indebiti, & omnis iuris, & legum auxilij.*
9 *Causa obligationis non cadit vbi non adest obligatio.*
10 *Memoria, seu fides societatis nullam probationem facit, si non constat de principali instrumento, ad quod refertur. Contrarium. n. 13. Declara vt n. 15.*
11 *Instrumentum societatis non potest confici per notarium super fide, seu memoria illius data parti.*
12 *Notario suspecto & condemnato minus creditur quo ad eius scripturas.*
14 *Apocha non recognita non probat, & attenditur dies recognitionis ad effectum hypothecæ.*
16 *Relatum est in referente, & si de eo non constat, nulla fides oritur. Intellige vt n. 17.*
18 *Disdicta societatis sine testibus non valet, quamuis in actis reperiatur.*
19 *Acta in iudicio quando probent sine testibus. & n. 20.*
21 *Consuetudo est seruanda.*
22 *Cedens tenetur probare se verum creditorem nominis esse, & de isto legitimo credito debet prius constare. n. 23.*
24 *Verba spectare & pertinere significant dominiū.*
25 *Restitutio pretij & sortis principalis venit in promissione damnorum & interesse.*
26 *Cessio nihil operatur si non constet de iure cedētis.*
27 *Confessio habetur pro re indicata, & inducit veritatem. Fallit si fuerit erronea, quamuis iurata, & parte præsente, & acceptante. n. 28.*
29 *Petens dilationem ad soluendum videtur acquiescere sententiæ, secus si constat de errore. n. 30.*

CAPVT DI.

Confessio debiti cum susceptione termini inde secuti est erronea, & potest condici per 1 condictionem indebiti, vel sine causa, † cum à pari procedat promissio de soluendo, vel solutio *l. vlt. C. ad leg. falcid. l. si patronus. ff. de donationib.* Adeo vt quemadmodum ille, qui soluit in- 2 debitum per errorem † potest repetere *l. 1. de condict. indeb. l. cum quis. C. de iur. & fact. ignorant.* ita etiam poterit, si per errorem suscepit 3 terminum de soluendo, † seu promisit *l. is qui plusquam. ff. de condict. indeb. l. qui sine causa. 3. de condict. fin. caus.* Et promissio præsumitur erronea, vbicumque apparet rem aliter se habere, vt quia promittitur tanquam debitum, & con- 4 stat quod non erat debitum, † prout est casus noster *l. de ætate. §. qui iusso. de interrog. action. l. eum de indebito. in princ. de probation.* & ita in specie omnia prædicta comprobat *Alex. cons. 102. visis & ponderatis. col. penult. ad fin. vers. breuiter respondeo. n. 8. lib. 1.* Et quod non obstante termino possit dici de errore conclusum etiam fuit per *Rot. coram Card. Millino. Romana de Perottis. 3. Decembris. 1601.*

Quod procedit, siue promittens semel susceperit terminum ad soluendum, siue pluries promiserit se soluturum, vel confessus fuerit se debere, 5 quia † semper erronea confessio potest reuocari etiam pluries repetita, ac geminata *Bald. in l. 1. C. de error. calcul. Alex. d. cons. 102. n. 8. in fin. Bero. cons. 201. n. 30. lib. 1. Surd. cons. 345. n. 17.* 6 *lib. 3.* † siue sit error facti proprij, siue iuris, maximè vbi tractatur de damno euitando, prout est casus noster, siue sit in iudicio, siue extra, vt latè multos adducens explicat *Roland. cons. 69. n. 48. vsque ad 54. lib. 3.* & quamuis confessio habeatur pro re iudicata quo ad ipsum confitentem, Tamen illa non attenditur stante errore *Butr. in c. fin. col. 10. de confess. Bero. cons. 201.* 7 *n. 15. lib. 3.* † licèt etiam sit iurata, & facta ad interrogationem Iudicis etiam parte præsente, & acceptante, & ex interuallo *Idem Bero. cons. 194. n. 1. lib. 3. & cons. 206. n. 34. & 35. eod. lib. Dec. cons. 408. per tot. Paris. cons. 131. n. 35. cum seq. lib. 1.*

De errore autem constat in casu, de quo agimus, quia confessio debiti, & susceptio termini fuit facta præsupposita obligatione ipsius confitentis, de qua cum non appareat, neque aliquod instrumentum reperiatur, remanet obligatio sine causa, & non nocet, statim enim quod probatur rem aliter se habere dicitur probatus er- 8 ror, † itaut neque obstet, quamuis adesset clausula ex certa scientia, & renunciatum fuisse condictioni indebiti, sine causa, doli mali, & omni iuris, & legum auxilio, cum similibus clausulis, Nam quo errore quis fecit principalem contractum, eodem errore apponit ista verba, vt in proposito notat *Castr. in l. vlt. §. item quæsitum. n. 2. ff. de condict. indeb.* & multis comprobat 9 *Becc. cons. 90. n. 19. & 20.* † Et facit quia vbi non adest obligatio, ibi non cadit causa obligationis, itaut dicatur promissio, & obligatio per errorem, quando causa non subest, quamuis etiam facta esset per stipulationem *Butrig. In d. l. Alex. & alij per Surd. cons. 431. n. 28. & 29. lib. 3.*

Non obstat memoria, seu fides societatis, Quia 10 nullam probationem facit, † cum referat se ad instrumentum, maximè quando facit mētionem de fideiussionibus, prout est ista; de qua agimus, Vnde si non constat de principali instrumento, & de forma obligationis factæ per fideiussorem, nulla probatio ex dicta fide, seu memoria resultat *auth. si quis in aliquo. C. de edend. Aym. cons. 273. n. 6. Becc. cons. 56. n. 30.*

Neque ex tali scriptura, seu fide potest notarius 11 conficere instrumentum, † quamuis prætendat illud deperditum, quia hoc est faciendum citata parte, præuio examine testium super probatione contractus, & secundum eorum dictum postea protocollum conficere, & cum tali causæ cogni-

tione

tione poterit Iudex mandare, vt de nouo instrumentum fiat *Castr. in l. si quis ex argentarys. §. fin. n. 4. de edend. Boer. decis. 37. n. 6. Bart. in l. 1. & ibi Alex. in addit. ff. de rit. nuptiar. Marsil. sing. 556. Ias. in l. ius autem ciuile. n. 17. ff. de iust. & iur.*

Accedat quod fides, seu memoria prædicta est confecta à Notario substituto suspecto, & condemnato, vt in facto præsupponitur, pro similibus

12 delictis in officio, † quod per eum exercebatur, ita vt ex hoc minus sit credendum eius scripturis *Bald. cõs. 402. col. 1. lib. 5. Aym. cons. 134. n. 34.*

Nec facit quod in ista fide, seu memoria per notarium facta plenè narrentur omnia gesta inter

13 partes cum alijs in societate requisitis, † ita vt debeat ex se sola probare, quamuis non appareat instrumentum, maximè cum adsit subscriptio officialis, & eius qui ab eo recepit pecunias, vt in specie notat *Castrac. de societat. c. 11. n. 17.* Quia hic non fuit actum vigore dictæ memoriæ, seu fidei, sed instrumenti publici, de quo cum non appareat meritò mandatum relaxatũ est nullum, prout confessio debiti cum susceptione termini, quæ fundata erat super eodem instrumento, vt dictum est supra *vers. de errore autem. n. 8.* Vnde erat agendum vigore dictæ fi-

14 dei, † quæ tamquam priuata requirebat recognitionem, & citationem partis, nam aliàs non probaret *Bald. in l. contra negantem. C. ad leg. aquil. Curt. Iun. in l. admonendi. n. 37. ff. de iur. iur.* Agnitio enim partis facit talem scripturam valere tamquam si esset à tabellione confecta *l. publia. ff. deposit. l. cum de indebito. de probation. Bart. in l. nuda. ff. de donationib. cum alijs* per *Alex. cons. 191. n. 1. lib. 2.* Intelligendo quod tunc talis scriptura recognita præiudicabit solùm confitenti, & recognoscenti, non tamen tertio, nisi in quantum eadem scriptura potest de iure illi tertio nocere à die recognitionis, Vnde ista recognitio non trahetur retro ad tempus ipsius scripturæ, nisi contra recognoscentem, non autẽ contra tertium habẽtem medio tempore hypothecam, si quidem hic tertius habebit priuilegia prioris creditoris, Ita in puncto concludit *Couar. lib. 2. var. resolut. c. 11. n. 4. ad med.* Prout dicimus de prorogatione termini, qui non dicitur idem terminus quo ad tertij præiudicium respectu hypothecæ *Bald. in l. si cum hermes. in princ. C. locat.* Quamuis hoc intelligatur respectu fideiussoris, cuius voluntas requiritur, cum respectu hypothecæ contrarium concludat *Aldobrand. cons. 137. n. 8. lib. 2.* vbi etiam consuluit, quod hypotheca resultans ex laudo retrotrahitur ad diem compromissi, & præfertur contractibus factis pendente compromisso, quamuis d. laudum fuerit latum vigore compromissi prorogati, cum dicatur idem terminus *c. de causis. de offic. delegat. Marsil. sing. 300. Card. in clem. 1. §. nos itaque. col. fin. vers. quinto quæro. de iur. iur.*

Præterea neque dicta fides, seu memoria aliquid

15 probat, quamuis sit à notario subscripta, † quia poterit quidem operari contra officialem subscribentem, & alium, qui ab eo confessus est pecunias recepisse in eadem fide *l. publia. ff. deposit. Dec. in c. scripta. n. 5. de fid. instrum. Ias. in l. admonendi. n. 88. ff. de iur. iur.* Non tamen prædicta fides faciet aliquam probationem contra fideiussores, cum in ea solùm dicatur, quod accessit talis in fideiussorem, prout in instrumento, & sic non narratur plenè, & explicitè obligatio fide-

16 iussoris, nisi relatiuè ad instrumentum, † adeò vt non constito de illo tamquam relato nulla probatio sumi possit *l. in testamento. la 1. de condit. & demonstrat. l. titiæ textores. de leg. 1. auth. si quis in aliquo. C. de edend. Aym. cons. 273. n. 6. Becc. cons. 56. n. 6. Socin. cons. 120. in 1. dub. lib. 1.*

17 *Surd. cons. 419. n. 1. lib. 3.* † Quod procedit quãuis essemus in his, quæ dependent à voluntate, & potestate partium, nam licèt tunc credatur referenti etiam si non appareat de relato, Tamen hoc procedit, quando in dispositione referente constat plenè, & explicitè de voluntate disponentis, ita vt de ea certitudo habeatur, cum aliàs nihil operaretur, Vnde multò magis in casu nostro, in quo ista relatio fuit facta non à disponente, sed à notario, qui non explicitè se retulit ad instrumentum *Bald. in l. 2. ad fin. C. de episc. & cleric. Ang. cons. 368. col. 1. Aym. cons. 157. n. 16. Surd. cons. 419. n. 23. in fin. Rimin. Iun.* qui multa similia adducit *cons. 42. n. 5. cum seq. lib. 1.*

Idem aliàs dixi de susceptione termini suscepti per fideiussorem cõuentum ad soluendum pecunias occasione societatis officij, pro qua fideiusserat, Nam cum postea apparuerit, quod dicta societas erat superlucrata, potuerunt repeti pecuniæ solutæ non obstante termino suscepto per errorem ex superius allegatis. De societate autem superlucrata apparebat, quia non fuit valida prætensa

18 disdicta, tamquam non adsint testes, † Quamuis enim obijciatur illam esse validã, etiam sine testibus tamquam factam in iudicio, Tamen hoc intelligitur quo ad ea, quæ sunt propriè de actis, & pertinent ad expeditionem iudicij, tunc enim acta iudicis faciunt fidem absque interuentu testium, secus quo ad alia, quæ extrinsecus in actis apponuntur, vt mandatum, insinuatio, denunciatio, & similia, de quibus per *Ruin. cons. 73. n. 2. lib. 5. & cons. 149. n. 22. eod. lib. & cons. 126. n. 3. lib. 4. Abb. in c. quoniam contra. n. 18. de probat. & ibi Felin. n. 12. post Lap. alleg. 81. vbi Mãdos. in verb. quoniam. in princ. Mascard. conclus. 1100. n. 9.*

Neque obstat, quod indistinctè sufficiat acta fuisse facta in iudicio ad hoc, vt probent sine testi-

19 bus, † quamuis etiam non essent explicanda in iudicio secundum eorum naturam *Put. decis. 26. lib. 2. iuxtà nou. impress. Magdal. de num. test. in testam. requis. p. 2. c. 25. n. 7. cum seq. fol. 317.* Quia supradicti Doctores, & alij qui possent adduci loquuntur, quando huiusmodi acta non fierent

20 simpliciter coram notario, † sed etiam coram Iudice, vel eo mandante, tunc enim non requirerentur testes, quod non est in casu nostro, & ita declarat *Idem Magdal. d. c. 25. n. 10. ad med. & n. 13. in fin. Felin. in c. quoniam contra. n. 12. vers. & hoc intellige dũmodo præsente. de probat.*

Et

Et ita etiã loquitur *Aret.in d.c.quoniam contra.* prout ibidẽ declarat *Dec.n.19.ad fin.vers.secundus casus. col.10.in princ.* & ita post *Mandos.* & *alios allegatos* seruari in *Rota* testatur *Mascard.* 21 *conclus.1100.n.9.* † prout etiam passim de consuetudine recipiuntur testes in reproductione disdictæ societatis, quæ magis est seruãda *c.cum dilectus. de fid. instrum.*

Cum etiam sufficeret quod ita fuerit iudicatum super nullitate huiusmodi disdictæ, adeò vt non 22 potuerit cedi talis societas, † cum cedens teneatur præstare se esse creditorem nominis debitoris cessi cum effectu, & sine aliqua exceptione, & quod sit bonum de iure, idest quod sit obligatus, quamuis de facto nõ teneatur, idest quod sit soluẽdo *l.si nomen.4.cum l.seq. ff.de hæredit.vel act. vendit. Alex.cons.242.n.3.lib.6.* & *in l.si cum dotẽ.§.si mulier.n.4.vers.non omitto.ff.solut.matrim. Castr. cons.270. n. 2. lib.1.* latè *Bertrand.* 23 *cons.217.n.1.lib.7.* † vbi etiam quod prius est docendum de huiusmodi credito legali, ac vero, & legitimo, & nullam exceptionem habente, cum aliàs hoc non docto non possit quis cogi satisfacere summam concernentem prætensa nomina *l.iulianus.§.offerri.ff.de act.empt.* Maximè, quia vltra istam obligationem, ad quam cedẽs de iure communi tenetur, habemus etiam pactum expressum ipsius cedentis, dum promisit resarcire omnia damna, & interesse occasione præfatæ cessionis, quatenus ad eum non spectaret, & per-24 tineret, † quæ verba significant dominium *Felin in rubr. de rescript. col penult. ad med. vers. sed si diceretur. Rebuff.in l.verbum, illud.181.ff. de verb.signific. per l.si super. C.de transact. Innoc.* & *Io. Andr.in c.dilecta. de offic.ordinar.*

Tenebitur itaque cedens istam societatem, de cuius substantia non constat, de euictione releuando cessionarium ab omnibus damnis, & interesse iuxtà formam suæ promissionis, & sic ad resti-25 tutionem pretij, & sortis principalis, † quod succedit loco dicti interesse, ac damnorum *l.1. C.de bis qui à non domin. l.si controuersia. C.de euict. l.cum successores. C.eod.tit. Alex.cons.67.n.2.lib.2. Ruin. cons. 141.n.9. in fin.lib.1. Rimin.Sen. cons.297.n.12. lib.2. Rot. diuers. decis.741.n.1.* 26 *p.1.* † Et cum non constet de aliquo iure cedentis cessio est nulla, & nihil operatur *Bart. in l. si sic. §.1.de legat.1. Alex.cons.187.n.5.lib.2. Ang.in l. locus.ff.de acquir.possess. cum alijs per Aldobrãd. cons.68.n.2.lib.2.*

Nec aduersatur quod confessio habeatur pro re iu-27 dicata quo ad confitentem, † quæ inducit veritatem *l.res iudicata. ff.de regul. iur. Menoch. de arbitr.q.52.* Quia stante errore illa non attendi-28 tur, † neque habet hunc effectum *Butr. in c. fin. col.10.de confess. Bero.cons.201.n.15.lib.3.* Quãuis etiam esset iurata, & facta ad interrogationem Iudicis parte quoque presente, & acceptante, & ex interuallo *Idem Bero. cons.194. n.1. lib.3.* & *cons.206.n.34.* & *35. eod.lib. Dec.cons.408. per tot. Paris.cons.131.n.35.cum seq.lib.1.*

Prout nec facit *l.ad solutionem.C.de re iudic.* Quia licèt ibi petens dilationem ad soluendum videa-29 tur acquiescere sententiæ, † ita vt renunciet appellationi interpositæ, Tamen non ex hoc intelligitur sibi præiudicasse, vt non possit docere de errore, quo constito non procedit *tex. in d. l. ad* 30 *solutionem*, † vt ibi notatur per *Bald.* & *Salic. per l.sed & si quis.§.fin.ff.si quis cautionib.* & sequitur *Felin.in c.quo ad cõsultationem. col.7.ad fi.n.7.de re iudic. Gabr.cõclus.3.n.12.de appellat.*

EPITOME.

Constitutum quando trãsferat possessionem naturalem, & ciuilem. ¶ Pluralitas an præsumatur. ¶ Possessio quo casu probetur per locationem. ¶ Spolium quando competat in actu iudiciali. ¶ Executori an stetur si asserat quod bona, in quibus fuit facta executio sunt debitoris. ¶ In remedio reintegrãdæ quid debeat probari, & an vnus testis sufficiat. ¶ Immissio in possessionem an possit fieri contra tertium non citatum etiam iniustum detentorem. ¶ Statutum mandans, vt in bonis dandis in solutum fiat proclama generale ad hoc, vt habens ius in eis veniat ad se defendendum intra certum tempus an intelligatur solùm de incognitis, vel etiam de certis possessoribus. ¶ In actione reali quando fiat executio contra non citatum, in quem fuit facta alienatio lite pendente. ¶ Et an requiratur scientia litis. ¶ Et quando prius sit agendum renocatoria. ¶ Et quo casu sit locus cautioni, de qua in *l.is à quo. cum l.seq.ff.de rei vendicat.*

SVMMARIVM.

1 *Remedium spolij non competit. si non probetur possessio anterior.*

2 *Constitutum transfert possessionem ciuilem, & naturalem. Intellige vt n.3.* & *4.*

5 *Confessio in precibus probat contra confitentem.*

6 *Detentio nuda est meri facti, quæ non transit per constitutum, seu precarium.*

7 *Producens scripturam approbat omnia in ea contenta.*

8 *Possessio probatur per locationem, quæ habuit effectum. Declara vt n.9.* & *10.*

11 *Identitas domus est probanda per eadem confinia aliàs præsumetur pluralitas.*

12 *Plena probatio requiritur in remedio recuperãdæ possessionis, nec vnus testis sufficit.*

13 *Spolium non competit in actu iudiciali, & facto cum causæ cognitione, nisi probetur notoria iniustitia.*

14 *Statur depositioni executoris asserentis bona, in quibus fit executio spectare ad debitorem.* & *n.15. Intellige vt n.17.*

16 *Nuncio creditur in spectantibus ad suum officium.*

18 *Immissio in possessionem non potest fieri contra tertium non citatum, etiam si esset iniustus possessor. n.19. Neque sufficiet citatio generalis quando est certus qui possidet. n.20.*

21 *Statutum mandans, vt in datione in solutum fiat* proclama

proclama ad hoc, vt habens ius veniat ad se defendendum intra certum tempus intelligitur de illis, qui ignorantur, secus respectu certi possessoris.

22 *In actione reali potest fieri executio contra possessorem non citatum, condemnato principali, qui rem lite pendente in eum alienauit. Et quid si ignoranter fuit res litigiosa acquisita. n. 23. 25.27.28.30.31.34.35.& 36.*

24 *Ignorantia, & scientia probatur coniecturis.*

26 *Status rei litigiosa non potest mutari in praeiudicium agentis quo ad ordinem iudicij.*

29 *Alienatio post litem motam dicitur fieri in fraudem creditorum.*

32 *Alienatio facta in fraudem non reuocatur, nisi vterque participet de fraude. & n. 33.*

37 *Facta alienatione post motam litem potest fieri executio contra tertium possessorem citatum recta via non petita aliter rescissione contractus, etiam non data cautione de qua* in l. is à quo cum l. seq. ff. de rei vendicat. *& n. 38.*

39 *Actio in factum ad rescissionem alienationis competit quando debitor alienauit ante litem motam, seu dolo desijt possidere probata fraude.*

CAPVT DII.

NOn est admittendum prætensium spolium, cum non probetur aliqua possessio ante- 1 rior, prout erat probanda, † vt quis obtineat in huiusmodi iudicio *Innoc. in c. sæpe. de restit. spoliat. cum alijs per Roland. cons. 6. n. 36. lib. 2. Alex. cons. 91. n. 3. vers. & etiam probatur. lib. 5.*

Non obstat clausula constituti in instrumento emptionis apposita, per quam venditor dicitur pos- 2 sidere, † cum per eam censeatur translata possessio tam ciuilis, quàm naturalis *Bart. in l. interdum. in princ. de acquir. possess. Surd. cons. 221.* 3 *n. 34. lib. 2.* Quia non fuit articulatum, † neque probatum, quod tempore constituti venditor, qui constituit, tunc possideret, quo casu nihil operatur constitutum, nec est translata possessio *Angel. in l. quamuis. §. si cōductor. ante med. vers. pro hoc etiam multoties. ff. de acquir. possess. & in l. 2. C. eod. tit. & in l. quædam mulier. de rei vendic. Bald. in l. 1. col. 1. n. 2. in fin. C. quando liceat* 4 *ab emptio. disceder. Natt. cons. 439. n. 2.* † Contraria autem procedunt inter constituentem, & eum, pro quo quis se constituit possidere, quasi tunc talis recognitio operetur quamdam confessionem possessionis, quæ confitenti nocet, & probat, quamuis contra tertium nihil operaretur, prout sumus in casu nostro *Socin. cons. 187. n. 13. lib. 2. post Bald. in l. ultim. q. 8. C. de edict. diui adr. toll. Surd. cons. 28. n. 48. lib. 1. Natt. cons. 171. n. 9. & cons. 439. n. 3.*

Neque obstat, quod probetur possessio dicti venditoris ex commissione porrecta Sanctissimo, in qua narratur eumdem venditorem possidere 5 domum, de qua agimus, † itaut hoc probet contra confitentem, & eius successores *l. cum precum. C. de liber. caus. Dec. in l. 2. in 3. notab. C. de instit. & substit. & cons. 394. col. 2. n. 4. vers. nam verba etiam si esset supplicatio subreptitia. & cons. 274. in princ. Aldobr. cons. 65. n. 1. & 2. lib. 2.* Quia dicta confessio solùm est de intrusione de facto, non autem de possessione, vt in summar. exaduerso dato. n. 2. Vnde non præiudicat, quia, vt dictum est, debet probari, quod venditor possideret, neque sufficit, quod probetur detentio, 6 vnde minus intrusio, † cum detentio nuda sit meri facti, quæ non transit per constitutum, siue precarium, habet enim plurimum iuris, & ideo non pertinet, nisi ad naturalem, & ciuilem possessionem, non ad detentationem, quæ non est vera possessio, prout neq; intrusio de facto *Bald. in rub. C. de contrah. empt. q. 16. n. 16. in fin. Ias. in l. 1. in princ. col. penult. in fin. n. 105. ff. de acquir. possess. Dec. cons. 400. viso eleganti. col. penult. in princ. vers. & non sufficit. n. 9. Butr. in c. cum venisset. col. penult. ante med. vers. si non* 7 *possidet. n. 13. de restit. spoliat.* † Adeo vt ex hac productione commissionis pars aduersa fateatur se habere causam ab intruso, & iniusto occupatore de facto, prout loquitur commissio, quæ illi præiudicat in omnibus in ea contentis tamquam ab illo producta, & approbata *Aym. cons. 80. n. 7. & de antiq. tempor. p. 1. §. viso de verbis enunciatiuis. n. 72. & 73. Dec. in l. vlt. col. fin. C. de edend.*

Minus obstat instrumentum locationis vnà cum illius effectuatione, per quam prætenditur pro- 8 batam esse possessionem † *Glos. in l. qui vniuersas. in verb. colonum. ff. de acquir. possess.* Quia hoc non procedit contra tertium, in cuius præiudicium, nec dominium, nec possessio dicitur probata per huiusmodi actus, Contraria enim 9 habent locum inter ipsos contrahentes † *Glos. in c. bonæ memoriæ. 51. in verb. vnam procurationem. de appellat. per tex. in c. inter dilectos. 6. ad fin. vbi Felin. n. 8. de fid. instrument. Rot. decis. 1. eod. tit. in antiq. Corn. cons. 6. col. 3. in princ. vers. respondetur. n. 4. lib. 5. Boer. decis. 105. n. 15. Gabr.* 10 *de location. conclusion. 4. n. 5. & 9.* † Maximè cum in casu nostro constet alium tunc temporis possidere, tunc enim minus tales locationes probant *Afflict. decis. 325. n. 1. & 2. Socin. cons. 106. n. 1. lib. 3. Calcan. cons. 56. in fin. vers. facit pro hoc quod per solemnem. n. 15.*

Nec faciunt depositiones testium, Cum nihil probent super identitate domus, nam specificant diuersos confines ab illis, qui enunciantur in emptione eiusdem domus, ideo non potest dici pro- 11 bata aliqua possessio, † cum deberet probari identitas rei per eadem confinia, vel alias denunciationes, cum in rebus, seu corporibus præsumatur pluralitas, nisi probetur identitas *Aym. cons. 112. n. 3. post Io. Andr. in c. auditis. de præscript. Dec. cons. 91. col. 2. Alex. cons. 118. & 119. lib. 1.*

Accedat exceptio falsitatis, de qua in facto contra vnum ex dictis testibus, cum alijs nullitatibus eiusdem examinis ob non specificationem factam de nominibus, & cognominibus testium, de quo expressè fuit protestatum, adeò vt ex his 12 minus sit credendum dictis testibus, † cum etiam in re-

hi remedio recuperandæ possessionis requirantur plenæ probationes, & non sufficiat vnicus testis *Natt. cons. 630. n. 5. & 7. Rimin. Iun. cons. 237. n. 70. lib. 3. Roland. cons. 50. n. 16. lib. 2. Surd. cons. 73. n. 1. & 38. lib. 1. & de aliment. tit. 1. q. 112. n. 13. Contard. in l. vnic. n. 8. C. si de momentan. possess. Alex. cons. 139. circa primum dubium. n. 14. ad med. lib. 6. & cons. 187. visa copia scripturæ. in fin. lib. 7.*

Additur, quod sumus in eo, qui fuit immissus in possessionem domus de qua agimus, præuijs subhastationibus, & deliberationibus, Iudicis decreto, citato debitore, ac vltimo possessore dictæ domus, 13 † Vnde non intrat spolium tamquam simus in actu iudiciali, & facto cum causæ cognitione, cum iustè dicatur quis possidere stantibus prædictis, adeo vt sit probanda notoria iniustitia prætensæ spoliationis, nam vt dictum est, non sumus in actu extraiudiciali, in quo ista probatio non requireretur, sed in iudiciali, qui magis talem probationem requirit propter præsumptionem illi inhærentem *Gemin. cons. 136. alias 146. col. 1. ad med. Dec. cons. 449. visis duobus. col. 5. post med. n. 30. Aym. cons. 65. n. 4.*

Ista autem notoria iniustitia ex aduerso non probatur, immo potius constat de euidenti bono iure eius, qui fuit immissus in possessionem auctore prætore, stante relatione executorum, quod domus de qua agimus spectaret ad debitorem citatum, 14 † cum in concernentibus eorum officium circa talem immissionem in possessionem illis credatur, dum deponunt, quod bona, in quibus fit executio pertinent ad d. debitorē *Natt. cons. 654. n. 5. Grat. cons. 30. n. 37. lib. 1. Alciat. præsumpt. 14. n. 5. reg. 3. Bald. in l. 2. n. 9. col. 1. ad med. vers. sed hic dubitatur. C. quand. fisc. vel priuat. debitorem debitoris exiger. poss.* Itaut non sit dicendū, quod Iudex stantibus prædictis iniustè processerit, quod facit vt spolium excludatur, cum sufficiat Iudici, non constito quæ bona à debitore possideantur, dare licentiam Nuncio, vt creditorem mittat in possessionem bonorum eiusdem debitoris, quo casu si idem nuncius hoc facit, & refert se misisse, isti creditur circa dicta bona, quod ab eo possideantur, quia lex de eius fide & diligentia confidit ob id credens, quod in-15 formationes sumpserit, † quod huiusmodi bona possidebantur à debitore, & non ab alio, & secundum informationem captam referat se ita executum fuisse *Castr. in l. fin. n. 6. ad med. vers. in dubio autem. & ibi Zuccard. n. 127. Iacobin. n. 32. & Dec. n. 19. in 7. notab. C. de edict. diui adrian. toll. Imol. in l. diuo pio. §. sic quoque. n. 1. & ibi Alex. in §. si super rebus. col. 4. post med. vers. item circa hoc adde. n. 19. ff. de re iudic.* 16 † vbi quod ita practicatur ob illam rationem, quia creditur nuncio in spectantibus ad suum officium, & quia pro actu iudiciario in dubio præsumitur *Dec. in d. § fin. n. 27. post Bart. in l. 1. C. de priuil. fisc. & in extrauag. ad reprimendum. ad fin. n. 10. & declarat etiam Menoch. de adipiscend. possess. remed. 4. n. 925.*

Et magis apparet, quod Iudex ritè, & rectè processerit, quia hic agitur solùm de probatione, quod bona sint possessa à debitore, non autem quod illa sint in ipsius dominio, quia tunc non ita fa-17 ciliter caderet in notitiam nuncij, † an debitor esset dominus nec ne, quasi dominium sit difficilis probationis, quod non est in probanda possessione, in cuius relatione magis creditur nuncio, quàm in probando dominio *Castr. cons. 273. alias 165. visis & ponderatis. n. 3. lib. 2. Zuccard. Alex. Franc. & alij per Menoch.* qui ita distinguit *de adipiscend. poss. rem. 4. n. 926.*

Vltimò fuit oppositum, quod executio & immissio in possessionem, de qua agitur, est facta contra 18 tertium non citatum, † neque in iudicio nominatum, aut condemnatum, Et quidem in hoc vera est conclusio, quod illa non possit fieri sine citatione *l. cum quæritur. cum l. seq. de except. rei iudic. Bald. cons. 149. proponitur. lib. 3. Castr. cons. 87. in causa quæ vertitur. n. 3. lib. 1. Gail. obseruat. 118. in princ. lib. 1.* vbi ampliat quamuis adesset rescriptum imperiale per *tex. in l. fin. C. si* 19 *per vim vel alio mod.* † Etiam si possessor esset iniustus *c. licet episcopus. de præbend. in 6. cum alijs per Honded. cons. 20. n. 47. lib. 1. Alex. cons. 5. n. 1. lib. 2.* Vbi extendit neque sufficere citationem generalem, quæ licèt sufficiat quando aduersarius non est certus *Bart. in l. si diu. ff. ex quib. caus. in possess. eatur. Innoc. in c. fin. de ma-*20 *iorit. & obedient.* † Tamen in iudicio, in quo principaliter agitur de transferendo possessionem in alium non attenditur citatio generalis, quia possessor debet specialiter citari, cum de eo pars potuerit verisimiliter certificari, itaut non sit probabilis ignorantia, quasi agens sit in culpa non quærendo possessorem *Bart. cons. 86. Bald. in l. fin. q. 4. C. de edict. diu. adrian. tollend.*

21 Quod † procedit quamuis adesset statutum disponens, vt quando proceditur ad dationem in solutum aliquorum bonorum fiat proclama generale, quod habens ius in dictis bonis, vel volens illa defendere, veniat infra aliquod tempus. Nam debet intelligi quo ad eos, qui habent ius in re, qui faciliter ignorantur, secus quo ad possessorem, cuius scientia potest cum modica difficultate haberi per inuestigare volentem *Alex. cons. 3. col. 2. post med. vers. & statutum etiam. lib. 2.*

Verùm prædicta non obstant in casu nostro, quia 22 sumus in eo, qui emit rem litigiosam, † Etenim in actione reali, condemnato principali, qui rem lite pēdente alienauit, potest fieri executio contra possessorem non citatum, & nullo instituto nouo processu contra eum, nam alienatio rei litigiosæ est ipso iure prohibita, & iniquum est actorem diuersis iudicijs defatigari *auth. nunc si hæres. & l. fin. C. de litigios. Bart. in l. creditores. n. 23. C. de pignorib. & hypoth. Couar. pract. quæst. c. 15. n. 6. Socin. Iun. cons. 92. n. 8. lib. 3. Cephal. cons. 193. n. 14. & 15. lib. 2. & cons. 41. n. 9. lib. 1. cum alijs infra adducendis vers. quamuis etiam posset. n. 25. & vers. huiusmodi tamen opinio. n. 30.*

23 Neque obstat *Ang. in auth. de litigios. col. 2. post med.*

23 *med. vers. est & alios effectus. n. 5.* † vbi distinguit inter eum, qui ignoranter accipit rem litigiosam, & illum qui scienter, Nam ignorans videtur excusandus propter ignorãtiam, ideò non posset fieri executio illo non audito, sed opus esset reuocatoria, cum in sciente non adsit ista ratio, quasi videatur in culpa emendo rem litigiosam scienter *Bart. in l. à diuo pio. §. si pignori. ff. de re iudic.* & distinctionem *Ang.* sequitur *Natt. cõs. 350. n. 4. vers. praeterea opus esset. col. vlt. Osasc. decis. 64. n. 2. ad fin. vers. dummodo probetur.*

Quia in casu nostro constat de scientia ex multis coniecturis adductis in facto, per quas etiam

24 probatur scientia, † sicut & ignorantia *Bart. in l. qui romae. §. duo fratres. n. 3. de verb. obligat. Alex. cons. 187. n. 8. lib. 2. Natt. cons. 231. n. 2. Rimin. Iun. cons. 1. n. 12. Cephal. cons. 314. n. 15. lib. 3.* cũ alijs, de quibus supra *c. 118. n. 13. & 14. p. 1.*

Quamuis etiam posset defendi, quod indistinctè siuè adsit ignorantia, siuè scientia rectè fiat executio contra ementem rem litigiosam absque ali-

25 qua citatione, † cum vitium litigiosi afficiat etiã ignorãtem per tex. expressum *in l. fin. C. de litig.* Ipso enim iure non subsistit alienatio, aut pignoris obligatio de re litigiosa *l. 1. §. quid ergo. ff. quae*

26 *res pignor. vel hypothec. oblig. non poss.* † Maximè, quia non potest mutari status rei litigiosae in praeiudicium agentis, quo ad iudicij ordinem, & examinationem causae, nec litis cursus impediri, & conditio actoris durior fieri *d. l. fin. & l.*

27 *quamquam. §. 1. de aq. pluu. arc.* † & ità in specie contra *Ang.* de veriori opinione testatur *Andr. Gail. obseruat. 118. n. 2. in fin. lib. 1.* vbi etiam quod talis ignorantia excusabit accipientem à poena, non autem vt possit euitare executionem,

28 quae erit valida, † quamuis non sit citatus iuxtà *l. fin. C. de litigios. Bero. cons. 155. n. 41. lib. 1. Peregr. de iur. fisc. lib. 4. tit. 6. n. 28.* & notat etiam *Couar.* qui dictam *Ang.* opinionem non approbat *pract. quaest. c. 15. n. 7. post princ. vers. ego sanè. col. 11. ad fin.* quod etiam indistinctè sequutus est *Cin. in l. 1. q. 3. n. 1. C. de alienat. iudic. mut. caus. fact.* quem refert, & sequitur *Castr. in l. certa. 6. ante fin. C. vt in possess. legat. & in l. à diuo pio. §. si super rebus. n. 8. vers. si autem ab illo. col. penult. ad med. & ibi Hercul. ff. de re iudic.* per doctrinam *Bald.* qui idem tenet *in l. ob maritorum. 2. n. 4. in princ. & post med. vers. breuiter dico. C. ne vxor pro marit.* cum alijs supra adductis *vers. verum praedicta. n. 22.* quali tunc videatur facta alienatio in fraudem creditorum, quae tunc dicitur fieri, quando est post litem motam, vt concludit *Castr. in d. §. si super rebus. n. 8. Capic. decis. 128. n. 11. Carthar. decis. 55. n. 5.*

Huiusmodi tamen opinio, quamuis de iure esset admittenda, vt patet ex rationibus superius al-

30 legatis, † cum etiam aequiorem propter circuitus euitandos dicat *Herculan. in d. §. si super rebus.* de quo per *Capic. decis. 128. n. 12. post princ. Carthar. d. decis. 55. n. 5. Papiens. in form. execution. sentent. definit. in princ. n. 18. in fin.* cum alijs adductis supra *vers. verum praedicta nõ obstant. n. 22.* Nihilominus in praxi non esset ità de facili

31 admittenda, † nam stante ignorantia litis tempore contractus, non potest dici in culpa accipiens rem litigiosam, qui debet esse particeps fraudis, ad hoc vt vitium litigiosi obstet, neque enim sufficit sola fraus alienantis lite pendente, & hoc etiam admittit *Castr. in l. à diuo pio. §. si super rebus. col. penult. post med. n. 8. de re iudic.* vbi quod actor debet probare debitorem in fraudem alienasse, & quod ille, in quem est facta alie-

32 natio sciuerit litem motam, † cum non reuocetur alienatio in fraudem facta, nisi vterque participauerit de fraude *l. qui autem. §. hoc edictum. de his quae in fraud. credit.* & hoc probato non expedit aliter alienationem rescindere, & ista probatio fraudis facienda est in hoc iudicio executionis, & ea facta procedetur ad executionẽ, Haec *Castr.* ex quibus verbis clarè colligitur esse necessariam citationem, vt appareat an adsit

33 scientia possessoris de dicta fraude, † quod etiam post *Herculan. in d. §. si super rebus.* sequitur *Capic. decis. 128. n. 12. & 13. Surd. cons. 405. n. 10. ad med. lib. 3. Aym. cons. 235. n. 2. vers. & hoc procedit. Carth. decis. 55. n. 13. Decian. cons. 109. n. 8. lib. 3. Franc. Marc. decis. 76. n. 2. p. 1. Afflict.*

34 *decis. 396. n. 9.* † vbi quod reliqui Doctores tenent contra *Cin. & Castr.* quamuis ipse teneat cum *Cin.* propter Capitulum Regni, quod sic disponit, licèt hanc attestationem *Affl.* contra *Cin. & Castr.* nõ approbet *Osasc. decis. 54. n. 4. post princ.* & quod requiratur citatio tenet etiam *Vrsill. ad d. decis. Affl. 396. n. 7. Rimin. Iun. cons. 100. n. 4. lib. 1. post Imol. in c. quia gu. vbi Innoc. Aret. Bellam. n. 5. & Felin. n. 4. de iudic. Praeposit. Alexandr. in c. ex ratione. col. 22. in fin. vers. tertia quaestio. n. 62. & ibi Franc. n. 92. de appellat.* vbi multis similibus comprobat *Rot. decis. 3. vt lit. pend. in nou. Vestr. in prax. lib. 8. c. vlt. n. 4. & ibi Granat. in verb. secus. n. 28. Menoch. cons. 319. n. 12. in fin. lib. 4. post Natt. cons. 350. n. 4. Lãcellott. de attentat. lit. pend. p. 2. c. 4. in praefat. n. 462. tom. 5. fol. 312. Gabr. cons. 31. n. 10. & 20. lib. 2. Bald. & Corn. in l. 1. C. de alien. iudic. mut. caus. fact. Add. ad Guid. Pap. decis. 81. in verb. contra secundum. Honded. cons. 20. n. 48. cum seq. lib. 1.* vbi etiam adducit *Bott. cons. 37. n. 4. & Brognin. decis. 16. n. 9. & Mandos. commiss. executor. 29.*

35 *vers. vigesimo tertio quaero. n. 90.* † qui omnes concludunt, quod quamuis ista executio possit fieri sine nouo iudicio, non tamen sine citatione huius tertij, qui rem litigiosam emit, nam ante executionem requiritur cognitio, an tertius sit intrusus lite pẽdente, debet enim patere ex actis illum esse talem, & habere causam à litigante, & nullam ei prorsus defensionem competere, aliàs citatio requiritur, vt liquidentur necessaria, & nisi citetur, executio erit nulla, nec possessori aliquod fiet praeiudicium, si tamen ex actis iustificaretur nullam defensionem competere, tunc posset omitti citatio, vt per *Vestr. in prax. lib. 8. tit. vlt. n. 4. Butr. in c. quia gu. in fin. de iudic. Honded. cons. 20. n. 50. lib. 1. Abb. in c. cum olim de re iudic. Crot. cons. 127. n. 11. lib. 2. Asin. in prax. §. 7. limit. 89. n. 1. Dec. cons. 191. in causa*

36 *n.9. Duen. reg. 94. limit. 2. Natt. cõſ. 529. n. 33.* † ex quibus apparet non obſtare opinionem contrarium ſequentium, cum loquantur aduerſus magis communem, & non fundentur in bonis rationibus, prout latè omnibus reſpondet ſingulos recenſendo *Honded. conſ. 20. n. 51. vſque ad 54. lib. 1.*

Ex iſtis etiam colligitur, quod facta alienatione poſt motam litem poterit fieri executio contra

37 tertium poſſeſſorem citatum rectà via, † non facta aliter contractus reſciſſione, & non propoſita actione reuocatoria, & ſine alio proceſſu, quaſi tunc fiat in fraudem paratæ executionis *l. chirographis. §. fin. de adminiſtr. tutor. Ruin. conſ. 34. n. 12. lib. 5. Bald. in l. ob maritorum. C. ne vxor pro marit. Caſtr. in l. à diuo pio. §. ſi ſuper rebus. de re iudic. cum alijs per Oſaſc. deciſ. 64. n. 4. ad med. Aſin. in prax. §. 31. limit. 31. verſ. eſt autem huiuſmodi. fol. 386.* & ita iudicatum in Rota teſtatur *Lancellott. de attentat. lit. pendent. n. 459. & 460. tom. 5. fol. 311.* quę executio etiam poterit

38 fieri contra talem ementem rē litigioſam† etiam non data cautione de qua in *l. is à quo. cum l. ſeq. ff. de rei vendic.* vt per *Ioſeph. Ludouic. deciſ. Peruſ. 26. n. 8. & 9.* Non obſtante opinione *Bart. in l. creditores. n. 23. C. de pignorib.* quæ procedit quando debitor ante motam litem alienauit, ſeu dolo deſijt poſſidere, tunc enim agendum erit

39 via ordinaria, † & conſequenter actione in factum ad reſciſſionem alienationis probata fraude *Gloſ. in l. fulcinius. §. ſi aduerſus. ff. ex quib. cauſ. in poſſeſſ. eat.* & in his terminis opinionem *Bart.* eſſe communiter approbatam dicit *Aſin. in prax. d. §. 31. limit. 31. ante fin. Zaſ. in l. à diuo pio. §. ſi ſuper rebus. col. 2. verſ. quid autem ſi poſſeſſio erat apud contradictorem. de re iudic.* & multa quando prædicta procedant in actione perſonali, & reali cum alijs ad materiam pertinentibus *Oſaſc. deciſ. 64. per tot. Carth. deciſ. 55. Roland. conſ. 5. lib. 2. Neuiz. conſ. 20. n. 13. Anguſciol. conſ. 49. Menoch. de adipiſc. poſſeſſ. remed. 5. n. 137. Tiraq. de retract. lignag. §. 12. gloſ. 1. n. 27. Io. Petr. Ferrar. in prax. tit. Form. libell. executi. ſentent. definitiu. gloſ. 1. col. fin. verſ. quæro an ſententia. n. 26.*

EPITOME.

IN iudicio manutentionis, quæ probatio requiratur. ¶ Traditio clauium quando trāſferat poſſeſſionem, ſeu cuſtodiam. ¶ Et an ſit docendum de titulo, & de poſſeſſione transferentis claues. ¶ Et an debeat eſſe in præſentia rei ſtabilis. ¶ Et quid in mobilibus, & alijs incluſis in domo, ſeu horreo. ¶ Citatio, Relatio, Inhibitio, Libellus, Sententia, & ſimilia acta iudicij an poſſint probari per teſtes, vel requiratur ſcriptura. ¶ Et quid in locis inſignibus. ¶ Manutentio, & reintegratio an detur minori, & mulieri, qui nulliter ceciderunt à poſſeſſione facto proprio. ¶ Et an eis competat reſtitutio officio Iudicis. ¶ Poſſeſſio an transferatur per deliberationem vltimo oblatori factā, & per traditionem calami.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio eſt probanda in iudicio manutentionis, & ſufficit vnicus teſtis, & probatio leuis. n. 16. & 17.*
2 *Traditio clauium transfert poſſeſſionem. Intellige probato titulo valido, & habili ad acquirendam poſſeſſionem. n. 3. 4. & 5. Aliàs præſumetur facta cauſa cuſtodiæ. n. 6.*
7 *Per traditionem clauium transfertur poſſeſſio dummodo transferens poſſideat.*
8 *Poſſeſſio non aufertur à tertio non audito.*
9 *Poſſeſſio rei ſtabilis transfertur per clauium traditionem etiam extra præſentiam, ſecus in mercibus, & mobilibus in ea incluſis.*
10 *Claues non dicuntur pars mercium, ſicut domus.*
11 *Citatio an poſſit probari per teſtes, vel requirat ſcripturam. & n. 13.*
12 *Nuncius ſi non fecit relationem citationis non dicitur liquere Iudici, ita vt non valeat immiſſio, quamuis poſtea citatio referatur.*
14 *Per teſtes probatur, quod quis non fuit citatus.*
15 *Nuncio creditur quo ad citationem executam.*
18 *Acta iudicij an debeant probari per ſcripturam, & non per teſtes in loco inſigni. & n. 19.*
20 *Amiſſio relationis citationis facta per nuncium poteſt probari per teſtes.*
21 *Executio citationis probatur per teſtes. n. 23.*
22 *Libellus, & ſententia debent probari per ſcripturam.*
24 *Inhibitio poteſt probari per teſtes.*
25 *Probatio relationis factæ in iudicio poterit fieri aliter, quàm per ſcripturam.*
26 *Acta iudicij magis probantur per teſtes in locis non inſignibus.*
27 *Manutentio, & reintegratio non datur mulieri, & minori, qui ceciderunt à poſſeſſione facto proprio. n. 28.*
29 *Mulier, & minor poſſunt petere ſe reſtitui officio Iudicis, ſi facto proprio ceciderunt nulliter à poſſeſſione. Intellige vt n. 30.*
31 *Poſſeſſio an transferatur per deliberationem vltimo oblatori factam, & per traditionē calami.*

CAPVT DIII.

PRætendebatur manutentio domus, de qua in actis, tamquam probaretur poſſeſſio † cū 1 alijs, quæ in huiuſmodi iudicijs requiruntur *Alex. conſ. 92. n. 4. lib. 1. Guid. Pap. conſ. 13. n. 1. Rot. coram R. P. D. Martino Andrea. Salamantina archipresbyteratus. 13. Martij 1615. & coram eodem Beneuētana bonorum. 28. Maij 1614.* Sed quoniam exaduerſo fuit probatum fuiſſe talem poſſeſſionem amiſſam, ideò non videbatur eſſe locum dictæ manutentioni, Omnes enim teſtes cōcludunt fuiſſe traditas claues in manibus

2 oblatoris, † per quam traditionem fuit illi acquiſita, & tradita poſſeſſio ſiuè ſimus in præſentia rei, ſiuè in loco propinquo, adeò vt de proximo poſſit ad eamdem rem accedi, cum per claues intretur ad poſſidendum, & claues ſint pars rei *Bald. in l. 2. C. de verb. ſignific. & in l. 1. C. de*

crimin.

crimin. expilat. hæredit. & notat *Alex. in l. 1. col. 19. post med. verf. sed sufficit eas. n. 78. ff. de acquir. possess. & ibi Castr. in fin. princ. verf. dic ergo quod volendo. n. 18. Dec. conf. 56. in causa appellationis. n. 2. verf. & huiusmodi traditione; col. 2. post med. Tiraq. de iur. constit. p. 2. ampliat. 3. n. 3. & 4. Mascard. conclus. 298. n. 78. Rebuff. de mater. possessor. in præfat. n. 57. vsque ad 66. tom. 3. fol. 231.*

Præsertim quia constat de titulo, tunc enim traditio clauium probat rei consignationem, ac possessionem, † uam aliàs illo non probato censetur talis traditio facta causa custodiæ *Cephal. conf. 215. n. 25. & 26. lib. 2. Afflict. decis. 299. ad fin. n. 32.* † vbi quod etiam debet esse titulus validus *Rip. in l. 1. n. 59. verf. tertio requiritur. ff. de acquir. possess.* vbi vult quod titulus sit habilis ad acquirendam possessionem † *Decian. conf. 35. n. 38. lib. 2.* vbi quod claues conseruant res ipsas, adeo vt perinde sit, ac si res ipsæ traditæ fuissent, dummodo titulus præcedat *Honded. conf. 100. n. 52. lib. 2.* vbi quod tam retentio clauium, quàm traditio illarum indicant solùm custodiam, quando † deficit titulus *Anchar. in elem. 1. §. sane. n. 5. de hæretic.* vbi quod debet præcedere titulus habilis ad translationem dominij *Iasin l. 1. §. si iusserim. in fin. de acquir. poss.* vbi quod debet præcedere titulus, putà venditio, vel similis, iuxta doctrinam *Bart. in l. cum pater. §. pater pluribus. per illum tex. ff. de legat. 2. Mascard. conclus. 298. in fin. & latè Addit. ad Abb. in c. 2. n. 11. in verb. clauium. de consuetud. Dec. conf. 56. in causa appellationis. n. 2. Rebuff. de mater. possessor. in præfat. n. 67. & 68. to n. 3. fol. 232.* vbi etiam requirit, † quod tradens claues possideret, prout est casus noster, cum secus sit si alius possideret, quia tunc non transfertur quod non habetur, cum etiam duo in solidum non possint possidere *l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. commodat.* † cum etiam non auferatur possessio à tertio ipso non audito *c. licet episcopus. de præbend. in 6. Socin. conf. 131. n. 8. lib. 1.*

Quod magis est, quia sumus in ipsa domo, cuius claues traduntur, Nam quamuis illas tradam extra domus præsentiam † videor tradere possessionem domus, quasi partem rei tradendo dicar totam rem tradidisse, vt dictum est, cum aliud sit in rebus, seu mercibus in domo, seu horreo inclusis, nam tunc ita demum transfertur possessio, si apud horrea claues tradantur, licèt recipiens claues tunc non aperuerit, Diuersum est si traditæ sint extra præsentiam horrei, quia nisi is, qui recepit claues, aperuerit horrea, non acquirit possessionem mercium, † Nam claues non dicuntur pars mercium, sicut domus *l. fundi. de act. empt.* & ideo non censetur tradita possessio mercium, quamuis aliud sit in ipsa domo, seu horreo vendito, prout in specie distinguit dicens multum notandum *Rebuff. de mater. possessor. in præfat. n. 63. vsque ad 67. tom. 3. fol. 232.*

Neque obstat prætensa omissio citationis quando fuit processum ad subhastationem, & deliberationem, † quamuis enim dicatur illam interuenisse, vt probant testes & nuncius, Tamen ista probatio non sufficit, cum debuisset fieri per scripturam, adeo vt si nuncius vellet postea notificare se citasse, & fecisse relationem, non deberet ei credi, sicut nec iudici, quia cum citatio sit de actis, non potest probari per testes, sed necessariò requiritur scriptura, vt in specie concludit *Brognin.* qui multos adducit *decis. 11. n. 9. & in repertor. in verb. citatio.* vbi allegat *Curt. Iun. conf. 304. n. 49. Abb. conf. 84. n. 11. lib. 2. Ruin. conf. 68. n. 16. & 17. lib. 1. & conf. 16. n. 4. lib. 5. Marsil. sing. 461. Anchar. in clem. 1. n. 9. vt lit. pend.* † Vnde si nuncius non fecit relationem citationis, & Iudex immisit in possessionem citantem pronunciando contumacem citatum, processus est ipso iure nullus, quamuis per nuncium postea fiat relatio, quia debet liquere Iudici *Bart. in l. hac autt. §. non defendi. n. 2. ff. quib. ex caus. in possess. eatur. & in l. multum interest. 21. de condit. & demonstrat. cum alijs per Anchar. in clem. 2. in fin. vt lit. pend. Felin. in c. illud. n. 10. in fin. de præscript.*

Quia respondetur, quod opinio *Brogn.* non subsistit, nullus enim Doctorum, qui per eum adducuntur † aliquid dicit, Maximè cum sit verior sententia, quod possit probari per testes citationem interuenisse, prout potest aliquod aliud factum, vt concludit *Socin. de citation. art. 16. n. 3. verf. deteguntur.* post *Innoc.* per eum allegatum *in c. quod sicut. de electio.* quod etiam voluit *Archidiac. in c. proposuisti. col. 2. in princ. in verb. deteguntur. n. 3. distinct. 82. Mascard. conclus. 291. n. 17. & conclus. 292. in fin.* vbi adducit etiam *Affl. super constitut. regn. rubr. 96. incip. litteris citatorijs. n. 7. & Boer. in repet. l. consentaneum. n. 11. C. quomod. & quand. iud. & Vincent. in c. quod sicut. de electio.* † Sicut è contra dicimus posse probari per testes, quod quis non fuit citatus *Glos. in d. c. quod sicut. 28. in verb. vocatus. in fin. de electio. Afin. in prax. §. 9. c. 2. n. 8. Bertrand. conf. 27. n. 1. lib. 1. Menoch. de arbitr. cas. 112. n. 11. Tiraq. de retract. consanguinit. §. 8. glos. 9. n. 4. & 5.*

Maximè, quia vltra alios testes adest etiam probatio facta per ipsummet nuncium qui citauit, cui † est credendum de citatione per eum executa, & relata Notario, quæ licèt non reperiatur in actis, non tamen hoc debet nocere veritati in præiudicium partis, Itaut talis testis, quamuis vnicus plenè probet, tamquam deponens de gestis in officio ad eum spectante, & de facto proprio *Castr. in l quicumque. in fin. C. de seru. fugitiu. Salic. in auth. si quis decurio. oppos. 4. C. ad leg. cornel. de fals. Decian. conf. 93. lib. 2.* † Præsertim quia sumus in iudicio manutentionis, in quo tamquam summarijssimo sufficit vnicus testis, & leuior probatio *Dec. in l. 2. n. 2. C. de carbon. edict. & conf. 56. n. 1. Aym. conf. 158. n. 12. Abb. in c. cum ecclesia sutrina. n. 23. & ibi Rip. n. 52. de caus. possess. & propriet. Rot. coram Card. Seraph. Ortocen. pensionis. 5. Iulij. 1599. quæ est in impress. 1326.* † quamuis hoc de vnico teste non faciat ad casum nostrum citationis, quia in-

telligitur respectu possessionis, quæ si probetur per vnicum testem facit, vt detur mandatum de manutenendo *Aym.cons.158.n.12.*

Nec aduersatur, quod acta iudicij debeant apparere in scriptis, & per scripturam probari, † maximè in loco insigni, vbi est copia notariorum *Alex.cons.74.n.9.lib.1.post Bart. in l.ne in arbitris.n.3.C.de arbitr.* quidquid dixerit *Bald.in l.gesta.6.n.14.C. de re iud.* cum contra eum sit magis communis opinio, vt testatur *Felin. in c.cum à nobis. 28. n.12. fall. 8. de testib. & in c. quoniam contra. 11. col.vlt.in princ.n.55. de probation. Mandos. de inhibit. q.40. n.2. Mascard. conclus. 32.*

Quia omisso, quod multi tenent contrarium, vt per *Ruin. cons.16. n.5. lib.5. cum alijs per Mascard. ibid. n.2. & 3.* † Respondetur non esse in probatione amissionis relationis factæ per nuncium, quo ad citationem per eum executam, tunc enim admittitur probatio per testes, † & ita concordando opiniones distinguit *Felin. in d. c. quoniam contra. n.55. de probat.* & declarat etiam *Bart.in d.l ne in arbitris. n.7. C.de arbitr. Petr. de Bellapert. in l. testium. post med. vbi Castr. n.9.col.3.in princ.de testib. Idem Castr. cons. 60. pro euidentia. n.2. lib.1. Mascard. conclus. 32. n.14.*

Immo quamuis etiam non essemus in probatione citationis amissæ, Tamen posset quoque probari per testes illius executio, † cum omnes Doctores, dum requirunt per scripturam probanda esse acta iudicij, loquantur in actis, quæ necessariò requirunt scripturam *Felin. in c. quoniam contra. col.vlt. n.55. de probationib. Mascard.ibid. n. 5.* prout est sententia, & libellus, † quibus exceptis alia acta non habent istam necessitatem scripturæ ex eorum natura, & essentia *Bart. in auth.nisi breuiores.n.3.C.de sentent.ex breui recitand.Socin.cons.46.n.45.lib.4. post Glos. in c. 1. §.postquam. in verb. in scriptis. vers. vigesimus sextus. & vers. vigesimus octauus. de censib. lib. 6.cum alijs per Mascard. conclus.32. n.30. & 31.*

Vnde † non mirum si citatio tamquam non sit de requirentibus scripturam possit probari per testes, vt dictum est supra *vers. quia respondetur. n. 13.* † Quare etiam inhibitio probabitur per testes *Mandos.de inhibit.q.40.n.5.* Prout etiam relatio facta in iudicio, † cuius probatio poterit fieri aliter quàm per scripturam *Ruin. cons. 16.n.4.in fin. vers.tertio cessantibus. lib.5.* & in similibus, vt per *Bellam. decis.67. in fin.* Cum etiam simus in Castro, in quo fuit facta huiusmodi subhastatio, & deliberatio, † itaut in huiusmodi locis non insignibus magis acta iudicij possint probari per testes *Alex.cons.74.n.9.lib.1. Mandos de inhibit.q.40.n.2.in fin.*

Ex prædictis patet fuisse translatam possessionem in oblatorem de domo subhastata, & deliberata, & per consequens non posse per mulierem aduersariam post traditionem clauium emptori factam, † petere se manuteneri in eadem domo, tamquam ceciderit facto proprio à possessione alteri dato, prout neque datur reintegratio *Rip. in c.sæpe.n.27.de restitut.spoliator. Ruin.cons.30. n.8.lib.1. & cons.47.n.5. lib.4. Cassador. decis.6. n.4.de rest.spoliat. Osasc.decis.46.n.4. Socin.in l.rem quæ nobis.n.8.de acquir.possess. Ceph. cons. 100.n.26.lib.1.Grat.cons.50.n.10.lib.1.* vbi quod nullum remedium possessorium datur istis, qui amittunt possessionem facto suo, cum nulla causa magis iusta inueniri possit, quàm illa, quæ ex voluntate propria peruenit, & est communis omnium sententia, vt testatur latè *Menoch. de recuperand.possess. remed.15. n.95.* † Et declarat *Io.Vincent.Ann. allegat.131.n.7.p. 2.* vbi quod neque minor, qui cecidit facto proprio à sua possessione potest petere se manuteneri, cum possit sibi præiudicare in possessorio *Bald. in l. vnic. C.si de moment. possess. & in l.momentanea. vbi Salic.C.qui legitim.person.hab.in iudic.*

Et † quatenus minor, aut mulier prætendat restitui tamquam ceciderint nulliter à possessione facto suo, debent illam recuperare officio Iudicis, non petere manutentionem *Hostiens. in c. accedens. il 1.vt lit.non contest. & in c.dilectis.de maiorit.& obedient. Alex. cons. 103. n. 2. in fin. lib.7. Menoch.de recuper.possess.remed.17. n.16. & 17. Socin. Iun.cons.52.n.6.lib.2.* † Dummodo sint intra tempus restitutionis, Nam aliàs eo elapso quemadmodum non esset locus restitutioni in integrum, sic neque Iudicis officio *Socin.Sen.* qui dicit notandum *in l. rem quæ nobis, n.9. de acquir.possess.* Et hæc sufficiant absque eo quod quæratur, an sit translata possessio per deliberationem vltimo oblatori factam, † & traditionem calami, prout per talem actum nõ transferri de iure, quidquid aliud sit de consuetudine illius fori dicit *Guid.Pap.q.81.post Din.in c. beneficium.n.35.de reg.iur.in 6.Hostiens.in summ. de caus.possess.& proprietat.col.3.post princ. vers. quid ergo si vendas mihi fundum. n. 4.* Cum vt dictum est in casu nostro non adsit sola deliberatio ad fauorem oblatoris, sed etiam traditio clauium, per quam est translata possessio ex supra adductis.

EPITOME.

Dispositio loquens per verbum dotare, an significet ius, vel actum nudi ministerij. ¶ Statutum, quod dos data à fratre ad eum reuertatur, an habeat locum, si non probetur, quod fuerit de suis bonis. ¶ Soror an concurrat cum fratre in hæreditate patris, quamuis non sit dotata stante statuto Vrbis excludente filiam dotandam. ¶ Et an sufficiat dare dotem quando interpellabitur. ¶ Soror si excludatur à successione fratris, quando ab ipso dotatur, an intelligatur exclusa si frater illam dotauit de propria portione sororis, vel de bonis communibus ipsius & fratris. ¶ Constitutio dotis filiæ tam de bonis paternis, quàm maternis an valeat. ¶ Et quando illi præiudicetur, vt non possit agere ad bona materna, si dos non fuerit sibi promissa, sed genero. ¶ Et quid in hoc operetur ipsius filiæ renunciatio.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Statutum loquens de dotatione significat ius non actum nudi ministerij. n. 2. & 4.*

3 *Stante statuto, quod soror dotata à fratre non succedat fratri, si frater illam dotauit de propria portione sororis non erit exclusa ab hæreditate fratris, quamuis etiam soror fuisset dotata de bonis communibus ipsius, & fratris.*

5 *Dos censetur data à filia non à patre, si res, quas pater ei donauit ex illius voluntate postea eidem in dotem dedit.*

6 *Gessisse videtur ipsemet, qui per alium gerit.*

7 *Statutum Vrbis c. 130. lib. 1. disponens quod dos data sorori à fratre ad eum reuertatur, non habet locum, nisi probetur quod fuerit de ipsius bonis. n. 9. & 13.*

8 *Frater dicitur extraneus, & præsumitur in dubio dotasse sororem de proprio, nisi esset eius administrator.*

10 *Soror exclusa ab hæreditate paterna propter masculos debet dotari à fratre tamquam ab hærede patris, & de illius patrimonio. n. 12.*

11 *Onus dotandi transit ad hæredem.*

14 *Soror, quamuis non sit dotata non concurrit cum fratre in hæreditate patris secundum statutum Vrbis, quod excludit filiam dotandam, & sufficit se paratũ dare dotem quãdo interpellabitur.*

15 *Pater potest constituere dotem filiæ tam de bonis suis proprijs, quàm maternis. & n. 16. Et an præiudicetur filiæ, ita vt non possit postea agere ad bona materna. n. 18. & 19.*

17 *Dos constituta filiæ per patrem de sua, & materna substantia non liberat illum ab onere dotandi, nisi in subsidium.*

CAPVT DIV.

VErbum dotare prolatum à statuto significat ius, non actum nudi ministerij, vt dixi supra *c. 257. n. 25. & 26.* † vbi allegaui *Anchar. in c. canonum statuta. de constitut.* cuius auctoritas, cum non reperiretur ab adolescente legum cupido licèt pluries quæsita, dedit eidẽ occasionem petendi, vt locum clarius indicarem, quod libenter feci, erat enim nimis vagè, & obscurè allegatus propter longam eiusdem auctoris repetitionem. Erit igitur addendum *col. 49. in fin. vers. prosequor nunc quadam dubia circa statuta quæ excludunt filias si dotatæ fuerint à successione patris. n. 255. in fin. fol. mihi 53. ex impressione Bononiæ 1581.* † vbi *Anchar.* adducit ad comprobationem suæ opinionis *Bald. in l. matri. C. de iur. dot.* sed est *l. neque mater. 14. ad fin. vers. pone statuto. n. 3.* Quod etiam voluit latè *Dec. cons. 589. aliàs 588. in causa quæ in ciuitate. col. penult. post med. vers. & considerandum est. n. 8. & 9.* † vbi ex hoc concludit quod stante statuto, quod soror dotata à fratre non succedat fratri, si frater illam dotauit de propria portione sororis, non erit exclusa ab hæreditate fratris, quamuis etiam soror fuisset dotata de bonis cõmunibus ipsius, & fratris *Socin.* qui idem tenet *cons. 121. viso contingentia facti col. 2. ante med. vers. potest etiam dici. n. 2. lib. 1. Ferron. super consuetud. Burdegal. tit. 5. de testam. §. 18. col. 1. post med. vers. fortius id traditum est fol. 212. Corn. cons. 171. col. vlt. in princ. vers. item huiusmodi statuta. n. 3. lib. 4.* † Qui omnes mouentur ex illa ratione, quia verbum dotare significat ius, non actum nudi ministerij argumento *l. pater ex prouincia. 22. ff. de manum. vindict.* † & facit tex. *in l. si res quas. 52. de iur. dot.* vbi quod censetur dos data à filia, non à patre, si res quas ei pater donauit ex illius voluntate postea eidem in dotem dedit, gessisse enim videtur ipsemet, qui per alium gessit † *l. 3. §. fin. ff. de negot. gest. l. nam & seruius. C. eod. tit. l. 1. §. deijcisse. de vi & vi armat. l. ita autem. 5. §. gessisse. in fin. & ibi Glos. in verb. per alium. ff. de administr. & pericul. tutor.*

Quod facit ad statutum Vrbis *c. 130. lib. 1.* vbi disponitur, quod dos data à fratribus sorori de bonis proprijs fratrum, † & non paternis soluto matrimonio per obitum sororis sine liberis, reuertatur ad dictos fratres dotantes, illorumque hæredes, & sic stipulari debeat lucro dotali marito reseruato, si aliter conuentum non sit. Huius enim statuti dispositio non habebit locum, nisi probetur, quod ista dos fuerit data ab ipsomet fratre de suis bonis proprijs, & sic non sufficiet sororem fuisse dotatã à fratre, quamuis enim in dubio præsumatur frater illam dotasse de bonis proprijs tamquam sit extraneus, † qui in dubio censetur dedisse dotẽ animo donandi, nisi sit eius administrator *Salic. in l. vlt. n. 1. in fin. C. de dot. promiss. Menoch. de arbitr. cas. 88. n. 36. & 4. & præsumpt. 16. lib. 3. Rip. in l. 1. col. 17. post med. vers. vltimo an frater. n. 94. ff. solut. matrimon.* Tamen † quo ad effectum eiusdem statuti non sufficiet ista præsumptio, quod fuerit simpliciter dotata à fratre, cum tollatur ex alia præsumptione, quod in hoc casu non teneatur dotare ex persona propria, sed vti hæres patris, cum enim soror sit exclusa ab hæreditate paterna propter superexistentiam masculorum, † ex forma statuti *c. 145. & 146. lib. 1.* debuit à fratre dotari tamquam ab hærede patris, & de illius patrimonio, quasi onus dotandi transeat ad hæredem † *Bart. in l. sicut. §. si debitori. ff. quib. mod. pign. vel hypothec. soluit. & in l. post dotem. vbi Alex. ff. solut. matrim. Castr. in l. si socer. in princ. & in l. si marito. §. si voluntate. ff. eod. tit.* † & ita in specie declarat *Ruin. cons. 100. n. 4. lib. 1.* iuxta doctrinam *Bald. in l. vlt. ad fin. vers. quod est multum notandum. C. de dot. promiss. Idem Ruin. cons. 65. n. 6. ad fin. lib. 5.* Maximè cum nõ sit verisimile, quod frater voluerit, vt soror in hæreditate cum eo concurreret, ideò præsumetur dotata tamquam ab hærede patris, † & quod ista qualitas sit probanda voluit etiam *Rot. coram R. P. D. Sacrato. Romana restitutionis dotis. 17. Martij 1600. & coram Card. Pamphilio. Roman. restitutionis dotis. 7. Februar. 1601.*

Non tamen soror concurret cum fratre in hæreditate, quamuis non fuerit dotata, † quia statutum *c. 146.* excludit filiam dotandam, etiam si frater ei non

telligitur respectu possessionis, quæ si probetur per vnicum testem facit, vt detur mandatum de manutenendo *Aym.cons.158.n.12.*

Nec aduersatur, quod acta iudicij debeant apparere in scriptis, & per scripturam probari, † maximè in loco insigni, vbi est copia notariorum *Alex.cons.74.n.9.lib.1.post Bart. in l.ne in arbitris.n.3.C.de arbitr.* quidquid dixerit *Bald.in l.gesta.6.n.14.C.de re iud.* cum contra eum sit magis communis opinio, vt testatur *Felin. in c.cum à nobis. 28.n.12.fall.8.de testib. & in c. quoniam contra. 11.col.vlt.in princ.n.55. de probation. Mandos. de inhibit. q.40.n.2. Mascard. conclus.32.*

Quia omisso, quod multi tenent contrarium, vt per *Rum.cons.16.n.5. lib.5.* cum alijs per *Mascard. ibid.n.2. & 3.* † Respondetur non esse in probatione amissionis relationis factæ per nuncium quo ad citationem per eum executam, tunc enim admittitur probatio per testes, † & ita concordando opiniones distinguit *Felin. in d.c. quoniam contra. n.55. de probat.* & declarat etiam *Bart.in d.l ne in arbitris. n.7.C.de arbitr. Petr. de Bellapert. in l. testium. post med. vbi Castr. n.9.col.3.in princ.de testib. Idem Castr. cons. 60. pro euidentia. n.2. lib.1. Mascard. conclus. 32. n.14.*

Immo quamuis etiam non essemus in probatione citationis amissæ, Tamen posset quoque probari per testes illius executio, † cum omnes Doctores, dum requirunt per scripturam probanda esse acta iudicij, loquantur in actis, quæ necessariò requirunt scripturam *Felin. in c. quoniam contra. col.vlt. n.55. de probationib. Mascard.ibid. n.5.* prout est sententia, & libellus, † quibus exceptis alia acta non habent istam necessitatem scripturæ ex eorum natura, & essentia *Bart. in auth.nisi breuiores.n.3.C.de sent ent.ex breui recitand.Socin.cons.46.n.45.lib.4. post Glos. in c. 1. §.postquam. in verb. in scriptis. vers. vigesimus sextus. & vers. vigesimus octauus. de censib. lib. 6.cum alijs per Mascard. conclus.32.n.30.& 31.*

Vnde † non mirum si citatio tamquam non sit de requirentibus scripturam possit probari per testes, vt dictum est supra *vers. quia respondetur. n. 13.* † Quare etiam inhibitio probabitur per testes *Mandos.de inhibit.q.40.n.5.* Prout etiam relatio facta in iudicio, † cuius probatio poterit fieri aliter quàm per scripturam *Rum. cons. 16.n.4.in fin. vers.tertio cessantibus. lib.5.* & in similibus, vt per *Bellam. decis.67. in fin.* Cum etiam simus in Castro, in quo fuit facta huiusmodi subhastatio, & deliberatio, † itaut in huiusmodi locis non insignibus magis acta iudicij possint probari per testes *Alex.cons.74.n.9.lib.1. Mandos. de inhibit.q.40.n.2.in fin.*

Ex prædictis patet fuisse translatam possessionem in oblatorem de domo subhastata, & deliberata, & per consequens non posse per mulierem aduersariam post traditionem clauium emptori factam, † petere se manuteneri in eadem domo, tamquam ceciderit facto proprio à possessione alteri dato, prout neque datur reintegratio *Rip. in c.sæpe.n.27.de restitut.spoliator. Rum.cons.34. n.8.lib.1.& cons.47.n.5. lib.4. Cassador. decis.6. n.4.de rest.spoliat.Ossasc.decis.46.n.4. Socin.in l.rem quæ nobis.n.8.de acquir.possess. Ceph. cons. 100.n.26.lib.1.Grat.cons.50.n.10.lib.1.* vbi quod nullum remedium possessorium datur illis, qui amittunt possessionem facto suo, cum nulla causa magis iusta inueniri possit, quàm illa, quæ ex voluntate propria peruenit, & est communis omnium sententia, vt testatur latè *Menoch. de recuperand.possess. remed.15. n.95.* † Et declarat *Io.Vincent. Ann. allegat. 131.n.7.p. 2.* vbi quod neque minor, qui cecidit facto proprio à sua possessione potest petere se manuteneri, cum possit sibi præiudicare in possessorio *Bald. in l. vnic. C.si de moment. possess. & in l.momentanea, vbi Salic.C.qui legitim.person.hab.in iudic.*

Et † quatenus minor, aut mulier prætendat restitui tamquam ceciderint nulliter à possessione facto suo, debent illam recuperare officio iudicis, non petere manutentionem *Hostiens. in c. accedens. il 1.vt lit.non contest. & in c.dilecti.de maiorit.& obedient. Alex. cons. 103. n. 2. in fin. lib.7. Menoch.de recuper.possess.remed.17. n.16. & 17. Socin Iun.cons.52.n.6.lib.2.* † Dummodo sint intra tempus restitutionis, Nam aliàs eo elapso quemadmodum non esset locus restitutioni in integrum, sic neque Iudicis officio *Socin.Sen.* qui dicit notandum *in l. rem quæ nobis. n.9. de acquir.possess.* Et hæc sufficiant absque eo quod quæratur, an sit translata possessio per deliberationem vltimo oblatori factam, † & traditionem calami, prout per talem actum nõ transferri de iure, quidquid aliud sit de consuetudine illius fori dicit *Guid. Pap.q.81.post Din.in c. beneficium.n.35.de reg.iur.in 6.Hostiens.in summ. de caus.possess.& propr etat.col.3.post princ. vers. quid ergo si vendas mihi fundum. n. 4.* Cum vt dictum est in casu nostro non adsit sola deliberatio ad fauorem oblatoris, sed etiam traditio clauium, per quam est translata possessio ex supra adductis.

EPITOME.

Dispositio loquens per verbum dotare, an significet ius, vel actum nudi ministerij. ¶ Statutum, quod dos data à fratre ad eum reuertatur, an habeat locum, si non probetur, quod fuerit de suis bonis. ¶ Soror an concurrat cum fratre in hæreditate patris, quamuis non sit dotata stante statuto Vrbis excludente filiam dotandam. ¶ Et an sufficiat dare dotem quando interpellabitur. ¶ Soror si excludatur à successione fratris, quando ab ipso dotatur, an intelligatur exclusa si frater illam dotauit de propria portione sororis, vel de bonis communibus ipsius & fratris. ¶ Constitutio dotis filiæ tam de bonis paternis, quàm maternis an valeat. ¶ Et quando illi præiudicetur, vt non possit agere ad bona materna, si dos non fuerit sibi promissa, sed genero. ¶ Et quid in hoc operetur ipsius filiæ renunciatio.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Statutum loquens de dotatione significat ius non actum nudi ministerij. n. 2. & 4.*

3 *Stante statuto, quod soror dotata à fratre non succedat fratri, si frater illam dotauit de propria portione sororis non erit exclusa ab hæreditate fratris, quamuis etiam soror fuisset dotata de bonis communibus ipsius, & fratris.*

5 *Dos censetur data à filia non à patre, si res, quas pater ei donauit ex illius voluntate postea eidem in dotem dedit.*

6 *Gessisse videtur ipsemet, qui per alium gerit.*

7 *Statutum Vrbis c. 130. lib. 1. disponens quod dos data sorori à fratre ad eum reuertatur, non habet locum, nisi probetur quod fuerit de ipsius bonis. n. 9. & 13.*

8 *Frater dicitur extraneus, & præsumitur in dubio dotasse sororem de proprio, nisi esset eius administrator.*

10 *Soror exclusa ab hæreditate paterna propter masculos debet dotari à fratre tamquam ab hærede patris, & de illius patrimonio. n. 12.*

11 *Onus dotandi transit ad hæredem.*

14 *Soror, quamuis non sit dotata non concurrit cum fratre in hæreditate patris secundum statutum Vrbis, quod excludit filiam dotandam, & sufficit se paratũ dare dotem quãdo interpellabitur.*

15 *Pater potest constituere dotem filiæ tam de bonis suis proprijs, quàm maternis. & n. 16. Et an præiudicetur filiæ, ita vt non possit postea agere ad bona materna. n. 18. & 19.*

17 *Dos constituta filiæ per patrem de sua, & materna substantia non liberat illum ab onere dotandi, nisi in subsidium.*

CAPVT DIV.

VErbum dotare prolatum à statuto significat ius, non actum nudi ministerij, vt dixi 1 supra *c. 25. n. 25. & 26.* † vbi allegaui *Anchar. in c. canonum statuta. de constitut.* cuius auctoritas, cum non reperiretur ab adolescente legum cupido licèt pluries quæsita, dedit eidẽ occasionem petendi, vt locum clarius indicarem, quod libenter feci, erat enim nimis vagè, & obscurè allegatus propter longam eiusdem auctoris repetitionem. Erit igitur addendum *col. 49. in fin. vers. prosequor nunc quædam dubia circa statuta quæ excludunt filias si dotatæ fuerint à successione patris. n. 255. in fin. fol. mihi 53. ex impres-* 2 *sione Bononiæ 1581.* † vbi *Anchar.* adducit ad comprobationem suæ opinionis *Bald. in l. matri. C. de iur. dot.* sed est *l. neque mater. 14. ad fin. vers. pone statuto. n. 3.* Quod etiam voluit latè *Dec. cons. 589. aliàs 588. in causa quæ in ciuitate. col. penult. post med. vers. & considerandum est.* 3 *n. 8. & 9.* † vbi ex hoc concludit quod stante statuto, quod soror dotata à fratre non succedat fratri, si frater illam dotauit de propria portione sororis, non erit exclusa ab hæreditate fratris, quamuis etiam soror fuisset dotata de bonis cõmunibus ipsius, & fratris *Socin.* qui idem tenet

Adde sup. ad c. 259. n. 25. & 26.

cons. 121. visa contingentia facti col. 2. ante med. vers. potest etiam dici. n. 2. lib. 1. Ferron. super consuetud. Burdegal. tit. 5. de testam. §. 18. col. 1. post med. vers. fortius id traditum est fol. 212. Corn. cons. 71. col. vlt. in princ. vers. item huius- 4 *modi statuta. n. 3. lib. 4.* † Qui omnes mouentur ex illa ratione; quia verbum dotare significat ius, non actum nudi ministerij argumento *l. pa-* 5 *ter ex prouincia. 22. ff. de manum. vindict.* † & facit *tex. in l. si res quas. 52. de iur. dot.* vbi quod censetur dos data à filia, non à patre, si res quas ei pater donauit ex illius voluntate postea eidem in dotem dedit, gessisse enim videtur ipsemet, qui 6 per alium gessit † *l. 3. §. fin. ff. de negot. gest. l. nam & seruius. C. eod. tit. l. 1. §. deijcisse. de vi & vi armat. l. ita autem. 5. §. gessisse. in fin. & ibi Glos. in verb. per alium. ff. de administr. & pericul. tutor.* Quod facit ad statutum Vrbis *c. 130. lib. 1.* vbi disponitur, quod dos data à fratribus sorori de 7 bonis proprijs fratrum, † & non paternis soluto matrimonio per obitum sororis sine liberis, reuertatur ad dictos fratres dotantes, illorumque hæredes, & sic stipulari debeat lucro dotali marito reseruato, si aliter conuentum non sit. Huius enim statuti dispositio non habebit locum, nisi probetur, quod ista dos fuerit data ab ipsomet fratre de suis bonis proprijs, & sic non sufficiet sororem fuisse dotatã à fratre, quamuis enim in dubio præsumatur frater illam dotasse de bonis 8 proprijs tamquam sit extraneus, † qui in dubio censetur dedisse dotẽ animo donandi, nisi fit eius administrator *Salic. in l. vlt. n. 1. in fin. C. de dot. promiss. Menoch. de arbitr. cas. 88. n. 36. & 4 . & præsumpt. 16. lib. 3. Rip. in l. 1. col. 17. post med. vers. vltimo an frater. n. 94. ff. solut. matrimon.* Tamen † quo ad effectum eiusdem statuti non sufficiet ista præsumptio, quod fuerit simpliciter dotata à fratre, cum tollatur ex alia præsumptione, quod in hoc casu non teneatur dotare ex persona propria, sed vti hæres patris, cum enim soror sit exclusa ab hæreditate paterna propter su-10 perexistentiam masculorum, † ex forma statuti *c. 145. & 146. lib. 1.* debuit à fratre dotari tamquam ab hærede patris, & de illius patrimonio, 11 quasi onus dotandi transeat ad hæredem † *Bart. in l. sicut. §. si debitori. ff. quib. mod. pign. vel hypothec. solut. & in l. post dotem. vbi Alex. ff. solut. matrim. Castr. in l. si soror. in princ. & in l. si ma-* 12 *rito. §. si voluntate. ff. eod. tit.* † & ita in specie declarat *Ruin. cons. 100. n. 4. lib. 1.* iuxtà doctrinam *Bald. in l. vlt. ad fin. vers. quod est multum notandum. C. de dot. promiss. Idem Ruin. cons. 65. n. 6. ad fin. lib. 3.* Maximè cum nõ sit verisimile, quod frater voluerit, vt soror in hæreditate cum eo concurreret, ideò præsumetur dotata tamquam 13 ab hærede patris, † & quod ista qualitas sit probanda voluit etiam *Rot. coram R. P. D. Sacrato. Romana restitutionis dotis. 17. Martij 1600. & coram Card. Pamphilio, Roman. restitutionis dotis. 7. Februar. 1601.*

Non tamen soror concurret cum fratre in hæredi-14 tate, quamuis non fuerit dotata, † quia statutum *c. 146.* excludit filiam dotandam, etiam si frater ei non

ei non offerat dotem, dummodo se paratum præbeat dotationi si interpelletur, quia non excludit sub conditione, si dotetur, vt in casu, de quo per *Dec. cons. 260. superioribus diebus. n. 2. & per Ruin. cons. 75. lib. 2.* Sed sub modo, vt dotetur, ideò prius est necessaria interpellatio, vt latè in terminis istius statuti concludit *Gabr. cons. 5. lib. 1.* quod fuit per Rotam approbatum, vt dicit *Idem Gabr. cons. 39. lib. 2.*

Addendum est etiam, quod si pater dotauit filiam 15 partim de bonis suis, † partim de bonis maternis valebit talis constitutio dotis, & attendetur voluntas patris, quando apparet, quod ita voluit dotem constituere tam de sua, quàm materna substantia *Socin. in c. tuæ. de sponsalib.* quem refert, & sequitur *Rom. cons. 200. n. 3. lib. 1. Gabr. cons. 156. n. 25. & 26. lib. 1* vbi idem concludit, si pater promisisset certam summam dotis computatis bonis maternis, quia virtute talis conuentionis non poterit conueniri, nisi pro bonis promissis *Corn. cons. 16. n. 4. lib. 3.* & concludunt omnes in *l. 1.* vbi *Ias. n. 24. vers. ego valdè dubito. Rip. n. 91. Socin. Sen. n. 37. & 40. Socin. Iun.* 16 *n. 172. ff. solut. matrim.* † & ista est verior opinio quidquid *Bald. Nouell.* contrarium sequatur *de dot. priuil. 6. p. 6. Afflict. decis. 178. n. 13.* Quia contra eos, & alios sequaces contrarium est verius, vt testatur *Menoch. præsumpt. 15. n. 24. lib. 3. & cons. 370 n. 32. lib. 4. Alciat. reg. 1. præsumpt. 26. in fin. Ludouic. decis. perus. 21. n. 28. cum seq. Bald. in l. fin. n. 16. C. de dot. promiss.*

Non tamen præiudicabitur filiæ ex ista dote constituta per patrem, qui non ex hoc liberatur ab 17 onere dotandi, † cum talis promissio dicatur in subsidium, quatenus bona patris non sufficiant *Ias. cons. 133. n. 11. col. 6. post med. lib. 3.* Quare, vt illi præiudicet dos data à patre de bonis pater-18 nis, & maternis, † debet dari ipsi filiæ, non autem genero *Gabr. cons. 156. lib. 1.* cum declarationibus tamen, de quibus per *Menoch. præsumpt. 15. lib. 3. & per Doctores. in l. fin. C. de dot. pro-* 19 *mis.* † vbi etiam quod si filia renunciat ob talem dotem habitam à patre, non poterit amplius agere ad bona materna, quamuis esset soluendo *Vrsill. ad Affl. decis. 179. n. 3.*

EPITOME.

Mandatum procuratoris ex quibus coniecturis probetur. ¶ Et quales illæ debeant esse ad hoc, vt solutio illi facta liberet soluentem. ¶ Testis vnicus à patre productus an faciat plenam fidem. ¶ De præterito quando sit præsumendum in futurum etiam in mãdatis. ¶ Et quo casu testes coniungantur circa probationem temporis. ¶ Ratificatio personæ procuratoris quomodo inducatur. ¶ Et an sufficiat in genere cogitatum de actu per eum gesto. ¶ Confessio administratoris de recepto quando inducat liberationem. ¶ Et an solutiones anticipatæ illi rectè fiant. ¶ Reuocatio procuratoris quando præiudicet soluenti. ¶ Gesta cum administratore alicuius, qui publicè, & palàm se pro tali gerebat an valeant. ¶ Mandatum in quibus casibus possit probari per scripturam, seu per testem. ¶ Et quid in ratificatione, & in facultate concessa œconomo Ecclesiæ, vel Collectori dato cum iurisdictione coercendi, seu ad nudum tantum ministerium exigendi. ¶ Si fuerint constituti plures procuratores ad iudicia & negotia, & alius postea constituatur ad iudicia, cum reuocatione omnium procuratorum an intelligatur solum reuocatio procuratorum quo ad iudicia. ¶ Ratificatio an probetur per testes, si statutum disponat, quod mandatum non possit probari testibus, sed per scripturas. ¶ Procurator datus ad exigendum an possit recipere à sponte soluente. ¶ Et quid si dominus est præsens. ¶ Vel si fuisset datum mandatum diuersis personis, vni ad exigendum, alteri ad recipiendum solutiones. ¶ Qualitas administratoris quando sit acceptata ex productione instrumenti administrationis.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas administrationis enunciata debet approbari per producentẽ solutionẽ alicui factam.*
2 *Producens instrumentum confectum à tutore, censetur illum acceptasse pro tutore.*
3 *Reproductio enunciatiua probat mandatum, non secus ac si partes enunciassent aliquem esse procuratorem.*
4 *Potest solui procuratori putatiuo ex contractu cum eo celebrato.*
5 *Contractus præsumitur gestus cum procuratore ob solutiones eidem postea factas tamquam tali.*
6 *Testis vnicus reproductus per eum, qui illum induxit, plenè probat.*
7 *Productio attestationum, & instrumentorum æquiparatur.*
8 *Testis non deponens de tempore, declaratur ex aliis testibus de eo deponentibus. & n. 9.*
10 *Testium dicta sunt reducenda ad concordiam, ne dicantur variare in tempore.*
11 *Patientia, & scientia, quod quis publicè reputetur pro administratore alicuius, operatur mandatum etiam in futurum. n. 12.*
13 *De præterito præsumitur in futurum etiam in mandatis. n. 21.*
14 *Mandatum probatur coniecturis. & quales sufficiant. n. 17. & 20.*
15 *Præsumptio mandati transfert in aduersarium onus probandi oppositum.*
16 *Adminicula & præsumptiones coniunguntur ad faciendam plenam probationem.*
18 *Ratificatio gestorum per procuratorem non requiritur quolibet momento.*
19 *Vtens actu gesto ab aliquo tamquam procuratore approbat illum pro tali, etiam in præiudicialibus.*
22 *Tempus præsens habet connexitatem quamdam cum futuro.*
23 *Partita verificata in parte censentur vera in totum.*
24 *Vicinitas temporis, & necessitas facit præsumi; quod*

quod pecunia sint conuersæ in causam de qua queritur, & inducitur liberatio.n.25.

26 *Ratificatio personæ procuratoris inducitur approbando gesta per eum, & sufficit in genere cogitatum de actu.n.27.*

28 *Confessio de recepto facta per procuratorem existentem soluendo liberat debitorem post triginta dies, præsertim si tendit ad liberandum.n.29.*

30 *Solutiones anticipatæ factæ administratori non inducunt liberationem. Intellige vt n.31.& 32.*

33 *Solutio in dubio in quã causam censeatur facta.*

34 *Valent gesta cum procuratore alicuius, qui publicè & palam pro tali se gerebat.*

35 *Exactio crediti non præsumitur longo tempore dilata.*

36 *Reuocatio mandati non præiudicat soluenti primo procuratori.*

37 *Si fuerint constituti plures procuratores ad iudicia & negotia, & alius postea constituatur ad iudicia cum reuocatione omnium procuratorum, intelligetur solum reuocatio procuratorum quo ad iudicia.*

38 *Soluens procuratori reuocato liberatur, non constito de intimatione reuocationis. n. 39.*

40 *Mandatum censetur restauratum, si post reuocationem dominus patitur illum sua negotia gerere.*

41 *Mandatum ad recipiendam solutionem est probandum per scripturam, non per testes, secus in alijs mandatis. n. 45. Declara vt n. 51. 52. 54. 55. & 56.*

42 *Oeconomus Ecclesiæ debet probare mandatum per instrumenta, non autem per testes. & n.44.*

43 *Casus, in quibus potest probari mandatum per scripturas, & per testes remissiuè.*

46 *Ratificatio probatur per testes, quamuis statutum disponeret, quod mandatum non possit probari testibus, sed per scripturam.*

47 *Mandatum continet in se ratificationem.*

48 *Ratificatio est fictum mandatum.*

49 *Statutum non extenditur ad casum fictum.*

50 *Mandatum & ratificatio à pari procedunt.*

53 *Mandatum Collectoris dati cum iurisdictione, & facultate coercendi, seu ad nudum ministerium tantum exigendi potest probari per testes.*

57 *Procurator datus ad exigendum potest recipere à sponte soluente. Maximè si adest clausula ad agendum, & exigendum.n.60. Amplia quamuis dominus sit præsens. n. 61. & licet procurator sit difficilis ad conueniendum. n.62. Limita vt n.63.*

58 *Sponte soluens videtur soluere ob necessitatem causatiuam.*

59 *Spontanea solutio venit sub nomine exactionis.*

CAPVT DV.

Promissio Illustrissimæ D. Lauiniæ fuit facta procuratori Monasterij S. Claræ de anno 1582. quo tempore Cæsar Oddus habebatur pro administratore generali, & procuratore eiusdem Monasterij, vt probat octauus testis pro parte Moniali\u0169 reproductus in iudicio ad adminiculandam recognitionem apochæ, dum deponit, quod D. Lauinia ad computum scutorum bis mille debitorum Monasterio soluit scuta quingenta eidem Cæsari procuratori dicti Monasterij, vnde ex ista reproductione censetur appro-
1 bata tam depositio dicti testis, † quàm etiam qualitas administrationis ibidem enunciata, cum circa eumdem actum non detur diuisio, sed debeat totus tenor illius approbari, quando est vna oratio, & non sunt plura capitula, & adiectio qualificat *Bald. in l. si quidem. 24. n. 2. C. de transact. & in l. contra iuris. in 1. lect. §. si filius. in fin. n. 4. vers. sexto & vltimo nota. ff. de pact. Ias. conf. 57. col. 4. ad fin. vers. & tanto plus. lib. 1.*
2 Et † in producente instrumentum factum à tutore, seu simili, quod debeat acceptari cum illa qualitate tutoris *Idem Bald. cons. 10. in fin. vers. & hac est veritas. lib. 2. per tex. in l. cum quaeritur. de administr. tutor.*

Ideo ista enunciatiua per huiusmodi reproductio-
3 nem probabit mandatum, † non secus ac si ipsemet partes enunciassent aliquem esse procuratorem, quo casu etiam præiudicaret enuncianti in materia quoque requirente speciale mandatum *Roman. sing. 359. secundo in supplicatione. n. 1. & cons. 63. solum est videre. n. 1. Felin. in c. cum in iure. 31. n. 14. col. penult. ante med. ver. sunt duo casus. de offic. delegat.*

Vnde credendum est D. Lauiniam de eodem Cæsare procuratore sensisse, cum non constet alium tunc temporis extare, sed talem publicè habitum pro administratore, ideò solutio ei facta ipsam liberauit, quasi cum eo videatur contra-
4 ctum, † Rectè enim soluitur procuratori etiam putatiuo ex contractu cum eo celebrato, quamuis soluens sciat pecuniam ad alium pertinere *Castr. in l. filio intestato. 88. ad med. ff. de solut. cum alijs per Surd. decis. 229. n. 9. cum seq.* & satis constat D. Lauiniam cum tali procuratore
5 contraxisse † ob solutiones eidem postea factas in vim obligationis, de qua agimus *l. sed & iulianus. §. proinde. ad macedon. Aym. cons. 77. n. 10. Surd. cons. 150. n. 95. lib. 1.*

Et quamuis dictus testis sit vnicus, tamen cum vl-
6 tra productionem sit etiam reproductus † plenè probabit *Rom. cons. 104. ad fin. vers. quæ quidem attestationes. n. 6. Aym. cons. 250. n. 7. Ias. cons. 57. col. 4. in fin. vers. & quod producens. lib. 1. Paris. cons. 50. n. 60. lib. 1. Socin. Iun. cons. 69. n. 12. lib. 1.*
7 *Honded. cons. 84. n. 50. lib. 2.* † Quasi tunc æquiparetur productio attestationum & instrumentorum *Felin. in c. imputari. 13. col. 2. in princ. vers. quarta declaratio. n. 4. de fid. instrum. Aym. de antiq. tempor. p. 1. §. quæritur etiam in hac materia. n. 14. vers. ideo si testis. Bursat.* qui benè declarat *cons. 89. n. 11. Rot. coram R. P. D. Iusto. Vercellen. Canonicatus. 30. Maij 1600.*

Quod confirmatur ex tertio teste Monialium, dum deposuit quod Cæsar Oddus erat procurator Monasterij, & ab omnibus pro tali reputabatur, & quamuis non testificetur de certo tem-
8 pore, † tamen debet declarari ex alijs testibus, qui de illo deponunt *Aym. cons. 78. n. 9. Alex. cons.*

conf.109.in fin.lib.1.& conf.53.n.2.eod.lib.Io.de Amic.conf.40.n.6. Præsertim concurrente depositione Canonici examinati pro Illustrissima D. Lauinia, qui testificatur dictum Cæsarem publi-
9 cè gessisse de anno 1583.negotia Monasterij, † & haberi passim pro procuratore illius de dicto tempore, ex quo magis suppletur dictum aliorum testium *Aym. conf.35. n.6. & conf. 73.n.3.* cum etiam similes depositiones debeamus in-
10 terpretari, † ne videantur variare in tempore, quasi illius tacita fiat relatio *Bald.in l.apud antiquos. 21. n.1. in fin. vers. & nota quod si testis. C.de furt. post Bart.in l.labeo. ff.de suppell.legat. Alex.conf.185. col.penult. in princ.vers.bene facit. n.5. lib.7.* Ita vt ista publica reputatio faciat valere actum cum tali procuratore *Rot. coram Card. Ludouisio Romana societatis.12.Nouembris 1612.* vbi allegantur concordantes decisiones.

Qua publica administratione stante non potest ne-
11 gari scientia,& patientia Monialium,† quæ operatur mandatum, ita vt gesta per tales factores, & administratores valeant, & sint habenda rata *Castr.conf.1.n.1.lib.1. Natt.conf.261.n.2. Rot. coram R.P. D.Brauo Romana census. 4.Maij 1580.Rot.diuers.decis.89.n.9.p.2.Anchar.cõs.63.*
12 *col.1.in fin.vers quo ad quartum.n.3.* † Vbi ampliat,quod presumetur etiam factor in futurum,
13 cum non præsumatur voluntas mutata, † & possit argui de præterito in præsenti *l.siuè possidetis. C.de probat.* Et passim mandata probantur coniecturis,præsertim si interueniat scientia princi-
14 palium † *Card.Seraph.decis.1326.n.2.p.2.Card. Millin.Nicoterensis donationis 22.Iunij 1600. inter decis. diuers. recollectas per Farinac. 350. n.2.p.4.*

Immò quamuis etiam ex prædictis non probaretur mandatum, Tamen inducitur illius præsum-
15 ptio,† ità & taliter,vt domino incumberet onus probandi mandatum non præcessisse, & docendi de opposito *Imol.in l.sæpè.in fin.vers.& adde his quæ dixi.ff.de re iudic. Ruin.conf.101.col.14.in princ. vers.procedit dictum.lib.1. Mascard.con-*
16 *clus.1004. n.23.* † Immò ex istis adminiculis, & alijs, de quibus in facto, coadiuuatur probatio dubia,& imperfecta, & coniunguntur ad constituendam plenam probationem *Menoch. conf. 692.n.24.lib.7.*

Maximè,quia de anno 1582.& 1583.cum pluribus sequẽtibus d.Cæsar à multis,& diuersis personis recepit dotes pro monialibus,& multos census emit ad fauorem Monasterij semper recipiendo,
17 & stipulando tamquam illius procurator, † ita vt per exactionem tot pecuniarum magis præsumendum sit mãdatum, cum aliter sibi solutum non fuisset, nisi docuisset se constitutum ad exigendum, vt in specie arguit *Roman. conf. 63.*
18 *n. 3.* † Ita vt non semper requiratur ratificatio Monialium quolibet momento *Cæsar de Graff. decis.8.n.7.de caus.poss. & propriet.*

Præterea Moniales exegerunt sortem principalem, & fructus censuum,quos dictus Cęsar tamquam
19 illarũ procurator emerat de d.anno 1583.† Vnde vtendo actu gesto ab aliquo tamquam meo procuratore videor eum habere procuratorem etiam in his,quæ mihi nocere possunt *Rom.conf. 331.in casu proposita.ante fin.vers.cæterum. Felin. in c.cum inter. 5.col.9. in princ. vers.ex quo infert.n.11.ante fin. de except.*

Accedat adminiculum Vicarij Sabinen. dum admisit exactiones dotium tamquam legitimè fa-
20 ctas à dicto Cæsare, † quod non fecisset,nisi verè fuisset procurator, Ita vt ex tot præsumptionibus simul iunctis magis appareat de mandato, licèt etiam de illo plenè non cõstaret *l.3. §.ideoque. de testib. Paris.conf.3.n.91. lib.4. Menoch. conf.692. n. 24.* quamuis vt dictum est legitimè illud probetur, Maximè,quia in annis subsequẽtibus post annum 1583.non cõtrouertitur, quod dictus Cæsar fuerit procurator, Vnde potest coadiuuari præsumptio ex præsenti in tempus præ-
21 teritum, † cum etiam in istis factoribus arguatur de vno tempore ad aliud, vt arguit *Anchar. conf. 63. col. 1. in fin. vers. quo ad quartum. n.4.* Quasi tempus præsens habeat connexitatem
22 quamdam cum præterito † *l. non est necesse.ff.de probat.l.ex persona.C.eod.Menoch.præsumpt.24. lib. 1. n.45.*

Vlterius apparet huiusmodi pecunias solutas dicto Cæsari fuisse conuersas in vtilitatem, & fabricam Monasterij, vt constat ex apocha ex aduerso approbata per Moniales, & ex eisdem partitis Cæsaris Oddi declarantis ex pecunijs habitis à D.Lauinia partem illarum datam ad censum,
23 partem erogatam in dictam fabricam, † ex quibus partitis, cum illæ verificentur quo ad census, præsumentur etiam veræ aliæ in fabricam conuersæ *Castr.conf.301.ad benè examinãdum. col.1. ad fin. vers.potissimè quia.n.4. lib.1. Aym. conf.158.n.6.Gabr.de præsumpt.concl.4.n.1. Rot.*
24 *diuers.decis.vlt.n.15.p.1.*† Quamuis etiam stante necessitate Monialium, & vicinitate temporis præsumerentur in illam causam conuersæ sine alia probatione *Castr. in l.vlt. §.in computatione.col.2.post med.vers.sed pone notabiliter.n.4. C. de iur.deliber. Aym.conf.91.n.5. Socin.conf.16. n. 10. lib. 3. Menoch. de præsumpt. q. 68. n. 6.*
25 *lib.3.*† Vnde competit liberatio, & tollitur omnis actio, quamuis non benè essent solutæ, siuè directè, siuè in consequentiam, & indirectè peruenerint ad Monasterium *l. quoties. 61. de solut. Castr.in l.filio intestato.88. ad med. vers.in textu ibi pretium venditionis.ff.eod. tit. post Bart.in l.3.§.sed si pecunia.ff.solut. matrimon.* & ibi *Barbos.n. 31. vers.his non obstantibus.*

Neque obstat quod dictus Cæsar fuerit constitutus procurator de anno 1588. Quia non ex hoc infertur, quod prius non fuerit talis, Quasi illa noua constitutio potuerit fieri ad alium finem, vel cum minori,aut maiori facultate,cum etiam ex hoc magis videatur approbata persona dicti
26 Cæsaris ratificando ea, † quæ per eumdem gesta sunt, stante præsertim scientia Monialium de omnibus negotijs, & exactionibus per eum factis,quæ magis inducit ratificationem *Alex. cõs. 112.in fin. n.5. lib.5. post Io.Andr. ad Speculat. de*

de procurat. §. 1. in verb. sed quid si procurato-
27 *rium.* † Adeò vt sufficiat etiam in genere cogitatum de actu, ad hoc vt dispositio trahatur ad illum actum in specie ignoratum *l. sub prætextu specierum. 29. C. de transact. Alex. conf. 146. n. 12. ad med. lib. 5.* quem sequitur *Rot. diuers. decis. 89. n. 12. p. 2.*

Nec facit, quod non constet de vera solutione, cum
28 quietantię sint per confessioné de recepto, † Quia cum simus in procuratore qui est soluendo, talis confessio liberat debitorem post lapsum triginta dierum, quasi tunc dominus contra eum habeat regressum *Imol. in l. si debitorem. 21. col. 2. post med. vers. nec obstat si dicatur: & col. vlt. in fin. vers. nec erit domino. ff. de nouat. & in l. à diuo pio. 15. §. sed si emptor. col. penult. in princ. vers. sed si dubitatur ex qua causa. n. 22. & n. 26. vers. tamen puto ipsum verum. ff. de re iudic. post Ang. ibid. col. vlt. in princ. vers. ego dico contrarium n. 3. per Gloss. in l. lucius titius curator. 47. in verb.*
29 *apocha. ff. de administrat. tutor.* † Præsertim quia confessio, de qua agimus, tendit ad liberandum, non obligandum dominum, & disponit de eo, quod consistit in facto proprio confitentis, quibus concurrentibus præiudicat *Felin. in c. vlt. in fin. vers. & de confessione. n. 13. de præscript. Surd. decis. 229. n. 13. in fin.*

Minus obstat, quod solutiones fuerunt factæ anti-
30 cipatè, quæ non liberant † si fiant administratori tanquam non pertineant ad principalem, ante quam dies adueniat *l. si ita scriptum. §. si*
31 *sub cōditione. & l. si stipulatus. 46 de leg. 2.* † Quia contrarium est verius tam in debito prouenien te ex contractu, quàm ex vltima voluntate, vel ex sententia Iudicis, aut ex dispositione legis, Maximè quando talis dilatio est appôsita ad fauorem debitoris, prout in dubio præsumitur, vt latè declarat *Gomes. de qualit. contract. n. 22. vers. ex quibus primo infero. tom. 2. c. 11. & est tex. in l. quod in diem. de solut. l. quod quis. de act. & obligat. l. post mortem. C. de fideicommiss. l. quod in diem. de acceptilat. Surd. de alim. priuil. 34. in princ. cum alijs per Munnoz. de ratio-*
32 *cin. c. 2 3. n. 54.* † suntè præsertim magnificentia D. Lauiniæ debitricis, & eius diuitijs, & necessitate Monialium, ex quibus facilius credendum est voluisse ante diem solutionem fieri, quæ magis eum causa videbitur facta *Paris. conf. 83. n. 29. lib. 1. Surd. decis. 105. in princ.*

Neque aduersatur, quod pecuniæ, de quibus agimus, videantur datæ potius pro fabrica Mona-
33 sterij, † adeò vt non extinguant debitum promissionis factæ per dictam Lauiniam in apocha, Quia cum non appareat de aliâ causa, non est considerandum, quod per administratorem fuerint versæ in ædificando dictum Monasterium, Ideò præsumendum est solutionem fuisse factam in causam certam, & non in eam, quæ vel controuertitur, vel cuius probationem creditor non habet *Cin. in l. 1. oppos. 1. C. de solut. & ibi Salic. n. 1. in fin. vers. sed confirmatur. Bart. in l. si is cui. §. flauius. ff. eod. tit. Menoch. conf. 321. n. 40. lib. 2.* Præsertim quando fuit simpliciter per administratorem scripta solutio constituendo debitorem soluentem pro creditore, quo casu semper est electio eius qui soluit, quasi tunc non attendantur iura dicentia, quod quantitas simpliciter soluta debeat cedere in causam grauiorem, & erit locus compensationi, quam debitor opponet eligendo, in quam causam velit compensare *Alex. conf. 85. n. 3. & 4. lib. 3. Dec. conf. 107. in casu ad nos transmisso. in fin. Menoch. conf. 121. n. 43. Surd. decis. 186. n. 8.*

Adde, quod etiam sumus in procuratore, & admi-
34 nistratore, qui publicè se gerebat pro tali, † Vnde debent valere gesta cum eo, ne contrahentes cum illo decipiantur, prout in specie de tutore non legitimo concludit *Rot. coram R. P. D. Cantuccio. Romana lucri dotis. 15. Decembris 1578.* quæ est inter *decis. Rot. diuers. 89. n. 9. p. 2. post Chiffanen. decis. 197. iuxta consil. Socin. 153. n. 3. & 4. lib. 2.* & de procuratore *Tiraq. de leg. connub. gloss. 8. n. 149. leg. 16.* Quod magis procedit cum simus in personis pauperibus, & in necessitate constitutis, & lapsi fuerint plures anni
35 à die solutionis præfixa, Vnde non est † verisimile, quod tanto tempore dilata sit exactio huiusmodi crediti, adeò vt magis sit præsumenda solutio *Cephal. conf. 340. n. 9. Aym. conf. 148. n. 12. Dec. conf. 596. ad dubia. in fin. n. 9.*

Quo vero ad reuocationem mandati, quæ exaduerso prætenditur per constitutionem aliorum
36 procuratorum, † dicendum est non potuisse aliquo modo præiudicari soluenti, itaut non sit facta liberatio, quamuis fuerit solutum primo procuratori, Etenim sumus in deputatione gerentium negotia Monasterij, seu factorum, ex qua non tollitur mandatum primum, tanquam diuersum, cum ad hoc vt per constitutionem secundi procuratoris censeatur prior reuocatus, debeat tam primus, quàm secundus concurrere in eadem causa, vel negotio, & contra eamdem personam, & circa idem, non autem circa diuersa, adeò vt istis non concurrentibus reuocatio non præsumatur *Paris. conf. 88. n. 22. & 23. lib. 4. per Gloss.* quam notabilem dicit *in l. cum simul. ff. de adult.* sed corruptè allegatur, quia est in *l. cum semel. 5. in verb. non potest. in fin. & ibi Bart. post med. n. 2. ff. de tutel.* quam etiam sequitur *Castr.* licèt corruptè alleget *in l. si quis cum procuratore. 31. §. iulianus ait. in princ. ff. de procurat. Boer. decis. 347. n. 4.*

Quare si prius fuerint constituti plures procura-
37 tores ad iudicia & negotia, † & postea alius constituatur ad iudicia, etiã cũ clausula reuocationis omnium procuratorum sub quacumque forma verborum constitutorum, intelligetur solùm ista reuocatio quo ad eos, qui sunt constituti ad iudicia, non quo ad alios, cum hæc sint diuersa mandata, Vnde quamuis vnum sit reuocatum, tamen alterum permanet *Franc. in c. si quem. 8. §. secus. n. 2. de procurat. in 6. Rot. decis. 18. aliàs 536. n. 3. eod. tit. in nou. Paris. d. conf. 88. n. 23. lib. 4. Menoch. præsumpt. 36. n. 6. ad med. lib. 2. Ruin. conf. 108. n. 5. lib. 4. Vant. de nullit. ex defect. mandat. n. 164. Card. Mantic. de tacit. & ambig.*

big. conuentionib. lib. 7. tit. 22. n. 44.

Et quamuis dicta reuocatio haberet locum, quod
38 negatur, Tamen illa non præiudicauit, † cum non constet de aliqua intimatione, qua non existente gesta cum huiusmodi procuratore reuocato subsistunt, & per dominum non possunt retractari *Glos. in c. mandato. 13. in verb. reuocato. in princ. de procurat. & in c. 2. in verb. reuocari. eod. tit. in 6. Bald. in l. unic. n. 6. C. de satisdand. cum alijs per Vant. de nullit. ex defect. mand. n. 160. ad med.*

Cum etiam agatur de liberatione debitoris, ob cuius fauorem, si soluatur procuratori reuoca-
39 to † non facta huiusmodi certioratione liberatur soluens *Glos. in clem. 1. in verb. teneat. ad fin. vers. fallit fauore liberationis. de renunciat. per tex. in l. cum quis. 38. §. 1. & l. si hominem. 34. §. si titium. ff. de solut. Abb. in c. ex parte decani. 33. & ibi Felin. col. 11. in fin. vers. secundus casus exceptuatus. n. 17. de rescript.*

Quibus additur, quod post prætensam reuocationem primi procuratoris apparet ex actis illum tamquam talem gessisse, vt prius, negotia Mona-
40 sterij † vtendo facultate sibi concessa in suo mãdato scientibus, & non contradicentibus Monialibus, quo casu non solùm non obstat reuocatio, sed potius intelligitur de nouo constitutus procurator, & mandatum denuò restauratum *Glos. in l. qui mutuum. 56. §. non ideò minus. in verb. instaurauerit. ff. mandat. Rom. cons. 76. n. 2. vers. item dici euidentissimè potest. & ibi Mandos. in verb. reuocatum. Boer. decis. 347. in fin. n. 18. Alex. cons. 128. sentio insuper. in fin. vers. tamen fallit. lib. 6. & in l. sæpe. n. 95. ff. de re iudic. & ita in Rota decisum testatur Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. tit. 22. lib. 7. n. 2.*

Prædictis tamen videbatur obstare, quod non admittuntur testes ad probandum mandatum fa-
41 ctum ad recipiendam solutionem, † quia soluentes debent habere plenam securitatem per scripturam solemnem, quæ fieri non potest, quando non habet mãdatum in scriptis *Bald. in l. falsus. 19. col. penult. q. 4. in fin. vers. vtrum autem mandatum. n. 27. C. de furtis.* quem sequitur propter eius auctoritatem, non per rationem, cum neminem illi contradicentem inuenerit *Alex. in l. 1. in fin. n. 16. vers. limita tamen. C. de procurat. & ibi Ias. n. 9* & tamquam aureum dictum dicit notandum *Cremens. sing. 139. si procurator ad exigendum. Cattell. in memorab. in verb. mandatum procuratoris. in princ. Rebuff. de liter. dilator. annalib. art. 3. glos. unic. n. 9. tom. 2. fol. 86.* vbi quod debet soluenti acceptilationem scriptam dare, & sic mandatum per scripturam probare *Boer. decis. 281. præsuppono. col. 1. in fin. n. 2.* vbi etiam adducit *Petr. Rauenn. in suo alphabet. in verb. mandatũ. Ludouic. conclus. 31. col. 3. ad med. vers. fallit primo. Bartholom. Bellẽcin. Rota Aud. de charitat. subsid. & decim. benefic. q. 111. n. 7. tom. 15. p. 2. fol. 167. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 7. tit. 3. n. 26. vers. hoc tamen. Ri-*
42 *min. Sen. cons. 1. n. 28.* † Et in œconomo Ecclesiæ, quod debeat probare mandatum per scripturas, non per testes dicit *Bald. in l. prohibitum. col. penult. in princ. vers. item quando est mandatum.*
43 *n. 11. in fin. C. de iur. fisc. lib. 10.* † Vbi etiam per tres columnas latissimè ponit omnes casus, in quibus mandatum possit probari per testes, vel per instrumenta, Et quo ad œconomum *Bald.* se-
44 quitur † *Ias. in l. 1. col. penult. ad med. vers. secundo limita. n. 9. C. de procurat. Mascard. conclus. 1010. n. 9. tom. 2. f. 348. Ludou. conclus. 31. col. 3. ad med. vers. fallit secundo.* Quidquid aliud sit in alijs mandatis, quæ per duos testes poterũt pro-
45 bari † secundum *Rot.* de qua per *Sarnens. decis. 50. lib. 1.* quem refert, & sequitur *Card. Mantic. de tacit. lib. 7. tit. 3. n. 26. Aldobrand. cons. 67. n. 4. Oldr. cons. 254. n. 24. Alex. cons. 149. n. 2. lib. 5.* Et quidquid aliud sit in ratificatione, quæ poterit
46 probari per testes, † quamuis statutum disponeret, quod mandatum non possit probari testibus, sed per scripturã *Dec. in c. 2. col. 11. in princ. vers. & ideo si statutum loquitur. n. 11. de probat. & cons. 296. non patitur. n. 4. Surd. cons. 54. n. 10. in fin. Bald. in l. obseruare. in 2. lect. vers. post hæc. col. penult. post med. q. 11. de offic. procons. & le-*
47 *gat.* † Vbi quod quamuis mandatum habeat in se ratificationem *l. iulianus. ff. qui satisd. cogant.*
48 Tamen † ratificatio est fictum mandatum, ideò statutum ad hunc casum non extendetur *l. 3. §.*
49 *hæc uerba. ff. de negot. gest.* † quod etiam sequitur *Asin. in prax. iudic. c. 5. §. 19. n. 5. fol. 272.* Et faciunt similia, de quibus per *Anan. cons. 64. & ibi*
50 *Ludou. Bologn. in addit.* † Quidquid aliàs mandatũ, & ratificatio procedant à pari *l. si mandauero. in princ. ff. mãd. Menoch. cõs. 443. n. 6. lib. 5.*

Verùm prædicta non obstant, Nam distinguendum
51 est, quod aut est quæstio inter procuratorem, † & debentem soluere debitum, qui non vult soluere, nisi sibi constet de facultate mandati per instrumẽtum, & tunc vera sit opinio *Bald. & aliorum*, quod non sufficiat probare mandatum per
52 testes, †. Aut est quæstio de præterito, vtrum videlicet ille fuerit procurator, & tunc talis deputatio poterit probari non solùm per scripturam, sed per testes, qui interuenerunt deputationi;
53 prout dicimus † de subcollectore tam dato cum iurisdictione, & facultate coercendi, quàm in eo qui deputatur ad nudum ministerium exigendi sine aliqua iurisdictione, qui hoc casu censetur procurator ad negotia, cuius facultas poterit probari per testes cum supradicta distinctio-
54 ne, Ita in puncto declarat *Bald.* doctrinam † *Bellencin. de charit. subsid. q. 111. n. 11. & per tot. & Rot. decis. 256. item collector habens.* aliàs *est decis. 10. de offic. deleg. in nou.* quam per palatium seruari attestatur *ibid. Bellencin. n. 11. ad med.* quidquid *Collector in dicta decisione* cõtrarium
55 teneat. † Quod etiam colligitur ex *Io. Andr. ad Speculat. de procur. §. ratione autem formæ. vers. pono vbi quis. in verb. videtur auctor præsupponere. in fin.* Vbi quod Mandatum procuratoris,
56 quamuis non posset probari per testes, † procederet solùm quo ad lites prosequendas, quoniam si ageretur de præterito an talis fuerit procurator, tunc admitteretur probatio per testes, siuè

quæstio

quæstio sit inter procuratorem & dominum, siue inter alterum eorum & tertium, siue inter duos tertios *Bellencin.ibid.in fin.*

Quæ autem dicebantur de solutione spontanea non rectè facta, non obstabant, † Quia procurator datus ad exigendum potest solutionem recipere à sponte soluente, cum enim sit mandatum experiri per modum magis periculosum, intelligitur etiam mandatum, vt si fieri potest, expediatur per modum minus periculosum, Istam opinionem dicit magis communem, & veriorem *Alex. in l. non solum. 3. col. 2. in princ. vers. sed certè melius. n. 5. notab. 2. ff. solut. matrim. & ibi Barbos. n. 26. ad fin. vers. sed his non obstantibus. col. 19. ad med.* Vbi quod hæc sententia est communiter recepta, † Nam licèt quis sponte soluat, tamen videtur soluisse ob necessitatem causatiuam, & per spontaneam solutionem non solùm æquipollenter impletur mandatum, sed etiam vtiliori modo, cum lato quoque sumpto vocabulo † spontanea solutio veniat sub nomine exactionis, Idem concludit *Castr. cons. 181. viso puncto in causa. col. 2. ad med. n. 3. lib. 1.* vbi quod hoc maximè procedit quando mandatum ponitur cum illo adiuncto, scilicet ad agendum, & exigendum † *Alciat.* qui etiam de crebiori sententia testatur *in l. verbum exactè. 187. n. 3. & ibi Rebuff. col. 1. in fin. vers. vnde procurator. ff. de verb. significat.* & concludunt omnes *in d. l. non solum. 3. vbi Socin. n. 6. Ias. n. 17. Zas. n. 7. ff. solut. matrim.*

57

58

59

60

Quæ procedunt, siue dominus sit præsens, siue absens, quia potius credendum est, † quod non reseruauerit sibi facultatem recipiēdi spontaneam solutionem priuatiuè ad procuratorem, sed potius cumulatiuè, quod scilicet tam sibi, quàm procuratori fieret, Vnde etiam poterit fieri solutio domino, quamuis per debitorem fuerit promissa procuratori per stipulationem, quasi etiam dominus videatur illam sibi reseruasse, Quemadmodum † idem erit, siuè sit legalis procurator, siue difficilis ad conueniendum, cum enim fuerit ei commissa exactio, non obstante simili defectu, pariter videtur demandata facultas recipiendi, cum vtroque casu idem versetur periculum, prout omnia prædicta comprobat *Barbos. in d. l. non solum. 3. n. 27. & 28. ff. solut. matrim.* † Quidquid aliud sit quando dominus dedisset mandatum diuersis personis, vni videlicet ad exigendum, alteri vero ad recipiendam solutionem, tunc enim resultat coniectura, quod videatur tacite negata receptio spontanea, cui fuit commissa exactio *Vincent. in d. l. non solum. n. 12. ad med. ff. solut. matrim.* In huiusmodi causa Sabinen. pecuniaria fuerunt latæ duæ sententiæ per Rotam pro inualiditate solutionis tamquam factæ illegitimo procuratori, & cum in causa restitutionis in integrum, in qua interueni, iterum ageretur de prædictis dicebam constare ex superius adductis de mandato, & per consequens esse locum restitutioni, prout postea pluries & pluries causa proposita tādem ita decisum fuit corā *R. P. D. Pamphil. 13. Maij. 1613.*

61

62

63

EPITOME.

MVlieres, & senes an possint carcerari pro debito priuato, & fiscali. ¶ Verbum potest an inducat necessitatem, vel honestatem, & decentiam. ¶ Priuilegium datum causa miserationis an tollatur per renunciationem à miserabilibus factam. ¶ Et quales sint isti miserabiles. ¶ Senes quando æquiparentur pupillis, & fœminis. ¶ Et quo casu illis minuatur pœna sicut minoribus.

SVMMARIVM.

1 *Pro debito priuato sexagenarius non carceratur. & quid in debito fiscali. n. 4. & 22.*
2 *Senes æquiparantur mulieribus.*
3 *Fœminæ non carcerantur pro debito fiscali.*
5 *Delictum publicum, seu fiscale, & priuatum quale sit remissiuè.*
6 *Senex non debet custodiri, sicut iuuenis.*
7 *Mulieres dum carcerantur habent locum separatum.*
8 *Aetate infirmi liberantur à pœna condemnationis in metallum.*
9 *Punitio delicti spectat ad publicam vtilitatem.*
10 *Senectus liberat ab operum præstatione.*
11 *Operæ fabriles, officiales, & voluptariæ quæ sint remissiuè.*
12 *Verbum potest non inducit necessitatem, sed honestatem, & decentiam. n. 13.*
14 *Senibus idem honor tribuitur, qui Magistratui.*
15 *Non vocatur in iudicium sine venia ille, cui præstanda est reuerentia.*
16 *Commissum potestati Iudicis intelligitur tamquam bono viro.*
17 *Senex non potest renunciare priuilegio, vt non carceretur.*
18 *Priuilegium datum causa misrationis non tollitur per renunciationē à miserabilibus factam.*
19 *Personæ miserabiles sunt senes, & decrepiti etiam diuites.*
20 *Senes æquiparantur pupillis, & mulieribus, quando concurrit in eis imbecillitas intellectus.*
21 *Bulgarus adeò senuit, vt luderet ad puluerem cum pueris.*
23 *Senibus succurritur in delictis, sicut minoribus, vt mitius puniantur. Intellige vt n. 24. & 25.*

CAPVT DVI.

SExagenarium non posse carcerari pro debito priuato dictum est supra *c. 328.* † Quibus adde, quod hoc etiam procedit in debito fiscali, si attendimus communem illam propositionem, quod senes æquiparantur mulieribus † *Ias. in l. ad personas. 15. n. 9. in fin. de iur. iur. Tiraq. de iur. primogenit. in præfat. n. 109. Osasc. decis. 123. n. 3. vers. tertio dicebatur. ad med.* Fœminæ autem pro debito fiscali † non detinentur in carceribus *Alex. ad Bart. in l. nemo carcerem. in fin. & ibi Ang. C. de exactorib. tributor. lib. 10. Mart. Laudens. de fisc. q. 225. tom. 12. f. 5. per tex. in l. 1.*

1

2

3

Adde *supra ad c. 328.*

C. de offic. diuers. iudic. mab. sed nouo iure. C. eod. tit. cum alijs latè adductis per Duen. reg. 312. n. 2. Peregrin. de iure fisci lib. 6. tit. 7. n. 9. fol. 347. Iaffred. decis. 393.

Verum est quod Menoch. consil. 916. lib. 10. conclu-
4 dit contrarium, quod sexagenarius † potest carcerari pro debito fiscali, vbi etiam multa adducit, quando dicatur debitum priuatum, seu pu-
5 blicum, seu fiscale, † de quo etiam Rebuff. in l. pupillus. §. munus. de verb. signif. & in l. inter publica. eod. tit. Maximè quia licet senex debitor
6 non debeat custodiri, † sicut iuuenis Caccialup. de debitor. suspect. q. 5. n. 6. tom. 3. p. 2. fol. 151. Tamen non ex hoc debet esse in totum exemptus à carceribus, cum possit custodiri in aliquo loco
7 carceris commodiori, † prout dicitur de mulieribus, quæ dum carcerantur habent locum separatum Duen. reg. 312. n. 4. ad med.

Non est tamen discedendum à prima opinione, quam comprobat tex. in l. in metallum. 21. ff. de
8 pœnis. † vbi ætate infirmi possunt liberari à pœna condemnationis in metallum, & tamen istæ operæ erant debitæ fisco, tamquam prouenientes occasione commissi delicti, cuius punitio spectat
9 ad publicam vtilitatem † l. congruit. ff. de offic. præsid. & ita per d. l. in metallum. hanc opinionem tanquam veriorem tenet Gasp. Beatius de inop. debitor. c. 7. per tot. tom. 3. p. 2. fol. 220. vbi etiam illam comprobat multis iuribus, & ratio-
10 nibus, & auctoritatibus, † & de senectute, quod ab operum præstatione liberet Azo in summ. C. de oper. libert. Alber. in rubr. ff. eod. tit. col. 2. & plura ad materiam operarum tam fabrilium,
11 quàm † officialium, & voluptariarum, ac similium Zas. lib. 1. responsor. singul. c. 3. per tot.

Neque obstat, quod in d. l. in metallum. ff. de pœn. non disponatur, quod senex debeat liberari, cum solùm lex dicat Præsidem posse illum liberare,
12 quæ verba † non inducunt necessitatem, siue simus in legibus, siue in rescriptis, siue in contractibus Bart. in l. gallus. in princ. n. 9. de liber. & posthum. Ruin. consil. 69. n. 12. lib. 1. latissimè Surd. consil. 98. per tot. lib. 1. Vnde solùm in eius arbitrio & facultate hoc repositum erit, vt in specie ita respondet Menoch. consil. 916. n. 5. lib. 10.

Quia licet prædicta verba non inducant necessitatem, Tamen secundum subiectam materiam
13 important † decentiam, & honestatem Socin. in c. 1. in princ. col. 2. ad med. in 6. notab. n. 6. de libell. oblat. Felin. in c. si qui testium. 8. col. 2. in princ. n. 3. de testib. dixi supra c. 146. n. 18. Nulla autem maior decentia, & honestas poterit con-
14 siderari, † quàm reuerentiam præstare senectuti, cum etiam maiores nostri tribuerent eumdem honorem senibus, quibus dabant Magistratui l. semper. ff. de iur. immunit. Abb. in c. statuimus. in 2. notab. de maiorit. & obedient. Tiraq. de primog. in præfat. n. 79. Carcerare autem non est re-
15 uerentiam præstare. † Vnde neque vocantur in iudicium sine venia isti, quibus reuerentia debetur l. 2. in princ. ff. de in ius vocand. Tiraq. de primogenit. in præfat. n. 109. Cum etiam in his, quæ committuntur potestati Iudicis, debeamus considerare hoc intelligi commissum tamquam bo-
16 no viro, † maxime quando non est concessum libero arbitrio, ac potestati Iudicis Felin. in c. exceptionem. 11. n. 3. de exception. Ruin. consil. 149. n. 4. lib. 4. cum alijs, de quibus supra c. 146. n. 13. & 27. Plaz. in epitom. delictor. c. 32. n. 10. ad med.

Amplius neque poterit senex huic priuilegio re-
17 nunciare, cum in omnibus casibus, † in quibus non potest quis carcerari ob dignitatem, vel sexum, seu ætatem, neque valeat renunciatio similis priuilegij Bald. in l. 1. n. 8. C. qui bon. ceder. poss. Duen. reg. 312. n. 2. Afflin. de execution. §. 2. c. 7. n. 13. fol. 30. dixi supra c. 318. n. 13.

Adde supra ad c. 318. n. 13.

Quibus addendum est, quod priuilegium datum causa miserationis non potest tolli per renuncia-
18 tionem à miserabilibus factam, † quia facilè, & modico dato renunciarent, & quia talis renunciatio tolleret misericordiam Felin. in c. si diligenti. 12. col. 7. ante med. vers. tertium corollarium. n. 16. de for. compet. cum alijs per Rebuff. de sentent. præiudicial. seu prouisionalib. glos. vlt.
19 art. 3. in fin. n. 38. † vbi enumerat personas miserabiles, inter quas ponit senes, & decrepitos etiam diuites Afflict. decis. 257. in princ. Lup. in c. inter vestras. notab. 2. n. 12. de donat. int. vir. & vxor.

Quæ tamen sunt intelligenda in senibus similibus pupillis, & mulieribus, quibus per Doctores
20 comparantur senes, † quod esset quando in eis concurreret imbecillitas intellectus, sicut in pupillis, & fragilitas, sicut in mulieribus, de quibus Bald. in l. quid ergo. §. pœna grauior. in 2. lect. col. 4. post med. vers. quæro iuxta prædicta. n. 10. ff. de his qui not. infam. vbi loquitur de nimis senibus, qui reuertuntur quodammodo ad
21 sensum puerilem, † exemplificando de Bulg. qui adeo senuit, quod ludebat ad puluerem cum pueris, Vnde aliter videretur concludendum in sene perspicace, & sapiente, qui in aliquo non
22 conueniret cum pueris, & mulieribus, † cui non deberet concedi simile beneficium, de quo per Franc. qui ita declarat decis. 608. n. 6. p. 4.

Prout etiam dicimus, quod quamuis senibus suc-
23 curratur in delictis, † vt mitius puniantur, sicut succurritur minoribus Tiraq. de pœn. temper. c. 8. Tamen intelligitur de sene iam ætate confecto, in quo ex diminutione sanguinis sensus quoque di-
24 minuuntur, † secus in robusto, & graui, perspicace, & sapiente, vt per Odd. de restit. in integr. p. 2. q. 80. in fin. n. 109. & 110. Quamuis tutius sit in omnibus prædictis standum esse iudicis arbitrio
25 ex supra adductis, † prout est communis opinio, de qua per Rebuff. de sent. prouisional. glos. fin. art. 3. n. 17. Couar. pract. quæst. c. 6. col. 3. in fin. vers. relinquendum tamen.

EPITOME.

Debitor obligans creditori nomina suorum debitorum an faciat eum procuratorem in rem propriam, ita vt possit illa exigere non citato amplius eodem principali debitore. ¶ Et an detur saluianum interdictum, & via executi-

ua

ua contra d. nomina. ¶ Et quando illa veniant in obligatione generali omnium bonorum. ¶ Et quomodo detur immissio in d. nominibus. ¶ Et an prius debeant conueniri ista nomina, quàm principalis. ¶ Et an illa possint dari in solutum tam per debitorem, quàm per Iudicem creditori, inuito & ignorante debitore. ¶ Mandatum procuratoris in rem suam an morte expiret. ¶ Solutio an possit negari per eum, qui non habet interesse.

SVMMARIVM.

1 *Nomina debitorum veniunt in generali obligatione bonorum, etiam tacita. n.16.*
2 *Actio utilis datur pro exactione nominis debitoris, prout etiam via executiua. n.3. Intellige vt n.4.*
3 *Ius executiuum non excluditur per exceptionem dubiam.*
6 *Interdictum saluianum competit contra nomina debitorum, neque requiritur excussio. n.7.*
8 *Debitor debitoris mei non est meus debitor.*
9 *Clausula pro omnibus interesse habentibus quid operetur.*
10 *Notarius stipulando est tamquam lex, per quam eius ministerio acquiritur absenti.*
11 *Debitor obligando creditori nomen sui debitoris quarit ei vtilem actionem constituendo illum procuratorem in rem propriam. Et an in illo exigendo per creditorem requiratur citatio principalis debitoris. n.13.15. & 19.*
12 *Mandatum procuratoris in rem suam non expirat morte mandantis.*
14 *Immissio in nominibus debitorum quomodo sit concedenda.*
17 *Appellatio non datur in executiuis.*
18 *Solutio non debet denegari per eum, qui non habet interesse.*
20 *Nomen debitoris potest prius conueniri, quàm debitor principalis.*
21 *Iudex rectè adiudicat nomen debitoris creditori, vt postea experiatur contra eum, cuius nomen sibi adiudicatum est etiam non citato illo, cuius nomen adiudicatur.*
22 *Debitor potest dare in solutum creditori nomen sui debitoris inuito, & ignorante debitore.*

CAPVT DVII.

IN generali obligatione bonorum veniunt nomina debitorum tam præsentia, quàm futura, † siuè adsit hypotheca tacita, siuè expressa, secundum veriorem opinionem, de qua per *Dec. cons.349. consulust. ad fin. vers. adeò quod etiam dos. n.10. post Bart. in l. nomen. n.3. C. quæ res pignor. oblig. poss. Andr. Gail. pract. obseruat. 5. lib. 2. n.6. Castr. in l. si constante. §. fin. n.2. ff. solut. matrim. & cons. 198. notandum primo ad euidentiam. in princ. n. 1. & 2. lib. 1. Neguf. de pignor. 2. m.4. col. penult. in princ. vers. insuper ad declarationem. n. 165. Surd. decis. 140. n. 3. & cons. 4. n.20. cum seq. lib. 1. Cin. & alij in l. vbi adhuc. in fin. C. de iur. dot. Tiraq. in l. si vmquam. in verb. bona. n.8. C. de reuocand. donation. Carthar. decis. Genu. 19. n.5.*

Ex quo sequitur rectè fuisse concessam executionem, cum pro exactione istius nominis obliga- 2 ti † detur vtilis actio *l. nomen. vbi Cin. n.2. in fin. Bart. n.4. Bald. n.2. Salic. n.3. Aloys. de Leo. n.3. C. qua res pignor. oblig. poss. Dec. cons.349. in fin. n.10. Castr. in l. si conuenerit. la 2. in princ. n. 2. ff. de pignor. act. & cons. 198. n. 2. lib. 1. Surd. cons. 4. n.23.*

Immò etiam poterit intentari via executiua con- 3 tra tale nomen debitoris, † quemadmodum creditor posset hoc facere, & sic non erit necessaria vtilis actio *Ang. in l. à diuo pio. § sic quoque. n. 2. & ibi Alex. in fin. Imol. n.29. ff. de re iudic. Surd. cons. 4. n. 24. lib. 1. Cassan. super consuetud. Burgund rubr. 5. §. 2. in princ. fol. 817.* vbi ampliat etiam sine cessione per *tex. in l. si pignori. ff. famil. ercisfund.* Quidquid contrarium sentiat *Rebuff. de liter. obligator. art. 1. glos. 9. n. 31. tom. 1. fol. 72. cum alijs per Coler. de processib. executiu.* 4 *p.2. c.3. n.489. ad med. vsque ad n.493.* † Quia istorum opinio procedit quando ex parte debitoris debitoris posset negari debitum, tunc enim non poterit agi executiuè tamquam non sit parata probatio incontinenti, Aliud est quando talis fateretur debitum, & de eo non posset dubitari, vel si adesset instrumentum executiuum, in quo liquidè constaret de debito, tunc enim executio potest fieri celeriter, sicut posset facere principalis, prout declarat *Roder. Soarez. in l. post rem iudicatam. notab.7. alids 8. vers. addas alium casum contra fiscales. in fin. ff. de re iudic. fol. 111.* & ita etiã distinguit *Coler. de processib.* 5 *executiu. p.1. c.3. in fin. n.494. fol.553.* † Adeò vt neque hoc casu sufficeret negatio debitoris debitoris, si appareret illam esse notoriè calumniosam, cum illa non faciat rem dubiam, ideò non excludet ius executiuum, vt latè cõcludit *Surd. cons. 4. n.27. vsque ad 32. lib. 1. Aym. cons.55. n. 30. Socin. cons. 37. n.24. lib.4.*

Prout etiam dabitur saluianum interdictum contra 6 talia nomina debitorum, † cum illa veniant vt dictum est in bonorum obligatione, qua stante est locus huiusmodi remedio *Aret. in §. item seruiana. n.8. instit. de action. Gabr. cons. 46. n.20. lib. 1. Roland. cons.14. n.13. lib.1. Surd. cons. 131.* 7 *n.11. lib. 1.* † Neque requiretur excussio principalis debitoris *Bald. in l. 2. n... in fin. vers. & nisi creditor. C. quand. fisc. vel priuat. Salic. in l. nomen. ad fin. vers. quaro de remedio. n.4. C. qua res pignor. obligar. poss.*

Neque obstat, quod debitor debitoris mei non possit dici meus, quasi nullum pactum intercesse- 8 rit † inter me, & illum *Bald. in c. cæterum. col. penult. in princ. vers. quaero si feudatarius. n. 12. de iudic. Natt. cons. 187. n.8.* Quia stante clausula, pro omnibus & singulis, quorum interest, vel interesse poterit, de qua in obligatione camerali, 9 potest agi contra dictum debitorem, † perinde ac si specialiter ei promisisset etiam nulla habita cessione, maximè in instrumento guarantigiæ,

Stephani Gratiani

quod minus illam requirit *Roman.conf.76. in causa nobilis.in princ. Socin.conf.125.in fin.Dec. conf.407. visis ac diligenter. col.6. vers.tertio respondetur*. & de veriori opinione testatur *Ber-*
10 *tazzol.clauf.18.glof.5.n.8.* † Quasi quando notarius stipulatur, sit lex, per quam eius ministerio acquiritur absenti *Bald. in l.1.in fin.ff. qui sunt sui vel alien. iur.*

Minus obstat, quod requiratur citatio principalis debitoris, Quia in casu nostro non est necessa-
11 ria,† Nam quando debitor obligat creditori nomen sui debitoris, tunc eidem creditori ipso iure quæritur vtilis actio, & perinde est ac si fuisset constitutus procurator in rem suam, & potest agere aduersus nomen obligatum non minus, quàm si actiones fuissent sibi demandatæ *Aret. conf.124. alias 125. eximiè domine. col.2. post princ. vers. & pro terminis nostris.n.2. post Speculat.de procurat. §.sequitur.col.1.in fin. vers.in summa.n.11. & 12.* vbi quòd siuè mandentur actiones, siuè cedantur idem est ad effectum, vt quis censeatur constitutus procurator in rem suā *Dec.conf.349.in fin. n.10. Surd.conf.4.n.38.*
12 *lib.1.* † Ita vt non attendatur prætensa mors debitoris mandantis, cum tales procuratores in rem suam per illius obitum non expirent *Bart. in l.1.C.de actionib.& obligation. Gabr.conclus. 2.n.36.de procurator.Bertazol.clauf.29.glof.2.n. 4.cum alys per Cardin.Mantic.de tacit.& ambig.conuentionib. lib.7. tit.23.n.52.*

Quibus adde *Speculat. de procurat. §. sequitur videre.col.2.in princ.vers.quid si mihi obligasti no-*
13 *men.n.8.p.1.fol.87.* † vbi concludit quod non requiritur, vt prius conueniam debitorem principalem, & ibi respōdet ad *auth.sed hodie.* positam post *l.fin. C.de actionib. & obligation.* vt loquatur in re corporali, quæ possidetur, & non in incorporalibus, quæ non possidentur *l.posideri.ff. de acquir.possess.* prout etiam respondet *ad §.neque. vers. item diceremsi quos homines. auth. de fideiussor.* quod procedit in fideiussoribus obligatis pro principalibus, qui prius sunt conueniendi, cum aliud sit quando mihi obligasti nomen debitoris tui, nam tunc sufficit, vt conueniam tale nomen vtili actione, antequam agam contra principalem iuxtà notata *in l.1. & 2. C. quan.l.fisc. vel priuat.* & videtur etiam hoc sentire *Glof. in l.1. in verb. decernere. C. de prator.*
14 *pignor.* † vbi ponit practicam quomodo detur immissio in nominibus debitorum, vt videlicet vocetur, & citetur d. nomen, quo confitente, & non negante debitum coram Iudice, tunc Iudex assignabit eum pignori creditori, & compellet illum per iuris remedia ad soluendum *Papiens. in prax. in form.execution. sentent. definitiu. in princ.n.24. post Glof.in l.à diuo pio. in fin. in verb. capi.ff.de re iudic. & in l. 2. in verb. con-*
15 *uenti. C quand.fisc. vel priuat.* † in quibus locis nulla fit mentio, quod citetur creditor nominis, Maximè, quia, vt dictum est, iste agit nomine suo proprio tamquam procurator in rem suam, vnde non opus est, vt veniat principalis *Bened. de Barz.de guarantig. p.1.q.9. post med. vers.quod tamen intelligitur. fol.217. Speculat.de procurator. §.sequitur videre. col. 2. ante med. vers.sed numquid is cui. n. 8. in fin.* & quamuis *ibid. per Speculat.* distinguatur secundum opinionem ali-
16 quorum † quando obligatum est nomen debitoris expresse, seu tacite, Tamen quocumque modo obligetur illud venit in obligatione bonorum *Cin. in l.vbi adhuc. in fin. C.de iur. dot. cum alijs supra in princ. huius cap.allegatis.*

Ex quibus videtur benè fuisse concessam executionem, & per consequens non constare de notoria
17 iniustitia mandati, † ideò non dari appellationem, tamquam simus in executiuis, quo casu nō potest appellari, prout neque à decreto de exequendo *Alex.conf.95. visis processibus. n.4.lib.2. Aym.conf.273.n.14.Socin.Iun.conf.92.n.1.lib.3. Bero.conf.32.n.5.lib.3. Capic.decis.1.n.17. Contard. in l.vnic. limit. 19. n.14. & 32. C.si de moment.possess.Roland.conf.43.n.5.lib.1.Rot.diuers. decis.100.n.13.p.1. Lanceilott.de attentat. p.2. c. 12. limit. 53.n.14. Surd.* qui de magis communi *conf.358.n.12.lib.3.* & ita seruari secundum receptum vsum Palatij testatur *Rot. diuers. decis.100.n.13. lib.1.*

Hæc scripsi pro saluando decreto Iudicis facto absque prædicta citatione, quæ etiam fuit omissa, cum esset difficile citare principalem debitorem seu eius hæredes existentes extra statum Ecclesiasticum, vt Idem Iudex præsupponebat, Maximè, quia fuit consultum nomini debitoris conuento per cautionem ad eius fauorem præstitam de illum releuando indemnem à molestijs, quas dubitat posse sibi inferri per principalem creditorem, Vnde magis iustificatur Decretum non habita consideratione omissæ citationis d. prin-
18 cipalis, † cum satis sit illum non habere aliquod interesse, ex quo possit denegare solutionem petitam *l.1. in princ. ff.de appellat.recipiend. c.cum inter.de election. Imol.in l.ille à quo.13.§.si de testamento.post princ. ff.ad trebellian. Surd. de-*
19 *cis.44.n.9.Aym.conf.45.n.7.* † Quamuis si decretum esset in fieri tutius esset citationem adhibere, vt euitetur huiusmodi disputatio, cum etiam *Specul.de procurat. §.sequitur.n.8.* de quo supra *vers.quibus adde.n.13.* nihil dicat nō requiri ci-
20 tationē, † sed solùm quod potest conueniri prius nomen debitoris, antequam conueniatur debitor principalis, quod significat non requiri excussionem, vt dictum est supra *vers. prout etiam dabitur.n.7.*

Addendum est etiam quod poterit Iudex adiudica-
21 re nomen debitoris creditori, † vt postea experiatur vtilibus actionibus iudicio contra eum, cuius nomen sibi adiudicatum est etiam non vocato eo, cuius nomen adiudicatur, Nam debitor potest quoque dare in solutum suo creditori
22 nomen sui debitoris † etiam inuito, & ignorante ipso debitore *l.1. C. de nouat.* Vnde etiam Iudex hoc poterit facere, cum repræsentet personam ipsius debitoris *l. si ob causam. C. de euiction.l.1.C.de prator.pignor.* & in specie ita consuluit *Fulgof.conf.82.col.2.ad med.*

EPITOME.

IN dispositionibus inratis, ac factis motu proprio, quando subintelligatur clausula, si preces veritate nitantur. ¶ Probatio clericatus quo casu sit necessaria in beneficijs etiam collatis à Papa alicui tamquam clerico. ¶ Et an sufficiat clericatum superuenire. ¶ Et quid in pensionibus exigendis post litterarum expeditionem an satis sit tunc temporis ostendere clericatum. ¶ Possessio habitus, & clericalis tonsuræ an iuuet quo ad priuilegium fori, & ad obtinendum beneficia. ¶ Pensio quando sit inualida, si non exprimatur defectus infantilis ætatis. ¶ Et an infans sit capax illius. ¶ Clausula postquam idoneus repertus fueris quid operetur. ¶ Prouisio in forma cögruit an tribuat ius de nouo. ¶ Gratia relatiua ad primam pensionem translatam, quando sit valida, non constito de instrumento translationis, & facultate transferendi. ¶ Clausula de nouo reseruamus an faciat, vt non sit necesse verificare priorem reseruationem. ¶ Dictiones prout, ad instar, & similes quid significent. ¶ Quasi possessio exigendi pensionem an suffragetur non probata reseruatione. ¶ Pensio exacta ante expeditionem litterarum quando sit nulla. ¶ Decretum inducens nullitatem actus quo casu sit pœnale.

SVMMARIVM.

1 *Conditio si preces veritate nitantur intelligitur in omni dispositione etiam iurata, n. 20. & facta motu proprio. n. 22. & 24.*
2 *Ante verificationem gratia non datur ius in re, nec ad rem.*
3 *Probatio clericatus est necessaria in omnibus beneficijs etiam collatis à Papa alicui tamquam clerico. n. 4. & clericatus superueniens non iuuat. n. 5. & 9.*
6 *Possessio habitus, & clericalis tonsuræ sufficit quo ad fori priuilegium, non quo ad beneficium obtinendum.*
7 *Fructus reseruati loco pensionis alicui tamquam clerico intelliguntur taxatiuè, non demonstratiuè quod sit clericus, & ita de stilo seruatur. n. 8*
10 *Habilitas requiritur tempore datæ.*
11 *Papa quamuis rescribat ex certa scientia pro aliquo qui non esset clericus, tamen non potest promoueri antequam fiat clericus.*
12 *Collatio facta laico non est valida, etiam si haberet propositum ordinandi, & esset destinatus ad clericatum.*
13 *Pensio reseruata clerico non valet, si non sit talis tempore reseruationis, quamuis sit exigenda post litterarum expeditionem, de quo tempore erat clericus.*
14 *Prouisio in forma cögruit nõ tribuit ius de nouo.*
15 *Clausula postquam idoneus repertus fueris respicit executionem gratiæ.*
16 *Pensio est inualida, si defectus infantilis ætatis non exprimatur, quando constat illam fuisse reseruatam clerico non laico.*
17 *Infans est capax pensionis, & potest supplicare.*
18 *Clausula etsi nondum clericali charactere insignitus quid operetur.*
19 *Obligatio cameralis arctius ligat, sed nihil ampliat vltra contenta in supplicatione, ad quam est semper reducenda.*
21 *Gratia relatiua ad primã pensionem translatam non est valida, nisi constet de instrumento translationis, & facultate transferendi. & n. 26.*
23 *Sciens causas in motu proprio expressas esse falsas, non potest se ex illo iuuare.*
25 *Actus reformatus an trahatur ad tempus præteritum.*
27 *Dictiones prout, ad instar, & similes, quando ponantur relatiuè, seu designatiuè. & n. 28.*
29 *Iustificatio gratiæ de narratis in supplicatione, non est necessaria si apparet de expresso consensu præstito litteris continentibus reseruationem pensionis. n. 30.*
31 *Clausula de nouo reseruamus, operatur vt non sit necesse verificare priorem reseruationem. Intellige vt n. 32. & 33.*
34 *Dispositio relatiua non est exhibenda, quando sit relatio ab habente potestatem de nouo concedendi. Declara vt n. 35.*
36 *Quasi possessio exigendi pensionem non suffragatur, si non constat de eius reseruatione.*
37 *Existentia actus prius est verificanda.*
38 *Possessio competens iure speciali non releuat, nisi probetur titulus. & quid in censibus. n. 39.*
40 *Pensio reseruata est nulla, si fuit exacta ante expeditionem litterarum contra formam decreti irritantis. & n. 44.*
41 *Decretum quando dicatur pœnale, si inducat nullitatem actus.*
42 *Nullitas non lædens personam, nec minuens patrimonium non dicitur pœna.*
43 *Clausula vigore litterarum desuper conficiendarum, nec antea aliàs reseruatio pensionis nulla, impedit principium acquisitionis, & non inducit pœnam.*

CAPVT DVIII.

NOn potuisse agi ad solutionem prætensæ pensionis videbatur concludendum, Cum non fuerit iustificata gratia dispensationis tam circa facultates prætensas concessas Cardinali transferenti dictam pensionem, quam de instrumento translationis, & susceptione habitus, ac professione, ac clericatu, & alijs, de quibus in dicta gratia, quæ omnia erunt prius verificanda, tamquam sint partes dispensationis, & gratiæ, & quæ mouerunt principaliter concedentem, † cum in omni dispositione subintelligatur illa conditio, si preces veritate nitantur, Ideo necessaria sunt ad probandum intentionem agentis *c. ex parte. de rescript. Bellamer. decis. 76. n. 6. & 7. Caputaq. decis. 39. n. 1. p. 2.* Adeò vt ille, cuius gratia est verificanda † non habeat ius in re, nec ad rem, & quamdiu non est verificata, perinde fit ac si esset subreptitia *Bellamer. decis. 666. n. 1. cum alijs per Gonzal. ad reg. 8. cancell. glos. 9. §. 1.* in

in annotat.contr.nullit.& attentat.n.228. vsque
3 *ad n. 234.* † Quare dicimus, quod inhabilitas
personæ ipsius agentis obstat, si non probet se
clericum tonsuratum, quæ probatio est necessa-
ria in omnibus beneficijs ecclesiasticis *c.ex litte-
ris.4.de transact.c.2.de instit.c.fin.de prabend.in
6.c.saluator.1.q.3.Anton.de Butr. in c.in nostr.s.
q.2. col.5. de rescript. Ancbar. in clem. per litte-
ras.de prabend.Doctor.in c.cum adeo.de rescript.*
4 Quod procedit, † quamuis Papa conferat alicui
beneficiũ tamquam clerico, quia non sufficit ta-
lis nominatio Papæ, nisi probetur clericatus *Io.
Andr.in c.non licet actori.de reg.iur.in.6. Boer.
decis.* 171. *col.* 2. *post med. n.* 11. *&* 12. *Aym.*
5 *cons.*104. *n.*4. *ad med.* † vbi etiam quod non suf-
ficiet clericatus superueniens post impetratio-
nem beneficij *Feder.de Sen.cons.*290. *quia in
6 prasenti. col.*5. *post princ.* † & quamuis sufficiat
sola possessio habitus, & clericalis tonsuræ quo
ad fori priuilegium, non tamen quo ad benefi-
cium obtinendum, nisi per litteras doceatur *Bal.
in c.dudum.il* 1. *quod est* 22. *de elect. Boer. decis.*
171.*n.*13.*col.*2.*in fin.*

Et facit, quia isti fructus fuerũt reseruati loco pen-
7 sionis vti Clerico, † & cum pensionarius sit no-
minatus tamquam talis apparet Summum Pon-
tificem voluisse reseruare vti clerico *Gig.de pen-
sion. q.* 22. *n.* 8. quod sufficit ad hoc vt dicantur
fructus reseruati tãquam clerico, expressio enim
clericatus stat taxatiuè, non demonstratiuè *Rot.
coram Card. Blanchetto. Romana pensionis.* 29.
*Martij.*1574. *& coram Card. Lancelletto. Pa-
pien. prioratus S. Michaelis de Calotio.* 6. *Iu-
8 nij.*1607. *in princ.* † vbi etiam quod hoc com-
probatur ex vsu, & stilo Curiæ, qui facit ius, &
pro lege habetur, quo stante huiusmodi fructus,
& pensiones non reseruãtur nisi clericis, vt etiam
attestatur *Gig.de pension.q.*22.*n.*14. *Rot. coram
R.P.D.Decano. Terulen.pensionis.* 15.*Nouem-
9 bris.*1596. † Vnde reseruatio erit inualida, si de
tempore reseruationis non probetur clericatus
*c.adeo.de rescript.Io.Andr.in c.*2.*de institut. Gig.
de pension.q.*22.*n.*8. *Gammar. de offic. & potest.
10 legat.lib.*6.*n.*337. *Peregr.decis.*50. † Adeo vt ne-
que clericatus superueniens validet gratiam,
cum habilitas requiratur tempore datæ *c.eam
te.de rescript.c.si pro tempore.eod.tit. in* 6. *Franc.
in c.si pro clericis.* 8. *col.* 1. *in princ.n.*1 *in fin. de
prabend.in* 6.*Rebuff.de pacific.possessorib.n.*190.
*Rot.coram R.P.D.Pacen.Vercellen.canonica-
11 tus.*23.*Ianuarij.*1598. † Itant quamuis Papa re-
scriberet ex certa scientia pro aliquo, qui non
esset clericus, tamen iste non posset promoueri
antequam fiat clericus *Imol. in c.* 2. *de institut.
Franc.* qui dicit menti tenendum *in c. si pro cle-
12 ricis.* 8. *n.*1.*in fin.de prabend.in* 6. † Cum etiam
non valeat collatio facta laico, quamuis haberet
propositum ordinandi, & esset destinatus ad cle-
ricatũ *Archid.in c.nulli.* 12.*q.*1.*n.*4.*&* 5.*Rebuff.
de pacific.possessorib.n.*198. *post princ. per tex. in
13 c. religioso.* §.*fin. de sent.excommun.* † Immo ne-
que obstabit, quod pensio esset exigenda post lit-
terarum expeditionem, de quo tempore proui-
sus erat clericus, quia ista clausula vigore litte-
rarum desuper conficiendarum respicit exactio-
nem, & executionem, non autem ipsam reserua-
tionem, quæ confert ius, propter quod habili-
tas requiritur tempore reseruationis, quæ non
suspenditur, neque est conditionalis, sed pura,
quamuis sit resolubilis in euentum exactionis
ante expeditionem litterarum *Oldrad.cons.*285.
*n.*8. *Paris.cons.*11.*n.*37. *&* 38. *lib.*1. *Gig.de pen-
sion. q.* 40. *n.* 4. *Rot. decis.* 12. *de concess. pra-
bend. in nou.* & ita sæpe fuisse decisum testatur
*Card.Lancellott.Papien.prioratus S. Michaelis
de Calotio.*6.*Iunij.*1607.*col.*3.*in fin.* vbi etiam
quod non potest fieri vis in litteris in forma con-
14 gruit, † quia talis prouisio non tribuit ius de no-
uo *Rot. coram Card. Millino. Veronen. pensio-
nis.*1.*Iulij* 1592. Prout nec prodcrit clausula post-
quam idoneus repertus fueris, cum illa respiciat
15 executionem gratiæ, † non eius substantiam, nec
facit illam cõditionalem *Rot.coram Card. Pam-
philio. Burgen.canonicatus.*28.*April.*1597.

Quare etiam dicimus, quod pensio erit inualida,
16 nisi defectus infantilis ætatis sit expressus † *Guid.
Bon. decis.* 139. Quia ibi constabat pensionem
fuisse reseruatam clerico, non laico, vt declarat
Rot.coram R.P.D.Gypsio. Catanien. pensionis. 4.
17 *Maij* 1583. † vbi etiam deciditur infantem esse
capacem pensionis, cum possit supplicare, & quia
in eo casu apparebat Principem intellexisse ora-
torem tamquam laicum capacem pensionis pos-
18 se existere propter clausulam, † & si nondum
clericali charactere insignitus, nisi de stilo do-
ceatur, quod erat necessaria expressio ætatis in-
fantilis, nam tunc esset nulla pensio, vt *in d.decis.
Catanien. pensionis.*

Neque obstat prætensus consensus cum obligatio-
ne camerali firmatus, Quia licèt talis obligatio
19 arctius liget, † nõ tamen illam ampliat, sed tam-
quam accessoria recipit omnes cõditiones prin-
cipalis obligationis, adeo vt si etiam contine-
ret aliquid vltra comprehensa in supplicatione
ad illius formam esset reducenda, cum partes
non possint sine labe simoniæ liberè disponere in
similibus materijs, nec vltra concessionem Papæ
obligationem extendere, ideo nihil agunt aliter
stipulando, vt in specie pensionis concludit *Sar-
mient.selectar.interpret.c.*11.*lib.*1. *n.*2. quem se-
quitur *Rot.coram Card.Pamphilio. Asculana
20 pensionis.* 20. *Martij* 1586. † Prout etiam iura-
mentum, & quælibet alia dispositio intelligitur
si preces veritate nitantur *Bellamer.decis.*4.*n.*2.
*Mohed.decis.*336. *Rot.coram Card. Seraphino.
Compostellana pensionis.* 20.*Maij.*1585.

Nec oberit, quod pensio fuerit reualidata per Sum-
mum Pontificem, & de nouo reseruata, Quia
talis noua reseruatio fuit facta præsupposita
translatione Card. S. Crucis, prout clarè dispo-
nitur in dispensatione, de qua agimus, vbi Sum-
mus Pontifex decernit huiusmodi pensionem de
cetero validã, & Rectorem ad illius solutionem
teneri in terminis & locis, ac sub cẽsuris & pœ-
nis contentis in priori reseruatione, & trãslatio-
21 ne, † ex quibus verbis colligitur gratiam semper
esse

esse relatiuam ad primam pensionē translatam, ideo debet constare tam de instrumento translationis, quàm de facultate transferendi ex speciali Papæ priuilegio, quod requiritur in huiusmodi translationibus tamquam odiosis, & perpetuam seruitutem imponentibus beneficijs *Sarpens. de infirm. resignant. q. 16. Caputaq. decis. 303. n. 10. & 11. p. 2. Gonzal. ad reg. 8. cancellar. glos. 5. §. 5. n. 37. & 38.*

Maximè, quia sumus in gratia facta ad partis petitionem, non autem motu proprio, 22 † quod quamuis etiam adesset, non tamen tolleret defectum intentionis, & per consequens si causæ expressæ in concessione facta motu proprio non essent veræ, tunc quoque concessio esset nullius roboris, & momenti *Abban. c. quia circa. col. 1. de consanguinit. Card. cons. 96. in princ. Ruin. cons. 215. n. 19. post med. lib. 2. Dec. in c. sedes. n. 11. de rescript. & cons. 31. viso puncto. col. vlt. ad med. vers. & clausula motu proprio. n. 6.* 23 † Ita vt qui scit causas in motu proprio expressas esse falsas non possit illo iuuari *Anchar. cons. 188. col. penult. ad fin. vers. & cõfirmatur hoc maximè. n. 6.* Præsertim quia sumus in materia pensionum, in quibus Papa non habilitat vxoratos ad illas retinendum, nisi suscipiant habitum alicuius religionis, prout expressit in casu, de quo agimus, Vnde tamquam in his, quæ Princeps non esset aliàs concessurus, magis redditur gratia nulla, 24 † si non verificentur expressa, quidquid sit in modicis *Idem Anchar. cons. 138. de natura & efficacia. col. 2. n. 2. Gabr. de clausul. conclus. 2. n. 36. & 37.*

Accedat quia etiam Rector in casu, de quo agimus posset repetere omnes pensiones solutas ante prætensam reualidationem gratiæ, cum illæ non potuerint percipi stante nullitate pensionis, quæ quamuis fuerit reualidata, tamen nihil Papa dispensauit, quo ad fructus prius nulliter perceptos, sed solùm de cætero grauauit Rectorem ad soluendum, quod licèt etiam non fuisset expressum, nihilominus dispositio ita deberet intelligi, cum incipiat valere, vt nunc tamquam si hodie facta esset, 25 † nō autem sustineretur pro retroacto tempore, tamquam sit nouus actus propter substātiam mutatam, adeò vt solutiones omnes hactenus factæ essent imputandæ, cum talis reformatio non retrotrahatur ad tempus præteritum quando non erant extrema habilia, & substantialia deficiebāt *Surd. cons. 318. n. 26. lib. 3.* Quod dictum sit vt magis appareat, quàm iustè denegetur per Rectorem solutio prætensæ pensionis.

Cum etiam pensio de qua agimus, vt dictum est, nō sit simpliciter, & determinatè reseruata, sed cum illa clausula iuxtà tenorem in omnibus, & per omnia primæ reseruationis, 26 † quod facit, vt concessio tamquam incerta nihil operetur, nisi de prima reseruatione appareat, quæ ad hunc effectum erit exhibenda, siuè simus in verbis ad instar, siuè prout, seu iuxtà, cum similibus *Felin. in c. 2. col. 7. ad med. vers. quomodo autem priuilegium. n. 13. de rescript. & in c. inter dilectos. 6. col. 5. in fin. vers. secus dicit hic. n. 7. post Innoc. ibid. de fid. instrum. Abb. in c. ex parte. 13. in vlt. notab. n. 4. de priuileg.*

Et quamuis dictiones, iuxtà, & similes aliquando 27 ponantur relatiuè, † quandoque localiter, & designatiuè *Bald. in l. 1. in princ. C. de episcop. & cleric.* Tamen quando dispositio se referens continet aliquod incertum, semper debet constare de relato, ita vt numquam noua concessio habeat effectum, nisi prima exhibeatur *Ruin. cons. 1. n. 1. ad med. lib. 4. post Bald. in d. l. 1. in fin. vers. deinde quæro. n. 4. C. de episcop. & cleric.*

Quod autem in casu nostro non sit dispositio certa apparet, quia reseruatio est facta sine expressio28ne loci solutionis pensionis, ac temporis, & pœnarum, ac censurarum referendo se solùm ad primam reseruationem, Ita vt neque Iudex possit esse certus ad quid debeat condemnare recusantem soluere, Maximè, quia consensus per Rectorem præstitus est etiam incertus, & relatus ad dictam reseruationem, Vnde magis de tali reser29uatione, ad quā sit relatio, debet cōstare, † Quidquid aliàs si appareret de expresso, & claro consensu præstito litteris continentibus reseruationem pensionis, non esset necessaria aliqua iustificatio de narratis in supplicatione *Mohedan. decis. 331. Guid. Bon. decis. 141. Rot. coram Card. Seraphino Lunen. Serzanen. pensionis. 15. Februarij. 1593.* quæ est inter impressas 1017. *& coram R. P. D. Gipsio Salamantina pensionis. 26.* 30 *Martij 1593.* † Ex solo enim consensu præstito per titularem reseruationi pensionis inducitur releuamen ab onere iustificandi non obstante clausula subintellecta si preces veritate nitātur, quia illa hoc casu non reddit gratiam conditionalem *Felin. in c. 2. de rescript.*

Ex quibus non obstat, quod clausula de nouo re31seruamus operetur, vt non sit necessaria † verificatio prioris reseruationis *Rot. decis. 36. n. 7. p. 2.* Quia procedit quando noua dispositio, & concessio est in totum certa, & determinata, tūc enim constat de mente Principis, qui voluit valere concessionem in casibus, in quibus non va32let vt confirmatio, † Tamen aliud est quando, prout in casu nostro, non adest illa certitudo, quia tunc obstantibus dictis clausulis, iuxtà, vel similibus exhibendum est priuilegium relatum, prout ita declarat *Rot. d. decis. 36. n. 8. vers. quarto quando princeps. & n. 9. vers. & ideò si in pri*33*uilegio. p. 2.* † & latius explicat *Mandos. de priuileg. ad instar. q. 5. n. 9. post princ. vers. dum tamen eius tenor in priuilegio. Gramat. decis. 59. n. 22. & 24. in fin. vers. primus quando.*

Minus obstat, quod quando fit relatio ab habente 34 potestatem de nouo concedendi † non est aliter exhibenda dispositio relatiua *Ferret. cons. 86. n. 6. lib. 1. Aret. cons. 76. diligenter visis. col. 3.* Quia procedit quando sumus in dispositione in totum 35 certa, & specifica, † Ita vt ea posita ponatur oratio, & eius significatio perfecta, cum aliud sit, quando ea posita non ponitur perfectio, neque ea remota, remouetur perfectio orationis, & intellectus *Bald. in l. inciuile. in fin. n. 3. ff. de legib. & in l. vnic. §. in omnibus. C. de caduc. tollend.*

Surd.

Surd. cons. 419. n. 23. in fin. lib. 3. Rimin. Iun. cons. 42. n. 5. Felin. in c. 2. n. 14. vers. secus si sit specifica. de rescript.

Nec aduersatur prætensa quasi possessio exigendi, Quia de ea nõ constat, & quatenus verificaretur;
36 Tamen † cum ex prædictis non appareat de reseruatione, si illa non præcessit, potest denegari manutentio, quamuis quis certo tempore pensionem percepisset *Achil. decis. 4. de rescript.*
37 Quasi ante omnia debeat constare de existentia actus *Bart. in l. 1. §. & parui. n. 3. ff. quod vi aut clam. per tex. in l. 4. §. condemnatũ. de re iudicat.*
38 *l. non ignorat. C. qui accusar. non poss.* † Cum enim pensio non posit constitui, nisi auctoritate apostolica non debet creditor audiri, nisi doceat quo iure possideat, quasi tunc allegetur possessio iure speciali, seu priuilegij, quod non releuat, nisi prædictus titulus probetur *c. ad decimas. de restit. spoliat. in 6. Affl. decis. 361. n. 15. cum seq. & in rubr. de controuers. inuestit. n. 98. fallent. 18. Iacob. Venent. de ann. præstat. p. 1. q. 25. fallent. 3. latè Gambar. de offic. & auctor. legat. lib. 6. n. 513. vsque ad 545. q. 20. & 21. tom. 13. p. 2.*
39 *fol. 198. Boccac.* † qui etiam ampliat ad exactiones censuum *in tract. de censib. p. 3. n. 49.*

Addendum est etiam circa ea, quæ supra dicta sunt de exactione pensionis post litterarum expeditionem, quod pensio reseruata est nulla, si ante expeditionem dictarum litterarum Apostolica-
40 rum † contra formam decreti irritantis appositam in supplicatione fuit exacta, Neque dictum decretum dicitur pœnale, licèt inducat nullitatem actus, tunc enim dicitur pœnale, quando inducit nullitatem actus propter odium personæ,
41 quæ facit † actum contra prohibitionem legis *c. super litteris. & c. dispendia de rescript. in 6. Felin. in c. cognoscentes. n. 2. de constit.* Aliud enim est quando reddit actum nullum propter defectum formæ *Bald. in l. non dubium. n. 5. C. de legib.*
42 *Boer. decis. 1. n. 16.* † cum nullitas, quæ non lædit personam, aut minuit patrimonium non sit propriè pœna *Innoc. in c. si verè. de sent. excommunic. Felin. in c. cæterum. n. 38. de*
43 *rescript.* † prout est dictum decretum pensionis, quod non tollit ius quæsitum, nec ius cœptum acquiri, sed impedit principium acquisitionis, & ius quærendum excludit, dum dicitur pensionem annuam vigore litterarum desuper conficiendarum nec antea, aliàs reseruatio huiusmodi nulla sit eo ipso persoluendam auctoritate Apostolica reseruamus, ergo non inducit pœnam *Bald. in l. nemo martyres. n. 3. C. de sa-*
44 *cros. eccles.* † & ita in specie ex prædictis resoluit *Rot. coram Card. Mantic. Sabinen. pensionis. 14. Decembris,* 1594. De pœna autem contenta in dispositione, quod stet exclusiue ad nullitatem, & quando pœna, & nullitas concurrant *Bart. in l. prætor. ff. de nou. oper. nunciation. Castr. cons. 62. quod dicta conuentio. n. 2. lib. 2. Brun. de form. concl. 3. quando censeat. dat. pro form. Cin. in l. non dubium. C. de legib. Doctor. in l. vlt. ff. de repud. & diuort.*

EPITOME.

Legatum dotis in testamento an sit nouatum per stipulationem subsequentem eiusdem summæ alteratæ circa modum soluendi. ¶ Et ex quibus sit inducta nouatio cumulatiua, seu extinctiua si aliquid detrahatur ex primo actu, aut addatur in secundo tam in substantialibus, quàm in qualitatibus. ¶ Et an sit necessaria mutatio vniuersalis. ¶ Et quid si primum pactum fuerit imperfectũ. ¶ Et quãdo dicatur conuentio noua & incompatibilis cum prima. ¶ Priuilegium an transeat ad actionem cumulatam, vel ad nouantem. ¶ Verba in solidatione computato &c. an inducant nouationem. ¶ Præscriptio an æquiparetur solutioni, pacto, & priuilegio, tollendo omnem actionem, & obligationem ciuilem, & naturalem. ¶ Et quid in statuto præsumente solutionem post lapsum temporis. ¶ Hypotheca specialis pro legato relicta in testamento an dicatur nouata ex instrumento cum hypotheca generali.

SVMMARIVM.

1 *Nouatio partitarum inducitur, si postea fiat apocha cum commemoratione illarum detrahendo summam in eis descriptam, & minorem solidando. n. 2.*
3 *Pactum secundum diuersum à primo respectu quantitatis & modi soluendi an inducat nouationem. n. 17. Et an requiratur vniuersalis mutatio. n. 18.*
4 *Pretium est substantiale in venditione.*
5 *Actus nouus dicitur quando alteratur natura negotij in substantialibus, & inducitur nouatio. n. 34.*
6 *Diminutio, seu additio pretij facit dispositionem nouam. n. 8.*
7 *Legatum dotis in testamento non fuit nouatum per subsequens instrumentum dotis eiusdem summæ. n. 9. & 11. quamuis adesset diuersitas in modo soluendi. n. 15. Amplia vt n. 20.*
10 *Nouatio non inducitur nisi expressè dicatur.*
12 *Nouatio cumulatiua non extinctiua dicitur, si interponatur stipulatio.*
13 *Actio dotis priuilegiata non nouatur per stipulationem subsequentem. n. 21.*
14 *Priuilegium transit ad actionem cumulatam, non ad nouantem.*
16 *Incompatibilitas inducit nouationẽ. n. 23. & 24.*
19 *Hypotheca specialis pro legato relicto in testamento non nouatur extinctiuè, sed cumulatiuè per stipulationem subsequentem cum hypotheca generali.*
22 *Verba in solidatione computato &c. inducunt nouationem.*
25 *Actus primus imperfectus nouatur per secundum perfectum, non è contra. & n. 31.*
26 *Actio datur ex primo, & secundo contractu quando ex vtroque oritur habilitas agendi.*
27 *Qualitas attingens substantiam actus impropriè dicitur qualitas, & potius est ipsa substantia.*

In

28 *In capitulis venditionis si adsit promissio cautionis poterit agi ad eam præstandam, quamuis postea in instrumento nihil de illa fuerit dictum, etiam si ponantur diuersa pacta à dictis capitulis. Declara vt n.29.*

30 *Posteriora non derogant prioribus omissis per errorem.*

32 *Notarius probat deponens, quod capitula fuerunt sibi data, vt secundum formam illorum conficeret instrumentum.*

33 *Testi deponenti de facto proprio creditur.*

35 *Dictio aliquid verificatur in minimo.*

36 *Adiectio pœnæ, seu illius sublatio alterat negotium, & nouum ius reddit.*

37 *Præscribens est similis soluenti.*

38 *Præscriptio æquiparatur pacto & priuilegio, & habetur pro veritate, tollendo omnem actionem, & obligationem ciuilem, & naturalem.*

39 *Statutum fingens solutionem post lapsum temporis tollit etiam naturalem obligationem.*

CAPVT DIX.

NOn potest agi vigore partitarum, de quibus in actis, nam illæ fuerunt nouatæ 1 † per apocham postea inter partes confectam cum commemoratione illarum, & destinatione temporum circa solutiones faciendas, detrahendo ab omnibus prædictis partitis summã in eis descriptam, & minorem solidando, ita vt ex hoc colligatur clara mens contrahentium, quod voluerunt illas transfundere in computationem nouiter factam *Alex.cons.13.n.8.post princ.vers. idem tenet.lib.2.* vbi in specie decidit, quod si pro quindecim, quæ mihi debes promittis decem, vel è contra, dicitur facta nouatio, quia voluntas partium fuit primam transfundere in secundam, 2 † prout est casus noster, in quo fuerunt promissa scuta septingenta pro maiori summa contenta in partitis *Salic.* qui idem concludit *in l. fin. n. 3. C.de nouat. Paris.cons.107.n.27. lib.3. Ruin. cons. 209. col. 2. in fin. n. 5. lib. 1. Loffred. cons.24.col.4.*

Et facit, quia quando secundum pactum est diuersum à primo tam respectu quantitatis, 3 † quàm conditionis, & modi soluendi, inducitur nouatio, & censetur recessum à primo *Aym.cons.167. n.9. post Bart. in l.item quia. §.vlt. in fin.ff.de pact.Thob.cons.82.n.15.& 16.*

Maximè, quia ista diminutio, & mutatio est in substantialibus, prout est pretium in venditione 4 † *Ias.in l.iurisgentium.§.adeo. in princ. ff. de pact.post Glos. in l.pacta conuenta. in princ. ff. de contrab.empt.Bald.in l.ad executionem.C.de dot. promiss. Menoch.cons.35.n.31.lib.1.* 5 † vbi, quod tunc dicitur actus nouus, quia alteratur natura negotij *Aym.cons.223.n.6.post princ. vers.& illud quod dicitur. Bald.in l.item quod dictum.§. si quis extiterit. in fin.ff.de in diem adiect.* 6 † vbi quod additamentum, seu diminutio pretij facit nouum contractum, & est tex. clarus in *l. pacta conuenta. §.paulus.ff.de contrab.empt. Tiraq.de retract.consanguin.glos.18.§.1.n.54.& 55.*

Non obstat decisio *Rot.coram R.P.D. Bubalo. Foroliuien. prætensi legati. 21. Februarij.* 1582. 7 Quia † ibi non aderat diuersitas circa quantitatem, cum tam in legato, quàm in promissione esset eadem summa scutorum sexcentum, vt dicitur in *in dicta decisione ad med. vers. quia fuit responsum.* 8 † Vnde cum in casu nostro adsit mutatio pretij, & illius diminutio, & sic in substantia negotij, erit facta nouatio, & dicetur nouus contractus, & noua dispositio *Rom.cons.45.n.1. ad fin.vers.aut ex hac adiectione.Felin.in c.quod super his.9. col.penult. in princ. vers. vnde posset dici.n.9.de maiorit.& obedient. Bart. in l. ius ciuile.ad fin. vers.inducitur. de iust. & iur. Socin. cons.27.n.7.lib.1.Marsil.sing.520.n.5. Tiraq. de retract.consanguinit.§.1.glos.18.n.55.*

Et quia tota vis exaduerso fit in d. decisione, vt appareat nihil illam obstare, obseruandũ est, 9 † quod ibi fuerat factum legatum dotis in testamento de scutis sexcentum, quod declaratur non fuisse nouatum per subsequens instrumentum dotis eiusdem summæ, quia regulariter non inducitur nouatio, nisi expresse dicatur 10 † *l.fin. C. de nouation.Surd.cons.145.n.1.lib.1. Hondcd. cons.40.n. 10.cum seq. lib.2.* Maximè nam quando legatum deducitur in stipulationem in dubio non videtur nouari, sed potius dicitur talem stipulationem interponi pro cautela 11 † *Imol.in l.si stichum.§.1. n.2.ff.de nouation.* Quasi tunc potius dicatur nouatio cumulatiua, quam prioris actionis extinctiua 12 † *l.si pupillus.§.vlt.de nouat.l.qui vsumfructum.l.qui bis idem. de verb. obligat. Rom. cons. 121.col.1. ad med. & ibi latè Add.in verb. exceptiones. Alex.cons.13.n.4.& 6. lib. 2. Grat. cons. 89. n. 13. cum seq. lib. 1.* cum alijs latè adductis per *Surd.cons.345. n. 1. lib.3. & cons.298. n. 40.*

13 Præsertim, † quia sumus in actione dotis priuilegiata, quæ non nouatur per stipulationem subsequentem, quamuis plus contineat *l.4. §. ex conuentione.de re iudicat.l.si stichus. §.idem celsus. ff.de nouationib.Cuman.in l.aliam.n.6.vers.præterea in dubi.. ff.eod.tit. & in l.si diuortio. 21. n. 5. vers. tamen istud fallit. & ibi Alex. col.2. ad med.vers.vnde alia potest dari solutio. n.3. ff. de verb.oblig.* 14 † cum priuilegium transeat ad actionem cumulatam, non ad nonantem argumento *l.1.§.cautionales. ff.de prætor. stipulationib. Cuman.in d l.aliam.n.6.* 15 † Non obstante, quod circa legatum, & dotem promissam adsit diuersitas in modo soluendi, Quamuis enim stante ista diuersitate, & incompatibilitate censeretur inducta nouatio 16 *Aym. cons.167.n.9.* † Tamen cum adsit eadem quantitas scutorum sexcentum tam in legato, quàm in stipulatione non consideratur modus soluendi tamquam non concernens substantiam legati, cum secunda dispositio in diminutionem primæ 17 † non inducat nouationem, aut extinctionem, & interitum, sed potius reformationem, vt notat *Bald. in l. pacta nouissima.12. col. vlt. in princ. vers. finaliter concludo. n.10. ante fin.C.de pact. Aciat.in l.qui bis idem. 18.n.18.ff.de verb.obligat. Tiraq. de retract.conuentional.ad fin.tit.n.168.& 169.* 18 † vbi requirit vni-

vniuersalem mutationē rei, secus particularem, cum solùm respectu supplementi intelligetur recessum à primo contractu *Menoch. conf. 702. n. 14. lib.*8. Cum etiam in d.legato adesset specialis

19 hypotheca in prædio ibidem expresso; † & in stipulatione aderat hypotheca generalis, quia hæredes in genere tenebantur consignare tot bona pro concurrenti quantitate scutorum sexcentum, quod non inducebat nouationem extinctiuam *Alex.conf.*13.*n.*9.*lib.*2. sed cumulatiuam *Ias.in l.*1.*C.de iudic. Rot.in d.causa Foroliuien. prætensi legati coram R. P. D. Bubalo.* 21. *Februar.*1592.

20 † vbi quod neque obstabat clausula in instrumento apposita, vt in eo intelligerentur comprehensa omnia legata in pecunijs facta, quia ista verba non inducunt nouationem expressam, sed quod eadem summa bis non petatur, vt declarat *Imol. in l.*2. *ante fin. vers.& per prædicta etiam patet.n.*4.*ff.de nouation.* Et quatenus etiam tacitè inducerent nouationem, vt

21 per *Bart.in d.l.*2. *Ruin.conf.*64.*n.*5. *lib.*2. † Tamen hoc non procedit in actione priuilegiata, prout est actio de dote, & ita respondet *Rot. in d.decis.Foroliuien.Cuman.in l.si diuortio.n.*5.*ff. de verb. obligat.* Ex quibus patet non obstare d. decisionem, cum non simus in causa priuilegiata, & adsit diuersitas summæ in substantia negotij, non in modo soluendi, cum alijs supra adductis, Maximè, quia in casu nostro in solidatione

22 partitarum adsunt illa verba † computato &c. quæ inducunt nouationem, vt etiam admittit *Rot. post Ruin.d.conf.*64.*n.*5.*lib.*2.

Accedat quod solidatio partitarum in minori summa in illis contenta est incompatibilis cum dictis partitis, quia in plus teneretur debitor, si il-

23 læ attenderentur, & non solidatio, † qua incompatibilitate stāte agitur ex actu vltimo tāquam renouato, non autem ex primo reformato *Cephal.conf.*35.*n.*54.*ad med. vers.vel igitur contractus.lib.*1. *& conf.*454.*n.* 18. *lib* 4. *Bald.in l.vlt. col.*1.*ad med.C.de nouat.Menoch.conf.*381.*n.*32. *&* 33.*lib.* 4. *Alex. conf.* 193.*n.*3.*lib.*6. *Dec. conf.* 400. *col. penult. ad fin. n.* 9. *& conf.* 564.

24 *n.*15. † Ita vt per talem incompatibilitatem fiat statim nouatio etiam absque aliqua expressione *Gabr.conf.*81.*n.*3.*lib.*1. *Rot.diuers.decis.*262.*n.* 5.*lib.*2. *Decian.conf.*21.*n.*69.*lib.*1.

Vlterius in partitis nullus adest consensus debitoris, cum illæ sint solùm creatæ per Mercatorem creditorem absque eo, quod fuerit constitutum

25 certum pretium à contrahentibus, † Vnde cum superuenerit postea taxatio pretij determinati de consensu ambarum partium, non potest attendi primus actus dependens à voluntate vnius tantùm, sed erit facienda tota vis in secundo pleno, ac valido, & iuxtà illud agendum tamquam per partes taxatum in renouationem primi, in quo debitor non consensit, & ex quo non fuerat aliquod ius acquisitum creditori, qui solùm habuit promissionem solutionis ex secundo iuxtà taxationem pretij ibidem factam, Et ità concordantur omnes Doctores, dum disputant, an ex secundo contractu fiat nouatio primi, distinguendum est enim, an prior actus sit perfectus, & ex eo acquisitum ius parti nec ne *Imol. in l. titia.* 134. *col.*1. *in fin. vers.tu potes dicere.ff.de verb.obligat.Surd.decis.*70.*n.*3.4.*&* 13.vbi semper præsupponit perfectionem primi actus *Idem Surd.conf.*202.*col.*1. *&* 2.*lib.*2. secundum quod consilium fuit iudicatum, vt testatur *Idem Surd.*

26 *d.decis.*70.*in fin.* † Tunc enim ex vtroque datur actio, quando tam ex vno, quàm ex alio oritur habilitas agendi, de qua habilitatione in casu nostro non potest apparere, quasi primæ partitæ non sint solemnes ab vtraq. parte firmatæ, Vnde non potest dici, quod solidatio postea subsequuta sit confirmatoria priorum partitarum, sed potius noua dispositio, & per consequens est facta nouatio, vt latè explicat, & de communi testatur

27 *Cephal.conf.*35.*n.*50.*vsque ad* 54.*lib.*1. † Quamuis essemus in qualitatibus attingentibus substantiam actus, nam impropriè dicuntur qualitates, cum verius sint ipsa substantia *Menoch. conf.*35.*n.*31. *lib.*1.

Neque obstat *Surd.decis.*70.vbi ponit casum, quod in capitulis factis de venditione inter vendito-

28 rem, & emptorem † fuit promissa cautio danda per emptorem de satisfaciendo creditoribus, qui venissent tempore proclamatis, & cum nihil de hoc fuerit promissum in instrumento de eadem venditione celebrato, immò fuerint posita diuersa pacta à capitulis, Tamen conclusum fuit non esse nouatam primam conuentionem, de qua in capitulis, ideò vigore illorum potuisse agi ad dictam cautionem præstandam iuxtà *cons. Natt.*176.*n.*5. *Imol.in l.titia. §. idem respondet. de verb. obligat. Alex.conf.*122. *n.*2.*lib.*2. *Surd. conf.*202.*n.*20. *lib.*2. *Tiraq.de retr.conuent. §.*1.

29 *glos.*1.*n.*1.*& ad fin.tit.n.*21.*q.*4. † Quia *Surd.* loquitur quando clarè constabat, quod partes non voluerunt recedere à prima conuentione, tunc enim posteriora non derogant prioribus, quasi tunc actus non debeat operari vltra intētionem agentis, Aliud est quando sumus in dubio, nam hoc casu verior est conclusio, quod sit derogatum prioribus, vt de magis communi testatur *Ceph. conf.* 35.*n.*54. *lib.*1. & fatetur etiam *Idem Surd.d.decis.*70.*n.*9. *vers.quarto respondetur.*

Secundo in casu per *Surd.* deciso fuit per errorem

30 omissa prima conuentio, † tunc enim non derogatur prioribus per posteriora *l.lucius.*41.*in fin. de testam.milit. Curt. Iun. in l.pacta nouissima. n.* 6. *vers. adde aliam. C. de pact.* & ita declarat *Surd.d.decis.*70. *n.*6. Quasi tunc error impediat consensum *l.si per errorem.*15.*ff. de iurisd.omn. iudic.*

Tertiò *Surd.* loquitur in contractu iam perfecto, & concluso tempore capitulorum, quasi tunc iam

31 esset quæsitum ius contrahentibus, † Vnde meritò per actum sequentem non videtur recessium à primo, ne sequatur donatio, vt notat *Imol.in l. titia.*134.*col.*1.*in fin.vers.tu potes dicere.de verb. obligat.* & voluit etiam *Surd. d.decis.*70. *n.*3. *&* 4. *Alex.conf.*122 *n.*2. *lib.*2. & dictum est supra *vers. vlterius in partitis. n.* 25. vbi etiam fuit ostensum nos esse in contractu imperfecto.

Quartò

Quartò decisio *Surdi* fundatur in depositione notarij attestâtis sibi fuisse tradita capitula † cum expresso mandato, quod conciperet instrumentum secundum formam illorum, ex quo colligebatur vera intentio partium exequendi capitula, non corrigendi, prout præsupponit *Idem Surd. d. decis. 70. n. 12. & 13.* † Vbi etiam subdit, quod dicto notario maior fides est adhibenda, tamquam deponenti de facto proprio *Alex. cons. 193. n. 13. lib. 6. Salic. in l. si quis decurio. oppos. 4. n. 4. C. ad leg. corn. de fals. Castr. cons. 84. col. penul. in fin. vers. super secundo. lib. 1. Menoch. de arbitr. cas. 99. n. 3.*

32 33

Minus obstat *Aym. cons. 223. n. 6.* Quia ipsemet se declarat, ideo ibi hoc esse, quia per additionem in nihilo alterabatur dispositio primæua, † Nam si ex illa induceretur aliqua alteratio negotij super substantialibus semper diceretur nouũ ius, & noua dispositio *Bart. in l. ius ciuile. ad fin. vers. induceitur. ff. de iust. & iur. Roman. cons. 45. in fin. cum alijs supra allegatis*, † qui omnes etiam loquuntur per dictionem aliquid, quæ in qualibet minima re verificatur *Glos. in clem. 2. in verb. earum parte. de for. compet. Ias. cons. 224. col. 2. in fin. vers. tertio istud statutum. lib. 2. Aym. cons. 294. n. 4.*

34 35

Addendum est etiam, quod in solutionibus faciendis fuit addita pœna soluendi totum vnico contextu, si in terminis præfixis non soluantur summæ conuentæ, † ex qua pœna fuit alteratum negotium, ita vt ex hoc dicatur noua dispositio, prout quando è contra tollitur pœna, quæ aderat in dispositione antiqua, intelligitur esse nouum ius, & non amplius antiquum *Glos. in clem. 2. in verb. sanctionis. de vit. & honest. clericor. Menoch. cons. 35. n. 10. & 30. vers. accedit. lib. 1.*

36

Cum igitur ex prædictis sit facta nouatio, non poterit amplius agi in vim partitarum, in quibus prætenditur non intrare præscriptionem, nisi post quindecim annos, qui adhuc non sunt elapsi, satis enim est, quod apocha quæ nouauit partitas, fuerit præscripta vigore statuti, † per quod est tutus præscribens tamquam sit similis soluenti, saltem quo ad hoc, vt excludatur ille, contra quem est præscriptum *l. si pupillus. 46. in fin. de administr. tutor. Balb. de præscript. p. 1. q. 6. per tot. fol. 114.* vbi etiam quod præscriptio habetur pro veritate, † & æquiparatur pacto, ac priuilegio, & tollit omnem prorsus actionem, & obligationem nedum ciuilem, sed etiam naturalem quo ad effectum *Surd. cons. 234. n. 12. 13. & 24. lib. 2. post Bart. in l. fin. §. 1. ff. rem rat. haber. Imol. Butr. Felin. & alij in c. ad aures. 6. de præscript.*

37 38

39 Maxime † stante statuto confirmato à Summo Pontifice, quod fingit satisfactionem, seu promissionem de non petendo propter lapsum temporis, tunc enim neque remanet ipsa obligatio naturalis *Bald. in c. ecclesia sanctæ mariæ. in fin. n. 24. de constitutionib. & in l. bene à zenone. 3. in princ. C. de quadrienn. præscript. Felin. in d. c. ad aures. n. 5. vers. limita etiam quod est dictum. de præscriptionib.*

EPITOME.

PErceptio fructuum an probetur per coniecturas. ¶ Et an inferatur ex annis antiquis ad redditum præsentis anni. ¶ Et quid in hoc operetur consuetudo. ¶ Valor beneficij quomodo sit iustificandus. ¶ Et quando deducantur onera, & reductiones monetarum. ¶ Et quo casu dicatur valor excessiuus ad impugnationem gratiæ. ¶ Tertius habens interesse an possit deducere ius suum coram Delegato non suo iudice sine noua commissione. ¶ Sententia nulla tamquam lata extra diem citationis an præiudicet tertio. ¶ Diminutio sextæ partis quo ad valorem beneficij quid operetur.

SVMMARIVM.

1 *Valor beneficij est iustificandus de tempore impetrationis.*
2 *Quæ mutantur temporis cursu non præsumuntur in eodem statu.*
3 *Tempus longum præteritum non attenditur circa æstimationem ad illationem temporis præsentis.*
4 *Probatio æstimationis fructuũ nõ est vniformis.*
5 *Perceptio fructuum non probatur per remotas coniecturas, quarum illa est, quando quis vellet probare ex veteribus annis redditum præsentis anni.*
6 *Consuetudo non valet, vt possit probari liquidatio fructuum ex solito redditu, & cultura ipsius fundi, de cuius fructibus probatio quæritur*
7 *Valor excessiuus ad impugnationem gratiæ non probatur, nisi dictum sit deductis oneribus.*
8 *Propter detractionem onerum, & deductionem monetarum non potest dici excessus valoris, ita vt sit locus diminutioni sextæ partis.*
9 *Sententia lata extra certam diem, pro qua facta fuit citatio, est nulla.*
10 *Tertius non omnino diuersus est admittendus in causa.*
11 *Sententia nulla non præiudicat tertio venienti ad causam.*
12 *Tertius habens interesse potest ius suum proponere coram Delegato non Iudice suo, etiam sine noua commissione. n. 13. Intellige vt n. 14.*
15 *Causa non auocatur à Rota, nisi de licentia Papæ, & magna causa tunc requiritur.*
16 *Interesse sufficit probare apparenter ostendendo se prouisum & electum.*
17 *Scientia probatur coniecturis.*

CAPVT D X.

PRonunciandum est pro reuocatione sententiæ D. Iudicis à quo, Cum ex iuribus productis nõ iustificetur prætẽsus valor beneficij tempore impetrationis factæ per Raphaelem, † prout debebat fieri, quasi non sufficiat probatio antiqui temporis, quæ non infert ad tempus prouisionis *Felin. in c. cum te. 7. col. penult. ad med. vers. fallit quinto. n. 22. & in c. ad aures. 8. col. penult.*

1

in

in 16.conclus.n.17. de rescript. Maximè concurrente contra dictam probationem præsumptione iuris, † quæ vult non præsumi esse in eodem statu,quæ temporis cursu mutantur,vt in specie valoris concludit Caputaq. decis. 330. n. 2. p. 3. Præsertim, quia in casu nostro longum tempus intercessit,† tunc enim circa æstimationem numquam attenditur tempus præteritum ad illationem præsentis *Surd.cons.151.n.71.ad med. lib.2.*

Cum etiam probatio æstimationis fructuũ † non sit vniformis *Bald.in l.si fundum.17.in fin.C.de rei vendic.* Neque per remotas coniecturas probatur perceptio fructuum, quod est quando ex veteribus annis † vellet quis probare redditum præsentis anni *Bald.in l.vlt. ad fin. C.de fructib. & lit. expens. Pontan. de spolio. lib. 4. c. 1. n.3. tom.14.fol.305.* † vbi quod neque valet consuetudo locorum, vt possit probari liquidatio fructuum ex solito redditu, & cultura ipsius fundi, de cuius fructibus probatio quæritur, cum non sit vniformis fructuum perceptio *Aebil. decis. 4. de restitut. spoliator.*

Præterea assignatio prætensa ducatorum 68. concernit arrendamenta beneficij, ex quibus non iustificatur vera æstimatio, † cum ex illis debeat detrahi onera eiusdem beneficij, Ita vt non probetur valor excessiuus ad impugnationem gratiæ,nisi dicatur deductis oneribus *Crescent. decis.1.de probat. post Rot.decis.10.aliàs 702. de prabend. in antiq. per tex. in c. præsenti. de offic. ordin. in 6.*

Vlterius propter dictam onerum detractionem, & reductionem monetarum non potest dici excessus valoris in huiusmodi beneficio,in tãtum,† vt sit locus diminutioni sextæ partis, quasi tunc talis quantitas sit modica, quæ non vitiat gratiam Papæ, qui similiter concessisset *Anebar.cons.138. de natura. n.1.& 2. Peregr.decis.264.lib.2. Rot. coram R. P. D. Gipsio Calaguritana Archipresbyteratus. 8. Aprilis.1587.*

Accedat vltra iniustitiam nullitas sententiæ latæ extra certam diem, pro qua fuit facta citatio, † quod facit vt sit ipso iure nulla, cum non posset ferri sine noua citatione *Alex. cons. 79. in causa & lite. col.1. vers. non obstat etiam si diceretur. n.3. lib.7. Felin.in c.1.n.21. col.vlt. vers. nota etiam quod citatio. de indic. Vant. de nullit. ex defect. citat. n.73.*

Immò quo ad Raphaelem fuit in totum omissa citatio, quæ tamen de eo erat facienda, cum pro suo interesse venerit ad causam stante resignatione, de qua in actis, † Ita vt deberet admitti tamquam tertius non omninò diuersus *Abb. in c.veniens. il 1.n.8. & ibi Felin.col.7.in princ. n. 16.de testib. Rot. decis. 12. aliàs 103. de rescript. Put. decis.166.n.1. vers. hoc non obstante. lib.3. Aebil.decis.5.aliàs 207. de except.* † Vnde stante defectu dictæ citationis sententia erit nulla, neque tali tertio nocebit *Alex. cons. 84. in causa quæ vertitur.col.2.in princ.vers.tamen in proposito.n.4.lib.3. Vãt.quis possit dicer.de nullit.n.19.*

Et stante huiusmodi interesse resignationis iste tertius poterit ius suum proponere coram Iudice Delegato † ratione connexitatis iuris sibi commissi, quamuis etiam talis non esset Iudex illius *Felin.in c.veniens.il 2.col.7.in princ.vers.vltimo in hac materia nota. n.16. de testib. post Innoc.in c.veniens.13.de sponsal.* & ita seruat *Rot. de qua per Aebil.decis.5.aliàs 207.de except.* † vbi etiam quod sine noua commissione potest tertius comparere,& debet admitti, quando super eodem beneficio agitur, cum non sit causa diuersa, non obstante dispositione *tex. in c. cum p.& g. de testib.* † qui loquitur quando tertius esset omninò diuersus, & causa etiam esset omninò diuersa *Abb.in d.c.veniens. il 2. n.8. eod. tit. Rot.decis. 12.aliàs 103.de rescript.in nouis. Put.decis.166. n.1. vers.hoc non obstante. lib.3.*

Maximè, quia iam causa est instructa in curia, & in sacra Rota, à qua non debet auocari, † nisi de licẽtia Papæ *Bisignett.decis.13.in fin.de rescript.* Cum etiam magna causa requiratur in huiusmodi auocationibus faciendis, de qua hic non apparet, immò constat de contrario ob interesse resignationis factæ ad fauorem Raphaelis,Ita vt ad hunc effectum sufficiat etiam docere de progressu gratiæ suæ, † cum satis sit apparenter de aliquo interesse constare probando se prouisum, & electum *Felin. in c. cum super. 17. col. 7. post princ.vers.ad hoc vt tertius dicatur.de sent. & re iudic.Put.decis.166.in fin.n.3.lib.3.*

Neque obstat prætensa ignorantia resignationis factæ per Auersanam,Cum immò ex actis manifestè appareat de contrario tam ex allegationibus factis de dicta resignatione, quàm ex cõstitutione procuratoris, & exhibitione tituli, & prouisionis cum alijs,de quibus in facto,† Ita vt ex eis resultet plena notitia, & scientia, cum tamen ad illam inducendam etiam coniecturæ,& præsumptiones sufficiant *Bart. in l.qui romæ. §.duo fratres.n.3.de verb.oblgat.Ruin.cons.42.n.21.lib.1. Alex.cons.187.n.8. col.3. in fin.lib.2. Ceph.cons. 314. n.15. lib.3. Rot. coram Card.Seraph. Romana de Valle. 9. Decembris 1579.*

EPITOME.

Feudum, & Emphyteusis an possint dari in dotem per primum acquirentem præiudicando alijs gratiosè vocatis.¶ Consensus Domini quando requiratur in alienatione emphyteusis. ¶ Et an illius defectus possit allegari per tertium. ¶ Concessio rei emphyteoticæ quo casu dicatur ex titulo lucratiuo, seu oneroso, quãuis in actu acquisitionis nihil fuerit solutum. ¶ Patiens alium inuestiri de sua emphyteusi an sibi præiudicet. ¶ Feudum alienatum quando possit reuocari per hæredem.¶ Emphyteusis stipulata ad tertiam generationem vtriusque sexus an sit concessa pro masculis tantum, & illis deficientibus pro fœminis stãte statuto exclusiuo fœminarum. ¶ Bona alienata quando possint reuocari per hæredem prætendentem sibi esse debita ex fideicommisso. ¶ Et quid si confecerit inuentarium. ¶ Vel quando adsunt bona alienantis per hæredem possessa. ¶ Et cui incumbat onus proban-

probandi æquiualentiam bonorum per eum possessorum cum bonis alienatis. ¶ Inuentarium an faciat, vt actiones non confundantur, & quod hæres non habeatur pro non hærede, vel solum operetur, vt fingantur non confusæ, quatenus confusio ei damnum afferat. ¶ Et an hæres teneatur ratificare alienationem, quatenus bona hæreditatis æquiualent.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteusis noua potest dari in dotem per primũ acquirentẽ præiudicando alijs gratiosè vocatis. Idem in feudo. n. 2. Intellige vt n. 3. 4. & 5.*

6 *Dominus & non alius potest allegare, quod non interuenerit eius consensus in alienatione emphyteusis.*

7 *Consensus domini non requiritur in alienanda emphyteusi, quando non agitur de eius interesse.*

8 *Alienatum non videtur, quod conseruatur in linea agnatorum.*

9 *Emphyteusis potest dari in dotem, etiam si affirmetur quando sumus in comprehensis in inuestitura. Amplia vt n. 10.*

11 *Emphyteusis censetur concessa ex causa onerosa, quamuis nulla pecunia soluatur in ipso actu acquisitionis, sed solum detur responsio magna pro canone, & debetur euictio. n. 12.*

13 *Patiens alium inuestiri de emphyteusi ad se spectante sibi præiudicat. Amplia vt n. 15.*

14 *Consentiens alicui vt donet rem suam alteri dicitur donare.*

16 *Hæres non impugnat factum defuncti.*

17 *Hæres, qui non confecit inuentarium, non potest reuocare emphyteusim, seu feudum alienatum, quamuis esset ex pacto, & prouidentia, cum in hæreditario, neque inuentarii iuuaret. & n. 18.*

19 *Consensus inducitur ex actibus positiuis.*

20 *Actus non potest acceptari nisi cum suo onere, quamuis acceptans ignoraret onus.*

21 *Mater cogitur dotare filiam, non existentibus bonis patris.*

22 *Emphyteusis stipulata ad tertiam generationem vtriusque sexus censetur concessa pro masculis tantum, & illis deficientibus pro fœminis stante statuto exclusiuo fœminarũ. Declara vt n. 23.*

24 *Bona alienata non possunt per hæredem reuocari, quamuis sint sibi ex fideicommisso debita. Fallit stante inuentario. n. 25. Declara vt n. 26. & 28.*

27 *Inuentarium non facit, vt actiones non confundantur, neque vt hæres non habeatur pro non hærede quo ad sibi debita, sed solum operatur, vt fingantur non confusa, quatenus confusio ei damnum afferret, vnde hæres tenebitur ratificare alienationem, quatenus bona hæreditatis æquiualent.*

29 *Tertius in quem fuit facta alienatio bonorum fideicommissi numquam conuenitur per hæredem cum inuentario quando adsunt bona alienantis. Intellige vt n. 30.*

31 *Exceptio est probanda per excipientem.*

32 *Hæres volens impugnare factum defuncti debet probare, quod bona hæreditaria inuentariata non sunt eiusdem valoris cum bonis alienatis.*

33 *Rerum species sunt redigendæ ad quantitatem per æstimationem.*

34 *Filius non reuocat alienata per patrem etiam confecto inuentario quando ad eum aliquid ex hæreditate patris peruenit. Amplia etiam si peruenire potest. n. 35.*

CAPVT DXI.

PEtitam immissionem dixi denegandam esse. Cum enim simus in emphyteusi noua acquisita ex titulo oneroso, potuit illa per primos acquirentes in dotem dari † præiudicãdo alijs gratiosè vocatis *Bald. in l. 1. §. in suis. ff. per quas person. nob. acquir. Ruin. cons. 154. ad fin. vers. & ista est clara & vera responsio. n. 11. lib. 1. post Imol. in c. potuit. col. vlt. locat. Rip. in l. in quartam. col. 34. ad med. vers. quid tenendum. n. 179. ff. ad leg. falcid.* † & est verior opinio, & magis recepta tam in emphyteusi noua, quàm in feudo, vt latè comprobat *Surd. cons. 351. n. 24. vsque ad 29. & cons. 395. n. 9. cum seq. lib. 3. & decis. 290. n. 1. in fin. & decis. 209. n. 16. Honded. cons. 14. n. 47. lib. 2.* & latissimè defendit *Natt. cõs. 475. per tot. Becc. cons. 56. n. 20. lib. 1.* † Quidquid aliud sit in comprehenso in inuestitura, qui non est primus acquisitor, talis enim non poterit aliquid facere in præiudicium eorum, quibus à principio fuit stipulatum, & qui sunt in prima inuestitura comprehensi *Bald. cons. 215. proponitur. col. fin. in princ. n. 4. vers. aduerte hic iacet intellectus. lib. 2. Aldobrand. cons. 15. in princ. vers. circa primum dico. n. 1. Ruin. cons. 7. n. 24. lib. 1. Curt. Iun. de feud. p. 2. q. 7. n. 42. tom. 10. p. 2. fol. 60.*

Quod sine difficultate procedit, quia Aduersarij non fuerunt expressè in prima inuestitura nominati, † quo casu magis potuit per recipientẽ emphyteusim illis præiudicari *Dec. cons. 238. primo non videtur. col. 4. ante med. vers. & ita concludunt. n. 6. in princ. Aldobrand. cons. 94. n. 45.* Quasi permittatur † reuocatio per auctorem acquisitionis ante quam sit perfectè ius quæsitum vocatis, quidquid alius non auctor hoc facere non possit *Alex. cons. 106. viso themate. ad fin. vers. sed ista disputatio. n. 8. lib. 4. & ibi Natt. in verb. qui non fuit. Surd. cons. 76. n. 5. & 6. lib. 1. Grat. cons. 22. n. 9. vers. & hoc est indubitatissimum. lib. 1. Natt. cons. 473. n. 15. & 16.*

Neque obstabit, quod non interuenerit consensus Domini, Nam huiusmodi exceptio, † & defectus solùm potest allegari per dominum, & nemo ad hoc admittitur prçter illum *Ruin. cons. 2. n. 2. in fin. lib. 1. Oldrad. cons. 139. in 6. dub. n. 7. Cephal. cons. 3. n. 122. Natt. cons. 475. n. 14. Alex. cons. 173. col. fin. post princ. vers. præterea non est verum. n. 7. lib. 2. Roland. cons. 57. n. 10. & 30. lib. 3. Surd. cons. 351. n. 42. lib. 3.*

Maximè, quia licet consensus domini esset adhibendus, Tamen hoc intelligitur † quando ageretur de interesse ipsius domini, & sic quando ir-

iure non esset permissa alienatio, nisi dominus consentiat, sed vbi non potest tractari de illius interesse, non est requirendus talis consensus; præsertim quia sumus in casu, in quo emphyteusis est alienata in eam, quæ est comprehensa in inuestitura, tunc enim sustinetur alienatio, quamuis facta inscio domino, etiam si essemus in remotiore in gradu, & non successuro ab intesta-8 to, † quasi non videatur alienatum, quod in corpore, & linea agnatorum conseruatur *Bald. cons. 216. in fin. lib. 2. Decian. cons. 55. n. 69. & 70. lib. 3. Roland. cons. 57. n. 65. lib. 3. Menoch. cons. 158. n. 88. lib. 1. latè Surd. cons. 351. n. 45. lib. 3.*

Preterea sumus in emphyteusi data in dotem, quam primus acquisitor, & alius potest dare ob huius-9 modi causam, † quamuis etiam fundus esset datus æstimatus, cum sumus in personis in inuestitura comprehensis, vt dictum est *Aym. cons. 215. n. 6. & 7. post Alex. cons. 163. n. 4. lib. 2. latè Corbul. de caus. priuat. ob alienation. limit. 20. n. 1.* 10 *cum seq.* vbi ampliat, † quod talis dos non solùm erit apud dotatam eo modo, quo erat apud dotantem, sed etiam apud filios, & eius hæredes, exclusis alijs in inuestitura comprehensis, quando, prout in casu nostro, potuit illis præiudicari per primum acquirentem, cum talis dos deseruiat pro oneribus matrimonij, quæ possunt durare etiam post mortem dotantis superuiuente fœmina in matrimonio, causa alendi se, & filios, Ita vt ex hoc censeatur dotans voluisse transferri in eam, quæ dotatur, omne ius etiam in præiudicium vocatorum in emphyteusi *Corbul. d. limit. 20. n. 4. & 5.* Quod etiam est secundum formam statuti Vrbis, per quod permittitur dari emphyteusim in dotem.

Nec facit, quod huiusmodi emphyteusis fuerit concessa ex causa lucratiua, non autem onerosa, cum nulla pecunia sit soluta per emphyteutam 11 in ipso actu acquisitionis, † Quia sufficit fuisse promissam annuam pensionem scutorum quadraginta, quod facit concessionem onerosam, licèt nihil aliud detur tempore contractus, Maximè quia sumus in responsione magna, quidquid aliud sit in modica vnius denarij, vel simili, quæ solet dari potius in signum recognitionis, non oneris, Ita in specie concludit *Alex. in l. si mihi & titio. 110. col. 3. in fin. vers. posset pro concordia. n. 13. & ibi Imol. col. 2. post princ. vers. item adde. n. 2. ff. de verb. obligat. Surd. decis. 290.* 12 *n. 4. 22. & 23.* † vbi ex hoc concludit, quod in huiusmodi emphyteusi, pro qua soluitur ista pensio, debetur euictio, quamuis pecunia non soluatur in actu acquisitionis, cum propter dictum canonem dicatur concessio ex titulo oneroso, Nam si esset ex lucratiuo nulla euictio præstaretur *l. aristo. § fin. de donat. l. 2. C. de euict. l. ad res. ff. de adil. edict.*

Accedat, quod pater aduersariorum vnà cum primo acquirente, & auctore istius emphyteusis, dedit illam in dotem filiæ, & sorori respectiuè, Vnde ex hoc sibi præiudicauit, ita vt ad eam am-13 plius non admittatur, † Exemplo eius, qui patitur alium inuestiri de re emphyteotica *Castr. cons. 84. quæstio ista. n. 1. lib. 2. Bald. in c. 1. §. præterea. quib. mod. feud. amittat. Honded. cons. 16. & 17. lib. 2.* qui si per talem consensum iura sua perdat, & alieni fortificet *l. quæritur. §. si venditor.* 14 *ff. de adil. edict.* † Sicuti cum quis consentit alicui, vt donet alteri rem suam suo nomine, qui dicitur donare, & transferre suum dominium in eum, cui donatur *Bart. in l. qua dotis. n. 15. vers. tertio pone. ff. solut. matrim. Castr. cons. 319. visis, & examinatis omnibus. col. fin. post princ. vers. sed si quid fuit operata. lib. 2. Bald. in l. si liqueat. in 2. not. ib. C. de inoff. donat. cum alijs per Corbul. de caus. priuation. ex eo quod emphyt. pat. alium inuestir. n. 1. & 2. Ossasc. decis. pedam. 23. n. 27. cum seq. Honded. cons. 32. n. 16. & 17. lib. 2.* 15 vbi † ampliat quamuis tempore consensus res emphyteotica non spectaret ad eum, qui consentit iuxta dispositionem *tex. in d. c. 1. §. præterea. quib. mod. feud. amittat.*

Quæ etiam præiudicabunt filijs, & hæredibus eiusdem patris, qui vt supra consensit dictæ dotationi, non enim poterunt impugnare factum defun-16 cti, † immo tenebuntur ad illius obseruantiam, neque poterunt vendicare, quod per suum auctorem fuit renunciatum *l. cum à matre. C. de rei vendicat. Barsat. cons. 32. n. 3. lib. 2.* Maximè cum sint hæredes sine beneficio legis & inuentarij, 17 qui semper † sibi præiudicant, nec possunt emphyteusim reuocare, aut feudum, quamuis esset ex pacto & prouidentia, cum in hæreditario, neque inuentarium iuuaret *Alex. cons. 28. n. 10. lib. 5. Ruin. cons. 25. n. 10. lib. 2. Dec. cons. 207. ad clamorem. col. 3. post princ. vers. vnde si dominus. n. 4. Curt. Iun. cons. 138. n. 20. latè Pinell.* qui de communi *in l. 1. p. 3. n. 93. C. de bon. matern.*

18 Stante † enim simplici aditione hæreditatis nulla sit differentia inter feudum ex pacto, aut hæreditarium, cum semper sustineatur dispositio defuncti *Paris. cons. 23. n. 187. lib. 1. Dec. cons. 184. in causa istorum nobilium. col. 4. ante fin. n. 6. Surd. cons. 108. n. 31.*

Vlterius dicti filij, & hæredes ratificarunt præfatam concessionem permittendo semper pacificè possideri emphyteusim, de qua agimus, per dictam dotatam per spatium tam longi temporis, de quo in actis, declarando etiam in articulis productis eorum voluntatem, dum fatentur illã fuis-19 se datam in dotem, † ex quibus actibus positiuis magis iste consensus inducitur *clem. 1. de procurat. Abb. in c. cum virum. in 3. notab. de regular. Ias. in l. qua dotis. n. 90. ff. solut. matrim.* & in proposito notat *Castr. cons. 184. col. 2. ante med. vers. & hic est tertio loco notandum. lib. 2. Honded. cons. 32. n. 27. lib. 2.* Stante præsertim commodo diuisionis, quod peruenit ad dictas filias possidendo bona diuisa, ita vt non possint modo 20 agere iure proprio, † cum actus non possit acceptari nisi cum suo onere, quamuis etiam acceptans ignoraret onus annexum *l. cum ab vno. de leg. 2. Castr. in l. si duo. de acquir. hæredit. Surd. cons. 150. n. 20. & 22. lib. 1.*

Additur quod pater tenebatur dotare filias, quo defuncto huiusmodi onus spectabat ad eius hæ-

redes.

redes, Vnde quando isti dederunt prędictam dotem, nihil aliud fecerunt, quàm soluere debitum patris, & matris, maximè cum non appareat, quod adsint alia bona, præter ista emphyteotica, quæ etiam vigore statuti possunt dari in dotem, & non existente inuentario talis dotatio debet per hæredes approbari, quamuis per eos prætendatur ius in dictis bonis, cum ad huiusmodi 21 dotem posset defunctus cogi, † & etiam ipsamet mater non existentibus bonis patris *l. neque mater.C.de iur.dot.Ias.in l.1. n. 28. & ibi Rip.n.79. ff.solut.matrim.Surd.de alim.tit.1.q.14.n.13.* Et in emphyteosi *Aym.conf.215.n.6.& 7.post Alex. conf.163.n.4. lib.2.*

Nec aduersatur quod ista emphyteosis, quamuis fuerit stipulata ad tertiam generationem vtriusque sexus, † tamen censetur solùm concessa pro 22 masculis tantum, & illis deficientibus pro fœminis stante statuto exclusiuo fœminarum secundum opinionem *Bart.in l.vt ius iurandi. §.si liberi. in fin. ff. de oper. libert.* quam communiter approbatam testatur *Honded.conf.54. n. 6. vsq. 23 ad 10.lib. 1. & cōf.13.n.29. & 30.eod lib.* † Quia intelligitur quando fœminæ sunt dotatæ, de qua dotatione, cum in casu nostro non constet, nisi in huiusmodi bonis emphyteoticis datis à patre, & fratre in talem causam, non erit considerandum, quod prius vocentur masculi, & postea fœminæ ordine successiuo ob prædictam dotationem, quæ potuit fieri in tali emphyteusi præiudicando etiam comprehensis in inuestitura, cum simus in primo acquirente *Surd.conf.551. n 24. cum seq.lib.2.cum alijs supra allegatis*, Vnde stante contraria dispositione non est recurrendum ad stipulationem emphyteusis quomodo fuerit concepta, quæ solùm habebit locum non condito testamento, de quo cōstat in casu nostro cum alijs, de quibus in facto, ita vt ex eis magis sit excludenda petita immissio, præsertim ad fauorem dotis, quæ rectè constituitur in bonis emphyteoticis *Aym.conf.215.n 6.& 7.*

Quo ad alterum dubium concludendum est negatiuè, quod non competat reuocatio bonorum alienatorum, cum appareat petentes talem reuocationem esse hæredes alienantis, & per eosdem possideri multa bona tam stabilia, quàm 24 mobilia, & credita hæreditaria, † Adeò vt stantibus prædictis nō possit aliquo modo impugnari alienatio per hæredem, quæuis bona alienata essent sibi ex fideicommisso debita, tamquam ex aditione hæreditatis teneatur approbare factū defuncti, prout in terminis fideicommissi multis comprobat *Menoch.conf.89.n.60. cum seq.lib. 1. Ruin.conf.15.n.11. lib. 2. & conf.79.n.39.lib. 1. Rom. conf.18. n. 3. Alex.conf.3.in princ. & conf. 32.in fin.lib.1. Paris.conf.34.n.60.lib.2. & conf. 16.n 39. eod.lib. Socin.Iun.conf.107.n.56. lib.3. Card.Seraph. decis.1157.n.2.*

Neque obstat prætensum inuentarium, quod videtur prodesse hæredi, vt habeat bona per fidei25 commissum debita, † & possit illa liberè deducere *Alex.conf.19. n.3. lib.5. post Isern.& alios in c.1.an agnat.vel filius.& in c.1.§.hoc quoque. de succeß. feud.* Quia magis communis, & verior 26 opinio est, † quod quatenus vires hæreditatis suppetunt teneatur hæres etiam cum inuentario præstare factum defuncti, nec possit vendicare rem alienatam sibi aliunde debitam, Nam inuentarium non facit, vt actiones non confundantur, neque vt hæres non habeatur pro non 27 hærede quo ad sibi debita, † sed solùm operatur, vt fingantur non confusæ quatenus confusio ei damnum afferret, Vnde nō mirum si beneficium inuentarij non liberet hæredem, vt præcisè non teneatur alienationem ratificare, cum ad hoc possit cogi quatenus bona hæreditatis æquiualent, & semper repellitur exceptione *l.vendicantem de euict.& l.ex qua persona de reg.iur.* pro28 ut † in specie concludunt magis communiter *Doctor.in l.fin.§.in computatione. C.de iur.deliber.& in l.debitori.C.de pact.* latè *Gabr.* qui de magis recepta opinione testatur *conf.125. n.11. vsque ad 13.lib.1. Aym conf.225.n 12.Rom conf. 181.in fin.* & ibi latè *Mandos. in verb. habere. Castr.conf.170. quia in suprascripto col.2. lib.2. Natt.conf.214.col.2.ad med.n.4. Dec.in l.ex qua persona.191.n.2. ante med. & ibi Cagnol. in fin. ff.de reg.iur. Barbat.conf.66.col.4.lib.4.Boer.decis.23.n.20.ad med. vers.vbi vero de substantia. Cephal.conf.392.n.36.lib.3. Afflict.decis.26.n.3. post princ. Tiraq.de retract.lignag.§.1.gloss.9.n. 48.in fin. Molin.de primogen.hispanor. lib.4 tit. 1.n.17.vsque ad 25.* Et hanc opinionem sæpè sequuta est *Rota vt in causa Messanen baroniæ. 16.Iunij 1609.& 8.Februarij 1608.corā Card. Ludouisio.& Rauennaten. Saluiani interdicti. 28.Iunij 1602.coram eodem.* & latissimè comprobat *Marzar.de fideicommiss.p.2.q. 16. n.61.* 29 *& 62.* † vbi quod numquam agitur pręcisè contra tertium, in quem fuit alienatum quando adsunt alia bona hęreditaria alienantis, subdens esse multum notandum contra eos, qui extendunt beneficium inuentarij ad hunc casum, tamquam ad multa prosit, sicut herba betonica, cum in hoc errent etiam graues Doctores, quos etiam latè adducit, & reprobat *Pinell.in l.1. p.3. n.82. ante fin. vers. ampliatur septimo. C. de bon.matern. Exea.in tract.de pact.n.228.vers.ista sublimitatio. Socin.Iun.conf.107.in fin. lib. 3.*

Et semper est probandum damnum, & interesse hæredis, & causa magna, & vrgens, ob quam ipse nolit stare præcisè facto defuncti, & alienatio30 ni secutæ, † cum hoc non probato, prout in casu nostro, in quo neq. fuit allegatū, numquā debeat molestari tertius emptor, vt circuitus euitetur, & tantùm intersit hæredi habere bona alienata, quàm alia hæreditaria *Gabr. conf. 125. n.12. ad fin vers.ideircò in feudis. lib. 1.*

Minus obstat nō constare, quod ista bona sint eius31 dem valoris cū bonis alienatis, † Quia hoc erit probandum per excipientem *Aym.conf.112.n.6. & conf.126. n.9. Rot. diuers. decis.193.n.2. p.2. Alex conf.42 col.2.lib.1.* Et in specie de hærede impugnante factum defuncti, quod debeat probare bona non esse æquiualentia, de quibus in 32 inuentario † *Aym. conf.225. n. 12. vers.sed hoc*

probatum non fuit. per tex. in l.fin. §.licentia.C. de iur.deliber. Glos.in l.cum lege. ff. de probation. Rom.conf.222.dubitatur.in fin. Alex.conf.41.in fin.lib.3. Curt.Sen.conf.27.col.9.vers.sed contra præmissam conclusionem. Guid.Pap. q. 142. n.3. Gozad. conf. 94. col. 7. post med. Ias.conf. 34. col. 3. in fin. lib. 3. Natt. conf. 214. n. 4. vers. utrum autem plus habeat.col.2. ad fin. vbi quod rerum species sunt redigendæ ad quantitatem

33 per æstimationem † *Marzar. de fideicommiss. q. 46.p.2.n.62. vers. cui verò incumbat. Herculan. de negatiu.proband. n. 26. vers. nono quod hæres*; Cum etiam neque filius reuocet alienata per patrem etiam confecto inuentario, quando ad eum aliquid de hæreditate patris peruenit,

34 cum † aliud esset, si nihil haberet *Natt. conf.214. col.2.in fin. vers. & dicit.n.4.post Iacob. de Beluis.in c.1.§.hoc quoque.de success.feud.* quem ibi sequitur *Bald. ante fin. vers. aut non legitimè. n.20.* vbi ampliat non solùm quando ad eum aliquid peruenit ex hæreditate patris,

35 † sed etiam si peruenire potest *Imol.in c.ex parte.n.23.col.8.ad med. vers.hoc tamen limitat nisi faceret. de feud.*

EPITOME.

Mensura vnius temporis, & per certam personam facta quando probet de alio tempore, & quo ad diuersas personas ad effectum excludendi spolium. ¶ Dictio in circa quo casu verificetur in modico. ¶ Et quid si agatur de certa quantitate præcisa. ¶ Remedium reintegrandæ possessionis an competat si fiat subhastatio, & deliberatio non præcedente mensura, & æstimatione. ¶ Post oppositum inobseruantiam an possit sequi adimplementum.

SVMMARIVM.

1 *Remedium spolij competit si fiat deliberatio non præcedente mensura, & æstimatione.*
2 *Reintegratio datur quando contractus est imperfectus, & conditionalis.*
3 *Mensura facta tempore venditionis prædij non probat quo ad tempus deliberationis.*
4 *Augmentum, & diminutio fundi datur iuxta varietatem temporum.*
5 *Æstimatio prima alicuius prædij dicitur alterata propter qualitatem illi adiectam.*
6 *Mensura fundi facta inter diuersas personas non iuuat quo ad alias, neque excludit actionem spolij.*
7 *Res inter alios acta non nocet, nec prodest alteri.*
8 *Mensuratio est facienda per eos, qui habent auctoritatem.*
9 *Dictio in circa verificatur in modico. Fallit quando ageretur de certa quantitate præcisa. n. 10. & 11.*
12 *Partita verificata contra aliquem probant contra habentem causam ab eo.*
13 *Actio non datur non docto de adimplemento.*
14 *Post oppositionem non implementi pars qua non obseruauit non potest amplius adimplere.*

CAPVT DXII.

De euidenti spolio dicebam constare iuxta primam decisionem in hac causa *Maceraten. spolij obtentam 4.Iunij 1610.coram R.P.D. Manzanedo*, non obstantibus vltimo loco decisis *13.Iunij.1611.& 13.Februar.1612.coram*

1 *eodem*, † semper enim oblatio fuit nulla, cum non fuerit facta pro certa summa ad corpus, sed promissum soluere pro qualibet salma terreni florenos 255. exceptis domibus in prædio existentibus, quarum æstimatio debebat fieri per peritos, Vnde cum fuerit facta deliberatio, & ingressus possessionis nulla præcedente mensura, & æstimatione competit remedium reintegrandæ, vt in specie concludit *Neuiz. conf.38. n.15. Socin.in l.rem quæ nobis.col.5. in fin. in 5. dubitat. vers. & hoc verum intelligas. n. 8. ff. de acquir.possess.Pontan.de spol.lib.3.n.21.tom.14. fol. 294. post Alex.conf.90.n.4. lib.5.* quod est repe-

2 titum *conf.33 lib.6.* † Vbi *Natt.in addit in verb. succumbere. in princ.* dicit notandum, quod quando contractus est imperfectus, & conditionalis competit remedium reintegrandæ *Curt. Iun.conf.131.in fin.Becc.conf.13.per tot.Put.decis.349.lib.2.*

Neque obstat, quod quantitas terrarum prædij erat liquida ex mensura facta tempore veditio-

3 nis eiusdem prædij anni 1592. † Quia talis mensuratio non probat quo ad tempus deliberationis anni 1603. cum interim spatio vndecim annorum quantitates terrarum potuerint augeri per nouas acquisitiones, prout verè fuerunt auctæ multæ salmæ terrarum iuxta prædium subhastatum, vt ex instrumento producto apparet, quæ omnes fuerunt occupatæ, ita vt ex hoc magis intret spolium, quasi partium consensus ad intellectum temporis deliberationis, nō ad aliud se reduxisse videatur *Rubeus conf.17.n.2.in fin.*

4 *Surd. conf. 406. n. 3. in fin. lib. 5.* † Cum detur etiam augmentum, seu diminutio fundi ex pluribus causis contingentibus, vt notum est *l. si quis duas.ff.commun.prædior.l.si locus. quemad. seruit.amitt. l.verum. §.sciendum.de minorib. l. domum.de contrab.empt. Euerard.loc.argum. de tempore ad tempus.n.14.*

Præsertim quia prima mensura tempore venditionis de anno 1592. fuit de toto prædio cum domibus, Vndè non probat de solis terris, super quibus tantum fuit facta oblatio ad mensuram de anno 1603. non comprehensis domibus cum suis pertinentijs necessarijs, ita vt illa non potuerit deseruire pro æstimatione domorū adhuc

5 non æstimatarum, † cum per istam qualitatem adiectam sit alterata prima æstimatio, & debeat considerari tamquam diuersa species, & nouum ens *Bart.in l.si quis posthumo.§.si filium.in fin.ff. de liber.& posth.Surd.conf.34.n.43. Menoch.de arbitr.q.11.n.13.*

Et quod tollit omnem difficultatem illa prima antiqua mensura tamquam facta inter diuersas personas, videlicet inter D.Hieronymam, & Ca-

6 pitaneum Franciscum, † non potest prodesse D.An-

D. Antonio Aduersario ad effectum euitãdi spolium, cum deberet iterum mensurari, sicut neque illa nocuisset, vt notat in specie *Cephal.conf.* 36.n.3. & 6. quasi res cum vno gesta non debeat

7 præiudicare, † nec prodesse quo ad alterum *l.si vnus.§.ante omnia.vbi Ias.in princ.n.1.& 3.ff. de pact. Castr.cons.139.pro declaratione. col.2. ad med.vers.item quia instrumentum.n.4.lib.1.* Ideò mensuratio erat facienda per agrimẽsores, vel à partibus deputatos, vel à lege, seu à Iudice, cum aliàs nullum habeat effectum tamquam

8 non spectet † nisi ad eos, qui officium habent & auctoritatem *Bart. in l.2.C. de iur.fisc. n.5. lib. 10.& in l.1. §.ex hoc rescripto. n.5.ff.de vent.inspic. Dec.in c.proposuisti.n.15.de probat.iuxta l.hac edictali.§.his illud.C.de secund.nupt.Cephal.conf.36.n.2.lib.1.*

Neque obstat quod dicitur de confessione D. Pellicani asserentis prædium fuisse salmarum septem

9 in circa, † quasi ex hoc conualidetur mensuratio non obstante illa dictione in circa, quæ verificatur in modico *Menoch. de arbitr.cas.46.n.3.* Quia istud procedit, quando non esset vis in

10 quantitate præcisa, † secus quando ageretur, prout in casu nostro, de probatione certæ,& determinatæ mensuræ, tunc enim talis assertio per verba in circa nihil probat, neque attenditur, quod huiusmodi dictio possit referri ad modicam quantitatem declarandam arbitrio iudicis, & ita concordantur opiniones Doctorum in similì materia loquentium, prout est *decisio Rota coram Cardinale Ludouisio. Parmen. status.*

11 3. *Decembris.* 1607. † vbi agebatur de probatione præcisi temporis, quidquid aliud sit in probanda quantitate, seu tempore non præciso *Alex.conf.183.ad fin.n.7.lib.7.& cons.184.n.11. eod. lib. Ruin. conf. 130.n.5.& 6.lib.4. Rebuff. de dispensat. etat. in verb.seu circa.n.3.*

Accedat error in calculo, quia debitũ florenorum 2614. detractis florenis 1400. remanet in 1314. non in 1753.vt dicitur in decisione, in qua etiam omittuntur duæ partitæ vna florenorum 190.soluta 6.Septembris 1593. & altera florenorũ 240. sub die 4.Iulij 1598. de quibus partitis erat ha-

12 benda ratio,† cum existant in computo confecto cum D. Berarda, contra quam probant, & per consequens etiam contra Aduersarium, qui habet causam ab ea, mediate instrumento emptionis, quod post subhastationem fecit, & ex titulo sibi concesso *l. pomponius. §.si liber. de acquir. possess. Alex.conf.198.viso processu. col.3. ad med. n.6.lib.7. Aym.conf.92.n.7.*

Vltimo omissis multis, quæ possent adduci, spolium iustificatur solùm ex eo, quod defectu actionis fuit extortum mandatum per Berardam ad illi soluendum floreños 1163. quorum exactio non competebat, nisi prius extinctis censibus, de qui-

13 bus in instrumento, † quod cum non fuerit adimpletum, neque doctum de implemento, prout tenebatur docere *Alex.conf.79. n.1.lib.4.* debebat repelli ab agendo ne dum parte opponente, sed etiam ex officio iudicis *Aym.conf.151.n.10.*

14 Adeò vt † post iudicium inchoatum, & opposi-

tum de non implemento, prout in casu nostro, non sit amplius pars audienda, & per consequẽs non satis sit modo ostendere extinctiones censuum, quamuis neque de hoc constet *Castr.conf. 70.quia frustra.col.6.post princ. vers. nam sufficit.n.8.lib.1. Alex. Corn. & alij per Aym. conf. 191.n.16.* Et ita in huiusmodi causa *Maceraten. Spolij* fuit conclusum *coram R. P. D. Manzanedo.26. Maij.* 1613. confirmando decisionem factam 4. *Iunij.* 1610. recedendo ab alijs decisionibus 13. *Iunij.*1611. & 13.*Februarij.*1612.*coram eodem.*

EPITOME.

Iuramentum minoris an faciat illũ maiorem, & suppleat alias solemnitates. ¶ Et quid stante statuto annullante iusiurandum tamquã metu extortum. ¶ Et quando probatio talis iuramenti possit desumi ex instrumẽto facto absque solemnitatibus requisitis. ¶ Ratificatio minoris post quinquennium quo casu possit allegari. ¶ Et quid de iure canonico, vel si adsit dolus tam præsumptus, quàm verus, vel allegetur læsio. ¶ Constitutio Aegidiana an sit seruanda in loco, vbi adest statutum particulare. ¶ Iuramentum an operetur si mulier & minor non fuerint certiorati de beneficio restitutionis. ¶ Dolus verus de præterito an possit remitti.

SVMMARIVM.

1 *Solemnitas inducta pro forma non potest omitti.*
2 *Iuramentum minoris facit illum maiorem, non tamen supplet alias solemnitates. n.21.*
3 *Probatio iuramenti non potest desumi ex instrumento facto per minorem absque solemnitatibus quando per statutum vis illi adimitur.*
4 *Ratificatio minoris iuxta* l.fin.C.si maior fact. *an procedat de iure canonico.n.5.7.& 8.*
6 *Tempus quinquennij ratificationis minoris non induceit præscriptionem, sed ratihabitionem.*
9 *Minor quamuis non possit dicere de nullitate contractus propter ratificationem post quinquennium, non excluditur tamen allegare læsionem.*
10 *Taciturnitas quinquennij supplet defectum decreti, non iniustitiam aliunde causatam.*
11 *Ignorantia defectus contractus præsumitur in minore, quæ non inducit ratihabitionem.*
12 *Contrahens cum minore absque solemnitatibus dicitur esse in dolo præsumpto, neque dabitur ratificatio.n.25. Declara vt n.26. 28.29. & 30. & quando dicatur adesse dolum verum. n.32.*
13 *Taciturnitas quinquennij non obstat minori, quando contrahens cum eo est in dolo præsumpto. n.14.& 15.*
16 *Constitutio Aegidiana præsumit dolum, & iuramentum metu extortum non adhibitis solemnitatibus in contractibus minorum.*
17 *Statutum generale quando sit seruandum in loco, vbi adest particulare constitutio.*
18 *Minor dicitur læsus statim quod fideiubet.*

19 *Fideiubens dicitur donare, & male vti substantia sua.*
20 *Nulla ars magis damnosa est, quàm fideiussio.*
22 *Iuramentum nihil operatur, si minor, aut mulier non certiorentur de beneficio restitutionis. Contrarium n. 23. & 24.*
27 *Dolus verus de præterito potest remitti.*
30 *Actus nullus, vt ratificetur, requirit plenam notitiam doli, ac nullitatis eum omnibus qualitatibus.*

CAPVT DXIII.

Fideiussio, de qua agimus, est nulla tamquam facta per Minorem absque solemnitatibus statuti Ciuitatis Narniæ, in quo huiusmodi obligationes annullantur ipso iure cum prohibitio-
1 ne, quod ex eis nullo modo agi possit, † Vnde tamquam simus in solemnitate, quæ erat inducta pro forma, non poterat illa omitti stante præsertim læsione minoris, cum neque vtilitas illius consideraretur *Bald. in l. fin. §. necessitatem. n. 15. C. de bon. qua liber. Roland. cons. 54. n. 45. lib. 2.*

Non obstat Iuramentum, quod facit illum maiorem *auth. sacramenta puberum. C. si aduers. ven-*
2 *dit.* † cum alijs per *Simone. de decret. lib. 3. tit. 8. n. 138.* Quia de dicto iuramento non constat, Nam illud erat probandum aliunde, quàm per instrumentum in actis productum, quod tamquã factum sine solemnitatibus requisitis in statuto
3 prædicto nullam obtinet firmitatem, † & sic ex eo nulla potest dici probata obligatio iurata, cum per idem statutum sit penitus huiusmodi contractibus, & instrumentis adempta probatio *Rot. diuers. decis. 104. n. 1. & decis. 93. in fin. p. 2. Put. decis. 116. n. 2. & 3. lib. 1. Mohed. decis. 36. de praescript. Rot. coram R. P. D. Marco Montio Bononien. census. 17. Martij 1608.* latè *Roland. cons. 43. n. 3. & 4. lib. 3. Ruin. cons. 101. n. 14. lib. 1. & cons. 19. n. 22. lib. 3.* per doctrinam *Abb. in c. cum contingat. col. penult. vers. sextus casus. n. 26. de iur. iurand. Socin. cons. 97. n. 5. lib. 1. Corn. cons. 64. n. 7. ad fin. lib 3. Mars. l. sing. 700.*

Nec facit prætensa ratificatio iuxtà *l. fin. C. si maior. fact.* Quia d. dispositio non procedit de iure
4 Canonico, † cui in hoc standum est propter malam fidem contrahentis cum minore *Butr. cons. 45. col. 3. vers. non obstat. Ruin. cons. 41. n. 51. lib. 1. Natt. cons. 195. ante fin. vers. non omitto etiam. n. 3. Rimin. Iun. cons. 436. n. 14. & 49. lib. 4. Paris. ad Bart. in l. vlt. in verb. si quando. in princ.*
5 *C. si maior. fact.* † Licèt hoc non sit tutum ex his, quæ adducuntur per *Menoch. de recuper. possess.*
6 *remed. 15. n. 188. vsque ad 193.* † quasi tempus istius quinquennij non inducat præscriptionem, sed ratihabitionem *Natt. cons. 162. n. 31. & 32.* Quamuis secundum *Surd. cons. 49. n. 41. & 47.*
7 posset etiam defendi, † quod obstet ista mala fides non obstãte ista ratihabitione *Menoch. cons. 49. n. 48.* vbi sequitur *Butr. d. cons. 45.* quem non
8 approbauerat *d. remed. 15. n. 188.* † Sed vanam esse opinionem *Butr.* dicit *Gabr. cons. 20. n. 38. & 39. lib. 2.*

Secundò contractus, de quo agimus, duplici vitio
9 laborat, & nullitatis, & læsionis, † quo casu quãuis esset sublata nullitas ex cursu temporis, non tamen diceretur sublata causa læsionis *l. 1. & ibi Bald. ad med. vers. nota ex isto textu. C. si maior. fact. Pantal. Cremens. in l. 2. n. 98. C. de rescind. vendit. Menoch. de recuper. possess. rem. 15. n. 184.*
10 *& cons. 29. n. 49. ad med. lib. 1.* † Cum taciturnitas quinquennij suppleat defectum decreti, sed non iniustitiam aliunde causatam *Surd. cons. 49. n. 29. lib. 1.*

Tertiò non probatur minorem habuisse notitiam defectus contractus, de qua cum non appa-
11 reat, † præsumitur ignorantia, quæ non inducit ratihabitionem *Bald. in l. mater. in 4. oppos. n. 3. ad med. C. de rei vendic.* & tamquam notatu dignum in specie *d. l. fin.* sequitur *Ossas. decis. 179. n. 13. post med. vers. pulchrè. Natt. cons. 162. n. 32. Corn. cons. 107. col. vlt. post med. vers. item licet postea. n. 8. lib. 3.*

Quartò in huiusmodi contractu intercessit dolus, cum fuerit gestus sine solemnitatibus requisi-
12 tis, † tam per statutum, quàm per ius commune, ita vt ista præsumptio sit iuris, & de iure non admittens probationem in contrarium *Paris. in c. si diligenti. n. 26. de præscript. Curt. Iun. cons. 50. n. 5. lib. 1. Roman. cons. 54. n. 5. Neuiz. cons. 85. n. 14.* Et quamuis talis dolus possit dici præsum-
13 ptus, † tamen etiam in eo dicendum est non militare dispositionem *d. l. vlt.* neque censeri factam aliquam ratificationem *Curt. Iun.* in specie *cons. 50. n. 6. & 7. Ruin. cons. 170. n. 29. lib. 1. Roman. cons. 54. Barbat. cons. 70. col. 3. & 4. lib. 3. &*
14 *cons. 42. col. 7. lib. 1.* † Quidquid contrarium senserint *Paris. cons. 49. lib. 1. & Menoch. de recuper. possess. remed. 15. n. 179. cum seq. & Gabr. cõs. 20. n. 36. lib. 2. & cons. 13. lib. 1.* Quia contra eos est verior opinio *Rot. per Caputaq. decis. 1. lib. 3. & coram Card. Pamphilio Romana donationis*
15 *de Cutis. 5. Iunij 1602.* † Cum etiam dispositio *d. l. fin.* procedat, vbi contractus gestus cum Minore est nullus ob non seruatam solemnitatem introductam de rigore iuris ad fauorem minoris, quia non interuenit decretum, & in reliquis contractus est bona fide celebratus, sed vbi non interuenisset ista bona fides, tunc taciturnitas quinquennij non officeret minori *Bald. cons. 41. quandoque contractus. lib. 2.* quod alibi non legisse dicit *Natt. cons. 162. n. 34. Menoch. cons. 49. n. 49. lib. 1.*

Maximè, quia adest cõstitutio Ægidiana, per quam præsumitur dolus, & iuramentum metu extor-
16 tum † non adhibitis solemnitatibus in huiusmodi contractibus minorum, quod facit, vt magis sit præsumendum contra eum, qui ita simpliciter contraxit, Et quamuis in statuto, de quo agimus, non adsit talis præsumptio doli, Tamen dicta constitutio est magis ampla, quàm statutũ, & seruatur etiam in toto statu Ecclesiastico, Vn-
17 de potest non sine ratione defendi, † quod etiam illa sit attendenda, tamquam in hoc casu loquatur de eo, de quo statutum non disponit, prout est decisio *Rot. coram Card. Ludouisio Cameri-*

nen.

*nen.transactionis.24.Maij.*1606. vbi ita respondet ad *Bald.cons.*201 *.lib.*1.dum voluit,quod debeat attendi statutum loci, non constitutio generalis in similibus contractibus, & sequitur etiam idem respondendo *Rot.corã R.P.D.Pamphilio.Perusina fideiussionis.26.Nouemb.* 1611. *ad med.vers.nec etiam obstare quod perusiæ.*

Neque est dubitandum constare de læsione in casu nostro, Cum statim eo ipso quo minor fideiussit, 18 dicatur † læsus, & ex hoc solo restituatur *l. si titius & seia.ff.de fideiussorib.Socin. Iun. cons.*47. 19 *n.* 7. *lib.* 4. † Cum fideiubens dicatur donare, & malè vti substantia sua *Ias.in l. qui pecuniam n.*1.*ff.de pa.T.* Vnde prouerbium emanauit,quod nulla inuenitur ars,quam addiscere, vel exercere magis damnosum sit addiscenti, vel exercen- 20 ti, quàm pro alijs fideiubere, † cum adeo onerosus sit contractus fideiussionis, & damnificatiuus, vt in eo nullum lucrum speretur, sed solùm damnum, & amissio patrimonij *Marant. cons.* 39.*n.*14.*& cons.*102.*n.*12.*Bertazol.clausul.*39. *n.*19.*Henrig.de fideiussorib.c.*1.*n.*10.*&* 11.

Vlterius non est omittendum, quod iuramentum numquam validat contractum, vbi est defectus 21 solemnitatis,† quamuis enim faciat illum maiorem,tamen alias solemnitates non supplet *Bald. cons.*201.*in prouincia.n.*2.*lib.*2. *Ruin. cons.* 159. *n.* 15.*lib.* 5. *Gabr. de minorib. conclus.* 5, *n.* 49. 22 Maximè † quia nõ apparet in instrumento,quod minor fuerit certioratus tẽpore iurisiurandi de beneficio restitutionis, quo casu nihil operatur iuramentum *Cin.in l.* 2. *q.*6. *C.de rescind. vend. cũ alijs per Simoncell.de decret.lib.*3.*tit.*8. *n.*205. 23 *fol.*150. † quamuis ipse dubitet ex multis adductis per *Gabr.conclus.*3.*de minorib.ad med.* vbi, quod sufficit iuramentum minoris,aut mulieris, nec requirit certiorationem, cum sine illa operetur *Bart.cons.*90.*col.*1. *& in auth. sacramenta* 24 *puberum.col.*2.*in fin.C.si aduers.vendit.*†de qua tamen quæstione videndus est *Tiraq. in l.si vmqua n.in præfat. n.*151. *cum pluribus antecedentibus, & subsequentibus.* vbi in minore requirit istam certiorationem, Quæ tamen non sunt modo præsentis inspectionis,Nam hæc dicta sunt ex abundanti,cum ex superius adductis satis appareat de nullitate fideiussionis.

Obseruandum est tamen circa illud,quod supra di- 25 ctum est de non adhibitis solemnitatibus,†quod illarum omissio facit, vt iuramentum præsumatur dolo extortum, vnde etiam contractus dicitur dolosus iuxta dispositionem statuti, de quo agimus, quod est simile statuto Vrbis *Caputaq. decis.*200.*p.*3. Ideo neque poterit ratificari *Idem Caputaq.decis.*1.*p.*3. cum alijs superius adductis 26 *vers. quarto in huiusmodi. n.* 12. † Hæc autem sunt intelligenda in ratificatione expressa verbis generalibus,secus autem specialibus, quia alias esset absurdum, quod minor volens non posset specialiter ratificare actum, quem de nouo posset facere, maximè quia generalis dispositio non est æque potens, ac specialis, Vnde non mirum quod ratificatio generalis non validet contractum dolo initum, siue factis, siue verbo fiat ratificatio, quod non est quando quis expressè, & specialiter ratificat talem actum dolosum, tunc 27 enim potest data plena scientia doli,† nam etiam dolus verus de præterito potest remitti *Ceph. cons.*51.*n.*30.*Gabr.cons.*13.*n.*1.*Surd.cons.*49. *n.* 11. & cum ista distinctione intelligendam esse 28 *d.decis.* 1. *Caputaq.p.*3. † dicit *Rot. coram R.P. D. Litta. Roman. hereditatis.* 24. *Maij.* 1604. 29 *iuxta cons.Aym.*160.*n.*4.*&* 5.† Vbi etiam declarat eamdem decisionem procedere in ratificatione tacita proueniente ex *l.fin.C.si maior fact.* vel inducta ab homine, mediãte aliquo actu positiuo, prout etiam in ea, in qua ratificans non 30 habuit scientiam doli veri, vel præsumpti,† cum regulariter actus nulius, vt ratificetur, requirat plenam scientiam ipsiusmet doli, ac nullitatis,& omnium qualitatum *Surd.cons.*49.*n.*32.*vsque* 31 *ad* 44.*Gabr.cons.*36.*n.*60. *lib.* 1. † Cum secus sit in expressa, vt dictum est,Et ita intelligendus est *Paris.cons.*49.*n.*56.*&* 58.*lib.* 1. *Menoch. cons.* 561.*n.*21.*vsque ad fin.lib.*6.*Gabr.cons.*146.*n.*14. 32 *lib.*1. *Rot.in d. Romana hereditatis.* † vbi etiam subdit *decis.*1.*Caput.lib.*3.habere locum quando vltra dolum à statuto præsumptum concurrunt aliæ præsumptiones, ex quibus resultat dolus verus *Gabr. cons.* 20. *n.*37. *lib.*2. cui tamen contradicũt ea quæ superius dicta sunt *vers. quarto in huiusmodi.n.*12. ex decisione *Rot. corã Card. Pamphil, Rom.donationis de Cupis.*5.*Iun.*1602.

EPITOME.

CONtractus conditionalis an dicatur imperfectus tam respectu periculi & actionis, & obligationis, quàm rescissionis, ita vt in eo sit locus pœnitentiæ. ¶ Declaratio, seu reuocatio voluntatis quando probet ad fauorem absentis. ¶ Confirmatio Apostolica an sit facienda in vita subinfeudantis, vel sufficiat illam fieri post mortem. ¶ Venditio facta saluo assensu domini an valeat, ita vt amplius non requiratur consensus contrahentium, postquam superuenit licentia. ¶ Et an illa retrotrahatur ad diem contractus. ¶ Maritus an sine mandato possit gerere negotia vxoris etiam quo ad bona paraphernalia. ¶ Mediatori an sit credendum circa qualitatem contractus iam in esse deducti. ¶ Alienans rem ecclesiæ saluo beneplacito Apostolico an possit interim pœnitere,antequam Papa consentiat. ¶ Vel post obtentum beneplacitum ante sententiam executoris, cui commissa est causa si in euidentem. ¶ Et an dictũ beneplacitũ sit conditionale, seu potius impediat executionẽ in tẽpus,postquã de vtilitate alienationis constiterit.

SVMMARIVM.

1 *Contrahentes non possunt recedere à contractu conditionali pendente conditione.*

2 *Contractus, in quo debet interuenire consensus domini, est perfectus quo ad ipsos contrahentes, qui non possunt pœnitere antequam præstetur.*

3 *Alienatio rei ecclesiæ secuto Papa assensu an valeat,*

leat, ita vt non sit locus pœnitentiæ antequam Papa consentiat. Et quid in hoc operetur iuramentum. n. 4. 5. 6. 7. 8. & 10.

9 *Alienans saluo beneplacito Papæ non potest pœnitere, postquam illud fuit obtentum, quamuis non sit secuta sententia executorum, quibus est commissa causa si in euidentem.*

11 *In mandato de confirmando cum clausula, si in euidentem, beneplacitum non est conditionale, quo ad eius substantiam, sed solùm impeditur executio, quæ differtur in tempus, postquam de vtilitate alienationis constiterit.*

12 *Venditio facta salua licentia domini est valida, nec requiritur alius consensus contrahentium postquam superuenit licentia, quæ retrotrahitur ad diem contractus in præiudicium illorum, non autem tertij. n. 13.*

14 *Confirmatio Apostolica debet fieri in vita subinfeudantis, non ipso mortuo propter ius quæsitum successori. & n. 15. Intellige vt n. 16.*

17 *Casus in quibus aliquid retrotrahitur operantur solùm in præiudicium illius, qui actum fecit, non alterius.*

18 *Contractus conditionalis est imperfectus respectu periculi, & actionis, quæ non nascitur ante purificatam conditionem, non quod sit locus pœnitentiæ, cuius respectu dicitur perfectus.*

19 *Depositio testis debet acceptari in totum, nec potest diuidi, prout etiam iuramentum.*

20 *Declaratio voluntatis facta etiam in publico instrumento inter alios gesto non probat ad fauorem absentis.*

21 *Reuocatio voluntatis debet fieri in scriptura, vt plenè probet pro absente, & non sufficit, quod prius sit facta viua voce, & postea redigatur in scriptis.*

22 *Testes præsumuntur contestes, quamuis hoc non exprimant.*

23 *Testis deponenti de facto proprio magis probat.*

24 *Maritus potest gerere omnia negotia vxoris, etiam sine mandato siuè simus in bonis dotalibus, siuè paraphernalibus.*

25 *Argumentum à solitis valet in materia probationis.*

26 *Instrumentum productum probat contra producentem.*

27 *Solutiones, & omnia alia gesta cum eo, qui contraxit etiam nomine alterius sunt valida, & inducunt liberationem, quamuis non constet de mandato. n. 28.*

29 *Mediatori creditur quando agitur de probanda qualitate contractus iam in esse deducti. Et de ratione. n. 30.*

CAPVT DXIV.

ANte superuenientiam consensus Domini reseruati in locatione, seu venditione Dixi non licuisse pœnitere, † Nam licèt contractus fuerit conditionalis, Tamen non potest aliquis ex contrahentibus pendente conditione à contractu recedere, quando ille fuit celebratus gratia vtriusque, neque conditio dicitur defecisse, donec consensus domini fuerit præstitus, & sic contractus, quamuis sit conditionalis, est tamen perfectus quo ad ipsas partes, ante quam sequatur licentia domini, adeò vt non liceat alteri contrahentium alio inuito pœnitere *Glos. in l. necessario. 8. §. si ita res venierit. in verb. sicut. post med. ff. de pericul. & commod. rei vendit. Alex. cons. 40. circa primum. n. 2. lib. 5. Cephal. cons. 118. n. 3. & 18. lib. 1.* † Et in specie consensus, de quo agimus *Idem Cephal. cons. 91. n. 8. & 9. latè Roland. cons. 63. n. 7. & 8. lib. 4. post Affl. in c. 1. n. 31. de vassall. qui contr. constit. lothar. & in c. imperialem. in 16. notab. n. 37. & in 24. notab. n. 54. de prohibit. feud. alienat. per feder. Luc. de Penn. in l. nulli. 13. col. 2. ad med. vers. sed de feudo quid fiet. C. de fund. patrimonial. lib. 11. Corbul. de caus. priuation. ob alienat. irrequisit. domin. fact. ampliat. 31. n. 10. post princ. vers. & licet daremus hanc alienationem. Surd. cons. 38. n. 9. & 10. Molin. de primogenit. hispanor. lib. 4. c. 3. n. 48. Frecc. in constit. diu. memor. limit. 4.* quem refert *Prax. Archiepiscop. c. 106. n. 4.*

Quod etiam est in alienatione rei ecclesiæ, si Papa consenserit, † seu saluo Papæ assensu, in qua non habebit locum pœnitentia, antequam requiratur Summus Pontifex an velit consentire, maximè si alienans promisit cum iuramento non reuocare, cum à pari procedat, quod dispositio fiat tempore habili, vel quod sit facta tempore inhabili, dummodo tamen conferatur in tempus habile *l. si quis locuples. 56. ff. de manumiss. testam. l. in tempus. 62. ff. de hæredib. instituend. l. cum hæreditas. 5. ff. qui & à quib. manum. lib. non fiant.* † Quidquid velit *Glos. in c. si quis presbyterorum. in verb. alienator. de reb. eccles. non alienand.* Quia non loquitur in alienatione collata in tempus habile, sed in eo qui simpliciter alienat in præiudicium ecclesiæ, talis enim tenetur reuocare alienationem, etiam si iurasset, cum iuramentum sit illicitum *c. intellecto. de iur. iur.*

5 Quod † non est in alienatione conditionali, quæ ante conditionis euentum nullum ius transfert in emptorem, nec in aliquo præiudicatur ecclesiæ, cui fructus debentur medio tempore, dum alienatio est in pendenti argumento *l. serui. ff. de pericul. & commod. rei vendit.* † & in specie alienationis rerum ecclesiæ factæ saluo beneplacito Apostolico, quod non sit locus pœnitentiæ concludit *Prax. Archiepisc. Neapol. c. 166. n. 4.*

Verùm in hoc obseruandum est, quod quidquid dicatur *in d. Prax. Archiepiscop.* Contrarium est verius circa alienationes bonorum Ecclesiasticorum, † Nam si illa alienentur saluo, & reseruato beneplacito Apostolico erit locus pœnitentiæ antequam obtineatur beneplacitum, Cum talis reseruatio operetur, vt actus antea gestus nullum producat effectum *Capiblanq. decis. 105. n. 3. p. 1. Mohedan. decis. 1. de simon. Rot. coram R. P. D. Dunozet. Ferrarien. bonorum 16. Iunij 1614. in fin.* † vbi etiam quod ex hoc interim est locus pœnitentiæ iuxta *decis. Rot. coram Card. Platto Siracusana præeminentiarum 25. Nouembris 1588.* licèt postquam fuerit obtentum beneplacitum

9 citum non posset alienans pœnitere, † quamuis non fuerit secuta sententia confirmatoria per executores, quibus fuit commissa causa si in euidentem &c. *Rot. coram R. P. D. Rubeo. Leodien. domorum. 10. Maij. 1576. & coram Card. Blanchetto. Romana locationis. 4. Iunij. 1584.*

10 in quibus † respondetur ad auctoritates Doctorum *in c. super eo. de condit. apposit.* & ita in pluribus causis seruatum fuisse testatur *Rot. coram Card. Lancellotto. Nullius emphyteusis de Guastalla. 16. Nouembr. 1607.* vbi etiam additur non

11 obstare, † quamuis versaremur in mandato de confirmando cum clausula si in euidentem, quia non ideò beneplacitum est conditionale quo ad eius substantiam, licèt enim sit impedita executio beneplaciti Apostolici, quæ est dilata in tempus, postquam de euidenti vtilitate constiterit, nihilominus effectus breuis statim ab initio operatur, nam quod cedat, vel non cedat in euidentem Ecclesiæ vtilitatem, est omnino certum in rerum natura, licèt incognitum, & propterea eius liquidatio non suspendit effectum beneplaciti Apostolici, vt fuit etiam dictum *in supradicta causa Leodien. coram R. P. D. Rubeo.*

Quo stante facilè tollitur obiectum, quod obtento beneplacito domini debeant iterum partes contrahere, adeò vt hoc non facto venditio sit nulla,

12 Quia † non requiritur amplius alius consensus contrahentium, quandocumque enim postea adimpleatur conditio, perinde est ac si contractus ab initio fuisset purus, prout è contra, si illa conditio deficit, idem est ac si contractus conditionalis non fuisset *Dec. in l. pecuniam. 36. n. 4. in 2. notab. ff. si cert. petat. Ang. in l. vlt. §. titius hæres. ad fin. vers. in contractibus autem. de vulg. & pupill. Surd. cons. 38. n. 9. lib. 1.*

13 † Ita vt iste consensus postea subsecutus retrotrahatur ad diem contractus in præiudicium ipsius, quidquid sit respectu tertij, in quem medio tempore est facta alienatio cum assensu *Affl. decis. 286. n. 2. & decis. 335. n. 12. & ibi Vrsill. in addit.* de qua multa

14 *Marin. Freec. de subfeud. q. 30.* † Exemplo confirmationis Apostolicæ, quæ debet fieri in vita subinfeudantis, nam ipso mortuo esset ius quæsitum successori, in cuius præiudicium non valet *Roland. cons. 2. n. 146. lib. 1. Bursat. cons. 89. n. 29. lib. 1. Paris. cons. 18. n. 10. lib. 1. & cons. 14. n. 2. & 3. eod. lib. Afflict. decis. 335. n. 12. & ibi Vrsill. n. 9. Io. Vincent. Ann. allegat. 66. n. 4. & allegat. 67. n. 3. Sebrader. de feud. p. 8. c. 4. n. 3. Ludou. Molin. de primogenit. hispanor. lib. 2. c. 7. n. 20. fol. 241.*

15 Et † fuit opinio *Isern. in c. 1. §. donare. col. 4. qualit. feud. olim poter. alienar. & in c. 1. n. 15. vers. item quid si titius. de probib. feud. alienat. per fe-*

16 *der.* † Intelligendo iuxta ea, quæ latè declarat *Roland. cons. 97. n. 46. vsque ad 54. lib. 1.* Et facit generalis regula, quod in casibus, in quibus aliquid retrotrahitur, numquam intelligitur in

17 præiudicium alterius, † nisi illius, qui actum facit, vt in collatione, confirmatione, fictione, legitimatione, restitutione, conditione, & in similibus actibus adducitis per *Tiraq. de retract. conuention. glos. 2. n. 71. cum seq.*

Immo quamuis talis contractus à principio fuisset nullus, tamen ex superuenienti licentia esset conualidatus absque noua declaratione, cum sit eadem ratio in retinendo iam factum, quæ est in faciendo de nouo *Ias. in l. quominus. q. 21. n. 129. ff. de fluminib. post Bart. in l. si quis filio exhære. dato. §. irritum. ff. de iniust. & irrit. testam. Alex in l. & militibus. C. de testam. milit. Boer. decis. 263. col. 18. ad fin. n. 27.*

Quæ autem dicuntur de imperfectione huiusmodi contractuum conditionalium debent intelligi,

18 quod sint imperfecti † respectu periculi, & actionis, ac obligationis, quæ non nascitur ante purificatam conditionem & consensum præstitum, non quod liceat à tali contractu discedere, & sit locus pœnitentiæ, quia hoc respectu habent omnem perfectionem *Castr. in l. 2. C. quand. lic. ab empt. disced. Affl. decis. 280. n. 3. vsque ad 7. Paris. cons. 59. n. 5. lib. 1. Tiraq. de retr. lignag. §. 1. glos. 2. n. 26. Couar. pract. quæst. c. 3. n. 6. Surd. cons. 38. n. 11. & 12. lib. 1.*

Neque obstat, quod quamuis hoc sit de iure, Tamen in casu nostro videbatur contrarium dicendum, cum per testes probetur fuisse dictum per vnum ex contrahentibus, quod nolebat amplius venditionem habere locum, Quia respõdetur, quod per eosdem testes subditur nõ fuisse acceptatam huiusmodi reuocationem voluntatis, prout verè non tenebatur acceptare, cum non esset amplius locus pœnitentiæ post actum perfectum, vt

19 dictum est *supra in princ. n. 1.* † ex quo sequitur quod tales depositiones testium nihil probant, cum debeant acceptari in totum, nec possint diuidi tamquam probatio fidei sit indiuidua, sicut etiam iuramentum est indiuiduum *Alex. cons. 70. n. 3. in fin. lib. 1. Bald. in l. nulla. post med. de legib. Aym. cons. 201. n. 7. Salic. in auth. & consequenter. n. 3. C. de sentent. cum alijs per Cott. in memor. in verb. testis fides. in princ. & in verb. iuramentum. n. 1. Vincent. de Franch. decis. 173. n. 6. in fin.*

Amplius neque talis declaratio, seu reuocatio vo-

20 luntatis probaret ad fauorem absentis, † quamuis etiam esset facta in instrumẽto publico inter alios gesto *Bart. in l. admonendi. n. 32. vers. item quæro quod si instrumentum. & ibi Ias. n. 148. de iur. iur. Cin. in l. antiqua. n. 5. q. 3. C. ad velle-*

21 *ian. Surd. cons. 60. n. 19. vsque ad 23. lib. 1.* † vbi etiam quod requiritur scriptura, in qua debent fieri tales declarationes, & confessiones ad hoc vt plenè probent ad fauorem absentis, nam aliàs illæ non probarent, quamuis essent prius factæ viua voce, & postea in scriptis redigerẽtur, quia ista redactio in scripturam non facit vt dicatur declaratio facta in scriptis *Bart. in l. nuda ratio. n. 4. in fin. vers. non obstat. ff. de donation. Ruin. cons. 152. n. 18. lib. 5. per tex. in l. certum. 6. §. si quis absente. ff. de confess.*

Quo vero ad consensum an fuerit probatum illum fuisse præstitum venditioni prædictæ, ita vt restitutio in integrum sit concedenda; ex testibus vltimo loco examinatis apparet hoc concludenter probari, cum omnes deponant de requisitione

ne Domini, & de illius beneplacito, & sint omnes in hoc concordes, & vnus nominet alium in contestem,† Vnde plenam fidem faciunt, quãuis etiam præsumerentur contestes, licèt istam qualitatem non exprimerent *Bald. in l.2. C.de bonor.poss.ff.secund.tabul. Socin.cons.143.col.4. ad med.vers.confirmantur hæc. n.9. ad fin. lib.1. Aym.cons.78.n.9.* Vltra quod adest etiam depositio ipsiusmet principalis, qui probat huiusmodi consensum præstitisse,† cui tamquam deponenti de facto proprio magis creditur, cum præsertim de eius interesse non agatur *Castr. in l. quicumque.in fin.C.de seru.fugitiu.Salic.in auth.si quis decurio. opposit.4. C ad leg.cornel.de fals. Socini Iun.cons.31.n.33.lib.2. Tiraq.de retract.lignag. glos.24.§.1 n.47. Decian.cons.93.lib.2.*

21 22 23

Nec erat requirenda vxor pro tali consensu tamquam domina domus, vt præsupponitur, Quia sufficit interuenisse beneplacitum ipsius mariti,† qui potest gerere omnia negotia vxoris, quamuis non ad id mãdatum, quã illud habeat ex legis dispositione *Roland, cons.64. n.1. lib.4. Honded.cons.66. n.23. lib.1.* siuè simus in bonis dotalibus, siuè in paraphernalibus, in quibus etiam censetur habere mandatum quo ad illorum administrationem *Tiraq. de retr. lignag. §. 10. glos.1. n. 1.* Cum etiam huiusmodi negotia locationum non tractentur cum vxoribus, sed cum eorum maritis, qui passim locant domos vxorum, & exigunt pro eis pensiones,† quod argumentum à solitis valet in materia probationis *Bald.cons.70. col. 1.lib.1. Aym.cons.297.n.3.* Immò etiam testes pro aduersario adducti probant domum, de qua agimus, esse dotalem, quo casu magis ad maritum spectat locare tamquam in dote habeat maiorem auctoritatem *l.doce ancillam.C.de rei vendic. Doctor.in l.diuortio.§.si viro.ff.solut.matrim.*

24 25

Nec facit, quod requirebatur etiam consensus sororis tamquam dominæ pro dimidia domus. Quia constat illam fuisse locatam per solam Portiam, & per eam appositum pactum, per quod conductor fuit prohibitus sublocare,† vt in instrumento per partem aduersam producto, quod probat contra producentem *c. cum olim. de censib. Aym.cons.77.n.8.* Vnde satis fuit requirere illius consensum omissa licentia sororis, cum qua non fuit contractum, neque per eam aliqua conuentio apposita,† Ideò solutiones pẽsionum, & omnia alia gesta cum eo, qui contraxit etiam nomine alterius sunt valida, & inducunt liberationem tamquam facta ex contractu cum eo celebrato *Bart.in l.quod seruus. de solut. Dec.in l. filius pacisc endo. C.de pact. Becc.cons.19. n.5. & 6.Tiraq.de retr.conuent.§.4.glos.9. in fin. cum alijs per Surd.cons.43.n.2.*† Quamuis etiam non constaret de mandato legitimo *Afft. decis.147.*

26 27 28

Neque est omittendum, quod non probatur spectare ad Antonium onus obtinendi huiusmodi licentiam à locatore principali domus, cum potius hanc curam susceperit Aduersarius, vt probat secundus testis,† cui est credẽdum tamquam mediatori, cum agatur de probanda qualitate contractus iam in esse deducti *Rot. Ianuens. decis.27.n.4. & decis.168. n 9. post Salic. in l.nullus.ff.de testib. Alex.cons.127.in fin. vers.in proposito autem nostro. lib. 7.*† Quasi tunc cesset ratio proprij commodi, & præsumptæ affectionis, per quam proxeneta solet remoueri à testificando *Idem Alex.cons.55.lib.1.*

29 30

EPITOME.

DEpositum quando dicatur conditionale, & non sit admittendum. ¶ Clausula non aliter quid operetur. ¶ Coniunctus an possit recipere solutionem pro coniuncto. ¶ Citatio ad docendum se soluisse an æquiparetur citationi ad soluendum ad hoc, vt sit remissa caducitas. ¶ Petitio canonis quando inducat remissionem. ¶ Et an debeat intelligi cum effectu, vt scilicet petens consecutus fuerit quod petijt. ¶ Et an sit soluendum sine contradictione, & dilatione ac statim sine termino. ¶ Exceptio habens causam successiuam, & reiterabilem an possit quandocumque opponi. ¶ Dominus si post alienationẽ feudi, aut ob non petitã inuestiturã admittit vassallũ donec stat res alienata, vel cessatur in petẽdo inuestiturã an possit mutare voluntatẽ, & recurrere ad caducitatẽ. ¶ De differentia inter conductorem, & emphyteutam quo ad multiplicitatem pœnarũ. ¶ Caducitas ob non seruata pacta an sit pœna, seu natura contractus. ¶ Mora quando purgetur, & concedatur restitutio. ¶ Negatio dominij an inducat priuationem à commodo locationis. ¶ Compensatio in quibus casibus admittatur, seu denegetur etiam contra executionem sententiæ. ¶ Petens solutionem canonis an possit redire ad viam rescissionis contractus. ¶ Tacita remissio non implementi an operetur tam respectu inobseruantiæ iam commissæ, quàm futuræ. ¶ Iuramentum an habeat vim clausulæ rato manente pacto. ¶ Petitio extraiudicialis an inducat remissionem, sicut iudicialis. ¶ Liberatio, Remissio, vel quod quis non possit expelli an iuuet si nullus pro absente acceptet, & quando possit reuocari.

SVMMARIVM.

1 *Clausula non aliter habet vim resolutionis contractus, & excludit purgationem moræ. n. 2. & 29.*

3 *Depositum continens conditionem extrinsecam non attenditur.*

4 *Conditio facit actum diuersum ab actu puro.*

5 *Consensus fratris ad effectum reuocationis sequestri non suffragatur.*

6 *Coniunctus non potest recipere solutionem pro coniuncto, quamuis haberet communionem, & offerret cautionem.*

7 *Protestatio conseruat ius protestantis.*

8 *Protestatio contraria facto non iuuat.*

9 *Petere, & accipere paria sunt ad effectum remissionis caducitatis.*

10 *Citatio ad docendum se soluisse an æquiparetur citationi*

citationi ad soluendam ad hoc, vt dicatur remissa caducitas.

11 *Petitio canonis, vt inducat remissionem, debet intelligi cum effectu, ita scilicet, vt petens consecutus fuerit quod petit. n.12. 13. 15.16.18.19.21. 50.& 58. Et debet solui sine contradictione, & dilatione, & statim sine termino. n.22.*

14 *Si post alienationem feudi, aut ob non petitam inuestituram dominus admittat vassallum, donec res stat alienata, vel cessatur in petendo inuestituram potest mutari voluntas, & recurri ad caducitatem.*

17 *Exactus si debitum non soluit, non potest sibi celeriter prouidere.*

20 *Exceptio habens causam successiuam, & pluries reiterabilem potest quandocumque opponi post quemcumque terminum.*

23 *In conductore non cadit multiplicitas pœnarum, sicut in emphyteuta, qui vltra expulsionem perdit melioramenta, & vtile dominium.*

24 *Caducitas à commodo locationis ob non seruata pacta, non est pœna, sed natura contractus.*

25 *In dispositione hominis potest apponi conditio magis sibi visa ad excludendam purgationem moræ.*

26 *Mora non purgatur quando fit deterius ius domini.*

27 *Restitutio non conceditur vbi de iure mora non purgatur.*

28 *Mora non potest purgari in acquirendis.*

30 *Negatio dominij inducit priuationem à commodo locationis.*

31 *Compensatio admittitur ipso iure ad euitandam moram, & pœnam, ita vt sufficiat credulitas, quod quis sit creditor. n. 32. Intellige vt n. 33. & 35.*

34 *Iuramentum, & promissio soluendi in pecunia numerata excludit compensationem. n. 37. & 38. Prout etiam si debitum esset liquidandum. n.36. Declara vt n.40. & 41.*

39 *Debitum litigiosum potest deduci in compensationem, dummodo sit liquidum.*

42 *Exceptio falsitatis facilius admittitur, quàm substantia negotij.*

43 *Præsuppositum prius est verificandum, vt possit habere locum dispositio.*

44 *Liquidatio non conceditur in præiudicium debiti liquidi.*

45 *Debitum quod prætenditur compensari debet esse æquale credito, de quo si non constat, est offerendum residuum.*

46 *Solutio particularis non admittitur inuito creditore.*

47 *Solutio ficta non debet operari plusquam vera.*

48 *Compensatio admittitur cōtra executionem sententiæ, quando debitum iam esset liquidatum.*

49 *Iniustitia, vt dicatur notoria, debet esse talis, vt non possit aliquo modo defendi.*

51 *Petens solutionem canonis potest redire ad viam rescissionis contractus, si petitio non acceptetur. n.52.*

53 *Oblatio intelligitur iuxta formam præcedentis declarationis.*

54 *Tacita remissio non implementi proueniens ex receptione, seu petitione operatur solùm respectu inobseruantiæ iam commissæ secus illius, quæ non dum euenit.*

55 *Voluntas tacita, quæ ex actu colligitur, non debet extendi vltra, quam ex ipso actu de necessitate infertur.*

56 *Renunciatio in dubio non præsumitur.*

57 *Iuramentum habet clausulam rato manente pacto.*

59 *Decisiones præcisæ tollunt dubitationem.*

60 *Petitio extraiudicialis non inducit remissionem, sicut iudicialis.*

61 *Remissio caducitatis nihil operatur, si nullus pro absente acceptet.*

62 *Nullum ius acquiritur absenti, nisi nuncius, aut epistola intercedat.*

63 *Dispositio liberatoria, vel quod quis non possit expelli non iuuat, nisi pro absente aliquis recipiat. & n.64.*

65 *Remissio non obest remittenti, & potest reuocari ante acceptationem.*

CAPVT DXV.

MAndatum de associando dicebam fuisse legitimè concessum, neque esse reuocandum, Constat enim non fuisse adimpleta contenta in instrumento locationis, de qua agimus, ob quorum inobseruantiam licuit capere possessionem auctoritate propria, & associationem petere iuxta formam pacti iurati † cum clausula, non aliàs &c. quæ habet vim resolutionis contractus *l. voluntate. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. soluit. Menoch. cons. 26. n. 4. & 33. Tiraq. de retr. lignag. §. 8. glos. 6. n. 1. & 2.* † Adeò vt tunc neque detur aliqua purgatio moræ *Put. decis. 66. lib. 3.*

Non obstat prætensum depositum, cum illud fuerit factum cum clausula, & protestatione non consignandi, nisi reuocatis sequestris productis, cum ipsomet deposito, † Vnde tamquam nō liberum, nec purum, & continens conditionem extrinsecam non debet attendi *Bald. in l. acceptam. 19. col. 4. in princ. vers. quarto quæro. n. 14. C. de vsur. Negus. de pignorib. p. 5. m. 3. partic. 2. n. 10. vers. tertio quæritur. Ias. cons. 9. col. penult. post med. n. 15. lib. 1. Rimin. Iun. cons. 523. n. 21. lib. 5.* Quasi † tunc talis conditio faciat actum diuersum ab actu puro *Ang. in l. qui liberis. 8. in princ. & ibi Imol. n. 2. ff. de vulg. & pupill. Alex. in l. 1. §. si quis simpliciter. col. 1. post med. vers. & retenta opinione. n. 5. de verb. obligat.*

Nec prodest prætensa reuocatio sequestrorum, Quia non sunt reuocata omnia, prout requiritur, † Cum etiam consensus fratris ad hunc effectum reuocationis non sufficiat, qui non potuit nomine sororis sequestrum per eam factum reuocare, cum requiratur speciale mandatum, neque sola coniunctio siuè fraterna, siuè paterna operatur, vt coniunctus possit aliquid facere in præiudicium coniuncti † recipiendo solutionem, vel quid simile faciendo *Alex. cons. 4. n. 3. in fin. lib. 2.* Quamuis coniuncta persona haberet communio-

munionem *Iaſ. in l. 1. ff. ſolut. matrim.* Et quamuis etiam coniunctus vellet offerre cautionem de rato *Imol. in l. vero procuratori. n. 1. ff. de ſolutionib.*

Nec facit exactio pecuniarum, de quibus in dicta cedula, Quia nō fuit facta vigore mandati prius obtenti ſub ficto nomine D. Pompeij expediti die 17. Ianuarij 1606. ſed in vim alterius mandati relaxati per alium Iudicem ſub die 3. Octobris 1606. & ſic poſt nouem menſes cum clauſula ſine præiudicio iurium D. Pompeij, & poſt captam poſſeſſionem vigore moræ incurſæ, & pro penſionibus maturatis vſque ad diem ingreſſus dictæ poſſeſsionis, Adeò vt ex prædictis non cen-

7 ſeatur remiſſa contrauentio, † cum per talem proteſtationem conſeruetur ius proteſtantis *l. ſi debitor. §. 1. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. ſoluit. Dec. conſ. 42. in fin.* & in propoſito contrauentionis *Surd. de alim. tit. 9. q. 26. n. 135.*

Immò quamuis dicta exactio fuiſſet facta vigore primi mandati, quod tamen negatur, nihilominus illa non præiudicaret, cum non ſit incompatibile, vt poſſint recipi penſiones præteritæ, & quod non recedatur à caducitate acceptata, & detur expulſio conductoris, cum ſtāte dicta proteſtatione eligendo vnum non ſit alteri renūciatum, quidquid ſit in receptione penſionum pro tempore decurſo poſt caducitatem, quaſi non poſſit quis haberi pro conductore, & pro non

8 conductore, † Vnde tunc non iuuaret proteſtatio tamquam contraria facto *Cardin. in c. potuit. q. 14. locat. Clar. in §. emphyteoſ. q. 10. in princ. Rimin. Iun. conſ. 619. n. 48. Surd. decis. 317. n. 24. & 25. & de alim. tit. 9. q. 26. in fin.*

Minus facit prætenſa citatio ad ſoluendum affictus poſt acceptatam caducitatem, quaſi per eam videatur illa remiſſa, Quia citatio ſolùm fuit facta aduerſario ad docendum ſe ſoluiſſe, non autem ad ſoluendum, & iſta ſunt diuerſa, vt patet ad ſenſum, Nam per citationem ad docendum de ſolutione, non inducitur remiſſio, quaſi tunc citans ſolùm intendat interpellare partem, vt doceat de adimplemento, quo non docto nullum præiudicium fit citanti, adeò vt rectè potuerit petere mandatum de aſſociando, quod non eſt in citatione ad ſoluendum, tunc enim per eam inducitur effectus remiſſionis caducitatis, non ſe-

9 cus ac ſi recepiſſet, † cum paria ſint petere, & recipere *l. ad ſolutionem. C. de re iudic. Salic. in l. commiſſoria. verſ. & faciunt hac quod ſi dominus. C. de pact. int. empt. & vendit. Ruin. conſ. 119. n. 4. lib. 5. Tiraq. de retr. conuent. §. 1. gloſ. 2. n. 64.* Maximè quia citatio ſolùm eſt ad docen-

10 dum ſe ſoluiſſe, † neque enim ſubditur aliàs ad videndum relaxari mandatum, tunc enim videretur etiam peti ſolutio, quod non eſt quando iſta verba non adſunt, Et quatenus etiam æquipararetur iſta citatio ad docendum ſe ſoluiſſe cum illa ad ſoluendum, vt videtur innuere *Rot. coram Card. Lancellotto. Romana vineæ. 7. Iu-*

11 *nij. 1610.* Tamen talis petitio † vt præiudicet debet intelligi cum effectu, ita ſcilicet, vt petens conſequutus fuerit, quod petit, prout declarat *Petr. de Bellapertic. in l. commiſſoria in fin. C. de pact. inter emptor. & venditor. Caſtr. in l. 1. n. 11. cum ſeq. C. eod. tit. per tex. in l. nihil. ſ. cum filius. de inoffic. teſtam.* & tamquam veriorem opinionem comprobat *Corbul. de cauſ. priuation. ob non ſolut. canon. limitat. 21. n. 11. ad med. fol. 478.*

12 Et quamuis † *in fin.* relinquat cogitandum, Tamen dicta ſententia eſt tenenda, quia emphyteuta requiſitus à Domino, vt canonem ſoluat, ſi ſoluere negligat, dicitur conſtitutus in noua mora, quæ debet illi præiudicare *Sadol. in l. quod te. n. 44. ff. ſi cert. petat.*

13 † Maximè cum vltra *Bellapert. & Caſtr. ſupra adductos* idem etiam teneat *Caſſan. conſ. 11. in fin. n. 96.* vbi ex hoc notat, quod ſi actus, ex quo cauſatur caducitas, haberet tractum ſucceſsiuum, tunc etiam poſt actum, per quem reſultat remiſsio caducitatis, debet perſeuerare actus, per quem caducitas na-

14 ſcitur, † videlicet ſi poſt alienationem feudi, aut ob non petitam inueſtituram dominus poſt annum admittit vaſallum, donec res ſtat alienata, vel ceſſatur in petendo inueſtituram, poterit mutari voluntas ſtante iſta negligentia, & recurri ad caducitatem, quaſi videatur vaſallus continuò alienare ſtando in pertinacia continuæ alie-

15 nationis † *Butr.* qui eādem opinionē comprobat *conſ. 22. viſis punctis & quæſitis. col. 2. poſt princ. verſ. ſi non inſubtiliter. n. 3. & 4.* & licèt ſubdat non audere illam firmare, quia non habet Glo-

16 ſam, aut Doctorem, † Tamen poterat allegare *Speculat. de locat. §. nunc aliqua. q. 84. n. 106.* vbi clarè iſtam ſententiam firmat, Nam inſpecto antiquo & communi iure non licebat ſoluere poſt præfixum tempus, immo res emphyteotica moroſo auferebatur, & cum hodie additum fuerit iuri communi, vt ſibi poſsit celeri ſatisfactione prouidere per *tex. in c. potuit. de locat.* iſtud eſt intelligendum quo ad effectualem ſolutionem,

17 nam † qui exactus debitum non ſoluit, non poteſt dici ſibi celeriter prouidere, quod etiam ſequitur *Alber. in l. 2. in fin. poſt Cin. ibi etiam in fin. C. de iur. domin. impetrand. per l. nihil inte-*

18 *reſt. §. 1. ff. de inoffic. teſtam.* † quod etiam voluit *Gloſ. in l. de lege. 6. in verb. accepiſſet. ff. de leg. commiſſor.* & quamuis *in l. nam & poſtea. 7. ff. eod. tit.* videatur dubitare, Nihilominus cum habeamus tot auctoritates Doctorum, & rationes

19 ſupra adductas, ita eſt tenendum, † prout clarè concludit *Prapoſ. in c. 1. col. 3. poſt med. verſ. ſed in quantum iſta. n. 5. in princ. quo tempor. mil. inueſtitur. peter. deb. Tiraq. de retr. conuention. §. 1.*

20 *gloſ. 2. n. 64. ad fin.* † Exemplo exceptionis habentis cauſam ſucceſsiuam, & pluries iterabilem; quæ poteſt opponi quandocumque poſt quemcumque terminum, ex quo inſurgit iudicij approbatio *Butr. conſ. 22. n. 3. ad fin. verſ. ſic &*

21 *dicimus de exceptione. col. 2. poſt princ.* † & in hac opinione etiam reſidet *Card. in c. potuit. q. 19. n. 14. in fin. poſt Innoc. ibid. ad fin. verſ. reſpondemus. & ibi Io. Andr. & Hoſt. in fin. verſ. ſed quid ſi poſt tempus. & verſ. dicendum eſt igitur.*

22 *de locat.* † vbi etiam quod debet ſoluere ſine contradictione, & dilatione, & ſtatim ſine termino,

mino, & ita in consulendo, & iudicando seruandum esse testatur *Ancbar.conf.420. col.penult.ad med. verf. venio ad tertium dubium. n. 4. Bero. conf.116.n.12.lib.2. Surd.decif.221.n.18. Sebrader.de feud.2.p.9.princip.sect.14.n.31.verf.vigesimo secundo concludo. fol. 744.*

Maximè quia sumus in simplici conductore, non in emphyteuta, inter istos enim adest differen-
23 tia, † cum in eo non cadat multiplicitas pœnarum, prout in emphyteuta, qui expulsus perdit melioramenta, & vtile dominium, Vnde esset absurdum quod ad pensionem quoque teneretur, & dominus duplex lucrum acquireret, quòd non consideratur in simplici colono, à quo potest peti pensio, quamuis expellatur *l. colonus. 62. ff. locat.* & ita distinguit *Iaf.in l.2. n.124. C. de iur. empbit. Surd.de alim.tit.7.q.18.n.46.*

Neque obstant quæ dicuntur de purgatione moræ ad euitandam pœnam, Quia sumus in caducitate à commodo locationis ob non seruata pacta
24 conuentionalia,† quo casu non potest dici, quod simus in pœna, sed natura contractus *Bald. in l. placet. 5. n.3. in 3. notab. C. de sacrof. eccles. Redoan.de reb.eccles. non alienand. in fin.tit.de caducit. ob inobseruant. pactor.n. 12. Corbul. de caus.priuat.ob rei deteriorat.n.6.Surd.decif.29. n.11.post med.Bero.conf.125.n.7.lib.1.* eum alijs per *Bursat.conf.253. n. 12. lib.3.* Præsertim, quia sumus in dispositione hominis habentis facultatem in re sua apponere conditiones sibi vi-
25 sas, † quod facit cessare purgationem moræ nulla habita consideratione æquitatis canonicæ *Parif.conf.19. n.246. lib.2.*

Accedat quod si admitteretur talis purgatio moræ fieret deterius Ius D.Pompeij tamquam non posset vedere suum officium multò pluris, quàm fuit conuentum cum Aduersario non obseruan-
26 te, † quo casu non datur purgatio moræ *Parif. d.conf.19. n.240. lib.2. Caputaq.decif.230. n. 3. p. 2.* Ita vt neque detur restitutio in integrum
27 vbi † de iure non potest purgari mora *Alex.in l. in lege. §.in insulam. col.11. verf.vltimo fallit.ff. de verb.obligat. Caputaq.decif.96.p.3.* Maximè, quia pars aduersa tractat de acquirendo augmentum dicti officij sibi promissi pro minori
28 pretio,† quod excludit purgationem moræ tamquam simus in acquirendis *Bart. in l.si insulam. col.penult.vbi Iaf.n.39. Rip.n.115.de verb.obligat.Bald.in l.si super possessione.in fin. C.de transact.& in l.titius.de excusat.tutor.* stante præser-
29 tim pacto resolutiuo, † de quo in casu nostro, quod facit, vt mora non possit purgari *Put. decif.66.lib.3. Caputaq.decif.230. in fin. p.2. cum alijs per Grat.conf.93.n.61. lib.1.*

Vlterius stante negatione dominij officij per Aduersarium facta, & longa, & iniusta lite super
30 hoc habita, † illa sola sufficeret ad eum priuandum omni commodo locationis *Ang. in l. vlt. col.2. de rei vendic. post Innoc. in c. cæterum. in fin.de iudic.Roland.conf.88.n.4.lib.4.Grat.conf. 93.n.29.cum feq. lib.1.& conf.115.n.30. eod.lib. Corbul.de caus.priuat.ob mendac. n.1. & 4.*

Neque est admittenda compensatio fructuum præ-
31 tensæ societatis officij, † Quamuis enim prætendatur illam posse fieri ipso iure ante oppositionem ad euitandam moram, & pœnam *l.si constat. C.de compensat.Honded.conf.38.n.18. & 19.lib. 2. Rimin.Sen.conf.421.n.12.lib.3.* Ita vt suffi-
32 ciat credulitas, † quod sit creditor *Card.Mantic.de tacit.& ambig.conuent. lib.22.tit.27.n.66.* Tamen hoc intelligitur quando sumus in casu
33 compensabili, † Nam aliàs de huiusmodi exceptione non est habenda consideratio, prout est casus noster, in quo propter iuramẽtum, & promissionem soluendi in pecunia numerata non
34 est locus compensationi † secundum opinionem magis veram, & communem, de qua per *Alex. conf.91.n.5. lib.2. Natt. conf.54. n.1. cum feq. Ceph.conf.47.n.50.lib.1.* & latè comprobat *Surd.*
35 *conf.82.n.25. lib.1.* † vbi in specie ita respondet ad illud quod dictum est de mora, & pœna *Roland.conf.17.n.14. lib.1.*

Secundò quia sumus in debito liquidando, in quo
36 numquam admittitur compensatio, † maximè stante iuramento alterius debiti, contra quod prætenditur fieri compensationem *Natt. d.conf. 54. n. 7.* vbi subdit quod per hoc tollitur omnis difficultas *post Bald.in c.ad nostram.al 1. de iur. iur. Alex.conf.93.quaritur.in princ.lib.4.*

Tertiò quia debitum, de quo agimus est iuratum, & alterum quod prætenditur compensari non
37 est tale, † ita vt multò minus sit locus compensationi de vno ad aliud *c.ad nostram.de iur.iur. Alex.conf.37.n.21.& 23.lib.5.* quem refert *Surd. conf.82.n.25.lib.1. Natt.conf.54.n.4. Cæsar de Graff.decif.3.n.16.de solution.* vbi de communi *Ofasc. decif.91. Seraph.priuil. iuram. 74. n.129.*
38 Maximè,† quia hic præcessit promissio iurata de soluendo, quidquid aliud forsan posset dici, quando superueniret iuxta distinctionem Doctorum, de quibus *Surd.conf.246. n.15. ad med. lib. 2.* Quamuis etiam neque compensatio admitteretur de debito iurato ad debitum iuratum, cum iuramentum vnius non faciat quominus alter teneatur ad implendum ea, quæ præcisè iureiurando promisit, vt declarat *Laderch. conf.110. n.5.* quod tamen modò non est firmandum, cum non adsit iuramentum, vt dictum est.

Quartò nam sumus in debito litigioso, quod quà-
39 uis possit deduci in compensationem † *l.in compensationem. ff. de compensat.* Tamen procedit quando est liquidum, cum aliàs, si non sit tale, non posset allegari *Bart. in d. l.in compensationem.in fin. Surd.conf.246. n.4.lib.2.*

Nec aduersatur quod etiam de non liquido debito
40 potest opponi compensatio,† quando post breue tempus statuendum Iudicis arbitrio posset fieri liquidatio *Bald.in l.fin. n.5. C.de compens. Menocb.de arbitr.caf.14.n.4.*

Quia prædicta procedunt quando substantia debiti
41 est certa, sed quantitas non est liquida, † quod non est in casu nostro, cum sit quæstio nõ solùm super quantitate, sed etiam super substantia ipsius debiti, Vnde talis cõpensatio non est admittenda, prout in specie distinguit *Surd.conf.246.*
42 *n.4. ad med. lib.2.* † & est ratio, quia facilius ad-

mittitur exceptio quantitatis, quàm substantiæ negotij *Natt.conf.* 102.*n.*2.& 3. Maximè quia cum Doctores presupponant posse fieri compensationem de non debito liquido breui liquidando, necessariò debent concludere, quod debitum extet, & de illius substantia constet, quia aliàs non posset tractari, an illud sit liquidum, 43 vel illiquidum, † Vnde præsuppositum prius erit verificandum, cum aliàs dispositio non haberet locum *Glos.in l.mancipia. C.de seru. fugit. Cephal. conf.*90.*n.*51.*lib.*1. *cum alijs latè per Surd. conf.* 150.*n.*78. *lib.*1. Et licèt etiam essemus in quantitate, Tamen hæc quæstio non posset infra breue 44 tempus terminari, † Ideo neque erit concedenda liquidatio in præiudicium debiti liquidi *Tiraq. de retract.lignag.* §.1.*glos.*3.*n.* 11.& 12. vbi quod nullum tempus datur ad liquidandum debitum, quod prætenditur compensari, quando prout in casu nostro, statim debet fieri executio pro eo, quod est debitum ab obijciente compensationem *Felin.in c.suborta.* 22. *col.* 2. *post med. vers. aduerte secundo. de re iudic.*

Quinto, debitum, quod prætenditur compensari 45 non est æquale credito D. Pompeij, † Vnde cum non constet de residui oblatione, excluditur compensatio, sicut enim non admittitur particula-46 ris solutio inuito creditore † *l.tutor.* §.*lutius.ff.de vsur.* ita neque admittetur compensatio non æquiualens, quasi non debeat plus operari ficta 47 solutio, † quàm vera *l.filius.ff.si cert.petat.* & notat in proposito *Imol.in l.*1.*col.*11. *in princ. n.*9. *ad med. vers.& quod dixi de compensatione. ff.de solut. Laderch.conf.*164.*n.*10.

Sexto, stante re iudicata duarum sententiarum, de quibus in actis, excluditur omnis compensatio, 48 quæ † licèt admittatur contra executionem illarum *Afflict. decis.* 121.*n.* 3. Tamen intelligitur, quando debitum iam esset liquidatum *Felin. in c.suborta.col.*2.*ad med. vers. aduerte secundo. de re iudic.* Et quamuis contra dictas sententias opponatur iniustitia, & nullitas notoria, per quam numquam fit transitus in iudicatum, Nihilominus non video istam nullitatem notoriam, cum immo ex supra adductis constet de contrario; Et quatenus non constaret, debet esse iniustitia tali-49 ter notoria, † vt non possit aliquo modo defendi, ita vt neque sufficiat manifesta nullitas, & iniustitia ad huiusmodi sententias vitiandas *Franc. in c.dilecti.*63.*col.*40.*in princ. vers. sed aduerte primo.n.*153.*ad fin.de appellat.* & ita passim seruari per *Rot.* testatur *Honded.conf.*28.*n.*49. *lib.* 1.*Cephal.conf.*201.*n.*9. *Felin.in c. inter cæteras. n.*3.*vers.secunda declaratio. de re iudic.*

Neque ex calculo, de quo agitur, fuit remissa mora incursa, Nam licèt in eo fuerit facta petitio pecuniarum pro tertiaria Octobris vltra residuum computationis decursæ, Tamen illa non habuit effectum, cum per debitorem non fuerit facta so-50 lutio, † quod facit vt non censeatur recessum à pacto, seu resolutione contractus ob moram incursam, quasi videatur petitum cum hac conditione, si incontinenti consignatum fit *Castren.* specie *in l.*1.*n.*11.*cum seq. vers. vltimo quæritur. C.de pact. int.empt.& venditor. Petr. de Bellapertic. in l. commissoria. in fin. C.eod. tit. cum alijs, de quibus supra vers. minus facit prætensa n.* 9.

Immo quatenus etiam non daretur pœnitentia, Tamen cum prætensa petitio non fuerit acceptata, 51 potest † petens reiecta illa via petitionis redire ad rescissionem contractus, cum ante acceptationem nullum sit ius quæsitum parti, quod facit, vt possit variari *Abb. in c.accedens. de præbend. Ias.in l.si quis agere.n.*2.*C.de codicill. Aym.* 52 *cõs.*207.*n.*3. † Et in proposito, de quo agimus, notat *Becc.conf.*45.*n.*43.*vers.tertio dico. Surd. conf.* 136.*n.*45.*in fin.vers.& facit quod voluit. lib.* 1.

Ideo stante continuatione moræ, & non solutione iuxta petita benè fuit protestatum per D. Pompeium sub die 1. Ianuarij 1606. declarando locationem finitam, & resolutam iuxta formam pacti sine præiudicio consequendi affictus decursos, & decurrendos vsque ad consecutionem possessionis officij; Ita vt non obstet, quod denuo ad petitionem debitoris factam sub die 27. Ianuarij D. Pompeius obtulerit se paratum recipe-53 re, † Quia ista oblatio intelligitur iuxta formam præcedentis declarationis factæ die 1. Ianuarij, & protestationis in ea deductæ *Alex. in l.fuit quæstionis. de acquir.hæredit. Ang.in l.iurisgentium.* §.*quod ferè.ff.de pact. Bart.in l.non solum.* §.*morte.n.*18.*vers.sed si actus qui postea. de nou.oper.nunciat. Rot.Genuens.decis* 6.*n.*12.

Amplius vltra primam moram incursam respectu tertiariæ Octobris, adest secunda mora tertiariæ ceptæ de mense Februarij, pro qua nihil fuit solutum, ideo etiam pro ista fuit concessum man-54 datum de associando die 28. Maij 1606. † Tacita enim remissio non implementi proueniens ex receptione, seu petitione operatur solùm respectu inobseruantiæ, seu caducitatis iam commissæ, secus autem illius, quæ nondum euenit, si enim expressa renunciatio non extenditur ad ius futurũ, multo minus tacita *Castr. in l. in executione.* §.*item si ita. n.*2. *de verb.obligat. Surd. decis.*317.*n.*12. *Corbul.de causis priuat. ob non solut.* 55 *canon. ampliat.* 5.*n.* 18. † Cum etiam voluntas tacita, quæ ex actu colligitur non debeat extendi vltra quam ex ipso actu de necessitate infertur *l.*1. §.*si quis hoc interdicto. ff.de itin. act. priuat.* 56 *Natt.conf.*77.*n.*14.& 15. † Vltra quod etiam in dubio potius est facienda interpretatio pro excludenda renunciatione *Butr.in c.potuit. & ibi Imol.n.*16.*locat.*

Quibus additur iuramentum, de quo in casu no-57 stro, quod habet clausulam rato † manente pacto *Alex.conf.*106.*col.* 2. *in princ. lib.*7. *Seraph. priuil.iuram.*85.*n.*2. Ita vt ex hoc admittatur receptio, & resolutio contractus propter inobseruantiam *Imol.in l.si insulam. col.pen.in fin.n.*49. *de verb.obligat. Corn.conf.*179.*n.*11.*lib.*2.& *conf.* 40.*n.*9.*ad fin.lib.*1.*Bero.conf.*200.*n.*13.*vsque ad n.*18.*lib.*1. *cum alijs per Afin. de execution.* §.9. *c.* 122. *n.* 1. *cum seq. Manein. de iuram. p.* 4.*effect.*48.*n.*3.

Quæ omnia dicta sunt ex abundanti, cum pro non remis-

remissione moræ ob prætensam petitionem solùm sufficiat, quod talis petitio non fuit acceptata, quasi tunc possit variari, vt dictum est supra *vers. neque ex calculo. n.* 50. † Vltra quod non est exclusa alia mora, ob quam etiam fuit ritè concessum mandatum de associando, quod debet confirmari, quia omnia quæ exaduerso allegantur, & per Doctores scributur circa remissionem caducitatis per petitionem, seu receptionem pretij sunt intelligenda cum supradictis declarationibus, † quibus standum est, cum habeamus præcisas decisiones, per quas tollitur omnis declaratio *Menoch. cons. 73. n. 17. lib.* 1.

Alia circa exactiones depositi sunt sublata ex facto, prout etiam tollitur oppositio testis de nouo examinati, quia vltra quod est vnicus, nec deponit de tempore articulato, nõ obstat, cum deponat de petitione extraiudiciali, † quæ non operatur remissionem, sicut iudicialis, cuius natura facit, vt videatur electa obseruatio contractus, quasi actus electiuus non debeat esse ludibrio in iudicialibus, prout declarat *Bald. in l. 4. in princ. C. de pact. int. empt. & vendit. Castr. in l. 1. col. vlt. ad med. C. eod. tit. per tex. in l. si fundus. §. eleganter. ff. de leg. commissor.*

Et quatenus talis remissio caducitatis probaretur, nihil obstat, cum non fuerit aliquis, qui pro absente illam acceptauerit, † vt in puncto concludit *Alex. cons.* 131. *n.* 7. & 8. *lib.* 4. Si enim pars non est præsens, vel alius, qui pro ea stipuletur, aut recipiat, vel nuncius, aut epistola missa ad illam non intercedat, nullum ius sibi acquiritur, neque † talis gratia prodest *l. consensum.* 1. & *ibi Glos. in verb. consentire. de action. & obligation. Glos. in l. 1. in fin. ff. de contrah. empt. & in l. penult. vbi Bart. n. 2. de iur. iur. Idem Bart. in l. absenti, in princ. ff. de donation.* † Prout regulare est, vt dispositio liberatoria, seu similis, quod quis non possit expelli, non iuuet nisi aliquis pro absente recipiat *Alex. d. cons.* 131. *n.* 8. *Castr. Fulgos. Ang. & alij in l. postquam liti. C. de pact. Bart. in rubr. C. res inter alios act.* † Maximè quia ista liberatio non prætenditur facta per modum confessionis, sed per modum pacti, & conuentionis *Bald. in l.* 1. *col.* 2. *in fin. ff. de interrogat. action. & in l.* 2. *C. de liber. cauf.* † Et quatenus valeret, & effectum sortiretur, si esset ratificata nihilominus non potest obesse stante reuocatione ante acceptationem *l. non erit.* 5. §. *fin. cum l. seq. de iur. iur. l. si quis iusiurandum.* 11. *C. de reb. credit. Bart. in l. absenti. in fin. ff. de donat. Natt. ad Alex. cons.* 131. *n.* 10. *in verb. dum dicit. lib.* 4. ex notatis per *Eumdem Alex. in l. si stipuler. §. fin. de verb. obligat. per tex. in l. qui absenti. ff. de acquir. possess.*

EPITOME.

Statutum continens plura & diuersa capita an possit recipi quo ad vnum, & quo ad aliud respui. ¶ In translatione, & nominatione periculi vitæ societatis officiorum an de stilo requiratur intimatio. ¶ Et quomodo dictus stilus probetur. ¶ Decretum irritans quando operetur. ¶ Et an inducatur per verba non afficiat, aut cuique prosit. ¶ Et an requirantur clausulæ vniuersales nullatenus, vel omnimodo. ¶ Scienter soluens quo casu possit agere ad repetitionem indebiti. ¶ Et quando habeat retentionem. ¶ Dilatione pendente, & durantibus ferijs an possit exerceri iurisdictio Iudicis etiam de consensu partium. ¶ Appellans à sententia lata die feriata an illam videatur conualidare. ¶ Feriæ an habeant locũ in causis restitutionis in integrum, stante statuto Vrbis. ¶ Fatalia an currant existente compromisso. ¶ Et an requiratur acceptatio. ¶ Nuntius Apostolicus an teneatur obseruare ferias Curiæ Romanæ, vel illius loci, in quo residet. ¶ Stilus fori in quo causæ ventilantur an sit seruandus, seu curiæ dalegantis.

SVMMARIVM.

1 *Statutum debet publicari in loco eminentiori, & consueto ad hoc vt liget. n.* 2.
3 *Constitutio trahitur ad futura non præterita.*
4 *Statutum continens plura & diuersa capita potest recipi quo ad vnum, & quo ad aliud separatum respui.*
5 *In translatione, & nominatione periculi vitæ societatis officiorum non requiritur intimatio secundum stilum, qui probatur ex inspectione actorum.*
6 *Illatio ex diuersis non datur.*
7 *Decretum irritans non inducitur per verba non afficiat, aut cuique prosit, sed requiritur vt sint vniuersalia nullatenus, vel omnimodo eum similibus.*
8 *Decretum irritans non operatur, nisi ille in cuius fauorem inductum est velit vti.*
9 *Scienter soluens non agit ad condictionem indebiti. Declara vt n.* 10. & 12.
11 *Multa conceduntur per retentionem, quæ negantur agendo, seu repetendo.*
13 *Iurisdictio Iudicis non est perempta durantibus ferijs, non tamen potest exerceri etiam de consensu partium. n.* 14. *Amplia etiam in ferijs ad vtilitatem hominum. n.* 18. & 20.
15 *Dilatio æquiparatur existentiæ feriarum.*
16 *Officium Iudicis conquiescit pendente dilatione, & omnia acta illa durante sunt nulla, nec partium consensu ratificantur. n.* 17.
19 *Nullitas ex defectu iurisdictionis non suppletur, & confirmatur ex voluntate partis.*
21 *Appellans à sententia lata die feriata non censetur illam conualidare.*
22 *Partes possunt concorditer ratificare processum inualidum propter ferias, non autem sententiam.*
23 *Non est maior iniustitia quàm nullitas, ita vt Iudex nulliter procedens dicatur spoliare.*
24 *Oppositio nullitatis operatur, vt non valeat confirmatio sententiæ nullæ, quamuis constet de illius iniustitia.*
25 *Feriæ an habeant locum in causis restitutionis in integrum stante statuto Vrbis.*

26 *Nulla causa excluditur per dispositionem loquentem de quibuscumque causis.*
27 *Cõpromissum nihil operatur antequã acceptetur.*
28 *Fatalia non currunt stante compromisso post secutam acceptationem, secus ante. n.29.*
30 *Nuntius Apostolicus tenetur obseruare ferias Curiæ Romanæ, non illius ciuitatis in qua ipse residet. n.31.*
32 *Stilus fori, in quo causæ ventilantur est seruandus, non autem curiæ delegantis.*
33 *Stilus Romanæ curiæ debet seruari per Iudices inferiores.*

CAPVT DXVI.

Repetitioni prætensæ pecuniarum dixi non esse locum, quoniam non constabat de nullitate nominationis tamquam factæ contra tenorem reformationis, in qua licèt disponatur nominationem, & translationem periculi vitæ non afficere, aut cuiquam prodesse, nisi parti intimetur infra tempus ad nominandum, & trãsferendum, & per notarium adnotetur, 1 † Tamen non fuit probata illarum publicatio, quæ erat solemniter de necessitate facienda, saltem in loco eminentiori, & consueto Ciuitatis ad hoc, vt liget *Abb. in c.2. in fin. n.11. & ibi Felin. col. penult. post med. n.21. de constit. per tex. in c.1. vers. solemniter. de postulat. prælat. c. quod dictis. 16. distinct. Feder. cons. 211. factum tale. col. 2. in fin. vers. nam posito quod omnis. n.4.*

Ideò postea per edictum D. Procuratoris Fiscalis 2 de mense Iulij 1608. † fuit facta publicatio huiusmodi reformationis, à quo tempore incepit ligare, prout in omnibus societatibus juxtà formam illius fuerunt obseruatę tales intimationes, Ita vt ex hoc magis colligatur, quod antea non requirebantur, neq. huiusmodi reformatio modò publicata oberit societatibus prius factis, 3 prout est hæc de qua agimus, † cum constitutio ad futura non præterita trahatur, quamuis ratio legis antecesserit legem, & effectus actus pręteriti expectaretur in tempus futurum *Felin. in c. quoniam. 13. col. 1. & 2. ampl. 1. & 4. de constit. post Bald. in l. testium. in 6. notab. & ibi Salic. n. 2. C. de testib.*

Et quatenus de tali solemni publicatione constaret, quod non admittitur, Tamen istæ reformationes continent plura, & diuersa capitula, vnde quo ad prætensam formam intimationis, no- 4 minationis constitutio non fuit vsu recepta, † ita vt pro ea parte non liget, cum possit recipi quo ad vnũ, & quo ad aliud se paratum respui *Ruin. cons. 55. in fin. n. 10. lib. 5. Gabr. cons. 88. n. 9. lib. 2.* argumento eorum, de quibus per *Bart. in l. 1. n. 1. ad fin. vers. quid dicemus. C. si aduers. rẽ iudic.*

Quod autem vsus non receperit tales intimationes in nominationibus apparet ex omnibus societatibus officiorum rogatis tam in actis tribu- 5 nalis A. C. quàm aliorum Iudicum, † Ita vt de tali contrario vsu non requiratur alia probatio tamquam notoria ex inspectione dictorum instrumentorum *Glos. in clem. appellante. in verb. iudex. de appellat. Felin. in c. cum ordinem. col. 7. n. 11. de rescript. Bald. in l. 1. in fin. n. 3. vers. sed quæro. C. ad velleian. Vant. in tit. quis poss. dicer. de nullitat. n. 52.*

Nec obstat clausula decreti irritatis, Quia non legitur in constitutione, seu reformatione, de qua agimus, cum illa fuerit apposita in litteris facultatum A. C. secus autem in constitutione, quæ subsequitur circa reformationem, quæ est separata, & stat de per se, neque in ea tale decretum 6 legitur, † Vnde in eis non datur illatio *l. papinianus exul. de minor. Surd. cons. 150. n. 94. lib. 1.*

Nec faciunt verba non afficiat, aut cuiquam prosit, 7 Quia illa non inducunt decretum irritans, † Debet enim dispositio loqui per verba vniuersalia nullatenus, vel omnimodo, cum similibus ad hoc vt tale decretum censeatur appositum, & tollat facultatem aliter faciendi ità in specie declarat *Imol. in c. 1. col. penult. in princ. vers. ex hoc notat. n. 20. ad med. & ibi Cardin. in §. si quis autem q. 6. n. 6. de sequestrat. possess. & fruct. Franc. in c. romana. 3. §. sententias. n. 1. ad med. & ibi Gemin. n. 4. de appellat. in 6. Felin. in c. ex parte. 12. col. 5. in fin. vers. quintus casus est. n. 7. de rescript. & in c. cum accessissent. 8. col. 4. n. 7. & 8. de constit.*

Præterea, quamuis adesset decretum irritans, quod negatur, Tamen in casu nostro nihil posset ope- 8 rari, † cum illud habeat locum, & effectum suum porrigat in euentum, in quem illi, in quorum fauorem appositum est eodem decreto vti velint *Oldr. cons. 305. licet allegationes. n. 1. Calder. cons. 1. n. 2. ad fin. de translat. prælat. Dec. in c. cum accessissent. col. 3. ad fin. vers. sed his non obstantibus. n. 7. de constitut.* vbi testatur de veriori opinione *Gomes. in reg. de annal. q. 4. col. 2. in fin. vers. prædictis tamẽ. n. 4.* vbi etiam quod in hoc Iudex non debet supplere *Idẽ Gomes. in reg. de trienn. q. 49. col. penult. ad med. n. 11. Manaos. reg. 7. q. 4. n. 6. Aret. Claud. Aquens. & alij in l. nemo potest. de legat. 1. Franc. in c. dispendia. de rescript. in 6.*

Quod autem pars non voluerit vti effectu dicti de- 9 creti irritantis quatenus adesset, † apparet quia scienter soluit pecunias, de quibus agimus, Ita vt non sit amplius agendum de condictione indebiti stante scientia huiusmodi constitutionis *l. indebitum sciens. C. de condict. indebit. Butrig. in l. 1. in princ. ff. eod. tit. Castr. in l. ex hoc iure. 5. col. penult. in princ. n. 56. ff. de iust. & iur. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 3.* 10 *tit. 15. n. 60. in fin.* † Maximè, quia sumus in casu per viã actionis, quidquid aliud posset retinendo consuli sciẽter soluenti *Costa de iur. & fact. ignorant. centur. 2. distinct. 27. n. 12. & 13. post Signorol. de Homod. per eum allegatum. in l. cum quis. n. 6. C. eod. tit. de iur. & fact. ignorant.* vbi 11 ita declarat *tex. in l. eū aurum. ff. de solut.* † Quasi multa consequamur retinendo, quæ non possumus agendo, seu repetendo *l. in area. de condict. indeb. Surd. cons. 253. n. 11. lib. 1. Honded. cons. 75. n. 30. lib. 2.* Præsertim in soluente scienter indebitum principale, prout in casu nostro, quidquid aliud sit in vsuris accessorijs ad debitum, 12 quasi † videantur potius solutę, ne quis molestetur

tur super debito principali *Bart. in l. si non sortem. 26. §. si quis falso. in princ. ff. de condict. indeb. Dec. in l. cuius per errorem. 53. ad fin. n. 4. ff. de reg. iur.* & sequitur *Rot. coram Card. Millino Romana societatis. 23. Iunij 1600. qua est inter decis. diuers. recollectas per Farinac. p. 4. decis. 291. n. 5. & 6.*

Quo verò ad nullitatem sententiæ, de qua controuertitur, concludendum est de ea constare, cum 13 fuerit lata tempore feriarum, † quibus durantibus quamuis Iurisdictio Iudicis non sit perempta, sed pœnes eum remaneat *Anchar. cons. 201. col. 2. ad fin.* Tamen Iudex non habet exercitium in iurisdictione contentiosa, & sic sententia erit nulla defectu potestatis, & iurisdictionis tāquam 14 lata ab eo, † qui carebat exercitio, ita vt nec cōsensus partium possit hoc facere, quod fingatur retro exercitium habuisse, nam Iudex peccat in legem, quo casu sequens consensus non firmat quod præcessit *Bald. in l. cum antea. col. 3. n. 8. vers. & considera. C. de arbitr. & ibi Cin. in fin. Vant. de nullit. ex defect. iurisdictionis. n. 130. Lanfranc. decis. 253. n. 1.*

Exemplo dilationis, quę in hoc æquiparatur existē-15 tiæ feriarum, vt per † *Bald. in d. l. cum antea. n. 8. ad med.* Dum enim pendet dilatio, officium Iudicis cōquiescit *l. siue pars. C. de dilation. Franc.* 16 *in c. significante. n. 1[illegible]. de appellat.* † Vnde sententia, & omnia inde subsecuta erunt ipso iure nulla *Paris. cons. 106. n. 14. lib. 4. Vant. de nullit. ex defect. iurisd. n. 157. Rot. decis. 37. n. 2. de appell.* 17 *in antiq.* † Ita vt neque de partium consensu ratificari valeant *Bald. in d. l. siue pars. Lancell de attent. dilat. pend. n. 5.*

Non obstat quod sumus in ferijs indictis ad commodum, & vtilitatem priuatorum, quo casu valebit sentētia dicto tempore lata, quidquid forsan in repentinis, & in honorem Dei contrarium 18 esset dicendum, † Quia indistinctè in omnibus ferijs, etiam ad vtilitatem hominum sententia est ipso iure nulla, vt loquitur *tex. in l. 1. ante fin. ff. de ferijs.* & in specie etiam concludit *Bald. in l. cum antea. n. 8. in fin. vers. tene menti hanc quæstionem. C. de arbitr.* vbi ampliat quod neq. illa poterit confirmari per partes, aut ratificari 19 tacitè, vel expresſè, † quia talis nullitas prouenit ex defectu Iurisdictionis, & nullitatis substantialis, cuius suppletio, & confirmatio in voluntate ratificantis nō est *Lanfranc decis. 253.* qui etiam 20 loquitur † de ferijs ob necessitatem hominum *Bald. in l. si feriatis. in 1. lect. col. 1. vers. extra quaero. de fer.* Quod procedit, quamuis etiam 21 appelletur à dicta sentētia lata die feriata, † non enim censetur appellans illam cōualidare *Felin. in c. significasti. 17. col. 2. n. 7. vers. tene menti. de for. compet. post Bald. in d. l. cum antea. col. 3. vers. vlterius sciendum est. C de arbitr.* & ita intelli-22 gitur *Bart. in l. mutari. n. 3. ff. de procur.* † vbi quod partes possunt concorditer ratificare processum inualidum propter ferias, quod tamen non procedit in sententia, quia benè ante iudicium potest renunciari ferijs hominum *l. 1. ff. de ferijs.* secus autem in sententia, vt per *Felin. in d. c. significasti. n. 7. de for. compet.*

Erit igitur pronnnciandum super dicta nullitate, 23 cum nulla maior iniustitia sit, † quàm nullitas *Aegid. decis. 343. in fin.* Ita vt Iudex nulliter procedens dicatur spoliare *Aym. cons. 140. n. 1.* Maximè parte opponente, quo casu neque daretur confirmatio, quamuis constaret de illius iusti-24 tia, † vt per *Rot. coram R. P. D. Penia Perusina nullitatis executionis. 26. Martij 1593. & coram R. P. D. Litta Esina restitutionis dotis. 13. Martij 1600.*

Neque obstat, quod ex statuto Vrbis feriæ non habeant locum in causis restitutionis in integrum, 25 Quia † statutum loquitur de causis ordinarijs, non de commissarijs, & de ferijs Capitolinis, ac statutarijs, non de generalibus ex edicto Vicecancellarij indictis de ordine Sanctissimi mandantis in quibuscumqne causis supersederi durantibus ferijs, adeò vt stantibus dictis verbis 26 vniuersalibus nulla causa cēseatur exclusa, † sed omnes comprehendantur in dicto præcepto *Gemin. in c. decet. in princ. col. 1. in fin. vers. quaero an sit prohibitum. de immun. eccles. in 6. Ias. cons. 63. col. 2. in princ. vers. in primis moueor. lib. 3. Rebuff. in l. creditorum appellatione. 11. col. 1. in fin. vers. etiam si lex regia. de verb. signific. Imol. in clem. 1. col. 2. post med. vers. & nota benè. n. 8. post Glos. ibi in verb. quauis. de re iudic.*

Accedat quod vltra nullitatem prædictam aderat 27 desertio, cū iam fatalia expirassent, † nihil enim operatur compromissum ante acceptationem *Dec. in c. ex ratione. n. 8. col. 5. in princ. vers. & prædicta conclusio. de appellat. post Fulgos. cons. 68. Lanfrāc. de arbitr. in princ. col. 4. vers. de qua acceptatione. n. 16. Bald. in l. si cum dies. 26. in princ. ad fin. ff. eod. tit. Marsil. Alex. et alij de quibus per Gabr. de arbitr. conclus. 2. n. 1. & 2.*

Ideò quamuis fatalia non currant stante compromisso *auth. si tamē. C. de appellat. Boer. decis. 294. n. 17. Felin. in c. venerabilis. n. 13. & 15. de iudic.* 28 Tamen † hoc procedit post secutam acceptationem, nam ante illā currunt fatalia, & non suspenduntur tempora appellationis, quia non solùm quo ad Iudicem, sed etiam quo ad partes cōpromissum nihil operatur, nisi post secutā acceptationem *Glos. in l. si cum dies. 26. in princ. in verb. compromiserunt. de arbitr.* vbi exponit id est cō-29 promittere voluerunt, † & sic etiam quo ad partes non erit compromissum ante quam fuerit acceptatum *Gabr.* qui de magis vera, & communi opinione testatur *de arbitr. conclus. 2. n. 15. & 16. & conclus. 4. n. 2. vers. contrarium tenuit. eod. tit. Marsil. sing. 679. Dec. in c. ex ratione. n. 8. vers. & prædicta conclusio. de appellat. Natt. in clem. sæpè. in princ. col. 22. de verb. signific. Lanfranc. de arbitr. q. 49. in fin.*

Obseruādū est aūt quod si Nūtius Apostolicus fuerit ad aliquē Principē destinatus debebit obseruare 30 ferias Curiæ Romanæ, † nō illius ciuitatis, in qua ipse residet, iuxtà notata per *Thom. Treuisan. decis. Venet. 31. p. 1.* quā refert, & sequitur *Io. Aloys. Riccius in suis collectaneis decisionū. collect. 124.* 31 *in fin.* † Et refert *Histor. Schismat. Anglican.*

quod Cardinalis Campegius Legatus in Anglia noluit ſententiare quando erant indictæ feriæ in Curia. Quidquid aliàs in concernentibus proceſ-
52 ſum ſeruandus ſit ſtilus fori, † in quo cauſæ ventilantur, non autem Curiæ delegantis *Aegid. decis. 78. & decis. 82.* latè *Grauat. ad Veſtr. in prax.*
33 *lib. 5. c. 3. n. 4. vſque ad 6.* † Vbi etiam monet Iudices pręſertim Eccleſiaſticos, vt omnibus neruis ſequantur ſtilum Romanæ curiæ, quæ aliarum Eccleſiarum mater eſt *c. fin. de for. compet.* quod etiam notat *Card. in clem. quamuis. in princ. de appellat.* vbi quod inferiores Eccleſiæ tenentur ſeruare ſtilum iudicandi Romanæ curiæ *Gomeſ. in prohem. reg. cancellar. q. 2. ad med.*

EPITOME.

BOna Confraternitatum an poſſint alienari ſine ſolemnitatibus. ¶ Et quid in pecunia magnæ quantitatis. ¶ Et quando illis detur reſtitutio in integrum, & competant priuilegia conceſſa Eccleſijs. ¶ Donatio an poſſit fieri per eccleſiam abſque ſolemnitatibus propter onera, quæ donatarij aſſumunt. ¶ Negligentia ſolius Prælati in adimplendo conditionem an noceat Eccleſiæ. ¶ Et quid in non implemento modi an reſoluatur contractus, quamuis non obſeruetur. ¶ Ordinarij an poſſint concedere licentiam, vt erigatur aliquis conuentus etiam Mendicantiũ non vocatis prioribus aliorum conuentuum, & non conſtito, quod poſſint ſuſtentari ſine illorum detrimento.

SVMMARIVM.

1 *Bona confraternitatum non poſſunt alienari ſine ſolemnitatibus. Contrarium n. 4. Intellige vt n. 7. & 8.*
2 *Reſtitutio in integrum datur omnibus pijs locis, & confraternitatibus ſicut eccleſia. n. 3.*
5 *Confraternitates an ſint de iuriſdictione Epiſcopi, & dicantur pia loca. n. 6.*
9 *Alienatio bonorum vnius Eccleſiæ in aliam non poteſt fieri ſine ſolemnitatibus.*
10 *Donatio bonorum immobilium acquiſitorum prohibetur adminiſtratoribus confraternitatum, ſecus in quærendis. n. 11.*
12 *Pecunia magna quantitatis non poteſt alienari per adminiſtratores Confraternitatum.*
13 *Donatio poteſt fieri per eccleſiam ſine ſolemnitatibus propter onera, quæ donatarij aſſumunt. Declara vt n. 14.*
15 *Negligentia ſolius Prælati in adimplendo conditionem nocet Eccleſiæ, ſecus in non implemento modi, qui non reſoluit contractum, quamuis non ſeruetur. n. 16. Intellige vt n. 17.*
18 *Ordinarij non poſſunt concedere licentiam, vt erigantur conuentus cuiuſcumque ordinis, niſi vocatis Prioribus aliorum conuentuum, ac cauſa cognita, quod poſſint ſuſtentari ſine illorum detrimento.*
19 *Decretum irritans operatur nullitatem, & omnia in oppoſitum deſtruit.*

CAPVT DXVII.

ALienatio Eccleſiæ, & bonorum de quibus agimus eſt nulla, cum fuerit facta per Con-
1 fraternitatem ſine ſolemnitatibus, † quæ debent interuenire in ſimilibus alienationibus rerũ Eccleſiaſticarum, Prohibitio enim de qua in *extrauag. ambitioſæ. de reb. eccleſ. non alienand.* exten-
2 ditur ad omnia pia loca, † quibus etiam datur reſtitutio in integrum, ſicut eccleſiæ cum ſimilibus priuilegijs *Abb. in c. nullis. 5. in fi. verſ. et nota ſemper hoc dictum. n. 14. de reb. eccleſ. nõ alien. Caſtr. conſ. 269. dubitatur. col. 2. in princ. verſ. nam & omnes religioſæ. lib. 1. Iaſ. conſ. 214. col. 1. verſ. ideo hoſpitalia. lib. 1. Redoan. de reb. eccleſ. non alien. rubr. an appell. rei eccleſiaſt. veniant loca pia. n. 1. vſque ad n. 6. f. 230. Maſtrill. de-*
3 *ciſ. 110.* † vbi etiam de reſtitutione in integrum, quæ competit iſtis confraternitatibus, & quod ità ſæpè fuit iudicatum, vt refert *Georg. Cabed. decis. 51. n. 8. p. 1.*

Nec obſtat quod huiuſmodi Confraternitates poſſint ſimpliciter diſponere de eorum bonis, etiam
4 ſine ſolemnitatibus, † ſicut cætera Collegia ſæcularia *Bald. in auth. hoc ius porrectum. n. 3. in 2. q. C. de ſacroſ. eccleſ. Pariſ. conſ. 34. n. 19. & 25. lib. 3. Felin. in c. de quarta. 4. col. 21. in fin. verſ. ſed per hoc non recederem. de præſcript. Menoch. conſ. 635. n. 5. lib. 6. Io. Franc. de Pont. conſ. 18. n. 8. Perez. de anniuerſar. lib. 2. c. 1. n. 5. in fin.*
5 *fol. 266.* vbi etiam *n. 7.* † quod iſti confratres non ſunt de iuriſdictione Epiſcopi, ſed Iudicis ſæcularis *Caputaq. decis. 328. p. 1.* Intelligendo quo ad bona temporalia, cum ſecus ſit quo ad actus eccleſiaſticos, & ſpirituales *Nauar. conſ. 3. n. 5. de*
6 *for. compet.* † Quaſi iſtæ confraternitates non dicantur propriè pia collegia *Bald. in l. illud. col. 1. verſ. quod de eo. C. de ſacroſ. eccleſ. cum alijs per Tiraq. de pia cauſ. in præfat. col. 2. in princ. verſ. contrarium tamen.*

Quia cum ſimus in Confraternitatibus auctoritate Epiſcopi fundatis dicuntur loca pia, & eorum alienatio prohibetur ſine ſolemnitatibus, non
7 ſecus ac ſi eſſemus in Eccleſijs, † Contraria enim procedunt in his, quæ non habent auctoritatem Pontificis, ſunt enim prorſus ſæculares, & prophanæ, nec habẽt priuilegia piæ domus *Roman. conſ. 477. col. 1. poſt med. verſ. tertio probatur. n. 3. poſt Bald. in auth. hoc ius porrectum. n. 2. in fin. verſ. item nomine iſtius. Redoan. de reb. eccleſ. non alienand. rubr. an in mater. alien. eccleſiaſt. appell. eccleſ. veni. loc. pia. n. 5. & 8. & in rubr. de his qui conſent. & de conſenſ. qui adhibet. in alienat. eccleſiaſt. §. ſed quid de bonis. n. 13. & 14. f. 175. poſt Rebuff. in repet. c. ſine exceptione. 12. q. 2. & ibi Laur. Rodulph. q. 19. n. 83. cũ ſeq. tom. 1. f. 85. Alex. cõſ. 120. n. 3. verſ. poſſet etiã reſponderi. lib. 1. & conſ. 102. n. 1. in fin. lib. 7. Guid. Pap. deciſ. 187. n. 1. Butr. Cardin. Imol. & alij de quibus per Gabr. de pia cauſ. concluſ. 2. n. 9. Maſtrill. de-*
8 *ciſ. 110. n. 16.* † & latiſſimè hanc opinionem tamquam veriorem in hoſpitalibus, & locis erectis auctoritate Superiorum, vt requirantur ſolemnitates

nitates defendit *Valas. consultat.* 103. *n.* 34.

Et quamuis alienatio præsupponatur facta in aliam ecclesiam, Tamen non ex hoc debet permitti illam posse fieri sine solemnitatibus, 9 † licet enim alienatio sit maior cum fit in laicu, aut vsus laicales, quàm si fiat in Ecclesiam, Tamen etiam quando fit in Ecclesiam alienatio est, & requirit iustam causam, & debitã solemnitatẽ *Nauar. de spol. clericor. §. 3. in 7. notab. col. 3. in princ. vers. sed pro contraria parte. per tex. in c. 1. de reb. eccles. non alienand. in 6.*

Maximè cum simus in donatione bonorum immobilium, quæ administratoribus absolutè prohibetur, si enim venditio rerum Ecclesiæ interdicitur, 10 † ex qua illa non in totum sentit incommodum, quasi recipiat pretium, multò magis erit prohibita donatio, per quam plus præiudicatur Ecclesiæ *Redoan. de reb. eccles. non alienand. q. 1. n. 11. post Dec. cons. 173. pro tenui facultate. n. 1. in fin.* 11 † Quidquid aliud sit in quærendis, in quibus posset tales administratores præiudicare eorum confraternitati renunciando, Ita vt neq. tũc obstaret Paulina iuxtà *decis. Put.* 509. *n.* 2. *lib.* 2.

Neque etiam valebit donatio, de qua agimus, respectu pecuniarum, quæ licèt reputentur inter mobilia, & permittantur alienari sine solemnitatibus, 12 † Tamen cum simus in pecunia magnæ quantitatis, quæ erat in proprietate, non in fructu, non poterat per administratores de ea disponi sine solemnitatibus, tunc enim illa erat conuertenda in vtilitatem Confraternitatis, licèt sit mobilis, & de ea prælatus, & administrator non disponit, quidquid aliud sit quando esset in fructu, vel redditu iuxta *clem. 1. in fin. de reb. eccles. non alienand.* & est decisio *Rota coram Card. Pamphilio Veneta nullitatis contractus. 13. Nouembris 1602. Redoan. de reb. eccles. non alienand. tit. de pecun. eccles. alienat. n. 9. f. 95.*

Nec facit quod talis donatio videatur facta propter onera, quæ donatarij in se assumunt, 13 † quo casu videtur posse fieri donatio per administratores de bonis ecclesiæ *c. per tuas. de donation.* Quia non procedit in rebus immobilibus, de quibus agimus *Castr. in l. iubemus. C. de sacros. eccles. Dec. cons. 173. pro tenui facultate. n. 2.* 14 † Vbi etiam quod onera debent esse æquiualentia rebus donatis, & iuxtà rei collatæ modum, mensuram, & quantitatem *c. iniustum. in fin. 12. q. 2. Redoan. de reb. eccles. non alienand. rubr. 1. de signific. verb. alienat. §. nec donatio. n. 10. f. 21.*

Accedant conditiones non adimpletæ per donatarios, quæ faciunt, vt res non sit debita ante illarum implementum, 15 † Ita vt hoc casu negligentia etiam solius Prælati in non adimplendo noceat Ecclesiæ, quasi tunc simus in quærendis, in quibus posset illi præiudicare, Quidquid aliud sit in implemento modi, tunc enim donatio esset perfecta, & exigeretur mora, & culpa in dispositione propter modum non seruatum, 16 † neque enim cessatio modi resolueret contractum fauore Ecclesiæ, vt latè declarat *Felin. in c. verum. 7. col. penult. n. 6. in fin. de for. compet. Bapt. de S. Blas. in repet. rubr. decreti. n. 100. tom. 1. f. 6.*

Præsertim, quia non adest in donatione clausula, quod modo non seruato res reuertatur ad dominum, si enim illa apponeretur, reincideret in cõmissum, 17 † neque obstaret titulus *de reb. eccles. non alienand.* quia tunc non agitur de alienatione rei, sed solùm de illa auocanda ab ecclesia perinde ac si tradita fuisset ad certum tempus, quo finito sicut liceret illam apprehendere, ità etiam erit permissum hoc facere cessante modo *Felin. in d. c. verum. col. penult. ad med. vers. limitabant conclusionẽ. n. 7. de for. compet. post Card. in c. perpendimus. de sentent. excommunicat. Bart. Bald. & Salic. in l. si quis curialis. C. de episcop. & cleric. Idem Salic. in l. 3. q. 10. C. de pignor.*

Et magis concludendum est pro nullitate omnium prædictorum, cum non fuerit seruata constitutio 18 *Clementis VIII. sub die 23. Iulij 1603.* † in qua statuitur, quod Ordinarij non possint licentiam impartiri, vt erigantur conuentus cuiuscumque ordinis etiam Mendicantium, nisi vocatis Prioribus aliorum conuentuum in ijsdem ciuitatibus existentium, & causa cognita constiterit dictos nouos conuentus erigendos commodè sustentari posse sine aliorum detrimento, de cuius causæ cognitione non modò non constat, sed apparet contrarium, per dissensum omnium Priorum, qui præsunt Monasterijs ciuitatis, & diœcesis Interamnen. vt in instrumentis productis, Ita vt omnia tamquam facta contra formam Bullæ sint nulla, stante præsertim clausula decreti irritantis, 19 † quæ operatur nullitatem, & omnia in oppositum destruit *Rot. diuers. decis. 24. n. 5. p. 2. Menoch. de recuperand. remed. 16. n. 444. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 67. n. 12. cum seq.* Ita vt per dictam clausulam etiam inficiatur omnis titulus, & possessio, quæ prætenditur capta *Bisignin. decis. 1. n. 6. ad med. vers. & ésto quod sufficeret. de restit. spoliator. Caputaq. decis. 15. n. 1. p. 3. Gomes. de annal. reg. 14. n. 5. vers. postremo. Cassador. decis. 31. n. 5. super regul. cum alijs per Soc in. cons. 63. eadem die. col. penult. ad fin. n. 9. lib. 3.* De istis autem Confraternitatibus Laicorum quando dicantur loca pia dixi latè *supra c.... Gabr. & alij de quibus in decis. Lucan. 19. & ibi multa in additione.*

EPITOME.

Filij an debeant præferri matri in faciendo pacem de morte patris. ¶ Et quid si fuerint pupilli, & minores an sit requirendus eorum tutor, & curator. ¶ Et an per eos possit fieri pax absque decreto Iudicis. ¶ Minor an dicatur læsus ex remissione iniuriæ. ¶ Et an illi competat restitutio in integrum siuè gratis, sinè pretio recepto sit facta remissio. ¶ Et an in ea veniant damna, & interesse. ¶ Mulier quando sit habilis ad accusandum, & ad faciendam pacem. ¶ Vsufructuarius omnium bonorum an dicatur hæres, & an habeat ius vendicandi defunctum. ¶ Et an possit prætendere aliquid in pecunia data pro pace facta per hæredẽ super nece defuncti. ¶ Pactũ iuratũ de nõ faciendo pacẽ an sit validũ.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Mulier est inhabilis ad accusandum, nisi in subsidium quādo deficiant consanguinei etiam remotioris gradus. & n. 2.*

3 *Filij debent praeferri matri in faciendo pacem de morte patris praecludendo viam vxori, & alijs accusare volentibus. n. 4. & 28. Et si filij sint pupilli aut minores requirendus est eorum tutor, vel curator. n. 5.*

6 *Mater non habet ius legitimae administrationis, quando agitur de periculo circa patrimonium minoris.*

7 *Maior infante potest cum auctoritate tutoris, & curatoris facere pacem, quam tenebitur obseruare.*

8 *Pacem inire non est perdere, sed reconciliare offensos, nec dicitur actus laesiuus. n. 20.*

9 *Minor non laeditur ex remissione iniuriae, quae est actus pius, & laudabilis.*

10 *Decretum Iudicis non requiritur in pace per minorem facienda cum auctoritate tutoris, etiam quod remittantur damna, & interesse. n. 15. 16. & 18.*

11 *Remissio est species alienationis, qua non potest fieri sine decreto.*

12 *Vindicta non admittitur de iure communi.*

13 *Iudex procedit ex officio etiam non existente, aut desistente accusatore.*

14 *Damna, & interesse non veniunt in remissione iniuriarum.*

17 *Iudex supplet absentiam, seu non existentiam tutoris in faciendo pacem pro pupillo.*

19 *Iuramentum magis confirmat pacem factam per minorem absque decreto.*

21 *Pactum etiam iuratum de non faciendo pacem non valet.*

22 *Minor nō restituitur in integrum aduersus pacem factam siuè gratis, siuè pretio recepto. n. 23.*

24 *Indicādum est in dubio pacem expedire pupillo.*

25 *Foemina non habentur in consideratione quando adsunt masculi, à quibus sufficit pacem haberi.*

26 *Lex admittens vxorem ad accusandam mortem mariti est exorbitans, cum ex priuilegio hoc illi concedatur.*

27 *Duo specialia non debent simul concurrere.*

29 *Vsufructuarius omnium bonorum non potest praetendere aliquod ius ad pecuniam datam pro pace facta per haeredem super nece defuncti, cui solum competit tāquam haeredi vniuersali.*

30 *Vsufructuarius omnium bonorum non est haeres, nec habetur loco illius, sed iudicatur tamquam particularis legatarius.*

31 *Vsufructuarius omnium bonorum non habet ius vindicandi necem defuncti.*

CAPVT DXVIII.

IN casu proposito sunt firmandae infrascriptae 1 conclusiones, quarum prima est, † quod Mulier suapte natura est inhabilis ad accusandum, & non admittitur etiam in casibus, in quibus prosequitur suam, vel suorum iniuriam, nisi in subsidium, videlicet quando deficiunt viri consanguinei etiam remotioris gradus, nam si tales extant praeferuntur *l. 1. & 2. de accusat. l. de crimine. 12. C. de his qui accus. non poss.* & est tex. clarus *in l. senatusconsulto. 5. C. eod. tit. l. 3. §. cum* 2 *vero talis. de liberal. caus.* † & cum ista modificatione hanc sententiam sequuntur magis communiter Doctores *in d. l. senatusconsulto. vbi Bald. n. 1. & 2. Salic. n. 4. & 5. col. 2. post princ. Fulgos. n. 2. post med. C. de his qui accusar. non poss. Aloys. de Leo. in l. uxor tua. 4. in fin. C. eod. tit. Aret. de malefic. in verb. & ad querelam. n. 16. & ibi August. in addit. Poler. in prax. in verb. & audiantur exceptiones. n. 15. Franc. decis. 328. p. 2.* vbi testatur de communi, & quod ita iudicauit consilium Neapolitanum *Idem Franc. decis. 100. n. 10.*

Ex qua communi conclusione infertur, quod etiam filij debent praeferri matri in faciendo pacem de 3 morte patris † praecludendo viam vxori, & alijs accusare volentibus, Nam qui praefertur in accusatione est etiam praeferendus in faciendo pacem *Ang. in l. si plures. de accusat. Plaz. in epitom. delict. c. 39. n. 15. & 17. Iacob. de Villapand. in l. 22. tit. 1. p. 7. §. nunc viso. n. 39.* per doctrinam *Bart. & aliorum. in l. 4. §. cato. ff. de verb. oblig. & in l. pro haerede. §. vlt. de acquir. haeredit. Couar. lib. 2. var. resolut. c. 10. n. 5. vers. nono idem.* 4 *in fin.* † qui omnes concludunt, quod proximiore accusante, aut transigente est praeclusa via alijs ad accusandum, aut transigendum *Matienz. lib. 5. recopilat. l. 2. glos. 7. tit. 1. Meness. in l. transigere. n. 52. C. de transact.*

Quae multò magis procederent in filijs pupillis, seu minoribus habentibus tutorem, & curatorem, quibus spectat accusatio, seu transactio de nece 5 patris, † ita vt matrem excludant tamquam ad eius officium hoc non pertineat, cum regulariter pro coniuncta persona minore, quae habet tutorem, & curatorem alius coniunctus non accuset, neque transigat, Quia mandatum expressum excludit tacitum, Quamuis neque coniuncta persona in hoc habeat aliquod mandatum, ideo si aliquis patitur damnum, aut iniuriam, primò debet explorari, si vult ipse accusare, & si sit minor, requirendus est Curator, & tutor, qui repraesentant principalem offensum, nec ante auditur mater, nec alius coniunctus, nisi prius hoc exploretur, maximè quando adest mulier, quae praeci-6 piti festinatione, non auditur, † cum enim agatur de periculo circa patrimonium minoris, mater non habet ius legitimae administrationis, praesertim quia est speciale in muliere, vt admittatur ad accusandum, Vnde prius explorandum est an velint accusare, qui de iure communi admittuntur, vel si existant in mora accusandi, maximè quia praeferendus est qui habet maius ius, & melius fundamentum de iure communi, & quamuis mater admittatur ad accusandum, Tamen intelligitur praemisso ordine praelationis tutoris, casualiter enim mulier accusat in defectum filiorum, seu tutorum, Ità omnia praedicta

per

per istas, & similes rationes comprobat *Bald. in l. senatusconsulto. 5. n. 1. & 2. C. de his qui accus. non poss. Odoffr. Carau. 10. Faber, & alij de quibus per Franc. decis. 3 12. n. 2. vsque ad* 8.

Secunda conclusio. Maior infante potest cum auctoritate tutoris, & curatoris facere pacem, 7 quam † tenebitur obseruare *Speculat. de homicid. col. 2. n. 6. ad med. Castr. in l. 1. in fin. C. in integr. restit. minor. & in l. pactum curatoris. 22. in fin. & ibi Bald. n. 3. Alber. ad med. Salic. n. 3. C. de pact. Gomes. var. resolut. c. 3. tom. 3. n. 66. Plaz. in epitom. delict. l. c. 45. n. 6.* & est communis opinio, & ab omnibus recepta, vt testatur *Clar. in §. fin. n. 58. vers. quaro an tutor. Io. de Amic. cons. 88.* 8 *col. 1. & 2. Farinac. q. 15. n. 2.* † Cum pacem inire non sit perdere, sed reconciliare offensos *l. furti. §. penult. ff. de his qui notant. infam.* & remissio iniuriæ sit actus pius, & laudabilis, ac honoran- 9 dus, ex quo minor non læditur, † Vnde tam iure diuino, quàm humano seruandus *Gomes. var. resolut. tom. 3. c. 3. n. 66. ad med.*

Tertia Conclusio. In pace per minorem præstanda cum tutoris auctoritate non est necessarium de- 10 cretum Iudicis, † sufficit enim sola tutoris auctoritas, nam quamuis remissio sit species donationis, quæ non potest fieri absque iudicis de- 11 creto † *l. filiosa milit. ss. ff. de donat. l. 1. post princ. ff. de tutel. & rationib. distrahend.* Tamen per pacem minor non dicitur aliquid distrahere, cum respectu vindictæ nihil perdat eam condonando, 12 quasi illa † non permittatur de iure communi *l. 1. §. eum qui. de vi & vi armat.* Maximè quia hodie de consuetudine etiam non existente ac- 13 cusatore, vel eo desistente, ac transigente † Iudex ex officio procedit, & publicam vindictam sumit *Alber. in l. ea quidem. col. 2. & ibi Bald. n. 44. C.* 14 *de accusat.* † Prout etiam faciendo pacem non perdit damna, neque interesse, quæ non veniunt in remissione actionis iniuriarum *Roland. cons. 39. per tot. lib. 2. Clar. in §. fin. q. 58. vers. quaro* 15 *modo. n. 3.* † Adeò vt quamuis etiam remittantur in pace damna, non ex hoc requiratur decretum tamquã remittatur ius respectu rei mobilis, videlicet pecuniæ, non alicuius stabilis 16 *Simoncell. de decret. tit. 3. lib. 1. n. 4.* † & ex prædictis & similibus rationibus ista opinio approbatur communiter per Doctores tamquam animæ, ac honori pupilli magis proficua, ac Reipublicæ Christianæ conueniens, quam tenuit *Abb. cons. 108. in fin. n. 3. lib. 2.* vbi etiam, quod est magis recepta sententia, cum pax non sit damnosa pupillo *Ias. in l. pactum curatoris. n. 5. in princ. vers. item adde. C. de pact. Gomes. var. resolut. tom. 3. tit. 3. n. 66. vers. nec isto casu requiritur.* 17 *Bald. in l. 1. n. 4. C. de in integr. restit. minor.* † vbi quod non existente tutore Iudex supplebit illius absentiam, seu non existentiam in faciendo pacem pro pupillo *Moron. de treug. & pace q. 48. Castr. in l. rescriptum. 11. §. plerumque. n. 6. ff. de pact.* vbi quod hoc permittitur tutori & curatori, cum actus pacis sit vtilis pupillo, & non contineat aliquam donationem *Crot. in l. 4. §. cato. in 1. lectur. n. 108. de verbor. obligat. Nell. de* 18 *bandit. 3. p. 2. part. q. 32. n. 31.* † & quamuis aliqui contrarium teneant, Tamen ista est magis vera & communis sententia, à qua non est discedendum in consulendo, & iudicando, vt testatur *Farinac. q. 15. n. 5. vsque ad n. 15.* Quidquid contra eũ latè cõcludat *Guter. de tutel. c. 7. p. 2. n. 6.* Stante præsertim iuramento, de quo in casu nostro, 19 quod † magis confirmat concordiam, & pacem factam etiam sine decreto *Abb. cons. 108. lib. 2.* Et quia nihil alienatur, aut donatur in reconciliando se cum inimico *Castr. in d. l. rescriptum, §. plerumque. n. 6. ff. de pact.* Vnde nihil est imputandum tutori, quod non adhibuerit decretum, 20 cum actus pacis non sit læsiuus, † sed laudabilis, & pietate plenus, & pax sit vinculum charitatis respiciens bonum publicum, pro qua obtinenda rigor iuris relaxatur, immo est adeò fauorabi- 21 lis, † vt neque valeat pactum etiam iuratum de non faciendo pacem cum inimico tamquam sit contra legem Euangelicam, & in perniciem salutis æternæ, prout omnia prædicta latè explicat *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuentionib. lib. 27. tit. 3. n. 1. vsque ad* 10.

Quarta Conclusio. Pax est ita priuilegiata, vt si minor illam fecerit numquam ex ea possit dici 22 læsus, † & ideò non debet in integrum restitui *Cin. in l. 1. n. 1. & ibi Bald. in fin. C. de in integr. restit. minor. Alber. in rubr. C. eod. tit. Crot. in l. 4. §. cato. n. 100. ff. de verb. obligationib. Moron. de treug. & pac. q. 48. n. 4. p. 2. Gomes. var. resolut. tom. 3. c. 3. n. 66. vers. nec isto casu requiritur,* 23 vbi ampliat † siue gratis, siue pretio recepto faciat pacem *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. tit. 3. lib. 27. n. 9. &* 10. per rationem *l. de fideicommisso. C. de transact. Lamberteng. de contract. minor. glos. 1. n. 348. fol. 137. cum alijs per Odd.* qui de communi *p. 2. q. 85. art. 7. n. 41. de restit. in integr.*

Ex prædictis sequitur non posse amplius molestari reum pro prætenso delicto, tamquam in pace non interuenerit consensus vxoris, cum ille non requiratur stante existentia tutoris, qui potuit solus pacem facere, in qua præfertur sicut in accusatione, prout dictum est supra *in prima & secunda conclusione.* Ita vt neque obstet defectus decreti Iudicis, cum non sit necessarius, *vt in tertia conclusione.* absque vlla spe restitutionis, quæ non datur in huiusmodi casu, vt dictum est 24 *in quarta conclusione,* † cum semper in dubio iudicandum sit pacem expedire pupillo *Bald. ad Speculat. de homicid. ad fin. Lambertengh. de contractibus mulier. glos. 1. n. 348.* Maximè cum causa iam sit sopita per compositionem, adeò vt debeat esse præclusa via alijs accusare volenti- 25 bus, præsertim fœminis, † quæ non habentur in consideratione, quando adsunt masculi, à quibus sufficit pacem habere iuxta communem opinionem, de qua per *Decian. cons. 38. n. 12. lib. 1. cum alijs per Boer. decis. 121. n. 2. &* 1.

Quibus addendum est, quod lex, quæ admittit vxorem ad accusandum mortem mariti est exorbi- 26 tans, † tamquam ex priuilegio speciali hoc illi concedatur *Bald. in l. de crimine. 12. in princ. C.* de

de his qui accus. non poss. Vnde non debet extendi, vt filijs præferatur, ne multiplicentur in vxore duo specialia, & quod admittatur ad accusandum, & quod sit præferenda filijs contra 27 *tex. in l. 1. C. de dot. promiss.* † vbi communiter notant Doctores, quod duo priuilegia, seu specialia non debent simul circa idem concurrere *Glos. in l. cum post. §. gener. de iur. dot. Bart. in l. iurisgentium. §. quinimmo. n. 20. vbi Ias. n. 21. Alex. n. 27. ff. de pact. Surd. cons. 34. n. 46. lib. 1. Rimin. Iun. cons. 428. n. 20. lib. 4. Decian. cons. 74. n. 51. lib. 3.* 28 † & ob prædictam rationem ita in terminis ad fauorem filiorum, quod præferantur vxori, concludit latè *Castigl. de vsufruct. c. 40. n. 35. cum seq.* vbi etiam *n. 1.* notat, quod vsufructuarius omnium bonorum non potest prætendere aliquod ius ad pecuniam, seu quantitatem, 29 † quæ pro pace, vel concordia data fuerit hæredi pro nece defuncti, cum istud ius competat tantum hæredi vniuersali, vel ei qui in omnibus est loco hæredis *l. 1. C. de his quib. vt indign. l. portiones. 21. ff. eod. tit. Bart. in l. 4. §. cato. n. 33. & ibi Socin. Iun. n. 269. de verb. obligat. Ias. in l. 1. §. de illo. n. 6. ad trebell. Barbos. in l. si ab hostibus. §. fin. n. 17. & 18. ff. solut. matrim.* 30 † Vsufructuarius autem omnium bonorum non est hæres, nec habetur loco hæredis, sed iudicatur tamquam particularis legatarius *Menoch. cons. 500. n. 1. & 3. lib. 5. iuxta l. quoties. 13. C. de hæredib. instit.* Vnde neque illi incumbit onus vindicandi necem defuncti, 31 † & per consequens non debet consequi commodum aliquod transactionis, seu concordiæ per hæredem factæ tamquam sit quid diuersum ab vsufructu omnium bonorum, nec possit connumerari inter bona testatoris *Castigl. de vsufruct. c. 40. n. 5.*

EPITOME.

PAter an possit donare filio vsumfructum, quem habet in bonis aduẽtitijs. ¶ Et quandiu duret talis donatio. ¶ Et an sibi præiudicet in vsufructu si consentiat, vt filius donet dicta bona. ¶ Vel insinuet huiusmodi donationem. ¶ Alimenta an sint præstanda filio ratione sanguinis, vel vsusfructus, quem habet pater in bonis ipsius. ¶ Et an illum possit pater remittere filio vt se liberet ab onere alendi. ¶ Proprietas bonorum patris, & patroni an debeat vendi pro alendis liberis, & libertis. ¶ Vsufructuarius an possit capere propria auctoritate possessionem bonorum, in quibus habet vsumfructum. ¶ Legitima an sit debita patri in bonis filij ingressi religionem. ¶ Vsusfructus patris an amittatur si filius efficiatur monachus. ¶ Pater quandò perdat administrationem bonorũ filij, & vsumfructum alienando tam bona propria, quàm aduentitia. ¶ Et quo casu admittatur cautio. ¶ Insinuatio an sit actus confirmatorius donationis. ¶ Pater secundo nubens an teneatur satisdare, & inuentarium, aut descriptionem conficere tam de bonis stabilibus, quàm mobilibus filij. ¶ Et an in hoc æquiparentur vir, & vxor secundo nubentes. ¶ In remissione iuris an debeant interuenire solemnitates. ¶ Actus positiui quando requirantur vltra taciturnitatem tam in maioribus, quàm in minoribus ad effectum, vt parentes non perdant vsumfructum, & proprietatem bonorum filij per transitum ad secunda vota. ¶ Et an cohabitatio dicatur actus positiuus inducens cõsensum de secũdis nuptijs. ¶ Pœnæ secundo nubentium an habeant locum si non supersunt alij fratres alterius filij. ¶ Vsufructuarius an naturaliter possideat, & possit intentare remedium recuperandæ possessionis. ¶ Incertitudo quando impediat translationem possessionis, & quid in hoc operetur constitutum. ¶ Vsufructuarius an possit de facto eijci finito vsufructu. ¶ Possidens per colonum quando priuetur possessione si per eum recognoscatur alius, & an sit necessaria expulsio. ¶ Debitor consentiendo subhastationi bonorum an dicatur cecidisse facto proprio non secuto effectu. ¶ Pater in quibus casibus amittat vsumfructum bonorum filij.

SVMMARIVM.

1 *Permissio patris, quod filius percipiat vsumfructum de bonis aduentitijs operatur donationem, donec illius voluntas durauerit. n. 3.*

2 *Præsumptio resultans ex patientia non extenditur vltra quam illa interuenit.*

4 *Vsusfructus repudiatus per patrem non dicitur profectitius, sed aduentitius.*

5 *Pater potest donare filio vsumfructum, vel quid simile ad vsum.*

6 *Vsus tantum præsumitur datus à patre filio, non proprietas, vt valeat donatio.*

7 *Donatio quæ permittitur filio de bonis, in quibus patri quæritur vsusfructus, est intelligenda dummodo ei non fiat præiudicium in dicto vsufructu.*

8 *Filius quærit sibi proprietatem in aduentitijs, patri autem vsumfructum.*

9 *Pater consentiens vt filius donet aduentitia alteri filio, non sibi præiudicat in vsufructu, nisi expressè dicat, quod etiam illum remittit. Et quid si consenserit, vt bona integrè, vel pleno iure donentur. n. 10. & 11.*

12 *Pater quamuis habeat vsumfructum in aduentitijs filij, non tamen illum ex hoc tenetur alere, sed ratione sanguinis, ex quo onus alendi causatur.*

13 *Vsusfructus acceptatus per patrem, non potest remitti filio ad effectũ se liberandi ab onere alẽdi.*

14 *Alimenta non sunt præstanda filio per patrem, nec è contra, stante illorum inopia.*

15 *Proprietas bonorum patris non debet vendi pro alimonia filiorum, nec è contra. Idem in liberto. n. 16.*

17 *Pater potest capere auctoritate propria possessionem bonorum filij, in quibus habet vsumfructum, quidquid secus sit in alio vsufructuario. Amplia vt n. 18.*

19 *Vsusfructus patris non amittitur, quamuis filius efficiatur monachus.*

Pater

20 *Pater non perdit vsumfructum, si ingrediatur monasterium. & n. 21.*
22 *Legitima debetur patri in bonis filij ingressi religionem. n. 23. & 24.*
25 *Vsusfructus tollitur à patre alienante rem aduentitiam filij, & in illum transfertur. Declara vt n. 26. 27. & 30.*
28 *Vsusfructus formalis, & causalis quomodo intelligatur.*
29 *Vsufructuarius vendens rem censetur vendidisse vt alienam.*
31 *Administratio bonorum filij nō interdicitur patri, nisi in casu alienationis voluntariæ, secus necessariæ. Et quando admittatur cautio si pater bona dilapidaret. n. 32. 33. 34. & 35.*
36 *Pater dilapidans bona filij perdit administrationem. & n. 38. secus si sua. Intellige vt n. 37.*
39 *Insinuatio, quam facit pater de donatione facta per filium ad fauorem extranei, non operatur aliquod præiudicium quo ad vsumfructum ipsi patri debitum.*
40 *Insinuatio est quidam actus confirmatorius, & respicit modum, & formam faciendi donationem, non alium effectum. n. 42.*
41 *Actus non debet operari vltra intentionem agentis.*
43 *Pater transiens ad secunda vota non amittit vsumfructum in bonis aduentitijs, nec curam, aut tutelam, seu legitimam administrationem. Quidquid aliud sit in matre. n. 44.*
45 *Pater secundò nubens non tenetur satisdare; nec inuentarium conficere de bonis immobilibus, secus de mobilibus, in quibus æquiparātur vir & vxor secundò nubentes. & quid in descriptione.*
46 *Per transitum ad secunda vota non priuatur pater proprietate bonorum filij stante eius consensu, etiā tacito de secundis nuptijs. n. 47. & 48.*
49 *Actus positiui requiruntur etiam in maioribus vltra taciturnitatem ad effectum, vt pater secundò nubens non priuetur vsufructu, & qui sint tales actus. n. 50.*
51 *Cohabitatio mulieris minoris cum patre non dicitur actus positiuus, qui inducat consensum de secundis nuptijs, & requiritur certioratio iuris sibi quæsiti ex dispositione* l. fœminæ. §. illud. C. de secund. nupt. *n. 52.*
53 *Ignorantia præsumitur ratione sexus, quamuis in iure consistat.*
54 *In remissione iuris, & expresso consensu mulieris requiritur solemnitas statuti.*
55 *Pœna secundo nubentium non habent locum, si non supersunt alij fratres alterius filij.*
56 *Reintegratio conceditur probata possessione antiquiore, & noua spoliantis, quamuis prætendatur esse cum titulo, & bona fide. n. 57. 58. 59. & 60.*
61 *Restitutio datur vsufructuario ratione quasi possessionis vsusfructus.*
62 *Vsufructuarius quare dicatur quasi possidere, cum verè, & naturaliter possideat. n. 86.*
63 *Interdictum vnde vi, quod conceditur vsufructuario, est directum, non vtile.*
64 *Ius ipsum incorporale vsusfructus quasi possidetur naturaliter, & ciuiliter animo.*
65 *Pater non amittit vsumfructum per indicationem bonorum aduentitiorum, & consensum illorum subhastationi ad fauorem creditorum, quando subhastatio non habuit effectum.*
66 *Debitor non dicitur cecidisse facto proprio non secuto effectu, & ei competit in hoc casu reintegratio.*
67 *Datio in solutum, & assignatio bonorum incerta non aufert à dante possessionem, nec dominium, nec illud transfert in creditorem. Intellige vt n. 68.*
69 *Possessio perditur animo, secus si retineatur per colonos. n. 70. & 71.*
72 *Incertitudo impedit translationem possessionis, & constitutum nihil operatur. Declara vt n. 73.*
74 *Recognitio colonorum nō transfert possessionem, sed requiritur actus facti alium possessorem inducendo, cum recessu ipsius à fundo conducto.*
75 *Possidens per colonum non priuatur possessione, nisi illo expulso.*
76 *Colonus non interuertit possessionem, quando non admittit dominum venientem.*
77 *Exceptio requirens altiorem indaginem non retardat reintegrationem possessionis.*
78 *Citatio requiritur in quolibet actu. n. 81.*
79 *Pater est prius alendus in pari causa necessitatis.*
80 *Pater non potest de facto ab vsufructu eijci de possessione, quamuis vsusfructus esset finitus.*
82 *Per electionem vnius remedij non tollitur alterum.*
83 *Lite pendente possum inchoare aliam. n. 84.*
85 *Vsufructuarius habet remedium recuperandæ possessionis. n. 88.*
87 *Pater habet vsumfructum in bonis per eum donatis liberis secundi matrimonij.*

CAPVT DXIX.

Exceptiones multæ fuerunt oppositæ ad impediendam petitam reintegrationem, de quarum veritate facilius apparebit firmatis infrascriptis conclusionibus, quę tamquam approbatæ à Doctoribus, & ad factum correspondentes rem claram, & distinctam facient an debeant admitti, seu potius reijci.

Prima conclusio. Permissio patris, quòd filius familias percipiat vsumfructum de bonis aduentitijs 1 † operatur donationem à principio validā, donec tamen volūtas patris durauerit, non enim est propriè donatio, sed quædam iuris remissio, quæ fit de die in diem, & dicitur successiua concessio, quia filius dietim percipit fructus, & sic permissiua, quæ non durat, nisi quousque durat consensus patris, & quousque pater patitur, sed si postea nō vult pati recuperat, 2 † quasi præsumptio, quæ resultat ex patientia non extendatur vltra quam illa interueniat *l. 1. §. fin. ff. de itin. act. priuat.* & in specie ita concludit 3 † *Castr. in l. eum oportet. §. sin autem. n. 4. post Bart. in fin. & Corn. n. 2. & ibi Add. in verb. vel dic quod ista.*

ista. Salic.in §.non autem. n.5. C.de bon.quæ liber.Boer.decis.196.n.3.col.2.in fin.Aym.consi.39. n.9. in fin. vers. ideo aliter respondeo. Menoch. latè cons.282.n.32.vsque ad 36.lib.3. Caualcan. de vsufr.n.185. Franc. decis.585.n.1. p.4. post *Tellum Hernand. in l.17. taur. vers. secundus casus.n.3.*

Nec facit,quod non valeat donatio inter patrem, & filium, Quia ista remissio vsusfructus, quem pater habet, vel habere sperat in eius bonis est permissa, & sustinetur potius tamquam refutatio,quàm donatio, quasi videatur pater vsumfructum nolle acquirere, ex quo est successiuus, 4 non autem velle donare, † Vnde talis vsusfructus repudiatus non dicitur profectitius,sed aduentitius *Crot.in l.frater a fratre.n.81. ff.de condict.indeb.Corn.cons.79.in fin.n.21.lib.2.* vbi de magis communi *Raph.Fulgos.Bart. Castr. Ang. & alij in d.l.cum oportet. §.fin autem. C. de bon. quæ liber. Surd. cons.259.n.16. lib.2. Paris.* 5 *cons.130. n.14. lib.1.* † Immò patri licitum est donare filio vsumfructum, vel quid simile ad vsum *Glos.in l.2. C.de inoffic. testam. Surd. de alim.tit.2. q.1.n.45.* vbi etiam quod,vt actus su6 stineatur,fiet interpretatio,† vt pater non voluerit dare proprietatem, sed vsum tantum, quidquid sit in casu in quo posset consistere donatio inter patrem, & filium *Idem Surd. d. q.1. tit.2. n.33. & 45.*

Secunda conclusio. Donatio,& alienatio, quæ permittitur filio de bonis, in quibus patri quæritur 7 vsusfructus, † intelligitur dummodo ità alienetur, vt non fiat præiudicium patri circa dictum vsumfructum, cum de iure suo, non alieno permissa censeatur distractio *Bald.* in specie *in l.si quæramus.in fin.vers.secūdo quæro.ff.de testam. Ang.in tract.eod.tit.de testam. in princ.col.3.post med.vers.adde in quantum dicit quod statutum. n.12.tom.6.p.1.fol.31. Pinell.in l.1.p.1. ampliat. 11.n.44. C.de bon.matern.per tex.in l.cum maritus. §.fin. de pact. dotal. l.ex facto. in princ. de vulg.substit.* quod etiam latè voluit *Gomes.in l.6.taur.n.13.*

Immò quia hodie filius in potestate in aduentitijs 8 quærit sibi quo ad proprietatem, † patri autem quo ad vsumfructum *l.cum oportet.in princ.C.de bon. quæ liber.* sequitur quod respectu proprietatis,quæ acquiritur alteri filio, possit pater cō9 sentire, quod vnus filius donet fratri suo, † Nam valebit donatio quo ad proprietatem, nō autem quo ad vsumfructum,adeo vt sit necesse,quod pater consentiens filio, vt donet alteri fratri suo protestetur, quod non intendit, vt sibi aliquid quæratur de vsufructu, nam aliàs tali protestatione cessante non sibi præiudicasset quo ad dictum vsumfructum. Ita benè declarat *Ang. de testam.in fin.princ. ante glos.i.n.33. vers.quin*10 *immo non posset. tom.6. p.1. f.33.* † Et Doctores contrarium tenentes loquuntur quando pater consensisset donari bona aduentitia integrè, vel sine diminutione, vel pleno iure, vel cum similibus clausulis, & ita declarat *Surd. cons.259. n.17.lib.2. Caccialup.in l.frater à fratre.n.8.in*

11 *fin.de condict.indeb.* † Quamuis etiam multi defendant contrarium,quod stantibus quoque verbis pleno iure, pater non sibi præiudicauerit in vsufructu, maximè quando sumus in paupere,in quo minus ista remissio etiam stantibus dictis verbis procedit, cum possit intelligi pleno iure respectu proprietatis,non vsusfructus sibi competentis, vt in specie concludit *Anchar. cons.106. per tot.*

Tertia Conclusio. Quamuis pater habeat vsumfructum in bonis filij, non tamen illius ratione te12 netur ei præstare alimenta, † sed solùm ratione sanguinis, Onus enim alendi filium causatur à natura,& legibus,non autem ab vsufructu *Bald.* qui dicit notandum *in l.fin. §.ipsum autem. in princ. C.de bon. quæ liber. Surd.de alim. tit.1.q.24.n.10.post Crot.cons.63.n.38.lib.1.Franc.Porcell. in tract. de duobus fratribus. q.2. in princ.* 13 *n.1.tom.6.p.1 fol.177.* † Immò si pater nollet alere filium dicendo nō teneor te alimentare si non habes, & volo tibi reddere vsumfructum,qui est apud me, vt te alas, non potest hoc facere postquam acceptauit vsumfructum *l.sed cum fructuarius.71.ff.de vsufruct.l.is cum quo.7.de aqu. pluu. arcend. Glos. in c.vnio. in verb. tertias. ad med.10.q.3. Francis.Porcell.de duob.fratrib.q.2. n.1.ad med. vers. immo inferebant aliqui.*

Quarta Conclusio. Si pater, & filius sunt inopes 14 vnus non tenetur alium alere, † semper enim ad effectum præstandi alimenta requiritur, vt facultas sit talis, vt illa possint præstari *Glos. in l.fin. §.ipsum autem. in verb.ex vtraq. C.de bon. quæ liber.per tex.in l.2. C.de alē.l.liber.* latè *Bo*15 *logn.cons.10. n.3.* † vbi etiam quod neque pater tenetur proprietatem suam vendere pro alimonia filiorum, ex qua ipsemet viuere debet, sicut neque è contra filius tenetur vendere suam nudam proprietatē, in qua haberet vsumfructum, vt ipse filius se alat ex ea *Bald. in l.fin. §. ipsum autem filium. in princ. C.de bon.quæ liber. Benintend.decis.89.n.5. Alex.cons.72.n.7.lib.5. Io.de Amic. cons.56. n.2. Affl. decis.290. n.9. & super constitut. regn. de iur. fisc curiæ obseru. rubr. 4.* 16 *lib.3. in 1.notab.* † Quod etiam est in liberto, & patrono *Glos. in l.si quis à libertis. §.fin. in verb. liberto. ff.de liber. agnosc.*

Quinta Conclusio. Pater habet prærogatiuam, vt possit propria auctoritate sibi à iure attributa capere vsumfructum bonorum aduentitiorum 17 filij, † & illorum possessionem accipere, non secus ac si dominus esset,quidquid diuersum sit in alio vsufructuario, qui debet capere de manu hæredis, vel proprietarij, Ita vt si filius patri in hac possessione resistat, possit etiam in eum patriam potestatem exercere, & si potens sit filius, dabitur recursus ad Prætorem, qui eum cogat, prout pater voluerit, & ad sui libitum coerceat, & dictamen, aut sententiam Prætoris exequatur *Boer.decis.199. n.9. & 10. post Alber.in l.cum oportet. in fin. princ. C. de bon. quæ liber. Pinell.in l.1. p.2. n.61. ad fin. C.de bon.matern.* 18 *Surd.de alim.tit 4.q.11.n.17.vsq. ad n.20.* † vbi ampliat quamuis bona peruenerint ad filium ex pa-

ex patris delicto *Ang. in l.adoptiuum. §.patronum.ff.de in ius vocand.* de quo tamen *Boer.decis.7.n. 17.& decis.25.n.7. Cepoll.caut.52.*

Sexta Conclusio. Numquam pater amittit vsumfructum, quem habebat, quamuis filius efficiatur monachus, † cum iuris ratio non patiatur, vt factum filij, licèt laudabile auferat ius suum patri, neque respectu temporis præteriti, nec futuri *Dec.in c.in præsentia.col.35. ad fin.vers. tertio dubitatur.n.62.de probat. Palat.Rub.in rubr.de donat.int.vir.& uxor. §.42.in fin.n.15.*

Itaut † etiam si pater ingrediatur monasterium, maneat quoque dictus vsusfructus, quasi ille dicatur naturaliter viuere *Glos.in auth.excipitur. C.de bon.qua liber. Alex.cons.139.viso themate. col.2. ad fin. n.5.lib.2. Guid.Pap.q.478. n.4.& q.595.n.1.* † Quidquid alij sentiant, vel totum vsumfructum redire ad filium, vel saltem diuidendum esse inter eum, & Monasterium, Cum contraria opinio sit verior, & magis communis, vt latè comprobat *Pinell. in l.1. p.1.n.47. vsque ad n.52.ampliat.13.C.de bon.matern.*

Ideò etiam patri debetur legitima in bonis filij ingressi religionem, cum in hoc non excludatur à Monasterio, † nam ad huiusmodi effectum non habebitur loco filij secundum æquiorem opinionem, quam tenet *Spec.in §.qualiter concipiet. n.9.col.2. vers.quinto quæritur. de stat.monachor.* vbi quod aduentitia transeunt in Monasterium quo ad proprietatem, saluo tamen vsufructu, & falcidia ad fauorem patris *Abb.* qui de communi *in c.in præsentia.n.53.col.15. vers.item ex dictis. de probat. Nicol.de Vbald. de success. ab intestat. cleric.regul. & secul. 2.p. col.3. n.14. conclus. 3. vers. quaro quid si habeat parentes. Io. Roias in epit.success. c.29. ampl.8. n.46. dixi decis. 7. n. 5. cum seq.* † Quidquid contrarium sequantur *Azo. Cin. & Gomes.* cum contra eos sit verior, & magis recepta sententia, vt testatur *Ceuall.q.808. n.40. vsque ad 47. tom.3.fol.212.* vbi etiam quod est menti tenendum tamquam practicabile, & de pane lucrando, † & sequitur *Castigl.de vsufr. c.64.n.10. & c.65. n.2. Guter. lib.2.canonicar.qu.est.c.1.n.96. Azeued.in l.1.tit. 8. n.47.lib.5. recopilation. Io. de Monte Sperell. cons.46.in fin.Velasc.consultat.24.n.5. Molin.de primogenit.hispan. c.9.lib.2.n.64. & 65.f.267.*

Septima Conclusio. Patre alienante rem aduentitiam filij statim ab eo tollitur vsusfructus, † & in filium transfertur *Salic. in l. vsusfructus. de iur.dot. Io.Fab.in §.item finitur. instit. de vsufr.* & in specie de vsufructu legali patris in bonis filij familias competente *Ferd. Loaz. in l.filiusfamilias.§.diui.n.3. de legat.1.* Hoc tamen intelligitur, † quando constaret, quod fuisset tradita possessio, tunc enim perditur vsusfructus, quasi hoc casu non sit separatus a persona vendente, quidquid aliud sit quando traderetur, tunc enim ad proprietatem reuertitur, & cum ea consolidatur, Ita declarat *Bald. in l.res quas.26. ante fin.vers.secundo casu. C.de iur.dot.*

Et quatenus etiam possessio fuisset tradita, Tamen hoc intelligeretur, † vt tunc demum vsusfructus accedat proprietati per eius alienationem extraneo factam, quando fit alienatio ipsius vsusfructus formalis, Tunc enim dicitur talis, † quando est abstractus à proprietate, nam si est coniūctus, & concretus cum proprietate appellatur causalis *Imol.in l.vsusfructus.58.n.3.vers.quarto. ff. solut. matrim.* cum aliud sit, quando pater alienaret rem aduentitiam, in qua habet vsumfructum, transfert enim in emptorem quo ad eius vitam commodum ipsius rei, & vsusfructus vtilitatem, neque ex hac alienatione pater amittit vsumfructū, neque ille acquiritur filio habenti proprietatem, quasi censeatur solùm alienata commoditas, non autem ius ipsius vsusfructus formalis, vt contractus valeat, † Cum etiam ipse vsufructuarius rem ipsam vendens videatur illam vendidisse, vt alienam, potest enim quis rem alienam vendere, vt de euictione teneatur suo quidem periculo, Ità benè distinguit *Couar. lib. 1.var.resol.c.8.n.7. post med vers. sunt tamen hæc accipienda col.pen.in prin.* post *Alberic in l.1.n.4. vers.quid si pater.C.de bon.matern.Bald. in l.res quas.26. ad med. C. de iur.dot. & in l.1. n.2.C.si pignus pignori datum sit.Imol.in l.vsusfructus.58. n.5. & 6. in 1. notab.ff. solut.matrimon.* † Quidquid contrarium sequatur *Anchar. q.1. n.14. lib 3.* Quia contra eum est verior opinio, vt testatur *Honded. cons. 1 ,. n. 20. & 21. lib. 2. Couar.lib.1.var.resol.c.8.n.7.ad med.*

Octaua Conclusio. Non interdicitur patri administratio bonorum filij, nisi in casu alienationis voluntariæ, † secus si constaret illam esse factam in causas necessarias *Bald. in l. 1. ff. de reb. cor. Aret.in l.vlt.§.pupillus.ff.de verb.obligat. Honded. cons. 19. n. 13. & 14. lib. 2.* Immò quamuis etiam probaretur dilapidatio bonorum per patrem, Tamen hodie potest admitti remedium cautionis inter patrem, & filium in potestate ex causa aduentitia, † ideò non aufertur administratio patri, quo non habente facultatem satisdandi, tunc per officium Iudicis consuletur filijs, quod pecunia sequestretur penes idoneum Mercatorem, aut res aliquæ loco pecuniæ assignentur, & vsusfructus interim erit patris, donec viuit *Ias.in l.si constante. n.197. & 198. col.27.ad med.vers.tu autē aduerte. ff.solut matrim* † Vbi quod ista est verior opinio, non admissa sententia aliorum, qui volunt, quod possit agi, vt fiat restitutio filijs assecurato patre de vsufructu secundum *Io. Andr. ad Speculat. de donat.int.vir. & vxorem. §.vlt. ad fin.* † prout etiam de magis vera opinione testatur *Surd.de alim.tit.8.priuil. 88.n.1. post Imol.in l.imperator.50.ff.ad trebell.*

Et quamuis etiam non admitteretur ista cautio inter patrem, & filium, † iuxtà æquiorem opinionem, de qua per *Castigl. de vsufr. c. 3. n. 99.* Tamen patri non deberet auferri administratio vsusfructus, quando dissiparet bona propria, & libera ipsius, quia in eis non consideratur ista dilapidatio, † sed solùm in bonis filiorum *Bart. in l.fin.col.3.in princ. n.34. & 35. C.de bon.matern.* Nisi essemus in bonis, quæ subiacent restitutioni post mortem patris ad fauorē filiorum,

quia etiam hoc casu, quamuis possessio daretur filijs, † Tamen pater semper inde est alendus *Bald. in l. 2. ad med. vers. sed pone. n. 3. C. si in fraud. patron. alienat. à libert. faṃ. sit. Ias. in l. si constante. n. 198. & 199. ff. solut. matrimon.* latè *Surd. consil. 116. n. 24. & 48. lib. 1.* † & ita intelliguntur Doctores, dum volunt, quod patri dissipanti bona filij auferatur ei administratio, quia dilapidatio debet contingere in bonis, in quibus quis habet vsumfructum, tunc enim etiam vltra administrationem amissam datur priuatio vsusfructus, cum de vno ad aliud inferatur *Castr. in l. imperator. n. 4. & ibi Alex. n. 6. ff. ad trebell. Boer. decis. 61. n. 17. cum alijs per Castigl. de vsufr. c. 3. n. 99. vsque ad 106.*

37 38

Nona Conclusio. Per insinuationem, quam facit pater de donatione facta per filium ad fauorem extranei † non dicitur aliquo modo eidem patri præiudicatum quo ad vsumfructu sibi debitum, cum hoc potius censeatur factum pro confirmatione rerum donatarum, & per consequens, vt magis sibi deberetur vsusfructus, † Insinuatio enim est quædam confirmatio actus *l. sancimus. 34. §. aliàs verò. vers. alijs interuenientibus corroborate. C. de donat.* quem tex. ad hoc ponderat *Rimin. Iun. §. 1. n. 207. instit. eod. tit. Socin. cons. 80. de duobus. col. penult. ante med. vers. nec obstat octauum. n. 13. lib. 1. post Bald. in l. cum multæ. 20. in fin. n. 7. C. de donat. ant. nupt. & sponsalib.* † Vnde talis actus non debet operari vltra intentionem agentis, Maximè in sui præiudicium *l. non omnis. ff. si cert. petat.* † Præsertim cum tales insinuationes respiciant ordinationẽ, & sic modum, & formam illas faciendi, non autem alium effectum, vltra quem non extenduntur *Rimin. Iun. inst. tut. de donat. in princ. n. 683.*

39 40 41 42

Decima Conclusio. Propter transitum ad secunda vota non amittit pater vsumfructum sibi quæsitum in bonis aduentitijs filiorum, † nec curam, vel tutelam, seu legitimam administrationem, quam habet à lege in eisdem bonis *§. quoniam omnino. auth. de nupt. l. fin. vbi Bald. in princ. Pinell. n. 1. C. de bon. matern. Boer. decis. 198. Paris. cons. 29. n. 74. & 93. lib. 3. Gomes. in l. 15. taur. n. 15. Bacca de decim. tutor præstand. c. 4. n. 51. Gutierez. lib. 2. practicar. q. 95. n. 22.* † Cum pater non remoueatur sicut mater, quasi amor paternus roboretur maiori firmitatis iudicio, quàm maternus, Fœminæ enim sæpè nouis viris non solùm res filiorum, sed vitam addicunt, vt de magis veriori opinione testatur *Pinell. in l. vlt. n. 15. & 16. C. de bon. matern.* † Ita vt neque hoc casu pater secundò nubens teneatur præstare satisdationem, nec inuentarium conficere de bonis immobilibus, quidquid secus sit in mobilibus, in quibus æquiparantur vir, & vxor secundò nubentes, prout de magis communi opinione testatur *Castigl. de vsufr. c. 3. n. 93. vsque ad 99.* Et quidquid aliud sit in descriptione, quam cogetur conficere, etiam de stabilibus ad instantiam filiorum, seu ex officio Iudicis, vt post mortem patris constare possit, quæ fuerint bona filij, vel aduentitia, vel ex priori matrimonio prouenientia, quæ reseruari debuerint iuxtà doctrinam *Bald. cons. 137. lib. 1. Molin. de primogenit. hispanor. lib. 1. c. 15. n. 28. cum alijs per Castigl. de vsufr. c. 3. n. 96. & 97.* dixi supr. c. 114.

43 44 45

Vndecima Conclusio. Non priuatur pater, neque proprietate bonorum filij, ne dum vsufructu per transitum ad secunda vota, † si adest consensus eiusdem filij non conquerentis de secundis nuptijs, ita vt sufficiat etiam tacitus ad excludendam talem priuationem, quasi per illam taciturnitatem inducatur voluntas, & ratificatio nuptiarum *Bald. in l. mater. vers. quæro vtrum. C. ad tertull. Rimin. Iun. cons. 195. n. 16. lib. 3. Menoch. de adipisc. remed. 2. n. 35.* † Itavt etiam requiratur, vt filius declaret velle patrem esse priuatum dicta proprietate per transitum ad secunda vota *Rol. cons. 81. n. 5. & 6. lib. 3. post Dec. cons. 206. col. 3.* † Quidquid dubitet de tacito consensu *Boer. decis. 190.* Quia contra eum est verior opinio, & magis communis, vt latè testatur *Menoch. cons. 155. n. 16. vsque ad n. 22. lib. 2.* & dixi latè *supr. c. 140. n. 3 cum seq.*

46 47 48

Maximè quando vltra taciturnitatem adsunt actus positiui, qui requiruntur etiam in maioribus iuxtà opinionem Doctorum, de quibus † per *Rim. Iun. cons. 295. n. 73. vsque ad 79. & cons. 569. n. 177. cum seq. Menoch. cons. 237. n. 25. & 26. & cons. 806. n. 21. Surd. decis. 100. n. 7. & 8. Castigl. de vsufr. c. 2. n. 100.* † vbi notat, qui dicantur isti actus positiui *Io. de Garron. in rubr. C. de secund. nupt. n. 118. Rip. in l. fœmina. n. 30. in fin. C. eod. tit. Rot. coram R. P. D. Buratto. Romana hæreditatis & paragij dotis. 2. Decembris 1614.* vbi etiam quod in muliere minore non potest dici actus positiuus † cohabitatio cum patre, quasi decentius alibi non posset morari ratione educationis *Boer. decis. 195. n. 5. Pinell. in l. 1. p. 1. n. 53. C. de bon. matern. Surd. de alim. tit. 4. q. 14. n. 10.* † Maximè, quia in muliere minore non potest induci consensus, & approbatio ex illius taciturnitate, & cohabitatione sine scientia, & certioratione iuris sibi quæsiti ex dispositione *l. fœmina. §. illud. C. de secund. nupt.* vt in specie concludit *Dec. cons. 206. n. 7. Aym. cons. 132. n. 20. Ias. cons. 53. n. 3. lib. 1. Menoch. cons. 237. n. 28. & cons. 806. n. 23.* † De qua scientia debet constare, cum ratione sexus præsumatur ignorantia quamuis in iure cõsistat *l. regula. §. 1. ff. de iur. & fact. ignorãt. Menoch. præsumpt. 23. n. 27. & 29. lib. 6. Cephal. cons. 34. n. 39.* † Cum etiam in remissione iuris, & in expresso consensu sit necessaria solemnitas statutaria requisita in cõtractibus mulierum, vnde multò magis in tacito, vt notat *Ias. cons. 53. n. 4. & 5. lib. 1. Menoch. cons. 137. n. 34. vers. prohibet. lib. 2. Rot. coram R. P. D. Buratto in d. Romana hæreditatis. 1. Decembris 1614.*

49 50 51 52 53 54

Et quidquid sit de prædictis in casu nostro non superfunt alij fratres alterius filij, † quibus non extantibus nulla consideratur priuatio, & succeditur pleno iure tam in vsufructu, quàm in proprietate, quoniam pœnæ secundo nubentium non sunt sublatæ in concernentibus fauorem filiorum,

55

filiorum, qui ex illo matrimonio superfunt, vnde si illi non extent, cessat ratio legis, & sic etiam dispositio *Alex. cons. 66. n. 7. lib. 3. Rip. in l. fœminæ. n. 4. C. de secund. nupt. Aym. conf. 36. ad fin.* & de veriori opinione latè testatur *Ceuall. q. 671. in fin. vers. & pro hac vltima.*

Duodecima Conclusio. Probata possessione antiquiore per eum, qui prætendit se reintegrari ad 56 aliqua bona, † & recenti ac noua aduersarij concceditur reintegratio, Nam antiquior possessio præsumitur magis iusta, & posterior vitiosa, & clandestina *Bald. in l. ordinarij. 13. col. penult. ad med. vers. sed iuxta prædicta quæro. n. 10. C. de rei vendic. & in l. non ignorabit. 4. ad med. n. 3.* 57 *C. ad exhibend.* † Et per consequens debet concedi mandatum in interdicto recuperandæ *Glos. in c. consultationibus. 10. in verb. possessionem. de offic. delegat. Ias. cons. 21. n. 1. lib. 3. post Doct. in c. licet causam. 9. de probat. Benintend. decis. 33.* 58 *n. 2.* † Quæ procedunt, non obstante quod noua possessio prætendatur esse cum titulo, & bona fide, per quam licet videatur excludi remedium recuperandæ secundum opinionem *Bart. in l. rem quæ nobis. de acquir. possess. cum alijs per Menoch. de recuper. poss. remed. 15. n. 89. ad med.* 59 *q. 13.* † Tamen contraria sententia est magis vera & communis, vt latè testatur *Roland. cons. 50. n. 11. vers. quia duobus modis. lib. 2. post Alex. cons. 91. col. vlt. ad med. vers. præterea. n. 6. lib. 5.* & ita practicari in iudicijs docet *Misinger. obseruat. 85. n. 3. centur. 3. Cassador. decis. 7. de restit. spoliator. Rimin. Sen. cons. 428. n. 10. & ibi Rimin. Iun. in addit. in verb. adde ibi. Rot. Bonon. per Benintend. decis. 33. n. 1. latè Eugen.* 60 *cons. 4. n. 28. vsque ad n. 35.* † Immo etiam si admitteretur opinio *Bart.* prout non est admittenda, Nihilominus debet constare, quod titulus non prouenerit à malæ fidei possessore, nam si quis à tali habuisset titulum, posset conueniri huiusmodi remedio recuperãdæ *Alex. cons. 200. col. penult. ad med. vers. nec prædictis obstat. n. 8. lib. 2. per auth. malæ fidei. C. de præscript. long. tempor. Ang. in l. siue autem. 11. §. si duobus. ff. de publ. in rem act. Rip. in c. sæpe. col. 7. in fin. vers. quod tenendum. n. 28. de restit. spoliator. Socin. in l. rem quæ nobis. col. 7. in fin. n. 12. de acquir. possession. Menoch. de recuper. remed. 15. n. 425. in princ. vers. dummodo.*

Decimatertia Conclusio. Quamuis restitutio detur vsufructuario ratione quasi possessionis vsus-61 fructus, † vt per *Menoch. de recuper. remed. 1. n. 74.* Tamen sufficiet probare possessionem, cum vsufructuarius verè possideat, non quasi *l. naturaliter. in princ. ff. de acquir. possess. Rip. in l. 1.* 62 *n. 34. eod. tit.* † Licèt enim *in l. 3. §. penult. ff. de vi & vi armat.* appelletur quasi possessio illa, quam habet vsufructuarius, Nihilominus hoc est ratione iuris ipsius vsusfructus, non autem ratione fundi, cui insistit, prout declarat *Menoch. de recuper. remed. 1. n. 74. ad fin. vers. nec ad rem.* 63 *facit.* † vbi etiam ex hoc concludit, quod interdictum vnde vi, quod conceditur vsufructuario eiecto sit directum, non vtile, aut per extensionem, cum naturaliter possideat, non quasi, quod etiam voluit *Ias. in l. naturaliter. in princ. n. 17.* 64 *de acquir. possess.* † vbi, quod ipsum ius incorporale vsusfructus quasi possidetur naturaliter per actus naturales, quos exercet in recolligendo fructus, & ciuiliter animo, quia si recedat de fundo retinet ciuilem animo *Glos. in l. ait prætor. §. item ei. ff. ex quib. caus. maior. Cin. in l. vnic. C. vti possidet.*

Decimaquarta Conclusio. Per indicationem bonorum aduentitiorum, & assensum præstitum per 65 patrem illorum subhastationi † ad fauorem creditorum non dicitur amissus vsusfructus eidem patri debitus, quando subhastatio non habuit effectum, nec bona fuerunt vendita, prout in specie concludit *Rot. coram R. P. D. Verospio. Romana donationis. 24. Nouembris. 1614.* per doctrinam *Guid. Pap. q. 101. n. 1. & 2. & cons. 126. ad fin. Curt. Iun. de feud. p. 4. q. 13. n. 103. post med. & q. 20. n. 111. Schrader. eod. tit. q. 9. c. 1. n. 32. Corbul. de caus. priuat. ob alienat. limit. 38.*

66 Non enim potest dici, † quod debitor cecciderit facto suo, non secuto effectu, ideo competit ei remedium reintegrandæ, cum nõ dicatur actum quando aliquid superest agendum *l. penult. in fin. C. ad Syllanian. c. nihil. ad med. 7. q. 1. Calcan. cons. 15. n. 34.* & ita in specie reintegrationis concludit *Becc. cons. 13. n. 7.*

Amplius quamuis cum effectu fuisset facta assigna-67 tio bonorum per patrem creditoribus, † tamen illi non præiudicaret, si esset incerta ratione personarum, quibus talia bona debebant assignari, vel respectu quantitatis, & ob alias causas temporis, loci, & quotæ, tunc enim ob istam incertitudinem huiusmodi assignatio, & datio in solutum non subsistit, nec possessio, aut dominiũ fuit translatum in acquirentes, prout neque dominium, & possessio non discessit ab alienante, sed ad eum fructus pertinẽt, & si qui interim percepti sunt per creditores debẽt computari in sortem, Ita vt neque ipse titulus subsistat, nec constitutum si interuenerit, aliquid operetur, per quod ratione istius incertitudinis non est translata aliqua possessio *Ruin. cons. 136. ad fin. n. 8. lib. 1. Ias. cons. 147. col. 7. in prin. vers. quia ista omnia. lib. 2. Cephal. cons. 159. n. 1. vsque ad 5. lib. 2. latè Afin. de execut. c. 2. 70. §. 7. n. 4. & 6. fol. 241. Tiraq. de iur. constit. limit. 19. Menoch. cons. 222. n. 49. & 50. lib. 3. Rot. coram Card. Pamphil. Maceraten. hæreditatis. 13. Iunij. 1588. quæ est inter decis. diuers. p. 4. decis. 161. in princ. vers. quo ad* 68 *secundam. n. 1.* † Quando autem certitudo adesset ex parte tradentis, non acquirentis an possessio trãsferatur *Ias. in l. 1. §. incertã. ff. de acquir. poss.*

Nec obstabit, quod possessio perdatur animo *l. 3. §. in amittenda. ff. de acquir. possess. Bart. in l. 1. §. non alij autem. in princ. ff. de vi & vi armat.*

69 Quod maximè † habet locum, quando procederet à mera, & libera voluntate mea, quidquid sit in coacta *Alex. in d. l. 3. §. in amittenda. de acquir. possess.* per auctoritatem *Glos. in l. 1. §. non alij quàm ei. in verb. retineo. post med. ff. de vi & vi armat.*

Quia cum possessio retineatur per colonos, illa amittitur, quamuis quis desierit animo possidere ex voluntate libera, & non coacta, † Quasi tūc possessio ciuilis ita cohæreat naturali, quæ retinetur per alium, vt non possit amitti solo animo, nisi colonus expellatur, vel nisi eam alteri tradamus, vel nisi nos illam ciuilem in alium transferamus constituendo alterius nomine possideri, Ita ex communi opinione benè declarat *Ias. in l. 3. §. in amittenda. ante fin. vers. tu dic. n. 12. de acquir. possess. & ibi Castr. in §. saltus. n. 2.* † & ita etiam loquitur *Bart. in l. 1. §. non alij. n. 2. vers. secus si sponte. ff. de vi & vi armat. Bald. in l. cum testamentum. 7. in fin. vers. & ex certa scientia traderem. C. de iur. & fact. ignor.*

Maximè si nulla adest traditio, neque constitutum, quod etiam si adesset nihil operaretur, vt dictum est stante incertitudine, † quæ impedit translationem possessionis *l. 3. §. incertam. & l. locus. de acquir. possess. Bart. in l. 2. n. 4. in fin. vers. item ratione quota. C. quand. & quib. quart. pars debeat. lib. 10.* † Quidquid aliud sit quando res incerta loco, & quota tempore constituti postea fieret certa, tunc enim non impediretur dicta translatio possessionis, statim quod ad certitudinem est redacta, de qua non potest dici constare, si numquam fuit assignatio certificata, nec sortita effectum *Ruin. cons. 127. visa facti narratione. col. 5. in princ. vers. præterea incertitudo. n. 16. lib. 5. Tiraq. de iur. constit. possess. limit. 19. n. 4.*

Nec aliquid operabitur recognitio colonorum, Quia per illam non videtur translata possessio, colonus † enim solo verbo putà ab alio conducendo, vel constituendo se præcario pro alio tenere non interuertit possessionem, cum ad hoc requiratur actus facti, putà alium in possessionem inducendo, & ipse ab ea recedēdo *Bald. in l. 1. ad fin. vers. quæro numquid colonus. n. 3. C. commun. de vsucapion. Dec. cons. 400. viso eleganti. col. 5. ad fin. vers. tertio non obstat. n. 9.* † vbi etiam, quod hoc maximè procedit, quia possidens per colonum non priuatur possessione, nisi ille fuerit expulsus *Bart. Ang. & alij in l. peregrè. §. quibus. de acquir. possess. Aret. cons. 11.*

Cum † etiam colonus non interuertat possessionem quando non admittit Dominum venientem *Bart. in l. male agitur. C. de præscript. trig. annor.*

Ex istis colligitur, quod non potest impediri reintegratio petita, cum fuerint probata omnia, quæ in huiusmodi remedio requiruntur, vt dictum est *in duodecima, & decimatertia conclusione*. Non obstante, quod vsusfructus patri acquisitus prætendatur, vt ad eum transiuerit cum onere alendi filios, Nam talia alimenta illis non debentur ratione vsusfructus *vt in tertia conclusione*. † Vnde talis exceptio tamquam requirens altiorem indaginem non debet retardare possessorium *Dec. cons. 424. n. 19. & 20. Menoch. de adipisc. rem. 1. n. 102. & 103.* Maximè, quia in præiudicium vsusfructus patris non poterat fieri donatio ad fauorem filiorum secundi matrimonij, *vt in secunda conclusione*. Et satis incongruum esset, vt per dictam alienationem minueretur vsusfructus patris, qui prius tenebatur alere vnicum filium, vt postea aleret plures donatarios, Et quatenus etiam alimenta essent in consideratione, Tamen stante paritate inopiæ prius ex d. bonis erit alendus pater, vt dictum est *in quarta conclusione*. Cum etiam talia bona vix sufficiant pro eo, solutis censibus, & alijs oneribus in illis existentibus, Præsertim, quia agitur de vsufructu paterno magis priuilegiato, quod etiam potuisset capi propria auctoritate, Quamuis ad euitanda scandala propter iuuenilem ætatem filiorum, & ob reuerentiam Iudicis fuerit ad eum habitus recursus, cuius officium erit eosdem filios coercere, & iura sua illæsa patri restituere, vt dictum est *in quinta conclusione*. Quod magis est concedendum, cum non aduersetur prætensa remissio patris de huiusmodi vsufructu, quasi illa non duret, nisi quousque pater patitur *vt in prima conclusione*. Nulla habita consideratione monacatus filij, per quem non priuatur pater suo vsufructu, prout neque legitima secundum veriorem opinionem, de qua *in sexta conclusione*. Ita vt neque obstet amissio vsusfructus propter alienationem oppositam, cum non appareat de traditione, neque de alienatione ipsius vsusfructus formalis *vt in septima conclusione*. Non habito respectu, quod opponatur dilapidatio bonorum, tamquam non constet, quod pater dilapidauerit bona aduentitia, pront requiritur, vt dicatur amissus vsusfructus *vt in octaua conclusione*. Nec considerata insinuatione donationis facta per patrem, per quam sibi non præiudicauit in vsufructu, quamuis etiam transiuerit ad secunda vota, per quæ non amittitur nec cura, aut tutela, & legitima administratio, ac vsusfructus in bonis filij, stante præsertim consensu filiorum de secundis nuptijs, & quia non aderant alij fratres, vt dictum est *in nona, decima, & vndecima conclusione*. Et non obstante prætenso consensu subhastationis, per quem non dicitur pater amisisse vsumfructum, aut possessionem stante effectu non secuto, & ex alijs rationibus, de quibus *in decimaquarta conclusione*. Ita vt nec aliquid operetur, † quia non constat de aliqua citatione patris, prout requirebatur *l. de vnoquoque. de re iudic. Gabr. conclus. 1. n. 1. de citation.* Quamuis enim fuerint citati creditores patris, Tamen hoc non sufficiebat, cum non adsit par ratio, filij enim præferuntur creditoribus in dictis alimentis, non autem patri, † qui erit prius alendus in pari causa necessitatis *Bolognin. cons. 10. ad fin. post Glos. in l. si quis à liberis. §. fin. in verb. liberto. ff. de liber. agnoscend. Benintend. decis. 89. n. 5.* Vnde meritò nullum fuit ortum præiudicium patri, qui non poterat sine citatione de facto ab vsufructu eijci de possessione, † quamuis esset finitus *Guid. Pap. in specie vsufructuarij sing. 366. pacifi-ce. n. 2.*

ce. n. 2. post Archid. in c. licet episcopus. de præbend. in 6. Maximè quia numquam fuit citatus
81 in processu alimentorum, † ne dum in actu trahendæ possessionis *Nicell. in concord. glos. 52. fall. 86.*

Prout neque obstabit petitio patris de alimentis; Quia nō ex hoc renunciauit vsufructui, qui non erat adeò amplus, vt non posset petere alimenta filijs, & retinere vsumfructum, cum non esset suf-
82 ficiens ad eum alendum, † & quatenus etiam talis iudicaretur ex electione vnius remedij non tollitur alterum quando plures actiones competunt ex diuersis causis *Castr. in l. edita. n. 11. C. de edend. & ibi Dec. n. 18. post Alber. in l. quod in hæredem. §. eligere. in fin. ff. de tribut. Surd.*
83 *cons. 139. n. 8. lib. 1.* † Cum etiam lite pendente possim inchoare aliam, quamuis habeat aliquam dependentiam à prima *Alex. cons. 105. col. vlt. in princ. n. 30. lib. 3.* Maximè quando ex noua causa peteretur, quæ hic adest, cum non fuerit pari-
84 tum præstationi alimentorum, † sed cessatum in eorum solutione, immò neque vmquam inchoatum *Alex. d. cons. 105. n. 31. lib. 3.* vbi ita declarat *Bald. in l. 1. C. de seruit. & aqua.*

Accedat statutum, per quod maritus liberis extantibus lucratur dotem, Vnde minus poterat præiudicari in huiusmodi bonis, ad quorum recuperationem debet esse locus remedio intenta-
85 to, † cum etiam vsufructuarius iuuetur similibus interdictis, quamuis pendente spoliatione vsusfructus tempore finiatur, nam adhuc est restituendus *Menoch. de recuper. remed. 1. n. 69. vs-*
86 *que ad 73.* † Dicitur enim naturaliter possidere *Bart. in l. 1. §. interdictum autem hoc. ff. de vi & vi armat. Rip. in l. 1. n. 34. de acquir. possess. & in rubr. de caus. possess. & propriet. n. 21.* Cum etiam hic non agatur amplius de aliquo vsufructu in bonis maternis filij primi matrimonij, sed in bonis per eum donatis liberis secundi tho-
87 ri, † in quibus quoque pater habet vsumfructum *l. cum oportet. §. 1. C. de bon. quæ liber. Bero. cons. 139. in princ. lib. 2. Roland. cons. 16. n. 1. lib. 4.* Neque de isto vsufructu apparet fuisse factam aliquam remissionem filijs, quidquid dicatur de alio vsufructu, quem pater prius habebat in bonis maternis spectantibus ad filium ex primo matrimonio, licèt etiam neque de remissione illius constet ex superius allegatis. Et quamuis dubitaretur an vsufructuario com-
88 peteret remedium canonis reintegrandæ, † Tamen dubitatio fuit sublata ex his, quæ dixi *supra c. 311.* vbi latè comprobaui opinionem affirmatiuam quod competat, adeò vt non sit amplius hoc in controuersiam deducendum, & notat etiam *Gozad. cons. 99. n. 4.* Cum etiam ei detur interdictum vnde vi, si expellatur, aut sit impeditus vti frui *Glos. in l. 1. §. si quis tamen neget. in verb. possidebat. in princ. ff. vnd. vi. Boer. decis. 27. n. 2. Surd. cons. 162. n. 8. lib. 2. Rip. in l. 1. in princ. n. 34. de acquirend. possess. Menoch. de recuper. possess. rem. 1. n. 70. q. 5. per tex. in l. 3. §. vnde vi. interdictum. ff. vnd. vi.*

Stephani Gratiani

EPITOME.

Conductor habens bona obligata an possit expelli ab emptore, quamuis adsit pactum de non alienando. ¶ Conuentio vt in casu venditionis domus locatę inquilinus pręferatur pro scutis centum minus pretio ab alijs reperiendo an operetur, vt durante locatione possit liberè vendi, ita vt emptor non teneatur illi stare. ¶ Locatio ad decennium an sit ad longum tempus. ¶ Euictio an detur in casu occurrente post venditionem, vel facto Principis, vel ex natura rei, vel quando potest contingere augmentum, sicut diminutio. ¶ Et quid in restitutione pretij, & interesse. ¶ Et an requiratur scientia naturæ rei. ¶ Vtilitas, seu sterilitas bonorum Ecclesiæ an debeat attendi de tempore contractus, non inspecto quod res postea fiat deterior, seu magis fertilis. ¶ Conductor recognoscens in dominum emptorem an sibi præiudicet in iuribus suæ locationis. ¶ Et quid in iure retractus iuxtà formam constitutionis Gregorianæ.

SVMMARIVM.

1 *Pactum vt in casu venditionis domus locatæ cōductor præferatur pro scutis centum minus an operetur, vt dominus possit illam vendere durante locatione. n. 3.*
2 *Conductor habens bona obligata non potest expelli ab emptore, quamuis non adsit pactum de non alienando.*
4 *Hypotheca extinguitur finito tempore conuento per contrahentes.*
5 *Locatio ad decennium non dicitur ad longum tempus.*
6 *In locatione ad longum tempus acquiritur ius conductori, vt non possit dominus liberè de re locata disponere illa finita.*
7 *Ex mente contrahentium omnis contractus dirigitur.*
8 *Verisimilitudo arguit mentem partium ad interpetrandam quamcumque dispositionem.*
9 *Aequalitas est seruanda inter contrahentes.*
10 *Specialia duo non debent simul ad eumdem effectum concurrere.*
11 *Pars vna scripturæ declaratur per aliam.*
12 *Conductor recognoscendo emptorem in dominum absque protestatione, vt non admittatur in præiudicium suæ locationis an sibi præiudicet. Et quid in iure retractus. n. 15. 18. & 19. & an requiratur protestatio. n. 20.*
13 *Non contradicens an in suis iuribus dicatur sibi præiudicare. & n. 14.*
16 *Dominus dicitur etiam pleno iure, alicuius rei, quamuis illa certo casu adueniente ab eo tolli possit.*
17 *Renuncians non censetur renunciare iuri de futuro.*
21 *Vtilitas euidens Ecclesiæ requiritur in alienatione suorum bonorum.*
22 *Euictio non datur in casu occurrente post venditionem.*

23 *Venditor non tenetur de euictione, nec de interesse, nec ad pretij restitutionem pro casu, qui facto Principis occurrit.*

24 *Euictio sumens causam ex nouis legibus, vel contra ius commune non attenditur in detrimentum venditoris.*

25 *Factum Principis dicitur casus fortuitus, qui censetur reseruatus in quacumque promissione. n. 26.*

27 *Euictio non debetur, nec pretij restitutio, si occurrat ex natura rei, Intellige vt n. 28. 29. & 30.*

31 *Remedium euictionis tollitur quando potest contingere augmentum, seu diminutio.*

32 *Vtilitas Ecclesiæ attenditur tempore contractus non inspecto, quod res postea fiat deterior, sicut è contra idem dicitur de sterilitate.*

33 *Antiquitas temporis facit præsumi omnia solemniter acta.*

CAPVT DXX.

CONuentio vt in casu venditionis domus locatæ conductor præferatur pro scutis centum minus pretio ab alijs reperiendo, 1 † non potest intelligi, nisi quod habeat locum, vt durante locatione dominus rem suam possit liberè vendere, & non teneatur conductorem manutenere in detentione domus, & per consequens, quod emptor non sit cogendus stare locationi, Etenim contrahentes considerarunt quod stante hypotheca bonorum, & iuramento non poterat res vendi liberè in præiudicium conductoris, qui nihilominus habebat facultatem illam retinendi pro obseruatione contractus, 2 † Nam conductor habens bona obligata non potest expelli ab emptore, neque enim requiritur pactum de non alienãdo *Abb. in c. fin. ne prælat. vices suas, Grat. cons. 95. n. 10. lib. 1. Gozad. cons. 100. col. fin.* & ita seruat *Rot. coram Card. Ludouiso. Romana Casalis. 1. Iulij* 1602. *& coram R. P. D. Ortembergo. Romana apotheca.* 15. *Ianuarij* 1610. *Socin. cons. 90. n. 7. lib. 4. Ang. cons. 2. n. 12. Menoch. de retin. remed. 4. n. 38.* Quamuis etiam sufficeret iuramentum, vt dixi *supra c. 37. n. 22. & 23. Surd. decis. 225. n. 10.* 3 † Vnde paciscendo quod si contingat venditio, sit locus prælationi pro dictis scutis centum minus, tunc clarè colligitur fuisse promissam venditionem pro tempore, quo durabat locatio, cum illa finita non esset opus tali licentia, quasi tunc liberum sit Domino rem suam pro libito, cuique concedere, cum non adsit amplius aliqua obligatio, seu hypotheca, 4 quæ † completo tempore conuento fuit extincta *Bald. in c. 1. in fin. vers. vltimo nota. & vers. quod facit. n. 8. de contention. int. domin. & fidel. post Innoc. in c. 1. de immunit. eccles. Rip. de remed. præseruatiu. cont. pest. col. penult. in princ. n. 259. Honded. cons. 85. n. 11. lib. 1. Bursatt. cons. 330. n. 74. lib. 3.*

Maximè quia sumus in locatione infra septem annos, 5 quæ non dicitur ad longum, † sed ad breue tempus, quamuis etiam esset ad decem annos *Bald. cons. 403. n. 8. in fin. lib. 1. Alex. in l. si filiofamilias. § si vir. n. 23. & ibi Imol. n. 11. ff. solut. matrim. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 5. tit. 4. n. 10. & lib. 13. tit. 45. n. 31.* Et per consequens in tali locatione non potest considerari aliquod ius ad fauorem conductoris, ita vt finito tempore conductionis possit præferri cæteris, prout esset si locatio fieret ad longum tempus, 6 † in qua acquiritur ius in re conducta, & videntur ligatæ manus domini, vt post finitam locationem non possit ita liberè disponere de re sua, sicut posset facere in alijs contractibus locationum ad breue tempus *Menoch. de retinen. possess. remed. 4. n. 36. & 37.* iuxta doctrinam *Bart. in l. 1. n. 1. ff. de loc. public. fruend. & in l. 1. § quod autem ait. n. 5. & 6. ff. de superficieb. & in l. emptorem. n. 5. C. locat. Bald. in l. 2. in princ. C. de iur. emphyt. Afin. de execution. c. 39. § 7. n. 7. Valas. de emphyteus. q. 29. n. 28.*

Præsertim quia si talis interpretatio non daretur, vt tale pactum referatur ad tempus conductionis, non autem ad illam finitam, huiusmodi conuentio nihil operaretur, cum ista licentia non esset necessaria, quasi finita locatione remaneat domino liber vsus domus, & facultas pro libito de ea disponendi, vt supra dictum est, Vnde ad hoc vt pactum non sit superfluum, debemus colligere talem fuisse contrahentium mentem, 7 † ex qua omnis contractus dirigitur *l. cum mulier. ff. solut. matrim. Socin. cons. 27. n. 2. lib. 4. Ias. in l. iurisgentium § prætor ait. n. 15. de pact. cum alijs per Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. tit. 4. lib. 2. n. 2. ad med.* Concurrente præsertim verisimilitudine, secundum quam potius est credendum, quod voluerit locator dare conductori in casu venditionis scuta centum occasione se liberandi ab interesse, quod posset conductor prætendere stante hypotheca si venderetur domus, quam se ligare ad persistendum in locatione, & illa finita eum præferre pro dictis scutis centum, 8 † Quæ verisimilitudo magis arguit mentem contrahentium ad interpretandam quamcumque dispositionem *Bald. cons. 343. in princ. lib. 1. Aym. cons. 33. n. 12.* Cum etiam ita interpretando, pactum operetur, prout ad talem effectum præsumendum est illud fuisse appositum *Castr. cons. 255. col. penult. in princ. lib. 2. Curt. Iun. cons. 85. n. 4. Aym. cons. 603. n. 6.*

Neque obstat huiusmodi pactum fuisse appositum ad fauorem solius conductoris, Quia immò cõcernit tam vnum, quàm alterum ex contrahentibus, Videlicet vt locator possit domum liberè vendere, & emptor habere vsum illius absque impedimento inquilini, qui poterat stante hypotheca retinere domum pro obseruatione contractus, & sic emptorem excludere, & ne ob istud impedimentum conductoris, domus diminueretur de pretio, Ideò ob huiusmodi causam datur conductori scuta centum in recompensationem sui interesse, 9 † & vt æqualitas inter eos seruetur prout talis semper debet esse eorum conditio *l. si id quod. § vlt. ff. de contrah. empt. l. penult. in fin. C. commun. diuid. Aym. cons. 70. n. 1.*

Maximè

Maximè quia Aduersarius iam declarauit velle dicta scuta centum, & pro illis mandatum obtinuit contra locatorem, Ita vt non sit æquum, vt consequatur emolumentum, & locationi insi-

10 stat, † cum sic duo specialia in eo concurrerent, quod esse non debet *l. 1. in fin. C. de dot. promiss. Glos. in l. cum post diuortium. §. in domum. in verb. placuit. in fin. ff. de iur. dotium. Surd. cons. 34. n. 46. lib. 1.*

Minus obstat, quod non posit cessare hypotheca manutentionis, cum in instrumento adsit aliud pactum vt melioramenta facienda per conductorem excomputentur in fine locationis, quasi hoc sit contrarium alteri pacto, vt posit expelli, si contingeret domum licitè vendi durante locatione. Quia nulla adest contrarietas, cum huiusmodi conuentio recipiat interpretationem à pacto venditionis, vt tunc intelligatur finis contractus locationis, si contingat euenire casum venditionis, Ita vt eo tempore excomputa-

11 tio meliotamentorum sit facienda, † & sic vna pars scripturæ declaratur per aliam *l. vtrum. de petit. hered. l. 1. de reb. dub. Socin. cons. 51. col. 1. ad med. lib. 1. Surd. cons. 179. n. 60. Aym. in cons. pro gener. n. 336. & 358.*

Accedat recognitio in dominum facta de emptore per conductorem absque vlla reseruatione suorum iurium competentium super dicta re locata, quæ erat necessaria, ad hoc vt sibi non præ-

12 iudicaretur protestando, † vt emptor non admitteretur ad possessionem in præiudicium suæ locationis, cui stare tenebatur *Socin. cons. 90. visis quibusdam. col. 3. in princ. vers. sed ad hoc faciliter, n. 10. lib. 4.* Stante præsertim acceptatione dictæ recognitionis expressè facta per emptorem non approbando eamdem locationem, nec inquilinatum, nec alia quæcumque iura

13 competentia conductori, † qui cum nihil contradixerit, satis dicitur sibi in iuribus suis præiudicasse *Glos. in l. si fideiussor. in verb. recusare. ff. qui satisd. cogant. Aym. de antiq. temp. p. 1. §. quæritur etiam. n. 29. Cephal. cons. 25. n. 11. Io. de Amic. cons. 110. n. 5. in fin. Becc. cons. 45. n. 45.*

14 *cum alijs per Surd. cons. 445. n. 24. lib. 3.* † Maxime quia hic non adest sola patientia, & taciturnitas, & non contradictio, sed etiam receptio in dominum, & possessorem, per quem actum videtur magis protestationi consensum *l. filiusfamilias. ff. ad macedon. Bald. in rubr. C. de fid. instrum. n. 37. vers. quæro quid de litteris. Bart. in l. quo enim. §. rem haberi. in fin. ff. rem rat. hab. latè Felin. in c. cum m. ferrariensis. col. 20. in fin. vers. secundo fallit. n. 36. de constitut. Natt. cons. 131. n. 4. Aym. cons. 111. n. 5. Becc. cons. 106. n. 42. Dec. cons. 266. non excedit. n. 3. Socin. cons. 291. n. 13. lib. 2. Paris. cons. 66. n. 19 lib. 4.*

Quamuis ista recognitio in dominum & possessorem facta per conductorem cum promissione soluendi pensiones emptori, sibi non præiudica-

15 ret in iure retractus, † vt in specie voluit *Rot. coram Card. Pamphilio. Romana retractus palatij ad montem Iordanum. 19. Nouembr. 1604. col. penult.* ob illam rationem, quia cum inquilinus non facta denũciatione habeat annum à die scientiæ ad declarandum an velit retrahere, interim durãte anno emptor debet habere fructus rei emptæ, & etiam acquirit dominium reuocabile, secuta declaratione inquilini, vt in terminis retractus concludit *Castr. cons. 430. circa primum quæsitum. n. 2. lib. 2. cum alijs per Tiraq. de retract. conuent. §. 2. glos. vnic. n. 36. & 37. Al-*

16 *dobr. cons. 19. n. 25. & cons. 25. n. 10. lib. 1.* † Cum non minus dicatur quis dominus alicuius rei etiam pleno iure, quamuis ab eo certo casu adueniente tolli posit *l. iulianus. 9. fin. cum l. seq. ff. de rei vendic. Bald. in l. 1. C. de reuocand. donation. Alex. cons. 308. n. 6. lib. 2. & cons. 162. n. 5. lib. 6. Aret. in l. cum incertus. in fin. ff. de leg. 1.* Præsumitur enim quod dominium apud aliquem sit perpetuum, licèt incertum esset an futurum sit temporale, seu perpetuum *l. sufficit. vbi Ias. in 2. notab. ff. de condict. indeb.* Quare etiam vendicari potest, quamuis dubitetur dominium à nobis abiturum, si conditio aliqua extiterit *l. non ideo. ff. de rei vendic. l. 1. §. serui. ff. ad syllanian.* Ideo ista recognitio in dominum, & possessorem est expressio eius, quod tacitè inerat, quæ iuxta subiectam materiam, & naturam dominij reuocabilis, intelligitur reuocabiliter, & rebus sic stãtibus, donec inquilinus deliberauerit, & declarauerit suam voluntatem an sibi emere expediat. Cum etiam talis actus sit necessarius, & recognitio sit simplex, & sine verbis habentibus tractum in futurum, quare sufficit, quod posit intelligi de possessione & dominio de præsenti citra præiudicium iuris retrahendi sibi com-

17 petentis per totum annum, † ita vt non posit dici renunciatio iuris de futuro, quando verba illud non important de necessitate *l. si ita scriptum. §. si sub conditione. ff. de legat. 2. Bald. in c. 1. n. 4. imperat. lothar. Socin. cons. 50. in fin. lib. 1. Tiraq. in l. si vnquam. in præfat. n. 149. C. de reuocand. donation. Anchar. quæst. 8. n. 14. lib. 2. Surd. cons. 70. n. 7. lib. 1. Butr. Abb. & alij in c. 2. de renunciat.*

Cum etiam talis casus non possit dici, quod fuerit verisimiliter cogitatus à contrahentibus, nam emptor quando facit se recognoscere in domi-

18 num nõ poterat cogere inquilinum, † vt renunciaret iuri retrahendi sibi cõpetenti per annum, vnde non est verisimile, quod habuerit hanc intentionem acquirendi renunciationem, sed solùm simplicem recognitionem, ad effectum vt in futurum non solueret amplius pensiones priori domino, quæ inuerisimilitudo etiam adest in inquilino, quod videlicet sine aliqua causa voluerit renunciare iuri sibi præiudicando in retractu, cuius renunciatio non poterat ab eo peti, nec petebatur *l. si defensor. §. qui interrogatus. ff. de interrogat. actio nib.* prout in specie istas inuerisimilitudines colligit *Rot. in d. causa Romana retractus. coram Card. Pamphilio. 19. No-*

19 *uembr.* 1604. † vbi etiam respondetur ad eos, qui contrarium tenent, quod loquantur in præstante cõsensum alienationi rei, in qua ius habebat, & in recognitione voluntaria, in quibus ter-

minis

minis verba de sui natura inducunt renunciationem *Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. n. 135. & 136. per tex. in l. si stipulatus. de usur. Bald. in rubr. C. de empt. & vendit. q. 19. Cin. in l. 2. C. si quid in fraud. patron. Castr. cons. 84. quaestio ista quae vertitur. lib. 2. Alex. cons. 18. viso themate. lib. 2. Ias. in l. filius familias. §. diui. col. 10. vers. octauo limita. in 1. lect. ff. de legat. 1.*

Amplius neque isto casu requiretur protestatio inquilini, quia cum verba non importent renun-
20 ciationem, † vt dictum est, illa non est necessaria, tamquam sciret ius suum durare *l. sicut. 8. §. non videtur autem. ff. quib. mod. pign. vel hypothec. soluit. Tiraq. de retr. conuent. §. 1. glos. 9. n. 117. ad med. post Glos. in c. 1. in verb. permissione. in fin. vers. nisi forte sciant. de probib. feud. alienat. per lothar.*

Quo ad secundum multum videbatur facere aequitas pro Monasterio, vt debeat manuteneri in possessione, & exactione annui redditus sibi assignati in summa & quantitate scutorum ducentum expressa in instrumento, ita vt diminutio, de qua modo agitur, spectet potius ad haeredes Cardinalis, cum quo fuit facta permutatio Casalis, quasi intentio tam Summi Pontificis, quam contrahentium fuerit, vt dictum Monasterium perciperet huismodi annuum redditum quolibet anno, vt ex eo redderetur melior conditio
21 Ecclesiae, † prout in similibus alienationibus illius euidens vtilitas spectatur *c. tua. de his quae fiunt à praelat. Card. in clem. 1. n. 17. de reb. eccles. non alienand. Abb. in c. quod quibusdam. n. 8. de fideiussor.*

Verum iuxta tenorem secudi instrumenti 15. Maij 1548. redditur dubitabile ius Monasterij, Cum ibi Cardinalis concesserit, dederit, cesserit, assignauerit, & consignauerit RR. Fratribus proprietatem, & summam scutorum 1721. cum dimidio, quam habebat vt portionarius Montis fidei, & ex qua percipiuntur quolibet anno scuta ducentum ad habendum, tenendum, & fruendum, cedendum, vendendum, alienandum, & pro libito eorum voluntatis disponendum tamquam de rebus, & bonis proprijs ponendo illos in locum suum cum alijs clausulis amplissimis, ex quibus colligitur fuisse datam in solu-
22 tum istam proprietatem locorum Montium, † & per consequens nō datur euictio in casu occurrente post dictam dationem, & traditionem *l. lucius. 11. in fin. vbi Glos. in verb. pertinere. de euiction. Bart. in l. si per imprudentiam. 51. ad fin. ff. eod. tit. Dec. in l. diem functio. n. 23. col. vlt. post princ. ff. de offic. assessor. Natt. cons. 181. n. 1. & 2.*

Maximè quia ista reductio, seu diminutio introitus locorum montium processit ex facto Principis
23 absque vlla culpa venditoris, † quo casu contra eum nulla datur actio emptori de euictione, nec ratione interesse, nec ad pretij restitutionem, quod solum erit soluendum per Principem, vel per venditorem, si illi Princeps dedisset *l. lucius. de euict. Gaball. eod. tit. n. 56. tom. 6. p. 1. fol. 96. Natt. cons. 181. n. 4. Put. decis. 381. n. 2. lib. 3.*
24 Quasi † tunc euictio sumat causam ex nouis legibus disponentibus circa decisoria vltra, vel contra ius commune; tunc enim non pertinet ad venditoris detrimentum *Bald. cons. 460. factum*
25 *tale est. n. 4. lib. 4.* † Cum etiam factum Principis reputetur casus fortuitus, cuius imperio non potest resisti *l. item si verberatum. §. item si forte. de rei vendic. l. apud iulianum. §. constat. de*
26 *leg. 1. Bald. in l. falsus. 19. n. 30. C. de furt.* † Ideo semper in qualibet promissione censetur reseruata auctoritas Superioris *l. fin. vbi Ias. n. 6. ff. qui satisd. cogant. & in l. si quis maior. n. 19. C. de transact.*

Accedat, quod huiusmodi euictio successit ex natura rei, cum introitus istorum locorum montium soleant augeri, seu minui, prout cursus
27 temporis facit, † Vnde ob istam qualitatem rei inhaerentem non datur euictio, neque restituitur pretium *Bald. Salic. Ang. & alij communiter in l. si familiae. C. famil. ercisc und. Bero. cons. 41. n. 48. lib. 1. Roland. cons. 51. n. 19. lib. 4. Becc. latè cons. 24. n. 34. et seq.* vbi quod nec agitur ad pretium *Mastrill. decis. 61. n. 6. Dec. cons. 411. visis his quae accuratè in fin. n. 4. Rosent. de feud. c. 9. m. 1. conclus. 54. n. 17. cum seq. fol. 569.* dixi supr. c. 154.
28 *Rusin. cons. 7. n. 18. lib. 3.* † Stante praesertim scientia emptoris, qui emendo tales introitus sciuit, vel scire debuit qualitatem illius, quod facit, vt tunc magis videatur suscepisse in se omne periculum, & casum post traditionem contingens *Becc. cons. 24. n. 35. Surd. cons. 311. n. 26. in fin. lib. 3. Bald. in d. l. si famlia. 14. n. 17. C. famil.*
29 *ercisund.* † Cum requiratur scientia naturae rei assignatae *Bero. cons. 41. n. 48. lib. 1. Bald. in l. si familiae. 14. n. 17. C. famil. ercisc und. Surd. cons. 311. n. 26. lib. 3.* Ideo opus est, vt emptor faciat venditorem se obligare de euictione per verba
30 generalia, & praegnantia † cum clausula quacumque, quomodocumque, tam ex causa de praeterito, quàm de praesenti cum similibus, de quibus in casu nostro non apparet, quasi tunc illa promissio vniuersalis de euictione habeat vim specialis in praedicto casu etiam contingente ex natura rei, pro qua venditor tenebitur, qua nonnis secundum alios requiratur specialis promissio euictionis etiam in casu contingente ex natura rei *Decian. cons. 55. n. 92. lib. 3. Matrill. decis. 61. n. 6.*

Vlterius considerandum est mutuum periculum, quod poterat contingere, tam in rebus venditis,
31 quàm in proprietate † assignata loco pretij, cum in vtroque casu posset contingere augmentum, seu diminutio, quo stante tollitur remedium euictionis. *Menoch. cons. 87. n. 84. lib. 1. Surd. cons. 576. n. 11. lib. 4. dixi supr. c. 134.*

Neque obstant, quae dicuntur de vtilitate Ecclesiae, Quia sufficit, quod tempore contractus res di-
32 catur vtilis, † quamuis postea efficiatur deterior, sicut è contra vt res Ecclesiae dicatur sterilis, seu infructuosa, inspicitur tempus, quo fit alienatio, nulla habita consideratione, quod postea fiat pretiosior *Io. de Plat. in l. 2. ad fin. in 5. notab. C. de praed. & omnib. reb. nauicul. lib. 10.* & est verior opinio, & magis communis, vt per

Socin.

Socin.conf.48.n.3.lib.4. Corn.conf.15.n.9.lib.4. Aym.conf.188.n.4. & conf.114.n.15. Card. Seraph.decif.366.n.1.p.1. Ita vt neque Ecclesia restituatur ex læsione superueniēte *Calder. conf.5. de rer.permutat. Aym conf.188.n.4. in princ.*

Quo vero ad aliud circa defectum citationis Monasterij in examinatione testium ad probandam euidentem vtilitatem Ecclesiæ esset probabile dubium,† si ex antiquitate temporis non præsumerentur omnia ritè facta *l. si filius.* C. *de petit. heredit. Alex. conf.113.n.5.lib.1. Aret.conf.36. n.5.& 6.Paris.conf.104.n.55.lib.1.Iaf.in auth.si quis in aliquo. n.5.ad fin.*C.*de edend.* 33

EPITOME.

HÆreditas quomodo sit diuidēda inter coniunctos,& disiunctum. ¶ In institutione, & substitutione facta diuersis orationibus an omnes positi in vna habeantur loco vnius respectu alterius. ¶ Dispositio in qua deficit verbum hæres, quando possit perfici. ¶ Et in quibus casibus detur subauditio. ¶ Vocatio quando dicatur in capita, vel in stirpes. ¶ In iurepatronatus an detur repræsentatio. ¶ Filius an possit dici compatronus viuente patre. ¶ Vxor quando præferatur marito in præsentando. ¶ Consensus an habeatur pro præsentatione. ¶ Et an illum præstet pater pro filio absque mandato. ¶ Præsentationes an debeant sortiri effectum, & admitti si agatur de obseruantia iurispatronatus, non de acquisitione quasi possessionis. ¶ Distributio expensarum an sit actus præsentationis. ¶ Et an significent iuspatronatus deberi in capita, vel in stirpes. ¶ Institutus hæres pro minima parte an sit patronus in solidum, & pro vna voce, sicut hæres scriptus pro residuo vniuerso. ¶ Iuspatronatus, gentilitium, familiare, mixtum, & hæreditarium ex quibus probetur, & ad quos pertineat. ¶ Et an deferatur in capita, vel in stirpes. ¶ Et an sint faciendæ præsentationes collegialiter, vel separatim. ¶ Et quid in istis casibus operetur obseruantia. ¶ Et quomodo,& ex quibus coniecturis,& documentis illa colligatur. ¶ Iuspatronatus hæreditarium an possit dici, si fuerint admissæ præsentationes eorum, qui præsentarunt tãtum nomine proprio tamquam singuli, vel aliorum, qui repudiarunt hęreditatem paternam, quamuis successerint per fideicommissum etiam vniuersale. ¶ Dispositio *l.cum ita.§.in fideicommisso.ff.de legat.2.* an procedat in iurepatronatus.

SVMMARIVM.

1 *Plures heredes vocati nominatim admittuntur pro virili. Idem in dispositionibus inter viuos. n.2.*

3 *Inter disiunctum & coniunctos diuiditur hereditas, ita vt medietas detur disiuncto, & altera coniunctis.*

4 *In institutione, & substitutione facta in diuersis orationibus, omnes positi in vna habentur loco vnius respectu alterius. Intellige vt n.5. & 6.*

7 *Copula posita inter diuersas orationes non inducit coniunctionem.*

8 *Dispositio, in qua deficit verbum heres, quando possit perfici.*

9 *Tacitum quando habeat vim expressi. remissiue.*

10 *Subauditio non datur quando duo deficiunt, & facilius suppletur vnum, quàm duo.*

11 *Aequaliter grauati censentur vocati in viriles portiones.*

12 *Testator quando videatur vocasse in capita, non in stirpes.*

13 *Iuspatronatus, quod in plures transfertur an debeatur in stirpes, seu in capita. n. 14. & 15. & quid stante obseruantia. n.18.*

16 *Repræsentatio an habeat locum in successione iurispatronatus. n.17.*

19 *Iuspatronatus an sit gentilitium, seu hereditarium pendet ex obseruantia patronorum.*

20 *Consuetudo est obseruanda si derogat iuri positiuo.*

21 *Vxor præfertur marito in præsentando quando sumus in iurepatronatus vxorio dato, vel non dato cum vniuersitate in causam dotis. Valebit tamen consuetudo in contrarium. n.22.*

23 *Obseruantia præsentandi in capita, & non in stirpes, colligitur quando pater & filius fuerunt simul pluries admissi ad præsentandum.*

24 *Filius non potest dici compatronus viuente patre, quamuis sit emancipatus. n.25.*

26 *Præsentationes an debeant sortiri effectum, & admitti, quando agitur de obseruantia iurispatronatus, non de acquisitione quasi possessionis, & an consensus habeatur pro præsentatione. n. 27. & an possit præstari per patrem nomine filij sine mandato. n.28.*

29 *Præsentatio venit in generali administratione.*

30 *Remotiores de familia si admittantur cum proximioribus in iurepatronatus an illud habeant in stirpes, seu in capita.*

31 *Dispositio* l. cum ita. §. in fideicommisso. ff. de leg.2. *procedit in iurepatronatus.*

32 *Valet argumentum de feudo ad iuspatronatus circa modum succedendi.*

33 *In iurepatronatus mixto, seu hereditario simplici requiritur probatio proximitatis, & successionis hereditaria.*

34 *Qualitas legitimitatis non est necessaria in iurepatronatus hereditario, secus in gentilitio, & familiari.*

35 *Iuspatronatus hereditarium non dicitur, si fuerint admissæ præsentationes illorum tantum qui præsentauerunt nomine proprio tamquam singuli de familia, vel aliorum, qui repudiarunt hereditatem paternam, quamuis successerint per fideicommissum etiam vniuersale.*

36 *Expensæ distributæ inter omnes patronos, siue proximiores, siue remotiores significant delationem iurispatronatus esse in capita, non in stirpes, quamuis iste non sit actus præsentationis. n. 38.*

37 *Defensio iurispatronatus est onus indiuiduum spectans ad omnes.*

Insti-

39 *Institutus hæres pro minima parte dicitur patronus in solidum, & pro vna voce sicut hæres scriptus in residuo vniuerso, licèt iste plus contribuat in solutione expensarum. n. 40. Declara vt n. 41.*

42 *Documenta & enunciatiua antiquissima quando probent delationem iurispatronatus in capita, cum alijs coniecturis. n. 43. & 44.*

45 *Consensus simultaneus, & collegialis indicat, quod iuspatronatus spectet in capita. Intellige vt n. 46. & 47.*

48 *Iuspatronatus familiare an cōpetat vti vniuersis.*

49 *In iurepatronatus pertinente ad patronos vt singulos, non vt collegium potest fieri præsentatio separatim alijs non vocatis, quamuis ageretur de præiudicando minori parti patronorum ex præsentatione maioris. 50. 51. & 52.*

53 *Iuspatronatus mere gentilitium non potest dici illud, quod extincta familia transit ad hæredes extraneos. Declara vt n. 54. & 55.*

CAPVT DXXI.

HÆreditatem, de qua in dubio transmisso 1 Dixi diuidendam esse in capita, † Etenim sumus in pluribus hæredibus nominatim vocatis, qui pro virili admittuntur *l. quoties. 9. §. hæredes. ff. de hæredib. instit. l. nonnumquam. 24. & ibi Glos. in verb. nominibus. ff. ad senatusconsult. trebell.* Corn. *cons. 72. col. 1. in fin. vers. his tamen non obstantibus. n. 6. lib. 2. Affl. decis. 309. n. 3. latè Surd.* 2 † qui multis similibus comprobat, tam in vltimis voluntatibus, quàm in cæteris dispositionibus inter viuos *cons. 150. n. 32. vsque ad n. 37. lib. 1. & decis. 346. in princ. p. 2.*

Non obstat *tex. in l. liber homo. 59. §. titius. il 1. ff. de* 3 *hæred. instit* vbi inter disiunctum, † & coniunctos diuiditur hæreditas, & mediam partem habet disiunctus, & alias omnes portiones habent coniuncti, vt notat *Bald. in d. §. titius. in princ.* & est etiam *tex. in l. titius fundi. 11. ff. de hæred. instituend.* Card. *Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 4. tit. 9. n. 7.* & benè declarat *Salic. in l. vlt. col. fin. in princ. vers. aut eos instituit vel substituit. post Ang. ibi ad med. C. de impub. & alijs substit.* 4 vbi, † quod tam in institutione, quàm in substitutione facta in diuersis orationibus omnes positi in vna habentur loco vnius respectu alterius, videlicet si testator dixit, prout videtur esse casus noster, Titius, Meuius, & Sempronius hæredes sunto, & Caius hæres esto, Tres enim primi dimidiam primam ferent, quam inter se pro virilibus diuident, & Caius solus habebit aliam dimidiam *l. interdū. in 1. respōso. ff. de hæred. instituend. cū alijs per Peregr. cons. 31. n. 3. ad med.*

Quia illud est propter geminationem, & repetitio-5 nem illorum verborum, hæres esto, † quæ tamquam positæ ità geminatè in diuersis, & separatis orationibus inducunt diuersitatem, & impedimentum in coniunctione verbali, vt dicit *Glos. in d. l. liber homo. §. titius. il 1. in verb. duobus datur. & ibi Bart. in princ. Bald. ante med. vers. & ex hac glosa nota. & Imol. ad med. vers. & nota bene. ff. de hæred. instituend. Petr. de Bellapertic. in l. vlt. col. 2. ad fin. vers. nec obstant iura* 6 *allegata. C. de impub. & alijs substitut.* † Aliud est in casu nostro, in quo fuerunt prius quatuor singulariter demonstrati, & tertius adiunctus in eadem oratione, tunc enim illi primi habebunt viriles portiones, & tertius aliam virilem *Ang. in d. l. fin. post med. vers. sed quādo duo nominantur. & ibi Castr. n. 3. C. de impuber. Alex. cons. 55. prospectis. n. 1. & 2. lib. 4. Capic. decis. 208. n. 6. & latè Dec. cons. 122. pro tenui facultate. col. vlt. in princ. vers. vlterius. & cons. 597. superiori* 7 *anno. col. fin. in princ. vers. nec obstat. n. 9.* † vbi, quod istud est, quia vnusquisque habet propriam suam clausulam, quasi tunc copula, quæ ponitur inter diuersas orationes nō inducat coniunctionem *Bart. in l. item quod sabinus. §. 1. de hæred. instituend. & in l. meuio. de leg. 2.*

Quod autem in casu nostro non adsit ista geminatio, & repetitio hæres esto, neque simus in di-8 uersa oratione, † patet quia in institutione facta de tertio adest imperfectio dispositionis, cum deficiat verbum hæres, quæ licèt possit perfici ex prima institutione, ita vt perinde habeatur ac si fuisset expressa in scriptura *Tiraq. leg. 16. connub. p. 2. glos. 7. n. 180.* 9 † vbi multa de tacito habente vim expressi *l. cum pater. 79. §. cum imperfecta. de leg. 2. l. si in testamento. 109. de leg. 1.* Tamen cum ex illa talis perfectio pendeat, non potest dici diuersa oratio & separata, neque adest aliqua geminatio, Maximè quia fuerunt prius nominati ore proprio hæredes vniuersales, Vnde alius, qui postea instituitur absque mentione hæredis habet necesse, vt subaudiatur 10 hæres, & ore proprio vniuersalis, † quo casu non datur subauditio, quando duo deficiunt, cum facilius suppleatur vnum, quàm duo *Imol. in l. 1. §. sin autem. n. 166. & 167. post Bald. ibi ante fin. vers. vnica enim. & Castr. in princ. ff. de hæredib. instituend.* sicut lex facilius facit vnam fictionem quàm duas *l. 1. C. de dot. promiss.*

Et magis ista interpretatio est sumenda, vt æqualitas seruetur inter nepotes institutos, Maximè quia etiam omnes fuerunt æqualiter grauati, vt sint executores testamentarij, cum in eos omnes parem confidentiam dixerit testatrix habe-11 re, † Ita vt ex hoc simili onere censeantur potius vocati in viriles portiones *Salic. in l. 1. n. 2. C. de impuber. & alijs substit.* Cum præsertim, vt in facto præsupponitur, nihil aut parum remaneat primis hæredibus institutis, si vocentur in stir-12 pes, † ex quo magis colligitur mens defuncti, vt illos voluerit vocare in capita *Ruin. cons. 206. n. 30. lib. 2. Cauar. lib. 3. var. resolut. n. 3. & 7. Surd. de alim. tit. 4. q. 16. n. 13.*

Quo verò ad aliud dubium iurispatronatus concludendum est pro vocatione in stirpes, non in 13 capita, † Quamuis enim hinc inde multa adducantur per Doctores, Tamē magis vera, & communis opinio est, quod attendatur vocatio in stirpes, non solùm in pluribus hæredibus vnius ex patronis, vt loquitur *clem. 2. de iur. patr.* sed etiam in omni casu, in quo ex alijs titulis iuspa-

tronatus

tronatus transfertur in plures, etiam quod vni ex patronis succedant plures collaterales, qui loco vnius habentur propter identitatem ratio-
14 nis,† vt latè concludit *Lambert.de iur.patronat. q.1.p.2.lib.1.art.25.n.19. & art.26.n.2.fol.127.* vbi testatur de magis communi *Spin. de testam. glos.4.princ. de patron.à testat.nominat.n.60.*

Ideò vt intelligātur vocati in capita, opus est quod
15 testator vtatur aliquo verbo denotante, † quod singulariter sint patroni omnes illi, qui sunt de vna stirpe, tunc enim non habebuntur pro vno, sed succedent in capita putà si vtatur verbo distributiuo quilibet, vel simili, prout ita consuluit *Ancbar. conf. 355. in 1. dub. & Butr. conf. 29.* quod est idem cum illo *Ancbar.* de verbo ad verbum, & ita illos intelligi debere concludit *Roce. de iur.patronat. in verb.ipse vel à quo causam habuit. n.10.fol.38.* quod etiam notat *Lambert. eod.tit.d.art.25.n.16. & art.28.n.5.fol.128.*

An autem in huiusmodi successione iuris patrona-
16 tus habeat locum repræsentatio, † de qua in *auth.cessante.& auth.post fratres. C. de legit.hæred. & §.cum filius. instit.de hæredit.qua ab intest. defer.* Concludunt Doctores pro affirmatiua, quod admittatur filius fratris præmortui cum patruo, de quo tamen multa *Gulielm. Benedic.in c.rainutius.in verb. & vxorem nomine adelasiam. in princ.n.56.de testam.Couar.pract. quæst.c.38. Valasc.de empbyt.q.50.n.10.Spin.de testam.glos.4.n.56.*

Addendum tamen est, quod omnia prædicta proce-
17 dunt de iure, secundum quod † præsentatio debet fieri in stirpes, non in capita, iuxtà *elem.plures. 2. de iur.patron.* Nam secus esset, vbi obseruantia probaretur in contrarium, Maximè quãdo talis obseruantia viguit in iure patronatus familiari, ac gentilitio, quod regulariter defertur in capita, & in eo non habet locum *d.clem.*
18 *plures.* † vt resoluit *Rot.coram Card. Lancellotto Florentina iuris patronatus de ricasolis.in princ. 10. Martij 1603.* vbi allegantur concordantes decisiones *coram R. P. D. Penia Regien.Prioratus 16.Nouembris 1602.& coram eodem Burgen. Abbatiæ de Sobarzo 16. Iunij 1589. & coram R. P. D. Decano Taurinen. iuris patronatus.1.Aprilis.1585.* iuxtà doctrinam *Bald.in l.2. n.4.C.de suis & legitimis.Alex.de Neuo conf.63.*
19 *n. 2. & 3.* † Quod autem ius patronatus sit gentilitium, non hæreditarium pendet etiam ex obseruantia patronorum *Gabr. conf. 96. n.6. lib. 2.* quem sequitur *Rot. in dicta Florentina iuris patronatus. in princ. Peregr.* qui in eadem causa
20 scripsit *conf.33.n.25. & 26.lib.1.* † vbi etiam quod consuetudo est laudabilis, & non reprehensibilis, ideò est seruanda *c. apostolicam. de simon.* quasi aduersetur solùm iuri positiuo, cui consuetudo potest derogare *Abb.in c.fin.col.pe-*
21 *nult. de consuetudin.* † Vnde quamuis in iure patronatus vxorio dato, vel non dato cum vniuersitate in causam dotis vxor præferatur marito in præsentando *Abb.in c.vlt. n.8. de concess.*
22 *prabend.* † Valet tamen consuetudo, vt maritus sit præferendus *Rot.decis.10. de iur.patronat.in nou.Peregr.conf.33.n.27.lib.1.*

Ex quibus autem probetur obseruantia præsentan-
23 di in capita, non in stirpes, † colligitur quando pater, & filius fuerunt simul pluries admissi ad præsentandum, quod tamen esse non posset, si ius patronatus deferretur hæredibus in stirpes, cum viuo patre filius nõ possit ei esse hæres *Caputaq.*
24 *decis.284.n.2.p.1. & decis. 131. n. 3. p. 2.* † vbi quod filius non dicitur compatronus viuente patre *Roce. de iur. patronat. in verb. competens. q.7.n.19.ad fin.vers.indubitatum tamen est.Calder.conf.19.vers.primo ex ordine verborum.eod.*
25 *tit.* etiam quod filij sint emancipati, † qui numquam possunt esse hæredes patris viuentis *Roce. d.q.7.n.19.in fin.Lambert.de iur.patronat.lib.2. p.1.q.2.art.5.n.13. Rot.in d.caus.Florentina iuris patronatus. col.3.ad med.*

Debet tamen constare de effectuatione præsentationum, & admissione illarum iuxtà *conf. Ol-*
26 *drad.229. n.1.* † Quamuis secundum alios ista effectuatio præsentationum non esset necessaria in hoc casu, cum non agatur modo ad effectum, vt per eas sit acquisita aliqua quasi possessio, sed solùm ad effectum obseruantiæ, quasi tunc satis sit ostendere, quid in hac familia obseruatum fuerit, vt per *Rot.in dicta causa Florentina iu-*
27 *ris patronatus. vers.effectuatio verò. in fin.* † vbi etiam quod consensus habetur pro præsentatione, & quod de huiusmodi consensu, & voluntate, ac præsentatione ab ordinario narrato illi creditur *Rot.decis.11.de iur.patron.in nou. Put.de-*
28 *cis.172.lib.2.* † Itavt istum consensum, & præsentationem possit pater facere, & præstare nomine filiorum, cum mandatum non sit necessarium, tamquam pater habeat administrationem in bo-
29 nis filiorum,† adeò vt in generali administratione veniat etiam præsentatio, vt in matre administratrice voluit *Rot. coram Card. Lancellott. Foroliuien. Iurispatronatus. 28. Octobris 1599. & 15.Maij 1600. Lambert.de iur.patronat.p.1. lib.2. art.17. q.4.princ.n.12.*

Probabitur etiam talis obseruantia, quando semper remotiores de familia simul cum proximio-
30 ribus admissi fuerunt, † nam hoc implicat contradictionem cum iure patronatus mixto reseruato descendentibus de familia, quod defertur in stirpes, in eo enim tantum admittuntur proximiores de familia exclusis prorsus remotiori-
31 bus *l.cum ita.§.in fideicommisso.ff.de leg.2.*† cuius dispositio habet locum in iure patronatus *Bald.conf.1. n.8.lib.3.Gabr.conf.196.n.3. & 4. lib. 2. Couar. pract. quæst. c. 38. ad fin. Franc. Marc.decis.1135. n.5.p.1. Ferrett.conf.134.n.2. Rot. coram R. P. D. Litta Pientina iuris patronatus. 10.Iunij 1602. ad med.* Prout etiam est in feudo *Isern. tit.de his qui in feud. dar.poss.n.23. ad med. vers. item non vocantur omnes. Curt.de*
32 *feud.p.5.tit.ex quib.caus.feud.amittat.n.5.*† cum valeat argumentum de feudo ad ius patronatus circa modum succedendi *Card. in clem. plures. in princ. col.vlt.n.8. in fin. de iur.patronat. Decian. conf. 32. n. 12. lib. 1.*

Prout quoque dicetur probata ista obseruantia, si in

si in legitimatione personarum non fuisset arti-
33 culata proximioritas, † nec hæreditaria succes-
sio, quod erat necessarium, si iuspatronatus
fuisset mixtum, seu simplex hæreditarium *Ias. in
rub. C. qui admitt. n. 1. & 2.* Quod magis esset si
præsentare volentes articulassent, quod erant de
34 sanguine, & de legitimo matrimonio nati, † cum
ista qualitas legitimitatis non sit necessaria in
iurepatronatus hæreditario, quidquid sit in
gentilitio, & familiari, in quo illa requiritur
*Roec. de iur. patronat. in verb. competens. n. 13. ad
fin. & n. 9. & 20. Lambert. eod. tit. lib. 1. p. 2. art.
26. q. 3. n. 2. & art. 27. n. 1. & 2.*

Quemadmodum etiam de huiusmodi obseruantia
appareret, si fuissent admissæ præsentationes il-
35 lorum tantum, † qui præsentauerunt nomine
proprio, tamquam singuli de familia, vel alio-
rum, qui repudiauerunt hæreditatem paternam,
non obstante, quod successerint per fideicommis-
sum, cum neque illius respectu etiam quod esset
vniuersale, admitterentur ad præsentandum, si
aliquo modo iuspatronatus esset hæreditarium
*Couar. lib. 2. var. resolut. c. 18. n. 8. vers. quibus &
alia ratio. Peregr. de fideicommiss. art. 6. n. 37.
fol. 60. Alex. cons. 73. per tot. lib. 7. Rot. coram
R. P. D. Bubalo. Aretina Capellæ. 1. Iunij. 1584.
Ferrett. cons. 134. n. 8.* vbi de communi *Gemin.
cons. 31. aliàs 32. n. 2. in fin. Bart. in l. quia resti-
tuta. aliàs incip. quia perinde. 42. ff. ad senatus-
consult. trebellian. Imol. in l. si patroni filius. 55.
n. 5. eod. tit. Roec. de iur. patronat. in verb. ipse,
vel is à quo n. 20.*

Admittetur etiam probatio expensarum, quæ si
36 fuerint distributæ inter omnes patronos, † siue
proximiores, siue remotiores nulla habita di-
stinctione stirpium, sed secundum numerum per-
sonarum significabit delationem in capita, &
quamuis iste non sit actus præsentationis, tamen
concludit ad effectum huius probationis, vel sal-
tem multum deseruit pro adminiculo, vt in *d.
causa Florentina iurispatronatus. col. 5. in princ.*
37 vbi etiam subditur nō obstare, † quod in subeun-
dis expensis procedat ratio specialis defensio-
nis, cuius onus tamquam indiuiduum spectat
æqualiter ad omnes *Vital. in clem. plures. de
38 iur. patronat. Bero. in c. 1. n. 69. eod. tit.* † Quia
aliud est in contributione expensarum, quæ tam-
quam diuidua proportionatur; honori, & voci
vniuscuiusque *Peregr. cons. 32. n. 14. lib. 1.* vbi
39 etiam ex hoc concludit, † quod in istis patrona-
tibus tamquam indiuiduis ille quoque, qui ex
minima parte fuit institutus hæres, dicitur pa-
tronus in solidum, & pro vna voce, prout hæres
scriptus in residuo vniuerso, quamuis iste plus
contribuat in solutione pensionis *Matthesil. no-
tab. 190. aliàs 184. nota si patronus. n. 1.* vbi, quod
patronus decedens pluribus hæredibus relictis
ex disparibus portionibus, vt putà vno ex di-
40 midio, alio ex tribus vncijs † dicitur iuspatro-
natus esse apud quemlibet æqualiter, prout ius
præsentandi, Vnde si vnus fuit præsentatus ab
alijs tribus, & alter ab alijs duobus, obtinebit
qui præsentatur à tribus, & idem si testator ius-
sit hæredibus Ecclesiam construi, vel altare or-
41 dinari, † secus si essent duo patroni, & vnus re-
linquat vnum hæredem, & alius plures, nam
tantum valebit vox istius vnius, quantum vox
illorum plurium, quod etiam notant omnes *in c.
1. de iur. patron. & in c. quærimonia. eod. tit. Bald.
in l. familiæ. C. commun. vtriusque iudic. & in l.
eam quam. in fin. C. de fideicommiss. cum alijs per
Addentes ad Matthesil. notab. 190. aliàs 184.
in princ.*

Facient etiam ad probationem talis obseruantiæ
42 documenta, & enūciatiuæ antiquissimæ, † quan-
do ex illis apparet iuspatronatus spectare ad
omnes, & singulos descendentes, & pro omnibus
& singulis fuit sententia acceptata, & stipulata,
43 cum † huiusmodi stipulatio attribuat actum om-
nibus in solidum, & sic iuspatronatus erit de-
latum in capita, non in stirpes *Anchar. cons. 355.
col. 1. post med. vers. item quidquid sit. Butr. cons.
29. n. 2. Cæs. de Graff. decis. 154. n. 8. Roec. de iur.
44 patron. in verb. ipse vel is à quo n. 10.* † Et in ista
materia enunciatiuæ antiquissimæ plenè pro-
bant *Aebil. decis. 7. de iur. patron. Bald. in l. cum
aliquis. C. de iur. deliber. Ias. cons. 114. n. 5. lib. 1.
Dec. cons. 42. n. 8 & 9. Peregr. cons. 33. n. 19. Lof-
fred. cons. 44.*

Amplius prædicta etiā procedent, quamuis in istis
præsentationibus nō consueuerit adhiberi simul-
45 taneus, & collegialis cōsensus patronorū, † Nam
licèt talis actus faciat cognoscere, quod iuspa-
tronatus spectet in capita iuxta decisionem *Rot.
corā R. P. D. Decano. Taurinen. iurispatronatus.
11. Ianuar. 1585.* Tamen non sequitur de neces-
46 sitate, † quod si patroni non conuenerint colle-
gialiter ad præsentandum, iuspatronatus non
possit spectare, vt ad singulos, & in capita, Immo
quando iuspatronatus spectat ad aliquos vti sin-
gulos, & non vti vniuersos, patroni possunt se-
47 paratim præsentare, † Et contraria habent lo-
cum, quando iuspatronatus competit familiæ,
vel collegio vti vniuersis, vt declarat *Rot. in d.
causa Florentina iurispatronatus coram Card.
Lancellotto. 10. Martij. 1603.* Vbi etiam quod
non valet consequentia, quod iuspatronatus sit
48 familiare, ergo competit vti vniuersis, † sicut
quod præsentationes non sint factæ ab omnibus
simul congregatis, non autem quo minus possint
dici factæ in capita non per stirpes, præsertim
vbi numquam vnaquæque stirps separatim, ac
de per se præsentauit *Rot. coram R. P. D. Deca-
no. in d. Taurinen. iurispatronatus. 1. April. 1585.*

Et generale est, quod quando iuspatronatus perti-
49 net ad patronos vt singulos, † non vt collegium,
& vniuersitatem, possunt patroni singuli, & se-
paratim præsentare alijs non vocatis *Card. in
clem. 2. §. & vt facilius. col. 1. de iurepatronat.
Calder. cons. 15. eod. tit.* Quod procedit etiam si
agatur de præiudicando minori parti patrono-
50 rum ex præsentatione maioris, † quia satis est,
quod habeatur consensus maioris partis separa-
tim, nec requiritur, quod maior pars patrono-
rum simul conueniat, & consentiat *Dec.* qui de
communi *in c. cum omnes. in 1. lectur. col. 8. vers.*

retenta

51 retenta tamen. n. 48. de constitut. † Quidquid aliud concludant *Abb. in c... n. 11. de iur. patron.* & *Roc. eod. tit. in verb. honorificum. q. 60* Cum contra eos sit magis vera, & recepta senten-
52 tia, † vt testatur *Aym. conf. 63. n. 1.* quam etiam approbat *Rot. per Caes. de Graff. decis. 169. & 170. aliàs 1. & 2. de iur. patronat. & coram R. P. D. Comitulo Calaguritana beneficij de Ali. 20. Iunij 1588. & 17. Maij 1591. & in eadem causa coram Card. Mantica. 4. Maij 1594. & coram R. P. D. Decano Taurinen. iurispatronatus. 11. Ianuarij 1585. & Idem Abb.* sibi contrarius ita concludit *conf. 75. aliàs 76. lib. 1.*

Immò quamuis non posśit dici ius patronatus me-
53 rè gentilitium illud, quod extincta familia † trāsit ad hæredes extraneos, quale est relictum familiæ sine dictione tantum *Rot. coram Card. Seraphino Cremonen. iurispatronatus. 6. Iunij 1578. quæ est inter impressas 364.* Tamen hoc procedit
54 in iure patronatus mixto, † quod extāte familia deferebatur hæredibus de descēdentia, prout dictam decisionem ita declarat *Rota coram Card. Lancellotto Florentina iurispatronatus de Ricasolis. 10. Martij 1603.* iuxtà doctrinam *Aret. in c. significauit. n. 3. vers. sed posito. de testib. Dec. cōs. 149. in causa iurispatronatus. n. 1. in princ. vers. sine etiam. Couar. lib. 2. var. resolut. c. 18. n. 7. vers. tertio si proximè scripta considerentur. Lambertin. de iur. patronat. lib. 1. q. 2. art. 17. ad fin.* per doctrinam *Bart in l. si tibi. §. si pactus. ff. de pact. & in l. gallus. §. 1. ff. de liber. & posth.* & notat etiam
55 *Gabr. conf. 196. n. 5. lib. 1.* † Cum etiam prædicta possent effectum habere extincta familia, nam illa extante nihil impedit, quod per omnia non debeat reputari pro merè gentilitio, & in capita deferri, & singulis de familia accrescere ex vsu, & obseruantia inueterata, vt *in d. causa Florentina iurispatronatus. in fin.* ex traditis per *Paris. conf. 48. n. 20. & 23. lib. 4.*

EPITOME.

Deficiente vno ex pluribus executoribus testamentarijs, vel declaratoribus voluntatis alienæ, seu electoribus personarum quando officium accrescat alijs. ¶ Et an istiæquiparentur quo ad omnes effectus. ¶ Verba cedentium, aut decedentium quid significent tam in expressione modorum vacationis, quàm in alijs actibus. ¶ Forma requisita an sit remittenda, si non potest impleri. ¶ Administratores locorum piorum an similes sint tutoribus, & curatoribus. ¶ Dispositio loquens de nō volente an trahatur ad non valentem. ¶ Subrogandus in casu mortis an admittatur in casu remotionis, seu recusationis. ¶ Recedendum quando sit à persona electa. ¶ Mandatum procuratoris sicut expirat morte Episcopi, an etiam finiatur translatione, renunciatione, & priuatione. ¶ Actus limitatus quando debeat trahi ad alium modum. ¶ Patronus quo casu posśit apponere conditiones sibi bene visas in limine fundationis absque consensu Episcopi.

SVMMARIVM.

1 *Facultas eligendi alium in locum cedentium, & decedentium non comprehendit subrogationem illius, qui non habet qualitates à testatore requisitas. n. 8.*
2 *Deficiente vno ex pluribus executoribus testamentarijs officium accrescit alijs. Declara vt n. 6. 7. & 9. Amplia in declaratoribus voluntatis alienæ, & electoribus personarum. n. 3.*
4 *Electores, & declaratores voluntatis possunt dici executores quo ad omnes effectus.*
5 *Probibitio, quod quis non posśit esse executor, habet locum in electoribus, & declaratoribus voluntatis, & in eis procedit annus, qui præfinitur executoribus ad pias causas.*
10 *Forma requisita, si non potest adimpleri, remittitur, & valet actus illa non seruata, vt in electionibus, mandatis, ac similibus.*
11 *Verba cedentium intelliguntur de renunciatione, decedentium de morte. Fallit quando ex mente disponentis potest considerari similis casus inhabilitatis. n. 14.*
12 *Dispositio limitata non trahitur ad alium modum. Intellige vt n. 13.*
15 *Conditio quamuis sit implenda in forma specifica, tamen satis est, vt impleatur per æquipollens quando est necessaria ad actum, seu ad effectum ipsius.*
16 *Subrogatus in casu quo tutor renunciaret, seu decederet, admittitur etiam quamuis aliàs redderetur inhabilis.*
17 *Administratores locorum piorum dicuntur tutores, & curatores.*
18 *Maior pars electorum, si reddatur inhabilis, non debet remanere administratio in vno solo, si testator pluribus illam commisit.*
19 *Dispositio loquens de non volente trahitur ad non valentem.*
20 *Subrogandus in casu mortis admittitur in casu remotionis, seu recusationis. n. 22.*
21 *Mandatum procuratoris, sicut expirat morte Episcopi, sic remotione, translatione, & renunciatione.*
23 *Verba cedere capiuntur etiam pro recedere, non autem tantum pro renunciare.*
24 *Verbum decedere capitur etiam pro discedere seu recedere.*
25 *In expressione modorum vacationis decedere significat mori, cedere autem resignare. n. 26.*
27 *Facultas data per testatorem alicui nominandi puellas ad effectum monachandi excludit, vt alius non posśit nominare. n. 31.*
28 *Non est recedendum à persona, cuius industria est electa. Amplia vt n. 29.*
30 *Obseruantia subsecuta dicitur optima interpres priuilegij præcedentis.*
31 *Obseruantia interpretatiua non requirit præscriptionem.*
33 *Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis.*
34 *Dispositio generalis non refertur ad illud, de quo fuit specialiter prouisum, maximè in eodem rescripto.*

35 *Correctio est euitanda in eadem dispositione.*
36 *Consilium non arctat ad illud sequendum.*
37 *Patronus potest apponere in limine fundationis qualitates sibi visas circa nominationem puellarum, seu alias conditiones non contrarias iuri communi.*
38 *Expressa in testamento non possunt mutari.*

CAPVT DXXII.

PRimum dubium videtur resoluendum negatiue, quod Gubernatores, seu Administratores, de quibus agimus, non possint cogi ad eligendum alium loco vnius ex presbyteris Regularibus nominati per testatorem, & fundatorem Monasterij ad gubernium ipsius cum alijs deputatis, 1 † Nam licet detur facultas ijsdem administratoribus eligendi alium in locum cedentium, seu decedentium, & constet de renunciatione talis electi, Tamen non potest deueniri ad huiusmodi subrogationem, cum non possit subrogari aliquis, qui habeat qualitates à testatore requisitas, quod videlicet sit vnus ex dictis presbyteris regularibus, Vnde non datur ista commutatio voluntatis testatoris in personam alterius, & per consequens cessante subrogatione, 2 & deficiente vno † ex pluribus executoribus testamentarijs, illud officium accrescit alijs, & ad eos executio deuoluitur *c. religiosus. vbi Anchar. in 3. notab. n. 3. ad med. & Io. Andr. n. 4. & ibi Franc. in §. sane. n. 2. & 3. & Gemin. n. 19. de testam. in 6. Calder. cons. 45. n. 1. eod. tit. Aret. cons. 94. n. 3. Speculat. de instrum. edit. §. nunc vero aliqua. n. 47. post med. vers. vel distingue. & n. 52. & ibi Add. in verb. & sequenti. Peder. cons. 67. ad med. Ias. in l. vnic. in fin. n. 45. C. quand. nō petent. part. & in l. re coniuncti. col. penult. in fin. n. 245. ff. de legat. 3. Bald. cons. 287. n. 4. lib. 4. per l. mulcta testamento. 6. ff. de condition. & demonstrat. Castr. in auth. hoc amplius. n. 7. C. de fideicommiss. Iacob. de Aren. in l. nulli. col. vlt. in princ. vers. in tertio autem casu. n. 17. & ibi Salicet. n. 15. C. de episcop. & cleric. Abb. cons. 65. col. 3. ante med. vers. & potest attentari. lib. 2. Angel. in l. imperatores. §. magistratus. ante fin. ff. de appellat. Capr. de substitut. membr. 6. n. 182. & 183. fol. 218.*

Quæ procedunt siue simus in executoribus testamentorum, siue declaratoribus voluntatis alienæ, 3 † siue electoribus personarum, cum ad huiusmodi effectum deuoluendi potestatē vnius ad alterum æquiparentur stante eadem ratione, ad hoc vt vltima voluntas defuncti non differatur, maximè in fauorē piæ causæ, vt in specie cōcludit *Aret. cons. 94. n. 3.* 4 † vbi etiā tenet, quod tales sint quasi executores, qui etiā largo modo possint dici executores quo ad omnes effectus iuxta doctrinam *Speculat. de instrum. edit. §. nunc vero aliqua, vers. quid si testator dicit. n. 7.* 5 † Vnde etiam prohibitio, quod quis non possit esse executor, de qua *in clem. exiui. de verb. signific.* habet locum in talibus electoribus, & declaratoribus, prout etiam in eis procedit annus, qui præfinitur executoribus ad pias causas ex identitate rationis *Bald. in l. fin. §. sed & si quis. C. commun. de legat. & in auth. ingressi. col. penult. C. de sacros. eccles. Aret. cons. 94. n. 3.*

Et quidem ista opinio, quod potestas vnius accrescat alijs, videtur magis vera, & communis, 6 Quamuis † multi teneant hoc casu executionem spectare ad Ordinarium, & Superiorem, vel potius per eum faciendam esse subrogationem, *Graff. in §. executores vltimarum voluntatum. q. 4. n. 5. ad med. Io. à Canibus eod. tractat. § quæro tertio. n. 10. & 11. tom. 8. part. 1. fol. 193.* 7 † Vnde *Abb. cons. 65. n. 3. ad med. p. 2.* concludit ad maiorem cautelam posse seruari, vt adeatur Superior, & imploretur officium illius, quatenus compellat renuentes accipere huiusmodi gubernium, si non habent iustam causam contradicendi, vel eis resistentibus pronunciare ad alios potestatem esse deuolutam, iuxta doctrinam *Bart. in l. 1. §. si plures. ff. de exercit. act. Bald. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. solut. matrim. & in l. fin. de appellat. recipiend. & in l. cum non solum. §. necessitatem. C. de bonis quæ liber.*

Neque obstat, quod sit facienda subrogatio per deputatos in locum istorum non acceptantium, iuxta dispositionem fundatoris ita mandantis, quando contingeret aliquem electum decedere, 8 vel cedere; † Quia vt dictum est, cum non possit subrogari persona, quæ habeat qualitates à testatore requisitas, non est locus tali subrogationi, quæ semper debet fieri cum eisdem conditionibus, & qualitatibus, quæ sunt in illo, in cuius locum fit subrogatio, ita vt illis deficientibus subrogatio non valeat *Glos. in l. si eum. 10. §. qui iniuriarū. in verb. dāda. post med. ff. si quis caut. Bart. in l. 1. C. de mancip. & colon. patrim. lib. 11. Ang. in l. stipulationes commodissimum. ff. de verbor. obligat. Mandos. reg. 4. cancell. q. 8. n. 3.*

Cum igitur non intret subrogatio, accrescet facultas alijs administratoribus, 9 † & ad eos electio, & executio deuoluetur *c. religiosus. de testam. in 6. cum alijs supra adductis n. 2.* vbi fuit firmata ista opinio tamquam verior, & magis communis, quām si fortè aliquis nollet sequi, & potius adhæreret sententiæ, quod esset facienda subrogatio, posset facere illa ratio, quod quando forma requisita ad aliquē actum, non potest adimpleri, 10 † sufficit fieri actum eo modo, quo est possibile, & remittitur forma, & valet dispositio etiā illa non seruata, prout in electionibus, mandatis, & omnibus actibus concludit *Roland. cons. 43. n. 36. vsq; ad 44. lib. 2. Aym. cons. 12. n. 2. vsque ad 6.* per doctrinam *Io. Andr. in l. in toto. de regul. iur. in 6. Abb. cons. 25. col. 2. in fin. vers. secundus modus. lib. 2. & cons. 65. n. 3. eod. lib. Alex. cons. 206. n. 10. lib. 6.*

Secundum dubium videtur habere modicam difficultatem, si purè, ac simpliciter accipiantur verba facultatis Administratoribus concessæ, de qua in Breui, in quo disponitur, quod Deputati eligant alios in locum cedentium, vel decedentium, vnde censetur negare electionem in alijs 11 casibus non enunciatis, † Verba enim illa cedentium

tium declarantur si cedant, idest renuncient, & decedentium, idest si decedant, idest si moriantur *Rebuff. in prax. benefic. tit. de vnion. reuocat. n. 33. & in l. cedere diem. 213. col. 4. post princ. vers. secundo pro resignare. ff. de verbor. significat.* & 12 concludunt omnes *in c. fin. eod. tit. in 6.* † vbi *Franc. n. 2.* notat quod dispositio sub illis verbis per cessum, aut decessum tamquam limitata non trahitur ad alium modum, nisi exprimatur per *tex. in c. susceptum. 6. de rescript. in 6.*

Verùm contrarium concludendum est, quod sit locus electioni aliorum, non solùm si contigerit aliquem electum decedere, vel cedere, sed etiam 13 si adsit alia similis causa, † ob quam per impotentiam non possit deseruiri administrationi, curæ, ac gubernio Monasterij, cum enim tractetur de regimine personarum, ac bonorum, non est insistendum simpliciter verbis concessionis, sed est attendenda mens concedentis, qui censetur potius considerasse effectum deficientis administrationis, & regiminis, quàm modum vacationis, quamuis enim expresserit solum casum mor 14 tis, & renunciationis, † Tamen non censetur se restrinxisse ad dictos modos, sed voluisse cōprehendere omnes alios casus inhabilitatis, aut impotentiæ, qui possent contingere in personis prius electis, & in quorum locum subrogatio est facienda per alios administratores, etenim par ratio est de eligendo aliquem ad curam, & administrationem personarum, & bonorum vno repudiante, seu decedente, quæ est in eo, qui redditur impotens, seu inhabilis ad dictum gubernium, ideò prouisio debet trahi ad similem ca- 15 sum, quamuis omissum, adeò vt † licèt conditio sit implenda in forma specifica, tamen satis est, vt impleatur etiam per æquipollens, quando cōditio est necessaria ad actum, seu ad effectum ipsius actus, Ita omnia prædicta in specie multis rationibus comprobat *Surd. decis. 207. n. 11. vsq. ad 20. cum alys per Mastrill. decis. 6. n. 11. vsque* 16 *ad 23.* † qui omnes loquuntur in materia tutorū, & curatorum, prout tales possunt dici Gubernatores, & administratores, de quibus agimus, qui æquiparantur tutoribus, & curatoribus, vt dicit 17 in proposito † *tex. in clem. quia contingit. §. vt autem & ibi Glos. in verb. tutorum. & Vital. n. 65. & Imol. col. 1. n. 7. de religios. domib.*

Maximè, quia sequeretur absurdum, quod si maior pars talium administratorum redderetur inha- 18 bilis, remaneret administratio in vno solo, † de quo tamen fundator, & Summus Pontifex non cōfidit, cum plures nominauerint ad huiusmodi gubernium *Federic. cons. 67. pone quod sunt, in fin.* Vnde quemadmodum voluerunt faciendam esse subrogationem in casu mortis, seu renunciationis, ita etiam credendum est ex verisimili mēte ipsorum voluisse eamdem subrogationē fieri in omni alio casu impotentiæ, depositionis, suspicionis, vel similis causæ, cum istę operētur eūdem effectum, & inducant parem rationem prouidēdi Monasterio de administratoribus, & con- 19 sequenter videntur tales causæ expressæ, † Ita vt dispositio loquens de nolente trahatur ad non valentem, vt in specie similium executorum dicit *Io. Andr. in c. religiosus. n. 3. post med. vers.* 20 *item licet textus loquatur. de testam. in 6.* † Prout etiam dicimus de subrogando in casu mortis, qui admittetur in casu remotionis, seu recusationis, vt de officiali remoto ab officio, qui dicitur mortuus, & comprehenditur sub dispositione de mortuo loquente *Io. Plat. in l. 1. in fin. vers. item dum dicit. post Glos. ibi in verb. corpus. C. de primicer. & secundicer. & notarys. lib. 12.*

21 Quemadmodum † etiam mandatum procuratoris ita expirat morte Episcopi, sicut remotione, translatione, vel renunciatione *Card. in clem. 1. n. 13. de procurat. Auffr. ad decis. Capell. Tolos. 265. Cassador. decis. 2. n. 2. de appellat. Mandos. reg. 30. n. 13. Anna. allegat. 92. n. 3. cum seq. Mastrill. decis. 6. n. 15.*

Prout regulare est, quod in huiusmodi substitutio- 22 nibus faciēdis in locū alterius subrogatio, † quę debet fieri in vnum casum putà mortis trahitur ad omnem alium casum similem impotentiæ, voluntatis, siuè ex defectu conditionis, siuè morte præuentus, siuè sui incapacitate, siuè alia quauis impotentiæ ratione quis fuerit impeditus *l. iam hoc iure. de vulgar. & pupill. l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthum. Surd. cons. 236. n. 23. lib. 2. & decis. 207. n. 9. & 10. Paris. cons. 19. n. 174. lib. 2. Vasq. de success. creat. lib. 2. §. 2. n. 31.*

Cum etiam ista verba cedere non semper significent renunciare, capiuntur enim aliquando pro 23 recedere † *l. qua actione. 7. §. si in colluctatione. vers. planè. vbi Glos. in verbo. cedentem. ff. ad leg. aquil. l. 3. vbi Glos. in verb. cesserit. ff. ad leg. iuliam maiestat.* Prout decedere capitur etiam 24 pro discedere, † seu recedere *l. si finita. §. si quis autem. ff. de damn. infect. Rebuff. in l. 3. §. eius qui apud hostes. col. 5. ad med. ff. de verbor. significat.* Adeò vt ex istis verbis possit etiam colligi, quod impedimentum absentiæ denotetur, Quidquid sit de iure Pontificio in expressione modorum 25 vacationis, † secundum quod decedere significat mori, & cedere importat resignare, prout procedunt contraria supra allegata *Idem Rebuff. in d. l. 3. §. eius qui apud hostes. col 6. in princ. vers. quarto decedere. ff. de verb. significat. & in l. cedere diem. 213. col. 4. post princ. eod. tit. & in prax. benefic. tit. de vnion. reuocat. n. 33. Paris. de resignat. lib. 1. q. 1. n. 67. & 70. & lib. 6. q. 5. n. 23.*

26 Cum † in impetrationibus beneficiorum debeat exprimi verus modus vacationis, & vnus differat ab alio, vnde non mirum si in illis non adsit ista æquiparatio *Io. Vinc. Ann. allegat. 92. n. 6. post Bald. in c. ex parte. il 1. de offic. delegat.*

Quo ad tertium dubium, non est multum insistendum, cum ex testamento appareat nullam facultatem fuisse concessam Protectori pro tempore 27 eligendi, † seu nominandi puellas virgines ad effectum monachandi, cum illa solùm fuerit data Gubernatoribus, seu Administratoribus Monasterij, stante maximè constitutione eiusd. m Monasterij per Protectorem confirmata, in qua mādatur Deputatis, ut curēt admittere puellas quæ

quæ habent requisita,& qualitates expressas per fundatorem in eius testamento, in quo etiam idem disponitur, quod videlicet dictę puellæ acceptentur,& admittãtur arbitrio deputatorum,

28 Vnde † non est recedendum ab illorum personis, à quibus,& non alijs in arbitrarijs standum est tamquam eorum industria, & fides sit electa, & approbata, adeo vt iudicium vnius non possit dici iudicium alterius *Abb.conf.70.n.4. lib.2. per l.si non fortem.§.libertus.de condict.indebit. l. inter artifices. de solutionib. l. in compromissis. de arbitr. Bolognin. conf.6.col.5. Ias.in l.si quis arbitratu.n.7.de verbor.obligat. Menoch. de ar-*

29 *bitrar.lib.1. q.68.n.26. vsque ad 33.* † vbi ampliat non solùm quando substantia actus, sed etiam aliquod accidens esset definiendum arbitrio alicuius, quia nullo casu licet ab illius persona recedere *l.si coita.76.ff.pro socio. Cin. in l.si in vendentis vel ementis.13. C. de contrahend. empt.*

Præsertim cum solùm deputati absque Protectoris interuentu, & participatione ipsius semper ele-

30 gerint, ac nominauerint puellas, † quæ obseruantia subsecuta dicitur optima interpres priuilegij præcedentis *Rot.diuers.decis.872.n.2. & decis.518. n. 11. p. 4. in nouissimis. post Aym.*

31 *conf.101.n.3.& 4.*†vbi etiam quod hoc casu non requireretur aliqua præscriptio tamquam simus in obseruantia interpretatiua *Castr. conf. 347. quia circa. col. vlt. ad fin.lib.1. Socin. conf. 111. n.5.lib.1.Aret.conf.11.col.penult. post med. vers. sed tamen ex superabundanti. Dec.conf.156.col. fin.Corn.conf.188.col.vlt.lib.4.*

Ex quibus colligitur non esse aliquid dicendum super quarto dubio, cum, vt dictum est, facultas Protectoris simpliciter non extendatur ad ele-

32 ctionem,†& nominationem,de qua agimus,Vnde non est quærendum an potestas illius sit restricta ad numerum puellarum, quæ sunt nutriendæ ex primo redditu, vel secundo, Maxime quia satis fuit expressum in testamento, ac confirmatione quando, & in quibus casibus debeat interuenire auctoritas,& consensus Protectoris,

33 ita vt ex hoc † magis firmetur prohibitio in casibus non expressis *l.nam quod liquide.ff.de pen. legat. Aym.conf.214.n.14.*

Neque obstat,quod per Summum Pontificem detur

34 omnimoda iurisdictio Protectori,† Quia non ex hoc tollitur libera facultas specialiter data administratoribus eligendi puellas eorum arbitrio, cum illa dispositio quantumuis generalis non referatur ad id, de quo fuit specialiter prouisum, maxime in eodem rescripto, in quo species derogat generi *c. 1. de rescript. c.studuisti. de offic.delegat. Dec.in l.in toto iure.80.n.19 de reg.iur. Din.in c. generi.34. in fin. eod. tit. in 6.*

35 Ad euitandam † præsertim correctionem, & repugnantiam in eadem dispositione *l. si quando.in princ.C.de inoffic.testam. Bart.in l.1. §.& parui.n.5.ad fin.ff.quod vi aut clam. Alex.in l.si mihi.§.vlt.in princ.de legat.1.Surd.conf.10. n.6.*

Et quamuis per eumdem Summum Pontificem disponatur, quod omnia debeant ordinari consilio, & ope Protectoris, Tamen vt dictum est, hoc non intelligitur de admissione puellarum

36 specialiter concessa deputatis,† cum etiam illud consilium, quatenus esset requirendum, non arctaret ad illud sequendum tamquam non sit necessitatis *c.cum in veteri. de elect. c. nullus ex consilio. de reg. iur. in 6. Dec. in l.consilij no fraudolenti.ff.eod. tit. Lamberteng. de contract. mulier.glos.1.n.66.post med.* Maximè ne contra-

37 ueniatur ordinationi fundatoris, † qui talem nominãtionem specialiter concesit deputatis absque alterius, etiam Protectoris participatione, quæ facultas potuit per eum in fundatione Monasterij concedi *c. preterea. il 2. de iur. patron. Felin. in tract. quando litter. apost. praeiudic.patron.eccles. col.2. ad med. Anchar.in clem. quia contingit.n.11.col.4. not.9. & ibi Imol.n.6. de relig. domib.Bald.in l.2.n.1.in fin. C.de in ius vocand.* Et passim patrono licitum est apponere in limine fundationis conditiones sibi visas, quando iuri communi non aduersantur *c. eleuterius.18.q.2.c.nullus.de seru. non ordinand. Anchar.in c.quia contingit.not.9.de relig.domib. Rot. coram R. P. D. Sacrato. Romana iurispatronatus.31.Maij.1613.*Quidquid aliàs, quando conditiones essent iuri communi contrariæ,non possint per fundatorem apponi, nisi cum consensu diœcesani *c.cum dilectus.vbi Glos.in verb. constitutum.in fin.de consuetud. Innoc.in c.in lateranensi. ad fin. de prebend. Cardin.conf.11. Calder.conf.vlt.de iur.patronat. Abb. in c.significatum. in 1. notab. de prebend. Rot.coram R. P.D.Pirouano. Hispalen. Thesauraria. 14.No-*

38 *uembris. 1616.* † Adeo vt ista in testamento expressa non possint mutari *l.in ijs quæ extra. 16. & ibi Glos.in verb.ex ipso.ff.de condit.& demonstrat. l.non codicillum.C.de testam. l.vt. ff.de legat. 3.Sarmient. lib. 1.selectar. c. 8. n. 22. Perez de anniuers.lib.1.c.14.n.22.*

EPITOME.

VEndens vni quando possit alteri vendere,si primus nõ soluit pretium in tempore conuento. ¶ Reseruatio dominij facta per venditorem an sit de natura contractus. ¶ Et an operetur solum effectum prælationis contra quoscumque creditores. ¶ Vel etiam vt possit recedi à venditione, si non soluatur pretium per emptorem. ¶ Et quando venditio cum tali reseruatione dicatur perfecta, itavt periculum interitus spectet ad ementem,quamuis per eum fuerit res conducta cum pensione taxata soluenda, donec pretium numeretur. ¶ Res duobus vendita cui præsumatur prius tradita. ¶ Interpellatio an debeat fieri ei,qui tenetur adimplere. ¶ Venditor an possit agere rei vendicatione contra emptorem non soluentem pretium. ¶ Fructus quando dentur ratione dominij, vel naturalis æquitatis, ne emptor locupletetur cum iactura venditoris. ¶ Per traditionem rei venditæ an transferatur dominium, nisi cum qualitate solutionis vel fidei habitæ de pretio.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Dominium rei venditæ etiam absque aliquo pacto reseruationis numquam transit in emptorem, nisi fuerit per eum solutum pretium, Ita vt neque sufficiat solutio partis .n.2.*

3 *Pactum reseruationis dominij continet idẽ quod ius commune, & est de natura contractus.n.24.*

4 *Res vendita duobus, præsumitur tradita prius ei, qui pretium numerauit.*

5 *Vendens vni, potest alteri vendere, si primus non soluit pretium, in tempore conuento. n. 18. Intellige vt n. 19.*

6 *Vendens rem duobus punitur, si primus soluerit pretium, vel illud obtulerit venditori antequam secundo uendidisset.*

7 *Primus emptor si non seruat fidem soluendo, non iustè conqueritur, si ei fides à venditore non seruetur. & n.8.*

9 *Res si fuerit tradita cum effectu primo emptori, non transtulit in eum dominium nisi cum qualitate solutionis, vel fidei habita de pretio. n. 10. & 11. siue traditio sit ficta, siue vera.n.12.*

13 *Reseruatio dominij operatur solum effectum, vt venditor præferatur cæteris creditoribus tempore anterioribus, & vt valeat pactum de soluendo aliquid annuum, donec pretium fuerit solutum.n.14.*

15 *Reseruatio dominij habet vim pacti manus iniectionis, quod afficit rem ipsam, ita vt possit auferri à quocumque etiam tertio possessore.*

16 *Dominij reseruatio non operatur nisi constet de dominio reseruantis.*

17 *Contractus est perfectus, quamuis fuerit reseruatum dominium, & periculum interitus spectat ad emptorem, licet post rem venditam cum tali reseruatione illam conducat promittendo certam pensionem.n.22.*

20 *Reseruans dominium rei venditæ an possit rescindere contractum si non sit ei solutum in tempore.n.21.*

23 *Venditio cum reseruatione dominij non est conditionalis, sed pura, & in ea non habet locum pœnitentia. n.25.*

26 *Interpellatio requiritur vt quis teneatur adimplere, maximè si agatur de pœna amissionis commodi contractus.n.27.*

28 *Venditor habet rei vendicationem contra emptorem deficientem soluere, Declara vt n.29.*

30 *Fructus sunt accessorij ad dominium, secus quando dantur venditori ex naturali æquitate ratione pretij non soluti.n.31.*

CAPVT DXXIII.

RESeruatio dominij, licèt fuerit in conuentionem deducta, non tamen aliquid addit
1 contractui, neque illius naturam alterat † cum dominium rei venditæ etiam absque aliquo pacto numquam transeat in emptorẽ, nisi per eum fuerit solutum pretium *l.quod vendidi. 19. ff. de contrab.empt. §.venditæ instit. de rer. diuis. Speculat. de action. & petition. §. sequitur.n.24. ad*
2 *med.vers.secundum quod pretium.*† Ita vt neque sufficiãt illud pro parte solui, cum etiam pro rata eiusdem pretij soluti dominium nõ sit acquisitum *Bart.in l.fistulas.78.§.qui fundum.ff.de contrab.empt.Alex.cons.121.viso themate suprascripto.n.1.ad med.lib.4. & cons.17. viso instrumento locationis .in fin.vers.& licet dicti conductores.lib.4. Ruin. cons.66. n.7.lib.4.Surd.decis. 220.n.12.& cons.101.n.13. lib. 1. Tiraq. de re-*
3 *tract.conuent.ad fin.tit.n.71.in princ.*† Et huiusmodi pactum continere illud, quod ius cõmune dicit *Abb.cons. 69. n. 1. in fin.lib.1. Surd.decis. 220.n.13.*vbi, quod eius expressio nihil operatur tamquam pretium sit naturale *Bald. in rubr.*C. *de contrahend.empt.n.13.*

Ideò si vendatur res duobus, & nescitur, cui fuit
4 prius tradita, præsumitur prius tradita ei, † qui prius emit, quando vterque probat numerationẽ pretij, sed si vnus probaret, alius autem non, tunc præsumitur tradita ei, qui pretium numerauit *Bald. in c.1. §. si facta. n.3. si de feud.fuer. controuers.int.domin. & agnat. Aloys. de Leo. in l.quoties.n.2.C.de rei vendic.*

Ita etiam vendens vni, potest citra suspicionẽ falsi
5 alteri vendere, si primus non soluit pretiũ† iuxta originale dictum *Odoff.in l.venditor ex hæreditate.ff.de hæred. vel act. vendit.* quem refert & sequitur *Alex.in l.à diuo pio.§.sed si emptor. col. 2.post med.vers.secundo limita singulariter. n.6. & ibi Ias.in 4.notab.n.5.vers.benè facit.de re iudic.*Idem voluit *Bald.in c.1.§.si facta. n.2. col.1. ad med.vers.secũdus ergo emptor.si de feud. fuer. controu.int.domin, & agnat.& in l.quoties.15.n. 2.in fin.& ibi Salic.oppos.1.in fin.n.2. Ias.n.48.* C.*de rei vendic.*Fabian.*de Monte de empt.& vendit.q.26,in princ.n.50.tom.6.p.1.fol.44.Menoch. de arbitr.cas.381,n.18.fol.314.Plot.de in lit.iur. in interpretat.l.si quãdo.C.vnde vi.n.177.fol.74. alias.§.4.n.60.Magon.decis.Lucens.31.n.12. ad med.*vbi allegat Castr.*in l.iulianus.§.offerri.n.5. ff.de act. empt.* qui tamen de hoc casu non loquitur *Surd.decis.220.n.15.Marsil.in l.qui duobus. n.8.vers.quod est verum.ff.de falsis.*quæ sunt addenda his quæ obiter dixi *sup.c.354.in fin.n.54.*

Adde supra à c. 354. in fin.

Prout vendens rem duobus punitur, dũmodo pri-
6 mus soluerit pretiũ,† vel obtulerit venditori antequam secundo vendiderit *Bald.in l.quoties.n. 2.C.de rei vendicat.& in l.venditor.n.2.ff.de hæredit. vel act.vendit. Alex.cons.86. col. 1. lib. 6. Fabian.de Mont.de empt. & vendit.3.q.princip.*
7 *q.26.n.50.Handed.cons.52.n.46.lib.1.*† Et ratio est, quia postquam primus emptor non seruat fidem soluendo pretiũ potest venditor alteri vendere, & primo emptori fidem impunè non seruare, quia frangenti fidem fides frangatur eidem *l.*
8 *cũ proponas.la 2. C.de pact.*† Et ita in specie hãc rationẽ omissis alijs approbat *Alex. in l. à diuo pio.§.sed si emptor.col.3.in princ.vers.tamen sustinendo.n.6.post med.de re iudic.*

Quare etiam si primo emptori fuit res tradita cum
9 effectu, si non soluit pretium,† seu de eo non fuit habita fides, præfertur secundus qui soluit pretium, quia illa traditio non transtulit dominium

in primum emptorem, nisi cũ dicta qualitate solutionis, vel fidei habitæ de pretio *Dec. in l. contractus. 23. n. 19. ff. de regul. iur. Gabr. conclus. 2. n. 21. & 22. de empt. & vendit. Tiraq. p. 1. de iur. constit. n. 27. Honded. cons. 52. n. 41. vsque ad 44. lib. 1. per tex. in d. l. quoties. C. de rei vendicat.* in illis verbis ac pretium exoluisse *& in l. apud celsum. §. si à titio. de dol. except.* & voluit etiam

10 *Portius cons. 171. n. 27.* † qui omnes concludunt non sufficere, quod res sit effectualiter tradita emptori, ad hoc vt illi censeatur acquisitum dominium, quia illud non censetur in eum translatum per huiusmodi traditionem, nisi pretium

11 fuerit solutum, † vel de eo habita fides *Carthar. decis. 96. n. 8. fol. 276. & decis. 42. n. 8. fol. 115.*

12 siue sit ficta, † seu vera traditio *Dec. in l. contractus. 23. n. 19. ff. de reg. iur.*

Vnde huiusmodi reseruatio dominij operabitur solum effectum, vt ipse venditor præferatur ce-

13 teris creditoribus tempore anterioribus, † ita vt si emptor sit ære alieno grauatus non censeatur ex dicta reseruatione habita fides de pretio, latè *Bertazzol. claus. 15. glos. 4. n. 3.* vbi etiam quod operabitur alium effectum, vt valeat pactum de soluendo aliquid annuum, donec pretium fuerit solutum absque labe vsurarum, siue fiat locatio, siue non *Socin. cons. 176. col. vlt. in princ. in 6. dub. lib. 2. Cagnol. in l. curabit. n. 62. C.*

14 *de act. empt.* † quod etiã voluit *Rot. coram R. P. D. Manzanedo. Roman. affictus. 23. Iunij. 1606.* vbi, quod reseruatio dominij nihil aliud operatur, nisi specialem quamdam hypothecam, per quam reseruans præfertur cuicumque credito-

15 ri anteriori *Mart. vot. 43. in fin.* † Habet enim vim pacti manus iniectionis, quod positum in venditione rei suæ afficit rem ipsam, vt possit auferri à quolibet possessore, & successore, & exerceri contra tertium *Bald. in l. si titius. in*

16 *princ. & in addit. ff. de seru. exportand.* † Verum est, quod ista reseruatio dominij non potest esse, nisi de iure competenti, neque operatur, nisi appareat de dominio reseruantis *Sim. de Pret. cons. 174. n. 8.*

Quemadmodum etiam ista reseruatio dominij non facit, vt contractus non sit vndequaque perfe-

17 ctus, † habet enim omnem perfectionem, itaut si res vendita pereat, periculum interitus solùm spectet ad ementem, quamuis etiam post venditionem cum dicta reseruatione emens rem venditam conduxerit promittendo soluere certum quid, donec integrum pretium fuerit solutum, Quia ista accidentalia non considerantur, & post perfectam emptionem totum commodum, seu incommodum spectat ad emptorem, licèt fuerit dominium reseruatum, prout est *tex. in l. sicut emptio. 23. ff. locat. Boss. de remiss. merced. conduct. n. 102.* vbi, quod est multum notandum, namquilibet non viso dicto textu contrarium diceret, & sequitur *Surd. decis. 198. n. 28. post Curt. Iun. cons. 82. n. 3. col. 2. in princ. Dec. cons. 311. col. 2. in fin. vers. tertio idem comprobatur. n. 4. Alex. cons. 121. n. 1. lib. 5. Ruin. cons. 73. n. 3. lib. 1. Cepoll. caut. 125. n. 1. ad med. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 24. n. 18. dixi supra c. 354. n. 48. tom. 2.*

Non obstat, quod qui vendit vni potest vendere

18 alteri, si primus emptor non soluit pretium † in tempore conuento *Magon. decis. Lucens. 31. n. 12. ad med.* quam allegaui supra *c. 354. in fin. tom. 2.* cum alijs per *Surd. decis. 344. n. 15. p. 2.* quæ est duplicata, & eadem cum *decis. 220. p. 1.* quam adduxi *in addit. ad decis. Marcb. 13. n.* ...

19 Quia † in casu nostro contractus habuit executionem per traditionem rei, & fidem de pretio, & implementum venditoris, quod facit, vt non possit alteri vendi, neque contractus resolui ob non solutum pretium, tunc enim solùm agetur ad eiusdem pretij, seu interesse solutionem, prout in specie casus per *Magon. & Surd.* adducti

20 concludit † *Alex. in l. à diuo pio. §. sed si emptor. col. 3. in princ. vers. tamen sustinendo. n. 6. ad med. ff. de re iudic. per tex. in l. inciuile. vbi Bald. in princ. C. de rei vendic. Natt. cons. 219. n. 5. Rimin. Iun. cons. 9. n. 5. lib. 1. cum alijs per Becc. cons. 45. n. 36. Felin. in c. 3. col. 4. post med. vers. tertius casus est. de iur. iur. Alex. in l. cum propo-*

21 *nas. n. 4. vers. tertio fallit. C. de pact.* † Maximè quia sumus per viam actionis, quasi tunc minus detur rescissio contractus, quàm per viam exceptionis *Corn. cons. 121. quamquam videatur. ad fin. vers. nec obstat id quod dixi. lib. 1.*

Nec facit, quod traditio rei fuerit ob causam loca-

22 tionis, non venditionis, † Quia locatio tamquam accidentalis non est in consideratione, Ideo potius est iudicandum, quod possessio fuerit tradita ob causam venditionis, quæ fuit perfecta, quamuis sit reseruatum dominium, & periculum est emptoris *Dec. cons. 311. licet hactenus. col. 3. in princ. n. 4.*

Non est igitur attendenda opinio *Magonij*, dum concludit contractum, de quo agimus, esse con-

23 ditionalem, † cum potius sit purus, & habeat perfectionem ex *Couar. & Franc. supra allegatis. vers. hoc stante. n.* .... cum tale pactum sit se-

24 cundũ naturam venditionis † *§. vendita. instit. de rer. diuis. Bald. in rubr. C. de contrah. empt. q. 13. n. 13. Rimin. cons. 177. n. 5. lib. 1.* & per consequẽs non erit locus rescissioni dicti cõtractus, neque

25 dabitur pœnitentia, † vt in specie de huiusmodi reseruatione dominij concludit *Corn. cons. 297. col. 3. in princ. vers. qualitercumque autem. lib. 3.* quem refert *Vrsill. ad Affl. decis. 338. n. 2.* licèt corruptè illum alleget pro alia opinione, quod sit locus pœnitentiæ.

Accedat, quod debebat constare de interpellatio-

26 ne, quæ videtur necessaria, † vt quis teneatur adimplere *Menoch. cons. 228. n. 12.* Maximè quia agitur de pœna amissionis commodi contractus, à quo cadit non obseruans, tunc enim

27 magis dicta interpellatio requiritur † *Socin. cons. 133. profecto. n. 1. lib. 1. Aym. cons. 64. n. 1. ad fin. & cons. 192. n. 27. ad med. vers. ego soleo distinguendo. col. 7. ad med.* vbi etiam allegat *Gozad. cons. 22. col. 3. & Ang. cons. 177. in facto proponitur. n. 1.*

Neque obstat, quod deficiente emptore soluere de-

tur

28 tur venditori rei vendicatio, † iuxta doctrinam *Azon. de pact. int. empt. & vendit. n. 7. Magon. decis. Florent. 91. n. 7.* Quia loquuntur in pacto legis commissoriæ, quæ conditionaliter committitur, & transit in emptorem, & contractus sub

29 conditione ex pacto resoluitur, † ideo non mirum, si venditor potest eligere resolutionem contractus, vel ex eo agere, vt adimpleatur, prout declarat *Idem Azon ibid. n. 7. Grat. cons. 18. n. 7. ibi. cum alijs per Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 32. n. 47.* vbi ampliat ad pactum addictionis in diem *l. si quis hac leg. in princ. ff. de rei vendic. l. commissoriæ. de pact. int. empt. & vendit. l. vlt. de leg. commissor.*

Nec facit, quod fructus debeantur emptori pro rata pretij soluti, Vnde ex hoc videtur, quod em-

30 ptor debeat habere dominium, † cum fructus sint illius accessorij *l. 1. C. de condict. indeb. l. 2. C. de pignorat. action. Cephal. cons. 63. n. 3. & cons. 131. n. 14.* Quia fructus in hoc casu dantur em-

31 ptori non ratione dominij, † sed ex quadam naturali æquitate, ne venditor lucretur cum iactura emptoris, ex qua naturali æquitate veniunt fructus officio iudicis pro rata pretij soluti *Ruin.* qui dicit multum notandum *cons. 66. n. 7. ad med. lib. 4.* & latè etiam declarat *Alex. cons. 122. n. 2. lib. 4. per tex. in l. vlt. in fin. de fund. dotal. cum alijs per Tiraq. de retract. conuention. ad fin. tit. n. 71.*

EPITOME.

Arbiter qui debet pronunciare cum voto, vel de voto alterius an teneatur illud sequi. ¶ Fructus recompensatiui an debeantur venditori tempore æstimationis, ac mensurationis prædij, & declarationis pretij. ¶ Productio iurium an sit facienda coram illis, qui non tenentur iudicialiter procedere. ¶ Damnum emergens an sit debitum per emptorem, licèt excedat fructus rei emptæ. ¶ Terminus si non fuerit præfixus ad æstimationem an intelligatur arbitrio boni viri, vt statim fiat absque interpellatione. ¶ Iudex an possit ex officio taxare interesse ad sex, vel septem pro centum, & an attendatur mos regionis. ¶ Laudum an sit propriè sententia, & an sit nullum in totum, vel solum in excessu. ¶ Reductio laudi quando detur. ¶ Et an obstet res iudicata. ¶ Et quid stante statuto Vrbis præfiniente tempus reductionis. ¶ Et an illud sit ordinatorium, seu decisorium. ¶ In spolio non extraiudiciali an sit probanda iniustitia spoliationis. ¶ Suscipiens terminum ad soluendum quo casu possit appellare, & recurrere, & agere spolio. ¶ Consentiens subhastationi bonorum an dicatur cecidisse facto proprio à possessione, ita vt sit excludendus à remedio reintegrandæ, quamuis simus in actu rescindendo per metum, seu vim compulsiuam. ¶ Protestatio clandestina, & ex interuallo an iuuet soluentem. ¶ Suscipiens terminum pro residuo an approbet totam executionem. ¶ Soluens partem debiti confessati an possit allegare exceptionem non numeratæ pecuniæ. ¶ Laudum an sit approbatū per releuationem indemnitatis illius, qui pro releuante se obligauit soluere. ¶ Fructus dotis an debeantur soluto matrimonio. ¶ Conuentio ante moram an detur, si agatur de damno vitando, licèt adsit dilatio ad soluendum. ¶ Obligatio cameralis quando sit extendenda. ¶ Executio an debeat reuocari si constat de bono iure. ¶ Appellatio an admittatur ante sententiam.

SVMMARIVM.

1 *Productio iurium non est facienda coram illis, qui non tenentur iudicialiter procedere.*

2 *Arbiter qui tenetur sententiare cum voto, & consilio alterius, sat est vt illum requirat absque eo quod cogatur sequi. Fallit si diceretur de voto, & consilio. n. 3. & 61.*

4 *Contrahens cum aliquo tamquam procuratore alterius approbat illum cum qualitate procuratoris.*

5 *Maritus potest esse in iudicio absque mandato vxoris, & cautione in rebus dotalibus.*

6 *Fructus recompensatiui debentur venditori pendente tempore æstimationis, ac mensurationis prædij, & declarationis pretij. n. 7. & 11.*

8 *Emptor tenetur ad damnum emergens passum per venditorem, quamuis excederet quantitatem fructuum rei emptæ. & n. 59.*

9 *Terminus quamuis non fuerit præfixus ad faciendum æstimationem, tamen intelligitur arbitrio boni viri, vt statim fiat æstimatio absque alia interpellatione. n. 10. & 23.*

12 *Iudex potest ex officio taxare interesse ad sex, vel septem pro centum.*

13 *Taxatio interesse debet fieri iuxta morem regionis, quamuis fructus non tantum darent.*

14 *Laudum est nullum solum in excessu, non in totum, prout sententia continens plura capitula. Contrarium. n. 15. sed prima opinio est verior. n. 16.*

17 *Laudum non est propriè sententia, finis tamen causa ita habetur per vnum, sicut per aliam.*

18 *Reductio laudi non datur, nisi probato magno præiudicio, stantibus clausulis amplissimis compromissi circa facultatem arbitrandi. n. 19.*

20 *Pro laudo transacto in iudicatum magis præsumitur, quando sumus in casu exceptionis, non executionis.*

21 *Per viam exceptionis potest opponi, quod negatur per viam actionis.*

22 *Iudex reductionis debet vti eadem æquitate, qua vsurus esset arbitrator.*

24 *Census imponitur super diuersis bonis pro securitate emptoris.*

25 *Restitutio competit si iudex procedat tāquā priuatus, & extraiudicialiter, secus si parte vocata.*

26 *In spolio non extraiudiciali non sufficit probare spoliationem, & priorem possessionem, prout in priuato sed etiam iniustitiam spoliationis.*

27 *Suscipiens terminum ad soluendum contenta in laudo dicitur illud acceptare, & renunciare reductioni.*

Gemi-

CAPVT DXXIV.

Cvm in causa Nepesina laudi dubitaretur an obstaret res iudicata in casu, & ad effectum de quo agebatur pro affirmatiua dicebam concludendum esse, Nullitates enim quae opponuntur contra laudum emologatum, & executio- 1 nem inde secutam, non sunt releuantes. † Et quo ad defectum productionis iurium, & instrumentorum nō erat necessaria aliqua productio, cum simus in illis, qui non tenebantur iudicialiter procedere, nec in scriptis redigere, quae acta sunt; Ita ut in dubio alio non apparente praesumendum sit omnia fuisse discussa, & partes de omnibus certioratus, & ritè, & rectè processum, quidquid aliud sit in Iudicibus *Cuman. cons. 50. stante statuto. col. 2. ad med. vers. alioquin cum non teneantur. n. 3. post Innoc. in c. quinta vallis. 23. n. 3. & 5. de iur. iur. Bald. cons. 64. numquid arbiter. ad med. lib. 3.*

Neque obstabit alia nullitas laudi lati sine voto cōsultoris, Cum illud non requireretur stante fa- 2 cultate data arbitro sententiandi, † de qua in compromisso, in quo licèt additum fuerit cum voto, & consilio alterius per arbitrum eligendi, Tamen satis est illud fuisse requisitum absque eo, quod teneatur sequi *Abb. in c. 1. n. 6. de cappell. monach. & in c. cum olim. 7. n. 2. de arbitr. Butr. in c. cum in veteri. n. 21. de elect. Felin. in c. ex parte. 11. col. 1. ante med. vers. & quod sit leuis solemnitas. de constit. Bald. in rubr. C. de exercit. & instit. act. n. 6. Gemin. in c. hinc etenim. 49. di-* 3 *stinct.* † Contraria autem procedunt quando dictum esset de consilio, & voto, quasi tunc illa dictio, de, significet causam primam, & industriam personae, ut concludunt omnes *in l. 1. §. si plures, ff. de exercit. act. Gemin. in c. hinc etenim. col. 2. post med. n. 7. distinct. 49. Bursatt. cons. 90. n. 43. & 44. lib. 1. Corn. cons. 53. n. 2. lib. 1.* & sequitur *Rot. coram R. P. D. Buratto Romana laudi col. penult. ad med. 13. Ianuarij 1614.*

Prout etiam non subsistit nullitas opposita ex defectu mandati cum D. Pompeius tamquam ma- 4 ritus, & procurator fecerit cōpromissum, † quod fuit acceptatum per partem, & cum eo contractum tamquam cum tali, adeò ut ex hoc censeatur approbata persona cum ista qualitate procuratoris *Alex. in l. licet. col. 1. in verb. inueniatur. C. de procurat. Natt. cons. 262. n. 7. Felin. in c. quoniam contra. col. penult. de probat.* Maximè, quia omnia iura, & actiones fuerunt datae in dotem eidem viro per suam vxorem, ut in in- 5 strumento dotali de quo in actis, † Vnde etiam poterat esse in iudicio absque mandato, & sine cautione, cum in eis habeat plenam administrationem etiam iure suo *Andr. Gail. obseruat. 133. n. 7. lib. 1. Bald. in l. maritus. 21. n. 2. vers. vltimo dico. C. de procurat. Paris. cons. 33. n. 67. lib. 1.*

Quemadmodum neque adest discordia inter votum, & laudum, de quo agimus, Cum fructus debeantur pendente tempore aestimationis praedij, ac mensurationis, & declarationis pretij, 6 Quamuis enim † emptor non sit in aliqua mora ante-

antequam illud declaretur, non propterea excusatur ab vsuris recompensatiuis, quasi sufficiat vsum rei habuisse, & fructus percepisse, cum semper militet ratio, de qua in *l. curabit. C. de act. empt.* vbi hoc notat *Salic. in fin. Paris. cons. 60. n. 19. lib. 1. Ceph. cons. 609. n. 4. lib. 4. Gabr. cõs. 57. n. 4. lib. 1.* vbi, quod non debet considerari dilatio ad soluẽdum vsque ad declarationem pretij, 7 † cum illa fuerit concessa in gratiam vtriusque partis, non debitoris tantum, nec potest existimari fuisse habitam rationem fructuum in pretio, cum iustum pretium esset declarandum à tertio *Idem Gabr. cons. 74. n. 31. lib. 1. cum alijs per Honded. cons. 30. n. 16. vsque ad n. 29. lib. 1. Rot. coram R. P. D. Sacrato. Romana Casaletti. 20. Iunij. 1611. Ioseph. Ludouic. decis. Perusin. 53. n. 5.*

Quæ magis procedunt, cum venditori curreret interesse censuum, quos statim extinxit habita pecunia, Itaut hoc casu tractetur etiam de damno emergenti, 8 † ad quod emptor tenetur vsque ad quantitatem damni passi per venditorem, quamuis excederet quantitatem fructuum rei emptæ *Socin. cons. 176. col. 2. in princ. vers. quarto hoc confirmatur. lib. 2. post Iacob. Butrig. in l. curabit. C. de act. empt. Rebuff in l. vnic. n. 13. C. de sentent. quæ pro eo quod inter. Castr. in l. iulianus. §. ex vendito. n. 3. vers. breuiter. ff. eod. tit. Honded.* qui de communi, tam de iure ciuili, quàm canonico *cons. 30. n. 23. & 24. lib. 1.*

Vnde quamuis ad æstimationem faciendam non fuerit præfixus aliquis terminus, 9 † Tamen ista præfixio intelligitur arbitrio boni viri, vt statim fiat æstimatio absque aliqua interpellatione, ne quis fruatur re & pretio *Manuell. cons. 225. n. 8. post Ias. in l. si fundum per fideicommissum. n. 10. post med. ff. de leg. 1.* 10 † Maximè quia adiudicatio erat facienda pro iusto pretio, vnde æstimatio iam erat certa, & à lege facta *Socin. cons. 60. n. 1. lib. 4. Rot. coram R. P. D. Verospio. Bononien. de Guidolottis. 14. Martij. 1614. Couar. pract. quæst. c. 28. n. 1. ad med. Purpurat. in l. ex conuentione. n. 46. C. de pact. Barbos. in l. si æstimatis. 51. n. 2. ff. solut. matrim.* 11 † Cum ratio æquitatis, ne quis gaudeat re & fructibus, militet etiam ante declarationem æstimationis *Anan. cons. 19. n. 13. & ibi Bolognin. n. 21. Gabr. cons. 57. n. 4. & cons. 64. n. 58. lib. 1.*

Nec facit alia nullitas condemnationis ad damna, & interesse non liquidatum, Cum ex secundo compromisso fuerit data hæc potestas liquidandi, 12 † itaut etiam ex officio posset hoc fieri per Iudicem, qui accepta informatione potest tale interesse taxare ad rationem sex, vel septem pro centenario, quamuis nulla fructuum liquidatio facta fuerit *Rot. Genuens. decis. 194. n. 3. Corn. cons. 221. n. 23. lib. 2. Anchar. q. 31. n. 15. & 16. lib. 2. Ias. in l. 3. §. vlt. n. 6. ff. de eo quod cert. loc.* & de taxatione ad septem pro centum *Rot. coram R. P. D. Sacrato. Beneuentana pecuniaria. in fin. 18. Iunij. 1607.* Maximè, quia in Ciuitate Nepesina prædia rustica, computato anno sterili cum fertili reddunt ad minus scuta octo pro centum, vt ostenditur in facto, 13 † Ita vt magis standum sit circa huiusmodi interesse consuetudini, & mori regionis *Rot. Ianuens. d. decis. 194. n. 3. col. 2. in fin.* quod in specie *l. curabit.* quamuis essent ad septem & octo pro centum, etiam quod fructus non tantùm darent, voluit *Castr. in l. 2. in princ. in verb. æquitatis ratione. C. de vsur.*

14 Et quatenus † adesset excessus in istis septem pro centum, in illo solo esset nullum laudum, non in totum, cum in hoc æquiparetur sententiæ, stantibus capitulis separatis, vt per *Rot. coram R. P. D. Coccino. Senogallien. pecuniaria. 17. Decembr. 1612. post Corn. cons. 49. n. 15. lib. 2. Gabr. cons. 56. n. 19. lib. 1. Bart. in l. de vnoquoque. in fin. de re iudic. Bald. in auth. si omnes. ad fin. n. 11. & 12. C. si min. se ab hæredit. abstinuer.*

Nec aduersatur, quod laudum tamquam indiuiduum 15 debeat in totum reuocari, † quasi transactioni æquiparetur, quæ non potest pro parte valere, & pro parte non, quidquid aliud sit in sentẽtia, in qua datur ista diuisio *Bart. cons. 159. n. 8. lib. 1. Aldobr. cõs. 18. n. 13. lib. 1.* 16 † Quia verior est opinio, quod nulla possit constitui differentia inter laudum, & sententiam, cum Arbiter sit ad instar Iudicis, & quamuis laudum non sit proprie sententia, *Lanfranc. de arbitr. n. 38. tom. 3. p. 1. f. 208.* 17 † Tamen finis causæ ita habetur per vnum, quàm per alium, Vnde merito in eis datur æquiparatio, cũ etiam laudum non sit transactio explicita, sed commissa in arbitrium tertij, adeo vt stantibus capitulis separatis detur validitas in vno capite, licèt in alio non consistat, tam in laudo, quàm in sententia, quæ solùm censebitur indiuidua in quolibet capitulo, prout latè ex supradictis rationibus, & similibus conclusum fuit per *Rot. coram R. P. D. Coccino. Senogallien. pecuniaria. 17. Decembris. 1612.* vbi etiam respondetur omnibus, quæ in contrarium allegantur, ita vt de prædicta opinione non sit dubitandum *Corn. cons. 49. n. 15. lib. 2. Gabr. cons. 56. n. 19. lib. 1.*

Præsertim, quia talis prætensus excessus non est nisi modicus, & stante facultate concessa arbitris 18 cum clausulis amplissimis, † & renunciatione enormissimę lęsionis, ac alijs, de quibus in compromisso, non datur reductio laudi, nisi probetur magnum præiudicium, de quo non apparet in casu nostro, quasi tunc in arbitrarijs arguatur Iudex, quando nimis partem lædit *Bald. in c. 1. col. antepenult. n. 15. vers. & scias quod ista arbitraria. de milit. vasall. qui contum. est. & in l. 1. col. 1. ante med. n. 3. C. de reb. credit. & in l. cum filius. 78. §. pater cum filia. post med. in glos. in verb. stabitur. de legat. 2. Alex. cons. 106. viso themate. n. 14. & 15. lib. 3. Ang. cons. 172. n. 2. Menoch. de arbitrar. q. 70. n. 16. Gabr. de arbitr. conclus. 3. n. 60. Imol. in c. quintauallis. col. 27. in fin. vers. aduerte tamen. n. 60. de iur. iur.* & de com-19 muni *Dec. cons. 60. n. 2. post med.* † Itaut requiratur etiam probatio doli, & latæ culpæ arbitri, vt competat reductio in magna læsione *Alex. cons.*

conf. 131. col. penult. ante fin. n. 13. lib. 2.

Cum etiam huiusmodi nullitatibus fuerit renunciatum per emologationem laudi, & res iudica-
20 tas, † pro quibus magis præsumitur, cum simus in casu exceptionis, non executionis *Rot. diuers. decis. 143. n. 7. p. 2. Put. decis. 203. in fin. lib. 1.*
21 Quasi per viã exceptionis possit opponi, † quod etiam non liceret per viam actionis *Bald. in l. post mortem. n. 3. ad fin. de adoption. Felin. in c. lator. col. 1. post med. vers. & dicit. de re iudic. Imol. in l. qui superstitis. n. 2. ff. de acquir. hæred.*

Quæ omnia sunt magis attendenda, cum simus in
22 Iudicibus reductionis, † qui semper debent vti eadem æquitate, qua ipse arbitrator vsurus esset iuxtà formam compromissi, non se restringẽdo iuris rigori, & eius apicibus, sed pronunciando tamquàm bonus vir inspecta facultate arbitratoris, non separando naturam illius, in cuius locum subrogatur, tamquam hoc sit alienum legibus mandantibus compromissa custodiri *Alex. in l. 1. col. penult. ad fin. n. 15. de legat. 2. Præposit. in c. de appellationibus. post med. de appellat. Couarr. lib. 2. var. resol. c. 12. n. 5. ante fin. Roman. conf. 261. n. 3. Lanfranc. in c. quoniam contra. in verb. interlocutoriæ & appellationes. fallent. 15. de probation.*

Neque oberit conuentio de non soluendo pretium nisi post annum, Quia non fuit facta simpliciter, sed sub expressa cõditione, quatenus ante lapsum anni de iure expectare deberet, vt in secundo compromisso fuit conuentum, ex quo resultat,
23 quod rectè processit declaratio arbitri, † dum condemnauit solutionem faciendam incontinenti, prout de iure debebat fieri stante æquitate recompẽsationis fructuum perceptorum *Gabr. conf. 57. n. 4. lib. 1. cum alijs supra adductis, n. 9.*

Minus obstat prætensus excessus æstimationis, cum census scutorum 800. fuerit impositus non solùm super prædio, de quo agimus, sed super alio fundo, ita vt ex hoc colligatur non esse iustum
24 valorem æstimationis per arbitrũ factæ, † Quia respondetur, quod talis probatio, & illatio non est legitima, cum huiusmodi impositio census fuerit posita super diuersis prædijs ad maiorem cautelam emptoris, non quod primum prædium esset incapax dicti oneris, prout quotidie fiunt census super diuersis bonis pro maiori securitate contrahentium *Gabr. conf. 47. in princ. lib. 2. Nauar. de vsur. q. 15. n. 113.*

Et magis dicendum est obstare rem iudicatam, quia prætenditur exaduerso reintegratio tamquam fuerit commissum spolium, cui non po-
25 test esse locus, † Nam per Iudicem non fuit processum omninò vt priuatum, & extraiudicialiter, & parte non vocata, tunc enim idem iudicatur de Iudice spoliante, sicut de priuato, & non obstat exceptio proprietatis, sed interuenit partis citatio, quæ operatur, vt Iudex dicatur adhibuisse causæ cognitionem, & per consequẽs tunc obstabit dicta exceptio, & non competet restitutio *Aym. conf. 302. n. 3. & 4. & conf. 5. n. 8.* per doctrinam *Gemin. conf. 112. n. 1. vers. nec potest dici. per tex. in c. intra quatuor. de maiorit. & obedient. Felin. in c. dilectus filius. 27. n. 1. vers. fallit primo. & col. 2. post princ. vers. fallit tertiò. de rescript. cum alijs per Dec. in l. factum à iudice. 131. n. 1. & 2. ff. de reg. iur.*

Ideò in istis spoliationibus non extraiudicialibus
26 non sufficit probare illa duo, † quæ contra priuatum sunt necessaria, videlicet spoliationem, & possessionem priorem, sed etiam requiritur tertium, idest iniustitia spoliationis propter præsumptionem inhærentem actui iudiciali, vt in specie declarat *Gemin. conf. 136. aliàs 146. dominus burgensis. col. 1. ad med. Dec. conf. 449. visis duobus. col. 5. post med. vers. sed etiam dato. n. 30. Aym. conf. 65. n. 4. post med. Archid. in c. præsentium. 7. q. 1. & in c. quorumdam. 73. distinct. Card. Seraph. decis. 867. n. 1. p. 1.*

De huiusmodi autem iniustitia non solùm non cõ-
27 stat, sed potius apparet de euidẽti iustitia, † nam adest approbatio laudi, dum Aduersarij confitendo debitum terminum acceperunt ad soluendum, per quem dicitur renunciatum reductioni, & appellationi, tamquam talis actus sit expresse approbatiuus sententiæ *Bald. in l. ad solutionem. n. 1. C. de re iudic. Roman. conf. 9. in fin. Aym. conf. 158. n. 3. & conf. 256. n. 6. col. 4. in fin. vers. simile videmus. post Calcan. conf. 101. col. 2. in fin. Franc. in c. sollicitudinem. 54. n. 14. post princ. vers. non obstat. de appellat. Ang. conf. 315. n. 2. cum alijs per Felin. in c. quo ad consultationem. n. 5. & 6. de re iudic. Bellam. decis. 137. n. 1.* Maximè, quia etiam post susceptionem termini subsecuta est solutio, & releuatio indemni-
28 tatis occasione prædicta, † ex quibus oritur geminatio consensus, qui magis præiudicat, adeò vt nihil possit opponi *Castr. conf. 186. col. penult. in fin. vers. ex quibus apparet. lib. 2. Dec. conf. 180. satis nota. col. 4. in princ. vers. secundum est quod in casu. n. 5. post Bald. in conf. seb. sinatis posito ante rubr. C. si quis aliq. testar. probib. §. sed in contrarium. col. penult. post princ. n. 15.*

Et per istam susceptionem termini cum censuris fuit adeò præstitus consensus subhastationi bonorum suorum pro debito confessato, vt stante
29 isto consensu, † qui terminum susceperunt dicatur ex proprio facto ab eorum possessione cecidisse, quod facit, vt non competat prætensa reintegratio, quamuis simus in actu ex aliqua causa rescindendo, vt putà in contractu per metum celebrato, vel per vim compulsiuam facto, vel ob fidem non seruatam, vel in similibus casibus, in quibus stante prædicto consensu etiam meticuloso translationis possessionis, non potest allegari possessio clandestina, qua non existente cessat reintegratio *Natt. conf. 386. per totum. Abb. in c. super hoc. col. penult. vers. ex præcedentibus. de renunciat.* plenè *Surd.* qui omnes supradictos casus complectitur *conf. 49. n. 3. vsque ad 6. lib. 1.*

Et licet per istam susceptionem termini, & censurarum prætendatur esse reseruatam facultatem
30 recurrendi, seu appellandi, † Non tamen hæc facultas extenditur ad spolium, cum semper remaneat consensus, qui sufficit, siue sit spontaneus, siue coactus ad illud excludendum, ideo

agen-

agendum est alia actione, cum talis læsio, siue metus non iuuet ad effectum prædictum reintegrationis possessionis, cui fuit renunciatum, stante dicto consensu quomodocumque præstito, itaut illius respectu non dicatur clandestina possessio, neque competat reintegratio, sed alia actione sit agendum, prout in proposito bene declarat *Natt.conf.386.n.2.& 3.Butr in c.super hoc. de renunciat.*

Nec debet attendi prætensa protestatio, quod terminus ad soluendū fuerit susceptus per metum,

31 Cum † talis protestatio fuerit facta ex interuallo, & post multos dies, vnde non releuat tamquam non possit infringere actum præcedentem iam perfectum, ex quo fuit acquisitum ius parti, ad cuius fauorem est susceptus terminus *Parif. conf.5.n.196.lib.4 Honded.conf.24.n.45.lib.2.*

32 Et ideo † in specie dilationis, & termini ad soluendum,dant cautelam doctores,vt in ipso actu petitionis protestetur, quod per illam nō intendit quis præiudicare,aut renūciare appellationi *Franc. in c.sollicitudinem. 54. col. vlt. in princ. vers.& subdit cautum esse.n.14.ad fin. de appellat. post Io. Andr.in c. vltim.col.1.in fin. eod. tit. in 6.& in v.significauerunt.col.2. ad med. & ibi Hostiens.col.penult.in princ. de testib.*

Maximè, quia dicta protestatio fuit clandestina, &

33 absque citatione partis, † quæ nihil releuat *Bart. in l. qui in aliena. §. celsus. in fin. & ibi Castr.n.3.ff.de acquir. haredit. Aym. conf. 120. n. 3.* Præsertim quia non aderat aliqua causa, cur non posset palàm protestari, neque probetur

34 aliquis iustus timor potentis, † & adsit præiudicium partis, quo casu sola protestatio non sufficit *Alex.conf.16.col.fin.ad med.n.11. & 12.lib. 3. post Bald. in l. clari. C. de fideicommiss. Aym. conf.120.n.6.*

Et decisiones exaduerso allegatæ nō obstant, Quia loquuntur in solutionibus factis metu censura-

35 rum † cum protestatione in ipso actu solutionis, quasi non sufficiat postea protestari *l. 1. §. quæ onerandæ.ff.quar.rer.act.non dat.* quem text. in proposito adducit *Aym.conf.114.n.5. Rot.coram Card. Lancellotto. Lucana pensionis. 4.Iu-*

36 *nij.1577.* † Tunc enim constat non adfuisse animum se in obligatione constituendi in ipso actu protestando *Alex.conf.190.ad fin. lib. 2. Caputaq.decis.330.lib.2.Rot.coram Card.Pamphilio.*

37 *Pacten. pensionis. 5.Octobris. 1594.* † Cum post absolutum actum nihil operetur protestatio respectu consensus iam præstiti, qui iam remansit obligatorius ad fauorem partis *Rot. coram Card.Seraphino.Romana arrogationis.14.Aprilis.1600. quæ est inter impressas 135.*

Nec releuat, quod terminus fuerit captus pro resi-

38 duo executionis, † Quia in totum est approbata executio *Iaf.in l.si ob turpem. n.2.post princ.de condict.ob turp. cauf.* vbi de eo, qui promisit per metum centum,si postea ex interuallo soluit partem, purgatur pro residuo metus per illam so-

39 lutionem particularem, † & quamuis *ibid. Iaf.* arguat contra, Tamen postea in fine resolutionis dicit iura magis inclinare pro ista opinione, quod etiam voluit *Aloyf.de Leo in l. 1. in fin. C. de non numerat.pecun.per tex.in l eum fidem. 4.*

40 *C. eod. tit.* † vbi de eo, qui soluit partem debiti confessati, qui non potest allegare exceptionem non numeratæ pecuniæ pro residuo *Cassan.conf. 27. in fin.*

Quibus addendum est, quod quatenus etiam constaret de metu, de quo no.1 apparet ex supra al-

41 legatis, † Tamen neque metus esset considerabilis ad effectum reintegrationis, de qua agimus, cum stante consensu,siue spontaneo, siue coacto, non possit intentari spolium, sed agēdum sit alia actione, quasi per dictum consensum quomodocumque præstitum renunciatum sit spolio,neque dicatur clandestina possessio, vt supra dictum est *Natt.conf.386.n.2.& 3.*

Et vltra terminum susceptum constat etiam in actis, quod D. Octauius habita notitia, & benè informatus de obligatione paulò ante facta eius contemplatione per Antonium, aliàs Brunettum de soluendo D.Hieronymæ scuta 303.& de omnibus alijs in ea contentis, cum susceptione censurarum illum modò, vt decet à quibuscumque molestijs liberat, ac releuat, prout la-

42 tius in actis,† Ex quibus verbis colligitur manifesta approbatio laudi, cum enim releuetur ille, qui pro eo se obligauit, & approbetur susceptio termini per eumdem facta ipsius contemplatione, non est amplius quærendum de reductione laudi *Rom in.conf.9.in fin. Aym conf.158. n. 3. Franc.in c.sollicitudinem.n.14.de appellat.*

Neque est dubitandum per dicta verba fuisse approbatum laudum,cum stante ratificatione dicti termini suscepti, & releuatione indemnitatis ab omnibus in dicta obligatione contentis, in necessarium antecedens censeatur approbata om-

43 nia eius contemplatione facta, † quasi adimplendo aliquod promissum dicatur quis promisisse *c.ad decorem.in fin.de institut.Calcan.conf. 11.col.4.ad med.Aym.conf.150. n.4.* Cum etiam non possit ista indemnitas promitti sine approbatione laudi, iuxta quod fuit facta obligatio,

44 ideo † illud quoque laudum censetur emologatum *Aym.* qui multis similibus comprobat *conf. 159. n. 5. ante med. per l.pro hærede. §.papinianus.ff.de acquir.hæredit. Butr.conf.4.n.1. in fin.*

45 Itaut † promissio indemnitatis etiam se referat ad illud, quod de facto conueniretur, quidquid sit in promissione de soluendo, quæ se refert solum ad id, quod de iure debebatur *Signorol. conf.243. n.3. vers.præterea promissio de soluendo. Aym. conf.957. n.27. Surd. conf. 345. n.32. lib.3.* de quibus tamen *Honded conf.17.n.30.lib. 2.Henrig.de fideiussorib.c.26.n.15.*

Additur statutum Vrbis *lib. 1. c. 178.* vbi expressè

46 disponitur, quod à laudis arbitratorum, † seu sententijs Arbitrorum liceat appellare, & de nullitate dicere infra decem dies,& petere reductionem ad arbitrium boni viri, quæ omnes causæ intra tres menses terminentur, quibus elapsis prima sententia,arbitrium,seu laudum firmum remaneat, Quæ cum in casu nostro non fuerint adimpleta per Aduersarium meritò obstabit

47 ſtabit res indicata, † cum ſimus in diſtrictualibus, qui ligantur huiuſmodi ſtatuto deciſorio quidquid ſit in forenſibus *Dec. conſ. 97. in caſu propoſito.in princ. Marzar.conſ.9.n.9.poſt Gloſ. & alios in c. quod clericis. de for.compet.*

Nec dicatur quod dictum ſtatutum ſit ordinato-
48 rium, non deciſorium, † quaſi minuat appellationem, & nullitatem, ſeu tempus ad illam proſequendam, ſiue ſimus in prohibitione appellationis à definitiuis, ſeu interlocutorijs iuxtà *deciſ. Rot.diuerſ.452.in fin.n.6.part.1. & deciſ. 112.n.6.& 7.p.3.lib.1.* quæ eſt repetita *deciſ.59.n.5.p.3.lib.2. Put.deciſ.480.n.10.lib.2. dixi ſup. c.103.n.16.& c.383.n.15.*

Quia omiſſis multis, quæ poſſent dici, ſufficiat ſola
49 reſponſio, quod in caſu noſtro, † non ſumus in ſtatuto prohibente ſolùm, ſeu minuente appellationem, ſed etiam in peremptione litis, cum in eo expreſsè confirmetur laudum, & prima ſententia, non adimpletis his, quæ in ſtatuto mandantur, Tunc enim inquantum perimit litem, & inſtantiam dicitur deciſorium, non ordinatoriũ, vt in ſpecie concludit *Ac.ill. deciſ.10. de conſtitut. cum alijs per Honded. conſ. 29. n. 10. lib.2. Socin.conſ.71.n.22.lib.4. & conſ.195.n.2. lib.2. Dec.conſ.97.poſt princ.& in c.eccleſia ſan&ta ma-*
50 *riæ.n.152.de conſtitut.* † Et cum dictum ſtatutum concludat actioni, ſeu cauſæ vbique valet, & eſt deciſorium, nam perimit litem, quidquid aliud ſit quando concluderet iudici, tunc enim non eſſet tale, ſed ordinatorium *Bald.* qui dicit menti tenendum *in l 2.n.7.in fin. C.de conſtit.pecun.*

Nec debet attendi, quod fructus dotis non debeantur ſoluto matrimonio, prout Arbiter lauda-
51 uit, † Quia non ex hoc poteſt dici notoria iniuſtitia, vt competat ſpolium, cum etiam multi teneant illos eſſe debitos etiam poſt dictum tempus, vt voluit *Cumia.ſuper ritib.ſicil. c.94. n.12. cum alijs per Brognin.deciſ.22.n.18. p.5. & deciſ.26.n.25.p.3. Card.Thuſc.concluſ.741. n.111. 112. & 118. in verb. dotis fructus. p. 2.* & aliàs etiam hanc opinionem tenuit *Rot. coram R. P. D. Litta Romana fructuum dotis. 10. Nouembr.* 1630. Cæteros conſultò omitto, cum hæc non dicantur ad ſuſtinendam huiuſmodi ſententiam, quam non poſſe defendi ex multis rationibus dixi *ſupr. c. 427.* ſed ſolùm vt oſtendatur excuſandos eſſe, qui ita pronunciarunt, adeo vt ſtantibus prædictis non poſſit dici conſtare de noto-
52 ria iniuſtitia ad hoc, vt intret ſpolium, † cum etiam opinio Doctoris excuſet ab expenſis, & ſi in concurſu illarum vna eligatur, licèt mala non dicatur ſententia nulla *Guid. Pap.deciſ.277.n.1. & in fin. poſt Bart.in l. qui romæ. §. duo fratres. oppoſ.6. in fin.n.9.ff.de verb.obligat.*

Præſertim, quia d. fructus non fuerunt taxati tamquam pro dote, ſed propter retentionem pretij, & rei, quod non permittitur cum damno venditoris, Ita vt potuerit hoc reſpectu Arbiter taxa-
53 re ad quantitatem, de qua in laudo, † Maximè, quia fuerunt extincti cenſus, quo caſu non agitur de lucro ceſſante, ita vt debeant verificari requiſita *Caſtr. in l.3.ff.de eo quod cert. loc.* ſed de damno emergente, in quo datur etiam conuentio ante moram, quamuis daretur dilatio ad ſoluendum *Sot. Lup. & alij de quibus per Claud. Bertazz.* qui de communi, & vera opinione teſtatur *in addit. ad conſ. Bertazzol. crimin. 264.*
54 *col.2.ad med.verſ.fallit hæc concluſio.lib.1.* † Neque in tali caſu debet probari quod eſt probandum in lucro ceſſante, cum ſatis ſit de damno docere per conſtitutionem dictorum cenſuum *Palat. Rub.in c.per veſtras.not.6. §.ſexto quæritur. col. penult. verſ. ex iſtis aliàs in contingentia. de donat.int.vir.& vxor.*

Neque adeſt aliqua contrarietas, prout præſupponitur inter votum R.P.D.Orphini, & laudum, Quamuis enim idem Orphinus declarauerit nõ deberi fructus dotis, tamen non expreſſit de fructibus dotis Violantis, ſed intellexit de fructibus dotalibus prætenſis per D. Hieronymam, quæ dederat iſta iura, & actiones in dotem ſuo viro, vt conſtat ex informatione ſcripta manu Orphini, & recognita, & in actis exhibita, Vnde non poſſunt dici grauati DD. de Cerbellis dum Arbiter illos condemnauit ad ſoluendum fructus ſcutorum 300. debitos Adriano pro reſiduo dotis Violantis, Nam dato quod non tenerentur ſoluere fructus dotales, ſaltem tenebantur ad
55 fructus recompenſatiuos, † pro quibus ſi executio non fuiſſet facta, iterum deberet fieri iuxtà *l.curabit.C.de act.empt.* & per conſequens illa non eſt reuocanda *Ang. in l.ſi finita. in princ. ff. de damn.infect. Alex.conſ.81.ante fin.lib.7.Dec. conſ. 449. viſis dubijs. col. 3. poſt princ. n. 17. Abb.conſ.29. in fin. lib 2. Aym.conſ.65.n.4.* Vbi
56 etiam loquitur de ſpoliato, † qui licèt prius ſit reſtituendus, tamen non reſtituitur ante omnia quando ex actis conſtat de non iure ſuo *Innoc. in c.conſtitutus. de fil.presbyt. Alex.in l.naturaliter. §.nihil commune. n.27. col.10. ad fin. verſ. decimo fallit. de acquir.poſſeſſ.*

Minus oberit alia conſideratio iniuſtitiæ, quod videlicet Arbiter condemnauerit Cerbellos ad ſoluendum ſtatim ſcuta ducentum, cum tamen in datione in ſolutum non tenerentur dicti Cerbelli ſoluere exceſſum ſcutorum mille, niſi poſt
57 annum à die æſtimationis, † Quia dicta ſcuta ducentum fuerunt promiſſa vltra pretium per peritos æſtimandum ex mera eorum liberalitate nulla facta declaratione, de quo tempore eſſent ſoluenda, Vnde ſolutio ſtatim debebat fieri, & non poſt annum *§. omnis ſtipulatio. inſtit. de verb.obligat. §.ſi impoſſibilis.inſtit. de inutil.ſtipul. Bart.in l.ita ſtipulatus.n.33. & ibi Iaſ.1.2. de verb.obligat.* Neque iſta ſcuta ducentum comprehenduntur in eo, quod tenebantur Cerbelli ſoluere in inſtrumento dationis in ſolutum pro reſiduo pretij poſt annum, cum non ſint de pretio, ſed vltra pretium datum ab eis ex mera eo-
58 rum liberalitate, vt dictum eſt, † Vnde non eſt facienda iſta illatio tamquam ex diuerſis, & ſeparatis *l. papinianus 21. ff.de minorib. Surd. conſ. 150.n.94.lib.1.*

Et quo ad æquitatem *l.curabit.C.de act.empt.* quãuis prætendatur illam non intrare pro dictis

ſcutis

scutis ducentum, prout condemnauit Arbiter quasi illi fuerint promissi vltra pretium, Tamen nihil de hoc laudum loquitur, vt ex eius lectura apparet, cum in eo nulla fiat condemnatio quo ad istos fructus recompensatiuos, sed tantum ad restituendum fructus censuum per D. Hieronymam solutos Crucio, & Petronio post menses decem & octo, quos census Cerbelli promiserunt extinguere cum dictis scutis ducentum per eos debitis, vt in summario n. 4. quod quidem erat iustissimum, cum enim per eos non fuerit facta extinctio, tenebantur ad fructus decursos pro dictis mensibus decem & octo incipiendo à die 2. Decembris 1587. in qua Cerbelli habuerūt possessionem vsque ad diem primam Iunij 1589. ne aliàs detur locupletatio cum iniuria, & damno D. Hieronymæ, quæ in hoc est releuanda iuxta formam conuentionis de extinguendo dictos

59 census, † cum etiam cessante pacto istud damnum deberet ei resarciri, quamuis excederet quantitatē fructuum rei emptæ *Castr. in l. iuliani. §. ex vendito. n. 3. de act. empt. Socin. cons. 176. col. 2. in princ. vers. quarto hoc confirmatur. lib. 2.*

Et vltra prædicta additur, quod post multa decreta, & repositiones factas ab A. C. tādem per eum fuit commissa executio laudi sub die 3. Augusti, à qua non fuit appellatum, Et quamuis prius esset interposita appellatio sub die 27. Iunij, Tamen illa non suffragatur, & per consequens rescriptum obtentum cum omnibus inde secutis

60 est nullum, † Neque enim poterat appellari antequam iudicaretur, Vnde appellatio non valet tamquam à sententia ferenda *Ang. cons. 88. col. 1. vers. & in contrarium. & col. 2. vers. ex prædictis puto.* & sic commissio est nulla, quæ non extenditur ad futuram appellationem non obstantibus clausulis ex aduerso ponderatis *Bellam.* in specie *decis. 100. n. 2. vers. fatcor tamē. de rescript.*

Et quod opponebatur de subhastatione, & æstimatione bonorum facta nulla præuia citatione, non subsistit, cū ex facto contrarium appareat, vt ostensum fuit ex processu, Prout neque non verificatur, quod esset requirendus alius Rotæ Auditor stante recusatione Card. Lancellotti tunc

61 Auditoris, † cum solùm in compromisso actum sit de eligendo alio Prælato, cuius votum non erat sequendum, vt dictum est *supr. n. 2. & 3.* & sequitur etiam *Cagnol. in l. consilij. n. 11. de regul. iur.*

Quemadmodum etiam non obstat, quod in instrumento compromissi non adsit obligatio cameralis, & quatenus adesset, quod non appareat de eius extensione; Quia contrarium fuit verifica-

62 tum in facto, † Quamuis neque extensio obligationis cameralis sit necessaria, cùm non simus in instrumento celebrato extra Vrbem, & partes consenserint relaxationi mādati *Gallesi. ad form. obligat. camer. p. 3. de protest. ipso. n. 4. Cresc. decis. 197. aliàs 13. de concess. prabend.* Ex quibus fuit decisum pro exclusione spolij in huiusmodi causa *Nepesina spolij coram R. P. D. Caualerio, 13. Februarij. 1615.* postquam pluries, & pluries fuisset in Rota proposita.

Stephani Gratiani

EPITOME.

Testes minores, & inhabiles quando admittantur. ¶ Incendium an probetur per coniecturas, & quales debeant esse. ¶ Condemnatio si non datur pro delicto, an subsistat pro restitutione damni. ¶ Iudex an possit absoluere reum, & reseruare ius agendi pro interesse ciuili. ¶ Emendatio damni an competat non probato delicto ex confessione, sed ex contumacia. ¶ Incertitudo incendij an operetur, vt inquisiti sint absoluendi. ¶ Testibus affirmantibus quo casu magis standū sit, quàm negantibus. ¶ Testis deponens de iudicio suo quando probet. ¶ Negatiua parum coarctata an sit admittenda. ¶ Et an illa probetur, si testes non deponant, quod non potuisset esse quod ipsi non vidissent. ¶ Depositio testis an sufficiat si dicat, quod non audiuit absque eo, quod addat non potuisse dici quod non audiuisset. ¶ Causæ incendij an sint graues, & per quos cognoscantur, & de illarum pœna. ¶ Ordinarius Iudex quando efficiatur delegatus. ¶ Testes contrarij quo casu sint reducendi ad concordiam.

SVMMARIVM.

1 *Minor quatuordecim annorum non potest esse testis. Intellige vt n. 4. 5. & 6.*
2 *Impuberes non possunt iurare.*
3 *Fides rei gestæ sine iuramento nihil operatur.*
7 *In casibus in quibus testes inhabiles admittuntur debet probari, quod alij non reperiuntur, & quòd aliter non potest veritas haberi ex natura negotij. n. 8.*
9 *Notorium non indiget probatione.*
10 *Testes contrarij sunt concordandi. Declara vt n. 11. & 12.*
13 *Præsumptio vna tollit aliam.*
14 *Incendium non probatur, si non constet de corpore delicti.*
15 *Dispositio quando est respectu certæ rei, debet prius de ea constare.*
16 *Condemnatio, si non potest sequi de delicto principali, neque dabitur pro restitutione damni.*
17 *Iudex non debet absoluere reum pro delicto, & reseruare ius agendi quo ad interesse ciuile.*
18 *Condemnatio ad emendationem damni non datur, nisi probato delicto ex confessione, non ex contumacia.*
19 *Ignis magnus est probandus, ita vt non potuisset euitari incendium alterius loci vicini.*
20 *Probatio vnius necessarij non sufficit, nisi omnia probentur.*
21 *Incertitudo incendij facit, vt sententia absolutoria sit ferenda, & sufficit aptitudo, & potentia, vt ignis aliunde potuerit interuenire. n. 22.*
23 *Exclusio delicti in dubio est facienda.*
24 *Per propositionem affirmatiua quando veniat probatio negatiua.*
25 *Testibus affirmantibus magis stādum est, quàm negantibus, nisi ageretur de exclusione delicti. & n. 28.*

26 *Testis probat contra producentem respectu persona, non depositionis. n. 27.*
29 *Testis repellitur, si constat de causa odij.*
30 *Testis deponens de iudicio suo non facit fidem. Fallit in probatione negatiua. n. 31.*
32 *Negatiua habet præsumptionem iuris alio non probato.*
33 *Negatiua panum coarctata non admittitur. Declara vt n. 34.*
35 *Testes non probant negatiuam, si non deponunt, quod non potuisset esse, quin ipsi vidissent, aut sciuissent. Intellige vt n. 36.*
37 *Depositio testis sufficit, si dicat non audiui, quia fui præsens in loco, nec requiritur, quod addat non potuisse dici, quod non audiuisset.*
38 *Coniecturæ sufficiunt ad probandum incendium. Declara vt n. 39. 40. & 41.*
42 *Causa incendij an sint graues, & per quos cognoscantur, & de illarum pœna. n. 43.*
44 *Causa ordinaria quando efficiatur delegata. n. 45.*

CAPVT DXXV.

IMmissionem prætensam ignis dicebam non probari ex depositionibus testium, de quibus in actis. Primus enim testis est minor quatuordecim, † qui etiam in ciuilibus, & causis pecuniarijs nõ admittitur *l. 3. §. lege iulia.* & ibi *Glos. in verb. in reum. ff. de testib. Dec. in l. 2. §. item impuberes. n. 9. de reg. iur.* † cum tales impuberes non possint iurare *l. 4. de in lit. iuran. c. pueri. 22. q. 4.* Vnde nec poterunt testificari quasi testimonium, aut alterius rei gestæ fides sine iuramento nihil operetur † *Felin. in c. veniens. n. 18. de testib. Bald. in l. iusiurandum quod ex consentione. col. 2. de iur. iur. Couar. lib. 2. var. resolut. c. 13. n. 3.*

Præsertim, quia sumus in causa ciuili graui, in qua neque pubes maior quatuordecim annorum admittitur † *Crot. de testib. p. 3. n. 70. in fin. vers. quinto principaliter quæritur. tom. 4. fol. 206.* Quidquid aliàs tales in ciuilibus non prohibeantur *Speculat. de testib. §. 1. n. 36. Alber. in l. testimonium. n. 1. eod. tit.*

Nec facit, quod minores etiam quatuordecim annorũ admittantur, vbi aliter† veritas non potest haberi *Ias. in l. fin. n. 7. C. de his quibus. vt indign. post Io. Andr. ad Speculat. de testib. §. 1. vers. item quod excipitur.* † Quia etiam in casu, in quo veritas haberi non potest, non faciunt plenam probationẽ *Roland. cons. 24. n. 66. & 69. lib. 1. Butr. cons. 24. in fin. vers. non obstant iura. Marsil. sing. 73. ante fin. vers. sed vbi actus.*

Et quamuis etiã essent integri testes, & plenè probarent, Tamen ad hoc, vt possit minor deponere in defectum aliarum probationum, † debet in primis ista qualitas constare aliunde, quàm ex dicto ipsorum minorum, & sic requiritur, quod probetur alios non reperiri, nec aliter veritatem haberi posse, quia semper quis produceret inhabiles dicendo, quod alios non habet *Alex. cons. 64. n. 6. & 7. lib. 1. Nicol. Arelatan. ad Alciat. præsumpt. 47. reg. 1. in fin. vers. ideo qui inhabiles. post Bart. in l. decem. col. 2. de verb. obligat. Marsil. cons. 31. bonorum. col. antepenult. in princ. vers. præterea ad hoc vt testes. n. 33. & cons. 80. col. fin. Rimin. Iun. cons. 120. n. 24. lib. 2. Menoch. de arbitr. cas. 106. n. 2. in fin. Roland. cons. 24. n. 68. lib. 1.*

Immò non solùm requiritur, quod alij testes non interfuerint actu ad hoc, vt Minores admittantur, sed etiam opus est, quod ex illius natura, & habitu † verisimiliter alij non potuerint interuenire *Alex. cons. 64. n. 5. lib. 1. Ias. in l. fin. n. 8. C. de his quib. vt indign. Rol. cons. 24. n. 67. lib. 1.* In casu autem nostro non sumus in facto, in quo de sui natura alij non potuerint adesse, cum potius constet de contrario, stãte immissione ignis, quæ prætenditur fuisse post meridiem tempore messium, & in loco non abscondito, sed cunctis patente, quando magis frequentantur ab omnibus actus rurales, † vt est notissimum, quod probatione non indiget, & sufficit illius propositio *Glos. in clem. appellanti. de appellat. Bart. in l. 1. col. vlt. de except. Alex. cons. 125. n. 13. lib. 6.*

Vlterius dato etiam, quod talis testis admitteretur, tamen nihil probat tamquam singularis, & contrarius cum deponat de immissione ignis supra prædium, alius autem in fine prædij, † Quãuis enim testes cõtrarij sint concordandi etiã per multiplicationem actus præsumendo pluralitatem factorum *Felin. & alij in c. cum tu. de testib. Bertazol. cons. 15. n. 20.* Tamen hoc intelligitur solùm ad effectum euitãdi falsum, & eius pœnam, non autem probandi, † ex quo vnusquisque remanet singularis in dicto suo *Imol. in cum tu. n. 4. de testib. post Butr. ibid. n. 4. col. 2. vers. sed si sunt tantum. Bero. q. 84. n. 5. Anchar. cons. 384. in casu præmisso. col. 4. in princ. n. 8.* Maximè quando, prout in casu nostro, non reperiuntur plures cõtestes, † sed adsunt tantùm duo, qui nũquam reducuntur ad concordiam ad effectum, vt probent, quidquid aliàs concordarentur quando adessent plures contestes etiam quo ad probationem *Alex. cons. 143. quoniam aliunde. col. 1. ante fin. vers. accedit. n. 3. lib. 2. post Io. Andr. in c. in nostra. de testib. Feder. cons. 162.*

Et quamuis ista sufficiant ad excludendam probationem actoris, Tamen ex abundanti fuerũt examinati testes ex parte rei cõuenti, quorum vnus probat non adesse stipulas, sed vt vulgò dicitur le maisse in loco pretensæ combustionis de anno 1608. ex qua depositione iuncta simili fide publica capitulariter facta per Canonicos Dominos tenutæ, de qua agimus, satis resultat magna præsumptio, quod tale incendium non potuerit perpetrari, † Adeò vt ex hoc fuerit sublata omnis alia præsumptio, quæ ex aduerso prætenditur *l. diuus. de restit. in integr.* & in specie incendij *Gabr. cons. 159. n. 11. lib. 1. post Gramat. cons. 22. col. fin. & Caltan. cons. 63. col. penult.* licèt etiã fine tali probatione, per partẽ aduersam deberet probari, non solũ cõbustio suæ vineæ dãnificatæ, sed etiã istius prædij, in quo prætenditur adfuisse stipulas, ex quo postea dicitur peruenisse ignem ad vi-

ad vineam aduersarij, cum vtriusque probatio
13 ad illum spectet,† neque sufficiat probare incendium, nisi etiam constet de vtroq. loco combusto tamquam de corpore delicti *l. 1. §. item illud. ff. ad*
14 *sillan. Paris. conf.* 153. *n.* 8. *lib.* 4.† cũ enim dispositio sit respectu certæ rei, debet de illa prius cõ-
15 stare† *l. diuus. de testam. milit. Glos. in c. ad absoluendum in verb. accusare. de desponsat. impub.*
Cum igitur non possit sequi condemnatio de delicto principali, neque in consequentiam poterit
16 reus cõdemnari ad restitutionem damni,† quod venit accessoriè, quasi sublato principali tollatur etiam interesse partis tamquã accessoriũ *Ang. in l. 1. in fin. n.* 6. *C. quand. ciuil. act. præiud. crimin. Salic. in l. si quis ad se fundũ. col. penult. in princ. C. ad leg. iul. de vi publ.* & in specie ita latè concludit *Bertazol. conf. crimin.* 232. *n.* 2. *& per tot.*
17 *lib.* 1.† Adeò vt neq. Iudex possit absoluere reum à delicto, & reseruare ius agendi quo ad interesse ciuile, cum illud fuerit sublatũ per dictam sententiam tamquam præiudicialem ad huiusmodi interesse *Natt. conf.* 407. *in fin. n.* 14. *&* 15. Cũ etiã non possit sequi condemnatio ad emẽdationem damni, nisi probato delicto ex confessione rei,
18 non† autem, si ex eius contumacia, vel aliter de illo constet, quasi ex alia probatione, quàm per cõfessionem non oriatur officium Iudicis *Bald. in l. qui crimen. col. vlt. in princ. vers. si enim agit. n.* 23. *C. de his qui accus. non poss. Rol.* qui de communi *conf.* 30. *n.* 18. *lib.* 2.
Accedat non probari concludenter, quod ex prætenso igne immisso in stipulis, de quibus agimus fuit damnificata, & combusta vinea aduersarij, requiritur enim, vt constet de connexione incẽdij, itavt ex origine ignis fuerit postea accensus
19 locus vicinus, & connexus,† cum etiã debeat apparere ignem fuisse ita magnum, vt non potuisset aliquo modo euitari incendium alterius loci vicini *Sebast. Sapia ad Abb. in c. si egressus. in*
20 *verb. adde. ad med. de iniur.*† Quasi probatio vnius ex necessarijs nõ sufficiat, nisi omnia probentur *Bald. in l.* 3. *in princ. C. de edil. act. Gabr. conf.* 159. *n.* 8. *in fin. lib.* 1. Præsertim quia ex depositione quinti testis exaduerso examinati apparet quod tempore prætensæ combustionis fuit accensus ignis in alijs stipulis prædiorum vici-
21 norum,† ex quo causatur incertitudo, vnde dãnum potuerit oriri, & per consequens sententia absolutoria est proferenda *Menoch. conf.* 53. *n.* 23. *lib.* 1. licèt etiam sufficeret, vt possit concur-
22 rere habilitas, potentia, & aptitudo,† vnde potuerit ignis habere originem ex altera parte *Gabr. conf.* 159. *n.* 8. *lib.* 1. *post Alex. conf.* 50. *visis & opportunè. col.* 4. *in princ. n.* 7. *&* 8. *lib.* 1.
Omittuntur aliæ exceptiones contra testes deponentes animosè, & nimis audacter cum desiderio victoriæ pro aduersarijs ad quorum fauorem deponunt, nec sciant diem, neque tempus commissi incendij, & an in prædio adessent stipulæ, Vltra quod satis probatur negatiua coarctata loco, & tempore absentiæ D. Petri Antonij prout omnia constant in facto, quæ non opus est re-
23 petere,† Itavt ex istis magis sit absolutio concedenda ad exclusionem præsertim delicti, quæ in dubio est facienda *l. exceptione. ff. de fideiussor. Aym. conf.* 151. *n.* 18.
Prædictis addendum est, quod ex testibus nouiter examinatis apparet, quod omne tempus, de quo deponunt testes prædicti circa idem incendium fuit exclusum ex negatiua coarctata loco, & tẽpore, per quã probatur, quod dictus Perantonius hora 15. fuit in Castro Ariccię, vt deponit tertius testis, & statim post meridiem, vt deponit alter
24 testis, subdens stetisse ibi vsq. ad seras,† Vnde ex hoc probatur, quod non fuerit in loco incendij tempore, quo ex aduerso prætenditur, cum per propositionẽ istius affirmatiuæ veniat probatio negatiuæ *Bart. in l. actor. n.* 5. *in fin. vers. si vero non est coarctata. C. de probat. per tex. in l. optimam. C. de contrab. & committend stipulat.*
Nec facit, quod standum sit magis testibus affirman-
25 tibus, quàm negantibus† *l. diem. §. si plures. de arbitr.* Quia cum simus in depositionibus, quæ tendunt ad exclusionem delicti, standum est potius testibus super negatiua deponẽtibus, quàm super affirmatiua *Glos. in c. clerici vel cõtinentes. in verb. hoc non potest.* 81. *distinct.* quam singularem dicit *Roman. conf.* 241. *col.* 2. *in princ. vers. secundo quia vbi contraria. n.* 5. *post Bald. in l. data opera.* 2. *col.* 11. *post med. vers. & notandum. n.* 44. *C. de his qui accus. non poss. Roland. conf.* 63. *in fin. n.* 47. *lib.* 1.
Minus obstat, quod per testem inductum à D. Petro Antonio probetur, quod quando currebat ignis ex stipulis erat meridies, vnde colligitur quod
26 ante meridiem fuerat accensus ignis,† qui testis probat contra producentem *Aym. conf.* 100. *n.* 13. Quia non loquitur de igne in stipulis, de quibus agimus, sed de tenuta Montagnani longe distanti ab ea, de qua est quæstio, cum præsertim testes exaduerso producti probent ignem in dicta tenuta fuisse appositum post, non ante meridiem, Et quatenus etiam testis loqueretur de te-
27 nuta, de qua agimus quod negatur,† Tamen non ex hoc censeretur probare contra producentem, cum solùm censeatur approbata persona, non dictũ, prout seruat *Rot. coram R. P. D. Pena Tullen. Monasterij S. Mansueti.* 27. *Ianuarij* 1597.
Nec aduersatur depositio testis vltimo loco exaduerso examinati, dum deponit vidisse Petrum Antonium euntem ad Castrum Ariccię post me-
28 ridiem,† Quia cum sit tantùm vnicus, ista affirmatiua non est plenè probata, Ideò magis standum est testibus negantibus, & deponentibus pro reo *Ias. conf.* 81. *col. penult. in fin. vers. tertio dicitur. lib.* 3. *Salic. in l.* 2. *col.* 8. *ad med. vers. sed tunc quæro quid è contra. n.* 27. *C. de rescind. vendit.*
Cum etiam in huiusmodi depositione non sit facienda vis, nam sumus in teste, qui iuxta 21. fatetur Petrum Antonium deposuisse contra eum in causa criminali, ex quo fuit coactus soluere ma-
29 gnam pecuniarum summam,† Vnde satis apparet de causa odij, ob quam repellendus est à testimonio, maximè, quia spontè, & non citatus subiecit se examini, ex quo maius odium contra

eum præsumitur *Decian.in prax. p.1. lib.3. post Card. Abb. & alios in c.cum p.manconella. de accusat.*

Nec oberit quod non probetur negatiua, coarctata loco, & tẽpore, cum tertius testis iuxta quan-
30 tũ deponat de indicio suo, † dum dicit non puol esser che Pietro Antonio &c. *Alex.cons.74.n.6. lib.1.* Quia in probatione negotiuæ ista verba non detrahunt depositioni testis, cum immo sit necesse hoc dicere propter rationem subsequen-
31 tem, † quia tempore incẽdij semper insimul fuerunt *Glos.in l.1. in princ.in verb.an non.in fin.ff. de itin.actuq.priuat.* quã dicit singularem *Castr. in l.1.in fin. n.12. ff.si cert.petat.* Cattell.*in verb. negatiua.in fin. vers.modum autem probãdi.n.2.* Adeo quod fundãs se in huiusmodi negatiua ha-
32 bet intentionem probatam, † quia iuris præsumptione omnes negationes sunt liquidæ alio non probato in contrarium *Bald. in c. vlt. ad med. vers.in contrarium videtur.n.1.de probat.* Cott. *in verb.negatiua. in fin.*

Neque obstat alia exceptio, quod negatiua sit pa-
33 rum coarctata, & non multùm restricta, † quo casu nõ probatur *Corn.cons.105.n.14.lib.3.Rot. coram Card.Ludouisio Ianuen.iurisdictionis.13. Iunij 1603.cum alijs ex aduerso adductis*, Quia loquũtur quãdo negatiuę sunt ita parũ coarctatę, quę verisimiliter non cadunt in scientiã testificantis, vt in eo, qui vult probare, quod toto anno, vel totõ mẽse quis nõ deliquit, hoc enim non potest probabiliter sciri, cũ delictũ potuerit fieri
34 ipso dormiente, vel non vidẽte, † Aliud est, prout in casu nostro, quando negatiua cõsistit in coarctatione aliquarum horarũ, tunc enim nõ est ita vaga, & eius probatio admittitur eò ipso quod probatur absentia de illo tẽpore incendij cõmissi, & præsentia in alio loco, de quo testes deponũt *Bald.in l.actor.13.col.2.ad med.vers.quædã sunt negatiuæ. C.de probat.* Cattell.*in verb.negatiua. ad med. vers. alium etiam casum. n.2. post Lanfranc.in c.quoniam contra.col.2. vers.vnum non omitto. de probat.*

Nec facit altera exceptio, quod testes non deponãt quod nõ potuisset esse, quin ipsi vidissent Petrum
35 Antonium non adesse, † aut sciuissent, quasi tunc nõ dicatur probata negatiua *Roman. cons.245. n.9. Rot corã R.P.D.Orano Burgen.iuris concedendi licentiã. 8.Febr.1585. & corã R.P.D.Penia Burgen.Archipresbyteratus de Pancoruo 18. Decembr.1589.cũ alijs ex aduerso allegatis*, Quia prædicta non procedunt quãdo testes implicitè, seu explicitè dicerent se fuisse pręsentes, & audi-
36 uisse, † Nam tunc sufficit quod dicant affuisse his, quæ gesta sunt, & vidisse, quod sic agebatur, nec opus est, quod dicãt, nec potuisset esse quod non vidissent, Ita in specie negatiuæ declarat *Paris. cõs.162.n.14. & 15.lib.4.* post *Aret.in c.tertio loco.5.col.2.vers.sed ad primũ.& ibi Felin.col.3.in fin.vers.hunc intellectũ.n.5.de probat.* & ibi etiã *Marian.col.2.vers.sed ad primũ dicendũ est. per tex.* quem dicunt singularem *in §.hinc nobis. ad fin. vers.& iusiurandum testiũ dicentium.auth. de hered.& falcid.* Quidquid ibi *Glos.* cõtrarium
37 cadit *in verb.& vidisse.in fin.* † Prout dicimus de teste, cuius depositio sufficit si dicat, non audiui, quia fui præsens in loco, tunc enim non requiritur, quod dicat, nec potuisse dici, quod non audiuisset *Aret. in c.cum causa n. col.6. ad fin. de testib.* post *Bart. in l. 1. in fin. ff. quemadmod. testam.aperiant. Paris.cons.162. n.15. lib.4.*

Nec aliquid faciunt, quæ vltimo loco adducuntur,
38 Quia solùm tendunt ad demonstrandum, † quod in materia incendij debent attendi indicia, & coniecturę, iuxtã *decisionem Rot.coram Card.Ludouisio Romana incendij.27.Maij 1605.& 15.Ianuarij 1610. post Alex. cons.50. n.6. lib.1.* Quod non negatur, sed solùm pro responsione dicitur, quod nõ sumus in facto, in quo de sui natura alij nõ potuerint adesse, cum potius constet de contrario, stante immissione ignis, quæ prætenditur
39 facta post meridiem tẽpore messium, † & in loco non abscondito, sed cunctis patente, quando ab omnibus frequẽtantur actus rurales, quod facit, vt non solùm probatio debeat fieri per testes habiles, & concludenter, sed etiã quod adsit incertitudo vnde ignis ortum habuerit, quo casu semper est ferenda absolutoria, nedum quãdo sumus in locis publicis, in quibus non militant, quæ dicuntur de incendio præsumpto culpa inhabitan-
40 tium, † sed neq.etiam in domibus, in quibus plures familiæ habitarent, ne vnus pro alio in dubio condemnetur *Bald.cons.441. quidam magister. ad fin.vers.ad illud tamen quod dicitur.lib.1. & in l.si creditor.de pignorat.actione.& alijs* per *Menoch.cõs.53.n.23.lib.1.& de arbitr.cas.390.n.11.*

Et ita procedũt omnes ex aduerso allegati, vt *Alex.*
41 *cons.50.n.6. lib.1.* † qui loquitur in incendio facto domi occultè, & de nocte *Afflict. decis.57. n.3.* vbi quod casus obscuri, & ambigui probantur per coniecturas *Bald.cons.174.n.2. ad fin lib.1.* vbi de præsumptione ob culpam inhabitantium *Gabr.cons.159.n.8. in fin lib.1.* & benè declarat *Gramat.cons.22. in fin. n.15.& 16.*

Quo verò ad aliud dubium, præsupponendum est, quod causę concernentes incendia aceruorũ frumenti posita tam in ciuitate, quàm extra, in op-
42 pido, vel ruris sunt grauissimæ, † itavt in eis etiã aliquando infligatur pęna mortis, combustionis, & traditionis, ac lacerationis bestiarũ secũdum distinctionem *Bart.in l.1.n.4 de offic.præfect.vigil.Salic.in l.data opera. C.qui accus.non poss.* &
43 latè *Caball.cas.22.resolut.criminal.n.3.& 4.* † ex quo sequitur, quod huiusmodi delicta non solent cognosci per Iudices ordinarios, maximè quando sumus in locis paruis, & non insignibus, prout passim videmus seruari in similibus causis, quarum cognitio, vel reseruatur Gubernatori principali, vel per eum demandatur alicui iudici delegato, prout factum est in causa, de qua modò agitur, ad cuius cognitionem, cum fuerit deputatus iudex particularis, quamuis
44 ordinarius loci, † Tamen non fuit simpliciter excitata eius iurisdictio ordinaria, sed illa aucta, vel de nouo attributa, quo casu tamquam effecta delegata debet habere priuilegia, & prærogatiuas causæ delegatæ, itavt quo ad expensas ei

debitas

debitas iudicandum sit, prout de ea non tamquam de ordinaria *Anchar.in c.licet. in fin.de offic. ordin. Felin.in c.eam te. col.3. vers.quarta differentia.n.11. de rescript. Boer.decis.151.n.5. Curt.Iun.in l.mandata.n.5.de offic.eius.* † Itavt etiam sufficiat, quod in commissione apponatur clausula summariè nõ obstantib.statutis ad hoc, vt Iudex non remaneat ordinarius, sed efficiatur delegatus, quasi tunc non excitetur iurisdictio, sed immutetur *Alex. in l. more. n. 16. de iurisd. omn.iudic. Mandos.* qui de veriori opinione testatur *in form. 4. commission. in verb. quandocumque sint numero.in fin.*

45

EPITOME.

SOcius an præferatur in re vendita, & locata. ¶ Et quid si habeat communionem in puteo, balneo, aditu, fouea, fistula, aut minima parte. ¶ Præuentio, & maius ædificium an dent prælationem in retractu. ¶ Dominium an sit probandum per eũ qui vult vti beneficio iuris congrui. ¶ Et an sufficiat habere pignus, hypothecam, & vsumfructum. ¶ Vel possessionem cũ perceptione pensionum. ¶ Dominus putatiuus, & bonę fidei possessor, & emens à minore sine solemnitatibus an habeant ius retractus. ¶ Dominium incidenter quomodo probetur in actione cõfessoria, in iudicio familiæ erciscundæ, legis aquiliæ, petitionis hęreditatis, ac similibus. ¶ Locatio sola, & possessio de recenti quo casu probet dominium. ¶ Possessio anterior quando faciat præsumi iuniorem clandestinam. ¶ Probationes instrumentorum an præualeant testibus. ¶ Dominus cum pacto retrouendendi an possit retrahere. ¶ Et an dicatur habere purum, & perfectum dominium, & faciat fructus suos.

SVMMARIVM.

1 *Prælatio datur in retractu habenti maius ædificium. & n. 8.*
2 *Ratione consortij dicitur quis habere participationem dominij.*
3 *Socius præfertur in venditione, & locatione soluto eodem pretio ab alijs oblato.*
4 *Consors iudicandus est ratione minimæ partis, ob quam habet ius retractus.*
5 *Partem domus dicitur quis habere ob puteum communem, balneum, aditum, foueam, fistulam, vel quid simile.*
6 *Puteus communis est non solùm in haustu aquæ, sed in solo.*
7 *Vicinus præfertur inquilino in iure retractus.*
9 *Præuentio dat prælationem in iure congrui.*
10 *Prohibitio alienandi temporalis inducit permissionem post tempus. Intellige vt n.11.*
12 *Bona prohibita alienari possunt vendi ob causam dotis.*
13 *Dominium est probandum per eum, qui vult retrahere, neq. sufficit pignus, & hypotheca in re vicina, nec vsusfructus. n. 14. Satis tamen erit possessio cum perceptione pensionis præuia locatione. n.21.23. 38. & 39.*
15 *Emens à minore sine solemnitatibus nõ potest retrahere, tãquam nõ sit in eũ translatũ dominiũ.*
16 *Dominus putatiuus, & bonæ fidei possessor habet ius retrahendi.*
17 *Iuramentum suppletorium non datur in probatione dominij.*
18 *In iudicijs realibus immediata causa agendi est dominium, neque sufficit sola possessio. n.20.*
19 *Causa proxima, & immediata quæ dicatur remissiuè.*
22 *Possessio de præterito probat dominium incidẽter.*
24 *Agens actione confessoria pro seruitute debita suo prædio probat dominium ex sola possessione, & fructuum perceptione. Idem in iudicio familiæ erciscundæ, & petitione hæreditatis, & in alijs. vt n.26. & 42.*
25 *Dominiũ incidenter deductũ vocatur cooperãs.*
27 *Locatio sola nõ probat dominiũ. Intellige vt n.28.*
29 *Possessio & fructuum perceptio de recenti magis probat dominium incidenter. n.34.35.36. & 45.*
30 *Præsumptio dominij sumpta ex possessione allegata ab actore sufficit ad illum constituendum dominum.*
31 *Habens pignus, hypothecam, & vsumfructum non dicitur dominus.*
32 *Dominium non probatur ex possessione, & perceptione fructuum, si aliunde contra eum probetur, quod non sit dominus. n.33.*
37 *Dominium probatur ex longissima possessione.*
40 *In actione legis aquiliæ dominium est probandum incidenter, non principaliter. n.41.*
43 *Possessio alterius anterior facit præsumere possessionem iuniorem vitiosam. & n.44.*
46 *Probationes fundatæ in publicis instrumẽtis sũt validiores illis, quæ se fũdãt in testibus. et n.48.*
47 *Lingua testis est mutabilis, ac labilis.*
49 *Qui melius probat debet obtinere. n.51.*
50 *Oppositio de iure tertij admittitur si excludit ius agentis, quando tertius consentit oppositioni.*
52 *Tempus est præcisè probandum.*
53 *Venditio cum pacto retrouendendi est perfecta, & pura, itavt emptor statim sit dominus, & faciat fructus suos, non considerato, quod dominium possit reuocari.*
54 *Vicinus potest vti beneficio retractus, quamuis sit dominus cum pacto retrouendendi. n.55.*
56 *Ius superueniens lite pendente conualidat iudicium.*
57 *Maius est priuilegium consortij, quàm vicinitatis.*
58 *Dominium reuocabile dicitur plenum ac si esset perpetuum.*

CAPVT DXXVI.

PRæferendus est D. Paulus in venditione, de qua agimus omnibus, qui exaduerso prætẽdunt huiusmodi prælationẽ, & quo ad vicinũ nõ debet attendi eius prætensio, cũ ipsius domus sit 1 multò minor, quã domus D.Pauli, † cuius ædificium, cum sit longè maius facit, vt illi competat ius prælationis in retractu tamquam habenti maio-

maiorem portionem, & sic potentius ius *Ancbar. cons. 370. post princ. Carpan. super consuetud. Mediol. c. 434. n. 183. & c. 417. in verb. fuerint plures. n. 558. Mar. Mut. super consuetud. panormit. c. 28. n. 1. Prosper Renellus de iur. prothomis. in fin. in animaduers. ad c. vlt. n. 5. f. 396.*

Et magis est concedenda dicta prelatio ob puteum communem, quem habet D. Paulus cum domo retrahenda, † adeò vt ratione istius communionis, seu consortij dicatur habere participationem dominij in dicta domo *Glos. in l. dudum. vbi Bald. & Salic. C. de contrab. empt. Ias. cons. 185. col. 4. ad fin. vers. quinto in fauorem. lib. 2.* propter quod consortium debet præferri tam ex statuto Vrbis *c. 110. lib. 1.* quàm ex dispositione iuris communis, † secundum quod de equitate, omisso rigore datur consorti prælatio tam in venditione, quàm in locatione, soluto eodē pretio, quod ab alijs offertur *Ruin. cons. 143. n. 19. vers. sed istis non obstātibus. lib. 4. Bero. cons. 137. n. 12. lib. 1. Guid. Pap. sing. 780. Marsil. sing. 441. n. 2. Felin. in c. ecclesia sanctæ mariæ. col. 22. post med. vers. sexta declaratio. n. 51. de constitut.* & hanc opinionem sequitur etiam *Rota coram R. P. D. Ortembergbo. Romana prælationis. 20. Nouembris 1609. Socin. cons. 58. col. penult. vers. in secundo casu. lib. 4. & in l. seruo electione. §. labeo ait. n. 7. ff. de leg. 1. Rip. in l. quominus. n. 104. de flumin. Oldrad. cons. 34. per tot. Bald. in l. 1. n. 6. C. qui testam. fac. poss. & in l. 2. vers. aequum tamen. C. commun. rer. alien. per l. necesse. ff. de in diem addict. l. 1. de priuil. creditor. l. ad officium. C. commun. diuid. l. si nemo. in princ. ff. de testam. tutel. l. 1. §. si in emptorem. ff. de minorib. Dec. cons. 281. n. 7. in fin. Mannell. cons. 601. n. 7. Surd. cons. 205. n. 3. lib. 2.*

Et licèt istud consortium sit solùm in puteo, tamen est considerabile ad huiusmodi effectum retrahendi, † cum etiam ratione minimæ, & millesimæ partis quis dicatur consors, vt in specie similis statuti concludit *Bald. in l. 1. col. 1. in fin. vers. in textu ibi quantacumque. n. 3. C. de communi seruo manumiss.* vbi quod iste est casus, in quo minimum trahit ad se maximum, & sequitur *Ias. cons. 185. col. 4. ad fin. vers. quinto in fauorem. lib. 2. Mar. Muta super consuetud. Panormit. c. 28. n. 1. Felin. in c. ecclesia sanctæ mariæ. n. 51. vers. sexta declaratio. de constitut. Io. de Amic. cons. 1. n. 46. 47. & 56.*

Maximè, quia etiam dicitur quis habere partem domus, tam respectu putei communis, † quàm balnei, vel aditus, seu accessus, foueæ, & fistulæ, ac canalis, aut similium, cum omnia ista sint portiones domus *l. prædijs. 89. §. balnea. ff. de leg. 3. l. limes aliàs incip. funes. 16. cum legib. seq. ff. de act. empt. l. cætera. 43. §. hoc senatusconsultum. il 2. de leg. 1. l. plane. 34. eod. tit. l. si ita. §. si mulier. in fin. ff. de fund. instr. Io. de Amic. cons. 1. n. 8. & 51. Add. ad Bart. in l. iulianus. in fin. §. ædibus. in litera g. in fin. ff. de act. empt.* † Præsertim, quia ille puteus est communis non solùm in haustu aquæ, sed in solo; quo casu magis adiudicatio fit vni sociorum *l. per hoc. 4. §. de puteo. vbi Florian. ff. commun. diuid. Cepoll. de seruit. vrban. præd. c. 47. n. 2. Bald. in c. 1. §. si quis de manso. col. 5. post med. n. 10. vers. tu dic de puteo. de controuers. inuestitur. Petr. de Vbald. de duob. fratrib. 4. part. princ. ad fin. n. 24. q. 15. tom. 6. p. 1. fol. 142.*

Quo verò ad inquilinum tollitur etiam eius prætensio, quia ambo vicini declararunt velle domum vēditam cum eius domo incorporare, † ac impendere summam per Dominos taxandam, & infra terminum ab eis præfigendum, quo casu nulla habetur ratio inquilinorum *vt in constitutione Gregor. §. 9.* Quamuis etiam neque aliquod ius illi competeret, cum sit preferendus vicinus, tam ratione vicinitatis, quàm etiam consortij, vt supra dictum est, † ita vt etiam in pari causa præferatur habens maius ius, & partem maiorem *Bald. in l. sancimus. C. de donat. Glos. & alij in l. fin. in princ. C. commun. de legat. Add. ad Bald. in l. 1. in verb. item nota. C. de comm. seru. manumiss. Io. de Amic. cons. 20. n. 12. cum alijs supra allegatis.* † Vltra quod etiam in casu nostro adest præuentio, & præoccupatio, quę dat in similibus prælationem *Tiraq. de retr. lignag. §. 10. glos. 4. n. 2. & 4. Castr. cons. 221. in hoc passu. n. 2. lib. 1.*

Quibus firmatis non obstat prætensio aliorum querentium annullare venditionem tamquam factam de re supposita fideicommisso, † Quia prohibitio alienandi fuit temporalis vsque ad annum vigesimum quintum, & trigesimum respectiuè, Vnde post tempus inducit permissionem *l. imperator. §. fin. de leg. 2. Bart. in l. pater. §. filium. ff. de leg. 3. Surd. cons. 294. n. 1. & per tot. lib. 3. & decis. 75. n. 7. Menoch. cons. 151. n. 35. vsque ad 50. & cons. 152. n. 60. vsque ad 68. lib. 2. Bero. cons. 86. n. 24. lib. 2. Ruin. cons. 76. lib. 2.*

Et quamuis aliqui teneant obstare dictam prohibitionem alienandi, † cum remaneat tacita legalis, licèt cessauerit prohibitio hominis *Castr. cons. 263. n. 3. lib. 2. cum similibus*, quos addaxi *supr. c. 69.* Tamen in casu nostro, omissa ista disputatione, alienatio valet tamquam facta pro soluendis debitis testatoris, tunc enim fideicommissum non obstat, Immò per testatorem fuit expresśè huiusmodi licentia concessa tutoribus, & multò magis ipsis hæredibus, cum etiam fuerint bona alienata ob causam dotium, † pro quarum restitutione, & constitutione permittuntur vendi, non obstante prohibitione alienationis *l. mulier. §. cum proponeretur. ad trebell. Bald. in auth. res quæ. C. commun. de legat. cum alijs per Peregr. de fideicommiss. art. 42. n. 1. cum seq.*

Prædicta admissa fuerunt, Dicebatur tamen aliud obstare, quod videlicet non fuit probatum dominium rei venditæ, † cuius vigore agitur, quod erat probandum iuxta decisionem *Rot.* in qua magnum fit fundamētum per partem aduersam *coram R. P. D. Corduba. Romana prælatis retractus. 19. Iuny. 1598.* & voluit latè *Rolād. cons. 63. n. 15. & 16. lib. 1.* † vbi etiā quod non sufficiet habere pignus, & hypothecā in re vicina *Affl. decis. 339.* Prout neq; vsumfructū, quia res fructuaria non est vsufructuarij, sed aliena *l. 1. & 2. de vsufruct.*

fructl. l.rem in bonis. de acquir. rer. domin. & in
15 specie *Roland. d. conf.* 63. *n.* 18. *lib.* 1. † Vnde etiam neque emens à minore sine solemnitatibus poterit retrahere, cum in illum non sit translatum dominium tamquam ementem contra ius, quidquid aliàs ad retrahendum sufficiat
16 quem esse dominum putatiuum, † & bonæ fidei possessorem *Franc. decis.* 242. *n.* 3. Itaut neque in probatione dominij non sit locus iuramento
17 suppletorio † *Aym.conf.* 157.*n.* 13.*post med.Ias. in repet. l.admonendi, col.* 82. *post med.vers. trigesimoprimo ibi ex ista ratione. n.* 296. *ante fin.*
18 *de iur. iurand.* † Et regulare est, vt in iudicijs realibus immediata causa agendi semper sit do-
19 minium *Surd. conf.* 342. *n.* 23. *lib.* 3. † vbi etiam quando dicatur causa proxima, & immediata,
20 & in iudicijs realibus non sufficit † sola possessio *l. unic. C. de alienat. iudic. mut. caus. fact. Florian.in l.*1.*n.* 5.*ff.famil.ercifcund.*

Verum ista sunt facilis solutionis, & non debent impedire præfatam prælationem, & omissis multis, quæ possent adduci contra dictā decisionem, ex quibus apertè colligeretur non esse compre-
21 hensam constitutionem nostram, † Respondetur illam non obstare, Nam in ea solum præsupponitur esse probandum dominium, quod vtique fatemur, non autem deciditur qualiter, & quomodo in casu nostro illud debeat probari; Et quidem in hoc concludendum est sufficere, quod ad effectum retrahendi probetur possessio cum perceptione pensionis, præuia locatione, & alijs in facto verificatis, cum statim ex istis dicatur plenè, & concludenter probatum dominium respectu retractus, & est ratio, quia in hoc casu non quæritur principaliter de ipso dominio inter partes, sed solum incidenter, cum principalis
22 quæstio sit super retractu, † Vnde non requiritur illa exacta probatio, quæ esset facienda, quando de eo principaliter disputaretur, sed sufficit allegare possessionem de præsenti, per quam dicitur plenè constare de dominio *Bart. in l. quidam in suo. n.* 4. *ff. de condit. instit. Alex. conf.* 103.*n.*10.*lib.*7. *Cuman. conf.* 150. *col.*2. *ad med.vers.nam secundum, Surd.conf.*1.*n.*66. *lib.* 1.*& decis.*10.*n.*11. *Honded, conf.*84. *n.*14.*lib.*2. *Menoch.de recuper. possess. remed.* 11. *n.* 32. *& præsumpt.*63. *n.*11. *lib.*6, *Cephal. conf.* 63. *n.* 13.
23 *lib.*1. † & ita in specie retractus, de quo agimus, concludit *Bard.de iur.protbomis.notab.*3. *§.*4.*n.* 7. *vers.sed quid si monitus, fol.* 16. & *sequuntur Benedellus & alij in eorum tractatibus de iure congrui*, quos consultò omitto, cum sit opinio vera, & sine difficultate admittenda ob rationes supra allegatas.

Et facit casus in ijsdem terminis per leges, & Do-
24 ctores decisus, dum volunt, † quod si quis agit actione cōfessoria pro seruitute debita suo prædio, tenetur probare dominium fundi, cui dicitur dicta seruitus debita, verum quia tunc illud deducitur incidenter, non autem principaliter, sufficiet tale dominium ex sola possessione, & fructuum perceptione probare, itaut dicatur plenè de eo constare *Glos.in l.sicuti autem.* 8. *§.*
sed si quæratur. in verb. possessoris. in fin. & ibi Bart. n. 4. *& Florian. n.* 8. *ff. si seruit. vendic.*
25 *Boer. decis.*42.*n.*8. † vbi, quod istud dominium vocatur cooperans, quia incidenter deducitur *Vasq.controuers.illustr.c.*70. *n.*19. vbi de communi *Corn.conf.*48.*n.*5. *vers.& successiuè. lib.* 3. *Ias.in l.si prius.col.*7.*post med. vers. quia cum in isto iudicio. n.*29.*ff.de nou.oper. nunciat. Mascard.conclus.*539.*n.*8.*&* 9. *Menoch.præsumpt.* 63.*n.*16.*lib.*6.*cum alijs per Io.Petr.Ferrar. in sua prax.papiens. in form. act. confess. pro seruitut.in verb.pleno iure.n.*2.*vers.vt autem hoc plenius intelligatur. Cin.in l.* 2.*q.*2.*art.*4. *col.*12.*post med.vers.item dicit.n.*20.*ante fin.C.qua sit long.*
26 *consuetud.* † Vbi loquitur non solùm in confessoria, sed in iudicio familiæ erciscundæ, & petitione hæreditatis, ac consuetudine, quod maior natu hæreditatem habeat *Salic.in l.cum res. n.*8. *C.de probat.* vbi similia exempla ponit de conditione furtiua, aquiliana, quæ competit ratione damni, cum alijs, de quibus per *Alex. in rubr. de nou.oper.nunciat. n.*18. *Rip.in l. rem quæ nobis.n.*53. *de acquir.possess.*

Neque obstat, quod ex sola locatione non probe-
27 tur dominium † *l.ad probationem. C. locat.e.inter dilectos. de fid. instrum. Curt. Iun. conf.* 41. *n.* 8. Quia procedit quando tractaretur de dominio principaliter, non incidenter, vt in casu
28 nostro, † tunc enim sufficit locatio, & fructuum perceptio *Paris.conf.*57.*n.*44. *lib.*4. *Boer. decis.* 42.*n.*8. *Alex.conf.*10.*n.*3. *&* 4. *lib.*4. *Rot. diuers. decis.*34. *n.*20. *lib.* 2. vbi de communi *Card. Seraph. decis.* 832. *n.* 1. *p.* 1. cum alijs supra addu-
29 ctis, † Maximè quia in casu nostro probatur possessio, & fructuum perceptio de recenti, per quam magis infertur ad dominium, de quo incidenter quæritur *Bart. in l. si quis in suo. n.* 4. *vers. aut ad probationem. ff. de condit. instit. Boer.decis.*42.*n.*9.*Salic.in l.cum res. n.*8. *col.penult.ante fin.vers.& in istis dic. & in l. vlt. in princ. vers.aut ad probationem huius incidentis.*
30 *C. de probation.* † Præsertim quia ista præsumptio, quæ sumitur ex possessione allegatur ab ipso actore, & ab eo, qui in illa fundamentum ponit, quo casu sufficit ad illum constituendum dominium, & obtinendum in iudicio intentato *Bald.in l.etiam.*5.*col.penult.in princ. n.*10.*C. de execution.rei iudic. Rip.in l.rem quæ nobis.n.*54. *de acquir. possess.*

Nec aduersatur, quod in decisione tollatur iste modus probandi dominium incidenter, cum excludat à retractu vicinum non habentem pignus,
31 hypothecam, & vsumfructum, † Quia isti non probant dominium, nec principaliter, nec incidenter, cum statim constet illos non esse dominos, & per consequens non posse retrahere *vt in iuribus in decisione allegatis, cum alys per Roland. conf.*63. *n.*16. *&* 18. *lib.*1. *Affl. decis.*339.
32 Quod † etiam esset in quocumque alio prætendente se dominum ex possessione, & fructuum perceptione, nam si contra eum probaretur aliunde, quod non esset dominus, tunc dicta possessio, & fructuum perceptio nihil faceret.

neque

neque ex ea diceretur probatum dominium etiam incidenter deductum *l. item mela. §. eum cui vestimenta. ff. ad leg. aquil. Bart. in l. quidam in suo. n. 4. de condit. instit.* † Aliud est in casu nostro, in quo nihil exaduerso probatur contra tale dominium, quod resultat ex dicta possessione, & fructuum perceptione, Vnde interim dicetur de illo constare secundum communem opinionem, de qua per *Boer. decis. 42. n. 8. in fin.*

Minus obstat, quod possessio, de qua agimus, sit 34 de recenti, quæ non sufficit, † iuxta *Bertrand. exaduerso allegatum cons. 12. n. 17. lib. 1. p. 1.* Quia hoc ibi non dicitur, cum solùm *Bertr.* loquitur de probatione longissimi temporis, per quam quis prætendebat acquisiuisse dominium per præscriptionem iuxta *l. si quis emptionis. C. de præscript. trig. vel quadrag. annor.* & ita etiam loquitur *Barbat.* qui exaduerso adducitur *cons. 41. n. 2. lib. 1.* prout ad hunc effectum, tam *Bertr.* quàm *Barbat.* allegatur per *Mascard. conclus. 539. n. 25. & 26.* & declarat *Calcan. cons. 32.* 35 *n. 12. ad med.* † De hoc autem non quærimus in casu nostro, in quo sufficit, quod possessio & fructuum perceptio sit de recenti ad probandum dominium incidenter *Bart. in l. si quis in suo. n. 4. vers. aut ad probationem. ff. de condit. institut.* bene *Calcan.* qui multos adducit *cons. 100. n. 10.* Immo in hoc casu non sufficeret probare possessionem de præterito *Corn. cons. 315. n. 4. lib. 4.*

Ex quibus etiam non obstat, quod *Bardus* loqua-36 tur de probatione longæ possessionis, † cum in hoc erret tamquam loquens contra communem omnium opinionem, secundum quam possessio debet esse de recēti, vt post *Calcan. Bart. & alios supra allegatos* concludunt ipsimet Doctores per *Bardum* adducti, videlicet *Paris. cons. 57. n. 44. lib. 4. Rimin. Sen. cons. 360. n. 1. lib. 2.*

Nec debet attendi *cons. Albens. 62. n. 12. & n. 21. vsque ad 26.* qui licèt loquatur de longissima possessione, tamen ibi agebatur de probatione do-37 minij antiqui principaliter intentati, † Sunt enim multi modi probandi dominium, quod etiam probatur per longissimam possessionem, vt per *Mascard.* qui alios refert *conclus. 539. n. 25. & 26.* Non tamen ex hoc excluditur probatio nostra, quam dicimus sufficere ex possessio-38 ne, & fructuum perceptione de recenti, † vt per *Bart. in d. l. si quis in suo. n. 4. vers. aut ad probationem. ff. de condit. instit. Boer. decis. 42. n. 9. Salic. in l. cum res. n. 8. C. de probat. & in l. vlt. in princ. C. eod. tit. Calcan. cons. 100. n. 10.*

Istis firmatis iterum pars aduersa opposuit, quod in materia retractus, probandum sit dominium principaliter, & quatenus sufficiat illud incidenter probari, non tamen debeat admitti D. Paulus, tamquam eius possessio cum fructuum perceptione sit vitiosa, Verùm neutrum subsistit, Nam quo ad primum non est admittenda ista opinio, quod opus sit docere de dominio principaliter, quia in casu nostro principalis quæstio. & actio est de retractu, pro quo obtinendo 39 incidenter deducitur dominium rei suæ, † Vnde non mirum, si sufficit probatio dominij per possessionem, & fructuum perceptionem, per quam dicitur de illa constare incidenter *Boer. decis. 42. n. 8. cum alijs supra adductis. vers. & facit casus. n. 24.*

Nec subsistit, quod dicitur de actione legis aquiliæ, in qua dominium est probandum principaliter, 40 & non † sufficit possessio iuxta *Mascard.* exaduerso adductum *conclus. 539. n. 16.* Quia eius opinio non est admittenda, Nam in aquiliana, 41 cuius petitio est de emendatione damni, † statur possessioni, qua probata, statim dicitur de dominio constare, cum in hac actione illud deducatur incidenter, quasi non petatur per agentem se dominum declarari, sed rem restitui, siue eius æstimationem, prout in specie latè declarat *Salic. in l. cum res. n. 8. C. de probat.* & super hoc non est insistendum, quia non habet difficultatem, 42 quidquid *Mascard.* teneat, † cum in similibus actionibus semper deducatur dominium incidenter, vt benè *per Cin. in l. 2. q. 2. art. 4. col 12. post med. vers. item dicit. n. 20. C. quæ sit long. consuetud. & latè Rimin. Sen. cons. 360. n. 3. & 4. lib. 2.*

Nec obstat secundum quod possessio D. Pauli sit vi-43 tiosa, & clandestina, † stāte probatione possessionis alterius, quæ tamquam anterior facit præsumere possessionem iuniorem vitiosam, & propterea non possit dici probatum dominium incidenter *Card. Seraph. decis. 832. n. 1. Franc. decis. 242. n. 2. & 3.* Quia non agitur modo inter possessorem anteriorem, & iuniorem, itaut quæ-44 rendum sit, quis eorum præualeat, † & sit manutenendus in possessione, quo casu dicitur clandestina possessio iunior, & attenditur antiquior, quando probationes sunt æquales, vt latè declarat *Menoch. de retin. possess. remed. 3. n. 725.* Sed agitur inter alios, nempè inter D. Paulum vicinum, & inquilinum, tunc enim non præiudicat ista possessio antiquior alterius, quā prætendit inquilinus probare ad excludendam pro-45 bationem possessionis iunioris D. Pauli † Quia præualet possessio, & fructuum perceptio de recenti, immo talis debet esse, & non antiqua ad probandum dominium incidenter *Bart. in l. si quis in suo. n. 4. vers. aut ad probationem. ff. de condit. instit. cum alijs per Calcan. cons. 100. n. 10. Corn. cons. 315. n. 4. lib. 4. Salic. in l. cum res. n. 8. in fin. vers. aut ad probationem huius incidentis. C. de probation.*

Præterea probationes D. Pauli tamquam fundatæ in instrumentis publicis sunt validiores proba-46 tione Aduersarij, † qui se fundat in testibus, adeo vt semper ista debeat cedere alteri *Glos. in rubr. de fid. instrum. Innoc. in c. cum ioannes. n. 7. vers.* 47 *item non obstant prædictis. eod. tit.* † Quasi lingua testium satis mutabilis, & labilis sit *l. hac consultissima. §. at cum natura. C. qui testam. facer. poss.* Maximè quando, prout in casu nostro, 48 non impugnatur instrumentum de falso † *Innoc. in d. c. cum ioannes. n. 7.* Cum etiam vbi cætera paria sunt, quamuis neque hic sint talia, vt infra dicetur, per probationes illas meliores, & efficaciores ita obscurantur, atque debilitātur minus

nus efficaces, vt veræ non credantur, itaut mirum non sit, quod obtineat qui melius † probat, 49 siue simus in iudicijs possessorijs, siue petitorijs *Bart.in l.si duo.in princ. n.4. ff.vti possid. cum alijs latè adductis per Menoch.de retin. remed. 3.n.718. Ruin.cons.28.n.5.lib.4. Aym. cons.6. n. 4.& cons.53.n.6. & 7. eod. lib.* Et quod in concursu probationum scriptura præferatur testibus concludit etiam *Rot.coram R.P.D. Pirouano. Neapolitana alimentorum. 11. Ianuarij. 1616. per l. census. ff. de probat. Glos. in c. tertio loco.in verb. testium.ad med. eod. tit. Rom. cons. 319.n.1.*

Cum etiam ista clandestinitas possessionis nõ possit 50 allegari per Aduersarium, † qui licèt possit opponere de iure tertij, quando est exclusiuum iuris agentis, Tamen hoc intelligitur quando ille tertius, de cuius iure excipitur oppositioni consentiat *Thes.decis.4.n.2.& 8.post Bart. in l.2. n. 2. de except. rei iudic.* In casu autem nostrò non solùm non adest talis consensus, & declaratio alterius possessoris, sed potius dissensus cum declaratione, quod neque possidet, neque habet dominium domus, de qua agimus, adeo vt ex 51 hoc magis obscuretur, † & in totum eneruetur probatio contraria, & præualeat illa facta per D.Paulum *Menoch.de retinend. possess. rem. 3. n.718.ad fin.*

Hæc omnia dicta sunt ex abundanti, cum satis fuisset ostendere non probari concludenter intentionem Aduersarij, dum præsupponit D.Paulum non esse dominum, cum testes non reddant causam scientiæ, neque percutiant tempus petitio- 52 nis retractus, † quod erat necessarium, cum in eo se pars aduersa fundet *l.matrem. C.de probation. Socin.cons.87.n.2.lib.4.* & omnes testes quo ad prætensam possessionem Christophori in interrogatorijs, dum deponunt de perceptione fructuum, loquuntur de credulitate, cum respectu possessionis aliorum, nihil aliud opus sit respondere, nisi quod ista antiqua possessio non attēditur, stante recentiori probata per D.Paulum, quæ in huiusmodi probatione dominij incidentis præualet *Calcan. cons.100. n.10.cum alijs supra allegatis.*

Post prædicta nouiter fuit oppositum de pacto retrouendendi, ob quod prætendebatur vicinum excludi à retractu, stante huiusmodi pacto, In 53 quo tamen obseruandũest, † quod venditio cum pacto de retrouendendo est pura, & perfecta, & consummata, ac absoluta omnibus numeris, præsertim quando ad traditionem processum est, itaut emptor non obstante tali pacto sit statim dominus, & faciat fructus suos, nec eos teneatur restituere etiam re per venditorem redempta, & possit talem rem emptam alteri pignorare, vendere, & dominium transferre, cum non consideretur, quod dominium sit reuocabile, hoc enim non impedit perfectionem actus, quasi multa possint accidere, quod res non auferatur, ideo interim est dominus, etiam pleno iure, quamuis res ab eo euinci, ac reuocari, redimi, repeti, relui, & condici possit, nam etiam sufficit esse incertum an dominium sit futurum temporale, vel perpetuum, adeo vt stante ista incertitudine, semper in dubio dicatur perpetuum, Ita omnia prædicta declarat *Tiraq.* qui pro omnibus sufficiat *de retract. conuent. §. 2. glos.1.n.34. vsque ad 42. & §.5.glos.2. n.1. cum seq.* & concludunt *Bart. Bald. Castr. & alij in l. 2.C.de pact.int.empt.& vendit.*

Quo stante vicinus potest vti beneficio retractus, quamuis sit dominus rei cum huiusmodi pacto 54 retrouendendi, † nam vt dictum est, habet verum, & plenum, ac purum dominium, & ex omnibus partibus perfectum, vt in specie retractus concludit *Affl. de iur.prothomis.§.3.n.21.& decis.339.n.9.* vbi etiam allegat *Castr.cons.328.in causa mota per dominam dorotheam.* aliàs est *cons.74.lib.2. Neapodan.in consuetud.1. de iur. congr.in glos.in verb.emit.col.2. Marin. Frecc. de subfeud.lib.2.in 2.auctor.baron.vers.hic quæro de nona quæstione.n.4.f.177. Tiraq. de retract. conuent. §. 2. glos. 1. n. 1. Franc. Vegius cons.2.n.26.*

Nec obstat, quod prædicti Doctores loquantur in vicino volente retrahere rem venditam cum pa- 55 cto de retrouendendo, † non autem quando ipse vicinus est dominus cum isto pacto, Quia eadem ratio militat in vtroque casu, quod videlicet quis non debet priuari iure congrui, donec venerit tempus retrouenditionis, cum interim debeat habere illam commoditatem, quam emptor haberet, quia venditio est pura, licèt posset resolui, cum istud pactum non suspendat effectum contractus *Vegius d. cons.2. n.26.* post *Affl.* & alios supra adductos, per doctrinam *Ang. in l.ad officium.in fin. C.commun.diuid.*

Quamuis de hoc superfluum sit quærere, cum idem pactum fuerit remissum antequam lis super retractu inciperet, & vicinus declararet se velle præferri, Nam instrumentum venditionis domus, de cuius retractu agitur, fuit factum 15. Augusti, & 19. eiusdem fuit cessum dictum ius redimendi, prout postea die 30 eiusdem vicinus 56 declarauit se velle præferri, † Vnde intrat prælatio, quæ etiam haberet locum, licèt penderet lis, tãquã possit ius superueuire, per quod lite pendente conualidatur iudiciũ, & suffragatur actori & reo *Bart.in l.non potest videri.post med.vers. aut erat defectus.de iudic. Bellon.cõs.25.n.3.vsq; ad 6.Surd.decis.44.n.22. Rimin.Iun.cons.546.n. 33. lib. 6.* latè *Schrader.* qui in similibus casibus loquitur *de feud.p.10.sect.18.n.87. vsque ad 94.*

Licet etiam neque de hoc opus fuisset quærere, cum non solùm prætendatur prælatio respectu vicinitatis, sed etiam propter consortium, vigore statuti Vrbis *c.110.lib.1.* vt supra dictum est *n.2.* 57 *cum seq.* † Maius est enim priuilegium consortij, quàm vicinitatis in petendo iure congrui *l.1. C. si liberalitat. imperial. socius sine hæred. decesser. Vegius cons.2.n.23.* Maximè quia dictum statutum maius ius tribuit, quàm bulla, quæ requirit obligationem ædificandi, cum tamen ex statuto hoc non sit necessarium, ex quo etiã cessat obiectum de facultate redimendi, per quam diceba-

tur

tur impediri ędificium, quamuis neque illud impediretur, cum vnusquisque posśit ædificare, & meliorare rem suppositam reuenditioni, & sic non cessabit ornatus, & per consequens ex quocumque capite semper intrabit prælatio omnibus exclusis tam vigore consortij, quàm vicinitatis *l.1.ff.de priuil.creditor. l.antepenult. ff.de pact. Alex.cons.27.n.8. ad fin. lib.6.* † & faciunt 58 quæ dicuntur de dominio reuocabili, quod non minus dicitur plenum, quàm si esset perpetuum, cum non consideretur, quod ab eo tolli posśit casu aliquo adueniente, cum interim semper dicatur verus & perfectus dominus, cui tamquam tali datur rei vendicatio cum alijs prærogatiuis, & effectibus veri dominij *Alex. cons. 208. n. 6. lib.2. Aldobr.cons.19.n.25.& cons.25.n.10. lib. 1. Tiraq. de retract. conuent. §.1.glos.vnic.n.36. & 37.dixi supr.c.620.n.16.*

EPITOME.

Periculum nominis cesśi quando spectet ad cedentem, seu cesśionarium. ¶ Et quid in societatibus officiorum an illæ debeant manuteneri vltra sex menses successiuis temporibus. ¶ Et quo casu negligentia in non exigendo consideretur. ¶ Obligatus ex pacto præstare fideiussorem an liberetur statim, quod illum dedit, quamuis postea efficiatur non soluendo. ¶ Fideiussorem inueniens an dicatur esse idoneus facultatibus. ¶ Et quid in eo, qui habet bonum creditum stante fide, quam habent alij, qui cum eo contrahunt. ¶ Officiales an ponantur ad colorandas societates, & an habeant solùm nudum nomen, & an faciant partem quando agitur contra alios obligatos. ¶ Persona nominata an attendatur quando ad alterum transit commodum dispositionis.

SVMMARIVM.

1 *Promittens nomen cessum exigibile tenetur manutenere cessionarium in ista qualitate. n. 2.*
3 *Periculum nominis non exacti quando spectet ad cedentem.n.4.5.13.& 14.*
6 *Cessionarius non debet explorare conditionem nominis cessi, quando cedens promittit illud exigibile.*
7 *Societas officij cessa quando debeat manuteneri pro idonea vltra sex menses, & successiuis temporibus.*
8 *Negligentia non consideratur in eo, qui non exigit quando nullus ei terminus præfigitur.n.9.*
10 *Inexigibilis idem est cum eo,qui non est soluēdo.*
11 *Decoctio notoria excludit discusśionem.*
12 *Notorium releuat ab onere probandi, & satis est illud allegare.*
15 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*
16 *Qui tenetur ex pacto præstare fideiussorem liberatur statim quod illum dedit, quamuis postea efficiatur non soluendo. Intellige vt n.17.*
18 *Breuitas temporis decoctionis facit, vt cedens nomen debitoris non liberetur, sed teneatur ad interesse, Et statur arbitrio Iudicis circa dictum tempus. n. 19.*
20 *Causa securitatis donec durat, debet durare effectus illius.*
21 *Verisimilitudo attenditur in interpretando mentem contrahentium.*
22 *Fideiussorem inueniens dicitur esse soluendo. Declara vt n.23.24.& 26.*
25 *Tradens pignora, dicitur esse soluendo, dummodo illa sint idonea.*
27 *Fideiussor non præsumitur idoneus facultatibus, nisi probetur. n.28.& 36.*
29 *Idoneus dicitur qui habet bonum creditum, stante fide, quam habent alij, qui cum eo contrahunt. Contrarium.n.30.31.& 32.*
33 *Credulitas vnius non præiudicat alijs.*
34 *Doctor debet esse timoratæ conscientiæ, nec sufficit quod sit excellens.*
35 *Promittens annuum redditum manutenere, tenetur illum præstare exigibilem futuris temporibus.*
37 *Officiales in societatibus ponuntur ad illas colorandas, & non habent nisi nudum nomen, & non faciunt partem quando agitur contra alios obligatos. & n.38.*
39 *Persona nominata non attenditur, sed illa, ad quam transit commodum dispositionis; tam in vltimis voluntatibus, quàm in contractibus. n.40.& 41.*

CAPVT DXXVII.

Decretum dicebam esse iustificatum, cum simus in cesśione societatis, quæ fuit promissa bona & exigibilis, qua postea non reperta tali, tam respectu sortis principalis, quàm fru-1 ctuum, † tenetur cedens præstare omnia, quæ asseruit in cesśione manutenendo cesśionarium in ista qualitate exigibilitatis *l.si venditor.39. in princ. ff. de act. empt. l. qui fundum. 40. §. qui agrum.de contrah.empt.Glos.in l.quod venditor. 38. de dolo malo.* & in specie similis cesśionis 2 *Surd.cons.441.n.15. lib.3.* † & stante promisśione, quod debitor cessus est idoneus, debet promittens adimplere promissa *Fulgos. in l. si nomen.de hæred.vel act. vendit. Eugen. cons.73.n. 2.Surd.d.cons.441.n.7.ad med.lib.3.*

Præsertim, quia in huiusmodi cesśione societatis non fuit datum simpliciter in solutum nomen debitoris, quo casu periculum nominis non spe-3 ctaret ad cedentem, † quasi tunc ad eum sit translatum nomen tituli solutionis, sed fuit facta cesśio ad effectum vt cesśionarius sibi satisfiat super nomine cesso, tunc enim periculum nominis non exacti, & conditione deteriorati non spectat ad cesśionarium, sed remanet in ipso cedente, qui numquam liberatur, donec non fuerit secuta satisfactio, & consequenter cedens poterit conueniri, cum ante solutionem talis cesśio non dicatur cedere in solutum, prout in specie ita distinguit *Imol.in l. facta.63. § si hæres scriptus.col.2.post princ. vers. vel forte potest subtiliter.n.11.ad fin.ff.ad trebell.* quod tamquam singulare

gulare commendat *Socin. cons. 37. col. 1. in fin. vers. confirmatur ista responsio. n. 8. lib. 4. Rot. Ianuens. decis. 2. n. 26. Surd. cons. 145. n. 28. & 29. lib. 1. Dec. cons. 99. in causa ioannis. n. 4.* cum alijs latè per *Mastrill. decis. 179. n. 18. & 19. p. 2.*

Quo stante non obstat, quod cedens non teneatur
4 præstare nomen debitoris exigibile † post tempus cessionis *l. si mandato meo. §. vlt. ff. mandat. Rot. Ianuens. decis. 60. n. 13. Surd. decis. 326. n. 42.* Quia hoc procedit, quando ab initio fuisset simpliciter cessum creditum, & nomen debitoris, & illud in solutum datum per cedentem tale quale reperiebatur, & tamquam tale quale fuisset acceptatum per cessionarium, tunc enim esset liberatus cedens, aliud in casu nostro, in quo fuit cessum nomen exigibile, quod semper debet præ-
5 stari idoneum per cedentem, † cum huiusmodi promissio non sit pura, sed cum ista qualitate exigibilitatis, quæ est verificanda, prout ita distinguit *Castr. in l. pupilli. 97. §. soror. de solut.* & sequitur *Rot. coram R. P. D. Penia. Romana consignationis scripturarum. in fin. 26. Apri-*
6 *lis. 1600.* † Neque enim hoc casu est imputandum cessionario, si non explorauit conditionem nominis cessi tamquam subducto suasionibus, & promissionibus principalis cedentis, dum asseruit debitorem cessum esse exigibilem, & idoneum, quod facit, vt numquam cedens liberetur, sed semper debeat præstare talem, vt in proposito notat *Alex. in l. si cum dotem. 23. §. si mulier. col. 2. post princ. vers. vnum addo. n. 4. ad med. ff. solut. matrim.* vbi ita declarat *tex. in l. inter causas. 26. §. abesse. & ibi Glos. in verb. admittit. in fin. ff. mandat. Ang. in l. 1. & ibi Castr. n. 3. ff. si quis in ius vocat. non ier. per l. qui satisdare. 3. vbi Bart. col. penult. & Castr. ad fin. vers. ego puto. de fideiuss.*

Quod etiam apertè probatur ex verbis cessionis, in qua cedens promittit debitorē esse exigibilem, aliàs teneri voluit ad restitutionem sortis principalis, illa disdicta, & ea durante ad solutionem fructuum suis debitis temporibus, ex quibus verbis colligitur, quod erat in potestate cessionarij continuare societatem, vel disdicere ad
7 eius libitum, † & per cōsequens promissio, quod fit exigibilis semper debet durare, donec durat societas, cum sit obligatio successiua; adeo vt hoc stante non obstet, quod per cessionarium esset adhibenda diligentia in recuperando sortem principalem, cum nullus fuerit ei præfixus terminus ad hoc faciendum, immo per ceden-
8 tem data facultas libera continuandi, † qua negligentia cessante nihil est ei imputandum, quidquid aliàs imputaretur *Socin. cons. 273. n. 6. lib. 2. Ruin. cons. 45. n. 5. lib. 5. Rot. Ianuens. decis. 2. n. 26. ad med. vers. sed in casu. Mastrill. decis. 179. n. 11. Becc. cons. 105. n. 25. & 26. Gozad. cons. 18. n. 11. ad med. Bursatt. cons. 224. n. 27. lib. 2* & admittunt omnes *in l. si fideiussores in id. 42. ff. de fideiussorib. & in l. fin. ff. si cert. petat.*

Et in istis terminis loquitur decisio in causa *Romana Montis Farnesij coram R. P. D. Marco Montio. 19. Nouembris. 1610.* cum alijs quæ al-
9 leguntur, † Præsupponitur enim ibi, quod fuerit protracta exactio, quia tempore conuento non fuit adhibita diligentia in conueniendo debitores, quo casu stante limitatione temporis, ante loci statim dicitur probata negligentia eo ipso, quod non fuit factum in tempore, & loco *l. 3. §. si ad diem. ff. de re milit. l. qui commeatus. eod. tit. l. 2. §. sed & si quis. ff. si quis caution. Bart. cons. 102. n. 1. lib. 1. Felin. in c. si autem. 9. col. 3. in princ. n. 3. de rescript.*

Immo etiam constat de diligentia, cum fuerint relaxata mandata contra debitorem cessum, & nihil inuentum, in quo possit fieri executio, prout ex fide executorum, & relatione aliorum
10 deputatorum, quibus in hoc creditur, † adeò vt hoc stante vnà cum fuga debitoris dicatur plenè probatum illum non esse exigibilem, vel esse non soluendo, quod idem importat *l. vlt. in princ. ff. si cert. petat. Socin. cons. 273. n. 5. in fin.* & per consequens ob istam notoriam decoctionem non
11 requiretur vlterior excussio † *Bald. cons. 198. lib. 1. Rol. cons. 9. n. 20. lib. 1. Neguz. de pignor. p. 8. membr. 1. n. 14. Corn. cons. 46. col. penult. lib. 2.* Quod notoriū releuat ab onere probandi *clem. appellanti. de appellat. Doct. in l. si vero. §. qui pro*
12 *rei. ff. qui satisd. cogant.* † & satis est illud allegare *Bart. in l. 1. de except. Abb. in c. præterea. de dilat. Franc. in c. ex parte. de appellat.* & Iudex de eo se informat etiam ex officio *Aym. cons. 104. n. 9.*

Nec faciunt Doctores tamquam omnino videndi exaduerso adducti, Quia loquuntur in casu simplici, de vendente nomen debitoris, qui non tenetur præstare illum locupletem, & soluendo, sed dumtaxat ipsum fore verum debitorem, & sine
13 exceptione, † cum omne periculum transeat in emptorem post venditionem, seu cessionem factam talium nominum, & in istis terminis consuluit *Becc. cons. 105. n. 13. & 14. Gozad. cons. 38. n. 11.* & multos adducit *Surd. decis. 326. n. 41. vsque ad 45.* post *Castr. cons. 170. n. 2. lib. 2. Bald. in l. si nomen. 4. ff. de hæred. vel act. vendit. per l. inter causas. §. abesse. ff. mandat.*

Aliud est in casu nostro, in quo non fuit simpliciter venditum nomen debitoris, sed fuit addita promissio, quod venditor cessus est bonus, & exigi-
14 bilis, † tunc enim per cedentem est manutenendus cessionarius in ista qualitate exigibilitatis, & talis promissio est adimplenda, vt declarat *Fulgos. in l. si nomen. ff. de hæred. vel act. vendit. Eugen. cons. 73. n. 1. & 2. Surd. cons. 441. n. 7. post med. vers. sicuti is conueniri potest. & n. 15. in princ. lib. 3.* & admittit etiam *Becc. cons. 105.*
15 *n. 15. & 16.* † Quasi tunc contractus ex conuentione legem accipiat *l. 1. §. & si conueniat. ff. de posit. Natt. cons. 384. n. 11. Neuiz. cons. 11. n. 10.*

Non obstat, quod sufficiat nomen debitoris cessum fuisse idoneum tempore cessionis, non conside-
16 rando quidquid postea contingat, † Exemplo eius, qui tenetur ex pacto præstare fideiussorem, qui liberatur statim quod fideiusit, quamuis efficiatur postea non soluendò *Bart. in l. prætoriæ. la 2. de prætor. stipulat. Rot. coram Card.*

Plato.

Plato. Romana pecuniaria.16. Februarij.1590. cum alijs exaduerso adductis, Quia prædicta procedunt in eo, † qui simpliciter tenetur fideiubere, nam præstando fideiussorem liberatur, quasi recipiens videatur illum approbasse pro idoneo, & sibi imputet, si non explorauit facultates ipsius, latè *Surd. cons. 18. per tot.* Aliud quando, prout in casu nostro, promittens affirmauit fideiussorem esse idoneum, tunc enim vel debet dare alium fideiussorem, illo non existente tali, vel tenebitur ad interesse, quanti videlicet interfit præstitum non esse idoneu, iuxta distinctionem *Alex.cons.60.n.3.& 4. lib. 5. & in l. si eum dotem.23.§.si mulier.n.4.ad med.ff.sol.matrim.*latè *Marsil. in rubr. de fideiussorib. n. 73.* benè *Castr. in l. qui satisdare. 3. in fin. vers. ego puto. post Bart.ibid.cod.tit.Idem Castr. in l.1.n. 3.& ibi Ang.n.4.ff.si quis in ius vocat. non ier. Bertazol.clausul.39.glos.3.n.2. ad fin.* & multis comprobat *Roland. de luer. dot.q. 14. in fin. n. 25. & 26. tom. 9. fol. 357.* Et in specie nominis debitoris delegati ità distinguit *Cagnol. in l. in pari.19.n.5.ff.de reg.iur.post Aquensi.in l.2. C.de pact. Castigl.dceis.46.n.3. Marcabr.cons.63, n. 13.cum seq.* vbi quod ita procedit *tex. in l. inter causas. §.abesse.ff.mandat.*

Accedat temporis breuitas decoctionis debitoris delegati, quæ facit, vt delegans non liberetur, † sed teneatur ad interesse, vel ad præstationem noui fideiussoris, quasi tunc præsumatur dolus in delegante, ob quem datur talis actio *Marsil. in rubr. de fideiussor. n.76. Stracc.de mercatur.tit.de decoct.p.1.q.2.n.2.*quem sequitur *Surd. cons. 18. in fin. n. 15. lib. 1. Imol. Castr. Alex. Cuman. & alij in l.si cum dotent. 23. §. si mulier. ff. solut. matrim.* † Quale autem fit hoc breue tempus Iudex arbitrabitur, quamuis ex actis constet de tã modico tempore, vt verè possit dici deceptus D.Fabius ex ista delegatione.

Ex prædictis tollitur etiam obiectum, quod debeat attendi tempus cessionis, † Quia cũ adhuc duret causa securitatis, seu cautionis debet etiã durare effectus *l.semper.§.negotiatores. de iur.immunit. Tiraq. cessant. caus. in princ. n. 17. Surd. decis. 326.n.44.ad med. & cons.18. n.4.* Maximè quia cedens tempore cessionis receperat semestre inceptum 11. Iunij, & tamen cessio fuit facta de mense Octobris, Adeo vt ex hoc cessionarius impediretur exigere, cum iam esset exactum semestre à cedente, per quod excludebatur à recuperatione sortis, & sic clarè colligitur non fuisse consideratum tempus cessionis, Cum etiam non fit verisimile, quod D.Fabius emerit societatem animo statim recuperãdi pecunias solutas, Ideò rectè sibi prospexit, dum voluit habere cedẽtem obligatum, quousque ipse declarasset velle permanere in societate, & ista sola inuerisimilitudo sufficeret ad excludendum, quod tempus cessionis non fuerit consideratum, † cum in similibus materijs stetur verisimili menti contrahentium *l.ob carmen. de testib. c. in nostra. cod.tit. Aym. cons. 298. n. 14.* quod maximè procedit in contractibus *l. vlt. C. quæ res pignor. obligar. poss. Card. Mantic. de tacit. & ambig.conuent.lib.14. tit.35.n.15.& latius lib.3. c.1.n.12. cum seq.*

Minus obstat, dum præsupponitur, quod debitores cessi cõtraxerint multa debita post tempus cessionis societatis officij, de qua agimus, & pro illis contrahendis dederint fideiussores, † quasi ex hoc, quod eos inuenerint, dicantur esse soluendo *Dec.in l.nemo dubitat.95.n.1.de reg.iur. Rebuff. in l.soluendo.114.in princ.ff.de verb.signific.post Glos.ibi in verb.soluendo. in fin.*

Quia huiusmodi conclusio non debet ita simpliciter admitti, sed cum illa qualitate, † quod fideiussores dati sint idonei, adeo vt debeat constare quod sint tales, & quod non habeant bona peritura, sed stabilia, cum similibus, nam aliàs non posset dici illos esse soluendo, Ita declarat in specie *Bart.in l.item liberatur. §.qui paratus.n. 3.post princ. vers. quia non potest diei quod soluere. ff. quib. mod. pign. vel hypothec. soluit. per tex.in l.verum.12.§.sciendum.vers.si locupleti.ff. de minorib.* † & notat etiam *Cagnol. in d.l.nemo dubitat.96. n.3. & 6. de reg. iur.* vbi semper requirit istam qualitatẽ, quod fideiussor datus sit idoneus, vt ille qui dedit dicatur esse soluendo, Exemplo dantis pignora, qui etiam dicetur esse soluendo, † dummodo tamen pignora sint idonea *l.plus cautionis. 25. ff. de reg. iur.* Maximè, quia talis debitor dans fideiussores, videbitur esse soluendo, quantum ad ipsum creditorem tantùm, † vt per *Cagnol.in d.l. nemo dubitat.n. 1.in fin.de reg.iur.* vnde alijs non debet præiudicare, quod illorum respectu dicatur soluendo.

Et facit ratio, quia numquam fideiussor præsumitur idoneus facultatibus, nisi probetur † *Glos.in l.si vero.5.§.qui pro rei qualitate. in verb. dubitetur. in fin. ff. qui satisd.cogant.* quam multùm commendat *Bald. in l.non prius. 4. in princ. C. quand.fisc.vel priuat. Alex.cons.37. viso & opportunè. col.2. post princ.n.3. lib.2. Cagnol. in l. nemo dubitat.n.9.de reg.iur. Boer. decis.314. n. 5.post princ. Natt. cons.141. n.11. Pacian. Carpan. & alij per Hering. de fideiussorib. c.8. n.19.* Ita vt etiam † probandum sit, quod talis fideiussor possideat bona immobilia, cum alijs requisitis, de quibus per *Doctores in l. 2. vbi Castr. n.3.& 4. & Alex.n.5.qui satisd. cogant.*

Neque obstat, quod debitor cessus habebat, vt vulgò dicitur, buon credito, cum ab alijs pecunias acceperit ad societatem, † ex quo sequitur, quod debeat dici idoneus, stante fide, quam habebant illi, qui secum contraxerunt *Castr.in l.si quis stipulatus.112. §. si quis ita stipulatus. n. 2. & ibi Cuman.in fin.ff.de verb.obligat. Iason.in l.2.n 5.ff. qui satisd. cogant. Socin. in regula excussio. fallent.10.ad fin. Siluest.in §.nouissimè.n.12.instit. de suspect.tutorib.*

Quia contraria opinio est verior, cum non sufficiat ista credulitas aliorum, & fides, quam habẽt alij ad hoc, † vt quis dicatur idoneus, nam requiritur etiam sufficientia facultatum, & conueniendi facilitas, ne sequatur absurdum, quod si decedat talis fideiussor, qui erat inops, & fidelis persona, non esset consultum ei, ad cuius fauorem

rem fuit datus fideiussor, cum hæredem improbum posset relinquere *Alex. in l. 2. n. 5. ad fin. vers. sed hoc non puto verum ff. qui satisd. cogant. Ias.* sibi contrarius *in l. si quis stipulatus. 112. §. si quis ita stipulatus. n. 4. post med. vers. sed istud dictum reprobat. & ibi Alciat. n. 7.* & latè etiam

31 *Aret. n. 6. col. 3. ad med.* † qui omnibus respondet, & de verissima opinione testatur *ff. de verb. obligat. Bald. in rubr. extr. de eo qui mittit. in possess. caus. rei seruand. in fin.* & latissimè defendit *Herring. de fideiussor. c. 8. n. 70. vsque ad 85. post Franc. eod. tract. de fideiussor. c. 4. conclus. 1. n. 30.* & post *Brechæum in l. habere. 288. §. cautum. de*

32 *verb. signific.* † & concludit etiam multa adducens *Boer. decis. 217. col. 5. in princ. vers. sed ista limitatio. n. 10.* Cum credulitas vnius, vel alte-

33 rius non debeat tertio præiudicare *Glos.* † *in c. quam magnũ. 23. q. 4. & in c. si quid. 86. distinct.* & de istis fide dignis, & probatæ vitæ multa *Felin. in c. super his. 16. de accusationib.* vbi *in fin.* de Doctore, quem non sufficit esse excellentem,

34 si non sit † timoratæ conscientiæ *Idem Felin. in c. cum contingat. 24. n. 3. de rescript.*

Adde, quod facere bonum, & soluere idẽ est *Barz. decis. 110. n. 24.* vbi etiã de promittente annuum redditum venditum verum, & bonum manute-

35 nere, † qui tenetur præstare illum exigibilem successiuis temporibus. Vnde etiam qui affirmat aliquem esse idoneum, habetur loco fideiussoris *Barz. d. decis. 110. n. 4. de quo Sim. de Pret. cons. 89. n. 5. Alber. & alij in l. eum ostendimus. §.*

36 *fin. de fideiussorib. tutor.* † Et nemo præsumitur idoneus facultatibus, nisi probetur, quidquid sit respectu morum, vt latè dixi *supr. c. . . . . Surd. decis. 20. n. 7. Menoch. præsumpt. 9. n. 16. lib. 6. Mascard. conclus. 878. n. 4. p. 2. fol. 190. & conclus. 525. Rot. coram Card. Blanchetto. Romana census. 13. Maij. 1596.* Et si apparet aliquem hodie non esse soluendo, præsumendum est neque fuisse soluendo tempore, quo fuit acceptus *Carpan. ad constit. Mediolan. c. 44. n. 35.*

Ex prædictis etiam sequitur non obstare, quod non præcesserit excussio officialis, Quia vltra quod illa non est facienda, stante obligatione camera-

37 li, † Verius est, quod ista officia ponuntur ad colorandam societatem *Rot. diuers. decis. 288. n. 2. p. 1. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 6. tit. 24. n. 37. Rot. coram R. P. D. Sacrato. Romana de Cassanis. 5. Decembr. 1612.* vbi, quod isti officiales in societatibus officiorum non habent

38 nisi nudum nomẽ, vnde nec faciũt partẽ, † quando agitur contra alios obligatos, dempta parte soluentis, cum omnes fideiussores respectu illius sint principales debitores *Bart. in l. reos. n. 1. vbi Ang. n. 6. Imol. n. 1. de duob. reis. Salic. in l. 1. n. 3. C. eod. tit. Aret. cons. 33. n. 8. Natt. cons. 52. n. 6. Aym. cons. 77. n. 3. Surd. cons. 150. n. 57. lib. 1.* Quare cum solum spectentur fideiussores, & illi ad quorum manus pecunia peruenit, & ad quos transit commodum dispositionis, non attenditur nominatus, cui nihil interest, sed totum nego-

39 tium pertinet ad contemplatum, † qui habetur pro principali contrahente, quasi non curemus de persona, in quam verba diriguntur, sed in quam effectus confertur, & voluntatis intentio est directa *l. si cui legetur. §. vlt. l. fideiussor. in princ. & l. seruo legato. §. si testator. ff. de legat. 1. Imol. in l. filiofamilias. n. 2. ff. de cõdit. & demon-*

40 *strat.* † quod procedit siue simus in vltimis voluntatibus, siue in actibus inter viuos *Dec. cons. 407. n. 9. Mannell. cons. 404. n. 4.* cum alijs late adductis per *Monter. decis. Aragon. 36. n. 1. vsque ad 7.* vbi etiam, quod quando actus ad aliquem pertinet, tertius illum faciens intelligitur fecisse, non suo nomine, sed eius ad quem spectat *Mannell. cons. 248. n. 23.* & solus ille fecisse

41 censetur ad quem pertinet, † neque enim tunc habet locum dispositio *l. reos. §. cum tabulis. de duob. reis.* de attribuendo cuilibet actum pro dimidia, vt declarat *Aym. cons. 91. ad fin. vers. solum superest ad contraria. n. 11.*

EPITOME.

Substitutio compẽdiosa an dicatur si fiat alicui, si decesserit sine filijs, etiam absque clausula, quandocumque. ¶ Et an contineat pupillarem, & excludat matrem. ¶ Et quid si testator se restrinxerit ad bona sua. ¶ Verbum, substituit, & succedat quãdo trahatur ad fideicommissum. ¶ Pupillus an dicatur decedere sine filijs. ¶ Mentio pupillaris substitutionis facta demonstratiuè, non conditionaliter an excludat pupillarem. ¶ Dictio, quomodolibet, quos casus comprehendat. ¶ Vsufructuarius an sit proprietarius nullo sibi dato cohærede in vita. ¶ Substitutus vsufructuario post eius mortẽ an possit antè illius obitum adire, & transmittere hæreditatem. ¶ Bona pupilli an possint dici bona testatoris. ¶ Substitutus quando dicatur primus hæres fideicommittentis.

SVMMARIVM.

1 *Compendiosa substitutio dicitur si fiat alicui si decesserit sine filijs, etiam sine clausula, quandocumque, & continet pupillarem. n. 2. 33. & 35.*
3 *Verba, cui substituit, vel cui succedat, sunt executiua, & faciunt pupillarem directam. & n. 5.*
4 *Verbum, substituit, est commune.*
6 *Substitutio compendiosa excludit matrem. n. 7. 26. 27. & est verior opinio tam secundum legistas, quàm canonistas. n. 28. & in toto orbe seruatur. n. 29.*
8 *Substitutio in dubio præsumitur directa, & trahitur ad casum magis necessarium. n. 9.*
10 *Clausula omni meliori modo, facit substitutionem directam ad fauorem pupilli.*
11 *Ratio dilectionis piæ causæ operatur, vt testator voluerit directè substituere.*
12 *Pia causa, quamuis non sit immediatè substituta pupillo, sed post matrem, tamen illa prædefuncta succedit in locum ipsius.*
13 *Pupillaris substitutio non inducitur, si testator se restrinxit ad sua bona. n. 22. Intellige vt n. 14. 15. 23. 36. & 37.*

16 *In testamentis est facienda plena interpretatio.*
17 *Bona pupilli dicuntur etiam bona testatoris cura, solicitudine, & administratione.*
18 *Restrictio quo ad bona testatoris procedit, nisi ratio subiecta materia contrarium suadeat.*
19 *Substitutio pupillaris comprehendit omnia bona pupilli, etiam quaesita post testamentum patris.*
20 *Succedens per pupillarem substitutionem est heres impuberis, non secus ac, si ipse fecisset testamentum.*
21 *Vsusfructus per mortem extinguitur.*
24 *Verbum commune substituit quando trahatur ad vniuersalem substitutionem.*
25 *Testator loquens pluries in substitutione de bonis suis, quo casu censeatur voluisse illam arctare ad bona propria.*
30 *Substitutio cum conditione, si sine filijs decederet, an sit pupillaris, vel fideicommissaria.*
31 *Pupillus dicitur decedere sine liberis.*
32 *Mentio pupillaris substitutionis facta demonstratiuè, non conditionaliter, an excludat pupillarem. n.34.*
38 *Dictio quomodolibet comprehendit quoscumque modos nullum excipiendo, quamuis improprium.*
39 *Vsufructuarius an sit etiam proprietarius nullo dato sibi coharede.*
40 *Substitutus vsufructuaria post eius mortem, potest ante illius obitum adire & mero iure succedit, ac transmittit haereditatem, Maximè si substituatur pia causa, aut collegium. n.41.*

CAPVT DXXVIII.

Svbstitutionem, de qua agimus, dixi esse compendiosam, cum sit facta Bernardinae si de-
1 cesserit sine filijs legitimis, & naturalibus, †quamuis etiam non adsit dictio illa quandocumque. *C. los. in c. si pater. in verb. absque deductione. ad fin. de testam. in 6. Bart. in l centurio. n.17. & ibi Alex. n.27. & Ias. n.33 ff. de vulg. Couar. qui de communi in c. rainutius. §.9. n.3. vers. vndecimo illam esse veram de testam. Surd. decis.:7. n.8.*
Compendiosa autem substitutio continet pupilla-
2 rẽ, quę dicitur expressa verbis generalibus † *Menoch. praesumpt. 34. n.5. lib.4 & cons. 751. n.7. lib. 8. & cons. 551. n.11 vers. caeterum, l. b.6.* vbi testatur de magis communi, & recepta opinione *Roland. cons 69. n 21. lib. 1. Rimin. Iun cons. 270. n. 60. vsque ad 64. lib. 3. & in l. precibus. n. 461. C. de impub. Rip. in l. 1. n. 77. de vulg & pupill. & in l. centurio. n. 118. ff. eod. tit.*
Quę magis procedunt in casu, de quo agimus, quia substitutio est facta pupillo per verba cui substi-
3 tuit, †quae dicuntur executiua, & faciunt pupillarem directam, tamquam relata ad personam pupilli, non autem ad bona, ideo non potest intelligi fideicommissaria, sed pupillaris, si filius decesserit in pupillari aetate, vt est ca us *in c. si pater. de testam. in 6.* & ita distinguendo conclu dit *Rot. coram Card. Mantica Romana legitimae seu fideicommissi. 22. Martij 1596.* iuxta doctrinam *Bald. in l. vlt. ad fin. n.17. vers. idem dico de verbo. C. de sacros. eccles. Rip. in l. centurio.*
4 *n. 139. ff. de vulg. & pupill.* † Cum etiam sufficiat nos esse in verbis cõmunibus, prout est verbum substituo *Surd. cons. 232. n.15. & cons. 236 n.30.* sicuti enim verbũ directum demonstrat pupillarem, ita etiã verba, quae ad ipsum pupillum diri-
5 gũtur debent idem operari, † quamuis sint communia *Idē Surd. decis. 273. n.6. & 7. post Dec. cõs. 571. in casu proposito. col. 2. ad med. vers. altera est principalis. & col. vlt. in princ. vers. primo quia in testamento. n.4.* Quod habet locũ siue dicatur cui succedat, vel cui substituo, cum secũdum veriorem opinionem vtrumque verbum importet pupillarem tãquam executiuum, & relatum ad personam, vt testatur *Odd. de compendios. subst. partic. 5. art. 3. fol. 159. col. 2. vers. sublimitatur sexto. & vers. ego puto veram limitationē. Franc. in c. si pater. col. 45. post princ. n.84. vers. item adde aliam coniecturam. de testam. Menoch. praesumpt. 34. n.5. lib. 4.* vbi reprobat *Bero. cons. 25. n.19. lib. 2. & alios*, qui contrariam opinionem sequuntur.
Vnde etiam ista compendiosa tamquam continens expressam pupillarem verbis generalibus, non autem tacitam, & tamquam directa à patre pu-
6 pillo facta, † excludit quoque matrem à legitima filij, cum fauor pupilli debeat semper praeualere fauori matris, quasi magis expediat pupillo, vt decedat testatus, quamuis matri magis expediret, vt moreretur ab intestato *c. 1. de testam. in 6.* & sic se habet cõmunis opinio Doctorum, qui concludunt hanc compẽdiosam substitutionem semper esse directam intra pupillarem aetatem etiam matre existẽte in medio, prout voluit *Franc. in c. si pater. n.82. & 83. & ibi latè Costa p.3. in verb. & contra. n.10. de testam. in 6. Rimin. Iun. cons. 270. n.61. vsque ad 66 lib. 3. & in l. precibus. n. 472. C. de impuber. & alijs substitut. Gabr. cons. 169. n.45. cum seq. & cons. 130. n.4.*
7 *lib. 1. & cons. 120. n.9. lib. 2.* † Et quidquid alij cõtrarium sentiant, hodie ista est vera, & magis recepta opinio, & secundum eam passim iudicatur, vt per *Surd. cons. 273. n.2. & 12. in fin. & cons. 363. n.4. lib. 3.* latè *Cephal. cons. 524. n.27. lib. 4. Honded.* qui testatur ita seruari in praxi *cons. 73. n.36. lib. 1. & cons. 52. n.54. lib. 2.* & infinitos adducit *Bursatt. cons. 8. n.39. cum seq. lib. 1. Crass. in §. substitutio. q.30. Menoch.* qui de magis communi *cons. 427. n.18. lib. 5.*
Accedat quod in dubio semper substitutio iudica-
8 tur directa † *c. si pater. de testam. in 6. l. verbis ciuilibus. de vulg. & pupillar. Theb. cons. 25. n.13.* & quia etiam in dubio semper substitutio debet
9 trahi ad casum magis necessarium † *Bald. cons. 201. n.1. lib. 2. Dec. cons. 572. n.7* Et directa videtur magis necessaria, quia per illam prouidetur, ne pupillus decedat intestatus, & trahitur ad bona patris, & filij, per fideicommissariam autem substitutionem solùm patri succeditur *l. coharedi §. cum filio. de vulg. & pupill.*
Additur clausula omni meliori modo, de qua in
10 testamento, & substitutione, † per quam praesumitur

mitur restatorem voluisse, quod illa valeret iure directo intra pupillarem ætatem *Io. de Amic. conf.15.n.11.& 12.* per doctrinã *Bald. in l.quoties. col.2. verf.quæro si pater. C.de hæred.instituend.* & sequitur *Rot.diuerf.decif.181.n.5.p.2.*

Cum præsertim simus in pia causa substituta, in
11 qua cadit maior dilectio, † itavt ob rationem istius dilectionis colligatur testatorem voluisse pupillariter directè substituere *Corn. conf. 138. n.8. in fin. verf. ita dicamus in casu nostro. lib. 3. Roland.conf.69. n.27. vsque ad 30.lib.1.*

Nec facit, quod pia causa non fuerit immediatè substituta, sed Mater, cui postea fuit facta substitutio de Venerabili Archiconfraternitate, quod videtur operari, vt censeatur solùm cogitatum de substitutione fideicommissaria, quasi substitutus dicatur primus hæres fideicommittentis
12 *Surd.conf.395.n.40.lib.3.* † Quia cum mater primò substituta decesserit, perinde est, ac si Archiconfraternitas loco Matris fuisset substituta pupillo, Vnde meritò illi decedenti in pupillari ętate succedet, vt in specie notat *Parif. conf. 73. n. 43. lib.3.& conf.74.n.40.eod.lib Bart in l.centurio.col.9.n.36. verf.quæro vlterius.ff.de vulg. & pupill. Surd.decif.273.n.8.*

Neque obstat, quod testator videatur se restrinxisse
13 ad bona propria ipsius, † quod facit, vt non inducatur pupillaris directa *Aym. conf. 98. n. 10. cum alijs decisionibus, & iuribus, quæ exaduerso allegantur*, Quia prædicta procedunt quando essemus in substitutione, & institutione rei certæ, secus autem quando addita sunt aliqua verba, ex quibus testator ostendit se voluisse, vt tota, & integra hæreditas ad substitutum deueni-
14 ret, † Nam tunc nõ potest intelligi per fideicommissum, cum enim de eo detrahatur legitima, & trebellianica, non posset tota hæreditas deferri substituto, prout est casus noster, in quo tam institutio, quàm substitutio est in omnibus bonis mobilibus, & immobilibus, iuribus, creditis, & actionibus vniuersis præsentibus, & futuris, & quomodolibet spectantibus, & pertinentibus, ac vbique existentibus, quæ verba tamquam vniuersalia idem operantur, quod verbum tota, & integra, cum simus in re integrali, vt est hæreditas, dẽ qua tota fuit facta dispositio, adeovt in istis verbis vniuersalibus comprehendatur substitutio pupillaris *Bart. in l.centurio.col.9. n. 27. post med. de vulg. & pupill.* quem communiter esse receptum testatur *Odd. de compendiof. subftit.p.5.art.3.fol.160.col.1 in fin. verf. tertium exemplum.& col.2.ad med. verf.moti rationibus Dec.conf.572.in casu proposito.in fin.n.6.ad med. verf.tertio ad idem facit. Aret.conf.154. col.5. in fin. verf.secundo hoc confirmatur. Imol.in c.raynutius.n.190. in fin.de testam. Socin.in l.1. col.7. verf. aliquando & tertio. & verf. aliquando & quarto. de vulg. & pupill.* & esse de mente omnium *in d. l. centurio.* testatur *Honded. conf. 73. n.9.& 38.lib.1. Corn.in l.precibus.n.140. in fin. C. de impuber. & alijs substit.*

Minus obstant illa verba de suis bonis, Quia habentur pro non appositis, & ipsis non obstantibus *Stephani Gratiani*

15 substitutio compendiosa † decedente grauato in pupillari ætate retinet naturam pupillaris substitutionis *l. si ita scriptum. §.qui filio. de bonor.posseff.secund.tabul. Iaf.in l.cum quidam.n. 1. & ibi Alex. C. de impuber. & alijs substitut. Dec.conf.371. in causa magnifici. col.2. ante fin. verf. nec huic conclusioni. n.3. cum alijs per Cephal. conf.423. n.119. lib.3. Matthefil.fing. 151. nota vtile dictum. n.1. Socin.conf.116. non potest negari.n.4.in fin.verf.qua quidem limitatio.lib. 1. Corn.conf.138.n.8.lib.3.*

Maximè, quia in testamentis debet fieri plena, & fauorabilis interpretatio ad tuendam volunta-
16 tem defuncti *l. in testamentis.de reg.iur.* † Vnde cum verbum de bonis suis possit etiam verificari in bonis pupilli, in quantum testator substituit pupillo, debemus admittere talem interpretationem, vt substitutio, quæ aliàs potest esse directa, numquam dicatur obliqua, Neque est dubitãdum, quod ista verba possint intelligi etiam de bonis pupilli, quia hoc nomen meum, tuum, suum, & simile verificatur etiam in eo, qui habet semiplenam administrationem, & custodiam, cum etiam dicatur nostrum, quod fit super re,
17 quæ ad nos spectat cura, & sollicitudine, † Vnde cum testator substituit filio in bonis suis tempore pupillaris ætatis, appellatione suorum bonorum intelliguntur etiam bona pupilli, quia illo tempore dispositio bonorum filij per viam vltimæ voluntatis pertinet ad patrem, qui potest ei facere testamentum, & per consequens similia verba debent accipi sub ista significatione, & substitutio erit iudicanda directa pupillaris, non fideicommissaria, prout in proposito nostro omnia prædicta considerat *Aret.* qui pro omnibus sufficiat *conf.155. periculosum. col.5. in princ.*

Vlterius opinio illa de restrictione quo ad bona
18 testatoris procedit, † nisi ratio subiectæ materiæ contrarium suadeat *Imol.in l.ex facto. n. 1. in glof. in verb. sua. ff. ad trebell.* Hic autem ratio subiectæ materiæ, quæ est prædilectio substitutorum, suadet contrarium, & est tantæ potentiæ, vt prævalere debeat etiam proprietati sermonis; vt in specie concludit *Rot. diuerf. decif. 181. ad fin.n.10.p.2.*

Stante igitur prædicta conclusione, quod simus in pupillari substitutione, sequitur non solum bona testatoris spectare ad Venerabilem Archiconfraternitatem substitutam, sed etiam omnia alia quæcumque pertinentia ad Bernardinam filiam,
19 grauatam, † cum substitutio pupillaris omnia bona pupilli comprehendat, & etiam ea, quæ post testamentum fuerunt pupillo aliunde quæsita *l.sed si plures. §. ad substitutos.ff.de vulg. & pupill.* exclusis alijs ab intestato pupillo successuris *l. si testamento iure facto. C.de impuber. & alijs substit.Castr.conf.49.n.1. ad med. lib.2.*
20 Cum † succedens per pupillarem substitutionem sit hæres impuberis *l.si pater filio.de hæredib. instituend.* Non secus ac si ipse filius fecisset testamentum, cum hoc casu non dicatur intestatus decedere, sed testatus *l. vel singulis. de vulg. & pupill. l. si ita scriptum. §. qui filio. ff. de bonor.*

16 *In testamentis est facienda plena interpretatio.*
17 *Bona pupilli dicuntur etiam bona testatoris cura, solicitudine, & administratione.*
18 *Restrictio quo ad bona testatoris procedit, nisi ratio subiecta materia contrarium suadeat.*
19 *Substitutio pupillaris comprehendit omnia bona pupilli, etiam quæsita post testamentum patris.*
20 *Succedens per pupillarem substitutionem est hæres impuberis, non secus ac, si ipse fecisset testamentum.*
21 *Vsusfructus per mortem extinguitur.*
24 *Verbum commune substituit quando trahatur ad vniuersalem substitutionem.*
25 *Testator loquens pluries in substitutione de bonis suis, quo casu censeatur voluisse illam arctare ad bona propria.*
30 *Substitutio cum conditione, si sine filijs decederet, an sit pupillaris, vel fideicommissaria.*
31 *Pupillus dicitur decedere sine liberis.*
32 *Mentio pupillaris substitutionis facta demonstratiuè, non conditionaliter, an excludat pupillarem. n.34.*
38 *Dictio quomodolibet comprehendit quoscumque modos nullum excipiendo, quamuis improprium.*
39 *Vsufructuarius an sit etiam proprietarius nullo dato sibi cohærede.*
40 *Substitutus vsufructuariæ post eius mortem, potest ante illius obitum adire. & mero iure succedit, ac transmittit hæreditatem, Maximè si substituatur pia causa, aut collegium. n.41.*

CAPVT DXXVIII.

SVbstitutionem, de qua agimus, dixi esse compendiosam, cum sit facta Bernardinæ si de-
1 cesserit sine filijs legitimis, & naturalibus, † quãuis etiam non adsit dictio illa quandocumque *Glos. in c. si pater. in verb. absque deductione. ad fin. de testam. in 6. Bart. in l. centurio. n.17. & ibi Alex. n.27. & Ias. n.33 ff. de vulg. Couar.* qui de communi *in c. rainutius. §.9. n.3. vers. vndecimo illam esse veram de testam. Surd. decis. 17. n.8.*

Compendiosa autem substitutio continet pupilla-
2 rẽ, quę dicitur expressa verbis generalibus † *Menoch. præsumpt. 14. n.5. lib.4 & cons. 751. n.7. lib. 8. & cons. 551. n.11. vers. cæterum, lib.6.* vbi testatur de magis communi, & recepta opinione *Roland. cons 69. n 21. lib.1. Rimin. Iun. cons. 270. n. 60. vsque ad 64. lib.3. & in l. precibus. n.461. C. de impub. Rip. in l. 1. n.77. de vulg & pupill. & in l. centurio. n.118. ff. eod. tit.*

Quę magis procedunt in casu, de quo agimus, quia substitutio est facta pupillo per verba cui substi-
3 tuit, † quæ dicuntur executiua, & faciunt pupillarem directam, tamquam relata ad personam pupilli, non autem ad bona, ideo non potest intelligi fideicommissaria, sed pupillaris, si filius decesserit in pupillari ætate, vt est casus *in c. si pater. de testam. in 6.* & ita distinguendo concludit. *Rot. coram Card. Mantica Romana legitimæ seu fideicommissi. 22. Martij* 1596. iuxtà doctrinam *Bald. in l. vlt. ad fin. n.17. vers. idem dico de verbo. C. de sacros. eccles. Rip. in l. centurio.*
4 *n.139. ff. de vulg. & pupill.* † Cum etiam sufficiat nos esse in verbis cõmunibus, prout est verbum substituo *Surd. cons. 232. n.15. & cons. 236 n.30.* sicuti enim verbũ directum demonstrat pupillarem, ita etiã verba, quæ ad ipsum pupillum diri-
5 gũtur debent idem operari, † quamuis sint communia *Idẽ Surd. decis. 273. n.6. & 7. post Dec. cõs. 572. in casu proposito. col.2. ad med. vers. altera est principalis. & col. vlt. in princ. vers. primo. quia in testamento. n.4.* Quod habet locũ siue dicatur cui succedat, vel cui substituo, cum secũdum veriorem opinionem vtrumque verbum importet pupillarem tãquam executiuum, & relatum ad personam, vt testatur *Odd. de compendios. substit. partic. 5. art. 3. fol. 159. col. 2. vers. sublimitatur sexto. & vers. ego puto veram limitationẽ. Franc. in c. si pater. col. 45. post princ. n.84. vers. item adde aliam coniecturam. de testam. Menoch. præsumpt. 14. n.5. lib.4.* vbi reprobat *Bero. cons. 25. n.19. lib.2. & alios,* qui contrariam opinionem sequuntur.

Vnde etiam ista compendiosa tamquam continens expressam pupillarem verbis generalibus, non autem tacitam, & tamquam directa à patre pu-
6 pillo facta, † excludit quoque matrem à legitima filij, cum fauor pupilli debeat semper præualere fauori matris, quasi magis expediat pupillo, vt decedat testatus, quamuis matri magis expediret, vt moreretur ab intestato *c. 1. de testam. in 6.* & sic se habet cõmunis opinio Doctorum, qui concludunt hanc compẽdiosam substitutionem semper esse directam intra pupillarem ætatem etiam matre existẽte in medio, prout voluit *Franc. in c. si pater. n.82. & 83. & ibi* latè *Costa p.3. in verb. & contra. n.10. de testam. in 6. Rimin. Iun. cons. 270. n.61. vsque ad 66 lib.3. & in l. precibus. n.472. C. de impuber. & alijs substitut. Gabr. cons. 169. n.45. cum seq. & cons. 130. n.4.*
7 *lib.1. & cons. 120. n.9. lib.2.* † Et quidquid alij cõtrarium sentiant, hodie ista est vera, & magis recepta opinio, & secundum eam passim iudicatur, vt per *Surd. cons. 373. n.2. & 12. in fin. & cons. 363. n.4. lib.3.* latè *Cephal. cons. 524. n.27. lib. 4. Honded.* qui testatur ita seruari in praxi *cons. 73. n.36. lib.1. & cons. 52. n.54. lib.2.* & infinitos adducit *Bursatt. cons. 8. n.29. cum seq. lib. 1. Grass. in §. substitutio. q.30. Menoch.* qui de magis communi *cons. 427. n.18. lib.5.*

Accedat quod in dubio semper substitutio iudica-
8 tur directa † *c. si pater. de testam. in 6. l. verbis ciuilibus. de vulg. & pupillar. Thob. cons. 25. n.13.* & quia etiam in dubio semper substitutio debet
9 trahi ad casum magis necessarium † *Bald. cons. 201. n.1. lib.1. Dec. cons. 572. n.7* Et directa videtur magis necessaria, quia per illam prouidetur, ne pupillus decedat intestatus, & trahitur ad bona patris, & filij, per fideicommissariam autem substitutionem solùm patri succeditur *l. cohæredi §. cum filio. de vulg. & pupill.*

Additur clausula omni meliori modo, de qua in
10 testamento, & substitutione, † per quam præsu-

mitur

mitur testatorem voluisse, quod illa valeret iure directo intra pupillarem ætatem *Io. de Amic. cons.15.n.11.& 12.* per doctrinã *Bald. in l.quoties. col.2. vers.quæro si pater. C.de hæred.instituend.* & sequitur *Rot.diuers.decis.181.n.5.p.2.*

Cum præsertim simus in pia causa substituta, in qua cadit maior dilectio, † itavt ob rationem istius dilectionis colligatur testatorem voluisse pupillariter directè substituere *Corn. cons. 138. n.8.in fin. vers.ita dicamus in casu nostro. lib.3. Roland.cons.69.n.27. vsque ad 30.lib.1.*

11

Nec facit, quod pia causa non fuerit immediatè substituta, sed Mater, cui postea fuit facta substitutio de Venerabili Archiconfraternitate, quod videtur operari, vt censeatur solùm cogitatum de substitutione fideicommissaria, quasi substitutus dicatur primus hæres fideicommittentis *Surd.cons.395.n.40.lib.3.* † Quia cum mater primò substituta decesserit, perinde est, ac si Archiconfraternitas loco Matris fuisset substituta pupillo, Vnde meritò illi decedenti in pupillari ętate succedet, vt in specie notat *Paris. cons. 73.n. 43.lib.3.& cons.74.n.40.eod.lib Bart in l.centurio.col.9.n.36. vers.quæro vlterius.ff.de vulg. & pupill. Surd.decis.273.n.8.*

12

Neque obstat, quod testator videatur se restrinxisse ad bona propria ipsius, † quod facit, vt non inducatur pupillaris directa *Aym. cons. 98. n. 10. cum alijs decisionibus, & iuribus, quæ exaduerso allegantur*, Quia prædicta procedunt quando essemus in substitutione, & institutione rei certæ, secus autem quando addita sunt aliqua verba, ex quibus testator ostendit se voluisse, vt tota, & integra hæreditas ad substitutum deueniret, † Nam tunc nõ potest intelligi per fideicommissum, cum enim de eo detrahatur legitima, & trebellianica, non posset tota hæreditas deferri substituto, prout est casus noster, in quo tam institutio, quàm substitutio est in omnibus bonis mobilibus, & immobilibus, iuribus, creditis, & actionibus vniuersis præsentibus, & futuris, & quomodolibet spectantibus, & pertinentibus, & vbique existentibus, quæ verba tamquam vniuersalia idem operantur, quod verbum tota, & integra, cum simus in re integrali, vt est hæreditas, de qua tota fuit facta dispositio, adeovt in istis verbis vniuersalibus comprehendatur substitutio pupillaris *Bart.in l.centurio.col.9. n.27. post med. de vulg. & pupill.* quem communiter esse receptum testatur *Odd. de compendios. substit.p.5.art.3.fol.160.col.1 in fin. vers.tertium exemplum.& col.2.ad med. vers.moti rationibus Dec.cons.572.in casu proposito.in fin.n.6.ad med. vers.tertio ad idem facit. Aret.cons.154.col.5. in fin. vers.secundo hoc confirmatur. Imol.in c.raynutius.n.190. in fin.de testam. Socin.in l.1. col.7. vers. aliquando & tertio. & vers. aliquando & quarto. de vulg. & pupill.* & esse de mente omnium *in d. l. centurio.* testatur *Honded. cons. 73. n.9.& 38.lib.1. Corn.in l.precibus.n.140. in fin. C. de impuber. & alijs substit.*

13

14

Minus obstant illa verba de suis bonis, Quia habentur pro non appositis, & ipsis non obstantibus substitutio compendiosa † decedente grauato in pupillari ætate retinet naturam pupillaris substitutionis *l.si ita scriptum. §.qui filio. de bonor.possess.secund.tabul. Ias.in l.cum quidam.n. 1. & ibi Alex. C. de impuber. & alijs substitut. Dec.cons.371. in causa magnifici. col.2. ante fin. vers. nec huic conclusioni. n.3. cum alijs per Cephal. cons.423.n.119.lib.3. Matthesil.sing.151. nota vtile dictum.n.1. Socin.cons.116. non potest negari.n.4.in fin.vers.quæ quidem limitatio.lib. 1. Corn.cons.138.n.8. lib.3.*

15

Maximè, quia in testamentis debet fieri plena, & fauorabilis interpretatio ad tuendam voluntatem defuncti *l.in testamentis.de reg.iur.* † Vnde cum verbum de bonis suis possit etiam verificari in bonis pupilli, in quantum testator substituit pupillo, debemus admittere talem interpretationem, vt substitutio, quæ aliàs potest esse directa, numquam dicatur obliqua, Neque est dubitãdum, quod ista verba possint intelligi etiam de bonis pupilli, quia hoc nomen meum, tuum, suum, & similе verificatur etiam in eo, qui habet semiplenam administrationem, & custodiam, cum etiam dicatur nostrum, quod fit super re, quæ ad nos spectat cura, & sollicitudine, † Vnde cum testator substituit filio in bonis suis tempore pupillaris ætatis, appellatione suorum bonorum intelliguntur etiam bona pupilli, quia illo tempore dispositio bonorum filij per viam vltimæ voluntatis pertinet ad patrem, qui potest ei facere testamentum, & per consequens similia verba debent accipi sub ista significatione, & substitutio erit iudicanda directa pupillaris, non fideicommissaria, prout in proposito nostro omnia prædicta considerat *Aret.* qui pro omnibus sufficiat *cons.155. periculosum. col.5. in princ.*

16

17

Vlterius opinio illa de restrictione quo ad bona testatoris procedit, † nisi ratio subiectæ materiæ contrarium suadeat *Imol.in l.ex facto. n.1. in glos. in verb. sua ff. ad trebell.* Hic autem ratio subiectæ materiæ, quæ est prædilectio substitutorum, suadet contrarium, & est tantæ potentiæ, vt præualere debeat etiam proprietati sermonis, vt in specie concludit *Rot. diuers. decis. 181. ad fin.n.10.p.2.*

18

Stante igitur prædicta conclusione, quod simus in pupillari substitutione, sequitur non solum bona testatoris spectare ad Venerabilem Archiconfraternitatem substitutam, sed etiam omnia alia quæcumque pertinentia ad Bernardinam filiam grauatam, † cum substitutio pupillaris omnia bona pupilli comprehendat, & etiam ea, quæ post testamentum fuerunt pupillo aliunde quæsita *l.sed si plures. §. ad substitutos. ff. de vulg. & pupill.* exclusis alijs ab intestato pupillo successuris *l.si testamento iure facto. C.de impuber. & alijs substit. Castr.cons.49.n.1. ad med. lib.2.*

19

Cum † succedens per pupillarem substitutionem sit hæres impuberis *l.si pater filio.de hæredib. instituend.* Non secus ac si ipse filius fecisset testamentum, cum hoc casu non dicatur intestatus decedere, sed testatus *l. vel singulis. de vulg. & pupill. l.si ita scriptum. §. qui filio. ff. de bonor. poss.*

20

poss.secund. tabul. Socin. Iun. cons. 20. n. 4. lib. 4.

Prout etiam ad dictam Venerabilem Archiconfraternitatem spectabit domus aliàs legata Catherinæ, cum ad eam solùm spectaret illius vsusfructus, † qui per mortem ipsius fuit extinctus, Vnde concessio non debet operari vltra eius vitam *l. titia. §. fin. de leg. 2. §. finitur. in stit. de vsufr. l. si vsusfructus. de iur. dot. Ias. in l. commodis. de re iudic. Tiraq. de retr. lignag. §. 26. gl. 1. n. 46. Bald. in l. apud iulianum. §. si quis alieui. ff. de legat. 1.*

Neque est recedendum à supra firmatis propter nouiter deducta, Quia omnes Doctores ex aduerso allegati loquuntur, quando substitutio compendiosa fuit restricta ad bona, & ad hæreditatem ipsius testatoris, † quo casu est fideicommissaria, neque continet pupillarem, prout concludit *Alex. cons. 45. n. 9. lib. 1.* vbi loquitur de certis bonis mobilibus, & immobilibus, non autem in hæreditate, nec in quota parte hæreditatis *Aym. cons. 98. n. 10.* vbi etiam de certis bonis testatoris *Menoch cons. 243. n. 39. lib. 3.* qui loquitur de dispositione continente verba restrictiua, quod etiam declarat *Idem Menoch. præsumpt. 54. n. 22. vsque ad 28. lib. 4. Bald. in l. precibus. n. 44. C. de impub. & alijs substit.* vbi de substitutione facta per verba arctatiua *Salic. ibid. col. penult. in fin. n. 27.* vbi de certis rebus *Corn. ibid. n. 140.* vbi etiam de bonis restrictiuè relictis, prout etiam in istis terminis procedunt *decisiones coram Card. Pamphilio. Romana successionis. 11. Martij. 1596. & coram R. P. D. Bubalo. Firmana bonorum. 5. Nouembris. & 10. Decembris. 1588. & coram R. P. D. Litta. Fanen. fideicommissi. 14. Decembr. 1594.* & ita etiam in bonis relictis in hæreditate testatoris, & ad illa restrictis loquitur *Hond. cons. 73. n. 18. lib. 1.*

Quod autem in casu nostro nō simus in istis terminis, & in bonis arctatiuè relictis, patet ex lectura testamenti, † in quo tam institutio, quàm substitutio est facta in omnibus bonis mobilibus, & immobilibus, iuribus, creditis, & actionibus vniuersis præsentibus, & futuris, & quomodolibet spectantibus, & pertinentibus, ac vbique existentibus, quæ verba sunt adeo vniuersalia, vt idem operentur, ac si fuisset dispositum de tota & integra hæreditate, & per consequens in ista vniuersitate comprehendetur substitutio pupillaris *Bart. in l. centurio. col. 9. n. 27. post med. ff. de vulgar. & pupillar. cum alijs, de quibus supra vers. neque obstat quod testator. n. 13.*

Ideo cum simus in substitutione vniuersali, tollitur oppositio, quod verbum commune substituit, † inducat fideicommissariam, † Quia procedit quando tale verbum, commune est adiectum certæ rei, tunc enim numquam trahitur ad vniuersalem substitutionem, quod non est in casu nostro *l. cogi. §. 1. & §. generaliter. vers. inde quæritur ad trebell. Bart. in l. centum. col. 5. vers. qui 1 si testator substituit aliquem compendiosè. ff. de vulg. & pupill. Castr. cons. 341. mater ista n. 1. ad med. & col. vlt. in fin. lib. 1. Corn. cons. 47. col. penult. ad fin. lib. 2.* cum alijs per *Aym. cons. 210. in princ. vers. circa hanc consultationem.*

Neque obest, quod semper testator in substitutionibus locutus fuerit de hæreditate sua, † ita ut ex hac geminatione magis ostendatur ista enixa voluntas arctandi dispositionem ad bona sua *Dec. cons. 371. n. 4. in fin. Menoch. cons. 144. n. 14. lib. 2.* Quia huiusmodi geminatio non est facta simpliciter, sed cum illa clausula in dicta hæreditate, per quam cēsetur repetita institutio vniuersalis de omnibus bonis quomodocumque spectantibus, cum talis dictio sit repetitiua omnium supra narratorum, non secus ac si in specie omnes qualitates, & circumstantias, ac ipsam substantiam repetijsset, adeo vt opus amplius non esset omnes demonstrationes repetere *Surd. cōs. 414. n. 63. lib. 3. post Dec. cons. 365. perscrutatis. n. 8. ad med. Curt. Iun. cons. 58. n. 2. post med. vers. præmissa tanto clarius. Alex. cons. 140. n. 4. lib. 6. Bart. in l. si enim serui. §. 1. ff. de leg. 1. & in l. qui liberis. §. hæc verba. col. vlt. de vulg. & pupill. substitut.*

Nec mouet, quod substitutio compendiosa, de qua agimus, sit facta per verbum commune substituo, † quo casu numquam resoluitur in pupillarem, sed omni tempore est fideicommissaria matre existente in medio *Decian. cons. 82. n. 9. & 35. in fin. lib. 3.* Nam verior est opinio contraria, & magis communis, quod immo talis substitutio tempore pupillaris ætatis sit directa pupillaris, non fideicommissaria, non obstante quod sit facta per verba communia, & quod mater sit in medio, prout testantur *Alex. Bertr. Ripa. Ias. Socin. Paris. & alij*, de quibus latè *Roland. cons. 69. n. 18. vsque ad 29. lib. 1. Io. de Amic. cons. 15. n. 4. vsque ad 10. Corn. cons. 28. col. 2. lib. 4. Ruin. cons. 105. col. 2. lib. 2. Gabr. cons. 169. n. 45. & cons. 130. n. 4. lib. 1. & cons. 120. n. 9. lib. 2.* latissimè *Bursatt. cons. 8. n. 39. cum seq. lib. 1. Menoch. cons. 427. n. 18. lib. 5.* † Cæteros consultò omitto, quia hodie ista est verissima opinio, & ita practicatur vbique, & ab omnibus approbatur, tam iudicando, quàm consulendo, quidquid alij contrariū sentiant, vt latè testatur *Ceph. cons. 524. n. 36. lib. 4. Rimin. Iun. cons. 270. n. 61. vsque ad 67. lib. 3. & in l. precibus. n. 472. C. de impub. & alijs substitut. Graff. in §. substitutio. q. 30.*

Nec repugnat, quod per statutum Vrbis *c. 42. lib. 1.* seruandum sit ius ciuile, † secundum quod opinio legistarum est verior, quod dicta substitutio sit fideicommissaria, & non excludat matrem, vt per *Decian. cons. 82. n. 36. ad fin. lib. 3.* Nam quidquid ipse attestetur, contrarium est verius, cum magis communis & verior sententia sit in contrarium, quod scilicet sit pupillaris tam secundum legistas, quàm canonistas, & tam in foro Cæsaris, quàm Pontificis, & tam in foro exteriori, quàm conscientiæ, cum vbique locorum ita seruetur, & in toto orbe terrarum, quasi intentio communis omnium hominum sit, vt mater excludatur secundum magis naturalem voluntatem testatorum, prout latè declarat *Ceph. cons. 524. n. 27. post med. lib. 4.* † vbi etiam quod in toto Regno Neapolitano, & in Ducatu Sabaudiæ,

baudiç, & in omni loco ita seruatur, prout etiam dicit *Graff. in §. substitutio. q. 30. n. 1. & 2.* vbi, quod totus orbis ita tenet, & nullus Doctorum dubitat *Couar in c. eum esset. n. 11. de testam. Bologn. in l. centurio. n. 231. ff. de vulg. & pupill.* & esse communem opinionem omnium legistarum testatur *Goffr. in rubr. eod. tit. de vulg. & pupill. n. 35. in fin.* & refert *Bursat. conf. 8. n. 39. col. 16. in fin. lib. 1.*

Ex quo non obstat, dum dicitur, quod ista substitutio fuit facta cum conditione, si sine filijs decederet, † quæ verba non conueniunt pupillari, ideo erit fideicommissaria *Decian. conf. 82. n. 27. lib. 3.* Quia secundum veriorem opinionem huiusmodi verba non impediunt pupillarem, neque illam excludunt, † cum pupillus etiam dicatur decedere sine liberis *l. credendum. vers. si vero. ff. qui pet. tut. & notat Bart. in l. centurio. n. 27. & ibi Imol. n. 15. in fin. Alex. n. 27. & 28. de vulg. & pupill. Bald. conf. 38. n. 5. ad fin. lib. 2.* cum alijs per *Card. Mantic.* qui de magis communi de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 1. n. 3. Ruin. conf. 50. n. 12. lib. 3. Parif. conf. 41. n. 56. lib. 2. Socin. Iun. conf. 73. n. 15. lib. 3.*

Neque etiam facit, quod non fuerit facta mentio pupillaris ætatis conditionaliter, sed demõstratiuè, † cum dictum sit, instituo filiam meam in pupillari ætate constitutam, ex quibus verbis non colligitur coniectura substitutionis pupillaris *Bero. conf. 125. n. 33. lib. 2. Bald. in l. precibus. n. 48. in fin. C. de impub. & alijs substit.* Quia licèt non adsit ista mentio pupillaris ætatis per verba conditionalia, Tamen satis est vt simus in compendiosa, † quæ continet pupillarê expressam verbis generalibus *Roland. conf. 69. n. 21. lib. 1. Rim. Iun. conf. 270. n. 60. vsque ad 64. lib. 3. Rip. in l. 1. n. 77. de vulg. & pupill. & in l. centurio. n. 118. eod. tit. Menoch. præsumpt. 34. n. 5. lib. 4. & conf. 751. n. 7. lib. 8. & conf. 55. n. 11. lib. 6.* & ita † in specie substitutionis, de qua agimus, concludit *Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 5. tit. 7. n. 21.* vbi, quod substitutio facta filio impuberi demonstratiuè, & non conditionaliter, quamuis non sit pupillaris specifica, & formalis, tamquam porrigatur etiam vltra pubertatem, nihilominus complectitur etiam pupillarem, † quæ generaliter videtur expressa, secundum *Bart. in l. centurio. n. 31. & ibi Iaf. n. 55. de vulg. & pupill. Castr. in l. precibus. n. 12. C. de impub. & in l. vlt. n. 2. in fin. C. de hæred. instit. Alex. in l. gallus. §. quidam recte. n. 6. vers. prædictis. de liber. & posth.*

Nec præiudicat, quod iterum opponitur, quod talis substitutio non fuit facta de omnibus bonis simpliciter, † sed de omnibus bonis ipsius testatoris, quæ non sunt apta comprehendere bona pupilli, & sic erit de re certa, nempe de arcto genere patrimonij *Menoch. conf. 144. n. 14. lib. 2.* Quia satis est, quod cum verbo communi, substituo, adsit dictio vniuersalis omnium bonorum mobilium, & immobilium, iurium, & actionum, prout est substitutio, de qua agimus, tunc enim quamuis addatur suis, vel ipsius, cum similibus dictionibus, Tamen semper est directa pupillaris, licèt testator non fecerit mentionem de pupillari ætate, quasi hæc verba repugnent naturæ fideicommissariæ substitutionis propter legitimam, & quartam, quæ ex ea detrahuntur, cum idem importet omnia bona sua, ac si dictum fuisset sine diminutione, vel quod tota & integra sua hæreditas perueniat, tunc enim colligitur clara coniectura, quod intra pubertatem voluerit substituere, Ita in specie latè declarat *Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 5. tit. 7. n. 16. post Castr. in l. 1. n. 4. & ibi Socin. n. 11. in tertio casu. ff. de vulg. & pupill.*

Quod clarius procedit, cum substitutio, de qua agimus, fuerit facta, non solum de omnibus bonis mobilibus, † & immobilibus, iuribus, & actionibus, sed etiam quomodolibet spectantibus, & pertinentibus, quæ verba denotant, vt censeatur cogitatum, & dispositum de bonis pupilli, quæ pertinent ad patrem, dum ipse est in pupillari ætate, cum hoc importet dictio, quomodolibet, quæ est distributiua modorum comprehendens omnes, † & quoscumque modos tam reales, quàm personales, directos, & indirectos, nullum excipiendo, cum extensione ad casus, qui aliàs ex propria significatione non venirent etiam improprios *Glos. in c. indemnitatibus. 43. §. si qua vero. in verb. quomodolibet. de elect. in 6. & in clem. 2. de sent. excommunic. Iaf. conf. 63. circa primum. col. 3. ad med. lib. 3. Rebuff. in l. creditorum. 11. col. 2. ad fin. ff. de verb. signific. Io. Andr. in c. statutum. §. in nullo. de rescript. in 6. & in c. 1. §. penult. de cleric. ægrot. eod. lib. 6.*

Nec subsistit, quod Archieonfraternitas non sit substituta pupillæ, sed vxori vsufructuariæ post eius mortem, † cui cum non sit datus cohæres ipsa dicitur substituta cum plena proprietate, & grauata restituere per fideicõmissum Archiconfraternitati secundo loco substitutæ *Alex. conf. 111. n. 1. lib. 2.* Quia in casu nostro fuit facta substitutio ad fauorem Archiconfraternitatis in tota, & integra hæreditate, in qua comprehenduntur bona pupilli, vt supra dictum est, Vnde mortua vxore prius substituta, statim succedit Archiconfraternitas ipsi pupillæ, † Immo cum tempus mortis non sit adiectum priori substitutioni ad illam infringendam, statim Archiconfraternitas est hęres, & potest adire, & transmittere tamquam purè substituta, & mero iure succedit, dummodo vxor non turbetur in vsufructu legato, quia dicta verba non suspendunt, neque limitant institutionem, sed ostendunt solùm eiuxam voluntatem testatoris super efficacia legati, cum enim testator voluerit, quod vxor habeat vsumfructum, videtur consequenter voluisse, quod hæres possit adire hæreditatem in vita vxoris, sed non habere commodum hæreditatis, & sic non expectabitur mors vxoris quo ad ius adeundi, sed solùm quo ad efficaciam emolumenti consequendi *Bald. in l. id quod pauperibus. col. 5. n. 27. ad fin. q. 14. vers. sed videndum. C. de episcop. & cleric. latè Add. ad Alex. conf. 162. lib. 2. Gulielm. Bened. in c. rainutius. in verb.*

verb.reliquit. n.7.de testam. Ias.in l. filius à patre. in fin. ff. de liber. & posthum. Mandos. ad Romau. cons.71.in verb.in illam quæstionem post med. 41 † Maximè quando est substituta pia causa, vel Collegium, quod non moritur, vt in casu nostro, tunc enim certum est, quod institutio sit habitura effectum, & dies, ac tempus mortis subducitur, & tollitur de medio, & statim est hæres, & transmittit *Bald. in l. id quod pauperibus.q.14.in fin.n.27. vers.vel posset dici. C.de episcop. & cleric. per tex. in l. hæreditas ex die.ff.de hæredib.instit.*

EPITOME.

Prorogatio compromissi an sit intimãda parti. ¶ Processus an vitietur, si Iudex ordinarius, aut delegatus sciat fundamentum suæ iurisdictionis, sed nesciat aliquid pertinens ad illam. ¶ Arbiter cum facultate procedẽdi sine scriptis quid possit facere. ¶ Et quando stetur eius assertioni in decisorijs, in leuibus, & ordinatorijs, in requirentibus scripturam, in concernentibus iustitiam, & iurisdictionem in gestis coram alijs, & in similibus causis. ¶ Iurisdictio an competat si prius non verificetur conditio. ¶ Laudum quando sustineatur quo ad vnum, licèt quo ad alium non valeat. ¶ Vtile per inutile an vitietur. ¶ Et quid in diuiduis, si ex voluntate contrahentium fiant indiuidua. ¶ Ratio bancharia an comprehendat quid vniuersum. ¶ Diuisio hæreditatis an possit fieri inter aliquos ex cohæredibus, quamuis absentibus non noceat. ¶ Iudici quando credatur circa iurisdictionem, & qualitates illius. ¶ Laudum excessiuum an sit nullum in totum. ¶ Simplex scientia an sufficiat in ratificationibus. ¶ Clausulæ iuramenti, & ex certa scientia quid operentur. ¶ Conuentio vt non possit pronunciari, nisi super omnibus, an reddat compromissum indiuiduum, itaut laudum non subsistat vno deficiente. ¶ Prorogatio iurisdictionis an possit fieri per epistolam.

SVMMARIVM.

1 *Processus non vitiatur, si Iudex ordinarius scit fundamentum suæ iurisdictionis, quamuis nesciat aliquid pertinens ad illam, secus in delegato, maxime ad tempus.n.2.*
2 *Ignoratis nullus est certus effectus.*
3 *Prorogatio compromissi debet intimari parti.*
5 *Arbitro cum facultate procedendi sine scriptis creditur, si deponat, quod pars habuit scientiam prorogationis suæ iurisdictionis.* Contrarium *n.6.& 32.*
7 *In decisorijs non statur dicto arbitri, etiam habenti auctoritatem procedendi sine scriptis: & quid operetur talis clausula.n.8.*
9 *Conditio est prius verificanda, antequam arbiter possit vti iurisdictione sibi data sub conditione, & laudum prius datum est nullum, & non habet executionem.n.10.11.40.& 43.*
12 *Non creditur arbitro circa fundamentum suæ iurisdictionis.n.36. Nec iudici ordinario, aut delegato.n.37. Declara vt n.38.*
13 *Verba, solidatis computis, inducunt cõditionem.*
14 *Fundans se in laudo debet probare implementum conditionis.*
15 *Laudum sustinetur quo ad vnum, quamuis quo ad aliũ non valeat. Intellige vt n.16.31.& 44.*
17 *Negotium est indiuiduum, quando ratio vnius non potest rectè adæquari sine visione alterius.*
18 *Vtile vitiatur per inutile in indiuiduis.*
19 *Ratio bancharia est quid vniuersum comprehendens omnem substãtiam, & vnitatem illius.*
20 *Res diuidua potest fieri indiuidua ex voluntate contrahentium, quo casu non attenditur, quod vtile valeat, & inutile vitietur.*
21 *Diuisio eiusdem voluntatis non debet fieri.*
22 *Conuentio vt arbitrator non possit, nisi super omnibus pronunciare, reddit compromissum indiuiduũ, itaut laudũ non subsistat deficiente vno.*
23 *Diuisio hæreditatis potest fieri inter aliquos ex cohæredibus, & illis præiudicare, quamuis absentibus non noceat.*
24 *Simplex scientia non sufficit in ratificationibus etiã iuratis.n.25.maxime trãsactionibus. n.26.*
27 *Clausulæ iuramenti, & ex certa scientia, operãtur quando iurans est certus, super quo iuratur.*
28 *Prorogatio iurisdictionis potest fieri per epistolã.*
29 *Rationes sunt calculãdæ per electum à partibus, seu à iudice, cũ monitione partiũ ad interessẽdũ.*
30 *Cognitio extraiudicialis non potest haberi sine partium præsentia.*
33 *In leuibus, & modici præiudicij creditur Arbitro habenti facultatem procedendi sine scriptis, secus in concernentibus iustitiam.n.34.& 35.& requirentibus de necessitate scripturam.n.41.& de gestis coram alijs. n.42.*
39 *Statur arbitris circa processum, & gesta coram eis, quando constat illos esse tales, secus si non apparet de compromisso, vel de electione arbitri, cum aliqua conditione, quæ prius est verificãda.*
45 *Laudum excessiuum est nullum in totum. & n.46. Intellige vt n.47.*
48 *In capitulis separatis executio sustinetur quo ad illa, in quibus debitum verificatur.*

CAPVT DXXIX.

Nullitas compromissi, tamquam non prorogati, videtur obstare, quia cum non fuerit prorogatio exhibita coram Arbitro, non potuit pronunciare ignorando fundamentum suæ 1 potestatis, † Quamuis enim non vitietur processus, si Iudex sciat fundamentum suæ iurisdictionis, sed nesciat aliquid pertinens ad illam. Tamẽ hoc habet locum in Iudice ordinario, cuius iurisdictio est fortior, secus in Iudicibus delegatis, seu arbitris, in quibus sufficit quælibet ignorantia cuiuscumque rei pertinẽtis ad suam iurisdictionem, tamquam illorum iurisdictio sit debilior, Vnde non mirum si debet scire prorogationem, alioquin illam ignorans dicitur nescire fundamentum suæ iurisdictionis, ex quo credebat se eam non habere, vel expirasse per lapsum

lapsum temporis in compromisso appositi *Aret. cons. 68. col. 2. ante med. vers. praeterea dicit. n. 4. Imol. in l. multum interest. ad med. vers. extra glosam adde. n. 4. & ibi Socin. col. penult. ad fin. vers. aliquando & tertio sumus. n. 9. de condit. & demonstrat. Blanc. de compromis. q. 9. col. 3. ad fin. vers. intellige praedicta procedere. n. 2. Bald. in*

2 *l. dicere. n. 1. ff. de recept. arbitr.* † Maximè quando sumus in Iudice delegato ad tempus, in quo prorogatio debet illi innotescere, aliàs processus est nullus, quidquid diuersum sit in delegato, cuius iurisdictio prorogatur de re ad rem, vt de veriori opinione testatur *Alex. in l. sed & si de sua conditione. 34. col. 1. ad fin. vers. nam dicit. n. 3. ff. de acq. haered.* & ita etiam loquitur *Bart. in l. 2. in princ. n. 6. vers. quaero vtrum in prorogatione. ff. de iudic.* quia inquit elapso tempore credit se non iudicem, Vnde ad hoc, vt sciat se iudicem expedit, vt sciat, & consentiat, aliter non facit, vt iudex *Idem Bart. in l. quaero. in fin. ff. de eo qui pro tutor. & in d. l. multum interest. de condit. & demonstrat. & in d. l. sed & si de sua conditione. ff. de acquir. haeredit. Bald. in l. dicere. in princ.*

3 *vers. nota quod arbiter. ff. de recept. arbitr.* † Quasi ignorantis nullus sit: ceterus effectus *Innoc. in c. ex conquaestione. de restit. spoliat.*

Accedat, quia ista praetensa prorogatio compro-

4 missi debebat etiam intimari parti, † iuxta doctrinam *Bald. in l. eos. §. apostolos. C. de appellat. & in auth. ei qui. C. de tempor. appellat. Alex. cons. 34. viso themate. col. vlt. post vers. hoc probatur. n. 5. & ibi latè Add. in verb. notificare. lib. 1. Curt. Sen. cons. 31. & 32. Dec. cons. 39. iuridicam. n. 1. & 2. Felin. in c. cum olim. 12. col. 10. in fin. vers. noto tertio. quod vbi actus. n. 10. de re iudic. cum alijs per Boer. decis. 283. n. 32. col. 9. in princ.*

Neque obstat, quod de scientia prorogationis de-

5 ponat ipsemet arbiter, cui in hoc creditur † stante facultate data in compromisso procedendi sine scriptis, quo casu sufficit relatio arbitrorum, vt in specie prorogationis cõcludit *Io. de Amic. cons. 31. n. 17. cum seq.* & voluit etiam *Aret. cons. 68. col. 3. in princ. vers. item nec per verba summariè. n. 5.* per doctrinam *Bart. in auth. nisi breuiores. in fin. C. de sent. ex breui. recitand.*

Quia praedicti Doctores fundant se in opinione

6 *Bart. in d. auth. nisi breuiores. in fin.* † quae communiter non approbatur, cum in decisorijs non stetur dicto arbitri etiam habẽtis auctoritatem

7 procedendi sine scriptis † *Ruin. cons. 68. n. 14. vers. immo si arbitratori. & vers. & sic non obstat opinio. lib. 1. Ang. Aret. cons. 2. n. 30. latissimè Felin. qui alios adducit in c. quoniam contra. 11. col. 2. in princ. vers. sed dicas quod istud dictum. n. 3. de probat. post Butr. cons. 29. aliàs 24 quaestio haec dubia. n. 8. Rom. in l. sciendum. n. 65. & ibi Alex. n. 25. in fin. de verb. oblig. Imol. in c. quintaualllis. col. 26. post princ. vers. an autem contra iustitiam. n. 58. de iur. iur. Paris. cons. 24. n. 139. lib. 2. Ang. in auth. nisi breuiores. n. 3. C. de sent. ex*

8 *breui. recitand.* † satis enim est quod istae clausulae operentur, vt non teneatur quis facere scripturam, sed acta possint probari per testes absq; eo, quod dicto arbitri credatur *Bart. in l. si societatem. §. arbitrorum. n. 27. ff. pro socio. Butr. in c. quintauallis. n. 42. & 43. de iur. iurand.*

Maximè, quia ista facultas procedendi sine scriptis non fuit data arbitris simpliciter, sed cum conditione redditionum computorum, factis videlicet prius computis, & bilancijs, & illis arbitro

9 consignatis, † ex quibus verbis aufertur omnis iurisdictio data in compromisso, cum prius esset verificãda talis conditio, antequam arbiter posset vti dicta facultate sibi data *Ruin. cons. 68. n. 5. lib. 1. Paris. cons. 45. n. 5. vsque ad 9. lib. 4. Put. decis. 429. p. 1. Lancellott. de attentat. lit. pendent. n. 224. tom. 5. fol. 306.* latè *Rot. coram R. P. D. Manzanedo Hipporegien. Canonicatus. 17. Iu-*

10 *nij 1605.* † Ita vt non purificata prius ista conditione solidationis computorum, neq; laudum possit sequi, neque possit executio dari in vim obligationis cameralis, quae in hoc nihil operatur tamquam esset iurisdictio Aud. Camerae, vt in specie concludit *Flor. Diaz. post Gomes. & alios per eum allegatos. var. quaest. lib. 1. q. 12.*

11 *n. 42.* † Et generale est, vt laudum sit ipso iure nullum non purificatis prius conditionibus *Felin. in c. fin. n. 23. vers. tertio aduerte. de praesumpt. Imol. in clem. 1. de offic. deleg. Ruin. cons. 68. col. 2. in fin. lib. 1. Paris. cons. 25. n. 5. cum seq.*

12 *lib. 4.* † Vnde cum hoc casu arbiter haberet potestatem limitatam, vt non posset ad pronunciam deuenire, nisi praedictis adimpletis, non debet illi credi circa fundamentum suae iurisdictionis, & facultatis *Purpur. in l. 1. n. 547. vbi Ias. n. 60. de offic. eius cui mand. iurisd. Dec. in c. qua in ecclesiarum. n. 130. vers. non obstat quod praesumatur. de constit. Gabr. cons. 20. n. 17. lib. 1.*

13 *Alciat. praesumpt. 9. n. 27. reg. 3.* † Neque est dubitandum nos esse in compromisso conditionali propter illa verba, nisi prius solidatis omnibus computis, & illis consignatis, quae conditionem inducunt *l. titio centum. 70. §. titio centum. & l. iulianus. 65. in princ. de condit. & demonstrat.* tamquam simus in participijs absolutis *Bart. in l. 1. n. 34. cod. tit. Aym. cons. 182. n. 9. Dec. cons. 466.*

14 *n. 18. Ossa. decis. 165. n. 12.* † Itavt fundanti se in laudo incumbat onus probandi implementum conditionis, praesertim in iudicio *Bald. in l. si quidem. n. 5. C. de except. per l. ita stipulatus. 115. ff. de verb. obligat.*

Minus obstat, quod posset sustineri laudum quo ad

15 alios, quamuis respectu non prorogantis † esset nullum *Alex. cons. 36. n. 20. lib. 4. Aym. cons. 60. n. 4. & 6. Bald. in auth. si omnes. ad fin. n. 11. & 12. C. si min. se ab haeredit. abstin. Bart. in l. de vnoquoque in fin. de re iudic.* Quia sumus in negotijs communibus inter plures, in quibus facienda est condemnatio, seu absolutio in perso-

16 na omnium, † itavt in hoc casu non possit valere laudum respectu vnius, & non alterius, sicut etiam neque compromissum, quod non potuit subsistere quo ad vnum tantum, & non quo ad alios, cum per illud perueniatur ad laudũ, quod non potest diuidi, vt inter duos solũm ex tribus proferatur *Ruin. cons. 129. n. 12. & 13. lib. 5.*

quod

quod est duplicatum *cons.* 11.*n.*9. *lib.*4. vbi dicit hoc esse certissimum, & indubitatum per *tex. in l.in hoc iudicio.*28.*vbi Glos. in verb. in omnium. ff.famil.ereiscund.*

Præsertim, quia negotium, de quo agimus est de sui 17 natura indiuiduum, † cũ ratio vnius non possit rectè adæquari sine visione, & adæquatione iuris alterius, tamquam diminutio debiti, vel crediti vnius possit diminuere, vel augere creditum alterius in aceruo, & corpore rationis per arbitratorem figurato *Alber.in l.*1.*§.sed si mihi.n.*2. *vers.tertio casu.ff.de verb.obligat. Cin. in l. san-* 18 *cimus.col.*1.*C.de donat.* † Vnde tamquam simus in indiuiduis, vtile debet vitiari per inutile *l.* 1. *§.item quæritur. & §. trebatius. de aqu. quot. æstiu. l.si sponsus. §. generaliter. & §. venditionem. de donat. inter vir. & vxor.* cum alijs per 19 *Surd. cons.*428. *n.*21.*lib.*3. *Bece. cons.*92. † Maximè, quia agitur de diuidendis vtilibus rationis bancariæ, quæ sunt quid vniuersum comprehendendo omnem substantiam, & veritatem illius cum omnibus pertinentibus ad vsum dictæ negotiationis cum accessionibus, ex quibus possit colligi principium, & finis illius *Castr. cons.*285.*visis & consideratis omnibus.col.*2.*ante med.n.*3.*lib.*1.*Imol.in l.grege legato. vers.& adde.de leg.*1.*Cin.in l.fin.C.quæ res pign.oblig.poss. Rot.coram R. P. D. Orano. Romana bonorum.* 10.*Decembris.*1593. *& in eadem causa coram R.P.D.Penia.*27.*Iunij.*1594.

Cum etiam vltra prædicta adsit expressa partium conuentio, vt arbitrator nõ possit nisi super omnibus pronunciare terminando omnes differen- 20 tias, † Itaut ex hoc quamuis etiam essemus in indiuiduis, Tamen ex voluntate contrahentium fuerit negotium factum indiuisibile, & sic non attenditur, quod vtile possit valere, & inutile vitiari, cum semper hoc casu vnum per alterum tollatur, siue agatur de contractibus, siue de compromissis, siue talis fuisset vtriusque partis intentio, siue alterius tantum, siue res verè sit indiuidua, siue non sit, sed partes credidissent, Ita benè explicat, & multis rationibus comprobat *Aleiat.in l.* 1. *§.sed si mihi pamphilum. col.* 3. *in fin.vers.indiuidua res voluntate.n.*16.*&* 17. *vbi Imol.n.*68.*& Ang.n.*3.*de verb.oblig.post Bart. in l.grege.§.illud commune.n.*4.*de fideiussor. per* 21 *l.vedius.in fin.de arbitr.* † Quasi non debeat fieri eiusdem voluntatis diuisio *Felin.in c. cum super* 23.*col.*4.*in princ.vers.& ratio quia isto casu.n.*8. *de offic.deleg. Gemin. in c.*1. *in princ. n.* 2. *de desponsat. impub. in* 6. Adeo vt stante huiusmodi conuentione, quod arbitrator non possit nisi su- 22 per omnibus pronunciare, † reddatur compromissum ita indiuiduum, vt si vnus deficiat non posit sequi laudum inter alios *Glos. in l.diem proferre.*32.*§.*1.*in verb.morte. & ibi Bald. n.*3. *& Bart.n.*1.*in fin.ff.de recept.arbitr. Blanc.de compromis.q.*7.*n.*8.*vers.sed pro supradicta.*

Nec aduersatur *Aym.cons.*60.*n.*4. Quia loquitur in diuisione hæreditatis, quæ potest fieri inter ali- 23 quos ex cohæredibus, † & illis præiudicat, licèt alijs absentibus non noceat, Aliud in laudo, quod debet in personam omnium promulgari tamquàm sit indiuiduum, vt per *Ruin. d. cons.* 11. *n.* 9. *lib.* 4. Et ita etiam in diuisione cohæredum loquitur *Decian.cons.*39.*n.*145. *lib.*2. *Glos. in l.*2. *ad fin. in verb. pauciores. & ibi Florian. Alberic.& alij.ff.famil.erciscund. Vulas.in prax. partition.c.*7.*n.*7. *&* 18.*& c.*39.*n.*58.*vsq; ad* 71.

Additur, quod prorogatio non sustinetur, cum non fuerit facta cum insertione compromissi, prout 24 expresse conuentum fuerat, † Ideo non sufficiet simplex scientia, & in genere ex clausula solita apponi in huiusmodi ratificationibus, & ex iuramento, & alijs similibus, quia erat legendus tenor dicti instrumenti, vt posset dici, quod adfuit vera scientia cum omnibus qualitatibus totius negotij, prout requirebatur *Natt.cons.*636. *n.*192.*vsque ad* 196. *Surd.cons.*150.*in fin.n.*136. 25 *lib.*1. † Itaut neque in hoc obstet, quod ratificatio sit iurata *Castr. cons.* 465. *in fin. lib.*1. *Bece. cons.*37.*n.*24. *Aym.cons.*197.*n.*14.*ad med.* Maxi- 26 mè in materia transactionis, & actu obligatiuo *Bart.& alij in l.cum hi.§.in causa.ff.de trãsact. Sim.de Pret.cons.*129.*n.*1.*in fin.lib.*1. Cũ etiam istæ clausulæ iuramenti, & ex certa scientia, cum 27 similibus † operentur, quando iurans est certus super quo iuratur, cùm iusiurandum non trahatur ad incogitata, neque ad ea, quæ sunt facti, sed tãtum ad illa, quæ sunt iuris, cum semper possit error allegari, non obstante clausula ex certa scientia, vel visis, & cognitis verbis transactionis, latè *Surd.* qui omnia prædicta declarat *cons.* 37.*n.*14.*vsque ad* 19. Neque aliunde constat de perfecta, & plena scientia compromissi ratificati, ac aliarũ conuentionum in eo contentarum, prout in ratificatione requiritur *Gabr. cons.* 149.*n.*79.*lib.*2. *post Glos.in c.concertationi. in verb.fecierit. de appell.in* 6. quam auream dicit *Natt.cons.*636.*n.*192. *iuxta Felin. in c.à nobis. col.*2.*de except. Alex.cons.*114.*col.*2.*lib.*1. *Paris. cons.*47.*n.*97.*lib.*1.

Nec facit epistola, per quam prætenditur potuisse 28 fieri prorogationem † iuxta *Boer. decis.* 283. *n.* 12. Quia illa non probat pro scribente *Rip.in l.admonendi.n.*137.*de iur.iur.* & tamquam priuata scriptura nihil facit, maximè propter suspitionem antidatæ *Castr. cons.* 294. *col.* 2. *vers. tertio quia posito. lib.* 1. cum alijs per *Tiraq.de retr.conuent.§.*1.*glos.*7. *n.*43. *ad med.* Itaut non probet, cum in hoc dies apposita nihil operetur *Aym.cons.*197.*in fin.vers.quinto considero. Alex. cons.*66.*col.vlt.lib.*1.

Neque in bilãcijs poterat fieri aliquod fundamentum, cum non appareat fuisse compilata per ali- 29 quem ad hoc legitimè electum, † prout esse debet ab ambabus partibus, vel à Iudice, & non ab vna parte tantum *Ruin. cons.* 71. *n.* 3. *lib.*4. per doctrinam *Bart.in l.*2.*n.*5.*C.de iur.fisc. lib.* 10. Itaut etiam in calculatoribus electis à Iudice sit facienda monitio partiũ ad interessendum *Neuiz.cons.*94.*n.*17. *post Corn.in l.*2. *n.*5. *C.de vsur.& fructib. legator.* Cum etiam extraiudicialis cognitio non possit haberi sine partium 30 præsentia, † quorum assertione negotiorum merita

rita panduntur *l. vlt. C. ſi per vim vel alio modo.* & notat *Creſcent. deciſ. 2. aliàs 80. n. 3. de arbitr. poſt Socin. & alios in l. ſi quis arbitratu. n. 29. & 30. de verb. obligat. Felin. in c. veniens. in fin. verſ. quarto in quantum. n. 2.. de teſtib.*

Vltimò non fuit ſeruata forma compromiſſi, quod deberent omnia terminari, neque vnum decidi, 31 alind indeciſum relinquendo, † dum reſpectu partitæ, ſuper qua fuit adhibitum votum, facta fuit reſeruatio, de qua in eo, quod facit, vt neque laudum ſuſtineatur ratione capitulorum, in quibus eſt laudatum *Azo. in rubr. de arbitr. n. 24. Cin.* qui de communi *in l. 1. n. 4. C. ſi aduerſ. rem iudicat. Abb. conſ. 44. n. 2. lib. 1. Felin. in c. cum inter. n. 7. de re iudic. Bero. q. 23. n. 10. per tex. in l. quid tamen. de recept. arbitr. Blanc. de compromiſſ. q. 6. princ. n. 5. q. 7.* Et ita pro nullitate laudi fuit deciſum per *Rot. coram R.P.D. Buratto in huiuſmodi cauſa Romana laudi. 18. Ianuarij 1614.* Quibus cum pars non acquieſceret fuit iterum dubitatum an nullitates obſtarent, & pro negatiua opinione adducebatur, quod in compromiſſo fuit data facultas Arbitris procedendi nulla tela iudiciaria ſeruata de iure, & de facto, quæ verba important, vt implementum ſolidationis computorum, & aliæ conditiones, quæ debebant adimpleri poſſent probari ex aſſertione Arbitrorum, iuxta doctrinam *Bart. in auth. niſi breuiores. in fin. C. de ſentent. ex breuicul. recitand.*

Verùm dicebam prædicta non obſtare, Quia do- 32 ctrina *Bart* non eſt approbata, † vt diximus ſupra *verſ. quia prædicti doctores. n. 6. Ruin. conſ. 68. n. 14. lib. 1. Barbat. in c. ex litteris. n. 22. de probation. Addent. ad Dec. in c. quoniam contra. n. 29. eod. tit.* Et quatenus admitteretur opinio 33 *Bart.* Tamen intelligitur in cauſis leuibus, † & modici præiudicij *Butr. conſ. 24. n. 8. Socin. conſ. 46. n. 47. lib. 4. Curt. Sen. in repetit. l. admonendi. n. 338. de iur. iur. Aret. conſ. 163. n. 5. verſ. non obſtant notata.* Maximè, quia ex ſolidatione computorum reſultat augmentum, ſeu diminutio crediti, & debiti vtrinſque partis, ita vt illa omiſſa non poſſent Arbitri cognoſcere, & declarare, quis eſſet creditor, vel debitor, Vnde cum hoc concernat iuſtitiam, ſeu iniuſtitiam laudi, 34 non † ſtatur circa eam aſſertioni Arbitrorum *Abb. in c. quoniam contra. n. 3. & ibi Aret. n. 19. Felin. n. 3. de probat. Butr. in c. quintaualli. n. 41. de iur. iur. Aym. conſ. 265. n. 3. & 4.* vbi quod aſſertio Iudicis non probat factum partis *Bald. conſ. 402. lib. 1. Socin. conſ. 47. col. 3. poſt med. lib. 4.* Quãuis in reſcripto adeſſet clauſula, quod procedatur ſine inuolutione cartarum, quia intelligitur de ſcripturis friuolis, & leuibus, in quibus 35 non conſiſtit defenſio partis, † ſeu de ſcripturis, quæ fiunt circa ordinem, aut ſolemnia iudiciorum tantùm, non autem circa probatoria, aut ea, quæ reſpiciunt deciſionem cauſę *Aym. d. conſ. 265. n. 3. & 4.* vbi ita declarat *Bart.* & opinionẽ illorum, qui volunt, vt Iudicis aſſertioni ſit credendum, quando habet facultatem procedendi ſine ſcriptis, hoc enim intelligitur de actis ordinatorijs, non autem probatorijs, quæ ſunt maioris præiudicij *Aret. conſ. 163. ſicut ioannes. col. 6. verſ. vnde etiam alibi dicitur.* Cum etiam ſimus in Iudice delegato, & Arbitro, quorum iu- 36 riſdictio pendet ab alterius conceſſione, † vnde ei non eſt credendum, quando illius aſſertio eſt circa fundamentum ſuę iuriſdictionis, & auctoritatis, & circa formam præſcriptam, ſine qua laudare, vel iudicare non poterat *Iaſ. in l. 1. n. 60. vbi Purpur. n. 547. ff. de offic. eius. Dec. in c. quæ in eccleſiarum. n. 130. verſ. non obſtat quod præſumitur. de conſtit. Alciat. de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 9. n. 27. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 76. n. 4. per tex. in l. ſi forte. ff. de caſtr. pecul. Butr. in c. cum in iure. n. 13. de offic. delegat. Gabr.* 37 *conſ. 40. n. 16. & 17. lib. 1.* † vbi extendit non ſolùm procedere in Iudice delegato, ſed etiam in ordinario, quando non habet iuriſdictionem, niſi ex certa cauſa, quæ tunc in illo non præſumitur, niſi de ea conſtet, tamquam ſit neceſſaria ad fundãdam iuriſdictionem, & proceſſum ipſius *l. hæc autem. §. non defendi. ff. ex quib. cauſ. in poſſeſſ. eat. Dec. in c. quæ in eccleſiarum. n. 27. de conſti-* 38 *tut.* † Quidquid aliàs credatur Præſidi, & Iudici ordinario, de quorum iuriſdictione conſtat circa aliquam qualitatem enunciatam, putà ſi dicat delegare cauſas ex aliquibus iuſtis cauſis, prout etiam idem erit in delegato inferiori, qui licèt ſubdelegare non poſſit ſine iuſta cauſa, Tamen ſtabitur eius aſſertioni, quando ſubdelegando dicit ſe ſubdelegare iuſtis de cauſis *Dec. in c. 3. n. 6. de offic. delegat. & in l. 1. n. 69. in fin. vbi Purpur. n. 546. de offic. eius. Ruin. conſ. 35. n. 38. & conſ. 50. in fin. lib. 1. & conſ. 98. n. 8. lib. 4. & conſ. 3. n. 1. lib. 5.* quos refert, & ſequitur *Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 76. n. 14. & 15.*

Vlterius ſtatur Arbitris circa proceſsũ, & geſta co- 39 rã eis, quando cõſtat illos eſſe tales, † ſecus quãdo nõ apparet de compromiſſo, vel quãdo cõſtat de electione arbitri cũ aliqua conditione, de qua prius debet apparere, quod illa ſit purificata ante laudum, nam aliàs diceretur latum abſque iuriſdictione, cum non ſit ſtandum in hoc verbis narratiuis ipſius laudi, quidquid ſit in aſſertione, per quam non acquiritur iuriſdictio, quæ prius aderat, & de qua clarè conſtabat *Ruin. conſ. 68. n. 14. & 16. lib. 1. Natt. conſ. 16?. n. 10. Alex. conſ. 124. n. 9. & 10. lib. 2. & conſ. 48. n. 12. verſ. vltimo principaliter. lib. 7. Aret. conſ. 163.* 40 *n. 5. & 6.* † Cum paſſim laudum ſit ipſo iure nullum non purificatis conditionibus *Innoc. in c. fin. vbi Felin. n. 23. de præſumptionib. Cardin. in clem. 1. de offic. delegat. Socin. conſ. 49. n. 10. lib. 3. Pariſ. conſ. 25. n. 5. vſque ad 9. lib. 4. Put. deciſ. 319. in fin. lib. 1. ſecundum nouam impreſſionem.*

Additur etiã quod ſumus in facto, quod non poteſt probari, niſi per ſcripturam, cum debeant conſignari Arbitris ſolidationes computorum, & bilancia, quod arguit de eis eſſe conficiendam ſcripturam, cum aliàs non poſſet iſta conſignatio 41 verificari, † Vnde quamuis daretur Arbitro poteſtas procedendi ſine ſcriptis, tamen illa non extenditur ad ea, quæ de neceſſitate requirunt

ſcriptu-

scripturam iuxtà conuentiones partium, & per consequens non statur assertioni Arbitri in istis, quæ non possunt probari, nisi per scripturam, quasi tunc sit de substantia actus *Put. decis. 43. lib. 3. post Castr. in l. contractus. C. de fid. instrument. Thesaur. decis. 197.* & notat *Bartin l. ne in arbitris. n. 6. Bald n. 10. Salic. n. 2. & 3. C. de*

42 *recept. arbitr.* † Cum etiam in casibus, in quibus standum est arbitris sine scriptis, intelligatur de gestis coram eo, secus de illis, quæ erant facienda coram alijs, prout sunt computa, & bilancia, quæ debebant fieri inter partes, vel alios ab eis deputandos, quibus factis requirebatur postea illorum consignatio in manibus Arbitri, cum clausulis abnegantibus potentiam aliter declarandi, nisi prius facta tali cõsignatione, ob quam

43 conuentionem expressam, † non poterat ferri laudum, nisi istis conditionibus verificatis, cum antea nulla iurisdictio competeret *l. quid tamen. 25. de recept. arbitr. Blanc. de compromiss. 3. q. 6. q. princip. n. 5. & 13. Ias. in l. vniuersa. n. 8. in fin. C. de preeib. imperat. offer.*

Amplius neque fuit seruata forma compromissi, cum in eo esset expressum, quod deberent omnia terminari, neque posset vnum decidi, alio indeciso relicto, ex quibus verbis colligitur, quod respectu partitæ, super qua fuit adhibitum votum, non poterat fieri reseruatio, prout factum fuit

44 contra conuentionem contrahentium, † & per consequens laudum non potest sustineri, neque respectu capitulorum, in quibus fuit laudatum *l. quid tamen. C. de recept. arbitr. Cin. in l. 1. n. 4. C. si a aduers. rem iudicat. Blanc. de compromis. 7. q. 6. q. princip. n. 5. Lanfranc. de arbitr. membr. 5. q. 16. n. 32. Abb. cons. 44. n. 2. lib. 1. Felin. in c. eum inter. n. 7. vers. restringe dupliciter. de re iudicat.*

45 *post Azo in rubr. de arbitr. n. 24.* † Cum etiam ex facto appareat de excessu laudi, quod tamquam excessiuum erat nullũ in totum, tamquam summa esset sub vnica conceptione verborum *Bart cons. 159. n. 8. lib. 1.* prout dicitur de sententia *Idem Bart. in l. vlt. in fin. vbi Alber. n. 16. Castr. n. 10. ff. de iurisd. omn. iudic. Put. decis. 315.*

46 *lib. 1. iuxtà nouam impressionem.* † Et in laudo idem tenet *Socin. cons. 105. n. 6. lib. 4. Bald. ad Speculat. de arbitr. ad fin. vers. an compromissum generale. Aldobr. cons. 77. n. 21. & cons. 78. n. 13. & cons. 79. n. 1. lib. 1. Rimin. Iun. cons. 127. n. 15. lib. 2. Franc. decis. 173. n. 4. Mohedan. decis. 10. de*

47 *re iudic.* † Quamuis vbi essent capitula separata valeret laudum quo ad vnum, licèt non quo ad aliud, sicut sententia, cui in hoc laudum æquipararetur, iuxtà decisionem *Rot. coram R. P. D. Coccino Decano Senogallien. pecuniaria. 17. Decemb. 1612.* vbi latè defendit hanc opinionem declarãdo contrariũ tenentes loqui in materia indiuidua iuxtà *l. hoc iudicio. ff famil. ercisc. Gabr.*

48 *cons. 18. n. 19. lib. 1.* † Cum aliàs in capitulis separatis executio sustineatur quo ad illa, in quibus debitum verificetur *Aret. in l. certi condictio. §. quoniam. n. 22. ff. si cert. petat. cum alijs in causa Melphien. fructuum coram R. P. D. Cantuccio. 11. Octobris 1576.* Et ita ex prædictis fuit iterum decisum constare de nullitate laudi in eadem causa *Romana laudi coram R. P. D. Baratto. 13. Ianuarij 1614.* Quamuis postea non obstantibus dictis decisionibus per signaturam Sanctissimi fuerit rescriptum, vt cognosceretur super bono iure non habita ratione nullitatum.

EPITOME.

Foeminæ an comprehendantur in dispositione loquente de filijs hæredibus, & successoribus, vel de descendentibus, seu de posteris, seu de genere, seu de familia. ¶ Masculinum quando concipiat fœmininum. ¶ Et quid in feudis, officijs publicis, Gabella, Telonio, Argentario, notariatu, Maioratu, mensa numularia, & concessionibus factis à Summo Pontifice. ¶ Terminus personæ an comprehendat vtrumque sexum. ¶ Fœminæ nuptæ an veniant in priuilegio pro masculis, & fœminis. ¶ Et quid in eorum filijs. ¶ Bona prohibita alienari extra familiam an licitè alienentur in filiam nuptam. ¶ Officium argentarij an sit munus publicum. ¶ Ius habendi mensam numulariam in quo differat ab eius exercitio ¶ Appellatione viri an cõtineatur fœmina. ¶ Dispositio pro filijs, & hæredibus, ac successoribus an intelligatur coniunctiuè, itavt verbum hæredibus qualificetur ex verbo filijs siue adsit copula, siue non. ¶ Proœmium an sit attendendum, si in dispositiua aliud asseratur ¶ Gratia motu proprio facta an debeat intelligi, prout iacet. ¶ Et an dicatur acceptata per registrationem in Camera, vel per illius vsum.

SVMMARIVM.

1 *Masculinum concipit fœmininum, quando constat de mente proferentis, & adest eadem ratio. n. 2. etiam propriè & verè. n. 3.*

4 *Dispositio loquens de filijs hæredibus, & successoribus comprehendit etiam fœminas. Intellige vt n. 39.*

5 *Fœminæ veniunt appellatione descendentium, maximè in materia non feudali. n. 6. Declara vt n. 42. & 51.*

7 *Fœminæ comprehenduntur in dispositione loquente de posteris. Intellige vt n. 8. 9. 10. & 46.*

11 *Concessio facta generi trahitur ad genus paternum, et maternum, licet secus sit in materia feudali. n. 12.*

13 *Priuilegium concessum familiæ continet etiam fœminas ex proprietate quoque sermonis. Declara vt n. 14.*

15 *Terminus personæ est similis termino hominis comprehendens vtrumque sexum.*

16 *Fœmina nupta non comprehenditur in priuilegio pro masculis, & fœminis. Contrarium est verius. n. 18.*

17 *Origo, & familia patris retinetur per fœminam nuptam, non autem per illos, qui ex ea nascuntur. n. 19.*

20 *Bona prohibita alienari extra familiam possunt alienari in filiam nuptam.*

Mulie-

21 *Mulieres arcentur à telonio tamquam officio virili. Fallit si exerceant per substitutos, vt in argentaria. n.22.*
23 *Officium argentarij est munus publicum. n.31.*
24 *Argentarij, & numularij æquiparãtur notarijs.*
25 *Secunda inuestitura non attenditur in præiudicium primæ.*
26 *Officia publica, & ciuilia probibentur mulieribus, quamuis sint publica auctoritate, & priuata vtilitate. n.27.*
28 *Concessio notariatus cum facultate nominandi post mortem vnum filium, non comprehendit nominationem filiæ.*
29 *Facultas constituendi maioratum in vnum ex filijs non intelligitur de fœmina.*
30 *Officia tabellionatus in Hispania dantur filiabus pro dotibus.*
32 *Officia, quæ conceduntur à Summo Pontifice sunt publica.*
33 *Exactio gabellæ soluendæ Cameræ arguit officium esse publicum.*
34 *Contemplatio exercitij non conuenientis, nisi masculis, excludit fœminas.*
35 *Verba per te, & successores, seu alium virum non conueniunt fœminis, quæ non comprehenduntur in dispositione loquente de viro. Fallit vt n.36.*
37 *Dictio alios, repetit qualitatem, & similitudinem in substantia.*
38 *Fœminæ sunt capaces feudi, si seruiatur per substitutũ, secus si fuerit electa industria personæ.*
40 *Fœminæ non veniunt in officijs appellatione filiorum. Amplia vt n.41.*
43 *Dispositio pro filijs, & hæredibus, ac successoribus an intelligatur coniunctiuè, ita vt verbum, hæredibus, qualificetur ex verbo filijs, siue adsit copula, siue non. n.44. Contrarium n.45.*
47 *Proœmium non attenditur, si in dispositiua aliud asseratur.*
48 *Interpretatio stricta est facienda in priuilegijs.*
49 *Filij fœminarum multò magis excluduntur exclusis fœminis.*
50 *Filij masculi ex fœminis non comprehenduntur in dispositione facta ad fauorem familiæ.*
52 *Clausula, motu proprio, facit vt concessio intelligatur prout iacet.*
53 *Voluntas concedentis attenditur in priuilegijs.*
54 *Gratia habetur pro acceptata per registrationem in Camera, seu per vsum illius.*
55 *Obseruantia declarat concessionem dubiam.*

CAPVT DXXX.

FOeminæ videbantur comprehensæ in mensa nummularia, de qua agitur, Quidquid enim sit de illa quæstione, an masculinum concipiat
1 fœmininum, † Tamen satis est in proposito nostro quod si constat de mente proferentis, vt velit in sua dispositione comprehendi fœminas, semper sub masculino illæ comprehenduntur *l. lucius. § quæsitum. ff. de leg. 3. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. n. 218. ad med.*

Quod autem talis fuerit mens concedentis apertè colligitur, Quia non fuit facta differentia in sexu quo ad ius habendi dictam mensam, sed solùm in illius exercitio, quod sicut non conueniebat masculis, quibus principaliter facta est gratia propter eorum nobilitatem, Ita neque fœminis, quæ propter eamdem causam, & etiam propter honestatem arcebantur ab eodem exercitio, Vnde meritò per Summum Pontificẽ idem
2 exercitium fuit demandatum substituto, † Quod arguit, vt quemadmodum in masculo residebat ius retinendi dictam mensam, ita etiam poterat residere in fœmina, cum tam in vno, quàm in alia adsit eadem ratio deseruiendi per substitutum, ex qua rationis identitate semper fœmina comprehenditur in masculino, etiam ex proprio significatu, vel ex vi rationis, vt notat *Tiraq. de retr. lignag. §. 1. glos. 9. n. 228. post med. & n. 229. post Cin. in l. quicumque. col. 2. in fin. vers. vt ergo sciatur. C. de seru. fugit. Alber. in l. 1. n. 1. in fin. ff.*
3 *de pecul.* † Cum etiam masculinum concipiat fœmininum propriè, & verè secundum rationem recti iudicij, stante identitate rationis, quamuis ratio recti sermonis obstaret *Bald. in l. vlt. q. 14. n. 35. post princ. vers. item est impropria locutio omnis quæ saluatur. C. de hæred. instit. argumento l. fin. C. de indict. viduit. tollend.*

Ideo Summus Pontifex ad tollendam huiusmodi difficultatem non vocauit simpliciter filios, quo casu forsan potuisset dubitari, an venirent fœ-
4 minæ, † sed addidit alia verba pro filijs, hæredibus, & successoribus, quæ etiam continent fœminas propter illam dictionem, hæredibus, quæ est communis vtrique sexui *Ias. in l. si quis id quod. 7. col. 5. ad med. vers. secundo notabiliter limita. n. 23. ad fin. ff. de iurisd. omn. iudic. Alex. in l. sed si hac lege. § liberos. n. 3. vers. & vbi absurdum. ff. de in ius vocand. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. tit. 14. lib. 22. n. 22. & 23. Bero. cons. 93. n. 18. lib. 1. Rot. diuers. decis. 125. n. 34. vers. præterea respondetur & alio modo. lib. 2.*

Maximè, quia vltra dictum verbum, hæredibus, adsunt etiam verba, & successoribus de suo cor-
5 pore recta linea descẽdentibus, † ex quibus verbis colligitur etiam esse vocatas fœminas, quæ veniunt appellatione descendentium, tamquàm terminus sit communis ad masculos, ac ad fœminas *l. fin. C. de suis & legitim. Dec. cons. 212. in casu proposito tria occurrebant. n. 1. & n. 2. in fin. Paris. cons. 26. n. 34. lib. 3. Gozad. cons. 20. n. 8. Bart. & alij in l. gallus. § etiam si à parente. ff. de liber. & posth. Rot. diuers. decis. 125. n. 34. p. 2.*
6 Maximè, † quia non sumus in materia feudali, aut primogenituræ, vel simili, vt per *Gabr. de verb. signific. conclus. 6. n. 40. in fin.*

Accedat, quia in concessione, de qua agimus, adsunt etiam verba, posteris, quos specialiter Sum-
7 mus Pontifex contẽplatus est, dum dixit, † quod huiusmodi negotium nulli melius, quàm tibi, & posteris tuis potest demandari, Adeò vt ex hoc arguatur vocatas esse etiam fœminas, quæ veniunt appellatione posterorum *l. quod his verbis. §. 1. de leg. 3. Butr. cons. 9. n. 1. ad med. vers. posteritate verbum. Dec. cons. 212. in casu proposito tria.*

tria.n.1.post princ.vers.& idem est appellatione posterorum. col.1. & in l.2.n.62. ad med. de reg. iur. Card. Mantic. de tacit. & ambig.conuent. lib.22.tit.14.n.21.

Et quamuis aliqui contrarium sequantur, Tamen debent intelligi in solo priuilegio immunitatis, 8 in quo † appellatione posterorum non veniunt fœminæ, tamquam illud fit contra publicam vtilitatem, Vnde specialiter fœminæ in eo excluduntur, cum aliud sit in cæteris priuilegijs *l. 1. ff. de iur. immunit.* & notat *Castr. in l. maritum.13.n.7.post med.vers.si autem concedatur.ff. solut. matrim. Dec.cons.32.pro tenui facultate. n. 5.& cons.222.in casu proposito tria occurrebant. col.penult.& vlt.n.4.& in l.2.n.59.cum seq.ff.de regul.iur. Bero.cons.120.n.63.ad med.lib.2.Couar.in c.rainaldus.in fin.princ. vers. nec obstat. de testam. Alex.in l.quia tale. n.5. & 6.ff. solut. matrim.Rip.lib.1.resp.c.26.n.19.Card.Mantic. de tacit.& ambig.conuent.lib.22.tit.14.n.21. ad med.cum alijs,de quibus latissimè Tiraq. de retr. lignag.§.1.glos.9.n.243.*

Cum præsertim priuilegium, de quo agimus, fit ad 9 fauorem publicæ vtilitatis, † & vt conseruetur commoditas cōtrahentium,vt ipsemet Summus Pontifex narrat in sua concessione,quod facit vt magis fœminæ includantur in priuilegio posteris concesso, faciendo latam interpretationem, quatenus verborum proprietas videtur requirere, maximè in materia fauorabili *c. cum dilecti.de donat.l.beneficium.de constit.princip.Dec. in l.2.n.60.de reg.iur.& cons.69.visis duobus.n. 5.col.3. post med.vers.cum igitur. Card. Mantic. de tacit.lib.23.tit.27.n.5.& 6.*

Quod eò magis militat in casu, de quo agimus, 10 quia, vt supra dictum est, † non sumus in materia feudali,in qua ratione subiectæ materiæ posset dici, quod concessio facta posteris debeat restringi ad masculos *Curt.Iun. de feud. 1. p. 3. part. princip. n. 30. in fin. cum alijs per Card. Mantic.de tacit.& ambig.conuent.lib.23. tit.18. 11 n.13.*† Prout dicimus de concessione facta generi, quod licet trahatur ad genus paternum, & maternum *l. neque dorotheum*. C. *de decurion. lib.10.*Tamen in materia feudali restringitur so-12 lùm ad paternum † *Rol. cons. 84.n. 17. ad med. vers.accedit quoque.lib.4. post Isern. in c.1. §.filijs tantum æqualiter. ad fin. vers. item dicitur. de success.feud.*

Additur, quod prædicta concessio est facta familiæ, quam Summus Pōtifex eligendam duxit ad ius, 13 & facultatē exercendi huiusmodi mensam,† vnde etiam debet intelligi fuisse vocatas fœminas, quæ appellatione familiæ veniunt etiam ex proprietate sermonis *l.pronunciatio.195.§.familiæ. & ibi Rebuff. in §.item appellatur. in princ.ff. de verb. signific. Castr. in l. vlt. n.2. C.eod. tit. Dec.in l 2.n.63.ad med.de reg.iur.Tiraq.de retr. lignag.§.1.glos.9.n.237.*

Et quamuis appellatione familiæ aliquando non 14 veniant, nisi Masculi, † Tamen illud est in casibus, in quibus consideratur ratio conseruandæ agnationis, quæ non conseruatur per fœminas *Aym.cons.306.n.5. Ceph. cons.511.n. 27.lib.5. Dec.cons.466.stante statuto.n.9. in fin. cum alijs per Honded.cons.75.n.14.vsque ad 19.lib.1.*

Vlterius Summus Pontifex considerauit expedire commoditati publicæ contrahentium, vt ius, & facultas exercendi istam mensam concederetur 15 alicui personæ, & familiæ, † Vnde non est excludenda fœmina, cum terminus personæ sit communis ad vtrumque sexum, est enim similis termino hominis, qui pariter comprehendit tam masculum, quàm fœminam, ita vt hoc sit etiam ex proprietate sermonis, non ex interpretatione, aut extensione, prout loquens de persona concludit *Rot.diuers.decis.125.n.36.& 38.p.2.* per doctrinam *Bart. in l.1. ad fin.ff. de verb.signific.Dec.in l.2.n.94.& 96. de reg.iur. Card.in clem.1.q.5.n.8. vers.dic quod quandoque. de electiõ. Gemin. in c.generali. n.8.post princ. vers. sed dicit.eod.tit.in 6.*

Nec obstaret, si forsan diceretur nos esse in fęmina nupta, cui non competit priuilegium aliàs con-16 cessum pro se, † ac masculis, & fęminis *Bart. Io. de Plat.& Ang.in l.quoties. C.de priuil.scholar. lib.12.* Quia contraria opinio est verior, cum etiam fęmina nupta retineat originem, & fami-17 liam patris † *Bart.in l.fin.§.penult. ff.ad municip.* & ideo cōprehenditur in priuilegio familiæ cōcesso *Dec.cons.222.col.2.in fin. vers.tertio non* 18 *obstat.n.5.* † vbi testatur de veriori opinione, & quod tenentes contrariam sententiam communiter reprobantur *Alex. in l.cum quædam puella.in princ col.vlt.ad med.n.14.ff.de iurisd.omn. iudic.* vbi,quod appellatione descendentium, & filiorum veniunt tam nuptæ, quàm non nuptæ, ad quas priuilegium extenditur,cum semper di-19 cantur de genere,& agnatione patris,†licèt non illi,qui nascuntur ex eis *l.1.§.fin. de iniur. l.1.ff. de iur. immunit.* quod etiam voluit *Corn. cons. 177.n.7. lib. 4. Felin. in c.nouit. col. 2. in princ. vers.hoc dictum.n.2. de iudic. Alex.cons.125.n. 10.vbi Add.in verb. demum. ad med. lib.7. Rebuff. in l. pronunciatio. §. mulier autem. post princ.vers.contrarium tenet. ff. de verb.signific. cum alijs latè per Tiraq. ad leg.2. connub. n.35. vsque ad n.38.*

Vnde etiam dicimus,quod bona prohibita alienari extra familiam non prohibentur alienari in fi-20 liam nuptam † *Socin.cons.227. præsens consultatio.col.9.ante med.vers.prima est quod immò.lib. 2.Alex.cons.50.n.4.lib.1.& cons.20.in fin. vers. etiam si filia esset.n.11. ad med. lib. 2. Dec.cons. 221.n.3.post princ.vers.ad hoc facit.*

Neque obstat, quod huiusmodi officium tamquam virile sit prohibitum fęminis *Dec.in l.2. n.23.ff.* 21 *de reg.iur.Castr.cons.166.in fin.lib.1.*†vbi,quod mulier à telonio arcetur tamquam sit virile officium, & ibi quod mulieri non competit ius exercendi pedagia, nec creandi notarios, nec exercendi notariatum,Quia vt dictum est supra, illius exercitium tam erat indecorum masculis de familia Francipana propter eorum nobilitatem, quàm fœminis propter eamdem causam, ob verecundiam & sexus, Vnde cum

non

non fuerit per Summum Pontificem in eis contemplatum exercitium, fuit mandatum posse per substitutum exerceri, quod ita potest fieri per

22 masculum, sicut per fœminam, † Cum etiam de iure possint Mulieres per substitutos exercere publica officia, vt in argentaria est *tex. in l. prætor ait. §. & si seruus. ff. de edend.* & est verior opinio, quidquid alij contrarium sentiant, quam tenet *Francisc. Curt. in l. 1. n. 31. C. eod. tit.* vbi quod non est mirum, quia etiam de iure Digestorum poterat esse tabellio *l. titius. §. seius. ff. de fideicommiss. libert. l. generaliter. C. de tabular. lib. 10.* & eamdem opinionem sequitur *Io. de Vito Mercat. in d. l. 1. n. 40. & ibi Purpur. n. 29. in fin. Alphan. n. 75. & 76. Cagnol. n. 50. & 51. Alciat. n. 9. post Oldr. Alber. & Ias. per eum allegatum. C. de edend. & ibi Rip. n. 4. ad med.* vbi testatur, quod omnes, excepto *Decio*, ita tenent *Fachin. controuers. iur. lib. 11. c. 85.*

Neq. est dubitandũ officium argentarij esse munus publicum, & causam publicam habere, cum sit

23 tale, † vt testatur *Lup. de vsur. §. 2. n. 7. & 8.* vbi quoque post *Alciat. & Bud.* quod tales etiam vocabantur Trapezitæ, seu numularij, vel Mensarij, seu collectarij, de quibus post *Suid.* tractat *Alciat. lib. 4. dispunct. c. 22. & Menoch. de arbitr. cas. 91. n. 8.* vbi etiam quod istorum munus erat publicum, & causam publicam habebat *l. argentarius. in princ. ff. de edend. Bertrand.*

24 *cons. 116. n. 7. lib. 2. p. 1.* † vbi etiam quod assimilantur isti argentarij, & numularij notarijs, cum à publico habeant auctoritatem, & ad eorum fidem publicè recurratur *Speculat. de instrum. edit. §. videndum. ad fin. vers. idem in argentario.*

Nec oberit, quod per Sixtum V. fuerit confirmata concessio Leonis, quo ad masculos, Quia modò non agitur ex confirmatione, sed ex concessione prima Leonis, quæ cum sit apta comprehendere etiam fœminas ex supra allegatis debet attendi tamquam plenior, Præsertim quia licèt in confirmatione fuerit additum illud verbum Masculorum, Tamen confirmans refert se ad litteras Leonis in totum, & per omnia illius concessionem innouando, & iuxtà tenorem, & formam earumdem litterarum, Vnde apparet illud verbum nihil officere gratiæ iam concessæ, ne dicatur adesse contrarietas, & restrictio in dicta confirmatione, cũ præsertim litteræ Sixti, quæ emanarunt ad fauorem DD. de Francipanis non debeat in eorum odium retorqueri, Maximè quia

25 stante prima inuestitura † non est attendenda secunda in præiudicium primæ, & vocatorum in ea, quibus non poterat prius vocati præiudicare *Paris. cons. 106. n. 2. lib. 1. Gozad. cons. 53. n. 18. Bald. in l. 1. C. quand. non pet. part. latè Aldobr. cons. 15. 36. & 42. Menoch. cons. 1. n. 124.* Quãuis esset quęsitũ ius in spe *Beec. cons. 56. n. 15.*

Pro exclusione autem fœminarum à dicta mensa nummularia considerabatur conclusio illa om-

26 nibus nota; † quod mulieribus prohibentur omnia officia publica, & ciuilia *l. fœmina. 2. de reg. iur. l. penult. de edend. l. 1. in princ. & l. 2. ff. ad velleian. l. 1. §. sexum. de postuland.* Quod procedit ne dum quando officium est publicum auctoritate, & vtilitate, † sed etiã quãdo est publicum

27 auctoritate, & priuatũ vtilitate, vt per *Mainer. in d. l. fœmina. n. 19. de reg. iur.* Maximè quando tale officium haberet aliquam exactionem gabellæ, prout est mensa, de qua agimus, tunc enim mulieres sunt magis incapaces *Alber. in l. adeò. 60. ad fin. per Glos. ibi in verb. ascriptam. ad med. ff. pro socio.* quem refert, & sequitur *Martin. Laudens. de fisco. q. 190. tom. 12. fol. 5. Peregr. eod. tit. lib. 6. tit. 5. n. 10. fol. 328. Io. Goeddeus cons. 24. n. 94. inter consilia Academiæ Marpurgi. Castr. cons. 166. in fin. lib. 1.*

Ex quibus iuribus *Cald. de emphyt. lib. 3. c. 15. n. 21. fol. 188.* concludit, quod Rex cõcedens alicui of-

28 ficium tabellionatus cum facultate, † vt post mortem suam nominet vnum filium, non intellexit, vt possit nominare filiam, tamquam illud non conueniat fœminę, quamuis etiam vellet virũ accipere, qui esset capax dicti officij, per quẽ posset deseruire, & huiusmodi munus expedire, cum etiam in materia officiorum masculinum non comprehendat femininum *Bald. in c. ad audientiam. n. 1. vers. sanè in officijs. de rescript. Dec. in l. fœmina. 2. n. 121. de reg. iur. Ias. in l. si quis id quod. limit. 4. de iurisd. omn. iudic. Caldas de*

29 *emphyt. lib. 3. c. 15. n. 21. in fin.* † vbi n. 22. idem concludit de concessione Regis, vt quis constituat in bonis suis maioratum in vnum ex filijs suis, non enim intelligetur de filia tamquam repugnet ius, & forma concessionis *Palaez. de ma-*

30 *iorat. p. 1. q. 16. n. 2.* † Quamuis de consuetudine Hispaniæ soleant Reges concedere dicta officia tabellionatus pro dotibus filiarum, seu ipsis filiabus pro illis, qui eas in vxores duxerunt, vt testatur *Cald. d. c. 15. n. 23. in fin.*

Quod autem officium, de quo agimus sit publicum dictum est *supra vers. neque obstat quod huiusmodi. n. 21. & vers. neque est dubitandũ. n. 21.* Videtur enim esse simile officijs, quæ olim in ciuitate exercebantur, de quibus *in l. 1. vbi Glos. in verb. tradere. & in verb. alijs. & in verb.*

31 *hac. ff. de nundin.* † quæ sunt ad instar argentariæ *Budeus in l. si hominem. §. quoties. col. 5. vers. horum nunc instar ferè sunt. ff. depos.* Quod officium dicitur publicum *Plaut.* qui de communi *in rubr. C. de edend. c. 9. in princ. & c. 10. n. 4. & ibi Alphan. n. 24. & 25. Idem Plaut. in l. 1. eod. tit. c. 6. n. 3. cum seq. lib. 2. Ronchag. in l. eamdem. n. 144. vers. arbitror tamen. ff. de duob. reis. Fachin. controuers. iur. lib. 11. c. 86. eũ alijs de quibus supra vers. neque est dubitandum. n. 21.*

Et magis dicetur publicum tale officium in casu nostro, cum fuerit concessum à Summo Pontifi-

32 ce † *Castr. in l. prætor. in princ. C. de edend. Aret. in c. 1. n. 20. de probat. Ronchag. in l. eamdem. n. 144. vers. arbitror tamen. de duob. reis. Roffred. in tract. ordin. iur. p. 3. rubr. de action. in fact. ex*

33 *edict. de edend. n. 2. vers. iura enim.* † Stante præsertim, quod ex eadem concessione exigitur gabella Camerę soluenda, quod est officium, & munus publicum *Luc. de Penn. in l. vnic. ad med. vers. an ergo cogetur. C. de mulierib. in quo loc.*

Stephani Grattani

muner. sexui congruent. vel honor. agnos. lib. 10. Dec. in l. fœminæ. n. 23. vers. decimo non potest. ff. de regul. iur.

Et vltra qualitatem, & naturam huiusmodi officij, videbatur etiam esse de mente concedentis, cum in concessione appareat Summum Pontificem contemplatum fuisse Valerium exercuisse, & Iacobum tunc exercere, filiosq. & successores esse exercituros, vt sæpius dicitur in proœmio con- 34 cessionis, † adeò vt propter contemplationem istius exercitij tam in illis, qui talem mensam retinuerant, quàm in eis quibus concedebatur, non erit censendum, quod concedens voluerit comprehendere fœminas, quibus non conuenit exercitium istius officij, nec propter honestatem, nec propter immaturitatem iudicij *Dec. in l. fœminæ. n. 121. ff. de reg. iur. Castr. cons. 166. n. 2. vers. videtur etiam. lib. 1.*

Cum etiam in concessione adsint illa verba per te, 35 & successores prædictos, seu alium virum, † ex quibus excluditur fœmina, quæ non venit appellatione viri *l. 1. de legib. l. scripturas. in fin. C. qui potior. in pignor. habeant. l. nemo vir. C. de vestib. holob. lib. 11. c. fin. de appellat. Ias. in l. si quis id quod. n. 20. de iurisd. omn. iudic. Dec. in d. l. fœminæ. n. 97. Siluan. cons. 1. n. 8. Rebuff. in l. 1. col. 13. in princ. vers. idem si dicatur. ff. de verbor. signi-* 36 *ficat.* † vbi quod procedit quando materia non congrueret tam masculis, quàm viris *e. licet vniuersis. de testib. l. qui testamento. §. mulier. de testam. c. 1. de præsumptionib.* Stante præsertim dictione alium, quæ repetit qualitatem, & similitu- 37 dinem in substantia, † & sic quod intelligatur etiam de viro, prout erat principalis *Felin. in c. sedes. n. 6. de rescript. Surd. cons. 21. n. 13. & 14. lib. 1.* Cum enim concedatur exercitium mensæ per alium virum integrum, & fidelem censetur exclusa fœmina, in qua non adest ista habilitas faciendi similem electionem propter immaturitatem iudicij *Dec. in l. fœminæ. n. 121. de regul.* 38 *iur.* † Prout dicimus de feudo, cuius sunt capaces fœminæ data facultate inseruiendi per alium *Bero. cons. 65. n. 61. lib. 1. Natt. cons. 679. n. 20.* Tamen hoc non procedit, quando in concessione fuit electa industria personæ masculi *Ruin. cons. 18. n. 17. & cons. 24. n. 7. lib. 1. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 23. tit. 15. n. 40. Cephal. cons. 361. n. 8. vsque ad 16. lib. 3. Purpur. cons. 574. n. 9. cum seq. lib. 2. Grat. cons. 9. n. 154. lib. 1. Iacob. de Beluis. Bald. & alij. in c. 1. §. quin etiam. tit. episcop. vel abbat. Rom. cons. 353. n. 12. & ibi latè Mandos. in verb. fallit quidem. & in verb. certum seruitium.*

Et licèt concessio fuerit pro filijs hæredibus, & successoribus, Tamen hoc casu non veniunt fœminæ 39 appellatione filiorum, † Quidquid aliàs veniret, tamquam simus in materia differenti tam ex natura rei, quàm ex mente concedentis *Bart. in l. 1. n. 1. ff. de verb. signific. Tiraq. de retract. lignag.* 40 *§. 1. glos. 9. n. 197.* † Prout est materia officiorum, in qua fœminæ non veniunt sub nomine filiorum *Bald. in c. audientiam. il 1. n. 12. de rescript. Ias. in l. ares fratres. n. 14. limit. 8. ff. de pact. Tiraq. leg. connub. 1. glos. 1. p. 1. n. 82. Peregr. cons. 8. n. 16.* 41 *lib. 5. Gabr. de verb. signific. conclus. 6. n. 61.* † Vbi etiam *n. 56.* addit, quod ad huiusmodi effectum non requiritur, quod fœminæ sint omninò incapaces, cum sufficiat, quod materia conueniat magis masculis, quàm fœminis *Guid. Pap. sing. 522. Siluan. cons. 1. n. 12. ad fin.*

Quod etiam dicitur circa illa verba concessionis hæredibus, & successoribus de suo corpore de- 42 scendentibus, † quæ licèt dicantur magis communia ad masculos, & fœminas, Tamen in materia differenti sub istis nominibus non veniunt fœminæ, prout dicimus de feudo *c. 1. §. & si clientulus. de alienat. feud. Bald. in l. quoties. n. 3. C. de suis & legitim. Castr. in l. maritum. n. 7. ff. solut. matrim. Surd. cons. 95. n. 4. lib. 1. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. lib. 23. tit. 14. in princ. & n. 12.* Et in similibus materijs differentibus *Natt. cons. 676. n. 9. Castr. cons. 167. n. 2. lib. 1. Cels. Vgo cons. 16. n. 19. & 20.*

Et magis hoc comprobatur ex illa opinione Do- 43 ctorum, qui volunt, † quod verbum hæredibus intelligatur coniunctiuè cum verbo filijs, quamuis etiam adesset copula, &, *Paris. cons. 48. n. 10. lib. 4. Couar. lib. 2. var. resolut. c. 18. n. 3. Rot. coram Card. Seraphino Cerulen. bonorum. 7. Februarij 1583. quæ est in impressis decis. 404. n. 4. & 5.* Vnde magis hoc procedet, quando nulla 44 adest copula, † tunc enim verbum hæredibus magis qualificatur ex verbo filijs, & sic dispositio intelligetur de filijs masculis hæredibus *Pinell. in l. 1. p. 3. n. 90. vers. inde etiam infertur. C. de bon. matern. Rot. coram R. P. D. Coccino Romana emphyteusis. 28. Nouembris 1603. Curt. Iun. cons. 319. aliàs 321. n. 24. Cephal. cons. 11. n. 15. & 22. Gabr. cons. 69. n. 9. & 10. lib. 2. Menoch. cons. 585. n. 1. lib. 6. Rimin. Sen. cõs. 179. n. 4. lib. 1. Aret. cons. 1. n. 12.* Vnde cum verbum commune hæredibus appositum filijs intelligatur de masculis, vt dictum est, Ita etiam debet intelligi verbum successoribus descendentibus, ex quo vocātur cæteri tamquam sit appositum in eadem oratione *Bart. in l. seia. §. caio. n. 5. de fund. instruct.* Et hæc opinio videtur verior, vt per *Cardin. Seraph. d. decis. 404. n. 4. & 5.* † Quamuis *Bart. in* 45 *l. gallus. §. & si parente. ff. de liber. & posthum.* teneat contrarium, quod dicta verba pro filijs, & hæredibus stent disiunctiuè *Surd. cons. 140. n. 22. lib. 1. Alex. cons. 160. lib. 2. Peregr. de iur. fisc. lib. 1. tit. 2. n. 102. Rot. coram R. P. D. Iusto Bononien. deuolutionis. 14. Ianuarij 1602.*

Et quamuis concessio fuerit facta posteris, familiæ, 46 & personæ, quo casu veniunt fœminæ, † Tamen aliud est in materia differenti *Tiraq. de retr. lignag. §. 1. glos. 9. n. 242. & 243.* Maximè, quia dicta vocatio est in proœmio, cum tamen postea in dispositiua concedens declarauerit de qua persona, & de qua familia, & de quibus posteris intel- 47 lexerit, † quæ est attendenda *Bart. in l. aurelio. §. sticho. ff. de liber. legat. Dec. cõs. 28. n. 3. Rot. corã Card. Pãphilio Pacten. pensionis. 25. Octob. 1593.*

Cum præsertim hic agatur de priuilegio, vt dicitur in concessione, non autem de materia fauo-

rabili,

rabili, vnde sumus in materia odiosa tamquam præiudiciali respectu aliorum, qui possent similes mensas retinere, ob quarum numerum pro

48 viliori pretio præstarentur operę, † vnde facienda est stricta interpretatio *Natt. conf. 49. n. 14. Dec. conf. 32. n. 3. Din. in c. qua à iure communi. n. 3. & 4. de reg. iur. in 6.*

Et multò minus in tali concessione erunt vocati fi-

49 lij masculi ex fœminis, † cum enim illæ sint exclusæ, ita etiam excluduntur earum filij *Rum. conf. 18. n. 5. lib. 3. Tiraq. de primogenit. q. 12. n. 16. & q. 13. n. 6.* Maximè quia concessio fuit facta ob fauorem familiæ, in qua non comprehēdun-

50 tur filij masculi ex fœminis, † qui sunt de aliena familia *Mannell. conf. 86. n. 4.* Cum etiam in priuilegijs appellatione descendentium, & hære-

51 dum masculorum † nō veniant masculi ex fœminis *Alex. conf. 56. n. 5. lib. 1. Bero. conf. 96. n. 13. lib. 1. Franc. decis. 207. n. 6. Imol. cōs. 62. n. 5. & 6.*

Amplius, quamuis prætendatur in concessione

52 adesse clausulam, motu proprio, † per quam concessio debet intelligi prout iacet *Surd. conf. 140. n. 59. lib. 1.* Tamen satis est, quod sumus in materia differente, quæ regulariter non admittit fœminas, vt dictum est, accedente maximè volun-

53 tate concedentis, † quæ in similibus casibus attenditur *Bart. in l. 1. n. 1. ff. de verb. signific. Cardin. in clem. 1. n. 7. de electiōn. Imol. in l. si ita scriptum. n. 3. ff. de legat. 2.*

Quibus accedit obseruantia, cum alias fuerit narratum, quod concessio erat pro masculis, & quod per deficientiam illorum mensa erat deuoluta,

54 & gratia † fuit acceptata per registrationem in Camera factam *Felin. in c. cum venerabilis. n. 22. & ibi Dec. n. 22. de exception.* vltra vsum illius *Idem Dec. in l. semper qui non prohibet. n. 8. ff. de regul. iur.* Itaut ex istis colligatur interpretatio

55 concessionis, † ac illius declaratio, quatenus esset dubia *Paris. conf. 23. n. 24. in fin. lib. 1. Menoch. conf. 191. n. 48. lib. 2.* Hæc & similia fuerunt considerata in huiusmodi causa Romana mensæ numulariæ, in qua tandem præualuit opinio pro exclusione fœminarum, vt *in decisione coram R. P. D. Coccino Decano. 30. Iulij. 1614.*

EPITOME.

INsinuatio an possit fieri post propositā querelam super inualiditate donationis. ¶ Vel donatore mortuo, aut inuito, aut reuocante donationem etiam incidenter. ¶ Recuperatio feudi à vasallo venditi an prosit, si super eo sit mota controuersia. ¶ Ius superuenieus actori, seu reo quando conualidet iudicium. ¶ Donatio nondum insinuata an sit nulla ipso iure. ¶ Insinuatio an sit de forma substantiali. ¶ Et an sit inducta ob fauorem publicum, vel contrahentium tantum. ¶ Et an illi possit renunciari cum iuramento. ¶ Et an sufficiat simplex iusiurandum, vel requiratur in specie, vel per verba æquipollentia. ¶ Effectus donationis an incipiat ab insinuatione, itaut valeat ex nunc, non prout ex tunc. ¶ Forensis donans, seu ratificans quæ statuta debeat seruare. ¶ Solemnitas loci, in quo actus perficitur quando attendatur. ¶ Acceptatio donationis an sit necessaria pro illius perfectione. ¶ Et an donans possit illam reuocare antequam donatarius ratificet. ¶ Donator condemnatus an mutet statum, sicut mortuus, itaut non valeat insinuare. ¶ Ius petendi insinuationem an transmittatur ad hæredes. ¶ Sententia contra non subditum an sit nulla. ¶ Et quando præsumatur lata propter delictum, vel ob contumaciam. ¶ Et an probet sine actis etiam excipiendo. ¶ Procurator an reuocetur post litis contestationem. ¶ Et si sit constitutus in causis criminalibus an sit legitimus in alijs litibus. ¶ Causa criminalis quando præiudicet ciuili. ¶ Et quid si differatur querela post mandatum relaxatum. ¶ Committens falsitatem in scriptura posita postea in actis an amittat causam. ¶ Donatio an fiat per epistolam. ¶ Et an tunc requirat insinuationem. ¶ Et quid in donatione geminata. ¶ Contractus prohibitus per statutum absque solemnitatibus an debeat præsumi dolosus, ad hoc vt per iuramentum non confirmetur. ¶ Vitium litigiosi quando cesset. ¶ Et quo casu sit inducta litis pendentia tam per monitorium, quàm per citationem, & accusationem. ¶ Stipulatio an requiratur in donatione, & mandato in rem propriam. ¶ Notarius an possit apponere clausulam iuramenti, & stipulationis. ¶ Sententia nulla quando vulneret obligationem cameralem. ¶ Iudex nulliter iudicans an possit iterum iudicare. ¶ Tabellio condemnatus de falso in contumaciam an validè conficiat instrumēta. ¶ Et an illa produci possint per partem. ¶ Nomen accusati quando sit receptum inter reos. ¶ Citatio ad domum an sufficiat in causa graui. ¶ Accusatio sola an faciat supersedere iudicium ciuile. ¶ Pendente interrogatorio an pars velit vti testibus, quos interrogans intendit redarguere de falso an impediatur processus ad vlteriora. ¶ Pendente exceptione furoris an sit concedenda immissio. ¶ Et an debeant solui fructus ex contractu, cuius rescissio prætenditur ob dictam causam. ¶ Sequestrum an sit reuocandum, si fiat non propter litem, sed vt soluatur. ¶ Appellatio an detur à reuocatione sequestri. ¶ Commissio causæ restitutionis quando impediat executionem. ¶ Renunciatio, cum iuramento omni priuilegio an operetur specialem renunciationem. ¶ Clausula, de voto, posita in commissione, an censeatur repetita in alijs instantijs.

SVMMARIVM.

1 *Insinuatio non valet, quando res fuit in iudicium deducta, & proposita querela super inualiditate donationis. n. 5. 6. & 7. Intellige vt n. 12. 18. 19. 23. & 24.*

2 *Donatio non insinuata nullum effectum operatur tamquam deficiat forma substantialis. Declara vt n. 96.*

3 *Insinuatio non potest fieri donatore mortuo, vel inuito,*

inuito, vel reuocante donationē etiam incidēter.

4 Insinuatio an sit inducta etiam ob fauorem publicum, nedum contrahentium.

8 Sententia si absorbet nouam controuersiam, ibi litis pendentia eamdem suspendit.

9 Adimplementum an debeat admitti post rem in iudicium deductam.

10 Oblatio retractus controuersa praeludit consanguineo viam adhibendi amplius solemnitatem.

11 Recuperatio feudi à vasallo venditi non prodest si super eo sit mota controuersia.

13 Ius superueniens actori, seu reo ex causa de praeterito conualidat iudicium aliàs nullum, etiam si pēdente appellatione superueniat. n. 14. & 15.

16 Aequalitas est seruanda inter reum & actorem.

17 Magis fauendum est actori, quàm reo vt iudicium sustineatur.

20 Ius excipiendi competens donatori ob non factam insinuationem est perpetuum, prout etiam ius insinuandi.

21 Donatio nondum insinuata non est nulla ipso iure, & sufficit insinuationem interuenire ex interuallo, per quam redditur efficax. n. 22.

25 Donans volens redarguere donationem tamquam non insinuatam, oportet, vt praeueniat donatarium antequam ab eo citetur ad videndum fieri insinuationem.

26 Maritus non potest insinuare donationem propter nuptias vxore mortua.

27 Donatio facta per epistolam transmissam à donante donatario non est insinuanda.

28 Fraus est potissima causa, ob quam donatio insinuatur.

29 Opinio Doctoris in specie attenditur, donec alius non contradicit.

30 Insinuatio requiritur, vt appareat, quod donans permanet in voluntate donandi.

31 Donatio geminata an valeat absque insinuatione, & excludat laesionem, & errorem.

32 Cōsensus geminatus valet quantū actus iuratus.

33 Insinuationis defectus tollitur per iuramentum, siue specifice illi renuncietur, siue per verba aequipollentia. n. 34. 35. 94. 95. & 97. Immo etiam sufficiet simplex iusiurandum. n. 36.

37 Effectus donationis incipit ab ipsa insinuatione, itaut valeat vt est nunc, non prout ex tunc.

38 Cessionarij per quas clausulas dicatur positus in locum cedentis.

39 Forensis quando in donatione debeat seruare statuta Vrbis. & quid in ratificatione. n. 40.

41 Solemnitas loci, in quo actus perficitur debet attendi. Declara vt n. 42.

43 Acceptatio donationis non requiritur pro illius perfectione, maxime stante iuramento, ideo non poterit reuocari, quamuis donans decederet antequam donatarius ratificaret. n. 44.

45 Donator condemnatus dicitur mutare statum, & non potest insinuare donationem, non secus ac si esset mortuus.

46 Ius petendi insinuationem non transmittitur ad haeredes.

47 Sententia lata contra non subditum est nulla.

48 Pro sententia contumaciali nihil praesumitur nisi quatenus constat ex actis, nec ex ea aliquid praeiudicium infertur condemnato, nec multò minus tertio.

49 Sententia non iustificata respectu corporis delicti, & actorum, est nulla, & praesumitur lata in contumaciam, non propter delictum.

50 Appellatio non datur ab obligatione Camerali.

51 Procurator post contestationem litis dicitur legitimus, & non reuocatur morte domini, à quo neque viuente posset reuocari.

52 Procurator constitutus in causa criminali, & coram alio quocumque iudicio, & iudice, dicitur legitimus quo ad omnes lites. n. 53.

54 Causa criminalis non praeiudicat ciuili quando ius totius causae in illa non consistit.

55 Differens quaerelare post mandatum executiuum relaxatū non facit supersedere causam ciuilem.

56 Committens falsitatem in scriptura posita postea in actis, non amittit causam, cum debeat falsitas committi in actis.

57 Donatio potest fieri per litteras missiuas, & per nuncium.

58 Contractus prohibitus per statutum absque solemnitatibus debet praesumi dolosus, ad hoc vt per iuramentum non confirmetur. n. 99.

59 Exceptio iuris tertij non competit, si tertius non opponat.

60 Vitium litigiosi cessat finita lite, & quando sumus in actione personali.

61 Sententia nulla non inducit litis pendentiam.

62 Sententia sine actis non probat neque excipiēdo.

63 Copia processus non datur in crimine haeresis.

64 Insinuatio quando fiat à solo donatario.

65 Donatio est perfecta absque eo, quod stipulatio interuenerit.

66 Iuramentum supplet praesentiam absentis.

67 Notarius an habeat facultatem apponendi clausulas solitas, & stipulationem, ac iuramentum.

68 Mandatum simplex, & in rem propriam potest fieri absenti, & non requirit stipulationem.

69 Sententia nulla non vulnerat obligationem cameralem.

70 Iudex nulliter, seu notoriè iniustè iudicans potest dare sententiam secundum contrariam primae. n. 71.

72 Exceptio falsi an impediat obligationem cameralem.

73 Condemnatio notarij de falso non praeiudicat habenti interesse, si non fuit citatus.

74 Notarius condemnatus de falso in contumaciam potest adhuc conficere instrumenta, & illa poterunt produci per partem.

75 Monitorium, & citatio aequiparantur, & inducunt litis pendentiam, & praeuentionem, dummodo constet de legitima executione. n. 77.

76 Citatio ad domum non sufficit in causa graui, sed requiritur personalis.

78 Accusatio & querela sola non facit supersedere iudicium ciuile, nisi post transmissam citationem, & ante eam potest retrahi, & aboleri per Iudicem, & non est praeuenta iurisdictio, neque sufficit mandatum de citando, nisi citatio sit executa. Idem in causa ciuili. n. 79.

Accu-

80 *Accusatus non potest quis dici ad effectum, vt non possit reaccusare accusatorem, nisi nomen illius sit receptum inter reos, quod fit per citationem.*

81 *Accusatio facit silere iudicium ciuile, quando agitur inter easdem personas.*

82 *Post suspicionem Iudicis oppositam omnia acta sunt nulla.*

83 *Pendente interrogatorio an pars velit vti testibus, quos interrogans intendit arguere de falso non potest procedi ad vlteriora.*

84 *Fructus debentur ex contractu, donec pendet causa rescissionis illius ob furorem contrahentis, prout exceptio furoris non impedit immissionem in possessionem.*

85 *Sequestrum non reuocatur, si fiat non propter litem agitandam, sed vt soluatur, vel vt sententia demandetur executioni. Intellige vt n. 86.*

87 *Commissio causæ restitutionis quando impediat executionem. & n. 88.*

89 *Fideiussio in forma depositi non expirat lata sententia, sicut illa de iudicio sisti.*

90 *Clausula de voto alterius posita in commissione an censeatur repetita in alijs instantijs.*

91 *Causa reuocationis sequestri est interlocutoria, & ab ea non datur appellatio.*

92 *Sequestrum tollitur per cautionem, per quam possit pars esse tuta de suo interesse, itaut tunc non liceat ei appellare.*

93 *Lingua est interpres animi, & tuba cordis, & cor imperatur lingua.*

98 *Renunciatio cum iuramento omni priuilegio operatur ac si esset renunciatum specialiter cuicumque priuilegio.*

CAPVT DXXXI.

Contra donationem, de qua agebamus, fuit oppositum de insinuatione non legitimè facta, quæ licet interuenerit, 1 † Tamen dicebatur illam non suffragari, cum non potuerit fieri, nec per eam donatio conualidari, quando, prout in casu nostro, fuisset res in iudicium deducta, & proposita querela de inualiditate donationis, & pro huiusmodi cõclusione firmanda omissis generalibus tamquam remotis, allegabatur in puncto *Ang. cons. 179. col. vlt. ad med. vers. si tamen donatio. n. 7.* ob cuius doctrinam tamquam notabilem, & in specie loquentem, causa videbatur in tuto, itaut deberet ferri sententia pro nullitate insinuationis, & consequenter donationis, 2 quæ † tamquam non insinuata nullum effectum poterat operari, cum insinuatio sit pro forma, sine qua actus est ipso iure nullus *l. data. & l. sancimus. in princ. l. penult. C. de donation.* Itaut ista exceptio dicatur intentionis, & facti, neque illi partes possint renunciare, cum etiam debeat 3 interuenire tempore celebrationis actus, † nec possit adhiberi donatore mortuo, vel inuito, vel reuocante etiam incidenter, adeo vt quamuis præsupponeretur non fuisse commissam aliquam fraudem in donatione, Tamen adhuc inualida censeatur, si insinuatio sit omissa, stante generali prohibitione legis, prout omnia prædicta multis comprobat *Ann. allegat. 125. n. 27. vsque ad 32.* 4 *Menoch cons. 308. n. 37. in fin. lib. 4.* † Cum etiam insinuatio fiat ob fauorem publicum, nedum creditorum, & contrahentium cum donatore *Magon. decis. Florent. 64. n. 60.* Quamuis hoc de fauore publico non admittat *Rimin. Iun. cons. 72. n. 40. lib. 1. post Socin. cons. 77. col. penult. lib. 1.* Quibus dicebam posse addi multos, qui referendo 5 *Angel.* eamdem opinionem sequuntur, † prout *Alex. cons. 237. perspectis his quæ in themate. in fin. n. 3. lib. 6. & ibi Addit. in verb. postquam, & etiam Natt. ibidem in addit. in verb. postquam. Aret. cons. 123. in causa quæ vertitur. col. 2. in fin. n. 6. Becc. cons. 65. in fin. n. 30.* & summè notandum dicit *Marsil. sing. 489. quando à lege vel statuto. ad med. Corn. cons. 90. col. penult. ad med. vers. tamen his non obstantibus. lib. 4. Aym. cons. 201. n. 27. vers. alibi scribit. col. 10. in princ.* Idem voluit *Castr. cons. 337. si prima duo statuta. col. 2. post princ. vers. sed aduertendum est diligenter, ibi vnde videtur sufficere. lib. 2. per tex. in l. fin. vers. si eo tempore. ff. si cert. petat.* Idem sequitur *Ruin. cons. 44. n. 21. lib. 2. Mannell. Albens. cons. 4. n. 49. Bertazol. cons. ciuil. 88. n. 55. Ludouic. conclus. 17. col. 2. vers. ampliatur vltra. Melchior Palaez. de maiorat. q. vlt. in fin. n. 21. tom. 10. p. 1. fol. 495. Cephal. cons. 745. n. 13. lib. 5. & cons. 586. n. 10. & 18. lib. 4. Tiraq. de retract.* 6 *lignag. §. 8. glos. 7. n. 26. fol. 278.* † vbi etiam adducit *Alex. in addit. ad Bart. in l. modestinus. in princ. in verbo sine insinuatione. ff. de donat.* & sequitur etiam *Peregrin. cons. 76. n. 23. post med. vers. illud tamen. lib. 1.* & *Ang.* refert etiam *Card. Thuse. conclus. 197. in fin. in verb. insinuatio de quo tempore. n. 18. p. 4. fol. 547. & in verb. litis pendentia. conclus. 381. n. 12. p. 5. fol. 433. & Virg. Boccac. in constit. March. vt minor. glos. 5.* 7 *n. 17.* † & benè declarat *Bald. in l. vnic. §. fin. autem ad deficientis. in fin. vers. item articulus nullitatis. C. de caduc. tollend.* vbi, quod lite contestata super nullitate donationis non potest fieri insinuatio, quia cum sit aduersatiua, & præiu-8 dicialis, obstat petitæ insinuationi, † vbicumque enim sententia absorbet nouam controuersiam, ibi litis pendentia eamdem suspendit *l. fundum. 16. ff. de except. l. fundi. 18. ff. eod. tit.*

Et faciunt similia de illis, qui post rem in iudicium 9 deductam † non possunt dicere se esse paratos adimplere, de quibus per *Aym. cons. 192. n. 16.* vbi allegat *Castr. cons. 337. si prima duo statuta. col. 2. lib. 2. & Alex. cons. 137. ad fin. lib. 6.* qui loquuntur in specie insinuationis *Corn. cons. 99.* 10 *n. 7. lib. 4. & cons. 221. col. 2. lib. 1.* † Vnde etiam postquam fuit cœptum agitari de viribus oblationis retractus, quia emptor conuentus dicit ipsam oblationem esse nullam ob non seruatam formam consuetudinis, erit præclusa via consanguineo ad adhibendam posthac talem solemnitatem *Tiraq. de retract. lignag. §. 8. glos. 7. n. 26.* 11 vbi † etiam de recuperatione feudi à vasallo venditi, quæ ei prodesset, neque ab eo caderet, dummodo non sit super illa re mota controuer-

sia Dec.cons.159.in causa monasterij.in fin. post Iac.Aluar. & Iac.Ardiz. in c.1.in princ. col.2. quid iur.si post alien. feud.

Verùm prædictis non obstantibus, cum super huiusmodi dubio consultus fuissem, 12 † contrarium dixi concludendum esse, quod videlicet potuerit fieri insinuatio donationis, de qua agimus, etiam pendente iudicio, & proposita quærela nullitatis ob dictum defectum insinuationis, Ex quo enim 13 superuenit actori ius ex causa de preterito, † cõualidatur iudicium aliàs nullũ *l. si rẽ mihi dederit.§.fin.de pignor.act.l. si mandauero. ff.mãdat. Alex.cõs.177.col.fin.in princ. vers.& quia superuenisse.lib.2.latè Bellon.cons.25.n.3.cũ seq.* 14 † Etiã si pendente appellatione tale ius superueniat *Ruin. cons.12.n.8.lib.4.post Bald.in l.per banc. col.2.ante fin.vers.bis igitur in nube.n.6.ad med. C. de tempor. appellat. Aret. in l.hæres quandoque.col.2.in princ. de acquirend.hæredit.* 15 † Prout etiam permitteretur reo conuento, vt ius excipiendi sibi prosit, si saltem pendente iudicio hoc ius superueniret *Bart.in l.1.col.3.in fin.n.9.vers. quæro quid si exceptio incipit. ff. de exception. Angel.instit. eod.tit. in rub. q.7.n.36. & in §.1.n.9. instit. de action. Paris.cons.82. in fin. lib.3. Cephal.cons.112.n.25.lib.1.* 16 † Vnde hoc etiam erit in actore, vt æqualitas seruetur inter illum, & reum *l.fin.C.de fruct.& lit.expens.* Cum etiã, vt iudicium sustineatur magis fauẽdum sit actori, 17 † quàm reo *l. si quis intentionem. de iudic. Glos.in c.cum ad sedem.15. in verb.ex pertinentijs. de restit.spoliat. Bart.in l.de die. n.2. ff.qui satisdar.cog.*

Et ita in specie insinuationis, de qua agimus, concludit *Corn. cons.221. quia in hac causa. col.vlt. in princ. lib. 1.* 18 † vbi quod nec iure cauetur, nec vlla ratio suadet, quod propter obiectum nullitatis impediatur insinuatio *Idem Corn. cons.36. si recte. n.1. in fin. vers. immo & dico. lib.3.* vbi considerat rationem iuris superuenientis iuxtà dispositionem *tex. in l.si rem. §. fin. ff.de pignor. act.* Idem voluit *Bald.Bartolin.inter cons.Socin. cons.78. in eamdem sententiam. col. vlt. ad fin. vers. immo posset dici quod etiam pendente iudicio. lib.1.* & sequitur *Anton. Canar.de insinuation.q.3.per tot.tom.6.p.2.fol.274.* 19 † vbi in specie reprobat *Ang.cons.179.col.vlt.ad med.* exaduerso allegatum, ob illam rationem, quia insinuatio consistit in mera libertate donantis, vnde in ea non potest dari contradictio, & sic omni tempore poterit fieri, sicut ipsa donatio, quasi simus in quadam simplici facultate, ex qua per illius explicationem nullum ius, aut actio, vel exceptio acquiritur ipsi donatori, sed solùm insurgit explicatio eius, quod in libero explicantis arbitrio consistebat; Ita vt tali explicationi numquam 20 præscribatur, † sicut enim est perpetuum ius excipiendi, quod competit donatori ob non factam insinuationem, ita etiam ius insinuandi debet esse tale, prout omnia supradicta declarat *Rimin.Iun.in §.1.n.209.instit.de donat. post Io. Fabr.ibid. in §.& cum retro.n.5.ad med. Castr. in l.vniuersa.4.n.5.vers.quod debet intelligi. C. de precib.imperat.offer. Rimin.Iun.cons.72.n.57. lib.1.Canar.de insinuat.q.3. Magon.decis.Flor. 64.seu 65.n.43. Corn. cons.36.si recte consideretur. n. 1. in fin.lib. 3.*

Et facit, quia donatio nondum insinuata non est 21 nulla ipso iure, † cum non sit necessariò adhibenda in ipso actu, sed sufficiat illam ex interuallo interuenire, & quatenus impedimentum est, liberè potest tolli per donantem, vel in ipso actu, vel post actum *Bart.in l.modestinus.21. ff. de do-* 22 *nat. Gabr.cons.158.n.15. lib.1.* † Vnde interim est sine effectu, nec competit exercitium actionis donatario, cum detur exceptio, vel donanti, vel eius hæredibus, si non est insinuata, Tamen secuta postea insinuatione est omninò effectualis, ita vt amplius talis exceptio non obstet, & per consequens iuuat donatario tamquam ius illi superueniens, vt in proposito ita arguit *Bald.Bartol. inter cons. Socin.78.ad fin. vers.plerique etiam dicunt.lib.1. Magon.decis.Florent.64.*

Ex prædictis colligitur non obstare *Ang.cons.179.* 23 *col.vlt.ad med.* † Quia omisso quod dubitat, & nihil firmat loquendo per verbum forsan, Respondetur illius opinionem non esse sequendam, Cum in specie illam impugnet *Canar. de insinuat. d. q. 7.n.7. & 8. cum alijs supra allegatis. vers. & ita in specie insinuationis. n. 18.*

Præterea *Ang.* loquitur in donatore, per quem si 24 fuerit dictum de nullitate donationis, † tunc nõ poterit donatarius recurrere ad remedium insinuationis, cum aliud sit quando per alterum opponeretur de d. defectu insinuationis, quia nõ poterit talis defectus per illum opponi, etiam pendente iudicio, cum non possit tolli libertas, quam habet donator faciendi insinuationem, sicut iterum posset donare, neque militat eadem ratio, quando ipsemet donans opponit de insinuatione, & ita *Ang.* esse intelligendum concludit *Corn.cons.221. col.vlt.in princ. vers.nec iure cauetur.& post med.vers.ex his igitur apertè deducitur. lib.1.* quod etiam sentit *Aret. cons.123. In causa quæ vertitur. col.2. ad med.n.4.& 5.* Et ita etiam loquũtur omnes Doctores, qui *Angel.* sequuntur, videlicet in terminis oppositionis insinuationis factæ inter donatarium, & donantem, cum respectu alterius nulla detur contradictio in donationibus *ex Corn.Bald. Nouel.Canar. & alijs supra allegatis.* Et ideò bene *Tiraq. de retract.lign.§.8.glos.7.n.26.ad fin.* dubitat de opinione *Ang.* si intelligeretur respectu aliorum, quàm illius, qui donauit, prout etiam talem contradictionem requiri in donante, non in alijs concludit *Ceph.cons.170.n.47. lib.2.*

Quæ adeò vera sunt, vt quamuis citetur donans per donatarium ad videndum fieri insinuatio-25 nem † non possit neque per donantem tunc opponi defectus insinuationis, cum opus sit, quod donans volens redarguere talem donationem non insinuatam, præueniat donatarium, & rem ac nullitatem prædictam in iudicio prius opponat, antequam citetur ad videndum fieri dictam insinuationem *Corn. cons.221.col.vlt. post princ. vers. ex quo ergo vult quod donator. lib.1.*

& se-

& sequitur tamquam notandum *Ludouic. conclus.17.col.4.in princ.vers.nec sufficit secundum. limit.*1. quod tamen modo non est præsentis inspectionis.

Neque obstat argumentum, in quo se fundat *Ang. ex auth. eo decursum.* C. *de donat.ante nupt. & in corpore vnde sumitur.in §.illud quoque.auth. vt frater filij.* † Quia ibi non impeditur insinuatio ratione contradictionis, sed propter rationem defectus donationis insinuandæ, cum non possit maritus insinuare donationem propter nuptias vxore mortua, vt lucretur dotem, iuxta pacta dotalia, quasi post eius obitum non sit amplius dos, quæ non potest esse sine matrimonio *l. fin.* C.*de donat.ante nupt. l.3.ff.de iur. dot.* ergo neque erit donatio propter nuptias, quæ datur propter dotem *d. l. fin. §.1.* Non est igitur quærendum de insinuatione, vbi non est quid insinuetur, & ita in proposito respondendo ad *Ang.* concludit Canar. *de insinuat. q. 3. ad fin. vers. nam non potest maritus. n.8.* quod etiam voluit Corn.*cons.99.n.8.lib.4.* vbi quod si tempore, quo tractatur de lucro dotis, non reperitur, quod maritus fecerit insinuationem, nihil consequitur ex pacto de lucrãdo *Ang.cõs.179.col.vlt.ad med.*

Vlterius non est omittendum, quod quamuis iura generaliter disponãt donationem esse insinuandam, † Tamen hoc non procedit in ea, quæ fit per epistolam transmissam à donante ad donatarium, quasi tunc cesset omnis suspicio fraudis, & alienationis in donante, quæ fraus est potissima causa, ob quã requiratur insinuatio, † cum aliæ causæ non sint ita necessariæ Canar.*de insinuat.q.9.n.18.per tex.in l.lata.alias data. 27.* C. *de donat.* & notat etiam *Duen.reg.224.vers.tertia ratio. ante n.1.* Et ita in specie donationis factæ per epistolam, quod in ea non requirarur insinuatio concludit *Io.Franc.de Pont.cons.82.n.6.vsque ad* 11. cuius opinio, quamuis exaduerso non admittatur, † Tamen cum habeamus doctorem, qui in terminis ita concludit, standum est illius sententiæ, donec alius non inueniatur, qui contradicat *Ias.in l.penult. col. penult. ff.de pact. Rimin.Iun.cons.639.n.150. lib.6. Marzar. de fideicom.p.2.q.8.n.3.Surd.cons.613. n.43.lib.3.*

Maxime, quia in casu nostro adsunt litteræ geminatę, in quibus magis colligitur perduratio mẽtis donatoris, † ob quam causam etiã requiritur insinuatio *Io.Andr.ad Specul.de instrum. edit. §.porro .sub rub.de form.donation.caus.mort.& inter viuos.in verb. subscribat. post princ. vers. sed primi dicunt. fol.*143. *Duen.regul.224.col.1. vers.rationes autem.per tex. in auth. de appellat. & intra quæ tempor. in princ. vers. vt liceat homini.* & notat in specie donationis *Albens. cons.4.n.37. lib.1.*

Et in terminis, quod valeat donatio geminata absque insinuatione † concludit *Bertrand. cons.30. ex casu.col.3.in princ.n.1.in fin. lib.3. p.2.* quidquid contrarium sentiat *Rebuff.de donation.insinuand. art. 1.glos.1.n.41. tom.2.* Cum prima opinio sit verior, ex quo cessat fraus, & durat mens donantis, vt dictum est *ex Specul. ac alijs supra adductis*, & notat etiam Canar. *de insinuat. q. 9. n. 8.* Itaut ex isto geminato consensu non solùm magis colligatur veritas donationis, & perseuerantia donantis, sed etiam excludatur omnis error, simulatio, ac læsio, cum consensus dicatur roboratus, & confirmatus *Castr. cons. 336.factum sic se habet.col.2.in fin. vers.ex quibus.apparet.lib.2.Dec.cons.215. visa transactione. ad fin. vers. & præsertim ista conclusio.n. 6. Aym.cons.54.col.2.ante fin.n.7.*

Adeo vt talis consensus geminatus tantum valeat, quantum iuratus *Felin.in c.si cautio.14. col. 10. in fin.vers.fallit vltimo in confessione. n.39. de fid.instr.cum alijs per Melchior.Palaez.de maiorat.q.22.n.14.tom.10.p.1.fol.365.Euerard. loco argum. 28. à combinatione seu coniunctione. n.3. & loco 120. à vi geminationis . n. 3.* † Quo consensu iurato stante tollitur defectus insinuationis, quatenus etiam in dictis epistolis requireretur, cum per iuramentum ille purgetur *Dec. cons.314.viso eleganti.ante fin. vers.tertio non obstat.n. 14.* vbi de communi *Paris. cons.26. n. 60.lib.3.cum alijs per Aym.cons.118.n.1.*

Nec oberit, quod vt iuramẽtum suppleat defectum insinuationis, † debeat specificè illi renunciari *Menoch.cons.451.n.28.& cons.465.n.16.lib.5. cum alijs adductis per Plot. cons.79. n. 6. Feder. cons.281.casus talis est statuto cauetur. post med. n.2. Clar.in §.donatio.q.18. vers.retenta igitur. n.2.latè Gabr.de donat. cõclus.1.n.73.Phanuc.de inuestar.p.7.n.287.vsq; ad 195.tom.8.p.2.fol.317.* vbi, quod ex hoc sententiauit cum Rota Senense, quod donans, non obstante clausula generali iuramenti potest dicere de nullitate donationis, quę sentẽtia postea fuit confirmata per *Rot.Florentinam*, vt ibidem ipse testatur *Corn.* qui dicit hanc esse communem opinionem Canonistarum, & Legistarum *cons.69. n. 18. lib.2.* Et quod specialiter sit renunciandum voluit etiam *Io.Andr. ad Speculat.de instrum.edit.§.porro. rubr. de donat.caus.mort. & int. viu. in fin. in verb. minus. vers.sed quid si renuncians. Bald. in c. cum contingat.n.13.& ibi Abb.n.17. Imol. n.90. de iur.iur. Alex. in l. nemo potest. n.12. ff. de leg.1. Auffr. ad decis.capell. Tholos. 371. Tiraq. in l. si vmquam.in præfat.n.143.in fin.* C.*de reuoc.donat.Guid.Pap.decis.350.Gabr.de donat.conclus. 1.n.6. Magon. decis. Florent. 64. n. 23. Seraph. priuil. iuram. 73. n. 3. Laderch. cons.83. Aym. cons.118. n.1. Ias.cons.51. col. vlt. in princ. n. 3. lib.1. Dec.cons.278.primo non videtur. n.3. vers. præterea in casu isto. Caputaq.decis.286.n.1.p.1.*

Nam quamuis in specie non fuerit renunciatum ipsi insinuationi cum iuramento, † Tamen verior est opinio, quod sufficiant verba æquipollentia, quæ adsunt in litteris geminatis, & in instrumentis, de quibus agimus, videlicet si iureiurando fuerit promissum obseruare donationem purè, liberè, & merè, vel illam non reuocare, infringere, aut annullare, vel de non veniendo cõtra eam, vel cum similibus verbis, tunc enim illa operabuntur, ac si in specie esset renunciatum

fia *Dec.conf.159.in causa monasterij.in fin. post Iac. Aluar. & Iac. Ardiz. in c.1. in princ. col.2. quid iur. si post alien. feud.*

Verùm prædictis non obstantibus, cum super hu-
12 iusmodi dubio consultus fuissem, † contrarium dixi concludendum esse, quod videlicet potuerit fieri insinuatio donationis, de qua agimus, etiam pendente iudicio, & proposita quærela nullitatis ob dictum defectum insinuationis. Ex quo enim
13 superuenit actori ius ex causa de preterito, † cõualidatur iudicium aliàs nullũ *l. si rẽ mihi dederit. §. fin. de pignor. act. l. si mandauero. ff. mãdat. Alex. cõs. 177. col. fin. in princ. vers. & quia superuenisse. lib. 2.* latè *Bellon. conf. 25. n. 3. cũ seq.* † Etiã
14 si pendente appellatione tale ius superueniat *Ruin. conf. 12. n. 8. lib. 4. post Bald. in l. per banc. col. 2. ante fin. vers. his igitur in nube. n. 6. ad med. C. de tempor. appellat. Aret. in l. hæres quando-*
15 *que. col. 2. in princ. de acquirend. hæredit.* † Prout etiam permitteretur reo conuento, vt ius excipiendi sibi prosit, si saltem pendente iudicio hoc ius superueniret *Bart. in l. 1. col. 3. in fin. n. 9. vers. quæro quid si exceptio incipit. ff. de exception. Angel. instit. eod. tit. in rub. q. 7. n. 36. & in §. 1. n. 9. instit. de action. Paris. conf. 82. in fin. lib. 3.*
16 *Cephal. conf. 112. n. 25. lib. 1.* † Vnde hoc etiam erit in actore, vt æqualitas seruetur inter illum, & reum *l. fin. C. de fruct. & lit. expens.* Cum etiã vt iudicium sustineatur magis fauẽdum sit acto-
17 ri, † quàm reo *l. si quis intentionem. de iudic. Glos. in c. cum ad sedem. 15. in verb. ex pertinentijs, de restit. spoliat. Bart. in l. de die. n. 2. ff. qui satisdar. cog.*

Et ita in specie insinuationis, de qua agimus, concludit *Corn. conf. 221. quia in hac causa. col. vlt.*
18 *in princ. lib. 1.* † vbi quod nec iure cauetur, nec vlla ratio suadet, quod propter obiectum nullitatis impediatur insinuatio *Idem Corn. conf. 36. si rectè, n. 1. in fin. vers. immo & dico. lib. 3.* vbi considerat rationem iuris superuenientis iuxtà dispositionem *tex. in l. si rem. §. fin. ff. de pignor. act.* Idem voluit *Bald. Bartol. in inter conf. Socin. conf. 78. in eamdem sententiam. col. vlt. ad fin. vers. immo posset dici quod etiam pendente iudicio. lib. 1.* & sequitur *Anton. Canar. de insinua-*
19 *tion. q. 3. per tot. tom. 6. p. 2. fol. 274.* † vbi in specie reprobat *Ang. conf. 179. col. vlt. ad med.* exadnerso allegatum, ob illam rationem, quia insinuatio consistit in mera libertate donantis, vnde in ea non potest dari contradictio, & sic omni tempore poterit fieri, sicut ipsa donatio, quasi sumus in quadam simplici facultate, ex qua per illius explicationem nullum ius, aut actio, vel exceptio acquiritur ipsi donatori, sed solùm insurgit explicatio eius, quod in libero explicantis arbitrio consistebat; Itavt tali explicationi numquam
20 præscribatur, † sicut enim est perpetuum ius excipiendi, quod competit donatori ob non factam insinuationem, ita etiam ius insinuandi debet esse tale, prout omnia supradicta declarat *Rimin. Iun. in §. 1. n. 209. instit. de donat. post Io. Fabr. ibid. in §. & cum retro. n. 5. ad med. Castr. in l. vniuersa. 4. n. 5. vers. quod debet intelligi. C. de preces. imperat. offer. Rimin. Iun. conf. 72. n. 57. lib. 1. Canar. de insinuat. q. 3. Magon. decis. Flor. 64. seu 65. n. 43. Corn. conf. 36. si rectè considere-tur. n. 1. in fin. lib. 3.*

Et facit, quia donatio nondum insinuata non est
21 nulla ipso iure, † cum non sit necessariò adhibenda in ipso actu, sed sufficiat illam ex interuallo interuenire, & quatenus impedimentum est, liberè potest tolli per donantem, vel in ipso actu, vel post actum *Bart. in l. modestinus. 21. ff. de do-*
22 *nat. Gabr. conf. 158. n. 15. lib. 1.* † Vnde interim est sine effectu, nec competit exercitium actionis donatario, cum detur exceptio, vel donanti, vel eius hæredibus, si non est insinuata, Tamen secuta postea insinuatione est omninò effectualis, ita vt amplius talis exceptio non obstet, & per consequens iuuat donatario tamquam ius illi superueniens, vt in proposito ita arguit *Bald. Bartol. inter conf. Socin. 78. ad fin. vers. plerique etiam dicunt. lib. 1. Magon. decis. Florent. 64.*

Ex prædictis colligitur non obstare *Ang. conf. 179.*
23 *col. vlt. ad med.* † Quia omisso quod dubitat, & nihil firmat loquendo per verbum forsan, Respondetur illius opinionem non esse sequendam, Cum in specie illam impugnet *Canar. de insinuat. d. q. 7. n. 7. & 8. cum alijs supra allegatis. vers. & ita in specie insinuationis. n. 18.*

Præterea *Ang.* loquitur in donatore, per quem si
24 fuerit dictum de nullitate donationis, † tunc nõ poterit donatarius recurrere ad remedium insinuationis, cum aliud sit quando per alterum opponeretur de d. defectu insinuationis, quia nõ poterit talis defectus per illum opponi, etiam pendente iudicio, cum non possit tolli libertas, quam habet donator faciendi insinuationem, sicut iterum posset donare, neque militat eadem ratio, quando ipsemet donans opponit de insinuatione, & ita *Ang.* esse intelligendum concludit *Corn. conf. 221. col. vlt. in princ. vers. nec iure cauetur. & post med. vers. ex his igitur apertè deducitur. lib. 1.* quod etiam sentit *Aret. conf. 123. in causa quæ vertitur. col. 2. ad med. n. 4. & 5.* Et ita etiam loquũtur omnes Doctores, qui *Angel.* sequuntur, videlicet in terminis oppositionis insinuationis factæ inter donatarium, & donantem, cum respectu alterius nulla detur contradictio in donationibus *ex Corn. Bald. Nouel. Canar. & alijs supra allegatis.* Et ideò bene *Tiraq. de retract. lign. §. 8. glos. 7. n. 26. ad fin.* dubitat de opinione *Ang.* si intelligeretur respectu aliorum quàm illius, qui donauit, prout etiam talem contradictionem requiri in donante, non in alijs concludit *Ceph. conf. 170. n. 47. lib. 2.*

Quæ adeò vera sunt, vt quamuis citetur donans per donatarium ad videndum fieri insinuatio-
25 nem † non possit neque per donantem tunc opponi defectus insinuationis, cum opus sit, quod donans volens redarguere talem donationem non insinuatam, præueniat donatarium, & rem ac nullitatem prædictam in iudicio prius opponat, antequam citetur ad videndum fieri dictam insinuationem *Corn. conf. 221. col. vlt. post princ. vers. ex quo ergo vult quod donator. lib. 1.*

& se-

& sequitur tamquam notandum *Ludouic. consil.* 17.*col.*4.*in princ.vers.nec sufficit secundum. limit.* 1. quod tamen modo non est præsentis inspectionis.

Neque obstat argumentum, in quo se fundat *Ang. ex auth. eo decursum.* C. *de donat.ante nupt. & in corpore unde sumitur.in §.illud quoque.auth.*

26 *vt frater filij.* † Quia ibi non impeditur insinuatio ratione contradictionis, sed propter rationem defectus donationis insinuandæ, cum non possit maritus insinuare donationem propter nuptias vxore mortua, vt lucretur dotem, iuxta pacta dotalia, quasi post eius obitum non sit amplius dos, quæ non potest esse sine matrimonio *l. fin.* C.*de donat.ante nupt. l.*3.*ff.de iur. dot.* ergo neque erit donatio propter nuptias, quæ datur propter dotem *d. l.fin.* §.1. Non est igitur quærendum de insinuatione, vbi non est quid insinuetur, & ita in proposito respondendo ad *Ang.* concludit *Canar. de insinuat. q.* 3. *ad fin. vers. nam non potest maritus. n.* 8. quod etiam voluit *Corn.cons.*99.*n.*8.*lib.*4.vbi quod si tempore, quo tractatur de lucro dotis, non reperitur, quod maritus fecerit insinuationem, nihil consequitur ex pacto de lucrãdo *Ang.cõs.*179.*col.vlt.ad med.*

Vlterius non est omittendum, quod quamuis iura generaliter disponãt donationem esse insinuan-

27 dam, † Tamen hoc non procedit in ea, quæ sit per epistolam transmissam à donante ad donatarium, quasi tunc cesset omnis suspicio fraudis, & alienationis in donante, quæ fraus est potis-

28 sima causa, ob quã requiratur insinuatio, † cum aliæ causæ non sint ita necessariæ *Canar.de insinuat.q.*9.*n.*18.*per tex.in l.lata.alias data.* 27. C. *de donat.* & notat etiam *Duen.reg.*224.*vers.tertia ratio. ante n.*1. Et ita in specie donationis factæ per epistolam, quod in ea non requiratur insinuatio concludit *Io.Franc.de Pont.cons.*82.*n.* 6.*vsque ad* 11. cuius opinio, quamuis ex aduerso

29 non admittatur, † Tamen cum habeamus doctorem, qui in terminis ita concludit, standum est illius sententiæ, donec alius non inueniatur, qui contradicat *Ias.in l.penult. col. penult. ff.de pact. Ruin.Iun.cons.*639. *n.* 150. *lib.*6. *Marzar. de fideicom.p.*2. *q.*8. *n.*3. *Surd.cons.*613. *n.* 43.*lib.*3.

Maxime, quia in casu nostro adsunt litteræ geminatæ, in quibus magis colligitur perduratio mẽ-

30 tis donatoris, † ob quam causam etiã requiritur insinuatio *Io.Andr.ad Specul.de instrum. edit.* §.*porro. sub rub.de form.donation.caus.mort.& inter viuos.in verb. subscribat. post princ. vers. sed primi dicunt.fol.*143. *Duen.regul.*224.*col.*1. *vers.rationes autem.per tex. in auth. de appellat. & intra quæ tempor. in princ. vers. vt liceat homini.* & notat in specie donationis *Albens. cons.* 4.*n.*37.*lib.*1.

Et in terminis, quod valeat donatio geminata absque insinuatione † concludit *Bertrand. cons.*30.

31 *ex casu.col.*3.*in princ.n.*1.*in fin. lib.*3.*p.*2. quidquid contrarium sentiat *Rebuff.de donation.insinuand. art.* 1.*glos.*1.*n.*41. *tom.*2. Cum prima opinio sit verior, ex quo cessat fraus, & durat mens donantis, vt dictum est *ex Specul. ac alijs supra adductis*, & notat etiam *Canar. de insinuat. q.* 9. *n.* 8. Itaut ex isto geminato consensu non solùm magis colligatur veritas donationis, & perseuerantia donantis, sed etiam excludatur omnis error, simulatio, ac læsio, cum consensus dicatur roboratus, & confirmatus *Castr. cons.* 336.*factum sic se habet.col.*2.*in fin. vers.ex quibus.apparet.lib.*2.*Dec.cons.*215. *visa transactione. ad fin. vers. & præsertim ista conclusio.n.* 6. *Aym.cons.*54.*col.*2.*ante fin.n.*7.

Adeo vt talis consensus geminatus tantum valeat,

32 quantum iuratus *Felin.in c.si cautio.*14. *col.* 10. *in fin.vers.fallit vltimo in confessione. n.*39. *de fid.instr.cum alijs per Melchior.Palaez.de maiorat.q.*22.*n.*14.*tom.*10.*p.*1.*fol.*365. *Euerard. loco argum.* 28. *à combinatione seu coniunctione,*

33 *n.* 3. *& loco* 120. *à vi geminationis. n.* 3. † Quo consensu iurato stante tollitur defectus insinuationis, quatenus etiam in dictis epistolis requireretur, cum per iuramentum ille purgetur *Dec. cons.*314.*viso eleganti.ante fin. vers.tertio non obstat.n.* 14. vbi de communi *Paris. cons.*26. *n.* 60.*lib.*3.*cum alijs per Aym.cons.*118.*n.*1.

Nec oberit, quod vt iuramẽtum suppleat defectum

34 insinuationis, † debeat specifice illi renunciari *Menoch.cons.*451.*n.*28.*& cons.*465.*n.*16.*lib.*5. *cum alijs adductis per Plot. cons.*79.*n.*6. *Feder. cons.*281.*casus talis est statuto cauetur. post med. n.*2. *Clar.in §.donatio.q.*18. *vers.retenta igitur. n.*2.*latè Gabr.de donat. cõclus.*1.*n.*73.*Phanuc.de inuestar.p.*7.*n.*287.*vsq; ad* 195.*tom.*8.*p.*2.*fol.*317. vbi, quod ex hoc sententiauit cum Rota Senense, quod donans, non obstante clausula generali iuramenti potest dicere de nullitate donationis, quę sentẽtia postea fuit confirmata per *Rot.Florentinam*, vt ibidem ipse testatur *Corn.* qui dicit hanc esse communem opinionem Canonistarum, & Legistarum *cons.*69. *n.* 18. *lib.*2. Et quod specialiter sit renunciandum voluit etiam *Io.Andr. ad Speculat.de instrum.edit.§.porro. rubr. de donat.caus.mort. & int. viu. in fin. in verb. minus. vers.sed quid si renuncians. Bald. in c. cum contingat.n.*13.*& ibi Abb.n.*17. *Imol. n.*90. *de iur.iur. Alex. in l. nemo potest. n.*12. *ff. de leg.*1. *Auffr. ad decis.capell. Tholos.* 371. *Tiraq. in l.si vmquam.in præfat.n.*143.*in fin.* C. *de reuoc.donat.Guid.Pap.decis.*350.*Gabr.de donat.conclus.* 1.*n.*6. *Magon. decis. Florent.* 64. *n.* 23. *Seraph. priuil. iuram.* 73. *n.* 3. *Laderch. cons.*83. *Aym. cons.*118. *n.*1. *Ias.cons.*51.*col. vlt. in princ. n.* 3. *lib.*1.*Dec.cons.*278.*primo non videtur. n.*3. *vers. præterea in casu isto.Caputaq.decis.*286.*n.*1.*p.*1.

Nam quamuis in specie non fuerit renunciatum

35 ipsi insinuationi cum iuramento, † Tamen verior est opinio, quod sufficiant verba æquipollentia, quæ adsunt in litteris geminatis, & in instrumentis, de quibus agimus, videlicet si iureiurando fuerit promissum obseruare donationem purè, liberè, & merè, vel illam non reuocare, infringere, aut annullare, vel de non veniendo cõtra eam, vel cum similibus verbis, tunc enim illa operabuntur, ac si in specie esset renunciatum

ciatum insinuationi *Alex.conf.4.n.10.lib.1.post Imol.in c.cum contingat.conclus.2. de iur.iur.& post Io.de Ana.Archid. Bononiensem, & Pacem de Aquila*, qui ita consuluerunt,& eorum consilijs se subscripserunt multi insignes Doctores,de quibus per *Alex.d cōs.4.n.10.* quod etiam voluit *Corn.conf.69.n.17.vsque ad 28.lib.2.Capic. decis.159.n.31.ante fin. vers. & sic non videatur*. Vnde etiam si in instrumento reperiatur renunciatum omni priuilegio sibi competenti, tantum valebit ista renunciatio, quantum si specialiter renunciaretur cuicumque priuilegio *Aret.in l.sciendum. col.9. de verb.obligat.* quem

36 refert *Capic.d.decis.159.n.31.in fin.* † Quamuis etiam multi teneant, quod sufficiat simplex iuramentum ad tollendum defectum insinuationis *Imol. in c. cum contingat. n.90. de iur. iur. Alex.conf.4. n.10. lib.4. Socin.Iun. conf.130.n.19.lib.3. Capic. decis.159.n.31. Clar.in §.donatio.q.18. Menoch.conf.1. n.377. Caputaq.decis.286.p.1.Rot.coram R.P.D.Orano Romana donationis. 29.Martij 1599. Cardin.Seraph.decis.472.n.14.& decis.746.n.5.& decis.1184.n.14.* Licèt ista disputatio non sit necessaria, cum habeamus instrumentum clarum celebratum die 7. Iunij 1612. in quo in specie renunciatur cum duplici iuramento cuicumque insinuationi, & alijs quibuscumque solemnitatibus, *vt in summar.n.4.*& sic fuit omninò sublatus omnis defectus insinuationis per speciale iuramentum, vt dictum est *supra n. 34.*

Minus obstat,quod effectus donationis incipiet ab

37 ipsa insinuatione,† & sic valebit donatio ex nūc, non prout ex tunc, Maximè in præiudicium tertij,cui esset ius quæsitum medio tempore *Menoch. conf.192. n.3.& 4.lib.3.* vbi quod dicitur actus conditionalis expectans insinuationem *Rebuff.de donat.insinuand.glos.6.art.1.fol.328. tom.2.*Nam quidquid sit de ista opinione non est modò illa examinanda,in casu enim nostro semper donatarius poterit exigere omnes fructus decursos, & debitos ipsi donanti, cum fuerit positus in locum ipsius, & constitutus procurator

38 in rem propriam,cū cessione omnium,† & quorumcumque iurium pro exactione terminorum hucusque decursorum, & in futurum decurrendorum,cum alijs clausulis amplissimis in donatione contentis,ex quibus comprehenditur omnis actio, quæ donanti competebat, & vniuersaliter omne ius illi competens *Bart. in l. plane. ff. famil.ercisc. Bald.in l.3. n.6. C.de nouation. Bertazzol.clausul.28.glos.2. Curt.Iun.conf.45. n.5.*

Alia nullitas, quæ opponitur in donatione, de qua agitur ob defectum solemnitatum statuti Vrbis

39 *lib.1.c.110.* non releuat, † Etenim sumus in donatione facta Venetijs, quæ non comprehenditur sub statuto Vrbis, & decisiones, quæ exaduerso adducuntur habent locum quando exterus donaret in Vrbe, tunc enim debet seruare solemnitates statuti Vrbis, Nam illud statutum prouidet circa solemnitates actuum,non circa habilitationem personarum contrahētium, ideò attenditur locus contractus,quamuis essemus in forensibus *Bart. in l. cunctos populos. q.6. princ. n.30.vers.sexto videndum est.C.de sacrosanct.eccles.*& ita loquitur *Caputaq.decis.206.p.3.& decis.283.p.1.& Rot.coram R.P.D.Orano Romana bonorum de Ceulis.18.Martij 1587.& coram Card.Lanetllotto.Romana restitutionis dotis.25.*

40 *Iunij 1599.* † Nos autem sumus in donatione facta Venetijs per non subditum statutis Vrbis, qui non solùm non tenetur seruare istas solemnitates quando donat extra Vrbem, sed neque teneretur, quamuis ratificatio donationis factæ in Vrbe sine solemnitatibus absque illis ratificaretur Venetijs,prout est decisio *Rot.coram R.P.D. Litta Roman.hæreditatis.14.Martij 1603.* quam cum multis alijs adduxi supra *c.124. n.30. vsque ad n.34.p.1.* & generaliter est, quod semper circa huiusmodi solemnitates attendatur locus, in quo dispositio celebratur *Gozad. conf. 49. n. 14.col.3. Abb.conf.52.in quæstione raineri.col.1. post med. vers.sed bis non obstantibus.n.3. lib.2. Surd.decis.118. n.6.*

Nec ad rem facit dum,replicabatur, quod donatio fuerit facta per forēsem ad fauorē tamen Veneti

41 existentis in Vrbe,† in qua cum reciperet perfectionē per acceptationē faciendam à donatario, debet attendi solēnitas loci,in quo actus perficitur iuxtà doctrinā *Bald.in l.multum.6.col.vlt.in princ.n.11. vers.sed hic quæro. C.si quis alter vel sibi*, Quia *Bald.*hoc non dicit,neque potest diccre, cum sit contra rationem, & naturalem sensum, & cum pro ista conclusione verificanda peteretur afferri *Baldum* ipso viso, non fuit reperta talis doctrina, cum solùm loquatur quo ad actionem exercendam, Inquit enim quod si ego per nuncium, vel epistolam vendo fundum tibi existenti Bononiæ, & tu ibidem, consentis, si ex isto contractu volo agere, debeo actionem intentare Bononiæ,cum ibi dicatur verè contractum, quia ibidem per medium organum verè coniunguntur consensus vtriusque partis, non enim inspicitur locus,à quo nuncius, vel epistola dirigatur, sed locus in quo contractus essentialiter perficitur argumento *l.obligari. §.1.* & quod ibi notat *Nicol.de Matar.ff.de auct.tutor.l.si vt proponis.ff.de fideiussorib.* & ita etiam referendo *Bald.*concludit *Corset.sing.110. in verb. epistola.n.4. Card.Mantic.de tacit.& ambig.conuent. lib.3. tit.13. n.60.* sequitur *Rot. coram R.P.D. Gypsio Veneta litterarum cambij. 4.Iunij 1584.*

42 Aliud † est in casu nostro, in quo agitur de solemnitate contractus,tunc enim inspicitur locus contractus, & locus verborum prolatorum, vt in specie distinguit *Idem Bald.in d.l.multum. n. 11. in fin. vers. sed si consideras consensum . C.si quis alter.vel sib.*quod etiā declarat *Card. Mantic.de tacit.& ambig.conuent. lib.14. tit.39.n.23.& 24.post Din.& Bart.in l.cōtraxisse.ff.de actionib.& obligat.*Præsertim,quia respectu donantis iam dispositio fuit perfecta Venetijs,& quamuis fiat absenti, & illius acceptatio requiratur, Tamen hoc non respicit factum donantis, ad cuius fauorem est facienda insinuatio, vt sciatur an velit persistere in ea voluntate, quam à princi-

pio

pio ostendit, & vt suspicio fraudis, & machinationis tollatur *Canar. de insinuat. q. 19. n. 18. Duen. reg. 224.* Vnde cum donans fecerit quidquid mãdatur per statuta loci, in quo ipse commoratur, & quibus subditus est, non tenetur ad aliud, Maximè, quia donatio, & eius insinuatio non est facta ad preces donatarij, sed motu proprio ab ipsomet donante, cum sufficiat insinuationem fieri ad instantiam vnius partis *l. cum militem. & auth. vt cum decursum. C. de donat. ante nupt. Rimin. Sen. cons. 160. n. 3. lib. 3.*

Quibus adde, quod pro perfectione donationis nõn requiritur acceptatio donatarij respectu

43 donantis, † statim enim quod donans donauit, solo eius consensu, & nuda illius voluntate siue signis, siue nutu perficitur donatio *§. aliæ autem. instit. de donat. l. si quis argentum. §. fin. C. eod. tit. Franc. Marcus decis. 326. n. 11. p. 1. Honded. cons. 37. n. 13. & 44. lib. 1.* Adeo vt quando donatio est facta absenti notario pro eo recipiente, vt in casu de quo agimus, sit valida, & perfecta, itaut etiam ante acceptationem acquiratur ius donatario, & amplius reuocari non possit *Bald. in l. cum à socero. col. vlt. ante fin. C. de iur. dot. Riminald. Iun. cons. 253. n. 7. lib. 3. Socin. Iun. cons. 118. n. 13. lib. 2. Ceph. cons. 33. n. 5. & 6. lib. 1. Dec. cons. 59. n. 14. lib. 2. Socin. Sen. cons. 137. col. vlt. in princ. lib. 1. cum alijs per Honded.* qui de communi *cons. 37. n. 27. lib. 1.* Maximè stante iuramento, de quo in casu nostro, quod facit, vt illius vigore stipulatio facta alteri magis conualidetur *Ruin. cons. 180. n. 12. lib. 1. Riminald. Iun. cons. 253. n. 8. lib. 3. Roland. cons. 19. n. 36. lib. 1. Natt. cons. 102. n. 18. & cons. 506. n. 16.* Quare

44 etiam † nec dabitur pœnitentia, aut reuocatio donationis, quamuis donans decederet, antequam donatarius ratificaret, ne plus iuris transeat ad hæredem, quàm erat in defuncto, cum etiam ius in eo formatum transeat ad successorem *Couar. in rub. de testam. p. 3. n. 13. vers. illud profectò. Surd. decis. 106. n. 4. vsque ad n. 11. Ludouic. Molin. de hispan. primog. lib. 4. c. 2. n. 77.*

Nec aduersatur condemnatio prætensa de donato-

45 re, quæ operatur mutationem status, † ob quam sicut non poterat donare, ita neque donationem insinuare *Bald. cons. 167. quidam franciscus tunc carens filijs. col. penult. post med. vers. vnde si donator mutasset. lib. 5.* Prout dicimus de mutatione status ob mortem donatoris, tunc enim neque poterit fieri insinuatio per donatarium stante dicto obitu, Immo neque per hæredem donantis *Rimin. Iun. cons. 118. n. 91. & 93. lib. 2.* quasi donans censeatur mori in ea voluntate, quæ est conformis dispositioni iuris communis, secundum quod non valet donatio sine insinuatione, cum lex fingat abesse consensum donan-

46 tis, donec superueniat insinuatio, † cum etiam neque istud ius petendi insinuationem transmittatur ad hæredes donatarij, qui non poterunt inuitis hæredibus donatoris insinuare, quemadmodum non posset donatarius *Bart. in l. modestinus. col. 2. de donat. cum alijs per Peregr. cons. 76. n. 23. lib. 1.*

Quia dicta sententia fuit lata in contumaciam super falsitate instrumenti Venetijs confecti absque aliquibus probationibus contra D. Dominicum donantem, qui nullo iure forum sortiebatur in Curia Romana, neque ratione originis, cum esset Venetus, neque habitationis, aut domicilij, cum nullo vmquam tempore steterit in Vrbe, nec ratione contractus, qui fuit celebra-

47 tus Venetijs, † Itaut tamquam sententia lata contra non subditum, & per Iudicem nullam habentem iurisdictionem, non sit attendenda *l. 1. & 2. C. vbi de crimin. agi oport. Alex. cons. 217. n. 14. lib. 6. & in l. cum quædam puella. ff. de iurisd. omn. iudic. Boss. de for. compet. n. 72. cum seq. Clar. in §. fin. q. 39. n. 3.* Maximè in criminalibus, in quibus probationes sunt de substantia *Ruin. cons. 68. n. 6. lib. 5. Socin. Iun. cons. 38. n. 28. & 29. lib. 2. Rot. coram R. P. D. Cantuccio.*

48 *Romana notariatus 16. Decembris. 1585.* † Adeo vt pro tali sententia contumaciali nihil præsumatur, nisi quatenus constet ex actis, sine quibus habetur ac si non esset lata, & non extaret in rerum natura *Rot. diuers. decis. 136. n. 3. p. 1. Card. Seraph. decis. 723. n. 12. p. 1. Bald. in c. testimonium. n. 12. de testib. & in l. confessis. n. 44. ff. de confess.* Neque ex ea aliquod præiudicium oritur ipsi condemnato, & multo minus alteri, siue adsit scientia, siue ignorantia illius *l. qui repudiatus. §. fin. & l. papinianus. §. meminisse. ff. de inoffic. testam. Felin. in c. cum bertoldus. 18. n. 20. in fin. de re iudicat. & in c. ex litteris. 11. col. 11. n. 20. de constitution. Alex. cons. 84. n. 4. ad med. lib. 3. post Gloss. in §. vlt. in verb. conueniri. instit. de noxalib. actionib.* quam dicit notabilem *Roman. cons. 154. n. 5.* & de magis communi, & veriori opinione testatur *Rot. coram Card. Lancellotto. Ianuen. iurispatronatus. 25. Iunij. 1607.* & notant *Bart. & alij in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de damn. infect. & in l. cum filius. de verbor. obligation. Bald. in l. 1. C. ne filius pro patr. Abb.*

49 *cons. 66. n. 1. in fin. lib. 2.* † Itaut ob istum defectum non possit dici sententiam iustificari respectu corporis delicti, & indiciorum, quæ requiruntur ad formandam, & transmittendam inquisitionem, & per consequens omnia erunt nulla *Farinac. de inquisit. q. 1. n. 40. cum seq. & q. 11. n. 16. in fin. Carthar. de execut. sentent. c. fin. n. 60.* Vnde sententia remanet merè contumacialis, & lata non propter delictum, sed ob contumaciam *Bald. in c. testimonium. n. 12. de testib. & in l. confessis. n. 44. C. de confess.* Prout in dubio semper præsumitur lata ob contumaciam etiam in terminis constitutionum Summorum Pontificũ, vt ex multis Rotæ decisionibus comprobat *Farinac. q. 11. n. 93. Rot. coram R. P. D. Orano. Romana notariatus. 27. Nouembr. 1591. dixi late supr. c. 119.*

Ex quibus post multas, & longas disputationes fuit concessum mandatum executiuum, à quo cum prætenderetur appellari, dicebam commissionem esse reijciẽdam tamquam simus in pronunciatione de exequendo vigore obligationis ca-

50 meralis, à qua non datur appellatio, vt sit litium finis

finis *Castr. in l. ab executione. C. quor. appellat. non recipiunt. Guid.Pap.q.573 Roland.cons.43. n.5.lib.1. Rot.diuers.decis.*100. *n.*13.*p.*1.

Et quoniam exceptiones supra oppositæ ad impediendam executionem non fuerunt visæ releuantes ex rationibus adductis, fuit addita noua exceptio nullitatis processus ex defectu mandati, Quæ tamen est etiam reijcienda, prout quoque

51 aliæ sunt reiectæ, † Nam apparet in actis fuisse citatum Carrettũ procuratorem, & Dominum litis effectum aliàs constitutum à q. D. Rodulpho, qui contestatus fuit litem, & actiuè, ac passiuè illam defendit, quo casu dicitur legitimus, & nõ reuocatur morte, sicuti neque posset à Domino viuente reuocari *l. si defunctus. de procurat. Ias.& alij in l.nulla.* C.*eod.tit. Guid.Pap.q.* 119.*n.*2. *Surd.cons.*99.*n.*4. *&* 5.*lib.*1.

Adest etiam alia citatio de Cypriano substituto à Sabellico procuratore constituto ab Illustrissimis Aduersarijs cùm decreto, & alijs solemnita-

52 tibus in causa criminali, † & alio quocumque iudicio, & alio quocumque iudice cum clausula amplissima ad lites, & facultate substituendi, per quam comprehenduntur omnes causæ, quas talis procurator poterit prosequi, cum clausula prædicta non sit accessoria, sed separata, & sit posita tamquam pars mandati, & procurationis, itavt tũc omnes causas comprehendat *Crescent. decis.*3.*n.*1.*&* 2. *de procur.* Maximè, quia sumus in litibus, & causis cum eadem persona, cum qua factum fuit mandatum de causa criminali, quidquid aliud sit respectu aliarum personarum, nam talis clausula generalis comprehendit omnes lites cum eadem persona *Natt.cons.* 197.*n.*4. *Vant.de nullit.defect.mand.n.*101.*post Bart.in l. quod dicitur.ff.de tutel.Surd.cons.*160.*n.*36.*lib.*2.

Et in casu nostro nulla adest difficultas, cum fuerit

53 constitutus procurator, de quo agimus † in causa criminali, & in alio quocumque iudicio, & coram quocumque iudice, per quæ verba tãquam vniuersalia datur facultas interueniendi in omnibus causis, itavt nulla censeatur exclusa, siue sit ciuilis, siue criminalis *Gemin. in c.decet. in princ.col.*1. *in fin. vers.quaero an sit probibitum. de immunit.eccles.in* 6. *Ias.cõs.*63.*col.*2.*in princ. vers.in primis moueor.n.*1.*lib.*3. *post Archid. Io. Andr. & Gemin.in c.indemnitati. §.si qua vero. de elect. in* 6. *Rebuff. in l.creditorum appellatione.*11.*col.*1.*in fin. vers.etiam si lex regia.de verb. signific. Imol.in clem.*1.*col.*2. *post med. vers. & nota benè. n.*8. *post Glos.ibi in verb.quauis. de re iudicat.* Præsertim, quia in casu nostro adsunt verba geminata in quocumque iudicio, & coram quocumque iudice, quę magis inducunt cognitionem quarumcumque causarum, vt in proposito notat *Ias. cons.* 63. *col.*2. *post princ. vers. nam planum est. lib.*3. ex notatis per *Bald. in l. fructus.* 13.*n.*1.*in fin.* C.*de act.empt. & in c.eam te.col.*1.*in fin.vers.ibi mandatum.de rescript.post Glos.in c. requisisti. in verb.decet. de testam.*

Et quoniam post prędicta fuerunt multa alia opposita ad impediendã executionem obtentam propter prætensas falsitates circa donationem, de qua agitur, habito recursu ad Sanctissimum fuit commissa causa in Rota cum clausula, vt cognosceretur an causa criminalis præiudicaret ciuili, & cum super hoc datum esset dubium, dicebã illud esse negatiuè resoluendũ; quod videlicet non præiudicaret, Etenim falsitas, quæ ex aduerso prætenditur est super epistola sub data 15. Aprilis 1606. vt in summario n.3. super qua non fundatur causa ciuilis, & decretum relaxationis mandati inde secuti, cum etiam sine dicta epistola remaneat firmum idem decretum; quod iustificatur ex instrumẽto sub die 18. Martij 1600. &

54 sub die 7. Iun. 1612. de quibus in facto, † Quo stãte clarè apparet, quod ius totius causæ non consistit in illa epistola accusata de falso, & per consequens numquam causa criminalis præiudicat ciuili, neque illam facit supersedere, cum ad hũc effectum, vt illi fiat præiudicium deberet ius totius causæ in illa consistere iuxta distinctionem *Affl.decis.*229.*n.*2.*ad med.& n.*3. quam approbat *Rota* de qua per *Cæsar. de Graff. decis.* 92. *alias* 3. *n.*4. *de except. Idem Affl. in constitutionib. Regn. si ciuiliter.lib.*2. *de praeiudicialib.sublat. rubr.*20.*n.*16. *ad med.* cum satis sit aliunde esse sufficienter probatum *Franc.in c.super eo. il* 1.*n.*2.*post med. vers.vel pone quod obijcitur. de appellat. Gramat.decis.*60.*n.*24. *post princ.* cum alijs per *Roland.cons.*13.*n.* 17.*lib.*2. *Capic.decis.* 25.*n.*3.& prius voluit *Bald.in l.*1. *n.*50. *vers.sed vigore.* C.*de his qui accusar.non poss. Rot.coram Card.Plato. Ciuitatis Castelli Spolij bonorum* 18.*Febr.*1591. de qua per *Farin. q.*100. *n.*101.

Accedebat etiam magna præsumptio vigens contra partem, quæ multum distulit quærelam dare post mandatum executiuum relaxatum ad fa-

55 uorem D. Antonij, † quo casu non supersedetur in ciuili *Affl. decis.*229. *in princ. Capic.decis.*25. *n.* 5. *Farinac. q.* 100. *n.* 104. *&* 105. *vbi n.* 107. quod maximè procedit, quando non constat euidenter de proposita suppositione, & antidata *Felin. in c. de caetero. n.* 11. *de re iudic. Barbat. cons.*43.*n.*9. *in fin. lib.*1. Prout non poterat constare in casu nostro propter inuentarium confectum à Fisco, & notario die 10. Iulij 1606. de scripturis ex domo D. Antonij cum eius quietantia in calce inuentarij restitutis, in quo inter alias scripturas describitur epistola transmissa per D. Dominicum ex ciuitate Venetiarum ad Vrbem D. Antonio sub die 8. Aprilis 1606. ex qua tollitur omnis suspicio antidatæ, & suppositionis illius inter scripturas notarij; Cum etiam pro exclusione d. falsitatis adsit sententia absolutoria ad fauorem D. Antonij, itavt non possit dici euidenter constare de tali antidata, vt per *Farinac. d.q.*100. *n.*107.

Immò neque posset considerari aliqua præiudicia-

56 litas ex eo, quod D. Antonius caderet à causa, † si accusatio verificaretur tamquam cõmiserit falsitatem in actis *l. in fraudem.* 45. *§.quoties. vbi Glos.in verb cadat.ff.de iur.fisc. Alex.in l.diuersa.n.*7.*de re iudic. Boer.decis.*291.*n.*1. Quia licèt dicatur falsitas quãdo fit antidata *Franc.Marc. decis.*673.*p.*1. *Farinac. de falsit. q.* 150. *n.* 99.

Nihilomi-

Nihilominus ista falsitas non est talis, per quam causa amittatur, cum ad hunc effectum debeat falsitas committi in actis, non autẽ extra, quamuis epistola cum ista antidata esset posita in actis *Bart. in l. in fraudem. §. quoties. ff. de iur. fisc. Angel. in l. 1. vers. secundo fallit. C. ad leg. cornel. de fals. Boer. decis. 291. n. 1. vsque ad 4. & decis. 292. in fin. Marsil. in rubr. de probat. n. 186. cum seq. Farinac. q. 150. n. 37. & 41. Honded. cons. 91. in fin. n. 28. lib. 2. Dec. in c. cum venerabilis. n. 21. col. 13. in princ. in glos. in verb. per vitium*. vbi de magis communi, & ibi *Felin. n. 19. & 20. de exception. per tex. in l. diuus. vbi Alex. n. 7. de re iudicat.* Capic. *decis. 67. in princ. Francis. Marc. decis. 669. ad med. p. 1. Vant. de nullitat. ex defect. process. ad fin. n. 141. Couar.* qui de communi *in c. quamuis. p. 1. §. 7. n. 6. ante fin. vers. non punitur pœna falsi. Clar.* qui de magis communi *in §. falsum. vers. item propter falsitatem. n. 32.* vbi ampliat siue causa sit cum fisco, siue cum priuato *Ruin. cõs. 15. n. 3. ad med. lib. 5. Socin. cõs. 60. lib. 4.*

Cognito igitur, quod non sumus in causa præiudiciali ex supra adductis, iterum dubitatum fuit an cõstaret de iustitia mandati aliàs relaxati ad fauorem D. Antonij, itaut illud sit exequendum & quidem concludendum est affirmatiuè, quod de illius rectitudine appareat stante instrumento publico, per quod clarè probatur donatio facta per Rodulphum Dominico, præsertim cum sit reiteratum per aliud instrumentum subsequens, in quo idem Rodulphus voluit extendi dictam donationem, ad fauorem D. Antonij factam, quæ omnia fuerunt comprobata per *Rot. coram R. P. D. Penia. in huiusmodi causa Venetæ donationis. 19. Decembris.* 1605.

Accedat etiam donatio facta per eumdem Dominicum ad fauorem eiusdem D. Antonij per epi-

57 stolam sub die 8. Aprilis, † quæ valet cum possit fieri per litteras missiuas, seu per nuncium *l. 1. in fin. ff. de contrah. empt. l. consensu. de act. & obligat. Bart. in l. etiam. ff. de donat. Aret. cons. 7. col. 1. ante med. vers. vnde duplici capite.* & vltra dictam epistolam adest etiam instrumentum de eadem donatione sub die 7. Iunij 1612. de quo non est dubitandum, cum habens pro se instrumentum, dicatur habere etiam casum legis *Bald. cons. 215. col. 2. in fin. lib. 2. Surd. cons. 134. n. 3. lib. 1.* Cui instrumento non obstant exceptiones iterum oppositæ de omissa insinuatione, & solemnitate requisita per statutum Vrbis & de sententia criminali, ac alijs multis, cum omnibus fuerit responsum *supra n. 33. vsque ad n. 49.*

Nec debet admitti obiectum, quod in istis renunciationibus possit adesse fraus in præiudicium tertij, ideo iuramentum non operabitur, Quia leges Venetæ ex omissione stridarum, & insinuationum, ac subscriptionum non præsumunt con-

58 tractum dolosum, vel fraudolentum, † prout requiritur ad hoc, vt iusiurandum non confirmet actum prohibitum per statutum absque solemnitatibus *Bart. in l. omnes populi. n. 24. ff. de iust. & iur. & in l. nemo potest. n. 11. ff. de legat. 1. Gabr. cons. 13. n. 6. lib. 2. Alex. cons. 151. col. 3. & 4. lib. 7. Natt. cons. 174. n. 2. Surd. cons. 87. n. 12. lib. 1. Seraph. priuil. iuram. 61. n. 18. Corn. cons. 135. col. 2. lib. 1.* Vnde cum solum per dictas leges Venetas mandetur inquiri, ne fraudes committantur, satis est quod illæ per iuramentum purgentur *Imol. in c. cum contingat. n. 92. de iur. iur. Corn. cons. 6. n. 12. lib. 1. Seraph. priuil. iuram. 73. n. 66.*

Immo præiudicium per easdem leges Venetas consideratum restringitur ad collateraneos, seu vicinos, & propinquos, quibus concedunt prælationem, ac retractum, vt in statuto *lib. 5. c. 12.* Vel ad debitores Venetijs habitantes, quorum nomina ceduntur, quibus debet fieri denunciatio iuxta formam alterius statuti 26. Septembr. 1288. Adeo vt ex istis appareat, quod nec ratio, nec mens, nec verba conueniunt præsenti cessioni, ac donationi annuæ præstationis loco non circumscriptæ, & nominis debitoris non sub diti, nec etiam ratione bonorum quæ existant sub ditione Veneta, Immo sicut ipsi collateranei, & alij ad quorum fauorem sunt conditæ tales leges non possent opponere de fraude, seu nullitate istius cessionis, in qua nullum interesse possunt prætendere, multo minus hoc poterit face-

59 re hæres Rodulphi, † cui non competit exceptio iuris tertij non exclusiua iuris agentis, & ipso tertio non opponente *Bart. in l. 1. n. 2. ff. de except. rei iudicat. Salic. in l. cum seruum. n. 4. C. de seru. fugitiu. Thesaur. decis. 4. n. 3.*

Prout etiam tollitur alia oppositio nullitatis cessionis tamquam factæ de iuribus litigiosis, Quia iam erat finita lis cum D. Rodulpho per relaxationem mandati, & solutionem subsequutam,

60 ex quibus cessat † vitium litigiosi *clem. sicut. de appellat. Bisign. decis. 1. eod. tit. Card. Seraph. decis. 597. n. 3.* Cum etiam fuerit actum executiuè actione personali pro annua præstatione, in qua non consideratur vitium litigiosi *Bart. in l. 2. C. de litigios. Rip. in c. cum m. ferrariensis. n. 293. de constit. Aym. cons. 27. n. 1. Guid. Pap. q. 129. Peregr. de iur. fisc. lib. 1. tit. 6. n. 10.*

Nec aliquid præiudicat sententia criminalis, quia nec ipsa potuit inducere litis pendentiam, cum

61 fuerit nulla, † vt sæpe dictum est *Gabr. cons. 52. n. 6. & 7. lib. 1. & cons. 31. n. 14. & 15. lib. 2. Osasc. decis. 144. n. 8. Lancell. de attentat. p. 2. c. 4. n. 475.* Quibus non obstat, quod sententia sine actis probat excipiendo *Rot. diuers. decis. 143. n. 6.*

62 *& 7. p. 2.* † Quia contrarium est verius, nam esset quodammodo demandare executioni dictam sententiam nullam, vnde neque attendi debet excipiendo, vt per *Mohed. decis. 3 alias 147. n. 1. & 2. de testib. Rot. diuers. decis. 196. n. 5. p. 2. Put. decis. 198. n. 1. lib. 1. iuxta nouam impressionem.*

Quemadmodum non subsistit alia oppositio, quod pro sententia præsumitur sine processu, quando non datur copia illius, prout contumacibus *Ca-*

63 *putaq. decis. 134. p. 3.* † Quia loquitur in crimine hæresis, in quo non datur copia processus, Nos autem non sumus in huiusmodi crimine, sed in eo, in quo processus publicatur fisco, & parti querelanti citatis ad causam, & ad expeditionem

nem commissionis directæ Rotæ,& in quorum facultate est processum producere, prout quotidiè similes processus criminales producuntur iuxtà casuum contingentiam, cum regulariter acta in vno iudicio non probent in alio etiam inter easdem personas,nisi produeantur *Bart. in l.naturaliter.§.nihil commune.n.32.ff.de acquir. possess. Alex.in l.2.n.10. C.de edend.*

Quod donatio non fuerit præsentata à Rodulpho donante,sed à Dominico donatario nihil refert, quia per donatorem fuit data facultas id faciendi ipsi Dominico, quo casu sustinetur præsentatio,ut in statuto, seu praxi producta in littera E. & apparet ex d.facultate in fine instrumenti eiusdem donationis,†qua stante etiam de iure communi solus donatarius potest facere insinuari donationem, Cum etiam ad hoc sufficiat, vt donans non contradicat, ne dum permittat, vt in casu nostro, quasi cessante contradictione cessatur donans perseuerare in prima opinione donandi,ideò solus donatarius tunc potest instare, vt insinuetur *Ceph. conf. 170. n. 47. lib. 2. Aret. conf. 123. in causa quæ vertitur. in 2. dub. n. 5.* vbi ita declarat *Bald. in l.fin.in princ.n.1. C.de donat. ant.nupt. & in auth.eo decursum.n.1. C. eod.tit. Rimin.Sen.conf.560.n.2.lib.3.*

64

Nec subsistit, quod donatio, seu cessio facta per D. Dominicum ad fauorē D.Antonij 7. Iunij 1612. non sit valida, cum in ea præsupponatur exaduerso nō adesse stipulationem,† Quia illa statim est perfecta absq.eo, quod stipulatio interueniret, tamquam oritur actio,non secus ac si illa fuisset adhibita, statim enim quod peruenit ad notitiam eius,cui donatur,rata habetur, Vnde alia stipulatio non requiritur *Rom. conf. 486. n. 1.& 2. per tex.in l.si quis argentum. C.de donat. Alex.conf.113.n.1.vsque ad 6.lib.6. Soci.conf. 53.n.5.lib.4. Duen.reg.19.n.1.cum seq.* Nam donatio dicitur contractus nominatus,qui solo cōsensu contrahitur, & non stat in simplici nomine conuentionis,sed sortitur speciale nomen,& cōpetit actio ex natura, & virtute ipsius contractus,& statim in esse producitur, quādo quis declarat se donare talem rem, & consensu perficitur absque aliqua traditione, vt latè omnia prædicta comprobat *Bauer.in §.in personam. n.40. instit.de action. f.50.*

65

Et quatenus etiam requireretur stipulatio, Tamen in dicta donatione illa quoque interuenit propter iuramentum in ea præstitum,† quod supplet præsentiam absentis, & pro illo recipit, & perinde est, ac si notarius acceptasset pro D. Antonio huiusmodi cessionem,& donationem, & pro eo stipulatus fuisset, cum virtute iurisiurandi Deus intelligatur supplere pro absente *Ruin. in specie conf.209. n.10. lib.1. Paris. conf.107. n. 50.& 51. lib.3. Bertaz. claus.27. glos. 5. ad fin. vers.quam tenent.& claus.33.glos.6.in fin. vers. sed si pro absente. n. 5.*

66

Stante præsertim obligatione camerali cum facultate illam extendendi data cuilibet notario, † in qua continetur huiusmodi stipulatio cum alijs, clausulis in similibus contractibus apponi solitis, de quibus per *Galles.ad form.obligat.cameral.in princ.n.5.ad med.& in fin. eiusdem tractatus in formul. nouell obligat. vers.promittens mihi &c.* Cum etiam propter rogitum notarij, de quo in dicta donatione possint per eum in extensione dictæ obligationis apponi omnes clausulæ, quæ de consuetudine apponūtur pro validitate actus celebrati *Bald.in l.fin.in princ.de fideiussor. Bertaz. in l.si quis maior.n 315. C.de transact. latè Menoch. conf 37.n.70. lib.1.* Quamuis de hoc modò non sit quærendum, cum simus in casu in quo non requiritur stipulatio ex supra allegatis. Cum iuramentum, aut stipulatio non sit de illis clausulis, quæ permittatur apponi per notarium, prout nec iuramentum *Butr. in c.penult. n.3. in fin.vbi Abb. n.4.& Imol.ante med. de fideiussorib. Gabr. de consuetud. conclus.3.n. 24. & 26. Marsil.sing.123.in fin. Paris.cons.45.n.40.lib. 1.Socin.cons.24.n.21. in fin. lib. 1. & in l.gallus. §.idem credendum. n.4. de liber. & posthum.& ibi Menoch.in addit.in verb.iuramentum. Ang. in l.quidquid astringendæ.9.n.1. ante fin.col.1. & ibi Imol.col.4.in fin. de verb.obligat.* licèt ibi *Alex.col.2.ad med. vers.non tamen puto. n.4.* videatur tenere contrarium *Card. Mantic. de tacit.lib.14.tit.16.n.44.& 45.*

67

Accedat,quod ista cessio. & donatio continet mandatum procuratoris in rem propriam in personam D. Antonij donatarij, † quod valet etiam, si fiat absenti absque stipulatione *l.2. §.1.vbi Bald. in princ. de procurat. Ruin. conf.209. n.21. ante med. vers. & in hoc differt.lib.1. Paris.conf. 107.n.8. lib.3.* In hoc enim æquiparatur mandatum simplex,& in rem propriam, cum tam vnū, quàm aliud possit fieri absenti, & non requiratur stipulatio *Bertaz.claus.27. glos.5.n.1.* & voluit *Bald.in l.in causæ. 28. in 1.lect. §.si ex parte post med. vers.breuiter ego sum illius. & vers.de mandato directarum.ff.de procurat. Salic.in l.1. col.vlt.ad med. vers. quæro vigesimo.n.16 C.de action. & obligation.* Quamuis etiam idem sit tam in directis, quàm etiam in vtilibus actionibus virtute iuramenti, vt dictum est ex *Ruin.* & *Paris. & alijs supra adductis.n.65.*

68

Neque obstat, quod fuerit vulnerata obligatio cameralis per sententiam, quæ exaduerso prætenditur,Quia iam supra fuit firmatum dictam sententiam esse notoriè nullam, † Vnde tamquam nullum effectum producens nō vulnerat dictam obligationem, vel executionem, sed semper remanet processus summarius, & executiuus in quacumque instantia ad fauorem actoris non obstante dicta nullitate, vt seruat *Rot. coram R. P.D. Rubeo Pampilonen.beneficij.28. Maij 1589. & coram R.P.D.Corduba Elboren.pensionis.9. Iunij 1595.* Quibus decisionibus non obstat decisio *coram R.P. D Coccino Anconitana assecurationis.1. Iulij 1602.* Quia loquitur quando Iudex absoluit à petitis, & sic immediatè, & principaliter in sententia lata super meritis causæ nō autem super mera contumacia, prout est ista *Bald.in c.testimonium.n.12.de testib.& in l.confessis.n.44. de confess.* Maximè, quia non solùm sententia

69

sententia est nulla, sed non facit aliquam fidem sine actis, & sine processu *l. si eum nulla. de re iudic. Rot. diuers. decis. 196. n. 5. p. 2.* etiam si producatur excipiendo *Mohed. decis. 3. n. 2. de testib.* Nec attêditur de stilo Rotæ *Card. Seraph. decis. 615. n 6. & decis. 723. n. 12.* Adeo vt non sit quærendû de vulneratione obligationis Cameralis, cum non constet de substantia alicuius rei, quæ possit illam vulnerare, pront de tali substantia debebat apparere *Bald. cons. 465. n. 1. lib. 4. Surd. cõs. 150. n. 81. lib. 1.* & sic deficit probatio dictæ sententiæ, cuius non est aliqua fides, vt dictum est. Vnde sequitur, quod neque potest dici vulnerata obligatio, cum non entis nullæ sint qualitates *l. eius qui. ff. si cert. pet.* & paria sint, quod aliquid non extet, vel quod nullam probationem faciat *l. in lege. ff. de contrah. empt. l. duo sunt titij. ff. de testam. tutel. Aym. cons. 48. n. 4.*

Quare dicimus, quod si Iudex prius nulliter iudicauit, potest etiã postea ferre secundã sententiã 70 contrariam primæ, † itaut si prius absoluit, possit deinde condemnare, cum ex illo actu nullo non dicatur aliquo modo impeditus *Bald.* qui dicit notandum *in l. fin. n. 3. C. de sent. quæ sin. cert. quantitat Felin. in c. inter monasterium. limit. 6. de re iudic.* Cum semper actus nulli habeantur pro non factis, & careant omni effectu *l. 4. §. condemnatum. de re iudic. Roland. cons. 39. n. 13. lib. 1. Vant. de nullit. tit. quot. & intra quod temp. de nullit. agi poss. n. 16. vsque ad 54.*

Quod etiam procedit si prima sententia fuisset no- 71 toriè, & manifestè iniqua, & iniusta, † tunc enim quoque potest secunda sentẽtia validè ferri contra primam, quasi notoria iniustitia æquiparetur nullitati *Innoc. in c. cum bertoldus. de re iudic.* & in specie ita concludit *Archid. in c. ei qui appellat. aliàs incip. si qui. §. de definitiua. in verb. idem si sententia. q. 6. & ibi Gemin. n. 12. Felin. in c. inter monasterium. n. 25. limit. 10. de re iudic. Contard. in l. vnic. limit. 9. n. 19. C. si de moment. possess. Surd. cons. 160. n. 50. lib. 2.*

Quod donatio sit facta post inhibitionem A.C. non verificatur in facto, cum appareat illam fuisse celebratam die 12. Iunij 1612. Inhibitio autem emanauit sub die 17. Iulij 1612. & sic post spatium 35. dierum, & cum de hoc adsit publicum instrumentum, non est ambigendum, tamquam simus in probatione probata, & in casu claro, in quo nulla est dubitatio *Glos. in l. ancillæ. C. de furt. Surd. cons. 134. n. 3. lib. 1.*

Exceptio falsi, quod impediat obligationem Cameralem, intelligitur quando plenè fuit proba- 72 ta, & in continenti, † aliàs est per Iudicem reijcienda, & executio non retardatur *Bart. in specie in l. fin. post med. vers. & hic est casus. C. si ex falsis instrumentis. Ias.* qui multis comprobat *cons 85. col. 2. vers. secundo & fortius. & vers. & ex hoc dicit. lib. 1. Bened. de Barz. de guarantig. p. 3. q. 9. per tot. Felin. Butr. Abb. & alij per Matth. Coler. de processib. executiu. p. 4. c. 1. n. 144. fol. 757. Rebuff. de liter. obligat. art. 1. glos. 9. n. 17.*

In casu autem nostro non solùm nõ fuit plenè probata falsitas, sed neque potest probari, cum sententia lata contra D. Dominicum nullam probationem faciat, tamquam super simplici contumacia, non constito de corpore delicti sine actis, & nullis præcedentibus probationibus, vt sæpè dictum est *Card. Seraph. decis. 615. n. 6. & decis. 723. n. 12.* Vnde talis sententia non potest retardare executionem petitam, cum ad hunc effectum probatio debeat concludere, & esse in continenti ex supra allegatis, ob præsumptionem instrumenti iurati, & cum alijs requisitis celebrati *Barz. de guarantig. p. 3. q. 9. Ias. cons. 85. col. 2. ad med. lib. 1.*

Maximè, quia dicta sententia fuit lata non citato D. Antonio donatario, qui tamen erat citandus, 73 vt posset † illum afficere, & impedire executionem per eum petitam, cum non sufficiat, quod donans, vel notarius condemnetur de falso, vel quod confiteatur se falsum instrumentum confecisse, nisi citetur ille, qui habet interesse, prout est donatarius, vel alius ad quem spectat commodum instrumenti, cui non nocet talis assertio, confessio, aut sententia *Specul. de instrum. edit. §. postremo. n. 23. vers. ego credo. Bart. in l. denunciasse. §. quæritur. ad med. de adulter. Roland. cons. 13. n. 14. lib. 2. Boss. de fals. n. 12. & 94. cum seq. Surd. cons. 173. n. 80. & 81. lib. 2. Castr. in l.* 74 *sexta mancipia. 28. in princ. ff. ad trebell.* † Immo, quamuis notarius sit condemnatus de falso in contumaciam, poterit adhuc conficere instrumenta, prout etiam instrumentum ab eo confectum post talem sententiam contumacialem, poterit produci per partem, cui non nocet ista condemnatio in contumaciam facta contra notarium, tamquam iudicium non sit agitatum cum producente *Felin. in c cum bertoldus. 18. n. 20. de re iudicat. Bald. in l. vlt. ad fin. C. de fid. instrument.*

Nec est inducta aliqua litis pendentia ex monitorio habente vim citationis expedito per Auditorem Cameræ contra D. Dominicum de anno 1608. & contra eum executo in ciuitate Venetiarum, prout neque ex sententia condemnatoria postea lata, quæ sicut afficiebat Dominicum, 75 ita etiam D. Antonium eius cessionariũ, † Quia licet monitorium inducat litis pendentiam sicut citatio *Glos. in clem. 2. in verb. plenè. vt lit. pend.* cum vnum æquiparetur alteri *Mandos. de monitor. q. 17. n. 4.* Tamen illud fuit nulliter executum, cum in eo daretur forma præscripta, vt prius deberet personaliter intimari Dominico commoranti in ciuitate Venetiarum, quatenus eius persona commodè potuisset haberi, sin autem facta diligentia per eamdem ciuitatem, in qua solet habitare, & eius loca publica, ipso non reperto, per affixionem ad valuas domus suę habitationis, seu Ecclesiæ parochialis, Quod quidem non fuit seruatum, cum nuncius solùm referat illud præsentasse domi cum dimissione copiæ intra ianuam, & parietem eiusdem domus, Vnde propter omissam formam datam, huiusmodi monitorium dicitur nulliter executum, vt in specie similis monitorij *Card. Seraph. decis. 972. n. 6. Farinac. cons. 89. n. 3.* & declarant om-

nes *in l.4.§.prætor ait. vbi Bart.n.12.ff.de damn. infect. Archid.in c.de illicita.n.3. in princ. 24. q. 3.Cardin.conf.*10.*n.*13.*Socin.de citat. art.* 13.*n.* 1. *Caputaq. decis.*111. *n.*1. *p.*1. Quod etiam vltra † formam datam in monitorio est de iure communi, iuxta quod non sufficit citatio ad domum in causa graui, cum debeat fieri personaliter *l.ignorare. C. de restit.in integr. Rom.conf.* 454.*n.*4.*Vrsill.ad Affl. decis.*289. *n.*6. *Claud.ad Bertazol. conf. crim.* 354. *vers. & si causa*. Vbi monet nuncios, quod debeant inquirere diligenter citandos, antequam relaxent citationem domi *Vant.de nullit.ex defect.citat. n.*94. & 96. Quamuis etiam per statutum concederetur alternatiuè fieri citationem personaliter, vel ad domum, quia in causa graui non operatur ista alternatiua, vt sit omittenda prius ista citatio personalis *Rom.in l.4.§.prætor ait. vbi Imol.col.* 2.*ad med.n.*34.*vers.potest dicere.de damn.infect.*

76

Qua nullitate stante, nõ est inducta aliqua litis pendentia *Lancell.de attent. lit.pendent.* 2.*p.c.*4.*in præfat.n.*95.*per tex. in c, gratum. de offic. deleg. Glos.in clem.*2.*in verb.plenè. in fin. vbi Cardin. q.*6.*vt lit.pendent.* † Prout etiam neque potest induci aliqua præuentio *Abb. in c.proposuisti.n.*5. *de for.compet. Tiraq.de retract.lignag. §.*8. *glos.* 2.*n.*4.*Farinac.q.*7. *n.*61. Cum etiam totus processus corruat *Bald.in l.*1. *in fin.ff.si quis ius dicent.non obtemperauer. & in auth. si omnes . col.* 2. *C. si min. se ab hæredit. abstinuer. Natt. conf.* 540.*n.*27.& 28. *Boss.in prax. tit. de citat. n.*13. *Clar. in §.fin. q.* 31. *in princ. Gramat. conf.criminal.* 71. *n.*8. Etiam non obstantibus constitutionibus Summorum Pontificum *Carthar. de execut.sent.capt.bannit.c.fin. n.*151. & 186. *Farinac.q.*11.*n.*37.

77

Neque sola accusatio, aut quærela de falso sufficit, vt sit supersedendum in causa ciuili, † Quia requiritur etiam transmissio citationis, cum sine ea non adsit aliqua vis controuersiæ motæ, neque dicatur initiatus processus criminalis, nisi post transmissam citationem, quamuis inquisitio fuerit posita in actis *Bald.in l.*1.*n.*3. *vers.secundo quæro.C.quand.libell.princip.dat.Ang.in l.*1. & 2. *C.de iudic. Castr.in l.libertus.la* 2.*ff.de in ius vocand.* vbi etiam quod Iudex potest talem quærelam retrahere, & abolere, & ideo non est præuenta iurisdictio per solam inquisitionem positam in actis, quia non est præuentio, sed voluntas præueniendi *Bald. in l.*1. *n.* 15. *C.de confess. Boss.in prax.tit.de for.compet. n.* 103. *Farin. q.* 7. *n.* 57. & 60. vbi etiam, quod non sufficeret mandatum de citando sine executione citationis, quæ dicitur initium cuiuslibet processus *§. fin. instit. de pœn. tem. litigant. clem. fin. vt lit. pend.Bald.in l.*1.*C.quand.libell.princ.dat. Lancellott. de attentat. in præfat. n.* 13. *vsque ad* 24.

78

Quod † etiam est in causa ciuili, quæ sine citationis transmissione non habet vim controuersiæ motæ *l.libertus. la* 2. *ff. de in ius vocand.* nec operatur interruptionem præscriptionis *Bald. in l.*1.*n.*1.& 2.*C.quand. libell.princ.dat.* Vnde sicut in ciuilibus non dicimus agere, sed agere velle antequam emanauerit citatio, & lis contestetur *l.amplius. ff. rem rat. haber.* Ita etiam in criminalibus tunc demũ accusans dicitur agere, postquam legitimè citauit accusatum, & post litem contestatam, cum non antea dicatur agere, sed solùm velle agere, quæ voluntas est reducenda ad actum *Cin. in l.* 1. *n.* 9. *col.* 3. *ad med. vers. alij doctores dicunt. & in fin. vers. & ego teneo sententiam illam.C.de his qui accus. non poss.* Et ita loquuntur omnes Doctores per *Farinac.allegat. d.q.*100. *n.*66. qui non admittunt solam accusationem, sed etiam, quod ad vlteriores actus procedatur, Nam aliàs si sola quærela sufficeret, posset quis simpliciter accusando perpetuò causam ciuilem dilatare, si non deueniret ad citationem legitimam, & ad vlteriores actus, per quos dicitur lis inducta *Felin. in c.super litteris.*20. *col.*10. *ad med. n.*13. *de rescript. Card. Seraph.decis.*316.*n.*4.*p.*1.& *decis.*1440.*n.*1.*p.*2. Et ita etiam procedit *tex. in l. fin. C. de fid. instrum.* & declarat etiam *Lancellott. de attentat. in præfat.n.*16.*cum seq.*

79

Quare etiam non potest quis dici accusatus ad effectum, vt non possit reaccusare suum accusatorem, † nisi nomẽ illius sit receptum inter reos, videlicet si est præsens per litis contestationem, & si est absens per contumaciam *Bald. in l.*1. *n.* 30.*vbi Salic.n.*15.*in fin. C. de his qui accus. non poss.Farin.q.*12.*n.*23.*in fin.post Clar.in prax. §. fin.q.*14.*n.*13. Quæ contumacia non potest considerari in non citato *Bald.in l.vlt. n.*10.*ff.de restit.in integr.Corn.conf.*17.*n.*6.*lib.*1.*Carthar.de execut. sentent. capt. bannit. c. fin. n.* 160. Quod procedit etiam in eo, qui non legitimè citatur *Glos.in c.de causis.in verb.venire.de offic. deleg. Ias. in rubr. de in ius vocand. n.* 8. *Gramat. decis.*79.*n.*10.*Affl.decis.*366.*n.*16.

80

Præterea tunc accusatio de falso facit silere causam ciuilem, quando agitur inter easdem partes, † & inter accusantem, & accusatum *Castr.in l.vlt.n.* 2.*C.de ordin.iudicior. Bellapertic.in l.cum ciuili.in princ.C.eod.tit.Salic.in l.si docuerit. n.*1. *C. ad leg. cornel. de fals. Affl.decis.*103.*n.*1. *Caputaq. decis.*274. *p.*2. qui etiam loquuntur in exceptione proposita coram eodem Iudice, in cuius exceptionis propositione nulla requiritur citatio, ideo non mirum, si tunc sola exceptio falsi tamquam præiudicialis retardat executionem instrumenti, secus quando criminalis accusatio proponitur principaliter corã alio iudice, quia tunc citatio est necessaria ex supra allegatis.

81

Et cum ex prædictis non fuerit inducta aliqua litis pendentia ob monitorium nulliter executum, sequitur, quod non iuuat aliud monitorium postea obtentum, cum ex eo non possit impediri executio mandati iam relaxati, nam illud fuit executum die 29.Maij 1615. de quo tempore lis iam erat finita, & nihil remanebat faciendum, nisi executionem dare, vnde adest manifesta præsumptio contra partem, quæ tamdiu distulit accusationem proponere, quod facit, vt non sit supersedendum in causa ciuili *Affl.decis.*229. *in princ.Capic.decis.*25.*n.*5.& *dictum est sup. n.*55.

Cum

Cum etiam neque potuerit cōcedi istud nouum 82 monitorium Nam die 13. Maij 1615. † & sic per sexdecim dies ante idem Iudex fuerat allegatus suspectus, quo casu nō solùm de iure ciuili, sed etiā de iure canonico omnia sunt nulla *Glos. in c. iudex. in verb. opponat. in fin. de offic. delegat. in 6. Alex. cons. 84. n. 4. & 5. lib. 2. Ruin. cons. 6. n. 5. lib. 4. Dec. cons. 174. in causa n. 3. Lancellott. de attentat. c. 6. n. 4. tom. 5. fol.* 340. Immò istud nouū monitorium est etiam penitus nullum, prout primum, cum non potuerit transmitti ob defectum probationis corporis delicti, & indiciorum, quæ necessariò debebant præcedere, vt inquisitio rectè transmittatur *Dec. cons. 174. n. 2. ad med. cum alijs de quibus supr. n. ...* Et omnia ista sunt attentata tamquam facta lite pendente, & sic nullum ius tribuunt *tot. tit. vt lit. pend. Lancellot. de attentat. lit. pendent. in præfat.*

Neque est attendendum *cons. Rimin. Senior. 294. lib. 2.* Quia ibi solùm deciditur, quod pendente 83 interrogatorio † an pars velit vti testibus, quos interrogans intēdit redarguere de falso, non potest procedi ad vlteriora, sed debet supersederi, cum per iudicium intentandum de falso præiudicetur iudicio intentato *l. fin. vbi Bald. C. de fid. instrum. l. lucius. ff. de bis qui notant. infam. Imol. in l. diuus. ff. de re iudicat. Bart. in l. fundū. de except. Doctor. in l. edita. C. de edend. & in §. præiudiciales. instit. de action.* & facit regula *l. à procedente. & ibi Bart. C. de dilat.* vbi quod est supersedendum, si super emergenti debeat pronunciari, vt notat etiam *Rim. Iun. in addit. ad d. cons. Rim. Sen. 294. lib. 2.* Ex istis autem non colligitur, quod sola accusatio absque citatione faciat supersedere iudicium ciuile, Immò tale interrogatorium an quis velit vti instrumento pro vero, ex quo vult illud redarguere de falso, præsupponit, quod pars interrogata in iudicio sit præsens, vel quod fuerit citata ad respōdendum *l. 1. ff. de interrogat. action.* cum etiam detur tempus ad respondendum interrogato *l. qui interrogatur. 5. ff. eod. tit.* Et hoc patet ad sensum, itavt neque opus esset responsione, quæ tamen datur, cum ex hoc solo nouo fundamento prætenderetur victoria causæ.

Et quod dicitur de prætensa rescissione donationis tāquām à furioso facta non obstat, Quia licèt in 84 actis fuerint dati articuli super furore, † Tamen interim debentur fructus, & est exequendum mandatum, donec pendet causa rescissionis ob prætensum furorem *Rebuff.* in specie *de rescission. cōtractus. glos. 4. n. 7. art. vnic. tom. 2. fol. 168.* Prout etiam exceptio furoris non impedit immissionem in possessionem *Boer. decis. 23. in fin. n. 103.* Maximè, quia talis prætensus furor non probatur incontinenti, sed dantur articuli pro examinandis testibus in partibus, cuius probatio est difficilis *Bald. in l. furiosum. n. 3. C. qui test. am. facer. poss. cum alijs per Mascar. concl. 824.*

Quibus omnibus sæpius discussis, & pluries propositis, tandem *Rota* censuit constare de iustitia mandati relaxati, ideo illud esse confirmandum, & quatenus opus sit denuo concedendum, prout *Stephani Gratiani* in decisionibus factis in huiusmodi causa *Veneta donationis 5. Maij. & 7. Iuny 1614. & 7. Nouembris eiusdem anni. & 30. Ianuarij. & 11. Maij 1615.*

Et cum pars prædictis non acquiesceret ad excludendam executionem, fuit obtentum sequestrum ab Illustrissimo D. Gubernatore ad instantiam quoque D. Procuratoris Fiscalis pro prætensa condemnatione alterius causæ criminalis, quod sequestrum dicebatur non esse reuocandum tā- 85 quam factum non propter litem agitādam, † sed ad finem, vt soluatur, & sententia, seu instrumentum, vel quid simile executioni demandetur iuxtà doctrinam *Castr. in l. si fideiussor. 7. §. fin. n. 5. & ibi Ias. n. 17. ad med. ff. qui satisd. cogant.* & est nota conclusio de qua per *Doctor. in c. quoniam frequenter. §. in alijs. n. 3. & 4. vt lit. non contest. Bart. & alij in l. consentaneum. 8. C. quomod. & quand. iud. Felin. in c. examinata. 5. n. 10. ad fin. vers. quarto limita de iudic.*

Verùm ista procedunt, quando res iudicata, non controuertitur, seu debitum nō negaretur tan- 86 quam liquidum, seu confessatum, † & super quo nulla exceptio posset competere condemnato, tunc enim debet satisfacere, neque sufficiunt pignora, aut fideiussiones, cum aliud sit in debito non liquido, & non exequibili, quo casu sufficit fideiussio, & sequestrum reuocatur *Coler. de process. executiu. p. 3. c. 11. n. 94. & 97.*

Quod autem in casu nostro non adsit istud debitum liquidum patet, Quia licèt prætendatur res iudicata, Tamen stante commissione causæ restitutionis in integrum, & notoriæ nullitatis per Sanctissimum concessę impeditur effectus prædictæ rei iudicatæ, itavt amplius non possit com- 87 petere executio, † & per consequens neque sequestrum, quod pro illius executione prætenditur, maximè, quia non fuit præuentum in petitione, seu inchoatione executionis *Bald. in l. fin. col. 2. ad med. n. 4. C. si ex fals. instrum. Alex. cons. 223. n. 6. lib. 6. Ceph. cons. 163. n. 38. lib. 2. Put. decis. 285. n. 2. lib. 2. alias 10. de restit. in integr. Mohed. decis. 2. eod. tit. Card. Seraph. decis. 777. in fin. p. 1. Cæsar. de Graff. decis. 21. n. 3.* Itavt ista præuentio debeat esse post sententiam ante restitutionem, cum non sufficiat esse petitam quando in ipsa sententia esset decretum, relaxatum mandatum, *vt in decisione coram R. P. D. Iusto Bononien. census. 11. Decembris 1602.* vbi etiam quod neque obstaret nos esse in causa expedita vigore commissionis habentis clausulam appellatione remota, quasi per eam non censeatur remota executio *Glos. in l. vnic. C. si de moment. possess.*

Neque obstat, quod restitutio non sit attendenda, cum nihil fuerit doctum de causis restitutio- 88 nis, † quo casu proceditur ad executionem illa non obstante *Thesaur. decis. 181. n. 3. & 4. Lancell. de attent. p. 2. c. 18. n. 55. cum alijs exaduerso adductis,* Quia omnes prædicti Doctores, & alij qui possent allegari loquuntur quando constaret de calumnia eius, qui petijt restitutionem putà si essent latæ plures sententiæ, quæ transijssent in

iudicatum, Quasi tunc resultet præsumptio calumniæ contra eum, qui vult executionem impedire, vel si esset lata vnica sententia per Principem, qui habet præsumptionem pro se, ob culmen dignitatis, vel quando aliter constaret de calumnia, iuxta dispositionem *c. suscitata. de restit. in integr.* vel ex similibus causis, vt per *Lancellott.* qui in istis terminis loquitur *de attent. c. 18. n. 2. n. 64. & 65. tom. 5. fol. 401. Thesaur.* qui exemplificat in Principe *decis. 181. n. 3. Beniut.* qui de communi, & etiam in eisdem terminis concludit *decis. 35. n. 14. 15. & 18. Corn. cons. 111. n. 4. lib. 1.* Aliud est in casu nostro, in quo nulla præsumptio calumniæ potest considerari, & fuit lata solùm vna sententia, quæ non habet illam præsumptionem, quã habent plures *Gabr. de execut. rei iudic. conclus. 1. n. 17. ad med. Rot. coram R.P.D. Iusto. Bononien. census. 11. Decembris. 1602.* Neque fuit vmquam datus aliquis terminus ad docendum de causis restitutionis, qui erat necessarius ad effectum, vt constaret de calumnia *Corn. cons. 111. n. 1. lib. 1. Put. decis. 7. de restit. in integr. Lancellott. de attent. p. 2. c. 18. n. 67.* Et ita etiam loquuntur *Thesaur. Old.* & alij exaduerso allegati, qui præsupponunt præfixionem termini, de quo in facto non constat, neque potest constare, cum non fuerit datus.

Cessante igitur calumnia non est facienda executio, & per consequens sequestrum, quod pro tali
89 executione fuit factum, debet reuocari, † Maximè quia adest fideiussio in forma depositi, per quam satisfactum est parti, quando contingeret sententiam demandari executioni, non docto de bono iure petentis restitutionem, quæ fideiussio sufficiet, cũ non expiret lata sententia tamquam sit de soluendo in forma depositi, non autem de iudicio sisti, quæ post prolationem sententiæ perimitur *l. gracè. §. & post litem. de fideiussor. Bart. in l. si debitori. ante fin. ff. de iudic.*

Neque est omittendum, quod sequestrum non potuit concedi absque voto Sacræ consultæ, prout ita fuit commissa huiusmodi causa cum dicta
90 clausula de voto, † quæ censetur repetita in subsequenti commissione executoriali tamquam communis omnibus instantijs, etiam si in alijs commissionibus non sit apposita *Cassad. decis. 8. de rescript. Rot. diuers. decis. 44. n. 1. p. 2.* Et quamuis exaduerso prætendatur adesse facultatem etiam absque dicto voto propter illa verba, per te ipsum, Tamen sat est talem clausulam non adesse, vt patet ex eius lectura, adeò vt semper remaneat nullum sequestrum ex supra allegatis.

Et quoniam ex prædictis fuit reuocatũ sequestrum, pars appellauit ab huiusmodi reuocatione, & cum quæreretur an appellatio esset admittenda,
91 dixi † concludendum esse negatiuè, Nam huiusmodi reuocationes sunt sententiæ interlocutoriæ *Franc. in c. cum cessante. 60. n. 66. vers. decimo inhibitori. de appellat in 6.* à quibus interlocutorijs non appellatur, quando non continent grauamen *l. apertissimi. 14. C. de iudic. Bart in l. 2. n. 2. ff. de appellat. recip. Bald. in l. arbitro. n. 4. ff. qui satisd. cogant. Franc.* qui de communi *in c. super eo. il 2. n. 2. de appellat. in 6. Nicell. concord. glos. 6. fall. 40. n. 40. tom. 18 f. 192.* & quod decretum sequestri sit interlocutorium dicit *Cassador. decis. 4. n. 2. de sequestrat. possess. & fruct.* quasi sit super incidenti, vel emergenti seorsum à principali *Alex. in rubr. de re iudic. col. 2. post med. vers. qua autem. Honded. cons. 27. n. 15. lib. 1.*

Quod autem non consideretur grauamen, patet, quia adest fideiussio in forma depositi, per quam satisfactum est parti pro omni, & quocumque
92 suo interesse, & † per eã tollitur sequestrũ *l. fin. C. de ordin. cognit. l. litibus. C. de agricol. et censit. lib. 10. Cin. & Bald. in l. vnic. C. de probib. sequestr. pecun. Papiens. de form. sequestr. n. 5. vers. deinde quaeritur an hac sequestratio. Iaffr. decis. 240. Mandos. de inhibit. q. 10. n. 3. tom. 3. p. 2. fol. 61.*

Vnde cessante interesse partis, quæ fuit assecurata, per dictam fideiussionẽ apparet appellationem fuisse interpositam animo dilatandi executionem, quo casu non potest appellari, & appellatio est omnino reijcienda *Glos. in c. super eo. de offic. delegat. Barbat. cons. 18 col. 11. lib. 1. & cons. 51. col. 32. eod. lib. Nicell. concordant. glos. ar. 6. n. 70. in fin.*

Et cum non adsit dictum interesse, non dicitur quis grauatus, ideo non potest appellare, cum appellatio sit remedium oppressorũ, quod nõ conuenit ei, qui non habet grauamen *c. non solent. 2. q. 6. l. fin. C. quand. prouoc. non est necess. c. vt debitus. de appellat. Ang. cons. 188. Nicel. ibid. n. 85.*

Post hæc scripta, fuit mandatum iterum particulariter scribi super insinuatione, ac alijs dubijs datis, prout factum fuit, & pro illorum decisione dicebam, quod ex instrumento sub die 7. Iunij 1612. in actis exhibito clarissimè apparet, quod donator omnino voluit suam donationem non esse insinuandam, neque subscribendam ab examinatoribus, prout disponunt statuta, Ideo illis non solùm generaliter renunciauit cũ clausulis amplissimis, sed etiam expressè, & specialiter etiam medio iuramento pluries præstito in ipsomet actu renunciationis, itaut non sit dubitandum de eius voluntate, quæ etiam vltra prædictam renunciationem magis colligitur, quia in ipsa donatione adsunt multa verba geminata cum promissione iurata de illam obseruando purè, liberè, & merè, & de non reuocando, aut infringendo, vel annullando, ac de non veniendo contra eam, cũ multis similibus verbis ęquipollentibus, quę idem operantur ac si donator dixisset, quod non volebat suam donationem subiacere alicui solemnitati insinuationis, vt etiam infra dicetur, adeò vt ex serie supradictorum verborum simus in claris de voluntate, & mente donantis, quæ non potest melius colligi,
93 quàm ex dictis verbis, † cum lingua sit interpres animi, & tuba cordis, & cor imperatur linguæ *Bald. in c. mandatum. n. 1. in fin. de rescript. & cons. 160. lib. 1. cum alijs latè per Tiraq. in l. si vmquam. in verb. libertis. n. 17. vsque ad 19. C. de reuocand. donat. Surd. cons. 89. n. 6. lib. 1.*

Stante igitur huiusmodi voluntate videndum est, an donans potuerit hoc facere, cum in vnaquaque

que

que dispositione ad illius essentiam ista duo copulatiuè requirantur potestas videlicet, & voluntas, in quibus duobus omnium consistit effectus,& perfectio, itavt vnum sine altero non sufficiat c cum super.de offic.delegat. Bald.in l.cum te. C.de donat.ante nupt. Surd. cons.2. n.33. & cons.127.n.31. lib.1. Berò.cons.76.n.26.cum seq. lib.1. Natt.cons.402.n. 28. Roland. cons.39.n. 20. lib. 1.

Etquidem concludendum est potuisse renunciari solemnitati dictæ insinuationis requisitæ tam per statutum, quàm per ius commune, Quamuis enim multi Doctores contrarium sequantur, Tamen debent intelligi, quando simpliciter,& absque iuramento renunciaretur d.statutis, † secus quando, prout in casu nostro, interuenisset iusiurandum, nam tunc per illud renunciatio insinuationis confirmatur, Ista fuit originalis opinio Io. Andr. ad Speeul.de instrument.edit. §.porro. rubr.de form.donat. caus.mort. & inter viuos. in fin. in verb.minus. post princ.vers.sed quid si renuncians.fol.143. Feder.de Sen. cons.281. casus talis est statuto cauetur.n.2. Bald.in c.cum contingat.col.5.post med. vers.& idem dico quod in donatione.n.13.vbi Abb n.17.Imol.n.90.Aleiat. n.170.de iur.iurand. Calder.cons.1.in fin.de donat. Ias.cons.51. col.vlt. lib.1. & cons.169. n.9. lib. 4. Dec. cons. 238.primo non videtur. col. 2. post princ. n.3. Rom. cons. 26. n. 4. Aret. cons. 77. in fin. Alex.cons.4. lib.1. & in l.nemo potest. & ibi Campeg. ff.de legat.1.Ruin.cons.182.n.13. post med. vers. tertio ad hoc respondetur. lib. 1. Paris.cons.33.n. 45. lib.3. Gozad.cons.87. col.3. Bertrand.cons.78.n.7. lib.3.p.1. Socin.Sen.cons. 77.n.18. lib.1. Alex.Caccialup. & Bald.Nouel. inter cons.eiusd. Socin.78. 79. & 80.eod.lib. Socin.Iun.cons.69.n.39.lib.1.& cons.130.n.19.lib. 3. Aym.cons.118.n.1.Bellon.cons.60.n.19. Neuizan cons.8.n.9. Rip.lib. 3. respons. rub. de donat.reuocan.c.5.col.3.& c.11.in fin.Io.Faber. in §.& cum retro.ad med.instit.de donat. Angel. cons.91.col.penult.Bero.cons.63.n.30.lib.1.Rub. Alex.cons.50.col.1.Natt.cons.28.n.3.Marsil.cons. 107.col.3.lib.2. & in prax.crim.§.secunda quæstio.n.65. Corn. cons.69. n.18. cum seq. lib.2. & cons.186 col.penult.& vlt.lib.2.Capic.decis.159. n.31.Guid.Pap.decis.350.per tot. Auffrer.ad decis.Capell.Tholos 381.Corset.in repet.rub.de iur. iur priuil.26.Ludou.decis.Perus.66.n.6. Rolãd. cons.25.n.12.lib.1.Cepb.cons.467.n.94.lib.4.Felin.in c.1.de maior. & obed. Afft.decis.159. Menoch. cons.1. n.372. Decian. cons. 31. n.79. lib.1. Curt.Iun.cons.141. col.fin. Rimin.Iun.instit.de donat. §.1.n.256. Grat. cons.70. n.28. lib.1. qui omnes attestantur hanc opinionem esse magis communem,& veriorem, Cæteros consultò omitto, quia nimis longum esset omnes recensere, & infinitos, qui hanc sententiam sequuntur, adducit Tiraq. in l.si vmquam. in præfat.n.143. C.de reuoc. donat. cum alijs latè per Gabr. de donat. conclus.1.n.71. vbi testatur hanc esse magis communem opinionem tam Canonistarum, quàm Legistarum Clar. qui idem dicit in §. donatio. Stephani Gratiani q.18.col.1. vers.contrariam autem sententiam. n.1. Mandos.qui etiam multos allegat in addit. ad Rom.cons. 26. in verb. iuramento.post princ. latè Scraph.de priuil.iuram. c.73. n.3. & ibi etiã Martin. Bencebender. in addit. n.4. Mancin. de iuram. p. 4. effect. 19. vbi etiam testatur ita fuisse decisum in Rota coram R. P. D.Cypsio Beneuentana territorij seu donationis. 21. Octobris 1585.vbi etiam ponit copiam decisionis,& hanc opinionem etiam passim sequitur Rota de qua per Caputaq. decis. 286.p.1. & de communi etiã testatur multos adducens Card. Seraphin. decis. 746.n.5.vsque ad 9. & decis.472.n.14.& 15.p.1. & sæpius per Rotam ita fuisse decisum dicit Idem Card.Seraph.decis.1184.n.14.p.2. latissimè Peregrin. decis.Patauin.91. n.6. vsque ad 18.

Nec est attendendum, quod aliqui teneant, quod per iuramentum non possit renunciari insinuationi requisitæ per statutum,vt per Tiraq. in l.si vmquam.in præfat.n.159. C.de reuocand.donat. Duen.reg.224. limit.5. † Quasi ista insinuatio sit inducta fauore publico,ne fraudes fiant,ob quas potest quis in egestatem perduci l. data. C. de donat. Castr.cons.90.lib.2. Vnde iusiurandum non operabitur, tamquam contra publicam vtilitatem,& contra bonos mores c.non est obligatorium.de reg.iur. in 6. c.si diligenti. de for.compet.Gozad.cons.88.col.penult.& vlt.

Quia prædicta ratio non est vera,cum insinuatio sit inuenta principaliter fauore priuatorum,secundariò autem fauore publico Alex.cons.167.n.14. lib.7.post Imol.in c.cum contingat.in 10. & vlt. memb.de iur.iur. Socin.cons.77.col.8.vers.non obstat nona ratio.n.16. lib.1. Corn.cons.69.col.5. vers.non obstat quintum. lib.2. Curt. Iun. cons. 34.n.2. ad med. vers.aut vero volumus. Seraph. priuil.iuram.73.n.64. Peregr.decis.Patauin.92. n.13.vbi etiam quod donatio non insinuata non dicitur contra bonos mores ciuiles, quia tex. in d.c.non est obligaorium. de reg.iur. in 6. intelligitur de bonis moribus naturalibus, non de bonis moribus ciuilibus, idest per leges positiuas ciuiles institutis, vt in terminis declarat Socin. cons.77.n. 16.lib.1.per tex. in c.cum contingat.de iur.iur.Bald.& alij.in l.pactus.C.de collat.& in l.pacta quæ contra.C.de pact. Stante igitur quod in casu non factæ insinuationis consideratur fauor publicus secundariò,nõ principaliter, actus debet firmari iuramento, cum ad illud infringendum non sit considerabilis vtilitas secundaria Socin.in specie cons.77.n.16. vsque ad 19.lib. 1.post Bart in l.si quis pro eo.in 3.casu. ff.de fideiussor. Vnde meritò non est recedendum à supradicta opinione, quod possit cum iusamento renunciari dictis statutis, quidquid alij malè contrarium sentiant Rip.d.lib. 3. respons. c.5. vbi quod est sententia verissima, & ab omnibus canonizata Aym. cons. 118. n. 1. cum alijs supra allegatis. n.94.

Prout nec oberit, quod ista solemnitas insinuationis sit de forma substantiali † Bald. in l. comparationes. C.de fid.instrum. Dec. cons.528. in fin. & in c.consuluit. col.7. vers. & ad hoc faci. de

offic.deleg Gozad.conf.88.col.penult. ad fin. vbi, quod ex hoc non poterit renunciari tamquam sit de forma *l. quidam decedens. de adim. leg.it. Calcan.conf.25.col.14.* Nam verius est talem insinuationem non esse de forma substantiali, sed potius accidentali à iure ciuili positiuo inducta fauore partium, cui solemnitati per iuramentum potest renunciari *Bart. in l. si quis pro eo. col.penult. vers. octauo probibetur, de fideiussorib.Seraph.priuil.iuram.73.n.69.post med. Caccialup. inter conf.Socin.77. col.penult. ante med. vers.nec obstat octauum argumentum.n.13.lib.1.* vbi, quod insinuatio non est solemnitas probatoria, vel formalis, quinimmò non est propriè solemnitas, sed est quædam confirmatio *Seraph. d.priuil.73.n.69.* quod etiam voluit *Corn. conf. 186.col.penult.in fin.ante n. 17. lib. 2.* Adeò vt si esset de forma, deberet adhiberi in ipso actu, quod tamen non est necessarium *Idem Corn. conf.71.in fin.lib.2.post Bald & Butrigar. in l. si tutor.in fin. C. in quib. caus. in integr. restit. Imol. in c.in causis.de testib.*

Præterea omnes Doctores, qui tenent non posse per iuramentum renunciari statutis mandantibus insinuari donationes loquuntur, quando in genere fuit renunciatum huiusmodi legibus, seu

97 statutis, † secus autem quando specialiter, & expressè est facta renunciatio insinuationi, prout est in casu, de quo agimus, tunc enim sine dubio valet donatio, quamuis non insinuata propter tale speciale iusiurandum *Ruin. conf.59. n. 15. lib. 4. Gabr.* qui ita concordat opiniones *de donat.conclus.1.n.73.* vbi, quod ista est sententia communis Legistarum, & Canonistarum *Corn. conf.69.n.18.lib.2. Menoch.conf.451.n.28.lib.5. & conf.455.n.16. eod. lib.* cum alijs adductis *per Piot.conf.79.n.6. Feder. conf.281. post med. n.2. Clar.in §.donatio. q.18. vers.retenta igitur. n.2. Phanuc.de inuent.p.7.n.187.vsque ad 195. tom. 8.p.2.fol.317.*

Quamuis etiam verior sit opinio, quod sufficiant verba æquipollentia, quæ idem operantur, ac si in specie fuisset cum iuramento renunciatum insinuationi requisitæ per statutum, videlicet si iureiurando fuerit promissum obseruare donationem purè, merè, ac liberè, vel illam non reuocare, infringere, aut annullare, vel contra eam non venire cum similibus verbis prægnantibus, & vniuersalibus, quæ omnia adsunt, immo maiora in instrumento donationis, de qua agimus, vnde meritò debent operari validitatem illius, quamuis non adsit insinuatio *Alex. conf. 4.n.10.lib.1.* vbi, quod ita consuluerunt *Io. de Anan.Archid.Bononiens. & Pat.de Aquila, & multi alij insignes Doctores. Idem Alex.conf.21. attentis his quæ in instrumento.n.14.ad fin.lib.3.* quod etiam voluit *Corn. conf.49. n.17. vsque ad 28.lib.2. & cons.186.n.18.post med. eod.lib. Capic.decis.159.n.31.ante fin.vers.& sic non videtur. Socin.Iun.conf.130.n.19.& 20. lib.3. Curt. Iun.conf.34.col.1.n.2.ad med. vers.aut vera volumus.cum alijs per Peregrin.decis. Patauin.91. n.9.& 10.Seraph.priuil.iuram.73.n.49. Mancin.de iuram.p.4.effect.19.n.10. ad fin. Riminal. Iun. instit. de donat. §.1. n. 270. cum seq.* & latè etiam concludit *Rot.per Card.Seraph. decis.472. in fin.n.15.p.1.* vbi, quod non est necessarium renunciare in specie statutis de insinuatione loquentibus, cum sufficiant verba æquipollentia, & generalis renunciatio, Itaut clausulæ solitæ apponi in similibus renunciationibus extendantur etiam ad quæcumque statuta, & alia quæ possent obstare donationi *Idem Card. Seraph. decis.746.n.8.& 9.p.1.*

Vnde etiam si in instrumento reperiatur renunciatum cum iuraméto omni priuilegio sibi compe-

98 tenti; † tantum valebit ista renūciatio, quantum si fuisset specialiter renunciatum cuicumque priuilegio *Aret. in l.sciendum.col.9. de verb.oblig. Capic.decis.159 n.31. in fin.* Prout etiam si cum iuramento renunciaretur omni iuri competenti & competituro censeretur renunciatum nullitati ex post facto superuenienti, & consequenter insinuationi faciendæ ex forma statuti *Corn. conf.221.col.2. in fin. lib. 2. Seraph. priuileg. iura n.73.n.48.ad med. Ruin.conf.51. n.20. lib.1.* vbi de renunciatione iurata omni legum auxilio, quæ comprehendit etiam renunciationem talis statuti de insinuatione loquētis *Socin. Iun. conf. 130. n. 19. & 20. lib. 3.* Quæ etiam faciunt ad casum nostrum, cum respectu aliorum statutorum de subscriptionibus faciendis per examinatores, istæ renunciationes operentur, cum adsint amplissima verba renūciationis omnium priuilegiorum ordinariorum, & extraordinariorum, & omnis cujuscumque legis, & iuris auxilij, cum alijs renunciationibus generalissimis, adeò vt ex illis sit renunciatū tam iuri communi, quàm iuri municipali de huiusmodi donationibus loquenti *Ruin.d.conf.51.n.20. lib. 3.* vbi, quod appellatione iuris venit ius municipale *Abb.in rub.de consuetud. Bald.in l.illa institutio. de hæred.instit.Butr.in rub. de arbitr.*

Alia quæ opponuntur de iuramento, quod per illud non tollatur suspicio fraudis ob insinuationem

99 omissam non obstant, † Quia procedunt quando statutum vltra insinuationem requisitam vlterius progrederetur, & expressè prouideret, quod actus sit dolosus, & simulatus non adhibita insinuatione, quod non est in statutis, de quibus agimus, cum simpliciter mandent donationes esse insinuandas, annullando illas, quæ non sunt insinuatæ, Cum ergo lex non presumat, nec inducat fraudem adhibitā, sed solùm suspicetur, ne cōmittatur, si non fiat insinuatio iuramentum purgat talē suspicionem *l.fin.C.ad leg. iul. repetund. Guid. Pap.sing.795.* & in specie ita distinguit *Seraph.priuil.iuram.73. n.67. cum seq post Corn.conf.6.col.6. lib. 1. & conf. 17. col. penult.in fin.eod.lib.& conf.69.col.5. vers.non obstat tertium.& conf.186.col.5. lib.2.* Prout regulare est, vt ad hoc, vt iuramentum non operetur, quod debet actus præsumi per statutum, seu ius commune dolosus, si non fuerit adhibita certa solemnitas, nam alias hoc cessante iusiurādum conualidat actum iuxta doctrinam *Bart.*

com-

communiter receptam *in l. omnes populi. col. 8. n. 24. de iust. & iur. Alex. conf. 151. col. 3. & 4. lib. 7. & conf. 59. lib. 1. & conf. 38. lib. 3. Seraph. priuil. iuram. 61. n. 18. & ibi Martin. in addit. n. 44. Corn. conf. 135. col. 2. lib. 1. Natt. conf. 174. n. 2. Couar. in c. quamuis. p. 1. §. 4. n. 2. de pact. in 6. Surd. conf. 87. n. 11. lib. 1.* Ex quibus præuijs multis decisionibus fuit concessum mandatum, vt dictum est *supra n. 84. in fin.* pro cuius executione fuerunt sequestrata bona, & iura hæreditaria olim Rodulphi, Ideo contigit dubitari an potuisset exequi in fructibus locorũ Moutis Fidei in præiudiciũ vxoris eiusdẽ Rodulphi, quæ prætendebat esse in possessione illos exigẽdi, & quoniã huiusmodi dubium fuit decisum modò pro negatiua, postea pro affirmatiua, tertio pro negatiua opinione, vt distinctè habeatur, veritas prædictorum in alio capite particulari discutietur, cũ nimis longũ esset in præsenti cognoscere.

EPITOME.

HÆres quando possit soluere creditoribus prius venientibus absque cautione in præiudicium anteriorum. ¶ Inuentarium an habeatur pro non facto, si non sint descripta omnia describenda. ¶ Et an requiratur dolus. ¶ Et quid operetur protestatio de addendo. ¶ Et an in eo debeant poni nomina debitorum. ¶ Emptor hæreditatis an sit conueniendus à creditoribus hæreditarijs, vel potius venditor. ¶ Priuilegium inuentarij an transeat ad cessionarium. ¶ Tutor quando possit remoueri, si non descripsit in inuentario aliqua bona, quamuis pretium illorum posuerit in banco, tamquam pertinens ad hæreditatem. ¶ Et quid in tutore testamentario, & coniuncto. ¶ Et quãdo illi sit dandus adiunctus.

SVMMARIVM.

1 *Emptor hæreditatis potest conueniri per creditores volentes contra eum agere, non contra hæredem, secus si nolint. n. 2.*
3 *Notarius stipulatur pro omnibus, quorum interest, & illis acquiritur actio sine cessione. n. 4.*
5 *Hæres potest satisfacere creditori prius venienti, neque debet molestari, quod soluerit posteriori absque cautione. Intellige vt n. 6. 7. & 9.*
8 *Scientia probatur per coniecturas.*
9 *Inuentarium habetur pro non facto, si non describantur omnia describenda, quamuis vna res omittatur, Itaut hæres teneatur insolidum creditoribus. n. 11. 22. & 30.*
12 *Protestatio de apponendo non descripta in inuentario iuuat hæredem, vt non possit conueniri de proprio. & n. 28. Declara vt n. 13.*
14 *Inuentarium vitiatur si in eo non ponantur nomina debitorum. Intellige vt n. 15. & 16.*
17 *Hæreditas est nomen iuris continens corporalia, & incorporalia.*
18 *Inuentarium est inualidum, si non sit subscriptum ab hærede, & testibus loco creditorum absentium.*
19 *Dolus requiritur ad hoc, vt omittens aliquid describere in inuentario perdat illius priuilegium. n. 27. Intellige vt n. 20.*
21 *Clausula, non aliàs, excludit consensum. n. 25.*
23 *Dolosa omissio an sustineat inuentarium, vel faciat vt omittens teneatur ad duplum. n. 24.*
26 *Hæres vendens hæreditatem non tenetur de proprio, stante aditione cum beneficio legis, & inuentarij, prout neque emptor, & cessionarius.*
29 *Tutor non describens in inuentario massariam pecudum non excusatur, quamuis pretium illius posuerit in banco tamquam rei ad hæreditatem pertinentis, itaut ex hoc possit remoueri velut suspectus. n. 31.*
32 *Tutores testamentarij possunt remoueri tamquam suspecti etiã ex sola culpa, & negligentia.*
33 *Tutor coniunctus non remouetur ob dolum, & fraudem, sed ei datur adiunctus, secus si propter culpam. n. 34.*
35 *Iudex in dubio debet potius interdicere administrationem tutori, quàm illi dare adiunctum.*
36 *Iudicis arbitrio statur circa remotionem tutoris.*
37 *Coniunctio sanguinis quid operetur remissiuè.*

CAPVT DXXXII.

SEntentia, de qua agimus, videbatur reuocanda, Constat enim de obligatione facta per emptorem hæreditatis de soluendo omnia 1 debita hæreditaria, † cuius vigore possunt contra eum creditores agere pro consequendo suo credito, non obstante dispositione *l. 2. C. de hered. vel act. vendit. & l. 2. C. de pact.* in quibus licèt disponatur agendum esse aduersus hæredes, non contra eum, qui hæreditatem emit, quamuis hoc onus assumpserit, Tamen intelligitur, 2 dummodo creditores noluerint, † cum illis volentibus, non detur recusatio huiusmodi solutionis, præsertim, vt circuitus euitentur, quando sunt sine aliquo effectu, prout est in casu nostro, in quo in omnem euentum condemnato hærede, potest fieri executio contra emptorem hæreditatis tamquam nomen debitoris ipsius hæredis, vt in specie resoluit *Consilium Neapolitanum per* 3 *Franc. decis. 273. in fin. n. 5.* † Stante præsertim stipulatione notarij pro omnibus, quorum interest, per quam in casu nostro tollitur omnis difficultas, cum talis modus stipulandi posit fieri per notarium *Bart. in l. 2. ff. rem pupill. salu. for. Paris. conf. 82. n. 2. lib. 1.* & per consequens 4 acquiritur actio interesse habentibus † sine aliqua cessione *Roman. conf. 76. in princ. Socin. conf. 125. in fin. Dec. conf. 407. visis ac diligenter. col. 6. vers. sexto respondetur. n. 14.*
Neque obstant prætensæ solutiones factæ alijs creditoribus, Quia illæ non releuãt in præiudicium anteriorum creditorum, & habentium hypo- 5 thecam cum obligatione camerali † Quamuis enim possit hæres primo venienti satisfacere, & non debeat molestari sub prætextu, quod soluerit posteriori creditori absque satisdatione *l. fin. §. etsi præfatam. C. de iur. deliber.* Tamen in casu nostro requirebatur cautio, & solutio non poterat

6 rat fieri stante scientia soluentis, † quod aderāt anteriores creditores, itavt in hoc sufficiat etiā suspicio de existentia aliorum creditorum, aliás ei imputabitur, si soluat sine fideiussore, quasi tunc sit in dolo illam non exigendo *Glos. in l. fin. §. & si præfatā. in verb. satisfaciant. & ibi Bart. n. 1. vers. tertio oppono. Salic. in fin. & Castr. n. 4. in fin. C. de iur. deliber. per tex. in l. dolo. 41. ff. ad leg. falcid. Rebuff. de sent. prouisionalib. art. 3. glos. 3. n. 16. vers. quarta quod si soluerit. tom. 1.* 7 *f. 283.* † & istam opinionem seruari in praxi, reiecta sententia contrarium tenentium, testatur *Valas. consult. 52. n. 38. in fin.*

De scientia autem constat, cum pro credito, de quo agimus, & summa soluta fuerit obtentum mandatum contra hæredes, & facta executio in bonis hæreditarijs, vt in instrumento cessionis, de quo in actis, cum etiam adsit causa discussionis exaduerso introducta, vt in fide, de qua in summario n. 2. Itavt ex istis non solùm adsit dubitatiò, & suspitio, sed etiam certa scientia, quod aderāt alij creditores, ob quam non fuit licita venditio, ac solutio in præiudicium anteriorum, vt 8 dictum est, † cum etiam sufficeret probatio istius scientiæ per coniecturas *Bart. in l. qui romæ. §. duo fratres. n. 3. de verb. obligat. Ruin. cons. 42. n. 21. lib. 1. Alex. cons. 187. n. 8. lib. 2. Natt. cons. 231. n. 2.*

Præterea supradicta procedunt, quando fuisset fa- 9 ctum inuentarium, illo enim non existente, † vel non legitimè confecto, solutio non potuit fieri creditoribus prius venientibus in præiudicium anteriorum, vt per *Doct. communiter in d. §. & si præfatam. Guid. Pap. de inuentar. n. 16. Roland. eod. tit. p. 4. in octaua vtilitate. n. 1. tom. 8. p. 2. f. 183. Valasc. consult. 52. n. 38. Ang. de testam. glos. 112. n. 8. Francisc. decis. 172. n. 3. & 4.*

Inuentarium autem in casu nostro habetur pro nō facto, cum in eo non fuerint descripta omnia 10 reperta in hæreditate defuncti, † quasi idem iudicetur, quod inuentariū non fiat, vel quod in eo non describantur describēda *Roland. de inuentar. p. 3. §. omittendum. n. 4. Honded. cons. 34. n. 13. lib. 1.* Itavt hoc procedat etiam si omittatur vnius rei descriptio, cum in totum inuentarium 11 corruat, † & ex illo non possit hæres se iuuare, sed teneatur insolidum creditoribus *Guid. Pap. de inuentar. n. 5. & cons. 42. n. 5. post Bart. in l. fin. §. cum igitur. n. 3. C. de iur. deliber. Aym. cons. 348. n. 26.* cum alijs latè per *Honded. cons. 34. n. 32. vsque ad 36. lib. 1.*

Nec iuuat prætensa protestatio de apponendo, quę forsan omissa fuerint, per quam bona fides resul- 12 tat, † & excluditur dolus *Bald. in auth. sed cum testator. n. 13. C. ad leg. falcid.* Quia stante scientia bonorum in hæreditate repertorum, & debitorum in libris descriptorum, & illorum exigentia, tam iudicialiter, quàm amicabiliter cum alijs, de quibus plenè in facto, talis protestatio 13 non releuat, † cum illa solùm operetur stante ignorantia *Bart. in l. 1. §. item. n. 4. ff. de offic. præfect. vrb. Corn. cons. 246. in fin. lib. 1. Grat. cons. 25. n. 4. & 10. lib. 2. Guid. Pap. cons. 43. n. 6. & cons. 29. ante fin. vers. nec protestatio. Honded. cons. 34. n. 41. lib. 1. & cons. 35. n. 19. eod. lib.*

Nec subsistit conclusio exaduerso firmata, quod per omissionem descriptionis nominum debitorum 14 non vitietur inuentarium, † Quia contraria opinio est verior, quod ista de necessitate debeant apponi, vt per *Dec. cons. 633. consulut. n. 10. Aret. cons. 147. in quæstione. n. 1. vers. dicatis quod debitor. col. 1. in fin.* cum alijs de quibus per *Rotam diuers. decis. 72. n. 2. & 3. p. 2.* vbi etiam quod sunt describenda propria credita, & debita hæredis, ne dum aliorum creditorum, ac debitorum *Ang. in l. 1. §. hæc stipulatio. n. 23. vers. tu adde. ff. si cui plusquam per leg. falcid.* Et *Surd. decis. 222.* nō firmat, sed dubitat allegando *Monticul. de inuentar.* etiam dubitantem, vt per eumdem *Surd. ibid. n. 9. ad med. vers. qui tamen posterior.* Et *Phanuc. de inuent. p. 3. n. 63.* loquitur de debitis hæreditarijs, non autem de creditis, & nominibus debitorum, quæ immò sunt descri- 15 benda, † nisi fortè de istis creditis non adessent instrumenta, aut probationes, quia tunc non esset facienda mentio de eis in inuentario, quamuis si postea contingeret, quod illa exigerentur, tunc exacta deberent in eo apponi *Pract. Papiens. in form. libell. ad reddend. ration. tutel. vers. in suo vltimo testamento. n. 13. ad fin. Phanuc. de inuentar. p. 3. n. 32. ad med. tom. 8. p. 2. fol. 278. Surd. decis. 222. n. 8. ad fin.* per doctrinam *Bart. in l. tutor qui repertorium. n. 10. ad fin. vers.* 16 *secundò concludo. ff. de administr. tut.* † & hic non est casus noster, quia non sumus in creditis, in quibus deficiunt probationes, cum immò habeamus scripturas, libros, & chirographa, tunc enim indubitanter illa esse ponenda concludit *Monticul. de inuentar. c. 2. n. 7. tom. 8. p. 2. fol. 207.* 17 quasi † hæreditas sit nomen iuris, quæ complectitur tam corporalia, quàm incorporalia *l. hæreditas. ff. de petit. hæredit.*

Præterea Inuentarium, de quo agimus, deficit in subscriptione hæredis, & testium, qui erant adhibendi loco creditorum absentium, quod solùm 18 facit, vt illud in totum corruat, † & non dicatur fuisse factum, sed omninò nullum iudicetur, vt latè concludit *Rot. diuers. decis. 72. n. 6. 7. & 19. p. 2. Roland. cons. 73. n. 39. lib. 2.*

Non obstat, quod non probetur dolus, qui requiritur ad effectum, vt omittens aliquid describere 19 in inuentario † perdat illius priuilegium *Rot. Romana inuētarij de Massarinis 14. Maij 1604. corā Card. Ludouisio cum alijs decisionib. exaduersò adductis,* Quia prædicta procedunt quādo non probaretur scientia, de qua constat in casu nostro, Illa enim non probata præsumitur, quod omissio potius fuerit per ignorantiam, quàm per 20 dolum, † & ita se declarant dictæ decisiones, vt ex eorum lectura clarè apparet iuxtà doctrinam *Alex. & aliorum* communiter *in l. fin. §. licentia. C. de iur. deliber. Bellon. cons. 30. n. 6.* & latè comprobat *Surd. decis. 222. n. 11. 12. & 14.*

Minus obstat, quod obligatio emptoris hæreditatis sit conditionalis, cum illam emerit cum beneficio legis, & inuentarij, & non aliás, nec alio

modo,

modo, per quam clausulam remouetur consensus, itavt nihil censeatur actum *Caput. decis.* 81. *n.* 3. *& 4. p.* 3. Quia cum inuentarium sit nullum ex supra allegatis habetur, ac si obligatio fuisset pura, & inuentarium non fuisset confectum, cum idem sit illud non conficere, † vel non legitimè, ac nu liter facere *Rol. cons.* 71. *n.* 28. *vsque ad* 34. *lib.* 1. *& in tract. de inuentar. p.* 3. *omittendum*, *n.* 4. *Honded. cons.* 34. *n.* 13. *lib.* 1.

Nec debet attendi, dum dicitur, quod etiam dolosa omissio sustinet inuentarium *Ias. in l. fin.* § *licenti.* ... 4. *C. de iur. deliber.* † Quia contraria opinio est verior, vt testatur *Natt. cons.* 574. *n.* 13. *vers. tertio dees potest. Rot. diuers. decis.* 72. *n.* 9. *p.* 2. *cum alijs per Bertazol. cons. ciuil.* 154. *n.* 41. *lib.* 1. *Honded. cons.* 14. *lib.* 1. Maximè, quia etiam dato quod inuentarium subsisteret, † Tamen talis, qui dolo illud conficeret, teneretur ad duplum, quod plus esset *Surd. decis.* 222. *n.* 9. *in fin. Menoch. cons.* 47. *lib.* 5.

In huiusmodi causa *Romana pecuniaria coram R. P. D. Manzanedo.* 21. *Iunij* 1615. fuit conclusum, quod sit confirmanda sententia, ob illam rationem, quia eramus in hæreditate vendita, quo casu creditores hæreditarij debent dirigere actiones contra venditorem, non autem contra emptorem *l.* 2. *C. de hæredit. vel act. vendit.* Maximè, quia emptor hæreditatis assumpsit onus soluendi cum beneficio legis, & inuentarij, & non aliàs, per quam obligationem † non censetur præstitus consensus, nisi cum d. beneficio inuentarij *Osasc. decis.* 165. *n.* 13. *Thesaur. decis.* 270. *n.* 23. *Rot. diuers. decis.* 650. *in fin. p.* 1. *Cardin. Seraph. decis.* 120. *n.* 6. *& decis.* 724. *n.* 2. Cum etiam sicut hæredes, qui vendiderunt hæreditatem non tenerentur † stante aditione cum beneficio legis, & inuentarij *l. fin.* § *si præfatam. C. de iur. deliber.* Ita neque cessionarius, cui competunt omnia iura cedentis *l. pomponius.* § *cum quis. ff. de acquir. possess. l. qui in ius. ff. de regul. iur.* & in terminis inuentarij *Bald. in auth. sed cum testator. n.* 19. *C. ad leg. falcid. Roland. de inuentar. p.* 4. *c.* 43. *incip. vlterius. n.* 4. *&* 5.

Et quo ad omissionem nominum debitorum, quæ non fuerunt apposita in inuentario dictum fuit per eamdem Rotam, † quod sola omissio non sufficit, nisi probetur dolus *Surd. decis.* 222. *n.* 4. *&* 11. qui dolus non præsumitur *l. si ereditor. C. de pignorib. Alciat. præsumpt.* 4. *reg.* 3. *n.* 1. Immò aderat præsumptio exclusiua doli, quod videlicet hæres, qui inuentarium confecit, potius ignorauerit d. nomina debitorum, & bona fide omiserit describere *Bellon cons.* 30. *n.* 6. Stante præsertim declaratione facta per hæredes in ipsa confectione inuentarij, quod possit addi, si quid forsan est omissum, † per quam declarationem excluditur dolus *Bald. in auth. sed cum testator. n.* 18. *C. ad leg. falcid. Phanuc. de inuentar. p.* 3. *n.* 45. *Surd. decis.* 222. *n.* 22. Hactenus decisio, quæ tamen non videbatur tuta, cum protestatio non iuuet, si fuerit probatus dolus cum alijs requisitis, de quibus supra in rationibus pro contraria parte adductis, Ideò benè fuit petitum iterum audiri, ne ex diuersitate facti aliquid contra ius statuatur, prout semper Rota veritatis amatrix solita est facere.

Obseruandum est autem, quod aliàs *Rot. coram R. P. D. Vbaldo Romana tutela de Bonacompagnis.* 18. *May* 1616. † declarauit fuisse nullum inuentarium tutoris, qui in eo non descripserat quamdam Massariam pecudum, quę in hæreditate remanserat, quamuis pretium d. massariæ venditæ per eumdem tutorem fuerit depositatum ab ipso in Bancho, tamquam rei pertinentis ad hæreditatem, quia licèt hoc posset excusare tutorem à dolo, vel à suspicione subtractionis, Tamen non excusat à negligentia, vel culpa leui cũ tempore debito non descripserit in inuentario, nec pecudes nec earum pretium, † quasi paria sint inuentarium non conficere, vel in eo non describere omnia, quæ debent describi *Bart. in l. tutor qui repertorium. n.* 21. *ff. de administrat. tutor Roland. cons.* 73. *n.* 28. *lib.* 2. *Osasc. decis.* 58. *n.* 22. *Menoch cons.* 471. *n.* 19. *lib.* 5. *Surd. cons.* 3. *n.* 12. *Maluas. cons.* 113. *n.* 17. Adeo vt etiam ob istam culpam per eamdem *Rot. in d. Romana tutela*, † fuerit tutor remotus, tamquam suspectus cum ad effectum remotionis illa culpa leuis sufficiat, nec requiratur dolus, quamuis tunc remotio non irroget infamiã *l.* 3. § *fin. ff. de suspect. tutor. Glos. in* § *suspectus autem. instit. eod. tit. Corn. cons.* 175. *n.* 6. *lib.* 3. *Affl. decis.* 207. *n.* 3. *Maluas. d. cons.* 113. *n.* 3. *Guter. de tutel. p.* 1. *c.* 18. *n.* 19. *cum seq. post Doctor. in l. quidquid. C. arbitr. tutel. Bart. in l. si tutor. n.* 2. *ff. de suspect. tutor.*

Quæ etiã ampliantur, † quãuis essemus in tutoribus testamentarijs, cum etiã illi possint remoueri tamquam suspecti etiam ex sola culpa, & negligentia *Guter. de tutel. p.* 1. *c.* 18. *n.* 23. *Maluas. cons.* 113. *n.* 32. *per l.* 1. § *ostendimus. ff. de suspect. tutor. Albens. cons.* 580. *n.* 1. *Gozad. cons.* 17. *n.* 4. *Rot. in d. causa Romana tutela coram R. P. D. Vbaldo. ad fin.* † vbi etiam extenditur ad tutores coniunctos, qui licèt non remoueantur, sed eis detur curator adiunctus *l.* 4. *tutor. ff. de suspect. tutorib.* Tamen hoc procedit quando tutores remouentur ob fraudem, vel dolum, quo casu incurrunt infamiam. † secus autem si ex culpa, aut negligentia, tunc enim nulla infamia resultat § *suspectus autem. instit. de suspect. tutorib. Glos. Bart. Din. & alij in l. si tutor* 9. *ff. eod. tit. Corn. cons.* 175. *n.* 6. *lib.* 3. *Gozad. cons.* 17. *n.* 13. *Vrsill. ad Affl. decis.* 207. *ad* 4. *n. Montan. de tutel. c.* 36. *reg.* 3. *n.* 14. *vsque ad* 18. *& reg.* 9. *n.* 14. *benè Grat. cons.* 44. *n.* 12. *cum seq. lib.* 1. vbi etiam quod hoc casu, neque mater de iure communi habet aliquod speciale priuilegium, † itavt in dubio Iudex pronunciare debeat esse interdictam administrationem ipso iure, nec esse adiungendam personam *Grat. ibid. n.* 15. Cum semper etiam stetur arbitrio Iudicis circa remotionem tutoris, vel tempus differendi conficere inuentarium cum similibus † *Menoch. de arbitr. cas.* 174. *n.* 1. *&* 2. *iuxta l.* 3. § *si tutor inimicus. ff. de suspect. tutorib. Gozad. cons.* 17. *n.* 2. *Corn. cons.* 175. *n.* 4. *lib.* 3. *Albens. cons.* 580. *n.* 3. *Affl. in c.* 1. *n.* 21. *vers.*

item

item habet arbitriũ æstimandi.ex quib.cauf.feud.
37 *amittat.* † & in quibus casibus operetur coniunctio sanguinis *Idem Affl. in c. 1. §. & si clientulus.col.4.& 5.de alienat.feud.* Immo neque excusabitur tutor prætextu ignorantiæ, quando sumus in his, quæ tenetur inquirere ex officio *Grat.cons.25.n.6.lib.2.*

EPITOME.

IN dispositionibus limitatis quando habeat locum ius accrescendi. ¶ Et an sufficiant verba, æquis portionibus, vel similia, seu potius requiratur taxatiua tantum. ¶ Et quid si vnus sit institutus in re certa, & alter in toto residuo. ¶ Et an debeant esse coniuncti in eadem oratione, & ad eamdem rem, partibus expressis intellectualiter, quamuis nõ corporaliter demonstrabilibus. ¶ Portio effecta caduca quando transeat ad hæredes, seu ad substitutos. ¶ Legata facta Canonicis an censeantur relicta Ecclesiæ, seu Capitulo, vel singulis. ¶ Legatum pro maritaggio an debeatur tam pro matrimonio carnali, quàm spirituali. ¶ Et quid si adsint verba naturalia excludentia monasterium. ¶ Vel si illud non sit capax bonorum. ¶ Hæres grauatus restituere si decesserit sine filijs an excludat substitutum, si ingrediatur religionem. ¶ Serui, seu custodes viridarij an veniāt in legato relicto familiæ. ¶ Emphyteusis an possit legari irrequisito domino absque pœna deuolutionis. ¶ Ecclesia an dicatur potentior laico, itaut legatum ei relictum dicatur factum in potentiorem. ¶ Possessio posterior quando sit clandestina, & non debeat manuteneri. ¶ Identitas, & dominium an sit plenè probandum si agatur ad deuolutionem. ¶ Et an sufficiant instrumenta locutionum emphyteusis.

SVMMARIVM.

1 *Ius accrescendi habet locum inter coniunctos in eadem oratione, & ad eamdem rem partibus expressis intellectualiter, quamuis non corporaliter demonstrabilibus.*
2 *Vocati pro dimidia hæreditatis non censentur omninò disiuncti.*
3 *In dispositionibus limitatis non procedit ius accrescendi. Intellige vt n.6.*
4 *Testator potest prohibere ius accrescendi in fideicommissis, secus in institutionibus. n.5.*
7 *Ius accrescendi non impeditur per sola verba, æquis portionibus.*
8 *Ius accrescendi habet locum, si vnus esset institutus in re certa, & alius in toto residuo.*
9 *Substitutio pro dimidia effecta caduca deuoluitur per ius accrescendi ad substitutum pro alia dimidia.*
10 *Portio effecta caduca transit ad hæredes. Fallit vt n.11.*
12 *Testator præsumitur se voluisse conformare cum iure communi.*
13 *Distinctio sola partium facta à testatore per verba æquis portionibus, vel similia non impedit ius accrescendi.*
14 *Coniuncti funguntur potestate vnius personæ.*
15 *Legata facta Canonicis censentur relicta Capitulo, non Ecclesiæ. Intellige vt vniuersis, & collegio, non vt singulis. n.16. Contrarium. n.17. sed prima opinio est verior. n.18.*
19 *Legatum pro maritaggio debetur tam pro matrimonio carnali, quàm spirituali. Amplia vt n.20. Declara vt n.23. & 25.*
21 *Pater tenetur dotare filiam tam si contrahat matrimonium carnale, quàm si ingrediatur monasterium.*
22 *Bona fideicommissi alienantur pro constituenda dote filiæ, siue nubat, siue intret religionem.*
24 *Testator loquens per verba naturalia videtur excludere monasterium.*
26 *Hæres grauatus alicui restituere, si decesserit sine filijs, non excludit substitutum, si ingrediatur religionem non capacem bonorum.*
27 *Legatum relictum familiæ an comprehendat custodem viridarij.*
28 *Serui viridarij veniūt appellatione seruitorum.*
29 *Dispositio testatoris habet locum probatis qualitatibus per eum requisitis.*
30 *Absens pro negotijs Domini gerendis dicitur de familia. n.31.*
32 *Dictio, &, in legatis est ampliatiua.*
33 *In fauorabilibus debemus plenè interpretari voluntatem testatoris.*
34 *Emphyteusis non potest vendi irrequisito domino, poterit tamen legari absque pœna deuolutionis. n.35.*
36 *Prohibitio alienationis non extenditur ad eam, quæ fit in vltima voluntate.*
37 *Ecclesia non dicitur potentior laico in materia legati ei relicti, nisi habeat potestatem super illum, cuius res alienatur.*
38 *Concessio emphyteusis pro hæredibus in perpetuum, transit ad Ecclesiam.*
39 *Ecclesia habet annum ad vendendam emphyteusim sibi relictam, quamuis non posset illam retinere.*
40 *Possessio posterior præsumitur clandestina, & non debet manuteneri. Intellige vt n.45.*
41 *Identitas est probanda, maximè per illum, qui se fundat in deuolutione bonorum, & quot demonstrationes sufficiant. n.42.*
43 *Dominium est plenè probandum, quando agitur de deuolutione, nec sufficit instrumentum locationis emphyteusis. n.44.*

CAPVT DXXXIII.

DImidia hæreditatis relicta Virginiæ non est effecta caduca ad fauorē Antonij, itaut potuerit de ea disponere, sed per ius accrescendi fuit acquisita Lucretiæ institutæ in alia dimidia,
1 Etenim † constat illas esse coniunctas, cum sint in eadem oratione vocatæ ad eamdem rem partibus expressis intellectualiter, quamuis non corporaliter demonstrabilibus, quo casu portio vnius accrescit alteri, prout est *tex. in l. si duobus.*

bus.16.§.si titio. de legat.1. l.meuio. 42. in princ. de leg.2. l. unic. §. vbi autem legatarij. C.de caduc.toll. & ita per prædicta iura rem esse claram dicit Corn. cons.238. circa primum consultationis articulum.col.3.ad med.vers.deueniendo itaque ad secundum.n.3. lib.2. Socin. Sen. cons. 94. pro clariori. in fin. vers.sed quia mihi narratur. lib.4. & latius Socin.Iun.cons.139.n.21. vsque ad 27.lib.1. Fulgos.cons.17. testator. in fin. vers. sed rectius & verius. Curt.Iun. cons.83. col. penult.in fin.vers.ego autem semper putaui. Aym. cons.62.n.4. Guid.Pap.q.335.quæro.n.1. Natt. cons.323.n.3.Ias.cons.72. col.penult. in fin. vers. quarto idem in terminis. lib. 3. Decian. cons. 40. n.8. lib. 1. Peregr. de fideicommiss. art. 9. n. 8. vers.idem si substituisset. Menoch.cons.209.n.12.
2 & 13. lib. 3. † vbi, quod ita vocati pro dimidia hæreditatis non censentur omnino disiuncti re Bart.in l.re coniuncti. n.25.de leg. 3. Vnde non mirum si est locus iuri accrescendi Socin. Iun. cons.139.n.19.lib.1.

Non obstat, quod substitutio facta de Virginia, & Lucretia fuerit taxata ad æquales portiones, quæ cum sint assignatæ pro dimidia tam vni,
3 quàm alteri ex substitutis, faciunt, † vt testator videatur exclusisse ius accrescendi, quod non habet locum in dispositionibus limitatis l.lucius titius.78.§.quæ habe.at. in fin.ff.ad trebell. Bald. in l.si arrogator. in princ. col. 1. ante fin. vers. quinto oppono.ff.de adoption. & in l.1. n.12.C.de secund.nupt. Roman.in l.1.in princ.ff.si quis ius dicēt. non obtemper.Ias.cons.61.in fin.vers.quinto principaliter.lib.3.& in l.re coniuncti. n.199. de leg.3. & in l.si mora.in 4.notab. ff.solut.matr.
4 Quod quidē † ius accrescēdi tam expressè, quàm taciteè potest etiam prohiberi in fideicommissis, cum in eis non sequatur illud absurdum, quod quis posset decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, propter quod fuit inductum ius accrescendi l. re coniuncti. de legat.3. l.1. C.
5 quand.non petent.part. † Quidquid aliud sit in institutionibus Decian. cons.40. n.2. & 3. lib. 1. Ias.cons.8.col.2.post med.lib.3.

Quia prædicta procedunt, quando testator in ipsa assignatione portionis vsus fuisset taxatiua tantum, vel simili, tunc enim videtur voluisse pro-
6 hibere ius accrescendi, † quod non est in casu nostro, in quo substituti fuerunt simpliciter vocati pro æquis portionibus, & ita loquuntur Bald. Ias. & alij supra allegati, & distinguit Idem Ias. cons. 72. col. 2. ad med. vers. tertio ad idem. & col.vlt.ad fin. vers.non obstat vltimum. lib.3. Peregr.de fideicommiss.art.9.n.3. Rip.in l.re coniuncti.n.50. ad med.ff. de leg. 3. Decian.
7 cons. 40. n. 25. lib. 1. † Quia per sola verba, pro æquis portionibus, non impeditur ius accrescendi Corn.cons.238.n.3.col.3. ad med. lib.2. & concludunt Socin. Guid. Pap. Peregr. Fulgos. Curt.Iun. Aym.& alij supra allegati, qui in specie loquuntur, quando testator dimidiam vni, & dimidiam alteri reliquisset, Immo etiam si vnus
8 esset substitutus in re certa, † & alius in toto residuo etiam haberet locum ius accrescendi, per quod totum posset trahi l. cohæredi. §. fin.ff. de vulg.& pupill. Ang. & Imol. in l.1. §.si ex fundo.ff.de hæredib.instit.& notant omnes in l.quoties.C.eod.tit. Decian.cons.40.n.9. lib.1. Cagnol. in rubr.C.quand.non petent.part.n. 54.in fin. De
9 quo tamen modò non est quæstio, cum simus † in substitutione facta pro dimidia, quæ licèt sit effecta caduca, debet per ius accrescendi deuolui ad substitutum in alia dimidia, quamuis essemus in substitutione fideicommissaria l. ex asse.ff.ad trebell. Ang.de testam.glos.42.n.3. Decian. cons. 40.n.10. lib.1. & voluit etiam Bart. cons. 53. picaredus. in fin. lib.1. per tex. in l. filius. §.diuus seuerus. de leg.1. l.1. §. penult. C. de caduc. toll. Natt.cons.323.n.3.

Vnde non obstat, quod portio, quæ est effecta cadu-
10 ca transeat ad hæredes † Bart. in l.pater filium. col.penult.de inoffic.testam.Ias.cons.8. n.2. vers. decimo istud vltimum.lib.3. Curt.Iun. cons.12. col.2.Gozad.cons.21: col.6. Quia procedit quando essemus in illis, qui non sunt coniuncti in eadem oratione, & quo ad eamdem rem, cum aliud sit stante coniunctione, de qua in casu nostro,
11 tunc enim non potest dici, † quod portio efficiatur caduca, sed per ius accrescendi acquiritur simul cum substituto Curt. Iun. cons.83. col.penult.in fin.Guid.Pap.q.335.n.1 Socin.Iun.cons. 139.n.19.lib.1.Corn.cons.238.n.3.lib.2. Et cum hoc disponat ius commune, censendum est
12 etiam † testatorem voluisse se cum illo conformare disponendo, prout leges mandant Bart.in l.hæredes mei.§.cum ita.n.4. ff.ad trebell. Socin. cons.51.n.33.lib.4. Aym.cons.135. n.38. cum alijs per Card.Mantic. de coniect.vltim.volunt. lib.6.tit.6.n.1.vsque ad 9.

Quibus addēdum est, quod sola distinctio partium facta à testatore per verba, æquis portionibus,
13 vel similia, † non impediūt ius accrescendi, Nam quamuis per eum sint portiones ita distinctæ, adhuc tamen adeo sunt inuicem confusæ, vt magis possint percipi intellectu, quàm ad oculum demonstrari l.meuius.§.duobus.de legat.2. Vnde isti ex coniectura voluntatis testatoris debent habere ius accrescendi, quia propter vnitatem sermonis quasi in vnum corpus sunt redacti l. vnic. §. his ita. vers. hoc ita tam variè. C. de ca-
14 duc. toll. † Itaut coniuncti fungantur potestate vnius personæ l. planè. in princ. la 1. de legat. 1. Imol. in l.item quod sabinus n.3. ff. de hæredib. instit. & in proposito nostro ita declarat Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 10. tit. 3. n. 7. & 8.

Quo verò ad legata, quæ fuerunt facta Canonicis,
15 Dixi in dubio censeri relicta Capitulo, † Nam verbum, Canonici, indefinitè prolatum, idem significat quod Capitulum, quod repræsentatur ex Canonicis, Vnde neque potest comprehendi Ecclesia, quæ ex solis Canonicis non constituitur, & per consequens illa non comprehendetur in huiusmodi legatis argumento tex.in c.exemptionem.9.de priuil. in 6. & in specie ita concludit Rip. in c.cum m.ferrariensis.n. 11.post princ. vers.contra istud notabile. de constitut.Menoch.

qui

Item habet arbitriū æstimandi.ex quib.cauſ.feud.
37 *amittat.* † & in quibus caſibus operetur coniunctio ſanguinis *Idem Aff. in c. 1. §. & ſi clientulus.col.4.& 5.de alienat.feud.* Immoneque excuſabitur tutor prætextu ignorantiæ, quando ſumus in his, quæ teneretur inquirere ex officio *Grat.conſ.25.n.6.lib.2.*

EPITOME.

IN diſpoſitionibus limitatis quando habeat locum ius accreſcendi. ¶ Et an ſufficiant verba,æquis portionibus, vel ſimilia, ſeu potius requiratur taxatiua tantum. ¶ Et quid ſi vnus ſit inſtitutus in re certa, & alter in toto reſiduo. ¶ Et an debeant eſſe coniuncti in eadem oratione, & ad eamdem rem, partibus expreſſis intellectualiter, quamuis nō corporaliter demonſtrabilibus. ¶ Portio effecta caduca quando tranſeat ad hæredes, ſeu ad ſubſtitutos. ¶ Legata facta Canonicis an cenſeantur relicta Eccleſiæ, ſeu Capitulo, vel ſingulis. ¶ Legatum pro maritaggio an debeatur tam pro matrimonio carnali, quàm ſpirituali. ¶ Et quid ſi adſint verba naturalia excludentia monaſterium. ¶ Vel ſi illud non ſit capax bonorum. ¶ Hæres grauatus reſtituere ſi deceſſerit ſine filijs an excludat ſubſtitutum, ſi ingrediatur religionem. ¶ Serui, ſeu cuſtodes viridarij an veniāt in legato relicto familiæ. ¶ Emphyteuſis an poſſit legari irrequiſito domino abſque pœna deuolutionis. ¶ Eccleſia an dicatur potentior laico, itaut legatum ei relictum dicatur factum in potentiorem. ¶ Poſſeſſio poſterior quando ſit clandeſtina, & non debeat manuteneri. ¶ Identitas, & dominium an ſit plenè probandum ſi agatur ad deuolutionem. ¶ Et an ſufficiant inſtrumenta locutionum emphyteuſis.

SVMMARIVM.

1 *Ius accreſcendi habet locum inter coniunctos in eadem oratione, & ad eamdem rem partibus expreſſis intellectualiter,quamuis non corporaliter demonſtrabilibus.*
2 *Vocati pro dimidia hæreditatis non cenſentur omninò diſiuncti.*
3 *In diſpoſitionibus limitatis non procedit ius accreſcendi. Intellige vt n.6.*
4 *Teſtator poteſt prohibere ius accreſcendi in fideicommiſſis, ſecus in inſtitutionibus.n.5.*
7 *Ius accreſcendi non impeditur per ſola verba, æquis portionibus.*
8 *Ius accreſcendi habet locum,ſi vnus eſſet inſtitutus in re certa, & alius in toto reſiduo.*
9 *Subſtitutio pro dimidia effecta caduca deuoluitur per ius accreſcendi ad ſubſtitutum pro alia dimidia.*
10 *Portio effecta caduca tranſit ad hæredes. Fallit vt n.11.*
12 *Teſtator præſumitur ſe voluiſſe conformare cum iure communi.*
13 *Diſtinctio ſola partium facta à teſtatore per verba æquis portionibus, vel ſimilia non impedit ius accreſcendi.*
14 *Coniuncti funguntur poteſtate vnius perſonæ.*
15 *Legata facta Canonicis cenſentur relicta Capitulo, non Eccleſiæ. Intellige vt vniuerſis,& collegio, non vt ſingulis. n.16. Contrarium. n.17. ſed prima opinio eſt verior. n.18.*
19 *Legatum pro maritaggio debetur tam pro matrimonio carnali,quàm ſpirituali. Amplia vt n.20. Declara vt n.23. & 25.*
21 *Pater tenetur dotare filiam tam ſi contrahat matrimonium carnale, quàm ſi ingrediatur monaſterium.*
22 *Bona fideicommiſſi alienantur pro conſtituenda dote filiæ, ſiue nubat, ſiue intret religionem.*
24 *Teſtator loquens per verba naturalia videtur excludere monaſterium.*
26 *Hæres grauatus alicui reſtituere, ſi deceſſerit ſine filijs, non excludit ſubſtitutum, ſi ingrediatur religionem non capacem bonorum.*
27 *Legatum relictum familiæ an comprehendat cuſtodem viridarij.*
28 *Serui viridarij veniūt appellatione ſeruitorum.*
29 *Diſpoſitio teſtatoris habet locum probatis qualitatibus per eum requiſitis.*
30 *Abſens pro negotijs Domini gerendis dicitur de familia. n.31.*
32 *Dictio, &, in legatis eſt ampliatiua.*
33 *In fauorabilibus debemus plenè interpretari voluntatem teſtatoris.*
34 *Emphyteuſis non poteſt vendi irrequiſito domino,poterit tamen legari abſque pœna deuolutionis. n.35.*
36 *Prohibitio alienationis non extenditur ad eam, quæ fit in vltima voluntate.*
37 *Eccleſia non dicitur potentior laico in materia legati ei relicti, niſi habeat poteſtatem ſuper illum, cuius res alienatur.*
38 *Conceſſio emphyteuſis pro hæredibus in perpetuum, tranſit ad Eccleſiam.*
39 *Eccleſia habet animum ad vendendam emphyteuſim ſibi relictam, quamuis non poſſet illam retinere.*
40 *Poſſeſſio poſterior præſumitur clandeſtina, & non debet manuteneri. Intellige vt n.45.*
41 *Identitas eſt probanda, maximè per illum, qui ſe fundat in deuolutione bonorum, & quot demonſtrationes ſufficiant. n.42.*
43 *Dominium eſt plenè probandum, quando agitur de deuolutione, nec ſufficit inſtrumentum locationis emphyteuſis. n.44.*

CAPVT DXXXIII.

DImidia hæreditatis relicta Virginiæ non eſt effecta caduca ad fauorē Antonij, itaut potuerit de ea diſponere, ſed per ius accreſcendi fuit acquiſita Lucretiæ inſtitutæ in alia dimidia,
1 Etenim † conſtat illas eſſe coniunctas, cum ſint in eadem oratione vocatæ ad eamdem rem partibus expreſſis intellectualiter, quamuis non corporaliter demonſtrabilibus, quo caſu portio vnius accreſcit alteri, prout eſt *tex. in l. ſi duobus.*

bus.16.§.si titio. de legat.1. l.meuio. 42. in princ. de leg.2. l. vnic. §. vbi autem legatarij. C.de caduc.toll. & ita per prædicta iura rem esse claram dicit *Corn. conf.238. circa primum consultationis articulum.col.3.ad med.vers.deueniendo itaque ad secundum.n.3. lib.2. Socin. Sen. cons. 94. pro clariori. in fin. vers.sed quia mihi narratur. lib.4.* & latius *Socin.Iun.cons.139.n.21. vsque ad 27.lib.1. Fulgos.cons.17. testator. in fin. vers. sed rectius & verius. Curt.Iun. cons.83. col. penult.in fin.vers.ego autem semper putaui. Aym. cons.62.n.4. Guid.Pap.q.335.quaro.n.1. Natt. cons.323.n.3.Ias.cons.72. col.penult. in fin. vers. quarto idem in terminis. lib. 3. Decian. cons. 40. n.8. lib. 1. Peregr. de fideicommiss. art. 9. n. 8. vers.idem si substituisset. Menoch.cons.209.n.12.*

2 *& 13. lib. 3.* † vbi, quod ita vocati pro dimidia hæreditatis non censentur omnino disiuncti re *Bart.in l.re coniunctis. n.25.de leg. 3.* Vnde non mirum si est locus iuri accrescendi *Socin. Iun. cons.139.n.19.lib.1.*

Non obstat, quod substitutio facta de Virginia, & Lucretia fuerit taxata ad æquales portiones, quæ cum sint assignatæ pro dimidia tam vni,

3 quàm alteri ex substitutis, faciunt, † vt testator videatur exclusisse ius accrescendi, quod non habet locum in dispositionibus limitatis *l.lucius titius.78.§.quæ habebat. in fin.ff.ad trebell. Bald. in l.si arrogator. in princ. col. 1. ante fin. vers. quinto oppono.ff.de adoption. & in l.1.n.12.C.de secund.nupt. Roman.in l.1.in princ.ff.si quis ius dicēt.non obtemper. Ias.cons.61.in fin.vers.quinto principaliter.lib.3.& in l.re coniunctis. n.199. de leg.3. & in l.si mora.in 4.notab. ff.solut.matr.*

4 Quod quidē † ius accrescēdi tam expressè, quàm tacitè potest etiam prohiberi in fideicommissis, cum in eis non sequatur illud absurdum, quod quis posset decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, propter quod fuit inductum ius accrescendi *l.re coniunctis. de legat.3. l.1. C.*

5 *quand.non petent.part.* † Quidquid aliud sit in institutionibus *Decian. cons.40. n.2. & 3. lib. 1. Ias.cons.8.col.2.post med.lib.3.*

Quia prædicta procedunt, quando testator in ipsa assignatione portionis vsus fuisset taxatiua tantum, vel simili, tunc enim videtur voluisse pro-

6 hibere ius accrescendi, † quod non est in casu nostro, in quo substituti fuerant simpliciter vocati pro æquis portionibus, & ita loquuntur *Bald. Ias. & alij supra allegati*, & distinguit *Idem Ias.cons. 72. col. 2. ad med. vers. tertio ad idem. & col.vlt.ad fin. vers.non obstat vltimum. lib.3.Peregr.de fideicommiss.art.9.n.3. Rip.in l.re coniunctis.n.50. ad med.ff. de leg. 3. Decian.*

7 *cons. 40. n. 25. lib. 1.* † Quia per sola verba, pro æquis portionibus, non impeditur ius accrescendi *Corn.cons.238.n.3.col.3. ad med. lib.2.* & concludunt *Socin. Guid. Pap. Peregr. Fulgos. Curt.Iun. Aym.& alij* supra allegati, qui in specie loquuntur, quando testator dimidiam vni, & dimidiam alteri reliquisset, Immo etiam si vnus

8 esset substitutus in re certa, † & alius in totò residuo etiam haberet locum ius accrescendi, per quod totum posset trahi *l. cohæredi. §. fin.ff. de vulg.& pupill. Ang. & Imol. in l.1. §.si ex fundo.ff.de hæredib.instit.* & notant omnes *in l.quoties.C.eod.tit. Decian.cons.40.n.9. lib.1. Cagnol. in rubr.C.quand.non petent.part.n.54.in fin.* De

9 quo tamen modò non est quæstio, cum simus † in substitutione facta pro dimidia, quæ licèt sit effecta caduca, debet per ius accrescendi deuolui ad substitutum in alia dimidia, quamuis essemus in substitutione fideicommissaria *l. ex asse. ff.ad trebell. Ang.de testam.glos.42.n.3. Decian. cons. 40.n.10. lib.1.* & voluit etiam *Bart. cons. 53. picaredus. in fin. lib.1. per tex. in l. filius. §.diuus seuerus. de leg.1. l.1. §. penult. C. de caduc. toll. Natt.cons.323.n.3.*

Vnde non obstat, quod portio, quæ est effecta cadu-

10 ca transeat ad hæredes † *Bart. in l.pater filium. col.penult.de inoffic.testam.Ias.cons.8. n.2. vers. decimo istud vltimum.lib.3. Curt.Iun. cons.12. col.2.Gozad.cons.21. col.6.* Quia procedit quando essemus in illis, qui non sunt coniuncti in eadem oratione, & quo ad eamdem rem, cum aliud sit stante coniunctione, de qua in casu nostro,

11 tunc enim non potest dici, † quod portio efficiatur caduca, sed per ius accrescendi acquiritur simul cum substituto *Curt. Iun. cons.83. col.penult.in fin.Guid.Pap.q.335.n.1 Socin.Iun.cons. 139.n.19.lib.1.Corn.cons.238.n.3.lib.2.* Et cum hoc disponat ius commune, censendum est

12 etiam † testatorem voluisse se cum illo conformare disponendo, prout leges mandant *Bart.in l.hæredes mei.§.cum ita.n.4. ff.ad trebell. Socin. cons.51.n.33.lib.4. Aym.cons.135. n.38.* cum alijs per *Card.Mantic. de coniect.vltim.volunt. lib.6.tit.6.n.1.vsque ad 9.*

Quibus addēdum est, quod sola distinctio partium facta à testatore per verba, æquis portionibus,

13 vel similia, † non impediūt ius accrescendi, Nam quamuis per eum sint portiones ita distinctæ, adhuc tamen adeo sunt inuicem confusæ, vt magis possint percipi intellectu, quàm ad oculum demonstrari *l.meuius.§.duobus.de legat.2.* Vnde isti ex coniectura voluntatis testatoris debent habere ius accrescendi, quia propter vnitatem sermonis quasi in vnum corpus sunt redacti *l. vnic. §. his ita. vers. hoc ita tam varie. C. de ca-*

14 *duc. toll.* † Itaut coniuncti fungantur potestate vnius personæ *l. planè. in princ. la 1. de legat. 1. Imol. in l.item quod sabinus n.3. ff. de hæredib. instit.* & in proposito nostro ita declarat *Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 10. tit. 3. n. 7. & 8.*

Quo verò ad legata, quæ fuerunt facta Canonicis,

15 Dixi in dubio censeri relicta Capitulo, † Nam verbum, Canonici, indefinitè prolatum, idem significat quod Capitulum, quod repræsentatur ex Canonicis, Vnde neque potest comprehendi Ecclesia, quæ ex solis Canonicis non constituitur, & per consequens illa non comprehendetur in huiusmodi legatis argumento *tex.in c.exemptionem.9.de priuil. in 6.* & in specie ita concludit *Rip. in c.cum m.ferrariensis.n.11.post princ. vers.contra istud notabile. de constitut.Menoch.*

qui

qui alios adducit *præſumpt.* 113 *n.*6.*lib.*4. *Card. Mantic.de coniect. vlt.volunt.lib.*8.*tit.*6. *n.* 22. *&* 24.*ad fin.*& concludunt communiter *Doctor. in c.requiſiuiſti. vbi Card. n.*3. *q.*10. *ad fin. & Couar.n.*10. *de teſtam.* Intelligetur tamen legatum relictum Eccleſiæ, quando clerici non eſſent ſeculares, ſed regulares, qui non poſſent habere proprium *c.requiſiuiſti.de teſtam. Socin. in l.ciuibus.in fin.ff.de reb.dub.& in l.*1.*n.*20.*&* 21.*ff. de vulg. & pupill.* Itaut neque valeat conſuetudo, vt poſſint ſimilia legata acquiri religioſo *Calder.conſ.*4.*de conſuetud.*

Quamuis autem in talibus legatis non veniat Ec-16 cleſia, ſed illa acquirautur Canonicis, † Tamen non conſiderabuntur vt ſinguli, ſed vt vniuerſi, itaut cenſeātur facta tamquam Capitulo, & Collegio Canonicorum, non autem ſingularibus perſonis, Vnde non diuidentur æqualiter inter ipſos Canonicos, ſed adhibebitur diſtinctio qualitatum, faciendo diſtributionem, prout ſolent diſtribui cætera bona ipſiûs Collegij, dando plus vni Canonico, quàm alteri, habito reſpectu ordinis ſacri, ſeu antiquitatis, vel alterius qualitatis vniuſcuiuſque ſecundũ ſtatuta Eccleſiæ *Couar.in c.requiſiuiſti.n.*10. *poſt Card.ibid. q.* 10. *col.*6.*ad med.verſ.dic tamen quod etiam.n.*4.*de teſtam.Rip.in c.cum m.ferrarienſis.n.*11.*de conſtitut.Card.Mantic.de coniect. vltim. voluntat. lib.*8. *tit.*6. *n.* 24. *in fin. verſ. vnde puto quæſtionem. Prax. Neapolit. c.*72. *n.*7. *ad fin.Ceuall.q.* 278.*ad med.p.*1.*fol.*197.

Neque obſtat, quod potius legatum relictum Canonicis non dicatur acquiſitum Capitulo, ſed 17 ſingularibus de Capitulo, †qui diuident inter ſe, & non applicabitur menſæ capitulari *Felin.* qui dicit eſſe aureum dictum, & ſuſtentabile in *c.audîtis.* 15.*col.*15.*in fin. verſ.ſecunda reſponſio. n.* 24. *de præſcript. poſt Barbat. in c. requiſiuiſti. col.*40.*de teſtam. Henric.Boic. in c. nos quidem. in fin.eod.tit.Burgoſ.in c.cum omnes.n.*325. *de conſtitut. Socin.in l.*2.*col.penult.in fin.n.*13.*verſ. aut ſumus in dubio. ff. de reb. dub.* & de magis recepta opinione, & in foro ſeruanda teſtatur *Menoch.* quamuis dicat apud eum non carere dubitatione *præſumpt.*113.*in fin.lib.*4. *Cin.in l.*1.*n.*7.*in fin.C.de ſacroſ.eccleſ.*

Quia contraria opinio eſt verior, quod immo cen-18 ſeatur vocatum Capitulum, & Collegium, †cum hoc ſignificet verbum, Canonicis, indefinitè prolatum, vt dictum eſt *ſupra n.*15.*per tex.in c.cum omnes. & c. cum acceſſiſſent. de conſtitutionib.* cum multis concordantibus adductis per *Rip. in c.cum m.ferrarienſis.n.*11.*eod.tit.*& Doctores, qui aliter ſentiunt, debent intelligi, quando adeſſent coniecturæ, quod Canonici fuerint contemplati, vt ſinguli, putà ſi præceſſerint merita ſingulorum, vel quod legata non poſſint conuenire ipſi Collegio, ſed ſingulis, vt per *Card. Mantic.de coniect.vlt.volunt. lib.*8. *tit.*6.*n.*4. *ante fin. verſ.ſed aduerte. Socin.in l.cum ſenatus.n.*8.*ff.de reb.dub.*

Circa alterum dubium dixi concluſionem eſſe ſatis 19 omnibus notam, † quod legatum relictũ pro maritaggio, debetur non ſolùm ſi matrimonium carnale contrahatur, ſed etiam ſi ſpirituale, cum dicatur mulier nubere monaſterium ingrediendo, neque poſſit videri eſſe ſine nuptijs, quæ intrat religionem, quaſi cum domino nubat *§.ſed & hoc præſenti.auth.de ſanctiſ.epiſcop. Cin. in auth.niſi rogati.n.*1. *in* 2.*not.ib.C. ad trebellian.* Vbi *Bald. in princ.* loquitur tam de relicto nomine dotis pro matrimonio contrahẽdo, quàm de donatione propter nuptias *Natt. conſ.* 29. *n.*1.*Anchar. conſ.*108.*n.*4. *Socin. in l.mulieri. n.* 12.*ff.de condit.& demonſtrat. Card. Mantic. de coniectur.vltim.volunt.lib.*11.*tit.*18.*n.*26. *Surd. conſ.*192.*n.*19.*lib.*2. *Garz. Maſtrill. deciſ.Sicil.* 153.*n.*3.*p.*2. *Rot.coram Card. Ludouiſio. Bononien.legati.*19.*Martij.*1607.*Decian.conſ.*5.*n.*12. *&* 13. *lib.* 3. *Sancez de matrimon.lib* 1. *diſput.* 33. *n.* 30. Cæteros omitto, cum nimis longum eſſet omnes recenſere, maxime cum non expe-20 diat in concluſione ab omnibus approbata. †Immo etiam prædicta amplientur ſecundum aliquos, quamuis fuerit relictum pro tali maritanda per carnale coniugium *Bald. Nouell. de dot. p.*6. *priuileg.*77. *Couar. in c. nos quidem. n.* 11. *verſ.ſexto ex proxima. de teſtam. Surd.conſ.*69. *n.*1.*lib.*1.*& conſ.*192.*n.*19.*ad med.lib.*2.

Et facit ſimile de patre, qui ſicut tenetur dotare fi-21 liam, quæ contraxit matrimonium carnale † *l. qui liberos. ff.de rit.nupt.l.dedit dotem. ff.de collat.bonor.* Ita etiam debet dotare filiam, quæ ingreſſa eſt religionem *Bald. in l. vlt. col.* 2. *C. de dot.promiſſ. Menoch. conſ.*1016.*n.*1. *ad fin.* vbi 22 etiam de bonis fideicommiſſi, †quæ poſſunt alienari pro conſtituenda dote filię fideicommittentis tam ſi carnaliter nupſerit, quàm ſi ingrediatur monaſterium, vt concludit *Idem Menoch.* multa alia ſimilia adducens *præſumpt.* 189. *n.* 89.*&* 91.*lib.*4.

Et in caſu noſtro nulla adeſt difficultas, quia legatum non eſt conceptũ per aliqua verba, ex quibus poſſit conſtare de contraria mente defuncti, 23 quod † voluerit illud non præſtari, niſi ſecutis nuptijs temporalibus, nam ſi de tali voluntate appareret, illa eſſet ſeruanda, vt per *Sancez. de matrimon.tit.de ſponſal.p.*1.*diſput.*33.*n.*30.*Maſtrill.deciſ.*153.*n* 8. 13.*&* 29. *vſque ad* 36.*Vin-*24 *cent.de Franch. deciſ.*29.† vbi exemplum datur, quando teſtator loquutus fuiſſet per verba naturalia, & naturalem procreationem importantia, videlicet ſi adiecta fuerit conditio, ſi ſine liberis legitimis & naturalibus deceſſerit, cum ſimilibus, quæ ad monaſterium adaptari non poſſent *Turrec.conſ.*4.*n.*16. *cum ſeq. lib.*3. *Menoch.conſ.*555. *lib.*6. & latius *conſ.* 1016. *lib.* 11. 25 vbi etiam † *n.*11. quod in caſibus, in quibus intelligeretur matrimonium ſpirituale, Tamen iſta interpretatio eſſet facienda, quando monaſteriũ eſſet capax bonorum, nam ſi non eſſet tale, puella haberetur pro mortua *clem. exiui. de verb.ſignificat. Doctor. in auth. ingreſſi. C.de ſacroſ.eccleſ. & in c. in præſentia. de probat.* Vnde talis 26 portio defertur ſubſtituto, † Prout dicimus de hærede grauata reſtituere Caio, ſi deceſſerit ſine filijs.

filijs, qui ingrediendo religionem incapacem bonorum non excludit substitutum, tamquam decesserit sine filijs, ex quo monasterium non est capax bonorum *Bart. in l. cum pater. §. hereditatem. ff. de leg. 2. & in tract. minoricar. q. 3. vers. item isti haredes. Alex* qui de communi *conf.* 13. *n. 4. ad med. lib. 5. Ofasc. decis. 136. in fin. Socin. in l. cum auus. n.* 104. *de condit. & demonstrat. & conf. 92. n. 3. lib. 1. Menoch. præsumpt* 83 *n. 71. lib. 4.* vbi ampliat idem esse, quando extaret consuetudo, & obseruantia, quod monachi, & religiosi non succedant ab intestato morientibus *Boer.* qui loquitur de consuetudine Regni Franciæ *decis. 354. n. 8. Masuer. in prax. tit. de successionib. & vltim. voluntat. vers. item per consuetudinem regni istius.*

Quantum verò ad legatum relictum familiæ dixi in eo comprehendi illum, qui testatori inseruie-

27 bat in officio custodis viridarij, † & ipsius expensis viuebat, ac in eiusdem imperio existebat, quæ omnia faciunt, vt quis dicatur de familia *l. 1. §. familia. & l. quanta. ff. de public. & vectigalib. l. pronunciatio. §. seruientium. ff. de verb. signific. Bald. in c. in litteris. ante med. vers. & dic latius. & ibi Felin. n. 1. de testib. latè Mand. regul. 3. q. 19. n. 1. & 2. & reg. 32. q. 10. n. 3.*

Maximè, quia etiam testator mandauit d. legatum

28 distribui inter suos seruitores, † Vnde etiam debet solui illis, qui præsunt viridarijs, & ea colunt, cum tales appellemus seruos viridarios *Rebuff. in l. impensa. 79. §. voluptaria. col. 2. in princ. vers. vnde viridarios. ff. de verb. significat. per tex. in l. instrumenta. ff. de fund. instr.*

Accedat, quod etiam testator iussit in huiusmodi legati distributione spectādum esse tempus seruitij longioris, vel breuioris, & officij, quod d. seruitores administrarunt, ex quibus verbis colligitur fuisse vocatum d. Custodem, cum in eo concurrat tempus seruitij quatuordecim annorum, & qualitas officij, quod per illum exerce-

29 batur in viridario colendo, † itavt probatis d. qualitatibus per testatorem requisitis intret dispositio per eum facta *Natt. conf. 374. n. 31. Surd. conf. 45. n. 14. lib. 1.*

Non obstat, quod talis custos viridarij non inseruiebat domi cum alijs familiaribus testatoris.

30 Quia † non ex hoc potest dici, quod non sit de familia, cum semper dicatur talis, quamuis non sit cum domino, & ab illius præsentia absit, nam etiam absentes appellantur verè familiares continui, & comensales, quasi sufficiat, quod pro negotijs domini gerendis absint *Mand. reg. 3. q. 19. col. 1 in fin. vers. paruique refert.*

Minus obstat, quod testator vocauerit ad d. legatum solum illos, qui eius personæ inseruiuerunt, Quia hoc dixit, vt faceret differentiam ab alijs seruis, quos habebat communes cum filijs, quos noluit includi in legato, prout ipsemet testator declarat in testamento, non autem vt vellet excludere familiares absentes, quia immò eos vocauit, cum fuerit contemplatum officium, quod per suos seruos administratur, vt in legato legitur, Maximè, quia testator non se restrinxit solùm ad personam suam, sed etiam ampliatiuè

31 addendo vocauit quoque illos, † qui aderunt tempore sui obitus ad sua seruitia, quod facit, vt etiam seruus, qui præest viridario comprehendatur, cum sit in seruitio domini, & pro illius negotijs gerendis in eo loco præsit, & ad eam rem colendā sit electus *Mand. reg. 3. col. 1. in fin. q. 19.*

Vnde non obstat *tex. in l. in lege censoria. 203. §. itaque. ff. de verb. signific.* Quia ibi solùm fuit con-

32 templata persona domini, † hic autem legatum fuit extensum, & ad eos, qui reperiuntur ad illius seruitia, cum talis dictio, Et, sit ampliatiua, prout in specie legati est *tex. in l. ea tamen. 44. de leg. 3. Rebuff. in l. coniunctionem. 29. col. 3. post med.*

33 *vers. octauo cōiunctio. ff. de verb. signific.* † Maximè in fauorabilibus, vt plenius testatoris voluntatem interpretemur *Socin. conf. 33. circa præsentem. col. 2. in fin. vers. confirmatur ista conclusio. n. 5. lib. 3. Imol. in clem. plerisque. n. 12. in fin. vers. aduertendum tamen. de electiou. Corn. conf. 70. col. penult. in fin. n. 14. lib. 2.*

Vltimum dubiū de legato facto Ecclesiæ, seu mensæ conuentuali monachorū dicebam resoluendum

34 esse negatiuè, † quod non adsit aliqua deuolutio, Nam quamuis emphyteusis non possit vendi, seu alienari irrequisito domino, Tamen ista prohibitio non extenditur ad legatum, quod poterit fieri tamquam sit donatio, quæ permittitur absque aliqua pœna deuolutionis *Specul. de loc. §. nunc aliqua. n. 138. Alber. in l. fin. col. 2. & ibi Bald. n. 11. Ias. n. 75. Salic. n. 1. C. de iur. em-*

35 *phyt.* † & quidquid alij contrarium sentiant ista est magis communis opinio, quamuis essemus in emphyteusi ab Ecclesia concessa, nedum à priuato *Alex. conf. 189. n. 11. lib. 2. & conf. 17. n. 11 lib. 5.* latè *Surd. decis. 91. n. 1. & 2. Clar. in §. emphyteusis. q. 15. &* concludunt omnes *in l. si domus. §. fin. ff. de legat. 1. Corbul de caus. priuat. ob alienat. irrequisit. domin. limit. 14. per tot. Redoan. de reb. eccles. non alienand. tit. de caducit. feudat. q. 79. e. 9 n. 25.* Et in hoc differt permissio alienan-

36 di à prohibitione, † Nam prohibitio alienationis non extenditur ad eā, quæ fit in vltima voluntate, cum tamē permissio cōplectatur illam, quæ fit in vltima voluntate *Surd. conf. 71. n. 12. lib. 1. post Bart. in l. si ita quis. §. ea lege. n. 7 ff de verb. ob ig.* Et in emphyteusi priuati, quod nō adsit difficultas, & valeat legatū in Ecclesiā latè *Mastrill. de-*

37 *cis. 18. per tot.* † vbi etiā multa, quod in hac materia Ecclesia particularis nō potest dici potētior Laico, nisi habeat potestatem super eū, cuius res alienatur *Menoch.* latè *cōf. 116. n. 19. & 40. lib. 3.*

Et quamuis prętendatur huiusmodi legatū non valere tamquam factum in potentiorem, & Eccle-

38 siam, † Tamen ex natura prętensę concessionis factæ pro se filijs, & hæredibus in perpetuum, res emphyteotica transit ad quoscumque hæredes etiam extraneos, & Ecclesiam *Alex. conf. 120. n. 3. in fin. lib. 1.* & est *decisio Rota coram Card. Lācellotto Mediolanen. bonorum. 16. Februar. 1601.*

39 vbi allegantur concordantes decisiones, † & Ecclesia semper habet annum ad vendendum alteri, quatenus etiam ipsa non posset pro se retinere

Alex.d conf.120.n.4.lib.1. vbi quod ita de consuetudine seruatur, *post Io.de Imol.in c.potuit.col.17.super glos. in verb.probibetur. de locat. Mastrill. decis.128.n.18.* vbi do communi, & dixi latè *supr.c.*

Cessante igitur deuolutione est concedenda manutentio per monachos petita, cũ constet de eorum possessione ex testibus formiter examinatis tam ante litem motã, quàm tempore d. litis, non obstante prætensa possessione partis aduersæ, † quæ tãquam posterior præsumitur vitiosa, & clandestina, & cõsequenter non manutenibilis *l. quamuis.§.si conductor.de acquir.possess. l.pomponius.ff.quib.mod.vsusfr.amittat.Affl.decis.167.n.3.in fin. Aegid.decis.379.Felin.in c.licet causam.n.8.de probat.Menoch.de retinend.poss.rem.3.n.725.Rot.diuers.decis.506.n.5.& 6.p.1.& coram R.P.D.Vbaldo. Romana de incoronatis. 29. Aprilis. 1616.*cum alijs adductis *coram eodem.Augustana hospitalis.21.Februarij.1611.*

Cum etiam non constet de idẽtitate bonorum, quæ prætenduntur deuoluta de legitã de eis factum, quæ † identitas erat probanda per aduersarium per confinia, & alias demonstrationes, cum in rebus, & corporibus præsumatur pluralitas, nisi probetur identitas, vt in specie inuestituræ dicit *Aym.conf.112.n.3.post Bart. in l. demonstratio falsa.ff.de condit.& demonstrat.* Immo ex lectura assertæ cõcessionis apparet de diuersitate bonorũ tam ex confinibus enunciatis, quàm ex annua respõsione, quæ exprimitur, † Itaut magis sit probanda identitas præsertim ad effectum prætensum deuolutionis, quo casu neque sufficeret vnam rem esse demonstratam per duas demonstrationes veras, si aliqua demonstratio reperiretur falsa, quidquid aliàs hoc non noceret ei, qui non tenetur probare identitatem *Alex.conf.35.n.2.& 3.lib.5.* per tex.quem dicit notabilem *in l.in testamento. la 1.ff.de condit.& demonstr.*

Et quatenus probaretur identitas enunciata in assertis patentibus, quod negatur, Tamen nõ constat de dominio Principis, † quod debet plenè, & omninò concludenter probari, cũ agatur ad deuolutionem, itaut non sufficiat instrumentum locationis emphyteusis, nisi pleuius de illa appareat *Bart.in l.ad probationem.C.locat. Aym.conf.157.n.5. Curt. Iun.* qui de communi *conf.158.n.6.& conf.41.n.8.Ruin.conf.14.n.3.lib.4.Roman.conf.127.col.1.ad med.Cassan in consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 2. tit. le signeur. n. 1. fol.98.* † & est receptissima opinio, de qua latè *Alex. conf.10. cum duob.seq. lib.4.* quam passim approbat *Rota*, de qua per *R. P.D. Littam. Romana prætensæ deuolutionis.13.Nouembr.1596. quæ est inter decis.diuers.p.4.centur.7.decis.23.n.2.* vbi allegantur aliæ concordantes decisiones *Mascard.conclus.541.n.2.& 3.*

Nec aduersatur decisio *Perus.Ludouic.17.& conf. Hond.21.n.25.lib.2.* † Quia ibi non cõtrouertebatur deuolutio ob transactum tempus 29. annorum, & in instrumento aderat constitutum, & pactum ingrediendi propria auctoritate, & sine vitio spolij, & pars non contradixit, sed passa est cognosci super negotio principali absque eo, quod protestaretur prius cognosci super possessorio, quod non est in casu nostro, cum Monaci semper contradixerint, neq; vnquã se habuerint pro spoliatis, ideo meritò sunt manutenendi ex supra allegatis, & declarat *Idem Honded. d. cos.21.n.25.in fin. & n.35.& 36.& per tot.lib.2.*

EPITOME.

Venditio, & locatio an possint committi in arbitrium vnius ex contrahentibus. ¶ Et quid de æquitate canonica, & post factam traditionem, & in augmento pretij, & temporis, & accidentalibus contractus, ac similibus. ¶ Et quę sint ista accidentalia. ¶ Verba ad continuandum per aliud nouennium post finem primi nouennij, si conductori visum fuerit an respiciat perseuerantiam, & resolutionem cõtractus, itaut valeat remissio in conductorem. ¶ Incertitudo quando vitiet contractum. ¶ Ius canonicum in materia iuramenti an sit seruandum in foro fori. ¶ Clausula, quam & quas, non deducta ad speciem an operetur. ¶ Vendens, aut locans rem nõ expressa qualitate illius an possit dicere de nullitate contractus. ¶ Conductor quando licitè recedat à locatione ob impedimentum sibi illatum. ¶ Et quid si in ea perseueret, an tunc solum agatur ad diminutionem pensionis. ¶ Pensio an soluatur propter fructus. ¶ Et quando illis non recollectis sit debita. ¶ Et quid si fructus recollecti non sufficiunt pro medietate pensionis. ¶ Remissio an sit facienda, si potuit prævideri sterilitas. ¶ Et quid stante obligatione camerali iurata. ¶ Et quando illius executio impediatur cessante causa. ¶ Necessitas qualis debeat esse, vt possit recedi à contractu locationis. ¶ Et an sit sufficiens dignitas, aut iudicatus superueniens tam in persona locatoris, quàm conductoris.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum de euacuando non datur, nisi seruata forma decreti cameralis, quod continet decretum irritans tollens omnia, quæ in contrarium fiunt.n.2.*

3 *Continuatio locationis non potest remitti in arbitrium conductoris. Intellige vt n.4.*

5 *Augmentum pretij potest remitti in vnum ex contrahentibus post factam venditionem pro certo pretio. n.6.*

7 *Accidentalia possunt conferri in liberam voluntatem contrahentis.*

8 *Argumentum valet de re ad tempus.*

9 *Verba posita in locatione ad cõtinuandũ post nouenniũ per alios nouẽ annos, si conductori tunc visum fuerit, respiciunt tam perseuerantiam, quàm resolutionem contractus; quo casu valet remissio in vnum ex contrahentibus.*

10 *Redhibitoria datur post contractum perfectum ratione vitij.*

11 *Tempus, & locus sunt prædicamenta accidentalia accidentis, & non substantiæ.*

Loca-

12 *Locatio sit valida respectu temporis remissi in arbitrium conductoris.*

13 *Reconductiones fiunt sine tempore.*

14 *Venditio, & locatio posita in alterius voluntatem sustinetur post factam traditionem.*

15 *Contractus collatus in arbitrium vnius ex contrahentibus valet de æquitate canonica.*

16 *Incertitudo non vitiat contractum de æquitate canonica, quod etiam seruandum sit in foro Cæsaris stante iuramento. n.17.*

18 *Ius canonicum seruandum est in materia iuramenti tam in foro fori, quàm poli.*

19 *Clausula, quam & quas, non deducta ad speciem nihil operatur.*

20 *Locator non exprimens, quod res locata non poterat locari, non potest dicere de nullitate contractus, quidquid aliud sit in domino directo.*

21 *Vendens, aut locans rem, non expressa qualitate illius, est in dolo, qui sibi non debet patrocinari, itaut non sufficiat exprimere in genere, cum sit in specie dicendum, quod res sit feudalis, seu emphyteotica.*

22 *Impedimentum proueniens ex facto conductoris non imputatur locatori, cui debebitur integra pensio. n. 23. & cui incumbat probatio d. impedimenti. n. 24.*

25 *Non est licitum recedere à locatione propter modicum impedimentum locatoris.*

26 *Conductor perseuerando in conductione sibi præiudicat, vt non possit discedere, quamuis incommoditas magna proueniat facto locatoris, sed solùm agit ad diminutionem pensionis, & protestatio nihil iuuat. n.27.*

28 *Exceptio non implementi deducta in iudicio, impedit, vt amplius non possit impleri.*

29 *Pensio non debetur, si nulli fructus fuerint recollecti.*

30 *Pensio soluitur propter fructus, & habito respectu ad illos. n.33.34. & 42.*

31 *Remissio pensionis non est facienda, si tempore locationis potuit præuideri sterilitas. Intellige vt n.32.*

35 *Causa superueniens facit, vt possit recedi à iuramẽto, & promissione, ac alijs legitimè celebratis.*

36 *Remissio non debet fieri conductori præuidenti bellum tempore locationis, secus in bello oriente post contractum.*

37 *Locatio est finita, si pereat substantia rei locatæ. Amplia vt n.38.*

39 *Remissio non negatur quando fructus, deductis expensis, non sufficiunt pro medietate pensionis.*

40 *Obligatio cameralis non attẽditur stante damno intollerabili. nec impedit remissionem, quando ante executionẽ petitã cõstat de sterilitate. n.41.*

43 *Executio obligationis cameralis impeditur ob defectum causæ, & conditionis non purificatæ.*

44 *Exceptio remissionis ob fructus non recollectos venit ex natura contractus, quæ admittitur contra obligationem cameralem.*

45 *Renunciatio omni legum auxilio non extenditur ad casus insolitos.*

46 *Conductor non censetur cogitasse, quod nihil esset percepturus ex fructibus rei conductæ.*

47 *Promissio omnis restringitur, quatenus non adsit magna læsio.*

48 *Conductor potest recedere à locatione propter causam necessariam de nouo superuenientem, sicut è contra hoc permittitur locatori. secus in causa voluntaria. n. 49.*

50 *Iuramentum, & obligatio cameralis intelligitur rebus in eodem statu permanentibus. n.51.*

52 *Promittens non petere remissionem intelligitur rebus sic stantibus.*

53 *Dignitas, seu Iudicatus superueniens operatur, vt possit recedi à locatione. n.54.*

55 *Dispositũ in locatore militat etiã in conductore.*

56 *Pacto non potest renunciari casui, in quo adest necessitas publica.*

57 *Casus prouenientes ex facto Principis semper censentur excepti.*

CAPVT DXXXIV.

IN materia locationis, & conductionis de aliquibus contigit in facto dubitari, quæ breuiter ex infrascriptis declarabuntur, Et quo ad primum dixi non potuisse relaxari mandatum de euacuando, nisi seruata forma decreti Came- 1 ralis, † quod tuetur inquilinum, vt non possit expelli, nisi ex causa habitationis pro vsu proprio, vel maioris pensionis repertæ, præuia interpellatione coram notario, & testibus bis facienda per Dominum conductori, cum fide nouæ locationis factæ, ac alijs in eodem decreto contentis, ob cuius formam non seruatam non potest sustineri sententia, stante præsertim clausula 2 decreti irritantis, † per quod omnia in contrarium facta tolluntur *c. si eo tempore. de elect. in 6. Cassador. decis. 1. n. 7. de restit. spoliat. Rot. diuers. decis. 149. n. 2. p. 2.*

Nec obstat prætensa nullitas locationis pro secundo nouennio, cuius continuatio fuit remissa in 3 arbitrium conductoris, † quæ non poterat fieri *l. in vendentis. 13. C. de contrah. empt. l. sæpe. 35. §. 1. ff. eod. tit. latè Surd. decis. 82. n. 10. & decis. 52. n. 10.* Quia prædicta procedunt in contractu ab initio gesto cum dicta qualitate substãtiali arbi- 4 trij in vnum ex cõtrahentibus remissi, † Aliud est quãdo, prout in casu nostro, fuit iam perfecta locatio tam respectu consensus, quàm rei, & pretij, seu pensionis conuentæ, ac temporis, in quo debebat durare locatio, Tũc enim si huiusmodi cõtractui iã perfecto, ac cõsummato, & in esse producto adijciatur aliquod augmẽtum spatij temporis remissum in arbitrium conductoris, qui possit declarare an velit continuare locationem necne, valebit pactum tamquam non controuertatur super illis tribus substantialibus locationis iam perfectæ, sed solùm super tempore, quod est 5 accidentale, Prout † dicimus de augmẽto pretij, quod potest validè remitti in vnum ex contrahentibus post factam venditionem pro certo, & determinato pretio, Nam arbitrium non ponitur ad substantialem perfectionem contractus, sed ad suppletionem, quia ibi est fundamentum, vnde arbitrium infertur rei perfectæ,

cum secus esset, quando adijceretur rei imperfectæ, seu essentiæ contractus, ac illius productioni *Bald.* qui in specie ita distinguit *in l.in vendentis.13.col.2.post med.n.7.vers.quarto oppono.& ibi Salic.oppos.5.n.6.C.de contrab.empt. Card.Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 16. tit. 25. n. 5. ad fin.* & latè comprobat *Gabr. cons.168.q.2.n.14. in fin. vers.secundo quamuis pretium.lib.1.& est tex.in l.si.pater.12. §.si fundo æstimato.& l.item si nō venierit.13.ff.de pact. dotalib.l.hac venditio.7.§.fin.ff.de contrab.empt.*

6 in quibus iuribus † nec maritus, nec emptor cogebantur vendere, sed totum ab eorum arbitrio pendebat, & tamen valet illud augmentum pretij, quia contractus erat perfectus, cui poterat addi illa incertitudo, quamuis non posset adijci rei perficiendæ, cū hoc habeatur pro accidenta-

7 li, quod potest † conferri in liberam voluntatem contrahentis *Bart. in l.si sic legatum. 78. in princ.n.3.ff.de legat.* 1. Nam per cōditionem appositam accidenti fit solùm conditionale accidens; non autem substantia, & principalis dispositio *Idem Bart.in l.1.n.28. ad fin. de conditionib.& demōstrat.* Et quamuis supradicti Do-

8 ctores loquantur de augmento rei, † Tamen idem est in augmento temporis, cum de vno ad aliud licitè arguatur *l.miles.§.quod diximus.de milit.testam.Euerard.in locis legalib.c.39.* & in proposito notat *Osasc.decis.111.n.13.*

Et facit, quia ista verba posita in locatione ad continuandum post nouennium per alios nouem

9 annos, † si conductori, suisq. tunc visum fuerit respiciunt tam perseuerantiam, quàm resolutionem contractus, quo casu valet remissio in voluntatem vnius ex contrahentibus, neque attenditur, quod actus claudicet, nam si obligatus non recedit à contractu, declarando velle continuare, non obligatur tunc voluntariè, sed perseuerat in antiqua obligatione necessaria, quæ durat, neque alia noua obligatio nascitur, si vero velit recedere à locatione, nullum sequitur absurdum, cum tempore contractus ita fuerit

10 conuentum. † Vnde hoc ei permittitur, sicut post cōtractum perfectum ratione vitij datur redhibitoria, sic debet dari ex pacto *l.quod si nolit. §. si quid ita.ff.de adil.edict.* & ita in specie locationis concludit *Gabr.cons.73.n.6.& per tot.lib.1.* vbi fuit facta locatio ad nouennium cum pacto, vt si ante lapsum tertij anni conductor declaret se nolle continuare in dicto nouennio, quod non teneatur ad perseuerandum, sic enim per dictum conductorem fiat declaratio, quod vult cōtinuare, valebit contractus, quamuis positus sit in eius arbitrium, neque hoc prætextu potest locator recedere, cum remaneat antiqua obligatio necessaria, & non oriatur noua voluntaria, & passim admittitur talis resolutio, seu perseuerantia in vnū ex contrahentibus *Gomes. var.resolut.tom.2.c.2.n.19. in fin. Fabian. de Mont. de empt.& vendit.q.5.princ.n.73. ad med. vers. & singulariter dixit. q.13. tom.6. p.2.f.55. post Io. Andr.ad Speculat. eod.tit. de empt.& vendit. §. nunc dicendum.il 2.vide de restind.vendit.n.19.*

in verb.in præcedenti lege. & est cōmunis opinio, de qua per *Abb. in c. illo vos.vers.4.n.2.Anchar. n. 4. Host. col. 1. ante med. in verb. proximos. Card.post princ. vers.& induxit iura. Butr. n.8. Imol.n.9. Anan.n.6. ad med. Io.Andr. col. 2. ad med.de pignorib.*

Præterea tempus, & locus sunt prædicamenta acci-

11 dentalia accidentis, † & non substantiæ *c.cum ioannes. de fid. instrum. Fabian. de Monte de empt.& vendit.q.5.princ.n.73.tom.6.p.2.fol.55.* vbi ex hoc cōcludit, quod valebit locatio respectu temporis remissi in arbitrium conductoris,

12 dummodo † in vita declarauerit iuxta *l. 4. ff.locat.* & quod tempus non sit de substantia locationis notat etiam *Osasc.decis.111.n.11.* & sequitur *Mozzius de contractib. rubr. de locat. & conduct. tit. de substantialib. location. n. 17. ad*

13 *med.* † ob illam rationem, quia sine tempore fiunt reconductiones, vt in vrbanis pro eo, quo conductor habitauerit, in rusticis autem pro anno *l.item quæritur.§.vlt.ff.locat.*

Accedat, quod post factam traditionem sustinetur venditio, & locatio posita in alterius volunta-

14 tem † *Fabian. de Monte*, qui alios allegat *de empt.& vendit.q.5.princ.n.73. vers.prædicta tamen limitat. q. 13.* Maxime, quia dispositio *l.in vendentis. C.de contrab. empt.* non procedit de

15 æquitate canonica, secundum quam † valet contractus collatus in vnū ex cōtrahentibus *Aloys. de Leo.in d. l. in vendentis. in princ. Alphan. in collectan.ad ius ciuile. n.286. Bonacost. de æquitat.canonic. conclus. 15. Carocc.* qui de communi *de locat.& conduct.p.3.tit.de locat. incert.siue*

16 *per errorem. n. 20. fol. 149.* † Cum incertitudo non vitiet contractum de æquitate canonica iuxta doctrinam *Archidiac.in c.sunt nonnulli.1.*

17 *q.1.Tiraq.priuil.piæ caus.55.in fin.* † Quod etiam seruandum est in foro Cæsaris, seu Ciuili *Rebuff. priuil.scholar.133.in fin.tom.18.fol.57.* Stante præsertim contractu iurato, quo casu magis est seruandum ius canonicum *Geph. cons.159.n.11. & 12.lib. 2.* vbi quod ita Ferrariæ seruatur *Gomes. in §. item si quis postulante. n. 8. vers. adde alium. institut.de actionib. Guter.de iuram.confirmat.p.1.c.64.in fin. Seraph. priuil. iuram. 86.*

18 *n.2.* vbi latè *Addit. n.3.& 4.* † Cum ius canonicum in materia iuramenti seruandum sit tum in foro fori, vel politico, quàm in foro poli, vel ecclesiastico, quamuis ius canonicum contradiceret iuri ciuili *Felin. in c. ecclesia sancta mariæ. 10.n.41.de constitut.& in c.in causis.15.n.1. ante fin. de testib. Affl. decis.322. n.5. Garzias de vlt. fin. iur. ciuil. & canonic. n. 46. & 151.* cum alijs per *Add. ad Seraph.priuil.iuram.86.n.4.*

Quibus additur nullitas sententiæ, de qua agimus, cum relaxetur mandatum de euacuando contra conductorem in iudicio, in quo ipse erat actor, & absque aliqua petitione partis aduersæ, quæ

19 erat rea conuenta, † Itaut non obstet clausula quam, & quas in commissione Aduersarij posita, cum numquam fuerit deducta ad speciem, nec aliquid dictum super euacuatione, prout requirebatur, vt talis clausula operaretur *Capyciq.* *decis.*

decis.115.n.2.p.3. Rot.coram R.P.D.Gypsio Florentina damnorum & interesse 9.Decembr.1585. cum alijs per Modern.de clausul.c.101.n.10.

Neque obstat alia prætensa nullitas locationis tamquam factæ contra formam inuestituræ, in qua dicitur prohibita omnis alienatio, & per consequens locatio ad longum tempus. † Quia hoc non prodest locatori, qui non expressit qualitatē rei, Ideò eius respectu contractus valuit quidquid sit respectu domini directi *Bart. in l. bona fides.52.n.3. de actionib.empt. per l.& eleganter. 7. in princ. ubi Glos. in verb. nullam. ff. de dol. Abb. & alij in c. quorumdam.de solution. Vant. quoties & intra quod temp. de nullitat. agi possess.n.52. usque ad 66.* † Cum locans, aut vendēs non expressa qualitate rei locatæ, seu venditę dicatur esse in dolo, qui sibi non debet patrocinari, itavt neque sufficiat in genere exprimere, cū debeat in specie certiorare conductorem, & vēditorē, quod res sit feudalis, vel emphyteotica, adeò vt stante huiusmodi taciturnitate veniat omne damnum aut interesse ad fauorem conductoris, vt latè omnia prædicta comprobat *Surd. consl.13.n.33.& 34.* cum alijs per *Becc.consl.106. n.11.& 12.Neuiz.consl.37.n.4.cum seq.Bero.cōsl. 158.n.46.lib.1. & consl.177.n.43.eod.lib.* & concludūt omnes *in l.vina.ff.de pericul.& commod. rei vendit. et in l. tenetur. §. fin.ff. de act. empt. Ruin consl.91. n.10. lib.1. Aym.consl.83.n.3.*

Circa secundum dubium, illius decisio colligitur ex depositionibus testium, qui omnes concludunt, quod locator consignauit domum liberam ministris, & agentibus conductoris, & quod antiquus inquilinus, qui habitabat quasdam stantias cōprehensas in domo locata, discessit asportando supellectilia, & alia, quę impediebāt vsum dictarum stantiarum, ex quibus dicendum est nō posse discedi à locatione, Nam quamuis prætendatur eumdem inquilinum reuersum fuisse, Tamen cum iam domus fuerit data libera † impedimentū, quod denuò euenit fuit ex facto ipsiusmet conductoris patiendo iterum illum redire in domum, quam ipse inhabitabat, & vacuam habebat, cui cum conductor potuisset resistere nō tenebitur locator *Rom.consl.178.n.1. ad mod. post Bart.in l.si vno.§.item cum quid.in.col.2. in princ.vers.tertio casu principali.n.3.ff.locat.* † Vnde erit debita integra pensio, quæ regulariter debetur, quando vsus impeditur facto ipsius cōductoris *l.si in lege.§.si domus.& l.dominus horreorum.§.vlt.ff.locat. Bart.in d.§.item cum quidam.n.2.in fin.vers.secundo casu.* † Itavt debeat probari per conductorem tale impedimentum euenisse culpa locantis postquam iam fuerit domus tradita libera *Aym.consl.272.n.2.Surd.decis.226.n.7.*

Præterea sumus in modica incōmoditate duarum stantiarum ex viginti octo, quæ adsunt in domo locata, & illæ in superiori loco iuxta tectum, quod † facit, vt non sit licitum in totum recedere à locatione *l. habitatores. 30. & ibi Bart. & Castr. in princ. ff. locat. Bero. consl.140.n.14. & 18. lib. 1.*

Accedat, quod, quamuis fuisset magna incommoditas, de qua non apparet, † Tamen conductor perseuerando in contractu, & non recedendo à domo sibi præiudicauit, & solum datur diminutio mercedis propter incommoditatem *Castr. in l.si merces.28. §.si vicino.ff.locat. Rol.consl.69. n. 46. lib. 4.* † vbi etiam quod protestatio nihil iuuat, cum ab ea recedatur per actum contrarium, cum facta derogent verbis, Ideò ad hoc, vt tales protestationes afficiant, debet esse aliqua causa, ob quam quis prætendat rei conductæ insistere, videlicet quousque sibi de anticipatis solutionibus fuerit satisfactum cum similibus, & ad hunc effectum solùm, & non animo perseuerandi, vt considerat *Bero. consl.140. n.30. 31. & 35. lib.1.*

Non obstat, quod exceptio non implementi fuerit iam deducta in iudicio, † quo casu non est locus amplius adimplemēto *Aym.consl.192.n.16.Becc. consl.45. n.50.* Quia iam supra ostensum fuit de adimplemēto, & recessu primi inquilini, qui per eius reditum non debet præiudicare locatori, sed conductori, à quo poterat de facili prohiberi accessus ad domum, quam liberam habuit *Bart. in l.si vno. §.item cum quidam.n.3.ff.locat.*

Quo ad tertium dicebam concedendam esse remissionem pensionis anni 1613. Cum enim, præsupponatur nullos fructus fuisse recollectos, nulla suadet ratio, aut æquitas, vt conductor soluat pensionem eius, † quod non accepit *c.propter sterilitatem.3. locat. l.licet C.eo.tit. Alex consl.3.n. 6.lib.1.Socin.consl.88.col.1.lib.1. Surd.decis.326. n.14.Couar.tract.quæst.c.30.* Nam pensio soluitur pro fructibus, † & habito respectu ad illos *Surd. consl.197. n.20. vers.quod vero dictum est. lib.2. & consl.445. n. 18. ad fi. lib.3.*

Neque obstat *decisio Rot.745.p.1.* vbi ponitur nota illa conclusio, quod non fit remissio pensionis, † quando locatio fuit facta tempore, quo potuit sterilitas præuideri, quasi tunc imputetur ei, qui sciens statum rei, & temporis conditionē voluit nihilominus contrahere *Bald.in l.si ea lege.17. col.vlt. in princ.n.3. C.de vsur. Aret.consl. 139.n.2.latè Surd.consl.197.n.16.lib.2.*

Quia in casu nostro non adest huiusmodi sterilitas, quæ potuerit præuideri, cum solùm conductor præuiderit quidem statum, & malam qualitatem pineti deteriorati tempore reconductionis, non autem ex hoc infertur, quod non cogitauerit de fructibus recolligendis, cum immò speraret aliquos fructus futuros esse, † non enim in totum Pinetum erat exsiccatum de mense Ianuarij, de quo tempore non apparebat omnimoda carentia fructuum, cum superesset maior pars temporis ad recollectam finiendam, nempè per totum mensem Martij, sed postea tale damnum, & maior calamitas superuenit post conductionem, cum non tanta existeret tempore contractus, & ideò non debet nocere conductori, qui non potuit præuidere diuinum iudicium, immò neque præsumere totalem fructuum deuastationem, vnde meritò est facienda ei remissio, nam quando se obligauit ad solutionem pensionis ita demum cre-

credendum est promisisse obseruantiam, si remaneret idem status rei, qui aderat tempore contractus, non autem si eueniret casus inopinatus, & omnino incognitus, quo casu debet cessare 33 solutio, † cum cessent fructus, quorum contemplatione soluitur pensio *Surd.cons.197.n.20.lib.2.Gomes.var.resolut.tit. de contract.lib.c.3. n.18. vers.cuius ratio esse potest. Magon.decis.Florent. 67. n. 21.* semper enim censetur facta conductio 34 sub ista tacita † conditione fructuum recolligendorum *Abb.in c.potuit.n.17.vers.& ratio diuersitatis.extr.locat.* Card. *Mantic. de tacit.& ambig.conuent.lib.5.tit.8.n.20.* Cum regulariter ex causa superueniente recedatur à iuramento, ac 35 promissione, † ac alijs legitimè celebratis, quasi contractum sit sub ea conditione, si res in eodem statu remanserit, vt in specie remissionis dicit *Anchar.cons.402.pluribus rationibus.col.3.post princ.n.4.Bero.q.54.n.5.& 6.Bursatt.cons.81.in* 36 *fin. vers. sexto & vltimo dicitur. lib. 1.* † vbi ex hoc infert, quod quamuis non fiat remissio ei, qui præuidit bellum tempore locationis, Tamen fiet si superueniat aliud bellum post contractum, quia non remanet idem status *Ioseph. Ludouic. conclus.12.col.penult. in princ. ampliat.5.in fin. Carroc.de locat.tit.de remission.merced.q.4 n.12. fol. 191. Bursatt.cons.81.n.18.& 19.lib.1.*

Qua siccitate Pineti stante, & totali destructione in facto præsupposita, non solùm est facienda remissio, vt dictum est, sed etiam conductor liberatur, tamquam contractus sit finitus, cum neque consideretur, quod damnum potuerit præ37 uideri, † quando sumus circa substantiam rei, partes enim non censentur voluisse contrahere, nisi sub conditione, quod substantia rei salua remaneat, quasi oporteat præstari rem conductori, vt illa frui possit *l.si ex conducto. 6. ad fin.ff. locat.Bald.in l licet.8.n.4.q.2. C.eod.tit. Ias.in l. quominus.col.20.q.24. n.150.de fluminib. Bero. cons.140.n.27.lib.1.Surd.cons.197.n.26.vers.tamen procedit. lib. 2. & cons.400. n. 14. & 15.* & multa adduxi *supra c. 191. n.2. vsq; ad 18.* vbi 38 etiã quod hoc casu † non obstat renunciatio generalissima, neque susceptio omnium casuum fortuitorum, qui imaginari possunt, aut obligatio cameralis, vel iuramentum cum similibus, quæ apponuntur in instrumentis *Aym. cons. 95. n.2. Roland.cons.45.n.18. lib.3. Ceuall. q.702. n.4. Surd.cons.61. n. 65. & decis. 326. n. 52. Seraph.priuil.iuram.106.n.10.& 15.*

Nec facit, quod aliqui fructus fuerint recollecti, Quia omisso, quod præsupponitur nihil fuisse perceptum, Respondetur, quod non debet dene39 gari remissio, † quando fructus, deductis expensis, non sufficiunt pro medietate pensionis *Couar.pract.quæst.c.16.n.1.vers.quamobrem. Menoch. de arbitr. cas.76. n.5.* & hæc est verior opinio, & magis communis, quæ in iudicando seruari debet, vt per *Rot.coram R.P.D.* Cordub. *Romana remissionis affictus. 19.Iunij.1598. & Romana remissionis mercedis coram R. P. D. Coccino.20.Iunij.1608. Surd.cons.14.n.7.& 8. Viu. commun.opinion.131. n. 12. Suarez recept. sentent.n.120.Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent.lib.5.tit.8. n.39.*

Neque oberit obligatio cameralis, Quia stante in40 tollerabili damno sterilitatis, † illa non attenditur *Bero.q.125.n.2.& in fin.Viu.commun.opin. 129. n. 9. & 10.* Maximè, quia huiusmodi obligationes camerales potius de more notariorum apponuntur, ideo non excludunt remissionem, vt in proposito dicit *Menoch. cons. 27. n. 37. & 38.Bero.q.125.n.2.*

Et quidquid sit de prædictis, quando est probata sterilitas, & calamitas magna, prout in casu nostro, semper cessat obligatio cameralis, quæ licèt regulariter non impediatur per exceptionem remissionis pensionis tamquam sit altioris 41 indaginis, † Tamen hoc procedit, quando ante executionem petitam nõ fuit probata sterilitas, & damnũ illatum, secus quando de eo constaret, tunc enim non dicitur amplius talis exceptio requirere altiorem indaginem, vnde tamquam probata meritò facit cessare omnem virtutem oligationis cameralis, prout in specie concludit *Rot.coram R.P.D. Robusterio. Romana remissionis affictus.19.Octobris.1589.* vbi, quod sæpe ita fuit decisum iuxta *Galles.* quem Rota approbauit *de oblig.cameral.p.2.in 1.q.p.4. n.12. Borsac. de societ. offic. n. 142. Cæsar de Graff. decis. 62.alids 16.n.10. de probat.*

Et quoniam, vt dictum est, fructus dicuntur deductis expensis *l.fructus.ff.solut.matrim.l.1.C.de fruct.lib. & lit.expens.l.fundus.ff.famil.erciscund. Bart.in l.si merces.§.nis maior.n.4.in fin ff.locat.* 42 Consequẽs est, † vt cessantibus fructibus, debeat etiam cessare obligatio cameralis, cuius virtus 43 cessat ob defectũ causæ, & impeditur † executio *Rot.diuers.decis.123.n.15.p.2.& coram R.P.D. Sacrato. Romana palatij.12.Nouembris. 1610. & coram R.P.D.Coccino Decano. Parmen. datij. 27. Iunij. 1612.* Dicitur enim conditio non purificata ob non recollectionem fructuum, vnde non mirum, si non est locus obligationi camerali ob defectum dictæ purificationis *Rot.diuers.* 44 *d.decis.123.n.18.p.2.* † Cum etiam istæ exceptiones remissionis ob fructus non recollectos veniant ex natura contractus *Surd. cons. 34. n. 31. & 33.lib.1. Bero.q.53.n.4.& 7.Fulgos.cons.193. n. 2.* quæ admittuntur contra obligationem cameralem *Galles. ad form.obligat.camer.4.partic. q.1.n.10.*

Et quamuis in obligatione camerali adsit renunciatio omni legum auxilio, in qua continetur 45 remissio mercedis, & casus fortuitus, † Tamen non extenditur ad casus insolitos *Aym.cons.95. n.2. Gomes.var.resolut. tit.de contract. c.3. n.19. vers. item aduertendum. in fin. Alciat. cons. 49. lib.8.tom.3.Bero.q.125.n.2. Menoch. cons.27.n. 18.& 20. lib. 1.Surd.* qui de communi *cons.61. n.64.& 65.lib.2.Rot.coram R.P.D. Robusterio.Romana remissionis affictus. 19. Decembris. 1583. & coram Card. Millino. Romana remissionis.15.Decembris.1595. dixi late supra c.*

Et cum probatum fuerit nihil esse perceptum, deductis expensis, immo expensas superare, numquam

quam similes renũciationes extenduntur ad hu-
46 iusmodi casus,† quasi tunc deficiat intentio contrahentium, qui non censentur cogitasse, quod nihil essent percepturi *Bero.q.125.in fin. Mobedan.decis.131. aliàs 5. locat. & conduct. Rot.coram R.P.D.Gypsio Romana assiđbus. 8.Februarij 1593.* de qua per *Farinac. p.4. diuers. decis. 727.n.4. Caroc.de locat.& conduct.p.4.tit.de re-*
47 *miss.c.8.n.113.vers.declaratur secundo.*† Cum etiam omnes promissiones restringantur, quatenus non adsit maxima læsio *l.cum putarem.ff.famil.ercisc und. Rot. Auenion. decis.123. n.8.*

Quo ad quartum firmanda est conclusio, quod conductor potest necessaria causa interueniente re-
48 cedere à domo conducta † propter eamdem æquitatem, & rationem, quæ militat in eo, sicut in locatore, qui etiam poterit ex tali necessitate expellere inquilinum, vt dicit *Glos.in l.si in lege. 27. §.si domus. in verb. statim agere. ff.locat. per*
49 *tex.in l.1.§.si pensio. ff.de migrand.*† & passim ista distinctio admittitur per Doctores inter iustam, ac necessariam causam, & inter voluntariam, vt per *Alber. in d. §. si domus. n. 1. & ibi Fulgos.in princ.* Maximè, quando ista necessitas
50 recedendi superuenit de nouo, tunc enim † magis rumpitur locatio *Ang.in l.eadem.3.n.2.& ibi Bald.n.12.Cin.n.1.ad med.C.locat. Marsil.sing. 615. incip.necessitas. n. 1.* cum alijs per *Magon. decis.Lucens.75.n.6. & 7. Papiens.in prax.in form.libell.quo agitur. ad fiet.præstat.in verb.inuestiuit in perpetuum n.n.5. vers.secundus casus.*

Neque obstabit iuramentum, aut obligatio came-
51 ralis, cum intelligãtur in rebus sic stantibus,† & remanentibus in eodem statu, secus si superuenerit noua causa, ob quam receditur à dispositione legitimè celebrata, quasi sub ea conditione contractum videatur, si res manserit in eodem statu *c.quemadmodum. de iur. iur. l.cum quis sibi. de solution. Bald. in l. clari. n. 1. in fin. C.de fideicommiss. Aym. cons.233.n.3. ad med. vers.similiter. & cons 264.n.5. in fin.* Et in specie locationis etiam iuratæ *Gayl.obseruat.23.n. 8.& 9. lib.2.*

Ideò promittens remissionem non petere censetur
52 promisisse rebus sic stantibus,† quæ si mutentur faciunt, vt remissio petatur *Anchar. cons. 402.* vbi de conductore, cui fit remissio ob Principis recessum, qui non potuit præuideri *Aym. cons. 233.n.3.ad med.vers.ideo conductor.& cons.264. n.6.* & in simili *Socin.cons.215. col.vlt. post med. vers.confir natur & secundo. lib.2. post Bart.& alios in l.quidam cum filium. ff. de verb. obligat.*

Quibus additur *Gomes.var.resolut.tom.2.c.3.de locat. & conduct. n. 6. vers. item quando locator.*
53 *col.7.* † vbi in specie concludit, quod propter superuenientem dignitatem licitum est recedere à locatione, vbi etiam ampliat, si ista necessitas superueniret filio, vel ascendenti locatoris, itavt ob istam dignitatem egeret maiori familia; vel ob alias similes causas, quas etiam latè recenset
54 *Thesaur.iur.emphyt. q.22.n.3. col.2.* † vbi etiam loquitur in creato Pręside, vel Iudice, qui est propriè casus noster, post *Gregor.* per eum allegatum *ad 6.reg.in verb.caualleros.* vbi quod ita fuit in illo senatu decisum *arg.l.2. §.gaius sesoio.col.11. in fin.ff.de orig.iur.* Et quamuis prędicti loquantur in locatore, Tamen idem est in conducto-
55 re,† qui in hoc æquiparantur, cum sint correlatiui, & concessum vni debeat etiam concedi alteri, vt in specie *Marsil. sing. 615.in fin. post Abb.in c.propter sterilitatẽ. n.7.& 8. locat Fulgos. in l.cum in plures. & in l. si in lege. §. si do-*
56 *mus.ff.eod.tit. Thesaur.iur.emphyt.q.22.n.6.*† vbi etiã *n.8.in fin.* quod pacto non poterit huic casui renunciari quando necessitas est publica *per tex. in l.ius publicũ. & l.penult.ff.de pact.* & hæc sufficiant cum res videatur satis clara, omisso quod
57 isti casus prouenientes à facto Principis † semper videntur excepti *Aym.cons.233.n.1.& 2. & col. 3.ante med.vers.tertio arguitur.* iuxta notata *in l.stipulatio ista habere.in princ.ff.de verb.obligat. cum vulgarib.*

EPITOME.

Litis pendentia quando inducatur per citationem executam, & reproductam. ¶ Et an per contumacem possit allegari. ¶ Facultas trãsferendi pensionem an sit valida non facta mentione litis. ¶ Consentiens reseruationi pensionis an approbet illam tamquam ex causa iusta reseruatam, itavt eius probatio non incumbat pensionario. ¶ Translatio pensionis an sit nouum grauamen, & possit fieri sine citatione, & consensu rectoris. ¶ Cambia, & societates officiorum quando licitè fiant absque intimatione in locum antiquarum societatum, & cambiorum. ¶ In gratia, quæ sint exprimenda, vt non possit dici de eius subreptione. ¶ Resignans aut impetrans beneficium, quo casu debeat facere mentionem de pendentia litis, & crimine opposito. ¶ Alienatio prohibita in potentiorem an possit fieri in filium, qui sit potentior patre.

SVMMARIVM.

1 *Facultas transferendi pensionem est valida, quamuis non fuerit facta mentio litis. n. 23.*
2 *Lis calumniosa non inducit litis pendentiam. & n. 22.*
3 *Resignatarius acceptans beneficium cum onere pensionis non potest illud improbare. Intellige vt n. 5. & 6.*
4 *Pensio est onus reale sequens possessorem prabendæ.*
7 *Lis censetur finita post lapsum decennij. Declara vt n. 8. 9. & 10.*
11 *Susceptio termini ad soluendum est actus approbatiuus sententiæ. Fallit vt n. 12.*
13 *Lis dicitur pendere post executionem citationis & illius reproductionem. n. 14. Intellige vt n. 15.*
16 *Tempus non prorogatur citanti aliquem ad certam diem.*
17 *Contumax non allegat litis pendentiam.*
18 *Maior est contumacia actoris, quàm rei.*
19 *Monitorium non reproductum per procuratorem*

item habet arbitrii æstimandi.ex quib.cauf.feud.
37 *amittat.* † & in quibus casibus operetur coniunctio sanguinis *Idem Affl. in c. 1. §. & si clientulus.col.4.& 5.de alienat.feud.* Immo neque excusabitur tutor prætextu ignorantiæ, quando sumus in his, quæ tenetur inquirere ex officio *Grat.conf.25.n.6.lib.2.*

EPITOME.

IN dispositionibus limitatis quando habeat locum ius accrescendi. ¶ Et an sufficiant verba, æquis portionibus, vel similia, seu potius requiratur taxatiua tantum. ¶ Et quid si vnus sit institutus in re certa, & alter in toto residuo. ¶ Et an debeant esse coniuncti in eadem oratione, & ad eamdem rem, partibus expressis intellectualiter, quamuis nō corporaliter domonstrabilibus. ¶ Portio effecta caduca quando transeat ad hæredes, seu ad substitutos. ¶ Legata facta Canonicis an censeantur relicta Ecclesiæ, seu Capitulo, vel singulis. ¶ Legatum pro maritaggio an debeatur tam pro matrimonio carnali, quàm spirituali. ¶ Et quid si adsint verba naturalia excludentia monasterium. ¶ Vel si illud non sit capax bonorum. ¶ Hæres grauatus restituere si decesserit sine filijs an excludat substitutum, si ingrediatur religionem. ¶ Serui, seu custodes viridarij an veniāt in legato relicto familiæ. ¶ Emphyteusis an possit legari irrequisito domino absque pœna deuolutionis. ¶ Ecclesia an dicatur potentior laico, itaut legatum ei relictum dicatur factum in potentiorem. ¶ Possessio posterior quando sit clandestina, & non debeat manuteneri. ¶ Identitas, & dominium an sit plenè probandum si agatur ad deuolutionem. ¶ Et an sufficiant instrumenta locutionum emphyteusis.

SVMMARIVM.

1 *Ius accrescendi habet locum inter coniunctos in eadem oratione, & ad eamdem rem partibus expressis intellectualiter, quamuis non corporaliter demonstrabilibus.*
2 *Vocati pro dimidia hæreditatis non censentur omninò disiuncti.*
3 *In dispositionibus limitatis non procedit ius accrescendi. Intellige vt n.6.*
4 *Testator potest prohibere ius accrescendi in fideicommissis, secus in institutionibus.n.5.*
7 *Ius accrescendi non impeditur per sola verba, æquis portionibus.*
8 *Ius accrescendi habet locum, si vnus esset institutus in re certa, & alius in toto residuo.*
9 *Substitutio pro dimidia effecta caduca deuoluitur per ius accrescendi ad substitutum pro alia dimidia.*
10 *Portio effecta caduca transit ad hæredes. Fallit vt n.11.*
12 *Testator præsumitur se voluisse conformare cum iure communi.*
13 *Distinctio sola partium facta à testatore per verba æquis portionibus, vel similia non impedit ius accrescendi.*
14 *Coniuncti funguntur potestate vnius personæ.*
15 *Legata facta Canonicis censentur relicta Capitulo, non Ecclesiæ. Intellige vt vniuersis, & collegio, non vt singulis. n.16. Contrarium. n.17. sed prima opinio est verior. n.18.*
19 *Legatum pro maritaggio debetur tam pro matrimonio carnali, quàm spirituali. Amplia vt n.20. Declara vt n.23. & 25.*
21 *Pater tenetur dotare filiam tam si contrahat matrimonium carnale, quàm si ingrediatur monasterium.*
22 *Bona fideicommissi alienantur pro constituenda dote filiæ, siue nubat, siue intret religionem.*
24 *Testator loquens per verba naturalia videtur excludere monasterium.*
26 *Hæres grauatus alicui restituere, si decesserit sine filijs, non excludit substitutum, si ingrediatur religionem non capacem bonorum.*
27 *Legatum relictum familiæ an comprehendat custodem viridarij.*
28 *Serui viridarij veniūt appellatione seruitorum.*
29 *Dispositio testatoris habet locum probatis qualitatibus per eum requisitis.*
30 *Absens pro negotijs Domini gerendis dicitur de familia. n.31.*
32 *Dictio, &, in legatis est ampliatiua.*
33 *In fauorabilibus debemus plenè interpretari voluntatem testatoris.*
34 *Emphyteusis non potest vendi irrequisito domino, poterit tamen legari absque pœna deuolutionis. n.35.*
36 *Prohibitio alienationis non extenditur ad eam, quæ fit in vltima voluntate.*
37 *Ecclesia non dicitur potentior laico in materia legati ei relicti, nisi habeat potestatem super illum, cuius res alienatur.*
38 *Concessio emphyteusis pro hæredibus in perpetuum, transit ad Ecclesiam.*
39 *Ecclesia habet annum ad vendendam emphyteusim sibi relictam, quamuis non posset illam retinere.*
40 *Possessio posterior præsumitur clandestina, & non debet manuteneri. Intellige vt n.45.*
41 *Identitas est probanda, maximè per illum, qui se fundat in deuolutione bonorum, & quot demonstrationes sufficiant. n.42.*
43 *Dominium est plenè probandum, quando agitur de deuolutione, nec sufficit instrumentum locationis emphyteusis. n.44.*

CAPVT DXXXIII.

DImidia hæreditatis relicta Virginiæ non est effecta caduca ad fauorē Antonij, itaut potuerit de ea disponere, sed per ius accrescendi fuit acquisita Lucretiæ institutæ in alia dimidia,
1 Etenim † constat illas esse coniunctas, cum fint in eadem oratione vocatæ ad eamdem rem partibus expressis intellectualiter, quamuis non corporaliter demonstrabilibus, quo casu portio vnius accrescit alteri, prout est *tex. in l. si duobus.*

bus.16.§.si titio. de legat.1. l.meuio. 42. in princ. de leg.2. l. vnic. §. vbi autem legatarij. C.de caduc.toll. & ita per prædicta iura rem esse claram dicit Corn. conf.238. circa primum consultationis articulum.col.3.ad med.vers.deueniendo itaque ad secundum.n.3. lib.2. Socin. Sen. conf. 94. pro clariori. in fin. vers.sed quia mihi narratur. lib.4. & latius Socin.Iun.conf.139.n.21. vsque ad 27.lib.1. Fulgos.conf.17. testator. in fin. vers. sed rectius & verius. Curt.Iun. conf.83. col. penult.in fin.vers.ego autem semper putaui. Aym. conf.62.n.4. Guid.Pap.q.335.quaro.n.1. Natt. conf.323.n.3.Ias.conf.72. col.penult. in fin. vers. quarto idem in terminis. lib. 3. Decian. conf. 40. n.9. lib. 1. Peregr. de fideicommiss. art. 9. n. 8. vers.idem si substituisset. Menoch.conf.209.n.12.

2 & 13. lib. 3. † vbi, quod ita vocati pro dimidia hæreditatis non censentur omnino disiuncti re Bart.in l.re coniunctis. n.25.de leg. 3. Vnde non mirum si est locus iuri accrescendi Socin. Iun. conf. 139.n.19. lib.1.

Non obstat, quod substitutio facta de Virginia, & Lucretia fuerit taxata ad æquales portiones, quæ cum sint assignatæ pro dimidia tam vni,

3 quàm alteri ex substitutis, faciunt, † vt testator videatur exclusisse ius accrescendi, quod non habet locum in dispositionibus limitatis l.lucius titius.78.§.quæ habebat.in fin.ff.ad trebell.Bald. in l.si arrogator. in princ. col. 1. ante fin. vers. quinto oppono.ff.de adoption. & in l.1. n.12.C.de secund.nupt. Roman.in l.1.in princ.ff.si quis ius dicti.non obtemper.Ias.conf.61.in fin.vers.quinto principaliter.lib.3.& in l.re coniunctis. n.199. de leg.3. & in l.si mora.in 4.notab. ff.solut.matr.

4 Quod quidē † ius accrescēdi tam expressè, quàm tacitè potest etiam prohiberi in fideicommissis, cum in eis non sequatur illud absurdum, quod quis posset decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, propter quod fuit inductum ius accrescendi l. re coniunctis. de legat. 3. l. 1. C.

5 quand. non petent.part. † Quidquid aliud sit in institutionibus Decian. conf.40. n.2. & 3. lib. 1. Ias.conf.8.col.2.post med.lib.3.

Quia prædicta procedunt, quando testator in ipsa assignatione portionis vsus fuisset taxatiua tantum, vel simili, tunc enim videtur voluisse pro-

6 hibere ius accrescendi, † quod non est in casu nostro, in quo substituti fuerunt simpliciter vocati pro æquis portionibus, & ita loquuntur Bald. Ias. & alij supra allegati, & distinguit Idem Ias. conf. 72. col. 2. ad med. vers. tertio ad idem. & col.vlt.ad fin. vers.non obstat vltimum. lib.3. Peregr.de fideicommiss.art.9.n.3. Rip.in l.re coniunctis. n.50. ad med. ff. de leg. 3. Decian.

7 conf. 40. n. 25. lib. 1. † Quia per sola verba, pro æquis portionibus, non impeditur ius accrescendi Corn.conf.238.n.3.col.3. ad med. lib.2. & concludunt Socin. Guid. Pap. Peregr. Fulgos. Curt.Iun. Aym.& alij supra allegati, qui in specie loquuntur, quando testator dimidiam vni, & dimidiam alteri reliquisset, Immo etiam si vnus

8 esset substitutus in re certa, † & alius in totò residuo etiam haberet locum ius accrescendi, per quod totum posset trahi l. cohæredi. §. fin.ff. de vulg.& pupill. Ang. & Imol. in l.1. §.si ex fundo.ff.de hæredib.instit.& notant omnes in l.quoties.C.eod.tit. Decian.conf.40.n.9. lib.1. Cagnol. in rubr.C.quand.non petent.part.n.54.in fin. De

9 quo tamen modò non est quæstio, cum simus † in substitutione facta pro dimidia, quæ licèt sit effecta caduca, debet per ius accrescendi deuolui ad substitutum in alia dimidia, quamuis essemus in substitutione fideicommissaria l. ex asse.ff.ad trebell. Ang.de testam.glos.42.n.3. Decian. conf. 40.n.10. lib.1. & voluit etiam Bart. conf. 53. picaredus. in fin. lib.1. per tex. in l. filius. §.diuus seuerus. de leg.1. l.1. §. penult. C. de caduc. toll. Natt.conf.323.n.3.

Vnde non obstat, quod portio, quæ est effecta cadu-

10 ca transeat ad hæredes † Bart. in l.pater filium. col.penult.de inoffic.testam.Ias.conf.8. n.2. vers. decimo istud vltimum.lib.3. Curt.Iun. conf.12. col.2.Gozad.conf.21. col.6. Quia procedit quando essemus in illis, qui non sunt coniuncti in eadem oratione, & quo ad eamdem rem, cum aliud sit stante coniunctione, de qua in casu nostro,

11 tunc enim non potest dici, † quod portio efficiatur caduca, sed per ius accrescendi acquiritur simul cum substituto Curt Iun. conf.83. col.penult.in fin.Guid.Pap.q.335.n.1 Socin.Iun.conf. 139.n.19.lib.1.Corn.conf.238.n.3.lib.2. Et cum hoc disponat ius commune, censendum est

12 etiam † testatorem voluisse se cum illo conformare disponendo, prout leges mandant Bart.in l.hæredes mei.§.cum ita.n.4. ff.ad trebell. Socin. conf.51.n.33. lib 4. Aym.conf.135. n.38. cum alijs per Card.Mantic. de coniect.vltim.volunt. lib.6.tit.6.n.1.vsque ad 9.

Quibus addēdum est, quod sola distinctio partium facta à testatore per verba, æquis portionibus,

13 vel similia, † non impediunt ius accrescendi, Nam quamuis per eum sint portiones ita distinctæ, adhuc tamen adeo sunt inuicem confusæ, vt magis possint percipi intellectu, quàm ad oculum demonstrari l.meuius.§.duobus.de legat.2. Vnde isti ex coniectura voluntatis testatoris debent habere ius accrescendi, quia propter vnitatem sermonis quasi in vnum corpus sunt redacti l. vnic. §. his ita. vers. hoc ita tam varie. C. de ca-

14 duc. toll. † Ita vt coniuncti fungantur potestate vnius personæ l. planè. in princ. la 1. de legat. 1. Imol. in l.item quod sabinus n.3. ff. de hæredib. instit. & in proposito nostro ita declarat Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 10. tit. 3. n. 7. & 8.

Quo verò ad legata, quæ fuerunt facta Canonicis,

15 Dixi in dubio censeri relicta Capitulo, † Nam verbum, Canonici, indefinitè prolatum, idem significat quod Capitulum, quod repræsentatur ex Canonicis, Vnde neque potest comprehendi Ecclesia, quæ ex solis Canonicis non constituitur, & per consequens illa non comprehendetur in huiusmodi legatis argumento tex. in c.exemptionem.9.de priuil. in 6. & in specie ita concludit Rip. in c.cum m.ferrariensis.n.11.post princ. vers.contra istud notabile. de constitut.Menoch.

qui

qui alios adducit *præsumpt.113.n.6.lib.4. Card. Mantic.de coniect. vlt.volunt.lib.8.tit.6. n. 22. & 24.ad fin.* & concludunt communiter *Doctor. in c.requisiuisti. vbi Card. n. 3. q.10. ad fin. & Couar.n.10. de testam.* Intelligetur tamen legatum relictum Ecclesiæ, quando clerici non essent seculares, sed regulares, qui non possent habere proprium *c.requisiuisti.de testam. Socin. in l.ciuibus.in fin.ff.de reb.dub.& in l.1.n.20.& 21.ff. de vulg. & pupill.* Itaut neque valeat consuetudo, vt possint similia legata acquiri religioso *Calder.cons.4.de consuetud.*

Quamuis autem in talibus legatis non veniat Ec- 16 clesia, sed illa acquirantur Canonicis, † Tamen non considerabuntur vt singuli, sed vt vniuersi, itaut censeãtur facta tamquam Capitulo, & Collegio Canonicorum, non autem singularibus personis, Vnde non diuidentur æqualiter inter ipsos Canonicos, sed adhibebitur distinctio qualitatum, faciendo distributionem, prout solent distribui cætera bona ipsius Collegij, dando plus vni Canonico, quàm alteri, habito respectu ordinis sacri, seu antiquitatis, vel alterius qualitatis vniuscuiusque secundũ statuta Ecclesiæ *Couar.in c.requisiuisti.n.10. post Card.ibid. q. 10. col.6.ad med.vers.dic tamen quod etiam.n.4.de testam.Rip.in c.cum m.ferrariensis.n.12.de constitut.Card.Mantic.de coniect. vltim. voluntat. lib.8. tit.6. n. 24. in fin. vers. vnde puto quæstionem. Prax. Neapolit.c.72.n.7. ad fin.Ceuall.q. 278.ad med.p.1.fol.197.*

Neque obstat, quod potius legatum relictum Canonicis non dicatur acquisitum Capitulo, sed 17 singularibus de Capitulo, † qui diuident inter se, & non applicabitur mensæ capitulari *Felin.* qui dicit esse aureum dictum, & sustentabile *in c.auditis. 15.col.15.in fin. vers. secunda responsio. n. 24. de præscript. post Barbat. in c. requisiuisti. col.40.de testam. Henric.Boic. in c. nos quidem. in fin.eod.tit.Burgos.in c.cum omnes.n.325. de constitut. Socin.in l.2.col.penult.in fin.n.13.vers. aut sumus in dubio. ff. de reb. dub.* & de magis recepta opinione, & in foro seruanda testatur *Menoch.* quamuis dicat apud eum non carere dubitatione *præsumpt.113.in fin.lib.4. Cin.in l.1.n.7.in fin.C.de sacros.eccles.*

Quia contraria opinio est verior, quod immo cen- 18 seatur vocatum Capitulum, & Collegium, † cum hoc significet verbum, Canonicis, indefinitè prolatum, vt dictum est *supra n.15.per tex.in c.cum omnes. & c. cum accessissent. de constitutionib.* cum multis concordantibus adductis per *Rip. in c.cum m.ferrariensis.n.11.eod.tit.* & Doctores, qui aliter sentiunt, debent intelligi, quando adessent coniecturæ, quod Canonici fuerint contemplati, vt singuli, putà si præcesserint merita singulorum, vel quod legata non possint conuenire ipsi Collegio, sed singulis, vt per *Card.Mantic.de coniect.vlt.volunt.lib.8. tit.6.n.4. ante fin. vers.sed aduerte. Socin.in l.cum senatus.n.8.ff.de reb.dub.*

Circa alterum dubium dixi conclusionem esse satis 19 omnibus notam, † quod legatum relictũ pro maritaggio, debetur non solùm si matrimonium carnale contrahatur, sed etiam si spirituale, cum dicatur mulier nubere monasterium ingrediendo, neque possit videri esse sine nuptijs, quæ intrat religionem, quasi cum domino nubat *§.sed & hoc præsenti.auth.de sanctis.episcop.Cin. in auth.nisi rogati.n.2. in 2.not.ib.C. ad trebellian.* Vbi *Bald. in princ.* loquitur tam de relicto nomine dotis pro matrimonio contrahẽdo, quàm de donatione propter nuptias *Natt. cons. 29. n.1.Anchar. cons.108.n.4. Socin. in l.mulieri. n. 12.ff.de condit.& demonstrat. Card. Mantic. de coniectur.vltim.volunt.lib.11.tit.18.n.26. Surd. cons.192.n.19.lib.2. Garz. Mastrill. decis.Sicil. 153.n.3.p.2. Rot.coram Card. Ludouisio. Bononien.legati.19. Martij.1607. Decian.cons.5.n.12. & 13. lib. 3. Sancez de matrimon. lib 1. disput. 33. n. 30.* Cæteros omitto, cum nimis longum esset omnes recensere, maxime cum non expe- 20 diat in conclusione ab omnibus approbata. † Immo etiam prædicta amplientur secundum aliquos, quamuis fuerit relictum pro tali maritanda per carnale coniugium *Bald. Nouell. de dot. p.6. priuileg.77. Couar. in c. nos quidem. n. 11. vers. sexto ex proxima. de testam. Surd.cons.69. n.2.lib.1.& cons.192.n.19.ad med.lib.2.*

Et facit simile de patre, qui sicut tenetur dotare fi- 21 liam, quæ contraxit matrimonium carnale † *l. qui liberos. ff.de rit.nupt.l.dedit dotem. ff.de collat.bonor.* Ita etiam debet dotare filiam, quæ ingressa est religionem *Bald. in l.vlt. col. 2. C. de dot.promiss. Menoch. cons.1016.n.1. ad fin.* vbi 22 etiam de bonis fideicommissi, † quæ possunt alienari pro constituenda dote filię fideicommittentis tam si carnaliter nupserit, quàm si ingrediatur monasterium, vt concludit *Idem Menoch.* multa alia similia adducens *præsumpt. 189. n. 89.& 91.lib.4.*

Et in casu nostro nulla adest difficultas, quia legatum non est conceptũ per aliqua verba, ex quibus possit constare de contraria mente defuncti, 23 quod † voluerit illud non præstari, nisi secutis nuptijs temporalibus, nam si de tali voluntate appareret, illa esset seruanda, vt per *Sancez. de matrimon.tit.de sponsal.p.1.disput.33.n.30. Mastrill.decis.153. n 8. 13.& 28. vsque ad 36.Vin-* 24 *cent.de Franch. decis.29.* † vbi exemplum datur, quando testator loquutus fuisset per verba naturalia, & naturalem procreationem importantia, videlicet si adiecta fuerit conditio, si sine liberis legitimis & naturalibus decesserit, cum similibus, quæ ad monasterium adaptari non possent *Turrec.cons.4.n.16. cum seq. lib.3. Menoch.cons.555. lib.6.* & latius *cons. 1016. lib. 11.* 25 vbi etiam † *n.11.* quod in casibus, in quibus intelligeretur matrimonium spirituale, Tamen ista interpretatio esset facienda, quando monasteriũ esset capax bonorum, nam si non esset tale, puella haberetur pro mortua *clem. exiui. de verb.significat. Doctor. in auth. ingressi. C.de sacros.eccles. & in c. in præsentia. de probat.* Vnde talis 26 portio defertur substituto, † Prout dicimus de hærede grauata restituere Caio, si decesserit sine

filijs.

filijs, qui ingrediendo religionem incapacem bonorum non excludit substitutum, tamquam decesserit sine filijs, ex quo monasterium non est capax bonorum *Bart. in l.cum pater. §. haereditatem.ff.de leg.2.& in tract.minoricar.t.3. vers. item isti haeredes. Alex* qui de communi *cons.13. n.4.ad med.lib.3. Ossasc.decis.136.in fin. Socin.in l.cum avus.n.104.de condit. & demonstrat. & cons.92.n.3.lib.1. Menoch.praesumpt 83.n.71. lib.4.* vbi ampliat idem esse, quando extaret consuetudo & obseruantia, quod monachi, & religiosi non succedant ab intestato morientibus *Boer.* qui loquitur de consuetudine Regni Franciae *decis.354.n.8. Masuer.in prax. tit. de successionib.& vltim. voluntat. vers. item per consuetudinem regni istius.*

Quantum verò ad legatum relictum familiae dixi in eo comprehendi illum, qui testatori inseruie-
27 bat in officio custodis viridarij.† & ipsius expensis viuebat, ac in eiusdem imperio existebat, quo omnia faciunt, vt quis dicatur de familia *l.1. §. familiae. & l.quanta.ff.de public. & vectigalib.l. pronunciatio. §. seruientium. ff. de verb.signific. Bald.in c.in litteris.ante med. vers.& dic latius. & ibi Felin.n.1. de testib. latè Mand.regul.3.q. 19.n.1.& 2. & reg.32.q.10.n.3.*

Maximè, quia etiam testator mandauit d. legatum
28 distribui inter suos seruitores, † Vnde etiam debet solui illis, qui praesunt viridarijs, & ea colunt cum tales appellemus seruos viridarios *Rebuff. in l.impensa.79.§.voluptaria.col.1.in princ.vers. vnde viridarios.ff.de verb.significat. per tex.in l. instrumenta. ff. de fund.instr.*

Accedat, quod etiam testator iussit in huiusmodi legati distributione spectandum esse tempus seruitij longioris, vel breuioris, & officij, quod d. seruitores administrarunt, ex quibus verbis colligitur fuisse vocatum d. Custodem, cum in eo concurrat tempus seruitij quatuordecim annorum, & qualitas officij, quod per illum exerce-
29 batur in viridario colendo, † itavt probatis d. qualitatibus per testatorem requisitis intret dispositio per eum facta *Natt.cons.374.n.31.Surd. cons.45.n.14. lib.1.*

Non obstat, quod talis custos viridarij non inseruiebat domi cum alijs familiaribus testatoris.
30 Quia † non ex hoc potest dici, quod non sit de familia, cum semper diceatur talis, quamuis non sit cum domino, & ab illius praesentia absit, nam etiam absentes appellantur verè familiares continui, & comensales, quasi sufficiat, quod pro negotijs domini gerendis absint *Mand.reg.3.q.19. col.1 in fin.vers.paruique refert.*

Minus obstat, quod testator vocauerit ad d. legatum solum illos, qui eius personae inseruiuerunt, Quia hoc dixie, vt faceret differentiam ab alijs seruis, quos habebat communes cum filijs, quos noluit includi in legato, prout ipsemet testator declarat in testamento, non autem vt vellet excludere familiares absentes, quia immò eos vocauit, cum fuerit contemplatum officium, quod per suos seruos administratur, vt in legato legitur, Maximè, quia testator non se restrinxit so-lùm ad personam suam, sed etiam ampliatiuè
31 addendo vocauie quoque illos, † qui aderunt tempore sui obitus ad sua seruitia, quod facit, vt etiam seruus, qui praeest viridario comprehendatur, cum sit in seruitio domini, & pro illius negotijs gerendis in eo loco praesit, & ad eam rem colendã sit electus *Mand.reg.3.col.1.in fin.q.19.*

Vnde non obstat *tex.in l.in lege censoria.203.§.itque. ff. de verb.signific.* Quia ibi solùm fuit con-
32 templata persona domini, † hic autem legatum fuit extensum, & ad eos, qui reperiuntur ad illius seruitia, cum talis dictio, Et, sit ampliatiua, prout in specie legati est *tex.in l.ca tamen.44.de leg. 3. Rebuff.in l.coniunctionem.29.col.3. post med.*
33 *vers.octauo coniunctio.ff.de verb.signific.*† Maximè in fauorabilibus, vt plenius testatoris voluntatem interpretemur *Socin cons. 33. circa praesentem.col.2.in fin. vers.confirmatur ista conclusio.n.5.lib.3. Imol.in clem.plerisque.n.12. in fin. vers.aduertendum tamen. de election.Corn.cons. 70.col.penult.in fin. n.14.lib.2.*

Vltimum dubiũ de legato facto Ecclesiae, seu mensae conuentuali monachorũ dicebam resoluendum
34 esse negatiuè, † quod non adsit aliqua deuolutio, Nam quamuis emphyteusis non possit vendi, seu alienari irrequisito domino, Tamen ista prohibitio non extenditur ad legatum, quod poterit fieri tamquam sit donatio, quae permittitur absque aliqua poena deuolutionis *Specul. de locat. §. nunc aliqua. n. 138. Alber. in l.fin. col. 2. & ibi Bald. n.11. Ias. n.75. Salic. n.11. C. de iur. em-*
35 *phyt.* † & quidquid alij contrarium sentiant ista est magis communis opinio, quamuis essemus in emphyteusi ab Ecclesia concessa, nedum à priuato *Alex.cons.189.n.11.lib.2. & cons.17.n.1 lib. 5.* latè *Surd.decis.91.n.1.& 2. Clar.in §.emphyteusis.q.15.* & concludunt omnes *in l.si domus.§. fin. ff.de legat.1. Corbul.de caus.priuat. ob alienat.irrequisit.domin.limit.14.per tot. Redoan.de reb.eccles.non alienand. tit. de caducit. feudat. q. 79.c.9 n.25.* Et in hoc differt permissio alienan-
36 di à prohibitione, † Nam prohibitio alienationis non extenditur ad eã, quae fit in vltima voluntate, cum tamẽ permissio cõplectatur illam, quae fit in vltima volũtate *Surd.cons.71.n.12. lib 1. post Bart.in l si ita quis.§.ea lege.n.7 ff de verb.ob ig.* Et in emphyteusi priuati, quod nõ adsit difficultas, & valeat legatũ in Ecclesiã latè *Mastrill.de-*
37 *cis.198.per tot.* † vbi etiã multa, quod in hac materia Ecclesia particularis nõ potest dici potètior Laico, nisi habeat potestatem super eũ, cuius res alienatur *Menoch.* latè *cõs.116.n.19.& 40.lib.3.*

Et quamuis prętendatur huiusmodi legatũ non valere tamquam factum in potentiorem, & Eccle-
38 siam, † Tamen ex natura pretensę concessionis factae pro se filijs, & haeredibus in perpetuum, res emphyteotica transit ad quoscumque haeredes etiam extraneos, & Ecclesiam *Alex. conf.120 n. 3.in fin.lib.1.* & est *decisio Rotae coram Card. Lãcellotto Mediolanen.bonorum.16.Februar.1601.*
39 vbi allegantur concordantes decisiones, † & Ecclesia semper habet annum ad vendendum alteri, quatenus etiam ipsa non posset pro se retinere

Alex.d consf.120. n.4. lib.1. vbi quod ita de consuetudine seruatur, *post Io.de Imol.in c. potuit. col. 17. super glos. in verb. prohibetur. de locat. Mastrill. decis.* 128.*n.*18. vbi de communi, & dixi latè *supr.c.*

Cessante igitur deuolutione est concedenda manutentio per monachos petita, cū constet de eorum possessione ex testibus formiter examinatis tam ante litem motā, quàm tempore d. litis, non ob-

40 stante prætensa possessione partis aduersæ,† quæ tāquam posterior præsumitur vitiosa, & clandestina, & cōsequenter non manutenibilis *l. quamuis. §. si conductor. de acquir. possess. l. pomponius. ff. quib. mod. vsusfr. amittat. Affl. decis.* 167.*n.*3. *in fin. Aegid. decis.* 379. *Felin. in c. licet causam. n.*8. *de probat. Menoch. de retinend. possess. rem.* 3. *n.* 725. *Rot. diuers. decis.* 506. *n.*5. & 6. *p.*1. & *coram R.P.D. Vbaldo. Romana de incoronatis.* 29. *Aprilis.* 1616. cum alijs adductis *coram eodem. Augustana hospitalis.* 21. *Februarij.* 1611.

Cum etiam non constet de idētitate bonorum, quæ prætenduntur deuoluta ob legatū de eis factum,

41 quæ † identitas erat probanda per aduersarium per confinia, & alias demonstrationes, cum in rebus, & corporibus præsumatur pluralitas, nisi probetur identitas, vt in specie inuestituræ dicit *Aym. conf.* 112. *n.*3. *post Bart. in l. demonstratio falsa. ff. de condit. & demonstrat.* Immo ex lectura assertæ cōcessionis apparet de diuersitate bonorū tam ex confinibus enunciatis, quàm ex an-

42 nua respōsione, quæ exprimitur,† Itaut magis sit probanda identitas, præsertim ad effectum prætensum deuolutionis, quo casu neque sufficeret vnam rem esse demonstratam per duas demonstrationes veras, si aliqua demonstratio reperiretur falsa, quidquid aliàs hoc non noceret ei, qui non tenetur probare identitatem *Alex. conf.* 35. *n.*2. & 3. *lib.*5. per tex. quem dicit notabilem *in l. in testamento. la* 1. *ff. de condit. & demonstr.*

Et quatenus probaretur identitas enunciata in assertis patentibus, quod negatur, Tamen nō con-

43 stat de dominio Principis, † quod debet plenè, & omninò concludenter probari, cū agatur ad deuolutionem, itaut non sufficiat instrumentum locationis emphyteusis, nisi plenius de illa appareat *Bart. in l. ad probationem. C. locat. Aym. conf.* 157. *n.*5. *Curt. Iun.* qui de communi *conf.* 158. *n.*6. & *conf.* 41. *n.*8. *Ruin. conf.* 14. *n.*3. *lib.*4. *Roman. conf.* 127. *col.*1. *ad med. Cassan in consuetud. Burgund. rubr.* 2. *§.* 2. *tit. le signeur. n.* 1.

44 *fol.* 98. † & est receptissima opinio, de qua latè *Alex. conf.* 10. *cum duob. seq. lib.*4. quam passim approbat *Rota*, de qua per *R. P. D. Littam. Romana prætensæ deuolutionis.* 13. *Nouembr.* 1596. *quæ est inter decis. diuers. p.*4. *centur.*7. *decis.* 23. *n.*2. vbi allegantur aliæ concordantes decisiones *Mascard. conclus.* 541. *n.*2. & 3.

Nec aduersatur decisio *Perus. Ludouic.* 17. & *conf.*

45 *Hond.* 21. *n.*25. *lib.*2. † Quia ibi non cōtrouertebatur deuolutio ob transactum tempus 29. annorum, & in instrumento aderat constitutum, & pactum ingrediendi propria auctoritate, & sine vitio spolij, & pars non contradixit, sed passa est cognosci super negotio principali absque eo, quod protestaretur prius cognosci super possessorio, quod non est in casu nostro, cum Monaci semper contradixerint, neq; vmquā se habuerint pro spoliatis, ideo meritò sunt manutenendi ex supra allegatis, & declarat *Idem Hondrd. d. cōs.* 21. *n.*25. *in fin.* & *n.*35. & 36. & *per tot. lib.*2.

EPITOME.

Venditio, & locatio an possint committi in arbitrium vnius ex contrahentibus. ¶ Et quid de æquitate canonica, & post factam traditionem, & in augmento pretij, & temporis, & accidentalibus contractus, ac similibus. ¶ Et quę sint ista accidentalia. ¶ Verba ad continuandum per aliud nouennium post finem primi nouennij, si conductori visum fuerit an respiciat perseuerantiam, & resolutionem cōtractus, itaut valeat remissio in conductorem. ¶ Incertitudo quando vitiet contractum. ¶ Ius canonicum in materia iuramenti an sit seruandum in foro fori. ¶ Clausula, quam & quas, non deducta ad speciem an operetur. ¶ Vendens, aut locans rem nō expressa qualitate illius an possit dicere de nullitate contractus. ¶ Conductor quando licitè recedat à locatione ob impedimentum sibi illatum. ¶ Et quid si in ea perseueret, an tunc solum agatur ad diminutionē pensionis. ¶ Pensio an soluatur propter fructus. ¶ Et quando illis nōn recollectis sit debita. ¶ Et quid si fructus recollecti non sufficiunt pro medietate pensionis. ¶ Remissio an sit facienda, si potuit præuideri sterilitas. ¶ Et quid stante obligatione camerali iurata. ¶ Et quando illius executio impediatur cessante causa. ¶ Necessitas qualis debeat esse, vt possit recedi à contractu locationis. ¶ Et an sit sufficiens dignitas, aut iudicatus superueniens tam in persona locatoris, quàm conductoris.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum de euacuando non datur, nisi seruata forma decreti cameralis, quod continet decretum irritans tollens omnia, quæ in contrarium fiunt. n.*2.

3 *Continuatio locationis non potest remitti in arbitrium conductoris. Intellige vt n.*4.

5 *Augmentum pretij potest remitti in vnum ex contrahentibus post factam venditionem pro certo pretio. n.*6.

7 *Accidentalia possunt conferri in liberam voluntatem contrahentis.*

8 *Argumentum valet de re ad tempus.*

9 *Verba posita in locatione ad cōtinuandū post nouenniū per alios nouē annos, si conductori tunc visum fuerit, respiciunt tam perseuerantiam, quàm resolutionem contractus, quo casu valet remissio in vnum ex contrahentibus.*

10 *Redhibitoria datur post contractum perfectum ratione vitij.*

11 *Tempus, & locus sunt prædicamenta accidentalia accidentis, & non substantiæ.*

Loca-

CAPVT DXXXIV.

IN materia locationis, & conductionis de aliquibus contigit in facto dubitari, quæ breuiter ex infrascriptis declarabuntur, Et quo ad primum dixi non potuisse relaxari mandatum de euacuando, nisi seruata forma decreti Came-1 ralis, † quod tuetur inquilinum, vt non possit expelli, nisi ex causa habitationis pro vsu proprio, vel maioris pensionis repertæ, præuia interpellatione coram notario, & testibus bis facienda per Dominum conductori, cum fide nouæ locationis factæ, ac alijs in eodem decreto contentis, ob cuius formam non seruatam non potest sustineri sententia, stante præsertim clausula 2 decreti irritantis, † per quod omnia in contrarium facta tolluntur *c. si eo tempore. de elect. in 6. Cassador. decis. 1. n. 7. de restit. spoliat. Rot. diuers. decis. 149. n. 2. p. 2.*

Nec obstat prætensa nullitas locationis pro secundo nouennio, cuius continuatio fuit remissa in 3 arbitrium conductoris, † quæ non poterat fieri *l. in vendentis. 13. C. de contrah. empt. l. sæpe. 35. §. 1. ff. eod. tit. latè Surd. decis. 82. n. 10. & decis. 52. n. 10.* Quia prædicta procedunt in contractu ab initio gesto cum dicta qualitate substãtiali arbi-4 trij in vnum ex cõtrahentibus remissi, † Aliud est quãdo, prout in casu nostro, fuit iam perfecta locatio tam respectu consensus, quàm rei, & pretij, seu pensionis conuentæ, ac temporis, in quo debebat durare locatio, Tũc enim si huiusmodi cõtractui iã perfecto, ac cõsummato, & in esse producto adijciatur aliquod augmẽtum spatij temporis remissum in arbitrium conductoris, qui possit declarare an velit continuare locationem necne, valebit pactum tamquam non controuertatur super illis tribus substantialibus locationis iam perfectæ, sed solùm super tempore, quod est 5 accidentale, Prout † dicimus de augmẽto pretij, quod potest validè remitti in vnum ex contrahentibus post factam venditionem pro certo, & determinato pretio, Nam arbitrium non ponitur ad substantialem perfectionem contractus, sed ad suppletionem, quia ibi est fundamentum, vnde arbitrium infertur rei perfectæ

cum secus esset, quando adijceretur rei imperfectæ, seu essentiæ contractus, ac illius productioni *Bald.* qui in specie ita distinguit *in l.in vendentis.13.col.2.post med.n.7.vers.quarto oppono.& ibi Salic.oppos.5.n.6.C.de contrab.empt. Card.Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 16. tit. 25. n. 5. ad fin.* & latè comprobat *Gabr. cons.168.q.2.n.14. in fin. vers.secundo quamuis pretium.lib.1.& est tex.in l.si pater.12.§.si fundo æstimato.& l.item si nō venierit.13.ff.de pact. dotalib.l.hac venditio.7.§.fin.ff.de contrab.empt.*

6 in quibus iuribus † nec maritus, nec emptor cogebantur vendere, sed totum ab eorum arbitrio pendebat, & tamen valet illud augmentum pretij, quia contractus erat perfectus, cui poterat addi illa incertitudo, quamuis non posset adijci rei perficiendæ, cū hoc habeatur pro accidenta-

7 li, quod potest † conferri in liberam voluntatem contrahentis *Bart. in l. si sic legatum. 78. in princ.n.3.ff.de legat.* 1. Nam per cōditionem appositam accidenti fit solùm conditionale accidens; non autem substantia, & principalis dispositio *Idem Bart.in l.1.n.28. ad fin. de conditionib.& demōstrat.* Et quamuis supradicti Do-

8 ctores loquantur de augmento rei, † Tamen idem est in augmento temporis, cum de vno ad aliud licitè arguatur *l.miles.§.quod diximus.de milit.testam.Euerard.in locis legalib.c.39.* & in proposito notat *Osasc.decis.111.n.13.*

Et facit, quia ista verba posita in locatione ad continuandum post nouennium per alios nouem

9 annos, † si conductori, suisq. tunc visum fuerit respiciunt tam perseuerantiam, quàm resolutionem contractus, quo casu valet remissio in voluntatem vnius ex contrahentibus, neque attenditur, quod actus claudicet, nam si obligatus non recedit à contractu, declarando velle continuare, non obligatur tunc voluntariè, sed perseuerat in antiqua obligatione necessaria, quæ durat, neque alia noua obligatio nascitur, si vero velit recedere à locatione, nullum sequitur absurdum, cum tempore contractus ita fuerit

10 conuentum, † Vnde hoc ei permittitur, sicut post cōtractum perfectum ratione vitij datur redhibitoria, sic debet dari ex pacto *l.quod si nolit. §. si quid ita.ff.de ædil.edict.* & ita in specie locationis concludit *Gabr.cons.73. n.6. & per tot.lib.1.* vbi fuit facta locatio ad nouennium cum pacto, vt si ante lapsum tertij anni conductor declaret se nolle continuare in dicto nouennio, quod non teneatur ad perseuerandum, sic enim per dictum conductorem fiat declaratio, quod vult cōtinuare, valebit contractus, quamuis positus sit in eius arbitrium, neque hoc prætextu potest locator recedere, cum remaneat antiqua obligatio necessaria, & non oriatur noua voluntaria, & passim admittitur talis resolutio, seu perseuerantia in vnū ex contrahentibus *Gomes. var.resolut.tom.2.c.2.n.19. in fin. Fabian. de Mont. de empt.& vendit.q.5.princ. n.73. ad med. vers. & singulariter dixit. q.13. tom.6. p.2.f.55. post Io. Andr.ad Specul.at. eod.tit. de empt. & vendit. §. nunc dicendum.il 2.rubr.de rescind.vendit.n.9.*

in verb.in præcedenti lege. & est cōmunis opinio, de qua per *Abb. in c. illo vos.vers.4.n.2. Anchar. n. 4. Host. col. 1. ante med. in verb. proximos. Card.post princ. vers.& induet iura. Butr. n.8. Imol.n.9. Anan.n.6. ad med. Io.Andr. col.2. ad med.de pignorib.*

Præterea tempus, & locus sunt prædicamenta acci-

11 dentalia accidentis, † & non substantiæ *c. cum ioannes. de fid. instrum. Fabian. de Monte de empt.& vendit.q.5.princ.n.73.tom.6.p.2.fol.55.* vbi ex hoc cōcludit, quod valebit locatio respectu temporis remissi in arbitrium conductoris,

12 dummodo † in vita declarauerit iuxta *l. 4. ff.locat.* & quod tempus non sit de substantia locationis notat etiam *Osasc.decis.111.n.11.* & sequitur *Mozzius de contract.lib. rubr. de locat. & conduct. tit. de substantialib. location. n. 17. ad*

13 *med.* † ob illam rationem, quia sine tempore fiunt reconductiones, vt in vrbanis pro eo, quo conductor habitauerit, in rusticis autem pro anno *l.item quæritur.§.vlt.ff.locat.*

Accedat, quod post factam traditionem sustinetur venditio, & locatio posita in alterius volunta-

14 tem † *Fabian. de Monte*, qui alios allegat *de empt.& vendit.q.5.princ.n.73. vers.prædicta tamen limitat. q. 13.* Maxime, quia dispositio *l.in vendentis. C.de contrab. empt.* non procedit de

15 æquitate canonica, secundum quam † valet contractus collatus in vnū ex cōtrahentibus *Aloys. de Leo.in d. l. in vendentis. in princ. Alphan. in collectan.ad ius ciuile. n.286. Bonacost. de æquitat.canonic. conclus. 15. Carocc.* qui de communi *de locat.& conduct.p.3.tit.de locat. incert.siue*

16 *per errorem. n. 20. fol. 149.* † Cum incertitudo non vitiet contractum de æquitate canonica iuxta doctrinam *Archidiac.in c.sunt nonnulli.1.*

17 *q.1.Tiraq.priuil.piæ caus.55.in fin.* † Quod etiam seruandum est in foro Cæsaris, seu Ciuili *Rebuff. priuil.scholar.133.in fin.tom.18.fol.57.* Stante præsertim contractu iurato, quo casu magis est seruandum ius canonicum *Ceph. cons.159.n.11. & 12.lib. 2.* vbi quod ita Ferrariæ seruatur *Gomes. in §. item si quis postulante. n. 8. vers. adde alium.institut.de actionib. Guter.de iuram.confirmat.p.1.c.64.in fin. Seraph. priuil. iuram. 86.*

18 *n.2.* vbi latè *Addit. n.3.& 4.* † Cum ius canonicum in materia iuramenti seruandum sit tum in foro fori, vel politico, quàm in foro poli, vel ecclesiastico, quamuis ius canonicum contradiceret iuri ciuili *Felin. in c. ecclesia sanctæ mariæ. 10.n.41.de constitut.& in c.in causis.15.n.1. ante fin. de testib. Afflict. decis.322. n.5. Garzias de vlt.fin. iur. ciuil. & canonic. n. 46. & 151.* cum alijs per *Add. ad Seraph.priuil.iuram.86.n.4.*

Quibus additur nullitas sententiæ, de qua agimus, cum relaxetur mandatum de euacuando contra conductorem in iudicio, in quo ipse erat actor, & absque aliqua petitione partis aduersæ, quæ

19 erat rea conuenta, † Itaut non obstet clausula quam, & quas in commissione Aduersarij posita, cum numquam fuerit deducta ad speciem, nec aliquid dictum super euacuatione, prout requirebatur, vt talis clausula operaretur *Caputaq.*

decis.

decis.115.n.2.p.3. Rot. coram R.P.D.Gypsio Florentina damnorum & interesse 9. Decembr.1585. cum alijs per Modern. de clausul. c.232. n.10.

Neque obstat alia prætensa nullitas locationis tamquam factæ contra formam inuestituræ, in qua dicitur prohibita omnis alienatio, & per consequens

10 locatio ad longum tempus. † Quia hoc non prodest locatori, qui non expressit qualitatẽ rei, Ideò eius respectu contractus valuit quidquid sit respectu domini directi *Bart. in l. bona fides.32.n.3. de actionib. empt. per l. & eleganter. 7. in princ. vbi Gloss. in verb. nullam. ff. de dol. Alb. & alij in c. quorumdam.de solution. Vant. quoties & intra quod temp. de nullitat. agi possess.n.52. vsque ad 66.*

11 † Cum locans, aut vendẽs non expressa qualitate rei locatæ, seu venditæ dicatur esse in dolo, qui sibi non debet patrocinari, itavt neque sufficiat in genere exprimere, cũ debeat in specie certiorare conductorem, & vẽditorẽ, quod res sit feudalis, vel emphyteotica, adeò vt stante huiusmodi taciturnitate veniat omne damnum, aut interesse ad fauorem conductoris, vt latè omnia prædicta comprobat *Surd. consf.13.n.33.& 34.* cum alijs per *Becc.cons.106. n.11.& 12.Neuiz.cons.37.n.4.cum seq.Bero.cõs. 158.n.46.lib.1.& cons.177.n.43.eod.lib.* & concludũt omnes *in l. vina.ff.de per:cul.& commod. rei vendit. et in l. tenetur. §. fin. ff. de act. empt. Ruin cons.91. n.10. lib.1. Aym.cons.83.n.3.*

Circa secundum dubium, illius decisio colligitur ex depositionibus testium, qui omnes concludunt, quod locator consignauit domum liberam ministris, & agentibus conductoris, & quod antiquus inquilinus, qui habitabat quasdam stantias cõprehensas in domo locata, discessit asportando supellectilia, & alia, quę impediebãt vsum dictarum stantiarum, ex quibus dicendum est nõ posse discedi à locatione, Nam quamuis prætendatur eumdem inquilinum reuersum fuisse, Ta-

12 men cum iam domus fuerit data libera † impedimentũ, quod denuò euenit fuit ex facto ipsiusmet conductoris patiendo iterum illum redire in domum, quam ipse inhabitabat, & vacuam habebat, cui cum conductor potuisset resistere nõ tenebitur locator *Rom.cons.178.n.1. ad med. post Bart. in l. si vno. §. item cum quidam. col.2. in*

13 *princ. vers. tertio casu principali.n.3.ff.locat.* † Vnde erit debita integra pensio, quæ regulariter debetur, quando vsus impeditur facto ipsius cõductoris *l. si in lege. §. si domus. & l. dominus horreorum. §. vlt. ff. locat. Bart. in d. §. item cum qui-*

14 *dam.n.2. in fin. vers. secundo casu.* † Itavt debeat probari per conductorem tale impedimentum euenisse culpa locantis postquam iam fuerit domus tradita libera *Aym.cons.272.n.2.Surd.decis.226.n.7.*

Præterea sumus in modica incõmoditate duarum stantiarum ex viginti octo, quæ adsunt in domo locata, & illæ in superiori loco iuxta tectum,

15 quod † facit, vt non sit licitum in totum recedere à locatione *l. habitatores. 30. & ibi Bart. & Castr. in princ. ff. locat. Bero. cons.140. n.14. & 18. lib. 1.*

Accedat, quod, quamuis fuisset magna incommo-

16 ditas, de qua non apparet, † Tamen conductor perseuerando in contractu, & non recedendo à domo sibi præiudicauit, & solùm datur diminutio mercedis propter incommoditatem *Castr. in l. si merces.28. §. si vicino.ff.locat. Rol.cons.69.*

17 *n. 46. lib. 4.* † vbi etiam quod protestatio nihil tuuat, cum ab ea recedatur per actum contrarium, cum facta derogent verbis, Ideò ad hoc, vt tales protestationes afficiant, debet esse aliqua causa, ob quam quis prætendat rei conductæ insistere, videlicet quousque sibi de anticipatis solutionibus fuerit satisfactum cum similibus, & ad hunc effectum solùm, & non animo perseuerandi, vt considerat *Bero. cons.140.n.30. 31.& 35. lib. 1.*

Non obstat, quod exceptio non implementi fuerit

18 iam deducta in iudicio, † quo casu non est locus amplius adimplemẽto *Aym.cons.192.n.16.Becc. cons.45. n.50.* Quia iam supra ostensum fuit de adimplemẽto, & recessu primi inquilini, qui per eius reditum non debet præiudicare locatori, sed conductori, à quo poterat de facili prohiberi accessus ad domum, quam liberam habuit *Bart. in l. si vno. §. item cum quidam.n.3.ff.locat.*

Quo ad tertium dicebam concedendam esse remissionem pensionis anni 1613. Cum enim præsupponatur nullos fructus fuisse recollectos, nulla suadet ratio, aut æquitas, vt conductor soluat

19 pensionem eius, † quod non accepit *e. propter sterilitatem.3. locat. l. licet C. eo. tit. Alex cons.3.n. 6.lib.1.Socin.cons.88.col.3.lib.1.Surd.decis.326. n.14.Couar.pract.quæst.c.30.* Nam pensio solui-

20 tur pro fructibus, † & habito respectu ad illos *Surd. cons.197. n.20. vers. quod vero dictum est, lib. 2. & cons.445.n.18. ad fi. lib.3.*

Neque obstat *decisio Rot. 745.p.1.* vbi ponitur nota illa conclusio, quod non fit remissio pensio-

21 nis, † quando locatio fuit facta tempore, quo potuit sterilitas præuideri, quasi tunc imputetur ei, qui sciens statum rei, & temporis conditionẽ voluit nihilominus contrahere *Bald. in l. si ea lege.17. col.vlt. in princ.n.3. C. de vsur. Aret.cons. 139.n.2.latè Surd.cons.197.n.16.lib.2.*

Quia in casu nostro non adest huiusmodi sterilitas, quæ potuerit præuideri, cum solùm conductor præuiderit quidem statum, & malam qualitatem pineti deteriorati tempore reconductionis, non autem ex hoc infertur, quod non cogitauerit de fructibus recolligendis, cum immò speraret ali-

22 quos fructus futuros esse, † non enim in totum Pinetum erat exsiccatum de mense Ianuarij, de quo tempore non apparebat omnimoda carentia fructuum, cum superesset maior pars temporis ad recollectam finiendam, nempè per totum mensem Martij, sed postea tale damnum, & maior calamitas superuenit post conductionem, cum non tanta existeret tempore contractus, & ideò non debet nocere conductori, qui non potuit præuidere diuinum iudicium, immò neque præsumere totalem fructuum deuastationem, vndè meritò est facienda ei remissio, nam quando se obligauit ad solutionem pensionis ita demum

credendum est promisisse obseruantiam, si remaneret idem status rei, qui aderat tempore contractus, non autem si eueniret casus inopinatus, & omnino incognitus, quo casu debet cessare 33 solutio, † cum cessent fructus, quorum contemplatione soluitur pensio *Surd.cons.197.n.20.lib.2.Gomes.var.resolut.tit. de contract.lib.c.3.n.18. vers.cuius ratio esse potest.Magon.decis.Florent.67.n.21.* semper enim censetur facta conductio 34 sub ista tacita † conditione fructuum recolligendorum *Abb.in c.potuit.n.17.vers.& ratio diuersitatis.extr.locat. Card. Mantic. de tacit.& ambig.conuent.lib.5.tit.8.n.20.* Cum regulariter ex causa superueniente recedatur à iuramento, ac 35 promissione, † ac alijs legitimè celebratis, quasi contractum sit sub ea conditione, si res in eodem statu remanserit, vt in specie remissionis dicit *Anchar.cons.402.pluribus rationibus.col.3.post princ.n.4.Bero.q.54.n.5.& 6.Bursatt.cons.81.in* 36 *fin. vers.sexto & vltimo dicitur. lib.* 1. † vbi ex hoc infert, quod quamuis non fiat remissio ei, qui præuidit bellum tempore locationis, Tamen fiet si superueniat aliud bellum post contractum, quia non remanet idem status *Ioseph. Ludouic. conclus.12.col.penult. in princ. ampliat.5.in fin. Carroc.de locat.tit.de remission.merced.q.4.n.12. fol.* 191. *Bursatt.cons.81.n.18.& 19.lib.1.*

Qua siccitate Pineti stante, & totali destructione in facto præsupposita, non solùm est facienda remissio, vt dictum est, sed etiam conductor liberatur, tamquam contractus sit finitus, cum neque consideretur, quod damnum potuerit præ- 37 uideri, † quando sumus circa substantiam rei, partes enim non censentur voluisse contrahere, nisi sub conditione, quod substantia rei salua remaneat, quasi oporteat præstari rem conductori, vt illa frui possit *l.si ex conducto.6. ad fin.ff. locat.Bald.in l.licet.8.n.4.q.2. C.eod.tit. Ias.in l. quominus.col.20.q.24.n.150.de fluminib. Bero. cons.142.n.27.lib.1.Surd.cons.197.n.26.vers.tamen procedit. lib. 2.& cons.400. n. 14. & 15.* & multa adduxi *supra c. 195. n.2. vsq; ad 18.* vbi 38 etiā quod hoc casu † non obstat renunciatio generalissima, neque susceptio omnium casuum fortuitorum, qui imaginari possunt, aut obligatio cameralis, vel iuramentum cum similibus, quæ apponuntur in instrumentis *Aym. cons. 95. n.2. Roland.cons.45.n.18. lib.3. Cenall. q. 702. n.4. Surd.cons.61. n. 65. & decis. 326. n. 51. Scrazb.priuil.iuram.106.n.10.& 15.*

Nec facit, quod aliqui fructus fuerint recollecti, Quia omisso, quod præsupponitur nihil fuisse perceptum, Respondetur, quod non debet dene- 39 gari remissio, † quando fructus, deductis expensis, non sufficiunt pro medietate pensionis *Couar.pract.quæst.c.30.n.1.vers.quamobrem. Menoch. de arbitr. cas.76. n.5.* & hæc est verior opinio, & magis communis, quæ in iudicando seruari debet, vt per *Rot.coram R.P.D. Corduba. Romana remissionis affictus. 19.Iunij.1598. & Romana remissionis mercedis coram R. P. D. Coccino.20.Iunij.1608. Surd.cons.24.n.7.& 8. Via.commun.opinion.231.n.12. Suarez recept. sentent.n.120.Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent.lib.5.tit.8.n.39.*

Neque oberit obligatio cameralis, Quia stante in- 40 tollerabili damno sterilitatis, † illa non attenditur *Bero.q.125.n.2.& in fin.Via.commun.opin. 129. n. 9. & 10.* Maximè, quia huiusmodi obligationes camerales potius de more notariorum apponuntur, ideo non excludunt remissionem, vt in proposito dicit *Menoch. cons. 27. n. 37.& 38.Bero.q.125.n.2.*

Et quidquid sit de prædictis, quando est probata sterilitas, & calamitas magna, prout in casu nostro, semper cessat obligatio cameralis, quæ licèt regulariter non impediatur per exceptionem remissionis pensionis tamquam sit altioris 41 indaginis, † Tamen hoc procedit, quando ante executionem petitam nō fuit probata sterilitas, & damnū illatum, secus quando de eo constaret, tunc enim non dicitur amplius talis exceptio requirere altiorem indaginem, vnde tamquam probata meritò facit cessare omnem virtutem oligationis cameralis, prout in specie concludit *Rot.coram R.P.D. Robusterio. Romana remissionis affictus.19.Octobris.1589.* vbi, quod sæpe ita fuit decisum iuxta *Galles.* quem Rota approbauit *de oblig.cameral.p.2.in 4.q.p.4.n.12. Boerac. de societ. offic. n. 142. Cæsar de Graff. decis. 62.alias 16.n.10. de probat.*

Et quoniam, vt dictum est, fructus dicuntur deductis expensis *l.fructus.ff.solut.matrim.l.1.C.de fruct.lib. & lit.expens.l.fundus.ff.famil.ercisc und. Bart.in l.si merces.§.vis maior.n.4.in fin ff.locat.*

42 Consequēs est, † vt cessantibus fructibus, debeat etiam cessare obligatio cameralis, cuius virtus 43 cessat ob defectū causæ, & impeditur † executio *Rot.diuers.decis.123.n.15.p.2.& coram R.P.D. Sacrato. Romana palatij.12.Nouembris.1610. & coram R.P.D.Coccino Decano. Parmen. datij. 27. Iunij.1611.* Dicitur enim conditio non purificata ob non recollectionem fructuum, vnde non mirum, si non est locus obligationi camerali ob defectum dictæ purificationis *Rot.diuers.* 44 *d.decis.123.n.18.p.2.* † Cum etiam istæ exceptiones remissionis ob fructus non recollectos veniant ex natura contractus *Surd. cons. 34. n. 31. & 33.lib.1. Bero.q.53.n.4.& 7.Fulgos.cons.193. n. 2.* quæ admittuntur contra obligationem cameralem *Galles. ad form.obligat.camer.4.partic. q.1.n.10.*

Et quamuis in obligatione camerali adsit renunciatio omni legum auxilio, in qua continetur 45 remissio mercedis, & casus fortuitus, † Tamen non extenditur ad casus insolitos *Aym.cons.95. n.2. Gomes.var.resolut. tit.de contract.c.3. n.19. vers. item aduertendum. in fin. Aleiat. cons. 49. lib.8.tom.3.Bero.q.125.n.2. Menoch. cons.27.n. 18.& 20. lib. 1.Surd.* qui de communi *cons.61. n.64.& 65.lib.1.Rot.coram R.P.D. Robusterio.Romana remissionis affictus. 19. Decembris. 1583. & coram Card. Millino. Romana remissionis.15.Decembris.1505. dixi late supra c.*

Et cum probatum fuerit nihil esse perceptum, deductis expensis, immo expensas superare, num-

quam

quam similes renũciationes extenduntur ad hu-
46 iusmodi casus,† quasi tunc deficiat intentio contrahentium, qui non censentur cogitasse, quod nihil essent percepturi *Bero.q.125.in fin. Mobedan.decis.131. aliàs 5. locat. & conduct. Rot. coram R.P.D.Gypsio Romana assistus. 8.Februarij* 1593. de quã per *Farinac. p.4. diuers. decis. 727.n.4. Caroc.de locat.& conduct.p.4.tit.de re-*
47 *miss.c.8.n.113.vers.declaratur secundo.*† Cum etiam omnes promissiones restringantur, quatenus non adsit maxima læsio *l.eum putarem.ff.famil.erciscund. Rot. Auenion.decis.123. n.8.*

Quo ad quartum firmanda est conclusio, quod conductor potest necessaria causa interueniente re-
48 cedere à domo conducta † propter eamdem æquitatem, & rationem, quæ militat in eo, sicut in locatore, qui etiam poterit ex tali necessitate expellere inquilinum, vt dicit *Glos.in l.si in lege. 27. §.si domus. in verb. statim agere. ff.locat. per*
49 *tex.in l.1.§.si pensio.ff.de migrand.*† & passim ista distinctio admittitur per Doctores inter iustam, ac necessariam causam, & inter voluntariam, vt per *Alber. in d. §. si domus. n. 1. & ibi Fulgos.in princ.* Maximè, quando ista necessitas
50 recedendi superuenit de nouo, tunc enim † magis rumpitur locatio *Ang.in l.adem.3.n.2.& ibi Bald.n.13.Cin.n.1.ad med.C.locat. Marsil.sing. 615. incip.necessitas. n. 1.* cum alijs per *Magon. decis.Lucens.75. n.6. & 7. Papiens.in prax.in form.libell.quo agitur. ad fiet.præstat.in verb.inuestiuit in perpetuum n.n.5. vers.secundus casus.*

Neque obstabit iuramentum, aut obligatio came-
51 ralis, cum intelligãtur in rebus sic stantibus,† & remanentibus in eodem statu, secus si superuenerit noua causa, ob quam receditur à dispositione legitimè celebrata, quasi sub ea conditione contractum videatur, si res manserit in eodem statu *c.quemadmodum. de iur. iur. l.cum quis sibi. de solution. Bald. in l. clari. n. 1. in fin. C.de fideicommiss. Aym. cons.233.n.3. ad med. vers.similiter. & cons 264. n.5. in fin.* Et in specie locationis etiam iuratæ *Gayl.obseruat.23.n. 8.& 9. lib.2.*

Ideò promittens remissionem non petere censetur
52 promisisse rebus sic stantibus,† quæ si mutentur faciunt, vt remissio petatur *Anchar. cons.402.* vbi de conductore, cui fit remissio ob Principis recessum, qui non potuit præuideri *Aym. cons. 233.n.3.ad med.vers.ideo conductor.& cons.264. n.6.* & in simili *Socin.cons.215.col.vlt.post med. vers.confirmatur & secundo. lib.2. post Bart.& alios in l.quidam cum filium. ff. de verb.obligat.*

Quibus additur *Gomes.var.resolut.tom.2.c.3.de locat. & conduct. n. 6. vers. item quando locator.*
53 *col.7.*† vbi in specie concludit, quod propter superuenientem dignitatem licitum est recedere à locatione, vbi etiam ampliat, si ista necessitas superueniret filio, vel ascendenti locatoris, itavt ob istam dignitatem egeret maiori familia, vel ob alias similes causas, quas etiam latè recenset
54 *Thesaur.iur.emphyt. q.22.n.3. col.2.*† vbi etiam loquitur in creato Præside, vel Iudice, qui est propriè casus noster, post *Gregor.* per eum allegatum *ad 6.reg.in verb.cauallleros.* vbi quod ita fuit in illo senatu decisum *arg.l.2.§.gaius seruio.col.11. in fin.ff.de orig.iur.* Et quamuis prędicti loquantur in locatore, Tamen idem est in conducto-
55 re,† qui in hoc æquiparantur, cum sint correlatiui, & concessum vni debeat etiam concedi alteri, vt in specie *Marsil. sing. 615. in fin. post Abb.in c.propter sterilitatẽ. n.7.& 8. locat Fulgos. in l.cum in plures. & in l.si in lege. §. si do-*
56 *mus.ff.eod.tit. Thesaur.iur emphyt.q.22.n.6.*† vbi etiã *n.8. in fin.* quod pacto non poterit huic casui renunciari quando necessitas est publica *per tex. in l.ius publicũ. & l.penult.ff.de pact.* & hæc sufficiant cum res videatur satis clara, omisso quod
57 isti casus prouenientes à facto Principis † semper videntur excepti *Aym.cons.233.n.1.& 2.& col.3.ante med.vers.tertio arguitur.* iuxta notata *in l.stipulatio ista habere.in princ.ff.de verb.obligat. cum vulgarib.*

EPITOME.

Litis pendentia quando inducatur per citationem executam, & reproductam. ¶ Et an per contumacem possit allegari. ¶ Facultas trãsferendi pensionem an sit valida non facta mentione litis. ¶ Consentiens reseruationi pensionis an approbet illam tamquam ex causa iusta reseruatam, itavt eius probatio non incumbat pensionario. ¶ Translatio pensionis an sit nouum grauamen, & possit fieri sine citatione, & consensu rectoris. ¶ Cambia, & societates officiorum quando licitè fiant absque intimatione in locum antiquarum societatum, & cambiorum. ¶ In gratia, quæ sint exprimenda, vt non possit dici de eius subreptione. ¶ Resignans aut impetrans beneficium, quo casu debeat facere mentionem de pendentia litis, & crimine opposito. ¶ Alienatio prohibita in potentiorem an possit fieri in filium, qui sit potentior patre.

SVMMARIVM.

1 *Facultas transferendi pensionem est valida, quamuis non fuerit facta mentio litis. n. 23.*
2 *Lis calumniosa non inducit litis pendentiam. & n. 22.*
3 *Resignatarius acceptans beneficium cum onere pensionis non potest illud improbare. Intellige vt n. 5. & 6.*
4 *Pensio est onus reale sequens possessorem prebendæ.*
7 *Lis censetur finita post lapsum decennij. Declara vt n. 8. 9. & 10.*
11 *Susceptio termini ad soluendum est actus approbatiuus sententiæ. Fallit vt n. 12.*
13 *Lis dicitur pendere post executionem citationis & illius reproductionem. n. 14. Intellige vt n. 15.*
16 *Tempus non prorogatur citanti aliquem ad certam diem.*
17 *Contumax non allegat litis pendentiam.*
18 *Maior est contumacia actoris, quàm rei.*
19 *Monitorium non reproductum per procuratorem*

item habet arbitriũ æstimandi.ex quib.cauſ.feud.
37 *amittat.* † & in quibus caſibus operetur coniunctio ſanguinis *Idem Aſſl. in c. 1. §. & ſi clientulus.col.4.& 5.de alienat.feud.* Immo neque excuſabitur tutor prætextu ignorantiæ, quando ſumus in his, quæ teneretur inquirere ex officio *Grat.conſ.25.n.6.lib.2.*

EPITOME.

IN diſpoſitionibus limitatis quando habeat locum ius accreſcendi. ¶ Et an ſufficiant verba,æquis portionibus, vel ſimilia, ſeu potiùs requiratur taxatina tantum. ¶ Et quid ſi vnus ſit inſtitutus in re certa, & alter in toto reſiduo. ¶ Et an debeant eſſe coniuncti in eadem oratione, & ad eamdem rem, partibus expreſſis intellectualiter, quamuis nõ corporaliter demonſtrabilibus. ¶ Portio effecta caduca quando tranſeat ad hæredes, ſeu ad ſubſtitutos. ¶ Legata facta Canonicis an cenſeantur relicta Eccleſiæ, ſeu Capitulo, vel ſingulis. ¶ Legatum pro maritaggio an debeatur tam pro matrimonio carnali, quàm ſpirituali. ¶ Et quid ſi adſint verba naturalia excludentia monaſterium. ¶ Vel ſi illud non ſit capax bonorum. ¶ Hæres grauatus reſtituere ſi deceſſerit ſine filijs an excludat ſubſtitutum, ſi ingrediatur religionem. ¶ Serui,ſeu cuſtodes viridarij an veniãt in legato relicto familiæ. ¶ Emphyteuſis an poſſit legari irrequiſito domino abſque pœna deuolutionis. ¶ Eccleſia an dicatur potentior laico, itaut legatum ei relictum dicatur factum in potentiorem. ¶ Poſſeſſio poſterior quando ſit clandeſtina, & non debeat manuteneri. ¶ Identitas, & dominium an ſit plenè probandum ſi agatur ad deuolutionem. ¶ Et an ſufficiant inſtrumenta locutionum emphyteuſis.

SVMMARIVM.

1 *Ius accreſcendi habet locum inter coniunctos in eadem oratione, & ad eamdem rem partibus expreſſis intellectualiter,quamuis non corporaliter demonſtrabilibus.*
2 *Vocati pro dimidia hæreditatis non cenſentur omninò diſiuncti.*
3 *In diſpoſitionibus limitatis non procedit ius accreſcendi. Intellige vt n.6.*
4 *Teſtator poteſt prohibere ius accreſcendi in fideicommiſſis, ſecus in inſtitutionibus.n.5.*
7 *Ius accreſcendi non impeditur per ſola verba, æquis portionibus.*
8 *Ius accreſcendi habet locum,ſi vnus eſſet inſtitutus in re certa, & alius in toto reſiduo.*
9 *Subſtitutio pro dimidia effecta caduca deuoluitur per ius accreſcendi ad ſubſtitutum pro alia dimidia.*
10 *Portio effecta caduca tranſit ad hæredes. Fallit vt n.11.*
12 *Teſtator præſumitur ſe voluiſſe conformare cum iure communi.*
13 *Diſtinctio ſola partium facta à teſtatore per verba æquis portionibus, vel ſimilia non impedit ius accreſcendi.*
14 *Coniuncti funguntur poteſtate vnius perſonæ.*
15 *Legata facta Canonicis cenſentur relicta Capitulo, non Eccleſiæ.Intellige vt vniuerſis,& collegio, non vt ſingulis. n.16. Contrarium. n.17. ſed prima opinio eſt verior. n.18.*
19 *Legatum pro maritaggio debetur tam pro matrimonio carnali,quàm ſpirituali.Amplia vt n.20. Declara vt n.23. & 25.*
21 *Pater tenetur dotare filiam tam ſi contrahat matrimonium carnale, quàm ſi ingrediatur monaſterium.*
22 *Bona fideicommiſſi alienantur pro conſtituenda dote filiæ, ſiue nubat, ſiue intret religionem.*
24 *Teſtator loquens per verba naturalia videtur excludere monaſterium.*
26 *Hæres grauatus alicui reſtituere, ſi deceſſerit ſine filijs, non excludit ſubſtitutum, ſi ingrediatur religionem non capacem bonorum.*
27 *Legatum relictum familiæ an comprehendat cuſtodem viridarij.*
28 *Serui viridarij veniũt appellatione ſeruitorum.*
29 *Diſpoſitio teſtatoris habet locum probatis qualitatibus per eum requiſitis.*
30 *Abſens pro negotijs Domini gerendis dicitur de familia. n.31.*
32 *Dictio, &, in legatis eſt ampliatiua.*
33 *In fauorabilibus debemus plenè interpretari voluntatem teſtatoris.*
34 *Emphyteuſis non poteſt vendi irrequiſito domino,poterit tamen legari abſque pœna deuolutionis. n.35.*
36 *Prohibitio alienationis non extenditur ad eam, quæ fit in vltima voluntate.*
37 *Eccleſia non dicitur potentior laico in materia legati ei relicti, niſi habeat poteſtatem ſuper illum, cuius res alienatur.*
38 *Conceſſio emphyteuſis pro hæredibus in perpetuum, tranſit ad Eccleſiam.*
39 *Eccleſia habet annum ad vendendam emphyteuſim ſibi relictam, quamuis non poſſet illam retinere.*
40 *Poſſeſſio poſterior præſumitur clandeſtina, & non debet manuteneri. Intellige vt n.45.*
41 *Identitas eſt probanda, maximè per illum, qui ſe fundat in deuolutione bonorum, & quot demonſtrationes ſufficiant. n.42.*
43 *Dominium eſt plenè probandum, quando agitur de deuolutione, nec ſufficit inſtrumentum locationis emphyteuſis. n.44.*

CAPVT DXXXIII.

DImidia hæreditatis relicta Virginiæ non eſt effecta caduca ad fauorẽ Antonij, itaut potuerit de ea diſponere, ſed per ius accreſcendi fuit acquiſita Lucretiæ inſtitutæ in alia dimidia,
1 Etenim † conſtat illas eſſe coniunctas, cum ſint in eadem oratione vocatæ ad eamdem rem partibus expreſſis intellectualiter, quamuis non corporaliter demonſtrabilibus, quo caſu portio vnius accreſcit alteri, prout eſt *tex. in l. ſi duobus.*

bus.16.ff.si titio. de legat.1. l.meuio. 42. in princ. de leg.2. l. vnic. §. vbi autem legatarÿ. C.de caduc.toll. & ita per prædicta iura rem esse claram dicit *Corn. conf.238. circa primum consultationis articulum.col.3.ad med.verf.deueniendo itaque ad secundum.n.3. lib.2. Socin. Sen. conf. 94. pro clariori. in fin. verf.sed quia mihi narratur. lib.4.* & latius *Socin.Iun.conf.139.n.21. vsque ad 27.lib.1. Fulgos.conf.17. testator. in fin. verf. sed rectius & verius. Curt.Iun. conf.83. col. penult.in fin.verf.ego autem semper putaui. Aym. conf.62.n.4. Guid.Pap.q.335.quæro.n.1. Natt. conf.323.n.3.Iaf.conf.72. col.penult. in fin. verf. quarto idem in terminis. lib. 3. Decian. conf. 40. n.8. lib. 1. Peregr. de fideicommiss. art. 9. n. 8. verf.idem si substituisset. Menoch.conf.209.n.12.*

2 & 13. *lib. 3.* † vbi, quod ita vocati pro dimidia hæreditatis non censentur omnino disiuncti re *Bart.in l.re coniuncti. n.25.de leg. 3.* Vnde non mirum si est locus iuri accrescendi *Socin. Iun. conf. 19.n.19. lib.1.*

Non obstat, quod substitutio facta de Virginia, & Lucretia fuerit taxata ad æquales portiones, quæ cum sint assignatæ pro dimidia tam vni,

3 quàm alteri ex substitutis, faciunt, † vt testator videatur exclusisse ius accrescendi, quod non habet locum in dispositionibus limitatis *l.lucius titius.78.§.quæ habe at.in fin.ff.ad trebell.Bald. in l.si arrogator. in princ. col. 2. ante fin. verf. quinto oppono.ff.de adoption. & in l.1. n.12.C.de secund.nupt. Roman.in l.1.in princ.ff.si quis ius dict.non obtemper.Iaf.conf.61.in fin.verf.quinto principaliter.lib.3.& in l.re coniuncti. n.199. de leg. 3. & in l.si mora.in 4.notab.ff.solut.matr.*

4 Quod quidē† ius accrescēdi tam expresse, quàm tacitè potest etiam prohiberi in fideicommissis, cum in eis non sequatur illud absurdum, quod quis possèt decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, propter quod fuit inductum ius accrescendi *l.re coniuncti. de legat. 3. l.1. C.*

5 *quand.non petent.part.* † Quidquid aliud sit in institutionibus *Decian. conf.40. n.2. & 3. lib. 1. Iaf.conf.8.col.2.post med.lib.3.*

Quia prædicta procedunt, quando testator in ipsa assignatione portionis vsus fuisset taxatiua tantum, vel simili, tunc enim videtur voluisse pro-

6 hibere ius accrescendi, † quod non est in casu nostro, in quo substituti fuerunt simpliciter vocati pro æquis portionibus, & ita loquuntur *Bald. Iaf. & alÿ supra allegati*, & distinguit *Idem Iaf.conf.72. col. 2. ad med. verf. tertio ad idem. & col.vlt.ad fin. verf.non obstat vltimum. lib.3.Peregr.de fideicommiss.art.9.n.3. Rip.in l.re coniuncti. n.50. ad med.ff.de leg. 3. Decian.*

7 *conf.40. n. 25. lib. 1.* † Quia per sola verba, pro æquis portionibus, non impeditur ius accrescendi *Corn.conf.238.n.3.col.3. ad med. lib.2.* & concludunt *Socin. Guid. Pap. Peregr. Fulgos. Curt.Iun. Aym.& alÿ* supra allegati, qui in specie loquuntur, quando testator dimidiam vni, & dimidiam alteri reliquisset, Immo etiam si vnus

8 esset substitutus in re certa, † & alius in toto residuo etiam haberet locum ius accrescendi, per quod totum posset trahi *l. cohæredi. §. fin.ff. de vulg. & pupill. Ang. & Imol. in l.1. §.si ex fundo.ff.de hæredib.instit.* & notant omnes *in l.quoties.C.eod.tit. Decian.conf.40.n.9. lib. 1. Cagnol. in rubr.C.quand.non petent.part.n.54.in fin.* De

9 quo tamen modò non est quæstio, cum simus † in substitutione facta pro dimidia, quæ licèt sit effecta caduca, debet per ius accrescendi deuolui ad substitutum in alia dimidia, quamuis essemus in substitutione fideicommissaria *l. ex asse. ff.ad trebell. Ang.de testam.glos.42.n.3. Decian. conf. 40.n.10. lib.1.* & voluit etiam *Bart. conf. 53. picaredus. in fin. lib.1. per tex. in l. filius. §.diuus seuerus. de leg.2. l.1. §. penult. C. de caduc. toll. Natt.conf.323.n.3.*

Vnde non obstat, quod portio, quæ est effecta cadu-

10 ca transeat ad hæredes † *Bart. in l.pater filium. col.penult.de inoffic.testam.Iaf.conf.8. n.2. verf. decimo istud vltimum.lib.3. Curt.Iun. conf.12. col.2.Gozad.conf.21. col.6.* Quia procedit quando essemus in illis, qui non sunt coniuncti in eadem oratione, & quo ad eamdem rem, cum aliud sit stante coniunctione, de qua in casu nostro,

11 tunc enim non potest dici, † quod portio efficiatur caduca, sed per ius accrescendi acquiritur simul cum substituto *Curt Iun. conf.83. col.penult.in fin.Guid.Pap.q.335.n.1 Socin.Iun.conf. 139.n.19.lib.1.Corn.conf.238.n.3.lib.2.* Et cum hoc disponat ius commune, censendum est

12 etiam † testatorem voluisse se cum illo conformare disponendo, prout leges mandant *Bart.in l.hæredes mei. §.cum ita.n.4. ff.ad trebell. Socin. conf.51.n.3.lib 4. Aym.conf.135. n.38.* cum alijs per *Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib.6.tit.6.n.1.vsque ad 9.*

Quibus addēdum est, quod sola distinctio partium facta à testatore per verba, æquis portionibus,

13 vel similia, † non impediùt ius accrescendi, Nam quamuis per eum sint portiones ita distinctæ, adhuc tamen adeo sunt inuicem confusæ, vt magis possint percipi intellectu, quàm ad oculum demonstrari *l.meuius.§.duobus.de legat.2.* Vnde isti ex coniectura voluntatis testatoris debent habere ius accrescendi, quia propter vnitatem sermonis quasi in vnum corpus sunt redacti *l. vnic. §. his ita. verf. hoc ita tam varie. C. de ca-*

14 *duc. toll.* † Itaut coniuncti fungantur potestate vnius personæ *l. planè. in princ. la 1. de legat. 1. Imol. in l.item quod sabinus. n.3. ff. de hæredib. instit.* & in proposito nostro ita declarat *Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 10. tit. 3. n. 7. & 8.*

Quo verò ad legata, quæ fuerunt facta Canonicis,

15 Dixi in dubio censeri relicta Capitulo, † Nam verbum, Canonici, indefinitè prolatum, idem significat quod Capitulum, quod repræsentatur ex Canonicis, Vnde neque potest comprehendi Ecclesia, quæ ex solis Canonicis non constituitur, & per consequens illa non comprehendetur in huiusmodi legatis argumento *tex.in c.exemptionem.9.de priuil. in 6.* & in specie ita concludit *Rip. in c.cum m.ferrariensis.n.11.post princ. verf.contra istud notabile. de constitut. Menoch.*

qui

qui alios adducit *præsumpt.113.n.6.lib.4. Card. Mantic.de coniect. vlt.volunt.lib.8.tit.6.n.22.& 24.ad fin.*& concludunt communiter *Doctor. in c.requisiuisti. vbi Card. n.3. q.10. ad fin. & Couar.n.10. de testam.* Intelligetur tamen legatum relictum Ecclesiæ, quando clerici non essent seculares, sed regulares, qui non possent habere proprium *c.requisiuisti.de testam. Socin. in l.ciuibus.in fin.ff.de reb.dub.& in l.1.n.20.& 21.ff. de vulg. & pupill.* Itaut neque valeat consuetudo, vt possint similia legata acquiri religioso *Calder.cons.4 de consuetud.*

Quamuis autem in talibus legatis non veniat Ec-16 clesia, sed illa acquirantur Canonicis, † Tamen non considerabuntur vt singuli, sed vt vniuersi, itaut censeãtur facta tamquam Capitulo,& Collegio Canonicorum, non autem singularibus personis, Vnde non diuidentur æqualiter inter ipsos Canonicos,sed adhibebitur distinctio qualitatum, faciendo distributionem, prout solent distribui cætera bona ipsius Collegij,dando plus vni Canonico, quàm alteri, habito respectu ordinis sacri, seu antiquitatis,vel alterius qualitatis vniuscuiusque secundũ statuta Ecclesiæ *Couar.in c.requisiuisti.n.10. post Card.ibid. q. 10. col.6.ad med.vers.dic tamen quod etiam.n.4.de testam.Rip.in c.cum m.ferrariensis.n.11.de constitut.Card.Mantic.de coniect. vltim. voluntat. lib.3. tit.6. n. 24. in fin. vers. vnde puto quæstionem. Prax. Neapolit.c.72.n.7. ad fin.Ceuall.q. 278.ad med.p.1.fol.197.*

Neque obstat, quod potius legatum relictum Canonicis non dicatur acquisitum Capitulo, sed 17 singularibus de Capitulo,†qui diuident inter se, & non applicabitur mensæ capitulari *Felin.* qui dicit esse aureum dictum,& sustentabile in *c.audītis.15.col.15.in fin. vers.secunda responsio.n. 24. de præscript. post Barbat. in c. requisiuisti. col.40.de testam. Henric.Boic. in c. nos quidem. in fin.eod.tit.Burgos.in c.cum omnes.n.325. de constitut. Socin.in l.2.col.penult.in fin.n.13.vers. aut sumus in dubio. ff. de reb. dub.* & de magis recepta opinione, & in foro seruanda testatur *Menoch.* quamuis dicat apud eum non carere dubitatione *præsumpt.113.in fin.lib.4. Cin.in l.1.n.7.in fin.C.de sacros.eccles.*

Quia contraria opinio est verior, quod immo cen-18 seatur vocatum Capitulum, & Collegium,†cum hoc significet verbum,Canonicis,indefinitè prolatum, vt dictum est *supra n.15.per tex.in c.cum omnes.& c. cum accessissent. de constitutionib.* cum multis concordantibus adductis per *Rip. in c.cum m.ferrariensis.n.11.eod.tit.*& Doctores, qui aliter sentiunt,debent intelligi,quando adessent coniecturæ,quod Canonici fuerint contemplati, vt singuli, putà si præcesserint merita singulorum, vel quod legata non possint conuenire ipsi Collegio, sed singulis, vt per *Card.Mantic.de coniect.vlt.volunt. lib.8. tit.6.n.4. ante fin. vers.sed aduerte. Socin.in l.cum senatus.n.8.ff.de reb.dub.*

Circa alterum dubium dixi conclusionem esse satis 19 omnibus notam,† quod legatum relictũ pro maritaggio, debetur non solùm si matrimonium carnale contrahatur, sed etiam si spirituale,cum dicatur mulier nubere monasterium ingrediendo, neque possit videri esse sine nuptijs, quæ intrat religionem, quasi cum domino nubat *§.sed & hoc præsenti.auth.de sanctis.episcop. Cin. in auth.nisi rogati.n.1. in 2.not.ib.C. ad trebellian.* Vbi *Bald. in princ.* loquitur tam de relicto nomine dotis pro matrimonio contrahẽdo, quàm de donatione propter nuptias *Natt. cons. 29. n.1. Ancbar. cons.108.n.4. Socin. in l.mulieri.n. 12.ff.de condit.& demonstrat. Card. Mantic. de coniectur.vltim.volunt.lib.11.tit.18.n.26. Surd. cons.192.n.19.lib.2. Garz. Mastrill. decis.Sicil. 153.n.3.p.2. Rot.coram Card. Ludouisio. Bononien.legati.19.Martij.1607. Decian.cons.5.n.12. & 13. lib. 3. Sancez de matrimon.lib 1. disput. 33. n. 30.* Cæteros omitto, cum nimis longum esset omnes recensere, maxime cum non expe-20 diat in conclusione ab omnibus approbata. †Immo etiam prædicta ampliantur secundum aliquos, quamuis fuerit relictum pro tali maritanda per carnale coniugium *Bald. Nouell. de dot. p.6. priuileg.77. Couar. in c. nos quidem. n. 11. vers.sexto ex proxima. de testam. Surd.cons.69. n.1.lib.1.& cons.192.n.19.ad med.lib.2.*

Et facit simile de patre, qui sicut tenetur dotare fi-21 liam, quæ contraxit matrimonium carnale † *l. qui liberos. ff.de rit.nupt.l.dedit dotem. ff.de collat.bonor.* Ita etiam debet dotare filiam, quæ ingressa est religionem *Bald. in l.vlt. col. 2. C. de dot.promiss. Menoch. cons.1016.n.1. ad fin.* vbi 22 etiam de bonis fideicommissi,†quæ possunt alienari pro constituenda dote filię fideicommittentis tam si carnaliter nupserit, quàm si ingrediatur monasterium, vt concludit *Idem Menoch.* multa alia similia adducens *præsumpt. 189. n. 89.& 91.lib.4.*

Et in casu nostro nulla adest difficultas, quia legatum non est conceptũ per aliqua verba, ex quibus possit constare de contraria mente defuncti, 23 quod † voluerit illud non præstari, nisi secutis nuptijs temporalibus, nam si de tali voluntate appareret, illa esset seruanda, vt per *Sancez. de matrimon.tit.de sponsal.p.1.disput.33.n.30. Mastrill.decis.153. n 8. 13.& 28. vsque ad 36. Vin-24 cent.de Franch. decis.29.*† vbi exemplum datur, quando testator loquutus fuisset per verba naturalia, & naturalem procreationem importantia, videlicet si adiecta fuerit conditio, si sine liberis legitimis & naturalibus decesserit, cum similibus, quæ ad monasterium adaptari non possent *Turrec.cons.4.n.16. cum seq. lib.3. Menoch.cons.555. lib.6.* & latius *cons. 1016. lib. 11.* 25 vbi etiam † *n.11.* quod in casibus, in quibus intelligeretur matrimonium spirituale, Tamen ista interpretatio esset facienda, quando monasteriũ esset capax bonorum, nam si non esset tale, puella haberetur pro mortua *clem. exiui. de verb.significat. Doctor. in auth. ingressi. C.de sacros.eccles. & in c. in præsentia. de probat.* Vnde talis 26 portio defertur substituto, † Prout dicimus de hærede grauata restituere Caio, si decesserit sine

filijs.

filijs, qui ingrediendo religionem incapacem bonorum non excludit substitutum, tamquam decesserit sine filijs, ex quo monasterium non est capax bonorum *Bart. in l. cum pater. §. hereditatem. ff. de leg. 2. & in tract. minoricar. q. 3. vers. item isti haeredes. Alex* qui de communi *cons. 13. n. 4. ad med. lib. 3. Ossasc. decis. 136. n. fin. Socin. in l. eum auus. n. 104. de condit. & demonstrat. & cons. 92. n. 3. lib. 1. Menoch. praesumpt 83. n. 71. lib. 4.* vbi ampliat idem esse, quando extaret consuetudo & obseruantia, quod monachi, & religiosi non succedant ab intestato morientibus *Boer.* qui loquitur de consuetudine Regni Franciae *decis. 354. n. 8. Masuer. in prax. tit. de successionib. & vltim. voluntat. vers. item per consuetudinem regni istius.*

Quantum verò ad legatum relictum familiae dixi in eo comprehendi illum, qui testatori inseruiebat in officio custodis viridarij, † & ipsius expensis viuebat, ac in eiusdem imperio existebat, quae omnia faciunt, vt quis dicatur de familia *l. 1. §. familia. & l. quanta. ff. de public. & vectigalib. l. pronunciatio. §. seruientium. ff. de verb. signific. Bald. in c. in litteris. ante med. vers. & dic latius. & ibi Felin. n. 1. de testib. latè Mand. regul. 3. q. 19. n. 1. & 2. & reg. 32. q. 10. n. 3.*

Maximè, quia etiam testator mandauit d. legatum distribui inter suos seruitores, † Vnde etiam debet solui illis, qui praesunt viridarijs, & ea colunt cum tales appellemus seruos viridarios *Rebuff. in l. impensa. 79. §. voluptaria. col. 1. in princ. vers. vnde viridarios. ff. de verb. significat. per tex. in l. instrumenta. ff. de fund. instr.*

Accedat, quod etiam testator iussit in huiusmodi legati distributione spectandum esse tempus seruitij longioris, vel breuioris, & officij, quod d. seruitores administrarunt, ex quibus verbis colligitur fuisse vocatum d. Custodem, cum in eo concurrat tempus seruitij quatuordecim annorum, & qualitas officij, quod per illum exercebatur in viridario colendo, † itavt probatis d. qualitatibus per testatorem requisitis intret dispositio per eum facta *Natt. cons. 374. n. 31. Surd. cons. 45. n. 14. lib. 1.*

Non obstat, quod talis custos viridarij non inseruiebat domi cum alijs familiaribus testatoris. Quia † non ex hoc potest dici, quod non sit de familia, cum semper dicatur talis, quamuis non sit cum domino, & ab illius praesentia absit, nam etiam absentes appellantur verè familiares continui, & comensales, quasi sufficiat, quod pro negotijs domini gerendis absint *Mand. reg. 3. q. 19. col. 1 in fin. vers. paruique refert.*

Minus obstat, quod testator vocauerit ad d. legatum solum illos, qui eius personae inseruiuerunt, Quia hoc dixit, vt faceret differentiam ab ijs seruis, quos habebat communes cum filijs, quos noluit includi in legato, prout ipsemet testator declarat in testamento, non autem vt vellet excludere familiares absentes, quia immò eos vocauit, cum fuerit contemplatum officium, quod per suos seruos administratur, vt in legato legitur, Maximè, quia testator non se restrinxit solùm ad personam suam, sed etiam ampliatiuè addendo vocauit quoque illos, † qui aderunt tempore sui obitus ad sua seruitia, quod facit, vt etiam seruus, qui praeest viridario comprehendatur, cum sit in seruitio domini, & pro illius negotijs gerendis in eo loco praesit, & ad eam rem colendã sit electus *Mand. reg. 3. col. 1. in fin. q. 19.*

Vnde non obstat *tex. in l. in lege censoria. 203. §. itaque. ff. de verb. signific.* Quia ibi solùm fuit contemplata persona domini, † hic autem legatum fuit extensum, & ad eos, qui reperiuntur ad illius seruitia, cum talis dictio, Et, sit ampliatiua, prout in specie legati est *tex. in l. ea tamen. 44. de leg. 3. Rebuff. in l. coniunctionem. 29. col. 3. post med. vers. octauo cõiunctio. ff. de verb. signific.* † Maximè in fauorabilibus, vt plenius testatoris voluntatem interpretemur *Socin. cons. 33. circa praesentem. col. 2. in fin. vers. confirmatur ista conclusio. n. 5. lib. 3. Imol. in clem. plerisque. n. 12. in fin. vers. aduertendum tamen. de election. Corn. cons. 70. col. penult. in fin. n. 14. lib. 2.*

Vltimum dubiũ de legato facto Ecclesiae, seu mensae conuentuali monachorũ dicebam resoluendum esse negatiuè, † quod non adsit aliqua deuolutio, Nam quamuis emphyteusis non possit vendi, seu alienari irrequisito domino, Tamen ista prohibitio non extenditur ad legatum, quod poterit fieri tamquam sit donatio, quae permittitur absque aliqua poena deuolutionis *Speeul. de locat. §. nunc aliqua. n. 138. Alber. in l. fin. col. 2. & ibi Bald. n. 11. Ias. n. 75. Salic. n. 11. C. de iur. emphyt.* † & quidquid alij contrarium sentiant ista est magis communis opinio, quamuis essemus in emphyteusi ab Ecclesia concessa, nedum à priuato *Alex. cons. 189. n. 11. lib. 2. & cons. 17. n. 11 lib. 5.* latè *Surd. decis. 91. n. 1. & 2. Clar. in §. emphyteusis. q. 15.* & concludunt omnes *in l. si domus. §. fin. ff. de legat. 1. Corbul de caus. priuat. ob alienat. irrequisit. domin. limit. 14. per tot. Redoan. de reb. eccles. non alienand. tit. de caducit. feudat. q. 79. c. 9 n. 25.* Et in hoc differt permissio alienandi à prohibitione, † Nam prohibitio alienationis non extenditur ad eã, quae fit in vltima voluntate, cum tamẽ permissio cõplectatur illam, quae fit in vltima volũtate *Surd. cons. 71. n. 12. lib 1. post Bart. in l. si ita quis. §. ea lege. n. 7 ff de verb. ob ig.* Et in emphyteusi priuati, quod nõ adsit difficultas, & valeat legatũ in Ecclesiã latè *Mastril. decis. 18. per tot.* † vbi etiã multa, quod in hac materia Ecclesia particularis nõ potest dici potẽtior Laico, nisi habeat potestatem super eũ, cuius res alienatur *Menoch.* latè *cõs. 216. n. 19. & 40. lib. 3.*

Et quamuis prętendatur huiusmodi legatũ non valere tamquam factum in potentiorem, & Ecclesiam, † Tamen ex natura prętensę concessionis factae pro se filijs, & haeredibus in perpetuum, res emphyteotica transit ad quoscumque haeredes etiam extraneos, & Ecclesiam *Alex. cons. 130 n. 3. in fin. lib. 1.* & est *decisio Rota coram Card. Lãcellotto Mediolanen. bonorum. 16. Februar. 1601.* vbi allegantur concordantes decisiones, † & Ecclesia semper habet annum ad vendendum alteri, quatenus etiam ipsa non posset pro se retinere

*Alex.d cons.*120.*n.*4. *lib.*1.vbi quod ita de consuetudine seruatur, *post Io.de Imol.in c.potuit. col.* 17.*super glos. in verb.probibetur . de locat. Mastrill. decis.* 128.*n.*18. vbi de communi, & dixi latè *supr.c.*

Cessante igitur deuolutione est concedenda manutentio per monachos petita,cũ constet de eorum possessione ex testibus formiter examinatis tam ante litem motã,quàm tempore d. litis, non ob-

40 stante prætensa possessione partis aduersæ,† quæ tãquam posterior præsumitur vitiosa, & clandestina,& cõsequenter non manutenibilis *l. quamuis.§.si conductor.de acquir.possess. l.pomponius. ff.quib.mod.vsusfr.amittat. Affl.decis.*167.*n.*3.*in fin. Aegid.decis.*379.*Felin.in c.licet causam.n.*8. *de probat. Menoch.de retinend.poss.rem.*3.*n.*725. *Rot.diuers.decis.*506.*n.*5.*&* 6.*p.*1.*& coram R.P.D.Vbaldo. Romana de incoronatis.* 29. *Aprilis.* 1616.cum alijs adductis *coram eodem. Augustana hospitalis.*21.*Februarij.*1611.

Cum etiam non constet de idẽtitate bonorum,quæ prætenduntur deuoluta ob legatũ de eis factum,

41 quæ † identitas erat probanda per aduersarium per confinia,& alias demonstrationes,cum in rebus , & corporibus præsumatur pluralitas, nisi probetur identitas, vt in specie inuestituræ dicit *Aym.cons.*112.*n.*3.*post Bart. in l. demonstratio falsa.ff.de condit.& demonstrat.* Immo ex lectura assertæ cõcessionis apparet de diuersitate bonorũ tam ex confinibus enunciatis, quàm ex an-

42 nua respõsionẽ, quæ exprimitur,† Itaut magis sit probanda identitas, præsertim ad effectum prætensum deuolutionis , quo casu neque sufficeret vnam rem esse demonstratam per duas demonstrationes veras , si aliqua demonstratio reperiretur falsa , quidquid aliàs hoc non noceret ei , qui non tenetur probare identitatem *Alex.cons.* 35.*n.*2.*&* 3.*lib.*5. per tex.quem dicit notabilem *in l.in testamento. la* 1.*ff.de condit.& demonstr.*

Et quatenus probaretur identitas enunciata in assertis patentibus,quod negatur, Tamen nõ con-

43 stat de dominio Principis, † quod debet plenè,& omninò concludenter probari, cũ agatur ad deuolutionem , itaut non sufficiat instrumentum locationis emphyteusis , nisi plenius de illa appareat *Bart.in l.ad probationem.* C. *locat. Aym. cons.* 157. *n.*5. *Curt. Iun.* qui de communi *cons.* 158.*n.*6.*& cons.*41.*n.*8.*Rum.cons.*14. *n.*3. *lib.*4. *Roman.cons.*127.*col.*1.*ad med.Cassan.in consuetud. Burgund. rubr.* 1. *§.* 2. *tit. le signeur. n.* 1.

44 *fol.*98.† & est receptissima opinio , de qua latè *Alex. cons.*10.*cum duob.seq.lib.*4. quam passim approbat *Rota*, de qua per *R. P.D. Littam. Romana prætensæ deuolutionis.*13.*Nouembr.*1596. *quæ est inter decis.diuers.p.*4. *centur.*7. *decis.*23. *n.*2. vbi allegantur aliæ concordantes decisiones *Mascard.conclus.*541.*n.*2.*&* 3.

Nec aduersatur decisio *Perus.Ludouic.*17.*& cons.*

45 *Hond.*21.*n.*25.*lib.*2.†Quia ibi non cõtrouertebatur deuolutio ob transactum tempus 29. annorum , & in instrumento aderat constitutum , & pactum ingrediendi propria auctoritate , & sine vitio spolij, & pars non contradixit,sed passa est cognosci super negotio principali absque eo,quod protestaretur prius cognosci super possessorio, quod non est in casu nostro;cum Monaci semper contradixerint, neq; vnquã se habuerint pro spoliatis,ideo meritò sunt manutenendi ex supra allegatis,& declarat *Idem Hondod. d. cõs.*21.*n.*25.*in fin. & n.*35.*&* 36.*& per tot.lib.*2.

EPITOME.

Venditio , & locatio an possint committi in arbitrium vnius ex contrahentibus . ¶ Et quid de æquitate canonica , & post factam traditionem, & in augmento pretij , & temporis , & accidentalibus contractus,ac similibus. ¶ Et quæ sint ista accidentalia. ¶ Verba ad continuandum per aliud nouennium post finem primi nouennij, si conductori visum fuerit an respiciãt perseuerantiam, & resolutionem cõtractus, itaut valeat remissio in conductorem, ¶ Incertitudo quando vitiet contractum. ¶ Ius canonicum in materia iuramenti an sit seruandum in foro fori. ¶ Clausula, quam & quas, non deducta ad speciem an operetur. ¶ Vendens, aut locans rem nõ expressa qualitate illius an posit dicere de nullitate contractus. ¶ Conductor quando licitè recedat à locatione ob impedimentum sibi illatum. ¶ Et quid si in ea perseueret, an tunc solum agatur ad diminutionẽ pensionis. ¶ Pensio an soluatur propter fructus. ¶ Et quando illis non recollectis sit debita . ¶ Et quid si fructus recollecti non sufficiunt pro medietate pensionis. ¶ Remissio an sit facienda, si potuit præuideri sterilitas. ¶ Et quid stante obligatione camerali iurata. ¶ Et quando illius executio impediatur cessante causa. ¶ Necessitas qualis debeat esse, vt posit recedi à contractu locationis. ¶ Et an sit sufficiens dignitas, aut iudicatus superueniens tam in persona locatoris, quàm conductoris .

SVMMARIVM.

1 *Mandatum de euacuando non datur, nisi seruata forma decreti cameralis , quod continet decretum irritans tollens omnia , quæ in contrarium fiunt.n.*2.

3 *Continuatio locationis non potest remitti in arbitrium conductoris. Intellige vt n.*4.

5 *Augmentum pretij potest remitti in vnum ex contrahentibus post factam venditionem pro certo pretio. n.*6.

7 *Accidentalia possunt conferri in liberam voluntatem contrahentis.*

8 *Argumentum valet de re ad tempus .*

9 *Verba posita in locatione ad cõtinuandũ post nouenniũ per alios nouẽ annos, si conductori tunc visum fuerit , respiciunt tam perseuerantiam , quàm resolutionem contractus , quo casu valet remissio in vnum ex contrahentibus .*

10 *Redhibitoria datur post contractum perfectum ratione vitij .*

11 *Tempus , & locus sunt prædicamenta accidentalia accidentis, & non substantiæ .*

Loca-

11 *Locatio est valida respectu temporis remissi in arbitrium conductoris.*
13 *Reconductiones fiunt sine tempore.*
14 *Venditio, & locatio posita in alterius voluntatem sustinetur post factam traditionem.*
15 *Contractus collatus in arbitrium vnius ex contrahentibus valet de æquitate canonica.*
16 *Incertitudo non vitiat contractum de æquitate canonica, quod etiam seruandum est in foro Cæsaris stante iuramento. n.17.*
18 *Ius canonicum seruandum est in materia iuramenti tam in foro fori, quàm poli.*
19 *Clausula, quam & quas, non deducta ad speciem nihil operatur.*
20 *Locator non exprimens, quod res locata non poterat locari, non potest dicere de nullitate contractus, quidquid aliud sit in domino directo.*
21 *Vendens, aut locans rem, non expressa qualitate illius, est in dolo, qui sibi non debet patrocinari, itaut non sufficiat exprimere in genere, cum sit in specie dicendum, quod res sit feudalis, seu emphyteotica.*
22 *Impedimentum proueniens ex facto conductoris non imputatur locatori, cui debebitur integra pensio. n. 23. & cui incumbat probatio d. impedimenti. n. 24.*
25 *Non est licitum recedere à locatione propter modicum impedimentum locatoris.*
26 *Conductor perseuerando in conductione sibi præiudicat, vt non possit discedere, quamuis incommoditas magna proueniat facto locatoris, sed solum agit ad diminutionem pensionis, & protestatio nihil iuuat. n.27.*
28 *Exceptio non implementi deducta in iudicio, impedit, vt amplius non possit impleri.*
29 *Pensio non debetur, si nulli fructus fuerint recollecti.*
30 *Pensio soluitur propter fructus, & habito respectu ad illos. n.33.34. & 42.*
31 *Remissio pensionis non est facienda, si tempore locationis potuit præuideri sterilitas. Intellige vt n.32.*
35 *Causa superueniens facit, vt possit recedi à iuramēto, & promissione, ac alijs legitimè celebratis.*
36 *Remissio non debet fieri conductori præuidenti bellum tempore locationis, secus in bello oriente post contractum.*
37 *Locatio est finita, si pereat substantia rei locatæ. Amplia vt n.38.*
39 *Remissio non negatur quando fructus, deductis expensis, non sufficiunt pro medietate pensionis.*
40 *Obligatio cameralis non attēditur stante damno intollerabili. nec impedit remissionem, quando ante executionē petitā cōstat de sterilitate. n.41.*
43 *Executio obligationis cameralis impeditur ob defectum causæ, & conditionis non purificatæ.*
44 *Exceptio remissionis ob fructus non recollectos venit ex natura contractus, quæ admittitur contra obligationem cameralem.*
45 *Renunciatio omni legum auxilio non extenditur ad casus insolitos.*
46 *Conductor non censetur cogitasse, quod nihil esset percepturus ex fructibus rei conductæ.*
47 *Promissio omnis restringitur, quatenus non adsit magna læsio.*
48 *Conductor potest recedere à locatione propter causam necessariam de nouo superuenientem, sicut è contra hoc permittitur locatori. secus in causa voluntaria. n. 49.*
50 *Iuramentum, & obligatio cameralis intelligitur rebus in eodem statu permanentibus. n.51.*
52 *Promittens non petere remissionem intelligitur rebus sic stantibus.*
53 *Dignitas, seu Iudicatus superueniens operatur, vt possit recedi à locatione. n.54.*
55 *Dispositū in locatore militat etiā in conductore.*
56 *Pacto non potest renunciari casui, in quo adest necessitas publica.*
57 *Casus prouenientes ex facto Principis semper censentur excepti.*

Stephani Gratiani

CAPVT DXXXIV.

IN materia locationis, & conductionis de aliquibus contigit in facto dubitari, quæ breuiter ex infrascriptis declarabuntur, Et quo ad primum dixi non potuisse relaxari mandatum de euacuando, nisi seruata forma decreti Cameralis, † quod tuetur inquilinum, vt non possit expelli, nisi ex causa habitationis pro vsu proprio, vel maioris pensionis repertæ, præuia interpellatione coram notario, & testibus bis facienda per Dominum conductori, cum fide nouæ locationis factæ, ac alijs in eodem decreto contentis, ob cuius formam non seruatam non potest sustineri sententia, stante præsertim clausula decreti irritantis, † per quod omnia in contrarium facta tolluntur *c. si eo tempore. de elect. in 6. Cassador. decis. 1. n. 7. de restit. spoliat. Rot. diuers. decis. 149. n. 2. p. 2.*

Nec obstat prætensa nullitas locationis pro secundo nouennio, cuius continuatio fuit remissa in arbitrium conductoris, † quæ non poterat fieri *l. in vendentis. 13. C. de contrah. empt. l. sæpe. 35. §. 1. ff. eod. tit. latè Surd. decis. 82. n. 10. & decis. 52. n. 10.* Quia prædicta procedunt in contractu ab initio gesto cum dicta qualitate substātiali arbitrij in vnum ex cōtrahentibus remissi, † Aliud est quādo, prout in casu nostro, fuit iam perfecta locatio tam respectu consensus, quàm rei, & pretij, seu pensionis conuentæ, ac temporis, in quo debebat durare locatio, Tūc enim si huiusmodi cōtractui iā perfecto, ac cōsummato, & in esse producto adijciatur aliquod augmētum spatij temporis remissum in arbitrium conductoris, qui possit declarare an velit continuare locationem necne, valebit pactum tamquam non controuertatur super illis tribus substantialibus locationis iam perfectæ, sed solùm super tempore, quod est accidentale, Prout † dicimus de augmēto pretij, quod potest validè remitti in vnum ex contrahentibus post factam venditionem pro certo, & determinato pretio, Nam arbitrium non ponitur ad substantialem perfectionem contractus, sed ad suppletionem, quia ibi est fundamentum, vnde arbitrium inseritur rei perfectæ,

cum secus esset, quando adijceretur rei imperfectæ, seu essentiæ contractus, ac illius productioni *Bald.* qui in specie ita distinguit *in l.in vendentis.13.col.2.post med.n.7.vers.quarto oppono.& ibi Salic.oppos.5.n.6.C.de contrab.empt. Card.Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 16. tit. 25. n. 5. ad fin.* & latè comprobat *Gabr. consf.168.q.2.n.14. in fin. vers.secundo quamuis pretium.lib.1.& est tex.in l.si pater.12.§.si fundo æstimato.& l.item si nō venierit.13.ff.de pact. dotalib.l.bac venditio.7.§.fin.ff.de contrab.empt.*

6 in quibus iuribus † nec maritus, nec emptor cogebantur vendere, sed totum ab eorum arbitrio pendebat, & tamen valet illud augmentum pretij, quia contractus erat perfectus, cui poterat addi illa incertitudo, quamuis non posset adijci rei perficiendæ, cū hoc habeatur pro accidenta-

7 li, quod potest † conferri in liberam voluntatem contrahentis *Bart. in l.si sic legatum. 78. in princ.n.3.ff.de legat. 1.* Nam per cōditionem appositam accidenti fit solùm conditionale accidens, non autem substantia, & principalis dispositio *Idem Bart.in l.1.n.28. ad fin. de conditionib.& demōstrat.* Et quamuis supradicti Do-

8 ctores loquantur de augmento rei, † Tamen idem est in augmento temporis, cum de vno ad aliud licitè arguatur *l.miles.§.quod diximus.de milit.testam.Euerard.in locis legalib. c. 39.* & in proposito notat *Osasc.decis.111.n.13.*

Et facit, quia ista verba posita in locatione ad continuandum post nouennium per alios nouem

9 annos, † si conductori, suisq. tunc visum fuerit respiciunt tam perseuerantiam, quàm resolutionem contractus, quo casu valet remissio in voluntatem vnius ex contrahentibus, neque attenditur, quod actus claudicet, nam si obligatus non recedit à contractu, declarando velle continuare, non obligatur tunc voluntariè, sed perseuerat in antiqua obligatione necessaria, quæ durat, neque alia noua obligatio nascitur, si verò velit recedere à locatione, nullum sequitur absurdum, cum tempore contractus ita fuerit

10 conuentum, † Vnde hoc ei permittitur, sicut post cōtractum perfectum ratione vitij datur redhibitoria, sic debet dari ex pacto *l.quod si nolit. §. si quid ita.ff.de adil.edict.* & ita in specie locationis concludit *Gabr.consf.73. n.6. & per tot.lib.1.* vbi fuit facta locatio ad nouennium cum pacto, vt si ante lapsum tertij anni conductor declaret se nolle continuare in dicto nouennio, quod non teneatur ad perseuerandum, sic enim per dictum conductorem fiat declaratio, quod vult cōtinuare, valebit contractus, quamuis positus sit in eius arbitrium, neque hoc prætextu potest locator recedere, cum remaneat antiqua obligatio necessaria, & non oriatur noua voluntaria, & passim admittitur talis resolutio, seu perseuerantia in vnū ex contrahentibus *Gomes. var.resolut.tom.2.c.2.n.19. in fin. Fabian. de Mont. de empt.& vendit.q.5.princ. n.73. ad med. vers. & singulariter dixit. q.13. tom.6. p.1.f.55. post Io. Andr. ad Speculat. eod.tit. de empt.& vendit. §. nunc dicendum.il 2.rubr.de restind.vendit.n.19.*

in verb.in præcedenti lege. & est cōmunis opinio, de qua per *Abb. in c. illo vos.vers.4.n.2. Anchar. n. 4. Host. col. 1. ante med. in verb. proximos. Card.post princ. vers.& inducit iura. Butr. n.8. Imol.n.9. Anan.n.6. ad med. Io.Andr. col.2. ad med.de pignorib.*

Præterea tempus, & locus sunt prædicamenta acci-

11 dentalia accidentis, † & non substantiæ *c.cum ioannes. de fid. instrum. Fabian. de Monte de empt.& vendit.q.5.princ.n.73.tom.6.p.1. fol.55.* vbi ex hoc cōcludit, quod valebit locatio respectu temporis remissi in arbitrium conductoris,

12 dummodo † in vita declarauerit iuxta *l.4.ff.locat.* & quod tempus non sit de substantia locationis notat etiam *Osasc.decis.111.n.11.* & sequitur *Mozzius de contractib. rubr. de locat. & conduct. tit. de substantialib. location. n. 17. ad*

13 *med.* † ob illam rationem, quia sine tempore fiunt reconductiones, vt in vrbanis pro eo, quo conductor habitauerit, in rusticis autem pro anno *l.item quæritur.§.vlt.ff.locat.*

Accedat, quod post factam traditionem sustinetur venditio, & locatio posita in alterius volunta-

14 tem † *Fabian. de Monte*, qui alios allegat *de empt.& vendit.q.5.princ.n.73. vers.prædicta tamen limitat. q. 13.* Maxime, quia dispositio *l.in vendentis. C.de contrab. empt.* non procedit de

15 æquitate canonica, secundum quam † valet contractus collatus in vnū ex cōtrahentibus *Aloys. de Leo.in d. l. in vendentis. in princ. Alphan. in collectan.ad ius ciuile. n.286. Bonacoss. de aequitat.canonic. conclus. 15. Caroc.* qui de communi *de locat.& conduct.p.3.tit.de locat. incert.fine*

16 *per errorem. n. 20. fol. 149.* † Cum incertitudo non vitiet contractum de æquitate canonica iuxta doctrinam *Archidiac.in c.sunt nonnulli.1.*

17 *q.1.Tiraq.priuil.piæ caus.55.in fin.* † Quod etiam seruandum est in foro Cæsaris, seu Ciuili *Rebuff. priuil.scholar.133.in fin. tom.18.fol. 57.* Stante præsertim contractu iurato, quo casu magis est seruandum ius canonicum *Ceph. consf.159.n.11. & 12.lib. 2.* vbi quod ita Ferrariæ seruatur *Gomes. in §. item si quis postulante. n. 8. vers. adde alium. instit.de actionib. Guter.de iuram.confirmat.p.1.c.64.in fin. Seraph. priuil. iuram. 86.*

18 *n.2.* vbi latè *Addit. n.3.& 4.* † Cum ius canonicum in materia iuramenti seruandum sit tum in foro fori, vel politico, quàm in foro poli, vel ecclesiastico, quamuis ius canonicum contradiceret iuri ciuili *Felin. in c. ecclesia sanctæ mariæ. 10.n.41.de constitut.& in c.in causis.15.n.1. ante fin. de testib. Afft. decis.322. n.5. Garzias de olt. fin. iur. ciuil. & canonic. n. 46.& 151.* cum alijs per *Add. ad Seraph.priuil.iuram.86.n.4.*

Quibus additur nullitas sententiæ, de qua agimus, cum relaxetur mandatum de euacuando contra conductorem in iudicio, in quo ipse erat actor, & absque aliqua petitione partis aduersæ, quæ

19 erat rea conuenta, † Itaut non obstet clausula, quam, & quas in commissione Aduersarij posita, cum numquam fuerit deducta ad speciem, nec aliquid dictum super euacuatione, prout requirebatur, vt talis clausula operaretur *Caputaq. decis.*

decis.115.n.2.p.3. Rot.coram R.P.D.Gypsio Florentina damnorum & interesse 9.Decembr.1585. cum alijs per Modern.de clausul.c.221.n.10.

Neque obstat alia prætensa nullitas locationis tamquam factæ contra formam inuestituræ,in qua dicitur prohibita omnis alienatio, & per conse-
20 quens locatio ad longum tempus. † Quia hoc non prodest locatori,qui non expressit qualitatē rei, Ideò eius respectu contractus valuit quidquid sit respectu domini directi *Bart. in l. bona fides.32.n.3. de actionib.empt. per l.& eleganter. 7. in princ. vbi Glos. in verb. nullam. ff. de dol. Abb. & alij in c. quorumdam.de solution. Vant. quoties & intra quod temp. de nullitat. agi pos-*
21 *sess.n.52. vsque ad 66.* † Cum locans,aut vendēs non expressa qualitate rei locatæ,seu venditę dicatur esse in dolo, qui sibi non debet patrocinari, itavt neque sufficiat in genere exprimere, cū debeat in specie certiorare conductorem, & vēditorē, quod res sit feudalis, vel emphyteotica, adeò vt stante huiusmodi taciturnitate veniat omne damnum aut interesse ad fauorem conductoris, vt latè omnia prædicta comprobat *Surd. cons.13.n.33.& 34.* cum alijs per *Becc.cons.106. n.11.& 12.Neuiz.cons.37.n.4.cum seq.Bero.cōs. 158.n.46.lib.1.& cons.177.n.43.eod.lib.* & concludūt omnes *in l.vina.ff.de pericul.& commod. rei vendit. et in l. tenetur. §. fin. ff. de act. empt. Ruin cons.91. n.10. lib.1. Aym.cons.83.n.3.*

Circa secundum dubium, illius decisio colligitur ex depositionibus testium, qui omnes concludunt, quod locator consignauit domum liberam ministris, & agentibus conductoris, & quod antiquus inquilinus, qui habitabat quasdam stantias cōprehensas in domo locata, discessit asportando supellectilia, & alia, quę impediebāt vsum dictarum stantiarum, ex quibus dicendum est nō posse discedi à locatione, Nam quamuis prætendatur eumdem inquilinum reuersum fuisse, Ta-
22 men cum iam domus fuerit data libera † impedimentū,quod denuò euenit fuit ex facto ipsiusmet conductoris patiendo iterum illum redire in domum, quam ipse inhabitabat, & vacuam habebat, cui cum conductor potuisset resistere nō tenebitur locator *Rom.cons.178.n.1. a l med. post Bart.in l.si vno.§.item cum quidam.col.2. in*
23 *princ.vers.tertio casu principali.n.3.ff.locat.* † Vnde erit debita integra pensio, quæ regulariter debetur, quando vsus impeditur facto ipsius cōductoris *l.si in lege.§.si domus.& l.dominus horreorum.§.vlt.ff.locat. Bart.in d.§.item cum qui-*
24 *dam.n.2.in fin.vers.secundo casu.* † Itavt debeat probari per conductorem tale impedimentum euenisse culpa locantis postquam iam fuerit domus tradita libera *Aym.cons.272.n.2.Surd.decis.226.n.7.*

Præterea sumus in modica incōmoditate duarum stantiarum ex viginti octo, quæ adsunt in domo locata, & illæ in superiori loco iuxta tectum,
25 quod † facit,vt non sit licitum in totum recedere à locatione *l. habitatores. 30. & ibi Bart. & Castr. in princ. ff. locat. Bero. cons.140.n.14. & 18. lib. 1.*

Accedat, quod, quamuis fuisset magna incommo-
26 ditas, de qua non apparet, † Tamen conductor perseuerando in contractu, & non recedendo à domo sibi præiudicauit, & solùm dabitur diminutio mercedis propter incommoditatem *Castr. in l.si merces.28. §.si vicino.ff.locat. Rol.cons.69.*
27 *n. 46. lib. 4.* † vbi etiam quod protestatio nihil iuuat, cum ab ea recedatur per actum contrarium, cum facta derogent verbis, Ideò ad hoc, vt tales protestationes afficiant, debet esse aliqua causa, ob quam quis prætendat rei conductæ insistere, videlicet quousque sibi de anticipatis solutionibus fuerit satisfactum cum similibus, & ad hunc effectum solùm, & non animo perseuerandi, vt considerat *Bero. cons.140. n.30. 31.& 35. lib.1.*

Non obstat, quod exceptio non implementi fuerit
28 iam deducta in iudicio, † quo casu non est locus amplius adimplemēto *Aym.cons.192.n.16.Becc. cons.45.n.50.* Quia iam supra ostensum fuit de adimplemēto, & recessu primi inquilini, quī per eius reditum non debet præiudicare locatori, sed conductori, à quo poterat de facili prohiberi accessus ad domum, quam liberam habuit *Bart. in l.si vno. §.item cum quidam.n.3.ff.locat.*

Quo ad tertium dicebam concedendam esse remissionem pensionis anni 1613. Cum enim, præsupponatur nullos fructus fuisse recollectos, nulla suadet ratio, aut æquitas, vt conductor soluat
29 pensionem eius, † quod non accepit *c.propter sterilitatem. 3. locat.l.licet C.eo.tit. Alex cons.3.n. 6.lib.1.Socin.cons.88.col.3.lib.1.Surd.decis.316. n.14.Couar.pract.quæst c.30.* Nam pensio solui-
30 tur pro fructibus, † & habito respectu ad illos *Surd. cons.197. n.20. vers.quod vero dictum est, lib.2. & cons.445. n. 18. ad fi. lib.3.*

Neque obstat *decisio Rot.745.p.1.* vbi ponitur nota illa conclusio, quod non fit remissio pensio-
31 nis, † quando locatio fuit facta tempore, quo potuit sterilitas prauideri, quasi tunc imputetur ei, qui sciens statum rei, & temporis conditionē voluit nihilominus contrahere *Bald.in l.si ea lege.17. col.vlt. in princ.n.3. C.de vsur. Aret.cons. 139.n.1.latè Surd.cons.197.n.16.lib.2.*

Quia in casu nostro non adest huiusmodi sterilitas, quæ potuerit præuideri, cum solùm conductor præuiderit quidem statum, & malam qualitatem pineti deteriorati tempore reconductionis, non autem ex hoc infertur, quod non cogitauerit de fructibus recolligendis, cum immò speraret ali-
32 quos fructus futuros esse, † non enim in totum Pinetum erat exsiccatum de mense Ianuarij, de quo tempore non apparebat omnimoda carentia fructuum, cum superesset maior pars temporis ad recollectam finiendam, nempè per totum mensem Martij, sed postea tale damnum, & maior calamitas superuenit post conductionem, cum non tanta existeret tempore contractus, & ideò non debet nocere conductori, qui non potuit præuidere diuinum iudicium, immò neque præsumere totalem fructuum deuastationem, vndè meritò est facienda ei remissio, nam quando se obligauit ad solutionem pensionis ita demum cre-

credendum est promisisse obseruantiam, si remaneret idem status rei, qui aderat tempore contractus, non autem si eueniret casus inopinatus, & omnino incognitus, quo casu debet cessare 33 solutio, † cum cessent fructus, quorum contemplatione soluitur pensio *Surd.conf.197.n.20.lib.2.Gomes.var.resolut.tit. de contract.c.3.n.18. vers.cuius ratio esse potest.Magon.decis.Florent.67.n.21.* semper enim censetur facta conductio 34 sub ista tacita † conditione fructuum recolligendorum *Abb.in c.potuit.n.17.vers.& ratio diuersitatis.extr.de locat. Card. Mantic. de tacit. & ambig.conuent.lib.5.tit.8.n.20.* Cum regulariter ex causa superueniente recedatur à iuramento, ac 35 promissione, † ac alijs legitimè celebratis, quasi contractum sit sub ea conditione, si res in eodem statu remanserit, vt in specie remissionis dicit *Ancbar.conf.402.pluribus rationibus.col.3.post princ.n.4.Bero.q.54.n.5.& 6.Bursatt.conf.81.in* 36 *fin. vers. sexto & vltimo dicitur. lib. 1.* † vbi ex hoc infert, quod quamuis non fiat remissio ei, qui præuidit bellum tempore locationis, Tamen fiet si superueniat aliud bellum post contractum, quia non remanet idem status *Ioseph. Ludouic. conclus.12.col.penult. in princ. ampliat.5.in fin. Carroc.de locat.tit.de remission.merced.q.4.n.12. fol. 191. Bursatt.conf.81.n.18.& 19.lib.1.*

Qua siccitate Pineti stante, & totali destructione in facto præsupposita, non solùm est facienda remissio, vt dictum est, sed etiam conductor liberatur, tamquam contractus sit finitus, cum neque consideretur, quod damnum potuerit præ- 37 uidori, † quando summus circa substantiam rei, partes enim non censentur voluisse contrahere, nisi sub conditione, quod substantia rei salua remaneat, quasi oporteat præstari rem conductori, vt illa frui possit *l.si ex conducto. 6. ad fin.ff. locat.Bald.in l.licet.8.n.4.q.2. C.eod.tit. Iaf.in l. quominus.col.20.q.24. n.150.de fluminib. Bero. conf.140.n.17.lib.1.Surd.conf.197.n.26.vers.tamen procedit. lib. 2. & conf.400. n. 14. & 15.* & multa adduxi *supra c. 195. n.1. vsq; ad 18.* vbi 38 etiā quod hoc casu † non obstat renunciatio generalissima, neque susceptio omnium casuum fortuitorum, qui imaginari possunt, aut obligatio cameralis, vel iuramentum cum similibus, quæ apponuntur in instrumentis *Aym. conf. 95. n.2. Roland.conf.45.n.18. lib.3. Cevall. q. 702. n.4. Surd.conf.61. n. 65. & decis. 326. n. 52. Seraph.priuil.iuram.106.n.10.& 15.*

Nec facit, quod aliqui fructus fuerint recollecti, Quia omisso, quod præsupponitur nihil fuisse perceptum, Respondetur, quod non debet dene- 39 gari remissio, † quando fructus, deductis expensis, non sufficiunt pro medietate pensionis *Couar.pract.quæst.c.30.n.1.vers.quamobrem.Menoch. de arbitr. cas.76. n.5.* & hæc est verior opinio, & magis communis, quæ in iudicando seruari debet, vt per *Rot.coram R.P.D. Corduba. Romana remissionis affictus. 19.Iunij.1598. & Romana remissionis mercedis coram R. P. D. Coccino.20.Iunij.1608. Surd.conf.24.n.7.& 8. Viu.commun.opinion.131. n.12. Suarez recept. sentent.n.120. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent.lib.5.tit.8.n.39.*

Neque oberit obligatio cameralis, Quia stante in- 40 tollerabili damno sterilitatis, † illa non attenditur *Bero.q.125.n.2.& in fin. Viu.commun.opin. 129.n.9.& 10.* Maximè, quia huiusmodi obligationes camerales potius de more notariorum apponuntur, ideo non excludunt remissionem, vt in proposito dicit *Menoch. conf. 27. n. 37.& 38.Bero.q.125.n.2.*

Et quidquid sit de prædictis, quando est probata sterilitas, & calamitas magna, prout in casu nostro, semper cessat obligatio cameralis, quæ licèt regulariter non impediatur per exceptionem remissionis pensionis tamquam sit altioris 41 indaginis, † Tamen hoc procedit, quando ante executionem petitam nō fuit probata sterilitas, & damnū illatum, secus quando de eo constaret, tunc enim non dicitur amplius talis exceptio requirere altiorem indaginem, vnde tamquam probata meritò facit cessare omnem virtutem obligationis cameralis, prout in specie concludit *Rot.coram R.P.D. Robusterio. Romana remissionis affictus.19.Octobris.1589.* vbi, quod sæpe ita fuit decisum iuxta *Galles.* quem Rota approbauit *de oblig.cameral.p.2.in 1.q.p.4.n.12. Boerac. de societ. offic. n. 142. Cæsar de Graff. decis. 62.alias 16.n.10. de probat.*

Et quoniam, vt dictum est, fructus dicuntur deductis expensis *l.fructus.ff.solut.matrim.l.1.C.de fruct.lib.& lit.expens.l.fundus.ff.famil.erciscund. Bart.in l.si merces.§.vis maior.n.4.in fin.ff.locat.* 42 Consequēs est, † vt cessantibus fructibus, debeat etiam cessare obligatio cameralis, cuius virtus 43 cessat ob defectū causæ, & impeditur † executio *Rot.diuers.decis.123.n.15.p.2.& coram R.P.D. Serafino. Romana palatij.12.Nouembris. 1612. & coram R.P.D.Coccino Decano. Parmen. daty. 27. Iunij. 1612.* Dicitur enim conditio non purificata ob non recollectionem fructuum, vnde non mirum, si non est locus obligationi camerali ob defectum dictæ purificationis *Rot.diuers.* 44 *d.decis.123.n.18.p.2.* † Cum etiam istæ exceptiones remissionis ob fructus non recollectos veniant ex natura contractus *Surd. conf. 34. n. 31. & 33.lib.1. Bero.q.53.n.4.& 7.Fulgos.conf.193. n. 2.* quæ admittuntur contra obligationem cameralem *Galles. ad form.obligat.camer.4.partic. q.1.n.10.*

Et quamuis in obligatione camerali adsit renunciatio omni legum auxilio, in qua continetur 45 remissio mercedis, & casus fortuitus, † Tamen non extenditur ad casus insolitos *Aym.conf.95. n.2. Gomes.var.resolut. tit. de contract. c.3. n.19. vers. item aduertendum. in fin. Alciat. conf. 49. lib.8.to.n.3.Bero.q.125.n.2. Menoch. conf.27.n. 28.& 20. lib. 1.Surd.* qui de communi *conf.61. n.64.& 65.lib.1.Rot.coram R.P.D. Robusterio.Romana remissionis affictus. 19. Decembris. 1583. & coram Card. Millino. Romana remissionis.15.Decembris.1595.* dixi late *supra c.*

Et cum probatum fuerit nihil esse perceptum, deductis expensis, immo expensas superare, numquam

quam similes renúciationes extenduntur ad hu-
46 iusmodi casus,† quasi tunc deficiat intentio contrahentium, qui non censentur cogitasse, quod nihil essent percepturi *Bero.q.125.in fin. Mobedan.decis.131. aliàs 5. locat. & conduct. Rot.coram R.P.D.Gypsio Romana affictus. 8.Februarij 1593.* de qua per *Farinac. p.4. diuers. decis. 727.n.4. Caroc.de locat.& conduct.p.4.tit.de re-*
47 *miss.c.8.n.113.vers.declaratur secundo.*† Cum etiam omnes promissiones restringantur, quatenus non adsit maxima læsio *l.cum putarem.ff.famil.erciscund. Rot. Auenion. decis.123. n.8.*

Quo ad quartum firmanda est conclusio, quod conductor potest necessaria causa interueniente re-
48 cedere à domo conducta † propter eandem æquitatem,& rationem, quæ militat in eo, sicut in locatore, qui etiam poterit ex tali necessitate expellere inquilinum, vt dicit *Glos.in l.si in lege. 27. §.si domus. in verb. statim agere. ff.locat.per*
49 *tex.in l.1.§.si pensio.ff.de migrand.*† & passim ista distinctio admittitur per Doctores inter iustam, ac necessariam causam, & inter voluntariam, vt per *Alber. in d. §. si domus. n. 1. & ibi Fulgos.in princ.* Maximè, quando ista necessitas
50 recedendi superuenit de nouo, tunc enim † magis rumpitur locatio *Ang.in l.adem. 3.n.2.& ibi Bald.n.12.Cin.n.1.ad med.C.locat. Marsil.sing. 615. incip.necessitas. n.* 1. cum alijs per *Magon. decis.Lucens.75. n.6. & 7. Papiens.in prax.in form.libell.quo agitur. ad fict.prestat.in verb.inuestiuit in perpetuum n.n.5. vers.secundus casus.*

Neque obstabit iuramentum, aut obligatio came-
51 ralis, cum intelligãtur in rebus sic stantibus,† & remanentibus in eodem statu, secus si superuenerit noua causa, ob quam receditur à dispositione legitimè celebrata, quasi sub ea conditione contractum videatur, si res manserit in eodem statu *c.quemadmodum. de iur. iur. l.cum quis sibi. de solution. Bald. in l. clari. n. 1. in fin. C.de fideicommiss. Aym. cons.233.n.3. ad med. vers.similiter. & cons.264.n.5. in fin.* Et in specie locationis etiam iuratæ *Gayl.obseruat.23.n. 8.& 9. lib.2.*

Ideò promittens remissionem non petere censetur
52 promisisse rebus sic stantibus,† quæ si mutentur faciunt, vt remissio petatur *Anchar. cons.402.* vbi de conductore, cui fit remissio ob Principis recessum, qui non potuit præuideri *Aym. cons. 233.n.3.ad med.vers.ideo conductor.& cons.264. n.6.* & in simili *Socin.cons.215. col.ult.post med. vers.confirmatur & secundo. lib.2. post Bart.& alios in l.quidam cum filium. ff. de verb.obligat.*

Quibus additur *Gomes.var.resolut.tom.2.c.3.de locat. & conduct. n. 6. vers. item quando locator.*
53 *col.7.* † vbi in specie concludit, quod propter superuenientem dignitatem licitum est recedere à locatione, vbi etiam ampliat, si ista necessitas superueniret filio, vel ascendenti locatoris, itavt ob istam dignitatem egeret maiori familia; vel ob alias similes causas, quas etiam latè recenset
54 *Thesaur.iur.emphyt. q.22.n.3. col.2.*† vbi etiam loquitur in creato Preside, vel Iudice, qui est propriè casus noster, post *Gregor.* per eum allegatum *ad 6.reg.in verb.caualleros.* vbi quod ita fuit in illo senatu decisum *arg.l.2. §.gaius sestio.col 11. in fin.ff.de orig.iur.* Et quamuis prędicti loquantur in locatore, Tamen idem est in conducto-
55 re,† qui in hoc æquiparantur, cum sint correlatiui, & concessum vni debeat etiam concedi alteri, vt in specie *Marsil. sing. 615.in fin. post Abb.in c.propter sterilitatẽ. n.7.& 8. locat Fulgos. in l.cum in plures. & in l. si in lege. §. si do-*
56 *mus.ff.eod.tit. Thesaur.iur emphyt.q.22.n.6.*† vbi etiã *n.8.in fin.* quod pacto non poterit huic casui renunciari quando necessitas est publica *per tex. in l.ius publicũ. & l.penult.ff.de pact.* & hæc sufficiant cum res videatur satis clara, omisso quod
57 isti casus prouenientes à facto Principis † semper videntur excepti *Aym.cons.233.n.1.& 2. & col. 3.ante med.vers.tertio arguitur.* iuxta notata *in l.stipulatio ista habere.in princ.ff.de verb.obligat. cum vulgarib.*

EPITOME.

Litis pendentia quando inducatur per citationem executam,& reproductam. ¶ Et an per contumacem possit allegari. ¶ Facultas trãsferendi pensionem an sit valida non facta mentione litis. ¶ Consentiens reseruationi pensionis an approbet illam tamquam ex causa iusta reseruatam, itavt eius probatio non incumbat pensionario. ¶ Translatio pensionis an sit nouum grauamen,& possit fieri sine citatione,& consensu rectoris. ¶ Cambia, & societates officiorum quando licitè fiant absque intimatione in locum antiquarum societatum, & cambiorum. ¶ Ingratia, quæ sint exprimenda, vt non possit dici de eius subreptione. ¶ Resignans aut impetrans beneficium, quo casu debeat facere mentionem de pendentia litis, & crimine opposito. ¶ Alienatio prohibita in potentiorem an possit fieri in filium, qui sit potentior patre.

SVMMARIVM.

1 *Facultas transferendi pensionem est valida, quamuis non fuerit facta mentio litis. n. 23.*
2 *Lis calumniosa non inducit litis pendentiam. & n. 22.*
3 *Resignatarius acceptans beneficium cum onere pensionis non potest illud improbare. Intellige vt n. 5. & 6.*
4 *Pensio est onus reale sequens possessorem prębendę.*
7 *Lis censetur finita post lapsum decennij. Declara vt n. 8.9.& 10.*
11 *Susceptio termini ad soluendum est actus approbatiuus sententię. Fallit vt n.12.*
13 *Lis dicitur pendere post executionem citationis & illius reproductionem.n.14. Intellige vt n.15.*
16 *Tempus non prorogatur citanti aliquem ad certam diem.*
17 *Contumax non allegat litis pendentiam.*
18 *Maior est contumacia actoris, quàm rei.*
19 *Monitoriam non reproductum per procuratorem*

rem legitimum non facit litis pendentiam.

20 *Consentiens reseruationi pēsionis approbat illam tamquam ex iusta causa reseruatam, quam pensionarius nō tenetur verificare. Amplia vt n.21.*

24 *Translatio pensionis non est nouum grauamen, sed solum subrogatur vnus pensionarius loco alterius, & conceditur sine consensu eius, qui debet soluere pensionem.*

25 *Noua cambia loco antiquorum an possint accipi absque citatione, & quid in pecunijs acceptis ad societatem officij pro extinctione antiquæ, tamquam non inferatur nouum grauamen.*

26 *In gratia non sunt exprimenda omnia, quæ potuissent mouere Principem ad illam denegandam, sed solum ea, quæ ex iuris dispositione exprimi debent, & de quibus in iure est cautum, secus in rescriptis ad lites. n.27.*

28 *Resignans non debet facere mentionem de pendētia litis, & crimine opposito. Declara vt n.29.*

30 *Impetratio vitiatur, si non fiat mentio de crimine, & accusatione, nisi sit crimen inducens inhabilitatem ipso iure. n.31.*

32 *Interesse, & præiudicio cessante valet impetratio absque mentione litis.*

33 *Pater, & filius censentur vna & eadem persona, & in eis dātur substitutio.*

34 *Alienatio prohibita lite pendente in potentiorem potest validè fieri in filium, quamuis sit potentior patre.*

35 *Continuatum, non translatum dicitur, quod in filium confertur.*

36 *Patres omnia filijs parant.*

CAPVT DXXXV.

FAcultatem transferendi medietatem pensionis, de qua agebamus, Dixi esse validā, † non obstante, quod non fuerit facta in ea mentio prætensarum litium, Nam quo ad primam litem ceptam de anno 1603. dum recusabatur solutio pensionis, apparet illam fuisse calumniosam, per quam non inducitur aliqua litis pendētia † *Bisignet. decis. 2. in fi. de rer. permut. in antiquior. Cassador. decis. 7. n. 1. de dol. & contumac. & decis. 5. n. 3. vt lit. pēd. Sarnēs. in reg. de annal q. 45. in fin.*

De calumnia autem apparet, cum non adsit aliqua iusta causa, ob quam talis recusatio deberet admitti stante consensu prouisi de huiusmodi canonicatu, qui semper soluit pensionem vsque ad annum 1602. & stante mentione eiusdem oneris facta in resignatione, quæ fuit simpliciter acceptata per resignatarium, † Vnde etiam fuit agnitum istud onus, itavt non possit illud improbari, tamquam simus in eo, qui succedit in iure ipsius *Achil. decis. 9. aliàs 421. de pensionib. Guid. Bon. decis. 137. Rebuff. de pacific. possess. n. 136. & 137.*

4 Cum † etiam pensio sit onus reale, & sequatur possessorem præbendæ, super qua fuit reseruata, *Gonzal. ad reg. 8. cancell. glos. 34. n. 46. in fin. Rom. cons. 388. n. 9.* cum alijs per *Paris. de resignat. benefic. lib. 6. q. 2. n. 94. vsque ad 97.*

Et quamuis successor, & resignatarius possint docere de non iure, & nullitate pensionis, † non obstante consensu in resignatione interposito iuxtà *decis. R. P. D. Robustery Valentina pensionis. 17. Iunij 1583.* de qua latè *Garz. de benefic. p. 1. c. 5. n. 513. & 514.* Tamen interim satis est, quod per talē consensum præsumitur pro validitate pensionis, adeò vt probetur causa iusta reseruationis, quam pensionarius numquam tenebitur verificare, cum resignatarius teneatur probare nō ius, & falsitatem causę, vt dicitur in dicta *decisione Robusterij ad fin.* † Itavt requiratur, quod notoriè constet de isto non iure *Achill. decis. 9. aliàs 421. in fin. de pension.*

De huiusmodi autem notorio non iure non solùm nihil fuit exaduerso probatum, sed potius constat de contrario tam per sententiam latam ab A. C. super manutentione exactionis pensionis, quam † etiam per lapsum decennij à die appellationis interpositæ, de quo tempore nihil fuit deductum, immò semper fuit pensio soluta, adeò vt soluens videatur à lite cessasse, tamquam sui iuris non conscius, & per consequens de ea non erit facienda mentio *Achill. decis. 10. aliàs 159. vt lit. pendent. Mezzob. de arbitrar. cas. 201. n. 14.*

Neque obstat, quod non videantur sufficere decem anni ad hoc, vt lis dicatur finita † cum potius illa duret perpetuò, vel saltem requirantur triginta anni *Caputaq. decis. 170. p. 2. Put. decis. 245. & 528. lib. 2.* cum alijs per *Paris. de resignat. benefic. lib. 2. q. 3. n. 22. vsque ad 25.* Quia prædicta procedunt quo ad effectum desertionis, seu extinctionis litis, secus quando, prout in casu nostro, tractaretur de cessatione litis ad effectum ostendendi illam esse calumniosam, † tunc enim sufficit cursus decennij, per cuius lapsum præsumitur litigans calumniosus, quamuis habuerit animum litem prosequendi *Achil.* qui ita distinguit *decis. 10. aliàs 159. n. 2. & 3. vt lit. pendent.* Qua calumnia stante non intrat vitium litigiosi, vt dictum est *Put. decis. 245. n. 3. lib. 2.* Maximè, quia in casu, de quo agimus non constat in actis de aliquo iure litigantis, † immò potius apparet de non iure ipsius ex consensu, & alijs supra allegatis, tunc enim magis sufficiunt decem anni *Achil. decis. 3. & 7. vt lit. pendent. Marchesan. de commission. p. 2. c. 11. n. 2.*

Præsertim, quia post appellationem semper aduersarius soluit pensionem, & licèt hoc fecerit citatus, & præuia susceptione termini, † Tamen hoc sufficit ad effectum, vt quis dicatur renunciasse appellationi, tamquam talis actus sit expressè approbatiuus sententiæ *Bald. in l. ad solutionem. n. 1. C. de re iudic. Felin. in c. quo ad consultationem. n. 5. & 6. eod. tit. Rom. cons. 9. in fin. Aym. cons. 158. n. 3. & cons. 156. n. 6. col. 4. in fin. vers. simile videmus. Calcan. cons. 101. col. 2. in fin. Franc. in c. sollicitudinem. 54. n. 14. post princ. de appellat. Bellamer. decis. 137. n. 1.* † Maximè quia in facto nō præsupponitur adfuisse aliquam protestationem, quod terminus ad soluendum fuerit susceptus per metum, & non animo renunciandi appellationi, talis enim protestatio iuuaret, si esset facta in ipso actu solutionis, non autem ex interuallo *Franc. in d. c. sollicitudinem. n. 1. in fin.*

fin. de appellat. Io. Andr. in c. vlt. col. 1. in fin. eod. tit. in 6 & in c. significauerunt. col. 2. ad med. & ibi *Hostiens. col. penult. in princ. de testib. Aym. conf. 114. n. 5. Alex. conf. 190. ad fin. lib. 2. Caputaq. decis. 310. p. 2.*

Idem concludendum est quo ad secundam prætensam litem introductam per viam monitorij, quamuis enim illud fuerit præsentatum pensionario ante primam concessionem, Tamen cum non fuerit reproductum tempore concessionis

13 nulla dicitur lis introducta, † Nam licèt causa commissa, & obtenta citatione, & illa executa lis iam pendere dicatur *c. proposuisti. de for. compet. clem. 3. vt lit. pend. Abb. in c. causam. n. 5. de testib.* Nihilominus si non sit reproducta per ci-

14 tantem in termino citationis, † non dicitur inchoatus processus, neque est inducta litis pendentia, quasi in illo termino non comparente euanescat citatio, & habeatur ac si numquam processisset, aut facta fuisset *Bald. in l. 1. in 1. lect. in princ. ff. de in ius vocand. Felin. in c. illud. n. 11. de præscript. Mandos. reg. 34. q. 35. n. 8. dixi supra c. 66. n. 40. vsque ad 44. p. 1.*

Quo verò ad secundam concessionem, quamuis tempore datæ illius esset iam productum monitorium, Tamen talis productio non est facta in tempore, cum infra triduum citetur pensiona-

15 rius ad desistendum ab exactione pensionis, † & exactas restituendum, vnde actore non comparente in termino per eum constituto circumducitur citatio, & habetur ac si non fuisset facta, & per consequens non adest aliqua lis, neque interrumpitur præscriptio, neque aliquis effectus ex tali citatione oritur *Franc.* qui dicit singulare, & multum notandum *in c. vt debitus. 59. col. 4. in princ. n. 7. vers. tertia conclusio. de appellat.* & concludunt communiter Doctores *in l. vlt. in princ. vbi Bald. col. 1. ad med. n. 4. Ias. n. 6. ad med. vers. secundo limita. Alex. col. 4. Socin. col. 3. ff. de eo per quem fact. erit. Bald. in c. consuluit. 24. col. 2. post med. n. 7. de offic. delegat. Felin. in c. illud. 8. col. 4. ante med. vers. verumtamen fuper his notanda. n. 5. & col. penult. in princ. vers. & è conuerso si actor non comparuit. n. 11. in fin. de præscript. Ias. in rub. de in ius vocand. n. 2. & 3. & in §. pœnales. n. 110. instit. de action. Afflict. decis. 366. n. 14.* & ibi *Ursill. n. 7. Marsil. sing. 491. præscriptio. n. 1. Tiraq. de retract. consanguinit.*

16 *§. 8. glos. 2. n. 8.* † vbi etiam *n. 10.* subdit, quod quamuis citatus posit per Iudicem expectari, vt compareat, Tamen hoc non poterit facere, quo ad citantem, qui iam consensit termino per eum præfixo in citatione. Vnde tempus ei non debet prorogari *Bald. cons. 268. factum tale est. post med. lib. 1.*

Stante igitur contumacia non comparentis in termino, nō potest allegari per morosum, aut con-

17 tumacem aliqua pendentia litis, † cum respectu eius, qui non comparuit nihil pendeat *Alex. in l. de die. §. fin. in vlt. notab. n. 8. ff. qui satisd. cogant. Rip. in d. §. n. 8. de re iudic. Marsil. sing. 239.*

18 *n. 1.* Maximè in actore, † cuius maior dicitur contumacia, quàm rei *c. vlt. de eo qui mittitur in possess. c. causam. vbi Gloss. in verb. præterea. de dol. & contumac. c. 1. eod. tit. in 6. Bald. in l. si ea. col. vlt. C. qui accus. non poss. & in l. cum mulier. col. 6. ff. solut. matrim. Bertrand. cons. 267. n. 6. lib. 3. p. 1.*

In quo etiam est considerandum, per quem fuerit

19 reproductum monitorium, † Nam similes citationes factæ à non legitimo procuratore, non faciunt iudicium, aut controuersiam, neque inducunt litis pendentiam *Bald. in l. licet. C. de procurat.* Quamuis essemus in coniuncta persona illius, pro quo fuit obtentum monitorium, cum causæ commissione *Roman. sing. 619. tu audisti. Felin. in c. coram. de offic. deleg. Lap. alleg. 70. n. 6. Mandos. reg. 34. q. 38. n. 4.*

Accedat etiam nullitas notoria, & euidens monitorij obtenti, cum in eo præsupponatur, quod non adsit aliqua reseruatio pensionis, quod tamen est apertè falsum, stante consensu primi canonici, qui expressè consensit reseruationi pensionis, & stante etiam consensu secundi canonici

20 resignatarij, qui de ea fecit mentionem, † ex quibus probatur iusta causa reseruationis, & validitas pensionis, quam pensionarius non tenebitur verificare, vt *in decis. coram R. P. D. Robustterio. Valentina pensionis. 17. Iunij. 1583. in fin. de qua per Garz. de benefic. p. 1. c. 5. n. 514. Mohed. decis. 331. Guid. Bon. decis. 141. Rot. coram Card. Seraph. Lunen. Serzanen. pensionis. 15. Februarij. 1593.* quæ est inter impressas 1017. *& coram R. P. D. Gypsio. Salamantina pensio-*

21 *nis. 26. Martij. 1593.* † Ex isto enim solo consensu præstito per titularem inducitur releuamen pensionario ab onere iustificandi narrata, non obstante clausula subintellecta, si preces veritati nitantur, quia illa in hoc casu nō reddit gratiam

22 conditionalem *Felin. in c. 2. de rescript* † Adeo vt ex istis magis appareat de lite calumniosa, quę non inducit litis pendentiam, vt dictum est *Bisignet decis. 2. in fin. de rer. permut. in antiquiorib.*

Quibus potest addi, quod neque esset necessaria mentio litis pendentiæ in huiusmodi concessio-

23 ne facultatis transferendi pensionem, † Quia ista expressio non redderet Papam difficiliorem ad illam concedendam, Nam respectu substantiæ pensionis est eadem cum antiqua cum omnibus suis qualitatibus, & ideo quamuis respectu cassationis antiquæ, & quo ad alios certos effe-

24 ctus dicatur noua, † Tamen cum ista cassatio sit correspectiua ad reseruationem nouæ, per istam nouam reseruationem nō augetur aliquod onus Ecclesiæ, ita vt possit dici noua pensionis impositio, sed solum fit mutatio personæ, & subrogatio vnius in locum alterius, Adeo vt neque dicatur nouum grauamen respectu debentis soluere, sed solùm delegatio solutionis faciendæ alteri, Vnde potest fieri sine aliqua intimatione, ac talis facultas concedi per Papam sine consensu habentis beneficium, ac sine aliqua causæ cognitione, prout omnia prędicta ex multis Rotæ decisionibus latè comprobat *Garz. de benefic. p. 1. c. 5. n. 256. vsque ad 260. Cardin. Paris. cons. 5. n. 85. & 86. lib. 4. Flamin. Paris. de resignat.*

gnat. benefic. lib. 6. q. 4. n. 25. Crescent. decis. 1. de reb. eccles. non alienand. Et faciunt similia de procuratore accipiente noua cambia loco antiquorum, & de soluente societatem officij ex pecunijs denuo acceptis ad societatem absque intimatione facta principalibus, cum passim sustineantur, tamquam non sit necessaria intimatio, cum non inferatur nouum grauamen Rot. diuers. decis. 231. n. 1. & 2. p. 3. & coram Card. Lancellotto. Bononien. quaderna. 22. Aprilis 1611. & coram eodem Romana subhastationis. 9. Iunij. 1597. & coram R.P.D. Caualerio. Romana pecuniaria. 23. Iunij. 1608.

Cum igitur sit solùm quædam delegatio solutionis, nec requiratur aliquis consensus beneficiati, nec vlla causæ cognitio, non opus est exprimere an adsit lis, nec ne super ista solutione, quia Summus Pontifex concedit facultatem transferendi, quatenus pensio sit valida, & ex hac taciturnitate non redditur difficilior ad illam con-

26 cedendam † Cum etiam non omnia tacita, quorum expressio potuisset mouere Principem ad gratiam denegandam, illam vitient, sed ea solùm, de quibus reperitur expressum, & quæ ex iuris dispositione exprimi debent, vel de quibus est in iure cautum, cum non sint narranda omnia, nisi quæ de iure præstant impedimentum Calder. cons. 6. ante fin. de præbend. & cōs. 1. n. 1. in fin. de rer. perm. Rot. decis. 32. n. 5. de rescript. in nou. Felin. in c. postulasti. n. 1. eod. tit. Caputaq. decis. 310. n. 3. p. 1. cū alijs latè adductis per Garz. de benefic. p. 8. c. 3. n. 20. & 21. & c. 5. p. 1 1. n. 121. Sarmient. lib. 1. select. c. 9. Farinac. in prax. cri-

27 min. p. 1. q. 6. n. 48. & cons. 93. n. 6. lib. 1. † Et contraria procedunt in rescriptis ad lites, cum in gratiosis nulla concessio esset tuta, si omnia essent exprimenda, quæ de iure non præstant impedimentum Garz. d. p. 8. n. 26. & 27. vbi ita declarat c. super litteris. de rescript. & c. postulasti. 27. eod. tit.

Quare dicimus, quod non debet fieri mentio per

28 resignantem de pendentia litis, † & processus inchoati super crimine, & accusatione opposita, cum non possit dici, quod per huiusmodi expressionem Papa gratiam nullatenus contulisset, nam forsan etiam potuisset concedere Rot. per Bisignet. decis. 5. in princ. de sent. & re iudic. in antiquiorib. Rebuff. cons. 82. n. 7. cum alijs per

29 Garz. de benefic. p. 11. c. 3. §. 1. n. 120. & 121. † vbi quamuis aliqui referantur in contrariū, Tamen communis, & vera conclusio est, quod quando crimen non redderet indignum renunciantem, tunc numquam requiritur, quod fiat mentio inquisitionis, seu accusationis, & ita procedit d. decis. Bisign. 5. de re iudic. vt per Paris. de resig. benefic. lib. 3. q. 16. n. 26. Gutier. canonic. quæst. lib. 2. c. 5. n. 32. ad fin. vers. sicut in impetratione facienda per inquisitum.

Prout dicimus de impetratione, quæ non viciatur, si

30 non fiat mentio de crimine, & accusatione † Bellamer. decis. 697. n. 5. & est similis decis. Rot. 32. ad fin. de rescript. in nou. Curt. Iun. cons. 27. ante fin. vers. confirmantur præmissa. n. 9. cum alijs per Felin. in c. postulasti. 27. col. 4. ante med. vers.

31 declara etiam notabiliter. de rescript. † vbi intelligit dūmodo nō sit crimen inducens inhabilitatē ipso iure Idem Felin. in c. 3. de rescript. & in c. querelam. de iur. iur. & de communi testatur Paris. de resig. benefic. q. 16. n. 27. lib. 3. Guter. canonic. quæst. lib. 2. c. 5. n. 32. in fin. Vnde multò magis hoc erit in lite motā super pensione, cuius facultas transferendi valebit, non facta de ea mentione, tamquam valeat argumentum de persona ad res, Maximè quia nihil interest beneficiato, vt supra dictum est, & nihil fit in præ-

32 iudicium ipsius, † dum translatio impetratur quo interesse, & præiudicio cessante valet impetratio, etiam facta lite pendente Innoc. in c. 1. in princ. vt lit. pendent. Milius in verb. gratia impetrat. ad med. fol. 181. & quamuis posset considerari mutatio personæ, forsan potentioris, in

33 quam pensio transferretur, † Tamen quia in casu nostro facultas transferendi sit concessa in filium, cessant prædicta, cum pater, & filius censeantur vna, & eadem persona, itaut in eis etiam detur substitutio l. sciendum. 4. §. legati vicarius. ff. de legation. Roman. sing. 670. ille cuius industria. n. 2. Roneag. in l. 5. in fin. n. 38. C. de duob.

34 reis. † Adeo vt etiam prohibitus alienare lite pendente in potētiorem possit alienare in filium proprij corporis, quamuis sit se potentior, vt in specie concludit Bald. in l. ea lege. 3. q. 5. n. 15. C. de condict. ob caus. Curt. Iun. in l. vlt. n. 6. col. 1. in fin. C. de impub. & alijs subst. Fulgos. in l. si ita quis. 135. §. ea lege. n. 5. in 3. notab. ff. de verb.

35 obligat. † Quasi potius videatur continuatum, quàm translatum, quod in filium confertur l. in suis. ff. de liber. & posth. l. cum miles. ff. ex quib. caus. maior. l. voluntas. C. de fideicommiss. l. 1. C.

36 de imponend. lucrat. descript. lib. 10. † Cum etiam filijs nostris omnia ex voto paremus l. 2. C. de bon. quæ liber.

EPITOME.

Statuta de compromissis an sint fauorabilia. ¶ Et an comprehendant articulos iuris, & causas testamenti, ac fideicommissi, & possessorij, & mixti, ac meri imperij. ¶ Conditio quando dicatur purificata, itaut possit allegari. ¶ Institutio an habeat locum, non adimpletis conditionibus appositis. ¶ Et an sufficiat vnam adimpleri. ¶ Et quid si fiat de aliquo, si superuixerit post mortem testatoris, & de filijs illius, si nō superuixerit, an tūc faciat vt ambo sint instituti in primo gradu, vel quod vnus sit institutus, & alter substitutus. ¶ Et quomodo intelligantur istæ contrariæ conditiones, si superuixerit, & si non superuixerit. ¶ Ordo successiuus quando debeat attendi in dispositionibus vltimarum voluntatum. ¶ Verba directa quo casu trahantur ad fideicommissum. ¶ Et quid in hoc operentur coniecturæ, & clausula codicillaris, ac processus ad plures gradus substitutionum, & vocatio filiorum natorum, & nasciturorum, & cum qualitate masculinitatis, ac legitimitatis. ¶ Pluralitas

litas quando resoluatur in singularitatem. ¶ Facultas alienandi an repugnet voluntati conseruandi agnationem. ¶ Fideicommissum an sit inductum ex verbis, quod hæres possit legare vni ex filijs plusquàm alijs, dummodo nimium non diminuatur hæreditas. ¶ Agnatio quamuis sit contemplata an procedat solùm actiuè respectu substitutorum. ¶ Clausula codicillaris an suppleat defectum solemnitatis tantum non voluntatis.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de compromissis quando comprehendat causam possessorij, & testamenta, ac fideicommissa. n. 2. Et quid si non sint liquida. n. 3. 4. 6. 11. & 23.*
5 *In articulis iuris clari non habent locum statuta disponentia fieri compromissa inter coniunctos, secus si adsit ius dubium. n. 7.*
8 *Statuta de compromissis sunt fauorabilia quando loquuntur de litibus inter coniunctos. n. 9.*
10 *Statutum vnum ab alio declaratur, vt correctio euitetur.*
12 *Causæ mixti imperij non compromittuntur, neque statutum de compromissis ad illas extenditur. Intellige vt n. 13. & 17.*
14 *Compromissum potest fieri in omnibus causis, in quibus est licita transactio. n. 15.*
16 *Causa, quamuis committatur vni, executio tamen potest committi alteri.*
18 *Articulus iuris, quo casu requirat altiorem indaginem.*
19 *Articulus iuris dubij æquiparatur quæstioni facti.*
20 *In quæstionibus claris non est recurrendum ad consilium sapientis.*
21 *Testamentum quando dicatur liquidum, vel de breui liquidandum, & quo casu habeat conditionem verè purificatam, quamuis in iudicio non deductam. n. 22.*
24 *Institutio non habet locum non adimpletis conditionibus à testatore appositis. n. 26. & 28. Et an sufficiat vnam adimpleri. n. 25.*
27 *Votum patris est, vt bona sua ad filios deueniant. n. 42.*
29 *Institutio de aliquo, si superuixerit post mortem testatoris, & de filijs illius, si non superuixerit, facit, vt ambo censeantur instituti in primo gradu, non autem quod vnus sit institutus, & alter substitutus, quando non adest necessitas instituendi.*
30 *In institutionibus factis sub contrarijs conditionibus si superuixerit, & si non superuixerit semper preualet, quæ prius euenit, & altera euanescit. Declara vt n. 32.*
31 *In contrarijs euentus vnius est exclusio alterius.*
33 *Institutio si deficit, omnes substitutiones ab ea dependentes etiam euanescunt. n. 47.*
34 *Testator potest vni ex hæredibus substituere, alteri verò non, tam in tempore, quàm in rebus.*
35 *Pater instituens filios, & si non viuerent nepotes censetur vocare illos ordine successiuo, & per fideicommissum, secus in extraneo, qui intelligitur voluisse vocare per vulgarem. n. 36. & 37.*
38 *Euentus conditionis est probandus per eum, qui vult admitti ad substitutionem conditionalem.*
39 *Vocatio filiorum tam natorum, quàm nasciturorum quando inducat coniecturam fideicommissi.*
40 *Defectus conditionis facit omnia deficere.*
41 *Institutus in vno casu non debet succedere alio superueniente.*
43 *Verba directa non trahuntur ad fideicommissum, quamuis adsit clausula codicillaris, quæ non operatur contra mentem testatoris.*
44 *Fideicommissum non inducitur, nisi ex probationibus, & coniecturis claris, & inductis ex verbis testamenti. n. 55. maximè in extraneis. n. 57.*
45 *Pluralitas resoluitur in singularitatem.*
46 *Testator deueniens ad plures gradus substitutionum, quando censeatur inducere perpetuum fideicommissum, vel limitatiuè disponere. n. 48. & 49.*
50 *Natura copulæ est coniungere copulata cum omnibus suis qualitatibus.*
51 *Clausula, & eo casu, facit, vt posteriores substitutiones restringantur iuxta primam.*
52 *Non vocatus non censetur grauatus.*
53 *Filij succedunt patri ab intestato.*
54 *Substitutio facta præmorienti testatori dicitur vulgaris.*
56 *Non est recedendum à voluntate testatoris ex qualibet coniectura.*
58 *Filij positi in conditione cum qualitate masculinitatis, & legitimitatis an censeantur vocati per fideicommissum. n. 59. & 60.*
61 *Ratio conseruandæ agnationis an inducat fideicommissum.*
62 *Vocatio fœminarum in qualibet parte testamenti excludit rationem conseruandæ agnationis. n. 63.*
64 *Facultas alienandi repugnat voluntati conseruandi agnationem.*
65 *Agnatio quamuis sit contemplata procedit solùm actiuè respectu substitutorum.*
66 *Fideicommissum inducitur ex verbis, quod hæres possit legare vni ex filijs, plusquàm alijs, dummodo nimium non diminuatur hæreditas.*
67 *Clausula codicillaris concepta per verba futuri temporis an operetur fideicommissum.*
68 *Clausula codicillaris facit, vt ab intestato debeatur, quod non debetur ex testamento inualido supplendo tantum defectum solemnitatis non voluntatis.*

CAPVT DXXXVI.

Compromisso petito videbatur esse locum, Nam adest statutum *lib. 2. c. 45.* hoc expressè disponens, quod non excipit, nisi causam dotis, rei iudicatæ, vel publici instrumenti, † Vnde non comprehendit casum nostrum, in quo tractatur de possessorio prætensi fideicõmissi *l. quæsitum. §. denique. de fund. instruct. l. nam quod liquide. §. fin. de pen. legat. Alex. cons. 32. n. 4. lib. 7.* Non obstat aliud statutum *c. vlt. lib. 2.* vbi excipiuntur

piuntur à compromissis etiam causæ vltimarum voluntatum,† Quia debet intelligi quando ageretur de mera executione testamenti liquidi, secus in casu nostro, in quo agitur de fideicommisso, quod per Aduersarium prætenditur purificatum, & contra illud excipitur de non purificatione cum alijs exceptionibus præscriptionis, renunciationis, & similium, quatenus etiam esset liquidum, quod facit, vt stante huiusmodi incertitudine possit peti compromissum, quamuis aliàs per statutum illud prohiberetur, † cum requiratur, vt per idem statutum adsit prohibitio particularis super dictis exceptionibus, iuxtà theoricam *Bart.* communiter approbatam *in l. post rem iudicatam. 11. in fin. vbi Ang. etiam in fin. vers. potest autem esse dubium. n. 2. & Bald. in 3. lect. in fin. vers. nono nota. n. 8. Castr. n. 6. ff. de transact.* & de communi testatur *Socin. cons. 51. præstantissime doctor. col. 3. ad fin. vers. quinto nulli dubium. n. 6. ad med. lib. 1. Lanfranc. de arbitr. in 7. diuisione. n. 100. q. 50. ad med. tract. tom. 3. p. 1. fol. 223.*

Quorum ratio est, quia aliud est, quod non possit peti compromissum super testamento, † aliud quod super liquidatione illud petatur, cum possit simul stare vnum sine altero, quasi contra liquidationem admittatur oppositio, quamuis per statutum prohibeatur omnis exceptio contra instrumentum testamenti, Ideò opus est, vt idem statutum expressè disponat, quod neque possit opponi contra liquidationem *Bald. in l. 2. col. 2. post med. n. 7. C. de execut. rei iudic.* Et in specie compromissi notat *Socin. cons. 51. col. 3. in fin. vers. ex quibus rectè & iuridicè. n. 6. lib. 1.*

Neque obstat, quod simus in articulis iuris, in quibus non habent locum huiusmodi statuta includentia compromissum, † Quia intelliguntur de quæstionibus iuris clari, non autem dubij, quod tunc æquiparatur quæstioni facti, & debet compromitti, tamquam non comprehensum in statuto, prout est causa, de qua agimus, in qua adest probabile dubium an sit locus fideicommisso, nec ne, itavt ex hoc possit dici pro vtraque parte esse ius apertum, quidquid aliud sit quando pro vna tantũ parte appareret veritas per aperturam librorum, putà an pupillus possit testari cum similibus, vt explicat *Bald. in l. cum proponas. 6. post princ. n. 1. C. de reb. credit. & iure iurando. & in l. ancilla. 12. n. 2. C. de furt. Corn. cõs. 148. n. 9. in fin. lib. 2. Ias. cons. 35. in 1. dub. lib. 1. Costa in c. solet. n. 28. de sent. excommunic. in 6. tom. 5. fol. 419. Honded. cons. 9. n. 38. lib. 1. Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 53. n. 8. cum alijs per Carpan. ad constitut. Mediol. c. 115. n. 16.* latè *Lambertengh. super statut. de contract. mulier. glos. 1. n. 151.* Itavt etiam semper si contendatur an res sit liquida necne sit locus compromisso *Castr. in l. si quis in conscribenda. n. 11. C. de pact. Marsil. sing. 467. n. 11. Gabr. cons. 34. n. 14. lib. 1.*

Accedat, quod statuta excludentia compromissum in causis testamentorum, † seu instrumentorum cum clausula guarantigiæ, & similium intelliguntur quando sunt clara, & nulla exceptione possunt offuscari, secus quando ex aliquo redduntur obscura, prout est in casu nostro, in quo adest probabile dubium an sit purificatum fideicommissum, & ex eodemmet instrumento, non aliundè oritur huiusmodi dubitatio, tunc enim est locus compromisso *Gozad. cons. 72. n. 3. Socin. cons. 4. n. 2. & 3. Surd. cons. 451. n. 4. lib. 3. Lãcellott. de attent. appellat. pendent. limit. 9. n. 7. & 8. tom. 5. fol. 366. Marsil. sing. 467. n. 6.* † Exẽplo iuris dubij, quod est compromittendum, vt dictum est *Ias. cons. 35. n. 1. lib. 1.* vbi loquitur de testamento, quod erat dubium an intelligeretur de fratribus defuncti, vel eius, qui volebat succedere *Idem Ias. cons. 24. & 25. lib. 1.*

Præsertim, quia similia statuta de compromissis sunt fauorabilia, † & in dubio iudicandum est illa esse facienda propter publicam vtilitatem *Socin. cons. 51. in fin. lib. 1. Bald. in l. qui se patris. 3. n. 12. in fin. C. vnd. liber. & in l. affinitatis. 7. ad med. vers. pone statutum dictat. n. 3. C. commun. de success. cum alijs per Tiraq. in tract. cessant. caus. n. 35. & 36. vers. tamen vt verum fatear. & vers. sed & tale statutum. Host. Io. Andr. & alij in c. 1. de transact. Duen. reg. 36. in princ.*

Maximè, † quando lis pendet inter coniunctos quidquid diuersum sit inter alios *Hond. cons. 9. n. 12. lib. 1 Socin. Iun. cons. 136. n. 8. lib. 1. Ludouic. decis. Lucens. 26. n. 3. & 17. & decis. Perus. 2. n. 10.*

Quibus addendum est aliud statutum *c. 51. lib. 2.* vbi causæ vltimarum voluntatum non excipiuntur præcisè à compromisso, sed remittuntur arbitrio ordinarij, quod facit, vt aliud statutum sub *c. vlt. lib. 2.* prohibens compromissum in dictis causis debeat intelligi secundum tenorem primi, † & ab eo recipere interpretationem ne aliàs inducatur contrarietas, cum vnum statutum ab alio declaretur *l. si seruus plurium. in fin. ff. de leg. 1. Dec. cons. 308. viso puncto. n. 1. Rim. Iun. cons. 468. n. 25. lib. 4. Honded. cons. 9. n. 17. lib. 1.*

Quod arbitrium debet esse pro compromisso, cum appareat non agi de materia executiua, † sed de prætenso fideicommisso multùm dubio, & contra quod adsunt variæ exceptiones præscriptionis, & similium, quæ faciunt, vt sit locus compromisso quidquid aliàs per statutum in huiusmodi causis illud prohiberetur *Bart. & Ang. in l. post rem iudicatam. ff. de transaction. cum alijs supra allegatis.*

Nec facit, quod prętendatur nos esse in causis mixti imperij, de quibus non licet compromittere, tamquam † statutum ad illas non extendatur *Bart. in l. non distinguemus. §. de liberali. ff. de arbitr. & in l. fin. C. vbi & apud quem. Honded. cons. 84. in fin. n. 48. lib. 1. Blanc. de compromis. q. 4. n. 10. Peregr. de fideicommis. art. 40. n. 122.* Quia † procedit quando essemus in arbitris, per quos non potest fieri effectualis illa immissio, sicut nec per alios magistratus municipales *Ias. in l. iubere. n. 18. de iurisd. omn. iudic.* de quo latè disputat *Menoch. de arbitr. q. 74. n. 24. cum seq.* Aliud est in casu nostro, in quo statutũ loquitur

etiam

etiam de compromisso in arbitratorem, quod benè potest fieri de quæstionibus mixti imperij, maximè quia materia, de qua agimus, est talis, 14 super qua † licita est transactio *Bart. in l. fin. n. 6. C. vbi & apud quem. Roman. cons. 115. n. 1. & ibi Mandos. in princ. Curt. Iun. in l. fratris. n. 4. in 2. notab. C. de transactionib. Alex. cons. 65. n. 2. & 3. lib. 7.* quem licèt reprehendat *Ludou. decis. perus. 47 n. 14. p. 1.* vbi etiam tenet, quod non valeat compromissum in arbitratorem de causis meri, & mixti imperij, Tamen vana est eius 15 reprehensio, † Cum *Alex.* bene loquatur, & eius opinio est approbata, quando in istis causis meri & mixti imperij est licita transactio, prout tenent *Rom. Curt. Iun. & Mandos. supra allegati*, & vltra eos etiam latè comprobat *Baptist. de S. Blas. de arbitr. vers. nunc dicamus de arbitratore. q. 22. tom. 3. p. 1. fol. 301.* quod etiam voluit *Io. Andr. ad Speculat. de arbitr. & arbitrat. §. restat. in princ. in verb. agatur. in fin. Bart. in l. non distinguemus. 37. §. Iulianus. in fin. de recept. arbitr.*

Quamuis etiam arbitri possint pronunciare de immittendo, qui licèt non habeant exercitium effectualis immissionis, Tamen non excluditur, vt illa postea non possit peti ab eis, qui habent 16 exequendi facultatem, † cum aliquando causa committatur vni, & executio alteri, vel etiam vni tantùm secundum quod verba rescripti hoc declarant *Mandos. cons. 95. n. 9. post Innoc. in c. cum ecclesiarum. de offic. ordin. Bart. & alij in l. à diuo pio ff. de re iudic.* Immo etiam quando statutum esset multum generale comprehende-17 ret quoque causas meri, & mixti imperij, † in quibus tunc arbiter posset sententiare, vt exemplificant Doctores de controuersia, apud quem pupillus debeat ali, quæ licèt sit meri, ac mixti imperij *l. non distinguemus. §. de liberali. ff. de recept. arbitr.* Tamen poterit arbiter sententiare an Iudex debeat decernere, non quod ipse arbiter decernat *Bart. in specie in d. l. non distinguemus. §. quæsitum. ad med. ff. de recept. arbitr.*

Neque etiam obstat, quod numquam articulus iuris requirat altiorem indaginem ad aliquos effe-18 ctus † *ex decis. Rot. coram Card. Lancellott. Hispalen. & Corduben. prætensionis* (?) *m. 15. Decembris. 1600.* Quia verius est, quod ad effectum vt habeat locū compromissum, debet attendi quæstio iuris dubij, non secus ac si esset quæstio facti *Bald. in l. cum proponas. n. 1. & ibi Salic. n. 1. in fin. C. de reb. ered it. Lamberteng. super statut. de contract. mulier. glos. 1. n. 151. Honded. cons. 9. n. 38. lib. 1.* & in terminis testamenti *Ias. cons. 35. n. 1. lib. 1. Ioseph. Ludou. decis. Lucens. 26. n. 4. vs-19 que ad 9. Socin. cons. 4. lib. 1.* † Articulus enim iuris dubij æquiparatur quæstioni facti *Capic. decis. 10. n. 19. Socin. in c. 1. n. 25. de lit. contestat.* Itaut discussio iuris intricati dicatur requirere altiorem indaginem *Corn. cons. 290. n. 5. lib. 1. Blanc. de compromiss. q. 4. n. 2. Rol. cons. 22. n. 36. lib. 3. Put. decis. 233 n. 3. p. 3. Contard. in l. fin. limit. 12. n. 19. & 20. C. si de moment. possess. late Statil. de salu. interd. c. 2. insp. 2. n. 69. vsq; ad 76.*

Stephani Gratiani

Ex quibus etiam tollitur consideratio, quod statutum non comprehendat causas consistentes in puncto iuris, cum per illud mandetur, quod non fiāt compromissa in Iurisperitos, Quia per aliud statutum *c. fin lib. 2.* conceditur facultas arbitris 20 consulere sapientes expensis partium, † quod facit vt ex hoc etiam articulus iuris dubius sit illis commissus, cum aliàs in quæstionibus claris non sit recurrendum ad cōsilium sapientis *Bart. in l. ille aut ille. 25. §. cum in verbis. ff. de legat. 3. Alex. cons. 62. visa facti narratione. n. 7. lib 2.*

Alia, quæ opponuntur non obstant, quia procedūt quando instrumenta sunt liquida, vel de breui 21 liquidanda, † quamuis enim agens ex testamento debeat probare mortem testatoris, aditionem hæreditatis, & similia quæ videntur reddere instrumentum testamenti illiquidum *Bald. in l. si causam iudicati. in fin. C. de execut. rei iudic. & in l. per diuersas. C. mandat. Aret. cons. 32. col. 1.* Tamen ista non sunt talia, quæ requirant altiorem indaginem, & longam liquidationem, cum de breui possint liquidari, quo casu idem est ac si esset liquidum *l. fin. C. de compensat. Alex. in l.* 22 *quidam. col. 3. ff. si cert. petat.* † quasi tunc instrumentum habeat conditionem verè purificatam, quamuis in iudicio adhuc non deductam, adeo vt ex hoc dicatur instrumentum purum, non autem conditionale, vnde non mirum si non est locus compromisso, prout ita in specie declarat *Capic. decis. 48. n. 1. vsque ad 4.* iuxta doctrinam *Bald. in l. cum testamento. C. de manumiss. testam.* Aliud est in casu nostro, in quo non potest dici testamentum esse liquidum, cum agendum sit an fuerit purificatum fideicommissum, & an constet de illius renunciatione, ac legitima præ-23 scriptione, ac alijs exceptionibus adductis, † quæ faciunt causam compromissibilem propter istas incertitudines requirentes altiorem indaginem, & longam liquidationem, ac discussionem tam iuris dubij, quàm facti, licèt statutum aliàs prohiberet compromissum, & mandaret instrumenta esse exequenda *Socin. cons. 51. n. 6. ad med. lib. 1. Castr. in l. post rem iudicatam. ff. de transact.*

In huiusmodi causa *Narnien. fideicommissi. coram R. P. D. Verospio*, eum disputaretur de prædictis an esset locus petito compromisso, & fuissent præfatæ rationes hinc inde adductæ, per ipsasmet partes visum fuit magis expedire, quod omnia circa negotium principale cognoscerētur in Rota, cum præsertim semper ad eam debeat recurri quoquo modo ferantur sententiæ in partibus, Ideo omisso articulo compromissi disputatio restricta est an constaret de prætenso fideicommisso, Et quidem dicebam concludendum esse negatiuè, quia in testamento, de quo agimus, fuerunt instituti D. Nerua frater, si superuixerit post mortem testatoris, sin autē filij masculi nati & nascituri eiusdem D. Neruæ, ex quibus verbis colligitur institutionem filiorum fuisse conditionalem, & per consequens illam euanuisse, cum euenerit conditio quia D. Nerua superuixit ipsi testatori, & sic ipse solus remansit institutus, Illa enim verba, sin autem, limitant, & restringunt

dispositionem ad casum formaliter expressum, 24 itavt † non adimpleta verè, & propriè conditione per testatorem apposita non sit quærendum de vlteriori institutione *Dec. cons. 335. in casu proposito. n. 2. in fin. Bero. cons. 39. & si dubia. n. 8. lib. 2. Bece. cons. 39. n. 22. Surd. cons. 548. n. 10. lib. 4. & est text. in l. lucius titius qui fratr. 85. ff. de hæred. instituend. l. generaliter. 6. C. de instit. & 25 substit.* † vbi etiam ex mente testatoris sufficit vnam cōditionem ex pluribus purificatam fuisse, tunc enim disiuncta accipitur pro coniuncta, quidquid aliàs concursus omnium conditionum requireretur *l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. dub. l. si hæredi plures. ff. de cōdit. instit. Rum. cons. 96. n. 18. lib. 2. Dec. cons. 89. viso puncto. n. 2. Becc. cons. 39. n. 23. Surd. decis. 218. n. 3. & 4.*

Et ita in specie casus nostri consuluit *Corn. cons. 186. col. 3. in princ. vers. sed non obstantibus præ-* 26 *dictis. u. 5. lib. 3.* † vbi loquitur de instituto si superuixerit tempore mortis, sin autem non superuiueret instituantur ipsius filij, non enim erit locus tali institutioni, si institutus superuixit, quia satis est, quod voluerit testator conseruare eius successionem ab intestato, cum filij succedāt 27 patri ab intestato, † prout etiam verisimile est, quod pater instituat filios, cum votum patris sit, vt bona sua ad illos deueniant *l. nam & si parentibus. in princ. ff. de inoffic. testam. l. scripto. in fin. ff. vnd. liber. l. 1. ad fin. C. de his qui ante apert. tabul. l. cum acutissimi. C. de fideicommiss.* Ideò non curauit testator prouidere filijs Neruæ, casu quo Nerua superuixisset, & adiuisset *Corn. d.* 28 *cons. 186. n. 5. ante fin. lib. 3.* † quod etiam voluit *Ancbar. cons. 137. n. 1. cum seq. Ruin. cons. 90. n. 10. lib. 2. & cons. 102. n. 5. eod. lib.* quos sequitur *Menoch. cons. 399. n. 16. vsq. ad 22. lib. 4. & præsumpt. 71. n. 6. vers. & hanc quidem declarationem. lib. 4. Socin. Iun. cons. 180. n. 38. lib. 2.*

Et facit, quia institutiones, de quibus agimus sunt 29 factæ sub contrarijs conditionibus, † prima est de Nerua, si superuixerit post mortem testatoris, secunda de filijs Neruæ, si idem Nerua non superuixerit, quo casu dicuntur ambo instituti in primo gradu, non autem vnus institutus, & alter substitutus, Maximè quando non sumus in institutione patris, & filij facta per ascendentem, sed per fratrem, prout est casus noster, quasi tūc cesset necessitas instituendi, & non habeat locum ordo successiuus, quamuis subsit charitas, & affectio, & sic omnes eodem tempore succedunt, cum etiam semper verba in dubio intelligantur per prius, & non per posterius *Bald. Ang. & Imol. in l. lucius titius scio. 53. ff. de hæred. instit. Aret. instit. de vulg. substit. in princ. n. 4. & ibi Io. Faber. in princ. vers. in glosa ad similitudinem. n. 2.* quam opinionem approbauit *Rot. coram R. P. D. Rubeo Rauēnaten. hæreditatis. 14. Martij. & 24. Nouembris 1582. Peregr. de fideicommiss. art. 17. n. 20. vsque ad n. 22. f. 164. Surd. decis. 346. n. 4. p. 2.* vbi de communi opinione testatur *Card. Mantic. de coniectur. vltim. voluntat. lib. 4. tit. 7. n. 19.*

Cum igitur sint duæ institutiones simultaneæ, & non successiuæ, & sint factæ sub contrarijs conditionibus, si superuixerit, & si non superuixe- 30 rit, vt dictum est, † semper præualet, quæ prius euenit, & altera institutio euanescit, prout euanuit illa de filijs, tamquam posterior, & tāquam facta in casu non existentiæ primæ institutionis, prout semper quando sunt scriptæ diuersæ conditiones diuersis hæredibus in eadem totitate, vel quotitate ille præfertur, cuius cōditio prius existit, & verificatur, & sic ex duabus causis ad idem tendentibus celerior consummat effectum *Castr. in l. si plures. 17. n. 2. post Bald. ibid. ad* 31 *med. ff. de condit. instit.* † Cum etiam in contrarijs euentus vnius sit exclusio alterius *l. & si sine. §. sed & quod papinianus. post princ. ff. de minorib. & in l. 1. n. 2. C. de diuers. rescript. per tex. in c. nonne. de præsumpt.* Maximè quando incontinenti, & eodem contextu vna institutio facta 32 est post alteram, prout in casu nostro, † tūc enim per secundam non censetur recessum à prima, & ideò purificata priori cessat posterior, quidquid sit quando ex interuallo fuit facta secunda institutio in eadem portione sub diuersa conditione, quo casu videtur recessum à prima *l. quod traditum. & l. nam ad ea. de condit. & demonstrat.* & post *Iacob. de Aren.* notat *Castr. in l. si plures. 17. in fin. ff. de condit. instit.*

Ex prædictis sequitur, quod D. Quintilianus non potest venire ex prætensa substitutione, cum non fuerit substitutus Neruæ, sed filijs ipsius in casu, in quo Nerua non superuixisset testatori, & sic in casu, in quo institutio dictorum filiorum 33 haberet locum, quæ cum defecerit, † euanuerunt etiam omnes substitutiones ab ea dependentes *l. si mater. §. 1. & l. qui habebat. de vulg. & pupill. l. qui fundum. §. qui filios. in fin. ff. ad leg. faleid. Ruin. cons. 152. n. 5. in fin. lib. 2. Socin. cons. 116. col. 6. post med. lib. 3. Paris. cons. 87. n. 37. lib. 2. Cephal. cons. 11. n. 1. lib. 1. Surd. decis. 144. n. 13.*

Neque est inconueniens, vt filijs fuerint factæ sub- 34 stitutiones, non autem Neruæ, † cum testator possit vni hæredum substituere, alteri verò non, tam in tēpore, quàm in rebus, & similibus *Bart. in l. qui plures liberos. 38. in princ. & ibi Castr. n. 1. ff. de vulg. & pupill. post Glos. ibid. in verb. & ad breue. Alex. & alij in l. si quis substituerit. 21. ff. eod. tit.*

Non obstat *Corn. cons. 226. lib. 4.* Quia loquitur 35 quando pater instituit filios, & nepotes, † tunc enim censentur tales vocati ordine successiuo, Itavt si instituatur filius, & si non viueret nepos, hoc casu iste nepos censeatur vocatus per fideicommissum *Alciat. in l. gallus. §. quidam rectè. in lect. n. 47. ff. de liber. & posth.* cum enim pater nepotem post mortem filij vocet, videtur fideicommittere, Hoc autem non applicatur ad ca- 36 sum nostrum, quia non sumus in patre, † sed in fratre, qui instituit fratrem cum conditione, si superuixerit, & illo non superuiuente instituuntur filij dicti fratris, qui censentur instituti eodem tempore, & eodem gradu, non ordine successiuo, prout talis ordo attenditur in institutione facta per patrem de filijs, & nepotibus, non

in

in alijs, vt supra dictum est, & cum non euenerit casus secund e institutionis, non est quærendum an adsit fideicommissum nec ne, Adeò vt constet de clara voluntate testatoris, quamuis etiam sufficeret coniectura, ex qua colligi posset testatorem sensisse, si filius suus se viuo moreretur, aut

37 tempore aditæ hæreditatis, † quia tunc etiam nepos intelligeretur vocatus per vulgarem, non per fideicommissum, vt declarat *Idem Corn. cōs. 186. lib. 3.* quem sequitur *Alciat. in d. l. gallus. §. quidam rectè. n. 47. ff. de vulg. & pupill. Menoch. præsumpt. 71. n. 6. ad med. vers. & hanc quidem declarationem. lib. 4. Intrigliol. de substit. cent. 3. q. 81. n. 5.* Neque maior coniectura colligi potest, quàm quod testator expressit casum, si superuixerit tempore mortis ipsius, quo non superui-

38 uente vocauit filios, † qui tenentur probare euētum conditionis ad hoc, vt admittantur, vt per *Corn. d. conf. 186. n. 5. lib. 3.*

Neque obstat, quod testator vocauerit filios tam natos, quàm nasciturос, quasi ex hoc adsit conie-

39 ctura fideicommissi, † Quia cum institutio defecerit propter euentum conditionis superuiuentiæ primi hæredis, non consideratur vlterior institutio, seu substitutio, cum censeatur facta limitatiuè, dummodo institutionis conditio eueniret *Alex. conf. 139. n. 3. lib. 6. Menoch. conf. 85. n. 46. vsque ad 48. lib. 1. & conf. 325. n. 48. lib. 4.*

40 *Cephal. conf. 138. n. 13. lib. 2.* † cum omnia defecerint ob defectum conditionis adiectæ *Imol. in l. qui habebat. de vulg. & pupill. Bald. conf. 262. lib. 1. Surd. decis. 144. n. 14.*

Minus obstat, quod non adsit diuersa ratio, cur testator voluerit vocare filios Neruæ per vulgarē, quàm per fideicommissum, & sic credendum est, quod voluerit eos vocare quandocumque postea Nerua moreretur, Quia satis est, quod testa-

41 tor expressit solùm casum superuiuentiæ, † ita vt institutus in vno casu non debeat succedere alio superueniente *Menoch. conf. 326. n. 7. cum seq. lib. 4.* & sufficit, quod testator voluerit prouidere filijs Neruæ casu quo nō superuixisset, cum alias eis reseruari potuerit successio ab intesta-

42 to, vt declarat *Corn. d. conf. 186. n. 5. lib. 3.* † Præsertim, quia testator confidit, quod Nerua frater relinqueret filijs iuxta commune votum parentum, & vt etiam filij sint magis obsequentes patri *Corn. d. conf. 186. n. 7. lib. 3. Socin. Iun. conf. 186. n. 58. lib. 2. iuxta l. nam & si parentibus. ff. de inoff. testam. l. scripto. in fin. ff. vnd. liber. & dictum est supr. n. 27.*

Maximè, quia sumus in verbis directis, quæ non

43 debent trahi ad fideicommissum, † quamuis adsit clausula codicillaris, quæ in hoc casu non operatur, cum esset contra mentem testatoris, qua deficiente nullum habet effectum dicta clausula *Dec. conf. 190. visis & diligenter consid ratis col. 2. ad med. n. 4.*

44 † Præsertim ad inducendum fideicommissum, in quo probatio debet esse certa, & concludens *Aym. conf. 161. n. 16. Surd. conf. 96. n. 2. Roland. conf. 56. n. 4. lib. 3.*

Neque obstat, quod testator vsus fuerit verbo plurali hæredes, quod non potest verificari in Ner-

Stephani Gratiani

na tantùm, Quia non est inconueniens, vt filijs factæ sint substitutiones, non autem Neruæ, cum testator possit vni hæredum substituere, alteri

45 verò non, vt dictum est *supra n. 35.* † Cum etiam pluralitas in ista materia resoluatur in singularitatem ex voluntate testatoris *l. hæredes n. ei. §. cum ita. ff. ad trebell. Rot. coram Card. Lancellotto Romana fideicōmissi do morū. 26. Iunij 1606.*

Nec aliquid operabitur coniectura opposita, quod testator deuenerit ad plures gradus substitutio-

46 num, † itavt ex hoc inferatur illum voluisse inducere perpetuum fideicommissum stante ratione agnationis, cum ante fœminas vocati fuerint masculi *Aym. conf. 98. n. 1. Socin. Iun. conf. 1. lib. 3.* Quia omnes istæ substitutiones regulantur à superiori conditione, si Nerua non superuiueret

47 testatori, quæ cum defecerit, † talis coniectura nullum effectum producit *Rot. diuers. decis. 230. n. 1. p. 2. & decis. 118. p. 1.* cum alijs adductis *coram R. P. D. Manzanedo. Viterbien. fideicommissi. 10. Maij 1613. & dictum est supr. vers. ex*

48 *prædictis sequitur. n. 33.* † quasi talis substitutio censeatur facta limitatiuè, dummodo conditio institutionis eueniret *Alex. conf. 139. n. 3. lib. 6. Menoch. conf. 85. n. 46. cum seq. lib. 1. Ceph.*

49 *conf. 138. n. 13. lib. 2.* † Et talem coniecturam etiam non sufficere concludit *Socin. in l. cum auus. n. 113. in fin. ff. de condit. & demonstrat. Roland. conf. 91. n. 9. lib. 3. Alciat. conf. 89. n. 5. lib. 9. Rip. in l. centurio. n. 161. ff. de vulg. & pupillar.* Cum etiam in casu nostro fuerit factus vnus tātùm gradus substitutionis fideicōmissariæ, cum filij Quintiliani, ac fœminæ Neruæ, & filiorum fuerint substituti vulgariter, si illi non superuixissent *Gabr. conf. 11. n. 14. lib. 1.* Et satis apparet, quod sequens substitutio dependet à prima,

50 quia est facta continuatiuè per copulam, Et, † cuius natura est coniungere copulata cum omnibus suis qualitatibus *Anchar. conf. 137. n. 2. Neuiz. conf. 72. n. 14. Menoch. conf. 399. n. 18. lib. 4. Peregr. de fideicommiss. art. 15. n. 21. Rot. diuers. decis. 330. n. 2. p. 2.* Stante præsertim clausula, & eo casu, in testamento apposita, quæ facit, vt po-

51 steriores substitutiones restringantur † iuxta primam *Dec. conf. 89. n. 3. Anchar. conf. 267. n. 2. in fin. Menoch. conf. 399 n. 19. lib. 1.*

Nec subsistit, quod filij Neruæ fuerint positi in cōditione, & simul grauati in illis verbis casu quo prædicti filij masculi nati, & nascituri ex d. Nerua decederent, quasi ex coniecturis filij positi in

52 conditione censeantur etiam vocati, † Quia isti filij non fuerunt positi in conditione, sed solùm filij filiorum Neruæ, & consequenter nō censeantur grauati, tamquam non vocati *l. ab eo. C. de fideicommiss. l. sed & si c. §. 1. ff. de legat. 3. Bart. in l. centurio. de vulg. & pupill. Ias. conf. 218. n. 9. & 10. lib. 2. Cephal. conf. 168. n. 23.* Cum in istis bonis tamquam liberis successerint patri ab inte-

53 stato † ex dispositione iuris *Glos. in l. lucius. la 2 ff. de hæredib. instituend. Couar. in c. rainutius. §. 3. n. 2. de testament. Ludou. Molin. de primogenit. hispanor. lib. 1. c. 6. n. 1.* Cum etiam filij fuerint grauati casu quo successissent patri per vulgarē

substitutionem, vt dictum est, Nam filij Neruæ vocantur ad hæreditatem patris, si pater illorum non superuiueret, videlicet, si hæres esse nollet, vel esse non posset, vnde eorum institutio dicitur merè vulgaris *l. cum proponas. C. de hæredib. instit. Bart. in l. 1. n. 18. de vulg. & pupill.*

54 *Ruin. cons. 125. n. 1. lib. 2.* † Cum substitutio facta præmorienti testatori semper dicatur vulgaris *Menoch. cons. 399. n. 3. lib. 4.* Et per consequens institutio filiorum Neruæ, tamquam non purificata conditione euanuit, vnde etiam omnes pariter substitutiones ab ea dependentes expirarunt *l. qui habebat. de vulg. & pupill.* cum alijs, de quibus *supr. n. 33. & 47.* Neque est recurrendum ad coniecturas, quando habemus

55 claram mentem testatoris, † maxime ad inducendum fideicommissum, & grauamen, in quo probatio, seu coniectura debet esse certa, & concludens, ac necessaria *Aym. cons. 161. n. 16. Surd. cons. 96. n. 2. lib. 1. Cephal. cons. 447. n. 14. lib. 4. & cons. 482. n. 16. Menoch. cons. 339. n. 5.* Cum etiam ad hunc effectum coniecturæ debeant induci ex verbis testamenti *l. cum proponebatur. ff. de leg. 2. Castr. in l. potest. n. 8. de vulg. Ias. cons. 143. n. 3. lib. 2. Cagnol. in l. 1. n. 55. de pact.* Quasi

56 non † ita faciliter ex qualibet coniectura sit recedendum ab intentione testatoris *Aym. cons. 47. n. 2. & cons. 102. n. 5. Bald. cons. 174. ad fin. lib. 2. Menoch. cons. 399. n. 4.* Cum etiam non versemur in descendentibus à testatore, sed extraneis, quo

57 casu magis coniecturæ debent esse vrgentes, † ac necessariæ *Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 3. n. 18. Graff. in § fideicommissum. q. 14. n. 7. Rot. coram R. P. D. Marcomontio. Bononien. fideicommissi de Panolinis. 10. Decembris. 1610.* Quæ dicta sunt ex abundanti, cum nullæ coniecturæ existant, tamquam simus in clara substitutione vulgari ex supra allegatis.

Nec releuat, quod dicti filij sint positi in conditione cum qualitate masculinitatis, & legitimita-

58 tis, † quæ facit vt censeãtur vocati per fideicommissum *Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 3. n. 28.* Quia etiam admisso quod fuissent positi in conditione cum dicta qualitate, tamen illa censeretur adiecta fauore substituti, nec per necesse posset inferri eamdem fuisse positam ad inducendum fideicommissum *Rip. in l. centurio. n. 162. ff. de vulg. & pupill. & in l. 1. n. 3. vbi Cagnol. n. 51. C. de pact. Alex. cons. 202. n. 7. lib. 7. Dec. cons. 318. & 287. n. 9. Ias. cons. 143. n. 4. lib. 2. Mantua. cons. 115. n. 18. Socin. Iun. cons. 277. n. 9. lib. 2. Rot. coram R. P. D. Manzanedo.*

59 *Viterbien. fideicommissi. 10. Maij. 1613.* † Quod procederet, quamuis fuisset deuentum ad plures gradus substitutionum, quia non ex hoc positi in conditione censerentur vocati per fideicommissum *Roland. cons. 51. n. 3. lib. 3. Cephal. cons. 268. in princ. & n. 17. cum seq. lib. 3. Gabr. de fideicommiss. conclus. 4. n. 9. Bursat. cons. 1. n. 8. Ruin. cons. 101. n. 3. & 4. lib. 2. Pancir. cons. 59. n. 7. Aleiat.*

60 *cons. 124. in fin.* † Cum etiam dicti filij quamuis essent vocati, non tamen censerentur grauati, cum non sit bona illatio, ex quo sunt actiuè vocati, eosdem esse passiuè grauatos *Rip. in l. centurio. n. 168. ff. de vulgar. Aym. cons. 98. n. 5. Ceph. cons. 514. per tot. Old. cons. 66. n. 97. & 106. Rot. coram R. P. D. Manzanedo. Viterbien. fideicommissi. 10. May. 1613. Paris. cons. 31. n. 18. lib. 2. Socin. Iun. cons. 57. n. 4. & 5. lib. 4.*

Nec est considerandum, quod fuerit per testatorem

61 contemplata conseruatio agnationis, † cum excluserit filias fœminas Neruæ, non solùm propter filios masculos ipsius, sed etiam propter Quintilianum, & eius filios masculos, vnde vocando istas filias Neruæ in defectum masculorum, videtur vocasse filios masculos eiusdem, non tantum per vulgarem, sed etiam per fideicommissum *Socin. Iun. cons. 1. lib. 3.* Quia verius est, quod nulla fuit habita ratio agnationis conseruandæ, cum ex testamento constet fuisse exclusum Iustinianum fratrem, vocãdo filias Neruæ in defectum aliorum hæredum siue filijs ma-

62 sculis, † quæ vocatio fœminarũ in qualibet parte testamenti sufficit ad excludendam rationem agnationis *Aym. cons. 180. n. 1. & cons. 306. n. 5. Bald. cons. 473. lib. 5. Alex. cons. 115. n. 10. lib. 2. Socin. in l. cum auus. n. 82. vers. secundus casus. ff. de condit. & demonstrat. Gozad. cons. 29. n. 3. Curt. Iun. cons. 172. n. 4. & 5. Rot. coram R. P. D. Manzanedo. Viterbien. fideicommissi. 10. Ma-*

63 *ij. 1613.* † Et quod ex vocatione fœminarum in eodem gradu, excluso germano fratre, non possit dici testatorem voluisse fauere agnationi *Surd.* qui alios allegat *cons. 317. n. 3. lib. 3. Socin. cons. 28. n. 26. lib. 4.* Cum etiam testator non substituerit filios Neruæ patri per fideicommissum, nec filios Quintiliano, sed per vulgarem si prædicti non superuixissent, vnde Nerua & Quintilianus respectu suorum filiorum potuissent alie-

64 nare, & in alios bona transferre, † quod repugnat voluntati conseruandæ agnationis *Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 6. tit. 15. n. 14. cum seq.*

Immo etiam in casu, in quo posset argui, quod testator ex aliquibus coniecturis habuerit ratio-

65 nem agnationis, † hoc procedit solùm actiuè respectu substitutorum, videlicet in euentum, in quem esset locus substitutioni, & sic quatenus Nerua non succederet *Menoch. cons. 448. n. 14. lib. 4. Rot. coram R. P. D. Gypsio. Tudertina fideicommissi. 13. Aprilis. 1587. Alex. cons. 139. n. 3. & 4. lib. 6.*

Quare ex prædictis tollitur etiam obiectum de do-

66 ctrina *Socin. Iun. cons. 1. lib. 3.* † Quia ibi nõ aderat vulgaris substitutio, sed expressum fideicommissum stantibus illis verbis, quod hæres posset legare vni ex filijs, plusquam alijs, dummodo nimium non diminuatur hæreditas, nisi enim voluisset induci fideicommissum, dictum capitulum esset superfluum, cum etiam absque dicta licentia potuisset pater illi relinquere, non solùm aliquid plus, sed etiam totum, salua legitima ei debita, vltra multas coniecturas, quæ ibidem concurrunt, quæ non applicantur ad casum nostrum, prout in terminis ita declarat *Alciat.* qui in eadem facti specie consuluit *cons. 31. n. 2. & 3. lib. 9. tom. 3.*

Nec

Nec clausula codicillaris aliquid facit, quæ licèt videatur multum operari ad effectum inducendi fideicommissum, quando est concepta per verba 67 futuri temporis, † Tamen quia sumus in verbis directis, tunc talis clausula non debet referri ad fideicommissum, nec aliquid operabitur quocumque modo sit concepta, tamquam sit contra mentem testatoris, qua deficiente nullus consideratur effectus huiusmodi clausulæ *Dec. cons. 290. visis & diligenter consideratis. n. 4. & cons. 247. n. 6. Aym. cons. 22. n. 8.* Ista enim clausula de 68 sui natura † solùm facit, vt ab intestato debeatur, quod non debetur ex testamento inualido, supplendo tantum defectum solemnitatis, non voluntatis *Gabr. cons. 129. n. 12. & 16. lib. 2. Menoch. cons. 326. n. 40. cum alijs per Rot. coram R. P. D. Manzanedo. Viterbien. fideicommissi. 10. Maij. 1613. Peregr. de fideicommiss. art. 18. n. 8.* Et ita ex prædictis fuit conclusum in huiusmodi causa *Narnien. fideicommissi. coram R. P. D. Verospio. 8. Nouembris. 1613. & iterum 4. Maij. 1614.*

EPITOME.

QValitas requisita per statutum, seu legem, quod testes sint optimæ opinionis an sit probanda, vel saltem alleganda. ¶ Et quid in materia *l. scripturas. C. qui potior. in pignor. habeant.* ¶ Et an in ea mulieres debeant admitti. ¶ Præsumptio bonitatis an attendatur contra tertium. ¶ Fideiussio an sit præstanda quando apparet de credito anteriore. ¶ Iuramétum suppletorium quo casu detur super prælatione crediti. ¶ Facultas iurandi an transeat ad hæredes tam in iuramento delato à parte, quàm à lege, statuto, seu Iudice. ¶ In causis matrimonialibus an testes debeant esse omni exceptione maiores, & quando fœminæ, & parentes, ac consanguinei admittantur. ¶ Oppositio in genere an sufficiat, quod testes non sint optimæ opinionis.

SVMMARIVM.

CAPVT DXXXVII.

COnclusio firmata per D. Procuratorem in facto scribentem non meretur reprehensionem, quia est verissima opinio, & magis communis, quod in materia *l. scripturas. C. qui potior. in* 1 *pignor. habeant.* † est probandum in specie, quod testes subscripti sint probatæ, atque integræ opinionis, cum aliàs non probata huiusmodi qualitate non sit locus dispositioni illius legis, Ita *Socin. cons. 274. n. 10. lib. 2.*

Et quamuis opponatur non rectè fuisse visa verba Socini, Tamen si iterum legantur erit sublata omnis difficultas, Etenim ibi concludit, quod quando lex requirit, quod testes sint bonæ con- 2 ditionis, & famæ, † tunc ista qualitas non est probanda, cum quilibet præsumatur bonus, & idoneus, secus autem quando testes deberent esse optimæ conditionis, nam tunc erit necessaria probatio istius qualitatis, subdit postea *Socin. n. 11.* quod quamuis *in d. l. scripturas.* non adsint ista verba optimæ in superlatiuo, Tamen quia lex vtitur verbis æquipollentibus, videlicet probatæ, & integræ opinionis idem erit dicendum, & per consequens requiretur probatio istius integritatis, cum talis integritas non veniat sub illa generali præsumptione, quod quilibet præsumatur bonus, cum magis sit quando testis debet esse integer, & probatus, tunc enim debet esse talis, vt nihil opponi possit, quasi tunc duo copulatiuè requirantur, quæ sunt probanda argumento *l. ea tamen adiectio. de leg. 3.*

Ex istis patet *Socin.* concludere, quod ista qualitas 3 integritatis sit probanda, † prout etiam idem passim omnes admittunt, quos longum esset re-

 ferre,

ferre, cum sufficiat auctoritas *Socini*, quem sequitur *Neguſ. de pignor. & hipothec. 2. membr. 5. p. princip. n. 47. verſ. tertio requiritur. tom. 6. p. 1. fol. 230. Purpur. in l. admonẽdi. col. 26. ad med. verſ. & debent eſſe integrè. n. 165. & ibi Rip. n. 104. col. 18. poſt med. verſ. quarto intelligitur. de iur. iur.* Gabr. *de probation. concluſ. 11. n. 6. Caualcan. deciſ. 27. n. 17. in fin.* vbi etiam allegat *Paſett. conſ. 145.* & faciunt, quæ in ſimilibus terminis refert *Rimin. Sen. conſ. 17. n. 16. lib. 1. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 22. tit. 10. n. 17. & 18. Rot. diuerſ. deciſ. 474. n. 6. p. 1.*

Cum igitur prædicta non fuerint ſeruata, ſunt repellendi Aduerſarij in hoc iudicio diſcuſſionis, 4 quia in concurſu creditorum † paria ſunt apocham non eſſe ſubſcriptam, vel non plenè, & ſolemniter recognitam, cum vtroque caſu intret ſuſpicio antidatæ, & conſequenter fundans ſe in ſimilibus apochis non facit numerũ inter creditores, vt in *Statuto Vrbis c. 151. poſt princ. lib. 1.*

Non obſtat, quod debeat conſignari cedula ſine cautione, cum appareat de anteriori credito, 5 quo † caſu non requiritur fideiuſſio *Card. Seraph. deciſ. 1019. n. 1.* Quia, vt dictum eſt, de huiuſmodi credito adhuc non plenè conſtat ob defectum probationis integritatis teſtium, & recognitionis non benè factę, Vndè meritò eſt exigenda cautio *Caſtr. in l. vlt. §. & ſi præfatam. n. 8. C. de iur. deliber.* & ita etiam quod creditum ſit verificandum concludit *Rot. coram Cardin. Millino Romana vineæ de Pannellinis. 29. Octobris 1599. inter impreſſas poſt tract. Statil. de Saluian. deciſ. 179.*

Minus obſtat, quod hic non agitur ſuper credito, 6 ſed ſuper prælatione, † quo caſu in omnem euentum debet dari hæredibus creditoris iuramentum ſuppletorium *Card. Seraphin. deciſ. 879. n. 8.* Quia ibi plus quàm ſemiplenè conſtabat de veritate temporis ex multis, ex quibus excludeba- 7 tur ſuſpicio antidatæ, † & ſtante qualitate perſonæ, quæ erat in magna dignitate conſtituta, fuit conceſſum dictum iuramentum, quorum nihil verificatur in caſu noſtro, Maximè, quia ſumus in hæredibus creditoris, qui non poſſunt eſſe informati de veritate iſtius crediti, & facultas 8 iurandi non tranſit ad hæredem, † niſi appareat illum habere plenam, ac veram notitiam eius, ſuper quo iuramentum defertur, Prout idem eſt quando ſumus in dubio, quia hæres præſumitur ignoraſſe iura eius, cui ſucceſſit *l. qui in alterius. de reg. iur.* & in ſpecie ita concludit *Bald. in l. in bonæ fidei. n. 10. poſt med. verſ. quarto inſpicitur qualitas. C. de reb. credit. et de iur. iurand. Ruin. conſ. 35. n. 10. lib. 5. Alex. conſ. 71. n. 13. & ibi Natt. in addit. in verb. qui non interfuerunt.* 9 *Gabr. conſ. 146. n. 1. lib. 1.* † Quod procedit in quocumque iuramento, tam delato à lege, ſeu ſtatuto, vel Iudice miniſtro legis, quàm de volũtate partium, quia ſemper requiritur, vt hæres certò nouerit veritatem negotij, ne anceps ſubeat periurium *Bald. Card. Alex. Martin. Laudenſ. & alij in c. 1. ſi de inueſtitur. int. domin. & agnat. lis oriat. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 2. n. 9. Bertr. conſ. 100. n. 25. lib. 1. p. 1. Mandoſ. ad Rom. conſ. 290. in verb. notitiam. Rot. coram Sanctiſſimo Romana adminiſtrationis tutelæ. 2. Decembris 1580. Pariſ. conſ. 75. in fin. n. 37. lib. 1.* Et quidem ex apocha, quæ prætenditur confecta de anno 1605. poterit Iudex colligere an hæredes ſint informati de illius veritate, & an fuerit facta in dicta die, cum neque interfuerint, neque potuerint interuenire, & ſic iurarent 10 de facto alieno, † quo caſu iuramentum ſuppletorium non datur *Gabr. conſ. 146. n. 1. lib. 2. Abb. in c. fin. §. ſanè. col. 5. poſt med. de iur. iur.*

Nec eſt facienda vis in inſtrumento, in quo regiſtratur apocha, cum illud fuerit factum poſt de- 11 coctionem, & ſic tempore inhabili, † quo caſu nõ poterat præiudicari alijs creditoribus *Bald. conſ. 432. lib. 1. & conſ. 249. n. 1. eod. lib. aliàs eſt conſ. 400. lib. 1.* Maximè, quia per contrahentem habebatur notitia decoctionis, vt ex eodem inſtrumento colligitur, dum aſſeritur feciſſe ſequeſtra, & iuraſſe de metu dilapidationis, Cum etiã ibidem adſit pactum reſolutiuum, quod ſolùm Aduerſarius poſſit redire ad primæua iura, caſu quo non ſequatur ſolutio ſuper nominibus de- 12 bitorum aſſignatis, † Quare cum nulla ibi adſit obligatio debitoris, neque etiam aderit reſpectu creditorum, qui dicuntur ſingulares ſucceſſores decocti *Rot. coram Card. Pamphilio Romana pecuniaria. 3. Decembris 1593.* Vnde erit agendum ex apocha, quæ nõ iuuat ex ſupra allegatis.

Poſt hæc ſcripta iterum fuit dubitatum de opinione *Socini d. conſ. 274.* cum aliquibus videretur 13 multùm dura; † alijs autem ignota, tamquam non viderint vmquam, nec audiuerint illam in praxi ſeruari, Immò dicebatur contra eam facere approbatas ſententias Doctorum, dum volũt, quod de iure quilibet teſtis dicitur omni exceptione maior, & ſic integræ, & probatæ opinio- 14 nis, † vbi contra illum nulla exceptio mundi opponi poteſt *Gloſ. in c. ex litteris. il 2. de conſanguinit. & affinit.* quam dicit ſingularem *Alex. conſ. 183. n. 11. lib. 6.* vbi quod oportet, vt ſuperet omnem exceptionem, etiam friuolã, itavt etiam propter ſolam infamiam facti teſtis non diceretur omni exceptione maior *Bald. in l. optimam. C. de contrah. & committ. ſtipulat. Rip. in l. admonendi. n. 176. de iur. iur. Corſett. in ſing. in ver. integer. Gabr. de teſtib. concluſ. 1. n. 46. Curt. Sen. conſ. 55. n. 3. ad med. & in tract. de teſtib. concluſ. 34. n. 75. & concluſ. 35. n. 75.*

Quare ſi agatur de diſſolutione, aut nullitate ma- 15 trimonij, requiritur de iure, † vt teſtes ſint omni exceptione maiores, ac probatæ vitæ, & opinionis *c. 1. ad med. de conſanguinit. & affinit. Couar. de ſponſalib. 2. p. c. 8. n. 7.* & tamen quilibet teſtis in hoc caſu dicitur idoneus, & ſic omni ex- 16 ceptione maior, donec aliud non probetur † *Caputaq. deciſ. 276. n. 7. p. 3. Rot. coram Card. Ludouiſio Hiſpalen. matrimonij de Alcalà. 28. Ianuarij 1608.* Vnde etiam admittuntur in cauſa matrimoniali cõſanguinei, & affines, mater, pa- 17 ter, ſoror, & reliqui cognati, & fœminæ, † quãuis

tracta-

tractaretur de matrimonio dissoluendo *Couar. de sponsal.c.8.p.2.n.8.ante fin.vers. receptum tamen est. Abb.& alij in c.super eo. de testib. Dec. cons.342.in causa partus.col.1. Socin. Iun. cons. 31.n.18.lib.2. Paris.cons.55.n.28.lib.4. & cons. 58.col.1.eod.lib. Aret.cons.13. Caputaq.decis.176. n.8.& 9.p.3.*

Cum etiam probatio istius qualitatis, quod testes sint optimę opinionis procedat in statutis, quan-18 do† per ea requireretur talis qualitas, vt aliquid operentur vltra ius commune, secus autē quando per idem ius commune disponeretur, quod testes haberent istam qualitatem, tunc enim non videtur necessarium illam probare, vt distinguit *Couar. in c.relatū.il 1.n.7.vers. secundo respondetur. de testam. Felin.in c.cū ioānes.n.44.in fin.de fid.instrum. Curt. Sen.de testib.cōclus.35.n.75.ad med.tom.4.fol.118.& cons.55.n.8.post med. Imol. in l.1.§.si quis.n.13.in fin.ff.quemadmod.testam. aper. Cephal.cons.227.n.57.cum seq.lib.2. Aleiat.* 19 *præsumpt.2. reg.3. n.9.* † & talem distinctionem etiam in terminis *l.scripturas. C.qui potior.in pignor.* sequitur *Rot. coram R.P.D. Pampbilio. Romana pecuniaria. 3. Decembris.1593.* quæ est inter recollectas per *Paeifie. decis. 43.* Et multa de ista qualitate probanda, vel simili per statutum requisita *Mascard.conclus.1249. Bertazol. cons.crimin.50.lib.1.*

Verùm non est discedendum ab opinione *Socin.* supra firmata, quia vltra auctoritates adductas, 20 illam † etiam tenet *Mandos.cons.97.n.3. Rimin. Iun.cons.503.n.18.lib.5. Marilian.decis.22.n.5. Frāc.decis.644.n.4. Polidor. Rip.obseruat.261.n. 5. Gutier. practic.quæst.lib.5.q.102.n.3. Lācellot.* 21 *Gallia.cōs.51.n.6.* †vbi, quod in praxi ita patroni debent seruare *Peregr.cons.77.n.17. Mascard. conclus. 285. n.6. Trentacinq. resolut. 12. n. 10. Mart.vot.53.n.6. Barbat.cons.54.lib.1. Aym.de antiq.tempor.p.1. §.quæritur etiam in hac materia.n.37. Menoch.præsumpt.2.n.34.in fin. lib. 5. Afflict.in constit. regn. rubr.46. §.corruptela.n. 3.in fin. lib. 2. Nicol. Genua de priuat. scriptur. lib.1.conclus.3.n.12.* & cons. *Socin.* refert etiam, & sequitur *Paris.cons.14.n.17.lib.3. Benintend. decis.62.n.13.in fin. Io. Anton. Batius ad Afflict. super constit. regn. rubr. 17. n.23. in verb. quod vbi lex.post med.vers.& ex hoc habes declaratio-*22 *nem.* † Qui omnes attestantur de veritate istius opinionis, itaut appareat illam non esse nouam, sed sæpius in facto occurrisse, & esse in praxi receptam, prout etiam pluries vidi obseruari, & *dixi decis.*

Et quāuis sufficeret auctoritas vigintisex Doctorū quos *supra adduximus n.3.& 20.* qui ex omnibus mundi partibus, & curijs ita concludunt, Tamen adest etiā ratio, quia sumus in casu magis priuilegiato, cum agatur contra tertium, in cuius preiudicium non est omnibus credendum, 23 ideo etiam† neque admittuntur fœminæ in materia *d l.scripturas.* contra tertium tamquam in eis non præsumatur illa integritas, quæ in masculis, sed adsit inualidum, & infirmum cōsilium, prout in specie multis auctoritatibus, & rationibus comprobat *Aym. de antiq. tempor. p. 1. §. quæritur etiam in hac materia. n. 34. vsque ad 38.post Bald.in d.l.scripturas. Dec.in c.quoniam. col. 2. in fin. vers. secunda conclusio. de fid. instrum.* vbi de communi *Socin. cons. 274. col. 6. vers. postremo duco.lib. 2.*

Neque obstant, quæ dicta sunt de testibus, qui admittūtur in causa matrimonij, quamuis nō probetur talis qualitas integritatis, Quia sumus in casu magis priuilegiato respectu præiudicij tertij, Ideo neque admittūtur fœminæ in materia *l. scripturas.* vt dictū est. Cū tamen in causis matrimonialibus illæ non excludātur, vt diximus *supr. n.17.* Quamuis etiam verius sit, quod isti testes 24 non ita simpliciter admittantur, † cum potius in hoc stetur arbitrio Iudicis, qui prius debet decernere, qui sint omni exceptione maiores ad hunc effectum, cautè perpendendo, quanta fides eis sit adhibenda, tam ex qualitate causæ pendentis, quàm ex conditione personarum, pari, aut dissimili, vt in specie notat *Couar. de sponsalib. p. 2. c. 8. n. 8. in fin. post Hostiens. & Felin. in c. super eo. de testib. Lanfranc. in c. quoniam contra.in verb. testes. n. 93. de probat. Aleiat.præsumpt.2.reg.1.n.4. Socin.cons.17.col. 4.lib.1. Aret.cons.82.col.2. Abb.in c.cum ioannes.* 25 *& ibi Felin.n.44 de fid.instrum.* † Itaut neque sit admittendus, qui improbatis, & leuioribus moribus sit præditus in causa, quæ exigit testem omni exceptione maiorem *Couar. de sponsalib. 2.p.c.8.n.8.* vbi etiam excludit donatarium, qui ingratus sit donatori *Rip. in l.fin. col.3. C. de reuocand. donationib.*

Nec facit, quod dictū est nos esse in casu iuris communis, in quo nō requiritur probatio istius qualitatis, quidquid it in statutis, vt aliquid adda-26 tur vltra ius commune,† Quia licèt qualitas bonæ opinionis præsumatur in teste, Tamen aliud est quando requiritur, quod sit optimæ opinionis, tunc enim illa est probanda, siue simus in statutis, siue in dispositione iuris communis *Marsil.sing.187.qualitas apposita.n.1. Alex.cons. 82.n.3.lib.1.& cons.43.n.24.lib.4.* per doctrinam *Ang.in l.1. §.si quis neget ff. quemadm. testam. aperiant. Dec.in c.post cessionem.col.3.in princ.de probat. & cōs. 37.in causa rigorosæ accusationis. col.4.in fin.n.8. Ias.cons.13. col.vlt. ad med. lib.3. Rim.Sen.cōs.17.n.16.lib. 1. Rot.diuers.decis.474. n.6.p.1.fol.287. Ceph.cōs.327.lib.3.n.9. Card.Mātic.de tacit.& ambig.conuent.lib. 21. tit.10.n.17. & 18. Aym.de antiq.temp.p.1. §.quæritur etiā in hac materia.n.37.fol.74. Paris.cōs.14.n.14.vsque ad 18.lib.3.& cons.132.n.6.& 7. lib. 4. latè Benintend.decis.62.n.15. vsque ad 19. Afflict. su-*27 *per constit.regn.rubr.17.n 23.lib.1.* † qui omnes loquuntur etiam in dispositione legis requirentis qualitatē in superlatiuo, quod videlicet quis sit optimæ conditionis, cum lex præsumat quidem bonitatem in positiuo, non autem optimam bonitatem in superlatiuo, ideo non mirum, si tunc erit probanda, vt dictum est *supra n. 2.* Et quidquid sit de ista opinione, satis est, quod in casu nostro habemus in specie omnes Doctores, qui

qui requirunt probationem istius qualitatis in materia *l. scripturas. C. qui potior. in pignor. habeant.* itaut non sit recurrendum ad argumenta, & similia, tamquã casus sit priuilegiatus ob praeiudicium, quod posset tertio inferri, vt diximus

28 *supra n. 23.* † Cum etiam passim admittatur illa conclusio, quod tunc quilibet debeat praesumi bonus, & legalis, ac omni exceptione maior, quando non agitur de praeiudicio tertij, Nam alias si de eo ageretur, numquam talis praesumptio potest allegari, vel saltem illam allegant incumbit onus probandi *Felin. in c. vlt. col. 5. ad med. n. 12. de praesumptionib. Dec. consl. 445. n. 61. Aym. in consl. 1. oro gener. n. 63. Alciat. praesumpt. 2. reg. 3. n. 1. Mascard. conclus. 222. n. 5. & 6. & conclus. 1249. n. 10. in fin. & n. 24. ad med. Beuint. decis. 62. n. 18. & 19.*

Obseruandum est autem, quod sufficeret oppositio

29 contra personas testium etiam in genere, † quod non sint optimae opinionis, vel idonei, tunc enim siue lex, siue statutum requirat istam qualitatem, illa erit probanda, ne superflue, aut sine aliquo ministerio censeatur apposita *Aym. de antiquit. tempor. p. 1. §. quaeritur etiam in hac materia. n. 39. ad fin. vers. & ista opinio mihi magis placet.*

30 Itaut † non obijcere, vel obijcere, & non probare idem reputetur *Glos. in l. 1. in princ. ff. si quis pauper. fecis. dicat. Curt. Sen. consl. 55. n. 3.*

Quibus etiam additur, quod quando versamur in praesumptione iuris, vt vnusquisque praesumen-

31 dus sit bonus, & † omni exceptione maior, & optimae conditionis, quamuis ista qualitas non esset probanda secũdum aliquorum opinionem, tamen debet saltem allegari *Rimin. Sen. consl. 17. n. 16. Bertazol. consl. crimin. 50. n. 8. lib. 1. post Socin. consl. 274. col. 9. lib. 2. Parif. consl. 24. n. 17. lib. 3. Petr. de Moncad. in addit. ad tract. Crot. de testib. n. 396. Benintend. decis. 62. n. 55. in fin.*

EPITOME.

Obligatio an contrahatur datis manibus, vel cessione dextrae. ¶ Et de modo praecipuo salutandi iungendo dextram dextrae. ¶ Et de varijs illius significationibus. ¶ Pollicem praemere, & conuertere, & fremitu aspernari, & frameas concutere quid esset antiquitus. ¶ Salutatio an ostendat nos esse ex Ecclesia sancta Dei. ¶ Et an possit denegari, & per illius denegationem an notarius allegetur suspectus. ¶ De more salutandi Summos Pontifices, Imperatores, Reges, Duces exercitus, Populum, & alios. ¶ Et quid seruetur inter Moschouitas, & Indos & in Capitulis, ac Collegijs, ac apud aurigas Academiarum. ¶ De pace, & osculo solito dari in Missa. ¶ Et an detur inter monachos, & in missa mortuorum. ¶ De apparatu, & modo lauandi pedes per Summum Pontificem. ¶ Priuilegium quando transeat ad successores. ¶ Papa an semper vtatur salutatione in litteris. ¶ Et an salutando excommunicatum censeatur illum voluisse absoluere. ¶ De poena non honorantis Magistratum. ¶ Et de exemplis pro consernanda dignitate. ¶ Et de salutatione data D. Bernardo per Beatissimam Virginem. ¶ Et de S. Chrysosthomo vita functo, qui populum salutauit. ¶ Missa an possit celebrari vno tantum praesente, vel nullo.

SVMMARIVM.

1 *Modus praecipuus salutandi olim erat iungere dextram dextrae. n. 9.*
2 *Obligatio contrahitur datis manibus, vel cessione dextrae. n. 14. Intellige vt n. 4.*
3 *Sedes fidei antiquitus collocabatur in dextris.*
5 *Tactus manuum est signum euidens perfecti consensus, & firmissimi foederis. n. 8.*
6 *Cõcordia praesumitur per iunctionem manuum.*
7 *Assensus olim fiebat voce, vel signo manuum, & pedum.*
10 *Incolumes in clade seruabantur dextra porrecta, aut salute data.*
11 *Statuae Principum erant antiquitus dextra porrecta in signum fidei in Rempublicam.*
12 *Milites Romani deosculabantur victrices dextras Imperatorum.*
13 *Dextra est signum hospitij, & pacis, ac silentij.*
15 *Significatio fauoris, & studij erat in pollice.*
16 *Pollicem praemere, & conuertere, & vtroque pollice quid significet. n. 17.*
18 *Fremitu aspernari pro dissentire, frameas concutere pro placere.*
19 *Salutatio ostendit nos esse ex Ecclesia sancta Dei, caeteros ab illa remotos.*
20 *Salutatio non est deneganda.*
21 *Osculum in missa pro salutatione, & loco illius effigies Christi in tabella depicti, & de osculo pacis. n. 23.*
22 *Amicitia ius est in eo, vt vnus quasi animus fiat ex pluribus.*
24 *Pax quare non datur in missis mortuorum, sed dicatur requies.*
25 *Inter monachos non datur pax tamquam mortuos mundo.*
26 *Modus salutandi populos per verba, pax vobis. n. 28. & 34. & modus vocandi per verba, Deo gratias, vel alleluia, vel Aue Maria, n. 27. Et de D. Chrysosthomo vita functo, qui collocatus in Trono dixit ad populum Pax vobis. n. 29.*
30 *Episcopus post primam salutationem dicit, vt alius sacerdos dominus vobiscum, quamuis vnus adsit.*
31 *Missa potest celebrari vno tantum praesente, & quid si nullus existat. n. 32.*
33 *Sacerdos solus recitans horas canonicas an dicat Dominus vobiscum.*
35 *De monstruosis formulis salutationum apud aurigas Academiarum.*
36 *Salutatio Parasiti derisa cum pluralitate.*
37 *Mos salutandi Summos Pontifices, eorumq. inaugurationes, & quare ipse nulli mortalium reuerentiam faciat, praeterquam Imperatori, & Regibus aliquantulum assurgendo, cũ eos ad osculum pedis, & manus suscipit, secus priuatim. n. 38. & quid in Episcopo Bisuntino. n. 40.*

Pedes

39 *Pedes lauantur per Summum Pontificem tredecim pauperibus exemplo Christi in signum humilitatis, & de modo, & apparatu remissiuè.*

41 *Priuilegium concessum dignitati transit ad Successores, secus si concedatur personæ.*

41 *Imperatores Romani quomodo salutabantur. n. 46. & 47. Et de eorum insignijs. n. 43. Et quid in Christo seruatum fuerit. n. 45. Et de salutatione Regum Israel. n. 48. & 49.*

44 *Nemo aliquid dixisse præsumitur, quod prius mente non agitauerit.*

50 *Dux exercitus quomodo salutandus à Vexillifero, seu signifero.*

51 *Initio religionis omnia erant communia, & quales tunc temporis erāt salutationes. n. 52. & 53. Et quid in Capitulis Ecclesiarū seruetur. n. 54.*

55 *Mos salutandi inter Moschouitas, & Indos. & n. 56.*

57 *Notarius potest allegari suspectus per eum, quem non salutat.*

58 *Papa salutando excommunicatum an videatur voluisse illum absoluere.*

59 *Summus Pontifex an semper vtatur salutatione in litteris etiam directis excommunicatis, & schismaticis, ac similibus. & n. 60.*

61 *Exempla Regum pro conseruanda dignitate. & n. 62.*

63 *Pœna non honorantis Magistratum.*

64 *Regendi auctoritas frangitur dum nimia seruatur humilitas.*

65 *Præsides quomodo se gerere debeant erga Aduocatos. Et Episcopi in prælatione. n. 66.*

67 *Salutatio data per imaginem Beatæ Virginis D. Bernardo.*

CAPVT DXXXVIII.

DE salutatione multa adduximus *supra c. 284.* vbi inter alios modos salutandi ille (Adde sup. ad c. 284.) 1 erat præcipuus iungendi dextram dexteræ, † cū per tactum manus significaretur dilectio *Felin, in c. repellantur, 6. in fin. de accusat.* Quibus addimus, quod datis manibus, vel cessione dextræ 2 quis obligari potest, † cum per dextram testis fidei dari soleat, prout notat *Alex. ab Alex. lib. 2. dier. genial. c. 19. & lib. 5. c. 3, Cel. Rhodigin. lib. 4.* 3 *lect. antiq. c. 3.* † Quare etiam sedem fidei in dextris collocabat Numa Pompilius apud *Liuium 1. decad. lib. 1.* & fidem in ipsa dextra sacratam esse voluit, sacrumq. fidei instituit, ad quod Flamines curru aurato manu in digitos inuoluta, solemni pompa vehi iussit magno argumento illam in dextris sanctam sacratamque, & propterea minimè violandam residere *Alex. d. lib. 2,* 4 *c. 19.* † Quamuis enim sola manuum coniunctio non sit stipulatio, nec pars stipulationis, prout sunt verba, Tamen quando ad manus tactum verba accedunt, stipulatio est, ut concludit *Hering. de fideiussor. c. 11. n. 168. post Frider. Pruckm per eum allegatum. cons. 50. n. 192. &* 5 *n. 603.* † Præsertim, quia tactus manuum est euidens symbolum, ac signum perfecti consensus, & perfectæ pactionis, ac maioris fidei *Decian. cons. 64. n. 14. lib. 3. post Glos. in l. 1. in verb. pactum. in* 6 *fin. ff. de pact.* † vbi *Bald. in 3. lectur. in princ.* notat, quod illi, qui se capiunt per manus præsumuntur venisse ad concordiam *Ruin. cons. 12. n. 12. lib. 5.*

Et quod consensus possit per manum declarari patet, quia olim assensus in Senatu fiebat voce, vel 7 signo, † Dupliciter autem per signum, vel manu, vel pedibus, & manu quidem quoties ea exporrecta significarent talem sententiam approbare *Senec. epist. 8. Vobisc. in Aureliano. Lips. ad Tacit. lib. 15. n. 37. & in notis ad lib. 4. histor. n. 4. & lib. 4. de milit. Roman. dialog. 9. Hering. de fideiussor. c. 11. n. 170. & 171.* vbi etiam quod apud 8 Persas dextra data, † in primis erat firmissimi fœderis signum *Gemistus Plethon. lib. 2. de reb. græcor.* & si quid firmum, illibatumq. volebant, illud dextræ, & fidei pignore Persæ sanciebant *Diodorus*. Et dextram in fide porrigi *ex Plinio* nouimus, Cuius rei causam *Varro* Callimachum secutus esse ait, quod omnis Veterum auctoritas 9 constaret virtute dextræ manus, † propterea inquit, maiorum hæc fuit salutatio, vt hac se potissimum corporis parte venerarentur. Et C. Marius, cū in Romanos maxima clade sæuiret, quos 10 seruare voluit dextra porrecta, aut salute † data incolumes fecit *Alex d. lib. 2. c. 9.* vbi etiā quod apud Romanos ita effictas videmus statuas pedestres, & equestres Principum, & benè de Repu- 11 blica meritorum, † vt dextra porrecta fidem in Rempublicam ostēdant, & Romani Milites deo- 12 sculabātur victrices dextras Imperatorū, † quod fideli eorum imperio hostes vicissent, Et apud Lingones dextræ effigies præsentabat symbolum 13 hospitij, † & apud Aphros, & Numidas omnes putarunt magnam viro inesse auctoritatem, ac maiestatem, Dextra quippè manu pacem impetrabant, & silentium indicabant, quæ omnia ha- 14 bentur apud *Alex. d. c. 19. lib. 2.* † Et legimus Hircanos, & Medos dextram dextræ iungentes cōuentiones facere, & pacta sancire solitos, Prout etiam Parthi apud altaria complexis dextris, tamquam dijs testibus, & arbitris pacta faciebant *Alex. lib. 5. c. 3. cum alijs per Tiraq. de primogenit. in præfat. n. 16. & 17.*

Immò non solùm consensus manu dextra indica- 15 batur, vt dictum est, † sed etiam antiquitus in pollice erat significatio fauoris, & studij Nam qui faueret pollicem præmebat, qui minus faueret pollicem conuertebat; Qui gestus in prouer- 16 bium abierunt, † vt iam dicatur pollicem præmere, qui quoquo pacto fauet, conuertere autem qui malè vult *Plin. lib. 17. c. 2. & Iuuenalis satyr. 3.* Conuerso pollice vulgi quemlibet occidūt populariter *Horat. 1. epist. 19.* vtroque pollice dixit pro summo fauore. Consentire suis studijs qui crediderit te fautor vtroque tuum laudabit 17 pollice ludum. † Quamuis vtroque pollice, idest pro vtraque manu accipiatur Synegdoche à parte ad totum *Manutius in adag.* & notat *Tacit. de morib. German. col. 8.* Quod Rex, vel Princeps, prout ætas cuique, prout nobilitas, prout decus 18 bellorum, prout facundia est, audiuntur † auctori-

ctoritate suadendi magis, quàm audiendi potestate, si displicuit sententia, fremitu aspernantur, sin placuit frameas concutiunt, Honoratissimum assensus genus est armis laudare.

Et sicut per tactum manus significatur dilectio, vt dictum est, Ita etiam per salutationem, adeò vt hinc incredibilis efficacitas amicitiæ inter no-
19 stros existentis, † ostendat nos esse ex Ecclesia Sancta Dei, cæteros autem ab illa longe remotos, Etenim tantam nostri inter nos colligationem amicitiæ esse voluerunt, vt nemini liceat non excipere salutationes Christiani, aut nutu saltem reddere, aut per indignationem non aduersari, alioquin absolui non posit, Et ne alicui hæc parua videantur, hic sciat, quod si à nostris hæc parua curantur, non potest esse locus magnis criminibus. Iccircò si quis aliquem maximè læserit, vel ei quidquid est bonorum abstulerit, necesse est à læso erratum condonari, ac loco
20 amici censeri, amicorum signa, † & salutationes non denegando, dummodo tamen veniam petat, & sit paratus restituere, quod eripuit, si posit. Hinc priscis temporibus salutabant se Christiani in missarum celebratione osculo sancto, qui mos, ne quis forsan illo abuteretur, ita sublatus est, vt tamen effigies Christi in tabella depicti soleat in Missis solẽnibus deosculatur is omnibus
21 offerri, † vt sic in Christo omnes mutuis osculis coniungantur, & cuiuslibet spiritus se in alterius quodammodo spiritum insinuet, ac contingat, quod antiqui aiebant, vt singulis Christianis sint quidem sint corpora, sit tamen cunctis vnus spi-
22 ritus. † Amicitiæ enim ius fit in eo, vt vnus quasi animus fiat ex pluribus, cum impossibile sit, vt in illo adsit amicitia, in quo non semper resides vna & eadem voluntas, non varia, commutabilis, ac multiplex, Vnde eos, qui sibi dissident tanquam à nobis alienos rectè dicemus non posse colere amicitiam, ex quibus esse in Ecclesia Dei per supra dicta comprobat *Thomas Bozius de sign. eccles. lib.* 10. c. 7. *sign.* 41. *tom.* 1. f. 397.

De pace autem, & osculo pacis, quod datur in Missa *Dion. de eccles. hierarch. c. de commun. Tertull.*
23 *lib. de orat.* † *Nazanz orat.* 3. *de pac. Chrisostom. lib.* 1. *de compunct. cord. Flor. in exposit. miss. Lelius Zecchus de sacrament. c.* 16. *rubr. de precat. agnus Dei & pacis. fol.* 369. vbi quod significat pacem datam Discipulis, vt eam habeamus non solùm in ore, sed etiam in pectore, & ideò Sacerdos osculatur altare, quod significat Christum, vt ab eo accipiatur pax vera, quæ populo detur, sic tamen, vt viri viros, mulieres autem fœminas osculentur, in cuius osculi locum ob corruptelas successit mos tradendi tabulam continentem Christi imaginem deosculandam *Biel. in canon. miss. lect.* 81.
24 † Quamuis in Missis mortuorum non detur pax, quia non egent pace corporis, sed requie, cum sint in pœnis, Quare dicitur dona eis requiem, & pronunciatur ter, vt eis detur sublatio pœnæ, & gloria corporis, & quia pœna sublata remanet adhuc desiderium gloriæ, & ante resurrectionem inest animabus quædam naturalis inclinatio reassumendi corporis, ideò additur ternò requies sempiterna, quæ erit in patria corporibus reassumptis, licèt prius anima sit essentialiter plenè beata *Timot. q.* 135. de quo per *Lel.*
25 *Zecch. d. c.* 16. *de sacrament. fol.* 369. † vbi etiam quod pax non datur inter monachos cum sint mortui mundo *c. placuit.* 16. *q.* 1. Nec in die parasceues, nec in Sabbato Sancto, nec in die passionis Domini *Amalar. lib.* 1. *c.* 13. *& lib.* 3. *c.* 44.

Vetustissima autem cæremonia, & Apostolica traditio erat salutandi populum per illa verba
26 pax vobis, † vel Dominus vobiscum, vt in *Concil. Bracar.* 1. *can.* 21. *Dion. de eccles. hierarch.* Et hæc salutatio sumpta est ex libro Ruth, sic enim Booz legitur salutasse messores suos *Iudic.* 6. *Ruth* 2. 2. *Par.* 27. *Luc.* 1. in quibus locis Hebræi sic salutantes dicebant, & notat *Gloss. in c. hoc quoque.* 59. *in verb. dominus vobiscum. de*
27 *consecrat. dist.* 1. † Dicitur autem ista salutatio ante oremus, quoties populus excitatur ad orandum, vel audiendum, vt olim religiosi cum aliquem vocabant dicere solebant, Deo gratias *D. Aug. psalm.* 32. & Paula cũ virgines conuocabat, dicebat Alleluia *D. Hieron. in eius vita*, & nũc in monasterijs virginum dicitur, Aue Maria.

Pontifex verò prima vice dicit, Pax vobis, quæ an-
28 tiquissima formula est, vt patet in Liturgijs † S. Iacobi, & Basilij, & testatur *Ambros. de dignit. sacerd. c.* 5. *& Chrisost. hom.* 3. *ad Coloss.* Mox vt Præsul Ecclesiæ ingreditur dicit Pax omnibus, quando concionatur, Pax omnibus, quando benedicit, Pax omnibus, quando salutem optare iubet, Pax omnibus, quando sacrificium absol-
29 uit, Pax omnibus, † & *Niceph. lib.* 14. *c.* 49. ait Chrisostomum vita functum, cum in throno collocatus esset à Proclo Patriarcha, dixisse ad populum, Pax vobis.

Post primam verò salutationem Episcopus dicit,
30 vt alij Sacerdotes † ad exemplum Christi, qui post resurrectionem apparens discipulis, dixit Pax vobis *Innoc. lib.* 2. *c.* 24. & licèt vnus tantùm esset adstans Missæ ad hūc dicit Dominus vobiscum, quia Ecclesiam alloquitur, & is vnus repræsentat totum populum Christianum *Innoc. d.*
31 *lib.* 2. *c.* 24. † vbi quod vno tantum præsente potest Missa celebrari in necessitate, quia Angelos ibi adstare piè est credendum, non tamen si nul-
32 lus præter Sacerdotem adsit † ex *Conc. Maguntien. c.* 43. *Basil. c.* 8. *sess.* 21. *c. propofuit. de fil. presbyt. Abb. in c.* 3. *n.* 1. *ante fin. de vit. & hon.* vbi quod presbyter non debet dicere missam sine clerico, si tamen solus diceret, nihilominus conficeret, licèt cum peccato, quia ad substantiam actionis, & confectionis sufficiunt illa pauca verba, quæ dicit Sacerdos in secreto *c. pauc. in consecrat. dist.* 2. *Abb. in d. c.* 3. *notab.* 2. *in fin. de vit. & honest. cleric.* quod si Sacerdos solus reci-
33 tet horas Canonicas dicat, † Domine exaudi orationem meam, non Dominus vobiscum *Dur. lib.* 4. *c.* 14. *Abb. de hor. canon. q.* 12. licèt aliter sentiat *Nauar. eod. tit. de hor. can. n.* 22. *Miscell.* 19.
34 de quo *Lel. Zecc. de Sacram. c.* 16. † vbi etiã quare ista salutatio Dominus vobiscum, dicatur quinquies ad dexteram, & populus respondeat, Et cum

cum spiritu tuo *Petr. Damian. c.23. Dur. lib. 4. c. 14.* Et multa alia de huiusmodi salutatione ad Populum Dominus vobiscum, & pax vobis *Durand. de ritib. eccles. lib. 2. c. 15.*

De Aurigis autem Academiarum, qui nimirum vel maximè laborant philautia, hoc est amore
35 sui ipsius, obseruandū est, † quod apud eos etiam primùm enatæ sunt monstrosæ illæ formulæ salutationum, quarum intuitu nemo ferè hodie, qui sibi esse videatur alicuius sagacitatis, sustinet se salutari, nisi plurali adeoq. multarum humanitatum numero, ac nomine; Quamuis non sint approbandæ huiusmodi salutationum formulæ, cum neque constet an in Academijs, vel in Culinis enatæ sint, neque adsit aliqua constructio gramaticę, videlicet si dicatur vidi vos ambulantem, Nec est, quod quis obtendat honorem crescere etiam aucta pluralitate. Quid enim sacrifico de suo honore decedit, si æditus respondet, & cum spiritu tuo, cum debuerit potius iuxta hunc parasiticum loquendi modum dicere, & cum spiritu vestro. † Rectè igitur, ac falsè,
36 immo asperè potius quidam talem salutationem derisit, Is enim cum solus esset in conclaui, & parasitus quispiam multa cum pluralitate adiret, iterum atque iterum circumspectās respondit, cæteros abijsse, ac se solum esse, ij quid vellet opportuniore tempore rediret, dum illi adessent; Ille verò negat se quemquā, præter ipsum virum quærere; Tum alter hominem percontatur, quot illic lectos videret; Quum vnum dumtaxat respondisset. Et quæ tandem inquit intemperiæ te agitant, aut è qua popina nobis probè potus ades, vt ego tibi non vnus videar, sed multi; Et quidem rectè, nam verus honor non in huiusmodi lenocinijs, fed in studiorum præmijs consistit *Sim. Maiol. colloq. siu dier. canicul. 6. col. 62. fol. 360. tom. 2.*

De more autem salutandi Summos Pontifices, eorūq. inauguratione multa *Sim. Maiol. colloq. 6.*
37 *tom. 2.* † vbi etiam, quod quamuis schola æthica doceat honorem non esse eius, cui tribuitur, sed illius qui tribuit, Tamen Summus Pontifex nemini omnino mortalium reuerentiam facit assurgendo manifestè, aut caput inclinando, seu detegendo; Romanorū tamen Imperatori, postquam illum sedens ad osculum pedis, & manus suscepit, aliquantulum assurgit, ad oris osculum mutuo charitatis amplexu illum benignè recipiens. Idem aliquando facit, & magnis Regibus; Cæteros omnes tam Principes, quàm Prælatos cuiuscumque dignitatis sint, cum ad oris osculum eos recipit, non assurgit, sed sedens recipit.
38 Consueuerunt tamen † Pontifices Cardinalibus, & maximis Principibus priuatim aduētantibus, & reuerentiam facientibus, cum nō sunt in Pontificalibus aliquantulum caput inclinare, tamquam reuerentiam reddentes, & hoc non ex officio, sed ex laudabili humanitate. Hæc sunt verba formalia *Auctoris tractatus caeremoniarum sacrarum lib. 2. c. 2.* qui huiusmodi actibus non
39 semel oculatus spectator interfuit; † Quæ quidem nō sapiunt fastum, neque arrogantiam, tamquam concernant dignitatem Vicarij Christi, cuius exemplo in signum humilitatis, atque seruitij quotannis lauat pedes tredecim pauperibus, cuius modum, seu structuram, & apparatum describit *Auctor sacrar. caremon. lib. 2. c. 2.* & refert etiā *Sim. Maiol. colloq. 6. tom. 2. fol. 345.*

Quare fabulosa videntur, quæ scribit *Cuman. in l. 1. ante med. C. de sent. pass.* de Episcopo Bisunti-
40 no † qui adoraturus Papam, vendicabat sibi hoc priuilegium inter omnes, vt sibi Papam adoraturo assurgeret Summus Pontifex propter beneficium collatum ab Episcopo antecessore in oratione existente Summo Pontifici, qui hoc priui-
41 legium concessit Episcopo Bisuntino, † quod tamquam concessum dignitati prætendebatur apud omnes successores transire *Bald. in l. sordidorum. C. de excus. muner. Anchar. cons. 327. n. 2. cum alijs per Surd. cons. 262. n. 40. vsque ad 43. lib. 2.* Quidquid aliud sit in priuilegio personali, quod mutatione personæ extinguitur *c. priuilegium n. 7. de reg. iur. in 6. Bart. in l. paulus. in fin. de acquir. hered. Ias. in auth. quas actiones. n. 41. C. de sacros. eccles. Surd. cons. 127. n. 67. lib. 1.*

De antiquis autem ritibus, ac moribus, qui seruabantur in Romanis Imperatoribus introiizan-
42 dis, † vel insigniendis refert *Herodian. lib. 2.* de Macrino loquens, exercitus, inquit, omnis, cæterumq. vulgus Imperatorem, atque Augustum consalutauit, tum amictum purpura, reliquoq; ornatu, atque apparatu ibidem ex tēpore conquisito, præcedente etiam igne, in Antiochiæ primùm templa, mox ad suas ædes deduxerunt,
43 Ex quibus † notantur insignia, nomen, & salutatio Imperatoris, & Augusti, amictus purpuræ, deductio in templum, & ignis prælatio; Meminit *Idem Auctor* de ignis prælatione *in Pertinace. lib. 2. & lib. 1. in Commodo,* vbi & de alijs insignibus. Salutatio nomine Imperatoris testimonium habet pectoris, & animi subditorum, qui alio modo, quàm externa, & prodeunte imagine mentis, nempe voce, non potest apparere;
44 nemo enim † aliquid dixisse præsumitur, quod prins mente nō agitauerit *l. labeo. 7. §. 1. ff. de supellect. legat.* Sic milites Prętoriani Romani sub præside Pilato per contumeliam exeuntes Dominum Iesum proprijs vestibus chlamydem cocci-
45 neam circumdederunt ei, † & plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius, & arundinem pro sceptro in dextera eius, & genuflexo ante eum illudebant ei, dicentes, Aue Rex Iudæorum *Matth. c. 27. vers. 27. & seq.* Ita imitati insignia data alijs Regibus in Christo per irrisionem dantes ei purpuram, coronam, & salutationem regiam. *Herodianus rursum in*
46 *princ. lib. 4.* † dum agit de filijs Seueri, qui imperium inter se diuiserant, refert eos dum in Vrbem venerunt à Populo, & Senatu Imperatores consalutatos, eos autem præisse cum purpura Imperatoria, Idipsum factum in electione Gordiani *lib. 7.* & additæ, inquit, virgæ laureatæ, quo insigni Principes à priuatis dignoscenntur *Petr. Gregor. de republ. c. 20. n. 5. lib. 6.*

Primæ etiam Imperatorum salutationes erant cum ado-

adoratione, sicuti *Herodianus lib. 3.* innuere videtur † dum de Plautiano agit, quem, cum mandata ab eo de necando Seuero cum filio Antonino, Saturnino dedisset, vt sibi Imperium vsurparet, is Saturninus, vt ait, pro Imperatore adorauit. Inter salutandum Regem ab initio in Israel, dum apparebat, erat illa vox vsurpata, Viuat Rex, † vt dum Saul primùm electus, & exhibitus populo per Samuelem 1. *Reg. c. 10. vers. 24.* Pari modo postquam Sadoc Sacerdos vnxit Salomonem in Regem iussu, & loco patris senis Dauid, buccina cecinerunt, & dixit omnis populus, Viuat Rex Salomon 3. *Reg. c. 1. vers. 39.* Cum etiam Ioiadas sacerdos 1. ei constituit Ioas Regem filium Ochoziæ, produxit eum, & posuit super eum diadema, & testimonium, feceruntq. eum Regem, & vnxerunt, & plaudentes manu dixerunt, Viuat Rex 4. *Reg. 11. vers. 12. & 2. Paralipom. c. 2. vers. 11.* † Sic etiam salutasse Reges Iudæos, & sapientes constat, vt *Danielis 2. c.* Sapientes qui adierunt vocati Nabuchodonosor, ad explicandum somnium, Rex inquiunt in sempiternum viue. Sic Regem Babylonis aliū salutauit Neemias, Viuat Rex *c. 2. Petr. Gregor. Tholos. de republ. lib. 6. c. 20. n. 6.* vbi etiam *n. 7. in fin.* Quod cum rebellarunt Afri cōtra Maximinum, circumfusi Gordianum senem procōsulem tunc Africæ purpura induerunt, atque augustalibus honoribus cōsalutarunt *Herodian. lib. 7.* † Quomodo autem Duces exercitus salutētur à signifero, seu vellixifero *Francisc. Ferret. de Ancona de obseruantia militari lib. 1. serm. 4. col. 2. in fin.* vbi, quod propter dignitatem armorum absque vllo motu capitis, aut pedis solùm inclinatur summitas vexilli in signum salutationis, seu reuerentiæ suo Principi debitæ.

Initio autem religionis, & tempore feruentis fidei, multitudinis credentium erat cor vnum, † & anima vna, nec quisquam eorum, quę possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia *Actor. c. 4. vers. 2.* Solebant in sacra synaxi Christiani in testimoniū dilectionis, causa religionis se mutuo osculari, vt ait *D. Dionysius Areopagita, & Cyrillus in mystagogicis orationibus. Clemens Romanus lib. 2. constit. Apostolic. c. 61.* † Salutent inter se, inquit, viri, & inter se mulieres osculo in Domino, sed caueāt, ne quis dolosè id faciat, sicut Iudas osculo Dominum tradidit, & *D. Paulus ad Romanos c. 16. vers. 19.* Salutate inuicem in osculo sancto; quod etiam repetit *ad Corinth. 16. vers. 20.* & priore *ad Corinth. c. 13. vers. 12. ad Thessalonic. 5. 11. 26. & D. Petrus 1. epist. c. 5. vers. 14.* Sicq. excipiebantur homines olim maximè inter Iudæos, cum symbolo hoc amicitiæ osculi *Lucæ 7.* Sic osculabantur Paulum fratres, seu fideles *Actor. 28.* Sequeab inuicem separantes Ionatas, & Dauid flentes 1. *Reg. 20.* † Et Laban cum audiuisset Iacob filium sororis suæ venisse occurrit obuiam ei, complexusq. est eum, & in oscula ruens duxit in domū suam *Genes. 29.* Iacob moriturus applicitos ad se filios Iosephi, Manassen, & Ephraim deosculatus, & circumplexus est eos *Genes. 48. vers. 10.* Pater filium prodigum reuertentem misericordia motus, accurrēs cecidit supra collum eius, & osculatus est eum *D. Luc. c. 15. vers. 20.*

Et alicubi † adhuc in Capitulis Ecclesiarum Cathedralium durant vestigia, vt Canonici fratres, sub sacra synaxi se excipiant, vt salutent vicissim dato osculo *c. dilecto filio. 25. de præbend.* & notat omnia prædicta *Petr. Gregor. Tholos. de republ. lib. 1. c. 18. n. 2. fol. 977.*

Et de Moschouitis meminit *Alexander Guagninus Veronensis in descriptione Sarmatiæ Europeæ c. 1. de consuetudine moribusq. Moschouitarum. fol. 24. in descriptione Moschouiæ,* † quod ædes ferè omnes apud Moschouitas, tam in pagis, quàm in ciuitatibus subædificatis prōptuarijs, cellarijsq. supernè locantur, ad quas per gradus ascenditur, Quamuis autem vestibula ædium satis alta, & ampla habeant, fores tamen habitationum humillimas faciunt, Itaut ingressionis quispiam inclinare, & demittere se cogatur; In singulis habitationibus Imagines Diuorum in tabulis pictas loco honorificentiore sitas habent, præcipuè autem Diui Nicolai, Passionis Christi, Mariæ Virginis, & S. Petri, hasq. maximo honore prosequuntur, & pro Penatibus venerantur, cum autem vnus ad alium accedit, ingressus habitaculum non statim Dominum domus salutat, sed continuò caput aperiens, vbi sit Imago diligenter circumspicit, qua visa cum magna reuerentia ter se Crucis signo caput inclinando munit, dicens Iesu Christe filij Dei viui miserere mei, Postea porrectis sibi manibus alterutrum se se inuicem salutantes, deosculantur, capitaq. more patrio frequentius inclinant, id tamen tam viris, quàm mulieribus peculiare est, in congressu de omni consanguinitatis familia alterutrum percontari, an rectè pater, mater, vxor, filij, fratres, &c. valeant; post vnamquamque interrogationem, & responsionem caput multoties inclinantes, maximèq. mutuò se inspicientes obseruant, vter magis se inclinaret, & ità frequentius caput alternatim inclinando de honore concertant, hospes tandem discessurus ter se signat Cruce priora verba reuerenter proferens, salute alterutrum data abit.

Et in India Occidentali in Insula dicta Spagnola, in regione del Cacique, † si contingat alicui nasci puerum, seu puellam, omnes vicini se conferunt ad domum parturientis, & introeuntes in cubiculum, in quo iacet, salutant filium, seu filiam diuersis nominibus, vel facellæ relucentis, vel facellæ plenæ flammis, Alij vocant victorem inimicorum, Alij nepotem fortissimi Domini, seu splendidiorem auro, fœminis autem dicunt magis odoratam aliquo flore, exprimendo nomen floris, vel dulcem magis aliquo fructu, oculos Solis, seu stellarum cum similibus salutationibus, vt notat *Io. Baptista Ranusius lib. 3. nauigation. in summario Indiæ Occidentalis Petri Martyris. fol. 41. col. 2. ad med.*

Addendum est etiam, quod notarius potest allegari suspectus per eum, quem non salutat † *Franc. Niconitius in c. quoniam cōtra. n. 452. de probat. tom.*

tom.3.fol. 303. Quia salutatio est maximum beneuolentiæ argumentum, Ideò si Papa aliquem excommunicatum ex certa scientia salutauerit, eo ipso præsumitur, quod illum voluerit absol-
58 uere † *Gloss.in c.si aliquando.41. in verb.salutationis.ad med.de sentent.excõmunicat.* cũ distinctionibus, de quibus *ibid.* & per *Speculat. de legat.§.nũc ostẽdendũ.col.7.vers.vigesimonono.Oldrad.consi.*331. *ad idem infrascripta. col.2. in princ.n.*3. Papa enim semper vtitur salutationibus, nisi dirigat litteras hosti, schismatico, seu
59 excommunicato, † vel alteri cui subtracta est gratia Sedis Apostolicæ, sed tunc eius loco scribit spiritui consilij sanioris, vel alio modo, de quo per *Butr. in proœm. decretal. col.* 4. *ad fin. vers.quaro an semper papa.n.*32. vbi addit se vidisse litteras *Gregorij XII.* quas portauit tamquam vnus ex ambasiatoribus Regi Franciæ,
60 & alijs Ducibus schismaticis, † in quibus non fuit omissa salutatio ad captandam fortè beneuolentiam super ablatione schismatis, quod durauerat quasi triginta annis, de quo *Idem Butr. in c.quo ad consultationem.de re iudicat.*

Vlterius obseruandum est, quod Numidæ Reges more gentis suæ nulli mortalium osculum fere-
61 bãt, † quidquid enim in excelso fastigio positum est, humili & tnta consuetudine, quo sit venerabilius, vacuum esse conuenit *Valer. Maximus lib.2.c.6.* Et in conditionibus, quas cum Mithridate aduersus Romanos, Sertorius iniuit, misso in Asiam Mario Prætore, vt suo & populi Romani nomine eam prouinciam obtineret, cauit, vt cum fascibus Marius Mithridatem præcede-
62 ret, † donec in ea prouincia Mithridates maneret, vt ait *Plutarch.* idq. ad conseruandam dignitatem, quam & Alexander Magnus etiã puer conseruandam respondit, Dum enim inter eiusdem ætatis pueros constitutus, quidam percunctaretur, lubenter ne certaturus esset in stadio, pedum enim præstabat pernicitate, atqui perlibenter, inquit, si certaturi secum Reges essent, *Plutarch. in apophtegm.*

Et Romani erga impudentes, & inhonorantes Magistratus, qui causam publicam sustinent, seueri fuerunt, Legitur enim de Seruilio Isaurico, is
63 enim cum sibi pedibus Vrbem ingredienti † quidam ei obuiam factus fuisset, nec equo, quo vehebatur desilijsset, sed recta præteruectus esset, vbi eum forte in iudicio vadimonium habẽtem cognouit, rem eam iudicibus enarrauit, ij autem tanta indignatione correpti sunt, vt in dicta causa hominem condemnarint *Dio. Cassio. lib. 45. histor.*

Et passim nimia humilitas, vel neglectus suæ dignitatis, & Principi, & subditis, & dignitati officit, & dum nimia seruatur humilitas, regendi
64 frangitur auctoritas † *D.August.serm.3. de vita cleric.c.quando necessitas.86.distinct.* consiliumque adhibendum est Vlpiani, qui de auctoritate
65 publica conseruanda erga aduocatos † præsidibus respondit, vt patientes sint erga eos, sed cum ingenio, ne contemptibiles videãtur *l.nec quidqua n.ff.de offic.proconsul.* Et D.Paulus instituit Episcopum Titum iuuenem, quomodo in præla-
66 tione modestè, † & fraternè se gerere debeat cum subditis, nemo, inquit, adolescentiam tuam contemnat, sed exemplo esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate. De eodem alibi admonet Titum, hæc loquere, exhortare, argue cum imperio, nemo te contemnat. Et de vitando huiusmodi neglectu per Principes, & Dignitates multa *Gregor. Tholos. de republ.lib.8.c.4.*

Alia multa circa salutationes, & honores debitos diuersis personis omittuntur, cum nimis lõgum esset omnia recensere, & satis sit hæc pauca in vnum collegisse, quæ inter legendum occurrerũt quibus pro complemento præsentis capitis ad-
67 dendum est insignissimum illud miraculũ, † quando D.Bernardus Spiram profectus est iussu Pontificis Innocentij II. ad fœdera inter Principes componenda; Nam Imperatore astante, ac reliquis plerisque Principibus, innumeraq. multitudine, audita est clara voce ab imagine Beatissimæ Mariæ Virginis hæc salutatio expressa, Salue Bernarde, Idque plerique memorant, & præcipuè *Naucler.gen.39. anno Domini* 1142. *Sim. Maiol. dier. canicul. colloq.* 23. *paulò ante fin.p.1.fol.*553. *vers.huius rei insignissimum.*

EPITOME.

Descriptio quando habeat vim traditionis in incorporalibus. ¶ Reseruans sibi dispositionem officij resignati an dicatur de eo disposuisse decedendo ab intestato, seu condendo testamentum. ¶ Et quid stante clausula durante vita in reseruatione apposita. ¶ Dispositio prohibita filijs in vita patris an censeatur permissa post illius mortem. ¶ Verba quod quis possit de aliqua re disponere quando trahantur ad vltimas voluntates. ¶ Dictiones, sed, & similes aduersatiuæ an sint coniunctiones, & quando retineant idem thema, & eumdem casum repetendo omnes qualitates præcedentes. ¶ Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum cũ reseruatione disponendi de certis rebus tam in vita, quàm in morte an sit valida. ¶ Prædia descripta per vnum ex fratribus in æstimo an sint acquisita alijs fratribus.

SVMMARIVM.

1 *Descriptio habet vim traditionis in incorporalibus, & per eam acquiritur dominium, maximè inter coniunctos. n.* 3.

2 *Mandans prædia per aliquem empta describi in æstimo nomine suo, & fratrum facit, vt dominium sit omnibus acquisitum.*

4 *Reseruans sibi dispositionem officiorum resignatorum dicitur de illis disposuisse condendo testamentum, vel decedendo ab intestato. Fallit stante clausula, durante vita, in reseruatione posita. n.6. & 7. Contrarium n.8. Sed prima opinio est verior. n.9,10,11. & 12. Amplia vt n.14. & 17.*

13 *Verba, quod quis possit disponere in vita sua posita in contractu, intelliguntur secundum subiectam materiam, secus si in vltima voluntate ponerentur.*
15 *Correctio non debet dari incontinenti.*
16 *Pars vna scriptura declaratur per aliam, & sequentia restringuntur per superiora.*
18 *Dispositio prohibita filijs in vita patris censetur permissa post illius mortem, & è contra. n. 19.*
20 *Officia empta per patrem filijs censentur donata, si donatio confirmetur per mortem, seu emancipationem.*
21 *Aequalitas est seruanda inter fratres.*
22 *Verba, quod quis possit disponere de aliqua re trahuntur ad vltimam voluntatem, etiam ex proprio significatu.*
23 *Dictio, sed, est aduersatiua.*
24 *Oratio perfecta non admittit repetitionem.*
25 *Aduersatiua est coniunctio, & retinet idem thema, repetendo omnes qualitates præcedentes.*
26 *Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum cum reseruatione disponendi de certis rebus tam in vita, quàm in morte, est valida.*
27 *Proprietas verborum non attenditur, vt actus sustineatur.*

CAPVT DXXXIX.

Officia, de quibus agimus, non sunt conferenda cum alijs fratribus, sed cẽsentur per patrem donata duobus filijs, etenim dominium fuit in illos translatum ex eo, quod in illorũ per-
1 sonam est facta acquisitio, & descriptio, † quæ habet vim traditionis, Cum in istis iuribus incorporalibus nõ possit considerari meliori modo traditio, & effectuatio translationis dominij, quàm faciendo cancellari proprium nomen, & describendo in alium, in quem volumus transferri dominium, quamuis enim non interueniat traditio vera, Tamen illa descriptio habet vim traditionis fictæ, quæ idem operatur quod vera *Ang. in l. 2. C. de dot. caut. non numer.* & declarat *Hieronym. de Sanctis inter cons. Socin. cons. 6. n. 9. vers. non obstant allegata. lib. 4. Bero. cons. 178. n. 9. lib. 2. Alex. cons. 147. n. 5. ad fin. vers. plus autem dicerem. lib. 5.* per doctrinam *Bald. in l. quidam in suo. in fin. princ. vers. ex prædictis apparet. ff. de condit. instit. Dec. cons. 146. pro tenui. col. 6. ad fin. n. 13. Paris. cons. 125. n. 24. lib. 4. Roman. cons. 291. n. 7.* cum alijs per *Bece. cons. 156. n. 13. lib. 2. per tex. in l. censualis. C. de donat. & l. pomponius* scribit. *ff. quibus modis vsusfr. amittat.*

Quemadmodum dicimus de eo, qui mandat præ-
2 dia per ipsum empta describi in æstimo, † seu libro censuali tam nomine suo, quàm aliorum fratrum, ex hac enim descriptione facit, vt dominium sit omnibus acquisitum, sicut illi quem tenor instrumenti designat, quamuis res non fuerit tradita *Bart. in l. rura. & possessiones. n. 1. C. de omn. agr. desert. lib. 11. Dec. cons. 10. viso puncto. n. 10. post princ. vers. secundo alio medio. Roman. sing. 433. emo rem. n. 1. & ibi Add. in princ.* *Idem Roman. cons. 291. n. 7. & ibi Mandos. in verb. acquisitum. Alex. ad Bart. in l. vlt. in fin. C. de prad. & omnib. reb nauicul. lib. 10. Ias. in l. decem stipulatus. 116. n. 35. de verb. obligat. Castr. in l. scriniarios. 16. n. 4. C. de testam. milit. Alciat. præsumpt. 17. n. 4. reg. 3. latè Menoch. cons. 222. n. 46. cum seq. lib. 3.*

Præsertim, quia sumus inter ascendentes, & descen-
3 dentes, & coniunctas personas, † inter quas magis talis descriptio inducit donationem, & dominij acquisitionem *Bart. in l. qua dotis. 34. col. 3. post med. vers. quæro vlterius. n. 12. ff. solut. matrim.* quem ab omnibus approbari testatur *Thesaur. quæst. forens. lib. 1. q. 57. n. 5. Bero. cons. 178. n. 10. lib. 2.*

Neque obstat decretum, seu reseruatio facta per patrem de disponendo liberè de dictis officijs,
4 quæ conditio euenit, † Cum Pater fecerit testamentum, per quod dicitur de illis disposuisse *Salic. in l. filia. n. 2. C. famil. ercisc. Bero. cons. 55.*
5 *n. 4. & 10. lib. 1.* † Cum etiam sufficeret illum decessisse ab intestato ad hoc, vt censeatur dispositum de bonis, de quibus poterat quis ex pacto, vel aliter disponere, iuxta communem opinionem Doctorum, de qua latè per *Surd. decis. 271. n. 21. Menoch. cons. 450. n. 5. vsque ad n. 9. lib. 10. Curt. Iun. cons. 4. n. 4. Aym. cons. 176. in fin. Marcabr. cons. 81.* cum alijs, quos adduxi supra *c. 221. & c. 50. n. 21. Thesaur. decis. 97. n. 1. & 3.* iuxta distinctionem *Cagnol.* quem ipse sequitur *in l. fin. n. 146. C. de pact.*

Quia ista reseruatio fuit facta solùm durante vita
6 patris resignantis, † per quem in decreto prohibetur dispositio filijs resignatarijs, durante vita sui patris, ex quibus verbis non censetur reseruata facultas testandi, sed solùm disponendi inter viuos, quia aliàs dicta verba nihil operarentur, cum satis fuisset dicere, quod posset de dictis officijs disponere, absque eo, quod adderetur ista clausula in vita, vnde talis restrictio dicitur excludere vltimam voluntatem, vt in specie multis rationibus comprobat *Bart. cons. 76. pater filio emancipato. n. 4. & 5. col. 1. in fin. vers. me tamen mouet ad hoc. lib. 1.*

Neque erit attendendum, si diceretur, quod contra *Bart.* latè consuluerit *Ias. cons. 130. in casu occurrenti. col. 4. in fin. vers. non obstat decisio. &*
7 *vers. sed vlterius videtur. lib. 4.* † Quia *Ias.* est sibi contrarius, cum opinionem *Bart.* latius comprobauerit *in l. stipulatio hoc modo concepta. 61. col. 6. in fin. vers. alibi multum singulariter. n. 18. ad med ff. de verb. obligat.* vbi etiam reprehendit *Roman.* dum in huiusmodi casu reliquit cogitandum, quasi hoc non dixisset, si vidisset, vel recordatus fuisset de *Bart.* qui in puncto dictam quæstionem decidit.

Prout neque aliquid faceret, si iterum opponeretur, quod aliqui tenent contra *Bart.* & dubitent
8 de illius opinione, † vt per *Alexand. in l. fin. col. vlt. in princ. vers. sed quid si donans. n. 87. cum seq. C. de pact. Couar. lib. 3. var resolut. c. 12. col. 4. in fin. vers. hinc etiam deducit. ante n. 4. Card. Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 31. n. 7.*

Nam

Nam horum contradictio nihil obest, cum pro sententia *Bart.* adsit communis opinio Doctorum, 9 prout † illam sequitur *Alex. conf. 13. circa primum dubium. col. 6. post princ. vers. pro hoc bene facit. n. 17. lib. 3. & conf. 14. circa primum dubium. col. penult. post princ. vers. & omnis donatio. n. 4. lib. 1. Idem Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta. 61. col. 7. post princ. vers. quid si in casu prædicto. n. 18. & ibi Crot. n. 68. ff. de verb. obligat. Socin. conf. 126. visum fuit. col. penult. post princ. vers. nec obstat quod reseruauerit. n. 8. lib. 3. Dec. conf. 30. pro tenui facultate. col. 2. ad med. vers. & hoc idem in fortioribus terminis. & conf. 250. in causa magnifica. col. 2. post princ. vers. non obstat quod illa reseruatio. n. 2. Natt. conf. 270. n. 6. Aym. conf. 122. n. 2. vers. sed præmissis non obstantibus. & conf. 426. n. 6. lib. 3. Roman. conf. 476. huic felici. n. 1. & ibi Mandos. in verb. voluntatis. Cassan. conf. 39. n. 88. in decimo dub. Curt. Iun. conf. 25. n. 3. & 4. & in l. vlt. col. 11. ante fin. n. 59. vbi etiam Cagnol. n. 245. vsque ad 248. C. de pact. Corn. conf. 176. col. vlt. ad med. vers. quod maximè videtur dicendum si reseruauit. n. 23. lib. 2. Guald. de art. testand. tit. 10. de mutation. testam. cautel. 2. n. 2. in fin. vers. & in reseruatione. tom. 8. tract. p. 1. fol. 140. & tit. 5. caut. 38. n. 2. in fin. fol. 127. Rip. in rubr. ff. solut. matrim. col. 4. in princ. n. 17. & lib. 3. responsor. de donat. & grat. perfic. & reuocand. c. 14. n. 3. vers. & hanc opinionem veriorem. & n. 4. vers. nam & hac ratione. fol. 101. Surd. conf. 357. n. 1. lib. 3. Alba. conf. 406. alias 415. lib. 3. Thesaur. decis. 209.* 10 vbi † quod ista est communis opinio, & quod secundum eam fuit in Senatu iudicatum, prout etiam testatur *Gasp. Ant. Thesaur. q. forens. 97. in fin. lib. 1.* qui in specie loquitur de huiusmodi officijs, seu locis Montium resignatis cum d. reseruatione ad vitam, quorum non erit licita di- 11 spositio in testamento, & vltima voluntate; † Vnde non erit satisfactum tali conditioni per institutionem hæredis, & donatio erit confirmata per mortem patris *Alba.* qui etiam in his termi- 12 nis loquitur *d. conf. 415. alias 406. lib. 3.* † & ab hac communi opinione, quæ tantorum iurisconsultorum iudicio sustinetur, periculosum esset recedere; vt dicit *Petr. Pecch. de testam. coniug. c. 15. ad fin. vers. sed an in reliquis. tom. 8. tract.* 13 *p. 1. fol. 153.* Maximè, quia ista verba, † quod possit disponere in vita sua fuerunt apposita in contractu inter viuos, vnde etiam de tali contractu sunt intelligenda secundum subiectam materiã, quidquid aliud sit, quando essent posita in vltima voluntate, prout concordando opiniones distinguit *Ias. conf. 130. col. 4. ante fin. vers. nec obstat decisio. lib. 4. Petr. Pecch. de testam. coniug. d. c. 15. n. 5. post princ. vers. neque mouet. Surd. decis. 279. n. 9. post Alex. in rubr. ff. solut. matrim. n. 16. & ibi Ias. n. 29. Paris. conf. 33. n. 61. lib. 3.*

Neq; oberit, quod in casu nostro reseruatio Patris 14 est concepta per verba liberè disponendi † quãdocumque placuerit absque vlla reseruatione in vita, Quia in principio decreti pater prohibuit dispositionem filijs durante vita ipsius, & postea illam sibi reseruauit quandocumque; Vnde est subintelligenda prædicta clausula vita durante, 15 ne detur correctio in eodem instanti, † cum semper sumi debeat interpretatio, per quam tollatur contrarietas, & repugnantia *Bart. in l. fin. §. idem quæsijt. n. 3. de condic. ind. Aym. conf. 70. n. 22. & in respons. pro gener. n. 301. Cagnol. in l. vbi repugnantia. n. 4. de reg. iur.* cum etiam vna pars 16 scripturæ debeat declarari per aliam, † & per superiora restringantur sequentia *Bart. in l. quisquis. de legat. 3. Roman. sing. 665. Ias. conf. 69. col. 2. lib. 4. cum alijs per Aym. d. conf. pro genero* 17 *n. 299. & 300.* † & in proposito similium reseruationum *Surd. conf. 357. n. 1. iuncto. n. 23. & 24. lib. 3. Dec. conf. 30. pro tenui. col. 2. ad med. vers. & ista fuit intentio. n. 3. Neuizan. conf. 10. n. 22.*

Maximè, quia si fuit prohibita filijs dispositio in 18 vita patris, † per consequens necessariò dicẽdum est illam permissam post mortem, prout è contra. *l. statu liberum. §. stichum. ff. de statu liber. l. pa-* 19 *ter. §. fundum. & ibi Bart. ff. de legat. 3.* † & in specie istius reseruationis, & prohibitionis in vita notat *Socin. conf. 126. col. penult. ante med. vers. & probatur. n. 7. lib. 3.*

Stantibus igitur prædictis, & descriptione ac translatione dominij, & reseruatione in vita, vt supra 20 facta, & alijs adductis, † intelligentur officia donata, eorumq. dominium per filios acquisitum, quando donatio per emancipationem, seu per mortem, vt in casu, de quo agimus, fuit confirmata *Bart. in l. filius cuiusque. C. famil. ercisc. Bald. in auth. ex testamento. C. de collat. Ang. Saliceti. & alij in l. si donatione. C. de collat. Corn. conf. 228. col. 4. post med. n. 12. vers. non obstant adducta in contrarium. lib. 4.* & in specie locorum Montium, seu similium officiorum concludit *Roman. conf. 291. col. penult. in fin. vers. vltimo superest videre. n. 10.* quem sequitur *Rot. coram R. P. D. Orano Roman. bonorum. 14. Martij 1590. & in eadem causa coram R. P. D. Penia. 2. Decembris 1588. col. 2. ad med. vers. prima* 21 *erat.* † Quod maximè procedit in casu nostro, cum ex tali interpretatione seruetur æqualitas inter fratres, Pater enim alijs filijs emit officia liberè absque aliqua reseruatione dominij, vel fructuum, Vnde quamuis in officijs emptis pro alijs filijs reseruauerit sibi dispositionem, Tamen quia reseruatio fuit solum vita ipsius durante, & nihil in testamento dixit, censetur voluisse etiam illis d. officia donare, vt seruaret talem æqualitatem cum suis filijs, quæ coniectura æqualitatis multum facit pro declaratione mentis defuncti *l. fin. C. commun. vtriusque iudic. l. vt liberis. in princ. C. de collationib. latè Tiraq. de primogenit. q. 4. n. 1. cum seq. Surd. conf. 31. n. 16. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 2. n. 5. Dec. conf. 59. licet in casu proposito. n. 2. Bero. conf. 112. n. 19. lib. 2. & conf. 150. n. 55. lib. 3. Cephal. conf. 188. n. 10. lib. 2.*

Quibus addendum est, quod cessantibus istis verbis reseruationis disponendi in vita, si simplici- 22 ter dictum fuisset, † quod quis possit disponere de aliqua re, tunc talia verba traherentur ad vlti-

vltimam voluntatem, latè *Menoch. conſ. 210. n. 1. vſque ad 6. lib. 3.* vbi, quod etiam hoc venit ex propria ſignificatione huius verbi, quod adaptatur tam ad contractus, quàm ad vltimas voluntates *Idem Menoch. conſ. 476. n. 13. & 15. lib. 5. & conſ. 1006. n. 32. & 33. lib. 11. Surd. deciſ. 279. n. 7. & conſ. 357. n. 7. lib. 3. Doctor. in rubr. ff. ſolut. matrimon. vbi Neconit. n. 127. Natt. conſ. 563. n. 16. Roland. conſ. 62. n. 15. lib. 1.*

Poſt hæc ſcripta fuit oppoſitum, quod verba illa, durante vita, ſunt referenda ad filios, quod videlicet ipſi non poſsint de officijs diſponere, nec ſe in eis intromittere, nec fructus exigere, viuente patre, non autẽ ſunt referenda ad patrem, cui non prohibebitur illorum diſpoſitio, quan-

23 documque voluerit. † Maximè, quia talis reſeruatio ſeparatur à præcedente prohibitione facta filijs per dictionem, ſed, quæ eſt aduerſatiua, & impedit repetitionẽ qualitatum *Bald. conſ. 153. n. 3. lib. 3.* cum etiam habeat orationem perfectam, quæ pariter non admittit præcedentem

24 repetitionem † *Ruin. conſ. 176. n. 5. & 8. lib. 2. Rot. diuerſ. deciſ. 326. n. 3. p. 1. poſt Bart. in l. ſcia. §. caio. n. 2. ff. de fund. inſtruct.*

Sed non eſt recedendum à ſupra firmatis, Quia iſta non tollunt intentionem patris, qui ſolùm ſibi reſeruauit diſpoſitionem, durante eius vita, vt clarè legitur in decreto, vnde talia verba excludunt facultatẽ teſtandi, vt ſuperius dictũ eſt *n. 6. cum ſeq.* Et quamuis etiã illa verba referãtur ad filios, prout verè nõ referũtur, tamen illi duntaxat erunt prohibiti de officijs diſponere durante vita, Quare poſt mortẽ erit eis permiſſa diſpoſi-

25 tio, vt diximus *ſupra n. 18.* † Præſertim, quia iſta aduerſatiua retinet ſemper idẽ thema, & eũdem caſum eiuſdem diſpoſitionis, repetendo omnes qualitates, exceptis illis, quibus aduerſatur, & ſic vt poſſit diſponere durante vita, tamquam iſta qualitas non contradicat totaliter diſpoſitioni faciendæ. Aduerſatiuæ enim ſunt coniunctiones, vnde non mirum, ſi in eis paſſim datur repetitio omnium præcedentium *Socin. in l. 1. §. 1. ff. de acquir. poſſeſſ. Dec. in c. at ſi clerici. §. de adulterijs col. 2. de iudic. Bero. conſ. 42. n. 21. lib. 1. & conſ. 61. n. 31. lib. 2. & conſ. 128. n. 19. lib. 3.* quos refert & ſequitur *Surd. conſ. 315. n. 1. & 2. lib. 3. Gabr. conſ. 12. n. 3. lib. 2. Menoch. conſ. 26. n. 6. Natt. conſ. 570. n. 8. & 9. Rimin. Iun. conſ. 29. n. 25. & 26. lib. 1.* iuxta doctrinam *Bald. in l. omnes populi. col. 8. n. 12. verſ. item vnum caput ſtatuti ff. de iuſt. & iur. Ruin. conſ. 215. n. 6. lib. 3. Alex. in l. filius à patre. col. 7. ff. de liber. & poſthum. Caſtr. in l. 2. §. quod ſi. col. 2. ff. ſolut. matrim.* & latè in propoſito noſtro explicat. & multis ſimilibus comprobat *Socin. Iun. conſ. 83. n. 9. vſque ad 17. lib. 1.*

Nec eſt attendendum, dum dicitur, quod opinio *Bart. d. conſ. 72.* videtur ambigua, prout de ea dubitat *Cardin. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 31. n. 7.* Quia in primis allegationibus per nos datis iam fuit ſublata illius dubitatio, vt diximus *ſupra n. 8.* & non obſtante tali dubitatione, & etiã contradictione non eſt recedendum à ſententia *Bart.* quæ latius fuit ſuperius comprobata *n. 9. cum ſeq.* Præſertim quia

26 *Card. Mantic.* † loquitur in caſu, in quo fuit facta donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum cum reſeruatione diſponendi de certis bonis tam in vita, quàm in morte, quamuis enim videretur ex iſtis verbis auferri facultas teſtandi, cum donans voluerit poſſe in vita diſponere, Tamen vt donatio ſuſtineatur ex benignitate videntur illa verba poſſe trahi, vt non excludant diſpoſitionem factam in teſtamento,

27 prout † ad ſuſtinendum actum quandoque receditur à proprietate verborum *l. ſi tibi pecuniam. ff. ſi cert. pet. l. quoties. de reb. dub. Aym. conſ. 222. n. 11.* Quod non applicatur caſui noſtro, in quo potiùs ſtandum eſt verbis, vt donatio ſuſtineatur ad fauorem filiorum, & vt ſeruetur æqualitas inter eos *l. vt liberis, in princ. C. de collation.* cum alijs ſupra adductis *n. 21.* Et ita etiam in eiſdem terminis loquitur *Couar. lib. 3. variar. reſolut. c. 12. n. 3. & Alciat. in l. vlt. n. 44. C. de pact.* quos etiam adduxi *ſupr. n. 8.* Et quidquid ipſi, & alij contradicant, ſatis eſt nobis habere opinionem magis communem, & melioribus rationibus fundatam, vt latius oſtenſum eſt *ſupr. n. 9. cum ſeq. Theſaur. q. 57. in fin. lib. 1.*

EPITOME.

FRuctus quando veniant in reſtitutione fideicommiſsi. ¶ Et quid in fructibus fructuum, partu gregum, & ancillarum, & partuum partu, & vſuris hæreditarijs, & alijs quibuſcumque acceſsionibus etiam minimis. ¶ Et quo caſu dicantur peruenire ex ſubſtantia teſtatoris, vel ex bonis hæredis, ibique mater in illis ſuccedat pleno iure, & non teneatur reſeruare filijs primi matrimonij. ¶ Inſtitutio an ſit pura, ſeu conditionalis, ſi hæres non poſsit percipere bona hæreditaria, nec fructus, niſi poſtquam ſuſceperit prolem legitimam. ¶ Maritus an habeat annum ad reſtituendum fructus, quando reſtituuntur vt acceſsiones ad fundum. ¶ Verbum, hæres, quo caſu reſoluatur in bonorum detentorem. ¶ Hæres ſub cõditione an acquirat aliquod ius adeundi, ſeu repudiandi de iure ciuili. ¶ Et an de iure prætorio poſsit agnoſcere bonorum poſſeſsionem ſecundum tabulas exercendo tamquam curator bonis. ¶ Conditio an validè apponatur in inſtitutione. ¶ Dilatio ad capiendam primogenituram quando ſit facta gratia hæredis, ſeu ſubſtituti. ¶ Fructus an debeantur monaſterio antequam ſit conſtructum, ſi prædium legetur pro illo conſtruendo. ¶ Remedium *l. fin. C. de edict. diu. adrian. tollend.* an competat pro fructibus, & acceſsionibus hæreditarijs. ¶ Bona empta de mandato teſtatoris ex pecunia, & mercibus ipſius an reputentur tamquam bona hæreditaria, & fideicõmiſſaria, & in eis an cõpetat hypotheca. ¶ Teſtator an poſsit rem hæredi legare, & de fructibus, & rebus futuris ſtatuere, & illas fideicõmiſſo ſupponere. ¶ Et ex quibus cognoſcatur, quod voluerit hæc facere ad fauorem ſubſtituti.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Hæres prohibitus percipere fructus hæreditatis, donec prolem susceperit, non prohibetur accipere commoditatem, quæ prouenit ex fructibus fructuum.*
2 *Fructus nedum fructus fructuum pertinent ad hæredem grauatum alteri restituere. n. 59. Amplia quamuis testator de plenissima restitutione locutus fuerit. n. 3. Declara vt n. 44. 45. 46. 63. 64. 65. & 73.*
4 *Accessiones iudicantur prout principale. Intellige vt n. 5.*
6 *Hæres grauatus non tenetur pro fructibus perceptis creditoribus, & legatarijs.*
7 *Fructus restitui debent per hæredem, si testator ità mandauit. n. 74.*
8 *Fructus sequuntur dominum.*
9 *Introitus acquisiti ex fructibus fructuum non dicuntur peruenire ex substantia testatoris, sed extrinsecus ex bonis hæredis, & mater in illis succedit pleno iure, nec tenetur reseruare filijs primi matrimonij. n. 10. & 12.*
11 *Mentio hæreditatis magis excludit fructus fructuum, itaut non possint dici pars hæreditatis.*
13 *Fructus feudi nō sunt feudales, sed burgensatici.*
14 *Institutio est pura, non conditionalis, quamuis hæres non possit percipere bona hæreditaria, nec fructus, nisi postquam susceperit prolem. Contrarium. n. 25.*
15 *Verbum, hæres, significat dominium. Declara vt n. 32. & 33.*
16 *Conditio resolutiua adiecta fini dispositionis, non principio, facit actum purū non conditionalem.*
17 *Hæreditas augetur non solum ex fructibus, sed ex fructibus fructuum. n. 19. & 49.*
18 *In petitione hæreditatis subiacent restitutioni partus gregum, & ancillarum, & partuum partus, ac qualibet res etiam minima. n. 20. & vsuræ hæreditaria. n. 21.*
22 *Augmenta hæreditatis faciunt vnum corpus hæreditarium, sicut dos, quæ augetur ex fructibus, de quibus iudicatur, sicut de dote. n. 50.*
23 *Maritus non habet annum ad restituendum fructus, quando restituuntur, vt accessiones ad fundum.*
24 *Fructus veniunt eadem actione qua hæreditas, quando ex illis augetur.*
26 *Verba, nisi prolem habuerit, sunt conditionalia ab ipso principio.*
27 *Conditio facit, vt hæredi non sit acquisitum aliquod ius adeundi, seu repudiandi de iure ciuili. secus prætorio, per quod poterit agnoscere bonorum possessionem secundum tabulas, exercendo tamquam curator datus bonis. n. 28. Amplia tam in filio, quàm in alio quocumque hærede extraneo instituto sub conditione. n. 29.*
30 *Hæres conditionalis tenetur cauere de restituendo hæreditatem cum fructibus, & decedens pendente conditione, illam non transmittit. n. 31.*
34 *Institutio valet sub conditione mixta, casuali, seu potestatiua.*
35 *Hæreditas ex causa potest stare in suspenso.*
36 *Hæres desinit esse hæres per fideicommissum.*
37 *Verbum, hæres, impropriatur ex voluntate testatoris, & resoluitur in bonorum detentorem.*
38 *Dilatio ad capiendam primogenituram facta fauore primogeniti, non hæredis, facit vt fructus ad eumdem primogenitum pertineāt. n. 61.*
39 *Tempus debet operari ad fauorem eius, pro quo adijcitur. non in illius odium. n. 40.*
41 *Fructus debentur monasterio, antequam sit constructum, si prædium legetur pro illo construendo. n. 62.*
42 *Tempus quando censeatur adiectum gratia hæredis grauati. n. 43.*
47 *Familia conseruantur propter diuitias. n. 69.*
48 *Ex voluntate consequentis arguitur ad necessarium antecedens.*
51 *Remedium* l. fin. C. de edict. diu. adrian. tollend. *an competat tam pro rebus quæ erant testatoris tempore obitus ipsius, quàm pro fructibus, & augmento. n. 52. 60. 76. & 78.*
53 *Bona empta de mandato testatoris ex pecunia, & mercibus ipsius an reputentur tamquam bona hæreditaria, & fideicommissaria, & in eis competat hypotheca. n. 77.*
54 *Bona subrogata finguntur ab initio fuisse relicta à testatore.*
55 *Res permutatæ veniunt in restitutione fideicommissi.*
56 *Testator potest rem hæredis legare, ac supponere fideicommisso, ac de fructibus hæreditatis disponere, & de rebus etiam futuris statuere. n. 57. & 58.*
66 *Testator quando dicatur voluisse facere augmentum nedum gratia hæredis, sed substituti, & fideicommissi. n. 68. & 70.*
67 *Idem iudicandum est de augmento, quod de principali.*
71 *Qui vult consequens, censetur velle necessarium antecedens.*
72 *In interpretanda voluntate defuncti debemus sequi naturam, quæ nos dirigit ad verum intellectum.*
75 *Dispositio testatoris habetur pro lege.*

CAPVT DXL.

FRuctus augmenti portionis bonorum, de quibus agitur, videbantur spectare ad hæredes q. Aloysij; Nam prohibitio facta per testatorem solum concernit, vt non possit percipere suam portionem hæreditatis, nec minus fructus, nisi postquam susceperit prolem legitimam, Et interim fructus, & redditus suæ portionis seruentur inuestiēdi in bonis stabilibus in augmento suæ portionis hæreditariæ, 1 ex quibus verbis non dicitur hæres prohibitus, vt non possit percipere commoditatem, & vtilitatem, quæ exinde prouenire posset ex fructibus fructuum, cum satis sit, quod prohibitio intelligatur de primis fructibus, non de secundis inde prouenientibus *Bald. in l. diuortio. §. quod in anno. ad med. vers. tene menti. ff. solut. matrim. Alex. cons. 16. n. 6. lib. 4. Felin. in c. licet. il 3. ante fin. vers. & hinc est*

est quod vendens. de testib. Curt. Iun. cons.178. col.vlt. in princ. n. 25. Ias.in l. in duobus. §.si ei qui.col.2. vers.sexto fact. de iur.iurand.

Maximè, quia si dispositio etiam intelligeretur de fructibus fructuum nihil acquireretur hæredi instituto,& talis hæreditas nullam vtilitatem, aut commodum ei afferret, quod non est credendum testatorem voluisse, vt ex tam opulenta hæreditate nepos ab eo dilectus in totum priuaretur omni commodo ex illa proueniente, ob defectum conditionis, cuius purificatio non erat

2 posita in eius facultate, † Maximè, quia ita intelligendo minus derogatur iuri communi, secũdum quod, non solùm fructus fructuum, sed etiã ipsimet fructus pertinẽt ad hæredem grauatum, cum in fideicommissaria restitutione hæreditatis non veniant fructus, sed cedant lucro hæredis, qui videtur rogatus reddere, quod fuit hæreditatis, fructus autem non hæreditati, sed ipsis rebus accepto feruntur *l. in fideicommissaria. 18. ad trebell. l.mulier.22. §.si hæres. & l.postulante. §.& in huiusmodi.ff.eod.tit. Alex.cons.51. n.14.lib.6. Socin.cons.42. n.5.lib.3. Peregrin.de fideicommiss. art.49. n.13. cum alÿs per Cardin. Mantic.de coniectur.vlt.volunt.lib.7. tit.10.n.7.*

3 Vbi † ampliat quamuis testator dixerit, vt hæres restituat id omne, quod ad eum peruenerit ex hæreditate, ac bonis suis, licèt enim videatur sensisse de plenissima restitutione, non tamen de fructibus dicendum est cogitasse *Ang. cons. 331. n.1. per l. hæredes mei. in princ. ff. ad trebell. l.deducta. §.quod ex hæreditate.eod.tit. l. quod his verbis. in princ.de leg.3. Aleiat.cons.66. n.21. lib.9. tom.3.*

Neque obstat, quod idem iudicandum sit de istis

4 accessionibus, prout de principali, † quasi illæ non debeant diuerso iure censeri à bonis, quibus accedunt *l.fin. §.quoniam vero. C. de re militar. lib. 12. Bart.in l.qui liberis. §.hæc verba. ff. de vulg.Castr.in l.1.n.31.C.de iurisdict.omn.iudic.*

Quia adest diuersa ratio in huiusmodi accessionibus,& fructibus, cum isti non veniant in restitu-

5 tione, prout principale, † ex quo enim est adita hæreditas illi non dicuntur hæreditarij, neque augent hæreditatem, sed cedunt lucro hæredum *l.in quantitate patrimonÿ. in princ.ff.ad leg.fal-*

6 *cid. Surd.cons.128.n.27.& 28.lib.1.* † vbi etiam quod ideò pro eis non tenetur creditoribus, vel legatarijs *Rip. in l.1. §.si is qui quadringenta. in fin. ff. ad trebellian.*

Præsertim, quia in casu nostro testator non manda-

7 uit expressè restitui fructus, † tunc enim illius voluntas esset seruanda *l.si ita. 44. §.pegasus. de leg.2. Peregr. de fideicommiss. art.49. n.24.* Sed solùm hæredes fuerunt inuicem substituti in casum mortis sine filijs, Vnde satis est, quod ista substitutio operetur effectum suum quo ad hæreditatem testatoris, non quo ad fructus, qui nõ dicuntur de substantia ipsius post aditionem, sed propria bona hæredis, quorum ipse est dominus, & pleno iure, ac titulo illos fructus suos fa-

8 cit, † & dominum sequuntur, quasi ex re propria sint quæsiti *Aym.* qui loquitur in acquisitis ex fructibus *cons.295. in 7.dub.n.4.* quem sequitur *Peregr.de fideicommis. art.49. n.20.*

Et quamuis fuerit facta prohibitio de non percipiendis fructibus, tamen non debet illa extendi

9 in odium hæredis ad fructus fructuum, † qui tãquam introitus acquisiti, seu empti ex fructibus fructuum non possunt dici peruenire ex substantia testatoris, sed potius dicuntur extrinsecus prouenisse ex bonis hæredis *Franc. decis.18. per tot.* vbi ex hoc concludit, quod annui redditus empti ex fructibus paternæ substantiæ post aditam hæreditatem non debent dici de paterna substantia, sed erunt propria ipsius filij bona tã-

10 quam extrinsecus prouenerint, † Ideò mater in illis pleno iure succedet, nec per transitum ad secundas nuptias amittet in eis proprietatem, nec tenebitur illa reseruare filijs primi matrimonij, prout teneretur reseruare, si essent de paterna successione *l.matre.C.ad tertull.* Maximè, quia in casu nostro semper testator in prohibitione perceptionis fructuum adiecit illa verba hæreditatis, quod videlicet fructus reinuestiantur in

11 augmentum suæ portionis hæreditariæ, † adeò vt facta mentione hæreditatis magis excludantur in tali prohibitione fructus fructuum, cum isti non possint dici pars hęreditatis, sed res propria hæredis,& per consequens illi non veniẽt in restitutione *l. in fideicommissariam. in princ. l. mulier, §.si hæres. l. postulante. §.sed in huiusmodi.& l.deducta. §.qui post.ff.ad trebell. Corn. cons.180. in 9.dub. lib.4. Aym.cõs.316. in 3.dub.*

Nec oberit, quod origo bonorum debeat considerari, & sic semper accessiones ex fructibus pro-

12 uenientes † dicentur prouenire ex substantia, & successione testatoris, Quia cum ista origo possit intelligi tamquam causa mediata, & tamquam causa immediata, in prohibitionibus potius erit consideranda velut immediata,& sic respectu fructuum, non autem substantiæ ipsorum bonorum *Franc decis.118. n.9.* vbi ita intelligit *Bald. in auth. ex testamento. C. de secund.nupt.*

13 Cũ † etiã fructus feudi non sint feudales, sed burgensatici, quamuis ex feudo proueniant *Luc.de Penn.in l.quicumque. la 2.C.de omn.agr.desert. lib.10.Peregr.de fideicomiss. art.49. n.20. ad fin.*

Quod magis est dicendum, quia institutio, de qua

14 agimus, videtur pura, † non autem conditionalis, quamuis testator dixerit, quod hæres non possit percipere suam portionem hæreditatis, nec minus fructus, nisi postquam susceperit prolem legitimam, Nam potius ista prohibitio videtur denotare quoddam onus impositum hæredi in prohibendo apprehensionem hæreditatis ad certum tempus, ita vt ex hoc inducatur potius modus, quam conditio, vt in proposito benè concludit *Alex.cons.102. n.2. vers.& ideo dicit.lib.1. post Io. Andr. in addit.ad Speculat.de instrum.edit.§.nunc verò aliqua. in fin.in verb. iniuriarum.in fin. vers.est tamen sciendum quod liceat testator. per c.verum.de condit appposit.*

Cũ præsertim fuerit prius hæres purè institutus, ita vt talis prohibitio postea apposita non faciat, vt

15 desinat esse hæres, † Cũ etiam istud verbũ hæres signi-

significet dominium, & non verificetur in alio, puta bonorum possessore, aut administratore, vel similibus, qui non sunt propriè hæredes, præsertim, quia in casu nostro ista conditio resolutiua non fuit adiecta principio dispositionis, sed
16 fini, † quo casu actus remanet purus, & non conditionalis, vt prædicta omnia multis comprobat *Rimin. Iun. cons. 244. n. 91. vsque ad 298. lib. 3.*

Verùm prædictis videtur multum obstare, quod isti fructus augent hæreditatem, quæ postquam recepit huiusmodi augmĕtum facit, vt fructus sint
17 restituendi, prout ipsa hæreditas, † quæ dicitur augeri non solùm ex fructibus *l. 2. post med. C. de petit. hæredit. l. item veniũt. 22. §. item non solum. in fin. & ibi Glos. in verb. omnes. ff. eod. tit.* Sed etiam ex fructibus fructuum, Ideo partus gregum, & pecorum partus augent hæreditatem, & si oues natæ sunt ex illis aliæ, hæ quoque quasi
18 augmentum restitui debent, † prout ancillarum partus, & partuum partus veniunt in petitione hæreditatis, & subiacent restitutioni, Ista sunt verba *tex. in l. sed etsi lege. 28. in fin. ff. de petit. hæredit. l. quod si oues. 29. & l. ancillarum. 30. ff. eod. tit. Io. Copius de fructibus. tit. 2. c. 1. n. 2. & 3. tom. 17. fol. 240. Rebuff. & alij in l. pecuniæ. 178. §. hæreditas. vbi Glos. in verb. maximè. ff. de verb.*
19 *signific.* † & de fructibus fructuum, quod veniant in restitutione *Glos. in l. illud quoque. 43. in verb. eorum. ff. de petition. hæredit.* Cum etiam quali-
20 bet res, quamuis minima sit restituenda † *l. licet minima. n. 10. ff. de petit. hæredit. Socin. Iun. cons. 150. n. 34. lib. 1.* Prout etiam vsura pecuniæ hæreditariæ, de qua idem videtur statuendum, quod
21 de fructibus † *Glos. in l. balista. 32. in verb. etiam. in fin. ff. ad trebell. per l. in fideicommissi. 3. §. nonnumquam. de vsur. l. vsura. 34. ff. eod. tit. l. vsura. 121. vbi Glos. in verb. non est. ff. de verb. signific.*

Aucta igitur hæreditate ex istis fructibus, non vide-
22 tur posse dici, quod talia augmenta, † & accessiones considerentur de per se, cum potius effectum sit vnum corpus hæreditarium ita auctũ, prout dicimus de dote, quę augetur ex fructibus, iuxta dispositionem *tex. in l. si marito. in fin. ff. solut. matrim.* & de isto augmento dotis idem iudicamus, quod de ipsa dote *l. etiam. C. de iur. dot. l. in-*
23 *ter socerum. §. cum inter. de pact. dotalib.* † Ideo quando fructus restituuntur vt accessiones ad fundum dotalem, vir non habet annum in restitutione fructuũ *Bald. in l. diuortio. 8. §. interdum. vers. & nota hoc quod quando. & ibi Imol. post princ. n. 44. ff. solut. matr.* Et quòmodo hoc pro-
24 cedat *Cam. eg. de dot. q. 99. tom. 9. fol. 319.* † Prout etiam quando augetur hæreditas ex fructibus eadem actione illi veniunt *Glos. in l. si post motam. 2. in verb. fructibus. C. de petit. hæredit. & in l. item veniunt. 22. §. fructus. in verb. omnes. & ibi Castr. n. 5. ff. eod. tit.*

Insuper prædictis obstat, quod non sumus in insti-
25 tutione pura, prout supra dicebatur, † sed conditionali propter illa verba prolata a testatore, per dictionem, nisi prolem habuerit, quæ in vltimis voluntatibus semper sunt conditionalia,
26 ab ipso principio, & ab eius natiuitate † *Bald. in l. quibus diebus. 40. §. quidam titio. ff. de condit. & demonstr. & in l. ex his verbis. 5. n. 2. post med. C. quando dies legat. ced. Crot. in l. 1. §. si quis simpliciter. in fin. ff. de verb. obligat. & in c. cum tu. n. 45. de vsur. Butr. in c. præterea requisiti. 40. n. 13. de appellat. Bart. in l. 1. n. 10. ff. de condit. & demonstrat.*

Qua conditione stante de iure ciuili, nullum est
27 proditum remedium, † per quod talis hæres possit succedere, nec est sibi acquisitum aliquod ius adeundi, seu repudiandi, cum pendente conditione hæreditas non sit delata *l. is qui hæres. 13. de acquir. hæredit. l. sed & si de sua. 34. §. 1. ff. eod. tit. l. delata. 151. de verb. signific. l. si ita scriptum. 46. §. sub conditione. de leg. 2. Gomes. de successión. vniuers. tom. 1. c. 2. n. 13.*

De iure autem prætorio poterit idem hæres pendente conditione agnoscere bonorum possessio-
28 nem secundum tabulas, † per quam non consequetur aliquod ius, aut dominium hæreditatis, sed tantum nudam, aut simplicem possessionem, vel detentationem, & potest omnia exercere tamquam curator datus bonis, & purificata conditione pleno iure habebit prædicta bona, ea autem defecta restituet omnia venientibus ab intestato, vel substituto, vel ei, qui ex dispositione defuncti succedere debet *l. 2. §. sub conditione ff. de bonor. possess. secund. tabul. l. si sub conditione. & l. si demum. eod. tit. l. non tamen. §. si sub ea. de bonor. possess. contra tabul. Glos. Imol. Castr. & alij in l. si quis constituatur hæres. ff. de hæredib. instituend.*

Quæ iura licèt loquantur in filio, seu alio descendente, qui ab intestato sit successurus, vel habi-
29 turus hæreditatem, † Tamen extenduntur, vt procedant etiam in quolibet hærede extraneo instituto sub conditione, secundum communem opinionem, de qua per *Gomes. de testam. c. 2. n. 13. tom. 1. per tex. in l. si seruus. de bonor. possess. secund. tabul. l. si quis instituatur. de hæredib. instit. Crass. in §. bonorum possessio. q. 5. n. 7.*
30 Adeo vt etiam † talis hæres teneatur cauere cum fideiussoribus de restituendo pleno iure hæreditatem cum fructibus, quibus de iure hæreditas spectabit *l. inter omnes. qui satisd. cogant. l. paulus. de prætor. stipulat. Gomes.* qui alios adducit
31 *d. c. 2. n. 14. ante fin.* † vbi etiam subdit, quod si prædictus hæres decedat pendente conditione, non transmittit illam hæreditatem ad hæredes, siue agnouerit istam bonorum possessionem secundum tabulas, siue non, quia non tribuit aliquod ius inducendi, vel operandi transmissionem *Bart. in l. is potest. n. 12. de acquir. hæredit.*

Et in isto bonorum possessore verificabuntur verba
32 prolata à testatore, † qui licèt nominauerit hæredem institutum, Tamen donec pendet conditio, non potest dici hæres, sed bonorum possessor, qui in isto casu appellabitur largo modo hæres, seu detentor, aut administrator *Ceph. cons. 450. n. 48. vsque ad 56. lib. 3.* † & quidquid *Ang. Rimin. & alij* contrarium sentiant, ista est verior opinio, vt per *Alex. cons. 162. n. 3. post med. lib. 2. Ias. in l. extraneum. la 1. n. 5. ad med. vers.*

vers. tertia fuit opinio. C. *de hæredib. instituend. & in l. filius à patre. col. 5. post princ. vers. redeúdo igitur ad primū casum. ff. de liber. & posthum. Natt. cons. 246. n. 7. ad med. vers. & pendente conditione. Surd. cons. 439. n. 17. 24. & 25. lib. 3. & cons. 125. n. 57. lib. 1. Decian. cons. 129. n. 21. & 22. lib. 3. Menoch. cons. 105. n. 50. lib. 1.*

Neque est inconueniens, quod quis instituatur sub 34 conditione, cum possit hoc fieri, † siuè conditio sit mixta, siue casualis, siue potestatiua *l. 3. §. fin. de hered. instit. l. 1. de cōdit. & demonstrat. Surd. cons. 125. n. 44. lib. 1.* vbi etiam, quod donec pendet conditio, & subest aliqua spes, hæreditas stat in suspenso *l. antequam. C. commun. de success. l.* 35 *quamdiu. la 2. de acquir. hæredit.* † & semper admittitur, quod hæreditas sit in suspenso, quando subest aliqua causa *Bald. in l. fin. n. 8. C. de sent. pass. Surd. d. cons. 125. n. 48.* Vbi *n. 50. cum seq.* respondet etiam ad illud, quod semel hæres non 36 potest desinere esse hæres, † quia per fideicommissum potest quis desinere esse hæres *Imol. in l. pater familias. 44. n. 13. de hæredib. instit. Aym. cons. 1. n. 6. Aret. cons. 67. n. 3. Corn. cons. 55. in princ. lib. 1. & cons. 99. n. 2. eod. lib.* Cum etiam, vt dictum est, talis pendente cōditione non pos-37 sit dici hæres, † quia ista verba resoluuntur in bonorum detentorem, & impropriantur ex voluntate testatoris propter conditionem appositam, ob cuius defectum non fit aliqua transmissio, & est facienda plena restitutio illis, qui de iure succedunt *Ceph. cons. 450. n. 51. vsque ad 59. lib. 3. Gomes. de test. a. m. c. 2. n. 14. tom. 1.*

Accedat, quia dilatio ad capiendam primogenitu-38 ram non fuit facta fauore hæredis, † sed fauore primogeniti, qui solus, non autem hæres in ea habebat agere, Vnde fructus ad eumdem primogenitum debent spectare, non ad alium *l. si ita relictum. 41. §. pegasus. de legat. 2. l. in fideicommissi. §. cum pollidius. ff. de vsur. Bart. in l. lucius titius. §. hæredes. ad trebellian. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 7. tit. 10. n. 10. post Ang. cons. 331. col. 1. n. 3. vers. quarto ibi inter* 39 *cæteras coniecturas.* † Et ratio est, quia cum tempus fuerit adiectum fauore primogeniti, non debet in aduersariam figuram transformari, & in eius iacturam conuerti *l. quod fauore. C. de legib. l. nulla iuris ratio. ff. eod. tit.* & in proposito 40 notat *Card. Mantica d. tit. 10. n. 10. ad med.* † Cū natura temporis sit operari in fauorem eius, in cuius gratiam adijcitur *Bald. & Florian. in l. si ita relictum. §. pegasus. ff. de leg. 2.* Exemplo præ-41 dij legati alicui Monasterio construendo, † cui debentur fructus etiam antequam illud sit constructum *Abb. in c. nos quidem. 3. col. 2. post med. n. 7. & ibi Card. col. vlt. in princ. q. 8. Imol. col. 3. in fin. n. 16. de testam. Rip. in l. in fideicommissariam. n. 8. ff. ad trebell. Barbat. ad Bart. in d. §. pegasus in princ. Bart. cons. 59. cum seq. lib. 1. Bald. cons. 320. alias 318. præmittendum. ad med. vers. æquiparatur igitur episcopus curatori. lib. 5.* & latè dixi supra *c. 358. per tot. & c. 403. n. 18. & 35.*

Ex quo tollitur obiectum, quod tempus potius præ-42 sumatur appositum gratia hæredis grauati, † vt sentiat commodum medij temporis, & fructus percipiat *l. cū tempus. de reg. iur.* Quia hoc procedit in dubio *Glos. in l. eum qui. in fin. de ann. legat. Socin. Iun. in l. cum filiofamilias. n. 3. vers. aggrediamur. ff. de legat. 1. Rip. in l. in fideicom-*43 *missariam. n. 8. ff. ad trebell.* † Aliud est in casu nostro, in quo sumus in claris, cum testator voluerit fructus inuestiri in augmētum sortis principalis ipsius primogenituræ, Vnde apparet dilationem fuisse factam gratia vocatorum ad primogenituram, nam aliàs non esset in augmentum dictæ primogenituræ *Oldrad. cons. 9. n. 3. vers. item eum iura. Gemin. cons. 67. per tot.*

Et ita etiam respondetur omnibus supra exaduerso adductis, Nam quamuis fructus non veniant 44 in restitutione fideicommissi, † Tamen hoc debet declarari, vt non habeat locum quando tempus restitutionis est adiectum gratia substituti *l. si ita relictum. §. pegasus. de legat. 2.* Maximè, quia tunc fructus non veniunt, quando sumus in dubio, cum secus sit quando, prout in casu nostro, mandantur per testatorem fructus restitui fideicommissario *d. §. pegasus. vers. cum incremento. l. in fideicommissariam. in princ. ff. ad trebell. l. mulier. §. si hæres. ff. eod tit. Castr. Rip. & alij, de quibus per Surd. decis. 15. n. 24. Card. Mantic. de* 45 *coniectur. vltim. volunt. lib. 7. tit. 10. n. 9.* † vbi etiam, quod in hoc sufficiunt coniecturæ ad effectū, vt dicantur fructus debere restitui *Ang. cons. 331. n. 1. vers. quarto fa lit. Surd. decis. 15. n. 24. post princ. vers. & sufficit. post Doctor. in l. balista. ff. ad trebellian.*

Quæ confirmantur ex voluntate expressa testatoris, qui considerauit decus, & honorem suæ fa-46 miliæ, † ac memoriam sui ipsius mediante ista primogenitura, itavt augmentum esset faciendum, ne dum in gratiam hæredis, sed substituti, & sic primogenituræ, vt illa magis aucta, melius 47 conseruaretur familia, † quę ob diuitias conseruatur *§. sancimus. auth. de testam. Roman. cons. 411. n. 2. & ibi Mandos. in verb. dignitas.* Cum etiam omnes hæredes fuerint æqualiter instituti, & æquè prohibiti de recipiendis fructibus suę portionis in defectum conditionis expressæ in testamento propter conseruationem familiæ, quod facit, vt magis dicendum sit, quod augmentum fuerit ordinatum ad fauorem primo-48 genituræ, † quasi ex voluntate consequentis arguatur ad necessarium antecedens *l. illud. ff. de acquir. hæredit.*

Et licèt ista procedant respectu fructuum, Tamen idem est quo ad fructus fructuum, quia cum testator voluerit inuestiri fructus in augmentum sortis primogenituræ, & portionis hæreditariæ 49 post inuestimentum, † cum fructus augeant primogenituram, & portionem hæreditariam, non est agendum amplius de fructibus fructuum, sed de fructibus primogenituræ, quia tales sunt effecti isti fructus de mandato testatoris, quasi augmentum recipiat naturam actus principalis, & de vtroque idem sit iudicandū *Bald. cons. 407.* 50 *n. 1. lib. 1. Surd. cons. 78. n. 11.* † & in specie, quod isti fructus fructuum, & accessiones accessionum

augeant

augeant hæreditatem. & veniant in restitutione fideicommissi, dictum est latius supra *vers. verum præ iis videtur multum obstare. n. 17.* Itaut faciunt vnum corpus hereditarium de per se, vt superius diximus *vers. aucta igitur hæreditate. n. 22.*

Et pro huiusmodi augmento dabitur etiam remedium *l. fin. C. de edict. diu. adrian. tollend.* † quod licèt non competat nisi pro rebus, quæ erant testatoris tempore obitus ipsius, & sic non pro fructibus *Peregr. de fideicommiss. art. 48. n. 51.* Tamen prædicta procedunt in fructibus maturatis post purificatum fideicommissum, cum aliud sit, quando, prout in casu nostro, agitur de fructibus inuestitis ante purificatã conditionem de mandato testatoris in augmentum primogenituræ, tunc † enim tale inuestimentum debet iudicari eodem modo, ac si fuisset in bonis ipsius testatoris ad effectum immissionis vigore *d. l. fin. C. de edict. diu. adrian. tollend.* Exemplo bonorum, quæ emuntur de mandato testatoris ex pecunia, vel mercibus ipsius, de quibus iudicatur, sicut de alijs bonis hæreditatis, † itaut etiam istæ pecuniæ, ac merces reputentur inter dicta bona, antequam conuertantur, ex quo enim res de mandato testatoris est facta fideicommissaria, perinde est, ac si à principio fuisset in bonis testatoris, & ad eam competit hypotheca tamquam ad rem testatoris *Socin. cons. 219. n. 27. lib. 2. Alciat. cons. 54. n. 15. Siluan. cons. 61. n. 6. cum seq. Surd. decis. 5. n. 21.* † vbi etiam de bonis subrogatis, quæ finguntur ab initio fuisse relicta à testatore *Menoch. cons. 213. n. 30. 32. & 64. Burs. cons. 268. n. 8.* Quemadmodum etiam de rebus permutatis, quæ veniunt in restitutione fideicommissi † *Alb. cons. 97. n. 51. post Bart. in l. imperator. §. cum autem. n. 2. vers. distingue. ff. de legat. 2. Ias. cons. 31. n. 1. & 2. lib. 2. Surd. d. decis. 5. n. 21.* Quæ omnia applicantur ad casum nostrum, cum ista bona licèt fuerint empta de fructibus, tamen hoc fuit de mandato testatoris, ex quo illi non spectabant ad hæredem, prout regulariter fructus pertinent, cum testator voluerit illos inuestiri in augmentum primogenituræ, ac fideicommissi, † testator enim potest rem hæredis legare, ac supponere fideicommisso *l. vnum ex familia. §. si rem suam. ff. de legat. 2. Albens. cons. 97. n. 51.* Vnde multo magis facere potest, vt in restitutione fideicommissi veniant etiam ea, quæ sunt percipienda post hæreditatem aditam, † prout sunt fructus bonorum hæreditatis *l. si ita relictum. §. pegasus. ff. de legat. 2. Rip. in l. in fideicommissarium. n. 6. ff. ad trebell. Iasi. Castr. in l. si pollulante. §. fed & in huiusmodi. n. 2. ff. eod. tit. Surd. decis. 15. n. 15.* Quemadmodum etiam idem testator poterit disponere, quod res † emantur ex pretio rerum hæreditatis, & illa sit subiecta fideicommisso, cum de rebus etiam futuris ille possit statuere *§. ea quoque. instit. de legat.* sicut etiam de re aliena in aliquem euentum disponere *l. cætera. §. 1. ff. de legat. 1.*

Hæc scripsi pro immissione concedenda, quia nulla ratio suadebat, vt posset denegari, quamuis dubontius scripsissem pro contraria opinione, pro qua fueram requisitus consilium dare. Sed amicus Plato, amicus Socrates, magis tamen amica veritas, quæ in omnibus principatum obtinet, & est à quocumque præferenda *c. quæritur. 21. q. 7.* & super omnia amanda tamquam mater iustitiæ *l. cum ita legatum. de condit. & demonstrat. Bald. in l. libertum ff. de stat. homin.* & non immutanda propter subtilitatem Doctorum *Alber. in l. 1. C. si vt se ab hære. it. abstin.* nec cum ingenij subtilitate laceranda *c. cum æterni. de re iudic. in 6 Cæsan. cons. 1. col.* & latè omnia prædicta comprobat multa alia adducens *Neuiz. in silu. nupt. lib. 5. n. hr. quom. sustound. in dub. n. 112. cum seq.* In his enim, quæ conscientiam remordent vel recusandum est scribere, vel pro veritate scribendum, prout se fecisse docet *Castr. cons. 121. visa quæstione petitione col. 2. ad med. vers. verum licet ista videantur. lib. 1.* & refert *Arm. cons. 105. n. 1. ad med.* vbi etiam quod sufficit allegare auctoritatẽ *Castr.* tamquam sit vir bonæ conscientiæ, prout dicit ipsemet *Castr. cons. 434. istud relictum. in fin. lib. 2.* Et quoniam pars non acquieuit his, quæ superius per me scripta sunt, aliorum multorum patrocinio freta, institit causam in Rota proponi, in qua fuit conclusum iuxta ea quæ dicta sunt, vt in sequenti decisione, cuius tenorem volui inserere, vt magis veritas appareat, quæ oppugnari aliquando potest, expugnari verò numquam, cum omnia vincat *Glos. in c. consuetudo. in verb. iniuriarum. in fin. Ro. & ibi scil. Host. in c. in audientia. de sentent. excommun. Neuiz. d. lib. 5. n. 17.*

R. P. D. Coccino Decano. Romana fideicommissi de S. Petro. Lunæ 4. May. 1615.

IO. Antonius de S. Petro instituit primogenituram in certis bonis ad fauorem filiorum Aloysij Iunioris, quibus, & eorum descendentibus deficientibus, vel non existentibus vocauit Io. Baptistam de S. Petro, & interim donec primogenitus nascatur & perueniat ad ætatem 4. annorum, vel donec purificetur vocatio Io Baptistæ per non existentiam filiorum Aloysij, voluit fructus bonorum dictæ primogenituræ inuestiri in augmentum sortis prædictæ primogeniture. Insuper in alijs bonis æquis portionibus instituit Aloysium, & Io Baptistam prædictos, & voluit, quod Aloysius non posset percipere fructus suæ portionis, donec susciperet prolem legitimam, & interim voluit ipsos inuestiri in augmentum dictæ portionis hæreditariæ, quam dispositionem in codicillis temperauit, concedendo, vt Aloysius ex portione sua posset percipere scut. 500. & non vltra, residuum verò deponeretur, prout in dicto testamento, & etiam voluit in dicto testamento, quod Ioan. Baptista non frueretur sua portione hæreditaria, nisi cum vxorem duxerit, & interim eius reditus voluit inuestiri in augmentum sortis dictæ portionis, & immediatè post istas dispositiones testator vsus fuit his verbis, Prædictos Aloysium, & Io. Baptistam,

ptistam, vt præfertur, institutos, eorumq. filios, & descendentes in infinitum masculos legitimo &c. ad inuicem vulgariter, pupillariter, reciprocè, & per fideicommissum substituit, & sibi hæredes, & successores vocauit, ac fore voluit, & tandem, vt decus, & honor domus, & familiæ, memoriaq. ipsius testatoris diutius conseruetur prohibuit alienationem bonorum primogenituræ, & fideicommisso subiectorum.

Stante hac serie facti, cum sit factus locus primogenituræ, & fideicommisso ad fauorem ipsius Ioan. Baptistæ iuxta resolutionem factam 13. Februarij præteriti, dubitaui an ei esset danda immissio in bonis emptis ex fructibus, & ex fructibus fructuum, & hoc tam respectu primogenituræ, quàm fideicommissi, quod dubium habet duas difficultates principales, Prima est, An istud augmentum comprehendatur in primogenitura, & 59 fideicommisso, † quia fructus regulariter non veniunt in restitutione fideicommissi, etiam si testator vsus sit verbis generalibus, & amplis, vt probat. *text. in l. in fideicommissariam. vbi Doct. ff. ad trebell. l. quod his verbis. in princ. ff. de leg. 3. l. scribit celsus. l. deducta. §. fin. ff. ad trebell. Peregr. de fideicom. art. 49. n. 13. Card. Mãt. de coniect. vlt. volunt. lib. 7. tit.* 10. Secunda difficultas est, quatenus istud augmentum compre- 60 hendatur in primogenitura, & fideicõmisso, † an pro illo cõpetat remedium *l. fin.* quod non competit nisi pro rebus, quæ erant testatoris tempore mortis, vt est text. in verbis *in l. fin. C. de edict. diui adr. toll.* & in specie, quod hoc remedium nõ competat pro fructibus dicant *Specul.* & alij Doctores, quos allegat *Peregr. de fideicom. art. 48. n. 61.*

Quantum attinet ad primam difficultatẽ, & quo ad fructus, & fructus fructuum primogenituræ, res videtur carere omni prorsus difficultatẽ, quia dilatio ad capiendam primogenituram non fuit 61 facta fauore hæredis, † sed fauore primogeniti, & Io. Baptistæ, quare fructus ad ipsum Io. Baptistam spectant, vt est text. apertus *in l. si ita relictum. § pegasus. de leg. 2. l. in fideicommissi. §. cum pollidius. ff. de vsur. l. lucius titius. § hæredes. vbi Bart. ff. ad trebell. Aug. cons. 331. n. 1. vers. quarto. Card. Mant. de coniect. vlt. volunt. lib. 7. tit.* 10. quod autem dilatio ad capiendam primogenituram esset data fauore primogeniti ex Aloysio, & fauore Io. Baptistæ dubitari non potest, quia nihil in ea habebat agere hæres, quare fructus ad ipsos absque dubio spectant, vt in iuribus supra allegatis, & in fortioribus terminis, sed benè ad propositum dicunt quamplures Doctores, quos allegat *Card. Mant. d. loco vers. &* 62 *ex hoc deducitur.* inquiunt enim, † quod si legatur prædium pro monasterio construẽdo fructus percepti antequam monasterium construatur, debentur monasterio, & sic fructus collecti, antequam esset purificata vocatio ad primogenituram, spectant ad ipsum Io. Baptistam & cessat omnis difficultas, quia cũ testator voluerit fructus inuestiri in augmentum sortis primogenituræ, vtique dicendum est dilationem fuisse factam gratia vocatorum ad primogenituram, quia aliàs non esset in augmentum primogenituræ, & propterea dispositio testatoris ità est intelligenda *Oldr. cons. 9. vers. item cum iura. n. 3. Gemin. cons. 67. per tot.* & pro resolutione huius articuli optimè etiam faciunt rationes infra ponderandæ.

Quantũ attinet ad fructus portionis relictæ Aloysio iuniori idem dicendum est, nam licèt verum 63 sit, † quod fructus non veniant in restitutione fideicommissi, hæc tamen regula fallit quando tempus restitutionis est adiectum gratia substituti, vt in *d. l. si ità relictum. §. pegasus. ff de leg. 2. cum alijs supra allegatis.* & sic regula in casu nostro non procedit, si apparebit augmentum fuisse factum, ne dum gratia hæredis, sed etiam gratia substituti, & fideicommissi.

Limitatur etiam prædicta regula, quando quis est rogatus fructus restituere, & sic in casu nostro 64 limitabitur, † si apparebit Aloysium fuisse rogatum fructus restituere *d. l. in fideicommissariam. in princ. ff. ad trebell. & in d. l. si ità relictum. §. pegasus. ibi cum incremento.*

Et etiam limitatur, quando ex coniecturis constare 65 potest testatorem voluisse fructus etiam restitui *Ang. d. cons. 33. n. 1. vers. quarto fallit. Cardin. Mant. de coniect. vlt. volunt. loco alleg. n. 9.* vbi alias fallentias adducit, quæ quidem tres fallentiæ hic optimè applicantur.

Nam quod testator voluerit fieri augmentum, nedum gratia hæredis, sed etiam gratia substituti, 66 & fideicommissi, satis patet, † cum voluerit inuestimentum fieri in augmentum portionis hæreditariæ, & Io. Baptista simpliciter sit substitutus Aloysio: Vnde satis patet substitutum fuisse etiam in d. augmento, vt benè ad propositum declarando communem intellectum *l. centurio. ff. de vulgar. & pupill. dicit Ripa ibid. n. 41.* qui licèt non loquatur in nostris terminis, eius tamen rationes optimè faciunt ad præsentem casum, 67 quæ etiam coadiuuantur ex eo, † quod idem iudicandum est de ipso augmento, ac de ipso principali *Calder. cons. 1. de const. & cons. 3. de testam. Bald. cons. 107. n. 3. lib. 1,* vbi, quod idem ius statuitur in augmento, quod in principali aucto, benè *Surd. decis. 78. n. 11.*

Et prædicta optimè comprobantur, nã testator considerauit decus, & honorem suæ familiæ, & quod memoria eius conseruaretur & hæc voluit facere tam mediãte primogenitura, quàm fideicommisso prædictis, vt patet ex verbis supra relatis. 68 Vndè † manifestissimè colligitur, quod augmentum debebat fieri nedum in gratiam heredis, sed etiam in gratiam substituti, & sic fideicommissi, vt illo magis aucto melius familia, & memoria cõseruaretur, diuitię enim operiuntur, quod cõseruetur honestas, & nobilitas familiarum, quæ 69 ob inopiam perire solent, † *auth. de test. §. sancimus. Roman. cons. 41. n. 2. vers. constat autem. vbi apostill. in verb. dignitas.* quod etiam eodem modo voluit circa portionem Ioannis Baptistæ interim quod vxorem duceret, vnde cum ambo fuerint æquis portionibus instituti, & æquè

prohi-

prohibiti de recipiendis fructibus suæ portionis, alter donec filios procreasset, alter verò
70 donec vxorem duceret, † & vterque alter alteri fuerit reciprocè substitutus immediatè post ordinationem d. augmenti vtriusque portionis, & vterq. fuerit prohibitus alienare ratione expressa conseruationis memoriç testatoris, & honoris familiæ, videtur pernecesse dicendi, quod augmentum fuerit ordinatum in fauorem fideicommissi, & substitutorum, ex regula, quod qui
71 vult consequens † necessariò etiam vult antecedens *l. illud. de acq. hære l. Anchar. cons. 161. in prin.* & hæc eo magis procedere debent, quia cum indubitatum sit augmentum primogenituræ spectare ad substitutum, ita dicendum est de augmento portionis fideicommissi, cum in vtroque casu militet eadem ratio voluntatis testatoris, scilicet decus, & honor familiæ, in interpretanda enim voluntate testatoris debemus natu-
72 ram sequi, † quæ nos dirigit ad intellectum verum, vt inquit *Bald in cons. 40. n. 2. vers. & quia debemus. vol. 3.* quod nihil aliud est dicere, nisi, vt perquiramus naturalem rationem, ex qua, quod testator senserit, percipi possit *Card. Mantic de coniect. vltim. volunt lib. 6. tit. 14. n. 6.* ex quibus ne dum constat testatorem voluisse fieri augmētum in gratiam fideicommissi, sed etiam colligitur quod grauauit hæredem ad ipsum restituendi cum voluerit fieri in augmentum portionis hæreditariæ, maximè cum concurrant plures coniecturæ supra ponderatæ.

Non obstat, quod cum augmentum proueniat ex fructibus debet censeri magis inductum fauore hæredis, quàm fideicommissi, prout tempus restitutionis censetur magis inductum gratia hæredis, quàm fideicommissarij *ex alleg. per Card.*
73 *Mant. loco superius allegato. n. 11.* † Quia hoc est verum in dubio, secus autem quando sumus in claris, prout sumus in casu isto, vt patet ex prædictis, quo casu absque dubio augmentum censetur inductum, ne dum fauore hæredis, sed etiā fideicommissi, vt *d. l. si ita relictum. §. pegasus. ff. de leg. 2. cum alijs per Card. Mant. loco superius allegato. n. 10.*

Minus obstat, quod in omnem euentum prædicta procederent quo ad fructus, non autem quo ad fructus fructuum, nam ista distinctio in casu isto inter fructus, & fructus fructuum est verbalis,
74 quia † cum testator voluerit fructus inuestiri in augmentum sortis primogenituræ, & portionis hæreditariæ post inuestimentum, cum fructus augeant primogenituram, & portionem hæreditariam, non est agendum amplius de fructibus fructuum, sed de fructibus primogenituræ, & portionis hæreditariæ, quia tales sunt effecti isti
75 fructus de mandato testatoris, † qui ita potuit disponere *§. disponat. auth. de nupt.* maximè cum augmentum recipiat naturam principalis aucti, vt notant *Doct. præcitati*, & benè *Brun. de augm. q. 5. & q. 9.*

Quantum attinet ad secundam principalem difficultatem an pro augmento competat remedium *l. fin. C. de edict. diu. adr. toll.* licèt verum sit, quod non competit, nisi pro rebus, quæ erant testatoris tempore obitus, & sic non competat pro
76 fructibus. Pro responsione tamen est aduertendum, quod iste non est propriè casus noster, quia *Doct. allegati* in obiecto loquuntur de fructibus maturatis post purificatum fideicommissum, qui non est casus noster, cum agamus de fructibus inuestitis ante purificatam conditionem de mandato testatoris in augmentum primogenituræ, & fideicommissi, & propterea inuestimentum factum de mandato testatoris proinde iudicandum est ad effectum, vt competat remedium *l. fin.* ac si fuisset in bonis testatoris, vt post *Soc. Aleiat. Siluan & alios* dicit *Surd. in decis. 15.*
77 *n. 21. in fin. & seq.* † qui *Doct.* licèt loquantur quando bona emuntur ex pecunia testatoris, attamen mouentur ea ratione, quia bona de mandato testatoris fuerunt empta, quæ ratio militat in casu isto, quia licèt fuerint empta de fructibus, tamen de mandato testatoris, & illi non spectabant ad hæredem, vti fructus sunt, cum testator voluerit illos inuestiri in augmentum primogenituræ, & fideicommissi.

Vlterius aliqui ex Dominis considerabant, quod quo ad fructus non potest agi remedio *l. fin.*
78 quando † agitur contra singularem successorem possidentem rem singularem, secus verò quando agitur aduersus possessorem pro hærede, prout in casu isto *Peregr. de fideicomm. art. 48. n. 61.* Circa tamen hoc vltimum responsum per alios Dominos nihil fuit firmatum

Ex quibus resolutum fuit Ioanni Baptistæ dandam esse immissionem etiam quo ad augmentum primogenituræ, & augmentum portionis relictæ Aloysio Iuniori &c.

EPITOME.

OBligatio an dicatur personalis, si fuit contemplata persona, quamuis exprimatur nomen dignitatis, & officij, vel vtrumque tam appellatiuum, quàm propriū. ¶ In muro alieno, seu publico an licitum sit tigna immittere, & ædificare. ¶ Et quid seruetur de consuetudine. ¶ Vel quando parum nocet domino, & multum prodest ædificanti. ¶ Depositum an sit validum si fiat antequam solutio recusetur. ¶ Bulla iuris congrui an requirat actualem numerationem pretij. ¶ Debitor pro solutione facienda quando debeat ire ad domum creditoris. ¶ Statutum mandans fieri citationem domi an verificetur, si fiat alicui de familia, quamuis non sit apprehensus in domo habitationis. ¶ Tempus quando sit præcisè probandum. ¶ Citatio an possit affigi in valuis domus, seu stationis, & apothecæ, ac vineæ. ¶ Indefinita an æquipolleat vniuersali in probationibus. ¶ Consuetudo an valeat, vt quis teneatur vendere rem suam, & an liget clericos, & forenses. ¶ Aedificatum in solo publico an sit destruendum, vel potius debeat solui solarium, idest pensio pro tali loco occupato.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Obligatio dicitur personalis, si fuit contemplata persona, quamuis expressum fuerit nomen dignitatis, & officij, ne dum vtrumque tam appellatiuum, quàm proprium.*

2 *Præsumptio respiciens personam est magis specialis, & tollit aliam generalem.*

3 *Executio non datur contra non nominatum in instrumento.*

4 *Faciens actum, qui vno casu est permissus, alio verò prohibitus, præsumitur fecisse in casu, in quo fieri poterat, & prout de iure. n. 5.*

6 *In muro alieno non sunt immittenda tigna, quæ si immittantur possunt propria auctoritate amoueri. Fallit de consuetudine, secundum quã soluitur æstimatio muri. n. 7, & talis consuetudo est valida. n. 11.*

8 *In alieno, & publico solo licitum est ædificare quando facienti prodest, & domino parum, aut nihil nocet. n. 9.*

10 *Aedificium factum in loco publico an debeat destrui.*

12 *Consuetudo valet, quod quis rem suam teneatur vendere, & ligat etiã clericos, & forenses. n. 13.*

14 *Notorium sufficit allegare absque eo, quod probetur.*

15 *Bulla iuris congrui requirit actualem numerationem, vt possit res vicina retrahi, nec admittitur alia satisfactio.*

16 *Depositum non releuat, si fiat antequam solutio recusetur in materia retractus tam iuxta formam Bullæ, quàm Iuris communis.*

17 *Debitor pro solutione facienda an debeat ire ad domum creditoris.*

18 *Statutum mandans citationem fieri domi non verificabitur, si citatio fiat alicui de familia, nisi talis esset apprehensus in domo habitationis, & non alibi.*

19 *Tempus est præcisè probandum quando est de substantia actus.*

20 *Citatio in vinea, vt valeat debet probari, quod tempore citationis ibi habitabatur.*

21 *Indefinita non æquipollet vniuersali in materia probatoria tam per testes, quàm per instrumenta. n. 22.*

23 *Habitatio illa propriè dicitur, in qua pro maiori parte anni habitatur.*

24 *Citatio, quæ fit in vinea nõ debet affigi in valuis illius, sed est dimittenda in manibus alicuius ex familiaribus ibidem habitantibus. Idem in ea, quæ fit in statione, seu apotheca. n. 25.*

26 *Citatio non valet, si non deuenit ad notitiam citati.*

CAPVT DXLI.

Concessio ædificij, de qua agimus, fuit facta ad commodum priuatum stipulantis, & contemplatione personæ ipsius, & ad faciendum ei rem gratam, & durante suo officio, vt clarè legitur in instrumento exhibito, † Vnde quamuis etiam adesset solùm nomen dignitatis, & officij, ne dum vtrumque tam appellatiuum, quàm proprium, Tamen semper censetur obligatio personalis, tamquam sit habitus respectus ad personam, quæ cum sit contemplata, præualet expressioni dignitatis, & de ea nulla habetur cõsideratio *Abb. in c. mandata. 6. col. 2. in princ. vers. ego dico primum. de præsumpt. per text. in c. requisisti. de testam. Dominic. in c. fin. §. sanè. col. penult. ad med. n. 15. eod. tit. in 6. Io. Andr. in c. priuilegium. 7. n. 6. vers. soluendo dico. de reg. iur. eod. lib. 6. Dec. in c. quoniã. 14. col. 4. in princ. vers. successiuè. de offic. deleg.* † Quasi hæc præsumptio respiciens personam sit magis specialis, & per consequens tollat aliam generalem *Bart. in l. cum de indebito. 25. in princ. de probat. Bald. in l. siue possidetis. 16. col. 1. in fin. vers. vltimo opponitur. C. de probat.*

Hoc stante non est concedenda aliqua demolitio prætensi ædificij, cum illud fuerit factum procuratorio nomine Religionis, cui non obstat instrumentum, & obligatio in eo contenta de non ædificando, † cum illa non extendatur, nec possit executioni demandari, nisi contra personam obligati, non autem contra Religionem, seu Cõuentum, & alios non nominatos, per quos semper poterit excipi, & agi pro suo interesse non obstante aliquo statuto dante executionem instrumentis, aut aliqua obligatione camerali, vel guarantigia etiam iurata, vel similibus clausulis executiuis *Alex. cons. 83. viso themate suprascripto. col. vlt. vers. non obstat. n. 11. lib. 3. Ruin. cõs. 209. n. 21. lib. 1. Menoch. de adipisc. poss. rem. 4. n. 848. cum alijs per Gozad. cons. 28. n. 27. Afin. de execut. §. 31. c. 2. limit. 25. n. 3.*

Et ita etiam est præsumendum fuisse factum ædificium nomine Religionis, † cum enim quis facit actum, qui potest vno casu esse permissus, alio verò prohibitus, præsumitur potius factus in casu, in quo fieri poterat *Menoch. præsumpt. 12. n. 65. lib. 3.* † Cum etiam actum faciens censeatur facere, prout iura disponunt, & secundum facultatem sibi à iure datam *c. ex literis. de const. c. sedes. de rescript. Aym. cons. 186. n. 9. ad med. Surd. cons. 198. n. 17. lib. 2.*

Nec facit, quod saltem debeat dari demolitio, cum de iure communi non liceat tigna immittere in muro alieno ad effectum ædificandi, † adeò vt concedatur etiam destructio propria auctoritate *Cepoll. de seruit. vrban. prædior. c. 30. n. 8. per tex. in l. quemadmodum. §. si protectum. ff. ad leg. aquil.* Cum etiam hoc prohibeatur fieri per socium in re communi *Bart. in l. quidam iberus. de seruit. vrbanor. prædior.*

Quia stante consuetudine, quod soluta muri parte liceat vicino ædificare, non potest agi ad demoliendum, sed satis est, vt soluatur æstimatio muri, non secus † ac si à principio fuisset actum, vt talis murus vẽderetur, quasi vtilius sit sustinere factum, quàm demoliri, Maximè, cum hoc pertineat ad decus, & ornatũ Vrbis, cuius interest non deformari ædes, quarum destructio inducit etiam deformitatem Vrbis, Adeò vt quamuis non habeatur pro ædificio, quod à principio non fuit

fuit legitimè, sed absque licentia constructum, Tamen tamquam factum, potius sustinendum est, quàm demolitionem concedere, cum iterum faciendum esset, Ita in puncto per multas rationes concludit *Surd. decis. 168. n. 5. vsque ad 7.*

Maximè, quia huiusmodi ædificium magnam commoditatem affert Religioni, & modicum, immò

8 nullum incommodum aduersario, † ex quo sequitur, quod in alieno solo licitum est ædificare, vel aliquid facere, quando facienti prodest, & domino nihil, vel parum nocet *l. 2. §. item varus, vers. quamquam tamen. in fin. de aqu. pluu. arcend. l. 1. §. denique eod. tit. Dec. cons. 243. in quæstione proposita. col. 4. ad med. n. 5. Marcobr.*

9 *cons. 49. n. 59.* † qui etiam loquitur in loco publico, ne dum in re communi, aut alterius priuati *Surd. d. decis. 169. n. 7. ad fin. vers. moueb. tur. & n. 8. ad med.*

Quare etiam ædificatum in solo publico non debet

10 destrui, si non est in via publica, † sed imposito ædificanti solario, idest pensione pro solo publico occupato, retinetur tale ædificium per ædificantem *l. 2. §. si quis nemine. ff. ne quid in loco publ. Corn. cõs. 90. n. 8. lib. 2. & cõs. 31. n. 13. lib. 4. Ruin. cõs. 165. n. 3. lib. 4. Hõded. cõs. 84. n. 56. & 57. lib. 2.*

De validitate autem istius consuetudinis non est

11 dubitandum, cum illa valeat, † non solum quo ad id, vt soluta parte muri liceat vicino ædificare, sed etiam in totum, quod quis rem suam vendere teneatur *Castr. in l. dudum. C. de contra' empt. Tiraq. de retr. consanguinit. in præfat.*

12 *n. 14. & 15. Surd. d. decis. 168. n. 7.* † vbi etiam, quod talis consuetudo ligat clericos, & forenses *Padill. in l. altius. n. 8. C. de seruit. & aqua.* Sicut enim in proprio non potest ædificari, si consuetudo repugnet, ita etiam è contra potest consuetudine induci, quod dominus parietis vendere cogatur, & super eo liceat vicino ædificare, quia per venditionem desinit murus esse proprius, &

13 passim tales † consuetudines sunt approbatæ *Cepoll. de fenestris. n. 4. Bursatt. cons. 111. n. 17.* latè *Franesf. Marc. decis. 498. n. 28. p. 1.* vbi etiam *n. 30.* quod sufficiet illam allegare tam-

14 quam notoriam absque eo, † quod probetur *Bart. in l. 2. q. 25. C. quæ sit long. consuetud. Bald. in l. si fugitiui. C. de seru. fugitiu.*

Quo verò ad secundum dubium, dixi nullam actionem competere pro prætenso retractu, Etenim non fuit facta realis pecuniæ numeratio, prout

15 requirit † *Constitutio de tur. congr. §. 8.* quæ loquitur de solutione facienda cum additione pretij, quo casu importat naturalem numerationem tantum, non autem aliam satisfactionem, vel depositum, aut quid simile *l. solutam. ff. de solut. Bart. in l. item liberatur. §. 1. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solut. Ruin. cons. 188. in princ. lib. 1. Rip. in l. 4. §. soluisse. col. 2. in princ. ff. de re iudic. cum alijs per Roland. cons. 53. n. 42. vsque ad n. 47. lib. 1.*

Neque obstat prætensum depositum, Quia illud non releuat nisi quando pretium obl tum fuit recu-

16 satum, † vt præcisè mandat *dicta co stitutio. §. 8. post med.* quæ licèt ita non disponeret, tamen etiam hoc modo deberet intelligi, vt in specie similis statuti declarat *Roland. cons. 63 n. 29. lib. 1.* Vbi, quod quamuis statutum permittat vicino retrahere rem vẽditam facto deposito, debet intelligi, vt prius pecunia numeretur coram testibus, & sit actualiter oblata primo emptori, ad hoc vt talis interpretatio sit magis cõformis iuri communi, quod prius requirit huiusmodi numerationem, antequam deueniatur ad depositum *§. illud quoque adijcere. auth. vt exaction. instant. dot. Salic. in l. 2. in princ. & ibi Castr. in fin. C. de vsur. Bald. in l. acceptam. 19. in princ. vers. ibi consignatam. n. 1. C. eod. tit. Curt. Iun. cons. 28. col. 1. vers. item non sufficit. n. 1. Surd. cons. 86. n. 7. cum seq. lib. 1. Ias. cons. 9. col. 9. in princ. vers. minus etiam valet. n. 15. lib. 1. & cons. 216. col. penult. post princ. vers. & dicti fratres de*

17 *iure. n. 3. lib. 2.* † vbi addit, quod etiam hoc casu tenebitur soluens ire ad domum creditoris, quamuis esset diuersi fori, cum per istam solutionem, & oblationem velit sibi aliquid acquirere *Bart. in l. item illa. in princ. ff. de constit. pecun. per l. eum quidam. C. de condition. insert. & in l. penult. in fin. ff. de condit. & demonstration. Doctor. in c. significante. de pignorib.*

Minus obstat prætensa citatio facta per affixionem ad valuas vineæ, in qua prætenditur citatum habitare, Quia constat in vrbe adesse domum solitæ habitationis ipsius citati cum tota familia, & apotheca ad vsum ferrarij, in qua citatio erat facienda, prout disponit etiam constitutio, quæ mandat fieri citationes domi dimissa copia, quando emptor requirit vicinum, Vnde etiam idem erit è conuerso, quando vicinus citat emptorem, cum contrariorum sit eadem disciplina, & sic non erit valida ea, quæ fit in vinea, Maximè, quia per alios vicinos semper similes citationes fuerunt factæ in dicta domo, Quare

18 etiã istæ erant ibi exequendæ, † Et cum statutum loquatur de citatione facienda domi, non dicitur illi satisfactum, si fiat citatio in vinea, quæ nõ venit appellatione domus, prout nec hortus, nec arundinetũ, nec apotheca quando non est ad vsum domus iuxta ea, quę adduxi *sup. c. 126. n. 14. vsque ad 20.* cũ neq; sufficeret si citatio esset facta alicui de familia, nisi talis etiã esset apprehensus in domo habitationis, & non alibi *Guid. Pap. q. 445.* vbi, quod non dicitur legitimè citatus vir si fiat citatio in manibus, & persona vxoris, nisi reperiatur vxor in domo solitę habitationis mariti, cũ pro validitate citationis debeat exprimi locus, neq; satis sit citare aliquem dimittẽdo citationẽ vni ex familia, nisi in domo apprehẽdatur, & non alibi *Roland. cons. 32. n. 29. lib. 1. Surd. cons. 84. n. 6. lib. 1. per tex. in l. licet. C. de repud.*

Præterea testes non probant, quod citatus tẽmpore citationis, & facti depositi habitauerit in vinea cum eius familia, prout debebat probare,

19 cum in hoc casu tempus sit † præcisè de substantia actus, Vnde erit etiam per cisè probandum *l. matrem. C. de probat. Socin. cons. 87. pensatis. n. 2. lib. 4. Gabr. de testib. conclus. 6. n. 11. & 12.* &

20 in proposito † citationis *Ang. cons. 186. statuto*

Stephani Gratiani Disceptation. forens. Pp *ciuita-*

ciuitatis.n.1.in fin. vers. secundo probatur. Dec. cons. 460. viso puncto & dubijs. col. vlt. ad med. vers. & debet quis citari.n.29.post Bart.in l.4. §. prætor ait.col.2.post princ. vers. sed puto quod ibi debeat.n.9.de damn.infect. Specul. de compet.iudic.adit.§.1.vers.sed numquid sufficit eum citare, & tit.de citat. §. sequitur. vers. sed numquid sufficit denunciatio. Roman.cons.454. col. 3.in princ.vers.secundo quia licet.n.8.& ibi Mandos. qui de communi *in verb. moratur. Tiraq. de retract.lignag.glos.2.§.9.n.27.*

Quod autem testes nõ probent huiusmodi tempus præcisum, patet, quia neque fuit articulatum, Immo ex lectura testium colligitur solùm, quod vnus deponit vidisse Nicolaum in vinea cum familia de mense Septembris, alius de mense Augusti, Vnde ista probatio nihil releuat, Nam omisso, quod testes sunt singulares, qui non probant, quamuis esset indicandum sola facti veritate inspecta *Rimin.Iun.cons.237.n.32.lib.3.* debebāt deponere de toto mense Septēbris, & Au-

21 gusti, cum † indefinita in testibus, & in materia probatoria non æquipolleat vniuersali *Innoc.in c.auditis.de præscript.Alex.cons.110.n.2.lib.1. Aym. cons.34. n. 16. latè Surd. cons. 431. n. 68.*

22 *& 69. lib. 3.* † vbi ampliat ad probationem, quæ fit per instrumentum *Oldrad.cõs.100. Natt. cons.412.n.27.Ruin.cons.6 ..n.12.& 13.lib.4.& cons.145.n.5.lib.5.Dec.cons.429.licet in causa n.18.Rot.coram R.P.D.Ontembergh.Neapolita-*

23 *na rectoria.19.Decembris.1608.in fin.* † Maximè, quia sumus in habitatione facta ruri, quæ non est propriè solita, & successiua habitatio, cũ illa dicatur talis, in qua pro maiori parte anni habitatur *Corn.cons.52.col.vlt. ad med.vers. exponãtur ergo. lib.4.post Bald.Ang.& alios in l.4.§.prætor ait.ff.de damn.infect. Tiraq.de retr. lignag. §.9.glos.2.n.29.post med. vers. cæterum.*

Accedat, quia dato etiam quod probaretur habi-

24 tatio citati in vinea, quod negatur, † Tamen non debebat copia citationis affigi in valuis vineæ, sed dimitti in manibus alicuius ex familiaribus ibidem inhabitantibus, cum in istis locis ruralibus non militet illa præsumptio, quæ militat, quando citatio fit domi, in qua non est necesse, quod litteræ dimittantur in manibus alicuius de familia, sed sufficit illas affigi in ostio domus in loco patenti, quasi tunc præsumatur, quod domestici, & familiares, & vicini id denunciauerint citato *Glos. in l.si legibus. C. de episcop. audient. Ang. cons. 186. col. 2. post med. vers. non obstat quod denunciatione facta, & cons.216.col.2. in princ. Tiraq.de retract.lignag.*

25 *glos.2.§.9.n.41.Surd.cons.88.n.16.lib.1.* † Vbi ex hoc concludit, quod istæ citationes, quæ fiunt in statione, seu apotheca alicuius, qui etiam habet domum solitæ habitationis, non debent fieri in valuis apothecæ, sed in manibus alicuius ex familia existentis in dicta statione, cum non militet illa præsumpta scientia, quæ colligitur quando fit in domo, iuxta *Glos.in l.licet. C. de repud. cum alijs per Doct. in l.consentaneum. vbi Bald. col. 2. C. quomod. & quand. iudex.* & profectò quilibet potest considerare, an valeant huiusmodi citationes ruri positæ in ostio vineæ, cum in talibus locis non adsit, qui illas possit notificare

26 citato, † Vnde stante nullitate citationis depositum non iuuabit, cum ad illius validitatem requiratur, vel quod pars fuerit præsens, vel quod fuerit legitimè citata, itaut ad eius notitiam peruenerit citatio *Ias. cons. 9. col. penult. n.15.lib.1.Alex.in l.si mora.ff.solut.matrim. Roland.cons.63.n.31.lib.1.Surd.cons.86.n.9.lib.1.*

EPITOME.

Dispositio *l. fin. C. de edict. diu.adrian. tollend.* vt adeatur Iudex, & illi ostẽdatur testamentũ non cassũ an sit ad bene esse, vel res necessaria, itant non possit capi possessio propria auctoritate. ¶ Mater tutrix an possit administrare, & possessionem capere, antequam adimpleuerit solemnia. ¶ Possessio an possit acquiri absque dominio ex adeptione bonorum hæreditatis. ¶ Statuta quod non capiatur possessio absque licentia Iudicis an procedant, quando illa est vacans. ¶ Verbum, vadat, an sit directum, etiam si cum eo adijciatur verbum commune, succedat. ¶ Substitutio compendiosa facta impuberi per verba communia etiam restricta ad bona testatoris an cõtineat pupillarem directam. ¶ Prohibitio deductionis legitimæ, & trebellianicæ an faciat, vt substitutio dicatur pupillaris, quamuis adsit restrictio ad bona testatoris. ¶ Legatarius quando impediat immissionem. ¶ Hypotheca an detur pro legatis, & an competat retentio solùm pro mensura debiti rei legatæ. ¶ Compendiosa cõtinens pupillarem an excludat matrem à legitima. ¶ Dominium an transeat in legatis quantitatis etiam pijs, & in conditionalibus relictis pro dote. ¶ Dispositio an sit pura, si promittatur dos, quando puella maritabitur. ¶ Et quid si ista verba apponantur executioni, seu solutioni dotis. ¶ Et de significatione dictorum verborum, vel similium. ¶ Negatiua quando resoluatur in affirmatiuam.

SVMMARIVM.

1 *Possessio vacans potest capi propria auctoritate ab hærede etiam ab intestato.n.14.*

2 *Dispositio* l.fin.C.de edict.diu.adrian. tollend. *vt adeatur Iudex, & illi ostendatur testamentum nõ cassum est ad bene esse, nõ autẽ res necessaria.*

3 *Possessio dicitur acquisita ex instrumentis adeptionis possessionis in conspectu bonorum, concurrente præsertim consignatione clauium, & recognitione colonorum. n. 4. & præsumitur anterior, quando est apposita hora. n.6.*

5 *Possessio capta per procuratorem idem operatur ac si principalis illam cœperit.*

7 *Mater tutrix potest administrare, & procuratorem constituere, & immiscere se hæreditati, & omnia facere, quæ spectant ad commodum pupilli, antequam confecerit inuentarium, & adimpleuerit solemnia. n. 8.9.& 10.*

Adi-

11 *Aditio hæreditatis videtur resultare ex adeptione bonorum hæreditariorum, potest tamen acquiri possessio absque dominio, & antequam hæreditas adeatur. n. 12.*
13 *Proclamata, quod non possit capi possessio propria auctoritate, debent intelligi de possessione plena, non vacua. n. 16. & 57. sicut è contra quando permittitur. n. 15.*
17 *Ad iudicem est recurrendum, si adsit timor rixæ.*
18 *Bannimenta non ligant remotis officialibus, qui illa fecerunt, & iterum debeat publicari. n. 19.*
20 *Assertioni Iudicis non statur super publicatione proclamatis.*
21 *Verba negatiua, quod bona non vadant ad alios nisi ad filios, idem important, ac si dictum fuisset affirmatiuè quod vadant.*
22 *Dictio, nisi, posita post negatiuam, affirmat.*
23 *Substitutio concepta per verbum, vadat, est directa.*
24 *Verbum, vadat, est directum, si non adsit dictio, semper.*
25 *Verba non requirentia ministerium alicuius sunt directa.*
26 *Verbum, vadat, remanet directum, quamuis cum eo adsit verbum commune, succedat.*
27 *Compendiosa substitutio facta impuberi per verba communia etiam restricta ad bona testatoris continet pupillarem directam.*
28 *Bona pupilli dicuntur bona testatoris, saltem administratione, & custodia.*
29 *Substitutio dicitur pupillaris, quamuis restricta ad bona testatoris, si constat de illius voluntate, de qua dicetur apparere, si prohibeatur deductio legitima, & trebellianica. & n. 30.*
31 *Compendiosa continens pupillarem excludit matrem etiam à legitima.*
32 *Legatarius existens in possessione rei legatæ potest impedire immissionem. & de ratione. n. 35. 36. & 38.*
33 *In possessorio adipiscendæ obstat exceptio dolo facis, quia petis, quod restiturus es.*
34 *Circuitus sunt euitandi.*
37 *Hypotheca datur pro legatis, etiam pro illis, pro quibus competit sola actio personalis, vel officium Iudicis.*
39 *Habens dominium excludit publicianam.*
40 *Falcidia non debetur ex legatis priuilegiatis, quorũ possessio potest capi propria auctoritate.*
41 *Hypotheca, quæ competit pro legatis, non dat retentionem, nisi pro mensura debiti rei legatæ.*
42 *Dominium non transit ipso iure in legatis quantitatis etiam pijs, prout neque in conditionalibus etiam pro dote. n. 43. Intellige vt n. 48.*
44 *Obligatio nulla contrahitur ex dispositione conditionali.*
45 *Conditio nihil ponit in esse.*
46 *Dispositio dicitur pura, non conditionalis, quando verba pro dote sunt adiecta executioni, & solutioni legati. Declara vt n. 49. 50. & 54.*
47 *Verba pro dote, vel pro maritandis puellis idem significant, ac si diceretur, vt nubere possint.*
51 *Dictio, quando, inducit conditionem.*
52 *Dos promissa puella, cum nupserit, est conditionalis, & illa decedente ante nuptias extinguitur, & debet restitui hæredibus promittentis. n. 53.*
55 *Manutentio est danda ei, qui probat anteriorem possessionem.*
56 *Verba, cuiuscumque successionis, comprehendunt successionem vniuersalem vltra legitimam.*
58 *Legata debent accipi de manu hæredis.*
59 *Legatarius, & fideicommissarius est legitimus contradictor, quando hæres nihil potest consequi ex bonis ab eo possessis.*
60 *Substitutio pupillaris dicitur testamentum filij.*
61 *Interpretatio statuti est facienda, vbi adest dubium, secus in claris.*
62 *Immissio debet concedi hæredi, si competunt detractiones contra fideicommissarium.*

CAPVT DXLII.

IN causa Firmana hæreditatis multa fuerunt opposita tam ad impediendum mandatum de manutenendo, quod fuit ab vna parte petitum, quàm circa immissionem, quæ postea etiam prætendebatur ab altera parte vigore *l. fin. C. de edict. diu. adrian. tollend.* Et vt appareat distincta decisio eorum, quæ opponuntur, sunt firmandæ infrascriptæ conclusiones.

Prima Conclusio. Non potest dici de nullitate possessionis tamquam captæ propria auctoritate, 1 quando illa erat † vacans, & ab alio non occupata, tunc enim non solum quis prohibetur eam accipere, sed potius permittitur *l. cum hæredes. in princ. ff. de acquir. possess. Innoc. & alij in c. cum in officijs. de testam. Paris. cons. 54. n. 2. lib. 4. latè Tiraq.* qui de communi *in tract. le mort. saisit. in præfat. seu p. 1. in fin. declarat. 8. n. 1. Rot.* 2 *decis. 7. in fin. de restit. spoliator. in antiq.* † Cum dispositio *l. vlt. C. de edict. diu. adrian. tollend.* vt adeatur Iudex, & illi ostendatur testamentum non cassum, neque abolitum sit ad bene esse, non autem res necessaria, iuxta communem opinionem, de qua per Doctores *in d. l. vlt. vbi Castr. n. 1. ad fin. & Dec. n. 7. in fin. vers. per quam tamen non tollitur. Ludouic. decis. 69. n. 5. 16. & 17.* vbi testatur de magis communi, quidquid ipse malè contrarium sentiat.

Secunda Conclusio. Per instrumentum probatur traditio possessionis naturalis, seu corporalis, si 3 factũ sit in fundo, † vel in conspectu fundi, Nam aliàs illa verba instrumenti, quæ dicunt vendidit, & tradidit, non probarent fuisse traditam possessionem, nisi essent prolata in conspectu bonorum, quidquid secus sit in possessione ciuili, quæ probatur per instrumentum, dum quis constituit se possidere nomine alicuius *Bart. in l. prædia. 48. n. 1. de acquir. possess. & in l. 2. n. 4. & ibi Bald. n. 8. Salic. n. 4. C. eod. tit. Put. decis. 350. n. 3. & 4. lib. 1. secundum nouam impressionem. Rot. coram Card. Pamphilio. Maceraten. hære-* 4 *ditatis. 13. Iunij. 1588.* † Quando præsertim concurreret consignatio clauium, & recognitio colonorum *Bart. in l. qui vniuersas. §. quod per colonum. vbi Alex. in 1. notab. & Ang. in princ. ff. de*

ff. de acquir. possession. Rot. diuers. decis. 681. n. 1. p. 1. 5 † Ita ut idem operetur, quod possessio sit capta per procuratorem, seu per principalem *l. 1. §. per procuratorem. & l. communis seruus. §. 1. ff. de acquir. possess.* 6 † Adeo ut semper sit præferenda, quando fuit apposita hora, quasi tunc præsumatur anterior *Mohedan. decis. 12. n. 2. de restit. spoliator. Cassador. decis. 4. n. 6. & 7. super regul. Rot. coram R.P.D. Buratto. Salamantina præstimonij. 31. Ianuar. 1614.*

Tertia Conclusio Mater non prohibetur tamquam 7 tutrix administrare, & omnia facere, † quæ spectant ad pupillos, quamuis non impleuerit solemnia, licèt enim possit remoueri tamquam suspecta, non confecto inuentario, & solemnibus non adimpletis, poterit tamen prædicta facere, & interim valebunt gesta per eam *Alex. cons. 86. n. 8. lib. 2.* per doctrinam *Bart. in l. tutor qui repertorium. col. 2. vers. sed quæro quid si neglexit. n. 7. de administrat. tutor.* quem ita esse intelligendum, quidquid per alios malè allegetur in contrarium, attestatur *Auffrer. ad decis. Cappell. Tholos. 289. in princ. Mannell. cons. 86. n. 8. Rot. per Put. decis. 318. n. 2. lib. 2. & coram Card. Seraphino. Maceraten. cessionis. 10. Decembris 1592.* quæ est in impressis *decis. 1004. n. 5.*

8 Vnde etiam † poterit procuratorem constituere *Alber. in l. neque tutores. n. 6. C. de procurator. Put. decis. 199. lib. 2. iuxta nouam impressionem.* Maximè, quando sumus in his, quæ principaliter pertinent ad commodum pupilli, & dilationem non recipiunt, tunc enim valent gesta per tutorem, etiam non præcedente Iudicis decreto super administratione, neo adimpletis alijs, quæ in 9 huiusmodi tutelis solent interuenire, † Ideo datur præuentio in capienda possessione, & exercitio eorum, quæ sunt tempore peritura, & quæ pupillis nocere non possunt *Bart. in l. legitimos. in princ. n. 8. in fin. ff. de legitim. tutorib. & in l. ult.* vbi etiam *Bald. C. de tutorib. & curatorib. qui non satisd. Alex. cons. 163. in fin. lib. 5. Guid. Pap. decis. 330. n. 6. vers. aduertendum tamen. Cappell. Tholos. decis. 289. Corn. cons. 164. n. 4. lib. 4. Castr. cons. 355. n. 4. col. 2. post med. vers. tamen quia non fuit. & col. fin. vers. quarto concludo.* 10 *lib. 1.* † vbi loquitur in specie de tutore, qui potest se immiscere hæreditati, & possessionem capere etiam ante decretam administrationem, & ante alia adimpleta, ad quæ tenetur *Ruin. cons. 108. n. 13. lib. 1. Boer. decis. 124. n. 19. Gabr. cons. 36. n. 13. & 14. lib. 1. Carauit rit. 275. n. 25.*

Quarta Conclusio. Ex adeptione possessionis bonorum hæreditariorum, quamuis videatur re-11 sultare aditio hæreditatis, † quæ non potest fieri sine solemnitatibus constitutionis Marchię *c. 25. lib. 5.* Tamen potest acquiri possessio sine dominio *l. 1. § si vir vxori. & §. item acquirimus. ff. de acquir. possess.* & ad hoc sufficit aditio superficialis, quamuis inefficax *Gl. in l. hæres institutus. in verb. testari. in fin. & ibi Alex. n. 6. ff. de* 12 *acquir. hæredit.* † Immo quoque potest acquiri possessio etiam ante aditionem hæreditatis *Idem Alex. in l. penult. n. 4. vbi Ias. n. 3. C. de edict. diu. adrian. tollend. Gabr. cons. 36. n. 16. lib. 1.*

Quinta Conclusio. Proclamata, quod non possit capi possessio auctoritate propria, debent intel-13 ligi de possessione plena, † non vacua, prout disponitur de iure communi, à quo debent recipere interpretationē, vt minus illi derogetur iuxta notata *in l. 2. ff. de noxalib.* De iure autem communi potest hæres possessionem vacantem capere propria auctoritate, vt dictum est supra 14 *in prima conclusione.* † Quod procedit etiam si esset hęres ab intestato *Aug. in l. 2. vers. vbi vero. C. quor. bonor.* Et in specie, quod huiusmodi statuta ita debeamus interpretari, quando videlicet possessio est vacans concludit *Menoch. de recuper. possess. rem. 5. n. 30 & 31.* Prout è contra 15 dicimus, † quod statutum concedens licentiam capiendi possessionem auctoritate propria debet intelligi, quando est vacans, non autem si ab alio fuit occupata *Idem Menoch. de adipiscen. possess. remed. 6. n. 23. Peregrin. de fideicommiss.* 16 *art. 47. n. 57. fol. 410.* † Quæ magis habent locum, si in istis statutis adessent verba, vt nō possit capi possessio propria auctoritate sine cōsensu partis, vel ob rationem, ne deueniatur ad arma, tunc enim apparet de manifesta voluntate statuentium, quod intellexerunt de possessione 17 plena, non autem vacua, † quasi tunc ad Iudicem deueniatur, vt cesset causa rixæ *l. non est singulis. de regul. iur. Castr. in l. vlt. n. 1. in fin. C. de edict. diu. adrian. tollend.* & in simili *Rot. per Cardin. Seraphin. decis. 423. n. 3.*

Sexta Conclusio. Bannimenta facta per officiales 18 antecessores † non attenduntur, neque amplius ligant illis remotis *Speculat. de actuor. §. 1. in fin. Affl. decis. 290. n. 2.* Maximè si non apparet de confirmatione, aut noua publicatione, prout requiritur, Debent enim reduci in memoriam, vt populus non excusetur ab ignorantia, cum non 19 sufficiat prima publicatio, † nisi denuò fiat *Felin. in c. 2. n. 7. in fin. & n. 14. de constitut.* Ita ut non credatur attestationi Iudicis, quod talia bannimenta sint in viridi obseruantia, cum 20 aliunde esset probanda, vt populus ligetur, † quasi huiusmodi assertionibus Iudicum non stetur *Bald. cons. 402. lib. 1. Aym. cons. 265. n. 3. Menoch. de acquir. possess. rem. 6. n. 15.*

Septima Conclusio. Verba cōcepta negatiuè, quod 21 bona nō vadant ad alios, nisi ad suas filias † idem important, ac si dictum fuisset per verba affirmatiua, quod vadant, cum duæ negatiuæ affirment *l. duobus. 238. de verbor. significat. Bart. in l. fœminæ. ff. de senator. & in l. 1. n. 7. C. de seru. fugitiu.* Maximè quando, prout in casu nostro, istæ negationes nō tendunt ad diuersa, nec quælibet ipsarum habet suam determinationem, & relationem, tunc enim omnes negarent *l. qui neque. & l. alienationis. §. oratio ff. de verb. signific. l. 2. ff. de in ius vocand. l. 2. §. si non propter. ff. si quis caution. Rom. in l. si vero. §. de viro. ff. solut. matrim. cum alijs per Rebuff. in l. duobus. 238. col. 2. in princ. vers. limitatur quando. ff. de verb. significat. Addit. ad Bart. in l. 1. n. 7. in verb. af-* 22 *firmationem. C. de seru. fugitiu.* † Præsertim, quia

quia illa dictio, nisi, ponit & affirmat tamquam posita post negatiuam, non vadat *Bart. in l. actione. n. 1. C. de transaction. Decian. cons. 78. n. 9. & 12. lib. 3. Ruin. cons. 127. n. 13. lib. 2. & cons. 132. n. 1. eod. lib. Rot. diuersor. decis. 322. n. 4. p. 1.*

Octaua Conclusio. Substitutio concepta per verba, non vadat, facta pupillo, est pupillaris directa, 23 cum † huiusmodi dictio, vadat, sit verbum directum *Bald. in rubr. C. de impuber. & alijs substitut. n. 2. Bero. cons. 127. n. 10. lib. 2. Sim. de Prat. de interpretat. vltimar. voluntat. lib. 3. dubit. 1. solut. 2. interpretat. 2. n. 9. fol. 229. Trentacinq. de* 24 *substitut. p. 4. c. 4. n. 9.* † Maximè, quando non adest dictio, semper, nam si illa adesset cum verbo, vadat, tunc diceretur obliquum *Odd. de compendios. p. 4. in fin. fol. 65. Paris. cons. 93. n. 14.* 25 *lib. 2.* Et generale est, vt omnia verba, † quæ non requirũt ministerium alicuius, sint directa *Bart. in l. centurio. n. 43. & ibi Ias. n. 5. de vulgar. & & pupill. Salic. in rubr. C. de impuber. & alijs* 26 *substitutionib. in princ.* † Quæ adeo vera sunt, vt istud verbum, vadat, cum similibus maneat in sua significatione tamquam directum, nec immutetur per verbum commune sibi iunctum, puta si diceretur, vadat, & succedat, Nam licèt verbum, succedat, sit commune *Bart. in l. centurio. ff. de vulgar. Trentacinq. de substitut. p. 4. c. 4. n. 22.* Tamen est in electione substituti capere iure directo ex pupillari tamquam nulla sit facta mutatio ex illo verbo communi adiuncto *Bart. in d. l. centurio. n. 38. & ibi Alex. n. 95. Ruin. n. 5. Ias. n. 59. de vulgar. Idem Ias. cons. 72. col. 3. vers. non obstat ergo. lib. 3. Menoch. præsumpt. 21. lib. 4. n. 7. & 8.*

Nona Conclusio. Compendiosa substitutio facta impuberi per verba communia, etiam restricta ad bona testatoris intra tẽpora pubertatis con-27 tinet pupillarem directam, † non autem fideicommissariam, nam ex ista expressione pupillaris ætatis, restrictio illa ad bona testatoris habetur pro non scripta *Franc. in c. si pater. n. 78. in princ. de testam. in 6. Castr. in l. 1. n. 4. & ibi Socin. n. 11. Alex. n. 7. Aret. n. 5. Rip. n. 37. Aleiat. n. 167. de vulgar. & pupill. substit.* iuxta doctrinam *Bart.* communiter receptam *in l. si ita scriptum. §. qui filio. ff. de bonor. possess. secund. tabul. Galiagul. in l. centurio. n. 238. de vulgar. Socin. Iun. cons. 95. n. 26. lib. 1. Gabr. cons. 113. n. 40. lib. 2. Honded. cons. 73. n. 28. & 35. lib. 1. Card. Mant. de coniectur. vltim. volunt. lib. 5. tit. 7. n. 5. vsque ad 12. & lib. 7. tit. 3. n. 14. Menoch. præsumpt. 34. n. 16. lib. 4. Rot. coram R. P. D. Bubalo. Firmana* 28 *bonorum. 5. Nouembris. 1584.* † Cum etiam bona pupilli dicantur bona testatoris, saltem administratione, & custodia iuxta *cons. Aret. 55. & dixi supr. c. 528.*

Decima Conclusio. Pupillaris dicitur substitutio intra tempora pubertatis, quamuis sit restricta ad bona testatoris, quãdo constat de illius men-29 te, † de qua dicetur apparere, si fuerit dispositum, quod tota hæreditas deueniat ad substitutum absque deductione legitimæ, ac trebellianicæ *Bart. in l. centurio. n. 27. & ibi Ias. n. 47. cum seq. Rip. n. 125. de vulgar. & pupill. Peregr. de fideicommiss. art. 34. n. 47. Menoch. præsumpt. 56. n. 12. lib. 4. Card. Mantic. de coniectur. vltim. voluntat. tit. 7. lib. n. 16.*

Neque obstat, quod illa verba, sine diminutione, seu deductione legitimæ & trebellianicæ intelligantur de diminutione in bonis testatoris, non autem pupilli iuxta opinionem *Ang. in l. centurio. n. 5. vers. & ponit. C. de impuber. & alijs sub-* 30 *stitution.* † Quia illius opinio non approbatur, cum magis communis sententia sit contra eum, vt testatur *Menoch. præsumpt. 56. n. 12. lib. 4.* & concludunt omnes *in d. l. centurio. vbi Bart. n. 27. Ias. n. 48. Odd. de compendios. p. 5. art. 3. sublimit. 7. vers. primum exemplum. fol. 160.* Prout etiam quando diceretur, quod bona deueniant ad Titium absque aliqua diminutione, vel quod omnia bona ad eum perueniant, cum ista verba vniuersalia idem operentur, quod tota, & integra hæreditas, vt late per *Menoch. d. præsumpt. 56. n. 12. ad med. vers. secundum est exemplum. & n. 13. lib. 4.*

Vndecima Conclusio. Compendiosa continens substitutionem pupillarem, excludit etiam matrem 31 à legitima † filij *Bart. in l. papinianus. §. sed nec impuberi. n. 1. ff. de inoffic. testam. latè Surd. decis. 273. n. 3.* vbi de communi *Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 5. tit. 11. n. 14. Socin. Iun. in l. centurio. n. 510. de vulgar. & pupill.* & est opinio receptissima in vtroque foro, vt latè comprobaui *supr. c. 528. n. 26. vsque ad 30. Trentacinq. de substitut. p. 2. c. 16. Honded. cons. 73. n. 36. lib. 1. latè Bursat. cons. 8. n. 39. cum seq. lib. 1. Menoch. cons. 427. n. 18. lib. 5. Cephal. cons. 524. n. 36. lib. 4. Gabr. cons. 130. n. 4. lib. 1. & cons. 120. n. 9. lib. 2.*

Duodecima Conclusio. Legatarius, qui est in pos-32 sessione rei legatæ potest impedire † immissionem, quam petit hæres vigore *l. fin. C. de edict. diu. adrian. tollend. iuxta cons. Natt. 235. n. 6.* In possessorio enim adipiscẽdæ obstat exceptio do-33 lo facis, † quia petis, quod restiturus es *Bart. in l. si de vi. 37. n. 3. vers. in eo quod dicit. ff. de iudic. Castr. in d. l. fin. col. 4. ad med. vers. immo est adipiscenda. n. 12. Menoch. de acquir. possess. rem. 4. n. 589. ante fin.* Quod est multum æquum, vt 34 euitetur † circuitus *l. dominus testamento. ff. de condict. inde[illegible].* Præsertim quia legatarius, postquam cepit possessionem rei legatæ, fundat se 35 non solùm in dicta possessione, † sed etiam in dominio, quod statim in eum transit *l. à titio. de furt.* Hæres autem, qui petit se immitti, fundat se tantùm in possessione defuncti, ob quam vult 36 immissionem, † Vnde præponderat ius legatarij tamquam fortius, vt in specie cõcludit *Natt. cons. 234. n. 7.* Stante præsertim hypotheca, quæ 37 datur pro omnibus legatis, † etiam pro illis, pro quibus competit sola actio personalis, vel tantùm officium Iudicis *l. 1. in fin. C. commun. de legat. Surd. de aliment. tit. 3. q. 4. n. 3. vsque ad 8.* 38 *Couar. in c. rainutius. §. 10. n. [illegible]. de testam* † Quare ratione talis dominij, & possessionis, quam habuit legatarius, sumus in legitimo contradi-

ctorem, per quē rectè impeditur immissio *Castr. in l. fin. n. 12. col. 4. ad med. cum alijs per Menoch. de adipiscend. possess. rem. 4. n. 605.* Nam causa huiusmodi contradictionis præualet, cum contradictor obtineat verum dominium, hæres autem quasi dominium, 39 † vnde qui habet dominium excludit publicianam *Glos. in l. siue autem. §. si duobus. in verb. petentis. ad fin. vers. quandoque. ff. de public. in rem action. per tex. in l. si ea res. in fin. ff. de action. empt. Menoch. de adipiscend. possess. rem. 4. n. 606.* 40 † Maximè, quando legata essent priuilegiata, ex quibus non detrahitur falcidia *§. si autem hæres. auth. de eccles. tit. auth. similiter. C. ad leg. falcid.* Vnde neque tunc esset prohibitum capere possessionem rei legatæ propria auctoritate *Capr. cons. 3. in fin. Cin. in l. 1. C. quor. legator. Tiraquell. priuil. piæ caus. 45. Menoch. de adipiscend. possess. rem. 2. n. 85. & 86. Corn. cons. 140. ad fin. lib. 1. Surd. de alim. tit. 8. priuileg. 16. n. 7.*

In prædictis tamen obseruandum est, quod talis hypotheca in rebus legatis non dat retentionem 41 pro omnibus bonis hypothecatis, † cum sit diuersa ab alijs hypothecis, sed solùm pro concurrenti quantitate, & mensura debiti rei legatæ, & ad rem illi æquiualentem *Bart. in l. si constante. n. 94. ff. solut. matrimon. Cephal. cons. 98. n. 3. lib. 1.* vbi in specie loquitur de legatis, in quibus non datur ista retentio pro omnibus, donec legatarius fuerit satisfactus, sed vt tantùm de suo credito satisfiat *Surd. cons. 191. n. 7. lib. 2. post Cin. in l. vbi adhuc. C. de iur. dot. dixi supr. c. 489. n. 19. & 20.*

Prout etiam notandum est, quod in legatis quantitatis etiam pijs non transit dominium in legata- 42 rium, † sicut transiret in legatis speciei *Rip. in l. 1. n. 54. ff. de legat. 1. Alber. in l. illud. col. 1. C. de sacros. eccles. latè Paris. cons. 77. n. 5. vsque ad 11. lib. 1.* Intelligendo tamen juxta distinctiones, quas adduxi *supr. c. 400.*

Quemadmodum etiam obseruandum est, quod in legatis conditionalibus non trāsiret dominium 43 in legatarium, † quamuis essent pro dote, cum expectandum sit matrimonium *l. stipulationem. 22. & ibi Glos. in verb. si nuptiæ. & in verb. videtur. ff. de iur. dot. l. tali. 49. vbi Glos. in verb. non deberi. l. promittendo. 41. vbi Glos. in verb. agi. l. plerumque. 11. vbi Glos. in verb. secutum. ff. eod. tit. Bald. Nouell. de dot. p. 6. priuileg. 76. n. 3. ad med. vers. sed ex ratione. & ad fin. vers. & ista est ratio. Ias. in l. si extraneus. n. 14. in 5. notab.* 44 *ff. de condic. caus. dat. caus. non secut.* † stante enim promissione, seu dispositione conditionali, nulla dicitur ex ea contracta obligatio ante euentum conditionis *l. stipulationem. 22. ff. de* 45 *iur. dot.* † tamquam conditio nihil ponat in esse *l. cedere diem. ff. de verbor. signific. l. si quis sub conditione. ff. si quis omiss. caus. testam. Surd. cons. 91. n. 11. lib. 1. Castr. cons. 322. in princ. lib. 1. Menoch. præsumpt. 19. n. 2. cum seq. lib. 3. Surd. cons. 231. n. 12. lib. 2.*

Dummodo tamen ista verba, pro dote, vel dotandis puellis sint adiecta substantiæ legati, nam 46 si adijcerentur executioni, seu præstationi, † ac solutioni non essent legata conditionalia, sed pura *Bald. cons. 236. super primo puncto. in 3. dub. lib. 2. Socin. cons. 92. col. 5. vers. confirmatur hoc ex alia coniectura. lib. 1. Aym. cons. 101. n. 1.* 47 vbi etiam, † quod ista verba idem important, ac si dictum fuisset, vt nubere possint *Bald. cons. 249. an legatum. lib. 4.* Itaut dominium, & posses- 48 sio istorum legatorum pro dote † transeat in puellas, etiam absque traditione ex speciali dotis priuilegio, cum declarationibus tamen, de quibus latè *Thesaur. decis. 48. per tot.*

Intelligendo tamen prædicta in casu, in quo non 49 sit appositum tempus incertum nuptiarū, † nam tunc tota dispositio redderetur conditionalis, siue conditio apponatur substantiæ negotij, siue illius executioni, aut solutioni, Ita in specie dotis debitæ cum clausula, quando maritabitur, vel simili concludit *Ruin. cons. 68. n. 7. lib. 4.* tāquam illud aduerbium temporis, quando, faciat conditionem propter tempus incertum, quod adijcitur, exemplo dictionis, cū, adiectæ executioni, prout dicimus de similibus aduerbijs respicientibus futurū iuxta notata *in l. seius saturninus. ff. ad trebellian. & in l. 1. ff. de condit. & demonstrat.* 50 Quod † etiam voluit *Aym. cons. 15. n. 2. in fin. vers. patet igitur ex præmissis. & n. 3.* vbi, quod istud tempus nuptiarum dicitur incertum an sequatur matrimonium, necne, & talis est illa di- 51 ctio, quando matrimonio collocabitur, † quæ de sui natura importat conditionem *l. sancimus. 24. C. de nupt.* vbi in terminis hoc deciditur, prout etiam notat *Aym. d. cons. 15. n. 3. & Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 18. n. 18.* & latius *n. 20. & 21. post Ang. & Alex. in l. seius saturninus. in princ. ff. ad trebellian. Gualdens. de art. testād. t. 1. de legat. caut. 54. n. 2. tom. 8.* 52 *p. 1. fol. 154.* † Ideo tales dotationes cum puella nupserit tamquam conditionales, faciunt, vt si contingat illas decedere, antequam contraxerint nuptias, extinguatur dispositio, & perinde sit, ac si numquam conuentio, aut legatum præcessisset *Aym.* in specie *cons. 15. n. 3. post princ.* per doctrinam *Castr. cons. 292. circa primum dubium. col. 2. vers. item testator. lib. 2.* & latè comprobat *Card. Mantic. de coniectur. vltim.* 53 *volunt. lib. 11. tit. 18. n. 19. vsque ad 23.* † & restituitur hæredibus promittentis, vel legantis, siue sit conditionalis promissio, siue sit modalis etiam si fuerit legatum acceptatum data cautione *Couar. in c. 3. col. antepenult. ad med. vers. ex quibus satis constat. de testam.*

Quamuis in patre legante simpliciter, dicendum esset, quod relinquendo aliquid pro dote filiæ, 54 intelligeretur purè legare, † non expectatis nuptijs iuxta communem opinionem, de qua per *Bart. in l. titio. §. titio genero. ff. de condit. & demonstrat. Anchar. cons. 321. n. 1. Paris. cons. 25. n. 58. lib. 2.* vbi ampliat etiam in eo, quod superat legitimam *Couar.* qui de communi *in c. 2. n. 11. vers. octauo. de testament. Roder. in l. quoniam in prioribus. amplíat. 15. C. de inoffic. testam. Crass.* qui dicit indubitatum *in §. legatum. q. 48. n. 6.*

post

post Vasq. de success. creat. §. 10. n. 265. & 432. Ex quibus concludendum est esse locum manutentioni petitæ, cum appareat de anteriori possessione 55 † *Felin. in c. licet causam. n. 9. de probat. Card. Seraph. decis. 1038. n. 1. p. 2.* Non obstante, quod prætendatur illam fuisse captam propria auctoritate, & ante decretam administrationem cum potuerit capi tamquam vacua, & ad commodum pupillorum, pro quibus potest tutor illam capere etiam non impletis solemnibus, *vt in prima, & secunda, & tertia conclusione*, Et quamuis obijciatur nullitas mãdati procuratoris, tãquam sit restrictum ad capiendam possessionem respectu legitimæ, Tamen de contrario constat, quia in mandato adest clausula, iuxta formam statutorum, & iuris communis, ac om- 56 ni meliori modo, † ex quibus verbis censetur illud factum vigore cuiuscumque successionis, & sic veniet etiam successio vniuersalis vltra legitimam *l. quadam. §. nihil. ff. de edend. Rebuff. in l. hæredis appellatione. 170. col. 2. post med. ff. de verb. significat.* Itaut neque obstent bannimenta cum nõ doceatur de illorum publicatione tempore successorum, maximè, quia non procedunt quando possessio est vacãs, *vt in quinta, & sexta conclusione*. Cum etiam dicta bannimenta im- 57 ponant solùm pœnam pecuniariam, † neque annullent possessionem *Cardin. Seraph. decis. 423.* Nulla habita consideratione, quod non interuenerint solemnitates constitutionis Marchiæ, cum in hoc casu non requirantur, vt dictum est *in quarta conclusione*, prout ita ex prædictis conclusum fuit per *Rotam in hac causa Firmana hæreditatis coram R. P. D. Buratto. 27. Iun. 1614.*

Quo verò ad petitã immissionẽ ex prædictis etiam colligitur illam esse concedendam, quia constat de testamento, & alijs requisitis iuxta *l. fin. C. de edict. diu. adrian tollend.* cum etiam simus in substitutione pupillari directa, non obstante, quod dicatur illam esse restrictam ad bona testatoris, & per eam sit exclusa mater à legitima, *vt in septima, octaua nona decima, & vndecima* 58 *conclusione*. † Adeo vt talis immissio non potuerit impediri per legatarios, cum simus in legatis consistentibus in quantitate, non in speciebus, & corporibus, quæ debebant capi de manu hæredis *l. non dubium. C. de legat. l. 1. §. redegit. ff. quor. legat.* & dictum est supra *in duodecima conclusione*, cum etiam illa sint conditionalia, & militent ea, quæ adducta sunt *in duodecima conclusione*, Et consequenter legatarij non possunt dici hoc casu legitimi contradictores, 59 qui † tunc dicuntur tales, quando hæres nihil consequi debet ex bonis ab illis possessis, prout dicimus de fideicommissario, cui in hac materia æquiparantur *Menoch. de adipiscend. possess. remed. 4. n. 612. Zucard. in l. fin. n. 429. C. de edict. diu. adrian. tollend.* latissimè *Cæsar Argel. de legitim. contradictor. q. 2. art. 11. n. 276. cum seq.* Maximè, quia testator exprimit modum soluendi legata cum paghis honestis, & vxori relinquitur victus, & vestitus. Non considerato statuto Firmano *rubr. 49. lib. 3.* per quod licèt excludantur fœminæ propter masculos, reseruata matri dimidia legitimæ in hæreditate filij intestati, vel 60 intestabilis, † Tamen non applicatur ad casum nostrum, cum substitutio pupillaris dicatur testamentum filij *l. 2. ff. de vulgar. §. 1 instit. de pupillar.* Quemadmodum non obstant verba eiusdem statuti, quod possit allegari ad interpretationem testamentorum, quia statutũ intelligitur 61 quando res esset dubia, † cum stante pupillari simus in claris, in quibus cessat omnis interpretatio, vt in proposito considerat *Socin. Iun. cons. 95. n. 34. in fin. vers. nouissimè. lib. 1.* Non obstante etiam prætensa exceptione fideicommissi tamquam requirente altiorem indaginem, cum replicetur conditionem defecisse iuxta *cons. Oldrad. 21.* Et in omnem casum non adest vlla legitima contradictio ad impediendam immissionem substitutorum, ex quo non constat bona es- 62 se fideicommissaria, † cum etiam illis competant detractiones *Zuccard. in l. fin. n. 426. C. de edict. diu. adrian. tollend. Gabr. cons. 39. n. 3. lib. 2. Cardin. Seraph. decis. 271. n. 5.* & est conclusio vulgaris, & passim approbata, vt per *Rot. coram R. P. D. Sacrato. Senogallien. fideicommissi. 22. Maij. 1602. & coram Cardin. Lancellotto. Romana de Capizucchis. 10. Aprilis. 1606. & coram R. P. D. Manzanedo. Viterbien. fideicommissi. 27. Iunij. 1613.* Et ita ex prædictis conclusum fuit pro immissione in huiusmodi causa *Firmana hæreditatis coram R. P. D. Buratto 12. Decembris. 1614. & 23. Februarij. 1615.*

EPITOME.

Filius quando præsumatur acquisiuisse ex bonis patris, & an sufficiãt coniecturæ. ¶ Confessioni partis an sit potius standum, quàm testibus contrarium deponentibus. ¶ Vsusfructus patris an possit constitui in pecunia, & rebus, quæ vsu consumuntur, nisi etiam dominium in illum transferatur, itaut omne augmentum exinde proueniens sit debitum patri quo ad plenum ius in proprietate tamquam ex causa profectitia proueniens. ¶ Et an de tali pecunia sit præstanda aliqua cautio per patrem ¶ Legatum vsusfructus pecuniæ, & rerum quæ vsu consumuntur an includat proprietatem. ¶ Et an dominium illius transeat statim in legatarium, si facta æstimatione rei, in qua vsusfructus est relictus, offeratur hæredi debita cautio. ¶ Dimidia lucri an debeatur filio, qui negotiatur cum pecunia patris. ¶ Et quando in hoc sit standum Iudicis arbitrio.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas statuti est probanda per eum, qui se in illo fundat.*
2 *Filius præsumitur acquisiuisse ex bonis patris, & in hac materia sufficiunt coniecturæ. n. 4.*
3 *Filius non potest prætendere aliquod peculium, nisi de eo doceat.*
5 *Confessioni partis magis statur, quàm testibus con-*

contrarium deponentibus.
6 *Pater quando censeatur ius suum cessisse tam quo ad vsumfructũ, quàm quo ad proprietatem.*
7 *Clausula constituti transfert possessionem, neque est probandum, quod constituens illam haberet, quando agitur inter contrahentes, quidquid sit eius sit contra tertium.*
8 *Vsusfructus patris non potest constitui in pecunia, & rebus qua vsu consumuntur, nisi etiam dominium in illum transferatur, itaut omne augmentum exinde proueniens debeatur patri quo ad plenum ius in proprietate, tamquam ex causa profectitia proueniens.n.13. & de tali pecunia non est prastanda aliqua cautio per patrem.n.14.*
9 *Legatum vsusfructus pecunia, seu rerum, qua vsu consumuntur includit etiam proprietatem.*
10 *Dominium vsusfructus rei legata, qua vsu consumitur, transit statim in legatarium, si facta aestimatione rei, in qua vsusfructus est relictus, offeratur hæredi debita cautio. Contrarium, quod requiratur translatio, & cessio hæredis contra debitores hæreditarios. n.11.& 12.*
15 *Obligatio an consistat inter patrem & filium in aduentitijs.*
16 *Iudex arbitratur an sit danda dimidia lucri filio, qui negotiatur cum pecunia patris.*
17 *In acquisitione mixta debet recognosci industria de consuetudine.*
18 *Lucrum totum cedit patri, si filius negotiatur nomine ipsius patris.*
19 *Nudus minister nullum commodum, nec damnum sentit.*

CAPVT DXLIII.

INstrumentum dixi esse exequendum iuxta formam statuti c.85.*lib.*1. cum fuerit probatũ bona, de quibus agimus, fuisse tempore obligationis, vel post possessa per debitorem, & modò possideri per tertios aduersarios, vt in eo-
1 dem statuto disponitur, † prout ista qualitas erat probanda *Bart.in l.in eausis.C.de accusation.lațè Tiraq.de retract.consanguinit.§.8.glos.17.n.1. Surd.consf.*138.*n.*1.*lib.*1.

Non obstat, quod bona existentia in apotheca fuerint acquisita opera, industria, & labore filio-
2 rum; † Quia magis præsumendum est illa prouenisse ex substantia ipsius patris *Glos. in l. cum oportet.in princ.& ibi Cin.n.4.Bart n.5. Bald.n.*11.*C.de bon qua liber. Card.Mantic. de tacit. & ambig.conuent.lib.6.tit.*14.*n.*25. Maximè cum probetur patrem stare in dicta apotheca, ibidemq. viuere in communione cum vxore, &
3 suis filijs, ac tota familia, † quo casu nullus filiorum existentium in potestate patris, & in eadem familia cum eo potest prætendere aliquod peculium, vt pro se retinere possit mortuo patre, sed illud venit in diuisionem cum fratribus, nisi doceat, quod sibi particulariter fuerit relictum in peculium castrense; in quo hoc est speciale, vt benè declarat C*alcan.consf.*19. *col.*1. *vers.quarto de hoc videtur. & vers. quinto quia si speciale.* *per tex.notabilem in l. familia licet. vers. cum autem fratres tui .C.de collat. & l.inter fratres. ff.pro socio.*

Et quamuis in hac materia istæ coniecturæ sufficerent, vt per C*alcan. d. consf.* 19. *n.* 6. *ante med.*
4 Tamen † in casu nostro adest probatio clara, stante instrumẽto diuisionis societatis inter patrem & filium ex vna, & Antonium ex altera, in quo admittitur pater ad participationem societatis ratificando partitum diuisionis, cedendo consocio iura, & actiones, cum promissione euictionis, & alijs, de quibus in facto, & in summario n.1. & 2. Quæ omnia non possunt fieri citra ius, & nomen proprij, & veri dominij competentis patri in dicta societate, Itaut stante ista confessione pluries geminata, & habente iuris adminiculũ, secundum quod filius acquirit patri, non obstent testes deponentes bona esse propria filiorum, & per eos ex industria acqui-
5 sita, † cum contrarientur confessioni ipsiusmet principalis, cui magis standum est, quàm testibus, qui tunc nihil probant, nec ad concordiam reduci possunt, vbi aliàs redueerentur *Aym. consf.*171.*n.*11.*Socin.consf.*44.*n.*4.*col.penult. in fin.lib.*4.*Ias.in l.*2. *§. creditum.n.* 11.*post Bart. ibid.n.*8.*ff.si cert.petat. Caputaq. decis.*283.*n.*7. *p.*3.*Innoc.& alij in c.cum contingat. de offic. deleg.* Cum etiam non sit incompatibile, quod testes probent filios in huiusmodi societate se ingessisse, & operam, & industriam eorum posuisse, & quod nihilominus pater sit dominus, prout verè erat, & ius præsumit, itaut quidquid per filios gerebatur esset iure familiaritatis, & non quod ipsi essent domini *l. qui iure. ff. de acquir. possess.*

Nec aduersatur, quod istud ius patris, de quo in instrumento diuisionis possit referri solùm ad vsumfructum patri debitum in bonis per filium quæsitis, non quo ad plenam proprietatem, itaut per mortem patris istud ius fuerit extin-
6 ctum, † Quia pater non solùm cessit iura sibi competentia, sed etiam promisit de euictione iurium cessorum, vt in summario n.2. Vnde non potest aliquo modo istud ius intelligi respectu solius vsusfructus, sed etiam respectu pleni iuris, cum enim per patrẽ fuerint cessa omnia, & quæcumque iura cum quibuscumque actionibus sibi competentibus, frustra illi fuissent cessæ, si solùm pater habuisset vsumfructum, nam cessio concernit exercitium, & eo casu non esset apta ad agendum *l.*1.*in fin. C.de annal.except.* quare dicendũ est intelligi de pleno dominio, prout in proposito nostro post *Bald.& alios allegatos* cõcludit *Surd.consf.*259.*n.*17.*ad fin.lib.*2.Cũ etiam adsit promissio de euictione, quæ tãquam multùm præiudicialis patri arguit non fuisse verisimile, quod fuerit apposita, nisi etiam bona ad eum pleno iure spectarent, quasi pro vsufructu breui tempore duraturo non sit eredendum, quod voluerit quis obligare se, suosq. hæredes in perpetuum.

Accedit clausula constituti, ad fauorem consocij
7 per patrem apposita in prædicta diuisione, † per quam

quam apparet eum non solùm habuisse possessionem, sed etiam dominium bonorum, quod ex causa habili transtulit in consocium Bart. in l. interdum. in princ. de acquir. possess. Surd. cons. 221. n. 34. lib. 2. Maximè, quia sumus inter filium, & patrem, ac consocium insimul contrahentes, quo casu non est aliud probandum, quod constituens possideret, quasi tunc talis recognitio operetur quamdam confessionem possessionis, quæ inter contrahentes nocet, & probat, quidquid sit contra tertium, cuius respectu nihil operaretur Ang. in l. qua nuis. §. si conductor. ante med. vers. pro hoc etiam si multoties. de acquir. possess. & in l. 2. C. eod tit. Bald. in l. 1. col. 2. in fin. C. quand. lic. ab empt. disceder. Natt. cons. 439. n. 2. & 3. & cons. 171. n. 9. Socin. cons. 187. n. 13. lib. 2. Surd. cons. 28. n. 48. lib. 1.

Additur, quod capitale societatis consistit in pecunia, & rebus mobilibus, quæ vsu consumuntur, 8 in † quibus vsusfructus aliter constitui non potest, nisi etiam dominium eorum in patrê transferatur permansurum apud eum vita sua durante, Itaut omne augmentum, & accessio proueniens ex dicta pecunia, & bonis mobilibus debeatur ipsi patri quo ad plenum ius in proprietate tamquam ex causa profectitia proueniens, cum in pecunia, & rebus mobilibus pater habeat vsumfructum à proprietate inseparabilem, & nullo modo distinctum à dominio l. si tibi decem. & l. si vini. & l. tribus hæredibus. l. penult. & fin. ff. de vsufr. ear. rer. quæ vsu consumuntur. & ita per prædicta iura notat Bart. in l. frater à fratre. 38. col. 4. post princ. vers. domini est aduertendum. n. 15. & ibi Ang. col. 3. in princ. vers. in eadem glosa ibi de aduentitia. n. 13. Caccialup. col. 7. in princ. vers. in ea ibi hodie autem. n. 22. Corn. col. 3. in fin. vers. & similiter nec de aduentitia. n. 10. Ias. col. 11. ad med. vers. item in quantum vult ista. n. 27. in fin. Fulgos. col. 3. ad med. vers. nam in rebus quæ vsu consumuntur. n. 7. Cagnol. col. 29. ante med. vers. filius enim non potest. n. 153. ff. de condict. indeb. Azo. in summa tit. de vsufr. & habitat. col. 2. post med. vers. item pecunia numerata. n. 10. Bart. in l. si quis pro eo. 57. §. item si filius à patre. ante fin. vers. hoc dictum debet intelligi. n. 3. & ibi Imol. col. 1. post med. vers. quomodo autem hoc possit practicari. n. 2. ff. de fideiussor. Fulgos. cons. 197. col. penult. post med. vers. aut erat ex aduentitio. n. 1. Castr. in l. partis tertiæ. 10. ad med. vers. & præmitto. n. 2. de præscript. verb. Dec. in l. si filiusfamilias. 14. col. penult. ante med. vers. secundo respondetur. n. 5. ff. si cert. petat. Pinell. in l. 1. p. 2. n. 41. C. de bon. matern. Surd. decis. 67. n. 2. vbi allegat etiam Socin. cons. 9. col. 2. lib. 4. Card. Thusc. cōclus. 304. in verb. vsufructuarius. n. 34. Eugen. cons. 78. n. 3. Castigl. de vsufr. c. 17. n. 6. & 32. vbi etiam adducit Mozzol. cons. 25. n. 25. & Maluag. cons. 110. n. 2. & 10. lib. 1. & Pedroc. cons. 7. n. 29. Vasq. de success. creat. progress. & resolut. p. 1. lib. 1. §. 7. de testat. potent. n. 26. vers. illud autem certum est in ijs rebus. fol. 50. Gomes. var. resolut. tom. 2. c. 15. de seruitut. n. 3. ad med. vers. item etiam constituitur. col. 3.

Et facit, quod dicimus de legato vsusfructus pecu-9 niæ, seu rerum quæ vsu consumuntur, † per quod censetur relicta proprietas, cum in istis rebus non detur separatio vsusfructus à proprietate l. fin. de vsufr. ear. rer. quæ vsu consumuntur. Alex. in l. 1. n. 20. col. 9. in princ. & ibi Socin. Sen. n. 12. Socin. Iun. n. 369. ad fin. Rip. n. 61. col. 13. ante med. vers. mihi placet. Paris. n. 46. col. 41. ante med. vers. limitatur & sexto. Ias. col. 15. ad med. n. 125. & 126. ff. de legat. 1. Ancbar. in c. fin. n. 16. de pignorib. Ruin. cons. 51. n. 13. col. 4. ad med. vers. & est ratio secundum prædictos. lib. 2.

Quod adeo verum est, vt tale dominium vsusfructus rei legatæ, quæ vsu consumitur, transeat 10 statim in legatarium, † si facta æstimatione rei, in qua vsusfructus est relictus, offeratur hæredi debita cautio, argumento eius, quod notat Bart. in l. vxorem. 39. §. agri plagam. ff. de legat. 1. & ita in specie concludit Alex. in l. 1. n. 20. & ibi Socin. n. 12. Rip. n. 62. post med. vers. mihi placet opinio. ff. de legat. 1.

Quamuis secundum alios non sufficeret præstari, seu offerri cautionem ad hoc, vt in huiusmodi legato transferatur dominium, cum etiam re-11 quiratur translatio, † ideo etiam præstita cautione adhuc contra debitores hæreditarios non datur actio vsufructuario sine cessione, sed competit hæredi instituto, qui aget contra debitores, & exactum tradet legatario, vt in terminis consuluit Matth. de Mathesi. int. cons. Petr. de Ancbar. 368. per tot. cuius opinionem tamquam veriorem sequitur Ruin. cons. 51. n. 13. post princ. vers. tamen contraria. lib. 2. & de communi testatur Vasq. de success. creat. lib. 1. §. 7. de testa. po-12 tent. n. 26. fol. 50. v. 1. † & secundum istam sententiam concludendum esse in iudicando, & consulendo dicit Ias. in l. 1. n. 126. ff. de leg. 1. per tex. in l. 1. §. si decem quæ in area. ff. vt legat. nomin. caueat. vbi, quod non transfertur ipso iure dominium, quando legatur vsusfructus pecuniæ ex testamēto, prout in alijs rebus, quia licèt videatur etiam relicta proprietas, non tamen illa transit incontinenti, sed ex quadam necessitate, quia aliter non potest constitui vsusfructus pecuniæ, & hoc respectu dicitur etiam legata proprietas, quasi non possit separari vsusfructus a proprietate ex natura rei legatæ l. fin. ff. de vsufr. ear. rer. quæ vsu consumunt.

Sed quidquid sit de prædictis opinionibus an transeat ipso iure, nec ne dominium vsusfructus rei legatæ, quæ vsu consumitur, oblata dicta cautione, Tamen semper est verum, quod in huiusmodi legatis dominium censetur relictum, iuxta 13 supra allegata, † Itaut stante isto dominio vsusfructus pecuniæ, ita patri deferatur, vt quodcumque augmentum ex ea proueniens efficiatur proprium & peculiare ipsius patris Pinell. in l. 1. p. 2. n. 41. post princ. vers sed ni ego fallor. & 14 in fin. vers. resoluo igitur. C. de bon. matern. † vbi etiam concludit de huiusmodi pecunia non esse præstandam aliquam cautionem per patrem Clem. de pat. potest. effect. 2. n. 51. tom. 8. p. 2. fol. 107.

Marc.

contrarium deponentibus.

6 *Pater quando censeatur ius suum cessisse tam quo ad vsumfructū, quàm quo ad proprietatem.*

7 *Clausula constituti transfert possessionem, neque est probandum, quod constituens illam haberet, quando agitur inter contrahentes, quidquid secus sit contra tertium.*

8 *Vsusfructus patris non potest constitui in pecunia, & rebus quae vsu consumuntur, nisi etiam dominium in illum transferatur, itaut omne augmentum exinde proueniens debeatur patri quo ad plenum ius in proprietate, tamquam ex causa profectitia proueniens. n. 13. & de tali pecunia non est praestanda aliqua cautio per patrem. n. 14.*

9 *Legatum vsusfructus pecuniae, seu rerum, quae vsu consumuntur includit etiam proprietatem.*

10 *Dominium vsusfructus rei legatae, quae vsu consumitur, transit statim in legatarium, si facta aestimatione rei, in qua vsusfructus est relictus, offeratur haeredi debita cautio. Contrarium, quod requiratur translatio, & cessio haeredis contra debitores haereditarios. n. 11. & 12.*

15 *Obligatio an consistat inter patrem & filium in aduentitijs.*

16 *Iudex arbitratur an sit danda dimidia lucri filio, qui negotiatur cum pecunia patris.*

17 *In acquisitione mixta debet recognosci industria de consuetudine.*

18 *Lucrum totum cedit patri, si filius negotiatur nomine ipsius patris.*

19 *Nudus minister nullum commodum, nec damnum sentit.*

CAPVT DXLIII.

INstrumentum dixi esse exequendum iuxta formam statuti *c. 85. lib. 1.* cum fuerit probatū bona, de quibus agimus, fuisse tempore obligationis, vel post possessa per debitorem, & modò possideri per tertios aduersarios, vt in eo-

1 dem statuto disponitur, † prout ista qualitas erat probanda *Bart. in l. in causis. C. de accusation. latè Tiraq. de retract. consanguinit. §. 8. glos. 7. n. 1. Surd. cons. 138. n. 1. lib. 1.*

Non obstat, quòd bona existentia in apotheca fuerint acquisita opera, industria, & labore filio-

2 rum; † Quia magis praesumendum est illa prouenisse ex substantia ipsius patris *Glos. in l. cum oportet. in princ. & ibi Cin. n. 4. Bart n. 5. Bald. n. 11. C. de bon quae liber. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 6. tit. 14. n. 25.* Maximè cum probetur patrem stare in dicta apotheca, ibidemq. viuere in communione cum vxore, &

3 suis filijs, ac tota familia, † quo casu nullus filiorum existentium in potestate patris, & in eadem familia cum eo potest praetendere aliquod peculium, vt pro se retinere possit mortuo patre, sed illud venit in diuisionem cum fratribus, nisi doceat, quod sibi particulariter fuerit relictum in peculium castrense, in quo hoc est speciale, vt benè declarat *Calcan. cons. 19. col. 1. vers. quarto de hoc videtur. & vers. quinto quia si speciale.* per tex. notabilem in *l. familiae licet. vers. cum autem fratres tui. C. de collat. & l. inter fratres. ff. pro socio.*

Et quamuis in hac materia istae coniecturae sufficerent, vt per *Calcan. d. cons. 19. n. 6. ante med.*

4 Tamen † in casu nostro adest probatio clara, stante instrumēto diuisionis societatis inter patrem & filium ex vna, & Antonium ex altera, in quo admittitur pater ad participationem societatis ratificando partitum diuisionis, cedendo consocio iura, & actiones, cum promissione euictionis, & alijs, de quibus in facto, & in summario n. 1. & 2. Quae omnia non possunt fieri citra ius, & nomen proprij, & veri dominij competentis patri in dicta societate, Itaut stante ista confessione pluries geminata, & habente iuris adminiculū, secundum quod filius acquirit patri, non obstent testes deponentes bona esse propria filiorum, & per eos ex industria acqui-

5 sita, † cum contrarientur confessioni ipsiusmet principalis, cui magis standum est, quàm testibus, qui tunc nihil probant, nec ad concordiam reduci possunt, vbi aliàs reducerentur *Aym. cons. 171. n. 11. Socin. cons. 34. n. 4. col. penult. vt. fin. lib. 4. Ias. in l. 2. §. creditum. n. 11. post Bart. ibid. n. 8. ff. si cert. petat. Caputaq. decis. 283. n. 7. p. 3. Innoc. & alij in c. cum contingat. de offic. deleg.* Cum etiam non sit incompatibile, quod testes probent filios in huiusmodi societate se ingessisse, & operam, & industriam eorum posuisse, & quod nihilominus pater sit dominus, prout verè erat, & ius praesumit, itaut quidquid per filios gerebatur esset iure familiaritatis, & non quod ipsi essent domini *l. qui iure. ff. de acquir. possess.*

Nec aduersatur, quod istud ius patris, de quo in instrumento diuisionis possit referri solùm ad vsumfructum patri debitum in bonis per filium quaesitis, non quo ad plenam proprietatem, itaut per mortem patris istud ius fuerit extin-

6 ctum, † Quia pater non solùm cessit iura sibi competentia, sed etiam promisit de euictione iurium cessorum, vt in summario n. 2. Vnde non potest aliquo modo istud ius intelligi respectu solius vsusfructus, sed etiam respectu pleni iuris, cum enim per patrē fuerint cessa omnia, & quaecumque iura cum quibuscumque actionibus sibi competentibus, frustra illi fuissent cessae, si solùm pater habuisset vsumfructum, nam cessio concernit exercitium, & eo casu non esset apta ad agendum *l. 1. in fin. C. de annal. except.* quare dicendū est intelligi de pleno dominio, prout in proposito nostro post *Bald. & alios allegatos* cōcludit *Surd. cons. 159. n. 17. ad fin. lib. 2.* Cū etiam adsit promissio de euictione, quae tāquam multùm praeiudicialis patri arguit non fuisse verisimile, quod fuerit apposita, nisi etiam bona ad eum pleno iure spectarent, quasi pro vsufructu breui tempore duraturo non sit credendum, quod voluerit quis obligare se, suosq. haeredes in perpetuum.

Accedit clausula constituti, ad fauorem consocij

7 per patrem apposita in praedicta diuisione, † per quam

quam apparet eum non solum habuisse possessionem, sed etiam dominium bonorum, quod ex causa habili transtulit in consocium *Bart. in l. interdum. in princ. de acquir. possess. Surd. cons.* 231. n. 34. *lib.* 2. Maximè, quia sumus inter filium, & patrem, ac consocium insimul contrahentes, quo casu non est aliud probandum, quod constituens possideret, quasi tunc talis recognitio operetur quamdam confessionem possessionis, quæ inter contrahentes nocet, & probat, quidquid sit contra tertium, cuius respectu nihil operaretur *Ang. in l. qua nuis. §. si conductor. ante med. vers. pro hoc etiam si multoties. de acquir. possess. & in l. 2. C. eod tit. Bald. in l. 1. col. 2. in fin. C. quand. lic. ab empt. disceder. Natt. conf.* 439. n. 2. & 3. & *conf.* 171. n. 9. *Socin. conf.* 187. n. 13. *lib.* 2. *Surd. conf.* 28. n. 48. *lib.* 1.

Additur, quod capitale societatis consistit in pecunia, & rebus mobilibus, quæ vsu consumuntur, 8 in † quibus vsusfructus aliter constitui non potest, nisi etiam dominium eorum in patrē transferatur permansurum apud eum vita sua durante, Itaut omne augmentum, & accessio prouenientes ex dicta pecunia, & bonis mobilibus debeatur ipsi patri quo ad plenum ius in proprietate tamquam ex causa profectitia prouenions, cum in pecunia, & rebus mobilibus pater habeat vsumfructum à proprietate inseparabilem, & nullo modo distinctum à dominio *l. si tibi decem. & l. si vini. & l. tribus hæredibus. l. penult. & fin. ff. de vsufr. ear. rer. quæ vsu consumuntur.* & ita per prædicta iura notat *Bart. in l. frater à fratre.* 38. *col.* 4. *post princ. vers. domini est aduertendum. n.* 15. & *ibi Ang. col.* 3. *in princ. vers. in eadem glosa ibi de aduentitia. n.* 13. *Caccialup. col.* 7. *in princ. vers. in ea ibi hodie autem. n.* 22. *Corn. col.* 3. *in fin. vers. & similiter nec de aduentitia. n.* 10. *Iaf. col.* 11. *ad med. vers. item in quantum vult istam.* 27. *in fin. Fulgos. col.* 3. *ad med. vers. nam in rebus quæ vsu consumuntur. n.* 7. *Cagnol. col.* 19. *ante med. vers. filius enim non potest. n.* 153. *ff. de condict. indeb. Azo. in summa tit. de vsufr. & habitat. col.* 2. *post med. vers. item pecunia numerata. n.* 10. *Bart. in l. si quis pro eo.* 57. *§. item si filius à patre. ante fin. vers. hoc dictum debet intelligi. n.* 3. & *ibi Imol. col.* 1. *post med. vers. quomodo autem hoc possit practicari. n.* 2. *ff. de fideiussor. Fulgos. conf.* 197. *col. penult. post med. vers. aut erat ex aduentitio. n.* 1. *Castr. in l. partis tertiæ.* 10. *ad med. vers. & tramitte. n.* 2. *de præscript. verb. Dec. in l. si filiusfamilias.* 14. *col. penult. ante med. vers. secundo respondetur. n.* 5. *ff. si cert. petat. Pinell. in l.* 1. *p.* 2. *n.* 41. *C. de bon. matern. Surd. decis.* 67. n. 2. vbi allegat etiam *Socin. conf.* 9. *col.* 2. *lib.* 4. *Card. Thusc. cōclus.* 304. *in verb. vsufructuarius. n.* 34. *Eugen. conf.* 78. *n.* 3. *Castigl. de vsufr. c.* 17. *n.* 6. & 32. vbi etiam adducit *Mazzol. conf.* 25. *n.* 25. & *Maluag. conf.* 110. *n.* 2. & 10. *lib.* 1. & *Pedroc. conf.* 7. *n.* 29. *Vasq. de success. creat. progress. & resolut. p.* 2. *lib.* 1. *§.* 7. *de testat. potent. n.* 26. *vers. illud autem certum est in ijs rebus. fol.* 50. *Gomes. var. resolut. tom.* 2. *c.* 15. *de seruitut. n.* 3. *ad med.* *vers. item etiam constituitur. col.* 3.

Et facit, quod dicimus de legato vsusfructus pecu-9 niæ, seu rerum quæ vsu consumuntur, † per quod censetur relicta proprietas, cum in istis rebus non detur separatio vsusfructus à proprietate *l. fin. de vsufr. ear. rer. quæ vsu consumuntur. Alex. in l.* 1. *n.* 20. *col.* 9. *in princ.* & ibi *Socin. Sen. n.* 12. *Socin. Iun. n.* 369. *ad fin. Rip. n.* 61. *col.* 13. *ante med. vers. mihi placet. Paris. n.* 46. *col.* 41. *ante med. vers. limitatur & sexto. Iaf. col.* 15. *ad med. n.* 125. & 126. *ff. de legat.* 1. *Anchar. in c. fin. n.* 16. *de pignorib. Ruin. conf.* 51. *n.* 13. *col.* 4. *ad med. vers. & est ratio secundum prædictos. lib.* 2.

Quod adeo verum est, vt tale dominium vsusfructus rei legatæ, quæ vsu consumitur, transeat 10 statim in legatarium, † si facta æstimatione rei, in qua vsusfructus est relictus, offeratur hæredi debita cautio argumento eius, quod notat *Bart. in l. vxorem.* 39. *agri plagam. ff. de legat.* 1. & ita in specie concludit *Alex. in l.* 1. *n.* 20. & *ibi Socin. n.* 12. *Rip. n.* 62. *post med. vers. mihi placet opinio. ff. de legat.* 1.

Quamuis secundum alios non sufficeret præstari, seu offerri cautionem ad hoc, vt in huiusmodi legato transferatur dominium, cum etiam re-11 quiratur translatio, † ideo etiam præstita cautione adhuc contra debitores hæreditarios non datur actio vsufructuario sine cessione, sed competit hæredi instituto, qui aget contra debitores, & exactum tradet legatario, vt in terminis consuluit *Matth. de Mathesi. int. conf. Petr. de Anchar.* 368. *per tot.* cuius opinionem tamquam veriorem sequitur *Ruin. conf.* 51. *n.* 13. *post princ. vers. tamen contraria. lib.* 2. & de communi te-12 statur *Vasq. de success. creat. lib.* 1. *§.* 7. *de test. potent. n.* 26. *fol.* 50. *p.* 1. † & secundum istam sententiam concludendum esse in iudicando, & consulendo dicit *Iaf. in l.* 1. *n.* 26. *ff. de leg.* 1. *per tex. in l.* 1. *§. si decem quæ in arca. ff. vt legat. nomin. caueat.* vbi, quod non transfertur ipso iure dominium, quando legatur vsusfructus pecuniæ ex testamēto, prout in alijs rebus, quia licèt videatur etiam relicta proprietas, non tamen illa transit incontinenti, sed ex quadam necessitate, quia aliter non potest constitui vsusfructus pecuniæ, & hoc respectu dicitur etiam legata proprietas, quasi non possit separari vsusfructus a proprietate ex natura rei legatæ *l. fin. ff. de vsufr. ear. rer. quæ vsu consumunt.*

Sed quidquid sit de prædictis opinionibus an transeat ipso iure, nec ne dominium vsusfructus rei legatæ, quæ vsu consumitur, oblata dicta cautione, Tamen semper est verum, quod in huiusmodi legatis dominium censetur relictum, iuxta 13 supra allegata, † Itaut stante isto dominio vsusfructus pecuniæ, ita patri deferatur, vt quodcumque augmentum ex ea proueniens efficiatur proprium & peculiare ipsius patris *Pinell. in l.* 1. *p.* 2. *n.* 41. *post princ. vers. sed ni ego fallor. &* 14 *in fin. vers. resoluo igitur. C. de bon. matern.* † vbi etiam concludit de huiusmodi pecunia non esse præstandam aliquam cautionem per patrem *Clem. de pal. potest. effect.* 2. *n.* 51. *tom.* 8. *p.* 2. *fol.* 107.

Marc.

Marc. Mant. sing. 394. ad fin. & est Glos. in l. si vsusfructus. 9. §. planè. in verb. hanc cautionem, ff. de vsufr. quemad. caueat, per tex. in l. fin. §. hac proculdubio. C. de bon. qua liber.

Ex quibus etiam apparet nihil deferendum *Eugen. conf. 78. n. 36.* cum eius opinio non sit admittenda contra *Bart. in l. si quis pro eo. §. item si filius. n. 3. de fideiussorib. & cateros*, qui eum sequuntur tamquam maioris auctoritatis vltra 15 rationes validiores supra adductas, † Quamuis nec ipse *Eugen.* loquatur contra *Bart.* respectu pecuniæ aduentitiæ, quam acquirit pater in proprietate, sed solùm respectu obligationis an illa possit consistere inter patrem & filium in aduentitijs, de quo modò non quæritur, & latè ponit *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 6. tit. 14. n. 26. Doct. in l. frater à fratre. ff. de condict. indeb. Hect. Felic. de societat. c. 6. n. 1. cum seq.*

Quibus firmatis non est quærendum an debeatur dimidia lucri filio, qui negotiatur cum pecunia patris, quia etiam admisso, quod illa deberetur, non ex hoc potest excludi executio instrumenti, cum respectu dimidiæ debitæ patri remaneat tale lucrum, vt possit satisfieri creditori petenti 16 dictam executionem; † Maximè, quia in prædicta quæstione verior est opinio, vt semper stetur arbitrio Iudicis inspecta qualitate, & quantitate operæ, & industriæ filij, & quantitate lucri *Aym. conf. 165. n. 2. post Alex. in l. si ita tibi. §. si pactus. in fin. ff. de pact. Becc. conf. 113. n. 10. vers. ad tertium respondetur. Surd. de alim. tit. 9. q. 20. n. 16. ad med. Menoch. de arbitrar. cas. 126. n. 4. & 5. Bertrand. conf. 71. n. 4. in fin. lib. 1. p. 1.* Quod quidem est æquitati congruum, tamquam filius non debeat priuari suo labore, & industria, cum illud lucrum non proueniat totum ex re patris, sed pro parte ex operis ipsius filij, & si pater dedisset alteri prædiũ ad colendũ, non vtique per-17 cepisset fructus portionis colonicæ, † Ista enim dicitur acquisitio mixta, in qua ex consuetudine debet recognosci industria *Bart. in l. 1. §. nec castrense. n. 5. ff. de collat. bonor. Alex. & Ias. in l. illud. C. de collation. Corn. conf. 285. col. 3. lib. 1. Socin. conf. 92. n. 15. lib. 1.* latè *Surd.* qui multas declarationes adducit *de aliment. tit. 9. q. 20. n. 16. & per tot.*

In quo tamen obseruandum est, quo nomine filius negotietur, nam si negotiatus est nomine patris, 18 totum † lucrum cederet ipsi patri, quasi tunc filius censeatur ei donasse suam operam, & industriam, Cum etiam idem filius hoc casu possit dici institor, seu procurator patris ad negotiandum constitutus *Aym. conf. 165. n. 4. & 6. ad med. Roman. conf. 469. n. 5. vers. primo casu.* & ibi latè *Mandos. in addit. in verb. non conferri. Angel. conf. 82. col. 2. Dec. in l. illud. col. fin. n. 12. & ibi Ias. col. 2. vers. limita tamen. C. de collation. Calcan. conf. 19. col. 8. Socin. conf. 92. col. 12. in princ. vers. primus est quando. n. 15. lib. 1.* & latius *conf. 162. n. 3. lib. 2. Rip. in l. in quartã. n. 159. ff. ad leg. falcid. Petr. de Vbald. Corn. & alij*, de quibus per *Bertrand.* qui de magis communi. *conf. 71. col. 3. ad med. n. 5. lib. 1. p. 2. & conf. 284. n. 4. lib. 3.*

p. 1. per tex in l. lucius titius testamento. 90. §. à te peto. & l. eum pater. §. filia. ff. de leg. 2. & l. lucius titius in testamento. 22. vbi Glos. in verb. 19 *voluisse. ff. eod. tit.* † vbi, quod nudus minister nullum commodum sentit, nec damnum, sed omnia lucr, & incommoda sunt eius, qui illum constituit *l. qui proprio. §. procurator. ff. de procurat. l. quod procurator ex re. ff. eod. tit. l. 2. & l. si negotia. ff. de negot. gest. l. si quis putans. §. sint autem. ff. cõmun. diuid. l. 1. cum seq. de instit. action.*

EPITOME.

Datio in solutum tam voluntaria, quàm necessaria, quando habeatur pro venditione, & in ea sit locus retractui. ¶ Et quid stante constitutione Gregor. XIII. super iure congrui. ¶ Laudemium an debeatur ex alienatione, quæ fit ex necessitate pro debito, quando per Iudicem dantur bona in solutum creditori, seu tertio. ¶ Creditor an possit pacisci cum debitore, quod si debitum non soluatur intra certum tempus, remaneant pignora ipsi creditori. ¶ Aestimatio an validè conferatur in personam incertam. ¶ Debitor an possit offerre pecuniam debitam suo creditori lapso tempore ad soluendum, si res illi in solutum data non fuerit æstimata. ¶ Factum sponte quando possit dici. ¶ Et de differentia inter voluntarium & spontaneũ. ¶ Exemplis quando sit iudicandum. ¶ Statutum constituens præmium facienti aliquid sponte, an habeat locum in eo, qui ex officio tenetur illud facere. ¶ Prælatio concessa ex constitutione Pij V. domino census, an procedat in distractione necessaria per subhastationem. ¶ Factum Iudicis quando dicatur factum partis. ¶ Notarius an puniatur de falso scribens, quod existens in tormentis confessus est voluntariè, seu sponte. ¶ Voluntas coacta an sit voluntas. ¶ Datio in solutum de certa re creditori, quatenus debitor intra certum tempus non soluerit, an obstet, vt creditor non possit lapso tempore petere pecuniam sibi debitam, & respuere, quod fuit sibi datum. ¶ Res data in solutum creditori, quando dicatur perfectè tradita, vel constitutũ pignus.

SVMMARIVM.

1 *Datio in solutum de certa re creditori, quatenus debitor intra certum tempus non soluerit, an obstet, vt creditor non possit lapso tempore petere pecuniam sibi debitam, & respuere, quod fuit sibi datum. n. 2. & 3.*

4 *Res data in solutum creditori, quando dicatur plenè, & perfectè tradita, vel constitutum pignus remissiuè, & in ea habeat locum retractus. n. 14.*

5 *Creditor potest pacisci cum debitore, quod si debitum non soluatur intra certum tempus, remaneant pignora ipsi creditori. Et quomodo hoc intelligatur. n. 6. 8. 9. 10. 11. & 12.*

7 *Aestimatio an possit conferri in hominẽ incertum.*

13 *Debitor potest offerre pecuniam debitam suo creditori*

ditori etiam lapso tempore præfixo ad soluendum, si res illi in solutum data non fuerit æstimata.

15 *Datio in solutum dicitur venditio, si datur species pro quantitate, secus si species pro specie daretur, & quando in ea sit locus retractui. n.16.*

17 *Ius congrui habet locum in datione in solutum necessaria facta à Iudice pro executione rei iudicatæ. Amplia vt n.18. Limita in constitutione Gregoriana loquente de venditione voluntaria, & spontanea. n. 21.30.37.40. 46.50. 51. 52. & 53.*

19 *Laudemium debetur ex causa, & alienatione, quæ fit ex necessitate pro debito, quando per Iudicem dantur bona in solutum creditori, seu tertio. & n.20.*

22 *Factum sponte an dicatur solum, quod fit liberè, & motu proprio, vel etiam ad alterius petitionem. n.23.24.26.41. & 42.*

25 *Voluntas coacta, quamuis sit voluntas, non tamen est spontanea, & libera. n.44.*

27 *Faciens aliquid blanditijs allectus non dicitur sponte facere.*

28 *Voluntarium in quo differat à spontaneo.*

29 *Statutum requirens aliquid fieri vltrò, seu sponte constituendo præmium, non habet locum in eo, qui tamquam Iudex spontè facit.*

31 *Non est recedendum ab obseruantia.*

32 *Interpretatio reducens ad ius commune est fauorabilis.*

33 *Exemplis quando sit iudicandum. n.35.*

34 *Consuetudo inducitur ex multis sententijs in eodem casu latis.*

36 *Iudicium est firmius, quod multorum sententia roboratur.*

38 *Statuta non sunt amplianda, sed strictè intelligenda. n.45.*

39 *Prælatio concessa ex constitutione Pij V. domino census, habet locum etiam in distractione necessaria per subhastationem.*

43 *Notarius non punitur de falso, scribens quod existens in tormentis voluntariè confessus est, secus si spontè dixerit.*

47 *Factum Iudicis, qui dat in solutum rem debitoris, dicitur factũ partis. Intellige vt n.48. & 49.*

54 *Stilus curiæ debet attendi.*

55 *Ignorantia non datur in notorijs.*

CAPVT DXLIV.

EX illa ratione, quod pactum ad fauorem creditoris inductum, non debeat in eius odium retorqueri, † Dicebatur dationem in solutum factam de certis prædijs creditori, quatenus intra sex menses debitor non soluat, non obstare, itaut non possit idem creditor lapsis sex mensibus petere pecuniam, & respuere prædia in solutum data iuxta vulgatum *cons. Dec. 12. per tot.* quem sequuntur *Rip. Curt. Iun. Cagnol. Ceph. & Marcobr.* quos refert *Surd. decis. 113. n. 1.* cum alijs per *Asin.* qui latissimè hanc opinionem defendit *de execut. §. 7. c. 268. fol. 237. Gozad. cons. 42. n. 15.*

Verùm dixi, cum de hoc quæreretur, non esse tutam dictam opinionem, sæpe enim contra eam fuit 2 iudicatum, vt testatur *Thesaur. decis. 147.* † Quia facta datione in solutũ debitor liberatur ab obligatione, & per consequens nulla competit actio creditori, postquam est sibi satisfactum de ipsius consensu, & ita etiam fuit decisum in Senatu Mantuano, vt notat *Surd. decis. 113. per tot.* quod etiam voluit *Alciat. cons. 109. Purpur. cons. 557. lib. 2. Socin. Iun. cons. 41. lib. 3. Siluan. cons. 102. Natt. cons. 496 n. 17. Aym. cons. 477. n. 6. & cons. 691. n. 5.* Itaut ista opinio sit magis communis, vnde ab ea non esset recedendum, præsertim cũ habeat meliores rationes, de quibus latè disserunt omnes supra allegati, adeo vt 3 non sit amplius super eis immorandum, † Maximè, quia in casu nostro datio in solutum est facta liberè, cum secus esset si darentur bona in solutum, donec fuerit facta solutio *Gasp. Ant. Thesaur. in addit. ad decis. Thesaur. 147. ad med.* vbi testatur ita fuisse decisum in Senatu Pedamontano, quasi tunc non sit perfectè res tradita *Gozad. cons. 42. n. 15.* Ex quibus autem cognoscatur an res data in solutum sit perfectè, & ple-4 nè tradita, † non autem constitutum pignus, multa adducit *Surd. cons. 283. n. 8. vsque ad 23.* vbi declarat *Aret. cons. 49. n. 15. Socin. cons. 9. n. 30. lib. 1. Ias. cons. 93. in 1. dub. lib. 1. Natt. cons. 496. Aym. cons. 691. Decian. cons. 35. n. 43. lib. 2. Menoch. cons. 201. n. 5. vsque ad 24. lib. 3.*

Obseruandum tamen est, quod permittitur creditori pacisci cum debitore, quod si pecunia ex mutuo debita nõ soluatur intra certum tempus 5 remaneant † pignora data ipsi creditori pro iusto pretio definiendo arbitrio boni viri *l. si fundus. 16. §. vlt. ff. de pignorib.* vbi, quod tunc videtur esse quodammodo venditio conditionalis *l. vlt. in princ. ff. de contrah. empt. l. in fuga. C. ad leg. flau. de plagiar.* Quidquid secus sit, quando simpliciter darentur pignora, vt pro pecunia 6 mutuata sint empta, † tunc enim non valeret ista conuentio *l. 1. & vlt. C. de pact. pignor. Glos. in l. si fundus. 16. §. vlt. in verb. æstimandam. ad med. de pignorib.* cum passim reprobentur ista pacta in pignoribus, siue simus in mutuo, siue in alio debito, vt latè comprobat *Alex. cons. 178. n. 1.* 7 *lib. 7.* † Quamuis autem videatur conferri æstimatio in hominem incertum, quod non admittitur *l. si merces. in 1. respons. ff. locat.* Tamen hoc est speciale in mutuo, cum vix debitores aliter inuenirent pecunias, vt notat *Glos. in l. si fundus. §. vlt. in verb. æstimandam. in fin. de pignorib.*

Sed omissis prædictis, firmanda est conclusio, quod valet pactum inter creditorem, & debitorem, non solùm si dictum sit, vt res pignori data cen-8 seatur empta iusto pretio, † sed etiam si simpliciter dicatur, quod res maneat emptori, & illi sit empta, si non fuerit restitutum pretium intra tempora conuenta, quia semper intelligitur, quod sit creditoris, pro iusto tamen pretio *Host. in c. significãte. col. 1. in verb. in pignoribus.* & ibi *Io. Andr. col. 2. Imol. n. 10. de pignorib. Alex. cons. 178. n. 9. lib. 7. Menoch. de adipisc. possessionem.*

rem.5.n.44.ad med.Tiraq.de retract.conuent. ad fin.tit.n.139. Bertr.consf.98.puto.in fin.n.9. lib.2.
9 *p.1.* † & ista est verior opinio, quidquid alij contrarium teneant, de quibus per *Coler.de processf. executiu. p.1.c.10. n.212. fol. 322. & p.3.n.75. fol.715.* Cum etiam Doctores ibi relati hoc idem sentiant, si rectè inspiciantur, Nam loquuntur, quando res datur in solutum pro pretio, quod
10 non continget solui in tempore † Nos autem loquimur, quando fuit conuentum, vt res fit empta creditori, tunc enim subauditur istud iustum pretiũ, prout dicũt *Tiraq.d.n.139. & Menoch. d.n.44.* nec etiã dissentit *Socin.Iun. consf.147. n. 16.lib.1.* vbi tenet tale pactum non valere, quando non esset habitus respectus ad iustũ pretium,
11 secus † si diceretur, quod possit res retineri vsque ad concurrentem crediti quantitatem, cum similibus verbis, ex quibus semper arguitur iustum pretium, & ita etiam concludũt *Doctor.in l. calipodius.45.aliàs incip. quamuis.de solut.* & voluit etiam *Lup.in l.2. in præfat. n. 20. C. de pact.int.empt.& vendit. Cepoll.caut.24.pactum pignoris. Rubeus consf.134.*

Non valebit tamen conuentio, si dictum sit, vt non redempta re intra aliquod tempus, illa rema-
12 neat creditori pro maiori pretio, † quàm quod fuit à principio nominatum, putà si prædiũ fuerit datum non pro scutis mille, pro quibus debitor tenebatur, sed pro scutis mille & centum, quia licèt fuerit datum in solutum pro ampliori pretio, Tamen semper potest adesse læsio, ob quam ab initio prohibetur huiusmodi pactum in pignoribus inter debitorem, & creditorem, Vnde non mirum, si istud maius pretium nõ debet considerari pro conualidanda tali conuentione, quæ solùm valebit, quando fuit res data pro iusto pretio, vel simpliciter nulla facta mentione pretij, ita in puncto concludit *Bertrand.consf.50.col. penult.in princ. versf.fortè verò opponetur.n.6. ad med.lib.2.p.1. & consf.347. col.5. lib. 1. & consf. 356.col.2.eod.lib.* & sequitur *Tiraq. de retract. conuent.ad fin.tit.n.139. post med. versf.sed illud nolui te nescire.*

In prædictis tamen notandum est, quod si ante-
13 quam istud pretium declaretur, † debitor offerat pecuniam debitam suo creditori, quamuis tempus sit elapsum ad soluendum iuxta conuentionem, Tamen impeditur ex ista oblatione venditio pignoris, & ipsius adiudicatio, Nam licèt venditio, & in solutum datio sit conditionalis, & conditio iam euenerit ob non solutionem pretij in tempore, Nihilominus illa non dicitur consummata, donec pretium sit declaratum *l.vlt.C.de contrah.empt.l.si merces.in princ. ff.locat.* & ita in specie concludit *Ang.in l.eum dominam. C. de pignorib. per tex. in l. callipodius. aliàs incip. quamuis. ff. de solution.* quod menti tenendum tamquam multum vtile, & quotidianum dicit *Marsil. singul. 468. sciunt communiter. n. 1.* & notat etiam *Couar. lib. 3. var.resolut. c.2.n.8.versf.secundo infertur. per l. fundus.ff. de rescind.vendit. l.si residuum. & l. si priusquam. C.de distract.pignor.* Quando autem præcedente causa pignoris conuentum esset inter debitorem, & creditorem, quod si non soluatur pecunia debita intra certum tempus,
14 habeat creditor rem in solutum, † an hoc casu cesset ius congrui, opinionem negatiuam tenet *Prosper Rendellus de iur. protbomisf. in verb. non aliter nisi.n.37.fol.85.* Cuius tamen quæstionis decisio ex sequenti resolutione magis apparebit.

Quo ad secundum, concludendum est, quod sit locus retractui in datione in solutum, quæ habetur
15 loco venditionis, † & tunc dicitur obtinere vicem venditionis, quado datur species pro quantitate *l.si prædium.4.C.de euiction.Bart.in l.eleganter.in princ.ff.de pignor.action.* Quidquid secus sit, quando daretur species pro specie, quasi tunc illa habeat se ad instar permutationis *l. si quis aliam.ff.de solution.Glosf. Bart. & Cin.in l.libera. C.de sentent.& interlocutor. omn. iudic.*
16 & in materia † retractus ita distinguunt communiter Doctores, de quibus per *Tiraq. de retract. consanguinit. §.1.glosf.14. n. 2. vsque ad 8. Azeued.lib.5.tit.11.l.7.n.72.tom.3.fol.367.*

Quæ etiam procedunt non solùm in datione in solutum voluntaria, quæ fit ab ipso debitore cre-
17 ditori, † sed etiã in necessaria facta à Iudice pro executione rei iudicatæ, ex quo enim præcedit factum debitoris, qui prius spõtè debitum creauit, censebitur talis adiudicatio voluntaria, quamuis fiat à Iudice, cuius factum in hoc censebitur factum partis, quasi ex præcedenti contractu debitoris hoc faciat, cum etiam semper attendatur origo obligationis, quæ si est voluntaria, operatur, vt quod inde sequitur, sit voluntarium, prout per prædictas, & similes rationes in specie latè concludit *Tiraq.de retract.lignag. §.1.glosf.14.n.13. vsque ad 17.* Et quidquid contrarium sequatur *Speculat. de empt.& vendit.§. nunc dicendum secundo.versf.sed pone statutum.* cum alijs per *Roland. consf.21. lib. 1.* Ista est verior, & magis communis opinio, quam latè defendit multos allegans *Matienz. ad l. 7. glosf. 7. tit.11.lib.5.nou.collect. reg.n.2. cum seq. Peralt. in l.2.n.6.vsque ad 9.ff.de leg.2.post Io. Fabr. & Alber.in l.si prædium.n.4.C.de euiction.Cifuent. ad l.70.taur.q.40.* vbi etiam *Gomes. Arias.n.19. & Anton.Gomesf.n.20. Gregor. Lopez ad l.55. in*
18 *glosf.in verb.vender.tit.5.p.5.* † & latè etiam comprobat *Guter. pract. quæst. lib.1. q.157. per tot.* vbi ampliat procedere, siue res immobilis adiudicetur per Iudicem pro debito ipsimet creditori, siue alteri tertio *Franc. decisf. 277. & decisf. 482.n.1.& 2.Azeued.lib.5.tit.11.l.7.n.72.tom.3. fol.367. Afflict.determinat. 200.* de quo per *Prosper. Rendell.de iur.protbomisf. in verb. non aliter nisi.n.65.fol.90.*

Quare etiam dicimus, quod laudemium debetur ex causa, & alienatione, quæ fit ex necessitate
19 pro debito, † quando per Iudicem dantur bona in solutum sub hasta creditori, vel alteri tertio, secundum magis veram, & receptam opinionem, de qua testatur *Thesaur.decisf.139. per tot. post Bald.consf.306.verba.lib.1.Tiraq.de retract. lignag.*

lignag.§.1.glos.14.n.14.Amod. de laudem. q.27. Maurit. Burg.eod.tit.p.2.inspect.45.n.11. Prosper Rendell.de iur.prothomis. in verb.non aliter nisi.n.57.ad fin.fol.89.Franc.decis.277.& decis. 482.n.2. Namaliàs aperiretur via fraudibus, dum homines, vt euitarent solutionem laudemij, fingerent se debitores ex aliqua causa, patiendo sua bona subhastari, vt per Thesaur.d.decis.139. 20 n.1.ad med.† Quamuis verior sit ratio, quod ista alienatio procedit ex facto debitoris, & habetur ac si ipsemet debitor dedisset in solutum huiusmodi bona, quæ subhastantur, ex qua datione in solutum debetur laudemium, vt per Franc.d. decis.277. Ioseph. Ludouic. decis. Perus.60. n.7. Alciat. cons. 433. Cassan. super consuetud. Burgund.tit.de mans.mortes.rubr.9.§.10. limit.4.

Quæ autem dicta sunt de retractu, debent limitari vt non procedant inspecta constitutione Grego- 31 rij XIII. de iure congrui, † quæ loquitur in fundo, solo, seu domo vendita à domino volente sua sponte vendere, per quæ verba excluditur venditio facta per subhastationem, mediante Iudicis decreto ad instantiam creditoris, Cum 22 sponte fieri dicatur, † quod fit motu proprio, & liberè, & ad nullius petitionem Dec.in l. velle non creditur.4.n.6.de regul.iur. Ancbar.in clem. præsenti.in 5.notab.de censib. Rebuff.in l.munus. 214. col. 2. post med. vers. sed sponte præstantur.ff.de verbor.significat. Et quamuis Dec.in 23 l. 2. n. 5. C. de pact. teneat contra Ancbar.† vt etiam dicatur spōte fieri, quod fit ad petitionem, Tamen aliud est, quando lex cogit, & arctat, vltra requisitioné, tunc enim non potest dici, quod sponte fiat Cagnol.in l.qui eum alio. 19.n.21.ff.de regul. iur. Et quando non potest recusari quod petitur, non dicitur sponte factum Parpal. in l.si 24 quis maior.n.18.C.de transact.† Cū etiam nō dicatur spontaneū illud esse, illud, ad quod quis cogi potest Bertazol.in d.l.si quis maior.n.305.post Dec. in c. cum m. ferrariensis.n.34. de constitut. Voluntas enim coacta, quamuis sit voluntas, non tamen potest dici spontanea, & libera, prout re- 25 quirit Bulla, † nam dicitur voluntas qualificata, & non propria, sed secundum quid Dec. in d. l. velle non creditur. n.2. & 6. de regul.iur. Mar. 26 Salomon in l.1.n.4.& 5.ff.de legib.† Cum etiam verbum, sponte, puram & liberam voluntatem demonstret, non autem quod præcesserit aliqua vrgens, & necessaria causa, vel alicuius imperij coactio l.1.C.de testament.tut. Alex.ad Bart. in l.1.in fin ff.de quæst. Bertazol.clausul.11.glos.1. 27 ad med.Surd.cons.361. n.17. lib.3. † Ideo neque sponte facere dicitur, qui blanditijs allectus aliquid facit Glos. in §. item sacramenta. in verb. sponte.de pac.iuram. firmand. Hieronym. Buti- 28 gell.in rubr.ff.de verb.oblig.n.20.† Maximè, quia in Bulla nō solùm adest dictio, volente, sed etiam sua sponte, cum voluntarium minus sit, quàm spontaneum, vnde confitens per torturam, non potest dici sponte confessus, cū tamen possit dici voluntariè fateri Bald.in c.1. §.iniuria. n.18. in fin.de pac.iuram.firmand. Alex. ad Bart. in l. 1. in fin.ff.de quæstionib. Mari.Salomon.in l.1.n.5.

29 ff. de legib.† Quare si per statutum requiratur aliquid fieri vltrò, seu sponte constituendo præmium, non consequetur illud, qui coactus, vel ex officio fecerit, vt Iudex, vel similis Bart.in l. si quis in graui. §.vtrum.n.1.ff.ad sillanian. Addit.ad Dec.in l.qui eum alio.19. in verb. ex propria. ff.de regul. iur. Et ita in venditione voluntaria concludit Roman.cons.107.vbi loquitur de alienatione facta vigore laudi Alex. cons. 52. 30 lib. 1. & cons.76. n. 10. lib. 5.† & ita passim fuit seruatum in Camera, vt dicta constitutio iuris congruì non habeat locum in venditione necessaria, & facta sub hasta, vt coram R. P. D. Lomellino.27.Martij.& 4.Aprilis 1596. in causa Romana iuris congrui. & alibi, itaut ab hu- 31 iusmodi obseruantia † non sit recedendum l.minime. ff. de legib. Affl.decis. 383.n.8. Maximè, quia per eam reducimur ad terminos iuris communis Glos.in l.si vnus.§.pactus. in verb. redditur.de pact. Dec.cons.3.n.5. Surd.cons.182.n.13. Becc.cons.1. n.21. Cum etiam sit fauorabilis ista 32 interpretatio † reducens nos ad ius antiquum Glos. in c. statutum. in verb. numerandum. de præbend.in 6.Felin.in c.cum accessissent. col.2.de constit.Surd.cons.241.n.21.lib.2.

Neque obstat, quod non sit iudicandum exemplis l.nemo. C.de sentent.& interlocutor.omn. iudic. 33 Quia, † cum simus in declaratione facta per summum Tribunal, prout est illud Cameræ Apostolicæ, debemus iudicare iuxta exempla summorum Iudicum Host.& Butr.in c.cum bertoldus. de re iudicat. Affl. decis.383. n. 8. Menoch.cons. 282.n.37.Surd.cons.403.n.83.lib.3. Zas.in rubr. 34 de exception. n.6.† Præsertim, quia ita sæpe fuit iudicatum, & adsunt multæ sententiæ, quæ consuetudinem inducunt, quo casu potius dicimur sequi consuetudinem, quàm exempla, seu sententias aliorum Iudicum l.si de interpretatione. 35.& l.nam imperator. 37.ff.de legib. Glos. in l. nemo iudex.13.in verb. magistratus. ad med. C. 35 de sentent.& interlocut.omn.iudic.† Cum etiam in re dubia semper sit sequendum aliorum iudicium Cephal. cons.25. n.16. lib.1. Silu. nuptial. lib.5. in verb. quomod. iudicand. n. 62. ad med. vers. sed quidquid sit. Surd. cons. 403. n. 83. & 36 cons.311.n.17.lib.3.† Quasi firmius sit iudicium, quod multorum sententia confirmatur c.prudentia. de offic.delegat.

Maximè, quia Bulla in §.8. requirit pro forma, vt post intimationé venditionis tam emptor, quàm venditor iurent apud acta illam esse veram, & in ea, ac illius pretio non interuenisse aliquem do- 37 lum, aut simulationem, † quæ requisita, seu qualitates non possunt applicari venditioni factæ sub hasta, vnde iste casus debet remanere in dispositione iuris communis; Et quamuis etiam ratio commoditatis priuatorum consideretur in 38 Bulla, † Nihilominus exclusa ratione publici ornatus, quæ est fauorabilis, talis constitutio non est amplianda Abb. in c. sanè. n. 3. de priuileg. Afflict. decis. 21.n.12. Sed strictè intelligenda quantum illius verba significent Rot.diuers.decis. 475.p.1. quæ loquitur in specie dictæ Bullæ

& coram R.P.D.Coccino.Romana iuris congrui. 5.Iunij. 1600. Quod etiam videtur esse de mente Rot. coram Card. Ludouisio. Romana pralationis. 19. Nouembris. 1604. † vbi concluditur, quod prælatio concessa ex constitutione Pij V. domino census, habet locum etiam in distractione necessaria per subhastationem, non obstante cons. Rom. 107. & cons. Alex. 52. lib. 1.

39

40 quia † statutum, super quo se fundabant Rom. & Alex. loquebatur de venditione voluntaria per verba, si voluerit vendere, quæ maximè sunt ponderanda secundum Rot. ibid. per Card. Ludouisium, ad effectum probandi, quod statutum loquens de alienatione voluntaria non comprehendit venditionem sub hasta. Multa alia possent adduci pro confirmatione dictæ opinionis, quæ tamen omittuntur, cum in huiusmodi casu latè consuluerit Alexander Gratianus frater meus Theologiæ, & Philosophiæ, & V.I.D. cuius consilium volui hic inserere, vt facilius appareat veritas prædictorum, cum etiam multum sit deferendum eius auctoritati, iuxta ea, quæ de eo dixi supr. c. 397. n. 23.

Constitutio Gregoriana iuris congrui in §. 8. loquitur de re vendenda, volente sua sponte domino, quæ verba, sua sponte, addunt ad voluntariam venditionem, multa enim voluntariè fiunt, quæ tamen spontè non fiunt, nam vt optimè notat Rebuff. in l. munus. 214. per illum tex.

41 ff. de verbor. signific. † sponte fieri dicitur, quod nulla necessitate cogente fit, cum autem adsit coactio, & si voluntariè factum, non tamen spontè factum dici potest l. non distinguemus. §. item si quis. ff. de recept. arbitr. l. 1. ff. de ferijs. l. 1. & 3.

42 C. de his qui sponte publ. mun. lib. 10. † & spontè fit, quod suapte natura sine hominis labore peragitur, vt aqua, quæ nulla adhibita industria ex se ipsa fluit l. qui fundum. ff. quemadm. seruit. amitt. Spiegell. in dict. iuris, in verb. sponte sua.

Quare etiam, si quod per subhastationem venditur voluntate Domini, qui se obligauit, fortè venditum dici posset, numquam tamen sua sponte venditum diceretur, quia a necessitate iudiciaria coactus vendidit.

Et hanc differentiam inter voluntarium, & spontaneum ponit Bald. in tit. de pac. iuram. §. iniuria.

43 n. 8. in fin. vers. quæro vtrum falsum. † dum ponit quæstionem de notario, qui de existente coram tormētis dixerat, quod fuit voluntariè confessus, dicat verum, Sed non per hoc probabitur, quod fuerit sponte confessus, quia aliud est voluntariè confiteri, aliud sponte confiteri, & subiungit, quod hoc est nouum dictum, quod pro singulari ponit Alex. in addit. ad Bart. in l. 1. §. vltim. in verb. & nota bene. vers. sed quid si notarius. ff. de quæst. vbi Marsil. n. 59. in fin. & n. seq. Iaf. in l. qui in aliena. §. celsus. n. 35. & 36. ff. de acquir. hæredit.

Bene facit Dec. in l. velle non creditur. n. 6. vers.

44 quarto & vltimo. ff. de reg. iur. † quod licèt coacta voluntas dicatur voluntas, non tamen est voluntas spontanea, nam spontanea est eius, qui vltro se offert, & quod facit motu proprio, & non ad alterius petitionem, sequitur Cagnol. ibi n. 4. & infert, quod vbi exigitur voluntas spontanea debet esse voluntas omnino libera, directa, & nullatenus necessitata iuxta glos. in c. notifica sti. in verb. licentia. 33. q. 5. Abb. in c. 1. n. 1. & 2. de regular.

Itaque cum versemur in constitutione exorbitante à iure communi l. dudum. C. de contrah. empt.

45 in qua † stricta facienda est interpretatio Rom. cons. 484. non est à verborum proprietate recedendum l. 3. §. hæc verba. ff. de negot. gest. l. 4. §. toties. vbi Bart. de damn. infect. & consequenter non est extendenda ad venditionem coactam, & necessariam, prout est iudiciaria, cum iudicium reddatur in inuitum l. inter stipulantem. §. 1. de verb. oblig.

Et propter hanc rationem in terminis similis statuti concedentis agnatis ius retrahēdi rem venditam, vt non habeat locum in datione in solu-

46 tum ex necessitate facta † voluit Speculat. tit. de empt. §. nunc dicendū. de rescindēdis. n. 20. vers. sed pone. dicens quod ita fuit iudicatum Bald. in tit. de probib. alien. feud. per federicum. in princ. n. 11. Alberic. de Rosat. de statut. lib. 2. q. 88. & rursus q. 110. & lib. 2. q. 2. dicens, quod ita communiter tenetur Roman. latè cons. 107. per totum, loquens in alienatione facta vigore laudi Alex. cons. 52. per tot. lib. 1. loquens in adiudicatione facta per Iudicem, & rursus cons. 76. n. 10. vol. 5. Dec. cons. 299. alias 300. n. 7. vers. sed maior dubitatio. & n. seq. & idem cons. 18. n. 3. Corn. latè in datione etiam extraiudiciali cons. 166. per tot. vol. 2. Rimin. cons. 244. n. 3. & cons. 353. col. 1. & per tot. vol. 2. Gozad. cons. 103. n. 11. Grat. cons. 133. per tot. lib. 1. Rolan. à Vall. cons. 21. n. 13. & per tot. vol. 1. Idem tenuit Io. de Platea in l. 1. in fin. C. de fund. patrim. lib. 11. Luc. de Penn. in l. 2. in fin. C. de prædijs curial. seu decur. lib. 10. Iaf. in l. cætera. §. sed si separauerit. n. 11. & 12. de leg. 1. Fulgos. cons. 133. n. 1. ad fin. Decian. cons. 3. n. 138. vol. 1. Fabian. de Monte de empt. & vendit. q. 1. principali. n. 7. Neapodan. ad consuetud. Regn. Neapolitan. tit. de iure congrui. in verb. emit. n. 5. & seq. loquens tam de adiudicatione, quàm de immissione in possessionem ex decreto Iudicis, & ibi addentes alios referūt Affl. de iur. prothomis. §. 3. n. 16. dicens, quod ita practicatur, & §. 6. n. 3. & idem decis. 191. n. 2 Capic. decis. 99. n. 4. Guid. Pap. decis. 257. in fin. Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 10. § 9. n. 5. & 6. loquens in datione in solutum vigore subhastationis rerum pignoratarum, vel hypothecatarum, licèt aliud dicat esse in sua consuetudine, quæ dictum casum comprehendebat. ¶ Arnold. Ferron. ad consuetud. Burdegal. lib. 1. tit. 1. de retract. §. 1. col. 4. circa princ. vers. additur. qui expressè dicit, quod licèt in sua consuetudine aliud sit, tamen de iure in adiudicatione, factis subhastationibus non est locus retractui & idem dicit lib. 2. tit. de subhastat. in princ. vers. addo autem. loquens pariter in subhastatione. ¶ Idē voluit Masuerius in sua prax. iudiciorum. tit. de executionib. & subhastationib. §. item in pretij distributione.

ftone. col.13.fol.201.fecund.par.impreff.in princ. qui similiter loquitur in fubhaftatione ¶ Idem tenet *Amodeus de Ponte in quaftionibus laudemialibus.q.27.n.2.& 3.& n.5.* loquitur de alienatione ex decreto Iudicis per licitationem facta, dicens non effe præferendum directum dominum plus offerenti, cum ei imputandum fit, cur non & ipfe licitatus fuerit ¶ *Afinius de execut. §.4. c.3.* loquens in cafu fubhaftationis rerum pignoratarum, & in adiudicatione iudiciaria, quæ non comprehenditur fub ftatuto iuris congrui, vbi ftricta facienda eft interpretatio, prout concludit poftea *c.5.* congerẽs multos ¶ *Carpanus fuper ftatut. Mediolan. p.1.c.47. n.143.* poteft his addi ¶ *Tiraq.de retract.lignag. §.1 glof.14.n.8.* plurimos citans ad probandum non effe locum retractui, facta adiudicatione à Iudice in caufa iudicati, fed quia eius auctoritas eft varia, cum infra *n.13.* videatur inclinare in aliam partem, eo omiffo, negari non poteft, quod hæc fit communis conclufio tot infignium doctorum, qui omnes fequuntur *Specul. & Roman.* volentes tale ftatutum non comprehendere neceffariam venditionem, qualis eft illa, quę ex iudiciaria auctoritate iudicis decreto interueniente, eft facta, vt inquit *Affl.d.decif.91. n.2.* cum alijs citatis.

Non obftat, quod factum Iudicis videatur factum 47 partis, & confequenter, † cum Iudex dat in folutum rem debitoris, aut eam fubhaftari mandat, debitor ipfe dediffe videatur ex *Tiraq.* qui plures allegat *d.glof.14.n.13.* quibus addo *Ofafc. decif.169.n.3.4.& 24.* qui vult, quod femper dicatur alienatio voluntaria, fi origo obligationis à principio fuit voluntaria, quem fequitur *Menoch.de arbitr.Iudic.caf.182. Afin.d.§.4.c.1.*

Quia refpondetur, quod cum verfemur in interpre-48 tatione conftitutionis ftrictè intelligenda, † non pofsimus egredi fpontaneam venditionem ab ipfo domino volente factam, & licèt hæc facta à Iudice videatur facta ab ipfo domino, tamen hoc eft impropriè, & per quamdam fictionem, quæ non eft admittenda in hac materia, vbi propria facienda eft interpretatio, alioquin deftruerentur omnes præfatæ doctrinæ, & auctoritates, quæ huiufmodi adiudicationes reputant neceffarias, cum fint iudiciariæ, etiam fi habeant originem voluntariam, prout dicunt *Bero. Grat. & Dec.* qui loquũtur in alienatione facta vigore laudi interpofiti fuper compromiffo voluntario, quia, vt inquit *Dec. d.conf.299. n.7.* eft attendenda caufa immediata ipfius venditionis, de qua ftatutum loquitur, non illa remota, quæ non eft habenda in confideratione ad hunc effectum, cum illi non adfcribatur alienatio, fed ipfi facto Iudici immediato.

Immo omnes iftæ auctoritates procedũt in cafu, in quo prohibita erat alienatio, & permiffa tantùm in cafu neceffitatis, & fic ad hunc effe ..um rectè 49 dicunt, † quod debeat probari talis neceffitas, quę habeat caufam vetuftiorem ipfa prohibitione, vt dicit *Tiraq.ibid n.15. Ofafcb. & Menoch.* Nos autem fumus in cafu contrario, nempe cum permiffa fit venditio, & prohibita tantum in cafu, quo fponte fit à volente, & fic fundans fe in hac prohibitione debet attendere voluntatem, cum vendit, quia actum vendendi conftitutio ipfa confiderat, & non originem, vt idem operetur propofitum in propofito, quod operatur oppofitum in oppofito *l.fi.1.in fin. de calumniat.*

Et percurrendo fingulas auctoritates, quæ in contrarium allegantur ¶ Non obftat *Bald.conf.306.* 50 *lib.1.* † quia in cafu fuo concurrebat duplex vinculum legale, & conuentionale, cum volens retrahere haberet directum dominium, & fibi per fpeciale pactum prouiderit prælationem in cafu alienationis, vt confiderat *Amodeus de Ponte d.q.27.n.15.* ¶ Item verba erant generalia, vt præferretur in cafu, quo vellet alienare, vel in alium aliquo modo transferre, & fic non mirum, fi includit etiam cafum fubhaftationis, qui veniebat fub illis generalibus verbis, qui non poteft venire in verbis noftræ conftitutionis, de volente fua fponte vendere. ¶ *Angel. conf.243.* loquitur in pacto, quod non poffet res alienari extra conforτes, Ideo non mirum fi comprehendit dationem in folutum factam per Iudicem, At hic verba conftitutionis contrarium fonant, & non applicantur, & hæc refponfio poteft etiam dari ad *Bald.allegat.* ¶ *Barzus ad bullam Leonis q.12.n.6.* non firmat pedes, fed dicit, cogita. Vltrà, quod in ea bulla non aderant verba illa, fua fponte, quæ excludũt fubhaftationem actum coactiuum ¶ *Capic.decif.99.* expreffè dicit, quod non intrat ius congrui *n.4.* & licèt dicat Dominum directum præferri non obftat, quia non præfertur, vt vicinus, & inquilinus vigore congrui, fed vigore directi dominij fecundum difpofitionẽ iuris, qui non eft cafus nofter. ¶ *Dec.* 51 *conf.159.alias 160. & conf.586.n.7.* † loquitur in fpontanea datione in folutum, quæ reputatur venditio, cum facta fit cum certa extimatione, at nos fumus in fubhaftatione coacta, & neceffaria, in qua refpondit contrariũ, vt fuit fupra allegatus, ¶ Et ita refpondetur ad *Aretin.conf.159. n.2.verf.venio ad 4. & conf.33.n.3. verf. non obftat fi dicatur*, quod non erat iudiciaria, & neceffaria, fed extraiudicialis datio in folutum, & non aderant in eo cafu verba expreffa, prout 52 in noftra conftitutione. ¶ Vltra quod in cafu fuo difpofitio erat largè interpretanda, quia tribuebat liberam facultatem alienandi per reductionem ad ius commune, vt ipfe confiderat, quod totum contrarium eft in noftra conftitutione ¶ *Alciat.lib.2.de verb.fignific.n.6.* mouetur, eo quia venditionis verbo omnis alienatio comprehenditur, quod non eft verum, quando ex verbis apparet fenfiffe conftituentes de venditione propria, prout in cafu noftro id geminatis verbis expreffum eft ¶ *Alberic.* in quodam loco allegatus, quem non reperi, non poteft id dicere de iudiciali adiudicatione, cum contrarium teneat in locis fupra adductis. ¶ *Ludouic.Bologn.conf.25.n.4.* loquitur in ftatuto generico prohibente omnem alienationem, cum vtatur verbo, haberet, nec erat reftrictum

ad voluntariam, & spontaneam venditionem, prout in nostro ¶ *Signorol.consf.72.ad fin.n.7.* nihil dicit ad rem nostram, sed tantum quod in suo casu aderat spontanea datio in solutum, quæ non erat facta in carceribus ¶ *Cephal.consf.359.n.11.* est in ea opinione, vt attendatur origo obligationis, quod non potest applicari nostræ constitutioni, vt fuit responsum. ¶ *Tiraq.* non loquitur in statuto habente prægnantia verba, prout est nostra constitutio, quæ vltrà voluntariam venditionem addit, quod sit sponte sua facta.

Differentia, quæ fit, quod aliud sit in datione in 53 solutum, aliud in subhastatione, † non releuat, quia vis fit in ratione, quod ille non est actus voluntarius, ex quo fit præcedente Iudicis auctoritate, quæ ratio eadem est, siue loquamur in subhastatione, siue in adiudicatione, siue in missione in possessionem, & similibus actibus, ex quibus excluditur Domini voluntas spontanea vendendi, super qua est fundata constitutio.

Et hæc interpretatio facienda est, postquam pluries in terminis constitutionis fuit iudicatum ad exclusionem vicinorum, & inquilinorum in casu similium subhastationum, licet enim exemplis non sit iudicandum. *l.nemo.C.de senten.* Tamen 54 stilus Curiæ † est attendendus, qui etiam vim legis habere videtur ex notatis *in l.1.in fin.C.quæ sit long. consuet. l. de quibus. ff. de legib. Afflict. decis.135.n.3.*

Et certè cum res per subhastationem venditur, superflua videtur intimatio, & perquisitio vicinorum, quia cum subhastatio sit actus publicus de mandato Iudicis factus præuijs bannimentis, 55 ex quibus † res notoria inducitur, non possunt prætendere ignorantiam ex allegatis per *Surd. consf.405.n.11.* Et vt superflua erat intimatio, quia certus certificari non debet *c. eum qui. de reg.iur.in 6.* Ita sibi imputare debent, cur non obtulerint, & licitati fuerint, nec æquum videtur, vt qui obtulerunt, iure sibi quæsito ex licitationibus fraudentur, vt dicebat *Amod. de Pont.d.q.27.n.15.*

Quod in casu nostro nullam habet difficultatem, ex quo aduersarius etiam ipse obtulit, Vnde eligendo viam concurrendi cum alijs, videtur voluisse desistere à licitatione, permittendo, quod alij plus offerrent.

EPITOME.

Adiudicatio stante excessu an sit nulla in totum. ¶ Et ex quibus dicatur excessiua. ¶ In subhastatione an debeat præcedere æstimatio. ¶ Præstatio annua an veniat in statuto loquente de stabilibus. ¶ Et valor illius quomodo sit calculandus. ¶ Et an habeatur respectus ad fructus viginti annorum. ¶ Statutum Vrbis de datione in solutum an sit ordinatorium. ¶ In executione an attendatur stilus Iudicis executientis. ¶ Et quid si agatur de ordinatiuis iudiciorum, siue simus in ciue, siue in forense, tam in Iudice delegato, quàm ordinario. ¶ Iustum pretium an arguatur ex subhastatione. ¶ Decretum Iudicis mandantis adiudicari bona creditori an sufficiat ad probandam adiudicationem, nisi doceatur de effectuatione subsecuta. ¶ Et quid seruetur de stilo. ¶ Vel quando creditor reperiebatur in possessione bonorum sibi adiudicatorum. ¶ Consensus de præsenti, & pretium certū an debeat interuenire in adiudicatione, & venditione. ¶ Mandatum de adiudicando, & de vendendo, an sit adiudicatio, & venditio, & quid in similibus casibus. ¶ Nullitas adiudicationis, quando possit opponi si non sit facta intimatio, & illa non reproducatur. ¶ Iudex quo casu se possit informare de stilo Curiæ. ¶ Per sententiam an transferatur dominium, & possessio.

SVMMARIVM.

1 *Præstatio annua dicitur res stabilis tamquam debita super re immobili. Declara vt n. 18.*
2 *Adiudicatio contra formam statuti est nulla.*
3 *Solemnitates statutorum loci sunt adhibendæ in adiudicatione.*
4 *Forma rescripti est seruanda, nedum in expressis, sed etiam in his, quæ sunt de verisimili mente concedentis.*
5 *Adiudicatio stante excessu est in totum nulla.*
6 *Lis debet esse iusta ad effectum, vt res dicatur litigiosa.*
7 *Iudex potest se informare extraiudicialiter de notorio, & de stilo curiæ. n.35.*
8 *Aestimatio debet præcedere subhastationem. Intellige vt n.11.23.24.25.26.& 27.*
9 *Iustum pretium constituitur ex præsenti æstimatione.*
10 *Datio in solutum est concedenda, si nullus, vel iustus emptor non reperitur.*
11 *Statutum debet addere iuri communi, & illius forma est præcisè seruanda.*
13 *Valor annuæ præstationis est calculandus habito respectu ad fructus viginti annorum, & quid secundum alios seruetur. n.14.& 15.*
16 *Priuilegium calculi ad rationem cumuli quindecim annorum inductum fauore donantis non extenditur ad alium.*
17 *Melius est incumbere rei, quàm actioni.*
19 *Valor rei diminuitur ex oneribus, & circumstantijs in ea existentibus.*
20 *Statutum vrbis, de datione in solutum est ordinatorium.*
21 *In executione attenditur stilus Iudicis exequentis.*
22 *Locus fori vbi agitur debet attendi, quando tractatur de ordinatiuis iudiciorum, siue simus in ciue, siue in forense, tam in Iudice ordinario, quàm delegato.*
28 *Res tantum valet quantum vendi potest.*
29 *Iustum pretium arguitur ex subhastatione, saltem præsumptiuè. n.30.& 31.*
32 *Decretum Iudicis mandantis adiudicari bona creditori non sufficit ad probandam adiudicationem, nisi doceatur de effectuatione subsecuta, quod procedit etiam de stilo, n. 33. & 34. Amplia vt n.49.& 53.*
36 *Stilus quomodo probandus remissiuè.*

Con-

CAPVT DXLV.

IN causa Romana annuæ præstationis fuit alias decisum *coram R.P.D. Sacrato, 9. Decembris.* 1613. pro nullitate subhastationis, & adiudicationis, de qua agebatur, & cum iterum idem dubium in Rota proponeretur, dicebam, standum esse in decisis, quia rescriptum Summi Pontificis est clarum, dum mandat seruari formam tribunalis Auditoris Cameræ, dummodo statutum Vrbis non disponat in annuis præstationibus, Vnde cum idem statutum *c. 192. lib. 1.* loquatur de bonis stabilibus, & immobilibus,
1 comprehendet † etiam huiusmodi annuam præstationem, quæ dicitur res stabilis tamquam debita super re immobili *Bart. Alber. Ias. & alij in l. sciendum. in princ. ff. qui satisd. cog. Ruin. cons.82. n.5. lib.2. Tiraq. de retr. lignag. §.1. glos. 6. n.4. vsque ad 12.*

Cum igitur fuerit deuentum ad dationẽ in solutum contra formam statuti, quod in rescripto man-
2 datur seruari, † talis adiudicatio est ipso iure nulla *Bald. in l. ordo. n.7. vers. nota tamen. C. de execut. rei iudic. Fabian. de Mont. de empt. & vendit. q.5. princ. n.88. vers. & diligenter est aduertendum. tom. 6. fol. 56.* & in statuto nostro *Lucæ Pet. lib. 8. c.2. n.28.*

Maxime, quia apparet de præcisa mente Summi Pontificis, qui mandauit in rescripto ad vnguem seruari dictam formã statuti, quamuis pars aduersa in commissione petierit illã remitti, cuius petitio fuit reiecta, & illius verba fuerũt deleta,
3 Vnde † magis adiudicatio erit nulla, non seruatis solemnitatibus requisitis per statuta, & consuetudinem loci, quæ in hoc sunt attendendæ *Iodoc. de subhastat. c. 2. n. 4. Colir. de processib. executiu. p. 5. c. 9. n. 92.* Stante præsertim dicto rescripto, contra cuius formam si aliquid fiat,
4 seu præter, vel citra, nihil valet † etiam in eo, quod verisimile est esse de mente concedentis, nedũ in expressis, prout est casus noster, quamuis etiam transgressio induceret faciliorem expeditionem commissionis *Felin. in c. eum dilecta. 22. col. 12. & 13. de rescript.*

Accedat, quod adiudicatio fuit excessiua, cum creditum sit scutorum 1818. Res autem data in
5 solutum sit valoris scutorũ 3750. † quo excessu stante in totum annullatur tamquam sit omnino indiuidua *Bart. in l. si non sortem. §. si centum. in 2. oppos. de condict. indeb. Rom. cons. 450. in fin. Dec. cons. 587. coram magnifice. n. 5. post med. vers. & ista conclusio. Ruin. cons. 136. n. 5. lib. 1. latè Tiraq. de retr. lignag. §. 1. glos. 1. n. 16.*

Non obstat, quod excessus non sit considerabilis, cum huiusmodi annua præstatio non possit tantũ æstimari, quasi exigatur à debitore difficilis exactionis, & sit res litigiosa, Quia Dos de qua agimus debetur tam ex dispositione iuris, quàm testatoris mandantis dotari fœminas ex bonis fideicomnisso subiectis, prout etiam in hac causa resoluit *Rot. coram Card. Blanchetto. Romana*
6 *na fideicommissi. 19. Decembr. 1594.* † Vnde non potest dici adesse lite, quæ debet esse iusta ad effectum, vt res dicatur litigiosa *Afflict. decis. 7. in princ. de dol. & contumac. Bisignat. decis. 2. in fin. de rer. permutat. Mandos. reg. 34. q. 86. n. 5.* Neque possunt dici esse non soluendo debitores dictæ dotis, cum notoriæ sint illorum facultates, quibus stantibus cessat etiam, quod opponitur de exactione difficili, cum propter obligationes camerales, & promissiones, quas habent aduersarij, facilis sit exactio in Curia, maximè à debitoribus diuitibus, & nobilibus, prout
7 notorium est esse DD de Magdalenis, † de quibus etiam extraiudicialiter potest D. Iudex se informare *Alex. ad l. vnic. in princ. C. vt quæ desunt aduoc. Natt. cons. 218. n. 5. Surd. cons. 371. n. 18. lib. 3.*

Præterea ex abundanti fuit deductus huiusmodi excessus, cum adiudicatio fuerit nulla ex alijs rationibus, & præsertim ob non seruatam formam statuti, quæ erat seruanda, vt supra dictum est, Maximè circa æstimationem dictæ annuæ
8 præstationis, quæ debebat fieri, † tam de iure municipali, quàm de iure communi, siue simus in debito fiscali, siue priuati *Castr. cons. 156. visis actis & attitatis. in princ. lib. 2. & in l. si quos. 16. n. 2. C. de rescind. vendit. Afflict. decis. 258. n. 5. vers. quarta ratio. Iodoc. de subhast. c. 3. n. 11. tom. 6. p. 1. fol. 79. Matth. Coler. de processib. executiu. p. 3. c. 9. n. 97. Luc. Pet.* qui etiam loquitur in
9 casu statuti, de quo agimus *lib. 8. c. 2. n. 32.* † Itaut iustum pretium sit constituendum ex præsenti æstimatione *Peregr. de priuil. fisci. lib. 6. tit. 4. n. 8.*

Neque obstat, quod præsumatur Iudicem extraiudicialiter se informasse super tali æstimatione, Quia talis præsumptio non sufficit, cum requiratur, quod fiat per peritos, & de illorum relatio-
10 ne constet, † cum ita demum deueniatur ad dationem in solutum, si iustus emptor, siue nullus repetiatur *l. 2. C. si in caus. iudic. pign.* Vnde

 sciri

sciri non potest an sit locus dationi in solutum; si non sit facta æstimatio rei subhastandæ, præcedente relatione peritorum, Maximè quia in casu nostro non fuerunt bona deliberata tertio plus offerenti, sed sunt data ipsimet creditori in subsidium nullo existente licitatore pro iusto pretio, de cuius iustitia non potest apparere, nisi
11 per dictam relationem, & declarationem, † quidquid aliud sit, quando extarent licitatores, nam illis existentibus non opus esset tali æstimatione, prout ita concordantur opiniones contrariæ, & declarat *Roland. cons. 32. n. 33. & 34. lib. 1. post Castr. in l. si quos. n. 2. & ibi Fulgos. & Salic. C. de rescind. vendit. Affl. decis. 185. n. 5. Surd. cons. 256. n. 6. cum seq. lib. 2. Coler. de processib. executiu. p. 3. c. 11. n. 97. Iodoc. de subhast. c. 3. n. 11.* Et stante statuto ita disponente, minus de hoc erit dubitandum, cum debeat aliquid addere iuri
12 communi, & illius forma præcisè seruari; † alioquin actus erit ipso iure nullus *Bald. in l. ordo. n. 6. in fin. C. de execut. rei iudic.*

Constat autem de excessu adiudicationis, quia valor annuæ præstationis debet calculari habito
13 respectu ad fructus viginti annorum, † prout istam rationem admisit *Rot. in huiusmodi causa coram R.P.D. Sacrato. 9. Decembris.* 1613. quæ ratio est vera, tamquam conformis communi opinioni, quam tenuit *Glos. in auth. perpetua. in fin. in verb. iusta. vbi Salic. q. penult.* C. *de sacrosecles. per tex. in §. si alicuius. auth. de non alienand. Bertrand. cons. 318. n. 2. lib. 3. p. 1. Roman. cons. 423. n. 1. Ias. in l. si fundum per fideicommis-*
14 *sum. col. 2. de legat. 1.* † Ideo non est attendenda opinio *Roder. de ann. redditib. lib. 1. q. 6. n. 25.* cum magis communis sit in contrarium, vt ex multis testatur *Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 6. n. 19.*

Prout neque debet attendi calculatio ad rationem
15 quindecim annorum † iuxta *l. si quis argentum. §. sin autem donator. C. de donationib.* Cum illud sit inductum fauore donantis, ne ex liberalitate sua periclitetur, ideo permittitur talis calculus
16 intra iustam æstimationem, † adeo vt hoc priuilegium tamquam personale non extendatur ad alium *Pinell. in l. 2. p. 3. n. 32.* C. *de rescind. vendit.* & concludunt Cin. *Alber. & alij in d. l. si quis argentum. Ias. in l. 2. §. mutui datio. col. penult. ff. si cert. petat. Roder. de ann. redditib. lib. 1. q. 6. n. 28.*

In huiusmodi causa *Romana annuæ præstationis.* 10. *Decembris.* 1614. *coram R. P. D. Sacrato.* recedendo à decisione prius facta *9. Decembris.* 1613. *coram eodem.* fuit conclusum, quod quamnis bona stabilia valutentur ad rationem quinque pro centum, Tamen hoc non videtur proce-
17 dere in annuis præstationibus, † quia melius est incumbere rei, quàm actioni *Dec. in l. qui actionem. 15. n. 5. in fin. de reg. iur. l. minus. 105. eod. tit.* sæpe enim occurrit, quod debitores vel nolint, vel non possint ita promptè soluere, cum etiam stabilia recipiant augmentum ex industria hominis, seu ex natura rei, vel ex cursu temporis, per quod pretia rerum mutantur, quod non euenit in annuis præstationibus, quæ semper in eodem statu permanent, Vnde casalia territorij Romani retroactis temporibus vt plurimum valutabantur ad rationem quatuor pro centum, cum tamen census valutentur ad rationem septem, & octo pro quolibet centenario; Et quamuis dicatur, quod annuæ præstationes assimilan-
18 tur stabilibus, † Tamen hoc procedit quo ad alios effectus videlicet, vt veniant sub legato facto de stabilibus, vel quod Mendicantes non sint illarum capaces *vt in clem. exiui. § cumque annui redditus. de verbor. signific. Gabr. de legat. conclus. 8. in princ. Gail. obseruat. 10. lib. 2.* Maximè, quia licèt etiam admitteretur, quod annuæ præstationes valutarentur ad ratione stabilium, Nihilominus hoc intelligitur cum præsupposito, quod exactio sit tuta, & non subiecta litigijs, & quod debitor non sit morosus, & quod non sit facienda aliqua expensa in executione mandatorum, de quibus dicebatur constare in casu nostro, itaut ex omnibus istis visum fuerit, quod non appareat de excessu, nec æstimatio debuerit fieri ad rationem quinque pro centum,
19 tamquam † huiusmodi circumstantiæ multùm diminuant de ordinario valore, & æstimatione rei *Bald. in l. per diuersas. q. 12. n. 16. vbi Castr. n. 8. C. mandat. Rip. in l. 1. §. si hæres. n. 25.* & ibi *Ias. n. 9. ff. ad trebellian. Rimin. Sen. cons. 155. n. 12. post med. lib. 1. Rot. coram R.P.D. Ortemberg. Romana palatij. 16. Maij.* 1610. *Surd. cons. 451. n. 36. lib. 3.* Hactenus decisio, quæ cum non tangat nisi excessum, nihil concludit quo ad nullitatem adiudicationis, in qua potissimum fundamentum fiebat pro DD. Magdalenis ex superius adductis, Nam excessus fuit allegatus ex abundanti, tamquam nullitas sufficeret, quæ adeo erat clara, vt de illa non posset dubitari, Maximè quia causa erat Capitolina, quamuis
20 deberet sumi votum Rotæ, † ideo erat seruandum statutum Vrbis *c. 192. lib. 1.* dum disponit de datione in solutum facienda creditori, præscribendo certam formam subhastationis, & adiudicationis, quamuis sit ordinatorium *Cauutaq. decis. 58. lib. 2. in manuscript.* & in specie dicti statuti voluit *Rot. coram* Card. *Ludouisio. Romana discussionis. 1. Februar. 1608. & coram R.P.D Buratto. Romana domorum de Roncio-*
21 *nibus. 9. February. 1615. col. penult.* † Cum in executione attendatur stilus Iudicis exequentis *l. 3. in fin. ff. de testib. Bart. in l. cunctos populos. n. 15. & ibi Ias. n. 2. ff. de iust. & iur. Idem Ias. in l. à diuo pio. § sententia. de re iudicat. Ang. in l. si fundus. n. 2. ff. de euictionib. Roman. cons. 357. n. 11. Coler. de processib. executiu. lib. 1. c. 3.*
22 *n. 210. vsque ad 217.* † vbi, quod tritum est in iure, vt semper debeat attendi locus fori, vbi agitur, quandocumque tractatur de ordinatiuis iudiciorum, in qua nempe forma processus sit instituendus, siue loquamur de ordine processus, siue de ordine executionis faciendæ, quicumque sit ille, qui agit, vel executionem petit, siue sit ciuis illius loci, siue forensis *Bald. in l. vnic. n. 4. C. ne filius pro patr. per doa. C. quemadm.*

adm.testam.aperiant.l.missi opinatores. 7. C. *de exactorib. tributor.* siue simus in Iudice ordinario, siue delegato latè *Surd.cons.*257. *n.* 2. *vsque ad* 5. *lib.* 2. *post Roland.cons.*48. *per tot. lib.* 3.

Obseruandum est tamen circa ea, quæ dicta sunt de æstimatione facienda ante adiudicationem, 23 quod illa † sunt declaranda, iuxta latius *adducta supr. c.* 7. *n.* 19. *vsque ad* 25. Quibus adde, quod dispositio *l. si quos.* 16. *C. de rescind. vendit.* dum vult, quod fiat æstimatio ante adiudicationem, procedit etiam in debito priuati, vt concludunt Doctores, de quibus *in d. c.* 7. *n.* 20.

Adde supr. ad c. 7. n. 19. & seq.

24 Quamuis † Rota seruet contrarium, quod solùm habeat locum in subhastatione, quæ fit pro exactione publicarum functionum, vt *coram R.P.D. Sacrato. Romana annuæ præstationis.* 1. *Februar.* 1613. *& corã R.P.D. Buratto. Romana domorũ de Roncionibus.* 9. *Febr.* 1615. vbi, quod satis est dicere, quod nullo iure cauetur, quod æstimatio sit de forma, & substantia adiudicationis, quæ fit creditori iuxta dispositionem *l. à diuo pio. §. si pignora. de re iudic. l.* 2. 3. *& vlt. C. si in caus. iudic.* 25 *l. ordo. C. de execut. rei iudicat.* & † casus publicæ exactionis est priuilegiatus iuxta *d. l. si quos, vbi Glos. in verb. distrahere. & Odoffr. Bellapertic. Ang. Salic. & Castr. in princ.*

Et ita etiam est intelligendus *Idem Castr. cons.* 156. *n.* 1. *lib.* 2. solum enim ibi per eum concluditur, 26 quod † quando adiudicatio est facta pro paruo pretio, cum res valeat in duplo plus, censetur facta mala fide in gratiam creditoris, ideo est nulla, vel saltem debet rescindi, Quod si hoc procedit in ea, quæ fit pro debito fiscali, multo magis pro priuato non ita priuilegiato, & sic quando interuenit læsio considerabilis, ex quo tamen non infertur, quod debeat præcedere æstimatio, & quamuis illa per aliquos Doctores requiratur, tamen est potius consilij, quàm præcepti, & sufficit, quod Iudex se informet extraiudicialiter, ne aliàs grauet debitorem dando rem 27 in solutum creditori pro viliori pretio; † Cum etiam ijdem Doctores loquantur, quando Iudex dat rem in solutum pro rata debiti, non simpliciter pro certo debito, Maximè quia dispositio *d. l. si quos. C. de rescind. vendit.* emanauit ad effectum, vt non fiat fraus debitori circa pretium, diuersum enim est impugnare adiudicationem ex defectu æstimationis, quæ non apparet in actis, vel quod sit facta viliori pretio, quæ tunc rescinditur, vt *in d. Romana annuæ præstationis.* 1. *Februarij.* 1613. *coram R. P. D. Sacrato. & in d. Romana domorum de Roncionibus.* 9. *Februar.* 1615. *coram R.P.D. Buratto.* & dixi latè 28 *supra c.* 7. *n.* 20. *cum seq.* † Quod autem Iudex fuerit informatus de æstimatione, colligitur ex oblationibus, cum res tantum valeat quantum vendi potest *Ang. in l. si quos. n.* 2. *C. de rescind. vendit. Bald. cons.* 103. *quæritur. vers. quod est facile. lib.* 1. *Alex. in l.* 4. *§. si hæres. n.* 2. *ad trebellian. Abb. in c. cum causam.* 2. *n.* 3. *de testib. per l. si seruus.* 4. *in fin. de condict. furtiu. l. si vendidero.* 80. *§.* 1. *l. si quis vxori.* 52. *§. fin. de furt. Coler. de processib. executiu. p.* 3. *c.* 9. *n.* 111.

29 *&* 115. *post princ.* vbi † quod non potest haberi æquior ratio æstimationis, quàm per subhasta-30 tionem. Iustum enim pretium arguitur † ex subhastatione *Bald. in l.* 2. *n.* 63. *C. de rescind. vendit. Ang. in §. si quis agens. n.* 3. *instit. de action. Alex.* 31 *in l. pretia rerum. n.* 8. *ff. ad leg. falcid.* † saltem præsumptiuè *Pantal. Cremens. in d. l.* 2. *n.* 308. *C. de rescind. vendit.*

Insuper notandum est, quod quamuis Iudex mandet adiudicari creditori bona capta in executione pro quantitate crediti iuxta formam sta-32 tutorum Vrbis, non tamen hoc decretum sufficiet ad probandam adiudicationem, nisi doceatur de effectuatione subsecuta, prout in specie ita resoluit *Rot. coram R.P.D. Canalerio. Romana pecudum.* 14. *Nouembris.* 1611. quæ decisio fuit confirmata *coram R.P.D. Buratto. Romana domorum de Roncionibus.* 17. *Iunij.* 1615.

33 Quod etiam est de stilo, † secundum quem huiusmodi deliberationes, & adiudicationes fiunt post decreta de consignando ad effectum subhastandi, & de adiudicando, Nam expediuntur mandata directa Cursoribus, siue executoribus de deliberando, & adiudicando, qui in vim istorum mandatorum deliberant, & adiudicant fungentes vicem partis iuxta *l.* 1. *C. si in caus. iu-* 34 *dicat.* † & talis adiudicatio fit per verba præsentis temporis, & fiunt instrumenta publica cum suis solitis clausulis, & postea sequitur traditio, & apprehensio possessionis, prout huiusmodi stilus est notorius in Curia, & de eo tamquam ordinatorio potest se Iudex extraiudicialiter in-35 formare, quamuis à partibus † non fuerit probatus *Osas. decis.* 22. *n.* 16. *&* 17. *Aym. cons.* 104. *n.* 9. *Dec. cons.* 447. *in donatione facta. n.* 10. *in fin. & n.* 12. *& cons.* 635. *viso eleganti. n.* 27. *Alex. cons.* 14. *n.* 1. *lib.* 5. *& in l.* 4. *§. hoc autem iudicium. col. penult. vers. item iudex supplet se informando. n.* 26. *ff. de damn. infect. & in l. vnic. col.* 1. *C. vt quæ desunt aduocat. eli alijs per Ma-* 36 *scard. conclus.* 1339. *n.* 4. *&* 6. *p.* 3. † & quomodo stilus probetur *Glos. in §. ex non scripto. instit. de iur. natur. gent. & ciuil. Guid. Pap. cons.* 24. *n.* 8.

Quod comprobatur, quia verba decreti mandantis adiudicari creditori bona capta in executione, non important consensum de præsenti, sed 37 de futuro, † cum tamen in adiudicatione debeat esse consensus de præsenti *l. à diuo pio. §. si pignora, vbi Glos. Odoffr. Alber. Bart. Hercul. n.* 2. *& Castr. in princ. ff. de re iudicat. Bald. in l. ordo. n.* 1. *vers. & est quinta.* & ibi *Salic. vers. sed hoc adueniente. C. de execut. rei iudic.* Nam per senten-38 tiam non transfertur dominium, † nec possessio nisi secuta traditione, & sic facta executione sententiæ *Glos. in §. fin. instit. de offic. iudic. Bart. in l. ex hoc iure. de iustit. & iur. Alex. cons.* 1. *n.* 4. *lib.* 5. *& cons.* 90. *n.* 9. *lib.* 2. siue tractemus de sententia rei corporalis, siue iuris incorporalis 39 adhærentis iuri corporali, † vt sunt iura seruitutum prædialium, quæ adhærent prædijs, vel iurisdictio, quæ adhæret castro & territorio *Innoc. in c. cum nostris. de concess. præbend. Bald. in l. traditionib. C. de pact. & in l.* 1. *in fin. C. commun.*

mun. vtriusque iudic. Alex. conf. 1. n. 4. lib. 5. vbi † etiam loquitur in adiudicatione facta ab arbitro, per quam non transfertur dominiu n. post Bart. in l. fin. §. vlt. ad fin. C. commun. de legat. quamuis fuerit dictum in sententia, quod bona liberè, & ipso iure reuertantur cum omnibus suis pertinentijs, † & omnino reuersa, & incorporata esse intelligantur, tamquam non sit in potestate Iudicis, nec arbitri, seu arbitratoris facere, quod transferatur dominium, & possessio sine traditione l. non est mirum. in fin. de pignorat. act. l. traditionib. C. de pact. † Itaut neque obstet, quod sententia fuerit lata super actione reali, putà super dominio, vel quasi, ex qua producitur actio in rem, prout declarat assignando rationem Alex. conf. 1. n. 5. & 6. lib. 5.

Quemadmodum dicimus de emptione & venditione, in qua requiruntur verba de præsenti † l. 1. & 2. de contrah. empt. l. 3. C. eod. tit. Itaut non sufficiat dicere, vellem tibi vendere rem meam pro decem, & tu respondeas vellem illam emere pro decem Glos. in l. in vendentis. in fin. & ibi Cin. n. 5. Bald. n. 17. q. 6. Salic. n. 1. C. de contrah. empt. Bart. in l. serui electione. in princ. n. 4. in fin. vers. quandoque actus. & ibi Bald. n. 15. de legat. 1. Cardin. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. lib. 4. tit. 3. n. 15. † vbi, quod ista verba vellem, non perficiunt venditionem tamquam sint præteriti temporis imperfecti, quæ non disponunt, sed significant rem imperfectam Fabian. de Mont. de empt. & vendit. q. 5. princ. n. 51.

Adiudicatio autem habet vim emptionis, & venditionis, & ijsdem regulis & terminis ordinatur † Bart. in l. eleganter. in princ. de pignorib. l. si prædium. C. de euiction. Alber. in l. cætera. §. sed si separauit. vbi Ias. col. 2. ff. de legat. 1. cum alijs per Tiraq. de retract. lignag. §. 1 glos. 14. n. 2. Rot. diuers. decis. 662. n. 5. p. 1. † Vnde quemadmodum in venditione requiritur pretium, res, & consensus §. 1. inst. de empt. & vendit. Ita etiam hæc omnia debent interuenire in adiudicatione † Socin. Iun. conf. 47. n. 7. in fin. lib. 2. Adeo vt creditum, quod est pretium rei adiudicandæ, debeat esse certum per se, vel per relationem ad aliud, si non exprimatur Anchar. q. 28. n. 3. lib. 1. Surd. conf. 225. n. 9. in fin. lib. 2. Ias. in l. à diuo pio. §. si pignora. de re iudicat. Socin. conf. 89. n. 12. & 14. lib. 4. † Et ideo erat necessaria liquidatio quantitatis crediti, vt in proposito dicit Bald. conf. 122. n. 1. vers. & inter alia. l. lib. 3. Rot. coram Card. Ludouiso. Romana vineæ. 24 Octobris 1605. & coram R. P. D. Cauallerio. Romana pecuniam. 14. Nouembr. 1614. Rum. conf. 138. n. 6. lib. 1.

Amplius neque obstaret, quod creditor esset in possessione bonorũ ante huiusmodi decretũ adiudicationis, † quia semper opus est expeditione mandati de deliberando, & actuali adiudicatione per Cursorem facienda in vim eiusdem mandati, illa enim sunt necessaria ad acquisitionem tituli, & dominij translationem, ad quam non sufficit simplex decretum Iudicis mandans adiudicari, quod non potest obtinere vicem actualis adiudicationis, † cum mandatum de adiudicando non sit adiudicatio, prout mandatum de vendendo non est venditio, & aliud est obligatio, & aliud mandatum ad obligandum, & aliud est redhibere, aliud promittere de redhibendo, quod etiam est in similibus casibus, vt in commodato, deposito, mutuo, pacto resoluente, promissione † renouandi, donandi, ratificandi, renunciandi, reuendendi, infeudandi, cum infinitis alijs casibus, quos latissimè adducit Tiraq. de retract. conuent. ad fin. tit. n. 42. vsque ad 61. post Bald. & alios in l. 1. C. de pact. pignor. & in l. ab emptione. col. 2. ff. de pact. Ang. in l. lutius. ff. solut. matrim. Alber. Salic. Castr. & Fulgos. in l in bonæ fidei. §. si tamen. ff. de eo quod cert. loco. Alex. conf. 72. n. 9. lib. 3. Anchar. conf. 28. in fin.

Declarando † tamen prædicta iuxta ea, quæ latè adducit Thesaur. decis. 234. per tot. & ita in specie adiudicationis, quod non sufficiat creditorem esse in possessione bonorum ante decretum adiudicationis, sed quod semper requiratur mandatum de deliberando, voluit † Rot. coram R. P. D. Buratto. Romana dominium de Ronciombur. 17. Iunij. 1615. vbi etiam fuit declarata in illo casu imperfecta adiudicatio, quia Iudex mandauerat illud decretum de adiudicando intimari, † vnde intimatio erat necessaria Pat. decis. 168. lib. 1. in nouis. & dicta intimatio debebat reproduci ante adiudicationem, vt Iudex de illa esset certus l. hoc autem. §. 1. ff. quib. caus. in possess. eat. Bart. in l. si finita. §. Iulianus. col. 4. n. 18. vers. quæro vtrum. de damn. infect. Bald. in l. consentaneum. col. penult. in fin. C. quomodo. & quand. iud. & in l. nihilum interest. in fin. de condit. & demonstrat. Rot. per Card. Seraph. decis. 1100. n. 9. & coram R. P. D. Littal Imolen. seu Fauentina bonorum. 16. Maij. 1594. Anchar. & Cardin. in clem. 2. in fin. vt lit. pendent. Felin. in c. quoniam contra. col. 9. vers. item nota ex ista. de probat. Abb. conf. 84. col. 2. vers. corruit. lib. 1. Milius in verb. citatio licet. col. penult. Vant. de nullitat. ex defectu citation. n. 146. cum alijs per Gonzal. ad reg. 8. cancell. in proœm. §. 7. n. 145. † Præsertim, quia ordo intimandi fit, vt pars deducat, si quid releuans habet, quo deducto Index vel reponit, vel mandat supersederi, quod facere non posset, si propter illud simplex mandatum de adiudicando esset consummata adiudicatio, cum nihil aliud expectet l. à diuo pio. §. si post additum. vbi Ias. in 2. notab. ff. de re iudicat. † Vnde ne talis intimatio fit superflua, dicendum est, quod Iudex non habuit illam adiudicationem pro perfecta, & absoluta, & completa ante notitiam intimationis executæ, & ante illius reproductionem in actis factam Vant. de nullit. ex defect. citationis. n. 140. post Felin. in c. ecclesia sanctæ mariæ. n. 12. vers. ad hanc partem. de constitut. Vestr. in prax. lib. 4. c. 3. de execution. citation. n. 9. Mandos. de annal. reg. 35. ante n. 6. vers. quartum requisitum. Lancellott. de attentat. 2. p. c. 4. in præfat. n. 125. vers. quarto quando nuncius. Abb. in c. quoniam contra. n. 12. de probat. & in c. 1. de nostrum. lib. 3. n. 7.

57 *n.7. de iureiurand.* † Intelligendo tamen vt non sit necessaria relatio, seu executionis reproductio in casibus, in quibus de iure communi non requiritur, nempe quando pars citata comparuisset, vel constituisset procuratorem, vel quando se opposuisset, vel in alijs casibus latè relatis per *Gonzal. ad reg. 8. cancell. in proœm. §. 7. n. 147. vsque ad 151. Lancellot. de attentat. 2. p. c. 4. in præfation. n. 133. cum seq.*

EPITOME.

CONsortes, & vicini quando præferantur in venditionibus rerum, in quibus habent consortium, & vicinitatem. ¶ Portio fundi contigui an sit consignanda vicino in distributione prædiorum, quæ fiunt per Decuriones. ¶ Et quid in diuisione, & in dote, & in immisso in possessionem bonorum debitoris. ¶ Constitutio loquens in retractu venditionis coactæ an habeat locum in voluntaria. ¶ Comprehensio an dicatur detractis qualitatibus, vel noua dispositio. ¶ Expressio generis continentis sub se species, an idem operetur, ac si esset facta mentio specierum. ¶ Verba, præstare, & obseruare, quid significent. ¶ Ius superueniens an iuuet ex noua causa, & post litem contestatam, & de iure ciuili. ¶ Pars fundi venditi pluribus an possit redimi ab vno. ¶ Obseruantia constitutionis quando admittatur. ¶ Retractus in vineis quo casu sit concedendus. ¶ Minor, qui non adiuit hæreditatem, iuxta formam statuti, an possit lite pendente solemniter adire. ¶ A contractu sublocationis quando recedatur, quamuis dominium directum non esset apud sublocantem tempore sublocationis. ¶ Ius de præterito quo casu dicatur superuenire. ¶ Obligatus ad retrouendendum an possit lite pendente offerre. ¶ Emptor an teneatur retrouendere vni ex pluribus venditoribus, vel hæredibus ipsorum.

SVMMARIVM.

1 *Vicinus, & consors non præferuntur de iure communi in venditione facta per vicinum, & consortem. Fallit n. 2. 3. 4. 5. & 6.*

7 *In distributione possessionum, quæ fiunt per Decuriones vnicuique est assignanda portio terrarum, quæ sibi sunt vicinæ, si adsunt, aliàs etiam longe positas quis suscipere compellitur, & de ratione. n. 8.*

9 *Portio fundi vicini quando debeat assignari in diuisione potius vni, quàm alteri, & quid in dote, & in actore immisso in possessionem bonorum debitoris. n. 10. & 11.*

12 *Constitutio loquens in retractu venditionis coactæ vinearum an intelligatur de venditione voluntaria. & n. 15. Declara vt n. 19. & 23.*

13 *Statutum, quod potest duos effectus contra ius operari, debet intelligi, vt vnum tantum inducat. Amplia vt n. 14.*

16 *Qualitas non est separanda ab ipsa dispositione. & n. 51.*

17 *Totum non dicitur sine suis partibus, & qualitatibus.*

18 *Comprehensio non potest dici sub eodem statuto detractis qualitatibus, sed est noua dispositio.*

20 *Extensio fit in statutis ob eamdem rationem.*

21 *Constitutio cessat deficiente ratione ipsius.*

22 *Vineæ deteriorantur ob defectum culturæ etiam modici temporis.*

24 *Post oppositionem non adimplementi non admittitur quis ad adimplendum.*

25 *Iudex supplet ex officio in exceptione non adimplementi.*

26 *Expressio generis continentis sub se species idem operatur, ac si esset facta mentio specierum. Intellige vt n. 29.*

27 *Verbum, præstare, idem significat, quod realiter adimplere.*

28 *Probatio adimplementi non sufficit, nisi probetur factum ob causam, ob quam debebat quis adimplere.*

30 *Obligatio generalis minus afficit, quàm specialis.*

31 *Promissio soluendi censum super aliqua re operatur, vt illa res sit obligata pro dicenso.*

32 *Defectus implementi etiam in parte excludit omnem actionem. n. 33.*

34 *Variatio impeditur post acquisitum ius parti.*

35 *Remedio vno electo non est recurrendū ad aliud.*

36 *Ius superueniens an iuuet ex causa noua, & post litem contestatam, & de iure ciuili. n. 45.*

37 *Confessio residui, si fiat lite pendente, iuuat ad conualidandum iudicium.*

38 *Ius dicitur superuenire ex causa de præterito, quando res erat vendita a ite ceptum iudicium, sed nondum tradita.*

39 *Minor, qui non adiuit hæreditatem iuxta formam statuti, potest lite pendente solemniter adire.*

40 *Obligatus ad retrouendendum an possit lite pendente offerre.*

41 *De iure superueniente remissiue.*

42 *Ius superueniens regulatur iuxta mentem iuris, & partium.*

43 *Non potest recedi à contractu sublocationis, quamuis dominium directum non esset apud sublocantem tempore sublocationis.*

44 *Ius superueniens de futuro non venit in confiscatione bonorum.*

46 *Pars fundi venditi pluribus potest redimi ab vno.*

47 *Iudicium dicitur finitum post conclusum in causa.*

48 *Obseruantia conformis iuri communi debet preualere.*

49 *Declaratio non habet locum nisi in rebus dubijs.*

50 *Obseruantia interpretatiua ex quibus tollatur.*

52 *Agens ex statuto debet verificare omnia in eo contenta.*

53 *Verbum, obseruetur, significat ad vnguem seruare, & diligenter aduertere.*

CA-

CAPVT DXLVI.

Non solum vicinus de iure communi non est præferendus in venditionibus factis per alium vicinum, sed neque consors, qui habet 1 participationem dominij, † cum tam vni, quàm alteri liberum sit arbitrium distrahendi rem propriam, non obstantibus constitutionibus, quæ olim contrarium disponebant, quidquid aliud sit inter consortes rei emphyteoticæ, ita probat *tex. in l. dudum. 14. vbi Bald. in princ. & n. 1. in fin. vers. secundo quod intendit. Salic. n. 1. Aloys. de Leo. n. 2. C. de contrab. empt. Idem Bald. in l. 1. in 1. notab. C. commun. diuidund.*

Ideo requiritur statutum, aut consuetudo, vel pa- 2 ctum, ad hoc vt extraneus emptor consorti † reuendere teneatur *c. constitutus. de restit. in integr. l. qui roma. §. cohæredes. de verb. oblig. Bald. in rub. C. res inter alios acta. col. 2. vers. nota quod ex consuetudine. n. 4. & in d. l. 1. in 1. notab. C. commun. diuidund.*

Quare etiam videmus, quod est specialissimum in domino castri, qui non potest vendere partem 3 suam alteri propter fauorem iurisdictionis, † quæ est de iure publico introducta *l. quicumque. C. de fund. limotroph. lib. 11.* & notat *Bald. in l. 1. in fin. vers. & faciunt prædicta. n. 8. C. qui testam. facer. possunt. Fabian. de Mont. de empt. & vendit. q. 3. princ. q. 20. n. 41. in fin. vers. sed 4 speciale.* † Quamuis de æquitate, omisso iuris rigore propter consortium deberet quis præferri in qualibet re vendita, seu locata, vt per *Oldrad. cons. 34. Rot. coram R. P. D. Ortemberg. Romana prælationis. 20. Nouembris. 1609.* & dixi 5 latius *suprac. 526. Surd. cons. 105. n. 3. lib. 2.* † Licet secundum alios ista vrbanitas & æquitas non admittatur, neque in parte feudi venditi, nedum in alijs rebus, nisi quando fieret ad æmulationem, vt latè concludit *Thesaur. q. 39. per tot.*

Quo stante non potest vllo modo admitti doctrina *Fabian. de Monte de empt. & vendit. q. 3. princ. 6 q. 20. n. 41. tom. 6. p. 1. f. 43.* † dum voluit, quod vicinus potius teneatur vendere vicino, quàm alijs, & *Fabian.* citat, & sequitur *Bertach. in verb. vicinus præsumitur. n. 1.* Cum sit contra iura expressa, & aduersus opiniones communes omnium Doctorum, Præsertim quia *tex.* in quo se fundat *Fabianus*, non dicit illud, & quod al- 7 legatur, † Etenim in *l. quicumque desertum. 8. C. de omn. agr. desert. lib. 11.* per eum adducta, solum dicitur, quod in acceptione, seu distributione possessionum, quæ fiunt per Decuriones vnicuique est assignanda portio terrarum, quæ sibi sunt finitimæ, & vicinæ, & in quantum fieri potest cohærentes, & non longè positæ pro modo, & qualitate fertilium si adsunt, Nam alias si non extiterint, etiam longè positas suscipere 8 quis cōpellitur, † Cum enim in vno grauetur ad accipienda huiusmodi prædia, debet releuari in alio, vt sterilia adiungantur per partes fertilibus propinquis ad hoc, vt alia prædia fertilia sustineant onera aliorum prædiorum steriliū, ita explicat *Alex. ad Bart. in l. 1. in fin. C. de omn. agr. desert. lib. 11. Luc. de Penn. in d. l. quicumque. 8. col. antepenult. in fin. vers. illud. & ibi Bart. n. 1. Io. de Plat. in princ. vers. item peræquator. C. eod. tit.*

Hoc autem fit ratione æqualitatis seruandæ, ob 9 quam etiam concludunt Doctores, † quod si vnus ex diuidentibus haberet prædium propè fundum diuidendum, & alius non habeat, tunc deberet portio assignari eidem, iuxta fundum proprium, Prout etiam mulier posset petere sibi 10 dari terras, & castra vicina, † & cohærentia pro sua dote, quando hæres vult dare eamdem dotem in terris, & prædijs, Quemadmodum actor immissus in possessionem bonorum debitoris ha- 11 bebit electionem eorum, † quæ sunt vicina, & magis adiacentia, vt releuetur in hoc, stante grauamine accipiendi bona pro suo credito, vt latè declarat *Luc. de Penn. in d. l. quicumque. col. penult. in princ. C. de omn. agr. desert. lib. 11. cum alijs per Capic. decis. 42. n. 2. & 3.*

Cessante igitur dispositione iuris communis, reliquum est videre, an detur extensio constitutionis de qua agimus, & quidem concludendum est negatiuè, Nam dicta constitutio dat solum formam super venditionibus vinearum in casi- 12 bus, † in quibus vicinus vellet cogere alium vicinum ad vendendum vineam suam, vt legitur *in §. 12. eiusdem constitutionis.* Vnde non est trahenda ad casum venditionis voluntariæ tamquam non expressum, quem Princeps credendum est voluisse referre ad ius commune, & ab ipso recipere passiuam interpretationem *Iaf. in l. omnes populi. in 2. lect. col. penult. post med. n. 13 60. de iust. & iur. Aym. cons. 236. n. 9.* † Vbi enim noua constitutio potest vnum, vel duos effectus contra ius operari, interpretamur, vt vnum tantum operetur, & minus corrigat ius commune, quàm sit possibile *c. cum dilectus. de consuetud. Aym. cons. 197. n. 6.* & in specie iuris congrui est decisio *Rota coram R. P. D. Coccino. Romana iuris congrui. 5. Iunij. 1600.* sequendo similem *decis. Rot. coram R. P. D. Robusterio Romana iuris congrui. 15. Iunij. 1579.* quæ est inter *decis. Rot. diuers. 475.* proposui dubium. *n. 6. p. 1.* 14 vbi † etiam ampliatur, quamuis dicta constitutio iuris congrui loquatur per verba vniuersalia, quia semper excludi debet interpretatio, vt non comprehendat, nisi casum expressum *Alex. cons. 80. viso & opportunè. col. 3. in princ. vers. facit. n. 4. lib. 1.*

Præterea etiam dato, & non concesso, quod huiusmodi constitutio esset amplianda ad casum voluntariæ venditionis propter decorem, & orna- 15 tum Vrbis, † quasi tunc non sit extensio, sed comprehensio, vel interpretatio intellectiua *Parif. cons. 83. n. 2. lib. 3. Barz. de iur. prothomis. §. 7. col. 3. vers. nec in hoc casu dicitur.* Cum præsertim videatur adesse maior ratio, nam sicut vicinus potest compellere dominum ante venditionem ad vendendum, multo magis poterit petere prælationem, quando Dominus vendit, ita ut stante ista maioritate rationis non possit dici extensio, sed comprehensio, seu tacita dispositio, quasi

non

non dicatur casus omissus, vbi est eadem ratio, vnde multo magis, si adsit maior *Aim. cons. 183. n. 3. ad med. Bald. in l. de quibus. col. 11. de legib.* vbi etiam loquitur in materia odiosa *Tiraq. de retr. lignag. §. 20. glos. 2. n. 2. & 3.*

Tamen ista comprehensio debet fieri cum omnibus qualitatibus, quæ adsunt in casu expresso, quem volumus extendere, vel applicare ad casum non

16 expressum, † Qualitas enim non potest separari ab ipsa dispositione *Bald. in l. si quidem. de except. Grat. cons. 151. n. 22. lib. 2. Rot. diuers. de-*

17 *cis. 366. n. 6. p. 1.* † quasi totum non dicatur sine suis partibus, & qualitatibus *l. qui vsufructu. de verb. obligat. l. si quis enim potuit. de except. rei iudic.* Itaut si detraherentur dictæ qualitates non posset amplius dici comprehensio sub eadem di-

18 spositione, † cum potius tunc dicatur omnino noua dispositio *Bald. in l. penult. in fin. princ. de exens. tut. Socin. cons. 87. pensatis. in fin. n. 9. lib. 4. per tex. in l. 1. §. si quis simpliciter. de verb. obligat. l. in ciuile. de iust. & iur.*

Quod autem huiusmodi qualitates non verificentur in casu de quo agimus, apparet ex facto, cum vinea aduersarij sit minoris pretij, & mensuræ, non ita benè culta, neque propria impensa, ac ædificiorum structuris minus conspicua, ita vt tantopere superetur à vinea, quæ controuerti-

19 tur, † vt maxima inter vtramque adsit inæqualitas, cum tamen omnia ista deberent concurrere ex parte volentis retrahere, vt disponitur *in §. 12. eiusdem constitutionis.* adeo vt non mirum si deficientibus qualitatibus debeat etiam deficere extensio dispositionis.

Non obstat, quod saltem ex capite retractus debeat pars obtinere ad exemplum prædij vrbani, quasi etiam in rusticis sit eadem ratio decoris, & or-

20 natus, ob quem debet fieri extensio, † quamuis non esset tanta ratio, vel tam efficax *Corn. in l. vnic. col. penult. post med. vers. est multum notanda. n. 12. C. de his qui ante apert. tabul. Rot. diuers. decis. 227. n. 4. p. 1.*

Quia in casu nostro deficit ornatus, Nam vinea aduersarij est per eum locata ad effodiendum puteolanam, & penitus extirpandam, neque vmquam fuit propria, sed colonorum impensa culta, quæ omnia faciunt, vt cesset ratio decoris, quæ cessante debet etiam deficere constitu-

21 tio, † ita vt ex ea quis non possit se iuuare *Aym. cons. 88. n. 10.* Cum etiam sufficeret in vineis modico tempore illas non coli, quæ exsiccantur,

22 & in perpetuum deteriorantur, † nec amplius vineæ possunt dici *Bald. in auth. qui rem. in 2. notab. C. de sacros. eccles. Petr. de Vbald. cons. 1. post tractat. de collectis. n. 3. tom. 12. f. 99.* Et regulare est, vt similibus vineis, & locis extirpatis

23 non † detur priuilegium retrahendi vineam conspicuam, & bene ornatam, & cultam, tamquam non adsint similes qualitates, quæ requiruntur, ad hoc vt locus vicinus possit retrahere alium locum contiguum venditum, prout ita in specie declarat *Mar. Mut. super consuetud. panormit. c. 28. in fin. n. 38. post Cumiam: super ritib. magn. cur. c. 205.* Adeo vt ista qualitas locorum extendatur etiam ad qualitates personarum, secundum ea quæ tradit *Franc. decis. 337.*

Et quatenus etiam competeret ius super huiusmodi retractu ad exemplum prædij vrbani, tamen aduersarius declarauit se velle præferri iuxta formam intimationis, & non adimpleuit in tempore præfixo in bulla, quam tenebatur adimplere, cum non se obligauerit ad solutionem census illum recognoscendo, prout tenebatur, neque alia fecerit, de quibus in instrumento, Vnde cecidit ab omni iure, si quod sibi competebat iuxta formam bullæ, *de qua in §. 8. vers. rursus.*

24 *si tam præsentes.* † Nec audiretur amplius pars, si vellet adimplere, cum fuerit oppositum de non implemento *Castr. cons. 70. col. 5. ad fin. lib. 1. Alex. cons. 237. in fin. lib. 6. Aym. cons. 192. n. 16. ad med.* Ita vt etiam Iudex suppleat ex officio

25 parte non opponente, † adeo est fauorabilis ista exceptio non implementi *Idem Aym. cons. 151. n. 10. in princ. Rom. cons. 244. col. 2. in fin. vers. superest vt respondeamus.*

Nec facit, quod fuerit facta generalis obligatio iuxta formam Bullæ, † quod videbatur suffice-

26 re, † quasi fuerit expressum genus continens sub se species, quod idem est ac si singulæ species fuerint expressæ *Bart. in l. si duo. in fin. de administr. tutor. Natt. cons. 613. n. 3. Becc. cons. 80. n. 7. & 12. lib. 1.* Nam bulla requirit, quod volens retrahere præstiterit omnia, quæ in venditione continentur, quod verbum, præstare, debet ve-

27 rificari cum effectu, † cum idem sit quod facere, & realiter adimplere *Rebuf. in l. si eum fundum. n. 26. ff. de verb. signific. per l. nam & seruius. §. mandato. ff. de negot. gest. l. si quis mandato. ff. eod. l. quid sit fugitiuus. 17. cum duab. sequentib. ff. de ædil. edict. Bud. in l. 2. ad fin. ff. de orig. iur.*

28 Adeo vt † neque sufficiat quid impletum esse, nisi etiam probetur fuisse ob causam, ob quam impleri debebat *Bart. in l. cum seruus. ff. de verb. obligat. & in l. 2. de condit. & demonstr. Corn. cons. 75. col. 3. lib. 1. Aym. cons. 171. n. 15.* quamuis in dubio hoc præsumeretur *vt ibid. per Aym.*

29 Et quando requiritur aliquid expressè fieri, † non sufficit, quod comprehendatur sub generalitate verborum *Glos. in clem. per litteras. in fin. in verb. expressè. de præbend. & in clem. 1. in verb. specialiter. de iudic. l. 1. §. de pupillo. de constit. pecun. Io. Andr. in c. quia periculosum. de sent. ex-*

30 *communicat. & in c. 1. de except. in 6.* † cum minus afficiat obligatio generalis, quàm specialis *Glos. in §. nos igitur. in verb. tradere creditoribus. auth. de non alienand. Neguf. de pignor. p. 2. m. 1. ad fin. vers. sexta differentia. n. 10.* Maximè, quia debebat fieri promissio recognitionis de censu, & oneribus, & præstationibus super vi-

31 nea, † quæ inducit, vt censeretur illa obligata, & obnoxia pro dictis oneribus *l. codicillis. §. instituto. de leg. 2. Bald. cons. 182. col. 2. lib. 5. Aym.*

32 *cons. 10. n. 10.* † Vnde stante defectu dicti implementi est exclusa omnis actio *Bald. in l. si soluturus. de solut. Alex. cons. 49. n. 4. lib. 2. Rom. cons. 244. n. 4.* Ita vt neque sufficiat implementum in

33 parte, † cum debeat esse in totum *Lancell. Dec. in*

in l.enm proponas. la 2. C. de pact. Parpal. in l.filia licet. C. *de collat. Neuizan. cons.* 50. *n.* 9. *&* 10.

Et cum aduersarius declarauerit velle se præferri post factam intimationem venditionis, & in tempore non adimpleuerit, vt dictum est, non potuit hac via derelicta aliam monitorij adire, 34 cum † acquisitum sit ius parti, quo casu variatio impeditur *l. stichum. §. fin. de nouat. Ias. in l. si quis agere. n.* 2. C. *de codicill.* Quasi vno remedio 35 electo non debeat quis ad aliud recurrere † *l. quod in haredem. §. eligere. de tribut. act. Bart. in l. cum qui certarum. §. fin. de verb. obligat. Surd. cons.* 111. *n.* 6. *lib.* 1.

Ex istis etiam sequitur non esse quærendum de superuenientia iuris ob prætensam cessionem factam, Cum semper militet eadem ratio casus non comprehensi in Bulla, vt dictum est, Et quatenus etiam istud ius superueniens attendere-36 tur, † Tamen cum simus post conclusionem in causa non iuuat, præsertim quia fuit actum cum expressione causæ, non generaliter, quasi nũc videatur quis se ad illã restinxisse, & quia superuenit ius ex causa noua, non de præterito, Maximè de iure ciuili, quod seruatur in Vrbe, prout latè declarat *Bald. in l. non potest. de iudic. post Bart. in l. & an eadem. §. actiones. col. penult. ad fin. de except. rei iudic. Anchar. in c. abbate sanè. col.* 6. *ad med. vers. praterea contra istam decisionem. de sentent. & re iudic. in* 6. *Bald. in l. vnic. col. vlt. in princ. n.* 7. *C. de alienat. iudic. mutand. caus. fact. Ias. in §. omnium. n.* 66. *&* 67. *instit. de action. Aloys. de Leo in l.* 3. *n.* 7. *C. de edend.* & quod causa de præterito debeat adesse, vt ius superueniens conualidet iudicium *Alex. cons.* 44 37 *col.* 2. *in fin. lib.* 5. † vbi si lite pendente fiat confessio residui, tale ius iuuat tamquam ex causa de præterito *c. oblata sane. de re iudic. Menoch.* 38 *cons.* 165. *n.* 23. *lib.* 2. † Et tunc superuenit ius ex causa de præterito, quando res erat vendita ante ceptum iudicium, sed nondum tradita *Ias. in §. omnium. n.* 67. *instit. de actionib.* Vnde quamuis tempore litis minor non cepisset hæredita-39 tem iuxta formam statuti, † Tamen si lite pendente adiuit solemniter, sufficit, quia filio dicitur obuenisse exercitium iuris, & facultas exercendi ipsam actionem, cum etiam dicatur ius superuenisse de præterito, & satis est, quod superueniat ante conclusum in causa, & quia superuenit ius ex causa, quæ retrotrahitur *Alex. cons.* 177 *col. vlt. a l fin. n.* 12. *lib.* 2. Idem in eo, qui te-40 netur † offerre se paratum retrouendere, nam si pendente iudicio offerat tamquam ius superueniens ex causa de præterito conualidat iudiciũ, Ita in oblatione *Alex. cons.* 78. *in fin. lib.* 1. Et de 41 iure superuenienti † *Socin. regul.* 269. *in regul. diuers. in verb. ius superueniens. fol.* 435. *Aret. instit. de actionib. in princ. col. vlt. Mathesil. sing.* 9. *fol.* 86. *Bellon. cons.* 25. *Rot. Ianuens. decis.* 198. *n.* 4. *Aym. cons.* 171. *n.* 18. *& cons.* 153. *n.* 14. *Boer.* 42 *cons.* 16. *in fin.* † Et ius superueniens regulatur iuxta mentem iuris, & partium, quæ mens est vt reguletur sub illa prima dispositione *Roman. cons.* 22. *col.* 1. *Ossil. decis.* 91. *n.* 15. *Menoch. cons.* 201. 43 *n.* 156. † Et non potest recedi à contractu sublocationis, quamuis dominium directum non esset apud sublocantem tempore sublocationis, cum sufficiat ius superuenisse actori, quod prodest ad confirmationem, non autem nocet ad irritationem iuris translati *Bart. in l. cum vir pradium. de vsucap. Gabr.* in specie sublocatio-44 nis *cons.* 74. *in princ. lib.* 2. † Quare etiam ius superueniens de futuro non continetur in confiscatione bonorum *Menoch. cons.* 274. *n.* 8.

Et generale est, vt ius superueniens post litis con-45 testationem non validet iudicium, † Ideo ad obtinendum debet probari ius ex quo agitur competijsse actori, priusquam lis contestetur *Alex. cons.* 39. *in* 4. *lib.* 5. *& cons* 85. *in fin. n.* 7. *lib.* 7. *Surd. cons.* 514. *n.* 6. *lib.* 4. Quidquid aliud sit in reo, cui lite pendente prodest *Ceph. cons.* 212. *n.* 35. *Surd. d. cons.* 514. *n.* 9.

Non obstat, quod potuerit redimi ab vno pars 46 fundi venditi pluribus, † quasi vterque emptor teneatur in partes viriliter *Bertrand. cons.* 41. *licet contractus. lib.* 3. *Tiraq. de retr. lignag. §.* 23. *n.* 31. *glos.* 2. & quando emptor teneatur retrouendere vni ex pluribus vendiroribus, seu hæredibus *Surd. cons.* 415. *n.* 17. *&* 23. *lib.* 3. Quia non ex hoc sequitur, quod debeat obtinere in retractu, cum etiam istud ius non superuenerit in tempore habili, sed post litem contestatam ex supra allegatis, Immo & post conclusionem in causa, quod magis denegatur *Aloys. de Leo. in l.* 3. *n.* 20. *ad med.* C. *de edend.* tamquam per eam 47 dicatur finitum iudicium, † cum à pari procedat sententiam esse latam, & conclusum in causa *Mandos. form.* 9. *commiss. in verb. pendeant indecisa. vers. contra vero.*

Vltra, quod ista cessio non poterat fieri in præiudicium aliorum consortium, qui etiam tamquam vicini, & habentes ius in re, de qua agimus, erant intimandi iuxta formam bullæ, Ita vt neque obstet obseruantia, quæ ex aduerso præsupponitur, cum sit contra eamdem constitutionem, & aliud seruatur in Camera, ad quam si appellaretur esset omnia ponere in litibus, qui-48 bus est obuiandum, † Præsertim quia semper præualebit obseruantia illa, quæ est conformis dispositioni iuris cõmunis tamquã magis verisimilis *Ruin. cons.* 12. *n.* 3. *lib.* 5. *Bece. cõs.* 101. *n.* 47.

Immò, quia dispositio constitutionis est clara, numquam attenditur obseruantia subsecuta, 49 quasi † declaratio non habeat locum, nisi in rebus dubijs *Natt. cons.* 318. *n.* 1. *in fin. Surd. cons.* 316. *n.* 44. Tunc enim est noua dispositio, quæ non admittitur, nisi in eo, qui habet facultatem nouiter disponendi *Castr. in l. haredes palam. §. si quid post. de testam. Bece. cons.* 3. *n.* 44. Adeo vt neque hoc casu admittatur obseruantia interpretatiua, quidquid alias numquam illa videretur sublata, † Præsertim stantibus clausulis contentis in constitutione, ex quibus tollitur etiam interpretatiua obseruantia, latè *Surd. cons.* 316. *n.* 46. *&* 47. *lib.* 3. Et quamuis prætendatur etiam in Camera fuisse variè obseruatum, Tamen semper

per verior est opinio, quod & si constitutio trahatur ad venditiones vinearum voluntarias, solùm extensio debeat concedi vigore *§. in rusticis. 12.* loquentis in specie de vineis, quæ extensio, vt dictum est, non militat in casu nostro, cum
51 deficiant qualitates requisitæ, † quæ non possunt separari ab ipsa dispositione *Bald. in l. si quidem. de except. Grat. cons. 151. n. 22. lib. 2. Rot. diuers. decis. 364. n. 6. p. 1.* Cum agens ex statuto
52 debeat † verificare omnia in eo contenta, ita vt si vnum deficiat, semper succumbat *Castr. in l. mancipia. C. de seru. fugitiu. Socin. cons. 55. n. 1. lib. 1. Alex.* loquens in simili statuto de retractu *cons. 148. n. 8. lib. 7. per l. 1. §. ait prætor. ff. ne quid in flum. public. Tiraq. de retract. lignag. §. 8. glos. 7. n. 1. & 2.* Maxime, quia in constitutione
53 adsunt illa verba, obseruetur, † quæ apud Iurisperitos significant ad vnguem seruare, & diligenter aduertere, & custodire *l. 1. in fin. de ventr. inspic. l. barbarius. in fin. de offic. prætor. l. obseruandum. de iudic. l. obseruare. ff. de offic. procons. l. obseruandum. de rit. nuptiar. Rebuff. in l. cum bissextus. 98. in fin. & in l. pupillus. 239. §. seruorum. ad med. ff. de verb. significat.*

EPITOME.

SOcietas ex quibus actibus dicatur contracta. ¶ Et an obstet minor ætas. ¶ Et quando post illam detur ratificatio. ¶ Liber negotiationis inscriptus proprio nomine vnius ex fratribus an excludat societatem. ¶ Acquisitum per socium quando sit communicandum. ¶ Verba, stare al male & bene quid significent. ¶ Societas per quos actus dicatur dissoluta. ¶ Auiamentum apothecæ quomodo sit æstimandum. ¶ Signum mercatoris an debeat diuidi inter hæredes, & cui sit dandum. ¶ Iudex an possit prohibere, ne quis vtatur signo alterius. ¶ Aduocatus an debeat subscribere scripta quorumcumque. ¶ Assumptus in socium an insolidum agat, & conueniatur pro toto affictu. ¶ Nominatio socij an valeat absque consensu locatoris. ¶ Societas an probetur per participationem negotij. ¶ Societati quando possit adiungi socius. ¶ Clausula insolidum an operetur, vt societas duret quo ad consocios, si vnus obierit. ¶ Societas an transeat ad hæredem. ¶ Et quid stante pacto iurato, & conductore rerum publicarum. ¶ Verba à principio vsque ad finem appaltus quomodo intelligantur. ¶ Locatio pro se & socijs an comprehendat futuros. ¶ Conductor an possit sublocare. ¶ Et ex quibus dicatur facta sublocatio. ¶ Finita societate quo casu emolumēta ex illa prouenientia transeant ad hæredes.

S V M M A R I V M.

1 *Societas ex quibus actibus dicatur contracta.*
2 *Inter fratres magis præsumitur societas [illegible] omnium bonorum ex communicatione vnius negotiationis.*
3 *Societas non potest dici contracta, stante minori ætate fratris: Intellige vt n. 4. & 8.*
5 *Pupillus maior factus quando dicatur ratificasse societatem.*
6 *In societate debet esse vna & eadē causa sociorū.*
7 *Contractus gestus cum minore potest vendicare fauore ipsius, & de cautela in hoc adhibenda.*
9 *Liber negotiationis scriptus proprio nomine vnius ex fratribus excludit societatem. Declara vt n. 10. & 11.*
12 *Factum contradicens verbis, & scripturæ debet præualere.*
13 *Socius acquirens aliquid proprio nomine quando teneatur communicare acquisita alteri socio.*
14 *Societas non dicitur dissoluta per acquisitiones proprio nomine factas, nisi vterque sociorum consentiat.*
15 *Verba, stare al male & al bene, arguit societatē.*
16 *Societas adest vbi lucrum, & damnum est commune.*
17 *Auiamentum apothecæ communicatur inter socios, & æstimatur certo pretio arbitrio Iudicis, seu periti.*
18 *Auiamentum negotiationis differt à directo dominio, & plena proprietate.*
19 *Signum Mercatoris an sit diuidendum inter hæredes, & apud quem debeat remanere.*
20 *De signo Artificum remissiuè, & an possit prohiberi per Iudicē; quod alius illo nō vtatur n. 21.*
22 *Aduocatus non debet subscribere scripturis factis per quoscumque, nisi ex proprijs fontibus processerint.*
23 *Assumptus in socium à principali conductore, potest in solidum cōueniri pro toto affictu, prout in solidum agere contra debitores illius n. 24.*
25 *Societas probatur per participationem negotij. Intellige vt n. 27. & 30.*
26 *Particeps & coappaltator in quo differant.*
28 *Communio potest esse sine societate, quamuis societas non detur sine communione n. 29.*
31 *Societas probatur per nominationem subsecutam de socio assumpto.*
32 *Nominatio socij retrotrahitur, ac si à principio contraxisset.*
33 *Societati potest adiungi socius. Declara vt n. 34. 35. 43. & 44.*
36 *Societas non transit in hæredem, etiam si adsit iuramentum. n. 39. & quando valeat pactum vt ad illum transmittatur n. 63. & 64.*
37 *In societate eligitur industria personæ.*
38 *Pactum quod societas in alium transferatur non conuenit societati.*
40 *Verba, à principio vsque ad finem appaltus, intelliguntur, si socij superuiuant.*
41 *Iusiurandum non suppletur ex consuetudine, si à partibus non sit præstitum.*
42 *Clausula, in solidum, non operatur, vt societas duret quo ad consocios, si vnus obierit.*
45 *Nominatio socij an sit imperfecta absque consensu locatoris n. 46. 49. & 50.*
47 *Locatori expedit habere plures obligatos.*
48 *Locatio pro se & socijs intelligitur de præsentibus, non futuris.*
51 *Conductor potest sublocare, quando subloca-*

tur æque idoneo, & ad eundem vsum. n. 52.

53 *Sublocatio dicitur facta, si conductor posuit in eius locum subconductorem cum cessione iurium, & ad commodum, & damnum.*

54 *In cessionarium transeunt omnia iura cedentis.*

55 *Ius competens auctori datur singulari successori.*

56 *Conductio vectigalium transmittitur ad hæredes. Intellige vt n. 57. & 58.*

59 *Finita societate transeunt ad hæredes emolumenta ex illa prouenientia etiam post mortem socij. Declara vt n. 60. 61. & 62.*

CAPVT DXLVII.

DEcisio casus propositi pendet ex facto, quod præsupponitur verificari ex depositione testium concludentium, quod fratres à die obitus patris bona omnia hæreditaria paterna pro indiuiso habuerunt, **1** † prout adhuc retinent, & lucra & damna inuicem communicarunt, semper simul viuendo ad vnum panem, & vnam mensam in eadem domo inhabitando, & numquam reddita ratione de acquisitis, negotiationem communiter exercendo, omnia ad illam pertinentia communibus expensis retinendo, bona materna simul vendendo, ex quorum pretio & retractu negotiatio habuit incrementum, & originem, tractando se amore fraterno & sociali, non autem quod vnus esset dominus, alter verò famulus, & administrator, ex quibus omnibus simul iunctis dicitur contracta societas, & per consequens omnia erunt communicanda, tamquam isti actus non possint fieri citra ius, & nomen societatis *Bart. in l. titium & meuium. §. altero. n. 5. ff. de administrat. tutor. & in l. cum duobus. §. papinianus. n. 3. ff. pro socio. Bald. in l. 1. n. 3. & 4. C. qui testam. fac. poss. Alex. cons. 49. n. 5. lib. 1. Natt. cons. 91. n. 1. Roman. cons. 291. n. 4. in fin. & ibi Mandos. in verb. societatem. Anchar. cons. 302. n. 4. Neuiz. cons. 76. n. 9. ad med.* & est nota conclusio, ac communiter recepta, vt per *Cephal. cons. 340. n. 2. & cons. 247. n. 2. Dec. cons. 21. n. 1. in fin. Aym. cons. 159. n. 1. Bero. cons. 190. col. 1. & 2. lib. 2. Rot. diuers. decis. 169. n. 3. & 6. p. 2.*

Quæ fortius procedunt, quia sumus in fratribus, in quibus magis præsumitur societas, quàm in ex-**2**traneis † stante coniunctione, & amore fraterno *Anchar. cons. 149. n. 3. Alciat. præsumpt. 25. n. 3. vers. sed tamen considera. reg. 1.* vbi ex hoc concludit, quod inter fratres præsumitur etiam contracta societas omnium bonorum ex communicatione lucri vnius negotiationis, cum in extraneis non præsumeretur contracta, nisi quatenus appareat communicatum fuisse *Mascard. conclus. 1310. n. 45. & 46.* Quod tamen modò non est firmandum; cum de hoc non sit quæstio tamquam requirat maiorem discussionem.

Qua facti specie stante non obstat, quod dicitur de **3** minori ætate fratris, ob quam † non potest argui societas propter inhabilitatem socij *Ias. in auth. quod locum. C. de collation. Menoch. præsumpt. 56. n. 6. cum seq. lib. 3.* Quia apparet, quod frater maior factus ratam habuit societatem.

Vnde debet fieri communicatio, nam pupillus **4** potest ad sui vtilitatem id ratum habere, † cum ad legitimam ætatem peruenerit, quidquid aliàs nec tacitè, nec expressè posset societatem contrahere *Alex. cons. 49. n. 2. post med. vers. hoc probatur. & n. 9. ad fin. vers. & per prædicta patet euidens responsio. lib. 1. Socin. cons. 160. n. 13. lib. 1.* vbi, quod insignes Doctores ita consuluerunt *Dec. cons. 21. viso puncto & diligenter. col. 1. in fin. vers. secundo in casu nostro. n. 1. post Petr. de Vbald. de duob. fratrib. 3. p. in princ. col. 2. Hector Felic. de societ. c. 3. n. 42. Mascard. conclus. 31. n. 18. Ludouic. conclus. 53. col. 39. ad med. vers. prima coniectura. Paris. cons. 84. n. 5. lib. 1. Menoch. præsumpt. 56. n. 8. lib. 3.*

Tunc autem colligetur ratificatio, quando prout in casu nostro pupillus factus maior se exercet in **5** eadem societate cum fratre, † & illam prosequitur *Ias. in l. 1. n. 6. in fin. vers. vltimo limita. C. qui testam. fac. poss. Socin. cons. 160. n. 13. ad fin. per tex. in l. iulia. ff. qui satisd. cogant. Paris. cons. 84. n. 5. lib. 1. Dec. cons. 254. casus. ante fin. vers. & honestum. Rip. cons. 151. n. 6.*

Nec facit, quod resultaret iniquitas, si pupillus posset postea ratificare, cum natura talis contra-**6**ctus sit, † vt vna & eadem sit sociorum causa *l. si non fuerint. §. aristo. ff. pro socio.* & tamen sequeretur, quòd pupillus non posset nisi lucrari, nam aliàs non ratificaret, si adesset damnum *Alciat. præsumpt. 25. reg. 2. n. 20. vers. secundo aduerte. Menoch. cons. 121. n. 33. lib. 2.*

Quia imputandum est fratri, qui animum suum non declarauit, cum sciret se cum pupillo contrahere; poterat enim sibi præcauere legitimè, & formiter contrahendo *Ludouic. conclus. 52. col. 39. vers. prima coniectura. ad fin. Surd. cons. 9.* **7** *n. 18. & 19.* † vbi etiam, quod quamuis claudicet contractus gestus cum pupillo fauore ipsius, Tamen potest frater maior agere contra illum, etiam minorem, vt daclaret an velit stare societati, vel inde recedere, hic enim modus, quando actus claudicat, fuit inuentus per Iurisconsultum *in l. iulianus. §. si quis colludente. ff. de action. empt.* vbi *Castr. & Fulgos.* notant non esse alibi similem modum agendi *Bald. in l. dolus. n. 2.* vbi *Salic. n. 1. C. de pericul. & commod. rei vendit.*

Præterea cum post ætatem pupillarem, & postquam minor effectus est maior vigintiquinque anno-**8**rum † fratres vixerint simul per quamplures annos cum alijs supra adductis circa communicationẽ lucrorum absque redditione rationis, contracta etiam dicitur societas, prout nunc, itaut debeant omnia communicari *Dec. cons. 21. viso puncto. col. 2. in princ. vers. tertio præsupponitur. post Bart. in l. titium & meuium. §. altero. ff. pro socio.*

Neque obstat, quòd liber negotiationis fuerit in-**9**scriptus proprio nomine vnius ex fratribus, † ex qua inscriptione colligitur animus illius, quod non voluerit contrahere societatem in d. negotiatione *Grat. cons. 40. n. 13. lib. 1. Alex. cons. 152. n. 9. lib. 5. post Bald. in l. si patruus n. 6. C. communi. vtriusque iudic. Menoch. præsumpt. 56. n. 47. lib.*

47. lib. 3. Stante præsertim scientia alterius fratris de huiusmodi inscriptione, sub nomine solius fratris *Card. Seraphin. decis. 747. n. 3. in fin.*

10 Quia † cum lucrum talis negotiationis, & aliarum quarumcumque fuerit communicatum inter fratres, nihil operatur inscriptio, seu intitulatio libri, Nam per eã non colligitur, nisi quædam præsumptio animi eiusdem fratris nolentis habere socium, quæ præsumptio tollitur per aliam coniecturam, seu præsumptionem maiorem prouenientem ex facto; nempe ex communicatione lucrorum dictæ societatis, vnde illa assertio non operabitur, cum contrarium ex facto detegatur, vt in specie concludit *Socin. cons. 160. col. 2. ad med. n. 4. vers. sed ad hanc obiectionem. & col. 4. in fin. n. 9. lib. 1.* cuius opinio est verior, & magis communis, quidquid contrarium sentiat *Menoch. cons. 120. n. 16. lib. 2.* prout testatur *Ioseph. Ludouic. conclus. 53. col. 42. ad med. in 14. coniectura. vers. declaratur ista. Mascard. conclus. 1310. n. 36. Hect. Felic. de societ. c. 11. n. 22. benè Gabr. cons. 51. n. 7. lib. 2.* qui omnes ita declarant doctrinam *Bald. in d. l. si patruus. n. 6. C. commun. vtriusque iudic.*

Et vltra rationem prædictam facit etiam, quia licèt negotiatio præsumatur gesta nomine illius, 11 qui est inscriptus in intitulatione libri; † non tamen ex hoc infertur, quod non possit etiam tacitè geri nomine alterius personæ, non expressæ in dicta intitulatione, & quod inter illas personas expressas, & non expressas super similibus trafficis nõ possit esse tacita societas, Quare etiam dicimus, quod si ambo fratres negotiantur proprijs nominibus, si tamen communicant lucra, censetur contracta tacita societas istarum negotiationum, nulla habita ratione nominis proprij, in quo negotiatio residet, quia talis communicatio non potest fieri citra ius, & nomen societatis *Socin.* qui de communi *cons. 160. n. 4. ad med. vers. immo expressè hoc volunt.* 12 *lib. 2.* † si enim factum cõtradicit verbis, seu scripturæ, superat factum, & illi scriptura cedit *l. 1. C. plus valer. quod agit.* & plus est facto demonstrare, quàm verbis *c. dilecti filij. de appell.* & in proposito nostro notat *Anchar. cõs. 399. in princ.*

Nec debet attendi, quod alter frater prætendat nomine proprio multa acquisiuisse, prout etiam in dubio præsumitur, Quia præsupposita societate vniuersali, prout supra ostensum fuit, necesse est præsumere, quod de pecunia communi sit facta acquisitio, nõ de propria, & sic intrat communicatio talium bonorum acquisitorum, cum aliàs præsumeretur dolus & fraus, quod socius acquirens voluerit societatem fraudare, & sibi vsurpare quòd pertinebat ad societatem, quod 13 non est dicendum, † ideò quamuis acquiratur per vnum ex fratribus proprio nomine, tamen tenetur cõmunicare actione pro pro socio *Alex. cons. 78. post princ. vers. & per hoc patet non obstare. n. 1. in fin. lib. 2. Bald. in l. 1. ad fin. C. si quis alter. vel sib. Castr. cons. 349. ex dic. col. vlt. in fin. vers. sed illud. lib. 1. Aym. cons. 159. n. 2.*

Et dum dicitur, quod fuit recessum à communione per istos actus acquisitionis proprio nomine, 14 tamquã contrarios societati, procedit † quando vterque ex socijs faceret istas acquisitiones in particulari, tunc enim inuicem videntur consentire, vt dissoluatur societas, secus autẽ quãdo vnus tantũ hoc faceret, nam tunc non dissoluitur cum requiratur in hoc consensus vtriusque *l. itaque. ff. pro socio. Natt. cons. 100. n. 4. Alex. cons. 78. n. 2. ad med. lib. 2. Surd. cons. 138. n. 16. & 17. lib. 1.*

Quibus addendum est circa probationem huiusmodi societatis, quod testes non deponunt solùm quod fratres vixerunt ad vnum panem, & 15 vnam mensam, † sed vlterius probant, quod continuò steterunt tanto al male, quanto al bene, & à cõmodo, & incommodo, per quæ verba denotatur lucrum & damnum. *Rot. diuers. decis. 763. n. 4. p. 1. & corã R. P. D. Vbaldo. Romana participationis. 26. Iunij. 1614. col. 3. vers. secũdo mouebantur. in fin. & corã R. P. D. Bubalo. Romana participationis. 31. Ianuar. 1583.* vbi, quod ista verba maximè cõueniunt societati *per tex. in l. si* 16 *non fuerint. ff. pro socio. §. illud. instit. eod. tit.* † Et consequenter vbi damnum, & lucrum est commune, ibi quoque necesse est, quod adsit societas *l. coiri. & l. quæstus. ff. pro socio. Corn. cons. 27. n. 12. lib. 2. Decian. cons. 97. n. 38. lib. 2. Mascard. conclus. 1310. n. 12.* Maximè quando non communicantur parua lucra *vt ibid. per Mascard. n. 13. Ruin. cons. 92. n. 10. lib. 1.*

Hæc omnia fuerunt admissa tamquam in iure verissima, solùm fuit dubitatum de releuantia probationum, cum prætenderetur, quod testes non deponerent concludenter de actibus socialibus, maximè propter nonnullas exceptiones oppositas, de quibus erit particulariter videndum, Præsupposito tamen facto supra narrato obseruandum est, dum quæritur de auiamento apo- 17 thecæ, † quod illud debet esse commune inter fratres & socios, potest enim æstimari certo pretio, & taxari per arbitros, Nam quãuis signum societatis de sui natura non sit neque lucrum, neque damnum, Tamen quia res tali signo signatæ faciunt concursum aduentorum propter legalitatem rerum, quæ solent signari sub illo signo, huiusmodi concursus est considerabilis, & istud signum potest æstimari quasi afferat commoditatem alliciendo homines ad emendum, & concurrendum ad similem apothecam, & negotiationem: *Petr. de Vbald. de duob. fratrib. p. 11. n. 73. tom. 6. p. 1. fol. 169. Rot. coram R. P. D. Vbaldo. Romana executionis laudi. col. penult. vers. quo vero ad auiamentum. 2. Maij. 1614.* vbi loquitur de auiamento hospitij *Cephal. cons. 328. n. 19. cum seq. lib. 3.* vbi multa de simili auiamen- 81 to, † & quod istud ius longe distat à directo dominio, & plena proprietate *vt ibid. n. 26. & 66.*

Quare videmus, quod post mortem mercatoris signum non diuiditur, vt videlicet quilibet ex hæredibus illo vtatur, sed quod ad vnum remaneat 19 signum, † & fiat diuisio commoditatis, quæ applicatur alteri ex bono & æquo per Iudicem, qui arbitrabitur istud auiamentum attenta commoditate, quæ percipitur ex dicto signo *Petr.*

de V bald. de duob fratrib. p. 11. n. 75. vbi loquitur de signo testatoris, quo vtebatur in cartis, quæ fiunt Fabriani Hector. Felitius de societat. c. 40. n. 46. vbi etiam de signo; & apud quem debeat remanere, post Bart. de insign. & arm. n. 12. Bald. in l. 1. n. 3. C. pro socio. Strac. de mercatur. p. 2. n. 99. Petr. de V bald. de duob. fratrib. 20 p. 11. n. 12. † & multa de huiusmodi signis artificum Guliel. Bened. in c. raynutius. in verb. rainutius de clero. n. 59. vsque ad 62. de testam. vbi etiam quod potest Iudex prohibere, ne alius vtatur signo alterius, etiam non requisitus, subdens quod qui prætendit tale ius prælationis habere in vtendo simili signo, non reddat se actorem in petitorio, quia si hoc faceret, non posset lite pendente illo vti, sed experiatur remedio possessorio, præsertim manutentionis, & retentionis possessionis, repellendo aduersarium velut turbatorem, quoniam aliter agendo præsupponeret illum possidere Bald. in l. 1. C. vt nemin. liceat. sine iudic. auctor. sign. imprim. reb. 21 † & latissimè de huiusmodi signis tã artificum, quàm notariorum, quam similium Cassan. in catalog. glor. mund. p. 1. concl. 31. vsque ad 35. vbi etiam de Aduocatis, qui cauere debent, ne subscribant scripturis factis per quoscunque, ne eorum fama 22 attenuetur, † & in ipsorum dedecus redundet, quod sæpe euenit, cũ similes scripturæ declarentur ineptæ quando ad manus Iudicũ peritorum deueniunt, & quidem est admonitio vtilis, tamquam non sint subscribendæ aliorum scripturæ, nisi ex proprijs fontibus processerint, cum inciuile sit iudicare, vel respondere de iure, nisi cognitis omnibus, quæ ad causam pertinent, & singulis perspectis, quæ vtilitas negotij postulat l. inciuile. de legib. l. de his controuersijs. ff. de transact.

Quo verò ad eum, qui fuit positus in socium à principali conductore, an posit conueniri insolidum 23 pro solutione totius affictus, † vel pro medietate tantum, in qua pro socio subintrauit, concludendum est, quod competat cõtra eum actio insolidum, Nam quemadmodum quilibet eorum posset agere insolidum aduersus debitores eiusdem negotiationis l. si vnus. in princ. ff. de pact. Ita etiam è conuerso poterit insolidum conueniri Rebuff. de mercatorib. & negotiator. art. vlt. glos. vnic. n. 25. in fin. post Ang. in l. 1. ad fin. in 24 vlt. notab. ff. de loc. public. fruend. † Maximè, quia in casu nostro fuit probata inopia socij, qua stante datur actio insolidum pro solutione affictus contra alterum socium, quidquid aliàs quilibet pro parte esset conueniendus auth. hoc ita. vbi Bart. n. 23. in fin. & Bald. n. 1. C. de duob. reis. Roncagall. in l. eamdem. in princ. n. 213. post med. ff. eod. tit. cum alijs per Firman. de gabell. p. 4. q. 14. n. 22. tom. 12. fol. 61.

An autem fuerit probata societas non controuertebatur, quia de ea constabat per participatio- 25 nem negotij † l. cum in societatis. & ibi Glos. in verb. participasse. C. pro socio. l. si non fuerint. ff. eod. tit. Ias. cons. 33. lib. 3. Rot. Ianuens. decis. 46. n. 1. Rot. coram R. P. D. V baldo. Romana participationis. 26. Iunij. 1614. vbi etiam quod differunt ista verba, quod quis fiat particeps, & 26 coappaltator, † cum in primo casu participationis dicatur societas, non in secundo Rot. Ianuens. decis. 14. n. 55. vers. nec obstat si dicatur. Intelligendo in participatione, quam præcesserat contractus societatis, tunc enim participatio 27 intelligitur pro societate, † Aliud esset quando præcederet cõtractus locationis habens admixtam, & implicitam societatem inter cõductores, tunc enim participatio data ab vno ex cõductoribus non infert necessariam consequentiam ad solam societatem, cum aliàs istud verbum posit etiam conuenire cæteris contractibus, in quibus intercedit aliqua communio Rot. Ianuens. de- 28 cis. 39. n. 10. † Et communio potest esse sine societate l. vt sit. ff. pro socio. l. vt in conductionibus. ff. eod. tit. §. item quæritur si inter. instit. de obligat. quæ ex quas. cõtract. nasc. Aym. cons. 875. n. 7. lib. 5. Quamuis è contra societas non posit esse sine 29 communione † l. 1. in fin. & l. si id quod. vers. cæterum. ff. pro socio. l. si tibi area. 14. in fin. ff. de præscript. verb. Roman. cons. 168. n. 3. Et ita in 30 specie participationis distinguit † Rot. coram R. P. D. V baldo. Romana participationis. 23. Ianuarij. 1616. vers. ad verba apochæ. col. penult. in fin. Vbi etiam additur in illo casu ita esse intelligendum verbum illud participationis, propter vsum ipsorum contrahentium, qui in suis capitulis sæpe vtebantur hoc verbo participem & participare pro consorte in ipsa conductione.

Probata etiam fuit in casu nostro societas per no- 31 minationem subsecutam de socio assumpto, † ita vt appareat primum conductorem habuisse animum, & intuitum ad talem nominatum in huiusmodi contractu, qui est validus, & vsitatus, maxime per Florentinos, vt dicit Socin. in l. vtrum. §. cum quidam. n. 9. in fin. ff. de rer. dub. 32 Adeout † hæc nominatio retrotrahatur, perinde ac si à principio nominatus contraxisset l. si ita scripsero. ff. de condit. & demonstrat. Ias. in l. ita stipulatus. n. 6. de verb. obligat. Et per consequens tamquam principalis in appaltu iste conductor poterit conueniri Rot. Ianuens. decis. 114. n. 24. & quidem in solidum ex supra allegatis n. 23. 33 Et † passim societati potest adiungi socius per vnum, seu omnes ex alijs socijs, ita vt talis adiunctus habeat commodum, & incommodum societatis Io. de Amic. cons. 16. n. 8. per tex. in l. qui admittitur. 19. cum trib. legib. seq. ff. pro socio.

Neque obstat, quod contrarium videatur potius 34 disponi in d. l. qui admittitur. vbi concluditur, quod talis admissus † non erit socius aliorum sociorum, nisi eius qui illum admisit, cum non posit alterari contractus societatis ex ista admissione, neque adsit confidentia in isto nouiter admisso, cum quo alij socij nolunt participare eorum negotia, quæ forsan non expedit illi esse cognita Menoch. cons. 121. n. 2. & 12. vers. non obstant nunc adducta. lib. 2. Bald. in d. l. qui ad- 35 mittitur. n. 1. † vbi, quod hic casus quotidie contingit in emptoribus communanciarum ciuitatum, & societatibus, quia sæpe aliqui eorum

acci-

accipiunt socios in parte sua ad lucrum, & damnum, nam isti assumpti erunt socij assumentium, non cæterorum *Petr. de Vbald. de duob. fratrib.* 36 *p. 10. n. 1. & 2. tom. 6. p. 1. fol. 161.* † Ideo non transit societas in hæredem, quia ignoratur an prudens, vel bonus erit *Capie. decis. 174. n. 9.* vbi 37 etiam † quod est electa industria personæ *Osasc. decis. 150. n. 1. ad med. vers. quartam addit rationem.* Quare etiam societas finitur per mortem vnius socij *l. 4. §. 1. ff. pro socio. l. actione. §. morte. & l. si fratres. §. idem respondit. ff. eod. tit. Honded. cons. 44. n. 82. cum seq. lib. 2.* Card. *Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 6. tit. 24. n. 15. &* 16. Vnde etiam ista pacta, quod societas ad alios 38 transferatur, † non conueniunt societati *Honded. cons. 85. n. 19. lib. 1.* Adeo vt neque stante iu- 39 ramento societas trãseat ad hæredes † *Capie. decis. 174. n. 5. Thesaur. decis. 242. n. 3. Seraph. priuil. iuram. 57. n. 2. post med.* & de receptiori opinione testatur *Rot. coram R. P. D. Vbaldo. Romana participationis. 26. Iunij. 1614. ante fin. Alex. ad Bart. in l. adeo. ff. pro socio.* Quamuis contrarium sequatur *Io. Fab. in §. soluitur. instit. de societat. Rimin. Iun. cons. 711. n. 2. lib. 6. Surd. cons. 20. n. 19. lib. 1. Mancin. de iuram. p. 4. effect. 198. Guter. de iuram. confirmator. p. 1. c. 48. n. 9. Socin. cons. 160. n. 2. lib. 2. Aym. cons. 875. in fin.*

40 Non obstantibus † verbis, à principio vsque ad finem appaltus, quia intelliguntur dummodo socij superuiuant *Alex. cons. 34. n. 4. lib. 2. Dec. cons. 213. visis. in princ. Ruin. cons. 90. n. 11. vers. nec obstant illa verba. lib. 2. Rot. in d. causa Romana participationis. 26. Iunij. 1614. in fin.* vbi etiam quod minus operabitur iuramentum, quãdo non fuit præstitum, licèt ex consuetudine 41 soleat præstari, † cum iusiurandum non suppleatur ex tali consuetudine, nisi appareat præstitum à partibus *Socin. in l. gallus. §. idem credendum. n. 4. de liber. & posthum. Grat. cons. 15. n. 28. lib. 1. Paris. cons. 45. n. 40. & 42. lib. 1. Cagnol. in l. si quis maior. n. 74. C. de transaction.* Cum etiam 42 neque obstaret clausula insolidum, † quasi intelligatur quilibet sociorum promisisse insolidum exercere durante societate, qua finita per mortem vnius non durat amplius obligatio *Alex. cons. 60. lib. 7.*

Quia prædicta procedunt, quando tractaretur de præiudicio alterius socij, tunc enim non præiu- 43 dicat illi admissio socij, † secus quo ad eum, qui illum admisit, cum regulariter possit societati adiungi socius *Io. de Amic. cons. 16. n. 8. Rot. coram R. P. D. Vbaldo. Romana participationis. 16. Decembris. 1616. col. 1. in fin.* vbi, quod maxi- 44 mè procedit, † quando alter socius non reclamauit, quia tunc nominatio, & admissio ab vno facta valet iuxta *l. sabinus ait. ff. comm. diuid.* Ita vt neque posit talis nominatio dici imperfe- 45 cta ex eo, † quod Camera, seu alius, qui concessit appaltum non consenserit, tamquam illi interfit scire an personæ subcõductorum sint æque idoneæ *Ruin. cons. 90. n. 9. lib. 1. Rot. Ianuens. decis. 14. n. 48. & 56. in fin. & n. 129. Osasc. decis. 76. n. 8. Rot. coram R. P. D. Bubalo. Romana* 46 *participationis. 31. Ianuarij. 1583.* † Nam hoc habet locum in nominatione, seu admissione socij, per quam nominans se vellet eximere ab obligatione illius, à quo fuit concessus appaltus, tunc enim esset requirendus consensus ipsius propter præiudicium, quod posset occurrere ex mutatione personæ, secus autem quando primus conductor non se eximit ab ista obligatione, quia in hoc casu cessat interesse, & nomina- 47 tio sustinetur, † cum immo melior conditio accedat, tamquam Camera habeat plures obligatos *Paris. cons. 82. n. 4. lib. 1.* quem in istis terminis sequitur *Rot. coram R. P. D. Vbaldo. Romana participationis. 23. Ianuarij. 1616.* vbi etiam respondetur ad *Ruin. d. cons. 90. n. 9. lib. 1.* quod 48 loquitur in locatione facta pro se & socijs, † quæ verba declarantur pro socijs præsentibus, non futuris, vel in futurum nominandis, vt *ibid. per Ruin. n. 7.* ¶ *Et in decisione coram R. P. D. Bubalo* fuerat expresè conuentum de nominando infra mensem, quæ facultas nominandi expira- 49 uerat, † ideo alia nominatio non potuit fieri sine nouo consensu, tamquam ex tali electione posset lædi, vt in proposito bene explicat *Ruin. cons. 90. n. 9. lib. 1.* iuxta doctrinam *Bart. in l. 1. ad fin. vers. quæro extra. ff. de legat. 2. & in l. alio. col. 5. vers. quæro enim hæredes. ff. de alim. & cibar. legat. per l. vnum ex familia. eod. tit. & l. nulli. 28. §. cum autem. C. de episcop. & cleric.*

50 ¶ Quo vero ad *Osasc. d. decis. 76. n. 8.* † apparet, quod ibi aderat pactum de non sublocando, nec sumendo alium in participem absque expresso consensu locatoris, quæ ratio cessat in casu nostro, ideo bene fuit firmatum admisionem de 51 socio valuisse ex superius allegatis, ¶. † Cum etiam quilibet conductor posit de iure sublocare rem conductam siue in totum, siue in parte, nisi aliud fuerit cõuentum *l. nemo. C. locat. Bald. & Salic. in l. qui vniuersis. §. fin. de acquir. possess. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 22. tit. 2. n. 44.* Quamuis essemus in conductoribus vectigalium *Imol. cons. 79. n. 1. & 2. per l. moschis. 47. §. æmilius. vbi Glos. in verb. solam. ff. de iur. fisc. Peregr. eod. tract. de iur. fisc. lib. 6. tit. 5. n. 13. Rot. Ianuens. decis. 14. n. 23. vers. præ-* 52 *terea. Bald. in l. cum in plures. ff. locat.* † Quando præsertim sublocatio fit æquè idoneo, & ad eundem vsum conductum, cum alias non posset fieri, vt per *Felin. in c. inter dilectos. n. 36. de* 53 *fid. instrum.* †. Et apparebit talis sublocatio, quando conductor posuisset in eius locum subconductorem cum cesione, vt vulgo dicitur, di ogni sua ragione à bene & male, quæ verba significant cesionem iurium, & actionum *Bart. in l. in prouinciali. §. si ego. n. 7. de nou. oper. nunciat. & in l. qui quadringenta. n. 2. vbi Ias. n. 7. ad trebell. Paris. cons. 107. n. 34 lib. 3.* Adeo vt in istum subconductorem tamquam cesionarium 54 transeant † omnia iura cedentis *l. si ager. C. de rei vendic. Bald. in l. emptor. in 1. notab. C de hæredit. vel act. vendit. Surd. cons. 22. n. 16. lib. 1.* 55 *Becc. cons. 105. n. 17. Crot. cons. 83. n. 10.* † Ita vt ius competens auctori competat etiam succes-

sori singulari l. dolia. §. 1. de contrah. empt. l. in-suitas. §. plerumque. de regul. iur. Tiraq. de re-tract. lignag. §. 1. glos. 9. n. 128.

Addendum est etiam circa illud, quod diximus de societate, vt regulariter non transeat ad hæredes,† quod secus est in cõductione vectigalium, vt multis comprobaui *supra c. 276. n. 10. vsque ad* 24. vbi etiam posui requisita, quæ debent interuenire, vt detur talis transmissio ad hæredes in huiusmodi societate rerum publicarũ † iuxta *Glos. in l. adeo. 60. in verb. adscripta. ff. pro socio.* quæ omnia fuerunt comprobata per *Rot. coram R.P.D. Pirouano. Ferrarien. pecuniaria. 19. Ianuarij. 1611. & coram R.P.D. Vbaldo. Romana participationis. 26. Iunij. 1614. vers. non obstat quod in conductione. col. 6. post med.* † vbi etiam additur, quod hoc non habet locum quo ad assumptum in socium post conductionem, cuius respectu non adest societas vectigalium, quæ transeat ad hæredem, comprobando ea, quæ dixi *supr. c. 276. n. 29.* iuxta doctrinam *Bald. in l. adeo. in fin. ff. pro socio. Ruin. cons. 90. n. 11. vers. & per prædicta etiam declaratur. lib. 1. Cardin. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. lib. 6. tit. 24. n. 27.*

Adde supr. ad c. 276. n. 10. cum seq.

56 57 58

Obseruandum est etiam, quod licèt sit finita societas, Tamen transeunt in hæredes emolumenta ex illa prouenientia † etiam post mortem socij *l. actione. §. si in rem. ff. pro soc. l. verum. §. in hæredem. ff. eod. tit.* Intelligendo respectu lucrorum prouenientium ex ante gestis, vel acquisitis, & perceptorum ex rebus communibus post mortem socij, † prout latè dixi *supra c. 276. n. 41. vsque ad 56.* & comprobauit *Rot. coram R.P.D. Vbaldo. Romana participationis. 26. Iunij. 1614. col. 6. in fin.* vbi etiam quod hæc emolumenta non sunt debita, quando essemus in appaltu, ex quo præcipiuntur fructus dietim ex rerum delatione, † vt etiam prius voluit *Rot. coram R.P.D. Bubalo. Romana participationis. 9. Maij. 1583. ad fin.* Prout etiam prædicta intelligentur quando plures simul conduxerunt, quia licèt cessot societas, remanet tamẽ conductio cum emolumentis ex ea prouenictibus,† & tunc lucra, damna, & actiones transeunt ad hæredes, & in his terminis procedit decisio coram *R.P.D. Pirouano. Ferrarien. pecuniaria. 19. Ianuarij. 1611.* & declarat *Rot. coram R.P.D. Vbaldo. Romana participationis. 26. Iunij. 1614.* Vbi etiam quod valebit pactum inter socios, vt transeat societas ad hæredes, † quando contractus societatis quo ad ipsos est implicatus cum conductione, quidquid aliàs talis conuentio non valeret *l. adeo. in princ. ff. pro socio. l. nemo. ff. eod. tit.* & quidquid etiam secus sit quo ad eum, qui ab initio non conduxit, † sed fuit postea ab vno ex conductoribus assumptus in sociũ & participem, vt per *Rot. coram R.P.D. Bubalo. Romana participationis. 9. Maij. 1583. & dixi supra c. 276.* vbi multa pro comprobatione prædictorum, & similium, cum alijs etiam, de quibus *supra c. 424. per tot.*

59 60 61 62 63 64

EPITOME.

DErogatio cum clausula, quorum tenores, quando habeat vim registrationis de verbo ad verbum. ¶ Dispositio an dicatur certa, quando in vno tantum potest verificari. ¶ Princeps an possit imponere legem successori, vt non deroget, nisi cum præcisa forma verborum. ¶ Prohibitio alienationis expressa an tollat tacitam prouenientem ex lege. ¶ Clausula, quorum tenores, an sufficiat ad tollendum ius quæsitum. ¶ Actus quando præsumantur correspectiui. ¶ Supplicatio an attendatur potius quàm Bulla, si inter eas adsit diuersitas. ¶ Prothocollo quando sit standum, & non instrumento authentico. ¶ Cancellaria, & Notarius an possint extendere clausulas cæteratas, & apponere consuetas. ¶ Et an circa hoc æquiparentur. ¶ Beneficiatus an debeat soluere pensionem pro rata temporis, vel fructuum. ¶ Et quomodo sit facienda talis distributio. ¶ Vel cognoscatur an pensio sit anticipata, vel posticipata. ¶ Derogatio iuris quæsiti an requiratur in materia de sui natura præiudiciali. ¶ Priuilegia quando comprehendantur sub verbis generalibus. ¶ Dispositio expressa, quod quis teneatur soluere pensionem de suo, an faciat cessare tacitam, quæ oritur contra quoscumque percipientes fructus.

SVMMARIVM.

1 *Papa derogans nominatim alicui constitutioni cum clausula, quorum tenores, facit vt constitutio, de cuius derogatione agitur, censeatur registrata in constitutione derogante de verbo ad verbum, quidquid aliud sit in derogatione generali quarumcumque constitutionum. n. 2. Amplia vt n. 3.*

4 *Dispositio, quæ in vno tantum potest verificari habetur pro certa, ac si de illo in specie, & nominatim mentio facta fuisset.*

5 *Idem iudicatur de contento, ac de continente, & vnum sequitur naturam alterius.*

6 *Princeps non potest imponere legem successori, nec eum adstringere, vt non deroget alicui constitutioni, nisi sub certa forma verborum, maxime in gratia motu proprio. n. 7.*

8 *Natura pensionis accedit ad naturam alimentorum. n. 23.*

9 *Alimenta non patiuntur dilationem.*

10 *Dispositio expressa, quod quis teneatur soluere pensionem de suo non facit cessare tacitam, quæ oritur aduersus quoscumque percipientes fructus.*

11 *Prohibitio alienationis expressa vsque ad certum tempus non tollit causam prouenientem ex lege.*

12 *Clausula, quorum tenores, non sufficit ad tollendum ius quæsitum, sed debet fieri specifica mentio. Intellige vt n. 13. & 14.*

15 *Derogatio iuris quæsiti non requiritur in materia de sui natura præiudiciali.*

16 *Priuilegiata non comprehenduntur sub verbis generalibus. Declara vt n. 17. & 18.*

Limi-

19 *Limitata causa producit effectum limitatum.*
20 *Actus non extenditur vltra intentionem agentis primitiuam, quidquid secus sit in feudaria.*
21 *Extraneus non debet esse melioris conditionis, quam consanguineus.*
22 *Actus in dubio non præsumitur correspectiuus.*
24 *Pensio censetur reseruata ob causam alimentorũ.*
25 *Diuersitas causæ excludit correspectiuitatem.*
26 *Gratia est solita, vt concedatur, quod pensionarius sit immunis, & titularis soluat onera.*
27 *Per consensum titularis reseruationi pensionis acquiritur ius pensionario, & requiritur derogatio regul. de iure quæsito.*
28 *Supplicatio potius attenditur, tamquam matrix, non consideratis litteris ab ea discordantibus. Declara vt n. 31.*
29 *Protocollo standum est, non instrumento dato parti per notarium, qui præsumitur errasse illud authenticando. n. 30.*
31 *Cancellaria potest extendere clausulas executiuas, & imbreuiaturas.*
33 *Cancellaria est organum Papæ.*
34 *Præsumitur pro officiali, vt rectè fungatur officio suo.*
35 *Publicum officium induxit præsumptionem bonæ fidei.*
36 *Notarius potest addere solitas clausulas, vel extendere ceteratas.*
37 *Clausula solita apponi in litteris Papæ subintelliguntur, quamuis non exprimantur.*
38 *Notarius censetur rogatus de clausulis consuetis. Intellige vt n. 39. & 40.*
41 *Littera Apostolica quo ad clausulas consuetas æquiparantur instrumentis notariorum.*
42 *Verba vniuersalia nihil excludunt.*
43 *Beneficiatus debet soluere pensionem pro rata fructuum, non temporis, & de ratione. n. 44. Et quomodo sit facienda talis fructuum distributio. n. 45. & quando cognoscatur an pensio sit anticipata, vel postcipata. n. 46. 47. & 48.*

CAPVT DXLVIII.

Pensio de qua agimus, fuit reseruata D. Equiti libera, immunis, & exempta persoluenda per D. Commẽdatarium de suo proprio absque spe aliquid vmquam postea repetendi, Ita vt ad minorem summam non possit reduci, aut illius reseruatio inualidari, aut aliquo defectu notari, non obstantibus constitutionibus Apostolicis, nec non statutis, stabilimentis, priuilegijs, indultis, ac litteris Apostolicis concessis dicto hospitali, & Magistro, & Fratribus Militibus, & Anzianis per quoscumque Romanos Pontifices sub quibuscumque tenoribus derogatoriarum derogatorijs, insolitis clausulis, decretis irritantibus, ac pluries, & iteratis vicibus innouatis. ¶ Et non obstante, quod in illis expresse cauetur, quod pensiones annuæ non possint reseruari super fructibus præceptoriarum dicti hospitalis, nisi in fauorem fratrum illius, qui saltem per triennium resederint. ¶ Et non obstante, quod percipientes omnes & singulos fructus præceptoriarum, ac beneficiorum dicti hospitalis, aut alia iura loco pensionum annuarum, seu annuas pensiones super dictis fructibus quauis de causa impositas, & imponendas teneantur satisfacere pro ratã fructuum, & pensionum huiusmodi de omnibus & singulis annatis vacantibus mortuarijs, nec non alijs quibuscumque iuribus per eos quomodolibet debitis ærario communi; aut Cameræ Magistrali dicti hospitalis. ¶ Et non obstante, quod Præceptores propria auctoritate illos percipere possint, ac de eis certis modis tunc expressis disponere valeant. ¶ Et non obstante, quod priuilegijs, & indultis dicti hospitalis nullatenus derogari possit, nisi illorum tenores de verbo ad verbum nihil penitus omisso inserantur, & quamuis Magister, & conuentus non debeant parere litteris derogatorijs dictorum priuilegiorum, sed illas possint impedire. ¶ Quibus omnibus specialiter, & expresse pro hac vice Summus Pontifex derogat, quamuis de illis specifica, specialis, indiuidua, & expressa mentio esset facienda, non autem per clausulas generales idem importantes, & illorum tenores præsentibus pro expressis habentes. ¶ Et non obstantibus quibuscumque alijs contrarijs, quamuis etiam eidem D. Commendatario, & successoribus fuerit à Sede Apostolica indultum, vt non teneantur ad præstationem alicuius pensionis, nisi fiat expressa mentio, & de verbo ad verbum de huiusmodi indulto cum alijs clausulis amplissimis, & derogatoriarum derogatorijs, vt latius in litteris huiusmodi pensionis continetur.

Ex quibus colligitur clara mens Summi Pontificis, quod voluerit solui pensionem, de qua agimus sine detractione alicuius oneris pro vacante, & mortuario, & ærario communi, aut Cameræ magistrali, Cum in specie huic dispositioni fuerit derogatum cum clausula, quorum tenores, † quo casu quando Papa derogat nominatim alicui constitutioni cum dicta clausula operatur, vt constitutio, de cuius derogatione agitur, censeatur registrata in constitutione derogante, & illi de verbo ad verbum derogatum, iuxta *cons. Butr. 2. n. 6.* quod in specie constitutionis Hierosolymitanæ, de qua agimus, approbauit *Rot. coram R. P. D. Sacrato. Veneta pensionis. 6. Februarij. 1612.* vbi allegantur concordantes decisiones, † Intelligendo contrarias quando Papa in genere, & absque specificatione derogat quibuscumque constitutionibus, tunc enim intrat quæstio de pregnantia clausularum, secus quando derogat in specie, & cum clausula, quorum tenores, quæ est efficacissima, & sufficit *Cassador. decis. 10. n. 38. super regul. Mobedan. decis. 1. de rescript. Rot. diuers. decis. 137. n. 6. p. 1. post Abb. in c. cum instantia. n. 5. de censib. Gambar. de legat. lib. 8. tit. de potestat. legat. in legib. & statut. condend. n. 38.*

Neque obstat, quod Papa non derogauerit in specie Bullæ Pij Quarti, & Sixti Quinti, quod videbatur requiri, vt clausula, quorum tenores operetur, Quia satis est quod fuerit per Papam derogatum

rogatum in indiuiduo, & expressè contentis in eisdem Bullis, dum in specie dixit, non obstante, quod in dictis constitutionibus ad fauorem hospitalis concessis caueatur expressè, quod omnes habentes similes pensiones, teneãtur ad onera Religionis pro vacante, & mortuario, ac pro ærario communi, & Camera Magistrali, Ita vt ex hoc magis colligatur volũtas Pontificis, dum expressit tenorem illius dispositionis, quæ continetur in bulla, quàm si expressisset solùm bullam absque narratione eorum, quæ in ea disponũtur, quasi ex tali expressione sit redditus magis certus, & nihilominus voluerit derogare,

4 Præsertim, † quia non adsunt nisi istæ constitutiones, quæ loquũtur de huiusmodi mortuarijs, & vacantibus, ac ærario, & Camera, Vnde talis dispositio de illis intelligetur, cum non possit in alijs verificari, Ita vt habeatur pro certa, non secus ac si de illa nominatim, & in specie fuisset facta mentio *l. 2. ff. de liber. & posthum. l. fundus qui locatus. ff. de fund. instruct. Aym. cons. 142. n. 5. & cons. 198. n. 2. post princ.*

5 † Cum etiam idem judicetur de contento, quod de continente, & vnum sequatur naturam alterius *Glos. in c. coram. 34. in verb. absque liberis. in fin. de offic. delegat. Bald. in l. seruum filij. §. eum qui chirographum. in fin. ff. de legat.* 1. Cum etiam non fuerit opus facere mentionẽ de supradictis constitutionibus, neque illis derogare de verbo ad verbum, cum appareat de mente Summi Pontificis, qui voluit derogare omnibus in contrarium facientibus, vt dictum est in facti specie supra proposita,

6 † Nam sicut Princeps non potest imponere legem successori *Surd. cons. 47. n. 11. lib. 1.* Ita neque poterit adstringere eumdem successorem, vt non deroget nisi sub certa forma verborum, quia in re substantia esset exercere ius, & potestatem in eum,

7 † Maximè in gratia motu proprio, prout est ista, de qua agimus *Cassador. decis. 1. n. 3. de concess. præb. Accoramb. decis. 61. lib. 2.*

Maximè, quia ista pensio est reseruata, vt soluatur de suo proprio per præsentem Cõmendatarium, & successores, Ita vt in hoc non grauetur in aliquo Religio circa eorum priuilegia, Vltra quod etiam est soluenda annuatim, & quoad D. Eques vixerit, Ita vt ex hoc magis colligatur mens Pontificis non esse habendam rationem vacantis & mortuarij, cum alias si non soluere tur dicto tempore posset contingere, quod si plures Commendatarij successiuè decederẽt numquam esset soluenda, quod non est dicendum, vt considerat *Rot. coram R. P. D. Sacrato. in d. Veneta pensionis. 6. Februarij. 1612.*

8 † Vbi etiam, quod Papa hoc magis voluit, cum natura pensionis accedat ad naturam alimentorum *Crescent. decis. 3. de solut.*

9 † Quæ non patiuntur dilationem *Bart. in l. vel negare. in princ. ff. de liber. agnoscend. Surd. de alim. tit. 1. n. 5. & priuil. 70. n. 2.*

Immo etiam verius est, quòd tam Religio, quàm Cõmmendatarij teneantur ad huiusmodi pensionem, quamuis fuerit reseruata, vt de suo proprio illam debeant soluere Commendatarij, Ista enim pensio est imposita super fructibus, & per consequens omnes, qui illos percipiunt ad eam tenentur,

10 † Ita vt dispositio expressa, quod quis teneatur de suo, non faciat cessare tacitam, quæ oritur aduersus quoscumque percipientes fructus, tamquam hoc sit ex natura rei, prout resoluit *Rota in d. Veneta pensionis. coram R. P. D. Sacrato.*

11 vbi allegatur simile † de prohibitione alienationis expressa vsque ad certũ tempus, quæ non tollit causam prouenientem ex lege iuxta *cons. Castr. 263. n. 3. lib. 2.* cum alijs per *Rot. coram Card. Pamphilio. Montis Falisci fideicommissi. 20. Nouemb. 1602.* declarando iuxta ea quæ adduxi *sup. c. 69.* Vnde si non est exempta Religio, multò minus erit priuilegiatus D. Commendatarius, qui & percipit fructus, & tenetur de suo proprio, iuxta formam reseruationis, vt dictum est.

Neque obstat, quod fuerit necessaria derogatio *regul. de iur. quæsit.*

12 † cum clausula, quorum tenores, non sufficiat ad tollendum ius quæsitum, sed debeat fieri indiuidua, & specifica mentio *Rot. diuers. decis. 358. p. 1.* Quia statim, quod Papa eximit pensionem ab istis oneribus, intelligitur derogare illi, à cuius iure concedit exemptionem, Vnde vlterior derogatio non requiritur,

13 † vt in specie casus nostri resoluit *Rot. in d. Veneta pensionis. in fin. coram R. P. D. Sacrato. Cassad. decis. 2. de priuileg. Rot. diuers. decis. 240. n. 22. p. 1.* cum sufficiat, quod Papa vtatur verbis quomodocumque derogatorijs ad effectum,

14 vt † censeatur sublata *regul. de iur. quæsit.* vt per *Rot. coram R. P. D. Sacrato. Cæsaraugustana iurisdictionis. 3. Februarij. 1609.* Et generale est, vt quando materia, super qua cadit concessio, est de sui natura præiudicialis

15 † non sit opus derogare dictæ regulæ de iure quæsito *Corn. cons. 83. circa primum consultationis. col. penult. post med. vers. tertio respondetur. n. 16. lib. 4. post Bald. in l. nec auus. in princ. C. de emancip. liber. cum alijs per Rot. coram Card. Seraphino. Ilerden. præeminentiarum. 26. Iunij. 1602. in impress. decis. 1445. n. 5.*

Ex prædictis fuit conclusum, quod pensio D. Equitis fuit reseruata libera ab omnibus prætensis oneribus, cui resolutioni cum pars non acquiesceret, iterum opposuit, quod non obstante dicta reseruatione immuni, libera, & exempta ab omni onere, nihilominus pensionarius tenebitur ad onera Religionis,

16 † quæ sunt priuilegiata, tamquam causa impositionis dictorum onerum sit propter defensionem contra Infideles, vnde non debent comprehendi sub verbis generalibus *Felin. in c. nonnulli. n. 19. de rescript.* & in specie allegabatur *decisio Rot. coram Card. Pamphilio. Asculana pensionis. 7. Febr. 1586.*

Sed non est recedendum à supra firmatis, † Quia in dicta decisione clarè apparebat, quod exemptio

17 fuerat sublata † per constitutionem Gregorij Papæ, in qua mandauit, quod pensionarij deberent contribuere oneribus Religionis, non obstante dicta exemptione, cui constitutioni

tam-

tamquam posteriori derogatoriæ primę est standum, vt dicitur in eadem *decis. Card. Pamphil. & coram R.P.D. Cantuccio. Toletana excusati. 20. Nouembris. 1581. & coram R.P.D. Robusterio. Mediolanen. pensionis. 5. Decēb. 1585.* Præsertim, quia in reseruatione, de qua agimus, Summus Pontifex adiecit, etiam si onera essent pro Cruciata sancta, & expeditione contra infi-
18 deles, † & propterea respectu causæ nihil potest prætendere Religio, vt in terminis considerauit *Rota coram R.P.D. Sacrato. Veneta pensionis. 6. Febr. 1612.* Cum etiam, vt dictum est supra, hic non agatur de præiudicio Religionis, tamquam Papa obligauerit Commendatarium de proprio, & propterea cessante præiudicio Reli-
19 gionis, cessat vis verborum, & causarum respicientium ipsam Religionem, † quia limitata causa limitatum producit effectum *l. in agris. ff. de acquir. rer. domin. Ias. in l. age. C. de transact. Felin. in c. cum ordinem. col. 4. de rescript. Dec. cons. 61. pro tenui. col. vlt. in princ. n. 3. in fin. Neuizan. cons. 66. n. 32. Surd. cons. 195. n. 8. lib. 2.*
20 & † actus non debet extendi vltra intentionem agentis primitiuam, quidquid sit in secundaria *l. obligationum substantia. §. vlt. de action. & obligation. l. non omnis. ff. si cert. petat. Ias. in l. 3. in princ. col. 3. in fin. n. 18. ff. de acquir. possess. post Bald. in l. si absentis. oppos. 2. C. si cert. petat. Neuiz. cōs. 52. n. 34.* & in specie similis casus ita fuit decisum per *Rot. coram R.P.D. Penia. Valentina subsidij. 4. Maij. & 29. Nouembris. 1611. & coram R.P.D. Orano. Monopolitana pensionis. 13. Iunij. 1597. & coram Card. Seraphino. Vercellen. subsidij. 20. Martij. 1600. in impress. decis. 1348.*

Minus obest, quod exemptio concessa Equiti fuerit correspectiua ad exemptionem eiusdem tenoris concessam Commendatario, Vnde quemadmodum Papa declarauit suæ intentionis non fuisse, vt idem Cōmendatarius gaudeat dicta exēptione, immo illam penitus reuocauit, vt in litteris expeditis die 5. Iunij. 1606. Ita etiam credendum est voluisse reuocare exemptionem concessam
21 Equiti extraneo, † qui non debet esse melioris conditionis, quàm consanguineus, prout est Commendatarius *Put. decis. 494. lib. 2. Rot. diuers. decis. 400. n. 7. p. 2.* Quia nullibi probatur
22 ista correspectiuitas, † quæ in dubio non præsumitur *l. eum eiusdem. 34. ff. de adil. edict.* Cum præsertim derogatio sit personalis solùm respectu Commendatarij, vnde non est dicendum, quod Papa per talem derogationem factam quo ad vnum, voluerit derogare gratiæ pensionarij, de quo nulla fuit habita mentio, cum non sit arguendum à præsumptione maioris dilectionis, quando habemus claram mentem Summi Pon-
23 tificis, † qui considerauit diuersam rationem in pensionario, tamquam natura pensionis accedat ad causam alimentorum *Rom. cons. 388. n. 3. Crescent. decis. 3. n. 5. de solution.* prout ob di-
24 ctam † causam censetur reseruata *Gabr. cons. 191. n. 9. lib. 2.* Ideo colligitur, quod Summus Pontifex magis voluit eximere illum à prætensis oneribus Religionis vacantis, & mortuarij, ne alias sequatur absurdum, quod si pensio non soluatur annuatim iuxta formā reseruationis, alimenta seruiant de vento, cum possit contingere, quod si plures Commendatarij successiuè decederent, numquam pensio esset soluenda, quod non est dicendum, vt dictum est *sup. ante n. 8.* & istam rationem in specie Religionis Hierosolymitanæ considerauit *Rot. coram R.P.D. Sacra-*
25 *to. Veneta pensionis. 6. Februarij. 1612.* † Adeo vt stante diuersitate causæ gratificandæ potius pensionario, quàm Commendatario semper excludatur correspectiuitas *Albens. cons. 45. n. 3. vers. propterea. post Castr. in l. potens. col. 5. & ibi Rimin. col. 6. C. de pact. Rot. coram R.P. D. Sacrato. Romana donationis. 19. Martij. 1607. & 13. Iunij. eiusdem anni coram eodem.* Maximè, quia non est nouum, sed sæpius vsitatum à Sede
26 Apostolica, † vt pensionarius sit immunis, & titularis soluat onera pro illo *Rot. coram R. P. D. Orano. Monopolitana pensionis. 13. Iunij. 1597. & coram R.P.D. Penia. Valentina subsidij excusati. 4. Maij. & 29. Nouembris. 1611. & coram Card. Seraphino. Vercellen. subsidij. 20. Martij. 1600. in impress. decis. 1348.* Et in casu nostro clarè colligitur, quod Summus Pontifex in litteris reuocatorijs non intellexit aliquid innouare circa pensionarium, cum semper dirigantur verba ad Commendatarium, & interesse Religionis, nullam mentionem faciendo de pēsionario, neque de obligatione facta per Commendatarium ad illius fauorem, Cum etiam hoc appareat ex verbis reseruationis pensionis, dum dicitur, quam ratam Commēdatarius tam suo, quàm successorum nominibus, de suo & corū proprio soluere promisit absque spe aliquid vmquam postea repetendi, onusq. huiusmodi in
27 se, & successores suos suscepit, † & cum Commendatarius iam consensisset reseruationi pensionis ad fauorem pensionarij cum dictis clausulis, & obligationibus, erat ius quæsitum eidem pensionario, Vnde illius derogatio requirebatur iuxta *regul. de iur. quæsit. non tollend.*

Nec aduersatur, quod in supplicatione non legantur clausulæ ita amplè extensæ, prout adsunt in
28 litteris reseruationis pensionis, † adeo vt stante diuersitate inter litteras, & supplicationem, potius debeat attendi supplicatio tamquam matrix *Rebuff. in prax. p. 3. in verb. datū. n. 9. Mandos. regul. 15. q. 1. n. 1. in fin. & reg. 27. q. 15. n. 6. iuxta Glos. in c. vt veterum. in verb. graci. 9. distinct. Bart. in l. sempronius. n. 3. ff. de legat. 2.*
29 vbi † in simili loquitur de prothocollo, cui potius statur, quàm publico instrumento *Alex. cons. 175. lib. 7. & cons. 105. in causa. n. 1. vbi Addit in verb. originali. lib. 2. & in l. si quis ex argentarijs. §. prætor ait. ff. de edend. Socin. cons. 94. in princ. lib. 1. Dec. in l. si librarius. ff. de regul. iur. Butr. in c. ex litteris. de fid. instrumen. Bald. in l. nec exemplum. C. ad leg. cornel. de fals. & in l. imperator. ff. de stat. homin. & cons. 11. lib. 2. Ias. cons. 62. col. 1. lib. 1. Bertrand. cons. 321. si inter prothocollum. lib. 3. Roman. cons. 187. n. 3.* vbi

vbi latè *Mandos. in verb. magis statur. Felin. in* 30 *c. pastoralis. post n. 8. de iudic.* † Adeo vt per istam matricē, seu prothocollum probetur fuisse commissum errorem in authenticando scripturam, vel instrumentum datum parti *§. illud. auth. de tabellion. Alex. cons. 105. n. 1. lib. 2. & cons. 79. n. 4. lib. 5. Io. de Amic. cons. vlt. n. 5. Corn. cons. 28. n. 2. lib. 1. Speculat. de libell. concept. §. restat. in princ. Felin. in c. quoniam contra. n. 10. de probation.*

Quia prædicta intelliguntur, quando litteræ continent aliquid contrariū, seu diuersum à supplica- 31 tione, † secus si sint de natura alicuius actus, vt sunt multæ clausulæ executiuæ, & implicitæ, quæ continentur sub imbreuiaturis, tunc enim potest Cancellaria addere solitas clausulas execu- 32 tiuas, † & extendere imbreuiaturas *Sarnens. super regul. de non iudic. q. 1. vers. tamen nunc. Cæsar de Graff. decis. 1. n. 4. de probation. Rot. coram R. P. D. Penia. Teruden. pensionis. 13. Nouem-* 33 *bris. 1598.* † Cum Cancellaria sit organum Papæ *Cassador. decis. 2. n. 7. super regul. de vnion. Cæsar de Graff. decis. 1. n. 8. de probation. Caputaq. decis. 31. p. 3. in manuscript.* Ita vt in dubio præsumatur, quod Cancellaria bene extenderit tales im- 34 breuiaturas, † & quod rectè fungatur officio suo, nisi contrarium probetur *l. 2. C. de offic. ciuil. iudic. Bald. in l. accusationis. n. 1. C. quod met. caus. Ias. in l. singularia. col. 20. vers. confirmo etiam prædicta. ff. si cert. petat. Aym. cons. 75. n. 8. Guid.* 35 *Pap. decis. 129. n. 5.* † vbi etiam, quod per publicum officium inducitur præsumptio bonæ fidei *l. cum precibus. C. de probat. l. 2. vers. non arbitramur. C. de iurisd. omn. iudic. Bald. in l. errore.* 36 *C. de testament.* Prout dicimus de notario, † qui potest addere solitas clausulas, vel extendere cæteratas in instrumento, de quo est rogatus *Speculat. de instrum. edition. §. ostenso. vers. quid ergo si abbreuiatura. & §. instrumentum. vers. hoc autem puto. Guid. Pap. decis. 129. n. 2. post Bart. in l. gallus. §. idem credendum. vers. nisi euidenter conueniat sub illo verbo. ff. de liber. & posth. Alex. cons. 89. n. 12. ad med. lib. 3. Bald. in* 37 *rubr. C. de fid. instrument.* † Immo etiam clausulæ consuetæ apponi in litteris Papæ semper subintelliguntur *c. accepimus. de ætat. & qualitat. c. cum m. ferrariensis. de constitutionib. Alex. cons. 53. n. 11. lib. 7. per l. si prius. §. 1. ff. de aqua pluu. arcend. l. quod si nolit. §. qui assidua. ff. de* 38 *euiction.* † Exemplo notarij, qui intelligitur rogatus de clausulis consuetis, quamuis nihil à partibus dictum fuerit *Bald. in l. si quis sub conditione. in fin. ff. de condition. instit. per tex. in l. fin. C. de fideiussorib. Alex. cons. 27. n. 2. lib. 2. Guid. Pap. cons. 19. in fin. Abb. Dec. & Rip. in c. cumana. de constitut. Felin. in cap. ex litteris. col. 6. de fid. instrument. Ias. in l. 3. col. 7. C. de* 39 *iur. emphyteot. Socin. cons. 94. lib. 1.* † Intelligendo de clausulis consuetis, quæ respiciunt executionem, vel clariorem elucidationem dumtaxat, non autem de illis, quæ inducunt dispositionem, aut nouum effectum, qui aliàs non veniret, vt latè declarat *Addit. ad Alex. cons. 28. in verb. non potest. lib. 2. Ang. in l. litet. col. C. locat. Bald. in rubr. C. de his quæ in fraud. credi-* 40 *tor. col. fin.* † vbi etiam, quod in istis consuetis, quæ nouum effectum inducunt, sufficit, quod notarius sit de illis rogatus in genere *Addit. ad Alex. d. cons. 28. in verb. non potest. in fin. lib. 2.* 41 *Marsil. sing. 123.* † Et istam æquiparationem notarij ad litteras, & bullas Apostolicas circa clausulas consuetas facit *Alex. cons. 53. n. 11. lib. 7. & cons. 27. n. 2. lib. 2.*

Et ita ex præfatis, & similibus rationibus fuit conclusum in huiusmodi causa *Perusina pensionis. 13. Ianuary. 1614. coram R. P. D. Sacrato.* declarando, quod pensio sit exempta ab omni one- 42 re, † vbi etiam considerantur verba reseruationis vniuersalia quæcumque & similia, quæ nihil excludunt *c. solitæ. ad fin. de maiorit. & obedient. Roman. cons. 31. n. 2. & ibi Mandos. in verb. quandocumque. Dec. cons. 599. n. 2. Aym. cons. 414. n. 1. Tiraq. de retract. lign. §. 1. glos. 7. n. 20. cum seq.*

Qua exemptione stante *dicta die in eadem causa, & coram eodem* firmatum etiam fuit, quod circa terminum Natiuitatis S. Io. Baptistæ, & Sanctissimi D. N. Iesu Christi D. Commendatarius teneatur soluere pro rata fructuum per illum 43 perceptorum, & non aliàs, † Quia *Rota* sequitur opinionem, quod Beneficiatus debeat soluere pensionem pro rata fructuum, non pro rata temporis *Gabr. cons. 101. n. 13. cum seq. lib. 2.* quod etiam voluit *Rot. coram fel. record. Clemente VIII. Pharen. pensionis. 19. Iunij. 1573. & coram Cardin. Pamphilio. Cæsaraugustana pensionis. 13. Aprilis. 1592. & coram R. P. D. Ortemberg. Salernitana pensionis. 9. April. 1601. & corā R. P. D. Caualerio. Carpentoracten. pen-* 44 *sionis. 15. Decembris. 1610.* † Quæ opinio est fundata in maxima æquitate, quia pensio imponitur super fructibus, non autem super tempore, vnde æquum est, vt teneatur qui percipit fructus, non qui per quantumuis longum tempus habuit nudum nomen.

Sed cum D. Commēdatarius ceperit possessionem 1. Maij dicti anni, quo tempore, vt dictum est, erant percepti multi fructus per Religionem ra- 45 tione vacantis, & mortuarij, † oritur difficultas in facienda hac distributione, quia si terminus S. Io. Baptistæ est soluendus in totum, vel in parte de fructibus collectis ante diem primā Maij. 1607, non tenebitur D. Commendatarius pro illa rata, ex quo illos non percepit, si verò est soluendus de fructibus perceptis post diem primam Maij vtique tenebitur, quia illos percepit.

In quo videtur ponderandum an pensio sit posticipata, vel anticipata, quia si esset anticipata, beneficiatus tenetur illam soluere in diem termini, etiam si nulli hucusque fuissent percepti 46 fructus, † si verò est posticipata, secus est dicendum, Ad cognoscendum autem an sit anticipata, vel posticipata attenditur forma reseruationis, quia si à die reseruatæ pensionis vsque ad diem primi termini nulli possant colligi fructus 47 manifestè † apparet Papam voluisse pensionem anti-

anticipatè solui à beneficiato, & sic de proprio, & quod postea se reualeat de fructibus colligendis, quod si inter diem reseruationis, & primi termini cadunt fructus, pensio dicitur posticipata, & non est soluenda, nisi de fructibus perceptis ita distinxit *Rota in causa Monopolitana pensionis die 10. April. 1606. corã R.P.D. Sacrato*. In proposito † cũ Papa idibus Nouembris reseruauerit pensionem, & voluerit solui primum terminum solum in Natiuitate S. Ioannis Baptistæ, apparet voluisse pensionem solui posticipatè, & sic de fructibus maturandis vsque ad illam diem, quia alias mandasset solui primum terminum in proxima Natiuitate D.N. Iesu Christi, & propterea si Commendatarius nullam partem habuit fructuum maturatorum ab Idibus Nouembris 1606. vsque ad S. Io. Baptistã 1607. ad nihil tenebitur pro primo termino S. Ioannis, si verò aliquid habuit, tenebitur proportionabiliter, Quo verò ad terminum Natiuitatis D.N. Iesu Christi sine dubio tenebitur D. Commendatarius, cum pro illo soluendo habeat fructus maturatos post terminum S. Ioannis, cum quibus potest soluere pensionem termini Natiuitatis Domini Nostri Iesu Christi, etiam si sit posticipata.

48

EPITOME.

PRomittens indemnitatem an teneatur non solùm resarcire damnum, sed etiam liberare à molestijs, & statim suscipere iudicium motum. ¶ Emptor offerens agenti contra eum nolens expectare euictionem an habeat regressum contra venditorem. ¶ Fideiussor an sit conseruandus indemnis, quamuis non exprimatur. ¶ Actor an debeat liquidare conditionem impletam per probationes veras, vel præsumptas. ¶ Et quando illam teneatur notificare emptori. ¶ Periculum vini ad quem spectet, postquam fuit datum, vt vulgo dicitur ad assaggio. ¶ Possessio quando censeatur tradita per signum appositum in re vendita. ¶ Contractus Stocchi quis sit, & an contineat vsurariam prauitatem. ¶ Præstatio legati, & rei promissæ, vel experimentum bonitatis per adiectionem mensuræ certi loci vbi sit facienda. ¶ Mensuratio an debeat fieri expensis communibus venditoris, & emptoris. ¶ Gabella an sit soluenda per emptorem.

SVMMARIVM.

1 *Promittens indemnitatem non solùm tenetur resarcire damnum fideiussori, sed etiam liberare eum à molestijs, & statim suscipere iudicium motum. n. 2.*

3 *Fideiussor semper est conseruandus indemnis, quamuis nihil dictum fuerit.*

4 *Emptor offerens agenti contra eum nolens expectare euictionem an habeat regressum contra venditorem.*

5 *Habens promissionem indemnitatis non agit contra promittentem, nisi secuto damno. Intellige vt n. 6.*

7 *Iuramentum habet vim expressionis specificæ.*

8 *Promissio iurata idem operatur ac si specialiter conuentum esset de conseruando indemnem, si quæstio, & lis moueretur. Declara vt n. 9.*

10 *Promittens indemnitatem non tenetur defendere, neque suscipere iudicium motum, quando damnum prouenit culpa eius, pro quo fuit promissa indemnitas, & in hoc nihil operatur iuramentum. & n. 12.*

11 *Iusiurandum recipit easdem qualitates, & conditiones, quæ adsunt in principali promissione.*

13 *Actor debet prius liquidare conditionem impletam per veras probationes, & non præsumptas.*

14 *Venditio ad mensuram facit contractum imperfectum respectu periculi.*

15 *Venditor debet notificare conditionem purificatam emptori.*

16 *Periculum rei venditæ spectat ad venditorem, quando non adhibuit diligentiam, ad quam tenebatur.*

17 *Periculum vini postquam fuit datum, vt vulgo dicitur in assaggio, ante mensurationem pertinet ad vendentem.*

18 *Possessio censetur tradita per signum appositum in rebus mobilibus. Intellige vt n. 19. & 20.*

21 *Contractus stocchi est vsurarius, & prohibitus, quando videlicet venditur aliquid indigenti pecunia pro cariori pretio, ita vt postea ab eodẽ vilius reuendatur. & n. 22. Declara vt n. 23.*

24 *Præstatio legati, vel rei promissæ propter adiectionem mensuræ certi loci, in eo est facienda. n. 25. 26. & 28.*

27 *Experimentum bonitatis fieri debet in eo loco, ad quem contrahentes se retulerunt.*

29 *Testator mandans, quod hæres sibi aliquid emat, intelligitur vt ematur de suo, vel de bonis hæreditarijs.*

30 *Mandatum de emendo tesseras frumentarias debet intelligi de emptione frumenti tot mensurarum.*

31 *Mensuratio est facienda expensis communibus venditoris, & emptoris.*

32 *Gabella est soluenda per emptorem. n. 33.*

CAPVT DXLIX.

STante promissione indẽnitatis tenetur promittens non solùm ad resarciendum damnum, † quod passus est fideiussor vnà cum interesse, fructibus, & alijs, de quibus per *Glos. & Bart. & Alex. in addit. in l. quæro. in princ. ff. locat. Ruin. cons. 187. n. 3. lib. 1.* sed etiam debet liberare à molestijs, & statim suscipere iudicium motum, † cum idem sit promittere indemnitatem, & defensionem, adeo vt vna causa veniat in consequentiam alterius, ita notabiliter concludit *Bart. in l. pater. n. 1. ff. de dot. prælegat.* vbi, quod est menti tenendum, quia alibi non reperitur *Paris. cons. 109. n. 37. & 38. lib. 1. & cons. 16. n. 124. & 125. lib. 2. Socin. cons. 70. in princ. lib. 3. Alex. cons. 32. n. 14. col. penult. in fin. vers. quinto & vl-*

1

2

& vltimo dicitur. lib. 4. Ruin. conf. 187. n. 2. lib 1. Bald. in l. cum tibi. 22. n. 2. C. de euictionib. & in l. si pro ea. 10. n. 13. post princ. vers. interdum reus promittit. C. mandat. Socin. Iun. conf. 94. n. 26. lib. 3. Bertazzol. clauf. 21. glos. 29. n. 2. & clauf. 43. glos. 2. ante fin. Caualcan. decis. 9. n. 10.

Quod etiam esset, quamuis non fuerit promissa indemnitas, quia semper fideiussor est conser-
3 uandus † sine damno, licet nihil dictum fuerit, tamquam hoc sit de natura fideiussionis Bald. in l. constitutionibus. C. de vsur. Marsil. in rubr. de fideiussion. n. 193. q. 26. & n. 325. q. 44. Paris. conf. 104. n. 12. lib. 3. Bertazzol. clausul. 43.
4 glos. 1. n. 1. † Vnde videmus, quod si emptor offerat agenti contra eum, nolens expectare euictionem, tamen habet regressum contra venditorem, quasi huic contractui tacitè insit, vt emptor conseruetur indemnis, Nam licet idem emptor non agat, nisi secuta euictione l. habere licere. 57. ff. de euict. Tamen non semper est expectanda sententia euictionis, cum possit debitum offerri, & hoc casu est resarciendum damnum Bald. in l. cum tibi. 22. n. 2. C. de euictionib.

Neque obstat, quod ille, cui fuit promissa indemnitas non possit agere contra promittentem,
5 nisi † postquam passus sit damnum, & interesse Alex. conf. 189. n. 7. lib. 3. Cum aliud sit fideiubere, aliud conseruare indemnem, nam intelligitur in subsidium, si principalis non est soluendo Felin. in c. ex rescripto. col. fin. post n. 19. de iur. iurand. Seraph. priuileg. iuram. 88. n. 11. & ibi
6 latè Addit. n. 11. & 12. † Quia aliud est in reo promittente, quod eius fideiussor conseruabitur indemnis, tunc enim ista promissio recipit pleniorem interpretationem, vt declarat Bald. in l. si pro ea. 10. q. 12. n. 13. C. mandat. Bertazzol. clauf. 43. glos. 2. n. 1. ad fin.

Idem esset, si promissio fuit iurata, quasi tunc iuramentum habeat vim expressionis specificæ,
7 & specialis l. eum pater. §. filius matrem. ff. de leg. 2. Bald. in l. 1. n. 4. in fin. C. commodat. Vnde videtur facta promissio, ac si in specie fuisset
8 conuentum, si quæstio, & lis moueretur, † vt in terminis notat Socin. conf. 70. n. 1. lib. 1. iuxta notata per Bart. in l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. obligat. & in l. sciendum. eod. tit. Quod tamen est intelligendum, vt tunc iusiurandum opere-
9 retur, & habeat vim specialis expressionis, † quando generalis oratio includeret causam, de qua ageretur, nam aliàs nihil per illud esset ampliatum Bart. & Ang. in l. sed & si quis §. quæsitum. ff. si quis cautionib. Bald. in l. 3. de controuers. feud. apud pares terminand. & ita declarat Socin. conf. 70. in fin. vers. nec obstat quod pro-
10 missio. n. 6. lib. 1. † vbi concludit, quod promittens indemnitatem non tenebitur defendere, neque suscipere iudicium motum, quando damnum prouenit culpa eius, pro quo fuit promissa indemnitas, & in hoc nihil operabitur iuramen-
11 tum, † quod recipit easdem qualitates, & conditiones, quæ adsunt in principali promissione l. fin. C. de non numer. pecun. holt. ff. qui satisd.
12 cogant. c. quemadmodum de iur. iur. † & stante culpa prædicta, quod non possit agi ad indemnitatem concludit Alex. conf. 114. n. 2. ad med. lib. 3. Paris. conf. 104. n. 12. lib. 3.

Quo ad secundum dixi vēditionem de qua agitur, non posse dici puram, sed potius conditionalem tamquam factam cum reseruatione ratificationis faciendæ per consocium, ita vt ea non secuta vinum non censeretur venditum, Vnde prius debebat constare de huiusmodi ratifica-
13 tione illam notificando emptori, † prout regulariter quando aliquid conditionale deducitur in iudicium, debet prius per actorem conditio liquidari, quod impleta sit, adeo vt neque præsumpta probatio admittatur, cum sit probandum, quod verè dicta conditio euenerit Bald. in l. si quidem. C. de except. Ruin. conf. 63. n. 18. lib. 1. Bero. conf. 19. n. 14. & 15. lib. 3. Ceph. conf. 667. n. 43. lib. 5. & conf. 441. n. 88. lib. 3. Natt. conf. 67. n. 7. Graff. de except. c. 13. n. 69. & 71. Honded. conf. 34. n. 6. cum seq. lib. 1.

Quo stante periculum vini non potest spectare ad
14 emptorem, sed ad venditorem, maximè † cum illud fuerit venditum ad mensuram, ita vt antequam mensuretur, contractus dicatur imperfectus respectu periculi, & deteriorationis spectantis ad venditorem, & actionis, & obligationis, quæ non nascitur ante purificatam conditionem mensurationis quidquid sit quo ad alios effectus Castr. in l. 2. C. quand. lic. ab empt. disced. Afflict. decis. 280. n. 3. vsque ad 7. Couar. pract. quæst. c. 3. n. 6. latè Surd. conf. 38. n. 13. & 14. lib. 1.

Neque obstat prætensa ratificatio, Quia vt dictum
15 est, non sufficit illam adfuisse, † nisi de ea certior factus esset emptor, qui non potest dici in aliqua mora recipiendi vinum, nisi interueniat certioratio conditionis purificatæ, adeò vt ante illius scientiam nihil sit emptori imputandum Decian. conf. 102. n. 22. & 23. lib. 1. Gui. d. Pap. decis. 497. ad med. Gozad. conf. 1. n. 40. & conf. 27. n. 5. post Bart. & alios in l. quoties in diem ff. de verb. oblig. & in l. non solum. §. morte. de
16 nou. oper. nunciat. † Vnde meritò periculum deteriorationis vini non debet spectare ad eum, qui nullam culpam contraxit, sed ad venditorem, qui non adhibuit diligentiam, ad quam tenebatur Aym. conf. 4. n. 24. Aret. conf. 111. col. penult. ad fin.

Minus facit, quod vinū fuerit datū, vt vulgariter dicitur in assaggio, Quia ex hoc nō sequitur, quod
17 periculum † spectet ad emptorem, cum enim interim sit mensurandum ex forma conuentionis, antequam mensuratio fiat, contractus est imperfectus respectu periculi, vt dictum est, & per consequens deterioratio est venditoris Paris. conf. 59. n. 5. lib. 1. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 2. n. 26. Cum neque in hoc casu sufficeret
18 dolium fuisse signatum, † quamuis enim per signum appositum in istis mobilibus censeatur tradita possessio, & non possit præsumi, quod res sit alterius, quam illius, cuius est mercam, seu signum Bart. in l. qua dotis. in fin. ff. solut. ma-
19 trim. Tamen hoc fallit in dolio vini empto, † in quo per solum signum non transfertur dominium,

nium, cum alia præsumptio sumi possit, quàm animus tradendi, ne videlicet in dolio aliquid immi tatur *l.1.§ si dolium.de pericul. & cōmod. rei vendit. Rom.sing.285.n.1. Boer.decif.105.n. 10. Mascard.conclus.160. n.4.* dixi supra c.500.

30 vbi † etiam quod ista de signo procedunt, quando iam esset perfecta emptio, de qua perfectione non constat in casu nostro, stante mensuratione facienda, & ratificatione *ex supra allegatis*.

Accedat, quia eramus in contractu Stocchi, cum fuerit facta venditio vini indigenti pecunia pro

31 cariori pretio, † ita vt postea ab eodem viliori pretio reuenderetur, qui modus contrahendi continet vsurariam prauitatem, cum idem sit ac si pecunia mutuaretur *Couar.lib.2. var.resolut. c.3.n.5.in fin.* vbi, quod hoc est genus latrocinij, maximè execrandum, & iustis pœnis vindicandum,

32 † quod multis rationibus improbat *Gaball.de vsur. c. ..... Siluest. in summa in verb. vsura.il 2.q.4. Lup.in c.nauiganti. comment. 3. §.5.n.124.de vsur. Vital. Cambo.de claus.tit.de fraude n.10.in fin.fol.269. Boceacc.de interd.vti possid.c.18.n.188.& 189.tom.3.p.2.fol.317.* vbi etiam adducit alia exempla similium contractuum illicitorum, de quibus etiam *Menoch. præsumpt 122.lib.3.* vbi quoque refert *Dec.cons. 403.qua nuis in casu.n.18.& Decian.cons.105. n 18.lib.2. Raudens. decis.7.n.12. vsque ad 19. Laur.Rodulph.de vsur.p.3.n.6.Bagn.de iust.& iur.q.178.conclus.2.* Et adsunt bannimenta Illustrissimi D. Gubernatoris Vrbis publicata de mandato Sanctissimi D. N. tempore Pauli IV. & Pij IV.quæ semper renouantur, vltra statutum Vrbis *c.152.lib.1.* in quo similes contractus passim prohibentur.

In quo tamen notandum est, quod si quis simpliciter vendidisset iusto pretio nihil cogitans de re-

33 demptione, † & emptor postea non inueniens emptorem vellet reuēdere eidem venditori rem emptam viliori pretio, non esset contractus stocchi, neque vsura minus emendo, immò nec iniustitia propter latitudinem pretij iusti, vt si vendidit summo pretio rei, & emit medioeri, vel infimo, vt in specie ita declarat *Siluest. in verb. vsura.il 2.q 4. ad med.*

Cum igitur emptor non teneatur ad periculum vini ex supradictis, non est amplius quærendum, vbi præstatio vini facienda sit, Quamuis si opor-

34 teret decidere, concludendum esset, † quod propter adiectionem mensuræ certi loci, in eo loco sit facienda præstatio, vt in specie concludit *Cin. in l.1.ad me l. n.2. C.vbi fideicommis. peti oport.* vbi, quod si testator iubeat dari decem corbes

35 vini ad mensuram Parisiensem, † tunc videtur tacitè egisse, vt Parisijs præstetur: quod etiam sequitur *Bald. cons. 224. nobilis. & cons. 225. ad euidentiam. lib.3.* vbi licèt contrarium respondeat ex multis coniecturis in casu sibi proposito, Tamen illis cessantibus tenet, quod in eo loco facienda sit præstatio, cuius mensura fuit enun-

36 ciata; † prout etiam dic t *Bart. in l. sed & si susceperit.§. 1. ff.de iudic.* vbi, quod dicitur fieri solutio in ea regione, in qua frequentatur mensura illa, de qua meminit promissor, & ita etiam

37 consuluit *Siluest. Aldobr. cons.57.n.1.lib.1.* † vbi ex hoc infert, quod experimentum bonitatis fieri debet in eo loco, ad quem contrahentes se retulerunt pro bonitate, quemadmodum enim si fuisset promissum guatum ad mensuram, vel experimentum Venetiarum præstandum esset Venetijs, Ita etiam ex eo, quod præstatio debet esse certæ bonitatis secundum pannos Venetos.

38 Idem etiam † sequitur *Ang.in d.l.sed & si susceptt. §. 1. de iudic.* vbi etiam *Castr. n.2.* subdens *n.6. & 7.* quod si testator mandet hæredi, quod tibi emat aliquam rem videtur voluisse, vt ema-

39 tur de suo, † vel de bonis hæreditarijs, non de pecunia tua, quasi non solùm dicatur iniunxisse grauamen facti, sed iuris, prout etiam si iubeat

30 vt hæres emat tibi tesseras frumentarias, † intelligetur de emptione frumenti tot mensurarum, non autem solum de ipsis mensuris, vt *ibid.* per *Castr.*

31 † Quorum verò expensis mensuratio sit facienda, dicendum est spectare ad vtrumque, communiter tam venditorem, quàm emptorem *l.4. §. 1. vers. sed & si mensor. vbi Florian. ff.fin.regund. Salic.in l.3.n.3.C.eod.tit.Bart.in l. si postulauerit.n.2.ff.de adulter. Neuiz.cons.38. n.8.* cum alijs per *Surd.de aliment.tit.1. q.86.n. 13. vsque ad 4. Felin. in c. quia iudicante. col. 1. vers. & ad le quod. de præscript. Ias. in l.prator ait.§.is etiam.n.10.ff.de edend.*

32 † Quidquid aliud sit in gabella, quæ erit soluenda per emptorem *Bald.in l si prædium.n.6 C.de edil. edict. Bart. in l.eum mulier col.2.in fin. ff.solut.matrim. Salic.in rubr.de reb.credit. Firman.de Gabell.p.7. q.1.* Et quamuis aliqui teneant spectare ad venditorem, vt per *Guter. eod. tit. de Gabell. q. 46.*

33 *n. 2.* † Tamen verior est prima opinio, & magis recepta, vt per *Tiraq de retract. conuent. §.6. glos.2.n.1. Do or. in l. debet. in fin. ff. de adilit. edict. Roman.sing.588.* & ibi latè *Addit.in princ. Girond. de Gabell p.4.§.1.n.1.*

EPITOME.

Testes quando debeant esse rogati in testamento. ¶ Institutio hæredis an valeat ad interrogationem alterius. ¶ Verba, volo relinquere, & volo accipere in virum, an inducant matrimonium, & voluntatem perfectam. ¶ Testamentū quando possit probari per testes. ¶ Et quo casu requiratur publicatio, & recitatio illius per notarium. ¶ Imperfectio voluntatis ex quibus iudicetur. ¶ Et quid si vltra institutionem heredis appareat, quod testator voleb t addere, seu minuere, & legare. ¶ Et qualiter dicatur de hoc constare. ¶ Et an sit exprimendus ipse actus testandi. ¶ Executio quando retardetur in possessorio ob iniustitiam sententiæ. ¶ Et an illa sit probanda ex eisdē actis. ¶ Clausula, arbitrio Rotæ, circa sanationem nullitatis examinis testium quando habeat locum. ¶ Et quid si interrogatoria non sint data per procuratorem legitimum, & non fuit illis plenè responsum. ¶ Notoria iniustitia an dicatur pro-

bata eo ipso, quod sententia non iustificatur ex actis. ¶ Et an potuerit Iudex aliunde moueri ad pronunciandum. ¶ Hæredis institutio, & nominatio executoris an perficiat testamentum. ¶ Notarius an censeatur adhibitus pro substantia, vel probatione. ¶ Iudicium notarij in negando se rogare de testamento an præiudicet. ¶ Verba, non fui rogatus, an intelligantur de proprio, & explicito rogitu, excludendo rogationem largo modo.

SVMMARIVM.

1 *Publicatio, & recitatio testamenti requiritur, quando constat, quod testator voluit adhiberi notarium ad effectum, vt de eo rogaretur. n. 2. 5. & 6. Declara vt n. 3. 4. 44. & 45.*

7 *Testes debent esse rogati in testamento, & sufficit à quocumque rogentur, dummodo tamen hoc fiat præsente, & patiente testatore. n. 8.*

9 *Testamentum est imperfectum, quando apparet, quod vltra institutionem hæredis testator volebat facere legata, & non fecit, vel aliquid addere, seu minuere, & non potuit. n. 13. & de ratione. n. 10. Fallit vt n. 31. 32. 49. 51. & 52.*

13 *Testamentum potest probari per testes, quamuis fuerit dictatum notario, & per eum non publicatum. n. 41. Intellige vt n. 12.*

14 *Verba, volo relinquere, an inducant dispositionem perfectam. n. 56.*

15 *Præsumptio, quod testator sit inhabilis ad testandum, oritur ex probatione impedimenti testatoris, per quod non potuerit in omnibus explicare voluntatem suam.*

16 *Institutio hæredis valet ad alterius interrogationem, Declara vt n. 17.*

18 *Notarius quando debeat se abstinere à rogitu testamenti.*

19 *Executio non retardatur in iudicio possessorio propter appellationem, seu iniustitiam sententiæ. n. 20. Intellige vt n. 21. & 22.*

23 *Arbitriũ debet esse regulatũ à iure, & æquitate.*

24 *Iniustitia sententiæ apta ad impediendam executionem vigore Aegidianæ debet deduci ex eisdemmet actis, non ex nouis.*

25 *Rescriptum non valet, si non exprimatur illud, quod reddidisset Principem difficilem ad concedendum.*

26 *Mentio est facienda in rescripto, non solùm de executione sententiæ, sed etiam de conclusione in causa.*

27 *Examen testium non sanatur quando interrogatoria data non sunt plena, nec super eis fuit perfectè responsum, vel quando non dentur per procuratorem legitimum. n. 34.*

28 *Creditum hæredis quando confundatur per aditionem, & fideiussores liberentur. n. 29.*

30 *Nullitates insurgentes à iure positiuo non sanantur, nisi consilito de bono iure.*

33 *Voluntas testatoris præsumitur, & declaratur ex his quæ dixit extra testamentum.*

35 *Dans interrogatoria videtur velle vti depositionibus testium.*

36 *Notoria iniustitia dicitur probata eo ipso, quod sententia non iustificatur ex actis, iuxta opinionem, quam sequitur Rota, quod Iudex aliunde non possit moueri ad pronunciandum.*

37 *Quæ sunt extra acta dicuntur esse extra mundum.*

38 *Ex reuolutione actorum probatur non ius.*

39 *Causa testati facit cessare causam intestati.*

40 *Hæredis institutio perficit testamentum.*

42 *Notarius non censetur adhibitus à testatore pro substantia, sed pro faciliori probatione.*

43 *Iudicium notarij in habendo testamento pro imperfecto non nocet.*

46 *Duo testes sufficiunt ad probandum rogitum.*

47 *Negans se rogatum à testatore non excludit rogitum notarij.*

48 *Verba, non son stato pregato, possunt intelligi de proprio, & explicito rogitu, non tamen excludunt rogationem largo modo, quæ potest fieri quibuscumque verbis.*

50 *Multa tractantur, quæ non fiunt.*

53 *Voluntas præsumitur completa, & absoluta, & quod testator nihil voluerit addere.*

54 *Testis vnicus nihil probat.*

55 *Nominatio executorum indicat perfectionem testamenti.*

57 *Verba, volo accipere in virum, iunctis circumstantijs inducunt matrimonium.*

CAPVT DL.

DE imperfectione testamenti exhibiti dicebam euidenter constare, cum ex testibus, de quibus in facto, appareat testatorem voluisse adhiberi notarium, † ad effectum, vt de eodem testamento rogaretur, quo casu ad illius validitatem necessaria est publicatio, lectio, seu recitatio coram testibus, & testatore, aliàs non sustineretur, neque iure testamenti, neque codicillorum quo ad extraneos, quorum respectu non sufficiet probare dictam voluntatem per testes, si etiã non deponant de dicta solemnitate publicationis, quidquid aliud sit inter liberos, de quibus modò non agimus *Castr. in l. si is qui. 25. n. 3. ad fin. vers. si autem testes fuerint. ff. de testam. per tex. in l fideicommissa. 11. in princ. vers. quoties. de legat. 3. Ang. in l. contractus. in princ. n. 4. vers. tertio & vltimo habes. C. de fid. instr. latè Ruin. cons. 1. n. 7. vsque ad n. 13. lib. 3.* † Quasi in casu, in quo notarius rogatur, voluntas præsumatur imperfecta, si fuerit omissa publicatio. Vnde actus non valebit ex defectu voluntatis, neque probatio per testes sufficiet *Bald. in auth. quod sine. n. 1. vers. cum enim hoc sit speciale. C. de testam. Castr. in l. hac consultissima. 8. §. at cum humana. n. 3. vers. quid si testator. C. qui testam. facer. poss. Socin. Iun. cons. 71. n. 24. lib. 4. cum alijs per Surd. cons. 414. n. 16. lib. 3. Menoch. cons. 42. n. 14. lib. 1.*

Neque obstat, quod valeat testamentum, quando quis volens testari propalauit suam voluntatem, 3 sed notarius non potuit eam publicare, † & dicere se de illa fuisse rogatum. *Rot. diuers. decis. 173. p. 2.*

173.p.2. latè *Honded.conſ.77.n.17.& 20. lib.1.* Quia in dicto caſu per Rotã deciſo teſtator habuerat ſuam diſpoſitionem pro perfecta, nam mandauerat ſcribi, & ſcripta fuerunt nomina 4 hæredum, † & legatariorum, & ſolùm ſupererat publicatio ipſius ſcripturæ, & receptio,& ſic rogitus notarij, quæ imperfectio non eſt teſtatoris, ſed ſolemnitatis, quæ non attenditur, vbi non agitur de probando teſtamento per ſcripturam, ſed per teſtes, Ita reſpondendo ad dictam deciſionem Rotæ declarat *Menoch. conſ. 1189. n.12.& 13. lib. 12. Ludouic. Zuntus in reſponſo pro vxore.n.504. Natt.in l.hac conſultiſſima. §. ex imperfecto.n.144.in fin. C. de teſtam.* & ita etiã loquitur *Honded. conſ.77.n.17.& 20.lib.1.*

5 Immo, † quamuis publicatio non eſſet neceſſaria, tamen quando teſtator voluit illam adhiberi, actus aliter non valebit *Surd.deciſ.292.n.13. poſt Dec. conſ.159.* Et publicatio teſtamenti non eſt neceſſaria, niſi quando teſtator deſtinauit, 6 quod † ſua voluntas coram notario publicaretur *Menoch.conſ.224.n.35.& 44.lib.3.*

Secundo magis imperfectio teſtamenti colligitur ob defectum rogitus teſtium, vt patet ex eorum depoſitionibus, de quibus in facto, Quamuis enim ſufficiat teſtes à quocumque fuiſſe rogatos, 7 Tamen † intelligitur præſente teſtatore, & patiente, quaſi tunc ipſe mandare videatur, de quo tamen non conſtat in caſu noſtro, vnde diſpoſitio vitiatur *Rimin. Sen. conſ.254. n.19.lib. 2.Alex.conſ.47.abundè.n.4.lib.2. Card. Mantic.de coniect.vltim.volunt.lib.2.tit.15.n.4.* 8 † ſiue ſimus in teſtamento in ſcriptis, ſiue nuncupatiuo, cum in vtroque rogitus teſtium requiratur,vt de communi teſtatur *Boer.deciſ.34.n.8. poſt Gloſ.in §.fin.in verb. adhibitis. inſtit. de teſtam. Alex. & Iaſ.in l. hac conſultiſſima. in princ.C.eod.tit.*

Tertio, quatenus omnia prædicta ceſſarent,tollitur omnis difficultas propter nullitatem teſtamenti, de quo agimus, ex defectu voluntatis, cum ex primo teſte, iuxta decimumquartum,ex quarto, iuxta ſeptimum, & ſexto iuxta ſeptimum, & ſeptimo iuxta quintum, & ex octauo iuxta octa9 uum, de quo in ſummario, clarè † appareat, quod teſtator non perfecit teſtamentum, cum vltra inſtitutionem hæredis vellet etiam facere alias diſpoſitiones, & legata ad fauorem Suffragij, & ſororis nominando etiam D. Bartholomæum ſuum nepotem, Quorum nihil potuit adimplere ob impedimentum amiſsionis loquelæ, & per conſequens teſtamentum annullatur tamquam indiuiduum,cum non poſsit pro parte valere, & recipiat perfectionem ab vltimo puncto, ſiue tacitè, ſiue expreſsè conſtet, quod teſtator volebat aliquid addere, vel minuere, etiam quod eſſemus inter liberos,& nulla habita conſideratione clauſulæ codicillaris,vt latè concludit *Surd.conſ.258.n.19.vſque ad n. 24.lib.3. poſt Bart. in l.ſi quis cum teſtamento. ff. de teſtam.Rimin.Sen.conſ.254.n.4.& 21.lib.2.Dec. conſ.158. caſus. in fin. Natt. in l. hac conſultiſſima.§.ex imperfecto.n.139.C.de teſtam.Menoch. conſ.750.n.4.& 5.lib.8.& conſ.1189.n.6. lib.12. Cephal. conſ.294.n.9. lib.2. Iaſ.conſ.8. col. 6. ad fin. verſ. ſecundo ad idem facit. lib. 3. Caſtr. & Aret.in l.ſi is qui. ff. de teſtam. Ruin. conſ. 204. n.8.lib.2. & conſ.15. n.4. eod.lib.* 10 † Quaſi teſtamentum numquam dicatur abſolutum, niſi vbi conſtat de perfectione voluntatis cõcluſiuè,cum in eo non ſolùm requiratur neceſsitas formæ ſubſtantialis conſiſtens in hæredis inſtitutione, ſed etiam perfectio in materia,quæ eſt in voluntate teſtatoris completa,& perfectè enunciata, & plenè declarata,vltra alia requiſita,de quibus per *Bald.in l.1.in princ. ff.de teſtam. Iaſ.conſ.8. col. 6. ad med. verſ. alibi dicit. lib. 2. Menoch. conſ.176.n.4. lib. 2. Gulielm. Bened. in c.raynutius. in verb. teſtamentum. il 1. n.93. & in verb. mortuo itaque teſtatore. il 1.n.1. & 2.de teſtam.*

Et ita etiam reſpondetur ad *l.lucius. 41.in princ.ff. de teſtam. milit.* vbi valet teſtamentum factum per teſtatorem, & notario dictatum, licèt per eum non fuerit ſcriptum, aut publicatũ, ſi prius 11 teſtator obierit, † dummodo probetur per teſtes, qui tunc fuerunt adhibiti, quod ita fuerit conditum, non autem per illam ſcripturam imperfectam, quaſi talis dictatio ſit teſtamentum, ad quod probandum ſufficiunt teſtes *Caſtr.conſ. 307. ad primum quaſitum. n.3. & in fin. lib. 1. Roſell.inter conſ.Calcan.91.col.2.* 12 † Quia prædicta procedunt, quando teſtator expreſsit totam ſuam voluntatem circa inſtitutionem hæredis, & non conſtat, quod vltra voluerit aliud diſponere,tunc enim valebit teſtamentum,ſi probetur per teſtes tamquam perfectum ratione voluntatis,quia nolebat aliud facere propter totam voluntatem declaratam, cum aliter dicendum eſſet, ſi appareret teſtatorem non declaraſſe perfectè ſuam voluntatem, & alia addere voluiſſe, quæ morte præuentus non potuit, prout eſt in caſu noſtro, vt dictum eſt *ſupra verſ. tertio qua-* 13 *tenus omnia. n.9.* † Nam tunc non ſufficiunt teſtes, cum adſit imperfectio voluntatis propter additiones, quas teſtator non potuit facere, vt latè concordando opiniones concludit *Bertazzol. conſ.ciuil. 86. n.3. vſque ad 11.* & ita etiam loquuntur omnes, qui hanc opinionem tenent, vt per *Couar.in c.relatum.il 1.n.12.verſ.tertia concluſio.de teſtam.Sim.de Pret.conſ.87.n.7.cum ſeq. Ruin. conſ.12.n.15.lib.2. Cephal.conſ.294. n.16.& 17.Gabr.de teſtam concluſ.9. n.9. Aug. Aret.conſ.91.n.32.*

Quarto. Addendum eſt, quod teſtes circa prætenſam inſtitutionem hæredis alij loquuntur per verbum,relinquo,alij quod volebat relinquere, 14 quæ † ſunt verba de futuro continentia pollicitationem, aut expoſitionem, ſeu declarationem actus,quem deſtinauerat facere, Vnde non colligitur, quod fecerit teſtamentum, & quod perfectè diſpoſuerit *Fulgoſ.conſ.29. punctus quaſtionis.ante fin. verſ.rurſum cum fuiſſet in domum. Menoch. conſ.750.n.8. ad med.verſ.demum confert. lib.8.Socin.Iun conſ.179.n.64.lib.2.*

Vltimò ex teſtibus colligitur teſtatorem eo tempore quo voluit condere teſtamentum fuiſſe in mani-

manifesto impedimento, per quod non potuit voluntatem suam in omnibus explicare, † quo probato excluditur præsumptio, quod testator sit habilis ad testandum, & oritur alia coniectura inhabilitatis *Menoch. conf. 45. n. 59.* Adeo vt quamuis aliàs multa ex accedantur ægrotantibus in extremo, † & valeat etiam institutio hæredis ad interrogationem alterius *Aym. conf. 117. n. 11.* Tamen hoc casu diuersum sit, quasi tunc testator quidquid dicat præsumatur potius dicere ad se eximendum à molestijs † interrogantium, non considerans, quid loquatur, Ita vt non possit dici, quod in eo adsit plena animi deliberatio disponendi de rebus suis, prout requiritur in testamentis conficiendis *Socin. conf. 229. primo aspectu.col.6.in princ. n. 7. lib. 2. latè Becc. conf. 86.n.22.& 23.lib.1.* Adeo vt rectè ob prædictam causam notarius se abstinuerit à rogitu huiusmodi testamenti,† & de notario in istis lex multùm confidit *Alex.conf.73.n.7.lib.1. Socin.Iun. conf.147.n.9.cum seq.lib.2.*& hoc consuluit *Cin. in l.senium. C.qui testam.fac.poss.* dicens, quod caueant tabelliones, ne conficiant testamentum illius, qui est senex, vel infirmus tali ætate, vel infirmitate grauatus, quod iam sit ab animi iudicio sequestratus, sequitur *Roder. Soarez. alleg.1.n.8.post Ang.in l.quidam in suo.* vbi *Bald. col.2. de condit. institut.*

Et ita pro imperfectione testamenti fuit iudicatum per *R. P. D. Locumtenentem Auditoris Cameræ de anno* 1611. cōcedendo immissionem venientibus ab intestato, & cum per prætensos hæredes in huiusmodi imperfecto testamento nominatos fuisset appellatum, & de nullitate dictum, causa fuit commissa in Rota, cum clausula, constito an locus esset Ægidianæ, & cum super hoc disceptaretur, dicebam concludendum esse affirmatiuè, quia non constabat de iniustitia euidenti, & notoria nullitate sententiæ, prout ex aduerso præsupponebatur ex rationibus, quas supra adduxi pro defensione dictæ sententiæ, ex quibus potius constat de illius iustitia, & rectitudine, & per consequens erat locus Aegidianæ, cum simus in sententia lata in possessorio, † cuius executio non retardatur per appellationem *Castr.conf.39.ad fin.vers.sed idem.lib.1. Rip. in l.2.n.10.ff.quor.bonor. Ossasch.decis.25.n.9. Couar.pract.quæst.c 23. n.8. Menoch. de adipisc. possess.rem.1.in princ.n.6.& in fin n.115.Benintend. decis.79. n.6.* † Non obstante prætensa exceptione iniustitiæ sententiæ,cuius cognitio non admittitur tamquam requirens altiorem indaginem, quæ non debet impedire executionē huius remedij summarij quorum bonorum *Dec. conf.42 . proponitur. n. 19.& 20. Menoch.de adipisc.possess. rem.1.q.29.n.102. & 103.* † Præsertim, quia ex tot rationibus supra adductis pro defensione sententiæ, non potest dici, quod adsit iniustitia euidens, & manifesta, prout debet esse talis ad effectum impediendi dictam executionem *Alex.conf.106.viso themate.col.vlt.in princ n.17.lib.3. Menoch.de adipisc. poss. remed.4. n.830.& 854* † Præsertim, quia quando titulus in possessorio non patrocinatur appellanti, prout in casu nostro, tunc victus patienter ferre debet, si possessio ei aufertur per sententiam alioquin iniustam *Bald.in l.1. col.1. in fin. vers.de nouo quæro numquid. n. 4. C.si de momentan. possess.*

Maximè propter multas nullitates examinis testium,quod licèt prætēderetur posse sanari stante commissione causæ arbitrio Rotæ, Tamen non videbatur esse locum arbitrio, † cum illud debeat esse regulatum secundum canones iuris rationis, & æquitatis *Ias. in l. si sic legatum. n. 22.de leg.1. Ruin.conf.13.n.20. lib.2. Menoch. de arbitr.q.13.lib.1.* De iure autem non sanantur testes post latam sententiam, quia aufertur ius quæsitum parti,quæ illam obtinuit saltem ad effectum, vt sententia Auditoris Cameræ possit dici notoriè iniusta, & nulla, & illius executio reuocari, seu impediri, cum iniustitia sententiæ apta ad impediendam executionem vigore Aegidianæ debeat deduci ex eisdem met actis,†non ex nouis, quasi Iudex non possit diuinare quid possit euenire secundum *Glos. in c. ex conquestione. to.de restit.spoliat.* quam velut communiter receptam in specie Ægidianæ sequitur *Rot. coram R. P. D. Penia. Romana damnorum & interesse.10.Iunij.1591.*

Accedat, quia in commissione non fuit facta mentio de executione sententiæ, & possessione capta,prout erat exprimendum propter ius quæsitum parti, † & vitium subreptionis tacendo illud,quod reddidisset Principem difficiliorem ad concedendum *c.super litteris. de rescript. l.præscriptione. C.si contr.ius vel vtil.publ. Alex.conf. 94.in causa & lite.n.4.in fin. lib.2.* Adeo vt non solùm de possessione,† & executione sentētiæ fit facienda mentio, sed etiam de conclusione in causa, ita vt in specie, & expressè illi derogetur *Felin.in d.c.ex parte.in 5.& 6.regul.n.11.& 12. in fin.vers.& vlterius amplia.de rescrip.*

Præsertim, quia interrogatoria data non sunt plena,nec sufficienter fuit super eis respōsum,†cum testes non fuerint interrogati circa imperfectionē testamēti,& cur notarius de illo noluerit se rogare cum alijs, de quibus in facto, quod facit,vt nūquam intret arbitriū, & testes non possint sanari, debent enim interrogatoria respicere tam testes inductos, quàm inducendos in futurum, Ita vt nihil aliud potuisset circa illos testes releuans adduci, quod non fuisset adductum in illis interrogatorijs prius datis, aliàs examen nullum per commissionem arbitrio Rotæ non sanaretur *Put. decis.301. n. 3. lib. 3. & coram Graff. Barchinonen.onerum.*

Vlterius, post sententiam Auditoris Cameræ, & executionem factam, Angela aduersaria recuperauit suam dotem à Rusconibus fideiussoribus q. Baldassarris sui viri, vnde videtur tacitè fateri se non esse hæredem, vel saltem confirmare Rusconos in possessione bonorum dictæ hæreditatis pro dote obligatorum cedendo eis iura sua, Quia aliàs ipsa non potuisset consequi dictam dotem ab eisdem Rusconibus, cum enim Bal-

Baldassar testator debuisset releuare eosdem Ruscones fideiussores; 28 † si ipsa esset hæres, confusum esset debitum *l. debitoris. C. de pact. §. deducta. ad trebell. Bart. in l. peculium autem. ff. de pecul.* & consequenter fideiussores essent liberati *l. hæres. ff. quod si stipulator. ff. de fideiussor. l. qui hominem. §. quidam. & §. sicut. ff. de solut. l. 5. si debitor. ff. ad leg. falcid. Hering. de fideiussor. c. 16. n. 1.* Vnde de ista recuperatione dotis erat facienda mentio in rescripto, cum Papa vel omnino negasset gratiam, vel saltem mandasset prius restitui dotem, quam ipsa repetere 29 non poterit, si ita esset hæres, † cum per talem confusionem perinde extinguatur obligatio, ac per solutionem, & compensationem *l. si id quod mihi. ff. de liberat. legat. l. ut debitum. C. de hæred. vel act. vendit. l. creditor. in princ. de fideiussor. Guid. Pap. decis. 209. n. 2.*

Præterea licet etiam daretur sanatio examinis testium, & nullitatum insurgentium ex defectu iuris positiui quandocumque post sententiam tam de processibus factis in partibus, quam in Cu- 30 ria. † Tamen intelligitur semper, cum illa clausula, constito de bono iure *Vant. quib. mod. sent. null. defendant. n. 25. vers. nullitates itaque*. In casu autem, de quo agimus non solum non constat de huiusmodi bono iure, sed potius contrarium fuit probatum per testes deponentes de imperfectione voluntatis testatoris, & impotentia alterius progrediendi ad alia legata, quæ declarauerat velle facere, quod operatur nullitatem testamenti *Surd. cons. 278. n. 60. cum seq. lib. 2.* cum alijs, de quibus *supra vers. tertio quatenus omnia. n. 9.* 31 † Et quamuis prætendatur testes non deponere in ipso actu testandi de impedimento testatoris, & ipsius morte, ob quam non potuit perficere suam voluntatem circa dicta legata, prout requiritur *Ruin. cons. 19. n. 19. lib. 2.* Nihilominus ex lectura testium apparet, quod ista interuenerunt in ipso actu, non in tractatu, neque enim fuit deuentum ad finem, propter non existentiam omnium testium, quibus postea vocatis, & facta nominatione hæredis, superuenit impedimentum, & nihil amplius de legatis, & alijs paulò ante narratis fuit dispositum, vnde sequitur, quod semper dicitur voluntas imperfecta, etiam vbi tacitè constaret, quod testator volebat addere, & contraria pro- 32 cedunt † quando essemus in tractatu, vel quando testator non fuit locutus deliberatè, & conclusiuè, prout loquitur *Ruin. cons. 15. n. 4. & 19. lib. 2. cum alijs per Cephal. cons. 294. n. 39. vsque ad 46. lib. 2.* Cum etiam voluntas testatoris præ- 33 sumatur; † & declaretur ex his quæ dixit extra testamentum *Bart. in l. 2. col. penult. vers. ex quibus præsumatur. de vulgar. & pupill. Ruin. cons. 53. n. 1. ante med. lib. 4.*

Additur, quod testes non fuerunt examinati cum 34 interrogatorijs datis per Ruscones; † nec per eorum legitimum procuratorem, cum illa solum fuerint exhibita ab interprete, quæ productio, & exhibitio numquam fuit ratificata, immo per eos semper impugnata, petendo huiusmodi examen non admitti in iudicio, nisi prius repetitis testibus cum interrogatorijs, quæ dare intendebant, vnde apparet, quod quando dantur à persona non legitima, cessat ratio illa, pro- 35 pter quam talis nullitas sanatur, † quia videlicet dans interrogatoria videtur velle vti depositionibus testium *Achill. decis. 11. n. 2. de testib. & decis. 3. n. 4. eod. tit. Caputaq. decis. 275. n. 3. p. 3. Vant. quib. mod. sent. null. reparent. n. 110. ad med. Gonzal. ad reg. 8. cancellar. in annotation. contra nullitat. post Glos. 9. §. 1. n. 77.*

In huiusmodi causa *Romana testamenti seu hæreditatis coram R. P. D. Sacrato. 17. Iunij. 16. 1.* fuit resolutum constare de validitate testamenti reuocando sententiam latam per D. Iudicem à quo; non obstantibus supradictis, & similibus, quæ fuerunt allegata pro defensione dictæ sententiæ, quæ notoriè nulla, & iniusta fuit declarata, adeo vt non debeat esse locus ægidianæ, prout in decisione, quam volui hic inserere, cum casus sit multum exemplaris, & in praxi sæpe contingens.

R. P. D. Sacrato. Rom. Testamenti seu hæreditatis q. Baldassarris Rusconi Die Veneris 17. Iunij. 1611.

TEnuerunt Domini non esse locum Aegidianæ stante notoria iniustitia ad late cumulata per *Contard. super d. constit. limit. 9. per tot.* & 36 de notoria iniustitia constare † eo ipso, quod sententia non iustificatur ex actis, nam Rota sequitur opinionem, quod Iudex aliunde non possit moueri ad pronunciandum, vt apud *Cæs. de Graff. decis. 2. n. 4. & 10. de solut. & decis. 16. n. 3. de probat.* fuit dictum *in Toletana portionis. 24. Martij. 16.. coram R. P. D. meo Coccino, & in Forolivien. census. 16. Nouembris. 1605. coram R. P. D. meo Lancellotto, & alibi sæpè*, & meritò, quia alias tollerentur legitimæ defensiones: Nam pars non potest diuinare ea, quæ sunt extra acta, 37 & inde facere suas diligentias, † Vnde vulgo dici solet ea, quæ sunt extra acta sunt extra mundum *Castren. in l. ait prætor. §. si iudex. vers. & probo. ff. de re iud.* & quod non ius probatur ex 38 reuolutione actorum † *Bald. in l. si contra. n. 3. C. de appell. Dec. cons. 481. n. 4. Rolan. cons. 1. n. 71. in fin. & seq. lib. 1. Becc. cons. 40. n. 2.* fuit dictum *in Fesulana præceptoriæ. 27. Ianuar. 1563. coram Robusterio, & in Barchinon. Parochialis. 7. Iunij. 1610. coram R. P. D. Ortembergo.*

Quod autem sententia non iustificetur ex actis patet, quia concedit immissionem DD. Bartholomæo, & Dominico, perinde ac si q. Baldassar 39 decessisset intestatus, † Et nihilominus ex actis constat, quod decessit testatus, quod facit cessare causam intestati *ad l. quamdiu. ff. de acquir. hæred. cum concordant.* Adsunt enim octo testes, inter quos est notarius, qui dicunt, prædictum Baldassarrem coram se congregatis ad effectum audiendi illius testamentum instituisse hæredem D. Angelam vxorem suam, nempe primus iuxta 16. interrogatorium, & super 6. articulo,

ticulo; secundus iuxta 7. 9. & 14. interrogatorium, & super 5. & 8. articulis, tertius iuxta 7. 14. & 18. interrogatorium, & super 6. articulo; quartus iuxta 7. interrogatorium; quintus iuxta 7. 9. & 13. interrogatorium; sextus iuxta 7. & super 8. articulo, qui fuit notarius vocatus ad scribendum testamentum iuxta 8. interrogatorium, octauus testis iuxta 13. & 16. † per quam hæredis institutionem perficitur testamentum *§. ante hæredit institutionem. instit. de leg. §. in primis. instit. de fideicom. hæred. l. proximæ. ff. de ijs quæ in testam. delentur. l. fin. ff. de iure codicill.*

40

Non obstat, quod notarius timens, quod testamentum esset imperfectum ex eo, quod Baldassar propter vim morbi non posset integrè explicare suam voluntatem, noluerit conficere scripturam testamenti, vel illam coram testibus legere, & publicare, † Quia etiã sine scriptis valet testamentum *l. hac consultissima. §. per nuncupationem. C. de testam. §. fin. instit. eod. tit. l. fin. C. de codicill. l. 1. vers. institutiũ. ff. de hæred. instit.* etiã si interueniat notarius, † quia non censetur adhibitus pro substantia, sed pro faciliori probatione *Illustriss. Mant. de coniect. vlt. volunt. lib. 2. tit. 12. n. 1.* bene *Honded. post alios cons. 77. n. 2. lib. 1.* & testator præsumitur voluisse testari omni meliori modo quo potuit, vt latè per *Ruin. in his terminis cons. 1. n. 21. vol. 2. & n. 23. circa med.* subdit, † quod iudicium notarij in habendo testamento pro imperfecto non nocet, quod etiam sensit *Rot. in causa Romana hæreditatis. relata inter diuers. impress. decis. 173. n. 5. ad fin. p. 2.*

41

42

43

Sicut etiam non obstat, quod non fuerit lectum, & publicatum testamentum coram testibus, iuxta *not. per Castren. in l. si is qui. n. 3. ff. de testam.* Quia † *Castren.* loquitur de scriptura, quæ ad testamentum faciendum parabatur, vt patet *ex l. ex ea scriptura. ff. eodem. & l. fideicommiss. in princ. ff. de leg. 2.* quas ipse allegat; & ita respondit *Ruin. d. cons. 1. n. 21. ad fin. lib. 2.* cum alijs per *Honded. cons. 77. n. 19. & 20. lib. 1.* Hic autem fuit deuentum ad ipsum actum testandi.

44

Præterea † illa conclusio non procedit, quando agitur de probando testamento per testes, vt in hoc casu latè *Ruin. d. cons. 1. n. 21. & seq. lib. 2. cum concordan. per Honded. cons. 77. n. 17. & seq. lib. 1. Rot.* quæ etiam de communi testatur in dicta causa *Romana hæreditatis relata inter diuers. impress. decis. 173. n. 5. p. 2.*

45

Minus facit, quod testes non fuerint rogati, Quia contrariũ visum fuit constare ex dictis eorũdem vt in summario D. Angelæ n. 5. quorum duo deponunt de rogitu testium facto à notario, † qui duo testes sufficerent *Bald. & alij in l. comparationes. in 3. notab. C. de fid. instrum. Alex. cons. 47. n. 3. lib. 2.* cum alijs per *Illustriss. Mantic. d. lib. 12. tit. 16. n. 6. Surd. cons. 414. n. 24. Grassi in §. testamentũ. q. 58. n. 6.* & licet nonnulli alij testes ponderati per informantes pro Rusconibus dicant, Io non sono mai stato pregato da Baldassar testatore, † non per hoc excludunt rogitum notarij, qui rogitus sufficit *Alex. d. cons. 47. n. 3. lib. 2. Iason. in l. sciendum. n. 41. ff. de verb. oblig. Bero. cons. 92. n. 10. lib. 3. Surd. cons. 414. n. 25. Grassi d. quæst. 58. n. 5.* † Vlterius illa verba, Io non sono stato pregato, possunt intelligi de proprio, & explicito rogatu, non autem excludunt rogationem largo modo, quæ quibuscumque verbis fieri potest, vt benè ad propositum *Corn. cons. 7. n. 2. lib. 4. Surd. vbi sup. n. 31.*

46

47

48

Non etiam constare visum fuit de imperfecta voluntate iuxta *not. in l. si quis cum testamentum. ff. de testam.* ex eo, quod testator volebat facere duo legata, vnum sorori monialis, & alterum Archiconfraternitati Suffragij, prout dicunt testes, quæ postea non fecit, Quia ad effectum, vt testamentum corruat ex hoc capite, requiritur, quod in ipso actu † testandi appareat, quod testator voluerit aliquid plus proferre, & morbo, vel morte præuentus nõ potuerit, vt notãt *Bart. & alij in d. l. si quis in hac. Ruin. cons. 15. n. 19. lib. 2.* Nec sufficiunt tractatus præcedentes ipsi actui testandi, quia multoties testantes non retinent voluntatem, quam explicarunt in tractatu, vt bene ad propositum *Cephal. cons. 294. n. 39. Menoch. cons. 96. n. 97. lib. 1.* † & est trita regula, quod multa tractantur, quæ postea non fiunt *l. si voluntate. C. de rescind. vend. Bald. in l. multum. n. 2. C. si quis alteri vel sibi. Alex. cons. 13. n. 22. lib. 1. Dec. cons. 488. n. 9. & 10.* Quinimmo nec sufficit probare, quòd in principio condendi testamentum testator dixerit se velle aliquid facere, † quod postea non legatur in testamento, quia potuit dum conderet testamentum mutare voluntatem *l. si testamentum. C. de instit. & substit. Cranett. cons. 147. n. 6. Curt. Iun. cõs. 12. n. 2. vers. tertio. lib. 1. Menoch. cons. 224. n. 20.* In proposito autem casu, neque probatur voluntas legandi in ipso actu testandi, quia testes deponunt de tempore antequam testator deuenisset ad actum testandi, † immo quando adhuc non conuenerant omnes testes, nec minus probatur impedimentum in ipso actu, immo contrarium, quandoquidem testes deponunt, quod post hæredis institutionem interrogatus, an vellet facere legata, non respondit, & quod postea nominauit executorem. Signum euidens, quod testator non destitit respondere ex eo, quod esset sibi impedita loquela, cum ex post protulerit alia verba.

49

50

51

52

Et pro hoc intellectu † faciunt communes conclusiones, quod voluntas præsumitur completa, & absoluta *Alex. cons. 109. in fin. lib. 7. Rot. d. decis. 173. n. 1. & 6. p. 2.* & quod testator noluerit aliud addere *Honded. post alios cons. 77. n. 11. lib. 1.* & quod dicenti contrarium incumbit onus plenè probandi, & per media, quæ concludant per necesse *Ruin. d. cons. 15. n. 19. lib. 2.* Et licet notarius dicat, quòd testator cœpit dicere, Bartholomeo mio Nepote, & quod sibi visum fuit testatorem habuisse animum aliud dicendi, † attamen in hoc est vnicus, cum alij dicant se tale quid non audiuisse. Vnde nihil probat *c. veniens ad nos. & c. licet vniuersis. de testibus. l. iurisiurandi. C. eod. tit.* Præterea non sufficit probare, quod

53

54

quod testator volebat aliud dicere, sed probari debet, quod aliud volebat addere testamento, cum posset velle dicere aliquid diuersum à materia testamenti, † maximè cum iam diuertisset ad nominationem exequutoris, quod indicat perfectionem testamenti, & sic probatio non concludit per necesse ad *R. uin.* ubi supra.

55

Minus facit, quod quantum ad institutionem hæredis aliqui ex testibus deponant testatorem dixisse: Volo facere hæredem vxorem meam, quæ verba: Volo facere, regulariter denotant voluntatem imperfectam ex allegatis. Quia conclusio non procedit † quando ex circumstantijs apparet testatorem ex tunc habuisse animum disponendi *l. pamphilo. §. propositum. ubi scrib. ff. de legat. 3. Barb. in l. fin. n. 1. ff. de testam. Ruin. cons. 1. n. 23. lib. 2. Couar.* qui de communi *in c. cum tibi, n. 4. de testam.* † Et in simili, quod verba, volo accipere in virum iunctis circumstantijs, importent matrimonium, fuit dictum in causa *Ferrarien. matrimonij, coram R. P. D. Ortembarga, die 6. Februarij* 1609. Circumstantiæ autem in proposito casu hoc euidentissimè suadent, nempè conuocatio Notarij, & septem testium ad effectum testandi, dictum aliorum testium deponentium, quod Baldassar ex nunc intendebat testari, & quod notarius cœpit se rogare de testamento, & alia de quibus supra.

56

57

EPITOME.

IVdex, & executor, & similes, quando dicantur esse certi de sua iurisdictione ad hoc vt valeat translatio pensionis, & alius actus coram eis gestus. ¶ Et an requiratur scientia qualitatum dictæ iurisdictionis. ¶ Et an ex registratione facultatum per notariū in actis præsumatur quod illas viderint, & secundum eas iudicauerint. ¶ Clausula actum quid significet. ¶ Institutio an valeat de eo, qui fuerit factus hæres in codicillis, vel in schedula existente apud talem, vel qui nominabitur per aliquem. ¶ Transumpta impressa quando fidem faciant absque subscriptione notarij, & sigillo personæ constitutæ in dignitate ecclesiastica. ¶ Bulla inserta in Bullario an probet. ¶ Translatio pensionis coram quibus possit fieri. ¶ Et an valeat quamuis non derogetur Concilio Lateranensi. ¶ Et an sufficiat derogatio generalis. ¶ Et an debeat produci reseruatio pensionis, vel sufficiat facultas transferendi. ¶ Clausula, litteris non expeditis, quid operetur. ¶ Contrarietas testium quo casu præiudicet. ¶ Defectus recognitionis quando opponatur. ¶ Et an possit quandocumque fieri. ¶ Gesta per procuratorem an sint valida ante acceptationem mandati. ¶ Milites S. Petri, & similes an habeant facultatem transferendi pensiones. ¶ Et an in ea comprehendatur pensio reseruata in Ecclesia Cathedrali. ¶ Translatio pensionis an valeat per eum, qui fuit promotus ad Episcopatum, quamuis habeat illius retentionem non obstante promotione.

SVMMARIVM.

1 *Iudex præsumitur vidisse facultates suæ iurisdictionis, & secundum tenorem eorum iudicasse, si appareat quod fuerint in actis registratæ. n. 2. & 3.*

4 *Clausula actum an denotet, quod omnia sequentia sint diuersa. n. 6.*

5 *Instrumentum non dicitur perfectum, nisi notarius apponat signum, & nomen.*

7 *Institutio valet de eo, qui fuerit factus hæres in codicillis, vel de nominando per talem, vel in schedula existente apud aliquem.*

8 *In vna scriptura videtur contineri illud, quod adest in alia, ad quam refertur.*

9 *Iudex dicitur esse certus de iurisdictione, si illam sciat, quamuis ignoret modos, qualitates, & accessoria, & quid si priuilegia concedentia iurisdictionem sint notoria. n. 12.*

10 *Executor non debet interponere aliquam causæ cognitionem.*

11 *Assertioni notarij non statur, si dicat se vidisse, & registrasse instrumentum.*

13 *Processus valet in notorijs, quamuis de eis postea constet.*

14 *In materia executorum præbentium auctoritatem translationibus pensionum sufficit tantum exhibere præsentiam.*

15 *Transumpta impressa fidem faciunt ad effectum validitatis translationis pensionis, vt ex illis dicatur Iudex certus de sua iurisdictione, quamuis ad effectum probationis requireretur subscriptio notarij, & sigillum personæ constitutæ in dignitate ecclesiastica. n. 16.*

17 *Bulla inserta in Bullario non dicitur simplex copia, & executor potest illi fidem adhibere.*

18 *Translatio pensionis an possit fieri coram Canonico.*

19 *Ecclesia cathedralis est digna speciali nota.*

20 *Facultas transferendi pensiones comprehendit illas, quæ sunt imposita super Ecclesiis Cathedralibus.*

21 *Translatio pensionis valet, quamuis non sit derogatum Concilio Lateranensi.*

22 *Derogatio generalis Conciliorum sufficit cum clausula, quorum tenores.*

23 *Expressum dicitur quod per relationem exprimitur.*

24 *Iudex non recipit iurisdictionem ex reseruatione pensionis, sed ex facultate transferendi, quæ sola erit producenda absque reseruatione. n. 39.*

25 *In translatione pensionis proceditur per viam cassationis antiquæ, & creationis nouæ similis. Intellige vt n. 26.*

27 *Clausula quod pensio possit transferri literis non expeditis quid operetur.*

28 *Præsentatio rescripti potest probari per testes.*

29 *Testes duo sufficiunt in quolibet negotio.*

30 *Contrarietas testium nihil diminuit de fide, quando non est in substantialibus.*

31 *Testis errans in tempore non nocet, si constat ex instrumento de tempore.*

32 *Translatio pensionis est inualida, si transferens fiat*

fiat Episcopus, quamuis habeat facultatem illam retinendi in casu promotionis. n. 33.

34 *In odiosis omissum habetur pro omisso.*

35 *Instrumentum translationis non recognitum nihil probat.*

36 *Defectus recognitionis potest opponi in Curia, quamuis non fuerit prius oppositum.*

37 *Recognitio quandocumque potest fieri si talis exceptio non fuit deducta.*

38 *Milites S. Petri, & alij habentes facultatem transferendi pensionem possunt illas transferre etiam non ostensis priuilegijs.*

40 *De translatione pensionis remissiue.*

41 *Iudex ignorans iurisdictionem nulliter agit, Idem in arbitro, executore, tutore, & procuratore, ac similibus.*

42 *Gesta per procuratorem an sint valida ante acceptationem mandati.*

CAPVT DLI.

TRanslationem pensionis, de qua agebatur. Dixi esse validam, Quia fuerunt exhibitæ facultates executori competentes, ex quibus ipse potuit reddi certus de sua iurisdictione, Cum enim appareat de illarum registratione in actis, 1 hoc solum sufficit ad hoc, vt dicatur † Iudicem vidisse, & cognouisse, & secundum tenorem earumdem facultatum iudicasse, prout in specie notat *Rot. coram Card. Pamphilio Segobien. trãslationis pensionis. 11. Decembris 1587. in fin.* vbi formatur conclusio quod non potest obijci Iudicem non inspexisse facultatem sibi præsentatam, quando ipsamet facultas inseritur in in- 2 strumento translationis, † Et quamuis sola auctoritas *Rotæ* in hoc sufficeret, non considerato quod opponitur in eadẽ decisione nihil fuisse 3 allegatum, Tamen hoc etiam in terminis † voluit *Franc. in c. cum parati. 19. vol. penult. in fin. vers. eo enim ipso. n. 45. in fin. de appellat. post Abb. in c. quoniam contra. n. 11. in fin. vol. 8. in princ. vers. & dic quod licet. de probation.* vbi quod est multum notandum per *tex. in c. 1. de sentent. excom munic.*

Non obstat, quod registratio, & insertio dictarum facultatum legatur facta post clausulam actum, 4 & † sic post perfectam translationem, quasi per d. clausulam denotetur, quod omnia sequentia faciant diuersum actum, & instrumentum, Quia sufficit subscriptionem notarij, & fidem de rogitu fuisse post registrationem facultatum, tunc enim dicitur actus perfectus, & non prius, cum notarius apponit signum, & nomen, & facit fidem de rogitu, nam sine istis requisitis instru- 5 mentum non dicitur perfectum, † tamquam sint solemnitates extrinsecæ, quæ de necessitate requiruntur ad perfectionem instrumenti, vt latè per *Bertazol. in procem. tract. de clausul. n. 11. 13. & 16. Paris. cons. 27. n. 5. & 7. lib. 2. Bald. Castr. & alij in l. ad testium. §. si quis. de testam. Bart. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. n. 28.* 6 *de edend.* † & sic non potest considerari aliqua diuersitas instrumentorum, cum potius adsit vnitas, & idem contextus, donec non fit subsecutus rogitus cum alijs ex quibus dicitur actus perfectus, quasi non sufficiat aliqua esse obseruata ad cognoscẽdam perfectionem dispositionis, si omnia non interuenerint *l. cum Ti. §. si prætor. ff. de transact. Surd. cons. 184. n. 12. [illegible]* Maximè. quia in corpore instrumenti fit mentio de literis facultatis transferendi cum die, & anno, & de registratione inferius facienda, quod facit, vt huiusmodi literæ dicantur virtualiter insertæ, & registratæ in corpore instrumenti argumento *l. asse toto. [illegible] ff. de hæredib. instituend.* 7 vbi † valet institutio de eo, qui fuerit factus hæres in codicillis inferius faciendis, vel in schedula existente apud talem, vel denominãdo per aliquem, quasi in vna scriptura videatur conti- 8 neri illud † quod adest in alia, ad quam refertur *l. si ita scripsero. ff. de condit. & demonstrat. l. 1. C. de codicill. l. 1. C. de manumiss. testam.* latè *Card. Mantic.* qui d. casus hæredis refert *de coniectur. vltim. volunt. lib. 4. tit. 3. n. 10. vsque ad 15. Duaz. reg. 309. Gabr. de testa. conclus. 2. post Bart. & alios in l. si ita scripsero. ff. de condit. & demonstrat.* Et ita cessat dubitatio, quæ aliàs oriri posset an registratio, & insertio fuisset facta ex interuallo, & non de tempore translationis, in quibus terminis loquuntur, quæ in contrarium possent adduci.

Minus obstat, quod in instrumento translationis sint apposita verba ducatorum, seu scutorum, quæ tamquam alternatiua excludunt causæ co- 9 gnitionem, & certitudinẽ iurisdictionis, † Quia ad hunc effectum satis est, vt non ignoretur potissimus iurisdictio, & principale fundamentum ipsius, eum respectu aliorum notitia non consideretur, puta qualitatum, modorum, & quantitatis, aut accessorij *Felin. in c. cum ex officij. 16. col. 14. ante fin. vers. excepto nunc tres casus. n. 29. & ibi Bald. in fin. de præscript. post Angel. in l. 2. §. si iudex. de iudic. Vant. de nullit. ex defect. iurisd. ordinar. n. 167. in fin. Butr. Melius. & alij per Gabr. de execut. rei iudic. conclus. 3. n. 1. & 16.* quos sequitur *Rota coram Card. Pamphilio Segobien. translationis pensionis. 11. Decemb. 1587.* 10 vbi † quod maximè hoc procedit, quia sumus in mero executore, qui non debet interponere aliquam causæ cognitionem *Butr. in c. pastoralis. §. quia vero. n. 2. de offic. delegat. Gabr. de execut. rei iudic. conclus. 3. n. 10.*

Ex quibus non obstat *Ferret. cons. 85.* cum alijs allegatis in *decis. R. P. D. Manzanedi. Carthaginen. trãslationis pensionis. 10. Iunij 1606.* 11 † Quia ibi constabat, quod literę facultatis non fuerunt præsentatæ, quamuis per notarium, seu executorem assereretur illas vidisse, cum in istis assertioni illorum non stetur *Doctor. in auth. si quis in aliquo. C. de edend. Socin. cons. 231. visis 120. n. 1. lib. 1. Ferret. d. cons. 81. n. 3. Corn. cons. 229. videtur. col. 2. lib. 2.* Et latius dicitur *in dicta decisione*, quæ solum loquitur in istis terminis. Aliud est in casu nostro, in quo adest registratio facultatum in actis, ex qua sola existentia inducitur notitia absque alia probatione *Franc. in*

c. cum

c.cum parati 19.n.45.in fin.de appellat.cum alijs supra allegatis. n. 2.

Maximè, quia sumus in priuilegijs concessis familiaribus Sanctissimi notorijs in Curia, & typis impressis, ac publicatis, quorum notitia habebatur per executores cum omnibus facultatibus in eis contentis, 12 † ita vt ex hoc dicātur certi de eorum iurisdictione, & possint illis habere fidem, absque eo quod de nullitate translationis valeat opponi *Rot.in d.decis.Card.Pamphil. Segobien.translationis pensionis.11.Decemb.1587.* 13 cum † etiam stante ista notorietate valeat processus in similibus causis, si postea de notorio constet *Affl.decis.178.n.7.in fin.Ias.cons.86.col.7.lib.3.Gabr.de execut.rei iudic.conclus.3.n.12.*

Quibus adde, quod in huiusmodi materia executorum præbentium auctoritatem translationi- 14 bus pensionum † sufficit tantùm exhibere præsentiam intelligendo id, quod agitur *Nauar. cons.11.n.3. de minr. & damn.dat. lib.5.*

Nec facit, quod non fuerint exhibitæ literæ originales, Quia satis est fuisse producta earum tran- 15 sumpta impressa, † quæ fidem faciunt ad istum effectum validitatis trāslationis pensionis, tamquam sit actus extraiudicialis, cum satis ex illis dicatur Iudex certus de sua iurisdictione, quidquid aliàs in iudicio parte opponente ad effectū concludentis probationis requireretur sub- 16 scriptio notarij, † & sigillum alicuius personæ, in Ecclesiastica dignitate constitutæ, prout in specie distinguit *Rot. coram R. P. D. Orano Lucana pensionis.17.Februarij* 1592. vbi etiam affertur simile de literis insertis in processu fulminato, quæ non sunt in forma probanti *Put. decis.246.lib.3.Achil.decis.2.de offic.delegat.& decis. 7. de pension.* Cum etiam ista priuilegia concessa Conclauistis sint notoria in Curia, & stante impressione, & insertione in Bullario non po- 17 test dici, quod simus in simplici copia, † Ita vt potuerit executor fidem adhibere simili copiæ impressæ *Achil. d.decis.2. de offic. delegat.* Quæ omnia etiam comprobat *Rot.coram Card.Millino.Bononien. translationis pensionis. 20. Iunij* 1602. vbi etiam quod valebit translatio, quamuis esset facta coram Canonico Ecclesiæ Sanctæ 18 Mariæ in Transtyberim, † cum in priuilegio cōcesso Conclauistis per felic. recordat. Sixtum V. ista facultas tribuatur quibuscumque locorum Ordinarijs, vel Canonicis Metropolitanis, vel aliarum Ecclesiarum, vt in simili translatione resoluit *Rot. coram Card. Pamphilio. Adrien. pensionis.20.Octobris* 1593. Quidquid aliàs non possent fieri coram Canonico Ecclesiæ Collegiatæ, qui non potest dici constitutus in ecclesiastica dignitate, si ista qualitas requireretur in facultatibus *Garz. de benefic. p.1.c.5. n.244. & 245.iuxta c.statutum. de rescript. in 6. Felin.in c.pastoralis.n.12.de rescript. Caputaq.decis.257. p.1.* qui loquuntur de Canonico Ecclesiæ Cathedralis, qui dicitur in dignitate constitutus, *vt in d.c.statutum.*

Amplius prædictæ facultates transferendi pensiones comprehendent etiam illas, quæ sunt impo- 19 sitæ super Ecclesijs Cathedralibus, † quæ licèt sint speciali nota dignæ *c.2.& c.dilectus.de concess.prebend. c.quamuis. il 1.de probat.* Tamen in priuilegio concesso Conclauistis datur eis facultas transferendi quascumque pensiones super quibuscumque fructibus quorumcumque 20 beneficiorum Ecclesiasticorum, † & ideò propter ista verba vniuersalia venient etiam pensiones impositæ super Ecclesijs Cathedralibus, vt in specie latè fuit conclusum *coram felic. recordat. Clem.VIII.Ciuitaten. pensionis.14.Aprilis* 1598. *& coram Cardin. Millino. Bononien.* 21 *translationis pensionis.20.Iunij* 1602. † vbi etiā concluditur, quod valebit translatio, quamuis non fuerit derogatum Concilio Lateranēsi, cum sufficiat derogatio facta in prima reseruatione pensionis *Crescent.decis.238. Anton. August. de translat.pension.§.6.* Nulla habita consideratione, quod eodem tempore fuerit reseruata pensio, & concessa facultas transferendi, quia non debet attendi illud tempus, cum satis sit, vt pensio sit eadem, & quod non inducat nouum grauamen Ecclesiæ, & sufficiat vnica derogatio, vt *in d. Bononien. translationis pensionis coram Card.Millino. 20.Iunij* 1602. & dictum est *sup.* 22 *c.397.* † Cum etiam si derogatio esset necessaria tamen sufficeret generalis Conciliorum cum clausula, quorum tenores, vt in derogatione quo ad decimas voluit *Rot.coram R.P. D. Orano Coneben. exemptionis decimarum. 17. Maij de anno* 1589.

Immò neque etiam obstaret, quod nō fuerint productæ literæ reseruationis pensionis, Quia sufficeret, quod in facultate transferendi habeatur relatio ad reseruationem pēsionis sub data diei, 23 & anni, † tamquam dicatur expressum quod per relationē exprimitur *l.ait prætor.§.1. vbi Bart. & Rip.ff.de re iudicat.Bald.in l.si ita scripsero. ff.de condit. & demonstrat. Imol.in l.asse toto.ff. de hæredib.instituend. cum alijs per Tiraq. de* 24 *legib.connubialib.glos.7.n.182.fol.350.* † Cum etiam Iudex non recipiat iurisdictionem ex reseruatione pensionis, sed solùm ex facultate transferendi, vnde producenda erit tantummodo facultas illa, super qua fundatur iurisdictio vt in proposito cōcludit *Rot. coram Card.Pamphilio Segobien. translationis pensionis. 11. Decembris 1587. iuxta Put.decis.245.lib.3.Galles. de obligat.camer.tit.de processu.n.5.*

Prout etiam nihil obest, quod Iudex, & executor in translatione pensionis procedat per viam cassa- 25 tionis antiquæ, † & creationis nouæ similis *Gig. de pension. q.88.n.8. Mohedan.decis.83.* Vnde nisi ostendatur antiqua non potest dici, quod adsit certitudo an noua pensio, quæ creatur, sit similis antiquæ, & sic Iudex non est certus de sua iurisdictione, prout debet esse *c. super eo. il 1. de appellat.Crescent.decis.198.lib.1.Put.decis.246. lib. 3.* Quia hoc non respicit fundamentum iurisdictionis Iudicis, tamquam ignorantia istius qualitatis non impediat illius iurisdictionem, 26 vt dictum est *supr.vers.minus obstat.n.9.* † Cum etiam sufficiat, quod in creatione nouæ pensionis reser-

reseruetur pensio similis antiquæ, absq. eo quod exprimantur qualitates illius, quasi per relationem ad antiquam dicatur facta expressio, absq. eo, quod discutiatur quanta, & qualis sit antiqua, vt in proposito concludit *Rot. coram Card. Pamphilio Segobien. translationis pensionis*. 11.

27 *Decembris* 1587.† vbi etiam quod non obstabit quod literæ non sint expeditæ, stante clausula, quod pensio possit transferri, etiam literis non expeditis, ex qua clausula tollitur quoque, quod supplicatio non fuerit subscripta à Notario Cãcellariæ, quia subscriptio, quæ tantum ponitur ad effectum, vt expeditiones sint certæ de consensu, non requiritur, quando non est necessaria expeditio literarum, & de ista clausula literis non expeditis meminit etiam *Garz. de benefic. p.6. c.2. n.13.*

Et ita ex prædictis fuit conclusum pro validitate translationis pensionis *in huiusmodi causa Romana translationis pensionis coram R.P.D. Pãphilio, 1. Iunij* 1616. Et cum iterum opponeretur circa præsentationem facultatis non stari assertioni notarij iuxta *Ferre. cons.83. n.3.* Fuit responsum, quod vltra d. assertionem adest etiam registratio litterarum, qua stante inducitur notitia absque alia probatione, vt dictum est *supr. vers. ex quibus. n.11.* Cum etiam ad maiorem cautelam fuerint examinati testes, qui deponũt, quod litteræ facultatis transferendi, & etiam litteræ reseruationis pensionis fuerunt exhibitæ

28 coram executore, eiq. ostensæ,† quæ præsentatio rescripti potest probari per testes *Felin. in c. quoniam contra. n. 55. de rescript.* Et quamuis aliqui ex testibus videantur esse discordes circa

29 diem translationis,† Tamen sufficit, quod duo concordent *l. vbi numerus. de testib. c. in omni. eod. tit.* Maximè, quia certum tempus non est de substantia translationis pensionis, & satis est quod testes concordent in substantialibus, vide-

30 licet in exhibitione, & lectura literarum,† Vnde in alijs contrarietas testium nihil diminuit de fide *Bart. in l. eos. col.2. ff. de fals. post Glos. in c. dudum. in verb. substantia. de conuers. coniugat. & in c. cum ecclesia. in verb. vacillasse. de caus. possess. & propriet. Alex. cons. 47. n.5. lib.2. & cons. 156. n.14. lib.5. Ruin. cõs. 36. n.2. lib.4. Gramat. decis. 103. n.143. cum seq. Abb. Butr. & alij in c. nihil obstat. de verbor. significat. Dec. cons. 163. in causa matrimoniali. col.6. n.9. Gabriel. de crimin. conclus.4. n.20. Rot. coram Card. Pamphilio Montis Falisci fideicõmissi. 12. Maij* 1603.

31 Præsertim,† quia constat ex instrumento translationis, quo tempore illa fuerit facta, quo casu si testes errent in tempore, non nocet *Anchar. cons. 361. n.4. col. penult. ante med. vers. non obstat variatio. per tex. in l. si ita scripsero. ff. de condit. & demonstrat.*

Obseruandum est tamen in huiusmodi materia translationis pensionis, quod translatio erit in-

32 ualida,† si postquam fuit alicui reseruata sit promotus ad Episcopatum, cum per talem promotionem pensio vacauerit *Abb. in c. cum in cunctis. §. cum vero. de elect. Gig. de pension. q.56. n.2. ad fin. Rot. diuersor. decis. 233. n.1. p.1.* Quod pro-

33 cedit,† quamuis in reseruatione pensionis fuerit concessa retentio illius etiam in casu promotionis ad Episcopatum, cum opus sit, vt in retẽtione apponatur qualitas facultatis transferendi, alioquin non poterit transferri, licèt posset retineri, non obstante, quod promoueretur ad Episcopatum *Caputaq. decis. 315. & 322. p.2. Rot. coram R.P.D. Manzanedo. Carthaginen. translationis pensionis. 19. Iunij* 1606. Facultas enim transferendi est odiosa, vnde erat speciali-

34 ter exprimenda,† cum in odiosis omissum habeatur pro omisso *l. commodissimè. de liber. & posthum. c. odia. de reg. iur. in 6.*

Notandum est etiam, quod instrumentum translationis non habens recognitionem nihil probat,

35 cum† illa deficiente remaneat scriptura priuata, quæ nullam fidem facit *c.2. de fid. instrument. Oldrad. cons.1. n.3.* quod procedit, quamuis non

36 fuerit oppositum,† cum etiam defectus recognitionis iurium possit opponi in Curia *Rot. coram Cardin. Paleotto Cremonen. prioratus. 30. Octobris 1601. & coram R. P. D. Manzanedo. Carthaginen. trãslationis pẽsionis. 19. Iunij* 1606.

37 Poterit† tamen recognitio quandocumque fieri, si talis exceptio recognitionis non fuerit deducta *Aym. cons.150. n.2. Caputaq. decis.5. n.5. p.3. Rot. coram R.P.D. Verospio. Romana societatis fundaci. 30. Ianuar. 1617. ad fin.*

Addendum est etiam, quod Milites S.Petri, S.Pauli, Pij, & Lauretani, & alij habentes facultatem

38 vigore† suorum priuilegiorum transferendi pensiones coram notario, & testibus possunt illas transferre etiam non ostensis priuilegijs *Paris. de renunciat. benefic. lib.6. q.4. n.40. & 41. Put. Mandos. & alij per Garzi. de benefic. p.6.*

39 *c.2. n.15.*† vbi etiam quod neque erit necessarium illis ostendere reseruationes pensionum, cũ translatio non fiat vigore istarum reseruationum, sed suorum priuilegiorum, Quamuis ista priuilegia sint reuocata, vt in constitutione Pij V. 71. præterquam in Lauretanis, & Conclauistis, vt per *Garz. de benefic. p.1 c.5. n.253. & 254.*

40 Et multa circa huiusmodi translationes† *Garz. d.c.1. p.6. n.11. vsque ad* 19. vbi adducit quamplures decisiones circa requisita in similibus translationibus, & præsertim circa executores quando debeant esse certi de sua iurisdictione, quæ tamẽ sunt intelligẽda iuxta ea quæ supra dicta sunt, nõ autẽ ita simpliciter, prout per eũdem

41 dicitur.† Et quod Iudex procedat nulliter quãdo ignorat fundamentum suæ iurisdictionis latè *Mandos. reg.31. q.1. n.3. vsque ad* 10. vbi ampliat ad Delegatum, Executorem Apostolicum, Arbitrum, Procuratorem, Tutorem, & similes, qui non possunt exercere ante acceptionem li-

42 terarum,† Quamuis illud de procuratore non sit ita simpliciter admittendum, cum gesta per eum sint valida etiam ante acceptationem mandati *Din. cons.18. Curt. Iun. cons.63. col.1. in fin. Boer. decis.274. n.2. Bald. in l. falsus. col.6. vers. circa tertium. C. de furt. Felin. in c. suscitatus. 13. n.15. de rescript.* vbi quod ita de stilo seruatur

Neuiz.

*Neuiz.conf.*31.n.18. & talem esse communem obseruantiam dicit *Mandos.d.regul.*31.q.1.n.7. *Alex.conf.*146.*col.vlt verf.praterea vt dicit. n.* 35. *ad med. lib.*5. vbi intelligit, quando in mandato non est data certa forma ad actum, tunc enim ante receptionem literarum, seu mandati poterit procurator illum actum facere, & valebit actus, si tamquam procurator illum faciat, & ita sustinetur opinio *Din.d.conf.*18. prout etiã declarat *Bald. in d.l.falsus. col.*6. *verf.circa tertium.C.de furt.* Cum etiam satis sit, quod procurator per litteras, vel nuncium domini sit certioratus de mandato, quamuis instrumentum mandati ad eum non peruenerit *Bart. conf.* 73. *quaritur vtrum procurator constitutus*, *lib.* 1. per notata *in l.consensu.in princ.ff.de action. & obligation.* Amplius etiam admissa opinione illorum, qui volunt, quod procurator non possit exercere actum procurationis ante receptum instrumentum mandati, Tamen intelligitur vbi procurator habet contradictorem, qui petit sibi doceri de mandato, sed in actu gesto inter consentientes, non datur talis nullitas actus, ideo valebit, nã constitutio facta in absentia statim facit eũ procuratorẽ *l.*1. *§.dari.ff.de procur.* & ita in specie declarat *Bald. in d. l.*1. *in princ.* & sequitur *Alex.conf.*146.*in fin.verf.plus dixit.lib.*5.

EPITOME.

Alimenta an sint præstanda fratri per Clericum de redditibus Ecclesiasticis. ¶ Et quando in hoc recurratur ad arbitrium Iudicis. ¶ Patronus quo casu debeat ali ab Ecclesia. ¶ Et quomodo per eum sit probanda descendentia à primo fundatore. ¶ Et an sufficiat, quod sit in quasi possessione recipiendi candelam, quã idem fundator mandauit dari patrono in die Purificationis. ¶ Paupertas an debeat esse magna, in materia alimentorum, vel sufficiat, vt alendus non habeat quantum indiget pro condecentia sui status. ¶ Rector si non potest vacare curæ animarum, & deputetur Vicarius an sit detrahenda prius portio de redditibus ecclesiasticis pro alimentis Vicarij, quamuis illud, quod superest non sufficiat pro Rectore. ¶ Monasterium quando teneatur alere monachum. ¶ Vnicus actus an constituat aliquem in possessione. ¶ Iurisdictio existens apud plures insolidum quando debeat exerceri alternis annis. ¶ Et quid in præsentatione, & præstatione candelæ danda patrono iuxta mandatum fundatoris, quando sunt plures hæredes patroni. ¶ Pater quo casu debeat præstare alimenta filio seorsum habitanti. ¶ Dos data filiofamilias an acquiratur patri tamquam aduentitia, quo ad vsumfructum, filio autem quo ad proprietatem. ¶ Et quamdiu filius est in potestate an ad patrem pertineat onus alendi. ¶ Pater an compellatur consignare dotem filio seorsum habitanti absque eius voluntate, vel possit illam administrare, & sibi acquirere, præstando alimenta eidem filio cum sua familia.

SVMMARIVM.

1 *Clericus an teneatur prastare alimenta fratri laico de redditibus ecclesiasticis.*
2 *Non debet quis coarctare sibi victum, vt alterum alat, neque negotiari. & n.* 3.
4 *Alimenta sunt præstanda arbitrio Iudicis. Intellige vt n.*5. *&* 7.
6 *Qualitas non potest cognosci, nisi prius constito de subiecto.*
8 *Iudex debet arbitrari secundum consuetudinem loci, qua alimenta sint prastanda ei, qui alium tenetur alere.*
9 *Testis vnicus probat contra producentem.*
10 *Paupertas est præcisè probanda, vt sit locus prastationi alimentorum.*
11 *Patronus non potest pratendere alimenta ab Ecclesia, nisi supersint fructus pro necessitatibus illius. & n.* 14.
12 *Ecclesia debet alere patronum cum sua familia, & filijs, iuxta statum eius condecentem, quamuis etiam dos esset amissa. n.*13.
15 *Rector si non potest vacare curæ animarum, & deputetur Vicarius, est detrahenda prius portio de redditibus Ecclesiasticis pro alimentis Vicarij, quamuis illud quod superest non sufficiat pro Rectore. Declara vt n.* 16.
17 *Patronus non debet ali ab Ecclesia, si habet fratrem, vel alium à quo possit petere alimenta. & n.* 19.
18 *Pauper non potest quis dici, quando adsunt alij, ad quos pertinet onus alendi.*
20 *Religiosus dicitur Eques Hierosolymitanus.*
21 *Monasterium tenetur alere Monachum.*
22 *Qui altari seruit, de altare debet viuere.*
23 *Monachus omnia acquirit monasterio, quod priuabitur bonis per eum acquisitis, si illum non alat.*
24 *Episcopus transfert monachum ad aliud monasterium, si non alatur per Abbatem, & quando excusetur. n.*25.
26 *Paupertas non debet esse magna ad hoc, vt patronus alatur ab Ecclesia, sed sufficit, vt non habeat quantum consideratur condecentia status illius.*
27 *Patronus excluditur ab alimentis, si habeat redditum ducatorum* 360. *sibi reseruatum in renunciatione facta fratri, dummodo possessionem sit adeptus.*
28 *Vnicus actus receptionis sufficit, vt quis dicatur esse in quasi possessione.*
29 *Status existentis in possessione alicuius redditus prasumitur perseuerare.*
30 *Discussio bonorum est melior modus inter cæteros probandi paupertatem.*
31 *Patronus debet probare descendentiam à primo fundatore, vt possit consequi alimenta ab Ecclesia, & illa dicetur probata, si esset in possessione recipiendi candelam in die Purificationis, iuxta mandatum fundatoris.*
32 *De more recipiendi candelam per patronum remissiuè.*
33 *Iuspatronatus transit ad omnes hæredes insolidum,*

dum, & non venit in diuisione bonorum.

34 *Suffragia tot sunt, quot capita patronorum.*

35 *Præstatio candelæ fit alternis annis quando sunt plures hæredes, si Ecclesia tenetur dare vnicam candelam patrono.*

36 *Præsentatio quando sit facienda alternis annis. Et quid in vsufructu. n.37.*

38 *Iurisdictio existens apud plures insolidum debet exerceri alternis annis. Et quid in similibus dispositionibus. n. 39.*

40 *Vicissitudo imperitandi quæ sit.*

41 *Pater non tenetur præstare alimenta filio seorsum habitanti. Contrarium. n.43. Sed prima opinio est verior. n.44. Intellige vt n.45. & 46.*

42 *Alimenta sunt præstanda in domo præstare debentis.*

47 *Filius tenetur probare causam, ob quam non possit morari cum patre, si vult alimenta extra domum.*

48 *Dos data filiofamilias tamquam aduentitia acquiritur patri quo ad vsumfructum, filio autem quo ad proprietatem, & quamdiu filius est in potestate ad patrem pertinet onus alendi.*

49 *Pater non tenetur dotem consignare filio seorsum habitanti absque eius voluntate, sed ipsam administrat, & sibi acquirit, quamuis debeat præstare alimenta filio, & familiæ suæ.*

CAPVT DLII.

NOn opus est quærere in casu proposito an Clericus teneatur præstare fratri laico 1 alimenta de redditibus Ecclesiasticis† iuxta opinionem *Doctorum in c. peruenit. vbi Abb. n.1. Imol.in princ. Butr. n.1. de arbitr. Alex.in l.1. n.24. vbi Ias.n.29.& 30. Rip.n.33. ff.solut.matrim.* cum alijs per *Surd.de alim.tit.1.q.25.n.11. 13.& 14.* Quia ex deductis in facto colligitur, non esse locum prætensæ præstationi alimentorum, cum præsupponantur non adesse redditus, nisi in summa scutorum centum quinquaginta, & minus, qui non sufficiunt pro Canonico sene, & infirmo, à quo petuntur alimenta, Nemo enim tenetur alienam salutem propriæ præferre, & quilibet debet prius sibi prouidere, quàm alijs, iuxta illud Euangelij *Ne forte non sufficiat no-* 2 *bis, & vobis,* † Ita vt neque aliquis teneatur coarctare sibi victum, vt alterum alat *l. si quis à liberis. §.fin. de liber.agnosc. l.2. C.de alend. liber. Natt. cons.387.n.8.* & multa in proposito addu- 3 cit *Surd.de alim.tit.7. q.8. per tot.* † vbi etiam *n.11.* quod neque tenetur negotiari, cum satis sit non adesse redditus sufficientes iuxta *cons. Alciat. 243.n.3. argumento. l.nec emere. C.de iur. deliber.*

Neque obstat, quod alimenta sunt præstanda arbi- 4 trio Iudicis *Aym.cons.189.in fin.* † Quia procedit quando constat esse locum præstationi alimentorum, prius enim debet apparere de existentia actus, cum non possit tractari de modo alimentandi, seu succedendi, nisi prius probetur 5 adesse casum præstationis alimentorum, † & successionis *Dec.cons.508.consului.n.4.in fin.Surd. cons. 150. n.80. & 81.* Cum non possit cognosci qualitas, seu accidens, nisi prius constito de su- 6 biecto, † & substantia negotij *Bald.in l.1.de bonor.possess.secund.tab. Ruin.cons.218.n.4.lib.1.* & sic arbitrium Iudicis non intrat, nisi circa quantitatem, & qualitatem alimentorum præ- 7 standorum, † postquam apparuerit illa esse decernenda *Menoch. de arbitr. cas. 169. Roland. cons.22.n.21.& 22.lib.1.*

Et quidem nullus diceret, quod senex ætatis annorum 64. infirmus, & Canonicus in Vrbe possit viuere cum redditu, de quo agimus, & ex eo subducere alimenta pro fratre procuratore, & apto ad negotiandum, & quærendum sibi victum ex suo exercitio, cum vnusquisque sciat, quam magnæ sint expensæ, tam circa pensiones domus, 8 quàm familiæ, & similia necessaria in Vrbe, † secundum cuius consuetudinem Iudex etiam debet arbitrari, quæ alimenta sint præstanda Canonico, antequam illa alteri decernat *Ancharan. cons.383.in fin. Franc.de Marech.q.118.n.2.p.2. Aym.cons.189. in fin.*

Maximè, quia ex testibus exaduerso examinatis constat potius de diuitijs, quàm de paupertate petentis alimenta, vt probat primus testis iuxta octauum, dum deponit habuisse in dotem multas possessiones vineatas, & arboratas, & semina- 9 tas, † cui testi standum est tamquam producto, & reproducto à parte, quamuis sit vnicus *Ias.in l. admonendi. col.46. de iur.iur. Gabr. de testibus. conclus.1.vers.contrarium tenet.* Cum etiã paupertas ad effectum alimentandi esset præcisè, & concludenter probanda tamquam causa agen- 10 di, † ita vt illa non probata non sit locus præstationi alimentorum *Surd.de alim. tit.1. q.25.n.7.* post *Glos. in l. si verò. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisd.cogant. Natt.cons.344. n.1. Dec.cons. 105.n.29.* Et ita crederem ex prædictis iudicandum esse absque vlla hæsitatione, prout iudicatum fuit reuocando duas sententias latas contra Canonicum, quæ verè non poterant de iure subsistere, cum non adsit aliqua ratio, ob quam possent confirmari, prout etiam postea pars acquieuit.

Idem ex prædictis concludendum est in alio dubio proposito de Patrono, qui non potest prætende- 11 re alimenta ab Ecclesia, † nisi quando superest de fructibus ipsius Ecclesiæ deductis alimentis Curati, seu Rectoris, ac alijs necessarijs pro ministris, & seruitio Ecclesiastico, & cultu diuino, ac salarijs, reparationibus, & instaurationibus, vasis, ac cæteris rebus, quæ sunt necessaria Ecclesiæ, cum semper militet in hoc casu ratio illa supra adducta in patre, matre, fratre, ac similibus, quorum salus, & necessitas est præferenda 12 alienæ indigentiæ, † Quamuis enim Ecclesia teneatur alere patronum vergentem ad inopiam, & illi succurrere vnà cum sua familia, & filijs quando non habet quantum sufficit ad statum eius condecentem *c.quicumque.16.q.7. c.nobis. de iur.patronat. Cittadin.eod.tit.art.4. n.157. & 158.p.6. Surd.de aliment.tit.7. q.32.n.29.& 30. & tit. 1. q.54. per tot. Corduben.in l.si quis à liberis.*

13 *beris. §. solent. n. 28. de liber. agnoscend.* † Quamuis etiam dos data per patronum Ecclesiæ esset perempta *Bald. in l. 1. n. 10. C. de iur. emphiteot. Surd. de alim. tit. 1. q. 54. n. 9. et tit. 7. q. 34. in prin.*
Nihilominus non sufficit probatio istius egesta-
14 tis, † & vergentiæ ad inopiam, nisi etiam probetur, quod redditus supersunt Ecclesiæ deductis necessarijs supra narratis *e. ita nos. 25. q. 2. in fin. Glos. in c. quicumque. in verb. ad inopiam. 16. q. 6. Bart. in l. si quis à liberis. §. de alimentis. & ibi Cordubens. in §. solent. n. 22. cum seq. ff. de liber. agnoscend. Salic. in l. dolo. n. 2. C. de liber. caus. Roland. cons. 5. n. 33. lib. 3. Abb. in c. nobis. n. 6. & ibi Butr. n. 22. de iur. patron. Cassador. decis. 3. n. 2. eod. tit.* cum alijs per *Rot. coram R. P. D. Manzanedo Neapolitana alimentorum. 31. Maij 1606. & in eadem causa coram R. P. D. Pirouano. 11. Ianuarij 1616. Surd. de alim. tit. 7. q. 32. n. 1. cum seq. Lambertin. de iur. patronat. lib. 3. art. 2. q. 3. princ. n. 2. Cittadin. eod. tract. 6. p. art. 4. n. 3. & 5. Rocc. eod. tit. in verb. & vtile. n. 1. & 2.*
Et adeò consideratur ista indigentia ministrorum Ecclesiæ, & cultus diuini, vt si Rector non possit
15 vacare curæ animarum, † & deputetur Vicarius, sit detrahenda prius portio de redditibus Ecclesiasticis pro alimentis Vicarij, quamuis illud, quod superest nō sufficiat pro Rectore, cum sit magis tolerabile, vt egeat Rector, quam Vicarius, qui curam exercet *Cardin. in c. exposuisti. in 3. notab. vbi Henric. Boic. in fin. de præbend. Rebuff. de beneficior. congr. portion. n. 103. in fin. tom. 15. p. 2. fol. 245. Surd. de alim. tit. 7.*
16 *q. 32. n. 4. & 5.* † vbi tamen intelligit, vt subueniat in quantum potest *Cittadin. de iur. patron. p. 6. art. 4. n. 61. q. 5.*
Probatis tamen redditibus sufficientibus Ecclesiæ, non satis esset patrono probare pauperta-
17 tem ad hoc, vt habeat alimenta ab Ecclesia, † si haberet alium à quo posset ali, putà fratrem, tunc enim ab eo esset alendus, & non ab Ecclesia *Glos. in l. qui filium. 4. in verb. hac aliter. ff. vbi pupill. educ. deb. Cin. in l. 2. n. 2. vbi Alber. n. 1. C. de alend. liber. Surd. de alim. tit. 1. q. 25. in princ.*
18 *& q. 54. n. 16. eod. tit.* † Cum non possit quis dici pauper, quādo adsunt alij, ad quos pertinet onus alendi *Bart. in l. si quis à liberis. §. item rescriptum. ff. de liber. agnoscend.* Et in specie in patro-
19 no habente fratrem diuitem † voluit *Rot. coram R. P. D. Manzanedo Neapolitana alimentorum. 31. Maij. 1606. & in eadem causa coram R. P. D. Pirouano. 11. Ianuarij 1616.* vbi etiam extenditur ad Patronum Equitem Religionis Hierosolymitanæ, qui ab ea erit alendus, non ab
20 Ecclesia, † Nam talis dicitur verè religiosus tāquam emittat tria vota substantialia *Mohedan. decis. 10. de caus. possess. & propriet. Rot. diuers.*
21 *decis. 436. n. 2. p. 3. lib. 2.* dixi *supr. c. 457.* † Vnde Religio, quæ illum recepit, tenebitur eum alere *Castr. cons. 76. n. 1. lib. 1. Surd. de alim. tit. 1. q. 75.*
22 *n. 1. & tit. 9. q. 27. n. 10.* † Monachus enim seruit altari, & de altari debet viuere *c. cum secundum. de præbend.* Cum etiam quidquid acquirit
23 sit ipsius Monasterij † *c. cum olim. de priuileg.* Ita vt si denegentur ei alimenta per Abbatem priuetur tunc Monasterium bonis per Monachum acquisitis *Glos. in c. 1. in verb. languidis. de*
24 *infantib. & languid. exposit.* † & Episcopus transferet Monachum ad aliud Monasterium *Speculat. de stat. monachor. §. fin. n. 30. Surd. de alim. tit. 1. q. 75. n. 3. & 4.* vbi tamen quod excusaretur, si non posset Abbas ei ministrare neces-
25 saria † propter inopiam Monasterij *Bald. in l. 1. §. sed scimus. in fin. C. de latin. libert. tollend.*
Paupertas autem in hac materia erit sufficienter probata respectiuè ad conditionem nobilitatis personæ, quia in hac specie probationum non
26 attenditur summa egestas, † Nam quamuis aliqui contrarium sentiant, & velint esse instantem necessitatem *Glos. in c. quicumque. 16. q. 7. per tex. in c. ita nos. in fin. 25. q. 2.* Tamen verior est opinio, quod satis sit, vt patronus incipiat vergere ad paupertatem, vel non habeat quantum sufficit ad condecentem eius statum, vt dictum est *supr. vers. ideo ex prædictis. n. 12.* & ita etiam seruat *Rota coram R. P. D. Penia Regien. Prioratus. 1. Iulij 1596. & 19. Iunij 1598. & coram R. P. D. Pirouano Neapolitan. alimentorum. 11. Ianuar. 1616. vers. paupertas autem. Couar. lib. 2. var. resolut. c. 6. n. 8. Menoch. de arbitr. cas. 65. n. 9. Surd. de alim. tit. 7. q. 32. n. 29. Cittadin. de iur. patron. p. 6. art. 4. n. 158.*
Diceretur autem satis succursum inopiæ patroni ad excludendum illum ab alimētis si probetur certa quantitas annuorum redditum in summa
27 ducatorum 360. † eidem assignata in renunciatione bonorum facta fratri, cuius possessionem sit adeptus per exactionem, & vsum *c. querelam. de electionib. Anchar. in c. fine possessione. n. 8. de regul. iur. in 6.* & in specie ex isto reddito exclusi patronum voluit *Rot. coram R. P. D. Pirouano Neapolitana alimentorum. 11. Ianuar. 1616.* Ita vt sufficiat probasse vnicam exactionem, &
28 receptionem d. redditum, † cum ex ea dicatur constare illum esse in quasi possessione *Rip. in c. cum ecclesia sutrina. n. 53. de caus. poss. & propriet. Abb. in c. cum olim. eod. tit. Rom. cons. 311. in fin.* dixi *supr. c. 113. Alex. cons. 74. n. 16. lib. 4. Dec. in l. si emancipan. C. de collat. & cons. 124. Rocc. de iur. patronat. in verb. competens. n. 35.*
29 *Castr. cons. 130. lib. 1.* † Cum ergo sit in ista quasi possessione, præsumitur talis status perseuerare, & tāquam possessor debet reputari *Abb. in c. nobis. de iur. patron. & in c. postulasti. eod. tit. Alex. cons. 74. n. 16. lib. 4.* & per consequens non poterit prætendi priuatio d. redditus propter vrgen-
30 tiam creditorum, † nisi probetur per patronum discussio bonorum facta de mandato Iudicis, qui modus probandi paupertatem inter cæteros est melior de iure, & valdè tutius, vt dicit *Ang. in l. si verò. §. qui pro rei. in fin. ff. qui satisd. cogant. iuxta auth. hoc si debitor. C. de pignorib. Roman. cons. 163. n. 4. Mascard. conclus. 1154. n. 34. lib. 3.*
Obseruandum est autem quo ad consequendum alimenta ab Ecclesia, quod Patronus debet proba-
31 re descendentiam à primo fundatore, † quæ di-

cetur probata, si idem fundator iniunxisset Monachis, vt quolibet anno in die Purificationis darent vnam cãdelam ceream Patrono pro tempore existenti, & iuxtà tenorem d. fundationis Patronus illam ab Ecclesia recepisset, & in d. perceptione habuisset mandatum de manutenendo, hoc enim sufficeret in huiusmodi materia ad hoc, vt patronus releuaretur ab onere probandi descendentiam *c. consultationibus. de iure patronat.* & sæpè resoluit *Rot. vt in causa Placentina Capellaniæ coram R. P. D. Coccino. 14. Maij 1614. & coram Card. Lancellott. Firmana iuris patronatus. 15. Maij 1611. & coram R.P.D. Pirouano Neapolitana alimentorũ.* 11. 32 *Ianuarij* 1616. † Et de more dandi candelam Patrono in die Purificationis *Franc. decis. 85. per tot.* vbi etiam quod ex iuris dispositione ius patronatus transit ad omnes hæredes, ita vt ad 33 quemlibet eorum, quando plures sunt, † dicatur esse insolidum, & non contineatur in diuisione bonorum *c.1. & ibi Glos. de iur. patronat. Rip.* 34 *respons. 2. n. 5. p. 2.* † vnde tot sunt suffragia, quot capita patronorum *Lambertin. de iur. patronat. lib. 1. p. 2. q. 1. princip. art. 25. n. 16. Costa de portion. rat. q. 97. n. 4. & 5.* Quare in præstatione d. 35 candelæ fiet præstatio alternis anuis, † cum monasterium non teneatur dare, nisi vnicam candelam, quæ est indiuidua, exemplo eius quod dici-36 tur *in clem. 2. de iur. patronat.* † circa præsentationem faciendam alternis annis, de quo multa *Tiraq. de primogenit. q. 17. opin. 5. n. 2. Ias. in l. stipulationes non diuiduntur. col. 5. vers. istis adde. ff. de verb. obligat.* Quod etiam est in simili-37 bus dispositionibus, † vt in vsufructuario *l. in re communi. §. cum de vsufructu. ff. commun. diuid. l. quoties. ff. de vsufr. Capic. decis. 36.* Et in materia iurisdictionis existentis apud plures insoli-38 dum, † qui debent vti alternis annis *Alex. cons. 25. n. 2. & 3. lib. 5. iuxta l. Lucio. 4. cum l. seq. vbi Glos. in verb. vtile. ff. de aqua quotid. æstiu. Ang. in l. 2. §. ex his. ff. de verbor. obligation. Caldas de extinct. emphit. lib. 4. c. 8. ad ordinat. regias. tit. 38. n. 20. Socin. cons. 68. col. 9. in fin. vers. secundo principaliter respondetur. n. 29. lib. 1. post Bart. in l. inter tutores. in fin. ff. de administrat. tutor. Curt. Iun. de feud. 4. p. q. 30. limit. 9. Capic. in inuestit. feudal. in verb. feudorum dominum. vers. & fiet ista diuisio. fol. 161.* latè *Boer. de custod. clauium. n. 61. tom. 16. fol. 286.* & latissimè *Tiraq.* 39 *de primogen. d. q. 17. opin. 5. n. 5. & per tot.* † vbi multa similia adducit de diuisione vsus mulieris alternis diebus, & de Consulibus alternis temporibus imperantibus, & de Tribunis militum, & Dictatoribus, & Magistris Equitum, si quãdo æquati fuerint *Polyb. lib. 3. histor. Plutarc. in Fa-*40 *bio Maximo.* † Vnde postea fuit appellata vicissitudo imperitandi, vt per *Liu. lib. 3. ab vrb. condit.* quod scilicet vicibus alternis tales imperarent. Quod etiam seruatum fuit apud Athenienses, à quibus maxima ex parte Romani acceperunt suas leges, & institutiones *Plutarc. in vita Aristidis.*

Quo ad aliud dubium firmanda est conclusio, quod pater non tenetur præstare alimenta filio seor-41 sum habitanti, † cum talis separatio nimis dura reputetur, & filius legitimus, & naturalis cogi possit à patre simul habitare ex vi patriæ potestatis, quidquid sit in spurio, prout è contra ista obligatio cohabitandi est communis cum patre, qui inuito filio non potest ei alimenta subministrare extra domum, vt post *Ang. Castr. & Ias. in 2. notab. in l. quidam cum filium. ff. de verb. obligat.* de communi testatur *Magon. decis. Rot. Florent. 113. per tot.* iuxtà doctrinam *Glos. in c. significasti. 4. in verb. materiam. de diuort.* cum alijs per *Pinell. in l. 1. p. 1. n. 53. & 54. C. de bon. matern. Surd. de alim. tit. 4. q. 14. n. 25. & 26.* 42 *fol. 285.* † Et generale est, vt alimenta sint præstanda in domo præstare debentis *Menoch. de arbitrar. cas. 170. n. 9. & 10.* & ita seruat *Rot.* de qua per *R. P. D. Littam Aretina pensionis. 20. Februar. 1598. & Fulginaten. primogenituræ. 18. Aprilis 1597. coram eodem. vt in impressis diuers. p. 4. n. 4. Lup. in rubr. de donat. int. vir. & vxor. §. 64. n. 6. & 10. Ludouic. decis. Perus. 46. n. 9.* & concludunt *Bart.* & alij communiter *in l. cum hi. §. causa. de transact. & in l. cato. §. imperator. de alim. & cibar. legat.*

Neque obstat, quod secundum alios præstanda sint 43 alimenta filio etiam seorsum habitanti, † vt per *Caccialup. in l. frater à fratre. q. 30. n. 109. ad fin. vers. adde quod non est iusta causa. de condict. indeb. Surd. de alim. tit. 4. q. 14. n. 19. Rom. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. n. 20. in fin. ff. so-*44 *lut. matrim.* † Quia eorum opinio est contra communem sententiam Doctorum, vt dictum est & contra rationem, & naturalem æquitatem, quæ sicut arctat patrem ad alendum, ita è contra cogit filium ad morandum cum patre, & in eisdem domo ad obsequia præstãdum propter vinculum patriæ potestatis, Exemplo vxoris, quæ debet morari cum viro, & in domo operari cui in hoc æquiparatur filius, qui non potest cõqueri ob denegata alimẽta, nam ista culpa compensatur cum culpa ab eo proueniente propter obsequia non præstita in domo, in qua tenetur cohabitare. Ita in specie comprobat *Bald. Nouell. de dot. p. 7. priuil. 34. n. 5. vers. nam in filio familias, respectu patris. col. penult. in princ.* Vbi quod est somnium, & puerilis inductio, ac in-45 epta, † quod qui tenetur ex legis dispositione ad alendum teneatur absque eo quod alimentarius secum cohabitet, sicut quando ex dispositione hominis, Nam hoc non procedit in patre, seu alia simili persona, quæ habet illum obligatum ad simul habitandum *Ruin. cons. 45. n. 4. & 8. lib. 2.* quod etiam considerat *Surd.* ex aduerso allegatus *in tract. de alim. tit. 4. q. 14. n. 16. ad med. vers. limitat tamen, & n. 25. & 26. & p. 7. q. 7. n. 3.* cum alijs per *Barbos.* qui de veriori opinione testatur *in l. 1. p. 7. n. 27. vers. adde aliam differentiam. & n. 28. vers. sed verius est quod quando. ff. solut. matrim.*

Pręterea contraria procedunt stante legitima causa, ob quam sunt præstanda filio alimenta etiam 46 extra domum, † cum aliud sit illa non existente

Ias.

Iaſ. in l. 1. C. de legat. Boer. deciſ. 195. n. 5. Bald. Nouell. de dot. priuil. 37. p. 7. col. penult. poſt princ. verſ. ſi autem ſubeſſet. Rot. Florent. per Magon. deciſ. 113. in fin. Ludouic. deciſ. Peruſ. 46. n. 10. Rol. conſ. 22. n. 12. lib. 1. Menoch. de arbitr. caſ. 170. n. 12. conſeq. latè Molin. de primogenit. hiſpanor. lib. 2. c. 16. n. 74.

De huiuſmodi autem cauſa non conſtat, & quatenus illam filius prætendat adeſſe, debet eam plene probare, cum iſta negatiua, † quod non poſsit morari cum patre ſit cauſa intentionis ipſius alimentarij *Anchar. conſ. 254. col. 2. Rol. conſ. 22. n. 18. lib. 1. Iaſ. in l. diuortio. in princ. n. 23. col. 3. ff. ſolut. matrim. & in l. in illa. col. 5. de verb. oblig. & in l. 1. n. 4. C. de legat. Alex. conſ. 100. n. 3. lib. 1. Menoch. de arbitr. caſ. 170. n. 13. & 16.* (47)

Circa alteram dubitationem concludendum eſt, quod dos data filiofamilias ſiue conſiſtat in ſpecie, † ſiue in quantitate tamquam aduentitia acquiratur patri quo ad vſumfructum, filio autem quo ad proprietatem, & quandiù filius eſt in poteſtate ad patrem pertinet onus alendi, Vnde cum ipſe teneatur ſuſtinere onera, debet etiā ei vſusfructus dotis acquiri, adeo vt quemadmodum filius poſſet patrem cogere, vt ipſe onera ſuſtineat, ſi fructus dotis non ſufficerent, Ita è contra hoc poterit facere pater, ſi velit fructus dotis, qui forſan onera matrimonij excedunt, & illius onera ſuſtinere, Ita beno omnia prædicta explicat *Fulgoſ. in l. quod ſeſtis. n. 3. ad med. verſ. ego autem aliàs non viſo. C. de bon. quæ liber. Ang. in l. 1. C. eod. Caccialup. in l. frater à fratre. n. 113. ff. de condict. indeb. poſt Caſtr. &* alios *in l. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur. ff. ſolut. matrim.* (48)

Quo ad vltimum dicendum eſt, quod quando filius ſeorſum habitauit abſque voluntate patris, † nūquam pater compellitur dotem conſignare filio, ſed ipſam adminiſtrat, & ſibi acquirit, licèt teneatur præſtare alimenta filio, vxori, & liberis quando tamen aliunde non habent vnde ſe alát, licèt etiam tunc propter dotem pater nō debeat eſſe parcus *Caccialup. in l. frater à fratre. n. 118. ff. de condict. indeb. Rom. in l. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur. n. 20. verſ. mihi verò iſta videntur. ff. ſolut. matrimon.* Quamuis contrarium, quod nec dotem, nec alimenta teneatur pater dare filio ſeorſum habitanti abſque voluntate patris, teneat *Barboſ. in d. §. tranſgrediamur. n. 27. poſt Bald. Nouell. de dot. priuil. 34. p. 7. n. 5.* Quando autem pater dedit dotem filio, quam habuit pro eius nuru an poſsit repetere *Idem Bald. Nouell. de dot. p. 6. priuileg. 36.* (49)

EPITOME.

PRomiſsio hæredis quo caſu operetur remiſſionem inuentarij. ¶ Et quid ſi fuerit facta præuio mandato Iudicis præcipientis ſolui legatum per hæredem. ¶ Obligatio de ſoluendo, & vendēdo anſit idem quod ſolutio, & venditio. ¶ Beneficiū inuentarij quando poſsit diuidi, & proſit hæredi quo ad vnum, & non quo ad alium. ¶ Verba, hæres cum beneficio legis & inuentarij an ſtēt demonſtratiuè, ſeu diſpoſitiuè. ¶ Scientia, & certioratio iuris quæſiti mulieri an ſit probanda, vt illi remiſsio præiudicet. ¶ Et an in ea requiratur ſolemnitas ſtatuti ſiuè ſit expreſſa, ſiuè tacita. ¶ Clauſula inſolidum an veniat in obligatione Camerali, ſi non exprimatur. ¶ Nouatio ex quibus ſit inducta. ¶ Et quid ſi ſecunda obligatio venit in executionem primæ. ¶ Vel ſi promiſsio concurrit cum diſpoſitione iuris, & illi non contradicit. ¶ Obligatio reſtitutionis dotis, & ſolutionis legatorum an intelligatur ſaluo beneficio lucri dotis, & falcidiæ. ¶ Conuentio quando dicatur informatio decreti Iudicis, ſeu nouus contractus. ¶ Renunciatio inuentarij ſimpliciter facta an præiudicet, vel requiratur certa ſcientia.

SVMMARIVM.

1. *Conuentio quando dicatur informatio decreti Iudicis, ſeu nouus contractus.*
2. *Actus tribuitur mandanti non exequenti.*
3. *Promiſsio hæredis quo caſu operetur remiſsionem inuentarij.*
4. *Præceptum Iudicis, vt ſoluatur legatum per hæredem, debet intelligi prout de iure, & ſaluo priuilegio ſibi competenti.*
5. *Pro decreto Iudicis non præſumitur, ſi in contrarium conſtat de læſione.*
6. *Verba hæres cum beneficio legis, & inuentarij an ſtent demonſtratiuè, ſeu diſpoſitiuè. & n. 37.*
7. *Cauſa in dubio præſumitur finalis.*
8. *Obligatio merè hæreditaria non excludit priuiuilegium inuentarij, prout idem eſt in mixta reſultante ex propria promiſsione iuncta cum aditione hæreditatis.*
9. *Promiſsio de ſoluendo, & vendendo idem eſt, quod ſolutio, & venditio ſtante præſertim iuramento.*
10. *Verba in futurum prolata reſoluuntur in tempus præſens, & inducunt perfectionem actus.*
11. *Promiſſio liberandi parit exceptionem aduerſus agentem, non ſecus ac ſi liberatio eſſet facta.*
12. *Promiſsio de ſoluendo eſt ſolutio creditore volente, cui dicitur ſatisfactum quoquo modo illius deſiderium impleatur.*
13. *Beneficium inuentarij poteſt diuidi, vt proſit hæredi quo ad vnam perſonam, & vnam rem, ſecus quo ad aliam.*
14. *Renunciatio inuentarij debet fieri ex certa ſcientia, non ſimpliciter, vt renuncianti præiudicet, maximè in minore, & muliere. n. 15.*
16. *Probanda eſt ſcientia, & certioratio iuris quæſiti mulieri, vt ſibi inferatur præiudicium in illius remiſsione.*
17. *In tacita remiſsione iuris facta per mulierem requiritur ſolēnitas ſtatutaria, ſicut in expreſſa.*
18. *Promiſsio certa quantitatis quo caſu operetur remiſsionem inuentarij. & n. 19.*
20. *Clauſula inſolidum non cenſetur appoſita in obligatione Camerali, ſi non exprimatur.*
21. *Obligatio Cameralis arctius ligat, non autem*

extendit substantiam negotij.

22 Promissor non videtur renunciare beneficio sibi de iure competenti.

23 Nouatio non inducitur, quando secunda obligatio venit in executionem primæ, siuè sit ex interuallo, siuè incontinenti, tam in contractibus, quàm in legatis, & quibuscumque dispositionibus. n. 24. & 25.

26 Geminatio obligationis facit, vt promissor dicatur sæpius loqui, non autem se in plus obligare, nisi prout in prima.

27 Iusiurandum operatur, vt obligatio habeat effectũ nulla exceptione obstante. Declara vt n. 28.

29 Promissio non dicitur facta ad fauorem tertij, si post nominationem habeatur certitudo de persona, non secus ac si à testatore nominata fuisset.

30 Hæres cum beneficio legis, & inuentarij, si se obligauit proprio nomine censetur renunciasse beneficio inuentarij. Intellige vt n. 31. & 33.

32 Promissio subsequens refertur ad causam præambulam.

34 Nouatio hodie non inducitur, nisi expressè, vel tacitè propter incompatibilitatem.

35 Promissio, quæ concurrit cum dispositione iuris, & illi non contradicit, non facit deficere prouisionem legis.

36 Obligatio restitutionis dotis, & solutionis legatorum intelligitur, saluo beneficio lucri dotis, & legis falcidiæ.

38 Grauamen si non conuenit hæredi, quamuis damnetur, vt hæres, an ista verba, vt hæres resoluantur in causam, quia hæres.

CAPVT DLIII.

Adde sup. ad c. 264.

OBligatio, de qua agimus, fuit facta per D. Isabellam ob causam, & finem parendi mandato, seu ordini D. Iudicis, & in illius executionem, vt expressè legitur in instrumento, quod facit, vt legatum debeatur nomine hæreditario, non autem nomine proprio, cum illius solutio fuerit commissa eidem D. Isabellæ tãquam 1 hæredi cum beneficio legis, & inuentarij, † & per consequens promissio subsecuta erit iudicanda sub eodem nomine hæredis, prout erat mandatum, à quo illa dependet, & originem habuit, Ita vt talis conuentio potius dicatur informatio primi decreti Iudicis, quàm nouus cõtractus *Salic. in l. 1. §. si te rogauero. in princ.* 2 *vers. nota quod res quæ traditur. ff. deposit.* † Cum etiam actus tribuatur mandanti, non exequenti *l. item eorum. §. si decuriones. ff. quod cuiusque vniuers. nomin. l. si hæres testamento. ff. de act. empt.* latè *Surd. consl. 29. n. 3. & 4. lib. 1.*

Quo stante huiusmodi promissio hæredis non operabitur remissionem inuentarij, quasi illa obli- 3 gatio sit intelligenda prout de iure, † & saluo beneficio sibi competenti absque eo, quod actio antiqua fuerit nouata iuxtà doctrinam *Bald. in l. fin. n. 2. C. ad leg. falcid. Afflict. decis. 399. n. 13. Cuman. cons. 109. col. penult. n. 2.* Maximè, quia 4 etiam præceptum Iudicis, † vt soluatur legatum per D. Isabellam hæredem cum beneficio legis, & inuentarij debet intelligi prout de iure, & saluo priuilegio sibi competenti, ne aliàs præsumatur decretum iniustum, & læsiuum, quod non est dicendum, & sic quatenus de iure teneatur, non autem nomine proprio, prout semper ità præceptum Iudicis interpretamur *Bart. in l. si fundus. ff. de rei vendic. Aym. cons. 74. n. 9.* cum alijs per *Surd. decis. 270. n. 3. cum seq. lib. 2.*

Quibus accedit consensus propinquorum interuenientium in instrumento, & iurantium talem obligationem non tendere in præiudicium ipsius D. Isabellæ, quod facit, vt potius apertè colligatur promissionem esse factam nomine hæreditario, quia tunc non præiudicaretur mulieri, non autem nomine proprio, quo casu clarum præiudicium illi oriretur, & sic consanguinei inciderent in periurium, quod non est dicendum, cum etiam decretum esset nullum, stante huiusmodi defectu cõsensus propinquorum, qui ob de- 5 læsionem mulieris non consensissent, † Ita vt neque hoc casu posset præsumi pro decreto Iudicis, cum in contrarium constet de læsione, ad quam probandam sufficiunt non solum probationes apertæ, sed etiam præsumptæ, vt latè per *Menoch. præsumpt. 5. n. 32. vsque ad 35. lib. 2.*

Non obstat, quod d. verba, hæres cum beneficio legis, & inuentarij stent potius demonstratiuè, 6 quàm dispositiuè, † Quia, vt dictum est, tamquã apposita de mandato Iudicis debent intelligi, vt stent potius dispositiuè, ne adsit præiudicium mulieris, quæ eum postea se obligauerit, vt illius præcepto pareretur, hoc erit per modum causæ finalis, non autem per modum demonstrationis, quod per consequens faciet, vt actus sit iudicandus, saluo beneficio inuentarij, Ita distinguit *Aym. cons. 214. n. 9.* per doctrinam *Bald. in l. 1. col. 2. in fin. vers. dic ergo. n. 3. C. de iur. dot.* 7 vbi † etiã quod in dubio præsumitur talis causa finalis *Alex. cõs. 78. n. 2. col. 1. ad med. lib. 4. Dec. in l. de quæstione. 30. col. 7. ante med. n. 20. C. de pact.*

Erit igitur obligatio Mulieris merè hæreditaria, per quam non excluditur beneficium inuenta- 8 rij, † cum etiam si esset mixta resultans ex propria promissione hæredis iuncta aditione hæreditatis prodesset quoque inuentarium *Ias. post Glos. & Bald. in l. quæ dotis. n. 52. ff. solut. matrim. Campeg. de dote. p. 3. q. 114. n. 2. Phanuc. de inuentar. p. 6. n. 119.*

Nec obstat, quod ista obligatio non possit dici in executionem præcepti D. Iudicis cum per eum fuerit demandata solutio, Isabella autem pro- 9 miserit soluere: † Quia ista promissio de soluendo, idem est quod solutio, maximè stante iuramento, quod facit, vt præcisè pro illa habeatur, & eumdem effectum operetur, Prout dicimus de promissione de vendendo, quæ licèt vulgò dicatur differre à venditione, tamen secundum veriorem sententiam idem est quod venditio, & transit in venditionem stante iureiurando, cum etiam obligans se ad soluendum statim possit conueniri ad solutionem, prout omnia supradicta latè comprobat *Surd.* qui pro omnibus suf- 10 ficiat *cons. 457. n. 13. cum seq. lib. 4.* † quasi verba in fu-

in futurum prolata resoluantur in tempus præsens, & inducant perfectionem actus *Glos. in l. stipulationum.5. §.stipulatio. in verb. daturum. ff.de verb.obligat.Bald.in l.in vendentis.13.n.14. col. 3. in fin. vers. quinto quaro . C. de contrab.*

11 *empt.* † Prout etiam promissio liberandi parit exceptionem aduersus agentem, non secus ac si liberatio esset facta *Bart.in l.si intra. in fin.n.4. ff.de pact. Bald.in l.si creditoris.in princ. C.de fideicommiss. Castr.cons.342. in princ.lib.2.* Cum etiam creditore volente promissio de soluendo

12 fit solutio † quasi quoquo modo illius desideriû impleatur, & ei sit satisfactum, dicatur impleta conditio solutionis *l. sed & si quis stipuletur. §. interdum. vers. nec dum pretium numerauit. ff. de vsufr. l.1. ff.qui satisd. cog.* cum alijs per *Rebuff. in l.satisdationis.61. col.3.in princ.vers.satisfacere. ff.de verb. signific.*

Minus obstat, quod D.Isabella promiserit vltra legatum soluere alimenta, donec pecuniâ legatam solueret, cum tamen testator & D. Iudex mandauerit solùm dari scuta quingenta pro nubenda puella. Quia non ex hoc infertur legatum nô fuisse promissum nomine hæreditario, & in executionem mandati D. Iudicis, quidquid sit de alimentis, quæ potuerunt nomine proprio promitti absque eo, quod etiam de proprio, & sua

13 sponte intelligatur promisisse legatum, † cum inuẽtarij beneficium possit diuidi, vt prosit hæredi quo ad vnam personam, seu vnam rem, secus quo ad aliam, cum etiam ex isto actu tacito renunciationis non debeamus extendere mentem renunciantis, nisi inquantum eius voluntas apparet, vt bene in proposito considerat *Aym. in cons. pro gener. n.450. vsque ad n. 453. Phanuc.de inuentar.p.6.n.120. in fin.per l.si vnus.§. ante omnia. ff. de pact. l. sicut. §. penult. ff. quib. mod. pign. vel hypothec. solut. Bart. cons. 154. n. 8. lib. 1.*

Accedat, quod ex certa scientia erat facienda ista renunciatio inuentarij ad hoc, vt sibi præiudica-

14 retur, † non autem simpliciter, quia tunc non censeretur d.beneficio renunciatum, ita vt in dubio talis certa scientia non præsumatur *Natt. ad Alex.cons.133.in verb.non per errorem.lib.5. post Glos.in c.1. §.præterea.quib.mod.feud.amitt. Ias.cons. 159.col. penult. in princ. vers. quarto. principaliter confirmando.lib.2. Card. Mant. de coniect.vlt.volunt. lib.3.tit.20. in fin.n.9. & 10.*

15 Maximè † in minore, & muliere, in quibus præsumitur ignorantia iuris, quidquid sit in alijs, quorum respectu sufficeret iuramentum absque alia certioratione beneficij ex inuentario prouenientis *Alex. cons.133. col.penult. in fin. vers. & licet nonnulli. n.14. lib.7. Capic.decis.159.n. 21. Cephal.cons.34.n.39.lib.1. Menoch.de præsumpt.q.23.n.17.& 19.lib.6. Rot.coram R.P.D. Buratto Romana hæreditatis & paragij dotis.1.*

16 *Decembris 1614.col.vlt.* vbi ex hoc cõcludit † esse probandam scientiam, & certiorationem iuris quæsiti mulieri, vt sibi præindicet illud remittendo *Dec.cons.206.n.7. Aym.cons.142.n.20. Boer. decis.183.n.23. vers. aliàs præsentia. Ias.*

Stephani Gratiani

cons.53.n.3.vers.ad hoc.lib.1. Menoch.cons.237.

17 *n.28.lib.3.& cons.806.n.23.lib.7.* † Itavt quemadmodum in expresso consensu mulieris, & remissione sui iuris est necessaria solemnitas statutaria requisita in contractibus mulierum, ita etiam in tacita *Ias.cons.53.n.4.& 5.lib.1. Menoch.cons.137. n. 34. vers.prohibet.lib.2. Rot.in d. causa Romana hæreditatis & paragij dotis, col.vlt.ad med.*

Non obstat, quod stante promissione certæ quantitatis videatur renunciatum beneficio inuenta-

18 rij † *Alex.cons.66. n.5. lib.3.* cum summa ita specificata non videatur pati diminutionem *Bart.in l.quod nomine. ff.de condict.indeb.* quasi ex hoc sit inducta nouatio *Surd.decis.132.n.24. Phanuc.de inuentar. p.6. n.112.* Quia hoc non procedit in promissione facta ex causa lucratiua, seu necessaria propter mandatum D. Iu-

19 dicis † *Castr.in l.si prior.33.n.1.ff.solut.matrim.* Cum etiam ista expressio fuerit facta ad alium finem ostendendi, quod intelligebatur de legato maioris quantitatis scutorum 500. quod promittebatur puellæ, non autem de alio scutorum 300. quod similiter fuit relictum à testatore pro simili causa nuptiarum, vt latius dicitur in facto vbi etiam respondetur non obstare obligatio ĩe cameralem, solemnitates statutarias, & alia, quę exaduerso adducũtur, ita vt non opus sit alia responsione, cum etiam non possit considerari in

20 casu nostro clausula insolidum, † quæ non fuit apposita, neque illa veniat in obligatione camerali *Rot.coram R.P.D.Penia Romana prædij. 26. Iunij 1592.* quasi de eius natura sit arctius

21 ligare, † non autem extendere, seu augere substantiam obligationis *Gabr. cons. 173. n. 2. lib. 2. Put. decis.277. lib. 2. Callest. de obligat.camer. p.3.q.3. n.2.cũ alijs per Rot.corã R.P.D.Iusto. Romana donationis de Luraghis.3.Decẽb.1599.* Vltra quod stãte decreto Iudicis, & præcepto facto per eũ Isabellæ hæredi cum beneficio legis, & inuẽtarij, vt solueret præcisã summã scutor.500. verba promissionis sunt referenda ad ius, prout tenetur ex forma decreti Iudicis, & tamquam hæres cum beneficio legis, & inuentarij, non autem ad nouam conuentionem, maximè quia se restrinxit ad debitum promittendo scuta quingenta, & sic sumus in promissione facta ex ne-

22 cessitate legis præscriptæ, † quæ debet recipere interpretationem ab eadem lege, ne promissor videatur renunciare beneficio sibi de iure competenti *l.in prætorijs. de prætor. stipulat.* & declarat *Alciat. præsumpt. 32. reg.3. n.12.*

Nouatio autem, quæ exaduerso prætenditur, non subsistit, Quia licèt primæ obligationi fuerit addita promissio de soluendo quantitatem lega-

23 tam, † Tamen cum sit facta commemoratione prioris obligationis contractæ per aditionem hæreditatis cum beneficio legis, & inuentarij non operatur alium effectum, quam prima tamquam veniens in executionem illius, siuè sit ex interuallo, siuè incontinenti, siuè in contractibus, siuè in legatis, siuè in quibuscumque similibus dispositionibus, vt plenè concludit *Surd. Disceptation.forens.*

 cons.

conf. 298. n. 40. vsque ad n. 43. lib. 2.

Neque obstat, quod quatenus nõ sit facta nouatio, Tamen hęc secunda obligatio addita primę ope- 24 retur, † vt existentibus bonis hæreditarijs hæres teneatur vigore antecedentis obligationis non nouatæ, secus autem illis non extantibus, nam tunc tenebitur de bonis proprijs, cum ista secunda per viã accessus sit valida *Ang. in §. præterea. in princ. inst. quib. mod. toll. oblig.* Quia solũ *Ang.* concludit dari casum, in quo potest prima, & secunda obligatio durare, quando non sit nouatio, Non tamen dicit, vt possit prima obligatio intelligi diuerso modo, quàm secunda, cum hoc non subsistat, Nam si non est facta nouatio, esset inconueniens, vt prior obligatio intelligatur in bonis hæreditarijs, secunda autem in bonis pro- 25 prijs, si d. bona hæreditaria non existãt, † Etenim stante illa conclusione verissima, quod posterior obligatio veniat in executionem primæ, non potest operari, nisi eumdem effectum, quod operatur prima, & sic semper intelligetur de bonis hæreditarijs, non autem de proprijs, cum aliàs daretur noua, & diuersa obligatio contra mentem promittẽtis, qui noluit se obligare, nisi cum illa qualitate hæreditaria, prout prius se obligauerat, quod facit, vt non sit mutata substantia 26 prioris obligationis, † ista enim geminatio obligationum facit, vt promissor dicatur sæpius loqui, non autem se in plus obligare, nisi prout in prima absque aliqua immutatione substantiæ illius, Ita vt non possit in secunda considerari aliqua maior vtilitas, quàm in priori, vt post *Imol. Ang. Aret.* & alios concludit *Surd. d. conf. 248. n. 42. lib. 2.*

Minus obstat, quod mediante iuramento, & obligatione camerali resultet, quod sit sublata om- 27 nis exceptio, † cum iusiurandum operetur, vt obligatio intelligatur cum effectu, & sic nulla exceptione obstante *Bart. in l. eum qui. §. si mulier. de iur. iur.* Quia illud non procedit in exceptione, vt mulier non conueniatur, nisi inquantum bona hæreditaria sufficiunt, ista enim exceptio non contradicit iuramento, cum satis sit promissionem habere effectum in casu, in quo 28 existerent bona, † Maximè, quia non fuit iuratum super existentia bonorum, neque fuit mota quæstio super facultatibus hæreditarijs, tunc enim per tale iuramentum esset sublata etiam ista exceptio, cum perinde esset ac si iurasset hæreditatem diuitem, & soluendo, & sic tunc per huiusmodi exceptionem contradiceretur iurijurando, Ita secundum veram opinionem prædicta debere intelligi docet *Castrens. in l. eum qui. 30. §. si mulier. post med. n. 5. ff. de iur. iur. per tex. expressum in l. penult. de confess.*

Nec facit, quod ista promissio fuerit facta ad fauorem tertiæ personæ non nominatæ in testamento *Barbos. in l. maritum. n. 38. in princ. ff. solut. 29 matrim.* † Quia licèt non sit nominata Catherina, Tamen cum legatum esset soluendum illi, quam hæres nominabit, non potest dici, quod promissio fiat ad fauorem tertij, cum statim facta nominatione habeatur certitudo de persona, non secus ac si à testatore expressè nominata fuisset, cum hoc casu nulla incertitudo possit considerari *Paris. conf. vlt. in fin. lib. 3. Surd. conf. 378. n. 16. lib. 3.*

Ex quibus non obstat opinio eorum, qui volunt, quod hæres cum beneficio legis, & inuentarij, qui se obligauit proprio nomine cum obligatione suorum bonorum, & in solidum soluere lega- 30 ta, † si discusso inuentario hæreditas reperiatur non soluendo, teneatur de proprio *Ang. conf. 31. col. 2. vers. secundo inuenio. Corn. conf. 31. n. 11. lib. 3. Aret. conf. 147. n. 2. & 3. Roland. de inuentar. 4. p. incip. beneficium inuentarij an prosit hæredi. Phanuc. eod. tit. p. 6. n. 110. Dec. conf. 496. n. 10. Boer. decis. 53. n. 8. Surd. conf. 191. n. 25. & 26. 31 lib. 2.* & latè dixi *supr. c. 264. per tot.* † Quia prædicta procedunt quando constat de mente promittentis, qui voluit obligationem nouare, cum aliud sit in casu nostro, in quo apparet de contraria voluntate mulieris se obligantis ob reseruationes, & coniecturas supra adductas, ex quibus receditur ab opinione contraria.

Et ita stantibus prędictis, & similibus rationibus in huiusmodi causa Romana nullitatis obligationis pluries proposita resoluit *Rot. coram R. P. D. Pirouano. 27. Februar. 1612. & 13. Nouembris 1613.* vbi fuit conclusum quod D. Isabella Celsa non teneatur vltra vires hæreditarias; Nam R. P. D. Iustus cum habuisset à Congregatione Fabricæ S. Petri facultatem exequendi legatum q. Laurentij Celsi maritandi puellas cum dote scutorum quingẽtorum ordinauit eidem D. Isabellæ hæredi cum beneficio legis, & inuentarij, vt d. summam pecuniarum solueret Catherinæ alumnæ in Monasterio S. Bernardini de Vrbe, quando monialis efficeretur, & professionem emitteret, quæ Isabella enunciato d. ordine Iudicis promisit, & solẽniter se obligauit soluere, & exbursare d. Catherinæ præfata scuta quingenta, quando monialis efficietur, & professionem fecerit cum generalibus renunciationibus, ac obligatione Camerali, ex quibus verbis apparet, quod causa suæ promissionis fuit præceptũ Iudicis mandantis eidem Isabellæ hæredi cum beneficio legis, & inuentarij, vt solueret d. lega- 32 tum, † Vnde promissio, & obligatio subsequens videtur de necessitate referenda ad præambulum titulum hæredis, qui fuit causa obligationis, cum aliàs si ad illum non referretur esset sine causa, vnde meritò debet referri ad causam, quæ præcessit *Felin. in c. si cautio n. 14. in 12. fallent. de fid. instrum. Surd.* qui multis similibus comprobat *conf. 19. n. 20. cum seq. lib. 1.*

Quę interpretatio maximè cõuenit contractui mulieris propter statutum Vrbis, in quo requiritur causa vtilis ad hoc, vt valeat obligatio mulieris, ita vt deficiente vtilitate, nec Iudex possit decretũ interponere, nec valeat consensus propinquo- 33 rum, † Adeo vt stantibus prædictis non obstet opinio *Ang.* & aliorum, qui volunt per istam obligationem tolli priuilegium inuentarij, vt in specie concludit *Franc. decis. 323. n. 3.* vbi etiã allegat *Minadoum decis. 25. n. 6. & 7. Idem*

Franc.

Franc. decis. 648. per tot. Montic. de inuentar. q. 11. n. 8. & de decis. d. M inad. meminit etiam Flauius Amendola in addit. ad Franc. d. decis. 323. in princ. vbi etiam adducit Rouitum in pragmat. odia litium. de compromiss. & Pelliccium in consuetud. Auersan. c. 9. n. 117.

Maximè, quia exceptio nouationis obligationis 34 hodie non obstat, cum illa non inducatur, † nisi expressè, vel tacitè propter incompatibilitatem Bald. in l. fin. n. 1. C. de nouat. Dec. cons. 400. n. 2. dixi latè supr. c. 290. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 134. n. 36. & cons. 562. n. 1. lib. 6. Card. Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib. 17. tit. 3. Incompatibilitas autem non videtur considerabilis, quia obligatio propriæ personæ, & suorum bonorum non potest conuenire, quando facta discussione inuentarij appareret superesse bona hæreditaria, vt tunc exequendum sit contra personam, & bona promittentis, quod erit vtile creditori, nec illi obijcietur de dispositione l. fin. §. & si præfatam. C. de iur. delib. vt considerat 35 Franc. d. decis. 648. in fin. † & quando promissio potest concurrere cum dispositione iuris, nec illi contrariatur, tunc non facit deficere legis prouisionem Bald. cons. 329. col. 2. lib. 1. Gozad. in cons. 74. n. 11. Surd. cons. 34. n. 34. lib. 1. per l. 4. §. si ex conuentione. de re iudicat. Cm. in l. 2. q. 6. C. de iur. emphit. Cum etiam non sit verisimile, quod quis voluerit se obligare in plus, quã 36 fuerit obligatus, † prout idem est in promissione restitutionis dotis, & solutionis legatorum, quæ intelligitur saluo beneficio lucri dotis, & legis falcidiæ, quod etiam est in similibus dispositionibus, cum semper censeatur retẽtum illud, quod sibi de iure competit Affl. decis. 399. n. 13. & 14. Natt. cons. 416. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. lib. 3. tit. 7. n. 19. Surd. cons. 34. lib. 1. & decis. 132. n. 21. cum seq. Roland. de lucr. dot. q. 37. per tot. Intelligendo tamen iuxta ea, quæ latiùs dixi supr. c. 264. per tot.

Ex prædictis etiam patet non obstare, quod D. Isabella in promissione non repetijt se illam facere tamquam hæres cum beneficio legis, & inuentarij, iuxta distinctionem, de qua per Rot. coram R. P. D. Robusterio Clusina grani. 13. Iun. 1576. cum alijs per Phanuc. de inuentar. p. 6. n. 113. in 37 princ. Quia † cũ appareat in eodem instrumento de causa suæ obligationis, quod videlicet se obligauerit vigore decreti Iudicis sic præcipientis, & per verba relatiua ad d. decretum, sufficit ista relatio, absque eo quod fiat repetitio d. verborum tamquam hæres cum beneficio legis, & inuentarij, cum d. verba stent ne dum demonstratiuè, sed suppositiuè, & ita censeantur in instrumento apposita Felin. in c. si cautio. n. 14. de fid. 38 instrum. Surd. cons. 19. n. 20. † Quando autem grauamen non conuenit hæredi, quamuis damnetur, vt hæres, an ista verba, vt hæres, resoluantur in causam, quia hæres Phanuc. de inuent. p. 6. n. 113. Ias. in l. quæ dotis. n. 54. solut. matrim. post Glos. in l. eum filiofamilias. 11. in verb. sed vt pater de leg. 1. & in l. si vxor. 13. §. iudex. in verb. non exhibeat. ad leg. iul. de adulter.

EPITOME.

PRimus acquirens, quando possit præiudicare vocatis tam in acquisitione mediante pecunia, & ob benemerita, quàm ex liberalitate concedentis. ¶ Donatio sub conditione, quod si donatarius moriatur sine filijs masculis, vel non extantibus nepotibus masculis ex eis reuertatur ad donantem si superuixerit, seu ad suos filios, vel hæredes, an transeat ad hæredes donatarij, vel donantis, si conditio deficiat per superexistentiam filiorum, & nepotum, non considerato, quod non adsint descendẽtes masculi ex d. filijs, & nepotibus. ¶ Verba, tunc & eo casu, tantum pariformiter, aliqua, transferatur, & huiusmodi quid significent. ¶ Clausula, quod tot censeantur donationes, quot sunt personæ, ad quas bona donata transeunt, an operetur, vt dispositiones sint diuersæ, & separatæ absque aliqua dependentia vnius ad alteram. ¶ In donatione facta alicui cum qualitate, vt duret vsque ad eius vitam, an censeatur ista qualitas repetita in substituto ipsi donatario. ¶ In feudalibus, & emphiteoticis ius vtile an transferatur in recipientem saluo iure directi domini. ¶ Testator in generali dispositione an censeatur comprehendere bona, quæ alio iure erant futura heredis, etiam si de eis potuisset aliàs disponere. ¶ Et quid si institutio fiat in omnibus suis bonis. ¶ Instrumentum antiquum, vel de longinquo, an requirat probationem notariatus. ¶ Et de ratione diuersitatis inter solemnitatem extrinsecam, & qualitatem tabellionatus, quare in ista præsumenda non sufficiant triginta anni, prout in illa. ¶ Legitimitas quando probetur per leuiores probationes, si non agatur de matrimonio, sed de successione. ¶ Enunciatiuæ plurium instrumentorum an habeant in antiquis vim famæ, & plenè probent in præiudicium tertij. ¶ Bastardi descendentes à nobilibus an gaudeant nobilitate, & veniant appellatione nobilium, & retineant cognationem, vel agnationem. ¶ Depositio testium de publica voce, & fama super descendentia alicuius absq. vlla macula illegitimitatis an comprehendat omnes descendentes. ¶ Identitas quando probetur per duas demonstrationes nominis, & cognominis. ¶ Et quo casu præsumatur pluralitas.

SVMMARIVM.

1 *Donatio sub conditione, quod si donatarius moriatur sine filijs masculis, vel non extantibus nepotibus masculis ex eis reuertatur ad donantem, si superuixerit, an transeat ad hæredes donatarij, vel donantis, si conditio deficiat per superexistentiam liberorum, & nepotum, non considerato, quod non adsint descendentes mascul; ex d. filijs, & nepotibus.*

2 *Clausula, in perpetuum, facit dispositionem transire ad hæredes donantis. Idem in clausula ad habendum. n. 3.*

4 *Conditione semel extincta non est quærendum an secundus descendens decedat sine liberis.*

Mens

5 *Mens donantis declaratur ex coniecturis.*
6 *Conditio existentiæ filiorum cohæret personæ, quæ non transit ad substitutos.*
7 *Clausula, tunc & eo casu, impedit, ne pactum porrigatur ad alios, quàm ad nominatos.*
8 *Verba, pariformiter, repetunt qualitates præcedentes, ita vt idem sit modus, ac forma eadem cum antecedentibus.*
9 *Verbum, transferatur, importat translationem cum suo onere.*
10 *Dictio, huiusmodi, est relatiua cum ijsdem conditionibus.*
11 *Clausula, quod tot censeantur donationes, quot sunt personæ, ad quas bona donata transferuntur, operatur, vt dispositiones sint diuersæ, & separatæ absque aliqua dependentia vnius ad alteram. & n.22.*
12 *Reseruatio debet operari omni tempore, & quo ad omnes.*
13 *Donatio si fiat alicui cum qualitate, vt duret vsque ad eius vitam, non censetur ista qualitas repetita in substituto ipsi donatario, cuius respectu erit perpetua, & non temporalis.*
14 *In dispositione fauorabili non datur repetitio qualitatis de vna persona ad aliam ad eius restrictionem.*
15 *Qualitas donationis in fine posita non refertur ad primam, quæ habuit propriam, & separatam clausulam.*
16 *In feudalibus, & emphiteoticis ius vtile dominij transfertur in recipientem, saluo iure directi dominij, vt res ad dominum redeat, secus in bonis liberis, quæ perpetuò debent remanere apud donatarium, & illius hæredes. & n.17.*
18 *Præcedentia magis influunt in subsequentia. Intellige vt n. 19.*
20 *Primus acquirens non potest præiudicare vocatis, nisi in acquisitione facta mediante pecunia, seu ob benemerita, secus in acquisitis ex liberalitate concedentis. & n. 21.*
23 *Inclusio vnius facultatis excludit omnes alias.*
24 *Dictio taxatiua excludit omnes personas, præter expressas.*
25 *Pactum in eodem instrumento magis afficit, & est intus in obligatione.*
26 *Testator in generali dispositione non censetur comprehendere bona, quæ alio iure erant futura hæredis etiam si de eis aliàs potuisset disponere. & n.34.*
27 *Grauatus fideicommisso, si alium instituit, non videtur illum instituere in bonis fideicommisso subiectis, prout neque in primogenitura seiuncta ab ipsa hæreditate. Amplia vt n. 28.*
29 *Institutio facta in omnibus suis bonis non comprehendit ea, de quibus testator non poterat disponere. & n. 30.*
31 *Contrarietas non debet admitti, quamuis esset facienda interpretatio contra proprietatem verborum.*
32 *Qualitas requisita in dispositione est probanda per eum, qui se in illa fundat.*
33 *Hæres tenetur præstare factum defuncti.*
35 *Instrumentum antiquum vltra centum annos non requirit recognitionem, & probationem tabellionatus. n.36.*
37 *Instrumentum de longinquo an requirat probationem notariatus.*
38 *Antiquitas sola temporis an sufficiat ad præsumendum tabellionatum, vel requiratur productio aliorum instrumentorum eiusdem notarij. n.39.40. & 42.*
41 *Sola data non probat antiquitatem tamquam possint confici scriptura moderna cum data antiqua.*
43 *Solemnitas extrinseca præsumitur in actibus extraiudicialibus ex spatio triginta annorum.*
44 *De ratione diuersitatis inter solemnitatem extrinsecam, & qualitatem notariatus, quare in ista præsumenda non sufficiant triginta anni, prout in illa.*
45 *Tempus antiquissimum magis facit præsumere notariatum stantibus adminiculis, & qualia debeant esse. n.46.& 47.*
48 *Legitimitas probatur per leuiores probationes quando agitur de matrimonio, non ad effectum permanendi in illo, sed respectu legitimitatis prolis pro successione, maximè in legitimitate ascendentium antiquorum. & n.49.*
50 *Enunciatiuæ plurium instrumentorum in antiquis habent vim famæ, & plenè probant etiam in præiudicium tertij.*
51 *Bastardi nulla gaudent nobilitate, quamuis descendant à nobilibus.*
52 *Illegitimi non veniunt appellatione nobilium tam in dispositionibus fauorabilibus, quàm odiosis, neque retinent cognationem, vel agnationem ex parte patris.*
53 *Depositio testium de publica voce, & fama, & communi reputatione super descendentia alicuius absque vlla macula illegitimitatis includit omnes descendentes.*
54 *Dictio vlaqua est præcisa; & omnia comprehendit etiam minima in qualibet materia.*
55 *Sponsalia, subsecuta copula, transeunt in matrimonium.*
56 *Identitas personæ probatur per duas demonstrationes nominis, et cognominis. Intellige vt n.58.*
57 *Pluralitas non præsumitur, ita vt qui dicit extitisse alium eiusdem nominis, & cognominis debeat hoc probare.*

CAPVT DLIV.

IN donatione, de qua agimus, adest conditio expressa, quod si donatarius moriatur sine liberis, & filijs naturalibus masculis, vel non extantibus nepotibus masculis ex eis, † tunc & eo casu, & casibus donatio reuertatur ad donantem si superuixerit, seu ad ipsius filios, seu ad hæredes, & successores, Vnde cum ista conditio defecerit per existentiam filiorum, & nepotum, non est amplius considerandum, quod non adsint descendentes masculi ex dictis filijs, & nepotibus, sed sufficit, quod illa qualitas verificetur tẽpore mortis donatarij, scilicet quod tunc habeat filios, quasi verba sint relata ad tempus, quo

quo decedit, & per consequens donatio transibit ad eius hæredes, non autem ad donantem, ad quem tunc reuertetur, quando concedens non se referret ad tempus mortis ipsius recipientis *Alex. cons. 53. consideratis his qua in themate. n. 11. lib. 6.* vbi ita intelligit Cin. *in auth. sed & si quis. in fin. C. de secund. nupt. per tex. in l. ex facto. §. penult. ff. ad trebell. & l. peto. §. frater. de leg. 3.* & est distinctio approbata, vt per *Aehil. decis. vnic. de donat. Put. decis. 274. lib. 3. Bursat. cons. 31. n. 7. lib. 1. Rot. coram R.P.D. Manzanedo Viterbien. bonorum 2. Maij* 1614.

2 † vbi etiam consideratur clausula in perpetuum, de qua in casu nostro, quę facit dispositionem transire ad hæredes donatarij *Iacob. Berrett. cons. 81. n. 9.* Cum aliàs non daretur perpetuitas *Oldrad. cons. 226. n. 3. in fin. Paris. cons. 26. n. 46. lib. 3.* Cum etiam habeamus clausulam ad habendum,

3 quæ † operatur eumdem effectum *Roland cons. 55. n. 37. lib. 3. Bero. cons. 63. n. 11. lib. 3. Borgnin. decis. 36. n. 17. lib. 2.* quos omnes in proposito refert, & sequitur *Rot. in d. Viterbien. bonorum. 2. Maij* 1614. sufficit enim semel fuisse extinctam conditionem reuersionis, ideò non est quærendum an secundus descendens decesserit sine li-

4 beris, † Nam in negatiua propositione excludenda, satis est, vt primus, & vnicus hæres habeat illam qualitatem liberorum, vt in specie concludit *Bald. in l. vlt. q. 25. n. 44. & 45. C. de hæredib. instituend.*

Quod magis confirmatur, quia in donatione disponitur, quod si donatarius decesserit sine filijs, & nepotibus masculis, possit tam inter viuos, quàm in vltima voluntate transferre tenimentum Rotæ, & Ischiæ in filios illegitimos masculos non obstante reseruatione, & conditione apposita, quod donatio reuertatur ad donantem, Quod facit, vt multò magis illa sit acquisita filijs legitimis, & naturalibus, vt non dicantur esse deterioris conditionis, quàm sint Bastardi, quæ coniectura videtur multum facere in proposito ca-

5 su, † cum ad interpretandam mentem donantis illis standum sit *l. in conditionibus. de condit. & demonstrat. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 6. n. 6. in fin.* Maximè quia ista conditio existentiæ filiorum cohæret personæ,

6 quæ † non transit ad substitutos *l. legatum sub conditione. de adim. legat. Bart. in auth. ex causa. n. 17. & ibi Alex. n. 9. C. de liber. præterit.* Præsertim propter clausulas, tunc & eo casu, in do-

7 natione appositas, † quæ magis impediunt, ne pactum ad alios porrigatur, quàm ad nominatos *Dec. cons. 54. col. 1. Aym. cons. 98. n. 5.*

Verùm prædictis videtur obstare, quod donatio fuit facta Georgio stipulanti pro se, & suis liberis masculis, & per virilem sexum, & descendentiam vsque in infinitum, quibus quidem liberis, & nepotibus masculis de gradu in gradū descendentibus voluit pariformiter donationē transferri, ex quibus verbis colligitur, quod fuit cōsideratum, vt descendentes in perpetuū censeantur vocati ad istam donationem cum eisdem oneribus, pactis, & cōditionibus, ac reseruationibus, prout tenebatur primus donatarius, & sic quod vnusquisque descendens, ad quē transfertur donatio

8 debeat cum filijs decedere, † cum hoc importēt illa verba pariformiter, quæ repetunt qualitates pręcedentes, ita vt idem sit ius, modus, ac eadem forma cum præcedentibus *Alciat. cons. 135. n. 6. tom. 3. lib. 9. per tex. in c. venerabilem. §. quod autem. vers. iure pariter & exemplo. de elect. Rebuff. in l. paries. 157. in fin. princ. ff. de verb. signi-*

9 *ficat.* † Maximè propter verbum transferatur, quod importat translationem cum suo onere *l. caio seio. 13. vbi Glos. in verb. transferatur. ff. de alim. & cibar. legat. l. vnic. §. pro secundo. & §. his itaque. C. de caduc. tollend. l. licet. ff. de legat. 1.*

10 *l. si ab eo. ff. de vsufr. legat.* † Cum etiam adsit dictio huiusmodi, quę est relatiua cum ijsdem conditionibus *Corn. cons. 235. n. 5. ad med. lib. 2.*

Accedat, quod donans voluit, vt tot censeātur donationes, quot sunt personæ, ad quas bona donata trāsferuntur, ita vt ad eas iure directo perueniant, & in illis succedatur iure proprio, non iure transmissionis, quod facit, vt in vnoquoque ex descendentibus censeatur facta noua, & par-

11 ticularis donatio, † adeò vt vno extincto alter incipiat habere suum vigorem, & dispositiones censeantur diuersæ, & separatæ absque aliqua dependentia vnius ad alteram, quod vltra pactū in donatione appositum est etiam de iure communi, vt latè per *Menoch. cons. 1153. n. 1. vsque ad 8. lib. 12. post Castr. in l. si pecuniam. 5. n. 11. q. 4. ff. de condit. caus. dat. Paris. cons. 123. n. 130. cum seq. lib. 1. Roder. Soarez in l. quoniam in prioribus. in declarat. leg. regn q. 8. vers. præterea vltra prædicta. fol. 477. C. de inoffic. testam. Socin. Iun. cons. 118. n. 8. lib. 2.* Cum igitur sint diuersæ donationes, & in eis donans sibi reseruauerit ca-

12 sum obitus sine filijs, † dicendum est istam qualitatem inesse vnicuique donatario, prout inerat illi primo, cui fuit donatum ad hoc, vt talis reseruatio omni tempore quo ad omnes operetur *Aym. cons. 33. n. 17.*

Posset tamen huiusmodi obiecto responderi, quod immo non debeat fieri repetitio istius qualitatis circa obitum sine filijs in vnoquoque ex descendentibus, cū talis repetitio non detur quando sunt plures, & diuersæ donationes, absque aliqua depēdentia vnius ad alterā, vt dictum est, & in proposito firmat *Socin. Iun. cons. 143. n. 24. in*

13 *fin. & per tot. lib. 3.* † vbi concludit, quod donatio facta alicui cum qualitate, vt duret vsque ad eius vitam, non censetur ista qualitas repetita in substituto ipsi donatario, cuius respectu erit perpetua, non temporalis, cum sint diuersæ donationes, & diuersæ personæ, & non adsit vniformitas vnius cum alia, prout esse debet ad hoc, vt sit locus repetitioni iuxta doctrinam *Bart. in l. si ita stipulatus. §. grisogonus. col. 2. ff. de verb. obligat. cum alijs per Alex. cons. 158. n. 2. lib. 6. Ruin. cons. 176. n. 5. lib. 2.* & sequitur *Idem Socin. Iun. cons. 143. per tot. lib. 3.* vbi etiam quod ita fuit iudicatum per *Rotam Florent. in eadem causa donationis. vt per Gerard. Mazzol. declarat. 80.* de qua per *d. Socin. Iun. cons. 144. lib. 3.*

quos

quos sequitur *Zanch. in repet. l. haeredes mei. §. cum ita. p. 10. n. 78. ad fin. ff. ad senatusconsult.*
14 *trebellian.* latè *Bero. cons. 121. per tot. lib. 1.* † Maximè, quia sumus in dispositione fauorabili, ad cuius restrictionem non datur repetitio qualitatis de vna persona ad aliam *Socin. Iun. cons. 154. n. 43. lib. 3. per c. cum dilecti. de donat.* Cum etiā sumus in prima dispositione iam perfecta, ita vt qualitas subsequens in alia dispositione non trahatur ad illud, quod fuit separatè, & perfectè ge-
15 stum, † Prout è contra qualitas donationis in fine posita non refertur ad primam, quae habuit propriam, & separatam clausulam *Curt. Iun. cons. 156. n. 3.* vbi de communi, post *Imol. Alex. & alios in l. cohaeredi. §. qui patrem. ff. de vulg. & pupill. Castr. in l. 1. n. 2. ad med. C. de liber. praeterit. Bald. in l. 1. n. 5. C. de legit. haeredib. & in c. inquisitioni. & in c. secundo requiris. col. vlt. de appellationib.*

Non obstat, quod simus in feudalibus, in quibus prout in emphiteoticis ius vtile dominij trans-
16 fertur in recipientem, † saluo iure directi dominij, vt res ad dominum redeat *Peregr. de fideicommiss. art. 51. n. 21. fol. 486.* Quia ex verbis donationis potius apparet nos esse in allodialibus, cum fuerint donata bona, de quibus agimus, ad veram proprietatem, ac perpetuam haereditatē, ac pleno iure, cum alijs clausulis, quae excludunt
17 feudum, † Vnde cum simus in bonis liberis, minus reuerti debent ad donantem, sed perpetuò remanere apud donatarios, ac illius haeredes, prout talis debet esse donatio *l. 1. ff. de donat. Bursat. cons. 31. n. 7. lib. 1* Maximè, quia reseruatio superioritatis, & protectionis, de qua in donatione, non tangit personam donatarij, neque eius successorum, ita vt ex hoc magis iudicandum sit nos esse in bonis liberis, non autem feudalibus, Vnde magis iudicabitur perpetua donatio *l. 1. §. senatus. ff. de donat.*

Minus obstat, quod donatio transferatur in descendentes cum eisdem conditionibus existentiae liberorum, & alijs qualitatibus propter illas dictiones pariformiter, & similia verba, de quibus
18 in donatione, † quae tamquam praecedentia magis influunt in subsequentia *Bart. in l. quisquis. 93. n. 1. ff. de leg. 3.* Quia cum per donantem fuerit solum facta expressa declaratio, quod in casu obitus Georgij sine filijs, & nepotibus donatio ad eum reuertatur, apparet de clara mente ipsius, quo casu non attenduntur praecedentia, quae non influunt in subsequentia, nisi quando
19 essent dubia, & generalia, † nōn quando esset facta certa, & determinata dispositio *Ias. in l. si seruus plurium. §. si numerus. n. 3. ff. de leg. 1. post Cin. Bald. & alios. in l. legatorum petitio. §. vlt. in fin. ff. de leg. 2. Card. Mantic. de coniect. vlt. volūt. lib. 6. tit. 13. n. 4. per l. titia. §. titia. ff. de verb. oblig.*

In huiusmodi *causa Viterbien. castrorum coram R. P. D. Sacrato.* super praedictis nihil fuit conclusum, sed illis omissis suis loco, & tempore decidendis 14. *Decembris* 1616. cum praesupposito quod simus in bonis allodialibus super alio dubio dato dictum fuit, quod DD. Petrus, & Bartholomeus de Sancta Cruce non habeant intentionem fundatam super castris, & bonis donatis per q. Gentilem Virginium Vrsinum q. Georgio Sancta Crucio, etiam admisso quod praedicti de Sancta Cruce sint vocati ad fideicommissum d. Georgij, & quod venerit casus fideicommissi, Nam in d. donatione Georgius vndequaque fuit grauatus restituere suis descendentibus masculis per virilem sexum descendentibus, ibi, donauit Georgio praesenti, & acceptanti pro se, & suis liberis masculis, ac per virilem sexum descendentibus in infinitum, quibus quidem liberis, & nepotibus masculis de gradu in gradum descendentibus pariformiter donationem huiusmodi transferri voluit, me notario, vt persona publica praesente, & stipulante pro dictis successoribus & omnibus, quorū interest, vel interesse potuerit in futurum, ad veram proprietatem, perpetuamq; haereditatem, & infra, ibi ponens praedictum Georgium, & suos liberos masculos in locum &c. & ibi constituens etiam ipsum donatarium, & suos liberos masculos, & quemlibet ipsorum procuratores in rem propriam &c. & ibi, tam ipse, quàm eius nepotes masculi propria ipsorum, & cuiuslibet ipsorum authoritate, & infra ibi, si dictus Georgius sine filijs legitimis &c. vel non extantibus nepotibus masculis ex eis legitimè descendentibus, & ibi, Ita tamen quod si dictus Georgius sine filijs, vel nepotibus masculis legitimis, & naturalibus decederet, & superesset vnus, vel plures masculi bastardi, quod liceat sibi disponere inter viuos, vel per vltimam voluntatem de dictis Tenimentis, ac dictis filijs masculis bastardis tantum in totum, vel in partem transferre, & infra ibi, voluit quod tot censeantur donationes, quot sunt personae, & gradus, ad quas, seu quos transferrentur, & quod iure directo ad dictos substitutos ordine praedicto perueniant, & acquirantur.

Cum igitur dictus Georgius fuerit grauatus restituere bona donata suis descendentibus masculis, quales nō sunt DD. Petrus, & Bartholomaeus, sequitur, quod huiusmodi bona non debeant dici comprehensa in fideicommisso facto per d. Georgium ad fauorem extraneorum, prout sunt
20 DD. de Sancta Cruce, † Nam deficit potestas, cum primus acquirens non possit praeiudicare vocatis, nisi in acquisitione facta mediante pecunia, seu ob benemerita, secus quando, prout in casu nostro, sumus in acquisitis ex liberalitate concedentis, quasi tunc vocati habeant feudum, seu emphiteusim à concedente tamquam ex liberalitate, & beneficio domini concessam, non autem à patre stipulante, ita vt iudicetur concessio aduentitia, non profectitia, & consequenter non poterit tollis, aut minui à patre. *Bald. in l. 1. in fin. C. per quas person. nob. acquir. & in l. si constante. 19. in fin. C. de donation. ant. nupt. Natt. cons. 503. n. 3. Ruin. cons. 42. n. 12. lib. 1. Aym. cons. 135. n. 8. Bero. cons. 56. n. 35. Couar. lib. 1. var. resolut. c. 18. n. 2. vers. tertia conclusio. Valas. de emphit. p. 49. n. 7.* vbi quod ita fuit iudicatum *Aret. in l. apud iulianum. §. si* quis

*quis alicui.in fin.de legat.1.Gozad.conf.75 n.14. Pinell.in l.1.p.3.n.98.verf.hoc autem latius procedit. C.de bon.matern. Surd.conf.305.n.36.lib. 3.Gabr.*qui de magis cõmuni *conf.85.n.5.lib.1. Caputaq.*qui etiã de magis recepta opinione testatur *decif.302.p.1.Alex.conf.106.& 107.lib.4. Ang.de testam.glos.87.n.3.Crot.in l.qui roma.§. duo fratres. n.143. de verb.obligat. Andr.Exea.*
21 *de pact.n.231.Marcobr.conf.54.n.72.*† Et cum hac distinctione concordantur opiniones Doctorum, dum volunt, quod primus acquirens possit præiudicare vocatis, vt in decisionibus adductis *in causa Bononien. de Bouijs coram R.P.D.Sacrato.16.Nouembris 1612.dixi supr. c.405.* Intelliguntur enim in emphiteosi pertinente ad filium mediatè ex pecunia patris empta, quæ sine alia industria filij acquisita, dicitur profectitia *l. omnimodo. §. imputari. vbi Bart. n.6. C.de inoffic. testam. Oldrad. conf.149. n.3.* In profectitijs autem certum est patrem posse filijs præiudicare *l.filia cuius. C.famil.ercifcũd. Bald.in auth.si quas ruinas. n.6. C.de sacrosf.eccles.Valasc.de emphit.q.49.n.7.post med. verf.& suffragatur huic sententia.*

Quæ magis procedunt stante clausula, de qua *supr.*
22 *verf.accedat quod donans. n.10.* † Quod videlicet tot censeantur donationes, quot sunt personæ, & gradus, ad quas, vel quos transferrentur, & quot iure directo ad dictos substitutos ordine prædicto perueniant, & acquirantur, per quam clausulam manifestè apparet donationem fuisse factam singulis vocatis, & ipsos nullam dependentiam habere à primo acquirente *Rot. diuersor. decif. 489. n.5. verf. & cum verba sint directa.p.1.& coram Card. Pamphilio Mediolanen. bonorum.4.Iunij 1601. Menoch.conf.1153.n.1. vsque ad 8.lib.12.dixi supr.c.247. n.10.*

Et magis colligitur, quod voluntas donantis fuit, vt Georgius non posset disponere de bonis donatis vltra vocatos propter facultatem concessam eidem Georgio decedenti sine filijs, vel nepotibus masculis legitimis, vt scilicet eo casu posset tantum disponere in bastardos masculos,
23 ita vt † inclusio istius facultatis excludat omnes alias *l.cum prætor.in fin.ff.de iudic.l.vlt. C.de pact.conuent.l.maritus.C.de procurator. Angel. conf.388.in princ.Socin.conf.47.n.2.lib.1.* Stante præsertim illa taxatiua tantum, quæ excludit
24 omnes alias personas, † præter expressas *l. non solum. §.tale.de liber.legat. Bart.in l.1.ff.si quis ius dicent.non obtemper.& in l.si sic stipulatus. la 2.col.2.verf.fallit si esset.ff.de verb.obligation. Ang.in l. qui in futurum. §.1.ff. de pact. Surd. conf.403.n.63. lib.3.*

Neque obstat, quod possit dubitari an iste casus, qui euenit sit ille, de quo in prædicta clausula, & facultate, ex quo Georgins reliquit nepotes, & vlteriores descendentes, Quia non per hoc tollitur obiectum, Nam si contrahentes voluissent stare in terminis regulæ, quod primus acquirens voluisset præiudicare vocatis, non opus fuisset apponere huiusmodi pactum, cum sine illo potuisset Georgius in præiudicium filiorum, & nepotum disponere in bastardos saltem legitimatos, & multo minus fuisset apposita illa dictio tantum, quæ repugnat cum d.facultate, vt dictũ est. Maximè propter pactum reuersionis casu quo Georgius decederet sine filijs, & nepotibus masculis, ex quo apparet, quod donans noluit concedere Georgio liberam facultatem alienandi, prout habent primi acquirentes, si enim hoc voluisset, non stipulatus fuisset reuersionem in
25 aliquo casu, † quod pactum magis afficit, cum sit in eodem instrumento donationis, & sic intus in obligatione *l.lecta. verf.dicebam. ff.si cert.petat. l.eum qui ita. §.qui ita. ff.de verb. obligat. l. petens. C.de pact. Bald.in l.bona fidei. ad fin. C. eod.tit.Cassador.decif.10.n.2.& 3.de rescript.*

Et vltra prædicta constat etiam quod Georgius noluit d.bona esse comprehensa in fideicommis-
26 so, † quia testator in generali dispositione non censetur comprehendere bona, quæ alio iure erant futura hæredis, etiam si aliàs idem testator potuisset de eis disponere *Castr. in l. lucius. §.maritus.n.2.ff.ad trebell.Bart.in l.codicillis.§. instituto. ff.de legat.2. Paris.conf.26. n.19.lib.2. Cephal. conf. 4. n. 12. cum alijs per Roland.*
27 *conf. 71. n. 26. cum seq. lib.2.* † vbi quod grauatus fideicommisso, si alium instituit, non videtur illum instituere in bonis fideicommisso subiectis, & alienari prohibitis, prout etiam pater instituens filios suos hæredes æqualiter intelligitur illos instituisse in sua successione, non autem in bonis primogenituræ ab ipsa hæreditate seiunctis, cum lex præsumat, quod quis velit testari de bonis proprijs, non autem subiectis fideicommisso, de quibus non potest disponere, nec inter viuos, nec in vltima voluntate *l. fin. §.& quia. C.commun. de legat. auth. res quæ. C. eod. tit.Bart.in l.marcellus.§.res quæ.ff.ad trebellian. Paris.conf.93. n.37. post princ.lib.2. & conf.98.*
28 *n.13.& 14.eod.lib.* † Non obstante quod institutio sit facta verbis vniuersalibus de tota hæreditate, vel de omnibus bonis, cum similibus clausulis, quia d. verba semper restringuntur ad ea, quæ sunt de natura dispositionis, cui adijciuntur, & ad casus habentes eamdem rationem, & causam, & ad res suas, non alienas, prout latè declarat multa similia adducens *Aym. conf. 144. n.6. & 7. & per tot. Peregrin. de fideicommifs. art.6.n.14. in fin. & n.16.in princ.* Stante præsertim institutione, de qua agimus, facta in om-
29 nibus suis bonis, † prout etiam solent passim in quibuscumque testamentis similia verba apponi, tunc enim per istam restrictionem ad bona sua, non comprehenduntur ea, de quibus non poterat testator disponere, & in quibus non habebat dominium, quando decessit, tamquam illa non dicantur sua *Bart. in l. quintus. §.argento. ff.de aur. & argent.legat. & in l.serui electione. §.fin.ff.de legat.1. Socin.Iun.conf.72.n.46.lib.1. Cephal.conf.516.n.17.lib.3. Surd.decif.93.n.20.*
30 vbi † quod nulla adest difficultas, quando institutio est restricta ad bona sua *Roland.conf.71. n.28.lib.2.Aym.conf.144.n.5.in fin.verf.non obstant modo illa verba.Petr.de fideicommiss. q.8. n.269.*

n.269.& 270.Peregr.eod.tit.art.6.n.8.ante med. vers.& eo magis.Cuman.cons.109.testator.in 2. dub.Rimin.Iun.cons.394.n.4.cum seq.lib.4.Dec. cons.378.viso motiuo.n.1.Marcobrun.cons.85. n.201.cum seq. Alex.cons.168.requisitus.lib.2.

Nec aduersatur, quod donatio fuerit facta pro hæredibus propter illa verba ad veram proprietatem, perpetuamq; hæreditatem, & pleno iure, & pro successoribus, & ex pacto, & quod persona Georgij, & suorum hæredum, ac successorum censeatur exempta, & quod tam Georgius, quã sui hæredes, & successores teneantur præstare patientiam. Quia non ex hoc potest dici, quod acquisitio fuerit merè hæreditaria, ita vt potuerit Georgius de ea ad libitum disponere etiam in præiudicium descendentium, cum adsit expressa vocatio illorum in infinitum de gradu in gradum, & quod sint tot donationes, quot personæ cum expressa stipulatione notarij pro omnibus, vt dictum est *supr. n.* .... 31 † Maximè, quia aliud dicendo sequeretur contrarietas, quæ non debet admitti, quamuis etiam esset facienda interpretatio contra proprietatem verborum *Bart.in l.2.§.creditum.ff.si cert.petat.Aym.cons. 70.n.5.* Cin.& *Bald.in l cum falsa.* C.*de iur. & fact. ignorant.* Præsertim quia licèt etiam concessio fuisset mixta, nempe pro hæredibus sanguinis, non iuuaret DD. de Sancta Cruce, qui non sunt de sanguine, 32 † prout deberent esse, vt dispositio in eis verificaretur, probando omnia in ea requisita etiam copulatiuè, si plura essent, cum vno deficiente non admitterentur, quamuis etiam à iure præsumerentur *Aym. in cons. pro gener.n.25.& 31.Surd.cons.130.n.1.ad med. vers.dicens probari.lib.1.* Ita vt nõ obstet 33 † quod descendentes tamquam hæredes teneantur præstare factum defuncti *l. eum à matre.* C. *de rei vendi.* Quia fideicommittentes non prçsumuntur voluisse comprehendere in generali fideicõmisso ista bona tamquam restitutioni subiecta 34 † *Roland. cons.71.n.26. lib.2.cum alijs, de quibus supr. n. 26.* Vnde negando comprehensionem in fideicommisso, non potest dici quod contraueniatur facto defuncti.

Obseruandum est etiam, quod in eadem causa *Viterbien.castrorum* fuit dubitatum an Testamentum d.q.Georgij senioris esset in forma probanti, & videbatur concludendum affirmatiuè, quia constabat de originali habente omnia requisita publici instrumenti, in quo licèt deficiat recognitio, 35 † Tamen cum sit antiquum vltra centum annos, illa non requirebatur, neque hoc casu est necessaria probatio tabellionatus, cum ex ipso actu tam antiquo oriatur illius præsumptio *Socin.cons.187.in controuersia quæ vertitur.col.4. post med.vers.ad secundum respondeo.n.10.lib. 2.* iuxta doctrinam *Bald. in l.comparationes. col. antepenult. vers.sed hic dubitatur.* C. *de fid.instrument. & in auth.quas actiones. in fin. n.19. C.de sacros.eccles.Felin.in c.sicut.col.18.de re iudic. Afflict.decis.245.n.3. & decis.251. in fin. n.6. post Innoc.in c.veniens.de verbor.signific. Guid. Pap.decis.357.n.2.Alex.cons.101.n.10.vbi Addit. in verbo antiquissima. lib.7. Put.decis.146. p.1. in nou. Card. Seraph. decis. 1077. n. 1.* latè *Aym.de antiquit. tempor. p.3. §. vidimus. n.18. cum seq. Franc.Marc.decis.489. n.14. p.2. Dec. cons.36.pro tenui facultate. n.3. vbi Addit.in verb.antiquis. Anton.Rub.cons.9. in fin. Aleiat. præsumpt.13.n.15.reg.3.Capell.Tholos.decis.331. in fin.* 36 † Quando enim instrumentum est authenticum cum testibus, & signo notarij, ac alijs requisitis in publicis scripturis, tunc ratione difficilis probationis sola coniectura orta ex confectione instrumenti solemnis iuncta cum antiquitate temporis inducit efficacem prçsumptionem notariatus, prout istis interuenientibus istam opinionem procedere declarat *Alex. cons.151.n.9. lib.6.* 37 † vbi etiam addit idem esse in instrumentis de longinquo, in quibus non est necesse probare notariatum ratione difficilis probationis *Bald. in l.comparationes. de fid.instrum.* Intelligendo tamen iuxta latè adducta per *Mascard. conclus.1097.n.12. vsque ad 16.*

Neque obstat, quod sola antiquitas non sufficiat ad præsumendum notariatum, 38 † cum de facili possit quis confingere instrumentum, quod appareat antiquum sub nomine alicuius priuati, tamquam notarij, & falsum fabricare videns non esse necessariam aliam probationem. Maximè quia vix fieri potest, quod aliquis fuerit notarius vtcumque res sit de antiquo, vt saltem non inueniantur alia sua instrumenta, saltem in loco vbi commoratus est, ideo videtur imputandum producenti, quando videt negari notariatum, 39 † cur non curet producere alia instrumenta eiusdem personæ, quæ productio erit necessaria ad euitandum istud periculum falsitatis *Aym.de antiq.tempor.p.3. §.vidimus.n.6.in fin. vers. rursus si sola. & n.8. in fin. vers.sed adhuc isto casu videtur dubium. Ias. in l. barbarius. col.11. limit.3. de offic.præsid.* 40 † & quod sola antiquitas non sufficiat concludit *Alex. cons. 150. n.10.lib.6. cum alijs per Mascard.conclus.1097. n.8. Corn.cons.142.col.3.in fin.lib.3.& cons.24. col.5. lib.4. Put.decis.186. n.2. lib.3.* vbi 41 † quod data non probat antiquitatem, cum possint confici scripturæ modernæ cum data antiqua *Rot. coram Card. Ludouisio Mediolanen. decursus aquarum.19.Decembris 1608.& coram R.P.D. Sacrato Romana bonorum de Columna. 22. Maij 1615.*

Quia prædicta procedunt in antiquis simpliciter secus in antiquissimis supra centum annos, tunc enim propter difficultatem probationis admittitur ista præsumptio notariatus, 42 † ne pereat fides instrumenti *Aym.de antiq.tempor.p.3. §.vidimus.n.8. Alex.cons.101.col.3.lib.7. Mascard. conclus. 1097.n.8. & 9.* Ideo in præsumenda qualitate notariatus non sufficiet tempus triginta annorum, 43 † quod regulariter sufficic, vt præsumatur solemnitas extrinseca in actibus extraiudicialibus *c.peruenit. de empt. & vendit. Alex.cons.45.in fin.lib.3. Aym.de antiq.tempor. p. 3. in princ.* sed tempus requiritur antiquissimum, aut multum antiquum, & sic ad minus anno-

annorum centum *Affl. decis. 245. & decis. 251. Guido Pap. decis. 257. in princ.* prout idem præsupponunt Doctores tenentes hanc opinionem, quod ex sola antiquitate temporis præsumatur qualitas notariatus, vt latè per *Mascard. conclus. 1097. n. 8. & 9.* 44 † Et ratio diuersitatis inter solemnitatem extrinsecam, & hanc qualitatem notariatus, videtur, quia in notariatu agitur de materia probationis, vt probetur ipsa res, super qua conficitur instrumentum, & tendit notariatus ad fidem instrumenti, sed quando sumus in materia probationis, res de antiquo dicitur, quę excedit metã centum annorũ, solemnitas autem extrinseca non respicit probationem actus, sed eius validitatem. Imò quando tractatur de solemnitate actus, præsupponitur, quod de ipso actu legitimè appareat, quia alias frustra quæritur, an sit solemniter factus, vel non, si de eo non constat *Aym. de antiq. temp. p. 3. limit. 6.* & sic cũ agatur de probatione actus, magis dicitur tractari de substantia, non de qualitate, & solemnitate. Ita omnia prædicta declarat *Idem Aym. de antiq. tempor. p. 3. §. vidimus. n. 10. vsque ad 12.*

Præterea quamuis etiam solum tempus antiquissimum non sufficeret ad præsumendum notariatum, Tamen concurrentibus adminiculis il-45 lud satis esset, † stante difficultate probationis *Rot. diuers. decis. 92. n. 3. p. 1. & coram Card. Pãphilio Veneta illegitimitatis. 26. Aprilis 1602. & coram R. P. D. Pirouano Comen. habitus. 9. Iunij 1610. Aym. de antiq. tempor. p. 3. §. vidimus. n. 3. Corn. cons. 142. col. 3. in fin. lib. 3. & cons. 104. col. 8. eod. lib. Mascard. conclus. 1097.* 46 *n. 10.* † Et in casu, de quo agimus, pro adminiculis multum operabatur facies ipsius scripturæ, quæ præsefert magnã antiquitatẽ, & ipsum testamentũ, quod fuit productũ in alijs diuersis iudicijs, & nunquam oppositũ, seu dubitatum de eius validitate, & ita in specie d. adminicula ad hunc effectum admisit *Rota huiusmodi causa Viterbien. castrorum coram R. P. D. Sacrato. 15. Iu-* 47 *nij 1615.* † Cum etiam nulla suspicio verisimilis possit considerari contra producentem, stante qualitate, & legalitate eius personæ, vltra qualitatem scripturæ, vix enim confici poterit scriptura recens, vt appareat antiqua, nam semper adsunt aliqua signa suspitionis, prout notat *Aym. de antiquit. tempor. p. 3. §. vidimus in genere. n. 9. in fin.*

Notandum est etiam quod in eadem causa dubitatum fuit an probaretur descendentia requisita in prædicto testamento, Quamuis enim constaret Bartholomæum, & Petrum viuentes descendere à Bartholomæo seniore, iuxta decisionem *in hac causa Viterbien. castrorum coram R. P. D. Sacrato. 29. Aprilis 1613.* Tamen difficultas erat circa legitimitatem requisitam in eodem testa-48 mento, † Et quidem verius est, quod probetur d. legitimitas, Cum enim agatur de matrimonio, non ad effectum permanendi in illo, sed ad effectum legitimitatis prolis pro successione sufficiunt leuiores probationes *Glos. in c. lator. qui fil. sint legitim. Salic. in l. non nudis. n. 6. C. de probat. Gemin. cons. 27. n. 8. & 9. Paris. cons. 13. n. 22. lib. 2.* & multa adduxi *supr. c. ...... Rot. coram Card. Seraphino Parmen. status 6. Martij 1592. & coram R. P. D. Cordub. Neapolitana legitimitatis. 2. Iunij 1595. & coram eodem Caurien. matrimonij. 29. Ianuar. 1596. & coram R. P. D. Iusto Leodien. matrimonij. 22. Iunij 1605. & coram R. P. D. Caualerio Vlladisauien. 29. Nouembris 1614. & 28. Februarij 1611.*

49 Maximè † cum simus in legitimitate ascendentium antiquorum, tunc enim militat regula, quod in antiquis propter difficultatem probationum sufficiunt leuiores *Rom. in l. si vero. 65. §. de viro. n. 88. vers. sexto quaro. ff. solut. matrim. Dec. cons. 42. pro facultate. n. 3. Ang. in l. at qui natura. §. cum me absente. ff. de negot. gest. Bald. in l. proprietatis. C. de probation. & in l. conuenticulam. col. penult. C. de episcop. & cleric. & in auth. quas actiones. C. de sacros. eccles. Rot. coram R. P. D. Sacrato Romana de Sancta Cruce. 23. Maij 1608.*

Quibus conferunt duo instrumenta antiqua vltra centum annos, in quibus enunciantur filij d. Bartholomæi, & nobilis ac honestæ mulieris Ia-50 cobellæ vxoris eiusdẽ Bartholomæi, † quæ enunciatiuæ plurium instrumẽtorum in antiquis habent vim famæ vxoratus, & plenè probant, etiã in præiudicium tertij *Rot. diuers. decis. 684. n. 1. p. 1. & decis. 462. n. 3. ead. p. 1. post Glos. in c. cum olim. de censib. Siluan. cons. 57. n. 7. Achil. decis. 5. de iur. patronat. Aym. de antiquit. tempor. p. 1. vers. ampliantur nunc memorata. n. 8. & 14. Bald. Castr. Salic. & alij in l. cum aliquis. C. de iur. deliber. Aret. cons. 42. col. 1. vers. tertio per rationem. Socin. cons. 86. col. 1. post med. & cons. 89. col. 2. vers. preterea ista conclusio. lib. 1. Alex. cons. 90. n. 11. & 12. lib. 6. Dec. cons. 11. col. 6. post med. vers. ad hoc fundamentum.*

Accedat quod Petrus duxit in vxorem Cõstantiam Picolomineam pronepotem Pij Papæ II. & nepotem Pij III. qui dum esset Cardinalis interuenit sponsalibus, quod matrimonium, non est verisi-51 mile fuisse celebratum cum bastardo, † qui nulla gaudet nobilitate, etiamsi à nobilibus descendat *Bald. in c. innotuit. n. 14. & 15. de elect. & in l. cum antiquioribus. q. 8. n. 12. C. de iur. delib. & in l. cum legitima. ff. de stat. homin. Bart. in l. 1. col. 4. vers. item pone ex eodem. C. de dignitat. lib. 12. Ancbar. cons. 389. n. 2. Card. Paleot. de noth. & spur. c. 61. n. 7. Rot. coram Card. Pamphilio Veneta legitimitatis 26. Aprilis 1602. & coram R. P. D. Litta Ianuen. iuris patronatus 13. Mar-* 52 *tij. 1606.* † Neque enim bastardi veniunt appellatione nobilium, siue loquamur in fauorabilibus, siue in odiosis, cum tales nullam retineant cognationem, vel agnationem ex parte patris *l. si spurius. ff. vnd. cognat. Imol. in l. ex facto. §. si quis rogatus. col. 14. vbi Alex. col. vlt. ff. ad trebellian. Alex. cons. 25. circa primum. col. 2. vers. & tanto magis. lib. 1. & cons. 172. in 2. dub. lib. 7. Felin. in c. super eo. col. 3. de testib. & in c. in præsentia. col. 11. de probat. Ruin. cons. 77. n. 7. lib. 3.* latissimè *Tiraq. de nobilit. c. 15. n. 10. vsq; ad 17.*

Adduntur testes deponentes de publica voce,& fama,& communi reputatione super descendentia Petri, & Bartholomæi iuniorum absque vlla macula illegitimitatis, † Ex quorum verborum vi includūtur omnes descendentes *Cæs.de Graf. decis.6.n.4. qui fil. sint legit.* vbi quod si aliquis ex ascendentibus prædictis esset natus ex illegitimo matrimonio, licèt per subsequens matrimonium legitimaretur, tamen remaneret macula originalis *Rol.cons.100. quod est vlt. n.19. vsque ad 30.lib.2. Rosell.de legitimat.rubr.de caus.final.legitimation.in princ.tom.8.p.2.fol.79. Ceph. cons. 82. n.29. lib. 1.* † Maximè stantibus verbis sine aliqua macula, quæ dictio aliqua est præcisa,& omnia comprehendit, etiam minima in qualibet materia *l.si seruum. §.prætor ait. de acquir.hæredit.l.mulier.§.fin.ff.de condit.instit. cū alijs per Aym.cōs.294.n.4.& 5.Imol.in l.filio præterito. col. 17.ff. de iniust.testam. Corn.cons. 358.col.6. post med.lib.2.* & in proposito nostro *Cæs.de Graf.decis.6.n.5.in fin.qui fil.sint legitim.*

53

54

Probatur etiam quod Iacobus natus ex Petro fuerit legitimus, cum vbique enuncietur filius Constantiæ Piccolomineæ, cuius formale matrimonium,quamuis non probetur cum Petro per verba de præsenti,Nihilominus attenta qualitate personarum adest verisimilitudo illud fuisse celebratum,maximè quia sumus ante Conciliū, de quo tempore sufficiebant sponsalia, † cum subsecuta copula transiuissent in matrimonium *c. is qui fidem. 30. vbi Abb. n. 1. de sponsalib. c. fin. eod. tit.*

55

Descendentia autem Petri ex Iacobo non controuertitur, prout nec de Bartholomæo iuniore, quod sit filius legitimus, & naturalis Martij, & Liuiæ. Solùm dicebatur non probari, quod Bartholomæus, à quo descendunt isti Domini de Sancta Cruce sit ille Bartholomæus, de quo loquitur testamentum Georgij, In quo tamen dicendum est, quod satis constat de identitate, quia testamentum Georgij vocat descendentes Bartholomæi de Sancta Cruce, † vnde concurrunt duæ demonstrationes, videlicet nomen, & cognomen,quæ sufficiunt ad probandam identitatē personæ *l.demonstratio falsa.& ibi Bart.q. 7.n.14.ff.de condit. & demonstration. Aym.cōs. 169.n.4.Dec.cōs.13.pro tenui facultate.n.9.Bald. in l. hac consultissima. col. 1. vers. quæro quod si nomen.C.qui testam.facer.poss.Mascard.conclus. 503.n.1.& concl.875.n.1.& est tex.in l.forma.& ibi Glos.in verb.vicinos.ff.de cēsib. Alex.cons.35. n.2.lib.5.& cons.151.n.5. Rot. corā R.P.D.Rubeo.Bononien.fideicōmiss. 15.Decēbr.1596.*†Cū etiam pluralitas non præsumatur, ita vt qui dicit extitisse alium eiusdem nominis,& cognominis debeat hoc probare *Bart. in l.si in rem. ff.de rei vendicat. & in l.si quis seruum. §.si inter duos.ff.de legat.2. Ias.cons.114.n.6. lib.1. Natt. cons.97.n. 15. & cons. 235. n.4. Rimin. Iun. cons.363.n.58.vsque ad 62.lib.4.*† Et ita loquuntur omnes, qui contrarium tenent, quod non sufficit constare de nomine,& cognomine,quando videlicet fuisset probatum, quod alij adessent eiusdem nominis, & cognominis,tunc enim deberet concludenter probari illos esse eosdem, qui reperiuntur descripti in tali instrumento, seu testamento, vel simili scriptura *Card. in c. cum ioannes.col.penult.de fid.instrum.Dec.cons. 100. viso puncto & diligenter. n. 9. Corn.cons. 146.col.2. post med. vers.nec probatur identitas. lib.3.Mascard.conclus.875.n.2.*& ita ex prædictis constare de legitima descendentia conclusum fuit per *Rotam in huiusmodi causa Viterbien. castrorum. coram R. P. D. Sacrato. 15. Iunij* 1615.

56

57

58

EPITOME.

Aetas viginti annorum an habeatur pro perfecta iuxta statutum Vrbis quo ad omnes effectus, etiam ad donandum. ¶ Solutio an sit rectè facta,quamuis pecuniæ non conuertantur in causam narratam. ¶ Et quando stetur assertioni minoris, quod illæ fuerint versæ in eius vtilitatē. ¶ Obligatio maioris an sit valida, si cū eo se obliget minor, vel alius,qui non poterat se obligare. ¶ Pro decreto Iudicis quādo præsumatur. ¶ Et quo casu possit dici de illius nullitate stante breuitate tēporis,& interpositione in ipso actu. ¶ Et quid seruetur de consuetudine. ¶ Minor forensis an sit habilitatus per statutum, si in Vrbe contraxerit. ¶ Probatio habitationis decennalis an sufficiat ad contrahendum incolatum. ¶ Contractus aliàs validus an vitietur, si in eo inutiliter adhibeantur solemnitates statutariæ. ¶ Minor an audiatur in rescissione, seu nullitate contractus, si accepta non restituat. ¶ Venditio rerum minoris an sustineatur,si executio non immineat, sed solum instetur pro solutione debiti per creditores. ¶ Bona stabilia minoris an possint vendi, nisi cōstet Iudici,quod non adsint mobilia. ¶ Læsio an consideretur in minore promittente euictionem pro aliquo, qui etiam pro eo illam promisit. ¶ Liber baptismi an probet ætatem. ¶ Communio an possit tolli aliter quàm per diuisionem. ¶ Et quando illa præsumatur.

SVMMARIVM.

1 *In re pro indiuiso possessa vnusquisque habet quotam portionem in qualibet gleba.*
2 *Communio non potest tolli nisi per diuisionem quæ numquam præsumitur,nisi probetur.*
3 *Aetas viginti annorum habetur pro perfecta, iuxta statutum Vrbis quo ad omnes effectus, etiam ad donandum. n.4.*
5 *Solemnitas statuti vrbis attenditur in contractu gesto in Vrbe, quamuis bona alibi existāt.n.6.*
7 *Solutio quando dicatur rectè facta, quamuis pecunia non conuertantur in causam narratam.*
8 *Obligatio maioris est valida, quamuis cum eo se obliget minor,vel alius,qui non potest se obligare. n. 9. Declara vt n. 11.*
10 *Obligans se insolidum, & in forma cameræ conuenitur in totum.*

Decre-

12 *Decretum quando sit nullum, si interponatur statim in ipso actu, & quid seruetur de consuetudine tam in decretis Vrbis, quàm aliorum locorum. n. 13.14. & 33.*

15 *Pro decreto præsumitur tollendo omnem suspicionem doli, metus, ac nullitatis, & contrarium dicenti incumbit onus probandi. n.16. Declara vt n. 38.*

17 *Minor forensis non potest dici per statutum habilitatus, quamuis in Vrbe contraxerit. Intellige vt n. 19.*

18 *Probatio habitationis decennalis non sufficit ad contrahendum incolatum, nisi sit cum animo ibi perpetuò permanendi.*

20 *Liber baptismi probat ætatem.*

21 *Statutum Vrbis loquens de minoribus intelligitur de minoribus viginti annorum.*

22 *Contractus minoris sustinetur de iure communi ex solo iuramento.*

23 *Contractus aliàs validus non vitiatur, si in eo adhibeantur inutiliter solemnitates statuti.*

24 *Vtile per inutile non vitiatur in contractibus.*

25 *Minor non auditur, nisi prius acepta restituat, offerendo realiter. n.26. Declara vt n. 27. & 28.*

29 *Confessio minoris, quod pecuniæ sint conuersæ in eius vtilitatem, præsumitur vera, stante decreto Iudicis, quidquid secus sit in contractibus per eum gestis absque solemnitatibus. n. 30.*

31 *Statur assertioni minoris concurrente aliqua præsumptione, & sufficit illam verificari in aliqua parte. n. 32.*

34 *Vendicio rerum minoris sustinetur, quamuis executio non immineat, & sufficit creditores instare, & debitum petere.*

35 *Bona stabilia minorum non possunt vendi, nisi constet Iudici, quod non existant mobilia. Intellige vt n.36. & 37.*

39 *Læsio non consideratur in minore promittente euictionem pro aliquo, qui etiã pro eo promisit.*

CAPVT DLV.

DOmus, de qua agimus pertinebat ad tres fratres, & ad duos filios alterius fratris, qui pro indiuiso, & communiter illam possidebant, prout omnes ita fatentur in instrumento, de quo in summario *n.* 1. Adeò vt ex dicta confessione appareat, quod dicti duo filij habebant quartam partem dictæ domus, cum pro alijs tribus partibus essent domini alij tres fratres, & stante tali communione, & re pro indiuiso pos-
1 sessa, † vnusquisque ipsorum dicitur habere quotam portionem in qualibet gleba, vt in toto *Glos. in l. si quis fundum. 43. in verb. locus. in princ. & ibi Bart. ad med. ff. de acquir. possess. Calcan. cons. 36. n. 18. Card. Seraph. decis. 1303.*
2 *n. 10. p. 2.* vbi ex hoc concludit, † quod talis communio non potest tolli, nisi per diuisionem, quæ nunquam præsumitur, nisi probetur *l. penult. C. comm. diuid. Ang. in §. fin. instit. de societat. Ferret. cons. 120. n. 6. Mascard. conclus. 328. n. 6.*

Qua communione stante inter dictos nepotes, & patruos, Dixi rectè potuisse vendi domum prædictam, cum tàm fratres essent maiores, quàm D. Silla vnus ex nepotibus, qui etiam erat maior viginti annis, cuius respectu etiam valuit
3 venditio, † cum secundum statutum Vrbis ista ætas habeatur pro perfecta, non secus ac si esset vigintiquinque annorum, adeo vt sit reputandus maior absolute quo ad omnes effectus etiam ad donandum, nedum ad vendendum *Card. Seraph. decis. 751. n. 2. p. 1. Mandos. de ætat. minor. c. 5. n. 83.* Vnde neque poterit allegare aliquam
4 nullitatem contractus † *Castr. in l. 2. n. 9. C. de his qui ven. ætat. impetrau. Corn. cons. 108. n. 6. lib. 3. Caldas de restitut. in integr. in verb. vel aduersarij dolo. n. 66. in fin.*

Quo verò ad Ascanium alterum nepotem, quamuis minorem etiam valuit venditio, cum fuerit facta iuxtà formam statuti Vrbis *lib. 1. c. 151.* quod
5 erat seruandum, omisso statuto Amerino, † cuius solemnitas non attenditur in cõtractu celebrato in Vrbe, etiam si essemus inter forenses, ne dum inter eos, qui habebant ibidem domicilium, prout est casus noster *Bart. in l. cunctos populos. p. 6. princ. n. 33. vers. sexto videndum est. C. de sacros. eccles. Abb. cons. 52. n. 3. lib. 2. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 14. tit. 39. n. 24.*
6 Quamuis † bona vendita extarent in ciuitate Amerina, cum sufficiat decretum vnicum Iudicis, qui habet minorem sub se *Bart. in l. si prædium. n. 1. & ibi Salic. n. 4. ff. de præd. minor. Cardin. in clem. 1. ante fin. de reb. eccles. nõ alienand. Bald. in l. 1. n. 1. & ibi Castr. n. 2. C. de contrah. empt.* & de cõmuni *Gomes. de contract. c. 14. n. 17.*

Neque obstat non constare de causa venditionis,
7 Quia cum illa fuerit facta seruatis seruandis, † ac præuio decreto iudicis, neque dicta causa fuerit narrata per modum conditionis, solutio dicitur rectè facta, quamuis in illam causam [illegible]cuniæ non conuertantur, quasi sufficiat, quod recipiens confiteatur se in illam causam recepisse, licet mentiatur *Card. Seraph. decis. 1187. n. 1. p. 2.* per doctrinam *Bart. in auth. hoc ius porrectum. col. fin. ad med. n. 17. vers. quid dicemus. C. de sacros. eccles. Castr. in l. 1. §. non autem. n. 4. de exercit. act. Dec. cons. 329. conclusio superius. col. 2. post med. vers. secundo considerandum est. n. 2.*

Et quatenus constaret de falsa causa, quod expressè negatur, cessat omnis dubitatio respectu D. Sillæ, qui, vt dictum est, potuit se validè obligare tamquam maior viginti annorum, iuxta dispositionem statuti, adeout non obstet prætensa nullitas obligationis respectu D. Ascanij mino-
8 ris, † cum subducta persona illius remaneat valida obligatio alterius, qui poterat legitime, & de iure contrahere *l. si titius & seia. 49. vbi Bart Imol. & Alber. in 2. lect. n. 3. & Cuman. n. 1. de fideiussor. Bald. cons. 31. statuto ciuitatis astensis. n. 2. vers. in contrarium videtur. lib. 1. Heringius de fideiussorib. c. 27. p. 2. n. 65. vsque ad 70. Gregor. Tholos. syntagmat. iur. lib. 24.*
9 *c. 4. n. 7. ante fin.* † Quod procedit non solum in minore, sed in muliere, & similibus, qui licèt non possint se obligare, non tamen faciunt, vt si mu[illegible] cum eis obligati non teneantur, cum respectu

eorum validus remaneat contractus, qui in hoc non erit indiuiduus *l. si paternam. 8. vbi Bart. in princ. Bald. in fin. Cin. n. 2. Castr. ante med. Belapert. & Alber. n. 1. C. ad velleian. l. vir uxori. 17. vbi Glos. in verb. intercesserint. ff. eod. tit. l. si titius. 49. de fideiussor. Greg. Tholos. syntagm. iur. c. 4. n. 7. lib. 24.*

Et cum idem D. Silla se obligauerit insolidum præuia obligatione camerali, ac iuramento, & cum alijs clausulis, de quibus latius in instrumento, 10 poterit† in totum conueniri *Bart. in l. si quis pro eo. col. penult. vers. octauo quæritur. n. 15. ff. de fideiussorib. Castr. cons. 433. visis omnibus. n. 3. lib. 1. Natt. cons. 262. n. 14. Alex. cons. 32. in fin. lib. 4. Decian. cons. 72. n. 5. lib. 2. Bertazol. claus. 7. glos. 19. n. 4. Mobed. decis. 2. alias 223. de renunc.*

Nec facit indiuiduitas contractus, per quam nullitas respectu Ascanij minoris trahitur etiam ad 11 Sillam, † itaut in totum sit nulla venditio, iuxta *Afflict.* exaduerso allegatum *decis. 213. n. 2.* Quia loquitur in restitutione in integrum, de qua modò non agimus, cum secus sit in obligatione eius, qui poterat legitimè, & de iure contrahere, nam illius respectu fuit valide contractum, subducta persona minoris *l. si titius & seia. 49. ff. de fideiussorib.* & dictum est *supra vers. & quamuis constaret. n. 8.*

Minus obstat, quod ex breuitate temporis circa decretum interpositum non constet de causæ co- 12 gnitione, † maximè quia curator, qui fuit adhibitus loco consanguineorum male informauit Iudicem *Rot. diuers. decis. 529. n. 5. p. 1.* Quia ibi apparet, quòd causa erat talis, super cuius statu non poterat curator in tam breui tempore capere informationem, & eam Iudici dare, quod non est in casu nostro, cum statim de hoc potuisset hab[illegible] plena cognitio, ideo sufficit, quod tūc temporis fiat, & per eam decretum validatur, cum etiam de consuetudine ita seruetur, quæ in istis decretis ita interpositis attenditur *Castr. cons. 38. in fin. lib. 1. & in l. actis. vbi Alber. C. de ferijs. Put. decis. 364. lib. 1. Ruin. cons. 90. ad fin.* 13 *lib. 5.* † Maxime in terminis statuti Vrbis, quod non requirit, vt huiusmodi causæ cognitio apparere debeat ex actis, & propterea sufficit, quod Iudex ante interpositionem decreti à propinquis, curatore, vel alijs de veritate causæ, ac cæteris sibi narratis se extraiudicialiter informare potuerit ad effectum, vt decretum postea interpositum sustineatur *Gabr.* qui loquitur de decretis per Iudices in Vrbe interpositis *conclus. 5. n. 34. in fin. de sentent.* quem approbauit 14 *Rot. diuers. decis. 518. n. 2. p. 1* † Et faciunt quæ in proposito adducit *Imol. cons. 98. n. 12. & cons. 99. n. 6. Simoncell. de decret. tit. 1. n. 59. vers. est bene verum. Rot. coram Sanctissimo. Cathanien. illegitimitatis. 10. Ianuar. 1583. & coram R. P. D. Penia. Romana de Grandit. 16. Februarij. 1601.* & latè comprobaui *decis. March. 130. n. 8. vsque ad 12.* & latius *supr. c. 153. n. 4. vsque ad 24. tom. 1.*

Erit igitur valida venditio, cum fuerit rectè interpositum decretum Iudicis, præuia cognitione 15 causæ, † cum pro decreto etiam præsumatur, vt contractus valeat, & omnia dicantur solemniter acta, tollendo omnem suspitionem doli, metus culpæ, & alterius cuiuscumque nullitatis *Bald. in l. 1. in princ. in 3. notab. ff. de reb. eor. & in l. pacta nouissima. n. 1. C. de pact. cum alijs per Fabian. de Mont. de empt. & vendit. q. 5. n. 101. vsque ad 104. Put. decis. 205. n. 2. lib. 3. Card. Seraph. decis. 217. n. 1. Rot. coram R. P. D. Sacrato. Romana de Iacomellis. 29. Aprilis. 1611 Surd.* 16 *decis. 106. n. 9.* † Itaut contrarium dicenti incumbat onus probandi *Gabr. cons. 36. n. 26. lib. 1. Achill. decis. 4. de præsumpt.*

Nec facit, quod statutum non habilitet personam Sillæ iuxta *decis. Rot. coram R. P. D. Buratto. Tudertina seu Romana nullitatis obligatio-* 17 *nis. 4. Iulij. 1614.* † vbi, quod minor forensis non potest dici per statutum habilitatus, quamuis in Vrbe contraxerit *Bart. in l. 1. n. 8. ff. de tutor. & curat. dat. ab his. & in l. cunctos populos. n. 26. Bald. n. 41. & 58. Salic. n. 10. Ias. in 1. lectura. n. 42. & in 2. lect. n. 26. C. de summ. trin. & fid. cathol. Roland. cons. 24. n. 12. lib. 3. & cons. 41. n. 6. eod. lib. Surd. decis. 197. n. 6. & cons. n. 42. Ancbar. in c. 1. n. 78. de constit. Rot. diuers. decis. 103. n. 13. p. 2. & decis. 580. n. 1. p. 1.* Et in simili statuto Vrbis *Ias. cons. 59. col. 2. in fin. vers.* 18 *nec habet obstare. lib. 3.* † Itaut neque sufficeret probatio habitationis decennalis in Vrbe, nisi constaret habitantem fuisse animo ibi perpetuò permanendi, & non recedendi, prout requiritur ad contrahendum incolatum *Glos. in l. 1. in verb. incolam. C. de municip. & originar. lib. 10. Bart. in l. ciues. C. de incol. eod. lib. Alciat. in l. pupillus. §. incola. in princ. ff. de verb. significat. Rot. diuers. decis. 150. n. 3. p. 2. & coram Card. Ludouisio. Ciuitatis castelli hæreditatis. 1. Decembris 1606. dixi supr. c. 181. tom. 1.*

Quia stante incolatu, & habitatione in Vrbe rectè probata, cessant contraria, & per consequens 19 censetur habilitata persona, † quæ tunc subiacebat statuto Vrbis *l. 2. C. de incol. lib. 10. Caputaq. decis. 80. p. 2.* Cum etiam respectu Sillæ, qui prætendit se minorem, cesset difficultas, cum tempore contractus esset maior 20. annis, vt ex 20 libro baptismatis, † qui probat ætatem *Feder. cons. 119. ad fin. Mandos. reg. 18. q. 10. n. 4. cum alijs per Caldas de restit. in integr. in verb. minoribus. n. 38. Caputaq. decis. 314. n. 1. Rebuff. de regest. seu libr. baptism. n. 11. tom. 2. fol. 343.* Vnde respectu illius non habebit locū statutum Vrbis 21 *lib. 1. c. 113.* † quod dū loquitur de minoribus, debet intelligi de minoribus viginti annis, secundū dispositionem eiusdem statuti in præcedenti *c. 47.* argumento *l. si eum fundus. ff. de verb. signific. cum alijs per Rot. coram R. P. D. Marcomontio. Bononien. census. 17. Martij 1608.* Et per consequens cum versemur in maiore viginti annis, cessat dispositio statuti *d. c. 113.* & succedit 22 dispositio iuris communis, † iuxta quod talis contractus ex solo iuramento sustinetur *auth.*

sacra-

*ſacramenta puberum. C.ſi aduerſ.vendit.*quamuis nulla ſolemnitas ſtatutaria interuenerit,iuxta opinionem *Bart.ibid.n.*3.quam ſequitur *Rot. per Put.decif.*194.*lib.*3. *& coram R.P. D. Pamphilio. Farſen.ſpolij.* 11. *Februarij* .1605. Itaut in hoc caſu magis ſtandum ſit aſſertioni contrahentis, dum declarauit pecunias conuerſas eſſe in eius vtilitatem, cum etiam ſine cauſa contra-
23 here potuiſſet *Put. decif.* 245.*lib.* 3. † Adeo vt nihil obſtet, quod contraxerit cum ſolemnitatibus, cum non vitietur propterea contractus aliàs validus *Rot.corã R.P.D.Pamphilio.Amerina domus.*13. *Februarij* .1615.*in fin.per tex.*
24 *in c. vtile nõ debet. de reg.iur.in* 6.†cuius diſpoſitio maximè procedit in contractibus *l.ſancimus. §.ſi quis autem. C.de donat. l.pecuniæ. & l.placuit. ff.de vſur.Tiraq.de retract.conuent.ad fin.tit.n.*145. *Surd. decif.*248.*n.*22. *Rip.Socin.& alij in l.*1.*§.ſi quis ita. ff.de verb. obligation. Felin.in c.cum ex officij.n.*25.*de præſcription.*

Cum etiam ſi non conſtaret de incolatu,minor non poſſet ſe iuuare,quod non ſit comprehenſus in
25 ſtatuto, † niſi prius reſtituat recepta ex cauſa venditionis *l.ſi à te. C. de pact. int. emptor. & venditor. l.quod ſi minor. §.reſtitutio. de minor. Aym.conſ.*7.*n.*14. *Pariſ.conſ.*96.*n.*112.*lib.*1. *Rot. diuerſ.decif.*111. *in fin. p.*1. *Abb. conſ.*62. *in fin. lib.*1. *Felin.in c.cum cauſa.n.*10. *de re iudic.* De quo adimplemento non conſtat, immo neque
26 de oblatione,† cum tamen illa requireretur realiter,& cum effectu *Calcan.conſ.*26.*col.fin. Odd. de reſtit.in integ.q.*47. *art.* 3. *n.*14. *Sim.de Pret. conſ.*74.*n.*28.

Et quamuis prædicta non procedant quando agitur per minorem ad nullitatem contractus *Rol.*
27 *conſ.*7. *n.*28. *lib.* 3.† Tamen ſtante confeſſione per minorẽ facta de pecunijs in eius vtilitatem conuerſis cum auctoritate curatoris, & decreto Iudicis,ac alijs per ſtatutum requiſitis, illi ſtandum eſt, donec per reſtitutionem in integrum
28 non appareat de læſione, † nam aliàs illa non probata, minor non eſſet audiendus, cum confeſſio poſsit eſſe vera, quamuis debitum primo aſpectu appareat fuiſſe per alios contractum *Bertrand.conſ.*169.*n.*5.*lib.*1.*p.*2. *Alex. conſ.*55.
29 *in fin.lib.*5.† Præſumitur enim vera talis confeſſio ſtante decreto Iudicis, ac alijs ſolemnitatibus *Card. Seraph.decif.*217.*n.*1. *cum alijs*, de quibus *ſupr. verſ.erit igitur. n.*15. Tunc enim ceſſat omnis ſuſpitio *Bart.in l.*1. *C. de præd.decur.lib.*10.*Roland conſ.*90.*n.*11.*lib.*1. *Rim.Iun. conſ.*42. *n.*56. *&* 81. *lib.* 1. *Simoncell. de decret.*
30 *lib.*3. *tit.*7. *n.* 45.† Quidquid ſit in contractibus geſtis abſque ſolemnitatibus, & ſine decreto Iudicis, tunc enim non ſtatur iſtis aſſertionibus,in quibus terminis loquuntur *Creſc.decif.*3.*n.*1. *in fin.de conſtit. & Aym. de antiq. tempor. p.* 1. *§. propoſitum.n.*67.vbi, quod ita conſuluit, & fuit iudicatum, & eſt *conſ.* 175. Itaut ſtante validitate talis aſſertionis, quod pecuniæ ſint verſæ in vtilitatem minoris, ſemper ſit locus reſtitutioni acceptorum, etiam quando ageretur ad nullitatem contractus, ob præſumptam locupletatio-

Stephani Gratiani

nem *Bart.in l.prædiorum. n.*1. *C. de prædijs minor. Dec. conſ.* 60. *viſo themate . col.* 3. *in princ. Roland.conſ.*7.*n.*28. *lib.*1. *Socin. conſ.* 115. *col. fin.lib.*1.*Bald.& Alber.in l.*1.*C.ſi aduerſ.creditor. Ang.in §.*1.*inſtit. de auctor. tut.* Maxime, quia de illo tempore dicti minores viuebant in communione cum patruis, quo caſu ſatis veriſimile videtur, quod dictæ pecuniæ ex retractu venditionis domus fuerint verſæ in communem vtilitatem, prout minores cum iuramento aſſeruerunt, non obſtante, quod in inſtrumento appareret, quod ſocietates fuiſſent contractæ ab ipſis patruis tantum *l.fin. C.de alim.pupill.præ-*
31 *ſtand. Menoch.de præſumpt.q.*11.*n.*1.*lib.*6.† Et ſic magis ſtandum eſt prædictæ aſſertioni, concurrente aliqua coniectura, & præſumptione *Aym.de antiquit.tempor.p.*1.*§.propoſitum.n.*69. Gabr.*conſ.*69.*n.*9.*lib.*1. *Achill.decif.*1.*de confeſs.*

Amplius etiam ſtandum eſt dictæ aſſertioni minorum, quamuis prætendatur conſtare, quod in ſocietate ſcutorum ſexcentum, D. Petrignanus recognouit bonam fidẽ pro ſcutis 150.& quamuis altera ſocietas ſcutorum 400. verſa fuerit in ſolutionem fructuum cenſus,in quo patrui erant fideiuſſores,Quia nepotes minores non fecerunt talem aſſertionem, pro qua parte dictæ ſocietates ad eos ſpectarent, ſed ſolùm aſſeruerunt, quod illæ fuerunt contractæ etiam pro ipſorum
32 ſeruitio, † ſufficit enim, quod talis aſſertio poſſit verificari in vna parte ad ſuſtinendam venditionem ex cauſa æris alieni ſolemniter factam, vt ſupra dictum eſt *c. inter dilectos . de fid. inſtrum. Calder.conſ.*8. *ad fin.de donation.* Maximè, quia etiam domus erat communis, quamuis enim in debito haberent patrui maiorem partem, id ipſis imputari poterat in propria eorum portione habito reſpectu ad pretium domus *l. cum in fundo. §. ſi fundus. ff.de iur. dot.*Præſertim vt inter eos ſeruetur æqualitas *l.illud. C.de collat. Socin.conſ.*98.*n.*2.*verſ.poſtremo. lib.*1.

Et ita ex prædictis & ſimilibus rationibus fuit conclusum pro validitate venditionis in huiuſmodi cauſa *Amerina domus coram R.P. D. Pamphilio.*13.*Februarij*. 1615. Et cum partes prætendentes nullitatem non acquieſcerent, iterum cauſa propoſita dictum fuit ſtandũ eſſe in deciſis 26.*Nouembris* 1616.vbi etiam fuit additum non obſtare,quod inſtrumentum venditionis habeat relationem ad contractus ſocietatum, quæ ſunt in perſona patruorũ, quaſi ex hoc videatur deficere cauſa narrata æris alieni minorum, Quia iſtud procederet, ſi relatio eſſet ſimpliciter facta ad dictas ſocietates,vel eſſet ſolùm Iudici narratum illas fuiſſe contractas pro ſeruitio Sillæ, &
33 Aſcanij, † ſed aliud eſt in caſu noſtro,in quo non fuit ſimplex relatio, ſed vlterius additũ id, quod non fuit in inſtrumentis declaratum, quod facit vt ſemper credendum ſit,quod niſi aliud probetur, Iudex ante decreti interpoſitionem aliunde fuerit certioratus de omnibus, de quibus debebat ſe informare, vt dictum eſt *ſupr. verſ. minus obſtat.n.*12.*cum ſeq.*

Prout etiam neque obſtabat, quod ſolum executio

eorum validus remaneat contractus, qui in hoc non erit indiuiduus *l. si paternam. 8. vbi Bart. in princ. Bald. in fin. Cin. n. 2. Castr. ante med. Bellapert. & Alber. n. 1. C. ad velleian. l. vir vxori. 17. vbi Glos. in verb. intercesserint. ff. eod. tit. l. si titius. 49. de fideiussor. Greg. Tholos. syntagm. iur. c. 4. n. 7. lib. 24.*

Et cum idem D. Silla se obligauerit insolidum præuia obligatione camerali, ac iuramento, & cum alijs clausulis, de quibus latius in instrumento, 10 poterit † in totum conueniri *Bart. in l. si quis pro eo. col. penult. vers. octauo quæritur. n. 15. ff. de fideiussorib. Castr. cons. 433. visis omnibus. n. 3. lib. 1. Natt. cons. 262. n. 14. Alex. cons. 32. in fin. lib. 4. Decian. cons. 72. n. 5. lib. 2. Bertazol. claus. 7. glos. 19. n. 4. Mohed. decis. 2. alias 223. de renunc.*

Nec facit indiuiduitas contractus, per quam nullitas respectu Ascanij minoris trahitur etiam ad 11 Sillam, † itaut in totum sit nulla venditio, iuxta *Afflict.* ex aduerso allegatum *decis. 213. n. 2.* Quia loquitur in restitutione in integrum, de qua modò non agimus, cum secus sit in obligatione eius, qui poterat legitimè, & de iure contrahere, nam illius respectu fuit valide contractum subducta persona minoris *l. si titius & seia. 49. ff. de fideiussorib.* & dictum est *supra vers. & quamuis constaret. n. 8.*

Minus obstat, quod ex breuitate temporis circa decretum interpositum non constet de causæ co- 12 gnitione, † maximè quia curator, qui fuit adhibitus loco consanguineorum male informauit Iudicem *Rot. diuers. decis. 529. n. 5. p. 1.* Quia ibi apparet, quòd causa erat talis, super cuius statu non poterat curator in tam breui tempore capere informationem, & eam Iudici dare, quod non est in casu nostro, cum statim de hoc potuisset hab[illegible]i plena cognitio, ideo sufficit, quod tũc temporis fiat, & per eam decretum validatur, cum etiam de consuetudine ita seruetur, quæ in istis decretis ita interpositis attenditur *Castr. cons. 38. in fin. lib. 1. & in l. actis. vbi Alber. C. de ferijs. Put. decis. 364. lib. 1. Ruin. cons. 90. ad fin.* 13 *lib. 5.* † Maximè in terminis statuti Vrbis, quod non requirit, vt huiusmodi causæ cognitio apparere debeat ex actis, & propterea sufficit, quod Iudex ante interpositionem decreti à propinquis, curatore, vel alijs de veritate causæ, ac cæteris sibi narratis se extraiudicialiter informare potuerit ad effectum, vt decretum postea interpositum sustineatur *Gabr.* qui loquitur de decretis per Iudices in Vrbe interpositis *conclus. 5. n. 34. in fin. de sentent.* quem approbauit 14 *Rot. diuers. decis. 518. n. 2. p. 1* † Et faciunt quæ in proposito adducit *Imol. cons. 98. n. 12. & cons. 99. n. 6. Simoneell. de decret. tit. 1. n. 59. vers. est bene verum. Rot. coram Sanctissimo. Cathanien. illegitimitatis. 10. Ianuar. 1583. & coram R. P. D. Penia. Romana de Grandis. 16. Februarij. 1601.* & latè comprobaui *decis. March. 130. n. 8. vsque ad 12.* & latius *supr. c. 153. n. 4. vsque ad 24. tom. 1.*

Erit igitur valida venditio, cum fuerit rectè interpositum decretum Iudicis, præuia cognitione 15 causæ, † cum pro decreto etiam præsumatur. vt contractus valeat, & omnia dicantur solemniter acta, tollendo omnem suspitionem doli, metus culpæ, & alterius cuiuscunque nullitatis *Bald. in l. 1. in princ. in 3. notab. ff. de reb. cor. & in l. pacta nouissima. n. 1. C. de pact. cum alijs per Fabian. de Mont. de empt. & vendit. q. 5. n. 101. vsque ad 104. Put. decis. 205. n. 2. lib. 3. Card. Seraph. decis. 217. n. 1. Rot. coram R. P. D. Sacrato. Romana de Iacomellis. 29. Aprilis. 1611. Surd.* 16 *decis. 106. n. 9.* † Itaut contrarium dicenti incumbat onus probandi *Gabr. cons. 36. n. 26. lib. 1. Achill. decis. 4. de præsumpt.*

Nec facit, quod statutum non habilitet personam Sillæ iuxta *decis. Rot. coram R. P. D. Buratto. Tudertina seu Romana nullitatis obligatio-* 17 *nis. 4. Iulij. 1614.* † vbi, quod minor forensis non potest dici per statutum habilitatus, quamuis in Vrbe contraxerit *Bart. in l. 1. n. 8. ff. de tutor. & curat. dat. ab his. & in l. cunctos populos. n. 26. Bald. n. 41. & 58. Salic. n. 10. Ias. in 1. lectura. n. 42. & in 2. lect. n. 26. C. de summ. trin. & fid. cathol. Roland. cons. 24. n. 12. lib. 3. & cons. 41. n. 6. eod. lib. Surd. decis. 197. n. 6. & cons. 1. n. 42. Anchar. in c. 1. n. 78. de constit. Rot. diuers. decis. 103. n. 13. p. 2. & decis. 580. n. 1. p. 1.* Et in simili statuto Vrbis *Ias. cons. 59. col. 2. in fin. vers.* 18 *nec habet obstare. lib. 3.* † Itaut neque sufficeret probatio habitationis decennalis in Vrbe, nisi constaret habitantem fuisse animo ibi perpetuò permanendi, & non recedendi, prout requiritur ad contrahendum incolatum *Glos. in l. 1. in verb. incolam. C. de municip. & originar. lib. 10. Bart. in l. ciues. C. de incol. eod. lib. Alciat. in l. pupillus. §. incola. in princ. ff. de verb. significat. Rot. diuers. decis. 150. n. 3. p. 2. & coram Card. Ludouisio. Ciuitatis castelli hæreditatis. 1. Decembris 1606. dixi supr. c. 181. tom. 1.*

Quia stante incolatu, & habitatione in Vrbe rectè probata, cessant contraria, & per consequens 19 censetur habilitata persona, † quæ tunc subiacebat statuto Vrbis *l. 2. C. de incol. lib. 10. Caputaq. decis. 80. p. 2.* Cum etiam respectu Sillæ, qui prætendit se minorem, cesset difficultas, cum tempore contractus esset maior 20. annis, vt ex 20 libro baptismatis, † qui probat ætatem *Feder. cons. 119. ad fin. Mandos. reg. 18. q. 10. n. 4. cum alijs per Caldas de restit. in integr. in verb. minoribus. n. 38. Caputaq. decis. 314. n. 1. Rebuff. de regest. seu libr. baptism. n. 11. tom. 2. fol. 313.* Vnde respectu illius non habebit locũ statutum Vrbis 21 *lib. 1. c. 113.* † quod dũ loquitur de minoribus, debet intelligi de minoribus viginti annis, secundũ dispositionem eiusdem statuti in præcedenti *c. 47.* argumento *l. si cum fundus. ff. de verb. signific. cum alijs per Rot. coram R. P. D. Marcomontio. Bononien. census. 17. Martij 1608.* Et per consequens cum versemur in maiore viginti annis, cessat dispositio statuti *d. c. 113.* & succedit 22 dispositio iuris communis, † iuxta quod talis contractus ex solo iuramento sustinetur *auth.*

sacra-

strumento puberum. C. si aduers. vendit. quamuis nulla solemnitas statutaria interuenerit, iuxta opinionem *Bart. ibid. n. 3.* quam sequitur *Rot. per Put. decis. 194. lib. 3. & coram R. P. D. Pamphilio. Parsen. spolij. 11. Februarij.* 1605. Itaut in hoc casu magis standum sit assertioni contrahentis, dum declarauit pecunias conuersas esse in eius vtilitatem, cum etiam sine causa contrahere potuisset *Put. decis. 245. lib. 3.* † Adeo vt nihil obstet, quod contraxerit cum solemnitatibus, cum non videatur propterea contractus aliàs validus *Rot. corā R. P. D. Pamphilio. Amerina domus. 13. Februarij. 1615. in fin. per tex. in c. vtile nō debet. de reg. iur. in 6.* † cuius dispositio maximè procedit in contractibus *l. sancimus. §. si quis autem. C. de donat. l. pecunia. & l. placuit. ff. de vsur. Tiraq. de retract. conuent. ad fin. tit. n. 145. Surd. decis. 248. n. 22. Rip. Socin. & alij in l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. obligation. Felin. in c. cum ex officij. n. 25. de praescription.*

Cum etiam si non constaret de incolatu, minor non posset se iuuare, quod non sit comprehensus in statuto, † nisi prius restituat recepta ex causa venditionis *l. si à te. C. de pact. int. emptor. & venditor. l. quod si minor. §. restitutio. de minor. Aym. cons. 7. n. 14. Paris. cons. 96. n. 112. lib. 1. Rot. diuers. decis. 111. in fin. p. 1. Abb. cons. 62. in fin. lib. 1. Felin. in c. cum causa. n. 10. de re iudic.* De quo adimplemento non constat, immo neque de oblatione, † cum tamen illa requireretur realiter, & cum effectu *Calcan. cons. 26. col. fin. Odd. de restit. in integ. q. 47. art. 3. n. 14. Sim. de Pret. cons. 74. n. 28.*

Et quamuis praedicta non procedant quando agitur per minorem ad nullitatem contractus *Rol. cons. 7. n. 28. lib. 3.* † Tamen stante confessione per minorē facta de pecunijs in eius vtilitatem conuersis cum auctoritate curatoris, & decreto Iudicis, ac alijs per statutum requisitis, illi standum est, donec per restitutionem in integrum non appareat de laesione, † nam aliàs illa non probata, minor non esset audiendus, cum confessio possit esse vera, quamuis debitum primo aspectu appareat fuisse per alios contractum *Bertrand. cons. 169. n. 5. lib. 1. p. 2. Alex. cons. 55. in fin. lib. 5.* † Praesumitur enim vera talis confessio stante decreto Iudicis, ac alijs solemnitatibus *Card. Seraph. decis. 217. n. 1. cum alijs*, de quibus *supr. vers. erit igitur. n. 15.* Tunc enim cessat omnis suspitio *Bart. in l. 1. C. de praed. decur. lib. 10. Roland cons. 90. n. 11. lib. 1. Rim. Iun. cons. 41. n. 56. & 81. lib. 1. Simoncell. de decret. lib. 3. tit. 7. n. 45.* † Quidquid sit in contractibus gestis absque solemnitatibus, & sine decreto Iudicis, tunc enim non statur istis assertionibus, in quibus terminis loquuntur *Cresc. decis. 3. n. 1. in fin. de constit. & Aym. de antiq. tempor. p. 1. §. propositum. n. 67.* vbi, quod ita consuluit, & fuit iudicatum, & est *cons. 175.* Itaut stante validitate talis assertionis, quod pecuniae sint versae in vtilitatem minoris, semper sit locus restitutioni acceptorum, etiam quando ageretur ad nullitatem contractus, ob praesumptam locupletationem *Bart. in l. praediorum. n. 1. C. de praedijs minor. Dec. cons. 60. viso themate. col. 3. in princ. Roland. cons. 7. n. 28. lib. 1. Socin. cons. 115. col. fin. lib. 1. Bald. & Alber. in l. 1. C. si aduers. creditor. Ang. in §. 1. instit. de auctor. tut.* Maximè, quia de illo tempore dicti minores viuebant in communione cum patruis, quo casu satis verisimile videtur, quod dictae pecuniae ex retractu venditionis domus fuerint versae in communem vtilitatem, prout minores cum iuramento asseruerunt, non obstante, quod in instrumento appareret, quod societates fuissent contractae ab ipsis patruis tantum *l. fin. C. de alim. pupill. praestand. Menoch. de praesumpt. q. 11. n. 1. lib. 6.* † Et sic magis standum est praedictae assertioni, concurrente aliqua coniectura, & praesumptione *Aym. de antiquit. tempor. p. 1. §. propositum. n. 69. Gabr. cons. 69. n. 9. lib. 1. Achill. decis. 1. de confess.*

Amplius etiam standum est dictae assertioni minorum, quamuis praetendatur constare, quod in societate scutorum sexcentum, D. Petrignanus recognouit bonam fidē pro scutis 150. & quamuis altera societas scutorum 400. versa fuerit in solutionem fructuum census, in quo patrui erant fideiussores, Quia nepotes minores non fecerunt talem assertionem, pro qua parte dictae societates ad eos spectarent, sed solùm asseruerunt, quod illae fuerunt contractae etiam pro ipsorum seruitio, † sufficit enim, quod talis assertio possit verificari in vna parte ad sustinendam venditionem ex causa aeris alieni solemniter factam, vt supra dictum est *c. inter dilectos. de fid. instrum. Calder. cons. 8. ad fin. de donation.* Maximè, quia etiam domus erat communis, quamuis enim in debito haberent patrui maiorem partem, id ipsis imputari poterat in propria eorum portione habito respectu ad pretium domus *l. cum in fundo. §. si fundus. ff. de iur. dot.* Praesertim vt inter eos seruetur aequalitas *l. illud. C. de collat. Socin. cons. 98. n. 2. vers. postremo. lib. 1.*

Et ita ex praedictis & similibus rationibus fuit conclusum pro validitate venditionis in huiusmodi causa *Amerina domus coram R. P. D. Pamphilio. 13. Februarij. 1615.* Et cum partes praetendentes nullitatem non acquiescerent, iterum causa proposita dictum fuit standū esse in decisis 26. *Nouembris* 1616. vbi etiam fuit additum non obstare, quod instrumentum venditionis habeat relationem ad contractus societatum, quae sunt in persona patruorū, quasi ex hoc videatur deficere causa narrata aeris alieni minorum, Quia istud procederet, si relatio esset simpliciter facta ad dictas societates, vel esset solùm Iudici narratum illas fuisse contractas pro seruitio Sillae, & Ascanij, † sed aliud est in casu nostro, in quo non fuit simplex relatio, sed vlterius additū id, quod non fuit in instrumentis declaratum, quod facit vt semper credendum sit, quod nisi aliud probetur, Iudex ante decreti interpositionem aliunde fuerit certioratus de omnibus, de quibus debebat se informare, vt dictum est *supr. vers. minus obstat. n. 12. cum seq.*

Prout etiam neque obstabat, quod solum executio

pro dictis societatibus immineret contra patruos nominatos in instrumentis, non contra nepotes, de quibus nulla mentio in eis fuit facta, Nam cum debitum esset etiam pro seruitio ipsorum, poterant ipsi quoque pro rata cogi per patruos ad illius solutionem, cum verisimile sit, vt hoc voluerint, quamuis enim ijdem patrui non obtinuerint mandata aduersus dictos nepotes pro rata eos tangente, Tamen ad effectum

34 vt venditio sustineatur, † non requiritur necessariò, vt contra minores executio immineat per relaxationem mandati, sed sufficit, quod creditores instent, & debitum petant *Bart. in l. magis puto. §. ne passim. ff. de reb. eor. l. tutor vrgentibus. ff. de minor. Dec. cons. 403. quamuis. col. 3. Paris. cons. 98. col. 2. lib. 1. & cons. 85. n. 20. lib. 3. Rol. cons. 33. n. 2. lib. 1.*

35 † Et quamuis non possit procedi ad venditionem bonorum stabilium, nisi prius Iudici liqueat, quod non extent mobilia, & alia minus damnosa *l. 1. §. quod si forte. ff. de reb. eor. Rom. cons. 301. Afflict. decis. 249. Rol. cons. 33. n. 4. vsque ad 7. lib. 1.*

36 † Nihilominus stante decreto id præsumitur factum, nisi contrarium probetur *Imol. cons. 98. in causa qua vertitur. n. 9. vers. & ideo cum in casu proposito. Dec. cons. 403. quamuis. col. 3. in princ. vers. & ideo secundum eum. n. 12. iuxta Glos. in l. 1. in verb. omnia, in fin. C. de fid. instrum. & iur. hast. fiscal. lib. 10. Bald. in l. 1. ff. de reb. eor.*

37 Maximè † ob attestationem Iudicis de causæ cognitione *Castr. in l. cum hi. §. si prætor. ff. de transact. Corn. cons. 71. col. 1. lib. 5. Alex. cons. 80. col. 2. lib. 5. Dec. cons. 341. col. 5. & cons. 351. col. vlt.* Cum præsertim sinus in decreto Iudicis maio-

38 ris, † quidquid secus sit in magistratu minori, & indocto, & rurali, ac nullas literas habente, pro cuius decreto nihil præsumitur *Bald. in c. 1. qui feud. dar. poss. & in l. tutores. ff. de confirm. tut. Gerar. sing. 57. Paris. cons. 98. col. 5. lib. 1. cum alijs per Roland. cons. 33. n. 17. vsque ad 21. lib. 1.*

Neque debet considerari prætensa læsio minorum, ex quo promiserunt de euictione pro patruis,

39 cum etiam † patrui promiserint pro illis, adeout læsio ex hoc capite videatur recompensata *l. de fideicommisso. C. de transaction. Aym. cons. 142. n. 8. & cons. 114. n. 16. Surd. cons. 435. n. 14. lib. 3. Cin. Bald. & alij in l. si pater puellæ. C. de inoffic. testam. Dec. cons. 111. & pro tenui n. 17. Gail. obseruat. 8. n. 3. in fin. lib. 2.* & in specie de huiusmodi reciproca fideiussione euictionis concludit *Rot. coram R. P. D. Pamphilio. Amerina domus. 26. Nouembris 1616.*

EPITOME.

Mulier quando possit disponere, & testari de sua dote. ¶ Et quid si adsit statutum, vt reliquæ duæ partes dotis quandocunque decedente muliere sine liberis reuerti debeant in dantes, seu reddi stipulantes, vel cui casus, & sors dederit. ¶ Et de differentia inter verba statuti directa, vel communia. ¶ Frater quando possit stipulari sibi restitui dotem sorori datam. ¶ Et quo casu præsumatur illam dotasse de bonis proprijs. ¶ Dos data filiæ exclusæ à successione an succedat loco legitimæ. ¶ Stante statuto requirente consensum, seu præsentiam viri in actu gesto per vxorem, an vir possit præstare consensum ad sui commodum. ¶ Et quid si consensus præstetur in genere ad fauorem cuiuscumque. ¶ Vel palam, & bona fide. ¶ Vel si tractatur de commodo mariti non principaliter, sed in consequentiam. ¶ Vel quando statutū loqueretur alternatiuè de consensu, vel auctoritate. ¶ Tutor quo casu possit emere rem pupilli. ¶ Statutum de restituenda dote an habeat locum etiam ab intestato. ¶ Dos quando consolidetur in filia, & dicatur ipsius patrimonium. ¶ Et an deferatur filijs tamquam hæredibus matris, vel per auocationem ab auo, & translationem in liberos.

SVMMARIVM.

1 *Dos dicitur patrimonium mulieris.*
2 *Mulier potest disponere, & testari de sua dote. Intellige vt n. 3. & 5.*
4 *Frater quando possit stipulari sibi restitui dotem sorori datam. n. 26.*
6 *Dos data filia exclusa à successione succedit loco legitimæ.*
7 *Statutum, vt reliquæ duæ partes dotis muliere quandocunque decedente sine liberis reuerti debeant in dantes, seu reddi stipulantes, vel cui casus, vel sors dederit, an operetur, vt mulier non possit de dote testari. n. 8. & 13.*
9 *Verbum, reuertatur, est commune, maximè quādo non adest dictio eo ipso, vel similis. n. 10.*
11 *Statutum tribuens potestatem mulieribus disponendi de suis bonis, intelligitur etiam vt possit de dote testari. n. 30.*
12 *Mulieres regulariter nihil aliud habent, præter dotem.*
14 *Mulier si dotatur à fratre de bonis sibi debitis, dicitur seipsam dotare. n. 15. & 31.*
16 *Interpretatio est facienda, vt per statutum minus corrigatur ius commune.*
17 *Statutum est seruandum tamquam casus legis.*
18 *Maritus an possit præstare consensum dispositioni ad eius fauorem factæ, stante statuto, quod vxor nihil faciat sine ipsius consensu. n. 19. 20. 22. 24. 25. & 32.*
21 *Tutor quamuis prohibeatur emere bona pupilli, tamen secus quando palàm, & bona fide emit.*
23 *Consensus potest præstari etiam ad sui commodum, quando statutum requireret solum præsentiam, & non consensum.*
27 *Frater quando præsumatur dotasse sororem de bonis proprijs.*
28 *Statutum de restituenda dote an habeat locum, etiam ab intestato, & de differentia inter verba statuti directa, & communia. n. 29.*
33 *Dos quando reuertatur ad patrem dotantem, vel consolidetur in filia, itaut transeat ad eius heredes, & successores. n. 34. 35. & 37.*
36 *Dos defertur filijs non tamquam hæredibus matris, sed per auocationem ab auo, & translationem in liberos.*

CA-

CAPVT DLVI.

PRo validitate legati, de quo agebatur, dixi concludendum esse, cum illud fuerit factum 1 à muliere de sua dote, † quæ dicitur proprium patrimonium ipsius *l. pomponius. 36. ff. famil. erciscund. l. in eum. 16. de religios. & sumpt. funer. l. 3. §. sed vtrum. in fin. ff. de minorib.* † Vnde meritò permittitur ei disponere de dicta dote, sicut de alijs bonis *l. 1. C. de sacros. eccles. Ias. cons. 127. col. 2. in princ. vers. mouetur. lib. 1. Socin. Iun. cons. 27. n. 5. & 6. lib. 1.*

Non obstat prætensa stipulatio fratris de dote sibi restituenda, per quam mulier prohibetur de ea disponere † tamquam ad alium applicata, vigore præcedentis contractus *l. cum maritus. 29. in fin. ff. de pact. dotalib. Bald. in l. pro hereditarijs, col. 3. & vlt. C. de hereditar. actionib.* Quia cum in casu nostro fuerit data dos per fratrem de 4 bonis paternis, † non valet huiusmodi stipulatio, sed illam frater tenetur remittere tamquam videatur persoluisse naturale debitum, ad quod duplici vinculo tenebatur, & tamquam hæres patris, & tamquam coniunctus, cui etiam incumbit onus dotandi *Anchar.* in specie *cons. 434. ex narratis. n. 3. Rip. in l. 1. n. 84. col. 16. in princ. vers. amplia secundo. ff. solut. matrim. Peregr. de fideicommiss. art. 42. n. 51. fol. 387.* 5 † & cum non licuerit fratri apponere tale onus restitutionis, datur facultas ipsi mulieri, vt possit de huiusmodi dote testari, vt in puncto concludit *Luc. de Penn. in l. 1. col. penult. vers. hæc faciunt ad quæstionem. C. de imponend. lucrat. describt. lib. 10.* quem sequitur *Franc. decis. 196. per tot. Loffred. cons. 26. n. 34. Menoch. præsumpt. 10. n. 24. & 25. lib. 3.* per doctrinam *Bald. in l. si cauia. n. 10. C. de iur. dot.*

Maximè, quia filia per statutum fuit exclusa à suc- 6 cessione cum istà qualitate dotationis, † quo casu dos succedit loco legitimæ, & in ea nullum onus potest apponi, & reijcit omnem conuentionem, ac stipulationem, quod reuertatur ad dotantem *Castr. cons. 370. iste qui formauit. n. 2. lib. 1. & in l. titio centum. 70. §. titio genero. n. 8. de condit. & demonstrat. Socin. cons. 75. n. 11. lib. 3. Gabr. cons. 12. n. 5. lib. 1. Cephal. cons. 245. n. 31. lib. 1. Cuccus de legitim. §. nec vsufructu defraudari. n. 5. fol. 108. latè Surd. de aliment. tit. 3. q. 1. n. 39. vsque ad 42. Anchar. q. 51. n. 3. lib. 2. Rubeus in l. pater filium. 14. n. 162. vers. quarta sit conclusio. ff. de inoffic. testam.*

Minus obstat statutum mandans, quod reliquę duę partes dotis, muliere quandocumque deceden- 7 te sine liberis, reuerti debeant in dantes, † vel sibi reddi stipulantes, vel cui casus, vel sors dederit. Quia procedit, quando ab intestato mulier decederet, non autem quando, prout in casu nostro, in testamento de dote disponeret, tunc enim non prohibetur de ea testari, quia cum statutum vtatur verbis communibus, reuertatur, vel remaneat, vel reseruare teneatur, vel succedat, vel pertineat, cum similibus verbis, intelligendum est, si mulier obierit ab intestato, vel condito testamento, in quo illis dotem reliquisset, secus quando ad fauorem aliorum disposuit, cum ista verba non transferant ius competens vni personæ in aliam, sed conseruent tantum illud, quod prius competebat *l. si cum antea. C. de donat. ante nupt.* & ita in specie concludit *Rot. coram Card. Blanchetto. Esina dotis. 5. Iunij. 1595. iuxta cons. Petr. Anton. Angus. 11. cum seq. Honded. cons. 16. n. 16. & per tot. lib. 2.* & comprobat etiam *Rot. coram R. P. D. Pirouano. Roman. lucri dotis. 20. Febr. 1615. vers. nec* 8 *refert, & vers. quia dum statuta. ad fin.* † & cum ista distinctione verborum communium, & non communium concordantur opiniones Doctorum hinc inde contrarium tenentium, & ita etiam loquitur *Castr. in l. si cum dotem. in fin. princ. ff. solut. matrim. & cons. 82. in fin. lib. 1. Becc. cons. 76. per tot. Osasc. decis. 20. n. 3. cum seq. Thesaur. decis. 34. n. 2. & 3. Cagnol. in l. fin. n. 100. C. de pact.*

Quod autem verbum, reuertatur, sit commune, cōcludūt omnes *in l. centurio. vbi Bart. n. 53. Ias.* 9 *n. 72.* † *Aret. n. 20. Rip. n. 194. Socin. Iun. n. 340. in fin. Galiagul. n. 528. ff. de vulgar. & pupill. Bart. & Ang. in l. 1. in fin. de donat. Castr. in l. 1. n. 4. in fin. post Bald. ibid. in fin. C. de pact. inter empt. & vendit. Idem Bald. in l. vlt. n. 13. C. de sacros. eccles. Aret. in § extraneo. n. 7. instit. de pupill. substit. Corn. in l. precibus. n. 109. C. de impub. & alijs substit. Imol. in c. raynutius. n. 196. de te-* 10 *stament.* † Maxime quando cum verbo, reuertatur, non adest dictio, eo ipso, vel similis *Roland. cons. 62. n. 31. & 32. lib. 2. post Bart. & alios in l. filiusfamilias. 118. §. diui. de legat. 1.*

Quæ magis comprobantur ex alio statuto, in quo expressè datur libera testandi facultas mulieri- 11 bus dotatis, quod statutum debet intelligi, † vt non solum tribuat illis potestatem disponendi de alijs suis bonis, sed etiam de dote, cum indistinctè loquatur, & vt plurimum mulieres non habeant, nisi dotem, in qua consistit vniuersum illarum patrimonium, prout in specie considerat *Ang. cons. 81. col. 2. vers. primo quia statutum. Honded. cons. 16. n. 18. lib. 2.* & sequitur *Rot. coram Card. Blanchetto. Esina dotis. 5. Iunij. 1595.* vbi etiam quod hæc interpretatio est æquior, ne 12 auferatur libera facultas testandi † mulieribus, quæ nihil aliud habent præter dotem *Dec. cons. 386. n. 7. vers. & hoc confirmatur. col. 5. in princ.* cum etiam vnum statutum ex alio debeat declarari *Anchar. cons. 94. n. 3.* vnde dum mandatur reuerti debere duas partes dotis in eos, qui 13 in statuto nominantur, † intelligitur quatenus mulier de dote in testamento non disposuerit, iuxta facultatem illi concessam per aliud statutum *Honded. cons. 16. n. 19. lib. 2.*

Accedat, quod statutum mandans dotem reuerti ad dotantes, loquitur de bonis proprijs ipsius, qui dotauit, & sibi reddi fuit stipulatus, de quibus mulier non videtur posse disponere, tam- 14 quam ad alium pertineant, † cum secus sit quando mulier dotatur de bonis eidem debitis proportione sibi tangente in hæreditate paterna, & mater-

materna, quasi tunc semetipsam dicatur dotasse,& ab ea dos videatur profecta. *l.si res quas.52* 15 *ff.de iur.dot.* † Prout etiam ad hunc effectum fuit renunciatum alijs bonis paternis, & maternis ob talem dotem habitam; Vnde est dicendum fuisse constitutam dotem de bonis ipsius mulieris ab eo, qui illa administrabat *Bald.in l.vlt.n. 12.C.de dot.promiss. Socin.Iun.conf.79.n.94. lib. 3.Rip.in l.1.n.94.ff.solut.matrim. Menoch.de* 16 *arbitr.cas.88.n.46.& 47.* † Et ista interpretatio est admittenda, vt per statutum minus corrigatur ius commune *Butr. in c.dilectus .de consuetud. Surd.cons.43.n.6.*

Stante igitur validitate legati,non est locus restitutioni dotis, cum duæ partes illius sint adiudicandæ marito iuxta testamentũ factum ab vxore, & quo ad aliam tertiam partem cõstat, quod idem maritus illam acquirit ex beneficio statu-17 ti, † quod est seruandum tamquam sit casus legis, & ab eo non sit recedendum *Bald. in l. gallus.§.si eius.in 2.notab. de liber. & posth. Surd. cons.58.n.3.*

Nec facit, quod maritus non potuerit præstare 18 consensum dispositioni ad eius fauorem † factæ iuxta *cons.Panciroli. 294. lib. 2. cum alijs exaduerso allegatis*. Quia omisso, quod infiniti contrarium tenent, de quibus latè *Tiraq. de leg. connub.glos.8.n.119.* Maximè, quia circumscripta confirmatione Apostolica,potest dubitari de validitate huiusmodi statuti *Ias. cons. 127. n. 6. lib.1.* In casu nostro tollitur difficultas, quia con sensus, seu licentia testandi fuit concessa in genere ad fauorem cuiuscumque nullo specificato, 19 tunc enim † valebit legatum etiam ad commodum consentientis,quasi tunc esset ratio suspicionis,cum contraria procedant, quando debẽs praestare cõsensum specialiter consentiret, quod sibi relinqueretur, ita in terminis distinguit *Ias. cons.69.col.penult. ante med. vers.sed quid fortius.lib.1.Socin.cons.87.col.3. in princ. vers.praeterea.n.5.lib.1.& cons.23.col. 6. post med. vers. ad idem adduco.n.22.in fin.lib.4.& cons.112. n. 4.lib.1. Alex.in l.1. §. fuit quaesitum . col.penult. vers.non omitto tamen. ff.ad senatuscons. trebell.*

Praeterea consensus fuit præstitus palàm, & bona fide, quo casu maritus potest illum præstare, 20 etiam ad sui commodum,† adeout fraus sit probanda per allegantem *Socin. cons. 87. n. 5. in princ. vers.praeterea. lib.1. & cons. 23. n.22. ad med.vers.hanc etiam partem. lib. 4. & cons.112. n.4.col.3.post princ.lib.1. Abb. Alex. Salic. Cin. Bald.& alij per Tiraq. de legib. connub. glos.8.* 21 *n. 121. in fin. & n. 124.* † Exemplo tutoris, qui licèt prohibeatur emere rem pupilli, Tamen secus est, quando palàm, & bona fide emeret *l.eum ipse.C.de contrab.empt. Io.Andr. ad Speculat. de his quæ fiunt à prælat. sine consens. capit. in verb. sibi ipsi.in fin. vers.facit quod de tutore.Socin.cons.87.n.5.lib.1.& cõs.80.n.17.lib.4.*

Accedat, quod in casu nostro non tractatur principaliter de interesse mariti, sed secundariò, cum frater fuerit institutus hæres, relicto solum le-22 gato ipsi viro, † tunc enim valebit consensus, tamquam commodum mariti veniat in consequentiam *Socin. cons. 112. n. 4. in fin. vers. sed quando pater.lib.1.per tex. in l. 1. ff. de auctorit. tutor.l.quod diceimus.in princ.ff. eod.tit. Idem Socin.cons.80. n.18. lib.4. Catellan. in memorabilib.in verb. filius familias potest donare causa mortis . vers. item consilio sequenti. Ioseph. Ludouic.conclus.2.vers.fallit nono.*

Et quod tollit omne dubium,statutum,de quo agi-23 mus, solum requirit præsentiam, † quo casu illa potest præstari etiam ad sui commodum, cum aliud sit quando requireretur præsentia, & consensus, tunc enim videtur esse quædam auctoritas ad substantiam actus, ideo non mirum, si tunc non potest quis sibi auctorari, ità in specie *Corn.* qui dicit opinionem verissimam *cons.242.* 24 *col.3.n.3.lib.* † vbi idem concludit quando statutũ requireret solum, & simplicem consensum mariti in testamento vxoris, quasi tunc non habeat vim auctoritatis,sed tãtum voluntatis iuxta *cons.Bald.*& alios ibi per eum allegatos,& sequitur etiam *Socin. cons. 112. col. 3. post princ. vers.addneo etiam. lib.1. per tex.in l. fistulas. §. fundum. de contrah.empt. & l.1. in princ. ff. de verb. obligat. Idem Socin. cons. 80. n.15. & 15. lib. 4.*& voluit *Bald. in l. vnic.* vbi etiam *Salic. n. 2.*& ibi latè *Addit. in verb. sine consensu . C. vnd.vir.& vxor. idem Bald. in l. si quando. 35. §.illud etiam. n.2. ad med. C. de inoffic. testam.* 25 *Abb.in c.cum in veteri.52.n.6.de elect.* † Quod etiam erit quando statutum loqueretur alternatiuè de auctoritate, vel consensu, quia etiam tunc valebit tamquam consensus, quidquid aliud sit, quando copulatiuè vt per *Socin. cons. 112.n. 4. col. 3. ad med. vers. si autem consensus. lib.1.*

Neque obstat, quod stante stipulatione fratris dos 26 debeat reuerti ad eum, vt in *decis.* † *Card. Seraph.813.n.5.& coram Card.Millino.Camerinen.dotis. 17.Maij. 1599. & 17. Martij. 1600.* Quia loquuntur in fratre, qui dotauit sororem de bonis proprijs, hic autem fuit data dos de bonis paternis, & maternis, vt clare legitur in instrumento dotali, vnde non mirum, si talis stipulatio non valet, & illam frater tenetur remittere *Anchar. cons. 434. n. 3. cum alijs adductis supr.n.4.& 5.*

Et licèt exaduerso dicatur præsumi dotem consti-27 tutam à fratre ex bonis proprijs † *Socin. cons. 291.n.11.in fin.lib.2.* Tamen procedit in dubio, secus quando, prout in casu nostro, apparet, quod frater dotauit de bonis ipsius sororis, prout etiam quando administraret bona illius cum similibus, de quibus per *Menoch. de arbitr.cas.88.n.46.& præsumpt.16.in princ. lib. 3.*

Nec aduersatur *decis.Osasc.20.& Thesaur.34.*cum alijs exaduerso adductis, qui videntur conclu-28 dere, † quod statutum de restituenda dote habeat locum etiam ab intestato. Quia loquuntur in statutis dispositiuis continentibus verba directa apta inducere nouam dispositionem, & dare ex dicto statuto successionem, quo stante mulier non potest disponere de dote auferendo

per

per vltimam voluntatem, quod à lege municipali eis datum est, secus quando statutum vtitur verbis communibus, prout est casus noster, in quo adest verbum, reuertatur, quod est commune *Bart. in l. centurio. n. 53. & ibi Ias. n. 72. de*

29 *vulgar. & pupill.* † & istam distinctionem approbauit *Rot. coram R.P.D. Pirouano. Romana lucri dotis. 20. Februar. 1615. & coram Card. Blanchetto. Esina dotis. 5. Iunij. 1595.* super quo casu consuluit *Honded. cons. 16. lib. 2. & dictum est supr. n. 7. 8. & 13.*

Quamuis hoc dictum sit ex abundanti, cum ex alio

30 statuto mulier habeat facultatem testãdi, † quod debet intelligi tam de dote, quàm de alijs bonis vt in *d. decis. Card. Blanch. cum alys per Honded. d. cons. 16. n. 18. lib. 2. Dec. cons. 386. n. 7. vers. & hoc confirmatur. col. 5. in princ.*

Verba autem statuti, de quibus *in summario partis n. 5.* non obstant, Quia ibi datur potestas filiæ existenti in patris potestate testari de sua dote, etiã in præiudiciũ ipsius patris dotantis de suis proprijs bonis, vnde multo magis potuit dispo-

31 nere in præiudicium aduersarij, fratris, † qui dotauit de bonis eiusdem mulieris, quasi illa dicantur esse in suo patrimonio, & ab ea profecta *l. pomponius. ff. famil. ercisciund. l. si res quas filiæ. 54. ff. de iur. dot.*

Aliæ ponderationes, quæ fiunt super verbis statuti, tolluntur ex facto, in quo dantur verba præcisa statutorum, ex quorum lectura apparet mulierem non esse prohibitam testari, maximè cum

32 præsentia, seu requisitione viri, † quæ interuenit, & potuit interuenire etiam ad sui commodum *Salic. in l. 1. n. 2. C. unde vir & uxor. cum alijs supra allegatis. n. 18. cum seq.*

Ex prædictis fuit conclusum pro validitate legati in huiusmodi causa *Asculana legati seu dotis coram R.P.D. Coccino. 18. Aprilis. 1616.* vbi etiam additur non obstare bannimenta disponentia, quod maritus lucretur tertiam partem dotis, si saltem per annum sustinuit onera matrimonij, sin minus sextam partem, reliquum autem restituat dotanti, aut illius hæredibus, quia ista dispositio non est directa in dotantes, vel eius hæredes, sed solùm in maritum, & determinat tantum, quo iure dos remaneat penes virũ, vt in specie concludit *Honded. cons. 16. n. 11. & 12. lib. 2.* vbi, quod in reliquis remanet in dispositione

33 iuris communis, † secundum quod si pater dotans viuit, & mulier decedit sine filijs, dos ad eum reuertitur *l. dos à patre. C. solut. matrim.* dummodo non obstet statutum primum in actis exhibitum, quod dat facultatem disponendi,

34 etiam viuente patre. ¶ † Vel si pater prædecedat, dos consolidatur in muliere, itaut transeat ad eius hæredes, & successores *l. unic. §. videamus. C. de rei vxor. act. Bald. Nouell. de dot. p. 6. priuil. 17. n. 5. ad med. vers. sed quando. Rip. in l. 4. n. 195. ad leg. falcid. Capic. decis. 176. n. 4. Abb. cons. 81. n. 1. lib. 1. Honded. cons. 32. n. 25. lib. 1.*

35 ¶ † Vel defuncta muliere relictis filijs, viuente patre, dos spectat ad filios ex consuetudine Martini *Glos. in l. dos à patre. C. solut. matrim. Doctores communiter in l. post dotem. ff. eod. tit. Capic. decis. 176. n. 18.* Itaut tunc deferatur filijs,

36 non tamquam hæredibus matris, † sed auferendo ab auo, & concedendo liberis, iuxta opinionem *Bart. in l. in quartam. n. 12. vers. præterea. & ibi Rip. n. 190. & 191. Pic. n. 212. Berengar. art. 3. de legitima. n. 105. Fiumagiol. n. 422. vsque ad 425. ff. ad leg. falcid. Idem Bart. in l. post dotem. n. 33. & ibi Imol. n. 7. ff. solut. matrim. Cephal. cons. 256. n. 33. lib. 2. & cons. 613. n. 11. lib. 4. Bald. in l. fin. n. 8. C. commun. vtriusque iudic. Coras. in repet. l. filium quem habentem. n. 241. vers. altera ratio. C. famil. ercisciund.* & est communis opinio, vt per *Honded. cons. 35. n. 37. lib. 2. & cons. 32. n. 24. lib. 1. Capic. decis. 176. n. 24.* & sequitur *Rot. coram R.P.D. Peregrino. Clusina dotis. 12. Ianuarij. 1598. & coram R.P.D. Coccino. Firmana restitutionis dotis. 21. Maij. 1608.*

37 ¶ † Vel si filia dotetur post obitum patris, vel ipso viuente, si tamen præmoriatur, dos efficitur absolutè patrimonium filiæ *l. pomponius philadelphus. ff. famil. ercisciund.* Et propterea poterit de ea liberè testari *l. 1. C. de sacros. eccles.* dummodo tamen relinquat filijs legitimam de iure naturæ debitam *Castr. in l. si cum dotem. n. 11. ff. solut. matrimon. & cons. 82. n. 2. lib. 1.* Et ita etiam quod possit mulier disponere de dote iuxta superius adducta, & ex *decis. R.P.D. Coccini* resoluit etiam *Rot. coram R.P.D. Rembolido. Asculana dotis. Maij. 1617.*

EPITOME.

Remissio an concedatur emphyteutæ, etiam quando agitur de canone correspondente fructibus. ¶ Et quid in casu, in quo potest compensari sterilitas cum vbertate. ¶ Vel quando potuit præuideri damnum. ¶ Vel si sterilitas proueniat ex culpa conductoris. ¶ Vel si relinquatur cultura fundi. ¶ Vel si non denuncietur impedimentum, aut casus fortuitus. ¶ Et quale debeat esse huiusmodi damnũ, vt remissio licitè petatur. ¶ Emphyteuta an possit relinquere bona emphyteotica domino inuito. ¶ Et an excusetur à solutione canonis, si pro parte pereat emphyteusis. ¶ Et quid si in totum deficiat substantia rei. ¶ Et an hoc casu contractus sit finitus. ¶ Executio an possit fieri, quando instrumentum est purum, non obstante compromisso. ¶ Et quando illius exceptio impediat litis ingressum, seu reditum ad Iudicem. ¶ Nouatio extinctiua, seu additiua quando inducatur per compromissum. ¶ Et an debeat sequi laudum. ¶ Renunciatio emphyteusis quo casu sit realis, vel personalis. ¶ Et quando præiudicet renuncianti quo ad ius fideicommissi sibi competentis. ¶ Verba, hoc itaque, & illo hoc, quid significent. ¶ Sermo generalis quomodo intelligatur. ¶ Renunciatio eorum, quæ dependent à testamento, seu fideicommisso, qualis debeat esse, vt præiudicet renuncianti. ¶ Et an requiratur scientia specialis testamenti. ¶ Inuestitura quando dicatur finita, si renuncietur emphyteusi ad finem,

finem, vt ille, ad cuius commodum fit cessio, renouetur, & inuestiatur de bonis emphyteoticis. ¶ Feudatarius, seu emphyteuta patiens alium inuestiri de feudo, seu emphyteusi an perdat ius suum. ¶ Per clausulam, quod quis ponatur in locum renunciantis emphyteusim an excludatur noua inuestitura. ¶ Inundationes anni 1598. an sint casus insoliti, itaut non comprehendantur in renunciatione omnium casuum fortuitorum cogitatorum, & incogitatorum, & an excludant remissionem. ¶ Expensa magna, & duratura vltra tempus conductionis an spectet ad dominum, seu ad conductorem.

SVMMARIVM.

1 *Remissio non conceditur emphyteutæ, qui æquiparatur vsufructuario, quamuis simus in canone magno correspondente fructibus, quæ qualitas est probanda. n. 2.*

3 *Remissio non est facienda, quando potest compensari sterilitas aliquorum annorum cum vbertate aliorum, & per quem debeat probari vbertas. n. 4.*

5 *Conductor sciens statum rei conductæ, ex qua potest præuideri damnum, non agit ad remissionem.*

6 *Locator non debet concedere remissionem conductori pro damno proueniente ex culpa sua.*

7 *Remissio non datur conductori deserenti culturam fundi.*

8 *Damnum quale debeat esse, vt concedatur remissio.*

9 *Denunciatio impedimenti, vel cuiuscumque casus fortuiti debet fieri locatori ad hoc, vt conductor possit ab eo prætendere remissionem. n. 10. Intellige vt n. 11.*

12 *Emphyteuta non potest deserere bona emphyteusis Domino inuito, & quando valeat talis renunciatio. n. 14. & 15.*

13 *Qui conuenitur ex contractu non liberatur cedendo rei.*

16 *Emphyteuta non excusatur à solutione canonis; si pro parte pereat emphyteusis, & non in totum, etiam si pensio correspondeat fructibus. n. 17. & de ratione n. 18.*

19 *Executio potest fieri, quando instrumentum est purum, non obstante compromisso.*

20 *Compromissum est quædam transactio, ob quam à lite receditur, & est seruanda tamquam sit officium pietatis lites finire.*

21 *Exceptio transactionis, & compromissi in arbitratorem impedit litis ingressum. n. 22.*

23 *In cõtractu trãsactionis non est locus pœnitentiæ.*

24 *Post compromissum non licet redire ad Iudicem, etiam quod laudum non sequatur. n. 25. Intellige, vt n. 28. & 29.*

26 *Laudum arbitratoris est declaratio transactionis factæ in compromisso, itaut eo secuto non tam agatur ex laudo, quàm ex compromisso. n. 27.*

30 *Nouatio extinctiua, seu additiua an inducatur per compromissum. n. 31. 32. 33. & 34.*

35 *Renunciatio emphyteusis in dubio præsumitur personalis.*

36 *Renunciatio feudi, vel emphyteusis ad fauorem alicuius non dicitur realis, sed personalis, ideo nihil acquiritur domino. n. 40.*

37 *Verba & hoc itaque fecit, excludunt alium modum, & aliam legem præter expressam.*

38 *Pronomen, illo hoc, demonstrat mentem disponentis.*

39 *Verba, hoc itaque, modificant dispositionem, vt non habeat locum, nisi prout exprimitur.*

41 *Renunciatio emphyteusis personalis non præiudicat renuncianti quo ad ius fideicommissi sibi in ea competentis. Amplia, quamuis fuerit renunciatum omnibus & quibuscumque actionibus cum iuramento, & alijs clausulis amplissimis. n. 42. 43. 45. 46. & 52.*

44 *Verba generalia debent intelligi ciuiliter, & quamuis amplient præcedentia, tamen referuntur ad ea, quæ sunt eiusdem generis, & ad suam causam.*

47 *Nulla datur renunciatio in his, quæ dependent à testamento, seu fideicommisso, nisi visis & lectis verbis testamenti, ac illis bene cognitis. Declara vt n. 50. & 51.*

48 *Scientia specialis testamenti est probanda per eum, qui se fundat in ea.*

53 *Renunciatio emphyteusis ad finem, vt ille, ad cuius commodum fit cessio, liberè renouetur, & inuestiatur de bonis renunciatis à Domino directo, facit vt inuestitura dicatur finita respectu renunciantis, & habeatur pro renunciatione reali. Declara vt n. 57. & 58.*

54 *Emphyteuta, seu feudatarius priuatur iure suo quando patitur alium inuestiri de emphyteusi, seu feudo. n. 55. Amplia quamuis non expressè, sed tacitè consentiat. n. 56.*

59 *Inuestitura noua excluditur, si in renunciatione emphyteusis exprimatur, quod ille, ad cuius fauorẽ fit cessio, ponatur in locũ, & ius cedentis.*

60 *Subrogatum assumit naturam, & qualitates, ac omnia alia illius, in cuius locum subrogatur.*

61 *Remissio conceditur, quando res conducta est in totum perempta, vt in molendino reddito inutili. n. 64. & 65.*

62 *Conductor liberatur à contractu stante totali destructione rei conductæ.*

63 *Remissio fit conductori, qui non potuit vti re locata ad vsum destinatum, etiam sine facto locatoris.*

66 *Inundationes anni 1598. fuerunt insolitæ, & ingentes, & tamquam notoriæ, non indigent probatione.*

67 *Casus fortuitus, & insolitus, non venit sub promissione facta per conductorem de manutenendo clusam molendini. n. 68. quamuis suscipiatur periculum casuum fortuitorum. n. 69. etiam quod adsit iuramentum, & fuerit dictum de casu cogitato, & incogitato. n. 70.*

71 *Expensa magna, & respiciens vtilitatem perpetuam, & duraturam vltra tempus conductionis spectat ad locatorem, & dominum, non autem ad conductorem.*

CAPVT DLVII.

NOn est facienda prætensa remissio, cum simus in contractu emphyteotico ad tertiam generationem, in quo non consideratur aliqua sterilitas, tamquam emphyteutæ æqui-
1 parentur vsufructuarijs, † quibus non conceditur remissio, quod procedit siue simus in canone magno correspondente fructibus, siue paruo iuxta veriorem opinionem, & magis communem, quam latè comprobat *Natt.* qui pro omnibus sufficiat *cons. 49. per tot. lib. 1. & cons. 194. n. 4. cum seq. eod. lib.* & latissimè etiam comprobat *Corbul. de caus. priuat. ob non solut. canon. ampliat. 12. n. 4. ad med. vers. ego tamen libentius. vsque ad n. 33.* Quamuis hoc de magno canone dictum sit ex abundanti, cum non constet ista magnitudo canonis, quæ correspondeat
2 fructibus, † prout erat probanda per eum, qui se in illa fundat *l. actor. C. de probat.* & in proposito *Roland. cons. 86. n. 4. lib. 3. Ossase. decis. 50. n. 3.*

Præsertim cum emphyteutæ soluerint canones per annos trigintaseptem continuos, quo casu non debet fieri remissio, tamquam sit facienda com-
3 pensatio sterilitatis cum vbertate, † itaut etiam esset locus rescissioni, si facta fuisset *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 5. tit. 8. n. 41. per tex. in l. si vno. in princ. ff. locat. l. licet. C. eod. tit. Grat.* qui de communi *cons. 161. n. 20. & 21. lib. 2. Bellon. cons. 45. in fin. Roland. cons. 86. n. 6. lib. 3. Bero. cons. 131. n. 14. lib. 1. & est text. in c. propter sterilitatem. locat.* de quo per *Rot. coram R. P. D. Gypsiq. Romana affictus. 8. Februarij. 1593. quæ est in impress. Rot. diuers. decis. 727. n. 3. p. 4.* vbi etiam allegantur cócordantes decisiones *coram R. P. D. Robusterio. Mediolanen. affictus. 29. Martij. 1565.* quod etiam fuit decisum *coram R. P. D. Litta. Romana affictus. 14. Martij. 1594. quæ est in impressis. Rot. diuers. decis. 225. n. 4. p. 4. & coram eodem. Interamnen. affictus. 11. Decembris. 1596. & 12. Ianuarij. 1598. & coram R. P. D. Coccino. Romana remissionis*
4 *mercedis. 20. Iunij. 1608.* † Itaut ista vbertas annorum præcedentium non sit probanda per dominum, cum probatio sterilitatis oppositæ non plenè concludat in hoc casu, vt per *Rot. d. decis. 727. n. 3. ad fin. p. 4.*

Accedat, quod tempore contractus fuerunt conducta prædia situata in loco, in quo poterat præ-
5 uideri inundatio aquarum † tamquam illis subiecta, vt per testes de quibus in facto, Vnde sequitur conclusio per Doctores approbata, quod tunc non datur remissio, quasi hoc casu debeat imputari illi, qui sciens statum rei ita voluit contrahere *Bald. in l. si ea lege. 17. n. 3. C. de vsur. Aret. cons. 139. n. 2. latè Surd. cons. 197. n. 16. lib. 2. & cons. 400. n. 25. lib. 3. Rot. diuers. decis. 745. p. 1. dixi supr. c. . .*

Præterea non probatur, quod fuerint purgatæ, & mundatæ formæ, seu fossata, ex quibus aqua posset decurrere, quod tamen erat necessarium, cum in istis locis, si non adhibeatur ista cultura, satis dicatur damnum euenisse culpa conducto-
6 ris, † cui tunc non fit aliqua remissio *Salic. in l. si vno. n. 1. ff. locat. Neuiz. cons. 90. n. 16.* & notant omnes *in l. si merces. §. conductor. ff. locat.* cum alijs per *Thesaur. iur. emphyteot. q. 27. n. 39.* Itaut etiam sit probandum per conductorem, quod culpa abfuit in colendo agrum *Alber. in l. licet. C. locat.*

Cum etiam fuerit deserta cultura terrarum, quæ prius erat ad vsum seminis, & redacta ad prata,
7 quo casu † ob talem desertionem non conceditur remissio *Salic. in l. licet. n. 4. vers. tertius est quando. C. locat. per tex. in l. ex conducto. §. cum quidam. ff. eod. tit.* Immo priuatur emphyteuta formam rei emphyteoticæ mutando *Bald. in l. 1. n. 12. C. de iur. emphyt. cum alijs per Corbul. de caus. priuat. ob mutat. rei form. n. 1. Ruin. cons. 124. in princ. lib. 1. Rimin. Sen. cons. 430. n. 19. col. 5. ad med. lib. 3.*

Vlterius non est concedenda remissio, cum non fuerit probatum damnum intollerabile, quod videlicet fructus percepti deductis expensis non
8 sufficiant ad medietatem pensionis, † quod erat necessarium, vt sit locus remissioni *Couar. pract. quæst. c. 30. n. 1. vers. quanobrem. Menoch. de arbitr. cas. 76. n. 5.* & ista est verior opinio, & magis communis, quam seruat *Rot. coram R. P. D. Corduba. Romana remissionis affictus. 19. Iunij. 1598. & coram R. P. D. Coccino. Romana remissionis mercedis. 20. Iunij. 1608. Surd. cons. 34. n. 7. & 8. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 5. tit. 8. n. 39.* & istud intollerabile damnum est probandum per conductorem petentem remissionem *Roland. cons. 86. n. 4. & 5. lib. 3. Bero. cons. 142. n. 3. & 8. lib. 1.*

Neque obstat prætensa mutatio aluei, ex qua præiudicium aquarum occurrit terris datis in emphyteusim, Quia omisso quod hoc euenit facto conductorum, qui debebant impedire talem
9 mutationem, † Respondetur quod illa erat denuncianda Dominis directis, ita vt stante defectu istius denunciationis nulla detur remissio *l. item quæritur. 14. §. exercitus. vbi Fulgos. ff. locat. Boss. de remis. merced. conduct. n. 51. Menoch. cons. 245. n. 31. & 32. lib. 3. Socin. Iun. cons. 120. n. 19. lib. 3.* Cum inquilinus, & colonus censeantur esse procuratores domini ad denunciandum *Bart. in l. prouinciali. 3. §. si ego. n. 2. ff. de nou. oper. nunciat. Ruin. cons. 147. in fin. lib. 1.*

Et passim requiruntur huiusmodi denunciationes ad effectum, vt possit peti remissio, siue impedimentum proueniat ab inundatione aquarum,
10 siue † à quocumque alio casu fortuito *Socin. Iun. cons. 85. n. 2. lib. 2. Cels. Vgo. cons. 18. n. 9. Parpal. in l. si quis nec causam. §. fin. ff. si cert. petat. Rim. Iun. cons. 11. n. 32. lib. 1.* cum alijs per *Thesaur. decis. 108. in princ.* vbi quod ita practicatur per *tex. in d. l. item quæritur. §. exercitus. ff. locat.* quem ad omnes, vltra colonos, extendit *Menoch. de arbitr. cas. 137. n. 19. & 21. Rot. diuers. decis. 241. n. 2. p. 2. Boss. de remiss. merced. n. 51. Bursatt. cons. 11. n. 29. lib. 1. Brunor. à Sole in suo compend. resolut. iur. in verb. remissio. Caroc. de locat. & conduct. tit. de remiss. merced. n. 32.*

Quid-

11 Quidquid † fit in impedimentis notorijs, in quibus denunciatio aliqua non requiritur, prout decisum fuit in *Senat. Pedemont.* vt refert *Gasp. Ant. Thesaur. in addit. ad Anton. Thesaur. decis. 108. in fin.*

Neque est admittenda oblatio deserēdi terras emphyteoticas, cum non permittatur emphyteutæ 12 illas deserere dominis inuitis † *Glos. in c. 1. in verb. refutare. de vasallo qui contra const. loth. benef. alienau.* quam refert, & sequitur *Abb. cons. 94. in quæstione heredum. n. 4. vers. & sic non potest emphyteota. lib. 2. & in c. 1. in vlt. notab. de feud. & in c. iudicatum. post princ. de immunit. eccles. Card. Alex. in c. 1. de vasall. qui contr. constit. lothar. & in c. vlt. de capitan. qui cur. vendidit. Alex. ad Bart. in l. is cum quo. de aqu. pluu. arcend. Specul. in §. nunc aliqua. vers. 129. & ibi Io. Andr. de locat. Bald. in l. 2. col. 2. n. 8. & ibi Ias. col. 7. vers. sexto principaliter nota. C. de iur. emphyt. Felin. in c. quæ in ecclesiarum. n. 80. col. 28. vers. ex his infertur. de constit. Vrsill. ad Afflict. decis. 265. n. 54. & decis. 307. sub n. 1. Guid. de Suzar. de iur. emphyt. in fin. n. 57. vers. quæritur vigesimo. Alber. in l. prætor. §. hoc edicto. col. 1. ff. de damn. infect. & in l. sed an vltro. §. 1. ff. de negot. gest. Imol. in c. ad audientiam. col. vlt. de reb. eccles. non alienand. Tiraq. de retract. lignag. §. 34. glos. 1. n. 1. in fin. cum seq. Corbul. de* 13 *caus. priuat. ob renunciat. n. 4.* † Quando enim quis conuenitur ex suo contractu, non liberatur cedendo rei *l. quicumque. C. de fund. patrim. lib. 11. Bart. in l. is cum quo. n. 1. ff. de aqua pluuia arcend.* Contraria autem procedunt in renun-14 ciatione reali facta ipso domino præsente, † seu notario pro eo stipulante, tunc enim emphyteuta priuatur omni iure *c. 1. de eo qui fin. fac. agnat. de feud. patern.* cum aliud sit quando dominus non consensit, nam tunc illud ius, quod non acquiritur domino per renunciationem, remanet apud ipsum renunciantem *Bart. in l. qui romæ. §. duo fratres. q. 10. ff. de verb. obligat. per tex. in l. nec vtilem. ff. ex quib. caus. maior. Aret. in l. cum quis. §. si debitorem. ff. de solut.* Et cum hac distinctione intelligendus est *Castr. in d. §.* 15 *duo fratres. n. 4.* † dum voluit emphyteutam renunciantem priuari iure suo, prout etiam declarat *Corbul. de caus. priuat. ob renunciat. n. 3. & 8.* & ita etiam loquitur *Ruin. cons. 166. n. 11. lib. 1. Bero. cons. 130. n. 77. lib. 2. Rom. cons. 22. in 2. dub. n. 3. Gramat. decis. 57. n. 42.*

Vltimo si fundi emphyteotici non sunt in totum aquis submersi, & inundati, sed pro parte tan-16 tùm † non excusatur quis à solutione canonum, prout dicimus de damno contingente in re emphyteotica corrosione fluminis, vel chasmatis *Glos. in c. potuit. in verb. expelli. vers. item si fundus. vbi Imol. n. 40. col. 25. & Abb. n. 16. locat.* & 17 *de communi* † etiam si pensio correspondeat fructibus testatur *Corbul. de caus. priuat. ob non solut. canon. limit. 19. in fin. & ampliat. 11. & 12. Natt. cons. 377. n. 2. Bero. cons. 130. n. 4. lib. 1. Clar. in §. emphyteusis. q. 8. vers. quæro etiam.* 18 *Alciat. cons. 265. n. 1.* † Etenim pensio soluitur per emphyteotã in signũ recognitionis domini, non pro fructibus *Rom. cons. 369. n. 32.* Vnde satis est, quod duret dominium, prout durat, quando res non est in totum perempta *Alex. in l. si interdum. §. ex naufragio. n. 7. ff. de acquir. possess.*

In huiusmodi causa nihil fuit decisum stante compromisso postea subsecuto, cuius occasione con-19 tigit dubitari an possit fieri executio † non obstante compromisso, quando instrumentum est purum, & habet executionem paratam, & pro affirmatiua opinione concludit *Castr. cons. 428. visis & consideratis diligenter. n. 2. lib. 1.* Quod tamen non videtur transire sine difficultate, quia 20 compromissum † est quædam compositio, & transactio partium, per quam à lite disceditur, ideo est seruanda, tamquam sit officium pietatis litigia sopire *l. fin. ff. famil. ercisc. Alex. cons. 207. n. 12. & 13. lib. 6. & cons. 22. n. 3. lib. 1.* cum alijs ibi latè adductis *in Addit. in verb. transactio. in* 21 *princ.* † Vnde sicut exceptio transactionis impedit litis ingressum *l. eleganter. §. si quis post. ff. de condict. indeb.* Ita etiam exceptio compromissi 22 facti in arbitratorem † *Castr. in l. pecuniam. 36. ff. si cert. petat. Purpur. in rub. de transact. n. 29. vsque ad 33. Socin. cons. 71. col. penult. n. 20. lib. 4. Alex. cons. 21. n. 9. & 10. lib. 7.*

Quo compromisso stante, cum aliàs de hoc quæreretur, dicebam, quod non poterat per locatorem fieri aliqua executio contra fideiussorem condu-23 ctoris, † cum in contractu transactionis non sit locus pœnitentiæ *l. quamuis. C. de transact.* neque post compromissum licitum sit redire ad Iudicẽ, & prosequi causam, super qua erat factum 24 compromissum in arbitratorem, † quasi adsit spes, quod actio possit tolli per dictum arbitratorem *Alex. cons. 21. n. 10. lib. 7. post Bald. in l. si quis rem. 35. n. 2. in fin. ff. de arbitr. & in l. eos. 6. §. apostolos. ad fin. n. 11. C. de appellat. Castr. in l. qui fidem. 16. n. 4. ff. de transact. & in l. pecuniam. ff. si cert. petat.*

Et ad hunc effectum non requiritur, quod laudum sequatur, quia statim facto compromisso in ar-25 bitratorem † dicitur perfecta transactio etiam ante laudum *Socin. cons. 71. n. 20. lib. 4.* iuxta notata *in l. fin. C. de contrah. empt.* Nam laudum arbitratoris est declaratio trãsactionis, seu com-26 positionis factæ inter partes † in ipso compromisso *Bart. cons. 159. visa quadã constitutione. n. 4. ad med. vbi Addit. in verb. quadã. lib. 1. Alex. cons. 21. n. 9. a l med. lib. 7.* Vnde secuto laudo non agitur ex eo tantum, sed etiam ex compromisso, 27 in quo partes visæ sunt transegisse in eo, † quod arbitrator declarauerit *Purpur. in rubr. C. de transact. n. 32. post Bart. in l. 2. ff. de arbitr.*

Neque obstat, quod non impediatur compromittens redire ad iudicem pro executione suæ obli-28 gationis non obstante compromisso, † cum satis sit soluere pœnam *Glos. in clem. quamdiu. 4. in verb. compromissum. de appellationib.* Quia hoc procedit in compromisso arbitri, secus autem arbitratoris, in quem si fuerit compromissum dicitur facta quædam transactio *auth. si vero. C. de iudic. Dec. cons. 630. n. 2. cum alijs su-*

pra

pra allegatis; In transactione antem non est locus pœnitentiæ l.quamuis.39. C.de transaction. 29 & † ideo tali compromisso pendente non potest altera pars redire ad iudicem, quia laudum, quod speratur sequi, posset parere exceptionem pacti de non petendo, neque audiretur volens solnere pœnam, cum non sit electio partis promittentis pœnam, sed aduersarij l. rescriptum. 11. §.si pacto.ff. de pact. quem tex.in proposito dicit notabilem Franc. in c.ex ratione. 8. n. 33. col.7.ad med.vers.vltimo limita.q.7.& ibi etiam Præpos.col.8.de appellat. post Ang.in l.qui fidem. de transact. Bald. in l.si quis rem.ff.de arbitr. & in l.eos.§.apostolos.in fin.C.de appellat.Blanc.de compromiss.q.6.n.19. Lancellot.de attentat.compromis.pendent.n.187.& 188.tom.5.fol.392.

Ex quibus etiam sequitur, quod per istud compromissum habens vim perfectæ transactionis indu-30 cta est nouatio, † cum per eam recedatur à prima actione Gabr. de nouat. conclus.1. n. 61. per doctrinam Bald.in rubr. extr. de transact.in princ.vbi quod per transactionem est finita causa antiqua, & succedit lis noua l. minor viginti quinque annis cui fideicommissum. ff. de minor. & Bald. sequitur Dec. cons. 400. viso eleganti. 31 col.penult. in fin. † vbi ex hoc concludit, quod arbitramentum est propria transactio, per quam fuit inducta nouatio cum liberatione fideiussorum Bald. cons. 485. casus talis est. in fin. vers. subtiliter. lib.5.& cons.77.lib.1.Quod ampliatur quamuis cōpromissum fieret præsente, & tacēte fideinssore, quia illud compromissum & laudum non nocet fideiussori Alex. cons.131. n. 4. lib.1. Dec.cons.400.col.penult.in fin.

Quibns stantibus non obstant contraria, Nā procedunt in arbitris, in quos si fuerit compromissum, prima actio non videtur esse extincta, quia iuramentum, & sententia, ac laudum arbitri, 32 quamnis habeant vim nouationis, † tamen non intelligitur de nouatione extinctiua, sed solùm de additiua, seu cumulatiua Ias.cons.16.n.3.lib. 1. vbi ita intelligit Speculat. de arbitr. §.sequitur. vers. hoc quoque notandum. il 2. & vers. item quæro an actio. Idem Ias. cons. 168. n.15. lib. 4.Dilect. de art.testand.tit.11. de acquir.vel repud. hæredit.caut.9.tom.8. par.1.fol. 143. vbi, quod hæres quamuis fecerit compromissum, & per laudum condemnatus fuerit, tamen vtetur beneficio inuentarij, quia licèt per compromissum censeatur facta nouatio argumento l.cum 33 hæreditas.ff.ad trebell.† nihilominns non est nouatio extinctiua primæ obligationis, sed illi accumulatur, & secundum prædictam distinctionem declaratur Dec. cons. 299. visa petitione, aliàs 300. col. 2. in fin. vers. & hoc in notabili quæstione. n.8.& Ang.cons.31. viso laudo. col.2. in fin.vers.ratio est quia illa obligatio.n.6. & 7. 34 Et quod † non sit inducta nouatio extinctiua, concludit etiam latè Fulgos.cons.141.col.4.in princ.vers. mouet præterea quod per sententiam Socin.cons.89. n. 4. lib.3. Alex. cons.186. n.11. lib.6. Gabr.conclus.1.de nouat. n.62. ad med.

Et quoniam supra locuti sumus de renunciatione emphyteusis addendum est, quod in casu mihi proposito dicebam renunciationem, de qua 35 erat quæstio, esse personalem, † non solum quia in dubio talis præsumitur Bald. in c. 1. n.1. post med.de eo qui fin.fec.agnat. de feud. patern. Sed etiam quia ex verbis eiusdem renunciationis clarè apparebat illam fuisse factam per renunciantem ad fauorem nominati in instrumento, & 36 eius successorum, † quorum personæ cum fuerint contemplatæ, sequitur, quod dispositio sit personalis, non autem realis, itaut per eam nullum ius acquiratur domino directo, quasi constet, quod renuncians non voluerit prodesse illis, qui non sunt nominati, sed solùm expresſis. Gabr. cons.89. n. 9. vsque ad 14.lib.1. per doctrinam Bart.cons.58.n.5. lib.1. & in l. qui romæ. §. duo fratres.q.10.ff.de verb. obligat.Curt.Iun.cons.48. n.39.cum seq. vbi de communi Alex. cons.21. n. 4.& 5. lib.5. Bero. qui etiam de communi cons. 97.n.7.& 8.lib.1.latè Surd. cons. 446.n.12. vsque ad 19.lib.3. Honded.cons.36. n. 19. vsque ad 28. lib. 1. Maximè quia vltra nominationem personæ, & eius successorum, renuncians vsus 37 est verbis, † & hoc itaque fecit, quæ excludunt alium modum, & aliam legem, quàm illam expressam, quasi dixisset, quod non pro altero esset facturus Rebuff.in l.3.col.7. in princ.ff. de verb. significat. & in l.triplici. 142.col. 3. post med.ff.eod.tit.per tex. in l.si quis ex argentarijs. §. ex hoc edicto.ff.de edend. & in l. 3. ff. quod quisque iur. & in l.in tradendis.§.1.ff.commun. 38 prædior.† Stante præsertim pronomine illo hoc, quod facit demonstrationem mentis disponentis Bart. in l. 1. in princ.n.2. & ibi Hermanot. Det.n.18.ff.de nou.oper.nunciat.Bald.in l.1.n.4. C. de nou.codic.compon.Rebuff.in l.1.col.1.& 2. 39 ff.de verb.signif.† vbi etiam quod ista verba, hoc itaque, modificant, & temperant dispositionem, vt non habeat locum nisi prout exprimitur l.penult. de parricid. l. qui vsumfructum. & l. hoc ita.ff.de vsufruct.l.2.in princ. ff. si quis caution.

Cum igitur ista renunciatio sit personalis, non realis, non potest dici, quod fuerint finitæ inuesti-40 turæ † tamquam nihil sit acquisitum domino directo, vt per Doctores supra adductos, & per Ripam in d.§.duo fratres.n.88.& per consequēs dicta renunciatio non potest obesse renuncianti respectu fideicommissi, cui non censebitur præ-41 iudicatum, † Nam quando alicui competunt plura iura, si vnum remittatur, non est exclusum alterum Bald. in l. 2. q. 8. C. de rescind.vendit. Dec. in l. quoties duplici. 91. n. 1. de regul. iur. Alex. in l.nec is. §. 1. de acquir. hæredit. & in l. suum. C.de iur.deliber.Cephal.cons.427.n.5.lib. 3.Surd.cōs.305.n.22.& cōs.395.n.13.lib.3.& latius cons.446.n.5.eod.lib.Grat.cons.4.n.45.lib.1.

Neque obstant clausulæ generales contentæ in renunciatione cedendo omnia iura, & actiones, cum constitutione procuratoris in rem suam, 42 cum alijs latissimè in instrumento contentis, ex quibus videtur renuncians sibi præiudicasse, etiam quo ad alia iura sibi cōpetentia, & etiam quo ad dominium directum, itaut emphyteusis quo ad eum sit finita, Quia contrarium est verius, nam respectu ecclesiæ, siue domini directi

istæ clausulæ, quantumuis prægnantes, nihil operantur, cum illæ non prosint, nisi ad fauorem eius, cui factæ sunt, & pro quibus fuit stipulatum; quamuis renunciatio sit cum iuramento, & sit remissum omne ius, quod habet, seu habere sperat quomodocúque, & qualitercumque, & ex quauis causa cogitata, & non cogitata *Bero. conf.108. n.14. & 21. lib.1. post Feder. conf.77. & 228. Bart.conf.58. n.5. lib.1. & in l. qui roma. §. duo fratres, q. 10. vbi Rip. n.88. Alex. n.60. de verb. oblig. Curt. Sen. conf.48. n.40.* cum alijs per *Corbul. de cauf. priuation. ob renunciation. n.18. & 19. Dec. conf.411. n.2. Socin. Iun. conf.139. n.17. lib.3. Rot. Lucens. per Ludouic. decis.29. n.67. ad med. Alex. conf.21. n.4. lib. 5. Corn. conf.42. n.9. lib.4. Bero. conf.97. n.6. & 8. lib.1. Ruin. conf.47. n.2. lib.1. & conf.11. n.4. cum seq. eod. lib. Gabr. conf.88. n.11. lib.1. Rip. in l.1. n. 26. C. de pact.* latissimè *Surd. cõs.446. n.17. lib.3.*

Et quemadmodum dicta renunciatio non prodest respectu Ecclesiæ, & domini directi, vt dictum 43 est. † Ita neque præiudicabit renuncianti quo ad fideicommissum, cum istæ clausulæ generales, & amplissimæ, de quibus in instrumento renunciationis, non trahantur ad aliam causam, nisi respectu emphyteusis, cui fuit renunciatum, nam semper verba etiam generalia debent ciuiliter 44 intelligi. † & quamuis amplient præcedentia, tamen referuntur ad illa, quæ sunt eiusdem generis, & ad suam causam *Oldrad. conf.297. col. 2. Natt. conf.546. n. 10. & 18. Galean. conf.25. n.49. Paris. conf.20. n.83. lib.1.* vbi etiam loqui45 tur quando dictum esset de causis cogitatis, † & non cogitatis *Corn. conf. 288. lib.4.* & passim istæ renunciationes etiam generalissimæ, & quibusuis verbis amplissimis factæ ex vna causa, 46 non trahuntur ad ea, † quæ dependent ex testamento, seu fideicommisso *Aym. conf. 407. n.30. Ceph. conf.228. n.4. lib.2. Bart. in l. qui roma. §. duo fratres. q.6. n.19.* vbi *Ias. n.69. Crot. n. 127. Rip. n. 78. de verb. obligat. Doctor. in l. tres fratres. ff. de pact. Bald. in c.1. n.8. & 9. imperat. lothar. aliàs incip. constitution feudal. lothar.*

Prout generale est, vt de his, quæ dependent à testamento, & fideicommisso nulla detur renuncia47 tio, † nisi visis, lectis, cognitis, & benè inspectis verbis testamenti, quæ clausula semper est inserenda ad euitandas nullitates iuxta *l. de his. de transact. l.1. §. 1. ff. quemadm. testam. aperiant. Paris. conf.95. n.18. lib.3. Bero. conf.177. n.6. lib. 1. Roland. conf.13. n.26. lib.1. Surd. conf. 395.* 48 *n.22. & 23. lib.3.* † vbi etiam quod ista scientia specialis, & non generalis debet probari per eum, qui se fundat in renunciatione, quamuis illa esset iurata, & cum clausulis, quod renunciatum fuerit omni iuri, quod quis habet, vel habere sperat, cum numquam per eas dicatur renunciatum fideicommisso, nisi duo copulatiuè concurrant, & quod adsit scientia explicita fi50 deicommissi, † & quod renunciatio non possit in alio iure verificari, & effectum sortiri *Bart. in d. §. duo fratres. n.19.* quem communiter ibi omnes sequuntur *Curt. Iun. conf.23. n.1. Ruin. conf. 92. n.23. lib.4. Grat. conf.17. n.46. lib.1. Peregrin. de fideicommiss. art.52. n.32.* & indubitatum di51 cit *Surd. conf.395. n.24. lib.3.* † Quamuis sufficeret, quod expressè renunciaretur cum iuramento *d. l. de his. de transact.* tunc enim censeretur renunciatum fideicommisso iuxta communem opinionem, de qua per *Rip. in l. qui roma. §. duo fratres. n.71. vbi Crot. n. 210. ff. de verb. obligat. Peregr. art.52. n.49. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 26. tit. 2. n. 31.* & sequitur *Rot. coram R. P. D. Manzanedo Viterbien. bonorum. 20. Iunij. 1614. & in eadem causa coram R. P. D. Remboldo. 10. Iunij. 1615.*

Neque obstat, quod renunciatio, de qua agimus, 52 potius videatur realis, quàm personalis † tamquam facta de omni, & quocumque iure, cum constitutione procuratoris in rem propriam, cum alijs, de quibus in instrumento *Ruin. conf. 166. col.4. n.11. lib.1. Alex. conf.189. lib. 2.* Quia cum fuerint nominatæ certæ personæ, ad quorum commodum fuit renunciatum, semper est personalis, non obstantibus prædictis, & maioribus clausulis; nam ad hoc vt dicatur realis, debet fieri generaliter ad fauorem omniũ, & quorumcunque, prout in feudo, emphyteusi, ac similibus casibus de magis vera opinione testatur *Surd. conf.446. n.17. lib.3. post Iacob. in sua inuestitur. in verb. & vnus ex dictis inuestitis. il 1. n. 6. Zas. de feud. p.9. n.46. verf. ex supradictis tertio. Bero. conf.97. n.4. cum seq. lib.1. Capic. in sua inuestitur. in verb. feudi diuisio. limit. 4. Isern. in c. 1. de vasall. decrepit. etat. Bald. in c.1. an agnat. vel filius. & in c. 1. n.2. imperat. lothar. aliàs incip. constitution. lothar. Alex. conf.13. n. 5. lib.5. Gabr. conf.89. n.13. lib.1.* vbi, quod cũ ista distinctione intelligũtur Doctores contrariũ tenẽtes, prout loquitur *Ruin. d. conf.166. n.11. lib.1.*

Prædictis tamen videtur multum obstare, quod renunciatio fuit facta ad finem, & effectum, vt ille, ad cuius commodum fit cessio, liberè renouetur, 53 & inuestiatur † de bonis renunciatis à domino directo, prout ei magis videbitur expedire, sicut ad istum effectum ab eodem domino illa fuit admissa, & acceptata, quo casu inuestitura dicitur finita respectu renunciantis, cum habeatur pro omnimoda, & reali renunciatione, quando inuestitura subsequitur, vt in casu nostro subsecuta fuit *Ruin. conf.11. n.10. verf. vel vbi facta fuisset. lib.1. Honded. conf.36. n.52. lib.1. Gabr. conf.89. n.8. lib.1.* & prius voluit *Glos. in c.1. §. si quis miles. in fin. verf. vel ad hoc refutauit.* & ibi *Bald. n.5. imperat. lothar. aliàs incipit constitutiones feudales lothar. Alex. conf. 13. perspectis bis. n. 4. & 7. lib. 5.*

Prout passim emphyteota priuatur iure suo, quan54 do patitur alium inuestiri de emphyteusi † ad eum spectante *c.1. §. præterea. vbi Bald. n.2. quibus mod. feud. amittat. Castr. conf.84. quæstio. n. 1. lib.2. Dec. conf.389. visa longa serie. n.3. Rub. Alexand. conf.133. n.12. Tiraq. de iur. primogenit. q.26. n.2.* qui Doctores quamuis loquantur 55 in feudo, † Tamen idem est in emphyteusi, cum adsit eadem ratio, quo casu arguitur de vno ad alium *Speculat. in §. quoniam. verf. quadragesimo. de feud. Socin. Iun. conf. 72. n.57. lib. 1.* & multis

multis comprobat *Corbul. de cauſ. priuation. ex eo quod emphyteut. patit. alium. de emphyt. inue-*
56 *ſtir. n. 3. & 4.* † vbi ampliat quamuis non adſit conſenſus expreſſus, ſed tacitus, quia fuit præſens inueſtituræ factæ de emphyteuſi ad ipſum pertinente, de qua non contradixit, tunc enim finitur emphyteuſis ob talem taciturnitatem, itaut amplius non detur regreſſus vt per *Gloſ. in d. §. præterea.* quam ibi communiter ſequuntur *Bald. Iacob. de Beluiſ. Aluarot. & alij*, & de communi teſtatur *Pariſ. conſ. 76. n. 15. lib. 4. Ruin. conſ. 1. n. 18. lib. 1. Alex. conſ. 87. n. 14. lib. 6. cum alijs per Iaſ. conſ. 107. col. 1. & 2. lib. 4.*

Poſſet tamen prædictæ obiectioni reſponderi, quod illa procedit, quando renunciatio fuit expreſsè facta, vt alius inueſtiatur tamquam de feudo no-
57 uo, † ſeu emphyteuſi noua, nam tunc ſecuta inueſtitura noua, erit feudum nouum, neque renuncians poterit in eo aliquid amplius prætendere, quaſi in totum ſit ab eo omne ius abdicatũ, ſecus ſi renunciatio eſt facta ſimpliciter, prout in caſu noſtro nulla facta expreſsione feudi noui, ſed ſolùm vt alius inueſtiatur, exprimendo tantùm perſonas, quibus, vel in quorum gratiam fiat, & tunc feudum non eſt nouum, neque renuncians intelligitur ius ſuum abdicaſſe, vt à domino poſsit excludi, aut ab alijs præferatur, cum in totum non ſit extincta inueſtitura, prout eſſet, quando renunciaretur tamquam de feudo nouo, & realiter, ac omnimodo, vt dictum eſt, ita in propoſito diſtinguit *Roſental. de feud.*
58 *c. 2. concluſ. 20. n. 2. & 6. fol. 31.* † & eſt diſtinctio approbata per *Doctores in c. 1. vbi Gloſ. in verb. quaſi nouum. Bald. n. 1. in fin. Iſern. Beluiſ. Aluarot. & Affl. de eo qui fin. fec. agnat.* & concludunt omnes *in c. 1. de vaſall. decrepit. atat. vbi Bald. col. 1.* cum alijs per *Roſental. de feud. d. c. 2. concluſ. 20. in littera d. Schrader. eod. tit. p. 2.*
59 *c. 3. n. 59.* † Maximè, quia etiam in renunciatione exprimitur, quod ille, ad cuius fauorem fit ceſsio, ponatur in locum, & ius, ac priuilegium ipſius cedentis, ex quibus verbis magis excluditur inueſtitura noua *Affl. in c. 1. n. 11. de vaſall. decrepit. atat. & in c. 1. n. 22. de gradib. ſucced. in feud.* quem ſequitur *Schrader. de feud. p. 2. c. 3.*
60 *n. 55.* † Quaſi ſubrogatum aſſumat naturam, & qualitates, ac omnia alia eius, in cuius locum ſubrogatur *l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cautionib. l. ſi donata. §. ſi ſponſus. de donat. int. vir. & vxor. Bart. in l. 1. §. ſi hac actio. ff. ſi quis teſtam. lib. eſſ. iuſſ. fuer. Surd. conſ. 42. n. 11. lib. 1.* vbi, quod procedit etiam in materia ſtricta, & correctoria *§. reliquum. verſ. vnde conſequens. auth. de haredib. & falcid. Aret. in rubr. ff. de acquir. poſſeſſ. Natt. conſ. 346. n. 3.*

Obſeruandum eſt etiam circa ea, quæ ſupra diximus de remiſsione, quod illa conceditur quando res eſt in totum perempta, cum enim res eſt
61 deſtructa, & nulla ſubſtantia remanet, † non poteſt conductor vti re locata ad vſum deſtinatum, quo caſu ſit remiſsio, quamuis hoc contingat abſque facto locatoris, iuxta communem opinionem, de qua per *Bart. in l. cum in plures. ff. locat. Bald. in l. licet. 8. n. 7. C. eod. tit. Surd. deciſ. 326. n. 45. vſque ad 55. & conſ. 297. n. 16. cum ſeq. & conſ. 400. n. 33. & conſ. 563. n. 14.* & multa adduxi *ſupr. c. 195. n. 3. vſque ad 10. & c. 534.*
62 *n. 37.* † vbi etiam addidi, quod ſtante iſta totali deſtructione, non ſolùm eſt facienda remiſsio, ſed etiam conductor liberatur tamquam contractus ſit finitus, partes enim non cenſentur voluiſſe contrahere, niſi ſub conditione, quod ſubſtantia rei ſalua remaneat, quaſi oporteat præſtare rem conductori, vt illa frui poſsit *Iaſ. in l. quominus. n. 150. de fluminib.* cum alijs, de quibus *ſupr. c. 534.* Et quoniam ſimilis caſus, de quo *ſupr. c. 195.* occurrit in Rota *coram R. P. D. Buratto. Ferrarien. affictus. 26. Nouembr. 1616.* vbi fuit deciſum, quod ſit facienda remiſsio, ideo viſum fuit expedire vtilitati publicæ ipſam deciſionem hic inſerere tamquam exemplarem, & continentem materiam, quæ ſæpe in praxi contingit.

R. P. D. Buratto. Ferrarien. Affictus. Sabbati 26. Nouembris 1616.

Communitas Bagnacaballi conuenta ab Illuſtriſſimo D. Cardinali Eſtenſe ad præſtationes annuatim decurſas corbium 900. frumenti pro mercede duorum molendinorum, aliâs per eam à Sereniſsimo D. Duce Mutinæ dicti Illuſtriſs. D. Cardinalis fratre, & auctore ad quinquennium prima Martij 1597. inchoan. conductorum. Oppoſuit inter alia de deſtructione clauſæ illorum intra primum annum affictus ob inſolitam fluminis inundationem, & rupturam, & ſic molendina remanſiſſe inutilia toto tempore locationis; cauſaq. in Rota commiſſa, fuit dubitatum, An conſtaret de talibus impedimentis, ſeu exceptionibus, itaut ſit, vel non ſit locus executioni mandati per A. C. ad fauorem D. Cardinalis relaxati, & DD. reſoluerunt, dictam exceptionem deſtructionis clauſæ obſtare, cum ſit releuans, & probata.

Releuans, quia remiſsio fit conductori, qui vti non
63 potuit re locata ad vſum deſtinatum, † etiam ſine facto locatoris *Bart. in l. cum in plures. ff. locat. verſ. in contrarium. & verſ. aut fuit facta locatio. & ibi Caſtr. n. 3. & ſeqq. Aret. conſ. 52. n. 2. Boſs. in tit. de remiſs. mercrd. conduct. n. 40.* cum alijs per *Surd. conſ. 400. n. 33. & conſ. 563. n. 14.* Et tanto magis ſi hoc contingit caſu fortuito *l. ſi quis domum. 9. §. fin. & ibi Oddofr. verſ. ſed pro eo tempore. l. ſi quis fundum. 10. §. imperator. l. item quaritur. 14. §. exercitu. l. ex conducto. 16. §. fin. l. ſi fundus. 36. & l. ſeq. ff. locat.* vt de impetu fluminis eſt *tex. in d. l. ex conducto. §. ſi vis tempeſtatis. & ibi Odofr. Bald. & Salic. Rub. Alex. conſ. 153. n. 3. Cephal. conſ. 157. n. 11. & 12. Sebaſt. Medic. in tract. de fortuit. caſib. p. 2. q. 10. n. 39. Surd. deciſ. 326. n. 60. Caball. conſ. deciſ.*
64 *ſiu. 102. n. 12. p. 2.* † In ſpecie autem noſtra, eſſe faciendam remiſsionem, quando molendinum ob incurſum aquarũ redditum eſt inutile tradit *Bald. conſ. 119. circa med. verſ. in contrarium*

videtur.vsque ad fin.lib.1.Fulgos.conf.193.vers. in oppositam partem. vsque ad fin. quem in terminis sequuntur *Rip.in tract.de peste.tit.de priuil.contr.n.97.in fin.Natt.cons.256.n.5.& cons. 449.n.16. Boss.vbi supr.n.58. Hipp. Rim. cons. 637.n.1.& seqq.& n.39. Euzen. cons.50.n.46.*
65 *lib.1.* † Sicuti fit quando destructa est, vel perempta est illius substantia *Bald.in l.licet.8.n.7. C. locat.* quem sequuntur *Petr. de Vbald. de duob.fratr. p.8. n.3. Boss. vbi supr. n. 61. Surd. d.decis.326.n.45.& n.54.in fin.& n.55.& cons. 297.n.16.vers.sed quando.& n.18. Gratian. disept.195. n.3. & 6.* Prout hic contigisse videtur ex destructione dictæ clusæ, cum illa videatur pars substantialis molendinorum, quia sine ea molere,& exerceri non possunt,vt notisimũ est.

Casus autem istius destructionis ex valdè insolito, & inaudito fluminis impetu concludenter probatur per quinque testes, qui non sunt de Communitate, videlicet, *Secundum in processu fol. 89. à tergo,& fol. 90. Quintum fol. 127. & 128. Sextum fol. 137. à tergo. Septimum fol. 143. à tergo. & Octauum fol.150. & 153. à tergo.* Qui deponunt de visu, & scientia, & tamquam vicini sunt optimè informati, & validas rationes adducunt, & dicunt etiam de desolatione,& ruptura clusarum quorundam molendinorum vicinorum ob magnum diluuium aquarum, &
66 quod casus fuit insolitus, & inauditus. † Quod est etiam verisimile, quia notisimæ sunt ingentes dicti anni 1598. in diuersis Italiæ partibus imbrium, & aquarum inundationes, de quibus etiam meminit *Gratianus d. disept. 195. n. 21.* Et verificatur quoque ex controuersia tunc orta inter dictam Communitatem Bagnacaballi volentem reficere, seu restaurare dictam clusam ex vna, & Communitatem Lugi impedientem ex altera, vt ex pluribus epistolis,tàm Vicelegati Ferrariæ, quàm Gubernatoris Lugi, vt in *Summario Communitatis n.3. 4.5. & 6.*

Non obstat,quod Communitas teneretur manutenere clusam, tam de iure, quàm ex forma pacti. Quia,cũ illa esset totaliter destructa (vt prædicti testes deponunt) non tenebatur ad refectionem,
67 etiam stante pacto, † tum quia prædictus casus fuit non solùm fortuitus, qui non venit sub dicta promissione *Bald.d. cons.145. vers. secundo quia.& vers. septimò.* quem sequuta est *Rota in Meliten. conserua. 3. Iunij. 1613. coram me, confirmata 28. Nouembris. 1614.* Sed insolitus cum sit ex ijs,qui rarissimè solent contingere,vt de inundatione fluminis Arni in Ciuitate Florentiæ del 1557. tradit *Sebast. Medic. de fortuit.*
68 *cas.p.1.q.13.n.10.* † De quo non videtur cogitatum *Bart.in l.sed si quis. §.quæsitum.n.3. in fin.* & ibi *Scrib.ff.si quis caut.*cuius opinionem communem dicunt *Rip.in d.tract. de peste vbi supr. n.97.in princ.& n.107.in fin.Hipp.Rim.d.cons. 637.n.40.& 42.lib.6. & Menoch. de arbitr.lib. 2. cas.80.n.2.* & in terminis tradit *Bald.d. cons. 119.vers.in contrarium.in princ.* quem sequuntur *Socin.cons.123.n.10.vol.4.Natt.d.cons.449. n.17. Sebast. Medic.d.tract.p.1. q.13. n.5. & q. 16.n.15.Caputaq.decis.96.p.1. Surd.d.cons.297. n. 8. & Rota in Lucana molendini. 22. Mar-*
69 *tij. 1613. coram R. P. D. meo Verospio.* † Nec comprehenditur etiam quod quis suscipiat in se periculum casuum fortuitorum *l.fistulas.§.frumenta.ff.de contrah. empt. Bart. in l. sero. 10. §. medico.n.4.ff.de ann.leg. Bald.d.cons.119. & d. cons. 145. n. 1. vers.tertio quia. lib.2.* & de communi *Boss.vbi supra n.58.& 59. vers.tamen non ad casum.Rub. Alex.d.cons.153.n.2. Aym.cons. 95.n.2.& cons. 294.post princ.vers.in quibus lo-*
70 *cis. Surd.d.cons.326.n.52.* † Vbi circa finem refert attestantes hanc esse communem,etiam accedente iuramento, ac etiam si fuerit dictum de casu cogitato,& incogitato,quem sequitur *Gratian.d.disept.195.n.8.& 9.* qui loquitur in terminis inundationis dicti anni 1598. & allegat decisionem Illustris. D. Cardinalis Millini *in Romana remissionis affictus. 15. Decemb.1595. cum alijs per Card. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 8.n.3. & 4.*

Et sic etiam cessat pactum, quod locator non teneatur ad remissionem, nisi in quatuor casibus expressis. Tum etiam, quia expensa fuisset ma-
71 gna, & respiciebat vtilitatem perpetuam, † & vltra tempus conductionis duraturam, quæ spectat ad locatorem, & dominum, non autem ad conductorem, vt in terminis molendini destructi *Bart. in l.cotem. §.qui maximos. n.13. vers. & certè. ff. de publican. Bald. d. cons. 119. propè fin. vers. sed casus noster. Natt. d. cons. 449.n.14.& seqq. Rol. cons. 83.n. 5.& seqq.lib. 4 Menoch. de arbitr. cas.215.n.5.in fin.cum seqq.*

Aliæ autem exceptiones, videlicet impedimenti illati per Milites de tempore recuperationis Status Ferrariæ, & quod contractus affictus initus cum D. Duce per Procuratorem Communitatis fuerit per eam metu reuerentiali ratificatus, visæ fuerunt DD.non obstare.

Et ita decisum, &c.

EPITOME.

Reuocatio testamenti animo, & intentione condendi aliud testamentum an sit actus perfectus inducens finem reuocationi, si aliud testamentum non condatur. ¶ Et an auferatur hæreditas scriptis hæredibus, si reuocans non addat, quod volebat intestatus decedere. ¶ Et quid in locis, in quibus seruaretur ius ciuile. ¶ Geminatio verborum an alteret dispositionem, & illam reddat validam, si non esset talis. ¶ Hæres quo casu non dicatur habere voluntatem defuncti propter incisionem, vel cancellationem tabularum, vel ob aliam rationem mutationis voluntatis. ¶ Hæres scriptus in testamento an sit mittendus in possesionem, donec cognoscatur causa super illius reuocatione. ¶ Causa finalis quæ dicatur. ¶ Clausula cassans &c. an habeat tacitam conditionem, si secundum testamentum valeat. ¶ Reuocatio testamenti an sit nulla, si causa ob quam reuocatur deficiat, vel sit falsa, & erronea. ¶ Decedens

dens ab intestato an dicatur fecisse testamentum. ¶ Et quid significent verba facere testamentum. ¶ Semel extinctum an amplius reuiuiscat. ¶ Concessa facultate testandi quando censeatur data potestas etiam ab intestato transmittendi.

SVMMARIVM.

1 *Renocatio testamenti facta non simpliciter, sed animo & intentione condendi aliud testamentum non dicitur actus perfectus imponens finem reuocationi, donec aliud testamentum conficiatur, quo non condito, primum firmum manet. n. 2. & de ratione n. 7. 8. & 14. Amplia vt n. 16. 19. & 20.*

3 *Reuocatio simplex testamenti non sufficit ad effectum auferendi hareditatem scriptis haredibus, nisi etiam reuocans addat, quod volebat intestatus decedere. Contrarium n. 4. sed prima opinio est verior. n. 5. Maxime vbi seruaretur ius ciuile, prout in Vrbe. n. 6.*

9 *Voluntas sola testatoris regulat omnem dispositionem. & n. 13.*

10 *Geminatio verborum ostendit maiorem expressionem voluntatis, non tamen alterat dispositionem, neque illam validat, si non est talis.*

11 *Verba geminata, & vniuersalia habentia aliqua restrictiua, limitantur ratione adiuncti ad causam expressam.*

13 *Hares non dicitur habere voluntatem defuncti propter incisionem, vel cancellationem tabularum, vel ob aliam rationem mutationis voluntatis, vel quia voluit intestatus decedere.*

15 *Missus in possessionem tamquam veniens ab intestato, cum tamen adesset testamentum, non dicitur possessor, sed iniustus occupator.*

17 *Hares scriptus in testamento, quod praetenditur reuocatum, est mittendus in possessionem, donec cognoscatur de viribus reuocationis.*

21 *Causa finalis dicitur illa, sine qua quis non esset aliquid facturus.*

22 *Reuocatio testamenti est nulla, si causa ob quam reuocatur non habuit effectum, seu est erronea, vel falsa. n. 25. & 28.*

23 *Causa finalis principaliter est consideranda, & iuxta eam dispositio regulatur.*

24 *Verba procemij inducunt causam finalem, & sicut corpus ab anima, ita dispositio ab ipso procemio regulatur.*

25 *Cassatio primi testamenti restringitur ad causam, ob quam testator voluit illud cassari. n. 32.*

26 *Clausula cassans &c. habet tacitam conditionem, si secundum testamentum valeat.*

29 *Primum testamentum non dicitur sublatum, quando in secundo est aliquis defectus, ex quo hareditas non possit adiri.*

30 *Verba, animo & intentione condendi aliud testamentum, habent conditionem tacitam, quatenus nouum testamentum validum condatur.*

31 *Cōditio debet purificari, vt dispositio habeat locū.*

33 *Decedens ab intestato an dicatur fecisse testamentum. n. 34.*

35 *Dictio, aliud, intelligitur de simili repraesentando omnes qualitates rei relata, siue simus in personis, siue in rebus, etiam vbi adessent verba vniuersalia, quacumque, vel similia.*

36 *Verba, facere testamentum, significant cum effectu testari, non autem decedere ab intestato.*

37 *Verba quando possunt propriè intelligi, non recurritur ad alium intellectum.*

38 *Semel extinctum amplius non reuiuiscit sine facto hominis. Declara vt n. 39.*

40 *Immissio non retardatur stante testamento non vitiato propter exceptionem requirentem altiorem indaginem.*

41 *Concessa facultate testandi, quando censeatur data potestas etiam ab intestato transmittendi. & n. 42.*

CAPVT DLVIII.

Reuocatio testamenti, de quo agimus, non fuit facta simpliciter, sed cum animo & intentione cōdendi aliud testamentum, vt expressè dicitur in praedicta reuocatione, ex quibus verbis clarè apparet, quod testatrix nōn habuit talem actum pro perfecto, & per consequens non imposuit finem reuocationi, donec aliud testamentum per eum conderetur, adijciendo eidem dispositioni ea quae volebat addere *l. quod in rerum. 24. §. si quis post. ff. de leg. 1. l. si is qui testamentum. eod. tit. Alex. cons. 73. col. 2. ad fin. vers. & ad praedicta facit. n. 4. lib. 1. Paris. cons. 27. n. 17. lib. 2. Menoch.* in specie *cons. 42. n. 6. lib. 1.*

Adde supra ad c. 490. n. 4.

Quod confirmatur ratione manifesta, Nam cum testatrix dixerit se reuocare primum testamentum tamquam habens intentionem aliud condendi, 2 † satis constat noluisse intestatam decedere, neque voluisse vocare venientes ab intestato, sed potius suam intentionem esse postea instituere hęredes sibi magis visos, qui suam haereditatem ex testamento debuissent adire; vnde cum hoc non fuerit secutum, talis reuocatio non dicitur habere aliquem effectum, neque inducit reuocationem primi testamenti, Ita in proposito notat *Alex. cons. 30. consideratis col. penul. ante med. vers. nec obstat dum in contrarium. n. 5. lib. 3. post Raph. Cum. in repetit. l. si filius qui in potestate. 7. n. 42. ff. de liber. & posthum. & in l. militis. §. veteranus. post med. de militar. testam. Idem Alex. cons. 104. paucis vtar. ad fin. vers. nec huic responsioni. lib. 2. Ancharan. quaest. famil. 70. n. 6. lib. 2. Corn. cons. 149. n. 6. col. 2. in fin. lib. 2.*

Amplius quamuis testatrix non expressisset voluntatem suam, quod volebat facere aliud testamentum, prout expresit, 3 † Tamen neque sufficeret simplex reuocatio primi testamenti ad effectum auferendi haereditatem ab haeredibus in eo scriptis, nisi etiam fuisset dictum, & additum in reuocatione, quia volebat intestata decedere, quae verba cum non adsint in casu nostro, minus erit attendenda talis reuocatio, & primum testamentum firmum manebit secundum magis veram, & communem opinionem, quam tenet *Bart. in l. si iure. 18. n. 3. ff. de legat. 3. Alex. in l. si*

ita scriptum.col.2.post princ.ff.de leg.1.& in l.si ita scriptum.13. §.regula.n.4. de liber.& posth. Aret.in l.haeredes palã.col.9.ad fin.vers.& istam conclusionem simpliciter. ff. de testam. Calcan. cons.91.col.5. Ruin.cons.6. n.1. lib.2. Couarr.in rubr. de testamen. p. 2. col. penul. in princ. vers. sexta conclusio.

Nec facit, quod secundum aliorum sententiam sufficiat ista reuocatio, † quamuis non dicatur velle decedere intestatum, vt per *Bald.in l.sancimus. n.2.C.de testam.Imol.in d.§.regula. in fin.* cum alijs relatis per *Card. Mantic. de coniectur.vlt. volunt.lib.2.tit.15.n.19. ante med. vers.sed contrarium. Socin.Iun.cons.145.n.8.cum seq. lib.2. & in rubr. de acquir. possess. n. 136. vsque ad 147.Bero.cons.4.n.2. in fin. lib.2. Ioseph. Ludoui.conclus.58.col.3.in fin.ampl.11.Menoch.cons. 170.n.9.lib.2. Guid.Pap.q.200.n.2.* Quia non est discedendum à supradicta opinione tamquam magis vera, & communi, † maximè in decidendo, prout dicit *Corn.cons.39.n.5. ad med. vers. quando autem. lib.2. Alex. cons.104. in fin.* vbi *Add.* testatur de magis crebra sententia *lib.2. Idem Alex.cons. 159. n.5. vsque ad 9. lib.7. & cons.30.n.3. lib.3.* vbi etiam de magis communi *Dec cons.582. pro fundamento. n.1.Socin. Iun. cons.62.n.1. lib. 3. & in l.si quis in principio testamenti.n.48.de legat.2. Guald. de arte testandi.tit.10.de mutation.testam.caut.3.n.2.tom.8.p. 1.fol. 141. Cagnol.in l. nihil tam naturale.35.n. 2.ff.de reg.iur.Surd.decis.128.n.2.* vbi quod in decidendo non debemus discedere ab ista opinione *Idem Surd. cons.320. n.10. ad med. lib.3. Clar.in §.testamentum. q.92. Crass.eod.tit. q.84. n.2.& 3. Anchar.q.70.n.2.p.2. Magdalen.de num.test.in testam.requis.p.1.c.17. ad fin. n. 23. fol.236. Anchar.in c.cum esses.col.antepenult.ad med n.20.& ibi Imol.col.9. ante med. vers.septimo quaerit.n.27.in fin. de testam. Corn. in l.sancimus.n.8.& 9.& ibi Alex.n.9.* qui de communi *& Ias.col.vlt. ad med. C.eod. tit. Menoch.cons. 496.n.82.& 83.lib.5.& cons.170. n.9. lib. 2. & cons.317.n.21.& 26.lib.3.* vbi de magis recepta opinione testatur *Franc.decis.287.n.1.& 2.* vbi etiam de magis communi *Paris. cons.46.n.25. & 26.lib.3.Rot.coram Card.Pamphilio. Perusina haereditatis.16.Martij.1601.& coram Card. Ludouisio. Roman. fideicommissi. 10. Decembr. 1608. vers. quia licet. col. 2.* vbi etiam de receptiori opinione testatur *Sim. de Pret. de interpretat. vltim.volunt. lib.4. dubit.2.n.51. cum seq.fol.464.Peregrin.cons.39.n.5.lib.2.*

Quod maximè procedit, quia sumus in Vrbe, in qua seruatur ius ciuile, † quo attento verior est opinio, vt reuocatio simplex, non instituto alio haerede, nihil operetur in praeiudicium illorum, qui fuerunt instituti in priori testamento, cum ratio iuris ciuilis sit, quod ista reuocatio, & prohibitio non sit testamentum tamquam non continens haeredis institutionem, vnde meritò non debet tollere primam dispositionem, ita in specie declarat *Bald.in l.1.col.vlt.ante med.vers. item incidenter quaeritur.n.66.C.de sacros. eccles.Card.Mantic.de coniectur.vlt.volunt.tit.15. lib. 2. n. 19. post princ. vers. & hanc opinionem quo ad ius ciuile. Io.Andr.& alij*, de quibus per *Ias.in l.sancimus.col.vlt.ante fin. vers.tertio cogita. C.de testam.*

Praeterea, quidquid sit de dictis opinionibus, casus de quo agimus, est satis clarus ex supra allegatis, quia apertè constat de mẽte testatricis, † quae non vtique voluit facere simpliciter reuocationem ad effectum, vt venientes ab intestato succederent, sed solùm ad finem condendi aliud testamentum, quo animo stante non tollitur primum, nisi secundum fuerit perfectè consummatum, & per consequens talis reuocatio remanet nulla, cum non possit aditione alicuius confirmari, nec interueniat aliqua institutio expressa, nec tacita, cum enim adsit intentio faciendi aliud testamentum, & ob talem animum fiat reuocatio, non potest dici, quod hoc casu venientes ab intestato habeant haereditatem ex mente defuncti, & quod dicta reuocatio confirmetur per illorum aditionem, Nam ad hoc vt per sequentem dispositionem tollatur primum testamentum, requiritur, quod sequens dispositio sit talis, vt contingere possit aliquẽ ex ea posse fieri haeredem, quod non verificatur in casu nostro, cum propter verba, animo & intentione cõdendi aliud testamentum, nullus à testatore intelligatur ad haereditatem vocatus, ita in specie similis reuocationis cum huiusmodi verbis, de quibus agimus, concludit latè *Alex. cons.159. n.5.vsque ad 9.lib.7.per tex.in l.si nemo.19. de testam.tut.l.sed & si conditioni.6.§.vlt.ff.de haeredib.instit. l.cum in secundo. 16.de iniust.rupt. & irrit. testam. l.pater filio. 54. in princ. de hered. instit.* quod etiam voluit *Corn. cons. 39. col.1.ad med.n.2. vers. quod maxime dicendum videtur. lib.2.Socin.Iun.cons.145.n.8. lib.2.*

Ideo in huiusmodi reuocationibus semper considerant Doctores, quod illae operentur, dummodo constet ex verbis in reuocatione appositis, quod testator omnino volebat intestatus decedere, & quod reuocatio non fiat ad alium finem, nisi in fauorem venientium ab intestato, Nam † si aliqua alia causa colligatur, illa est adimplẽda, antequam primum testamentum possit dici sublatũ, cũ aliàs isto implemento non secuto non tolleretur primum, vt benè declarat *Rub. Alex.cons.41.n.5.* vbi ita intelligit *Barbat. cons. 60.col.11.lib.2.& Guid.Pap. q. 200. post Besutiũ, & Imol.* per eos allegatos, & sequitur etiam *Aret.in l.sancimus. C.de testam.Card. Mantic. de coniectur.vltim.volunt. lib.2.tit.15. n. 20. ad med.vers.& hoc quidem dictat ratio. Bero. cons. 4. n. 4. in fin. vers. & ideo concordando. lib. 2. Surd. decis.128. n.3.post princ.*

Ex quibus ita fuit decisum, & cum postea iterum super praedicta reuocatione testamenti dubitaretur, fuerunt multa exaduerso adducta ad docendum, quod verè debeat dici illud reuocatum allegãdo *Barbat.cons.60.col.11.lib.2. Bero.cons. 4.lib.2. Rub.Alex. cons.41. Socin.Iun. cons.145. lib.2.* sed quidem illis fuit plene responsum *supr.*

vers.

verſ. ideo in huiuſmodi. n. 8. Cum dictæ auctoritates fuerint præuiſæ, quamuis non eſſent ex aduerſo allegatæ, prout iterum dicitur, quod omnes præfati Doctores, & alij qui poſſent adduci, non loquuntur quando adſunt iſta verba, quod reuocatio fiebat, vt conderetur aliud teſtamentum, ſed quando conſtabat apertè, quod teſtator nullo modo volebat primum teſtamentum valere, quod penitus, & in totum reuocabat, † Vnde non mirum ſi eius voluntas eſt attendenda, tamquam ab ea ſola omnis diſpoſitio reguletur *l. ſeruo manumiſſo. vbi Iaſ. in 2. not. ff. de condict. indeb. l. quo loco. §. 1. vbi Imol. ff. de hæredib. inſtit. Crot. in l. qui romæ. §. duo fratres. col. 9. in fin. ff. de verb. obligat. Aym. conſ. 88. n. 14. Rot. diuerſ. deciſ. 795. n. 17. p. 1.* Aliud in caſu noſtro, in quo non apparet de iſta mente teſtatricis, ſed potius de contraria voluntate, cum non fecerit reuocationem ſimpliciter, ſed ad finem condendi aliud teſtamentum, & ſic non poteſt tractari de aliqua effectuali reuocatione, qua non extante, venientes ab inteſtato non poſſunt dici, quod habeant hæreditatem ex mente defuncti, & quod dicta reuocatio confirmetur per illorum aditionem, ideo remanet nulla, vt per *Alex. d. conſ. 15 3. n. 5. & 6. lib. 7.*

Non obſtat geminatio verborum, cum teſtatrix dixerit, reuocat, annullat, caſſat omni meliori modo, cum ſimilibus clauſulis, Quia licèt illa oſtēdat maiorem expreſſionem voluntatis, † tamen non alterat diſpoſitionem, nec facit illam validam ſi non eſt, cum non inducat diuerſum effectum, ſed perinde eſt, ac ſi vna tantum dictio fuiſſet prolata, quaſi iſta verba geminata ſint ſinonima, & ideo nihil operantur, niſi circa illud, quod validè diſpoſitum eſt *Gabr. conſ. 106. n. 35. lib. 2. Pariſ. conſ. 110. n. 45. & 48. lib. 1. Corn. in l. ſi id. C. de codicill.* Vnde non mirū, ſi geminatio nō debet attendi in caſu noſtro, quia non conſtat de reuocatione teſtamenti perfecta, & conſummata, cum teſtatrix nō reuocauerit ſimpliciter, ſed ad finem condendi aliud teſtamētum, † Maximè, quia quando iſtis verbis geminatis, & vniuerſalibus apponitur aliqua reſtrictiua, tunc ſemper illa reſtringuntur ratione adiuncti ad cauſam expreſſam, neque debent ſimpliciter intelligi *l. hæres meus §. 1. de legat. 3. l. 1. in princ. de aur. & arg. legat. Bart. in l. 1. §. nunciatio. de nou. oper. nunciat. Bero. conſ. 20. n. 15. lib. 3. Aym. conſ. 472. n. 6. lib. 3. Honded. conſ. 63. n. 44. lib. 1.*

Nec obſtat *l. 1. § ſi hæres inſtitutus. ff. ſi tabul. teſtam. null. extab.* Quia ibi Iuriſconſultus præſupponit, † quod hæres non habeat voluntatem defuncti propter inciſionem, vel cancellationem tabularum, vel quia alia ratione voluntatem teſtator mutauit, & voluit inteſtatus decedere, tunc enim, inquit, ſuccedent venientes ab inteſtato, In caſu autem noſtro non conſtat de huiuſmodi mutatione voluntatis ad fauorem venientium ab inteſtato, cum reuocatio fuerit facta non ſimpliciter, ſed ob cauſam cōdendi aliud teſtamentum, & ſic deficit voluntas reuocationis, † quæ attenditur in iſtis actibus, cum finem non poſſit dici teſtamentum *l. ex facto. §. rerum. de hæred. inſtit. l. 1. de teſtam. Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 2. tit. 15. n. 22.* & ita etiam loquuntur *Barb. Bero. Socin. Iun. & alij ex aduerſo allegati.* qui ſemper præſupponunt mutationem teſtamenti fuiſſe perfectam, & conſummatam, & quod conſtabat de voluntate teſtatoris adimentis in totum hæreditatem ſcriptis hæredibus, quia ex verbis in reuocatione appoſitis volebat inteſtatus decedere, vt latè explicat in his terminis *Rub. Alex. conſ. 42. n. 5.*

Cum † etiam in caſu, in quo conſuluit *Barbat.* non fuerit reſtricta cauſa mutationis teſtamenti ad nouam illius factionem, vt eſt in caſu noſtro, ſed teſtator poſt reſeruationem vlterius proceſſerat, & reſeruauerat ſibi facultatem diſponēdi, prout ſibi videretur, & placeret, quæ poterat trahi etiā ad cauſam inteſtati, vt aduertit *Idem Barbat. d. conſ. 60. in fin. verſ. item eſt etiam ponderandum. lib. 2.* Quamuis etiam contra *Barbat.* teneat *Peregr. conſ. 39. n. 5. lib. 2.*

Nec facit, quod veniens ab inteſtato eſt tutus exceptione tamquam poſſideat *Salic. in l. ſancimus. col. 2. verſ. item dubitari poteſt. C. de teſtam.* Quia † talis non poteſt dici poſſeſſor, ſed potius iniuſtus occupator, tamquam miſſus in poſſeſſionem ab inteſtato, cum tamen adeſſet teſtamentum, contra quod non poteſt excipi de reuocatione, cum non fuerit perfectè reuocatum ab eo qui non ſimpliciter reuocauit, ſed ad effectum condendi aliud teſtamentum, vt ex *Alex.* & alijs ſupra dictum eſt. Ideo non obſtante aliqua exceptione mittendus eſt in poſſeſſionem, qui tali teſtamento nititur, † vt in ſpecie reſpondendo ad *Salic.* concludit *Menoch. conſ. 176. n. 9. ad med. verſ. præterea & tertio. lib. 2.* per doctrinam *Bart. in l. penult. §. teſtamento. in fin. verſ. quid ſi nemo poſſideret. ff. de bonor. poſſeſſ. ſecund. tabul.* Donec enim pendet dubium ſuper viribus primi teſtamenti, † an ſcilicet ſit reuocatum necne, debet ſcriptus in eo hæres mitti in poſſeſſionem, vt declarat *Idem Menoch. de adipiſc. remed. 4. q. 83. n. 698.* Cum enim ex falſa cauſa, nempe ab inteſtato fuerit alius miſſus in poſſeſſionem, quamuis vere non poſſet immitti, cum non conſtet de aliqua perfecta reuocatione ad eius fauorem, meritò non debet impediri executio, † ſed immiſſio nulliter capta eſt retractanda, vt latè comprobat *Menoch. de adipiſc. poſſeſſ. rem. 4. n. 891. & conſ. 176. n. 9. ad fin. verſ. quocirca cum ex falſa cauſa. lib. 2.* Cum etiam verè non obſtet doctrina *Salic.* nam loquitur in eo, qui excipit, † & habet voluntatem explicitam defuncti ex primo teſtamento, quam non habet in caſu noſtro veniens ab inteſtato, quaſi non conſtet, quod ad eius fauorem ſit facta aliqua reuocatio, tamquam fuerit animo condendi aliud teſtamentum, & ita etiam declarat *Socin. Iun. conſ. 145. n. 7. in fin. lib. 2.* † Et quidquid ſit de iure ciuili, hodie de iure prætorio etiam venientes per viam actionis in primo teſtamento reuocato, ſed poſtea reconualidato debent obtinere, vt poſt *Caſtr. Bald. Comenſ. & alios* latè

latè declarat *Menoch.conf.176.n.8. & 9. lib. 2.* Quamuis hoc dictum sit ex abundanti, cum non simus in testamento reuocato, tamquam non verificetur causa reuocationis condendi aliud testamentum, qua causa cessante, non est sublatum primum *Ceph.conf.548.n.4. lib.4. cum alijs supra adductis.*

Nec aduersatur, quod verba animo & intentione condendi aliud testamentum non faciant reuo-21 cationem conditionalem, † Quia satis est, quod explicent causam, ob quam testatrix voluit reuocare, quæ dicitur finalis, cum sine ea quis non esset facturus, vel eo modo, nisi illa causa fuisset *Bald. conf.340. col.2. lib.3. Dec. conf.20. n.10.* 22 *Surd.conf.164.n.31. & 32.lib.2.* † Vnde cũ causa non habuerit effectum, reuocatio remanet nulla *Aym. conf.142. n.9.* & in terminis concludit *Alex. conf.159.n.5. cum seq. lib.7.* Nam causa 23 finalis dicitur principaliter considerata, † & secũdum eam dispositio regulatur *Bald.conf.115. col.2. lib.1. Dec. conf.46. viso puncto. in princ. Aym.conf.137.n.14. Albens.conf.52.n.7. Surd. conf.164.n.32.lib.2.* Maximè, quia ista verba reuocationis animo, & intentione condendi aliud testamentum sunt in proœmio reuocationis, 24 quæ † magis inducunt causam finalem, adeout illa censeatur semper repetita in omnibus sequentibus, cum sit ita potens ratio proœmij, quod sicut corpus ab anima, ita dispositio ab ipsa proœmiali ratione reguletur *Ias. in l. qui quadraginta.col.2.ad trebell. Aym. conf.192.n. 21.post Bart.in l.vlt.n.3.de hæredib.instituend.* & in proposito *Cephal. conf.548. n.2. cum seq.* 25 *lib.4.* † vbi ex hoc concludit, quod cessante ista causa finali, deficit etiam mens testatoris, & vitiatur dispositio *Alex.in l.si pater.n.1. & 2. C. de hæredib.instituend.*

Ideo semper cassatio primi testamenti restringitur 26 ad causam, ob quam testator voluit † illud cassari *l. qui liberis. §. testamento. de bonor. possess. secund.tabul. l. cancellauerat. ff. de his quæ in testam. delent. Bart.in l.si iure. n.4. ff.de legat.3. Bertrand.conf.281.n.2.lib.2.p.1. Ruin. conf.16. n.21.lib.2.Couar.in rubr.de testam.p.2.conclus. 5. n.11. in fin. Rot. diuers. decis. 795. n.12. p.1.* 27 Quare ista clausula cassans &c. habet semper tacitam conditionem, si secundum testamentum valeat, cum aliàs non censeretur primum reuocatum *Castr.in l.sancimus. in fin. C. de testam. Bertr. conf.151.n.5.ad med. vers. & vt dicit. lib. 3.p.1. Cassan. conf.7.n.60. Ias.conf.8.n.4.lib.3. Rot.diuersd.decis.795.n.13.p.1. Bald.conf.33.* 28 *n.5.lib.3.* † Prout etiam numquam reuocatio primi testamenti aliquid operatur, quando continet aliquam causam, quæ non verificatur, aut quæ est erronea, seu falsa *l.fin. vbi Imol.col.1.in 3.notab.ff.de hæredib. instituend. Cephal. conf. 548 n.2.cum seq.lib.4.Cardin. Mantic. de coniectur. vltim. voluntat.lib.6. tit.14. n.12.Surd.* 29 *conf.373.n.19. vsque ad 24.lib.3.* † Quemadmodum etiam numquam est sublatum primum testamentum, quando in secundo est aliquis defectus, ex quo hæreditas non possit adiri *Bart. in l.si iure.n.3.ff.de legat.3. Alex.conf.159.n.8. lib. 7.* cum alijs per *Mascard. conclus.1282. n.32. Roland.conf.33.n.4.lib.3.Cephal.conf.32.in fin. lib.1. Surd.conf.373.n.23.lib.3.*

Immo dicta verba, animo & intentione condendi aliud testamentum possunt dici conditionalia, 30 tamquam habeant conditionem tacitam, † nempe quatenus testamẽtum validum de nouo conderetur *Castr.in l.sancimus.in fin. C.de testam. Rot.diuers.decis.795.n.13.p.1.* cum alijs, de quibus *supr. n.26.* Vnde cum talis conditio non sit purificata, non potest dici reuocata prima di-31 spositio, † quæ debet firma remanere, vt dictum est *l.pecuniam.36.ff.si cert.petat. Aym. conf.170. n.8.Rol.conf.58.n.15.lib.3. Surd.conf.503. n.4. lib.4. Tiraq. in l.si vmquam. in verb. reuertatur. n.277. C. de reuocand. donation.* Et quatenus etiam non essemus in conditionalibus, Tamen satis est, quod per dicta verba, animo & intentione condendi aliud testamentum, reddatur reuocatio limitata ad causam denuo testandi, quasi in illo casu tantum, & non aliàs, nec alio modo fuerit primum testamentum reuoca-32 tum † *l. cancellauerat. ff.de his quæ in testam.delent. Rot. diuers. decis. 795.n.12.p.1. Peregr. conf.72. n.2. lib.7.* Et cum simus in causa finali illa attenditur, & debet verificari, non secus ac si esset conditio, vt dictũ est *supr.n.22.25.& 28.*

Minus obstat, quod satis videatur fecisse testantem eo ipso, quod nullum aliud testamentum 33 scripsit † *l.conficiuntur. de iur. codicillor. Surd. decis.272.n.9.* Quia hoc procedit respectu venientium ab intestato, qui dicuntur habere tacitam voluntatem defuncti, statim quod ab eo 34 non sit testamentum *Surd. decis.128.n.3.* † Diuersum est in casu nostro, in quo testator dixit, se velle facere aliud testamentum, quod debet intelligi de simili propter illam dictionẽ, aliud, quæ hoc importat repræsentando omnes qualitates rei relatæ, siue simus in personis, siue in 35 rebus, & casibus, † etiam quando adiecta esset dictio vniuersalis, quoscumque, vel similis *Abb. in c.sedes.de rescript. Ceph.conf.414.n.12.& 13. lib.3. Curt.Iun.conf.38.n.1. Natt.conf.298.n.2. Osasc.decis.107.n.7. post Glos. in l.si fugitiui. C. de seru. fugitiu. Surd. conf.21.n.13. & 14.lib.1. & conf.42.n.26.eod.lib.& conf.364. n.38. lib.3.* Maximè, quia verba, facere testamentum, signi-36 ficant cum effectu testari, † non autem decedere ab intestato *l. tam is qui testamentum. 25. de donat.caus.mort.l.hæreditate. §.quid autem. & l.fin.de castr.pecul. l.parricidij. 8. ad l. pompei. de parricid.Rebuff.in l. verbum facere. 208. col.* 37 *penult.in princ.de verb.signific.* † & quando verba testatoris possunt intelligi propriè, non est recurrendum ad alium intellectum *l. quibus diebus. §. dominus. de condit. & demonstrat. l. si fundus.§.qui locatus. ff.de fund.instr.Bero.conf. 95.n.18.lib.2.*

Neque etiam obstat, quod stante reuocatione prætensa non reuiuiscat primum testamentũ, quam-38 uis aliud non fuerit factum, † cum semel extinctum amplius non reuiuiscat sine facto hominis

l.qui

l. qui res. §. *aream. de solut.* Quia procedit in re omnino extincta, quæ extinctio non adest in casu nostro, cum non simus in reuocatione perfecta, & consummata propter clausulam illam con dendi aliud testamentum *Alex. consil.* 159. *n.* 5.

39 *lib.* 7. † Cum etiam sublato impedimento res extincta reuiuiscat, quando præsertim agens ita vult *Socin. cons.* 260. *col.* 6. *ad fin. vers. præterea quando. lib.* 2. *cum alijs per Menoch. cons.* 176. *n.* 10. *lib.* 2.

Non erit igitur retardanda immissio, stante testa-
40 mento non vitiato, neque cancellato, † quod sufficit iuxta *l. fin. C. de edict. diu. adr. tollend.* non considerata prætensa reuocatione tamquã non perfecta, quæ non debet officere hæredi scripto in testamento, cum etiam requirat altiorem indaginem *Menoch. cons.* 17. *n.* 9. *ad med. lib.* 2. *& de adipisc. remed.* 4. *n.* 698. *q.* 83. per doctrinam *Bart. in l. penult.* §. *testamento. in fin. vers. quaro quid si nemo possideret. ff. de bonor. possess. secund. tabul.*

Neque est attendendum, quod obijcitur ex *decis. coram R. P. D. Vero pio. Romana legitima.* 16. *Ianuarij.* 1615. *vers. non obstat vlterius. col.* 3. *ad med.* Quia non firmatur ibi conclusio præsupposita, quod verba, animo & intentione condendi aliud testamentum, verificentur in eo,
41 qui decedit ab intestato, † Nam ibidem tantum concluditur, quod Cardinalis habuit non solùm facultatem testandi, sed etiam quod ipsi morienti ab intestato succederetur propter illa verba induiti concessi à Summo Pontifice, videlicet, tam in vita, quàm in vltima voluntate per viam testamenti nuncupatiui, seu in scriptis, aut codicillorum, seu donationis, tam inter viuos, quàm causa mortis, vel alio quouis modo &c. testandi, ordinandi, illaq. relinquendi, erogandi, donandi, & aliàs de illis disponendi liberè, prout tibi videbitur &c. concedimus facultatem. Ex quibus verbis, quouis modo &c. videtur indulta Cardinali facultas ab intestato transmittendi *Bald. Nouell. in l. eum filio. n.* 4. *ff. de leg.* 1. quem sequitur *Curt. Iun. cons.* 4. *n.* 5. *lib.* 1. *& in auth. res quæ. n.* 24. *C. comm. de leg. Socin. Iun. cons.* 83. *n.* 4. *&* 5. *lib.* 4. *Aym. cons.* 176. *n.* 8. *& cons.* 80. *n.* 13. *Natt. cons.* 216. *n.* 9. *in fin. Vine. de Franch. decis.* 45. *n.* 2. *& per tot. & decis.* 600. *per tot. Pinell. in l.* 2. *n.* 11. *vers. ab intestato autem. C. de bonis matern. Bursatt. cons.* 266. *n.* 1. *Menoch. cons.* 87. *n.* 61. *& de adipisc. remed.* 4. *n.* 72. *Bertazzol. cons.* 116. *n.* 25. *Cephal. cons.* 152. *n.* 82. *Card. Mant. de coniectur. vltim. voluntat. lib.* 7. *tit.* 7. *n.* 14. *Surd. decis.* 272. *n.* 21. *&* 22. vbi
42 de communi. † Cum præsertim Summus Pontifex omnibus dispositionibus vt supra expressis, adiecerit verba, quouis modo, prout tibi videbitur, quæ non possunt in alio verificari, quàm in modo transmissionis ab intestato, & sic perinde est, ac si de illo specialiter meminisset *Bere. cons.* 34. *n.* 14. *& cons.* 108. *n.* 25. *Honded. cons.* 63. *n.* 89. *lib.* 1. Tanto magis, quia ad hunc effectum transmissionis ab intestato simplex disponendi facultas sufficere videbatur *Socin. Iun. d. cons.* 83. *n.* 4. *&* 5. *lib.* 4. *Aym. cons.* 70. *n.* 13. *Natt. cons.* 216. *n.* 10. *cum alijs supra allegatis.* Hactenus decisio, cuius hæc sunt præcisa, & formalia verba, ex quibus colligitur obiectum non procedere, stantibus præsertim verbis amplissimis quouis modo, ac alijs in decisione consideratis, quæ magis includunt causam intestati.

EPITOME.

Dominus an possit prohibere ingressum in suum fundum tam de iure ciuili, quàm canonico. ¶ Via priuata quæ dicatur, & illius seruitus quomodo probetur. ¶ Pro defensione rerum suarum an impune quis possit repellere damnum dantem. ¶ Excommunicatio an incurratur pro leui percussione, quamuis facta fuerit animo grauiter lædendi. ¶ Et an sit nulla quando fertur contra non citatum. ¶ Ciuis an gaudeat priuilegijs ciuitatis, si non habitet, vel non subeat munera per se, vel per alium. ¶ Et quid in ciue ex priuilegio. ¶ Ciues quibus modis creentur. ¶ Processus factus per Iudicem recusatum an sit validus. ¶ Remissoria quando sit concedenda. ¶ Clausulæ decreti irritantis, & non obstantibus, & sublata, quid operentur. ¶ Et an tollant vsum, præscriptionem, & consuetudinem immemorabilem. ¶ Lex, siue statutum an præsumatur in vsu. ¶ Et quo casu non liget, si à principio non obseruetur. ¶ Et qualiter debeat probari, quod constitutio non sit in vsu. ¶ Et quot anni requirantur. ¶ In positione negata quando possit quis se fundare. ¶ Census impositus per Ecclesiam nulliter absque solemnitatibus an valeat, quamdiu non opponitur de nullitate. ¶ Et an si declaretur nullus, possint repeti fructus soluti.

SVMMARIVM.

1 *Dominus potest prohibere ingressum in suum fundum de iure ciuili, & canonico, & tam expressè, quàm tacitè. n.* 2. *& datur contra ingredientem actio iniuriarum. n.* 3.
4 *Causa exclusiua alterius, per quam sententia illi infert præiudicium, est prius cognoscenda.*
5 *Via priuata quæ dicatur.*
6 *Pro defensione rerum suarum licitum est prohibere damnum dantem, nec infligitur aliqua pœna, aut censura. n.* 9. *&* 10.
7 *Excommunicatio non incurritur pro leui percussione, quamuis fuerit facta animo grauiter lædendi. n.* 8.
11 *Seruitus via quomodo probetur, & quando debeat constare de bona fide. n.* 12.
13 *Non potest quis vti duabus vijs ad suum fundum in præiudicium alterius.*
14 *Excommunicatio lata contra non citatum personaliter est nulla.*
15 *Iudex recusatus suspectus non potest recusantem excommunicare.*
16 *Causa legitima recusationis est quando Iudex est frater inimici recusantis.*

Causa

CAPVT DLIX.

INgressus in alienum fundum, & iter per illum est contra ius tam ciuile, quàm canonicum, 1 † Ideo potest ab ipso domino prohiberi expressè contradicendo, & tacitè claudendo muro, sepe, vel alio claustro, vt benè declarat *Felin. in c. omnes leges. n. 30. distinct. 1.* vbi etiam quod est contra ius diuinum, secundum quod ire per agrum alienum fas est, si dominus non prohibet, ius non est, si dominus prohibeat, itaut etiam aliquando dicatur quis tacitè pro-2 hibere, † si apparet quod transiri non potest, nisi facta noua semita in parte agri culta, vel fertili, quia etiam nesciens de transitu tacitè prohibet actum *l. qui vas. 49. post princ. vers. vetare. ff. de furt. Felin. in d. c. omnes. n. 30. distinct. 1.* & est communis conclusio, quam notant *Doctores in d. c. omnes,* & est *tex. in l. diuus. 16. ff. de seruit. rusticor. prædior. l. iniuriarum. 13. in fin. vbi Glos. in verb. quis agrum alienum. ff. de iniur. §. apum. instit. de rer. diuis. l. naturalem. §. apum. ff. de acquir. rer. domin. l. per agrum. 11. C. de seruit. & aqua. Rip. in c. cum ecclesia sutrina. n. 56. de caus. possession. & proprietat. Honded. cons. 79. n. 20. lib. 1.*

Immo vltra prohibitionem expressam, & tacitam, quam potest facere dominus contra ingredien-3 tem in suum fundum, † datur etiam aduersus eumdem actio iniuriarum *Ang. in d. l. diuus. 16. in fin. de seruit. rusticor. prædior. post Glos. ibid. in fin. & est tex. in l. iniuriarum. 13. in fin. ff. de iniur. & famos. libell.*

Quibus stantibus, non poterat sequi aliqua condemnatio, & excommunicatio pro prætensa percussione contra prohibentem ingressum, cum prius esset cognoscendum an licuerit pro-4 hibere necne, † ista enim cognitio erat præiudicialis causæ criminali, nam si licuit prohibere nulla pœna incurritur, vnde tamquam peruersus fuerit ordo, iudicium est nullum *Franc. in c. qua fronte. 25. n. 40. de appellat.* Prout generale est, quod quãdo vna causa est exclusiua alterius, itaut sentẽtia in ea lata pariat pręiudiciũ in altera, semper prius debeat expediri, quasi tunc frustra tractetur de alia *Menoch. cons. 301. per tot. lib. 4. post Aym. cons. 280. n. 1. & 2.* vbi etiam quod si aliter fiat, sententia est nulla *Bald. cons. 275. præmisso statuto. post princ. lib. 5. Castr. cons. 281. in causa ista. col. 4. in fin. lib. 4. post glos. & alios in l. 1. C. de ordin. cognit. Ceuall. q. 818. n. 10. dixi supr. c. 394. tom. 2.*

Immo ex ipsismet testibus examinatis apparet innocentia prohibentis ingressum, cũ omnes probent viam, de qua agimus, non esse publicam, sed priuatam in agro eius, qui prohibuit, ex qua 5 itur ad domum ipsius, † nec ad aliam partem habet exitum, quàm ad prædictam domum, ex quibus probatur viam esse priuatam *l. vlt. in fin. ff. de locis & itinerib. public. Rimin. Iun. cons. 382. n. 55. post med. lib. 4.* Adeout licuerit domino agri pro defensione sui aditus, & rerum suarum 6 prohibere † ingredientem associatum cum alijs tribus conductis ad secandum nucem, & sic verisimiliter armatis securibus *l. 1. C. vnde vi. l. vt vim. ff. de iust. & iur.*

Neque potest considerari aliqua percussio grauis, ex qua posset deueniri ad pœnam excommunicationis, cum solùm prætendatur, quod clericus volens ingredi alienum agrum fuerit manu repulsus

pulsus, ne ingrederetur, hoc enim non est aliquod delictum tamquam factum ad defensio-
7 nem suorum iurium, † & quatenus esset, tamen est leuis percussio, pro qua non incurritur pœna excommunicationis, de qua in *c. si quis suadente diabolo.* 17.q.4.*Couar.in c.alma mater.* §.9. *n.* 2. *ad med. de sent. excommunic.* vbi ampliat, quamuis fieret ista iniuria clerico animo graui-
8 ter iniuriandi, aut nocendi, † cum hoc non consideretur ad effectum incurrendi dictam censuram, quia actio exterior, quæ punitur, est leuis de se, & animus non punitur, vt post *Nauar. Caiet. & alios per eum allegatos* concludit *Guter.canonic. quæst. lib.*1. *c.*5. *n.*13. Vnde minus in casu nostro incurretur ista excommunicatio, cum nullus animus adsit iniuriandi, sed solùm
9 defendendi res suas, † & ne in illis acquiratur aliquod ius per clericum *c.* 3. *vbi Glos. in verb. inferentem. de sent. excommunicat. c. ex tenore.* 10. *vbi Glos.in verb.defendendo.eod.tit.Milius in verb.excommunicationem non incurrit. fol.* 142. latè *Sayr.de censur.lib.*3.*c.*27.*n.* 17. *vsque ad* 21. vbi extendit ad defensionem tam suam,
10 quàm suorum, † & rerum *Caiet. in verb. excommunicatio. c.*10. *§. nota sexto. Tabien. etiam in verb. excommunicatio.*1.*l* 5.*cas.*1.*n.*10.

Prout neque poterit exaduerso prætendi aliqua seruitus viæ, cum illa esset probanda, quasi præsumatur libertas, itaut etiam non sufficiat probatio, quod quis vsus fuerit hoc itinere, nisi quoque probetur, quod iuerit iure seruitutis
11 tamquam vtens iure suo, † de quo in casu nostro nihil constat *l.*1.*§ iulianus.de itin.actuq.priuat. l.vlt eod. tit. Bart.in l.*1.*§.hoc interdicto. n.*9. *de seruit. rustic. prædior. Alex. cons.*69.*n.* 4. *lib.*5. *Menoch.de retinend.possess.rem.*5.*n.*13.

Non autem fuit probatum, quod prætendens tale iter vsus fuerit suo iure, eundo per dictam viam, cum debeat constare de bona fide, vel de titulo,
12 quorum † neutrum probatur per Aduersarium. Et generale est, vt in acquisitione itineris, & similium seruitutum debeat probari bona fides, si non adest titulus, cum ius resistat, secundum quod vnaquæque res præsumitur libera *l.altius. C. de seruit. & aqua. Menoch.* qui latè declarat *de retin. possess. remed.*3.*n.* 18. *vsque ad* 32. vbi etiam ponit octo requisita ad hoc, vt competat ista seruitus itineris, quæ non verificantur in casu nostro, itaut ex hoc magis appareat de iniustitia prohibentis ingressum, Maximè quia constat aduersarium habere aliam viam, quæ recta
13 ducit ad agrum suæ ecclesiæ, † vnde non est permittendum, quod duabus vijs quis ingredi velit in eumdem agrum in præiudicium alterius *Afflict.de iur.prothom.§.*9.*n.*11.*in fin. fol.* 80. *Menoch.de retin.possess.remed.*5.*n.*30.*in fin.*

Accedat nullitas sententiæ ex defectu citationis, cum fuerit lata excommunicatio contra non ci-
14 tatum personaliter, † proue requirebatur *Couar.in c.alma mater. §.*9.*n.*4. *Prax. Archiepisc. Neapol. c.*29. *n.* 12. Vltra nullitatem ex defectu iurisdictionis prouenientem, cum attentatis inde secutis, ex quo Iudex recusatus suspectus non poterat in causa procedere post recusationem, &
15 appellationem ab vlteriori processu, † itaut excommunicatio sit ipso iure nulla *Lap. alleg.* 1. *per tex.in c.per tuas. de sentent. excommunic. Io. Andr.Franc.& alij per Lancell. de attentat. recusat.pendent.n.*9. *tom.*1.*fol.*340. Constat autem
16 de causa legitima recusationis, † cum Iudex sit frater inimici recusantis *Franc. in c. postremo.* 36.*q.*3.*n.*11.*de appellat.in* 6.& sufficit talem causam esse legitimam ad hoc, vt processus recusati
17 sit ipso iure nullus, † quamuis in recusatione illa non esset probata *Lancell.* qui testatur ita in Rota seruari *de attentat. recusat. pendent. n.*18. *tom.*1.*fol.*340. Et ita ex prædictis fuit iudicatum declarando excommunicationem nulliter latam cum omnibus inde secutis.

Quo ad secundum dicebam pro excludendo prætenso iure pascendi sufficere testes exaduerso examinatos, dum enim conantur probare Franciscum esse ciuem, probant cõtrarium, vt ostenditur in facto, vltra exceptiones, quæ ibidem dantur, itaut magis talis probatio euanescat, Maximè quia per eosdẽ testes deponitur, quod Franciscus aduersarius, & Torquatus eius pa-
18 ter nati sunt in terra Corbij. † Vnde non possunt dici ciues originarij Terræ Montis Boni, sed Corbij, vbi orti sunt *Boer.decis.*272.*in princ. Ludouic.decis. perus.*3. *n.* 17. Quare non potest prætendi ciuilitas in terra Montis Boni, nisi ex priuilegio sibi concesso per ciuitatem, seu præ-
19 scriptione, aut similibus modis, † quorum probatio est facienda concludenter ad hoc, vt quis potiatur commodis concessis ciuibus *l. ciues.* 7. *vbi Glos.in verb.allectio.C.de incol.lib.*10.*Bald. in rubr.extr.de præscription. ad fin. n.* 24. *Boer. decis.*260.*n.*33. *Alber. de statut.q.*177. *n.*14.*tom.* 2.*fol.* 49. Et quamuis prætendatur probari per testes ista ciuilitas, Tamen vt dictum est, nulla adest probatio concludens, Immo erat etiam
20 probanda habitatio, † cum ciues non gaudeant priuilegio ciuium, nisi stent in ciuitate maiori parte anni *Boer. decis.*272. *n.* 2. *Ludouic. decis. Perus.*3.*n.*18.*per tex.in l.semper.§.negotiatores. ff.de iur.immunit. Mut.* qui de pascuis loquitur *super consuetud.Panormit. c.*32.*n.*42.

Et licèt habitatio non sit necessaria, vt quis dica-
21 tur ciuis, prout neque natiuitas, † cum sufficiat aliquem esse receptum in ciuem, & munera subire *Alex.cons.*157.*viso instrumento.n.*13. *lib.*2. *Socin.cons.*35.*n.*7. *in fin.* Tamen debet constare, quod per reformationem ciuitatis sit receptus
22 tamquam talis, † vt per *Alex.ibid. & per Bart. cons.*62.*lib.*1. *Afflict. decis.* 384. *n.* 11. *cum seq.* Adeout requiratur, quod talis ciuis sit descriptus in libris ciuitatis, cum alias non gauderet priuilegijs illius *Rebuff.de nominat. q.*12.*n.*27. *tom.*15.*p.*2.*fol.*313. *post Luc. de Penn. in l.vnic. post princ.in verb.ascriptum. C. non licer. habitatorib. metrocomia loca sua ad extran.transfer. lib.*11.*per tex.in §.si vero aliquid.auth.de quæ-
23 storib.* † Exemplo militum, aduocatorum, curialium, notariorum, scholarium, & similium *§.semel.auth.quib.mod.natur.efficiant.sui. Luc.* de

de Penn. ibid. Rebuff. de nominatiom. q. 12. n. 25. vsque ad n. 30. † Ciues enim creantur multis modis, vel simpliciter, vel tamquam originarij, vel tamquam honorarij, vel tamquam agregati, vel tamquam recepti, quod veniant ad habitandum, vel cum alijs verbis, & clausulis, ac reseruationibus, de quibus per *Bald. in l. quidam cum filium. de verbor. oblig. Paris. cons. 71. lib. 1. Bqu. de statut. vrb. praescript. glos. 13. n. 1. vsque ad 4. tom. 17. fol. 181. Surd. cons. 313. n. 55. lib. 3. Rebuff. de regest. seu libris baptismi. n. 15.* vbi de libro Curati, per quem probatur, quod quis sit originarius, vel ciuis alicuius ciuitatis, & ex hoc admittetur ad honores, & priuilegia illius *l. 2. C. de his qui ven. aetat. impetr. l. 1. & 2. C. de municip. & originar. lib. 10.* Itaut stantibus praedictis magis debeat constare de decreto ciuitatis ad hoc, vt sciatur quomodo, & qualiter quis sit assumptus in ciuem, & per consequens minus probant testes exaduerso † examinati, quorum nullus deponit de huiusmodi qualitatibus, prout debebant deponere, vt possit dignosci qualiter sit receptus *Ceph. cons. 150. n. 17.*

Quod in casu nostro magis procedit, quia adest statutum confirmatum per Sedem Apostolicam, in quo disponitur, quod nullus habeat ius pascendi, nisi sit habitator terrae Montis Boni, † ex quibus verbis quis arctatur ad probandum, quod maneat cum familia, & habeat larē, & focum, & quod habitatio non sit momentanea, sed cum animi residentia continuò permanendi saltem per maius tempus anni cum alijs requisitis, de quibus *in l. 2. C. vbi senator. vel clarissim. l. cum scimus. C. de agricol. & censit. lib. 10. Bald. in l. 1. col. 1. de stat. homin. Bertrand. cons. 75. n. 1. vsque ad 7. lib. 2. p. 1. Afflict. decis. 384. n. 12.* & ibi latè *Gramat. in addit. in verb. parte anni. Idem Gramat. decis. 87. n. 1. vsque ad 6. Roman. cons. 264. n. 1. cum seq. & ibi Mandos. in verb. requiruntur. Sim. de interpretat. vltim. volunt. dub. 4. lib. 4. n. 43. & 44. fol. 396.* De qua habitatione non solùm testes non deponunt, sed potius probant contrarium, vt in *summar. n. 33.* † & cum sint testes producentis, plenam fidem faciunt contra eum *Glos. in l. inuiti. 8. in verb. non licet. in fin. ff. de testib. & in §. & licet. in verb. supplicijs. auth. eod. tit. Alex. cons. 52. ponderatis. in fin. lib. 3. Butr. in c. ex lite. de transact. Bald. in l. lucius. in fin. de fideiussor. & in l. parentes. C. de testib. Ang. in l. 1. C. eod. Paris. cons. 88. n. 12. lib. 3. Ias. in l. admonendi. n. 46. de iur. iur. Gabr. de testib. concl. 1. n. 13. vers. contrarium.*

Accedat, quod pro parte Communitatis Montis Boni fuerunt transportati libri authentici, in quibus sunt descripti tam ciues, quàm forenses cum annotatione bonorum per eos possessorum, & inter forenses de Carbio reperitur descriptus aduersarius, & eius auus, & pater, vt *in summar. n. 3. & 4.* † qui libri probant *Ceph. cons. 246. n. 7. lib. 2. post Bart. Ang. & Io. de Plat. in l. rura. C. de omn. agro desert. lib. 10. Alciat. de praesumpt. reg. 3. praesupt. 17. n. 3.* vbi, quod saltē probāt praesumptiuè *Mascard. conclus. 664. n. 2. vsque ad 5.*

Vlterius adsunt libri, vulgo detti le coltarole; in quibus continetur taxa cuiuslibet anni onerum, & datiorum librae, & focularis, ad quae duo onera tenentur solùm ciues, cum forenses tantùm soluant libram, non focum, prout libram duntaxat soluit aduersarius pro praedijs, quae possidet in terra Montis Boni, tamquam filius, & haeres Torquati, & Gabrielis patrui, † itaut cum passus fuerit se describi inter forenses, & soluerit tamquam talis, sibi praeiudicauerit *Roland. cons. 4. n. 15. & 16. lib. 2. post Bald. in l. censualis. C. de donation. Peregr. de fideicommiss. art. 44. n. 9. Alex. cons. 147. in fin. lib. 5. & cons. 10. col. vlt. lib. 4. Socin. cons. 89. n. 12. ad med. vers. immo videtur dici posse. lib. 1. Aym. cons. 117. n. 8.*

Cum igitur non constet, quod per aduersarium soluantur onera, quae debent solui per ciues, neque dicendum est illum posse gaudere iure pascendi, & alijs priuilegijs concessis ciuibus, cum non debeat habere emolumentum, qui non sustinet incommodum, ciues enim cognoscuntur ex muneribus, & honoribus, vnde qui non subit munera per se, vel per alium non dicitur ciuis, neque † venit appellatione ciuium, & quamuis concedatur, quod possit alibi habitare, Tamen semper requiritur, quod praestentur onera etiam personalia, & etiam mixta, quae imponuntur ratione subiectionis personae, & onera etiam incognita, non merè patrimonialia tantum *Boss. de princip. n. 362. ad med. vers. & quia dixi supra per tex. in l. 1. C. de mulierib. in quo loco muner. sexui congruent. vel honor. agnos. lib. 10. l. 1. C. incol. eod. lib. Ruin. cons. 100. n. 10. post princ.* & latè omnia praedicta comprobat *Rolād. cons. 79. n. 29. vsque ad 44. lib. 3.* quem sequitur *Surd. cons. 313. n. 55. vsque ad n. 61.* vbi etiam respondet omnibus, quae possent objici circa opinionem illorum, † qui volunt, quod ciuis ex priuilegio gaudeat honoribus, & beneficijs, quamuis non subeat onera, quia procedunt quando quis fuit assumptus ad ciuilitatem cum ista reseruatione, quod non teneatur ad onera, nam aliàs non censetur data talis immunitas *Alex. cons. 32. n. 10. lib. 5. Ang. cons. 351. n. 3. in fin. Dec. cons. 282. & diligenter. n. 10. vers. non obstat etiam. Marsil. sing. 519. Boss. de Princip. n. 361. cum seq.* Cum sit natura rei concessae, idest ciuilitatis, † quae habet annexa onera, itaut statim quod quis creatur ciuis, censeatur astrictus oneribus ciuitatis *Castr. in l. si duo. de acquir. haeredit. Alex. cons. 103. col. 3. n. 9. lib. 2. & cons. 32. n. 1. lib. 5. Boss. de Princip. n. 362. ante med.*

Adde, quod licèt non requiratur, vt quis habitet ad hoc, vt dicatur ciuis, Tamen intelligitur quando quis non habet domicilium vbi habitat, † nam si ibi illud haberet, attenderetur tale domicilium loci, & sic debet intelligi, quando quis alibi habitat casualiter, & momentaneè, non ex animi destinatione *Affl. decis. 384. n. 14. Rimin. Iun. cons. 353. n. 145. cum seq. lib. 4. Honded. cons. 5. n. 29. lib. 1.* vbi, quod ad essentiam ciuilitatis non est necessaria habitatio, quando ciuis non retinet domicilium in loco, in quo habitat

bitat casualiter, vt dictum est, secus si retineret domicilium. & ita declaratur *Cephal. conf. 451. n. 107. cum seq. lib. 4.* dum voluit, quod ciuis retinet ciuilitatem originis, quamuis non habitet in ciuitate originis, cum origo sufficiat *Bart. in l. eius qui. §. celsus. in princ. ad municip.*

Quo verò ad tertium dixi remissoriam non esse concedendam super non obseruantiæ constitutionum circa cancellarias Communitatum status Ecclesiastici, cum illius probatio non rele-

34 uet, † quamuis probaretur *Roman. conf. 356. Seuerol. de remissor. c. 5. n. 8. & 9.* Maximè, quia neque directè, vel indirectè facit ad causam *Bald. in c. licet causam. n. 44. vers. dicitur tamen. de probat. Rot. coram Card. Plat. Veneta illegitimitatis. 13. Iunij. 1589. Caputaq. decis. 66. p. 3.*

Quod autem simus in probatione, quæ non releuat patet, Quia in dictis constitutionibus adest clausula, non obstantibus, & decreti irritantis,

35 per † quam tollitur præscriptio, vsus, & qualibet consuetudo ne dum in præteritum, sed in futurum, quasi tunc appareat de intentione, & voluntate Principis, quam inferior abrogare non potest *Felin. in c. cum accessissent. 8. col. 17. post princ. vers. quarto limita. n. 30. de constitut. Bald. in l. si mihi, & tibi. 12. §. in legatis. ad fin. vers. è contra.* & ibi etiam *Alex. & Ang. in fin. n. 3. Ias. in 1. lect. ur. n. 21. & in 2. lect. n. 14. ff. de leg. 1. Ruin. conf. 13. n. 12. & 13. lib. 2. & conf. 102. n. 11. & 12. lib. 3. Gabr.* qui de communi *de claus. concl. 3. n. 39. & 40.*

Maximè, quia in casu nostro non potest prætendi consuetudo, cuius initij memoria non extat, cum non excesserit tantum tempus à die istarum constitutionum, quod facit vt magis capitula

36 sint irreleuantia, quæ non essent, † si posset probari talis consuetudo immemorabilis, quæ non tollitur per dictas clausulas, nō obstantibus, aut similibus, ad exemplum præscriptionis centum annorum, quæ numquam est sublata per statu-

37 tum† cum quibuscūque clausulis promulgatum *Alex. in l. nemo potest. col. vlt. de leg. 1. Ang. in l. 1. C. ne rei dominic. vel templor. & in l. 1. C. de annal. præscript. Ruin. conf. 13. in fin. n. 29. & 30. lib. 2.* Et quo ad hunc effectū quod debeat esse tempus immemorabile, & excedere tempus cen-

38 tum annorum, † concludit *Cin. in l. 2. q. 9. & ibi Bald. oppos. 6. n. 4. C. de seruitut. & aqu. Capell. Tholos. decis. 440. n. 1. Guid. Pap. conf. 150. n. 4. & decis. 573. n. 3.* & relatis opinionibus hanc esse magis communē, & approbatam testatur *Gabr. de præscript. conclus. 1. n. 78. & 80.* & concludunt omnes *in c. veniens. il 1. ubi Butr. col. 2. vers. sed quando agitur de effectu. de testib. Curt. Iun. conf. 90. n. 1. & 2.*

Præterea magis apparet de irreleuantia remissoriæ, quia prætenditur probatio simplicis desuetudinis, & inobseruantiæ absque eo, quod habeat factum contrarium constitutionibus, de

39 quibus agimus, quæ probatio nihil facit, † cum numquā lex, aut statutū possit tolli per nō vsum, aut simplicem desuetudinem *Bart. in proœm. digestorum. §. & non antea. Alex. conf. 45. visis attestationibus. n. 5. ad med. vers. non probat etiam* Stephani Gratiani

alia ratione. lib. 2. Cin. in l. vetustissimam. C. de iur. domin. impetr. Debet enim desuetudo, vel non vsus populi habere implicitum vsum contrarium dispositioni legis in substantia, & in

40 forma, † vt quia aliquid fuerit petitum, & denegatum, alids illius probatio non admittitur *Abb. in c. fin. n. 13. col. 12. post med. vers. sed diceret quomodo. de for. compet. Aret. in §. igitur. n. 4. col. fin. vers. contraria consuetudo. in proœm. instit.* cum alijs per *Roder. Soarez. ad leg. for. in proœm. n. 5. Faber. in §. ex non scripto. col. fin. n. 23. vers. sed quæritur an consuetudo. instit. de iur. natur. gent. & ciuil.*

41 † Immo neque sufficit aliquos actus fuisse in contrarium factos, sed oportet etiam probare, quod illi habuerint effectum, & quod talis obseruantia deuenerit ad notitiam maioris partis populi *Bellam. conf. 10. col. 10. in fin. Aym. conf. 134. n. 18.* quos ad hoc adducit *Cardin. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 5. tit. 13. n. 42.* vbi etiam testatur ita decisum *in Rot. coram Card. Seraphino. Narnien. legati. 30. Octobris. 1570. & 16. Ianuarij. 1572. in impressis decis. 113. & 153.* vbi etiam quod ad probandum contrarium vsum, debet constare, quod actus contrarius habuit effectum in iudicio contradictorio *Rot. coram Card. Pamphilio. Papien. bonorum. 6. Ianuarij. 1598. Card. Mantic. d. tit. 13. n. 42. post med.*

Et in specie, quod stante clausula decreti irritantis

42 non debeat admitti probatio non vsus, † & inobseruantiæ constitutionis Papæ resoluit *Rot. per Caputaq. decis. 204. p. 3.* Quasi tunc non valeat consuetudo contra constitutionem, aut dispositionem Papæ prohibitiuam, cum dicto decreto irritanti quantocumque tempore fuerit

43 seruata, † nisi detur scientia, aut expressus consensus ipsius Principis, constat enim per huiusmodi decretum irritans de voluntate, & intentione superioris, quam sine eo inferior non potest tollere *Gemin. in c. cum de beneficio. 5. n. 6. col. 2. ad med. vers. nota bene istum. & ibi Franc.*

44 *n. 4. de præbend. in 6.* † Itaut ad talem notitiam Principis inducendam requiratur spatium 40. annorum, vel minoris temporis iuxta tradita per *Felin. in c. 1. declarat. 4. 5. & 6. de treug. & pac. Caputaq. decis. 204. in fin. p. 3.* de qua scientia neque fuit articulatum, adeout ex hoc magis appareat de irreleuantia probationis, vnde tanto minus erit locus remissoriæ *Bald. in c. licet causam. n. 44. de probat. cum alijs supra allegatis. n. 34.*

Minus obstat, quod possit probari huiusmodi constitutionem nō fuisse vsu receptam, quo ad istud caput tantum deputationis officij Maiorentis,

45 quidquid † forsan in alijs capitulis fuerit obseruata *Ruin. conf. 55. in fin. lib. 5. Gabr. conf. 78. n. 9. lib. 2.* Quia stante clausula decreti irritantis, & clausula, non obstantibus, & alijs, de quibus in dictis constitutionibus est sublata omnis probatio, quæ posset fieri circa contrarium vsum super omnibus ibidem contentis, nam per huiusmodi clausulas constat de intentione Principis, quam inferiores non vtendo non possent elidere sine expresso illius consensu, vt dictum est

46 *supr. n. ...* † Quæ ratio etiam militat vt non possit derogari dictis constitutionibus in parte, cum ille, qui non potest tollere, neque valeat re-
47 formare † *l. iurisgentium. §. adeo ff. de pact. Rebuff. in l. malum. 242. §. structuram. ad fin. vers. interdum. ff. de verb. signific.* Et prohibitus in
48 toto prohibetur etiam in parte, † quando in vtroque militat eadem ratio prohibitionis *Felin. in c. pastoralis. §. item eum totum. ad fin. n. 13. de offic. delegat. Bald. in l. iudices. ad fin. C. de fid. instrument. Euerard. loco argument. de toto ad partem. n. 7.*

Immo in casu nostro apparet de clara mente Pontificis, qui voluit in totum dismembrare huiusmodi cancellarias ab omnibus Communitatibus status Ecclesiastici, & illas Cameræ Apostolicæ applicare, cum clausulis generalissimis, & vniuersalibus tollentibus omnes, & quascumque consuetudines in contrarium, vnde stante clara mente Papæ, qui per eius constitutionem
49 reddit materiam inpræscriptibilem, † censetur improbata etiam consuetudo immemorabilis *Felin. in c. accedentes. 11. col. 5. ad med. vers. fallit tertio. n. 6. de præscript. & in c. cum ex officij. 16. in princ. n. 1. ad med. vers. intellige sanè. eod. tit. Prob. ad Monach. in c. 1. col. penult. ante fin.*
50 *n. 24. de præscript. in 6.* † Quidquid aliud sit, quando Papa sciret consuetudinem hoc casu inductam, quia tunc illa scientia æquipollet priuilegio, quod per eum potest concedi, prout esse perpetuò notandum dicit *Felin. in d. c. accedentes. 11. col. 5. ad fin. vers. vigesimo nisi papa. de præscript.* Maximè, quia in casu nostro Princeps non reprobat simpliciter consuetudinē, sed cum
51 signo vniuersalissimo, † tunc enim etiam intelligitur de illa, cuius initij memoria non extat *Gloss. in clem. fin. in verb. quauis. de reb. eccles. non alienād. Felin. in c. dilecti. 13. col. penult. in princ. vers. dum dicit. n. 4. de maior. & obedient.* Intelligendo cum illa distinctione, quod aut simpliciter tollitur quæcumque consuetudo absque reprobatione illius tamquam iniquæ, & irrationabi-
52 lis, † & tunc non censebitur sublata consuetudo immemorabilis, aut damnatur à lege, seu Principe quælibet cōsuetudo tamquam iniqua, & irrationabilis, & tunc censebitur sublata etiam centenaria, & immemorabilis, itaut neque in futurum possit introduci, cum semper duret eadem causa reprobationis, vt concordando opiniones concludit *Roec. in c. fin. n. 527. de consuetud. Couar. lib. 3. var. resolut. c. 13. n. 5. ad med. Duen. reg. 144. ampl. 3. Gabr. de præscript. conclus. 1. n. 32. Gonzal. ad reg. 8. gloss. 33. n. 9. Garz. de benefic. p. 3. c. 2. n. 190. in fin.*

Quæ autem vltimo adducuntur sunt sublata ex facto, ex quo apparet non esse in constitutione à principio obseruata, cum ipsamet Communitas in positionibus datis fateatur solutam fuisse Cancellario certam summam pecuniarum pro pensione affictus, de quo agimus, circa scripturas particulares Maiorentis, vnde stante ista obseruantia à principio non possunt admitti articuli tamquam impertinentes, cum à die publicationis constitutionis Sixti V. non effluxerint qua-
53 draginta anni, † qui requiruntur ad hoc, vt possit dici abrogata constitutio à principio approbata, quamuis hoc Princeps sciat, vt de cōmuni testatur *Felin. in c. 1. in fin. vers. lex autē canonica de treug. & pac.* & in his terminis loquitur *Gabr.* qui ex aduerso adducitur *cōs. 84. n. 61. & 62. lib. 2.*

Neque obstat, quod in dicta positione non possit
54 fieri fundamentum, quasi illam pars † negauerit *Iaf. in l. possideri. in princ. n. 25. de acquir. possess. Grauat. ad Vestr. lib. 5. c. 14. n. 23.* Quia prædicta procedunt in negatione simplici, non autem in ea, quæ fit per verbum non credit, vt ponitur, & ad effectum ad quem ponitur, prout in casu, de quo agimus, ista enim verba nō sunt simpliciter negatiua, itaut respondens aliquo modo argui possit, neque de mēdacio, neque de aliqua pœna, aut amissione beneficij, seu priuilegij sibi cōpetentis *Butticell. in l. 1. §. si stipulanti. n. 15. vers. vnum tamen aduerte. de verb. obligat. Surd. decis. 58. n. 5. in fin. Alex. ad Bart. in l. si dubitetur. §. ita demum. in verb. amittit. de fideiussor. Rot. coram R. P. D. Gypsio. Roman. tutelæ. de Masso. 20. Iunij. 1588.* Et prædicta verba, non credit vt ponitur, æquiparantur illis narrata prout narrantur *Speculat. de position. §. septimo. col. 5. vers. responsio refertur. n. 23.* per quæ etiam neque amittitur priuilegium, aut beneficium, quod sibi posset ex illis competere *Hercul. in l. sicut autem. §. 1. de re iudic. Anna. sing. 319.*

Nec facit *decis. Benintend. 13. n. 9. & 10.* Quia lo-
55 quitur quando manifestè apparet, † quòd constitutio à principio non fuit moribus vtentium comprobata, nec deinceps homines ea vsi sunt, tunc enim non ligat, & elapso decennio abrogatur latè *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuen. lib. 5. tit. 13. n. 35. vsque ad n. 42.* cum quelibet dispositio, etiam habens clausulam annullatiuam, & decretum irritans habeat illam conditionem, si moribus vtentium recipiatur *Put. decis. [illegible] n. 1. cum seq. p. 1.* Aliud est in casu, de quo agimus, cum ex superius allegatis clarum sit huiusmodi constitutionem fuisse moribus vtentium com-
56 probatam à principio, † tunc enim requiruntur quadraginta anni, qui non potuerunt currere à die publicationis vt per *Felin. in d. c. 1. in fin. de treug. & pac. Card. Mantic. d. tit. 13. n. 36. & 40. Imol. in c. 1. n. 12. vers. & aduertendum. de treug. & pac. Iaf. in l. rem non nouam. n. 9. C. de*
57 *iudic. Gabr. conf. 84. n. 60. cum seq. lib. 2.* † Immo in dubio si disputaretur an fuerit vsu recepta, necne, semper potius præsumetur obseruata, vt declarat *Card. Seraph. decis. 153. n. 3.* vbi etiam quod volens probare contrarium debet percutere formam, & speciem *Dec. conf. 534. n. 9. Crescent. decis. 79. Rot. coram R. P. D. Gypsio. Ciuitatis castelli bonorum. 10. Decembris. 1598. Benintend. d. decis. 13. n. 10. vers. sed quando sumus in dubio. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 5. tit. 13. n. 42. Dec. conf. 534. procedendo breuiter non obstat. Gozad. conf. 16. n. 16. Matt. conf. 371. n. 33. Rot. coram R. P. D. Penia. Brixen.*
58 *locationis. 5. Decembris. 1594. in fin.* † vbi loquitur de *extrauag. ambitiosa. de reb. eccles. non alienand.* quæ præsumitur vsu recepta, itaut onus

onus probandi incũbat ei, qui contrarium asserit,& ista opinio est verior, quidquid aliud prius resoluerit *Rot.per Mohed.decis.1. de constitut.*

59 cum † præsertim *extrauag. ambitiosa*. recedat à iure communi,constituendo aliud ius commune, vnde magis præsumitur in vsu *Peregr. decis. 216.Cas.de Grass.decis.135.aliàs 4. n. 36. de reb. eccles.non alienand. Cardin. Mantic.de tacit.& ambig.conuent.lib.5.tit.13.in fin.*

Quibus addendum est nos esse in casu,in quo adest

60 clausula sublata, quæ claudit os omnibus, † & adimit facultatem in totum aliquid dicendi contra talem constitutionem *Anchar.cons.221.n.1. vers.item fortissima. Ruin. cons.76.n.9.ad med. lib.5.Mandos.cons.57.n.3.& cons.63.n.1.& de monitor.q.66.n.4.* Vnde sine aperitione oris non poterit de tali causa cognosci, cum superiores possint tollere Magistratibus sibi subditis,ne ius super hoc reddant; † quasi illorum potestas à Principe pendeat *Alex. in l. 1. §.sublata. in princ.ff.ad senatusconsult.trebell. Abb. in repet. c.ecclesia S.Mariæ. col.26. de constitut. Afflict. decis. 361. n.18.* Stante præsertim oppositione partis, quæ facit vt dicta clausula sublata operetur effectum annullandi omnia gesta in con-

62 trarium, † quidquid aliud esset,si non peteretur, aut opponeretur *Ias.Socin.& Ang.in d.§.sublata.Gonzal.ad reg.8.glos.66.n.45.& 46. & glos. 56. n. 48. vsque ad 109. & glos. 67. n. 52.* vbi etiam de clausula decreti irritantis, quæ non afficit nisi parte opponente, cum regulariter quilibet actus tendens ad fauorem alterius sit intelligendus, dummodo pars petat *l.vniuersa. C.de preeib.imper.offerend. Aret. cons. 136. n. 1. Dec.cons.276.in causa.n.3. Menoch.præsumpt. 46.lib.2.Put.decis.353.n.3.lib.2. Aebill.decis.2. n.4 de iur.iurand. Rot.corā R.P.D.Andrea. Toletana decimarum de capilla.6. Aprilis.1515.col. 2.* vbi. quod si duo procuratores cõstituantur in solidum,licèt absque clausula, quod non sit melior conditio præoccupantis,vel quod vnus possit perficere,quod alius inchoauit,præoccupatio vnius nõ excludit alium ipso iure, sed tantũ ope exceptionis, vbi ille qui præoccupauit instaret ne alius admitteretur, itaut hoc nõ opposito esset validus processus *Aretin.in l.si pluribus. n.4. vers.illa tamen praeoccupatio.ff.de legat.1.Rot.coram R.P.D.Orano. Pampilonen. matrimonij. 4. Februar.1585.& coram R.P.D.Sacrato.Tuden.*

63 *parochialis.20.Maij.1611.* † Cum etiam lex, vel statutum denegans alicui actionẽ,non intelligatur ipso iure,sed ope exceptionis *l.2.§.1.ad velleian.l.1.in princ.ff.ad macedon. Bart.in l.1.n.1. de iur.iurand.& in l. eum lex. ff.de fideiussorib. Gabr.eod.tit.conclus.1.n.56. Rot.coram Card. Millino. Roman.census S.Celsi. 23.Iunij.1600.*

64 vbi † de censu imposito per Ecclesiam absque solemnitatibus, qui valet quandiu non datur de nullitate, ideo emptor facit fructus suos sibi solutos, quasi adsit implicitus actus validitatis, itaut licet postea dicatur de nullitate,& contractus declaretur nullus, tamen numquam talis declaratio ad hunc effectum possit retrotrahi, ideo meritò sustinetur tale onus solutionis fructuum *Gonzal. ad reg. 8. glos.56. n. 96. vsque ad 100.* vbi etiam quod ita fuit prius decisum *coram R.P. D. Penia. in eadem causa Romana*

65 *census*. † Et faciunt similia de minore, muliere, & alijs nulliter contrahentibus absque solemnitatibus, quorũ cõtractus licèt sit ipso iure nullus, tamen requiritur declaratio,seu petitio, cum ipsis volentibus sit validus *§. 1. instit. de auctor.tutor. l.iulianus. 13. §.si quis à pupillo. ff.de act.empt. Ias.in §.actionum. n.42. instit.de actionib. Pinell. in l.1.p.1.n.34. C.de bon. matern. Gomes.lib. 2. variar. resolut. c.2.n.21. in fin. dixi supra. c.....*

EPITOME.

Dos, pensio, vel quid simile promissum in scutis aureis taxatis ad rationem computum iuliorum tot pro quolibet scuto, an sit soluendum in aureis, seu in iulijs. ¶ Obseruantia circa modum soluendi quando attendatur. ¶ Et quid si dispositio sit clara. ¶ Vel solutio sit facta procuratori, an tunc præiudicet domino. ¶ Habens mandatum ad recipiendam solutionem canonis an possit confiteri confinia aliter se haberi. ¶ Solutio in qua moneta sit facienda quando mutatur bonitas intrinseca, seu extrinseca illius. ¶ Licentia officialium Principis,seu procuratoris quo casu obsit Principi, seu domino. ¶ Et quid in scientia præsumpta. ¶ Vel in his, in quibus non tractatur de totali præiudicio illorum, sed de acquirenda possessione, vel seruitute contra eos, vel similibus.

SVMMARIVM.

1 *Solutio est facienda in pecunijs taxatis, quando pensio reseruatur in scutis aureis ad rationem carolenorũ tot pro quolibet scuto. Idẽ si dicatur ad computum.n.2.Declara vt n.3.4.5.14.& 24.*

6 *Obseruantia in modo soluendi declarat promissionem antecedentem.*

7 *Obseruantia solutionis non requirit præscriptionem,& sufficit,vt solutio sit facta semel,vel pro parte debiti. n.8.*

9 *Solutio est facienda in moneta, in qua fuit facta promissio, vel in alia æquiualenti tempore solutionis,si nõ fuit immutata bonitas intrinseca.& quomodo hoc intelligatur. n. 10.& 11. & quid si nulla mora in soluendo interuenerit. n.12.*

13 *Mutatio moneta intrinseca, vel extrinseca quæ dicatur.*

15 *Obseruantia interpretatiua non datur in dispositione clara, sed in dubia. n.16.*

17 *In claris non est opus coniecturis.*

18 *Declaratio non dicitur quando est certa significatio vocabuli.*

19 *Solutiones vnius monetæ factæ procuratori non præiudicãt domino.si in alia moneta est solutũ.*

20 *Procurator ad recipiendam solutionem canonis non potest confiteri confinia aliter se haberi.*

21 *Scientia officialium Principis dicitur scientia Principis. n.32.*

22 *Scientia procuratoris non infert scientiã domini.*

25 *Scientia præsumpta in præiudicialibus non nocet domino. Intellige vt n. 25. & 34.*

26 *Tempus ad præsentandum non currit patrono, nisi à die vera notitia, non præsumpta. Declara vt n. 27. & 28.*

29 *Patientia, & scientia patroni requiritur ad acquirendam quasi possessionem præsentandi in eius præiudicium, & sufficit præsumpta.*

30 *Seruitus non acquiritur, nisi probata scientia, & patientia præsumpta eius, contra quem illa prætenditur. & n. 31.*

33 *Scientia præsumpta quomodo probetur remissiuè.*

CAPVT DLX.

Adde sup. ad n. 147.

PRo solutione pensionis in carolenis taxatis videbatur concludendum, cum appareat Summum Pontificem reseruasse super Prioratu Capuæ pensionem scutorum tricentorum auri in auro ad rationem duodecim carolenorum monetæ Neapolitanæ pro quolibet scuto, quæ 1 verba nihil aliud significant, † nisi quod soluantur pecuniæ taxatæ loco aureorum, tamquam sit facta vera, & propria æstimatio ex illa clausula ad rationem, ita in terminis concludit *Bald. conf. 213. punctus quæstionis. in fin. lib. 3. aliàs est conf. 339. lib. 2.* quem sequitur *Cephal. conf. 31. n. 7. ad med. lib. 1. Anchar. in clem. vlt. col. 3. in princ. verf. sic est in frumento vino & alijs speciebus. de decim. Io. de Anan. in c. 2. col. penult. post princ. verf. & hoc credit verum. n. 23. de maledic. Curt. Sen. de monet. q. 3. in fin. n. 14. tom. 12. fol. 205. Aret. conf. 11. n. 3. post med. verf. & hanc opinionem. & conf. 84. in princ. verf. hanc conclusionem. & col. vlt. post med. verf. venio igitur ad secundum. n. 5. & conf. 112. post princ. verf. & ita in terminis. Albert. Brun. de augmen. & diminut. monet. partic. 18. limit. 8. in princ. & n. 4. & 7. tom. 12. fol. 218. Surd. conf. 225. n. 6. lib. 2. & conf. 368. n. 3. & 11. lib. 3. Bertazol. claus. 30. glos. 9. n. 9. Sola super constit. Pedem. tit. de pact. int. empt. & vẽd. glos. vnic. n. 76.* qui omnes sequẽdo *Bald. d. conf. 213.* ita cocludũt, & loquũtur in 2 dispositione cum istis verbis ad rationẽ, † prout idem erit si dictum fuisset ad computũ, vt in specie consuluit *Socin. conf. 298. in princ. lib. 2.* cum ista verba ad computum, & ad rationem idem significent, vt notat *Surd. conf. 368. n. 11. lib. 3.*

Prædictis tamen videtur obstare, quod secundũ aliquos ista verba potius dicuntur posita demonstratiuè, quàm taxatiuè, iuxta opinionem *Boer.* 3 *conf. 327. col. 2. in princ. n. 3.* † quem in specie pensionis sequitur *Rot. coram R. P. D. Sacrato. Assisien. pensionis. 24. Ianuarij. 1607.* vbi quòd aliàs illa verba tricentorum ducatorum auri in auro essent superflua contra *l. si quando. ff. de leg. 3. c. si papa. de priuileg. in 6.*

Verùm dicebatur non esse discedendum ab opinione supra firmata, quia tam *Boer.* quàm *decis. Rot.* cum similibus decisionibus, & auctorita-4 tibus, quæ possent adduci, loquuntur, † quando fuissent posita illa verba constituẽtium in totum summam ducatorum, quæ multum sunt diuersa ab istis verbis ad rationem, cum in primo casu non appareat, quod fuerit facta aliqua taxatio, sed solùm demonstratio, quæ potius semper in dubio præsumitur *Castr. in l. Stichum qui meus. 6. n. 1. & 2. ff. de legat. 1. Pelin. in c. super litte-* 5 *ris. 20. n. 4. col. 3. in fin. de rescript.* † Aliud est in secundo casu, quando dictum fuit ad rationem, tunc enim constat de clara mente disponentis, quod voluerit taxare monetam, vt debeat solui in illa specie taxata, cum aliàs ista taxatio nihil operaretur, & ita distinguit *Ceph. conf. 31. n. 7. lib. 1. post Bald. conf. 213. in fin. lib. 3.*

Maximè, quia habemus obseruantiã subsecutam, secundum quam fuit facta solutio in carolenis 6 monetæ Neapolitanæ, † itaut ex isto modo soluendi dicatur acquisitum ius debitori, vt non teneatur soluere in alia moneta, cum talis præsumatur promissio, qualis apparet sequens solutio *Bald. in l. si certis annis. 28. n. 9. C. de pact. Corn. conf. 181. col. antepenult. in princ. verf. quod est satis verisimile. n. 73. post med. lib. 2. Brun. de* 7 *augm. monet. in 2. præsupposit. n. 17. in fin.* † Itaut in tali obseruantia non requiratur præscriptio, & sufficiat modicũ tempus *Aym. conf. 201. n. 12. in princ. cum alijs per Surd. conf. 335. n. 27. lib. 3.*

8 Quamuis † etiam solutio sit facta semel tantum, vel pro parte debiti *Idẽ Surd. cõf. 230. n. 3. lib. 2.*

Contraria opinio alijs placebat, quod videlicet solutio esset facienda, vel in illis aureis, quæ valebant duodecim carolenos tempore reseruationis eiusdem pensionis, vel in eorum valore de 9 tempore faciendæ solutionis, † Nam cum pensio fuerit reseruata in dictis aureis, debet in eisdem aureis solui, vel in alia æquiualenti moneta tempore solutionis, cum non fuerit immutata bonitas intrinseca scuti *Bart. in l. paulus. n. 6. ff. de solution. Aret. conf. 11. n. 3. Grat.* qui de communi *conf. 12. n. 44. lib. 1. Cagnol. in l. 3. q. 31. C. de pact. int. empt. & vendit. Aym. conf. 47. n. 6. verf. sed quando variatur. Tiraq. de retr. lignag. §. 1. glos. 18. n. 26. & 27.* & passim hanc opinionem tenuit *Rot. coram R. P. D. Penia. Romana pecuniaria. 23. Ianuarij. 1589. & coram Card. Lancellotto. Acherontina fructuum. 28. Aprilis. 1600. & coram eodem Romana aureorum octo zeccharum. 20. Iunij. 1597. & coram R. P. D. Verospio. Ferrarien. pensionis. 12. Martij. 1614.*

Et generale est, vt quando mutatio monetæ contingit in pondere, vel in materia, videlicet, quia tempore contractus moneta erat argẽtea, & bo-10 næ ligæ, † tempore verò solutionis reperitur ære contaminata, & minoris ligæ, tunc debet fieri solutio, non quidem de moneta noua, sed de antiqua currente tempore contractus, si de illa reperiatur, vel si non reperitur, fiet solutio de noua, & supplebitur de noua illud, quod deest de 11 valore antiquæ, † videlicet si tempore contractus vigintiquinque grossi monetæ currẽtis erãt talis ligæ, quod vigintiquinque valebant vno scuto, si non reperiatur de illa moneta, itaut in ea non possit fieri solutio, dabuntur pro vigintiquinque grossis illius monetæ, trigintasex grossi monetæ nunc currentis, vt sic fiat satisfactio ad rationem antiquæ monetæ, quæ erat melior, prout exemplificat *Bertr. conf. 312. n. 1. lib. 1. p. 1.*

per

per tex. in c. olim. de censib. Bald. in l. acceptam. vers. decimotertio quaritur. C. de vsur. Tiraq. qui de recepta omnium sententia testatur *de retract. lignag. §. 1. glos. 18. n. 27. ad med.* vbi, quod si post contractum pecunia fiat deterior bonitate intrinseca, debet solui, ac reddi iuxta bonita-
12 tem temporis contractus, non solutionis, † etiam si nulla mora intercesserit in eo, qui pecuniam reddit *Corn. cons. 109. viso puncto. in princ. lib. 4. Signorol. cons. 74. quastio talis. Milius in repert. in verb. pecunia. Anton. Rub. cons. 17. & cons. 48. Butr. & Abb. in c. quanto. de iur. iur. Bart. & alij in l. paulus. de solution. & in l. cum quid. ff. si cert. petat. Alex. in l. quod te. ff. eod. tit.* Intelligēdo iuxta ea, quæ latè adducit *Surd. cons. 220. per tot. & cons. 224. 242. 246. & 285. lib. 2. & cons. 392. lib. 3. & 335. eod. lib. Menoch. cons. 49.*
13 vbi † etiam quod mutatio extrinseca dicitur, cum ipsius monetæ valor augetur, seu diminuitur, Intrinseca autem, cum non mutatur valor, sed efficitur materia pretiosior, seu vilior *Brun. de augment. p. 1. conclus. vlt. col. 5. Couar. de veter. numism. collat. c. 7. col. vlt. Doct. in l. eum quid. ff. si cert. petat. Bart. in l. paulus. ff. de solut.*

Ad obiectum autem, quod pensio non fuit reseruata simpliciter in scutis aureis, sed cum illa additione ad rationem carolenorum duodecim, quæ facit taxationem, & æstimationem, itaut aliud
14 vltra eam peti nō possit, † Respondebatur, quod illud procedit, si moneta esset imaginaria, secus verò vbi fuit deducta in obligatione realis, & existens in rerum natura, quia tūc dicta expressio ad rationem non censetur facta prot taxatione scuti aurei, vt duodecim caroleni sint in obligatione, sed gratia demonstrationis, videlicet ad differentiam aliorum aureorum, quæ forte tunc adessent minoris, vel maioris valoris *Boer. decis. 327. n. 3. Cephal. cons. 31. n. 6. cumseq. lib. 1. Rot. coram R. P. D. Penia. Casenaten. pecuniaria. 14. Martij. 1597. & coram R. P. D. Orano, Cremonen. pensionis. 15. Iunij. 1598. & coram R. P. D. Marcomontio. Asculana dotis. 6. Aprilis. 1606. & coram R. P. D. Verospio. Ferrarien. pensionis. 12. Martij. 1614.*

Quo vero ad solutiones præteritas factas ad rationem duodecim carolenorum, quæ videbantur deferuire pro obseruantia interpretatiua litte-
15 rarum pensionis † Dicebatur verba reseruationis esse clara, quo casu non habet locum obseruantia interpretatiua *Dec. cons. 49. praestantissime doctor. col. 1. in fin. vers. & si dicatur. Aret. cons. 115. n. 2. Bero. cons. 34. n. 9. lib. 3. Natt. cons. 318. n. 1. Surd. cons. 426. n. 42. lib. 3. Card. Seraph. decis. 1108. n. 7. Rot. coram R. P. D. Gypsio. Casaraugustana pensionis. 11. Maij. 1598. & coram Card. Lancellott. Seguntina decimarum. 4. Iulij. 1607. & coram eodem. Toletana Canoni-*
16 *catus. 13. Nouemb. 1609.* † Interpretatio enim & declaratio solùm procedit in rebus dubijs *Castr. in l. haredes palam. §. si quid post. ff. de*
17 *testam.* Et res clara non indiget † declaratione *l. continuus. ff. de verb. obligat. l. ille aut ille. 25. vers. cum in verbis. deleg. 3. l. pedieulis. 34. §. argento. ff. de aur. & arg. legat. l. si quis locuples. 57. de manumis. testam.* Et non dicitur propria de-
18 claratio, quando est certa significatio † vocabuli *Castr. cons. 340. pramissis. n. 1. lib. 1. Dec. cons. 51. pro tenui. in fin. n. 3. vers. & quando aliqua. Ias. cons. 128. videtur. n. 6. lib. 4.* cum alijs per *Becc. cons. 3. n. 44. Surd. cons. 426. n. 45. sup. 3.*

Addebatur, quod dictæ solutiones fuerunt factæ
19 procuratori, quo casu ad effectum, † de quo agitur, non præiudicant domino *l. non abstulit. C. de nouation. Federic. cons. 53. in fin. Roman. cons. 252. n. 2.* & ibi *Mandos. in princ. Dec. cons. 146. & pro tenui. col. penult. in princ. vers. tertio non*
20 *obstat. n. 14. in fin.* † vbi de procuratore ad recipiendum solutionem canonis, qui non potest confiteri confinia aliter se habere, in hoc enim excessit fines mandati *c. cum dilecti. de rescript. l. diligenter. ff. mandat.*

Neque potest inferri à scientia procuratoris ad scientiam domini, quia licèt scientia officialium
21 Principis illi noceat, † & habeatur pro scientia Principis quo ad ea, quæ respiciunt administrationem sui officij *Aym. de antiq. temp. p. 4. §. absolutis. n. 22. Rot. diuers. decis. 715. n. 4. p. 1. Surd. decis. 182. n. 5. cum alijs per Menoch. cons. 1007. n. 93. lib. 11.* Tamen aliud est in procuratore pri-
22 uati, † cuius scientia non afficit dominum, qui non præsumitur scire, quod nouit procurator *l. quod vulgo. ff. de vsucap. pro empt. l. item veniūt. §. petitam. il 2. vbi Ang. ff. de petit. hæredit. Natt. cons. 636. n. 190. Affl. decis. 129. n. 10. vsque ad 13. Bart. in l. si res obligata. vbi Ias. n. 28. de legat. 1. Surd. decis. 182. n. 17. & 18. Menoch. cons. 246.*
23 *n. 48. & 49. lib. 3.* Et in omnem euentum † ista scientia esset præsumpta, quæ in præiudicialibus non obest domino *Mohed. decis. 160. alias 4. de probation. Put. decis. 147. lib. 1. post Bald. in c. cum contingat. 24. n. 6. col. 2. in princ. vers. capio nunc primam. & ibi Felin. col. 2. in princ. vers.*
24 *& dicit. de rescript.* † Et ita ex prædictis præualuit hæc secunda opinio, prout fuit decisum in huiusmodi causa *Capuana pensionis. coram R. P. D. Verospio. 6. Martij. 1617.* vbi, quod solutio erit facienda, vel in illis aureis, quæ valebant duodecim carolenos tempore reseruationis pensionis, vel de eorum valore tempore faciendæ solutionis, quæ sunt notanda, cum multum obstent *Bald. Ancbar. Anan. & alij. de quibus sup. n. 1.* & hæc omnia latius explicaui *supr. c. 417. per tot.* in simili casu occurrenti de anno 1612. coram Auditore Cameræ circa solutionem pensionis reseruatę super fructibus mensę Archiepiscopalis Corciren.

Notandum est tamen circa ea, quæ dicta sunt de scientia præsumpta, quæ non nocet domino in præiudicialibus *ex decisione Put. & Mohed.*
25 quod non intelligitur † de quocumque præiudicio, sed de eo, in quo agеretur de aliquem excludendo à iure suo, prout quando tractatur de excludendo patrono à iure præsentandi, tunc enim debet probari vera scientia, neque sufficiet præsumpta, ideo non currit patrono tempus ad præsentandum ad beneficium vacans per priua-

26 tionem, † nisi à die veræ notitiæ sententiæ, & priuationis *Rot. coram Card. Pamphilio. Parmen. beneficij.* 1590. de qua *per Garz. de benef. p. 10. c. 2. n. 35. vsque ad* 38. vbi quod idem fuit etiam resolutum *coram Card. Blanchetto. Firmana altaris. 5. Decembris.* 1594. *Lap. alleg.* 78.
27 *Rebuff. de deuolution. n.* 12. † Intelligendo tamen, quando ageretur de amissione, vel priuatione iuris conferendi absolutè, secus si solùm pro vna vice, tunc enim non est maximi præiudicij, & ideò sufficiet tunc scientia præsumpta *Garz. de benefic. p. 10. c. 2. n. 38. & 39. & c. 5. p. 5.*
28 *n. 134. cum seq.* † vbi, quod quando non agitur de amittendo, seu auferendo iure eligendi, seu præsentandi, seu conferendi in totum, sed de acquirenda quasi possessione, admittitur scientia præsumpta, prout iu eo, qui aliàs esset in possessione iurispatronatus, quamuis enim non præ-
29 sentasset, † tamen requiritur eius patientia, & scientia ad acquirendam possessionem in contrariũ *Crescent. decis. 2. de iur. patronat.* Quemadmodum etiam cum acquiritur quasi possessio seruitutis aduersus dominum feudi, seu domus,
30 requiritur eius scientia & patientia, † cum eam possideat tamquam liberam *Gomes. var. resolut. tom. 2. c. 15. n. 23.* Ad hunc tamen effectum sufficiet scientia præsumpta *Rot. coram R. P. D. Oradino. Cremonen. prioratus. 19. Decembris.* 1567.
31 de qua per *Garz. de benefic. p. 5. c. 5. n. 135.* † vbi etiam quod ex presumpta scientia infertur amissio ciuilis possessionis *Put. decis 265. lib. 1.* Ita ut
32 sufficiat scientia officialium † *Bart. in l. si publicanus. §. fin. n. 2. ff. de publican. Couar. in c. possessor. in princ. p. 2. n. 8. vers. tertio. ad fin. Tiraq. de nobilit. c. 14. n. 3. Rot. diuers. decis. 166. n. 3. & decis. 600. n. 5. p. 1. & decis. 204. n. 6. p. 4. & decis. 701. n. 6. p. ead. Cassador. decis. 2. n. 7. de vnion. Balb. de praescript. 2. p. 5. p. q. 3. n. 8. Aym. de antiq. tempor. p. 4. §. absolutis. n. 23. Rot. coram R. P. D. Bubalo. Mediolanen. praeheminentiarum. 15. Decembris.* 1589. de qua per *Garz. de benefic. p. 5. c. 5. n. 136.* vbi etiam *n. 129. cum seq.*
33 quomodo † ista scientia probetur *Aym. cons. 193. n. 7. Marant. in l. si potest. n. 283. de acquir. poss. Mascard. conclus. 1294. tom. 3.* Et cum hac
34 distinctione intelliguntur Doctores, † dum concludunt, in præiudicialibus non sufficere scientiam præsumptam, vt dictũ est ex *Put. decis. 147. lib. 1. & decis. 77. n. 7. lib. 2. Mohed. decis. 160. alias 4. de probat. & decis. 196. alias 3. n. 3. de sent. excommunic. Lancellott. de attentat. 2. p. c. 4. in praefation. n. 68. Rot. coram Card. Mantic. Ciuitaten. confidentiae. 23. Ianuarij.* 1593.

EPITOME.

IVdex in quibus casibus possit exigere sportulas. ¶ Et an illæ successerint loco salarij. ¶ Et an debeãtur finita causa per concordiam. ¶ Clerici an ex priuilegio eximãtur à solutione sportularũ, vel potius hoc concedatur omnibus etiam laicis in foro Ecclesiastico. ¶ Consuetudo quid operetur in materia sportularum. ¶ Vicarius Episcopi an possit petere sportulas. ¶ Salarium Vicarij an dicatur debitũ voluntarium, seu necessarium. ¶ Et an successor in Episcopatu, vel hæres Episcopi teneatur ad illius solutionem. ¶ Domini, Episcopi, & similes, quando possint cogi ad constituendũ Vicarium. ¶ Examinatoribus an debeantur sportulæ. ¶ Et an hoc casu consuetudo, aut præscriptio excuset. ¶ Differentia quæ sit inter consuetudinem, seu præscriptionem. ¶ Collationes beneficiorum, institutiones, & possessiones illorum an debeant fieri gratis, non obstante aliqua consuetudine etiam immemorabili. ¶ Et quid in admissionibus Canonicorum, & Monialium, & executionibus dispensationum matrimonialium, & in similibus casibus.

SVMMARIVM.

1 *Iudex Ecclesiasticus ordinarius, & delegatus non potest accipere sportulas. Et quid seruetur de consuetudine, & an sit valida. n. 5. 6. & 7.*
2 *Clerici ex priuilegio speciali non coguntur dare sportulas. Contrarium quod hoc omnibus competat etiam laicis in foro ecclesiastico. n. 3.*
4 *Lex semper loquitur.*
8 *Iudex ecclesiasticus non habens beneficium, & redditum sufficientem, non tenetur gratis ius reddere, sed iustè recipit sportulas. n. 9. & 10.*
11 *Vicarius, qui habet salarium ab Episcopo, seu beneficium, non potest exigere sportulas. n. 13. Intellige vt n. 14.*
12 *Principes, & domini tenentur ministrare iustitiam sumptibus proprijs, non subditorum.*
15 *Consuetudo dat facultatem imponendi, & exigendi onera.*
16 *Episcopus, seu dominus quando possit cogi constituere Vicarium, & illi salarium praestare. & n. 17.*
18 *Salarium Vicarij quando dicatur debitum voluntarium, seu necessarium, & an successor Episcopi, vel haeres ad illud soluendum teneatur. n. 19. & 20.*
21 *Examinatores non possunt sportulas, nec quidquam ratione examinis exigere, & in hoc consuetudo non suffragatur. n. 22. & prohibetur hoc tamquam vitium simoniae. n. 30.*
23 *Consuetudo debet esse quadraginta annorum, vt dicatur praescripta.*
24 *Praescriptio debet esse immemorabilis quando resistit ius, neque adest titulus.*
25 *Praescriptio dicitur quando viget in aliquo loco, vel quando est difformis, quamuis vigeat in regno. seu prouincia.*
26 *Cõsuetudo nõ inducitur ex actibus difformibus.*
27 *Praesumptio non potest capi super actibus difformibus.*
28 *Praescriptio potius est, quàm consuetudo quando acquiritur aliquod ius Vniuersitati, seu Capitulo, non in commune, sed tamquam persona ficta in particulari.*
29 *Consuetudo est quod seruatur in aliqua prouincia, & facit ius commune.*

Collatio

31 *Collatio beneficij, institutio, & possessio illius debet fieri gratis, nec potest aliquid accipi, non obstante aliqua consuetudine. Et quid in cancellarijs, & admissionibus canonicorum, & executionibus dispensationum matrimonialium, & similium. n.32.*

33 *Moniales quando possint aliquid accipere pro ingressu puella in monasterium.*

34 *Sportula debentur Iudici causa finita per concordiam, sicut assessori. n.35.*

36 *Salarium, quod debetur Iudici vigore statuti post latam sententiam dabitur ei etiam antequam iudicauit, si per illum non stetit.*

37 *Sportula successerunt loco salarij, quod debetur Iudici.*

38 *Sportula non debent dari Iudici à parte, sed à notario, cui pars dabit, & demum ipse Iudici.*

39 *De sportulis remissiuè.*

CAPVT DLXI.

De iure communi Iudex Ecclesiasticus ordinarius, seu delegatus debet gratis ius 1 reddere litigantibus, † & non potest petere sportulas, vt notant omnes *in c. cum ab omni. 8.* vbi *Io. Andr. & Card. oppos. 4. & n. 7. ad fin. Abb. n. 9. de vit. & honest. cleric. & in c. vnic. de plus petition. Ias. in §. tripli. n. 46. in fin.* vbi *Faber. n. 3. instit. de actionib. Idem Ias. in l. ius ciuile. n. 4. de iust. & iur. Gemin. in c. statutum. §. insuper. n. 1. de rescript. in 6. Innocen. in c. 1. post princ. de plus petitionib.*

Et hoc est vnum speciale priuilegium clericorum, inter multa, quæ eis competunt, vt non teneantur 2 dare sportulas † secundum *Siluestr. in summa. in verb. clericus. il 1. col. 4. vers. nonum. Card. in clem. 1. q. 17. n. 16. vers. decimum. de vit. & honest. clericor.* Quamuis verius sit, vt hoc non dicatur competere clericis ob aliquod eorum pri- 3 uilegium, † cum potius hoc sit generale omnibus tam clericis, quàm sæcularibus in foro ecclesiastico litigantibus, vt concludit *Io. Ant. de Nigris in repet. extrauag. vnic. n. 121. de vit. & honestat. clericor.*

Quæ etiam procedunt, vt contra prædicta non valeat aliqua consuetudo. Nam in *d. c. cum ab omni.* illa reprobatur, vnde tamquam semel expressè reprobata à lege, seu canone non poterit 4 amplius introduci, nec denuo renouari, † quasi lex semper loquatur *l. arriani. C. de haeretic. c. 1. ad fin. de constit. in 6. l. vlt. C. quæ sit long. consuetud. l. seruus. C. de pœnis.* & † in specie ita con- 5 cludit *Abb. in d. c. cum ab omni. n. 10. de vit. & honest. clericor. Roman.* qui de communi *singul. 183. post Io. Andr. in clem. statutum. 7. in glos. in verb. ex iurisdictione. in fin. de elect. Purpur. in l. edita. n. 70. C. de edend.*

Quamuis istud de consuetudine nō sit tutum, cum verior sit opinio, vt illa valeat, & secundum eam 6 possint recipi sportulæ, † prout in proposito respondendo contrarijs concludit *Ancbar. consil. 218. col. 2. ad med. vers. bis non obstantibus. & consil. 201. in princ. Speculat. de salar. iudic. n. 9.* 7 *& 13.* † & de magis communi testatur *Add. ad Roman. sing. 183. Card. in clem. statutum. col. 2. ante med. de elect.* vbi intelligit dummodo consuetudo non sit multum immoderata *Corsett. singul. 297. post med. Felin. in c. licet in corrigendis. 12. in princ. de offic. ordin. Niger. in extrauag. vnic. n. 120. post med. de vit. & honest. clericor. Roland. consil. 87. in princ. lib. 2. Pract. Papiens. in form. respons. rei conu. in verb. non tamen animo contestandi. n. 2. Hostiens. in d. c. cum ab omni. ad med. vers. quod autem dictum est. Rebuff. de salar. taxa. pro visitat. process. art. 1. glos. vnic. n. 18.* cum alijs per *Garz. de benefic. p. 9. c. 2. n. 382.*

Prædicta tamen sunt intelligenda in Iudice eccle- 8 siastico ordinario, seu delegato, † qui habet beneficium, seu redditus sufficientes, hoc enim casu debet gratis ius reddere, cum aliàs ad id non teneretur, sed posset sportulas petere, prout ita præsupponunt, & cum ista distinctione loquuntur omnes Doctores *in d. c. cum ab omni. de vit. & honest. cleric. & in c. statutum. §. insu- 9 per. de rescript. in 6. Corsett. singul. 297.* † vbi intelligit tã de iure ciuili, quàm canonico per *tex. in §. illud. auth. de mandat. princ.* & *in auth. labor. auth. de iudic. Salic. in l. iubemus. C. ad leg. iul. repetundar. Niger in extrauag. vnic. n. 118. in fin. de vit. & honest. clericor. Ias. in §. tripli. n. 46. ante med. inst. de actionib. Summ. Angel. in verb. concussio. in fin. Rebuff. de salar. taxa. pro visitat. process. art. 1. glos. vnic. n. 13. & 14. tom. 3. Honded. consil. 84. n. 64. lib. 2. Decian. consil. 41. n. 74.*
10 *lib. 2. Menoch. de arbitr. cas. 342. n. 40.* † vbi, quod hoc passim seruatur sine probabili dubitatione *Didac. in c. peccatum. p. 2. §. 3. n. 2. vers. sicut & iudex. de reg. iur. in 6. Socin. tract. fallent. reg. 37.*

Ex prædictis colligitur, quod Vicarius, qui habet salarium ab Episcopo, nō poterit sportulas exi- 11 gere, † nisi cum distinctionibus suprascriptis. Et quatenus non haberet salarium, esset constituendum per Episcopum, prout regulariter illud constituitur per Reges, Duces, Barones, & alios 12 Dominos, cuius sunt introitus, † qui tenentur ministrare iustitiam sumptibus proprijs, nō subditorum *Luc. de Penn. in l. annonas. 15. post princ. C. de erogat. milit. annon. lib. 10. Honded. consil. 84. n. 62. & 63. lib. 2. post Iacob. Aiell. de iure 13 adboa. n. 3. cum seq. tom. 12. fol. 169.* † & in Vicario Episcopi est *Glos. in c. 1. in verb. quantitate. in princ. & ibi Innoc. & Hostiens. ne prælat. vic. suas. Card. in clem. statutum. q. 7. & ibi Ancbar. n. 3. Imol. n. 13. & 27. de elect. Archid. in c. charitatem. 12. q. 2.* cum alijs per *Sbrozz. de vicar. episcop. q. 55. p. 1. Foller. Segur. & alij per Flores Diaz. var. quæst. lib. 1. q. 8. n. 6. cum seq.*
14 vbi tamen † intelligit, dummodo fructus iurisdictionis nō sint æquiualentes iusto, & competenti salario, vel quod non adsit consuetudo, quod 15 per eum non soluatur, sed per subditos, † quasi consuetudo det facultatem onera imponendi, & exigendi *Bart. in l. 1. C. de aur. coron. lib. 10. & in l. missi opinatores. C. de exactor. tribut. eod. lib. Paris. consil. 25. n. 54. & 98. lib. 1. Decian. consil. 41. n. 101.*

n. 101. *lib.* 2. *Honded. conf.* 84. *n.* 64. *lib.* 2.

Addendum tamen est, quod prædicta procedunt in Episcopatibus magnis, insignibus, & numerosis, 16 in quibus † Episcopus non posset commodè peragere officium Iudicis ordinarij, & Vicarij, vnde poterit in eis cogi ad constituendũ Vicarium generalem, cui tenebitur dare salarium, quod tunc erit debitum necessarium, itaut ad illud teneatur etiam successor in Episcopatu, cum in alijs Episcopatibus non esset cogendus Episcopus habere Vicarium de necessitate, adeout tũc esset debitum voluntarium, prout latè concludit *Flores Diaz. var. quæstion. lib.* 1. *q.* 8. *n.* 4. *Gabr. conf.* 32. *n.* 22. *lib.* 2. 17 † & ita declarantur Doctores dum volunt Vicarium esse constituendum per Episcopum vt per *Sbrozz. de vicar. episcop. lib.* 1. *q.* 46. *n.* 3. *in fin. Bald. in l. aliquando. oppos.* 4. *de off. proconsul. Boer. decis.* 347. *n.* 6. *Abb. in c. quoniam. de offic. ordin. Lancellott. instit. de offic. vicar. in princ. in verb. non potest. Bero. in c. prudentiam. n.* 102. *de offic. delegat. Couar. lib.* 3. *var. resolut. c.* 20. *n.* 4. *Ruin. conf.* 148. *n.* 4. *lib.* 4.

Et facit, quia cum Episcopus, seu Prælatus potest per se iudicare absque incommodo subditorum, 18 non † tenetur per alium hoc facere *Put. decis.* 43. *n.* 2. *lib.* 2. vbi ex hoc infert, quod debitum salarij Vicarij ab Episcopo positi est debitum voluntarium, & non necessarium, ad quod non tenebitur successor, sed hæres Episcopi mortui, dummodo tamen non simus in Episcopatibus magnis, & insignibus, iuxta distinctionem supra adductam *Flores var. quæst. lib.* 1. *q.* 8. *n.* 4. *cum seq.* & dixi *supr. c.* 94. *n.* 37. 19 † Quibus adde *Hoied. de beneficior. compatibil. p.* 2. *c.* 10. *n.* 9. *tom.* 15. *p.* 1. *fol.* 175. vbi distinguit, quod aut Episcopus est absens, & tunc non est dubium, quod cogitur habere Vicarium, Aut est præsens, & hoc casu si Episcopus est iurisperitus, & potest per se definire ea, quę pertinent ad iurisdictionem contentiosam, & voluntariam, & Episcopatus est tenuis, prout sunt communiter in Italia, non erit compellendus cõstituere Vicarium. Aut verò non est iurisperitus, & negotia sui Episcopatus sunt multa, cũ sit magnus, & pinguis, prout communiter sunt in Hispania, & Sicilia, & tunc debet constituere Vicarium, & ità concordan- 20 tur opiniones Doctorum, † prout ita est intelligenda doctrina *Abb. in c. quoniam. de offic. ordin.* de qua *ibid.* dubitat *Felin.* cuius dubitatio ex supradicta distinctione resoluitur, vt per *Hoied. d. c.* 10. *n.* 9.

Adde *sup. a c.* 94. *n.* 37.

Obseruandum est etiam, quod quæ supradicta sunt de consuetudine accipiendi sportulas, non procedent in terminis *c.* 18. *§. caueant. session.* 24. 21 *Concil. Trident.* † vbi prohibetur examinatoribus, ne quidquam prorsus occasione examinis, nec ante, nec post accipiant, alioquin simoniæ vitium tam ipsi, quàm alij dantes incurrant, à qua absolui nequeant, nisi dimissis beneficijs, quæ quomodocumque etiam antea obtinebant, & ad alia in posterum inhabiles reddantur, & de his omnibus non solum coram Deo, sed etiam in Synodo prouinciali (si opus erit) rationem reddere teneantur, à qua si quid cõtra officium eos fecisse compertum fuerit, grauiter eius ar- 22 bitrio puniri possint. † Qua dispositione Concilij stante vix potest adesse aliqua consuetudo præscripta, cum ad summum inceperit à tempore publicationis eiusdem Concilij, ex quo introducta sunt huiusmodi examina, & concursus, & consuetudo, per quam Episcopi, & eorum prouisores, & ministri exigunt aliquas sportulas 23 si est propriè consuetudo, † vt quia viget vniformiter in aliquo Regno, seu prouincia, debet esse ad minus quadraginta annorum, vt dicatur præscripta, seu introducta contra ius canonicum *Doctores* communiter *in c. fin. vbi Roc. sect.* 3. *n.* 35. *cum seq. de consuetud.* Si verò non est 24 propriè consuetudo, † sed præscriptio, & tunc debet esse immemorabilis, cum resistat ius commune, & non adsit titulus *c.* 1. *de præscript. in* 6. & in specie Concilij Trident. notat *Garz. de be-* 25 *nefic. p.* 9. *c.* 2. *n.* 383. *vsque ad* 391. † Tunc autem dicetur præscriptio, quando videlicet non viget nisi in vno Episcopatu, vel esto, quod vigeat in Regno, seu prouincia, est tamen difformis, quia in vno Episcopatu exigitur certa quantitas, in 26 altero autem alia. † Consuetudo enim non inducitur ex actibus difformibus, & quæ vario modo fuerit obseruata *Bart. in l.* 2. *in princ. n.* 22. *ff. sol. matrim. Socin. cõs.* 92. *n.* 12. *col.* 7. *in princ. vers. sed ad hoc fundamentum. lib.* 3. *Alex. cons.* 5. *col.* 2. *& cons.* 127. *in fin. lib.* 5. *Menoch. cons.* 8. *n.* 17. *lib.* 1. *Rot. diuers. decis.* 338. *n.* 3. *p.* 1. *& decis.* 72. *n.* 28. 27 *&* 29. *p.* 2. † Et est ratio, quia super actibus difformibus non potest capi præsumptio *Glos. in c. per tuas.* 6. *in verb. subsecuta. de condit. appos. Cin. Bald. & alij in l.* 1. *C. de probat. Calcan. cons.* 121. *col. penult. in fin. Aym. cons.* 96. *n.* 6.

28 Præscriptio autem † potius est, quàm consuetudo, quando acquiritur ius alicui Vniuersitati, seu Capitulo, non in vniuersum, & in commune, sed tamquam personæ fictæ, & particulari *Rot. coram R. P. D. Robusterio Caietana praecedentia.* 1. *Martij.* 1563. de qua per *Garz. de benefic. p.* 5. *c.* 4. *n.* 73. *in fin. post Abb. in c. cum ecclesia vulterana. n.* 6. *de elect. Aym. de antiquit. tempor. p.* 4. *differ.* 7. *n.* 21. *Prob. ad Monach. in c. cum in illis. n.* 1. *&* 17. *de præbend. in* 6. *Aret. cons.* 23. *Put. decis.* 387. *lib.* 2. *Roech. in c. fin. sect.* 5. *n.* 3. *de consuetud. Balb. de præscript. p.* 1. *q. vlt.* 29 *n.* 3. *cum seq. p.* 5. † Tunc enim est proprie consuetudo, quando in aliqua prouincia generaliter obseruaretur, ita quod in ea faceret ius commune, vt per *Doctor. in d. c. cum ecclesia vulterana. de elect. Garz. de benef. p.* 5. *c.* 4. *n.* 73. *&* 74. Vbi etiam adducit multas decisiones, quando debeat esse immemorabilis, vel quadragenaria, cum similibus quæstionibus.

Quibus adde, quod Concilium prohibet istas sportulas, seu quidquid datur etiam modicum exa- 30 minatoribus tamquam vitium simoniæ † propter ordinem ad beneficium, quo casu nulla consuetudo excusaret iuxta adducta per *Garz. de benefic. c.* 2. *p.* 9. *n.* 389. *cum seq. & par.* 8. *c.* 1. *n.* 75. *Soarez. de relig. tract.* 3. *lib.* 4. *c.* 48. *& c.* 29. *n.* 3.

n.3. Prout etiam idem est in prouisione beneficij, 31 quæ debet esse gratuita sine aliquo præmio, † & mercede, itant ex collationibus, seu institutionibus, ac possessionibus, seu mandatis possessionum beneficiorum, & cappellaniarum non possint exigi aliquæ sportulæ, nec aliud non obstãte aliqua cõsuetudine etiam immemorabili *c.fin.1. q.3. c.cũ satis.de simon.Nauarr.conf.1.& 2.eod. tit.Fusc.de visitat.lib.1.c.32.n.8.Sbroz.de vicar. episc.lib.2.q.103.n.1.* & multas decisiones sacræ Congregationis Concilij adducit *Garz. de be-* 32 *nefic.c.1.p.8.n.73. vsque ad 118.* † vbi etiam de Cancellarijs, & alijs officialibus, & de admissionibus Canonicorum, etiam quod data conuertantur in vsum pium, & de dispensationibus matrimonialibus, illarumq. executionibus, vel similibus, pro quibus nihil quoque poterit recipi, etiam à sponte dantibus *Nauar. conf. 21. de rescript.* neque pro studendo processu, pro quo nihil potest percipere delegatus, cui commissa est dispensatio *Cerol.in prax.episcopal.2.p. in verb.delegatus.§.2.& in verb. dispensatio. §. 1. Genuens.in prax. archiepiscop. c.25. n.13.* vbi adducuntur resolutiones Congregationis, de quibus etiam *Garz. de benefic. p. 8. c. 2. n. 114.* 33 *cum seq.* † Et de monialibus quando possint aliquid accipere pro ingressu puellæ in monasterium absque labe simoniæ *Surd. conf. 295. per tot. lib. 2.*

In casibus autem, in quibus conceduntur sportulæ Iudici, erunt etiam ei debitæ, quando laborauit circa processum alicuius causæ, & fecit quidquid ad eum spectabat circa prolationem sententiæ, 34 si antequam † illam ferat, partes se concordauerint iuxta *Specul. Franc.* & alios quos adduxi *supr.c.53.n.15.* Et quamuis per aliquos fuerit de huiusmodi opinione dubitatum, cum doctores per me allegati loquantur in assessore, non in Iudice, prout etiam loquitur *Glos.in c.statutum. 11.§.assessorẽ.in verb.communiter.de rescript.in 6.* Tamen ista distinctio non videtur admittenda, cum in vtroque militet eadem ratio, ob quam dantur sportulæ, seu salarium, & in specie 35 quod † debeantur sportulæ etiã Iudici, nõ obstante concordia partium concludit *Ias. in §. tripli. col.penult.ante med.n.58.vbi Sardus in addit.in verb. aduertas. instit. de actionib.* & ibi etiam *Aret.n.11.* qui loquitur in Iudice delegato *Marsil.sing.693.vulgariter.n.1.Dec.in l.in iure ciuili.121.in princ.ff. de regul. iur.* vbi, quod si ex forma statuti debetur Iudici salarium post la-36 tam sententiam, † si non stet per Iudicẽ, & protestetur, debet illud consequi, quamuis sententiam non tulerit *Idem Dec. conf. 70. pro tenui. col.3.ad med.vers.ex quibus infert. n.3. Roman. conf.85. euidenter ostenditur. in princ. & in fin.* vbi loquitur de Vicario. & ibi *Mandos.in verb. euidenter. Idem Roman.* in simili *conf. 434. in quo quæritur. col.penult. in fin. vers.quo ad tertium.n.6. Brognin.* qui testatur ita fuisse iudicatum *decis.41.n.48.p.1.* quod etiam in effectu voluit *Bart.in l.1.§.diuus.il 2.col.4.in princ.n.14. ff.de var. & extraordin. cognition.* vbi loquitur de potestate, assessore, & doctore, prout etiam in Iudice sequitur *Paris.ibid.in addit.ad Bart.in d.§.diuus.in verb.& idẽ puto. Alciat.de verbor. signific.lib.2.n.63.vers.lex ait iudici.fol.109.* vbi sequitur *Roman. d.cons.85. euidenter. in princ.*

Nec facit, quod Doctores loquantur de salario, non autem de sportulis, Quia sportulæ successe-37 runt loco † salarij, quod debetur Iudici *Alciat. dispunct.lib.3.c.17. ad fin.vers.is autem qui succumbebat. Gulielm.Rouille de iust. & iur. c.9. ad fin.vers.sumptus autem.tom.1.fol.385.* & notant omnes *in rubr. C.de sportul. & sumptib. in diuers.iudic.faciend.vbi Azo. n.6. & Cuiac. in princ. Doctor.in auth.offeratur.* C. *de litis contestat. Roland. conf. 87. n. 1. cum seq. lib. 2. Cagnol. in l. diem functo. n. 26. in fin. de offic. assessor.* Vbi, quod per statuta & consuetudines locorum sportulæ dandæ à partibus successerunt loco stipendij, & salarij de publico constituendi *Rebuff. de salar. tax. pro vision. process.* 38 *glos.vnic.* Vbi *in fin.* † quod requiritur vt hoc salarium, seu sportulas Iudex accipiat, non à parte, sed à Notario, cui pars tradet, & demum ipse Iudici, alioquin pars posset magnam summam dare, quæ postea non veniret in taxationem, vt igitur hæc taxatio parti computetur, necessarium est sic fieri, cum hoc non obseruato, vltra alia requisita, de quibus *ibid. per Rebuff.* non possent Iudices aliquid à litigantibus exigere, Maximè quia non possunt Doctores loqui nisi de sportulis, nam si Iudices haberent salarium, non darentur eis sportulæ, vt dictum est 39 *sup.n.1.cum seq.* † Et multa de sportulis *Gregor. Tholos.de republ.lib.2.c.6.n.16.vsque ad 20. Alciat.lib.3.dispũct.c.17.Azo.Cuiac.& alij in rubr. C.de sportul.Idem Cuiac.lib.12.obseruat.c.22.*

EPITOME.

DE coniecturis nominationis, institutionis, educationis, baptismi, legitimationis, dotationis, collocationis in matrimoniũ, seu tractatus illius, famæ publicæ, & similium, quando probent filiationem tam legitimam, quàm illegitimam, tam in possessorio, quàm in petitorio. ¶ Actus de sui natura indifferens à quo sit determinandus. ¶ Perceptio distributionum quotidianarum communis Canonico, & Capellano, si fiat à Canonico quando illum constituat in quasi possessione Canonicatus. ¶ De varijs exceptionibus contra testes deponentes de filiatione. ¶ Ex præterito an præsumatur in futurum siue in bonum, siue in malum. ¶ Confessio in alio iudicio an probet contra tertium. ¶ Exceptio famulatus an excludat præsumptionem filiationis contra Dominum. ¶ Testes deponentes contra præsumptionem iuris quando probent. ¶ Tempus quo casu sit præcisè probandum. ¶ Alimenta an sint præstanda ab hæredibus patris. ¶ Actus voluntarius quando trahatur ad necessarium. ¶ Solutio temporalis an inducat obligationem in futurum. ¶ Et quid in alimentis debitis tam ex contractu, quàm ex vl-

tima

n. 101. *lib.* 2. *Honded. conf.* 84. *n.* 64. *lib.* 2.

Addendum tamen est, quod prædicta procedunt in Episcopatibus magnis, insignibus, & numerosis, 16 in quibus† Episcopus non posset commodè peragere officium Iudicis ordinarij, & Vicarij, vnde poterit in eis cogi ad constituendū Vicarium generalem, cui tenebitur dare salarium, quod tunc erit debitum necessarium, itaut ad illud teneatur etiam successor in Episcopatu, cum in alijs Episcopatibus non esset cogendus Episcopus habere Vicarium de necessitate, adeout tūc esset debitum voluntarium, prout latè concludit *Flores Diaz. var. quæstion. lib.* 1. *q.* 8. *n.* 4. *Gabr. conf.* 32. *n.* 22. *lib.* 2. 17 † & ita declarantur Doctores dum volunt Vicarium esse constituendum per Episcopum vt per *Sbrozz. de vicar. episcop. lib.* 1. *q.* 46. *n.* 3. *in fin. Bald. in l. aliquando. oppos.* 4. *de off. proconsul. Boer. decis.* 347. *n.* 6. *Abb. in c. quoniam. de offic. ordin. Lancellott. instit. de offic. vicar. in princ. in verb. non potest. Bero. in c. prudentiam. n.* 102. *de offic. delegat. Couar. lib.* 3. *var. resolut. c.* 20. *n.* 4. *Ruin. conf.* 148. *n.* 4. *lib.* 4.

Adde *sup. d. c.* 94. *n.* 37.

Et facit, quia cum Episcopus, seu Prælatus potest per se iudicare absque incommodo subditorum, 18 non † tenetur per alium hoc facere *Put. decis.* 43. *n.* 2. *lib.* 2. vbi ex hoc infert, quod debitum salarij Vicarij ab Episcopo positi est debitum voluntarium, & non necessarium, ad quod non tenebitur successor, sed hæres Episcopi mortui, dummodo tamen non simus in Episcopatibus magnis, & insignibus, iuxta distinctionem supra adductam *Flores var. quæst. lib.* 1. *q.* 8. *n.* 4. *cum* 19 *seq.* & dixi *supr. c.* 94. *n.* 37. † Quibus adde *Hoied. de beneficior. compatibil. p.* 2. *c.* 10. *n.* 9. *tom.* 15. *p.* 2. *fol.* 175. vbi distinguit, quod aut Episcopus est absens, & tunc non est dubium, quod cogitur habere Vicarium, Aut est præsens, & hoc casu si Episcopus est iurisperitus, & potest per se definire ea, quę pertinent ad iurisdictionem contentiosam, & voluntariam, & Episcopatus est tenuis, prout sunt communiter in Italia, non erit compellendus cōstituere Vicarium. Aut verò non est iurisperitus, & negotia sui Episcopatus sunt multa, cū sit magnus, & pinguis, prout communiter sunt in Hispania, & Sicilia, & tunc debet constituere Vicarium, & ità concordan-20 tur opiniones Doctorum, † prout ita est intelligenda doctrina *Abb. in c. quoniam. de offic. ordin.* de qua *ibid.* dubitat *Felin.* cuius dubitatio ex supradicta distinctione resoluitur, vt per *Hoied. d. c.* 10. *n.* 9.

Obseruandum est etiam, quod quæ supradicta sunt de consuetudine accipiendi sportulas, non procedent in terminis *c.* 18. *§. caueant. session.* 24. 21 *Concil. Trident.* † vbi prohibetur examinatoribus, ne quidquam prorsus occasione examinis, nec ante, nec post accipiant, alioquin simoniæ vitium tam ipsi, quàm alij dantes incurrant, à qua absolui nequeant, nisi dimissis beneficijs, quæ quomodocumque etiam antea obtinebant, & ad alia in posterum inhabiles reddantur, & de his omnibus non solum coram Deo, sed etiam in Synodo prouinciali (si opus erit) rationem reddere teneantur, à qua si quid cōtra officium eos fecisse compertum fuerit, grauiter eius ar-22 bitrio puniri possint. † Qua dispositione Concilij stante vix potest adesse aliqua consuetudo præscripta, cum ad summum inceperit à tempore publicationis eiusdem Concilij, ex quo introducta sunt huiusmodi examina, & concursus, & consuetudo, per quam Episcopi, & eorum prouisores, & ministri exigunt aliquas sportulas 23 si est propriè consuetudo, † vt quia viget vniformiter in aliquo Regno, seu prouincia, debet esse ad minus quadraginta annorum, vt dicatur præscripta, seu introducta contra ius canonicum *Doctores communiter in c. fin. vbi Roc. sect.* 3. *n.* 35. *cum seq. de consuetud.* Si verò non est 24 propriè consuetudo, † sed præscriptio, & tunc debet esse immemorabilis, cum resistat ius commune, & non adsit titulus *c.* 1. *de præscript. in* 6. & in specie Concilij Trident. notat *Garz. de be-*25 *nefic. p.* 9 *c.* 2. *n.* 383. *vsque ad* 391. † Tunc autem dicetur præscriptio, quando videlicet non viget nisi in vno Episcopatu, vel esto, quod vigeat in Regno, seu prouincia, est tamen difformis, quia in vno Episcopatu exigitur certa quantitas, in 26 altero autem alia. † Consuetudo enim non inducitur ex actibus difformibus, & quæ vario modo fuerit obseruata *Bart. in l.* 2. *in princ. n.* 22. *ff. sol. matrim. Socin. cōs.* 92. *n.* 12. *col.* 7. *in princ. vers. sed ad hoc fundamentum. lib.* 3. *Alex. conf.* 5. *col.* 2. *& conf.* 127. *in fin. lib.* 5. *Menoch. conf.* 8. *n.* 17. *lib.* 1. *Rot. diuers. decis.* 338. *n.* 3. *p.* 1. *& decis.* 72. *n.* 28. 27 *&* 29. *p.* 2. † Et est ratio, quia super actibus difformibus non potest capi præsumptio *Glos. in c. per tuas.* 6. *in verb. subsecuta. de condit. appos. Cin. Bald. & alij in l.* 1. *C. de probat. Calcan. conf.* 121. *col. penult. in fin. Aym. conf.* 96. *n.* 6. 28 Præscriptio autem † potius est, quàm consuetudo, quando acquiritur ius alicui Vniuersitati, seu Capitulo, non in vniuersum, & in communi, sed tamquam personæ fictæ, & particulari *Rot. coram R. P. D. Robusterio Caietana praecedenti* 1. *Martij.* 1563. de qua per *Garz. de benefic. p.* 5. *c.* 4. *n.* 73. *in fin. post Abb. in c. cum ecclesia vulterana. v.* 6. *de elect. Aym. de antiquit. tempor. p.* 4. *differ.* 7. *n.* 21. *Prob. ad Monach. in c. cum in illis. n.* 1. *&* 17. *de præbend. in* 6. *Aret. conf.* 23. *Put. decis.* 387. *lib.* 2. *Rocch. in c. fin. sect.* 5. *n.* 3. *de consuetud. Balb. de præscript. p.* 1. *q. vlt.* 29 *n.* 3. *cum seq. p.* 5. † Tunc enim est proprie consuetudo, quando in aliqua prouincia generaliter obseruaretur, ita quod in ea faceret ius commune, vt per *Doctor. in d. c. cum ecclesia vulterana. de elect. Garz. de benef. p.* 5. *c.* 4. *n.* 73. *&* 74. Vbi etiam adducit multas decisiones, quando debeat esse immemorabilis, vel quadragenaria, cum similibus quæstionibus.

Quibus adde, quod Concilium prohibet istas sportulas, seu quidquid datur etiam modicum exa-30 minatoribus tamquam vitium simoniæ † propter ordinem ad beneficium, quo casu nulla consuetudo excusaret iuxta adducta per *Garz. de benefic. c.* 2. *p.* 9. *n* 389. *cum seq. & par.* 8. *c.* 3. *n.* 75. *Soarez. de relig. tract.* 3. *lib.* 4. *c.* 48. *& c.* 29. *n.* 3.

n.3. Prout etiam idem est in prouisione beneficij, 31 quæ debet esse gratuita sine aliquo præmio, † & mercede, itaut ex collationibus, seu institutionibus, ac possessionibus, seu mandatis possessionum beneficiorum, & cappellaniarum non possint exigi aliquæ sportulæ, nec aliud non obstāte aliqua cōsuetudine etiam immemorabili *c. fin. 1. q. 3. c. eū satis. de simon. Nauarr. cons. 1. & 2. eod. tit. Fusc. de visitat. lib. 1. c. 32. n. 8. Sbroz. de vicar. episc. lib. 2. q. 103. n. 1.* & multas decisiones sacræ Congregationis Concilij adducit *Garz. de benefic. c. 1. p. 8. n. 73. vsque ad 118.* † vbi etiam de 32 Cancellarijs, & alijs officialibus, & de admissionibus Canonicorum, etiam quod data conuertantur in vsum pium, & de dispensationibus matrimonialibus, illarumq. executionibus, vel similibus, pro quibus nihil quoque poterit recipi, etiam à sponte dantibus *Nauar. cons. 21. de rescript.* neque pro studendo processu, pro quo nihil potest percipere delegatus, cui commissa est dispensatio *Cerol. in prax. episcopal. 2. p. in verb. delegatus. §. 2. & in verb. dispensatio. §. 1. Genuens. in prax. archiepiscop. c. 25. n. 13.* vbi adducuntur resolutiones Congregationis, de quibus etiam *Garz. de benefic. p. 8. c. 2. n. 114. cum seq.* † Et de monialibus quando possint ali- 33 quid accipere pro ingressu puellæ in monasterium absque labe simoniæ *Surd. cons. 295. per tot. lib. 2.*

In casibus autem, in quibus conceduntur sportulæ Iudici, erunt etiam ei debitæ, quando laborauit circa processum alicuius causæ, & fecit quidquid ad eum spectabat circa prolationem sententiæ, 34 si antequam † illam ferat, partes se concordauerint iuxta *Specul. Franc.* & alios quos adduxi *supr. c. 55. n. 15.* Et quamuis per aliquos fuerit de huiusmodi opinione dubitatum, cum doctores per me allegati loquantur in assessore, non in Iudice, prout etiam loquitur *Gloss. in c. statutum. 11. §. assessorē. in verb. communiter. de rescript. in 6.* Tamen ista distinctio non videtur admittenda, cum in vtroque militet eadem ratio, ob quam dantur sportulæ, seu salarium, & in specie 35 quod † debeantur sportulæ etiā Iudici, nō obstante concordia partium concludit *Ias. in §. tripli. col. penult. ante med. n. 58. vbi Sardus in addit. in verb. aduertas. instit. de actionib.* & ibi etiam *Aret. n. 11.* qui loquitur in Iudice delegato *Marsil. sing. 693. vulgariter. n. 1. Dec. in l. in iure ciuili. 121. in princ. ff. de regul. iur.* vbi, quod si ex forma statuti debetur Iudici salarium post la- 36 tam sententiam, † si non stet per Iudicē, & protestetur, debet illud consequi, quamuis sententiam non tulerit *Idem Dec. cons. 70. pro tenui. col. 3. ad med. vers. ex quibus infert. n. 3. Roman. cons. 85. euidenter ostenditur. in princ. & in fin.* vbi loquitur de Vicario. & ibi *Mandos. in verb. euidenter. Idem Roman.* in simili *cons. 434. in quo quæritur. col. penult. in fin. vers. quo ad tertium. n. 6. Brognin.* qui testatur ita fuisse iudicatum *decis. 41. n. 48. p. 1.* quod etiam in effectu voluit *Bart. in l. 1. §. diuus. il 2. col. 4. in princ. n. 14. ff. de var. & extraordin. cognition.* vbi loquitur de potestate, assessore, & doctore, prout etiam in Iudice sequitur *Paris. ibid. in addit. ad Bart. in d. §. diuus. in verb. & idē puto. Alciat. de verbor. signific. lib. 2. n. 63. vers. lex ait iudici. fol. 109.* vbi sequitur *Roman. d. cons. 85. euidenter. in princ.*

Adde supra ad c. 55. n. 15.

Nec facit, quod Doctores loquantur de salario, non autem de sportulis, Quia sportulæ successe- 37 runt loco † salarij, quod debetur Iudici *Alciat. dispunct. lib. 3. c. 17. ad fin. vers. is autem qui sucumbebat. Gulielm. Rouille de iust. & iur. c. 9. ad fin. vers. sumptus autem. tom. 1. fol. 385.* & notant omnes *in rubr. C. de sportul. & sumptib. in diuers. iudic. faciend.* vbi *Azo. n. 6. & Cuiac. in princ. Doctor. in auth. offeratur. C. de litis contestat. Roland. cons. 87. n. 1. cum seq. lib. 2. Cagnol. in l. diem functo. n. 26. in fin. de offic. assessor.* Vbi, quod per statuta & consuetudines locorum sportulæ dandæ à partibus successerunt loco stipendij, & salarij de publico constituendi *Rebuff. de salar. tax. pro vision. process.* 38 *glos. vnic.* Vbi *in fin.* † quod requiritur vt hoc salarium, seu sportulas Iudex accipiat, non à parte, sed à Notario, cui pars tradet, & demum ipse Iudici, alioquin pars posset magnam summam dare, quæ postea non veniret in taxationem, vt igitur hæc taxatio parti computetur, necessarium est sic fieri, cum hoc non obseruato, vltra alia requisita, de quibus *ibid. per Rebuff.* non possent Iudices aliquid à litigantibus exigere, Maximè quia non possunt Doctores loqui nisi de sportulis, nam si Iudices haberent salarium, non darentur eis sportulæ, vt dictum est 39 *sup. n. 1. cum seq.* † Et multa de sportulis *Gregor. Tholos. de republ. lib. 2. c. 6. n. 16. vsque ad 20. Alciat. lib. 3. dispūct. c. 17. Azo. Cuiac. & alij in rubr. C. de sportul. Idem Cuiac. lib. 12. obseruat. c. 22.*

EPITOME.

De coniecturis nominationis, institutionis, educationis, baptismi, legitimationis, dotationis, collocationis in matrimoniū, seu tractatus illius, famæ publicæ, & similium, quando probent filiationem tam legitimam, quàm illegitimam, tam in possessorio, quàm in petitorio. ¶ Actus de sui natura indifferens à quo sit determinandus. ¶ Perceptio distributionum quotidianarum communis Canonico, & Capellano, si fiat à Canonico quando illum constituat in quasi possessione Canonicatus. ¶ De varijs exceptionibus contra testes deponentes de filiatione. ¶ Ex præterito an præsumatur in futurum siue in bonum, siue in malum. ¶ Confessio in alio iudicio an probet contra tertium. ¶ Exceptio famulatus an excludat præsumptionem filiationis contra Dominum. ¶ Testes deponentes contra præsumptionem iuris quando probent. ¶ Tempus quo casu sit præcisè probandum. ¶ Alimenta an sint præstanda ab hæredibus patris. ¶ Actus voluntarius quando trahatur ad necessarium. ¶ Solutio temporalis an inducat obligationem in futurum. ¶ Et quid in alimentis debitis tam ex contractu, quàm ex vltima

tima voluntate. ¶ Dispositio *l. si certis annis. C. de pa. & l. cum de in rem verso. ff. de vsur.* quando procedat remissiuè. ¶ Legitimi an sint prius alendi, quàm spurij. ¶ Vncia an debeatur naturali. ¶ Et quæ requirantur vt quis sit naturalis. ¶ Retentio mulieris in domo quando arguat præsumptionem filiationis de eo, qui ex illa nascitur. ¶ Testibus duobus affirmantibus an magis credatur, quàm pluribus negantibus. ¶ Et quid si agatur de probatione honestatis mulieris. ¶ Nati ex fœmina vulgari an sint naturales, & succedant patri & matri. ¶ Constitutio dotis facta per patrem an præiudicet creditoribus. ¶ Alimenta an præstentur spurijs iuxta dignitatem, seu necessitatem tantùm.

SVMMARIVM.

1 *Coniectura desumpta ex lactatione, & educatione pueri probat filiationem, si tamquam filius tractetur, & educetur. n. 2. & 7. Intellige vt n. 3. & 4.*
5 *Transmissio pueri ad baptismum, legitimatio, & institutio inducit coniecturam filiationis, si tales actus fiant tamquam de filio.*
6 *Actus concernentes causam pietatis excludunt præsumptionem filiationis.*
8 *Actus de sui natura indifferens determinatur per denominationem.*
9 *Perceptio distributionum quotidianarum est communis Canonico, & Capellano, si tamen percipiantur ab aliquo tamquam Canonico, constituitur quasi possessio canonicatus.*
10 *Testis varius etiam in accessorijs non probat, si fuit iuratum dicere veritatem super tota causa.*
11 *Inuerisimilitudo detrabit fidei testis.*
12 *Testis nominans auctorem non idoneum non probat.*
13 *Testis de auditu nullam fidem facit. n. 33.*
14 *Exceptio famulatus excludit præsumptionem filiationis contra dominum.*
15 *De præterito siue in bonum, siue in malum, præsumimus in futurum, saltem ad transferendum onus probandi in aduersarium, etiam quod requireretur probatio temporis. n. 16.*
17 *Confessio in alio iudicio, & inter diuersas personas an probet contra tertium.*
18 *Tractatus sequens quando dicatur factus in executionem actus præcedentis.*
19 *Præsumptio vna tollit aliam.*
20 *Testes singulares non probant etiam in actu difficilis probationis, quando contra eos adsunt alia exceptiones. & n. 21.*
22 *Probationes leuiores sufficiunt in materia alimentorum.*
23 *Probatio magis digna præualet minus digna.*
24 *Simplex nominatio filia an inducat præsumptionem filiationis. n. 25.*
26 *Probatio conformis iuri communi est potentior, & contra eam requiruntur efficacissima probationes. n. 28. & 29.*
27 *Viuere quis præsumitur vsque ad centum annos.*
30 *Depositio cadens in tempore infantia improbatur. n. 34.*
31 *Testes deponentes contra præsumptionem iuris non probant, nisi sint tantæ fidei, vt non adsit suspitio quod iurent falsum.*
33 *Tempus quando dicatur virtualiter expressum.*
35 *Tempus est præcisè probandum, si est de substantia, & decisiuum quæstionis.*
36 *Depositio testium contraria nihil releuat.*
37 *Alimenta debentur filia spuria, & naturali ab haredibus patris. Intellige vt n. 38.*
39 *Alimenta præstantur iuxta facultates patrimonij. n. 41.*
40 *Constitutio dotis filia facta a patre non valet in præiudicium creditorum.*
42 *Non entis nulla sunt qualitates.*
43 *Testis vnicus non probat.*
44 *Subornatio reddit testem inhabilem.*
45 *Actus voluntarius non est tradendus ad necessarium. Declara vt n. 46.*
47 *Tempus non est modus inducenda obligationis.*
48 *Solutio decennalis an inducat obligationem pro tempore futuro. Et quid in alimentis. n. 49. 51. & 53.*
50 *Interpretatio plenior fit in testamentis, quàm in contractibus.*
52 *Declaratio* l. si certis annis. C. de pact. & l. cum de in rem verso. ff. de vsur. *remissiuè.*
54 *Alimenta sunt præstanda in domo.*
55 *Legitimi sunt prius alendi, quàm spurij, si facultates non suppetunt.*
56 *Spurij an sint alendi iuxta necessitatem tantùm, vel etiam secundum dignitatem.*
57 *Vncia an detur naturali, & de requisitis, qua debet habere naturalis.*
58 *Filiatio probatur coniecturis.*
59 *Retentio mulieris in domo an sit coniectura sufficiens, vt natus ex ea dicatur filius eius, qui illam retinet. n. 60.*
61 *Negatiua probatur quando est coniuncta cum affirmatiua.*
62 *Testibus duobus affirmantibus magis creditur, quàm mille negantibus.*
63 *Negatiua quando dicatur non coarctabilis.*
64 *Testes pauciores deponentes de bona fama praferuntur pluribus, qui deponunt de mala.*
65 *Coitus soluti cum soluta dicitur sufficiens ad effectū habēdi filios ex eis natos pro naturalibus.*
66 *Nati ex vulgari fœmina sunt spurij, non naturales, & succedunt matri, non patri.*
67 *Actus baptismi pertinet ad parentem, & sustinetur illa professio in fide ipsorum.*
68 *Pater dicitur qui actus paternos gerit.*
69 *Hæres est, qui facit actus hæreditarios.*
70 *Educatio pueri, & præstatio alimentorum, & nominatio cum similibus actibus arguunt filiationem tam legitimam, quàm illegitimam. n. 75. Intellige vt n. 74.*
71 *Legitimatio est vehementissima coniectura filiationis, & sola sufficit.*
72 *Dotatio puella, & maritatio faciunt præsumere filiationem, itaut etiam satis sit tractatus de maritando.*

Fama

73 *Fama publica, quod quis sit filius alicuius facit præsumptionem filiationis.*
76 *Præsumptio filiationis resultans ex tractatu non sufficit ad obtinendum in petitorio. Contrarium n.77.*
78 *Tractatus & nominatio filij præiudicat illis, qui tractationi cōsenserunt, secus alijs. n.79. & 80.*

CAPVT CCCCLXII.

COniecturæ multæ adducuntur in decisione, ex quibus dicitur probata prętensa filiatio, Verum quia mandatum fuit iterum partē audiri, vt veritas magis appareat, & nulli grauamen inferatur, videtur concludendum non constare de dicta filiatione, † Nam circa coniecturam, quæ desumitur ex lactatione, & educatione nullus testis deponit, quod puella fuerit lactata & educata tamquam filia, itaut non probata in specie ista qualitate numquam filiatio sit præsumenda, ita loquitur *Bald.* qui in decisione ex aduerso allegatur *in l.non ignorat. 9.n.3. C.qui accusar. non poss.* & ita illum declarat *Ias. cons. 102.col.3.post princ. vers.sexto facit. & ibid. ad fin.vers.non obstat dum dicebatur. lib. 4. Alex. cons.74.n.2.vers.sic etiam ponitur.lib.2. Abb.in c. ex transmissa. in 1. notab. & ibi etiam Butr. in princ.qui fil.sint legitim. Ruin. cons.52. n.4. ad fin.lib.5. Roland.cons.96.n.47.& 48. lib.3. Mascard.conclus.789.n.38. vers. secundus casus.p.2. Dec. cons. 54. in causa domini Antonij. col.2.post princ.* † Et cum ista distinctione quod educetur vt filius, loquuntur omnes Doctores, de quibus per *Surd.* ex aduerso adductum *cons. 1.n.46. lib.1. Paris.cons.29.n.9.lib.2.*

Cum etiam per educationem, & tractatum tunc inducatur talis coniectura filiationis, † quando essemus in iusta & legitima filiatione, non autem in illicita, prout est casus noster, ad excludēdum delictum iuxta opinionem *Ang. cons. 191. super puncto videtur. col.2.ad med.vers.& si dicatur. n.1.in fin.* quam d cit veriorem, & magis rationabilem *Ias cons.102. col. 2. in fin. vers. quarto pro eadem parte. & col.vlt.in fin. vers. præterea per tractatum.lib.4. Barbat.cons.27. vers.& ex istis. lib.2. Paris.cons.10.n.71.lib.2.* † Quamuis hoc non sit tutum, cum contrarium teneat *Bald. in l.1.col.12.ad med.n.34. C.de his qui accusar. non poss.* cum alijs latè per *Surd. cons. 1. n. 46. post med.vers.& prædicta. lib.1.*

Idem dicendum est de alia coniectura transmissionis pueri ad baptismum, quæ debebat probari, quod † fuerit facta non simpliciter de puero, sed tamquam de filio, Exemplo legitimationis, institutionis, & similium *Socin.cons.89. n. 4. lib.1.* vbi, quod huiusmodi tractationes debent esse tales, quæ conueniant filio, & non alteri, vt emancipatio, & datio tutoris, quod etiam voluit *Alex. cons.88. n.11. lib.7. Rimin.Sen.cons. 289.n.5.& 32.lib.2. Roland.cons.96.n.42.& 48. lib.3.* † cum talia concernant etiam actum pietatis, quæ excludunt præsumptionem filiationis *Gozad.cons.13.n.17. Menoch.de arbitr. cas.89. n. 76.* Et ad hoc vt actus similis tractationis præiudicet, debet esse talis, † qui duntaxat filio, & non alteri conueniat, vt per *Socin.d.cons. 89. n.4.lib.1.* cū alijs per *Mascard.conclus.789. n.38.ad med.* † Ideo actus de sui natura indifferens determinatur per denominationem *Glos. in l.pro hærede. §. seruos. ff.de acquir.hæreditat.* Prout de actu perceptionis distributionum quotidianarum, † qui licet sit communis canonico, & capellano, tamen si percipiantur ab aliquo tamquam canonico, constituitur quasi possessio canonicatus *Innoc. in c.ex parte. 14. n.6. de restitut.spoliator. Socin.cons.89.n.4.post med. vers. ergo patet.lib.4*

Quamuis neque in ista coniectura transmissionis ad baptismum sit faciēdum aliquod fundamentum, cum illa non probetur stante singularitate Guidonis testis vnici, & illius varietate, dum iuxta *9. vt in summ.n.8.* deponit de baptismo, modò ab vno, modō ab alio, Itaut ex hoc nulla probatio resultet, † quamuis essemus in accessorijs cum fuerit iuratum dicere veritatem super tota causa *Alex.cons.44.n.7.lib.2. Put.decis. 28. n.2. p.3.* Maximè quia alius testis aduersarij iuxta 19. probat, quod D. Fabins tempore dicti baptismi erat contumax curiæ Corneti, Vnde est inuerisimilis depositio Guidonis, dum nititur probare requisitionem baptismi fuisse factam in platea dictæ ciuitatis ab illo, qui potius tamquam bannitus ab ea debebat abesse, † quæ inuerisimilitudo detrahit fidei testis *Aym. cons. 61. n.9.& cons. 298. n.16.* Adeo vt neque alij testes probent istam requisitionem, † cum omnes sint de auditu Guidonis, qui magis excluduntur tamquam nominent auctorem non idoneum *Natt.cons.170.n.5.& cons.6.n.67. & cons.112. n.13.* Quamuis sufficeret exceptio † de auditu, quæ tollit fidem testi *c. licet quadam. de testib.* Præsertim quando ab vno tantum, non à pluribus audierunt *Grat. cons. 27. n.17. lib. 2. Rim. Iun. cons.120.n.5.lib.2.*

Nec facit alia coniectura desumpta ex concubinatu, Cum omnes testes inducti per D. Marcum *vt in summar. n. 1.* plenè probent famulatum Vrsolinæ, † per quam excluditur præsumptio filiationis contra dominum *Bald.in l.filium definimus.in 1.lect.post med.vers.sed pone quidam puer natus est.n.11.ff.de his qui sunt sui vel alien. iur. Dec. in c. per tuas. in princ. vers.& hoc intelligitur quando fuit. de probat. Alciat.de præsumpt. reg.3.q.37. Mascard.conclus.788.n.33.*

Quibus additur fama vitæ inhonestæ matris puellæ, quæ probatur de tempore cohabitationis, seu famulatus, *vt in summar.n.3.iuxta 19.* cum alijs de quibus in facto; Quamuis etiam sufficeret simplex probatio, † cum de præterito siue in bonum, siue in malum præsumamus in futurum saltem ad transferendum onus probandi in aduersarium *Anchar.cons.63. in fin. Cardin. in clem.vnic.de homicid.& in c.fin.post Glos. ibi in verb.compotem. de success. ab intestat. Euerard. loco argum.90. de tempor. ad tempus. n. 8.* Itaut licet requiratur certa, & determinata probatio tam-

16 temporis pro forma, † tamen qualitas probaretur inesse præsumptiuè illo tempore, probando quod olim erat *Natt.cons.439.in fin.n.12. Mascard.conclus.1351.in fin.n.33.*

Stante præsertim confessione ipsiusmet matris de 17 vita inhonesta, *vt in summar. n. 4.* † quæ licet præsupponatur facta in alio iudicio, & inter diuersas personas, tamen iuncta cum testibus deponentibus de eadem inhonestate deponentibus probarêt contra tertium *Bald. in auth.hoc ius porrectũ. C.de sacrosf.eccles.Ruin.cons.142.n.4.lib.1. Surd.decis.135.n.5.* Quamuis verè neque dicta confessio sit inter diuersas personas, cum ipsamet mater veniat ad causam contra D. Marcum, & per filiam huiusmodi acta sint producta, vnde ei quoque debet nocere *Dec. in c. cum venerabilis. n. 22.de exception.*

Neque obstat alia coniectura collocationis puellæ in Monasterium factę per D.Marcum, Cum adsit protestatio eiusdẽ, *vt in summar.n.9.* ex qua col-18 ligitur, † quod tractatus sequens non potest dici factus in executionem colloquij cum fratre, quatenus etiam de eo constaret, de quo tamen non apparet *l.at si quis. §.plerique.ff.de religios. & sumpt.funer. l.qui in aliena. §. celsus. de acquir.haredit. Rimin.Sen.cons.289.n.18.vsque ad 21. lib.2. Alex.* in specie *cons. 74. n. 1. in fin. vers.sed quod prius.lib.2.*

Minus obstat altera coniectura desumpta ex fide parochi, Quia est sine die, & anno, & facta ab eo qui non est parochus, & ex alia fide proprij, & veri parochi, & confessoris D. Fabij apparet 19 de contrario, † itaut præsumptio quæ prætenditur colligi ex fide non veridica sit sublata per istam veram, & legitimam *l. diuus. de restit. in integ. Aym.cons.149.n.17.*

Accedat, quod omnes testes partis aduersæ sunt 20 singulares, qui non probant filiationem † *Gabr. de testib. conclus.2. n. 15.* Et quamuis simus in actu difficilis probationis, Tamen singularitas testium non admittitur, si adsint contra eos aliæ exceptiones, prout ex facto constat multas adesse *Grat. cons.59. in fin. n.43. lib. 2. Marsil. sing.102. n.12.Gabr.de testib.conclus.7.n.12. & 13.* & in casu, in quo admittuntur testes singula-21 res, illi debent esse valde digni, † & deponere verisimilia, vt in specie filiationis dicit *Rot. diuers. decis.238.n.13.p.1.* Maximè quia hic non 22 agitur de alimentis, † in quibus sufficerent leuiores probationes *Couar.de sponsal.p.2.c.8.§. 3.n.6.* Stante præsertim probatione facta per D. 23 Marcum, † quæ tamquam magis digna debet in concursu præualere *l. 1. §. his cunabulis. de off. praefect.prator.l.3.in princ.& l.ob carmen.§.vlt. de testib.Bald.in l.testium.n.21.eod.tit.Dec.cons. 342.in causa partus.col.2.in fin.n.2.*

Cætera quæ adducuntur de nominatione filiæ facta per D Fabium, cum alijs, de quibus *in summar. n. 3.* sunt sublata in facto, cum præsertim non appareat, quod fuerit nominata filia, sed quod 24 diligebatur tamquam filia, † licet neque simplex nominatio probet filiationem, immo neque inducat præsumptionem, per quam transferatur aliquod onus probandi in cõtrarium *Castr. in l. non epistolis. C. de probat. Aym. cons. 249. n.10.Corn.cons.78.col.fin. lib. 3. Paris. cons.29. n.96.lib.2.* Quia filiatio à natura prouenit, quam sola nominatio efficere non potest, quasi illa potius gratia blandiendi, quàm veritatis inducendæ proferri soleat *l.nemo.§.1.de haredib. in-25 stituend.* † Et multa requisita debent concurrere, vt talis nominatio probet filiationem *Menoch.de arbitr.cas.89.n.79. cum seq.*

Prædictis adduntur testes examinati per D. Marcũ, qui plenè probãt superuiuentiã mariti tem-26 pore natiuitatis & conceptionis puellæ, † quibus magis est standum, tamquam sint conformes dispositioni iuris communis, secundũ quod præsumitur quis viuere vsque ad centum an-27 nos † *Glos.in l.2.§.si dubitetur. ff. quemadm.testam. aperiant. Dec. cons. 575. in casu in quo in terra. n. 10.* Itaut stante ista præsumptione effi-28 caciores, & magis claræ, † immo apertissimæ probationes in contrarium requirantur *Abb. in c. quia inuerisimile . in 2. dub. lib. 2. Aym.* 29 *cons. 129. in fin.* † vbi etiam quod in hoc casu debent esse tres testes idonei, vel saltem duo excellentes *Specul.de probat.§.fin. Curt.Iun.cons. 52.n.7.Dec.cons.154.in causa falsitatis. col.6.in princ.* & istis potius est standum, quàm illis qui exaduerso fuerunt examinati *Aym. cons.73. n. 41.* Maxime quia patiuntur multas exceptio-30 nes, † & eorum depositio cadit in tempore infantiæ, quod improbatur *Bart. in l. ad testium. §.1.de testam. Aret.in §.testes.instit.eod.tit.Curt. Iun.cons.52.n.6.Felin.in c.cum nobis. 14. col.4.* 31 *in fin.n. 9. de præscriptionib.* † Adeo vt neque credatur testibus deponentibus contra præsumptionem iuris, nisi sint tales, & tantæ fidei, quod non adsit præsumptio vt debeant iurare falsum *Alex.cons.99.in fin.lib.3. Aym.cons. 129. in fin.* Et in specie de probatione mortis *Gabr. de præsumpt.conclus.16.n.9.*

Et quoniam iterum fuit oppositum non sufficienter constare de superuiuentia Rosati mariti Vrsolinæ tempore conceptionis, & natiuitatis Septimiæ, Ideo fuit super prædictis datum dubium, in quo dicebam concludendum esse affirmatiuè, quod fuerit probata talis superuiuentia, Etenim testes probant cognouisse d. Rosatum vsque ad annum 1597. & semper illum permansisse in ciuitate Corneti vnà cum eius vxore, de quo tempore erat iam nata Septimia, & quamuis vnus 32 ex testibus non exprimat tempus præcisè † tamen satis dicitur virtualiter expressisse, dum dicit Rosatum permansisse in dicta ciuitate quousque permansit D. Fabius, per quæ verba denotatur continuatio, & extremitas temporis *c.2.de capell. monachor. Bellon. cons. 11. n. 14. & 15. Bard. de tempor.vtil.vel inutil.c.19.n.12. & 13. tom.5.fol.225.*

Nec faciunt testes exaduerso examinati super obitu Rosati, Quia non probant: primus enim est 33 de auditu a matre, quod ille decesserit, † ideo nullam fidem facit tamquam deponens per sensum alterius, & non per proprium, vt tenetur

c.te-

*e.testis. 9.q.3. Natt.cons.*170.*n.*1. Maximè, quia deponit, quod erat nouem annorum, quando dictam mortem audiuit à matre, vnde nihil probat de his, 34 † quæ etiam vidisset, nedum audiuisset in infantili ætate *Bart. in l. ad testium. §. conditionem. n.5. ff. de testam. Curt. Iun. cons. 52. col. 3. post med. vers. quo casu succedit. n. 6.* Prout etiam neque aliqua probatio potest colligi ex alijs testibus, nã licet conentur probare dictum obitum, tamen non recordantur de tempore, immo neque etiam de morte, nisi mater in memoriam reduxisset, 35 † cum tamen tempus esset præcisè probandum, vt talis depositio valeret, tamquam hoc casu tempus sit de substantia, & decisiuum quæstionis *Bald. in l. testium. 14. in fin. n. 23. C. de testib. Gabr. eod. tit. conclus. 6. n. 12. Alex. cons. 136. perspectis. n. 4. lib. 6. & cons. 156. viso processu. col. 4. in princ. n. 12. lib. 5.* Præsertim cum omnes testes sint sibi contrarij tamquam affirment, quod non habent memoriam de rebus quindecim annorum, & tamen præsupponunt Rosatum obijsse iam sunt anni vigintiseptem, 36 † vnde eorum depositio est inuerisimilis & contraria, quæ nihil releuat *Aret. cons. 9. col. 2. Aym. cons. 61. n. 9. Bald. in l. scriptura. col. 2. C. de fid. instrum.*

Stantibus igitur prædictis non sumus in aliquo casu taxationis dotium, seu alimentorum, quæ ex aduerso petuntur, 37 † Etenim quatenus etiam illa deberentur filiæ spuriæ, seu naturali ab hæredibus patris *Abb. cons. 115. n. 11. lib. 2. cum alijs per Surd. de aliment. tit. 1. q. 23. n. 14. vsque ad 22.* Tamen sunt præstanda ab hærede, & successore bonorum paternorum ex titulo lucratiuo, 38 qualis † non est D. Marcus *Bald. cons. 258. n. 2. lib. 1. Boer. decis. 127. n. 14. in fin. Roland. cons. 54. n. 66. lib. 2. Couar. de sponsalib. p. 2. c. 8. §. 6. n. 14. Surd. de aliment. tit. 1. q. 50. n. 1. in fin.* Cum etiam non fuerit probatum aliquid extare de bonis patris, quo casu non est locus alicui taxationi dotis, seu alimentorum, 39 † cum illa debeantur ex facultatibus patrimonij, & iuxta illius vires *l. filia. ff. de legat. 3. l. cum post. §. gener. de iur. dot. Abb. cons. 115. col. 1. in fin. lib. 2. Surd. de aliment. tit. 1. q. 10. n. 20.* Et quatenus per patrem dos esset constituta, 40 † Nihilominus talis constitutio non valeret in præiudicium creditorum *Bald. in l. fin. col. vlt. in princ. vers. sed quid si pater. n. 10. C. de dot. promiss.* cum dos non debeat constitui, nisi soluto ære alieno *l. vlt. in princ. ff. de his quæ in fraud. creditor.* Et notat etiã *Roman. in l. 1. ff. solut. matrim. Ias. in §. fuerat. n. 116. instit. de actionib. Rebuff. de beneficior. congr. portion. n. 102. tom. 15. p. 2. fol. 245.* 41 † Dos enim debet cõstitui secundũ facultates, & qualitatẽ patrimonij vt dictũ est *l. quæro. ff. de iur. dot.* Vnde si illæ non adsunt, non potest cadere aliqua dotis constitutio, quasi non entis nullæ sint qualitates 42 † *l. eius qui in prouincia. ff. si cert. petat.* Quo stante non est disputandum super depositione Valerij, per quem prætenditur probata dicta taxatio dotis, cum non potuerit taxari, & constitui dos in præiudicium creditorum, vt dictum est, 43 † Quamuis verè nihil probet dictus testis, tamquam vnicus *l. iurisiurandi. C. de testib. Alex. cons. 152. n. 11. lib. 7.* Et constat de eius subornatione, 44 quæ reddit illum inhabilem † *c. sicut nobis. de testib. Ruin. cons. 146. n. 5. lib. 5.*

Prout neque obstat, quod taxatio dotis sit facienda iuxta obligationem D. Marci de alendo aduersariam in Monasterio, cum illa obligatio fuerit temporalis ex pietate, & gratia, & cum protestatione, quæ reseruauit ius protestantis, & à dicta obligatione idem D. Marcus fuit liberatus per duas sententias conformes, & recte, 45 † cum actus voluntarius non sit trahendus ad necessarium, tamquam inter se multum differant *l. non quidquid. de iudic. Surd. cons. 98. n. 1. lib. 1. & cons. 365. n. 3. lib. 3. Natt. cons. 504. n. 2.* Maxime cum simus in actibus omnino voluntarijs, 46 † ad quos quis nullo iure cogebatur, tunc enim facta non vlterius æstimantur, aut extenduntur, quam ex actus gesti necessitate inducatur *l. lucius. §. testator. de legat. 2. l. tutori. C. de negot. gest. l. 2. C. de his qui spont. muner. public. sub. Menoch. de præsumption. q. 131. n. 24. & 25. lib. 3.* 47 † Cum etiam tempus non sit modus inducendæ obligationis *l. obligationum. §. placet autem. de action. & obligation.* & solutio facta etiam per decem annos de per se non inducit obligationem pro futuro tempore 48 † *l. si certis annis. C. de pact. l. cum de in rem verso. vbi Bart. n. 10. de vsur. Menoch. de præsumpt. q. 131. n. 56. lib. 3. Surd. de alim. tit. 8. priuil. 22. n. 1. & 2.* vbi *n. 22. vsque ad 26.* 49 ampliat † ad alimenta debita ex contractu, in quibus neque triennalis præstatio inducit obligationem in futurum, nec confirmat contractum, cum priuilegium alimentorum de perseuerando in futurum solutionem, postquam quis illa præstitit tribus annis continuis, habeat locum concurrentibus duobus, fauore scilicet alimentorum, & vltimæ voluntatis, quando videlicet quis pręstitisset tribus annis legatum alimentorum relictum in voluntate minus solemni, qui cogetur in futurum perseuerare in solutione, cum aliud sit in contractu *Alex.* qui de communi *in l. si certis annis. n. 3. & ibi Dec. n. 7. Curt. Iun. n. 14. in fin. C. de pact. cum alijs per Surd. d. priuil. 22. n. 22.* 50 † Cum in testamentis semper fiat plenior interpretatio, quàm in contractibus *c. cum dilecti. de donat. Dec. in l. in testamentis. n. 5. ff. de regul. iur.* Et quod hoc casu attendatur fauor alimentorum, & vltimę voluntatis 51 † multis comprobat *Menoch. præsumpt. 131. n. 5. lib. 3.* vbi etiam quamplura adducit ad declarationem *d. l. si certis annis. 28. C. de pact. & l. cum de in rem verso. 6. de vsur.* 52 † ad quarum legum materiam multa etiam apud *Vasq. lib. 2. controuers. illustr. c. 61. & 83. Corras. lib. 3. miscellan. c. 15. Cornazar. decis. 115. Magon. decis. Lucens. 146. Thoming. decis. 33. Cost. de iur. & fact. ignor. distinct. 43. cent. 1.* 53 † Quamuis in casu nostro hæc dicta sint ex abundanti, cum sufficiat nos esse in mera, & gratuita donatione, & præstatione alimentorum, non ex aliqua causa obligatoria, & onerosa, tunc enim qui donat,

non se amplius obligat ad donãdum in futurum *Vasq. lib. 2. controuers. illustr. c. 83. col.* 1. Cum etiam ex miseratione fuerint oblata per D. Marcum alimenta in domo, in qua cum minori impensa, & incommodo possunt illa subministrari, 54 quam † in monasterio & extra domum, quod etiam de iure est faciendum *Bart. in l. caio. §. imperator. ff. de aliment. & cibar. legat. Alex. cons.* 178. *n.* 5. *lib.* 6. *Bald. cons.* 484. *n.* 1. *lib.* 4. *Menoch. de arbitrar. cas.* 168. *n.* 12. *dixi supr. c.* ...

Præsertim quia considerandum est an facultates prius suppetant filijs legitimis, & naturalibus, quàm spurijs, cum in concursu istorum sit habenda solùm ratio legitimorum, exclusis alijs, 55 quando † vtrisque non sufficiunt introitus, vel si suppetunt angustissima alimenta sunt danda naturalibus *Cordubens. in l. si quis à liberis. §. idem rescripsit. n.* 59. *ff. de liber. agnoscend. Surd.* 56 *de alim. tit.* 7. *q.* 12. *n.* 16. † & quando spurijs præstentur alimenta iuxta necessitatem, & non dignitatem dixi *supr. c.* 129. *tom.* 1. *& in addit. quæ* 57 *est in fin. d. tom. post repertor.* † Et de vncia debita naturali *Surd. de alim. tit.* 7. *q.* 10. Et de requisitis, quæ debet habere naturalis *Rot. diuers. decis.* 254. *p.* 2.

Hæc omnia fuerunt discussa in huiusmodi causa *Romana prætensæ filiationis coram R. P. D. Pirouano de anno* 1613. & mandatum deueniri ad concordiam, prout factum fuit, Quibus addendum est, quod iuxta prędicta sunt intelligenda, quę passim rradunt Doctores circa filiatio- 58 nem, † quod ad illam probandam sufficiunt coniecturæ tamquam illius probatio sit difficilis *Glos. iu l. lucius. in fin. de condit. & demonstrat. Innoc. in c. michael. ad med. vbi Hostiens. n.* 9. *de fil. presbyter. Anchar. cons.* 225. *n.* 6. *Felin. in c. per tuas. n.* 3. *de probat. Surd. cons.* 1. *n.* 38. *Rot. coram R. P. D. Vbaldo. Roman. de Iauellis.* 13. *Nouembr.* 1613. *& decis. diuers.* 238. *n.* 2. *p.* 1.

Coniecturæ autem erunt releuantes, si probaretur retentio matris domi ad suum panem, & vinum, 59 ex qua † postea sit natus filius, cum ex hac retentione præsumatur, quod sit illius, qui eam retinebat *Abb. in c. transmissæ. n.* 9. *&* 10. *qui filij sint legitim. Paris. cons.* 10. *n.* 33. *cum seq. lib.* 2. *Surd. cons.* 1. *n.* 44. *Rot. in d. causa Roman. de* 60 *Iauellis. in princ.* † Intelligendo dummodo testes probent non solùm quod alij non accesserint ad dictam mulierem sic domi retentã, sed etiam quod alij non potuissent venire, quin ipsi vidis- 61 sent, tunc enim probaretur negatiua † tamquam coniuncta cum affirmatiua *Castr. cons.* 93. *alias* 94. *posito quod ista esset vnica. ante fin. vers. sed hic non solùm negant. n.* 2. *lib.* 1. *Felin. in c. in nostra.* 35. *n.* 5. *de testib. Ias. cons.* 81. *col. penult. in fin. vers. secundo respondetur. lib.* 3. *Ruin. cons.* 9. *n.* 12. *lib.* 2. *cum alijs per Gabr. de testib. conclus.* 4. *n.* 8. *vers. tertio limita.* Itaut neque istis testibus esset credendum, si exaduerso probaretur affirmatiua, quod alij accesserint ad eamdem mulierem, & quod illa publicè, & palam cum omnibus conuersabatur, & commercium 62 habebat, † tunc enim magis crederetur duobus testibus affirmantibus, quàm mille negantibus *Glos. in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbitr. Alex. cons.* 169. *viso themate. ad fin. lib.* 5. *Ias. in rubr. de iur. iurand. col.* 4. *Aym. cons.* 19. *n.* 7. *col.* 2. *in fin. vers. quinimmo fortissime.* Maxime quia sumus in negatiua non coarctata, immo non 63 facilè coarctabili, † cum non sit actus momentaneus, qui statim posset videri, sed successiuus, quasi potuissent etiam alij accedere absque eo, quod testes sciuerint, ideo minus tales testes probant *Bald. in l. actor. col.* 3. *C. de probat. Ias. in l.* 1. *col.* 4. *ff. si quis ius dicent. non obtemper. Aym. cons.* 75. *n.* 25. Quamuis hoc non sit tu- 64 tum, nam in concursu probationum † magis probarent testes deponẽtes de bona fama etiam si essent pauciores, quàm illi qui de mala fama deponerent, licèt essent plures *Dec. in c. dilecti. n.* 61. *de appellat. Gabr. de testib. conclus.* 4. *n.* 24. *Hoied. de incompatibil. benefic. p.* 1. *c.* 23. *n.* 143. *Rot. coram R. P. D. Sacrato. Segobien. habitus.* 3. *Iunij.* 1613. *& coram R. P. D. Vbaldo. Romana de Iauellis.* 13. *Nouembris.* 1613.

Immo quamuis coitus soluti cum soluta dicatur sufficiens ad effectum habendi filios ex eis natos 65 pro † naturalibus *Aym. cons.* 166. *n.* 8. Tamen si probetur publicũ commercium matris meretricantis, tunc nati ex tali vulgari fœmina dicuntur spurij, non naturales, cum non possint honestè demonstrare patrem, & habeantur pro 66 vulgò conceptis, † neque habeant lineam patris, nec sint de domo illius, nec ei vlla agnatione, aut cognatione coniungantur, nec possint prætendere successionem paternam, quidquid sit in materna, vt latè comprobat *Natt. cons.* 421. *n.* 3. *vsque ad* 8.

Alia etiam coniectura admittitur ad probandam filiationem, si puer fuerit transmissus ad ba- 67 ptismum, † tamquam sit actus, qui ad parentem pertinet, cum filius est infans, sustinetur enim illa professio in fide parentum *c. quæris. de consecrat. dist.* 4. *c. maiores. vbi Glos. de baptism.* præcipue quando patrini filios baptizandos offerunt de parentum consensu, & voluntate, vt per 68 *Natt. cons.* 434. *n.* 11. *& seq.* † Pater igitur dicitur qui actus paternos gerit, vt per *Bald. in d. l. non ignorat. col.* 1. *C. de his qui accus. non poss.* 69 sicuti hæres dicitur, qui actus facit † hæreditarios *l. gerit. ff. de acq. hæred. vbi Doct.* & in specie hanc coniecturam ponit *Bero. cons.* 162. *n.* 9. *lib.* 2. & sequitur *Surd. cons.* 1. *n.* 45. *lib.* 1. quem approbat *Rot. coram R. P. D. Vbaldo. Romana de Iauellis.* 13. *Nouembris.* 1613.

Confert etiam ad filiationem altera coniectura desumpta ex educatione, & consignatione pueri ad nutricem, & ex alimentis ei prętitis in domo, & traductione ad scholas, & nominatione 70 vti filij, cum similibus actibus, † quæ maxime arguunt filiationem tam legitimam, quàm illegitimam *Surd.* latè *cons.* 1. *n.* 46. *post Bald. in c. per tuas. n.* 5. *& ibi Felin. col. vlt. vers. tertium est exemplum. n.* 17. *de probat. Paris. cons.* 10. *n.* 61.

n.61.lib.2.Rot.diuerſ.decif.238.n.6.cum ſeq.p.1. & coram R.P.D.Vbaldo. Romana de Iauellis. 13. Nouembris 1613.verſ.accedit ſecundo.

Legitimatio etiam facit vehementiſſimam coniecturam filiationis Rot.diuerſ.d.decif.238.n.10.

71 p.1. † vbi etiam quod iſta ſola ſufficiet Pariſ. conſ.10.n.67.lib.2. Roland.conſ.96.n.47.lib.3. & conſ.49.n.18.lib.4. Surd.conſ.1.n.49. Rot.in d.cauſa Romana de Iauellis. vbi etiam conſi-

72 deratur dotatio puellæ, & maritatio, † itaut etiam ſufficiat tractatus de maritando vt in d. decif.diuerſ.238.n.6. Accedente præſertim voce publica, & fama quod talis habebatur pro filia

73 alicuius, † quæ multum facit ad probandum filiationem Dec.conſ.54.n.3. Surd.conſ.1.n.48. Rot diuerſ.d.decif.238.n.13.& decif.661.p.1.

Obſeruandum eſt tamen, quod ea, quæ dicta ſunt de coniecturis educationis, baptiſmi, legitima-

74 tionis, cum ſimilibus † habent locum dummodo concurrant qualitates, de quibus ſupr.n. 1. vſque ad 6. Prout etiam tractatus, & nominatio tamquam de filia, licèt videantur ſufficere,

75 etiam † in naturalibus Alex. in l. 1. §. ad quaſtionem.ff.de quaſtionib. Bald.in l.vulgo.ff.de ſtat.homin.cum alijs per Maſcard.concluſ.789. n.12. Nihilominus iſta præſumptio reſultans ex

76 tractatu † non eſt ſufficiens ad obtinendum in petitorio Bald.conſ.180. mortuo filio. n. 3. verſ. præterea vbi agitur. lib. 3. Iaſ.conſ. 106. in fin. lib.1. Aleiat. qui de communi præſumpt.38.n.8. reg.3.poſt Bart.in l.non nudis.in 2.lect.C.de probat. Maximè quando ageretur de auferendo hæreditatem alteri, quo caſu minus attenditur præſumptiua filiatio Corn. conſ.78.viſo proceſſu. col.3.verſ.his non obſtantibus. lib.3. Socin.Iun. conſ.86.col.9.in fin.n.43. lib.2.

Prӕterea, quatenus etiam tractatus ſufficeret in petitorio, prout eſt verior opinio, iuxta latè tra-

77 dita † per Menoch. de arbitr.caſ.89.n.70. vſque ad 71. Aym. conſ.249. n.2. Alex. conſ.51.lib.1. Dec. in c.per tuas. n.9.de probat. & conſ.54.n.3. Pariſ.conſ.10.n.110.lib.2. Albenſ.conſ.83.n.22. Maſcard.concluſ.789.n.9 Cardin. Paleott.de notb.& ſpur.c.22.n.5. Tamen intelligitur contra patrem, matrem, & alios qui tractarunt, & nominarunt, & tali tractationi, & nominationi

78 conſenſerunt, † ſecus in præiudicium aliorum venientium ab inteſtato, qui non conſenſeruut Natt.conſ.473.n.14.in princ.verſ.in contrarium videtur veritas. & ibid. in fin. verſ. ad contraria dici poteſt.Iaſ.conſ.106.col 1.poſt med. verſ. ſecundo & adhuc notabilis. lib.1.Tiraq. de retr. lignag.§.1 gloſ.16.n.3. Rebuff. de nominat. q. 1.

79 n.4. Maſcard. concluſ.790. n. 7. † Et ita intelligitur quod dicunt Doctores, vt etiam patre vita functo, ſi talis filius tractetur tamquam filius illius ex hoc dicatur conſtitutus in quaſi poſſeſſione filiationis contra illos ſic tractantes, vt latè declarat Menoch. præſumpt.53. n. 23. lib. 6. & de arbitr. caſ.89.n.72.Card.Paleott.de notb. & ſpur.c.22.in fin. poſt Ang. in l. liberorum. in princ. ff. de his qui not. infam. † Cum aliud ſit contra eos, qui dictæ tractationi non conſenſerunt Alex. conſ.25. in fin. n. 11. & 12. lib. 2. quem ita intelligit Menoch. d. caſ.89. n.72. & de veriori opinione teſtatur Idem Menoch. præſumpt.53. n.23. lib. 6. contra Petr. de fideicommiſſ q.11.n.318. Quibus additur Alex.conſ.81. n.7. & 8. lib.7. Pariſ.conſ.10.n.97. lib. 2. Natt. conſ.59.n.15. Burſatt.conſ.89.n.9. lib.1. Marcabrun.conſ.13.n.95. Cum enim ſit res inter alios acta non debet alteri nocere l. circa. C locat. l.ſi petitor. de iudic. l.quia.ff.de iur.iur. l.claudius.ff. qui potior.in pign.habeant. cum alijs per Gloſ. in l.1.in verb.conſtitutum. C.res inter alios acta.

EPITOME.

Vxor quãdo cenſeatur relicta potius vſufructuaria, quàm proprietaria. ¶ Et quid ſi fuerit relictus vſusfructus vxori cum filio an reſtringatur ad alimẽta. ¶ Semel hæres quo caſu poſſit deſinere eſſe hæres. ¶ Legatum relictum alicui quamdiu permanſerit in furore, an reſoluatur ſi ceſſet furor, & contingat illum decedere antequam efficiatur ſanæ mentis. ¶ Pro parte teſtatus. & pro parte inteſtatus an dicatur quis decedere dato cohærede, ſeu ſubſtituto. ¶ Inuentarium an ſit conficiendum à die aditionis, ſeu ſcientiæ delatæ hæreditatis. ¶ Vxor ſi inſtituatur donec, vel ſi vitam vidualem ſeruauerit, an poſſit adire non præſtita cautione mutiana, & percipere fructus pro tempore, quo erit vidua & caſta. ¶ Et an iſtæ dictiones, donec, quouſque, quamdiu, dum, ſi, quatenus, & ſimiles, inducant conditionem. ¶ Legatum conditionale, ſeu purum reſoluendum ſub conditione an ſtatim acquiratur. ¶ Ratio adminiſtrationis quando ſit iterum reddenda per tutorem, non obſtante liberatione facta per minorem, etiam cum iuramento, ac decreto Iudicis. ¶ Libro adminiſtratoris quo caſu ſtandum ſit, abſque eo, quod partitæ verificentur. ¶ Fructus dotales an debeantur vxori ſoluto matrimonio. ¶ Legatarius quando dicatur nudus miniſter. & merus executor, ſeu mixtus, itaut commodum legati, quod ſupereſt deducto onere ad eum pertineat, non ad hæredem. ¶ Et de varijs coniecturis cognoſcendi an quis ſit legatarius, ſeu executor. ¶ Teſtator grauans legatarium reſtituere legatum poſt tempus an videatur voluiſſe, quod interim commodum percipiat ex legato. ¶ Executor an poſſit dici procurator defuncti. ¶ Relictum in maiori ſumma, quàm ſit onus an faciat vt legatum ſit factum intuitu oneris. ¶ Teſtator legando cenſus quo caſu cenſeatur cogitaſſe de eorum redemptione. ¶ Præſens ſtatus rei indicans contingentiam de futuro an operetur, vt quis reſpexerit ad id, quod euenire poterat. ¶ Deficientibus executoribus teſtamentarijs executio an ſpectet ad Ordinarium, ſeu ad Præſidem loci. ¶ Facultas adminiſtrandi an detur legatarijs, ſeu executoribus. ¶ Ordo intellectus, ſeu litteræ an ſit attendendus.

SVMMARIVM.

1 *Legatum recta via transit in legatarium.*

2 *Coniecturæ desumptæ ex testamento declarant quando vxor censeatur relicta vsufructaria, seu proprietaria.*

3 *Determinatio vna respiciens plura determinabilia debet pariformiter determinari.*

4 *Vna & eadem res nõ debet diuerso iure censeri.*

5 *Copula coniungit æqualiter, & æque principaliter.*

6 *Paria sunt, quod quis instituatur cum meuio, vel titius, & meuius, & vtroque casu æqualis est diuisio.*

7 *Vsusfructus relictus vxori cum filio non restringitur ad alimenta. & n. 8.*

9 *Vxor instituta si vitam viduilem seruauerit non potest adire non præstita cautione mutiana, secus si instituatur donec illam seruet. n. 12. limita vt n. 24. & 25. & an debeat conficere inuentarium. n. 26.*

10 *Semel hæres numquam desinit esse hæres. Intellige vt n. 20.*

11 *Dictiones, donec, quamdiu, quousque, dum, & similes an faciant conditionem. n. 14.*

13 *Vxor instituta, donec vitam viduilem seruauerit, licitè percipit fructus pro tempore, quo est vidua, & casta.*

15 *Legatum conditionale non acquiritur, nisi prius purificetur conditio, secus autem si sit purum, & resoluendum sub conditione, quod statim acquiritur.*

16 *Legatum factum mulieri donec & quandiu in viduitate vixerit, sub duplici conditione resoluitur, & cum legataria transiuerit ad secunda vota, & cum obierit. n. 17. Declara vt n. 18. & 22.*

19 *Testator legans alicui quamdiu permanserit in furore videtur voluisse legatum resolui quando desierit esse furiosus, si autem contingat illum decedere antequam efficiatur sanæ mentis, non resoluitur, sed permanebit apud hæredes decedentis in furore.*

21 *Non dicitur quis decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus dato cohærede, seu substituto. Et de ratione n. 23.*

27 *Inuentarium debet confici à die aditionis, non à die scientiæ delatæ hæreditatis. n. 28. Distingue vt n. 29.*

30 *Ratio administrationis est iterum reddenda per tutorem, non obstante liberatione iurata minoris, nisi exhibeantur libri, cautiones, instrumenta, & alia ad tutelã pertinẽtia. n. 31. & 46.*

32 *Partita computorum sunt describendæ per tutorem in codice rationum, non in folijs, & cum appositione diei, mensis, & causa.*

33 *Dies requiritur in scriptura priuata tutoris ex speciali priuilegio minorum.*

34 *In expensis magnis, & de quibus solent confici instrumenta, partita sunt verificandæ, & non statur libro administratoris.*

35 *Libris administratoris non creditur, si constat quod aliquæ partita sunt falsa.*

36 *Liberatio dolosè extorta à minore non liberat tutorẽ, vt non teneatur iterum reddere rationem.*

37 *Auctoritas decreti Iudicis nihil operatur, si probetur læsio etiam per coniecturas. n. 38.*

39 *Fructus dotales nõ debentur matri nõ constito de interpellatione iudiciali iuxta statutum Vrbis.*

40 *Mulier moram passa in restitutione dotis soluto matrimonio an iustè fructus percipiat. n. 41.*

42 *Mater dicitur in culpa, si non soluit sibi dotes quando administrat bona filij minoris, & priuatur alimentis, & vsuris dotalibus. n. 43.*

44 *Decretum debet interponi causa cognita in redditione rationis tutoris cũ electione peritorum, qui reuideant computa, & non statur assertioni minoris tamquam super negotio illi penitus ignoto. n. 45.*

47 *Legatarius nudus minister, & merus executor nihil acquirit de eo, quod superest adimpleto onere per testatorem relicto, secus in mixto executore. n. 52.*

48 *Minister nudus, non legatarius dicitur, quando verba legati non conferuntur in eum, sed solum verba executionis. n. 51.*

49 *Legatarius dicitur ille, cui relinquuntur pecuniæ, vt præstet alimenta alicui, secus si relinquantur alimenta Titio, quæ dentur ei per Seium de tali pecunia.*

50 *Testator grauans aliquem post tempus legatum restituere, videtur voluisse, quod interim commodum ex legato percipiat.*

53 *Merus executor quando dicatur legatarius, etiam commodum legati post adimpletum onus spectet ad hæredes, non ad eum; & an attendatur, quod quis fuerit vocatus legatarius. n. 75. Et quid si non fuerit dispositũ de residuo. n. 77.*

54 *Onera si præcedunt legatum, & afferatur ratio relicti per viam modi, faciunt merum executorem, non mixtum. n. 56. & de exemplo. n. 55. 57. & 72. Amplia vt n. 64.*

58 *Verba, pro hoc, important modum.*

59 *Executores testamentarij nullum commodum percipiunt.*

60 *Coniectura quando aliquid spectet tamquam ad hæredem, seu tamquam executorem.*

61 *Facultas administrandi non datur legatarijs, sed executoribus.*

62 *Dictio, item, est continuatiua ad priores dispositiones.*

63 *Ordo intellectus, non littera est attendendus.*

65 *Merus executor an dicatur non solùm quando momento temporis expediendum est illud, quod ei iniungitur, sed etiam quando onus adimplendum requirit tractum temporis. & n. 71.*

66 *Natura mandati non est, quod agatur res vomentanea, non tamẽ procurator tenetur de suo.*

67 *Merus executor est quasi quidam procurator defuncti.*

68 *Natura executoris mixti qualis sit.*

69 *Intellectus* l. lucius titius. §. à te peto. de legat. 2. & n. 70.

73 *Exempla non restringunt regulam.*

79 *Defunctis executoribus testamentarijs executio spectat ad ordinarium quo ad legata pia, circa*

verò

verò legata propbana, vel ad eumdem Ordinarium, vel ad Præsidem loci.

78 *Facultas, quæ in consequentiam datur, non debet alterare priorem dispositionem.*

79 *Relictum in maiori summa quàm sit onus, facit vt legatum non censeatur factũ intuitu oneris.*

80 *Testator quo casu præsumatur legando census cogitasse de eorum redemptione. & n. 82.*

81 *Præsens status rei, quando indicat contingentiam de futuro, facit vt censendum sit, quem respexisse ad id, quod euenire poterat.*

CAPVT DLXIII.

FVit instituta hæres vniuersalis vxor, donec casta & honesta vixerit, ac vitam viduilem seruauerit, & legata, ac dotem non petierit, ex quibus verbis dicebatur, quod talis institutio fuit subrogata in locum legatorum tam dotis, quàm bonorum, quæ prius idem testator eidem 1 vxori reliquit, † vnde quemadmodum illa transeunt in dominium legatarij *l. à titio. ff. de furt.* Ita etiam dicendum est, quod dicta hæreditas subrogata ex mente testatoris transiuerit in dominium ipsius hæredis, adeout debeat esse proprietaria, non autem vsufructuaria, durante eius vita, cũ in similibus materijs, quando vxor 2 sit relicta vsufructuaria, seu alimentaria, † seu proprietaria standum sit coniecturis, quæ ex testamento colliguntur *l. proculus. de vsufruct. Ruin. cons. 39. n. 3. lib. 2. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 9. tit. 7. n. 20. ad med. & lib. 9. tit. 5. n. 11. & 12.*

Et magis censetur vxor proprietaria, quia in casu nostro illa fuit instituta vnà cũ filijs, vnde quemadmodum respectu filiorum institutio est in proprietate, ita etiam debet esse respectu vxoris, 3 cum † vna determinatio respiciens plura determinabilia debeat pariformiter determinari *l. nam hoc iure. de vulgar. & pupill. l. in testa-* 4 *mento. C. de testam. milit.* † Præsertim quia vna & eadem res non debet diuerso iure censeri *l. eũ qui ædes. ff. de vsucapion.* Et istæ copulæ con- 5 iungunt æqualiter † *l. vnica. §. bis sta. C. de caduc. tollend. Natt. cons. 582. n. 19.* Immo æquè principaliter *Glos. in c. quærelam. de simon. Fe-* 6 *lin. in c. quanto. il 1. de iudic.* † Et paria sunt si instituatur titius cũ meuio, vel titius & meuius, & vtroque casu æqualis est diuisio *l. titia tutori. §. nihil differt. de legat. 1. l. si quis titio. in fin. ff. de vsufr. accrescend. l. illi cum titio. ff. eod. tit.*

Quare etiam videmus, quod si vxori relinquatur vsusfructus cum filio, non restringetur ad ali- 7 menta, † sed sicut filius erit vsufructuarius, sic quoque erit vxor, ne diuerso iure tales simul instituti censeantur, quidquid aliàs deberet fieri restrictio ad alimenta tantum *Natt. cons. 297. in princ. Caualcan. de vsufr. n. 54. Castr. cons. 218. lib. 1. Alex. cons. 56. n. 2. lib. 3.* & ista est verior opinio, quidquid alij contrarium sentiant vt latè comprobat *Surd. de alim. tit. 2. q. 25. n. 204.* 8 *vsque ad 213.* † & ita etiam quod vxor debeat habere vsumfructum quo ad suam portionem declarat *Idem Surd. d. tit. 20. q. 25. n. 81. vsque ad 8.* vbi etiam aduertit quod *Gozad. & Rol.* in quo se fundant *Gabr. & Mantic.* hoc non dicunt, immo *Gozad.* tenet contrarium, vt in *cons. 80. n. 1. cum seq.*

Ex quibus tollitur prætensio de cautione præstanda per mulierem, cum ad illam non teneatur, 9 non † enim testator apposuit dictionem conditionalem, & continuatiuam, quando videlicet instituisset vxorem, si vitàm viduilem seruauerit, tunc enim non posset hæreditas adiri non præstita cautione mutiana iuxta *auth. cui relictum. C. de indict. viduit. tollend.* sed testator instituit vxorem hæredem apponẽdo dictiones distributiuas, cum dixerit quamdiu, seu donec vitam viduilem seruauerit, tunc enim est quæsita hæreditas mulieri per aditionem hæreditatis, & firmiter ad eam permanebit sublato temporis vitio, cum hæreditas non possit dari ad diem 10 incertum, † & qui semel est hæres numquam desinit esse hæres *l. hæreditas ex die. ff. de hæredib. instit. & l. etsi fine. §. sed papinianus. ff. de minorib.* Istæ enim dictiones, donec, quãdiu, quous- 11 que, dum, & similes, † licèt faciant conditionem *l. qui concubinam. §. vxori. ff. de legat. 3. l. pater seuerinam. in fin. de condit. & demonstrat.* Tamen principaliter denotant tempus, secundario conditionem *Bart. in l. penult. de excusat. tutor. Cardin. in clem. 2. §. 2. de ætat. & qualit.* vbi, quod huiusmodi dictiones sunt limitatiuæ temporis *Bart. in l. ambiguitatem. C. de vsufr. cum alijs per Surd. cons. 439. n. 9. & 10. lib. 3. Decian.* 12 *cons. 107. n. 19. lib. 3.* † & ita in specie quod non requiratur cautio cõcludit *Cin. in l. vlt. ante fin. C. de indict. viduit. tollend.* vbi quod per istas dictiones donec, & quãdiu statim capitur purè, & cũ desijt castè viuere nõ amplius capiet, & sic nõ habet locũ *auth. cui relictũ. C. de indict. viduit. toll.* vbi requiritur cautio, quia pro tẽpore præterito debet restituere quod accepit; & sequitur etiã *Sim. de Pret. de interpret. vltim. volũt lib. 5. dubit. 1. interpretat. 2. n. 31. fol. 502.* & latè com- 13 probat *Natt. cõs. 459. n. 14. vsq; ad 18.* † & passim vxor licitè percipit fructus pro tempore quo est vidua & casta, cum hoc importẽt istæ dictiones, donec, & quamdiu *Aym. cons. 300. n. 5. Paris. cons. 95. n. 47. vsque ad 56. lib. 2.* latè *Caualcan. de vsufr. n. 115. Castr. in l. fin. n. 1. C. de indict. viduit. toll.* vbi si fuit relicta possessio, restituet eã, sed non fructus, cum illos acquisiuerit pro tempore præterito, quamuis non possit petere pro tempore futuro, postquam nupsit *Alex. cons. 28.* 14 *col. 1. lib. 4.* † Cum etiam ista verba, donec, & similia, præsupponant relictum ab initio esse purum, sed ipso iure resolui eueniente casu, quo ipsa non castè viueret, quasi contineãt conditio- 15 nem resolutiuam, † & aliud est esse legatũ conditionale, aliud autem esse purum, & resoluendum ex euentu alicuius conditionis, cum secundũ statim acquiratur, non autem primum, nisi prius conditio purificetur *Bero. cons. 29. n. 21. lib. 2.*

Ista vidẽtur multum facere ad fauorem vxoris; sed non sunt adeo tuta, vt possit super eis fundari ali-

quod certum ius, Cum potius videatur dicendum, quod illa non sit proprietaria, prout in specie concludit *Castr. cons. 451. legatum istius* 16 *domus. in princ. lib.* 1. † vbi, quod si testator legat per hæc verba, tantum quantum viueret in vita viduili, vel tandiu, quandiu, aut donec, cum similibus dictionibus, tunc sub duplici conditione legatum resoluitur, scilicet si legataria transiret ad secunda vota, item & cum moreretur, hæc enim duo videtur voluisse testator, videlicet cum desineret legataria viuere in vita viduili, vel cum desineret viuere simpliciter argumento *l. celsus. in princ. ff. de arbitr. c. cum dilecti. de* 17 *dolo & contumac.* † Tunc ergo sine dubio per mortem mulieris rediret legatum ad hæredes viri, quamuis mulier ad secunda vota non migrasset *l. vlt. C. de legat. l. titia. §. fin. ff. de leg.* 2. Cum aliud esset, si de vita mulieris non fecisset mentionem, puta si dixisset tantum quantum se 18 abstinuerit conuolare ad secundas nuptias, † tūc enim legatum nō resolueretur, nisi sub vna conditione, scilicet si transiuerit ad secunda vota, adeout voluerit durare legatum, si ad illa non transiuerit, & per consequens tunc illud perpetuò remanebit penes hæredes mulieris sine spe, vel timore resolutionis, non secus ac si mulier in vita sua facta esset professa, & religiosa, nam post mortem tunc censetur permanere in eo statu, in quo erat tempore mortis. Hactenus *Castr.* quem etiam sequitur *Sim. de Pret. de interpret. vltim. volunt. lib. 4. dub. 10. n. 93. fol. 417.*

Et facit *tex. in l. ambiguitatem. C. de vsufr.* vbi si testator legat aliquid Titio, quamdiu permāse-19 rit in furore, † videtur voluisse legatum resolui quando desierit esse furiosus; si autem contingeret illum decedere, antequā efficiatur sanæ mentis, legatum non resoluitur, quamuis enim non videatur permanere in furore, quando mortuus est, cum in mortuo non cadat furor, tamen iuris fictione censetur esse in eo statu, in quo obijt, ideo legatum remanebit ad hæredes decedentis in furore, quod etiam probatur in *l. sufficiat. de condict. indeb.* & in proposito etiam hoc de furore notat *Castr. d. cons. 451. ante fin. lib.* 1.

Nec oberit, quod *Castr.* loquatur in legato, quod est diuersum ab institutione hæredis, quæ non potest dari ad tempus, cum semel hæres numquam desinat esse hæres, vt supra dictum est, 20 Quia † hoc procederet quando mulier esset sola instituta hæres, & ei nullus fuisset datus cohæres, seu substitutus, tunc enim reijceretur vitium temporis, & perpetuò hæreditas ad illam remaneret, Aliud est in casu nostro, in quo testator instituit hæredes filios, & vxorem donec casta vixerit, & vitam viduilem seruauerit, 21 tunc † enim dato cohærede, seu substituto, non potest dici, quod idem testator decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus, & per conse-22 quens, si deficit conditio, † resoluitur institutio, & mulier perdit hæreditatem, vt in terminis latè comprobat *Natt. cons. 459. n. 11. vsque ad 18. post Bald. Ang. & Imol. in l. hæreditas ex die. ff. de hæredib. instit. Aret. in §. hæres. instit.* 23 *eod. tit. Alex. cons. 111. viso themate. lib. 2.* † Nam per dationem, & aditionem cohæredis confirmantur tales institutiones in diem *Graff.* qui de communi *in §. institutio. q. 24. n. 2. ad fin. Alex. & alij in l. extraneum. la. 1. C. de hæredib. instit. Gomes. var. resol. tom. 1. c. 2. n. 9.*

Ex prædictis etiam sequitur, quod erit præstanda cautio, quia ista verba, donec, & similia, resol-24 uuntur in conditionem, † quando sumus in institutione hæredis tamquam simus in actu vnico & perpetuo, qui non potest esse annuus, neque ad diem, prout sunt legata, & præstationes annuæ, in quibus dicta verba important potius modum, prout ita inter legata & institutiones distinguit *Bald. in l. fin. n. 3. col. 1. vers. quæritur quid si testator. & ibi Salic. n. 4. vers. quæro an* 25 *prædicta. C. de indict. viduit. tollend.* † vbi etiam quod ex hoc requiretur cautio; & sequitur *Ruin. cons. 170. n. 7. lib. 3. Angel. de testam. glos. 46. n. 8. Costa in l. eum tale §. si arbitratu. limit. 9. in princ. ff. de condit. & demonstrat.* Et quidquid alij sentiant, ista opinio est verior, vt multis comprobaui *decis. Marchi. 3. per tot.* & ita etiam seruat *Rot. coram Card. Lancellotto. Anconitana fideicommissi.* 1598. prout etiam dixi *in ad-*26 *dit. ad d. decis. 3. in fin.* † Et vltra dictam cautionem erit etiā faciēdum inuentarium, prout late concludit *Paris. cons. 45. n. 60. vsque ad 66. lib. 2.*

Circa secundum dubium verius est, quod non sit admittenda opinio eorum, qui volunt, quod inuentarium debeat inchoari infra triginta dies à 27 die † scientiæ hæredis sibi fuisse delatam hæreditatem, Nam quamuis *in l. fin. §. sin autem dubius. C. de iur. deliber.* videatur disponi, quod ad hunc effectum terminus debeat incipere à die, qua hæres nouit aperturam tabularum, vel in casu successionis ab intestato à die, qua sciuit hæreditatem ad se delatam, Tamen secundum communem opinionem ille textus suppletur per *§. sin vero postquam. in d. l. fin.* vbi requiritur quod sit adita hæreditas, antequam inuentarium fiat; & sic dies incipient currere non à die scien-28 tiæ delatæ hæreditatis, sed à die aditionis, † quia prius aditur, & postea inuentarium conficitur, ergo post aditionem hæreditatis incipit tempus conficiendi inuentarium *Glos. in d. §. sin autem dubius. in verb. delatam. in princ.* quam ibi approbant *Bart. Bald. Ang. Alex. & alij communiter. Idem Bart. in §. si enim. n. 5. auth. de hæredib. & falcid. & in l. 3. §. si quis hæres. ff. de stat. liber. Dec.* qui de magis communi, & æquissima sententia, ac obseruantia testatur *cons. 633. consului superioribus. n. 2. Roman. cons. 84. circa id. n. 2. vbi Mandos. in verb. adita. in fin.* testatur de magis communi *Cuman. cons. 129. & cons. 73. n. 3. Guid. Pap. q. 571. n. 5. Ang. de testam. glos. 162. col. 1. vers. & debet dictum inuentarium. Castr. cons. 292. circa primum dubium. col. 3. in 3. dub. lib. 2. Aym. in cons. 1. pro genero. n. 479. Corn. cons. 165. circa primum. n. 40. lib. 2. Abb. cons. 73. lib. 2. Rol. cons. 73. n. 16. lib. 2.* Cæteros consultò omitto, quia non est opus in re clara alios ad-29 ducere, † & contraria procedunt, quando per

mali-

malitiam, seu dolum protraheretur aditio, vt latè comprobat *Roland.conf.73.n.34. vsque ad 36. lib. 2.* Quare etiam datur cautela, vt creditores faciant assignari hæredi tempus adeundi, ne diutius aditio differatur, vt notat *Vital.Gamban.de clausul.vers.nil nouari inuentar. confectione pendent.n.5. ad med.fol.109. per tex. in l. si quis instituatur. ff. de heredib. instituend.* & prius hoc voluit *Cin. in l.vlt.in princ.n.1.in fin. vers.sed potest dici quod huic machinationi.C.de iur.deliber.*

Quo vero ad rationem administrationis, de qua in tertio dubio Dixi iterum esse reddẽdam, non obstante liberatione iurata facta per Minorem

30 ad fauorem tutoris, † Etenim, vt talis liberatio iuuet, non sufficit confessio, sed requiritur factum exhibendo, & tradendo volumina, cautiones, instrumenta, inuentarium, & alia ad tutelam pertinentia, offerendo actualiter rationes legendas, percunctandas, & dispungendas, non confusè, & in folle, sed explicitè, & distinctè, & quidquid reliquum fuerit exoluendo, quæ omnia si non concurrant, non dicitur administrator bonam, perfectam, & rectam rationem reddidisse, vnde meritò iterum poterit conueniri *l. cum seruus. 81. ff. de condit. & demonstrat. Anchar. Socin. Ruin. Paris. & alij.* de quibus latè *Rimin. Iun. conf. 338. n. 31. cum seq. lib. 3. Roland. conf. 49. n. 37. vsque ad 61. lib. 1. Guter. de*

31 *contract. iurat. p. 1. q. 40. n. 7. vsque ad 16.* † vbi respondet omnibus, concludendo etiam non obstare iuramentum *Munnoz. de ratiocin. administrat. c. 2. n. 5. & c. 40. n. 6. vsque ad 18. Rot. coram R. P. D. Penia. Bononien. redditionis rationis. 12. Iunij. 1606.*

Neque obstant computa, quæ prætenduntur exhibita coram Iudice in ipso actu liberationis factæ per minorem in quibusdam folijs, ex quibus di-

32 citur satisfactum traditioni scripturarũ. † Quia talis exhibitio non sufficit, cum partitæ sint sine die, & mense, in confuso, & in folle, non explicitè, vt requiritur, neque sunt describendæ in folijs, sed in codice rationum cum appositione diei, & mensis, & causæ, cum alijs requisitis, de quibus per *Bart. conf. 150. cum prædicta. in fin. n. 9. lib. 1. Aym. de antiq. tempor. §. quarto limitatur. n. 45. & 46.* vbi, quod hic est casus spe-

33 cialis, † in quo dies requiritur in scriptura priuata, cum aliàs nihil probaret pro administratore ad eius fauorem, licèt secus contra eum *Gozad. conf. 17. n. 10. Menoch. de arbitr. caf. 208. n. 20.* Præsertim quia erant exhibendæ verifica-

34 tiones partitarum, † quasi in magnis expensis non stetur simpliciter libro administratoris, maxime cum in casu nostro adsint multæ expensæ, de quibus solent fieri instrumenta, tunc enim minus probat codex rationum, quamuis etiam adfuisset iuramentum administratoris *Bald. in l. id quod pauperibus. 24. ad fin. vers. secundo quæro vtrum ista. n. 40. & in l. nulli. col. 3. in fin. vers. sed verius est quod tunc statur. n. 11. ad med. C. de episcop. & cler. Calcan. conf. 94. col. 1. vers. quantum vero ad secundum. Alex. conf. 217. col. 3. post med. vers. quod est verum. n. 8. lib. 7.* & circa prædicta late *Aym. de antiq. tempor. §. 4. limitatur n. 27. cum seq. fol. 92.*

Quę sine difficultate procedunt in casu de quo agimus, nam constat de multis partitis, quæ tamquam à veritate discrepantes malè fuerunt positæ ad debitum minoris in graue illius præiudicium, prout sunt illæ solutæ occasione censuum,

35 cum alijs de quibus in facto, † Itaut ex hoc colligatur in nihilo talibus libris esse eredẽdum *Menoch. de arbitr. caf. 98. n. 20. per tex. in l. si quis ex argentarijs. §. 1. ff. de edend. Iaf. Salic. & alij,* de quibus per *Munnoz. de ratiocin. administrat. c. 11. n. 22.* Adeo vt ex istis magis appareat red-

36 ditionem rationis non rectè fuisse factam, † & per consequens liberationem dolosè extortam, & non attendendam *Roland. conf. 49. n. 57. & 58. lib. 1. Socin. conf. 159. col. 4. post med. vers. ex quibus satis constabit. n. 17. lib. 2.*

Neque obstat decretũ Iudicis, & interuentus consanguineorum, ex quibus prætenditur omnem

37 dolum abfuisse. † Quia cum in casu nostro verè constet de læsione, nihil facit auctoritas decreti *Castr. conf. 134. n. 2. vers. nec obstat. lib. 1. Ruin. conf. 98. n. 24. in fin. lib. 1. Honded. conf. 29. n. 52. & conf. 32. n. 52. lib. 1. Cephal. cõf. 344. n. 31. lib. 3.*

38 Quod † non solum intelligitur per probationes apertas, sed etiam per alias coniecturas, & præsumptiones *Specul. de empt. & vendit. §. nunc videndum. vers. & breuiter. Menoch. præsumpt. 75. n. 32. & 33. lib. 2. Pantal. Crem. in l. 2. n. 106. C. de rescind. vendit.*

Accedat solutio scutorum 75. per singulos sexde-

39 cim annos facta matri pro fructibus dotis, † qui nullo modo debebantur, cum non constet de aliqua interpellatione iudiciali, iuxta formam statuti *lib. 1. c. 137. Rot. coram R. P. D. Penia. Romana fructuum dotis. 12. Iunij. 1606.* Itaut ex hoc minor censeatur enormiter læsus, & magis liberatio tutoris sit nulla, tamquam fuerit soluta magna summa pecuniarum, quæ non debe-

40 bat per tutorem aliquo modo solui, † cum non sit soluendum aliquid mulieri moram passæ in restitutione dotis soluto matrimonio *Anchar. conf. 150. col. 2. ad med. n. 4. Ruin. conf. 49. n. 14. lib. 2. Castr. in l. diuortio. in princ. n. 6. ad fin. ff. solut. matrim. Afflict. decif. 284. n. 1.* & ibi latè *Vrsill. n. 6. Roland. conf. 55. n. 18. lib. 2. cum alijs*

41 *per Honded. conf. 36. n. 8. lib. 2.* † & satis est, quod illi succurratur probando requisita necessaria, tam quo ad lucrum, quàm quo ad damnum spectantia, de quibus per *Castr. in l. 3. ff. de eo quod cert. loc. Aym. conf. 320. n. 6.* Quæ etiam in casu dotis sunt probanda *Ruin. conf. 104. n. 7. lib. 4. Imol. in d. l. diuortio. n. 15. ff. solut. matrim. Barbos. in l. 2. in princ. p. 1. n. 48. ff. eod. tit. Bolognet. conf. 14. n. 2. Aym. conf. 912. n. 11.*

Maximè, quia mulier dicitur in culpa, si suum cre-

42 ditum sibi non soluit † *Aret. in §. actionum. q. 27. n. 46. inst. de action. Bald. conf. 86. punctus. in fin. lib. 2. Plot. de in lit. iur. §. 11. n. 34. Surd. de alim. tit. 3. q. 7. n. 17.* Itaut neque possit consequi alimenta, nec vsuras dotis, si nutrix eorum qui

43 qui debent dotem soluere † non curauit durante tempore administrationis illam exigere *l. quoties. 10. §. sicut autem. ff. de administr. & peric. tutor. Glos. in l. diuortio. 37. § illum autem. in verb. possit. in fin. de negot. gest. Socin. cons. 126. diligenter. col. 3. post med. in 2. dub. n. 5. lib. 1.* prout idem est in alijs administratoribus *Ruin. cons. 45. n. 5. lib. 5. Rim. Iun. cons. 52. n. 64. lib. 1.*

Ex prædictis colligitur, quod apparet de læsione Minoris, ita ut nulla consideratio sit habenda 44 decreti, † quod minus debebat interponi præcipitanter, & non visis, & consideratis omnibus partitis, eligendo peritos, & similes, in quibus talis cognitio cadere posset, cum aliàs assertio minoris nihil operetur tamquam facta super negotio ipsi penitus incognito, & per consequens non fuit tutor liberatus ex tali assertione *Rim. Iun. cons. 338. n. 39. lib. 3. Anchar. cons. 330. col. 3. Socin. cons. 92. col. 3.* Cum præsertim eadem facilitate, qua mulier minor fuit inducta ad reui-45 dendum computa, † & rationes non rectè calculatas, & dolosas illa eadem facilitate fuit inducta ad faciendum dictas confessiones, assertiones, & liberationes *l. doli. § diuersum. ff. de nouation.* & in proposito notat *Paris. cons. 89. n. 32. in fin. lib. 1.*

Cætera sunt sublata ex facto, ex quo clarè apparet vltrà prædicta non posse dici redditam rationem huiusmodi administrationis, & quidem si ita per tutores ratio redderetur, pupilli nihil, aut parũ 46 haberent, † Ideò meritò leges illorum indemnitati prouidendo plenam, & perfectam dispunctionem fieri mandarunt vt in *l. cum seruus. ff. de condit. & demonstrat.* Nulla habita consideratione iuramenti, quod in hoc nihil operabitur, vt per *Rimin. Iun. & cæteros supra adductos. Guter. de contract. iurat. p. 1. c. 40. n. 7. vsque ad 26.* cum alijs per *Munnoz de ratiocin. administr. c. 40. n. 14.* vbi respondet ad *Bald. in auth. sacramenta puberum. n. 14. C. si aduers. vendit.*

Adde sup. ad c. 144.

Quartum dubium de legato per testatorem facto cum onere adimplendi voluntatem ipsius circa ea, de quibus in testamento, an illud quod superest post adimplementum spectet ad legatarium 47 seu ad † hæredem, verior est conclusio, quod pertineat ad hæredem, quia licet testator nominauerit legatarium, Tamen non est facienda vis in ista nominatione, sed in ipsa dispositione, ex qua colligitur, quod testator voluit illum esse nudum ministrum, & merum executorem, non autem mixtum, quo casu illud, quod superest adimpleta voluntate testatoris datur hæredi, non autem tali legatario *l. pecunia. de aliment. & cibar. legat. Bald. in l. 1. § in primo. n. 6. C. de cadue. tollend. Castr. in l. Lucius. § hæredem. ff. ad trebellian. Roman. cons. 227. pro plena. n. 11. in fin. Bero. q. 86. n. 1. cum seq. Capr. de executor. vltimi. voluntat. 4. membr. n. 6. & 7. Iacob. à Canib. eod. tract. p. 3. in princ.*

Quod autem simus in mero executore patet, quia verba legati nõ conferuntur in eũ, cui fuit onus 48 demandatum, † quamuis vocatus fuerit legatarius, sed tantum fuerunt collata verba executionis, quo casu sumus in nudo ministro, non autem in legatario, seu mixto executore *Bart. in l. pecuniæ. 8. n. 1. ff. de alim. & cibar. legat.* vbi dat exemplũ de testatore, qui legauit Titio decem, vt præstet alimenta, vel grauetur onere fi-49 deicommissi, † tunc enim talis dicetur legatarius, secus si dicatur relinquo alimenta libertis meis, quæ volo eis dari per Seium de tali pecunia, nam hoc casu iste erit electus nudus minister, cum verba executionis in eum sint collata *Bero. q. 86. n. 2.*

Contraria autem non obstant, Quia loquuntur quando testator simpliciter grauasset aliquem 50 post tempus legatum restituere, † tunc enim videtur interim voluisse, quod ex dicto legato commodum sentiat, & percipiat *Bart. in l. si quis titio. ff. de legat. 2. Bero. q. 86. n. 2. ad med. Surd. de alimen. tit. 8. priuil. 32. n. 10.* Et ita etiam 51 procedunt quæ dixi *supr. c. 446.* † vbi clarè apparet, quod testator voluit commodum legati, quod superest esse legatarij, cum expresse fuerint in eum collata verba dispositiua, quæ faciũt vt excludatur nudum ministerium *Bart. in l. pecunia. 8. ff. de alim. & cibar. legat.* Neque in hoc amplius erit immorandum, cum latius fuerint hæc omnia tractata *supr. d. c. 446.* vbi etiam fuit posita *decisio Rotæ coram Card. Ludouisio. Romana census Vigintimillium. 24. Februar. 1612.* quæ postea fuit confirmata *coram R. P. D. Coccino. 3. Martij. 1617.* quam infra volui adnotare pro comprobatione eorum, quæ dicta sunt, cum sit materia exemplaris, & in praxi sæpe contingens, & necessaria.

R. P. D. Coccino Decano. Romana census Vigintimillium. Veneris. 3. Martij. 1617.

Dubitaui an Antonius Gallus, in cuius locum à testatore fuit subrogatus bo. me. Archiepiscopus Scipio de Tulpha relictus fuisset executor mixtus, qui etiam loco legatarij habetur, vel merus executor in casu & ad effectum de quo agitur: effectus autem dubij est vt videatur ad quem spectet, quod superest voluntate testatoris adimpleta, nam si Antonius fuit mix-52 tus executor, † quod superest spectat ad ipsum, & ad dictum Scipionem de Tulpha subrogatum, si vero merus, ad hæredes institutos *l. pecunia. vbi gloss. 1. & seqq. ff. de alim. & cibar. legat. l. Lucius. § hæredem. vbi Castren. ff. ad trebell. l. Lucius titius. la 2. § 2. vbi etiam Castren. in fin. ff. de legat. 2. Bald. in l. 1. § in primo. n. 6. C. de cadue. tollen. Rom. cons. 227. incip. pro plena discussione. n. 11. in fin. Capra in tract. execut. vltim. volunt. in 4. memb. n. 6. & 7. & memb. 7. n. 6. & 9. Io. Iacob. à Canib. in simili tract. de execut. vlt. volũt. in 3. parte. in princ. Bero. q. 86. n. 1. & seqq.*

Et Domini, articulo pluries plene discusso censuerunt Antonium fuisse merum executorẽ, & per consequens Scipionem de Tulpha, & sic quod superest, adimpleta voluntate testatoris, specta-53 re ad hæredes institutos † iuxta resolutionem factam 24. *Febr. 1612. coram Illustriss. D. meo* Card.

Card. Ludouisio. quę placuit DD. nam Marchionissa Victoria à Tulpha sub die 12. Februar. 1578. condidit testamentum, in quo instituit hæredes vniuersales Archihospitalia S. Spiritus, & S. Iacobi Incurabilium Vrbis, & postmodum fecit plures Codicillos, inter quos sextum fecit sub die 26. Maij 1583. in quo disposuit per hæc verba: *Hauendo fatto vna Cappella nella Chiesa di S. Maria d'Araceli lascia che dell'infrascritti suoi censi, e beni alli Padri di detta Chiesa di Araceli ciascun'anno perpetuamente nella Festa dell'Ascensione del Signore siano date, e pagate 42. libre di cera*. & insuper iussit dari panem, & vinum, & obsonium, & alia etiam voluit dari dictis Fratribus in Festiuitate omnium Sanctorũ, & infra subdit: *Vuole ancora, e commanda che l'infrascritto suo legatario debba per seruitio di detta sua Cappella, &c.* iniungẽdo quod conficiantur indumenta sacra. Et vlterius etiam subdit: *e più vuole che l'infrascritto suo legatario, &c.* Et mandat vestiri familiam vestibus lugubribus, & quod quatenus pensiones Domus non sufficerent pro alimentis mulierum quibus ea iam ipsis legauerat, quod Antonius suppleret ex dictis censibus per hæc verba: *Vuole che l'infrascritto legatario sia tenuto, non bastando dette pigioni supplire al viuere di dette donne secondo la forma di detto Codicillo dell'infrascritti suoi censi secondo che ad esso legatario parerà bisogno, e conueniente*, & tand m mandat dari panem, & vinum, atque vestimenta cuidam Fratri, & concludit per hæc verba, *& acciò che detto legatario, il quale nomina, & vuole che sia il R. M. Antonio Gallo de Spoleto possa adempire detta sua volontà, e fare quanto di sopra hà disposto lascia al detto legatario tutti li suoi censi che hauerà al tempo della sua morte, &c.*

Stante igitur hac dispositione, cũ onera præcedant,

54 & postmodum sequatur relictum, † & afferatur etiam ratio relicti per viam modi ibi *acciò che detto legatario, &c.* indubitatum est Antonium fuisse merum executorem, & non mixtum, vt est *tex.* expressus in *l. lucius titius. §. à te peto. ff. de legat. 2.* inquit enim textus: A te peto Titi, fideiq. tuæ committo, vti curam cõdendi corporis mei suscipias, & pro hoc decẽ aureos è medio præcipito; † Quæro an si Lucius Titius minus quàm

55 decem aureos erogauerit, reliqua summa hæredibus proficiat? Respondi secundũ ea, quæ proponerentur, hæredum commodo proficere nam in textu prædicto, prout in casu nostro expressè præcesserant onera, & postmodum decem fuerãt legata, ibi & pro hoc decẽ aureos è medio præcipito (iste enim est vnus ex quatuor modis, quibus olim legari poterat *l. si à pluribus. ff. de leg. 1. §. sed olim. prope princ. & ibi Glos. 1. in vltimo exemplo. instit. de legat. Vulpian. in fragm. tit. 24.*

56 *in princ.* † quæ quidem dispositio præcedentibus oneribus operatur, vt executor censeatur merus, non autem mixtus, vt aduertit *Castr. in d. §. à te peto. n. 1. & 2. Cuman. n. 2. Imol. n. 2.*

57 *vers. forte potest aliter dici.* † vbi affert rationem, quia si attenta prima dispositione non potest in-ficiari, quod executor sit merus, secunda in qua fuit relictum non debet alterare primam dispositionem, sed secundum eam debet regulari, quæ absque difficultate debent procedere in casu isto, cum relictum fuerit factum per viam modi

58 ibi, *acciò che*, † ista enim verba important modum *Dec. in l. debitori. n. 12. C. de pact. Bart. in l. quibus diebus. § fin. n. 5. vers. quid si testator. ff. de condit. & demonstr. Alex. cons. 119. n. 1. vol. 1. Felin. in c. cum Ioannes. n. 7. de fid. instrum.* prout important modum verba illa, & pro hoc, de quibus *in d. §. à te peto.* cum quibus fuerat factum relictum, vt aduertit *Cuman. ibid. in princ. vers. nota quod dictio*.

Et prædicta eo magis procedere debent, quia testatrix non solùm vsa fuit prædictis verbis, *& acciò che detto legatario possa adempire detta sua volontà, &c. lascia tutti li suoi censi che hauerà al tempo della sua morte*. sed subdit, *e remanghino affetti per le sopradette concorrenti quantità alli sopradetti oblighi, e pesi*, quare cum postea dixerit, quod adueniente morte Antonij *vuole che dette entrate siano obligate, & applicate per detti effetti per la concorrente quantità delli sopradetti legati, &c.* † *e vuole che la cura di*

59 *far quello che di sopra hà disposto, appartenghi alli Signori essecutori del suo testamento*, sequitur quod si census erant remansuri prædictis oneribus, & transituri ad executores testamentarios, quod sicuti executores indubitanter nullum commodum erant percepturi, ita neque Antonius *l. qui filiabus. & l. si seruus plurium. ff. de legat. 1. cum alijs*.

Neque dici potest, quod erant transituri ad effectum executionis remanente in reliquis emolumento ad fauorem hæredum Antonij, quia huic intellectui expressè repugnat alia dispositio testatricis ibi: *Et occorrendo che detti censi, ouero alcuno di loro si estinguano, detto Antonio, & doppo lui detti Signori essecutori siano tenuti à rinuestire il prezzo in altri censi, e monti non vacabili per la concorrente quantità delli sopradetti legati, ò cbariebi tante volte, quante occorrerà, quali censi, e monti siano, e remanghino affetti,*

50 *& obligati alle sopradette cause*: † nam si census spectassent ad hæredes Antonij iniunxisset onus inuestiendi hæredibus Antonij tamquam dominis, non autem executoribus; & si voluisset spectare ad dictos hæredes Antonij, iniũxisset, quod dicti hæredes Antonij non possent impedire dictum inuestimentum; prout voluit hæredes institutos non posse impedire Antonium super inuestimento, & alijs, vt patet ex prohibitione generali, & facultate respectiue facta heredibus, & data Antonio, de qua statim dicetur, quod est consideratione dignum *l. nam hoc iure. ff. de vulgar. l. tale pactum. in fin. ff. de pact.*

Accedat, quod testatrix dat facultatem Antonio capiendi possessionem propria auctoritate, *riscuotere, quietare, agitare in giuditio, e far quanto hauesse potuto fare essa Signora senza licenza, & interuento, e mandato di qualsiuoglia Giudice*, tam adita, quàm non adita hæreditate, & etal-

talmente che li suoi heredi sotto qualsiuoglia pretesto, ò pretensione non possino mai molestare detto R. M. Antonio tãto sopra di censi, quãto sopra ogni altro denaro, che apparisse esserli venuto in mano, &c. anzi lo libera in tutto e per tutto, &c.

61 Ista † enim facultas administrandi non est opus, quod detur legatarijs, quia de iure habent dictam facultatem eo ipso quod acceptant legatum, nec super fructibus rei legatæ possunt molestari à creditore. Executoribus autem datur ne dum à iure similis facultas, sed etiã aliquando expressè ab homine vt per *Fulgos. cons. 51. col. 1. vers. & infra in eodem testamento*. accedit denique, quod in alio loco testamenti, in quo indubitatum est Antonium fuisse executorem testatrix vsa est similibus verbis, & quod plus est Antonius in sua depositione dixit, intentionem testatricis fuisse, vt ipse esset nudus executor, vt optime fuit consideratum *in prædicta deeis. Illustriss. Ludouisij*.

Non obstat, quod etiam onera subsequantur, nam verum est, quod testatrix dixit, *Item vuole che il sopradetto M. Antonio debba mandare vn calice di scudi* 100. *à Loreto*, sed non proinde

62 propriè sequitur, quod onus subsequatur, † cum dictio, Item, sit continuatiua ad priores dispositiones *Paris. cons. 87. n. 40. vol. 2. Curt. Iun. cons. 153. n. 7. & cons. 44. n. 6.* & sic attendendus

63 est ordo intellectus, non autem ordo † litteræ *Alexand. cons. 161. n. 3. lib. 7. Maranta in prax. in 3. par. n. 109.* & propterea ista præposteratio, quæ habuit vim continuationis ad præcedentia non debet operari, quo executor sit mixtus, prout in fortioribus hoc non operatur si mero

64 executori aliquid relinquatur, † vt per *Bald. in l. nulli. n. 2. C. de Episc. & Cler.* & tunc obiectum esset in consideratione, si testatrix simpliciter dixisset, Lego Antonio, & postea iniunxisset onus faciendi, vt considerant *Imol. & alij in d. §. a te peto. n. 2.* sed in hoc casu prius apposuit onera, & postmodum legauit, & licet post legatum iniunctum fuerit onus calicis, tamen ista iniunctio non est facta simpliciter Antonio legatario, sed stat continuatiuè ad onera præcedentia legatum, licèt ex post fuerit posita.

Neque est verum, quod theorica, de qua *in d. §. a te peto* procedat, quando statim onus est adim-

65 plendum, † secus autem quãdo requirit tractum temporis, prout est casus, de quo agitur, vt habetur *in l. pecunia. ff. de alim. & cibar. legat.* Nã fuit responsum, quod licèt verba textus sint: diuersa est causa eius, cui legatorum diuisio mandatur: nam ea res præsentem, ac momentaneam curam iniungit alimentorum vero præbẽdorum necessitas oneribus menstruis, atque annuis verecundiam quoque pulsantibus, adstringitur, non propterea ex isto textu probatur, quod ad hoc, vt quis dicatur merus executor, debeat momento temporis expedire id quod ei iniungitur, cum verba important solùm, quod merus executor dicatur ille, qui est nudus minister, verba enim illa, nam ea res præsentem, ac momentaneam curam iniungit, quæ loquuntur de mero executore exponuntur, vt sensus sit, iniungit mero executori præsentem, ac momentaneam curam à damno, lucroq. vacuam, sicut aliàs in mandatis regulariter est traditum, vt dicit *Glos. ibid. in verb. iniungit.* & sic dicta verba (præsentem, ac momentaneam curam iniungit) important, vt merus executor habeat nudam distributionem, non autem præstationem quasi de re

66 sua, † quod bene declarat *Glos. prædicta*, dum dat exemplum de mandatis, de cuius natura minime est, quod res agatur momẽtanea, est tamen de natura, quod procurator non teneatur de suo, merus enim executor est quasi quidam

67 procurator defuncti † *l. si vero non remunerandi. §. final. ff. mandat. Bald. cons. 456. incip. inter alia. n. 2. ff. de legat.* 1. & simpliciter executorem merum, procuratorem appellat *Ang. cons. 328. col. penult. vers. constat autẽ esse procuratorem. Lap. allegat. 91. incip. casus talis est. n. 6.* & præ-

68 dicta magis expendit *Glos. in d. §. a te peto.* † dum declarat naturam executoris mixti, explicando verba illa (alimentorum vero præbendorum necessitas oneribus menstruis, atque annuis, verecundiam quoque pulsantibus astringitur) in verbo enim præbendorum dicit, nõ distribuendorum dumtaxat, hoc est, quod legatarius scilicet executor mixtus non solùm teneatur distribuere, sed etiam præbere ad differentiam meri executoris, qui non habet necessitatem, prout

69 habet legatarius, videlicet executor mixtus, † vt dicit *Glos. in verb. necessitas.* & sic sunt intelligẽda sequentia verba (oneribus menstruis, atque annuis verecundiam quoque pulsantibus astringitur) scilicet pulsantibus alimentarijs, quasi dicat necessitas imposita electo, vt soluat alimenta astringit non tantum patrimonium electi, scilicet vt soluat, sed etiam verecundia, nam & damnum habebit, si soluat, & verecundiam, si

70 non soluat, † vel secundum aliam lecturam verba illa sunt intelligenda, quod cohæredes petentes portiones defunctorum, repelluntur à verecundia, & necessitate legatarij soluendi de suo, vt docet *Glos. in verb. pulsantibus.* & sic ex isto textu nullo pacto colligitur, quod merus executor dicatur ille, qui momento temporis nego-

71 tium est expediturus, † cum verba illa (præsentem, & momentaneam curam) denotent solùm quod ille est merus executor, qui est nudus minister, vt supra probatum est, & sensit *Bart. in summar. eiusdem text.* dum inquit, Hæres cui est aliquid prælegatum cum onere alimentorum non tenetur cauere, vel reddere cohæredibus deficientium portionem, secus si est electus nudus minister.

Minus etiam obstat, quod *Bart. in l. pecunia. n. 1.*

72 *ff. de alim. & cibar. legat.* † distinguit, quod aut verba cõferuntur in aliquem, vt si dico, lego Titio decem, vt præstet alimenta, & tunc est electus vt legatarius, item onere fideicommissi sit grauatus, aut vero verba legati non conferuntur in eum, sed verba executionis, vt si dico relinquo alimenta libertis meis, quæ volo eis dari per talem de tali pecunia, & est electus nudus mini-

minister. Nam vt ex mox dicendis apparebit, ista doctrina *Bart.* facit pro decisione, in primo enim casu distinctionis certum est nos non versari, versamur enim in secundo, in quo verba executionis sunt directa in executionem, vt pa-
73 tet ex supradictis, † & quamuis *Bart.* exemplificet articulum, quando relinquuntur alimenta libertis, quæ vult eis dari per talem, non tamen restringit articulum, vt simpliciter procedat in isto indiuiduali casu, sed sufficit, quod verba executionis dirigantur in legatarium, & quod constet aliunde, quod ei nihil fuerit relictum nisi ad effectum exequendi, prout est casus no-
74 ster, vt patet ex prædictis † exemplum enim *Bart.* non debet restringere regulam, quam ipse ponit *in 2. memb. l. scire oportet. §. oportet. ff. de excusat. tut.* latè *Rom. cons. 295. n. 6. vers. est enim notissima.*

Neque facit, quod testatrix vocet Antonium legatarium, Quia in hoc non stat vis, sed in ipsa dispositione, ex qua colligitur, quod testatrix voluisset, prout *in d. §. à te peto.* Antonium esse nudum ministrum, nam & ibi per verba legati fue-
75 rat relictum, *vt supra probatum est*, † & tamen merus executor ille dicitur, & quamuis ibi executor non fuisset nominatus legatarius, non refert, satis enim est, quod ei fuisset legatum, quia ex legato resultat nomen legatarij, & ideo non facit, quod ibi non esset nominatus legatarius, prout etiam non facit quod post obitum Antonij subrogauit executores, & postmodum nullus alius executor reperitur datus, quod tamen testatrix fecisset, si voluisset Antonium esse merum executorem, quia ista ratio non concludit cum de Antonio potuerit confidere, & de alijs
76 executoribus, non autem de alijs personis, † maximè quia illis defunctis, aliter non disposito per testatricem quo ad legata pia, indubitanter executio spectat ad Ordinarium *Castr. cons. 177. n. 1. & per tot. lib. 2. Curt. Iun. cons. 66. n. 2. & per tot. Bald. in l. fin. §. sed si quis. n. 13. C. commun. de legat.* Quo ad vero legata prophana, vel ad ipsum Ordinarium, vt per *Abb. in cap. si hæredes. col. 2. & seqq. n. 7. de testament.* vel ad Præsidem loci, vt voluit *Bald. in d. l. fin. in princ. n. 12.* prout nec etiam releuat, quod testatrix non disposuit de residuo facta executione, prout disposuisset si voluisset Antonium esse merum executorem,
77 quia † super hoc etiam non potest fieri fundamentum, cum & in casu *§. à te peto* non fuisset dictum quid agendum esset de residuo, & satis est quod merus executor sit datus, quia residuum de sui natura spectat ad hæredem, vt supra dictum est.

Minus etiam facit, quod testatrix dedit facultatem Antonio capiendi possessionem cẽsuum propria auctoritate, hæreditate adita, vel nõ adita, Quia si ex prædictis constat Antonium fuisse merum
78 executorem, † ista facultas, quæ in consequentiam datur, non debet alterare priorem dispositionem *l. cum principalis. ff. de reg. iur. c. accessorium. de reg. iur. in 6.* & in puncto notat *Imol. in d. §. à te peto. n. 3.* maxime cum ista facultas capiendi possessionem propria auctoritate etiam hæreditate non adita non videatur repugnare meræ executioni, cum possit censeri data ad effectum exequendi, nõ autem ad effectũ dominij.

Neque etiam facit, quod relictũ sit in maiori summa quàm onus, quo casu legatum non censetur
79 factum intuitu oneris, † vt post *Bart. in l. pamphilo. §. dicas. de leg. 3. Mantic. de coniect. lib. 12. tit. 2. n. 30. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 24. n. 7. Cephal. cõs. 919. n. 95.* Quia isti Doctores loquuntur in legato alicui facto cum aliquo onere, tunc enim si onus est paruæ quantitatis respectu magnitudinis legati, legatum non censetur factum intuitu oneris, secus si onus æquiualet legato, in nostro vero casu quæstio est an adsit legatum, quod non adest ex supradictis.

Vlterius considerabatur, quod cum ex dictis appareat Antonium fuisse merum executorem, ex quãtitate legata in hoc casu nõ potest dici fuisse
80 mixtum executorem † ratio Dominorum fuit, quia Codicillus, in quo fuit factum dictum legatum factus fuit in sanitate, & testatrix postea superuixit, & cum ad hunc effectum reliquerit census de sui natura redimibiles, & non simpliciter census, sed qui reperirentur tempore obitus testatricis, cum dicti census possint redimi ex quantitate census relicta non potest argui, quod noluerit relinquere Antonium executorem merum, cum euentuale esset, quod si census non redimerentur de tempore obitus excessiua quantitas reperiretur, ad quam redemptionem
81 aspexisse testatricem est indubitatum, † nam quando præsens status rei indicat cõtingentiam de futuro, censendum est quem respexisse ad id, quod euenire poterat *Alex. cons. 110. n. 13. lib. 4.* quem sequitur *Dec. in l. si idem cum eodem. §. si vna. n. 5. in 4. notab. ff. de iurisdict. omn. iud.* quod etiam clarissimè demonstratur, cum reliquerit census qui de tempore sui obitus reperirentur,
82 & sic † per necesse dicendum est de redemptione cogitasse, quia aliàs census simpliciter reliquisset, vt pulchre *Alex.* in simili, & *Dec. in locis proximè citatis*, & propterea cum dubium esset, an tempore obitus quantitas censuum deberet esse excessiua nec ne, ex ista quantitate relicta non potest colligi certa coniectura voluntatis testatricis, cum ex dicta incertitudine quantitatis tempore obitus cesset ratio magnæ quantitatis, ex qua posset coniecturari testatricem voluisse relinquere Antonium mixtum executorem, & ideo ipsa coniectura, & præsumptio cessare debet, cum in ipsa ratione magnæ quantitatis sit fundata *Alex cons. 502. n. 18. & seqq. lib. 4.*

Denique non obstat, quod in subrogatione Scipionis à Tulpha testatrix vsa fuerit his verbis, videlicet meritò duxit conferendum aliquod beneficium in eum, scilicet Scipionem, quia testatrix non fuit contenta his verbis, sed subiunxit, & pariter suarum rerum, & hæreditatis curam, executoriæ onus conferendum, & sic cum in quibusdam bonis Antonius fuisset legatarius, in alijs verò rebus præstandis, de quibus supra dictum est merus executor, cum Scipio fuisset subrogatus

rogatus in locum Antonij, bene verba illa, beneficium conferendum, possunt verificari in legatis, alia verò in onere executoriæ, vt abundè fuit consideratum in decisione Illustriss. D. Cardinalis Ludouisij, quæ respondet omnibus alijs cōtrarijs, quæ propterea meritò fuit confirmata. Et ita conclusum, &c.

EPITOME.

Molendina an veniant appellatione mobiliū. ¶ Et an sint prædia vrbana, seu rustica. ¶ Et quando in eis habeat locum retractus. ¶ Et quo casu possint alienari per Prælatum, Tutorem, Ecclesiam, & Ciuitatem absque decreto, & solemnitatibus. ¶ Et an inuecta & illata in eis sit hypothecata pro pensione. ¶ Mobile cohærens immobili an sit immobile. ¶ Feudum an consistat in molendinis. ¶ In venditione rerum ciuitatis an sufficiat decretum Iudicis loci, in quo est sita res vēdenda, vel requiratur etiam illud domicilij. ¶ Subhastationes an debeant fieri in alienationibus rerum ciuitatis, ac minorum. ¶ Pro iustitia, & validitate decreti quando præsumatur. ¶ Consiliarij an teneantur iurare in venditione rerum ciuitatis. ¶ Et an sufficiat iuramentum à principio officij præstitum. ¶ Ex promissione conficiendi instrumentum an colligatur, quod partes voluerint contrahere in scriptis. ¶ Emptor quando dicatur esse in possessione de consensu venditoris. ¶ Versio quando sit probanda in venditionibus bonorum ciuitatis, & minorum. ¶ Promissio de vendendo an idem operetur quod venditio. ¶ Pisces, & columbæ an sint pars feudi. ¶ Molendina an possint construi per vassallos, & alios, non obstante prohibitione Dominorum, & spatio longissimi temporis, per quod quis erat solitus accedere ad molendina prohibentium. ¶ Et an similia statuta comprehendant clericos, & sint contra libertatem Ecclesiasticam. ¶ In iuribus negatiuis & facultatiuis quomodo acquiratur titulus, & quasi possessio. ¶ Et quot anni requirantur. ¶ Et cui incumbat onus probandi patientiam, & obedientiam prohibitioni. ¶ Conuentio an sit valida, vt quis non possit molere in alio molendino, quam vnius. ¶ De prohibitione molendinorum & nundinarum remissiuè. ¶ Causæ iustæ quæ sint, vt valeat prohibitio, ne quis accedat ad aliud molēdinū quàm Domini. ¶ Cōcessio facta per subditos, vt domini habeant molendina publica, & furnos publicos an operetur, vt concedens non possit molere nisi in molendino ipsius. ¶ Operarij molentes in molendinis Ecclesiæ an possint carcerari sub prætextu, quod domini temporales prohibuerint accessum ad alia molendina, quàm illorum. ¶ Et an eos carcerantes incurrant pœnam excōmmunicationis. ¶ Minor an restituatur in emptione molendinorum. ¶ Tempus antiquum an faciat præsumere solemnitates fuisse adhibitas. ¶ Iuramentum Officialis de seruando statuta an porrigatur ad futura. ¶ In alienatione bonorum Ciuitatis quæ requirantur remissiuè.

SVMMARIVM.

1 *Molendina æquiparantur nauibus, & tamquam mobilia non veniunt appellatione possessionum & terrarum.*

2 *Minor emens molendinum restituitur.*

3 *Retractus non habet locum in molendinis, quæ sunt instar nauium, & quid in alijs. n. 37.*

4 *Molendina veniunt sub legato mobilium, & possunt alienari absque solemnitatibus.*

5 *Molendinum dotale debet restitui post annum tamquam mobile, non statim, prout restituuntur bona stabilia.*

6 *Molendina tamquam domus in terra, & affixa ripis fluminum an sint immobilia, & possint alienari absque decreto Iudicis. n. 17. 18. 36. & 39.*

7 *Mola molendini non sunt res mobiles, sicut nec tegula domus, quamdiu illi sunt applicata.*

8 *Mobile cohærens immobili est immobile.*

9 *Molendinum an dicatur prædium rusticum. n. 10. & 11.*

12 *Bona inuecta, & illata in molendino an sint tacite obligata pro pensione illius. n. 13. & 14.*

15 *Feudum consistit in molendinis.*

16 *Molendina sunt de pertinentijs castri & feudi.*

19 *Solemnitas non requiritur in alienatione rerum quæ stant in periculo amissionis propter circumstantes tirannos, vel aliam similem causam.*

20 *In venditione rerum ciuitatis an sufficiat decretum Iudicis loci, vbi sita est res, quæ alienatur vel requiratur etiam illud domicilij. n. 21.*

22 *Decretum præsumitur interpositum ex iusta, & rationabili causa, & cum interuentu omnium solemnitatum. n. 23.*

24 *Subhastationes non requiruntur in alienatione rerum ciuitatis, & minorum, & ecclesiæ.*

25 *Tempus antiquum facit præsumi fuisse adhibitas solemnitates. n. 26.*

27 *Consiliarij debent iurare, quod venditio rerum ciuitatis sit vtilis, & sufficit iuramentum in principio officij susceptum.*

28 *Iuramentum officialis de seruando statuta porrigitur ad futura.*

29 *Ex promissione conficiendi instrumentum non colligitur, quod partes voluerint contrahere in scriptis.*

30 *Possidens præsumitur possidere ex causa venditionis sibi factæ.*

31 *Emptor præsumitur esse in possessione seruatis seruandis stante scientia, & patientia venditoris per longum tempus.*

32 *Promissio de vendendo stante iuramento idem operatur, quod venditio, & ex ea datur actio, non secus ac si de præsenti quis se obligasset.*

33 *Obligatio pupilli, & ciuitatis, & ecclesiæ valet etiam sine solemnitatibus, si probetur versio in eorum vtilitatem.*

34 *Versio non est probanda in venditionibus rerum minoris & ecclesiæ factis seruatis seruandis.*

34 *In alienatione bonorum ciuitatis quæ requirantur remissiuè.*

38 *Colūna, ac alia domui affixa dicūtur immobilia.*

Pisces

40 *Pisces qui sunt in stagno, & columba in columbario an sint res mobiles, & pars feudi, & fructus pendentes. n.42. & 43.*
41 *Munitiones castrorum an dicantur mobilia.*
44 *Non potest quis cogi ad molendum in molendino, quamuis ad illud accesserit per longissimum tempus. Amplia etiam in subditis, qui ad id non non possunt compelli à suis Dominis, etiam merum & mixtum imperium habentibus, & quamuis fuerint inuestiti cum castris, & molendinis. n.45.46. & 47. Declara vt n.51.*
48 *Prohibitio ne persona ecclesiastica construant molendina, vel non vadant ad alia, quam ad illa dominorum est nulla, & contra libertatem Ecclesiæ. n.49. & 50.*
52 *In iuribus negatiuis, ac facultatiuis non acquiritur titulus, & possessio, nisi prohibitus acquieuerit prohibitioni, & concurrat spatium decem vel triginta annorum. n. 53. & sufficiet prohibitionem fieri maiori parti subditorum. n.54.*
54 *Dominus prohibens ne vassallus vadat ad aliud molendinum, quàm ad suum debet probare patientiam, & obedientiam, vt acquirat ius prohibendi.*
55 *Conuentio est valida, vt quis non possit accedere ad molendum alibi, quàm in molendino Dominorum.*
56 *Concessio facta per subditos, vt Domini habeant molendina publica facit, vt per eos non possit accedi ad molendum in alijs molendinis, quàm ipsorum dominorum.*
57 *Publica vtilitas an sit iusta causa, vt quis cogatur molere suum frumentum in vno molendino, & non alibi.*
58 *Operarij qui molunt in molendinis clericorum non possunt carcerari sub prætextu, quod Domini temporales prohibuerint accessum ad alia molendina, quàm illorum, & carcerantes incurrunt excommunicationem.*
59 *De prohibitione molendinorum remissiuè.*
60 *Nundinæ quando possint prohiberi ab vna ciuitate contra aliam.*

CAPVT DLXIV.

Molendina æquiparantur nauibus tãquam mobilia *Menoch. de recuper. possess. rem.1.* 1 *n.44.* † neque veniunt appellatione terrarum, ant possessionum *Corn. cons.63. col.1. in fin. vers. item & proprie. n.5. lib.2. Nouell. de iur. protbomis. n.112. cum seq. tom. 17. fol. 33.* † Et minor 2 emens molendinum restituitur *l. verum. §. si locupleti. de minorib. Petr. Rauenn. sing.238.* Et in istis molendinis, quæ instar nauium sunt, & super flumina meant, & remeant, ac veluti ambulant, cuiusmodi multa sunt in Ligeri flumine, & 3 in Pado † non habet locum retractus, tamquam sint res mobiles, ac illis aggregentur *Tiraq. de retract. lignag. §.1 glos.7. n. 92.* vbi etiam quod 4 continentur in legato mobilium, † & possunt alienari à Tutore, & Prælato sine solemnitatibus *Rip. in l. quominus. n. 126. de fluminib.* Quare etiam molẽdinum dotale debet restitui post an-

Stephani Gratiani

5 num tamquam mobile, † nõ autem statim, prout restituuntur immobilia *Alber. in l. quæsitum. §. cellarium. aliàs cellararium.* quem legit *sub §. si aliqua parte. ff. de fund. instr. & instrum. legat. Tiraq. de retr. lignag. §.1. glos.7. n.93.*

An autem ista procedant in alijs molendinis, quæ fiunt tamquam domus in terra, seu ripis fluminum, illisq. adhærẽt, videbatur dicendum quod 6 non possint alienari absque solẽnitatibus, † quia sunt immobilia, prout talia appellat *Bald. in c. contingit. col. penult. vers. quaero numquid mola. de dol. & contum.* vbi plus voluit, quòd molæ ip-7 sius molendini non sunt mobilia, † sicuti nec tegulæ domus, quamdiu illi sunt applicatæ, quia vna cõtignatio est *l. eum qui ades. de vsucapion.*
8 Et † mobile cohærens immobili censetur immobile *Ang. in §.1. auth. de non alienand. Curt. Iun. de feud. p.1. c.7. n.11. in fin.* Vnde etiã molen-9 dinum dicitur prædium rusticum † *Bald. in l. certi. col.2. q.4. vers. quid in molendino. C. locat. Ias. in l. quominus. q.19. in fin. & ibi Rip. n.126. de flumin. Curt. Iun. de feud. p.1. c.7. n.11. in fin. fol. 42.* præterquam quo ad molitorem pertinet *Tiraq. de retract. lignag. §.1. glos.7. n. 92. post med.*
10 vbi tamen † quod secundum alios erit prædium vrbanum vt per *Fortun. Garz. in l. item quia. col. 4. vers. ex his inferri. ff. de pact.* quando est ædificatum in solo, secus si compactis tabulis sit confectum, & in flumine positum, quod tunc erit rusticum *Menoch. cons.140. n.7. lib.2.* & hæc est 11 verior opinio, † quod si molendinum sit domui iunctum, vel in eo habitetur, tunc erit prædium vrbanum, secus autem si non sit tale, nam tunc erit rusticum, ideo in primo casu bona condu-12 ctoris erunt tacitè obligata † pro pensione molendini *Neguss. de pignorib. membr.4. p.2. n.144. tom.6. p.1. fol. 210. post Veronens. de seruitutib. vrbanor. prædior. c. 11. n.8. cum seq.* Quidquid 13 aliud sit in bonis alterius, † quàm conductoris, videlicet de frumento illato ad effectum molendi, vel de alijs bonis ad modicum tempus ibidem permansuris, hoc enim casu nulla aderit hypotheca siue molendinum sit prædium vrbanum, siue rusticum *Glos. in l. certi iuris. in verb. induxerit. vbi Salic. n.5. in princ. C. locat. Ias. in l. item quia. n.16. ff. de pact. Pacific. de saluian.*
14 *inspect.4. c. 1. n.116.* † Et quod dictum est de hypotheca inducta pro inuectis in molendino concludit etiam *Menoch. de adipiscend. possess. rem. 3. n.152. Caroc. de locat. p.3. q.14. n.2. fol.233.*

Vnde etiam in molendinis tamquam in rebus im-15 mobilibus consistit feudum † *Cirier. de primogenitur. q.4. lib.2. art. 8. n.14. tom.10. p.1. fol.46. Curt. Iun. de feud. p.1. q.7. n.11. in fin. fol.42.* latè *Rosental. eod. tit. de feud. conclus.4. c.4. n.1. cum seq. fol.89. p.1. Afflict. in c. 1. in verb. flumina. quæ sint regal. Schrader. de feud. p.3. c.2. n.2. fol.44. p. 1. Tiraq. de retract. lignag. §.1. glos.7. n 92. in*
16 *fin. Ias. in l. quominus. q.19. de fluminib.* † Et de molendinis quod sint de pertinentijs castri, & feudi *Menoch. cons.725. n.7. lib. 8. post Calcan. cons.90. n.6. Dec. cons.516. n.24. Paris. cons.27. n.14. lib.1.*

Et ita in specie, quod ista molendina tamquam stabilia nō possint alienari per Tutorem, Prælatum, 17 & alios Administratores † absque decreto concludit *Pinell. in l. 1. p. 3. n. 28. post princ. C. de bon. matern. fol. 236.* vbi quod errant, qui contrarium tenent, quamuis enim ista bona sint subiecta inundationi, non tamen debent alienari inconsulto Prætore, nam istud periculum inundationis erit pro causa decreti, quod est necessarium in alienatione rerum immobilium, etiam si talia sint, vt illis carere expediat *l. magis puto. §. si as alienum. & l. si fundus sterilis. ff. de reb. cor. Afflict. decis. 87. n. 2.* Et quod requiratur decretum voluit etiam *Valent. Forster. de successión. ab intestat. lib. 3. conclus. 3. limit. 1.* quem refert, & sequitur *Simoncell. de decret. lib. 3. tit. 8. inspect. 12. in fin. n. 86. fol. 131. per tex. in l. aristo. de iur. deliber. & l. vlt. C. de curator. furios.* & comprobat etiam *Ludouic. conclus. 48. col. 5. in princ. vers. & dicta molendina. Anchar. q. 89. lib. 3.*

Contrarium tamen in casu mihi proposito dixi verius esse, quod immo fuerit valida venditio mo- 18 lendinorum, de quibus agebatur, † Nam quamuis illa in solo cohæreant, Tamen quia sunt posita in flumine, & quotidie deteriorantur, & per impetum aquarum sunt in cōtinuo periculo destructionis possunt alienari per Tutorem, Prælatum, Ciuitatem, & similes absque solemnitatibus *Ang. in l. non solum. ad med. de petit. hæredit.* & est communis opinio, à quā nullus contradicit, vt testatur *Rub. Alexandr. consf. 138. n. 3. Rip. in l. quominus. n. 126. in fin. vers. ad quod etiam. ff. de flumin. Guliel. Redoan. de reb. eccles. non alien. c. 28. n. 13. tom. 15. p. 2. fol. 402. Aret. in §. idem iuris. n. 3. instit. de inutilib. stipulat. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 7. n. 91. vers. contra tamen. Fabian. de Mont. de empt. & vendit. q. 4. princip. n. 20. ad fin. tom. 6. p. 1. fol. 46. Lup. in c. per vestras. §. 18. n. 4. de donat. int. vir. & vxor.* vbi quod latius hoc tenuit *in c. cōtingit. de transaction. Vrsill. ad Afflic. decis. 87. n. 2. Curt. Iun. de feud. p. 3. c. 7. n. 11. in fin. fol. 42. Mut. super consuetud. Panormit. c. 58. n. 4. notab. 3. Card. Thusc. conclus. 303. in verb. molēdinum. n. 8. vol. 5. Bertazol. clausul. 10. glos. 2. col. 4. in fin. vers. propter etiam periculum futurum. n. 3.*

19 Quod etiam est in rebus similibus, † in quibus adest periculum amissionis rei propter circumstantes tirannos, vel aliam causam, tunc enim neque requiritur aliqua solemnitas *Capic. decis. 113. in fin. post Bald. in l. cum hi. §. causa. in 2. lect. de transact.* Ex quibus auctoritatibus, & alijs quæ possent adduci, apparet istam esse magis receptam sententiam, à qua non est recedendum, quidquid alij contrarium concludant.

Et quatenus etiam solemnitates requirerentur, Tamē in casu nostro dicebā satis fuisse, quod interuenerit decretum Iudicis ordinarij, qui tunc temporis non recognoscebat Superiorem, nisi Summum Pontificem, à quo etiam fuit deputatus ad gubernium locorum, de quibus agimus. Non enim opus est, vt prætenditur, quod debeat 20 adhiberi auctoritas Præsidis prouinciæ, † in istis venditionibus ad ciuitates pertinentibus; cum de iure sufficiat vnicum decretum Iudicis loci, vbi sita est res, quæ alienatur *Aym. consf. 30. n. 1. ad fin. vers. quarto videmus. per l. si prædium. C. de præd. minor. Roman. consf. 250. n. 2. & ibi Mandos. in verb. decretum. post Glos. in c. in venditionibus. in verb. episcopi. 17. q. 4. Hostiens. in c. pastoralis. col. 2. vers. quod si ecclesia. de pri-* 21 *uileg.* † licèt in casu nostro Iudex etiam sit competens, non solùm respectu rerum sitarum, sed ratione personarum, qui eidem Iudici subijciebantur, Itaut magis prosit dictum decretum, quatenus etiam in huiusmodi alienationibus requireretur auctoritas Iudicis domicilij, iuxta ea, quæ latè adducit *Felin. in c. dilectus. il 2. n. 9. de rescript. cum alijs per Tiraq. de retract. lignag. §. 36. glos. 3. n. 23. vsque ad n. 25.*

Quo decreto stāte oritur præsumptio, vt censeatur 22 interpositum ex iusta, † & rationabili causa, & cum illius cognitione, & cum interuentu omnium solemnitatum requisitarū *Alex. in l. sciendum. n. 26. de verb. obligat. Socin. consf. 15. col. 11. ad med. vers. octauo probatur. lib. 1. Bertazol. clauf. 10. glos. 2. n. 16. Honded. consf. 34. n. 60. lib. 2. Rot. diuers. decis. 193. n. 2. & decis. 316. n. 20. p. 2. Menoch. præsumpt. 75. n. 12. lib. 2. Surd. decis. 231. n. 20. Gabr. de sentent. conclus. 5. n. 10. Alciat. præsumpt. 10. in princ. reg. 3. Rot. coram R. P. D. Pirouano. Romana nullitatis census. 8. Nouem-* 23 *bris 1610.* † vbi, quod præsumitur pro decreto Iudicis, non solum quo ad solemnitatem requisitam pro iustitia, sed etiam quo ad validitatem decreti, ita vt volenti contra illud venire, incumbat onus probandi manifestè eius nullitatem *Surd. consf. 39. n. 7. vsque ad 10. lib. 1.*

Quamuis quo ad omissas subhastationes, quæ prætenduntur, verius sit illas non requiri in venditionibus rerum ciuitatis, seu minorum, stante consuetudine, quæ in hoc est seruanda, iuxta 24 quam amplius illæ † non sunt necessariæ, quidquid aliud sit de iure *Bald. in auth. hoc ius porrectum. col. 2. in princ. n. 5. vers. idem dicimus. C. de sacrosf. eccles. & in l. & si fine. §. quæsitum. de minorib. Cassan. consf. 51. n. 41. Imol. consf. 99. n. 7. in 7. dub. Fabian. de Mont. de empt. & vendit. q. 5. n. 85. Plot. in l. si quando. n. 198. C. vnde vi. Asin. de execution. c. 16. §. 6. ad fin. n. 6.* Quamuis etiam essemus in alienationibus rerum ecclesiasticarum *Redoan. de reb. eccles. non alienand. rubr. 23. n. 39. & rubr. 29. n. 8. post Bald. in d. auth. hoc ius porrectum. col. 1. in fin. n. 5. vers. sed hic quæritur. C. de sacrosf. eccles. & dixi latè supra c. 479.*

Maximè stante spatio longi temporis 30 annorum, 25 & amplius: quod facit † vt solemnitates requisitæ ad actum censeantur adhibitæ *c. peruenit. de empt. & vendit. Roland. consf. 99. n. 25. cum seq. lib. 2. Rum. consf. 66. n. 4. lib. 5. Cephal. consf. 51. n. 27. lib. 1. cum alijs per Gabr. de præsumption. conclus. 1. n. 1. Menoch. consf. 1. n. 102.* Præsertim 26 quia sumus in illis solemnitatibus, † quæ possunt adhiberi ante, vel post ipsum actum *Alex. consf. 219. n. 23. vers. præterea dicta obiectio. lib. 6. &*

consf.

conf.79.in 2. dub. n.3. & 4. lib. 1. Aret. conf.36. col.1. Dec.conf.341.n.13. latè Roland. conf. 99. n.33.& 34. lib.2.

Nec facit, quod non appareat de iuramêto eorum,
27 qui in consilio interuenerunt † iuxta dispositionem *l.fin. C. de vend. reb. ciuitat. lib.*10. Quia cum simus in consiliarijs, & in illis qui à principio iurauerunt vtilia facere, nō est opus,quod iteratò iurent, quasi iusiurandum de præterito obliget in rebus in futurum faciendis sub virtute dicti iuramenti prius præstiti *auth. sed iudex. C.de episcop.& cleric. l.rem non nouam.& auth. hodie. C. de iudic.* & in proposito notat *Glos. in d.l.fin.in verb. scripturis. in princ. & ibi Alex. in addit. ad Bart. n. 3. Io. de Plat. ad med. vers. quod autem dictum est de iuramento. & vers.ex quo infertur. C. de vend.rer. ad ciuit. pertinent.*
28 *lib.*10. † Prout etiam est in officialibus, qui iurant seruare statuta, quorum iuramentum porrigitur ad futura *Bart.in l. si stipulatus essem. §.1.de verb.obligat. Bald.in l. si seruitus. de seruitut.vrban.prædior.* Quamuis neque super hoc esset insistendum, cum præsupponatur in facto huiusmodi iuramentum fuisse adhibitum in venditione,de qua agimus,per sindicos deputatos à communitate ad illam faciendam.

Neque obstat,quod circa venditionem quartę partis de qua agitur fuerit promissio de vendendo non venditio, stante præsertim obligatione de conficiendo instrumentum, Quia non per hoc
29 contractus potest dici nullus, † cum ex ista promissione conficiendi instrumentum, non possit dici partes voluisse in scriptis contrahere *Socin. cons.*32. *col.*9. *n.*4. *vers.ac est curandum. lib.* 3. *Dec.* qui de communi *cons.*340. *col.* 2. *n.*2. & 3. *Aret.cons.*159.*col.*4.*n.*9. *Thesaur.decis.*197.*n.*7. quidquid contrarium sentiat *Castr.* cuius opinionem non approbari dicit *Put.decis.*43. *lib.*3. *Rot.diuers.decis.*271.*p.*2.latè *Bertazol.claus.*3o. *glos.*3.*n.*15.*vsque ad n.* 21. & ita seruari testatur *Curt.Iun.cons.*348.*n.*10.& 22.*lib.*3.

Stante præsertim traditione, & possessione continuata per spatium triginta sex annorum,quæ fa-
30 cit præsumere venditionem fuisse factam, † cum possidens præsumatur possidere ex causa præcedenti *Aym.cons.*226.*n.*5.*Menoch.cons.*147.*n.*9. & 10. vbi etiam subdit, quod hoc casu illa promissio de vendendo infert fuisse factam vēditionem, Maximè quia semper præsumendum est emptorem fuisse in possessione seruatis seruan-
31 dis † stante patientia, & scientia vendentis per spatium totum annorum *Idem Menoch. de recuper. remed.*17.*n.*19.*Rot.diuers.decis.*232.*n.*6.& 7.*p.* 1.quam sequitur *Card. Mantic.de tacit. & ambig.conuent.lib.*14.*tit.*42.*n.*6.

Præterea siue simus in promissione de vendendo,
32 siue in venditione,idem resultat effectus,† vt circuitus euitetur, cum sit eadem dispositio,& possit quis tam ex vna, quàm ex alia conueniri,non secus ac si de præsenti se obligasset, maximè stante iuramento *Io. Andr.ad Speculat. in rubr. de obligat. & solutan princ. vers.in quæstione de illo qui se obligauit. Bart.in l.* 1.*n.*3.*vers.contra hoc facit.de pignorat.act. Ruin.cons.*19.*n.*14. *lib.* 4. & est verior opinio, quidquid alij contrarium sentiant, vt testatur *Surd. cons.* 457. *n.*13.& 38.*lib.*4. & *cons.*201.*n.*13. & 14. *lib.*2. *Seraph.priuileg.iuram.*23.*n.*25.& 27. *Tiraq. de retract. conuention. ad fin.tit.n.*16.

Vltimò pecuniæ fuerunt conuersæ in vtilitatē Villarum, & pro solutione debitorum per eas con-
33 tractorum, † quod facit vt valeat obligatio, vt in pupillo, ecclesia, & ciuitate concludunt omnes *in auth.hoc ius porrectum.C.de sacros.eccles. & in l.ciuitas ff.si cert.petat.* & notat *Glos. in l.*3. *in verb. personalis.* C. *quand. ex fact. tutor. vel curator.* etiam quod non interuenerint solemnitates, vt latè resoluit *Rot. coram Card. Ludouiso. Romana societatis officiorum.* 12.*Nouembr.* 1601. quod solùm sufficeret,vt nō deberent molestari emptores, qui bona fide emerunt, & possessionem semper continuarunt per spatium 36. annorum. Maximè, quia etiam venditio erat vtilis cum Molendina, de quibus agimus, essent ruinosa, & in dominio septem Villarum, quæ illa parum custodiebant, prout solet fieri de rebus, quæ à pluribus possidentur, quæ vt plurimum negliguntur; & satis est probatam fuisse
34 versionem,† quamuis de iure non esset talis versio probanda in venditionibus rerum ciuitatis facta seruatis seruandis secūdum veriorem opinionem de qua per *Io. de Plat. in l.*1. *post princ. vers.sed dic quod immo.* C. *de vendit. rer. ciuit. lib.*10.*Card.in c.ex præsentium.in* 2.*oppos.n.*2.*de pignorib.Innoc.in c.*1.*in princ.deposit.Rom.cons.*440.*ad med.Dec.cons.*36.*pro tenui.col.*6.*in princ. vers.tertio principaliter. Rot. corā Card. Seraph. Anconitan. terrarū.*13.*Iunij.*1578. *Surd.* qui de communi *decis.*156.*in fin. in impressis decis.*366.

Alia quæ opponuntur ob non seruatas solemnitates requisitas in venditionibus bonorum ciuitatis sunt sublata ex facto, ideo non opus est super
35 eis aliquid decidere, † Quæ autem requirantur in similibus alienationibus latè *Roland.cons.*90. *n.* 20. *lib.* 2. *Ludouic. decis. Perus.*93. latissimè *Surd. cons.*28. *per tot. lib.*1.*Nicol.Losæus. de iur. vniuersit.p.*3.*c.*5.*in princ. Thesaur.decis.*257.*n.* 1.& 2.*Menoch.cons.*726.*lib.*8.

Prædictis addendus est *Guter. pract. quæst. lib.* 3.
36 *q.*21. vbi attestatur, † quod in Molendinis Hispaniæ aliud seruandum est, quàm in Molendinis Italiæ, & cęterarum partium,cum in istis militent conclusiones supra relatæ, vt habeantur pro mobilibus, & possint alienari absque decreto, cum in illis Hispaniæ aliud sit statuendum, tamquam sint domus in terra, aut ripis fluminum factæ,& constructæ, eisq. adhærent,& amplius non mouentur, ideò verè sunt bona
37 immobilia,† & in eis habet locum retractus, & requiritur decretum, cum alijs similibus requisitis in alienatione stabilium, Itaut etiam molas istorum molendinorum habeamus pro immobilibus, prout tegulas domorū,quamdiu illis sunt
38 applicatæ, † quemadmodum etiam dicimus de columnis,ac alijs domui affixis *Guter.d.q.*91.*n.* 7. *cum seq.* vbi etiam quod in istis casibus erit

Stephani Gratiani

39 seruanda consuetudo, † an & quando Molendina dicantur mobilia vel immobilia, & de piscibus, qui sunt in huiusmodi locis, vt in stagno, piscina, & lacu, & de columbis quæ sunt in columbario, siue peristerostrophio, & cuniculis, 40 quæ sunt † in garenis an sint mobilia nec ne *Tirq. de retract. lignag. §. 1. glos. 7. n. 116.* vbi etiam 41 *n. 96.* de munitionib. castrorũ † *Schrader. de feud. 2. p. 9. part. princ. sect. 3. n. 7.* Et de piscibus existẽtibus in piscina, vel stagno feudali ad finẽ, vt ibi augeãtur, & crescant, & ex eis percipiantur fructus dictæ piscinæ, vel stagni, quod sint partes 42 pendentes, † & pars feudi concludit *Guid. Pap. decis. 91. Zas. de feud. p. 4. n. 3. Cassan. super consuetud. Burgund. tit. 4. §. 2. glos. penult. col. fin. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 7. n. 116. Schrader. de feud. 2. p. 9. par. princip. sect. 4. n. 10. & 2. p. 9. part. princ. n. 72.* Prout etiam columbæ quæ sunt in columbario à fundamentis extructo, & perpetuò destinatæ ad vtilitatem feudi, vt ex il-43 lis fructus, & vtilitas percipiatur, † erunt pars feudi, & fructus pendentes, & applicantur ei, ad quem feudum reuertitur *Schrader. de feud. 2. p. 9. par. princip. sect. 4. n. 11. & 2. p. 9. part. princ. sect. 3. n. 72.*

Quo vero ad aliud dubium, concludendum est negatiuè, quod habentes dicta molendina non possint cogere alios ad molendum in suis molen-44 dinis, † quamuis ad illa essent soliti ire ab immemorabili tempore citra, cum in iuribus negatiuis, ac quæ facultatis sunt non detur ista præscriptio, quod etiam est in furno, piscatione, venatione, ac alijs similibus dispositionibus *Bald. in l. 1. n. 10. C. de seruitut. & in l. item si lapilli. col. 2. in fin. de rer. diuision. & in c. significante. n. 1. vbi Hostiens. col. 1. Card. n. 2. Ioan. Andr. col. 1. Butr. n. 10. & 11. Anchar. n. 5. Panormit. n. 1. de appellat. Idem Panormit. in c. ab bate. n. 10. de verbor. signific. Ias. in l. quominus. n. 27. cum seq. de fluminib. Cepoll. de seruitut. vrban. prædior. c. 50. n. 1. Bald. de præscript. 4. p. 5. part. princ. q. 5. n. 2.* vbi de communi *Menoch. de arbitr. cas. 160. n. 8. Barbat. in c. quod translationem. n. 10. de offic. deleg. Petr. Iacob. Ferrar. in form. libell. de furn. Iacobin. de feud. in verb. & cum molendinis. n. 4. Aym. de antiq. tempor. p. 4. §. materia ista n. 98. & cons. 111. n. 20. Rip. in c. cum ecclesia sutrina. n. 68. de caus. possess. & propriet. Roland. cons. 22. n. 22. lib. 2. & cons. 31. n. 51. lib. 3. Guid. Pap. q. 298. Couar. in c. possessor. p. 2. §. 4. n. 6. Boer. decis. 125. n. 4. Alciat. cons. 20. n. 11. lib. 5. Brun. cons. 56. n. 2.* & est verior, & magis communis opinio, vt testatur *Rosental. de feud. c. 5. conclus. 25. n. 3.*

Amplius ista procedunt etiam in Dominis habentibus iurisdictionem, ac merum, & mixtum im-45 perium, superiorem recognoscentibus, † qui non possunt statuere, vt subditi non deferant frumentum ad molendum ad alia molendina quàm sua, cum hæc sint meræ facultatis, & multum minuant libertatem populi, & graue præiudicium afferant subditis habentibus similia molendina *Bald. cons. 37. lib. 3. Socin. cons. 272. n. 6. lib. 2. Rip. respons. 11. lib. 2. Alex. cons. 211. n. 10. lib. 2. Afflict. decis. 388. n. 1. Rol.* qui de communi *cons. 22. n. 19. lib. 2. Boer. decis. 125. n. 4.* vbi quod ita fuit iudicatum *Iacobin. in inuestitur. feudal. in verb. & cum molendinis. n. 3. & 4. Guid. Pap. decis. 298. Clar. in §. feudum. q. 30. Isern. in tit. quæ sint regal. §. flumina. & ibi Riparol. Aym. de antiq. tempor. p. 4. §. circa præmissa. Paris de Put. de syndicat. c. 2. de excessib. baron. n. 12. Honded.* qui loquitur etiam de torcularibus oliuarum *cons. 84. n. 35. lib. 2. Thesaur. decis. 16. cum alijs per Rosental. de feud. c. 5. conclus. 26. in* 46 *princ.* † Et de Baronibus Regni, quod non possint subditos ad prædicta compellere adest constitutio Caroli V. promulgata de anno 1536. quæ est 44. *pragmatica in tit. de Baronib. ac eorum officio.* de qua etiam meminit *Vrsill. ad Afflict. decis. 388. Thesaur. decis. 16.*

Quæ etiam procedunt quamuis isti Domini temporales essent inuestiti de castris cum molendi-47 nis, aquis, furnis, ac similibus, † quia neque ex tali inuestitura poterunt subditos cogere, vt deferant frumenta, & panem ad eorum molendina, & furnos, cum ista concessio aliud ius non tribuat, quàm illud, quod dominus concedens habebat circa dicta molendina, vnde quemadmodum ipsi concedenti hoc nõ erat permissum, neque permitteretur eius vassallo *Rosental. de feud. c. 5. conclus. 26. n. 6. Aym. de antiquit. temp. p. 4. §. circa præmissa. n. 1. Vrsill. ad Afflict. decis. 388. n. 4.* quidquid aliud sentiat *Ias. cons. 161. lib. 2.* cum eius opinio non sit approbata, & contra eum sit magis communis sententia, vt testatur *Thesaur. decis. 16. n. 9. ad med. Roland. cons. 46. n. 64. lib. 3. Aym. cons. 86. n. & 891. n. 5. & 9. & cons. 896. per tot. Bursat. cons. 41. lib. 1.* Dummodo tamen non concurrant alia, de quibus per *Thesaur. d. decis. 16. n. 9. in fin. & n. 13. in §. fallent. col. penult. post princ.*

Ex istis colligitur resolutio quæstionis propositæ, quod si dominus nõ potest cogere subditos proprios ad molendum in suo molendino, nec eis prohibere, ne aliud construant molendinum in 48 proprio fundo; † multo minus talis prohibitio valebit si fiat Canonicis, aut personis ecclesiasticis, qui non sunt eius subditi, cum sit contra ecclesiasticam libertatem, quæ infringitur, ac læditur eo ipso, quod clerici impediuntur facere ea, quæ sunt concessa alijs, & multo magis ipsis clericis iuxta dispositionem iuris communis, ac priuilegiorum Summorum Pontificum *Felin. in c. cum ecclesia S. Mariæ. n. 69. & 110. q. 2. de constitut. Lapus alleg. 92. n. 3. & 6.* vbi loquitur 49 de prohibentibus molendina, & furnos, † & de similibus non approbandis, cum per ea libertas ecclesiastica lædatur in eorum molendinis *Bald. cons. 71. lib. 1. Anchar. cons. 11. Calder. cons. 21. de constitut. Alex. cons. 211. n. 10. lib. 2. Ias. cons. 161. col. 3. cum alijs per Abb. in d. c. ecclesia S. Mariæ. n. 31. & ibi Felin. n. 104. & col. fin. q. 18. conclus. 1. Boer. decis. 125. n. 1.* & ista fuit quæstio antiqua inter Episcopum Spoleti, & illam vniuersitatem, & pro Ecclesia, & Episcopo con-

sulue-

fuerunt prædicti, & alij de quibus per Franc. decis. 380. Osasc. decis. 27. n. 4. Ias. qui de magis communi in l. quominus. n. 155. de fluminib.

50 quidquid † aliud sentiat Aym. de antiq. tempor. p. 4. §. circa præmissa. n. 8. contra quem latè concludit Couarr. in c. possessor. 2. p. §. 4. n. 7. de regul. iur. fol. 477. Villalob. Eman. Soarez. & alij per Rosental. de feud. concl. 26. n. 1. c. 5.

Nec facit, quod Domini temporales possint præscribere ius habendi huiusmodi molendina pri-

51 uatiuè † quo ad alios Dec. in c. significante. de appellat. prout etiam iuxta pragmaticam Regni, de qua sup. n. 46. excipiuntur Barones, qui ex particulari priuilegio, aut præscriptione retinent molendina in præiudicium aliorum, Quia prædicta procedunt quando constat de priuilegio, aut præscriptione, de quibus non apparet in casu nostro, cum etiam multa requirantur, ad hoc vt in istis iuribus negatiuis, & facultatiuis acquiratur quasi possessio, & titulus alteri pri-

52 uatiuè quo ad alios, & præcipue, † quod facta sit prohibitio, & quod post prohibitionem subditi acquieuerint parendo per legitimum tempus ad complendam præscriptionem Boer. decis. 125. n. 5. Roland. cons. 22. n. 23. lib. 2. Menoch. de arbitr. cas. 160. n. 10. Padill. in l. 1. n. 20. C. de seruitut. Guid. Pap. decis. 298. Bertr. cons. 329. n. 3. & cons. 1. in fin. lib. 3. cum alijs per Thesaur.

53 decis. 16. n. 7. † vbi etiam quod debet concurrere spatium triginta annorum, vel secundum alios decennium à die prohibitionis, & patientiæ Gail. obseruat. 169. n. 14. lib. 2. & quod incumbit Domino probare præscriptionem, & patientiam, ac obedientiam Aym. cons. 861. n. 6. Bertr. cons. 329. n. 2. & cons. 234. n. 5. lib. 3. Afflict. decis. 388. n. 10.

54 Thesaur. decis. 16 n. 8. in fin. vbi etiam n. 7. † quod sufficiet prohibitionem fieri maiori parti subditorum, & extraiudicialiter. & quod tali prohibitioni fuerit obtemperatum pro bono pacis Rosental. de feud. conclus. 27. c. 5. vbi tamen distinguit inter consuetudinē, & præscriptionem.

Alia opposita procedunt stante pacto, & promissione iurata non accedendi ad alia molendina, cùm quilibet sibi possit imponere necessitatem eundi potius ad molendinum vnius, quàm alte-

55 rius, † & valet talis conuentio, vt in specie concludit Gaspar. Anton. Thesaur. in addit. ad Thesaur. decis. 16. post med. Immo si Domini haberent conuentionem cum subditis, per quam concederetur Ipsis dominis habere furnos publicos, & molendina publica, tunc prohiberentur subditi alibi accedere, quamuis enim hoc

56 expresè non dicatur, † tamen subintelligitur vt talis conuentio operetur, stante præsertim illa dictione publicos, si enim permittitur habere furnos publicos, bene infertur, vt ad eos populus publicè accedat, ita in terminis concludit Thesaur. de. is. 16. in fin. argumento eorum quæ in simili dicit Bald. in l. nullus. C. ad leg. iul. maiest. cum alijs per Felin. in c. sicut romana. col. 3. de rescript.

Idem est quo ad alia obiecta, quæ procedunt in casibus particularibus, vel occasione publicæ vti-

57 litatis, vel priuilegij, † cum similibus de quibus per Thesaur. decis. 16. Rosental. de feud. conclus. 26. n. 2. c. 5. quæ non applicantur in casu nostro, in quo nulla adest iurisdictio Dominorum contra Ecclesiam, itaut semper militet conclusio supra firmata, quod similes prohibitiones sunt contra libertatem ecclesiasticam Boer. de-

58 cis. 125. † Vnde non ritè fecerunt Officiales & ministri Dominorum, carcerando pauperes operarios, qui molebant in molendinis personarum ecclesiasticarum, cum etiam hoc redundet in derogationem, & læsionem libertatis Ecclesiæ, ideo tales sunt ipso facto excommunicati c. fin. de immunit. eccles. in 6. Lap. alleg. 91. n. 3. Siluest. in

59 verb. immunitas. il 2. n. 3. in fin. † Quo vero ad materiam similium prohibitionum molendinorum & furnorum Morot. cons. 64. Io. Coppen. decis. Saxon. 19. Campan. in cap. regni incip. gra-

60 uamina. Rouit. in pragmat. 10. de Baronib. † Et de vniuersitate quando possit impedire nundinas, & mercatum alteri vniuersitati Thesaur. decis. 264. n. 5. & ibi Addit. Gail. obseruat. 169. n. 24. & 25. lib. 2. Azeued. lib. 8. tit. 14. n. 33. & lib. 9. tit. 20. l. 1. n. 1. Francis. Marc decis. 53. p. 1. Ceph. cons. 342. lib. 3. Aym. cons. 640. Aleiat. cons. 24. lib. 5. tom. 2.

EPITOME.

LEgatum an debeatur in moneta currente in loco, vbi est conditum testamentum, vel vbi legatarius habitat. ¶ Venditio facta Perusiæ quando intelligatur de modio Perusino, vel de modio regionis, vbi situm est prædium. ¶ Dignitas personæ legatarij an sit inspicienda ad hoc vt sciatur, in qua moneta sit soluendum legatum. ¶ In relictis ad pias causas an veniat quod maximum est. ¶ In exactione dotis an sit inspiciendum domicilium mariti, seu vbi dos fuit data. ¶ Valor an debeat attendi iuxta locum, vbi gratia facta est, vel in quem illa confertur. ¶ Intellectus l. exigere. de iure dotium. remissiuè. ¶ Extraneus quis dicatur, & quando videatur dotasse animo donandi, seu compensandi. ¶ Præsumptio compensationis quo casu perimat legatum dotis. ¶ Et quanto tempore illud præscribatur. ¶ Hæres an dicatur in mala fide, si legatum non soluit. ¶ Scientia testamenti an præsumatur. ¶ Maritus quando possit renunciare legatum factum vxori. ¶ Et quomodo valeat ratificatio talis renunciationis. ¶ Et quæ in ea requirantur. ¶ Et an possit fieri sine solemnitatibus statuarijs. ¶ Et quid si illi sit vtilis. ¶ Et an debeat esse vtilitas euidens. ¶ Processus falsi delegati an possit ratificari. ¶ In alienatione bonorum minoris ad vitam an sint necessariæ solemnitates. ¶ Renunciatio filiæ an extendatur ad ea quæ pater illi relinquit in testamento. ¶ Et quid si erant ei relicta ante renunciationem. ¶ Legatarius acceptans legatum cum onere nihil amplius petendi an sibi præiudicet, si minus fit in legato, quàm in debito. ¶ Transactio quando comprehendat ea, quæ non sunt dependentia à

 lite

lite super qua transigitur, sed penitus extranea, & dissimili. ¶ Virgines, & orphanæ an æquiparentur viduis ad effectum, vt gaudeant priuilegio *l. vnic. C. quand. imper. int. pupill. & vid.* ¶ Et an possit illi renunciari. ¶ Et an habeat locum in quacunque instantia. ¶ Dispositio quando sit consumpta in primo actu. ¶ Iudex medius quo casu possit omitti in appellationibus. ¶ Aegidiana an procedat in omnibus instantijs.

SVMMARIVM.

1 *Moneta minor in dubio debetur. Fallit vt n.10.*
2 *Legatum pecuniæ factum à testatore existente Mutinæ est soluendum in moneta Romana, si illa debeat deponi Romæ ad effectum vt legataria ibi nuptui tradatur. & n.5. Limita vt n.13.*
3 *Verisimilitudo in dubio attenditur.*
4 *Locus solutionis faciendæ consideratur.*
6 *Legatum pecuniæ certi corporis, seu certæ quantitatis vt vini, olei, cum similibus, quando debeatur iuxta consuetudinem regionis, seu electionem hæredis. & n.7.*
8 *Legatum pro dote dicitur pium, & præsumitur factum pro alimentis, si relinquatur pauperi.*
9 *In legatis ad pias causas venit quod maximum est, non quod minimum.*
11 *Legatarius in re legata est magis dilectus quàm hæres.*
12 *Existens Perusij si vendat quinquaginta modios terræ alterius loci intelligitur vendidisse de modio Perusino, non de modio regionis in qua est fundus, vbi solutio est facienda.*
14 *Scire an quis præsumatur consuetudinem regionis, in qua solutio destinatur.*
15 *Legata ex coniecturis sumunt interpretationem.*
16 *Dignitas personæ legatarij, in quam dispositio confertur est attendenda, ad hoc vt cognoscatur de qua pecunia legatum debeatur.*
17 *Legatum factum templo intelligitur iuxta conditionem templi, cui legatur, si dubitetur an sit dandum in auro, seu argento.*
18 *Consuetudo patriæ testatoris consideratur prius in legatis cessantibus coniecturis.*
19 *In exactione dotis an sit inspiciendum domicilium mariti, seu vbi dos fuit data. & n.21.*
20 *Valor & æstimatio debet attendi iuxta locum vbi gratia facta est, non iuxta locum, in quem illa confertur.*
22 *Locupletatio cum alterius iactura non admittitur.*
23 *Euentus posterior formatur à primordio tituli.*
24 *Intellectus* l. exigere dotem. de iudic. *remissiuè.*
25 *Auunculus dotans neptem dicitur extraneus tanquam non habeat in potestate mulierem dotandam, & videtur dotasse animo donandi. n. 26. Intellige vt n. 27.*
28 *Præsumptio compensationis nõ perimit legatum dotis, si ageretur de debito inter alios cõtracto.*
29 *Extraneus dotans mulierem non potest ex interuallo apponere onus in ea.*
30 *Legatum an sit peremptum per dotem datam à testatore, colligitur ex coniecturis.*
31 *Dos constituta mulieri in diuersa summa non extinguit legatum prius eidem factum.*
32 *Legatum non præscribitur nisi spatio triginta annorum siue sit pro dote; siue pro legitima eiusque supplemento, siue pro alimentis. n. 33. 34. & 35.*
36 *Hæres quando dicatur in mala fide non soluendo legatum. n.39.*
37 *Scientia testamenti an præsumatur stante facto domestico, fama, & habitatione. n. 38.*
40 *Qualitas dispositionis est probanda per allegantem.*
41 *Remissio legati non est præsumenda ex diuturnitate temporis.*
42 *Maritus non potest renunciare legatum factum vxori nec tacitè, nec expressè, nisi renunciatio per eam ratificetur. n. 43. Et qualis debeat esse ista ratificatio. n.44. 45. & 46.*
47 *In ratificatione mulieris requiruntur solemnitates statuti, prout in confectione actus.*
48 *Ratihabitio est quasi contractus.*
49 *In quasi contractu debet interuenire eadem solemnitas, quæ requiritur in contractu.*
50 *Ratificatio reconciliat ea quæ dependent ab animo, non à forma, vel alia potentia exteriori, vel quando peruertitur ordo. n.51.*
52 *Processus falsi delegati non potest ratificari.*
53 *Iudex delegatus non administrat negotium delegantis, sed negotium partium.*
54 *Iurisdictio non est in arbitrio partium.*
55 *Solemnitas statuti non requiritur, si mulier renunciat ex causa maioris dotis.*
56 *Statutum requirens solemnitates in contractibus minorum non habet locum, quando melior sit illius conditio. Contrarium n. 57. Intellige vt n. 59.*
58 *In alienatione bonorum minoris ad vitam requiruntur solemnitates.*
60 *Legatum non venit appellatione hæreditatis.*
61 *Renunciatio filiæ non trahitur ad ea, quæ pater ei relinquit in testamento, quamuis legatum esset illi factum ante renunciationem. n.62. Intellige vt n.67.*
63 *Renunciatio debet strictè intelligi declarando illam ad fauorem renunciantis.*
64 *Frater dotans sororem non videtur voluisse compensare legatum cum dote. Declara vt n. 65.*
66 *Legatarius acceptans simpliciter legatum cum onere, vt nil amplius petere possit, sibi præiudicat, quãuis minus sit in legato, quàm in debito.*
68 *Transigentes quando censeantur trãsigere etiam de alijs non contentis in transactione.*
69 *Virgines innuptæ & orphanæ æquiparantur viduis ad effectum, vt gaudeant priuilegio* l. vnic. C. quand. imp. int. pupill. & vid. *n.71. 73. & 82.*
70 *Vidua seruans castitatem non est procul à virginitate.*
72 *Virgo dicitur vidua quasi sine viro.*
74 *Priuilegium* l. vnic. C. quand. imper. int. pupill. & vid. *competit tam in prima, quàm in secunda & tertia instantia. n.76.*
75 *Pluralis locutio non verificatur in vno.*
77 *Aegidiana habet locum in omnibus instantijs.*

Priui-

78 *Priuilegium d.l. vnicæ. conceditur miserabilibus personis, vt facilius habeant probationes in sua prouincia.*

79 *Priuilegium non consumitur in primo actu, quando eadem ratio militat in secundo, & alijs sequentibus.*

80 *Concessum ex benignitate, & miseratione personarum intelligitur de actu iterato.*

81 *Concessio pro certa causa litium durat quousque lis finitur.*

84 *Iudex medius non potest omitti in appellationibus. Fallit vt n.85.*

86 *Renunciatio non valet quoad priuilegium* l. vnic. C. quand. imper. int. pupill. & vid. n.87.

CAPVT DLXV.

IN testamento condito in ciuitate Mutinæ fuerunt relicta iure legati, institutionis, ac omni alio meliori modo scuta quingenta Hortensiæ eidem danda tempore, quo se nupserit Deo, vel Mundo, quæ voluit testator extrahi de bonis mobilibus ipsius vbique locorum existentibus statim vendendis, quarum rerum, & bonorum pretium vsque ad summam dictorũ scutorum quingentorum per suos hæredes debeat deponi in ciuitate Romæ, & loco tuto ad hoc, vt adueniente casu sponsalitij d. Hortensiæ, siue se nubat Mundo, siue Christo dicta scuta quingenta sint in promptu, illisq; possit liberè vti absque mora, & impedimento alicuius.

Stante huiusmodi legato, Quæritur an illud debeat solui in moneta Mutinensi, seu in Romana, & quidem videtur concludendum debere solui in Romana; quamuis enim illa sit maior, quàm Mutinensis, † ita vt potius deberet intelligi de minori *l. nummis. ff. de legat.* 3. *l. semper in stipulationib. de regul. iur. c. in obscuris. eod. tit. in* 6. Tamen quia solutio eiusdem legati est facienda in Vrbe, & ibi est deponenda pecunia, donec puella nupserit, verisimilis oritur coniectura, quod testator intellexit de moneta, quæ currit in loco destinatæ solutionis, † prout in specie concludit *Corn. cons.* 244. *n.* 19. *in fin. vers. concurrit etiam alia coniectura. lib.* 2. vbi loquitur in casu magis dubitabili, quando verisimiliter esset facienda solutio in loco, in quo legataria habitabat, quia forsan ibi esset maritanda, † cum etiam in dubio ista verisimilitudo attendatur *l. in obscuris.* 113. *ff. de regul. iur.*

Quod magis comprobatur per *tex. in l. vinum.* 22. *in fin. vers. quanti eo loco esset. ff. si cert. petat. & in l. quod legatum.* 38. *ad med. vers. nisi si adiectum fuerit. ff. de iudic.* † vbi concluditur, quod debet attendi locus solutionis faciendæ, prout in proposito nostro dicta iura adducit *Alex. cons.* 19. *in fin. n.* 16. *vers. quo ad sextum dubium. lib.* 6. post *Oldrad. cons.* 168. *ad primam quæstionem. n.* 1. vbi etiam ita respondet ad *l. nummis. vers. neque ex regione. ff. de legat.* 3.

Maxime, quia in casu nostro non fuit legata pecunia tanquam certum corpus, sed solùm fuerunt relicta scuta quingenta deponenda Romæ pro dote puellæ, † & sic meritò debet attendi locus & consuetudo regionis, in qua est soluenda pecunia, cum testator ex tali destinatione præsumatur sensisse de moneta vsuali illius loci, cum aliud sit in legato pecuniæ certi corporis, quando videlicet legarentur pecuniæ existentes penes talem, & quæ per illum possidentur, & tenentur tamquam propriæ ipsius testatoris, † tũc enim non attenditur consuetudo alicuius regionis, sed solùm existentia ipsius corporis, vt in specie distinguit *Alex. cons.* 19. *ad fin. vers. pro hoc etiam facit. lib.* 6. *per tex. in l. sed si certos.* 54. *ff. de legat.* 1. *l. planè.* 34. *§. si eadem res. ante fin. vers. sed hoc ita erit accipiendum. ff. eod. tit. l.* 1. *§. adeo autem. ad med. vers. nam & si quis ita legauerit. vbi Glos. in verb. deberi. ff. de dot. prælegat.*

Prout † in alia quantitate legata, vt vino, oleo, & similibus, in quibus non attenditur consuetudo, sed hæres habet electionem iuxta *l. cum certum pondus.* 4. *ff. de tritic. vin. & oleo legat.* quam notabilem dicit *Roman. sing.* 209. *quæro nunquid. Doctor. in l. si seruus plurium.* 53. *§. fin. ff. de legat.* 1. *Glos. in d. l. cum certum. in verb. solitus. & ibi Bart.* vbi dant rationem diuersitatis inter dictam quantitatem, & nummos legatos declarando *l. nummis. de legat.* 1.

Accedat, quod sumus in legato pro dote, quod dicitur pium, maximè quando fit pauperi † ita vt præsumatur tunc relictum in causam alimentorum *Ruin. cons.* 71. *n.* 15. *lib.* 3. *Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib.* 6. *tit.* 11. *n.* 18. *in fin. Surd. de aliment. tit.* 2. *q.* 12. *n.* 9. & 10. In legatis autẽ ad pias causas venit quod maximum est † non quod minimum *l. titia. §. seia. ff. de aur. & argent. legat.* Vbi *Bart.* dicit ita limitari *l. in obscuris. ff. de regul. iur. Surd.* qui alios allegat *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 25. *n.* 6. latè *Tiraq. priuil. piæ caus.* 23. *Socin. cons.* 247. *n.* 6. *lib.* 2.

Quibus stantibus cessat obiectum, quod præsumendum sit, vt testator minus grauauerit hæredem, & quod in dubio videatur relictum minimum, Quia † hæc procedunt, dummodo non extent coniecturæ in contrarium, prout ex supradictis patet multas extare, quę suadent ampliandum esse legatum, & quod potius fuerit relictum, quod maius est, considerata persona legatarij, & causa, ob quam fuit factum legatum *l. si cui. ff. de alim. & cibar. legat. l. liberis. ff. de legat.* 3. *Dec. in l. semper in obscuris. n.* 3. *vers. quinto fallit. de reg. iur. Card. Mantic. de coniectur. vltim. voluntat. lib.* 6. *tit.* 11. *n.* 19. *Surd. de aliment. tit.* 8. *priu.* 25. *n.* 11. † Cum etiam in re legata præsumatur, quod legatarius sit magis dilectus, quàm hæres *l. si quis eum. & ibi Bald. ff. de condit. & demonstrat. l. si quis titio. ff. de legat.* 2. *l. si fideicommissorum. ff. vt in possess. legator. Sim. de Pret. de interpret. vltim. voluntat. dub.* 2. *lib.* 4. *n.* 7. *interpretat.* 1. *fol.* 377.

Verum contra prædicta multum facit, quod testator videtur potius sensisse de nummis, seu scutis iuxta morem regionis, in qua est conditum testamentum *Bart. in l. nummis. n.* 1. *vers. item dicitur his. de legat.* 3. *& in l. semper in stipulationibus.*

12 *nibus. ff. de regul. iur.* † vbi ex hoc infert, quod si existẽs Perusij vendit quinquaginta modios terræ existentes in tali loco, intelligitur de modio Perusino, cum in illa regione actus fuerit gestus, & non de modio regionis, in qua est fundus, vbi solutio facienda est, & sic nulla habe-13 tur consideratio destinatæ solutionis. † prout ob istam rationem ita in specie legati concludit *Socin. cons. 247. col. 5. post med. n. 5. vers. non obstat quod tertio loco. lib. 2.* vbi hoc magis firmat, nam in interpretatione mentis defuncti, de quibus pecunijs senserit, non bene concludit, quod debeat inspici consuetudo loci, in quem solutio destinatur, ex eo quia ibi actus videtur esse gestus 14 *l. contraxisse. ff. de action. & obligation.* † Quamuis enim diei possit, quod existens in vno loco sciat consuetudinem regionis, in qua solutio est destinata, Tamen iuris præsumptione potius ignorare præsumitur *c. 1. de constit. in 6.* & notatur *in l. cunctos populos. C. de summ. trinit. & fid. catholic. Socin. d. cons. 247. col. 5. in fin. vers. praeterea cum agamus. lib. 2.*

Non est tamen recedendum à supra firmatis ob coniecturas adductas, cum similia legata ex illis 15 declarentur, † & sumant interpretationem *l. si seruus plurium. §. vlt. ff. de legat. 1. Menoch. præsumpt. 28. n. 1. cum seq. lib. 4. & præsumpt. 106.* 16 *n. 1. lib. 4.* † Cum etiam vltra prædictas coniecturas adsit dignitas legatariæ, & sic personæ, in quam ipsa dispositio confertur, & ad quam verba legati diriguntur, quod inspiciendum esse dicitur *in d. l. seruus plurium. §. vlt. ff. de leg. 1. l. sed & si susceepit. §. sed & si proponas. ff. de iudic. l. titia. §. fin. de aur. & argen. legat. l. plenum. §. equitij. de vsu & habitat. Ias. in l. si domus. n. 6. vers. item ex qualitate. ff. de legat. 1. Rustic. ad l. cum auus. in probem. c. 2. n. 14. Socin. in l. cum testamento. de reb. dub. Menoch. cons. 129. n. 13. & præsumpt. 106. n. 6. & 7. lib. 4. & præsumpt. 28.* 17 *n. 10. & 11. lib. 1.* † vbi etiam de legato facto alicui templo, quod intelligetur iuxta conditionem illius templi, cui fuit factum, adeo vt si dona, quæ ibi dantur, sint solita esse aurea, seu argentea, ita etiam credendum sit testatorem in dubio sensisse *Imol. in l. si ita sit adscriptum. & ibi Ias. col. vlt. ff. de legat. 1.* cum alijs *per Tiraq. priuileg. piæ caus. 25. post med. Bald. Nouell. de dot. p. 6. priuil. 73. Capr. conclus. 3. col. 1. Barbat. in c. indicante. col. 9. de testam.*

Cessantibus autem istis coniecturis consideranda 18 esset prius in legatis cõsuetudo patriæ † testatoris *l. si seruus plurium. §. vlt. de leg. 1. l. 1. & l. si quis vinum. ff. de tritic. vin. oleoq; legat. l. cum de lanionis. §. item cacabes. de fund. instruct. l. dominus stichο. §. testamento. ff. de pecul. legat.* cum alijs per *Menoch. præsumpt. 106. n. 4. & 5. lib. 4. post Corn. cons. 244. n. 14. lib. 2. Socin. cons. 247. n. 5. lib. 2. Anchar. cons. 163. n. 3.*

Alia obiecta non faciunt ad casum nostrum, cum procedant, quando non extant coniecturæ, tunc enim in exactione dotis inspicitur domicilium 19 mariti † *l. exigere dotem. 65. ff. de iudic. Roland. de lucr. dot. q. 17. n. 3. Phanuc. eod. tit. glos. 9. n. 1. Socin. cons. 247. n. 4. lib. 2. Surd. decis. 227. n. 1. cum seq.* Nam attenditur locus celebrati contractus, quando quærimus, de qua moneta aliquis senserit, secus autem vbi agitur de foro, tunc enim inspicitur locus, in quem effectus confertur, in alijs enim debet attendi locus, vbi verba fuerunt prolata, cum etiam verba sint intelligenda secundum communem vsum loquen-20 di, qui est in loco, vbi illa proferuntur. † Quare etiam valor, & æstimatio consideratur iuxta locum vbi gratia facta est, non autem iuxta locum, in quem illa est collata *Surd.* qui latè omnia prædicta comprobat *decis. 227. n. 2. cum seq.* quidquid aliud senserit *Oldrad. cons. 168. in prine.* cum contra eum sit verior opinio, vt per *Rol. cons. 100. per tot. lib. 3. Purpur. in l. cunctos populos. n. 109. C. de summ. trinit. & fid. catholic. Cagnol. in l. semper in stipulationibus. n. 5. de regul. iur. Alex. cons. 21. col. 2. lib. 2. Osasc. decis. 114. in fin.*

Et ita etiã procedit *decis. Surd. 227.* vbi fundat suã conclusionem in coniecturis, & præsumptioni-21 bus, † ex quibus colligit voluntatem contrahentium fuisse, quod debeat attendi locus celebrati contractus, in quo est facta solutio dotis, non considerato loco originis, ideo cum maritus acceperit aureos Romanos pro dote, tales tenebitur restituere, quasi de illis præsumendum sit, quod senserit, dum promisit illorum restitutio-22 nem, † ne aliter intelligendo locupletetur cum iactura mulieris contra *l. iure naturæ. de regul. iur.* Cum etiam à primordio tituli posterior 23 formetur euentus † *l. regula. 9. §. & licet. ff. de iur. & fact. ignor. Surd. d. decis. 227. in fin.* vbi ita declarat *l. exigere dotem. 65. ff. de iudic.* ad 24 cuius intellectum † multa adducit *Barbos. in repet. d. legis. Bart. in l. 1. n. 13. C. de summ. trinit. & fid. cathol. Felin. in c. 1. n. 24. de sponsalib. Bald. Nouell. de dot. p. 9. priuil. 18. Cassan. cons. 7. n. 6. Afflict. decis. 226. n. 9. Couar. de sponsalib. 2. p. c. 7. in princ. n. 7. Bald. in l. voluntas. n. 1. C. de fideicommiss. Dueu. regul. 377. Castellan. in memorab. in verb. dos. Tiraq. de legib. connubial. glos. 1. n. 28. 32. & 37. Phanuc. de lucr. dot. q. 2. in fin. n. 15. & q. 21. n. 18. Ruin. cons. 58. lib. 3.*

Quo ad secundum dixi, legatum de quo agimus deberi legatariæ, non obstante prætensa dote, eidem constitutæ per auunculum. Etenim non potest considerari aliqua compensatio, cum legatum fuerit relictum à patre, dos autem sit so-25 luta ab auunculo, † qui in hac materia dicitur extraneus tamquam mulierem dotandam non habeat in potestate *l. vnic. §. accedit. in fin. C. de rei vxor. act. Ias. in §. fuerat. n. 30. instit. de action. Surd. cons. 131. n. 30. lib. 1. Honded. cons. 91. n. 82. vsque ad n. 85. lib. 1.* Et per consequens 26 videtur animo † donandi dotasse *Bald. in l. vlt. n. 3. ad fin. C. de iur. dot. Rip. in l. 1. n. 94. ff. solut. matrim. Menoch. de arbitr. cas. 88. n. 36. & 43.* vbi testatur sine difficultate hoc procedere, 27 quando talis extraneus † non esset debitor ipsius mulieris, prout est in casu nostro, Nam tunc magis præsumitur donatio, si enim constaret de debito

bito videretur data dos non animo donandi, sed repetendi Rom.cons.223.n.1.lib.1.& cons.152. n.9.lib.5. post Bart.in l.vxorem.§.pater naturalis.ff.de leg.3.† Vnde multo minus talis prætensa compensatio non perimit legatum dotis, quia si fieret de debito inter alios contracto, quod non potest fieri l.1.& 2.ff.de compensat.l.in rem. vers.creditor.ff.eod tit. Bero.cons.46.n.7. lib.2. post Roman.sing. 559. debitor meus.in fin. Socin.Iun.cons.79.lib.3.

28

Non obstat declaratio Auunculi, Quia non potuit fieri ex interuallo post duos annos, † prout facta fuit in præiudicium ipsius mulieris, quæ acquisiuit ab eo dotem liberè, simpliciter, & absque vllo onere, aut declaratione, quod fuerit soluta in extinctionem legati sibi, à patre relicti l. quoties.ff.solut. matrim. Gabr. cons.58.n. 4. lib. 1. Surd.cons.113.n.2.& 3.lib.1. Bald.Nouell.de dot.priuil.11.limit.10.p.7.& in specie similis declarationis Ang.cons.209.n. 1. & 2. Aym. cons. 106.n.13.ad med.& cons.112.n.12.

29

Quæ magis procedūt stantibus coniecturis, & præsumptionibus, de quibus in facto, inter quas potissima et affectio auunculi erga neptem, quam per annos tredecim domi suæ retinuit, & ab ea semper omnia obsequia, & seruitia habuit, quæ erant necessaria eius personæ existenti in continua mala valetudine, ita vt ex his dicendum sit dotem fuisse constitutam contemplatione ipsius neptis, non vt illā excluderet à legato eidem facto per patrem suum, † cum semper in huiusmodi materia attendantur indicia & coniecturæ Alex. in l.in quartam. n. 27. col. antepenul. ad med. vers. quarit etiam. ff. ad leg. faleid. Bero. cons.46.n.8.& 9.lib.2.Bald.in l. cum oportet. in princ.n.4.C.de bon.qua liber. Menoch.cons.81. n. 49. vsque ad 53.lib. 1. vbi etiam addit aliud indicium, quod concurrit in casu nostro, † quando videlicet dos fuisset constituta in diuersa summa, tunc enim non admittitur talis extinctio legati, & quod in illam causam voluerit dotans dare dotem per tex. in l. cum centum. de ann. legat. Bart.in l.huiusmodi.86. §.cum pater. n.2.& ibi etiam Castr.n.2.& Iacob.de Aren.ad fin.vers.aut legat aliam rem aut quantitatem. ff.de leg.1.

30

31

Non obstat diuturnitas temporis, Quia cum non sint elapsi triginta anni non est præscriptum petitioni huiusmodi legati, † siue illud sit relictum pro dote l. in rebus. §. fin. C. de iur. dot. Rub. cons.6. Decian.cons.13.n.55. lib.2. † siue pro legitima Alex. cons.8.n.25.lib.3. post Bald. in l. si quis filium.n.6.C. de inoff. testam. Socin.Iun. cons.34.n.13.lib.2.† siue pro supplemēto legitimæ Fulgos. cons.83.n.1.in fin. Dec. cons.103.& cons.114.Castr.cons.109.lib.1.† siue pro alimentis Bald.cons.484.n.3.lib.4. Becc. cons. 48. in princ. siue sit simplex legatum §. pro temporali. auth.de ecclesiast.titul. Corn.cons.224.col.1.vers. his tamen non obstantibus. lib. 4. Becc. cons.48. n. 2. prout omnis actio, & via agendi requirit tantum tempus l.2.C.de constit.pecun.l. 1. §.ad hac. C.de annal.except. Glos. in l. nemo potest. 58.in princ. de leg.1. Bald. cons.137. quadam vidua.in fin.lib. 5.† Cum præsertim stante scientia hæredis de testamento, & legatis in eo factis ante lapsum dicti temporis dicatur idem hæres esse in mala fide, non soluendo dictum legatum, Nam contra legatarium nō petentem intra triginta annos bene currit præscriptio, sed quamuis cesset minori tempore à petitione, consequitur nihilominus tam legatum, quàm fructus rei sibi relictæ à die mortis testatoris Surd.decis.25. n. 25.col.5. post princ.

32

33

34

35

36

Neque obstat scientia prætensa testamenti paterni stante facto domestico, & fama, ac habitatione, & alijs, † quæ faciunt illam præsumi ex Honded. cons.83. n. 77. & 78. lib. 1. cum alijs supra allegatis. Quia omisso, quod prædicta non sufficiunt, cum in filio præsumatur omnino ignorantia testamenti paterni † nisi constet illum fuisse præsentem dicto testamento secundum communem opinionem, de qua per Bart. in l.qui roma. §.duo fratres.q.3.de verb. obligat. cum alijs per Ioseph. Ludouic.decis.perus.19.n.14.p.1. Respondetur, quod quamuis constaret de tali scientia, quæ suffragaretur, Tamen cum non sit lapsum tantum tempus, quantum requiritur ad præscriptionem, non excluditur legatarius à petitione legati, quamuis sciuerit illud sibi esse relictum, Adeo vt † post acceptationē, seu petitionem legati semper consideretur mala fides in hærede, qui hoc casu numquam præscribet iuxta distinctionem Anchar.in c.fine possessione.col.18. de reg. iur. in 6. de qua latè Becc. cons. 48. Bald. cons.168. proponitur.n.1. lib.5. & multa adduxi decis. Marcb.4.n.15.cum seq.

37

38

39

Minus obstat, quod solutio dotis probetur coniecturis stante diuturnitate temporis, præstatione alimentorum facta à marito vxori, & alijs quæ exaduerso adducuntur. Quia iam superius dictum est non probari, quod talis solutio fuerit facta pro extinctione legati, † prout ista qualitas erat in specie probanda, cum non sufficiat dotem fuisse solutam, nisi etiam constet de solutione ad effectum, de quo agimus Bart.in l.1. §.quod autem ait. ff.ne quid in flum.publ. Natt. cons.474.n.31. Surd.cons.45. n.14.lib.1. & declaratio, quod fuerit facta solutio ob dictam causam, non subsistit, vt dictum est tamquam ex interuallo post ius quæsitum mulieri, cui non potuit præiudicari Ang.cons.209.n.1.& 2.

40

Nec facit dispositio l.procula. de probat. Quia non est materia nostra, quamuis enim adsit diuturnitas temporis, & consanguinitas, & solutio prætensa de alijs creditis facta per maritum legatariæ, † Tamē non ex hoc præsumenda est remissio legati, cuius petitio non fuit sublata, nisi spatio triginta annorum, vt dictum est, de cuius temporis lapsu non constat; Maximè quia maritus non potuit præiudicare vxori circa renunciationem siue expressam, siue tacitam de huiusmodi legato, † quamuis esset contentus dote sibi solùm promissa ab auunculo, etiam si maritus expressè renunciasset legato Rot. coram R. P. D. Manzanedo. Romana legati de Cesis. 22. Iunij. 1607.

41

42

1607. vbi in specie concluditur, quod non obstat promissio mariti, vt habita dote, per vxorem renunciabitur legitimæ, & alijs actionibus sibi competentibus tam quo ad legata, quàm cæteras prætensiones in hæreditate aui, patrui, & similium, quia talis promissio non potest obesse vxori, si illa non interuenit † quando fuit facta, aut non approbauit, vel ratam habuit *l. si vnus. §. ante omnia. de pact. l. inter stipulantem. in prinс. de verb. obligat. l. 1. C. si in commun. eademq. caus. in integr. restitut. postulet.* Et in proposito nostro notat *Boer. decis. 3. col. vlt. ad med. n. 16. Castr. cons. 278. n. 3. lib. 2. Corn. cons. 192. in princ. lib. 1. Gabr. cons. 131. n. 1. lib. 2.*

43

Neque in hoc considerabitur, quod vxor post dictam promissionem à marito factam nupserit cum eadem dote, † & ex post facto pro illius exactione egerit, & sic visa fuerit huiusmodi pactum ratificasse, & tacite renunciasse *l. paulus. ff. rem rat. haber. l. indebitum. C. de condict. indeb. Alex. cons. 127. n. 2. lib. 5. & cons. 175. in fin. eod. lib. Crescent. decis. 1. de procurat. Dec. cons. 586. in causa quæ mantuæ. n. 14. & in l. semper qui non probibet. 60. n. 8. de regul. iur. Aim. cons. 55. n. 5. Mascard. conclus. 1255.* † Maximè quando aliquid vxor consequitur, quia tunc indueitur ratificatio eum omnibus qualitatibus actus gesti per maritum latè *Surd. cons. 519. n. 6. cum seq. lib. 4. Put. decis. 397. n. 9. lib. 2. Ludouic. decis. Perus. 21. n. 32. p. 1. Isern. in c. 1. n. 24. vers. si non ratificat quod vir facit. & vers. nisi aliquem actum extrinsecus. & n. 29. & ibi Afft. n. 92. de natur. succes. feud.*

44, 45

Nam ista procedunt, quādo probaretur, quod vxor habuisset scientiam huiusmodi pacti inserti † in capitulis matrimonialibus *Oldrad. cons. 324. alias 329. n. 10. Castr. cons. 465. n. 5. vers. restat nunc. lib. 1.* Cum ratificatio non extendatur ad ignorata *Aym. cons. 160. n. 4. & cons. 197. n. 14. Gramat. cons. ciuil. 66. n. 70. Becc. cons. 37. n. 24. Natt. cons. 162. n. 31. & cons. 636. n. 192. Ceph. cons. 441. n. 39. Menoch. cons. 1. n. 329. Surd. cons. 28. n. 118. lib. 1. Ruin. cons. 128. n. 4. lib. 1. Osasc. decis. Pedemont. 119. n. 27. Loffr. cons. 14. n. 59. Paris. cons. 100. n. 71. lib. 1.* Ita vt in dubio semper ignorantia præsumatur *Oldrad. cons. 324. n. 10. Castr. cons. 465. viso compromisso. n. 5. lib. 1. Surd. cons. 28. n. 118. lib. 1.*

46

Immo in tali ratificatione renunciationis requirentur solemnitates statuti Vrbis *c. 151. lib. 1.* Cum † ad validitatem ratificationis requirantur ea, quæ sunt necessaria in confectione actus *l. si vt proponis. C. de nupt. l. nuptia. de rit. nuptiar. Glos. in l. 1. C. si aduers. transact. Calcan. cons. 57. n. 6. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 10. n. 90. post princ. Menoch. cons. 2. n. 297. lib. 1. Roman. cons. 12. n. 6. & ibi latè Mandos. in verb. ratificatione. Card. Seraph. decis. 1242. n. 1. Osasc. decis. 166. n. 13. Surd. decis. 159. n. 7. & 21. Boccac. ad constit. March. glos. 8. n. 63. Rot. coram R. P. D. Manzanedo. Romana legati. 22. Iunij. 1607.* † vbi etiam quod ratihabitio est quasi contractus, & in quasi contractu requiritur eadem solemnitas, quæ in eodemmet contractu est necessaria † *Bart. in l. mater. & in l. mutum. §. fin. de acquir. hæredit. Afft. de alienat. feud. patern. in princ. n. 69.* cum alijs per *Surd. cons. 28. n. 120. lib. 1.* vbi ampliat ad contractus Ecclesiarum, Minorum, Vniuersitatum, & similium *Roland. cons. 90. n. 50. lib. 1. Innoc. Host. Card. & alij in c. cum dilecti. de empt. & vendit. Bero. cons. 134. n. 5. lib. 1.* † Ratificatio enim reconciliat ea, quæ pendent ab animo, non autem illa quæ dependent ex forma, vel ex alia exteriori potentia *Bald. in l. mancipia. 4. C. de reb. alien. non alienand.* Vnde quia in minore ratificante requiritur certa forma, non est mirum, si ea omissa non tenet ratificatio. † Prout idem est si peruerteretur ordo in ratificando *l. obligari. §. tutor. ff. de auctor. tut. Bald. in d. l. mancipia. ad med.* vbi ex hoc idem concludit in processu falsi.

47, 48, 49, 50, 51

Delegati, † qui non potest ratificari, maxime quia Iudex delegatus non administrat negotium delegantis, sed negotium partium, † ideo delegans non ratificat, Item nec partes, cum iurisdictio non sit in arbitrio partium † *Bald. in l. 1. C. qui pro sua iurisdict.*

52, 53, 54

Quamuis in huiusmodi ratificatione renunciationis non esset opus solemnitate statuti, † si illa esset facta ex causa maioris dotis, vt per *Rot. coram R. P. D. Manzanedo. Romana legati. 22. Iunij.* 1607. ad tradita per *Roman. cons. 453. in princ. & Socin. cons. 160. n. 12. & 17. lib. 2.* vbi quod statutum requirens certas solemnitates in contractibus minorum non habet locum, † quoties fit melior illorum conditio *Barbat. cons. 35. lib. 2. Socin. in l. conditionibus. post princ. ff. de condit. & demonstrat. Ruin. cons. 161. proponitur. n. 3. lib. 2. Felin. in c. iuris quæstionibus. col. 1. de testib. Grat. cons. 46. n. 29. lib. 1. Tiraq. de legib. connubial. lib. glos. 9. n. 76. Roman. cons. 316. in 2. dub. Mandos. ad d. Roman. cons. 353. in verb. voluerit. Rip. in l. furioso. post princ. de re iudic. & in l. is cui bonis. n. 46. ff. de verbor. obligat.* † licet secundum aliam opinionem veriorem, non sufficeret sola vtilitas in alienationibus minorum, nisi etiam concurrant solemnitates *Castr. in l. cum hi. §. eam transactionem. n. 12. de transact. Bero. cons. 88. n. 25. lib. 1. Roland. cons. 99. n. 38. lib. 1. Ias.* qui de communi *in l. contra iuris. in fin. ff. de pact. Put. decis. 2. in princ. lib. 1.* & de recepta opinione testatur *Rot. coram R. P. D. Sacrato. Romana domus de Cuppis. 10. Decembris. 1600. in fin.* † vbi ampliat in alienatione bonorum minoris ad vitam, in qua requiruntur solemnitates, cum sit perpetua, & vera venditio, neque enim illa qualitas, quod finiatur vita ementis, tollit substantialia venditionis, & ista est verior opinio vt per *Couar. lib. 2. var. resolut. c. 16. n. 5.* quidquid aliter sentiat *Feder. cons. 52.* cuius sententiam non esse admittendam dicit *Rot. in d. Romana domus de Cuppis.* † Intelligendo dummodo vtilitas minoris, Ecclesiæ, & similium non sit euidens, & clara, ac indubitata, si enim esset talis non requirerentur solemnitates *Anchar. in clem. 1. in 4. notab. de reb. eccles. non alie-*

55, 56, 57, 58, 59

alienand. per tex. in c. 1. eod. tit. & in c. fine exceptione. vers. quod non sit dubium profuturū. 12. q. 2. Corn. cōs. 243. n. 3. vers. præterea. lib. 2. Barbat. cons. 40. n. 1. lib. 1. cum alijs per Rot. coram Card. Pāphilio. Romana inualiditatis cēsus. 24. Maij. 1591. & corā R.P.D. Sacrato. Romana domus de Cuppis. 10. Nouembris. 1600. ad fin. & coram R.P.D. Marcomontio. Bononien. census. 20. Februarij. 1609. vers. non obstat quod prætendatur. in fin. & coram Card. Seraphino. Camerinen. prædij. 10. Nouēb. 1597. in impressis decis. 1242.

Cum igitur non sit valida ratificatio renunciationis, non erit renunciatum legato, cui minus censebitur renunciatum, si verba renunciationis essent de quacumque actione competente in hæ- 60 reditate alicuius, † cum appellatione hæreditatis nō veniat legatū l. si titius ex parte. 94. in fin. ff. de legat. 3. Prout etiā in tali renūciatione quādo esset valida nō venirent ea, quę ex testamento cōpeterent, si enim pater aliquid filię relinqueret, illi deberetur, quamuis renūciasset tempore 61 nuptiarum † hæreditati paternæ Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta. n. 8. & ibi Ias. n. 13. ff. de verbor. obligat. Felin. in c. præterea. n. 34. de sponsalib. Tiraq. in tract. le mort saisit. declar. 8. n. 1. Gabr. de iur. dot. conclus. 1. n. 26. Surd. decis. 14. n. 4. Quod procedit non solùm quando post factam renunciationem pater ei in testa- 62 mento aliquid reliquit, † sed etiam quando legatum erat factum ante renunciationem, quia non mutando testamentum, voluit cum prima voluntate decedere Aret. in l. qui superstitis. col. 3. vers. circa secundam. de acquir. hæredit. Crot. l. stipulatio hoc modo concepta. n. 44. vers. secundo extenditur. ff. de verb. obligat. Paris. cons. 95. n. 36. lib. 3. Surd. decis. 14. n. 8. & sequitur Rot. coram R.P.D. Manzanedo. Romana legati. 22. 63 Iunij. 1607. ad med. † Cum materia renunciationis sit stricta, & ideo debet stricte intelligi, ita vt minus præiudicet renuncianti, interpretando illam ad fauorem ipsius latè Surd. cons. 431. n. 31. vsque ad 35. lib. 3.

Amplius neque obstabit, quod fratres dotando sororem videantur voluisse compensare legatum 64 cum dote, † Quia quando nihil fuit actum de compensatione in constitutione dotis, non est præsumenda talis compensatio Gloss. in l. fin. in verb. idoneum. & ibi Bald. C. de dot. promiss. Alex. cons. 7. n. 16. vers. facit ad prædicta. lib. 6. Bald. Nouell. de dot. p. 6. priuil. 45. n. 2. vers. & 65 ideo. vol. 1. † Quidquid contrarium sentiant Gomes. var. resolut. tit. 1. c. 12. n. 27. & Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 10. tit. 2. n. 17. Quia eorum opinio procedit in casu, in quo testator legans erat debitor legatarij, & legauit expressè dicendo, quod legatarius esset contentus, & nihil amplius petere posset, cum ex istis verbis colligatur animus compensandi, quod secus est, quando non constat de huiusmodi voluntate, vnde in dubio non est præsumenda compensatio Alex. cons. 7. n. 16. lib. 6. Et ita in specie declarat Rot. coram R.P.D. Manzanedo. Romana legati. 22. Iunij. 1607. prout etiam loquitur Bald. in l. liberti libertæque. n. 28. C. de oper. li- 66 bert. Ruin. cons. 136. n. 7. lib. 1. † Nam legatarius acceptando simpliciter legatum factum cum dicto onere, vt nihil amplius petere possit sibi prę iudicauit, quamuis etiam minus sit in legato, quàm in debito Castr. in l. si eum dotem. §. si pater. n. 3. & ibi Alex. n. 2. ff. solut. matrim. Idem Alex. cons. 132. n. 2. lib. 2. Ruin. cons. 79. n. 1. lib. 2. & est verior opinio, quidquid Imol. & alij contradixerint, vt testatur Card. Mantic. de coniectur. vlt. volunt. lib. 10. tit. 2. n. 17.

Et ita etiam intelligitur Surd. cons. 267. lib. 2. vbi voluit in renunciatione comprehendi legatum 67 factum renuncianti, † Quia loquitur in casu, in quo constabat ex verbis amplissimis, quod renuncians voluit etiam renunciare legato, cum quietauerit pro omni, & toto eo, quod exigere, vel consequi posset tam ex causa sententię, quàm ex quauis alia causa cogitata, vel incogitata etiam penitus dissimili, & extranea, imponendo finem perpetuum omnibus controuersijs, quæ verba sunt generalissima, vt omnia complectantur, includendo omnes casus, qui alias non venirent, vt notat Idem Surd. d. cons. 267. n. 6. cum seq. lib. 2. & ita etiam illum declarat Rot. coram R.P.D. Manzanedo. Romana legati. 22. Iu- 68 nij. 1607. † Prout regulariter quando partes non stant in puris terminis transactionis, sed vtuntur verbis prægnantibus, & quæ salua ratione recti sermonis non possunt restringi ad illa, quæ erāt in controuersia, tunc veniunt etiam omnia non pertinentia ad litem motam Bart. in l. aurelius. §. caius. n. 10. ff. de liberat. legat. & in l. si de certa. n. 5. C. de transact. Castr. in l. aquiliana. in princ. ff. eod. tit. & cons. 333. col. 1. lib. 2. Alex. cons. 11. n. 11. lib. 2. Natt. cons. 546. n. 22. Socin. cons. 103. n. 4. in fin. lib. 3. Surd. cons. 267. n. 12. vsque ad 16. lib. 2.

Quo vero ad vltimū concludendum est esse locum remissioni causæ, Quia sumus in virginibus in- 69 nuptis, & orphanis, † quæ æquiparantur viduis ad effectum, vt gaudeant priuilegio l. vnic. C. quand. imperatant. pupill. & vid. Immo magis illis conceditur dictum priuilegium tamquam habeant aureolam virginitatis, quam non habent viduæ, licèt etiam ipsæ seruantes castita- 70 tem † non sint procul à virginitate, vt in specie concludit Affl. super constitut. regn. lib. 1. rubr. 37. n. 29. post Andr. Isern. ibid. in princ. Franc. decis. 200. n. 1. cum seq. & decis. 599. in princ. quidquid alij contrariū sentiant, de quibus per Gail. obseruat. 1. n. 42. lib. 1. Cum contra eos sit magis communis, & verior opinio, vt testatur 71 Menoch. de arbitrar. cas. 66. in addit. n. 12. † vbi quod circa istum effectum satis videtur virgo conuenire cum vidua Guid. Pap. q. 366. in fin. Lup. in c. per vestras. notab. 2. n. 11. ad med. de donat. int. vir. & vxor. fol. 286. Carpan. super statut. mediolan. c. 47. n. 116. post Foller. in prax. in verb. audiantur excusatores. n. 85. cum seq. Cumia. super ritib. c. 38. n. 460. latè Carauit. etiam super ritib. c. 19. n. 21. Rebuff. de sentent. præiudicialib. seu prouisionalib. art. 3. glos. vlt. n. 2. in fin.

fin. & ita etiam concludunt omnes *in d. l. vnic.* vbi *Alber. n.1.in fin. vers. primam opinionem sequitur Cin.n.2.in fin. & Odoffr.n.1. C.quand. imper.int.pupill.& vid. & ibi Azo.in summ. n. 5.ad fin.Luc.de Penn.in l.vlt.col.1.in fin. C.de priuileg.scholar.lib.10.* 72 † Quia etiam virgo dicitur vidua quasi sine viro *l.malum.242.§.vidua. ff. de verbor.significat.* & quia sumus in beneficio Principis, quod est extensiuum,vbi adest eadem ratio *l.fin.de constitut.princ.*

Quod magis est in casu nostro, quia non solùm sumus in virginibus, sed etiam orphanis orbatis 73 patre,& matre, † quibus conceditur huiusmodi priuilegium,sicut pupillo *Menoch.de arbitr.cas. 66. n. 7. & 8. Rebuff. de sentent.praeiudicialib. seu prouisionalib.art.3.glos.vlt.n.4 fol.295.*

Neque obstat,quod simus in tertia instantia, Quia huiusmodi priuilegium competit tam in prima, 74 quàm † in secunda,quàm vlteriori instantia,cum enim lex disponat,quod à nullo nostrorum iudicum istæ personæ miserabiles compellantur, intelligendum est tam de primo, quàm de alijs iudicibus, quasi verba pluralis numeri indefinite 75 prolata non restringantur ad primum † actum, neque verificentur in vno *l. vbi numerus. ff. de testib.c.pluralis locutio.de reg.iur.in 6.Dec.cons. 502. viso puncto diligenter. n. 3. Gabr. de legib. conclus. 2. n. 46.* & ita in specie *d.l. vnic.* de ve-76 riori opinione testatur † *R.P.D. Marchesan.de commiss.auocat.ea vsar.p.2.§.2.n.68.fol.310.p.2.* Exemplo Aegidianæ, de qua potest dari tam in 77 prima, quàm vlteriori instantia † *Contard. in l. vnic.in glos.in verb.momento. q.4. n.8. & q.13. n.106.C.si moment.possess.post Vestan.decis. 111. alias vnic. de agidian. & probat. lib. 2. Rot. diuers.decis.201.n. 1.p.3. lib.2.*

Cum etiam hoc priuilegium concedatur miserabilibus personis,vt facilius,& promptius habeant testes, instrumenta,ac alias probationes ad causam facientes in sua prouincia, ad quarum fauorem statutum est, vt omnis cautela seruetur, 78 ne † terminos eiusdem prouinciæ cogantur excedere, vt dicitur in *d. l. vnic.ad med.* quæ ratio militat tam in ptima,quàm vlteriori instantia,& per consequens priuilegium trahetur non ad primum actum tantum, sed donec, & quousque 79 lis finiatur † *Bald. in l. fideicommissa. §. si quis alicui decem. ff. de legat. 3.Roman.cons.504. post princ. Felin. in c. dilectus. ad fin.de testib. Ias.in l.prætor ait.§.deinde.in vlt.notab.vers.confirmo istam conclusionem. ff.de nou. oper. nunciat. Tiraq.in l.boues.§.hoc sermone.limit.10.de verbor. significat.*

Præsertim,quia hoc priuilegium fuit datum ex be-80 nignitate, & miseratione personarum, † quo casu intelligitur de actu reiterato *l. hac conditio filia.ad fin.de condit. & demonstrat. Aret. in l. serui electione.in fin. princ. de legat.1. Tiraq.in* 81 *d.§.hoc sermone.limit.3.* † Cum etiam huiusmodi concessio sit pro certa, & determinata causa litium, quas habent miserabiles personæ, tunc enim priuilegium extenditur, donec durat causa,ob quam illud conceditur *Signorol.cons.153. n.6. Abb.in c.2.in fin. & ibi Felin. in 4. limit. de treug. & pac. Dec.cons. 162. viso puncto. col. 1. vers. ad idem facit. Tiraq. in d. §. hoc sermone. limit.5.& in tract. cessante caus.p.1. §.17.*

Quibus additur *Thesaur.decis.177.n.8.* vbi in specie concludit, quod huiusmodi auocatio causa-82 rum † potest fieri etiam in secunda instantia, Vnde si adsint tria tribunalia, & tres instantiæ; vna in qua iudicat Ordinarij locorum, secunda in qua iudicant Præfecti prouinciarum, tertia 83 in qua iudicat Senatus, † si vidua in prima instātia adiuit Iudicem ordinarium, & ipsa ab illius sententia appellet, poterit appellare recta via ad Senatum omisso medio,quamuis regulariter es-84 set appellandum ad Præfectum, † & non posset omitti iudex medius *l. imperatores. de appellat. c. dilecti. eod. tit.* & ita etiam concludit *Neui-*85 *zan.in silu.nuptial.lib.6.n.37. & 38.* † vbi quod quandocūque miserabilis persona potest petere se remitti coram supremo Principe omisso medio *Rebuff. super concordat. rubr. de friuol. appellat.col.5.vers.tertio fallit. n.5.* Adeo vt neque possit huic priuilegio renunciari per miserabi-86 lem personam † *Felin.in c. si diligenti.12. fall.4. in fin.n.16. de for. compet.* vbi,quod talis renunciatio tolleret misericordiam,& esset contra bonos mores, ideo non valet, quod etiam voluit *Neuiz.in silu.nupt.lib.6.n.37. & 38.* vbi, quod vidua, quæ coram ordinario erat appunctuata 87 ad ius, † & quæ petijt se remitti coram Principe, fuit remissa, quia per consensum præstitum litigando coram Ordinario non potuit renunciare tali priuilegio *Parpal.in l.penult.C.de pact.Afflict. super constitution.regn. rubr. 37. incip.statuimus. col.12. in princ. n.36. vers.decimotertio & vltimo quæro. lib.1.* Cum etiam licita sit variatio vbi electio datur à iure *l. eum qui certarum.§.1.ff.de verbor.obligation.*

EPITOME.

Pretium quando sit restituendum emptori,si sequatur euictio, non obstante pacto, quod venditor de ea non teneatur,nisi facto & culpa sua. ¶ Venditio quo casu dicatur ad mensuram, seu corpus. ¶ Decretum excessiuum an valeat in summa debita. ¶ Emphyteuta non possidens an teneatur ad onera. ¶ Contractus an iudicetur potius censualis,quàm emphyteoticus. ¶ Et quid si fuerit petitus alternatiuè canon, seu census. ¶ De differentia inter contractum emphyteusis, & censualem. ¶ Solutio, seu petitio pro virili quando inducat diuisionem debiti, ita vt non possit agi nisi pro rata. ¶ Et quid stante decoctione vnius ex debitoribus. ¶ Vendens fundum centum iugerum certis finibus designatum an teneatur de euictione, si quid fuerit euictum ex comprehensis intra fines, licèt superfint centum iugera. ¶ Concessio alienationis bonorum Ecclesiæ an fiat sub alia forma,quàm dationis in emphyteusim. ¶ Res iudicata an attendatur in supremis Tribunalibus.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Decretum excessiuum non valet in summa debita, sed in totum annullatur.*
2 *Emphyteota non possidens non tenetur ad onera.*
3 *Pretium restituendum est emptori secuta euictione, quamuis venditor sibi præcauerit nolle de ea teneri aliquo modo, & à quocumque illa emanauerit.*
4 *Venditio non dicitur ad mensuram, sed ad corpus propter vnicum pretium non distributum in iugera.*
5 *In venditione continetur quidquid includitur intra confines.*
6 *Vendens fundum centum iugerum certis finibus designatum tenetur de euictione, si quid fuerit euictum ex comprehensis intra fines, licèt superfint centum iugera.*
7 *Augmentum rei venditæ cedit lucro emptoris.*
8 *In venditione ad corpus non attenditur mensura tamquam posita ad demonstrationem.*
9 *Contractus potius præsumitur censualis, quàm emphyteoticus. & quid in emphyteusi Ecclesiæ. n.10.*
11 *Decretum est suspensum, si ab eo appelletur, ita vt ex illo non sit aliquod ius acquisitum.*
12 *Petitio alternatiua canonis, seu census facit præsumere contractum censualem, non emphyteoticum. Intellige vt n.13.*
14 *Canon accipitur pro censu.*
15 *Tractatus alienationum bonorum Ecclesiæ non solent concedi à Sede Apostolica, nisi sub forma concessionis in emphyteusim, præterquam ex causa permutationis.*
16 *Differentia qualis sit inter emphyteusim, & contractum censualem.*
17 *Censum soluimus de re nostra, pensionem de re aliena.*
18 *Statutum est seruandum cum omnibus qualitatibus in eo contentis.*
19 *Suprema tribunalia non attendunt res iudicatas, nisi constet de iustitia sententiarum.*
20 *Solutio, seu petitio pro virili inducit diuisionem debiti, & exceptionem non petendi, nisi pro rata. n.22. Et quid si alter ex obligatis fuerit decoctus. n.21. & 23.*

CAPVT DLXVI.

Mandata executiua relaxata ex causis, de quibus in actis, dixi esse reuocanda, & quo ad primum res erat clara, quia constabat in instrumento exhibito de solutione pretij vineæ, & canonum vsque ad 13. Augusti 1611. vnde non poterant prætendi canones, quamuis deberentur, nisi pro scutis 88. & b. 15. ad rationem sentorum 17. & b.7. pro quolibet anno à dicta die factæ solutionis vsque ad præsentem diem, cum tamẽ mandatum fuerit relaxatum pro scu-
1 tis 113.b 70. † & sic tamquam excessiuum non valet in summa debita, sed in totum annullatur *Glos. vlt. in l. fin. & ibi Alex.* qui de communi *n. 19. ff. de iurisdic. omn. iudic. Put. decis. 323. lib. 1. Natt. cons. 631. n. 37. cum alijs* quos adduxi *supr. c. 162. n. 18. & 19. tom. 1.*

Præterea neque vlli canones sunt soluendi stantibus molestijs, de quibus in facto, ex quo colligi-
2 tur maiorem partem vineæ fuisse euictam, † vnde cum emphyteuta non possideat facto & culpa domini, non est æquum, vt illius onera subeat *Bald. in l. solemnibus. 25. in fin. vers. item quia ad hoc vt vassallus. C. de rei vendic. Ang. cõs. 311. n. 3. Alex. cons. 124. in fin. lib. 5. Dec. cons. 58. pro tenui facultate. col. vlt. post med. & in auth. qui rem. n. 8. vers sexto fallit. C. de sacros. eccles. Socin. Iun. cons. 70. n. 13. lib. 1.* dixi latè *supr. c. 223. n. 5.*

Neque obstat euictionem non fuisse secutam dato, & facto Domini, qui ita se obligauit, & non aliàs
3 nec alio modo. † Quia ista verba non excludunt saltem pretij repetitionem, cum semper debeat restitui emptori pretium per vẽditorem, quamuis sibi præcauerit nolle teneri de euictione aliquo modo, & à quocumque illa emanauerit siue pro dato, & facto suo tantum, siue per similia verba, etiam quod emptio facta sit à sciente *l. emptorem. §. fin. ff. de act. empt. Bald. in l. 1. n. 9. C. de peric. & commod. rei vendit. Marsil. sing. 656. Natt. cons. 181. n. 7. Surd.* qui dictos casus latè comprobat *cons. 36. n. 22. lib. 1. post Afflict. in c. imperialem. notab. 13. n. 108. & 109. de probib. feud. alienat. per federic. Burg. in c. vltim. n. 15. post princ. vers. quid autem è contra quando venditor dicit. de emption. & vendit. Curt. Iun. in l. emptionibus. 44. in fin. ff. de pact. Cassan. cons. 55. n. 43.*

Nec facit, quod emptor possideat octo petias vineæ iuxta formam instrumenti, in quo ista quantitas fuit vendita cum oblatione adimplendi vsque ad dictam summam, quatenus illa non fue-
4 rit tradita. † Quia non sumus in venditione facta ad mensuram, sed ad corpus propter vnicum pretium non distributum in iugera, & propter claram mentem contrahentium, qui hinc inde vendiderunt, & emerunt ad corpus plus & minus, prout vinea est, non habito respectu ad petias octo nominatas, vt in eodem instrumento clarè legitur, quamuis etiam hoc non expresso, non diceretur talis emptio ad mensuram, tamquam inceptum fuerit à corpore, & stante vnico pretio, & alijs, de quibus in facto, quæ arguunt fuisse vineam ad corpus venditam, non ad mensuram *Alex. cons. 159. col. penult. n. 7. ad med. lib. 5. & cons. 106. n. 2. lib. 6. Socin. Iun. cons. 42. n. 10. lib. 2. Paris. cons. 64. n. 55. & 56. lib. 1. Bursatt. cons. 441. n. 22. Gozad. cons. 58. n. 20. in fin. Bertrand. cons. 180. n. 3. lib. 7.* & concludunt omnes in *l. 2. C. de peric. & commod. rei vendit. Ancbar. & Imol. in c. per tuas. de donat.* latè *Surd. decis. 64. n. 5.* vbi de communi iuxta *cons. Oldrad. 107.* de quo *Gabr. cons. 64. n. 13. cum seq. lib. 2.*

Quo stante quidquid includitur intra cõfines con-
5 tinetur in venditione † *l. ade sacra. 73. §. fin. de contrah. empt. l. si fines. 10. C. de euict. Paris. cons. 2. n. 64. lib. 3. Cagnol. in l. 2. n. 180. & 181. C. de rescind. vendit. Menoch. cons. 13. n. 9. Surd. decis. 64. n. 10.* Ita vt vendens fundum centum iuge-

rum certis finibus designatum † teneatur pro euictione, si quid fuerit euictum ex comprehensis intra fines, licèt supersint centum iugera, quod si esset venditio ad mensuram, vtique solum centum iugera venissent in venditione, & euictio non præstaretur pro eo, quod superest, iuxta dispositionem *tex. in l. qui fundum. 45. ff. de euict. Paris. cons. 64. n. 58. post med. lib. 1. Surd. decis. 64. n. 8. vers. secundo pro hac parte.*

Non erit igitur consideranda oblatio implementi 7 vsque ad octo petias, † Quia omne augmentum rei venditæ vltra dictam summam cedit lucro emptoris pro eodem pretio, quia integritas rei consistit in se ipsa, non in mensura, & cum venditio sit ad corpus, non debet attendi mensura 8 tamquam posita ad demonstrationem, † quæ non vitiat, nec alterat dispositionem, quando de corpore constat, Maximè quia attenduntur confinia, non mensura, vnde perinde est, ac si mensura non fuisset expressa, quasi corpus ipsum sit spectandum, Ita per prædictas, & similes rationes concludit *Castr. in l. si duorum. 43. post med. de act. empt. & in l. si seruum. §. 1. ff. eod. tit. Salic. in l. 2. n. 3. C. de contrah. empt. Socin. in l. demonstratio falsa. n. 10. de condit. & demonstr. Iaf. cons. 55. n. 4. lib. 1. Ruin. cons. 83. n. 3. lib. 1. Paris. cons. 64. n. 39. lib. 1. Socin. Iun. cons. 41. n. 2. lib. 2.* & omnes ita tenere, & neminem dubitare testatur *Surd. decis. 64. n. 14. Gabr. cons. 64. n. 10. lib. 1. Pinell.* qui dicit receptissimam opinionem ad fauorem emptoris *in l. 2. p. 3. c. 2. n. 7. & ibi Cagnol. n. 186. & 187. C. de rescind. vendition. Burg. in c. cum causa. n. 50. limit. 14. de empt. & vendit.*

Quo verò ad secundum mandatum concludendum est etiam illud esse reuocandum, Quia non poterat declarari per Iudicem, quod ex pretio domus, de qua agimus essent detrahēda scuta 350. tamquam simus in canone, cum potius ex quietantijs productis, & sequestris factis per dominum inquilinis, appareat responsionem esse pro censu, non autem pro canone, quod facit vt sem-9 per contractus iudicetur censualis, † non autem emphyteoticus, tamquam hæc sit propria interpretatio istorum verborum, vt in specie concludit *Ruin. cons. 42. n. 7. lib. 1.* per doctrinam *Alberi. in l. 2. n. 13. vbi Iaf. n. 165. q. 9. C. de iur. emphyt. latè Natt. cons. 3. n. 2. & 3.* vbi ex hoc concludit, quod ad effectum, vt talis contractus possit dici emphyteoticus est probandum similes præstationes fuisse solutas in recognitionem dominij, cum aliàs hoc non probato iudicandum sit pro censu, quamuis ille esset solutus pro emphyteusi talis ecclesiæ *Aym. cons. 204. n. 20. Marsil. sing. 95. contractus. n. 2.* quidquid aliter sentiant *Clar. Bero. & alij.* de quibus per *Mascard. conclus. 281. n. 6.* Quia contra eos est magis vera & recepta sententia, vt testatur *Menoch. præsumpt. 106. n. 3. cum seq. lib. 3. Dec. in auth. qui rem. n. 7. ad med. C. de sacrosan. eccles. Bursat. cons. 26. n. 24. Socin. cons. 167. non inutilis. lib. 2. Rot.* de qua per *Crescent. decis. 1. de censib. Mascard.* qui aliàs decisiones adducit *con-10 clus. 281. n. 4.* † Immo etiam supradicti Doctores loquuntur in emphyteusi Ecclesiæ, cum tamen casus noster sit minus dubitabilis, tamquam simus in emphyteusi priuati; Quamuis respectu Ecclesiæ non sit tutum firmare, cum multi teneant in ea potius præsumi, quod sit contractus emphyteoticus, non censualis *Mandos. in c. 1. de restitut. in integr. n. 41. tom. 6. fol. 54. in appendice ad repetitiones canonicas. Valas. de emphyteus. q. 32. n. 35.*

Nec facit fides decreti exaduerso producti, Quia ex eo non verificatur istam responsionem esse canonem, nec super illa pendere litem, cum Dominus citauerit ad soluendum canonē, seu censum, & super ista petitione fuit obtentum man-11 datum, à quo fuit interposita appellatio, † qua pendente est suspensum dictum decretum, ita vt ex eo nullum ius sit acquisitum *Felin. in rubr. de appellat. n. 1. Couar. pract. quæst. c. 23. in princ. vers. his accedit. n. 1.* Cum etiam ex isto actu red-12 datur dubia prætensa responsio † an sit canon, vel census, propter petitionem factā de canone, vel censu, cum stante ista alternatiua semper potius præsumatur contractus censualis, non autem emphyteoticus, maximè quia prius nominatur canon, & postea dicitur, vel census, adeò vt ex istis verbis magis colligatur esse censum, cum tamquam vltimo posita derogent primis verbis nominantibus canonem, quasi hæc non se compatiantur, vt in specie notat *Menoch. præsumpt. 106. n. 8. & 9. lib. 3. per l. si quis ante conduxit. 10. ff. de acquir. poss.*

Maximè, quia non constat aliunde, quod simus in emphyteusi, nam si de hoc appareret, ista verba alternatiua pro canone, seu censu, nō operaren-13 tur, † quod potius essemus in contractu censuali *Card. Seraph. decis. 1195. n. 3.* vbi ex hoc concludit, quod alienatio bonorum Ecclesiæ fuit nulla, cum litteræ Apostolicæ concedentes facultatem alienandi non fuerint verificatæ, erant enim sub nomine concessionis in emphyteusim, & nihilominus confirmatio fuit tamquam de censu perpetuo, non obstante quod in rescripto Summi Pontificis adessent illa verba sub annuo canone, seu censu, quæ licèt arguerent Papam intellexisse de contractu, & concessione censuali, Tamen, quia ibi præcedebant alia verba clara, ex quibus constabat, quod mens Papæ fuit cōcedere solùm facultatem alienationis in emphyteusim, non poterat illa alternatiua aliquid operari contra casum expressum in rescripto, cum etiam ali-14 quando canon ponatur pro censu, † quamuis impropriè *c. ad aures. de reb. eccl. non alien. Card. Seraph. decis. 1235. n. 1. Valas. de emphyt. q. 32. n. 27. in fin.* Maximè, quia arguendo à solitis non 15 consueuerunt huiusmodi tractatus † aliter à Sede Apostolica confirmari, nisi sub forma concessionis in emphyteusim, præterquam in permutationibus *Card. Seraph. d. decis. 1195. n. 3.* quæ fuit confirmata in eadem causa *decis. 1235.* Quæ sunt notanda, cum multum differat contractus censualis ab emphyteotico, nam in hoc transfertur tantum vtile dominium, & possessio naturalis

ralis ciuili penes dominum directum remanente, † in illo verò transfertur tam vtile, quàm directum dominium, & vtraque possessio, ita sane, quod nihil iuris remaneat penes concedentem, nisi pensio quædam, seu census, non in signum recognitionis dominij, vt est in emphyteusi, sed in memoriam pristini dominij, quod videlicet illa res aliquando fuerit in pleno dominio concedentis *Glos. in c. constitutus. vbi Abb. n. 20. de religios. domib. Imol. in c. ad audientiam. n. 4. de reb. eccles. non alienand. Bart. in l. 1. §. 1. de publican. Socin. cons. 208. col. penult. n. 5. lib. 2. Alex. cons. 14. n. 8. lib. 2. Dec. cons. 164. col. 3. Ias. cons. 63. col. 1. & 2. lib. 1. Valasc. de emphyt. q. 13. 18. & 32. n. 27.* † Vnde dicimus, quod censum soluimus de re nostra, pensionem verò de aliena *Clar. in §. emphyteusis. q. 1. Euerard. loco argum. 31.*

Præterea Dominus penes domum, de qua agimus, nec circum circa non habet aliqua bona grauata canone, quod facit vt possit desumi coniectura potius nos esse in contractu censuali, quàm emphyteotico, cum in istis dispositionibus ad earum naturam dignoscendam stetur similibus coniecturis *c. constitutus. de relig. domib. c. 1. de restit. in integr. Valasc. de emphyt. q. 32. n. 35.*

Hæc omnia dicta sunt ex abundanti, nam pro reuocatione mādati sufficeret solum allegare non fuisse adimpleta requisita Bullæ, cum aduersarius non promiserit ædificare, prout disponitur *in §. 6. & 16.* nec fuit facta bina monitio iuxta *§. 15.* eiusdem constitutionis, † quæ erat seruanda cum omnibus qualitatibus in ea contentis, nam alias illi non potest esse locus *Bart. in l. 1. §. quod autem ait prætor. ff. ne quid in flum. publ. Aym. in respons. pro gener. n. 25. & 31. Natt. cons. 474. n. 31. Surd. cons. 45. n. 14. & cons. 130. n. 1. lib. 1.*

Non obstat prætensa res iudicata, quia de ea non cōstat ex rationibus, de quibus in facto, & quatenus adesset, quod negatur, Tamen fuit commissa causa appellationis, & restitutionis in integrum, quæ datur aduersus omissum tempus ad appellandum, & ex supra dictis apparet de causis restitutionis, † Cum etiam simus in supremo Tribunali, in quo non attenduntur res iudicatæ, nisi constito de iustitia sententiarum *Mohed. decis. 318. Put. decis. 204. lib. 1. Card. Seraph. decis. 1099. in fin. & decis. 1255. n. 3.*

Idem dicendum est quo ad tertium mandatum, quod videlicet sit reuocandum, Nam constabat fuisse factam diuisionem debiti, itaut non possit amplius agi contra vnum ex debitoribus etiam obligatis in solidum, † cum fuerit facta petitio, & receptio pro rata illum tangente, tunc enim resultat clarum pactum diuisionis debiti, & exceptio non petendi, nisi pro virili *Bald. in l. liberum. 16. in fin. n. 3. C. de fideiussorib. Castr. in l. si ex toto. 8. §. si ita scriptum. n. 3. ad fin. de leg. 1. & ibi Bald. ad fin. vers. aut non diuisit actionem suam in omnes. Idem Castr. in l. si creditores. 18. n. 3. & 4. C. de pact. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. tit. 5. lib. 15. n. 3. vers. vnde si creditor. Rot. coram Card. Ludouis. Bononien. pecuniaria. 23. Martij. 1607.* vbi, quod debet esse punctualis solutio *Aldobr. cons. 114. n. 49. lib. 1.* & dixi latè *supr. c. 359.*

Non obstat, quod non fuerit inducta diuisio stante decoctione alterius obligati † iuxta *decis. Lucens. Ios. Ludou. 21. n. 3. Roncagall. in l. 3. §. vbi duo. n. 39. & 107. ff. de duob. reis. Cost. de portion. rat. q. 130. n. 6. Franc. de fideiussorib. c. 5. n. 441.* Quia ista opinio non est vera, cum in hoc consistat vtilitas huiusmodi diuisionis, vt illa prosit alio non existente soluendo, prout in his terminis concludunt *Iacob. de Aren. Bart. Bald. Castr. Salic. Alex. Claud. Aquens. & alij.* de quibus per *Purpur. in d. l. si creditoris. col. 6. in princ. n. 34. C. de pact.* & ita etiam indistinctè nulla habita consideratione, quod alij sint soluendo concludit *Petr. Stella in repet. d. l. si creditoris. n. 7. in 2. declarat. & n. 13. in 6. declarat. C. de pact.* & ibi *Curt. Iun. n. 10.* testatur de communi.

Neque obstat obligatio cameralis, per quam potest agi contra quemcumque ex debitoribus in solidum. † Quia ab illa dicitur recessum stante receptione pro rata tangente vnum ex debitoribus, cum ex hoc colligatur mens clara creditoris nolle amplius vti clausula in solidum, quod habet locum non solùm in receptione, sed etiam in petitione *Aret. in l. si ex toto. §. si ita scriptum. ad med. & ibi Socin. n. 5. Ias. ad fin. n. 12. & 13. ff. de legat. 1. Azo. in l. reos. 23. in fin. & ibi Bald. in princ. Salic. oppos. 5. n. 4. in fin. C. de fideiussorib. Bart. in l. ex duobus. la 2. n. 12. vers. veritas est. ff. de duob. reis.*

Quibus adde, quod in casu nostro tollitur omnis difficultas, cum alter debitor fuerit factus non soluendo † post diuisionem, quam fecit creditor, Nam cōtraria quatenus etiam essent vera, procedunt quando tempore receptionis iam erat inops, & creditor recipiens credebat alios correos esse soluendo, prout de iure præsumitur, ita in specie concludit *Purpur. in l. si creditoris. n. 35. ad fin. vers. & vltra ad illum. C. de pact.* Et ita ex prædictis fuerunt reuocata omnia mandata, cum omnibus inde secutis.

EPITOME.

Legitimatus cum clausula, sine præiudicio eorum, qui succedere debent quando possit petere legitimam. ¶ Et quid si adsint verba, vt succedat in portione, quam ei pater reliquerit. ¶ Vel prout patri videbitur. ¶ Vel quando instituuntur extranei. ¶ Et quales dicantur isti extranei an vltra quartum, seu decimum gradum. ¶ Filia exclusa per statutum an habeat legitimam si fuerint instituti extranei. ¶ Legitimatio an dicatur facta iuxta supplicationem patris, si in ea petatur, vt filius legitimetur sine præiudicio venientium ab intestato, quamuis in rescripto nihil de hoc dictum fuerit. ¶ Filius naturalis an possit prætendere legitimam in bonis patris instituentis extraneos. ¶ Et an impugnans testamentum paternum habeat interim alimen-

alimenta, & sumptus litis. ¶ Et quando possit capere vnam vnciam, seu duas ex hæreditate patris. ¶ Alimenta & sumptus litis an debeant decerni ei, qui petit se ali, & lis pendet super alimentis. ¶ Filiatio ex quibus probetur. ¶ Et quid in hoc operetur similitudo cum effigie patris. ¶ Multa de simili sobole ex inspectione imaginum. ¶ Et de mulieribus defensis ab adulterio ob partum dissimilem à parentibus. ¶ Natus ex ea, quæ statim secundo nupsit, priori viro defuncto, an præsumatur filius & hæres primi, vel secundi viri. ¶ Varia exempla similium. ¶ Et eorum qui ex vtero referunt aliquod genitale. ¶ Et an argumentum similitudinis sit lubricum & incertum. ¶ De cogitatione mulieris tempore conceptionis. ¶ Et an sit vera causa effigiei. ¶ De cognominibus inuentis ob similitudinem. ¶ De cura in generatione canũ, & equorum, vt fiat ex optimis, ac pulcherrimis. ¶ De consuetudine vt filij sint illius, cuius imaginem repræsentabant. ¶ Et de alijs moribus populorum communes vxores habentium, & filios accipientium ob similitudinem.

SVMMARIVM.

1 *Legitima non debetur filio legitimato cum clausula, sine praiudicio venientium ab intestato. Intellige vt n. 7. & 8.*

2 *Legitimatus cum clausula, sine præiudicio eorum qui succedere debent, potest petere supplementum legitimæ, si facto testamento aliquid ei per patrem relinquatur titulo institutionis.*

3 *Legitima est debita filio legitimato cum clausula, sine præiudicio venientium ab intestato, quando fuerunt instituti extranei.*

4 *Filia exclusa per statutum à successione non potest petere legitimam si instituantur masculi, & agnati, secus si extranei.*

5 *Extraneus quando dicatur institutus, & an debeat esse vltra quartum, seu decimum gradum.*

6 *Legitimatio dicitur facta secundum supplicationem patris, si in ea petat filium legitimari sine praiudicio venientium ab intestato, quamuis in rescripto illa clausula non adsit.*

9 *Legitima debetur filio legitimato cum clausula vt succedat in portione, quam pater ei reliquerit, secus si dicatur prout patri videbitur. n. 10.*

11 *Verbum, videbitur, an importet liberum arbitrium.*

12 *In actibus inter viuos idem iudicamus de verbis importantibus arbitrium boni viri, quod de illis, qua important liberam voluntatem.*

13 *Filius naturalis non potest petere legitimam, nec aliquam successionem in bonis patris, quamuis per eum instituantur extranei.*

14 *Naturalis filius impugnans testamentum patris non habet alimenta, & sumptus litis tamquam calumniosam causam agens. Declara vt n. 15.*

16 *Naturalis filius non est in potestate patris, nec agnascitur patri, nec reuocat donationem inofficiosam, nec alienata in fraudem, nec excludit filiam ex statuto repellente fœminas ob masculos. n. 17. & 18.*

19 *Pater non dat tutorem filio naturali.*

20 *Filius naturalis quando possit capere vnam vnciam, seu duas ex bonis patris. & n. 21.*

22 *Alimenta debentur filio naturali, & spurio, & nato ex damnato coitu.*

23 *Alimenta, & sumptus litis sunt præstanda filio naturali petenti alimenta probata semiplene quasi possessione filiationis.*

24 *Alimenta, & sumptus litis quãdo debeant decerni ei, qui petit alimenta, & super eis pendet lis.*

25 *Præsumptio filiationis oriens ex lectura attestationum etiam non publicatarum, sufficit ad decernendum filio alimenta, & sumptus litis.*

26 *Naturalis nihil differt à legitimo quo ad alimenta.*

27 *Filiatio probatur ex fama, & tractatu, ac nominatione, & transmissione pueri ad baptismum, & ex alijs coniecturis. n. 28.*

29 *Similitudo iuncta cum alijs coniecturis probat filiationem. n. 30.*

31 *Natus ex muliere, quæ statim secundo nupsit priori viro defuncto, an præsumatur filius & hæres primi, seu secundi viri.*

32 *Partus assimilatur alteri ex cogitatione mulieris tempore conceptionis. n. 33.*

34 *Mulieres defensæ ab adulterio propter partum dissimilem parentibus. n. 35.*

36 *De sobole simili ex inspectione imaginis, etiam in gregibus animalium.*

37 *Argumentum similitudinis lubricum, & incertum, & qua sit similitudo. n 38.*

39 *Cogitatio, & imaginatio an sit vera causa effigiei. n. 57. & 58.*

40 *Similitudo magis apparet in bestijs, quarum animi sunt rationis expertes.*

41 *Varia exempla similium, & eorum qui ex vtero referunt aliquod genitale. n. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 60. & 61. Et quid Poeta in hoc senserint. n. 67. 68. & 69.*

55 *Similitudo tamquam naturæ consentanea multum operatur in probationibus partus. n. 62.*

56 *Fœmina similes sunt matri, mares autem patri.*

59 *Cura in generatione canum & equorum, vt fiat ex optimis, ac pulcherrimis.*

63 *Cognomina inuenta ob similitudinem.*

64 *Similitudo quare ad parentes referenda. n. 65.*

66 *Coniectura similitudinis remittitur arbitrio Iudicis.*

70 *Matrona suam pudicitiam erga virum testabantur per faciem liberorum similitudinem paternam referentium.*

71 *Iulia Augusti filia, quamuis adultera cur ederet filios similes marito.*

72 *Consuetudo apud Lybieos, vt filij illius haberentur, cuius imaginem repræsentabant. Et de alijs moribus populorum communes vxores habentium, & filios accipientium ob similitudinem. n. 73. & 74.*

75 *Paterni nominis nulla est reuerentia vbi priuatim matrimonia nesciuntur.*

CA-

CAPVT DLXVII.

Adde supr. ad c. 496. n. 37. & seq.

STante clausula, sine præiudicio eorum, qui succedere debent ab intestato, posita in legitimatione mihi transmissa, dicebam, quod non 1 erat debita legitima ei, † qui ita fuit legitimatus, cum illa solùm debeatur si nullum præiudicium fieret venientibus ab intestato, prout dicimus de adoptato cum limitatione successionis, cui neque debetur legitima, ita vt de vno sit arguendum ad alium *Gabr. conf. 23. n. 11. lib. 2. Ias. in rubr. de liber. & posthum. n. 15. vsque ad* 18. *Dec. conf. 338. n. 4. Ruin. conf. 103. n. 4. lib. 3. Menoch. conf. 737. n. 3. lib.* 8. cum alijs, quos latè adduxi *supr. c. 496. n. 37. vsque ad* 48. ex rationibus ibi allegatis, quas iterũ adducere superfluũ est, 2 ne semper idem repetatur. † Quidquid aliud sit quãdo facto testamẽto aliquid relinqueretur tali legitimato iure institutionis, quia tũc nõ infringitur testamentũ, sed sustinetur petendo supplementum legitimæ *Rim. Iun.* in specie *conf. 469. n. 12. & 13. lib. 4. Rot. diuers. decis. 355. n. 4. & 5. p. 1.*

Videbatur tamen prædictis obstare, quod in casu 3 mihi proposito fuerunt instituti extranei, † tunc enim legitimatus cum clausula, sine præiudicio venientium ab intestato poterit contratabulare, & petere legitimam, ac illius supplementum, nam tunc nullum præiudicium fit venientibus ab intestato, quasi solum hoc ei denegetur, quando sunt instituti venientes ab intestato, vt in terminis concludit *Socin. in l. gallus. §. & quid si tantum. n. 21. in fin. vers. item poterat operari. ff. de liber. & posthum. & conf. 95. n. 29. col. 6. post princ. vers. quinimmo etiã dicta clausula. lib. 4. & conf. 212. n. 3. col. penult. in princ. vers. præterea etiam in terminis. lib. 2. Rimin. Sen. conf. 41. n. 9. in fin. lib. 1. Gabr. de legitimat. conclus. 8. n. 6. Ludouic. de Sard. de naturalib. liber. §. 7. vers. quinto quæritur. n. 10. & 11. tom. 8. p. 2. fol. 42. Costa de portion. rat. q. 156. n. 8. Couar. de sponsa. lib. 2. p. c. 8. §. 10. n. 1. ante fin. vers. vbi subdit ita legitimatum. fol. 260. Honded. conf. 71. n. 33. ante med. vers. in quæstione nostra. col. 15. post med. & n. 29. & 49. lib. 2. post Gabr. conf. 22. lib. 2. Crot. conf. 100. n. 8. lib. 1.*

Exẽplo filiæ exclusæ à statuto, quæ illo non obstante habebit legitimã, quando sunt instituti extranei, 4 quidquid aliàs nõ posset illam obtinere † quando instituerẽtur filij masculi, & agnati *Ang. Imol. & alij communiter in d. §. & quid si tantum. Socin. d. conf. 95. n. 29. lib. 4. Crot. conf. 100. n. 9. lib. 1. Tiraq. in l. si vnquam. in verb. susceperit liberos. n. 107. post princ. vers. ideoque etiam in simili. Bart. in l. 2. §. sed si sint sui. ff. ad tertullian. & in l. 1. §. quidam filium. q. 4. & 5. ff. de bonor. possess. contr. tabul. Roman. in l. vt liberis. col. 3. in fin. vers. aut pater testator. C. de collat.* & de huiusmodi quæstione latè *Brun. de stat. exclusiu. femin. art. 10. q. 4. n. 27. tom. 2. fol. 214.*

Quod autem simus in institutione hæredis extranei, non est dubitandum, cum non fuerit insti- 5 tutus aliquis, † qui sit coniunctus aliquo gradu consanguinitatis, aut cognationis, prout talis debet esse ad hunc effectum *Socin. conf. 95. n. 29. lib. 4. Couar. de sponsalib. 2. p. c. 8. §. 10. n. 1. in fin. fol. 260. Hõded. conf. 71. n. 21. lib. 2. Rebuff. in l. rei appellatio. 5. col. 8. ad med. ff. de verb. signif.* Intel- 6 ligendo † de agnatis intra quartũ gradum, & de cognatis intra tertiũ *l. petitionem. C. de aduocat. diuers. iud. Bald. in l. fin. C. de codicill. Honded. conf. 89. n. 22. & 23. lib. 1.* Quãuis secundũ alios extendatur ad agnatos & cognatos cuiuscũque gradus successibiles vsque ad decimũ gradũ excepta vxore & fisco *Gabr. conf. 22. n. 3. & 4. lib. 2.*

Verum pro responsione posset dici, quod legitimatio, de qua agimus, non est simpliciter facta cum clausula, sine præiudicio venientium ab intestato, sed etiam cum illis verbis, vt legitimatus sit capax eius, quod ipsi patri videbitur, quæ verba, quamuis non adsint in rescripto Principis, Tamen cum sint expressa per patrem in eius supplicatione, secundum illius tenorem dicetur facta legitimatio, & iuxta illam fiet interpretatio *Ceph.* in specie *conf. 117. n. 1. & 2. lib. 1. Paris. conf. 9. n. 42. lib. 2. Decian. conf. 19. n. 46. lib. 1. & conf. 40. n. 47. lib. 3. Dec conf. 698. in causa legitimationis. n. 5. Socin. Iun. conf. 93. n. 43. lib. 3.*

Quibus stantibus non est considerandum, quod 7 venientes † ab intestato non fuerint instituti, sed solum, quod patri videbitur, qui cum reliquerit filiæ dotem promissam, & scuta decem pro omni eo & toto, quod posset prætendere, satis dicitur declarasse voluntatem suam, in quo filiam voluerit instituere, itaut contra illius mentem, & tenorem testamenti filia nihil amplius possit petere, neque legitimam, neque eius supplementum *Honded. conf. 89. n. 59. vsque ad 61. lib. 1.* vbi etiam respondet *ad Ceph. & Paris.* de 8 quibus per *Decian. conf. 49. n. 43. lib. 2.* † qui loquuntur quando pater fecit legitimare filium, vt succedere possit in ea portione, quam illi relinqueret, tunc enim non mirum, si tali legitimato debetur legitima, cum illa veniat appel- 9 latione portionis, † itaut non possit ei relinqui minus portione legitimæ, ideo datur petitio supplementi, si tantum non fuerit relictum quantũ sit legitima, Aliud autem est in casu nostro, in 10 quo nulla fuit facta mentio portionis, sed solùm prout patri videbitur, quæ verba inducunt liberum, & absolutum arbitrium, quando sumus in eo, qui habebat facultatem ita faciendi, quidquid aliud sit, quando essemus in eo, qui non 11 haberet talem potestatem † vt declarat *Imol. in l. filiusfamilias. 7. col. 4. in princ. vers. sed contra hoc facit. n. 17. ff. de donat. Dec. in l. in personam. 22. ff. generaliter. n. 2. in fin. vers. secundo regula ista. ff. de regul. iur. Ias. in l. si sic legatum. col. 2. ante med. vers. sexto idem. n. 10. in fin. ff. de legat. 1. Paris. conf. 71. n. 19. lib. 3. Surd. conf. 10. n. 53. lib. 1. & conf. 29. n. 1. eod. lib. Felin. in c. 1. n. 51. col. 23. in princ. vers. & si dicatur com-* 12 *mittimus arbitrio tuo. de constitut.* † Maxime in actibus inter viuos, in quibus idem iudicamus de verbis importantibus arbitrium boni viri, quod de verbis importantibus liberam voluntatem *Doctor. in l. sic. in princ. ff. de legat. 1.*

Ofasc. decis. 111. *n.* 5. Cùm præsertim simus in pio loco instituto, adeo vt tenenda sit opinio, quæ pro anima facit *l. sunt persona. ff. de religios. & sumpt. funer. Tiraq. de priuileg. piæ caus. priuil. 16. ad med.*

Quo vero ad secundum dubium successionis alterius filij naturalis concludendum est negatiue, quod videlicet ei nulla debeatur successio, quã-13 uis † non adsit proles legitima, & quamuis fuerit institutus extraneus per patrem, nulla facta mentione eiusdem filij, cum pater non teneatur illi aliquid relinquere condito testamento, nec eum instituere. Ideo si fuerit præteritus, aut exhæredatus, non rumpit testamentum, nec habet querelam inofficiosi, nec contra votum patris succedit, qui potest relinquere si velit, & non relinquere, si nolit, itaut totum sit accepto ferendum ipsius patris munificentiæ, si relinquat vt est *tex. in l. humanitatis. 6. vers. si hoc scilicet naturalis pater voluerit. C. de naturalib. liber.* quem *tex.* in proposito nostro notat *Rom. cons. 34. in princ.* & est *Glos.* ab omnibus reputata singularis *in l. 1. in princ. in verb. naturales. ff. de bonor. possess. contr. tabul. & in §. tam autem, in verb. naturales. instit. de inoff. testam.* & est communis opinio iuxta sententiam *d. Glos.* quam tamquã notabilem, & singularem sequitur *Dec. cons. 263. reuocatur in dubium. col. 2. ante fin. vers. & etiam si dicta margarita. n. 2. ad med. Bald. in l. 1. n. 1. C. quor. bonor. & in l. certum. 5. n. 8. in fin. C. vnd. legitim. Bart. in l. 1. n. 1. & ibi Addit. in verb. quaro. & in verb. vtrum. ff. de bonor. possess. contr. tabul. Alex. cons. 74. ad fin. vers. præterea ne dum filia spuria sed nec naturalis. lib. 2. Couar. de sponsalib. 2. p. c. 8. §. 4. in fin. n. 16. fol. 241. Gulielm. Bened. in c. rainutius. in verb. rainutius de clera. n. 37. Gabr. cons. 25. n. 8. & 9. lib. 1. Guid. Pap. decis. 426. ante fin. & decis. 632. n. 6. in fin. Peregr. de iur. fisc. lib. 3. tit. 18. n. 24. fol. 156. Surd. de aliment. tit. 7. q. 12. n. 25. & 26. Tiraq. in l. si vmquam. in verb. susceperit liberos. n. 58. C. de reuocand. donationib. Costa de fact. scient. & ignorant. centur. 2. distinct. 15. n. 3. & 4. Card. Paleott. de notb. & spur. c. 38. n. 3. in fin. & n. 7. tom. 8. p. 2. fol. 62.*

Amplius naturalis filius impugnans testamentum 14 patris non habet alimenta, & sumptus litis, † tãquam calumniosam causam agens *Peregrin. de iur. fisc. tit. 18. lib. 3. n. 24. ad med. vers. vbi inquit. fol. 156. post Gabr. cons. 25. n. 9. lib. 1. per tex. in l. qui inofficioso. ff. de liber. agnoscend.* Nam facto testamento naturalis, & illegitimus quo ad hæreditatem habetur pro extraneo, ideoque ratione litis propter hoc ius prætensum idem in eo statuendum est, quod in extraneo *l. à titio. de verb. obligat. l. illud. ad leg. aquil. Ruin. cons. 63. n. 7. post med. lib. 2. Gabr.* in specie *d. cons. 25. n. 9.* 15 *lib. 1.* † Quidquid alias deberent ei decerni alimenta, si non constaret de calumnia, puta quia contra testamentum patris opponerentur aliqua quæ apparenter destruerent testamentum paternum *Surd. de alim. tit. 1. q. 115. n. 9. & 10.*

Quorum ratio est, quia filius naturalis, & illegiti-16 mus non est in potestate patris † *§. vlt. instit. de nupt. Aret. in §. 1. in 2. notab. instit. de patr. potest. Bald. in l. gallus. §. quidam recte. col. 3. vers. item* 17 *facit ad aliud. ff. de liber. & posthum.* † Prout neque talis filius non agnascitur patri *Idem Bald. in c. innotuit. col. 3. vers. quaritur numquid iste. de election.* Quare dictus filius † non 18 reuocat donationem inofficiosam, neque vigore *l. si vmquam. C. de reuocand. donation.* neque alienata in fraudem creditorum, neque excludit filiam ex statuto repellente fœminas ob masculos, nec habet priuilegium, vt valeat testamentum imperfectum ratione solemnitatis, quod valet inter liberos, prout neque idem filius prodest patri ad consequenda munera, quæ dantur 19 propter filios, † neque ei pater dat tutorem, & in summa habetur pro extraneo, vt latè omnia prædicta comprobat *Tiraq.* qui pro omnibus sufficiat *in l. si vmquam. in verb. susceperit liberos. n. 56. vsque ad 62. C. de reuocand. donation. Surd. de alim. tit. 1. q. 115. n. 7.*

Neque obstat, quod filius naturalis possit capere vnciam ex testamento patris, vel aui paterni ex-20 tante sobole legitima, † quæ in ista materia accipitur pro omnibus descendentibus, & illis non existentibus duas vncias *§. consideremus. auth. de trient. & semiss. §. discretis. auth. quib. mod. efficiant. sui. auth. licet. C. de naturalib. liber. cum alijs per Peregrin. de iur. fisc. lib. 3. tit. 18. n. 1. 13.* 21 *& 16. cum seq.* † Quia prædicta procedunt quando pater intestatus decederet, tunc enim si nulli extãt filij ex legitimis nuptijs duas vncias consequitur, & si adsint filij legitimi ab intestato neque habet vnciam. Facto autem testamento nihil pater relinquere tenetur naturali, vnde non mirũ si ei non datur querela ob præteritionem, aut exhæredationem *Surd. de alim. tit. 7. q. 12. n. 25. & 26. & q. 10. tit. 7. n. 1.* & dictum est *supr. vers. quo verò ad secundum dubium. n. 13. Tiraq. in l. si vmquam. in verb. susceperit liberos. n. 58. C. de reuocand. donation.*

Quamuis autem non debeatur vncia filio naturali in casu proposito, erit tamen ei subueniendum 22 de alimentis, † quæ sunt præstanda spurio, & nato ex coitu damnato, nedum naturali *§. si quis igitur. ad fin. quib. mod. natur. efficiant. sui. Glos. in §. consideremus. in verb. legitima. ad med. auth. de trient. & semis. Gabr. cons. 25. n. 12. & 13. lib. 1.* & notant omnes *in c. cum haberet. de eo qui dux. in matrim. quam poll.* cuius canonis dispositio seruatur etiam in foro Cæsaris *Bart. in auth. ex complexu. C. de incest. nupt. & in l. fin. §. si à socero. ff. de his quæ in fraud. creditor. & in l. si quis à liberis. §. vtrum. n. 5. ff. de liber. agnoscend. & in l. qui filium. in fin. ff. vbi pupill. educar. deb. Rip. in l. 1. n. 83. ff. solut. matrim. Dec. in c. clerici. n. 2. de iudic. & cons. 311. Sociu. cons. 161. lib. 1. Peregr. de iur. fisc. lib. 3. tit. 18. n. 55. vsque ad 60. Molin. de primogen. hispan. lib. 2. c. 15. n. 64. Rot. coram R. P. D. Pamphilio. Romana alimentorum. 29. Nouembris. 1613.* vbi etiam quod non est quærendum, an bona proueniant ex hæreditate paterna, vel aliunde, quando de-

berentur iure sanguinis, tunc enim debentur puta fratri, & similibus à quocumque bona possessa sint habita *Surd. de alim. tit. 1. q. 25. n. 31. Molin. dè primog. hispan. lib. 2. c. 15. n. 59.*

Et interim si ab hęrede negentur alimenta filio naturali, præstabuntur ei alimenta, & sumptus li-

23 tis, † probata enim quasi possessione, vel filiatione semiplenè debent decerni, Quamuis enim non debeantur interim alimenta, & sumptus litis, quando lis pendet super alimentis ipsis *Cin.*

24 *in l. fin. C. de aliment. liber. præst.* † Tamen hoc habet locum quando obijceretur, quod petens alimenta possit se de suo proprio alere, vel quod habeat alium, qui illa ei præstet, Diuersum est quando petenti alimenta opponitur, quod non sit filius, neque sit talis, qualem se facit, tunc enim probata quasi possessione, vel filiatione semiplenè, decernuntur alimenta *Gabr. conf. 25. n. 13. vsque ad 16. lib. 1. post Bart. in l. si neget. ff. de liber. agnoscend. Alciat. præsumpt. 9. regul. 3.*

25 *n. 10. & 11.* † vbi, quod ad istum effectum sufficit præsumptio, quæ oritur ex lectura attestationum etiam non publicatarum iuxta *c. significauerunt. de testib. Aym. conf. 164. n. 1. & 2.*

26 *post Guid. Pap. q. 56.* † Nihil enim quo ad alimenta differt naturalis filius à legitimo *Card. Paleott. de noth. & spur. c. 48. n. 3. Surd. de alim. tit. 1. q. 25. n. 31. ad fin. & tit. 7. q. 9. n. 5. Rot. coram R. P. D. Manzanedo. Roman. alimentorum. 5. Iunij. 1613. & coram R. P. D. Pamphilio. Romana alimentorum. 29. Nouembris. 1613.* Vnde tam vni, quàm alij sunt decernenda, pendente lite super filiatione *Surd. de alim. tit. 1. q. 115. n. 2. & 3. cum seq.*

Quantum autem ad filiationem an illa sit probata, non est opus dubitare, cum de illa plenè constet

27 ex coniecturis relatis in facto, † videlicet ex natiuitate filij ex ea, quæ domi detinebatur, & ex transmissione eiusdem filij ad baptismum tamquam de filio, & ex nominatione, & ex tractatu, ac alimentis præstitis, & fama publica, quæ omnia arguũt filiationem tam legitimam, quàm illegitimam *Surd. conf. 1. lib. 1.* & dixi latè *supr.*

28 *c. 562.* † Cum in ista materia probationis filiationis ob eius difficultatem sufficiant coniecturæ & præsumptiones *Glos. in l. lucius. in fin. de conditionib. & demonstrat. Rot. diuers. decis. 238. n. 2. p. 1.*

Quibus accedit similitudo, & effigies patris, quæ licèt non plenè probet, quod quis sit filius illius,

29 cuius formam † quis habet *Bart. in l. gallus. in princ. n. 13. & ibi Ias. in 2. lectur. n. 67. de liber. & posth. Ruin. conf. 53. n. 9. lib. 5. Mascard. conclus. 792. n. 7. p. 2. fol. 123.* Nihilominus iuncta

30 cum alijs coniecturis supra narratis † multum facit ad probandam filiationem *Corn. conf. 1. n. 22. lib. 3. Gozad. conf. 13. n. 22. Paris. con. 10. n. 59. & 103. lib. 2. Bologn. in l. gallus. in princ. n. 188. in fin. de liber. & posth. Decian. conf. 1. n. 117. lib. 3.* latè *Rustic. ad l. eum auus. lib. 4. c. 9. n. 9. vsque ad 13. & c. 8. n. 13. vsque ad 18. eod. lib. 4. Tiraq. ad leg. 7. connubial. glos. 1. p. 7. n. 52.*

Quare videmus, quod in ancipiti illa quæstione de nato ex muliere, quæ statim secundo nupsit,

31 priori viro defuncto, † & nono mense peperit. an præsumatur filius & hæres primi, vel secundi viri, quod omnes concludunt inter alias coniecturas multum facere illam, quæ desumitur ex similitudine vt per *Doctor. in l. gallus. in princ. ff. de liber. & posthum. cum alijs per Tiraq. de legib. connubialib. l. 7. glos. 1. p. 7. n. 52. fol. 126.* Et quid seruandum sit in dicta quęstione multa adducit *Ioseph. Rustic. in l. eum auus. lib. 4. c. 8. per tot.* qui etiam *c. 9. eod. lib.* de signis tam abortus quàm vitalis partus, ipsorumq; coniecturali vi, & præsertim de coniectura similitudinis.

Quibus addendum est, vt hæc etiam obiter adnotentur, quod ex mulieris cogitatione tempore

32 conceptionis, † contingit partum alteri assimilari *Glos. in l. quæret aliquis. de verbor. signific. & in l. non sunt liberi. ff. de stat. homin. Butrig. in l. fin. C. de carbonian. edict.* vbi etiam censuit filios patri similes non esse legitimos, cum mulier adulterium committens, ob timorem viri,

33 ipsum semper habeat in idæa, † & per imaginationem contemplatur delicti conscia, quod refert se ab excellenti medico audiuisse, & sequitur *Ias. in l. gallus. in princ. ff. de liber. & posthum.* vbi adducit *D. Hieron. in quæstionib. super Genes.* dum voluit, quod cum mulier quæ-

34 dam incurrisset suspicionem adulterij † pariendo filium pulcherrimum tam sibi, quàm patri dissimilem, Hipocrates Medicus quæstionem dissoluit inuenta simili pulchra pictura in cubiculo, ad quam verisimile est mulierem cogitasse, & ob istam rationem illam ab adulterij nota defendit *Cal. Rhodig. lib. 20. c. 15. ad fin.*

Simili etiam argumento vsus est Quintilianus, qui defendit matronam de adulterio accusatam,

35 cum genuisset Aethiopem, † ob illius imaginem in camera repertam, vt refert *Ias. in l. gallus. in princ. n. 69. ad med. ff. de liber. & posthum.* subdens non esse mirum similem fieri sobolem ex

36 inspectione imaginis, † cum hoc ipsum in equorum gregibus fiat, vt apud Hispanos testantur *D. Hieron. & D. August. de ciuit. Dei. c. 10.* vbi etiam de eo, quod legitur *Genes. c. 30.* dum Iacob nouam naturæ artem inuenit, vt ex vnicoloribus gregibus varij colores nascerentur ponendo virgas varij coloris in canalibus, vt tales fœtus conciperent, quales vmbras, quæ variæ erant, aspicerent *Cal. Rhodigin. lect. antiq. lib. 20. c. 15. in fin.*

Et argumentũ similitudinis lubricum & incertum

37 esse dixit *Ferret. in d. l. gallus. in princ. n. 24.* † *ex Solin. c. 5. & Plin. lib. 7. c. 12.* vbi, quod similitudo est reputatio in mente, in qua creduntur multa fortuita pollere visus, auditus, & memoria

38 haustæ imagines sub ipso conceptæ; † cogitatio etiam vtriuslibet animo subdito transuolans effingere similitudinem, aut miscere existimatur. Ideoq; plures in homine, quàm in cæteris omnibus animalibus differentiæ, quoniam velocitas cogitationum, animiq. celeritas, & ingenij varietas multiformes notas imprimunt, cum cæteris animantibus immobiles sint animi, & similes

miles omnibus singulisq. in suo cuique genere. *Cal. Rhodigin. lib. 20. c. 15. col. 2. post med.* Quamobrem cum à cogitationibus mariti nasci possit similitudo non videtur posse ab ea argumentum desumi.

Ob quam auctoritatem *Pliny & Solin.d.c.5.* con-39 cludit *Io. Fernel.de homin.procreat.*† quod vera effigiei causa est cogitatio, & imaginatio, subdens, quod dum mulieri quę nuper vtero conceperit, vel aliquid cerasarum, vel fragum, vel vinum in sinum effundetur, si animo id grauiter ferens vehementer apprehendat, ibidem infanti nota inuretur. ¶ Similis est eorum ratio, quæ in Malacia accidunt, si grauida eo cuius flagrat desiderio minime potiatur, infans illius signū geret, ¶ Prout si Pauo dū ouis suis incubat linteis albis circumtegatur albos omnino pullos non gemmantis coloris edet *Rhodigin.d.lib.20.c.15.* vbi etiam quod secundum *Tullium lib.1.Tuscu*
40 *lanar.*† similitudo magis apparet in bestijs, quarum animi sunt rationis expertes. Quemadmodum etiam gallina colore varios emittet, si variè picta oua non foueat *Ioseph.Rustic.ad l.cum auut. lib.4.c.8.n.17.& 18.* vbi eiusdem opinionis refert *M.Anton.Venust.de generat. & ortu homin. c. 22. & 23.* vbi de potentia imaginis *Ruin. cons. 53. n.9. vers.non obstat etiam. lib.5. Leuinius Lemnius Zirizeus de miracul. natur. lib.1.c.4.fol.9.* vbi, quod nec naturali, nec aliqua scripta lege imperiali vera est hæc probatio similitudinis *Hieronym. Magius lib. 1. miscellaneor. c. 5.* vbi multa exempla imaginationis adducit.

Et nota est historia de iuuene illo qui Romam ve-41 nit, forma corporis tam similis Augusto, † vt omnem populū spectaculi admiratione suspenderet. Augustus re audita, ad se iuuenem euocatum interrogauit, Fuit ne vmquam, ò adolescens, mater tua Romæ? sensit ille quò pergeret, &, Minimè (inquit) mater: at pater meus sæpe. Facetè, & illatam suspicionem repulit, & nonam peperit: Et hæc quidem historia sic in Saturnalibus tradita est. *Valer.* autem *Maxim. lib.9. c. 15.* non Augusti, sed inuominati prætoris: neque matris, sed duorum patrum mentionem facit; præterea non Romæ, sed in Sicilia interrogatum responsumvè commemorat. Percūctante enim magistratu Romano quendam eius prouinciæ sibi forma corporis simillimum, & mirari se dicente, vnde hæc tanta similitudo, cum pater suus numquam in Sicilia fuisset. ille respondit, Pater meus sæpe Romam venit. Loco namque lacessitam matris suæ pudicitiam inuicem suspitione in matrem eius reiecta, audacius quàm virgis, & securibus subiecto conueniebat, vltus est *Valer. Maxim.lib.9.c.15.in fin.Tiraq. de legib.connubial.l.7.n.7 glos.1.n.51.in fin.* Ita etiam ferunt per alium Principem fuisse interrogatum Bauarum iuuenem facie sibi simillimum vt *in Theatr.vit.human. lib.6.vol.17.fol. 2572. col.2.ad med.*

Armentarius Mirmillo, & Cassius Seuerus Orator ita se mutuo reddiderunt, vt si quando pariter
42 viderentur, dignosci non possent, † nisi habitus discrepantiam indicaret, adeo vt etiam pro crimine hoc obijceretur *Plin.lib.7.c.12.* ¶ Et Oratorem L. Plancum sic impleuit Rubrius histrio, vt & ipse Plancus à populo vocaretur *Idem Plin. ibid.* ¶ Et Craterus Macedo vir admodum procerus, & fastigio regio vestitus splendore proximus, & omnibus ornamentis Alexandro similis diademate excepto *Suidas.* ¶ Et Adonias fratri Absalomo forma & rebellione cōtra patrem simillimus *3.Reg. 1.* ¶ Et Cn. Pompeius eousque similis visus est Menogeni coci sui, vt vir armis præpotens, & ferox animo, numquam valuerit à se repellere sordidum eius nomen. *Valer.lib.9.c.15. Plin.lib.7.c.12.*

Et infinita extant exempla de similitudine oris, ac totius corporis, vt legitur de Semirami vxore
43 Nini primi Assyriorum Regis, † quæ omnium bellicosissima, & persimilis lineamentis oris filio Nino, nudæ vtrique genæ, nec erat per ætatem dissona à puerili fœminea vox, & statura corporis: nil, vel modicum, grandiuscula differebat agnato Eius itaque personam & sexum mentita, multis aunis post mariti mortem Assyrijs magna cum laude, & imperij incremento, imperauit *Dio. or. Sicul. Iustin. lib.1. Sabell. lib.1. anead.1.*

Pericles metuit in iuuentute populum; videbatur
44 enim facie Pisistratum tyrannū referre, † Cumq; vocis eius suauitatem grauiores ætate considerarent, linguamq; in dicendo rotundam, & volubilem, horrebant eam affinitatem: huc accessit opulentia, natalium claritas, & quorum maximè opes erant, amici. Quare timens, ne in exilium pelleretur, abstinuit se à Repub. In bello fortis fuit & imperterritus *Plut.in Pericle.*

In primo prœlio, quo Pyrrus Epirota Demetrij du
45 cem Pautauchum fudit, † non ita incendit & offendit Macedonas, vt opinionem, & admirationem de se virtutis, & sermonem præbuit his, qui facta sua conspexerant, & in pugna fuerant secum congressi. Nam vultum existimabant, & agilitatem, motumq. referre eum Alexandri, illius etiam impetus, & feruoris inter pugnādum cernere se vmbras in hoc, & imagines: cum alij reges purpura, satellitibus, flexu colli, & elatiore sermone, Pyrrus factis militaribus & strenuitate vnus Alexandrū redderet *Plut. in Pyrrho.*

Regi Syriæ Antiocho vnus ex æqualibus, & ipse regiæ stirpis, nomine Artemon, perquām similis
46 fuisse traditur: † quem Laodice vxor Antiochi, interfecto viro, dissimulandi sceleris gratia, in lectulo, perinde quasi ipsum regem ægrum collocauit; admissumq. vniuersum populum, & sermone eius, & vultu consimili fefellit: credideruntq. homines, ab Antiocho moriente, Laodicem, & natos eius sibi commendari *Val. Max. lib.9.c.15. Plin.* tamen *lib. 7. c 12.* Artemonem plebeium fuisse scribit.

Babyrthas patria Messenius, extremæ sortis homo, Dorymacho vultu, & omnibus corporis li-
47 neamentis, † voce denique ipsa tam similis fuit, vt si quis ei capitis ornatum, chlamydemq. il-

lius

lius addidiſſet, non facilè fuiſſet diſcernere, vter eorum eſſet. Vnde cum ante Meſſeniorum bellum Dorymachus captus à Meſſenijs, ad Scyronem Vrbis præfectum duceretur, ac nimium inſolenter proceribus reſponderet, Scyron dixiſſe fertur: Putas ne, nobis te, ſeu temeritatem tuam curæ eſſe Babyrtha? *Polybius lib. 4. Hiſtor. fol. 323.*

Eximiæ nobilitatis adoleſcens Corn. Scipio, cùm plurimis, & clariſſimis familiæ ſuæ cognominibus abundaret, † in ſeruilem Serapionis appellationem vulgi ſermone impactus eſt, quòd huiuſce nominis victimario perſimilis erat: nec illi aut morum probitas, aut reſpectus tot imaginum, quo minus hac contumelia aſpergeretur, opitulata eſt *Val. Max. lib. 9. c. 15. Plin. lib. 7. c. 12.* ſuarium negociatorem ſcribit.

M. Meſſala conſularis, & Cenſorius, Menogenis: & Curio omnibus honoribus abundans, Burbuleij: ille propter oris aſpectum, hic propter parem corporis motum, vterque hiſtrionis nomen coactus eſt recipere *Val. lib. 9. c. 15.*

Generoſiſſimus conſulatus collegio Lentuli, & Metelli fuit, qui ambo in ſcenam propter ſimilitudinem hiſtrionum † propemodum ſpectati ſunt. Sed aliter, ex quodam aſſeclarum, cognomen Spintheris traxit: alter, niſi Nepotis à moribus accepiſſet, Pamphili retiarij, cui ſimillimus eſſe ferebatur, habuiſſet *Val. Max. lib. 9. c. 13. & Plin. lib. 7. c. 12.*

Cn. Pompeius vultu initio præditus fuit non mediocriter gratioſo, qui præueniebat eius orationem. † Nam veneres eius grauitatis erant cum humanitate coniunctæ plenæ, atque in vigore, floreq. iuuentutis ſenilis elucebat, & regia maieſtas; Iam modicè ſurrecta coma, oculorumq. lenis modulatio reddebat faciei eius vſur patam magis ſermonibus, quàm repræſentatam cum Alexandri regis ſtatuis ſimilitudinem: ob quam nomen etiam multis ei Alexandri in principio tribuentibus non defugit id Pompeius. Vnde appellabant quidam eum iam per ludibrium Alexandrum. Quapropter L. Philippus vir conſularis agens pro eo, nihil ait facere ſe abſurdi, quod Philippus cùm eſſet, cupidus foret Alexandri. Flora meretrix formoſiſſima eius forma mirum in modum tenebatur *Plut. in Pompeio.*

M. Agrippam Agrippæ, & Iuliæ Auguſti filiæ, quē cum Tiberio adoptauerat, filium, † Auguſtus ob ſordidum, ac ferox ingenium abdicauit, ſepoſuitq. Surentum, vel (vt Tacitus ſcribit) in inſulam Planaſiam. Mortuo Auguſto, à quodam tribuno iuſſu Tiberij eſt occiſus, Tum Clemens quidam Agrippæ ſeruus, domino quantum ad lineamenta oris attinet, planè perſimilis, cum ſe Agrippam eſſe diceret, atque eo pacto magnam pecuniam conflaret, comprehenſus tandem à Tiberio, interrogatusq. quomodo Agrippa factus eſſet? Eodem (reſpondit) modo factus ſum Agrippa, quo tu Cæſar Romanus: ſentiens, Tiberium fraude imperatoriam dignitatem eſſe nactum. Itaque iuſſu Tiberij ipſe etiam eſt occiſus, vt iam Tiberius certus eſſet vni ſibi ſpem ſucceſſionis incumbere *Tacit. & Dion. & Cuſpinianus.*

Theodoſius I. Imp. referebat genus ſuum in Traianum, cui & moribus & corpore perſimilis fuit, tam vultu, † quàm inceſſu. Nam & eminens vtriuſque fuit ſtatura, & par Cæſaries, ingentes oculi, vterque comis, ac clemens. Violentiam tamen, & triumphandi cupiditatem, plus deteſtatus eſt Theodoſius, quàm Traianus. Quemadmodum autem Traianus labentem Remp. in priſtinas in vires reſtituit: ita hic Imperium Romanum, quod ocio, & negligentia trium Principum Valentis, Gratiani, & Valentiniani conſenuerat, diſſentione partium dilaceratum, veluti noua pelle iuueneſcere fecit, & lacertos mouere *Cuſpinianus.*

Illud in duobus Gordianis memorabile, quòd ſenior Auguſto fuit principi tam ſimilis, † vt non ore tantum illum referret, ſed voce, moribus, & ſtatura filius de quo hęc proximè prodita ſunt Magno Pompeio ſimillimus, Tertius Gordianus quem hic procreauit Æſiatico Scipioni, qui maioris fuit Aphricani frater *Sabell. lib. 6. ænead. 7.*

Sigiſmundus Malateſta Ariminenſis princeps adeo effigie Marcheſino mimo perſimilis fuit, † vt cum Mediolanum peteret à ſocero ipſius Franciſco Sfortia Mediolanenſi Duce, Marcheſinus (eius enim ſuppudebat) alio ablegaretur, nam aliquanto dicacior Marcheſinus ob ſimilitudinem Sigiſmundum filium ſuum eſſe dicebat *Fulgoſ. lib. 9. c. 15.* Vidimus nos, inquit, Franciſco Sfortiæ Mediolanenſi duci, cuius aſpectu nihil gratius, nihil principe magno dignius erat, Iuuenem in leui ipſius armatura vultu adeò ſimilem, vt aulæ totius conſenſu, ob eam ſimilitudinem cognomento Princeps appellaretur; cum Franciſcus, vt potè omni in re humaniſsimus, non ſine voluptate in eo tamquam in ſpeculo imaginem ſuam, ac pleriſque in rebus geſtus ſuos, ac vocem agnoſceret, & non numquam contemplaretur *Idem Fulgoſ. lib. 9. c. 15.*

Quidquid tamen ſit de prædictis, quorum diſputatio ad alios pertinet, ſatis eſt ſimilitudinē † tamquam naturæ conſentaneam multum vrgere, & non leuem argumentationem facere, vnde videmus læſos ex læſis gigni, claudos ex claudis, ex cœcis cœcos, denique ſimiles ſæpenumero in re, quæ præter naturam comitetur, & ſigna habentes ſibi cognata hæreditaria, vt verrucas, aut neuos, & cicatrices, vel quid aliud eiuſdem generis, Itaut tale quid vel tertia prole poſt regeneratum eſſe videamus, vt cum quidam in ſuo bracchio puncti notam haberet, filium non retuliſſe, ſed nepotem, Quare etiam ſimiles aliquos parentibus, & auis, ac ſuis maioribus generari, alios ſimilitudinis nihil referre, reddi etiam vel poſt plures eiuſdem proſapiæ, vt in Sicilia de ea, quæ cum Aethiope adulteriū commiſerat, cuius filia non colorem patris retulit, ſed illius ex qua natus eſt, is autem Aethiopem regenerauit; † Fœminas magna ex parte matri ſimiles prouenire. Mares autē patri, fieri etiam

ex diuerso, vt fœminæ patri, mares autem matri similes procreentur, & particulatim etiam similes fieri, vt alia corporis parte similes sint patri, altera vero matri *Aristotel. de natur. animal. lib. 7. c. 6.* de quo per *Rustic. ad l. eum auus. lib. 4. c. 9. n. 9.*

Quod autem dicitur de cogitatione adulteræ erga
57 maritum non videtur tutum, † cum inuerisimile sit, vt in ipsa Veneris titillatione, & voluptaria illa seminis emißione per meatus de marito per eam cogitari, quidquid *Butrig.* dicat ab amico audiuisse, quem non esse attendendum dicit *Alciat. in l. gallus. in princ. vers. in decem mensibus. n. 22. ff. de liber. & posthum. Coras. lib. 2. miscellan. c. 22. Alber. Martin. Syltman. & Iacob. Beluis. & alij.* de quibus per *Rustic. ad l. cum auus. lib. 4. c. 9. n. 9. ad med.* vbi etiam respondet ad illud, quod dictum est de Quintiliano Oratore, qui agebat de submouenda suspitione adulterij, ideo magis hoc ei est permissum, cum plus affectionis tabula & pictura oculis subiecta inducat, quàm absentis mariti cogitatio *§. fin. instit. de gradib.*

Firmandum est igitur homines lege genitali trahi, vt in animalibus & plantis sibi similia gignen-
58 tibus, † Quare ad fingendas similitudines animi, & corporis, natura, & vis seminis plurimum valet *Phauorin. in noct. lib. Attic. Gell. lib. 12. c. 1.* Et cum similitudo vt naturæ magis consentanea admodum operetur, Patresfamilias omni studio curãt generationem canum, & equorum fie-
59 ri ex optimis, † atque pulcherrimis, quod *Pat. de republ.* admiratur, & ridet, dum non eamdem operam, & studium ponant in copulandis hominibus, quod etiam iubet Imperator in *l. super statu. C. de quæstionib. & est tex. in l. 1. §. quamuis. ff. de ventr. inspiciend.*

Nisi ergo specialis causa adducatur, naturale est,
60 & ordinarium, vt similitudo attendatur, † cum rari sint, qui ex vtero non referant aliquod genitale, vt tres illi in Lepidorum gente intermisso ordine, obducto in membrana oculo, geniti
61 *Solin. c. 5.* ¶ † Et de ea, quæ gemino partu alterum marito similem, alium adultero genuit *Plin. lib. 7. c. 11.* ¶ Et de Proconnesia ancilla, quæ alterum Domino similem, alterum eius procuratori edidit *Plin. lib. 7. c. 10. Solin. c. 4.* Et facit *c. si gens anglorum. 56. distinct. & l. quod si nolit. §. qui vendunt. ff. de ædil. edict.* Et cum nulla necessaria probatio sit, quæ filiationem osten-
62 dat, † similitudinis coniectura multum faciet *l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. l. lutius. ff. de condition. & demonstrat.* Mater enim naturæ, pater iuris ciuilis, mater est quæ peperit, pater est quem iustæ nuptiæ faciunt patrem, illa certissima, hic incertissimus *Connan. in commentar. iur. ciuil. lib. 2. c. 11. n. 6.*

Hinc etiam ob similitudinem cognomina sunt in-
63 uenta, vt dictum est supra † de Cn. Pompeio, qui Menegones dicebatur, quod Menegeni coquo suo similis esset. & de P. Scipione, qui Serapio dictus est à victimario eius nominis sibi simili, & de P. Lentulo, qui Spintheris ab histrione, Spinthere cognomen est adeptus, & alter Scipio, qui Salutionis à Salutione mimo cognomen accepit *Plin. lib. 7. c. 12.*

Et ad parentes similitudo est referenda, cum illa ex membrorum formatione existat, non quan-
64 tum ad communem speciem, † sed quantum ad differentias, quæ speciei accidunt, quippe cum communis species hominem, bouem, equum constituat, membrorum autem differentia ea sit, quæ aduncum, vel simum facit, in quo similitudo, & dissimilitudo omnis ad parentes consistit, quæ à semine, & illius in fœtus procreatione dominio gignitur, nõ autem ex menstruo *Galen. lib. 2. de semin. c. 1. & lib. 2. c. 5. Francis. Valeriol. in loc. comm. unib. medicin. l. 1. c. 17. Phauorin. apud Gell. in lib. noct. atticar. Io. Argenter. in Galen. art. medic. commentar. 2. c. de tempe-*
65 *ratur. test.* † vbi, quod filij patri similes esse debent, cum ipse det semen, in quo est forma illius, & omnium partium figura, magnitudo, numerus. situs, connexio, semen verò ipsum formam quam in se habet, vt generationis opifex atque artifex, in idoneam materiam immittit *Io. Argentar. ibid.*

Ex prædictis igitur erit efficax coniectura similitudinis, quamuis alij id totum committant ar-
66 bitrio Iudicis, † vt per *Menoch. de arbitrar. cas. 99. n. 97. & præsumpt. 53. n. 47. lib. 6. Alciat. reg. 3. præsumpt. 37. n. 15. in fin. Marzar. cons. 45.* & late de his *Mar. Salomon. in l. gallus. in princ. & ibi Fortun. ff. de liber. & posthum.* Quibus adde *Plutarc. de placit. philosophor. lib. 5.* vbi ex antiquorum decretis scribit de similitudine parentum & filiorum. & *Lucret. de rer. natur. lib. 4.* vbi ostendit fętus qui plus materni seminis participant fieri similes matribus, qui paterni patribus *Tiraq. leg. connub. 7. p. 7. g. of. 1. n. 52.*

Et Poetæ etiam ostendunt filias facie, ac similitudine referre, ac repræsentare formam, ac faciem
67 adulterorum † qui eos genuerunt vt per *Martial. lib. 6. epigramm. in Cinnam.* Vnde & illud Phocilidis Poetæ Græci. Haud similes pariunt stuprata cubilia natos. & aliud *Theocriti idyllio* 17. Non amantis, aut mulieris in alieno mens semper, faciles autem fœtus, filij autem numquam similes patri. & *Hesiod. lib. 1. oper. & dier.* & *Euripid. in electra.* & *Homer. lib. 1. Odyss.*
68 vbi † Telemachus cognoscitur filius Vlyßis ex vultu & oculorum similitudine. & *Virg. lib. 4. Aeneid.* saltem si qua mihi de te suscepta fuisset. Ante fugam soboles, si quis mihi paruulus aula, Luderet Aeneas, qui te tantum ora referret. &
69 *Horat. lib. 4. ode 5.* † & *Catull. in epithalamio Iulia & Mallij.* & *Ouid. in epistola Hysipbilis ad Iasonem.* & *Papinius lib. 5. syluar. in Epicedio filij.* de quibus per *Tiraq. d. l. connub. 7. glos. 1. p. 7. n. 52.* qui omnes referunt istas similitudines faciei, & formæ cum genitoribus.

Et honestum imprimis erat Matronæ suam pudicitiam erga virum per faciem liberorum suorum
70 testari, † quod fiet si liberi referant typum similitudinis sui genitoris, vt est illud Piathyos filiæ Callieratis Pythagoricæ *ex lib. de temperant. muliebr.*

mulier. apud Stobaum ferm. 72. ¶ Et tradunt Iuliam Augusti filiam, suis adulteris admirantibus, quod ea filios omnes edidisset similes 71 Agrippæ marito, respondisse, non nisi plena nauc vectorem admisisse *Macrob.lib.2. Saturn.c. 5. Silua Nuptial.lib. 2. rubr. diuit. non est nubend.n.9* 1. vbi etiam illud de Faustina, cuius filij, ex vultu, & moribus iudicati sunt filij gladiatoris, non M. Antonij *Petrarc. in triumph.* 72 *Amor.c.1.*†Et quod apud Libycos hæc consuetudo viguit, vt illius filij haberentur, cuius imaginem, ac corporis lineamenta ducerent, vt post *Philosoph. lib. 2. politicor. & Fortun.* dicit *Silu. Nuptial.lib.2.n.91.*

Et Limyrnij, vel vt alij legunt Liburni, vxores habent communes, & liberos communiter alunt 73 vsque ad annos quinque, † deinde sexto anno pueris omnibus congregatis, similitudines ipsorum ad viros coniectant, & vnicuique similem tradunt puerum ceu parenti, quem ille acceptum pro filio educat *Nicol. scriptor Gracus de morib. gentium apud Stobaum ferm. 42. Tiraq. l.7. connub.p.7.glos.1.n.51. in fin.* vbi etiam de varijs populis, & nationibus, qui nullas priua- 74 tim vxores habent, † sed omnibus vt communibus vtuntur, ex illis autem qui tam confuso parentum coitu passim, incertique nascuntur, quos pro suis colant, formæ similitudine agnoscunt *Pompon. Mela lib.* 1. Quamuis apud alios, qui priuatim matrimonia nesciunt, & apud quos vulgo vti Venere licet, filij matres tantum recognoscunt, & paterni nominis nulla est reue- 75 rentia, † quis enim verum patrem nouerit in hac luxuria incesti lasciuientis? Quapropter Garamantici Aethiopes inter omnes populos degeneres habentur, nec immeritò, quia affli-cta castitatis disciplina successionis notitiā ritu improbo perdiderūt *Solin c.39. alias.43.* Cætera pertinentia ad huiusmodi materiam consultò prætereo, cum infinita sint, quæ possent dici, neque instituti nostri est lectorem tædio afficere, cum etiam omnia complecti non sit humanarum virium.

EPITOME.

Renunciatio successionis quando præsumatur facta ob ingressum religionis, vel ob aliam causam. ¶ Et an possit reuocari sub prætextu enormissimæ læsionis, & ob defectum causæ. ¶ Agnatio an cesset si superest soror nupta nata ex masculis. ¶ Monasterium, in quo mulier est professa, quando excludatur à bonis per eam renunciatis ante ingressum. ¶ Et quid in bonis subiectis fideicommisso purificato ante emissam professionem. ¶ Donatio restricta ad descendentes masculos nascituros ex corpore donatarij, si tales non superfint, an vadat ad hæredes illius, seu reuertatur ad donantem. ¶ Renunciatio quo casu comprehendat fideicōmissum, & omnia iura competentia, & cōpetitura, absque restrictione causæ expressæ. ¶ Verba renūciationis directa in hæreditatē an faciant vt censeatur renunciatum, etiam si ex mille capitibus esset posſibilis successio. ¶ Dictio alijs, quando implicet casus similes. ¶ Probatio scientiæ fideicommissi an sit necessaria, vt illi sit renunciatum. ¶ Et an sufficiat, quod renuncietur cum iuramento *l.de his.ff.de transact.* ¶ Prælatus & Abbatissa an posſit in acquirendis præiudicare Ecclesiæ tam in renunciatione legatorum, quàm hæreditatum. ¶ Et an hoc ei permittatur absque solemnitatibus. ¶ Vel in hoc obstet Constitutio Paulina. ¶ Aditio hæreditatis, seu illius repudiatio an posſit fieri per Monasterium absque consensu, & interuentu Monachi.

SVMMARIVM.

1 *Donatio restricta ad descendentes masculos nascituros ex corpore donatarij, si tales non superfint, non reuertitur ad donantem, sed transit ad hæredes dicti donatarij. n. 3. Maxime stante clausula ad habendum, & in perpetuum. n. 4.*

2 *Donatio de sui natura est perpetua, & vadit ad quoscumque successores donatarij etiam singulares.*

5 *Clausula, & catera, posita in donatione post verbum acceptantibus, extenditur pro se, haredibus, & successoribus.*

6 *In contractibus censetur stipulatum pro haredibus, & successoribus, etiam si de eis nulla sit facta mentio.*

7 *Conuentio qualibet præsumitur realis, quamuis persona acquirens sit in ea inserta, & licet simus in dispositione taxatiua.*

8 *Renunciatio successionis facta ob causam agnationis, illa cessante, deficit.*

9 *Renunciationes successionum præsumuntur in dubio fieri ob causam agnationis.*

10 *Ingressus religionis quando dicatur causa finalis renunciationis.*

11 *Causa impulsiua in dubio præsumitur. & n.12.*

13 *Donatio facta consanguineo præsumitur fieri ob causam consanguinitatis.*

14 *Læsio etiam enormissima non consideratur in donationibus ob ingressum monasterij. & n.31.*

15 *Donatio si fiat ob plures causas non deficit, si vna cesset reliquis remanentibus.*

16 *Agnatio non cessat si superest soror nupta nata ex masculis, qua dicitur de agnatione & familia. Intellige vt n.17.*

18 *Monasterium, in quo mulier est professa, excluditur à bonis per eam renunciatis ante ingressum. Amplia quamuis simus in bonis subiectis fideicommisso purificato post emissam professionem. n.20. & 21. & de ratione n.22. & 47.*

19 *Testamentum factum ante ingressum monasterij non rumpitur, quamuis illi nihil fuerit relictum.*

23 *Obligatio monachi ante ingressum transit in monasterium.*

24 *Ius, quod quis consequitur ex persona sua, est fortius, quàm illud, quod ex aliena acquiritur.*

25 *Pater adoptiuus non obtinet hæreditatem, quam*

quam filius ante adoptionem renunciauit.

36 *Fiscus nihil consequitur ex hæreditate renunciata per delinquentē ante crimen commissum.*

37 *Renunciatio quando cōprehendat fideicōmissum.*

38 *Verba renunciationis quo casu habeant tractum successiuum ad futurum.*

39 *Nominatio quando censeatur facta de testamento in renunciatione.*

30 *Opponens nullum aliud ius competere, nisi ex vna causa habet fundatam intentionem, itaut probatio plurium causarum transferatur in aduersarium.*

32 *Renunciatio generalis quando porrigatur ad omnia iura sibi competentia, & non restringatur ad causam expressam. n.33.48.49.& 50.*

34 *Dictio, alys, implicat casus similes. Fallit vt n. 35.*

36 *Restrictio non fit si ratio recti sermonis non patitur.*

37 *Verba renunciationis directa in hæreditatem faciunt vt censeatur renunciatum, etiam si ex mille capitibus esset possibilis successio, amplian do omnes modos succedendi alijs personis præter expressas.n.38.*

39 *Fideicommisso non censetur renunciatum si non probetur illius scientia, & an sufficiat generalis & præsumpta. n.41.& 43.*

40 *Renunciatio dispositioni* l. de his. de transact. *cum iuramento valet, & sufficit etiam non probata scientia testamenti.*

42 *Scientia præsumitur ex cohabitatione, & propter generalitatē verborum renunciationis.n.44.*

45 *Cogitatio eorum, quæ continentur in testamento quando præsumatur. n.46.*

51 *Prælatus in acquirendis potest præiudicare ecclesiæ, & non requiritur aliqua solemnitas in similibus renunciationibus. n.52. & 54.Idem in Abbatissa.n.53.*

55 *In renunciatione facta per ingressuram monasterium datur cautela, vt adhibeatur consensus Abbatissæ & monialium, vt magis sit valida.*

56 *Dominium rei legatæ transit recta via in legatarium, & acquiritur ignoranti. n.58.*

57 *Repudiatio legati permittitur Prælato absque solemnitatibus in præiudicium monastery.*

59 *Dominium hæreditatis non transit in hæredem nisi post illius aditionem.*

60 *Hæreditas aliquando potest afferre damnum.*

61 *Renunciationes hæreditatum magis sustinentur propter incertitudinem mortis puellæ renunciantis, quæ potuisset prædecedere.*

62 *Moniales solæ, & monasterium possunt absque consensu puellæ, seu monachi renunciare, vel adire hæreditatem sibi delatam.n.63.*

64 *Alienatio iuris quæsiti est inualida sine solemnitatibus.*

65 *Acquisitio momentanea ad effectum statim renunciandi non consideratur, & valet absque solemnitatibus.*

66 *Solemnitas requisita per constitutionem Paulinam an sit necessaria in repudiatione hæreditatis facta per Prælatum in præiudicium monastery.n.67.& 68.*

CAPVT DLXVIII.

Circa renunciationem, seu donationem, de qua agitur, restrictam ad descendentes nascituros ex corpore donatarij, vel ad descendentes masculos tantum, concludendum est, quod 1 quamuis tales non supersint, † non tamen bona donata debent reuerti ad donatorem, vel eius hæredes, nisi hoc specialiter fuerit expressum, sed transeunt ad hæredes vltimi donatarij cum alijs bonis proprijs ipsius, non quidem iure donationis, sed iure transmissionis, quia hæc est illius natura, vt sit perpetua, & non redeat amplius ad donantem, nec ad eius hæredes *l.1.vers. igitur cum dicimus.ff.de donat.l.senatus. §.1. de* 2 *donat. caus. mort.* † sed vadat ad hæredes quoscumque donatarij, & successores etiam singulares *Bald.in l.2.C.de iur.dot. Surd. decis.322. n. 39. Siluan. cons. 98. n.7. Bursat. cons.31. n.10.* 3 *Marcobr.cons.111.n.74.*† & ita in specie concludit *Aebill. decis. vnic. de donat. Put. decis. 274. lib.3.* Quidquid aliud dixerit *Socin.Iun.cons.53. lib.2.& cons.142.n.3.& 20. lib.3.* Nam contra eum est verior opinio, à qua non est discedendum, cum etiam illam approbet *Rot. coram R.P.D. Fabio. Romana eottimi. 25. Octobris. 1549.* de qua per *Card.Mantic.de taeit. & ambig.conuent. lib.13.tit.21.n.20. & dixi d.eis.41.* 4 *n.1.& c.554.n.1.cum seq.*† vbi etiã quod magis hoc procederet stante clausula ad habendum, & clausula in perpetuũ iuxta decisionẽ *Rot. coram R.P.D.Manzanedo.Viterbien. bonorum.2.Maij.* 1614.vbi hoc facilius admittitur si adsit clausula, & cætera, post verbum, acceptantibus, 5 quæ † extenditur pro se, hæredibus, & successoribus *Rot.diuers.de.is.393.in princ.p.1.* Cum etiam in contractibus censeatur semper stipulatum pro hæredibus, & successoribus, quamuis de illis nõ sit facta mentio, & iura ad illos transeunt 6 tam † actiue, quàm passiuè *l.viam veritatis. C. locat.l.veteris. C. de contrah.& committ. stipulat. Ias. in l. si sic stipulatus. n. 13. ff. de verbor. obligat. latè Surd. decis. 322. n.37. cum seq.* vbi quod quælibet conuentio præsumitur esse rea-7 lis, † licet persona acquirentis sit inserta in conuentione, quamuis etiam simus in dispositionibus taxatiue factis *Idem Surd.cons.133.n.45.& cons.221.n.27.Becc.cons.88.n.42.*

Neque obstabat, quod in casu proposito prætendebatur renunciationem fuisse ob causam fina-8 lem agnationis, † quæ cum cessauerit per mortem donatariorũ sine filijs, deficit etiam renunciatio *l.in omni.de adoption. c.quod à te. §.sane. de cleric.coniugat. Dec. cons.86. viso puncto & diligenter pro tenui.col.5.post princ.* prout etiam in dubio similes renunciationes præsumuntur 9 fieri ob istam causam † *Couar.in c.quamuis.p. 3. §. 2. n.3. de pact.in 6. Rot.diuers.decis.393.n. 3. in fin.p.1.* Quia verius est, quod causa finalis renunciationis in casu nostro fuit ob ingressum religionis, quam profiteri volebat puella, quæ renunciauit, vt dicitur in prohemio, & in toto instrumento renunciationis, alioquin si credidi sset

set remanere in sæculo, vel ad illud redire, vti-
10 que non renunciasset, † & per consequens talis ingressus est causa finalis, ob quam fuit facta renunciatio *Socin.consf.183.n.3.lib.2. quod est inter consf.Ruin.104.lib.1. Curt. Iun. consf.141. col.4.n.13. Couar.in d.c.quamuis.p.3.§.2.n.4. verf.tertia ratio.de pact.in 6. Dec.consf.86. col.4. in fin.verf.quantum vero ad portionem hareditatis. n.5. Barz. decif. Bonon.25. n.68. ad med. dixi late decif. Mareb. 42. n. 1. vsque ad 4. Becc.consf.74.n.11.*

Et quamuis in renunciatione fuerit facta mentio conseruandæ agnationis, Tamen illa fuit causa
11 impulsiua, † cum talis in dubio præsumatur *Glos.in l.2.§.vlt. vbi Alber.n.3. Roman. n.2.ff. de donat. Bald.in l.generaliter. n.5. C.de epifc. & cleric.* Maximè quando non constat, quod
12 disponens non esset aliter dispositurus † *Bald. consf.340.& præmitto. col.2. post med. lib.3. Socin.consf.183.col.penult.verf.postremo dico.lib.2. Corn.consf.101.col.fin.lib.2. Aym. consf.142.n.9. Cephal.consf.81.n.9.& 10.lib.1.* Cum præsertim potius in casu nostro possit colligi, quod nihilominus fuisset facta talis renunciatio etiam se-
13 mota causa conseruandæ agnationis † propter sanguinis coniunctionem tamquam ad fauorem fratrum *l.cum rem alienam. C.de legat. l.illud. C.de sacrof.eccles. Dec.consf.120. col.3. verf.quia respondetur. Cephal.consf.81.n.12.* Tum etiam quia renunncianti fuit donatus annuus redditus scutorum triginta, vltra dotem ei datam *Socin.consf.34.n.5.lib.4. Barz. decif.Bononien. 25.n.73.* Qui redditus vnà cum dote fuit condecens iuxta statum electum ingressus religionis,
14 itaut † in istis donationibus, & renunciationibus factis ob ingressum monasterij non consideretur læsio etiam enormissima, stante præsertim consuetudine generali omnium ferè regionū, secundū quam solent ingressuri religionē renunciare ad fauorē fratrum, & illis donare sua bona reseruata dote pro monasterio, & aliquo annuo redditu, quo casu minus talis læsio consideratur *Dec.consf.31.col.fin. Couar. in c.quamuis.p.3. c. 2.n.5. verf. illud merito quæritur. de pact. in 6. Capic. decif.159. n. 37. ad fin.* & latè dixi *decif. Mareb.40.per tot. Surd.de alim.tit.1.q.37.n.10.*

Accedat, quod quatenus etiam conseruatio agnationis fuisset causa finalis, Tamen ex instrumento renunciationis apparet illam non fuisse solam, cum, vt dictum est, concurrat causa ingressus religionis, coniunctio sanguinis, & congrua dotatio, vnde quamuis præsupponatur cessasse causam agnationis, non tamen cessant aliæ cau-
15 sæ, † & per consequens non deficit effectus, & dispositio, reliquis manentibus *§.affinitatis. in. stit.de nupt. Dec. in c. ex litteris. col. 5. de constitut. Tiraq.in tract.cessant.caus.limitat.22.n.1. Natt.consf.14.n.6.Osasc.decif.118.n.6. dixi d.de-*
16 *cif.40.n.4.* † Quamuis etiam neque possit dici, quod cessauerit agnatio, cum adhuc supersit soror renunciantis, quæ licet sit nupta, nihilominus tamquam nata ex masculis dicitur de agnatione, & familia *Bart. Bald. Salic. & alij in l.* Stephani Gratiani voluntas. *C. de fideicommiss. Curt.Sen. consf.63. Iaf.consf.142.col.2.verf.sexto fact. lib.2. Ruin. consf.133.n.8.lib.2.Parif.consf.23. n.45. lib.1. & consf.81. col. penult. lib.3. & consf.35. n.5. in fin. eod.lib. Socin. consf.227. n.4. & 5. lib.2. Cephal. consf.53.n.86.& 87.lib.1.Gabr.consf.195.n.3. lib. 1.Odd.consf.46.n.36.& consf.68.n.18.& 60.Curt. Iun. consf.49.col. 3. Peregrin. de fideicommiss.*
17 *art.14.n.37.* † Dummodo ex dispositione testatoris non colligatur, quod dum locutus est de familia senserit de masculis *Marzar. de fideicommiss. q. 43. Menoch. consf.197.n.46.cum seq. lib.2.*

Stante igitur validitate renunciationis, sequitur, quod Monasterium, in quo mulier renuncians
18 est professa † nullam habet actionem in bonis renunciatis, à quibus excluditur, cum monachus ante ingressum potuerit de illis disponere *c.si qua mulier.19.q.vlt. §. illud. auth. de monach. auth. nunc autem. & auth.si qua mulier. C. de episcop.& cleric. Couar.in c.quamuis.p.3.§. 2. n.5. in fin. dixi decif. 40. n. 4. Vasq. de success.*
19 *creat. lib. 2. §. 18. n.101. & 102.fol.58.* † Itaut nec eius testamentum rumpatur, quamuis nihil Monasterio reliquerit, modò id fecerit præmeditatus religionis ingressum *Couar. in c. 2. n.5. de testam. & in d.c quamuis.p.3.§.2.n.5.in fin.*

Quæ etiam procedunt, quamuis versaremur in bonis subiectis fideicommisso purificato post
20 emissam professionem, † quo casu neque monasterium potest agere, cum obstet renunciatio, iuxta magis communem opinionem, de qua per *Bart.in l.fin.n.7. vbi Bald.n.14. Purpur.n.171. Cagnol.n.207.verf.melius est itaque. C.de pact. Dec.consf.31.pro tenui facultate mea. in fin. in vltimis verbis. verf. sed tamen ista disputatio. Couar.in c.quamuis.p.3.§.2.n.3.col.3. in princ. verf.quorum aliquot hoc in loco referam.de pact.*
21 *in 6.* † Quidquid contrarium sequantur *Socin. consf.183.lib.2.& Corn.consf.227.alias 272.lib.3. Ruin. consf. 204. lib. 1. Pelin. inter consf. eiusd. Ruin.consf.206.* Quia cōtra eos est verior opinio, & magis communis, vt testatur *Vasq. de success.*
22 *creat.lib.2.§.18.n.93. & 94.* † Cū enim istud ius quæratur propter monachū *Bald. consf.194.magna est quæstio. ad fin.lib.5.* consequēs est, vt monasterium veniens ex persona monachi teneatur stare eius facto, maximè cum veniat ex titulo lucratiuo *Dec. in l. ex qua persona. de regul.*
23 *iur.* † Et obligatio monachi ante ingressum contracta transit in monasterium *auth. ingressi. C. de sacrof.eccles. Cagnol.in l.fin.n.207. C.de pact. Vasq.d.§.18.n.94.* vbi, quod hæreditas est delata monasterio ex persona non sua, sed monachi, vnde sicut monachus, si numquam intrasset religionem, excluderetur ob suam renunciationem *c.quamuis.de pact.in 6.* Ita etiā est excludendum monasterium, quod non debet habere plus iuris ex persona monachi, quàm ipse monachus
24 habiturus esset, si sui iuris perseuerasset, † cum in hac materia fortius, & pinguius sit ius, quod quis ex sua, quàm ex alterius persona consequitur *§.fin.instit.de vulgar. l.paterfamilias.ff.*

de haredib.instituend.l.qui liberis.§.hac verba. ff. de vulgar. & pupill.substit. Si quis ergo renunciauerit fideicommisso cōditionali, ad quod vocabatur, & postmodum ingressus fuerit religionem, ac post professionem conditio fideicommissi euenerit, nempe mors illius, qui rogatus fuerat restituere, non poterit monasterium illud conseqni, immo renunciatione excluditur.

25 Sic† & in eo casu, quo quis post renunciationem hæreditatis seipsum in adoptionem dederit, & postea mortem obierit is, cuius hæreditatem renunciauerit, non obtinebit eam pater adoptiuus, cui alioquin quibusdam sublimitationibus iure competebat *l.si adoptauerit. ff. de precar.* Eodem modo si qnis post renunciationem paternæ hæreditatis, cuius nulla possit fraus præ-

26 sumi, crimen commiserit, † & ex ea causa omnia bona, iura, præsentia, & futura, & actiones in fiscum deferantur iuxta *l.1.§.an bona. ff. de iur.fisc.* etiam si illo viuo pater moriatur, nihil ex ea hæreditate ad fiscum pertinebit *Couar.* qui dictos casus in proposito nostro æquiparat *in c.quamuis.§.2.p.3.n.3.post med. col.3. in princ. de pact.in 6.*

Neque est dubitandum, an talis rennnciatio comprehendat fideicomissum, cum ex verbis illins

27 clare appareat esse comprehensum, † nam fuit renunciatū in specie omnibus & quibuscumque bonis, tam paternis, quàm maternis sibi quomodolibet obueniendis, & cuicumque successioni hæreditatis, tam paternæ, quàm maternæ, fraternæ, &c. sed etiam in genere alijs successionibus, & iuribus, tam ex testamento, quàm ab intestato, vel donatione, & aliàs quomodolibet deuoluendis, & sibi obueniendis, quæ verba secundum suam propriam significationem in sui vniersalitate sunt apta comprehendere quodcumque fideicommissum *Bart. in l. qui roma. §.duo fratres.n.18. & ibi Crot.n.133.ff.de verb. obligat. Ruin.cons.152.n.8.lib.2. Aym.cons.24. n.11.ad med. vers. amplius. Marzar. in epit. de fideicom. part.3.quæst.59.* vbi, quod ita fuit decisum tam in *Rot. Roman.* quàm *Florentin.* & refert, & sequitur *Menoch.cons.87.n.27. Gabr. de fideicom. conclus. 1.n.42. Dec. cons. 287. ad fin. Paris.cons.71.n.14. lib.3. Grat. cons.60. lib. 1. Curt. Iun. cons.49.col.5. Socin. cons.43. col.2.*

28 *lib.4. dixi supr. c.346. n.11.vsque ad* 18. † Maximè, quia dicta verba habent tractum successiuum temporis, & sic ad iura futura extendnntur *l.si ita scripsisset. de legat.2.Bart.in l.1.n.11. C.de pact.& in d.§. duo fratres. n.28. q.5. Dec. cons.79.n.3.Peregr.de fideicommis.art.52. n.30. vsque ad 33. Becc.cons.34.n.8. Surd. cons. 308. n.28.lib.3.*

Cum etiam nulla alia causa, quàm fideicommissi posset existere, ex qua aliud ius mulier renuncians speraret stante renunciatione facta de bonis paternis, maternis, & fraternis, & stante statuto, per quod illa excludebatur tamquam do-

29 tata, † vnde cum nullum aliud testamentum adsit, in quo possint talia verba verificari, censetur illi renunciatum, ac si nominatim fuisset expressum *Bart.in l.qui roma. §. duo fratres. n. 19. vers.nunc ad propositum. & ibi Rip. n. 79. Crot.n.127.ff.de verb.obligat.Roland.cons.34.n. 92.lib.4.Alex.cons.102.n.6.lib.6. Paris. cons.71. n.14.lib.3.Socin.Iun.cons.116.n.50.lib.1. Surd. cons.393.n.14.lib.3.Menoch.cons.87.n.20.lib.1.* cum alijs, quos adduxi *supr. c.346. n.12. tom.2.*

30 *Peregr.de fideicomm. art.52. n.32.* † Et eo ipso, quod opponitur nullum aliud ius competere, est fundata intentio opponentis, & onus probandi aliam causam adfuisse incūbit aduersario *Ruin. cons.144.n.19.& cons.152.n.9. lib.2. Corbul. de caus.priuation ob renunciat. n. 27. dixi supr. d. c.346.n.11.Menoch.præsumpt. 115.n. 35. lib. 3. Peregr.de fideicommiss.art.52. n.32.* Quidquid aliter senserit *Albens. cons.74. n.11. & 12.* Cum contra eum sit verior opinio, vt testatur, & defendit *Menoch.cons.87.n.20. vsque ad 23. lib.1.*

Et non solum ex prædicts constat de mente renunciantis, quod volebat comprehendi fideicom-

31 missum, † sed etiam quia causa finalis renunciationis fuit, quod renuncians vol bat ingredi religionem, & spretis omnibus alijs bonis temporalibus, præter dotem dandam monasterio, & annuum redditum, de quo supra proposuerat paupertatem perpetuam in eo vouere, prout postea fecit, itaut ex hoc magis colligatur non debere illam esse sollicitam bonorum huius sæculi, & per consequens fuisse abdicatum omne ius competens super omnibns bonis, & hæreditatibus etiam futuris opulentis, amplissimis, & pretiosissimis, quamuis in earum renunciatione enormissime læderetur, vt late concludit *Vasq.de success.creat.lib.2.§.18.requis.29. limit. 1.n.100.vsque ad 103.fol.58. Aym.cons.160.n.1. Couar. in c. quamuis. §. 2. p.3. n.5.de pact. in 6.* cum alijs de quibus *supr.n.14.*

Vnde cum tot rationes simul cōcurrant, magis erit locus regulæ, quod renunciatio generalis præ-

32 iudicat renuncianti, † & porrigitur ad omnia iura sibi competentia propter naturam verborum vniuersalium, quamuis de illis non fuerit cogitatum, cum debnisset cogitare *Bald. in l. sub prætextu. n. 2.vers.tu dic. C. de transact. & in l.tres fratres.n.4 ff.de pact. Alex. cons.42. n.8. lib.1. & cons.11.n.12.lib 2.Aym.cons.638. n.14. Gabr.de regul.iur.conclus...n.5.*

Neque aliqua restrictio fieri potest ad causam expressam, cum vt dictum est, simus in dispositione apta comprehendere bona fideiconmisso su-

33 biecta, non minus quàm alia, † Maxime quia ratio recti sermonis nullam patitur restrictionem, Nam renuncians postquam expressit successionem bonorum paternorum, maternorum, & fraternorum, addidit successiones ipsi quomodolibet deuoluendas, quæ verba ampliant, & non restringnnt dispositionem, itaut non possint verificari, nisi in iuribus diuersis à iure, quod competebat in bonis reuunciatis *Surd.* qui alios allegat *cons. 303. n. 32. in fin. cum seq.*

34 *lib.3. Rot. diuers. decis. 149. n.3.p.2.* † Stante præsertim dictione illa, alijs, qnæ licèt sit nota similitudinis, & implicet casus similes *Glos. in*

l.si

l. si fugitiui. C. de seru. fugitiu. Abb. in c. sedes. de rescript. Afflict. decis. 244. n. 1. Osasc. decis. 167. n. 7. Tamen quando stat augmẽtatiuè significat quid 35 plus, † quàm sit expressum, & necessariò debet intelligi de diuersis iuribus, præter specificata. Natt. cons. 546. n. 22. quem in proposito sequitur Rot. diuers. decis. 149. n. 3. p. 1. Socin. cons. 300. n. 2. vers. tertio principaliter. col. 3. ante med. lib. 2. Cassan. cons. 39. n. 99. Menoch. cons. 335. n. 18. lib. 4. Surd. cons. 303. n. 33. vsque ad 37. 36 lib. 3. † Et quando ratio recti sermonis non patitur, numquam fit restrictio ad specificata, sed generalis clausula generaliter operatur Bart. & Castr. in l. si de certa. C. de transact. Idem Castr. in l. aquiliana. ff. eod. tit. Paris. cons. 20. n. 77. lib. 1. Gabr. de regul. iur. conclus. 4. n. 22. vers. sublimita nisi ratio. Natt. cons. 546. n. 13. Surd. cons. 303. n. 35. lib. 3.

Immo ista verba, & alijs successionibus, non solùm ampliant modos succedendi personis super illis, quæ sunt expressa, & specificata, sed etiam augent numerum personarum, quibus succedendum erat, quia dicta verba, per quæ renunciatio facta est hæreditati paternæ, maternæ, & fra- 37 ternæ sunt directa in ipsam hæreditatem, † vnde censetur renunciatum omnibus modis, quibus potuisset renuncians succedere, etiam si mille adfuissent, & ex mille capitibus esset possibilis successio Ang. in l. suum. C. de iur. deliber. Paris. cons. 26. n. 44. lib. 3. post Bald. in l. pactum. q. 16. C. de collation. cum multis similibus adductis per Alex. cons. 1. col. 2. n. 7. vsque ad 9. lib. 2. & per Dec. cons. 276. ad exclusionem. col. 2. n. 4. Roman. cons. 22. col. 2. in fin. Socin. cons. 34. col. 2. 38 n. 5. lib. 4. † Et per consequens verba illa, & alijs successionibus, non solùm ampliant modos succedendi, quibus iam fuit renunciatum, sed etiam necesse est ad euitandam superfluitatem, quod importent renunciationem succedẽdi alijs personis vltra eos, qui fuerunt expressi, & specificati, cum hoc importet illa dictio, alijs, vt dictum est Menoch. cons. 335. n. 16. & 18. lib. 4. Rot. diuers. decis. 149. n. 3. p. 1.

Amplius non obstabit, quod non probetur scientia fideicommissi in renunciante, quo casu non cen- 39 setur illi renunciatum † l. de his. ff. de transact. cuius dispositioni debet expresse, & specifice renunciari Ruin. cons. 99. n. 2. lib. 3. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. lib. 26. tit. 2. n. 23. Quia satis est, quod renuncians in casu nostro renunciauerit cum iuramento d. l. de his. 40 absque eo, † quod probetur specifica scientia contentorum in testamento, iuxta communem opinionem, de qua per Alex. cons. 11. n. 14. vbi Addit. in verb. iuramento. lib. 2. Idem Alex. in l. qui roma. §. duo fratres. q. 5. vbi Rip. n. 71. Crot. n. 110. de verb. obligat. Peregr. de fideicommiss. art. 52. n. 49. Gulielm. Bened. in c. rainutius. in verb. si absque liberis moreretur. il 2. de testam. Dec. cons. 345. visis his qua supra n. 4. Tiraq. in l. si vmquam. in prafat. n. 140. C. de reuocand. donation. Abb. in c. cum contingat. n. 30. vbi Imol. col. vlt. n. 96. de iur. iur. Roland. cons. 33. n. 3. cum seq. lib. 1. Socin. Iun. cons. 116. lib. 1 Vasq. de success. creat. §. 29. lib. 2. n. 10. & est communis, & magis vera opinio in vtroque foro seruanda, vt testatur Ceuall. q. 706. n. 1. 2. & 6. post Guter. de iuram. confirmator. 3. p. c. 2. n. 20. Padill. in l. sub prætextu. la 1. n. 10. C. de transactionib. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. lib. 26. tit. 2. n. 31. Osasc. decis. 112. n. 2 t. 41 & stantibus † verbis vniuersalibus, de quibus in transactione non potest negari, quod non adsit generalis, & præsumpta scientia Rip. in d. §. qui roma. n. 69. Peregr. de fideicommiss. art. 52. n. 49. Maxime quia renuncians de tempore mortis fideicommittentis habitabat cum fratribus, quos vidit acquisiuisse possessionem bonorum fidei- 42 commisso subiectorum, † & illam semper continuasse l. consensu. §. serui. C. de repud. l. ad instruendum. ff. de administr. tutor. Bald. cons. 295. petrus lombardi. col. 1. lib. 3. Aym. cons. 26. n. 3. Socin. cons. 264. col. 5. ad fin. vers. confirma- 43 tur hoc idem. lib. 2. Cephal. cons. 367. n. 34. † Præsertim, quia fideicommittens erat persona extranea Bart. in l. qui roma. §. duo fratres. q. 3. & ibi Rip. n. 57. Socin. Iun. n. 104. ff. de verb. obligat. Crass. in §. fideicommissum. q. 64. n. 6. Et in dubio præsumitur scientia propter generalitatem ver- 44 borum, † de quibus in huiusmodi renunciatione Ang. in l. tres fratres. n. 4. ff. de pact. Alex. cons. 42. n. 8. ante med. vers. quarto quia etiam. lib. 1. Bart. & alij in l. sub prætextu specierum. in 45 princ. C. de transaction. † Quamuis enim non præsumatur cogitatum de his, quæ dependent ex testamento Glos. in l. tres fratres. in verb. posse. ff. de pact. Tamen quando fuit facta expressa mentio testamenti, prout in casu nostro, non potest dici, quod non fuerit saltem in genere cogitatum de iuribus, & bonis ex testamento de- 46 uoluendis, † præsertim quando aliunde, quàm ex generalitate verborum constat de mente renunciantis, prout hic apparet, cum fuerit renunciatum omnibus bonis quomodocumque, & qualitercumque obueniendis tam ab intestato, quàm ex testamento Ruin. cons. 156. n. 5. & 6. lib. 3. Natt. cons. 546. n. 20. dixi supr. c. 346. Menoch. cons. 335. n. 52. cum seq. lib. 4.

Hæc omnia scripsi ad fauorem fratrum, & eorum hæredum, quibus fuit facta renunciatio, antequam causa esset in Rota introducta, cum à me consilium pro veritate peteretur, in qua latius hæc adduxi, vt satisfacerem eorumdem fratrum, affinibus in Vrbe existentibus, qui multum dubitabant de sententia lata in partibus an esset confirmanda, necne; & cum postea fuisset de prædictis in Rota disceptatum, pluries & pluries 47 causa proposita † fuerunt approbatæ omnes conclusiones, quas supra firmaui pro validitate renunciationis, & exclusione Monasterij & puellæ renunciantis à bonis etiam fideicommisso subiectis, ad fauorem dictorum fratrum, pro quibus fuit renunciatum, vt in decisione coram R. P. D. Manzanedo. Viterbien. bonorum. 2. Maij. 1614. & 20. Iunij. eiusdem anni. 1614. & coram R. P. D. Remboldo. in eadem causa. 20. Iunij.

48 *nij. 1615.* † vbi etiam fuit dictum, quod huiusmodi renunciatio amplissimis verbis facta non potest restringi, prout prætendebatur per aliam clausulam subsequẽtem, in qua renuncians quatenus opus sit, donauit totam suam portionem bonorum paternorum, maternorum, & fraternorum etiam ratione legitimæ, & trebellianicæ, cum ista secunda clausula non deroget generaliter primæ, sed stet de per se, & comprehendat particularem titulum donationis, qui differt à renunciatione, vnde nõ potest inde inferri, quod restringat successiones, quibus supra fuit renunciatum, sed quod magis declaret animum renunciantis, quod dictas portiones, quatenus opus esset etiam ratione legitimæ & trebellianicæ donare intendit fratribus, & causam ab eis 49 habentibus; † Cum etiam non sit necesse, quod fideicommissum sit reciprocum, & tempore remissionis purificatum ad hoc, vt illud censeatur remissum, cum ista habeant locum ad effectum excludendi præsumptionem remissionis fideicommissi inter diuidentes bona fideicommisso subiecta, in quibus terminis loquuntur omnes Doctores de simili materia loquentes, secus autem quando sumus in renunciatione facta verbis adeo amplis à muliere volente omnia à se 50 bona abdicare, † & perpetuam paupertatem profiteri; quo casu ad hoc, vt dicatur renunciatum fideicommisso, non solùm sufficiunt verba generalia, & quæ tempus futurum respiciant, vt supra dictum est, sed solet etiam fieri latior interpretatio ex verisimili mente renunciantis, Quare in similibus renunciationibus non consideratur læsio, quamuis renuncians modico accepto remiserit spem opulentissimę hęreditatis, & ingens patrimonium, Vnde multo magis quando habuit dotem congruam monasterio, & redditum similem iuxta conditionem renunciantis, vt latè explicat *Vasq. de success. creat. §. 18. lib. 2. n. 100. vsque ad 103. cum alijs supra allegatis n. 14. & 31.*

Et quoniam locuti sumus de renunciationibus hæreditatum factis per puellas ingressuras monasterium, cum in facti contingentia occurrerit casus similis super validitate alterius renunciationis, quæ prætendebatur nulla tamquam renuncians esset minor, & non fuerint adhibitæ solemnitates statutariæ, Ideo cum de hoc dubitaretur, Dixi huiusmodi oppositionem non suffragari, immo renunciationem fuisse validam, cum fuerit facta per Abbatissam, & omnes Moniales de successione, quæ forsan posset competere puellæ super bonis, & hæreditate suorum parentum, & fratris, quod eis permittitur tam-51 quam simus in acquirendis, † in quibus Prælatus potest præiudicare Ecclesiæ, seu Monasterio, quidquid secus sit in acquisitis, iuxta magis cõmunem opinionem, quam in terminis hæreditatis tenuit *Bart. in l. tutor. in fin. ff. de bonor. possession.* vbi, quod illam delatam monacho potest solus Abbas repudiare *Bald. in l. bonorum. 7. q. 5. n. 7. C. qui admitt. Felin.* qui de communi *in c. in præsentia. 8. col. penult. in fin. vers. decimo quæro vtrum solus. n. 57. ad med. de probat. Abb. in c. 1. col. penult. ad med. n. 21. & 22. de dol. & contumac.* vbi, quod non requiritur aliqua so-52 lemnitas *Aym. cons. 152. col. penult. ad med. n. 9. Socin. cons. 198. col. 2. ante med. vers. quarto prædicta corroborantur. lib. 2.* quod est repetitum *cons. 75. n. 5. ad med. vers. idẽ videmus in prælato. lib. 4. Ias. cons. 108. col. penult. in fin. vers. secundo respondeo. n. 2. lib. 1.* & latius *in l. legatum. 7. n. 13. vsque ad 22. ff. de legat. 1. Lapus allegat. 25. in fin.* vbi, quod non requiritur aliqua solemnitas. & ibi *Quint. Mandos. in verb. prælatus. in princ.* testatur de communi *Roman.* † qui 53 loquitur in Abbatissa monialium *cons. 184. per tot.* vbi *Horat. Mandos. in verb. consilio. & in verb. præiudicare.* qui etiam testatur ita decisum per *Rot. coram R. P. D. Nouato. Senen. prædij. 27. Maij.* 1549. Cæteros consultò omitto, 54 quia est magis recepta, † & verior opinio, vt passim omnes admittunt, & latè comprobat etiam *Roland. cons. 15. n. 23. vsque ad 42. lib. 1.* quem sequitur *Menoch. de arbitr. cas. 171. n. 53. Simonell. de decret. lib. 3. tit. 8. inspect. 9. n. 67. fol. 128.* latè *Aldobr. cons. 26. n. 83. cum seq. lib. 1.* 55 vbi † in specie notat hanc cautelam solere apponi in renunciationibus monialis ingredientis monasterium, vt apponatur consensus Abbatissæ, & monialium, ad hoc vt valeant similes renunciationes, tamquam sint de iure quærendo, in quibus possunt præiudicare Ecclesiæ *Purpur. in l. vlt. n. 195. col. 27. in fin. vers. tutius erit. C. de pact.* vbi etiam in specie approbat huiusmodi cautelam, vt omnis dubietas tollatur.

Amplius prædicta procedunt etiam in legatis reli-56 ctis monasterio, † quorum dominium licet transeat recta via in legatarium *l. a titio. ff. de furt.* Tamen permittitur Prælato illorum repudiatio 57 citra aliquam solemnitatem, † cum aliud sit alienare, aliud non acquirere, vt in specie concludit *Feder. de Sen. cons. 9. per tot.* cum quo transeunt *Card. & Abb. in c. tua. de his quæ fiunt à maior. part. capit. Idem Abb. in c. 1. vbi Butr. col. penult. in princ. de dol. & contum. Gemin. in c. 1. de reb. eccles. non alienan. in 6. Roman. cons.* 184. vbi *Mandos.* testatur ita fuisse decisum *in Rota* sequendo *Ias.* qui de magis communi *in l. legatum. 7. n. 13. vsque ad 22. ff. de legat. 1. Anchar. cons. 135. col. 1.* & quod ista opinio seruetur in practica tamquam communis, etiam apud canonistas dicit *Roland. cons. 15. n. 33. in fin. post Aret. in l. si hæres. col. fin. de acquir. hæredit. Dec. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. antepenult. vers. tertia conclusio. de constitution.*

Si ergo hæc procedunt in legatis, in quibus domi-58 nium acquiritur etiam ignoranti, † vt dictum est *l. cum pater. §. surdo. ff. de legat. 2.* & non solent afferre nisi lucrum *l. hæreditatem. ff. mandat.* Multo magis hoc erit permissum in hæredi-59 tate delata, † cuius dominium non transit in hæredem, nisi post aditionem factam *l. si sorori. vbi Alex. & Ias. C. de iur. deliber.* Cum etiam hære-60 ditas aliquando possit afferre damnum † *Glos. in d. l. cum hæreditatem. ff. mandat.* & ita in pro-

posito

posito arguit *Roland.conf.15.n.38.usque ad 42. lib.1.post Roman.conf.184. Anchar. conf. 135.* Unde etiam multo fortius in casu nostro, in quo fuit facta renunciatio per plures annos, antequam adesset aliqua spes proxima successionis,
61 cum etiam potuisset puella prædecedere, † Itaut propter huiusmodi incertitudinem magis valeant similes renunciationes *Dec. conf.616. viso contractu.n.6.vers.& talis assignatio.Alex.conf. 180.n.2.& ibi Natt.in addit. in verb. qua tunc habebat. lib.5.post Bart. in auth. si qua mulier. in fin.n. 22. vers. item possibile est .C. de sacros. eccles.*

Non obstat, quod in renunciatione non interuenerit consensus puellæ, quæ licet etiam ipsa renunciauerit, tamen habetur pro non renunciante, tamquam non adfuerint solemnitates requisitæ per statutum, cũ simus in puella minore, quæ ob defectũ ætatis non poterat consentire, nisi serua-
62 tis seruandis; † Quia verior est opinio, quod solæ Moniales, seu monasteriũ absque aliquo consensu puellæ, seu monachi possint validè renunciare, & repudiare, prout etiam adire hæreditatem sibi delatam, iuxta communem opinionem Canonistarum *in c. in præsentia. vbi Io. Andr. Innoc. Butr. & Abb. n. 77. de probat.* quam etiam sequuntur multi legum professores, vt *Paul.de Castr.in l.cum proponas.n.4. C. de hæred.instit. & in l.non est dubium. C. de iur. deliber.& in l. legatum. de legat. 1. Imol. in l. si paterfamilias. ff. de liber. & posth. Francisc. de Ramponib. in d.l.cum proponas.& in l.post aditam. C.de impuber.& alijs substitution. Rimin. Iun.conf.154.n.8.lib.2.Honded.conf.94.n.17.& 18.lib.1. Corn.conf.88.n.3.lib.2.& conf.52.lib.4. cum alijs per Ceuall.q.341.n.1. Spin. de testam.*
63 *glos.12.n.17.vsque ad 19.* † Quidquid *Bart. & Bald.* aliter sentiant *in l. 2. ff. de vulgar. & pupillar. Bero.conf.26. n.9. lib. 1.* Quia contra eos est verior opinio, & magis communis, & fauorabilis religioni, prout testatur *Ruin. conf. 204. n.12.& conf.206.n.6.lib.1.* quam etiam sequitur *Rot.coram R.P.D.Manzanedo. Bononien. de Pasis.4. Martij.1611.*

Minus obstat, quod in huiusmodi renunciatione debeant interuenire solemnitates, nam cum renunciatur, fatendum est prius acquisitionem, & aditionem præcessisse, sine qua nihil in cessione
64 contineretur, † vnde videtur esse alienatio iuris quæsiti, quæ sine solemnitatibus est inualida. *Ruin.* in specie *conf.170. n.9. col. 2. in fin.lib.1. Surd.decis.70.n.11.& conf.244.n.19.lib.2.* Quia verius est, quod ista acquisitio momentanea non
65 sit considerabilis, † quasi non dicatur factum, quod non durat, prout in puncto concludit *Socin.conf.53.viso instrumento.col.pen.in fin.n.27.*
66 *& 28.vers.sed ad hoc respondere m.lib.4.* † Quare etiam solemnitas requisita per constitutionem Paulinam non erit necessaria in renunciatione facta per monasterium de iuribus hæreditatis, quando ex actu, qui fit ad renunciandum, non resultat acquisitio, secus si essent duo actus separati, licèt incontinenti vnus post alium facti fuissent, puta si monasterium prius adiuisset hæreditatem, deinde in eodem instrumento cessisset, & renunciasset, prout declarat *Phanuc. de*
67 *lucro dot.glos.8.n.18. vers. qua conclusio.* † vbi testatur ita *in Rota* decisum per *Vestan. decis. 66.* quæ est in impressis *Rot. diuers.decis. 30. lib. 2.par.3.* quod etiam voluit *Bursat. conf.55.n.21.* vbi quoque testatur ita *in Rota* decisum per *Peregrin.decis.72.in causa Bononien. hæreditatis.24.Iunij. 1547.* & refert *Put.decis.519.lib.2.*
68 & notat † etiam *Roland. conf. 15. n. 34. lib. 1. Natt.conf.441.n.19.Dec.conf.474. Tiraq. in l. si vnquam.in verb.donatione largitus.n.186.in fin.C.de reuocand.donation.* & late comprobaui *supr.c.132.& decis.17.n.28.*

EPITOME.

Electio fori an spectet ad eum, qui habet priuilegium, vt possit conueniri corã pluribus iudicibus. ¶ Incolatus ex quibus contrahatur. ¶ Et quid si adsit necessitas residendi. ¶ Et an sufficiat sola habitatio. ¶ Vel requiratur animus perpetuò permanendi. ¶ Maritus an dicatur subditus in loco, & patria vxoris, vbi illam accepit. ¶ Et quid è contra in muliere. ¶ Roma an sit communis patria ad effectum, vt possit quilibet ibi conueniri. ¶ Mercator recipiens litteras an sibi præiudicet, vt non possit pœnitere. ¶ Casus mixtus quando contineatur sub simplici. ¶ Litteræ cambij an habeant executionem paratam, & habeantur pro publicis instrumentis. ¶ Consuetudo an possit facere solemnem scripturam priuatam. ¶ Clausulæ, manu regia, sola facta veritate inspecta, & similes an tollant solemnitates iuris ciuilis, & substantialia iudicij. ¶ Et an faciant, vt lite pendente non debeat dari manutentio. ¶ Appellatio prohibita à Principe an prohibeatur à subrogato ab eo. ¶ Remedium manutentionis an detur pendente lite super possessorio ordinario, quamuis simus in causa appellationis. ¶ Et quomodo intelligatur vt duret, donec fuerit lata sententia super dicto possessorio ordinario. ¶ Iurisdictio concessa priuatiuè an possit prorogari de consensu partium.

SVMMARIVM.

1 *Electio fori spectat ad eum, qui habet priuilegium, vt possit conueniri coram pluribus iudicibus.*
2 *Habitatio sola non sufficit, vt quis sortiatur forum, & sit incola in aliquo loco, sed requiritur assidua, & longa conuersatio. & n. 3. & opus est probare dictam assiduitatem. n.4.*
5 *Domicilium non censetur in dubio mutatum.*
6 *Incolatus non contrahitur, nisi adsit animus perpetuò habitandi, & quomodo probetur. n.7.*
8 *Incolatus dicitur contractus probata declaratione voluntatis iuncta domicilij translatione, etiam absque aliquo lapsu temporis.*
9 *Maritus dicitur subditus in loco, & patria vxoris, si in capitulis matrimonialibus declarauit ani-*

animum ibidem contrahendi domicilium. secus non existente tali declaratione. n. 11. nisi alia concurrant. n. 12. & quid in vxore. n. 13.

10 *Incola quis efficitur ex necessitate residendi in loco.*

14 *Roma est communis patria, & ibi quilibet potest conueniri. Intellige vt n. 15.*

16 *Mercator acceptans litteras sibi præsentatas censetur illas ratificare, & facere se debitorem quo ad contenta in eis, absque spe repetitionis, quamuis postea sequatur decoctio. n. 18. & protestatio non iuuat, si non fiat incontinenti. n. 17.*

19 *Auditor Cameræ est iudex Mercatorum Vrbis, & manu regia cognoscit de eorum causis.*

20 *Causa propria dicitur illius ad quem principaliter damnum, & commodum pertinet.*

21 *Continentiæ causæ non debent diuidi.*

22 *Casus mixtus continetur sub simplici, quando est eadem ratio, & sumus in priuilegijs fauorabilibus. n. 23.*

24 *In mixtis attenditur qualitas potentior, quæ trahit minus principalē, & interesse secundarium.*

25 *Litteræ cambij habent executionem paratam, & de eis iudicatur, prout de scripturis solemnibus. & n. 27.*

26 *Consuetudo potest facere, vt scriptura priuata habeatur pro authentica.*

28 *Maior probatio requiritur per eum, qui prætendit solutionem indebitè factam, quando lex ei resistit.*

29 *Iurisdictio concessa alicui priuatiuè non potest prorogari neque de consensu partium, & tollit omnibus facultatem iudicandi.*

30 *Clausula manu regia, summarie, & de plano tollit solemnitates iuris ciuilis, non tamen substantialia iudicij. n. 31. Nec ineptitudinem libelli parte opponente, nec beneficium excussionis. n. 32.*

33 *Clausula manu regia, & similis non facit, vt lite pendente non debeat dari manutentio in possessorio summarijssimo.*

34 *Manutentio in possessorio summarijssimo datur pendente lite in possessorio ordinario, etiam quod simus in causa appellationis.*

35 *Remedium summarijssimum manutentionis quo modo dicatur durare, donec fuerit lata sententia in possessorio ordinario.*

36 *Remedia competentia in prima instantia, competunt etiam in secunda.*

37 *Appellatio prohibita à sententia Principis non prohibetur à subrogato ab eo.*

CAPVT DLXIX.

REmittendam esse dicebam causam in partibus, cũ rei conuenti non potuerint conueniri in Vrbe, agitur enim de negotio principaliter spectante ad rationem bancariam existentem in ciuitate Anconæ, adeo vt non sit euitandum iudicium Mercatorum eiusdem ciuitatis, cui specialiter per Summos Pontifices fuerunt concessa priuilegia, vt huiusmodi causæ coram Mercatoribus Anconæ cognoscantur etiam priuatiuè quo ad omnes alios, prout etiā modò fuerunt illa confirmata per Sanctissimum D. N. Paulum V. itaut stante dicto casu priuilegiato ob fauorem Mercatorum, vel similium, † quamuis aliquis posset conueniri coram pluribus iudicibus, Tamen electio debet competere reo conuento, qui semper poterit declinare forum, coram quo ipse voluerit, & in alternatiuis ipse eligit, quidquid aliàs cessante huiusmodi priuilegio actor eligat *l. plerumque. 10. in fin. de iur. dot. l. illud. 25. de constit. pecun. & est tex. in terminis in auth. habita. vbi Salic. n. 21. C. ne fil. pro patr. Bald. in l. cum clericus. 25. C. de episcop. & cleric. Franc. in c. romana. §. contrahentes. n. 2. de for. compet.* (margin: 1)

Præsertim, quia dicti rei conuenti habent domicilium, bona, & familiam in ciuitate Anconæ, & apprehensi sunt in Vrbe, ad quam se contulerũt, vt vulgo dicitur, per passaggio, non animo ibi commorandi, † itaut ex hoc non possint dici sortiri forum Romanum, nec in eo conueniri, cum ad hunc effectum requiratur assidua, & longa conuersatio, vel decem annorum, vel minoris temporis secundum arbitrium Iudicis, qui non arbitrabitur, nisi de longo tempore, si non adest aliqua causa mutationis domicilij, cum sola habitatio non sufficiat *Felin. in c. dilectus filius. il e. col. 8. & 9. vers. pro pleniori. & vers. prima causa. n. 12. de rescript. Bald. in l. senatores. n. 1. post Cin. ibid. C. vbi senator. vel clariss. Glos. in l. nec ipsi. in verb. constituerint. in fin. C. de incol. lib. 10. Aret. in c. quod clericis. n. 1. de for. compet. Paris. cons. 34. n. 20. & 22. lib. 3. & cons. 53. n. 91. eod. lib.* † Nam simplex conuersatio, & habitatio sine ista assiduitate non facit quem incolam *Menoch. de arbitr. cas. 86. n. 13. in fin. per tex. in l. libertus. §. sola. ff. ad municipal. Glos. in l. 2. in verb. commeat. C. de incol. lib. 10. Cin. in l. 2. vers. quod verum credo. & in fin. vers. tamen ista assidua conuersatio. C. vbi senator. vel clarissim. Ang. in l. lex cornelia. n. 7. vers. & attende. ff. de iniur. & cons. 27. n. 2. vers. item non ex capite. Roland. cons. 79. n. 52. lib. 3. Rot. coram R. P. D. Buratto. Collen. hereditatis. 5. Maij. 1617. Ruin. cons. 61. n. 21. lib. 5.* † vbi etiam requirit probationem istius assiduæ conuersationis *Socin. Iun. cons. 49. n. 6. lib. 1. Bald. cons. 393. col. 1. lib. 1. & cons. 311. lib. 4.* † Cum etiam in dubio non censeatur mutatum domicilium transferendo se de vno loco ad alium, nisi adsit animus perpetuò ibi permanendi, & nisi concurrant alia, de quibus in *l. non vtique. ff. ad municipal. l. eius qui. §. penult. C. de incol. lib. 10. Petr. de Vbald. de canonic. episcopal. c. 7. n. 8. in fin. tom. 15. par. 2. fol. 231.* (margin: 2, 3, 4, 5)

Et quod ad contrahendum incolatum requiratur animus perpetuo habitandi, & numquam recedendi † est *tex. in l. ciues. C. de incol. lib. 10. Bart. in l. cornelia. §. si tamen in fundum. ff. de iniur. post Glos. in l. 1. in verb. incolam. C. de municip. lib. 10. Alciat. in l. pupillus. §. incola. in princ. ff. de verb. signific. Rot. diuers. decis. 150. n. 3. p. 2. Gabr.* (margin: 6)

cons.

conf.189.n.20.cum seq. lib.1. Rot. coram Card. Ludouifio. Ciuitatis Castelli hereditatis. 10. Maij. 1606. & coram R. P. D. Ortemberg. Collen. hereditatis.25. Maij.1611. & coram R. P. D. Buratto. Romana seu Tudertina nullitatis obligationum. 4. Iulij.1614. & coram eodem Collen. hereditatis.10. Iunij.1617.col.penult. & 5. Maij. 1617. vbi, quod debet probari per testes concludenter, non ex verbis prolatis obiter, & incidenter, † cum ex illis non possit desumi animus deliberatus, & firmus perpetuò permanendi, itaut si tractaretur de successione debita alicui tamquam incolæ, testes non concludant, nisi verba ad effectum probandi incolatum sint prolata ante obitum, prout requireretur ad hoc, vt potuisset auferri ius successionis *Ancbar. conf. 169.n.2.verf. & licet.col.1.Rot.coram Card. Ludouifio. Ciuitatis Castelli. hereditatis.1. Decembris.1606.* † Probata autem declaratione voluntatis dicetur esse contractus incolatus, iuncta domicilij translatione etiam absque aliquo lapsu temporis *Abb. in c. vlt. in fin. de paroch. Corn. conf.209. ante n. 3. verf. nam in supplicatione lib.1. Sim. de Pret. conf.119.n.9. Menoch. de arbitrar. caf.86.n.2. Rot. coram R. P. D. Marremontio. Granaten. Capellaniæ. 2. Decembris. 1606. & coram R. P. D. Buratto. Farfen. bonorum. 19. Decembris. 1614. in fin.* vbi comprobantur ea, quæ dixi *supr. c.181.n.10. tom.1. & c. 209.n.21.tom.2.* & in *d. Farfen. bonorum. in fin.* additur de marito, † qui dicitur subditus in loco, & patria vxoris, si in capitulis matrimonialibus declarauit animum ibidem contrahendi domiciliũ, prout postea se contulit ex doctrina *Bart. in l. murileguli.n.1. & ibi Io. de Plat. col. 2. verf. facit etiã. C. de murilegul. lib.10. Corfett. fing. 98.* † Ex necessitate enim residendi in loco quis efficitur incola *Innoc. in c. ex ore sedentis. post med. verf. sed loca. vbi Ancbar. n.8. de priuileg. Angel. in c. dilectus. il 2. n.5. verf. facit etiã.* & ibi late *Felin. col.2. de rescript. Rot. coram Card. Plato. Romana hereditatis seu census. 8. Iunij. 1588.* de qua per *R. P. D. Buratto. in d. Farfen. bonorum. 19. Decembris. 1614.* † Quidquid aliàs sola coniectura, quod maritus duxerit vxorem in Vrbe, seu alio loco, non concluderet, vt idem maritus contraheret incolatum, & ciuilitatem in loco vxoris *Abb. conf. 100. ad fin. verf. nec etiam obstat. lib.2. Iaf. conf.77. col. vlt. in fin. verf. nam capere vxorem. lib. 3. Rot. coram R. P. D. Buratto. Collen. hereditatis. 5. Maij. 1617.* † Nisi concurrerent aliæ coniecturæ, vt translatio bonorum, & emptio stabilium cum similibus, de quibus per *Menoch. præsumpt.42. n.14. lib.6. Rot. coram R. P. D. Perusino Comitulo. Romana officij scriptoriæ. 21. Iunij. 1591. & coram R. P. D. Buratto. d. Collen. hereditatis. 5. Maij. 1617. in fin.* † vbi etiam quod aliud est in muliere, quæ in ciuitate sui viri sit ciuis solùm quo ad domicilium habitationis *Honded. conf. 14. n.6. lib.2.*

Neque obstat si diceretur, quod saltem debet dari commune domicilium in ciuitate Romana, † in qua poterit quilibet conueniri tamquam Romà sit communis patria *Glof. in l. heres absens. in fin. in verb. defendere. de iudic. Bart. in l. atque. aliàs incip. Roma. ff. ad municipal.* Quia hodie amplius non datur istud accidentale, & commune domicilium in Vrbe, † neque ad istum effectum Roma vocatur communis patria, nec in ea quis poterit conueniri, si alia non concurrant, vt notat in specie *Iaf. in l. qui roma. in princ. col.4. in 3. notab. n.12. ad med. ff. de verb. obligat. Butr. in c. fin. col. 12. post med. verf. ad primum. n.23. de for. compet. Rebuff. de domicil. electione. in præfat. n.7. & 8. tom.3. fol.134.* Stantibus præsertim priuilegijs Mercatorum Anconæ, vt non possint conueniri nisi in dicta ciuitate Anconitana; vt supra dictum est.

Accedat bonum ius clarum, & notorium, quo nituntur rei conuenti, quamuis enim de eo non esset modò disputandum, cum solum agatur de remissione causæ, Tamen vt magis illa concedatur ad euitandum expensas, & ad omnes alios affectus; satis est dicere, quod non datur amplius aduersarijs actio repetendi pecunias solutas, cum fuerint per eos litteræ acceptatæ, & pecuniæ exactæ, & negotium finitum per dictam exactionem, & remissionem, vt dicitur, indietro, valoris pecuniarum exactarum, † cum tamen sufficeret, quod solum Mercator acceptauerit litteras sibi præsentatas, quasi ex hoc censeatur illas ratificasse, & fecisse se debitorem quo ad contenta in dictis litteris absque spe vllius pœnitentiæ, & repetititionis pecuniarum, etiamsi postea sequatur decoctio, vt latè de magis communi, & veriori opinione testatur *Rot. diuerf. decif.811.n.8. vsque ad 30. lib.1. post Bart. in l. si filius. ad macedon. Bald. in l. si absentis. n. 6. q.2. C. si cert. pet. Parif. conf. 5. n. 206. lib. 4. Franc. decif.303. per tot. p.2.* † Itaut neque protestatio iuuet, si non est facta incontinenti *Rot. Ianuenf. decif.2. n.5.* Cum igitur facta fuerit solutio, & negotium finitum, multo magis acceptantes, & soluentes litteras sibi præiudicarunt, & secuta est liberatio, & non datur repetitio, tamquam sit extincta omnis actio, vt per eamdem *Rot. Ianuenf. decif.168.n.2. & 3.*

Et magis colligitur exclusio omnis repetitionis, & prætensi erroris, cum in receptione istarum litterarum, quo ad aliquos fuerit facta protestatio, non autem quo ad istos, de quibus agimus, quod † facit vt magis deliberate fuerit facta solutio, & plus præiudicet absque vlla spe repetitionis tamquam sit natus mutuus consensus mittentis & recipientis *Alex. conf.78. n.1. lib.1. Parif. conf.91. n.3. lib.1.* cum alijs per *Rot. Ianuenf. decif.138.n.6.*

Nec facit, quod causa sit cognoscenda in curia, cum agatur inter Mercatores, quorum Iudex est Auditor Cameræ, † qui summarie, & manu regia terminabit. Quia solum ipse iudicat inter Mercatores Curiæ, vt in suis facultatibus §.10. Nos autem sumus in Mercatoribus exteris, qui debent conueniri in ciuitate Anconæ, vt dictum est iuxta priuilegia Summorum Pontificum, quibus

bus non obstat, quod simus in casu mixto, tamquam adsit vnus mercator Romæ degens, quod faciet, vt talis casus non comprehendatur in dictis priuilegijs; Quia interesse eius, qui existit in Vrbe, est secundarium, cum sit minister, & procurator, & mittens litteras nomine princi-
20 palis, cuius persona est attendenda, † tamquam ad eam negotium principaliter spectet, & per consequens causa dicitur propria ipsius, cum ex ea damnum, & incommodum, vel vtilitas illi sequi possit, & non alijs *l. 1. §. in propria. ff. quand. appell. sit. Bald. cons. 227. n. 2. lib. 5. Aym. cons. 99. n. 2. Roland. cons. 98. n. 3. lib. 4. Surd. cons. 61. n. 27. Rot. Ianuens. decis. 104. n. 23.* Ideo causa erit cognoscẽda in loco domicilij rei principaliter conuenti, itaut habens interesse secun-
21 darium trahatur etiam ad eumdem locum, † ne continentiæ causæ diuidantur *l. nulli. C. de iudic.* Cum etiam casus mixtus comprehendatur
22 sub simplici, † quando est eadem ratio *Alex. in l. si extraneus. in fin. ff. de condict. ob caus. Surd. cons. 315. n. 58. lib. 3. & cons. 33. n. 29. lib. 1.* Maxime in huiusmodi priuilegijs fauorabilibus, & ad vtilitatem Mercatorum per Summum Pontifi-
23 cem concessis, † in quibus semper mixtum comprehenditur sub simplici *Bart. in l. 2. n. 1. & 2. ff. de verbor. obligation. Surd. cons. 453. n. 49. lib. 3.* Et in mixtis attenditur etiam qualitas poten-
24 tior, † quæ trahit minus principalem, prout est hic administrator, qui agit de interesse secundario *Bald. in l. si quis decurio. col. fin. C. de fals. Gabr. cons. 2. n. 17. lib. 1.*

Minus facit, quod agatur vigore litterarũ cambij,
25 quæ habẽt executionem paratã, † cum scripturæ mercatorũ habeãtur pro instrumentis publicis, & sententijs trãsactis in iudicatũ *Bald. cons. 349. factæ fuerũt. col. 2. ad fin. n. 4. lib. 1. Rot. Ianuens. decis. 2. n. 9. & decis. 126. n. 8.* vbi etiam quod
26 hoc procedit de consuetudine, † quæ potest facere, vt scriptura priuata habeatur pro authentica *Bald. in c. cum dilectus. n. 5. de fid. instrum.* Inspicitur enim inter Mercatores bona fides, ideo non mirum, si de illorum scripturis iudi-
27 candum sit, † quod de alijs solemnibus, ac trino teste munitis *Mandos. cons. 97. n. 9. ad med.*

Quia hic tractatur de cõdictione indebiti, & repetitione pecuniarum, quæ prætenduntur non recte solutæ, non autem de executione litterarum cambij, Itaut magis præsumatur contra soluen-
28 tem, cui lex resistit, † quæ non præsumit solutionem indebitè factam, & per consequens maior probatio incumbit aduersario, tamquam ei obstet præsumptio iuris *Rot. Ianuens. decis. 5. n. 4. & 6.* & etiam cum istis clausulis, manu regia, & sola facti veritate inspecta, ac similibus, proceditur in causis, quæ cognoscuntur inter Mercatores ciuitatis Anconæ, iuxta priuilegia Summorum Pontificum, itaut si pars aduersa hoc quærat, possit esse tuta de celeri expeditione, prout in Vrbe, adeo vt ex hoc non sit æquum alienum forum sortiri contra dicta priuilegia,
29 quæ † priuatiuè sunt concessa Iudicibus Anconæ, itaut per ea sit derogatum iurisdictioni quorumcumque iudicum, non obstante aliqua prorogatione partium *Bald. in l. testamenta. in princ. C. de testam. Felin. in c. pastoralis. limit. 2. col. 2. de offic. ordin.* & latè dixi *decis. March. 78. per tot.*

Et clausulæ istæ, summariè, de plano, manu regia,
30 & similes, tollunt solemnitates iuris † ciuilis *Rom. cons. 497. n. 9.* quem sequitur *Dec. cons. 449. n. 15. Marant. in prax. p. 4. distinct. 9. n. 8.* cum alijs per *Grauat. ad Vestr. lib. 5. c. 1. n. 7. Rot. coram Card. Millino. Romana pecuniaria. 15. Octobris. 1601.* vbi de seruatione terminorum substantialium *Rot. decis. 82. de rescript. in antiq.*
31 ¶ Non tamen tollunt substantialia iudicij, † vnde non faciunt, vt Iudex non teneatur iudicare iuxta legitimas probationes, quamuis possit admittere leuiores, quæ non sunt omnino concludentes *Menoch. cons. 361. n. 16. & 17. lib. 4.*
32 Prout † neq; tollitur ineptitudo libelli parte opponente, neque beneficium excussionis, cum similibus *Idem Menoch. d. cons. 361. n. 10. & 25.* quod etiam voluit *Rot. coram Card. Seraphino. Bononien. de Budriolis. 25. Nouembris. 1578.* quæ est inter *decis. Rot. diuers. 445. n. 6. p. 1.* & dixi latè *decis. March. 68. n. 12. cum seq.*

Vnde etiam istæ clausulæ manu regia, & sola facti
33 veritate inspecta, † & similes, non faciunt, vt lite pendente non debeat dari manutentio in possessorio summarijssimo *Rot. coram Card. Pamphilio. Bononien. de Carnalibus. 11. Ianuar. 1602.*
34 Prout † etiam talis manutentio in possessorio summarijssimo datur pendente iudicio, & lite in possessorio ordinario, etiam quod simus in causa appellationis, latè *Card. Seraphin. decis. 299. per tot.* Quamuis enim hoc remedium summarijssimum duret, donec fuerit lata sententia
35 in possessorio ordinario, † Tamen intelligitur de sententia, quæ imponit finem negotio per rem iudicatam, & quæ habet paratam executionem, nam tunc post talem rem iudicatam in possessorio ordinario, statim cessat hæc interlocutio & tollitur ab eo, cui fuit data manutentio, secus autem quando daretur appellatio in possessorio ad vtrumque effectum, prout est de iure canonico, vel solùm ad effectum deuolutiuum, non autem suspensiuum, sicut est in possessorijs iudicijs de
36 iure ciuili, † tunc enim per appellationem ita suspenditur effectus sententiæ latæ in huiusmodi possessorijs, vt omnia remedia, quæ competebant in prima instantia, competant etiam in secunda *Rot. coram Card. Seraphin. d. decis. 299. n. 7.* vbi ita intelligit *Menoch. de retinend. possess. remed. vlt. in fin.* & de dicta clausula, manu regia, & similibus multa per *Hortens. Caualcan. de Bracch. regio p. 1.*
37 † Et de appellatione prohibita à sententia Principis, quod non prohibeatur à subrogato ab eo *Menoch. cons. 761. n. 7. lib. 8. & cons. 501. n. 10. lib. 6.* Prout in iudicio, quod coram ipso Principe pertractatur non seruatur instantia, cum tamen seruanda sit coram eius delegato *Afin. in prax. iudicior. tit. de instantijs. c. 3. n. 32.* Et ita ex prædictis fuit declaratum, & remissa causa ad Iudices suos.

EP I-

EPITOME.

DOminium bonorum relictorũ pro legitima etiam incerta an sit statim trãslatum in filios vna cum fructibus, accessionibus, & augmentis, seu diminutionibus. ¶ Et an permittatur illorum alienatio pro soluendis dotibus. ¶ Et quid si testator mandauit illas solui in pecunia. ¶ Et an tunc sint soluendæ ex fructibus stabilium per substitutos, & fideicommissarios. ¶ Probatio quod alia bona non existunt in hæreditate an spectet ad hæredem sine inuentario. ¶ Confessio testatoris circa valorem suorum bonorum an præiudicet hæredi. ¶ Solutiones dotium quando præsumantur factæ ex pretio rerum hæreditariarum venditarum. ¶ Diuturnitas temporis quo casu arguat, quod fuerint soluta debita hæreditaria. ¶ Recognitio an requiratur in scriptura antiqua. ¶ Soluens pro residuo an præsumatur alias partitas soluisse. ¶ Liber in vna parte verificatus an sit iudicandus in totum verus. ¶ Executor testamenti soluens partem, an præsumatur aliam soluisse stante diuturnitate temporis.

SVMMARIVM.

1 *Testator potest mandare, vt legitima detrahatur de certis bonis, ne diminuantur legata, & fideicommissa. n. 2. & ex quibus colligatur ista voluntas defuncti. n. 3.*

4 *Dictio, de, facit vt inducatur causa proxima & materialis.*

5 *Expressum dicitur, quod resultat ex tacita voluntate testatoris.*

6 *Legatum potest fieri quibuscumque verbis.*

7 *Dominium bonorum relictorum pro legitima statim est translatum in filios vnà cum fructibus per hæredem præstandis, neque permittitur hæredi illorum alienatio. n. 9.*

8 *Diminutio contingens in rebus relictis pro legitima cedit damno filij.*

10 *Bona assignata pro legitima non possunt alienari propter necessitatem soluendi dotes, nisi probetur, quod non aderant alia bona. n. 13.*

11 *Alienatio facta ob necessitatem est valida, quatenus vrget necessitas.*

12 *Alienatio stabilium non permittitur hæredi volenti soluere dotes, si testator mandauit illas esse soluendas in pecunia.*

14 *Pretium rerum alienatarum est conuertendum in causam necessariam, ob quam fuit facta alienatio, si ex præcepto testatoris dicta res non poterant alienari. n. 15.*

16 *Incertitudo legitimæ non impedit acquisitionem dominij bonorum, quæ pro illius solutione relinquuntur, nec augmenti, & accessionum prouenientium ab effectu iuris.*

17 *Dominium rei legatæ transfertur in legatarium, etiam si res sit incerta ratione loci, & quotæ.*

18 *Dotes sunt soluendæ ex fructibus stabilium, si testator mandat illas solui in pecunia, quæ postea non extat in hæreditate, & illarum solutio spectat ad substitutos, & fideicommissarios.*

19 *Asserens alia bona non adesse tenetur probare. Fallit non existente inuentario, quo non confecto probatio spectat ad hæredem. n. 20. & 21.*

22 *Confessio testatoris circa valorem suorum bonorum præiudicat hæredi non conficienti inuentarium, neque potest reuocari.*

23 *Hæres non conficiens inuentarium iuxta præceptum testatoris magis præsumitur occultasse bona, vt non appareat opulentia hæreditatis.*

24 *Diuturnitas temporis arguit, quod hæres soluerit legata, & dotes. Intellige vt n. 25.*

26 *Solutiones præsumuntur factæ ab hærede ex pretio rerum hæreditatis alienatarum. Declara vt n. 27. & 28.*

29 *Recognitio non requiritur in scriptura antiqua.*

30 *Apochæ priuatæ sunt suspectæ propter antidatas.*

31 *Solutio vnius partitæ si probetur per instrumentum, an faciat, vt præsumatur quod fuerint confecta instrumenta de alijs partitis.*

32 *Iudicandum est pro eo, qui habet plures coniecturas.*

33 *Soluens pro residuo an præsumatur alias partitas soluisse.*

34 *Executor testamenti partem soluens an sit præsumendum, quod aliam soluerit stante diuturnitate temporis.*

35 *Pluralis locutio quando verificetur in vno.*

36 *Liber in vna parte verificatus an præsumatur verus in omnibus.*

37 *Legatum per testatorem adimpletum non debet solui per hæredem.*

38 *Consuetudo est probanda.*

39 *Singuli quorum negotia geruntur insolidum obligantur, & conueniri possunt per negotiorum gestores.*

40 *Prædia dotalia sunt restituẽda, & non alia res.*

41 *Onus probandi incumbit alleganti.*

42 *Actus præsumitur gestus ab eo, ad quem negotium spectat. & n. 43.*

44 *Dubia intentio actoris facit, vt semper reus sit absoluendus.*

CAPVT DLXX.

DEberi successionem, & legitimam dicebam in bonis alienatis in casu & ad effectum de quo agebatur, etenim illa non potuerũt alienari tamquam relicta à Matthæo particulariter pro legitima filiorum masculorum, ne diminuerentur legata, & fideicõmissa per testatorem relicta in alijs certis bonis, 1 † quod potuit per eum mandari *l. scimus. §. repletionẽ. C. de inoff. testam. Rip. in l. in quartã. n. 128. ad leg. falcid. Menoch. de arbitrar cas. 163. n. 1.* Itaut ex hoc non detur amplius recursus filijs ad bona fideicommissi pro d. legitima, 2 † cum possit commode deduci de residuo *Bald. in rubr. de rer. diuis. col. 1. ante med. vers. sed pone pater mandauit. n. 1. Roland.* qui de communi *cons. 12. n. 1. lib. 1. Surd. cons. 148. n. 11. & 12. & decis. 316. n. 10. & 11. Rip. in d. l. in quartam. n. 101. Couar. in c. rainaldus. §. 2. n. 5. de testamen. Menoch. de arbitr. cas. 163. n. 20.*

n.20. Iaſ. in l. filium quem habentem. n. 17. C. famil. ercifcund. Peregr. de fideicommiſſ. art. 4. n. 34.

Neque eſt dubitandum, quod teſtator voluerit bona libera ſtare pro legitima maſculorum, cum hoc diſpoſuerit in illis verbis, de quibus in teſtamento, videlicet, & cum ad hoc, vltra prædicta ſuperſint multa alia bona in hereditate mea, quæ tranſcendunt legitimam filiorum meorum, & infra, ibi, ſi quis dictorum filiorum & deſcendentium per lineam maſculinam auſus fuerit in dictis poſſeſsionibus legitimam petere, tunc eos volo eſſe priuatos; & ſolum inſtituo in legitima detrahenda de alijs bonis, ex quibus verbis ſic repetitis ſatis conſtat de voluntate teſtatoris, quod bona libera omnino eſſent obnoxia detra-3 ctioni dictæ legitimæ, † cum ſufficiat huiuſmodi aſsignationem fieri quibuſcúque verbis, etiã mera voluntate *l. 1. §. aſſignare. de aſſign. libert. Gloſ. vlt. in c. appellatio. de appellat. in 6. Rebuff. in l. aſſignare. in princ. ff. de verb. ſignific.* Maximè ſtante illa clauſula, videlicet, detrahenda de 4 alijs bonis, † quæ cùm ſint poſita per dictionem, de, facit vt inducatur cauſa proxima, & materialis, tamquam adiecta materiæ *Bald. in l. ex arrali. n. 2. C. de act. empt. & in l. penult. in fin. C. de condition. inſert.* Et per conſequens debet præſtari de ſubſtãtia dictorum bonorum, & non de alijs *l. rem in bonis. de acquir. rer. domin. l. 2. §. in hac. de vi bonor. rapt. Ruin. conſ. 65. n. 3. lib. 2.* Itaut ex præſumpta voluntate teſtatoris, quamuis etiam hoc tacitè colligeretur, habere-5 tur pro expreſſo, † operando eumdem effectum *l. labeo. de pact. Euerard. loc. argument. 27. ab expreſſo ad tacitum. n. 8.* Præſertim, quia nihil refert quomodo fiat legatum, cum illud poſsit 6 fieri quibuſcumque verbis, † etiam deputando rem pro tali *Bald. in l. 1. n. 17. C. commun. de legat. Menoch. præſumpt. 105. n. 2. lib. 4.*

Stante igitur huiuſmodi relicto legitimæ in bonis liberis extra fideicommiſſum, dominium illo-7 rum ipſo iure fuit tranſlatum in filios, † adeout fructus percepti tamquam ex re ſua poſt aditam hæreditatem per hæredem ei debeantur etiam ante moram, ſicut cuilibet legatario *Ruin. conſ. 55. col. 2. in fin. n. 6. lib. 2. per l. quoties. C. de hæredib. inſtituend. l. à titio. ff. de furt. Peregr. de fi-8 deicommiſſ. art. 36. n. 30. poſt med.* † Itaut diminutio, & peremptio contingens in rebus particulariter relictis pro legitima cedat damno filij *l. ſi patronum. §. patronus. ff. de bon. libertor. Caſtr. in l. in ratione. 30. in princ. n. 5. & ibi Alex. n. 6. ff. ad leg. falcid. Bald. in l. ſcimus. in princ. n. 10. q. 3. C. de inoffic. teſtam. Imol. in l. ſuus quoque. 4. col. 6. ad fin. verſ. ſed contrarium 9 tenuit. ff. de hæredib. inſtituend.* † Quod facit, vt minus permittatur alienatio huiuſmodi bonorum pro legitima aſsignatorum, tamquam illis non poſsit præiudicari ratione ſui dominij *Ruin. conſ. 55. n. 6. lib. 2.*

Non obſtat prætenſa validitas alienationis tamquam facta ex neceſsitate pro ſoluendis dotibus filiarum *Bart. in l. pater filium. 36. in princ. n. 2.* 10 *ff. de leg. 3.* † Quia ſtante aſsignatione facta de dictis bonis pro legitima filiorum maſculorum non ſufficit ſola neceſsitas alienationis, ſed requiritur quod non adſint alia bona, ex quibus dictæ dotes ſolui poſſent, & quod hoc probetur per allegantem, cum nitatur contra regulam, ſecundum quam alienatio fieri nõ potuit *Gabr. conſ. 118. n. 5. vſque ad n. 10. lib. 1. Natt. conſ. 199. n. 8. & 9. Surd. deciſ. 316. n. 14. poſt Bart. in l. penult. §. docere. ff. ne quis eum qui in ius vocat. eſt. & in l. in illa ſtipulatione. 8. col. 2. ff. de verbor. obligat. Iaſ. in l. commodis. n. 4. ff. de re iudicat.*

Maximè, quia neceſsitas aſſerta erat ſolùm pro dotibus aſcendentibus ad ſummam ſcutorũ 1500. & tamen in facto conſtat bona libera vltra fideicommiſſum, & legata excedere valorem ſcutorum triginta millium. Vnde pro reſiduo fuit alienatio voluntaria, & conſequenter illicita, 11 cum illa, † quæ propter neceſsitatem conceduntur, eatenus ſint valida, quatenus neceſsitas vrget *Bart. in l. 1. §. vlt. n. 1. ff. de ferijs.* & in propoſito notat *Gabr. conſ. 118. n. 5. verſ. ſecundo quia. lib. 1.* & latè *Dec. in l. ſi donatione. 13. col. 4. ante fin. n. 17. C. de collationib.*

Accedat, quod teſtator mandauit ſolui dotes in pecunijs, Vnde iuxta illius mentem hæres ita 12 ſoluere tenebatur, † diſtrahendo fructus hæreditarios, qui erant in magna quantitate, itaut ſtatim poſſent huiuſmodi dotes ex eis ſatisfieri, vel diſtrahere res mobiles, aut pecunias relictas à teſtatore, vel ſimilia facere, antequam deueniretur ad alienationem bonorũ ſtabilium alijs aſsignatorum, quod in primis ſemper faciendum eſt *l. magis puto. §. ne tamen. ff. de reb. eorum. Gabr. d. conſ. 118. n. 5. in princ. lib. 1.*

13 Adeo vt † ſemper incumbat onus probandi non adeſſe, niſi dicta bona alienata pro præfatis dotibus ſoluendis *Surd. conſ. 148. n. 12. lib. 1.* Et quod aliunde ſolui non poterant *Caſtr. conſ. 247. in cauſa quæ vertitur. col. 5. in fin. verſ. nam ex inſtrumento. lib. 1.*

Vlterius non conſtat alienationem rerum, de quibus agimus, ceſsiſſe in cauſam dictarum dotium; 14 quod † tamen erat probandum pro validitate eiuſdem alienationis *Bart. in l. ſi forte. ff. de caſtr. pecul. Dec. conſ. 602. viſo puncto tranſmiſſo. col. 4. ante med. n. 12. & in l. ſi donatione. n. 18. C. de collat.* & notat in ſpecie *Peregr. de fideicom-15 miſ. art. 42. n. 79.* † Exemplo alienationum factarum à Prælatis ex aliqua cauſa, de qua debet conſtare, quod in illam fuerit pretium redactum, vt valeat *Abb. in c. 1. depoſit. Bart. in auth. hoc ius porrectum. C. de ſacroſ. eccleſ. cum alijs per Doctor. in l. ciuitas. ff. ſi cert. petat. & in l. præſes. C. de tranſact.*

Neque obſtat, quod impediatur acquiſitio, quaſi non appareat de quantitate legitimæ, neque de bonis particularibus, in quibus illa ſit debita. 16 Quia † iſta incertitudo non tollit, neque impedit acquiſitionem dominij, & augmenti, aut acceſsionum prouenĩetium ab effectu iuris, quamuis enim legitima ſit incerta ratione loci, & quotæ, tamen non eſt incerta ratione dominij, cui

cui acquiruntur omnia prædicta *Surd.conf.* 128. 17 *n.* 16. 17. *&* 18. *lib.* 1. † Ad exemplum dominij rei legatæ, quod transfertur statim in legatarium, etiam si res sit incerta ratione loci, & quotæ *l.de tota.§* 1.*de rei vendic.* *Iaf.in l.* 3.*§.incertam.n.* 15.*de acquir.poss.*

Quibus additur, quod cum testator mandauerit, vt dictum est, quod dotes soluerentur in pecunia, clarum est, quod si pecuniæ aderant in hæredita-18 te, ex eis debebant solui, † si autem illæ non extabant, tunc erat satisfaciendum dotibus ex fructibus bonorum stabilium, cum hoc sit speciale in dotibus debitis filiabus, & descendentibus testatoris, vt illarum solutio spectet ad substitutos, & fideicommissarios, quamuis etiam testator illas assecurasset *Aym. conf.* 195. *n.* 3. *in* 6. *dub.per tex.in l.mulier. §.cum proponeretur.* vbi *Alex.ff.ad trebell.& in l.deducta. §. qui poss.ff. eod.tit.Roland conf.*65. *n.*24. *lib.* 2. *Ruin. conf.* 115. *col.fi .lib.*2. *Peregr.de fideicomiss. art.* 35. *n.*10.*vers.communis tamen sententia. & art.*49. *n.*37. *Menoch. conf.*183.*in vlt.dub.lib.*2.*Gabr. conf.*124.*n.*7.*lib.*1.

Nec facit, quod satis sit asserere hæredi, non extare alia bona, cum per istam assertionem præsumatur pro eo facta probatio, itaut transferen-19 dum sit onus probandi in eum, † qui dicit alia bona adesse iuxta *Glos.in l.cum de lege.* 17. *in verb.haredis.ff.de probat.per tex.in l.fin.§.licentia. C.de iur. deliber.* Quia prædicta procedunt, quando hæres confecisset inuentariū, tunc enim statur dicto illius, quod non adsint alia bona, secus illo non confecto, Nam tunc lex fingit hæreditatem esse locupletem præsumendo subtra-20 ctionem, & occultationem bonorum, † ob quam præsumptionem fortius debet grauari onere probandi, neque erit standum eius simplici assertioni, ita in specie distinguit *Natt. conf.*199. *n.*11.*post Ang. in l.papinianus. §.si conditioni. col.penult. vers.ad istum autem supplementum. ff.de inoff. testam. Idem Natt.conf.*236.*n.*8.9. *&* 10. *Rip. in l. in quartam. col. penult. in princ. n.*113. *ad leg.falcid. Surd.decis.*316.*n.*14. *&* 15. *Crass.in §.legitima.q.*18.*n.*2.*in fin.* vbi de communi *Montieul.de inuentar.c.*9.*n.*24.*tom.*8.*p.*2. *fol.*217. *Phanuc. eod.tit.par.*5. *n.* 162. *tom.eod. fol.*293. & voluit etiam *Bart. in l. pater filium.* 36. *n.*2.*ff. de legat.* 3. & latè comprobat, & de communi testatur *Couar.lib.*2. *var. resolut. c.*6. *n.*4. *post princ. vers. qua ratione aduertendum est. Socin.Iun.conf.*26. *n.* 11. *vers. vel secundo. lib.* 2. *Alex. in rubr. de nou. oper. nunciat. col. penult.post princ.vers.secundo modo respondet, n.* 41. *Iaf.in §.item si quis in fraudem. n.* 70. *&* 71. *inst. de action. Alciat.præsumpt.*20. *reg.*3.

Præsertim, quia vltra dictam præsumptionem iuris existentia bonorum, & hæreditatis locupletis 21 propter omissum inuentarium, † adest etiam confessio testatoris pluries, & plures geminata, quod in sua hæreditate remanebant multa bona libera, quæ sufficiebant pro legitima filiorum, prout etiam ad hunc effectum, vt constaret de existentia, & sufficientia dictorum bonorum mandauit per hæredem fieri inuentarium, vndè magis est præsumenda subtractio, & occultatio, cum non fuerit paritum præcepto testatoris, quo stante, hæres multo fortius ligabatur ad illius confectionem, vltra præceptum, & disposi-22 tionem legis, † Itaut talis confessio testatoris circa valorem suorum bonorum præiudicet hæredi, nisi mediante inuentario doceatur de eius errore *l.rem alienam. de pignor.act.l.vxor.C.de bon.auctorit. iud. possid. Roman.conf.*18. *n.*4. & in proposito notat *Bald. conf.* 89. *dominus thomas asmarius. col.*1.*post med. n.*3. *lib.*1. quem sequitur *Aym.conf.*15.*n.*2.*&* 3.*Dec.conf.*83.*diligenter considerata.in fin.vers.& ad hoc etiam. Socin. conf.* 249. *materia præsentis consultationis. ad fin.n.*19. *lib.*2. *Fulgos. conf.*67.*n.*3. Neque talis confessio testatoris poterit amplius reuocari, nec per hæredes contra eam veniri cum dicatur propria eorum confessio *Bald.in l. seruum.in princ.de condict.furtiu. Aym.conf.*29. *n.*1.*Roland.conf.*81.*n.*40. *lib.*2. *Ruin. conf.* 50. *n.*13.*lib.*1.Cum enim testator iusserit fieri inuentarium ad istum effectum sciendi valorem bonorum, quæ remanere debebant pro dicta legitima filiorum, præsumitur, quod hæres, qui defecit in tali inuentario conficiendo, voluerit occultare bona, ad hoc vt non appareret opulentia hæreditatis, & bonorum sufficientium, iux-23 ta declarationem factam à testatore, † adeo vt ex hoc interesse præsumatur contra alienantem absque alia probatione, quod per eum fiat talis occultatio *Bart.in l.fin.n.*5. *ff.de quæstionibus, Menoch. de recuper.poss.remed.*2.*n.*56. *Lancellott.de attent.p.*1.*q.*1. *n.*71. cum similibus de quibus per *Rot. coram R.P.D.Orano. Placentina fructuum.* 5. *Maij.* 1584. *& coram Card. Blanchetto. Compostellana liquidationis fructuum.* 28. *Iunij.* 1591. *Gonzal.ad reg.* 8. *in proœm.§.*7.*n.*161. *Roman. & Iaf.in l.de pupillo. §.si quis ipsi pratori. ff. de nou. oper. nunciat. Surd.de alim.tit.*9.*q.*26.*n.* 118. *Curt. Sen. conf.* 55.*in fin.*

Nec releuat præsumptio diuturnitatis temporis, ob quam dicendum est fuisse ab hærede factam 24 solutionem legatorum, & dotium † *Cephal.conf.* 240.*n.*10.*lib.*2. Quia hoc procedit quando ageretur inter debitorem, & creditorem, ex eo enim quod creditor diu distulit petere, tunc temporis cursus facit præsumi, quod debitor soluerit, ideo fuit liberatus, cum tamdiu tacens videatur suo iuri renunciare, & per consequens est sublata omnis actio realis & personalis *c.ad audientiam de præscript. l.si eo tempore. C. de remiss.pignor. l. omnes. C. de præscription. trig. annor. l. sicut. C. eod. tit.* & declarat *Menoch. præsumpt.*135.*n.*1. *vsque ad* 8. *Surd.decis.*105. 25 *n.*4. † Aliud est in casu nostro, in quo Aduersarius prætendens se rectè alienasse bona, quæ non poterat alienare in præiudicium tertij, debet concludenter probare causas iustæ alienationis, non per præsumptionem diuturnitatis temporis, quæ diuturnitas facit solùm præsumere solemnitatem extrinsecam formalem, non autem substan-

substantialem, aut materialem, Ideo prius debet constare de substantia rei, videlicet de solutione, aditione, & similibus, & postea illa præsupposita, cursus temporis faciet præsumere eam solemniter factam in præiudicium tertij *Alex.cons.50.n.7.& 8.lib.5. vbi Addit.in verb. substantia.in princ. Dec.cons.442.in causa, in qua molestatur.n.22. Natt.* qui loquitur de solutione pretij *cons.162.n.24.cum seq.Aym.de antiq.tempor.p.3. in princ. vers. quarto limitatur. n.22.*

Nec oberit coniectura adducta, quod solutiones præsumantur factæ ex venditione rerum hæreditariarum † *Surd.decis.15.n.15.* Quia hoc est verum, quando fuit probata solutio, nam statim quod de tali solutione constat, lex illicò præsumit, quod fuerit solutum ex pretio rerum hæreditariarum, quæ fuerunt distractæ, & venditæ, & ex illo † satisfactum creditoribus *Castr. in l. fin.§.in computatione.n.4.C.de iur. deliber. post Bart.in l.imperator. ad fin. ff.de legat. 2. & in l. si ventri. de priuileg. creditor.* & ita etiam declarat *Idem Surd.decis.15. n.16. Peregrin. de fideicommiss.art.35.n.34.* † Immo ad hoc vt ista præsumptio operetur, non sufficit sola distractio, & venditio bonorum hæreditatis, sed etiã opus est, vt tempus, & quantitas rerum alienatarum conueniat impensis debitorum, quæ conuenientia non adest in casu nostro, in quo, vt supra dictum est, alienatio bonorum fuit excessiua in notabili, & maxima quantitate, vnde non releuat *Castr.in d.§.in computatione. n.4.in fin. per tex.in l.vlt.ff.de exercitor. act. Alex.ad Bart. in l.imperator.§.cum autem. de legat.2. Paris.cons. 80.n.27. cum seq.lib.1.Surd.decis.15.n.16.*

Nec potest fieri aliquod fundamentum in quietantia priuata, seu apocha exhibita, cum ex ea tamquam non recognita, nulla probetur legitima solutio, † & quamuis defectus recognitionis prætendatur sublatus ob temporis antiquitatem *Put.decis.151.lib.1.* Tamen hoc procedit in instrumento antiquissimo, in quo non requiritur recognitio, cum præsumatur, quod fuerit scriptum à Notario tamquam legitimo, & persona publica stante cursu tam longi temporis, iuxta *decis. Affl. 245. n. 2. & 3.* Quod non est in casu nostro, cum simus in apocha, seu quietantia priuata non recognita, quæ non habet aliquam præsumptionem pro se, neque est facta à persona, pro qua lex præsumat, quod actum bene gesserit, prout est Iudex, seu Notarius *Alex. cons. 17.n.9.post med. vers. nam ibi magna.lib.4.* & ita etiam loquitur *Caputaq. decis.5.p.3.* † Maximè, quia istæ apochæ priuatæ sunt suspectæ propter antedatas, quæ solent in eis apponi *Decian.cons. 21.n.142.lib.1. Tiraq. de retract. conuention. §. 1.glos.7.n.48.iuxta l.scripturas. C.qui potior. in pignor. habeant.* Ideo non potest in huiusmodi scripturis operari temporis antiquitas, quæ requiritur in istis solemnitatibus præsumendis *Bald. in authen. quas actiones. in fin. C. de sacros. eccles.*

Neque obstant adminicula, quæ ex aduerso adducuntur, Quia potius stádum est coniecturis contrarijs, † Nam quemadmodum probatur per instrumentum publicum solutio scutorum 250. Ita etiam credendum est, quod super alijs prætensis solutionibus fuissent confecta similia instrumenta, si vere tales solutiones maioris quantitatis essent factæ argumento *l.1.§.sint autem ad deficientis. C.de caduc. tollend. Imol.cons.110. col.2. in princ. Decian.cons.244.n.28.lib.1.*

Cum etiam non obstet adminiculum prætensum, quod solutio præsumatur facta à Francisco tamquam ad eum spectaret tale onus. Quia cum hæredes Matthæi superuixerint per quinquẽnium, & essent ditissimi, potius præsumendum est solutiones fuisse factas ab eis, qubus magis hoc pertinebat, quàm ad Franciscum postea vocatum, † Itaut si iudicandum sit coniecturis & præsumptionibus, illæ magis vrgeant pro hæredibus, quàm pro alijs *Bart. in l. eum seruus. ff. de verbor.obligaion. Menoch. de præsumpt.q.15 n. 25.lib.3.*

Vnde ex hoc etiam tolitur aliud adminiculum, quod fuerit facta solutio pro residuo, † Quia non ex hoc arguitur, quod reliqua summa sit soluta ab eo, qui soluit pro residuo, Nam verum est, quod quietãtia pro residuo præsupponit partem fuisse solutam in præiudicium eius, qui recepit, non autem quod eadem persona quę soluit pro residuo alias partes soluerit, & ita loquuntur *Surd.cons.52.n.42. lib.1.& Natt. cons. 102. n. 6.* & omnes alij ad hoc propositum allegati, & declarant *Bald. & Salic. in l.si quidem. C.de transact. Alex. in l. 2. in fin. C. de hæredib. instituend.* vbi concludunt, quod solutio facta creditori pro residuo repellit eum, vt non possit amplius aliquid petere, quia illa verba important reliquorum solutionem *Castr.in l.si ex pluribus.col.2.ff.solut.matrim. Bero. cons. 192. n.1. lib. 1. Alex. cons. 216.n.4.lib.7.* † & de executore testamenti partem soluente, an præsumatur aliam soluisse, stante diuturnitate temporis *Anchar.cons.436. n.3. vers.præterea præsumendum est. Menoch.præsumpt.63.n.4.lib.3.*

Præsertim, quia in dicto instrumento Ferretus dicit se creditorem in dicto residuo dotis hæredum Matthæi, qui fuerunt non solum Franciscus nepos ex filio, sed tres eius filij Vicus, Vincentius, & Philippus, quod satis arguit reliquam dotem fuisse solutam ab omnibus hæredibus, Itaut † non obstet obiectum, quod pluralis locutio etiam verificetur in singulari, quia procedit quando non posset dispositio verificari, nisi in vno, cum aliud sit, quando potest in pluribus, tunc enim desiderat concursum plurium, nec vno de sui propria natura est contenta *c.pluralis loquutio. de regul.iur.in 6. l. vbi numerus. de testib. l.fin.ad trebellian.* & ita loquuntur omnes adducti, de quibus etiam *Peregr. de fideicommiss. art.28. n.37.*

Cessat etiam aliud adminiculum, quod solutio aliquarum dotium, de quibus reperiuntur † instrumenta faciat præsumi alias dotes, & debita fuisse soluta, exemplo libri in vna parte verificati

Rot.

*Rot.diuers.decis.*813.*n.*14.*& 15.p.*1. Quia procedit quando ageretur de vnico actu, seu scriptura, diuersarum parcellarum ab eodem mercatore pro eadem persona scriptarum, tunc enim veritas vnius infert veritatem alterius, secus quando, prout in casu nostro, actus sunt separati, & adsunt diuersæ personæ, & instrumenta sunt diuersa, Nam tunc non est facienda talis illatio, vt declarat *Menoch. de præsumpt. q.* 63. *n.*8. *&* 9. *lib.*3. *Dec. in l.* 1. *n.* 4. *C. de edend. & conf.* 316. *visis quæ accuratissime. ante fin. n.* 7. *&* 8. *Aym. conf.* 257. *n.* 1. *ad med. Purpur. in l. admonendi. n.*200. *ff. de iur. iur.*

Quo vero ad dotes relictas Camillæ & Constantiæ constat illas fuisse solutas ab eodem Matthæo testatore, dum superuixit, non autem à Franci-

37 sco hærede, qui neque illas soluit, † neque debebat soluere, tamquam legatum fuerit per testatorem adimpletum in vita ipsius, itaut legatario non detur amplius illius petitio *l. filia. C. de legat. l. legatum. & l. lucius titius in testamento.* 22. *de legat.* 2. *l. huiusmodi.* §. 1. *de leg.* 1. *Cepb. consil.* 84. *n.* 10. *lib.* 1. *Gabr. consil.* 103. *n.* 1. *ad med. lib.* 2. Non obstante asserta consuetudine soluendi dotes in diuersis paghis in illis partibus, quia

38 non † probatur dicta consuetudo de illo tempore, vt probari debet *l. de quibus. vbi Bart. n.* 22. *ff. de legib. Cin. Bart. & alij in l.* 2. *C. quæ sit long. consuet. Aym. conf.* 325. *n.* 1. Cum etiam probata non releuaret, tamquam potuerit solui in diuersis partitis ab eodem patre viuente, cum nihil penitus in contrarium deducatur, videlicet, quod dicta dos, vel eius pars fuerit soluta post obitum patris.

Neque probatur restitutio dotis Lauiniæ, quod sit facta per Franciscum, cum immo illa fuerit restituta per tutores, seu negotiorum gestores hæredum, & bonorum Matthæi, ad o vt præsumatur facta tam nomine, & beneficio Antoniæ, quàm Francisci, cum Antonia in eisdem bonis haberet suam portionem, & successionem, & legitimam ex persona Philippi patris, & pro medietate erat hæres ex personis Vici, & Vincentij

39 patruorũ *l. itẽ labeo.* 23. *ff. famil. ercisc.* † Adeo vt ex hoc singuli, quorum negotia geruntur in solidum obligentur, & conueniri possint per dictos negotiorum gestores, prout est in mandato à pluribus vni facto *l. si mandato titij.* §. *paulus respondit. ff. mandat. Roncagall. in l. eamdem in princ. n.*295. *vers. quod attinet ad hanc difficultatem. ff. de duob. reis.*

Prout neque apparet fuisse per Franciscum restitutam dotem Briseide, cum ipsa haberet fundum dotalem in quibusdam vineis existentibus pro-

40 pe ciuitatem Maceratæ, † vnde illæ erant restitutioni subiectæ *l. si mulier. de pact. dotalib. Roland. conf.* 82. *n.* 4. *lib.* 4. *post Oldrad. consil.* 245. *Thob. conf.* 52. *n.* 16. Quamuis satis esset dicere non constare de quantitate dotis, licet illa consisteret in pecunia, neque per Franciscum pro-

41 betur, quod aliquid soluerit, † prout illi huiusmodi onus probandi incumbit *l. qui accusare. C. de edend.* Quemadmodum dicitur de alijs dotibus, quæ prætenduntur solutæ vxori Matthæi,

Stephani Gratiani

& Hieronymi, & matri suæ. Maximè cum adfuerint filij, & hæredes Matthæi, qui superuixerunt per quinquennium, & erant ditissimi,

42 itaut † potius præsumendum sit talem restitutionem per eosdem fuisse factam tamquam magis ad eos spectaret huiusmodi officium, quàm ad alios *l. vlt. C. de alim. pupil. præstand. Bart. in l. eum seruus. de verbor. obligat. Menoch præsumpt.* 15. *n.* 15. *lib.* 3.

Quo vero ad legata, & debita, quæ prætenduntur etiam soluta per Franciscum, satis verificatur in facto nihil per eum fuisse probatum, prout opus erat, præsertim eum potius debeamus præsumere huiusmodi solutiones fuisse factas ab hære-

43 dibus, † quibus sic congruit, & consuetum est fieri, vt dictum est *Bald. in rubr. C. de fid. instrum. n.* 8. *in fin.* Adeo vt ex hoc reddatur dubia intentio

44 actoris, † quod facit vt reus semper veniat absoluendus *Bald conf.* 79. *n.* 7. *lib.* 2. *Aym. conf.* 6. *in fin. n.* 127. *Surd. conf.* 1. *n.* 71.

Huiusmodi causa *Maceraten. legitimæ coram R. P. D. Vbaldo.* fuit pluries proposita, & nũquã capta resolutio, vt *die* 8. *February.* 1613. *&* 27. *Martij.* 1613. *&* 28. *Iunij.* 1613. Postea tamen 12. *Iuny.* 1615. ex rationibus supra adductis fuit conclusum non constare de aliqua solutione dotium, aut legatorum, nisi solum de parte dotis Camillæ in summa scutorum 230 in reliquis fuerunt reiecta adminicula, & coniecturæ allegatæ pro prætensis solutionibus præsumendis, & cum iterũ causa proponeretur propter reclamationem partis maxime super quietantia antiqua non recognita *Rota* 10. *May.* 1617. stetit in decisis.

EPITOME.

Legatarius quando possit accipere possessionem rei legatæ propria auctoritate, & non de manu hæredis. ¶ Clausulæ, omni meliori modo, & similes, positæ in fine testamenti an alterent dispositionem, & habeant vim institutionis, vel confirmationis tantum. ¶ Ratificatio an operetur actum nouum, prout est nunc, vel retrotrahatur, prout est tunc. ¶ Mandatum de associando an possit concedi hæredi, non probata possessione bonorum tempore obitus testatoris. ¶ Statutum, vt possessio defuncti continuetur in hæredem quid operetur. ¶ Institutio an dicatur conditionalis, si fuerit institutus aliquis, quatenus Titius præmoreretur. ¶ Fideicommissum relictum in codicillis quando inducatur distinctum, & non subordinatum ad institutionem tollendo qualitatem, & conditionem in testamento appositam. ¶ Et quo casu illæ censeantur repetitæ. ¶ Vel debeat fieri declaratio referendo singula singulis. ¶ Statutum vrbis vocans filios in conditione positos an habeat locum in transuersalibus. ¶ Testamentum, & codicilli an reputentur pro vnica dispositione. ¶ Vocatus in vno capitulo testamenti per vulgarẽ an sit vocatus per fideicommissum in alio, in quo est positus sub conditione. ¶ Et quid in eadem clausula, & dispositione. ¶ Relatio quando fiat ad omnes. ¶ Verba directa an trahantur ad fideicommissum stante clausula codicillari.

SVMMARIVM.

1 *Legata sunt prastanda ab haredibus.*
2 *Legatarius accipiens legata auctoritate propria priuatur iure suo. Intellige vt n.3. & 4.*
5 *Possessio capta lite pendente est nulla.*
6 *Ratificatio possessionis nulliter captæ operatur actum nouum vt valeat prout est nunc, non vt ex tunc.*
7 *Ratihabitio est facienda re integra, & in eodem statu.*
8 *Clausula, omni meliori modo, an faciat vt legatarius possit capere possessionem auctoritate propria. n.9. 10. & 12.*
11 *Clausulæ posita in fine testamenti non alterant dispositionem, sed habent vim confirmationis, non autem institutionis, aut alterius effectus. & n.13.*
14 *Legatarius capiens possessionem rei legatæ auctoritate Iudicis competentis, non incidit in aliquam pœnam, secus si Iudex non sit competens qui habetur pro priuato. n.15. & 16.*
17 *Possessio non dicitur acquisita, si fuit nulliter processum.*
18 *Mandatum de associando non potest concedi heredi, nisi probata possessione bonorum tempore obitus testatoris secundum statutum Vrbis, & ius commune.*
19 *Legatarius quando possit accipere possessionem vacantem rei legatæ propria auctoritate.*
20 *Statutum potest facere, vt possessio defuncti continuetur in haredem absque aliqua apprehensione, itaut pariat omnes actus possessorios. n.21.*
22 *Possessio non potest capi nisi purificata conditione apposita in re legata.*
23 *Institutio dicitur conditionalis, si instituatur aliquis cum verbis, quatenus Titius præmoreretur.*
24 *Fideicommissum relictum in codicillis, quando induceatur distinctum, & non subordinatum ad institutionem tollendo qualitatem, & conditionem in testamento appositam. n.25. & 27.*
26 *Testamentum & codicilli dicuntur vna & eadem dispositio, & vnico tempore facti. n.45.*
28 *Substitutiones omnes deficiunt, si dependent ab ea quæ defecit. n.37.*
29 *Conditio, modus, & qualitas adiecta in testamento censetur repetita in codicillis. Amplia vt n.30.*
31 *Institutio, & substitutio quando censeatur facta limitatiue, dummodo conditio euenerit. n.36.*
32 *Numerus pluralis verificatur in singulari.*
33 *Verba substitutionis quando debeant declarari secundum institutionem referendo singula singulis. n.34.*
35 *Testator potest vni cohæredum substituere, alteri autem non.*
38 *Institutus in vno casu nō debet succedere in alio.*
39 *Verba directa non trahuntur ad fideicommissa, quamuis adsit clausula codicillaris.*
40 *Probatio debet esse certa ad inducendum fideicommissum.*
41 *Statutum Vrbis vocat filios in conditione positos, & habet locū etiam in trāsuersalibus. n. 49.*
42 *Dictio vniuersalis nullum excludit.*
43 *Relatio fit ad omnes, si non adest diuersitas rationis, qua operatur ac si de singulis fuisset facta specialis mentio. n.44.*
46 *Vocatus in vno capitulo testamenti per vulgarem an censeatur vocatus per fideicommissum in alio, in quo est positus in conditione, & quid in eadem dispositione, & clausula. n.47.*
48 *Caducitas vulgaris substitutionis per aditionem hæreditatis aperit viam fideicommisso.*
50 *Coniecturæ, quæ singula non prosunt, simul coniuncta iuuant.*

CAPVT DLXXI.

Quo ad manutentionem petitam dixi non esse concedendam, cum fuerit capta possessio non citatis hæredibus, † à quibus erant præstanda prætensa legata *c. rainaldus.* 18. *vbi Glos. in verb. petendo. de testam. l. eam quam. C. de fideicommiss.* † Itaut capiens propria auctoritate rem legatam priuetur iure suo *l. non est dubium. C. de legat.* quod etiam est in fideicommissario *Oldrad. cons.* 107. *q.*6. *Dec. cons.* 424. *n.*18. *Surd. cons.* 253. *n.*1. *lib.* 2. † vbi, quod quamuis excusetur à dicta pœna, quando rem occupat sine vitio, videlicet si illam accepit ante aditam hæreditatem *Glos. in c. fin. de success. ab intestat.* *Alex. cons.* 163. *n.*5. *lib.*6. † Tamen cogitur post aditam hæreditatem hæredi restituere *l.* 1. *in princ. ff. quor. legator. Dec. cons.* 243. *n.* 4. *Menoch. de adipisc. possess. rem.* 2. *n.*9.

Non obstat prætensus cōsensus hæredis, Quia cum fuerit præstitus sub die 27. Octobris. 1613. non releuat † tamquam post inhibitionem emanatam die 13. eiusdem Mensis, qua pendente non poterat capi possessio, & capta dicitur nulla, & attentata *Rot. decis.* 5. *de restit. spoliator. in nou. per c. cordi. in fin. de appellat. in* 6. *Put decis.* 159. *n.*2. *lib.*2. Neque ratificatio aliquid operabitur, cum per illam non conualidetur possessio nulliter capta à principio, † valebit enim vt actus nouus ex nunc tempore ratificationis, non vt ex tunc tempore captæ possessionis *Bart. in l. obseruare. de offic. procons. Dec. cons.* 645. *præsupposita validitate. in fin. vers. & si diceremus. & cons.* 367. *viso puncto. n.* 4. *Menoch. de recuper. possess. remed.* 15. *n.*154. † Cum ratihabitio possessionis sit facienda re integra, & in eodem statu *Alex. cons.* 110. *n.*3. *post princ. vers. requiritur enim. lib.*1. *post Bart. in l. si vxor. §. si quis vxorem. ff. de adulter.*

Minus obstat clausula, omni meliori modo, quæ videtur habere vim, ac implicitam permissionem ingrediendi possessionem † auctoritate propria *Curt. Iun. in l. fin. n.*49. *C. de edict. diu. adrian. toll.* Quia verior est opinio, quod per talem clausulam non videatur testator recessisse ab ordine iuris, vt per *Peregr. de fideicommiss. art.* 47. *n.* 54. *in fin. Rimin. Inn. cons.* 91. *n.*28. & 29. *lib.*1. Cum ista verba, omni meliori modo, prout voluerit, pleno iure, ac similia prolata à testatore non importent, quod legatum capiatur propria auctoritate per legatarium, † ex quo à iure com-

communi prouisum est expresse, quod de manu hæredis sit capiendum, & talia verba possint aliud operari, vt in specie declarat *Cuman.cons.* 104. *alias* 115. *antonius benedicto filio. n.* 3. *Crot.in l.nemo potest.n.*46. *& ibi Ruin. col.*18. *n.* 50. *& Io. Anib.n.* 365. *ff.de leg.*1. *Surd.* qui de veriori opinione testatur *cons.*265. *n.*30. *lib.*2.

Quamuis hæc disputatio non sit necessaria, cum in legato, de quo agimus, non adsint ista verba, omni meliori modo, nec similia, simpliciter enim fuerunt domus relictæ absque vlla clausula, quæ possit importare huiusmodi facultatem ingrediendi possessionem auctoritate propria, 11 itaut non sit locus dubitationi, † Maximè, quia ista dictio, omni meliori modo, solum legitur in fine testamenti, quo casu tamquam posita in executiuis non debet alterare principalem dispositionem, sicut quando esset in dispositiuis *clem.* 1. *de præbend. Crot. cons.* 71. *n.* 73. *lib.*1. *Natt. cons.* 582. *n.*1. & in proposito nostro notat 12 *Surd.cons.*265. *n.*33. *lib.* 2. † & omnes doctores ex aduerso adducti loquuntur quando talis clausula est apposita in ipsomet legato *Peregr. de fideicommiss.art.*47. *n.*54. Cum etiam istæ clausulæ, omni meliori modo, ac similes, quæ apponuntur in fine testamentorum, & codicillorum 13 habeant solum vim confirmationis, † & validitatis illorum, non autem vim institutionis, aut alterius effectus *Bero. cons.*118. *n.*29. *lib.*2. *Alex. cons.*50. *n.*10. *lib.*7.

Nec iuuat, quod possessio fuerit capta auctoritate 14 Iudicis, quo casu non potest opponi, † quod legata non sint capta de manu hæredis, maximè quando Iudex haberet facultatem procedendi de æquitate, & sola facti veritate inspecta *Menoch. de adipisc.rem.*2. *n.*84. *&* 85. Quia intelligitur de Iudice habente iurisdictionem, quam non habebat ille, qui mandatum de associando concessit, prout fuit declaratum per Signaturam, quæ auocauit causam, eamq. commisit Auditori Cameræ. Vnde, quod fuit factum auctoritate Iudicis incompetentis, dicitur gestum propria auctoritate, & per consequens possessio 15 erit nulliter capta, † cum talis Iudex incompetens dicatur procedere tamquã priuatus *Aym. cons.*302. *n.*4. *vers.posset etiam dici. Menoch. de recuper.possess. rem.*8. *n.*17. *Ruin. cons.*152. *n.*6. *lib.*4. *Paris.cons.*94. *n.*2. *lib.*4. *post Bart.in l. cre-* 16 *ditores. n.*26. *C. de pignorib.* † Neque enim potest dici acquisita possessio per viã iudiciariam, quod à iudice incompetenti fuit iudicatum *l.*1. *§. hæc verba. ff. quod quisque iur. l.* 1. *§. vlt. ad tertull. Menoch. de adipisc.rem.*4. *n.*431.

Cum etiam idem Iudex quatenus esset competens non ritè, & rectè processerit, concedendo mandatum de associando non expectatis decem diebus, & non citatis intereße habentibus iuxta formam statuti Vrbis *rubr. de execution. testa-* 17 *ment.& codicillor. lib.*1. *c.*86. † Adeo vt hoc casu non dicatur acquisita aliqua possessio, tamquam nulliter fuerit processum, sed potius commissum spolium *Menoch. de recuperan. possess. rem.*8. *n.*17. *Aym.cons.*18. *n.*8. *Abb.in c.conque-* Stephani Gratiani *rente.n.*8. *de restit. spoliat.* Maxime, quia neque fuit probatum quod domus, de quibus agimus, fuissent in bonis Iulij tempore eius obitus, 18 ista probatio possessionis requirebatur, † ad hoc vt posset cõcedi mandatum de associando iuxta formam dicti statuti *c.* 86. *lib.* 1. quod etiam est de iure communi *Bald.cons.*352. *materia feudorum. in fin. n.* 4. *lib.*1. *Aym. cons.*61. *n.*6. *in fin. vers.sed an sufficiat. Decian.cons.*76. *n.*1. *lib.*3.

Nec aduersatur, quod legatarij acceperint posses- 19 sionem domorum vacantem, † quibus tunc permittitur illam propria auctoritate accipere *Bero.cons.*16. *n.*37. *ad fin.vers.tertio quando. lib.* 2. Quia in facto constat, quod hæres iam adiuerat hæreditatẽ, & quatenus de hoc non appareret, tamen ex statuto Vrbis *c.*147. *lib.*1. possessio bonorum defuncti censetur in eum continuata, 20 quod potest fieri † per legem, aut statutum etiam absque vlla apprehensione, vel facto hominis *Alex.cons.*24. *n.*2. *lib.*3. vbi de communi *Tiraq. in tract. le mort. saisit. declarat.* 7. *n.* 3. *ad med. vers. quia ista possessio. Calean. cons.* 67. *col.* 7. 21 Itant † pariat omnes effectus possessorios, vt per *Rot.coram R.P.D.Scotto. Roman.officy.* 3. *Decembris.*1607. *Molin.de primogenit. hispanor. lib.*3. *c.*13. *n.*2. *cum seq.*

Accedat, quod neque poterat capi possessio vigore istorum legatorum, cum fuerint facta sub conditione, si Lucas Antonius fuisset hæres Iulij, 22 quæ † conditio non extitit, neque habuit effectum, prout requirebatur, vt posset in Aduersarios legatum transire *l.sempronius attalus. de vsufr. legat. Io.de Imol. in l.*1. *col.penult. & ibi Ias.n.*127. *col.penult. post med. vers. vltimo requiritur. ff.de legat.*1. *Glos.Bald. & alij in l.conseruus tuy. ff.eod.tit. Bart.in l.*1. *col.*3. *& in l.fin. §.penult. C.commun. de legat.*

In huiusmodi causa fuit recessum à dicta petitione mandati de manutenendo, & instatum declarari an esset locus fideicommisso, & pro negatiua 23 opinione multum faciebat, † quod institutio fuit conditionalis, quatenus Ioannes præmoreretur, & cum constet illum superuixisse, ipse solus remansit hæres, neque est amplius quærendum de vlteriori institutione, vt in proprijs terminis, de quibus agimus, est decisio *Rotæ coram R.P.D. Verospio. Narnien. fideicommissi.* 8. *Nouembr.* 1613. quæ fuit latius confirmata 2. *Maij.*1614. *post Corn.cons.*186. *n.*5. *lib.*3. *Anchar. cons.*137. *n.*1. *Ruin.cons.*99. *n.*10. *lib.*2. *& cons.* 102. *n.*5. *eod.lib. Menoch. cons.* 399. *n.*16. *vsque ad* 22 *lib.* 4. & dixi latè *supr.c.*535.

Non obstat, quod in codicillis fuerit facta substitutio ad fauorem Aduersarij, si Lucas decesserit si- 24 ne filijs, † Vnde tamquam separata ab institutione, & testamento inducet quoddam fideicommissum distinctum, & non subordinatum ad dictam institutionem *Paris. cons.*18. *n.*44. *lib.*2. Quia non ex hoc, quod substitutio fuit facta in codicillis, potest dici sublata qualitas, & condi- 25 tio apposita in testamento, † cum immo censeatur potius illa repetita, quasi codicilli trahantur semper ad mentem testamenti, itaut numquam

testator videatur recessisse à dispositione in eo facta per codicillos postea subsecutos, etiam ex longo temporis interuallo, † cum testamentum & codicilli dicantur vna & eadem dispositio, & vnico tempore facti *Natt.consil.483.n.18.& 19. & cons.476.n.10. ad med. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib.6. tit.4. n.7. ad med. vers. plane dispositio. post Cin. in l.2. C. de testam.tut.*

Cum igitur non possit dici nos esse in actu separato, sed vnico, & connexo, vt dictum est, † neque dicendum est fuisse sublatam cōditionem illam, si superuixerit, sed potius repetitam, & per consequens non intrare prætensam substitutionem, cum mulieres non sint substitutæ Ioanni, sed Lucæ, in casu, quo Ioannes non superuixisset testatori, & sic in casu, in quo substitutio eiusdem Lucæ haberet locum, † quæ cum defecerit, euanuerunt etiam omnes substitutiones ab ea dependentes *l. si mater. §.1. & l. qui habebat. de vulg. & pupill. Ruin. cons. 152. n. 5. in fin. lib. 2. Parif. conf. 87. n. 37. lib. 2. Cephal. cons. 11. n. 11. lib. 1. cum aliis per Surd. decis. 144. n. 13. & 14.*

Et generale est, vt conditio, modus, qualitas, & similia adiecta in testamento censeantur repetita in codicillis, † in quibus testator non videtur recessisse à dispositione testamentaria, sed ab his tantum quæ reformauit, & expressit, & nō aliàs, cū in non reformatis duret eadem voluntas *Roland. cons. 31. n. 23. vsque ad 27. lib. 4. per tex. in l. alumnæ. §. qui filias. ff. de adim. legat. Menoch. cons. 452. n. 1. vsque ad 15. lib. 5.* vbi in specie respondet non considerari istam separationem inter codicillos, & testamentum *Idem Menoch. cons. 333. n. 6. vsque ad 9. lib. 4. & præsumpt. 177. n. 1. vsque ad 6. lib. 5. Aym. cons. 231. n. 12. in fin. Alex. cons. 104. n. 12. & 13. lib. 2. Dec. cons. 189. circa primum dubium. n. 6. cum seq.* vbi, † quod maximè procedit quando in codicillis fuerunt posita verba, addendo, seu diminuendo ad testamentum, prout in casu nostro, quia illa debent referri ad diminutionem, & additionem, quæ inferius legi possit, & oculis perspici per *tex. in l. 1. cum ibi notatis per Bart. ff. de his quæ in testam. delent.* Vnde cum nihil fuerit dispositum quo ad conditionem, si superuixerit, appositam in prima institutione, firmum remanebit testamentum respectu dictæ conditionis, vt notat *Bald. cons. 393. in fin. lib. 3.*

Præsertim, quia in casu nostro fuerunt semper in codicillis addita verba relatiua ad testamentum, † ex quibus colligitur, quod non debet considerari vlterior institutio, & substitutio, cum censeatur facta limitatiue, dummodo institutionis conditio euenisset *Alex. cons. 139. n. 3. lib. 6. Menoch. cons. 85. n. 46. vsque ad 48. lib. 1. & cons. 325. n. 48. lib. 4. Ceph. cons. 138. n. 13. lib. 2.* Cum omnia defecerint ob defectum conditionis adiectæ *Imol. in l. qui habebat. de vulg. & pupill. Bald. cons. 162. lib. 1. Surd. decis. 144. n. 14.*

Nec facit, quod etiam persona Ioannis includatur in illa clausula, & si omnes instituti, & substituti, & ad hæreditatem vocati decederent sine filiis, cum duo tantum in primo gradu fuerint instituti, videlicet Ioannes, & Lucas, & secundum propriam significationē verborum instituti dicuntur primi hæredes, & primo loco instituti, quæ dictio tamquam pluralis non videtur posse propriè verificari, nisi inter istos duos, † Quia omisso, quod numerus pluralis sæpe etiam resoluitur in singularitatem *Peregr. de fideicommis. art. 21 n. 40.* Respondetur, quod ista generalia verba debent declarari secundum præcedentia referendo singula singulis, † vt scilicet, si Lucas ex vulgari successerit per vulgarem, neque enim in alium casum dicitur ei facta substitutio, cum hoc operentur istæ clausulæ generales, vt in specie similium verborū notat *Dec. cons. 185. & diligenter. col. vlt. post princ. vers. quarto considerandum. post Glos. & Ang. in l. quæstionem. 32. C. de fideicommis. Idem Dec. cons. 384. col. penult. ante med. vers. sed ex quo adita hæreditate. Rot. diuers. decis. 54. n. 15. p. 2. Aym. cons. 98. n. 11.*

Stantibus† præsertim verbis generalibus relatiuis ad testamentum, ex quibus colligitur, quod non debet considerari vlterior institutio, & substitutio, vt dictū est *supr. n. 31.* Et ita declaratur doctrina *Bart. in l. quandiu. la 2. in fin. ff. de acquir. hæredit. Alex. cons. 1. n. 12. lib. 1. Corn. cons. 299. col. 2. vers. sed licet prædicta. lib. 3. Aym. cons. 283. col. 2. vers. quia præmissa. Socin. Iun. cons. 42. n. 32. lib. 2. cum aliis per Menoch. cons. 325. n. 48. lib. 4.*

Neque est inconueniens, quod Lucæ Antonio fuerint factæ substitutiones, non autem Ioanni, cum† testator possit vni cohæredum substituere, alteri vero non tam in tempore, quàm in rebus, & similibus *Bart. in l. qui plures liberos. 38. in princ. & ibi Castr. n. 1. ff. de vulg. & pupill. post Glos. ibid. in verb. & ad breue. Alex. & alii in l. si quis substituerit. 21. ff. eod. tit.*

Neque obstat, quod testator vocauerit filias neptum, quasi ex hoc adsit coniectura fideicommissi, † Quia cum institutio defecerit propter euentum conditionis superuiuentię Ioannis primi hæredis, non consideratur vlterior institutio, & substitutio, cum censeatur facta limitatiuè, dūmodo cōditio eueniret vt diximus *supr. n. 31. & 34.* † Cum omnia defecerint ob defectum conditionis adiectæ *l. qui fundum. §. qui filios. in fin. ff. ad leg. falcid. l. si mater. §. 1. ff. de vulg. & pupill. Imol. in l. qui habebat. ff. eod. tit. Bald. cons. 162. lib. 1. Ruin. cons. 152. n. 5. in fin. lib. 2. Socin. cons. 16. col. 6. post med. lib. 3. Surd. decis. 144. n. 14. Parif. cons. 87. n. 37. lib. 2. Cephal. cons. 11. n. 11. lib. 1.*

Minus obstat, quod non adsit diuersa ratio, cur testator voluerit vocare Lucam Antonium per vulgarem, quàm per fideicommissum, & sic credendum est, quod voluerit eum vocare quandocumque postea Ioannes decederet. † Quia satis est, quod testator expressit solum casum superuiuentiæ, itaut institutus in vno casu non debeat succedere alio superueniente *Menoch. cons. 326. n. 7. cum seq. lib. 4.* & sufficit, quod testator voluerit prouidere Lucæ Antonio in casu

quo

quo non superuixisset Ioannes, adeò vt sit probandus euentus istius conditionis, ad hoc vt admittatur secundus institutus *Corn. conf.* 186. *n.* 5. *lib.* 3.

Maximè, quia sumus in verbis directis, quæ non 39 debent trahi ad fideicommissum,† quamuis adsit clausula codicillaris, quæ in hoc casu non operatur, cum esset contra mentem testatoris, qua deficiente nullum habet effectum dicta clausula *Dec. conf.* 290. *visis & diligenter considera-* 40 *tis. col.* 2. *ad med. n.* 4. † Præsertim ad inducendum fideicommissum, in quo probatio debet esse certa, & concludens *Aym. conf.* 161. *n.* 16. *Roland. conf.* 56. *n.* 4. *lib.* 3. *Surd. conf.* 96. *n.* 2. *lib.* 1. *Paris. conf.* 86. *n.* 11. *lib.* 2.

Ex prædictis fuit conclusum pro exclusione fideicommissi, quamuis postea fuerit contrarium resolutum, quod potius Lucas Antonius esset vocatus per fideicommissum, vt in *decisione coram R.P.D. Vbaldo. Romana fideicommissi de Surdis.* 27. *Februar.* 1617. vbi dicitur, quod testator instituerat Ioannem fratrem suum, si testatori superuiueret, & quatenus præmoreretur, instituit hæredē dictū Lucam Antonium, In codicillis verò post prohibitionem alienationis quarumdam domorum, & plures substitutiones idem testator adiecit hæc verba, & si omnes supranominati hæredes instituti, substituti, & ad prædictam hæreditatem vocati decederent sine filijs legitimis, & naturalibus, voluit, quod omnia bona sua, quæ tunc reperirentur, deuoluantur, & deuoluta esse censeantur, & sint ad operam Sanctiss. Crucifixi, ex quibus verbis videtur posse elici vocationem Lucæ Antonij per fideicommissum, dum enim dicitur, si omnes supranominati hæredes instituti, comprehenditur etiam Ioannes, qui fuerat in testamento institutus hæres, immo nō nisi ipse, & Lucas Antonius possunt ijs verbis significari, cum ipsi tantum essent instituti, reliqui autē omnes substituti, & sic apparet in illa conditione adiecta dictis institutis, si sine filijs decesserint, censeri positum Lucam Antonium fratris filium, & consequen- 41 ter vocatum per fideicommissum † ex statuto Vrbis *lib.* 1. *c.* 142. & cum sint nominati numero 42 plurali, † & per illam dictionem vniuersalem, omnes, quæ nullum excludit *l. Iulianus. ff. de legat.* 3. ad Ioannem, & Lucam Antonium oratio referri debet, cum non possit assignari ratio 43 diuersitatis, cur ad vnum potius,† quàm ad alterum referatur *l.* 1. *C. de liber. præter. l.* 3. *§ filius. ff. de lib. & posth.* cum alijs latè adductis per *Rot. coram R. P. D. Buratto. Romana emphyteusis.* 11. *Martij.* 1616. *post Gabr. de clausul. conclus.* 16. *Menoch. de præsumpt.* 181. *lib.* 4. *Peregr. de fideicommiss. art.* 16. *n.* 105. *cum seq.* 44 *Cardin. Seraphin. decis.* 570. *n.* 2. † Vnde perinde operatur, ac si de singulis fuisset facta specialis mentio *Bart. in l.* 2. *ff. de nouat. Aym. conf.* 308. *n.* 6. *Rot. coram Card. Ludouisio Ciuitatis Castelli fideicommissi.* 14. *Maij.* 1607.

Neque videbatur obstare, quod dicta clausula, & si omnes supranominati hæredes instituti, non possit referri ad Ioannem tamquam non nominatum in codicillis, sed in testamento: Quia vltra quod cum Ioannes fuerit hæres institutus in testamento, non erat necessaria alia nomi- 45 natio in codicillis,† cum codicilli dicantur pars testamenti, & ab eo robur accipiant, & vnum dicatur venire continuatiuè ad alterum *l.* 2. *§. codicillorum. ff. de iur. codicill.* cum alijs per *Card. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib.* 6. *tit.* 4. *ante n.* 8. *Peregr. de fideicommiss. art.* 16. *n.* 49. cessat obiectum ex lectura codicilli, in quo in prohibitione alienationis fuit facta expressa mentio Ioannis.

Nec oberit, quod Lucas Antonius sit in alio capi- 46 tulo expressè vocatus per vulgarem,† videlicet, in casu quo Ioannes præmortuus fuisset testatori, vnde non censetur vocatus per fideicommissum in alio, in quo est positus in conditione, vt per *Rutit. in tract. An & quando lib. in cond. lib.* 1. *c.* 3. *n.* 16. Quia immo ex hoc videtur insurgere fortior coniectura dictę vocationis ex latè congestis per *Rot. coram Card. Ludouisio Ciuitatis Castelli fideicommissi.* 14. *Maij.* 1607. vbi etiam allegantur plures decisiones, & ibi dicitur, quod Rota semper magnifecit hanc coniecturam, nec est inconueniens, quod in eadem 47 dispositione, † immo in eadem clausula, quis sit vocatus per vulgarem, & per fideicommissariam, & præsertim quando non adsunt verba restrictiua, & repugnantia fideicommisso, iuxta *notata in l. centurio. ff. de vulg. & in l. precibus.* 48 *C. de impub.* † Cum immo caducitas vulgaris substitutionis per aditionem hæreditatis aperiat viam fideicommissariæ *Gabr. conf.* 115. *n.* 8. *lib.* 1.

Et quamuis simus in transuersalibus, Tamen statutum Vrbis *lib.* 1. *c.* 142. loquens de positis in 49 conditione, quod censeantur vocati,† habet locum etiam in transuersalibus *Rot. coram R. P. D. Coccino Albanen. fideicommissi.* 13. *Ianuarij.* 1606. Et ex istis rationibus fuit conclusum pro vocatione Lucæ Antonij per fideicommissum, reuocando sententiam in contrarium latam, vt in decisione tenoris, de quo supra *coram R.P.D. Vbaldo. Romana fideicommissi de Surdis* 27. *Februar.* 1617. vbi etiam additur, quod ita fuit resolutum, quia aderant multæ coniecturæ, prout est prohibitio alienationis, digressus ad plures gradus substitutionum, & quia positi sunt in conditione filij Lucæ Antonij, & filij neptum fœminarum, & ita ex dispositione statuti censentur vocati, qui tamen sunt remotiores, & minus dilecti, & sic multo magis debet censeri vocatus Lucas Antonius, qui erat proximior, & fuit hæres institutus, seu substi- 50 tutus per vulgarem Ioanni, † quæ coniecturæ licet fortè per se consideratæ patiantur aliquam difficultatem, tamen negari non potest, quod simul iunctæ non coadiuuent dictam vocationem vigore statuti, vt per *Rot. coram R.P.D. Vbaldo. Romana fideicommissi de Aldonijs.* 11. *Ianuarij.* 1613. *& coram Card. Ludouisio Ciuitatis Castelli fideicommissi.* 14. *Maij.* 1607.

EPITOME.

ARgumentum à contrario sensu an habeat locum in sententijs, arbitramentis, & contractibus. ¶ Absolutus ab expensis quatenus sententiæ acquiescat an censeatur condemnatus si appellet, & appellationem prosequatur, & sinat causam deseri. ¶ Iudex declarans, vt durante descriptione focorum quis soluat, an illa non durante videatur condemnasse, vt non teneatur soluere. ¶ Renunciatio appellationis in præiudicium appellati an sit valida. ¶ Et quando liberet ab expensis. ¶ Minor an possit non vti sententia restitutionis in integrum. ¶ Et quid in alijs non priuilegiatis, vt in consanguineo obtinente in causa retractus, & in emptore in redhibitoria, & similibus. ¶ Dilationi an possit renunciari. ¶ Desertio appellationis quos effectus operetur. ¶ Consensus non appellantis iunctus cum sententia an inducat naturalem obligationem. ¶ Deserens causam an dicatur succumbere. ¶ Instrumentum an possit negari esse publicum, quamuis contra illud nihil debeat opponi. ¶ Notorium an sit probandum. ¶ Et an excludat appellationem. ¶ Conuentio vt fiat murus diuisorius an inducat seruitutem, vt in eo non possit ædificari. ¶ Peritis quando sit standum circa parietem aptum ad ædificium. ¶ Procurator an possit imponere seruitutem in præiudicium domini. ¶ Caminus an licitè construatur in muro communi. ¶ Renuncians liti quando condemnetur in expensis. ¶ Restitutio in integrum an dicatur sententia condẽnatoria. ¶ Appellans si non potuit habere Iudicem an debeat protestari, vt causa non dicatur deserta.

SVMMARIVM.

1 *Absolutus ab expensis quatenus sententiæ acquiescat, censetur condemnatus, si appellet, & prosequatur appellationem. n.11. Idem in laudo. n.13.*

2 *Argumentum à contrario sensu habet locum in sententijs, & arbitramentis. n.4. & in contractibus tam bonæ fidei, quàm stricti iuris. n.7.*

3 *Iudex pronuncians rem esse meam, statim declarat tuam non esse.*

5 *Arbiter declarans, vt durante descriptione focorum non teneatur quis soluere, censetur eum condemnare, vt illa non durante soluat.*

6 *Mens disponentis debet attendi.*

8 *Victus tenetur ad expensas eo ipso quod succumbit in causa iuxta Statutum Vrbis.*

9 *Stante conformitate iuris licet arguere à contrario sensu.*

10 *Statutum dicitur ius ciuile, & illius appellatione venit.*

12 *Acquiescere sententiæ dicitur qui non appellat.*

14 *Petitio reductionis assimilatur appellationi.*

15 *Victus appellans, & repulsus, quia causa non erat appellabilis, habetur pro non acquiescente sententiæ.*

16 *Appellans potest renunciare appellationi, non tamen liberatur à refectione expensarum.*

17 *Renuncians liti debet condemnari in expensis. Intellige vt n.18.*

19 *Appellatus quando possit prosequi appellationem, non obstante renunciatione appellantis, & quid in tertio, & alijs adhærentibus. n.20.*

21 *Minor potest si velit non vti sententia restitutionis in integrum. n.24.*

22 *Consanguineus obtinens in causa retractus non potest cogi, vt vtatur sententia.*

23 *Emptor, qui obtinuit in redhibitoria non prohibetur renunciare sententiæ. Declara vt n.26.*

25 *Restitutio in integrum non dicitur proprie sententia condemnatoria.*

27 *Dilationi concessæ in præiudicium aduersarij non potest renunciari. Intellige vt n.28. & 29.*

30 *Victus appellans an dicatur acquiescere sententiæ stante desertione causæ. n.35.*

31 *Desertio appellationis quid operetur. n.32.*

33 *Paria sunt non appellare, & appellationem non prosequi, aut illi renunciare.*

34 *Appellatione deserta dicitur sententia approbata.*

36 *Appellans contradicens fatigando aduersarium condemnatur in expensis, secus si nulla adest contradictio. n.37.*

38 *Consensus non appellantis iunctus cum sententia non parit naturalem obligationem.*

39 *Deserens appellationem comprehenditur in dispositione loquente de eo, qui in causa succumbit, dummodo prius constet de desertione. n.42.*

40 *Appellans si non potuit habere iudicem, & non protestatur habetur pro succumbente. Contrarium quod non requiratur protestatio. n.41.*

43 *Instrumentum potest negari esse publicum, quamuis contra illud nihil possit opponi.*

44 *Appellatio non admittitur in notorio, nec ordo iuris, nec probatio requiritur, dummodo prius constet illud esse notorium. n.45.*

46 *Renuncians appellationi quando tacitè, vel expressè acquiescat sententiæ remissiue.*

47 *Conuentio vt fiat murus diuisorius an inducat seruitutem, vt non possit super eo ædificari sumptibus proprijs. & n.51.*

48 *Peritis standum est an murus sit destinatus solum ad diuidendum, vel ad ædificandum. n.49.*

50 *Relationi peritorum debet stari in qualibet materia.*

52 *Concessio non debet esse frustatoria.*

53 *Aedificare licet etiam cum damno vicini, quando non adest æmulatio, seu inuidia illius.*

54 *Intentio partium debet sortiri effectum.*

55 *Denominatio non attenditur, si repugnat effectui qui magis consideratur, quàm sonus verborum.*

56 *Potestas non est auferenda circa vsum rei suæ.*

57 *Procurator sine mandato speciali non potest imponere seruitutem in præiudicium domini.*

58 *Seruitus est probanda per pactum clarum, & expressum, vel per præscriptionem.*

59 *Omissum habetur pro omisso in materia stricta, & dispositione inter viuos. n.60.*

61 *Seruitus de iure communi non debetur.*

62 *Caminus potest fieri in muro communi, quando non est ita subtilis, vt comburatur.*

CA-

CAPVT DLXXII.

ABsolutus ab expensis quatenus acquiescat sententiæ censetur in eis condemnatus, si illi non acquiescat appellando, †[1] & causam appellationis prosequendo, solent enim Iudices hanc absolutionem cum dicta clausula concedere in odium litigantium, qui potius ad defatigandum aduersarium, quàm pro iustitia consequenda protrahunt in longum lites, prout de huiusmodi praxi testatur *Mastril. decis. 166. in princ.* Vnde si non pareatur præfatæ conditioni acquiescendo sententiæ, satis constat de mente Iudicis volentis condemnare eum, qui non acquieuit, itaut sufficiat etiam tacitè de hoc apparere, †[2] cum in sententijs habeat locum argumentum à contrario sensu *l. si inter me. 15. ad med. & ibi Glos. in verb. nõ esse. ff. de except. rei iudic.* vbi, quod statim, quod pronunciatur rem esse meam, eo ipso ex diuerso †[3] dicitur iudicatum rem tuam non esse *l. penult. §. cum autem. & ibi Glos. in verb. meum ff. eod. tit.* & passim in sententijs, arbitramẽtis, & similibus admitti argumentum à contrario sensu concludunt omnes communiter, †[4] vt per *Ias. in l. 1. col. 11. post princ. n. 56. ff. de offic. eius. Roman. cons. 399. n. 5. & ibi Mandos. in verb. ad similitudinem. Io. Crot. in l. omnes populi. n. 200. ff. de iust. & iur. Euerard. loco argumentor. 82. n. 34. & 35. q. 7. & 8. Corsett. singul. 3. incip. argumentum. Bald. cons. 242. quidam dominus pasinus. n. 2. & 3. lib. 2.* vbi ferè in terminis concludit, †[5] quod Iudex, seu Arbiter pronuncians, vt durante descriptione focorum non teneatur quis soluere, censetur eum condemnasse, quod illa non durante debeat soluere, quia ex verbis sententiæ colligitur id Iudicem voluisse, & talem fuisse eius mentem, †[6] quę debet attendi *l. ab executione. de appellation. l. qualẽ. in princ. de arbitr. l. inter castellianum. eod. tit.* Quod etiã est in contractibus, siue sint bonæ fidei, †[7] siue stricti iuris in quibus d. argumentum à contrario sensu procedit *l. pecuniã. ff. si cert. petat. Natt. cõs. 109. n. 5. Ias. cõs. 115. lib. 1. Surd. cons. 518. n. 1. lib. 4.* cum alijs per *Rimin. Iun. in l. 1. n. 395. ff. si cert. petat. Aym. cons. 70. n. 3.* latè *Card. Mãtic. de tacit. & ambig. cõuent. lib. 1. tit. 14. n. 8.*

Quod magis est in casu, de quo agimus, quia istud argumentum à contrario sensu non est contra ius statutarium. †[8] immo est illi conforme, cum per statutum Vrbis *lib. 1. c. 194.* disponatur, quod victus eo ipso quod succumbit in causa teneatur ad expensas, quamuis non esset in eis condemnatus, & stante conformitate iuris licet arguere à contrario sensu, cum aliàs non liceret, si aliter per dictum ius fuisset decisum †[9] *Crot. Bero. & alij.* de quibus per *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 2. tit. 14. n. 25.* Et dictum statutum habet locum in casu nostro, cum simus inter ciues, & incolas, & dicitur ius ciuile, †[10] & illius appellatione venit *Bart. in l. stipulationum aliæ. in fin. princ. & ibi Ias. n. 9. de verb. obligat. Bald. in l. generaliter. col. 1. C. de episcop. & cleric. Bero. cons. 1. n. 15. lib. 1.*

Quod autem pars non acquieuerit sententiæ patet ex facto, in quo non solùm constat de appellatione interposita per Aduersarium, sed etiam de illius prosecutione vsque ad calculum ferendæ sententiæ cum magnis expensis, & damnis passis per victorẽ, quas fuit coactus ob talem progressum in lite facere, cum tamen ad effectum, vt quis non dicatur acquiescere sententiæ †[11] sufficiat, vt ab ea reclamet, & appellet *Purpur. cons. 10. n. 2. lib. 1. per tex. in l. 3. §. falsus. ff. rem rat. haber.* Prout è contra dicitur quis acquiescere sententiæ quando non appellauit †[12] *Alex. cons. 136. aliàs 275. in causa & lite vertente inter Iacobum. n. 2. in princ. & in fin. vers. item quod acquieuerit. lib. 2.* quem refert, & sequitur *Felin. in c. cum inter. 12. col. 2. in princ. vers. & plura signa. n. 2. in fin. de sentent. & re iudic. per tex. in l. ab eo. C. quom. & quand. iud. l. 1. C. de relation. l. vltim. quand. appell. sit. l. cum ostendimus. §. fin. de fideiussor. tutor. Bart. in l. si separatim. ad fin. ff. de appellat. Bald. in l. ne arbitris. C. de recept. arbitr.* †[13] Quod etiam est in laudo, cui non dicitur condemnatus acquiescere statim quod ab eo reclamat *Purpur cons. 10. n. 2. lib. 1.* cum petitio reductionis assimiletur appellationi, †[14] & in eius locum succedat *Glos. in l. in arbitro. ff. qui satisd. cogant. Specul. de arbitr. §. sequitur. vers. sed infra quod tempus. Castr. cons. 260. visis compromisso laudo & puncto. in 1. dub. lib. 1.*

Amplius, si per victum non stetit, quo minus vteretur remedio appellationis, & repulsus fuerit ab appellando, vt quia causa non erat appellabilis, vel propter clausulam appellatione remota, vel quia adessent tres sententiæ, vel duæ facientes vim trium, vel quid simile, per quod deberet negari appellatio, †[15] Tamen non obstante tali repulsione semper dicetur non acquieuisse sententiæ *Felin.* in specie *in c. cum inter. 12. n. 2. de sentent. & re iudicat.* Vnde multo magis in casu nostro, in quo debens acquiescere sententiæ appellauit, & fuit admissa eius appellatio, quam prosecutus est in graue damnum, & præiudicium appellati, itaut stante contrauentione sit locus cõdemnationi expensarum, vt dictum est.

Neque obstat renunciatio appellationis, quæ poterat fieri per appellantem †[16] *l. si quis libellos. 29. C. de appellat. Aym. cons. 115. n. 12.* Quia ista renunciatio non liberat ab expensis, in quibus renuncians venit condemnandus *Innoc. in c. ex parte. de rescript. Guid. Pap. decis. 436. n. 36.* †[17] Prout dicimus de eo, qui renunciat liti, qui debet condemnari in expensis *Dec. in c. interposita. 70. §. denique. n. 4. de appellat. Bald. in auth. qui propriam. in 2. notab. n. 2. C. de non numer. pecun. & in l. postquam liti. col. vlt. q. 5. C. de pact. & ibi Salic. q. 8. n. 19. Doctor. in l. destitisse. de iudic. Asin. in prax. §. 32. c. 2. ampl. 2. n. 2. fol. 416.* †[18] Nisi causa, propter quam renunciatur superueniat de nouo *Auffrer. ad decis. capell. Tholosan. 5. in fin. post Bald. in d. l. postquam liti. n. 12. C. de pact. per tex. in l. destitisse. in fin. de iudic.*

Immo neque in casu nostro poterat appellans renunciare appellationi, cum pars illam prosecu-

ta

ta fuerit vsque ad calculum ferendæ sententiæ, tunc enim non est amplius res integra, sed appellatio est facta communis post citationem par-19 tis, † & alios actus subsecutos, ideo poterit appellatus prosequi appellationem inuito appellante, nulla habita consideratione talis renunciationis, & obtinere condemnationem expensarum, nam dicta renunciatio nihil operatur, quatenus tendit in præiudicium appellati, ac interesse ipsius *Imol. in c. interposita. 70. §. illi denique. n. 4. & 5. & ibi Franc. n. 12. & Butr. n. 2. de appellation. Afflict. super constit. regn. rubr. 45. incip. appellationum tempora. in fin. lib. 2.* quod etiam voluit *Bald. in l. omnem honorem. quæ est vlt. n. 3. & ibi Cin. & Salic. in fin. C. quando prouoc. non est necess. Bart. in l. si quis libellos. 28. n. 1. C. de appellat. Papiens. in form. appellat. à sentent. definitiu. in glos. occasione cuiusdam. in fin. n. 4. Felin. in c. ex parte. il 2. quod est 12. n. 5. de rescript. Tiraq. de retract. lignag. ad fin. tit.* 20 *n. 25.* Cum etiam in præiudicium tertij, qui adhæsit appellationi pro suo interesse, & aliorum adhærentium non valeant huiusmodi renunciationes, neque transactiones cum appellato, nam semper illis non obstantibus licebit eis prosequi causam appellationis *Franc in c. vna sententia. 72. n. 4. de appellat. Aret. in l. 4. §. alio condemnato. n. 6. ff. eod. tit. de appellat. & relat. Abb. in c. cum super. 17. n. 27. vbi Felin. n. 11. de re iudicat. Achill. Personat. de adipisc. poss. n. 339. tom. 3. p. 2. fol. 269. Specul. de appellat. §. 1. incip. quis possit. n. 12. & ibi Addit. in verb. si iudex. Rip. in l. filiusfamilias. §. diui. n. 62. ff. de legat. 1. Zuccard. in l. fin. n. 339. C. de edict. diu. adrian. tollen. Alex. cons. 188. viso processu. ad fin. lib. 2. V ant. quis possit dicer. de nullit. n. 19. & 20. post Bald. in auth. nunc si hæres. col. 11. C. de litigios.*

Neque obstat *l. si iudex. 34. ff. de minorib.* vbi si minor nolit vti sententia restitutionis in inte-21 grum obtenta, † poterit habere exceptionem vtilem aduersus petētem pretium quasi ex causa iudicati, quod & in alijs casibus obtinebit, quia scilicet vnicuique permittitur contemnere ea, quæ pro se fuerunt introducta, quod procedit in omnibus, quæ sunt quæsita iure quopiam singulari, siue extraordinario, ac speciali, vt notat *Bald. in d. l. si iudex. in 1. & 2. lect. Tiraq. de re-*22 *tract. lignag. ad fin. tit. n. 24.* vbi ex hoc infert, quod si consanguineus velit redimere, & obtineat sententiam contra emptorem condemnatum ad rem restituendam soluto pretio, poterit non vti sententia, ita vt emptor non possit eum 23 cogere ad pretium sibi soluendum. † Exemplo emptoris, qui obtinuit in redhibitoria, qui potest renunciare sententiæ, nec ex ea permissum est venditori agere *Glos. in l. illud. 29. in verb. restituere. vbi Bald. & Cepoll. in fin. n. 7. de ædil. edict. Idem Cæpoll. in l. sciendum. 19. §. dictum. in fin. ff. eod. tit.*

Quia in *d. l. si iudex. ff. de minor* non continetur ius commune, sed priuilegium minorum, vnde non est arguendum à restitutione in integrum ad ap-24 pellationem, † ideo non mirum, si minori conceditur renunciatio, quæ non est concedenda appellanti, cum sententia lata pro aliquo in ipsius priuilegium non imponat ei necessitatem illa vtendi, si noluerit, prout in specie *ad d. l. si iudex* respondet *Bald. ibid. & in l. 2. col. 2. q. 2. C. de fideiussorib. minor. & in l. si constante. §. quoties. ff. solut. matrim. Tiraq. de retract. lignag. ad fin. tit. n. 15.* Cum aliàs cessante priuilegio de iure 25 communi non sit locus pœnitentiæ, † maxime quia restitutio in integrum non dicitur proprie sententia condemnatoria, neque ex ea oritur actio in factum *Bald. in l. si prædium. 4. n. 7 col. 2. post princ. vers. sed pone lata est sententia. C. de* 26 *ædilit. action.* † vbi etiā respondet ad illud, quod dictum est de obtinente in redhibitoria, qui potest renunciare sententiæ, vt per *Glos. in l. illud. in fin. ff. de ædil. edict.* Nam ibi hoc procedit, quia res nondum transiuit ad condemnationem vtriusque partis, secus quando transiuit, tunc enim standum est sententiæ, ex qua oritur venditori actio in factum, si emptor illa non velit vti *Tiraq. de retract. lignag. ad fin. tit. n. 25. in fin.*

Quod etiam est in dilatione alicui concessa, cui non potest renunciari in præiudicium aduersa-27 rij, † nec ea pendēte admitteretur probatio, nam propter æqualitatem seruandam dilatio facta est communis ex beneficio legis, quod quidem beneficium non est in potestate eius, qui dilationem impetrauit, cum in pari iure nō possit vnus alteri præiudicare *l. si post mortem. §. vlt. ff. de* 28 *bonor. possess. contr. tabul.* † quidquid secus sit in iure, quod non venit pariter, sed in consequentiam *l. si iudex. de minorib.* & in specie dilationis notat *Bald. in l. si arrogator. in fin. ff. de adoption. & in l. postquam. col. vlt. q. 7. C. de pact. Doctor. in l. petenda. C. de tempor. in integr. restitut.* 29 vbi licèt per *Bart.* teneatur contrarium, † quod possit renunciari dilationi, Tamen debet intelligi quando quis meruit dilationem de iure speciali per beneficium restitutionis in integrum, secus in eo, qui meruit dilationem de iure communi, quia ius speciale proditum est pro singulari fauore, sed de iure communi attenditur æqualitas in iudicijs, & ita concordat opiniones *Tiraq. de retract. lignag. ad fin. tit. n. 26. in fin. vers. tu tene primam partem.*

In prædictis tamen obseruandum est, quod si fuerit lata sententia cum absolutione ab expensis, si victus illi acquieuerit, & ab ea sit appellatum, & 30 postea declaretur causa deserta; † tunc non habebit locum condemnatio expensarum, quia ex hoc idem effectus resultat, ac si non fuisset appellatum *auth. ei qui. C. de temporib. appellat. Cardin. in clem. si appellatione. q. 1. de appellat. Castr. & Alex. in l. præses. ff. de re iudic. Honded. cons. 24. n. 9. lib. 1. Surd. cons. 139. n. 11. lib. 1.* 31 vbi, † quod omnia retrotrahuntur, & dicitur sententia confirmata à lege *Affl. in constitut. appellationum tempora. n. 52.* Vnde stante huiusmodi desertione fiet executio ex prima sententia, & negotium principale reuolat ipso iure ad primum Iudicem à quo, & remanet iurisdictio 32 illius in eisdem terminis, † in quibus erat ante appella-

appellationem, quamuis etiam Iudex appellationi detulerit,& non obstante inhibitione emanata, quæ expirat cum ipsa appellatione,& ideo sicut appellatio non ritè interposita non impedit sententiæ executionem, ita nec appellatio, quæ postea fuit deserta, cum paria sint non ap-
33 pellare, † vel appellationem non prosequi,aut illi renunciare,prout omnes supradictos casus la-
34 tè comprobat *Surd.conf.139.n.11.lib.1.*† vbi in specie concludit, quod appellatione deserta per lapsum fatalium, sententia adeo transit in iudicatum, vt videantur partes illam approbasse per *tex. in l. fin. §. illud. C. de tempor. appellat. Cephal.conf.201.n.2. Afflidecis.78.n.2. Anchar. conf.245. Alex.conf.59.n.7.lib. 4. Mastrill.de-*
35 *cis.166.n.11.* vbi loquitur in puncto, † quòd ista absolutio ab expensis, si victus acquieuerit sententiæ habebit locum, quamuis fuerit appellatum, & postea sit deserta causa appellationis. Intelligendo tamen,vt hoc procedat,quando esset deserta appellatio ex voluntate ipsius appellantis, qui voluit illam deserere, non autem si fuisset declarata deserta per Iudicem contradicente appellante, & præsentatis iuribus,& scripturis ad effectum, vt non declaretur illius desertio, tunc enim non potest dici, quod acquieuerit sententiæ, cum in primo casu sola appella-
36 tio absque aliqua prosecutione nihil † obesset, vnde si appellans contradicit fatigando aduersarium, condemnatur in expensis, cum secus sit quando nulla adesset contradictio *Imol. in c. interposita. §.illi denique.in fin.de appellation. per tex. in l. properandum. §.si autem alterutra. C. de iudic.e.fin.de dol. & contum.*& ita secundum *Imol.in d. §. ille denique. in fin.* intelligitur *decis. Rot.415. alias 22. in fin. de re iudic.* dum voluit,quod quamuis appellans debeat condemnari in expensis factis per appellatum in prosequenda appellatione, quam idem appellans non est prosecutus *c.sæpe.de appellat. c. reprehensibi-*
37 *lis. & c.nicolao. eod. tit.* † Tamen non tenebitur ad expensas factas per appellatum in faciendo pronunciari appellationem desertam, tamquam ei licuerit dictam appellationem deserere, quod etiam voluit *Butr.in d.c.interposita.§.illi denique.de appellation.& Franc.ibid.n.1.ad fin.* vbi etiam sequitur distinctionè *Imol.*supra relatam.

Obseruandum est etiam, quod consensus non appellantis iunctus cum sententia non parit natu-
38 ralem obligationem, † quia non consensit verè, cum sententia feratur in inuitum,nec dicitur parere, ideo erit consensus non appellandi, non promittendi, aut soluendi, quia victus potuit non appellasse animo execrandi lites,non autem ve consentiret *Felin.in c.cum inter.12.n.2. post princ.vers.& dicit.de re iudic. post Bart.in l.ab eo. C.quom.& quand.iud. Abb.in c.si quis contra clericum. col.15.de for. compet. & in c. quod a consultationem. col.4.vers.& hac faciunt. de sent.& re iudic.*

Notandum est etiam, quod ad effectum,vt quis dicatur succumbere in causa,considerabitur ille
39 qui appellationem deserit † *Salic. in l.polla.n.3. C.de his quib. vt indign.* vbi,quod statutum puniens secundo appellantem, & non obtinentem verificabitur etiam in deserente appellationem interpositam, quia tunc succumbit *Cepol.conf. 20.,n. 1. Mastrill. decis.160. n. 21. Alex. conf. 165.n.5.lib.1.*vbi de eo,qui semel obtinuit causam appellationis, in qua appellans non potuit habere copiam Iudicis, & transiuit sibi tempus
40 absque protestatione, † tunc enim per illam negligentiam in non protestando dicitur succubuisse *Idem Alex.conf.114.n.1.lib.1.& conf. 49. n.5.lib.2.post Domin. in c.cupientes.§.quod super eo. de elect.in 6.Bart.in l.1. §.dies.ff.quand. appell.sit. Butr.in c. ex ratione. & in c. fin. de ap-*
41 *pellat.* † Quamuis illud quod dictum est de protestatione non sit bonum exemplum ad effectum vt causa dicatur deserta, cum illa protestatio non requiratur *Afflict. decis.50.n.5. Addit.ad Alex.conf.114.in verb. protestatus. lib. 5.* cum alijs quos adduxi *decis.Marcb.120.& ibi etiam in addit. Ias.in l. 2. §. quod diximus .ff.si quis caution. Dec.in l.in omnibus causis. 39.n.12.ff.de regul. iur. & in c. fin. de appellat. & conf. 456.*
32 Prout † illud de deserente appellationem, vt dicatur succumbere, intelligetur dummodo legitimè constet de desertione, quæ si fuerit declarata, tunc obtinebit vim succumbentiæ, nam aliàs non debet impediri quis negare desertionem,& appellare à declaratione desertionis,donec talis sententia non transeat in iudicatum, tunc enim dicetur de ea legitimè constare, ita in specie declarat *Cephal. conf. 202. n. 16. lib. 2.*
43 Exemplo † instrumenti,quod poterit negari esse publicum, quamuis contra illud non possit aliquid opponi *Bart. in l. diuus. de militar. testam. & in l.1. §.& parui.ff. quod vi aut clam. Dec.in c.consuluit.il 1.quod est 14. n.3. de appellat. Roman. conf.40. visis quæ egregie. n. 2. cum seq. Abb.in c.ex parte.il 2.de offic. delegat. & in c.1.de re iudic. Domin.in c.si quando . in princ.in 2. notab. de elect.in 6.* Quemadmodum dicimus de notorijs, in quibus licet non admittatur ap-
44 pellatio *c.peruenit. de appellat.* † & in eis non requiratur ordo iuris *c.ad nostram .il 3. de iur. iurand.c.3.de testib.cogend.*neque illa indigeant probatione *l.emptorem. de act.empt. Card.conf. 56.n.6.* Tamen hoc intelligitur,dummodo prius
45 constet † illa esse notoria, aliàs secus,cum multa dicantur esse talia quæ non sunt, vnde in dubio erit seruandus ordo iuris,& debebit admitti appellatio *Franc.in d c.consuluit.il 1.n.2.in vlt.notab.& ibi Dec.n.4.in 3. notab. de appellat. per c. quanto. de translat. episc.* & latè declarat *Mascard.conclus.1106. vsque ad conclus.1110.*

Ex prædictis colligitur quomodo intelligantur Doctores, dum concludunt, quod renuncians appellationi prosequendę dicatur acquiescere sen-
46 tentiæ, † quod fit expressè, siue tacitè *l.etiam.§. 1. de minorib.l.sæpe. ff. de re iudicat. l. à sententia.cum l.seq. ff.de appellat.l.vnic. nil nouar. appell.pend. Alex. conf.130.in causa.n.13.lib.4. & conf.136.lib.2. Felin.in c. cum inter. col. 1. de re iudic.Dec.in c.personas.not.1.de appellat.Rebuff. in l.*

in l. malum nouit. 242. §. inter proiectum. in fin. ff. de verbor. signific. & in tract. de appellat. art. 15. glos. 1. n. 1. vsque ad 31. tom. 3. fol. 517. vbi de varijs modis, ex quibus quis dicitur acquiescere sententiæ renũciando tam expressè, quàm tacitè, & an in criminalibus possit reuunciari appellationi, tanquam tunc sapiat defensionem *Glos. in l. pactum. vbi Bald. n. 4. ff. de pact. Doct. in c. eum inter. & c. olim. de exception. Marsil. in prax. §. examinanda. n. 6. Seraph. priuil. iuram. 132. n. 7. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 87. n. 8. Gomes. de potest. in se ipsum. lib. 1. c. 17. n. 19.*

Insuper addendum est, quod vltra desertionem supradictam, & renunciationẽ appellationis, constabat etiam de bono iure, quia in diuisione bonorum, de quibus agimus, quamuis adsit conuentio, vt fiat murus diuisorius benè fundatus altitudinis vnius cannæ cum dimidio commu-47 nibus expensis, † Non tamen potest colligi inductam esse aliquam seruitutem, vt non possit super eo ædificari sumptibus proprijs, Quia ex inspectione dicti muri, & relatione Peritorum apparet illum non esse simpliciter diuisorium, sed etiam destinatum ad ædificandum propter stabilitatem fundamenti, & latitudinem muri, & necessitatem ædificij ratione apothecæ conti-48 guæ, & alia quæ adducuntur per peritos, † quorum relationi iuratæ standum est ad effectum cognoscendi, an paries sit destinatus solùm ad diuidendum, seu etiam ad ædificandum *Alex. cons. 174. in fin. n. 17. lib. 2. Cepoll. de pariet. n. 14. Thesaur. decis. 23. n. 2. & decis. 141. n. 24. Bald. cons. 233. super instrumenta. ad med. vers. & de ista aptitudine. lib. 1. Surd. cons. 126. n. 17. lib. 1.* Itaut huiusmodi peritorum relationi Iudex de-49 beat stare, † quidquid partes contradicant, & iuxta illorum votum sententiam proferre *Alex. cons. 17. in fin. lib. 2. Thesaur.* in specie de qua agimus *decis. 41. n. 24. Cepoll. de seruit. vrban.* 50 *prad. c. 40. n. 14.* † Prout regulariter peritis in arte standum est in qualibet dispositione, & materia *§. quod autem. auth. de non alienand. aut permutand. reb. eccles. l. 1. in princ. de ventr. inspic. Glos. & Aret. in §. praterea per alluuionem. instit. de rer. diuis. Abb. & alij in c. proposuisti. de probat. Bero. cons. 132. n. 3. lib. 3.*

Maximè quia istud stabile fundamentum muri fuit factum expensis proprijs Bartholomæi cum consensu Angeli, itaut ex hoc colligatur partes non stetisse in simplici ædificio muri diuisorij, 51 sed † potius vltra diuisionem considerasse ædificium futurum, cũ satis fuerit expensis communibus eleuasse murum quantum patiebatur simplex diuisio, quasi in reliquis voluerint, quod spectaret onus altius murum tollẽdi sumptibus proprijs, ne frustatoria, & inutilis dicatur illa concessio antecedens fundandi parietem vltra quàm opus esset in diuisione, si postea non per-52 mitteretur ædificium, † propter quod principaliter fuit iactum fundamentum, quod non est dicendum, quamuis sine illo posset stare concessio *(astr. in l. 3. §. qui habet. in princ. in 2. notab. ff. de seruit. rustic. prædior. per tex. in l. veteres. de itin. actuq. priuat. Glos. in l. refectignis gratia. 11. §. si per tuũ. in verb. sequuntur. ff. commun. præd. Felin. in c. præterea. 5. n. 4. de offic. deleg. Cin. Bart. Bald. & alij in l. 2. ff. de iurisd. omn. iud.*

Et in faciendo huiusmodi fundamentum stabilius proprijs sumptibus benè sibi prospexit Bartholomæus, sciebat enim, quod iuxta alium murum communem licitum sibi erat nouiter construere alterũ nouum parietem ad effectum ædificandi, quamuis in totum per dictum nouum murum officeretur domui existenti prope murum com-53 munem, † quando prout in casu nostro ædificium fit ad vtilitatem, immò necessitatem ædificantis, quidquid aliud sit, quando fieret ad æmulationem, seu ad inuidiam vicini, vt concludit *Ias. cons. 98. accedo ad primum. col. 2. ante med. vers. quarto principaliter. lib. 1. post Alex. cons. 174. opportunè consideratis. n. 1. & 4. lib. 2.* Vnde vt euitaretur expensa noua, & maior construendi alterum murum propè parietem communem, satius fuit stabilius fundare illum murum diuisoriũ, ad hoc vt posset super eo proprijs expensis 54 ædificari, † cum aliàs intentio partium nullum habuisset effectum, seu potius effectum contrarium, quod non est dicendum *l. non omnis. ff. si cert. petat.*

Neque per illa verba prolata à partibus tamquam de muro diuisorio inducitur aliqua coniectura, vt solum fuerit factus paries pro diuidẽdo, non pro ædificãdo, Quia cum in effectu murus etiam sit aptus ad ædificium, prout deponunt periti, 55 talis † denominatio non attenditur, tamquam repugnans effectui, qui magis cõsideratur, quàm sonus verborum *l. si vno. in princ. ff. locat. l. insulam. de præscript. verb. Bald. in l. eotem. §. qui maximos. ff. de public. & vectig. Aym. cons. 131. n. 3.* Maximè cum non sit incompatibile, vt murus sit diuisorius, & possit etiam seruire pro ædificio, stante aptitudine illius, quo casu tamquam destinatus ad ædificandum poterit in altum tolli etiam officiendo luminibus vicini, ne aliàs aufe-56 ratur potestas per indirectum altius tollẽdi, † & sic vteudi re sua, vel re communi ad vsum destinatum *Ias. cons. 98. col. 2. ad med. vers. quinto principaliter ex istis quatuor. lib. 1. Cepoll. de seruit. vrban. prædior. c. 62. de fenestr. n. 5. ad med. vers. ego autem teneo. Menoch. præsumpt. 29. n. 14. lib. 6.*

Quæ interpretatio magis sumenda est, cum simus 57 in diuisione facta per procuratorem, † quem non est credendum voluisse imponere seruitutem in præiudicium domini, cum neque illi hoc esset permissum, quasi impositio similis seruitutis sit alienatio *Bero. cons. 124. n. 8. lib. 1. per l. fin. C. de reb. alien. non alienand. c. non liceat. 12. q. 1. Rom. sing. 460. tu scis quod emphyteuta. n. 1.*

Et cũ simus in materia stricta, & exorbitanti, videlicet in imponenda seruitute iuxta *l. altius. C. de* 58 *seruitut.* † ad impediendum ædificium erit probanda seruitus per pactum clarum, & expressum, vel per præscriptionem *Ias. in l. si priusquam. n. 40. ff. de nou. oper. nunciat. Gail. obseru. 69. n. 3. lib. 2.* non autem sufficient verba, de qui-

bus

bus in instrumento, cum per illa solum sit præfinita forma altitudinis muri expensis communibus, ex qua non infertur, vt sumptibus proprijs non possit superædificari stante aptitudine parietis, & destinatione illius ad ædificandum, vt dictum est, Adeo vt dicta verba sint strictè in-
59 telligenda, † & omissum habeatur pro omisso *l. quidquid adstringendæ. de verb. obligat. l. quidquid. ff. commun. prædior.* & in proposito seruitutis notat *Bero. cons. 133. in fin. n. 18. lib. 3.*
60 Maximè † in dispositione inter viuos, in qua minus seruitus debetur, nisi exprimatur *l. in vendendo. 66. de contrah. empt. l. qui libertatis causa. 69. §. fin. de euiction. l. via constitui. 23. §. quacumque. ff. de seruit. rustic. prædior.* declarando vt per *Rim. Sen. cons. 71. n. 5. & 20. Surd. cons. 17.*
61 *n. 6. & 23.* † Vnde clarius erit probanda impositio seruitutis, cum actor, vel reus semper habeat fundatam intentionem de iure communi, per quod disponitur seruitutem non deberi *Bart. in l. si in ædibus. C. de seruitut. & aqua.*

Stante igitur qualitate muri, & aptitudine illius ad ædificandum iuxta relationem iuratam peritorum, sequitur non posse prohiberi constru-
62 ctionem camini, † cum illud permittatur in muro communi, quando paries non est ita subtilis, quod comburatur, Vnde si fiat tuba camini, ita quod fumus ascendat, non erit prohibitum illum facere *Bart. in l. quidam hiberus. n. 1. & ibi Castr. Bald. Florian. & Ang. ff. de seruit. vrban. prædior. Cepoll. eod. tit. c. 64. n. 6. Boer. cons. 5. n. 21.* Quidquid dicat *Gabr. cons. 150. lib. 1.* cum contra eum sit verior opinio, vt per *Surd. cons. 126. n. 21. lib. 1.*

EPITOME.

REpræsentatio appellationis infra quod tempus sit faciēda iuxta statutū Vrbis, ad hoc vt causa non sit deserta. ¶ Et an possit fieri per extraneū sine mandato. ¶ Et an requiratur ratihabitio infra tempus, quo reproductio debebat fieri. ¶ Bonorum possessio per alium agnita, & appellatio nomine alterius interposita quando sit valida. ¶ Et quid in cæteris actibus iudiciarijs. ¶ Ratificatio quo tempore debeat fieri, vt æquiparetur mandato. ¶ Extraneus quando possit retrahere pro alio. ¶ Vel acquirere possessionem. ¶ Vel constituere se pro eo possidere. ¶ Vel adhærere appellationi. ¶ Vel impetrare rescriptum. ¶ Vel renunciare appellationi. ¶ Vel petere confirmationem. ¶ Vel purgare moram. ¶ Vel protestari. ¶ Vel declarare rem dubiam, & similia facere. ¶ Exceptio quando debeat esse de regula. ¶ Appellatus an possit vti commissione impetrata nomine appellantis per falsum procuratorem, & in causa procedere, si non sequatur ratihabitio. ¶ Protestatio ne quis audiatur absque mandato quando faciat, vt acta non reconualidentur per ratificationem. ¶ Et an satis sit, vt solùm fiat in prima instantia. ¶ Mandatum quando non possit probari per coniecturas, & præsumptiones, sed requiratur realis productio ipsius. ¶ Commissiones in Curia an tribuant aliquam iurisdictionem. ¶ Gestum alieno nomine an possit haberi ratum in quibuscumque dispositionibus. ¶ Ratificatio an detur mortuo vno ex contrahentibus. ¶ Sententia lata ad fauorem minoris an valeat ipso iure, vel demum illo ratificante.

SVMMARIVM.

1 *Appellans debet repræsentare suam appellationem iuxta quinque dies, aliàs causa erit deserta iuxta statutum Vrbis.*
2 *Reproductio appellationis cum effectu debet fieri, sicut præscriptio, quæ per actum validum est interrumpenda. n. 3.*
4 *Extraneus etiam non habens mandatum potest reproducere appellationem pro alio. Intellige dummodo sequatur ratihabitio infra legitimum tempus. n. 6. & 8.*
5 *Rescriptū à quocumque impetratū est validum.*
7 *Appellantes non audiuntur, nisi illi quorum interest, vel quibus mandatum est, vel qui alienum negotium gerunt, dummodo mox ratum habeatur.*
9 *Bonorum possessio ab alio agnita debet rata haberi eo tempore, quo peti potest, neque poterit ratificari post centum dies.*
10 *Actus iudiciarij sunt faciendi per habentem mandatum, & si fiant sine eo, sunt ratificandi intra legitimum tempus.*
11 *Ratificatio appellationis debet fieri infra decem dies, tempore quo quis sciuit sententiam esse latam, non à tempore quo habuit notitiam fuisse appellatum.*
12 *Extraneus potest retrahere rem venditam nomine alterius, si per eum ratificatur intra tempus datum à statuto ad retrahendum.*
13 *Possessio acquiritur secuta ratificatione facienda in tempore, quo possideat ille, qui pro alio se constituit possidere.*
14 *In possessione capta per negotiorum gestorem ratificatio nihil operatur, si ante eam ille sit spoliatus.*
15 *Ratihabitio est facienda existente re in eodem statu, aliàs nullum effectum producit.*
16 *Adhærens appellationi ab alio facta, non admittitur nisi hoc faciat infra tempora appellandi.*
17 *Renunciatio appellationis facta nomine alterius est ratificanda ab appellante intra tempus statutum ipsi renunciationi. Idem in declaratione rei obscuræ, purgatione moræ, & protestatione, n. 18. 19. & 20.*
21 *Confirmatio electionis potest peti à non habente mandatum, dummodo ratificetur intra tempus trium mensium, infra quod illa erat petenda.*
22 *Regressus non datur ad iura renunciata.*
23 *Gestum alieno nomine potest haberi ratum in iudicijs, in contractibus, quasi contractibus, vltimis voluntatibus, & delictis. n. 24. & 25. Intellige vt n. 26. & 27.*
28 *Ratificatio non datur mortuo vno ex contrahentibus.*

Sen-

29 *Sententia lata ad fauorem minoris an valeat ipso iure, vel demum illo ratificante.*
30 *Rescriptum ad lites impetratum per coniunctum valet. Declara vt n. 32. 35. & 38.*
31 *Coniunctus, vt possit agere pro coniuncto, requiritur, vt caueat de rato, & quod casus non requirat speciale mandatum. n. 37.*
33 *Exceptio debet esse de regula. Intellige vt n. 39.*
34 *Lex noua in dubio non præsumitur velle corrigere veterem.*
36 *Specialia duo non admittuntur.*
40 *Appellatus non potest vti commissione impetrata nomine appellatis per falsum procuratorem, nisi secuta ratificatione. Contrarium n. 43. & 47.*
41 *Rescriptum ad lites est nullum si impetretur sine mandato.*
42 *Reus an possit vti rescripto cōtra eum impetrato inuito impetrante, & ante illius præsentationē.*
44 *Commissiones quæ fiunt in curia sunt dumtaxat distributiones, & non dant iurisdictionem, sed solum illius exercitium, quam Auditor habet habitu, licèt non actu.*
45 *Auditores sacri Palatij habent iurisdictionem ordinariam in audiendo, & cognoscendo.*
46 *Papa dat Iudicem motu proprio.*
48 *Coniunctus faciens actum tamquam procurator non potest se iuuare, quod potuerit facere tamquam coniunctus. n. 49.*
50 *Protestatio, ne quis audiatur absque mandato quando faciat, vt acta non reconualidentur per ratificationem, & an satis sit, vt solum fiat in prima instantia. n. 39.*
51 *Mandatum quando non possit probari coniecturis, sed requiratur realis productio.*

CAPVT DLXXIII.

IN quacumque causa fuerit appellatum, appellans intra quinque dies, à die interpositæ appellationis numerandos, suam appellationem coram Capitaneo Appellationum in actis Notarij eiusdem repræsentare tenetur, †etiam si ipse ad terminum iuris per Iudicem à quo monitus fuerit, cum iam sit prouisum, vt sufficiat in quacumque diei quinti parte, apostolos petijsse, seu pro eis redijsse. Qui verò intra dictum terminum suam appellationem non repræsentauerit, censeatur suæ appellationi renunciasse, & prima sententia firma maneat. Ita disponitur in statuto Vrbis c. 170. lib. 1. & de simili statuto *Misinger. obseruat. 57. centur. 5.* † vbi, quod ista reproductio cum effectu fieri debet, sicut & aliàs per actum validum præscriptio est interrumpenda *Gul. de Cun. in l. sicut. C. de præscript. trigint. vel quadrag. annor. Alber. in rubr. de in ius vocand. Bald. & Alex. in l. vlt. in princ. ff. de eo per quem fact. erit quominus. quis iudic. sist.* † & ideo debent esse cauti appellantes, vt non solùm citationem extrahant, sed eamdem reproducant, vt notat *Misinger. d. centur. 5. obseruat. 57. n. 3.*

Ista tamen reproductio dicebatur, quod poterat fieri à quacumque persona etiam extranea, & non habente mandatum, †itaut non posset tunc prætendi aliqua desertio, prout in specie huiusmodi statuti notat *Luc. Pet. in prax. capitol. lib. 5. c. 4. n. 2. per tex. in l. vniuersis. 6. C. de precib. imper. offer.* † vbi rescriptum à quocumque potest impetrari, cum non referat per quem preces fuerint oblatæ *Rot. decis. 61. aliàs 43c. in fin. de appellation. in nouis.*

Verum in casu, de quo agebamus, non obstantibus prædictis, dixi non posse euitari desertionē iuxta formā præfati statuti. Quamuis enim extraneus possit reproducere instrumentum appellationis secundum opinionem supra relatam, Tamen quia sumus in actu, quod debet expediri certo, & determinato tempore, tunc si expediatur per aliquem sine mandato nomine eius, ad quem res pertinebat, requiritur, † quod ratihabitio interueniat intra tempus, intra quod res peti posset, de qua ratificatione cum non appareat, causa dicitur deserta, & sententia transit in iudicatum *Alex. in specie cons. 135. n. 6. vbi Addit. in verb. intra tempus lib. 2. Dec. in l. semper qui non prohibet. 60. n. 13. ff. de regul. iur. Corn. cons. 292. col. 2. in princ. n. 12. in fin. lib. 3. Guid. Pap. decis. 13. n. 1. & decis. 438. n. 103. q. 94.* & est tex. in *l. 1. ff. de appellat. recipiend.* † vbi, quod non solent audiri appellantes, nisi illi, quorum interest, vel quibus mandatum est, vel qui negotium alienum gerunt, dummodo mox ratum per reum habeatur, si enim ista ratificatio non subsequatur, iudicium est nullum, & controuersia nulla, & appellatio nulla, vt notat *Glos. in d. l. 1. in verb. habeat. per l. licet. C. de procurator.* † quod etiam voluit *Glos. in c. ratihabitionem. de regul. iur. in 6. & in c. quā sit. de elect. eod. tit. in 6.* & est communis opinio, & passim recepta, vt latè testatur *Tiraq. de retr. lig. gnag. §. 1. glos. 10. n. 89. Ias. in l. is qui pro emptore. n. 128. vsque ad 134. ff. de vsucap. Aret. cons. 16. col. penult. in fin. vers. ad hoc dicimus. Socin. cons. 16. col. 7. in princ. n. 35. lib. 4. Castr. cons. 281. in causa ista quinque principaliter. col. penult. vers. præterea aliud lib. 1. Bald. in l. vlt. col. 1. vers. tertio quando actus. C. ad macedonian. Marant. in prax. p. 6. n. 218. in 2. act. princ. fol. 445. Guter. de contract. iurat. c. 49. n. 2. tom. 6. p. 2. fol. 93.* qui omnes mouentur per tex. in *l. bonorum. qua est penult. ff. rem rat. haber.* † vbi oporret bonorum possessionem ab alio agnitam ratam haberi eo tempore, quo adhuc in ea causa sit, vt peti posit, itaque post centesimum diem ratificari non poterit, & est similis tex. in *l. vlt. ff. quis ord. in bonor. pos. sess. seruet. Glos. in c. cupientes. §. quod si per viginti. in verb. propositam. de elect. in 6. Speculat. de appellat. p. 2. §. 1. vers. porro. & ibi Bald. in Addit. Abb. in c. cum venissent. de restitut. spoliat. & in c. accedens. de præbend. Gomes. var. resolut. tom. 1. c. 1. n. 3. & tom. 2. c. 11. in fin.*

Maximè, quia sumus in actibus iudiciarijs, qui debent fieri per legitimam personam † habentem speciale mandatum *l. licet. C. de procurator.* Itaut si fuerint facti sine mandato debeant ratificari intra tempus habile, aliàs nullam obtinent firmitatem *Corn. cons. 292. n. 2. in fin. lib. 3. Marant.*

rant. in prax. p. 6. in 2. act. princip. n. 218. vbi
etiam quod ista ratificatio erit facienda infra
decem dies à tempore, quo sciuit quis sentẽtiam
11 esse latam, † non autem à tempore, quo sciuit
fuisse appellatum, nam decem dies ad appellan-
dum currunt à tempore notitiæ sententiæ latæ,
vnde illimet dies debent currere ad ratifican-
dum, ad hoc vt sit tempus habile *d. l. bonorum.*
ff. rem rat. haber. & ista est verior opinio, quid-
quid contradicat *Speculat. de appellat. §. 1. vers.*
porrò. n. 3. vt testatur *Guter. de contract. iurat. c.*
49. n. 2. tom. 6. p. 2. fol. 93. iuxta auth. hodie, C. de
appellat.

Quare dicimus, quod si extraneus retraxit rem
venditam ab aliquo consanguineo nomine alte-
12 rius absque aliquo mandato, † talis actus debet
approbari, & ratificari intra tempus datum à
statuto ad retrahendum, aliàs si in dicto tempo-
re ratihabitio non fiat, non erit locus retractui
Gomes. var. resolut. tom. 2. c. 11. de qualitatib. con-
tract. n. 30. in fin. vers. secundo quod si in termi-
nis regni. & tom. 1. c. 1. de hæreditat. quæ ab in-
test. n. 3. Guter. de contract. iurat. c. 49. n. 3. tom.
6. p. 2. fol. 93. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos.
10. n. 87. & 88.

Vnde etiam si quis nomine alterius constituit se
possidere, quo casu secuta ratihabitione acqui-
13 ritur sibi possessio † *l. communis seruus. §. fin. ff.*
de acquir. possess. Tamen requiritur, quod ista
ratihabitio fiat in tempore, quo possideat ille,
qui constituit possidere, aliàs non erit acquisita
possessio *Alex. in l. quod meo. ff. de acquir. possess.*
Butr. & Abb. in c. cum venissent. de restitut. spo-
liator. Gomes. var. resolut. tom. 2. c. 11. de quali-
tatib. contract. n. 30. in fin. Dec. in l. semper qui
non prohibet. 60. n. 13. ff. de regul. iur. vbi etiam
14 quod si quis tamquam gestor negotiorũ meo-
rum acceperit possessionem nomine meo, & sit
spoliatus antequam illã ratã habuerim, talis ra-
tificatio nihil operatur *Corn. cons. 110. in iudicio*
15 *diuisorio. col. penult. in princ. lib. 2.* † Nã ratifica-
tio potest fieri existente re in eodem statu, aliàs
secus *Bart. in l. si vxor. §. si quis vxorem. de*
adulter. Bald. & Salic. in l. fin. C. ad macedon.
Alex. cons. 78. viso. col. penult. lib. 5. & in l. quod
meo. in princ. col. 2. de acquir. possess.

Hinc quoque adhærens appellationi ab alio factæ
simpliciter, vel pro se, & adhærentibus id ipsum
facere debet infra tempora appellandi, nam aliàs
16 non † admittitur *Glos. in c. circa. §. alioquin. in*
verb. adhærentes. in fin. & ibi Franc. & Gemin.
de elect. in 6. Bald. in auth. hodie. col. 2. vers. quæ-
ro numquid aliquis. C. de appellat. Guid. Pap. de-
cis. 436. q. 78. n. 87. & q. 94. n. 103. in fin. Felin. in
c. super. in fin. de re iudicat. Alex. cons. 101. viso.
col. 1. & cons. 135. ponderatis. col. 2. vers. & eo
magis. lib. 2. Vant. quis poss. dicer. de nullit. n. 26.
Guter. de contract. iurat. c. 49. n. 6. tom. 6. p. 2. fol.
93. vbi de communi *Sapia. in l. 1. n. 58. C. qui ad-*
mitt. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 10. n. 89.
post Io. Gall in suis arrestis. q. 150. c. vlt.

Idem est in renunciatione appellationis facta no-
mine alterius, quæ debet ratificari ab appellan-
17 te † intra tempus, quod ex statuto præfixum est
huiusmodi renunciationi *Tiraq. de retract. li-*
gnag. glos. 10. §. 1. n. 89. ad med. vbi etiam idem
18 concludit † in declaratione rei obscuræ *Io. Andr.*
in c. in alternatiuis. de regul. iur. in 6. Et de pur-
19 gatione moræ † *Bald. cons. 57. col. 2. lib. 5.* vt scili-
cet fieri debeat infra tempus, quo actus geri po-
20 test, & quod de protestatione dicitur † *in l. 2. vbi*
Bald. vers. deinde videamus. C. de his qui per
met. iudic. Idem Bald. in l. 2. in 2. lect. col. 2. vers.
& nota quod protestatio, ff. de minorib. Doct. in
c. vlt. de appellat.

Et facit illud de cõfirmatione electionis, quæ si fue-
21 rit pro aliquo petita à non habente † mandatum,
valebit dũmodo ratificetur intra tempus trium
mensium, infra quod dicta confirmatio erat pe-
tenda, aliàs erit inualida *Glos. in c. quam sit. in*
verb. petere. in fin. de elect. in 6. Guid. Pap. decis.
13. n. 2. Nam permittẽdo labi tempus mihi à iu-
re, vel statuto concessum ad aliquid faciendum,
si infra illud non faciam, aut ratum habeam,
22 videor renunciasse iuri meo saltem tacitè, † ideo
frustra conor per ratificationem redire ad id cui
semel renunciaui *l. si quis iusiurandum. C. de*
reb. credit. l. vlt. C. de condit. insert. l. de die. §. fin.
ff. qui satisd. cogant. Din. in c. ratihabitio. de reg.
23 *iur. in 6.* † In omnibus enim dispositionibus po-
test haberi ratum, quod alieno nomine gestum
24 est, vt in iudicijs *l. licet. C. de procurat.* † In con-
tractibus *l. vlt. C. ad macedon.* In quasi contracti-
bus *l. pomponius. la 1. ff. de negot. gest.* Et in di-
stractibus *l. vero procuratori. 12. in fin. ff. de solut.*
25 Et † in vltimis voluntatibus *l. donationes. C. de*
donation. inter vir. & vxor. Et in delictis *l. 1. §.*
quoties. ff. de vi & vi armat. Io. Monac. in c.
26 *quam sit. 6. n. 16. & 17. de elect. in 6.* † Vbi tamen
omnia prædicta intelligit, dummodo semper ra-
tificatio fiat intra illud tempus, quod requiritur
à lege, vel statuto, vt debeat fieri iuxta *l. penult.*
ff. rem rat. haber. late Surd. cons. 157. n. 17. & 18.
27 *lib. 2. & decis. 206. n. 2. & decis. 111. n. 2.* † Maxi-
me quando agitur de præiudicio tertij, cui me-
dio tempore fuit ius quæsitum, tunc enim non
retrotrahitur, & debet fieri eo tempore, quo
actus potuisset expediri *Idem Surd. decis. 189.*
n. 18. & cons. 9. n. 53. Paris. cons. 77. n. 38. lib. 1.

Prout etiam mortuo vno ex contrahentibus non
datur amplius ratificatio, cum eo tempore
28 actus non posset fieri, † sicuti insinuatio dona-
tionis, quæ est quædam ratificatio donationis
non fit post mortem donantis, cum eo tempore
non daretur ratificatio, quemadmodum etiam
pupillo defuncto non possunt hæredes ratum ha-
bere, quod nulliter gestum erat in vtilitatẽ eius-
dem pupilli *Surd.* qui omnes dictos casus com-
probat *cõs. 9. n. 53. vsque ad 57. lib. 1.* vbi quod est
29 vtilis inuestigatio illius quæstionis, † an sententia
lata ad fauorem minoris valeat ipso iure, † vel
demum minore ratificante, quia si non valet
nisi secuta ratihabitione non poterit hæres pu-
pilli ratificare *Salic. in l. si tutor. n. 2. C. in quib.*
caus. in integr. restit. non est necessar. Bero. q. 103.
n. 3. & 4. Caualcan. de tutor. n. 31.

Quemadmodum etiam rescriptum ad lites impetratum per coniunctam personã valet, quamuis 30 non habeat mandatum ad impetrandum, † & hic est vnus casus, in quo coniunctus potest facere ea, quæ requirunt speciale mandatum, cum regulariter hoc ei non permittatur, ad hoc enim 31 vt coniunctus possit agere pro coniuncto, † oportet, vt caueat de rato, & quod casus non requirat speciale mandatum *Felin. in c. nonnulli. 28. §. sunt & alij. n. 16. fall. 8. post Abb. ibi in 3. notab. de rescript.* Quod tamen dixi intelligendum esse, cum de hoc quæreretur, dummodo coniunctus, pro quo fit impetratio habeat ratam impetra- 32 tionem, † quia si non ratificat non valet *Host. Io. Andr. & Imol. in c. ex parte. de rescript.*

Nec obstat quod cõtrarium ibidem sequatur *Barbat.* ob illam rationem, quia *in c. nonnulli. §. sunt & alij. de rescript.* ponitur regula, quod impetratio sine speciali mandato non valet, postea datur exceptio, nisi fiat à coniuncta persona, 33 ergo † vt exceptio sit proprie de regula sequitur quòd impetratio coniuncti debeat valere absque vlla ratificatione argumento *l. nam quod liqui.* 34 *de. §. fin. ff. de pen. legat.* Quia respondetur, † quod lex noua indubio non præsumitur velle corrigere veterem *c. cum expediat. de elect. in 6.* & cum *in d. § sunt & aly.* admittantur simpliciter illæ personæ, à quibus non exigitur de iure mandatum, videtur canon in specie approbare illa iura, & per consequens ea extendere ad hunc casum cum suis qualitatibus, idest prout declara- 35 tur per alia iura ciuilia, † videlicet dummodo sequatur ratificatio *l. 3. §. 1. ff. iudic. solu. Abb. in c. penult. de re iudicat.* vbi, quod istæ coniunctæ personæ non efficiuntur à lege procuratores, licet admittantur sine mandato, sed requiritur 36 ratihabitio, † maximè ne admittantur duo specialia, quæ simul non debent concurrere *l. 1. C. de dot. promiss.* Vnum scilicet, quod coniunctus debeat admitti in casu requirente speciale man- 37 datum contra regulas iuris † *l. sed & ha. ff. de procurator. l. pomponius. in fin. ff. eod. tit. l. illud. & l. patri. ff. de minorib. Cardin. in clem. vnic. vers. quem etiam. ad fin. de concess. prabend. Doctor. in l. exigendi. C. de procuratorib.* Alterum, quod non sit opus ratihabitione contra aliã regulam, de qua in *l. penult. ff. rem rat. haber. l. 1.* 38 *C. quib. res iudic. non noc.* † Et ita in proposito nostro ad *Barbat.* respondet *Felin. in c. nonnulli. 28. § sunt & aly. n. 16. col. 18. ad med. vers. sed ad istud potest responderi. de rescript.* vbi etiam quod non obstat illa dictio, nisi, de qua in *d. §. sunt & aly.* quæ licèt inducat exceptionem à re- 39 gula, † Tamen exceptio, & eius natura non facit includi in dispositione illud, quod alias secundum naturam dispositionis non includebatur *l. paulus. alias incip. mora. vbi Florian. ff. de vsur. Bart. in l. generaliter. §. vxori. ff. de vsu legat. Ang. in l. lucius. § pluribus. vbi Imol. ff. ad treb. ll. Bald. & Castr. in l. non his. ff. de legib. Felin. in c. quoniam frequenter. 5. in princ. vt lit. non contestat.*

Quod etiam est in causa beneficiali deuoluta ad Curiam per appellationem partis, in qua pars ap- 40 pellata † non potest vti commissione impetrata nomine appellantis per falsum procuratorem, nullum habentem in hoc mandatum, nec appellante ratificante, non enim poterit appellatus procedere in causa vigore eiusdem commissio- 41 nis, nisi adsit ratihabitio appellantis, † cum rescriptum sit nullum tanquam impetratum absque mandato *c. nonnulli. de rescript.* Nam quamuis reus possit vti rescripto contra ipsum impetrato etiam inuito impetrante, & etiam ante 42 præsentationem † *Innoc. & aly in c. prudentiam. de offic. delegat. & in c. ex conquestione. de restit. spoliator.* Tamen hoc intelligitur, quando constat de impetrante, seu de eius mandato, aut ratihabitione *l. si quis iniquum. 3. § procurator.* 43 *ff. quod quisque iur.* † Quamuis verior sit opinio, quod in hoc casu non requiratur mandatum, aut ratificatio, cum etiam sine ea possit appellatus vti dicta commissione, & procedere in causa, 44 quia † huiusmodi commissiones, quæ fiunt in curia sunt duntaxat distributiones, & modicæ, imò dicio, seu verius nulla datur per eas, cum solùm detur exercitium iurisdictionis, quam Auditor habet habitu, licèt non actu habeat exercitium, quod exercitatur per dictas commissiones, prout dicitur de ordinario *c. licet in corri-* 45 *gendis. de offic. ordinar.* † & Auditores sacri palatij habent ordinariam in audiendo, & cognoscendo *clem. auditor. de rescript.* Cum etiam Papa possit huiusmodi habitum deducere in actum committendo tale exercitium etiam nul- 46 lo petente, † nam etiam ipse aliquando proprio motu dat iudicem *c. eum olim. de offic. delegat. c. inter sollicitudines. de purgat. canonic.* Et idem Papa est, qui committit, & per suum Cursorem huiusmodi commissiones præsentantur, non autem per partes, ita in specie concludit *Rot. decis. 61. aliàs 430. de appellation. in nou.* vbi, quod ita fuit resolutum per omnes, vno exce- 47 pto, † subdens hoc maxime procedere, quando de speciali mandato Papæ aliqua causa committitur, tunc enim ipse ad nullius instantiam id facere videtur argumento *c. si motu proprio. de prabend. in 6.* Cum etiam huiusmodi commissiones sint communes, quando præsertim in eis nomen rei, siue appellati exprimitur, Quare meritò idem appellatus poterit vti prædicta commissione, maximè in causa legitimè deuoluta, & de speciali mandato Papæ commissa, quod etiam voluit *Rot. decis. 425. aliàs 60. de appellat. in nou.*

Quibus addendum est, quod magis vltra prædicta constat de desertione, quia iste tertius, qui re- 48 produxit instrumentũ appellationis † fecit hunc actum tanquam procurator, vnde allegando mandatum facit se alienum à legis prouidentia, cum etiam vitietur in totum rescriptum seu dispositio, si in ea interueniat pro parte falsitas, & pro parte veritas, maximè quia attenditur potius causa nocens, ideo est distinguendum sub quo nomine compareat, & quod potuit noluit, quod voluit adimplere nequiuit, & actus gestus

ex capite incongruo, non potest sustineri ex con-
49 gruo, ex quo fieri potuisset, † Ita in specie per prædictas rationes, & similes concludit *Felin. in c. nonnulli. 28. §. sunt & aly. n. 16. vers. limita secundo. post Bald. ibid. de rescript. per tex. in l. maritus. C. de procurat. Idem Bald. in c. ex parte decani. eod. tit. Roman. cons. 446. n. 6. ubi Mandos. in verb. veriorem. Io. de Amic. cons. 115. n. 9. Dec. in l. si donatione. n. 32. C. de collation. Marant. de ordin. iudicior. distinct. 16. n. 17. Alex. in l. exigendi. vers. ultimo fallit. C. de procur.* & concludunt omnes *in l. 1. C. eod tit.*

Immo in casu nostro omissis omnibus supra adductis, magis desertio est clara, quia fuit opposi-
50 tum in actis, † vt nemo audiretur absque mandato, ita vt per subsequentem ratificationem acta non possent reconualidari, ob quam protestationem erat facienda repræsentatio huiusmodi appellationis per personam legitimam, & non per tertium omnino extraneum, Itaut neque tunc detur ratificatio, cum quis non possit habere ratum, quod fuit gestum à falso procuratore, quando defectus mandati oppositus fuit ante finem actus, iuxta receptam opinionem, de qua testatur *Pinell. in l. 1. p. 3. n. 33. in fin. C. de bon. matern. Ias. in l. licet. n. 10. C. de procurator. Aret. in §. item si. col. penult. instit. de exception. Castr. in l. licet. ff. de iudic. Felin. in c. causam. il 1. quod est 11. col. 4. in fin. vers. & non obstat quod aduersarij. eod. tit. de iudic.* Immo stante huiusmodi oppositione, quod nemo audiatur nisi docto de legitimo mandato, nō sufficiet, quod ex aliquibus coniecturis præsumatur mādatum,
51 quia † ad istum effectum, vt acta subsecuta sustineantur est necessaria productio realis mandati *Rot. coram Card. Millino Romana secretariatus. 20. Nouemb. 1592. post Aym. ibid. allegatum cons. 108. n. 1. in fin. & Guidobon. decis. 28.* vbi etiam, quod satis est talem protestationem fuisse
52 factam in prima instantia, † quamuis in secunda non fuerit repetita, cum effectus protestationis semper duret, donec fit factus aliquis actus contrarius non contradicente parte, præsertim quia protestatio non fit respectu instantiæ, sed causæ, & litis, quæ durat donec lis existit *Pelin. in c. cum m. ferrariensis. n. 109. de constitut.*

EPITOME.

Reseruatio Papę quid operetur in beneficijs. ¶ Et quādo expiret. ¶ Possessio qualiscumque an sufficiat si agatur incidenter inter prouisos de validitate collationis. ¶ Et quid si tractaretur de immutāda qualitate beneficij, vt fiat de regulari sæculare. ¶ Status vltimus quo casu attendatur in beneficialibus. ¶ Dispositio *c. consultationibus. de iur. patronat.* an habeat locum in collationibus. ¶ Beneficia collectorum, & subcollectorum an sint reseruata Sedi Apostolicæ. ¶ Et an satis sit deputatio, & acceptatio, quamuis officium non exerceatur. ¶ Possessor triennalis beneficij reseruati an possit molestari. ¶ Terminus vnius anni, de quo in regula de annali quando incipiat currere. ¶ Et an impedimentum attendatur. ¶ Et quale illud esse debeat. ¶ Regula de annali an sit producenda. ¶ Instituta accusatione de simonia aduersus annales possessores an habeant locum termini dictæ regulæ. ¶ Productio in iudicio quando operetur. ¶ Regulæ Cancellariæ an sint seruandæ vbique locorum. ¶ Et an obtineant vim legis. ¶ Et an sufficit publicatio illarum facta Romæ, absque eo quod alibi publicentur. ¶ Oppositio regulæ de annali an admittatur in secunda instantia, & post rem iudicatam, & post relaxatas executiones, & in causa restitutionis in integrum. ¶ Signum notarij in fine libri instrumentorum an censeatur appositum in fine cuiuslibet instrumenti eiusdem libri.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia collectorum, & subcollectorum sunt reseruata Sedi Apostolicæ, & ad istum effectum sufficit sola deputatio, & acceptatio, quamuis officium non exerceatur. n. 2.*
3 *Reseruatio Papæ afficit beneficia auferendo potestatem ordinario, & legato illa conferendi. & n. 6.*
4 *Reseruatio generalis abrogat omnes leges, & statuta tollendo omnem facultatem alijs collatoribus.*
5 *Clausula decreti irritantis omnem titulum, & possessionem inficit, & ligat manus inferioris, vt non possit conferre. n. 9.*
7 *Reseruatio expirat per collationem Papæ, etiam possessione non subsecuta.*
8 *Vltimus status attenditur in beneficialibus. Declara vt n. 11.*
10 *Possessio qualiscumque sufficit, quādo agitur incidenter inter prouisos de validitate ipsius collationis etiam ad effectum excludendi reseruationem Papæ, quidquid alias illa non sufficeret ad immutandam qualitatem beneficij, vt fiat de regulari sæculare. Intelige vt n. 13.*
12 *Dispositio* c. consultationib. de iurepatronat. *locum habet etiam in collatione.*
14 *Quasi possessio non attenditur, quando constat de proprietate.*
15 *Status vltimus sæcularitatis sufficit dummodo non probetur alium statum legitimum præcessisse. n. 16.*
17 *Possessor triennalis beneficij, quod prætenditur reseruatum an possit molestari, & præsumatur dispensatus.*
18 *Regula de triennali an excludat beneficia reseruata, & qualia illa sint.*
19 *Terminus vnius anni, de quo in regula de annali an currat interim, dum aduersus rescriptum opponitur, & quid stante impedimento. n. 21.*
20 *Impedimentum debet esse iustum, vt tempus non currat, & non excusat quando potest faciliter peti prorogatio temporis. n. 23.*
22 *Impetrans tractat de lucro, ideo illi non suffragatur impedimentum.*
24 *Protestatio de impedimento an requiratur.*

25 *Instituta accusatione de simonia aduersus annales possessores an habeant locum termini regula de annali.*
26 *Variatio non admittitur nūc exprimendo vnum modum vacandi, nunc alium.*
27 *Regula de annali, quamuis sit notissima, debet tamen produci.*
28 *Productio facta Iudici particulariter non innuat, nec dicitur de actis, nisi pars citetur ad dicendum contra producta, cum oblatione copia.*
29 *Impetrationes de beneficio per triennium pacificè possesso sunt inanes, si ipse possessor opponit.*
30 *Oppositio regula de annali admittitur in secunda instantia, & in causa restitutionis in integrum, & post rem iudicatam, & post relaxatas executoriales.*
31 *Regula Cancellaria habent vim legis, & sunt seruanda vbique locorum, neque publicatio requiritur in omnibus ciuitatibus, sed sufficit illas publicatas esse Roma.*
32 *Regula qualibet Cancellaria habet distinctam legem, & decretum irritans appositum in fine comprehendit omnes regulas pracedentes.*
33 *Signum notarij in fine libri instrumentorum censetur appositum in fine cuiuslibet instrumenti eiusdem libri.*
34 *Renunciare dicitur gratia, qui non terminat causam infra annum sibi datum.*

CAPVT DLXXIV.

Beneficia collectorum, & vnicorum subcollectorum quorumcumque sunt reseruata Sedi Apostolicæ † *per reg.4. Cancellar. & in extrauag. ad romani. 14. de prabend. inter communes. Felin. in c. in nostra. 32. col. 17. in fin. corollar. 21. n. 20. de rescript.* Itaut ad istum effectum sufficiat sola deputatio subcollectoris, & acceptatio, † & quod pro tali subcollectore sit communiter reputatus, ac fuerit paratus dictum officium exercere, quamuis actu aliter nō exercuerit, quia forsan non venit occasio, vel alias fuerit legitimo impedimento detentus *Chissanen. decis. 24. cum alijs per Gonzal. ad reg. 8. cancell. glos. 51. n. 71. & 72.*

Hoc stante nō potuit huiusmodi beneficium reseruatum conferri per ordinarium, nec per executorem, seu legatum, cum reseruatio Papæ afficiat beneficia super, & de quibus fit, † & inficit totum quidquid disponitur in contrarium auferendo potestatem conferendi, & omnē modum disponendi circa id, de quo agitur, itaut non possint impetrari, nec per alium conferri, nisi per Papam *Rot decis. 1. aliàs 173. n. 4. ad med. & n. 5. de rer. permutat. in nou. per tex. in c. si eo tempore. 45. de elect. in 6. c. 2. de prabend. c. dudum. 4. eod. tit. in 6.* † Maximè, quia sumus in reseruatione generali, quæ abrogat omnes leges, vel statuta, & remouet omnem facultatem conferendi, ac omne impedimentum *Mandos. reg. 4. q. 7. n. 2.* Stante præsertim decreto irritanti, & alijs clausulis, de quibus in *d. extrauag. ad romani. 14. de prabend. inter commun.* † Ex quibus titulus, & possessio inficitur per papalem reseruationem *Rot. decis. 3. aliàs 16. n. 1. de restit. spoliator. in nou. & decis. 10. aliàs 475. & decis. 11. aliàs 56. in princ. de caus. possess. & proprietat. Bisignet. decis. 1. n. 6. de restitut. spoliator. & decis. 1. n. 5. vt lit. pendent. nihil innouet. in antiquiorib.* † Cū hic sit proprius, & peculiaris effectus reseruationis ligare potestatem inferioris circa beneficium reseruatum, itaut super eo nihil omnino possit *Rot. decis. 32. aliàs 858. n. 2. de prabend. in antiq. per c. cum dilectus. de iur. patronat. c. si eo tempore. de elect. in 6. clem. cum ei quem. de consess. prabend.* † Itaut talis facultas disponendi de tali beneficio non dicatur restituta inferiori, nisi post collationem Papæ, cum per eam solam talis reseruatio expiret etiam possessione non subsecuta *Rot. decis. 24. n. 1. de prabend. in antiq.*

Non obstat, quod beneficium, de quo agimus, fuerit bis collatum tamquam non reseruatum per ordinarium post talem reseruationem, † adeo vt iste vltimus status sit attendendus in beneficialibus, tamquam præualeat vltima, atque immediata quasi possessio *Rot. decis. 49. aliàs 557. ante med. de rescript. in antiq. Oldrad. cons. 312. n. 2. Ferret. cons. 188. n. 11. & 12. & cons. 210. n. 4.* Quia stante decreto irritanti erant ligatæ manus ordinarij, † qui non poterat conferre, vnde collatio non valet, neque potest considerari aliquis vltimus status, nec aliqua vltima, & immediata possessio, cum per papalem reseruationem illa inficiatur vna cum titulo *Rot. decis. 3. n. 1. de restitut. spoliator. in nou.* vbi, quod tale decretum Papæ in reseruationibus appositum, facit vt quilibet titulus, & possessio careat omni effectu & adminiculo iuris, sine quo omnis possessio in beneficialibus non procedit, & est inualida *Innoc. in c. ex parte. de restitut. spoliator. & in c. vnic. de eo qui mittit. in possess. lib. 6.*

Nec facit, quod in casu nostro agatur incidenter inter prouisos de validitate ipsius collationis, tunc † enim ad istum effectum sufficit qualiscumque possessio, quidquid aliàs forsan illa non sufficeret ad immutādam qualitatem beneficij, puta, quod de regulari efficiatur sæculare, vel quid simile, cum satis sit, quod iste vltimus status sustineat collationem etiam ad effectum excludendi reseruationem Papæ iuxta *cons. Calder. 23. de prabend.* quod sæpe approbauit *Rot.* de qua per *Mohedan. decis. 8. aliàs 179. de priuileg. Put. decis. 206. lib. 1. Simonet. de reseruat. q. 70. Thom. de Tan. decis. 1. & coram Card. Pamphil. Vicentina beneficij. 19. Nouembris. 1599. & coram R. P. D. Penia Ferrarien. prioratus. 17. Martij. 1608.* † vbi in specie constabat de vltimo statu sæcularitatis, nam beneficium tamquam sæculare fuerat in titulum collatum ab ordinario, quod licèt à sua primæua origine fuisset regulare, & propterea prætenderetur reseruatum, tamen quia non aderat aliqua lis inter ipsos principales collatores, sed inter prouisum ordinarium, & Apostolicum fuit conclusum debere attendi istam quasi possessionem, & vltimum statum beneficij ad sustinendam collatio-

nem

sicem ordinarij, & ad effectum excludendi reser-
12 uationem Papæ iuxta *d. conf. Calder.* 23. † Quibus additur *tex. in c. consultationibus.* 19. *vbi Abb.n.2.de iur.patronat.* cuius canonis dispositio, licèt loquatur de eo, qui est in quasi possessione præsentandi, Tamen locum etiam habet in collatione *Bald.conf.437.ex quo n.1.lib.2.* quem sequitur *Rot.coram R. P. D. Penia Ferrarien. prioratus.8. Martij* 1610.

Quia respondetur prędicta procedere, quando non
13 constaret de legitimo statu præcedenti, † tunc enim non attenditur vltimus status contrarius, neque ad effectum validitatis collationis, nisi probetur legitimè præscriptus, & mutatus spatio quadraginta annorum, pront ita intelligendum esse *conf.Calder.* 23. resoluit *Rot. coram R. P. D. Penia Ferrarien. prioratus.* 25. *Maij.* 1609. vbi etiam ita declarat aliam decisionem supra exaduerso allegatam *coram eodem in eadem causa factam* 17. *Martij.* 1608. ob illam rationem de qua *in c. consultationibus.* 19. *de iur.*
14 *patronat.* † quia quando constat de proprietate, non attenditur quasi possessio, quæ aliàs semper inspicitur ad effectum validitatis præsentationis, seu collationis *Rot.coram R.P.D. Marcomontio Mileuitana iurispatronatus.* 18. *Aprilis* 1608. *& est decis. Rot.2. de prebend. in nou.* vbi
15 quod† sufficit status vltimus sæcularitatis, dummodo non probetur alium statum legitimum præcessisse, quod etiam communiter approbant *Doctor. in c. cum de beneficio. vbi Gemin. n.* 8. *Franc.n.5.de prabend.in 6. Milius in verb. beneficium. verf. beneficium si est impetratum tamquam saeulare. Felin.in c.in nostra.* 32.*n.*43. *de rescript. Rot.coram Card. Blanchetto. Salamantina Vicaria.*15. *Martij.* 1596. *& coram Card. Lancellotto Ostunen. capella.* 17. *Decembris.* 1599.

Quare cum prouisus Apostolicus sufficienter probauerit præcedentem statum beneficij, de quo agimus, & quo ad illum gratia ipsius sit iustificata, prouisus ab Ordinario non potest eam im-
16 pugnare, † nisi concludenter probet mutationem status iuxta formam *c.cum de beneficio. de prabend. in 6.* itaut hoc casu astringatur idem prouisus ab ordinario ad probandum talem statum fuisse seruatum per quadraginta annos, & non minori spatio temporis, qui non suffragaretur stante probatione facta per prouisum Apostolicum de contrario statu *Rot.decis.* 2. *de prabend.in nou. & coram R.P.D. Penia Ferrarien. prioratus.* 25. *Maij.* 1609. & prius in eadem causa *coram eodem* 1.*Decembris.*1608.*& coram Card. Pamphilio Perusina sancti Benuenatis.* 19.*Maij.*1588.*&* 17.*Maij.*1589.*& coram R.P. D.Comitulo. Florentina cōmenda* 16.*Iun.*1589.

An autem triennalis possessor beneficij, quod prætenditur reseruatum, possit molestari, erit particulariter videndum & *Rebuff. de pacific. pos-*
17 *sessorib. n.* 139. *&* 259. † concludit negatiuè, quem sequitur *Rot.coram R.P.D. Penia Ferrarien.prioratus.8. Martij.*1610.*col.2.in fin.*vbi quod in tali possessore triennali præsumitur dispensatio, vnde non poterit ei molestia inferri in beneficio. sic pacifice possesso per triennium, quamuis post mortem sæcularis tale beneficium non debebitur sæculari, si non fuerit per quadraginta annos possessum, vt *in d. decis. Ferrarien. prioratus.*

Et regula de trienali quamuis excludat beneficia reseruata, Tamen additur ibid. quod reseruatio
18 sit generalis in corpore iuris clausa, † quæ est illa, de qua disponitur *in c.2.de prabend.in 6.late Gomes.de trienn. q.* 31.*fol.* 409. vbi etiam quod illa sola dicitur reseruatio in corpore iuris clausa, cum aliæ reseruationes, de quibus *in Extrauag.* non sint tales, sed quoniam de his modo non est quæstio, Deo dante alibi tractandū erit.

Quo verò ad aliud, de quo quæritur concludēdum est, quod terminus vnius anni, de quo *in regu-*
19 *la* 34.*de annali possessore.* † currit interim, dum aduersus commissionem, seu rescriptum opponitur, stante magna impetrantis negligentia, in facto præsupposita, Nam ex hoc fit, quod impedimentum non sit iustum, prout tale debet es-
20 se ad effectum, vt tempora non currant † *l.* 1. *in fin. C. de annal. except.* Nam solùm ob iustam causam tempus impedimenti subducitur de medio, & reliquum computatur *c. auditis. de prascript. c.cum nobis. & c. de quarta. eod. tit. Gomes.* qui de communi *in reg.de annal.q.*71. *in princ.Cardin.conf.*87.*n.*4.

Immo etiam cessante dicta negligentia impetran-
21 tis, & stante impedimento, † verior est conclusio, quod tempus anni, de quo *in d.regula de annali*, currat etiam impedito propter facilitatem impetrandi prorogationes, & propter illa verba, debeat, & teneatur posita in dicta regula, quæ præcisam necessitatem ostendunt, maximè quia sunt geminata, itaut ex eis magis colligatur Papam requirere implementum suæ dispositionis in omnem casum, remota quacumque exceptione, aut excusatione, præsertim quia
22 impetrans tractat de lucro, † ideo ei non suffragatur impedimentum, quod solum prodest ei, qui tractat de damno. Et contraria procedunt, quando ageretur de amisśione iuris iam quæsiti, non de illius acquisitione, seu de impetratione obtinenda ab eo, qui est dominus beneficiorum, per quem fuit data forma præcisa, quæ est ad vnguem obseruanda, stante etiam fauore publico, ob quod emanauit ista regula, adeout lucrum impetrantis debeat cedere damno, & periculo Reipublicæ, quæ semper est præferenda priuatæ vtilitati, Ita per supradictas, & similes rationes latè in specie concludit *Mandos. reg.* 34. *de annal.q.*79.*n.*7.*&* 8.*fol.* 192. Maxime,
23 quia † hoc impedimentum semper actor potest tollere per temporis prorogationem, quam Papa numquam solet denegare impedito *Gomes. de annal.possess.q.*71.*in princ. verf. & hoc putarem*
24 *verum.& de triennal.q.*57. *in fin.* † An autem protestatio sit necessaria de impedimento, & detur restitutio non est præsentis inspectionis, cum de istis non quæratur, & ponit *Idem Gomes. de annal.q.*75.*&* 76. *Mandos. ibid.q.*83.

Circa aliam difficultatem resoluendum est pro affirmatiua, quod videlicet instituta accusatione de simonia aduersus annales pacificos possesso-25 res † locum habeant termini dictæ regulæ, cum enim iste certus modus vacationis fuerit expressus per impetrantem beneficium anno ab alio pacificè possessum, prout erat exprimendus iuxta dispositionem regulæ, debet seruari forma eiusdem regulæ in probando modum specificatum, seu modum vacationis expressum, adeout si in illius probatione succumbat, vel non pro-26 bet in tempore præfixo per regulam, †non sit locus variationi, nunc exprimendo vnum modum vacandi, nunc alium modum vacationis supponendo, argumento *l. si rem aliquis. in princ. ff. de rei vendic. Glos. Bart. & alij in l. fin. C. de annal. except. Card. in clem constitutionem. §. seu. q. 2. n. 3. de elect.* & notat *Mandos. in reg. 34. de annal. q. 82. n. 1. & 2. & ibi Gomes. q. 28. n. 2. vers. in contrariū. & n. 3. vers. sed tenendo primā partē.*

Alterum dubium decidendum est, quod regula Cancellariæ de annali, quamuis sit notissima & 27 famosa, † debeat produci, Itaut non sufficiat sola allegatio illius ad effectum, vt ipso iure annulletur gratia impetrantis, sicut faceret lex communis absque aliqua productione in actis facienda, Quia ista regula, ac eius decretum irritans concernit fauorem possessorum, Vnde non ligat 28 contrauenientes, † nisi idem possessor vtatur dicto decreto irritanti, itaut non habeatur certitudo huiusmodi vsus, nisi possessor regulam in actis producat, quia tunc manifestè apparet eum vti velle decreto regulæ contra suum aduersarium, adeout neque Iudex hoc casu possit supplere talem exceptionem omissam, quamuis sciat parti competere, immò etiam neque sufficiet producere illam Iudici particulariter, cum secundum eam non debeat Iudex iudicare, nisi 28 fuerit producta, & registrata in actis, † & tunc dicetur esse de actis quando pars est citata ad dicendum contra producta præuia oblatione copiæ secundum opinionem *Bart. in extrauag. ad reprimendum. in glos. in verb. de plano. Rom. cons. 519. n. 3. ad med.* & late in proprijs terminis regulæ, de qua agimus ita esse faciendum declarat *Gomes. de annal. q. 4. per tot. Mandos. reb. 31. q. 11. n. 1. Gonzal. ad reg. 8. cancellar. glos. 56. n. 83.* vbi etiam de triennali, quæ dū di-29 sponit, quod impetrationes censeantur inanes & irritę de beneficio per trienniū pacifice possesso, intelligitur ita demum si ipse possessor opponat *Staphil. de litter. grat. tit. de vi & effect. clausul. §. successiue. n. 4. & 6.* cū similibus, de quibus per. *Felin. in c. cum ex officij. n. 36. de præscript. Silua de benefic. p. 3. q. 9. Gonzal. ad reg. 8. glos. 66.* 30 *n. 16. & 45.* † vbi etiam quod de dicta regula de annali poterit apponi in secunda instantia, & in causa restitutionis in integrum, & post rem iudicatam, & post relaxatas litteras executoriales *Gomes. in reg. de annal. q. 5. n. 3.*

Et istæ regulæ cancellariæ habent vim legis, & sunt 31 seruandæ tam in Curia, quàm extra, † tam in Francia, quàm vbique locorum, & omnes vniuersaliter ligant, neque requiritur publicatio in omnibus prouincijs, & ciuitatibus, cum sufficiat illas solum Romæ publicari *Capell. Tholos. decis. 445. Cassan. cons. 30. n. 25. Io. Andr. in c. nemo potest. de reg. iur. in 6. Io. Monach. in c. in generali. eod tit. in 6.* & latissime prosequitur *Gomes. in prohem. reg. cancell. q. 2. per tot. Felin. in c. 2. col. penult. de rescript.* Itaut quælibet regula Cancellariæ sit de per se prorsus distin-32 cta, & separata, † & contineat diuersum numerum, & diuersam reseruationem constituendo distinctam legem, adeo vt decretum irritans appositū in fine comprehendat omnes regulas præcedentes non obstante tali distinctione *Gonzal.* 33 *ad reg. 8. glos. 1. n. 9. & 10.* † Exemplo signi appositi per notarium in fine libri instrumentorum, quod censetur appositum in quolibet instrumento eiusdem libri *Bart. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. n. 33. in fin. ff. de edend. Mandos. in prohem. regul. q. 2. n. 2. & 3. & q. 3. per tot. Ias. in l. si ita stipulatus. 126. § grisogonus. n. 10. ff. de verbor. obligat.*

Vltima Difficultas deciditur ex his quæ superius dicta sunt, quod videlicet istę prorogationes quo ad tempora præfixa in regula de annali solent concedi per Summum Pontificem, Ideo non potuit Officialis impedire cursum terminorum hu-34 iusmodi regulæ, † cum non terminans causam intra annum sibi datum, censeatur gratiæ suæ renunciare *Roman. cons. 431. Gomes. de annal. q. vlt. in fin.* vbi quod impetrans beneficium cōtra annalem possessorem debet esse diligens in faciēdo derogari dictæ regulæ, vel procurare prorogationē, vel quatenus sit lapsum tempus petere nouam concessionē anni *Mādos. reg. 34. q. 76.*

EPITOME.

Donatio facta alicui, itaut post eius mortem succedat Ecclesia in bonis donatis an possit reuocari. ¶ Et quid si adsit constitutum, vel reseruatio vsusfructus, vel pactum de non reuocando, & non contraueniendo, vel iuramentum, vel stipulatio notarij, seu donatoris, vel extranei, vel primi donatarij. ¶ Vel quando adest contemplatio expressa, seu tacita eorum qui sunt substituti. ¶ Pater an possit reuocare donationem factam filijs in merè profectitijs. ¶ Nuncius quando validè acceptet donationē pro absente. ¶ Et an requiratur ratificatio. ¶ Dispositio alternatiua in qua fuit vocata mater, vel heres an intelligatur, vt post mortem matris succedat heres per fideicommissum. ¶ Alternatiua posita inter personas honoratas, in quibus cadit ordo charitatis an resoluatur in coniunctam. ¶ Clausula codicillaris an operetur circa non dispositā. ¶ Dictio infra, ita, vt supra quid significet. ¶ Destinatio semel facta an possit reuocari. ¶ Dicta in præfatione an censeantur repetita in cōclusione. ¶ Et quid si magnum interuallum intercesserit. ¶ In fideicommisso facto in contractibus an sit facienda strictior interpretatio, quam in eo quod fit in vltimis voluntatibus.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Donans Titio itaut post eius mortem bona donata vadant ad Ecclesiam an possit pœnitere. n. 7. 8. & 9.*

2 *Donatio facta absenti potest reuocari ante acceptationem, quamuis adsit constitutum, seu reseruatio vsusfructus, vel pactum de non contraueniendo, seu de non reuocando, cum similibus clausulis. n. 3.*

4 *Nuncius debet acceptare donationem pro absente, dummodo ad hoc destinatus fuerit, nec sufficit, quod casu talis denunciet donationem donatario.*

5 *Donatio accepta per tertium pro absente non acquiritur, nisi sequatur ratificatio, & iurium cessio. Fallit vt n. 6.*

10 *Donatio est irreuocabilis, si fiat vxori, & filijs, quando illi sunt principaliter contemplati in bonis donatis. n. 12. Amplia etiam si per coniecturas posset colligi talis contemplatio. n. 11.*

13 *Reuocatio non datur in donatione iurata propter vinculum iuramenti.*

14 *Stipulatio notarij, & primi donatarij pro substituto facit donationem irreuocabilem ad fauorem eiusdem substituti, Quamuis non fuerit acceptata per substitutum. n. 15.*

16 *Pater an possit reuocare donationem in mere profectitijs. n. 17.*

18 *Dispositio alternatiua, in qua fuit vocata mater, vel hares, intelligitur, vt post mortem matris succedatur per haredem iure fideicommissi. & n. 21. Contrarium est verius n. 22. & 24.*

19 *Causa finalis disponentis debet attendi.*

20 *Fideicommissum inducitur ad fauorem illorum, ad quorum commodum destinatio proponitur.*

23 *Alternatiua posita inter personas honoratas, inter quas cadit ordo charitatis, non resoluitur in coniunctam. & n. 33. Amplia vt n. 25.*

26 *Clausula codicillaris non operatur circa non disposita, sed intelligitur adiecta ad conualidandum ordinata.*

27 *In fideicommisso facto in contractibus est facienda strictior interpretatio, quam in eo, quod fit in vltima voluntate.*

28 *Dictio, infra, habet relationem ad inferius dicenda, & secundum ea regulatur, assumendo quod postea dicetur, & omittendo quod prius dictum est, quamuis aliquando stet etiam restrictiue. & n. 33.*

29 *Destinatio semel facta potest reuocari expressè, & tacitè. & n. 30.*

31 *Dicta in prafatione an censeantur repetita in conclusione, quando magnum interuallum temporis intercessit. & n. 32.*

34 *Dictio, ita, inducit formam, & modum determinatum cum certis qualitatibus.*

36 *Clausula, vt supra, est repetitiua qualitatis prius posita, itaut dispositio sequens reguletur in omnibus ab antecedente. n. 37.*

38 *Actus facti est potentior verbis, & declarat intentionem concedentis.*

CAPVT DLXXV.

Controuersa est opinio inter Doctores an si quis donauerit Titio, itaut post eius mortem bona donata vadant ad Ecclesiã, † an possit pœnitere, & reuocare donationẽ, & quidẽ *Bart. in l. qui roma. §. flauius. in fin. de verb. oblig.* concludit affirmatiuè, quod subsistat talis reuocatio, Nã cũ fuerit facta donatio absenti, quamuis sit ad pias causas potest reuocari ante acceptationẽ si non adsit aliquis, † qui pro illa stipuletur *Glos. in l. illud. C. de sacros. eccles. Rubeus cõs. 132. Couarr.* qui de communi *in rubr. de testam. p. 3. n. 13. Paris. cons. 77. n. 15. lib. 1. Roman. cons. 295. late Surd. cons. 351. n. 29. lib. 3. Clar. in §. donatio. q. 12. in fin. Molin. de primogenit. hispanor. lib. 4. c. 2. n. 58.* vbi *n. 30. vsque ad 68.* ampliat, quamuis adsit constitutum, seu reseruatio vsusfructus, vel pactum de non reuocando, vel non contraueniendo, & iuramentum. Immo etiam si nuncius interuenit, oportet quod ad hoc fuerit destinatus, nec sufficit, quod casu † aliquis denunciet talem donationem donatario *Glos. in l. nec ambigi. C. de donation.* etiam inspecto iure canonico *Surd. cons. 351. n. 30. lib. 3.* Adeo vt quãuis aliquis tertius acceptasset donationem pro absente, † tamen non acquiratur irreuocabiliter donatario, antequam ille ratificet acceptationem, & assequatur iurium cessionem, cum non perficiatur donatio, nisi secuta ratihabitione, vnde ante poterit reuocari, non obstante, quod tertius acceptauerit, † quidquid aliud sit in Iudice, seu notario acceptante, quia in istis personis publicis nõ requiritur cessio, sed statim acquiritur *Idem Surd. cons. 351. n. 31. vsque ad 35. lib. 3.* licèt secundum alios valeat donatio, non interueniente nuncio, vel epistola, dummodo donatarius aliquo modo de donatione certificetur *Maudos. ad Roman. cons. 171. in verb. vel epistola. & cons. 195. in princ.*

Adde supr. ad c. 19 n. 40. & ad c. 332. n. 12.

Huiusmodi opinio *Bart. in d. §. flauius. in fin.* comprobatur à multis, qui eam sequuntur tamquam veriorem, & magis communem, † quos latè adducit *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 48. n. 8. & 9. Cuman. cons. 166. n. 3. Aret. in d. §. flauius. col. 3. & ibi Socin. Sen. n. 14. Ias. n. 14. & 15. Imol. n. 1. Gozad. cons. 75. n. 10. Rip. in l. vlt. n. 200. vers. secundus casus. C. de reuocand. donat. & lib. 3. responsor c. 16. n. 3. Grat. cons. 25. n. 39. lib. 1. Cephal. cons. 312. n. 104. lib. 2. Menoch. cons. 70. n. 74. & 75. lib. 3. Affl. in c. 1. n. 18. si vasall. feud. priuet.* vbi attestatur se vidisse pronunciari iuxta dictam opinionem *Bart. in d. §. flauius.* quam etiam tenet *Idem Bart. in l. 3. de seru. exportãd. Clar. in §. donatio. n. 5. ad med. Surd. cons. 150. n. 102. lib. 1. & cons. 305. n. 40. lib. 3. & cons. 351. n. 35. lib. 3. & decis. 409. n. 13. dixi supr. c. 19. n. 40. Alex. in l. adoptiuum. §. patronum. n. 8. ff. de in ius vocand. & cons. 204. n. 4. in fin. lib. 5. Ruin. cons. 182. n. 21. lib. 1. & cons. 99. n. 5. lib. 3.*

Verum secundum alios opinio negatiua videtur magis in praxi recepta, quod non sit locus reuoca-

8 uocationi istius donationis, † prout testatur *Roder. Soarez. in l. quoniam in prioribus. q. 8. n. 1. cum seq. C. de inoff. testam. fol. 476. & allegat. 19. col. 3. Ceuall. q. 249. n. 2. & 3. Duen. regul. 21. post med. Gutierez. in c. quamuis. n. 60. de pact. in 6. & lib. 2. pract. quaest. c. 52. n. 2. & 3. Gratian. reg. 410. Parlador. rer. quotidian. p. 2. c. 3. n. 37. Gomes. ad leg. 40. taur. n. 39. Vasq. lib. 3. quaest. vsufruc. c. 62. n. 1. Mieres de maiorat. p. 1. q. 24. Benedict. in c. rainutius. in verb. si absque liberis. il 2. n. 23. Fachineim lib. 8. controuers. iur. c. 89. ad med. Lup. in rub. de donat. int. vir. & uxor. §. 54 in fin. vers. ad cuius confirmationem. Couar. lib. 1. var. resolut. c. 14. n. 7. post med. Ludouic. Molin. de primogenit. hispanor. lib. 4. c. 2. n. 74. post princ. vers. contrariam autem sententiam.*

9 *fol 464.* qui omnes attestantur opinionem *Bart.* esse magis communiter reprobatam, & vltra istos recentiores, etiam Doctores antiqui illam non approbant, vt *Castr. cons. 164. in praesenti causa qua vocatur. col. 7. ante med. vers. sed illud dictum. n. 5. & in l qui roma. §. flanius. vbi Socin. n. 16. ff. de verb. obligat. Idem Castr. in l. si insulam. §. vlt. ff. solut. matrim. & in l. si pecuniam. n. 11. & ibi Roman. n. 22. ff. de condict. ob caus. Francisc. Albergot. in l. 3. ff. de seru. exportand. Dec. cons. 58. pro tenui facultate mea. n. 3. & cons. 238. primo non videtur. n. 5. post med. Alex. cons. 107. n. 13. lib. 4. Aym. cons. 135. n. 10. in fin. Menoch. cons. 9. n. 75. lib. 1.*

Ex quibus apparet, quod dum in casu proposito quaeritur an sit locus reuocationi donationis, difficile est fundare, quae opinio sit attendenda, cum hinc inde ad int auctoritates. Quidquid au-

10 tem sit de huiusmodi quaestione † dicebam in facti specie, de qua agimus, donationem fuisse irreuocabilem, quia sumus in filijs donatoris, qui fuerunt principaliter contemplati in bonis donatis, in quibus vxor non concurrit cū eisdem filijs, neque illis praefertur; sed propter illorum existen iam ab ipsomet initio donationis in totum excluditur cum verbis apertis, perinde ac si ei donatio facta non fuisset, tunc enim istud pactum tamquam conuentum gratia donatarij non poterit reuocari, nisi exprèssè per eum consensus praestetur, prout in specie limitando opinionem *Bart.* concludit *Aret. in l. qui roma. §. flauiun. 9. vers. si autem ex alia coniectura. ff. de verb. obligat.* & sequitur *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. lib. 13. tit. 48. n. 9. ad med. per tex. in l. quaesitum. de seru. exportand. l. & si mancip. ita fuer. alienat.* qui Doctores loqui-

11 tur in casu magis dubitabili, † quando videlicet possèt colligi ista contemplatio donatarij per coniecturas, cum tamen in nostra facti specie clare appareat filios esse principaliter contemplatos, non autem per coniecturas, & praesumptiones, adeout magis sit concludendum, quod

12 non admittatur amplius reuocatio, † quidquid aliud sit quando pactum fuisset appositum gratia donantis, seu illius haeredis *Couarr. lib. 1. var. resolut. c. 14. n. 8. in fin. vers. primum sane consec. Las. in l. 2. n. 13. C. de iur. emphyt. post* *Bart. in l. vt iurisiurandi. §. si libert. n. 6. ff. de oper. libert.*

Accedat, quod sumus in donatione iurata, in qua

13 non datur amplius reuocatio propter vinculum iuramenti, † quod operatur, vt contractus reuocabilis ex sui natura fiat irreuocabilis *Glos. in l. si pecuniam. in verb. necesse. ff. de condict. ob caus. Gnid. Pap. cons. 23. n. 8. ad med.* & ita in specie concludit *Couar. lib. 1. var. resolut. c. 14. n. 10.* vbi de communi opinione testatur, & quod ita fuit iudicatum in Regio Senatu Burdigalensi post *Gulielm. Benedict. in c. rainutius. in verb. si absque liberis moreretur. n. 23. in fin. Rot. coram Card. Seraph. decis. 427. n. 6. & 7.* quae est eadem inter *decis. Rot. diuers. 489. p. 1. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 48.*

Additur etiā stipulatio notarij, & primi donatarij pro substituto in donatione, per quam illa fuit facta irreuocabilis ad fauorem eiusdem substi-

14 tuti, † qui per ministrum videtur sibi prospexisse acquisitionem bonorum donatorum absque aliqua reuocatione *Bald. in l. cum à socero. n. 7. vers. et ttt tibi. C. de iur. dot. Cuman. in l. qui roma. §. flauius n. 6. Alex. n. 9. ff. de verb. obligat. Ruin. cons. 54. n. 3. lib. 1. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 48. n. 13.* vbi testatur ita fuisse decisum per *Rot. coram Card. Seraph. Portuen. bonorum. 27. Nouembris. 1579.* quae est inter impressas *decis. 427. n. 1. & 2. Couar.* qui de communi *lib. 1. variar. resolut. c. 14. n. 11. & 12. Aym. cons. 9 n. 11. Rol. cons. 19. n. 19. lib. 1. Clar. in §. donatio. q. 13. in fin. Socin. Iun. cons. 118. n. 13. lib. 1. Boer. decis. 153. col. vlt.*

Immo ista procedunt, quamuis non fuerit per tertium substitutū acceptata, seu ratificata dona-

15 tio, † cum sufficiat stipulatio primi donatarij, seu notarij, qui stipulati sunt pro absente, namhoc casu etiam ante acceptationem non est licita reuocatio *Couar. in d. c. 14. lib. 1. var. resol. n. 11. & 12.* vbi quod haec est verior opinio, & magis communis iuxta *l. quoties. C. de donat. quae sub mod.* quidquid diuersū fit in alijs casibus, & sequitur *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 48. n. 15. in fin. post Gozad. cons. 87. n. 14. & in fin. vers. non obstat ultimum. Clar. in §. donatio. q. 13. Card. Seraph. decis. 427. n. 2.* vbi quod haec opinio magis procedit, quando pater, prout in casu nostro stipulatur pro filijs nascituris *l. quod dicitur. la. ff. de. verbor. obligation.*

Neque obstat, quod pater possit reuocare dona-

16 tionē, quando sumus in merè profectitijs, † *Bald. in l. cum à socero. in fin. C. de iur. dot.* Quia hoc non procedit stante iuramento, stipulatione notarij, ac alijs supra adductis *Card. Seraph. decis. 427. n. 4. & 5.* Maxime quia considerato tem-

17 pore, in quod conferttur effectus donationis, † nempe post obitum patris, nulla ratio patriae potestatis attenditur, & sic cessat ratio acquisitionis, vel alterius causae ad fauorem patris *Idem Card. Seraph. decis. 427. n. 3. ad med. iuxta l. quod dicitur. la. ff. de verbor. obligat.*

Alterum dubium de fideicommisso videbatur decidendum affirmatiue, quod illud adsit, Quamuis enim

18 enim fuerit vocata mater, vel hæredes, † Tamen ista verba alternatiua debent intelligi, vt post mortem matris, quæ successit, postea hæredes vocentur, & vnus post alterum iure fideicommissi admittatur, nam æquiparatur relictum disiunctum, vel sub nomine collectiuo, & disiunctiua posita inter personas, inter quas cadit affectio ordinata non resoluitur in coniunctam, Ita in specie concludit *Dec. cons. 95. & pro tenui facultate col. 1. in fin. n. 2. per tex. in l. cum pater. §. penult. vbi Bart. ff. de legat. 2.* & sequitur *Aym. cons. 147. n. 9. Marzar. cons. 1. n. 6. Natt.* qui dicit non habere difficultatem *cons. 470. n. 8. vsque ad 11. Paris. cons. 21. n. 11. & 12. lib. 3. Clar. in §. testamentum. q. 80. n. 5.*

Maxime quia in præfatione concessionis fuit destinata restitutio huiusmodi hæreditatis Matri, &
19 eius filijs, & descendentibus, † ex quibus verbis arguitur causa finalis disponentis, quæ debet attendi tamquam respiciens actũ de futuro *Bart. in l. 2. §. vlt. ff. de donat. & in l. demonstratio. §. quod autem. de condit. & demõstrat. Decian. cons. 7. n. 15. lib. 1.* Vnde erit inductũ fideicommissum
20 ad commodum ipsorum, † ad quorum fauorem destinatio proponitur *Socin. cons. 57. n. 1. lib. 3. post Bart. in l. qui volebat. de haredib. instit. & in l. si socer. §. lutius. ff. solut. matrim. Curt. Iun. cons. 162. n. 11. Paris. cons. 192. n. 34. cum seq. lib. 2. Cephal. cons. 153. n. 48. lib. 2.* Et per conse-
21 quens † filij, & successores erunt vocati ordine successiuo post matrem tamquam incerti *Ossasc. decis. 81. n. 16. Surd. decis. 346. n. 16. p. 2 Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 4. tit. 7. n. 27.*

Verum pro excludendo fideicommisso multũ facit, quod quamuis isti filij censerentur vocati ordine
22 successiuo, vt dictum est, † Tamen ista vocatio debet intelligi per vulgarem tantum, videlicet in casu, in quo mater nõ extaret, vel non admitteretur, non autem per fideicommissum, quod scilicet ipsa teneatur restituere postquam fuit admissa, Cum enim vocentur mater, vel hæredes ista alternatiua posita inter personas honoratas, inter quas cadit affectio, & charitas ordinata
23 non † resoluitur in coniunctam, sed retinet suam naturã, & dicitur alternatiua ordinis, itaut vltima pars intelligatur posita in defectũ prioris, & sufficiat matrem admitti, vel in eius defectum filios & hæredes *Socin.* in specie *cons. 113. col. 4. in fin. vers. quinto hanc opinionem. n. 9. lib. 3.* vbi, quod est demonstratio concludens, & manifesta *Alciat.* qui de communi *cons. 5. n. 39. tom. 1. lib. 4. fol. 58. & cons. 83. n. 3. tom. 3. lib. 9.* vbi de magis communi *& cons. 89. n. 5. & cons. 90. n. 1. eod. tom. & lib.* & concludunt omnes *in l. haredes mei. §. peto. quod est vlt.* vbi *Rip. n. 9. ff. ad trebel.* cum alijs per *Cephal. cons. 53. n. 69. lib. 1. & cons. 432. n. 13. lib. 3. & cons. 473. n. 26. lib. 4. Socin. Iun. cons. 102. n. 34. ad med. vers. & inuenio. lib. 3. Decian. cons. 42. n. 10. lib. 1.* vbi, quod de hoc est textus apertus *in l. hac verba ille aut ille. ff. de verb. significat. Menoch. cons. 85. n. 63. lib. 1. & præsumpt. 71. n. 5. & 15. lib. 4. Galliag. in l. gallus. §. quidam recte. n. 20. & ibi Alciat. in 2. lect. n. 47. de liber. & posthum. Cuman. cons. 107. col. 2. in princ. n. 3.* vbi, quod est textus expressus *in l. haredes mei. §. vlt. ad trebell. Peregr. de fideicommiss. art. 18. n. 24. Petr. eod. tit. q. 5. n. 163. post med. vers. & in casu. Rimin. Iun. cons. 458. n. 43. lib. 4. Oddus cons. 92. n. 19. & 21. Ias. in l. cum quidam. col. 2. n. 2. C. de impub. & alijs substitut. Barz. decis. bonon. 93. n. 13.* & quidquid *Dec. & alij supra allegati* concludãt ista est verior opi-
24 nio, † & ab omnibus communiter approbata, prout testantur omnes superius adducti, & latè comprobat *Sim. de Prat. de interpret. vlt. volunt. lib. 3. dubit. 4. solut. 3. & vlt. interpret. 3. n. 27. col. 17. & 18. fol. 340. Ruin. cons. 169. n. 8. post med. lib. 2. Bero. cons. 97. n. 10. cum seq. lib. 2. Alex. cons. 30. n. 2. lib. 2. latè Signoroll. cons. 173. n. 19. Paris. cons. 21. n. 14. 31. & 32. lib. 3. Port. Imol. cons. 8. n. 39. cum seq.*

Quæ etiam procedunt, quamuis adesset clausula codicillaris, quæ neque hoc casu operaretur fi-
25 deicommissum, † quia ex huiusmodi alternatiua constat disponentem voluisse grauare in defectum primi nominati, non autem dictum primum vocatum, quatenus ipse adeat, Ideo clausula codicillaris non poterit aliquid operari cir-
26 ca non disposita, † cum sit adiecta ad conualidandum, quæ sunt ordinata *Bart. in l. 1. q. 4. & 5. de iur. codicill. & in l. Stichum qui meus erit. de leg. 1.* & in specie ita concludit *Rip. in l. haredes mei. §. vlt. n. 9. post med. ad trebell. Peregr. de fideicommiss. art. 18. n. 24.* Et quamuis isti loquantur in fideicommisso facto in vltima voluntate
27 Magis † hoc erit in eo, quod fit in contractibus, in quibus est facienda strictior interpretatio *Petr. de fideicommiss. q. 3. n. 8. post Roland. cons. 59. n. 22. in fin. cum seq. lib. 3.*

Neque obstat, quod in præfatione non adsint ista verba alternatiua, cum disponens locutus fuerit per copulam destinando bona matri, & filijs, &
28 descendentibus, † Quia non fuerunt isti simpliciter nominati, sed cum illa dictione, vt infra, quæ relationem habet ad inferius dicenda *Menoch. cons. 86. n. 9. & 71. lib. 1.* & per consequens ostendunt destinantem intellexisse de filijs, & descendentibus eo modo, & forma, prout inferius suam destinationem declarauit, vnde cum postea fuerit facta declaratio per alternatiuam, non consideratur amplius prima illa destinatio,
29 nam † destinatio semel facta etiam tacite, nedum expressè potest reuocari *l. cætera. §. fin. de legat. 1. Ruin. cons. 71. n. 12. lib. 2. Surd. cons. 195. n. 12. & 13. lib. 2.* vbi etiam quod non impeditur mutare propositum, qui destinauit, Maximè, quia in casu nostro destinatio non fuit pura, sed col-
30 lata in tempus delarationis inferius † faciendæ, adeò vt ex hoc debeat attendi, quod in ea postea fuerit dispositum, Præsertim, quia sumus in eo, qui habet facultatem libere destinationem remouendi *Gabr. conclus. 12. n. 21. de præsumption.*

Nec faciunt, quæ dicuntur de attendenda præfa-
31 tione tamquam causa finali. † Quia cũ magnum interuallum temporis intercesserit, non censentur repetita in declaratione, & conclusione, quæ fuerunt dicta in præfationibus *Ang. in l. item quia. §. fin. de pact. & in l. titia. §. idem respondet.*

dc

de verb.obligat. Alex.conf.122.col.1.n.2. verf. fecus fi non in contractu. lib. 2. post Imol. in l. quoties. §. tantumdem. in fin. de hæredib.instit. 32 *Ruin.conf.198.n.15.& 16.lib.1.* † & contraria procedūt, quando verba dispositionis funt ambigua, tunc enim recipiūt declarationem à præfationibus etiam factis ex interuallo, fecus quando funt clara, & repugnant præfationi, necè cum ea fe compatiuntur *Ang.in l.fi quis cum aliter. ante med. verf. fi tamen verba. de verbor. oblig. Surd.conf.202.n.34. lib.2.*

Cum etiam pluries fuerint posita ista verba alternatina in parte dispositiua, in qua vocantur filij per dictam alternatinam; Itaut ex tot geminationibus cum declaratione postea sic subsecuta, magis appareat de voluntate concedentis, quod scilicet voluerit hæreditatem restituere matri absque onere, & grauamine per vulgarem tantum, prout significant ista verba alternatiua, vt 33 dictum est *supr.n.22.* † Et quamuis in principio, seu prefatione instrumenti vocentur filij per copulam, Tamen non fuerunt ita simpliciter nominati, sed cum illa dictione, vt infra, quæ habet relationem ad inferius dicenda, & sic eo modo, & forma, prout inferius dicetur, cum natura istius dictionis, infra, sit assumere, quod postea dicetur, & omittere quod prius dictū est, prout diximus *supr.n.28 Bart.in l.gallus §. idem credendum. in fin.n.5 ff.de liber.& posthum.per tex. in l.2.ff.ad leg.aquil.Nouell.de iur.prothomis. §. 4.n.9. tom.17.fol.37.Menoch.conf.86.n.9.& 71. lib. 1.* Quidquid aliquando stet restrictiuè *Rot. diuers decis.448.n 6.lib.1.*

Accedat, quod in instrumentis productis reseruatur facultas ita declarandi super tota, vel parte hæreditatis restituenda matri, vel suis filijs, ac descendentibus, vnde apparet, quod non sunt vocati filij, nisi in defectum matris, cum hoc 34 importet dictio illa ita, † per quam inducitur, & indicatur forma & modus determinatus cum certis & præfinitis qualitatibus, ac circumstantijs *l. libertas. 17. §. 1. ff. de manumiss. testam. Bart.in l.quibus diebus. §.termilius.col.1.in fin. n.4.de condit.& demonstrat. Horm.anott.Detus in repet.l.4.§.cato.n.42.de verb.obligation.Glos. in l.gallus.29. in princ. in verb. sic. & ibi Mar. Salamon.n.1.& in §.quidam recte.n.38.ff.de liber. & posthum. Rebuff. in l. labeo & sabinus. 24. §.item si dominus.in fin.ff.de verb.signif. & in l.triplici.142.col.3.post med.ff.eod.tit.*

Præterea in instrumentis productis per duas vices expressè dicitur, quod intentio concedentis est, vt tota hæreditas, siue pars perueniat ad matrem, vel eius filios, & descendentes, vnde cum appareat de clara mente disponentis, non sunt 35 improprianda verba alternatiua, † de quorum popria natura est, vt sufficiat admitti prius vocatam, & in eius defectum alios nominatos *Rim. Iun.cōs.252.n.54.lib 3. per tex.in l hæredes mei. §.peto. vbi Rip.n.9. ad trebell.Cephal.conf.432. n.13.lib. 3. cum alijs supra adductis.n.22.& 24.*

Et quamuis in secundo instrumento dicatur, quod intentio concedentis est, vt talis hæreditas perueniat ad matrem, & suos, Tamen non fuit dictum simpliciter, & suos, sed cum illa adiectione, 36 vt supra, † quæ est dictio repetitiua qualitatis prius positæ, itaut dispositio sequens reguletur in omnibus ab antecedente *Bart.in l.si quis seruum.§.fin.de leg.2.Aym.conf.88.n.3. Ruin.conf. 18.n.12. lib.2. Cephal. conf.311. n.38.lib.2. Menoch.conf. 269.n.14.lib.3.* Vnde cū iam supra in eodem instrumento fuerit declaratū intētionem concedentis esse vocare ad talem succesfsionem per alternatiuā, non est attendendū, quod postea vocauerit per coniunctam propter adiectionem 37 illi factam cum clausula, vt supra, † quæ operatur vt dispositio sit accipienda, non simpliciter, sed cum qualitate adiecta *Bart. in l.si quis posthumo.§.si filium.in fin. de liber.& posthum. Crot. conf.50.n.8.lib.1. Surd. conf.34.n.33.lib.1.*

Vlterius petitio matris respicit solum suam personam, cum precetur, vt sibi libere restituatur hæreditas sui patris nulla facta mentione filiorum, prout postea concedens eius precibus inclinatus mandat eamdem hæreditatem relaxandā eidem matri, vel suis hæredibus, dummodo per eam approbentur capitula inferius registranda, in quibus iterum præcipitur administratori dictæ hæreditatis, vt honorabiliter renunciet dictam hæreditatē matri, excepto prædio, de quo in dictis capitulis, cū facultate in eis data eidem matri reuidendi cōputa administratori talium bonorum, quemadmodum postea per eam omnia approbantur, itaut ex ista obseruantia subsecuta, & per concedentem executioni demandata in eisdem capitulis magis explicetur mens disponentis, quod voluerit solum vocare matrem, non autem filios, cum illi tantum fuerit restitu-38 ta, † tamquam actus facti sit potentior verbis, & declaret intentionem concedentis *Aym. conf. 101.n.4.Natt.conf.406.n.28.*latè *Becc. conf.101. n.49.Surd.conf.94.n.38.lib.1.*

EPITOME.

Filiusfamilias clericus habens peculium castrense, vel quasi an valide obligetur nō obstante statuto Vrbis. ¶ Et an possit stare in iudicio absque consensu patris, & constituere procuratorē suo nomine, & testari de redditibus ecclesiasticis in & eis an sit ficte paterfamilias. ¶ Priuilegia militum armatæ militiæ an concedantur Clericis, & Doctoribus. ¶ Statutum prohibens filium obligari an comprehendat Clericū. ¶ Absolutio à iuramento an requiratur in casibus, in quibus illud habetur pro dolo, & metu extortū. ¶ Receptio pecuniarum an operetur, vt Ecclesia, Mulier, Minor, & filiusfamilias rectè obligentur non seruatis solemnitatibus statuti. ¶ Et quando per talem receptionem quis dicatur factus locupletior. ¶ Læsio an consideretur quando quis potest consequi lucrum, & damnum. ¶ Dos an possit constitui per mulierem nuptam absque solemnitatibus statuti. ¶ Obseruantia quando declaret mentem statuētium. ¶ Accepta an restituantur per eū, qui non vult stare cōtractui. ¶ Minor iurās se maiorē an possit dicere de nullitate obligationis. ¶ Et quid in eius hærede.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Obligationes filiorumfamilias quando sint nulla ex forma statuti Vrbis.*
2 *Filiusfamilias clericus habens peculium castrense, vel quasi an validè obligetur, non obstante statuto Vrbis. n. 5. 10. 13. & 23.*
3 *Filiusfamilias miles habetur pro patrefamilias, & in eo cessat macedonianum. Idem in patronis causarum, & magistris studiorum. n. 4.*
6 *Redditus beneficiorum sunt peculia quasi castrensia, in quibus filiusfamilias habetur pro patrefamilias.*
7 *Clericus filiusfamilias in redditibus ecclesiasticis potest esse in iudicio absque consensu patris, & constituere procuratorem suo nomine, ac de eis testari. n. 16.*
8 *Priuilegia militum armatæ militiæ conceduntur Clericis, Doctoribus, & Aduocatis.*
9 *Statutum prohibens filiumfamilias obligari an comprehendat Clericum.*
11 *Statutum habens duos intellectus debet declarari, vt habeat locum in vno casu, vt minus à iure communi recedatur.*
12 *Filiusfamilias de iure communi potest contrahere, & obligari absque consensu patris.*
14 *Veritas & fictio idem operatur.*
15 *Clericus an sit fictè paterfamilias in redditibus ecclesiasticis.*
17 *Renunciatio cum iuramento excludit renunciantem à iuribus renunciatis.*
18 *Absolutio à iuramēto non datur stante periurio.*
19 *Statutum annullans obligationem iuratam filijfamilias de quo iuramento loquatur.*
20 *Duplex iuramentum requirit duplicem absolutionem.*
21 *Absolutio à iuramento requiritur etiam si per statutum illud habeatur pro dolo, & metu extorto.*
22 *Periurium contrahitur ex iuramento nulliter præstito.*
24 *Obligatio filijfamilias est nulla, etiam quod probetur illum recepisse pecunias iuxta dispositionem statuti Vrbis. Fallit in muliere & minore. n. 25. Declara vt n. 34. & 41.*
26 *Locupletior quis dicitur factus per receptionem pecuniarum. Contrarium n. 32. 35. & 38.*
27 *Ecclesia recipiens pretium ex alienatione bonorum absque solemnitatibus, tenetur illud restituere, si vult rescindere contractum.*
28 *Mulieri non subuenitur cessante deceptione.*
29 *Mulieres sunt auarissimæ, & in eis non præsumitur dissipatio.*
30 *Læsio non consideratur quando quis potest consequi lucrum, & damnum.*
31 *Dos data per mulierem iam nuptam sine solemnitatibus sustinetur propter lucrum dotale, quod posset ad eam peruenire.*
33 *Obseruantia declarat mentem statuentium. Intellige vbi casus statuti esset dubius, secus si sit clarus. n. 36.*
37 *Accepta restituuntur quando quis non vult stare cōtractui, dūmodo nō simus in contractu nullo.*
39 *Minor iurans se maiorem an possit dicere de nullitate contractus, & quid in eius herede. n. 40.*
42 *Obligatio est indiuidua, & non potest pro parte valere, & pro alia inualidari.*

CAPVT DLXXVI.

IN statuto Vrbis *c. 152. lib. 1.* disponitur, quod filijfamilias etiam clerici non possint se, ac sua 1 bona quoquo modò obligare, † postea excipiuntur quidam casus, si videlicet ijdem filijfamilias de consensu patris contraxerint, si mercatores fuerint, & reliqui casus, in quibus filijfamilias de iure communi obligantur ex causa mutui sine iuramento, non obstante Macedoniano. Ex istis verbis colligitur nos esse in exceptione sta-2 tuti, † Nam cum modò agatur de obligatione filijfamilias, qui habet peculium castrense, seu quasi, dicendum est illam esse validam, Nam si filiusfamilias sit miles habetur tamquam pater-3 familias, & in eo cessat macedonianum † *l. 1. in fin. cum l. seq. ff. ad macedonian. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuentionib. lib. 8. tit. 7. n. 18.* 4 Prout idem est in patronis causarum, † & Magistris studiorum liberalium, ac similibus, de quibus *in l. vlt. C. de inoffic. testam. & l. 1. §. nec castrense. ff. de collat. bonor. l. fori. 4. C. de aduocat. diuersor. iudicior. Surd. de alim. tit. 4. q. 11. n. 11. vsque ad 15.* In istis enim etiam cessat macedonianū *Glos. in l. 1. in verb. funguntur. in fin. ff. ad* 5 *macedon. Card. Mantic. d. tit. 7. n. 18. in fin.* † Vnde idem erit in filiofamilias clerico, qui validè obligabitur quo ad bona, seu redditus præbendæ, dignitatis, & beneficiorum, cum ista sint pe-6 culia quasi castrensia, † in quibus habetur pro patrefamilias *Lup. in rubr. de donat. int. vir. & vxor. §. 42. n. 9. vsque ad 12. Coras. in l. frater à fratre. 38. n. 103. in fin. ff. de condict. indeb. Surd. de alim. tit. 4. q. 11. n. 21. in fin.*

Quare in istis redditibus ecclesiasticis filiusfamilias clericus potest esse in iudicio sine consensu 7 patris, † & constituere procuratorem suo nomine *c. si omnium. de iudic. in 6. Lup. in rubr. de donation. int. vir. & vxor. §. 42. n. 10.* Prout etiam poterit testari de quasi castrensibus, sicut miles, seu Aduocatus, aut Doctor *l. fin. C. de inoff. testam. l. fori. C. de aduocat. diuersor. iudicior. Euerard. loco argument. 56. n. 3. & 13. post med. vers. decimonono. post Bald. Salic. & alios in auth. presbyteros. C. de episcop. & cleric. per tex. in l. 1. vbi Glos. in verb. gestum. in fin. C. de annon. ciuilib. lib. 11.*

Et est generale, quod omnia, quæ conceduntur mi-8 litibus armatæ militiæ, de quibus † per *Bart. in l. neque. §. deportati. ff. de milit. testam. & per Bald. in l. milites. C. eod. tit.* extenduntur ad clericos tamquam ad milites cælestis militię, & nedum ad illos, sed etiam ad milites iustitiæ quales sunt Doctores, & Aduocati *Glos. in l. miles. in princ. in verb. facere. ad fin. vbi Bart. & Ang. de re iudicat. per tex. in l. sacrosancta. C. de episcop. & cleric. authen. presbyteros. C. eod. tit. cum alijs*

alijs per *Euerard. loco argument. 56. in princ.*

Non obstat, quod statutum prohibens filiumfamilias obligari comprehēdat etiam obligationem 9 clerici, † & ipsius peculium castrense, vel quasi *Carpan. ad constit. Mediolan. c.416.n.43. Crot. Caualcan. & alij*, de quibus latè *Muta super consuetud. Panormit. c.31. n. 36.* Quia omisso, quod infiniti tenent contrarium, quando verba statuti sunt præceptiua, & arctatiua, quo casu non veniunt clerici, vt latè per *Surd. cons. 301. n.12. vsque ad 31. lib. 3.*

Respondetur non esse modò agendum de veritate istius quæstionis, quia sumus in statuto Papali, & expresse loquente de clericis, solum dicimus, quod quamuis clerici comprehendantur sub hoc 10 statuto, † Tamen non simpliciter prohibentur obligari, sed præterquam in casibus, in quibus de iure communi obligantur, non obstante macedoniano, Vnde sumus in exceptione permissa per statutum, & per consequens in obligatione valida, quando filij habent redditus ecclesiasticos, in quibus habentur de iure communi pro patribusfamilias *Lup. in rub. de donat. int. vir. & vxor. §.42.n.9.* Et satis est, quod statutum verificetur in casibus, in quibus filijfamilias clerici habent alia bona, quæ non sunt castrensia, vel 11 quasi, † cum similia statuta habentia duos intellectus debeant declarari, vt operentur tantum in vno casu, vt minus à iure communi recedatur *Glos. in c. statutum. 4. in verb. numerandum. post princ. vers. item per hanc. de præbend. in 6. Abb. in c. cum dilectus. de consuetud. Anchar.* 12 *cons. 91. n. 1. Dec. cons. 451. viso eleganti. n. 6.* † Ius autem commune permittit filiumfamilias posse contrahere, & obligari etiam absque consensu patris *l. filiusfamilias. 38. de action. & obligat. l. tam ex contractibus. de iudic. Cardin. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. lib. 14. tit. 14. n. 22.* quidquid sit in mutuo, in quo seruatur macedonianum *toto tit. ff. & C. ad macedon.*

Quod etiam colligitur ex eodem statuto, de quo agimus, dum ibi excipitur casus filijfamilias, 13 qui † publicè habetur pro patrefamilias, talis enim validè obligatur, vnde si non comprehenditur ille, qui fictè dicitur paterfamilias, multo magis non comprehendetur clericus in redditibus ecclesiasticis, in quibus est verè paterfami-14 lias ex supra allegatis, † vt idem operetur veritas & fictio *l. vnica. in princ. C. de rei vxor. action. Euerard. loco argum. 122. n. 4.* Et quatenus etiam clericus esset fictè paterfamilias in bonis ecclesiasticis secundum *Castr. in l. 1. §. vlt.* 15 *n. 6. ad macedon.* † Tamen semper erit exceptus à statuto, & eius obligatio valebit in casibus, in quibus habetur pro patrefamilias, vt dictū est.

Neque obstat, quod expressio clerici in statuto esset superflua, si solùm de alijs bonis, quàm castrensibus eius obligatio improbaretur. Quia nulla superfluitas adest, cum expressio de clerico potuerit fieri ad tollendam opinionem eorum, qui tenent tales non comprehendi in similibus statutis etiam fauorabilibus, vt latè per *Surd. cons. 301. n. 12. cum seq. lib. 3.* Quamuis neque possit considerari aliquid superfluum, cum simus in exceptione reseruata per ipsum statutum, dum permittit casus ibi exceptos, in quibus filiusfamilias validè obligatur, non obstante macedoniano, inter quos adest obligatio bonorum castrensium, quæ sustinetur tamquam in illis sit paterfamilias *Castr. in l. 1. §. vlt. n. 3. ff. ad macedonian.*

Nec facit, quod non consideretur præiudicium patris respectu istorum bonorum, sed imbecillitas filiorum, ob quam per statutum exigitur consensus eiusdem patris, Quia non dicimus valere talem obligationem clerici in bonis ex illa ratione, quod in eis nihil patri acquiratur, sed quia statutum excipit casus de iure communi validos, inter quos adest obligatio peculij ca-16 strensis, vt dictum est. † Et quia clericus in istis redditibus habet legitimam personam disponendi ad sui libitum absque consensu patris, & ideò de illis testatur, & potest esse in iudicio *l. fin. C. de inoff. testam. c. si annum. de iudic. in 6.*

Quamuis hæc omnia dicta sint ex abundanti, Quia solùm sufficit allegare exceptionem iurisiurandi, & periurij incursi, cum enim fuerit renuncia-17 tum cum iuramento priuilegio statuti, † ac alijs iuris remedijs cum promissione iurata non petendi absolutionē, non poterat modo recurri ad iura renunciata *l. quæritur. §. si venditor. de adilit. edict. Surd. decis. 231. n. 13. ad med. Aym. cons. 24. n. 4. Menoch. cons. 1. n. 209.* tamquam obstet 18 periurium, † quo stante neque amplius datur absolutio *Felin. in c. 1. n. 28. de iur. iurand. Alex. cons. 222. n. 9. lib. 1. Roland.* qui de magis communi *cons. 26. n. 30. lib. 3. & cons. 34. n. 2. lib. 1. Menoch. cons. 24. n. 17. lib. 1.*

Et licet per idem statutum annullentur similia iuramenta, Tamen loquitur in iuramento de sol-19 uendo, & adimplendo, † non de alio iureiurando interposito quo ad renunciationem statuti, ac aliorū priuilegiorū, vnde istud sub illo non comprehenditur *Paris. cons. 97. n. 18. lib. 1. Gabr. cons. 127. n. 18. lib. 1.* Quare absolutio ab hoc tam-20 quam non comprehenso requirebatur, † quamuis ab alio non opus esset *Felin. in c. debitores. n. 9. de iur. iurand. Natt. cons. 144. n. 6. Menoch. cons. 24. n. 15. & 16. lib. 1. Affl. decis. 220. n. 12. Paris. cons. 41. n. 15. cum seq. lib. 1. Couar.* qui de communi *lib. 2. var. resolut. c. 4. n. 6. Rol. cons. 34. n. 6. vsque ad 10. lib. 1.*

Immo etiam in statuto annullante iuramentum tamquam dolosum, & metu extortum require-21 retur absolutio, † & illa esset petenda, vt in *Romana nullitatis obligationis. 5. Iulij. 1604. coram R. P. D. Atrebaten.* vbi allegantur concordantes decisiones, cum non debeat quis esse Iudex proprij iuramenti, ex quo etiam nulliter præstito contrahitur periurium, itaut quis non sit audien-22 dus † *Bald. in c. tua nos. de iur. iurand. Aym. cons. 191. n. 7. in princ.* vbi etiam, quod ex actu nullo contrahitur pœna contrauentionis *Aret. cons. 18. col. 3. in princ. vers. nec obstat præmissi. n. 4.*

In huiusmodi dubio an statutum Vrbis annullet obli-

obligationẽ filijfamilias clerici quo ad peculium 23 castrense, vel quasi, † variæ fuerunt latæ sententiæ per diuersos Iudices, cum alij affirmatiuam, alij negatiuam secuti sint opinionem, nam velle suum cuique est, nec voto viuitur vno. Verum multum vrgent rationes supradictæ, quod sit valida talis obligatio, Vnusquisque autẽ maneat in sensu suo, & opus esset decisione particulari alicuius supremi Magistratus, à qua non esset fas recedere, quod multum conduceret vtilitati publicæ, cum in singulos dies de prædictis contingat dubitari, & partes in iudicijs defatigentur infinitis expensis, absque eo, quod vmquam cer-24 ta resolutio possit haberi. † Præsertim cum alij etiam idem statutum ita prauè intelligant, vt putent obligationem filijfamilias esse validam statim, quod probatur receptio, cum tamen præcisè in eodẽ statuto disponatur, quod tales contractus, & obligationes fiunt nullius roboris, vel momenti, etiam si cum alio filiofamilias contraxerint, & liquidò constet bona, & pecunias ad eos cum effectu peruenisse, annullando etiam fideiussorum obligationes, quàuis se principaliter obligauerint, non obstante iuramento, quod censeatur dolo, & metu extortũ, & nihil operetur, nulla habita consideratione cameralis obligationis, censurarum, aut mandati executiui, siue susceptionis termini, vel cuiuscũque alterius arctioris vinculi. Itaut neque huiusmodi contractus vmquam aliquod robur accipiant, aut conualescant si dicti filijfamilias quandocumque sui iuris effecti fuerint. Hæc sunt verba statuti, quæ licèt sint plusquam clara, & aperta, nihilominus cauillantur, sed non est mirandum, cum singulis quibuscumque diebus noui intellectus dentur, prout diuersæ sunt hominum sententiæ: Sic sibi quisque placet.

Et quamuis non esset danda eis alia responsio, Tamen obseruandum est, quod dum præsupponitur 25 obstare receptionem pecuniarum, † hoc procedit in muliere, quæ non obstante statuto Vrbis *c.151. lib.1.* valide obligatur etiam sine solemnitatibus, si probetur receptio, quia statutum nihil de receptione loquitur, prout est illud de filiofamilias, quod etiã considerauit receptionem & tamen annullat eius obligationẽ & sic quando de ea statutum non disponit valida erit obligatio mulieris, tamquam de iure communi reci-26 piendo † dicatur facta locupletior *Glos. in l. fin. in verb. locupletior. q.1. C. de in integr. restit. minor. Lamberteng. ad statutum de contract. mulier. glos.24. n.5. Rimin. Iun in §. vlt. n.58. instit. quib.* 27 *alienat. lic. vel non.* † ¶ Exemplo Ecclesiæ alienantis sine solemnitatibus, & recipiẽtis pretium, quæ tenetur ad restitutionem, si velit infringere contractum *Rot. coram R. P. D. Decano Romana censuum de Romulis. 15. Iunij. 1599. & coram R.P.D. Litta Romana societatis officij. 13. Februar. 1606.* vbi æquiparãtur isti casus ecclesiæ, & mulieris quo ad receptionẽ pecuniarum.

Et quidem nulla consideratur deceptio quando mu-28 lier recepit pecuniam, † qua deceptione cessante, illi non subuenitur *l. inter. de donation. c. cum*

Stephani Gratiani

vniuersorum. de rer. permutat. Castr. in l. 2. n.7. ff. ad velleian. Maximè, cum mulierum genus sit auarissimum, ita vt non sit præsumendum, quod recipiendo pecunias dissipet, cum etiam sit mi-29 randum, quando mulier hoc faceret, † quidquid secus sit in masculis *Glos. in l. si à sponso. 16. in verb. raro. C. de donat. ante nupt. Aym. cons. 329. n.16. cum alijs per Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. lib.13. tit.17. n.1.*

Accedat, quia daretur occasio fraudis, cum posset mulier lucrari societatem officij, & tunc vellet actum sustineri, & tamen contrarium declarare in casu, in quo ageretur ad repetitionem, quod non est permittendum, Maximè eum numquam 30 consideretur læsio, † quando quis potest consequi damnum, sicut lucrum *Alex. in l. de fideicom. misso. in princ. n.2. C. de transact. Aym. cons.142. n.8. & cons.114. n.16. Natt. cons.81. n.9. Surd. de alim. tit.9. q.11. n.7. vsque ad 16. Vrsill. ad Afflict. decis.340. n.6. post med. Rot. coram R.P. D. Penia. Interamnen. mercium. vers. & hanc sententiam. 4. Iunij. 1597.* Itaut ob hanc rationem incertitudinis lucri, seu damni sustineatur dos data per mulierem iam nuptam sine solemnita-31 tibus, † quidquid aliàs nõ posset, propter lucrum quod ei proueniret ratione quartæ ex statuto debitæ soluto matrimonio, quamuis etiam prior posset vxor mori, vt in *decis. coram Card. Lancellott. Sabinen. seu Romana dotis. 8. Iulij. 1576. de qua supr. c.27. n.23.*

Quamuis nõ obstantibus prædictis verius sit, quod etiam probata receptione contractus mulieris, 32 seu minoris non sit validus, † Cum enim res non extet, sed sit consumpta, præsumitur iactatio, ita vt danti pecunias incumbat onus probandi illam fuisse bene consumptam, & recipientem locupletatum *Ang. cons.160. in fin. Ruin. cons.104. n.15. lib.1. Menoch.* qui de magis communi opinione testatur *præsumpt.27. n.6. vers. tertius est casus. lib.6. & de recuper. possess. remed.15. n.586. & 587. Rot. coram R.P.D. Penia. Romana societatis officij. 4. Februarij. 1602.* vbi, quod est probandum eessisse pecunias in vtilitatem mulieris se obligantis, & recipientis *Rol. cons.64. n.9. & 10. lib.1.* & latè dixi *supr. c.101.* vbi etiam quod est probãda species locupletationis *Curt. Sen. cons.71. col.5. vers. septima conclusio. Surd. cons.290. n.50. ad fin. lib.2. cum alijs per Claud. ad Bertazol. cons. crimin. 478. in verb. locupletior. vers. contraria tamen opinio. ad med.* Ex sola enim receptione non dicitur quis factus locupletior *l. prædiorum. C. de prædijs minor. Gabr. de probat. conclus.7. n.18.*

Licèt secundum communem obseruantiam passim dentur mandata contra mulieres, quæ sine so-33 lemnitatibus receperunt pecunias, † itaut satis ex illa declaretur quãdo statutum locum habeat *Bald. in c.1. in princ. de feud. sin. culp. non amittend. Aym. cons.118. n.2. & d. decisio R.P.D. Penia Romana societatis officij. 4. Februarij. 1602.* loquitur in muliere, quæ se obligauit vna cum 34 viro, † tunc enim quamuis receperit, lex tamen præsumit, quod potius pecuniæ peruenerint ad

virum, non obstante numeratione facta vxori, & ideo tunc requiritur probatio, quod illæ cesse-
35 rint in vtilitatem ipsius † *Bald. in auth. si qua mulier. n. 9. & ibi Salic. in fin. C. ad velleian. Roncag. in l. reos. n. 26. de duob. rei. Abb. conf. 44. lib. 1. Bolognin. conf. 45. n. 4. latè Roland. conf. 64. n. 9. & 10. lib. 1. Aym. conf. 91. n. 11. vers. decimo istam quæstionem. col. vlt.* vbi, quod ista est communis opinio, à qua temerarium esset discedere, cum in curijs illustribus sæpe ita fuerit iudicatum *Boer. decis. 33. col. 1. & 2. Bald. Nouell. de dot. p. 7. priuil. 1. col. 7. ad med. Campeg. eod. tit. p. 4. q. 10. Affl. decis. 209. Ruin. cōs. 299. col. fin. lib. 2.* Et quidquid sit in muliere, & minore recipiente propter obseruātiam prædictā, aliud est in filiosfamilias, in quo statutū est præcisum tollens etiam receptionē, quod nō est in illo de muliere, & minore, adeont stante decisione clara statuti non
36 possit vlla obseruantia considerari, † quæ non habet locū, nisi quando esset casus dubius, secus si est apertus, & clarus *Natt. conf. 318 n. 1. Surd. conf. 416. n. 42. lib. 3. Card. Seraph. decis. 1108. n. 7.* cum alijs quos adduxi *supr. c. 160. n. 15.*

Obseruandum est etiam, quod quamuis dictum sit, quod debet restitui acceptum, quando quis non
37 vult stare contractui, † Tamen hoc procedit si ageretur ad rescissionem illius, secus autem si opponitur nullitas ob non seruatas solemnitates *Simoncell. de decret. lib. 3. tit. 7. n. 20. Rot. coram R. P. D. Marcomontio Bononien. census. 20.*
38 *Febr. 1629.* † vbi quod hoc casu nihil restituitur, nisi probetur, quod ex receptione minor sit factus locupletior *Rolād. conf. 7. n. 28. lib. 3. Rimin. Iun. conf. 5. n. 76. lib. 1. & in decis. coram R. P. D. Litta Romana societatis officij. 13. Februar. 1606.* dicitur, quod mulier tenetur restituere, quia ibi pecuniæ erant conuersæ in vtilitatem ipsius.

Amplius neque obstaret, quod minor iurasset se maiorem, quia hoc nō tollit, vt non possit dicere
39 de nullitate contractus, nam poterit, † & contraria procedunt, vt non debeat audiri ad effectum obtinendi restitutionē in integrū *Io. Andr. ad Speculat. tit. de sent. §. vt autem. Rom. conf. 12. n. 5.* & in terminis statuti Vrbis *Rot. coram Card. Pamphilio Romana donationis de Cuppis 5. Iunij. 1602.* & multa adduxi *decis. March. 234.*
40 & † talis nullitas non solùm potest allegari per minorem, sed etiam per hæredem *Rot. diuers. decis. 110. p. 2.* vbi multę distinctiones adducūtur.

Vltimo quo ad statutum *c. 152. lib. 1.* dicebatur per illud annullari solùm obligationem filijfamilias respectu fructuum, vt illi non currant in societatibus officiorum, & similium contractuum, non autem, quod non teneatur accepta restituere, sed
41 ista † est interpretatio ridicula, neque indiget responsione, cum mirandum sit, quod hoc allegetur, nam statutum clarè disponit contrarium
42 annullando in totum obligationem. † quæ est indiuidua, & non potest pro parte valere respectu sortis, & pro parte annullari respectu accessionū & fructuum *l. ser 41. §. incorporales. de acquir. rer. domin. l. pedius. de arbitr. Faber in §. fideiussores. il 2. n. 5. instit. de fideiussorib.*

EPITOME.

Possessio iuris præsentandi quando acquiratur per patronum in præiudicium compatroni. ¶ Et an sit necessaria scientia, & bona fides. ¶ Et ex quibus illa præsumatur. ¶ Vltimus status quando debeat attendi in quasi possessione iurium incorporalium. ¶ Et quid si constet de proprietate. ¶ Et quomodo de ea dicatur constare. ¶ Præsentatus à possessore bonæ fidei an præferatur alijs, & an sit amouendus, quamuis postea appareat præsentantem non esse verum patronum. ¶ Præsentatio sola absque confirmatione an tribuat aliquod ius. ¶ Et an sit fructus iurispatronatus. ¶ Præsumptio qualitatis an detur magis, quàm substantiæ. ¶ Diuturnitas temporis, quæ non est sufficiens ad præsumendum mandatum an operetur circa præsumptionem qualitatis illius. ¶ Quasi possessio iuris præsentandi quando attendatur, & præualeat præsentationi factæ à proprietario. ¶ Exemplum vt probet quæ requirantur. ¶ Et an sit faciendum per Iudicem, coram quo potuisset moueri quæstio principalis negotij contenti in originali. ¶ Et an circa hoc stetur consuetudini. ¶ Et quid stante lite an tunc sint necessariæ compulsoriales. ¶ Constitutio Marchiæ an habeat locum in donatione iurispatronatus. ¶ Consensus Episcopi an sit adhibendus quando patronus donat compatrono. ¶ Et in casibus, in quibus dictus consensus est præstandus an possit interuenire post factam donationem. ¶ Et an sufficiat tacitus. ¶ Dictio, postea, an denotet interuallum. ¶ Patroni quando possint præiudicare successoribus in iurepatronatus gentilitio, seu hæreditario. ¶ Et an patiendo illud præscribi obsit dictis successoribus. ¶ Et quando dicatur hæreditarium. ¶ Et si fundetur pro filijs, & descendentibus an intelligatur pro hæredibus.

SVMMARIVM.

1 *Patronus non acquirit quasi possessionem iuris præsentandi in præiudicium compatroni, nisi probata scientia, & patientia illius, & si sunt plures omnium. n. 2.*
3 *Scientia est probanda per eum, qui se in illa fundat.*
4 *Bona fides requiritur ad acquirendam quasi possessionem præsentandi.*
6 *Præsentatio est fructus iurispatronatus.*
7 *Possessor malæ fidei non facit fructus suos.*
8 *Præsentatus à possessore bonæ fidei præfertur alijs & non debet amoueri, quamuis constet postea illum non esse verum patronum. n. 9. secus stante mala fide. n. 12.*
10 *Scientia præsumitur ex productione scripturæ quo ad omnia in ea contenta, neque datur impugnatio eorum, quæ enunciatiuè, & incidenter ibi exprimuntur. n. 11.*
13 *Vltimus status quando debeat attendi in quasi possessione iurium incorporalium.*
14 *Præsentatio sola non tribuit ius, neque est perfe-*

Ba sine confirmatione, qua dicitur pars præsentationis.

15 *Appellatio suspendit actum præsentationis.*

16 *Compatronus præsentans animo spoliandi alium compatronum, illi praiudicat.*

17 *Vltimus status attenditur, quando constat de proprietate iurispatronatus, & quomodo dicatur de hoc constare. n. 18.*

19 *Qualitas facilius præsumitur, quàm substantia.*

20 *Diuturnitas temporis facit præsumere qualitatem mandati, quamuis per eam mandatum non præsumatur.*

21 *In probanda qualitate sufficiunt leuiores probationes, & coniectura.*

22 *Quasi possessio iurispatronatus acquiritur ex vnico actu præsentationis, secuta institutione.*

23 *In collatione, & præsentatione beneficij vacantis attenditur quasi possessio præsentandi, qua præualet præsentationi facta à proprietario.*

24 *Exemplatio ante motam litem probat. n. 30.*

25 *Exemplum factum cum auctoritate Iudicis supremi cum insertione totius tenoris facit fidem.*

26 *Citatio partis quando requiratur in exemplatione, & an sufficiat generalis. n. 27. & quid si adsit aduersarius in spe, & potentia, non re, & actu, n. 28.*

29 *Statur notario asserenti citationem in exemplatione interuenisse.*

31 *Exemplatio debet fieri per Iudicem, coram quo potuisset moueri quæstio principalis negotij contenti in originali. Declara vt n. 32.*

33 *Consuetudo coram quo sit facienda exemplatio attenditur, quando non adest lis, qua existente iura debent transumptari in vim compulsoria.*

34 *Obseruatio tollit omnem defectum instrumenti.*

35 *Constitutio Marchia quo ad solemnitates requisitas in donationibus non habet locum in donatione iurispatronatus, nec in bonis ecclesiasticis, sed solum in prophanis. n. 36.*

37 *Consensus Episcopi non est necessarius quando patronus donat iuspatronatus compatrono. Fallit in donatione facta per patrem filio, qui non dicitur compatronus viuente patre. n. 38.*

39 *Consensus Ordinarij etiam tacitus sufficit in donatione iurispatronatus, & potest interuenire etiam postea ex interuallo.*

40 *Dictio, postea, denotat interuallum temporis.*

41 *Pater quando possit præiudicare filio, & successoribus in iurepatronatus gentilitio seu hereditario. n. 42. & quid si patiatur præscribi. n. 43.*

44 *Actioni non natæ non præscribitur.*

45 *Iuspatronatus fundatum pro filijs, & descendentibus, intelligitur pro heredibus.*

46 *Iuspatronatus dicitur hereditarium, si patroni præsentarunt nomine hereditario, & fœminæ sint admissa ad præsentandum.*

47 *Præsentatio vnius compatroni sine qualitate hereditaria est nullius roboris, si fuerit facta ignorantibus compatronis.*

CAPVT DLXXVII.

NOn fuit acquisitũ aliquod ius in possessorio vni ex cõpatronis ob præsentationẽ ab eo factam in præiudiciũ aliorum compatronorum, qui alterum præsentarũt, Nam ad hoc vt acquiratur talis quasi possessio in istis incorporalibus siue ex vnico actu præsẽtationis, siue ex pluribus 1 requiritur † scientia, & patientia compatronorum, seu aliorum, quibus præiudicatur *l. 2. C. de seruit. & aqua. Calder. cõs. 12. in fin. vers. & quod ille in cuius. de iur. patronat. Dec. cõs. 126. in causa domini. in fin. vers. ad hoc etiã facit. Ferret. cõs. 59. n. 6. Felin. in c. de quarta. 4. col. penul. in princ. vers. vel concorda n. 41. de præscript. Aym. cons. 134. n. 14.* & ita passim seruatur, vt per *Rot. diuers. decis. 167. n. 2. & 5. & decis. 184. n. 1. & decis. 803. n. 7. part. 1. & coram R. P. D. Gipsio Calaguritana iuris conferendi. 1. Februar. 1591. & 30. April. 1593. cum alijs per Gonzal. ad reg. 8. glos. 45. §. 2. n. 32.*

De scientia autem non solum non constat, sed potius apparet de ignorantia, nam quamuis vnus 2 ex cõpatronis adesset in loco, † Tamen alij compatroni erant absentes, quod facit, vt illis non sit præiudicatum, cum ad acquirendam quasi possessionem præsentandi contra plures, requiratur omnium patiẽtia, & scientia *Io. Andr. ad Specul. de his quæ fiunt à maior. part. capit. in rubr. ad med. Gonzal. ad reg. 8. cancellar. glos. 45. p. 2.* 3 *n. 33.* † Quamuis talis scientia sit probanda per eum, qui se fundat in ista quasi possessione *Aym. cons. 134. n. 14. ad fin. Ferrett. cons. 59. n. 6. & 7. Bellamer. cons. 10. col. 32. in fin. vers. sed quares quis probare habet.*

Præterea nõ est acquisita aliqua possessio ad fauorẽ dicti cõpatroni, tamquã in eo deficiat bona fides, 4 quæ † requiritur ad illam acquirendam in huiusmodi præsentatione *Rip. in c. cum ecclesia sutrina. n. 93. de caus. poss. & propriet. Lambert. de iur. patronat. art. 10. lib. 2. p. 1. q. 3. n. 3. Menoch. de retinend. poss. rem. 5. n. 20. & rem. 6. n. 132. Bellamer. cons. 10. col. 34. in princ. vers. quartum vero. n. 30. & col. 39. ad med. vers. circa quintum dubium principale. Aym. cons. 134. n. 15.*

Non constat autẽ de bona fide, sed potius de mala apparet, quia tam ipse compatronus, quàm eius antecessores sciebant huiusmodi iuspatronatus non spectare ad eos in totum, sed solum pro tertia parte, aut dimidia, prout ita aliàs præsen-5 tarunt, † Vnde stante scientia iuris ad alium pertinentis dicitur probata mala fides *Abb. in c. consultationibus. 19. n. 4. & 5. de iur. patronat. Baul. de Cittad. eod. tit. 6. p. art. 3. q. 38. post med. n. 67. Lambert. etiam eod. tit. de iur. patron. lib. 2.* 6 *p. 1. art. 2. q. 3. n. 4. fol. 16.* † Etenim præsentatio est fructus iurispatronatus *d. c. consultationibus. c. cũ bertoldus. de re iudic. Menoch. cons. 90. n. 123. lib. 1.* Vnde possessor malæ fidei non facit fructus 7 suos † *c. grauis. de restitut. spoliator.* cum illi spectent solùm ad eum, qui bona fide posside *Rocc. de iur. patronat. in verb. competens. col. 7. q. 19.* vbi ita concordat opiniones, quando præsenta-

8 tus à possessore præferatur, † vt videlicet semper sit distinguendum, an ista bona fides adsit, necne *Abb. cons. 54. n. 2. post princ. lib. 1. Innoc. in c. in litteris. de restitut. spoliator. & in c. cumana. de elect. Bald. in l. 2. col vlt. n. 17. in fin. C. de seruit. & aqua. Menoch. cons. 90. n. 121. & 124. cum seq.*

9 *lib. 1.* † vbi ex hoc infert, quod talis præsentatus ab eo, qui erat in quasi possessione præsentandi cum bona fide non debet amoueri, quãuis deinde constet præsentãtem non esse verũ patronum *Glos. in c. ex litteris. de iur. patronat. Rot. decis. 7. eod. tit. in nou. Lapus alleg. 89. n. 8. in fin. Alex. cõs. 75. n. 46. lib. 4. Archid. in c. si plures. 16. q. 7. Abb. in. c. cumana. col. 3. vers. pro clariori. de elect. & cons. 106. col. penult. lib. 2. Calcan. cons. 100. n. 13. Guid. Pap. cons. 92. circa duo. in fin. Bero. cons. 6. n. 23. lib. 1. Aym cons. 321. n. 5. Rub. cons. 47. n. 28. & 29. lib. 1. Dec. cons. 124. n. 3. & cons. 129. n. 4. Bald. in. c. ex litteris. n. 5. de restitut. spoliator.*

Et magis constat de mala fide, quia electiones annorum 1564. 1576. & 1594. fuerunt relatiuæ ad processum fulminatum auctoritate Apostolica per Vicarium generalem de anno 1526. in vim bullæ declarantis præsentationes, & alias dispositiones huiusmodi iurispatronatus spectare familiæ, de qua in actis, & cũ dictus processus cum præfata declaratione fuerit productus per eum-

10 dem compatronum, & eius antecessores, † apertè colligitur ex tali productione sciẽtia omnium in ea contentorum *Castr. cons. 380. videtur. n. 2. lib. 2. Aym. cõs. 26. n. 3. Dec. cons. 266. non excedit. n. 6. cum alijs per Peregr. de fideicommis. art. 57.*

11 *n. 107. in fin.* † Itaut ex hoc neque detur impugnatio eorum, quæ enunciatiuè, & incidenter exprimuntur in scripturis productis *c. cum olim. de censib. Abb. cons. 52. n. 2. dub. lib. 2. Aym cons. 77. n. 8.* ex qua scientia iuris ad alios spectantis oritur mala fides, quæ impedit acquisitionem

12 quasi possessionis † annullando omnes præsentationes factas per talem possessorem malæ fidei *Abb. & aly in c. consultationibus. de iur. patronat. Rocc. eod. tit. in verb. competens. col. 17. q. 19. ad fin*

Ex quibus tollitur, quod debeat attendi vltimus status in ista quasi possessione iurium incorpo-

13 ralium, † Quia procedit dummodo adsit bona fides, & constet de scientia, & patientia eorum, quibus præiudicatur *Calder. cons. 12. de iur. patronat.* Gonzal. *ad. reg. 8. cancellar. glos. 45. §. 2. n. 32. & 35. cum alijs supra allegatis*. Maxime,

14 quia non sufficit sola præsentatio, † quæ non tribuit ius, tamquam non sit perfecta sine confirmatione, quæ dicitur pars præsentationis *c. postquam. & c. nihil. de elect. Io. Andr. in c. publicato. eod. tit. Innoc. in c. cum dilectus. de consuetud.*

15 *Calder. cons. 13. in fin. de iur. patron.* † & cũ fuerit appellatum à dicta præsentatione, interim nullus effectus consideratur, tamquam isti actus sint suspensi per appellationem, & consequenter non potest considerari prætensa quasi possessio *Calder. d. cons. 13. ad med. de iur. patron.*

Ista videbantur multum facere pro compatronis, qui prætendebant non fuisse acquisitum aliquod ius in possessorio alteri compatrono; Quamuis rectius considerando dixi nihil facere, quia in casu nostro constabat compatronum præsentasse animo spoliandi alios compatronos, tunc enim

16 illis præiudicatur, Et cõtraria procedunt, quando non appareret, quod idem compatronus præsentauit animo spoliandi alios, nam tunc nullum eis fit præiudicium, sed conseruatur eorum possessio *Abb. cons. 54. n. 3. in fin. lib. 1. Feder. cons. 101. n. 3. Rot. coram R. P. D. Gipsio. Burgen. capellaniæ. 29. Aprilis. 1587.*

Et quamuis prætendatur constare de proprietate iurispatronatus ad fauorem aliorum compatronorum, quo casu vltimus status non attenditur,

17 cum illa † præualeat possessioni *Abb. in c. consultationibus. n. 9. de iur. patronat. Rot. diuers. decis. 167. n. 10. p. 2. Card. Seraph. decis. 1495. n. 4. Ferrett. cons. 210. n. 7. in fin. Rot. corã R. P. D. Pensa.*

18 *Lucana iurispatronatus 23. Ianuarij.* 1613. † Tamen non dicitur de proprietate constare, nisi per confessionem, vel per tres sententias conformes *Aegid. decis. 103. Rot corã Card. Blanchetto Firmana iurispatronatus. 28. May.* 1584. Et ita ex prædictis fuit resolutum, Maxime quia multa in facto fuerunt adducta pro præsumenda scientia compatronorum, & licet prætenderetur potuisse dari istam scientiam præsentationum, non autem qualitatum in eis existentium, scilicet quod fuerint factæ præsentationes animo spoliandi

19 alios, Nihilominus facilius præsumitur qualitas, quàm substantia *Ang. in l. si certis annis C. de pact. per l. si filius. C de petit. hæredit. l. sciendum. ff. de verbor. obligation. Cephal. cons. 170. n. 27. lib. 2.* Vbi etiam, quod temporis diuturnitas facit præsumere qualitatem mandati,

20 quamuis † per eũ mandatum non præsumeretur *Dec. cons. 297. non [illegible] atitur. n. 4. & cons. 442. in causa in qua molestatur. n. 22. Nat. cons. 102. n. 1. Ruin. cons. 3 [illegible] n. 19. & 2[illegible]. lib. [illegible] Mascard. conclus. 1249. n. 6. & 7.* Cum in qualitate probanda suffi-

21 ciant † leuiores probationes, immo etiam coniecturæ, & præsumptiones. *c. per tuas. de probat. l. solent. ff. de aliment. & cibar. legat. Ias. in l. 1. in 2. notab. C. de testam. Aret. cons. 51. videtur dicendum. col. 1. Natt. cons. 101. n. 2. Cephal. cons. 170. n. 24. & 25. lib. 2.*

Quo ad alterum dubium concludendum est fuisse acquisitam quasi possessionem per præsentationem factam, quia licèt iuspatronatus pertineret ad tres familias, itaut præsentatus deberet habere medietatem patronorum, nõ autem tertiam partem, Tamen, quia adest donatio vnius ex compatronis de sua parte ad fauorem compatroni, qui præsentauit, per vsum d. donationis

22 adest medietas patronorum, † & est acquisita ista quasi possessio, quæ acquiritur etiam ex vnico actu præsentationis secuta institutione *Dec. cons. 134. viso puncto & pro tenui facultate mea. n. 1. post Feder. cons. 234. in. 2. & 2. dub. Oldrad. cons. 312. thema quæstionis. in fin. vers. & dato sine præiudicio. per tex. in c. cum ecclesia Sutrina. de caus. possess. & proprietat. Abb. cons. 54. videtur primo. n. 2. vers. sed per præsentationem. lib. 1.*

lib. 1. Calder. conf. 12. de iur. patronat. Peregr. conf. 33. col. 1. lib. 1. In collatione enim, & præsentatione beneficij quando vacat, attenditur, & in-

23 spicitur ista quasi possessio, † quæ præualet etiam præsentationi factæ à proprietario *Butr. & Abb. in c. consultationibus. de iur. patronat. Card. conf. 69. quo ad primum. in 2. dub. Dec. conf. 134. col. 1. post med. vers. quia in collatione. & vers. & adeo ista quasi possessio. n. 1. cum alijs. de quibus supr. n. 8.*

Et quamuis opponatur instrumentum dictæ donationis non esse in forma probanti, Tamen con-

24 stat de illius legitima † exemplatione ante motam litem, quo casu probat etiam sine compulsorialibus *Felin. in c. cum p. tabellio. de fid. instrum. Caputaq. decis. 101. n. 3. p. 2. Card. Seraphin. decis.* 1481. Et cum tale exemplum fuerit factum auctoritate Iudicis supremi cum insertione totius tenoris instrumenti publici, & au-

25 thentici † datur plena fides transumpto, quãuis non exhibeatur originale, vel appareat illud esse abolitum, cassum, & maculatum *Felin. in c. cum in iure. 31. n. 8. & 9. vers. limita primo. & vers. secundo limita. de offic. delegat. post Bart. in l. eos. §. super his. C. de appellat. & in l. chirographis. 57. in princ. ff. de administr. tutor. iuxta auth. ad hae. C. de fid. instrument.* & concludunt omnes *in auth. si quis in aliquo. vbi Purpur. n. 15. Socin. n. 4. C. de edend. late Schrader. de feud. p. 10. sect. 12. n. 18. vsque ad 21. Couar. pract. quast. c. 21. n. 3.*

Neque obstat, quod non interuenerit citatio partis *Bald. conf. 395. in fin. lib. 4. Menoch. conf. 732.*

26 *n. 4. lib. 8.* † Quia hoc procedit, quando tempore exemplationis adesset certa persona, tunc enim illa esset citanda, secus si de ea non constaret, nam hoc casu sufficit, quod præcesserit citatio

27 generalis per edictum, † vel proclama *Innoc. & Abb. in c. albericus. de testib.* quos refert, & sequitur *Alex. conf. 150. n. 4. lib. 6.* vbi, quod ita fuit consultum per famosissimos doctores Philippum Corsinum, & Nicolaum de Gambionibus, & Rosellum *Idem Alex. conf. 112. n. 1. lib. 4. Bald. in auth. si quis in aliquo. col. 2. vers. iuxta. & col. 3. vers. modus. C. de edend.*

Et adeo debet esse certa persona, vt non sufficiat, quod possit esse Aduersarius in spe, & potentia,

28 sed † requiratur, vt sit re, & actu, in isto enim solo erit adhibenda citatio, cum in alio non sit illa necessaria *Purpur. in d. auth. si quis in aliquo. n. 21. vers. sexto limitatur. & ibi Lancellott. C. de edend. post Bald. in l. nec quidquam. §. vbi decretum. col. antepenult. ff. de offic. proconsul. Alex. in l. filiusfamilias. §. diui. col. 3. & ibi Iaf. col. 8. de legat. 1.*

Nec facit, quod non constet de ista citatione gene-

29 rali per edictum, nisi ex assertione Iudicis, † qui mandauit exemplum fieri, Quia non solum hoc per eum asseritur, sed etiam notarius, qui rogatus est de exemplatione facit fidem de huiusmodi citatione per contradictas, cui tamquam publicæ personæ, & rogato de tali actu credendum est, cum sit de re ad suum officium pertinente

Dec. in c. 1. n. 20. de fid. instrument. & conf. 11. n. 15. Surd. conf. 7. n. 47. lib. 1. & tollitur omnis difficultas, quia datur etiam instrumentum separatum de citatione facta per contradictas quo ad omnes interesse habentes, & de eorum contumacia iuxta stilum, qui in huiusmodi contradictis

30 seruatur, quod debet attendi, † Itaut non existente aliquo contradictore eorum, qui interesse prætendunt, magis credatur exemplo *Felin. in c. vlt. n. 7. in fin. de fid. instrument.*

Minus obstat, quod huiusmodi exemplatio erat facienda per Iudicem, coram quo potuisset moue-

31 ri quæstio principalis negotij † contenti in originali *Abb. in c. fin. n. 9. de fid. instrum.* Quia iuxta approbatam consuetudinem publicationes instrumentorum, exemplationes, & similes actus possunt fieri etiam apud Episcopos, & ec-

32 clesiasticos, & eorum officiales, † itaut in hoc standum sit consuetudini, prout etiam dicimus de publicatione testium ad perpetuam rei memoriam, ita in specie testatur *Hostiens. in c. vlt. col. 2. in princ. vers. verumtamen de moderna & approbata consuetudine. vbi Butr. col. 2. ad med. vers. dicit tamen hic. n. 5. Io. Andr. col. 2. in princ. vers. verumtamen. Imol. col. 2. post med. vers. sed secundum leges. n. 5. ad fin. Anan. n. 3. de fid. in-*

33 *strumentor.* † Quæ consuetudo magis operatur quando tempore exemplationis nulla ad. st lis, prout non aderat in casu nostro, nam si illa adesset, seruatur de stilo, quod non adhibeatur fides scripturis transumptatis etiam cum solemnitatibus requisitis, nisi iura sint extracta, vel transumptata in vim compulsoriæ decretæ ab illo Iudice, coram quo pendet lis *Belencin. de charitatiu. subsid. q. 142. n. 4. vers. quod intelligo. Sarnens. in c. statutum. n. 60. de rescript. in 6. Mandof. de monitor. q. 43. n. 3. tom. 3. p. 2. fol. 67.*

Stante præsertim obseruantia eiusdem donationis,

34 per quam tollitur omnis defectus, † cum etiam instrumentum minus solemne fidem faciat, quando iuxta illius tenorem fuit obseruatum *l. 1. & 2. C. de fideicomm. l. si veritas. C. eod. tit. Roman. conf. 222. dubitatur. n. 2. Bald. conf. 402. in fin. n. 9. lib. 5. Cin. in allegation. fuit inter conf. eiusdem Bald. 400. super primo puncto. col. 1. lib. 4. Iaf. conf. 161. col. 4 in princ. lib. 2. Gramat. decis. 106. n. 9. Aym. conf. 101. n. 4. Rot. diuers. decis. 375. n. 4. p. 1.*

Et licèt nõ interuenerint solemnitates requisitę per constitutionẽ Marchię in donatione, de qua agimus cũ Iudicis decreto, insinuatione, ac alijs ibi

35 expressis. † Tamen huiusmodi defectus non nocet, cum dicta constitutio non habeat locum in iurepatronatus, sicut nec in alia re spirituali, vel spirituali annexa *Lambertin. de iur. patronat. p. 1. lib. 2. q. 4. princip. art. 9. n. 7. Hended.* qui multas decisiones Rotæ allegat *conf. 20. n. 8. & 9.*

36 *lib. 2. Card. Seraph. decis. 424.* † Sed solum in rebus prophanis, & temporalibus, cum in bonis ecclesiasticis, & causis fori ecclesiastici conditor dictarum constitutionum nullam haberet potestatem *Boceac. ad constit. Aegid. feu ad leg. vnic. C. si de moment. possess. in addit. 15. n. 162. cum*

seq. Marches. in rubr. de commiss. appellation. c.3.p.1.n.63.

Nec oberit, quod non interuenerit in huiusmodi 37 donatione consensus Episcopi,† Quia non est necessarius, quando patronus donat alteri compatrono *Glos. in c. nemini. in princ. vers. sed potest dici. & ibi Bellam. n.1. 16. q.7. Ias. in l. voluntas. n. 8. post Castrens. ibid. n. 5. C. de fideicommiss. Rip. in l. qui roma. §. duo fratres. n.87. vers. quarto facit. ff. de verb. obligat. Lambertin. de iur. patron. p.2. lib.1. q.1. princip. art. 12. per tot. Caputaq. decis. 131. p.2. Rot. coram R.P.D. Verospio Asculana iurispatronatus. 24. Februarij. 1616. Butr. & Card. in c. ex insinuatione. de iur. patronat.* Et ista opinio est verior, vt testatur *Achil. decis. 10. eod. tit.* reiecta sententia *Archid. Henr. Boich. Io. Andr. & Abb.* Cum in solidum iuspatronatus sit penes omnes, & sic magis non decrescit alteri, quàm accrescat, cum etiam vtilius sit Ecclesiæ habere vnum patronum, quàm plures propter expensas, & discordias, ac ma- 38 iorem libertatem. † Quidquid aliud sit in donatione facta viuente patre, tunc enim requiritur consensus Episcopi, quia filius non est compatronus *Rocc. de iur. patronat. in verb. competens. q.7. in fin. Caputaq. decis. 131 n.3. p.2.*

Cum etiam stante effectuatione donationis præsumendum sit, quod consensus ordinarij interue- 39 nerit, † Immo etiam sufficiet tacitus ipsius consensus, quando constat eum sciuisse, & non contradixisse *Glos. in c. cura. & ibi Abb. in vlt. notab. de iur. patronat. Francis. Marc. decis. 473. n.4. p.1. Dec. cons. 639. visa consultatione. col. penult. ad med. n. 4.* vbi, quod sufficit, quod talis consensus accedat post donationem, & testatur de magis communi opinione, à qua non est recedendum in iudicando, & quod ita fuit resolutum in *Rota decis. 883. incip. quidam laicus donauit. aliàs est decis. 17 de iur. patronat. in antiq. Cardin. in clem. 1. q. 5. de rer. permut. Tansf. decis. 20. Lambertin. de iur. patronat. p. 2. lib. 1. q. 1. princip. art. 8.* & est tex *in d. c. cura. de iur. patronat.* vbi dicitur, quod postea habeat consensum, ponderando dictionem illam postea, 40 quæ † denotat interuallum *l. non ait. §. fin. de iur. iur. l. iurisgentium. §. quinimmo. ff. de pact. l. quoties. §. si quis ita. ff. de hæredib. instituend. Bart. in l. fructus ff. solut. matrim. & in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. col. 1. ad fin. ff. ex quib. caus. maior. Franc. in c. 1. in 1. notab. de constitut. in 6. Tiraq. in l. si vmquam. in verb. & postea. n. 12. vsque ad 23. C. de reuocand. donation. cum alijs quos adduxi decis. Marcb. 2. n.15. cum seq.*

Nec refert, quod donans non potuerit filio suo præiudicare, cum simus in iurepatronatus gentilitio, vnde patroni defuncti, qui neglexerunt præsentare non po sunt aliquod præiudicium facere 41 successoribus, † qui habent ius præsentandi tamquam de familia *Ferrett. cons. 134. n. 12.* vbi, quod aliud est in primo acquirente *Anchar. & Franc. in c. vnic. de iur. patron. in 6. Molin. de primogenit. hispanor. lib. 1. c. 24. n. 31. Alex. cons. 18. n. 3. lib. 5.* vbi *Addit.* distinguit, quod si est 42 acquisitum† pro hæredibus, potest præiudicari, secus si pro filijs *Rocc. de iur. patronat. in verb. ipse vel is à quo. q.33. Alex. cons. 13. n. 10. lib. 5.* vbi si est hæreditarium, potest præiudicari, cum 43 in alio secus sit, † prout neque poterit præiudicari patiendo præscribi *Surd cons. 276. n. 11. lib. 2.* Cum in iurepatronatus gentilitio non cadat præscriptio, etiam centum annorum, quia non possunt antecessores præiudicare successori- 44 bus nondum natis, † & sic non præscribitur actioni nondum ortæ *Peregr. de fideicommiss. art. 41. n. 16. & 17. fol. 380. Molin. de primogenit. hispanor. lib. 4. c. 16. n. 3. fol. 514. post Castr.* qui fuit auctor istius opinionis *cons. 467. lib. 2.* & concludunt omnes *in l. filiusfamilias. §. diui. ff. de legat. 1.*

Quia respondetur non constare in facto, quod tale iuspatronatus sit gentilitium, cum immo potius in dubio præsumendum sit hæreditarium, 45 Vnde † iuspatronatus fundatum pro filijs, & descendentibus, intelligitur pro filijs hæredibus, iuxta doctrinam *Bart.* communiter receptam in *l. si tibi. §. si pactus. ff. de pact.* & notat *Cardin. in clem. 2. q. 7. de iur. patron. Alex. cons. 18. col. 3. n. 6. & 7. lib. 5. & cons. 26. col. fin. eod. lib. Innoc. in rubr. de iur. patron. n. 4. Abb. in c. 1. & in c. saeculum. n. 5. eod. tit. & cons. 54. lib. 1. Ruin. cons. 108. n. 11. & 12. lib. 5. Couar. var. resolut. lib. 2. c. 18. n. 6. & 7. Arct. in c. significauit. n. 30. vers. tertio sed posito. de testib. Dec. cons. 149. in causa iurispatronatus. n. 2. vers. siue etiam. Paris. cons. 48. n. 9. vsque ad 12. lib. 4. Gabr. cons. 196. n. 5. lib. 2. Peregrin. cons. 33. n. 9. lib. 1.*

Cum præsertim ex multis præsentationibus in actis productis, quæ fuerunt sortitæ effectum appa- 46 reat † patronos præsentasse nomine hæreditario & fœminas etiam admissas fuisse ad præsentandum vna cum earum descendentibus, ex quibus colligitur iuspatronatus esse hæreditariū *Rocc. de iur patronat. in verb. competens. n. 2. Peregr. cons. 33. n. 4. cum seq. lib. 1. Rot. coram Card. Lancellotto. Florentina de Ricasolis. 10. Martij. 1603. & 12. Februarij. 1604. & coram R. P. D. Buratto. Florentina canonicatus. 11. Decembr. 1605.* & multa adduxi *supr. c. 511.* Non obstante præsentatione exaduerso producta sine ista quali- 47 te hæreditaria, † quia tamquam facta ignorantibus alijs compatronis est nullius roboris, & momenti *Calder. cons. 6. de caus. possess. & proprietat. Rot. coram R.P.D. Verospio Asculana iurispatronatus. 24. Februarij. 1616. ante fin. vers. nec refert. & latius in eadem causa. 18. Maij. 1615. coram eodem.*

Et cum fuerit facta donatio istius iurispatronatus pro se &c. extenditur pro filijs, hæredibus, & 48 successoribus † *Card. Seraph. decis. 703. n. 2. Rot. diuers. decis. 393. in princ. p. 1. dixi supr. c. 568. n. 5.* Quod etiam est de iure communi, iuxta cuius dispositionem donatio est transito- 49 ria ad hæredes donatarij † *Bald. in l. 2. C. de iur. dot. Surd. decis. 322. n. 39. Marcobr. cons. 111. n. 74.* Et ita ex prædictis, & similibus rationibus

nibus conclusum fuit per *Rotam in huiusmodi causa Asculana iurispatronatus coram R. P. D. Verospio. 24. Februar. 1616.*

EPITOME.

ERectio in ecclesiam collegiatam quando præiudicet iuribus, & præheminẽtijs prius competentibus ecclesiæ matrici. ¶ Et quid si adsit clausula, sine alterius præiudicio. ¶ Et quis effectus ex ea resultet. ¶ Testis deponens aliquid factum coram Titio & Caio, si postea dicat non esse gestum in præsentia alicuius an debeat declarari præter expressos. ¶ Decretum Iudicis cum clausula, si & quatenus de iure, an intelligatur præter edictum decreti interpositi, cuius defectus suppletur. ¶ Ecclesia collegiata quæ dicatur. ¶ Et illius Canonici quibus sint præferendi. ¶ Pulsatio campanæ in die sabbati sancti an spectet ad ecclesiam matricem. ¶ Et an illa sit loco cathedralis. ¶ Consuetudo immemorabilis an sit sublata, si derogetur cuicumque consuetudini.

SVMMARIVM.

1 *Erectio in collegiatam non præiudicat iuribus, & præheminentijs prius competentibus ecclesiæ matrici. n. 3. Intellige vt n. 5. 9. & 13.*

2 *Papa non censetur derogare iuri alterius, nisi in quantum exprimitur.*

4 *Clausula, sine alterius præiudicio, reseruat ius in omnibus non expressis. Declara vt n. 6.*

7 *Decretum Iudicis cum clausula, si & quatenus de iure, intelligitur præter edictum decreti interpositi, cuius defectus suppletur.*

8 *Testis deponens aliquid factum coram Titio, & Caio, si postea dicat non esse gestum in præsentia alicuius, declaratur præter expressos, scilicet Titium & Caium.*

10 *Consuetudo immemorabilis non est sublata, quamuis derogetur cuicumq; cõsuetudini. n. 12.*

11 *Consuetudo immemorabilis habet vim tituli, & priuilegij.*

14 *Concessio non potest acceptari absque qualitatibus in ea contentis, & illarum probatione.*

15 *Ecclesia collegiata habet sigillum & arcam communem, & facultatem faciendi sindicum, & statuta.*

16 *Canonici ecclesiæ collegiatæ præferuntur curatis ecclesiarum parochialium.*

17 *Obedientia pulsationis campanarum in die sabbati sancti spectat ad ecclesiam matricem, prout publicatio edictorum ordinarij, cum alijs iuribus ei competentibus ex consuetudine immemorabili. n. 18.*

19 *Debitus honor est dandus ecclesiæ matrici, quæ est loco cathedralis.*

20 *Prohibitus ne aliquid faciat acquiescens prohibitioni amittit suum ius, itaut amplius illo vti non possit.*

CAPVT DLXXVIII.

1 PEr erectionem ecclesiæ collegiatæ S Petri non censetur præiudicatum iuribus † & præheminentijs prius competentibus ecclesiæ matrici S. Georgij, de quibus modò quæritur, Cum enim in litteris Apostolicis erectionis nõ sit hoc expressum, neque in eis fuerit facta aliqua mentio similis derogationis, remanent firma, & illæsa omnia, quæ prius obtinebantur per antiquas ecclesias, non secus ac si talis mutatio non esset secuta, nam Papa numquam intendit derogare

2 iuri alterius, † nisi in quantum exprimit *c. super eo. de offic. delegat. c. ex tuarum. de auctor. & vsu pall. l. 2. §. merito. ff. ne quid in loco public.* & in specie istarum erectionum ita statuit summus

3 Pontifex † *in extrauag. vltim. de concess. præbend. inter extrauag. Io. 22.* & notat etiam *Rebuff. in prax. beneficial. tit. de erection. in collegiat. post med. fol. 231.*

Quod magis procedit in casu, de quo agimus, cum erectio fuerit facta per summũ Pontificem, cum

4 clausula, sine alterius prçiudicio, † quç tamquam reseruatiua firmat ius in omnibus non expressis *Glos. in c. 1. §. in eos. in verb. quantum. de priuileg. in 6. Rot. diuers. decis. 186. n. 4. p. 1. & decis. 785. n. 4. ead. p. Oldrad. cons. 114. Aym. cõs. 127. n. 7.*

Non obstat decisio *Rot. coram Card. Seraphin. Illerden. præheminentiarum. 26. Iunij. 1602. quæ*

5 *est inter impressas 1445.* † vbi aderat etiam clausula, sine alterius præiudicio, & tamẽ conclusum fuit pro collegiata, vt debeat obtinere omnes præheminentias, exclusis iuribus prius competẽtibus ecclesiæ matrici, Quia ibi summus Pontifex expresserat in bulla erectionis iura, quç volebat spectare ad ecclesiam nouiter erectam in

6 collegiatam, † Vnde non mirum, si tunc illa clausula, sine præiudicio alterius non opererur, cum solùm stante ista expressione intelligatur respectu aliorum non expressorum, in quibus erunt reseruata iura alterius ecclesiæ, & sic talia verba intelligentur de alio præiudicio, quam de expresso iuxta *cons. Oldrad. 330. in fin. vers. sed obiectum istius. Gomes. ad reg. de non tollend. iur.*

7 *quæsit. q. 1. col. vlt. ad med.* † Exemplo decreti a Iudice interpositi cum causula, si & quatenus de iure, quæ debet intelligi præter decretum, seu edictum decreti interpositi, cuius defectum Iudex intendit supplere *Bart. in l. cum propter. in fin. ff. de. legat. præstand. Imol. in l. si. quando. in princ. n. 1. ad med. vers. quid autem si iudex. ff. de legat. 1.* Prout etiam dicimus de teste, qui si deponat aliquid esse factum in præsentia Titij &

8 Caij, † si postea interrogatus dicat non esse factũ in præsentia alicuius, intelligitur præter expressos, videlicet Titium & Caiũ *Alex. in l. non erit. §. dato n. 5. ff. de iniur. Gomes. de iur. quæsit. non tollend. q. 1. in fin.* † Aliud est in casu nostro in quo nihil exprimitur in bulla erectionis, vnde non mirum si concessio cum dicta clausula, sine præiudicio alterius, præseruet omnia iura competentia antiquis ecclesijs *Glos. in c. 1. §. in eos. in verb. quantum. de priuileg. in 6.* vltra dispositionem

tionem iuris, de quo *in c. vlt. de conceß. prabend. inter Extrauag. Io. 22.*

Maxime, quia sumus in iuribus competentibus ecclesiæ matrici ex consuetudine immemorabili, 10 quæ † numquã censetur sublata, quamuis etiam derogaretur cuicumque consuetudini, si in specie non exprimatur propter illius excellentiam, & prærogatiuam *Glos. in §. de catero. in verb. præscriptone. auth. vt de ceter. commutation. Felin. in c. accedentes. n. 6. de præscription. Ruin. cons. 13. in fin. lib. 2. Affl. decis. 254. n. 5. Couar. lib. 3. var. resolut. c. 13. n. 15. Tiraq. de retract. conuention. §. 1. glos. 2. n. 12. cum alijs per Gonzal. ad reg. 8. glos. 33. n. 2. vsque ad 7.* 11 † Cum talis immemorabilis consuetudo habeat vim priuilegij à Principe legitimè concessi, & tituli melioris de mundo, ac legis, veritatis, & pacti, ac denique eamdem potestatem, quam habet Imperator, quando cum causa procedit, latè *Gabr. de præscript. conclus. 1. n. 1. 44. & 65. vsque ad 70. Put. decis. 205. n. 2. & 3. lib. 1. Rot. diuers. decis. 717. n. 2. p. 1.* Quamuis hoc dictum sit ex abundanti, cum in bulla erectionis, de qua agimus, nulla adsit clausula derogatoria alicuius 12 consuetudinis, † vnde minus credendum est, quod Papa voluerit tollere ista iura competentia Ecclesiæ ex immemorabili consuetudine; cum etiam si derogasset, illa non censeretur sublata, vt dictum est, & latè etiam comprobat *Garzias de benefic. p. 3. c. 2. n. 190. cum seq.*

Neque obstat, quod in Bulla erectionis concedan- 13 tur omnia priuilegia, exemptiones, † & præheminentiæ, ac prærogatiuæ, quæ alijs collegiatis conceduntur, quia debet prius constare, quod iura, de quibus agimus competant alijs ecclesijs collegiatis, quod erit per Aduersarios probandum tamquam fundamentum eorum intentionis, cum non posit per eos acceptari concesio 14 absque qualitatibus in ea contentis, † & illarum probatione *Bald. in l. in causis. C. de accusat. Socin. cons. 55. n. 4. lib. 1. Tiraq. de retract. con sanguin. §. 8. glos. 7. n. 1. Surd. cons. 130. n. 1. lib. 1.*

Habebunt igitur Canonici ecclesiæ collegiatæ iura 15 collegij, tractatus communes, † sigillum, dormitorium, seu refectorium, & arcam communem, facient sindicum, & statuta, & collationes, & alia, quæ competunt ecclesijs collegiatis, de quibus per Doctores in *c. nobis. vbi Abb. n. 8. & Card. n. 3. de iur. patronat. Felin. in c. accedentes. col. 1. de præscript. latè Rot. coram R. P. D. Orano Asculana parochialis S. Laurentij. 20. Maij. 1585. qua est inter decis. Rot. diuers. 422. p. 4. Card. Seraph. decis. 1256. Menoch. de præsumpt. q. 90. n. 22. lib. 3. latè Mascard. conclus. 584. n. 1. vsque ad 12. Lap. alleg. 30. vbi Mandos. in verb.* 16 *collatio. Feder. de Sen. cons. 34.* Et præferētur Curatis, & Rectoribus parochialium *Cardin. Alex. in c. episcopos. n. 3. ad fin. vers. inter alios autem clericos. 17. distinct. per tex. in c. licet canon. & c. statutum. de election. in 6. Henric. Botta. de sinod. episcop. p. 3. n. 18. tom. 13. p. 2. fol. 385.* 17 † Quo vero ad alia dicendum est illa spectare ad ecclesiam matricē, prout obedientia pulsationis campanarum in die sabbati sancti *iuxta Bullam Leonis X. in Concilio Lateranensi, de qua in Bullar. n. 17. post med.* & notat *Fasc. de visitat. lib. 2. c. 15. n. 69. in fin. & lib. 2. c. 14. n. 6. Thesaur. for. eccles. p. 1. c. 8. n. 21.* vbi etiam quod ita fuit decisum in Congreg. Cardinalium 10. *Octobris 1586.* Idem est concludendum de alijs iurisdi- 18 ctionibus competentibus † ex immemorabili consuetudine ecclesiæ matrici, vt publicatio edictorum ordinarij, præcedentia crucis, cum alijs narratis in facto, quibus non censetur derogatum per bullam erectionis, vt supra dictum 19 est, † cum etiam debitus honor sit dandus ecclesiæ matrici quæ est locus cathedralis, etiam si regatur per Vicarium, & sit de præsentatione, vel collatione monachorum *Vital. in clem. 1. n. 13. post Glos. ibi in verb. matricem. de sentent. excommunicat. Gregor. Sair. de censur. ecclesiast. lib. 3. c. 33. n. 46.*

Quibus addendum est, quod multo magis in casu nostro competunt istæ præheminentiæ ecclesiæ matrici, exclusis canonicis ecclesiæ collegiatæ; 20 cum eis † fuerit facta prohibitio per Rectorem dictæ ecclesiæ matricis, ne crucem portent, & stolam in funeralibus, & alijs functionibus, cui prohibitioni cum acquieuerint, dicitur amissum omne ius, itaut amplius illo vti nõ posint, cum in huiusmodi actibus sufficiat prohibitio cum patientia prohibiti subsecuta *Cin. & Bart. in l. 2. C. de seruitut. Castr. cons. 205. in causa quæ vertitur. col. 2. lib. 2. Ias. in §. aquæ. col. 6. instit. de action. Aym. de antiquit. tempor. p. 4. §. materia ista. n. 81. Guid. Pap. decis. 298. n. 2. Felin. in c. pastoralis. col. 3. vers. octauo limita. de offic. ordin. Gabr. conclus. 10. n. 13. de præscriptionib.*

EPITOME.

Obligatus ad deponendum pecunias ad effectum illas reinuestiendi in locis montium seu bonis stabilibus quando teneatur ad fructus si non adimpleuit. ¶ Et an requiratur interpellatio. ¶ Interesse certum cum potentia propinqua quo casu sit probandum, vt illud sit debitum. ¶ Pecunia an sit promissa si mandetur dari speciem, vt illa vendita soluatur pecunia. ¶ Et quid è cõtra si promittatur pecunia ad effectum emendi speciem, an dicatur promissa species. ¶ Et quando talis promittens teneatur ad factum. ¶ Mora irregularis in quibus casibus contrahatur. ¶ Scientia quando probetur. ¶ Vendens loca montium, quæ vendere non debebat an habendus sit pro possessore, itaut posit cogi ad solutionem fructuum. ¶ Verba impersonalia quando inducant obligationem. ¶ Filia an reputetur extranea, stante statuto exclusiuo fœminarum. ¶ Esse in mora, vel conuertere in suam vtilitatem an æquiparentur. ¶ Statutum mandans consignari dotes competentes iuxta conditionem personarum an intelligatur, vt dos non sit debita, nisi secutis nuptijs, & quod interim dotanda debeat ali. ¶ Dos de paragio qualis sit. ¶ Finis dispositionis, & solutionis quando attendatur.

SVM-

SVMMARIVM.

CAPVT DLXXIX.

FVit facta conuentio inter fratres occasione prouidendi de dote assignanda sorori, quod si per totū mensem Augusti 1605. d. soror non esset nuptui tradita, vnus ex dictis fratribus teneatur, prout promittit, † & se obligat soluere, & exbursare scuta tricenta, quæ per eum detinebantur in Monte Ciuitatis ipsorum contrahentium per reinuestirli in tot locis montium non vacabilium, qui vadant in augmentum dictæ dotis, & fructuum, quibus scutis tricentis solutis vt supra per reinuestirli, tali casu idem frater non teneatur dare scuta vigintiquatuor annuatim promissa, vt latius in capitulis factis inter fratres continetur, Qua conuentione stante, & non secuto deposito, & reinuestimento in tempore præfixo, prætenditur contra non adimplentem interesse, Quod deberetur ex dictis locis mōtium emendis, quod quidem deberi crederem verius esse, Nam in hoc casu non videtur requiri, † vt istud interesse probetur certitudinaliter cum alijs requisitis per *Castr. in l. 3. ff. de eo quod cert. loc.* Quia ista non procedunt, quando quis prætenderet interesse ex re, quam administrator, seu alius obligatus ad faciendum debebat emere, cum satis dicatur concludens dicta liquidatio ex probatione facta, quod tot fructus percipi potuissent ex illis locis montium emendis etiam in eo, qui non est solitus negotiari *Honded.* in specie *cons. 39. n. 13. vers. minus in casu nostro repugnat. & n. 14. lib. 2. Ruin. cons. 104. col. 1. post med. vers. secundo ad idem. lib. 4.* iuxta doctrinam *Bart. in l. tutor qui repertorium. §. qui post. & §. seq. ff. de administrat. tutor. Alex. cons. 31. n. 11. lib. 6. Aym. cons. 433. n. 19. lib. 3.*

Accedat, quod promissio non fuit simpliciter de pecunijs, sed respectu certæ speciei emendæ, ideo iudicatur † de eis, sicut de specie *à talis scriptura. in fin. & l. plane. §. 2. & l. sed & si certos. ff. de legat. 1.* Ergo veniunt vsuræ, & fructus, prout si species esset promissa, quasi tunc non petantur vt vsuræ, sed quatenus ex fructibus percipe rentur, vt in proposito declarat *Socin. cons. 247. col. vlt. in princ. lib. 2. per tex. in l. 1. & in l. fin. C. de vsur. & fruct. lib. legat. l. titiæ textores. ff. de legat. 2.* Cum etiam † semper attendatur finis dispositionis, & solutionis *l. in fideicommissi. in princ. ff. de vsur.* vbi si mandetur dari speciem, vt illa vendita soluatur pecunia, censetur promissa pecunia, † & nō species, itaut in hoc casu quis sit creditor pecuniæ, & non speciei, Vnde etiam è contra si promittatur pecunia, vt ematur species, dicetur promissa species, & sic res emenda, non autem pecunia, prout in terminis ita concludit *Socin. cons. 247. col. vlt. post princ. vers. quarto hanc eamdem conclusionem. lib. 2.* † vt operetur propositum in proposito, quod oppositum in opposito

oppoſito *l. ſi vt proponis. C. de nupt.* Ex per conſequens recte petuntur fructus, † qui regulariter debentur, ſi prædium, ſeu quid ſimile fuiſſet promiſſum *l. apud iulianum. §. fructus. ff. de legat. 1. l. ſi tibi bomo. §. eum ſeruus. ff. eod. tit.*

7

Præterea ex conuentione clare colligitur; quod ille qui promiſit ſcuta 300. tenetur ad emendum, & tradendum, † & ſic obligatur ad factum emendi, & tradendi, quo caſu non adimplendo in tempore ſemper tenetur ad intereſſe, vt in ſpecie notat *Socin. conſ. 247. in fin. lib. 2. per tex. in l. ſi quis ab alio. de iudic. l. ſtipulationes non diuiduntur. §. celſus. ff. de verbor. oblig. Bart. in l. 1. ff. de action. empt. & vend.*

8

Neque obſtat, quod prædicta videntur procedere ſtante mora, & interpellatione, † Quia ſufficit mora irregularis, quæ contrahitur fauore piæ cauſæ, & dotis, quæ illi æquiparatur *Bald. in authen. hoc amplius. C. de fideicõmiſ. per tex. in l. titia ſeio. §. vſuras. ff. de legat. 1. Socin. conſ. 246. n. 8. in fin.* Maxime, quia reinueſtimentum erat faciendum etiam pro alimentis vltra dotem, † tunc enim nulla requiritur interpellatio *l. cum vnus. §. verbis. ff. de alim. & cibar. legat. Surd. de alim. tit. 3. q. 9. n. 27.* Cum etiã ſimus in minore, ad cuius fauorem ipſo iure committitur mora † abſque aliqua interpellatione *l. minorum. C. in quibus cauſ. in integr. reſtit. non eſt neceſſ. l. titia ſeio. §. vſuras. de legat. 1.* & in propoſito ſimilis depoſiti notat *Caſtr. conſ. 125. viſo teſtamento ambroſij. col. 2. ad med. verſ. nec obſtat ſi dicatur quod cum dictæ filiæ. lib. 1.*

9, 10, 11

Maxime, quia hic adeſt iuramentũ, & obligatio cameralis, quæ excludunt interpellationem † *Aym. conſ. 64. n. 2. Doctor. communiter in c. breui. de iur. iur. Gabr. end. tit. concluſ. 2. Gozad. conſ. 27. col. 3. Rimin. Iun. conſ. 67. n. 2. lib. 1. Rot. coram R. P. D. Gipſio Romana cambiorum. 17. Decembris. 1584.* vbi, quod maxime procedit, quando quis explicite ſcit certa die ſe aliquid facturum, prout eſt caſus noſter, † in quo promittitur reinueſtimentum per totum menſem Auguſti. 1615. *Aym. conſ. 64. n. 1. Caſtr. conſ. 125. col. 2. poſt. med. verſ. & iura quæ dicunt. lib. 2. late Honded. conſ. 50. n. 5. lib. 1. p. 1.*

12, 13

Nec facit, quod quãuis fuerit explicitè promiſſum reinueſtimentum die certa, tamen adeſt conditio, quod ſi ſoror non eſſet nupta per totum menſem Auguſti teneretur ad † deponendum, & reinueſtiendum, quo caſu interpellatio requiritur *Dec. conſ. 2. n. 5.* Quia iſta conditio non ſecutarum nuptiarum erat plene congnita ipſi fratri, qui tenebatur deponere, ſtante quod ſoror nubenda erat in ſua domo, † cum qua ſimul cohabitabat; & ab ea non recedebat, quo caſu dicitur probata ſcientiã *Anchar. conſ. 170. col. fin. Aret. conſ. 29. col. 7. verſ. maxime ex quo venetijs. Socin. conſ. 264. col. 6. lib. 2. Aym. conſ. 151. n. 10. Roland. conſ. 19. n. 39. & 40. lib. 1. Honded. conſ. 35. n. 28. lib. 1.* Maxime propter qualitatem facti, quod veriſimiliter debebat deuenire in notitiam fratris circa nuptias ſororis, † tunc enim magis ſciẽtia eſt probata *c. quãto. de tranſation. prælator. Corn. conſ. 268. col. 2. ad fin. lib. 4. Aym. conſ. 168. n. 5. Roland. conſ. 19. n. 43. lib. 1. Decian. conſ. 10. n. 87. lib. 1.* † Vnde ſtante ſcientia non requirebatur alia certioratio *l. 1. de act. empt. c. eum qui certus. de regul. iur. in 6.*

14, 15, 16, 17

Minus obſtat, quod non fuerit probata potentia propinqua, & lucrum certum, prout requiritur etiam † quando ſumus in locis inſignibus *Card. Seraph. deciſ. 186. in fin.* Quia hoc procedit quãdo eſſemus in probatione intereſſe iuxta requiſita, de qua per *Caſtr. in l. 3. ff. de eo quod certo loc.* Aliud eſt in caſu noſtro, † in quo non tractatur de huiuſmodi intereſſe, ſed de fructibus qui erãt percipiendi ex locis montium emendis, tunc enim dicitur liquidatio certa, itaut non ſit opus vlteriori liquidatione *Honded. conſ. 39. n. 13. & 14. lib. 2. cum alijs ſupra allegatis n. 2.*

18, 19

Quare dicimus, quod ſi fuerint legati fructus fructuũ locorũ montiũ, † qui deberent reinueſtiri, tũc adeo ſunt certi, vt alia liquidatione nõ indigeãt, & debẽtur legatario, etiã non facto reinueſtimẽto, ac etiã nõ probatis requiſitis per *Caſtr. in d. l. 3. ff. de eo quod cert. loc.* prout in terminis concludit *Rot. corã R. P. D. Orano. Roman. domorũ. 20. Decemb. 1585.* † Quemadmodũ è contra vendens ſua culpa loca montium, quæ vendere non debebat, habendus eſt tamquam poſſeſſor dictorum locorum, & conſequenter tenetur ad eorum fructus, non ſecus ac ſi loca non fuiſſent vendita *l. ſi ſine. §. modeſtinus. il 2. ff. de adminiſtrat. tutor. Rot.* in ſpecie *coram R. P. D. Penia Roman. bonorum. 26. Iunij. 1602.* †. Et paria ſunt eſſe in mora, vel conuertere in ſuam vtilitatem, itaut tam ex vno, quam ex alio teneatur quis ad vſuras, vt notat *Caſtr. in l. quamuis. §. ſi creditor. ad med. n. 3. ff. de pignorat. act. Add. ad Bart. in l. mora fieri. in princ. in verb. ſecundo oppono. ad fin. ff. de vſur.* Quod etiam latè voluit Idem *Caſtr. conſ. 125. viſo teſtamento. ambroſij. lib. 1. col. 2. in princ.* † vbi loquitur in terminis de pecunijs relictis pro dote, quæ erant deponendæ pro alimentis, & fructibus dotalibus, ſi enim hoc factum non fuerit, debent ſolui fructus. qui percipi potuiſſent ex illo depoſito, non ſecus ac ſi fuiſſet factum, † & quamuis ſecundum *Eumdem Caſtr.* requiratur interpellatio, Tamen ſatis ſupra oſtenſum eſt illam in caſu noſtro non requiri, cum ſimus in die certa, & adſit iuramentum *l. magnam. C. de contrah. ſtipulat. l. quoties. §. in diem. ff. de verb. obligation.*

20, 21, 22, 23, 24

Neque etiã obſtat, quod in ciuitate contrahẽtium non adſint loca montium, quæ poſſint emi, Quia cõuentio non loquitur, niſi de depoſito faciendo in Mõte dictæ ciuitatis, quo vero ad loca montiũ emẽda non adeſt aliqua reſtrictio, vt ibi debeant emi, ideo intelligitur, vt fieri debeat emptio in vrbe, † cum de ea veriſimiliter credendum ſit fuiſſe per partes cogitatum, tamquam de loco in quo huiuſmodi emptiones ſolent fieri *Aym. conſ. 298. n. 16. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 14. tit. 35. n. 15. & lib. 3. tit. 1. n. 12.*

25

Nec oberit, quod verba per reinueſtiri ſint impersonalia, ideo non inducant obligationem, † quia

26

ſtante

stante onere deponendi, ad quod tenebatur promittens, & causa ob quam fiebat depositum, videlicet pro augmento dotis, & alimentorum, satis patet, quod reinuestimentum erat faciendum 27 per eum, qui promisit deponere, † cum verba sint intelligenda secundum subiectam materiam *clem. exiui. de verb. signif.* & in proposito notat *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 14. tit. 29. n. 30. post Bald. in l. omnes populi. in fin. vers. & generaliter nota. ff. de iust. & iur.* Maxime, quia in casu nostro non stat impersonalitas 28 in verbo obligatiuo, † sed executiuo, cum promittatur depositum scutorum tricentorum per reinuestiri, tunc enim semper intelligitur ab ipso promissore, iuxta communem opinionem, de qua per *Bart. in l. stipulatio ista. §. si quis ita. n. 2. vbi Ias. n. 4. ff. de verb. obligat. Idem Ias. in l. vlt. §. labeo. n. 2. in fin. ff. si cert. petat. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 14. tit. 29. n. 49. in fin.*

Quo verò ad secundum dubium, crederem non potuisse dictam sororem testari, quia adest expressa conuentio inter fratres, quod illa moriente innupta non possit disponere de scutis tercen-29 tum, nec de alijs stabilibus, † cum talia bona sint dotantium, qui potuerunt apponere istam conditionem *Bald. Ang. & Salic. in l. vnic. §. accedit. C. de rei vxor. act. Rim. Iun. cons. 167. n. 1. & 2. lib. 2. Ceph. cons. 398. n. 10. lib. 3. Negus. de pignorib. p. 2. membr. 4. n. 27. Surd. cons. 255. n. 23. lib. 2.*

Stante præsertim statuto producto, quod excludit 30 fœminas fauore masculorum, † quo casu filia amisit suitatem, & reputatur extranea, neque potest petere legitimam, nec illius supplementum *Socin. cons. 288. col. 8. vers. vltimo loco. lib. 2. Aym. cons. 11. n. 13. Boer. decis. 188. n. 7. Menoch. de arbitr cas. 149. n. 13. post princ. cum alijs per Crass. in §. legitima. q. 3. n. 6. ad med.* vbi *n. 7.* quod magis hoc procedit, quando in statuto disponitur, prout in casu nostro, vt nihil amplius petere possit, quàm dotes *Natt. cons. 201. in fin. Ioseph Ludouic. decis. Perus. 21. n. 21. cum seq.*

Quæ sine difficultate habent locum in casu, de quo agimus, cum statutum mandet filias dotari, & dotes eis consignari condecentes, & competentes secundum conditionem personarum, & fa-31 cultates bonorum, † quæ verba clarè ostendunt, quod non debeatur dos, nisi secutis nuptijs, cum similes qualitates non possint considerari in persona viri, ac facultatibus patrimonij, nisi postquam fuerit contractum matrimonium, & in ipso actu nubendi, & per consequens dos erit dilata in tempus nuptiarum, itaut antea filia non possit de dote disponere, sed debat interim ali à fratre, cui prius est deferenda hæreditas paterna, ad hoc vt possit postea sororem dotare de bonis hæreditarijs, cum hoc casu statutum possit minuere legitimam in tempore, prout omnia prædicta in proposito nostro considerat *Rot. coram Card. Blanchetto. Albanen. legitima. 22. Maij. 1579. inter decis. diuers. 540. n. 3. cum seq. p. 1. post Gramat. cons. ciuil. 145. n. 5. & 6. Gabr. cons. 5. n. 10. lib. 1.* & latius *cons. 139. per tot. lib. 2.* vbi loquitur de statuto Vrbis, quod est simile isti, de quo agimus, cum tam vnum, quàm aliud disponat de dote danda iuxta conditionem personarum, & facultates patrimonij, 32 hoc † enim est dotare de paragio, prout dicit statutum Vrbis, & explicat *Rot. diuers. d. decis. 540. n. 3. p. 1. iuxta l. quæro. ff. de iur. dot. Gramat. cons. ciuil. 145. n. 5. & 6. Dec. cons. 26. n. 5.* & quomodo taxetur dos de paragio latè *Mastrill. decis. 107. 178. & 200.*

EPITOME.

Bona feudalia quando cadant in obligatione. ¶ Et quid in officijs vacabilibus reductis ad stabilia, & allodialia. ¶ Vel stante licentia Principis, vt de eis possit disponi, sicut de bonis proprijs. ¶ Et quomodo intelligatur hoc verbũ, disponere. ¶ Actus voluntarius an extinguat hypothecam. ¶ Fructus fideicommissi etiam nascituri quando possint alienari, & liberè vendi, & dari in solutum. ¶ Et an quo ad eos aliquid operetur prohibitio expressa testatoris, & tacita legalis. ¶ Adiudicatio de fructibus annalibus an possit fieri quando non potest adiudicari fundus feudalis, seu fideicommisso subiectus. ¶ Caducitas an possit allegari per alios, quàm per vocatos in fideicõmisso in casu alienationis. ¶ Cessibilia, & transmissibilia an recipiant hypothecã.

SVMMARIVM.

1 *Reductio officiorum vacabilium ad bona stabilia quomodo intelligatur. n. 9.*

2 *Officia transmissibilia, & cessibilia recipiunt hypothecam.*

3 *Bona feudalia non cadunt in obligatione. Fallit si fuerint redacta ad allodialia, & libera. n. 4.*

5 *Permissa alienatione bonorum conceditur hypotheca.*

6 *Minus est pignorare, quàm vendere.*

7 *Probibita venditione censetur probibita hypotheca.*

8 *Permisso fine videntur concessa media, quæ ad finem tendunt.*

10 *Licentia Principis disponendi de regalibus, & feudalibus facit, vt possit agi hypothecaria pro auocanda possessione illorum.*

11 *Feudum quando veniat in generali obligatione. & n. 12.*

13 *Verbum, disponere, trahitur ad vltimas voluntates, & contractus inter viuos, & conuenit omni materiæ. n. 14.*

15 *Aequiparatorum idem est iudicium.*

16 *Actus voluntarius non extinguit hypothecam.*

17 *Hypotheca transit cum sua causa, & onere, & vadit in quemlibet possessorem.*

18 *Fructus fideicommissi possunt liberè vendi, & alienari, & dari in causam iudicati, & in solutũ. Amplia in fructibus nascituris. n. 19. & 23.*

20 *Fiscus vtitur iure communi, si non adsit casus priuilegiatus.*

Probi-

21 *Prohibitio alienationis expressa testatoris, & tacita legalis procedit quo ad bona, non quo ad fructus. n.22.*

24 *Adiudicatio de fructibus annalibus non est facienda, quando non potest adiudicari fundus feudalis, seu fideicommisso subiectus. Contrarium est verius. n. 25. & 26.*

27 *Prohibitio cuiuscumque alienationis comprehendit hypothecam.*

28 *Caducitas non potest allegari, nisi per vocatos in fideicommisso in casu alienationis an voluerint illa vti, necne.*

29 *Interpretatio debet potius fieri, vt rescriptum nihil operetur, quàm quod priuetur quis iure suo. etiam verba impropriando, quamuis etiam adesset fauor pia causa. n. 30.*

31 *Ius quasitum non tollitur, nisi constet de clara mente Principis.*

CAPVT DLXXX.

IN reductione ad perpetuitatem officiorum, de quibus agimus, mandat summus Pontifex quod non solum illa non vacent per obitum alicuius ex notarijs, sed perpetuò, † liberè, & integrè spectent, ac pertineant ad hæredes, & successores quoscumque eiusdem notarij decedentis, siue ab intestato, siue ex testamento venientes, tamquam bona stabilia, & quod absque vllius cōtradictione, sicut de bonis stabilibus perpetuis totaliter, & integraliter possint disponere, ipsaq. resignare, vendere, & alienare, & possessio dictorum officiorum in hæredes præfatos, & eorum singulos continuetur, ac si bona allodialia, & stabilia, ac propria ipsius defuncti essent, ac semper fuissent, prout latius in dicta constitutione continetur.

Ex quibus verbis clarè colligitur, quod permissa est obligatio huiusmodi officiorum, † cum enim sint transmissibilia, & cessibilia recipiunt etiam hypothecam *l. ex pluribus. 43. vbi Bart. de administrat. tutor. Alex. in l. si stipulatus. 76. in princ. ff. de verb. oblig. Bero. consil. 73. n. 39. lib. 1.* Maxime, quia licet bona feudalia non cadant in obligatione, † itaut creditor agendo hypothecaria nihil possit consequi ex dictis bonis *Alex. consil. 124. n. 9. lib. 4.* Tamen quando, prout in casu nostro, sumus in feudis, & regalibus redactis ad bona libera, & allodialia, ac patrimonialia datur † in eis hypotheca, & valet venditio, & alienatio, & possunt capi in solutum, & executio fit in eis ex causa iudicati, & ex secundo decr. to, vt in specie concludit *Rip. in l. obligatione. n. 39. col. 9. in princ. vers. tertius casus. ff. de pignorib.* iuxta doctrinam *Salic. in auth. & qui iurat. col. 11. in fin. vers. & prædicta vera nisi esset tale feudum. C. de bon. auctorit. iudic. possid. idem Rip. lib. 1 responsor. c. 1.*

Et facit, quod regulariter permissa alienatione, & venditione bonorum, censetur etiam concessa obligatio, † & hypotheca, maxime in bonis redactis ad instar allodialium, ac patrimonialium *Glos. in l. 2. in verb. vendiderit. in princ. & ibi Salic. n. 1. in fin. C. de patrib. qui fil. distrax.* vbi in casu, in quo patri permittitur filium vendere, multo magis licebit pignorare † quasi hoc minus sit *l. non debet. le regul. iur. c. cui licet. eod. tit. in 6.* & de communi testatur *Couar. lib. 3. var. resolut. c. 14. n. 4. vers. secundo eadem lege. col. 5. in fin.* vbi, quod dicta *Glos.* est communiter recepta post *Bald. in l. in suis. ff. de liber. & posth. cum alijs per Molin. de primogen. hispanor. lib. 4. c. 5. n. 24. & 25. fol. 489* † Cum etiam è contra prohibita venditione censeatur prohibita hypotheca, vt contrariorum sit eadem disciplina *l. vlt. §. fin. de legat. 3. Doctor. in rubr. de acquir. poss.* cum distinctionibus de quibus *supr.*

8 Maximè, quia permisso fine † videntur etiam concessa media, quæ tendunt ad finem *l. oratio de sponsalib.* Quidquid aliud sit in feudo, in quo non permittetur pignoratio permissa venditione *Corbul. de caus. priuat. ob alienat. irrequis. dom. q 6. n. 1 fol. 320. Frecc. de subfeud. p. 2. q. 9. fol. 351. Menoch. de arbitr. cas. 71. n. 19. in fin.*

Neque obstat, quod talia officia sint ad instar regaliorū, seu feudalium † Quia iam supra dictum est fuisse redacta per summum Pontificem ad bona libera, & allodialia, & patrimonialia, cum amplissima facultate de illis disponendi, sublata quālibet dispositione, conseruatoribus Vrbis, cum alijs verbis generalibus, de quibus in constitutione, per quæ clarè apparet non esse amplius regalia, & per consequens valere hypothecā, vt in terminis dicit *Rip in l. obligatione. n. 39. ff. de pignorib. cum alijs supra allegatis. n. 4.*

Immo, quamuis essent feudalia, & regalia, Tamen quando Princeps concessit licentiam de eis disponendi, † potest agi per hypothecariam pro auocanda possessione illorum *Affl. in specie in c. 1. §. in generali. si de feud. fuit controuer. int. dom. & agnat.* quem sequitur *Frecc. de subfeud. lib. 2. quæst. 3. col. 3. ad med. vers. & ideo si rex dat licentiam. n. 6. fol. 127.* & voluit etiam *Bald. in d. §. in generali. n. 1.* vbi, quod quando sumus in emptore, † qui verisimiliter non esset empturus, si sciuisset, tunc in generali obligatione non venit feudum tamquam non sit alienabile, Aliud est quando fuisset empturus si sciuisset, puta, quia posset alienari, cum Curia consenserit, tunc enim † etiam illud continetur in dicta obligatione *vt in c. 1. de capit. qui cur. vendid. l. qui tabernas. de contrah. empt.* & dictam auctoritatem *Bald.* multum fuisse commendatam à Dominis consiliarijs attestatur *Frec. de subfeud. q. 3. col. 3. ad fin. n. 3. in fin. fol. 127.* vbi subdit idem etiam sentire *Andr. de Isern. in d. c. 1. de capit. qui cur. vendid.*

Quibus additur, quod non solum in casu nostro permissa est venditio, & alienatio illorum officiorum, sed etiam summus Pontifex concedit, vt absque vllius contradictione possint notarij totaliter, & integrè de eis disponere, tamquam de eorum bonis stabilibus, & perpetuis, † quæ verba includunt etiam hypothecam, cum hoc importet illud verbum, disponere, quod trahitur nedum ad vltimas voluntates, sed etiam ad omnes

omnes contractus inter viuos ex propria illius significatione *Menoch. conſ.* 210. *n.* 1. *vſque ad* 6. *lib.* 3. *& conſ.* 476. *n.* 13. *&* 15. *lib.* 5. *& conſ.* 1006. *n.* 32. *&* 33. *lib.* 11. *Surd. deciſ.* 279. *n.* 6.

14 vbi, † quod dictum verbum refertur ad quemlibet actu, & quod conuenit omni materiæ *Alex. in rubr. ff. ſolut. matrim. & ibi Rip. n.* 16. *Natt. conſ.* 270. *n.* 6. *poſt med. verſ. praeterea illud. Roland. conſ.* 62. *n.* 15. *&* 16. *lib.* 1. Præſertim quia ſummus Pontifex permittit diſpoſitionem de dictis officijs, ſicut de rebus proprijs; Vnde quemadmodum iſta recipiunt hypothecam, ita etiam

15 illa † tamquam æquiparata *Iaſ. in l. ſi conſtante. in princ. n.* 32. *ff. ſolut. matrim. Corn. conſ.* 256. *n.* 23. *lib.* 1. *Surd. deciſ.* 251. *n.* 3.

Neque obſtat reſignatio officij in manibus Princi-

16 pis, Quia cum fuerit voluntaria, † & facta nulla neceſſitate præcedente non extinguitur pignus, aut hypotheca, ſed durat *Gloſ. in l. bouem.* 43. *§. aliquando etiam. in verb. pignus manebit. ff. de edilit. edict. Bart. in l. ſi ex duobus.* 6. *§. ſed & marcellus. in princ.* quam repetit *in l. vbi autem.* 4. *ff. de in diem addict. & in l. ſi res.* 3. *n.* 1. *&* 2. *ff. quib. mod. pign. vel hypothec. ſoluit. Surd. deciſ.* 286. *n.* 11.

Maximè, quia Princeps admittendo ſimpliciter reſignationem non cenſetur voluiſſe præiudicare creditoribus habentibus potiora iura, & hypothecam in officio reſignato, de quorum iuribus ſi certior factus fuiſſet, prout debebat certificari per petentem reſignationem, vel illam non admiſiſſet, vel reſeruaſſet iura creditoribus, vn-

17 de † cum officium non fuerit liberatum ab hypotheca impoſita, tranſiuit cum ſua cauſa, & onere, & datur proſecutio contra quemlibet poſſeſſorem *l. pignoris. de pignorib. l. ſi debitor. C. de diſtract. pignor. Surd. deciſ.* 310. *n.* 5. *&* 6.

Alterum dubium decidedum eſt affirmatiue, quod ad commodum creditorum debent cedere fructus bonorum, de quibus agitur, cum in illis non conſideretur aliquod fideicommiſſum, ſed liberè poſſint vendi, & obligari pro debitis illius, qui

18 fuit prohibitus alienare, † ideo rectè capiuntur in cauſam iudicati, & dantur in ſolutum per Iudicem, habentur enim tamquam allodiales, & non ſubiecti alicui prohibitioni, ſiue ſimus in fideicommiſſo, ſiue in feudo, ſiue in emphyteuſi ex pacto, & prouidentia noua, vel antiqua, ſeu hæreditaria, ſeu in ſimilibus diſpoſitionibus, vt latè poſt multos per eum adductos concludit *Surd. de alim. tit.* 4. *q.* 10. *n.* 24. *vſque ad* 34. *cum alijs per Tiraq. de retr. conſanguinit. §.* 1. *gloſ.* 7. *n.* 47. *vſque ad* 53. & notant omnes *in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. de dam. infect. & in l. quem-*

19 *admodum. C. de agricol. & cenſit. lib.* 10. † Quod etiam eſt in fructibus naſcituris, cum prohibitus alienare non cenſeatur prohibitus quo ad fructus ex fundo percipiendos, quando hoc non tendit in præiudicium vocatorum *l. codicillos. §. inſtituto. ff. de legat.* 2. & multis comprobat *Menoch. de arbitr. centur.* 6. *caſ.* 560. *n.* 8. *cum ſeq.*

Quo ſtante non poſſunt alij creditores prætendere aliquod ius ſuper dictis fructibus in præiudiciũ anteriorum creditorum, quibus ritè, & rectè illi fuerunt obligati, vt dictum eſt, Itaut in hoc nullum priuilegium competens fiſco eis ſuffrage-

20 tur, † cum nec ipſe fiſcus anterioribus creditoribus ſit præferendus, tamquam vtatur iure priuati, & conſequenter iure communi, niſi in caſu ſubiecto reperiatur expreſsè, & ſpecialiter priuilegiatus *l. idem. de compenſat. l. cum vitioſi. de pignorib. Natt. conſ.* 500. *n.* 6. *Peregr. de priuil. fiſci. lib.* 6. *tit.* 1. *n.* 1.

Non obſtat, quod in caſu noſtro concurrat prohi-

21 bitio expreſſa teſtatoris cum tacita legali, † quæ impedit fieri alienationem etiam quando poſſet fieri alienatio, Quia procedit, quo ad bona prohibita alienari, non autem quo ad fructus, qui ſunt liberi, & non ſubiecti fideicommiſſo, vt ſupra dictum eſt, & ita loquitur *Decian. conſ.* 9.

22 *n.* 11. *lib.* 1. *cum alijs ex aduerſo adductis,* † Nam prohibitio tunc redditur magis efficax quo ad bona principaliter prohibita alienari *Dec. conſ.* 403. *quamuis in caſu. n.* 12. *in fin.*

Minus obſtat, quod alienatio, de qua agimus fue-

23 rit voluntaria non neceſſaria, † Quia non tractatur de alienatione bonorum ſubiectorum fideicommiſſo, ſed ſolum de fructibus, qui tamquam liberi poterant obligari, & non cadunt ſub aliqua prohibitione, cum illorum obligatio non tendat in præiudicium vocatorum *Menoch. de arbitr. caſ.* 560. *n.* 8. *cent.* 6.

Nec facit, quod quando fundus feudalis, ſeu fidei-

24 commiſſo ſubiectus non poteſt adiudicari, † neque tunc poterit fieri adiudicatio de fructibus annalibus, & alijs commoditatibus, itaut non detur creditoribus inductio in poſſeſſionem illarum iuxta doctrinam *Salic.* in puncto exaduerſo allegatam & videndam *in auth. ei qui iurat. col. penult. in princ. verſ. ſed dubium remanet. n.* 48. *ad med. C. de bon. auctor. iudic. poſſid.*

25 Quia † cõtraria opinio eſt verior, & magis communis, quod valeat talis adiudicatio in fructibus ad fauorem creditorum, vt tenet *Bart. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. n.* 5. *ff. de damn. infect.* quam opinionem ſequitur tamquam magis receptam *Rol. conſ.* 80. *n.* 34. *lib.* 1. *Ruin. conſ.* 72. *n.* 12. *lib.* 5. & receptiſſimam ſententiam, & ſe-

26 quendam contra *Salic.* † dicit *Menoch. de arbitr. cent.* 6. *caſ.* 560. *n.* 16. *in fin.* vbi ex vigintiquinque doctoribus per eum adductis illam approbat, quod etiam voluit *Idem Menoch. de recuper remed.* 9. *n.* 260. *vſque ad n.* 264. *cum alijs per Surd. de alim. tit.* 4. *q.* 10. *n.* 29. *cum ſeq.*

Prout non obſtat, quod fuerit contrauẽtum prohi-

27 bitioni alienationis, † quamuis ſola hypothecatio bonorum interuenerit, cum teſtator prohibuerit omnem alienationem, & obligationem *Rot. diuerſ. deciſ.* 426. *n.* 9. *p.* 1. Quia omiſſo, quod iſta caducitas non adeſt ſtante obligatione, quæ verificatur in ſolis fructibus, in quibus tam-

28 quam liberis illa ſubſiſtit, † Reſpondetur talem caducitatem non operari, niſi facta declaratione per vocatos in fideicommiſſo in caſu alienationis an voluerint, necne, vti dicta caducitate, cum iſta exceptio ſit iuris tertij, quæ non poteſt per

per alium allegari, nisi ille tertius velit,& prius petierit, nempe, quod intendat adire,& sic quod acquirat sibi ius actu & potentia *Bald. in auth. qui rem. col. pen. in fin. n.6. verf. subsequenter quaero. C. de sacrof. eccles. Thes. decis. 4. n.3. & 8. post Bart. in l.2. n.1. vers. quandoque ius tertij. C. de except. rei iudic.*

Nec aduersatur, quod alias suspensio fideicommissi nihil operaretur, Quia illa non tribuit ius, aut hypothecam super bonis subiectis fideicommisso, nisi quod eueniente casu illius suspendatur vsque ad satisfactionem, quae suspensio non praeiudicat creditoribus anterioribus, de quibus nulla est facta mentio, nec quo ad eorum praeiudicium aliquid per Principem fuit rescriptum, sed solum respectu iuris futuri quod competit vo-

29 cantis ad fideicommissum; † cum etiam potius sit facienda interpretatio, quod rescriptum nihil operetur, quàm quod quis iure suo quaesito priuetur etiam impropriando verba, ne alteri fiat praeiudicium *Dec. cons. 11. n.4. Rom. cons. 334. in princ. Ias. in l. ex facto. in 4. notab. n.5. de vulg. & pupill. & in l. fin. §. in computatione. col. vlt. C. de iur. deliber. Gomes. de iur. quaesit. non toll. q.1. col.2.* † vbi ampliat, quamuis dispositio

30 esset facta ad fauorem piae causae, & cuiusuis alterius personae quantumcumque priuilegiatae *Alex. in l. pactum quod dotali. n. 4. col.2. C. de*

31 *pact.* † Ideo opus est, vt clarè constet de aperta mente Principis volentis ius quaesitum alteri tollere *Dec. in c. quae in ecclesiarum. col. 10. ad med. vers. quartus casus de constitution.*

EPITOME.

Solutio an probetur coniecturis. ¶ Obligatio soluendi dotem concepta ad fauorem secundi mariti, pro qua rata transeat ad eius filios si extant liberi ex primo matrimonio. ¶ Statutum exclusiuum foeminarum an habeat locum extra iurisdictionem statuentium. ¶ In exactione iurium personalium, & creditorum quis locus attendatur in materia regulandae successionis. ¶ Petitio residui quid operetur. ¶ Statutum domicilii mariti an attendatur in succedendo vxori defunctae. ¶ Exceptio nullitatis notoriae an admittatur cōtra tres sententias cōformes. ¶ Taxatio certa fructuum quo casu possit admitti. ¶ Restitutio an detur, si constat ex conuentione partium de dominio ad commodū eius, qui praetenditur spoliasse. ¶ Et quid si quis cecidit facto proprio, vel sui auctoris. ¶ Consuetudo an valeat, vt probentur fructus ex solito reddituu. ¶ Iudex cum facultate habendi fidem testibus arbitrio suo an possit sanare nullitatem primae sententiae, & credere testibus non iuratis. ¶ Princeps an reseribat, vt testes probent absque iuramento. ¶ Et quando talis nullitas sanetur si superueniat consensus partis. ¶ Et an debeat esse expressus. ¶ Tres sententiae an dicantur, si nullitas primae influat in alias, & idem vitium perseueret in eis. ¶ Et an ex hoc retardetur executio. ¶ Condemnatio fructuum quando fiat ad eos, qui percipi potuissent.

SVMMARIVM.

1 *Petens pro residuo sibi praeiudicat, vt non possit aliquid amplius petere.*
2 *Decretum est nullum, si in eo condemnetur quis pro maiori summa, quàm erat debitum.*
3 *Solutio probatur coniecturis.*
4 *Mariti solent esse diligentes in exactione dotis propter onera matrimonij.*
5 *Filij tam primi, quàm secundi matrimonij succedunt in capita in bonis matris.*
6 *Obligatio soluendi dotem concepta ad fauorem secundi mariti non transit ad eius filios, nisi pro rata quando adsunt liberi primi tori.*
7 *Promissio qualibet etiam iurata regulatur iuxta tempus promissionis, & rebus sic stantibus.*
8 *Statutum exclusiuum foeminarum non habet locum extra iurisdictionem statuentium.*
9 *In exactione creditorum, & iurium personalium attenditur locus, vbi à debitore inuito iudicialiter potest exigi in materia regulandae successionis.*
10 *Statutum domicilij mariti an attendatur in succedendo vxori defunctae. n.11. & 12.*
13 *Exceptio nullitatis notoria admittitur ad impediendam executionem trium conformium.*
14 *Condemnatio fructuum non potest fieri, nisi ad eos, quos quis percepisset ante litem motam.*
15 *Taxatio certa fructuum an admittatur, vel prius debeat praecedere liquidatio. n.16. & 17.*
18 *Restitutio non datur quando constat ex conuentione partium de veritate dominij ad commodum eius, qui praetenditur spoliasse.*
19 *Remedium spolij non competit ei, qui facto proprio, vel sui auctoris cecidit à possessione.*
20 *Probatio aestimationis fructuum non est vniformis, neque ex veteribus redditibus probatur.*
21 *Consuetudo non valet, vt possit probari liquidatio fructuum ex solito reddit.*
22 *Sententiae tres conformes non attenduntur, nisi iustificentur ex actis.*
23 *Commissio facta Iudici, vt habeat fidem testibus arbitrio suo, an det ei facultatem sanandi nullitatem primae sententiae.*
24 *Princeps non rescribit, vt stetur probationibus testium, qui non iurarunt.*
25 *Commissio causae cum clausula, vt Iudex arbitrio suo adhibeat fidem testibus, intelligitur prout de iure.*
26 *Habens arbitrium pronunciandi etiam sola facti veritate inspecta non potest adhibere fidem testibus non iuratis. n.28.29. & 30.*
27 *Iuramentum in teste est magis substantia, quàm solemnitas.*
31 *Nullitas ob defectum iuramenti testium non sanatur, nisi superueniat consensus partis expressus, neque sufficit non oppositio.*
32 *Tres sententiae non possunt dici, si nullitas primae influat in sequentes, & idem vitium perseueret in eis, & illarum executio non datur stante huiusmodi defectu.*

CA-

CAPVT DLXXXI.

NOtorium grauamen in casu, de quo agebatur, dixi constare ex ipsamet petitione dotis facta tam per filios primi, quam secundi matrimonij pro summa scutorum sexcentum pro residuo, † quo casu petenti præiudicatur, itaut non possit aliud prætendere, quamuis sibi plus deberetur, quasi tacitè videatur fateri solutionem residui non petiti *Guid.Pap.decis.177. post med. Aleiat.in l.potest reliquorum.95.n.2. ad fin.de verb.significat.Bertazol.clauf.34.glos. 11.n.2. in fin.* Vnde non poterat sequi condemnatio in maiori summa, prout factum fuit in decreto, † quod stante excessu in totum debet reuocari *Glos.vlt.in l.fin.de iurisd.omn.iudic.& ibi Alex.* qui de communi *col.fin.n.10. Put. decis.323.lib.1.*

Accedat, quod non est verisimile fuisse dilatam exactionem dotis spatio annorũ vigintiseptem, & vltra, stante præsertim libro debitoris defuncti diuitis, & personæ legalis, in quo fuit adnotata huiusmodi solutio,† qui liber inneẽtis adminiculis, de quibus in facto, probat, & facit fidem, cum etiam solutio probetur istis coniecturis, & præsumptionibus, quas in specie adducit *Surd. decis.115.n.3.cum seq.* vbi etiam considerat casum dotium, prout est iste, de quo agimus, quas mariti solent exigere, † non differre exactionem tamquam sint in hoc diligentissimi propter onera matrimonij quæ sustinent *Ayn. cons. 77. n. 10.& 11. Abb.cons.41. col.3. lib.1.*

Præterea adsunt filij etiam primi matrimonij, quibus debetur successio in capita in bonis matris, sicut † filijs secundi viri, eum prima causa in successionibus sit descendentium *§.1.instit.de hæred.quæ ab intest. defer. Bald. in auth. in successione. C. de suis & legitim. & cons. 492. punctus super quo.n.1.vers.sciendum est.lib.4.Capr. cons.105.n.1.Dec.cons.308.n.4.* vnde cum tanta summa non debeatur filijs secundi viri, prout in dicto decreto assignata fuit magis, illud remanet nullum tamquam excessiuum ex *Put. & alijs supra allegatis.*

Et quamuis obligatio soluendi dotem sit concepta ad fauorem secundi mariti,† Tamen cum deuenerit ad casum, à quo incipere non potest stantibus filijs primi matrimonij, non dabitur actio liberis secundi thori, nisi pro rata eos tangente, cum non possit tractari de modo succedendi, nisi prius probetur facultatem succedendi subesse, quæ facultas non adest in casu nostro *Surd.cons. 150.n.81.post Dec.cons.508. consului.n.5.* Cum qualibet † promissio etiam iurata reguletur secundum tempus promissionis, & rebus sic stantibus *Natt.cons.50. n.11. Rimin. Iun. cons. 59. n.74.& 75.Honded.cons.97.n.24.& 25.lib.1.*

Non obstat prætensa exclusio filiarum primi matrimonij, stantibus filijs masculis ex secundo viro, iuxta dispositionem statuti, de quo in actis, Quia illud † non attenditur tamquam non trahat vires extra territorium, & iurisdictionem statuentium, qui super bonis, de quorum successione agitur, nullum ius habent, prout in similibus statutis excludentibus fœminas late concludit *Roland.cons.80.n.23.lib.4.Purpur.cons.320. n.12.p.2.Put.decis.351. n.1.p. 1. Brun. de statut. quod extant.masculi.art.8.q.125.n.119.tom. 2.fol.204.* iuxta doctrinam *Bart.in l.cunctos populos.q.7.ante fin.vers.sed posset dubitari.n. 41. in fin. C. de sacrosanct.eccles. Alex. cons.16.n.1. ad med. lib.1.* & multis comprobat *Honded.* qui de communi *cons. 11. per tot. lib. 1.* vbi etiam *n. 25. in fin.* attestatur ita decisum *in Rot. coram R.P.D.Brauo Ciuitatis Castelli supplementi legitimæ.21.Octobris.1580. quæ est inter decis. diuers. 673. p.1.* & passim seruat *Rot. coram R. P. D. Ortemberg. Collen. hæreditatis. 25. Maij. 1611. & coram Card. Ludouisio Ciuitatis Castelli hæreditatis 10.Maij.1606. Rot. diuers.decis.295.& 304.p.1.late Thesaur.q.4.p.2.n.4.Ludouic.decis.perus.76.per tot.Gail.lib.2. obseruat. c.124. n. 16. Peregr. cons. 90. lib.1.& cons.17. lib.3.dixi supr.c....*

Et licèt simus in creditis, & iuribus personalibus, Tamen in ista materia regulandæ successionis attenditur locus, † vbi à debitore inuito debitũ iudicialiter exigi potest, itaut de istis actionibus iudicemus, sicut de re, ad quam competunt, & ideo cum competat actio ad exigendas pecunias in Ciuitate Fabriani censebitur esse de bonis ibidem sitis *Lap.alleg.91.n.8.ad fin.& ibi Mandos.in verb.de solutionibus.& in verb.contractus.Bald.cons.357.nulla mulier. lib.1. Alex. cons.16.col.vlt.ad fin.lib.1. Socin.cons. 36. col.5. lib.1.& cons.175. lib.2.Tiraq.de retract. lignag. §.36.glos.3.n.15.cum seq.Franc.decis.93 n.5.& 9.Peregr.cons.90.n.29.vers.communis resolutio. lib.1.Rub.Alex.cons.36.col.1. Alciat.in l.eum stipulamur. in fin.de verb.oblig.* & de veriori, & magis recepta opinione testatur *Card Seraph. decis.352.n.1.& 2.p.1.* ex sententia *Bald. Ang. & aliorum in l.ex facto.ff.de hæred ib.instituen. late Bero.q.109.n.4.*

Nec facit, quod in successione vxoris defunctæ spectetur statutum domicilij mariti, † si ibi moriatur, quasi vxor sequatur domicilium viri, & ibidem forum sortiatur *Bart. in l.fin.§.item rescripserunt.ff.ad municipal.per l.exigere dotem.ff.de iudic.* & in specie ita concludit *Campeg. de dot. p.vlt.q.71.Brun.& alij per Peregr.cons.90.n.22. lib.1.* † Quia contrarium est verius, cum prædicta procedant in obsequialibus, & concernentibus beneficium mariti, secus autem in successione actiua, in qua non attenditur domicilium mariti, sed originis mulieris, quando præsertim, prout in casu nostro, adsunt iura, & actiones, cum in concernentibus personam potior sit locus originis, vt post *Alex. Salic. Lap. & alios* in specie cõcludit *Bero.q.109.n.1.& 4.Magon.decis.Florent.107.n.11.Albens.cons.23.n.10.Alex. cons.20.in fin.lib.2. & in l. cum quædam puella. col.1.vbi Castr.in princ.de iurisd.omn. iud.*

Maxime, quia in loco originis mulieris defunctæ, filij, & alij venientes ad illius successionem sortiuntur forum illius, † vnde debet attendi statutum

tum ipsius loci originis, cum aliàs, si essent forenses, illud non seruaretur, neque quo ad bona ibi sita *Peregr.* qui ita declarat *cons.9c.n.27. ad med.vers.item decisio illa.lib.1.*

Circa aliud, de quo quæritur, concludendum est, quod exceptio nullitatis notoria, & euidens ad-13 mittitur † etiam ad impediendam executionem trium conformium *Bald.in l.1.n.2.C.ne lic.tertio prouoc.Felin.in c.inter ceteras.col.5.vers.sexta declaratio. de re iudic. Rol.cons.29.n.44.lib.1.* & est magis communis opinio, à qua non debet recedi in iudicando, vt testatur *Lancell. de attentat.nullit.pend.c.17.n.114.Menoch.de arbitr.cas.9.n.3. Couar.pract.quæst.c.25.n.2.*

Quo stante non est locus prætēsæ executioni trium conformiū, quia cōstat de notoria iniustitia, quæ æquiparatur notoriæ nullitati propter condēna-14 tionē fructuum ante litem motā, † quæ condemnatio non procedit etiam in causa spolij, in quo solùm fit condemnatio ad eos, quos quis percepisset post motam litem *Rot.diuers.decis.552.n.2.p.1.Bellamer. in c.grauis.n.7.cum seq. de restit.spoliat.Bisign.decis.11.eod.tit. in antiquiorib. Cassad.decis.6.n.3.de præbend. Crescent.decis.8. de caus. possess. & propriet. Rot. coram R. P. D. Verospio Romana prætensi spolij.2.Iunij.1614.*

15 Maxime, † quia taxantur fructus certi ad rationem scutorum octo pro quolibet anno, cum tamen nullibi constet de ista certitudine, prout erat necesse *Butr.Abb.& Io.Andr.in c.salubriter.de vsur.Alex.in l.insulam.§.vsuras.ff.solut.matr.Rot.diuers.decis.58.n.5.p.2.* & liquidatio fructuum est facienda à tempore litis motæ *Rot.*16 *diuers.decis.294.n.1.in fin.p.1.* † Et numquam deuenitur ad relaxationem mandati non facta liquidatione dictorum fructuum *l.hac autem.§.1.ff.ex quib.caus.in possess.eat. Card. Seraph. decis.1168.n.5.* Quamuis valeret taxatio, si esset 17 verisimilis, & proportionata fructibus, † qui communiter ex prædijs percipi consueuerunt, & non subesset aliqua suspitio fraudis *Cæsar de Grass.decis.1. de vsur.* vbi admittitur taxatio ad rationem quinque pro centum *Rot.coram R. P. D.Remboldo. Romana pecuniaria de columna. 9.Maij.1616.col.2. in fin. & coram R. P. D. Dunozet in eadem causa 19.Iunij.1617.col.2. in fin.vers.& licet replicaretur.*

Præterea nullum potest considerari spolium, cum auctores Aduersarij pignorauerint domum, super qua petitur reintegratio, vt clare constat ex instrumento diuisionis bonorum, in quo datur facultas redimendi dictam domum pignoratam illi, qui habet partem sibi obuentam, de qua in 18 dicta diuisione. † Vnde cum ex conuentione partium constet de veritate dominij ad commodum eius, qui prætenditur spoliasse, non datur restitutio *Innoc. in c.constitutus. ad med. vers.secundum autem omnes. de fil. presbyteror. Castr. cons.253. ad confirmationem. in fin. vers. sed forte idem dici potest. lib.1.Rot.decis.16. de restit.spoliator.in nou.Franc.Marc.decis.316.n.11.vers.tum etiam quia.p.1.*

Immo cum auctores aduersarij pignorando ceci-19 derint facto proprio à possessione, † non possunt agere spolio *Rip.in c.sæpe.n.27. de restit. spoliator.Cassad.decis.6.n.4.eod.tit. Ceph. cons.106.n.26.lib.1. Ruin.cons.32.n.8.lib.1.Grat. cons.50.n.10.lib.1.Menoch.de recuperand.possess.remed.15.n.95.Osasch.decis. 46.n.1.* Quamuis prætendatur, quod quis nulliter ceciderit *Ann.allegat.131.n.7.p.2.*

Quibus additur, quod magis constat de inualiditate sententiæ, quia fuit taxata certa quantitas fructuum, vt dictum est, quod est absurdum, 20 cum probatio † æstimationis fructuum non sit vniformis *Bald. in l.fundum.17. in fin. C. de rei vendic.* Itaut neque ex veteribus annis possit probari redditus præsentis tēporis *Idem Bald. in l. vltim. ad fin. C. de fructib. & lit. expens. Pontan.de spol. lib.4.c.1.n.3.tom.14.fol.305.* 21 vbi, † quod neque valet consuetudo, vt possit probari liquidatio fructuum ex solito redditu, cum non sit vniformis fructuum prçstatio *Achil. decis.4.de restit.spoliat.*

Erit igitur retardanda executio ex prædictis, immo si fuisset facta deberet reuocari, quamuis essemus in tribus conformibus, quæ non atten-22 duntur, † si non iustificantur ex actis probatorijs, & quando adsunt talia, ex quibus debuisset Iudex contrariū iudicare *Gabr. cons.28.n.6.lib.2.post Felin.in c.inter cæteras.declar.6.de re iud.*

Accedat, quod non habemus in casu nostro, nisi duas sententias conformes, cum prima de partibus sit nulla, nec illius nullitas fuit sanata per summum Pontificem, qui solùm commisit Iudi-23 ci, vt habeat fidem testibus arbitrio suo, † quæ verba nō dant ei facultatem sanandi nullitatem primæ sententiæ, sed solum de nouo ex integro iudicandi in iudicio coram ipso pendente. Vnde cum non adsit facultas sanandi primam sententiam, nihil operatur confirmatio, quæ tunc habet effectum creandi nouam sententiam confirmatam, quando confirmatio fuit ab habente auctoritatem, puta à Principe, vel simili *Felin. in c. qualiter & quando. il 1.n.16.col.11. in fin. vers.sed aduerte. de accusationib.*

Nec Iudex, qui confirmauit habebat auctoritatem confirmandi sententiam nullā defectu iuramenti testium, cum neque Princeps rescribat, vt ste-24 tur probationibus testium, † qui non iurarunt; cum iuramentum in teste sit inductum ad fauorem partium, contra quarum voluntatem Papa non dispensat *Seraph.priuil.iuram.30.n.27. vbi Martin.in addit.n.6. & latius in addit. ad priuil. 28. n. 14. vsque ad 19. Marsil.sing. 214. ad validitatem. in fin.n.4.Gail.obseruat. 101. n. 12. lib.1. Misinger.obseruat.80.n.3. centur.3.* & voluit prius *Felin.in c.constitutus.19. col.9. in fin. n.16.de rescript.late Farinac.q.74.n.59.Grauat. ad Vestr. lib.6. tit.2.n.38. Roland. cons. 8. n.14. lib.4. Decian.cons.93.n.32.lib.2.*

Neque obstat, quod causa fuerit cōmissa Iudici, vt 25 arbitrio suo adhibeat fidē testibus, † Quia intelligitur, prout de iure *Bart. in extrau. ad reprimendum.in verb. videbitur.n.8. Paris.cons.56.n.5.lib.1.& cons.8.n.21. lib. 4.* De iure autem

numquam

numquam habens arbitrium pronunciandi in causis † potest adhibere fidem testibus sine iuramento late *Menoch.de arbitrar. lib.1. q. 26.* vbi ampliat quamuis Iudex posset procedere sola facti veritate inspecta *Bart. in extrauag. ad reprimēdum. in verb.& figura.n.13.*& bene declarat *Bald.in l.presbyteri.18.n.13. col. vlt. post med. verf.quaro aliud pone. C.de episcop. & cleric.*vbi quod† iuramentum in teste est magis substantia, quam solemnitas; Vnde quantumcumque quis habeat arbitrium, tamen non potest condemnare, nisi constito de facto, de quo numquam diceretur apparere, † nisi testes sint iurati *clem.sape. vbi Gloss.de verb.significat.* & est communis opinio, à qua non est recedendum, vt testatur *Bursatt. cons. 192. n.28. & 29. lib.2.* & concludunt omnes *in l.milites. vbi Ang. col. 2. C.de testam. milit. Amod.de sindicat.n.143. Cephal. cons.294. n.33. lib.2. Mascard.conclus.975.n.5.& 6. Farinac.quaest.74. n.81.Decian.* † qui etiam loquitur de eo, qui habet liberum arbitrium *cons.93. n.31. lib.2.*

Ex quibus colligitur, quod neque istæ nullitates defectus iuramenti testium sanatur per Papam, vnde † multo minus si committat arbitrio iudicis, vt per *Cresceut.decis.4.alias 35.n. 3. vsque ad 6. de testib.* vbi, quod non fuit sanata talis nullitas, quamuis fuisset commissa arbitrio, nisi superuenisset consensus partium, qui possunt iuramentum remittere, † dummodo tamen sit expressus, cum satis non esset non oppositio *Vestr. in prax.lib.6.tit.2.n.8.post Abb.Host.& alios in c. nuper. de testib. Felin. in c. tuis. col. 3. n. 11. eod.tit.de testib.*

Et quidem stantibus prædictis potest etiam rectè dici nullam adesse sententiam, nedum duas, † aut tres, cum omnes fuerint latæ sub isto prætextu probationis inualidæ, & reprobatæ, itaut nullitas primæ influat in omnes subsequentes,& vitium, quod erat in prima perseuerat in alijs, adeò vt ob istam rationem deneganda sit executio petita, quamuis essent mille *Socin. Iun.cons. 41.n.17.cum seq.lib.2.* per doctrinam *Io. Andr. in c. quoniam contra . in fin. de probat. Bald. in l.libertorum.C.de testam. Fulgos.cons.73. paterfamilias.col.4.in princ.Dec. cons.475. in causa qua vertitur. col. 3. vers.& breuiter considerandum.n.13.vsque ad.17.*

EPITOME.

Archiuium quale debeat esse, vt scripturæ in eo repertæ faciant fidem. ¶ Et quando tempus repositionis dictarum scripturarum sit probandum, vt illis stetur in iudicio. ¶ Et an requiratur subscriptio Archiuistæ. ¶ Et illius legalitas. ¶ Consuetudo an faciat, vt priuatæ scripturæ archiuij sint in forma probanti. ¶ Et ex quibus illa probetur. ¶ Et an comprehendat forenses. ¶ Instrumentum subscriptum, & publicatum à notario, qui se de illo rogauit an habeatur pro originali. ¶ Transumptum vt probet quæ requirantur.

Stephani Gratiani

SVMMARIVM.

1 *Scriptura reperta in archiuio non probat, nisi custos archiuij attestetur, quod est scriptura archiuij, non simpliciter quod sit ibi reperta.*
2 *Tempus repositionis in archiuio est probandum, vt scriptura ibi existens fidem faciat. & de ratione n.12.*
3 *Subscriptio Archiuistæ requiritur, vt iura extracta ex archiuio sint in forma probanti.*
4 *Locus archiuij debet esse publicus, vt scriptura ibi reperta probet, & quæ requirantur ad hoc vt dicatur talis, remissiue. n.5.*
6 *Communitas, quæ prætendit habere archiuium non habet iurisdictionem contra non subditum, vt ligetur consuetudine dicti archiuij.*
7 *Probatio nulla resultat ex simplici catasto in præiudicium eorum, qui illi non consenserunt.*
8 *Legalitas custodis archiuij est probanda, vt iuribus inde extractis habeatur fides.*
9 *Consuetudo facit vt adhibeatur fides scripturæ priuatæ repertæ in archiuio. Intellige vt n.10. Et quomodo illa probetur. n.11.*
13 *Instrumentum subscriptum, & publicatum ab eodem notario, qui se de illo rogauit, dicitur originale.*
14 *Legalitas notarij probatur ex litteris loci, in quo fuit rogatum instrumentum.*
15 *Transumptum factum auctoritate Iudicis, & parte citata, & præuia illius recognitione, dicitur in forma probanti.*

CAPVT DLXXXII.

Iura producta dixi non esse in forma probanti, Nam quamuis prætendatur illa esse reperta in archiuio,† Tamen hoc nō sufficit,nisi etiam tales scripturæ habeant testimonium authenticum, quod videlicet officialis præfectus archiuio attestetur esse scripturas archiuij, non autem repertas in archiuio, cum possibile sit illas fuisse positas per priuatum *Dec.in auth.si quis in aliquo. col.5.vers.sexto fallit.C.de edend.& in c. cum causam. n. 9. de probat. & cons. 458. visis allegationibus.n.5.Corn. cons.142.col.3.n.6.lib.3. Abb.in c.ad audientiam. n. 11. de præscript. per tex.in auth.ad hæc. de fid. instrument. Aym.de antiquit.tempor.p.1.vers.quarto limitatur.n.1.in fin.vers.addo quartum. Ossat. decis.69.n.3 & n. 8.in fin. Roland.cons.75.n.6.lib.4. Gabr.de probat.conclus.5. n.17.*

Immo etiam debet constare de tempore repositionis huiusmodi scripturarū in archiuio † ad euitandam suspicionem, quod potuerint esse dimissæ tempore litis pendentis *Caputaq. decis.41. n. 4.p.1.* de qua dimissione non solum non constat, sed etiam neque in extractione, neque in iuribus extractis adest subscriptio, † vel manus Archiuistæ, seu Commentariensis, idest tabellionis ad tale officium deputati, quod erat necessarium ad hoc, vt similes scripturæ fidem faciant *Corras. in l.admonendi. n.17.ff.de iur.iurand. Caputaq. decis.41.n.5.p.1.*

Quibus additur non constare, quod locus ex quo 4 sunt extracta ista iura sit publicus, † cum ad hũc effectum opus esset adhibere testes, qui attestarẽtur illum esse archiuium publicum, tamquam non sit credendum notario causæ dicenti se accessisse ad archiuium publicum talis castri, cum hoc non pertineat ad dictum notarium, neque ad eius officium, ideo talis attestatio nullam fidem facit *Put.* in specie *decis.*445.*n.*1.*lib.*2.ob il- 5 lam rationem quia multa requiruntur, † ad hoc vt archiuium dicatur publicum, & detur fides scripturis in eo contentis, de quibus per *Felin. in c. ad audientiam.* 12. *n.* 11. *de præscription. Aym. de antiq. tempor. p.* 1. *§. quarto limitatur. n.* 1. *cum seq.* Maxime, quia sumus extra territorium archiuij, quo casu ad hoc vt scripturæ in eo repertæ faciant fidem extra locum archiuij magis requiritur probatio, quod illę fuerunt inuentæ in archiuio publico, & quod Communitas ab omni tempore habuit illud archiuium, cuius claues solent teneri per officialem publicum, & legalem, cum similibus, vt per *Aym. cons.*274. *n.*6.*ad med. Bald. in rubr.* C. *de fid. instrument. n.*43.*col. vlt. in princ. vers. quintum supplementum. iuxta auth. ad hæc. C. eod. tit. l. census. de pro-* 6 *bation.* † Cum etiam communitas, quæ prætendit habere huiusmodi archiuium non habeat iurisdictionem contra personam, de qua agimus, itaut hoc stante non possit dici illi subditi, & quod ligetur consuetudine dicti archiuij, quæ neque attenderetur, quamuis esset probata, vnde multo magis cum de ea non constet *Put. decis.*451.*n.* 2. *vers. & tunc illa consuetudo. lib.* 2. *Rot. coram R. P. D. Manzanedo Tirasonen. parochialis de Ablitas.* 4. *Maij.* 1616.

Maxime, quia hic non agitur, nisi de simplici cata- 7 sto, ex quo non sumitur aliqua probatio † in præiudicium eorum, qui illi non consenserunt *Alex. cons.* 157. *n.* 6. *post princ. vers. licet inter alias personas. lib.* 5. *post Bart. & Bald. in l. si pater.* C. *de act. empt. & in l. censualis.* C. *de donation. & in l. solemnibus.* C. *de rei vendic. Becc. cons.*156, *n.*14. *lib.* 2. *Rot. coram Card. Lancellot. Firmana fontis.* 11. *Februar.* 1605.

Vlterius ex rasuris, & alijs in facto consideratis apparet multum reddi suspectum registrum, de quo agimus cum omnibus in eo contentis, adeo vt magis exacta probatio requiratur ad effectũ, 8 vt detur illi fides, † vnde erat probanda legalitas custodis archiuij ad effugiendã suspicionem personæ tamquam subditæ domino loci aduersario *Innoc. in c.* 1. *de procurat. Felin. in c. ad audientiam. col.* 4. *n.*13. *de præscript. Abb. in c. cum causam. col.* 1. *in glos.* 1. *& ibi Dec. col.* 3. *vers. quarto fallit. de probat. Corn. cons.* 142. *col.* 3. *lib.* 3. *Rot. diuersor. decis.* 183. *n.* 4. *&* 5. *lib.* 2. *post Socin. cons.* 258. *col.* 2. *vers. sub publica custodia. lib.* 2. *Afflict. decis.*303. *n.*4. *&* 5. *Rot. coram Card. Millino. Tirasonen. iurisdictionis.* 19. *Februarij.* 1593.

Ex quibus in huiusmodi causa *Signina feudi* ita fuit decisum *coram R. P. D. Andrea.* 28. *Nouembris.* 1616. & cum pars reclamaret, & peteret iterum audiri, denuo causa proposita obijcieba- 9 tur consuetudo, † per quam prætendebatur adhibendam esse fidem scripturæ priuatæ repertæ in archiuio, iuxta *decis. Put.* 641. *n.* 1. *iuxta nouam impressionem.* Verum concludendum est illam non obstare, cum simus in consuetudine 10 contra ius commune, † quæ debet esse præscripta saltem spatio triginta, vel quadraginta annorum, de quo tempore testes nihil deponunt, cum potius contrarium dicant loquentes solùm de erectione archiuij à vigintiquinque annis citra, præsertim quia sumus in populo non habente iurisdictionem, vt latè declarat *Aym. de antiq. tempor. p.* 4. *in princ. n.* 10. *&* 12. *vsque ad* 16. *post Aret. cons.* 23. *col.* 4. *vers. sed quando vniuersitas.*

Immo neque probatur talis consuetudo, cum testes non deponant, prout debebant deponere, 11 quod † aderat talis consuetudo in loco, disponens, vt omnis scriptura siue authentica, siue non authentica habeat plenam fidem eo ipso, quod reperitur in archiuio, quia tunc ipse locus iuncta auctoritate officialis, & consuetudine faciet scripturam de non authentica authenticam *Felin. in c. ad audientiam.* 12. *col.* 5. *in fin. n.* 15. *in quinta conclus. in fin. vers. sed de mente istorum. de præscriptionib.*

Et quatenus etiam adesset consuetudo valida, quæ non probatur, vt dictum est, Tamen in casu nostro semper militat illud fundamentum, de quo 12 *supra n.* 2. † quod non constat de quo tempore talis liber, seu registrum fuerit repositum in archiuio, quo non docto, nulla fides datur huiusmodi scripturæ ad euitandam suspicionem, quod potuerit esse dimissa tempore litis pendentis *Caputaq. decis.*41. *n.*4. *p.* 1. *post Corn. cons.*142. *n.*6. *lib.* 3. *Ossasc. decis.*69. *n.* 3. *Dec. in c. cum causam. n.*6. *de probation. Aym. de antiq. tempor. p.* 1. *§. quarto limitatur. n.* 1. *in fin. vers. adde quartum. Rot. coram Card. Millino Tirasonen. iurisdictionis.* 19. *Februar.* 1593. Et ita ex prædictis fuit confirmata decisio, de qua *supr. n.* 9. *coram eodem R. P. D. Andrea.* 15. *Iunij* 1617. In quibus etiam decisionibus fuit admissum instrumentum subrogationis domus cum terris feudalibus, 13 cum † illud fuerit subscriptum, & publicatum ab ipsomet notario, qui de eo fuit rogatus, vnde habetur loco originalis, & probat absque alijs solemnitatibus *Bart. in auth. si quis in aliquo. n.* 3. *& ibi Dec. n.* 15. *in* 3. *fallent.* C. *de edend. Rot. decis.* 1. *de fid. instrum. in nou. & decis.* 4. *eod. tit. in antiq. Caputaq. decis.*170. *n.* 1. *p.* 1. *cum alijs per Rot. coram R. P. D. Andrea Mediolanen. decimarum.* 4. *Iulij.* 1614. *& coram eodem Tirasonen. pensionis.* 3. *Aprilis.* 1615. *dixi supr.* 14 *c.* . . . † Et non potest controuerti de legalitate dicti notarij, cum illa probetur ex litteris exhibitis loci, in quo fuit rogatum instrumentum *Bald. in l. comparationes. n.* 25. C. *de fid. instrum. Felin. in c.* 1. *n.* 19. *ad fin. vers. & adde. eod. tit. Aufr. ad decis. capell. Tholos.* 331. *n.* 4. *Boer. decis.* 154. *n.* 4. *Rot. coram R. P. D. Penia Farfen. territorij.* 12. *Iunij.* 1606. Idem est de instrumento

permu-

permutationis duarum possessionum feudalium 15 cum alia possessione libera, † quod etiam est in forma probanti, cum fuerit transumptatum auctoritate Iudicis, & parte citata, & præuia recognitione *Rot.decis.1.& 2.de fid.instrum.in nou.& decis.4.eod.tit.in antiq. Dec.in authen. si quis in aliquo.n.9.C.de edend. Caputaq. decis. 231.& 321.p.3.Rot.coram R.P.D. Andrea Tirasonen.pensionis.30.Aprilis.1615.*

EPITOME.

DOs quando possit constitui per fratres sorori minori de omnibus suis bonis. ¶ Minor quo casu possit se obligare pro dote absque solemnitatibus. ¶ Vtile an sit mulieri dare omnia bona sua in dotem. ¶ Et quando præsumatur illa dedisse. ¶ Et quid si simus in minore. ¶ Et an operetur patientia, quod maritus illa possederit. ¶ Ratificatio præsumpta dotis per matrimonium subsecutum, quando debeat attendi. ¶ Substitutio pupillaris facta per matrē filio an valeat, vel resoluatur in fideicommissum. ¶ Et an ex ea sit debita legitima, & trebellianica patri. ¶ Dos data primo, & secundo viro cum eius augmēto, an censeatur repetita tertio. ¶ Et quid si adsit statutū, vt mulier non contrahat sine consensu propinquorum. ¶ Trebellianica an deducatur de relictis ad pias causas tam si restitutio sit facienda ecclesiæ immediate, quàm mediate. ¶ Et quid si vocetur prius ecclesia, & post illam laicus. ¶ Restitutio si non fiat incontinenti an sit cauēdum de restituendo trebellianicam. ¶ Clausula codicillaris an operetur ad fauorem hæredis scripti, si testamentum rumpatur querela inofficiosi per descendentes præteritos.

SVMMARIVM.

1 *Frater non potest constituere dotem sorori minori de omnibus bonis stabilibus absque decreto Iudicis. n.2.*

3 *Minor potest se obligare ex causa dotis absque solemnitatibus. Intellige vt n.4.*

5 *Vtile est mulieri dare bona sua in dotem marito. Declara vt n.6.*

7 *Contractus vtilis minori valet absque solemnitatibus, si ipse velit.*

8 *Vtilitas non consideratur in augendo patrimonium, sed in non diminuendo.*

9 *Statutum loquens de dote non habet locum in ea, quæ nulliter fuit constituta.*

10 *Mulier quando præsumatur dedisse omnia sua bona in dotē, & quid in minore, & an operetur patientia illius, quod maritus illa possideat. n.12.*

11 *Minor non potest tacitè ratificare, quod non poterat expressè.*

13 *Origo possessionis, non continuatio est exquirenda.*

14 *Ratificatio præsumpta dotis per matrimonium subsecutum quo casu debeat attendi. n.15.*

16 *Minor sicut non potest alienare, ita nec poterit aliquid agere, ex quo sequatur alienatio.*

17 *Substitutio pupillaris facta à matre filio non valet, sed resoluitur in fideicommissum. n.18.*

19 *Legitima, & trebellianica debetur patri ex bonis fideicommissi. Fallit vt n.20.*

21 *Dos data primo, & secundo viro cum eius augmento, censetur repetita tertio marito, siue simus in eadem muliere se dotante, siue patre, & fratre, & alio extraneo. n.22. & 23. quamuis adsit prohibitio statuti, ne mulier contrahat sine consensu propinquorum. n.24.*

25 *Trebellianica non deducitur de relictis ad pias causas, non solum si restitutio fit immediate ecclesiæ, sed etiam si mediate, si grauetur hæres alteri dare, qui postea teneatur restituere pio loco. Fallit si vocetur ecclesia, & in eius locum substituatur laicus. n.26.*

27 *Trebellianica semel exempta non reincidit in fideicommissum.*

28 *Restitutio si non fiat incontinenti, debet caueri de restituendo trebellianicam detractam, cum venerit casus, quod sine filijs decedat.*

29 *Clausula codicillaris nihil operatur ad fauorem hæredis scripti, si testamentum rumpatur per querelam inofficiosi per descendentes præteritos. Contrarium n.30.31.& 32.*

CAPVT DLXXXIII.

STante nullitate tutelæ, de qua in tribus præsuppositis in facto adductis, concludendum dum est constitutionem dotis, de qua agimus esse 1 inualidam, † cum fuerit constituta ab eo, qui non erat tutor, sed tantum frater patruelis, qui habetur pro extraneo, & ideo illam non tenetur soror minor ratificare, sed onus soluendi dotem spectat ad eum, qui promisit *Bald.in l.si pater dotem.7. ad fin. vers. modo formo istam quæstionem.n.17.C.de dot.promiss.& nud.pollicitat.* Maximè, quia dos promissa fuit excessiua de omni-2 bus bonis stabilibus ipsius sororis † minoris, quo casu non valet sine decreto Iudicis *l. titia. 63. vbi Glos. in verb. restituatur. in fin. de iur. dot.l.lex quæ tutores.in princ. C. de administrat. tutor.cum alijs per Surd. decis. 278. n. 1. Rot.diuers.decis.588.n.3.p.1.*

Neque obstat, quod etiam ex causa dotis minor possit se obligare sine decreto, vt per *Tiraq. de* 3 *legib.connubialib.glos.8.n.193.* † Quia procedit in marito, qui recipiendo dotem, quamuis sit minor obligat omnia bona sua pro restitutione dotis, sed aliud est in vxore, vel eius fratribus, qui non possunt dotem constituere in bonis im-4 mobilibus sine decreto, † vel etiam obligare bona immobilia pro dote constituta in pecunia, & ideo neque etiam tacitè inducitur à lege hypotheca *Surd.* qui alios allegat *cons. 195. n. 22. & 23. lib.2.*

Nec facit, quod sit vtile mulieri dare bona sua in 5 dotem *Socin. cons. 80. n.7. lib.4.* † itaut stante vtilitate mulieris etiam minoris non requiratur aliqua solemnitas *Roland. cons. 99. n. 38. lib. 1.* Quia contrarium est verius, quod immo non adsit ista vtilitas, si minor dat dotem sine decreto, tunc enim contractus minoris dicitur vtilis,

quando

quando fit causa cognita, quæ si requiritur in alienatione facta ex causa necessitatis, multo magis erit adhibenda in causa vtilitatis, maxime, 6 † quia etiam solemnitas debet interuenire in contractu vtili ipsi minori, cum etiam vtilitas debeat esse notoria, & manifesta ad hoc, vt possit fieri sine decreto, prout latè omnia prædicta comprobat *Surd. decis. 278. col. 4. in fin. n. 18. vsque ad 22.*

Præterea contractus vtilis minori tunc sustinetur 7 sine solemnitatibus, quando ipse vellet, † nam alias illo reclamante non valeret, cum possit claudicare actus gestus cum minore *l. iulianus. §. si quis à pupillo. ff. de act. empt. Tiraq. de legib. connub. glos. 8. n. 91. cum alijs per Surd. cons. 9. n. 10. & decis. 278. n. 22.* 8 † vbi etiam, quod non consideratur vtilitas in augendo patrimonio, sed in non diminuendo, si enim fundus non inferat aliquam vtilitatem, neque vllum damnum non potest alienari, secus quando esset damnosus, vt quia plus sit in censu, quàm in redditu *Ias. in l. mandata. n. 10. in fin. ff. de offic. eius.*

Stante igitur nullitate dotis non est locus statuto, cum loquatur in casu, in quo mulier disponeret 9 de dote, † de qua cum non appareat ex supradictis, nulla datur actio marito *l. 1. C. de dot. promiss. Salic. in l. fin. C. de repud. Bald. in l. nulla. n. 9. C. de iur. dot. Roland. de lucr. dot. q. 71. in fin.*

Ideo neque obstat, quod mulier præsumatur dedis10 se omnia sua bona in dotem, † Quia cum simus in minore cessat ista præsumptio, Cum etiam verius sit, quod non censeantur data per mulierem omnia bona sua in dotem, vt per *Roland. de lucro dot. q. 71. Phanuc. eod. tit. glos. 10. n. 36. Rot. diuers. decis. 588. n. 1. p. 1. post Bart. q. 7. mu-* 11 *lier habens magnũ patrimoniũ. col. 1.* † Itaut nec tacitè minor censeatur ratificare, nam qui non potest expressè, neque tacitè poterit hoc facere *l. qui ad certum. ff. locat.* & in specie notat *Rom.* 12 *cons. 314. n. 1. ad fin.* † vbi etiam, quod non operabitur patientia mulieris, quam sciens præstitit in possessionis ingressu, & fructuum recollectione per maritum de bonis vxoris postea effectæ maioris *Phanuc. de lucr. dot. glos. 10. n. 45. ad* 13 *med. tom. 9. fol. 440.* † tamquam origo possessionis, non continuatio sit exquirenda *l. clam possidere. in princ. de acquir. possess. Gozad. cons. 33. post n. 21. vers. non obstat quod post matrimoniũ.*

Nec oberit ratificatio præsumpta per matrimoniũ 14 subsecutum *Rot. diuers. decis. 89. p. 2.* † Quia procedit in dote minoris promissa per tutorem, quæ consistebat in pecunia numerata, in qua non requiritur decretum Iudicis, tamquam sit de illis, quæ seruanda seruari non possunt *Glos. in l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad trebell.* & in specie late comprobat *Surd. decis. 287. n. 10. vsque ad 15. Tiraq. de retract. consanguinit. §. 1. glos. 7. n. 104. & 105.*

15 Aliud est † in casu nostro, cum simus in dote constituta nulliter in stabilibus, quæ non potuit ratificari, tamquam lex resistat, itaut in ratificatione actus nulli requiratur eadem solemnitas, quæ erat necessaria in confectione illius *Bart. in l. si filius. in fin. de leg. 3. Aret. cons. 128. col. 2. Dec. in l. quod ab initio. in fin. de regul. iur. & in l. semper qui non prohibet. n. 15. eod. tit. Lamberteng. de contract. mulier. in fin. n. 191.*

Et magis talis constitutio dotis est nulla propter statutum, quod prohibet, vt mulier non possit disponere de sua dote, nisi de decima parte illius, cum reliqua pars applicetur vel lucro ma16 riti, vel filijs existentibus, † quo casu sumus in propria alienatione, quæ sicut non potest fieri per minorem, ita neque poterit aliquid agi, per quod sequatur alienatio *l. codicillis. §. matre. de leg. 2. Tiraq. de retract. consanguin. §. 1. glos. 14. n. 14. Becc. cons. 25. n. 2.* & latè in proposito concludit *Surd. decis. 278. n. 1. ad med. vsque ad n. 5.*

Quo ad secundum dubium videtur concludendum, quod substitutio de qua agimus fuerit valida, 17 saltem † in vim fideicommissi, Nam quamuis mater non possit filio pupillariter substituere, cum illum in potestate non habeat *§. fœmina. instit. de adopt. l. si mater. de vulg. & pupill. Crass. in §. substitutio. q. 23. n. 3.* Tamen si pupillaris fiat à matre, resoluitur in fideicommissum intra tempora pubertatis, *sed* non post pubertatem, quia non debet imperitia mulieris, quæ nescit, quid sit pupillaris, aut vulgaris substitutio obesse veræ, & reali intentioni ipsius, cum Iudex ex facultate sibi concessa debeat interpretari vltimã volũtatem, vt potius valeat, quàm pereat, vndè & si verba fideicommissorum deficiant, ni18 hilominus eum sermonẽ pro fideicommisso accipimus, † Ita declarat *Bald. cons. 159. domina francisca. ad med. vers. in contrarium. lib. 2. Guliel. Bened. in c. rainutius. in verb. si absque liberis. il 2. n. 36. & 37. de testam.*

Cum igitur adsit fideicommissum, erit debita legi19 tima patri † *l. scimus. in princ. C. de inoffic. testam. l. papinianus. §. quarta. ff. eod. tit. Surd. cons. 212. n. 15. lib. 2.* Prout etiam erit danda trebellianica, cum istæ duæ quartæ hodie detrahantur de generali consuetudine totius mundi etiam in terris imperij *Roland. cons. 9. n. 1. lib. 4. Paris. cons. 25. n. 55. & 56. lib. 2. Rim. Iun. cons. 9. n. 16. lib. 1. Dec. cons. 237. n. 4. vers. secundo prædicti hæredes. Guid. Pap. decis. 52. n. 1.* & concludunt omnes *in c. rainutius. & c. rainaldus. de testam.*

Quamuis hoc de trebellianica posset pati difficultatem, cum appareat de clara mẽte defuncti vo20 lentis trebellianicam prohibere, † quæ prohibitio admittitur etiam in filijs primi gradus *Cin. in l. iubemus. C. ad trebell. Cassador. decis. 4. de testam. Marzar. de fideicommiss. q. 49. Honded. cõs. 59. n. 37. lib. 1. & cõs. 66. n. 9. lib. 2. Rot. diuers. decis. 313. n. 1. p. 3. & decis. 693. n. 6. p. 1.* & est receptissima opinio, vt testatur *Costa in c. si pater. n. 6. de testam. in 6. Alex. cons. 29. n. 2. lib. 5. Bertr. cons. 152. n. 12. lib. 1. p. 2. Curt. Iun. cons. 120. n. 12. Gabr. cons. 92. n. 20. lib. 2. Menoch. cons. 472. n. 11. lib. 5.*

Tertia difficultas est decidenda affirmatiuè, quod dos data primo, & secundo viro, censeatur con21 stituta, & † repetita tertio, cum non sit credendum, quod secundo nubens velit accedere ad virum indotata *l. diuus. de iur. dot. l. post diuortium.*

tiam. 65. & l.dotem.eod.tit. & concludit Cin. in l.quamuis.n.9.C.de rei vxor. action. Aym. de antiquit.tempor.p.4. §.videamus modo. q. 24. n. 43. fol.236.late Boer.deciſ.137.n.1.cum alijs per Menoch.conſ. 5. in princ. lib.1. Natt. conſ. 571. 22 n. 1. † Quæ procedunt ſiue ſimus in eadem muliere ſe dotante, ſiue in patre, & fratre, aut quolibet extraneo, ſiue ſecundo loco contrahatur matrimonium ſpirituale ingrediendo monaſterium, & quamuis etiam primum matrimonium eſſet inualidum, & nulliter contractum, cum ex actu nullo declaretur voluntas, ampliãdo etiam ſi extaret ſtatutum prohibẽs, ne mulier aliquem contractum facere poſſit ſine conſenſu propin- 23 quorum, † cum etiã tunc non impediatur hęc iuris pręſumptio, iuxta quã mulier videtur ſecundo viro aſſignare dotem, quam primo dederat, prout omnes ſupradictos caſus multis compro- 24 bat Surd.conſ.397.n.1.lib.3. † vbi etiam n.9. extendit ad augmentum dotis, & ad donationem propter nuptias, & omnes alias acceſſiones ſuperuenientes Ruin.conſ.53.n.27.& 28.lib.2.

Quartum dubium eſt reſoluendum negatiuè, quod trebellianica non deducatur de relictis ad pias 25 cauſas, † non ſolùm quando immediate fit reſtitutio eccleſiæ, ſed etiam ſi mediate, quando teſtator grauauit hæredem alteri dare, & iſtum poſtea iterum rogauit de reſtituendo piæ cauſæ, ne illa lædatur in huiuſmodi deductione, ſi enim detraheretur in conſequentiam fieret præiudicium eccleſiæ, quaſi attendatur perſona priuilegiata, ad quam finaliter deuenit commodum Bald.in l.auia. 76. §. titio. de condit. & demonſtration. Roman.conſ.206.n.7. vbi late Mandoſ. in verb. mediate. Alex. in l. ſi cum dotem. in princ.ff.ſolut.matrim. Io.de Amic.conſ.58.in fin. Decian.conſ.44.n.90.lib.3. Dec.conſ.504. in caſu occurrenti. col.2. in princ.n.3.& 4. Franc.in c.ſi pater. n.106.col.52.ad med. verſ. duodecimo. de teſtam.in 6. Aym.conſ.137.n.13. Graſſ. in §.trebellianica.q.5.n.3. Gabr. concluſ.11.n.4. ad trebellian. Tiraq.de pia cauſ. priuileg.26. Honded. conſ.64.n.69.lib.1.

Cum igitur in caſu noſtro ſit reſtituenda hæreditas 26 Monacho proprio nomine vocato, † & poſt eius mortem ſubſtituantur perſonæ priuatæ, apparet, quod erit detrahẽda trebellianica, non enim commodum peruenit finaliter ad cauſam piam, neque in ea debent permanere huiuſmodi bona, quod ſpecialiter requiritur ad hoc, vt non ſit locus tali deductioni, vt dictũ eſt, & per conſequẽs non intrat aliquod priuilegiũ, quod conceditur piæ cauſæ, vt ob eius fauorẽ nõ ſit deducẽda trebellianica, Quia hoc potius redundaret in vtilitatẽ vltimi ſubſtituti, qui tamquã priuatus non habet iſtud priuilegium, prout in proprijs terminis conſiderat Capr.conſ.61.n.23. Tiraq.priuil.piæ cauſ.27.verſ.ſed hoc vltimum.in fin. Tre- 27 bellianica † autem ſemel exempta non reincidit in fideicommiſſum Socin. conſ. 145. ad fin. vbi etiam quod detrahitur à primo fideicommiſſario, qui ſub conditione tenetur eccleſiæ reſtituere, neque enim primus debet gaudere beneficio 28 ſecundi Bertrand.conſ.250.n.15. lib.3.p.1. † Et ſi reſtitutio non ſit facienda incontinenti, debet caueri de reſtituendo quartam trebellianicam detractam, cum venerit caſus, quod ſine filijs decedat Burſat.conſ.55.in fin. Honded.conſ.64. n.70.lib.1. Tiraq.priuil. piæ cauſ. 26. in fin. Bertr. conſ.357.n.7.lib.2.p.1.

Circa vltimum, de quo quæritur, prima facie dicendum eſſet, quod clauſula codicillaris nihil 29 operetur ad fauorem hæredis ſcripti, † ſi teſtamentum rumpitur quærela inofficioſi per deſcendentem præteritum, iuxta Gloſ. in auth. ex cauſa. in verb. cetera. in fin. C. de liber. præterit. Sed iſta opinio Gloſ. non eſt tuta, quia ab omni- 30 bus damnatur, vt in d.auth.ex cauſa. † vt ibi late teſtatur Alex. qui etiã idẽ concludit conſ. 26. n. 5. & ibi Addit. in verb. damnant. lib. 1. & conſ. 37.n.4. eod. lib. Capell. Tholoſ. deciſ. 456. & ibi Auffrer.n.1. Guald.de art. teſtand. tit.3. caut. 1. n.4.tom.8.p.1.fol.115. Dec.conſ.227. in caſu propoſito.n.1. Ceuall.q.186. in princ. Cæteros conſultò omitto, cum non expediat tamquam omnes ita concludant, & latè etiam comprobat Surd.deciſ.293.n.10. & 11. Anchar.q.11. in fin. lib. 1.

Et quãuis Addit. ad Theſaur. deciſ.128. diſtinguat 31 inter præteritionem, & exhæredationem, † vel quando inſtituuntur extranei, ad quorum fauorem dicta clauſula nihil operatur, & propterea defendat d. Gloſ. Tamen omnes doctores indiſtinctè loquuntur in quocumque inſtituto, & ſcripto hærede, cui ſuccedens ab inteſtato tenetur reſtituere virtute dictæ clauſulæ Alex. qui 32 alios citat conſ.26.n.5.lib.1. † vbi etiam reſpondet ad illud, quod teſtamentum videatur à demente factum ſtante præteritione, & multis rationibus comprobat Roland. conſ. 71.n.51.& 56.lib.2. Surd.conſ.55.n.13. lib.1.& conſ.232.n.20.lib.2. Peregr. de fideicommiſſ. art.2. n. 16.& 17. Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt, lib.6. tit.4. n. 16. late Becc. conſ.107. n. 5. Guliclm. Bened. in c.rainutius. in verb. in eodem teſtamento relinquens.il 1.n.242.de teſtam.

EPITOME.

Feudum, & emphyteuſis pro ſe; hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque an tranſeat ad extraneos. ¶ Et quid ſi adſit clauſula ad habendum, & quibus dederit, cum ſimilibus. ¶ Conceſſio caſtri cum iuriſdictione an comprehendat merum imperium etiam priuatiuè. ¶ Licentia reædificandi caſtrum dirutum, quando requiratur. ¶ Et an per eam ſit reſtituta omnis iuriſdictio. ¶ Et an amittatur per non vſum. ¶ Confirmatio an trahatur ad tempus confirmationis, quando actus confirmatus retro habuit vigorem, & illum non ſumit ex confirmante. ¶ Reſeruatio aliquorum iurium an operetur conceſſionem aliorum etiam meri & mixti imperij. ¶ Enunciatiuæ quando probent. ¶ Confirmans veterem inueſtituram an dicatur alienare.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Verba pro se, suisq. hæredibus, & successoribus quibuscumque, & ab eo causam habentibus faciunt concessionem feudi, & emphyteusis realem, & transitoriam ad quoscumque etiam extraneos.*

2 *Potestas alienandi etiam irrequisito domino datur per verba, & quibus dederit.*

3 *Clausula ad habendum, alienandum, & disponendum &c. operatur transmissionem in quoscumque extraneos.*

4 *Concesso castro cum iurisdictione censetur datum merum imperium. Maxime si concedatur plenus, & integer status. n.5. etiam priuatiue, non cumulatiue. n.6.*

7 *Licentia iterum construendi requiritur quando quis vellet reædificare castrum dirutum ob delictum primi inuestiti.*

8 *Iurisdictio omnis restituitur per licentiam iterum construendi castrum dirutum. n.10.*

9 *Restitutio tantum reddit, quantū abstulit læsio.*

11 *Priuilegium reædificandi an amittatur per non vsum. n.12.13. & 14.*

15 *Constitutio non trahitur ad casus præteritos.*

16 *Confirmatio non extenditur ad tempus confirmationis, quando actus confirmatus retro habuit vigorem, & illum non sumit ex confirmante.*

17 *Confirmatio permissiua, & formalis quæ sit.*

18 *Confirmans veterem inuestituram alienationis non alienat, sed alienatum inuenit.*

19 *Enunciatiua non antiqua nihil probant, maxime si de eis contingat dubitari.*

20 *Verba generalia comprehendunt omnia iura competentia.*

21 *Reseruatio aliquorum iurium operatur, vt censeantur concessa alia etiam meri imperij.*

CAPVT DLXXXIV.

Concessio, de qua agimus, est iudicanda realis, & trāsitoria ad successores, fuit enim facta per summos Pontifices pro se, suisq. hære-
1 dibus, & successoribus, † & ab eo causam habentibus, & postea etiam additum pro successoribus quibuscumque, quæ verba operantur, vt etiam res feudalis, & emphyteotica transeat ad hæredes extraneos, & successores singulares, & ad quos aliàs de sui natura non posset transire *Bald. in c. imperialem. in princ. n. 19. de prohib. feud. alienat. per feder. Alex. cons. 7. attentis. n. 6. col. 2. post med. lib. 7. Roland.* qui de communi *cons. 3. n. 61. vsque ad 73. lib. 1. Bero. cons. 65.*
2 *n. 55. lib. 1.* † Aequiparantur enim ista verba illis, quibus dederit, itaut per ea censeatur data potestas alienādi etiam irrequisito domino *Paris. cons. 3. n. 12. & 13. lib. 3. Curt. Iun. cons. 4. col. 2. Rip. in l. ex facto. §. fin. col. penult. in fin. ad trebell. cum alijs per Roland. cons. 55. n. 35. vsque ad 47. lib. 3. Card. Seraph. decis. 325. n. 8. & decis. 559. n. 18.* Cum etiam vltra prædictas clausulas in eadem concessione adsint verba
3 ad habendum, alienandum, & disponendum ad ipsius, & successorum libitum, & voluntatem, quæ operantur transmissionem in quoscumque etiam extraneos *Aym. cons. 256. col. 2. ad med. vers. sed hic dubitatur. n. 4. Dec. cons. 170. in causa venerabilium. col. 2. ad med.*

Et quidem in huiusmodi concessione comprehendetur iurisdictio, ac cognitio causarū ciuilium,
4 & criminalium, † ac mixtarum, & damnorum datorum, cum pleno, ac libero dominio, prout expressè summus Pontifex concessit, quod etiam est de iure, quando enim conceditur ab Imperatore, seu ab Ecclesia Romana castrum cum iurisdictione, censetur concessum cum plenissima iurisdictione, ac mero imperio *Bald. in l. cum multa. n. 4. C. de bon. quæ liber. Roland. cons. 42. n. 17. & 24. lib. 2. Menoch. præsumpt. 97. n. 39. lib. 3. Oldrad. cons. 252. n. 6. ad med. cum alijs per Rosental. de feud. conclus. 7. & 8. c. 5. Couar.*
5 *pract. quæst. c. 1. n. 10.* Maximè, quia in casu nostro conceditur integer, & plenus status, ac dominium, & omnimoda iurisdictio, & potestas, quod facit, vt magis veniat merum imperium, stantibus dictis verbis vniuersalibus *Purpur. in l. imperium. n. 61. ff. de iurisd. omn. iud. Felin. in c. quod sedem. 10 ante fin. vers. aliquādo committitur. de offic. ordin. Menoch. præsumpt. 97. n. 34. lib. 3. Curt. Iun. in l. 1. n. 5. C. de offic. eius. Paris.*
6 *cons. 9. n. 3. vsque ad 13. lib. 1.* † Itaut etiam ista censeantur concessa priuatiuè, non cumulatiuè iuxta latè adducta per *Schrader. de feud. p. 10. sect. 5. n. 175. tom. 2. fol. 179.*

Et quoniam sumus in castro diruto ob delictum primi inuestiti, cum non esset locus illius reædi-
7 ficationi † fuit concessa licentia iterū construendi à summo Pōtifice, prout requirebatur *Franc. in c. felicis. n. 4. & ibi Anchar. col. 3. in 7. notab. de pœnis. in 6. Bart. in l. si quis adulterium. §. 1. de adulter. Ang. in l. in numerationib. de solution. Cin. in l. seruus. in fin. C. de pœnis. Tiraq. in l. si vmquam. in verb. susceperit liberos. n. 181. C. de*
8 *reuoc. donat.* † Qua licentia stante censetur restituta omnis iurisdictio, cum quibuscumque iuribus, & priuilegijs eidem castro prius compe-
9 tentibus, cum tantum reddat restitutio, † quantum abstulit læsio *l. 1. C. de sent. pass. l. vlt. §. fin. C. eod. tit. l. quod si minor. §. restitutio. ff. de mi-*
10 *norib.* † & in specie notat *Bald. cons. 321. viso instrumento. n. 4. lib. 4. & in Margar. in verb. ciuitas. ad med. Andr. Gail. obseruat. 61. n. 14. cum seq. lib. 2.*

Neque obstat, quod priuilegium reædificationis propter non vsum tanti temporis fuerit amis-
11 sum † *l. 1. ff. de nundin. Socin. cons. 164. n. 21. lib. 2.* Quia intelligitur, quando simpliciter data esset facultas aliquid faciendi, tunc enim quis non vtēdo, cum potest, perdit priuilegium, secus vbi facultas reædificandi est posita formaliter in expressa, & libera voluntate eius, cui fit concessio,
12 prout † est casus noster, in quo ad construendum huiusmodi castrum fuit data libera, & plena auctoritas, tunc enim nullo tempore huic facultati præscribitur, & semper durat priuilegium,

prout

prout concordando opiniones distinguit *Felin. in c. cum accessissent. col. 13. ad med. vers. limita secundo. n. 26. & 27. de constitut.* vbi loquitur in specie de facultate concessa ad reædificaudum post *Glos.* quã dicit aureã, & multum notandam *in c. priuilegia. in verb. semel in anno. post med. vbi etiam Butr. ad fin. n. 16. de priuileg. Calder. cons. 3. in fin. de consuetud. & cons. 1. de præscrip.* 14 *Balb.* † qui etiam loquitur in simili casu ædificij *eod. tit. de præscription. 5. p. 4. part. q. 4. n. 4. post med.* Quidquid *Ias. in l. fin. de constit. princ. n. 53.* teneat contrarium quoad istum non vsum priuilegij.

Minus obstant constitutiones summorum Pontificum, Quia de tempore, de quo agimus, nõ emanauerant Bullæ Pij V. Gregorij XIII. Sixti V. Innoc. IX. & Clem. VIII. & aliæ concernentes alienationes castrorum, & iurisdictionem ecclesiæ, 15 quæ † ideo non possunt trahi ad actus præteritos *c. proposuisti. 82. distinct. c. 2. vbi Glos. in verb. futuris. de constitution. Hostiens. in summ. eod. tit. §. quando constitutio. in fin.* Quamnis es-16 semus in confirmatione, † quæ non trahitur ad tempus confirmationis, quando actus confirmatus retro habuit vigorem, & illum non sumit ex confirmante *Bald. in l. leges & constitutiones. n. 3. ad med. vers. breuiter. C. de legib. Felin. in c. fin. col. penult. in princ. vers. limita hanc fallentiam. n. 15. de constitut.* Quod confert casui nostro, nam quatenus peteretur confirmatio, illa non induceret actum nouum, neque Bullæ obstarent, cum concessio antiqua summorum Pontificum sit per se valida, & tamquam fundata in causa vetustiore, & efficaci attenderetur absque eo, quod sumat vigorem ex confirmatione, quæ 17 in hoc erit permissiua, & non formalis, † neque denominabit confirmatum à confirmante, sed à specifico efficiente, in quo est iam virtus data *Bald. in l. ex placito. n. 7. C. de rer. permutat. & in d. l. leges. n. 5. C. de legibus. per l. obseruare. in fin. de offic. procons. l. si quis priore. ad trebell. l. tribunus. §. vlt. de testam. late Surd. cons. 58. n. 20. lib. 1.*

Cum etiam hodie non agatur de alienatione huiusmodi castri, & eius iurisdictione, nam vtrumque est iã alienatum iam sunt centũ anni & ideo ex confirmatione, quæ fortè fieret per Sanctissimum nullum sit præiudicium Ecclesiæ Romanæ, aut Sedi Apostolicæ, quæ nihil amittit, immo potius acquirit, cum possit habere nouos subditos, & vasallos, & cognitionem causarum in secundis instantijs, & alia, de quibus in facto.
18 Neque † enim dicitur alienare, sed alienatum inuenire, qui veterem inuestituram alienationis confirmat *Bald. in c. 1. in princ. vers. à minore. n. 1. per quos fiat inuestit.*

Nec facit, quod post concessionem Summorum Pontificum in instrumento venditionum factarum Communitati, & per eam alijs emptoribus bona, de quibus agimus, enuncientur in territorio Auximano, Nam huiusmodi assertio non 19 potest præiudicare veritati, † maxime, quia enunciatiuæ non sunt antiquæ, quo casu nihil probant *Achil. decis. 6. de iur. patronat. Card. Seraphin. decis. 507. n. 1.* Præcipue quando principaliter agitur de veritate enunciati *Idem Card. Seraph. decis. 1278. n. 2. post Paris. cons. 94. n. 19. lib. 1. Put. decis. 381. n. 3. lib. 1.*

Nec aduersatur, quod venditiones factæ non specialiter exprimant istas iurisdictiones, & simi-20 lia, † Quia adsunt verba generalissima apta comprehendere omnia, & quæcumque iura sibi competentia *Bart. in l. 1. col. fin. post med. n. 16. ff. de iurisd. omn. iudic. & in l. 3. n. 5. de acquir. possess. & ibi Alex. n. 23. Aret. col. fin. cum alijs per Doctores in c. 1. vbi Bald. in princ. de capitan. qui cur. vendid.* cum etiam communitas in 21 venditione aliqua sibi reseruauerit, † quod facit, vt alia etiam meri imperij censeantur concessa *Paris. cons. 9. n. 11. lib. 1. Decian. cons. 123. n. 29. lib. 2. Menoch. præsumpt. 97. n. 35. cum seq. lib. 3. Decian. cons. 123. n. 29. lib. 2.*

EPITOME.

VOcatio plurium an intelligatur pro virili. ¶ Census, loca montium, & credita perpetua quando veniãt appellatione bonorũ stabiliũ. ¶ Et an comprehẽdantur in legato vsusfructus. ¶ Solutio æris alieni an spectet ad hæredem, vel vsufructuarium. ¶ Et quid si fuerit legatus vsusfructus quartæ, vel quintæ partis bonorum immobilium. ¶ Institutio per verba collectiua quãdo iudicetur ordine successiuo. ¶ Et an coniecturæ sufficiãt. ¶ Vsusfructus quomodo constituatur in rebus mobilibus, & animalibus. ¶ Vsufructuarius quando possit accipere vsumfructum propria auctoritate, & exigere omnia absque cessione hæredis tamquam procurator in rem propriam. ¶ Retrouenditio censuum an sit facienda vsufructuario, seu proprietario. ¶ Fructus recollecti antequiam, dies legati cedat an pertineant ad vsufructuarium, seu hæredem.

SVMMARIVM.

1 *Institutio per verba collectiua de filijs, & successoribus intelligitur ordine successiuo. Declaratur n. 2. & 3.*

4 *Vocatio plurium simpliciter est iudicanda pro virili.*

5 *Coniecturæ sufficiunt ad ostendendum, vt quis fuerit institutus ordine successiuo.*

6 *Census veniunt appellatione immobilium. n. 10. etiam existentium in aliquo loco. n. 7. etiam in materia odiosa, & confiscatione bonorum. n. 8.*

9 *Loca montium, & credita perpetua reputantur pro bonis stabilibus.*

11 *Dictio, vt supra, repetit omnes conditiones, & qualitates, & limitat dispositionem prout fuit superius narratum cum oneribus ibidem contentis. n. 12.*

13 *Vsusfructus an, & quomodo constituatur in rebus mobilibus, & animalibus. n. 14. & an sit præstanda cautio. n. 28.*

15 *Solutio æris alieni non spectat ad vsufructuarium,*

rium, sed ad haeredem, quamuis etiam fuerit legatus vsusfructus bonorum mobilium, & stabilium, vel partis eorum. n. 16. vel quartae, aut quintae partis bonorum. n. 17.

18 *Census veniunt in legato vsusfructus. n. 20.*

19 *Iurium appellatione veniunt census.*

21 *Vsufructuarius habet facultatem exigendi omnia ex contractu defuncti absque cessione haeredis tamquam procurator in rem suam. n. 22. 24. & 27. Intellige vt n. 26.*

23 *Vsufructuarius quando possit propria auctoritate vsumfructum capere.*

25 *Retrouenditio censuum est facienda proprietario, non vsufructuario.*

29 *Fructus recollecti antequam dies legati cedat an pertineant ad vsufructuarium, seu ad haeredem. n. 30.*

CAPVT DLXXXV.

INstitutio de Comite Guidio, & suis filijs, & successoribus legitimis in medietate haereditatis, de qua agimus, est intelligenda ordine 1 successiuo, † vt filij, & successores Comitis Guidi censeantur vocati post patrem, non autem simul cum eo, propter naturam verbi collectiui filijs, & successoribus, quod vocat successiue, non autem eodem tempore *l. peto. §. fratre ff. de leg. 2. Bart. in l. gallus. §. quidam recte. n. 4. ff. de liber. & posthum. Surd. decis. 346. n. 13. cum seq. p. 2. Ossasc. decis. 81. n. 4.*

Et quamuis aliqui dubitent de dicta opinione *Bart.* & contra eum teneant, vt apparet ex rela-2 tis † *per Gabr. cons. 130. n. 9. lib. 1. cum alijs per Card. Mant. de coniect. vltim. volunt. lib. 4. tit. 7. n. 19.* Tamen in casu nostro non adest difficultas, quia non sunt vocati successores extranei, & nullo sanguinis vinculo coniuncti ipsi testatori, sed praeter naturam verbi collectiui, adest etiam 3 vocatio eorũ, qui sunt sanguine coniũcti, † quod facit, vt minus tales censeantur vocati eodem tempore cum patre *Bart. in l. si cognatis. in fin. ff. de reb. dub. Peregrin. de fideicommiss. art. 17. n. 19. Surd. decis. 346. n. 14. p. 2.* Maxime, quia isti successores possunt esse incogniti ipsi testatori, ex quo magis colligitur illius voluntas, vt sint ordine successiuo vocati, quasi potius censeantur honorati patris contemplatione *Idem Surd. decis. 346. n. 16. p. 2. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 4. tit. 7. n. 17. Ossasc. decis. 81. n. 16.*

Quo stante medietas dictae haereditatis spectabit ad 4 Guidum, & fratres pro virili, † quod etiam est de iure cõmuni, secundum quod, vbi plures sunt simpliciter vocati, intelligitur cuique pro virili relictum *l. nonnumquam. ff. ad trebellian. l. fin. in princ. C. de impub. & alijs substitut. Doctor. in l. qui cum plures. ff. de vulgar. & pupill. substit.* Nulla habita ratione filiorum, & successorum Comitis Guidij, cum illis non debeatur aliqua portio in dicta haereditate viuente patre, vt dictum est, quod etiam clarius expressit testator, dum post institutionem factam iterũ declarauit suam voluntatem dicens, quod pro vna parte suae haereditatis sit haeres Guidius, cum suis fratribus, pro alia autem parte sit haeres Comes Franciscus cum fratribus, & filijs Horatij, quae voluntas testatoris est attendenda *§.* 5 *disponat. auth. de nupt.* † Cum etiam in hoc casu sufficerent coniecturae ad cognoscendum an aliqui sint vocati ordine successiuo, vel simul *Cesar de Graff. decis. 2. n. 3. ante fin. de testam.*

Ex quibus etiam sequitur, quod fratres dicti Guidi debent habere eorum vita durante suam portionẽ in omnibus cẽsibus, seu annuis redditibus dictae haereditatis. Nam testator expresse mãdat, vt per Guidum eidẽ soluatur huiusmodi portio ex introitibus bonorum existentium in praefata 6 haereditate, † & sic etiam censuum, † cum illi veniant appellatione immobilium, tãquam inhaereant rei immobili, quãuis enim corporales non sint, Tamen ratione cohaerantiae ex dispositione iuris generaliter, & indistinctè numerantur inter immobilia, & pro rebus immobilibus habentur, quamuis etiã dispositio esset facta de rebus im-7 mobilibus existentibus in aliquo loco, † quia ratione cohaerentiae consistunt in eodem loco, vbi res est sita, & sic videntur esse in loco etiam circumscriptiuè, nedum ratione effectus tantum. Itaut etiam veniant appellatione immobilium 8 in materia odiosa, † & in confiscatione bonorum, Vnde multo magis in dispositione fauorabili vltimarum voluntatum, cum nũquam huiusmodi census rei cohaerentes faciant tertiam speciem, sed semper contineantur sub dispositione immobiliũ, vt late post multos per eum relatos declarat *Gabr. cons. 141. n. 14. cum seq. lib. 2.* vbi etiam 9 *n. 23.* † quod reputantur pro bonis immobilibus loca Montium, & credita perpetua, quae assignantur ex aliquibus certis publicis redditibus iuxta *decisionem Oradin. 116.*

Neque obstat, quod non possit praetendi vsusfructus dictorum censuum, cum in institutione haeredis, in qua sunt vocati fratres Guidi, non sint nominati census, presertim quia postea tam census, quàm credita sunt relicta Guidio, & Francisco, Quia satis est, quod testator dixerit, vt eorum portio sit extrahenda ex redditibus bonorum suae haereditatis, quod facit, vt etiam in-10 telligatur de censibus, † cum illi veniant sub dispositione bonorum stabilium, vt dictum est *Ang. cons. 328. n. 1. in fin. Fulgos. cons. 103. n. 2. Bald. & Castr. in l. iubemus nulli. C. de sacros. eccles.* Maximè, quia licèt Guidio relinquantur census, tamen tale relictum est cum illa clausu-11 la, prout supra, † & sic cum eodem onere assignandi portiones alijs fratribus ex redditibus bonorum, & censuum existẽtium in haereditate, cum similes clausulae repetant omnes qualitates, & conditiones supra appositas, & limitent dispositionem eo modo, & forma, prout superius disposuit *Alex. cons. 59. ante fin. vers. non obstat quod illa verba. lib. 3. Aym. cons. 88. n. 3. cum alijs per Cephal. cons. 125. n. 5. & 6. lib. 1. Menoch. cons. 124. n. 59. lib. 2.* Praesertim, quia clarè postea testator exprimit, quod Guidius sit hęres cum fratribus modo supradicto, & sic omnes

nes sunt vocati pariformiter ad succesionem dictorum bonorum, præterquam quod respectu Guidi sit plena institutio, respectu autem aliorum fratrum eorum vita durante, prout dixit su-

12 pra, † per quæ verba sunt repetita huiusmodi onera in omnibus præfatis bonis *Rimin. Iun. consil.80.n.33.lib.1. Menoch.consil.274.n.18.lib.3.*

Ex prædictis etiam sequitur dandum esse vsumfructum fratribus Guidij ex retractu bonorum mobilium per ordinationem testatoris, vt est expressum in relicto, & per dispositionem legis, se-

13 cundum quam † vsusfructus constituitur, etiam in rebus mobilibus, quæ vsu consumuntur, quamuis enim in eis non cadat propriè vsusfructus, cum necessariò debeat consumi, & quotidie alienari proprietas, aliàs non posset eis vti vsufructuarius, tamen tempore vsusfructus constituti fit æstimatio rerum, & præstatur cautio de restituendo finito vsufructu quantitatem, in qua fuit æstimata *l. 1. & 2. de vsufruct. earum rer. quæ vsu consumunt. l. si tibi, eod. tit. §. constituitur. instit. de vsufruct. Castill. eod. tit. de vsufruct. c.17.n.7. Roland. consil.37.n.6.lib.2. Gomes. var. resolut. tom.2. de contract. c.15. tit. de seruitutib. n.3. cum seq.* vbi etiam, quod in animalibus potest constitui vsusfructus, itaut agni, vituli, lac, pilus, & lana, & similes fœtus pertineat ad vsufructuarium, quidquid aliud sit in partu ancillæ, qui non continetur in fructibus, cum hominum gratia fructus, & omnes res terræ sint productæ *l. in pecudum. ff. de vsufr. l. plerumque. ff. de iur. dot. §. in pecudum. instit. de rer. diuisione.*

Neque obstat, quod de retractu mobilium testator mandauerit solui legatum scutorum mille Rodulpho, & quod superèrit ex pecunijs, vt supra retractis, idē testator iusserit esse hæredum, quia semper talis dispositio debet intelligi cum eodem onere dandi vsumfructum vsufructuarijs,

14 prout† sunt verba clara ipsius testatoris, qui voluit Comitem Thomam, & fratres habere portiones suas, donec vixerint in dictis bonis, & sic etiam in retractu mobilium, in quibus consistit vsusfructus, vt dictum est, itaut etiam veniant in legato vsusfructus mobilium iocalia, torques, annuli, monilia, pecunia, frumentum, vestes, supellectilia, pensiones domorum, fructus, annui redditus, venalia, & omnia, quæ ad modum mobilium destinata sunt, cum distinctionibus, de quibus late *Castill. de vsufr. c.38. 41. & 42. per tot. Menoch. præsumpt.138. lib.4. & consil.407. lib.5. Honded. consil.63. n.50. lib.1. Rim. Iun. consil. 216. lib.2. Odd. consil.30. lib.1. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib.9. tit. 6. Crass. in §. legatum. q.19. Albens. consil.619. lib.4. Roland. consil. 74. n.29. lib.2. Couar. lib.2. var. resolut. c.5. Pinel. in l.1. §.1. n.38. C. de bon. matern.*

Quo vero ad solutionem debitorum, & legatorum, de quibus agimus, concludendum est illam spectare ad Comitem Guidum, non autem ad Co-

15 mitem Thomam, & fratres vsufructuarios, † qui ad huiusmodi onus regulariter non tenentur, Actio enim personalis datur solum contra debitorem, vel alium, qui eius personam repræsentat, quæ repræsentatio non cadit in vsufructuario, Nam si semel fuisset hæres, non posset desinere esse hæres, cum etiam creditores nihil contrahant cum legatarijs, sed cum hæredibus, hæres enim est ille, qui adit hæreditatem, non autem legatarius, & creditores non agunt pro eorum creditis, nisi contra eum, qui adeundo hæreditatem se obligat, Maximè, quia si vsufructuarius teneretur soluere creditoribus de vsufructu, sequeretur absurdum, quod creditores deberent expectare solutionem ad tempus, sicuti singulis annis percipitur vsusfructus, quod esse non debet, cum sic minus illis solueretur, quasi tempus sit pars summæ, Ideo meritò debita sunt soluenda de venditione rerum hæreditariarum, non autem de vsufructu, Ita per supradictas, & similes rationes concludit post multos per eum relatos *Roland. consil.8. n. 5. vsque ad 20. lib. 2. Aym. consil. 187. in princ. Alex. in l. vsumfructum. ff. ad leg. falcid. Surd. de alim. tit. 9. q.16. n.11. & 12. Francis. Marc. decis.842. part.1.*

Prædicta autem habent locum etiam quando testator legauit vsumfructum bonorum mobilium,

16 & immobilium, vel partis eorum. † Nam tunc neque vsufructuarius tenebitur soluere æs alienum *Bart. in l. vlt. ff. de vsufr.* cum quo communiter transire Doctores testatur *Castill. de vsufr. c.59. n.2. Crass. in §. legatum. q.35. n.5. Menoch. præsumpt.143. n.6. lib.4.*

Prout etiam prædicta procedunt in vsufructuario

17 quartæ, vel quintæ partis bonorum, † qui non potest conueniri, nec ad solutionem æris alieni tenetur, cum bona dicantur deducto ære alieno *l. subsignatum. §. bona. ff. de verb. signific.* & notat *Couar. var. resol. c. 2. n.2. vers. tertia conclusio. lib.2. Crass. in §. legatum. q. 35. n. 4. Soarez. in l. quoniam in prioribus. ampliat.7. n.12. & 13. C. de inoffic. testam. Castill. de vsufr. c. 59. n. 4.* vbi de communi *Menoch. præsumpt. 143. n. 10. lib.4. Gulielm. Benedict. in c. raynutius. in verb. cætera bona. n.44. de testam.*

Et quoniam supra firmatum fuit, quod census ve-

18 niunt in legato vsusfructus mobilium, † Addendū est, quod ista opinio est verior, quidquid opponatur contrarium sentire *Eug. consil.100.* cum loquatur contra sententiam magis receptam *Menoch. præsumpt.142. n.3. lib. 4. Canalean. de vsufruct. n.83. Castill. eod. tit. de vsufr. c.41. n.1. vsque ad 7.* Maximè, quando relinqueretur vsus-

19 fructus omnium iurium, † quorum appellatione venit census, cum sit ius *Couar. lib. 3. c. 7. n.2. vers. tertio eadem ratione.* & admittit etiam *Eugen. consil.100. n.21. vsque ad 24.*

Et ita etiam aliàs dixi in simili casu mihi proposito, quod videlicet fructus censuum spectabunt ad vsufructuarium, siue non sint exacti, siue non sint maturati, quia testator legauerat vsumfructum vxori integrū, & plenum omnium, & quorumcumque bonorū stabilium, & se mouentium, ac iurium ipsius vbi sunt, & reperiri possunt in

20 omni quantitate, † prout ipse habebat, quæ verba sunt amplissima, & habilia ad includendum

census, & fructus illorum, & omnes redditus, & prouentus cum nominibus debitorum, & omni substantia testatoris, itaut talis vsufructuarius habeat facultatem exigendi omnia ex contractu

21 defuncti, † & agere contra debitores absque vlla cessione hæredis, cum habeat exercitium omnium actionum hæreditariarum, tamquam censeatur constitutus procurator in rem suã *Card. Mantic.* qui omnia prædicta declarat *de coniectur. vltim. volunt. lib. 9. tit. 6. n. 2. & 3.* quidquid aliter sentiat *Ruin. cons. 51. n. 11. lib. 2. & cons. vlt. n. 28. eod. lib.*

22 † cum contra eum sit verior opinio, vt per *Dec. cons. 419. viso & iterum lecto. n. 6. vsque ad 10. in 3. dub. Corn. cons. 187. n. 11. lib. 2.* Maximè in casu nostro, in quo testator dat amplissimam facultatem vsufructuario omnia faciendi propria auctoritate, & capiendi possessionem omnium, & quorumcumque bonorum, & iurium pro vsufructu consequendo absque vlla licentia hæredis, vel Iudicis,

23 † tūc enim etiam hæreditate non adita per hæredem vniuersalem potest vsumfructum capere, & ingredi propria auctoritate, & possessionem iurium, & bonorum apprehendere, itaut sic faciendo dicatur adire, & tali aditione vsumfructum suum confirmare *Bero. cons. 60. n. 49. lib. 2.*

24 Vnde † sicut poterit propria auctoritate accipere bona ad vsufructuandum, stante dicta licentia testatoris, ita etiam poterit exigere debita *Caualcan. de vsufruct. n. 199. in fin.*

Non tamen restitutio censuum, seù retrouenditio illorum esset faciẽda vsufructuario, sed proprietario,

25 † Nam quamuis vsufructuarius dicatur procurator in rem suam, & agere possit absque mandato proprietarij, vt dictum est *supr. n. 21.* Tamen intelligitur in his, quæ respiciunt vsumfructum, cum in alijs respicientibus proprietatem non habeat aliquod mandatum, sine quo non potest agere, nisi nomine proprietarij, &

26 cum eius mandato, † & ita intelligitur *tex. in l. 1. §. vsufructuarius. ff. de nou. oper. nunciat.* vt late declarat Caualcan. *de vsufruct. n. 7. 8. 198. & 199. Castill. eod. tit. c. 20. n. 10. cum seq.* Crass. *in §. legatum. q. 34. n. 2. Paris. cons. 94. n. 18. lib. 2. per tex. in l. hoc amplius. §. fin. cum l. seq. ff. de damn. infect.*

In prædictis tamen obseruandum est, quod quamuis vsufructuarius possit exigere ista nomina

27 debitorum, & vti frui pecunijs exactis, & exigendis à debitoribus *Castr. Aret. Alex. & alij in l. diuortio. §. si vir. ff. solut. matrim. Corn. cons. 195. col. 3. lib. 4. & cons. 187. lib. 2.* Tamen vsufructuarius tenebitur pro istis pecunijs exactis à debitoribus restituere tantumdem proprietario

28 finito vsufructu, † ideo erit per eum præstanda cautio de reddendo tantam quantitatem in genere, quæ cautio succedit loco proprietatis, cum talis proprietas pecuniarum exigendarum à debitoribus testatoris sit ipsorũ hæredum, quamuis vsusfructus, & exactio pertineat ad vsufructuarium, quo viuente nihil habebunt hæredes, sed solùm post mortem vsufructuarij, cui censebitur legatus vsusfructus pecuniæ exigendæ, cum dicto tamen onere reddendi tantumdem, & præstandi cautionem, vt dictum est, & latè explicat *Paris. cons. 94. n. 15. vsque ad 20. lib. 2.*

29 Quare † etiam dicimus, quod fructus recollecti antequam dies legati cedat, & sic ante mortem testatoris, vel ante aditam hæreditatem non iudicantur fructus, sed tamquam bona hæreditaria, & per consequens pertinẽt ad hæredem *l. ita tamen. §. 1. in fin. ff. ad trebellian. Franc. Marc. decis. 827. p. 1.*

30 † Tamen vsufructuarius habebit vsumfructum sicut in alijs bonis, & eorum dominium consequetur, non tamen dictos fructus omnino facit suos, sed pro eis tenebitur cauere de restituẽdo finito vsufructu, aut tradere eorum æstimationẽ, prout in rebus, quæ vsu consumuntur *Bald. cons. 337. factũ tale est passutius. in fin. lib. 5. alias est cons. 451. eod. lib. Corn. cons. 187. col. 2. lib. 2. Aym. cons. 300. n. 5. Castill. de vsufr. c. 42. n. 13. & 14. Caualcan. eod. tit. n. 92. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 9. tit. 6. n. 5.* Quidquid sit in vsufructu bonorum feudaliũ, qui non comprehendetur in legato vsusfructus omniũ bonorum, cum de dictis bonis non potuerit testator disponere *c. 1. in princ. de success. feud. cũ alijs per Alex. cons. 18. n. 2. lib. 5.* quod est repetitũ *cons. 118. lib. 6. Gozad. cons. 47. n. 13. Pic. in l. titia. §. titia cum nuberet. n. 99. ff. de legat. 2. Paris. cons. 98. n. 3. & 4. lib. 2. Card. Mantic. d. tit. 6. n. 5.*

EPITOME.

Donatio an sit inter viuos, seu ob causam mortis, non obstante mentione obitus, & interuentu quinque testium, & effectu illius collato post mortem, quamuis adsit iuramentum cum clausula, omni meliori modo, & ad habendum &c. stipulatio notarij, ac constitutio procuratoris, vel obligatio hæredum, aut insinuatio cum similibus. ¶ Confessio facta in testamento an sit reuocabilis. ¶ Et an in rescripto subreptitio præiudicet. ¶ Confirmans actum nullum quando dicatur de nouo dare. ¶ Noua acquisitio hæredis de rebus defuncti an consideretur vt de bonis proprijs, vel hæreditarijs. ¶ Confirmatio ex certa scientia an tribuat nouum ius, non inspecto, quod actus confirmatus sit nullus. ¶ Et quid in confirmatione in forma communi. ¶ Et quando adsunt aliqua capitula inualida. ¶ Pater an possit relinquere spurio, qui habet vnde se alat. ¶ Ordo scripturæ an sit attendendus. ¶ Testis adhibitus in instrumento an sit à partibus approbatus. ¶ Causa simulationis quando sit probanda. ¶ Spurij an sint alendi secundum dignitatem, vel necessitatem. ¶ Et an illis possit donari pro alimentis, non obstante Bulla. ¶ Exhæredatio an sit sublata per actus reconciliationis. ¶ Verba, quidquid voluerit, quam significationem habeant. ¶ Curator minoris an compromittat absque solemnitatibus. ¶ Interesse arbitrorum quando inducat nullitatem laudi. ¶ Necessitas superueniens an faciat resurgere donationem, quæ non valebat tãquam factam diuiti pro alimentis. ¶ Prout è contra an illa euanescat superuenientibus diuitijs.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Donatio ex quibus iudicetur inter viuos, quamuis in ea fiat mentio mortis.*
2 *Iuramentum facit actum irreuocabilem, qui prius erat reuocabilis.*
3 *Clausula, omni meliori modo, ad habendum, & constitutio procuratoris, & stipulatio notarij, operatur, vt donatio sit inter viuos, non obstante commemoratione mortis. n. 4. & 5.*
6 *Stipulatio facit actum irreuocabilem.*
7 *Confessio facta in testamento an possit reuocari.*
8 *Insinuatio non requiritur in donatione causa mortis.*
9 *Effectus donationis translatus post obitum, non facit illam causa mortis. n. 10.*
11 *Donatio dicitur inter viuos, & transmittitur, si obligentur haredes pro illius obseruantia.*
12 *Donatio causa mortis habet vim legati, & non est transmissibilis. n. 49.*
13 *Interuentus quinque testium non operatur, vt donatio sit causa mortis, si aliunde constet illam esse inter viuos.*
14 *Substantia contractus potius inspicitur, quàm denominatio ad iudicandum an sit inter viuos, seu causa mortis.*
15 *Causa alimentorum est priuilegiata.*
16 *Confirmans actum nullum, dicitur de nouo dare ex sua benignitate, & gratia.*
17 *Denominatio non est sumenda ab actu inualido, sed ab illius confirmatione.*
18 *Noua acquisitio rerum defuncti facta per haredem attenditur, prout de bonis proprijs, non prout de hareditarijs.*
19 *Confirmatio ex certa scientia tribuit nouum ius, & nouum titulum, non habita consideratione, quod actus confirmatus esset nullus. n. 40. quidquid aliud sit in confirmatione in forma communi. n. 20. 21. 22. & 24.*
23 *Confirmatio Apostolica ex certa scientia conualidat actum omnino inualidum, secus quando adessent aliqua capita inualida.*
55 *Clausula, ex certa scientia, habet vim plenitudinis potestatis.*
26 *Pater an possit relinquere spurio, qui habet vnde se alat.*
27 *Necessitas superueniens facit resurgere donationem, quae prius non valebat tamquam esset facta diuiti pro alimentis, prout è contra illa euanescit superuenientibus diuitijs.*
28 *Potest donari spurijs pro alimentis, non obstante Bulla summi Pontificis.*
29 *Spurij an sint alendi secundum dignitatem, vel necessitatem.*
30 *Ordo scriptura debet attendi, & quomodo intelligatur. n. 32. & 33.*
31 *Obseruantia declarat prioritatem actus, & animum partium. n. 38.*
34 *Simulatio probatur coniecturis. & n. 35.*
36 *Testis adhibitus in instrumento dicitur approbatus à partibus.*
37 *Causa simulationis est probanda, si opponatur, aliàs secus.*
39 *Exharedatio an dicatur sublata per actus reconciliationis.*
41 *Confessio in rescripto praiudicat, & est irreuocabilis, quamuis illud esset subreptitium.*
42 *Haredes non possunt venire contra confessionem defuncti, nec contra factum illius. n. 48.*
43 *Expressum dicitur, quod apparet ex claris coniecturis, & quod virtualiter colligitur. n. 46. quamuis simus in materia stricta, & expressio sit de forma. n. 44.*
45 *Verba, quidquid voluerit, inducunt liberam dispositionem.*
47 *Cessio est approbanda cum sua qualitate, qua non potest separari.*
50 *Pater non potest filijs praiudicare in donatione eis facta per Principem.*
51 *Cessionarius est eadem persona cum cedente.*
52 *Curator minoris non potest compromittere absque solemnitatibus, & laudum inde secutum est nullum. n. 53. & 54.*
55 *Interesse arbitrorum facit, vt compromissum, & laudum sit inualidum, nisi adesset consensus minoris, qui poterit illi stare si velit, quamuis non adsit solemnitas, aliàs non cogetur. n. 56.*
57 *Commodum arbitrorum an consideretur in iure de futuro, quod illis posset competere.*
58 *Laudum ex compromisso facto per metum est reuocandum.*

CAPVT DLXXXVI.

EX pluribus donatio, de qua agimus, est iudicanda inter viuos, quamuis fuerit in ea
1 expressa causa mortis. † Primo enim adest iuramentum dupliciter præstitum, per quod actus de sui natura reuocabilis efficitur irreuocabilis, & facit transire donationem causa mortis in do-
2 nationem inter viuos † *Bero. cons. 41. n. 16. vol. 1. Ias. cons. 179. col. penult. post med. vers. tertio ad idem facit. lib. 4.*

Secundo, propter clausulam, omni meliori modo, de qua in instrumento, illa enim efficit donatio-
3 nem inter viuos, † quamuis esset causa mortis *Aym. cons. 214. in fin. n. 19. Ruin. cons. 52. n. 4. ad med. lib. 1.* quasi non possit meliori modo valere, quàm inter viuos *Curt. Iun. cons. 81. n. 3. Roland. cons. 8. n. 24. lib. 1.*

Tertio, propter constitutionem procuratoris in
4 rem propriam cum clausula, ad habẽdum, † quæ operatur, vt donatio sit inter viuos, quasi per eam censeatur data facultas alienandi bona donata *Bart. in l. qui romæ. §. duo fratres, de verb. obligat.* Maximè cum non fuerit posita in executiuis, sed dispositiuis *Bece. cons. 88. Ossasc. decis. pedam 164.* & in specie ita concludit *Roland. cons. 61. n. 48. lib. 2.* vbi, quod per dictam clausulam transfertur dominiũ, & quælibet possessio ciuilis, & naturalis *Guid. Pap. decis. 147.*

Quarto, propter pactum donatoris, & stipulationem notarij factam ad commodum donatarij,
5 ex † quibus iudicatur donatio inter viuos, quãuis adsit commemoratio mortis, maxime stante coniunctione sanguinis, de qua in casu nostro *l.*

eum maritus. §.fin.de pact.dotalib. quem textum in proposito nostro dicit singularem, & notabilem *Aret. cons. 74 col. 2. post med. vers. secundo moueor ad hoc dicendum. n. 3. in fin. Ang. cons. 179. col. 7. post med. n. 5. in fin. Ias. in l. quæ dotis. n. 38. & 39. ff. solut. matrim. late Surd. cons. 450. n. 30. & 31. lib. 3. Socin. cons. 53. col. 2. in fin. vers.* 6 *confirmantur prædicta. lib. 1.* † Quasi stipulatio faciat magis actum irreuocabilem *Ruin. cons. 115. n. 15. & 16. lib. 1.* Exemplo confessionis factæ in testamento, quæ licèt possit reuocari tamen si notarius, vel pars stipuletur pro ea, † erit 7 irreuocabilis *Idem Ruin. cons. 169. n. 12. ante med. vers. sed contrarium est verius. & ibid. in fin. vers. & idem dicit. lib. 2. Bero. cons. 45. n. 14. lib. 2. Natt. cons. 73. n. 6. Socin. cons. 294. n. 1. lib. 2. Castr. in l. non omnis. n. 5. ff. si cert. petat.*

Quinto, propter insinuationem, quæ non requi- 8 ritur in donatione causa mortis † *l. fin. C. de donat. caus. mort.* sed solùm in ea, quæ fit inter viuos *l. sancimus. C. de donat. Bart. in l. modesti nus. ff. eod. tit. Ias.* in specie *cons. 6. col. 2. in princ. lib. 3.*

Sexto, quia donans solum effectum donationis 9 transtulit post mortem, † ex quo resultat, quod donatio quidem fit inter viuos, sed incipiat habere executionem post obitum donantis, non autem, quod illa fit causa mortis *l. 1. & l. hæreditarium. de bon. auctor. iudic. possid. §. post mortem. inst. de inutilib. stipulat. Bart. in l. nam & si cum moriar. in vlt. oppos. ff. de condict. indeb. Ias. cons. 6. col. 3. ante med. vers. sed* 10 *istud non impedit. lib. 3.* † Illa enim mentio mortis tamquam producens effectum dilatiuum non facit donationem causa mortis, sed inter viuos, quasi donans diceret, volo, quod hæc bona, quæ tibi hodie in vita dono, habeas post mortem *Cin. in l. vlt. n. 6. in fin. & ibi Dec. n. 19. Alex. n. 3. C. de pact. Idem Alex. cons. 14. n. 2. vers. insuper vero col. 1. in fin. lib. 1. & in l. stipulatio hoc modo. n. 14. col. 5. ad med. vers. non obstat quod qualitas. & ibi Socin. Iun. n. 79. vers. ad primum. ff. de verb. oblig. Bald. in l. 2. C. de iur. dot.*

Septimo, nam obligantur per donantem hæredes, & successores ad huiusmodi donationis obser- 11 uantiam, † & ad non contraueniendum in toto, vel in parte, quod facit, vt non obstante mentione mortis donatio fit inter viuos, & transmittatur ad hæredes, quod non esset in donatione cau- 12 sa mortis, quæ habet naturam legati, † & non transmittitur *Bald. in l. 2. C. de iur. dot. Alex. cons. 14. col. 2. ante med. n. 3. lib. 1. Aret. cons. 74. diligenter & mature. col. 3. Socin. cons. 53. col. 4. in princ. vers. postremo etiam. n. 4. lib. 1. Ruin. cons. 98. n. 16. lib. 1. Surd. cons. 244. n. 22. lib. 2.*

Neque obstat, quod fuerint adhibiti quinque te- 13 stes, Quia non ex hoc debet iudicari † donatio causa mortis, sed inter viuos, quando concurrunt supradicta indicia, & coniecturæ, ex quibus potius colligitur voluisse donare inter viuos & non ob causam mortis, cum etiã ad abundantiorem cautelam soleant adhiberi quinque testes in donatione inter viuos *Natt.* in specie *cons. 104. n. 14. & 15. Roland. cons. 61. n. 59. vsque ad 63. lib. 2. Card. Mantic. de coniect. vltim. voluntat. lib. 1. tit. 13. n. 17. & 18.*

Minus obstat mentio mortis sæpius facta in dicta donatione, Quia potius debet attendi illius effe- 14 ctus, † quàm denominatio, cum non inspiciatur nomen contractus, sed illius substantia, & effectus ad cognoscendum qualis sit *Bald. in rubr. C. de iur. emphyt. Roman. cons. 509. in 1. dub. cum alijs per Becc. cons. 35. n. 3. late Surd. cons. 450. n. 34. lib. 3.*

Accedat causa alimẽtorum, ob quam fuit facta donatio, & pro concordia fratrum, ne post patris obitum contingat aliqua discordia inter eos, vt in præfatione donationis dicitur, ex qua magis colligenda est voluntas donantis, quod fuerit donatio inter viuos, non causa mortis, stante fa- 15 uorabili causa alimentorum, † quibus magis fauendum est, tamquam sit multum priuilegiata, pro qua semper in dubio est iudicandum *Corduben. in l. si quis à liberis. §. verum. n. 75. de liber. agnos. Surd. de alim. tit. 9. q. 15. n. 12.*

Præterea etiam, quod omnia supradicta cessarent satis erit confirmatio, seu potius noua dispositio facta per Sanctissimum ad fauorem tam patris donantis, quàm filiorum, quibus fuit donatum, per quam sunt tuti dicti filij quo ad validitatem eiusdẽ donationis, cum enim prius esset nulla tamquam facta ad fauorem filiorum naturalium, Tamen Summus Pontifex volens illis specialem gratiam facere derogauit omnibus constitutionibus prohibentibus similes dona- 16 tiones, & conualidauit dictã donationem, † adeo vt hoc casu confirmans dicatur de nouo dare, cum prius actus fuisset nulliter gestus *l. 1. §. omnia. C. de veter. iur. enucleand. Paris. cons. 3. n. 40. lib. 4. Natt. cons. 664. n. 16.* vbi etiam concludit, quod talis actus confirmatus dicitur à Papa processisse, & ab eius benignitate, & gratia *c. si apostolicæ. de præbend. in 6.* Maxime, quia nulla mentio donationis causa mortis fuit facta in supplicatione Pontifici porrecta, sed solum narrata assignatio alimentorum ad fauorem Io. Baptistæ, & Federici cum reciproca substitutione in casu obitus alterius ipsorum, vocãdo post eorum mortem filios suos legitimos, & naturales, vt latius in chirographo continetur, itaut magis sit actus nouus, & non confirmatio prio- 17 tis, † vnde meritò non est sumenda denominatio à primo inualido, & nullo *l. tribunus. §. fin. de milit. testam. l. legata inutiliter. ff. de leg. 1. Bald. in l. neque per epistolam. ante med. vers. ratio est quia illa. C. de confirm. tutor.*

Cum etiam occasione spolij, & compositionis propter illud factæ, habuerint dicti filij cessionem à Camera, & fuerint subrogati in locum, & iura ipsius, vnde tamquam cessionarij debent consequi omnia bona, de quibus in chirographo, quæ quidem sunt eis concedenda tamquam acquisi- 18 ta ex gratia summi Pontificis, † & ex eorum industria, & diligentia, velut bona Cameræ, non Romuli eorum patris, ideo non computãtur in hæreditate, sed tamquam eorum propria ad eos specta-

spectabunt ex ista noua acquisitione, & cessione, iuxta tex. notabilem in *l. 3. in princ. vbi Castr. n. 1. & 2. ff. ad leg. falcid.*

Et quamuis contra confirmationē, de qua agimus, opponeretur, quod illa esset in forma communi, Contrarium tamen est dicendum, quia ex illius lectura constat apertè eam esse ex certa scien-

19 tia, † quo casu tribuit nouum ius, & nouum titulum, & non attenditur, quod actus confirmatus sit nullus, Nam ratione confirmationis Apostolicæ, quod est inualidum conualidatur, Tunc enim ista nullitas attenderetur, quando Papa confirmaret in forma communi, quia tunc nihil noui iuris tribuitur, sed tantum vetus ius confirmatur, nec aliquis titulus acquiritur, nec intrat præscriptio, quamuis pars putaret actum

20 valere, † & ita loquitur *Rot.* exaduerso adducta *decis. 31. n. 6. p. 2.* quæ fundat se in opinione *Innoc. in c. dudum. ad med. n. 2. de decim.* qui ita se declarat, & ibi etiam ita omnes intelligunt, vt per *Abb. col. penult. ad med. n. 11. Cardin. col. 2. ante fin. vers. octauo oppona. & col. 3. in princ. vers. nam oportet intelligi. & in 12. oppos. in fin. Butr. n. 7. & 15. Host. col. penult. in princ. in verb. confirmationis. & col. fin. in princ. in verb. nullatenus. Io. Andr. col. penult. ad fin. vers. re-*

21 *spondeo hoc simpliciter n. 5.* † Et est conclusio verissima, & ab omnibus recepta, vt per *Natt. cons. 669. n. 16. post Felin. in c. inter dilectos. col. 9. in princ. n. 14. de fid. instrum. Bald. in l. 1. C. de manumiss. testam. Alex. cons. 59. n. 8. lib. 1.* vbi, quod ita omnes transeunt *Idem Alex. cons. 122.*

22 *n. 22. lib. 4.* † vbi, quod aliàs istæ confirmationes membranas occuparent *Bald.* qui etiam ita declarat *in c. ex parte. in fin. n. 13. de constit. Innoc. in c. veniens. in princ. in verb. confirmatam. de transaction. Bald. in l. nominationes. in fin. vers. conclude ergo. n. 3. C. de appell. & in c. 1. in princ. per quos fiat inuestitur.*

Maxime, quia sumus in actu omnino, & in totum inualido, quo casu confirmatio Apostolica ex

23 certa scientia illum conualidat, † cum secus esset, quando adessent plura capita inualida, tunc enim talis confirmatio posset sortiri effectum, & verificari in his, quæ sunt valida, ideo non comprehenderet alia inualida, sed solùm fiet relatio ad ea, quæ prius valebant *Bolognin. cons. 31. n. 14. per tex. in c. dudum. de decim.* vbi, quod est multum notandum, & alibi non reperitur *Alex. cons. 122. n. 24. lib. 4. post Butr. in d. c. dudum. in fin. de decim. Roland. cons. 29. n. 35. lib. 1. Ruin. cons. 158. n. 17. lib. 1. cum alijs per Surd. cons. 47. n. 19. lib. 1. & cons. 183. n. 35. lib. 2.*

Et ita etiam intelligitur decisio *Rot. 47. p. 1. diuers.*

24 quæ exaduerso adducitur, † vbi licet cōfirmatio nihil de nouo tribuat, & naturam cōfirmati non ampliet, Tamen procedit, quando est in forma communi, secus si est facta ex certa scientia, quia tunc non solùm dat robur actui confirmato, sed etiam illum extendit *Bald. in c. ex parte. in fin. de constitut. & in l. nominationes. in fin. C. de appellat. & in c. 1. in princ. per quos fiat inuestit.*

25 Quasi tunc † constet de intentione confirmantis, quæ nō potest magis constare, quam si dixisset ex certa scientia, quæ habet vim plenitudinis potestatis *Imol. in l. fin. col. 4. in fin. vers. & facit etiā. n. 2. à quib. appell. non lic. Bald. in l. eos. in princ. C. de appellat. & in c. cum accessissent. de constit.*

Neque obstat, quod pater non potuerit donare,

26 vel relinquere spurio, si habet vnde viuat, † Quia stante confirmatione prædicta fuit extēsus actus confirmatus ex supra adductis, Cum etiam posset defendi contraria opinio, quod licitè relinquatur spurio pro alimentis, quamuis habeat aliunde, vnde se possit alere *Couar. in epit. de sponsalib. p. 2. c. 8. §. 6. n. 10.* Et quatenus istud non admittatur ex traditis per *Surd. de alim. tit. 7. q. 9. n. 5.* Nihilominus non probantur istæ diuitiæ ex prætensa confessione, vt dicitur in facto, Immo constat de contrario, quod ad præsens nihil

27 possidetur, & adest paupertas, ac necessitas, † qua adueniente resurgit donatio, quæ à principio non valuit, dum aderant diuitiæ, prout è contra euanescit illis superuenientibus *Lup. in c. per vestras. not. 3. §. 23. n. 7. ad med. Surd. de alim. tit. 5. q. 8. in fin. & tit. 7. q. 9. n. 16. post Caccialup. in l. si qua illustris. n. 93. C. ad senatusconsult. orphic.*

28 Et † potest donari spurijs pro alimentis, non obstante Bulla Summi Pontificis *per tex. in c. cum haberet. de eo qui dux. quam polluit. Rot. coram R. P. D. Robusterio. Roman. de peruschis. 18. & 27. Maij. & 20. Iunij. 1574. & coram R. P. D. Penia Bononien. alimentorum de volta. 28. Martij 1594.* quæ est inter decis. impressas post *librum 2. cons. Farinac. decis. 82. & coram R. P. D. Sacrato. Roman. hæreditatis.*

Minus obstat, quod alimenta essent taxanda secundum necessitatem, Quia verior est opinio, quod etiam in spurijs consideretur, non solum neces-

29 sitas, † sed dignitas, & qualitas facultatum patris, & eius cui debentur, cum absurdum sit, vt eodem modo debeantur alimenta spurio nobili, sicut & priuato *Couar. de sponsalib. c. 8. §. 6. n. 7. & 8. p. 2. Imol. in l. nesennius. 41. §. vlt. ad fin. de re iudic. Alciat. in l. nepos proculo. 125. in fin. de verb. obligat. Spin. de testam. glos. 16. n. 105. vers. contrariam tamen sententiam. Surd. de alim. tit. 4. q. 18. n. 51. vers. sed etiam in spurijs. Molin.* qui ita practicari testatur *de Hispanor. primogenit. lib. 2. c. 15. n. 55. Peregr. de iur. fisc. tit. 17. lib. 3. n. 72.* & ita etiam seruat *Rot. coram R. P. D. Penia Bononien. alimentorum. 3. Martij. 1595.* cum alijs late adductis *supr. c. 112.* vbi firmatur hæc conclusio tamquam verior, & magis communis, respondendo omnibus, quæ in contrarium allegantur.

Aliud de quietantia non obstat, quia fuit facta ante donationem, vt ex ordine scripturæ colligi-

30 tur *§. inordinatum. auth. de hæredib. & falcid. l. cum antiquitas. C. de vsufruct. l. si seruus communis. de stipulat. seruor. Bald. in l. aduersus. ante fin. n. 6. C. de furt. Socin. cons. 9. n. 15. lib. 1. Menoch. præsumpt. 28. n. 2. lib. 1. Neguf. de pignor. 2. membr. 5. part. n. 42. in princ. vers. quandoque tamen. Surd. cons. 450. n. 58. lib. 3.* Stante præsertim obseruantia donationis, secundum

31 quàm fuerunt præstita alimenta, † quorum præstatio non fuisset facta; si non præcessisset quietantia, itaut ex tali obseruantia declaretur ista prioritas actus *Bald.in c.1.in princ.n.2.de feud. sin.culp.non amitt. Aym.cons.118.n.2.*

Nec refert, quod quamuis in præsumptionibus colligendis ex dispositione hominis ordo scri-
32 pturæ sit obseruandus, † Tamen hoc non semper procedit, cùm talis ordo non attendatur, nisi casualiter, ne fiat exoneratio indebita, aut ne lædatur ius alterius, vel vt dispendium fugiatur, vel ne suspicio indebitæ gratiæ tollatur cum similibus *Socin. cons. 9. n. 16. lib.1.* vbi potius firmat conclusionem, quod ordo scripturæ non debeat attendi per *tex.in l.nec enim.ff.de solution.* vbi; quod non spectatur ordo scripturæ, sed potius ex eo sumitur id, quod agi videtur, vnde per partes contrahentes videtur intellectum, quod ex iure sumitur, cum verba stipulatoris, seu testatoris in dubio recipiant interpretationem secundum obseruantiã iuris communis, aut statutorum, aut consuetudinis *Bart. in l.1. & in l.vt iusiurandi. §. si liberi. ff. de oper. libert. Cin. in l.fin. §.in computatione. C.de iur.*
33 *deliber. Bald. in l. 1. C.de successor.edict.* † Nam respondetur, quod in casu, de quo agimus, est facienda vis in ordine scripturæ, quia sumus in dispositione dubia, cum contraria procedant in dispositione certa, quæ secundum iuris communis regulas non curat verborum ordinem, cum ille attendatur in dubio, & quando non constat de mente proferentis *Felin.in c.cum dilecta. 32. col.6.post med.n.5.de rescript. Bald. in l.si duas. in princ. ff. de excusat. tutor. Bart. in auth. hoc amplius.C.de fideicommiss. Domin.in c.si rector. 43.distinct.*

Et vltra supra adducta, quod sumus in donatione inter viuos, quæ non potuit reuocari, Additur etiam, quod minus talis reuocatio subsistit, cum fuerit simulata tamquam facta ad excludendum fiscum, ne aliquid prætendere posset super bonis donatis Io. Baptistæ, qui tunc temporis delictum commiserat, prout deponunt tres testes formiter examinati, audiuisse à Romulo, qui declarauit in eorũ præsentia talem reuocationem fecisse solum animo excludendi fiscũ ob causam
34 prædictam, quæ probatio est sufficiens, † Maximè, quia in materia simulationis statur coniecturis, & præsumptionibus, quæ haberi debent pro liquidissimis probationibus *Castr. cons. 58. visis his qua superius.col.2.in princ.n.3. & cons. 319. visis & examinatis. col. 2. in fin. n.3. lib.2.*
35 *Tiraq.de retract.conuent.in præfat.n.58.* † Itaut etiam sufficiant leues coniecturæ, & duæ præsumptiones *Aym.cons.156.n.7.*

Et cum vnus ex dictis testibus probantibus talem simulationem sit de illis, qui fuerunt adhibiti in
36 dicta reuocatione donationis, † magis eius depositio est attendenda tamquam approbatus in instrumento reuocationis *Glos. in §. & licet. in verb. supplicijs. auth. de testib. Socin. cons.17. in fin.n.16. Ias.in l.1. §.vlt. col.4. de verb. obligat. Aym.cons.56.n.10.*

Maximè, quia probatur causa simulationis *Castr. in l. iurisgentium. §. dolum. ff. de pact. Natt.*
37 *cons.537.n.33.* † Quamuis neque illius probatio in casu nostro requireretur, cum pars non opposuerit *Salic. in l. ab anastasio. 23. in fin. vers. item dixit.n.5.C.mandat. post Bald. ibid. in fin. vers. vltimo sume. n.6. Honded.cons.46.n.2.[illegible] lib. 1. Rimin.Iun.cons.83.n.19.lib.2.*

Accedat vltra depositiones dictorum testiũ, quod Romulus semper præstitit alimenta Io. Baptistæ bannito ob delictum, propter quod dicitur fuisse factam reuocationem donationis. Immo pro eo liberando composuit cum fisco, & illum in pri-
38 stinum statum reposuit, † ex quibus actibus magis præsumitur simulatio tamquam ex obseruantia subsecuta declaretur animus partium *Socin.cons.25.col.9.ad fin. lib.1. Rom. cons. 271. col.2.vers.tertio non est dubium. Menoch. cons. 21.n.15.lib.1.*

Itaut stante huiusmodi recõciliatione, & præstatione alimentorum, & cohabitatione simultanea,
39 censeatur recessum à dicta reuocatione, † Exemplo exhæredationis, quæ videtur sublata per istos actus *Bart.in l.3. §.fin.de adim.legat. Vast. de success.creat.lib.3.§.30. n.191.* Quamuis enim talis actus solemnis videretur non posse tolli, nisi in testamento, Tamen non oberit filio ista exhæredatio, stante dicta reconciliatione, siue illi succurratur per viam nullitatis, siue per alium modum *Cost.in l.gallus. §. & quid si tantum.n.18. ff. de liber. & posthum. cum alijs per Surd. de alim.tit.7.q.1.n.49.cum seq.*

Immo neque poterat dicta reuocatio subsistere, Quia donatio fuit principaliter facta ad fauorem Io Baptistæ, & Federici ex gratia particulari Summi Pontificis, qui confirmando donationem inualidam, & nullam per Romulum factam,
40 & ex certa scientia dicitur † nouum actum facere, & de nouo dare *l.adoptio. ff. de adoption. Felin.in c.inter dilectos. n.14.de fid.instrum. Bald in l.1. C.de manumiss. testam. Natt.cons.669.n. 16.* & dictum est *supra n.19.cum seq.*

De nullitate autem donationis factæ per Romulum, constat, quia omnia bona erant deuoluta ad Cameram tam ob fructus malè perceptos ex beneficijs, & pensionibus etiam post contractum matrimonium, quàm ex donatione facta in filios illegitimos, cum alijs, de quibus in facto, quæ omnia probantur ex confessione, de qua in precibus porrectis Summo pontifici pro
41 gratia obtinenda, † Adeout talis confessio præiudicet, quamuis rescriptum esset subrepticium, & nullum, cum sit ita potens, vt reuocari non possit *Aym.cons.201. n.5. vsque ad 7. post Ioan. Andr.in c.cum in positionibus. de iur. iur. Abb. cons.38.col.2.lib.2.Ias.cons.156.col.3. in fin. lib. 2.Ancbar. cons.223.col.1. post med.* Itaut modò
42 hæredes † non possint venire contra istam confessionem defuncti, cum illa dicatur etiam eorum confessio *Aym.cons. 29. n. 1. post Bart. & Bald.in l.seruus.in princ.de condict.furt.Rolan. cons.82.n.40. lib.2. Ruin. cons. 30.n. 13.lib. 1.*

Cum etiam ista bona deuoluta ad Cameram fuerint

fuerint ex gratia particulari concessa Io. Baptistæ, & Federico, vnde tamquam ipsorum propria sunt iudicanda nullo habito respectu ad Romulum, vt dictum est *supr. n.* 19.

Neque obstat, quod cessio non debuit fieri ad fauorem alterius, quàm Romuli, quasi in hoc Thesaurarius excesserit fines mandati Summi Pontificis. Quia contrarium apparet ex lectura chirographi, cum in eo expressè sint contemplati Io. Baptista, & Federicus, & illis specialiter facta gratia, vnde in consequentiam etiam ad eorum fauorem erat facienda cessio, & quamuis summus Pontifex non expresserit, quibus di-
43 cta cessio deberet fieri, † Tamen virtualiter erat expressum, intelligendo de illis, quibus gratiam fecit, cum expressum dicatur, quod ex claris coniecturis, & præsumptionibus virtualiter colligitur *l. gallus. §. quidam recte. de liber. & posth. Aym. conf.* 149. *n.* 11. *Cephal. conf.* 152. *n.* 76. *Surd. decis.* 254. *n.* 37. *vsque ad* 40. vbi am-
44 pliat, † quamuis exprimendum esset aliquid pro forma, & quamuis essemus in materia stricta *Idem Surd. conf.* 143. *n.* 20. *& conf.* 294. *n.* 21.

Et tollitur omnis difficultas, quia in chirographo Summus Pontifex concedit facultatem Thesau-
45 rario faciendi, quidquid voluerit, † per quæ verba inducitur libera dispositio, & voluntas *Alex. conf.* 62. *in causa & lite. col.* 2. *ante med. vers. sed ita est. n.* 4. *lib.* 7. *Paris. conf.* 71. *n.* 16. *lib.* 3. *Pelin. in c.* 1. *col.* 21. *post med. vers. & si dicatur committimus. n.* 51. *de constitut. Gabr. conf.* 143. *in fin. n.* 9. *lib.* 1. *Surd. decis.* 272. *n.* 15. Maximè, quia parum refert, quod cessio fuerit facta potius Romulo, quàm filijs, cum non tendat in præiudicium Summi Pontificis, immo eius menti correspondeat, dum voluit tam vni, quàm alteri gratiam facere, & vtrique fuerint contemplati, quo casu habetur pro expresso, quidquid ex men-
46 te colligitur † *l. prætor. in princ. de nou. oper. nunciat. Alex. conf.* 126. *col. vlt. post princ. n.* 11. *lib.* 6. *Tiraq. de legib. connubial. l.* 16. *glos.* 7. *n.* 162. *cum seq.*

Vlterius ipsemet Romulus, qui composuit cum Camera approbauit istam cessionem factam ad fauorem Io. Baptistæ, & Federici, & cum ista qualitate compositionem soluit, vnde stante huiusmodi approbatione, & consensu ipsius non
47 possunt modo hæredes eam acceptare † absque dicta qualitate cessionis tamquam illa non possit separari, sed in totum approbari *Bald. in l. si quidem. de except. Grat. conf.* 151. *n.* 22. *lib.* 2. *Tiraq. de retr. conuent. ad fin. tit. n.* 5. *vsque ad* 10. *Surd. conf.* 52. *n.* 39. *vsque ad* 44. *Cephal.*
48 *conf.* 312. *n.* 150. *lib.* 3. † Præsertim cum hæres non possit contrauenire facto defuncti *l. cum a matre. C. de rei vendic. Natt. conf.* 214. *n.* 1. *Surd. conf.* 73. *n.* 34. *lib.* 1. Cum etiam Papa voluerit donationem istam, seu assignationem annuam transire ad filios Io. Baptistæ, & Federici per fideicommissum, adeo vt talis mentio filiorum,
49 & hæredum † faciat actum irreuocabilem, & transmissibilem, & non donationem causa mortis, vt prætenditur, quæ non transmittitur, & habet naturam legati *Rol. conf.* 8. *n.* 19. *&* 20. *lib.* 1. & dictum est *supr. n.* 12. Vnde stantibus præfatis rationibus non poterat per Romulum filijs præ-
50 iudicari, absque eorum consensu, † cum habuerint bona ex munificentia Summi Pontificis *l. si post mortem. §. fin. ff. de bonor. possess. contra tabul. Bald. in l. si constante. ante fin. vers. ibi exceptis. C. de donat. ante nupt. post Bart. in l. qui romæ. §. flauius. ff. de verb. obligat.* & stante cessione facta per Cameram, cessionarius illius vtitur
51 iure cedentis, † & censetur eadem persona consequendo omnia iura, quæ cedens habebat, cum facultate cogendi ad soluendum quidquid cedenti debetur *Din. & Bart. in l. si ager. ff. de rei vendicat. Bald. in l. emptor.* 5. *in princ. C. de hæredit. vel act. vend. late Surd. conf.* 22. *n.* 16. *vsque ad* 19. *lib.* 1. *Becc. conf.* 105. *n.* 17. *Rimin. Iun. conf.* 65. *n.* 21. *lib.* 1.

Nec vis aliqua est faciẽda in laudo, nam compromissum fuit factum per curatorem minoris abs-
52 que decreto Iudicis, & alijs solemnitatibus, † ob quarum defectum illud est nullum, quamuis etiam essemus in statuto cogente affines ad compromittendum, nam etiam illo existente, requiruntur solemnitates cum auctoritate Iudicis, qui causa cognita illud interponere debet *Bolognin. conf.* 6. *col.* 2. *ad med. n.* 5. quod multum notãdum dicit *Menoch. de arbitrar. cas.* 171. *n.* 43. *&* 44.
53 Adeo vt † laudum inde secutum semper dicatur nullum *l. si pupillus. de arbitr. l. si minor. §. minores. ff. de minorib.* Maximè, quia sumus in compromisso de iure, & de facto, quod numquam potest per curatorem fieri, neque aliquod
54 statutum ita disponens includit minorem † propter auctoritatem auferendi vni, & dandi alteri, quod tamquam redundans in damnum minoris illum non potest ligare, late *Alex. conf.* 62. *n.* 17. *lib.* 7.

Additur interesse arbitrorum super bonis compro-
55 missi, de quibus agitur, † quo stante iudicium, seu laudum, ac compromissum est nullum *Bart. in l. iulianus.* 16. *ff. de indic. & in l. penult. vbi Bald. in princ. ff. de arbitr. Crescent. decis.* 1. *n.* 2. *eod. tit.* Quidquid aliàs stante consensu non obstaret interesse *Bald. in l. penult. in* 2. *lect. eod. tit. de arbitr.* si enim minor velit, claudicat iudi-
56 cium, cum minor possit illi stare, † quamuis non adsit solemnitas *Fulgos.* loquens in compromisso *in l. si pupillus.* 40. *de arbitr. per l. non eo minus. vbi Ias. n.* 2. *C. de procurat.*

Interesse autem in casu nostro est cõsiderabile, cum DD. Arbitri sint instituti hæredes post mortem Iacobi sine filijs, vnde quanto plura bona fuerunt concessa eidem Iacobo per Arbitros, &
57 per eos iudicatum ad illum spectare, † Tanto magis ad illorum commodum dicitur redundare, & quamuis hoc interesse sit de futuro, tamen cum sperarent arbitri adueniente conditione huiusmodi bona ad se pertinere, dicuntur proprium negotium gerere *Castr. in l. domos.* 61. *n.* 2. *col.* 1. *post med. vers. sed certe non videtur. ff. de legat.* 1.

Constat etiam de metu, ob quem præcedentibus litte-

litteris minatorijs fuit factum huiusmodi compromissum, & laudum inde secutum, quod ex 58 hoc capite erit reuocandum. † sumus enim in personis, quibus per compromittentes debebatur reuerentia, ob quam satis videtur iusta caussa coactionis, cum sufficiat potentia nocendi, latè *Ruin. conf. 321. n. 6. & 7. lib. 4. Aret. conf. 24. n. 9. vsque ad 12.*

EPITOME.

Contractus census an sit inualidus quando illius resolutio ponitur in volũtate emptoris tam in casibus spectantibus ad venditorem morosum in soluendo, quàm in alijs, qui de iure diuino; vel humano possunt accidere ob non perceptionem fructuum. ¶ Conuentiones in censu contra formam Bullæ an vitient contractum in totum, vel potius illis remotis remaneat validus. ¶ Et quid stante clausula non alias, nec alio modo. ¶ Sors principalis census an possit repeti stante pacto permittente talem repetitionem in pœnam non soluentis fructus. ¶ Declarans velle vti instrumento in omnibus in eo contentis, an reddat illum inualidum in totum.

SVMMARIVM.

1 *Census est inualidus, quando illius resolutio ponitur in voluntate emptoris non solum in casibus spectantibus ad venditorem morosum in soluendo, sed etiam in alijs, qui iure diuino, vel humano possint succedere ob non perceptionem fructuum. n. 2.*

3 *Contractus census debet habere naturam perpetuam, vt sors principalis non possit repeti à venditore inuito.*

4 *Redditus annuus quo casu sit æstimandus vtilior creditori, & magis onerosus debitori, itaut iudicetur inualidus.*

5 *Mutuum quando dicatur occultari in contractu census.*

6 *Pactum an valeat, vt emptore census deficiente in soluendis fructibus possit repeti sors principalis. & n. 7.*

8 *Venditor census iuxta Bullam, non solum non potest cogi ad redimendum, sed etiam illius retrouenditio reprobatur in pœnam, aut aliam quamcunque causam.*

9 *Conuentio in censu contra formam bullæ remouetur, firmo remanente contractu in reliquis. Intellige vt n. 10.*

11 *Clausula, & non aliàs nec alio modo est limitatiua voluntatis, & inducit formam reddendo dispositionem indiuiduam. n. 12.*

13 *Contrahentes possunt facere indiuiduum, quod est diuiduum.*

14 *In contractibus indiuiduis ex voluntate contrahentium inducitur inualiditas in totum, itaut vtile vitietur per inutile.*

15 *Declarans velle vti instrumento in omnibus partibus, reddit illum inualidum in totum.*

CAPVT DLXXXVII.

In contractu census, de quo agimus, adest pactum, quod si venditor cessauerit à solutione fructuũ per quatuor mẽses, vel si in futurum emptor prohibeatur percipere decem pro centum sine aliqua diminutione, etiam de iure, aut cõsue-1 tudine facienda, † vel casus fortuiti diuini, vel humani, teneatur idem vẽditor, si emptor voluerit, & non aliter &c. statim secutis dictis casibus, & quolibet ipsorum, omni mora postposita restituere ducatos 1700. & census decursos vsque ad diem restitutionis, vna cum damnis, expensis, & interesse, in quibus quidem ducatis 1700. & rata censuum decursorum, & non solutorum, venditor ex nunc, prout ex tunc, & è contra in dictis casibus constituit se verum, & liquidum debitorem emptoris, ita quod non possit purgari mora, etiam si veniret cum sacco paratus, cui beneficio purgationis moræ, expresse, & cum iuramento renunciauit.

Stante huiusmodi conuentione dubitatur an contractus census vitietur, & quidẽ concludendum est affirmatiuè, Nam per istam conuentionem ponitur resolutio actus in voluntate emptoris, 2 non † solum in casibus pendentibus à voluntate venditoris census, vt puta morosi in soluẽdo fructus, sed etiam in alijs casibus extra voluntatem ipsius, nempe si emptor non posit percipere decem pro centum casu humano, vel diuino, vnde colligitur, quod pretium census numquam fuit liberum penes venditorem tamquam ei datum sub conditione, quod posit repeti quolibet momento, in quo poterat perire fundus iudicio humano, vel diuino, vel alio casu, ex quo nõ posset emptor percipere fructus ad rationem decem pro centum sine vlla culpa venditoris, & per consequens talia pacta dicutur cõtra substan-3 tiam contractus census. † qui habet naturam vt sit perpetuus, & sors à venditore inuito repeti non posit secundum formam constitutionis, cum aliàs potius esset mutuum *Couar. lib. 3. var. resolut. c. 7. n. 2. vers. secunda ratio. & c. 9. n. 4. Gail. pract. obseruat. c. 7. lib. 2. n. 14.*

Et facit ratio, quia stante pactione ista redditus annuus maior æstimandus est respectu creditoris, 4 & ipsi vtilior, † prout è contra magis onerosus debitori, quàm si absque huiusmodi conuentione fuisset constitutus, Nam quo strictius imponitur libertas redimendi, eo maior æstimatio colligitur, cũ multa posint accidere, ex quibus debitor impediatur soluere, quo casu non manet pretium omnino alienatũ, si creditor potest repetere, itaut ex hoc non solum debitor non subleuetur, sed in maiorem necessitatem redigatur, cum ad pretium persoluendum posit cogi, quod est contra substantiã talis contractus, tam respectu repetionis sortis, quam iniustitię pretij, vt in specie huiusmodi rationem considerat *Roder. de annuis redditib. lib. 2. q. 1. n. 4. & 5.*

Et magis hoc dicendum est, quia in tali forma contractus occultatur, & delitescit quoddam mutuum, quamuis enim pendente conditione, seu adim-

5 adimplemento non possit sors repeti, † Nihilominus sustinetur, quasi mutuum in illa spe occurrentis casus, in quo deficiente conditione poterit peti sors, nam in vim defectus eiusdem conditionis retinet naturam suam, reijciendo retro oculos quoquomodo ad tantumdem in genere, in quo tota substantia mutui consistit; prout per supradictas, & similes rationes, quod talis contractus sit illicitus in specie concludit *Felician. de Sol. de censib. lib. 1. c. 10. n. 18. post Guter. lib. 2. pract. quaest. c. 175.*

Neque obstat, quod hoc non eueniat ex voluntate emptoris, sed culpa, & facto debitoris, qui non soluendo facit, quod huiusmodi contractus 6 non sit perpetuus, † sed redimibilis, quo casu conuentio valet, tamquam ad maiorem cautelam apponatur, & tendat ad faciliorem executionem contentorum in instrumento, & solutionem fructuum census, vt per *Olan. in sua concordia antimoniarum iuris in littera a. n. 112. Gabr. consil. 152. n. 5. lib. 1. Card. Seraph. decis. 1431. n. 3. cum alijs per Mastrill. decis. 95. n. 3. vsque ad 9. Lessius de iust. & iur. lib. 2. c. 22. de censib. dub. 11. ad med. vers. secundum pactum.*

Quia ista opinio non est approbata, cum multi teneant contrarium, quod talis conuentio non sit valida, prout vltra *Felician. & Guter. supra* 7 *allegatos n. 5. in fin.* † concludit etiam *Milanes. decis. 2. lib. 2. n. 104. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 8. tit. 23. n. 24. & 25. Nauar. de vsur. q. 18. n. 115. tom. 2. fol. 310. Roder. de redditib. lib. 2. q. 1. n. 5. & 6.* Cum etiam hoc videatur expressè prohibitum in constitutione Pij V. 8 vbi † non solum simpliciter disponitur, vt venditor non possit cogi ad redimendum, sed etiam reprobatur retrouenditio in poenam, aut aliam quamcumque causam, vt etiam notat in proposito *Ludou. Molin. de contractib. tract. 2. disput. 391. clausul. 11. fol. 374.*

Minus obstat, quod aliqui teneant, quod huiusmodi pactum, licèt sit inualidum, tamen non vitie-9 tur in totum contractus, † sed solum remoueatur conuentio *Card. Seraph. decis. 1431. n. 3. p. 2. Roder. de ann. reddit. lib. 2. q. 1. n. 7.* Quia in casu nostro videtur cessare omnis difficultas, cum contractus census fuerit initus cum dicta con-10 uentione, & non aliàs, nec alio modo, † tunc enim per huiusmodi verba redditur contractus individuus ex partium conuentione, quasi praecisa sit mens contrahentium non aliter voluisse 11 contrahere, quàm modo praedicto, † itaut similis clausula sit limitatiua voluntatis *Paris. consil. 10. n. 29. lib. 4. Caputaq. decis. 84. n. 10. p. 3.* & inducat formam *Dec. consil. 529. n. 11. Natt. consil. 372. n. 5.* per quam dispositio fit indiuidua, adeo 12 vt non possit scindi, † aut diuidi *Cm. in l. si plures. oppos. 2. C. de condit. insert. Alber. in l. statuliberos. §. 1. in princ. ff. de stat. liber. Alex. consil. 75. n. 9. lib. 7. Tiraq. de retr. lignag. §. 1. glos. 21. n. 13. Surd. consil. 156. n. 15. lib. 2.*

Ex quibus non consideratur, quod in casu nostro adsint plura pacta separata, quorum vnum potest inualidari absque eo, quod alia improben-13 tur, † cum simus in indiuiduis ex voluntate contrahentium. qui possunt facere indiuiduum, quod est diuiduum *Grat. consil. 81. n. 22. lib. 2. Put. decis. 323 in fin. lib. 1. Seraph. priuil. iuram. 107.* 14 *n. 23. Natt. consil. 479. n. 29. & 30.* † vbi, quod ex hoc in talibus contractibus iudicatur inualiditas in totum itaut vtile per inutile vitietur *l. 1. §. item quaeritur. ff. de aqua quotid. & aestiu. Cin. & Salic. in l. sancimus. C. de donation.* Maxime, quia aduersarius tam in Curia, quàm extra toto instrumento vsus fuit, † declarando se vti velle in omnibus partibus, quo casu totus contractus vitiatur *Carol. de Graff. de except. c. 28. n. 36.*

EPITOME.

Constitutio Gregorj XIII. mandans in Regno Siciliae seruari Bullam Nicolai V. super censibus, perinde ac si Bulla Pij V. non emanasset an reuocet contractus praeteritos, vel loquatur solù de censibus faciendis post eius concessionem. ¶ Lex superueniens quando tollat actum perfectum, & quo casu liget. ¶ Contractus census inualidus, si reformetur iuxta Bullam Pij V. an incipiat valere vt nunc, vel vt ex tunc ad effectum cognoscendi, an fructus computentur in sortem. ¶ Fructus recompensatiui an debeantur absque aliqua mora. ¶ Et quid si fuerit translatum dominium. ¶ Vel habita fides de pretio. ¶ Vel concedatur dilatio ad illud soluendum. ¶ Vel fiat oblatio. ¶ Vel antequam declaretur pretium. ¶ Vel immineat periculum euictionis in limine contractus, vel in similibus causis. ¶ Taxatio interesse an admittatur, ne emptor habeat rem & pretium.

SVMMARIVM.

1 *Census est nullus non seruata forma Bullae Pij V. quae est inducta fauore animarum, & ob publicam vtilitatem. n. 2.*

3 *Contractus census inualidus si reformetur iuxta Bullam, incipit valere vt nunc, tamquam si hodie factus esset, non pro tempore retroacto, itaut omnes fructus soluti cõputentur in sortem.*

4 *In Regno Siciliae non obseruatur Bulla Pij V. super censibus, sed illa Nicolai V. iuxta constitutionem Gregorij XIII. qui ita disposuit ad fauorem incolarum Regni, & an per eam reuocentur etiam contractus praeteriti. n. 7. vel loquatur solum de censibus faciendis post eius concessionem. n. 8. & 10.*

5 *Lex superueniens non tollit ius quaesitum partibus ex actu iam perfecto. n. 11.*

6 *Princeps non praesumitur voluisse tollere ius alteri quaesitum.*

9 *Lex noua non trahitur ad praeterita.*

12 *Bulla Pij V. an fuerit accepta in Regno Siciliae. n. 13.*

14 *Lex non ligat antequam per acceptationem illius vsus comprobetur. Ampliа vt n. 15.*

16 *Constitutio non ligat, nisi pars maior populi illa vtatur, neque sufficit vsus minoris partis.*

Taxa-

CAPVT DLXXXVIII.

Præsupponitur in facto Bullam Pij V. super censibus fuisse publicatam,& executioni demandatam in Regno Siciliæ, quo stante concludendum est censum,de quo agimus,constitutum de anno 1568. fuisse nullum, cum in eo non fuerit seruata forma constitutionis eiusdem Pij V. 1 in qua † mandatur pecuniam vere numerandam esse præsentibus testibus, & notario in actu celebrationis instrumenti, non autem prius, cum declaratione, quod contractus sub alia forma posthac celebrandi sint vsurarij, In casu autem nostro fuit emptum prædium pro scutis quinque millibus, & quia solum fuerunt soluta quatuor millia,cum deficerēt mille pro complemento pretij, pro dictis scutis mille emptor promisit soluere scuta octuaginta quolibet anno ad rationem octo pro centum super eodem prædio empto, vnde apparet non fuisse numeratam pecuniam, & per consequens censum esse nullum, itaut pars nō potuerit remittere dictam solem- 2 nitatem veræ numerationis, † cum talis forma sit inducta fauore animarum, & concernat publicam vtilitatem, cui nemo potest renunciare, maxime stante clausula decreti irritantis, de qua in dicta Bulla, per quam magis renunciatio excluditur, vt in specie eiusdem Bullæ multis auctoritatibus, & rationibus comprobat *Surd.* 3 *cons.318.n.8.vsque ad 12.lib.3.*† Adeo vt quamuis postea talis contractus reformaretur, & ad formam dictæ constitutionis Pij V. reduceretur, Tamen inciperet valere vt nunc tamquam si hodie factus esset, non autem posset sustineri pro tempore retroacto, cum mutatio circa substantiam actus iam perfecti faciat nouum contractum, & consequenter omnes solutiones factæ vsque ad diem reformationis essent computandæ in sortem, ac illam extinguerent, nam talis reformatio, quæ nunc fit, non potest retrotrahi ad tempus præteritum, quasi extrema eo tempore non essent habilia, & substantialia contractus deficerent, prout in proposito concludit *Surd.cons.318.n.26.lib.3.*

Nec obstat Bulla Gregor.XIII. de qua per *Quarāt. in verb.cōtractus censualis fol.212.* per quā mandatur in Regno Siciliæ obseruari cōstitutionem 4 Nicolai V.† perinde ac si litteræ Pij V.non emanassent. Quia cū simus in iure iam quæsito partibus ex contractu iam perfecto, non est dicen- 5 dum, † quod istud ius tollatur per legem superuenientem *Bald.cons.91.n.3.col.1. in fin. vers. si autem dicimus.lib.4. Castr.cons.46.viso & examinato puncto. lib.2. Calder.cons.12.in fin. de rescript. Ancbar.cons.398.præmisso. n.5. Dec. in c.vlt.col.6.in princ. vers.& licet isti loquantur.* 6 *n.13. de constitutionib.* † Maximè, quia non est præsumendum, quod Princeps voluerit tollere ius alteri quæsitum *c.super eo. 15. & ibi Glos. in verb.intentionis.in fin.de offic.delegat. Dec.cons. 291.& pro tenui.n.5. Mandos.ad regul.17. de iur. quæsit. non tollend. q.1. n. 3. Gomes.ad eamdem regul. q.1.col 1.& 2.*

Nec facit consideratio *Milanes. decis. 16. p. 2.* vbi late defendit, quod Bulla Gregorij tollat consti- 7 tutionem Pij, † reuocando etiam expressè contractus præteritos, quo casu lex noua trahitur etiam ad præterita, Quia hoc non legitur expressum in Bulla Gregorij, cum in ea solum di- 8 sponatur, † quod liceat incolis Regni præsentibus, & futuris, iuxta Nicolai V. constitutionem facere, emere,& vendere census,eosq. sic constitutos census validos, & licitos, non autem feneratitios esse,perinde ac si litteræ Pij V.non emanassent, ex quibus verbis clarè colligitur Summum Pontificem l. qui de censibus faciēdis post eius concessionem,non autem de antea factis,de 9 quibus nihil disponit,† vnde remanent in dispositione iuris, secundū quod lex noua nō trahitur ad præterita *Cuman.in l.leges & constitutiones. 7.col.2.post med.n.6. post Cin. ibid.in princ.n.1. C.de legib.per tex.in l.iubemus.29. C.de testam.*

Nec obstat, quod illa verba, eosq. sic constitutos census trahantur ad contractus antea gestos, cum sint præteriti temporis, vt considerat *Mi-* 10 *lanes. decis. 16.n.4. p.2.* † Quia iste intellectus est omnino contrarius menti Summi Pontificis,cum ipse non intendat ibi conualidare aliquem contractum prius gestum, sed solum dat facultatem in posterum faciendi census iuxta Bullam Nicolai, postea subdit continuando eumdem sermonem, eosq. sic constitutos esse licitos, perinde ac si litteræ Pij V.non emanassent, & sic loquitur de illis, qui fient post facultatem ab eo datam. Nam tales nō poterunt redargui de aliqua vsu- 11 raria prauitate, † vnde cum nihil expressè loquatur

quatur de illis, qui fuerunt facti ante suam concessionem non est dicendum, quod voluerit tertio praeiudicare per legem suam nouam *Bald. conf.* 91. *n.* 3 *lib.* 4.

Haec sunt clarissima, stante facto supra firmato, quod Bulla Pij V. fuerit executa, & acceptata in Regno Siciliae. † Quamuis in hoc esset considerandum, quod in litteris Gregorij contrarium praesupponitur, cum in narratiua earumdem litterarum Summus Pontifex attestetur, quod cum dilecti filij Regis Siciliae vltra pharnm ministri debita cum reuerentia dictas litteras suscepissent, easq. executioni demandare decreuissent, tamen experientia compertum est non posse eas obseruari sine maxima illius Regni perturbatione, & damno. Ideo propter difficultates Papae repraesentatas, quę in executione Bullae Pij V. suboriuntur, & propter damna pro illius obseruatione prouenientia, mādatur, quod litterae Nicolai V. illaesae conseruentur, perinde ac si constitutio Pij V. non emanasset, † ex quibus verbis apertè colligitur, quod non fuit adhuc vsu recepta Bulla Pij V. & per consequens dum disputatur de illius acceptatione, antequam per vsum comprobetur † non ligabat. *in istis. §. leges. distinct.* 4. *Glos. Abb. Pelin. & alij in c.* 1. *de treug. & pac. Alex. conf.* 132. *n.* 1. *lib.* 1. *Surd. conf.* 440. *n.* 57 *lib.* 3. Quod procedit etiam in constitutione Summi Pontificis, † de qua non est curandum, si non sit vsu recepta, nec in foro fori, nec in foro poli, itaut neque sufficiat eam recipi, & obseruari à minori parte populi, tamquam non sit in potestate minoris partis † ligare maiorem partem ad obseruantiam legis, quamuis satis esset, vt maior pars admisisset ad effectum alijs praeiudicandi *Paris. conf.* 105. *n.* 6. *vsque ad* 10. *lib.* 4. *Marsil. conf.* 49. *n.* 49. *Socin. Iun. conf.* 32. *n.* 44. *lib.* 3. *Bero. conf.* 137. *n.* 33. *lib.* 3. *Surd. conf.* 58. *n.* 9. *&* 10. *lib.* 1.

Quibus addendum est, quod ista taxatio scutorum octo pro centum occasione scutorum mille non solutorum pro residuo pretij, videtur admittenda, † ne emptor praedij habeat rem, & pretium, iuxta dispositionem *l. curabit.* C. *de act. empt.* per quam conceduntur fructus recompensatiui etiam nulla data mora emptoris *Bald. in l.* 2. *n.* 4. *vers. denuo quaritur. & ibi Castr. n.* 5. *C. de vsur. Alex. conf.* 31. *viso themate. col. vlt. post princ. vers. immo fortius. n.* 18. *lib.* 6. *late Honded. conf.* 30. *n.* 16. *vsque ad n.* 25. *lib.* 1. *Surd. conf.* 101. *n.* 23. *&* 28. *lib.* 1. *& decis.* 117. *n.* 7.

Et quamuis non detur taxatio fructuum à principio, tamquam hoc videatur fieri in fraudem vsurarum † *Rebuff. in l. unic. glos. vlt. n.* 34. *vsque ad* 42. *C. de sentent. quae pro eo quod inter. Purpur. in l. vinum. n.* 60. *ff. si cert. petat. Alex. conf.* 61. *n.* 12. *lib.* 2. *Io. Andr. & alij in c. salubriter. de vsur.* Tamen si posset probari interesse venditoris iuxta dictam taxationem, reconualidabitur conuentio, vel omissa taxatione poterit peti illud, quod aliàs honeste peti potuisset, & quod verè deberetur *Plot. de in lit. iur. n.* 453. *fol.* 225. *Anchar. q.* 33. *n.* 4. *cum seq. lib.* 2. & est verior opinio ex multis adductis *supr. c.* 387. *n.* 12. *vsque ad n.* 20. *tom.* 2.

Immo etiam si nulla probatio, & liquidatio facta fuisset, poterit Iudex ex suo officio, accepta desuper informatione, † taxare interesse ad rationem quinque, vel sex pro centenario, vt in specie *d. l. curabit. C. de act. empt.* concludit *Honded. conf.* 30. *n.* 20. *&* 22. *lib.* 1. *post Lup. de vsur. §.* 6. *commentar.* 1. *n.* 128. *Rot. Ianuens. decis.* 194. *n.* 3. Quae omnia volui dixisse, vt possit capi iusta resolutio quo ad interesse venditoris, qui eum praedium tradiderit, non debet pati aliquod damnum circa vsuras recompensatiuas, ne priuetur re, & pretio, quas saltem obtinebit quatenus census declaretur nullus, cum hoc suadeat aequitas, † nec possit considerari aliqua vsura, quando tractatur de istis fructibus recompensatiuis *Bal. l. in l. si traditio. q.* 11. *n.* 19. *C. de act. empt.* *R. uin. conf.* 66. *n.* 7. *lib.* 4. *Tiraq. de retract. conuentional. ad fin. tit. n.* 71. *Honded. conf.* 30. *n.* 17. *cum seq. lib.* 1.

Et quoniam desiderantur casus, in quibus sint debiti isti fructus cum nonnullis, quae in praxi solent occurrere, Breuiter obseruandum est, quod fructus recompensatiui debentur etiam sine mora emptoris, † quando videlicet fuissent promissi fideiussores, & non dati, vel quid simile conuentum, quod non esset adimpletum, Quia ex defectu huiusmodi adimplementi, non minuitur vsus rei traditae, & per consequens neque debet venditori minui interusurium pretij non soluti, cum etiam isti fructus sint reparationes damni, non vsurae, Maxime, quia satis dicitur impleuisse venditor tradendo rem liberam quo ad fructus recompensatiuos, quidquid sit quo ad alios effectus, quasi etiam emptor sibi imputare debeat rem venditam acceptando, cum posset totaliter abstinere, donec impleretur. Ista est communis opinio secundum omnes *in l. curabit. per illum tex. vbi Cagnol. n.* 33. *C. de action. empt.* & notat etiam *Bald. in l.* 2. *n.* 4. *vers. denuo quaritur. & ibi Castr. n.* 2. *C. de vsur. Surd. conf.* 101. *n.* 23. *&* 28. *lib.* 1. *& decis.* 117. *n.* 7. *Bertr. conf.* 190. *in fin. lib.* 2. *p.* 2. *Alex. conf.* 31. *viso themate. col. vlt. post princ. vers. immo fortius. n.* 18. *lib.* 6. *& conf.* 147. *n.* 4. *lib.* 5. *Natt. conf.* 384. *col. vlt. in princ. n.* 12. *Socin. conf.* 176. *n.* 2. *lib.* 2. *Gozad. conf.* 55. *n.* 1. *Ceph. conf.* 609. *n.* 6. *&* 7. *lib.* 4. *Couar. lib.* 3. *var. resolut. c.* 4. *n.* 6. *vers. duodecimo. Honded. conf.* 30. *n.* 16. *vsque ad* 25. *lib.* 1. *Magon. decis. Lucens.* 17. *n.* 30. & passim ita seruat *R. ot. coram R. P. D. Sacrato. Beneuentana pecuniaria.* 18. *Iunij.* 1607. *& coram eodem Romana Casaletti.* 20. *Iunij.* 1611. *& coram R. P. D. Coccino. Asculana pecuniaria.* 10. *Decembris.* 1606.

Et licet esset translatum dominium, vel habita fides de pretio, nihilominus isti fructus debentur, † quia dominium transit in emptorem ex ministerio legis cum hoc onere, vt soluantur fructus recompensatiui, donec fuerit solutum pretium *Couar.* in specie *lib.* 3. *var. resolut. c.* 4. *n.* 4. *Lup. de vsur. comment.* 1. *§.* 7. *n.* 143. *R. uin. conf.*

cons.73. n.3. vers. tertius est casus. lib. 1. *Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 24. n.15. Honded. cons. 30. n. 30. lib.* 1. & colligi-
24 tur *ex l. eurabit. C. de act. empt.* † quæ obligat emptorem sub nomine vsurarum, quia si non præsupponeretur translatio dominij, lex obligaret ad restitutionem fructuum, prout istam rationem in proposito considerat *Rot. coram R.P. D. Sacrato Roman. Casaletti. 20. Iunij. 1611.*

Amplius non obstaret, quod esset data dilatio ad
25 soluendum pretium rei venditæ, † Nam licèt stante tali dilatione non debeantur fructus recompensatiui, Tamen hoc intelligitur in dilatione, quæ continet tempus certum, & determinatum ab initio, videlicet, quod fiat solutio intra biennium, vel post mortem alicuius, secus in dilatione incerta, & indeterminata, & in ea, quæ de sui natura venit quamprimũ adimplenda, in hac enim fructus debentur, & est ratio,
26 quia † in primo casu in danda dilatione videtur habita ratio fructuum percipiendorum, & ob id in aliquo plus auctum pretium. In secundo casu cum venditor teneretur quantocitius implere,
27 & præsumatur habuisse in animo facere, † quod tenebatur, non adest præsumptio, quod cauerit suæ indemnitati per augmentum pretij *Gabr. cons. 57. n. 5. lib.* 1. & ista distinctio approbatur per *Rot. corã R.P.D. Sacrato. Romana Casaletti. 20. Iunij. 1611. & iterum in eadem causa. 15. De-*
28 *cembr. 1611. coram eodem.* † vbi emptor promisit soluere pretium, facta mensuratione, & impletis quibusdam alijs per venditorem implen-
29 dis, & non ante nec aliàs, † & tamen ista dilatio non impedit, vt non debeantur fructus recompensatiui, cum illa non afferat secum tẽpus considerabile, sed momentaneum, & dilatio sit ta-
30 lis, quæ debet quantocitius cessare, † sicut enim promissio simplex de aliquid faciendo, importat vt statim fiat *§. si impossibilis. inst. de inutil. stipulat. §. omnis stipulatio. de verbor. obligat. Bart. in l. ità stipulatus. n. 33. vbi Ias. n. 21. ff. eod. tit.* Ita dilatio data donec illud fiat videtur momen-
31 tanea, † Immo propriè ista non potest dici dilatio, sed suspensio ad impediendam coactionem solutionis pretij, siue securitas per modum cuiusdam pignoris *Nauar. cons. 21. n. 8. de vsur. Honded. cons. 44. n. 14. in fin. vers. quoniam verba. & n. 15. ante med. vers. istis præmissis. lib.* 1. & istam rationem differentiæ inter tales dilationes vltra *Gabr. d. cons. 57. n. 5.* sequitur *Nauar. d. cons. 21.*

Cum etiam ideo non debeantur fructus data dilatione, quia illis videtur renunciatum per vendi-
32 torem, † & quando dilatio, vel suspensio data non est talis, vt ab initio fuerit cogitatum, quod illa pendente essent decursuri fructus, cessat ratio, quod illis videatur venditor renunciasse *Bero. in c. 1. n. 125. de vsur. Couar. lib. 3. var. resolut. c. 4 n. 5. ante med. vers. proprioq. consensu.*
33 Præsertim, † quia aut emptor prætendit, quod cessent fructus ex eo, quod sibi non fuerit impletum, & ex hoc non cessant, cum vsus rei non minuatur, vt dictum est *supr. n. 22.* Aut, quia fuit expressum, vt non teneatur soluere, ante-
34 quam sit impletum, & hoc est de iure, † ita vt expressio nihil addat, nec aliquid noui operetur *l. 3. C. de fideiussorib.* & istam rationem in proposito approbat *Rot. coram R. P. D. Sacrato. Romana Casaletti. 20. Iunij. 1611. & 15. Septembr. 1611.* vbi etiam quod non obstat decisio *Rot. coram Card. Mellino. Romana fructuum. 3. Maij. 1595.* quia ibi res vendita non fuerat consignata, vnde meritò antequam casale consignaretur non poterat peti aliquod interesse.

Immo neque obstabit oblatio pretij, quia requiri-
35 tur reale depositum, † cum per oblationem non desinat quis habere rem, & pretium, in quo est fundata dispositio *l. eurabit. C. de act. empt.* prout notat *Glos. in l. 2. in verb. depositi. vbi Bald. & Salic. in princ. & Castr. n. 1. & 4. C. de vsur. Idẽ Bald. in l. acceptam. n. 14. C. eod. tit. Gabr. cons. 57.*
36 *n. 6. lib. 1. Honded. cons. 44. n. 36. lib.* 1. † Et quamuis multi Moderni non admittãt huiusmodi distinctionem dilationis, tamen reprobantur per *Rot. in dicta Romana Casaletti coram R. P. D. Sacrato.* vbi etiam, quod non sunt attendendi tamquam loquantur sine lege, & ratione, & ibi etiam subditur, quod magis erat hoc dicendum in casu illius decisionis, quia ibi venditor non
37 dederat aliquam dilationem, † cum verba non essent concepta in venditorem, sed in emptorem, nam emptor dixerat, quod promittebat soluere impletis quibusdam conditionibus in instrumento expressis, & non ante, nec alias, Vnde quamuis virtute huius promissionis venditor non posset agere ante implementum, Tamen non prohibetur de iure communi agere ex vendito, nisi obstaret *l. Iulianus. C. de act. empt.* cum remedijs suis nullatenus renunciauerit *vt in d. decis. Romana Casaletti. 20. Iunij. 1611.*

Idem erit, si pretium soluendum esset incertum, quando scilicet venditor nõ fecit defalcationes,
38 quia † semper militat illa ratio, vt non censeatur ex hoc diminutus vsus rei, & semper emptor habet rem, & pretium cum damno venditoris, Quare in pretio declarando per tertium, quamuis illud sit ab initio incertum, tamen fructus debentur ante declarationem *Gabr. cons. 57. n. 5. lib. 1. Ludouic. decis. Perus. 53. n. 5. Honded. cons. 30. n. 28. lib. 1. Rot. in d. decis. Romana Ca-*
39 *saletti.* vbi etiam, † quod ad istum effectum non obstabit, quod periculum euictionis immineat in limine contractus *Honded. d. cons. 30. n. 34. lib.* 1. Exemplo promissionis de dando rem liberam; quæ non obstat etiam si res non appareat libera *Bald. in l. 2. n. 4. vbi Castr. n. 1. C. de vsur. Bero. in c. 1. n. 126. eod. tit. Alex. cons. 147. n. 4. lib. 5. Honded. cons. 40. n. 14. lib.* 1. Et ratio vtriusque
40 dicti est, † quia ista bene excusant à mora soluendi, sed non à fructibus recompensatiuis, qui debentur absque aliqua mora, vt dictum est *supr. n. 12.* Et licet etiam prætenderentur damna passa propter non implementum, nihilominus ista sunt separata, & diuersa, & interim non impediunt solutionem dictorum fructuum *Surd. cons. 101. n. 24. lib.* 1.

EPI-

EPITOME.

Contractus quando sit illicitus si mutuentur pecuniæ pro lucro assecurationis. ¶ Et an debeat fieri plures contractus separati, vel vnus sufficiat. ¶ Assecuratio an permittatur alijs, præter mutuantes. ¶ Ex mutuo an aliquid possit percipi, si secundariò illud proueniat. ¶ Taxatio iusta quæ sit in contractu assecurationis. ¶ Et an remoueatur excessus taxatus firmo remanente contractu in reliquis. ¶ In censu an licitè capiantur decem pro centum.

SVMMARIVM.

1 *Pactum soluendi aliquid pro centum pro assecuratione delationis pecuniarum, & mercium, est validum, & assimilatur emptioni, & venditioni. n. 2.*

3 *Contractus est illicitus, si mutuentur pecunia pro lucro assecurationis. Intellige vt n. 4.*

5 *Mutuum est contractus nominatus, assecuratio autem innominatus, & vnus non dependet ab altero.*

6 *Lucrum respectu assecurationis non est prohibitum, secus si esset respectu mutui.*

7 *Assecuratio an permittatur alijs, præter mutuantes. n. 8.*

9 *Licitum est aliquid percipere ex mutuo, si secundariò illud proueniat. n. 10. & 12.*

11 *In societate non potest promitti, quod capitale sit saluum.*

13 *Vnicus contractus sufficit, nec tres requiruntur quando lucrum fit ex periculo, & assecuratione suscepta, non autem ex mutuo.*

14 *Taxatio iusta quæ sit pro contractu assecurationis.*

15 *In censibus possunt capi decem pro centum iuxta morem regionis. n. 16.*

17 *Taxatio excessiua non reddit contractum vsurarium, sed exactio, ideo datur reductio, & contractus est validus, vitiatis pactis à iure reprobatis. n. 18.*

19 *Iudex potest se informare de notorio, etiam parte non citata.*

CAPVT DLXXXIX.

Conuentio de qua agimus, est valida, & non subiacet alicui prætensæ vsurariæ prauitati, † Etenim fuit facta pro assecuratione pecuniarum, quæ per duas vices deferebantur ad ciuitatem Bononiæ, & mercium, & canaparum emptarum in eadem ciuitate ex dictis pecunijs & delatarum per mare etiam per duas vices ad statum Firmi, adeo vt stante susceptione istius periculi, pactum sit conforme iuri communi tam ciuili, quàm canonico, & secundum tenorem ipsius possit agi *Castr. in l. in nauē sauseli. 34. n. 6. ff. locat. Alex. in l. à titio ita stipulatus. 108. n. 3. post med. ff. de verb. obligat. Rot. Ianuens. decis. 25. n. 1. Stracc. de sponsionib. §. itē quærit. n. 1. fol. 115.* vbi de communi *Petrus Santern. de assecuration. n. 5. & 6.* † Nam isti contractus dicuntur contractus innominati, licèt assimilētur emptioni, & venditioni propter pretium, quod datur ratione periculi, & eorum naturam assumūt iuxta *l. si periculi. ff. de naut. fenor.* & notat *Bald. in l. cunctos populos. n. 4. ante fin. vers. vel est susceptio. C. de sacros. eccles. Rot. Ianuen. decis. 36. n. 9. & decis. 63. n. 3. Petr. Santern. de assecur. & sponsion. mercator. p. 1. n. 7.*

Non obstat *c. nauiganti. de vsur.* Quia procedit in mutuante aliquam pecuniarum summā, † quam non esset mutuaturus, nisi pariter adesset lucrum assecurationis, tunc enim contractus esset illicitus. Aliud quando, prout in casu nostro, mutuator non ex vi mutui inteudit obligare mutuatarium ad aliquid sibi tradendum vltra sortem mutuatam, sed solùm vult hoc lucrum facere pro assecuratione, & periculo suscepto, † nam tunc non potest dici vsurarius, neque hoc casu militat dispositio *tex. in d. c. nauiganti*, prout latè declarat *Alphons. Villagut de vsur. q. 26. conclus. 2. col. 3. Lup. eod. tract. comment. 3. §. 1. n. 29. Nauar. in manual. c. 17. n. 285. Iacob. de Graff. decis. 111. lib. 2. n. 15. Corrad. de contract. q. 39. tract. 2. col. 1. vers. secunda conclusio. Alber. in diction. in verb. vsura primo. col. 4. ad med. vers. quid de eo qui mutuat nauiganti. Ang. in verb. vsura. il 1. q. 38. Siluest. etiam in verb. vsura. il 2. q. 35. Rebell.* qui de communi *de obligat. iustit. lib. 16. q. v ic. n. 16.*

Et ratio est, quia hic sunt duo contractus separati, † alter nominatus quo ad mutuum, † alter vero innominatus, videlicet assecurationis, nec vnus ab alio præcisè dependet, neque receptio vltra sortem est causa immediata procedens ex mutuo, sed ipsa assecuratio, pro qua licitè lucrum accipitur *Lup. de vsur. comment. 3. §. 1. n. 29. Ang. in summ. in verb. vsura. il 1. q. 38. Corrad. de contract. q. 39. tract. 2. col. 2. post princ.*

Maxime, quia in casu nostro, non solùm fuit susceptum periculum deferendi pecunias, sed etiam postea reportandi merces emptas ex eisdem pecunijs; † ex quo magis colligitur semper fuisse per partes consideratum lucrum respectu assecurationis, non autem respectu mutui, adeout cessante causa lucrandi propter mutuum, numquam possit dici contractus vsurarius, vt concludunt *Ang. Siluest. & alij supra allegati n. 4.*

Neque obstat, quod ista assecuratio permittatur alijs, non autem ipsimet mutuanti † *Azor. in summ. p. 3. lib. 11. c. 8. col. 2. ad med* & ita etiam loquitur *Io. Anan. in c. nauiganti. n. 43. q. 13. de vsur. Laur. de Rodulph. etiam de vsur. p. 3. n. 10. tom. 7. fol. 38.* Quia indistinctè contraria opinio est verior, quod huiusmodi lucrum sit licitum, etiam pro assecuratione facta per eum, qui mutuat pecuniam, † ne sit deterioris conditionis, quàm alius, qui non mutuauit, neque beneficium contulit, cum non recipiat propter mutuum, sed propter susceptionem periculi, ideo reputabitur in hoc tanquam extraneus *Ang in verb. vsura. il 1. q. 38. ante fin. vers. & ideo tene. Petr. Santern. de assecurat. & sponsionib. mercator.*

cons.73. n.3. vers. tertius est casus. lib. 1. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 24. n.15. Honded. cons. 30. n.30. lib.1. & colligitur **24** *ex l. curabit. C. de act. empt.* † quæ obligat emptorem sub nomine vsurarum, quia si non præsupponeretur translatio dominij, lex obligaret ad restitutionem fructuum, prout istam rationem in proposito considerat *Rot. coram R.P. D. Sacrato Roman. Casaletti. 20. Iunij. 1611.*

Amplius non obstaret, quod esset data dilatio ad **25** soluendum pretium rei venditæ, † Nam licèt stante tali dilatione non debeantur fructus recompensatiui, Tamen hoc intelligitur in dilatione, quæ continet tempus certum, & determinatum ab initio, videlicet, quod fiat solutio intra biennium, vel post mortem alicuius, secus in dilatione incerta, & indeterminata, & in ea, quæ de sui natura venit quamprimū adimplenda, in hac enim fructus debentur, & est ratio, **26** quia † in primo casu in danda dilatione videtur habita ratio fructuum percipiendorum, & ob id in aliquo plus auctum pretium. In secundo casu cum venditor teneretur quantocitius implere, **27** & præsumatur habuisse in animo facere, † quod tenebatur, non adest præsumptio, quod cauerit suæ indemnitati per augmentum pretij *Gabr. cons. 57. n. 5. lib. 1.* & ista distinctio approbatur per *Rot. corā R.P.D. Sacrato. Romana Casaletti. 20. Iunij. 1611. & iterum in eadem causa. 15. De-* **28** *cembr. 1611. coram eodem.* † vbi emptor promisit soluere pretium, facta mensuratione; & impletis quibusdam alijs per venditorem implen- **29** dis, & non ante nec alias, † & tamen ista dilatio non impedit, vt non debeantur fructus recompensatiui, cum illa non afferat secum tēpus considerabile, sed momentaneum, & dilatio sit ta- **30** lis, quæ debet quantocitius cessare, † sicut enim promissio simplex de aliquid faciendo, importat vt stàtim fiat *§. si impossibilis. inst. de inutil. stipulat. §. omnis stipulatio. de verbor. obligat. Bart. in l. ita stipulatus. n.33. vbi Ias. n.21. ff. eod. tit.* Ita dilatio data donec illud fiat videtur momen- **31** tanea, † Immo propriè ista non potest dici dilatio, sed suspensio ad impediendam coactionem solutionis pretij, siue securitas per modum cuiusdam pignoris *Nauar. cons. 21. n. 8. de vsur. Honded. cons. 44. n. 14. in fin. vers. quoniam verba. & n. 15. ante med. vers. istis præmissis. lib. 1.* & istam rationem differentiæ inter tales dilationes vltra *Gabr. d. cons. 57. n.5.* sequitur *Nauar. d. cons. 21.*

Cum etiam ideo non debeantur fructus data dilatione, quia illis videtur renunciatum per vendi- **32** torem, † & quando dilatio; vel suspensio data non est talis, vt ab initio fuerit cogitatum, quod illa pendente essent decursuri fructus; cessat ratio, quod illis videatur venditor renunciasse *Bero. in c.1. n.125. de vsur. Couar. lib.3. var. resolut. c.4 n.5. ante med. vers. proprioq; consensu.* **33** Præsertim, † quia aut emptor prætendit, quod cessent fructus ex eo, quod sibi non fuerit impletum, & ex hoc non cessant, cum vsus rei non minuatur, vt dictum est *supr. n.22.* Aut, quia fuit expressum, vt non teneatur soluere, ante- **34** quam sit impletum, & hoc est de iure, † itaut expressio nihil addat, nec aliquid noui operetur *l. 3. C. de fideiussorib.* & istam rationem in proposito approbat *Rot. coram R. P. D. Sacrato. Romana Casaletti. 20. Iunij. 1611. & 15. Septembr. 1611.* vbi etiam quod non obstat decisio *Rot. coram Card. Millino. Romana fructuum. 3. Maij. 1595.* quia ibi res vendita non fuerat consignata, vnde meritò antequam casale consignaretur non poterat peti aliquod interesse.

Immo neque obstabit oblatio pretij, quia requiri- **35** tur reale depositum, † cum per oblationem non desinat quis habere rem, & pretium, in quo est fundata dispositio *l. curabit. C. de act. empt.* prout notat *Glos. in l.2. in verb. depositi. vbi Bald. & Salic. in princ. & Castr. n.1. & 4. C. de vsur. Idē Bald. in l. acceptam. n.14. C. eod. tit. Gabr. cons. 57.* **36** *n.6. lib.1. Honded. cons. 44. n.36. lib.1.* † Et quamuis multi Moderni non admittāt huiusmodi distinctionem dilationis, tamen reprobantur per *Rot. in dicta Romana Casaletti coram R. P. D. Sacrato.* vbi etiam, quod non sunt attendendi tamquam loquantur sine lege, & ratione, & ibi etiam subditur, quod magis erat hoc dicendum in casu illius decisionis, quia ibi venditor non **37** dederat aliquam dilationem, † cum verba non essent concepta in venditorem, sed in emptorem, nam emptor dixerat, quod promittebat soluere impletis quibusdam conditionibus in instrumento expressis, & non ante, nec alias, Vnde quamuis virtute huius promissionis venditor non posset agere ante implementum, Tamen non prohibetur de iure communi agere ex vendito, nisi obstaret *l. iulianus. C. de act. empt.* cum remedijs suis nullatenus renunciauerit *vt in d. decis. Romana Casaletti. 20. Iunij. 1611.*

Idem erit, si pretium soluendum esset incertum, quando scilicet venditor nō fecit defalcationes, **38** quia † semper militat illa ratio, vt non censeatur ex hoc diminutus vsus rei, & semper emptor habet rem, & pretium cum damno venditoris, Quare in pretio declarando per tertium, quamuis illud sit ab initio incertum, tamen fructus debentur ante declarationem *Gabr. cons. 57. n. 9. lib. 1. Ludouic. decis. Perus. 53. n. 5. Honded. cons. 30. n.28. lib.1. Rot. in d. decis. Romana Ca-* **39** *saletti.* vbi etiam, † quod ad istum effectum non obstabit, quod periculum euictionis immineat in limine contractus *Honded. d. cons. 30. n. 34. lib.1.* Exemplo promissionis de dando rem liberam; quæ non obstat etiam si res non appareat libera *Bald. in l.2. n.4. vbi Castr. n.1. C. de vsur. Bero. in c.1. n.126. eod. tit. Alex. cons. 147. n.4. lib. 5. Honded. cons. 40. n.14. lib.1.* Et ratio vtriusque **40** dicti est, † quia ista bene excusant à mora soluendi, sed non à fructibus recompensatiuis, qui debentur absque aliqua mora, vt dictum est *supr. n.12.* Et licet etiam prætenderentur damna passa propter non implementum, nihilominus ista sunt separata, & diuersa, & interim non impediunt solutionem dictorum fructuum *Surd. cons. 101. n.24. lib.1.*

EPI-

EPITOME.

Contractus quando sit illicitus si mutuentur pecuniæ pro lucro assecurationis. ¶ Et an debeat fieri plures contractus separati, vel vnus sufficiat. ¶ Assecuratio an permittatur alijs, præter mutuantes. ¶ Ex mutuo an aliquid possit percipi, si secundariò illud proueniat. ¶ Taxatio iusta quæ sit in contractu assecurationis. ¶ Et an remoueatur excessus taxatus firmo remanente contractu in reliquis. ¶ In censu an licitè capiantur decem pro centum.

SVMMARIVM.

1 *Pactum soluendi aliquid pro centum pro assecuratione delationis pecuniarum, & mercium, est validum, & assimilatur emptioni, & venditioni. n.2.*

3 *Contractus est illicitus, si mutuentur pecunia pro lucro assecurationis. Intellige vt n.4.*

5 *Mutuum est contractus nominatus, assecuratio autem innominatus, & vnus non dependet ab altero.*

6 *Lucrum respectu assecurationis non est prohibitum, secus si esset respectu mutui.*

7 *Assecuratio an permittatur alijs, præter mutuantes. n.8.*

9 *Licitum est aliquid percipere ex mutuo, si secundariò illud proueniat. n.10. & 12.*

11 *In societate non potest promitti, quod capitale sit saluum.*

13 *Vnicus contractus sufficit, nec tres requiruntur quando lucrum fit ex periculo, & assecuratione suscepta, non autem ex mutuo.*

14 *Taxatio iusta quæ sit pro contractu assecurationis.*

15 *In censibus possunt capi decem pro centum iuxta morem regionis. n.16.*

17 *Taxatio excessiua non reddit contractum vsurarium, sed exactio, ideo datur reductio, & contractus est validus, vitiatis pactis à iure reprobatis. n 18.*

19 *Iudex potest se informare de notorio, etiam parte non citata.*

CAPVT DLXXXIX.

Conuentio de qua agimus, est valida, & non subiacet alicui prætensæ vsurariç prauitati, 1 † Etenim fuit facta pro assecuratione pecuniarum, quæ per duas vices deferebantur ad ciuitatem Bononiæ, & mercium, & canaparum emptarum in eadem ciuitate ex dictis pecunijs & delatarum per mare etiam per duas vices ad statum Firmi, adeo vt stante susceptione istius periculi, pactum sit conforme iuri communi tam ciuili, quàm canonico, & secundum tenorem ipsius possit agi *Castr. in l. in naue Saufeli. 34. n. 6. ff. locat. Alex. in l. à titio ita stipulatus. 108. n. 3. post med. ff. de verb. obligat. Rot. Ianuens. decis. 25. n. 1. Strace. de sponsionib. §. itē quærit. n. 1. fol.* 115. vbi de communi *Petrus Santern. de assecuration. n. 5. & 6.* 2 † Nam isti contractus dicuntur contractus innominati, licèt assimilētur emptioni, & venditioni propter pretium, quod datur ratione periculi, & eorum naturam assumūt iuxta *l. si periculi. ff. de naut. fenor.* & notat *Bald. in l. cunctos populos. n. 4. ante fin. vers. vel est susceptio. C. de sacros. eccles. Rot. Ianuen. decis. 36. n. 9. & decis. 63. n. 3. Petr. Santern. de assecur. & sponsion. mercator. p. 1. n. 7.*

Non obstat *c. nauiganti. de vsur.* Quia procedit in 3 mutuante aliquam pecuniarum summā, † quam non esset mutuaturus, nisi pariter adesset lucrum assecurationis, tunc enim contractus esset illicitus. Aliud quando, prout in casu nostro, mutuator non ex vi mutui intendit obligare mutuatarium ad aliquid sibi tradendum vltra sortem mutuatam, sed solùm vult hoc lucrum facere pro 4 assecuratione, & periculo suscepto, † nam tunc non potest dici vsurarius, neque hoc casu militat dispositio *tex. in d. c. nauiganti*, prout latè declarat *Alphons. Villagut de vsur. q. 26. conclus. 2. col. 3. Lup. eod. tract. comment. 3. §. 1. n. 29. Nauar. in manual. c. 17. n. 285. Iacob. de Graff. decis. 111. lib. 2. n. 15. Corrad. de contract. q. 39. tract. 2. col. 1. vers. secunda conclusio. Alber. in diction. in verb. vsura primo. col. 4. ad med. vers. quid de eo qui mutuat nauiganti. Ang. in verb. vsura. il 1. q. 38. Siluest etiam in verb. vsura. il 2. q. 35. Rebell.* qui de communi *de obligat. iustit. lib. 16. q. v ic. n. 16.*

Et ratio est, quia hic sunt duo contractus separati, 5 alter nominatus quo ad mutuum, † alter vero innominatus, videlicet assecurationis, nec vnus ab alio præcisè dependet, neque receptio vltra sortem est causa immediata procedens ex mutuo, sed ipsa assecuratio, pro qua licitè lucrum accipitur *Lup. de vsur. comment. 3. §. 1. n. 29. Ang. in summ. in verb. vsura. il 1. q. 28. Corrad. de contract. q. 39. tract. 2. col. 2. post princ.*

Maxime, quia in casu nostro, non solùm fuit susceptum periculum deferendi pecunias, sed etiam postea reportandi merces emptas ex eisdem pe-6 cunijs; † ex quo magis colligitur semper fuisse per partes consideratum lucrum respectu assecurationis, non autem respectu mutui, adeout cessante causa lucrandi propter mutuum, numquam possit dici contractus vsurarius, vt concludunt *Ang. Siluest. & alij supra allegati n. 4.*

Neque obstat, quod ista assecuratio permittatur 7 alijs, non autem ipsimet mutuanti † *Azor. in summ. p. 3. lib. 11. c. 8. col. 2. ad med.* & ita etiam loquitur *Io. Anan. in c. nauiganti. n. 43. q. 13. de vsur. Laur. de Rodulph. etiam de vsur. p. 3. n. 10. tom. 7. fol.* 38. Quia indistinctè contraria opinio est verior, quod huiusmodi lucrum sit licitum, etiam pro assecuratione facta per eum, qui mu-8 tuat pecuniam, † ne sit deterioris conditionis, quàm alius, qui non mutuauit, neque beneficium contulit, cum non recipiat propter mutuum, sed propter susceptionem periculi, ideo reputabitur in hoc tanquam extraneus *Ang in verb. vsura. il 1. q. 38. ante fin. vers. & ideo tene. Petr. Santern. de assecurat. & sponsionib. mercator.*

tor. p.1.n.10. Villagut. de vsur.q.26.sol.vlt.Siluest.in summ.in verb. vsura.il 2.q.36. Lup. de vsur.comment. 3. §.1.n. 19. Nauar.in manual. c.17.n.253.vers.nam qua ratione.tom.1.fol.252.

Nam, vt dictum est, huiusmodi lucrum non prouenit immediate ex mutuo, sed ex ipsa assecu-

9 ratione, ob quam illud licitè percipitur. † Cum etiam regulariter permittatur aliquid percipi ex mutuo, si secundariò illud proueniat *Nauar. in c.si feneraueris. 14.q.3. n.19. & 20.* Maxime in casu nostro, in quo vltra assecurationem adfuit etiam labor, & opera ipsius mutuantis in deferendo pecunias, & in emendo merces, quarum respectu est licitum recipere vltra sortem

10 aliquod lucrum, † quod quamuis excedat naturam mutui, non tamen excedit naturam contractus innominati, qui est coniunctus per accidens contractui mutui, ideo licitè percipitur *Corrad. de contract. q. 36. tract. 2. col. 3. in fin. vers.ex rationibus adductis.*

Nec oberit Bulla Sixti V. quia non applicatur ad casum nostrum, etenim non sumus in aliqua societate, in qua sit promissum capitale saluum,

11 quod † reprobatur in dicta Bulla, sed sumus in contractu emptionis, cui comparatur conuentio, de qua agimus, propter pretium, quod datur ratione periculi, & assecurationis *Bald.in l. cunctos populos. n. 4. ante fin. vers. vel est susceptio. C.de sacros.eccles.* Immo capitale pretij expositi fuit assecuratum ad fauorem Aduersarij, non ad commodum ipsius, qui dictum pretium exhibuit, & vlterius etiam fuit promissa assecuratio mercium ex dicto capitali prouenientium, itaut non obstet Bulla, sed stante assecuratione,

12 labore, opera, & industria, † sit licita receptio vltra sortem, quamuis etiam essemus in mutuo, in quo tamen non sumus, vt ex conuentione colligitur *Corrad.de contract.q.36.tract.2.col.3. in fin. vers.ex rationibus adductis. Nauar. in c. si feneraueris. 14.q.3.n.19.& 20.*

Neque sunt faciendi tres contractus separati, vt exaduerso prætenditur, iuxta *Nauar.in summ.*

13 *c. 17.n. 253.* † Quia sufficit vnicus contractus, quando, prout in casu nostro, lucrum fit ex periculo, & assecuratione suscepta, non autem ex mutuo, cum enim nulla principalis ratio habeatur ad pecuniam, non potest considerari vsura *Nauar.in manual. c.17.n.285.* vbi ita declarat *c. nauiganti. de vsur.* quod procedit quando aliàs non esset mutuaturus *Villagut de vsur. q. 26.conclus.2.col.3.Rebell.de obligat.iustit.lib.16. q.vnic.n.16.*

Neque obstat, quod taxatio ad viginti pro centum sit excessiua, Quia cōsiderato periculo assecura-

14 tionis pecuniarū, † & mercium, quæ ex dictis pecunijs debebant emi, & saluæ reportari, accedētibus etiā multis expēsis, ac laboribus, & spatio temporis vndecim mensiū, non potest dici, quod cōstet de isto excessu, cū in illis partibus capian-

15 tur decem pro centu in censibus, † quod permittitur passim, & vbique, donec petatur reductio, etiam de iure communi possint capi in censibus dicti decem, & valet talis consuetudo *Thesaur. decis. 154. in princ. Surd. cons. 162. n. 34. lib. 2. Rot.coram R.P.D. Orano Forolivien. census. 13. Nouembris.1589.Paris.cons.75. n.30. lib.4.*

16 Cum in hoc † sit seruandus mos regionis *Nauar. de vsur. n.104. & 140.* Vnde multo fortius in re magis obnoxia periculis erit iusta prædicta taxatio, & illa sustinebitur ob labores, & assecurationem præfatam, quæ in huiusmodi contractibus permittitur tamquam assumant naturam emptionis, & venditionis, vt dictum est *Santern.de sponsionib.mercat. p.1. n.7.*

Et quatenus taxatio esset excessiua, quod negatur, Tamen reducitur taxatio, & habetur pro non

17 facta, † neque enim illa sola reddit contractum vsurarium, sed exactio *Aym. cons. 189. col. penult.ad med.vers.non negarem tamen.n.8. Dec. cons.111.& in c.cum venerabilis.de except.* & sæpe tenuit *Rot. vt in causa Ianuen.pecuniaria 6.Iunij.1611. coram Card. Lancellott.& coram R.P.D.Vbaldo. 1.Martij.1613.in eadem causa.*

18 & passim † in huiusmodi contractibus vitiatur pactum inualidum, & remanet actus firmus quo ad alia *Gail.obseruat.4. lib.2. Surd. cons 327. n. 18.lib.3.Honded.cons.17.n.25. lib.2. Barz.de guarantig.p.3.q.7. cum alijs per Carol. de Grass. de except.c.28.n.62.*

Quod autem dicitur de non existentia periculi tollitur ex itinere, quod fit per loca adeo periculosa, vt non opus sit hoc probare, cum notorium

19 sit omnibus, † & possit etiam extraiudicialiter haberi informatio, quæ sufficit in istis notorijs, etiam parte non citata *Dec.cons.402.n.10.Natt. cons.218.n.5.Surd.cons.371.n.18.lib.3.*

EPITOME.

PRecaria concessio an consideretur stante reciproco facto, & adimplemento, etiam si adsint verba indulgemus, cū similibus. ¶ Et quando transeat in cōtractum irreuocabilem. ¶ Notarius, & officialis semel approbatus an posit remoueri absque causa, licèt concessio sit ad beneplacitum, vel quamdiu placuerit. ¶ Solemnitates an præsumātur ex temporis longinquitate. ¶ Dignitas Episcopatus, & nobilitas inde prouenieus an iuuet etiam collaterales, & fratres. ¶ Et an sit maior Cardinalatu respectu ordinis. ¶ Consuetudo an attendatur in præcedentijs, & dignitatibus. ¶ Parentes an nobilitentur per filios, & Magistri per scholares, & Præsides per subditos.

SVMMARIVM.

1 *Notarij admissi vigore decreti facti per communitatem, non possunt reuocari si adimplerunt contenta in dicto decreto, quamuis essemus in concessione merè liberali. n.2.& de ratione n.3.*

4 *Ius acquisitum alicui ex contractu perfecto, & adimpleto non potest tolli.*

5 *Precaria concessio non consideratur stante reciproco facto, & adimplemento, etiam si adsint verba indulgemus, cum similibus.*

Solem-

6 *Solemnitates præsumuntur propter diuturnitatem temporis. n.7.*

8 *Notarij quando debeant eligi per communitatem tamquam nutu amonibiles. n.10.*

9 *Verba disponere prout videbitur operantur liberam volnntatem, non limitatam.*

11 *Afferenti statur donec per eum probetur contrarium.*

12 *Officialis semel approbatus, & admissus non potest amoneri sine causa, quamuis concessio sit ad beneplacitum, seu quamdiu placuerit. n.14.*

13 *Beneplacitum significat arbitrium boni viri, qui non aufert concessionem alicui factam sine iusta causa.*

15 *Dignitas Episcopatus facit nobilem, & perillustrem, Marchionem, Comitem, & Regem.*

16 *Episcopus dicitur consiliarius Principis, & princeps, legatus, & oculus Dei, & successor Apostolorum, sicut Papa successor Petri.*

17 *Nobilitas proueniens ex dignitate episcopali, iuuat etiam collaterales, & fratres.*

18 *Parentes cohonestantur ex nobilitate filiorum.*

19 *Magister nobilitatur per scholares, & Præses per subditos.*

20 *Doctoratus causat nobilitatem.*

21 *Nobilitas noua non dicitur respectu parentum, à quibus trãsmititur veluti ex radice in posteros.*

22 *Dignitas consistit in meritis, & virtutibus.*

23 *Consuetudo attenditur in præcedentijs, & dignitatibus.*

24 *Dignitas Episcopatus est maior Cardinalatu respectu ordinis.*

CAPVT DXC.

DEcretum exhibitum non potest reuocari, Cum enim vigore illius fuerint admissi notarij, † qui adimpleuerunt omnia in eo contenta tam circa approbationem, & examen, quàm circa solutionem pro admissione, non stat amplius in simplici dispositione statuti, ac decreti, sed transiuit in contractũ, vel quasi, qui ex vtraque parte dicitur perfectus, & ideo non est locus pœnitentiæ, seu illius reuocationi *Bart in l.omnes populi. n.30.ff. de iust. & iur. & in l.quod semel.ff.de decret. ab ordin. faciend. & in l.hi qui. in fin. ff.de vacation. & excusat. mun.* quem sapienter loqui dicit *Alex. cons.135.n.19.lib.4. & latius cons.216.n.4. vsque ad 11.lib.2. Bald.in l.si cum mihi.ff.de dol. Io. Andr. ad Speculat. de censib. §.nunc dicendum. n.11. vers. quid si vniuersitas fecit pactum: in verb. lex secunda. & de instrum. edit. §.nunc vero aliqua. in verb. hæc omnino vide. Anchar. in c.1. n.8. oppos.7. de constitut. in 6. & cons.2. n.4. Innoc. in c.nouit. de iudic. Natt. cons.65. alias 66.n.19. lib.1. Ioseph. Ludouic. decis. Perusin.3.n.8. p.1.*

Et hic est casus, in quo non datur reuocatio, quamuis etiam essemus in concessione mere liberali, 2 quam † licèt superior possit regulariter reuocare, quamuis fuerit per viam contractus seu stipulationis, Tamen hoc procedit quando pro tali contractu non interuenit aliquod factũ reciprocum, seu aliqua datio ex parte recipientis, † secus si interueniret, quasi tunc non consideretur amplius liberalitas, & propter adimplementum partis possit opponi exceptio doli, vt late concludit *Ias. cõs.56. col.2. in fin. n.2. & col. vlt. ante med. vers. quia ad hoc respondeo. lib.1. Aym. de antiq. tempor. p.1. §.non omitto. n.38. post Bald. in l.qui se patris. n.10. C. vnde liber. Imol. Alex. & alij in l. non amplius. §.si quis certum. ff. de legat. 1.* Maxime, quia in casu nostro vltra reciprocum factum multi notarij intuitu exercitij istorum officiorum recesserunt ex proprijs ipsorum laribus, ac patria, & venerunt ad habitandum in loco, vbi dicta officia exercentur, ibique ma-4 trimonia contraxerunt, † itaut ex istis magis sit eis acquisitum ius, quod in eorum præiudicium non debet reuocari, vt in specie considerat *Alex. cons.135. n.18. lib.4. post Io. Andr. ad Speculat. de censib. §.nũc dicendum. vers. quid si vniuersitas. Gozad. cons.5. n.11. Socin. cons.4. n.4. & 5. lib.3.*

Ex quibus colligitur, quod nõ potest cõsiderari ali-5 qua precaria concessio, † stante reciproco facto, & adimplemento, vt dictum est, cum immo illa transierit in contractum, quamuis etiam concedens vteretur verbo, indulgemus, vel similibus verbis denotantibus liberalitatem *Bald. in l.qui se patris. n.10. vers. hoc scias quod si princeps. C. vnde liber. Socin. cons.4. n.4. ad med. lib.3.*

Non obstat, quod nõ fuerint adhibitæ solemnitates 6 in concessione, de qua agimus, † Quia stante cursu quadraginta annorum, & amplius omnia præsumuntur solemniter acta, & quæcumque necessaria interuenisse, stante præsertim sciẽtia, ac patientia communitatis, & possessione notariorum, quibus concurrentibus, neque est necessaria enunciatio solemnitatũ, quasi tunc non sit verisimile, quod tanto tempore tacuisset *Conar. pract. quæst. c.21. in 3. casu. n.7. Aym. de antiq. tempor. §. vidimus. n.18. Felin. in c.sicut. n.33. de re iudic. Menoch. cons.924. n.30. Gabr. cons.* 7 *36. n.51. lib.1.* † Quamuis hoc dictum sit ex abundanti, cum adsit confirmatio dicti decreti facta per consilium generale de anno 159. vt in summario *n.4.* Itaut non possit amplius dubitari de inualiditate illius, nec detur reuocatio, stante etiam præscriptione longissimi temporis, ac obseruantia subsecuta, per quam sublata est omnis actio, & reuocatio precariæ concessionis, quatenus talis esset, prout non est *Bero. cons.134. n.17. lib.3. per l.sicut. C. de præscript. trig. annor.*

Minus obstat, quod in Bulla Pij V. isti notarij debeant eligi per cõmunitatem tamquã nutu amo-8 uibiles, † Quia Summus Pontifex non se restringit solùm ad istum actum, sed subdit, quod possit Ciuitas de huiusmodi officijs libere disponere, & prout ei videbitur, quæ verba operantur volun-9 tatem, ac potestatem liberam, † & non limitatam *Bald. in c.quæ in ecclesiarum. col.1. n.4. vbi Dec. col.1. n.3. de constitut. Surd. decis.272. n.14. & cons.143. n.23. lib.1.*

Nec potest considerari aliqua læsio communitatis, cum illa fuerit reintegrata de pretio ex officijs castrorum, ac oblationibus factis per particulares,

10 lares,† neque in notarios fuit translatum aliquod dominium, nisi exercitiũ officij, firma remanente auctoritate admittẽdi alios, quos Ciuitas voluerit, vel occasio dederit, itaut ex istis non possit resultare aliqua causa læsionis, Maxime, quia huiusmodi concessio fuit facta propter bonum publicum, vt per se patet, ad euitandas rigorosas exactiones, quæ prius à paucis notarijs fiebant, in quibus solùm aderat tale exercitium, prout
11 etiam dicitur in decreto, † cuius assertioni standum est, non solum ad finem, vt ipso iure sit validum, sed etiam vt habeat effectum donec probetur contrarium, de quo non potest constare vt dictum est *Ruin. cons. 237. n. 2. lib. 1. Rol. cons. 5. n. 22. lib. 1.*

Accedat, quod sumus in notarijs, & officialibus
12 semel à principio admissis, & approbatis, † quorum non datur amplius remotio sine causa legitima *c. cum venerabilis. vbi Dec. n. 38. col. vlt. ad fin. de except. Menoch. de arbitr. q. 55. n. 19. cum seq. in addit.* vbi ampliat, quamuis similia officia concedantur ad beneplacitum conceden-
13 tis, † cum huiusmodi beneplacitum significet arbitrium boni viri, qui non aufert concessionem alicui factam sine iusta causa *Idem Menoch. d. q. 55. n. 23. & 24. in addit. & q. 8. n. 10. post Bald. in l. vlt. ♃. 1. in 4. notab. C. commun. de legat. Ruin. cons. 181. n. 7. lib. 1. Felin. in c. 1. col. antepenult. de*
14 *constit.* † & ita in specie de notarijs, & similibus officialibus etiam deputatis ad libitum, & quamdiu placuerit, quod nõ possint sine causa remoueri fuit sæpe iudicatum, prout late dixi *supr. c. 167.* vbi etiã, quod dabitur officium Iudicis de illos manutenẽdo in possessione dictorum officiorum, cum alijs ibi adductis, quorum repetitio esset superflua, prout etiam in hac causa fuit obtentum; Quo vero ad recognitionem, quæ datur Communitati an sit æquiualens erit particulariter videndum, cum talis debeat esse iuxta *decis. Rot. diuers. 457. n. 17. p. 1. Roland. cons. 13. lib. 3.*

Alterum de admissione fratrum ad gradum, de quo quæritur, decidendum est affirmatiuè, quod illi sint admittendi, Etenim descendunt à parentibus, qui omni tempore vitam ciuilem, & ho-
15 nestam degerunt, prout ipsi degunt, † & ad præsens vnus ex eis est in summa, ac insigni Episcopatus dignitate constitutus, per quam non solum quis efficitur nobilis, & perillustris, sed habetur pro Duce, Marchione, Comite, & Rege, & dicitur Serenissimus, & Summus Pontifex, tamquã habens culmen dignitatis, & excellentiæ, vt post *Speculat. Bald. Abb. Purpur. & alios* concludit late *Cassan. in catalog. glor. mund. 4. p. consider. 25. Bon. de Curtil. de nobilit. p. 2. n. 23.*
16 *Iacobat. de concil. art. 3. lib. 1. n. 8. & 9.* † Cum etiam dicatur Consiliarius Principis *Arnulph. Ruze. de iure regal. priuileg. 43. n. 7.* Immo quoque appellatur Princeps *Io. à Capistran. in specul. conscient. n. 327.* Et est legatus, & oculus Dei, & successor Apostolorum, sicut Papa successor Petri *Maluet. de canonizat. Sanct. n. 2. & 3. Gaspar de Perus. de reseruation. beneficior. n. 12.*

Quæ quidem dignitas Episcopalis, & nobilitas in-

17 de proueniens iuuat etiam collaterales, † & fratres, iuxta opinionem *Ang. in auth. vt liceat matr. & auia. §. 1. de qua per Tiraq. de nobilitat. c. 17. n. 4. ad fin. & per Afflict. super constit. regn. rubr. 33. n. 31. lib. 1. & rubr. 34. lib. 2. n. 16.* Vel saltem cohonestat fratres, itaut de illius nobili-
18 tate participent, † prout dicimus de nobilitate filiorum, ex qua cohonestantur parentes *Io. Ray. de nobilitat. q. 13. q. 5. princip. Sebast. Medic. de definition. c. 42. in fin. n. 27. tom. 18. fol. 302. cum alijs per Tiraq. eod. tract. q. 16. n. 3. per tex. in §. generaliter. vbi Gloss. in verb. & nobilio-*
19 *res. auth. constitutio qua. de dignitatib.* † vbi, quod nobilitatũr pater per filium, magister per scholares, & Præses per subiectos *§. quanto enim. auth. de defensorib. ciuitat.* & *d. Gloss.* sequitur, & commendat *Alber. in l. imperatores. n. 3. in fin. C. de decurionib.* & est tex. in *l. 1. §. casum. ff. de postuland.* quem notat in proposito *Castr. in l. 3. in princ. n. 2. & ibi Aret. n. 1. ff. de liber. & posthum.*

Accedat, quod adsũt etiã alij duo fratres doctores, qui dicuntur nobiles, cum doctoratus tales illos
20 faciat † *Cin. in l. prouidendum. in princ. C. de postuland. Alex. cons. 113. ad fin. n. 9. lib. 6. Felin. in rubr. de magistr. n. 5. Socin. Iun. cons. 39. n. 17. lib. 1.* Maximè, quia ista nobilitas ex doctoratu proueniens habet etiam admixtam nobilitatem generis, cum, vt dictum est, tales fratres habeant ortum à parentibus, qui vitam nobilẽ degerunt,
21 prout ipsi degunt. † Vnde non potest dici nobilitas noua respectu parentum, à quibus in eos illa transmittitur, veluti ex radice in posteros *Bald. in l. cum antiquioribus. col. 3. q. 8. in princ. C. de iur. deliber. Abb. in c. licet. in fin. de censib. Tiraq. de nobilitat. c. 15. n. 1.*

Neque obstat, quod ratione originis dicti fratres non sint in quasi possessione obtinendi gradum,
22 de quo agimus, † Nam ad hoc vt illum consequamur, non attenditur ista quasi possessio, cum satis sit, vt ad eius adeptionem attendatur dignitas, & nobilitas propriæ personæ, quæ consistit magis in meritis, & virtutibus, quàm in corruscatione sanguinis, licèt etiam in casu nostro adsit tam vnum, quàm alterum, & sic sumus in nobilitate mixta, quæ est præstantior, & excellentior *Bonus de Curtil. de nobilit. p. 2. n. 50.* Præsertim, quia ad huiusmodi gradum fuerunt admissi etiam qui non sunt in possessione ratione originis, sed aliunde nobiles, ex qua obseruan-
23 tia facilius erunt dicti fratres admittendi, † cum in similibus præcedentijs, & dignitatibus consuetudo attendatur *Bald. in c. cum olim. de consuetud. Menoch. cons. 126. n. 3. lib. 2. Ruin. cons. 155. n. 4. lib. 4.* Et quidem Romæ, quæ est caput totius orbis multũ attenditur etiam nobilitas, quæ ex fratribus, puta Cardinalibus, vel similibus prouenit, Itaut ad eius exemplum non esset inconueniens idem attendere in alijs ciuitati-
24 bus subiectis statui Ecclesiastico, † Maximè, quia dignitas Episcopatus maior est Cardinalatu respectu ordinis *Gãbar. de auct. legat. de later. lib. 7. n. 122. & 129. tit. de potestat. legition. Spur. in benefic.*

benefic. post Glos. in c. quamquam. 2. q. 7. Bart. in l. 1. §. si quis in appellatione. n. 4. vbi Add. in verb. simile. ff. de appellat. & relation. Gomes. in probem. regular. Cancellar. col. 9. tit. episcopor. dignitat. diminut. Grauat. ad Vestr. in prax. lib. 1. c. 1. in verb. cardinalis. n. 6. in fin. Menoch. de arbitrar. cas. 70. n. 6. post Marc. Mantu. de concil. n. 66.

EPITOME.

IN canonicatibus ecclesiæ cathedralis, & collegiatæ quæ ætas requiratur tã de iure communi, quàm iuxta regulas Cancellariæ, & Conciliũ Tridentinũ. ¶ Episcopus quando dispenset cum illegitimo pro obtinendo canonicatu. ¶ Habens ordinem, seu ætatem maiorẽ, quàm requirit beneficium an sit ad illud admittendus. ¶ Canonicatus an sit beneficiũ simplex, & exigat ordinem sacrum. ¶ Per Concilium Tridentinum an sit aliquid innouatum super canonicatibus ecclesiarum collegiatarum. ¶ Ordinandus ad Subdiaconatũ an debeat habere annum vigesimumsecundum completum, vel sufficiat vt illum attingat. ¶ Innocẽs an possit reconciliari adultero tam expressè, quàm tacitè. ¶ Et de effectu talis reconciliationis. ¶ Mulier an possit profiteri, non expectato anno probationis. ¶ Et an illi possit renunciari de consensu profitentis, & Monasterij. ¶ Maritus, vel vxor si ingrediantur religionem, an remanens in sæculo debeat expectare annum antequam cum alio contrahat. ¶ Distributiones quotidianæ an debeantur impedito residere tam propter necessitatem corporalem, quàm propter detentionem iniustam, seu occasionem se absentandi, & recurrendi ad superiores, vel impedimentum illatum à Iudice, vel præuisum, vel ob similes causas. ¶ Et an requiratur protestatio impedimenti. ¶ Vel probatio, quod erat solitus residere, & inseruire.

SVMMARIVM.

1 *Canonicatus in ecclesia cathedrali, & collegiata quam ætatem requirat de iure communi. n. 22.*
& quid iuxta regulas Cancellariæ. n. 4. & Concilium Tridentinum n. 5. & 6.
2 *Canonicatus est beneficium simplex, nec requirit aliquem ordinem, sed solum tonsuram. n. 3.*
7 *Concilium Tridentinum quibus mandet dari canonicatus. n. 8.*
9 *Ordinandus ad Subdiaconatum non excluditur, quamuis non compleuerit annum vigesimum secundum, sed sufficit, vt illum attingat.*
10 *In canonicatibus ecclesiarum collegiatarum nihil fuit innouatum per Concilium Tridentinum quo ad ætatem canonicorum, sed stabitur dispositioni iuris communis, secundum quod est quatuordecim annorum. n. 12. Intellige vt n. 13. & 14.*
11 *Extensio non est licita in correctorijs, & exorbitantibus à iure communi.*
15 *Canonicatus ecclesiæ collegiatæ requirens ordinem sacrum non potest conferri minori.*
16 *Episcopus potest dispensare cum illegitimo, vt obtineat canonicatum, seu dimidiam portionem in ecclesia collegiata.*
17 *Dimidia portio est ex inferioribus beneficijs ecclesiæ cathedralis.*
18 *Habens maiorem ætatem, seu ordinem, quàm requirit beneficium, non excluditur, sed magis ad illud est admittendus. n. 20.*
19 *Maior ætas includit minorem.*
22 *Causæ quæ sint, vt mulier possit profiteri, non expectato anno probationis. n. 25.*
23 *Annus probationis an sit inductus ad fauorem profitentis, & Monasterij, itaut illi possit renunciari. n. 24. & 31.*
26 *Innocens potest reconciliari adultero, eiq. remittere adulterium, non solum expressè, sed taciti, & talis reconciliatio facit, vt dos non amittatur, & omnis actio sit extincta.*
27 *Vxor non debet statim profiteri, ne fiat præiudicium viro, cui poterit reconciliari in anno probationis remittendo adulterium.*
28 *Maritus, vel vxor si ingrediantur religionem ante matrimonium consummatum, remanens in sæculo debet expectare annum, antequam cum alio contrahat.*
29 *Vinculum matrimonij non dissoluitur ante mortem ciuilem, idest professionem.*
30 *Inferiores Papa non dispensant contra Canones.*
32 *Casus professionis ante annum decimumsextum æquiparatur illi, quæ fit ante annũ probationis.*
33 *Aequiparatorum idem est iudicium.*
34 *Distributiones quotidianæ debentur Canonico detento iniustè, vel habenti causam se absentandi, & recurrendi ad superiores, vel propter simile impedimentum rationabile. n. 36. 37. & 38. & an requiratur probatio, quod esset solitus residere. n. 49.*
35 *Dispositio Concilij prohibens distributiones quotidianas non interessentibus quomodo intelligatur.*
39 *Impeditus facto Iudicis non dicitur morosus.*
40 *Possessio habetur pro capta ad fauorem eius, qui iustè impeditur.*
41 *Intrusus impediens executionem litterarum Apostolicarum de capiendo possessionem ad fauorem prouisi tenetur ad distributiones quotidianas, quamuis nulla adsit protestatio. n. 50.*
Idem in Capitulo impediente. n. 42.
43 *Necessitas corporalis iusta, & rationabilis excusat à non residendo, Idem in omni alio simili impedimento, propter quod non posset quis adire ecclesiam, prout ante a erat solitus.*
44 *Negligentes, & contemnentes residere non habent distributiones quotidianas, secus in impotentibus, & quæ dicatur impotentia. n. 45.*
46 *Vis illata de facto non solum excusat non residentem, sed etiam vis præuisa.*
47 *Afflictio non est addenda afflicto.*
48 *Iudex arbitratur quale sit iustum impedimentum.*
51 *Protestatio de impedimento non requiritur, sed sufficit de eo legitimè constare.*

CAPVT DXCI.

AD obtinendum canonicatum etiam in cathedralibus ecclesijs non habemus de iure communi aliquam legem, † quæ præscribat certam maiorem ætatem, & ideo quisquis de iure capax est ad beneficium simplex obtinendum, reputandus est etiam quo ad ætatem attinet, capax ad consequendum conon icatum, vt notant *Doct. in c. super inordinata. de præbend. c. ex insinuatione. de simon. c. ex ratione. & c. indecorum. de ætat. & qualit. c. de eo. de elect. in 6. Glos. in reg. Cancellar. 17. Rebuff. de pacific. possess. n. 178.* † Nam canonicatus est beneficium simplex *Nauar. cōs. 11. de iniur. & dam. dat. lib. 5. & cons. 97. n. 5. de simon. eod. lib. Rebuff. de pacific. possess. n. 214. fol. 305.* Immo neque canonicatus requirit aliquem ordinem, † sed tantum clericalem tonsuram *Abb. in c. 1. in vlt. notab. de institut. Boer. decis. 171. in princ. Mandos. ad reg. 18. cancellar. de ætat. pro canonicat. q. 1. n. 4. Gonzal. ad reg. 8. glos. 5. in princ. n. 94. in fin.*

Regula tamen Cancellariæ in antiquis 17. admittit ætatem decem annorū ad Canonicatus collegiatarū, † & ætatem quatuordecim annorum pro canonicatibus in cathedrali *Glos. in c. si eo tempore. in verb. ætatem. de rescript. in 6. & in c. ex eo. in verb. in sua. de elect. eod. lib. Felin. in c. ex insinuatione. n. 1. de simon. Staphil. de Grat. expectatiu. §. noua forma. n. 29. Franc. Leon. in thesaur. for. ecclesiastic. c. 18. de collat. benefic. n. 20. p. 2.*

Ex Concilio vero Tridentino neque etiam habemus explicitè determinatam certam ætatem pro obtinendo Canonicatu, † cum hoc in eo non legatur, implicite tamen id decisum videtur, Nam in *sess. 24. cap. 12.* statuitur, quod omnes Canonicatus in cathedralibus ecclesijs habeant annexum ordinem Presbyteratus, Diaconatus, vel Subdiaconatus, & in *sess. 23. c. 12.* mandatur, quod ad Subdiaconatus ordinem nullus in posterum ordinetur ante vigesimumsecundum annum, & ad Diaconatum ante vigesimumtertium, & ad Presbyteratum ante vigesimumquintum, † vnde in consequentiam eadem ætas requiretur in adeptione canonicatus *c. ei cui. de præbend. in 6. Rebuff. de pacif. possess. n. 176.*

Verum, quia in eodem Concilio *sess. 24. c. 12.* disponitur, quod Canonicatus non conferantur, nisi ijs, qui iam sint initiati eo ordine, quem Canonicatus requirit, † Vel saltem in tali ætate constituti, vt intra tempus à iure, vel sinodo statutum initiari possint, ad effectum an in aliquo casu sit dispensandum, nec ne super ætate, Videndum semper est an is, qui de beneficio prouidetur sit in ea ætate, vt intra annum suscipere valeat ordinem, quem requirit beneficium, etenim si potest, non est super ætatis defectu dispensandum, cum non indigeat dispensatione, Quod si promoueri non potest, tunc necessaria erit dispensatio.

Vnde cum in casu Coadiutoriæ, de qua agitur, satis constet deputandum in Coadiutorem esse constitutum in vigesimoprimo suæ ætatis anno, † non videtur quo ad hoc indigere dispensatione, Ratio est, quia intra annum iam habebit vigesimumprimum completum, & erit in vigesimosecundo, & in ea ætate initiari poterit, Maxime, quia ex fide apparet, quod Canonicatus prædictus non fuit deputatus ad certū aliquem ordinem, neque est necesse, quod ordinandus ad Subdiaconatus ordinem habeat vigesimumsecundum annum completum, † sed sufficit si attingat *c. cum in cunctis. de elect. c. cum vigesimum. de offic. deleg. clem. generalem. de ætat. & qualit.* Et ita sæpe in congregatione eiusdem Concilij decretum fuit, vt testatur *Gonzal. ad reg. 8. glos. 5. in princ. n. 95. in 2. edit.* vbi etiam, quod si Canonicatui esset annexus ordo Presbyteratus, seu Diaconatus, tunc esset necessarius ingressus in annum vigesimumquartum, seu vigesimumtertium respectiuè, vt idem Concilium Tridentinum declarat.

Obseruandum est tamen, quod nihil fuit per Concilium innouatum circa Canonicatus in ecclesijs collegiatis, † vnde in eis remanebit firma dispositio iuris communis, prout ita declaratum fuisse per Gregorium XIII. & congregationem eiusdem Concilij attestatur *Franc. Leon. in thesaur. for. ecclesiast. c. 18. de collat. benefic. n. 11. & 12. p. 2.* † In correctorijs enim non est licita extensio *Glos. in auth. quas actiones. in verb. excluduntur. vers. item an idem in ciuitate. & ibi Bart. n. 9. C. de sacrosanct. eccles. Glos. in c. indemnitatibus. §. cæterum. in verb. confirmetur. in fin. de elect. in 6. c. cui non sacerdotali. 27. vers. similiter. de præbend.* Quare in dictis canonicatibus collegiatæ ecclesiæ non requiretur maior ætas, † quàm annorum quatuordecim, quæ in beneficijs simplicibus est limitata per Concilium *sess. 23. c. 6. de reformat.* & notat in specie *Franc. Leon. d. c. 18. n. 20. in fin. Gonzal. ad reg. 8. glos. 5. in princ. n. 96.*

Quod tamen erit intelligendum, nisi per statutum, seu consuetudinem legitimè introductam, aut fundationem contrarium non esset dispositum, quod talis Canonicatus, seu dimidius portionarius debeat habere ætatem viginti annorum completam, † vel maiorem, nam tunc esset seruandum, quod in eis disponitur *Abb. in c. cum in cunctis. §. inferiora. n. 10. & 11. de elect. Rebuff. in prax. benefic. tit. de requis. ad ben. collat. n. 33. & 34. Gonzal. ad reg. 8. glos. 5. in princ. n. 97. post med. in 2. edit. Franc. Leon. in thesaur. for. ecclesiast. c. 18. n. 22. p. 2.* † vbi, quod quando Canonicatus in ecclesia collegiata habet annexum ordinem sacrum, tunc requiritur illa ætas, quam idē ordo requirit, Ideo si collatio fieret minori de tali Canonicatu ecclesię collegiatę habēte annexum ordinem sacrū † erit nulla, quia tunc de eo iudicatur sicut de canonicatu, & dignitate in cathedrali *Put. decis. 338. n. 3. & 4. lib. 1.*

Notandum est etiam, quod Episcopus poterit dispensare cum illegitimo, vt possit obtinere Canonicatum † in ecclesia collegiata *Rot. decis. 1. n. 15. & ibi Papazzon. in addit. de fil. presbyter. in nou. Gōzal. ad reg. 8 glos. 5. in princ. n. 98. & 99.* vbi

vbi ampliat ad obtinendam dimidiam portionem in cathedrali, in qua etiam Episcopus dispensabit cum illegitimo, † cum talis dimidia portio sit ex inferioribus beneficiis ecclesiæ cathedralis *Paris. de resignat. lib. 2. q. 1. n. 116. & 117. Gomes. de expectatiu. n. 98. iuxta decis. Rot. coram R. P. D. Aragone Ciuitaten. dimidiæ portionis. 28. Martij. 1536. quæ est inter decis. eiusdem Aragon. 34.*

17

Addendum est etiam, quod si quis haberet maiorem ordinem, vel ætatem, quam requirit præbenda, † seu beneficium, non propterea debet excludi, sed magis erit admittendus, cum habens maiorem ordinem non recedat à minori, sicut habens maiorem ætatem non desinit habere minorem † *c. 1. distinct. 15. q. 8. c. continebatur. de homicid. c. degradatio. de pœnis.* & notat in specie *Geminian. in c. si pro clericis pauperibus. 8. col. 1. in fin. vers. quid de illo qui est maioris ordinis. n. 5. de præbend. in 6.* † Quidquid *Archid. & Io. Monach.* aliter sentiant, Cum contra eos sit verior opinio, vt testatur *Franc. in d. c. si pro clericis pauperibus. 8. n. 3. ad fin.* vbi etiam notat ita in Rota decisum, & sequitur *Gonzal. ad reg. 8. glos. 5. in princ. n. 99. post med. in 2. editione.* licèt corruptè alleget *Gemin. in c. eam cui* absque titulo, cum non inueniatur talis allegatio, nisi prout supra adduxi. Ex istis sequitur, quod circa ætatem requisitam ad Canonicatus sunt seruanda, quæ supra dicta sunt omissis multis, † quæ ponunt Doctores in huiusmodi materia, de quibus late *Leobin. Dalerius de mandat. apostolic. n. 3. tom. 15. p. 1. fol. 220. Roffiniac. de benefic. c. 2. n. 21. tom. 15. p. 2. fol. 249. Mandos. ad reg. 18. q. 1. cum seq. Thesaur. for. ecclesiast. c. 18. p. 2.*

18, 19, 20, 21

Quo ad secundum, videbatur prima facie, quod adsint multæ causæ, & quidem sufficientes pro obtinenda dispensatione, † vt possit mulier profiteri non expectato anno probationis, de quo in Concilio *sess. 25. c. 15. de regular.* Concurrit enim ætas matura mulieris, quæ stetit in monasterio per decennium, & vltra, & experta est regulam, & illam obseruauit, quamuis sine habitu, & adest eius consensus, & Monasterij, quod vult illam recipere ante annum probationis, qui annus † est inductus ad fauorem profitentis, & monasterij, cui poterit tam per vnum, quàm per alterum renunciari, tamquam permittatur renunciatio iuris alicui competentis *c. quod ob gratiam. de regul. iur. in 6. l. quod fauore. C. de legib.* & in specie est *tex. in c. ad apostolicam. de regular.* vbi, quod licèt non possit fieri professio ante finem anni probationis, † si tamen fiat volente nouitio, & monasterio valebit *Nauar. consi. 25. n. 3. de regularib. lib. 3.* Et Summus Pontifex aliquando dispensat, † vt possit quis profiteri non expectato anno, sed per sex menses ob causas similes supra narratas, prout fuerunt super hoc aliquando expeditæ litteræ Apostolicæ.

22, 23, 24, 25

In casu tamen proposito obstabat, quod innocens potest reconciliari, † & coniungi adultero, eique remittere adulterium si velit, non solum expressè, sed tacitè, itaut per talem reconciliationem non amittatur dos, sed sublata sit omnis actio, nec liceat amplius ad accusationem redire *Glos. in l. eum mulier. in verb. a probauit. ff. solut. matrim. & in c. plerumque. in verb. nec reconciliata. vbi Innoc. in princ. Host. n. 1. Anchar. n. 5. Butr. n. 3. de donat. int. vir. & vxor. Alber. in l. consensu. n. 9. C. de repud. Vitalin. in clem. in rubr. de adulter. n. 6. Boer. decis. 338. n. 1. Couar. de sponsalib. p. 2. c. 7. §. 6. n. 7. Sanctes. de matrim. disput. 5. n. 19. & disput. 14. n. 1. & 2. cum alijs per Farinac. de delict. carn. q. 142. n. 68. vsque ad 73.*

26

Vnde † si statim mulier profiteretur, esset in præiudicium viri, nam forsan in hoc anno probationis poterit mutare propositum profitendi, & reconciliari ipsi viro, prout dicimus de marito, vel vxore, qui si ingrediantur religionem ante matrimonium consummatum, debet remanens in sæculo expectare annum, antequam cum alio contrahat, † nam si egrederetur, deberet exeuntem recipere, quamuis etiam cum alio contraxisset, & consummasset, † cum ante ciuilem mortem, idest professionem, per quam quis moritur actibus carnalibus, vinculum non dissoluatur *c. verum. 2. & c. ex parte. il 2. quod est 14. de conuers. coniugator.* itaut talis annus non possit abbreuiari, nisi à Summo Pontifice, † nam alij non possunt dispensare contra canones in fiendis, nisi eis expressè concedatur, vt in specie concludit *Siluest. in summ. in verb. diuortium. q. 3. n. 6.* Quare similiter in hoc casu erit expectandus annus probationis, ad effectum videndi an pœniteat, & reconcilietur viro, cum adsit eadem ratio, & per consequens idem ius sit statuendum *l. illud. ff. ad leg. aquil.*

27, 28, 29, 30

Maximè, quia lex prohibens, ne fiat professio ante talem ætatem videtur potius respicere vtilitatem publicam, † quam partium, † vnde licèt anno probationis potuisset ante Concilium Tridentinum renunciari à partibus, quasi ante illud videretur consideratus fauor priuatus potius, quàm publicus, Tamen post dictum Concilium non videtur amplius, quod permittatur renunciatio legi prohibitiuæ disponenti, ne fiat professio ante certam ætatē, & ante annū, vt cōsiderat *Nauar. consi. 25. n. 2. ad med. de regularib. lib. 3.* † Quare cum per Cōcilium parificentur isti casus professionis factæ ante annum decimumsextum, & illius, quæ fit ante annum probationis, sequitur quod sicut non valet illa ætatis, etiā de consensu nouitij, neque valebit altera, itaut nec in vno, nec in alio casu detur renunciatio, † tamquam æquiparatorum idem sit iudiciū *l. fin. ff. mandat. scilicet ex quadā. de testib.* & in terminis ita concludit *Nauar. consi. 62. n. 5. de regularib. lib. 3.* licèt aliter distinguat inter istas professiones *Idē Nauar. consi. 25. n. 4. eod. tit. de regularib. lib. 3.*

31, 32, 33

Circa tertium videtur concludendum deberi Canonico distributiones quotidianas, nedum fructus sui beneficij, † cum ex serie facti appareat illum fuisse impeditum, & detentum iniustè, ne posset in sua ecclesia residere, & diuinis interesse, prout solitus erat, & stante vexatione notoriè iniusta illi per Episcopum facta non potest consi-

34

considerari in eo aliqua negligentia in non residendo, cum pro sui defensione necesse fuerit ad Vrbem accedere, & recurrere ad superiores, à quibus reportauit sententiam fauorabilem, cum decreto manutentionis in sua antiqua possessione de facto ei ablata per Episcopũ absque vlla causę cognitione, quæ omnia sępius fuerunt cõfirmata, itaut magis appareat de suo bono iure, prout è contra de iniustitia, & nullitate eorum, quæ sunt gesta in partibus, adeo vt non solùm existat causa necessaria, & rationabilis se absentandi à sua ecclesia, sed etiam iustum impedimentum, quo detentus fuit in Vrbe pro defensione suorum iurium, ex quibus omnibus, & alijs in facto verificatis, resultat conclusio communis, & vera,

35 quod † licèt per sacrum Concilium Tridentinum *sess. 24. c. 12. ad fin.* prohibeantur Canonici percipere distributiones quotidianas, nisi interfuerint statis horis in ecclesia, Tamen ista dispositio recipit interpretationem à iure communi, vt non procedat in illis, qui vltra infirmitatem, & euidentem ecclesiæ vtilitatem impediuntur ex aliqua iusta, & rationabili necessitate corpo-

36 rali, iuxta *c. vnic. de cleric. non resident. in 6.* † ex quo colligunt Doctores deberi distributiones quotidianas eis, qui vi detinentur, aut prohibentur ad ecclesiam accedere, aut exulant à Ciuitate, aut propter partialitates non audent in Ecclesia morari, vt sunt exitij, vel similes, qui propter metum impediuntur accedere ad chorum, quem antea frequentabat *Io. Andr. in d. c. vnic. col. 1. in verb. corporalis necessitas. Anchar. n. 2. Prob. ad Monach n. 10. cũ seq. Gemin. ibid. in §. quia vere. n. 5. & 6. & Franc. n. 2. & 4. de cle*

37 *ric. non resid. in 6.* † Præsertim quãdo tale impedimẽtũ accidit absque culpa beneficiati *Abb. in c. 2. n. 3. de arbitr. vbi Sapia. in addit.* qui loquitur de exulante *Felin. in c. cum omnes, col. 13. n. 22. in fin. de constitut.* vbi de expulsis, & exulibus *Idem Felin. in c. apostolicæ. n. 12. de exception.*

38 vbi † de suspenso, vel excommunicato iniustè *Calder. cons. 17. de prabend.* vbi de expulso præsertim sine sua culpa *Nauar. cons. 11. de cleric. non resident. lib. 3.* vbi de carcerato propter homicidium, & torturam passo, & postea absoluto *Couar.* qui etiam in simili casu ita concludit *lib. 3. var. resolut. c. 9. n. 8. vers. decimo. & vndecimo.*

Et facit, quia impeditus facto Iudicis non dicitur

39 morosus † *Bart. in l. non amplius. n. 8. in fin. ff. rem rat. haber. Felin. in c. cum causam. n. 16. & 17. de testib. Affl. decis. 302. n. 1.* vbi de possessione, quæ habetur pro capta ad fauorem iniustè

40 impediti † *Gonzal. ad reg. 8. in probem. §. 3. n. 41. & 42. Gomes. de annal. q. 14. Caputaq. decis. 108. n. 6. p. 2.* Et de intruso dante impedimentum executioni litterarum de capienda possessione ad

41 fauorem prouisi apostolici, † qui etiam tenebitur ad distributiones quotidianas, quamuis nulla adsit protestatio *Rot. coram R. P. D. Orano. Placentina fructuum. 5. May. 1584. & coram Card. Blanchetto. Compostellana liquidationis fructuum. 28. Iunij. 1591. Put. decis. 385. n. 5. & 6. lib. 1. Gonzal. ad reg. 8. in probem. §. 7. n. 161. in fin. in 2. edit.* vbi, quod hoc procedit genera-

42 liter, † quando ex facto ipsius Capituli impeditur quis residere, & interesse, quo casu tenetur ad dictas distributiones, ne locupletetur cum alterius iactura *Pontan. de spol. lib. 4. n. 27. ad fin. Rot. coram R. P. D. Corduba. Salamantina censurarum. 1. Iunij. 1594. & coram Card. Seraph. in eadem causa. 28. Nouembris. 1594. Put. decis. 383. n. 7. & 8. lib. 1.*

Ideo verba illa, seu iusta, & rationabilis corporalis necessitas, de quibus in *c. vnic. de cleric. non*

43 *resident. in 6.* † comprehendunt omne aliud iustum impedimentum, propter quod non potest quis adire ecclesiam, & suo muneri satisfacere, prout ante solitus erat, vel fecisset, si impedimentum non extaret, Nam mens Summi Ponti-

44 ficis *in d. c. vnic.* † est excludere ab istis distributionibus negligentes, vel contemnentes residere, non autem impotentes, & impotentia dici-

45 tur, † quando absentia non est voluntaria, sed ab aliquo facto causatur, itaut non stet per beneficiatum quominus resideat, vt notant *Gemin. Franc. & Prob. in d. c. vnic. Calder. cons. 17. de præbend.* vbi etiam considerat non solum vim

46 de facto illatam, † sed etiam probabiliter præuisam, quæ excusat non residentem, cum etiam non debeat quis se exponere periculo personæ, vel bonorum *Nauar. cons. 11. de cleric. non resid. lib. 3.* Ideo non est priuandus dictis distributio-

47 nibus, † Cũ etiã non debeat addi afflictio afflicto *c. cum percussio. 7. q. 1.* Iudicis autem arbitrio

48 stabitur quale impedimentum sit iustum † *Gloss. in c. si quis iusto. de elect. Menoch. de arbitrar. cas. 118. n. 3. Io. Andr. & Gemin in c. 1. de dol. & contumac. in 6. Bart. & Alex. in l. 2. ff. si quis caution. Idem Alex. in l. quæsitum. de re iudic. Rebuff. de excusation. n. 50. tom. 3. & in l. iusta. 201. in verb. impedimentum. ff. de verbor. signific.*

Quibus adde *Rot. coram R. P. D. Coccino Augustana canonicatus. 7. February. 1601.* quæ est in-

49 ter *decis. diuers. 168. p. 4.* † vbi etiam in specie concluditur, quod expulsus à Capitulo, seu carceratus debet habere distributiones quotidianas à die carcerationis, seu expulsionis, non obstante, quod non inseruierit, cum fuerit probatum illum esse solitum inseruire, nam ad istum effectum sufficit talis probatio *Felin. in c. apostolicæ. n. 12. de exception. Couar. lib. 3. var. resolut. c. 13. n. 8. vers. sexto. & vers. decimo. Put. decis. 383. lib. 1. cum alys supra allegatis. n.*

Itaut neque hoc casu sit necessaria protestatio, quæ nõ requiritur pro dictis distributionibus perce-

50 ptis à Capitulo † *Rot. per Put. d. decis. 383. lib. 1. & corã Card. Blanchetto. Fanen. distributionũ. 16. Ianuary. 1577. & coram Card. Millino. Maceraten. canonicatus. 2. May. 1594. & in decis. Firmana distributionum. 26. Ianuar. 1598.* quas omnes refert, & sequitur *R. P. D. Coccinus Augustana canonicatus 7. Februar. 1601. inter decis.*

51 *Rot. diuersor. 168. in fin. p. 4.* † & faciunt quæ dixi *decis. March. 14. n. 19. & decis. 120. n. 9.* de nõ adhibẽda protestatione super impedimento, cũ sufficiat de eo legitime cõstare *Caputaq. decis. 73. p. 2*

EPI-

EPITOME.

CVriales, Mercatores, Scholares, & similes an comprehendantur in statuto loquente de habitatoribus. ¶ Et quando ab eis præsumatur contractum domicilium per cursum decennij. ¶ Habitator, & habitans quis propriè dicatur. ¶ Domicilium an possit retineri in pluribus locis. ¶ Et an illud sit extinctum per recessum, & recuperatum per reditum. ¶ Et an constituatur per filiumfamilias vbi voluerit. ¶ Statutum an valeat si admittat ad ciuilitatem eos qui venient ad habitandum, non autem illos, qui inhabitant. ¶ Vxorem ducens in loco, in quo per decennium commoratus est, an dicatur ibi habitare.

SVMMARIVM.

1 *Statutum admittens ad ciuilitatem solùm eos, qui veniunt ad habitandum, non autem illos, qui inhabitant, est validum. n.18.*
2 *Concessio ciuilitatis in vno casu expresso, censetur in alio denegata.*
3 *Curialis quamuis habitet, non comprehenditur in statuto loquente de habitante, Idem in Scholaribus, Mercatoribus, & similibus, n.4. Intellige vt n.5.10.& 11.*
6 *Domicilium præsumitur contractum per cursum decennij, etiam in mercatore, & scholari. n.12.*
7 *Habitator, & habitans quis propriè dicatur, & quid in statutis. n.8.*
9 *Habitare accipitur pro ipso corporali actu.*
13 *Domicilium potest retineri in pluribus locis.*
14 *Filius potest constituere sibi domicilium vbi voluerit.*
15 *Vxorem ducens in loco, in quo per decennium commoratus est, dicitur ibi habitare.*
16 *Discedens à ciuitate perdit incolatum, quamuis de nouo veniat ad habitandum.*
17 *Habitans in aliquo loco, si discedat, non prohibetur iterum redire ad habitandum, & gaudebit immunitate, quæ solet concedi forensibus.*

CAPVT DXCII.

ADmittit decretũ, de quo agimus, solùm ad ciuilitatem eos, qui voluerint venire ad habitandum in ciuitate, cum declaratione expressa, quod illud intelligatur dumtaxat pro il-1 lis † qui ibi non habitant, dando formam, & apponendo qualitates requisitas pro huiusmodi ciuilitate consequenda, quod statutum est validum, cum potuerit per communitates fieri, & multo magis qualificari, prout sibi visum fuerit expedire, stante præsertim confirmatione superioris, vt in proposito nostro multis comprobat *Surd.cons.12.n.1.cum seq.lib.1. post Bero. cons. 158.n.6.lib.3.* iuxta doctrinam *Castr. in l. nemo potest. in fin. ff.de leg.1. Becc.cons.101.n.27.lib.1.*
Quo stante non sunt admittendi illi, qui in dicta ciuitate habitant, tamquã decretum conced. ns 2 ciuilitatem in vno casu expresso, † censeatur in alio denegare *l. statuliberum. §. si stichum. de legat.2. Roland.cons.61.n.11.lib.3. Surd. decis. 133.n.11.*
Neque obstat, quod sumus in Curiali, qui licèt habitet in ciuitate tamen non comprehenditur sub 3 decreto, † quod debet intelligi de habitatore propriè, & verè, non de Curiali, qui non habet animum perpetuò permanendi in loco, quamuis habitet cum familia, & per multos annos, ideo non potest dici propriè habitator *Paris.cons.53.* 4 *n.89. lib.3.* † Exemplo scholarium, litigantium, mercatorum, & similium, qui non dicuntur habitare animo perseuerandi, sed recedendi *Alex. Salic. & alij in l.cum filius. ff si cert.pet. Mandos. ad Rom.cons.264. Honded.cons.3.n.12. cum seq. lib.2. Rot.coram Card. Millino Romana cambio-* 5 *rum.4.Decembris.1592.* † Quia prædicta procedunt, quando constat, quod non adest animus contrahendi domicilium, secus quando de eo appareret, vt in casu nostro, in quo adest contraria præsumptio propter emptiones stabilium, traductionem vxoris, & constructionem capellæ, & sepulchri, cum alijs adductis in facto, ex quibus iuncta habitatione decennali, nedum tricennali dicitur elisa contraria præsumptio, & debet intelligi, quod fuerit verè contractum domicilium *Abb.in probem.decret. §. gregorius. n. 18.& ibi Butr.n.33.* & sequitur *Felin.in c.dilectus filius. el 2. quod est 29. col. 9. ad med. n. 12, vers. secundo limita. de rescript.* qui loquuntur de scholaribus, & similibus, qui solent habere animum recedendi, bene *Menoch. de arbitr. cas. 86. n.24.& 27.fol.113. Mascard. conclus.534. n.14.* 6 *p.1.f.342.* † Immo in dubio per cursum decennij præsumitur semper contractum domicilium, siue sumus in mercatore, siue scholari, siue alio quocumque, qui in loco versatur ob aliquam negotiationem, & causam, vt latè concludit *Roland.cons.59. n.51.& 52. lib.3. Cephal.* qui de communi *cons.246. n. 25. cum seq. lib. 2. post Ang.in l.lex cornelia. §.domum. ff. de iniur. & in l.hæres absens.ff.de iudic. Bero.cons. 60. n. 23. lib.2. Ludouic.decis.perus.77. n.14.p. 2. Alciat. cons.219. Paris.cons.12.n.13.& 20.cum seq.lib.3.*
Immo etiam dicendum est decretum debere intelligi de omnibus quocumque modo habitãtibus, 7 non enim † loquitur de habitatoribus, qui propriè dicuntur quando contraxerũt domicilium, sed de habitantibus, in quibus non requiritur ista qualitas domicilij *Affl. super constitut. regn. lib.3.rubr.6. de reuocan. transeuntib. ad alien. habitation.n.6.post Neapodan. in vltim. consuetud.ciuitat. neapolit. in verb. habitatoribus. per tex.in l.est differentia.9.ff.quib. mod.pign. tacit. contrah.* quod etiam voluit *Cassan. super consuetud. Burgund rubr.13.§.5.in verb.habitans. n.1. ad med. fol.1463. Vrsill.in addit.ad Afflict. decis. 384.n.6.*
Amplius, quamuis decretũ loqueretur de habitatore, Tamen etiam in statutis ille propriè dicitur 8 habitator, † qui habitat cum sua familia, & facit ibi focũ cum alijs, quæ solent facere habitatores *Bald.* in specie statuti *cons.198. incip. statutum ciui-*

ciuitatis tergesti. ad med. vers. item est sciendum. n.3.lib.2. Rebuff.in l.in lege censoria. 103. §.igitur quæri solet. ad fin.vers.habitator incola. ff.de verbor.signific. Vrsill. ad Affl. decis.384.n. 6. Gramat. decis.87.n. 4. Cum etiam habitare 9 propriè accipiatur pro ipso corporali † actu, prout etiam in statutis, & stipulationibus ita accipi notat *Bald.cons.234.decretum.col.1.vers. tertio modo. & vers. si vero sumatur. lib. 1.* & concludit etiam *Menoch.præsumpt.42.n.2.lib.6.* vbi, quod dicitur habitare scholaris, & similis, qui ex aliqua causa in loco commoratur.

Neque obstat *Paris. cons.53.n.89. lib.3.* Quia lo-10 quitur quando constat, † quod Curialis non habebat animum contrahendi domiciliũ, & quando ageretur ad effectum, vt quis habeatur pro ciue, tunc enim non potest dici, quod sit talis cum deficiat animus ibi commorandi *Bart.in l. lex cornelia. §. si tamen. ff. de iniurijs.* Aliud, quando sumus in dubio, vel quando apparent coniecturæ, per quas potest considerari aliqua voluntas contrahendi domicilium, prout supra 11 dictum est illas adesse in casu nostro, † tunc enim ex eis, iuncta decennali habitatione, verius est, vt censeatur contractũ domiciliũ *Roland. cons.59. n.51.& 52.lib.3.cum alijs superius adductis.* & ita se declarat *Paris.d.cons.53.n.91.lib.3.*& si aliter loqueretur, nihil esset ei deferendum, cum expresse contrarium teneat *Idem Paris. cons. 12.n.20.& 21. lib.3.* vbi loquitur de istis perso-nis, qui morãtur in aliquo loco occasione studij, 12 seu † mercaturæ, vel similis rei, qui post decennium præsumuntur contraxisse domicilium iuxta doctrinam *Felin.in c.dilectus filius.il 2. n.12. de rescript. Tiraq. de retract. lignag. §. 9. glos.1. n.30.per l.2.C.de incol lib.10.*† Itaut non repu-13 gnet, quod quis habeat domicilium in alio loco, cum ex hoc non possit dici, quod alibi non habitet, cum plura domicilia passim ab vno retineantur *l. assumptio. §. iuris prudentibus. ad municipal.c.2.de sepultur. Dec.cons.282.& diligenter. n.12.col 9.ante fin. Socin.cons.35. n.6. in fin.lib.1.Tiraq.d.§.9.glos.2.n.21. Menoch.præsumpt.42.lib.6.* Adeout neque sit cõsiderandum, 14 quod dicitur de domicilio patris, † quia filius potest sua volũtate illud sibi constituere vbi voluerit *l.placet.3.cum l.seq.ff.ad municipal.*

Non obstat *Rot. decis.105.p.2.* Quia contrarium ibi statuitur *n. 4. & 5.* videlicet, quod vxorem 15 ducens in loco, † in quo per decennium commoratus est, & illam alibi non transferens, dicitur habitare, iuxta *Dec. d. cons. 282. n. 11. Alciat. cons.719.n.5. Menoch. de arbitr.cap. 86. n. 28.* Et quamuis sola traductio vxoris non ostendat animum contrahendi domicilium *Abb.cons.100. in fin. lib. 2.* Tamen loquitur quando aderant coniecturæ, ex quibus colligebatur nolle ibi cum stare, vt per *Abb. ibid,* quem sequitur *Ias. cons. 77.col.2. lib.3.*

Nec facit, quod posset quis liberè discedere è ciuitate, in qua prius habitabat, & postea iterum redire ad habitandum in eadem ciuitate, propter quem reditum gaudebit priuilegio decreti, ideo vt circuitus euitetur, breui manu est con-16 cedenda ciuilitas, † Quia si de nouo quis reuertitur ad habitandum, non consideratur amplius primus incolatus, qui per discessum est in totum extinctus *Alex.cons.34.n.5. lib.5.* Vnde redeundo sunt adimplenda omnia in decreto contenta, prout volens illo vti debet facere *Bart. in l.1. §.quod autem. ff. ne quid in flum. publ. Surd.cons.45.n.14. lib.1.*

Nec obstat *Alex.cons.34.lib.5.* Quia solum conclu-dit, quod si habitans in aliquo loco discessit, 17 non † prohibetur iterum redire ad habitandum, & si redeat, gaudebit immunitate, quæ solet concedi forensibus, cum ille habeatur pro tali, ex quo recedendo transtulit se in aliud domicilium, per quod fuit extinctus primus incolatus. In casu autem nostro hoc non negatur, sed solùm dicitur, quod debent seruari qualitates in decreto requisitæ *Natt.cons.474.n.31.* Et quamuis videatur exaduerso dura talis dispositio, vt admittãtur noui habitatores remotis antiquis, Tamen non est sine ratione, vt magis amplietur 18 ciuitas, & satis est Communitati, † quod potuerit ita disponere, cum licentia, & confirmatione superioris, itaut non sit redarguenda in his, quæ ei licitè permittuntur, ideo valebit statutum, & erit obseruandum, vt in specie *Surd.* qui alios allegat *cons.174. n.4. lib.2.*

EPITOME.

Fideiubẽs an dicatur promittere solutionem, & obligationem alterius in se suscipere. ¶ Iuramentum, & obligatio cameralis an tollat excussionem. ¶ Variatio quando sit permissa, vt de via ordinaria recurratur ad executiuã. ¶ Probans solutionem per confessionem an possit repetere. ¶ Executio quando iterum fiat. ¶ Cassatio, seu lineatio instrumenti quando obstet. ¶ Et quo casu censeatur apposita in signum remissionis, & reportationis. ¶ Et quando possit extendi. ¶ Instrumentum repertum cassum penes debitorem, seu creditorem, seu tertium, an inducat liberationem. ¶ Stante statuto, quod solutio debiti non probetur, nisi per instrumentum, an valeat probatio, si illud exhibeatur cancellatum debitori traditum.

SVMMARIVM.

1 *Verba, solemniter fideiussit, significant idem ac si promissum fuisset suscipere periculum soluendi. & n.3.*
2 *Fideiubere accipitur pro obligare fidem suam pro alio, & in se obligationem recipere.*
4 *Probans solutionem siue realiter, siue per confessionem potest repetere à fideiussore.*
5 *Excussio non requiritur in obligatione camerali, & guarantigia.*
6 *Iuramentum tollit excussionem.*
7 *Variatio permittitur stante obligatione camerali. Intellige vt n.8.*
9 *Executio potest iterum fieri, si per primam*

non

non est plene satisfactum creditori. Declaratur n.10.

11 *Cassatio, seu lineatura in instrumento quando non obstet, sed potius censeatur apposita in signum remissionis, seu reportationis in manuali, & quo casu possit extendi.n.12.*

13 *Cancellatio non praeiudicat, nec parit liberationem, quamuis notarius attestetur illam fuisse factam de consensu partium, si non adsunt testes cum alijs solemnitatibus. n.14.& 15.*

16 *Cancellatio nihil operatur si fiat per non habentem auctoritatem.*

17 *Instrumentum repertum cancellatum penes debitorem, seu creditorem, seu tertium, quando inducat liberationem, & de effectu talis cancellationis. n.18.*

19 *Stante statuto, quod solutio debiti non possit probari, nisi per instrumentum, valebit probatio, si illud exhibeatur cancellatum debitori traditum.*

20 *Lex probat ad fauorem eius, pro quo stat praesumptio.*

CAPVT DXCIII.

Svnt soluendi fructus census, de quo agimus, per Octauium, etenim constat illum se obligasse ad fauorem Horatij pro illorum solutione, dum in instrumento dixit, Octauius autem pro solutione eiusdem census eidem Horatio solem-1 niter fideiusit,† quae verba idem important ac si suscepisset in se periculũ soluendi dictos census per tex notabilẽ in *l.1.in princ. vers. parui enim refert. ff. de magistrat. conueniend. l.1. in princ. C. si mat.pro pill.indemnit. promiss. Alber.in verb. periculũ. Iacob Spiegel.in verb. fideiubere.in* 2 *princ.* quasi fideiubere † idem sit, quod fidem suam pro alio obligare, & in fidem suam recipere obligationem, quam promittit *l.aurelius.§.legatum.ff.de liber.legat.l.bona fide.in fin. ff.ad senatusconsult. velleian. Prateius in verb. fideiube-*3 *re.in princ.* †Cum etiam idem importet fideiubere quod soluere *Bald.in l.vlt.ad fin.C.ad leg.falcid. Hieron. Laurent.decis.Auenion.5.n.1. Henrig.de fideiussor.c.15.n.59.*

Cum igitur constet de solutione fructuum census facta per Horatium, meritò potuit per eumdem agi contra Octauium, vt eosdẽ fructus per eum solutos sibi restituat, stãte fideiussione per ipsum praestita, & periculo suscepto de soluendis dictis fructibus, vt dictum est, cum etiam reportauerit 4 cessionem à Vincentio principali creditore, † & probauerit solutionem à se factã, siue realiter, siue per confessionem, cum vnum vel alterum sufficiat, vt possit repetere à principali debitore *Alex.cons.90.col.2.ad med. vers. veritas tamẽ est. lib.3. post Bart.cons.160.titius promisit.n.1.lib.1. Castr.in l.si duobus.§.1.de iur.iur.& in l.qui debitorem. de fideiussor.& cons.64.quaeritur vtrum fideiussori.lib.1.Afflict.decis.91.n.3.& decis.94. n.3. Tiraq. de retract. lignag. glos. 18.§.1.n.84. Cepoll.cons.12. Dec.in.l.2.§.vltim.n.14.ff.si cert. petat.& cons.493.viso tenore.col.1.post med.vers. & quod confessio.n.6.& ibi Addit.in verb.quaritur.*

Non obstat exceptio discussionis non factae contra 5 principales debitores, † Quia stante obligatione camerali, & instrumento guarantigiae non est necessaria excussio *Socin. cons.24. in fin. lib.1. Negusant.de pignorib.p.5.membr.1.n.32.Ceph.* 6 *cons.439.n.24. lib.3.* Vltra iuramentum, † quod tollit omnem excussionem *Bald.in 6.ex rescripto. de iur.iur. Natt.cons.426.n.22.cum alijs per Seraph.* qui de communi, & ibi late *Addentes priuil.iuram.88.n.1.& 5.*

Nec facit praetensa possessio, quae dicitur capta per Horatium super bonis Camilli principalis debitoris pro recuperatione fructuum dicti census per eum solutorum, Quia non ex hoc probatur satisfactio de suo credito, cum non appareat an fuerit ex primo, vel secundo decreto, quod erat praecise probandum per Aduersarium, Maxime, 7 quia fuit renunciatum praedictae executioni, † & variatum, quod potuit per Horatium fieri, stante obligatione camerali *Bart. in l. consentaneum. n.17.C.quomod.& quand. iud. Paris.cons.103. n.3.lib.3. Gallesi. de obligat. camer. partic.3.q.2.* 8 *n.2.*† Quidquid aliud sit, quando praetenderetur variatio de via ordinaria in executiuam, quae tunc non liceret *Cas.de Grass.decis.2.n.2.de sent. excommunic.Rot.coram R.P.D. Litta. Romana pecuniaria. 28. Iunij. 1593. Gonzal. ad reg. 8. glos.6.n.191.* Intelligendo dummodo reus in iudicio intentato non fuisset contumax, quia tunc daretur variatio agendo executiue, vel dummodo non refieiantur expensae, & in alijs casibus relatis per *Siluestr. Zacch. in suis resolution. de obligat. cameral. positis post Gallesi. eod. tit. q. 11. n. 10. cum seq.* vbi adducuntur multae decisiones in hac materia, Cum etiam debeat constare, quod sit actualiter, & plene creditori satisfactum, & plenarie illi consultum per executio-9 nem factam, seu per viam vnam electam, † cum hoc non probato, non impediretur aliud remedium, quasi non sufficiat possessio capta ad hunc effectum *Ias.in l.1.in princ.n.23.ff.si quis ius dicent.non obtemper. Bald. in l. qui legati. 5. in princ.C.vt in possess. legator. Alex.ad Bart. in l. nemo carceres.n.16. C.de exactorib. tribut.* Ideo requiritur secundum Doctores, quod pignora sint data in solutum ad hoc, vt non possit variari *Paris.ad Bart.in l.consentaneum.n.17. in verb.possit redire.in princ.C.quomod.& quand. iud.* per doctrinam *Bald.in l. qui restituere. in 1. lectur.in princ. ff.de rei vendic.*

Nec releuat obiectum de linea existente in prima 10 facie instrumenti, Quia talis lineatura † fuit apposita in signum remissionis, quando notarius registrauit dictum instrumentum in prothocollo, licet non perfecerit morte praeuentus, & deficiant aliqua verba instrumenti registrati *Capitaq.decis. 102. p. 2.* vbi fuit conclusum, quod instrumentum mandati descriptum in broliardo, & cassatum cum vna linea, prout cassantur omnia acta in manuali, si non reperitur reportatum in manuali, vel registratum in registro, praesu-

præsumitur per errorem omissum à notario, & 12 poterit † quandocumque extendi, quia habet testes, & positum est inter alia acta publica, nec aliquid facit illa cassatura, cum demonstret illud instrumentum esse reportatum in manuali, prout in libris mercatorum, quando vna partita cassa reportatur in alio libro, Cum etiam non appareat talem lineaturam, seu cancella- 13 tionem fuisse factam de consensu partium, † ideo non præiudicat, tãquã potuerit esse per accidẽs, non propter destructionem substantiæ contentæ in instrumento *Ang. cons. 346. col. 1. Castr. in l. 1. §. sed consulto. in fin. n. 6. vers. vltimo quæro. ff. de his quæ in testam. delent. cum alijs per Ias. in l. si vnus. col. vlt. in princ. vers. limita doctrinam. n. 9. C. de testam. Bald. in l. ea quæ. C. commina-* 14 *tion. vel epistol.* † Vnde si in rogatione notarij scriptum sit de manu ipsius cassum, & cancellatum de voluntate partium, talis cancellatio non obest, quia non habet sua solemnia, scilicet testes, diem, & consulem *Alex. cons. 59. n. 5. col. 2. ad med. vers. & quod dicta scriptura fidem non facit. & n. 12. col. vlt. in princ. vers. præterea dato. lib. 2. Menoch. præsumpt. 141. n. 19. lib. 3.* vbi, quod per istam cancellationem non censetur de- 15 bitor liberatus, † cum non habeat solemnia à lege requisita, neque adsit consensus creditoris *Bald. in l. 2. §. 1. n. 1. ff. de pact. & cons. 305. in quodam. vers. aut apparet facta per tertium. lib. 4.* Cancellatio enim facta per non habentem au- 16 ctoritatem nihil operatur † *l. si chirographum. ff. de probation. l. inductus. C. de solution. l. postquam. & l. labeo. ff. de pact. Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 90. n. 24. post Bald. in l. scriniarios. vers. item scias. C. de militar. testam.*

Quæ autem opponuntur, non procedũt in casu nostro, cum habeant locum, quando instrumentum reperiretur cancellatum apud ipsum credito- 17 rem, † seu penes debitorem, tunc enim præsumitur liberatus debitor, dummodo non sit domesticus creditoris, nec alia de causa suspectus, quatenus tamen probetur instrumentũ sic cancellatum fuisse sibi à creditore traditum *Menoch. præsumpt. 141. n. 7. & 8. lib. 3. post Abb. in c. ecclesia. il 2. n. 17. vt lit. pendent. Bald. in l. vnic. §. ille autem. n. 1. C. de latin. libert. tollend. Aym. cons. 500. n. 12. Mascard. conclus. 476. n. 5.*

Et quidem ista præsumptio liberationis oriens ex cancellatione in casibus prædictis est magni ef- 18 fectus, † nam stante statuto, quod solutio debiti non possit probari, nisi per instrumentum publicum, valebit tamen probatio, si exhibeatur 19 instrumentum cancellatum debitori † traditum *Bald. in l. euacuatis. in fin. C. de decurionib. lib. 10. Io. Plat. in l. quicumque. n. 3. C. de apoch. public. lib. 10. per tex. in l. si chirographum. de probation.* Et ista opinio est verior, quidquid dissentiat *Ias. in l. 2. n. 2. ff. de pact.* vt testatur *Menoch. præsumpt. 141. n. 20. & 21.* Cum lex ipsa probet 20 ad fauorem eius, pro quo stat præsumptio, † vnde sufficit debitori allegare præsumptionem ipsam, quæ per legem habetur pro vera, & legitima probatione *l. si adulterium cum incestu. §. idem pollioni. ff. de adult. Menoch. præsumpt. 48. lib. 1. & præsumpt. 36. n. 3. eod. lib.* Et ita ex prædictis, & similibus rationibus, quod debeantur fructus census fuit decisum per *Rot. coram R. P. D. Verospio in hac causa Asculana fideiussionis. 21. May. 1614.*

EPITOME.

PRohibitio alienationis legitimæ an valeat si fiat ad tempus, & in perpetuum. ¶ Et quid si contineat commodum filij, vel vocatorum in fideicommisso. ¶ Verba, vendere, & alienare simul posita, an operentur, vt sicut vendere intelligitur de actu inter viuos, ita etiam alienare de eodem actu intelligatur, non autem de vltima voluntate. ¶ Prohibitio alienandi an trahatur ad institutionem hæredis. ¶ Priuilegium legitimæ, vt in ea nullum onus apponatur, an transeat sine onere ad hæredes extraneos, & ad fiscum si filius in vita non declarauerit, vt illud reijciatur. ¶ Et quando petitio, seu declaratio sit necessaria, vt legitima transmittatur. ¶ Legitima an sit semis stante numero quinque filiorum, quamuis adsint fœminæ per statutum exclusæ.

SVMMARIVM.

1 *Nepos debet institui ab Auo in legitima.*
2 *Prohibitio alienationis legitimæ ad tempus, & certam ætatem valet, secus si est perpetua, & simplex.*
3 *Legitima alienatio non potest prohiberi ad fauorem vocatorum in fideicommisso.*
4 *Prohibitus alienare non prohibetur hæredem instituere. Declara vt n. 5.*
6 *Prohibitio facta lato sumpto vocabulo alienationis, intelligitur respectu obligationis & hypothecæ.*
7 *Verba, vendere, & alienare, simul posita faciunt vt sicut vendere significat actum inter viuos, ita etiam alienare de eodem actu intelligatur, non de vltima voluntate.*
8 *Prohibitio facta filio, vt prouideatur eius imbecillitati circa administrationem rerum suarum non extenditur ad actum testandi.*
9 *Verba, administrare, referuntur ad actum inter viuos.*
10 *Filius potest alienare suam legitimam, non obstante, quod illius alienatio sit prohibita ad commodum ipsius.*
11 *Priuilegium legitimæ, vt in ea nullum onus possit apponi an transeat ad hæredes extraneos, & ad fiscum, si filius in vita non reclamauit, vt illud reijceretur. n. 12. & 15.*
13 *Fiscus non est propriè hæres, sed dicitur hæres anomalus, & succedit filio inuito.*
14 *Prouisio quod fiscus non succedat filio, est fauorabilis.*
16 *Petitio, seu declaratio an requiratur, vt filius transmittat legitimam in hæredes. n. 17.*
18 *Filius instituendo hæredem dicitur agnouisse legitimam, & de ea disposuisse.*

Qui

19 *Qui vult consequens, censetur velle necessarium antecedens.*

20 *Voluntas probatur factis, & verbis, immo magis factis.*

21 *Legitima est semis stante numero quinque filiorum, seu nepotum, quamuis adsint fœminæ exclusæ per statutum, quæ faciunt partem ad eorum modum filiorum. n. 22.*

CAPVT DXCIV.

QVo ad primam partem dubij, de quo in causa Romana legitimæ, concludendum est affirmatiuè, quod legitima debeatur, cum vltra dispositionem Aui, qui illam reliquit nepoti, adsit etiam dispositio legis, 1 † quæ mandat nepotem ex filio esse instituendum in legitima, quando, prout in casu nostro, retinet primum locum *§. illo. auth. de triens. & semiss. Petri de fideicommiss. q. 15. n. 14.*

Neque obstat prohibitio alienandi dictam legitimam per Auum facta nepoti tamquam minus industrioso pro ipsius commodo, & fauore, quo 2 casu talis dispositio videtur subsistere, † Quia cum sit prohibitio simplex, & perpetua non valet, nam solum illa permittitur quando est ad tempus, & ad certā ætatē, quasi tunc solùm dicatur continere prouisionem filij, non quando est perpetua, tunc enim continet grauamen *Rip. in l. filiusfamilias. §. diui. n. 18. ff. de legat. 1. Roland. cons. 31. n. 30. lib. 1. & cons. 98. n. 25. lib. 2. Gabr. cons. 90. n. 9. lib. 2. Boer. decis. 87. n. 4. Peregr. de fideicōm. art. 36. n. 67. Benedict. in c. raynutius. in verb. reliquit. n. 32. de testam. Albens. cons. 7. n. 21. Natt. cons. 518. n. 1. cum alijs per Surd. cons. 394. n. 6. lib. 3. Ceph. cons. 261. n. 29. in fin. lib. 2. Durand. de art. testand. tit. 8. cautel. 2. n. 4. Menoch. cons. 57. n. 15. ad med.*

Maximè, quia per testatorem prohibetur nepoti alienatio ad fauorem, & vtilitatem eorum, qui 3 vocantur ad fideicommissum, † tunc enim talis prohibitio non valet, cum sequeretur absurdum, quod filio alienante in portione legitimæ alienata, vocaretur ille, cuius fauore esset facta prohibitio, quod tamen esse non debet, cum filius non possit grauari in legitima per fideicommissum *c. raynutius. & c. rainaldus. de testam. l. heredi. §. cum filiæ. de vulgar. & pupill.* & in proposito nostro ita firmat *Aret. cons. 19. n. 3. & 4. Gabr cons. 90. n. 9. ad fin. lib. 2.*

Præterea neque potest dici contrauentum præcepto testatoris, cum nulla secuta fuerit alienatio. 4 Nā † solùm nepos prohibitus alienare fecit testamentum instituendo hæredem, per quam institutionem non potest dici, quod aliquid alienauerit, quasi prohibita alienatione veniat solùm illa, quæ fit inter viuos, secus autem per vltimam voluntatem, quæ dicitur legalis, & à lege permissa, & non comprehenditur in prohibitione, quæ tantum refertur ad alienationem hominis *l. cum pater. §. cum illo. de legat. 2. Ruin. cons. 89. n. 27. lib. 2.* vbi n. 37. ampliat, quamuis adsit geminatio prohibitionis alienationis *Becc. cons. 26. n. 3. post med. Menoch. cons. 95. n. 19. Paris. cons. 71. n. 28. lib. 1. Couar. in c. rainaldus. n. 5. de testam. Surd. decis. 124. n. 8.*

Quod clarius procedit, quia prohibitio alienatio- 5 nis concernit solùm personam alienantis, † & facta est tantum ad illius fauorem, neque respicit rem, quod videlicet illa prohibeatur alienari, vnde cum non sit realis, sed personalis, censetur tantummodo prohibita alienatio hominis, non legis, & sic sub tali prohibitione non veniet institutio hæredis *Ruin. cons. 89. n. 27. ad med. vers. & in casu nostro illud. lib. 2. iuxta cons. Anchar. 381. in themate. col. 1. vers. de lucro autem. Becc. cons. 26. n. 4. vers. secundo dico. Castr. cons. 60. n. 1. lib. 2. Curt. Iun. cons. 225. n. 43. Surd. decis. 124. n. 20.*

Nec oberit, quod prohibitio sit facta etiam lato 6 sumpto vocabulo alienationis, † quo casu venit etiam institutio hæredis *Dec. cons. 23. n.* Quia talis clausula etiam lato sumpto vocabulo intelligitur respectu obligationis, & hypothecæ *Gloss. in l. fin. in verb. vel hypothecam. C. de reb. alien. non alienand. Negusan. de pignorib. p. 2. membr. 2. n. 31. Rot. diuers. decis. 325. n. 8. p. 1.*

Cum etiam testator non prohibuerit simpliciter alienationem lato sumpto vocabulo, sed dixerit 7 quod nepos † non possit vendere, † nec alienare etiam lato sumpto vocabulo, quo casu ista verba, quamuis generalia restringuntur à verbo præcedenti, vendere, quod sicut intelligitur de actu inter viuos, ita etiam facit, vt sequens verbum, alienare, de eodem actu intelligatur, non autem de vltima voluntate tamquam diuersi generis *Dec cons. 495. n. 18. vers. item illud. Socin. cons. 13. n. 8. lib. 3. Cephal. cons. 394. n. 39. lib. 3. Ruin. cons. 77. n. 10. in fin. lib. 2. Ossasc. decis. 50. n. 10. Rimin. Iun. cons. 394. n. 81. lib. 4. Surd. decis. 124. n. 9. & 10. & cons. 77. n. 23. vsque ad 28. lib. 1. Honded. cons. 13. n. 12. cum seq. lib. 2.*

Accedat, quod prohibitio fuit facta ad commodum nepotis, vt prouideatur ipsius imbecillitati circa administrationem rerū suarum, vnde quam- 8 uis etiam adessent verba generalia, † tamen debent restringi ad casum administrationis, non autem ad actum testādi, & ad institutionem hæredis *Bald. cons. 83. ad fin. lib. 2. & in l. ea lege. n. 12. & ibi Salic. n. 17. C. de condict. ob caus. Alex. cons. 155. n. 7. lib. 2. Surd. cons. 394. n. 15. lib. 3. Cott. in memorab. in verb. filius grauatus à 9 patre. in fin.* † Cum etiam verba, administrare, respiciant actus inter viuos *Rebuff. in l. in lege censoria 203. in fin. de verb. significat.*

Et quidquid sit, per talem prohibitionem an censeatur prohibita institutio hæredis, nec ne, semper ad idem res reducitur, quod istud grauamen tamquam perpetuum reijcitur, vt dictum est, 10 itaut † possit filius illo non obstante alienare, quamuis prætendatur esse ad commodum ipsius, cum filius possit illi renunciare, & impune alienare *Bald. in l. si pater. oppos. 3. in fin. C. de instit. & substit. Aret. cons. 19. n. 5. Socin. Iun. cons. 87. n. 6. lib. 3. Ias. in l. filijs matrem. n. 2. C. de inoffic. testam. Surd. cons. 77. n. 39. lib. 1.*

Nec facit, quod testator non reclamauerit in vita, vt huiusmodi onus sibi in legitima appositum reijceretur, Vnde non poterit modò eius hæres hoc allegare, 11 † cum sit priuilegium personale soli filio concessum, quod non transit in alium Glos. in l. scimus. in princ. in verb. ipso iure. C. de inoffic. testam. Socin. cons. 116. n. 19. in fin. vol. 1. Cuceh. de legitim. tit. legitim. null. grauam. admitt. n. 21. cum seq. Surd. cons. 412. n. 47. & 48. lib. 3. & cons. 570. n. 6. cũ seq. lib. 4. dixi in addit. ad decis. Marcb. 4. Nam contrarium est verius, & magis communiter receptum, quod ius petendi, & detrahendi legitimam, 12 † seu illius supplementum, reiecto onere apposito, transferatur etiam ad extraneos, si enim requireretur petitio, daretur grauamen, quod tamen non admittitur Salic. in l. scimus. in princ. n. 4. C. de inoffic. testam. Angel. cons. 287. factum super quo. n. 3. vers. quinto præmitto. Bart. cons. 34. in princ. lib. 2. Alex. cons. 55. n. 5. vers. tamen his non obstantibus. lib. 2. Dec. cons. 81. n. 1. vers. nam legitima. & cons. 217. n. 4. Roland. cons. 78. n. 6. lib. 1. Gomes. de testam. c. 11. n. 23. vers. ex quibus infertur. Paris. qui de communi cons. 30. n. 8. & cons. 55. n. 5. lib. 3. & cons. 9. n. 8. & cons. 47. n. 6. lib. 2. Natt. cons. 199. n. 5. Ludou. decis. Lucens. 28. n. 27. & seq. Port. Imolen. cons. 9. n. 8. & cons. 38. n. 5. Decian. cons. 18. n. 22. lib. 2. Aldobrand. cons. 31. n. 33. lib. 1. Riminal. Iun. cons. 50. n. 87. Gabr. de legitim. conclus. 1. n. 16. Clar. in § testamentum. q. 72. vers. circa primum. late Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 7. tit. 8. n. 10. Menoch. cons. 77. n. 8. lib. 1. & cons. 681. n. 9. lib. 7. & cons. 1017. n. 23. lib. 11. & cons. 1268. n. 17. lib. 13. Honded. cons. 63. n. 107. & 110. lib. 1. & sequitur Rot. coram R.P.D. Pamphilio. Forolinien. fideicommissi. 2. Maij. 1611.

Et Doctores contrarium tenentes loquuntur in fisco, qui non est propriè hæres, sed dicitur hæres anomalus, 13 † & succedit filio inuito Cucehu. de legitima. tit. legit. null. grauam. admitt. n. 21. Surd. cons. 570. in fin. Maximè, quia prohibitio, quod legitima non transeat in fiscum ex delicto nullum continet grauamen, sed tantum prouisionem ipsi filio fauorabilem, est enim vtile filio, vt fiscus non succedat, 14 † ac etiam fauorabile, quia vbi post delictum restitueretur, recuperat bona, vt ibi fuerat dispositum Surd. d. cons. 412. n. 52. lib. 3. Mastrill. decis. 181. n. 19. lib. 2. Secus autem in casu nostro, nam si velimus, quod ius petendi legitimam non transeat in hæredem institutum, & quod testator non potuerit in testamento de sua legitima disponere, nullus fauor, seu vtilitas respectu ipsius considerari potest, sed solum onus, quod semper de legitima reijcitur, vt dictum est supr. n. 3.

Immo etiam ad fiscum transmittitur legitima, non 15 obstante quacumque prohibitione, † seu onere per patrem, vel auum imposito, siue filius in vita illam petierit, siue non Natt. cons. 528. n. 26. cum seq. Roland. cons. 31. n. 28. & 33. lib. 1. & cons. 98. n. 11. lib. 2. Clar. in § fin. q. 28. vers. item quæro numquid. in fin. Riminal. Iun. cons. 50. n. 87. Menoch. cons. 77. n. 28. vers. tertium casum Farinac. q. 25. n. 43. & latius cons. 59. n. 39. cum plurib. seq. vbi n. 41. testatur hanc opinionem esse à Doctoribus communiter receptam, & in praxi non habere difficultatem.

Et quatenus requireretur petitio, seu declaratio ad hoc, vt legitima transmittatur ad hæredes, 16 Tamen † hoc procedit respectu realis, & effectualis acquisitionis, & ad excludendam præscriptionem, nam si labatur tempus 30. annorum, in quo nec ipse filius, nec eius hæres petat, tunc vtique excluditur, & locũ habebit præscriptio, quasi videatur eam noluisse, & repudiasse, cum impossibile sit, quod realis, & actualis, vel vt alij dicunt, incommutabilis acquisitio fiat, nisi 17 præuia petitione, † secus quo ad ius petendi legitimam, vt in casu de quo agitur, nam transfertur ad hæredes reiecto grauamine, etiam si filius in vita tacuerit, nec aliquem actum fecerit pro legitima consequenda Gomes. de testam. c. 11. n. 2 y. circa fin. Soarez. in l. quoniam in prioribus. ampliat. 4. n. 5. & 6. C. de inoffic. testam. Beninten. decis. 37. n. 26 dixi latè decis. Marcb. 4. n. 28. cum seq. & ibi etiam in addit. Menoch. cons. 1149. n. 14. 15. & seq. lib. 12. Et quoad effectiuam acquisitionem loquitur Surd. in d. cons. 412. n. 52. lib. 3.

Quæ omnia dicta sunt ex abundanti, cum huiusmodi disputatio non sit necessaria, Nam defun- 18 ctus condendo testamentum, † & instituendo hæredem, satis dicitur de legitima disposuisse, & illam agnouisse, & declarasse, quod eam acceptabat Aym. cons. 161. n. 3. vers. secundo addo. Menoch. cons. 1. n. 488. cũ seq. & cons. 77. n. 21. & 22. Surd. cons. 128. n. 23. lib. 1. Non enim potest filius de legitima disponere, nisi prius illam ac- 19 ceptet, & agnoscat, † nam qui vult consequens, censetur velle omne necessarium antecedens l. illud dubitari. ff. de acquir. hæred. tamquam vo- 20 luntas ita facto, † sicut verbis probetur l. paulus respondit. ff. rem rat. haber. l. si auia. C. de iur. deliber. Immo facta sunt potentiora, & fortiora ad demonstrandam voluntatem hominis Dec. in l. non vult hæres. n. 10. de reg. iur. Aym. cons. 2(4. n. 11. Cum etiam non esset necessaria petitio, seu declaratio, vt reijceretur onus de legitima, ad hoc vt transmitteretur, ex quo prohibitio alienandi non se extendit ad alienationem, quæ fit per vltimam voluntatem, & per hæredis institutionem, vt dictum est supr. n. 4.

Quo vero ad secundam partem dubij, Concludendum est, quod legitima sit semis, stante numero 21 quinque filiorum, † seu nepotum § hæc nos. auth. de trient. & semis. auth. nouissima. C. de inoffic. testam. Et quamuis adsint duæ fœminæ inter dictos nepotes, quæ sunt exclusæ à statuto Vrbis propter masculos, Tamen quia talis exclusio est 22 ad commodum filiorum masculorum, † operatur, vt faciant partem ad eorumdem fauorem Paris. cons. 53. n. 75. lib. 3. Cephal. cons. 245. n. 20. lib. 2. Decian. cons. 21. n. 46. lib. 3. Franc. decis. 549. n. 1. cum seq. Crass. in § legitima. q. 7. n. 5. & 6. Honded. cons. 1. n. 81. & 105. lib. 2. Rot. coram San-

Sanctissimo Romana de Lante. 1. *Februar*. 1577. *inter impressas diuers*. 266. *p*. 1. *& coram R.P.D. Penia Anconitana legitime*. 28. *Iunij*. 1606. Et ita in huiusmodi causa *Romana legitima*, quod illa debeatur absque aliquo onere, & quod sit semis resoluit *Rot. coram R. P. D. Pirouano*. 23. *Iunij*. 1617.

EPITOME.

Decimæ an debeantur Rectori de prædijs, & molendinis existentibus intra limites suæ parochiæ, vel ecclesiæ, in qua domini prædiorum percipiunt sacramenta. ¶ Et quid si prædia sint dotalia. ¶ Confines an probentur ex planta, ex actibus iurisdictionalibus, ex partitis catasti, ex confessione, ex sententia, ex depositionibus vicinorum, & ex coniecturis, & præsumptionibus. ¶ Et quid si agatur de limitibus antiquissimis, & incidenter ad effectum decimarum, ¶ Præscriptio quadragenaria exemptionis decimarum quando suffragetur laico. ¶ Argumentum an sit validum à limitibus territorij ad limites parochiales. ¶ Consuetudo locorum vicinorum, & dominantium an attendatur in solutione decimarum.

SVMMARIVM.

1 *Decima debentur Rectori de bonis, & molendinis intra limites sua parochia*. n. 3. & 22.
2 *Tributum est soluendũ ciuitati, in qua sunt agri*.
4 *In probatione confinium magis statur depositioni vicinorum*.
5 *Ex planta multum infertur ad probationem territorij, & confinium*.
6 *Partita catasti extracta ex archiuio publico quando probent confinia*.
7 *Coniectura admittuntur ad probandũ confines*.
8 *In dubio arguitur à limitibus territorij ad limites parochiales*. n. 9. & 10.
11 *Confines probantur per actus iurisdictionales*.
12 *Actus matrimonij non potest exerceri ab alio, quàm à parocho*.
13 *Confessio facta in iudicio habet vim sententia, & rei iudicata, & per eã probantur confinia*. n. 14.
15 *Dispositio limitata producit effectum limitatum*.
16 *Prescriptio exemptionis decimarum non suffragatur laico, nisi sit quadraginta annorum cum tituli probatione, vel temporis immemorabilis*.
17 *Decima prædiales an debeantur Ecclesia, intra cuius limites sunt sita prædia, vel Ecclesia, in qua domini prædiorum percipiunt sacramenta*. n. 18. & 20. *Et quid si prædia sint dotalia*. n. 19.
21 *Rector habet fundatam intentionem percipiendi decimas ex assistentia iuris communis*.
23 *Probationes leuiores sufficiunt quando agitur de limitibus ab antiquissimo tempore assignatis, vel incidenter ad effectum decimarum*. n. 24.
25 *Consuetudo vicinorum locorum & dominantium attenditur circa solutionem decimarum*.

CAPVT DXCV.

PRo Rectore ecclesiæ S. Philippi dicebam concludendum esse, quod habeat intentionem fundatam super decimis trium molendinorum, 1 cum prædijs annexis, de quibus agitur, † cum sint intra limites suæ parochiæ *c. si quis laicus*. 16. *q*. 1. *c. quoniam*. 13. *& c. eum contingat*. 29. *de decim. Glos. in c. ad apostolica*. 20. *in verb. consuetudo. eod. tit. & in c. fin. in verb. prædiorum. de parochijs*. vbi, quod hoc est exemplo tributi, 2 quod † debetur ciuitati, in qua sunt agri *l. forma*. 4. *§. si vero. ff. de censib.* Et de molendinis est *tex. in c. ex transmissa. & c. pastoralis. de decim.* 3 & notat † etiam *Rebuff. de decim. q*. 8. *n*. 6. *Monet. eod. tit. c*. 4. *n*. 35. & passim in omnibus hoc admittitur per *Doctor. in c. de quarta. vbi Imol. in* 1. *notab. de præscript. Abb. in c. conquerente. n*. 2. *ad fin. vers. duodecimo habes. & n*. 6. *de offic. ordin. cum alijs per Rot. diuers. decis*. 31. *n*. 1. *p*. 2. *Put. decis*. 371. *n*. 2. *lib*. 1.

Quod autem dicta bona sint sita in parochia Rectoris concludunt omnes testes, de quibus in *summar. n*. 1. per quos bene describuntur termini territorij per circuitum, & sunt vicini, & 4 practici in dictis locis, † quo casu magis illis creditur in probatione cõfinium *c. eum causam*. 13. *de probat. Guid. Pap. decis*. 193. *n*. 2. *vers. septimo probatur. Bald. cons*. 420. *verba principis. n*. 1. *ante med. lib*. 1. *& cons*. 286. *thema proponitur. n*. 1. *lib*. 2. *Papiens. in form. libell. action. real. in verb. cui cobaret ab vna. n*. 4. late *Mascard. conclus*. 395. *n*. 1. *&* 2. *Paris. cons*. 104. *n*. 21. *cum seq. lib*. 1.

Quorum depositio confirmatur ex planta de commissione Rotæ erecta, in qua correspondent ijdem termini regales fluuiorum, riuorum, ac 5 alij, qui exprimuntur à testibus, † ex qua planta multum infertur ad probationem territorij; seu confinium *Affl. decis*. 23. *n*. 6. *per tex. in l. si irruptione*. 8. *§. ad officium. ff. fin. regund. Mascard. conclus*. 403. *n*. 16.

Accedant partitæ catasti Reatini extractæ ex archiuio publico ciuitatis, in quibus ponũtur huiusmodi molendina in territorio castri Scorna-6 becchi, vt in *summar. n*. 2. † qui libri probant in materia confinium, maximè, quia sunt antiqui, & sub custodia publica reperiuntur, quod sufficit, quamuis non sint authentici *Corn*. qui de communi *cons*. 171. *n*. 3. *ad med. vers. libris enim repertis. lib*. 1. *post Io. Andr. & Host. in c. cum causam. de probat. Hieron. de Monte de finib. c*. 62. *n*. 3. *Mascard*. qui de communi *con-*7 *clus*. 398. *n*. 4. † Cum etiam in probatione confinium admittantur coniecturæ *Paris. cons*. 104. *n*. 24. *lib*. 1. *Natt. cons*. 672. *n*. 13. *Alex. cons*. 12. *n*. 8. *lib*. 4. Itaut omnibus istis simul iunctis videatur satis constare bona esse in territorio castri, & per consequens esse sita intra limites paro-8 chiæ, † cum in dubio bene arguatur à limitibus territorij ad limites parochiales *Hostiens. in summ. de religios. domib. §. cui subest. vers. sed si*

iurarunt. Franc. Marc. deciſ. 352. n. 2. & 3. p. 2. Bald. in l. nulli. 28. n. 13. col. penult. poſt princ. verſ. deinde nota. C. de epiſcop. & cleric. Felin. in c. quia indicante. 9. col. 3. ad med. verſ. & dixit. n. 6. de præſcriptionib. Maximè, quando in vno territorio nulla adeſt alia eccleſia parochialis, prout in caſu noſtro, vt probant teſtes, de quibus in ſummar. n. 3. & in dubio quando non conſtat de diuerſitate limitum ſem-
9 per à diſtinctione territorij temporalis † arguitur ad diſtinctionem parochialium ſecundum veriorem opinionem, quam ſequitur Rot. coram R.P.D. Pamphilio. Bracaren. decimarum. 19. Ianuarij. 1601. & coram eodem. 4. Febr. 1602. in eadem cauſa. & coram R.P.D. Coccino. Sabinen. decimarum. 16. Martij. 1609. & coram eodem. Pacen. decimarum. 12. Iunij. 1601. Franc. Marc. d. deciſ. 352. n. 2. & 3. p. 2.

Quod magis procedit, quia ſecundum communem reputationem, & ſtilum tam Caſtri S. Philippi, quàm aliorum caſtrorum vicinorum, & aliarum parochialium adiacentium, limites particulares, & decimatorij cuiuſque parochiæ regulantur iuxta limites territorij illius Caſtri, vbi eſt ſita eccleſia parochialis, & nullus parochus ſe extendit extra territorium ſui caſtri, vt probatur ex inſtrumento concordiæ, de quo in facto, & ex teſtibus, de quibus in ſummar. n. 5. & 6.
10 Itaut † ſtante huiuſmodi ſtilo magis ſit arguendum à limitibus territorij, ſeu iuriſdictionalibus ad limites decimatorios parochialium, vt in dicta deciſ. coram R.P.D. Pamphilio Bracaren. decimarum. 19. Ianuarij. 1601. & 4. Februarij. 1602.

Quibus additur exercitium iuriſdictionis ſpiritualis, quam exercuit Rector ab annis 45. & amplius in habitantibus huiuſmodi Molendina, adminiſtrando eis ſacramenta, extremam vnctionem, & ſanctiſsimã Euchariſtiã tam tempore Paſchatis, quàm infirmitatis, Matrimonia etiam celebrando, paruulos baptizando, mortuos ſepeliendo, candelas diſtribuendo in die Purificationis, cum alijs ſimilibus actibus, de quibus in ſũmar. n. 7.
11 & 8. † per quos actus iuriſdictionis probantur confines Felin. in c. cum cauſam. 13. in fin. de probation. Bald. conſ. 420. verba principis. n. 1. in fin. lib. 1. quod eſt duplicatum conſ. 468. qualiter. lib. 3. & triplicatum conſ. 445. qualiter. lib. 5. Idem Bald, in l. data opera. C. qui accuſar. nõ poſſ. Innoc. in c. cum ad ſedem. n. 4. de reſtitut. ſpoliat. Iaſ. conſ. 166. n. 1. lib. 4. Alex. conſ. 23. n. 3. lib. 5.
12 Aret. conſ. 42. n. 1. in fin. † Præſertim cum teſtes deponant de actu matrimonij, qui actus non poteſt exerceri ab alio, quàm à parocho iuxta Concil. Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de reformat.

Probatur etiam iſta bona eſſe intra limites parochiæ, quia habent pro adiacentijs bona parochianorum eiuſdem parochiæ, & bona eccleſiæ parochialis adeo confuſa, & mixta, vt poſſit rectè concludi, idem eſſe iudicium in eis tamquam in cõnexis, cum ſint circumdata per girũ à prædijs decimatoris, & ſita in medio eorum tam à parte orientali, quàm occidentali, & ſeptentrionali, ac meridionali, vt conſtat in facto, quod etiam comprobatur ex inſtrumẽtis, de quibus in ſummar. n. 10. & 11. vbi apparet, quod pro iſtis prædijs fuerunt ſolutæ decimæ vſque de anno 1574. cum etiam auctores Aduerſariorũ in principio huius litis vſque de anno 1579. cõfeſſi ſint in comparitionibus iudicialibus, de quibus in ſummar. n. 12. quod iſta bona ſunt intra limites
13 huius parochiæ, † cui confeſsioni factæ in iudicio ſtandum eſt tamquam habeat vim ſententiæ, & rei iudicatæ, adeo vt nõ expectet aliud niſi præceptum de ſoluendo l. vnic. C. de confeſſ. Corn. conſ. 44. col. 1. lib. 4. etiã quod eſſe facta per verbum, credo Bald. in l. fin. in princ. col. 1. verſ. ſed quid ſi tutor. C. arbitr. tutel. Surd. deciſ. 17. n. 11.
14 Et cum † habeat vim ſententiæ, per eam etiam probantur confinia Bald. conſ. 420. n. 1. lib. 1. Hieron. de Mont. de finib. c. 52. n. 11. & 12. Maſcard. concluſ. 403. n. 12. Adeo vt contra eam ſucceſſor non poſsit venire l. cum à matre. & ibi Gloſ. in verb. non probibens. C. de rei vendic.

Non obſtat tranſactio, cum per eã non fuerint concordatæ omnes decimæ huius parochiæ, ſed dũtaxat prædia parochianorum, Immo Rector in concordia ſibi expreſſe reſeruauit ius exigendi decimas ab alijs non parochianis, & non habentibus verum domicilium in caſtro, quales ſunt Aduerſarij, qui habent parochiam, & domici-
15 lium in Ciuitate Reatina, † & ſic cum diſpoſitio fuerit limitata non debet extendi ad alios, quàm nominatos l. in agris. ff. de acquir. rer. domin. Surd. conſ. 195. n. 8. lib. 2. & ſtante reſeruatione prædicta, reſeruatum eſt ius Rectori competens Bart. in l. penult. C. depoſit. Natt. conſ. 636. n. 199. Surd. conſ. 152. n. 29. lib. 2. Menoch. conſ. 2. n. 57.

Nec facit prætenſa præſcriptio, Quia vt illa ſuffragetur debet eſſe vel quadraginta annorum cum tituli probatione, vel temporis immemorabilis,
16 cum † aliàs non poſsit laicus ſe tueri ex iſta exemptione ſolutionis decimarum c. 1. de præſcript. in 6. Couar. lib. 1. var. reſolut. c. 17. col. 21. in princ. verſ. hinc igitur fit. n. 10. Monet. de decim. c. 5. n. 112. verſ. quarta concluſio. Rebuff. eod. tit. q. 13. n. 81. vbi, quod ita debet intelligi c. ad aures. de præſcript. cum alijs iuribus antiquis de præſcriptione decimarum loquentibus.

Neque aduerſatur, quod non ſit in iure deciſum an decimæ prædiales debeantur eccleſiæ, intra
17 cuius limites ſunt ſita prædia, † vel eccleſiæ, in qua domini prædiorum percipiunt ſacramenta, cum de hoc fuerit controuerſia inter ſanctos Patres Achill. deciſ. 3. & 6. de decim. Rot. coram R.P.D. Iuſto. Reatina decimarum. 20. Nouembris. 1606. Quia hodie eſt magis vera, & communis opinio, quod decimæ ſolui debent eccle-
18 ſiæ, intra cuius limites ſita ſunt prædia, † cum contraria ſententia procedat, quando exaduerſo doceretur de conſuetudine ſoluendi eorum eccleſiæ ſacramentali Couar. lib. 1. var. reſolut. c. 17. col. 17. in princ. verſ. ſecundo licet magis communiter. n. 8. poſt Gloſ. & Abb. in c. 1. de cenſib. Idem
19 Abb. in c. nouum genus. 2. de decim. † Nulla habita

bita consideratione, quod prædia sint dotalia, cum etiam de illis sint soluendæ decimæ dictæ ecclesiæ, intra cuius fines sita sunt, quãuis etiam clerici essent domini dictorum prædiorum *Monet. de decim. c. 5. n. 6. & 7. & c. 7. n. 17. Rebuff. eod. tit. q. 5. n. 3. & 20. Cardin. cons. 88. n. 5. Couar. d. c. 17. n. 8. vers. licet magis. Innoc. Butr. & a-*

20 *lij in c. 2. de decim. & in c. tua. eod. tit.* † Et passim circumscripta consuetudine, admittitur ista opinio ab omnibus, vt decimæ debeantur ecclesiæ prædiali *c. ad decimas. de restit. spoliat. in 6. Innoc. Host. Abb. Imol. & alij in c. cum sint homines. de decim. Achill. decis. 1. in princ. & decis. 3. n. 1. eod. tit. de decim. Rot. diuers. decis. 163. n. 3. p. 2. & coram R. P. D. Caualerio. Calaguritana decimarum. 26. Iunij. 1609. Azor. instit. moral. lib. 7. c. 35. q. 14. p. 1.*

Vnde cum ecclesia sacramentalis non prætendat huiusmodi decimas, & ecclesia nostra habeat consuetudinem illas percipiendi à parochianis, & ab alijs forensibus, & cæteris, qui recipiunt alibi sacramenta, & in parte etiam ab ipsis Ad-

21 uersarijs, † meritò intentio Rectoris dicitur fundata in istis decimis ex assistentia iuris communis *c. fin. de parochijs. c. 1. de præsumpt. in 6.* & per consequens erunt soluẽdæ de huiusmodi molendinis, siue pecunia pro pensione soluatur, siue

22 triticum, vel quid simile, † siue sint ad ventum, seu alterius generis *Rebuff. de decim. q. 8. n. 6. Monet. eod. tit. c. 14. n. 35. cum alijs. de quibus supr. n. 15.*

Et ita ex prædictis fuit decisum per *Rot. in huiusmodi causa Reatina decimarum coram R. P. D. Vbaldo. 5. Decembris.* 1616. vbi additur, quod ad hunc effectũ sufficiunt leuiores probationes,

23 cum agatur † de limitibus ab antiquissimo tempore assignatis *c. cum causam. de probat. Bald. in auth. quas actiones. n. 18. C. de sacros. eccles. Natt. cons. 672. n. 15. lib. 4.* Præsertim, quia neque agitur contra alium parochum, qui sit in causa, & ideo non est quæstio de finibus principaliter, sed

24 tantum † incidenter ad effectum decimarum *Glos. in l. quidam in suo. 27. in verb. amoueri. in fin. & ibi Castr. etiã in fin. ff. de condition. instit. Rot. diuersor. decis. 34. n. 19. cum seq. p. 2.* & faciũt similia quæ adduxi *supr. c. 626.* Cum etiam consuetudo, quæ exaduerso prætendebatur, non sit probata, nam testis inductus pro Ciuitate, qui fuit parochus in hac ecclesia solùm deponit se numquam exegisse a ciuibus Reatinis, nec scire, quod eius prædecessor exegerit, nullum autem verbum fecit de consuetudine; & quamuis Ciuitas fundetur in testibus examinatis per Rectorem, Tamen ex eis non elicitur aliqua concludens probatio, quia solùm deponunt, quod de istis molendinis, & prædijs annexis numquam viderunt solui decimas Rectori, nõ autem coarctant negatiuam, nec reddunt sufficientem rationem, prout erat necesse ad hoc vt probarent, immo pro parte eiusdem Rectoris docetur de consuetudine exigendi decimas etiam a dominis habentibus bona sita in territorio huius castri, quamuis alibi sacramenta recipiant, vt in instrumentis solutionum decimarum receptarum per dictum Rectorem ab hominibus Castri Podij, Perusini, Collis, Baccarij, & Cercariæ vltra depositiones testium probantium dictas so-

25 lutiones, vt in *summar. n. 9. 10. & 11.* † Ad quorum locorum tamquam vicinorum consuetudine, vel Ciuitatis dominantis recurrendum est *Achill. decis. 3. n. 7. cum seq. de decim. per tex. in c. ad apostolica. eod. tit. Host. & Io. Andr. in c. super eo. de cognat. spiritual.*

EPITOME.

NOtoriũ quando releuet ab onere probandi, si probatio requiratur pro forma. ¶ Et per quæ verba censeatur talis forma inducta. ¶ Publicatio resignationis beneficij an sit facienda, si resignatio sit nota populo. ¶ Ecclesia an debeat restitui, si ab ea extrahatur delinquens, non seruata forma Bullæ, quamuis notoriè constet illum non gaudere immunitate ecclesiastica. ¶ Actus à principio nullus an conualidetur per superuenientem probationem. ¶ Extractio delinquentis ab Ecclesia an pertineat solùm ad Iudicem ecclesiasticum tam de iure, quàm ex forma Constitutionis Gregorij XIV. ¶ Episcopus qualem cognitionem debeat adhibere in remissione delinquentis ad Curiam sæcularem. ¶ Et an sufficiat summaria, & extraiudicialis informatio. ¶ Verba, iudicio tuo, an æquiparentur verbis discretioni tuæ, & importent arbitrium boni viri, itaut in commissione causæ eidem facta non sit necessarius ordo iudicialis.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus prius debet cognoscere, si delictum est notoriè exceptum in Bulla, & postea consignare delinquentem Curiæ sæculari. & n. 10.*

2 *Notorium releuat ab onere probandi. Fallit quãdo requiritur probatio pro forma. n. 3. & 7.*

4 *Statutũ requirens probationẽ confinium pro forma, facit vt debeant probari etiã cõfines notorij.*

5 *Forma censetur per legem data, quando annullatur actus non gestus cum solemnitatibus. n. 6.*

8 *Publicatio resignationis est facienda, quamuis illa esset nota populo. & n. 9.*

11 *Ecclesia debet restitui, si ab ea extrahatur delinquens, licèt notoriè constet illum non gaudere immunitate ecclesiastica. & n. 14.*

12 *Actus à principio nullus non conualidatur per probationem superuenientem.*

13 *Tortura, & confessio nulliter extorta non confirmatur ex indicijs, quæ superuenerunt.*

15 *Dolo petitur, quod statim debet restitui. Intellige vt n. 16.*

17 *Iudex ecclesiasticus an debeat extrahere delinquentem ab Ecclesia, quamuis ille non gaudeat immunitate. n. 18. 19. 20. & 21.*

22 *In remissione delinquentis ad curiam sæcularem qualis cognitio requiratur per Episcopum, & an sufficiat extraiudicialis, & summaria informatio. n. 23. 24. 26. 27. & 28.*

28 *Cognitio plenaria non est facienda in quæstionibus emergentibus, non principaliter motis.*

29 *Verba, iudicio tuo, important arbitrium boni viri, nec requirunt plenariam cognitionem, & æquiparantur verbis discretioni tuæ.*

30 *Clausula, vocatis vocandis, operatur, vt sit procedendum iudicialiter, præuia citatione interesse habentium, & æquipollet clausula, seruatis seruandis. n.32.*

32 *Causa commissa tamquam bono viro non arctat ad solemnitates Iudicij, sed solùm ad extraiudicialem informationem.*

33 *Causa quando censeatur commissa tamquam Iudici, seu tamquam priuato, remissiuè.*

CAPVT DXCVI.

QVamuis notoriè constet, quod confugiens ad Ecclesiã commiserit delictũ exceptum in Bulla Gregorij XIV. *de immunit. ecclesiar.* Tamen adhuc seruanda est forma eiusdem Bul-
1 læ, † quod videlicet Episcopus prius debeat cognoscere, si confugiens commisit tale delictum exceptuatum, & postea consignare Curiæ sæculari, Nam licèt notorium releuet ab onere pro-
2 bandi † *c. vestra. de cohabit. clericor. & mulier. Glos. in clem. appellanti. in verb. alias causas. de appellat. & in l. ciues. C. eod. tit. Bald. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. & ibi Ias. ff. qui satisdar. cogant. late Mascard. conclus.* 1108. *n.* 1. ¶ Nihilominus quando probatio requiritur pro for-
3 ma, † tunc notorium non releuat ab onere probandi Card. *Alban. ad Bart. in l. cum quid. n. 3. ff. si cert. petat. Felin. in c. super eo.* 3. *col.* 1. *post princ. vers. & istud limita. de testib. cogend.* vbi de statuto requirente probationem confinium
4 pro forma, † quod tunc videtur requirere non solùm pro probatione, sed pro solemnitate, ideo non sufficiet confines esse notorios, cum talia requisita pro forma non sint omittenda *l. cum hi. §. si prætor. ff. de transaction. c. procurator. de elect. in 6. Bald. & Imol. in l. 2. ff. de liber. & posth.* vbi etiam, quod inter alios modos cognoscendi
5 an aliquid requiratur pro forma, † vnus est quando lex, vel statutum annullat actum non factum cum certa solemnitate *Felin. in c. super eo. col.* 1. *ad med. vers. quomodo autem. de testib. cogend. Gomes. in regul. de annal. q.* 6. qui etiam ibi alios modos adducit; ex quibus inductio formæ cognoscatur, prout est in dicta Bulla Gregor. XIV. in qua adsunt clausulæ annullatiuæ cum decreto irritanti, & alijs, ex quibus colligitur fuisse da-
6 tam formam † circa omnia ibi contenta *c. si capitulo. de concess. præbend. in 6. Glos. in l. fin. C. de vendit. rer. ciuil. lib.* 11. *late Gomes. de annal. q.* 6. Et passim admittunt Doctores notorium non suffragari, nec releuare ab onere probandi,
7 quando† esset aliquid datum pro forma *Butr. in c. vestra. col.* 38. *vers. secundum est principium. de cohabitat. clericor. & mulier. Bald. in l. ciues. C. de appellat. Mascard. conclus.* 1108. *n.* 28. *Flamin. Paris. de resignat. beneficior. lib.* 11. *q.* 6. *n.* 81. *Gomes. de publicand. resignation. q.* 9. *col.* 2.
8 *post princ. vers. tertius est effectus. fol.* 481. † vbi, quod ex hac ratione publicatio resignationis beneficij est facienda, quamuis resignatio esset nota populo, cum talis publicatio requiratur pro forma, vt in constit. 87. Gregor. XIII. Quidquid aliud sequantur *Paris. cons.* 39. *n.* 34. *lib.* 4. *& Cassador. super regul. decis.* 26. *& Mandos. ad Rom. cons.* 433. *in* 1. *addit. in fin.* qui volunt non
9 esse publicandam resignationem † notoriam, Quia contra eos est verior opinio, vt testatur *Gomes. d. q.* 9. vbi etiam quod ita seruauit *Rot. in causa Nanneten. Beatæ Mariæ* Collegiatæ ecclesiæ. & sequitur *Prax. Archiepiscop. c.* 22. *n.* 5. vbi etiam ita in specie tenet seruandam esse formam
10 Bullæ, † quamuis notorium sit, quod delinquens commiserit crimen exceptuatum à dicta Bulla, Vnde etiam si Episcopus denegat licentiam extrahendi, potest curia sæcularis ipsos extrahere, & deducere ad carceres Episcopi, vt ab eo cognoscatur, si delicta commissa sint excepta, vt in eadem constitutione continetur, & sic semper, quamuis de crimine notorio aliunde constiterit, forma bullæ est seruãda, à qua non potest recedi, sed requiritur vt ad vnguẽ, & specificè seruetur.

Quare etiam si confugiens ad Ecclesiam fuerit ex-
11 tractus non seruata forma Bullæ; † & ex sequentibus probationibus appareat delinquentem commisisse delictum exceptum à Bulla, videlicet per confessionem extracti, Nihilominus est facienda restitutio Ecclesiæ, quæ tamquam spoliata debet in primis restitui *Remig.* in specie *de immunit. ecclesiar. q. fin. quo ad person. confugient. ad eas. tom.* 13. *p.* 1. *fol.* 112. *Soarez. in praxi. p.* 1. *tom.* 1. *c.* 3. *§.* 3. *n.* 16. *Prax. Archiepisc. c.* 22. *n.* 9. iuxta dispositionem *tex. in c. conquerente. & c. item cum quis. de restit. spoliator.* † Et
12 est ratio, quia huiusmodi extractio, & executio non iustificatur ex post agitatis, seu ex probationibus post dictã extractionem receptis, cum per superuenientem probationem non conualidetur actus à principio nullus *Dec. in c. post cessionem. col.* 10. *in princ. de probation.* Vnde indicia superuenientia non confirmant torturam præcedentem, & confessionem nulliter extortam
13 propter † ordinem peruersum *Boer.* qui alia similia adducit *decis.* 259. *col.* 1. *&* 2. *Remig. de immunit. ecclesiar. q. fin.* vbi etiam adducit *Bel-*
14 *lug. in specul. princip.* qui voluit, † quod interim dum cognoscitur an debeat gaudere immunitate, qui ad ecclesiam confugit, debet ibi custodiri per vtrumque Iudicem, & interim stante dubio non debet ecclesia spoliari, nam quamuis videa-
15 tur dolo petere, qui statim restituturus † est, quod petit, cum facta restitutione delinquentis possit incontinenti extrahi tamquam constet de casu, in quo non debet gaudere immunita-
16 te, Tamen hoc non procedit in possessorio† *Glos. in c. dolo facit. de regul. iur. in* 6. *& in l. in condemnatione. §. dolo. ff. eod. tit. Afflict. super constit. regu. rubr.* 25. *col.* 12. *in fin. vers. quarta solutio. n.* 33. *&* 34. *lib.* 2. *Boer. Dec. & alij per Remig. de immunit. eccles. q. vlt. in fin. tom.* 13. *fol.* 112.

Et facit, quia non debet, nec potest Iudex sæcularis

extrahere

extrahere delinquentem ab Ecclesia sine licen-
17 tia, & auctoritate Ordinarij, † Nam ista extractio de iure pertinet ad ecclesiasticum, non ad laicum *auth. si quis ei. in fin. vbi Cin. & Salic. n. 6. C. ad leg. iul. de adulter. Bellug. in specul. princip. rubr. 11. §. sed quia. n. 18. Lelius Zeccbus de priuil. eccles. privil. 14. Remig. de immunitat. eccles. q. 1.* vbi multos alios adducit *Gomes. var. resolut. tom. 3. c. 10. n. 2. in fin. Germon. de sacror. immunitatib. c. 16. n. 22.*

Neque obstat, quod secundum alios non violetur immunitas ecclesiæ per extrahentem propria
18 auctoritate eum, † qui immunitate non gaudet *Glos. pragmat. in tit. de interdict. in verb. inde. ad fin. Guid. Pap. decis. 121. Couar. lib. 2. var. resolut. c. 20. n. 18 vers. trigesimoquarto. Boer. decis. 109.*
19 *n. 2. Clar. in §. fin. q. 30. vers. quaro nunc.* † Quia ista opinio non est vera, vt tenent omnes supra adducti *per tex. in auth. si quis ei in fin. C. ad leg. iul. de adulter.* Præsertim, quia multi ex doctoribus, qui tenent contrarium, loquuntur de confugientibus ad ecclesias, non autem de delinquentibus in ecclesijs, nam tunc magis requiritur licentia Ordinarij, tamquam delictum sit
20 commissum in sua iurisdictione, † vt notat *Salic. in d. auth. si quis ei.* & concludit etiam *Remig. de immunit. eccles. q. 1. in 1. opinion.* prout etiam tenet *Socin. in c. postulasti. n. 10. de for.*
21 *compet.* † Et quidquid sit de prædictis huiusmodi disputatio hodie est superflua, cum habeamus specialem declarationem in Bulla Gregor. XIV. vt Iudices sæculares non possint per se ipsos extrahere tales indignos immunitate, nisi cum expressa licentia Episcopi, vnde cum adsit casus legis, non est amplius disceptandum.

Qualis autem cognitio requiratur per Episcopum in remissione delinquentis ad curiam sæcularem iuxta eamdem constitutionem Gregorij XIV.
22 sæpius † fuit quæsitum, Et quidem variæ sunt opiniones, prout velle suum cuique est, nec voto viuitur vno, Crederem tamen verius esse, quod non sit necessaria formatio alicuius processus, nec sit adhibenda plenaria causæ cognitio, cum sufficiat semiplena etiam ex processu fabricato in curia sæculari, Immo etiam satis esse videtur, vt Episcopus se extraiudicialiter
23 informet, † & talem qualem cognitionem adhibeat pro securitate suæ conscientiæ, quod reus verè delictum commiserit; Etenim in constitutione non est præfinita aliqua forma circa modum adhibendum in huiusmodi cognitione, vnde verba illa constitutionis (nisi cognito prius per Episcopum, an ipsi verè crimina superius expressa commiserint) sunt intelligenda iuxta subiectam materiam, itaut in quacumque cognitione verificentur *l. cognitionum. ff. de var. &*
24 *extraordinar. cognitionib.* † Quare Iudex, cui committitur, vt cognitionem recipiat, poterit absque processu se per inquisitionem informare *l. ius alimentorum. 3. §. 1. vbi Glos. in verb. cognitionem. ff. vbi pupill. educar. debeat.* † Et sic
25 sufficiet extraiudicialis, cum in istis emergentibus quæstionibus, non motis principaliter, non requiratur plenaria causæ cognitio, & examinatio, vt per *Bart. & Bald. in d. l. ius alimentorum. in fin.* Et in materia remissionis est communis opinio Doctorum, vt sufficiat aliqualis cogni-
26 tio, † & quod aliqualiter constet de crimine *Glos. in clem. pastoralis. §. denique. in verb. de more. in fin. & ibi Cardin. n. 16. de re iudicat. Oldrad. cons. 124. n. 4. Bart. in l. 1. n. 1. C. vbi de crimin. agi oport. Abb. in c. fin. n. 18. & 20. de for.*
27 *compet. Guid. Pap. decis. 201. in princ.* † vbi, quod sufficit, vt Iudex requirens transmittat requisito informationes per eum captas super delicto *Rebuff. de litter. requisitor. seu rogator. n. 12. & 13.* & in terminis immunitatis ecclesiæ,
28 quod sufficiat informatio secreta, † & sine vocatione partis concludit *Remig. de immunit. eccles. q. 2. n. 3. ad med. col. 3. in princ. vers. & attenta opinione istorum. tom. 13. fol. 108. post Auffr. per eum allegatum. in tract. arrestor. parlament. alias in stilo parlament. tit. de form. arrestor. p. 2. arrest. 216. col. 1. fol. 42.*

Quod magis est in casu cõstitutionis Gregor. XIV. propter illa verba (qui prædicta delicta, eorũve
29 aliquod iudicio suo commisisse videbuntur) † ex quibus patet Summum Pontificem remisisse huiusmodi causæ cognitionem iudicio Episcopi, vnde non requiretur plenaria cognitio, cum illa verba, iudicio suo importent arbitrium boni viri, & æquiparentur verbis discretioni tuæ *Felin. in c. 1. n. 51. post princ. vers. & si dicatur committimus. col. 21. in princ. de constitutionib. Imol. & Alex. in l. si sic. ff. de legat. 1. Bart. in extrauag. ad reprimendum. in verb. videbitur. Mathesil. sing. 16. Doct. in l. thais. §. lutius. ff. de fideicommissar. libertatib.* & per consequens sufficiet examinatio ad suam tantum instructionem, cum præsertim non committatur cognitio cum clau-
30 sula, vocatis vocandis, † tunc enim esset procedendum iudicialiter, & prævia citatione interesse habentium *c. exhibita. & ibi Abb. in vlt. not. de iudic. Card. cons. 63. dominus noster. & cons. 92. nobiles viri. Pelin. in c. vlt. n. 23. de præsumptionib. Dec. cons. 173. n. 2. Rot. coram R. P. D. Penia. Ciuitatis castelli S. Fortunati. 23. Maij. 1597. & coram Card. Plato. Mediolanen.*
31 *parochialis. 16. Martij. 1588.* † Cum ista clausula, vocatis vocandis, æquipolleat illi, seruatis seruandis *Redoan. de reb. eccles. non alienand. rubr. de caus. cognition. n. 64. ante med. vers. facit clausula. fol. 153.* Et cum ex prædictis appareat hoc negotium extractionis esse commissum Epi-
32 scopo † tamquam bono viro, non videtur coarctatus seruare solemnia iudicij, sed vt tamquam bonus vir se extraiudicialiter informet *Abb. cons. 41. col. 3. in princ. lib. 2. Redoan. de reb. eccles. non alienand. rubr. de caus. cognition. n. 73.*
33 *fol. 154.* † vbi etiam multa adducit, quando censeatur commissio facta tamquam iudici, seu priuato, Maximè, quia non ex hoc infertur aliquod præiudicium reo in causa principali, nam coram suo Iudice poterit adhiberi plenissima cognitio circa suas defensiones, prout in causis criminalibus requiritur, cum sententia non af-

afferens plenum præiudicium non requirat plenam cognitionem *Alex. in l. iudices. C. de iudic.* Maximè, quia obseruantia eiusdem constitutionis redderetur admodum difficilis, si formandus esset processus audito reo in suis defensionibus cum plena causæ cognitione, & eidem quoque reo nimis graue, si deberet facere alias probationes etiam in Curia sæculari pro eodem delicto.
Quando autem in casu proposito sit locus censuris, & pœnis in constitutione contentis, erit videndum particulariter, & quidem si in aliquo fuisset erratum circa eiusdem constitutionis intellectum, non posset considerari incursus pœnarum, cum non adsit dolus, & per constitutionem solùm puniantur dolosi, & temerarij propter illa verba, præter, vel contra attentare præsumpserit *Card. in clem. 1. in princ. n. 22. q. 39. de priuileg. Nauar. in c. accepta. oppos. 8. n. 32. de restitut. spoliator.*

EPITOME.

Vasallus quando possit testificari, & aduocare contra dominũ iurisdictionis, tam in causa criminali, quàm ciuili etiã leuissima. ¶ Et quid in subditis ratione patriæ, seu dominicæ potestatis. ¶ Vel si materia sit talis, vt non possit ab alijs ita facile probari. ¶ Vel quando concurrunt dominicula. ¶ Immemorabilis quasi possessio præsentandi ex quibus probetur, etiam in persona, in qua adsit suspitio vsurpationis. ¶ Dictio, semper, an sit continuatiua temporis. ¶ Fama an sit probata, quãuis testes nõ deponãt à quibus, & ob quã causam habuerit originem. ¶ Et an sufficiat, vt dicant se publicè audiuisse.

SVMMARIVM.

1 *Vasallus non debet ferre testimonium contra Dominum tam in causa criminali, quàm ciuili etiam leuissima. Intellige vt n. 2. & 3.*
4 *Vasallus non potest esse aduocatus contra Dominum, quando sponte patrocinatur, secus si coacte.*
5 *Libertus non cogitur testificari contra patronum. Declara vt n. 6.*
7 *Testis idoneus est vasallus pro Domino iurisdictionis, quidquid sit in subditis ratione patriæ, seu dominicæ potestatis. n. 8.*
9 *Testimonium vasalli est idoneum in materia, qua non potest ita facile ab alijs probari.*
10 *Vasallus magis probat pro domino, si concurrant adminicula.*
11 *Immemorabilis quasi possessio præsentandi ex quibus probetur, & quid si adsit persona, in qua cadat suspitio vsurpationis. n. 12.*
13 *Assertioni Episcopi, quod beneficium sit de iurepatronatus, multum defertur.*
14 *Dictio, semper, est continuatiua temporis, & deponens per istam dictionẽ, semper, probat famam ante motam litem, quamuis de ea nihil dicat.*
15 *Fama probatur quãuis testes non deponãt à quibus, & ob quã causam illa habuerit originem, & sufficit, quod dicant publice audiuisse. n. 16.*

CAPVT DXCVII.

Vasallus non debet testimonium dicere contra Dominum tam in causa ciuili, quàm 1 in criminali, † etiam si leuissima esset, reiecta sententia eorum, qui putarunt in ciuili causa non obtinere secũdum communem opinionem, de qua per *Aluarot. & alios in c. 1. §. in quibus. de consuetud. rect. feud.* & testatur *Francis. Sonsbecbius in vsib. feud. p. 12. quomod. feud. amitt. n. 68. tom. 10. p. 2. f. 145.*
Hoc tamen non procedit, quando à Iudice compelleretur contra Dominum testimonium dice-2 re, † cum possit ad hoc compelli *Sonsbecbius ibid. n. 68. ad med. vers. fallit secundo. Bellapert. de feud. tit. 9. n. 16. Vdalric. Zas. eod. tit. p. 10. de feud. amiss. n. 57. & est Glos. in c. 1. §. item si delator. in verb. perdit. vers. quod autem dictum est de eo qui testimonium dicit. quæ fuit prim. caus. benefic. amitt. & in c. 1. §. in quibus. in verb. priuabitur. de consuetud. rect. feud. Iacob. de Sanct. Georg. de feud. §. distique vasalli promiserunt.* 3 *n. 25.* † Neque enim sponte debet se offerre ad perhibendum testimonium, sed resistere, donec cogatur per iudicem non obstante tali resistentia, tunc enim excusaretur, neque in aliquam pœnam incurreret *Io. Blanc. in epitom. feudor. c. 1. n. 53. Iacob. de Ardiz. in vsib. feudor. c. 81. post princ. tom. 10. p. 1. fol. 239.*
Ideo etiam concludunt Doctores, quod vasallus non potest esse aduocatus contra Dominum, 4 quando sponte † patrocinaretur, secus si coacte *Bellapertic. de feud. tit. 9. n. 22. Vdalric. Zasius eod. tit. p. 10. de feud. amiss. n. 52. per l. post legatum. §. aduocatum. ff. quib. vt indign. Aluarott. in c. 1. §. item si delator. post Glos. ibid. in verb. perdit. vers. quid ergo si aduocatus. quæ fuer. prim. caus. benefic. amitt. Iacob. de S. Georg. in d. §. distique vasalli promiserunt. n. 26. Martin. Silima. de feud. rubr. quib. mod. feud. amitt. n. 124.*
Et ita respondent Doctores ad text. in l. iulia. ff. de testib. & in l. libertorum. C. eod. tit. vbi libertus 5 non cogitur dicere testimonium † contra patronum, vnde nec etiam vasallus, tamquam valeat argumentum de vno ad alium *Glos. in c. 1. §. in quibus. in verb. accusare. de consuetud. rect. feud. Francis. à Pont. consil. 91. n. 17.* Quia intelligitur, quod reluctare debet quantum possibile est, si tamen compelleretur excusandus esset ad 6 effectum, † ne feudum amittat *l. non videtur data. §. qui iussu. de reg. iur. c. quod quis mandato. eod. tit. in 6.* & ita in proposito notat *Zas. de feud. p. 10. n. 57. Francis. Sonsbecbius in vsib. feudor. p. 12. n. 68. post Aluarott. in d. c. 1. §. item si delator. quæ fuit prim. caus. benef. amitt.*
Et quemadmodum vasalli possunt testificari con-7 tra dominum, ita etiam è contra æquum est † vt sint idonei testes pro domino *Bald. in l. eos. n. 2. vbi Castr. n. 2. C. de testib. Alex. consil. 88. n. 16. lib. 5.* vbi testatur ita seruari, quod subditus ratione iurisdictionis non repellitur à testimonio, quidquid sit in subditis ratione patriæ, & dominicæ potestatis, in quibus terminis lo-

quitur

quitur tex. in l. idonei. ff. de testib. cum aliâs sequeretur maximum absurdum, quod tales domini de iure suo probare nõ possent, quod etiam voluit Cin. in l. eos. C. de testib. Butr. in c. in litteris. & ibi Felin. n. 3. eod. tit. Afflict. decis. 304. n. 14. Maxime quando tales Domini reputarentur tales, vt non esset verisimile, quod inferrent 8 minacem feruorem testibus, † & subditis suis vt falsum daponerent Bald. in d. l. eos. Alex. cons. 88. n. 16. ad med. lib. 5. argumento l. 1. C. si quis prædit. potestat. l. 1. C. si rect. prouinc. & ita etiam seruat Rot. coram R. P. D. Verospio. Hieracen. iurispatronatus. 18. Aprilis. 1616. vbi fuit reiecta exceptio, quod testes examinati pro domino essent vasalli, quia illorum testimonium est 9 idoneum, maxime † in materia, quæ non ita facilè potest ab alijs probari c. veniens. il 2. vbi Felin. n. 21. de testib. Marsil. sing. 23. Grat. cons. 59. n. 2. lib. 2. Gabr. de testib. conclus. 7. n. 1. Præsertim 10 si † concurrerent adminicula Alex. in l. sæpe. n. 70. col. 20. vers. plus dicit. de re iudic. Aym. cons. 6. n. 66. Veronens. cons. 38. col. 4. post med. per tex. in c. cum dilectus. de successionib. ab intestat. Bald. in rubr. de controuers. inuestitur.

Ideo non obstante dicta exceptione, quod testes essent vasalli, dicebam per eos esse probatam immemorabilem quasi possessionem præsentan- 11 di ad fauorem Domini, † cum omnes testes deponãt de visu ante motam litem per annos quadraginta, de auditu à maioribus, quod ipsi non viderint aliquid in contrarium, & de fama per verbum, fuit, & est, ex quibus resultat probatio istius immemorabilis Glos. in c. 1. de præscript. in 6. Alex. cons. 177. n. 7. lib. 6. per l. si arbiter. ff. de probation. Bart. in l. 2. §. item labeo. ff. de aqua pluu. arcend. Innoc. in c. veniens. de verb. significat. Rebuff. de decim. q. 13. n. 94. Caputaq. decis. 71. p. 2. Put. decis. 348. lib. 2. Felin. cons. 2. n. 8. & 35. Mohedan. decis. 3. n. 1. de iur. patronat. Couar. in reg. possessor. p. 2. §. 3. n. 3. Gabr. de præscript. conclus. 1. n. 81. Et ita declarauit Rot. in huiusmodi causa coram R. P. D. Verospio. Hieracen. iu- 12 rispatronatus. 18. Aprilis. 1616. † vbi etiam additur hoc habere locum respectu personæ, in qua cadit suspitio vsurpationis Rot. diuersor. decis. 545. p. 1. Achill. decis. 4. & 5. de iur. patronat. Card. Seraphin. decis. 1141. n. 9. & 10. vbi etiam consideratur talem immemorabilem adminiculari ex assertione Episcopi, quod beneficium sit de iurepatronatus domini, prout fuit assertum 13 in casu nostro, † cum multum deferatur similibus assertionibus in ista materia Rot. decis. 11. de iur. patronat. in nou. Put. decis. 243. in fin. lib. 2.

Aliæ exceptiones, quæ dabantur contra testes, non erant releuantes, quia licèt non deponant de fa- 14 ma ante motam litem, † Tamen cum testificentur per dictionem, semper, sufficit, tamquam ista dictio sit continuatiua temporis l. 1. §. perenne. ff. de fluminib. l. semper in ciuitate. ff. de iur. immunit. l. gaio. §. imperator. ff. de aliment. & cibar. legat. c. sanctimonialis. 23. distinct. l. 1. vbi Luc. de Penn. col. 4. C. de castrens. omn. palatinor. pecul. lib. 12. Rebuff. qui multa iura concordantia adducit in l. nam quem fine. 149. col. 4. ante med. vers. quandoque dictio semper temporis. ff. de verbor. significat. Bald. in c. ex tenore. 35. n. 2. de testib. Claud. Seisell. in l. celsus. n. 11. de vsucap.

Prout etiam nõ obstat, quod aliqui ex testibus non dicant à quibus, vel ob quam causam fama ha- 15 buerit originem, † cum hoc non sit opus exprimere Caputaq. decis. 7. & decis. 208. n. 7. p. 2. & decis. 289. p. 3. Quidquid aliter sentiat Bart. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstionib. Cum seruetur dictum Bald. in c. præterea. col. 1. in fin. & 16 col. 2. in princ. de testib. † vbi, quod sufficit, vt testis dicat se publicè audiuisse, tunc enim probat famam Idem Bald. in c. per tuas. post princ. in verb. publice. de probat. Cassador. decis. 3. n. 4. eod. tit. Caputaq. decis. 295. p. 1. in manuscript. & ita ex prædictis conclusum fuit non obstare tales exceptiones oppositas contra testes probantes immemorabilem quasi possessionem præsentandi ad fauorem Domini, vt in decisione coram R. P. D. Verospio. in huiusmodi causa Hieracen. iurispatronatus. 18. Aprilis. 1616.

EPITOME.

CRimen assassinij an cõmittat non solùm qui accipit pecuniam, & mandatum ad occidendum, sed etiam ad vulnerandum. ¶ Et quando talis non gaudeat immunitate Ecclesiæ tam de iure communi, quàm ex forma Bullæ Gregor. XIV. ¶ Et an requiratur, quod mandatarius sit infidelis, non Christianus. ¶ Et an pecunia debeat esse certa. ¶ Et an sufficiat, quod accipiatur mandatum, & pretium, vel eius promissio, quamuis nihil postea fuerit attentatum. ¶ Committens furtum in ecclesia an potiatur priuilegio immunitatis. ¶ Et quid stante constitutione Gregorij XIV. ¶ Et quando furta sunt leuiora,

SVMMARIVM.

1 Accipiens pecuniam pro vulnerando aliquem an dicatur assassinus, quamuis non acceperit pro occidendo, itaut comprehendatur in casibus exceptis in constitutione Gregorij XIV. super immunitatibus Ecclesiæ. n. 2. 3. 9. & 10.

4 Assassini de iure cõmuni possunt extrahi ab ecclesia tãquã rei immanis criminis. Amplia vt n. 5.

6 Priuilegium immunitatis non conceditur ei, qui acceptauit mandatum ad occidendum, & pactus est pecuniam, quamuis nil aliud postea commiserit.

7 Assassinus dicitur non solùm qui conduxit infideles pecunia promissa ad occidendum Christianum, sed etiam qui opera Christiani vsus est ad alium Christianum interficiendum.

8 Dispositio contra mandantem fieri assassinium, procedit etiam in mandatario.

11 Vulnerans aliquem propter pecuniam acceptam grauius punitur.

12 Assassinium non potest esse sine pecunia, vel illius promissione, & an debeat esse certa. n. 13.

14 Committens furtum in ecclesia an gaudeat illius immu-

immunitate. n. 15. 16. & 19. & quid stante Bulla Gregorij XIV. n. 17.

18 *Excipiens in sua dispositione aliquos casus declarat suam intentionem, quod alios non exceptos voluerit in ea comprehendere.*

20 *Priuilegium immunitatis ecclesiasticæ suffragatur committentibus in ecclesia crimina leuiora, & non atrocia.*

21 *Iudex arbitratur quando crimen sit leue, vel graue.*

CAPVT DXCVIII.

Mandatarius recipiens pecuniam mediante promissione sibi facta pro vulnerando aliquem in facie, & postea delictum sibi mandatum committens dicitur assasinus, 1 † Nam communis, & recepta est opinio, quod non solùm est assasinus ille, qui pecunia, aliove pretio ductus hominem occidit, sed etiam is, qui pro pecunia promisit percutere, & vulnerare etiam non animo occidendi *Alex. cons. 166. n. 1. & 5. lib. 7. Prob. ad Monach. in c. 1. n. 1. & ibi Anchar. n. 3. in princ. de homicid. in 6. Plaz. in epitom. delictor. lib. 1. c. 19. n. 2. vers. plerique tamen alij. Couar. lib. 2. var. resolut. c. 20. n. 9. in princ. vers. vndecimo eadem ratione. Remig. de immunit. ecclesiar. fallent. 15. n. 2. cum seq. Viuius in suis communib. opinion. in verb. assasini. opin. 74. Germon. de sacror. immunitatib. lib. 3. c. 16. n. 68.*

Quo stante videbatur talē delinquentem non gaudere immunitate ecclesiæ, iuxta constitutionem Gregor. XIV. in qua excipiuntur assasini, 2 † neque enim videtur Summus Pōtifex loqui de assasinis homicidis tātum, sed etiam generaliter de percussoribus, & vulnerantibus ob pecuniam, cum exprimat eos, qui proditorie proximum suum occiderint, aut assasini fuerint, nam si voluisset solùm homicidam per assasinium cōprehendere, & non quemlibet assasinū, dixisset, qui proditoriè, aut per assasiniū, seu per pecuniam proximum suum occiderint, coniungendo ambos casus in eadem oratione, non autem illos separando, ex quo patet, quod conditor legis voluit aliquid speciale in hoc detestabili crimine addere, 3 † videlicet, non solum punire occidentes, sed etiam aliter per assasinium personaliter offendentes, prout in terminis statuti punientis occidentem, seu assasinium committentem ita concludit *Corn. cons. 249. col. 2. ad med. vers. insuper videtur. n. 2. lib. 1.*

Quod etiam, vltra dictam constitutionem, est de iure communi, secundum quod iste delinquens non gaudebit immunitate ecclesiæ *c. 1. de homic. in 6.* 4 † vbi excipiuntur assasini, qui possunt ab ecclesia extrahi tamquam rei immanis criminis *Remig. de immunit. eccles. fallent. 15. n. 8. vers. venio ad fallentiam nostram. tom. 13. fol. 100. Couar. lib. 2. var. resolut. c. 20. n. 10. vers. septimo ad institutum. Clar. in §. assassinium. vers. item licet. Germon. de sacror. immunitat. c. 16. n. 70. Plaz. in epitom. delict. lib. 1. c. 19. n. 24.* 5 † vbi ampliat etiam in attentante, quamuis enim non commiserit delictum, sed solùm pecunia accepta, seu promissa mandatum acceptauerit, nō procedendo ad aliquem actum exteriorem proximum consummationi delicti, itaut ex hoc non sit puniendus pœna ordinaria, sed extra ordinem, iuxta sententiam relatam per *Plaz. d. c. 19. n. 9. vers. vndecimo ex præmissis. fol. 295.* ¶ Nihilominus quo ad priuilegiū immunitatis hoc non attenditur, cum 6 statim † per acceptationem mandati, & pecuniam datam, seu promissam priuetur dicta immunitate *Marc. Mant. lib. 5. obseruat. legal. c. 41. de assassin. fol. 149. Remig. de immunit. eccles. fallent. 15. n. 8. ante fin. tom. 13. fol. 100. Plaz. d. c. 19. n. 24.*

Quæ etiam procedunt, quamuis conducantur Christiani ad talia delicta perpetranda, explosa opi- 7 nione illorum, † qui volunt, vt conductus sit infidelis, cum alias non posset dici assassinium, nec militet dispositio *c. 1. de homic. in 6.* Quia contrarium indistinctè seruatur, vt non requiratur ista qualitas personarum, sed in omnibus assassinis hoc sit statuendum, siue mandatarij sint infideles, siue Christiani, vt concludunt communiter *Anchar. Prob. Domin. & alij in d. c. 1. de homicid. in 6. Bart. in l. non solū. §. si mandato. n. 14. & ibi late Addit. ff. de iniur. Idem Bart. in l. eicero. ff. de pœn. Castr. in l. 1. §. vlt. in fin. ff. de eo per quem fact. erit quomin. in iudic. sist. Alex. cōs. 166. n. 1. lib. 7. Bald. & Salic. in l. non ideo minus. C. de accusation. Marsil. in prax. §. examinanda. n. 21. & §. diligenter. n. 156. & in l. vnic. n. 103. C. de rapt. virgin. Carrer. in prax. tit. de homicid. §. circa tertium. Aret. cons. 165. col. 11.* & de communi testatur *Couar.* quidquid ipse contrarium teneat *lib. 2. var. resolut. c. 20. n. 10. Gramat. vot. 5. & 11. Capic. decis. 155. Farinac. q. 8. n. 83. post Brunor. à Sole. q. 34. n. 25. vers. illud dictum. Decian. in tract. crimin. lib. 4. tom. 1. c. 9.* 8 *n. 79.* † Et dispositio *tex. in d. c. 1. de homicid. in 6.* quamuis loquatur in mandante, tamen extenditur etiam ad mandatarium propter atrocitatem sceleris *Ang. in l. 1. C. de sepulchr. violat. Gramat. vot. 9. Plaz. in epit. delictor. c. 19. n. 11. lib. 1.*

Verum in prædictis obseruandum est, quod non est tuta opinio supra adducta, vt dicatur assassinus, qui pecunia recepta, seu promissa accepit man- 9 datum ad vulnerandum, † cum requiratur, vt sit ad occidendum, prout notat *Gabr. de crimina. lib. conclus. 1. n. 30.* vbi tenet contra *Alex. cons. 166. ad fin. lib. 7.* Nam assasinus dicitur ille, qui seiungit animam à corpore alterius, & qui num- 10 mis perceptis hominem occidit, † nō autem qui vulnerauit *Archidiac. in c. 1. col. 1. & ibi Io. Andr. col. 1. in fin. Dominic. col. 2. in princ. de homicid. in 6.* quod etiam voluit *Mastard. conclus. 138. n. 11. Baiard. ad Clar. in §. assassinium. n. 2. Alciat. cons. 11. n. 17. lib. 1. tom. 1. fol. 8. Francis. de Platea de excommunicat. §. 26. n. 1. in fin. tom. 14. fol. 355. Farinac. cons. 99. n. 52. lib. 1.* vbi de veriori sentētia testatur, licèt *Idem q. 123. inspect. 5. n. 139. cum seq.* adducat hinc inde opiniones, & videatur residere in affirmatiua, tamqnā vltimo loco relata. Quamuis talis delinquēs vulnerando, & non occidendo debeat grauius puniri,

cum

11 cum † illud quod fit, aut fieri mandatur pro pecunia fit atrocius crimen *Gabr. de criminalib. conclus. 1. n. 30. iuxta l. cicero. ff. de pœn. Cardin. in c. sicut il 2. de homicid. Felin. & Anan. in c. si aliquis. eod. tit. Mascard. conclus. 138. n. 12.* As-
12 sasinium enim non potest esse sine pecunia, † vel promissione de illa danda *Bald. conf. 98. bettonus. lib. 1. Capic. decis. 155. n. 5. in fin. vers. tertia dubitatio. Gramat. vot. 11. n. 19. Franc. decis. 176. n. 4. & 5. & ibi Flauius Amendol. in addit. n. 4.* vbi, quod sufficit etiam promissionem esse incertam, & generalem *Baiar. ad Clar. in §. assassinium. n. 6.* de quo tamen *Aloys. Catalan. de indult. c. 32. n. 12.* vbi tenet contrarium, quod pro-
13 missio debet esse certa, † prout etiam concludit *Gabr. conf. 170. n. 18. lib. 1.* quamuis aliud sentiat *Farinac. q. 113. inspect. 5. n. 145. & 146.*

Quo verò ad secundum adsunt hinc inde opiniones, Nam multi tenent, quod committens furtum in ecclesia non gaudeat illius immunitate,
14 cum † enim eam iniuria afficerit, indignus est priuilegio ecclesiæ iuxta *c. vlt. de immun. eccles.* cuius dispositio, quamuis loquatur in homicidio, & mutilatione membrorum sub spe veniæ, Tamen propter generalem rationem intelligitur vt habeat locum in commitente alia quæcunque delicta etiam absque alia spe eiusdem immunitatis, vt declarant *Butr. & Abb. in d. c. vlt. de immunit. eccles.* & sequitur *Couar. lib. 2. var. resolut. c. 20. n. 15. Clar. in §. fin. q. 30. vers. item quæro. Decian. in tract. criminal. lib. 6. c. 28. n. 5.* Et in specie de committente furtum ita concludit *Hostiens. in summ. de immunit. eccles. §. in quãtum. n. 9. & in d. c. vlt. in fin. & ibi Io. Andr. & Butr. etiam in fin. Anchar. & Anan. n. 1. de immunit. eccles. Henric. Boich. in c. ecclesiæ. col. 3. in princ. eod. tit. Lelius Zecchus de priuileg. eccles. priuil. 13. n. 11. Clar. in §. fin. q. 30. vers. item quæro. Decian. d. c. 28. n. 5. Remig. de immunit. eccles. fallent. 3. ampliat. 3. tom. 13. p. 1. fol. 97.*

Contrarium, quod immo committens furtum in Ecclesia gaudeat illius immunitate tenet *Goffred. in summ. de immunit. eccles. n. 11. cum seq.*
15 vbi, † quod iura canonica excludunt ab hoc priuilegio certas tantum personas, in quibus non connumerantur tales fures, & quia pietas ignoscendi relinquit gloriam ecclesijs, quod etiam videtur esse de mente *Glos. in c. frater. 17. q. 4. in verb. ab omnibus. in fin.* vbi dum ponit quæstionem de committente furtum, inclinat in istam sententiam propter illam rationem, quia *tex. in d. c. fin. de immunit. eccles.* restringitur solùm
16 ad illas duas personas, de quibus loquitur. † Et hanc opinionem tamquam magis tutam sequitur *Card. in d. c. fin. Roman. conf. 234. n. 2. Io. de Vifsch. de immunit. eccles. conclus. 19. n. 76.* vbi testatur de magis vera, & communi sententia, quod etiam videtur colligi ex constitutione Gregorij XIV. vbi enumerantur casus, in quibus delinquentes non gaudent immunitate ec-
17 clesiæ, † & dum ibi Summus Pontifex loquitur de delinquentibus in ecclesia, excipit tantum illos duos casus de committentibus homicidia, & mutilationes membrorum, quasi velit, vt alia crimina præter expressa possint ab Ecclesia defendi, quasi exceptio firmet regulam in contrarium, cum ex tali exceptione Princeps declaret,
18 & ampliet eius intentionem, † quod voluerit alios casus comprehendere *Dec. in l. 1. n. 26. de regul. iur. Alex. conf. 216. col. 8. lib. 2. Surd. conf. 230. n. 17. & 18. lib. 2.*

Quidquid tamen sit de prædictis opinionibus, de quarum veritate multa *Farinac. q. 28. n. 51. vsq; ad 62.*
19 † In casu proposito concludendū est esse locū immunitati ecclesiasticæ, cū simus in fure, qui surripuit in ecclesia paruas res, & nō multi valoris, tunc enim propter leuitatem delicti non de-
20 bet quis priuari huiusmodi priuilegio, † Nam omnes Doctores communiter tenent, quod beneficium dictę immunitatis non suffragetur alijs delinquentibus, præter homicidas, & mutilantes membra, quando committerentur delicta grauia, & enormia, cum in leuioribus, & inferioribus hoc non attendatur, etiam si perpetrata sint in ecclesia, in istis enim leuibus delinquẽs ab ea non est abducendus, prout ita concludit *Abb. in c. fin. n. 9. de immunit. eccles. & in c. inter alia. n. 23. eod. tit. Auffrer. ad decis. capell. tholos. 413. Caietan. in summ. in verb. immunitas. Silues. etiam in verb. immunitas. il 3. q. 2. vers. tertium est. Couar. lib. 2. var. resolut. c. 20. n. 15. vers. vigesimoquinto. Remig. de immunit. eccles. fallēt. 3. n. 5.* qui etiã exemplificat in raptoribus virginum, & in furtis grauibus, & enormibus *Decian. in tract. criminal. lib. 6. c. 28. n. 9. Germon. de sacror. immunitat. c. 16. n. 81. Mandos. ad Roman. conf. 234. in verb. aduertendum. in fin. Farinac. q. 28. n. 63.* vbi etiã allegat *Ang. Castr. inter cons. Paul. Castr. sui patris conf. 458. alias est conf. 422. viso casu proposito & pluribus dubijs. col. 2. lib. 2.*
21 † Quando autem delictum sit graue, seu leue, remittitur arbitrio Iudicis *l. 1. de custod. & exhibit. reor. c. peruenit. de sentent. excommun. Bald. in c. proposuit. n. 2. de appellat. Diaz. in prax. crimin. canonic. c. 11. Menoch. de arbitrar. iudic. cas. 166. n. 2.*

EPITOME.

Alienatio feudi quando valeat, si confirmatio illius sit facta post obitum subinfeudantis. ¶ Et quid si Princeps confirmans habuit scientiam talis obitus. ¶ Et ex quibus illa probetur. ¶ Et an sufficiant clausulæ, quorum tenores, & pro expressis, &c. cum similibus. ¶ Præscriptio quadragenaria an resultet ex confirmatione in forma communi. ¶ Et an habeat locum in feudis. ¶ Actus an debeat confirmari tempore congruo in vita alienantis. ¶ Hæres quando possit contrauenire facto defuncti sub prætextu fideicommissi, vel feudi sibi debiti. ¶ Et quid si confecit inuentarium. ¶ Verba, reseruatis iuribus, an intelligantur præter expressa. ¶ Oppositio iuris tertij, & defectus beneplaciti quando possit opponi. ¶ Gratia, quæ transiuit in contractũ an valide reuocetur per successores etiam per viam electionis. ¶ Priuilegium quando detur defuncto, conualidando illius testamentum.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Alienatio feudi confirmata post mortem subinfeudantis, valet si Princeps fuit narratus talis obitus. n.3.*
2 *Confirmatio ex certa scientia operatur validitatem actus nulliter gesti.*
4 *Princeps potest defunctæ personæ priuilegium dare, conualidando eius testamentum.*
5 *Scientia principis colligitur ex clausula, habentes pro expressis, & quorum tenores, &c.*
6 *Verba quorum tenores &c. operantur effectum suum etiam in gratia ad postulationem partis.*
7 *Præscriptio quadragenaria resultat ex confirmatione in forma communi, & magis si adsit clausula ex certa scientia.*
8 *Præscriptio quadraginta annorum habet locum etiam in feudis respectu vtilis dominij.*
9 *Actus nullus conualidatur per clausulam supplentes omnes defectus.*
10 *Notitia plena iuris tertij quando in confirmatione facta per Principem præsumatur.*
11 *Derogatio regulæ de iure quæsito non tollendo non requiritur in actu de sui natura præiudiciali tertio.*
12 *Confirmatio alienationis debet fieri tempore congruo in vita alienantis. Intellige vt n. 13. 14. & 17.*
15 *Qui potest concedere licentiam ad alienandum, multo magis poterit confirmare alienationem.*
16 *Beneplacitum Apostolicum, quod suffragatur in confirmatione alienationis factæ per defunctum operatur etiam respectu hæredum, vt non possint contrauenire. n.18.*
19 *Alienatio facta per testatorem an possit impugnari per hæredem, etiam cum beneficio legis, & inuentarij, sub prætextu fideicommissi, vel feudi quando possidet bona defuncti.*
20 *Gratia non potest reuocari quando transiuit in contractum, non solum per concedentem, sed neque per successores per viam electionis.*
21 *Successor Principis contrauenien̄s facto antecessoris, dicitur sibi ipsi contrauenire, cum sit idem imperium.*
22 *Princeps debet venerationem præstare mandatis antecessoris, si vult, vt per eum gesta à successoribus seruentur.*
23 *Clausula, reseruatis iuribus, intelligitur præterquam in expressis.*
24 *Oppositio iuris tertij, & defectus beneplaciti superioris non admittitur nisi facta declaratione per ipsum tertium de sua voluntate.*

CAPVT DXCIX.

Confirmatio Apostolica quamuis fuerit obtenta post mortem subinfeudantis, †non tamen in casu nostro potest dici inualida, quia constat de scientia Summi Pontificis, cui fuit in specie narratus talis obitus, quo non obstante fuit confirmata alienatio, & per consequens non potest dici de eius inualiditate, † cum similes confirmationes ex certa scientia Principis operentur, vt fiat validum, quod erat nullum tamquam ius de nouo tribuant *c.1. de transact. Bart. in l. more. n.5. ff. de iurisd. omn. iud. Felin. in c. inter dilectos. 6. n. 8. & 14. de fid. instrum. Paris. cons. 3. n. 38. cum seq. lib. 4. Gozad. cons. 62. n. 15. Dec. in c. 1. n. 6. de confirm. vtil. vel inutil. & cons. 341. viso puncto col. 1. & 2. Aymon. cons. 115. n. 4.* & † ita in specie de maioratu post mortem institutoris confirmato, quod valeant stante scientia Principis confirmantis concludit *Gregor. Lopez. in l. 32. taun. tit. 9. p. 6. in glos. in verb. no valdra. col. fin. vers. sed an si quis. V asq. de successión. creation. lib. 3. §. 26. n. 89. vsque ad 110.* iuxta doctrinam *Ang. in addit. ad Bart. in l. penult. in fin. C. de præposit. sacr. cubicul. lib. 10.* † vbi notat, quod Princeps potest defunctæ personæ priuilegium dare, eius testamentum conualidando; Itaut nō consideretur interesse, quod alij possent prætendere, etiam absque vlla citatione illorum, si enim Princeps potest dare licentiam ad alienandum, multo magis poterit confirmare, quod alienatum est argumento *tex. in l. quæ in prouincia. §. 1. ff. de rit. nuptiar.* quem in simili adducit *Bald. in c. 1. col. penult. ante med. vers. quæro, an pater possit. n. 12. de confirmat. vtil. vel inutil. cum alijs per V asq. de success. creation. §. 26. n. 101. m 103. & 104. fol. 62.* & ista opinio est verior, quidquid contradicat *Molin. de primogen. hispanor. lib. 2. c. 1. n. 2. cum seq. f. 240.*

Quod autem simus in certa scientia Principis clarè apparet tam ex mentione mortis Ducis subinfeudantis, † quàm ex clausula habentes pro expressis litteras eiusdem Ducis, & eorum tenorem, ac si de verbo ad verbum insertæ fuissent, tunc enim ista habent vim singularis expressionis, itaut tunc nulla obstantia officiant *Dec. cons. 341. viso puncto ac diligenter. n. 1. Alex. cons. 30. col. 3. ad med. n. 6. in fin. vers. & ita etiam colligitur. lib. 1. Aym. cons. 126. n. 7. post Butr. cons. 2. in fin. Gemin. cons. 65. n. 22.* † Itaut ista verba operentur effectum suum etiam in gratia ad postulationem partis concessa, vt de communi obseruantia testatur *Cassador. decis. 10. n. 2. super regul. Rot. diuersor. decis. 213. n. 1. p. 1.*

Stante igitur tali confirmatione ex certa scientia resultat etiā præscriptio quadragenaria, † quamuis etiam sufficeret confirmatio in forma communi, quæ licèt nihil operetur, ad omnimodam ipsius actus validitatem, tamen operabitur, vt præstet iustā causam præscribendi, quando adest cum tali confirmatione spatium quadraginta annorum, quod facit, vt maioratus alienatio, vel quid simile fit perpetuò validum, nec contra illud aliquid possit opponi *Abb. Antiq. in c. dudum. de præbend.* quem refert, & sequitur *Bald. in margarit. in verb. electio. vers. fin. Host. in summ. de confirm. vtil. vel inutil. §. quis sit effectus. n. 7. ad med. vers. puto etiam quod talis. Dec. in c. 1. n. 5. in fin. eod. tit. Paris. cons. 3. n. 36. lib. 4. Eyman. de episcop. lib. 3. 4. p. 2. part. princ. vers. vndecimo quæro. n. 14. Molin. de primogenit. hispanor. lib. 2. c. 6. n. 54. Schrader. de feud. p. 6 c. 3. n. 34. & 35.* vbi etiam quod priuilegium inualidum præbet causam præscribendi *Glos. Felin. & alij in c. de quarta. de præscription.*

Quæ

Quæ quidem præscriptio quadragenaria habet locum etiam in feudis respectu vtilis dominij, 8 quidquid† aliud sit quo ad dominium directum *Gloss.in c. ad audientiam*. 12. *in verb. principaliter. & ibi Abb.n.*12.*&* 16.*& Felin.n.*23.*vers. limita prædicta sex modis. de præscription. Paris.consil.*27.*n.*65.*lib.*1.*& consil.*101.*n.*77. *cum seq. eod. lib. post Isern. in c.* 1. *§.si quis per triginta. vbi Prapos.col.* 2. *vers. sed pulchrum est. si de feud. fuer. controuers. int. domin. & agnat. Balb. de præscription.*4.*p.* 4.*part. princ. q.* 12.*in princ.n.*6.*fol.*340. *Schrader.de feud.p.*5.*c.*4.*n.*6.

Accedat, quod vltra confirmationem Papæ ex certa scientia adest etiam clausula, supplentes om- 9 nes & singulos defectus, † per quam validatur actus etiam nullus, itaut nihil opponi possit *Gabr. consil.*200. *n.*2. *lib.* 1. Maxime, quia sumus in illis, de quibus Papa fuit informatus, stante expressa narratione obitus subinfeudantis, quo casu dicitur habuisse plenam notitiam 10 iuris tertij, † cui secundum leges per mortem illius erat ius acquisitum, tunc enim talis defectus videtur sublatus *Paris. consil.* 3.*n.* 59. *lib.* 4. *Felin.in c.cum inter.*5.*n.*5.*de except.* Cum etiam adsint clausulæ, non obstantibus ordinationibus, constitutionibus, & alijs quibuscumque, quæ verba sufficiunt ad derogationem omnium iurium contrarium dispouentium *Ancbar. consil.* 337.*col.*2.*Iaf.consil.*110.*col.*5.*in princ. vers. tertio moueor. lib.*4. *Roland.consil.*67.*n.*62.*lib.*3.*Francisc.de Pont.consil.*53.*n.*19.*cum seq. Bero.consil.*147. *n.*28.*vsque ad* 31.*lib.* 3. vbi ampliat procedere etiam si agatur de iure tertij.

Neque in hoc est necessaria aliqua derogatio re- 11 gulæ de iure quæsito non tollendo, † ex quo enim Papa scienter confirmat post obitum subinfeudantis, facit actum de sui natura præiudicialem tertio, cum sciret ius acquisitum alteri post mortem subinfeudantis, quo casu non opus est ista derogatione iuris quæsiti *Corn. consil.* 83. *circa primum consultationis. col. penult. post med. vers. tertio respondetur. n.* 16. *lib.* 4. *post Bald.in l.nec auus. in princ. C.de emancip. liberor. Cardin. Seraph. decis.* 1445. *n.* 5. *Cassador. decis.* 1. *de priuileg. Rot. diuersor. decis.* 240. *n.* 22. *p.* 1.

Neque obstat, quod confirmatio debebat fieri 12 tempore congruo in vita subinfeudantis, † iuxta *Isern. in c.*1. *§.donare. col.*4. *qualit. feud.olim poter. alien.* cum alijs quos late adduxi *supra c.*..... Quia loquuntur in casu, in quo dominus directus non poterat præstare assensum tamquam non habens auctoritatem confirmandi, seu præstandi assensum post ius alteri quæsitum, & sic tempore, quo res erat alterius, non eius, 13 qui alienauit, † vnde talis consensus non valet, cum non reperiat rem integram, sed reuocatam ex permissione legis, & sic non adsit materia, super qua possit talis auctoritas fundari, vt late declarat *Roland. consil.* 2. *n.* 145. *vsque ad* 156. *lib.*1. Aliud est in casu nostro, in quo non defi- 14 cit ista facultas in summo Pontifice, † qui potuit, & voluit derogare iuri tertij, confirmando scienter alienationem post mortem subinfeudantis, quæ confirmatio operatur actus validitatem, quatenus etiam esset nullus, vt supra 15 dictum est *Paris.consil.*3.*n.*38.*lib.*4. † Si enim potest dare licentiam ad alienandum, multo magis poterit confirmare *Bald.in c.*1.*n.*12.*de confirm.vtil.vel inutil.*

Maxime, quia sumus in alienatione facta per contractum in remunerationem liberalitatis, & munificentiæ propter donationem magnæ quantitatis pecuniarum factam per vasallum feudatarium, quo casu maior adest iusta causa confir- 16 mandi etiam in præiudicium tertij, † Adeout quemadmodum ex huiusmodi pacto beneplacitum Apostolicum suffragaretur respectu ipsius Ducis defuncti, Ita etiam debet suffragari respectu hæredis, qui non potest plus quàm defun- 17 ctus si viueret, † prout limitando opinionem *Isern.* per multas rationes concludit *Roland. consil.*97. *n.* 44. *&* 53. *cum seq. lib.* 1. per doctrinam *Bald. in l. qui se patris. n.*9. *vers. iterum quæritur si vasallus*. C. *vnd. liber.* quem sequitur *Alex.consil.*13. *n.*3. *&* 7. *lib.* 5. vbi, quod magis habet locum quando, prout in casu nostro, 18 fuit promissum non contrauenire, † obligando se & suos hæredes *Paris. consil.* 16. *n.* 32. *lib.* 1. *Afflict. decis.* 112. *n.*4. *Curt.Iun. consil.*155. *col. penult.n.*7. *Doctor.in c.*1.*an agnat. vel filius*. & de communi *Roland.d.consil.*97.*n.*46.*&* 47.*lib.*1. vbi quod maxime hoc procedit, quãdo nõ fuisset factum inuẽtarium, prout regulariter Principes non solent illud facere, cum simpliciter adeant hæreditatem suorum maiorum, vt notissimũ est.

Amplius quamuis etiam esset factum inuẽtarium, tamen cum Serenis. Dux sit hæres Ducis subinfeudantis, ac possideat bona ad eum spectant a 19 non poterit talẽ alienationẽ impugnare, † quamuis prætẽdat, quod istæ res alienatæ ad se spectẽt, vel tamquã ex feudo, vel ex fideicommisso, vel ex alia diuersa causa, quàm hæreditaria, cum ex ista aditione hæreditatis teneatur approbare factum defuncti, prout in similibus terminis late comprobat *Gabr.consil.*125.*n.* 11. *vsque ad* 13. *lib.*1. *Aym.consil.*225.*n.*12. *Molin.de primogenit. hispanor.lib.*4. *tit.*2.*n.*17. *vsque ad* 25. dixi late *supra c.*511.*n.*27.*&* 28.

Valebit igitur infeudatio tam in vita subinfeudantis, quàm successorum, cum non sit simplex gra- 20 tia, † sed transierit in contractum irreuocabilem, contra quem non poterunt venire hæredes, nec quicumque successores etiam per viam electionis *Bald. & Castr.in l.digna vox.C.de legib. Abb.in c.*1.*de probat.Iaf.in l.*1.*n.*13.*ff. de constit. princip.& consil.*86.*col.*5.*lib.*3. *Aym.consil.*141. *n.* 17. *Affl.in c.*1.*n.*19.*qui success.teneant. Menoch. consil.*1.*n.*228.*Brun.consil.*1.*col.* 4. *post med. Alex. consil.*16.*col.penult.vers.quia etiam quando.lib.*5. *Paris.consil.*2.*n.*132.*lib.*4.*Socin.Iun.consil.*60.*n.*18. *lib.*3. *Natt.consil.*636.*n.*13. *Boer. decis.*104. *n.*42.

21 Vbi† enim successor Principis contrauenit factis antecessoris dicitur contrauenire sibi ipsi, quia semper est vnum imperium, & idem Ducatus *Bald.consil.*326. *rex romanorum . col.* 3. *ad med. lib.*1.

22 *lib.1.Aym.cons.241.col.6.in princ.n.17.* † Et si cupit Princeps per eũ gesta à successoribus obseruari, condecẽs est, vt suorum prædecessorũ mandatis venerationẽ præstet, ac custodiã *c.iustitiæ.25.q.1.* Et non obseruãdo materiã præbet dissoluẽdi eius gesta per successores *c.institutionis.25.q.2.* Maxime, quia semper isti feudatarij fuernnt per Serenissimum Ducem habiti pro talibus, & 23 recepti ad iuramentum fidelitatis, † Itaut non obstet clausula reseruatiua saluis iuribus, cum similibus verbis, cum intelligatur præterquam in expressis *Andr.Isern.in c.1.ante n.10.qui successor.teneant.& in c.1.§.sed nec est alia iustior.n.35.quæ sit prim.caus. benefic. amittend. Socin. cons.43.n.6.lib.4. Dec.cons.185. post n.11. vers. secundo respondetur. Io.Francis. Ponte cons. 49. n.13. & 14.* Præsertim, quia non videtur, quod possit opponi iste defectus beneplaciti Apostoli-24 ci, quamuis adesset, licèt non adsit, † tamquam sit oppositio de iure tertij, scilicet summi Pontificis Domini directi, quæ non admittitur, nisi facta declaratione per ipsum tertium de sua voluntate *Bart.in l.2.vers.quandoque ius tertij. ff. de except. rei iudicat. Bald.in auth.qui rem.ante fin.vers.subsequenter quæro.n.6. C.de sacros. eccles.& in l.vlt.in fin.C.eod.tit. Abb cons.87. col. 2. lib.2. Alex. cons.173. ante fin. lib. 2. Roland. cons.81. n. 7. lib. 3. Rosental. de feud. c. 6. con-25 clus. 58. in fin.* † Stante præsertim traditione possessionis secuta, ac subinfeudatione rei minimæ, quæ non tendit ad magnam diminutionem status, immo nullam, quo casu successor in ducatu, maxime si est etiam hæres, tenetur stare facto defuncti *Idem Rosental.de feud.c.9.m.1. conclus.49.n.12.& 13.*

EPITOME.

MOdicitas pretij cum pacto retrouendendi quando probet simulationem. ¶ Aestimatio quomodo sit facienda ad docendum de læsione. ¶ Et an admittatur cumulus viginti annorum. ¶ Et an sufficiat considerare fructum solitum percipi ex locationibus. ¶ Vel potius sit standum relationi peritorum, non autem testibus. ¶ Et quæ onera sint deducenda, vt probetur verus rei valor. ¶ Et an pactum retrouendendi illum minuat circa tertiam partem. ¶ Cõtractus pignoratitius ex quibus præsumatur, & quando sufficiant coniecturæ, & an illæ operentur contra mulierem, minorem, rusticum, & militem. ¶ Probatio præsumptiua quando sufficiat ad colligendam fraudem vsurarum. ¶ Causa simulationis quo casu sit probanda. ¶ Et an illa arguatur ex pacto retrouendendi non simpliciter apposito, sed post certum tempus. ¶ Peritiores an debeant assumi, si probetur læsio æstimationis factę per primos peritos. ¶ Et an talis assumptio extendatur vltra primam vicem. ¶ Lex noua quando dat certum remedium causæ ex relatione peritorum, an tunc gesta vigore illius irritentur per magis peritos admissos per legem nouam.

SVMMARIVM.

CAPVT DC.

PRopter modicitatem pretij, iunctam cũ pacto de retrouendendo, licèt sufficienter pro-1 betur simulatio † iuxta opinionem, quam sequitur *Rota per Cassador.decis.1.& 2.de vsur. Abb. cons.76 n.2. lib.1. Ias. cons. 153. col.2. in princ. lib.4.* Nihilominus in casu proposito contrarium 2 est dicendum, † quia non fuit probata ista modicitas pretij vsque ad dimidiam illius, prout ad hunc effectum requiritur *Francisc. Marc.decis. 484.n.21.p.1. Cephal.cons.289.n.37.lib.2. Hondcd.*

ded. conf.31. n.69. lib.1. & conf.33.n.62. lib.2. Rot.coram R.P.D. Marcomontio. Bononien.de Ballis. 19. Martij. & 8. Iunij. 1607. & coram R.P.D. Andrea.Romana fideiussionis. 13.Martij.1617. Roman.conf.304.in princ. Roland.conf. 96. n.33.lib.2. Ofasc. decif.41. n. 9. vbi ita declarant tex.in c.ad nostram. de empt. & vendition. Pantal.Cremens.in repetition.l.2.n.172.C.de rescind. vendit.

Nec ad probandam modicitatem pretij debet admitti, quod domus locetur pro pensione, 3 † quæ cumulata per spatium viginti annorum ascendit ad summam, ex qua colligitur, quod pecuniæ stant ad rationem scutorum decem pro centum, Quia ista æstimatio per dictum cumulum non est probabilis, & tuta, vt post Couar. Lup. & alios notat Roderic.de annuis redditib.lib.1.q.6.n.25. & dixi supr.c.545.Rot.coram Card. Arrigonio. Romana dotis.23. May. 1594. Immo neque ex 4 locationibus † probatur verus annuus fructus, & affictus, cum fieri possit, vt quis locet pro minori pretio ratione amicitiæ, vel parentelæ, & miserationis causa, vel quod negotia sua gerere nesciat, & quod quis conducat pluris propter affectionem, & alias similes causas, ex quibus efficitur, vt probatio non concludat, cum ad hunc effectum satis sit, quod aliquid fuerit possibile, prout in specie locationum, quod per eas non probetur valor rei seruat Rot. coram Card. Arrigonio. Romana dotis. 23. May. 1594. inter decis.Rot.diuers.recollect.per Farinac. p.4. decis. 871. post Cassador.decis.20.in princ. super regul. de valor.q.11.Rot.coram R.P.D.Cantuccio.Neapolitana census. 4.Decembris. 1579. & coram Card. Lancellotto. Romana pretij Fiani. 4. Ianuarij.1610. col.2.in princ.

Quare huiusmodi æstimatio non solum erit facienda iuxta redditus, & pensiones domorum, sed etiam iuxta qualitatem rei, ideo sunt adhibendi 5 periti, prout instatum fuit in actis, † per quorum peritorum assumptionem, & relationem Iudex declarabit an adsit prætensa læsio, & modicitas pretij l. hac edictali. §. his illud. C. de secund. nupt. Alex.in specie læsionis in l.pretia rerum.n. 6.ff.ad leg.falcid.Pantal.Cremens.in l.2. n. 294. cum seq. vbi Cagnol.n.258. C.de rescind.vendit.

6 Ita ut † debeat inspici tempus contractus ad docendum de iustitia, vel iniustitia talis pretij, cum illud mutetur loco, & tempore Surd.conf. 151. n.71.lib.2.per l.si voluntate.C.de rescind.vendit. Castr.in l.ad rescindendum. C. eod.tit. Ias.conf. 53.col.penult. lib. 1. Præsertim cum sit habenda 7 ratio † canonis, & onerum domus, & qualitas illius Put.decis.202. n.1. lib. 3. Roland. conf. 58. n. 13. & 14 lib.4. Bald.in l.sed si hoc. §.quidam. in fin.ff.de condit. & demonstrat. Rip.in l. 1. §. si heres.n.26. ff.ad trebell. Cum etiam in constituenda illa dimidia iusti pretij ad effectum modicitatis prædictæ sit habenda ratio pacti de retrouendendo, quod minuit de vero valore circa 8 tertiam partem, † etiam ad arguendam simulationem Tiraq. de retract. conuent. in præfation. n. 20. Couar.lib.3. var. resolut.c.10. n. 1. Rimin. Iun.conf.218.n.117.lib.2.Gamm.decis.lusit.138. n.2. & decis.178.n.9. Rot. coram R. P.D. Andrea. Romana fideiussionis. 13. Martij. 1617. vers.secunda coniectura.& coram R.P.D. Marcomontio. Bononien. de Ballis. 19. Martij. & 8. Iunij.1607.Honded.conf.33.n.32.lib.2. Roland. conf.58. n. 11. vsque ad 17. lib.4. Bertazol.conf. crim.2.n.33.lib. 1.Socin.conf.15.n.55.& 56.lib.1. Bursat. conf.117. n. 15. lib.1. Mascard. conclus. 447.n.13.part.1.

Neque obstat, quod pactum retrouendendi non fuerit appositum simpliciter, sed post septennium, quod videtur facere contractum pignoratitium, 9 Quia † hoc solùm non sufficit ad præsumendum pignus, & vsurariam prauitatem Rot.per Mohedan.decis.157.alias 3.de empt.& vendit.quam sequitur Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuention. tit.31. lib.4.n.37.post med.vers.& quod tale pactum.& lib.8. tit.20.n.9. ad med.vers. & in sacro auditorio.Menoch.conf.343.n.33. lib.4.

Nec facit coniectura desumpta ex oneribus, & ex-10 pensis domus soluendis per venditricem, † Quia donec non apparet de æstimatione, nihil facit ista præsumptio, cum possit esse, quod id factum fuerit, quia emptor pluris emit Menoch. præsumpt. 122.n.59.lib.3. cum alijs per Farinac. de fals. q. 163.n.105.& hanc non esse æquipollētem coniecturam dicit Ruin.conf.16.n.11.post med. vers. nec obstat quod etiam in casu nostro. lib.4.Bertr. conf.186.vidi processum.n.4.lib.2.p.1.Tiraq.de retract.conuent.glos.2.§.6.n.25. post med. vers. & tamen vidimus.fol.581.& quatenus talis con-11 iectura officeret, † tamen erat probandum, quod per emptores fuerint solutæ huiusmodi expensæ, de quo tamen non constat, cum immo vendens illas soluerit Honded. conf.33. n. 79. in princ.vers.præterea nec video.lib.2.

Accedat, quod sumus in contractu gesto per mulierem, contra quam non militant similes præsumptiones pignoris, & vsurariæ prauitatis, sed ab eis talis suspicio, & consilium fraudis exclu-12 ditur, † prout à rusticis, minoribus, ac militibus, qui si emant cum istis pactis nō præsumuntur habuisse animum fœnerandi propter eorum simplicitatem, vt late comprobat Card.Mantic. de tacit.& ambig.conuentionib.lib.8.tit.25.n.11. 13 vsque ad 18. † vbi, quod est multum notandum in practica ad excludēdas istas suspiciones fraudum, & vsurarum Tiraq.de retract.conuention. in præfat. n.34.& 35.Raph.Fulgos.in l. eum allegas.n.1.post Glos.ibi.C.de vsur. Natt.conf.586. n.8.in fin.Bero.conf.167.n.12.lib.1.Couar.lib.3. var.resolut.c.8.n.4. vers.his accedit. Affl.in c.1. col.9.de feud.dat.in vic. leg. commissor. Mohed. decis. 157.alias 3.de empt.& vendit.in fin. Quod magis est in casu nostro, quia emptio fuit facta cum decreto Iudicis, ac cum alijs solemni-14 tatibus requisitis, † quod facit, vt omnis suspicio fœnoris excludatur Card. Mantic. de tacit. & ambig.conuentionib. lib. 8. tit. 25. n. 26. post Abb. conf.61. n.1. vers.sed his non obstantibus. lib.2. Menoch.conf.343.n.10.lib.4.

Addendum est etiam, quod quamuis ad colligen-

dam fraudem vsurarum sufficiet probatio præ- 15 sumptiua † *Glos. in c. ad nostram. in verb. quod patet. de empt. & vendit. Rom. cons. 423. n. 14. in fin. Card. Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib. 8. tit. 17. n. 6. Castill. controuers. iur. c. 25. n. 22. Fa-* 16 *rinac. de fals. q. 162. n.* 102. † Itaut hoc casu non detur executio huiusmodi contractibus factis in fraudem vsurarum *Bald. in l. fin. §. in computatione. n. 18. C. de iur. de liber. Alex. cons. 101. n. 5. lib. 3. Socin. cons. 27. n. 30. lib. 4. Canar. de execut. instrument. q. 23. Crass. de except. c. 12. n. 1.* dixi *supr. c. 264. n. 45.* quos omnes refert, & sequitur *Rot. coram R. P. D. Andrea. Romana fideiussionis. 13. Martij. 1617. in princ.*

Nihilominus ista sunt intelligenda, dummodo tales coniecturæ, & præsũptiones sint efficaces, & di- 17 lucidæ, & legis, † non hominis *Bald. cons. 21. n. 2. ad fin. vers. nec sufficiunt. lib. 4. Aym. cons. 145. n. 2. vers. quod tamen. Caputaq. decis. 163. n. 5. p. 3. Rot. coram Card. Ludouisio. Romana census. 26. Nouembris. 1664. & coram R. P. D. Andrea. Romana fideiussionis. 13. Martij. 1617. col. 1. in fin. & coram R. P. D. Gipsio. Beneuentana do-* 18 *nationis. 27. Nouembris. 1585.* † Cum etiam in casu, in quo coniecturæ essent iuridicæ, & attendendæ, deberet probari causa simulationis *Bart. in l. si post contractum. n. 2. ff. de donation. & cons. 65. n. 4. lib.* 1. quod esse canonizatum per Rotam dicit *R. P. D. Sacrat. Romana domus. 9. Iunij. 1617. ad fin. Anchar. cons. 227. n. 3. Bellamer. decis. 715. n. 2. Rot. coram R. P. D. Corduba. Romana de Massis. 23. Iunij. & 4. Iulij. 1601. & coram R. P. D. Penia. Bononien. bonorum de Monterentijs. 30. Martij. 1607. & coram R. P. D. Dunozet. in eadem causa 2. Decem-* 19 *bris* 1613. † Intelligendo tamen, quando ageretur de probanda simulatione ex solis coniecturis, secus vbi adessent plenæ probationes, tunc enim non requireretur aliqua probatio causæ simulandi *Aym. cons. 491. n. 27. vers. tertio respondetur. lib. 3. Gabr. cons. 51. n. 7. lib. 2. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 8. tit. 25. n. 34. & lib. 13. tit. 35. n. 7. vers. & quidem. Farinac. de fals. q. 162. n. 139. Rot. coram R. P. D. Sacrato. Anconitana censuum. 14. Aprilis. 1617. & coram eodem Romana domus. 9. Iunij. 1617.*

Neque est considerandum, quod non sit locus electioni peritorum, cum illorum relatio, & æsti- 30 matio † non sit vera probatio, sed præsumptiua, tamquam tales non sint propriè testes *Bald. in l. data opera. n. 23. vers. sin autem. C. de his qui accusar. non poss. Pacian. de proband. lib. 1. c. 47. n. 15.* Quia immo verius est, quod ad istum effectum æstimationis bonorum, talis modus probandi valorem per peritos est à iure approba- 31 tus, † ideo illos assumit Iudex, vt possit rectè cognoscere an adsit læsio, necne *l. hac edictali. §. his illud. C. de secund. nupt. Bart. in l. theopompus. n. 8. de dot. prælegat. & in repet. l. creditores. col. fin. n. 29. C. de pignorib. Alex. in l. pretia rerum. 26. ff. ad leg. falcid. Aret. cons. 83. n. 11. Cagnol. in l. 2. n. 258. & ibi Pantal. Cremens. n. 297. C. de rescind. vendit.* & hanc opinionem passim sequitur *Rot. coram Card. Seraph. Romana palatij de incoronatis. 11. Maij. 1584.* quæ est inter impressas *decis. 665. n. 294.* vbi, quod licèt com- 22 munis æstimatio attendatur, † tamen inter alios modos probandi qualis illa sit, est iste per peritos, cum nullus scire possit melius valorem rei iuxta communem æstimationem, quàm peritus, itaut potius standum sit æstimationi factæ per 23 peritos à Iudice electos, † quàm testibus *Bero. cons. 102. n. 35. lib. 3.* & ista est communis, & vera opinio, vt per *Rot. coram Card. Lancellotto. Romana pretij Fiani. 14. Ianuarij. 1610. Anchar. cons. 330. n. 6. Card. Thusc. conclus. 286. in verb. peritus. n. 68. Curt. Iun. cons. 165. col. penult. n. 20. vers. præterea ad probandum. Ma-* 24 *scard. conclus. 653. n. 1. cum seq.* † Participant enim periti de iudice, & de teste *Bald. cons. 445. quidam nomine. n. 6. vers. ad illud quod quæritur. lib. 1. Rimin. Iun. cons. 212. n. 16. lib. 2. Alex. cons. 179. visa scriptura. in fin. lib. 2. Bald. in* 25 *l. vlt. q. 3. in fin. C. de contrah. empt.* † Et dicuntur arbitratores *Surd. cons. 452. n. 30. lib. 3. Gabr. cons. 168. n. 104. lib. 1.* dixi *supr. c. 263. n. 20. tom. 2. Lap. in l. 2. comment. 2. §. 5. n. 148. C. de pact. inter empt. & vendit. fol. 87. post Glos. in l. hac edictali. §. his consequenter. in verb. sacramen-* 26 *ta. C. de secund. nupt.* Et istis peritis electis ad æstimandum magis credendum est, quamuis alij testes contradicerent *Honded. cons. 31. n. 46. lib. 1. post Pantal. Crem. in l. 2. n. 316. C. de rescind. vendit. Dec. cons. 488. in casu occurrenti. n. 12.* 27 *Menoch. cons. 358. n. 31. lib. 4.* † Prout regulariter illis est credendum tamquam in arte peritis *§. quod autem. authen. de non alienand. aut permutand. reb. eccles. Franeis. Marc. decis. 460. post princ. p. 2. Bursat. cons. 57. n. 22. & cons. 101. n. 5. lib. 1. Honded. cons. 80. n. 22. & 30. lib. 1. Boer. cons. 5. n. 7. Bero. cons. 132. n. 20. lib. 3. Surd. cons. 126. n. 17. lib. 1.*

Amplius in huiusmodi æstimationibus non solùm deuenitur ad electionem peritorum, sed si præ- 28 tendatur læsio, † nõ impedietur probatio facienda per alios peritiores, per quorũ iudicium poterit sententia lata per peritos retractari *Io. de Amic. cons. 102. n. 8. Rimin. Iun. cons. 212. n. 12. lib. 2. & cons. 335. n. 2. lib. 3.* vbi de magis communi *Felin. in c. proposuisti. n. 10. & ibi Dec. n. 8. Imol. n. 4. de probation. Bero. cons. 84. n. 25. lib. 1. post Bart. & alios. in l. 1. §. si autem. n. 2. ff. si mens. fals. mod. dixer. Hieron. de Mont. de finib. c. 26. n. 10. Pantal. Cremens. in l. 2. n. 299. C. de rescind. vendit. Roman. cons. 226. in fin. n. 16. vbi Mandos.* qui de communi *in verb. retractari. in fin. Rot. coram* Card. *Lancellotto. Romana pretij Fiani. 14. Ianuarij. 1610. ad med. Ias. in rubr. de iur. iurand. in fin. & in l. admonendi. in 1. lect. n. 47. & in 2. lect. n. 41. ff. eod. tit. & in l. si conuenerit. n. 21. ff. de re iudicat. Iaffr. decis. 241. Dec. cons. 278. non leuis. in fin. Marc. Mant. cons. 125. visis. n. 21. Marsil. in l. vnic. n. 47. C. de rapt. virgin. & singul. 427. plures sunt casus. Ruin.* 29 *cons. 34. n. 1. lib. 5.* † Intelligendo tamen, vt post secundam deputationem peritorum non sit

sit amplius locus vlteriori electioni ad euitandum processum in infinitum † *c. cum in multis. 11. de rescript. in 6. l. bona. §. vlt. de damn. infect.* & notat *Felin. in c. propofuisti. n. 21. de probation. Rot. coram Card. Lancellotto. Romana pretij Fiani. 24. Ianuarij. 1610. Rimin. Iun. cons. 212. n. 21. lib. 2. & cons. 335. n. 7. lib. 3.* vbi multis similibus comprobat *Mannell. cons. 15. n. 15. lib. 4.* † Dummodo tamen non appareat, quod fuerit facta relatio super capitibus diuersis, nempe super qualitatibus bonorum allodialium, seu feudalium, de quibus primi periti non deposuerunt, cum tantum deposuissent de quantitate redditumm, vt in casu dictæ decisionis *Romana castri Fiani. in fin.* tunc enim cessat illa ratio infinitatis, quæ est vitanda, † cum super diuersis capitibus fuerit facta relatio, & sic diuersitas iuris inducitur *l. interpositas. C. de transact. Alber. in l. si ex plagis. §. in cliuo. ff. ad leg. aquil. Ossasc. decis. 99. n. 34. Rimin. Iun. cons. 252. n. 80. lib. 3.*

Quibus addendum est, quod si esset aliquis casus, in quo lex, seu constitutio antiqua inuenisset certum remedium alicui causæ † ex iudicio peritorum, tunc gesta vigore primæ legis non irritabuntur per magis peritos admissos per legem nouam superuenientem, vt in specie concludit *Felin. in c. propofuisti. 4. ad fin. vers. tertio nisi esset aliquis casus. de probationib.* vbi etiam notat, quod isti peritiores non admittuntur, quando lex succurreret de alio remedio aduersus peritum, qui dolo, vel imperitia partem læsisset *l. si propter. & l. si duobus. §. fin. ff. famil. ercifcund.*

Et hæc sufficiant pro complemento præsentis capitis, & huius tertij tomi ad laudem, & gloriam Dei Optimi Maximi, & Beatissimæ Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum, & Ecclesiæ suæ sanctæ, cuius correctioni me in omnibus submitto, Tu interea bonæ mentis Lector faue fauentem, & ama amantem, & si quid est, quod minus pro vestro omnium gustu, scitote me scripsisse, quæ visa optima, & vtilitatem iuuandi prætulisse gratiæ placendi; Noui calumniarum, conuiciorumq. plena, quid igitur respondeam dicteria, & conuicia? non est meum, & ita adhuc vixi, scripsique, vt nemo de me, de nemine queri etiam ego possim, & vt scopulus assilientes vndas sine motu vllo suo frangit, sic ego conuiciatores istos sine acerbitate vlla, aut ira. Sat est mihi, vt boni omnes auctoritatis suæ clypeo me meaq. tegant; Nam quod isti ea calumniantur, aut carpunt, nihil est, immo hoc quoque boni argumentum talibus displicere; Cœlum re vera patria nobis, & vt radij Solis per terram sparsi, è cœlo, & in cœlo tamen sunt, sic noster animus quamquam in terra, humilia ista spernat, verseturq. apud originem sui.

LAVS DEO, BEATÆQ. VIRGINI MARIÆ.

FINIS.

APPENDIX

Eorum, quæ prætermiſſa ſunt in locis infra notatis collocanda.

CAPVT CCCCXXVII.

N.29.in fin. *poſt verb.* de verbor.obligat.

In ſimili caſu fuit dubitatum de veritate eorum, quæ in præſenti capite fuerunt definita, & quidem allegabantur multa, ex quibus prima facie poterat reddi dubia cõcluſio firmata, quod ſoluto matrimonio nõ debeãtur marito fructus dotis, cũ immo diceretur illos deberi, tãquã onera matrimonij non extinguantur per mortem vxoris, quando ſuperſunt liberi, qui ſunt reliquiæ, & pars onerum matrimonij *Bart.in l. poſt dotem. n.29. vbi Rom.col.15.verſ.quartodecimo.ff.ſolut. matrim.Calder.conſ.1.col.1.ad med.de donat.int. vir.& uxor.Socin.Iun.conſ.35.n.16. lib.1. Bero. conſ.140. n.10. lib.2. Brogni. deciſ.22.n.18.p.4. Rot.coram R.P.D. Remboldo. Caſenaten. ſupra dotis.2. Decembris.1616.& coram R.P.D.Pamphilio. Senogalien. dotis. 26. Iunij.* 1606. & notat etiam *Coſt. clauſul. 331. in verb. pro oneribus matrimonij.n.1.* vbi, quod non dicitur ceſſare cauſa onerum matrimonij per obitum vxoris cum filijs, qui ſunt pignora coniugalis affectus, quorum educatio reponitur inter onera matrimonij *Cæſar Manenteſ conſ. 14. n. 26. & in tract.de liuell.p.14.n.79.* vbi in ſpecie concludit contra *Io.de Anan. Lup. & alios in hoc capite allegatos*, quod debeantur marito dicti fructus dotis poſt mortem vxoris extantibus liberis, & iſtam educationem filiorum vltra alimenta vxoris conſiderant Doctores pro oneribus matrimonij, vt per *Socin. conſ.9.n.13. lib.1. Roman. conſ. 517. col.2. poſt med. verſ.volens quod ſecundum dotis redditus. Gabr. conſ. 153. n. 6. verſ.nã dos quidem.lib.1. per tex. in l.ſi filia.20. §.filiusfamilias. in fin. ff.famil. erciſcund. l.ſi is qui ſtichum. 57.§. ibi dos. ff.de iur.dot. Albenſ. conſ.315.n.6.lib.2.Franc.deciſ.283.n.14.Corrad. de contractib.q.35. tract.2.concluſ.5. Boer. conſ. 6.n.10.cum alijs per Brognin. deciſ.22.n.18. p.4. Barboſ.in rubr.ff.ſolut.matrim.p.4. n.13.*

Verum non eſt recedendum à ſuperius firmatis, cum iſta onera matrimonij quo ad filios nõ conſiderentur principaliter, ſed ad alium effectũ, vt dictum eſt *ſupr.n.24.& 25.* vbi reſpondetur omnibus, quæ ex aduerſo adducuntur, cum ad idem ſemper tendant, maxime, quia ſufficit auctoritas Rotæ vltra auctoritates Doctorum, quæ præponderant alijs contrarium ſequẽtibus, & quidquid alij aliter ſentiãt, verius eſt, quod dos principaliter detur, vt deſeruiat oneribus matrimonij, quæ conſiſtunt circa vxoris alimentationem, vt per *Surd.de aliment.lib.1.q.13.n.8. per tex.in l. ſi is qui. §. ibi dos. & l.dotis fructus. ff. de iur. dot.l.actione.§.fin.cum l.ſeq.ff.pro ſocio. l. ſi maritus. & l.ſi filia.§.hoc amplius. ff. famil. erciſc. l. pro oneribus. C.de iur. dot.*

Quamuis tamen in prædicto caſu non deberentur fructus ex ſupra adductis, tamen debebantur ex alijs rationibus, & præſertim ex illa, quia aderat expreſſa conuentio probata ex pluribus litteris, & alijs iuribus, in quibus fuerunt promiſſa iſta interuſuria, & licèt in eis non detur taxatio certa, tamen fuit verè probatum huiuſmodi intereſſe, immo maius, cum per agentem ad dotem, de qua erãt quęſtio, ſoluerẽtur propter retardationem illius maiora interuſuria alijs ſuis creditoribus, quo caſu poteſt taxari intereſſe, etiam in mutuo, nedũ in dote, & illud erit ſoluendum, quamuis etiam probaretur per coniecturas, nedum per veras probationes, vt late dixi *ſupra c.387. per tot.* vbi etiam, quod ſæpe ita reſoluit *Rot.in cauſa Ianuen. pecuniaria. coram Card. Lancellotto. 6. Iunij. 1611. & in eadem cauſa coram R. P. D. Vbaldo. 1. Martij. 1613. Corrad. de contract. q. 35. tract. 2. concluſ. 5. Menoch.conſ.1027.n.5. lib. 11. Alex. conſ.27.n. 11. lib.4. Dec.conſ.39.n.5. verſ.& ad hoc eſt notabilis deciſio. poſt Bald. in l. rogaſti. §. ſi tibi. col.1.in fin. & ibi Purpur.n.39.& 51. ff. ſi cert. petat.* Cum etiam fuerit cœptum ſolui per reum conuentum, quo caſu erat danda interim manutentio, quamuis prætendatur conuentio nulla iuxta deciſionem *Rot. coram Card. Ludouiſio. Callien. fructuum. 20. Februar.* 1603. *& dixi ſupr.c.....* Et quamuis prætendatur ignoranter fuiſſe factam talem conuentionem, tamen contrarium apparebat in facto, in quo probatum fuit reum conuentum conſuluiſſe peritiores, a quibus habuit reſponſum, quod fructus dotis non debebantur ſoluto matrimonio, vnde non poterat allegari aliqua ignorantia iuris, cum ſcienter omnia geſta ſint, licèt etiam neque ignorantia iuris excuſaret *c. ſi in laicis. 38. diſtinct.l.lata culpa.223 ff.de verb.ſignif.l.leges C. de legib.Surd.conſ.374.n 20.lib.3.Pariſ.conſ.69. n.88.lib.3.* Et admittuntur ſimiles conuentiones de ſoluendis fructibus, ſeu interuſurijs, etiam ſoluto matrimonio, vt in cauſa *Romana fructuum dotis.coram R. P. D. Penia. 12. Iunij.* 1606. vbi etiam, quod quamuis ſtatutum Vrbis requirat in iſtis fructibus interpellationem iudicialem, tamen etiam per æquipollens poterit ſatisfieri huiuſmodi interpellationi, itaut debitor agnoſcendo bonam fidem haberi debeat pro interpellato, cum alijs, de quibus late *in d. deciſione.* Quare bene fuit iudicatum, quod talia interuſuria debeantur, non ſolum ex prædictis rationibus, ſed ex multis alijs plene adductis in capite particulari, quod non potuit hic inſeri, cum iam completa eſſet impreſſio totius operis.

CA-

CAPVT CCCCXXXII.

N. 15. in fin. *post verb.* quæ seruanda sunt.

Circa aliud quæsitum An extincta domo sit extinctus census, communis est conclusio affirmatiua quod cēsus sit extinctus vt per *Io. de Lignan. in c. in ciuitate. & in c fin. q. 1. de vsur. Nauar. in cōmentar. c. 1. caus. 14. q. 3. n. 90. cum seq. Valasc. de emphyteus. q. 32. n. 10. Sarmient. lib. 7. selectar. interpretat. c. 1. n. 31. Boerac. de interdict. vti possidet. c. 18. de censib. n. 26. Lasart. de decim. vendit. c. 10. n. 18.* Et quidquid aliter sentiat *Couar. lib. 3. variar. resolut. c. 7. n. 5. Sot. de iustit. & iur. lib. 6. q. 5. art. 1. conclus. 4. Matien. in l. 1. glos. 1. n. 5. tit. 15. lib. 5. late Felician. de Solis de censib. lib. 1. c. 8. n. 19.* Contra eos est verior opinio, & magis cōmunis, vt testatur *Gutier. practicar. quæstion. lib. 2. q. 187. n. 7. cum seq. Parlador. rer. quotidian. c. 3. n. 53. Salar. de vsu & consuetudin c. 11. n. 74. Cenall. q. 312. n. 6.* vbi, quod ita fuit iudicatum *Redoan. de reb. eccles. non alienand. rub. condition. quib. ann. cens. liceit. em. & vend. poss. n. 5. fol. 108. Azor. institut. moral. p. 3. lib. 10. c. 5. q. 3.* Quod maxime procedit stāte Bulla Pij V. in qua expresse fit mentio de interitu rei in parte, & in totum, ob quam censūs perimitur, vt etiam notat *Gutier. pract. quæst. lib. 2. q. 177. post princ. vers. id quod hodie summus Pontifex.* Cum etiam adsit ratio, quod ex censu causatur in re ipsa quoddā ius reale *Faber. in §. itē seruiana. col. 9. instit. de actionib. Gama. decis. lusitan. 45. Padill. in l. prædia. C. de fideicōmiss. Speculat. de emphyt. §. nūc aliqua. vers. octauo quæro. sexto. Felician. de censib. lib. 1. c. 4. col. 5. post med. vers. non nego difficile videri. Gutier. cons. 18. n. 77. Couar. lib. 3. var. resolut. c. 7. n. 5.* Vnde re perēpta consequens est, vt perimatur ius ex censu productum, & in dicta re causatum *l. 1. C. de iur. emphyt.* Maxime, quia census est vera emptio, & venditio, & res empta, quæ interijt post traditionē perit emptori, nō vēditori *l. 1. C. de peric. & cōmod. rei vendit.*

Neque obstat, quod remaneat obligatio personalis venditoris censūs, ob quam remanet actio integra ad redditus annuos exigendos, vt per *Couar. Sot. & alios.* de quibus *Felician. de censib. lib. 1. c. 8. n. 19.* Quia venditor obligat se, & sua bona, non quod illa censui subijciat, sed vt faciat tutum, & securum emptorem ratione euictionis rei, in qua census fuit impositus, & vt idem emptor habeat actionem personalem exigendi fructus extante re, in qua census consistit, non autem quod ea pereūte sit amplius obligatus, cum stāte obligatione personali citius possit satisfieri creditori quo ad sibi promissa in venditione census *Gutier. practic. quæst. lib. 2. c. 177. n. 7. ad fin. Azor. instit. moral. p. 3. lib. 10. c. 5. q. 3.* Et hæc sunt addenda ad *c. 482.* cum in epitome eiusdem capitis fuerit proposita hæc quæstio, cum tamen postea nulla mentio ibidem de ea facta fuisset; An autem in censu possit opponi exceptio sterilitatis, alias Deo dante videndum erit, & ponit *Felician. de censib. lib. 1. c. 8. in fin. vers. ex quo dissentio. Salazar. de vsu & consuetud. c. 11. n. 91. Francis. Garzias de contract. lib. p. 2. c. 4.*

CAPVT CCCCLX.

N. 33. in fin. *post verb.* tom. 17. fol. 6.

Et quod dictum est de cōfusione vnius domus emphyteoticæ cū alia domo etiā emphyteotica, nō obstat, quia ista confusio non impedit retractum cū in similibus casibus prouideatur, vt fiat plena vtriusq; domus, & registretur in libris ecclesiarum, ad hoc, vt si contingat casus deuolutionis, quælibet ecclesia sciat confines suæ domus quæ reaptatur sumptibus hæredum, & successorum primi acquirentis, & ita passim seruatur in huiusmodi casibus, & est tuta prouisio, cum non debeat tolli ius vicini volentis retrahere, cui sufficit habere qualitates Bullæ, & vtile dominium, ex quo potest vendicare rem sibi contiguam, vt dictum est *supr. n. 31.*

CAPVT CCCCLXXXII.

N. 9. in fin. *post verb.* de lit. contestat.

Quare neque capitulum potest alterare, nec immutare formam ecclesiæ antiquitus constitutam cum temporis antiquitas pro lege habeatur *l. 1. §. denique ait. & l. in sum .a. in princ. de aqua pluu. arcend.* si enim per capitulum hoc licicitē fieret, sequeretur absurdum, quod posset reuocare legem Superioris, quod tamen neque ei permittitur etiam cum auctoritate sui Archiepiscopi, quia inferior non potest tollere legem superioris *l. minor autem magistratus. ff. de minor. l. ille à quo. §. intempestiuum. ad trebellian. clem. ne romani. de electton.* & in proposito de Capitulo notat *Aym. cons. 170. n. 7.* vbi ampliat, quod neque Legatus posset hoc facere, cum non valeat tollere consuetudines antiquas ecclesiæ, licēt posset limitare *Bart. cons. 36. n. 1. lib. 1.*

CAPVT CCCCLXXXXVIII.

N. 36. ad fi. *post verb.* veneris ferri. 24 Februar. 1592.

Et de statuto Vrbis, quod non procedat in contractu dotis, & donationis propter nuptias, nec in dependentibus à matrimonio notat *Caputaq. decis. 3. n. 2. & 3. p. 3. & decis. 199. n. 1. ead. p. Rot. coram Card. Blanchetto. Romana euictionis. 23. Martij. 1588. & coram R. P. D. Comitulo. Toletana pecuniaria. 26. Ianuar. 1590.*

CAPVT DI.

N. 14. in fin. *post verb.* quinto quæro. de iur. iur.

Et passim admittitur dicta opinio, quod talis confessio habeat tantum vires à die recognitionis, non antea, vt etiam voluit *Ang. in l. fideiussor. vers. in textu ibi præsentibus. C. de fideiussorib. Marsil. sing. 135. & sing. 484.* quos refert, & sequitur *Gutier pract. quæst. lib. 1. q. 125. n. 2. in fin.* quod etiam notat *Perez. in l. 4. tit. 8. lib. 3. ordinament. col. 1090. vers. cōtrarium. in fi. Suarez. de Paz. in prax. c. 1. p. 4. tom. 1. n. 31. Rebuff. de chirograph.*

rograph. & schedular. recognit. in præfat. n. 26. & 81. & art. 1. n. 22. tom. 1. fol. 193. Vbi tamen limitat, dûmodo ille tertius non haberet causam à scribente, quia illi præiudicabit *l. ex sextante. §. latinus. ff. de except. rei iudic. l. repetita. de fid. instrum. Henric. Boich. in c. si instrumēta. eod. tit.* Et dummodo non simus in scriptura munita subscriptione trium testium masculorum cum hypothecea, & obligatione bonorum, quia tunc illa habetur pro publica, & ideo à tempore datæ ipsius incipiet prælatio, iuxta *l. scripturas. C. qui potior. in pignor. habeant,* Cum antiquitas incipiat à die recognitionis in alijs scripturis, præterquã in istis, quæ habent vim instrumēti publici, vt in specie ita declarat *Gutier. pract. quæst. lib. 1. q. 125. n. 3. & 4. Rebuff. de chirographor. & schedular. recognit. in præfat. n. 81. vsque ad 84.*

CAPVT DIV.

N. 19. *post verb.* decis. 179. n. 3.

Quibus adde *Curt. Sen. cons. 27. col. penult. ad med. n. 37.* vbi etiam tenet opinionem *Bald. in d. l. neque mater. n. 3. C. de iur. dot.* dum voluit, quod statutum loquens de dotata à patre, seu fratre non procedit, si filia dotetur de bonis maternis, seu proprijs ipsius filiæ, & monetur *Curt.* ob rationem supra adductam, quia illud verbum, dotata, significat ius, non actum nudi ministerij, ad quod etiam allegat generaliter, & nimis vage, prout nos fecimus *Anchar. in repet. canonū statuta. de constitution.* Idem etiam quod dictum verbum sit iuris voluit *Gabr. cons. 5. n. 43. lib. 1.* vbi, quod similia statuta non considerant laborem, modum, & ministerium, sed ius, & effectum *Ias.* qui multa adducit *in l. vt liberis. n. 6. C. de collation. vbi Addit. in verb. existentibus. in princ.* allegat etiam *Anchar.* ita generice *vt supr. Castr. cons. 196. in puncto quæritur de quadruplici hæreditate. n. 4. col. penult. lib. 1.* vbi, quod non attenditur, quod pater dotauerit de bonis maternis, nam ipsa mater censetur dotasse, non pater, qui præbuit nudum ministerium *Bald. in l. 1. C. de legit. hæred.* & prædicta esse multum notanda dicit *Natt. de statut. excludent. fœmin. q. 2. n. 70. Campeg. eod. tract. q. 15. n. 70. Carot. in addit. ad Dec. cons. 106. n. 7.*

CAPVT DXVII.

N. 19. in fin. *post verba,* & ibi multa in additione.

Notandū est tamen circa illud, quod supra dictum est *n. 12.* de pecunia magnæ quantitatis, cuius alienatio nō datur absque solemnitatibus, quod istud procedit, quando illa esset reinuestienda in vtilitatē ecclesiæ, tunc enim æquiparatur rei immobili, prout ita loquitur decisio *coram Card. Pamphilio. Veneta prædij bonorum seu nullitatis contractus. 13. Nouembris. 1602. Surd. decis. 287. n. 11. ad med. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 7. n. 105.* & ita etiam loquuntur *Bero. & Redoan. in d. decisione Veneta allegati coram Card. Pamphilio.* Quod etiam voluit *Gutier. de tutel. p. 2. c. 5. n. 43. post med.* vbi, quod talis pecunia magnæ quãtitatis non differt à stabilibus, ideo non potest alienari absque decreto, & ibi etiam allegat *Lup. in rubr. de donat. int. vir. & vxor. §. 38. n. 6. & Gregor. Lop. in l. 14. tit. 11. p. 4. glos. 2.* & notat etiam *Anan. in c. licet hely. 31. n. 7. de simon.* argumento *Glos. in c. tua. de his quæ fiunt à prælat.* vbi, quod res pretiosa mobilis censetur stabilis, quod etiam tenet *Angel. in summ. in verb. alienatio. n. 6. in fin.*

Quamuis contrarium concludat *Siluest. in summ. in verb. alienatio. n. 7. in fin.* vbi, quod licèt Prælatus dicatur dilapidator, & reprehensibilis expendens magnam pecuniam ecclesiæ, Nihilominus non venit contra iura loquentia de alienatione immobilium, alioquin ecclesiæ daretur repetitio, quod tamen non est verum, & sequitur *Boer. decis. 209. n. 5. post med. vers. & idem sequi videtur. fol. 371.* vbi testatur hanc esse veram opinionem. Tunc autem pecunia ecclesiæ dicitur destinata ad rē aliquam immobilem emendam, quando cum Superioris auctoritate, & clericorum consensu ad id retinetur, & seruatur, vt si Superior Collegij adhibito clericorum consensu hanc, aut illam pecuniarum summam reseruari decreuerit ad effectum, vt ex ea res immobiles emantur *Azor. in summa. lib. 9. p. 2. c. 1. col. 4. q. 5. in fin. fol. 609.*

CAPVT DXIX.

N. 45. in fin. *post verb.* dixi supr. c. 114.

Contraria autem procedunt quo ad proprietatem, quam maritus transiens ad secunda vota tenetur reseruare filijs prioris matrimonij, sicut vxor secundo nubens, quæ transeundo ad secundas nuptias, debet conseruare omnia quæsita ex successione filiorum primi matrimonij, omni & quacumque alienatione, & dispositione interdicta, cum hoc casu non succedat, nisi in solo vsufructu *Glos. Ang. & alij in §. hinc non. auth. de nupt. Salic. in l. fœminæ. §. illud. C. de secund. nupt. Gabr. cōclus. 3. n. 1. & 3. eod. tit.* Neque enim in hoc differunt pater, & mater secundo nubentes, sed dispositum in vno habet locum in alio tamquam in vtroque adsit eadem ratio, vt in specie concludit *Glos. in d. §. illud. in verb. possessione delata. & ibi Salic. n. 4. Sicard. n. 2. Gabr. d. conclus. 3 n. 3. Boer. decis. 187. n. 1. Dec. cons. 87. n. 3. Io. de Garron. in auth. ex testamento. n. 44. C. de secund. nupt. Gail.* qui de communi *obseruat. 98. n. 3. lib. 2. Castill. de vsufr. c. 2. lib. 1. n. 14. Burs. cons. 12. n. 1. lib. 1. Roland. cons. 95. n. 8. vsque ad 14. & n. 44. & 50. lib. 1. Cephal. cons. 561. n. 1. & 6. lib. 4. Paris. cons. 29. n. 94. lib. 3. Rot. coram R. P. D. Orano. Romana restitutionis lucri dotis. 2. Decembris. 1596. & corā R. P. D. Caualerio. Romana successionis de Armentarijs. & coram R. P. D. Buratto. Romana hæreditatis & paragij dotis. 1. Decembris. 1614.* vbi etiam, quod procedit in dote lucrata vigore statuti Vrbis iuxta magis communē, & veram opinionem, de

qua

qua testatur *Gutier.pract.quaest.lib.2.q.96.n.20.* per doctrinã *Bald.in auth.ex testamento.n.6.& in auth.vxori.C.de secund.nupt.Rip.in l.fœminæ.n.45.q.61. C.eod.tit. Couar.de sponsalib.p.2.c.3.§.9.n.7.Pinell.in l.fin.n.2.C.de bon.matern. Gabr.de secund.nupt.conclus.1.ampl.9.Boer.decis.185.n.8.& 9.Rolãd.de lucr.dot.q.86.n.7.Fanuc.eod.tit.glos.8.n.13. Bursat.cons.12.n.6.lib.1. Surd. cons.164.n.19. & 20.lib.2. & cons.196.n.35. eod. lib. Albens. cons.68. n. 4. Rot. coram R.P.D.Orano.Romana restitutionis lucri dotis. 2.Decembris.1596.& coram R.P. D. Buratto. Romana hereditatis & paragij dotis. 1.Decembris.* 1614. vbi etiam, quod ista pœna transibit in hæredem, quamuis non fuerit declarata contra viuentem *Rip. in l.fœmina. n.30. C. de secũd.nupt. Peregr.cons.78. n.9. in fin. Roman. Iun. cons.295.n.72.in fin.lib.3.& cons.569.n.11.lib.5. Socin.Iun.cons.71.n.3.& 11.lib.2.Gabr.conclus.4.ampliat.26.n.49.de secund.nupt.* ob illam rationem, quia dicta pœna est imposita ipso iure, *Idem Gabr.concl.1. ampliat.4. n.10.eod.tit. Corn.cons.309.col.penult.vers.cum itaque nubens. lib.3.Io. de Garonib.in l. generaliter. n.93.C. de secund. nupt.* Intelligendo de liberis, ad quos dictum ius quærelandi transmittitur, non autem ad hæredes extraneos *Aym.cons.142.n.6.per tex. in auth.ad eos. C.de secund.nupt.Bertrand. in l.hac edictali.n.15. vers.si vero plus. C. eod. tit. Castr. cons.368. præsupposito quod præfatum decretum. col.2.post med.vers.sed vnũ est. lib.2.* Quæ etiam procedunt in dote constituta à marito, quæ erit reseruanda filijs *Castr.cons.149.& cons.150.lib.2. Rip.in l.fœmina.n.50.C.de secund.nupt.Surd. cons.214.n.21. lib.2.* Cum etiam ista lucra deferantur propter matrimonium, quibus debent priuari qui contra matrimoniũ delinquunt, itaut statutum recipiat interpretationem à iure communi, dummodo secundo nubat *Bald. in auth.ex testamento. n.6. C. de secund. nupt.& in auth. vxore. C. eod. tit.*

CAPVT DXXXIV.

N. 57. in fin.*post verb.* cum vulgaribus.

Nec facit, quod quamuis permittatur locatori ob necessitatem inopinatam recedere à locatione, non tamen hoc est permittendum inquilino, qui non habet ius ita pingue, prout dominus, vnde non est inferendum de vno ad alium, vt in specie concludit *Barbat.in c. propter sterilitatẽ.col.4.locat.* Quia omisso, quod auctoritas *Barbat.* est contemnenda ob causas, de quibus per *Calcan.cons.1.& Menoch.de recup.possess.remed.14.n.57.* quas modo non est opus referre. Respondetur illius opinionem, & aliorum, qui eum sequuntur non esse veram, nec rationabilem, Nam ad hunc effectum recessus à contractu locationis, tam conductor, quàm dominus æquiparantur, & dispositum in vno censetur dispositum in alio, vt concludit in specie *Abb. in c. propter sterilitatẽ.n.7.& 8.& ibi Io.Andr.col.2.post.med.vers.& sicut locator domus. & ibi Imol.col.16. in princ. vers.an autem conductor aliqua causa subsistente.n.31. Henric. Boic.col.3. in princ.vers. & hæc vera. Card.in §.verum. n.3.& 4.Butr.n.6.locat. Fulgos.in l.cũ plures.& in l.si in lege.§.si domus. ff.eod.tit. Marsil. sing.615.in fin.Boer.decis.249. n. 9.* vbi expresse reprobat *Nicol.de Matar.* in quo se fundat *Barbat.* propter eamdẽ rationem æquitatis, quæ militat in cõductore, prout in locatore, & idem in proposito concludit *Roland. cons.69.n.23.vsque ad 28. lib.4. Socin.Iun.cons.120.n.3.vsque ad 6. lib. 3.* vbi in specie loquitur de simili recessu conductoris, & clare etiã voluit *Alber.in l. 1. §.si pensio. ante fin .ff.de migrand.* vbi, quod necessitas personę inquilini, & locatoris æquiparatur ad effectum recedendi à locatione, soluta pensione pro rata vsque ad tempus necessitatis recessus, vt seruetur ęqualitas *§. illud quoque. ad fin. auth. de non eligend.secund. nubenti.* & concludunt omnes supra relati *in d. c.propter sterilitatem.* Itaut non sit curandum, quod contrarium sequãtur *Couarr.pract. quaest. c. 30.col.vlt.ad fin vers.immo excepta causa.n.3. & Rip.de pest.p.2.tit.de priuileg. contract. caus. pest.n.19.vsque ad 22. & Rom.cons.432.* cum præualeat auctoritas, & numerus supra allegatorum, Quamuis etiam *Couar. in d. c. 30.* licèt dicat se ita opinari, tamen postea adducit alios, qui contrarium tenent, quos etiam refert, & sequitur *Valasc. de emphyt. q.22. ampliat. 6. n. 6.* qui licèt ex aduerso dicatur, quod non concludit, Tamen vere id firmat, immo notat, quod ex parte conductoris sunt plures casus, qui non sunt ex parte locatoris, ex quibus illi permittitur recedere, videlicet lemures seu mali spiritus, & bellum, & pestis, cum similibus relatis *per eumdem Valasc.d.q.22.n.6.& 7.Menoc.in l.2.n.12. C.de transact.Couar.lib.4.var. resolut. c.6. Cagnol.in l.contractus.n.31.de regul.iur.*

Neque ratio adducta aliquid facit, dum dicitur, quod locator habet plus iuris, quàm conductor, ideo non mirum, si vni permittitur recedere à contractu, & non alteri, Quia in ista causa recessus non consideratur, quod quis habeat plus iuris, quàm alius, sed solum quod quemadmodum in locatore deficit consensus, qui non locasset, si huiusmodi necessitatem præuidisset, ita etiam in conductore, qui habet similem causam defectus consensus, qui non conduxisset, si cogitasset de mutatione status, ob quam non permitteretur frui re locata, semper enim lex prouidet ei, qui non potuit præuidere talem necessitatem, ideo si de illa potuisset cogitari, non est locus migrationi *Imol.in c.propter sterilitatem. n.29.locat. Ang. in l.adem. vbi Bald. n. 11. C.eod.tit. Pract. Papiens. in form. libell. ad fict. præstat.in verb.inuestitus.n.3. ad med. cum alijs per Magon.decis.lucens.75.n.6. vsque ad 9.*

Neque obstat, quod potest esse consultum conductori, cum possit alteri locando sibi prouidere, quod ei permittitur *l. nemo prohibetur. C. locat.* Quia etiam locator poterit aliam domum accipere, & tamen omnes concludunt, quod contractus rescinditur in totum, & inquilinus de iure potest expelli, vnde etiam hoc idem permittendum est conductori, qui poterit recedere non consi-

cōſiderato, quod poſsit domus locari, cū æqualitas ſit inter eos ſeruanda, & militet defectus conſenſus tam in vno, quàm in alio *Rol.conſ.69. n.23.lib.4. Boer.decis.249.n.9.cum alijs ſupra allegatis. Anchar. in c. propter ſterilitatem. n. 12. locat.* vbi ex hoc in ſimili concludit de procuratore, qui intelligitur reuocatus ob mutationem ſtatus, quaſi deficiat conſenſus domini *l. ſi eum cornelius.ff.de ſolution.*

C A P V T D X X X V I I.

N.22. ad med. *poſt verb.* poſtremo dico. lib.2.

Et vltra viginti ſex Doctores ſupra relatos additur pro vigeſimoſeptimo *Roland conſ.84.n.7.& 10. lib.3.* vbi etiam tenet, quod iſta qualitas ſit probanda, & ibi multa ſimilia allegat de ſtatuto puniente abducentem mulierem honeſtæ vitæ, bonæ conditionis, & famæ, tunc enim requiritur probatio iſtarum qualitatum, vt illa pœna habeat locum *Dec.conſ.575.col.2.& in c.1.n.14.de appellat.Curt.Sen.conſ.55.col.2.Pariſ.conſ.24.n.17.lib.3.* Et de ſtatuto, quod probetur mors decedentis extra teritorium per teſtes optimæ conditionis, & famæ, nam etiam tunc non dicetur probata mors niſi quoque probentur dictæ qualitates *Alex.conſ.82.col.2. lib.1.Ang.in l.2.§.ſi quis neget.ff.quemadmod.teſtam.aperiant.& in l. vel negare. eod.tit.Socin.conſ.96.col.2.* & vltra dictos viginti ſeptem Doctores, quod talis qualitas ſit probanda in materia *d.l.ſcripturas. dixi decis.Mareb.94.in fin.* vbi ita tenuerunt quinque Doctores eiuſdem Rotæ Iudices, qui ſi connumerentur cum alijs augebitur numerus ad triginta duos, quamuis omiſsis tot auctoritatibus magis iſta ſententia ſit tenenda ex rationibus ſupra adductis.

F I N I S.

T Y P O G R A P H V S L E C T O R I.

Statuerat Auctor huic operi addere cum argumentis, rationibus, & auctoritatibus conſuetis concluſiones de quæſtionibus vtriuſque iuris, quas à teneris annis adoleſcens publice triduo defenderat; Sed ne huius tomi editio differretur, ſumma tantum capita nunc apponit, poſtea maiore commodo cætera editurus.

ANTONIO CARDINALI CARAFÆ

STEPHANVS.GRATIANVS.ROMANVS. S.

RECEPTA iam prope ab omnibus conſuetudo eſt, vt qui ſtudiorum in vtroque Iure ſuorum curriculum confecerunt, ſententias aliquot ex vtroque deſumptas publice defendendas ſuſcipiant, vt ſpecimen aliquod exhibeant, & ingenij ſui, & operæ in ſtudijs non infeliciter collocatæ. Quod cum ego quoque, qui honeſtas conſuetudines pro legibus habendas eſſe didici, facere aliorum exemplo pararem, Veritus non ſum, pro ſingulari humanitate tua, qua & in ipſo vultu ac ſermone elucet, & vno ore ab omnibus deprædicatur, te mihi Patronum adſciſcere, eaſque Illuſtriſſimo Nomini tuo dedicare. Idque eo magis mihi faciendum eſſe duxi, quod tu, cum aliarum laudandarum Artium ſcientia mirabiliter ornatus es, tum ſingulari vtriuſque Iuris intelligentia excellis. Accipe igitur æquo animo, CARDINALIS AMPLISSIME has tenues vt ingenij mei primitias, primoſque laborum meorum fructus; ita perpetuæ erga te meæ obſeruantiæ prima monumenta: mihique annue id, cuius iampridem incredibili cupiditate ardeo, vt me in eorum, qui à te pendent, qui tuo præſidio nituntur, qui clientes tui & haberi, & eſſe cupiunt, numerum non inuitus admittas. Vale.

Permiſſu D. LAVRENTII. BLANCHETTI Sacri Palatij Apoſtolici cauſarum Auditoris, & publici Romani Gymnaſij Vicerectoris STEPHANVS. GRATIANVS. ROMANVS infraſcriptas quæſtiones, & concluſiones ex vtroque iure depromptas aduerſus communes, & receptiores Doctorum ſententias tueri conabitur.

---

1 VTRVM Inuocatio Diuini Nominis ſit de ſubſtantia inſtrumenti in locis, in quibus de conſuetudine apponi ſolet.

2 Non tenet electio facta de clerico exiſtente in peccato mortali.

3 Abbas renuntians Abbatiæ remanet Monachus illius Monaſterij.

4 Clerici nōn iure diuino, ſed humano à iudicibus, & iuriſdictione ſeculari ſunt exempti.

5 Confeſsio clerici facta coram iudice ſeculari non facit indicium ad torturam.

6 Vicarius generalis Epiſcopi eſt iudex delegatus, non ordinarius.

7 Ex pluribus iudicibus delegatis ad vniuerſitatē cauſarū, non poteſt vnus ſolus à principio ſine alijs cognoſcere.

8 Si vnus ex pluribus iudicibus, dicta ſua ſententia, cum alios in eam trahere non poſſet, diſceſſerit, aliorum ſententia tenet.

9 Si dati ſint duo iudices ab ordinario cum clauſula, quod ſi non omnes, & eorum alter, vt ſuſpectus, recuſatus ſit; Cauſa recuſationis huiuſmodi non debet coram alio delegato tractari.

10 Vtrum diſpoſitio c. ſi contra vnum. de offic.deleg. lib.6. procedat, quando dati ſunt plures iudices cum clauſula, & eorum cuilibet.

11 Cauſæ omnes ſtatus, ſeu ingenuitatis & libertinitatis, ſiue ſeruitutis & libertatis, ſiue etiam reuocationis in ſeruitutem, indiſtincte indelegabiles ſunt, nec minoribus

ribus iudicibus iure magistratus competunt.

12 Licentiatus neque in fauorabilibus gaudet priuilegijs doctoribus concessis.

13 Ex contractu Principis cum subditis inito etiam ciuilis oritur obligatio.

14 Incerta promissio neque de iure Canonico valet.

15 Apocha de recepto Procuratoris habentis mandatum ad exigendum, vel pecuniã recipiendã domino præiudicat.

16 Excommunicatus conuentus non potest per se in iudicio se ipsum defendere, sed tenetur procuratorem constituere.

17 Minor enormiter læsus in renunciatione beneficij ecclesiastici restituendus est, etiam postquam fuerit alteri beneficium collatum.

18 Minor, vel ecclesia non sunt in integrum restituendi, post conclusionem in causa ad probandum causas recusationis Iudicis, quæ ante eiusdem litis conclusionem ortæ fuerant.

19 Dispositio l. in minorum. C. in quib. caus. in integ. restit. non est neces. nõ habet locum in ecclesia, neque in fisco.

20 Minor potest rixosum ad diuisionem prouocare, etiam si à testatore sit prohibitus, ne diuidat.

21 Minor non potest donare bona immobilia propter benemerita, etiam decreto Iudicis interueniente.

22 Pater legitimus administrator bonorum filij ad inuentarium conficiendum compelli potest.

23 Pater legitimus administrator, in casibus à lege permissis non potest bona filiorum absque decreto alienare.

24 Tutores, & Curatores non possunt sine decreto alienare bona pupillorum, etiam iuxta flumen sita, inundationumque periculis obnoxia.

25 In prorogatione termini non censetur repetitum iuramentum.

26 Iurans soluere compensatione satisfacit iuramento.

27 Etiam si rei, quæ cum altera re venali permutatur, certa fuerit taxata quantitas, non tamen propterea adest vera emptio.

28 Non licet patrono, vel consanguineis venditionem liberti, vel consaguinei sui ad pretium participandum, ipsis etiam ignorantibus factam reuocare.

29 Mutuans pecuniam ad rem aliquam emendam, eamdem rem tacito iure pignoris obligatam habet.

30 Si ex forma statuti prohibita sit rei alienatio in forensem non tamen censetur prohibita pignoratio, etiam pro integro ipsius rei valore

32 Non tenet conuentio, vt res debitoris maioris pretij pro debita pecunia creditori sit empta, solutione per debitorem ad certum tempus non facta, etiam si talia res non fuerit propterea pignori vel hypotecæ obligata.

32 Quamuis pactum reuendendi in emptoris voluntatem sit collatum, fructus tamen emptor lucratur, nec eos resoluto contractu tenetur restituere.

33 Pactum legis commissoriæ in pignoribus, etiam ex interuallo appositum, non valet.

34 Idem legis commissoriæ pactum nedum in principale creditore, verum etiã in ipso fideiussore est prohibitum.

35 Hypothecaria conuentus, qui rem ipsam meliorauit, non liberatur præstando primæuam ante meliorationem æstimationem integre creditori non satisfacientem.

36 Vsuræ pretij non soluti iuxta dispositionem l. curabit. C. de act. empt. debentur venditori, etiam si emptor ex re empta nullos fructus perceperit, nec percipere potuerit.

37 Vtrum dispositio d. l. curabit procedat in promissione, & pacto de vendendo.

38 Non est locus dispositioni d. l. curabit si venditor non dederit fideiussores de euictione.

39 Verum procurator ex propria pecunia nomine domini fundum emens, & eum possidens pluribus annis non requisito domino, nec in mora constituto ad solutionem pretij teneatur dictum fundum ipsi domino cum fructibus perceptis restituere.

40 Venditore excipiente in specie euictionem, re postea euicta emptor ad pretium agere potest.

41 Venditori scienti non est denuncianda litis quæstio.

42 Data tamen communi iuramentum appositum in venditione non efficit, vt venditori scienti non sit facienda litis denunciatio. Ideoque interpellatio requiritur ad constituendum debitorem in mora, quamuis adsit iuramentum.

43 Etiam, cum notorium est emptorem fouere malam causam, necessaria est litis motæ denunciatio.

44 Emptori simpliciter denunciare litem motam sufficit, etiam non addito, vt veniat ad defendendum.

45 Per locationem ad longum tempus non transfertur, nec vtile dominium, & hinc dispositio l. fin. C. de iure emphyt. non habet locum in locatione ad longũ tempus.

46 Successor singolaris est præcise cogendus stare colono habenti specialem hyphothecam absque pactione de non alienanda ipsa re, nec soluendo interesse poterit illum expellere.

47 Vtrum dispositio l. æde. C. de locat. habeat locum, si in instrumento locationis nominatim expressum sit de non expellendo conductore pendente tempore conductionis.

48 Vxor tenetur præcise stare locationi contractæ per maritum, dum ipse res dotales administrabat.

49 Locationi factæ ab ecclesia particularis successor stare non tenetur.

50 Lex penult. D. locat. reseruans colono ob sui culpam eiecto expensarum repetitionem, habet etiam locum in conductore ad longum tempus.

51 Res ecclesiæ consueta dari in emphyteusim vsque ad tertiam generationem, si detur vsque ad quartam, non valet etiam quo ad generationem permissam, sed in totum vitiatur.

52 Si emphytheuta nullis existentibus filijs, & nepotibus per plures annos absuerit, & ignoretur vbi sit, & an viuat, vel non, ecclesia rem vti reuersam vindicare non potest, procuratore canonem soluere volente, donec fuerit de morte certificatus.

53 Prælatus non potest omissis solemnitatibus infeudare rem reuersam ad ecclesiam infeudari solitam.

54 Fœmina semel admissa ad feudi successionem propter non existentiam masculi, per eiusdem superuenientiam repellitur à feudo.

55 Dispositio c. potuit. de locat. habet locum non solum in emphytheuta ecclesiæ, sed etiam in emphytheuta priuati.

56 Re deuoluta ob finitam generationem, dominus non tenetur renouare consanguineis proximioribus emphyteusim, sed potest cui velit concedere.

57 Emphytheuta non potest repetere à domino impensas, quibus res melior est effecta etiam si finita sit emphyteusis per generationem, vel per tempus, sine culpa ipsius emphytheutæ.

58 Priuilegium concessum alicui, & eius descendentibus masculis, & fœminis, competit etiam fœminis nuptis.

59 Incerta dotis promissio, non speciali dotis priuilegio, sed iure communi sustinetur.

60 Duo specialia ex eodem sunt, & ad eumdem effectum non solum in dote, sed in omnibus alijs possunt concurrere.

61 Verba enunciatiua non propter se, sed propter aliud emissa, neque fauore dotis inducunt obligationem.

62 Priuilegium tacitæ hypothecæ competit etiam extraneo dotanti, & dotem sibi restitui stipulanti.

63 Confessio dotis receptæ à marito, etiam constante matrimonio prolata, non censetur facta animo donandi.

64 Tutor filio emancipato, vel in testamento minus solemni à Patre datus, a iudice confirmatus, testamentarius est, non datiuus.

65 Verum actor ad lites à tutore, seu iudice constitutur, subscribendo se tutorem, teneatur actione pro tutelæ.

66 Tutor impuberi arrogato à patre arrogatore datus, est

rator quo ad omnia bona, quæ pupillus habet etiam non ab arrogatore.

67 Quarta quæ debetur filio impuberi arrogato ex constitutione diui Pij, est quarta omnium bonorum arrogatoris, non autem quarta portionis habitæ ab intestato.

68 Dispositio auth. nouissima. C. de inoff. testam. procedit non solum in filijs legitimis, & naturalibus, sed etiam in filijs adoptiuis, & arrogatis impuberibus.

69 Spurijs etiam de iure ciuili debentur alimenta.

70 Generalis institutio filiorum porrigitur etiam ad filium, quem testator se habere ignorabat,

71 Institutio collata in alienum arbitrium, hoc modo, instituo quos Titius voluerit, captatoria non est, neque vti captatoria reprobatur.

72 Filius proprius, & nepos hæredes instituti ad hæreditatem simul, non ordine successiuo vocari debent.

73 Clausula derogatoria in primo testamento, etiam non solemni apposita, non facta de illa mentione, impedit validitatem secundi.

74 Clausula codicillaris in secundo testamento non tollit primam clausulam derogatoriam continens.

75 Generalis reuocatio in secundo testamento adiecta non tollit primum clausulam derogatoriam habens, etiam si decennium præcesserit.

76 Vtrum ecclesia hæres instituta teneatur ad inuentarij confectionem, aliàs vltra vires hæreditarias obligetur,

77 Sola animi destinatione, etiam si declarata non fuerit, hæreditas adita censeri debet.

78 Testes in testamento ad pias causas necessariò debent esse rogati.

79 Mulier neque in testamento ad pias causas, neque in codicillis potest esse testis.

80 Coarctato numero testium in testamento, censetur proportionabiliter coarctatus in codicillis.

81 Beneficiatus facultatem testandi habens poterit & codicillos facere.

82 Minor prohibitus per statutum facere testamentum, non intelligitur prohibitus facere codicillos.

83 Substitutio vulgaris non habet locum obtenta in integrum restitutione aduersus hæreditatis aditionem.

84 Legitimatus excludit substitutum, etiam non citatum.

85 Ad validitatem expressæ pupillaris substitutionis requiritur filium esse in potestate testatoris tempore conditi testamenti, nec sufficit, si sit tempore mortis testatoris.

86 Exemplaris substitutio, quæ per superuenientiam sanitatis, infirmata est, redeunte morbo non conualidatur.

87 Reciproca substitutio duobus impuberibus facta, altero emancipato, in altero non extinguitur.

88 Filius, qui ex hæreditate patris nihil habuit præter legitimam, non prohibetur rem suam à patre alienatam in totum vindicare.

89 Filius à testatore alienare prohibitus vsque ad certum tempus, etiam intra illud poterit legitimam alienare.

90 Dispositio l. si fu. §. vlt. ff. de leg. 2. procedit etiam si res, quæ subiacet restitutioni, seu fideicommisso, fuerit expresse à testatore alienari prohibita.

91 Legatum filiofamilias relictum à patre eo inuito repudiari non potest.

92 Pater debitor dotis filiæ, legando eidem filiæ, non videtur animo compensandi cum dote legasse.

93 Confessio debiti facta in vltima voluntate non inducit fideicommissum.

94 Bmens scienter ab hærede rem sibi pure relictam, non remittit fideicommissum.

95 In legato bonorum mobilium veniunt etiam fructus pendentes.

96 Grege ouium legato, si ante mortem testatoris gregis numerus fuerit diminutus, oues quæ supersunt non debentur.

97 Testator simpliciter legans fundum Cornelianum, quem communem habebat cum Titio, non portionem suam tantum, sed totum fundum legasse videtur.

98 Testator legans dimidiam fundi Seiani, cum tamen solùm esset dominus dimidiæ dimidiæ, censetur legasse dimidiam fundi partem, non dimidiam dimidiæ.

99 Legans fundum Cornelianum, etiam cum adiectione pronominis meum, intelligitur legasse, nedum portionem, quam tunc temporis habebat, sed etiam partem socij postea redemptam, itaut totus fundus debeatur.

100 Legatum annuum Ciuitati, vel Ecclesiæ relictum, centum annorum spatio non finitur.

101 Testatore alicui legante vsumfructum domus, cum onere, vt seruitutem in ea constituat, aut non alienet, non intelligitur relicta proprietas.

102 Hæc conditio, si Titio nupseris, est conditio potestatiua, non mixta.

103 In ratione legis falcidiæ, fructus sati, non tamen adhuc nati, non augent hæreditatis æstimationem.

104 Mulier prohibita per statutum contrahere sine consensu propinquorum poterit absque tali consensu donare causa mortis.

105 Donatio facta absenti, sine nuncio, & epistola valet, si aliquis motu proprio ipsi donatario denunciauerit.

106 Vtrum si facto Principis, flumen naturali alueo relicto ad aliam partem fluere cœperit, antiquus alueus acquiratur ijs, qui prope ripam prædia possident.

107 Priuilegium l. miles. in princ. ff. de re iudicat. competit militibus, etiam contrahentibus extra castra.

108 Vtrum in causa fidei socius criminis sine tormentis admittendus sit in testem.

109 Pro defensione rerũ licitum non est hominem occidere.

110 Dispositio c. 1. de homicid. lib. 6. non procedit aduersus eos, qui conductis ad id Christianis homicidis alios Christianos occidunt.

111 Homicida etiamsi proditoriè, & per insidias occiderit, Ecclesiæ immunitate gaudere debet.

112 Vtrum mulier rapiens virum libidinis causa incidat in pœnas rapientis mulierem iuxta dispositionem l. vnic. C. de raptu virgin.

Disputabuntur publicè in Almo Vrbis Gymnasio, Triduo, Prima die, quæ erit Dies Dominica XXIX. Maij. Hora XIX. cum Doctoribus. sequentibus vero cum Scholaribus.
Romæ, Anno Domini MDLXXXIII.

LAVS DEO, BEATÆQ. VIRGINI MARIÆ.

FINIS.

INDEX

INDEX RERVM AC VERBORVM QVAE IN TERTIO TOMO DISCEPTATIONVM CONTINENTVR.

Primus numerus caput Disceptationis, Secundus capitis numerum significant.

à pa-

Basi-

Bona

¶ Est

543.

Com-

tur,

hoc

14

pella-

rectus

dies

alium

so.

nio

Hære-

Ingressus

quasi

Media-

dotis

Princeps.

Regi-

facit

Scholaris

mensura

 tio-

standi

pupilli

eo

F I N I S.

LAVS DEO, BEATÆQ. VIRGINI MARIÆ.

Capita	*Numeri*		*Errores*	*Correctiones*
408	4	in summario	Recipienti	excipienti
456	61	in summario	facit in	facit vt in
481	18	in summario	proprietate	protectione
498	27	in summario	Renunciatio	Remuneratio
515	41	in summario	falsitatis	quantitatis
524	45	in summario	non soluendo	soluendo
581	14	in summario	ante litem	post litem

R E G E S T V M.

† * ** *** **** A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt.

Omnes sunt Terniones, præter † quæ est Duernio, *** Quaternio, & **** folium simplex.

In totum sunt folia ducentum & octo. fol. 208.

ROMÆ, Ex Typographia Iacobi Mascardi. M. DC. XVII.

SVPERIORVM PERMISSV.